BIBL. NAZ.
Vitt. Emanuele III
RACCOLTA
VILLAROSA
G
136
NAPOLI

Digitized by Google

597993

Racc. V. ll. G. 136

BARTHOLOMAEI BERTAZOLII FERRARIENSIS,

Iuriſconſulti celeberrimi, & Sereniſſimorum quondam Ferrariæ Ducum ſecretioris Conſiliarij, Patroni Cauſarum famoſiſſimi.

TRACTATVS CLAVSVLARVM INSTRVMENTALIVM,

In quo, pręter eà quę ad litium integram diſcuſſionem, & Cauſidicorum faciliorem pariter instructionem neceſſariò requiri videntur, accuratè omnia etiam difficilium quaſi Legum ænigmata paſſim enodata reperiuntur.

Opus profectò cunctis Iurium alumnis vt vtile, ſic & Aduocatis ac potiſſimum Tabellionibus publicis ſummè proficuum, quotidianaq; praxi eorundem forenſi grauiter exercendæ maximè neceſſarium.

CVI AD EXTREMVM EIVSDEM AVTORIS ELEGANS ADMODVM Repetitio adnexa eſt L. Si quis Maior, C. de Tranſactionibus.

Indice rerum memoria dignarum, vt copioſiſſimo, ita & ſerie Alphabetica ordinatè digeſto, accedente.

AD S. D. N. CLEMENTEM VIII. PONT. MAX.

CVM LICENTIA SVPERIORVM, ET PRIVILEGIIS.

Secunda Editio.

VENETIIS, MDCI.

Apud Florauantem Pratum.

Digitized by Google

COPIA.

Gli Eccellentiſſimi Signori Capi dell'Illuſtriſſimo Conſeglio di X. infraſcritti haunta fede dalli Signori Reformatori del ſtudio di Padoa, per relation delli tre à ciò deputati, cioè del Reuerendo Padre Inquiſitor, del circ. Secretario del Senato Lorenzo Maſſa, & di Domino Fabio Paulini Lettor publico, che nel libro di legge, delle clauſule inſtrumentali di Domino Bartholomeo Bertazzuolo, & medeſimamente nella Repetition della legge, ſi quis maior, del medeſimo Auttore non vi è coſa contra le leggi, & che è degno di ſtampa, concedono licentia, che poſſi eſſer ſtampato in queſta Città.

Dat. die VI. Iulij, 1598.

D. Franceſco Malipiero.
D. Theodoro Balbi.
D. Almoro Zane.
} Capita Illuſtriſſimi Conſilij X.

Iulius Priolus Duc. Not.

1598. Adi 7. Luglio Regiſtrata in libro.

Ant. Laured. Offic. Cont. Blaſph. Coad.

SANCTISSIMO D. NOSTRO CLEMENTI VIII. PONTIFICI MAX.

DVM viueret Bartholomæus Bertazolus frater meus, hos ſuos labores de Clauſulis Inſtrumentorum, emptionum, venditionumq; mirum in modum ęterno Sanctitatis tuæ nomini conſacrare cupiebat, atq; tenebatur id facere ad grati animi ſignificationem, excitatus memoria ſcilicet gratiarum, quas à benignitate clementiæ tuę receperat, dum ipſa Rotæ Auditorem ageret, frater autem meus intimus Conſiliarius Sereniſs. Alphonſi Ducis, apud tuam clementiam, nonnulla illius Principis negotia tractaret, At primo tempore, quo illud cogitauit, multæ occupationes, Deinde caſus mortis eius cōſilium præuenit, & ne id faceret, impediuit. In hoc rerum ſtatu, ego hæres non tam ſtudiorum & Bibliothecæ, quàm deuotionis fraternæ, cum animo voluerim, nulli alij quàm Sanctitati tuę haſce lucubrationes dedicandas eſſe exiſtimabam; quemadmodum Auctor ſtatuerat, magno tamen afficiebat timore, ne id facerem, cum mihi vetus illud verbum in mentem veniebat, omnibus cum Regibus colloquendi non dari poteſtatem; ſed ſuperauit hunc metum cōfidentia de ſumma tuę Sanctitatis benignitate, Pietate, Bonitate, ac diuina Iuris & aliarum ſcientiarum cognitione concepta, hæ virtutes me ſunt hortatæ, vt ad Te cum hoc munuſculo accederem, ſperaremq́ue hilari, ac ſerena fronte munus leuidenſe accepturum, immo non tam munus, quàm optimū & deditiſſimum animum offerentis. Si quis autem hanc meam licentiam, ſeù potius audaciam criminabitur; reſpondebo, quemadmodum ille ad Cæſarem, mutato tamen nomine, CLEMENS PONTIFEX Maxime, qui coram Sanctitate Tua loqui audet, magnitudinem tuam igno-

ignorare videtur; qui non audet tuam humanitatem etiam ignorare cenſetur; *Sed valeat, vincat, ac multis feliciter imperet annis.* Ferrariæ, Die x. Nouembris. M. D. XCVIII.

Sanctitatis Tuæ

Demiſſum & humile mancipium

Io. Baptiſta Bertazolus.

Digitized by Google

INDEX LOCVPLETISSIMVS
RERVM OMNIVM NOTABILIVM;

Quæcunque tam in tractatu, quam in repetitione ſparſim continentur alphabetico ordine ſumma diligentia, atque accuratiſſimè digeſtus.

Litterarum autem, ſiuè notarum, quibus in ipſo indice conſcribendo vſi fuimus, talis eſt ſignificatio, vt littera, C. ſignificet clauſulam, littera G. Gloſſam.

Quo verò ad repetitionem, clarè id, & apertè per notas eam clarè demonſtrantes, ita vt nemo facilè decipi queat, denotabitur.

A

ABlatiuſ abſoluti reſoluuntur in vim cōditionis. Clauſ. 14. Gloſſ. 6. num. 5
¶ Abſens licet aliquis ſit, dici tamen poteſt habitatoribi, vbi habet familiam. & vxorem & vbi habitat maiore anni parte. C. 3. G. 1. nu. 12
abſens varijs modis quis dicitur ſecundum ſubiectam materiam. C. 3. G. 2. nu. 2
abſens dicitur, qui eſt extra vrbis continentia. C. 3. G. 2. nu. 2
abſentis nomine aequiri poteſt ſecuta ratihabitione. C. 18. G. 4. nu. 1
abſenti non acquiritur niſi aliquis pro illo recipiat. C. 18. G. 4. nu. 5
abſentis nomine res per notarium emi, uel aliter etiam ex quocumque contractu acquiri poteſt. C. 18. G. 5. nu. 2
abſens per notarium obligari non poteſt. C. 18. G. 5. nu. 2
abſētis nomine ſi notarius recipiat aequirit domioium rei, & poſſeſſionem etiam. C. 18. G. 5. nu. 3
abſentis nomine oumquid ſtipulari poſſet notarius olim ambigebatur. C. 18. G. 5. nu. 4
hodie vero certū eſt poſſe tam de iure, quam de generali conſuetudine. d. nu. 4
& hoc approbatur per practicam totius mundi. d. nu. 4
abſenti numquid proſit ſtipulatio pro ioſo per notariū facta abſque ceſſione iuris, & actionis. C. 18. G. 5. nu. 8
abſenti acquiritur per legem, licet notarius ſtipuletur, q a lex eſt, quæ ipſius miniſterio vtitur. C. 18. G. 5. nu. 9
abſenti tunc demum acquiritur per notarium, quando eſt rogatus ut abſenti ſtipuletur. C. 18. G. 5. nu. 10
abſenti actio quæritur notario ſtipulante partem omnia rata, & grata habituram. C. 18. G. 5. nu. 12
abſenti actio non quæritur ſi notarius in fine inſtrumēti apponat clauſulā, quæ omnia ſupraſcripta per me notarium vulgariter ſtipnlata fuerunt. C. 18. G. 5. nu. 14
abſente repudiāte id quod ſibi aliquis ſuo nomine ſtipulatus eſt, ipſe ſtipulator ſibi acquirit, ſi tamen non fuerit notarius qui ſtipulatus eſt. C. 18. G. 5. nu. 15
abſenti quando fit ſtipulatio per notarium, debet dicere notarius, promiſit mihi tanquā publicæ pſonę. C. 18. G. 6. n. 2
licet etiam ſi id non dixerit ſubintelligatur. d. nu. 2
abſenti numquid acquiratur ius ex ſtipulatione notarij ſine ratificatione ipſius abſentis, ſunt uariæ opiniones. C. 18. G. 7. num. 2
crebrior tamen, & verior opinio eſt ratificationem eſſe neceſſariam. d. nu. 2
abſenti aequiritur per contractum iuramento valla licet nulla addita ſit ſtipulatio, uel addita quidem, ſed inutilis. C. 18. G. 7. nu. 6
abſenti an & quando ceſſio valide fieri poſſit C. 27. G. 5. nu. 1
abſenti fieri nequit ceſſio vtilium actionum. d. nu. 1
abſenti acquiritur ius per ſtipulationem in tantū vt reuocatio fieri nequeat ſola voluntate promittentis. C. 33. G. 6 nu. 1
quod tamen venit declarandum, ac diſtinguendum vt per Auctorem d. nu. 1
abſens cuius noīe ſtipulans eſt notarius debet ratificare contractū in omnibus ſuis partibus, non autem pro parte acceptare, & pro parte non. C. 33. G. 6. nu. 4
abſenti acquiritur nulla interueniente ſtipulatione ſi iuramentum in contractu fuerit additum C. 33. G. 6. nu. 5
abſens quis dicatur in materia excuſſionis. C. 40. G. 4. ſub numero 2
cætera huc pertinētia uidere poteris in uerbis, Ceſſio, Confeſſio, Notarius, & ſimil.
¶ Abſentia. Abſentiarum quinque ſunt genera remiſſiuè. C. 3 G. 2. ſub nu. 2
¶ Abſolutio fauorabilior eſt quam obligatio C. 32. G. 2. nu. 3
abſolutio, & liberatio numquid ſint ſiōonima C. 35. G. 1. nu.
abſolutio, & liberatio ſemper fieri debet cauſa inſerta. C. 35. G. 1. nu. 3
abſolutio aliquando non excedit cauſam propter quā fit, aliquando verò extenditur ad omnes cauſas etiam nō excogitatas, quæ tamen in genere potuerunt præuideri. C. 35. G. 2. nu. 1
abſolutio generaliter concepta nnmquid importet remiſſionem fideicommiſſi. C. 35. G. 2. nu. 5
abſolutio, quietatio, liberatio, & alia ſimilia numquid ſint ſinonima. C. 35. G. 5. nu. 1
abſolutiones omnes numquid cōtinere debeant acceptilationem, & Aquilianam ſtipulationem. C. 35. G. 11. nu. 4
¶ Abſoluens non per acceptilationē, ſed quia cōfitetur ſibi de oibus ſatisfactum præſumitur habuiſſe ſcientiā, & de omnibus cogitaſſe, a quibus partem aduerſam liberauit, ſecus autem ſi ſit addita acceptilatio. C. 35. G. 11. nu. 5
¶ Abundans cautela non nocet. C. 4. G. 3. ſub nu. 3. & rurſus d. C. 4. G. 25. nu. 1
¶ Aceeptilatio quid ſit. C. 35. G. 10. nu. 1
acceptilatio in quo differat a pacto de non petendo. d. nu. 1.
acceptilatio generaliter fieri poteſt ab oibus obligationibus, & ab una re tantum, & a parte vnius rei, & obligationis. C. 35. G. 10. nu. 2
acceptilationis verba debent conuenire uerbis prioris obligationis C. 35. G. 10. nu. 3
acceptilatio oon tollit niſi obligationem uerborum C. 35. g. 10. nu. 4
acceptilatio ſi non valet vti facta eſt, quia peccat in materia, an valeat ſaltem in vim pacti. C. 35. G. 10. nu. 5
& quid ſi peccat io forma d. nu. 5
acceptilatio an recipiat diem, uel conditionem tacitam, aut expreſſam. C. 35. g. 10. nu. 6
acceptilatio per Aquilianā ſtipulationem facta tollit omnes actiones, & obligationes, ex quacumq. cauſa competentes. C. 35. G. 10. nu. 7
acceptilatione fideiuſſori facta liberatur principalis. C. 35. g. 10. nu. 8
acceptilatione vni correo facta liberantur omnes correi. C. 35. g. 10. nu. 9.
acceptilatio fieri poteſt etiam per procuratorē ſpecialiter cōſtitutum, vel generalem cum libera. C. 35. g. 10. nu. 10
acceptilatio valeret ſi fieret præcedente nouatione facta per procuratorem ēt generalem, uel tutorem, & curatorem, & eo modo liberaretur etiam abſens. C. 35. g. 10. nu. 11
acceptilatio noo habet locum ſi eſt facta ſolutio. C. 35. g. 10. num. 12
acceptilatio numquid ſapiat donationem, & propterea indigeat inſinuatione. C. 35. g. 10. nu. 13

a accepti-

Digitized by Google

I N D E X.

acceptilatio numquid comprehendatur ſub ſtatuto de ſolutione loquente c.35.g.10.nu.14
acceptilatio poteſt fieri ex cauſa expreſſa donationis, quo caſu oīs agendi vis eſt perempta niſi ſit facta ab eo, qui libere de bonis ſuis diſponere poterat c.35.g.10.nu.15
acceptilatione facta, ſi is cui facta eſt poſtea ſoluat, repetere poteſt indebitè ſolutum c.35.g.10.nu.16
acceptilatio non poteſt tollere omnes obligationes. c.35.g.11.nu.1
acceptilatio, & Aquiliana ſtipulatio numquid ſint apponēdæ in omnibus abſolutionibus c.35.g.11.nu 4
acceptilatio non tollit ipſo iure obligationem de iure gētium inductam, ſed ope exceptionis, quod tamen declarandum eſt ut per auctorem. c.35.g.11.nu.6
acceptilatio. Si per acceptilationem facta eſt liberatio ciuilis ſe extendit etiā vltra quam ſit facta ipſa acceptilatio. c.35.g.11.ſub nu.8
acceptilatio ſequi debet Aquilianam ſtipulationem, quando ipſa Aquiliana ſtipulatio concipitur. c.35.g.12.nu.1
¶Acceſſorium & ſi principale ſit nullum aliquando valet, Rep.nu.468. & ratio.nu.473
¶Accuſatio procedit licet ſtatuto cautum ſit, quod nomē patris accuſati exprimatur in libello accuſationis, & ſi nō exprimitur nulla ſit accuſatio, & nomen quidē patris fuit expreſſum, ſed erroneè, dum tamen de corpore conſtet, C.3. G.2.ſub nu 6
¶Aceruus in ædificio exiſtens non dicitur ſolo cohærere, licet ipſum ędificium cohæreat. C.26.G.3.nu.2
¶Acquiſitio fieri poteſt etiam nomine abſentis ſecuta ratihabitione. C.28.G.4.nu.1
¶Acra eſt quædam terræ menſura. C.20.G.19.nu.4
¶Acta cauſæ veniunt appellatione inſtrumenti. in rubr. ſub num.3
¶Actio cui datur tanto magis exceptio. C.25.Gloſſ.2.numero 6
actio quid ſit, & quotupliciter ſomatur. C.26.G.9.nu.1
actio quomodo a petitione, & perſecutione diſtinguatur. C.27.G.7.ſub nu.5.
actionis futuræ ſpes cedi poteſt. C.27.G.13.nu.6
actio illa in dubio videtur intentata, quæ libellanti eſt vtilior. C.29.G.4.ſub nu.3
actio ceſſa debet tranſire cum ſua cauſa. C.29.G.7.nu.4
actio eſt neptis contractus, obligatio vero filia. C.29.G.12.numero 15
actionem habere minus eſt ſecundum veritatem, quam rē ipſam habere. C.27.g.6.ſub nu.3
actio prior tollitur ipſo iure abſque alia liberatione ſi delegatio verè, ac propriè ſit facta. C 33.g.18.nu.1
actionem habens ad rem recuperandam quomodo intelligatur rem ipſam habere. C.27.g.6.nu,3
actio remiſſa per pactum ipſo iure non cenſetur perempta ſed exceptionis obice Rep.nu.562
actio oritur ex iuramento deciſiuo, & eſt ſpeciale. Rep.nume. 587
actio in multis caſibus ex iuramento oritur. Repetit. numero 580
actio, & obligatio oritur ex confeſſione iudiciali. Rep.n.588
actio oritur ex ſententia. Rep.nu.589
actio oritur ex conſtituto Rep.nu.579. & quare nu.595
actione priuatus per exceptionē poteſt ipſo iure priuari. Rep. num.274. & 563
actionem non habens experiri non poteſt Rep.nu.568
actionem habens rem habere dicitur. Rep.nu.612. & quomodo id procedat. nu.618
actionem nullam habens ad rem perſequendam rem dicitur amiſiſſe Rep.nu.614
actionem habens minus quam rem habere dicitur, Rep.num. 615. & quomodo intelligatur nu.616.617
actionem veterem remittens vt ſibi aliquid detur poteſt ad eam redire ſi promiſſa non ſint ſeruata. Rep.nu.767
actiones, & iura comprehenduntur ſub generali obligatione. C.12.g.2.ſub nu.3
etiam ſi dicatur omnia mea, uel ſua bona. ſub d.nu.3
actiones & iura non cōprehenduntur ſub obligatione bonorum mobilium, & immobilium. d.nu.3
actiones, & iura ueniunt appellatione bonorum ſimpliciter ſine adiectione mobilium, & immobilium. ſub d.nu.3
actiones & iura non veniunt appellatione bonorum vbicumque ſitorum, & exiſtentium, ſub d.nu.3
actiones omnes largo ſumpto vocabulo cedi poſſunt. C.27. g.6.nu.1
limita tamen in pluribus caſibus remiſſiuè d.nu.1
actionum ſex ſunt diuiſiones totidem effectus, ſeu fines reſpicientes. C.27.g 6 nu.2
actiones, & iura in ſubſtantia ſunt quid incorporale, inuiſibile, & impalpabile. d.nu.2
actiones non comprehenduntur in obligatione, ſeu diſpoſitione aliqua mobilium, vel immobilium. d.nu.2
actiones ſunt in bonis noſtris. C.27.g.6.nu.3
actionum ceſſio pro minori ſumma quam debeatur pro ipſis actionibus valet C.27.g.6.nu.4
actionum ceſſio præſumitur ſimulatam ſi fiat pro eodem precio ad quod competunt actiones ipſæ. C.27.g.6.nu.5
actiones omnes dominium rei reſpicientes tranſeunt cum re vendita. C.27.g.7.ſub nu.1
actiones aliquando ſtrictè, aliquando largè, aliquando largiſſimè accipiuntur. C.27.g 8.nu.8
actiones futuræ, vel competituræ regulariter non ueniunt in contractu niſi dicatur cedi omne ius quod habet, vel habere ſperat. C.27.g 13.nu.6
actionum tollendarum modus non eſt ceſſio. C.29.g.4.ſub nu.6.ad fin.
actiones ſunt lanceæ, & gladij actorum, exceptiones clypei, & loricæ reorum. C.29.g.6.nu.2
actiones non transferuntur abſque ceſſione ſecus uero exceptiones. C.59.g.6.nu.9
actiones omnes, & obligationes ex quacumque cauſa competentes acceptilatione per Aquilianam ſtipulationem facta tolluntur. C.35 g.10.nu.7
actionum uenditio cum ſit opus eſt vt appateat de actuali precij ſolutione nec ſufficit vendentis, ſeu cedentis confeſſio. C.27.g.3 nu.3
declara tamen, & intellige vt hic d.nu.3
actionum ceſſio vide in verbo, ceſſio.
actionum cedendarum beneficium vide in verbo, beneficium cedendarum &c.
¶Actio datiua an ſit illa, quæ ex ceſſione proficiſcitur. C.27. g.9.nu.4
¶Actio Directa qualiter differat ab vtili C.27.g.9.nu.1
actio directa quotupliciter dicatur. d.nu.1
actio directa quando competat, & quando vtilis. d.nu.1
actio directa cur ſic dicta. d.nu.1
actiones directæ exerceri non poſſunt ab habente vtiles virtute ceſſionis nec etiam nomine eius, penes quem remanſerunt. C.27.g.9.ſub nu.2
actiones directæ non poſſunt transferri in ceſſionarium. C. 27.g.9.nu.3
niſi ceſſionarius conſtituatur procurator in rem ſuam. d. numero 3
& hoc caſu etiam debet ceſſionarius intentare illas nomine mandantis. ſub eodem nu.3
actiones directæ contra cedentem intentari nō poſſunt nomine ipſius cedentis, ſed vtiles nomine ipſius ceſſionarij. C. 27.g.18.ſub nu.1
actionem directam intentans, & probans in vtili ſuccumbit. C.29.g.4.nu.3
actio directa an utilis intentetur per actorem eſt enuntiandum ſi ex libello non conſtat. ſub d.nu.3
actio directa an cenſeatur in dubio intentata. d.nu.3
actio directa, vel vtilis intentata cenſetur ex cōcluſione libelli concepta ut per Auctorem. d.nu.3
actionem directam intentans quid agere teneatur ſub eodem num.3
actionem directam intentans debet præſtare iuramentum calumniæ, ſicut & intentans vtiles. C.29.g.4.nu.4
actiones directæ non ſolum aut utiles a ceſſionario intentari poſſunt, ſed & officium iudicis. C.29.g.4.nu.4
actiones directæ ab hærede, licet illas habeat, intentari nō poſſunt contra debitorē, cui legatum eſt creditum per teſtatorem. C.29 g.4.ſub nu.6. verſ. tertio limita.
¶Actio de dolo non datur contra municipes. Rep.nu.182
¶Actiones expreſſe uide infra in verbo, Actiones tacitæ.
¶Actio familiæ erciſcundæ an competat pro diuidendis columbis. C.20.g.16.nu.5

¶Actio

Digitized by Google

INDEX

¶Actio Hypothecaria non tranſit ſine ceſſione. C.27.g.7.ſub nu.1.in fin.
actio hypothecaria eſt realis licet quidam diſſentiant. C.27. G.7.nu.2
actio hypothecaria numquid cedi poſſit ſine perſonali. C.27. G.7.nu.3
actio hypothecaria cenſetur ceſſa, quando fuit ceſſa perſonalis. C.27.G.8.nu.13
¶Actiones mixtæ quæ dicantur, & earum exempla. C.27.G.11.nu.1
actionibus mixtis ſecundũ aliquos adnumeratur petitio hæreditatis. C.27.G.11.nu.2
actiones mixtæ an comprehendantur ſub ſimplicibus remiſſiuè. C.27.G.11.nu.3
actiones mixtæ an differant a perſonalibus in rem ſcriptis. C.17.G.11.nu.4
¶Actio natiua an verò datiua ſit quæ ex ceſſione proficiſcitur. C.27.G.9.nu.4
¶Actio perſonalis quæ ſit, & aduerſus quem competat. C.27. G.8.nu.1
actiones perſonales dicuntur conditiones. C.27.G.8.nu.2
actiones perſonales dicuntur tam ex partis agentis, quam ex parte rei conuenti. C.17.G.8.nu.3
actio perſonalis eſt hominũ oſſibus affixa, nec poteſt ab ipſis ſeparari ſicut nec anima a corpore. C.27.G 8.nu.4
actiones perſonales difficilius tranſeũt q̃ reales. C.27.g.8.n.5
actio perſonalis nõ acquiritur niſi per ceſſioné. C.27.G.8.n.6
actiones perſonales non ſequuntur fundum, nec tranſeunt in ſingularem ſucceſſorem C.27.G.8.nu.7
actiones perſonales dicuntur aliquando in rem ſcriptæ. C.27. G.8.nu.9
actionum perſonalium mater eſt obligatio. C.27.G.8.nu.11
actione perſonali ceſſa cenſetur etiam ceſſa hypothecaria. C. 27.G.8.nu.13
actio perſonalis cõprehenditur ſub Clauſula, poſuit in vniuerſum ius ſuum ſi cedenti competebat. C.28.G.2.ſub nu.2
¶Actiones perſonales in rem ſcriptæ an diſtent ab actionibus mixtis remiſſiuè. C.27.G.11.nu.4
¶Actio realis, vel in rem quæ ſit. C.27.g.7.nu.1
actio realis cur ſic dicta. ſub d.nu.1
actio realis quomodo competat in perſonam. ſub d.nu.1
actio in rem datur pro quaſi dominio. ſub d.nu.1
actiones reales ceduntur ſicut perſonales. ſub d.nu.1
actionum realium ceſſio dominium ſine traditione non transfert. C.27.nu.2
declara tamen vt in eodem loco per Auctorem d.nu.2
actiones reales facilius tranſeunt, quam perſonales. C.27.G. 8.num.5
actio realis numquid ſit filia obligationis. C.27.G 8.nu.12
actionibus realibus ceſſis nõ poteſt agi amplius aduerſus poſſeſſorem. C.29 G.4.nu.6.verſic.quarto limit.
¶Actio Seruiana non tranſit ſine ceſſione. C.27.G.7.nu.1.ad fin.
¶Actiones ſimplices vide ſupra in uerbo, actiones mixtæ.
¶Actionum tacitarum, & expreſſarum mentio an ſit neceſſario facienda in Clauſula ceſſionis, an verò ſufficiat dicere, omnes actiones. C.27.G.10.nu.1
actiones tacitæ quæ dicantur. C.27.G.10.nu.2
actio tacita locati competit medico qui operas ſuas erat ſolitus locare communitati. d.nu.2
¶Actiones vtiles abſenti cedi non poſſunt. C.27.G.5.nu.1
actio vtilis quadrupliciter dicitur. C.27.G.9.nu.1
actio vtilis qualiter differat a directa. C.27.G.9.ſub nu 1
actio vtilis quando competat, & quando directa. d.nu.1
actiones vtiles an transferantur ſine ceſſione. C.27.G 9.nu.2
actiones vtiles habẽs virtute ceſſionis non poteſt exercere directas nomine eius penes quem remanſerunt. ſub d nu.2
actio vtilis a lege ex interpretatione data eundem habet effectum, quem, & directa. ſub eodem nu.2
actio vtilis, quæ ex ceſſione proficiſcitur, vnde oriatur, & an ſit datiua, vel natiua, & an ſit eadem in ſubſtantia cum directa. C.27.g.9.nu.4
actio vtilis an vero directa intentetur in libello exprimi debet C.29.g.4.ſub nu.3
actio vtilis ſiue directa cenſetur intentata ex cõcluſione libelli concepta vt per Auctorem. ſub d.nu.3
actionem vtilem intentans iuramentũ calumniæ præſtare debet, ſicut & qui intentat directam C.29.g.4.ſub nu.4
actiones vtiles non ſolum, & directæ per ceſſionarium intentari poſſunt, ſed & officium iudicis. ſub d.nu.4
¶Actor tenetur exprimere qua actione agat directa, an vtili ſi ex libello conſtare non poteſt. C.29.g 4.ſub nu.3
actorum gladij, & lanceæ ſunt actiones, ſicut reorum clypei, & loricæ ſunt exceptiones. C.29.G.6.nu 2
actor etiam in minimo deficiẽs in materia. l.ſi quis maior. C. de tranſact. ipſius legis beneficium amittit. Rep. nu 423.
actor ad pœnas. l.ſi quis maior. agens debet probare ſe adimpleuiſſe pro parte ſua, & liquidiſſimè quidem. Rep.nu.432. & 433.
¶Actus ſolemnitatis leuis omiſſione non vitiatur. in procem. oper. ſeu tract ſub nu.4. vide tamen ſub nu.5
actus vitiatur per omiſſionem ſolemnitatis ex ſola conſuetudine inductæ. in procem. tract. ſub nu.5
actus redditur inualidus per omiſſionem ordinis a lege requiſiti. ſub d.nu.5
actus. Pro actus validitate in dubio eſt iudicandum. c.1.g.4. num.5
actus. Pro actus validitate in dubio ſumi debet interpretatio. c.1.g.5.nu.33
actum faciens in dubio proprio nomine facere cenſetur etiã ſi eſſet alicuius perſonæ generalis procurator. C.3.g.2. ſub num.1
actus uoluntariæ iuriſdictionis ſunt voluntariæ quo ad partẽ neceſſariæ quo ad iudicem. c.10.g.11.nu 2
actus annullatur per defectum conditionis. c.14.g.6.nu 6
actus denominatur ab hora in qua finitur. c.30 g.5.nu.7
actus ſine effectu in pœnarum l.ſi quis maior. incurſionem faciat. Rep.nu.359
actus nullus an facientem afficiet pœna. Rep nu.368
actus in iudicio ſi non valet vt ſit, non valet ut valere poteſt omni meliori modo. Rep.nu.753
actus confirmãtis natura eſt non extendere, neq; ampliare diſpoſitionem, ſuper qua interponitur. Rep.nu.685
¶Adagium bos ſuper linguam, unde ortum. c.50 g.7.nu.29
¶Additiones poſitæ in margine inſtrumenti cenſentur eodem die poſitæ quo fuit celebratum inſtrumentum. c.1.g.5.numero 15
verior tamen eſt, & crebrior opinio contraria. c.1.g.5.nu.16
additiones in margine ad inſtrumentum appoſitæ ad hoc, vt dicantur factæ eodem die, quo factum fuit inſtrumentum opus eſt, quod notarius id atteſtetur. c.1.g.5.nu.17
quod tamen non procedit quando conſtat manu notarij fuiſſe ſcriptas additiones, & ſubiungeretur. dat. ut ſup. vel etiã quando ſuper contentis in additionibus non ſit dubium. c.1.g.5.nu.18
¶Adipiſci verbum an idem ſit cum verbo conſequi, & obtinere. c.29.g.8.nu.1
¶Adminiſtratio per decretũ iudicis tutori decerni poterit die feriata. c.1.g.5.ſub nu.38
¶Adminiſtratoris confeſſio an præiudicet. c.31.g.2.nu.16
adminiſtrator minoris vendens fidem de precio habere non poteſt. c.38.g.1.nu.12
adminiſtrator eccleſiæ fidẽ de precio habere nequaquam poteſt. c.38.g.1.nu.13
¶Adriani beneficium uide in verbo, Beneficium epiſtolæ diui Adriani.
¶Aduenticium peculium. vide in verbo, Peculium.
¶Aduerſarius an poſſit ſe fundare in reſcripto per impetratorem non præſentato. Rep.nu.375
¶Aduerſus, dictio, quid importet. Rep.nu.222
¶Adulto curator dari non deberet eodem die quo ſit contractus, & ratio. c.8.g.9.nu.1
adulto datur curator ſi mas eſt quartodecimo anno, ſi fœmina duodecimo. c.9.g.1.nu.1
¶Aduocatus, & cauſidicus in nulla eſt conſideratione, ſi non ſit cauteloſus. c.4.g.25.nu 4
aduocatus dicitur propriè cauſæ patronus. c.18.g.1. ſub nu.5
aduocatorum ſalarium hodiernis tẽporibus ad maiorẽ ſummam centum aureorum excreſcit, licet antiquitus ſecus eſſet. c.30.g 7.nu.45
¶Ædes, & domus an differant. c.19.g.3.nu.3
ædes ſi duæ ſint vnica cõtignatione conſtructæ, & dñs alteram leget, vel vendat cenſentur imponere ſeruitutem tigni iniuncti. c.24.g.2.nu.3

Digitized by Google

INDEX

¶ Ædificata, plantata, & ſata veniūt in véditione. C.26.G.6.n.2
ædificiū ſine tecto venit domus appellatione. C.19.G.3.n.4
ædificia licet, ſunt poſita hominum tamen vſui deſtinata vrbana prædia nuncupantur. C.20.G.9.nu.2
ædificium cedit areæ. C.18.G.13.nu.1
ædificij pars eſt area. d.nu.1
ædificium dicitur ſolo cohærere non aceruus in eo poſitus. C.26.G.3.nu.2
¶ Æs. Æris appellatione nedum pecunia, ſed omnis facultas, patrimoniū, & bona nīa comprehendūtur. C.4.G.10.nu.3
æs. Promittens non offendere io ære incidit in pœnam ſi parti furtum fecerit. C.4.G.10.nu.4
æs antiquitus familiariſſimum fuit pro pecunię fabricatione C.30.G.7.nu.21
æris appellatione cōtinetur pecunia qualiſcumq. etiam ex auro, & argento fabricata, & cur. C.30.G.7.nu.22
æris admixtione quomodo contaminetur argentum. C.30.G.7.nu.43
æris alieni ſoluendi cauſa minorum bona alienari poſſunt. C.10.G.2.nu.2
¶ Æquitas ſcripta rigori præfertur. Rep.nu.32
æquitas exuberat in contractibus bonæ fidei. Rep.nu.719
æquitas delinquenti non eſt ſeruanda. Rep.nu.730
æquitas ſcripta in iure cenſetur ius commune Rep.nu.731
¶ Æſtimatio monetæ an & quando faciat emptionem. C.30.G.9.nu.18
¶ Ætas perfecta eſt vigintiquinque annorum. Rep.nu.80
¶ Affines propinquorum appellatione non veniunt, nec etiā conſanguineorum. C.7.G.12.ſub nu.5
affines coniunctorum appellatione ſignificantur. ſub d.nu.5
affinium appellatione venit maritus, & vxor. ſub d.nu.5
affines veniunt appellatione ſuorum. ſub d.nu.5
affines neceſſariorum appellatione continentur. ſub d.nu.5
affines attinentium appellatione ſignificantur. d.nu.5
limita tamen id non procedere ſi fieret mentio gradus, vt puta quia diceretur, quod duo ex attinentibus vſque in quartum gradum, & c. d.nu.5
affines an veniāt ſub gentis, vel generis appellatione. ſub eod. num. 5 in fin.
¶ Afflictus a Cagnolo defenſus. C.41.G.3.nu.9
¶ Ager diuiſus & non ripa, ſi vltra viam eſt tanta terræ quantitas, quæ arari poſſit. C.10.G.28.nu.3. in fin.
¶ Agere verbū quibus modis accipiatur in iure C.29.G.4.n.1
agere permittitur aliqoando nedum de iure, ſed etiam de facto. C.35.G.2.nu.6
¶ Agens ex cōtractu, quē promiſit alium ratificaturum, repellitur nō facta ratificatiōe maximè ante moram. C.4.G.11.n.3
agens directa, & probans in vtili ſuccūbit. C.29.G.4. ſub nu.3
¶ Agminales equi qui dicantur. C.21.G.7.nu.4
¶ Agnationis error non vitiat inſtrumentum dummodo conſtet de perſona. C.3.G.1.nu.7
¶ Agnati qui ſint, & qualiter differant a cognatis. C.7.G.9.n.1
agnati proximiores ſunt adhibendi in contractu mulieris ſtatuto requirēte conſenſum duorum agnatorum, vel conſanguineorum licet de proximioribus non expreſſerit. C.7.G.9.nu 2. & hoc de conſuetudine ſeruatur, & non eſt tutum ab ea recedere d.nu.2
licet contrarium tenuerint alij. d.nu.2
quorum opinio fortaſſe aliquo iure nititur d.nu.2
agnati poſſunt appellare ſi iudex interpoſuit decretum in contractu mulieris non attentis iuſtis cauſis per ipſos allegatis quarum gratia ipſimet agnati recuſarunt contractui conſentire. C.7.G.10.nu.3
agnati ſi vocēt a ſtatuto eos pponēdo cognatis i ſucceſſione, cēſētur ēt prælati ipſis cognatis quo ad tutelā. C.9.G.5.n.2
¶ Agrimenſores ſi diſcordent in menſura quid agendū remiſſiuè. C.10.G.37.nu.4
agrimenſorum menſuræ quando non conueniunt recurrendum eſt ad mēſuras communis illius loci in quo eſt factus contractus. C.30.G.19 nu.7
¶ Alciatus ſibi contrarius. C.30.G.7.nu.48
alciati locus parerg. lib.9. capit.17. examinatus. C.30.G.1.numero 3
¶ Aliena res vendi quidem poteſt obligari autem non poteſt. C.19.G.2.nu.8
alienæ rei venditio valet. C.19.G.2.nu.3
intelligendo tamen ſecundum aliquas declarationes. d.nu.3
[illegible] nomine contrahere. C.33.G.1.nu.1
¶ Alienans [illegible] titulum ius tantum ſuum quod in re habet alienare intelligitur. C.13.G.1.ſub num.
¶ Alienationis vox [illegible] comprehendit permutationem. C.30.G.13.nu.4
alienatio facta per delinquentem quando pœna ipſo iure infligitur etiam ante declaratoriam eſt nulla. Rep.nu.696
¶ Alimenta ſubminiſtrari debent per tutorem, qui pro ipſorū ſubminiſtratione expendere poteſt alioquin ſibi eſt imputandum, C.10.G.2. ſub nu.4
alimentorum cauſa alienari poſſunt minorum bona. C.10.G.2.nu.4
¶ Aliqua dictio minimam ēt partem cōtinet. C.21.G.19.nu.2
¶ Aliquod dictio uerificatur in minimo. C.26.G.12.nu.1
intellige tamen ut per auctorem ſub d.nu.1
¶ Aliquo modo clauſula idem importat quod quomodocunque. C.26.G.12.nu.2
¶ Aliquod dictio in minimo verificatur. C.14.G.3.nu.1
¶ Aliud dictio implicat, & comprehendit aliquid ſimile, & diuerſum vltra expreſſum, & alia de materia. C.4.G.18.nu.1
¶ Alius dictio de ſui natura importat ſimilitudinem. C.27.G.12.nu.1
improptiatur tamen aliquando d.nu.1
alius dictio iūcta vniuerſali, vel generali dictione an comprehendat maiora expreſſis. C.27.G.12.nu.2
¶ Alia verbum importat ſimilitudinem. C.17.G.19. ſub nu.1
¶ Allegans neceſſitatem probare debet. Rep.nu.196
¶ Allodialis in dubio res præſumitur, & libera, non autem feudalis, & conductitia. C.13.G.2.nu.3
allodialis res numquid intelligatur ſi vendita ſit tamquam libera, vel per liberum, & francum allodium, an uero quod ſit libera ab onere decimarū, & collectarū. C.21.G.1.nu.2
allodialium bonorum donatio ſi ſit additum cum oībus iuribus ſuis &c. & etiam, quibus nominibus nuncupentur, cōprehendit etiam bona emphyteutica. C.21.G.15.nu.3
¶ Alluuionis incrementum, vel diminutio euius lucro, uel dāno cedat. C.20.G.28.nu.4
¶ Alter. Inquiſitio facta de tribus, uel pluribus, ſi in ea dictum ſit, quod alter alteri auxilium preſtitit corruit ratione incertitudinis. C.20.G.31.nu.2
altera dictio de duobus tantum, & duorum tantum dicitur diſtributiua. C.20.G.31.nu.1
altera dictio de tribus etiā, & pluribus dicitur, & uerificatur quando aliàs ſumpta abſonus reſultaret intellectus. C.20.G.31.nu.3
¶ Alternatiua oſtendit diuerſitatem caſuum. Rep.nu.356
¶ Ambę partes ſi cōtrauenīāt in materia l ſi qs maior. an pœnis ipſius legis ſit locus. Rep.nu.429 & 430 & limita.n.432
¶ Ambiguitatis tollendæ gratia verba etiam ſi videantur ſuperflua tolerantur. C.34.G.2.nu.2
¶ Amen, dictio, poſita poſt inuocationē diuini nominis, nō eſt de ſubſtantia, nec neceſſaria, ſed ad bene eſſe. C.1.G.1.nu.3
amen, idem ſignificat quod ſine defectu, & eſt dictio compoſita a b a & mente. ſub d.nu.3
amen, dictio, poſita per notarium poſt inuocationem uel ſignificat contenta in inſtro eſſe uera, & ſine defectu, uel quod inuocatio ipſa ſit uera, & ſine defectu. C.1.G.1. ſub num.3.
amen, dictio, in diuinis officijs ponitur pro fiat, & eſt reſpōſio populi. ſub eodem nu.3
¶ Amicorum præſentia tollit præſumptionem metus, doli, & culpæ in minoris contractu. C.10.G.13.nu.1
limita tamen in caſu quando lex præſumit dolum. ibidem.
¶ Amodo, dictio, quid importet. C.29.G.3.nu.1.
¶ Angariæ, & parangariæ extraordinarijs muneribus adnumerantur. C.21.G.11.nu.3
angariarum, & paranganarum immunitas importat, vt quis grauari non poſſit in perſona, neque in plauſtris, neque in cæteris ſimilibus. C.21.G.11.nu.4
¶ Angeli Aretini ſententia in §.1.nu.62. Inſtit. de except. rei iſdicta. C.32.G.1.nu.12
¶ Angeli de Peruſio venditionis diffinitio. in rubr.nu.4
quæ auctori non placet, in d.rubr. ſub d.nu.4
¶ Anima cunctis rebus eſt præferenda. Rep.nu.12
animæ fauore præſumptio tutior ſcilicet qua ei conſulatur eſt capienda. Rep.nu.502
¶ Animalia ſe mouentia comprehenduntur ſub legato generali

Digitized by Google

rali de bonis mobilibus, & de omnibus, quæ appellatione mobilium continentur ſub quouis nomine, & vocabulo nuncupentur. C.21.G.15.nu.2
animalia in fundo exiſtentia non venlunt in uenditione fundi. C.26.g.13.nu.13
animalia perpetuò manſura ut colombi, & cunicuIi accedũt venditioni fundi. C.26.g.13.nu.14
animali vendito annulus qui eſt in corpore ipſius non cenſetur uenditus. C.26.g.13.nu.54
¶Annuus redditꝰ an veniãt appellat. immobiliũ. C.42.g.3.n.3
¶Annulus repertus in corpore galli, vel alterius animalis venditi non accedit venditioni. C.26.g.13.nu.54
¶Annus. Anni domini per conſuetudinem debent in inſtrumento ſupponi. in procem. tract. ſub nu.5
anni dñi de iure exig turin inſtrumento. in proce. tactat. nu.6
verius tamen eſt id conſuetudine inductum eſſe. d.nu.6
& iuribus ſtatutarijs pluribus locis cautum. ſub. d.nu.6
& præcipue Ferrariæ, ſub eodem nu.6
anni domini in inſtrumento omiſſis inſtrumentum viribus caret. ſub d.nu.6. ad fin.
anni domini non ſunt levis ſolemnitas. in fin. d.nu.6
anni domini diuerſimodè computantur. C.1.g.2.nu.1
anni ante aduentum Chriſti diuerſimodè cõputabãtur. d.n.1
anni hodie ab incarnatione, & ab Imperatoris creatione cõputantur. ſub d.nu.1
anni antiquitus incipiebant Kalen. April. ſecundum glo. d.C.1.g.2.nu.1
annus tempore Romuli erat decem menſium, & incipiebat a Martio ſub d.nu.1
annus ab Hebræis ante liberationem ab Ægyptiaca ſeruitute inchoabatur de menſe Septembris. ſub d.nu.1
annus ab Hebræis poſt liberationẽ à ſeruitute Ægyptiaca de mandato Dei fuit inchoatus a menſe Martij. ſub d.nu.1
anni Domini ab Incarnatione ſunt computandi ſecũdum aliquos. ſub eodem nu.1
anni Domini ſecundum alios a natiuitate ueniunt enumerandi. ſub d.nu.1
& hoc eſt rectius. ibid.
anni Domini ab aliquibus enumerantur a die circumciſionis. ibid.
anni Dñi ab aliquibus inchoantur octauo Kal. Octobr. ibid.
anni Domini ſm conſuetudinem loci ſunt inchoandi. d.nu.1
& hoc eſt uerifſimum. ibidem.
anni Domini in Hetruria, Senis, & Venetijs ab Incarnatione computantur. ibidem.
anni domini Peruſij, Forliuij, & Paduæ a natiuitate initium ſumunt. ibidem.
anni Domini a quo tempore an ſcilicet à natiuitate an ab Incarnatione inchoetur nihil refert dummodo ſit certum de tempore contractus. ibidem.
anni Domini Inſtrumentum confectũ ab Incarnatione anno Domini 1530. de menſe Februarij, eſt anterius altero inſtrumento cõfecto a natiuitate eodem anno 1530. de menſe Februarij, & ratio. C.1.g.2.nu.2
anni Domini inchoati ab Incarnatione præcedunt annos inchoatos a natiuitate. ibid.
contrarium tamen Cremonæ eſt in vſu; qđ prius ſcilicet a natiuitate incipiunt huiuſmodi anni, quam ab Incarnatione. C.1.g.2.nu.3
anni Domini ab Incarnatione incipiunt Florentiæ ſub eodem num.3
annus ſeu milleſimus poſitus in vno inſtrumento cẽſetur repetitus in alijs inſtrumentis ſequentibus ſi tamen aliqua concurrant, ut hic per auctorem. C.1.g.2.nu.4
anni Domini ſi ſint omiſſi in inſtrumento quoniã ſunt de concomitantibus neceſſarijs incontinenti poſſunt propria auctoritate per notarium apponi. C.1.g.2.nu.5
anni Domini erroneè appoſiti ſi non eſt data copia parti, poſſunt per notarium corrigi. C.1.g.2.nu.5
melius tamen eſt nouum protocollum ſiue Inſtrumentũ conficere propter ſuſpicionem. ibidem.
annus erroneè in inſtrumẽto appoſitus data copia parti emendari non poteſt nõ accedente iudicis auctoritate. ſub. d.n.5
annus Chriſti dicitur milleſimus, & ſolet apponi vel à natiuitate, uel ab Incarnatione. C.1.g.3.nu.1
anni Pontificis ſolent apponi in inſtrumentis, & quomodo. C.1.g.6.nu.1
anni Pontificis ſolent apponi enumerando a die creationis. C.1.g.6.nu.2
annorum Pontificis omiſſio non inualidat inſtrumentũ, quando eſt de conſuetudine, quod non ponantur. d.nu.2
anni Pontificis in ciuitate Ferrariæ non ponuntur in inſtrumẽtis de conſuetudine. C.1.g.6. ſub num.3
anni Pontificis. Conſuetudo nõ apponendi annos Pontificis in inſtrumentis non probatur per oſtenſionem ſex, uel octo inſtrumentorum. ibidem.
anni Pontificis in principio, uel medio libri poſiti cẽſentur repetiti in ſequentibus C.1.g.6.nu.5
anni Pontificis omiſſi, vel erroneè appoſiti per notarium poſſunt uel ſuppleri, uel emendari. C.1.g.6.nu.6
Et hoc etiam ſine iudice. ibidem.
annus. Solutio eſt facienda in fine anni ſi dictum ſit quolibet anno ſecus ſi dictum ſit ſingulis annis ſecundum gloſſam, ſed male, vt hic per auctorem. C.41.g.3.nu.4
annus. Solutio facienda eſt in tribus terminis iuxta conuẽta, de quibus terminis intelligatur an de tribus annis. C.41.g.3.num.5
annus. Soluere obligatus triennio certam ſummam ſingulo anno tatam ſoluere tenetur. ibidem.
annus. Soluere promittens annis menſibus, uel diebus de duobus proximis intelligitur. ibidem.
¶Antapocha quid ſit. C.33.g.16.nu.3
¶Antipapa. Inſtrumentum valet etiã ſi nomen Antipapæ appoſitum fuerit in ipſo, ſi actũ eſt in terris ipſi Antipapæ ſubiectis, ſecus ſi fiat in terris veri Papæ, & nomen Antipapæ apponeretur. C.1.g.6.nu.4
¶Antiquiora ſunt præponenda. C.40.g.2.nu.1
¶Appellare. Tempus decem dierum ad appellandum currit de momento ad momentum. C.1.g.5.nu.45
appellans vltima die ſi non inſerit horam, tenetur probare per teſtes appellaſſe ante lapſum decem dierum. ibidem.
appellans ultima die tenetur horam apponere. C.1.g.5.n.46
appellari poteſt a ſententia arbitrorum electorum ex forma ſtatuti. Rep. nu.295
¶Appellatio. In cauſa appellationis & ita poſt ſnĩam poteſt opponi beneficium epiſtolæ D. Adriani. C.40.g.2.nu.4
appellationis inſtantia non admittit excuſſionis exceptionẽ ſi non fuit oppoſita in principali iudicio C.40.g.4. ſub nu.2
¶Appoſtillæ poſitæ in margine inſtrĩ cenſentur eodẽ die quo inſtrumentum celebratum fuit additæ. C.1.g.5.nu.15.
contraria tamen opinio verior, & crebrior. C.1.g.5.nu.16
appoſtillæ, & additiones in margine ad inſtrumentum appoſitæ ad hoc ut dicantur factę eodẽ die, quo factum fuit inſtrumentum opus eſt quod notarius id atteſtetur. C.1.g.5.n.17
Quod tamen non procedit quando conſtat manu notarij fuiſſe ſcriptas appoſtillas, & ſubiungeretur datas ut ſupra, vel etiam quãdo ſuper contentis in appoſtilla non ſit dubium. C.1.G.1.nu.18. & 19
¶Apocha quid ſit. C.33.G.16.nu.2
¶Apodiſſa quid ſit. C.33.G.16.nu.2
¶Apotheca eſt ſtatio, vel locus ubi pecunia reconditur. C.19.G.7.nu.1
apotheca accipitur etiam pro loco, in quo merces reponũtur, & venduntur, ut eſt taberna. C.19.G.7.nu.2
apotheca nũquid veniat in uenditione domus, uide diſtinctionem. C.19.G.7.nu.3
apotheca comprehenditur ſub legato domus. ibid.
apothecæ vox debet accipi ſecundum communem vſum loquendi. C.19.G.7.nu.4
apothecæ legato quid comprehendatur remiſſiuè ſub d. nu.4
¶Apothecarij apothecam exercentes dicuntur, quia militia ſummouentur, & a dignitatibus. C.19.G.7.nu.1
¶Aquæductus venit in venditione domus. C.19.G.11.nu.1
aquęductus, ſeu foſſę manu factę ad euacuãdos agros aqs materno ſermone dugalia appellantur, & cur. C.20.G.27.n.1
aquęductus ſeu dugalia ſunt priuati, uel priuata, nõ publica, cum non ſint perennia. ibidem.
aquæductus, vel dugale eſt pars prædij. ibidem.
aquæductus, ſeu dugale ſi eſt intra limites fundi venit menſurandus, & ratio aſſignatur. C.20.G.27.nu.3
aquæductus manu factus, q appellatur formulã, uel iucile, eſt locus priuatus, & uenit & accedit emptioni. C.20.G.27.n.3
aquæductus ueniunt in fundi uenditione. C.26.G.13.nu.5
¶Aquiliana ſtipulatio ſi accedat acceptilationi, atq; in illa in

Digitized by Google

ſeratur tollit omnes actiones, & obligationes ex quacunque cauſa competentes. C.35.G.10.nu.7
aquiliana ſtipulatio quęnam ſit, & quomodo concipiatur. C.35.G.11.nu.2
aquiliana ſtipulatio etiã generaliſſimè cõcepta non comprehendit ea quæ partes ignorabant. C.35.G.11.nu.3
aquiliana ſtipulatio numquid ſit apponenda in omnibus abſolutionibus. C.35.G.11.nu.4
aquiliana ſtipulatio ita ſit, ut pręcedat ipſa, & ſubſequatur acceptilatio. C.35.G.12.nu.1
¶Arbitri electi ex forma ſtatuti ſunt magis iudices delegati, quam arbitri. Rep.nu.294
¶Arbitrium liberũ quot modis capiatur in iure. Rep.nu.325. cum tribus nu.ſeqq.
arbitrium liberũ conceſſum poteſtati per ſtatutũ q̃ñ tendit in præiudiciũ tertij intelligi de arbitrio boni viri. Rep.n.329
arbitrium datum liberum iudici vt non teneatur ad obſeruantiam ſtatutorum intelligitur de leuibus non autem de ſubſtantialibus. Rep.nu.331
arbitrium liberum conceſſum iudici in criminalibus non operatur ut iudex poſſit torquere reum ſine indicijs aliàs tenetur in ſindicatu. Rep.nu.332
arbitrium iudiei liberum conceſſum quid operetur remiſſiuè. Rep.nu.335
¶Arbor propriè dr̃ cum radices ita in terram emiſit ut terræ aliméto uegetentur, & eius materia dura eſt, & non tenera, quia aliàs non eſſet arbor, ſed herba C.20.G.6.num.1
arboris appellatione ueniunt etiam vites, & generaliter quæ veniant ſub hac arboris nuncupatione. C.20.G.6.nu.2
arbores ſuceeſſæ, uel euulſæ nomen arboris amittunt & lignorum, uel materiæ nomine veniunt. C.20.G.6.nu.3
arbores deiectæ, vel cæſæ etiã poſt inſpectionem ab emere volente factam maximè ignorante venditore non ueniunt in venditione fundi. C.20.G.6.nu.4
arboribus, quarum tantum contemplatione quis emere volebat, vẽto deiectis, uel igne conſumptis ante perfectum contractum, venditio ipſa corruit, C.20.G.6.nu.5
ſi vero pro parte deiectæ, vel combuſtæ ſint, tunc diſtinguendum eſt. C.20.G.6.d.nu.5
arbores inciſæ nõ veniunt in venditione ſiluæ C.20.G.6.nu.6
arbore legata cenſetur legatum ſolũ in quo reſidet, & via ad ipſam arborem. C.20.G.6.nu.7
diſtingue tamen ut per auctorem. ibidem.
arbore vendita non venit ſolum, ſed actio cõpetit emptori ut cogatur vẽditor præſtare patientiã incidẽdi. C.20.G.6.n.8
arbore vẽdita, & inciſa ſi radices verſus pullulãt an pullulationes ptineãt ad vẽditoré, an vero ad emptoré. C.20.G.6.n.9
arbores in pratis exiſtentes non veniunt appellatione prati. C.20.G.7.nu.6
arbores. Statutũ puniens damnificãtes prata nõ extẽditur ad damnificantes arbores in pratis exiſtentes. C.20.G.7.nu.7
arbores inciſæ, uel deiectæ non veniunt in venditione fundi, uel ſiluæ. C.26.G.13.nu.11
¶Arbuſtũ quomodo, & qualiter intelligatur. C.20.G.35.n.1
¶Arbuſtiuã qũo & qualiter intelligatur. C.20.G.35.num.1
¶Archiuij ſcripturæ ueniũt appellatione inſtrumenti. in Rub. tract. ſub nu.3 (G.13.nu 1
¶Area ſumitur aliquando p loco ſine ædificio in vrbe. C.20.
areæ cedit ædificium, ibidem.
area eſt pars ædificij ibidem.
area capitur aliquando pro loco ruſtico ſine ædificio ab ariditate dictus, quod in ea fructus areſcant. C.20.G.13.nu.2
area Vicinus non poteſt impedire uentum areæ vicini ædificãdo ſi ab una parte tantum ventus haberi poteſt. C. 20. G. 13.nu.3
¶Argẽtũ & aurũ parũ in vſu penes antiquos. C.30.G.7.n.22
argentea pecunia etiam ante tempora regum Hebræorum in vſu fuit. C.30.G.7.nu.8
argentea pecunia ſicut & alia qualiſcumque venit æris appellatione. & cur. C.30.G.7.nu.21
argentea pecunia quando prius ſignata, & qua nota. C.30.G.7.nu.24
argenteæ monetæ diuerſitas apud antiquos. C.30.G.7.nu.26
argenteũ ſeſtertiũ qd apud antiquos valeret ibidẽ. in ſi.d.n.26
argenti libra valebat quinque ſolidos. C.30 G.7.nu.33.& 34
argenti ad aurum proportio quanta olim fuerit, & quanta hodie. C.30.G.7.nu.35
argẽtea moneta hodiernis tporib' imminuta. C.30.G.7.n.42
argẽtum purum, & puſtulatum quodnam dicatur ſub d.n.42
argentũ qũo cõtaminetur p admixtioné æris. C.30.G.7.n.43
¶Argumentum de toto ad partem optime procedit exiſtẽte maximè eadem ratione. C.21.G.19.nu.1.ad fin.
argumentum de toto ad partẽ quando, & qualiter procedat hic multipliciter exẽplificatur. C.27.G.19. ſub nu.3. in fin.
argumentum ab eccleſia ad fiſcum, vel è contra regulariter valet. C.15.G.2.nu.19. in fin.
argumentum de republica, ad minorem, & econtra ualidum. Rep.nu.172
argumentum a maiori validum. Rep.nu.190
argumentum a ſimili nõ procedit niſi in æquiparatis, & iure. Rep.nu.761
argumentum a ſimili corruit data etiam parua diſſimilitudine. Rep.nu.762
¶Armarium parietibus inhærẽs ſeu bibliotheca an veniat in venditione domus. C.26.G.13.nu.26 (19.nu.4
¶Atpena in aliquibus locis ſunt terrarum menſuræ. C. 20.G.
¶Arra quid ſit. C.31.G.7.nu.1.
arra dicitur etiam quod inter ſponſos traditur in pignus complendi matrimonij. d.nu.1.
arra an ſit de ſubſtantia venditionis, & an demonſtret perfectam uenditionem ibidem.
arris traditis pro adimplemento contractus, ſi altera pars non vult obſeruare contractum ſed pœnitet ſi arram dedit illã amittit, ſi recepit duplicatum reddit ibidem. in fine.
arræ duplicatæ non ſolum aliquando, ſed & quadruplicatæ ex partium conuentione reſtitui debent. C.31.G.7.nu.2
arra ne dum in pecunia ſed in quacumq; alia re, uel ſpecie dari poteſt etiam ſi eſſet res immobilis. d.nu.2.
arræ numquid poſſint excedere valorem rei in cõtractu deductæ ibidem.
arræ in quocumque contractu dari poſſunt. C.31.G.7.nu.3
arrarum contractus eſt innominatus. d.nu.3
arrarũ cõtractus eſt ſeparat' ab emptione, & vẽditione ibidẽ.
arræ poſſunt hinc inde, & dari, & accipi. ibidem.
arrarum datio hinc inde in ſponſaliorum contractu facta an valeat ibidem.
arrarum promiſſio valet licet actualia traditio non interuenerit. ibidem.
arræ. Confeſſioni partium de arris receptis numquid ſtandum ſit. ibidem.
arras non amittit qui aliquo caſu impeditus contractum non implet ibidem.
arris acceptis p procuratoré ad vẽdendũ ſi decoxerit emptor nõ perfecto cõtractu an teneatur dominus. C.31. G.7.nu.4
arræ datæ perfecto vel non contractu qua actione repetantur. C.31.G.7.nu.5
arris amiſſis propter non impletum contractum an talis non implens teneatur ad aliud. C.31.G.7.nu.6.
arris amiſſis tenetur pœnitens ad intereſſe partis, & ad implementum contractus. C.31.G.8.nu.1
arris datis re integra poſſunt partes recedere a contractu venditionis C.31.G.8.nu.2
arris datis ad computum ſeu pro parte precij non eſt locus reſceſſioni contractus niſi per reſtitutionem precij, & retro ſimilem actum. C.31.G.8.nu.3
arrę datę p arris, & parte precij, uel p arris, & precio nũquid pars arrarum, pars precij nomine veniant. C.34.G.8.nu.4
arræ aliquando duas habent naturas arrarum ſcilicet, & precij. C.31.G.8.nu.5
arræ ſolutæ venditori in quantitate aliqua an in dubio cedere debeant ad computum precij. C.31.G.8.nu.6
arræ. Emptor ſtãte pacto legis cõmiſſoriæ die pſtituto non ſoluens arras, & partem precij ſoluti amittit. C.31. G.8.nu.7
¶Ars nulla eſt, nullum exercitũ quod, queue addiſci, vel exerceri magis dãnoſum, aut dãnoſa ſit addiſcenti, exercentiq. ipſi, quam pro alijs fideiubere. C.39.G.1.nu.19
¶Artificium. Error in nomine artificij non vitiat inſtr̃m dum tamen de perſonæ certitudine appareat. C.3.G.1.nu.8
artificij nomen aliqñ plus attẽditur quã nomé propriũ ibidẽ.
¶Artifex omnis non poteſt dici mercator C.3.G.1. ſub nu.8
artifices in fundo exiſtentes cõprehendũtur in vẽditione fundi uenditi cũ inſtrumentis, & omni iure ſuo. C.26.G.8.nu.3
¶Arundo intelligitur reſeruata quando fundo vendito venditor reſeruauit ſibi omnes fructus. C.16.G.13.nu.11

¶As quid

I N D E X.

¶ Aes quid eſſet apud antiquos. C.30.G.7.nu.26

¶ Aſini in fundo exiſtentes non veniunt in venditione fundi. C.26.G.13.nu.13

¶ Aſſignare verbū idem eſt quod cedere. C.27.G.4.nu.2.in fi.

¶ Attegias eſt teges, tuguriū, vel mapalia. C.20.g.12.ſub nu.1

¶ Attentatio ſufficit ad incurſionē pœnarum. l. ſi quis maior. Rep.nu.358.360.361.364.376.cum duobus nu.ſeqq.

¶ Atteſtationibus publicatis poſſunt etiam produci inſtrumenta in Rubr.ſub nu.2

atteſtationibus publicatis non poſſunt examinari teſtes propter timorem ſubordinationis.ibidem.

¶ Attinentium appellatione affines & maritus continentur. C.7.G.12.ſub nu.5

limita tamen id non procedere ſi fieret mentio gradus ut quia diceretur quod duo ex attinentibus vſque in quartum gradum.ibidem.

¶ Auctor cōtra auctorem ſuum prius agere non poteſt niſi eo condemnato. C.27.G.1.nu.1

auctori auctoris nūquid notificari poſſit euictio per emptorē, & contra eum agi dimiſſo venditore, vel auctore.d.nu.1

auctor quis dicatur, & quotuplicier ſumatur. C.27.G.17.n.1

¶ Auctor noſter ideſt D.Bartholomæus Bertazzolius inchoauit tractatum emptionis & venditionis die. 19. Decembr. ann.1546.in Procem.tract.ſub nu.2

¶ Auctoritas diuerſimodè in iure accipitur. C.8.G.3.nu.1

auctoritas eſt conſenſus auctorizabilis competens alicui ex publico officio iniuncto, vel ex legitima adminiſtratione quam habet.ibidem.

auctoritas tutoris, vel curatoris in actu interponi debet non ante, uel poſt. C.8.G.3.nu.2

limita tamen ut per auctorem.ibidem.

auctoritas nec per procuratorem, nec per nūcium, nec per epiſtolam interponi poteſt. C.8.G.3.nu.2

auctoritatis nomen conuenit conſenſui, qui pertinet ad aliquem ratione publici officij.ibidem.

auctoritas duorum tutorum ſi interueniat, quorum vnus eſt falſus, alter legitimus valet nihilominus contractus. C.10. G.2.ſub nu.10

auctoritas ſuperioris in iuramento ſemper cenſetur exceptuata. Rep.nu.382

auctoritas Baldi maxima ſi cōtradicentē nō hēat. Rep.n.813

¶ Audientia poteſt denegari per ſtatutum, & denegans audiētiam non tollit quidem obligationem, ſed agendo excludit. C.7.G.19.ſub nu.6

¶ Augumentum Conceſſio inducta ad augumentum non debet operari diminutionem. C.21.G.23.nu.6

augumentum fit cum omnibus ſuis qualitatibus. Rep. nu. 17

¶ Auia, & mater non veniunt conſanguineorum appellatione. C.7.G.8.nu.1.in fin.

auia paterna, vel materna tutelam habere poſſunt nepotū, & præferuntur omnibus tutoribus, exceptis teſtamētarijs. debent tamen Velleiano, ſecundis nuptijs, ac omni etiam auxilio renunciare. C.9.G.4.nu.1.

¶ Aureus nummus quando prius percuſſus. C.30. G.7.nu.25

aurei, argentei, & æreì nummi diuerſitas apud antiquos. C. 30.G.7.nu.26

aureus nummus diuerſi tamen ualoris ab antiquis fuit impreſſus. C.30.G.7.nu.27

aureus minoris valoris cudi, & ſignari quando, & cur cęptus. C.30.G.7.nu.29

aureus idem quod ſolidus. C.39.G.7.nu.30

aurei diuerſi valoris. C.30 G.7.nu.36

aurei noſtri temporis valde diminuti. C.30.G.7.nu.39

aureus poteſt taxari certa æſtimatione iuxta partium conuentionem. C.30.G.9.nu.7

aurei valore taxato non tenetur quis ſoluere aureos ſed tātum valorem taxatum, quod vide per auctorem pluribus exemplis explicatum. C.30.G.9.nu.9, & vide etiā nu.13.& n.21

¶ Aurum. Pecunia ex auro fabricata ſicut & alia qualiſcumque venit æris appellatione. C.30.G.7.nu.22

aurum, & argentum parum in vſu penes antiquos.d.nu.22

auri ad argentum, vel potius e contra proportio quanta olim fuerit, & quanta hodie. C.30.G.7.nu.35

aurum Vngaricum principatum obtinet inter cætera. C. 30. G.7.nu.40

aurum obrizum quod dicatur. C.30.G.7.nu.41

¶ Authentic. præſente. C. de fideiuſſ. quęnā priuilegia fideiuſſoribus tribuat. C.40.G.4.num.1.

¶ Authomata numquid veniant in venditione domus. C. 26. g.13.nu.41

authomata quænam ſint. C.26.g.13.nu.43

¶ Auxilium legis non meretur, qui in legem committit. Rep. nu.276.& nu.646.

¶ Azonis opinio circa uocem labrum reprobata. C. 26.g. 13. num.18

Quemadmodum etiam circa dictionem, ſalientes.ibidem.

B

¶ BAldi doctrina in l. hæredes palam. ff. de teſtam. declarata. C.2.g.2.ſub nu.30.in fin.verſ. non obſtat etiam illa deciſio.

baldum fuſtibus cæſum fuiſſe falſum eſt, vbi etiam falſum eſt deprauaſſe codicem, & habuiſſe controuerſiam cum Bartolo. C.15.g.2.nu.23

baldi conſilium declaratum. C.30.g.9.nu.18

baldi auctoritas maxima ſi contradicentem non habeat. Repet.nu.823

¶ Baliſtæ quæ ſunt ad defenſam caſtri poſitæ veniunt in conceſſione ipſius caſtri in feudum facta. C.26.g.13.nu.3

¶ Balneæ veniunt aliquando in venditione domus. C.19.g.9. num.6

¶ Bannitus non eſt infamis niſi de delicto pateat per cōfeſſionem, ſecus ſi per contumaciam. C.2.g.2.nu.13.in fine.

bannitus conſanguineus non admittitur ad conſentiendū mulieri contrahere volenti ſecundum formam ſtatuti. C. 7. g. 15.nu.2

quod venit intelligendum ut per auctorem.ibidem.

bannitus hæres ſi fecit ceſſionem nominis legati per teſtatorē nūquid ceſſionarius uirtute huiuſmodi ceſſionis poſſit agere. C.29.g.7.ſub nu.2

¶ Barbatij conſilium declaratum. C.30.g.9.nu.15.& nu.18

¶ Barcus, ſilua, foreſta, nemus, lucus, & ſaltus quomodo differant, & de ſingulis iſtis aliqua. C.20.g.34.nu.2

¶ Bartolomæi Cæpolæ opinio circa ſpecularia reprobata. C. 26.g.13.nu.29

¶ Bartolomæus Bertazaolius. vide in verbo, auctor.

¶ Bartolus in l. Actuarios. C. de numer. & actuar. lib. 12. declaratur. in procem. tract. ſub nu. 5

Bartolus non ſolet eſſe ſibi contrarius. in procem. tract. nu. 13

Bartolus corruptus, & emendatus. C.21.g.6.nu.3

Bartolus communiter reprobatur. C. 27.g.19.ſub nu. 4

Bartolus ſemper dubitauit, & muſſauit in materia ceſſionum. C 29 g.4 nu 4.in fin.

Bartolus à contrarietate defenſus. C.30.g.9.nu.12

Bartoli opinio reiecta. C.34.g.6.nu.1.in fine.

Bartoli doctrina per Alciatum damnata, & reiecta. C.35.g.7. num.5

¶ Baſes quænam dicantur. C.26.g.13.nu.40

Baſibus ſtructilibus ſi ſint affixæ ſtatuæ non veniunt in venditione domus.ibid.

¶ Baſtardus. vide in dictionibus naturalis. & Spurius.

¶ Beare eſt prodeſſe. C.12.g.2.nu.2

¶ Belliſtæ, quæ ſunt ad defenſam caſtri ueniunt in conceſſione ipſius caſtri. C.26. g.13.nu.3

¶ Bellum, ſeu belli caſus comprehenditur ſub munere extraordinario. C.21.g.11.nu.5

belli, famis, vel peſtis caſus numquid intelligantur comprehenſi ſub immunitatis priuilegio, ſunt diuerſæ opiniones, quas vide. C.21.g.16 nu.2

belli & peſtis tempore ſilent priuilegia, & quomodo id intelligendum.ibidem.

belli cauſa ſuſpenditur immunitas. C.21.g.24.ſub nu.3

¶ Beneficium, & priuilegium quomodo differant. C.21.g.21 num.4

beneficium quid ſit, & quotuplicier ſumatur. C.40.g.1.nu.1

beneficium differt, & à priuilegio, & etiam à reſcripto. C.40. g.1.nu 2

¶ Beneficium cedendarum actionum per creditorem fideiuſſori nedum de iure nouo, ſed & de iure antiquo competebat. C.40.g.4.nu.6.ad fin.

beneficium cedendarum actionum quibus competat an ſolū fideiuſſoribus, an vero etiā alijs, vide plures per auctorem enumeratos. C.40.g.4.nu.7

beneficium cedendarum actionum nedum impedit proceſſū ſi opponatur ante ſententiam ſed etiam impedit executionem

Digitized by Google

nem ſi poſt ſententiam opponatur per condemnatũ in ſolidum. C.40.G.4. ſub nu. 8
beneficium ſiue exceptio cedendarum actionum non cẽſetur excluſum, ſiue excluſa per ſtatutum excludẽs exceptiones ac defenſiones omnes ibidem.
beneficio cedendarum actionum renunciari poteſt. C. 40. G. 4. nu. 9
beneficio cedendarum actionũ renunciari debet in ſpecie, neque ſufficit generalis renunciatio, vel ſi ſit etiam renunciatum beneficio diuiſionis. ibidem.
beneficio cedendarum actionum numquid cenſeatur renũciatũ per renunciationem beneficio de fideiuſſoribus factam. C 40. G.4. nu. 10
beneficium cedendarum actionum patri pro filio intercedenti minimè competit. C.40.G.4. nu. 13
beneficium cedendarum actionum, competit correis debendi. C.40.G.5. nu. 2
beneficium cedendarum actionum fideiuſſori ſoluenti cõpetens numquid tollatur per renunciationem generalem omni iuris, legum, & ſtatutorum auxilio. C.40.G.6. nu 3
beneficium cedendarum actionum an confideiuſſori ſoluenti competat aduerſus creditorem alteri confideiuſſori ſuccedentem. C.40.G.4. nu. 12
¶Beneficium duorum reorum. vide in verbo. Duo rei & in verbo. Correi.
¶Beneficium epiſtolæ diui Adriani numquid cõpetat correis ad quos nõ peruenit pecunia, vel nõ pertinet negocium, & in effectu ſunt fideiuſſores ſi non renũciauerint d cto beneficio, ſtãte obligatione principaliter & in ſolidum facta. C. 39.G 7 nu 5
beneficium epiſtolæ Diui Adriani nõ eſt ſcriptum in iure verbis extenſis prout extant aliæ epiſtolæ aliorum Imperatorum. C.40.G 2. nu. 1
beneficium epiſtolæ D. Adriani quibus, & quando competat, & ad quod detur. C 40.G.2. nu. 2
beneficium epiſtolæ Diui Adriani competit mandatoribus, & conſtitutoribus. C.40.G.2. nu. 3
beneficium epiſtolæ Diui Adriani nedum opponi poteſt ante litem conteſtatam, ſed & quãdocumque ante ſententiam, & poſt ſententiam ẽt in cauſa appellationis. C.40 G.2. n. 4
beneficium epiſtolæ D Adriani competit etiam pluribus tutoribus, curatoribus, & ſimilibus. C.40.G.2. nu. 5
beneficium epiſtolæ Diui Adriani attenditur etiam ratione fiſci ſuccedentis fideiuſſori cuius bona ſunt confiſcata. C. 40.G.2. nu. 7
beneficio epiſtolæ D. Adriani ſi ſit facta diuiſio periculũ pertinet ad creditorem ſi aliquis poſtea efficiatur non ſoluendo. C.40.G.2. nu. 8
beneficium epiſtolæ diui Adriani quibus caſibus ceſſet. C. 40. G.2. nu. 13
beneficium epiſtolæ Diui Adriani numquid competat pluribus fideiuſſoribus nõ eodem tempore fideiuſſoribus. C.40. G.2. nu. 11
beneficium epiſtolę Diui Adriani numquid detur fideiuſſori, qui fuit purè receptus, vel pure promiſit, cũ alius ſub conditione promiſerit, & quomodo. C.40. G.2. num. 12
beneficium epiſtolæ D. Adriani non competit fideiuſſori tutoris, C.40.G.2. nu. 15
beneficio D. Adriani non fruitur fideiuſſor fideiuſſoris. d. n. 15
beneficium Adriani fideiuſſoribus diuerſorum non competit. ibidem,
beneficio Adriani non gaudent fideiuſſores ſoluendo non exiſtentes. ibidem.
beneficio Adriani nõ vtuntur fideiuſſores ſi eorum aliqui ſint abſentes. ibidem.
beneficium Diui Adriani numquid adimatur fideiuſſori negãti ſe fideiuſſorem. C.40 G.2. nu. 14
beneficio epiſtolæ Diui Adriani renunciari poteſt. C. 40. g. 2. nu. 15
beneficiũ Adriani intelligitur excluſum à ſtatuto omnem exceptionem excludente. C.40.G.2. nu. 16
beneficium Adriani an cenſeatur comprehẽſum in renunciatione generali facta omni iuris, legum, & ſtatutorum auxilio. C. 40. g. 6. nu. 1
¶Bertachinus in tractatu de gabellis. par. 3. q. 36. damnatus. C. 30 g. 14. nu. 3
¶Bertazzolus ſupra in uerbo. auctor.
¶Bibliotheca ſeu armarium parietibus inhærens an ueniat in venditione domus. C.26.g.13. nu. 26
¶Bidell gimnaſiorũ poſſunt appellari epiſcopi. C.21.g.8. n. 3
¶Blada, ſeu ſegetes inuiſæ, vel alia à ſolo ſeparata non veniũt in venditione fundi. C.26.g.13. nu. 10
¶Boerij deciſ. 227 relecta. C. 30. g. 9. nu. 13. & nu. 16. & 18
¶Bolognini. vide in uerbo. Bononeni.
¶Bombardæ ad defenſam caſtri poſitæ veniunt in conceſſione caſtri in feudum facta. C.26.g.13. nu. 3
¶Bona oĩa cõprehenduntur æris appellatione. C.4.g.10. nu. 3
bona dicuntur ex quo beant id eſt beatum faciunt. C. 12.g.2. num. 2
bonorum appellatione propriè non ueniunt res, quæ plus incommodi afferunt quam commodi. C.52.g.2. ſub nu. 2.
bona futura in generali obligatione ueniunt. C. 12.g.2. nu. 3.
bonorum omnium appellatione ueniunt etiam nomina debitorum, & ſic iura, & actiones. d. nu. 3
bonorum appellatione ueniunt iura, & actiones, ſi tamen nõ additur mobilium, uel immobilium. ibidem.
bonorum ubicunque ſitorum, uel exiſtentium appellatione iura & actiones non comprehenduntur. ſub eodem nu. 3
bonorum, & rerum proprietates non cõprehenduntur ſub diſtrictus, uel territorij appellatione. C.20.g.23. nu. 11
bona, ſi pro bonis alicuius ſit conceſſa immunitas nũquid extendatur ad fratres omniũ bonorum ſocios. C.22. g.1. nu. 6
bona. In bonis noſtris ineſſe cenſetur res, quæ actione recuperari poteſt. Rep. nu. 613
¶Bona mobilia. uide in uerbo, Mobilia.
¶Bona immobilia. vide in verbo, Immobilia.
¶Bona emphiteutica. uide in verbo, Emphiteutica.
¶Bonæ fidei contractus admittunt æquitatem. Rep. nu. 718
Immo in eis exuberat æquitas. Rep. nu 719
bonæ fidei in contractibus maior fides, & obſeruantia præſtari debet, quam in contractibus ſtricti iuris. Rep. nu. 721
¶Bonorum tenuta. vide in verbo, Tenuta.
¶Bonifacius Papa totum collegium Templariorum deſtrui fecit, quia erant hæretici. Rep. nu. 169
¶Bononeni, ſeu Bolognini conſtant ex quatrenis ſex. C.30.g. 5. ſub nu. 1
¶Bononienſis libra eſt æqualis Ferrarienſi, & Mutinenſi quo ad ſummam bononenorum d. nu. 1
¶Bononiẽſis moneta eſt deterior Ferrarienſi. & ab illa differt ibidem. in fine.
¶Boues in fundo exiſtentes non veniunt in venditione fundi. C.26.g.13. nu. 13
bouis nota antiquitus fuit impreſſa pecunia, ſicut & ouis, & ſuis. C.30. g.7. nu. 16.
bos ſuper linguam adagium vnde ortum. C.30.g.7. nu. 17
boues. Dominus qui ad boues emẽdos mutuat pecuniã colono, debere conſtare de eius pecunia fuiſſe emptos tũc enim præfertur omnibus etiam anterioribus coloni creditoribus. C.42.g.1. nu. 3
¶Braſſia in aliquibus locis appellatur quædam terræ menſura. C.20.g.19 nu. 4
¶Brixia fuit condemnata aratro ſubijcienda. Rep. nu. 168
¶Broilum aliquando appellatur à vulgaribus id quod latini dicunt viridarium. C.20.g.15. nu. 5
¶Bubulcæ in quibuſdam regionibus ſunt terrarum menſuræ. C.26.g.19. nu. 4
¶Bubulcata terrarum menſura. ibidem.

C

¶ CAducitas non euitatur per vaſallum alienantem ſine licentia domini cũ clauſula, ſaluo honore, vel iure domini. C. 14.g 2. nu. 2. in fin.
caducitatem euitat vaſallus alienans ſub conditione ſi cõſenſus domini, & agnatorum acceſſerit. C.14.g.5. nu. 5
caducitas rei emphiteuticæ, vel feudalis non poteſt impediri aliqua verborũ cautela, ſi ſit ſecuta traditio C.14.g.6 nu. 8
caducitati numquid locus eſſe intelligatur ex eo quod vaſallus, vel emphiteuta rem conceſſam per clauſulam precarij, vel conſtituti. C. 14 g.6. nu. 9
¶Cæſa, & ruta non veniunt in venditione domus. C.26.g.13. num. 47
cæſa, & ruta quæ ſint. C 26.g.13. nu. 48
¶Cæſar. vide infra in verbis. Imperator, & Princeps.
¶Cagnolus reprobatus circa deriuationem vocis nummus. C.30.g.7. nu. 10

I N D E X.

eagnoli opinio reprobata c.33.g.4.nu.2
eagnoli opinio reiecta.c.33.g.10.nu.1
eagnoli doctrina reprobata.c.33.g.18.nu.5
cagnolus impugnat Afflictum, & male.c.41.g.3.nu.9
¶Caim primus ædificauit ciuitatem.c.20.g.24.nu.1
¶Calculi error non vitiat, ſed iterum facienda eſt calculatio. c.30.g.7.nu.28
calculus. Inſtrumentum certam habet executionem licet pacto conuentum ſit, quod ſi facto calculo reperiretur minus deberi, quam fuerit quantitas promiſſa, illa tantum minor quantitas cenſeatur promiſſa.c.38.g.2.nu.2
¶Caldarium aptum ad coquẽdum vinum ſi ſit muratum venit in venditione fundi.c.26.g.13.nu.12
¶Calendarium quid ſit c.21.g.8.nu.2.ad fin.
¶Calumniæ iuramentum vide infra in verbo, Iuramentum calumniæ.
¶Cambium, ſeu permutatio, vide infra in verbo, Permutatio.
¶Campſores nudo pacto promittẽtes non poſſunt facere delegationem c.33.g.5.nu.5
campſore dato qui promittat pro debitore non habente pecuniam paratam vnde ſatisfaciat creditori, debitor ipſe nõ liberatur, neque cenſetur feciſſe nouationem.c.33.g.8.nu.2
campſore, qui re vera non ſit debitor, delegato, qui dicat promitto loco talis nempe delegantis, numquid cenſeatur facta nouatio c.33.g.10.nu.2
campſore delegato nouationem eſſe factam cognoſcitur ex verbis diuerſimodè conceptis, de quibus vide per auctorem.c.33.g.10.nu.3
¶Campus eſt quædam terrarum menſura in aliquibus locis. c.20.g.19.nu.4
¶Canales quinã dicantur, & quotuplex eorum ſpecies.c.26. g.13.nu.18.in fin.
¶Cancellari inſtrumentum debiti de originali poteſt debitor petere ſtatim atque fecit ſolutionem.c.36.g.1.nu.3
cancellare. Notarius an & quando poſſit cancellare inſtrumẽtum de conſenſu partium, & an poſſit abradere, & delere. c.36.g.1.nu.4
cancellari numquid poſſit prothocollum.c.36.g.1.nu.6
Vide etiam infra in verbo, Caſſare.
¶Cancellatio inſtrumenti probat debitum præceſſiſſe.c.36.g. 1.nu.5
cancellatio inſtrumẽti ſufficit ad liberationem debitoris licet non cancelletur prothocollum.c.36.g.3.nu.1
cancellatio & inductio quomodo differant. c.36.g.4.nu.2
Vide etiam infra in verbo, Caſſatio.
¶Cancelli non veniunt in venditione domus. c.26.g.13.n.41
cancelli qui nam dicantur c.26.g.13.nu.42
¶Canon latæ ſententiæ priuat delinquentẽ dominio, & illud transfert in eum cui pœna applicatur. Rep.nu.695
canon latæ ſententiæ inualidat alienationem factam poſt cõmiſſum delictum. Rep.nu.696
& facit poſſeſſorem teneri ad fructus. Rep.nu.697
canon latæ ſententiæ idem operatur quod litis conteſtatio. Repet.nu 700
canon latæ ſententiæ quos effectus operetur remiſſiuè. Repet. nu.694
¶Canonici non poſſunt ex facto eorum præiudicare Eccleſię priuilegiatæ.c.21.g.21.nu.5.in fin.
canonicus nouiter receptus ſponte aliquid ſoluens non cõmittit ſimoniam etiam quod ſtatutum ipſum arctaret ad tale quid ſoluendum Rep.nu.297
¶Canoniſtæ dicunt quod in dubijs ſpiritualibus Eccleſia cognoſcit, & quidquid eſt dubium trahunt ad ſuum molendinum. Rep.nu.729
¶Canthari non veniunt in venditione domus.c.26 g.13.n.41
cantharos qui nam appelletur.c.26.g.13.nu.44
¶Canthoribus bene cantantibus per practicã, ſed non per rõnem ſunt ſimiles notarij.in procem.tract. nu.1.in prin.
¶Capitulũ multis modis accipitur in iure de quibus vide auctorem.c.4.g.24.nu.1
¶Capitum quorundam intellectus tam iuris Põtificij, quam Feudorum uide in littera L. vbi de legibus tractatur.
¶Cappana, tugurũ, ſeu teges non veniunt domus appellatione, niſi in ea & homines habitent.c.20.g.12.nu.4
¶Captura. Ad capturam principalis debitoris ante deueniri non poteſt, quam ſit facta excuſſio bonorum fideiuſſoris.c. 42.g.8.nu.6
¶Carcer. In carcere celebratum dici poteſt inſtrumentũ ſi ſit celebratum ad graticulam carceris.C.2.g.1.nu.7.in fin.
¶Caſſari nũquid dicatur ſolum id quod validum eſt, an vero etiã id quod nullũ eſt, & de facto proceſsit. C.36.g.1.nu.2
caſſare verbum numquid importet ipſo iure actũ eſſe nullum remiſſiuè.C.36.g.1.nu.2
¶Caſſatio numquid & quomodo fieri poſsit per partem. C. 36.g.4.nu.1
¶Caſtella plumbea veniunt in venditione domus. C.26.g.13. nu.21
caſtellum quid, & quotuplex ſit, & quænam ſit eius vtilitas. C.26.g.13.nu.21
¶Caſtrenſe peculium, vide in verbo, Peculium.
¶Caſtrenſis in l. hæredes palam.ff.de teſtam.reprobatus.C.2. g.2.ſub nu.30.verſ.ſecundo non obſtat.
caſtrenſis opin.reiecta.C.12.g.4 nu.2
¶Caſtrum vnde dictum.C.20.g.24.nu.9
caſtri dominus habet iuriſdictionem is ſcilicet cui conceſſum eſt caſtrum ipſum, licet viæ ſecuritas ſpecialiter ad Principem pertineat, fundus autem ad municipes. C.20.g.26.ſub num.5
caſtro vendito vel conceſſo venit iuriſdictio, & merum imperium, tamquam adiacens, & cohærens.C.26.g.13.nu.3
caſtro in feudum conceſſo veniũt munitiones, quæ ſunt ad defenſam caſtri ibi poſitæ, ut trabachi, mãganellæ, baliſtę, machinæ bellicæ, bombardę & ſimil.d.nu.3
¶Caſus notabilis, qui Ferrarię contigit propter notarium, qui non nouerat partes contrahentes.C.2.g.2.nu.9
caſus inſolitus quis dicatur.C.21.g.12.nu.3
caſus omnes fortuitos in ſe ſuſcipiens non tenetur de caſu inſolito.C.21.g.12.nu.4
caſus omnes de facili numerari non poſſunt. Rep.nu.180
¶Cauſa & occaſio differunt.C.27.g.15.nu.2
cauſa sẽper in confeſsione, promiſsione, & obligatione eſt exprimenda, aliàs obligatio eſt nulla. C.34.g.12.nu.1
etiam ſi ſtatutum diſponeret plenam eſſe ſcripturæ fidẽ adhibendam.ibidem.
cauſa infamiæ æquiparatur cauſæ vitæ.Rep.nu.39
cauſa quælibet etiam iniuſta excuſat à dolo. Rep.nu.47
etiam ſi ſit beſtialis.Rep.nu.48
cauſa ſuperueniens excuſat à periurio.Rep.nu.443
cauſæ cognitio ante debet interuenire in alienatione bonorũ minoris quam ad decretũ iudicis deueniatur, de qua cõgnitione ſeparata ſcriptura fieri debet.C.10.g.2.nu 8
cauſę cognitio ſi non interueniat, eiuſque probatio in venditione rerum minoris, ipſa venditio nullius eſt momenti.C. 10.g.2.nu.9
¶Cauſidicus in nulla eſt conſideratione ſi non ſit cautelofus. C.4.g.25.nu.4
¶Cautela abundans non nocet.C.4.g.3.ſub nu.3.& rurſus d. C.4.g.25.ſub nu 1
cautela vnde dicatur, & quot modis ſumatur. C.4.g.25.nu.1
cautela laudabilis eſt in qua totũ ratio agit, & furor ſibi nihil vendicat.C.4.g.25.nu.2
cautelæ, quę ita vulgariter appellantur ſunt potius captiones. C.4.g.25.nu.3
cautelæ. Promittens quod alius ratificabit etiam per aliud publicum inſtrumentum cum omnibus cautelis, numquid teneatur curare, vt ratificare debens caueat cum fideiuſſore, vel alio modo.C.4.g.25.nu.5
cautela datur notarijs ſcribentibus confeſsionem factã fuiſſe ad hoc ut valeat huiuſmodi confeſsio. C.31.g.3.nu.1
cautela ut quis habeat rem ſine aliqua precij ſolutione.C.34. g.3.nu.7
cautela ne precium quocumq; colore ab emptore retineatur. C.42.g.11.nu.3
¶Cautelofus eſſe debet aduocatus, vel cauſidicus alioquin in nulla eſt conſideratione.C.4.g.25.nu.1.& 4
¶Cautio.vide in verbo, Fideiuſsio.
¶Cedere, cedens vide infra poſt verbum, Ceſsio.
¶Cenſus ſubitur vel in ipſa re, vel ex re, vel propter rem.c.21. g.7.nu.10
¶Certum eſſe aliquid per ſe, vel per relationem ad aliud ſunt paria.c.1.g.5.ſub nu.33
¶Certa ſcientia, infra. Clauſula ex certa ſcientia.
¶Certi conditio ſpecialis, non generalis in dubio cenſetur intentata.Rep.nu.248

¶Ceſsio

INDEX.

¶Ceſſio ſi ſit facta pacto perſonale tranſit in ſingularem ſucceſſorem, aliòquin ſecus. C.25.G.1.nu.3
ceſſione iurium non transfertur dominium. C.27.G.1.nu.4
ceſſio numquid valeat non addito titulo in principio ipſius ceſſionis. C.27.G.2.nu.2
ceſſio facta coniuncto etiam ſine cauſa valet. ibidem.
ceſſio facta præſente debitore valet, licet cauſa non ſit expreſſa ſi ipſe præſens conſentiat. C.27.G.2.nu.3
ceſſio actionum regulariter præſumitur valida, & nõ facta in fraudem. C.27.G.2.nu.4
ceſſio ex pluribus ſimulata præſumitur odio redemptorum litium. C.27.G.2.ſub nu.4
ceſſio non præſumitur ſimulata quando fit pro defenſione rerum venditarum. ibidem.
ceſſio quando eſt acceſſoria alterius contractus valet etiam ſine cauſæ expreſſione. ibidem in fin.
ceſſio non ualet non ſecuta cauſa, ſed vitiatur, & poteſt agere cedens priſtina actione, recoperatæque tradita inſtrumenta à ceſſionario. C.27.G.2.nu.5
ceſſio regulatur, & limitatur a ſua cauſa, & limitata ceſſionis cauſa limitata & cenſetur ipſa ceſſio. C.27.G.2.nu.5.in fi.
ceſſio facta ſine titulo valet ſi precij ſit facta mentio. C.27.G.3.num.1
ceſſionis contractus ſi ſub certo precio ſit facta comprehẽditur ſub ſtatuto de emptione, & venditione loquente. C.27.G.3.ſub nu.1
ceſſio quocumque titulo vero ex quo dominium transfertur fieri poteſt. ibidem.
ceſſio ex quibus præſumatur ſimulata remiſſiuè. d.nu.1.in fi.
ceſſio non valet ſi pro parte vendatur, & pro parte donetur. C.27.G.3.nu.2
ceſſio non valet ſi poſt donationem factam, vel ceſſionem titulo donationis aliquid detur. d.nu.2
ceſſio cum ſit titulo venditionis actionũ opus eſt vt appareat de actuali precij ſolutione, nec ſufficit confeſſio cedentis. C.27.G.3.nu.3
quod tamen declara, & intellige vt per auctorem. ibidem.
ceſſio quid ſit. C.27.G.4.ſub nu.2
ceſſione transferuntur incorporalia, traditione verò corporalia. ibidem.
ceſſio actionum eſt alienatio. C.27.G.4.nu.3
ceſſio actionum per filiumfamilias ſine conſenſu patris fieri non poteſt ſub d.nu.3
ceſſio nominis eſt venditio. ibidem. in fin.
ceſſio actionum aliquando fit tacitè, & non expreſſis verbis per ſolam inſtrumentorum cedẽti factam traditionem. C.27.G.4.nu.4
ceſſio abſenti facta quando necne valeat. C.27.G.5.nu.1
ceſſio vtilium actionum abſenti fieri nequit. ibidem.
ceſſio licet non fiat à cedere obligato infra certum tempus, is tamen excuſatur ſi abſit ille cui erat facienda ceſſio. C.27.G.5.nu.2
ceſſio pluribus fieri poteſt ſimul tamquã procuratoribus in rem ſuam factis inſolidum. C.27 G.5.nu.3
ceſſio facta de actionibus pro minori ſumma, quã debeatur pro ipſis actionibus valet. C.27.G.6.nu.4
ceſſio actionum præſumitur ſimulata ſi fiat pro eodẽ precio ad quod competit actio ipſa. C.27.G.6.nu.5
ceſſio actionum realium non transfert dominium ſine traditione. C.27.G.7.nu.2
Vide tamen auctorem declarantem. ibidem.
ceſſionis virtute acquiritur perſonalis actio, & non aliter. C.27.G.8.nu.6
ceſſio an ſit neceſſaria pro tranſlatione utilium actionum. C.27.g.9.nu.2
ceſſionis clauſula numquid debeat continere tacitas, & expreſſas actiones, an vero ſufficiat dicere actiones omnes. C.27.g.10.nu.1
ceſſio non ampliatur per verba generalia quando habet relationem ad aliquas actiones competentes. C.27.g.12.nu.4
ceſſio aut remiſſio omnium iurũ, & actionum, quæ, & quas quis habet, & habere ſperat in futurum in aliqua re intelligitur de iuribus, quæ cedens habere ſperat ex cauſa de præſenti. C.27.g.13.nu.7
ceſſio iurium competentium, & competiturorum, cõprehendit actionem ad rem vindicandam, quæ tamen cedẽti competere non poterat tempore ceſſionis. C.27.g.15.ſub nu.1
ceſſio facta contra principalẽ debitorem an etiam facta cenſeatur contra ipſius debitoris fideiuſſorem. C.27.g.18.n.2
ceſſio actionis contra fideiuſſorem fieri nequit ſine ceſſione principalis actionis. C.27.g.18.nu.3
ceſſione actionis facta vni correo contra alterum correum liberatur ceſſionarius, & poteſt à correo partem conſequi. C.27.g.18.nu.4
ceſſio correo facienda pro qua parte fieri debeat remiſſiuè. C.27.g.18.nu.5
ceſſio ſi fiat ipſi debitori numquid valeat, & quid operetur. C.27.g.18.nu.6
ceſſione facta poterit ceſſionarius debitor, vel eius ſucceſſor virtute ipſius ceſſionis vti contra poſteriorẽ creditorem retentione bonorum cedẽti hypothecatorũ ſi pro debito bona ſua eſſent hypothecata. c.27.g.18.nu.7
ceſſione grauato facta nũquid cenſeatur remiſſum fideicommiſſum. c.27.g.19 nu.1
ceſſio, & mandatum in rem ſuam numquid differãt, & qualiter c.28.g.1.nu.1
ceſſio non extinguitur morte cedentis ſub d.nu.1
ceſſio pluribus inſolidum fieri non poteſt. ibidem.
ceſſione per hominẽ facta nõ autem legis diſpoſitione ceſſionarius cenſetur conſtitutus procurator in rem ſuam. c.28.g.1.nu.2
ceſſionis clauſula in cõtractu venditionis appoſita fruſtra apponitur clauſula mandati in rẽ ſuam. ſub eodẽ nu.2. in fin.
ceſſio importatur per verba poſuit in locum, & vniuerſum ius ſuum, c.28.g.2.nu.1
ceſſione facta non debet cedens eadem iura alteri cedere. c.29 g.2.nu.6
ceſſio non transfert dominium c.29.g.4.nu.20
ceſſionis factæ fides an & quãdo ſit neceſſario facienda ante litem conteſtatam. c.29.g.4.nu.4
ceſſionis inſtrumentum produci debet per ceſſionarium, ad hoc vt conſtituat debitorem in mora. d.nu.4
ceſſionis materia valde dubia, & in ea Bartolus ſemper dubitauit, & muſſauit. d.nu.4 ad fin.
ceſſione facta an & quando poſſit cedens agere aduerſus ſuũ debitorem, vel poſſidentem rem ſuam contra quem fuit facta ceſſio. c.29.g.4.nu.5
Et tenetur opinio affirmatiua. ibidem.
Limitatur tamen nouem fallentijs ut ibidem. & nu. ſequ.
ceſſione ex neceſſitate facta cedens agere non poteſt. c.29.g.4.ſub nu.6
ceſſio non eſt modus tollendarum actionum. ad fin. d. nu.6
ceſſio fieri poteſt de intereſſe dotis per vxorem non per virum. c.29.g.11.nu.3
ceſſio non valet virtute ſtatuti eam prohibentis. c.29.g.11.numero 6
ceſſio volũtaria vbi non valet, non valeret etiam ſi per laudũ latum inter partes cogeretur quis ad cedendum, & ſubinde ceſſio fieret. c.29 g.6.nu.7
ceſſio. De ceſſione quæ fit per procuratorẽ domino cuius nomine emit non ſoluitur gabella. c.30.g.11.nu.4
ceſſio actionum fienda per creditorem fideiuſſori nedum de iure nouo, ſed & de iure antiquo competebat. c.40.g.4.nu.6.in fin.
ceſſionis actionum beneficium quibus competat an ſolũ fideiuſſoribus, an vero etiam alijs, vide plures ab auctore enumeratos. c.40.g.4.nu.7
ceſſio actionum fienda per creditorẽ ſoluenti fideiuſſori quãdo ſit facienda an ante, an vero poſt ſolutionem. c.40.g.4.ſub nu.8
ceſſio actionum an & quãdo ſit facienda pro tota ſumma, & inſolidum, & quando pro rata. c.40.g.4 ſub nu.10
ceſſione actionũ fideiuſſori facta per creditorem an teneatur ipſe fideiuſſor ceſſionarius actiones ſibi ceſſas confideiuſſori ſuo cedere. c.40.g.4.nu.11
ceſſionis actionum beneficium competit correis debendi. c.40 g.5.nu.2
ceſſio licet facta non fuerit correus nihilominus repetit ab altero partem pro eo ſolutam. d.nu.2
¶Cedens ſi nullas hẽt actiones, & ceſſio ſit acceſſoria ad venditionem rei tenetur ex vendito ad rei traditionem, vel de euictione ſi poſt traditionem fuit euicta. c.27.g.13.nu.1
cedens ſtat in periculo, & in damno nominis debitoris ceſſi, ſi ceſſio ſit ſimpliciter facta c.27.g.13.nu.3

cedens

I N D E X.

cedens ſi erat debitor ceſſionarij, & vt ipſi ſatisfaceret ceſſit iura contra debitorem ſuum nõ cenſetur ſoluiſſe, vel ſatisfeciſſe. ſub eodem nu. 3
cedens nomen debitoris tenetur exhibere ſua Inſtrumenta, ut oſtendat, & probet iura ſua, quæ habet contra debitorem. C.27.G.13.nu.4
cedens actiones numquid præſumatur cedere etiam contra ſe ipſum ſicut contra cæteros. C.27.G.18.nu.1
cedens. Agens contra cedentem non poteſt intentare directas nomine ipſius cedentis, ſed vtiles nomine ipſius ceſſionarij. d.nu.1. in fin.
cedens ſi poſuit ceſſionarium in locum ſuum non poterit agere contra ſuum debitorem vigore directarum penes ipſum remanentium. C.28.G.2. ſub nu.1
cedens non debet poſt factam ceſſionem eadem iura alteri cedere. C.29.G.2.nu.6
cedens an & quando poſſit facta ceſſione agere contra ſuum debitorem, vel poſſidentem rem ſuam contra quem fuit facta ceſsio, vide cõcluſionem cum nouem fallentijs. C.29.G.4.nu.5
cedens non poteſt agere aduerſus debitorem, cuius nomẽ ceſſit ſi actiones penes ipſum remanſerunt inanes, & ſine effectu. C.29.G.4.nu.6
cedens agere non poteſt quando ceſsio ex neceſsitate facta eſt. ſub d.nu.6
cedens non agit ſi in ceſsione ſit expreſſum quod cedens ceſſit actiones, & omnem ſpem, & exercitium &c. d.nume.6. verſ. ſecundo limitatur.
Quod tamen reprobatur. ibidem.
cedens actiones reales non poteſt agere amplius aduerſus poſſeſſorem. d.nu.6 verſ. quarto limit.
cedens agere nequit, quãdo ceſsio facta eſt ei, qui habebat vtiles. d.nu.6. verſ. quinto limitatur.
Id tamen dubium eſt.
cedenti agenti contra debitorem, cui ceſsionarius fecit pactũ de non petendo obſtat exceptio doli mali d.nu.6. verſiculo ſexto limit.
cedens agere non poteſt contra debitorem ceſſum ſi prius ceſſionarius egerit. d.nu.6. verſ. ſeptimo &c.
cedens ſi agat repelli poteſt quando ceſsio eſt facta ad cõmodum ceſsionarij d.nu.6. verſ. nono, & ultimo.
Sed & de hoc dubitatur. ibidem.
cedens ſi agendo exigat tenetur id quod exegit totum ceſsionario ad cuius commodum fuit facta ceſsio reſtituere. d.nume.6. in fin.
cedens, & ceſsionarius ſi concurrãt in agendo contra debitorem eodem tempore quis præferatur. C.29.g.4. nu.7
cedenti ſi ſit ſolutum per debitorem poſt factam ceſsionẽ antequam fuerit ſibi denunciatum, vel lis contra eum conteſtata, vel recognouerit debitum ſoluendo partem ceſsionario, nũquid debitor ipſe à debito liberetur ita ut amplius grauari nequeat per ceſsionarium, latè diſtinguitur. C.29.G.4.nu.8
cedentis pactum, uel tranſactio, an & quãdo noceat ceſsionario latè diſtinguitur. C.29.G.4.nu.10
cedens confitendo nũquid poſsit ſua confeſsione ceſsionario præiudicare, latè diſtinguitur & ponuntur ſex caſus. C.29.G.4.nu.11
cedens numquid poſsit ab agendo repelli per debitorẽ ab ipſo conuentum opponẽtem quod iura ſua alteri ceſſerit. C.29.G.4.nu.12
cedens numquid poſsit agere aduerſus ceſsionarium ut ſibi reſtituat inſtrumenta ſibi ceſſa, quando non fuerunt ceſſa omnia, ad quæ competebant ipſamet inſtrumenta, & ipſe perit reſiduum C.29.G.5.nu.2
cedens, uel eius filij numquid poſsint eſſe teſtes pro ceſsionario. C.29.G.11.nu.8
¶ Cedere verbum quam habeat ſignificationem, & cuius ſit virtutis, & efficaciæ. C.27.G.4.nu.2
cedere verbum differt à uerbo mandare, & plus importat cedere, quam mandare. C.27.g.4.d.nu.2
cedere, & concedere differunt. ibidem.
cedere, & renuntiare differunt. ibidem.
cedere & aſsignare idem important. d.nu.2. in fin.
cedere obligatus iura infra certum tempus excuſatur licet nõ cedat, ſi abſit is cui fieri debet ceſsio. C.27.g.5.nu.2
notarius tamen poterit recipere pro abſente. ibidem.
& iuramentum ſupplet præſentiam partis. ibidem.
cedere ius bonum, cedere ius melius, & cedere ius optimũ differunt, C.27.G.6. ſub nu.1
cedere actiones fideiuſſori, qui ſibi ſoluit, eſt quodã modo nomen debitoris uendere. C.40.G.4. ſub nu.7
¶ Cedendarum actionum beneficium in verbo, Beneficium cedendarum.
¶ Ceſſionarius. In ceſſionarium directæ actiones non poſſunt transferri. C.27.G.9.nu.3
niſi ceſſionarius conſtituatur procurator in rem ſuam. ibidẽ.
Et hoc caſu etiam debet ceſſionarius intentare illas nomine mandantis. d nu.3. in fin.
ceſſionarius ſubit periculum nominis debitoris ſibi ceſſi ſi cedens proteſtatus eſt illũ eſſe debitorem de iure ſine aliqua exceptione, non autem dixit illum eſſe ſoluendo, & locupletem. C.27.g.13.nu.2
ſi tamen huiuſmodi periculum eueniat poſt ceſſionẽ. ibidem.
Et niſi ceſſionarius non poſſet exigere, quia eſt excluſus exceptione, quæ cedenti obſtabat. d.nu.2
ceſſionario oon cenſetur ſolutum, vel ſatisfactum ex eo quod cedens debitor vt ipſi ſatisfaceret ceſſit iura contra ſuũ debitorem. C.27.G.13.nu.3
ceſſionarius liberatur, & poteſt a correo partem cõſequi ceſſione actionis facta uni correo cõtra alterum correum. C.27.G.18.nu.4
ceſsionarius debitor, vel eius ſucceſſor vigore ceſſionis ſibi factæ poterit vti contra poſteriorem creditorẽ retentione bonorum cedenti hypothecatorum, ſi pro debito bona ſua eſſent hypothecata. C.27.G.18.nu.7
ceſſionarius cenſetur conſtitutus procurator in rẽ ſuam ſi ceſſio ab hoĩe ſit facta, non legis diſpoſitione. C 28.G.1.nu.2
ceſſionarius, & procuratot in rem ſuam an teneatur agere cõtra debitorem ceſſum proprijs expenſis. C.29.G.4.nu.2
ceſſionarius an & quando teneatur ante litem conteſtatã facere fidem de ceſſione. C.29.G.4.nu.4
ceſſionarius ad hoc ut conſtituat debitorem in mora tenetur inſtrumentum ceſſionis producere. ſub d.nu.4
ceſsionarius nedum directas, aut vtiles, ſed & officium iudicis intentare poteſt. ibidem.
ceſſionarius poteſt facere pactũ de non petendo debitori ceſſo in præiudicium cedẽtis ita ut cedenti agere poſtea uolẽti obſtet exceptio doli mali. C.29.G.4. ſub n.6. ver. ſexto lim.
ceſſionaous ſi prius egit contra debitorem ceſſum cedens amplius agere non poterit. ibidem verſ. ſeptimo.
ceſſionario ad cuius commodum fuit facta ceſſio reſtitui debet id totum quod agẽdo cedens ipſe exegit. d.nu.6. in fin.
ceſſionarius, & cedens ſi concurrant in agendo contra debitorem eodem tempore quis præferatur. C.29.G.4.nu.7
ceſſionarius numquid poſſit grauare debitorem qui poſt factam ceſſionem ante tamen quam fuerit ſibi denũciatum, vel lis contra eum conteſtata, uel quod recognouerit debitum. ipſi cedenti ſoluit, latè diſtinguitur. C.29.C.4.nu.8
ceſſionarius numquid debeat denuntiari debitori vt non ſoluat cedenti. C.29.G.4.nu.9
ceſſionario numquid nocere poſſit pactum, vel tranſactio cedentis. C.29.G.4.nu.10.
ceſſionario numquid præiudicare poſſit cedentis confeſſio. C.29.G.4.nu.11
ceſſionarius numquid teneatur reſtituere cedenti inſtrumẽta ſibi ceſſa, quando non fuerunt ceſſa omnia ad quæ cõpetebant ipſa inſtrumenta, & ipſe cedens petit reſiduum. C.29.G.5.nu.2
ceſſionarius numquid poſſit vti exceptione, quæ apud cedentem erat inutilis. C.29.G.7.nu.2
ceſsionarius poteſt agere licet ceſsio ſit facta per hæredẽ bannitum ſi per teſtatorem ſit factum legatum nominis. C.29.G.7. ſub nu.2
ceſsionarius numquid plus iuris habere poſsit, quã ipſe cedẽs puta ſi opponatur ceſsionario agenti exceptio aliqua, quæ obſtabat cedenti, vt pacti, vel conſenſus, præſcriptioois, aut compenſationis. C.29.G.7.nu.3
ceſsionario numquid poſsit opponi compenſatio. C.29.G.7. num.4
ceſsionarius excluſus per compenſationis exceptionẽ habet regreſſum aduerſus cedentem. C.29.G.7.nu.5
ceſsionarius, vel procurator in rem ſuam nũquid teneatur defendere cedentem, vel mandantem. C.29.G.8.nu.8

ceſsio-

I N D E X.

ceſſionarius in caſibus in quibus non tenetur defendere cedẽtem reconuenini non poteſt. C. 29. G. 8. nu. 9
ceſſionario nũquid poſſit opponi quod dominus ſit legalior, & propterea teneatur ipſum præſentare remiſſiuè. C. 29. G. 8. nu. 10
ceſſionarius poteſt procedere contra debitorem executiuè ſicut & cedens poterat. C. 29. G. 10. ſub nu. 1
ceſſionarius numquid poterit facere capi debitorem ceſſum virtute ſtatuti permittentis debitorem capi ad inſtantiã creditoris. C. 29. G. 10. nu. 2
ceſſionarius poteſt pignus, & hypothecam vendere ſicut poterat cedens. C. 29. G. 10. nu. 4
ceſſionario numquid competat priuilegium cedenti competens. C. 29. G. 11. nu. 1
ceſſionarius habẽs priuilegium ex perſona propria numquid eo vti poſſit agens iuribus ceſſis. C. 29. G. 11. nu. 2
ceſſionarius an habeat & quando priuilegia perſonalia cedẽti competentia. C. 29. G. 11. nu. 4
ceſſionarius numquid poſſit vti teſtimonio cedenti vel eius filiorum. C. 29. G. 11. nu. 8
¶ Chirographum quid ſit, & an eius appellatione ueniat etiã ſcriptura publica, ut inſtrumentum. C. 33. G. 16. nu. 1
chirographi reſtitutio numquid ſit neceſſaria ad debitoris liberationem. C. 33. G. 17. nu. 1
chirographi reſtitutione, vel inſtrumenti debiti facto per creditorem liberatur debitor. C. 33. G. 17. nu. 2
Vel etiam ſi fiat reſtitutio ei in cuius poteſtate reperitur debitor. ibidem.
Quinimmò etiam fideiuſſor liberatur. ibidem. in fin.
¶ Chriſtus aduocatus noſter apud patrem. in procem. tract. ſub nu. 2
Chriſtus. In Chriſti nomine, verbo, aut opere omnia facienda. ibidem.
Chriſtus quando natus eſt tertia erat indictio. C. 1. G. 4. ſub nu. 1. ad fin.
¶ Cilicia vela non ueniunt in uenditione domus. C. 26. G. 13. nu 37
cilicia vela quæ ſint ibidem.
¶ Circa, vel circa dictio menſuræ adiecta plurimum operatur. C. 20. G. 20. ſub nu. 2
circa. Vel circa dictio menſuræ adiecta in venditione facit totum venire. C. 20. G. 21. nu. 2
¶ Circumuenire eſt inuidia conflata, & factione opprimere. C. 11. G. 5. ſub nu. 1
circumuenire eſt dolo contrahentem capere ibidem.
circumuenire impropriè aliquando ponitur dolo interueniente. C. 11. G. 5. nu. 2
¶ Circumuentus verbum in malam partem propriè accipitur. C. 11. G. 5. nu. 1
¶ Ciſterna venit in uenditione domus. C. 19. G. 11. nu. 2
Declara tamen vt per Auctorem. ibidem.
¶ Citatio verbalis in Eccleſia per nuncium fieri poteſt licet non relatio. C. 2. G 1. ſub nu 6
citatio annullatur propter errorem nominis in citatione poſiti. C. 3. G. 1. ſub nu. 3. ad fin.
citatio partis, ut pœnis l. ſi quis maior. ſit locus, an ſit neceſſaria. Rep nu. 341. & 342
De veritate vide nu. 353 cum ſeqq. vſque in fin. qu.
Citatio exigitur aliàs iudicium redditur nullum. Repet. num. 350
citatio facta ſine iuſſu iudicis an operetur ut eam fieri faciens incurrat pœnas l. ſi quis maior. Rep. nu. 367.
citatio partis an exigatur in concedenda habilitatione à iuramento. Rep. nu 399. & nu. 401
De veritate nu. 402. & 403
¶ Citatus. Citati compatitio an exigatur ut pœnis l. ſi quis maior. locus ſit. Rep nu. 351
De veritate vide nu 366
¶ Ciuis quilibet dici non poteſt. C 3. G. 1. ſub nu. 8
ciuis alicuius ciuitatis propriè is dicitur qui eſt originarius illius ciuitatis ſtrictæ accipiendo. C. 3. G. 1. ſub nu 9
ciuis eſt qui altero ex tribus modis ciuilitatem eſt cõſecutus, quos vide per Auctorem. ibidem.
ciuis quis non efficitur per habitationem etiam longiſſimi tẽporis quando non participat de honoribus. dicto num. 9. in fine.
ciuis. ſi ciuis aliquis fuerit per errorem dictus in inſtrumento, inſtrumentum nihilominus ſuſtinetur dum tamen de perſona conſtet. C. 3 G. 1. nu. 10
Declara tamen ut per Auctorem. ibidem.
ciuis quis in dubio præſumitur non forenſis ſiue ſit viuus, ſiue mortuus. C. 3. G. 1. nu. 11
ciuis. Si quis tamquam ciuis alicuius ciuitatis deſcribatur in inſtrumento tale enuntiatum probatur inter ipſas partes. d. num. 11
¶ Ciuitas non poteſt dici omnis locus, vel terra, ſed ea quam Princeps vult eſſe ciuitatem. C. 3. G. 1. ſub no. 8
ciuitas de vſu Italiæ illa dicitur, quæ habet Epiſcopatum. C. 3. G. 1. nu. 9
ciuitati eſt ſuppoſitus incola, atque habitator in qua habitat, & ibi ſoluere debet collectas. C. 18. g. 3. nu. 1
ciuitas apud Gallos, & etiam aliquãdo apud nos licet impropriè venit villæ appellatione. C. 20. g. 22. nu. 5
ciuitas quid ſit ſecundum diuerſas deſcriptiones C. 20. g. 24. num. 1
ciuitatem conſtituunt habitatores non ſaxa. C. 20. g. 24. dicto. num. 1
ciuitatem primus ædificauit Caim. C. 20. g. 24. nu. 2
ciuitas quaſi ciuium vnitas dicta. C. 20. g. 24. nu. 3
ciuitatis conſtructio à iure gentium profecta eſt. C. 20. g. 24. num. 4
ciuitas ut conſtituatur numquid ſit neceſſarius epiſcopus. C. 20 g. 24. nu. 5
ciuitas an & quomodo amittat priuilegia ciuitatis. C. 20. g. 24. nu. 10
ciuitas. Ad ciuitatem, & loca territorij quantum ad proprietatem pertinent viæ intra territorium exiſtentes. C. 20. g. 26. ſub nu. 5
ciuitas defenſor quis ſit. C. 21. g. 8. ſub nu. 2
ciuitas regulariter de rebus à ſe emptis gabellam ſoluit. C. 30. g. 12. nu. 12
ciuitas, & uniuerſitas an pœnis l. ſi quis maior. affici poſſit. Rep. nu. 142
De ueritate vide nu. 170
ciuitas, uel uniuerſitas non eſt propriè perſona, ſed fungitur vice perſonæ Rep. nu. 146
Et eſt fictum corpus. Rep. nu. 157
ciuitas an veniat appellatione perſonæ. Rep. nu. 152
Saltem ſub lata ſignificatione. ibidem nu. 153
ciuitas puniri poteſt ſi delinquat. Rep. nu. 165
ciuitas continet fœminas, pupillos, & infantes. Rep. nu. 176
ciuitas Brixiæ fuit condemnata per Henricum Imperatorem aratro ſubijcienda. Rep. nu. 168
cætera vide in verbo, Communitas, & in verbo, Vniuerſitas.
¶ Claues ueniunt in uenditione domus. C. 26. g. 13. nu 19
claues dant ingreſſum ad poſſidendum d. nu. 19
¶ Clauſtrum ſi ſit in medio duarum domorum vnius domini, & dominus unã ex illis domibus ſimpliciter vendiderit nõ expreſſo de clauſtro numquid veniat in vẽditione, & an ſit diuidendum. C. 19. g. 9. nu. 7
clauſtra domus per quæ clauditur domus, uel aliqua eius pars an ueniant in uenditione domus. C. 26. g. 13 nu. 19.
¶ Clauſulæ non ſunt neceſſario legẽdæ, quæ apponuntur in inſtrumentis. in procem. tract. ſub nu. 17
clauſula eſt quæ periodos à Græcis vocatur, quod idem eſt quod ſententia breuitatem, & concluſionem continens. c. 4. g. 23. nu. 1
clauſulæ. Notarius in dubio cenſetur rogatus vt in inſtrumento clauſulas apponat. ibidem.
clauſulæ non appoſitæ an habeantur pro appoſitis remiſſiuè. ibidem. in fine.
clauſulæ. Notarius cenſetur rogatus apponere clauſulas conſuetas. c. 4. g. 34. nu. 2
clauſulæ conſuetæ habentur pro appoſitis excepto iuramento, & conſtituto. c. 4. g. 34. ſub d. nu. 2
clauſulæ poſſunt per notarium apponi dum actus eſt in fieri, ſecus ſi ſit celebratus, & vulgarizatus. c. 4. g. 34. nu. 3
clauſula obligationis bonorum omiſſa per notarium etiã ſine partium conſenſu poteſt addi. c. 12. g. 2. ſub nu. 4
clauſula obligationis bonorum cenſetur appoſita etiam ſi ſit prætermiſſa. ibidem.
clauſulæ acceſſoriæ numquid annullatæ cenſeantur annullato inſtrumento. c. 36 g. 5. nu. 1. in fin.
clauſulæ. Notarij apponunt clauſulas in inſtrumẽtis illis abutentes

Digitized by Google

I N D E X.

tentes tamquam ignari. C.39.G.1.ſub numero 1
clauſula in fine appoſita refertur ad omnia præcedentia. Rep. nu.706
¶Clauſulam, Ad omnem requiſitionem, non facit quin promittens ad certum tempus elapſo certo tempore conſtituatur in mora abſque alia interpellatione. C.4.G.12. ſub numero 1
¶Clauſula, Aliquo modo, idem importat quod quomodocumque. C.26.G.12.nu.2
¶Clauſula, Animo deliberato, tollit errorem, & ignorantiam. C.11.G.3.ſub nu.1
¶Clauſula, Caſſans, irritans, & annullans, vnde ſumpta. C.36. G.1.nu.1
¶Clauſula, Cedens omne ius, quid operetur quando creditor vendit pignus. C.27.G.1.nu.3
¶Clauſula conſtituti. infra in verbo, Conſtitutum.
¶Clauſula, Cum introitibus, & exitibus ſuis, alijs verbis deſcribi poteſt. C.26.g.1.nu.1
clauſula, cum introitibus, quid operetur. C.26.G.1.nu.2
clauſula, cum introitibus, exigit ſaltem duos acceſſus, niſi habeat plures, vel unum tantum. C.26. G.1.nu 3
¶Clauſula, cum omnibus iuribus ſuis, debet reſtringi ad ea, quæ ſunt de natura contractus. Clauſul.26. Gloſſ.8.numero 2
¶Clauſula, Cum plenitudine iuris, in venditione fundi appoſita, facit quod etiam decimæ, & ſimilia intelligantur incluſa. C.26.G.7.nu.4
¶Clauſula, Dando & numerando, per notarium in inſtrumento appoſita probat ſolutionem. C.31.G.5.nu.3
¶Clauſula, Dantibus, & ſoluentibus, numquid faciat probationem actualis numerationis. C.31.G.5.nu.1
¶Clauſula, Et cũ omnibus iuribus ſuis, & quibus nominibus nuncupentur, addita in donatione facta de bonis allodialibus, & feudalibus, facit, ut bona etiam emphyteutica comprehenſa intelligantur. C.21.G.15.nu.4
¶Clauſula, Et non aliter, nec alio modo, habet præciſam naturam ita quod non recipit aliquam modificationem, vel interpretationem a verbis ſeparatam. Clauſ.14. Gloſſ.6. numero 1
& ſunt verba taxatiua, & præciſa, & important neceſſitatem ex quo negatiuè poſita ſunt, & inducunt ſolemnitatem, & formam. d.nu.1
¶Clauſula, Et omnia, & cuiuſlibet eorum bona, apponitur ad maiorem declarationem, vt ſcilicet venditores, vel contrahentes nedum cenſeantur obligaſſe bona, quæ habent ſimul, & ſic collectiuè, ſed etiam, quæ quilibet de per ſe habet, & ſic diſtributiuè. Clauſul.12. Gloſſ.2.numero 2
¶Clauſula, Et quibuſcumque nominibus nuncupentur, in immunitate ab omnibus oneribus conceſſa, numquid faciat illam extendi ad caſum belli. Clauſul.21.Gloſſ.15.numero 1
clauſula, Et quibuſcumque nominibus nuncupentur, in legato generali de bonis mobilibus, & de omnibus, quæ appellatione mobilium continentur, operatur vt etiam animalia ſe mouentia intelligantur comprehenſa. C.21.G.15. num.2
¶Clauſula. Et tam cogitatis, quam incogitatis, quam habeat virtutem, & quid operetur. C.11.G.13.nu.1.& 5
¶Clauſula, Ex certa ſcientia, ſiue in priuilegijs, & reſcriptis, ſiue in contractibus eſt maximę importantiæ. Clauſ.11.G.2. num.1
clauſula, Ex certa ſcientia, in contractu appoſita tollit allegationem erroris, & ignorantiæ ſub eodem. nu.1
clauſula. Ex certa ſcientia, Notario apponenti huiuſmodi clauſulam credendum eſt. Clauſula 11. Gloſſ.2. ſub numero 2
clauſula, Ex certa ſcientia, eſt tantæ efficaciæ ut faciat præſumi donationem inter partes. C.11.G.2.nu.3
quod intellige quo ad præſumptionem, nam poteſt probari contrarium. C.11.G.2.nu.4
quo caſu non ſufficit probare rem aliter ſe habere, ſed debet doceri de errore per alias coniecturas. Clauſ.11.Gloſſ.2.numero 5
clauſula, Ex certa ſcientia, non procedit, neque habet vim ſuam, quando ſubſtantia obligationis eſt ineſſicax. C.11.G. 2.num.6
clauſula, Ex certa ſcientia, non operatur contractum extendi ad incogitata. C.11.G.2.nu.7
¶Clauſula, Habuit & recepit, in inſtrumento appoſita numquid faciat præſumi realem fuiſſe factam ſolutionem. C.31.G.5.nu.2
¶Clauſula, Integro ſtatu, in donatione Principis importat ac ſi dictum ſit, cum adiacentibus mancipijs, pecoribus, & fructibus, & omni iure ſuo. C.26.G.7.ſub nu.2
clauſula, Integro ſtatu, in venditione fundi adiecta operatur ut comprehenſa intelligantur etiam inſtrumenta tam fundi, quam patrisfamilias, quibus vtebatur in fundo. C.26. G.7.nu.3
clauſula, Integro ſtatu, in venditione fundi facit comprehendi decimas, & ſimilia. C.26.g.7.nu.4
clauſula, Integro ſtatu, numquid idem importet ac verbum, Integre. C.26.G.7.nu.5.& nu.7.& 9
clauſula. Integro ſtatu, in reſtitutione poſita facit quod reſtitutus intelligatur etiam reſtitutus ad bona amiſſa propter delictum. C.26.g.7.nu.6
¶Clauſula, Iure proprio, importat dominij tranſlationem a vero domino fieri. C.13.G.1.ſub nu.1
¶Clauſula, Mandaui in rem ſuam, quando eſt appoſita clauſula ceſſionis in contractu venditionis, videtur ſuperflua. C.28.G.1.nu.1.in fin.
¶Clauſula, Nullius roboris, efficaciæ, vel momenti, omnimodam nullitatem inſtrumenti, & ſcripturæ debiti importat. C.36.G 6.nu.1
clauſula. nullius roboris &c. importat nullitatem ipſo iure. C.36. G.6.nu.2
¶Clauſula, nullo iuris vel facti errore, plurimum operatur. & plus quam clauſula, ex certa ſcientia. Clauſ.11.Gloſſ.3.numero 1
¶Clauſula, Obligantes ſe, & bona ſua, non eſt neceſſario apponenda in inſtrumento. C.12.G.1.nu.1
alia ad clauſulam ſupra ſcriptam pertinentia vide ſupra in uerbo generali Clauſula.
¶Clauſula, Omni iuris, & facti exceptione remota, quid importet. C.22.G.2.nu.1.& C.33.G.14.nu.1
¶Clauſula Omnia, & ſingula, ad quæcumque pacta & capitula refertur. C.4.G.3.nu.1
clauſula, Omnia, & ſingula, cõprehendit omnia, & exigit concurſum omnium, quæ ſunt apta comprehendi, & omnia, quæ principaliter, ſeu incidenter, vel acceſſoriè ſunt deſcripta in inſtrumento. C.4.G.3.nu.1.in fin.
¶Clauſula, Omnibus iuris, & facti exceptione, ac difficultate, & impoſſibilitate ceſſantibus, plurimum operatur, ſed ad cautelam alia eſt iungenda. Clauſul.4. Gloſſ.8. numero 1
¶Clauſula, Per omnia, quid operetur. C.21.G.22.nu.1
¶Clauſula, Per ſe, & ſuos hæredes, non obligat hæredum bona. C.12.G.4.ſub nu.2
¶Clauſula, Pleno iure, importat dominij translationem a vero domino fieri C.13.G.1.ſub nu.1
clauſula, Poſuit in locum, & vniuerſum ius ſuum, ceſſionem importat. C.28.G.2.nu.1
clauſula, Poſuit in locum, & vniuerſum ius ſuum, comprehendit etiam actionem perſonalem, quæ cedenti competebat. C.28.G.2.nu.2.in fin.
¶Clauſula, Præſentia, & futura ac apponi debet in bonorum obligatione, & bene faciunt notarij, qui illam apponunt. C.12.G.3.nu.1
¶Clauſula, Præſentibus tali, & tali, & alijs, eſt ſuperflua in vltimis illis verbis, & alijs, & ratio aſſignatur. Clauſ.2.Gloſ. 2.nu.38
¶Clauſula Precarij. infra in verbo, Precarium.
¶Clauſula, Principaliter, & inſolidum, alterat fideiuſſoriam obligationem. C.42.G.9.nu.1
¶Clauſula, Pro ſe, & hæredibus, cur apponatur in inſtrumentis obligationum. C.12.G.4.ſub nu.1
clauſula, Pro ſe & hæredibus, operatur quod etiam res tranſeat ad hæredes in caſibus in quibus regulariter non tranſiret, & ideo cautè apponuntur. Clauſ.17.Gloſſ.5. numero 1.in fin.
¶Clauſula, Quæ omnia ſupraſcripta per me notarium vulgariter ſtipulata fuerunt, in fine inſtrumenti per notarium appoſita facit quod abſenti actio non acquiratur. C.18.G.5. num.14

Digitized by Google

¶ Clauſula, Quod alias intendit de ſuo teneri, operatur quod etiam ſi qui promiſit ſe facturum, & curaturum quod alius ratificabit, fecerit poſſibilia, nihilominus non excuſetur, ſecundum veriorem opinionem. C. 4. G. 10. nu. 1
clauſula, Quod alias, &c. Promittés infra certũ temporis ſpacium aliquem ratificaturum cũ clauſula, quod alias intendit de ſuo teneri, licet poſt terminum de ſuo teneatur, tenetur tamen etiam elapſo termino ad faciendum ratificari. C. 4. G. 10. nu. 2
¶ Clauſula, Quod etiã faciendo poſſibilia non excuſetur, vim habet, & efficaciam, quidquid aliqui dixerint immo tenentes, quod clauſula illa non obſtante faciens poſſibilia excuſaretur. C. 4. G. 9. nu. 4
clauſula, Quod etiam faciendo poſſibilia non excuſetur, operatur maximè adiecta alia clauſula, quod alias intendit de ſuo teneri. C. 4. G. 10. nu. 1
¶ Clauſula Renunciationis cæterata puta, Renuncians &c. operatur ut etiam excuſſionis beneficio renunciatum cenſeatur. C. 40. G. 4. ſub nu. 4
¶ Clauſula, Saluo honore, vel iure domini, poſita in alienatione per Vaſallum ſine licentia domini facta non facit ipſum euitare caducitatem. C. 14. G. 2. numero 2. in fine.
¶ Clauſula, Saluo iure coloni, cur apponatur in inſtrumento venditionis. C. 15. G. 1. nu. 3. & 4
clauſula, Saluo iure coloni, facit emptorem, & ſingularem ſucceſſorem teneri ſtare colono. C. 15. G. 1. numero 4
clauſula, Saluo iure coloni, operatur ſuum effectum ſi extat colonus cui eſt ius reſeruatum, nam ipſo uno, uel pluribus non extantibus non habet locum in uenditore, qui etiam dictam rem uel partem coluerit. C. 15. G. 1. numero 5
¶ Clauſula, Saluo iure, & ſtatuis, & retentis uoluntate, & conſenſu domini, facit uaſallum alienantem non cadere a feudo. C. 14. G. 4. nu. 3
Limitatur tamen ut per Auctorem. ibidem. nu. 4
¶ Clauſula, Saluo iure ueriores calculi, quem nam habeat effectum, & quid importet. C. 38. G. ſecunda, numero 1
¶ Clauſula, Sciens ſe non teneri, ſed teneri nolens, cur apponatur, & quem effectum habeat. Clauſ. 9. Gloſſ. 3. numero 1
¶ Clauſula, Si domino placuerit, facit vaſallum non cadere a feudo. C. 14. G. 4. ſub nu. 3
quod tamen limitandum venit, vt ibidem nu. 4
¶ Clauſula, ſine aliqua diminutione importat dominij translationem a vero domino fieri. Clauſ. 13. Gloſſ. 1. ſub nume. 1. ad fin.
¶ Clauſula, ſola facti veritate inſpecta, quid importet. Rep. nume. 60 & 61
¶ Clauſula, Vel coloſcumque ſit quantitatis, in vẽditione adiecta facit res ipſas venire cuiuſcumque ſit quantitatis ſiue minoris, ſiue maioris. C. 20. G. 21. nu. 1
¶ Clauſula, Vel iuxta alios plures, meliores, aut veriores confines, cur inducta, & an reſtringat, an vero ampliet diſpoſitionem, & alia ad materiam. Clauſula 20. Gloſſ. 43. numero 1
¶ Clauſula, Vocatis, & rogatis, licet nõ ſit neceſſaria ſemper, eſt tamen vtilis, & ideo ad cautelam ponenda. C. 2. G. 2. nu. 6. in fin.
¶ Clericus habet priuilegium vt etiam mulier obligetur ſecum contrahens licet ſine debitis ſolemnitatibus. C. 7. G. 19 ſub nu. 18
clericus ſideiubere nequit niſi expreſſe ſuis priuilegijs renunciet. C. 39 G. 1. ſub nu. 2
¶ Clibanus, & furnus differunt aduerſus Alciatum. C. 29. G. 14. nu. 2
¶ Coactus a iudice ſi promittat de iudicio ſiſti coram eo non propterea perdit declinatoriam, & ius petendi compromiſſum ex forma ſtatuti. Rep. nu. 291
¶ Coactionis vitium purgat ſecundus actus ſpontaneus. Rep. nu. 318
¶ Codicilli. In codicillis quinque teſtes ſufficiunt. C. 2. G. 2. ſub nu. 12
¶ Cœcus quando condit teſtamentum octo teſtes deſiderantur. C. 2. G. 2. ſub nu. 12
cœcus non poteſt eſſe teſtis in teſtamento. C. 2. G. 2. num. 15
cœcus in aliquibus caſibus poteſt eſſe teſtis, qui caſus referuntur per Auctorem, ſub d. nu. 21
cœcus non in bene probat ſicut alius. ibidem.
cœcus non poteſt eſſe tutor, vel curator. C. 8. G. 4. nu. 3
¶ Cœlum: A dcœlum vſque dolum tollere vnicuique licet. C. 25. G. 2. nu. 1
quod tamen limitatur ut per Auctorem. ibidem.
¶ Cogi nõ poteſt pars regulariter a iudice ad compromiſſum faciendum. Rep. num. 323
Quibus autem caſibus poſſit remiſſiuè. Rep. nu. 324
¶ Cogitationis pœnam nemo patitur. Rep. nu. 337
Declara tamen vt in d. Rep. nu. 338
¶ Cognati qualiter differant agnatis. C. 7. G. 9. nu. 1
¶ Cognitio cauſæ, ſupra in verbo, Cauſæ cognitio.
¶ Cohærentiarum appellatione quid veniat. C. 26. G. 2. nu. 1
cohærentiæ. Seruitus videtur de cohærentijs rei. C. 26. G. 5. nu. 3
cohærentiæ veniũt appellatione principalis, & idem de cohærentijs, quod de principali iudicatur. Clauſ. 26. Gloſſ. 3. num. 4
cohærentiæ ſemper cenſentur venditæ vna cum re principali. C. 26. G. 3. nu. 5
¶ Collectæ ſunt ſoluendæ ab habitantibus, & incolis in illa ciuitate, in qua habitant, & incolunt. C. 18. G. 3. numero primo
collectarum onus numquid cenſeatur exemptum a re ex quo ſuit vendita libera & franca. C. 21. G. 1. nu. 2
collectæ numquid inter munera mixta ſint connumeranda. C. 21. G. 9. nu. 5
collectæ imponi nequeunt perſonis non ſubditis niſi collecta ſubrogaretur loco muneris ad quod teneretur eccleſia. C. 21. G. 9. nu. 4
collectæ ſi ſunt imponendæ perſonis eccleſiaſticis in caſibus permiſſis hoc fieri debet per iudicem eccleſiaſticum, non per laicum. C. 21. G. 9. nu. 5
Licet alicubi aliter ſeruetur. ibidem.
collecta eſt munus extraordinarium niſi ſit ſubrogata loco muneris patrimonialis. C. 21. G. 11. nu. 2
Diſſentiunt tamen aliqui. ibidem.
collectarum immunitas quanto tempore acquiratur vt cenſeatur præſcriptum huiuſmodi obligationis. C. 22. G. 1. numero 5
¶ Collegium vide infra in verbo, Communitas.
¶ Colonus quis dicatur, & quis inquilinus. C. 15. G. 1. numero 1
colonorum quattuor ſunt ſpecies. C. 15. G. 1. nu. 2
colonus re per dominum vendita non poterit fructus aliquos percipere, niſi ipſius coloni ius ſit reſeruatum. C. 15. G. 1. ſub num. 2
colonus expelli poteſt per emptorem, & ſingularem ſucceſſorem niſi ſit appoſita clauſula, ſaluo iure coloni. C. 15. G. 1. num. 4
coloni ius non remanet penes venditorem qui rem ipſam venditam, vel partem coluit, licet etiam fuerit appoſita clauſula, ſaluo iure coloni. C. 15. G. 1. nu. 5
coloni pars debetur venditori, quando reſeruauit partem coloni, & ita ſe ad factum non ad ius retulit. C. 15. G. 2. numero 1
colonus expulſus ab emptore poteſt agere ad intereſſe aduerſus venditorem. C. 15. G. 2. nu. 4
colonus ad longum tempus tenetur de penſione reſpondere ſucceſſori, ſicut etiam tenebatur locatori. C. 15. G. 2. numero 7
colonus eccleſiæ ſi per longum tempus rem coluit bene non poteſt expelli per emphyteutam ipſius eccleſiæ. C. 15. G. 2. num. 19
Immo ſi expelleret priuaretur emphyteuſi. ibidem.
Et ideo faciendum eſt pactum quod liceat expellere. Ibidem.
Sed contrarium tenuit Alexander. ibidem.
colonus partiarius an poſſit expelli a ſingulari ſucceſſore. C. 15. G. 2. nu. 20
colonus partiarius expelli nequit a ſingolari ſucceſſore elapſo tempore a ſtatuto præſcripto ad dandam licentiam colonis. C. 15. G. 2. nu. 23
colonus non tenetur ſtare ſucceſſori ſingulari, vel emptori,

INDEX.

Clauſ.15.Gloſſ.2.numero 25
hoc tamen venit limitandum ut.ibidem.
colonus eccleſiæ tenetur ſoluere gabellas de parte ſua fructuum,& alia onera, quæ imponuntur per dominos temporales.C.21.G.20.ſub nu.2
coloni gaudent immunitate,& exemptione ſi eſt realis.C.21.G.20.nu.3
coloni prędiorum fiſcalium an differant a colonis prędiorum patrimonialium Principis.C.21.G.23.nu.2
coloni prædiorum patrimonialium Principis a muneribus ciuilibus, vel municipalibus liberantur. C.21.g.23.numero 4
nec ad tutelam coguntur.d.nu.4
colonus non tenetur ſtare emptori,& colere,& obſeruare cõuentionem cum venditore initam niſi emptor habeat iura ceſſa a venditore.C.27.g.1.nu.2
colonus. Si dominus mutuauit colono pecuniam ad emendũ boues, præfertur omnibus etiam anterioribus coloni creditoribus dummodo faciat conſtare de ipſius pecunia boues fuiſſe emptos.C.42.g.1.nu.3
¶Columbarium quid ſit.C.20.g.16.nu.1
¶Columbi, vel columbæ quãdo intelligantur in dominio noſtro ita,vt pro eis diuidendis cõpetat actio familiæ erciſcundæ.C.20.G.16. ſub nu.1
columbi, vel columbæ veniunt in venditione fundi. C.20.g.16.nu.2
columbarum conditio quattuor carminibus expreſſa. C.20,G.16.nu.3
columbi,& animalia perpetuo manſura,ut cuniculi accedunt venditioni fundi.C.26.g.13.nu.14
¶Columnæ veniunt in venditione domus. C.26.g,13.nu.24
columnæ.Reticuli circa columnas non accedunt domus venditioni.C.26.g.13.nu.38
¶Comitatus,diſtrictus,territorium,& diœceſis ſunt quattuor nomina eiuſdem intellectus.C.20.g.23.nu.1
comitatus, & diſtrictus an & quomodo differant & an latius pateat diſtrictus.C.20.g 23.nu.6
¶Commercia hominum ceſſarent ceſſante ipſorum indigentia.C.30.G.7.nu.1
¶Communis loquendi vſus in monetis attendi debet. C.30.G.9.nu.5
¶Communitas vſuras recipere non poteſt,ſicut nec priuatus, Rep.nu.166
communitas,collegium,ſeu vniuerſitas maiorum iurantiũ,& contrarium in pœnas l. ſi quis maior. incurrit. Repet.numero 159
In contrarium tamen vide d.Rep.nu.192
quid autem ſi maior pars contrauenit.d.Rep.nu.160
communitas ſeu vniuerſitas delinquere poteſt tam committendo,quam omittendo Rep.nu.167
communitas, & vniuerſitas excommunicari poteſt quando omnes ſunt doli capaces.Rep.nu.191
cætera ſupple ve in verbis,Ciuitas,& Vniuerſitas.
¶Comparationis appellatione non venit permutatio. C.30,g.13.nu.3
¶Compenſatio oppoſita ad debitum liquidum incontinenti debet probari.C.1.g.9.nu.25
compenſatio numquid poſſit opponi ceſſionario C.29.g.7.nu.3.& 4
compenſatio poteſt opponi peremptorie aduerſus venditorem pretium petentem.C.41.g.8.nu.2
niſi tamen is à fiſco emerit.ibidem.
compenſatio quid ſit.C.41.g.8.nu.2
compenſatio competit cuicumque creditori,qui ex alia cauſa eſſet debitor, ut creditorem ſuum ſummouere poſſit. C.41.g 8 nu.3
compenſatio poteſt opponi a fideiuſſore tam pro credito proprio, quam pro credito principalis & pro vtroque ſimul etiam inuito reo, vel non valente opponere talem exceptionem,puta quia eſt excommunicatus C.41.G.8.numero 4
compenſatio non poteſt opponi à correo de credito correi niſi ſint ſocij.C.41.g.8.nu.5
compenſationis exceptioni numquid poſſit renunciari.C.41.g.8.nu.6
compenſatio numquid opponi poſſit non obſtante renunciatione ipſi etiam cum iuramento facta. C.41.G.8.numero 7
¶Compenſans videtur dediſſe,& ſoluiſſe. C.41.G.8.nu.3
¶Compræ appellatione non venit permutatio. C.30.G.13.num.3
¶Compromiſſum fieri non poteſt per minorem non ſeruatis ſolemnitatibus in minorum contractibus requiſitis. C.10.G.2.ſub nu.13
compromiſſum pacti appellatione comprehenditur, & ad litis deciſionem pertinet.Rep.nu.290
compromiſſum fieri ex forma ſtatuti petere poteſt quis nõ obſtante quod fuerit a iudice coactus promittere de iudicio ſiſti coram eo.Rep.nu.291
compromiſſum eſt neceſſarium quando diſpoſitioni id iubenti fieri renuntiari non poteſt. Rep.nu 304
ſecus autem ſi renuntiari poteſt.Rep.nu.306
compromiſſum neceſſarium non cenſetur reſpectu partis petentis ipſum fieri.Rep.nu.307
compromiſſum non ſolet fieri niſi ſponte. Rep.nu.309
compromiſſum cenſetur voluntarium cum quis extra caſum ſtatuti compromittit.Rep.nu.310
compromiſſum cenſetur voluntarium quando res eſt clara, & liquida. Rep, nu.311
compromiſſum facere quis regulariter a iudice cogi non poteſt.Rep nu.323
quibus autem caſibus poſſit remiſſiuè Rep.nu.324
¶Cõpromittens ex neceſſitate ſtatuti,vel iuſſu iudicis, & contrauenięns an pœnis l. ſi quis maior affici debeat. Rep.nu.289.290
limita primo vt in d.Rep.nu.292.& 295
contra limitationem prædictam vide Rep.nu.299.& 303
declara præmiſſam limitationem vt in d. Rep.nu.304
limita ſecundo vt in d. Rep.nu.313
de veritate ipſius limitationis ſecundæ Rep.nu.316
limita tamen tertio ut in d.Rep.nu.317
in contrarium autem.d.Rep.nu.319
ſed declara vt in eadem.Rep.nu.321
¶Compulſus dicitur etiam ſi quis ſponte actum faciat dummodo ſciat ſe ad id poſſe compelli. Repetit.numero 299
compulſum eſſe, & ſcire ſe poſſe compelli paria ſunt. Rep.numero 302
¶Concedere, & mandare eiuſdem ſunt ſignificationis.c.27.g.4.ſub nu.2
concedere tamen aliquando maiorem, & ampliorem habet ſignificatum.d.nu.2
¶Conceſſio inducta ad augumentum non debet operari diminutionem.c.21.g.23.nu.6
¶Conclaue ſi ſit in medio duarum domorum vnius domini, dominus unam ex dictis domibus ſimpliciter vendiderit nõ expreſſo de conclaui, numquid ueniat in venditione, & an ſit diuidendum.c.19.g.9.nu.7
¶Cõcluſionis dies, in quo ſcilicet contractus concluditur eſt attendendus.c.1.g.5.nu.11
concluſio ſola attenditur licet inter partes plura verba dicantur ſub d.nu.12
concluſio. In ſola concluſione contractus dicitur, licet alia multa verba ſoleant interuenire. Clauſ.30. Gloſſ.3. numero 2
concluſionis contractus dies eſt ſcribendus & non dies tractatus.c.30.g.3.nu.6
concluſionis dies non eſt ſcribẽdus a notario ſed dies rogitus, ſi una die partes concordant, & alio ipſe rogatus. c.30.g.3.num.12
¶Concluſum an & quando dicatur in contractu. c.30.g.3.numero 3
concluſum in contractu an dicatur ex eo quod alter dixerit, ego volo tibi vendere talem rem pro centũ, & alter reſponderit, volo emere.c.30.g.3.nu.8
¶Conditionum nomine ſignificantur perſonales actiones. c.27.g.8.nu.2
¶Condictitia ſi ſit res, quæ venditur exprimi debet per venditorem, vti etiam ſi ſit libera, & propria. c.13.g.2.numero 1
condictitia in dubio res non præſumitur, ſed allodialis, & libera.c.13.g.2.nu.3

Digitized by Google

INDEX.

¶Conditionis defectus actum annullat.C.14.G.6.num.6
conditio ſi purificetur in vno loco,& in alio ſit celebratus cõtractus conditionalis quo in loco ſit ſoluenda gabella. C. 30.G.12.nu.8
¶Côductor ab emptore expulſus poteſt agere ad intereſſe aduerſus venditorem.C.15.G.2.nu 4
conductor ad longum tempus habet vtile dominium, & ideo expelli non poteſt.C.15.G.2.ſub nu.6
conductor quando ipſi locator obligauit omnia ſua bona non poterit expelli ratione hypothecæ.Clauſ.15.Gloſſ.2.numero 8
declara tamen vt in d.C.15.G.2.nu.9.& 10
conductoris hypotheca tollitur per oblationem intereſſe, & pœnæ ab emptore, vel a ſingulari ſucceſſore factam. C.15, G.2.nu.10
quod tamen eſt controuerſum ut d.G.2.nu.11
conductoris hypotheca non tollitur per oblationem intereſſe, & pœnæ a ſingulari ſucceſſore factam, ſi ſit appoſitum iuramentum in inſtrumento, tunc enim conductor poteſt inſiſtere rei locatæ.C.15.G.2.nu.12
conductor, qui aliquas vtiles expenſas, vel neceſſarias fecerit non poteſt expelli per ſingularem ſucceſſorem eis non ſolutis.C.15.G.2.nu.13
conductor poteſt expelli a proprietario mortuo vſufructuario locatore.C.15.G.2.nu.15
conductor non poteſt expelli ab eo, qui non habet plenum ius in re.C.15.G.2.nu.17
exemplifica in creditore miſſo in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ.ibidem.
& in vſuario d.nu.17
& in emente fructus rei locatæ.ibidem.
limita in vſufructuario.ibidem.
conductor non poteſt expelli a ſingulari ſucceſſore ſi locator pactus fuit de non alienando rem pendente locatione, & ideo obligauit ſpecialiter rem locatam. C. 15. G.2. numero 22
conductor numquid habeat priuilegium ut expelli non poſſit per ſingularem ſucceſſorem, ſi locator fecit pactum de non alienando, & ſe generaliter tantum obligauit ſpecialem autem rei locatæ hypothecam non appoſuit. C.15. G. 2.nu.24
¶Conductores gabellarum vide in verbo, Publicani.
¶Confeſſio facta reſpondendo poſitionibus, prout in tali inſtrumento, non ponit quidpiam, & eſt neceſſe producere inſtrumentum.C.5.G.2.nu.2
confeſſio iurata abſente parte facta probat.C.18.G.7. numero 7
confeſſio cedentis numquid poſſit præiudicare ceſſionario, diſtinguitur latè per Auctorem, & ponuntur ſex caſus. C.29. G.4.nu.11
confeſſio procuratoris de precio recepto facta ad hoc ut præiudicet domino, oportet ut non ſolum ſit conſtitutus ad uendendum, & recipiendum, ſed & ad confitendum ſe recepiſſe, vide articulum latè examinatum.C.31.G.2.numero 1
quæ concluſio ampliatur ut in d.G.2.nu.2
licet aliqui contrariam partem fuerint amplexi. ibidem. numero 3
confeſſio procuratoris fiſcalis ipſi fiſco præiudicat. C.31.g.2. num 4
confeſſio procuratoris de recepta pecunia non in inſtrumento, ſed tamquam à teſte facta, probat. Clauſ.31.Gloſſ.2.numero 5
quod dictum habet aliquam difficultatem. d.nu.5
confeſſio procuratoris de recepta pecunia domino præiudicat quando eſt ſoluendo ſecus ſi non ſit ſoluendo. C.31. G. 2. num.6
quod tamen non tranſit ſine contradictore. ibidem.
confeſſioni procuratoris ſine ſpeciali mandato confitentis ſtatur contra eum.C.31.G.2.ſub nu.6
confeſſio procuratoris obligat ipſum procuratorem reſpectu domini, & erga dominum quando habuit mandatum ad confitendum.ibidem.
confeſſio procuratoris ſi vel tacitè, vel expreſsè rata habita ſit per dominum ipſi domino præiudicat.C.31.G.2.numero 7
confeſſio procuratoris de recepta pecunia an præiudicet domino, qui in mandato iuramento mediante promiſit ſe ratum habiturum quidquid per eum geſtum fuerit. C. 31. G. 2.num.8
confeſſio procuratoris cum libera de recepta pecunia domino præiudicat.C.31.G.2.nu.9
contrarium tamen aliqui ſenſerunt.ibidem.
confeſſio procuratoris in rem ſuam de recepta pecunia bene probat, & præiudicat C.31.G.2.nu.10
confeſſio procuratoris de recepta pecunia, ſi iudicis decretum interuenit præiudicat domino, & ſic probat.C.31.g.2. num.11
confeſſio procuratoris de recepta pecunia facta ad menſam campſoriam probat.C.31.G.2.nu.12
confesſio procuratoris de recepta pecunia probat ſi talis procurator non erat ſolitus apocham, vel confesſionem de recepto facere niſi ſibi prius ſoluta pecunia, C.31.g.2.numero 13
confesſio procuratoris quod pecunia fuerit erogata in cauſã, in quam erogari debebat ſufficit ſi conſtat ex inſtrumento ſolutum eſſe precium.C.31.G.2.nu.14
confesſioni de recepta facta à procuratore habente mandatum ad recipiendum, & confitendum etiam ſe recepiſſe numquid ſit ſtandum in præiudicium domini an vero conſtare debeat de actuali numeratione. Clauſ.31.Gloſſ.2.numero 15
confesſio tutoris, vel curatoris, vel alterius etiam adminiſtratoris an præiudicet.C.31.g.2.nu.16
confesſio non valet ſi fiat parte abſente etiam ſi ſit iudicialis, & ideo cautela datur notarijs ſcribentibus in inſtrumento confesſionem factam fuiſſe. Clauſ. 31. Gloſſ. 3. numero 1
facit tamen ſemiplenam probationem.ibidem.
confesſio facta parte præſente, ſed non acceptante numquid ſit valida.C.31.G.3.nu.2
confesſio facta parte abſente probat, quando eſt facta in inſtrumento.C.31.G.3.nu.4
confesſio facta abſente parte licet notarius non receperit pro abſente, ſed alius quilibet priuatus nomine abſentis, valet, et ſecuta ratihabitione ius abſenti ratificanti acquiritur.C. 31.G.3.nu.5
confesſio facta de precio recepto per venditores cenſetur continere quemlibet ſuam partem virilem accepiſſe.C.31.g.4. num.1
confesſioni partium de arris receptis numquid ſtandum ſit. C.31.g.7.ſub nu.3
confesſionis modus tenendus eſt a notarijs circumſpectis quando non videant quid, quale, & quantum.C.34.G.6.numero 3.& clarius nu.5
confesſio, & promisſio ſine cauſa regulariter non valet. c.34. g.11.nu.5
fallit tamen in caſu quando quis cõfeſſus fuerit ſe debitorem, vel ſe obligauerit ſoluere certam quantitatem pro reſto, & ſaldo rationum inter partes facto.ibidem.
confesſio debet ſemper habere cauſam expreſſam aliàs obligatio eſt nulla.c.34.g.12.nu.2
etiam ſi ſtatuto caueretur plenam eſſe ſcripturæ fidem adhibendam.ibidem.
confesſio facta per aliquem addentem quod ita eſt in veritate, cenſetur iurata.Rep.nu.509
confesſio iudicialis actionem, & obligationem parit. Rep.numero 588
confesſio geminata non dicitur facta vno inſtanti. Rep.num. 597
¶Confinia. Confines Confinibus determinandæ ſunt res venditæ, ac certificandæ.c.19.g.14.nu.2
niſi aliàs locus per ſe certus eſſet.ibidem.
confinia duo ſufficiunt ad rem certificandam.ibidem.
confinia. In confinium materia aliquid non poteſt dici iuxta niſi ſit totaliter contiguum nulla re intermedia. c.19.g. 14. ſub nu.3
confinia dicuntur, quæ adeo ſibi ſunt proxima vt nullus etiam medius paries interponatur. ſub eodem. numero 3
confinia propriè dicuntur in ruſticis, non autem in vrbanis prædijs c.19.g.14.nu.4

confinia

Digitized by Google

I N D E X.

confinia exprimuntur diuerſimodè ſecundum diuerſas regionum conſuetudines C.19.g.15.nu.1
confinium expreſſioni ſtandum eſt in præiudicium partium. C.19.g.18.nu.1
confinia rei ſuæ quilibet ſcire præſumitur. ibidem.
confinia in inſtrumento expreſſa probant quo ad contrahentes non autem quo ad tertios niſi in antiquis. C.19.g.18.numero 2
confinium error non inualidat venditionem modo in corpore fuerit conſenſum. C.20.g.25.nu.1
confinia quãdo diſcordant a menſura, cui magis ſit ſtandum, remiſſiuè. C.20. g.25.nu.2
confinia. Via omiſſa in confinibus ſi vocatus ſit vicinus pro confinante, & tamen via eſt intermedia numquid talis via cenſeatur vendita. C.20.g.26.nu.6
cõfines ſi ſint mutati per alluuiones, vel per deſiccationes vallium coniecturis, & argumentis probari poterunt. C.20.g.40.nu.1
confinium mutatio in dubio non præſumitur. C.20.g.40.numero 2
confines rei ſi ab homine ſunt creati mutari poſſunt, ſi ab immutabili rerum natura non poſſunt. C.20.g.41.nu.1
confinia: Si de confinibus diſputetur venditor tenetur ſua inſtrumenta emptori exhibere. C.26.g.2.nu.5
vide etiam quo ad confinium materiam infra in verbo. Fines.
¶Confirmare actum ſatis quis dicitur ſi ipſum ſeruat. C.4.g.14.ſub nu.2
confirmare eſt ſimul firmare. ibidem.
confirmare. Promittens quod aliquis confirmabit contractum debet intelligi quod approbabit, & obſeruabit. C.4.g.14.nu.2
confirmans an videatur de nouo dare. C.4.g.14.numero 3. in fine.
¶Confirmatio eſt iuris prius quæſiti corroboratio. C.4. g.14. num.1
confirmatio propriè eſt actus ad ſuperiorem pertinens ſub eodem nu.1
confirmatio ſi fiat a pari, vel minore non dicitur propriè confirmatio, ſed pro ſimplici approbatione accipitur. ibidem. in fine.
confirmatio non eſt actus per ſe ſtans, ſed dicitur confirmatio, quaſi cum alio firmatio. C.4.g.14.nu.3
confirmatio præſupponit ſemper aliquid prius eſſe quod confirmetur. d.nu.3
confirmatio commenſuratur ad illud quod confirmatur. ibidem.
confirmatio per ignorantem fieri non cenſetur. ibidem.
¶Confiteri. Confitendo quis dicitur conſentire. Rep. nnmero 678
¶Coniecturæ non ſunt neceſſariæ in ijs, quæ non ſunt dubia, ſed clara. Rep. nu. 238
¶Coniuncti ſimul poſſunt eſſe teſtes inſtrumentarij. C. 2. g. 2. ſub nu. 13
coniunctorum appellatione maritus & affines ſignificantur. C.7.g.12. ſub nu.5
coniuncti. Sine coniunctis nemo natus præſumitur. C.7.g.19. nu.1. in fin.
coniunctorum præſentia in minoris contractu tollit præſumptionem metus, doli, & culpæ. C.10.g.13.nu.1
limita tamen in caſu quando lex præſumit dolum d.nu.1
coniuncto ſi fiat ceſſio etiam ſine cauſa valet. C. 27. g. 2. ſub num.2
¶Conſanguinei poſſunt eſſe ſimul teſtes inſtrumentarij. C.2. g.2. ſub nu.13
conſanguineorum præſentia cum taciturnitate non ſufficit in mulieris cõtractu, ſed expreſſo conſenſu opus eſt ſtatuto dictante quod mulier non poſſit contrahere ſine voluntate ipſorum. c.7.g.7.nu.3
conſanguineorum appellatione non venit mater & auia. c.7. g.8.nu.1. in fin.
conſanguineorum duorum præſentia in contractu aliquo ſi requiratur a ſtatuto de proximioribus intelligitur. c.7. g.9. num.2
& hoc de conſuetudine, nec eſt tutum ab ea recedere. ibidem.
licet contrarium tenuerint alij. ibidem.
Quorum opinio fortaſſe aliquo iure nititur. ibidem.
conſanguinei quorum præſentia a ſtatuto requiritur nũquid ſint exſpectandi ſi ſint abſentes, & quid agendum tali caſu. c.7.g.10.nu.1
conſanguineis conſentire recuſantibus quorũ conſenſus a ſtatuto exigitur quid agendum. C.7.g.10.nu.2
conſanguinei, quorum conſenſus a ſtatuto requiritur, ſi renitantur, & iudex nihilominus ad decreti interpoſitionem procedat in contractu, poterunt appellare. C. 7. G. 10. numero 3
conſanguinei requiſiti ex forma ſtatuti ad præſtandum conſenſum non ſunt citandi niſi hoc expreſsè diſponat ſtatutum. C.7.g.10. nu.4
conſanguinei ſi ſunt citati iuxta formam ſtatuti ad interponẽdum conſenſum ſunt exſpectandi alias quod gereretur eſſet nullum. ibidem.
conſanguineus vnus ſufficiet ad præſtandum conſenſum ſi ille unus tantum adeſt. ibidem.
conſanguineus cuius præſentia, & conſenſus exigitur ex forma ſtatuti in contractu mulieris numquid poſſit conſenſum ſuum in facto proprio, & ad ſui utilitatem ſi ipſemet cum muliere contrahat interponere. Clauſula 7. G. 11. numero 1
conſanguineus fideiubendo cenſetur mulieri conſentire in caſu ſtatuti requirentis conſenſum ipſius. C. 7. G.11. numero 5.
conſanguineus non poteſt ſecundum ueriorem, crebriorẽ, & receptiſſimam opinionem conſenſum præſtare mulieri ſecum contrahenti. C.7.g.11.nu.8
conſanguineorum ſi vnus conſentiat, & alius diſſentiat, res deſertur ad iudicem, qui ſi viderit illum iniuſtè diſſentire poterit compellere ad conſentiendum. C. 7. g. 12. numero 4
conſanguineorum appellatione non venit maritus. C.7.g.12. ſub nu.5
conſanguineorum appellatione non veniunt affines. ibidem.
conſanguinei conſenſum præſtare debentes ex forma ſtatuti non debent eſſe neceſſario maiores viginitquinque annis, niſi hoc expreſsè per ſtatutum caueatur, ſed ſufficit quod ſint adulti, diſcreti, & conſilij capaces. C.7.g.14.numero 1
conſanguineis deficientibus, vel ijs ad quos ſpectabat conſenſum præſtare iudex poterit ſupplere. ibidem. in fin.
conſanguineus fœnerator non poteſt conſanguineę contrahere volenti conſenſum præſtare ſi ſtatutum requirat conſenſum conſanguineorum bonæ vitæ, diſcretionis, & famæ. C.7.g.15.nu.1
declara tamen vt per Auctorem. ibidem.
conſanguineus bannitus non admittitur ad præſtandum conſenſum ex forma ſtatuti. C.7.g.15.nu.2
quod venit intelligendum ut per Auctorem. ibidem.
conſanguinei adſentientes ex forma ſtatuti mulieri alienanti res, in quibus ipſi prætẽdunt habere aliqua iura debent proteſtari, quod reſeruentur ſibi iura ſua, alioquin per talem conſenſum ſibi præiudicarent. Clauſ.7. Gloſſ. 16. numero primo
conſanguineos, qui adhibiti ſunt in inſtrumento propter ſtatuti diſpoſitionem, proximiores fuiſſe creditur, niſi contrarium probetur. C.7.G.19.nu.2
conſanguineorum conſenſus a ſtatuto in contractu aliquo requiſitus numquid præſumatur interueniſſe ex temporis diuturnitate, variæ ſunt opiniones. Clauſ. 7. Gloſſ. 19. numero 42
conſanguineorum conſenſus nihil operatur in donatione minoris. C.8.g.5. ſub nu.3
conſanguineorũ præſentia in minoris contractu præſumptionem tollit metus, doli, & culpæ. C.10 g.13.nu.1
cætera huc pertinentia vide in verbis, Minor, Mulier, & ſtatutum.
¶Conſcientiæ bonorum virorum propter notariorum imperitiam in magno diſcrimine ponuntur. in procem. tract. nu. 1. in fin.
conſcientia, & conſenſus an ſint diuerſa. C.7. G.7. numero 2. in fin.
¶Conſenſus quid ſit, & vnde dictus. C.7.g.7.nu.1
Conſenſus, quando ex legis neceſſitate exigitur, præ-

I N D E X.

ſumitur de ſubſtantia. ibidem, in fin.
conſenſus expreſſus quando exigitur ſola præſentia non ſufficit. C. 7. G. 7. nu. 3
conſenſus, qui in actu a lege exigitur non ante, vel poſt, ſed in actu ipſo debet interuenire. ibidem,
conſenſus ſi ſimpliciter requiratur a ſtatuto nõ imponitur neceſſitas vt in actu præſentialiter adhibeatur, ſecus autem ſi præſentia, & conſenſus exigatur. ibidem,
conſenſus non poteſt præſtari per procuratorem, neque per nuncium, neque per epiſtolam loquendo de conſenſu a ſtatuto requiſito. ibidem.
vide tamen ibi Auctorem declarantem ibidem.
conſenſus, & conſcientia an ſint diuerſa. dicto numero 2. in fine,
conſenſus an differat a licentia. C. 7. G. 7. nu. 4
conſenſus an differat a conſilio. ibidem.
conſenſus a ſtatuto requiſitus an ex temporis diuturnitate interueniſſe præſumatur. C. 7. g. 19. nu. 42
conſenſus, qui ad aliquem pertinet ratione publici officij eſt auctoritas. C. 8. G. 3. nu. 2. in fin,
conſenſus conſanguineorum in donatione minoris nihil operatur. C. 8. G. 5. ſub nu. 3
conſenſus partium quomodo cognoſcatur deficere, remiſſiuè. Rep. nu. 711
conſenſus in genere cenſetur adeſſe propter iuramentum. Repet. nu. 216. & 258
¶ Conſentire, vel una cum eo ſe obligare paria ſunt. C. 7. G. 11. num. 6
conſentire quis dicitur confitendo, Rep. nu. 678
¶ Conſequi verbum, quid importet. C. 29. G. 8. nu. 1
¶ Conſeruare indemnem, in verbo, Indemnitas, Promiſſio.
¶ Conſilium ſi conuocatur in alio loco quam vbi conuocari conſueuit actus geſtus eſt nullus ipſo iure. in procem. tract. ſub nu. 5
¶ Conſilium quod exigitur a ſtatuto an poſſit per litteras præſtari. C. 7. G. 7. ſub nu. 4
conſilium an differat a conſenſu. ibidem.
conſilium animi nullum reperitur apud mulierem. Rep. numero 83
¶ Conſilium ſapientis. in verbo, ſenſus ſapientis.
¶ Conſortes aliquando dicuntur, qui ſunt de eadem parentela, licet non de eodem ſanguine. in Rubr. tract. ſub numero 5
conſortes dicuntur, qui habent aliquam communionem in aliqua lite, vel cauſa. ibidem.
conſortes dicuntur, qui habent participationem, vel communionem domini rei alicuius. ibidem.
¶ Conſtituere, & definire idem ſonant. C. 30. G 4. nu. 1
conſtituere eſt modus pro alio intercedendi, ſicut mandare, fideiubere, nouare, & promittere. C. 39. G. 1. nu. 8
¶ Conſtitutio quid ſit, & quotupliciter ſumatur. C. 40. G. 3. numero 1
conſtitutionis etymologia, & cur ſic dicta C. 40. G. 3. nu. 2
¶ Conſtitutor differt a fideiuſſore. C. 39. G. 1. nu. 3
¶ Conſtitutor quis dicatur. C. 39. G. 1. nu. 7
conſtitutores habent beneficium epiſtolæ diui Adriani, C. 40. G. 2. nu. 3
conſtitutor in plus tempore obligari poteſt, quam principalis. C. 41. G. 2. nu. 5
¶ Conſtitutum quid ſit. C. 4. G. 26. nu. 5
conſtituti clauſula non cenſetur appoſita in dubio licet aliæ clauſulæ conſuetæ cenſeantur appoſitæ. C. 4. G. 34. ſub numero 2
conſtituti Clauſula videtur poſſeſſionem transferre, & facit rem traditam præſumi. C. 14. G. 1. nu. 5
conſtituti Clauſula an faciat rem feudalem, vel emphyteuticam traditam præſumi ad effectum vt ſit locus caducitati. C. 14. G 6. nu. 9
conſtituti clauſula non eſt neceſſaria quando in venditionis inſtrumento appoſitum eſt verbum, tradidit per quod licentia emptori data cenſetur accipiendi propria auctoritate poſſeſſionem rei venditæ. C. 16. G. 3 nu. 2
conſtitutum numquid operetur veram traditionem, & poſſeſſionis tranſlationem. C. 30. G. 6. nu. 13
conſtituti Clauſula non poteſt fieri delegatio. Clauſ 33. Gl. 5. num. 5
conſtitutum parit actionem. Rep. nu. 579
Et quare. d. Repet. numero 595
¶ Conſuetudo ſi induxit aliquam ſolemnitatem, & illa omittatur vitiatur actus. in procem. tract. ſub nu. 5
conſuetudo. Id quod de conſuetudine eſt apponendum in aliquo actu ſi omittatur, habetur tamquam ſi eſſet expreſſum. ibidem.
hoc tamen non habet locum in ſubſtantialibus. ibidem.
conſuetudo non poteſt plus operari in caſu non ſcripto, quam lex ſcripta in caſu ſcripto. ibidem.
conſuetudo in materia inſtrumentorum ſit notoria ex oſtenſione plurium inſtrumentorum, & ideo non indiget probatione. C. 1. G. 4. nu. 3
Et ita fuit deciſum Senis. ibidem,
licet deciſio illa habeat multa pugnantia de quibus per Auctorem d. nu. 3
conſuetudo non probatur per oſtenſionem ſex vel octo inſtrumentorum in locis propinquis. C. 1. G. 4. nu. 7
conſuetudo varia, & diuerſus ſtilus poteſt probari ex paucioribus inſtrumentis oſtenſis. C. 1. G. 4. nu. 8
conſuetudo non apponendi annos Pontificis non probatur per oſtenſionem ſex, vel octo inſtrumentorum. C. 1. g. 6. ſub num. 3
conſuetudo a notarijs ſeruari debet. C. 2. G. 1. num. 3. in fin. & ſub nu. 4
conſuetudo quod locus, vel dies non apponatur in inſtrumento non ualet. C. 2. G. 1. nu. 4
ſed contrarium ſenſerunt plerique, & melius vt ſubiungitur, ibidem.
conſuetudo poteſt inducere aliquam ſolemnitatem in inſtrumentis a iure non requiſitam, & aliquam a iure inductam remouere. ſub d. nu. 4
conſuetudines hodiernis temporibus veniunt appellatione iuris. C. 4. G. 35. nu. 2
conſuetudo vniuerſitatis, & ſtilus Principis æquiparantur. C. 4. G. 36. ſub nu. 5. ad fin.
conſuetudo ciuitatis tamquã generalis debet cedere ſtilo curiæ tamquam ſpeciali ſi ſint contrarij. C. 4. G. 36. nume. 6. in fin.
conſuetudo loci contractus eſt regulariter attendenda. C. 4. G. 38. nu. 1
quid procedit in deciſorijs, ſecus in ordinatorijs tunc enim ſeruanda eſt conſuetudo loci iudicij d. nu. 1
conſuetudo quando non eſt iuri communi contraria extenditur ad loca circumuicina, vbi conſuetudo contraria non viget C. 4. G. 38. nu. 3
conſuetudo loci contractus eſt attendenda in deciſorijs. C. 10. G. 19. nu. 10
conſuetudo particularis reſtringitur ad locum in quo viget. C. 30. G. 9. nu. 17
¶ Conſuetum quid dicatur & in quot vicibus verificetur. C. 21. g. 12. nu. 1
conſuetus verificatur in duabus vicibus. C. 4. G. 34. ſub numero primo
¶ Contiguitas totalis deſideratur in materia confinium. C. 19. G. 14. ſub nu. 3
¶ Contractus locus non tantum de iure, ſed & de conſuetudine debet apponi in inſtrumento. in procem. tractat. numero 10
& eſt communis opinio. ibidem.
& ſtatuto Ferrariæ deciſum. ibidem.
contractus tempore ſcriptura non eſt neceſſaria ſi ſit ex illis actibus qui ſine ſcriptura celebrari poſſunt, in procem. tractat. ſub nu. 17
contractus in eccleſia celebrati valent. C. 2. G. 1. ſub nu. 6
contractus. Agens ex contractu quem promiſit alium ratificaturum repellitur non facta ratificatione maximè ante moram. C. 4. g. 11. nu. 3. in fine.
contractus. Si contractus factus eſt nomine alieno is cuius nomine factus eſt habens de eo ſcientiam ſi de ſuo præiudicio agitur non approbando cenſetur improbare, & contra ſi de vtilitate C. 4 g 13. nu. 1
limita tamen ut per Auctorem. ibidem.
contractus factus contra formam ſtatuti a muliere nullam parit obligationem ciuilem, vel naturalem. C. 7. G. 19. numero 3
immo tali caſu nec fideiuſſor obligatur ibidem.
contractus factus per minorem interueniente auctoritate tu-

toris,

toris, vel curatoris ex inſtrumento tutelæ, vel curæ nullo ipſum quoque annullatur. C. 9. G. 6. nu. 1

contractui de iure valido ſtipulatio iungi poteſt. C. 12. G. 3. nume. 1. in fin.

contractus in vno loco factus licet res in alio ſit valet. C. 20. G. 24. nu. 11

contractus dicitur factus in loco in quo pars conſentit puta quando inter abſentes contrahitur mediante nucio, vel epiſtola; ſi enim ſcribam Bononiæ ego qui ſum Ferrariæ, vendo tibi rem aliquam, & tu conſentis, contractus Bononiæ cenſetur celebratus, & non Ferrariæ. Clauſ. 29. Gloſſ. 24. numero 12

contractus aliquando in genere, aliquando in ſpecie accipitur C. 29. G. 11. nu. 9

contractus cur ſic dictus. C. 29. G. 11. nu. 10

contractus cur inuenti. C. 29. G. 11. nu. 11

contractus quid ſit. C. 29. G. 11. nu. 12

contractus propriè & impropriè fieri dicitur, & quomodo. C. 29. G. 11. nu. 13

contractus verbum largo, & largiſſimo modo aliquando accipitur. C. 29. G. 11. nu. 14

contractus dicitur pater obligationis, obligatio filia, actio neptis. C. 29. G. 11. nu. 15

contractus. Statutum de contractu loquens an improprium contractum, vel quaſi contractum comprehendat. C. 29. G. 11. nu. 16

contractus, & inſtrumentum contractus differant, & quomodo. C. 29. G. 11. nu. 17

contractus non redditur falſus ex eo, quod ſit falſum eius inſtrumentum. C. 29. G. 11. nu. 18

contractus omnes ueniunt ſub generali conuentioni appellatione. C. 30. G. 2. nu. 2

contractus dicitur in ſola concluſione licet alia multa verba ſoleant interuenire. C. 30. G. 3. nu. 2

contractus. In contractu quando dicatur concluſum. C. 30. g. 3. num. 3

contractus non probatur per teſtes de tractatu deponentes. C. 30. g. 3. nu. 5

contractus dies eſt ſcribendus, non autem dies tractatus. C. 30. g. 3. nu. 6

contractus an cenſeatur concluſus, & firmatus ſi alter dicat, ego volo tibi vendere talẽ rem pro centum, & alter reſpondeat, volo emere. C. 30. g. 3. nu. 8

contractus in ſcriptis an cenſeatur factus ſi ſit actum inter partes vt fiat ad ſenſum ſapientis. C. 30. G. 3. nu. 13

contractus ſi non valet in vim venditionis vel quia precium fuit remiſſum in arbitrium alterius ex contrahentibus, vel ob aliud quidpiam ſimile, & tamen alter cõtrahens impleuit pro parte ſua ſibi conſulitur actione præſcriptis verbis, vel in factum ex æquitate, tamquam ex contractu innominato. C. 30. g. 4. nu. 5

contractus multum intereſt an ſint nec ne perfecti propter incommoda, & commoda, quæ rei accedere poſſunt. C. 30. g. 6. num. 8

contractus cõditionalis ad hoc vt perficiatur ſufficit ficta traditio per precarium. C. 30. g. 6. nu. 14

ſed hoc dubium redditur ex multis. d. nu. 14

contractus imaginarius, fictus, ſimulatus, et factus in fraudem quinam dicantur, & quomodo inter ſe diſtent huiuſmodi contractus. C. 30 g. 9. nu. 53

contractus gabella. vide in verbo, Gabella.

contractu publicato non poteſt etiam ad partium inſtantiam cancellari inſtrumentum. C. 30. g. 13. ſub nu. 9

contractus oneroſi veniunt ſub ſtatuto de venditione tractante. C. 30. g. 13. no. 6

contractus valebit pro parte ſoluentis gabellam ſi ab vno tantum fuit ſoluta. C. 30. g. 14. ſub nu. 1

contractus non ſoluta gabella an cenſeatur annullatus ipſo iure, an verò ope exceptionis, remiſſiuè. C. 30. g. 14. ſub d. nu. 1. ad fin.

contractus in omnibus ſuis partibus debet ratificari ab eo cuius nomine factus eſt nõ autem pro parte acceptari, & pro parte non. C. 33. g. 6. nu. 4

& idem quando notarius ſtipulatus eſt pro abſente. ibidem.

contractus. In contractibus verborum inculcatio non reprobatur. C. 34. g. 2. nu. 3

contractus vnus alteri inſeri poteſt. C. 35. g. 1. ſub nu. 1

contractus in teſtamento fieri poteſt ibidem.

contractus. Ea, quæ ſunt de natura contractus peti poſſunt nõ obſtante promiſſione de non mouendo controuerſiam. C. 35. g. 8. nu. 7

contractus an & quando cenſeatur annullatus annullato inſtrumento. C. 36. g. 5. nu. 2

contractus ratione forum ſortimur. C. 41. g. 4. ſub nu. 1

contractus cenſetur celebratus in eo loco vbi eſt deſtinata ſolutio. C. 41. g. 4. nu. 2

contractus prodigi nullus. Rep. nu. 219

nec iuramento firmatur. Rep. nu. 220

contractui nullo an impune contrauenire poſſit. Repet. nume. 221

& an tali eſſu diſpoſitioni l. ſi quis maior, ſit locus. d. Rep. nu. 461. & 471

limita vt in d. Rep. nu. 475

& declara vt in illa ipſa Rep. nu. 476. cum duobus ſeqq.

contractus poteſt claudicare. Rep. nu. 765

contractu transactionis ſi non valet in vim tranſactionis an valeat in vim pacti. Rep. nu. 746. & 747

in contrarium vide d. Rep. nu. 753. & 754

pro veritate vide d. Rep. nu. 758. cum ſequ.

limita verò ut in d. Rep. nu. 768

& declara ut per Auctorem in d. Rep. nu. 769

contractus bonæ fidei vide in verbo. Bonæ fidei contractus.

¶ Contrahentes in Eccleſia, licet valeant contractus. tamen peccant niſi in aliquibus caſibus. C. 2. g. 1. ſub numero ſexto

contrahentes non debent cognoſci a teſtibus inſtrumentarijs ad hoc vt valeat inſtrumentum. C. 2. g. 1. ſub nu. 7

diſtinguendum tamen eſt. ibidem.

contrahentes inuentarium facientes debent a teſtibus cognoſci. C. 2. g. 1. nu. 8

contrahentes ſaltem ab vno ex inſtrumentarijs teſtibus Bononiæ cognoſci debent neceſſario. ibidem.

contrahentes regulariter cognoſci debent a notario. C. 2. g. 1. num. 9

quod tamen controuertitur. ibidem.

contrahentes. Propter non notitiam contrahentium contigit caſus notabilis in ciuitate Ferrariæ. ibidem.

contrahentium ignotorũ inſtrumenta ſcribi non debent a notario ad omnem bonum effectum. ibidem in fine.

contrahentium conſenſus in emptionis contractu neceſſario exigitur. C. 3. g. 1. nu. 1

contrahentium nomina qualiter deſcribenda. ibidem.

contrahentis nomen vetus, & nouum eſt ſcribendum, quãdo ex aliqua cauſa fuit mutatum. C. 3. g. 1. nu. 2

contrahentis pater in inſtrumentis non eſt neceſſario ponendus caute tamen aget notarius apponendo ad certificandam perſonam. C. 3. g. 1. ſub nu. 2

contrahentium & patris, & aui eorum nomina ſi ſint deſcribenda ex præſcriptione ſtatuti ſufficiet nihilominus ſingulare, & elegans nomen, quod alias non reperiatur, exprimere niſi ſtatutum pro forma ſit introductum cum decreto annullatiuo. d. nu. 2

contrahentis nomen erroneè poſitum non vitiat inſtrumentum, ſi conſtet de corpore ſecundum veriorem opinionem. C. 3. g. 1. nu. 3

contrahentes præſumuntur verba illa proferre, quæ in effectu a notario ſunt prolata. d. nu. 3

contrahentis patrem mortuum eſſe probatur ex dictione quõdam appoſita nomini ipſius contrahentis. C. 3. g. 1. ſub numero 4

contrahens præſumitur proprio nomine contrahere, niſi contrarium ex inſtrumenti tenore appareat. & ideo in omni inſtrumẽto non eſt apponendum contrahentem nomine proprio contrahere. C. 3. g. 2. nu. 1

contrahentes ſi ambo de rato promiſerunt contra vnum ex ipſis pœna committi non poteſt, niſi agere volens ad pęnam prius ratificauerit, vel ratificari fecerit. C. 4. g. 11. nume. 1. ad fin.

contrahens contra legem peccat. C. 7. g. 19. nu. 5. in fin.

contrahens cum alio non debet ignorare conditionem ſecum contrahentis. C. 9. g. 6. nu. 2

contrahens cenſetur pro ſe, & hæredibus ſuis contrahere etiã

ſi de ii-

Digitized by Google

I N D E X.

ſi de illis nullam faciat mentionem. C.12.G.4.num.1

Quæ præſumptio non tollitur niſi per contrariam probationem.d.nu.1

contrahentium hæredes regulariter tenentur, & ſunt obligati, niſi contrarium ſit dictum, & licet de illis nulla mentio ſit facta.ſub d.nu.2

contrahens qui obligando ſe appoſuit taxatinam pro facto, & dato ſuo tantum obligat nihilominus etiam hæredem .d. nu.1.in fin.

contrahentibus licitum quidē eſt decipere inter ſe vſque ad dimidiam iuſti precij, ſed non licet decipere in quantitate. C. 20.G 18 nu.3

contrahentibus precium, & menſura diſplicere non debet.C. 20.G.19.nu.6

contrahentes videntur habere intentionem, & mentem contrahendi iuxta conſuetudinem loci vbi res agitur. C.20.G. 19.nu.11

contrahentes aliquando ſunt diſcordes maximè circa preciū, & tamen videntur concordes, vt in caſu, de quo conſuluit Corneus.C.30.G.8.nu.3

contrahenti, qui pro parte ſua impleuit, ſi non valeat contractus in vim venditionis, vel quia precium fuit remiſſum in arbitrii alterius ex ipſis contrahentibus. vel ob aliud quidpiam ſimile, conſulitur actione præſcriptis verbis, vel in factum ex æquitate tamquam ex contractu innominato. C. 30.G.4 nu.5

contrahentes licet obligentur in virilem eorum tamen bona in ſolidum obligari poſſunt. C.29.G.1.nu.7

¶ Contrahere in ſcriptis voluiſſe præſumuntur partes tunc demum ſi ante contractum, vel in contractu exprimant uelle facere ſcripturam C.30.G.3.nu.14

Contrarium tamen alij ſenſerunt ibidem.

cōtrahere in ſcriptis voluiſſe partes præſumuntur quando ante perfectum contractum dicunt habeamus notarium. C. 30.G.3.nu.15

Verius tamen eſt contrarium.d.nu.15

contrahere in ſcriptis voluiſſe tunc demum partes præſumuntur, quando expreſsè egerunt, vt non valeat aliter contractus niſi facta ſcriptura.C.30.G.3.nu.17

contrahere in ſcriptis voluiſſe in dubio partes non præſumuntur.C.30.G.3.nu.18

cōtrahere quilibet præſumitur nomine proprio, etiam ſi cum alienis rebus contrahat.C.33.G.1.nu.1

¶ Contrarius eſt, qui rem, & precium petit.Rep.nu.780

¶ Contrata erroneè in inſtrumento appoſita non inualidat inſtrumentum.C.3.G.1.nu.13

contrata. Domus habens duo capita ſuper duabus cōtratis de qua contrata dicetur, ſeu parochia, ſi vna ex ipſis contratis in vna, altera in alia parochia exiſtit.C.19.G.13.nu.1

¶ Contraueniens non amittit ea, quæ ſunt de natura contractus. Rep.nu.272

In contrarium vide ibidem.nu.273.275.& 276

contraueniens laudo ſi in compromiſſo iurauit tenetur ad obſeruationem parte aduerſa ab eo liberata. Rep.nu.278

contraueniens in uno omnium factus eſt reus. Rep. nu. 416

contraueniens in caſu l.ſi quis maior. cōmittit in his, quæ ſolo ciuili iure, nō etiam naturali prohibita ſunt. Rep.nu.419

contraueniens laudo nullo non incidit in pœnam. Rep. num. 463

¶ Controuerſia. Circa pactum de non mouendo controuerſiā practices notariorum Ferrarienſium, poſtponitur practicæ Rolandi, & Speculatoris.c 35.g.8.nu.1

controuerſia quid importet.c.35.g.8.nu.2

controuerſiam non mouere promittens tenetur ſi contra faciat, & committitur ſtipulatio etiam ante litem conteſtatam.c.35.g.8.nu.3

controuerſia moueri intelligitur tam agendo, quam excipiendo, & ſiue de iure, ſiue de facto reſiſtendo.c.35.g.8.nu.4

controuerſiam non mouere promittens videtur inducere pactum de non petendo, & ſic impedire litis ingreſſum.c.35. g.8.nu.5

controuerſiam non mouere promittens videtur renuntiare reſtitutioni in integrum.c.35.g.8.nu.6

controuerſiam nō mouere promittens poteſt nihilominus petere ea, quæ ſunt de natura contractus. C.35.g.8.nu.7

¶ Cōtumacia partis prius eſt accuſanda, & iudex etiam ſuper illa debet interloqui, ad hoc vt pars ipſa excludatur ppter lapſum termini ab ipſo iudice præſcripti. c.32.g.1. ſub numero 12

Secus autem in termino legis, quia non exiguntur aliqua ex prædictis, ſed per eius lapſum ipſo iure excluditur d.nu. 12. in fine.

¶ Conuenire, verbum, quid importet.c.30.g.2.nu.1

conuenire qui dicantur.d.nu.1

conuenire verbum ſimplex pactum non ſtipulationem importat c.30.g.2.nu.9

¶ Conuentionis, verbum, quid importet.c.30.g.2.nu.1

conuentionis nomen generale ad omnes cōtractus & obligationes.c.30.g.2.nu.2.& 7

conuentio ſit expreſſo, & tacito partium conſenſu. c.30.g.2. num.3

conuentionum triplex ſpecies remiſſiuè c.30.g.2.nu.4

conuentione precij perficitur venditionis contractus. c. 30.g. 2.nu.5

conuentio, & pactum differunt, & habent ſe tamquam excedentia, & exceſſa.c.30.g.2.nu.8

¶ Cornei conſilium perpenditur.C.30.g.8.nu.3

¶ Cornicoti non veniunt in venditione domus, ſi ſint faciles ad amouendum, & remouendum. c.26.g.13.nu.51

¶ Corporalia transferuntur per traditionem, incorporalia per ceſſionem.c.27.g.4.ſub nu.2

¶ Correctoria diſpoſitio extenditur fauore iuramenti. Repet. num.14

¶ Correlatiuorum regula, eſt regula parium. Rep.nu.801

correlatiua. Diſpoſitum in vno correlatiuorum habet locum etiam in alio. Rep.nu.800

Etiam in pœnalibus. Rep.nu.803

¶ Correo vni ſi ſit facta ceſſio contra alterum correum liberatur ipſe correus ceſſionarius, & ab altero correo poteſt partem conſequi.C.27.G.18.nu.4

correo ſi ſit facienda ceſſio pro qua parte fieri debeat remiſſiuè C.27.G.18 nu.5

correi omnes liberantur per acceptilationem vni correo factam.C.35.g 10.nu.9

correi licet ſint duo vnus tamen eſſe poteſt fideiuſſor pro ambobus.C.39.G.5.nu.3

correus. Pro vno correo tātum quis poteſt fideiubere, & pro tota quantitate.C.39.G.5.nu.4

correi ad quos non peruenit pecunia, vel non pertinet negocium, & in effectu ſunt fideiuſſores ſi nō renunciauerint beneficijs de fideiuſſoribus, & epiſtolæ D. Adriani, numquid ipſis beneficijs vti poſſint ſtante obligatione principaliter, & inſolidum facta.C.39.G.7.nu.5

correi debendi numquid, & quando inſolidum conueniri, & grauari poſſint.C.40.G.5.ſub nu.1

correis debendi competit beneficium ceſſionis actionum. C. 40.G.5.nu.2

correus etiam non facta ceſſione repetit ab altero partem pro eo ſolutum.d.nu.2

correus nūquid poſſit opponere exceptiones illas, quas alius correus opponere poteſt remiſſiuè.C.41.G.6.nu.4

correus nō poteſt opponere compenſationem de credito correi, niſi ſint ſocij.C.41.G.8.nu.5

Vide etiam ad materiam in verbo, Duo rei.

¶ Cortile vide in verbo, Curia. Curtis.

¶ Crateres, ſeu vaſa lapidea ad recipiendam aquam apti, ſiue apta veniunt in venditione domus.C.19.g.11, nu.1

¶ Crauetæ conſilium declaratur.C.30.G.9.nu.20

¶ Credere verbum quam habeat ſignificationem, & quibus perſonis adcommodetur.C.34.G.10.nu.2

¶ Creditor aliquando non habet futura debitoris generaliter obligati bona obligata in caſu ſcilicet, quando cōſentit debitorem rem obligatam alienare, ſi alienauit & poſtea reacquiſiuit.C.12.g.13.nu.1

Declara tamen ut per Auctorem. ibidem.

creditor miſſus in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ non poteſt expellere conductorem, quia non habet plenum ius in re. C.15.G.2.ſub nu.17

creditor poteſt agere aduerſus debitorem virtute cōfeſſionis ipſius debitoris deſcriptæ in inſtrumēto, licet notarius dixerit duntaxat, promiſit, ſed non expreſſit cui promiſerit neque ipſe notarius ſtipulatus eſt nomine alicuius. C.18.G.7. num.4

Creditor vendens pignus cum clauſula, Cedens omne ius,

quid

I N D E X.

quid efficiat.C.27.G.1.numero 3

creditor pignus vendens ius cedere debet,& poſſeſſionem tradere.d.nu.3

creditor aliquando tenetur inuitus mutare debitorem. C.29. G.1.nu.8

creditoris nomine an veniat ceſſionarius.C.29.G.11.ſub nu.2

creditor non poteſt facere capi hæredem debitoris niſi eo citato in primis liquidetur eum eſſe hæredem debitoris. C. 29.G.10.nu.3

creditori inuito reddi non poteſt libra auri,vel argenti,qui aurum,vel argentum mutuauit in pecunia numerata.C.30.g. 5.nu.6

creditores debent eſſe cauti in confeſſionalibus cautionibus debitorum, quibus pecunias mutuant, debent enim facere conſtare de actuali numeratione in inſtrumento, vel accipere confeſſionem de depoſito.C.32.G.1.nu.13

creditor confeſſus ſe recepiſſe habet exceptionem nō receptæ neque habitæ pecuniæ intra triginta dies, & talis exceptio cuicumque creditori competit.C.32.g.2.nu.1.& 2

creditor per aliam viam quam per confeſſionem debitorem liberans ſtatim ſibi præiudicat,neque poteſt opponere exceptionem non habitæ ſeu receptæ pecuniæ. C.32. G.2.nu.8

creditor poteſt cedere iura ſua contra ſuum debitorem alteri ſuo creditori.C.33.g.9.nu.2

creditori creditoris aliquando ſolui per indirectum cogi poteſt debitor d.nu.2

creditor ad hoc vt liberet debitorem numquid reſtituere debeat chirographum C.33.G.17.nu.1

creditor per reſtitutionem chirographi,vel inſtrumenti debiti videtur liberare debitorem.C.33.g.17.nu.2

Vel etiam ſi reddat tale chirographum,vel inſtrumentum debiti ei in cuius poteſtate eſt debitor.d.nu.2

creditor per reſtitutionem chirographi non ſolum cenſetur liberare debitorem,ſed & fideiuſſorem ibidem.

creditor non ſemper cenſetur liberare debitorem per ſolam inſtrumenti debiti reſtitutionem, & ideo cautius erit pro debitore vt expreſſam in omni caſu petat liberationem. c.33. g.17.nu.3

creditor renuncians inſtrumento non propterea cenſetur renunciare obligationi,& debito,ſed probationi. c.33. g.17. num.4

creditor an cenſeatur debitorē liberaſſe ex eo quod penes debitorem eſt inſtrumentum crediti,licet non conſtet de traditione.C.33.g.17.nu.5

creditor an cenſeatur liberaſſe debitorem ex eo quod penes ſe habet inſtrumentum cancellatum,vel etiam tale inſtrumētum cancellatum reperitur penes tertium. c.33.g.17.nu.6

creditor non tenetur recipere pecuniam reprobatam, & non expendibilem.c.34.g.1.nu.1

creditor non tenetur recipere nummos illegitimi ponderis etiam pro tanto quanti valent.c.34. g.1. nu.3

creditor poteſt ſcribi habuiſſe,& recepiſſe pecuniam alteri de ſua voluntate numeratam.C.34.g.9.nu.2

creditori creditoris an & in quibus caſibus poſſit ſolui. C.34. g.9.nu.3

creditores quinam dicantur.c.34.g.10.nu.1

creditor recipiendo aliquam quātitatem pro reſiduo maioris ſummæ cenſetur fateri ſe reliquam partem accepiſſe.c. 34. g.11.nu.2

creditor petens in iudicio centum puta ex contractu maioris ſummæ non propterea cenſetur fateri ſibi nil plus deberi.c. 34.g.11.nu.3

creditor tacens ſi recipiat ea, quæ ſibi ſoluit debitor dicens ſe ſoluere ea,quæ tantum debet,poteſt reliquum petere.c.34. g.11.nu.4

creditor ſolutionem accipiens nūquid poſſit cogi per debitorem ſibi facere inſtrumentum abſolutionis. c.35.g.1.nu.4

creditor nūquid poſſit cogere debitorem ſibi facere inſtrumētum obligationis de ſoluendo debitum. c.35.g.1.nu.5

creditor non tenetur facere liberationem, vel quietationem generalem.c.35.g.1.nu.7

creditor non tenetur apponere clauſulas generales in abſolutione niſi in quantum venirent ad robur ſpecialium. c. 35. g.1.nu.8

creditor liberans conſultius agit ſi generalem ſermonem non effundat.c.35.g.1.nu.9

creditor quicumque etiam ex ſententia poteſt facere pactum de non petendo. c.35.g.6.numero 1

creditor vendēs pignus numquid fidem de precio habere poſſit.c.38.g.1.nu.23

creditoris fauore,& etiam debitoris accipitur, & intercedit fideiuſſor.c.39.g.1.nu.17

creditor emptoris præponitur venditori in ipſa re vendita,quādo eſt habita fides de precio.c.39.g.5.nu.8

creditori habentis ſpecialem, & generalē hypothecam an debeat prius ſatis fieri in ſpecialiter,quam in generaliter obligatis.c.39.g.5.nu.10

creditor tenetur iura ſua cedere fideiuſſori ſoluenti aduerſus principalem debitorem.c.40.g.4.nu.1

creditor nedum de iure nouo, ſed & de iure antiquo erat obligatus actiones cedere ſoluenti fideiuſſori. c.40.g.4. num.6. in fine.

creditor cedendo actiones fideiuſſori, qui ſibi ſoluit videtur quodam modo nomen debitoris vendere. c.40.g.4.num.7. in fine.

creditor vltra ceſſionem actionum tenetur etiam reſtituere pignora,quæ habet debitoris ipſi fideiuſſori ſoluenti. c.40.g. 4.nu.8

creditor quando teneatur cedere actiones ſoluenti fideiuſſori, an ante,an verò poſt ſolutionem. ibidem.

creditor, qui nullas habet actiones cedendas excluditur à petitione ſua per fideiuſſorem,vel mandatorem. d.nu.8. ad fin.

creditor ſuccedens fideiuſſori nūquid teneatur cedere iura cōfideiuſſori ſoluenti contra ſe ipſum.c.40.g.4.nu.12

creditor, qui duos reos habet obligatos, ſi vnū conueniat pro parte,vel partem ſuam debiti recepit ab vno an videatur diuiſionem feciſſe.c. 40.g.5.nu.4

creditor numquid poſſit agere ante tempus ſolutioni præfixum,& ſi agat,numquid in aliquo puniatur. c.41.g.3. nu.8

creditor poteſt agere ante tempus ſolutioni à lege præfixum, ſed debitor non poteſt condemnari niſi adueniente die. c. 41.g.3.nu.9

creditor ſi nō poteſt accedere ad locum ſolutioni deſtinatum numquid poſſit in loco domicilij rei,vel alibi petere. c.41. g.4.nu.6

creditore non accedente die præſtituta ad locum ſolutioni deſtinatum licet nec ipſe debitor acceſſerit tamen non incidit in moram.ſub d.nu.6

creditor quibus caſibus ſit à debitore perquirendus. d.num.6. in fine.

creditori inuito regulariter aliud pro alio ſolui nequit.c.41.g. 5.nu.2.ad fin.

Habet tamen regula hæc multas limitationes remiſſiuè.d.nu. 3.in fin.

creditor ſi vult poteſt aliud pro pecunia ſibi debita recipere. c.41.g.6.nu.1

creditor non poteſt vnum ex inſolidum obligatis pro tota ſūma conuenire niſi omnes ſint in mora ſoluendi. c. 41. g. 7. nu.3.in fin.

creditor an cenſeatur liberaſſe fideiuſſorem ſi lapſo tēpore ſolutioni præfixo prorogauit ſolutionem ad aliud tempus ad inſtantiam debitoris.c.41.g.7.nu.5

creditor non cenſetur qui perpetua exceptione ſummoueri poteſt Rep.nu.621

Cætera vide in verbo,Debitor.

¶Creditum verbum numquid ſit ſtrictius accipiēdum, quam verbum creditor.c.34.g.10.nu.3

creditū ibi eſſe cenſetur, vbi eſt deſtinata ſolutio,& in eo ſtatuta,& cōſuetudines illius loci ſunt ſeruanda. c.41.g.4.nu.10

¶Credulitas etiam fatua excuſat à dolo Rep.nu.49

¶Crimen ſacrilegij vide in verbo,Sacrilegium.

¶Cruſtæ marmoreæ veniunt in venditione domus. c.26.g.13. num.20

¶Cuiuslibet,dictio,eſt diſtributiua, & attribuit cuilibet in ſolidum.c.12.g.2.ſub nu.1.& c.39.g.5 nu.6

¶Culpæ præſumptio in minoris contractu tollitur per conſanguineorum,coniunctorum,& amicorum præſentiam. c.10. g.13.nu.1

Limita tamen in caſu quando lex præſumit dolum. ibidem.

¶Cum,dictio,quandoque pro coniunctione, quandoque pro aduerbio, quandoque pro præpoſitione ponitur. c.4. g.22. num.1

cum dictio aliquando acceſſoriè copulat. c.26. g.4.nu.1

¶Cum effectu.vide in verbo,Effectus.

¶Caniculi

¶Cuniculi, & animalia perpetuo manſura veniunt in venditione fundi. C.26.G.13.nu.14
¶Cuppæ, vel cuppulæ ſumũtur pro quodam genere vaſorum doliis vilioꝛum. C.19.g.5.nu.2
¶Cuppi, ſeu tegulæ, & latræ, ſeu laminæ etiam ſi ſint plumbeæ veniunt in venditione domus. C.19.G.5.nu.3
cuppi et domibus debitorum auferri non poſſunt pro debito publico, & vendi, nec tigna, vel alia ædibus iniuncta. C.19.G.5.nu.5
cuppi, & tigna domibus iniuncti, vel iniuncta legari nequeũt. C.19.G.5.nu.5
Licet aliquibus in locis aliter ſeruetur. ibidem.
¶Curatoris auctoritas in actu interponi debet non ante, vel poſt. C.8.G.3.nu.2
Limita tamen ut per Auctorem. d.nu.2
curator eſſe non poteſt is, qui eſt minor vigintiquinque annis, & ratio. C.8.G.4.nu.1
curatoris munere non fungitur miles. C.8.G.4.nu.2
curator non poteſt eſſe, qui coecus eſt C.8.G.4.nu.3.
curator ſaltem ad vnicã litem, vel actum extraiudicialẽ numquid poſſit eſſe maritus propriæ vxoris. C.8.G.4.nu.4
curatoris auctoritas neceſſaria eſt in minoris alienatione, licet non habeat curatorem. C.8.G.5.ſub nu.2.
curator poteſt dari ad certum actum, præter quam ad donandum. C.8.G.5.nu.3
curator generalis tenetur ad omnia, ad quæ tenetur tutor, & maximè ad faciendum inuentarium. C.8.g.5.nu.4
curator ſpecialis tenetur iureiurando minoris defenſionem expreſsè, & ſpecificè promittere. C.8.G.5.nu.5
curator non debet tantum promittere utilia facere, & inutilia prætermittere, ſed & defenſionem promittere debet expreſſe. d.nu.5
curator tenetur ſatiſdare rem adulti ſaluã fore. C.8.G.5.nu.6
curator etiam ſi ſit omiſſa promiſſio expreſsè rem pupilli ſaluam fore dummodo ſit promiſſum vtilia facere, & inutilia prætermittere, & præſtita fideiuſſio rectè datus intelligitur, d.nu.6.in fin.
curator debet dari à iudice ordinario, non autem à delegato. C.8.g.7.nu.1
curator generalis in teſtamento dari nequit, ſed per iudicem tantum. C.8.g.7.nu.2
curatores, & tutores dantur à iudice communis in ciuitate Ferrariæ. C.8.g.7.nu.3
curator non deberet dari eodem die, quo fit contractus, & ratio. C.8.g.9.nu.1
curatoris auctoritas in adulti venditione eſt neceſſaria. C.8.g.10 nu.1
curator datur adulto ſi mas eſt quatuordecim, ſi foemina duodecim annorum. C.9.g.1.nu.1
curatoris, vel tutoris confeſſio, vel alterius etiam adminiſtratoris an præiudicet. C.31.g.2.nu.16
curatoribus pluribus, & tutoribus, & ſimilibus competit beneficium epiſtolæ Diui Adriani. C.40.g.2.nu.5
¶Curiæ ſtilus vide in verbo, ſtilus.
¶Curia & curtis alio modo à legiſtis, alio à vulgaribus accipitur C.19.g.8.nu.1
curia & curtis promiſcuè accipiũtur à legiſtis. C.19.g.8.nu.2
curia, & curtis vulgariter eſt locus ſeptus muris, ſeu clauſuris ligneis, vel vepribus, alias appellatus cortile. C.19.g.8.n.3
curia ſeu curtis numquid veniat in domus venditione. C.19.G.8.nu.4
curia ſi ſit in medio duarum domorum vnius domini, & dominus unam ex illis domibus ſimpliciter vendiderit nõ expreſſo de curia, numquid veniat in venditione, & an ſit diuidenda C.19.g.9.nu.7
¶Curtis. vide in verbo, Curia, ſuprà proximè.

D

¶DAemonium cuidam incantatori reſpõdit verba, in diebus illis, tẽpus infinitum importare, vel idem quod numquam. C.41.g.3.nu.5.in fin.
¶Damnum quid ſit. Rep.nu.807
¶Damnum in quo differat à iactura. Rep.nu.808.& 809.
¶Dando, & numerando verba ita per gerundiũ à notario prolata important ſolutionem. C.34.g.5.nu.3
¶Dantibus, & ſoluentibus verba numquid probent actualem numerationem. C.34.g.5.nu.1.& C.34.g.5.nu.2.
¶Dare verbum de ſui natura, & proprietate importat dominium transferre, & rem accipientis facere. C.16.g.1.nu.3
dare verbum an ſit ſuperfluum, quando adeſt verbum tradere, vel econtra. C.16.g.1.nu.4.in fin.
dederunt verbum quid importet. C.27.g.4.nu.1
¶Datio numquid importetur per remiſſionem. C.35.g.5.nu.2
¶Datio in ſolutum gabellæ onere adſtringitur quando fuit facta promiſſio creditori ſoluendi certam pecuniarum quãtitatem infra certum terminum ita quod eo nõ ſoluente poſſit creditor in ſolutum accipere de bonis ipſius debitoris licet de tali contractu promiſſionis gabella etiam fuerit perſoluta. C.30.g.12.ſub nu.11
datio in ſolutum venit ſub ſtatuto vẽditionis. C.30.g.13.nu.5
¶Datiua actio, in verbo, Actio datiua.
¶Datum, in uerbo, Gabella.
¶Datiarij. in verbo, Publicani.
¶De, dictio, ſignificat deciſionem. C.26.g.6.nu.2
de, dictio, importat cauſam immediatam. C.26.g.10.nu.3
Deambulationes ſudinales ſunt, quæ alio nomine vocãtur hypernia, & cooperiũtur tempore æſtatis velo, ſeu tela, vel alia materia ad id deſtinata. C.19.g.5.nu.4
¶Deberi non dicitur id quod perpetua exceptione defendi poteſt. Rep.nu.619
¶Debitorum domus non ſunt ſpoliandæ tegulis, tignis, vel alijs domibus iniunctis pro debito publico perſoluendo. C.19.g.5.nu.5
debitor. Contra debitorem principalem ſi ſit facta ceſſio, an etiam facta cenſeatur contra eius fideiuſſorem. C.27.g.18.num.2
debitori facta ceſſio numquid valeat, & quid operetur. C.27.g.18.nu.6
debitor ceſſionarius, vel eius ſucceſſor vigore ceſſionis ſibi factæ poterit vti contra poſteriorẽ creditorem retentione bonorum cedenti hypothecatorum ſi pro debito bona ſua eſſent hypothecata. C.27.g.18.nu.7
debitorem mutare aliquando tenetur creditor etiam inuitus. C.29.g.1.nu.8
debitor ceſſus numquid cõueniendus ſit à ceſſionario vel procuratore in rem ſuam proprijs expenſis. C.29.g.4.nu.2.
debitor ceſſus numquid poſſit poſt ceſſionem à cedente ipſo cõueniri, & tenetur affirmatiua. C.29.g.4.nu.5
Limitatur tamen nouem fallentijs. C.29.g.4.nu.6
debitor ceſſus non poteſt à cedente conueniri, ſi actiones penes ipſum remanſerunt inanes, & ſine effectu C.29.g.4.n.6
debitor ceſſus à cedente conueniri non poteſt, quando ceſſio fuit ex neceſſitate facta. ibidem.
debitor ceſſus à cedente non cõuenitur ſi in ceſſione ſit expreſſum cedentem cedere actiones, & omnem ſpem & exercitium ipſarum. ibidem. verſ. ſecundo limitatur.
Quod tamen reprobatur. ibidem.
debitor cui legatum eſt creditum per teſtatorem nõ poteſt ab hærede licet directas habente conueniri. d.nu.6. verſ. tertio limitatur.
debitor ceſſus per cedentem conueniri non poteſt ſi ceſſionarius ipſi fecit pactum de non petendo, & ſi conueniat repellitur per exceptionem doli mali. ibidem. verſ. ſexto.
debitor ceſſus à cedente nõ conuenitur, quando fuit prius per ceſſionarium conuentus. ibidem. verſ. ſeptimo &c.
debitor hæreditarius licet conſtituerit ſe ipſi hæredi ſoluturũ conueniri tamen nõ poterit ab ipſo hærede ſi hæreditatem reſtituit fideicommiſſario. ibidem. verſ. octauo alio caſu.
debitor ceſſus non poteſt conueniri à cedente, & ſi agat repellitur, quando ceſſio eſt facta ad commodum ceſſionarij. ibidem verſ. nono, & vltimo.
Sed & de hoc dubitatur. ibidem.
debitor ſi ſoluit cedenti poſt factam ceſſionem ante tñ, quam ſibi fuerit denunciatum, vel lis contra eum cõteſtata, vel ſe cognouerit debitum ſoluẽdo partem ceſſionario numquid liberetur à debito, ita ut amplius grauari nequeat per ceſſionarium, vide articulum ſatis late diſtinctione diſcuſſum. C.29.g.4.nu.8.
debitori numquid debeat denunciare ceſſionarius vt non ſoluat cedenti. C.29.g.4.nu.9
debitor conuentus à cedente numquid poſſit excipiendo dicere quod iura ſua alteri ceſſerit, & ita ipſum ab agendo repellere. C.29.g.4.nu.12
debitor executiuè poteſt à ceſſionario conueniri, ſicut & poterat à cedente. C.29.G.10.ſub nu.1

Digitized by Google

debitor ceſſus numquid poſſit capi ad inſtantiam ceſſionarij virtute ſtatuti permittentis debitorem capi ad inſtantiam creditoris, C.29.G.10.nu.2

debitoris hæres non poteſt capi ad inſtantiam creditoris, niſi eo citato in primis liquidetur eum eſſe hæredem debitoris. C.29.G.10.nu.3

debitor qui ſoluit procuratori non ſoluendo exiſtenti non liberatur, C.31.G.2.nu.6.in fin.

debitor dans ſimpliciter creditori ſuo alium in debitorem, nõ cenſetur facere nouationem, nec ipſe liberatur niſi alia concurrant. C.33.G.8.nu.3

debitor dicens ſuo creditori non habeo paratam pecuniã, ſed dabo tibi vnum bonum debitorem, & ita det aliquem etiã cam pſorem, qui promittat pro eo, non liberatur, nec cenſetur feciſſe nouationem. C.33.G.8.nu.2

debitor quis dicatur. C.33 G.8.nu.5

debitor delegari non poteſt niſi ipſe conſentiat, & permittat. C.33.G.9.nu.1

Fallit tamen in dote. ibidem

Fallit etiam in debitore operarum ibidem.

debitor per indirectum cogi poteſt ſoluere creditori creditoris. C.33.G.9.nu.2.in fin.

debitor delegatus numqoid debeat neceſſario promittere loco debitoris delegantis ad hoc vt vera, & propria coſtituatur delegatio. C.33.G.10.nu.1

debitor, qui promiſit pure ſine diei adiectione, tenetur ſtatim ſoluere. C 33.G.13.nu.1

Ipſi tamen aliquod temporis ſpatium, eſt præſcribendum arbitrio iudicis. d nu.1

debitor. A debitore non poteſt exigi eo die, qoo ſolutionem facere promiſit, cum tota dies beneficio ipſius cedat. C.33.g.13.nu.2

ſed ſi promiſit hodie, eodem etiam die agi poteſt. ibidem.

debitor purè numquid poſſit delegari, vt teneatur ad diem, vel ſub conditione. C.33.g.13.nu.3

debitor in diem delegari poteſt, & ſi promittat purè ſibi præiodicat. C.33.g.13.nu.4

debitor delegatus an & quibus caſibus poſſit contra eum, cui fuit delegatus opponere exceptionem quæ competebat cõtra delegantem. C.33.g.14.nu 2.& 3.& 8

debitor delegatus, ſi non erat verus ſed putatiuus, numquid poſſit ſe defendere ab eo, cui facta eſt delegatio. C.33.g.14. num.4

debitor delegatus, cui competebat priuilegium, vt non teneretur niſi in tantum, quantum facere poſſet, facta delegatione amittit priuilegium. C.33.g.14.nu.5

debitor delegatus poteſt opponere exceptionem nullitatis delegationis. C 33.g.14.nu.6

debitor delegatus poteſt opponere de nullitate delegationis, ſi foreſi ſit facta delegatio ſtatuto prohibente donationem in forenſem. C.33.g.14.nu.7

debitor communis duorum reorum credendi, vel ſtipulandi poteſt ab altero delegari, & liberatur a primo debito, quo ad vtrumque. C.33.15.nu.1

debitori, ad hoc vt liberetur numquid ſit neceſſario reſtituendus chirographus. C.33.g.17.nu.1

debitor liberatur per reſtitutionem chirographi, vel inſtrumẽti debiti ſibi factam per creditorem. C.33.g.17.nu.2

& ſi reddatur ei in cuius poteſtate eſt debitor. ibidem.

& liberatur etiam ipſius debitoris fideiuſſor. ibidem.

debitor in aliquibus caſibus non intelligitur liberatus per ſolam inſtrumenti debiti reſtitutionem, & ideo cautius erit vt expreſſam in omni caſu poſtulet liberationem. C.33.g.17. num.3

debitor allegans ſolutionem, ſi eſt perſona fide digna. & nõ familiaris creditoris, præſumitur liberatus ex eo, quod habet penes ſe inſtrumentum crediti, licet non conſtet de traditione, & concurrentibus alijs adminiculis vel iuramento faceret plenam probationem. C.33.g.17.nu.5.

debitor numquid liberatus cenſeatur ex eo quod repetitur penes creditorem, vel tertium inſtrumentum crediti cancellatum remiſſiuè C.33 g.17.nu.6

debitor principalis per delegationem numquid cenſeatur liberare fideiuſſorem. C.33.g.18.ſub nu.2

debitor in aliquibus caſibus non liberatur etiam facta delegatione. C.33.g 18.nu.3

debitor non cenſetur delegationem feciſſe ex eo quod mandauit debitori ſuo quod ſolueret creditori ſuo certam quantitatem, & ipſe promiſit. nam hic liberatur promittens, nec etiam tollitur prior actio. C.33.G.18.nu.4

debitor alteri ſoluens de mandato, & voluntate creditoris liberatur. C.34.g.9.nu.3

debitor an & quibus caſibus poſſit creditori creditoris ſui ſoluere C.34.g.9.nu 3

debitor ſoluens ac dicens ſe ſoluere ea quæ tantũ debet, ſi creditor recipiat, ac taceat poterit nihilominus pro reſiduo conueniri. C.34.g.11.nu.4

debitor confitens ſe debitorem, vel obligans ſe ad ſoluendum certam quantitatem pro reſto, & ſaldo rationum inter partes facto licet ratio expreſſa non fuerit nihilominus efficaciter obligatur. C.34.g.11.nu.5.in fin.

debitor numquid poſſit cogere creditorem ſolutionẽ accipiẽtem vt ſibi faciat inſtrumentũ abſolutionis. C.35.g.1.nu.4

debitor numquid poſſit cogi per creditorem ut ipſi faciat inſtrumentum obligationis de ſoluendo debitum. C.35.g.1. num.5

debitor qui ſoluit poteſt petere caſſari inſtrumentum de originali. C.35.g.1.nu.6

debitor non poteſt cogere creditorem ad faciendam abſolutionem, vel quietationem generalem. C.35.g.1.nu.7

debitor non poteſt cogere creditorem ad apponendas clauſulas generales in abſolutione niſi in quantum venirent ad ſubſpeciali. C.35.g.1.nu.8

debitor poteſt pro parte debiti per ſolutionem liberari, & pro parte per pactum de non petendo. C.35.g 6.nu 14

debitor poteſt petere cancellari inſtrumentum debiti de originali ſtatim atque fecit ſolutionem. C.36 g.1.nu.3

debitoris fauore fideiuſſor accipitur, ſicut & creditoris. C.39. g.1.nu.17

debitor licet poſſit conueniri ante diem ſolutioni præfixum, condemnari tamen non poteſt niſi adueniente die. C.41. g. 3.num.9

debitor regulariter poteſt ſoluere ante tempus ſolutioni præfixum. C.41.g.3.nu.10

debitori promittenti ſoluere in certo loco dilatio iudicis arbitrio eſt præſtituenda. C.41.g.4.ſub nu.3

ficuti, & ipſius debitoris fideiuſſori. ibidem.

debitor, ſolutione certo loco promiſſa non poteſt inuito ſtipulatore alibi ſoluere, niſi ſoluat etiam intereſſe reſpectu loci. C.41.g.4.nu.4

debitor, qui promiſit ſoluere certo loco in loco contractus cõueniri nequit, nec alibi, ſed in loco tantum deſtinato. d. nu. 4.& vide etiam nu 6.in fin.

debitor numquid poſſit conueniri in loco proprij domicilij, vel alibi, quando creditor accedere ad locum ſolutioni deſtinatum non poteſt. C.41.g.4 nu.6

debitor numquid, & quando teneatur accedere ad domum creditoris pro ſolutione facienda. C.41.g 4.no.7

debitor numquid teneatur domi ſuæ facere proteſtationem per ſe non ſtare ex quo creditor non acceſſit recepturus ab ipſo ſolutionem. C 41.g.4 nu.8

debitor non poteſt regulariter inuito creditori aliud pro alio ſoluere. C.41.g.5.ſub nu.2

debitor qui non habet vnde ſatisfaciat in pecunia numerata, nec reperit qui emat bona ſua, ſatis eſt ſi offerat de melioribus bonis ſuis in ſatisfactionem creditori. C.41.g.5.nu.3

debitor non poteſt cogi per creditorem ad tradendam aliam rem pro pecunia ſibi debita. C 41.g.6.nu 1. in fin.

debitoris principalis captura ante non eſt committenda, quam ſit facta excuſſio bonorum fideiuſſoris, C.42.g.8.nu.6

debitor tenetur conſeruare indemnem fideiuſſorem, & reſarcire omnia damna propterea paſſa, licet nihil fuerit dictum. C.43.g.1.nu.1

debitor an teneatur vt euitet pœnas l. ſi quis maior accedere ad domum creditoris ad rem ſoluendam, ſi ſit diuerſi fori. Rep.nu.739.& 740

debitoris nomen vide in verbo, Nomen debitoris.

¶Debitum præceſſiſſe probatur per inſtrumentum etiam cancellatum. C.36.g.1.nu.5

¶Decem aliquando ſignificantur per dictionem quina. C.30. g.7.nu.34

¶Decennium dicitur longum tempus. C.15.g.2.nu.6.in fin.

¶Decernere, & conſtituere idem eſt quod definire. C.30. g.4. num.1

Decima-

Digitized by Google

I N D E X.

¶Decimarum nnus nũquid cenſeatur exemptum ex eo, quod res vendita fuit libera, & franca, vel per liberum, & francum allodium. C.21.G.2.nu.2
decimæ non intelliguntur reſeruatæ, quando vendenti debebantur, qui vendidit ſine expreſſa reſeruatione ipſarum. C. 23.G.3.nu.5
decimæ, & ſimilia intelliguntur incluſa in venditione fundi facta cum clauſula, integro ſtatu, vel cum plenitudine iuris. C.26.G.7.nu.4
¶Decimandi ius an veniat in vẽditione fundi. C.26.g.10.nu.4
¶Decipere ſe inuicem contrahentibus licitum eſt vſque ad dimidiam iuſti precij, ſed non licet decipere in quantitate. C. 20.g.18.nu.3
¶Decij deciſio reprobata. C.29.G.3.nu.3
¶Declarare ponitur pro demonſtrare. C.30.g.4. ſub nu.1
declarare, & definire aliquando ſunt ſinonima.d.nu.1.in fin.
¶Declarationi eius, qui verba protulit ſtandũ eſt Rep. nu. 504
¶Declaratoria ſententia opus eſt etiam ſi pœna ipſo iure ſit impoſita. Rep.nu.549 & 659
declaratoria ſententia debet ferri per iudicem auctoritatem habentem ſuper illa cauſa cognoſcendi. Rep.nu.550.& 551
declara concluſionem vt in d.Rep.nu 555
& illam ipſam limita ut in d.Rep.nu.559
declaratoria an ſit opus quando infamia ipſo iure irrogatur. Rep.nu.553
de veritate huius concluſionis vide in Rep.nu. 555. cum ſequ.
declaratoria an ſit opus quando excommunicatio eſt ipſo iure irrogata. Rep.nu.554.& 560
¶Decretum iudicis die feriata interponi poteſt in adminiſtratione tutori præfiniendo. C.1.g.5.ſub nu.38
decretum iudicis ſuper alienatione rei minoris eſt voluntariæ iuriſdictionis, nec admittit aliquẽ contradictorem prætendentem proprium intereſſe licet exigat cauſæ cognitionem C.1.g.5.nu.39
decretum iudicis ſuper alienatione rei minoris interponi poteſt etiam die feriato in honorem Dei ſecundum Paul. de Caſtr.d.nu.39 in fin.
decretum eſt voluntariæ iuriſdictionis. C.1.g.5.nu.40
decretum iudicis ſuper alienatione rei minoris nedum die feriata in honorẽ Dei, ſed nec etiã inferius meſſium poteſt interponi, quæ eſt crebrior ſententia. C.1.g.5.nu.40.in fin.
decretum ſuper venditione rerum minoris ſi cauſa eſt falſa an nullatur. C.10.g.2.ſub nu.9
etiam ſi ſit falſa in parte.d.nu.9.in fin.
decretum iudicis interuenire debet in contractu minoris. C. 10.g.2.nu.11
decretum iudicis quomodo deſcribatur, d.nu.11
decretum vnde dictum. ibidem.
decretum interuenire debet in contractu minoris, etiam ſi minor ætatis veniam impetrauerit. ibidem. in fin.
decretum in alienatione rerum minoris quoties, quando, & in qua parte inſtrumenti interuenire debeat. C.10.g.2. nu.12
decretum ad omnia in inſtrumento contenta referri debet, nec refert an in principio, an in medio vel fine de illo mentio fiat. C.10.g.2.ſub d.nu.12
cautius tamen eſt apponere in principio. ibidem.
decretum nullum probat ſaltem iuſtum colorem tenendi. C. 10.g.2.nu.14.in fin.
decretum iudicis in contractibus minorum quo ad aliquos caſus, qui per Auctorem referuntur, non eſt neceſſarium. C. 20.g.2.nu.15
decretum præſumitur ritè, & validè interpoſitum dummodo ſolemnitates ſpecificè ſint enuntiatæ. C.10.g.2.nu.27
Vide tamen Auctorem declarantem. ibidem. in prin.
decretum habet præſumptionem pro ſe niſi cõſtet, quod pars plenè non edocuit iudicem.d.nu.17. verſ.tertio limit.
decretum ceſſat habere præſumptionẽ pro ſe, ſi veritas in contrarium probetur. C.10.g.2.nu.18
declara vt per Auctorem. ibidem.
decretũ habet præſumptionẽ pro ſe, ſi in actu ipſo interuenit, vel poſt actũ incõtinẽti, ſecus ſi ante per modũ licentiæ, vel permiſſionis, & ex interuallo ſequatur. C.10.g.2.nu 19
decretum aliquando dicitur auctoritas. C.10.g.4.nu.1
decretum in alienatione rerum minoris per iudicem competentem interponi debet. C.10.g.6.nu.2
decretum iudicis loci debet adhiberi in contractu minoris ſi minor habet domicilium in vno loco, & res, de qua faciendus eſt contractus, eſt in alio. C.10.g.6.ſub d.num.2
decretum ab omni iudice interponi non poteſt ſed ab ordinario duntaxat. C.10.g.6.nu.2
decreti interponẽdi facultas delegari non põt. C.20.g.6.nu.3
decretum poteſt etiam extra locum iudicij in domo priuati interponi. C.10.g.7.nu.1
decretum debet interponi a iudice pro tribunali ſedente. C. 10.g.8.nu.1
intelligendo tamen de decreto in contractibus minorum interponendo. ibidem.
decretum a iudice in minoris contractu interpoſitum, cum clauſula, ſi de iure debeo, valet. C.10.g.11.nu.1
decretum iudicis inualidum non excuſat a pœna. Rep.nu.454
¶Defectus mandati etiam in iudicialibus eſt inſanabilis, ita vt nec ſignatura Papæ ipſum ſuppleat etiam refectis expenſis. C.5.g.3.ſub nu.1.in fin.
defectus omnes per iudicem ſuppleri nequaquam poſſunt. C. 10.g.12.nu.1
defectus condictionis actum annullat. c.14.g.6.nu.6
¶Defendere verbum quid importet. c.29.g.8.nu.1
defendere qui tenetur aliquem in iudicio quid agere debeat, c.29 g.8.ſub d.nu.1
defendere verbum generale tam iuris, quam facti defenſionẽ reſpiciens. c.29.g.8.nu.2
defendere verbũ diuerſimodè in iure acceptũ. C.29. g.8.nu.4
defendere verbũ nũquid idem ſit cũ verbo tueri. c.29.g.8.nu.6
¶Defenſio ab exceptione quomodo differat, & an aliquando vnum pro alio ſumatur. c.29.g.8.nu.3
defenſio propriè negationem non includit. c.29.g.8.nu.5
defenſiones quæ adiuuant venditorem adiuuant etiam emptorem. c.29.g.8.nu.7
defenſio tam iuris, quam facti importatur per verbum defendere. c.29.g.8.nu.2
defenſionibus omnibus a ſtatuto excluſis non per hoc cẽſetur excluſa cedendarum actionũ exceptio. c.40.g.4.nu.8.in fin.
¶Defenſor ciuitatis quid ſit. c.21 g.8.ſub nu.1
¶Deficiens in vno termino an propter iuramentum poſſit pro tota ſũma diuerſis terminis diſtincta cõueniri. Rep.nu.641
diſtinguendum tamen eſt ut in d.Rep.nu.645
Et eſt etiam de hoc ipſo videndum in d. Rep.nu.647
¶Definire pro decernere, & conſtituere. c.30.g.4.nu.2
definire, & declarare aliquando ſunt ſinonima. d.g.4. & d.nu. 1.in fin.
¶Delegare quid ſit. c.33.g.4.nu.1
¶Delegans numquid dicatur ſoluere. c.33.g.4.nu.9
¶Delegatio quid ſit. c.33.g.4.nu.1
delegatio propriè ſit tribus concurrentibus. c.33.g.4.nu.2
Licet duo alia requirat Cagnolus, & male. ibidem.
delegatio ad hoc vt valida ſit numquid ſit neceſſarium quod delegatus ſit debitor delegantis. c.33.g.4.nu.3
delegatione in facienda duplex actus concurrit. c.33.g.4.nu.4
delegatio an poſſit fieri abſente delegante per ſcripturam, vel nutu. c.33.g.4.nu.5
delegatio etiam ſit per litis conteſtationem. c.33.g.4.nu.6
delegatio poteſt loco precij ſuccedere, poſſunt n. emptores per delegationem venditoribus ipſis ſatisfacere. c.33.g.4. nu.7
delegatio facit cõuerſionẽ de uno debito ĩ aliud. c.33.g.4.n.8
delegatio nõ valet nõ interueniẽte ſtipulatione. c.33.g.5.nu.1
delegatio fieri non poteſt pacto nudo etiam ſi eſſet conſtitutum. c.33.g.5.nu.5
Quod etiam extenditur ad campſores nudo pacto promittentes ibidem.
delegatio pacto nudo facta in curia mercatorum an valeat. c. 33.g.5.nu.7
delegatio recipi non poteſt per procuratorem conſtitutum ad precium recipiendum, vel etiam ſolutionem. c.33.g.7.nu.1
delegatio non ſit niſi debitore delegando conſentiente, & permittente c.33.g.9.nu.1
Fallit tamen in dote. ibidem.
delegatio uera, & propria nũquid requirat, quod debitor delegatus promittat loco debitoris delegantis. c.33.g.10. nu.1
delegationis nullitas opponi poteſt per debitorem delegatum c.33.g.14.nu.6
delegationis nullitas per delegatum rectè opponitur, ſi ſtatutum prohibeat donationem in forenſem, & forenſi ſit facta delegatio. c.33.g.14.nu.7
delegatione verè, & propriè facta abſq; alia liberatione prior

actio

Digitized by Google

actio tollitur ipſo iure.C.33.G.18.num.1
delegatio verè, & propriè facta numquid nouationem inducat.C.33.g.18.nu.2
delegatione facta aliquando etiam debitor non liberatur. C. 33.g.18.nu.3
delegatio non cenſetur facta ex eo quod debitor mādauit debitori ſuo, vt ſolueret creditori ſuo certam quantitatem, & ipſe promiſit, nā nec liberatur promittens, nec etiam prior debitor.C.33.g.18.nu.4
cætera vide in verbis. Debitor, Creditor, & Campſor.
¶Deliberate, magis dicitur fieri, quod fit ſine interrogatione alicuius.Rep.nu.576.
¶Delictorum qualitates quæ nam ſint.C.21.g.14.nu.6.
delictū. Pro delicto fideiuſſor obligari nō pōt, ſed bene quidē pro obligatione ortū habēte ab ipſo delicto.C.39.g.1.n.13
delicti fideiuſſor ſi deceſſit ante condemnationem non relinquit hæredes obligatos maximè ſi non promiſit certam quantitatem pro pœna.C.39.g.6.nu.2
delictum augetur frequentia delinquentis.Rep.nu.7
delicto conſumato non eſt locus purgationi moræ.Rep.num. 663.& 708
delictum Bona amiſſa pp delictum intelligūtur reſtituta, qñ quis eſt reſtitutus cū clauſula, integro ſtatu. C.26.g.7.nu.6
¶Delinquens ſi pœna ipſo iure ſit impoſita non facit fructus ſuos, & tenetur reſtituere.Rep.nu.697
delinquēs ſi pęna ipſo iure infligatur priuatur dominio. Rep. num.1.& 2
Sed vide de re hac ſupra in verbo. Canon latæ ſententiæ.
delinquenti non eſt ſeruanda æquitas.Rep.nu.730
¶Delinquere ſolitus dicitur qui bis, vel ter deliquit. C.21.g. 12.ſub nu.2
¶Demonſtrare verbum aliquando ſignificatur per verbum declarare.C.30.g.4.ſub nu.1
¶Demonſtratio falſa non viciat actum, quando adſunt aliæ demonſtrationes veræ.C.3.g.1.nu.6
¶Denarius ex qua materia fieret antiquitus, & cur ſic appellatus.C.30.g.7. ſub nu.26
denarius non debet deeſſe ad ſolutionem gabellæ, ſed illa eſt integrè ſoluenda.C.30.g.14.nu.3.
¶Depoſitum ſi fuerit tali pacto celebratum, depono centū libras in florenis, quomodo ſit facienda reſtitutio an centū librarum, an verò tot florenorum, & ita ad quē dānum pertineat, vel vtilitas, quæ monetæ acceſſit. C.30.g.9.nu.11
depoſiti contractus non admittit exceptionem non numeratæ pecuniæ.C.32.g.1.nu.14.
depoſitum excedens notiſſimos terminos depoſiti an & quādo habeat priuilegia verò, & proprio depoſito competentia remiſſiuè.C.32.g.1.nu.15
¶Deus. A Deo omne datum optimum, & omne donum perfectum.in procem.tract.ſub nu.2
deus eſt dominus dominorum.C.1.g.1.ſub nu.2
deus eſt auctor quando in contractu iuratur.Rep.nu.479
deus eſt teſtis quando in contractu iuratur.Rep.nu.480
deus ut eſt Princeps in cœlis, ſic Imperatorem vicariū ſuum, & dominatorem conſtituit in terris.Rep.nu.833
deus ſit mihi teſtis an ſit iuramentum. Rep.nu.535.& 536
deus eſt veritas.Rep.nu.516
¶Dictio. De dictionibus vide vnāq̄q; ſub ſuis ꝓprijs vocibus.
dictio alternatiua oſtendit diuerſitatem caſuum. Rep.nu.356
dictio relatiua aliquando ſtat cauſatiuè. C.21.g.26.ſub nu.1
dictio, vniuerſalis omne nihil excludit. Rep.nu.707
¶Dictum differt a promiſſione, & quomodo.C.4.g.26.nu.1
dictum Doctoris intelligitur ſm legē, q̄ allegat.Rep.nu.107
¶Dies quo notarius rogatus eſt de inſtrumento debet apponi.in procem.tract.nu.8
dies apponi dēt in inſtrumento poſt indictionē. C.1.g.5.nu.1
dies quinq; modis in iure accipitur, licet tribus tantum dicat Alciatus. C.1.g.5.nu.2
dies naturalis ſecundum Alciatum ab ortu ad occaſum ſolis, & eſt horarum duodecim.d.nu.2
dies ciuilis ſecundum Alciatum qui a media nocte vſque ad aliam mediam noctem protenditur. ibidem.
dies artificialis eſt q cōprehēdit lucem a mane ad veſperas.d. (nu.2
dies legalis eſt, ſeu emergens qui computatur præciſè de momento ad momentum ibidem.
dies conuentionalis eſt ſm quod partes conueniunt.d.num.2
dies in dubio aliter per partes nō declarato intelligitur horarum vigintiquattuor, & ſic naturalis. ibidem.
dies eccleſiaſticus diuerſimodè incipit.d.nu.2.
dies eccleſiaſticus ſecundum Alciatum procedit more Atheniēſium ab occaſu vt incipiat, & in alium occaſum finiat. d.nu.2.in fin.
dies eſt attendendus quo contractus cōcluditur C.1.g.5.n.11
dies tractatus eſt attendendus quando de tractatu eſſet faciendum inſtrumentum.C.1.g.5.nu.12
dies rogationis eſt apponendus non dies extenſionis inſtrumenti.d.nu.12.in fin.
diei nomen ut Martis, Veneris, nō eſt apponendum niſi aliter per ſtatutum diſponatur.C.1.g.5.nu.13
dies in vno inſtrumento deſcriptus cenſetur repetitus in alijs ſequentibus, ſed vide hic.C.1.g.5.nu.14
Cautius tamen agunt notarij repetentes, eiſdem milleſimo, indictione, die, & menſe.d.nu.14
dies etiam in medio protocollo poſitus in aliquo inſtrumento cenſetur repetitus in ſequentibus.ibidem.
dies appoſitus ſuper cooperta protocolli non cenſetur repetitus in inſtrumentis.d.nu.14.in fin.
die appoſita in protocollo ſi notarius omittat poſtea opponere in inſtrumento non per hoc vitiatur inſtrm.C.1.g.5.n.20
die in inſtrumento non appoſita inſtrumentum ſuſtineri nequit.C.1.g.5.nu.21
eſt tamen diſtinguendum.ibidem.
diei appoſitio etiam in inſtrumentis, quæ fiunt ad rei faciliorem probationem exigitur.d.nu.21
die non appoſita corruit inſtrumentum, licet actus valeat. ſub eodem nu.21
dies omiſſa poteſt addi per notarium, vel probari per teſtes, & ſic conualidatur inſtrumentum.ibidem.in fin.
dies licet nō fuerit appoſita in inſtrumento, ſi notarius ſit mortuus inſtrumentum nihilominus ſemiplenam faciet probationem.C.1.g.5.nu.22
dies omiſſa poteſt propria auctoritate per notarium ſuū errorem corrigendo in inſtrumento apponi. C.1.g.5.nu.23
diem vt in inſtrumento apponat notarius per partem compelli poteſt.d.nu.23.in fin.
diei omiſſio etiam poſt annum poteſt a notario corrigi. C. 1. g.5.ſub nu.24
dies omiſſa an poſſit corrigi, & addi per notarium reſidet in pectore iudicis.d.nu.24.in fin.
dies omiſſa infra tempus arbitrio iudicis moderandum poterit per notarium in inſtrumento apponi, & iudex debebit arbitrari an ſit veriſimile notarium poſſe recordari de dicto die.C.1.g.5.nu.26
dies per errorem omiſſa non poteſt addi a notario ſi orta eſt quæſtio erroris niſi mandante iudice C.1.g.5.nu.27.
dies omiſſa in inſtrumento poteſt addi per notarium quando adhuc inſtrumentum non eſt leuatum parti, ſeu data copia.C.1.g.5.nu.28
dies per errorem omiſſa poteſt ſuppleri per notarium, quādo dies non eſt de ſubſtantia, ut in hypothecaria. C.1.g.5. numero 29
dies pro homine interpellat.C.4.g.11.ſub nu.1
dies concluſionis contractus eſt ſcribēdus non dies tractatus. C.30 g.3.nu.6
dies rogitus ſcribendus eſt a notario non dies concluſionis, ſi vno die partes concordant, & alio ipſe rogatur. C. 30. g.3. nu.12
diebus, menſibus, uel annis ſoluere promittens de duobus proximis intelligitur.C.41.g.3.ſub nu.5
dies. In diebus illis ſoluere promittens de duobus proximis intelligitur niſi iocosè ſit dictum.d.nu.5
dies. In diebus illis uerba ſecūdum vulgum tempus infinitum videtur importare, uel numquam.ibidem.
& ita reſpondit dæmonium cuidam incantatori.d.n.5.in fine.
Alia vide in verbis. Inſtrumentum, & Notarius.
¶Difficultas excuſat a periurio.Rep.nu.36
¶Dignitatis vel artificij nomen aliquando plus attenditur quam nomen proprium.C.3.g.1.ſub nu.8
dignitas Imperatoris, per Papam ſupprimi non poteſt. Rep. num.841
dignitates regales omnes ab Imperatore tamquam a fonte fluunt.Rep.nu.837
¶Dilatione conceſſa pro producendis inſtrumentis non poſſunt teſtes examinari in rub.tract.ſub nu.2

Digitized by Google

I N D E X.

Vide infra in verbo, Terminus. (nu.2
¶ Dimidia regulariter venit appellatione partis. C. 21.G.19.
dimidia quomodo, & quando dicatur contineri partis appellatione,& quando non C.27.G.19. nu.4
¶ Diminutio, vel incremẽtum alluuionis cuius lucro vel damno cedat. C 20.G.28.nu.4
diminutio non debet oriri ex conceſſione ad augumentum inducta.C.21.G.23. nu.6
¶ Diœceſis, diſtrictus, territorium, & comitatus, ſunt quattuor nomina eiuſdem intellectus.C.20.G.23.nu.1
diœceſis eſt magis certa, quam diſtrictus. C.20.G.23.nu.10
¶ Directa actio. vide ſupra. Actio directa.
¶ Directum. vide infra. Dominium.
¶ Diſiunctiua appoſita inter genus,& ſpeciem pro expoſitiua accipitur. Rep.nu.257
Quando autem id procedat vide.d.Rep.nu.251
diſiunctiua inter genua,& ſpeciem appoſita an & quando reſtringat genus Rep.nu.251.253.& 256
diſiunctiuæ natura eſt vt inter diuerſas ſpecies ponatur. Rep. num.258
¶ Diſpoſitio de pluribus loquens in vno non verificatur. C. 42.G.3.nu.2.in fin.
diſpoſitio correctoria extẽditur fauore iuramenti. Rep.nu.14
diſpoſitio ſeu deciſio fundata ſuper duabus rationibus altera ſublata non ceſſat.Rep.nu.55
diſpoſitio iuris non conuenit,vbi uerba non conueniũt. Rep. nu.184.& 240
quod procedit maximè in exorbitantibus. Rep. nu.185
diſpoſitio loquens de Imperatore habet locum in Rege.Rep. num.818
quid autem ſi ſit pœnalis, & odioſa.Rep.nu.825
quid verò ſi eſt rigoroſa vt l.Bene a Zenone. & l.omnes. C.de quadr.præſcript.Rep.nu.826.
diſpoſitio l.vide in verbo.Lex,vbi per ordinem Alphabeti leges omnes.de quibus Auctor tam in tractatu,quam in Repetit.loquitur pulchrè ponuntur.
¶ Diſſimilia dicuntur quæ non conueniunt nec in ſubſtantia, nec in qualitate,& ſunt diuerſa.C.21.G.14.ſub nu.8
¶ Diſtinctio doctoris concordantis opiniones eſt amplectenda. Rep.nu.53.& 312
¶ Diſtinguens vide in verbo, Doctrina,& Doctor.
¶ Diſtractus an comprehendanit ſub ſtatuto de contractu loquente.C.30.G.12.ſub nu.9
¶ Diſtrictus,territorium,comitatus,& diœceſis ſunt quattuor nomina eiuſdem intellectus.C.20.G.23.nu.1
diſtrictus vox apud antiquos ignota.C.20.G.23.nu.2
diſtrictus quare ſic dictus. C.20.G.23. nu.3.
diſtrictus numquid latius porrigatur quam territorium. C. 20.G.23.nu.4
diſtrictus.& comitatus an & quomodo differant, & an latius pateat diſtrictua.C.20.G.23.nu.6
diſtrictua triplex,cõuentionalis,priuilegiatus, & præſcriptus. C.20.G.23.nu.7
diſtrictus eſt magis incertus quam diœceſis.C.20.G.23.n.10
diſtrictus appellatione. vel territorij proprietates rerum, & bonorum non comprehenduntur, ſed tantum iuriſdictiones.C.20.G.23.nu.11. (nu.12
¶ Diſtrictualium appellatione veniunt originarij. C.20.G.23.
¶ Diuerſitas non infert. Rep.nu.3.& nu.195
¶ Diuerſorium, ſeu hoſpitium, quod nos tabernam vocamus, aliquando venit ſub ſtabuli appellatione. C.19.G.9.nu.1
¶ Diues. Diuiti triſte eſt ſine hęrede decedere. in proœm. tract. ſub nu.2
¶ Diui Adriani Beneficium. vide in verbo, Beneficium epiſtolæ Diui Adriani.
¶ Diuiſio ad hoc ut comprehendat renunciationem fideicommiſſi quibus verbis ſit concipienda.C.21.G.13.nu.4
diuiſio ceſſionem continens grauato factam cum verbis per Auctorem deſcriptis an cenſeatur inducere remiſſionem fideicommiſſi.C.27 G.19.nu.1
diuiſionis contractus non venit ſub ſtatuto obligante ad gabellas.C.30.G.13.nu.9
¶ Diuortium ad hoc vt rectè celebratur ſeptem teſtes requiruntur.C.2.G.2.nu.12.in fin.
¶ Do, vide ſupra. Dare.
¶ Doctori loquenti per verbũ, ſeu dictionẽ fortè ſtandum eſt, quia quantũ ad ſe cenſetur qõnem decidere. C.14.G.6.n.3
doctori diſtinguenti tamquam magis veritati appropinquanti ſtandum eſt. Rep.nu.54.
¶ Doctorari quis poteſt in eccleſia.C.2.G.1.ſub nu.6.
¶ Doctoratus inſtrumentum in eccleſia cõfici poteſt. ibidem
¶ Doctrinæ diſtinguenti magis ſtandum eſt, tamquam magis appropinquanti veritati.C.30.G.3.nu.21.
¶ Documentum appellatur inſtrumentum quia docet.in rub. tract. ſub nu.3
¶ Dolia,& torcularia etiã ſi ædificio cohæreant, non veniunt tamen in venditione fundi.C.26.G.13.nu.12.
¶ Dolia fictilia,& plumbea,quibus terra aggeſta eſt, & in ipſis vindaria poſita, an & quando veniant in venditione domus.C.26.G.13.nu.27
¶ Dolus an exigatur vt pęnis l.ſi quis maior ſit locus. Rep.nu. 33. vſque in fin.quæſt.
dolus in cauſa criminali, & capitali exigitur,nec ſufficit lata culpa. Rep.nu.38
dolus ꝓbatur ex cõiecturis, & indicijs perſpicuis. Rep.n.847
dolus verus,& dolus ex propoſito an patificentur. Rep.num. 845.& 847
dolus præſumptus an ſufficiat vt pœnis,l.ſi quis maior. locus ſit.Rep.nu.842.& 850
doli præſumptio tollitur in minoris contractu ex amicorum, cõſanguineorũ, & coniunctorũ præſentia.C.10.G.13.n.8
doli excuſationem inducit quęlibet cauſa etiam iniuſta.Rep. nu.47
Etiam ſi ſit beſtialis.d.Rep.nu.48
doli actio. vide in uerbo, Actio de dolo.
¶ Dominium non transfertur quando meam rem tibi trado tamquam tuam per errorem.C.6.G.1.ſub nu.3
dominium non transfertur ſi quis tradat rem ſuam credens alienam. ibidem.
declara tamen vt per Auctorem.d.nu.3.ad fin.
dominium duplex ſuperius, & inferius ſeu ſubalternum. C. 15.G.3.nu.1
dominium utile differt a proprietate,& habet magis latam ſignificationem.C.15.G.3.nu.2
dominij reſeruatio perpetuo facta nõ valet,ad tempus tamen valet.C.15.G.4.nu.2
dominij reſeruatio in venditione operatur quod venditor non videtur habuiſſe fidem de precio, & ideo in re uendita ipſe habebit potiora iura alijs creditoribus anterioribus ipſius emptoris.C.15.G.4.nu.3
dominij reſeruatio alium etiam habet effectum præter ſupra memoratum,de quo videndus eſt Auctor. in d. C. 15. G.4. num.4
dominium transferre, & rem accipientis facere importatur per uerbum dare C.16.G.1.nu.3
ſi tamen is,qui dare dicitur dominium habeat.ibidem.
dominij tranſlatio regulariter non importatur ex verbo recipere,niſi adijciatur generi,vel quantitati in genere promiſſę.C.17.G 4.nu.1
Licet contrarium Bartolus videatur ſenſiſſe.ibidem.in fin.
dominium acquiritur ei, cuius nomine contractus celebratur.C.18.G.4.nu.2
dominium non transfertur per iurium ceſſionem. C. 27. G.1. nu.4.& C.29.G.4.nu.3
dominium licet non ſit translatum virtute ceſſionis iurium, emptor nihilominus poterit agere rei vendicatione. C.27. G.1.ſub nu.4
dominij transferendi cauſa in dubio cenſetur facta traditio. C.30 G.6.nu.11
dominium ſine traditione non transfertur. Rep.nu.626
dominium latiorem habet ſignificatum,quã proprietas,quia comprehendit directum,& vtile. Rep.nu.633.
¶ Domino regulariter præiudicare non poteſt procuratoris pactum,uel tranſactio.C.29.G.10.nu.1
domini vnius rei inſolidum duo eſſe non poſſunt. C.39. G.7. ſub nu.1.
dominus, qui nutriat pecuniam colono ad emendũ boues debet facere conſtare de eius pecunia fuiſſe emptos,ſic enim præfertur omnibus etiam anterioribus coloni creditoribus.C.42.G.1.nu.3
dominus recipiẽdo canonẽ ab emphyteuta, cũ proteſtatione: quod ius ſuum ſaluum ſit ſuper caducitate ſibi non præiudicat;quin ipſum poſſit expellere. Rep.nu.783
¶ Domus diuerſimodè in iure accipitur, & plures hẽt ſignificatus. C.

I N D E X.

catus. Clauſ. 19.gloſſ.3. numero 1
domus ſecundū Dialecticos ex tribus conſiſtit ex ſolo, pariete, & tecto. C.19.g.3.nu.2
domus & ædes an differant. C.19.g.3.nu.3
domus appellatione venit ēt ędificiū ſine tecto. C.19.g.3.n.4
domus inter immobilia computatur. C.19.g.3.nu.5
domus eſt de rebus periculo ſubiectis. C.19.g.3.nu.6
domum vendens cenſetur vendere dimidiam parietis, quo diſtinguitur a domo altera ipſius venditoris. C.19.g.4.nu.4
domo vendita non venit velum, ſeu tela, vel alia materia, deſtinata ad tegendum tempore æſtatis hypernia, ſeu deaiobulationes ſubdiuales. C.19.g.5.nu.4
domus debitorum nō poſſunt pro publico debito diſcoperiri tegulis, vel ſpoliari tignis vel alijs ædibus iniunctis ad hoc vt vendantur. C.19.g.5.nu.5
domo vendita numquid veniant horrea, ſeu granaria, diſtinguitur. C.19.g.6.nu.4
domo vendita venit fouea grani exiſtens ſub via publica ante domum, ſi dominus, vel venditor ea vna cum domo vtebatur. C.19 g.6.nu.5
domo habente plura ſolaria plurium dominorum vnus dominus vendere volens tenetur vendere alteri domino excluſo etiam proximiore, cui aliàs per ius congrui vendere teneretur. C.19.g.6.nu.6
domo vendita numquid veniat apotheca, diſtinguendum eſt. C.19.G.7.nu.3
domo legata venit etiam apotheca. d.nu.3. in fin.
domo vēdita numquid veniat veria, ſeu curtis. C.19.g.8.nu.4
domus appellatione concurrentibus per Auctorem deſcriptis venit etiam ſtabulum. C.19.g.9.nu.2
domus appellatione an veniat porticus. C.19 g.9.num.4
quod facit ad intelligentiam ſtatuti punientis offendentem in domo. vide ibidem. in fin.
domus appellatione non veniunt ſcalæ, quæ ſunt extra domum, & extra oſtium domus. C.19.g.9.nu.5
domo vendita aliquando veniunt balneæ. C.19.g.9.nu.6
domus. Si in medio duarum domorum vnius domini ſit porticus, clauſtrum, conclaue, vel curia, et dominus vnam ex eis vendiderit ſimpliciter non expreſſo de porticu, vel alijs ſupradictis numquid veniant in venditione, & an ſint diuidenda. C.19.g.9.nu.7
domus appellatione an & quando veniat hortus ita vt comprehendatur in eius venditione. C.19.g.10.nu.4
domo vendita ad hoc vt veniat hortus an copulatiuè concurrere debeat, et quod fuerit emptus ad vſum domus, et quod ad eum habeatur adius per domum. C.19 g.10.nu.5
domus communes ſi diuidantur cui ſit applicandus hortus inter illas exiſtens. C.19 g.10.nu.6
domum dās, vel aliam rem cenſetur dare ea, quæ annexa ſunt illi rei. C.19.g.10.ſub.nu.7
domus venditio a vicino facta poterit retrahi per vicinū ſtante conſuetudine retrahendi iure vicinitatis, licet ipſe retrahere volens habeat domum horto dumtaxat cohærentem. C.19.g.10.nu.8
alij tamen diſſenſerunt, ques concordat Auctor. ibidem.
domo vendita venit puteus, putealia, funes quibus aqua hauritur, labra, ſeu vaſa, ſeu crateres lapidei ad recipiendam aquam apti, rota, & ſitula ad hauriendum aquam. C.19 g.11.nu.1
domo vendita venit etiam ciſterna. C.19.g.11.nu.2
declara tamen vt per Auctorem. ibidem.
domus venditio ita fieri ſeu deſcribi debet ut locus, & locus loci vbi ſita eſt ponatur in inſtrumento, puta domum ſitam Ferrariæ, in contrata Sancti Petri. C.19.g.12.nu.1
domus habens duo capita ſuper duabus contratis de qua contrata dicatur, ſeu parochia ſi vna ex ipſis contratis in vna, altera in alia parochia exiſtit. C.19.g.13.nu.1
domus dicitur deputata ad vnum vſum quando ad eum principaliter eſt deputata licet aliquando ad alium vſum conuertatur. C.20 g.10.nu.4
domus appellatione non venit tugurium, cappana, ſeu teges, niſi in ea & homines habitent. C.20.g.12.nu.4
domo vendita ſi venditor promiſit, tempore quo ipſe erat dominus, per ſe vel aliū non facere feneſtram in muro domus ſuæ, emptor nihilominus ſi voluerit feneſtram facere poterit. C.23.g.3.nu.2
domus ſi duæ ſint vnica contignatione conſtructæ & dominus alteram leget, vel vendat cenſetur imponere ſeruitutem tigni iniuncti. C.24.g.2.nu.3
domus intra fines fundi conſtructa venit in venditione fundi cum ſuis finibus facta. C.26.g.2.nu.4
domum vendidiſſe non cenſetur vendens ius quod habet in ipſa, neque tenetur de euictione. C.26.g.8.nu.6
declara tamen vt per Auctoreem. d.nu.6. in fine.
domo vendita fructus ciuiles, vt penſiones cui debeantur venditori an emptori eſt diſtinguendum. C.26 g.13.nu.9
domo vendita veniunt plura quam in venditione ruſtici fundi. C.26.g.13.nu.18
domo vendita veniunt ſeræ, claues, & clauſtra domus per quę clauditur domus, vel aliqua eius pars. C.26.g.13.nu.19.
domo vendita veniunt tabulæ pictæ, quæ pro tectorio includuntur, & cruſtæ marmoreæ. C.26.g.13.nu.20
domo vendita veniunt ēt caſtella plumbea. C.26.g.13.nu.21
domo vendita veniunt etiam epiſtomia licet non affixa. C.26.g.13.nu.22
domo vendita veniunt ſigilla, columnæ, & perſonæ e quarum roſtris aqua ſalire ſolet. C.26.g.13.nu.24
domo vendita an veniat bibliotheca ſeu armarium parietibus inhærens. C.26.g.13.nu.26
domo vendita an & quando veniant dolia fictilia, & plumbea, quibus terra aggeſta eſt, & in ipſis viridaria poſita. C.26.g.13.nu.27.
domo vendira numquid veniant ſpecularia. C.26.g.13.nu.28
domo vendita veniunt etiam pegmata, & ſtructura loci ex tabulis facta, quæ æſtate tolleretur, & hieme poneretur. C.26.g.13.nu 30
domo vendita veniunt tellaria, & vitraria, quæ in feneſtris ponuntur. C.26.g.13.nu.31
domo vendita venit proteron. C.26.g.13.nu.32
domo vendita venit etiam pilla. C.26.g.13.nu.34
domo vendita generaliter veniunt omnia affixa, & defixa ædibus, & poſita in domo, perpetui vſus cauſa. C.26.g.13.n.35
domo vendita non veniunt vela cilicia. C.26.g.13.nu.37
domo vendita non veniunt reticuli circa columnas nec plutei circa parietes. C.26.g.13.nu.38
domo vendita non veniunt granaria, nec domus exempcibilis ſolo non affixa, nec fundi inſtrumenta. C.26.g.13.nu.39
domo vendita non veniunt ſtatuæ baſibus ſtructilibus affixæ, nec tabulæ catenis religatæ. C.26.g.13.nu.40
domo vendita non veniunt cancelli, authomata, nec cantha-ri. C.26.g.13.nu.41
domo vendita non venit id, quod domus cauſa paratum eſt, ſi nondum perfectum eſt, quamuis poſitum ſit in ædificio. C.26 g.13.nu.45
ſecus autem in his, quæ detracta ſunt vt reponantur. ibidem.
domo vendita non venit pecunia abſconſa niſi eſſet theſaurus cuius memoria non haberetur. C.26.g.13.nu.46
domo vendita ruta, & cæſa non veniunt. C.26.g.13.nu.47
domo vendita non venit opus inteſtinum. c.26.g.13.nu.49
domo vendita non veniunt cornifoti ſi ſint faciles ad amouendum, & remouendum. c.26.g.13.nu.51
domo vel fundo venditis non veniunt inſtrumenta emptionalia venditoris, & ſimilia. c.26.g.13.nu.56
domo legata vxori cum hoc quod ſi valeat minus ducentum ſupplere teneatur hæres, ita quod habeat valorem librarum ducentarum, ſi domus valet vltra ducentum libras tamen tota debetur, & totum eius precium vxori. c.29.g.3.num.5
domum tollere vſque ad cœlum vnicuiq; licet. c.25.g.2.nu.1
limitatur tamen vt per Auctorem. ſub d.n.1
¶ Dona quæ dicantur. c.21.g.5.nu 3
¶ Donans, vel alienans per lucratiuum titulum ius tantum ſuum, quod in re haber donare, vel alienare intelligitur. c.13.g.1. ſub nu.1
¶ Donare qui non poteſt, non poterit etiam pactum de non petendo facere. c.35.g.6.nu.13
¶ Donatarij hæredes poſſunt etiam viuo donatore ratificare donationem defuncto factam. c.33 g.6.nu.3
¶ Donatio iurata non acceptata non valet, nec ius tribuit hæredi ad acceptandum. c.18.g.7.nu.8
donatio facta de bonis allodialibus, & feudalibus, comprehendit etiam bona emphyteutica ex quo additum fuit, cū omnibus ſuis iuribus &c. & quibuſcumq; nominibus nuncupentur. c.21.g.15.nu.3

INDEX.

donationis naturam ſapit immunitatis conceſſio, immò verò eſt donatio. C.21.G.24. ſub nu.3

donatio Principis cum verbis, integro ſtatu, importat ac ſi dictum ſit, cum adiacentibus mancipijs, pecoribus, ac fructibus, & omni iure ſuo. C.26.G.7. ſub nu.2

donatione facta, vel ceſſione titulo donationis ſi poſtea aliquid detur ceſſio non valet. C.27.G.3. ſub nu.2

donatio etiam ſi excedat ſummam ſcutorum ſeptingentorum non inſinuata valebit. C.30.G.7.nu.46

donatio. Iudicis cuiuſdam ignari circa donationem inſinuandam iudicium ridiculum. C.30.G.7.num.49

donatio ſi ſit venditioni admixta an & quando inualidet ipſam venditionem. C.30.G.9.nu.25

donatio acceptari poteſt donatore etiam mortuo virtute ſtipulationis ſibi abſente factæ a notario inſtrumentum donationis conficiente. C.33.G.6.nu.2

donatio defuncto facta poteſt etiam viuo donatore per donatarij hæredes ratificari. C.33.G.6. nu.3

donatio ſi ſit prohibita per ſtatutum in forenſem, & forenſi ſit facta delegato delegatus poterit opponere de nullitate delegationis C.33.G.14.nu.7

donationis vim habet pactum de non petendo. C.35.g.6.n.11

ſed numquid, ex eo quod vim donationis habet, inſinuatione indigeat, vide d.C.35.d G.6.nu.12

donationis naturam, & vim numquid ſapiat acceptilatio & propterea inſinuatione indigeat C.35.G.10.nu.13

¶ Donatio cauſa mortis quinq; teſtes reqrit. C.2.G.2. ſub n.12

¶ Donec, & quouſque dictiones ſunt temporis limitatiuæ, & tempus ipſum determinant. C.15.G.4.nu.2

¶ Dos. Inſtrumentum dotis in quo non adſit ſtipulatio reſtitutionis, quæ a lege interueniſſe fingitur, habebit executionẽ paratam ex forma ſtatuti, ſicut continens expreſſam. C.4. G.16. ſub nu.1

dotis contractus numquid comprehendatur ſub ſtatuto diſponente, quod mulier non poſſit contrahere ſine certis ſolemnitatibus, variæ ſunt opiniones. C.7.G.19.nu.19

dotis conſtituendæ gratia minoris bona poſſunt alienari. C. 10.G.2.nu.3

dos. Maritus expendens pro exigendo nomine in dotem dato an poſſit repetere ab vxore, vel tantum minus reſtituere de dote. C.29 G.4. ſub nu.2

dotis interuſuria cedi poſſunt per vxorem non per virum. C. 29.G.11.nu.3

dotis cõtractus admittit exceptionem nõ numeratæ pecuniæ, ſicut & mutuum, non autem alij contractus. C.32.G.1.n.3

dotis fauore fieri poteſt delegatio etiam debitore delegando non conſentiente neque permittente, licet regulariter in alijs ſecus ſit. C.33.G.9. ſub.nu.1

dotis creditori præponitur ſecundum Neguſantium is, qui pactum fecit quod res emenda ex pecunia per ipſum mutuata ad illam emendam ſit ſibi ſpecialiter obligata pro ſua pecunia. C.42.G.1.nu.4

¶ Dotalia bona inæſtimata non veniunt in generali bonorum obligatione. C.12.G.2. ſub nu.4

¶ Dotalis fundus, in verbo, Fundus dotalis.

¶ Dubitationis tollẽdæ cauſa verba tolerantur etiam ſi videantur ſuperflua. C.34.G.2.nu.2

¶ Ducatus, intelligẽdo de moneta, quando, & cur appellatus. C.30.G.7.nu.37.

¶ Duo nõ poſſunt eſſe dñi vnius rei inſolidũ. C.39.G.7. ſub n.1

duo ſi exigantur vnum non ſufficit. Rep.nu.320

¶ Duo rei ſi ſint credendi, vel ſtipulandi, quorum vnus debitorem communem deleget cenſetur ipſum a primo debito liberare quo ad vtroſque. C.33.G.15.nu.1

duo rei debendi quomodo conſtituantur. C.39.G.7.nu 3

duo rei, vel plures debendi numquid per alia verba æquipollentia, quã per verba inſolidũ poſſint cõſtitui. C.39.G.7.n.4

duorum reorum promittendi beneficium quodnam ſit. C.40. G.5.nu.1

duo rei promittendi ſeu debendi an cenſeantur inuicem fideiubere remiſſiuè. C.40.G.5.nu.3

duorum reorum beneficium locum non habet ſtante ſtatuto, qđ cõtra executionem nihil poſſit opponi. C.40.G.5.nu.5

Cætera ſupple vt in verbo. Correi.

¶ Dugalia materno ſermone appellãtur aquæductus, ſeu foſſæ manu factæ ad euacuãdos agros aq̃s, & cur. C.20.G.27.n.1

dugalia ſunt pars prædij. ibidem.

dugalia numquid veniant in venditione, & an ſint menſuranda & precium de eis ſit ſoluendum. C.20.G.27.nu.2

dugale ſeu aquæductus ſi eſt intra limites fundi venit menſurandus, & ratio. C.20.G.27. ſub nu.3

alia ad materiã vide in verbis Aquæductus, Foſſata, & Foueæ.

¶ Duplicatio, triplicatio, & quadruplicatio quid ſit. C.29.G. 7. ſub nu.1

¶ Dux Ferrariæ non recognoſcit ſuperiorem. C.21.G.17. ſub num.2

dux Ferrariæ habet iura imperialia, & non recognoſcit ſuperiorem. C.21.G.24. ſub nu.2

dux Mantuæ nõ recognoſcit ſuperiorem. C.21.G.17. ſub nu.2

E

¶ ECcleſia vocari dẽt domus orationis, nec fieri debet domus negotiationis, vel ſpelũca latronũ. C.2.g.1.nu.6

eccleſia. In eccleſia fieri non poſſunt inſtrumenta continentia actus contentioſæ iuriſdictionis. d nu.6

eccleſia. In eccleſia celebrari poſſunt contractus, & actus voluntariæ iuriſdictionis. ibidem.

eccleſia. In eccleſia contrahentes licet contractus valeant tamen peccant niſi in aliquibus caſibus. ibidem.

eccleſia. In eccleſia tutor dari poteſt. ibidem.

eccleſia. In eccleſia manumiſſio fieri poteſt. ibidem.

eccleſia. In eccleſia rectè ſit matrimonium. ibidem.

eccleſia. In eccleſia pacis cõtractus rectè celebratur. ſub.d.n.6

eccleſia. In eccleſia arbiter laudum ferre non poteſt, arbitrator ſic, & ratio differentiæ. ibidem.

eccleſia. In eccleſia teſtes iurare & examinari rectè poſſunt. ibidem.

eccleſia. In eccleſia quis poteſt doctorari, et inſtrumentum doctoratus rectè in ea conficitur. ibidem.

eccleſia. In eccleſia fieri poteſt per nuncium verbalis citatio, licet non relatio. ibidem.

eccleſia. In eccleſia rectè ſit proteſtatio. ibidem.

eccleſia. In eccleſia rectè agitari poteſt iudicium ſpeciale, & eccleſiaſticum. ibidem. ad fin.

& ita ſeruatur de conſuetudine. d.nu.6. in fine.

eccleſia ſiue pius locus obligat mulierem ſecum contrahentem ſine ſolemnitatibus regulariter in mulierum contractibus a ſtatuto requiſitis. C.7.G.19.num.18

eccleſia. Argumentum ab eccleſia ad fiſcum, vel econtra regulariter valet. C.15.G.1.nu.19. in fin.

eccleſiæ imponi nõ poteſt collecta, niſi ſubrogaretur loco muneris ad quod teneretur ipſa etiam eccleſia. C.21.G.9.nu.4

eccleſia non excuſatur a muneribus ordinarijs. C. 21. G.10. nu.1. in fin.

eccleſia emens rem alieno nomine de propria tamen pecunia, ius habet in re licet regulariter ſecus ſit. C.34.G.3.nu.3

eccleſiæ adminiſtrator vendens fidem de precio habere nequit. C.38.G.1.nu.23

eccleſia non habens pecuniam paratam ad ſatisfaciẽdum creditori ſuo poteſt ei offerre de mediocribus bonis ſuis pro iuſta æſtimatione addita etiam decima parte precij. C.41.G. 5.nu.3. in fin.

eccleſia in dubijs ſpiritualibus cognoſcit, vt dicũt canoniſtæ, & quidquid eſt dubium trahunt ad ſuum molendinum. Repet.nu.729

¶ Eccleſiaſticis perſonis collectæ imponi nequeunt niſi collectæ ſubrogarentur loco muneris ad quod & ipſa eccleſia teneretur. C.21.G.9.nu.4

eccleſiaſticis perſonis ſi ſunt imponendæ collectæ in caſibus permiſſis, id fieri debet per iudicem eccleſiaſticum non per laicum. C.22.G.9.nu.5

licet alicubi aliter ſeruetur. d.nu.5

¶ Eccleſiaſticarum rerum alienatio per procuratorem ſine aliquibus ſolemnitatibus fieri poteſt, dummodo ipſe procurator fuerit cum debitis ſolemnitatibus ad alienandas ipſas res eccleſiaſticas conſtitutus. C.7.G.19.nu.10

¶ Ecdicus quis ſit. C.22.G.8. ſub nu.2

¶ Effectus. Cum effectu ita & taliter promittens ſe facturum & curaturum conatus non ſufficit, ſed omnino aut fieri debet ratificatio & impleri promiſſa, aut pœna ſolui ſecundum veriorem opinionem. C.4 G.7.nu.1

effectus. Cum effectu verbum tollit fictionem, & fraudem, & importat quod realiter non verbo fiat. ſub d.nu.1. in fin.

effectus. Cum effectu verbum in materia numerationis actum veræ numerationis importat, quæ ſi non interueniſſet,

& addi-

Digitized by Google

I N D E X.

& additum fuiſſet huiuſmodi verbum inſtrumentum reprobaretur. C.34.G.7.nu.1
effectus naturalis ſi ab aliquo remouetur, ab eodem pariter remouetur & ſpecies. C.15.g.3.nu.4.in fin.
¶Emens a non habente mandatum cõſtituitur in mala fide. C.5.g.3.nu.1
declara tamen vt per Auctorem. ſub d.nu.1
emens pro ſe & Titio ſibi tantum nõ Titio acquirit. C.18.g.4.ſub nu.5
emẽs pro illo, vel illis quos nominabit, ſi nominatio facta fuerit illis abſentibus, & nemine pro illis recipiente illis nõ acquirit. C.18.g.4.nu.6
emens ſciẽter rem alienam ſi euincatur nõ habet regreſſum de euictione etiam ad reſtitutionem precij, niſi expreſsè euictionem deberi ſtipulatus fuerit. C.19.G.2.nu.4
emens ſciẽter rem reſtitutioni ſubiectam precium non perdit. C.19.g.2.num.5
emens a fiſco, vel eccleſia nõ guadet immunitate. C.21.g.24.num.1
emens nomine etiã alieno, & ſoluens precium præſumitur ſoluiſſe de pecunia propria non de pecunia eius cuius nomine emit. C.34.g.3.nu.1
quod tamen non procedit concurrentibus aliquibus coniecturis in contrarium. d.C.34.d.g.3.nu.2
emens de propria pecunia alieno nomine nullum ius habet in re, vel dominij, vel hypothecæ. C.34.g.3.nu.3
quod tamen limitatur in limite, pupillo, eccleſia, & ſimilibus. ibidem.
emens rem alieno nomine de propria pecunia habebit priuilegiũ inter perſonales actiones ſi pecuniam credidit ſpecialiter ad illã rem emendam, ſecus ſi generaliter crediderit. C.34.g.3.nu.4.
emẽs rem alieno nomine de propria pecunia debet ſibi reſeruare hypothecam. C.34.g.3.nu.5
emens rem alieno nomine de propria pecunia ſi rem teneat, & fructus percipiat ad fructuum reſtitutionem tenetur. C.34.g.3.num.6
¶Emere per interpoſitam perſonam, vel ſibimet ipſi vendere an poſſit procurator habens mãdatum a domino ad vẽdendum, articulus qui late per Auctorem examinatur, & cõcluditur pro affirmatiua. C.5.g.1.nu.6.
emere a pupillo ſemet auctorante numquid poſſit tutor, quæſtio, quæ pleno ſtilo diſcutitur ab Auctore concludente pro affirmatiua. C.5.g.1.nu.7
emere vnicuique eſt permiſſum, & eſt magis permiſſa emptio quam venditio. C.17.g.1.nu.1
emere quis cenſetur pro ſe, & hæredibus, licet expreſsè nõ dicatur. C.17.g.5.ſub nu 1
emere pro illo, vel emere illius nomine paria ſunt. C.18.g.7.ſub num.1
emere minori precio quam ſit ei præſcriptum poteſt procurator. C.30.g.9.nu.30
emere. Mutuãs pecuniam ad emẽdum boues debet facere conſtare de eius pecunia fuiſſe emptos, & præfertur omnibus etiam anterioribus coloni mutuatarij creditoribus. C.42.g.1.num.3
emere. Pactum quod res emenda ex pecunia per me mutuata ad illam emẽdam ſit mihi ſpecialiter obligata pro mea pecunia facit præferri etiam cõtra creditorem ex cauſa dotis ſecundum Neguſantium. C.42.g.1.nu.4
durum tamen videtur Auctori. ibidem.
¶Emolumentum nõ continet actionem de euictione. Rep.numero.270
emolumentũ quot modis in iure accipiatur. Rep.nu.636.cum quatuor ſeqq.
¶Emphyteuſis vnde dicta. C.14.g.1.nu.1
emphyteuſis dicebatur antiquitus quando loca ad meliorandum dabantur, hodie verò etiam quando fertilia d.nu.1
¶Emphyteuta iure proprio non vendit. C.13.g.1.nu.1.in fin.
emphyteuta ſi ignorat rem ſibi vẽditam eſſe talem & propterea nõ recognoſcit dominũ directi reſtituitur ex capite ignorantiæ, & res non incidit in commiſſum. C.13.g.2.nu.4.
emphyteuta ſuum vtile dominium, & ſeu meliorationes alienare non poteſt abſque domini interpellatione. C.14.g.1.numero 2
emphyteuta vendens rem emphyteuticam nulla eius qualitate, vel cõditione declarata, & non reſeruato iure domini, vel eccleſiæ cenſetur velle peruertere ius domini, & propterea emphyteuſi priuatur. C.14.g.1.ſub nu.2
emphyteuta vendẽs rem emphyteuticam inconſulto domino nõ cadit a iure ſuo niſi etiam tradat emptori. C.14.g.1.ſub num.3
emphyteuta vendẽs prædium partim emphyteuticum, partim liberum ſpecificare debet emptori petias terrarum, pro quibus ſoluitur canon. C.14.g.1.nu.6
emphyteuta rem emphyteuticam vẽdens reſeruato iure directi non cadit a iure ſuo ſecundum vnam opinionem. C.14.g.2.num.1
contrarium tamen alij ſenſerunt. d.C.14.d.g.2.nu.2
& ideo diſtinguendum vt per Auctorem. ibidem.
emphyteuta titulo lucratiuo poteſt alienare rem emphyteuticam reſeruato ſimpliciter iure directi. C.14.g.2.nu.4
emphyteuta titulo oneroſo alienare intẽdens debet interpellare dominũ, neq; ſufficit reſeruatio iuris directi. d.nu.4.in fin.
emphyteuta vendẽs reſeruato domini iure a caducitate excuſatur. C.14.g.4.nu.2
emphyteuta vel vaſallus ſi alienauerit rem ſaluo iure domini, & agnatorum, & non aliter nec alio modo numquid cadat in cõmiſſum, ſunt opiniones quas videas penes Auctorem. C.14.g.6.nu.2.& 7
emphyteuta eccleſiæ non poteſt expellere colonũ eccleſiæ ſi per longum tempus rem voluit bene. C.15.g.2.nu.19
& talis expellens priuatur emphyteuſi. d.nu.19
& ideo faciendum eſt pactum quod liceat expellere. ibidem.
ſed contrarium tenuit Alexander. ibidem.
emphyteuta, feudatarius, ſuperficiarius, & ſimiles nõ dicũtur habere proprietatem, ſed vtile tãtum dominiũ. C.15.g.3.nu.3
emphyteuta deficiens in ſolutione canonis propter iuramentum ante tempus a lege præfixum expelli poteſt. Rep.num.279.280.& 282
in contrarium uide d.Rep.nu.281
de veritate autem in d.Rep.nu.283.& 284
¶Emphyteutica bona a muliere alienata irrequiſito domino ſine ſolẽnitate non cadunt in commiſſum. C.7.g.19.nu.33
emphyteutica bona veniunt in generali obligatione. C.12.g.2.num.4
licet Crotus putauerit id procedere tantum in legali nõ in conuentionali obligatione. d.nu.4
emphyteuticorum bonorum caducitas nõ poteſt impediri aliqua verborum cautela, ſi ſit facta, vel ſecuta traditio. C.14.g.6.num.8
emphyteutica bona veniũt i donatione facta de bonis allodialibus, & feudalibus, ex quo additum fuit, cum omnibus iuribus ſuis &c. & quib. nominibus nũcupẽtur. C.21.g.15.n.3
¶Emptionis ſubſtantia ex precio cõſiſtit. in proœm.tract.ſub num.18
emptio, & venditio nõ valet niſi ſit earum rerum tantum, quæ haberi, & poſſideri poſſunt, & quarum ius naturale, vel gentium, vel mores ciuitatis commercium nõ excluſerunt. ſub d.nu.18.in fine.
emptionis contractus contrahentium conſenſum neceſſario exigit. C.3.g.1.nu.1
emptio magis eſt permiſſa, quam venditio. C.17.g.1.nu.1
emptio fieri poteſt pro perſona nominanda. C.17.g.5.nu.2
emptio facta pro nominãdo nulla ſubſecuta nominatione valet pro recipiente. d.nu.2
emptio pro ſe & nominando valet. d.nu.2
emptione facta pro perſona nominãda ſi nominatio fiat debet eſſe ſimplex, neque poteſt alterari, neque nouæ conditiones apponi. d.nu.2.in fine.
emptione facta pro perſona nominãda nominantis confeſſio ſufficit vt ius quęratur nominato, ſi tamẽ nominatus ſit pręſens d.num.2
emptio rei ſuæ non valet. C.19.g.2.nu.9
emptiõi accedit riuus ſeu canale, vel aquæductus manu factus qui appellatur formula, ſeu incile, quia eſt locus priuatus. C.20.g.27.nu.4
emptionis, & venditionis contractus fuit inuentus nummo inuento. C.30.g.1.nu.2
emptio, & permutatio differũt ex iuris gẽtiũ diſpoſitione. d.n.2
emptio valet ſine inſtrumento. C.30.g.3.nu.16
emptione facta pro perſona nominãda facta gabella non debetur pro nominatione in executionem dictæ emptionis factã. C.30.g.12.nu.11

Digitized by Google

I N D E X.

Quid autem ſi in nominatione cõtractus fuit alteratus? dicto num. 11

Emptio. Terminus in emptione ſolutioni præfixus quãdo & à quo tempore currere incipiat. C. 41. G. 3. nu. 1. & 2.

Cætera perquire ſupra in verbo, Emere, Emens, & infra in verbis, Emptor, Vendere, Venditio, Venditor.

¶Emptor cui fuit facta vẽditio per procuratorem ſi fuit reuocatum mandatum ante traditionem nõ poteſt acquirere dominium per traditionem ſed publiciana experiri poteſt contra dominum. C. 5. G. 1. nu. 3. in fin.

Emptor acquirit omne ius in fundo vendito, & ad ipſum tranſeunt omnes fructus niſi reſeruetur ius coloni. C. 15. G. 1. numero 3

Emptor non tenetur ſtare colono niſi ſit appoſita clauſula, ſaluo iure coloni. C. 15. G. 1. nu. 4. & C. 25. G. 2. nu. 3

Emptor fiſci tenetur ſtare colono. C. 15. G. 2. nu. 5

Emptor tenetur ſtare cõductori ad longum tempus. C. 15. G. 2. nu. 6

Emptor offerens intereſſe, & pœnam conductori tollit eius hypothecam. C. 15. G. 2. nu. 10

Quod tamen eſt controuerſum. d. C. 15. G. 2. nu. 11

Emptor fructuum rei locatæ, ex quo non habet plenum ius in re non poteſt conductorem ipſum expellere. C. 15. G. 2. numero 17

Emptori non tenetur ſtare colonus C. 15. G. 2. nu. 25

Quod venit limitandum vt per Auctorem. ibidem.

Emptoris conſenſus apparere debet ad hoc vt valeat vẽditio, & debet etiam ipſe emptor ad eundem effectũ rem recipere. & promiſſionem acceptare. C. 17. G. 3. nu. 4.

emptoris perſona in cõditione poni poteſt. C. 17. G. 5. ſub nu. 2

emptor non præſumitur velle emere limites, ſed id quod eſt intra limites. C. 20. G. 27. ſub nu. 2

emptor etiam ante electionem rei vẽditæ in ſe collatam licitè aliquid accipere poteſt in recompẽſationem fructuum, nec in ſortem computatur. C. 20. G. 30. ſub nu. 5

Limita tamen vt per Auctorem. d. num. 5. in fine.

Emptori quomodo conſulatur venditione ipſi facta de vna re pro indiuiſo poſſeſſa cum ſocio ſi diuiſio ſit facta cũ ſocio, & tota res, quia nõ poterat commodè diuidi ſocio aſſignata eſt. C. 20. G. 30. nu. 8

emptores ſolent ſemper maiore precio emere prædia ratione vicinitatis. C. 20. G. 42. nu. 1

emptor fiſci nõ habet ipſius fiſci priuilegium. C. 21. G. 24. ſub num. 1

emptor poterit ſi velit facere feneſtrã in muro domus ſibi vẽditæ, licet venditor promiſerit per ſe, vel alium nõ facere feneſtram in dicto pariete. C. 23. G. 3. nu. 2

emptor præſumitur ignorare, venditor verò ſecus. C. 24. G. 1. num. 2

emptoris iuramento ſtatur ad probandum quãto minoris fuiſſet empturus rem ſi eius qualitates, & onera ſciuiſſet. ſub d. num. 2

emptor poteſt agere ad intereſſe aduerſus venditorẽ qui ſciens in cõſilio de proximo faciẽdum decretum quod corbes frumenti deberent vendi decem, ante factum decretum vendidit magnam quantitatem frumẽti maiore precio reticendo de huiuſmodi futuro decreto. C. 24. G. 1. nu. 3

emptori nõ præiudicat reſeruatio ſeruitutis facta à venditore timente ne ſeruitus deberetur vicino nõ autem quod ſciret re vera deberi. C. 24. G. 3. nu. 2

emptori ſunt exhibenda inſtrumẽta per venditorem ſi de confinibus diſputetur. C. 26. G. 2. nu. 5

emptor de dolo agere poteſt aduerſus vẽditorem qui vendidit quidquid poſſidebat intra tales cõfines ſi ſciebat partem aliquam non poſſidere & ignorantem emptorem non admonuit. C. 26. G. 6. nu. 6

emptori an debeãtur penſiones fundi locati ſibi venditi. C. 26. G. 13. nu. 8. & 9

emptori an venditori debeãtur fructus ciuiles vt penſiones domorum, nauium, vel ſimilium, vẽdita naue, vel domo, vide Auctorem diſtinguentem. C. 26. G. 13. nu. 9

emptor nũquid poſſit notificare euictionem auctori auctoris, & contra eum agere dimiſſo vẽditore vel auctore. C. 27. G. 1. ſub nu. 1

emptor non poteſt compellere colonum colere, ac obſeruare conuentionem cum venditore initam niſi habeat iura ceſſa à venditore. C. 27. G. 1. nu. 2

emptor dominio nõ tranſlato virtute ceſſionis iurium poterit agere rei vendicatione. C. 27. G. 1. ſub nu. 4.

emptor nominis an teneatur ante quam agat interpellare venditorẽ vt tradat iura & defendat, ad hoc ut poſſit poſtea aduerſus ipſum habere regreſſum. C. 29. G. 4. nu. 2. in fin.

emptori competunt eædem defenſiones, quæ & venditori. C. 29. G. 8. nu 7

emptor viliore, venditor cariore precio celebrari cupiunt venditionem. C. 30. G. 3. nu. 1

emptor non poteſt dici in mora nõ facta menſuratione. C. 30. G. 6. nu. 10

emptor qui minori precio emit à procuratore quã haberet in mandatis vſucapere poteſt. C. 30. G. 9. nu. 28.

emptores tenentur ſoluere gabellas ſi vẽditio facta ſit cũ hoc, quod venditori ſoluatur precium liberum, exemptum, francum, & nitidum. C. 30. G. 10. nu. 4

emptori redhibitoria agenti reſtituenda eſt gabella ſoluta pro re vitioſa, & morboſa, & talis reſtitutio eſt facienda nõ per fiſcum aut publicanum, ſed per vẽditorem. C. 30. G. 12. ſub num. 9

emptor pro perſona nominanda an poſſit alterare cõtractum in nominatione. C. 30. G. 12. ſub nu. 11

emptor ſtante pacto legis commiſſoriæ die præſtituto non ſoluens, arras. & partem precij ſoluti amittit. C. 31. G. 8. nu. 7.

emptoris precij debitores poſſunt ſatis vẽditoribus facere per delegationem. C. 33. G. 4. nu. 7

emptor tenetur ad vſuras recompẽſatiuas loco fructuum perceptorum venditori. C. 33. G. 12. nu. 1

Fallit tamen quando vẽditor delegaſſet emptorem alteri ſuo creditori, tunc enim emptor delegatus ocurri ad dictas vſuras tenetur. C. 33. G. 12. nu. 2

Sublimitatur tamen hæc fallentia quãdo emptor promiſit ſoluere quidquid occaſione vẽditionis, vel ex vendito dare, vel facere oporteret. C. 33. G. 12. nu. 3

emptor tenetur facere precium venditoris, & ſic in eum dominium transferre licet alias teneatur venditor reſpectu rei, & ratio. C. 37. G. 4. nu. 1

emptor non dicitur ſoluiſſe precium ſi non mãſit penes venditorem, ſed ſtatim redditum fuit. C. 37. G. 4. nu. 2

emptor ſi ſoluit precium de pecunia aliena, non dicitur ſoluiſſe, quamdiu extat dicta pecunia ita, vt nõ fuerit conſumpta, & commixta. C. 37. G. 4. nu. 3

emptoris creditori poſtponitur vẽditor in ipſa re vẽdita, quando fuit habitã fides de precio. C. 39. G. 5. nu. 8.

emptor licet ipſi facta fuerit traditio per cõſtitutum compellere tamẽ poteſt venditorem ad actualem traditionem. C. 41. G. 3. nu. 2. in fine.

emptor non debet habere in eius arbitrio vt precium quandocumque velit ſoluere poſſit alioquin venditio non tenet. C. 41. G. 3. nu. 7

emptor poteſt opponere aduerſus venditorem precium petentem exceptionem compenſationis, niſi a fiſco emerit. C. 41. G. 8. num. 1

emptori vtile eſt quod fiat pactum de precio, vel eius parte inueſtienda pro ſua cautione. C. 42. G. 1. nu. 1

emptor habet hypothecã anteriorem, & præfertur omnibus creditoribus anterioribus ipſius venditoris, & ſecundi emptoris in bonis, in quibus fuit inueſtitum precium rei per ſe emptæ, ſtante pacto de inueſtiendo. C. 42. G. 1. nu. 2

Vide tamen inferius. d. C. 42. G. 1. nu. 5

emptor non poteſt compellere venditorem, vt tradat ſibi fideiuſſorem de euictione, niſi per pactum expreſsè conuentum fuerit quod præſtaretur. C. 42. G. 7. nu. 1

emptor nõ poteſt compellere venditorem ad cauendum cum fideiuſſore, ſed per ſtipulationem tãtum cũ obligatione bonorum licet ex pacto deberet venditor cautum, & ſecurum reddere emptorem, & etiam ſi additum ſit ad ſenſum ſapientis. C. 42. G. 8. nu. 1

Secus tamen eſſet ſi ſit cõuentum, quod idoneè caueatur, vel plenè, vel rectè, vel competenter, vel ſufficienter. C. 42. G. 8. num. 2

emptor ſi adſtrinxit vẽditorem vt fideiuſſorem daret qui ſe obligaret ad ſenſum ſapientis ipſiuſmet emptoris, quomodo intelligatur. C. 42. G. 9. nu. 3

emptor, qui nõdum precium venditori ſoluit, ſi ſibi mota fuit quæſtio ſuper re vẽdita poteſt agere aduerſus venditorem ut ſibi præſtet fideiuſſorem de euictione, & de legitima defenſione

Digitized by Google

ſenſione rei venditæ.C.42.G.11.nu.1.
quod procedit nedum pro euictione litis motę,ſed generaliter etiam cuiuſcunque alterius mouendæ. ibidem.
immo etiam vẽditor tenetur, licet emptor abſtineret in cauſa ſibi mota,vel petierit actori inſtantia. d.nu.1.in fine.
emptor non poteſt compellere vẽditorem ad præſtandum fideiuſſorem de euictione,ſi conſtat agẽtem nullum ius habere, vel quando debitum eſt conditionale. C.42.G.11.nu.2
emptor Cautela ne precium quocunque colore retineatur per emptorem.C.42.G.11.nu.3
emptor an poſſit cõpellere venditorẽ ad præſtãdũ fideiuſſorẽ, ſi precio ſoluto lis de euictione moueatur.C.42.G.11.nu.4.
emptor nõ poteſt dici in mora ſoluendi precium tpe ſtatuto, & ſolutioni præfixo,ſi fideiuſſor de euictione non ſit pſtitus iuxta cõuenta ſtãte maximè clauſula,qđ aliter nec alio modo poſſit cogi emptor ad ſolutionem precij.C.42.G.12.n.1
Alia ad materiam videnda ſunt in verbis. Emens, Emere,Emptio, Vendens, Vendere, Venditio, Venditor.
¶ Enormis,ſiue Enormiſſima Læſio,vide infra in verbo,Læſio.
¶ Ens legale quid ſit.C.21.G.14.nu.3
¶ Epiſcopus numquid ſit neceſſarius ad hoc vt cõſtituatur ciuitas.C.20.G.24.nu.5
epiſcoporum nomine nũcupari poſſunt bidelli gimnaſiorum. C.21.G.8.nu.3
epiſcopi,& eorum vicarij errant cõcedendo habilitationem a iuramento parte aduerſa non citata.Rep.nu.404
¶ Epiſtola D. Adriani in verbo,Beneficij epiſtolæ D. Adriani.
¶ Epiſtomia licet nõ affixa veniunt in venditione domus. C. 26.G.13.nu.22
epiſtomia quænam appellentur contra Gloſſam, & quod ſint quæ a nobis vulgariter appellantur ſpinæ.C.26.G.13. n.23
¶ Equi ageminales qui dicantur.C.21.G.7.nu.4
¶ Equi veredi vnde dicti,& qui ſint.C.21.G.7.nu.7
¶ Equus ſi venditus ſit per venditorem proteſtãtem ſe nolle teneri de aliquo vitio, quia ipſum vẽdit pro cęco, lunatico &c. & pleno ſchinellis, & magagnis vẽditor non liberatur ſi ſit vitium equi vel morbum, quem ſub verborũ inuolucro expreſſit.C.24.G.1.nu.4
equus ſi venditus ſit pro ſano ſi morbus eſt patens venditor nõ tenetur,quia intelligitur vẽdi ſanus quo ad cœteras corporis partes occultas. C.24.G.1.nu.5
equo vendito an veniant ſella,frœnum,& alia ornamẽta,quæ habebat tempore venditionis, vel per duos dies ante.C.26. G.13.nu.52.
equa vendita an debeatur pullus.C.26.G.13.nu.53
¶ Error in nomine cõtrahentis nõ vitiat inſtrumentum ſi conſtet de corpore ſecũdum veriorẽ opinionem. C.3.G.1.nu.3.
error nominis in citatione,citationẽ ipsã annullat. d.n.3.in fi.
error & ignorãtia tollitur per clauſulam,animo deliberato.C. 11.G.3.ſub nu.1
error nihil aliud eſt,quam applicatio mentis ad falſum. C.11. g.3.nu.2
error non habet conſenſum.d.nu.1
error non præſumitur in aliqua diſpoſitione.ibidem.
error,ignorantia,neſciẽtia,& titubatio, quomodo inter ſe differant.C.11.G.4.nu.1
error iuris non præſumitur. C.11.G.4.ſub nu.2.
error facti excuſat,quia fallit etiam prudẽtiſſimos viros,in facto tamen alieno.C.11.G.4.nu.3
Vide etiam aliqua in verbis. Nomen, & Inſtrumentum.
¶ Error calculi,ſupra in verbo.Calculus.
¶ Eſſe naſcitur ex perfectione. C.30.G.3.nu.4
¶ Et cætera,dictio,includit ea,quæ ſunt de natura, & ſubſtãtia actus.Rep.nu.533.
¶ Etiã,dictio, ĩplicat idẽtitatẽ,& de eius virtute.C.4.g.17.n.1
etiã dictio qđ importet,& quotupliciter accipiatur.C.21.G.17. (n.1
etiam dictio ſtat augmentatiue.C.27.G.16.nu.1
etiam dictio diuerſimodè capitur remiſſiuè.Rep.nu.804.
etiam dictio in l.ſi quis maior. implicat identitatem in vtroq; caſu.Rep.nu.805.
¶ Euictionis regreſſus non datur emptori ſcienter alienam rem emẽti,ſi euincatur,nec etiam ad reſtitutionem precij,niſi expreſſè euictionẽm deberi pactum fuerit.C.19.G.2.nu.4.
euictio numquid poſſit per emptorem notificari auctori auctoris.C.27.G.1.ſub nu.1
Vide alia in verbis. Emptio, Emptor, Fideiuſſor, Venditio,& Venditor.
¶ Eunuchus poteſt eſſe teſtis. C.1.G.2.nu.16.ad fin.
eunuchus habet factionem teſtamẽti actiuam, & paſſiuam.d. nu.16.in fine.
¶ Ex,dictio,cauſam proximã, et immediatam importat,ſicut, propter,& ob,remotam.C.26.G.10.nu.1
¶ Ex toto,dictio, prorſus,penitus,& omnino idem important. C.21.G.29.nu.3
¶ Exceptio datur magis ei, cui & actio conceditur.C.15.G.2. ſub nu.6
exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis.C.21. G.16. nu.3.in fin.
exceptio iuſta, & efficax opponi poteſt licet quis promiſerit nullam exceptionem opponere.C.22.G.1.ſub nu.1
exceptio quęnã dicaſ,& quotupliciter ſumatur.C.29.G.6.n.
exceptiones cur inuentæ.C.29.G.6.nu.2.
exceptiones ſunt clypei, & loricæ reorum, ſicut actiones ſunt gladij,& lanceæ actorum.d.nu.2
exceptio vel excludit,vel elidit,vel ſuſpẽdit,vel repellit.C.29. G.6.nu.3
exceptio probari debet per excipientem. C.29.G.6.nu.4.
exceptio,& pręſcriptio nũquid ſint ſinonima. C.29. G.6.nu.5
exceptio in paradiſo ortum habuit.C.29 G.6.nu.6.
exceptio prouenit a iure naturæ. C.29.G.6.nu.7.
exceptio omnis æquitati nititũr.d.nu.7.
exceptionum quot ſint ſpecies remiſſiuè.C.29.G.6.nu.8.
exceptiones transferuntur abſq; ceſſione,actiones verò ſecus C.29.G.6.nu.9.
exceptio a defenſione quomodo differat,& an aliquando vnũ pro alio ſumatur.C.29.G.8.nu.3.
exceptio omnis ſi excludatur a ſtatuto, an intelligatur etiã exclusum Adriani beneficium.C.40.G.2.num.16
exceptionib. ac defenſionibus omnibus a ſtatuto excluſis nõ propterea cẽſetur excluſum beneficium cedendarum actionum.C.40.G.4.nu.8.in fin.
exceptio. Fideiuſſor qui promiſit ſoluere liberè,& ſine aliqua exceptione intelligitur de friuola,& iniuſta, non de ea, quæ ex natura contractus ſibi competit.C.41.G.7.ſub.nu.1
¶ Exceptio cedendarum actionum vide ſupra in verbo. Beneficium cedendarum actionum.
¶ Exceptio non numeratæ pecuniæ an habeat locum in omnibus confeſſionibus.C.32.G.1.nu.1
exceptio nõ numeratæ pecuniæ reformata,& renouata a Iuſtiniano.C.32.G.1.nu.2
exceptio non numeratæ pecuniæ habet locum in mutuo,& in dote,non in alijs.C.32.G.1.nu.3
exceptio nõ numeratæ pecuniæ non habet locum licet quis fateatur ſe ex cauſa mutui debitorem alicuius quantitatis creditoris cui tenebatur ex cauſa venditionis, & conuenerunt partes vt debitum cederet in mutuũ, vel debitor mutuo haberet precium.C.32.G.1.nu.4
exceptio nõ numeratæ pecuniæ non ſolum debitori, ſed & creditori intra triginta dies cõpetit, intra quos niſi debitor probet ſolutionem realiter factam ſibi nõ prodeſt confeſſio creditoris.C.32.G.1.nu.5
& ſolet appellari ab aliquibus exceptio nõ ſolutæ,ſeu non receptæ pecuniæ. ibidem.
exceptio nõ numeratæ pecunię competit confitenti ſiue in ſcriptis,ſiue ſine fuerit facta confeſſio.C.32.G.1.nu.6.
ſi tamẽ vltra litterarum obligationem interuenit ſtipulatio,poteſt competere actio in factum, quæ eundem habet effectum ibidem.
exceptio non numeratæ pecuniæ procedit etiam de iure canonico.C.32.g.1.nu.7.
& de æquitate.d.nu.7
& in foro mercatorio.ibidem.
exceptio non numeratæ pecuniæ, & confitenti,& hæredibus eius,& fideiuſſoribus, & mandatoribus eius datur. C.32.g. 1.nu.8.
exceptio non numeratæ pecuniæ poteſt opponi etiam per creditorem confitentis pro ſuo intereſſe.C.32.g.1.nu.9
exceptionem nõ numeratæ pecuniæ opponens,ſi probetur numeratio punitur pœna dupli.C.32.g.1.nu.10
exceptio nõ numeratæ pecuniæ numquid opponi poſſit lapſo etiam biennio ſi prius per partem nõ fuerit accuſata contumacia non opponentis, & per iudicem fuerit interlocutum ipſum amplius non eſſe audiendum.C.32.g.1.nu.11.
exceptio non numeratæ pecuniæ non habet locum in depoſito.

ſito. C. 32. g. 1. numero 14
Exceptio non numeratæ pecuniæ poſt biennium opponi nequit, ſed bene quidem exceptio doli ſi tamen paratus ſit excipiens probare factam non fuiſſe numerationem. C. 32. g. 1. num. 4
exceptio non numeratæ pecuniæ opponi poterit licet renunciatum ſit ſpei futuræ numerationis. C. 32. g. 3. nu. 2
exceptio non numeratæ pecuniæ numquid poſſit opponi ſtante etiam quod fuerit renunciatum tali exceptioni. C. 32. g. 4. num. 1
exceptio non numeratæ pecuniæ numquid opponi poſſit licet renunciatum tali exceptioni cum iuramento, diſtinguitur. C. 32. g. 4. nu. 2
Non ſufficit tamen clauſula, qua confitens iurat omnia, & ſingula in inſtrumento contenta vera eſſe. d. nu. 2
exceptio non numeratæ pecuniæ opponi non poteſt per eum, qui promiſit non contrauenire de iure, vel de facto, ſed facta ſolutione repeti poteſt. C. 32. g. 4. nu. 3
exceptionem non numeratæ pecuniæ non opponens, quia iurauit verè fuiſſe factam numerationem, ſi ſoluit, non repetit. C. 32. g. 4. nu. 4
exceptio non numeratæ pecuniæ per minorem etiam ſi iurauerit lapſo etiam biennio opponi poterit. C. 32. g. 4. nu. 5
¶ Exceptio non receptæ pecuniæ ab aliquibus appellatur, quæ competit creditori intra triginta dies, intra quos niſi debitor probet ſolutionem realiter factam ſibi non prodeſt creditoris confeſſio. C. 32. g. 1. nu. 5
exceptio non receptæ pecuniæ datur creditori confeſſo ſe recepiſſe intra triginta dies. C. 32. G. 2. nu. 1
exceptio non receptæ pecuniæ cuicumque creditori competit. C. 32. g. 2. nu. 2
exceptio non receptæ pecuniæ lapſis triginta diebus opponi nequit per creditorem etiam ſi vellet probandi onus in ſe ſuſcipere. C. 32. g. 2. nu. 5
exceptio non receptæ pecuniæ quibus in caſibus opponi nequeat. C. 32. g. 2. nu. 6
exceptio nõ receptæ pecuniæ non competit creditori qui per aliam viam, quam per confeſſionem debitorem liberauit; ſibi enim ſtatim præiudicaſſe intelligitur quo ad hanc exceptionem. C. 32. g. 2. nu. 8
exceptio non receptæ pecuniæ numquid poſſit opponi ſtante etiam quod ipſi fuerit renunciatum. C. 32. g. 4. nu. 1.
exceptio non receptæ pecuniæ numquid opponi poſſit licet ſit renunciatum tali exceptioni cum iuramento diſtinguitur. c. 32. g. 4. nu. 2
Sed non loquimur de clauſula, qua confitens iurat omnia, & ſingula in inſtrumento contenta eſſe vera. d. nu. 2
¶ Exceptio periurij eſt litis finitæ. Rep. nu. 569
¶ Excommunicatio non afficit ſucceſſores in dignitate, quia fertur in animam delinquentis verè non fictè. Rep. nu. 194
¶ Excommunicatus non poteſt conficere inſtrumentum, & ſi conficiat non valet. in procem. tract. nu. 14
Secus ſi occultè eſſet excommunicatus. ibidem.
Vel ſi publicè exercebat officium. ibidem.
Vel ſententia fuit lata de longinquo. ibidem.
Vel aliter poterat per partes excommunicationis ſententia ignorari. d. nu. 14. in fine.
excommunicatus poteſt eſſe teſtis in teſtamẽto. C. 2. g. 2. n. 21
excommunicatus non poteſt eſſe teſtis in iudicio. d. nu. 21.
excommunicatus poteſt eſſe teſtis in inſtrumento. ibidem.
excommunicati teſtimonium non coadiuuaret inſtrumentum ſuſpectum niſi abſolueretur ad illum actum. d. nu. 22
excommunicatus non poteſt opponere exceptionem compenſationis. C. 41. g. 8. nu. 4
¶ Excuſſionis opponendæ beneficium fideiuſſoribus competit. C. 40. g. 4. ſub nu. 1
excuſſionis exceptio ante litem conteſtatam eſt opponenda. C. 40. g. 4. num. 2
excuſſio quid ſit. d. nu. 2
excuſſionis exceptio eſt dilatoria. ibidem.
excuſſio non oppoſita in principali opponi pariter non poteſt in appellationis iudicio. ibidem.
excuſſionis beneficium opponi non poteſt abſente principali. ibidem.
Videndum tamen eſt infra eodem nu. 2
excuſſio. In materia excuſſionis quis dicatur præſens, & quis abſens. ibidem.
excuſſio numquid et quando fieri debeat extra territorium creditoris. d. nu. 2. in fin.
excuſſio non ſolum fieri debet quo ad bona, ſed quo ad perſonam. C. 40. g. 4. nu. 3
excuſſio fieri poteſt, & eodem tempore etiam poteſt dari tenuta bonorum. d. nu. 3
excuſſio non ſolum vnius rei, ſed plurium, ſi plures ſint, & ſic omnium fieri debet, etiam ſi fideiuſſor pro vno ex eis tantum fideiuſſiſſet. d. nu. 3
excuſſione facta, & non reperto debitore quod ſit ſoluendo, bona ſuperuenientia non poſſunt fideiuſſori conuento, cum quo fuit lis conteſtata. d. nu. 3
excuſſio non ſolum fieri debet contra principalem, ſed & contra fiſcum, qui principali ſucceſſit. ibidem.
excuſſio nedum reſpicit ordinem, ſed & intereſſe partis. ibidem.
excuſſio nũquid admittatur in foro mercatorio & in cauſis in quibus proceditur ſola facti veritate inſpecta. ibidẽ. in fine.
excuſſionis beneficio renunciari poteſt. C. 40. g. 4. nu. 3.
excuſſionis beneficio renunciatum cenſetur per generalem renunciatiooem, etiam ſi ſit facta ſeu concepta clauſula renunciationis cæterara, pura, Renuntians &c. d. nu. 3
excuſſionis renunciatio apponi non poteſt per notarium ſi inſtrumentum ſit cæteratum, & non adſit ſaltem principium ipſius clauſulæ renunciarionis cæteratum. ibidem.
excuſſionis renunciatio nihil operatur in fideiuſſore indemnitatis, ſeu qui promiſerit ſoluere id quod creditor à debitore minus conſequi poſſet. d. nu. 4. in fin
excuſſionis beneficium quibus caſibus locum ſibi vendicet remiſſiuè. C. 40. g. 4. nu. 5
excuſſio fieri debet quando principalis eſt obligatus & poteſt conueniri, ſecus ſi non poſſet conueniri, vt quia minor ſine auctoritate adminiſtratoris promiſit. C. 40. g. 4. nu. 6
excuſſionis beneficium non competit fideiuſſori qui per negationem factam conuictus eſt de mendacio. d. nu. 6
excuſſio non exigitur quando quis promiſit ſoluere ſi alius puta Titius non ſoluerit, eo enim non ſoluente, vel quia non poſſit, vel quia nolit, abſque alio tenetur fideiuſſor. ibidem.
excusſio filij principalis an & quando ſit necne neceſſaria, & quando pater teneatur pro filio tamquam fideiuſſor remiſſiuè. ibidem.
excusſionis beneficium an cenſeatur comprehenſum in generali renunciatione facta omni iuris, legum, & ſtatutorum auxilio, & beneficio. C. 40. g. 6. nu. 1
excusſionis exceptio nõ cenſetur excluſa per renunciationem omni iuris, & facti exceptioni. C. 41. g. 7. nu. 1
excuſſionis exceptioni non intelligitur renunciare voluiſſe fideiuſſor ex eo quod promiſit ſoluere libere, & ſine aliqua exceptione. ſub d. nu. 1
excusſio an ſit neceſſaria ſi promiſſum ſit ſolui omni iuris & facti exceptione remotis adiecto iuramento. C. 41. g. 7. nu. 2.
excusſio an ſit neceſſaria qnando tota pecunia ad vnum ex cõtrahentibus peruenit, vel totum negocium ad vnum pertinet licet omnes principaliter & inſolidum eſſent obligati. C. 41. g. 7. nu. 3
excusſio bonorum fideiuſſoris eſt neceſſaria ante quam deueniatur ad capturam principalis debitoris. C. 41. g. 8. nu. 6
¶ Executio ſententiæ latæ contra fideiuſſorem numquid impediri poſſit ex eo quod creditor ſoluẽti fideiuſſori vltra actionum ceſſionem non vult exhibere inſtrumentum principalis obligationis. C. 40. g. 4. ſub nu. 8.
executio ſententiæ latæ contra principalem numquid fieri poſſit contra fideiuſſorem. C. 43. g. 8. nu. 1
executio ſententiæ contra fideiuſſorem latæ, quæ pariter contra ipſum fideiuſſorem executioni mittitur, numquid poſſit ad ipſiuſmet fideiuſſoris inſtantiam contra reum abſque alio proceſſu committi. C. 43. g. 8. nu. 2
executio in vna ex pœnis l. ſi quis maior. facta an in cæteris purgationem moræ impediat. Rep. nu. 665
executio non cenſetur facta à lege etiam ſi ipſo iure ſit impoſita pœna, ante declaratoriam. Rep. nu. 668
De veritate autem vide d. Rep. nu. 704
executione facta à lege an mora purgari poſſit. Rep. nu. 661
In contrarium vide d. Rep. nu. 666
Sed pro veritate vide d. Rep. nu. 690. & 691
executio cẽſetur facta à lege per tranſlationem dominij in obſeruantem. Rep. nu. 698.

I N D E X.

executio in omnibus pœnis. l. ſi quis maior. cenſetur facta. Rep.nu.692
¶Executor teſtamentarius non poteſt ſecundum aliquos eſſe teſtis in teſtamento.C.2.G.1.ſub nu.24
executor teſtamentarius an & quando poſſit vendens fidem de precio habere.C.38.G.1.nu.22
executori teſtamentario ſi ſit datum liberum arbitrium quid importet remiſſiuè.Rep.nu.336
¶Exemplo non creditur etiam ſi Papa, vel Imperator diſpenſaret.C.5.G.4.ſub nu.1
¶Exempta res vnde d.C.11.G.3.nu.1
¶Exemptus,vel exempti quinam ſint.d.nu.1
exemptus locus dicitur extra territorium iudicis.d.n.1.in fin.
exempti,& immunes non comprehenduntur in generali banno,ſeu commiſſione Principis.C.21.G.17.nu.4
exemptorum mentione ſimpliciter facta intelliguntur etiam excepti illi,qui precio, & per viam contractus immunitatem acquiſiuerunt.C.21.G.17.nu.5
¶Exercitium nullum,ars nulla eſt,quod,quæve addiſci,vel exerceri magis damnoſum,aut damnoſa ſit addiſcenti,exercentique ipſi quam pro alijs fideiubere.C.39.G.1.nu.19
¶Exigere verbum quid importet propriè, & quid ſecundum latam ſignificationem.C.35.G.3.nu.2
¶Experiri verbum quid importet, & quotupliciter ſumatur. C.29.G.5.nu.1
¶Expreſſæ actiones.in verbo.Actiones expreſſæ.
¶Expreſsè quid fieri quando dicatur. C.27.G.10.nu.6
¶Expreſſio eorum,quæ tacitè inſunt nihil operatur.C.39.G.7.nu.2.in fin.
¶Expreſſum eſt quod voce profertur, vel ſcriptum apparet.c,27.G.20.nu.4
¶Expreſſi & taciti idem iudicium.C.1.G.5.ſub nu.34
expreſſi,& taciti eadem eſt virtus.C.17 G.10.nu.5
expreſſa magis proſunt quam non expreſſa. C.35.G.1.nu.1
¶Expromiſſor, fideiuſſor,mandator, ſponſor, & conſtitutor differunt.C.39.G.1.nu.3
expromiſſor quis dicatur.C.39.G.1.nu.6
¶Extenſio nihil aliud eſt,quam quędam augumētatio prioris diſpoſitionis.Rep.nu.16
Extenſio fauore animæ fienda.Rep.nu.13.140.& 161
Quomodo autem id procedat.d.Rep.nu.15
extenſio fit cum ſuis qualitatibus & cōditionibus.Rep.nu.18
extenſio non poteſt fieri in diſpoſitione correctoria,& pœnali ſimul.Rep.nu.21
Idem in exorbitante,& pœnali.d.Rep.nu.22.
extenſio non eſt fienda quando pęna ipſo iure irrogatur. Rep.num.23
extenſio an fiat in diſpoſitione pœnali non etiam correctoria, Rep.nu.150
De veritate autem vide d.Rep.nu. 175.& 178
extenſio an fiat in pœnalibus ne delicta remaneant impunita, Rep.nu.161.& 177
Et quid ſi ſit eadem ratio.d.Rep.nu.163
Et pro veritate vide d.Rep.nu.178
¶Extra,dictio,opponitur dictioni intra.C.26.G.6.ſub nu.5
¶Extraordinarium munus.vide infra in verbo, Munus.

F

¶ FActi ſeries in inſtrumento exigitur. in procem.tract.ſub nu.13.ad fin.
factum alienum promittens neque ſe,neq; alium obligat. C.4.G.1.ſub nu.1
factum alienum promittens obligatur quando promittit ſe eſſecturum,& curaturum.d nu.1.in fine.
factum ſuum promittere cēſetur is, qui promiſit ſe facturum, & curaturum.C.4.G.6.nu.1
facti error excuſat, quia fallit etiam prudentiſſimos viros in facto tamen alieno.C.11.G.4. nu.3
factum ſi ſit promiſſum purgatio moræ admittitur, quia magis faciendo vſ implere quod iurauit. Rep.nu.736.& 737
Declara tamen vt in d.Rep.nu.738
¶Facultas omnis, patrimonium,& bona omnia æris appellatione comprehenduntur. C.4.G.10.nu.3
¶Falſitas non præſumitur etiam ſi reperiatur plus ſcriptum, quam dictum,ſed potius error cenſetur. C.2.G.1.nu.36
falſitas non eſt punibilis quando non nocet.ibidem.
¶Falſum. Falſi præſumptione non careant ea,quæ contra ſtilum dicta,vel geſta ſunt.C.4.G.36.ſub nu.5
falſi pœna quis non afficitur, ſi illud falſum in damnum alicuius non redundat.Rep.nu.344.
¶Falſificans ſuam priuatam ſcripturam puniri non poteſt ex quo illa falſitas nemini nocet.Rep.nu.345
¶Fama probatur per teſtes dicentes id publicè audiuiſſe licet non dicant à maiore populi parte.C.31.G.2 nu.19
Contrarium tamen & rectius ſenſit Bartolus.ibidem.
¶Famis pellendæ cauſa minoris bona poſſunt alienari. C.10.G.2.nu.4
famis pellendæ cauſa pater filium vendere poteſt.d.nu.4
Fames. Etiam ob famem coniunctarum perſonarum minoris bona alienari poſſunt.ibidem.
famis caſus numquid intelligatur comprehenſus ſub immunitatis priuilegio,ſunt diuerſæ opiniones. C.21.G.16.nu.2
¶Familiæ erciſcundę actio,vide ſupra in verbo.Actio familię erciſcundæ.
¶Fauoris gratia inducta in odium retorqueri non debent. C.36.G.1.nu.1
¶Felinus in cap.Rodulphus.de reſcriptis reprobatus.C.19.g.10.nu.1
¶Fellonia ſi ſit commiſſam per eum qui erat immunis, ipſam immunitatem amittit.C.21.G.14.ſub nu.3.
¶Feneſtra in muro domus emptæ fieri poteſt per emptorem licet venditor promiſerit per ſe vel alium feneſtram non facere.C.13.G.3.nu.2
Feneſtræ,tellaria,& vitraria,quæ in feneſtris ponuntur veniūt ſub domus venditione.C.16.G.13.nu.31
¶Feriæ in honorem Dei non impediunt quin inſtrumenta de contractibus inter partes celebratis, & de actibus voluntariæ iuriſdictionis validè confici poſſint. C.1.G.5.nu.36
feriatis diebus inſtrumenta per notarios confici non debent, alioquin peccant, niſi immineat pietas aut neceſſitas. C.1.G.5.nu.37.
feriarum tempore inſtrumenta actuum contentioſæ iuriſdictionis confici nequeunt.d.nu.37
feriatis diebus qui nam actus celebrari rectè ac validè poſſint vide.C.1.G.5.nu.36.& quatuor ſeqq.
¶Ferraria eſt de terris Eccleſiæ, & in qua ſeruari debet ius canonicum. C.1.G.6 nu.3
Ferrarię de conſuetudine celebrantur inſtrumenta omiſſis annis Pontificis. d.nu.3.
Ferraria. De Ferraria & Ferrarienſis idem ſonat ſecundum magis communem.C.3.G.1.nu.11.in fine.
¶Ferrariæ Dux.ſupra.Dux Ferrariæ.
¶Ferrarienſis poteſt eſſe nomen proprium, & poteſt etiam ſignificare ciuilitatem.C.3.G.1.nu.11
Ferrarienſis, & de Ferraria idem ſonat ſecundum magis communem.d.num.11.in fin.
Ferrarienſium notariorum practica circa pactum de non mouendo controuerſiam poſtponitur practicę Rolandi,& Speculatoris.C.35.G.8.nu.1
¶Ferrarienſis libra, Bononienſis, & Mutinenſis ſunt æquales quo ad ſummam bononorum. C.30.G.5.ſub nu.1
¶Ferrarienſis moneta melior eſt,& differt à Mutinenſe,& Bononienſe.d.nu.1.in fin.
¶Feudalia bona non comprehēduntur in generali bonorum obligatione, ſicuti etiam eorundem pignoratio eſt prohibita.C.12.G.2.ſub nu.4
Quod limita vt per Auctorem remiſſiuè.ibidem.
feudalis res in dubio aut condictitia non præſumitur ſed allodialis.C.13.G.2.nu.3
feudalibus bonis et allodialibus donatis ex quo additum fuit, cum omnibus iuribus ſuis,& quibus nominibus nuncupentur intelliguntur etiam comprehenſa bona emphyteutica. C.21.G.25.nu.3
¶Feudatarius ſi ignorat rem ſibi venditā eſſe talem, & propterea non recognoſcit dominium directi reſtituitur ex capite ignorantiæ,& res non incidit in cōmiſſum. C.13.G.2.nu.4
feudatarius nō dicitur habere proprietatem, ſed vtile tantum dominium.C.15.G.3.nu.3
Cætera perquire in verbo. Vaſallus.
¶Feudum de ſui natura non tranſit ad hæredes extraneos, vel ſucceſſores, niſi ſit conceſſum pro quibuſcumque hæredibus.C.4.G.30.nu.2.
feudi priuationis materia propter delictum vaſalli arbitraria. Rep.nu.181
¶Fictio non poteſt veritatem obumbrare. C.35.G.11.nu.7

¶Fideicom-

Digitized by Google

I N D E X.

¶Fideicommiſſarius cui fuit reſtituta hæreditas poterit prohibere ne hæres qui reſtitui agat aduerſus debitorem hæreditarium licet conſtituerit ipſi hæredi ſe ſoluturum. C.29.G.4.nu.6.verſ.octauo alio caſu.

¶Fideicommiſſum. Res fideicommiſſo ſubiectæ non comprehenduntur in generali bonorum obligatione. C.12.g.2.ſub num 4

fideicommiſſo ad hoc vt renunciatum intelligatur per diuiſionem quibus verbis vti debeamus. C.21.G.13.nu.4

fideicommiſſum remiſſum nō cenſetur per ceſſionem factam grauato in diuiſione cum verbis per Auctorem deſcriptis. C 27.G.19.nu.1

fideicommiſſum numquid remiſſum cenſeatur per abſolutionem generaliter conceptam. C.35.g.2.nu.5

¶Fideiubere, mandare, conſtituere, nouare, et promittere, ſunt quinq. modi, quibus pro alio interceditur. C 39.g.1.nu.8

fideiubens pro alio malè vti dicitur ſubſtantia ſua. C.39.g.1.num.18

fideiubere pro alijs, eſt ars, & exercitium, qua, quove nullum eſt magis damnoſum, aut damnoſa ipſi addiſcenti, vel exercenti. C.39.G.1.nu.19

fideiubens in contractu venditionis, vel alio quouis cenſetur contractum ipſum approbare, & ei conſentire ita, vt ſibi in iuribus ſuis præiudicet vltra fideiuſſoriam obligationem. C.39 G.2.nu.4

fideiubere qui pro alio promiſit non tenetur ſe principaliter obligare, ſed ſi ipſe principalis prius ſe obliget. c.39.g.4.n.2

fideiubere quis poteſt pro vno correo tantum, & pro tota quantitate. C.39.g 5 nu.4

fideiubere, promittere, & obligare differunt. C.43.g.5.nu.1

¶Fideiuſſio an valeat ſaltem pro ea ſumma, pro qua principalis tenetur, quando data eſt pro maiori ſumma. C.41.g.1.nu.1.& 3

fideiuſſio data pro promittente ſoluere alij ſolutioni adiecto puta Titio non valet. C 41.g.2.nu.1

¶Fideiuſſor accedēs pro muliere in contractu contra formam ſtatuti celebrato ſecundum veriorem opinionem non obligatur, & ratio. C.7.G.19.nu.3

fideiuſſor non obligatur quoties lex reſiſtit obligationi. ibidē.

fideiuſſor non obligatur quoties principalis non eſt obligatus ciuiliter vel naturaliter. d.nu.3

fideiuſſor in plus, nec in duriorem cauſam teneri, vel obligari poteſt quam principalis. d.nu.3

fideiuſſor ſuper contractu nullo, doloſo, vel iniquo non tenetur d.nu.3.in fin.

fideiuſſor accedens pro muliere in contractu contra formam ſtatuti celebrato obligatur quando principaliter & inſolidum vna cum muliere vendidit, & ſe obligauit; licet mulier ipſa non obligetur. C.7.G.19 nu.4

fideiuſſor mulieris contra formam ſtatuti contrahentis, & ſic inualidè ſi iurauit obligatus, licet principalis non obligetur, d.nu.4

Contrarium tamen voluit Alciatus. ibidem.

fideiuſſori numquid obſit ceſſio contra principalem debitorem ita, vt & contra ipſum facta videatur. C.27.G.18.nu.2

fideiuſſor. Contra fideiuſſorem ceſſio fieri nequit ſine ceſſione principalis actionis. C.27.G.18.nu.3

fideiuſſor liberatur per reſtitutionē chirographi debitori, vel ei in cuius poteſtate eſt debitor, factā. c.33.g.17.nu.2.in fin.

fideiuſſores numquid liberentur facta delegatione per principalem debitorem. C.33.G.18.ſub nu.2

fideiuſſor liberatur per pactum de non petendo, quoniam tale pactum prodeſt omnibus quorum pecuniariter intereſt. C.35.G.6.nu.6

fideiuſſori facta acceptilatione liberatur principalis. C.35.G.10.nu.8

fideiuſſor quis ſit, & quotupliciter ſumatur. C.39.G.1.nu.2

fideiuſſor differt à mandatore, ſponſore, conſtitutore, & expromiſſore. C.39.g.1.nu.3

fideiuſſor, & mandator quomodo differant. C.39.g.1.nu.4

fideiuſſor quibus obligationibus poſſit accedere. C.39.g.1.numero 9

fideiuſſor accedere poteſt etiam ſi principalis officio iudicis tantum teneatur. C.39.g.1.nu.10

fideiuſſor fideiuſſoris eſſe poteſt. C.39.g.1.nu.11

fideiuſſor obligari poteſt pro ſeruo, & pro pupillo, & poteſt cogi ad ſoluendum licet non poſſit cogi principalis, vel ipſe non haberet contra eum regreſſum. C.39.g.1.nu.12

Declara tamen vt per Auctorem. ibidem.

fideiuſſor obligari poteſt pro obligatione ortum habente à delicto licet non pro ipſo delicto. C.39.g.1.nu.13

fideiuſſor verbis tantum obligatur, & quibus. C.39.g.1.nu.14

fideiuſſor nedum tenetur quando pro alio debitore ſimpliciter promiſit, ſed etiam ſi ſit dictum quod teneatur ſi debitor non ſoluerit. C.39.g 1.nu.15

fideiuſſor obligatur etiam ſi promittat pro perſona repræſentata, vt pro hæreditate iacente. C.39.g.1.nu.16

fideiuſſor nedum fauore creditoris, ſed et fauore debitoris accipitur. C.39.g.1.nu.17

fideiuſſor male vti dicitur ſubſtantia ſua. C.39.g.1.nu.18

fideiuſſoris ars magis damnoſa, quam quælibet alia. C.39.g.1.nu 19

fideiuſſor habet actionem mandati aduerſus principalem quibuſcumque verbis obtinuerit principalis illum pro ſe promittere. C.39.g.2.nu.1

Quod etiam in mandato ad maleficium committendum procedit. ibidem.

fideiuſſores eſſe poſſunt omnes qui obligari poſſunt. G.39.g.2.nu.2

fideiuſſorem dare obligatus ex contractu, vel ex pacto inito tenetur dare ipſum in loco contractus, & de hominibus illius loci. C.39.g.2.nu.3

fideiuſſor cenſetur approbare contractum cui accedit ita, vt ſibi de iuribus ſuis præiudicet vltra fideiuſſoriam obligationem. C.39.g.2.nu 4

fideiuſſorem dare obligatus an liberetur dando aliquem qui efficaciter non obligetur. C.39.g.3.nu.2

fideiuſſorem idoneum dās ſi hic taliter datus efficiatur minus idoneus an teneatur etiam ille qui dedit alium dare. C.39.g.3.nu.3

fideiuſſor qui ſe principalem conſtituit numquid & quando teneatur vt principalis, & poſſit ante principalem conueniri. C.39.g.4.nu.1

fideiuſſor vnus eſſe poteſt pro duobus correis. C.39.g.5.nu.3

fideiuſſor quis eſſe poteſt & vnius correi tantum, & pro tota quantitate. C.39.g.5. nu.4

fideiuſſor ſui ipſius nemo eſſe poteſt. C.39.g.5.nu.5

fideiuſſor ſi decedat hæredes ſuos relinquit obligatos. C.39.g.6.num.1

fideiuſſor delicti ſi deceſſit ante condemnationem non relinquit hæredes obligatos maximè ſi non promiſit certā quantitatem pro pœna. C.39.g.6.nu.2

fideiuſſor ſe obligans inſolidum, non propterea amittit beneficia, quæ fideiuſſoribus competunt. C.39.g.7.nu.2

fideiuſſores inſolidum, etiam ſi id non exprimatur tenentur. d.num.2

fideiuſſores differunt à reis pluribus. C.39.g.7.nu.4

fideiuſſores plures ad quos non peruenit pecunia, vel non pertinet negocium ſi non renunciauerint beneficijs de fideiuſſoribus, & epiſtolæ D. Adriani numquid ipſis beneficijs vti poſſint ſtante obligatione principaliter, & inſolidum facta. C.39.g.7.nu.5

fideiuſſor vnus ſi nō ſit ſoluendo, vel non poteſt conueniri hoc cæteros onerat. C.40.g.2.nu.6

fideiuſſoris bona ſi ſint confiſcata ſuccedentis fiſci rario haberi debet quo ad obligationem, & beneficium etiam epiſtolæ D. Adriani. C.40.g.2.nu.7

fideiuſſorum facta diuiſione beneficio D. Adriani periculum pertinet ad creditorem ſi aliquis poſtea efficiatur non ſoluendo. C.40.g.2.nu.8

fideiuſſorum diuiſio quomodo cenſeatur facta. C.40.g.2.numero 9

fideiuſſorum facta diuiſione per minorem propter periculum ſuperuenientis inopiæ, non poteſt reſtitui ipſe minor aduerſus diuitem, & ſoluendo, & ratio. C.40.g.2.nu.10

fideiuſſoribus pluribus non eodem tempore fideiubentibus numquid competat Adriani beneficium. C.40.g.2.nu.11

fideiuſſori numquid detur Adriani beneficium ſi fuit purè receptus, vel purè promiſit, cum alius ſub conditione promiſerit, & quomodo. C.40 G.2.nu.12

fideiuſſor tutoris non habet Adriani beneficium. C.40.G.2.ſub nu.13

Fideiuſſor fideiuſſoris Diui Adriani beneficio non fruitur. ibidem.

fideiuſſores

Digitized by Google

I N D E X.

fideiuſſores diuerſorum non habent Adriani beneficium. d. nu. 13

fideiuſſores ſi omnes non ſunt ſoluendo non gaudent Adriani beneficio. ibidem.

fideiuſſores ſi aliqui eorum ſint abſentes Adriani epiſtola nõ iuuantur. d. nu. 13. in fin.

fideiuſſor negãs ſe fideiuſſorem numquid amittat Adriani beneficium. C. 40. G. 2. nu. 14.

fideiuſſoribus quænam ex diſpoſitione Auth. Præſente. C. de fideiuſſor. competant priuilegia. C. 40. G. 4. nu. 1

fideiuſſor habet beneficium excuſſionis opponendæ. d. nu. 1

fideiuſſori ſoluenti creditor tenetur iura ſua cedere aduerſus principalem debitorem. ibidem. in fine.

fideiuſſor licet pro uno tantum reo fideiuſſerit, excuſſio nihilominus fieri debet non illius tantum, ſed plurium ſi plures ſint, & ſic omnium. C. 40. G. 4. nu. 3

fideiuſſori conuento non proſunt bona ſuperuenientia, ſi lis fuit cum eo cõteſtata poſt excuſſionem factã contra principalẽ, & poſtq̃ fuit repertum illũ ſoluendo non eſſe. d. n. 3

fideiuſſor. In fideiuſſore indemnitatis nihil operatur excuſſionis renunciatio, ſeu in eo qui promiſit ſoluere id, quod creditor a debitore minus conſequi poſſet. C. 40. G. 4. nume. 4. in fin.

fideiuſſor nõ habet excuſſionis beneficium ſi per negationem factam conuictus eſt de mendacio. C. 40. G. 4. ſub nu. 6

fideiuſſor tenetur abſque alio etiam non facta excuſſione quãdo promiſit ſoluere ſi alius puta Titius non ſoluerit, & is re vera non ſoluat, uel quia nolit, vel quia non poſſit. d. nu. 6

fideiuſſori actionum ceſſio fieri debet nedum de iure nouo, ſed & de iure antiquo. ibidem. in fin.

fideiuſſoribus ſolum an competat ceſſionis actionum beneficium an verò etiam alijs. C. 40. G. 4. nu. 7

fideiuſſori ſoluenti videtur quodammodo nomẽ debitoris vẽditum per ceſſionem actionum ſibi a creditore eius rei gratia factam. d. nu. 7

fideiuſſori ſoluenti nõ ſolum ſunt cedendæ actiones, ſed & pignora quæ habet debitoris. C. 4 G. 4. nu. 8. in princ.

fideiuſſori ſoluenti vltra actionum ceſſionem exhiberi etiam debent inſtrumenta principalis obligationis ita, ut ſi illud non habeat non poſſit etiam ſententia contra ipſum lata mitti executioni d. nu. 8

fideiuſſori ſoluenti quando fieri debeat actionum ceſſio an ante, an verò poſt ſolutionem ibidem.

fideiuſſor, uel mandator poſſunt excludere creditorem a petitione ſua, ſi nullas hic creditor habeat actiones cedendas. ibidem.

fideiuſſori in tantum ſunt cedendæ actiones, ut aliter ad ſoluẽdum compelli non poſſit. ibidem.

fideiuſſor cui facta eſt ceſſio actionum per creditorem an teneatur actiones ſibi ceſſas confideiuſſori cedere. C. 40. G. 4. num. 11

fideiuſſori ſi creditor ſuccedat, numquid teneatur cedere iura confideiuſſori ſoluenti contra ſe ipſum. C. 40. G. 4. nu. 12

fideiuſſor an poſſit in duriorem cauſam, quã principalis obligari, & ſi ſit datus pro maiore ſumma, quã principalis, an valeat ſaltem fideiuſſio pro ea ſumma, pro qua principalis tenetur. C. 41. G. 1. nu. 1. & 3

fideiuſſor efficacius obligari poteſt, quam principalis. C. 41. G. 1. nu. 4

fideiuſſor numquid & q̃ñ poſſit in mercedem, ac præmium ſuæ fideiuſſionis aliquid recipere licitè ſine vſurarum ſuſpicione, aut labe. C. 41. G. 2. nu. 3

fideiuſſori eius qui ſoluere certo loco promiſit, dilatio iudicis arbitrio eſt præſtituenda, ſicuti, & principali debitori. C. 41. G. 4. ſub nu. 3

fideiuſſor non poteſt ante conueniri, quam poſſit conueniri principalis. d. nu. 3

fideiuſſor, q promiſit ſoluere liberè, & ſine aliqua exceptione intelligitur de friuola, & iniuſta, non de ea, quæ ex natura contractus ſibi competit, & ſic non intelligitur voluiſſe renuntiare excuſſioni. C. 41. G. 7. ſub nu. 1

fideiuſſor poteſt opponere regulariter illas ipſas exceptiones, quas & reus poteſt, & hoc quidem etiam reo inuito. C. 41. G. 7. nu. 4

Limita tamen ut per Auctorem tenuiſſimè. ibidem.

fideiuſſor numquid liberatus cenſeatur ſi lapſo tempore ſolutioni præfixo, creditor prorogauit ad aliud tempus ſolutionem ad inſtantiam debitoris. C. 41. G. 7. num. 5

fideiuſſor in dubio cenſetur obligatus pro toto tempore quo tenetur reus. d. nu. 5

fideiuſſores primos liberandi gratia in dubio non cenſetur facta nouatio. ibidem.

fideiuſſor numquid liberatus cenſeatur ſi debitor dedit creditori in ſolutum rem aliquam, quæ poſtea fuit euicta. C. 41. G. 7. nu. 6

fideiuſſor an & quãdo cenſeatur liberatus ſi debitor depoſuit quãtitatem debitam iuxta l. Acceptam. C. de vſuris, & poſtea ipſemet debitor repetijt, & reluit debitum. C. 41. G. 7. num. 7

fideiuſſor poteſt compenſationem opponere tam pro credito proprio, quam pro credito principalis, & pro vtroq; ſimul etiam inuito reo, vel nõ valente opponere talem exceptionem puta quia excommunicatus. C. 41. G. 8. nu. 4

fideiuſſorem vnum dare promittens, duos dare non poteſt. C. 42. G. 3. nu. 2

fideiuſſor de euictione præſtari non debet per venditorem emptori niſi per pactum expreſsè de re illa ſit conuentum. C. 42. G. 7. nu. 1

fideiuſſor de euictione quibus caſibus per uenditorem ſit præſtandum, licet de eo non fuerit conuentum. C. 42. G. 7. nu. 2

fideiuſſor non eſt neceſſario præſtandus a vẽditore licet ex pacto teneretur cautum, vel ſecurum reddere emptorem etiã ſi additum fuerit, ad conſilium ſapientis. C. 42. G. 8. nu. 1

Secus tamen eſſet ſi conuentum fuiſſet, quod idoneè caueretur, vel plenè, vel rectè, vel competenter, aut ſufficienter. d. C. 42. d. G. 8. nu. 2

fideiuſſorem dare obligatus idoneum dare debet. C. 42. G. 8. num. 3.

fideiuſſorem qui dare promiſit certam perſonam, quæ non vult ſe obligare tenetur ad pœnam, & intereſſe, & ſi obierit tenetur alium æquè idoneum præſtare. C. 42. G. 8. nu. 4.

fideiuſſorem dare obligatus ſi ipſe principalis eſt idoneus poteſt dare, & præſtare fideiuſſorem etiam parum diuitem. C. 42. G. 8. nu. 5

fideiuſſoris bona ante ſunt excutienda, quam deueniatur ad capturam principalis debitoris. C. 42. G. 8. nu. 6

fideiuſſoris obligatio alteratur per Clauſulam, principaliter, & inſolidum. C. 42. G. 9. nu. 1

fideiuſſor dandus regulariter non tenetur principaliter, & inſolidum ſe obligare. d. nu. 1

fideiuſſor dandus dari debet in loco cõtractus. C. 4. G. 9. nu. 2

fideiuſſor ſi ſe obligare debet ad ſenſum ſapientis emptoris, quomodo id intelligatur. C. 41. G. 9. nu. 3

fideiuſſor de euictione, & legitima defenſione rei vẽditæ præſtandus eſt emptori per venditorem, qui adhuc precium ab ipſo emptore non exegit ſi mota fuerit quæſtio emptori ſuper re vendita. C. 42. G. 11. nu. 1

quod procedit nedum pro euictione litis motæ, ſed & generaliter etiam cuiuſcumque alterius mouendæ. d. nu. 1

Immò etiam vẽditor tenetur licet emptor obtineret in cauſa ſibi mota, vel petierit actori inſtantia.

fideiuſſor de euictione præſtari non debet a uenditore, ſi conſtat agentem nullum ius habere, vel quando debitum eſt conditionale. C. 42. G. 11. nu. 2

fideiuſſor de euictione an ſit præſtandus a venditore ſi ſoluto precio lis moueatur de euictione. C. 42. G. 11. nu. 4

fideiuſſor de euictione præſtari debet iuxta cõuenta alioquin emptor non poteſt dici in mora ſoluendi precium tempore ſtatuto, & præfixo ſolutioni, ſtante maximè clauſula, quod nec aliter nec alio modo poſſit cogi emptor ad ſolutionem precij. C. 42. G. 12. nu. 1

fideiuſſor a debitore indemnis eſt conſeruandus, & reſarcienda ſunt ei omnia damna propterea paſſa, licet nihil ſit dictum. C. 43. G. 1. nu. 1

fideiuſſor, qui ſoluit pro reo actionem mandati habet contra ipſum reum. C. 43. G. 1. nu. 2.

quod procedit etiam ſi ſine mandato, ſed præſente reo fideiuſſiſſet. d. nu. 3

fideiuſſor indemnitatis ita intelligitur promittere ut nullum damnum patiatur is, cui ſit promiſſio. C. 43. G. 2. nu. 1

fideiuſſor indemnitatem promittens eſt ſtatim obligatus licet exactio ſuſpendatur. d. nu. 1.

fideiuſſor indemnitatis, ad quæ teneatur. ibidem.

fideiuſſor indemnitatis, quando teneatur etiam ultra ſortem, & vſu-

Digitized by Google

INDEX.

& vſuras. d. numero primo
fideiuſſor indemnitatis conueniri nequit niſi excuſſo prius principale debitore. ibidem.
declara tamen ut per Auctorem. d. nu. 1. in fine.
fideiuſſor indẽnitatis non tenetur, quando culpa illius cui fuit promiſſio indemnitatis facta damnum contigiſſet. C. 43. G. 2. nu. 2
fideiuſſor indemnitatis an & quo caſu ad vſuras teneatur. C. 43. G. 2. nu. 3
fideiuſſor tenetur ſe defendere & opponere exceptiones oẽs ſibi, vel reo competentes excepta exceptione procuratoria, & excuſſionis non factæ. C. 43. G. 2. nu. 4
fideiuſſor appellare debet ſi ſit ſibi facta iniuria. C. 43. G. 2. n. 5
fideiuſſor ſi ſuccumbit culpa ſua ſibi imputare debet. C. 43. G. 2. nu. 6
fideiuſſor ſi nõ fouebat iuſtam cauſam, & voluit litigare non recuperat ſumptus factos a reo. C. 43. G. 2. nu. 7
quod tamen intellige ut per Auctorem. ibidem.
fideiuſſori ſunt ſubminiſtrandæ expenſæ pendente etiam iudicio. C. 43. G. 1. nu. 8
fideiuſſor iudicatum ſolui non tenetur defendere, & ſi iudiciũ ſubit, & ſuccumbit nõ recuperat expenſas. C. 43. G. 2. nu. 9
fideiuſſor indemnitatis non ſolum tenetur ei, qui promiſit, ſed & hæredibus, & bonis. C. 43. G. 3. nu. 1
fideiuſſor numquid poſſit ante quã ſoluat aduerſus fideiuſſorem indemnitatis agere, vt ipſum indeionem conſeruet, & ab obligatione liberet. C. 43. G. 3. nu. 2
fideiuſſor qui ſtetit per multum tempus in fideiuſſione poteſt petere ſe liberari. d. nu. 2
fideiuſſor ad hoc vt poſſit agere ante ſolutionem, quid faciendum C 43. G. 3. nu 3
fideiuſſor aliquando licet per multum tempus ſteterit in obligatione non poterit tamen petere ſe liberari. Clauſ. 43. G. 3. num. 4
fideiuſſor numquid poſſit proteſtari aduerſus creditorem, vt agat aduerſus debitorem, & creditum exigat dum eſt ſoluẽdo, & ſi creditor negligat numquid excuſetur. C. 43. G. 4. num. 1
fideiuſſor ſi ſoluit creditori, & repetat a reo, numquid debeat probare ſolutionem per veram numerationem, ſeu ſatis ſit probare per confeſſionem creditoris C. 43. G. 6. nu. 1
fideiuſſor repetit a reo etiam ſi non verè, neque realiter ſoluerit ſed tantum delegauit debitorem ſuum licet inopem. C. 43. G. 6. nu. 2
fideiuſſor & ſi nihil ſoluat exigit a principali ut ſi ſucceſſit creditori, vel gratis ſit liberatus contemplatione ipſiuſmet fideiuſſoris. C. 43. G. 6. nu. 3
fideiuſſor ſoluens id reo notificare debet. C. 43. G. 6. nu. 4
fideiuſſor licet ſit vſque ad certum tempus obligatus lapſo tamen dicto tẽpore poteſt ſoluere, & liberare debitorem, & ab eo repetere. C. 43. G. 6. nu. 5
fideiuſſori pauperi & nõ habenti vnde ſoluat, ſi grauetur a debitore, quomodo ſit ſuccurrendum, ne carcere mancipetur. C. 43 G 7. num. 1
fideiuſſor numquid ligetur per ſententiam contra principalẽ latam ita, ut executio illius contra ipſum fieri poſſit. C. 43. G. 8. nu. 1
fideiuſſor numquid poſſit inſtare, quod ſententia cõtra ipſum lata, quæ contra eum ẽt executioni mittitur, executioni pariter mittatur contra reũ ſine alio proceſſu. C. 43. g. 8. nu. 2
¶Fides præſtita habet vim iuramenti Rep. nu. 483.
fide promittere, & iurare ad Sancta Dei Euãgelia paria ſunt. Rep. nu. 485
licet grauius puniatur iurans. Rep num. 486.
fide ſua promittens, & contrauenions pœnas l. ſi quis maior. incurrit. Rep. nu. 481. & 490
declara tamen ut in d. Rep. num. 492. cum ſeqq.
fidei præſtatio eſt ſpecies iuramenti Rep. nu 482
fidei violator periurus eſt, ſicut violator iuramenti. Rep. numero 484
fidei præſtatio non eſt iuramentum, ſed ei æquiparatur. Rep. num. 487
fide promittens de priuato carcere non exire obſeruare non tenetur, ſecus ſi iuraſſet. Rep. nu. 488
fidei violator an priuetur beneficio, ſicut violator iuramenti. Rep. nu. 489.
de veritate vide d. Rep. nu. 491.
fides eſt dictio ambigua. Rep. num. 494. & 501
fides apud eccleſiaſticos pro ſacramento fidei accipitur. Rep. nu. 495
fides quomodo capiatur remiſſiuè. Rep. nu. 496.
fides propriè accipitur pro dictorum, conuentorumque conſtantia, & veritate dicta a fiendo, quod fiat quod promiſſum eſt. Rep nu. 497. & 498.
fides a firmitate dicta Rep. nu. 500
fides omnis pactio appellari poteſt. Rep. num. 499.
fidei præſtatio tactum ſcripturarum non exigit. Rep. numero 539
fides plena licet ſit adhibenda ſcripturæ ex ſtatuti diſpoſitione cauſa tamen ſemper eſt exprimenda confeſſionis, promiſſionis, & obligationis alioquin obligatio eſt nulla. C. 34. G. 12. nu. 1
¶Filius bona ſua aduentitia conſentienti patri poteſt vendere. C. 7. g. 11. nu. 2
filio, qui ſine patris licentia contrahere non poteſt numquid per patrem licentia dari queat ſibi nempe patri renuntiandi, & concluditur pro affirmatiua etiam ſi conſenſus expreſſus requireretur C. 7. g. 11. nu. 4
filius & pater ſi ſimul obligentur in eodem inſtrumento cenſetur conceſſa licentia filio per patrem ſi ſine patris licẽtia ex diſpoſitione ſtatuti contrahere non poterat. C. 7. g. 11. nu. 6. 8. & ſeqq.
filio patri mortis cauſa donanti pater ipſe conſentire poteſt. C. 7. g. 11. nu. 7. & vide nu. 8. & ſeqq.
filio ſe obligare volenti ut patrem a carceribus liberaret, pater conſentire non poteſt ad effectum vt ſtatuto ſatisfiat requirenti conſenſum patris in contractu filij. C. 7. g. 11. nu. 9
filio ſibi mortis cauſa donãti regulariter non poteſt pater conſentire. C. 7. g. 11. num 10
quod limitatur in duobus caſibus. ibidem.
filius vendi poteſt a patre ratione famis pellendæ. C. 30. g. 2. ſub nu 4
filius uiuo patre præſumitur in eius poteſtate. C. 18. g. 1. nu. x
filius in poteſtate patris exiſtens triplex peculium habere poteſt caſtrenſe, quaſi caſtrenſe, & paganum, quod ſcinditur in aduentitium, & profectitium. d. nu. 1
filiusfamilias in caſtrenſi, vel quaſi habetur pro patre, habet enim in illis & proprietatem, & uſufructum. C. 18. g. 1. ſub num. 7.
filius emens de pecunijs patris proprio nomine uolente, & cõſentiente patre ſibi acquirit, quia pater præſumitur ſibi donare. C. 18. g. 1. nu. 9
filius acquirens nomine proprio de bonis patris, ut quando filius eſt pauper, & non induſtrioſus, & pater diues debet cõmunicare fratribus. d. num. 9
& idem ſi per tertium nomine filij bona ſint empta. ibidem.
filius emendo proprio nomine ſibi dominium nãciſcitur, ſed tamen precium tenetur reſtituere. ibid.
filius ex illicito lucro ut ex vſuris, & ludo acquirens non acquirit patri. d. num. 9. in fin.
filio negotianti cum paterna pecunia, quæ pars lucri debeatur. C. 18 g. 1. nu. 10
filij habitatio præſumitur illa quæ eſt habitatio patris. C. 18. g. 3. nu. 2
filiusfamilias acquirit, quidquid acquirit, patri directò. C. 18. g. 4. nu. 1
filius ſi negotiatur patris nomine totum illud quod acquirit, patri acquirit. C. 18. g. 4. nu. 3.
filius ſi rem a ſe emptam fecit deſcribi in æſtimo patris ſibi præiudicat d. nu. 3
filiusfamilias ſine conſenſu patris non poteſt ceſſionem actionum facere. C. 27. g. 4. ſub nu. 3
filius & pater ſi ſimul contrahant gabella eſt ſoluenda dũmodo contractus ſit oneroſus, nõ lucratiuus. C. 30. g. 13. n. 10
filius acquirendo nomine patris ſibi acquirit. C 33. g. 2. nu. 1
filius non poteſt patrem obligare, ei ne præiudicare. ſub d. n. 1
filius maior annis uigintiquinque poteſt pro alio fideiubere, & promittere. ibidem.
filius ad hoc ut rem patris nomine emptã ipſimet patri acquirat, pater debet approbare totum contractum ſuo nomine geſtum. C. 33. g. 2. nu. 2
ſi tamen delegatio ſit facta per filium eodem contractu, ſecus ſi ex interuallo re iam patri acquiſita. d. nu. 2
filius non poteſt obligare patrem niſi habeat mandatum, ſeu
de pe-

I N D E X.

de peculio, vel de in rem verſo, & ſimilibus cauſis. C. 38. G. 4. num. 1
filius poteſt meliorem facere patris conditionem, eique acquirere. C. 38. g. 4. nu. 2
filius contrahendo patrem obligat eius ratificatione ſecuta. C. 38. g. 4. nu. 3
filius licet non ſit idoneus fideiuſſor pro aliquo extraneo poteſt tamen pro patre obligari. C. 39. g. 5. nu. 2
filius poteſt inducere patrem pro fideiuſſore. ibidem.
filij excuſſio an & quando non ſit neceſſaria ita vt pater abſque alio teneatur pro ipſo, ut fideiuſſor remiſſiuè. C. 40. G. 4. ſub nu. 6
filio contrahenti rectè ſoluitur. C. 41. g. 2. ſub nu. 2
¶Filia numquid poſſit cũ patre contrahere non adhibitis debitis ſolemnitatibus. C. 7. g. 9. nu. 25
filia poteſt ſe ſine ſolemnitatib. ſtatutarijs immiſcere hæreditati patris, vel aui nõ obſtante ſtatuto, niſi expreſsè talis immixtio per ipſum ſtatutum prohibeatur. C. 7. g. 9. nu. 38
¶Fimus, ſiue lætamen venit in vẽditione fundi ſi comparatus ſit ſtercorandi agri cauſa, ſecus ſi vẽdendi. C. 26. g. 13. nu. 6
¶Fines. Finiũ dominus præſumitur etiam dominus omnium exiſtentium intra fines. C. 16. g. 2. nu. 3
Diſtinguendo tamen inter fines priuatorum, & fines communitatum remiſſiuè d. nu. 3
Fines. Si venditus ſit fundus cum ſuis finibus venit etiam domus intra dictos fines conſtructa. C. 26. g. 2. nu. 4
Cætera perquire ſupra in verbo, Confines, Confinia.
¶Finis temporis præſtituti ad ſoluendum an & quando ſit attendendus, & an & quando principium. C. 41. g. 3. nu. 3
finis anni eſt, attendẽdus in ſolutione facienda ſi dictũ ſit quolibet anno, ſecus ſi dictum ſit ſingulis annis, ſecundum Gl. ſed malè. C. 41. g. 3. nu. 4
finis temporis præſtituti cauſa limitandę obligationis, vt quia promiſſor non vult teneri niſi vſque ad certum tẽpus, numquid expectari debeat an verò ſtatim cogi poſſit. d. nu. 4
finis nundinarum vel feſtorũ paſcatis numquid attendi, exſpectarive poſſit in ſolutione facienda, ſi promiſſio facta eſt de ſoluendo vſque ad paſca, vel nundinas. d. nu. 4. in fin.
¶Firmare verbum idem quod roborare, & fortificare. C. 4. g. 21. nu. 1
¶Firmum quid importet. Rep. nu. 413
firmum, & ratum ſimul quid importet. Rep. nu. 413
¶Fiſcalis procuratoris confeſſio ipſi fiſco præiudicat. C. 31. g. 2. num. 4
fiſcalis procurator vendens fidem de pretio habere non poteſt. C. 38. g. 1. nu. 11
¶Fiſcus obligat minorem etiam non adhibitis ſtatuti ſolemnitatibus. C. 10. g. 16. ſub nu. 4
fiſci emptor tenetur ſtare colono. C. 15. g. 2. nu. 5
fiſcus, & Eccleſia æquiparantur ita, vt de uno ad alium argumentari liceat. C. 15. g. 2. nu. 19. in fine.
fiſcus ſeu publicanus nõ tenetur reſtituere gabellam ſolutam per emptorem redhibitoria agentem pro re morboſa, & vitioſa, ſed venditor. C. 30. g. 12. ſub nu. 9
fiſco præiudicatur per ſui procuratoris confeſſionem. C. 31. g. 2. num. 4
fiſcus ſi ſuccedat fideiuſſori, cuius bona ſunt confiſcata, eius ratio habenda eſt quo ad obligationẽ & beneficium etiam epiſtolæ Diui Adriani. C. 40. g. 2. nu. 7
fiſci etiam excuſſio fieri debet, ſi principali debitori ſucceſſit. C. 40. g. 4. ſub nu. 3
fiſcus pœnas conuentionales non exigit, quia ſibi nõ acquiritur, niſi de ea ſit facta mentio in contractu. Rep. nu. 772
Et niſi ſtipulatio interuenerit notario pro fiſco recipiente. Repet. nu. 773
Idem in legalibus quando actio parti competit. Rep. nu. 774
¶Fiſtulæ veniunt in venditione domus. C. 19. g. 11. nu. 1
fiſtulæ quænam ſint, & quotuplices. C. 26. g. 13. ſub nu. 18
¶Floreni à quibus originem prius duxerint, & cur ſic dicti. C. 30. g. 7. nu. 44.
¶Flumen priuatum, & acqua in ſuum fluens poteſt à domino alio duci, & diuerti, neque enim de illo, ſiue illa vicino gratificari tenetur C. 20. G. 27. nu. 5
flumen vnde dictum, & quotupliciter ſumatur. C. 20. g. 28. n. 1
flumen conſiſtit ex quattuor, ripa, littore, alueo, & aqua. ſub eodem nu. 1
fluminum duo genera. ibidem. in fine.
flumina ſunt de regalibus Principũ, & ratio. C. 20. g. 28. nu. 2
flumina ſtatim atque intrant territorium Principis, vel ciuitatis, vel domini iuriſdictionem habentis efficiuntur illius. d. num. 2
fluminis propinquitas rei venditæ exprimi debet, quia aliquãdo talis propinquitas rem ipſam reddit minoris precij. C. 20. g. 41. ſub nu. 1
flumen ſi tranſeat inter duas ciuitates quomodo diuidendum. C. 20. g. 41. nu. 2
¶Fœmina non habet integritatem intellectus. Rep. nu. 70
fęmina numquid intelligatur ſubiecta pœnis l. ſi quis maior. ſi contrauenia. Rep. nu. 69
De ueritate autem vide in d. Rep. nu. 101
¶Fœnerari. Solitus non dicitur qui ſemel ad vſuram dedit. C. 21. g. 12. ſub nu. 2
¶Fœnerator non poteſt conſanguineæ contrahere volẽti conſenſum præſtare quando ſtatutum exigit conſenſum cõſanguineorum bonæ vitæ, diſcretionis, & famæ. C. 7. g. 15. nu. 1
Declara tamen ut per Auctorem. d. nu. 1
¶Forenſis quis in dubio non præſumitur, ſed ciuis, ſiue viuus, ſiue mortuus ſit. C. 3. g. 1. nu. 11
forenſes tenentur ſeruare ſtatuta loci contractus. C. 7. g. 19. ſub nu. 17
forenſis numquid ligetur ſtatuto de gabellis loquente. C. 30. g. 12. ſub nu. 7
forenſis ſortitur forum ratione contractus. ibidem.
forenſi non poteſt fieri delegatio, ſi ſtatutum prohibeat donationem in forenſem. C. 33. g. 14. nu. 7
¶Foreſta, ſilua, nemus, barcus, lucus, & ſaltus quomodo differant, & de ſingulis iſtis. C. 20. g. 34. nu. 2
¶Forum ſortiuntur forenſes ratione contractus. C. 30. g. 12. ſub nu. 7
forum ſortimur diuerſis ex cauſis, & præcipuè ratione contractus. C. 41. G. 4. nu. 1
forum Eccleſiaſticum attenditur propter iuramentum reſpectu obligationis, quæ Deo acquiritur directò ex iureiurando. Rep. nu. 29
Secus reſpectu obligationis, q̃ ipſi parti prouidet. d. Rep. n. 30
¶Forma. De forma aliquid cenſetur quando lex procedit annullando actum in procem. tract. ſub nu. 5
forma, ſolemnitas, ſubſtantia, & materia differunt. C. 4. g. 19. ſub nu. 1. & nu. 2
forma non eſt aliud niſi ordinata ſeriẹs rem ad ſubſtantiam deducens. C. 7. g. 18. nu. 1
forma cenſetur inducta à ſtatuto quoties ſtatutum ipſum ipſo iure annullat actum. ibidem.
forma. Iuri pro forma introducto renunciari non poteſt. C. 7. g. 19. ſub nu. 41
¶Formula, ſeu incile eſt idem quod riuus, canale, ſiue aquæductus manufactus. C. 20. g. 27. nu. 4
formula, ſeu Iocile eſt locus priuatus, & venit, & accedit emptioni. d. nu. 4
¶Forte. Doctori loquenti per verbum, ſeu dictionem, forte, ſtandum eſt, quia quantum ad ſe cenſetur quæſtionem decidere. C. 14. g. 6. nu. 3
¶Fortificare, & firmare, & roborare idẽ ſonant. C. 4 g. 21. n. 1
¶Foſſæ manufactæ ad euacuandos agros aquis materno ſermone dugalia appellantur, & cur. C. 20. G. 27. nu. 1
foſſarum menſuratio an fieri debeat per fundum, an verò per ſuperficiem. C. 20. g. 37. nu. 5
¶Foſſata, & aggeres, quæ ſunt intra fundum debent menſurari, & veniunt in menſura, & modo. C. 20. g. 27. nu. 3
Et idem de foſſatis circa agrum exiſtentibus. d. nu. 3
foſſata quæ fundum tangunt veniunt in venditione fundi. C. 26. g. 13. nu. 5
¶Fouea grani exiſtens ſub via publica ante domum uenit in venditione domus, ſi dominus, vel uenditor ea una cum domo utebatur. C. 19. g. 6. nu. 5
foueæ numquid veniant in venditione, & an ſint menſurandę, & precium de eis ſit ſoluendum. C. 20. g. 27. nu. 2
fouearum vſus eſt publicus d. nu. 2. in fine.
foueæ veniunt in venditione fundi. C. 26. g. 13. nu. 5
¶Francum dictio quid importet. C. 30. g. 10. nu. 2
¶Franchiſia idem importat quod immunitas. C. 30. g. 10. nu. 3
¶Frater ad fratris defenſam admittitur in criminalibus. C. 2. g. 2. nu. 35. in fine.
frater ſi faciat deſcribi in æſtimo cõmuni prædium ſuo nomi-

d ne em-

INDEX.

ne emptum tamquam commune cum fratribus ſibi præiu dicat.C.18 G.4.nu.4

fratres omnium bonorum ſocij numquid gaudeant immunitate alteri ex ipſis conceſſa tam pro perſona, quam pro bonis.C.22.G.1.nu.6

¶Frequentia delicti delictum auget.Rep.nu.7

¶Frœnum, & alia ornamenta numquid veniant in ipſius equi venditione,ſi ille equus habebat tempore venditionis, vel per duos dies ante.C.26.G.13.nu.52

¶Fructuum futurorum venditio, vel partus cenſetur conditionalis ſi naſcuntur, & ideo tunc iam habet perfectionem niſi poſt eorum natiuitatem, & tunc venditio retrotrahitur ad tempus contractus.in procem.tract.ſub nu.18

fructus extantes ſiue maturi,ſiue non, veniunt in venditione. C 26.G.13.nu.7

fructus ciuiles,vt penſiones domorum,nauium, & ſimilium, cui debeant ir vendita naue,vel domo,venditori an emptori,vide Auctorem diſtinguentem.C.26.G.13 nu 9

fructus Si pro fructibus pendentibus penſionem exigat venditor debet eam emptori præſtare.ſub eodem nu.9

fructuum appellatione quid veniat.ibidem.

fructus inciſi,& à ſolo ſeparati non veniunt in fundi venditione.C 26.G.13.nu.10

fructibus omnibus ſiluæ venditis venit etiā glans, quæ ceciderat,ſecus ſi ſimpliciter ſit vēdita ſilua C.26.G.13.ſub nu.11

fructus omnes ſi ſibi reſeruauit venditor cōprehenditur etiam arundo,& ſilua cædua.d.nu 11

fructus percepti vt vinum, & ſimilia non veniunt in fundi venditione.C.26.G.13.nu.16

fructus percepti per delinquentem quando pœna ipſo iure infligitur ſunt reſtituendi.Rep.nu.697

¶Frumentum. Venditor qui ſciebat de proximo faciēdum decretum in conſilio, quod corbes frumenti deberent vēdi decem & ante factum decretum vendidit magnā quātitatem frumenti maiori precio reticendo de huiuſmodi futuro decreto tenetur ad intereſſe emptoris. C.24.G 1.nu.3

¶Fundus quandoque eſt paruus, quandoque magnus prout dominus eum deſtinauit.C.20.G.2.nu.3

fundus eſt quid vniuerſale, & comprehendit paſcua, & alias terras ſeparatas,quæ ſunt ad fundi vſum deputatæ. C.20.g.2.num.4

fundi appellatione quid veniat remiſſiuè,& quid loci.C.20.g.2.num.7

fundus ſi diuidatur gratia vberioris culturæ non cenſetur fundus diuerſus,vti nec etiam ſi foſſatus fiat in medio. C 20.g.3.num.2

fundi venditi qualitates ſunt in inſtrumento vēditionis deſcribendæ,ut quia fundus eſt aratorius, pratiuus, vel vineatus. C.20.G.4 nu.1

fundus vinearius dicitur terra vineata, ſeu vineis repleta. C.20.g.5.ſub nu.1

fundo vendito non veniunt arbores deiectæ, nec etiam caſæ poſt inſpectionem ab emere volente factam maximè ignorante venditore.C.20.g.6.nu.4

fundo ſimpliciter vendito veniunt oīa in dicto fundo exiſtentia, ſed tamen cautius eſt deſcribere omnia ſuper exiſtentia ad euitandas difficultates.C.20.g.11.nu.1

fundo vendito veniunt etiam columbi,vel columbæ. C.20.g.17.num.3

fundus ſpectat ad municipes, viæ ſecuritas ſpecialiter ad Principem pertinet, iuriſdictio ad eum cui caſtrum conceſſum eſt C.20.g.26.ſub nu.5

fundus. Per fundum vicini numquid iri poſſit via deuaſtata. ibidem.

fundo vendito à ſæpibus vſque ad ſæpes veniunt ſæpes in venditione.C.20.g.26.ſub nu.6

fundo vendito à via publica vſque ad viam publicam non venit uia publica in venditione.d nu 6.in fin.

fundo vendito veniunt foueæ, & foſſata, & aggeres.C.20.g.27.nu.2.& 3

fundo vendito venit riuus,ſeu canale,vel aquæductus,qui appellatur formula,ſeu Incile.C.20.g.27 nu 4

fundi dominus poteſt flumen priuatum, & aquā in ſuū fluentem alio ducere,& diuertere,nec tenetur de ea gratificari vicino.C.20.g.27.nu.5

fundi venditioni an & quando accedat ripa. C.20 G.28.nu 3

fundos duos cōtiguos ſi habeat venditor habētes ſuos expreſſos confines ſi vnū vendat & nouos det confines nouis non antiquis confinibus ſtandum eſt.C.20 g.29.nu.2

fundi certa parte vendita puta viginti ſtarijs,menſura nec augeri,nec minui poteſt.C.20.G.29.nu.3

fundi poſſeſſionem habere non dicitur qui tempore inundationis in eo piſcatus fuerit.C.20.g.36.nu.7

fundi appellatione venit totus fundus. C.21.g.19.nu.1

fundus totus ſi grauari non poteſt ita nec eius pars.ſub d nu.1

fundi venditor ſi una cum fundo vendat ſeruitutē tenetur de euictione,& poteſt agi ad reſciſſionem contractus. C.25.g.1.num.4

fundum vendens non tenetur dare viam ad fundum ipſum etiam per aliam ſuam terram, per quam habeatur acceſſus ad viam.C.25.g.1.nu.6

Niſi ſit appoſita clauſula,cū introitibus,& exitibus ſuis. ibid.

fundo vendito aliquod ius quęſitum non intelligitur ex eo qđ venditor iure facultatis ſibi per vicinū cōceſſæ, vel propter familiaritatem ibat per fundum vicini. C.26.G.1.nu.5

fundo vendito cum ſuis finibus venit etiam domus intra dictos fines conſtructa.C.26.G.2.nu.4

fundo vendito cum oībus, & ſingulis. quæ habet in ſe, ſuper, ſuprà,intrà ſeu infrà ſe integrè, numquid veniāt adiacentia mobilia, & alia quæ veniunt ad inſtructionem prædij. C.26.g.7.nu.2

fundo vendito cum clauſula,integro ſtatu,comprehenduntur etiam inſtrumenta tam fundi,quam patrisfamilias, quibus vtebatur in fundo. C.26.g.7.nu 3

fundo vendito cum clauſula,integro ſtatu, vel cū plenitudine iuris includuntur etiam decimæ & ſimilia. C.26. G.7. nu.4

fundi inſtructus quid ſit.C.26.g.7.nu 8

fundus non cenſetur venditus inſtructus in dubio, niſi expreſsè dictum ſit,vel per verba id importantia.C 26.g.7.nu.10

fundo uendito cum inſtrumentis.& omni iure ſuo comprehēduntur etiam artifices in ipſo exiſtentes.C.26.g.8.nu.3

fundo vendito an veniat decimandi ius. C.26.g.10.nu.4

fundus quid ſit,quidque eius appellatione contineatur. C.26.g.13.num.4

fundo vendito veniunt etiam viæ publicæ, limites,& luci,ſeu nemora,quæ fundum tangunt,ripa fluminis,foueæ,foſſata, aquæductus.C.26.g 13 nu.5

fundo vendito ſterquilinium,ſeu fimus,ſiue lætamen venit, ſi comparatum ſit ſtercorandi agri cauſa, ſecus ſi vendendi. C.26 g.13.nu.6

fundo vendito veniunt etiam ſtramenta, ſeu ſtramen.ſub eodem nu.6

fundo vendito veniunt pali exempti ex vinea,& monte, ut iterum collocentur,ſed qui parati ſunt,vt collocentur non veniunt.ibidem.

fundo uendito ueniunt fructus extantes, ſiue maturi ſint ſiue non.C.26.G.13.nu.7

fundo locato vendito an penſiones debeantur emptori.C.26.G.13.nu.2.& 9

fundo vendito non veniunt blada,ſeu ſegetes inciſæ, vel alia à ſolo ſeparata.C.26.G.13.nu.10

fundo vendito non veniunt arbores inciſæ, vel deiectæ. C.26.G.13.nu.11

fundo vendito,ſi venditor reſeruauit ſibi omnes fructus,comprehenditur etiam arundo, & ſilua cædua.d.nu.11.in fine.

fundo vendito non ueniunt vaſa vinaria,dolia, & torcularia, etiam ſi ædificio cohæreant.C.26.G.13.nu.12

fundo vendito venit caldarium aptum ad coquendum vinum ſi ſit muratum.d.nu.12

Sed declara, & intellige, vt per Auctorem ibidem.

fundo vendito non veniunt boues,aſini,pecudes,pulli,vel alia animalia in fundo exiſtentia.C.26.G.13 nu.13

fundo vendito veniunt columbi, & alia animalia perpetuò manſura,& cuniculi.C.26.G.13 nu.14

fundo vendito an & quando veniant, & comprehenſi intelligantur piſces.C.26.G.13.nu.15

fundo vendito non veniunt vinum,& alij fructus percepti.C.26.G.13.nu.16

fundo vēdito,ligna quæ erant ad fundum parata, non veniunt C.26.G 13.nu.17

fundi inſtrumenta,granaria. & domus exemptibilis ſolo non affixa non ueniunt in venditione domus.Clauſ.26.Gloſ.13.num.19

fundo vendito non veniunt inſtrumenta emptionalia in ſua vendi-

Digitized by Google

I N D E X.

venditoris, & ſimilia. C.16.g.13. numero 56

fundum obligare cenſetur, qui mutuò accipit pecuniam, vel legat ſuper illo. C.42.g.5.nu.2

¶Fur quidam fuit ſuſpenſus cum clauſula, ſaluo iure ſuo. C. 14.g.2.nu.3.in fine.

¶Furioſus non poteſt eſſe teſtis in teſtamento. C.2.g.2.numero 28

limita tamen in caſu quo haberet dilucida interualla. d. numero 28

furioſus conſanguineus non impedit quin mulier abſque eius conſenſu liberè contrahere poſſit, tutius tamen eſt alios ſubrogare, ſi extant, vel decretum iudicis adhibere. C.7.g.15. nu.2.in fine.

furioſus, vel mentecaptus pœnis l.ſi quis maior. non ligatur. Rep.nu.212.& 214

etiam ſi iuraſſet furioſus, vel contraxiſſet tempore dilucidi interualli. Rep.nu.215

¶Furnus deducitur a furuo, id eſt nigro colore, propter fuliginem, vel obſcuritatem. C.20.g.14.nu.1

furnus, & clibanus differunt aduerſus Alciatum. C.20. G.14. numero 2

furnus ruralis eſt prædium ruſticum. C.20.G.14.nu.3

G

¶ GAbella vnica debetur ſi venditio ſit facta vnico precio de pluribus rebus, ſecus ſi pluribus precijs, ſtante ſtatuto, quod certum quid ſoluatur pro gabella cuiuſcumque contractus. C.30.G.6.nu.18

gabella non ſoluta ſi ſunt plures venditiones ratione plurium precionũ, & pro aliquibus ſit ſoluta gabella pro aliquibus non, omnes non annullabuntur. C.30.G.6.nu.19

gabella ſolui debet per emptores ſi venditio facta ſit cũ hoc, quod venditori ſoluatur precium liberum, exemptum, francum, & nitidum. C.30.G.10.nu.4

gabella quodnam vocabulum ſit, & quid importet. C.30.G. 11.nu.1

gabella a quo ſit ſoluenda ſi non ſit expreſſum in contractu. C.30.G.12.nu.1

gabella ſolui debet per hæredem grauatum a teſtatore emere poſſeſſionem, & tradere loco pio. ſub eodem.nu.1

gabella ſi ſolui debet, ita mandante ſtatuto, de precio quo fuerit res vendita, quomodo id intelligendum veniat. C.30.G. 12.nu.2

gabella ſi ſolui debet de venditione, an etiam de promiſſione de vendendo ſit ſoluenda. C.30.G.12.nu.3

gabella non ſoluitur de ceſſione, quæ ſit per procuratorem domino, cuius nomine emit. C.30.G.12.nu.4

gabella non ſoluitur pro renunciatione, quam facit vxor venditoris iuribus ſuis, quæ habet in re vendita. dicto numero 4

gabella non ſoluitur pro ſtipulatione pœnali, quæ eſt acceſſoria ad contractum venditionis. ibidem. in fine.

gabella vnica debetur ſi vnus contractus in alium transfunditur. C.30.G.12.nu.5

gabella ſi eſt ſoluenda de quolibet inſtrumento an debeatur pro refectione inſtrumenti. C.30.G.12.nu.6

gabella numquid ſolui debeat per hæredem vendentem ex mandato teſtatoris rem aliquam alicui. C.30. G.12. ſub d. num.6

gabella vnica debetur ſi vẽditio alicui facta ſit, a quo vicinus, vel proximior, qui habet ius retrahẽdi ex forma ſtatuti, vel de conſuetudine eam auocat. d.nu.6.in fine.

gabella quo in loco ſit ſoluenda ſi in uno loco res vendita ſit, & in alio factus contractus. C.30.G.12.nu.7

gabella in territorio vbi res in dotem data reperitur non eſt ſoluenda per maritum qui extra territorium vxorem accepit, matrimonium conſumauit, & gabellam ſoluit. d.numero 7

gabellarum ſtatutum numquid liget forenſes. ibidem.

gabella eſt onus conſecutiuum contractus. ibidem.

gabellæ ſoluendæ cauſa locus, in quo eſt deſtinata ſolutio attenditur, non vbi eſt facta promiſſio. ſub eodem nu 7

gabella ibi ſoluenda vbi fuit facta traditio, non vbi factus contractus. d.nu.7.in fine.

gabella contractus conditionalis, ſi in uno loco ſit celebratus contractus, & in alio purificata conditio, vbi ſit ſoluenda. Clauſ. 30. Gloſſ. 12. numero 8

gabella debetur in loco contractus licet alibi celebretur inſtrumentum. d.nu.8

declara tamen ut per Auctorem. ibidem.

gabella an debeatur tempore contractus, an verò ſubſecutæ ratificationis. d.nu.8.in fine.

gabella numquid debeatur, & quando contractu reſciſſo, & annullato, vide ſatis latam diſtinctionem. Clauſ.30. Gloſſ. 12.nu.9

gabella ſoluta pro re vitioſa, & morboſa reſtitui debet emptori agenti redhibitoria non per fiſcum, ſeu publicanum, ſed per uenditorem. d.nu.9

gabella debetur de venditione facta rei reſtitutioni ſubiectæ. d.num.9

gabella non eſt ſoluenda de contractu nullo, & inualido. d.nu. 9.in fine.

gabella ſi eſt ſoluenda ex mandato ſtatuti de quolibet contractu intelligitur de valido. C.30.G.12.nu.10

gabella non debetur pro nominatione quando ſit in executionem emptionis factæ pro perſona nominanda. C.30.G.12. num.11

gabella non debetur de ſecundo contractu regulariter, qui eſt potius impletio primi, quam nouus contractus. dicto numero 12

gabella vnica debetur ex duobus contractibus ad vnum tamen finem tendentibus. ibidem.

gabella an debeatur ſi in nominatione ſit alteratus contractus ab emptore pro perſona nominanda. ibidem.

gabella debetur pro bonis in ſolutum acceptis quando fuit facta promiſſio creditori ſoluendi certam quantitatem pecuniarum infra certam terminum itaquod eo non ſoluente poſſit creditor in ſolutum accipere de bonis ipſius debitoria licet de tali contractu promiſſionis gabella etiam fuerit ſoluta. d.nu.11

gabella noua debetur pro libello in ſubſtantialibus reformato. d.nu.11.in fine.

gabella debetur regulariter etiã de rebus emptis a Principe, ciuitate, vel ſimilibus. C.30.G.12.nu.12

gabellæ immunitate alicui conceſſa Princeps tenetur id reſarcire conductoribus gabellarum. C.30.G.12.nu.13

gabella ſi eſt ſoluenda vigore ſtatuti pro venditione an vendicet ſibi locum in permutatione. C.30. G.13.nu.1

gabella ſi ſolui debet vigore ſtatuti id præcipientis pro quolibet contractu intelligi debet de quolibet contractu dominij translatiuo. C.30.G.13.nu.8

gabella non eſt ſoluenda pro contractu diuiſionis. C.30.g.13. numero 9

gabella eſt ſoluenda etiam ſi contractus ſit celebratus inter patrem & filium dummodo ſit oneroſus non lucratiuus. C. 30.G.13.nu.10

gabella. Pactum de ſoluenda gabella eſt ſeruandum inter partes. C.30.G.14.nu.1

gabella pro qua parte ſit ſoluẽda ſi non ſunt ſatis clara verba ex quantitate precij pro re vendita conuenti. d.nu.1

gabella non ſoluta per eum, qui ex pacto debebat ſoluere ſtatuto diſponente quod infra octo dies debeat ſolui numquid alteri, qui ſoluere non tenebatur vigore eiuſdem pacti hoc nocebit. ibidem.

gabella ſoluta ex parte unius non autem ex parte alterius contractus valebit pro parte ſoluentis. ſub eodem nu.1

gabella a nemine ſoluta is, qui tractat de damno uitando poterit excipere, ſeu replicare contra agentem, vel excipientem de nullitate. d.nu.1

gabella non ſoluta an contractus ipſo iure, vel per exceptionem intelligatur annullatus remiſſiuè. ſub d.nu.1

gabellam non ſoluens ſi audiri non debet per ſtatutum ita mãdans id intelligi debet tam in Eccleſiaſtico, quam in ſæculari foro. d.nu.1.in fine.

gabellam ſolutam nec ne fuiſſe ex inſpectione librorum ipſius gabellæ probatur. C.30.G.14.nu.2

gabella integrè eſt ſoluenda ita, ut non deſit etiam denarius. C.30.G.14.nu.3

gabellæ ſolutio facta per cõtrahentes, vel aliquem ex eis, licet de illa conſtet in libris gabellarum non probat venditionẽ & hoc quo ad præiudicium tertij, vel etiam contrahentis, qui non interfuit tali ſcripturæ. C.30.G.14.nu.4

gabella eſt res odioſa, & in dubio contra illam interpreta-

d a tio ſu-

Digitized by Google

tio ſumi debet. Clauſ.30. Gloſſ. 14 numero 5
gabellam fraudantium pœna cui applicanda. Rep.nu. 775
¶Gabellarij. vide in verbo, Publicani.
¶Gallus vēditus eſt, in cuius corpore repertus eſt annulus, hic annulus non venit in venditione. Clauſ.26. Gloſ.13. ſub numero 54
¶Geminatio verborum maiorem oſtendit deliberationem. C.4.g.2. ſub nu.1
geminatio magis deliberatam voluntatem oſtendit. Rep. numero 260
geminatio etiam facta in uno inſtanti declarat animum. Rep. nu.261. & 600
geminatus actus ſimultaneus habetur pro vno. Rep.nu.596
Declara tamen vt in d. Rep.nu.600
geminata confeſſio non dicitur facta vno inſtāti. Rep.nu.597
geminati conſenſus, & actus vim habet iuramentum. Rep.numero 578
Declata vt in d. Rep.nu.596
geminatum pactum parit actionem. Rep.nu.579
Ratio autem aſſignatur vt in d. Rep.nu.596
¶Generale verbum comprehendit etiam inhabiles. C.4.g.30. num.3
¶Generalis ſermo loquentis perſonam non includit. C.10.G.16. ſub nu.4 C.15.g.1.nu.6. C.27.g.18. ſub nu.1
generalis liberatio extenditur ad omnia ſi dicatur quod ad incognita debeat extendi. C.21.g.13.nu.2
¶Genitiuus importat propriè dominium. C.19.g.2.nu.1
genitiuus aliquando importat poſſeſſionem, & alia. d.nu.1
¶Genus diuerſimodè accipitur, ſicut etiam ſpecies. C.41.g.3. ſub nu.2
genus an reſtringatur per ſpeciem appoſita disiunctiue. Rep. nu.251.253. & 256
generis appellatione an veniant maritus, & affines remiſſiuè. C.7.g.12.nu.5. in fine.
¶Gerundium probat factum vt ſi notarius dicat, dando, & numerando, probabitur ſolutio. C.31.g.5.nu.3
gerundium factum importat. Rep.nu 340
¶Gimnaſiorum bidelli poſſunt appellari epiſcopi. C.21.g.8. numero 5
¶Glans, quæ ceciderat vendita ſilua nō venit in vēditione niſi omnes fructus ſiluæ eſſent venditi. C.26.g.13. ſub nu.11
¶Gloſſa in l. generali. C. de tabul. lib.11. in aliquibus nec rectè, nec perfectè loquitur. in procem. tractatu, numero 2. in fine.
gloſſæ auctoritati ſimpliciter non eſt ſtandum in procem. tractat. ſub nu.5
gloſſæ opinio reiecta circa dictionem. Labrum. C.26.g.13. ſub nu.18
gloſſæ opinio reiecta circa dictionem Tectorium. C.26.g.13. ſub nu.20
gloſſæ opinio reiecta circa dictionem Epiſtomia. C.26.g.13. num.23
gloſſæ opinio reiecta circa dictionem Sigilla. C.26.g.13. numero 25
gloſſæ opinio reiecta circa dictionem. Specularia. C.26.g.13. num.29
gloſſæ opinio circa declarationem l.vn. C. de arg. prec. quod theſaur. infer. lib.10. reiecta. C.30.g.7. ſub nu.33
gloſſæ ſententia reprobata. C.41.g.3.nu.4
gloſſæ auctoritas omnem aliam antecellit. Rep.nu.127
¶Gradus mentio ſi fiat poſt vocem attinentes, tunc maritus et affines non veniunt ſub ipſorum attinentium appellatione puta quia dictum eſt de attinentibus vſque in quartum gradum. C.7.g.12. ſub nu.5. ad fin.
¶Granaria numquid veniant ſub domus venditione diſtinguitur. C.19.g.6.nu.4
granaria non veniunt in domus venditiones. Clauſ.26. Gloſſ. 13.nu.39
¶Graticulæ. Si ad graticulas monialium ſit confectum inſtrumentum poterit ſcribi à notario tamquam confectum in monaſterio. C.2.g.1.nu.7
graticulæ. Si ad graticulas carceris ſit celebratum inſtrumentum poterit dici celebratum in carcere. d.nu.7. in fine.
¶Guidonis Papæ deciſio.492. declaratur. C.30 g.9.nu.16

H

¶ HAbere verbum eſt generale. C.26.g.4.nu.2
habere verbum comprehendit tam dominium, quam poſſeſſionem, & de facto detentionem. C.28.g.4. numero 3
habere verbum generale eſt, & quid importet. C.35.g.3.nu.1
habuit, & recepit verba in inſtrumēto appoſita numquid probent realem ſolutionem. C.31.g.5.nu.2
habuit, & recepit verba in inſtrumento appoſita probant numerationem, & ſolutionem. C.34.g.5.nu.2
habui, & recepi in chirographo, & ſic in priuata ſcriptura appoſita non probant numerationem. C.34.g.5.nu.3
Etiam ſi diceretur habui, & recepi ad præſentiam talium teſtium ſecundum Saliceum, & malè ſub d.nu.3
habuiſſe & recepiſſe verba licet appoſuerit notarius adiectis etiam in præſentia ipſius, & teſtium, cū tamen actualis numeratio non interuenerit, excuſatur nihilominus à falſo, ſecus tamen ſi numeratam pecuniam fuiſſe ſcripſiſſet. C.34.g.6.nu.6
habuit & recepit verba à notario prolata actualem probāt numerationem ſi adiectum ſit coram me notario & teſtibus. C.34.g.8.nu.1
hæc tamen verborum conceptio vſurpari etiam poteſt & verè licet numeratio non interuenit, ſed pecunia fuit præſens. C.34.g.8.nu.2
habuiſſe, & recepiſſe poteſt ſcribere notarius creditorem, de cuius voluntate pecunia fuit alteri numerata. C.34.g.9. numero 2
¶Habilitatio ei, qui iam periurium incurrit concedi non poteſt. Rep.nu.398
habilitatio à iuramento partis citationem non exigit. Rep.nu numero 399
Cum de præiudicio partis non agatur. Rep.nu.401
De veritate autem vide d. Rep.nu.402. & 403
habilitationem impetrans ab epiſcopo an pœnas. l. ſi quis maior incurrat ante, quam ſit cognitum an licite contrauenire poſſit. Rep.nu.397. & poſt nu.404
habilitationem concedentes epiſcopi, & vicarij ſine partis citatione grauiter errant. Rep.nu.404
¶Habitare quis non dicitur qui habet recedendi animum. C.3.g.1. ſub nu.12
¶Habitatio patris præſumitur & filij habitatio. C.18.g.3.n.2
habitatio aliquando accipitur pro iure habitandi, quod competit domino in rebus ſuis. C.20.g.10.nu.3
¶Habitator quis dicitur vbi larem, rerumque, ac fortunarum ſuarum ſummam conſtituit; vnde rurſus non ſit receſſurus. C.3.g.1.nu.12
habitator quis dicitur vbi habet familiam, & vxorem, licet ipſe ſit abſens, & vbi habitat maiore anni parte d.nu.12
habitator non præſumitur oriundus inde vbi habitat niſi probetur. d.nu.12 in fin.
habitator, & incola eſt ſuppoſitus ciuitati in qua habitat, & tenetur ibi ſoluere collectas. C.18.g.3.nu.1
habitatores, non ſaxa, conſtituunt ciuitatem. C.20.g.24
¶Hæbreus. Inter Hæbreos inuocatio nominis Chriſti fieri nō debet in inſtrumento, ſed nominis Dei eorum. ſecundum Bartol. C.1.g.1.nu.1
Communiter tamen contrarium tenetur. d.nu.1
Hæbræi. Inter Hæbræos inuocatio nominis Chriſti an ſit de ſubſtantia in inſtrumento recitantur opiniones. ibidem.
Hæbræi. Inter Hæbræos ſi conficiatur inſtrumentum omiſſa inuocatione nominis Chriſti in dubio valebit. d.nu.1
Cautela tamen eſt vt notarius inuocet nomen Dei, & ſic patris. ibidem.
Et ita ſeruatur Venetijs, & Romæ. ibidem.
Poteſt etiam inuocari nomen Domini, & ſufficiet. ſub eodem nu.1. in fine.
¶Hæreditas tota, atque integra ſi ex teſtatoris diſpoſitione eſt reſtituenda, Trebellianicæ detractio cenſetur prohibita. C.26.g.7.nu.1. in fine.
hæreditas quid ſit. C.28.g.2. ſub nu.2
¶Hereditatis petitio ſecundum aliquos eſt actio mixta. C.27.g.11.nu.2
¶Hæres, nec pater eius, aut filios etiam emancipatus, nec fratres cum eo in eadem poteſtate exiſtentes non poſſunt eſſe teſtes in teſtamento. C.2.g.2.nu.23
hæredis coniuncti teſtes in teſtamento eſſe nequeunt. C.2.g.2. ſub nu.24
hæredis affines non poſſunt eſſe teſtes in teſtamento. ſub eodem nu.24
hæredum mentio licet facta non fuerit pro illis tamen etiam

contrahens

Digitized by Google

INDEX.

contrahens cenſetur voluiſſe contrahere. C. 12. G. 4. num. 1
ue præſumptio non tollitur niſi per contrariam præſumptionem. ibidem.
hæredum mentio cur apponatur in inſtrumentis obligationum ibidem.
hæredes contrahentium regulariter tenentur, & ſunt obligati niſi contrarium ſit dictum, & licet de ipſis nulla mentio ſit facta. d. nu. 1
hæredes promiſſoris magis ſubijciuntur obligationi, quam hæredes ſtipulatoris. d. nu. 1
hæres nihilominus obligatur licet contrahens obligando ſe appoſuerit taxatiuam pro facto, & dato ſuo tantum. d. nu. 1. in fine.
hæredes. Contra hæredes committi non poterit executio inſtrumenti, in quo dictũ non fuit quod contrahens obligaret hæredes ſtatuto diſponente inſtrumenti executionem committendam eſſe contra debitorem in eo deſcriptum. C. 12. G. 4. nu. 2
Sed contrarium ſenſit Caſtrenſis, & malè. ſub d. nu. 2
hæres debitoris ligatur à ſtatuto diſponente debitorem poſſe capi. ibidem.
Quidquid alij ſenſerint, de quibus ſub d. nu. 2
hæredum bona non obligatur per clauſulam, per ſe, & ſuos hæredes. ibidem.
hęredum bona quomodo obligentur. ibidem. in fine.
hæredum appellatione venit etiam hæres hæredis. C. 12. G. 4. num. 3
Quod procedit etiam in pœnalibus. ibidem.
hæredibus ſuis, & ſibi quis in dubio præſumitur voluiſſe prouidere. C. 17. G 5. nu. 1
hæredum etiam nomine quis emere cenſetur licet ipſorum nulla ſit facta mentio. d. nu. 1
hæredes ſuccedunt etiam in caſibus in quibus regulariter res ad illos non tranſirent, quando appoſita eſt clauſula, pro ſe, & hæredibus, & ideo cautè apponitur. d. nu. 1. in fine.
hæredum mentio in immunitatis conceſſione facta numquid intelligatur de maſculis C. 22. G. 1. ſub nu. 4
hæres licet habeat actiones directas, illas tamen intentare nõ poterit contra debitorem cui legatum eſt creditum per teſtatorem. C. 29. G. 4. ſub nu. 6. verſ. tertio limita.
hæres, qui reſtituit hęreditatem fideicommiſſario non poterit agere contra debitorem hæreditarium, qui conſtituit ſe ipſi hæredi ſoluturum d. nu. 6. verſ. octauo alio caſu.
hæres bannitus ſi fecit ceſſionem ceſſionarius agere poterit, ſi per teſtatorem ſit factum legatum nominis. C. 29. G. 7. ſub nume. 2
hæres debitoris non poteſt capi ad inſtantiam creditoris, niſi eo citato in primis liquidetur eum eſſe debitoris hæredem. C. 29. G. 10. nu. 3
hæres grauatus à teſtatore emere poſſeſſionem, & tradere loco pio gabellam ſoluere tenetur. C. 30. G. 12. ſub nu. 1
hæres vendẽs ex teſtatoris mandato rem aliquam alicui an teneatur ad gabellæ ſolutionem. C. 30. g. 12. ſub nu. 6
hæredes donatarij poſſunt etiam viuo donatore ratificare donationem defuncto factam. C. 33. G. 6. nu. 3
hæres ex delicto defuncti niſi lite cum eo conteſtata non tenetur. Rep. nu. 701
Fallit quando pœna pecuniaria ipſo iure irrogatur, quia non exigitur litis conteſtatio. Rep. nu. 702. 790. & 791
hæres iurantis an pœnis l. ſi quis maior. afficiatur. Rep. numero 784
Diſtinguent in d. Rep. nu. 785. cum ſeqq.
hæres non poteſt eſſe periurus non obſeruando iuramentum defuncti. Rep. nu. 787
hæres virtute iuramenti defuncti non efficitur de foro Eccleſiæ. Rep. nu. 793
hæredis anima iuramento defuncti illaqueari non poteſt. Rep. nu. 794
Nec propterea relaxatione opus eſt. Rep. nu. 795
¶Hæreticus poteſt eſſe teſtis in teſtamento, & alijs actibus extraiudicialibus. C. 2. g. 2. ſub nu. 22
¶Henricus Imperator condemnauit ciuitatem Brixiæ aratio ſubijciendam. Rep. nu. 168
¶Herba eſt, & non arbor, illa, quæ licet radices emiſerit, & terræ alimento vegetetur, eius tamen materia dura non eſt ſed tenera. C. 20. G. 6. nu. 1
¶Hermaphroditus ad hoc vt vel admittatur, vel reprobetur ad teſtimonium attendetur ſexus quo magis incaleſcit. C. 2. G. 2. ſub nu. 16
hermaphroditus numquid poſſit contrahere liberè abſque eo quod ſeruet ſolemnitates à ſtatuto mulieribus præſcriptas. C. 7. G. 19. nu. 14
hermaphroditus non cõſideratur à lege tamquam homo mixtus, ſed tamquam homo, vel fœmina ſecundum quod magis in uno ſexu, quam in alio præualet. d. nu. 14. in fine.
¶Hieronymus Cagnolus. vide in verbo, Cagnolus.
¶Hipotheca, & generalis obligatio inter ſe non differunt. C. 12. G. 2. nu. 4. in fin.
hipotheca vnde dicta. C. 12. G. 2. nu. 5
hipotheca, & pignus idem ſonant, nec differunt vt aliqui putant d. nu. 5
hipotheca differt à perſonali obligatione. ibidem. in fine.
hipotheca & pignus vendi poſſunt à ceſſionario ſicut & poterant à cedente. C. 29. G. 10. nu. 4
¶Hipothecaria actio. vide ſupra in verbo. Actio hipothecaria.
¶Hypernia quid ſint. C. 19. G. 5. nu. 4
¶Hodie ſi quis promiſit, hodie etiam conueniri poterit. C. 33. G. 13. ſub nu. 2
¶Homologo verbum græcum quod ſignificat confirmo, laudo. C. 4. G. 15. nu. 1
homologo non emologo legendum. d. nu. 1
¶Honeſtas mulierem ſeruat, & eſt theſaurus ineſtimabilis, & lilium dans ſuauitatem odoris. C. 7. G. 2. ſub nu. 1
¶Honeſtum omne eſt cõſiderandum, non autem omne quod licet. C. 27. G. 19. ſub nu. 5
¶Honor, iuriſdictio, & ius patronatus, quæ comprehẽduntur in villis, veniunt in venditione ipſarum villarum. C. 20. G. 22. nu. 4
honor appellatur perſonale munus quando dignitati adnectitur. C. 21. G. 8. nu. 4
horam apponere in inſtrumẽto vtile eſt propter prioritatem, & anterioritatem. C. 1. G. 5. nu. 9
horã ſi ignoratur à notario, qui conficit inſtrumentum tempore noctis, debet ſcribi, Actum tali nocte, quæ fuit inter diem talem, & talem. C. 1. G. 5. nu. 10
hora non eſt neceſſario apponenda in inſtr̃o, niſi ratione horæ poſſet naſci dubitatio, ut exemplificatur. C. 1. G. 5. nu. 41.
horæ appoſitio prodeſt ad probandam actus prioritatem. C. 1. G. 5. nu. 42
horæ, & minoris etiam temporis ſpatium, etiam puncti conſideratur in prioritatis materia. ibidem.
hora ad cautelam eſt apponenda, & quare. ibidem.
hora ſi ſit appoſita in uno inſtrumento, & in alio non, horã habens præfertur non habenti, licet eadem die vtrumque ſit confectum. ſub eodem nu. 42
horæ appoſitio nõ prodeſt quãdo alter, qui nititur inſtrumento horam non habenti, poſſidet. C. 1. G. 5. nu. 43
horæ tempus eſt multum in conſideratione. d. nu. 43
horæ appoſitio ſi nõ eſt ſolita apponi reddit ſcripturam ſuſpectam, & facit præſumi dolum. C. 1. G. 5. nu. 44
horę appoſitio multum prodeſt ijs, qui aliquid facere debent intra certum ſpatium temporis, quod finitur certa parte diei d. nu. 44
hora non appoſita per appellantem vltima die probari debet per teſtes appellaſſe ante lapſum decem dierum. C. 1. G. 5. ſub nu. 45
hora apponi debet per appellantem vltima die in ipſo appellationis actu. C. 1. G. 5. nu. 46
hora in qua finitur actus dat nomen ipſi actui. C. 30 G. 3. nu. 4
¶Horrea numquid veniant in venditione domus, diſtinguitur. C. 19. G. 6. nu. 4
horrea accipiuntur pro quocumque, loco ad reponendas merces. d. nu. 4
horreum exiſtens ſub via publica, ſiue fouea grani, ſi illo vel illa dominus vtebatur vna cum domo, venit in venditione domus. C. 19. G. 6. nu. 5
Cætera vide ſupra in verbo, Granaria.
¶Hortus tam dicitur ille, qui vrbanus eſt, & habet plus amœnitatis, quam redditus, quam ille, qui plus redditus, quam amœnitatis, & eſt ruſticus. C. 19. G. 10. ſub nu. 1
hortus ſecundum Grammaticos quid ſit. C. 19. G. 10. nu. 2
hortus dictio an cum aſpiratione, an verò ſine ſcribenda. d. numero 2
hortus an & quando veniat appellatione domus ita, vt cõprehendatur

Digitized by Google

hendatur in eius venditione. Clauſ.19. Gloſſ.10.numero 4
hortus ad hoc ut ueniat in vēditione domus an copulatiuè cō currere debeat, & quod fuerit emptus ad uſum domus, & quod ad eum habeatur aditus per domum. Clauſ.19.Gloſ. 10.nu.5
hortus inter domos communes exiſtens ſi diuidantur domus cui applicandus.C.19.G.10.nu.6
horti ſolius vicinitas ſtante retrahendi conſuetudine retrahendi domum venditam horto duntaxat cohęrentem facultatem præſtat.C.19.G.10.nu.8
Alij tamen diſſenſerūt quos concordat Auctor d.nu 8. in fine.
hort vineari qui.C.20 g.5.nu.1.ad fin.
¶Hoſpitandi munus eſt patrimoniale. C.21.g.7.nu.3
hoſpitandi milites munus non excuſatur per generalem immunitatis conceſſionem.C.21.g.16.nu.2. in fine.
¶Hoſpitium, ſiue diuerſorium, quod nos tabernam vocamus appellatur aliquando ſub ſtabuli nomine.C.19 g.9.nu.1

I

¶ IActura largo modo accipitur pro omni damno Rep. nu. 806
iactura ſtrictè accipiendo differt à damno. Rep.nu.808.& 809
¶Iamdudum, dictio, ſecundū Grammaticos tria tēpora continet, ſed propriè continet tempus præteritum. C.3.g.1.nu.4
¶Ianus fuit primus pecuniæ ſignator ſecundum aliquos. C. 30.G.7.ſub nu.15
¶Idem dicitur illud cuius vna eſt ſubſtantia. Clauſ.21.Gloſſ. 14.nu.8
¶Id eſt, dictio, eſt declaratiua, & reſtrictiua. Clauſ.21.Gl.23. num.3
id eſt, dictio, idem importat quod ſcilicet, & videlicet. C.38.g. 3.num.3
¶Ignorantia tollitur & error virtute clauſulæ, Animo deliberato.C.11.G.3.ſub nu.1
ignorantia, neſcientia, error, & titubatio quomodo inter ſe differant.C.11.g.4.nu.1
ignorantia tamquam peſtis eſt abijcienda.C.11.g.4.ſub d.numero 1
ignorantia eſt duplex, vel iuris, vel facti. C.11.g.4.nu.2
ignorantia iuris non excuſat.d.nu.2
ignorantia magis præſumitur in muliere, & minore.C.13.g. 4.ſub nu.3
ignorantia iuris poſitiui ruſticos excuſat. Repetitio, numero 127
Quod declara ut in d.Rep.nu.121
¶Ignorans. Non omnis ignorans eſt à pœna immunis. C.11. G.4.nu.1.in fine.
ignorans ius & leges in lata culpa præſumitur, & aliquando in dolo.C.11.g.4.nu.2.in fine.
¶Illicitè quid fieri dicatur.C.17.g.19.nu.5
¶Illuſtris vir promittens ſiſtere iuratus in iudicio ſi negligat an pœnas l.ſi quis maior.incurrat.Rep.nu.565
¶Imbreuiatura. vide in verbo, Notarius.
¶Immobilium, mobiliumque bonorū obligatio iura & actiones non comprehendit.C.12.g.2.ſub nu.3
immobilis uel tamquā immobilis iudicatur res mobilis, quæ cohæret immobili.C.19 G.3.nu.7
immobiles res venditæ determinari debent per latera, ſeu confinia, & qualitates, & quantitates.C.19.g.14.nu.1
immobilium obligatio, ſeu diſpoſitio aliqua non comprehendit actiones.C.27.g.6.nu.2.in fine.
immobiles res veniunt ſub appellatione pecuniæ. C.41.g.5. ſub nu.1
immobilium appellatione an veniant annui redditus. C.42. g.3.nu.3
¶Immunes & exempti non cōprehenduntur in generali banno, vel commiſſione Principis C.23.g 17.nu 4
immunes qui precio, & per viam contractus immunitatem acquiſiuerunt intelliguntur excepti etiam ſi de exemptis ſimpliciter mentio facta eſſet.C.21 g.17.nu.5
immunis ſi deſcribatur pro re immuni, & exempta ad æſtimū infra decem dies à die ſcientiæ debet appellari à tali deſcriptione.C.21.g.21.nu.3
immunem rem numquid manutenere teneatur venditor, qui eam pro tali uendidit habita relatione ad inſtrumentum, quod non reperitur.C.21.g.16.nu.1
immunem, vel tamquam immunem, & liberam ab oneribus rem numquid poſſit venditor alienare, & an valeat talis alienatio.Clauſ.21.Gloſſ.18.numero 1
immunis non facit gaudere nō immunem ſocium priuilegijs immunitatis.C.21.g.1.ſub nu.6
¶Immunitas deducitur à muneribus, quæ alicui eſſent imponenda.C.21.g.2.nu.1
immunitas quid, & vnde dicta.d.nu.1
immunitatis conceſſio facta alicui pro ſe, & heredibus, & ſucceſſoribus non comprehendit ſingularem ſucceſſorem. C. 21.g.4.nu.4
Niſi ſit dictum pro quibuſcumque ſucceſſoribus. ſub eodem num.4
immunitatis priuilegium ad hoc vt ſit plenum qualiter concipiendum.C.21.g.6.nu.2
immunitate alicui cōceſſa generaliter ab oneribus, vel muneribus, à perſonalibus ſolū non etiam realibus videtur conceſſa.C.21.g.7.nu.13
immunitas ex quibus præſumatur realis, & qualiter ſit concipienda, ut ſit realis.C.21.G.7.nu.14
immunitas ab oneribus realibus, & perſonalibus non excuſat ab oneribus, quæ poſſunt leuiter, & breuiter expediri.C.21. g.7.nu.15
immunitas à muneribus ordinarijs in dubio cenſetur conceſſa non ab extraordinarijs.C.21.g.10.nu.2
Sunt tamen expreſsè nominàda ipſa ordinaria munera in priuilegio.d.nu.2
immunitas cōceſſa per verba generalia, ſpecialia, vel ſingularia comprehendit munera ordinaria. C.21. g.10.nu.3
immunitas cōceſſa ab angarijs, & parangarijs importat ut quis grauari non poſſit in perſona, neque in plauſtris, neque in cæteris ſimilibus.C.21.g.11.nu.4
immunitas conceſſa ab oneribus non cōprehendit onera inſolita, quæ propter inſolitam atque improuiſam neceſſitatem augerentur.C.21.G.12.ſub nu.2
Niſi adſit verbum generale, quibuſcumque, ſecundum Rubr. d.nu.2.in fine.
immunitas pleniſſima vt concedatur quibus verbis vti debemus.C.21.g.24.nu.10.ad fin.
immunitas ab oneribus omnibus cōceſſa, quibuſcumque nominibus nuncupentur numquid extendatur ad caſum belli.C.21.g.15.nu.1
immunitas an extendatur ad acquirenda. C.21.g.15.nu.4
immunitatis priuilegium numquid extendatur ad caſum belli, famis, vel peſtis.C.21.g.16.nu.2
immunitas generalis non excuſat à munere hoſpitandi milites.d.nu.2.in fine.
immunitas conceſſa ab omnibus oneribus præterquā ab uno reſpicit tantū & comprehendit ſimilia excepto non autem diuerſa.C.21.g.16 nu.3
immunitas non uidetur ſe extendere ad ea onera, quæ Princeps imponit.C.21.g.17.nu.3
immunitates ex cauſa per Principem, & reuocari, & ſuſpendi poſſunt.d.nu.3
immunitatis priuilegium an extendatur ad laboratores.C.21. g.20.nu.2
immunitas ſi eſt realis trahitur ad colonos, qui debent propterea gaudere tali immunitate, & exemptione.C.21.g.20.numero 3
immunitatis priuilegio non vtentes an & quando cenſeantur ipſi renunciaſſe.C.21.g.21.nu.1
immunitas non conceditur ementi à fiſco, vel Eccleſia. C.21. G.24.nu.1
immunitas an & quando intelligatur tranſire ad ſingularem ſucceſſorem.C.21.G.24.nu.1.in fine.
immunitas per Principem, vel per cōmunitatem, aut vniuerſitatem numquid concedi poſſit in præiudicium aliorum. C.21.g.24.nu.2
immunitatis conceſſio eſt donatio.C.21.G.24.ſub nu.3
immunitas propter felloniam, & rebellionem amittitur.d.numero 3
immunitas ſuſpenditur in caſo arduæ neceſſitatis belli & ſimilium.ibidem.
immunitas numquid & quomodo per vniuerſitatem, vel cōmunitatem concedi poſſit. C.21 g.24.nu.4
immunitas per uniuerſitatem conceſſa a Principe cōfirmata, vel quæ tranſiuit in contractum reuocari non poteſt. C.21. g.24.nu.5
immunitatis cauſa ceſſante ceſſat & ipſum priuilegium.Clau

Digitized by Google

INDEX.

ſula 21. Gloſſ. 24. numero ſeptimo.

immunitas tranſit in ſingularem ſucceſſorē ſi ſit conceſſa pro hæredibus, & ſucceſſoribus. C. 21. G. 25. ſub nu. 1

Quod intellige, & declara vt in d. C. 21. d. G. 25. nu. 2

immunitas conceſſa intelligitur perpetua. Clauſ. 22. Gloſſ. 1. ſub nu. 2

immunitas alicui conceſſa pro perſona, & rebus in forma valida an & quando extendatur ad bona etiam acquirenda. C. 22. G. 1. nu. 3

immunitas conceſſa alicui, & ſuis poſteris numqoid porrigatur ad deſcendentes ex fœminis. C. 22. G. 1. nu. 4

Et qoid ſi eſt cōceſſa pro hæredibus an intelligatur de maſculis. ſub d. nu. 4

immunitas à collectis quo tēpore acquiratur, vt cēſeatur præſcriptum huiuſmodi obligationi. C. 22. G. 1. nu. 5

immunitas alicui tā pro perſona, quam pro bonis ſuis conceſſa numquid extēdatur ita, vt illa gaudere poſſint fratres ipſius immunis ſocij omnium bonorum. Clauſ. 22. Gloſ. 1. numero 6

immunitate gabellæ alicui conceſſa Princeps tenetur id reſarcire conductoribus gabellarum, ſiue publicanis. Clauſ. 3 n. Gloſſ. 12. nu. 13

¶Imperatoris, Papæ, vel Regis nomen ſecūdum loci qualitatem, in quo fit inſtrumentum, eſt in inſtrumento apponendum. in procem. tract. nu. 9

Et eſt de ſubſtantia ſecundum communem opinionem. ſub eodem nu. 9

Imperatoris ſiue Papę nominis omiſſio vitiat inſtrumentum. d. nu. 9

Valet tamen conſuetudo in contrarium. ibidem.

Et ſi aliter teneretur corruerent multa inſtrumenta. ibidem.

Imperator diſpenſare non poteſt ut exemplo credatur. C. 5. g. 4. ſub nu. 1

Imperator propriè dicitur Princeps. C. 31. G. 17. nu. 2

Imperator. Per Imperatoris ſalutem, vel Papæ dicitur iurare, qui per ſalutem Principis iurat. ſub d. nu. 2

Imperator, & Papa parificantur. Rep. nu. 842

Imperator vice Dei fungitur, & licet ſit ordinarius oīum, tamen eſt legatus ſiue proconſul Dei. Rep. nu. 835

Imperator mouetur nutu Dei ad ſtatuendum. Rep. nu. 834

Imperator eſt dominus mundi. Rep. nu. 828

Imperator eſt dominus ordinarius locorum ſibi ſubiectorum. Rep. nu. 829

Imperator habet iuſtum Imperium ſuper omnes nationes. Rep. nu. 830

Imperator eſt ſummus ſuperior. Rep. nu. 831

Quod declara vt in d. Rep. nu. 832

Imperator vicarius eſt à Deo conſtitutus, & dominator in terris. Rep. nu. 833

Imperatoris poteſtas à Deo eſt. Rep. nu. 839

Imperatoris ſuprema poteſtas, vel aduerſus ipſam præſcribi non poteſt, quin ipſum habeant in dominum. Repet. numero 840

Imperatoris dignitas per Papam ſupprimi non poteſt. Repet. nu. 841

Imperator. Ab Imperatore fluunt omnes dignitates regales tamquam à fonte Rep. nu. 837

Imperator numquam fuit in pacifica poſſeſſione totius mundi. Rep. nu. 822

¶Imperitia notariorum mūdum deſtruit. in procem. tract. ſub num. 1. ad fin.

Imperitia notariorum in magno ponit diſcrimine bonorum virorum conſcientias. ibidem.

Imperitia loquentium, & fictio veritatem obumbrare non poteſt. C. 35. G. 11. nu. 7

¶Imperium merum tamquā adiacens, & cohærens & iuriſdictio venit in venditione, vel conceſſione caſtri. C. 26. G. 13. num. 3

¶Impetrans reſcriptū an ex ſola impetratione pœnas. l. ſi quis maior incurrat. Rep. nu. 369. 370. & 373

¶Impetrator reſcriptum impetratum præſentare non cogitur. Rep. nu. 374

¶Impetu vno plura facta habentur pro uno. Rep. nu. 599

¶Improbare cenſetur is, qui contractum eius nomine factum habita ipſius ſcientia non approbat, ſi tamen de eius præiudicio agitur, ſecus autem ſi de vtilitate. C. 41. G. 13. nu. 1

Limita tamen vt per Auctorem. ibidem.

¶Impubes non poteſt eſſe teſtis in teſtamēto. C. 2. G. 3. nu. 17

Declara tamen pulchrè vt per Auctorem. ibidem.

¶Impotens ad ſoluendum an ſit periurus. Rep. nu. 52

¶Impropriè verba accipiuntur, quando non poſſunt propriè accipi. Rep. nu. 607

¶Impulſiua ratio non finalis ſi ceſſat non ceſſat diſpoſitio. Repet. nu. 592

impulſiua ratio ſi militat, & non finalis, non militat diſpoſitio. Rep. nu. 593

¶In, dictio, diuerſimodè accepta in iure. C. 26. G. 4. nu. 4

in, dictio, quid importet. C. 27. G. 14. nu. 1

¶Inæqualitas non admittitur in contractibus. Rep. nu. 756

Quod limita ut in d. Rep. nu. 763

¶Incantus. vide in verbo, Subhaſtatio.

¶Incerta res reſpectu loci, & reſpectu quotæ poſſideri non poteſt. C. 20 G. 30. nu. 2

incertæ rei uenditio dici non poteſt quando dictum eſt in qua parte debeat pars vendita aſſignari puta ab oriente, vel occidente. C. 20. G. 30. nu. 3

incertæ rei venditio perficitur reali, & actuali traditione interueniente. C. 20. G. 30. nu. 6

¶Incile, riuus, ſeu canale, vel aquæductus manufactus eſt locus priuatus, & venit, & accedit emptioni. C. 20. G. 27. nu. 4

¶Incola eſt ſuppoſitus ciuitati, in qua habitat, & tenetur ibi ſoluere collectas. C. 18. G. 3. nu. 1

¶Incognita ſi comprehēſa etiam ſint in generali liberatione, tunc liberatio ad omnia extenditur. Clauſ. 21. Gloſſ. 13. numero 2

incognita comprehenduntur in tranſactione, quando eſt dictum C. 21. G. 13. nu. 3

¶Incorporalia per ceſſionem transferuntur, ſicut corporalia per traditionem. C. 27. G. 4. ſub nu. 2

incorporalia veniūt pecuniæ appellatione. C. 41. G. 5. ſub n. 1

¶Incremētum alluuionis, uel diminutio cuius lucro, vel damno cedat. C. 20. G. 28. nu. 4

¶Inculcatio verborum toleratur ad dubitationem tollendam. C. 34. G. 2. nu. 2

inculcatio verborum in contractibus, & inſtrumentis non reprobatur. C. 34. G. 2. nu. 3

¶Indebitum id reputatur ſi in inſtrumento ad quod fuit facta relatio aliter conſtet, quam aſſereretur ut fieret ſolutio, & ideo ſi ſolutum ſit repetitur. C. 34. G. 13. nu. 1

indebitum ſoluiſſe dicitur is qui ſibi facta acceptilatione nihilominus poſtea ſoluit, & ideo repetere poterit. C. 35. G. 10. num. 16

¶Indemnem emptorem conſeruare promittens ratione promiſſæ, ac venditæ exemptionis an teneatur, & ſic an valeat promiſſio. C. 21. G. 29. nu. 1

indemnem conſeruare promittens iudicium in ſe ſuſcipere tenetur, & eum defendere, & tenetur ad ſortem, & ad vſuras, damna, & intereſſe. C. 21. G. 29. nu. 2

indemnem conſeruare ita intelligitur, ut nullum damnum patiatur is cui ſit promiſſio. C. 43. G. 2. nu. 1

indemnem conſeruare promittens eſt ſtatim obligatus licet exactio ſuſpendatur. d. nu. 1

indemnem conſeruare obligatus ad quæ teneatur. ſub d. nu. 1

Vide alia ad materiam in verbo, Fideiuſſor.

¶Indicia. Indicijs aliquando, & præſumptionibus lex eſt contenta. C. 1. G. 4. nu. 4

¶Indictio in quolibet inſtrumento eſt apponenda. in procem. tract. nu. 7

Et eſt communis. ibidem.

Et iure municipali Ferrariæ cautum. ibidem.

indictionis omiſſio, ſi conſuetudo ſit, quod non apponatur nō vitiat inſtrumentum. in procem. tract. ſub nu. 9

indictio aliquādo capitum pro munere, ſeu onere ſubditis per Principem indicto ut plurimum certam quantitatem non complectens. C. 1. G. 4. nu. 1

indictio capitur pro ſpatio trium luſtrorum. ibidem.

indictiones hoc eſt munera ſingulis quinquennius per ſpatiū trium quinquenniorum exigebantur primo luſtro ferrum, ſecundo argentum, tertio aurum. d. nu. 1

indictio finitur finitis quinque luſtris, & de nouo incipit. ibidem.

indictio hodiernis temporibus ita reperitur, ſi per quindenarium numerum anni domini diuidantur addendo tres annos. ibidem.

INDEX.

indictio tertia erat quando natus eſt Chriſtus. ibidem.

indictio eſt mutanda cum anno tempore illo quo mutatur annus, vt cum alijs mutantibus concordet. d. numero primo, in fine.

indictio erroneè vel corrupte appoſita, vt pote quia nõ conuenit annus Domini, non vitiat instrumentum, dummodo certum tempus celebrati contractus deprehendi poſſit, & ut latius per Auctorem. C. 1. G. 4. nu. 2

indictio ab omnibus neſcitur computari, & ideo facilius quis creditur erraſſe circa indictionem, quam circa annos Domini, qui ab omnibus noſcuntur. d. nu. 2

indictioni apponendæ ſpatium à notario dimiſſum non inualidat instrumentum. ibidem.

indictio corruptè, vel erroneè appoſita vitiat instrumentum quando de annis non conſtat. ſub d. nu. 2

indictio per errorem, & perperà appoſita poſt redditum parti instrumentum corrigi non poteſt à notario niſi accedat iudicis auctoritas. d. nu. 2

Crebrior tamen, & verior opinio eſt in contrarium. ibidem.

indictio poteſt omitti in instrumento ex conſuetudine. d. numero 2

Et talis cõſuetudo probatur oſtenſis pluribus instrumentis ſine indictione. ibidem. in fine.

indictio de conſuetudine in pluribus locis vltra montes non ſolet apponi. C. 1. G. 4 nu. 6

indictio appoſita in principio vnius libri, ſeu quaterni instrumentorum cenſetur repetita in omnibus instrumentis in eodem libro deſcriptis, ſi liber eſt vnius, & eiuſdem anni. C. 1. G. 4. nu. 9

indictio non cenſetur repetita in alijs instrumentis factis alio loco ubi annus alio tempore inchoatur, vt ſi primum instrumentum Peruſij vbi à natiuitate, cætera Senis ubi ab incarnatione anni computantur celebrata ſint. C. 1. G. 4. numero 10

indictio. Notarij appoſito milleſimo, & indictione in principio protocolli, ſeu libri ſcedarũ, in cæteris ſequentibus debent repetere, eiſdem milleſimo, & indictione. d. nu. 10

indictione ex toto omiſſa ſi eſt viuus notarius, instrumentum non valet, ſi eſt mortuus facit ſemiplenam probationem. C. 1. g. 4. nu. 11

indictione omiſſa instrumentum perfici poteſt viuente notario cum iudicis auctoritate. d. nu. 11

¶Indigentia hominum ceſſante, ceſſarent & ipſorum commercia. C. 30. G. 7. nu. 1

¶Indiuiduum quid ſit. C. 21. G. 14. nu. 2

¶Inducta ad fauorem non debent retorqueri in odium. C. 36. G. 2 nu. 1

¶Inductio, & cancellatio quomodo differant. C. 36. G. 4. nu. 2

¶Infamis infamia facti poteſt eſſe tabellio, vt ſpurius. in proœmio tract. ſub nu. 15

Minus tamen ei credendum eſt. ibidem.

infamis nõ poteſt eſſe notarius ad aliquod officium puta ciuilium, uel criminalium cauſarum. dicto numero decimoquinto, in fine.

infamis infamia iuris non admittitur in teſtem in teſtamento. C. 2. g. 2. nu. 14

Diſtingue tamen ut per Auctorem pulchrè. ibidem.

infamis quis non efficitur ex culpa ſed ex dolo. Rep. nu. 37

Et an idem ſit ſi ipſo iure irrogatur infamia. d. Repet. num 44. & 46

infamis non efficitur debitor, qui vſuras ſoluere iuratus promittit ſi contrauenia. Rep. nu. 547

¶Infamiæ pœna auctoris perſonam non egreditur. Rep. num. 786

infamiæ irrogatio non eſt pœna capitalis Rep. nu. 46

infamiæ cauſa æquiparatur cauſæ vitæ. Rep. nu. 39

¶Infans quinq; annorum blaſphemator ex conſuetudine fuit raptus à Diabolo. C. 8. g. 2. ſub nu. 1

infans, vel infantiæ proximus non obligatur etiam iuramento interueniente ſi contrahat ſine tutore. C. 8. g. 2. numero 2

¶Infantiæ proximus quis dicatur C. 8. g. 2. nu. 1

¶Infrà, dictio, habet relationem ad cõtenta, & deſcripta in instrumento, & eſt eiuſdem effectus, ac ſi omnia nominata, & deſcripta ibi fuiſſent. C. 4. g. 3. nu. 2

infrà, & intrà dictiones numquid ſint eiuſdem an diuerſæ ſignificationis, & quid importent. C. 26. g. 6. nu. 1

infrà dictioni opponitur dictio ſupra. d. numero 1

¶Innocentij doctrina reprobata. C. 29. g. 4. ſub nu. 1

¶Innominatus contractus, in verbo, Contractus.

¶Io perpetuum, in uerbo, Perpetuum.

¶Inquilinus quis dicatur, & quis colonus. C. 15. g. 1. nu. 1

¶Inquiſitio facta de tribus vel pluribus, ſi in ea dictũ ſit quod alter alteri auxilium præſtitit corruit ratione incertitudinis. C. 20. g. 31. nu. 2

¶Inſinuatio donationis hodiernis temporibus non eſt neceſſaria, licet donatio excedat ſummam quingentorum aureorum C. 30 g. 7. nu. 46

inſinuatio. Circa inſinuationem donationis ignari cuiuſdam iudicis iudicium ridiculum. C. 30. g. 7. nu. 49

Donationis cum numquid habeat acceptilatio, & propterea indigeat inſinuatione. C. 35. g. 10. nu. 13

¶In ſolidum dictio attribuit totum vnicuique, & propriè conuenit promittentibus, non autem vendentibus. C. 39. G. 7. nume. 1

¶Inſolitus caſus quis dicatur. C. 21. g. 12. nu. 3

inſolitus caſus non intelligitur ſuſceptus ab eo, qui omnes fortuitos caſus in ſe ſuſcepit. C. 21. g. 12. nu. 4

¶Inſtructus fundi quid ſit. C. 26. g. 7. nu. 8

¶Instrumentum. In instrumento conficiendo decem ſunt neceſſaria pro ſolemnitate intrinſeca, & quattuor pro ſolemnitate extrinſeca, & quæ. in procem. tract. nu. 3

instrumentum non vitiatur per inuocationis omiſſionem. in procem. tract ſub nu. 4

Et hoc ſeruatur Piſtorij. ibidem.

Et ita communiter tenent Doctores. ibidem.

instrumentum non ſuppletur à conſuetudine ſi in ipſo de conſuetudine quædam verba erant apponenda ita quod aliter non valeret. in procem. tract. ſub nu. 5

instrumentum non habens ſignum notarij non valet. ibidem.

instrumentum ſine ſubſcriptione notarij corruit. ibidem.

instrumentum annis domini carens viribus caret. in procem. tract. ſub nu. 6

instrumentum debet habere indictionem appoſitam ſecundum communem Doctorum opinionem. in procem. tract. numero 7

¶Et ita eſt ſtatuto Ferrariæ diſpoſitum. d. nu. 7

instrumentum debet habere menſem de neceſſitate. in procem. tract. ſub nu. 8

Quicquid aliqui dixerint. ibidem.

Et eſt expreſsè cautum Ferrariæ. ibidem.

instrumentũ vitiatur per omiſſionem nominis Papæ, vel Imperatoris. in procem. tract. ſub nu. 9

Valet tamen conſuetudo in contrarium. ibidem.

Et ſi aliter teneretur corruerent multa instrumenta. ibidem.

instrumentum. In instrumenti confectione generaliter attenditur loci conſuetudo. in procem. tract. ſub nu. 9

instrumentum non vitiatur per omiſſionem indictionis, ſi ſit conſuetudo quod non apponatur. ibidem.

instrumentum uitiatur omiſſione loci. in procem. tract. ſub numero 10

instrumentum vitiatur omiſſo notarij ſigno licet eſſet leuis ſolemnitas. in procem. tract. ſub nu. 13

Et difficile eſſet in practica obtinere ſententiam pro validitate instrumenti ibidem.

Nec eſt leuis ſolemnitas. ibidem.

Et eſt de forma ſecundum ſtatutum Ferrariæ. ibidem.

instrumentum debet continere facti ſeriem. ibidem.

instrumentum non valet niſi confectum ſit à notario. d. nu. 13. in fine. & nu. 16

instrumentum à notario inhabili, & publicè excommunicato confectum non valet. in procem. tract. nu. 14

Secus ſi occultè eſſet excommunicatus. ibidem.

Vel ſi publicè exercebat officium ibidem.

Vel ſententia fuit lata de longinquo. ibidem.

Vel aliter poterat per partes excommunicationis ſententia ignorari. ibidem. in fine.

instrumenti ſcriptura debet per notarium partibus ac teſtibus legi. in procem. tract. nu. 17

Quidam tamen opinantur id intelligi in actibus in ſcriptis, ſecus ſi ſine ſcriptis licet ſcriptura ad probationem exigatur. ibidem.

Digitized by Google

INDEX.

Alij tamen dicunt procedere in quocumque contractu. ibidem.

Concordat tamen Auctor fœdere diſtinctionis.ibidem.

inſtrumentum non lectum, neq; ſtipulatum vt dici ſolet, non valet.ibidem.

inſtrumentum non debet eſſe ſcriptum in carta perforata, vili,uel immunda remiſſiuè.ibidem.

inſtrumentum non debet eſſe ſcriptum per notas,ſigna, vel Zifras remiſſiuè.ibidem.

inſtrumentum propriè, & ſtrictè pro carta ſumitur in qua deſcriptus eſt contractus,& conuentio partium.in rubr.tract. num.1

inſtrumentum largè capitur pro omni eo, quod inſtruit cauſam,& ſic veniunt etiam teſtes.ſub d.nu.1

inſtrumentum largiſſimè ratione adiuncti capitur vt de inſtrumentis fundi,& artificum. d.nu.1

inſtrumentum eſt ſcriptura,vel aſſertio, ſeu probatio alicuius rei facta.ibidem.

inſtrumentum eſt ſolemnis, & rite ordinata ſcriptura per authenticæ perſonæ manum publicè memoriæ cauſa facta, ibidem.in fine.

inſtrumenti appellatione veniunt teſtes ſub lata ſignificatione. in rubr.tract.nu.2

Aliqui tamen tenent quod immò ſub propria.d.nu.2

inſtrumentorum appellatione veniunt teſtes, quando in vtroque eſt eadem ratio.d.nu.2

inſtrumenta publicatis atteſtationibus poſſunt etiam produci.ibidem.

inſtrumentorum mentione in ſtatutis facta non ueniunt teſtes.Ibidem.

inſtrumẽtorum ſecundum communem loquendi vſum aliud eſt,& aliud teſtis.ibidem.

inſtrumentorum appellatione de propria ſignificatione non veniunt teſtes ſecundum magis communem opinionem.d. numero 2

Et ita eſt tenendum.ibidem.

inſtrumenti appellatione de proprietate ſermonis venit ſcriptura in rubr.tract.nu.3

De communi tamen loquendi vſu ſecus.ibidem.

inſtrumenti appellatione venit etiam de communi loquendi vſu priuata ſcriptura fidem faciens.d.nu.3

inſtrumenti appellatione ſine dubio veniunt ſcripturæ publicæ.d.nu.3

inſtrumenti appellatione veniunt acta cauſæ. dicto numero tertio.

inſtrumenti appellatione veniunt archiuij ſcripturæ. dicto numero 3

inſtrumentum ab inſtruendo dictum.ibidem.

inſtrumentum dicitur documentum,quia docet. ibidem.

inſtrumentum dicitur munimentum, quia munit producentem contra aduerſarium.ibidem. in fine.

inſtrumenti rubrica,ſeu intitulatio, ſi ſit dimiſſum ſpatium vacuum, & nihil vltra eſt ſcriptum, facit fidem ſi eſt vniformis,ſecus ſi non eſt vniformis, quod declarat Aucto. in rubrica tract.nu 6

inſtrumentum non probat quando apparet quod notarius volebat ſcribere,neque habuit rem pro perfecta.d.nume.6. in fine.

inſtrumentum inter Hebræos confectum omiſſa inuocatione nominis Chriſti in dubio valet.C.1.g.1.ſub nu.1

Cautela tamen eſt vt notarius inuocet nomen Dei, & ſic patris.ibidem.

Et ita ſeruatur Venetijs,& Romæ ibidem.

Poteſt etiam inuocari nomen Domini, & ſufficiet.ibidem.

inſtrumentum non uitiatur ſi notarius omiſit illud verbum, Chriſti,vel Dei,& tantum ſcripſit,in nomine, vel ſi omiſit illud verbum,nomine,& tantum ſcripſit, in Dei. C.1.G.1, num.2

inſtrumentum ſcriptum ab incarnatione anno Domini 1530. de menſe Februarij eſt anterius altero inſtrumento confecto à natiuitate eodem anno 1530.de eodem menſe Februarij,& ratio C.1 G.2.nu.2

inſtrumentum unum ſi habeat annum,ſeu milleſimum cenſetur extendere dictum annum & milleſimum ad alia inſtrumenta ſequentia ſi tamen aliqua concurrant,de quibus Auctor.C.1.G.2.nu.4

inſtrumentum non habens milleſimum quoniam eſt de concomitantibus neceſſarijs poteſt incontinenti per notarium propria auctoritate ſuppleri. C.1.G.2.nu.5

inſtrumentum erroneè confectum circa appoſitionem anni,ſi non eſt data copia parti poteſt per notarium corrigi. dicto num.5

Melius tamen eſt nouũ protocollum,ſiue inſtrumentum conficere propter ſuſpicionem.ibidem.

inſtrumentum erroneum circa anni appoſitionem,ſi copia eſt parti data, emendari non poteſt, ſi non accedat iudicis auctoritas.d.nu.5.in fine.

inſtrumentum nõ vitiatur per indictionem erroneè,vel corruptè appoſitam, ut pote quia non conuenit annis Domini, dummodo certum tempus celebrati contractus deprehendi poſſit,& vt latius per Auctorem Clauſ.1.Gloſſ.4.numero 2

inſtrumentum non corruit ſi dimiſſum eſt ſpatium pro indictione.d.nu.2

inſtrumentum uitiatur indictione corruptè,vel erroneè appoſita quando de annis non conſtat. ibidem.

inſtrumentum erroneum circa indictionem corrigi nõ poteſt à notario ſi redditum eſt parti niſi accedat iudicis auctoritas.ibidem.

Crebrior tamen, & verior opinio eſt in contrarium d.nu.2

inſtrumentum ſine indictione confici poteſt ex conſuetudine. ibidem.

Et talis conſuetudo probatur pluribus inſtrumentis ſine indictione oſtenſis.ibidem.

inſtrumentum in quo ex toto omiſſa eſt indictio ſi eſt viuus notarius non ualet, ſi eſt mortuus facit ſemiplenam probationem.C.1.g.4.nu.11

inſtrumentum laboris vitio omiſſionis indictionis poteſt perfici viuente notario cum iudicis auctoritate.d.nu.11

inſtrumentum debet habere diem.C.1.g.5.nu.1

inſtrumenta ſi fieri poteſt nocturno tempore non ſunt celebranda.C.1.g.5.nu.3

inſtrumenta nocturno tempore celebrata ſunt ſuſpecta.d.numero 3

Quod intelligitur quando data opera nocturno tempore celebrarentur. ibidem.

inſtrumenta tam de die,quam de nocte facta valent. ibidem. in fine.

inſtrumentum de nocte factum licet ſcriptum ſit à notario actum tali die non propterea de falſo conuincitur. C.1.g.5. num.4

inſtrumentum nocturno tempore celebrari debet præſentibus luminibus,ut ipſe notarius dignoſcat partes,& teſtes, & teſtes etiam cognoſcant partes ne fraus fiat.Clauſ.1.Gloſſ.5. numero 5

inſtrumento noctu celebrato tria ſaltem luminaria adeſſe debent.C.1.g.5.nu.6

inſtrumentum ſi celebretur tempore noctis ſi ante mediam noctem debet ſcribi celebratum die præcedenti ſi poſt mediam die ſequenti. C 1.g.5.nu.7

inſtrumentum eo tempore celebratum intelligitur,quo actus eſt conſumatus, & ſic quo ipſum fuit lectum, & publicatum.C.1.g.5.nu.8

inſtrumentum ſi celebretur tempore noctis,& ignoratur quænam ſit hora, debet ſcribi actum tali nocte inter diem talem & talem.C.1.g.5.nu.10

inſtrumentũ non uitiatur ſi dies in protocollo appoſita, omittatur poſtea in extenſione ipſius inſtrumenti.C.1.g.5.numero 20

inſtrumentum ſuſtineri nequit abſque appoſitione diei. C.1. g.5.nu.21,& ſub nu.23

Eſt tamen diſtinguendum. ibidem.

inſtrumenta,quæ fiunt ad rei faciliorem probationem,exigũt ipſa quoque diei appoſitionem.ſub d.nu.21

inſtrumentum corruit die non appoſita licet valeat actus.ibidem.

inſtrumentum ſine die conualidatur ſi dies omiſſa addatur per notarium, vel probetur per teſtes. dicto numero 21. in fine.

inſtrumentum carens die facit ſemiplenam probationem ſi notarius eſt mortuus.C.1.g.5.nu.23

inſtrumentum cum die edere compelli poteſt notarius. C.1, g.5.ſub nu.23

inſtrumentum poteſt corrigi à notario incontinenti, vel

infra

Digitized by Google

Infra modicum interuallum. Clauſ. 1. Gloſſ. 5. numero 24
inſtrumentum non poteſt ex poſt facto corrigi à notario quo ad ſubſtantialia. d.nu.24
inſtrumentum ſine die certa valebit, quando tamen notarius ſe retulit ad diem, quo fuit factus actus notabilis, & ſi conſtet de die quo fuit factum inſtrumentum. Clauſ. 1. Gloſſ. 5. num. 33
inſtrumentum ſine menſe eſt validum quando notarius ſe retulit ad diem omnino certam C. 1. G. 5. nu. 34
inſtrumentum non eſt validum quando notarius ſe retulit ad diem non omnino certam, puta ad diem Paſchatis reſurrectionis vel ad diem Veneris Sancti. C. 1. g. 5. nu. 35
Auctor tamen diſtinguit. ibidem.
inſtrumenta de contractibus inter partes celebratis & de actibus voluntariæ iuriſdictionis tantum celebrata diebus feriatis in honorem Dei valida ſunt. C. 1. g. 5. nu. 36
inſtrumenta actuum contentioſæ iuriſdictionis diebus feriatis confici nequeunt. C. 1. g. 5. ſub nu. 37
inſtrumenta duo ſi reperiãtur eadem die celebrata, & alterum tantum habeat horam, habens horam præfertur non habenti. C. 1. g. 5. ſub nu. 42
inſtrumentum habens diem certum præfertur habenti incertum d.nu. 2
inſtrumentum valet etiam omiſſis annis Pontificis quãdo de conſuetudine eſt quod non ponantur. Clauſ. 1. Gloſſ. 6. ſub numero 2
inſtrumenta Ferrariæ de conſuetudine celebrantur omiſſis annis Pontificis. C. 1. g. 6 ſub nu. 3
inſtrumentum ualet etiam ſi nomen Antipapæ appoſitum fuerit in ipſo ſi actum eſt in terris ipſi Antipapæ ſubiectis, ſecus ſi fiat in terris veri Papæ & nomen Antipapæ apponeretur. C. 1. g. 6. nu. 4
inſtrumentum in quo deficit nomen Papæ, vel Imperatoris mortuo notario ſemiplenam facit probationem. C. 1. g. 6 numero 7
inſtrumentum non vitiatur etiam ſi apponantur teſtes, & tempus in fine ipſius. C. 2. g. 1. ſub nu. 1
inſtrumentum debet habere inſertum locum loci. C. 2. g. 1. numero 2
inſtrumentum incidit in ſuſpicionem ſi locus generalis ſolum vt ciuitas exprimatur. ſub d.nu. 2
Et eſt communis. ibidem.
Et eſt de conſuetudine, quæ ſeruanda eſt à notarius. d.num. 2. & num. 4
inſtrumenta in omni loco celebrantur niſi ſit ſpecialiter prohibitum. C. 2. g 1. nu. 5
inſtrumenta continentia actus iudiciarios contentioſæ iuriſdictionis in Eccleſia fieri non poſſunt. Clauſ. 2. Gloſ. 1. ſub numero 6
inſtrumenta continentia contractus, & actus voluntariæ iuriſdictionis in Eccleſia fieri poſſunt. ibidem.
inſtrumentum confectum ad graticulas monialium exiſtentium intra clauſuram poteſt ſcribi à notario factum in monaſterio. C. 2. g. 1. nu. 7
inſtrumentum poteſt dici celebratum in carcere, ſi ſit celebratum ad graticulas carceris, ſub eodem. numero ſeptimo, in fine.
inſtrumẽtum valet licet ſola teſtium nomina in eo fuerint deſcripta. C. 2. g. 1. nu. 3
Declara tamen vt per Auctorem. ibidem.
inſtrumentum debet coram teſtibus legi, declarari, & publicari. C. 2. g. 2. ſub nu. 5
inſtrumentum à falſitate ſalnari poteſt quando notarius non doloſè, ſed erroneè verſatus eſt circa teſtium deſcriptionem, qui negant ſe intellexiſſe. ſub d.nu. 5
inſtrumẽtum valet licet à teſtibus inſtrumentarijs contrahentes non cognoſcantur. C. 2. g. 2. ſub nu. 7
Diſtinguendum tamen eſt ibidem. in fine.
inſtrumentum ſine teſtibus valebit ſtante conſuetudine quod valeat. C. 2. g. 2. nu. 10
inſtrumenta duo tantum teſtes regulariter requirunt. C. 2. g. 2. nu. 12
inſtrumentum. Ad inſtrumentum reprobandum an ſit articulandum ſpecialiter teſtes eſſe omni exceptione maiores, & quomodo. C. 2. g. 2. ſub nu. 27
inſtrumentum in vno capitulo falſum, redditur in totum falſum. C. 2 g. 2. ſub nu. 30
inſtrumentum licet corruat propter teſtes dicentes ſe non interfuiſſe, contractus tamen ſuſtinetur, ſi alij teſtes dicãt immò ipſos negantes re vera interfuiſſe. Clauſ. 2. Gloſſ. 2. numero 31
inſtrumentum falſum in uno redditur falſum in toto, ſed tamen in cæteris contractus ſuſtinetur ſi de veritate conſtet, ſub d.nu. 31
inſtrumentum in quo dictum fuit Titium filium quondam Sempronij contraxiſſe valet licet reperiatur poſtea Sempronium viuere, & hoc ſecundum magis communem opinionem. C. 3. g. 1. nu. 5
inſtrumentum in quo dicitur Titium filium Sempronij cõtraxiſſe valet etiam ſi reperiatur Sempronium mortuum eſſe; quia ſubauditur dictio quondam. d.nu. 5
inſtrumentum in quo eſt erratum in nomine patris contrahentis ſi apparet de certitudine perſonæ ipſius contrahentis valet. C. 3. g. 1. nu. 6
Diſtinguit tamen Auctor. ibidem.
inſtrumentum non vitiatur ſi ſit erratum in agnatione dummodo conſtet de perſona. C. 3. g. 1. nu. 7
inſtrumentum in quo eſt erratum in nomine artificij non vitiatur dum tamen de perſonæ certitudine appareat. C. 3. g. 1. numero 8
inſtrumentum ſuſtinetur etiam ſi per errorem fuerit dictus aliquis ciuis, qui non eſt, dum tamen de perſona conſtet. C. 3. g. 1. nu. 10
Declara tamen vt per Auctorem. d.nu. 10
inſtrumentum non vitiatur ſi ſit erratum in parochia, vel contrata, ſi de corpore conſtet. C. 3. g. 1. nu. 13
inſtrumenta. In inſtrumentis, & priuilegijs non poſſunt nimis ſpecificari ſpecificanda ad tollendam ſophiſticam interpretationem malignorum. C. 4. g. 3. ſub nu. 3
inſtrumentum dicitur continere id, quod in eo legitur, immò etiam quod tacitè, & præſumptiuè ex eo colligitur, & virtualiter. C. 4. g. 16. nu. 1
inſtrumentum dotis in quo non adſit ſtipulatio reſtitutionis, quæ à lege interueniſſe fingitur habebit executionem paratam ex forma ſtatuti ſicut continens expreſſam. d.nu. 1
inſtrumentum dicitur etiam continere id quod virtualiter continet, vt per relationem ad aliud, nam dicitur continere id quod relatum continet. C. 4. g. 16. nu. 2
inſtrumentum publicum eſt illud cui creditur ſine alio adminiculo de iure, ſiue de conſuetudine. C. 4. g. 19. nu. 1
inſtrumentum fit ſolum per notarium. d.nu. 1
inſtrumentum ad hoc ut probet neceſſario fieri debet per tabellionem. C. 4. g. 20. nu. 1
inſtrumentum corruit neceſſarijs omiſſis. C. 4. g. 31. nu. 2
inſtrumenta. In inſtrumentis extendendis, & declarãdis eſt recurrendum in dubio ad ſtilum notariorum. C. 4. g. 37. ſub num. 1
inſtrumentum habet pro ſe militatem ſolemnitatis præſumptionem. C. 7. g. 19. ſub nu. 1
inſtrumento ſtatur niſi contrarium probetur. C. 10. g. 15. nu. 1
inſtrumentum ſiue in prima ſiue in tertia perſona loquatur, ſemper procedit. C. 16. g. 1. nu. 1
Et aliquando etiam in ſecunda. ibidem.
inſtrumentum ſiue per verba præſentis, ſiue per verba præteriti temporis concipiatur procedit ſemper, & omnia cenſentur geſta tempore celebrationis. C. 16. g. 1. nu. 2
Si tamen tempore actus potuerunt interuenire. d.nu. 2
inſtrumentum non uitiatur propter malam latinitatem. C. 19, g 5. nu. 1
inſtrumenta venditoris ſunt emptori exhibenda, ſi de confinibus diſputetur. C. 26. g. 2. nu. 5
inſtrumenta emptionalia venditoris, & ſimilia non ueniunt in venditione domus, vel fundi. C. 26. g. 13. nu. 56
inſtrumenta rei venditę debent quidem oſtendi neceſſario, ſed non tradi emptori. C. 26. g. 13. nu. 57
inſtrumentorum crediti facta traditione abſq; alia verborum prolatione aliquando intelligitur facta ceſſio. C. 27. g. 4. numero 4
inſtrumentum contractus, & contractus ipſe differunt. C. 29. g. 11. nu. 17
inſtrumentum licet ſit falſum non propterea redditur falſus contractus. G. 29. g. 11. nu. 18
inſtrumentum cancellari non poteſt etiam ad partium inſtantiam publicato & perfecto contractu. C. 30. g. 12. ſub nu. 9

inſtru-

Digitized by Google

INDEX.

inſtrumentum, & ſcriptura publica numquid veniat chirographi appellatione. C.33.G.16.nu.1
inſtrumēto debiti reſtituto liberatur debitor. C.33.G.17.nu.2
Et ſi reddatur ei, in cuius poteſtate eſt debitor. ibidem.
Et liberatur etiam fideiuſſor. ibidem.
inſtrumenta admittunt inculcationem verborum. C.34.G.2. numero 3
inſtrumētum mutui ſi dictum ſit dantem dediſſe, & mutuaſſe, licet pecunia non interuenerit, non propterea redditur falſum, quia poteſt verificari in confeſſione, vel delegatione, & ſic in mutuo ciuili. C.34 G.1. ſub nu. 1
inſtrumentum reprobatur ex ſola probatione numerationis non factæ. C.34 G.6.nu.7
inſtrumentum reprobaretur ſi cum vera numeratio non interueniſſet, nihilominus notarius vſus eſt verbo, realiter. C.34. G.7.nu.1
Et idem de verbis, manualiter, & cum effectu. ibidem.
inſtrumentum an propterea falſum reddatur, quod in eo numerationem interueniſſe ſcriptum fuerit, licet illico etiam fuerit reſtituta. C.34.G.8.nu.3
inſtrumentū de originale eſt caſſandum ad inſtantiam ſoluentis debitoris. C.35.G.1.nu.6. C.36.G.1.nu.3
inſtrumentum an & quando de partium conſenſu cancellari, abradi, ac deleti poſſit. C.36.G.1 nu.4
inſtrumentum etiam cancellatum probat debitum præceſſiſſe. C.36.G.1.nu.5
inſtrumenti cācellatio ſufficit ad liberationem debitoris, licet non cancelletur protocollum. C.36.G.3.nu.1
inſtrumentum nullum non eſt inſtrumentum. C.36.G.5 nu.1
inſtrumenti, vel ſcripturæ mētio ſi habeatur intelligitur de valido, ſeu valida. d.nu.1
inſtrumento annullato an cenſeantur annullatæ clauſulæ acceſſoriæ. ibidem.
inſtrumento annullato an & quando cenſeatur annullatus contractus. C.36.G.5.nu.2
inſtrumentum certum habet executionem licet pacto conuentum ſit, quod ſi facto calculo reperiretur minus deberi, quā fuerit quantitas promiſſa illa tantum minor quantitas cenſeatur promiſſa. C.38.G.2.nu.2
inſtrumentum ſi continet quod aliquis iurauit an probet fuiſſe iuratum ad ſancta Dei Euangelia. Rep.nu.531
Et quid ſi appoſita eſt dictio, &c. Rep.nu.532
Cætera ad materiā perquire in verbis, Annus, Appoſtille, Codēs, Ceſſionarius, Conſuetudo, Creditor, Debitor, Dies, Gabella, Hora, Indictio, Locus, Notari⁹, Protocollū, et Teſtes.
¶ Inſtrumenta fundi, vide in verbo, Fundus.
¶ Inſuper dictio quid importet. C.17.G.1.nu.5
¶ Integra res quando dicatur. C.30.G.12. ſub nu. 9
¶ Integrè aduerbium quid importet. C.26.G.7.nu.1
integrè & integro ſtatu numquid idem importent. C.26.G.7. nu.5.7.& 9
¶ Integritate intellectus fœmina caret. Rep.nu.70
¶ Integro ſtatu clauſula. vide in verbo, Clauſula, ĩtegro ſtatu.
¶ Intellectus gratiam habenti miſerrimum eſt ſi nihil ſcriptū tamquam hæreditarium poſteris relinquat. in proœm. tract. ſub nu.2
intellectus non eſt pecuniæ ſubijciendus. C.30.G.7. ſub nu.3. in fine.
intellectus legum, & textuum vide in verbo lex, vbi etiam ponuntur capita iuris pontificij.
¶ Interceditur pro alio quinque modis mandando, fideiubendo, conſtituendo, nouando, & promittendo. C.39.G.1.nu.8
¶ Interdicta cur ſic appellentur. C.17.G.8.nu.10
¶ Interlocutoria dicitur omnis pronunciatio iudicis excepta diffinitiua. C.10.G.10.nu.1
¶ Interpellare quid ſit. Rep.nu.365
¶ Interpellatio non eſt neceſſaria quando quis promiſit nullo appoſito tempore, & ſic purè, ſecundum crebriorem ſententiam. C.4.G.11.nu.1
Contrarium tamen alij ſenſerunt quorum opinio fortaſſe verior eſt in puncto iuris, ſed prima ſeruatur in practica, ibidē.
interpellatio non eſt neceſſaria, quando quis promiſit ad certum tempus etiam ſi fuerit appoſita clauſula illa, ad omnem requiſitionem. ſub d.nu.1
interpellatio neceſſaria eſt ad conſtituendum in mora eum, qui promiſit ad tempus incertum. ſub eodem nu.1
Fallit tamen vt per Auctorem. ibidem.
interpellatio trina non dicitur ſi in uno inſtanti ter dicatur, ſolue, ſolue, ſolue. Rep.nu.598
¶ Interpretatio ſophiſtica malignorum abijcienda. C.4.G.7. ſub nu.3
interpretatio fieri debet ut repugnantia excludatur. C.21.G. 1.num.4
interpretatio benignior in pœnis eſt facienda. Rep.nu.507
interpretatio ſit ut in dubio certi condictio ſpecialis cenſeatur intentata non generalis. Rep.nu.248
interpretatio ſumi debet ut actus valeat. Rep.nu.506
interpretatio debet fieri pro promittente. Rep.nu.503
Declara tamen ut ibidem in d. Rep.nu.505
¶ Interrogatio cur neceſſario præcedere debeat in conficienda ſtipulatione. C.33.G.5.nu.3. in fine.
¶ Inteſtinum opus non venit in venditione domus. C.26.g.13. num.49
inteſtinum opus quodnam dicatur, & quid veniat eius appellatione. C.26.G.13.nu.50
¶ Intitulatio ſeu rubrica inſtrumenti, ſi ſit dimiſſum ſpatiū vacuū, & nihil vltra eſt ſcriptum, facit fidem ſi eſt uniformis, ſecus ſi non eſt vniformis, quod declarat Auctor. in rubrica, tract. nu.6
¶ Intrà, & infrà dictiones numquid ſint eiuſdem an diuerſæ ſignificationis, & quid importent. C.26.G.6.nu.1
intrà dictioni opponitur dictio extrà, infrà dictio ſuprà. ſub d. num.1
¶ Inuadere, & occupare qualiter differāt. C.27.G.19. ſub nu.6
¶ Inuentarium non vitiatur per omiſſionem ſigni crucis ſecūdum veriorem opinionem. in proœm. tract. ſub nu.4
inuentarium non vitiatur per omiſſionem ſigni crucis in proœmio tract. ſub nu.5
Et eſt communis opinio. ibidem.
Sed contrariū eſt verius, & de iure facilè poſſet ſuſtineri. ibid.
inuentarium poteſt confici die feriato loquendo de inuentario tutoris. C.1.g.5. ſub nu.38
inuentarium ad hoc ut rectè conficiatur tres teſtes debēt adeſſe loco legatariorum, & creditorum abſentium, & duo qui cognoſcant hæredes. C.2.g.1. ſub nu. 12
¶ Inuitus quis dicitur ſoluiſſe, qui ſoluit nulla coactione adhibita dummodò ſciret ſe poſſe cogi. Rep.nu.300
¶ Inuocatio. Ex inuocatione diuini nominis bonum principium medium optimum, finis Deo acceptabilis. in proœm. tract. ſub nu.2
inuocatio diuini nominis an ſit neceſſaria quinque ſunt opiniones in proœm. tract. nu 4
inuocatio diuini nominis in arduis & perpetuis neceſſaria, ſecus in leuibus, & perpetuo duraturis. ibidem.
Sed hæc opinio communiter damnatur. ibidem.
inuocatio de iure eſt de ſubſtantia. ibidem.
inuocationis omiſſio non vitiat inſtrumentum. ibidem.
Et hoc ſeruatur Piſtorij. ibidem.
Et ita communiter tenent Doctores. ibidem.
inuocatio licet de iure non ſit de ſubſtantia, tamen ex quo per conſuetudinem eſt admiſſa cenſetur effecta eſſentialis, & de ſubſtantia. ibidem.
Contrarium tamen etiam ſtante conſuetudine tenuit Bartolus, ibidem.
inuocatio per conſuetudinē videtur effecta ſubſtantialis ibid.
Et hæc opinio eſt communior. ibidem.
Et eſſet difficile obtinere contrarium in iudicando. ibidem.
in puncto tamen iuris non tranſit ſine difficultate. ibidem.
inuocatio ſtante conſuetudine eſt ſubſtantialis, & ſi ſit omiſſa actus corruit. in proœm. tract. nu.5
inuocatio eſt leuis ſolemnitas. ſub d.nu.5
inuocatio ſi adſit conſuetudo quod in omnibus inſtrumentis apponatur omiſſa non vitiat. ibidem.
immò etiam ſi lege cautum eſſet. ibidem.
Secus tamen ſi vlterius progrederetur conſuetudo irritando actum. ibidem. in fine.
inuocatio nominis Chriſti inter Hæbræos fieri non debet in inſtrumento, ſed nominis Dei eorum ſecundum Bartolum. C.1.g.1.nu.1
Communiter tamen contrarium tenetur. ibidem
inuocatio nominis Chriſti an ſit de ſubſtantia in inſtrumento inter Hæbræos recitantur opiniones ſub eodem nu.1
inuocatio facta in nomine Domini valet. C.1.g.1. ſub nu.2
inuocationem ponere in principio libri ſufficit. ibidem.

Cætera

Digitized by Google

INDEX.

Cætera vide in verbis, Amen, Hæbræus, Inſtrumentum, & Notarius.

¶ Inundationis tempore ſi quis piſcatus fuerit non per hoc dicitur habere poſſeſſionem fundi. C.20. G.36.nu.7

¶ Inutile vitiat id, quod vtile eſt. C.41.G.1.nu.3

¶ Ioannes Cephalus laudatur. C.30.G.9.nu.6

¶ Ioannis dilecti Durãtis doctrina in tract. de arte teſtan. tit.1. eaut.2.nu.5.reprobatur. C.7.G.19.ſub nu.17

¶ Ioannes Ronehegalius laudatur. C.40.G.5.nu.6

¶ Ita demum dictio eſt taxatiua, & idem importat quod tantum. C.14.G.4.nu.1

¶ Ita quod dictio magis reſtringit, quam quod augeat. C.39. G.3.nu.2

Vide tamen inferius in d. C.& G.nu.4

¶ Ita tamen dictio eſt modificatiua, reſtrictiua, & limitatiua præcedentium. C.23.G.1.nu.1

Ita tamen dictio eſt declaratiua, & conſeruatiua iuris alterius. ibidem.

¶ Item dictio aliquando continuatiuè, aliquando repetitiuè, aliquando aliter accipitur. C.20.G.1.nu.1

Item dictio inducit repetitionem præcedentis verbi, quando præcedenti orationi adijcitur oratio defectiua, & imperfecta. C.20.g.1.nu.2

¶ Iudæus poteſt eſſe teſtis in teſtamento, & alijs actibus extra iudicialibus. C.2.g.2.nu 22.in fine.

Alia vide in dictione. Hebræus.

¶ Iudex. Iudicis auctoritati plurimum tribui debet ſtante probationum difficultate. C.1.G.4.nu.3.in fine.

Iudex contra ſtilum iudicans facit litem ſuam, & punitur ac ſi contra ius commune iudicaret. C.4.G.36.ſub nu.5

Iudicis non habentis auctoritatem legis ſtilus tantum non valet, quantum ſtilus Principis, uel conſuetudo vniuerſitatis. ibidem.

Iudex quid agere debeat, & inquirere in uenditione rerum minoris. C.10.g.2.ſub nu.6

Iudex quando minoris bona ſunt neceſſario vendenda curare debet vt vendantur minus vtilia. ſub d.nu.6

Iudex non debet ſe de neceſſitate ſubſcribere in contractu alienationis rerum minoris. C.10.g.2.ſub nu.12

Iudex omnis non poteſt decretum interponere ſed ordinarius dumtaxat. C.10.g.6.nu.2

Iudex partibus conſentientibus etiam extrà locum ſolitum ius reddere poteſt. C.10.g.7.nu.2

Iudex extra territorium ſuum ius reddere poteſt conſentiente illius territorij iudice. C.10.g.7.nu.3

Iudex pro tribunali ſedere debet in interponendo decretum. C.10.g.8.nu.1

intelligendo tamen de decreto in contractibus minorum interponendo. ibidem,

iudex ex cauſa poteſt ſibi eligere locum, & tribunal ad actum iudiciarium. C.10.g.9.nu.1

Vide tamen Auctorem. ibidem.

Iudex ſupplere non poteſt omnem defectum. C.10.g.12.nu.1

Iudicia cuiuſdam ignari circa inſinuandam donationem iudicium ridiculum. C.30.g.7.nu.49

Iudex regulariter non poteſt cogere partes ad compromiſſum faciendum. Rep.nu.323

Quibus autem caſibus poſſit vide remiſſiuè. in d.Rep.nu.324

Iudex ſi eſt abſolutus ab obſeruantia ſtatutorum, & ſibi ſit datum liberum arbitrium intelligitur de leuibus non autem de ſubſtantialibus. Rep.nu.331

Iudex & ſi in criminalibus habeat liberum arbitrium tamen non poterit reum torquere ſine indicijs, alias tenetur in ſindicatu. Rep.nu.332

Iudex ex quibus verbis in cauſa ſibi delegata habeat liberum arbitrium remiſſiuè. Rep.nu.334

Et quid vigore talis arbitrij facere poſſit remiſſiuè. in d.Repetitum.335

Iudex ſine cauſæ cognitione procedens cenſetur vt priuatus. Rep.nu.452

Iudex ſæcularis iuramentum remittere non poteſt de iure canonico, Rep.nu.387

Secus autem de iure ciuili. d.Rep.nu.389

Iudex decernens ſoluendam eſſe pecuniam minori ſine curatore ſoluentem liberat. Rep.nu.458

Iudex laicus poteſt declarare reum incidiſſe in periurium. Repet.nu.726

Iudex laicus eſt competens ſicut Eccleſiaſticus quando agitur ad pœnam periurij. Rep.nu.727

Quod declara ut in d.Rep.nu.728

Iudicis decretum inualidum quem non excuſat. Rep. nu. 459

Iudicis præcepto iniuſto non eſt parendum. Rep.nu.450

Quid autem ſi ſine cauſæ cognitione procedat. Rep.nu 452

Vel ſine ordine iudiciario. Rep.nu.454

Quod declara ut in d.Rep.455.cum ſequ.

Alia vide in verbo Decretum, & in uerbo, Iuſſus.

¶ Iudicium ſpeciale, & Eccleſiaſticum poteſt in Eccleſia validè agitari. C.2.g.1.ſub nu.6

Et ita ſeruatur de conſuetudine. ibidem.

Iudicium ſine partis citatione nullum. Rep.nu.450

Iudicia, & contractus pari paſſu incedunt. Rep.nu.4

Iugera ſunt menſuræ terrarum genus, C.20.g.19.nu.4

¶ Iura non videntur ceſſa ex eo quod res vendita eſt, vel legata. C.27.g.1.nu.1.in fine.

iura in ſubſtãtia ſunt quid incorporale, inuiſibile, & impalpabile. C.27.g.6.ſub nu.2

iura realia facilius tranſeunt quam perſonalia. C.27.g.8.nu.5

iuribus futuris ſeu ſpei futuræ renuntiari poteſt. C. 27. g. 13. num 9

iura veniunt appellatione pecuniæ C.41.g.5.ſub nu.1

Habebis alia in verbis Actiones, & Obligatio.

¶ Iurium ceſſio. vide in verbis, Ceſſio, Cedere.

¶ Iuramentum. Iuramenti clauſula non cenſetur appoſita. C.4.g.34.ſub nu.2

iuramentum metu, & dolo extortũ præſumitur ſtatuto diſponente contractum non valere etiam iuramento accedente ſi ſolemnitas per ipſum ſtatutum propoſita non ſeruetur. C.7.g.19.nu.6

Contrariam tamẽ opinionem alij ſunt amplexati. ſub d.nu.6

iuramentum ita demum dolo & metu extortum præſumitur ſtante ſtatuto quod contractus non ualeat non ſeruatis ſolẽnitatibus etiam accedente iuramento ſi ſit veriſimilis præſumptio doli, metus, vel ſimulationis. ſub d.nu.6

iuramẽtum in caſu ceſſionis ſupplet præſentiam partis. C.27.g.5.ſub nu.2

iuramentum deferri poteſt per procuratorem in rem ſuam. C.29.g.10.ſub nu.1

iuramentum facit vt abſenti etiam acquiratur licet nulla interuenerit ſtipulatio. C.33.g.6.nu.5

iuramentum quodcumque etiam per creaturas Chriſticolis prohibitum eſt. Rep.nu.11

iuramentum facit quem eſſe de foro Eccleſiaſtico. Rep. num. 26.& 687

Quomodo autem id procedat vide nu.29.& 30.& num.726. cum ſeq.

iuramentum minorem non facit vere maiorem. Rep.nu.199

iuramentum non firmat contractum prodigi. Rep.nu.220

iuramentum alterat naturam contractus ſi conſenſus non deficiat. Rep.nu.277.& 652

iuramentum regulatum ſecundum naturam actus ſuper quo apponitur. Rep.nu.281

Quod quomodo procedat vide ibidem. nu.284.651.667.cum ſeqq. vſque ad nu.684.& uide etiam nu.710

iuramentum an operetur quod emphyteuta ante tempus à lege præfixum poſſit expelli ſi in prima ſolutione deficiat Repet.nu.279.280.282

In contrarium vide in d.Rep.nu.281

De veritate autem in d.Rep.nu.283.284

Quid autem ſi ſtatutum dictet conductorem, vel emphyteutam non ſoluentem, vel quantocumq; tempore ceſſantem non poſſe expelli. Rep.nu.285

iuramentum an priuet contrahentem dominio propter inobſeruantiam. Rep.nu.287.& 624

iuramentũ ſemper habet exceptuatam auctoritatem ſuperioris. Rep.nu.382

iuramentum per Principem ſæcularem remitti non poteſt. Repet. nu.384

Etiam ſi ſit Imperator, vel Rex Francorum. d. Rep.nu.385

iuramentũ in ſupplementum probationis in caſu l. ſi quis maior & in pœnali materia non eſt deferendum. Rep. nu.435

idemque in cauſa ardua. ibidem nu.436

iuramentum eius eſt naturæ vt non ſeruanti fidem fides ſeruanda non ſit. Rep.nu.437

iuramentum an confirmet contractum nullum. remiſſiuè. Repetitio,

Digitized by Google

I N D E X.

petitio, numero 464. & 471
iuramentum facit valere actum omni meliori modo, quo valere poteſt. Rep.nu 465. & 749
Quod quomodo procedat remiſſiuè. vide in d. Rep.nu. 770
iuramentum debet ſeruari, quando non vergit in diſpendium ſalutis æternæ. Rep.nu. 466
iuramentum eſt ſicut herba bethonica, che à tutti gli mali è buona. Rep.nu. 467
iuramentum etſi cõfirmet contractum, tamen non facit domi num incidere in pœnam. Rep nu. 472
Quod declara vt in d. Rep.nu. 475. cum ſequ. vſque in finem quæſtionis.
iuramentum non eſt fidei præſtatio, ſed iuramento æquiparatur. Rep.nu. 487
iuramentum an ſit ſi quis dicat, aſſero per fidem meam, vel in verbo veritatis. Rep.nu. 510
Qnid ſi teſtis ita iurat. Rep.nu. 511
Quid ſi pro ſolemnitate iuramentum ſit inductũ. Rep.nu. 512
iuramentum an ſit ſi quis ſub periculo animæ ſuæ quid promittat. Rep.nu. 518
Et an tali caſu cenſeatur ſaltem implicitè iuraſſe per Deum. ibidem. nu. 519
Quid autem ſi quis dicat, ſi Deus me adiuuet. d.nu. 550
Et an hoc procedat in teſte, vel quando pro ſolemnitate iuramentum exigitur. Rep.nu. 521
iuramentum expreſſè quare exigatur in teſte. Rep.nu. 522
iuramentum an ſit, ſi quis per ſalutem ſuam propriam, vel per corpus ſuum promittat ita, vt pœnis l. ſi quis maior. locus ſit. Rep.nu. 524. & 526
De veritate autem vide in d. Rep.nu. 527. & 529
iuramentum an ſit ſi dicatur, Deus ſit mihi teſtis, & an ſic iurans pœnis l. ſi quis mainr. afficiatur Rep.nu. 535. & 536
iuramentum an veſtiat pactum nudum. Rep nu. 570
De veritate autem vide in d. Rep.nu. 582. & 583
iuramentum promiſſorium ordinatur directè ad obligandum. Rep nu. 574
iuramentum cenſetur quis deliberatè ſubire. Rep. nu. 577
iuramentum operatur vim geminati actus, vel conſenſus. Repet.nu. 578
iuramentũ in multis caſibus actionem producit. Rep.nu. 580
iuramentum deciſiuum actionem producit, & eſt ſpeciale. Repet.nu. 581
iuramentum obligat præciſè ad factum. Rep.nu. 627. & 722
iuramentum non operatur dominij translationem ſine traditione. Rep.nu. 628
iuramentum licet efficacius obliget tamen non facit quem teneri in plus. Rep.nu 642
iuramentum excludit facultatẽ purgãdi moram. Rep.nu. 660
In contrarium autem vide in d. Rep.nu 664
De veritate in d. Rep.nu. 689
Quod limita. vt in d. Rep.nu. 732, 734. 736. & 738
iuramentum vim conteſtationis litis habet. Rep.nu. 673
Et nouationis. Rep.nu. 674
Et declara. Rep. nu. 676
iuramentum habet ſemper illam tacitam conditionem, quam habet promiſſio, cui adhæret. Rep.nu. 679
iuramentum non ſe extendit vltra quam ſe extendat renunciatio iurata. Rep nu 680
iuramentum interpretationem accipit ſecundum intẽtionem iurantis communem, & veriſimilem. Rep.nu. 681
Et nõ ad ea, quæ veriſimiliter pars non cogitauit. Rep.nu. 682
iuramentũ interponitur ſuper contractu, vt illum confirmet, vel vt illi det robur. Rep.nu. 684
iuramentũ extendit vires ſuas ad omnia iura, quę ex illo facto & contractu deſcendunt. Rep.nu. 712
Sufficit enim quod in genere cogitatum fuerit. Rep.num. 715. 716. & 758
iuramentum minoris tollit beneficium reſtitutionis in integrum, licet ipſe non fuerit certioratus. Rep.nu. 713
Et idem in beneficio Velleiani iurante muliere. Rep.num. 713
iuramentum maiora operatur impedimento purgationis moræ. Rep.nu. 717
iuramentum debet impleri in forma ſpecifica. Rep.nu. 723
iuramentum abſque alia interpellatione debitorem conſtituit in mora. Rep.nu. 725
iuramentum habet vim clauſulæ, rato manente pacto. Repet. num. 743
Quod limitatur. Repet. numero 744
iuramentum non facit actũ valere, quando defectus eſt in ſubſtantia, ſecus ſi eſt in ſolemnitate. Rep.nu. 750. & 757
iuramentum habet vim iudicij. Rep.nu. 752
iuramentum confirmatorium, & promiſſorium à deciſiuo differt. Rep.nu. 760
iuramentum defuncti obligat hæredem ad contractus obſeruationem. Rep.nu. 789. & 196
Quod limitatur. Rep.nu. 797
Sed an faciat ipſum de foro Eccleſiæ. Rep.nu. 793
iuramentum defuncti animam hęredis illaqueare non poteſt. Rep.nu. 794
Nec eſt opus relaxatione. Rep.nu. 795
iuramentum non firmat contractum data enormiſſima læſione. Rep.nu. 846
iuramentum debitoris non habet executionem paratam, Repet.nu. 851
Secus autem in iuramento creditoris. Rep.nu. 852
iuramenti præſtatio eſt quando iuratur ſuper altari, vel contactu in ſcriptis. Rep.nu. 538
Quod declara vt in d. Rep.nu. 540
Et an ſcripturarum tactum exigat. ibidem.
¶Iuramentum calumniæ à quocumq; præſtari debet tam ab agente vtili, quam ab agente directa. C. 29. G. 4. ſub nu. 4
¶Iurare. Iurãs per ſalutẽ Principis, dicitur iurare per ſalutem Imperatoris, vel Papæ, & ſic Monarcę. C. 21. G. 17, ſub n. 2.
iurans ſeruare ſtatuta, vel conſuetudines Eccleſiæ poteſt nihilominus contra formam ſtatuti præbendam impetrare ſi de iuramento fiat mentio. Rep.nu. 383
iurans grauius punitur, quam fide ſua promittẽs. Rep. nu. 486
iurare, & fidem promittere an ſint paria. Rep.nu. 485
iurans per ſalutem ſuam, vel corpus ſuum an pœnas l. ſi quis maior. incurrat. Rep.nu. 525
iurans ſimpliciter non exprimendo per quem numquid pœnis. l. ſi quis maior. ſubijciatur. Rep.nu. 530
Quod declaratur in d. Rep.nu. 531. & 532
iurans ſuper contractu, & contraueniens venit contra duo videlicet contra pactum, & contra iuramentum. Rep.nu. 544
Et Deum offendit, & hominem. Rep.nu. 545
iurans de conſuetudine tangit ſcripturas. Rep.nu. 541
iurans obedire rectori, & contraueniens pœnas l. ſi quis maior. non incurrit Rep.nu. 546
iurans ſoluere vſuras & contraueniens licet periurium incurrat tamen infamia non notatur. Rep.nu. 547
Sed an cæteras l. ſi quis maior, pœnas incurrat, vide in d. Rep. num. 548
iurans per ſalutem alterius Principis, quam Papæ, vel Imperatoris an pœnis l. ſi quis maior. puniatur. Rep.nu. 813
De veritate autem vide in d. Rep nu. 823
¶Iuriſdictio, honor, & ius patronatus quæ compræhendũtur in villis veniunt in venditione ipſarum villarum. C. 20. G. 22. nu. 4
iuriſdictiones tantum veniunt appellatione diſtrictus vel territorij, non autem proprietates rerum, & bonorum. C. 20. G. 23. nu. 11
iuriſdictiones terminantur per vias publicas. C. 20. G. 26. ſub num. 5
iuriſdictio ad eum ſpectat cui caſtrum eſt conceſſum, viæ ſecuritas ad Principẽ, fundus ad municipes. C. 20. G. 26. ſub n. 5
iuriſdictio & merum Imperium tamquam adiacens, & cohærens venit in venditione, & conceſſione caſtri. C. 26. G. 13. num. 3
iuriſdictionis eſt ius legem ferendi. Rep.nu. 28
iuriſdictio voluntaria, & neceſſaria. vide in verbis, Actus, Decretum, Inſtrumentum.
¶Ius. Iuris appellatione venit ius ciuile Romanorum, & ſic ius commune. C. 4. G. 35. nu. 1
iuris appellatione hodiernis temporibus veniunt ſtatuta, & conſuetudines, non autem ius commune. C. 4. g. 35. nu. 2
iuri pro forma introducto renuntiari non poteſt. C. 7. g. 19. ſub num. 41
iuris ignorantia non excuſat. C. 11. g. 4. ſub nu. 2
iuris error non præſumitur. ibidem.
ius, & leges ignorans in lata culpa præſumitur, & aliquando in dolo. ibidem.
ius male ſeruat, qui in totum eneruat. C. 14. g. 2. ſub nu. 3
ius quot modis accipiatur. C. 26. g. 8. nu. 1

I N D E X.

Ius bonum, Ius melius, & Ius optimum cedere differunt vt Auctor explicat. C. 27. G. 6. ſub nu. 1
¶ Ius canonicum in terris Papæ attendendum. Rep. nu. 31
ius canonicum attenditur in materia iuramenti. Rep. nu. 26
Et pertinet ad Eccleſiam de eo cognoſcere. Rep. nu. 386
Cum ſit materia peccati. Rep. nu 388
¶ Ius ciuile Romanorũ venit appellatione iuris. C. 4. G. 35. n. 1
¶ Ius commune idem eſt quod ius ciuile, & venit appellatione iuris ibidem.
Sed hodiernis temporibus non venit, ſed veniunt ſtatuta, & conſuetudines. C. 4. G. 35. nu. 2
¶ Ius decimandi. vide in verbo, Decimandi ius.
¶ Ius naturale. Iuri naturali contrauenit, qui promiſſa non obſeruat. Rep. nu. 138
¶ Ius patronatus non venit in generali bonorum obligatione. C. 13. G. 2. ſub nu. 4
ius patronatus qui comprehenditur in villa non venit in venditione villæ. C. 20. G. 22. nu. 4
ius patronatus exiſtens ſuper palatio vendito numquid in venditione comprehenſum cenſeatur. C. 26. G. 13. nu. 3
¶ Ius priuatum remitti poteſt per pactum de non petendo. C. 35. G 6. ſub nu. 1
¶ Ius publicum remitti non poteſt per pactum de non petendo ſub d. nu. 1
¶ Iuſſus iudicis an pœnis l. ſi quis maior excuſet. Rep. nu. 444
Quod non. vide in d. Rep. nu. 446. & 447
Limita vt in d. Rep. nu 460
Iuſſus Iudicis excuſat à dolo. Rep. nu. 445
Et quomodo procedat. Rep. nu. 447
Quid ſi ſit iniuſtus Rep. nu. 449
Quid ſi ſine cauſæ cognitione emanauit. Rep. nu. 451
Quid ſi ſine ordine iudiciario. Rep. nu. 454
Declara vt in d. Rep. nu. 455. cum ſequ.
Iuſſus iudicis non excuſat in atrocibus. Rep. nu. 455
Secus autem in alijs, Rep. nu. 456
Iuſſus iudicis procuratus non excuſat à dolo. Rep. nu. 460
¶ Iuſta cauſa videtur eſſe ruſticitas, vt clauſula generali ruſticus ignorans reſtituatur. Rep. nu. 128
Iuſta cauſa contrauenientem excuſat. Rep. nu. 438
Iuſta cauſa excuſat à mora. Rep. nu. 734. 735. & 439
Et ab intereſſe. Rep. nu. 441
Et à pœna legali. Rep. nu. 442
Et à periurio. Rep. nu. 735
¶ Iuxta dictio multis modis in iure accipitur quandoq; relatiuè, quandoque localiter, ſeu deſignatiuè C. 19 G. 14. nu. 2
Iuxtà dici non poteſt res aliqua alteri rei, ſi diſtet à re contigua vltrà decem pedes C. 19 G. 14. nu. 3
Iuxtà dictio denotat propinquitatem per vnum, vel duos pedes. ibidem.
Iuxtà in materia confinium intelligitur de totali contiguitate nulla re intermedia. ſub d. nu. 3

L

¶ Laboratores qui nam dicantur. C. 21. G. 20. nu. 1
laboratorum priuilegium durat donec laborant. ibid.
laboratores an gaudere poſſint & quãdo immunitate quibus gaudent domini. C. 21. G. 20. nu. 2. & 3
laboratorum ſolutio non affert præiudicium domino ignoranti. C. 21. G. 21. ſub d. nu. 2
¶ Labra, ſeu vaſa, & crateres lapidei ad recipiendum aquam veniunt in venditione domus. C. 19. G. 11. nu. 1
labrum quid ſit contra Azonem, & Accurſium. C. 26. G. 13. ſub nu. 18
¶ Lætamen, ſiue fimus, aut ſterquilinium agri ſtercorandi cauſa comparatum venit in venditione fundi, ſecus ſi vendendi. C. 26. G. 13. nu. 6
¶ Laſtræ, ſeu laminæ etiam ſi ſint plumbeæ veniunt in venditione domus. C. 19. G. 5. nu. 3
Si tamen fuerint ædificijs impoſitæ, ſecus autẽ ſi non fuerint impoſitæ licet fuerint allatæ, vt imponerentur. ibid.
¶ Lata culpa ſufficit, nec exigitur dolus cum ipſo iure infamia irrogatur. Rep. nu. 44
lata culpa ſufficit ad periurium incurrendum ſcilicet quo ad reatum, non quo ad pœnam. Rep. nu. 51
Lata culpa an ſit dolus præſumptus. Rep. nu. 843
Et an magis latior. Rep. nu 844
¶ Latinitas mala non vitiat inſtrumentum. C. 19 G. 5. nu. 1
¶ Laudum arbitri in Eccleſia latum nõ valet, arbitratoris ſic, & ratio differentiæ. C 2. G. 1. ſub numero 6
laudum ſi ſit nullum an contrauenens incidat in pœnam. Repet. nu. 463
¶ Legatarius non poteſt eſſe teſtis in teſtamento, quod tamen declaratur per Auctorem. C. 2. G. 2. ſub nu. 14
¶ Legatum generale de bonis mobilibus, & de omnibus, quæ appellatione mobilium continentur, ſub quouis nomine, & vocabulo nuncupentur comprehendit etiam animalia ſe mouentia. C. 31. G. 15. nu. 2
legatum complectitur omnia quę intra confines expreſſos extant quando res legatur cum confinibus ſuis licet ſpecialis expreſſio non fiat. C. 26. G. 2. nu. 1
legata re non videntur iura ceſſa. C. 27. G. 1. nu. 1
legatum, Tempus ad legatum præſtandum conſtitutum an incipiat currere à die mortis, an verò à die aditæ hæreditatis, C. 41. g. 3. nu. 2
¶ Legitimè verbum cõcernit factum, & modũ, factum ſcilicet fuiſſe legitimum, & legitimo modo proceſſiſſe. C. 8. g. 6. n. 1
legitimè quando, & quomodo quid factum dicatur. d. nu. 1
legitimè verbum concernit factum, & modum, & ordinem iuris. C. 35. G. 22. nu. 2
¶ Læſio enormiſſima operatur, vt præſumatur dolus & iuramentum non firmet contractum. Rep. nu. 846
Læſio ſi contigit reſpectu vnius venditionis, cum tñ plures factę fuerint, poterit nihilomin⁹ peti reſciſſio. C. 30. g. 6. n. 20
¶ Lex contenta eſt aliqñ probatione illa, quæ haberi poteſt, et ſic aliquando indicijs, aliquando coniecturis. C. 1. g. 4. nu. 4
lex latius interpretatur voluntarium, quam neceſſarium factum. C. 2. g. 2. ſub nu. 5
legem habentes in materia ſpecifica loquẽtem non debemus ab ea diſcedere propter legem loquentem in materia remota. C. 2. g. 2. ſub nu. 5
Leges ſæcularium Principum ad confirmationem iuramenti pertinentes ſunt hodie nullius momenti. Rep. nu. 27
legis auxilium non meretur qui in legem committit. Rep. nu. 276. & 646
lex nulla debet eſſe de indubitabili. Rep. nu. 2
lex magis factum notat, quando ipſo iure infamia irrogatur. Rep. nu. 45
lex quando dicatur correctoria, & quando exorbitans. Repet. nu. 105
Et quid interſit inter illas remiſſiuè Rep. nu. 106
lex pœnalis in foro contentioſo ſeruanda. Rep. nu. 114
lex nihil iniqui in ſe continere præſumitur propter auctoritatem conditoris. Rep. nu. 114
lex pœnalis extenditur ſi non ſit correctoria. Rep. nu. 150
De veritate vide in d. Rep. nu. 175. 178
lex loquens per dictionem, ſi quis, comprehendit vniuerſitatem etiam ſi ſit pœnalis. Rep. nu. 151. & 154
lex generalis generaliter debet intelligi. Rep nu. 213
Recipit tamen reſtrictionem de habilitate. Rep. nu. 216
lex intelligitur ſecundum materiam tituli, ſub quo eſt ſituata. Rep. nu. 232
Quomodo autem hoc procedat vide in Rep. nu. 236. & 237
lex vbi nõ diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus. Rep. n. 354
lex corrigens in actore extenditur, ut locum etiam habeat in reo. Rep. nu. 801

Hic ponuntur leges, Auth. & cap. quæ in his libris declarantur per ordinem Alphabeti.

L. Acceptam C. de vſur. quid operetur in fideiuſſore debitore deponente quantitatem debitam, & poſtea repetente, & reluente debitum. C. 41. g. 7. nu. 7
Cap. Ad noſtram. de emp. & vend. non procedit in ruſtico. Repet. nu. 122
Auth. Alearũ vſus. C. de reb. cred. declaratur. C 30 g 7. nu. 47
L. Bene à Zenone. C. de quadr ẽ. præſcr. eſt rigoroſa Rep. n. 826
L. Cum pater §. filius matrem. ff. de leg. 2. plures quæſtiones decidit remiſſiuè. Rep. nu. 748
L. Delegare. la ſeconda. ff. de nouat. declarata. C. 33. g. 4. nu. 3
L. De his. ff de tranſact. an cenſeatur renunciatum per generalem renunciationem. C. 40. G. 6. nu. 4. in fine.
L. Dedi. ff. de cond. cauſ. dat. an in verbo quaſi ibi ſtet propriè, vel impropriè. Rep. nu. 228
Auth. Decernimus. C. de arbitr. intellectus. Rep. nu. 745.
L. fin. ff. de in ius voc. declaratur. C. 30 g. 7. nu. 27

L. fin.

Digitized by Google

I N D E X.

L.fin. C.de nouat.an habeat locum in delegatione. C. 33. G. 18. ſub nu.2
L.fin.C.de non num.pec.Intellectus.Rep.nu.709
§.fin.Inſt.de pœn.tem.litig.declaratur. C.30.G.7.nu.27
Auth.Hoc niſi.C.de ſolution.explicatur, eiuſque materia.C. 41.G.5.nu.4
Cap.Illo vos.de pignor.nõ habet locũ in ruſtico.Rep.nu.122
L.Nam ſufficit.ff. de dolo an in totum per l.ſi quis maior porrigatur.Rep.nu.266
L.Omnes.C.de quadr.præſcript.rigoroſa. Rep.nu.826
L.1.§ igitur præpoſitio.ff.de exercit.declaratur.C.31.G.1.n.2
Auth.Preſente. C.de fideiuſſor quænam priuilegia fideiuſſoribus tribuat.C.40.G.4.nu.1
Cap.primum.§.porro,quæ fuer.cauſ.benef.amitt.intellectus. Rep.nu.279
L.Quod ſeruus.ff.depoſiti declaratur. C.31.G.1.ſub nu.2
L.Qui ea mente.ff. de furt.quomodo procedat. Rep.nu.672
L.Secundæ,C.de reſcind.vend. remediũ an tollatur per renunciationem generalem omni iuris,& legum auxilio factam. C.40.G.6.nu.6
L.Secunda.C.de reb.cred.an in totum per l.ſi quis maior,corrigatur.Rep.nu.266
L.Si inter virum.C.de iur.dot.declaratur.C.30.G.9.nu.19
L.Si vnquam. C.de reuoc. don. an tollatur per renunciationem generalem omni iuris &c.C.40.G.6.nu.6
L.Si fideiuſſor creditori.ff.de fideiuſſor.declaratur. C.43.g.4. ſub nu.1
L.ſi quis maior.C.de tranſ.non procedit de iure canonico. Reper.nu.24
An habeat locum ſi cauſa delegetur de æquitate. Rep.nu.57
Eſt rigoroſa.Rep.nu.59
An habeat locum in muliere iurante, & contrauueniente, pro negatiua.Rep.nu.69
De veritate autem. Rep.nu. 101
An habeat locum in ruſtico. Rep.nu. 119,130 & 141
An habeat locum in minore iurante. Rep.nu.196
Et quid ſi iuramentum ſit duplex.Rep.nu.197
Habet locum in caſu vero,non in ficto.Rep.nu.200
An in minore,qui veniam ætatis impetrauit locum ſibi vindicet.Rep.nu.201
Et quid in minore qui ex forma ſtatuti habetur pro maiore. Rep.nu.201.& 208
An in quolibet cõtractu,& pacto locum habeat.Rep.nu.223. & per totam quæſt.
Quid autem ſi contractus eſt nullus.Rep nu.221
Procedit ſi iuratur per Sancta Dei Euangelia. Rep.nu.534
Quid ſi dicatur,Deus ſit mihi teſtis.Rep.nu.535.& 536
Quid ſi per ſalutem propriam, vel corpus ſuum quis promiſerit.Rep.nu.524.vſque ad nu.530
An procedat tam in tranſigente actione reali, quam in perſonali. Rep.nu.623
An procedat tam in reo,quam in actore. Rep.nu. 799
An procedat in iurante per ſalutem Principis. Rep.nu.812
Quid ſi per ſalutem alterius Principis,quam Imperatoris,vel Papæ. Rep.nu.813.& 823
L.Si quis maior.in verbis,actione priuatus,quomodo intelligatur. Rep.nu.561.cum quattuor ſeqq.
L.ſi quis maior.in verbis,rerũ proprietate careat, habet quinque intellectus.Rep.poſt nu.610. per plures numeros.
Sed & de hac lege vide ĩ alijs verbis et maximè ĩ verbo pęna.
L.tertia.ff.de cond.cauſ.dat.an in verbo quaſi ſtet propriè,vel impropriè.Rep.nu.228
L.Vnic. C. de arg.pec.quod theſaur. infer. lib. 10. declaratur contra gloſſam.c.30 g 7.ſub nu.33
¶Libellus ſi nõ exprimat actionẽ nũquid videlicet vtilis,an directa ſit intentata,actor exprimere debet.c.29.g.4.ſub nu.3
Libello in ſubſtantialibus reformato noua debetur gabella.c. 30.g.12.nu.11.in fine.
¶Libellans in dubio videtur actionem intentaſſe, quæ ſibi eſt vtilior.c.29.g.4.ſub nu.3
¶Libera res & allodialis in dubio præſumitur. c.13. g.2. nu.3
Libera res quæ dicatur. C.21.g.1.ſub nu.1
Libera res,& franca ſi vendita ſit,vel per liberũ,et francum allodiũ nſiquid intelligatur importare libertatẽ ab onere decimarũ,& collectarũ,an verò q̃d ſit allodialis.c.21.g.1.n.2
Vide alia in verbo Vendens, & Venditor.
¶Liberatio generalis extenditur ad omnia ſi dicatur quod ad incognita debeat extendi. C.21.G.13.numero 2
Liberatio omnis quoquo modo facta comprehenditur ſub ſolutionis verbo.C.34.G.5.ſub nu.4
Liberatio,& abſolutio numquid ſint ſinonima.c.35.g.1.nu.2
Liberationis verbum numquid,et quomodo differată ſolutione.c.35.g.1.nu.3
liberatio & abſolutio ſp fieri debent cauſa inſerta.ſub d.nu.3
liberatio in dubio ſtrictè eſt interpretanda, & ad ſuam expreſſam cauſam reſtringenda.c.35.g.2.nu.2
Declara tamen vt ibidem & nu.ſequ.
liberatio generaliter concepta an & quæ comprehendat, & quæ non.c.35.g.2.nu.4
liberatio,abſolutio,quietatio, & alia ſimilia numquid ſint ſinonima.c.35.g.5.nu.1
liberatio naturalis per ſolutionem facta numquam ſe extendit,niſi in quantum eſt ſolutum. c.35.g.11.nu.8
Et idẽ ſi eſt liberatio ciuilis cui natura cooperatur. ſub d.nu.8
Secus autem ſi eſt liberatio ciuilis per pactum, vel per acceptilationem.ibidem.
Vide alia in verbis,Abſolutio,Chirographum,Debitor et Delegatio.
¶Libertas eſt contraria ſeruituti.c.23.g.1.nu.1
¶Libertus per libelli oblationem non cenſetur patronum in ius vocare,nec incidit in pœnam.Rep.nu.343
¶Liberum dictio quid importet.c.30.g.10.nu.1
liberum arbitrium quot modis capiatur in iure. Rep. nu.325. cum tribus ſeqq.
liberum arbitrium per ſtatutum conceſſum Poteſtati quando tendit in præiudicium alterius intelligitur de arbitrio boni viri.Rep.nu.329
liberum & liberè quid importet remiſſiuè. Rep.nu.333
liberum arbitrium datum executori vltimæ voluntatis quid importet.Rep.nu.336
¶Libra Ferrarienſis,Bononiẽſis, Mutinenſis ſunt æquales quo ad ſummam bononenorum.c.30.g.5.ſub nu.1
libra quandoque pondus, quandoque numerum reſpicit. c. 30.g.5.nu.4
libratum reſpicientium pondus, vel numerum diuerſitas ſecundum locorum diuerſitates,ibidem.
libra auri,vel argenti,inuito creditori ſolui non poteſt,qui aurum,vel argentum mutuauit in pecunia numerata. c.30. g. 5.num.6
libra argenti valebat quinque ſolidos. C.30.G.7.numero 33. & 34
¶Licere nobis dicitur quod conceditur. c.27.g.19.nu.5
licere. Non omne quod licet conſiderandum eſt, ſed quod honeſtum.c.27.g.19.ſub nu.5
¶Licita, & permiſſa omnia cenſentur niſi à iure inueniantur prohibita.c.27.g.19. ſub nu.5
¶Ligna.Lignorum,vel materiæ nomine veniunt arbores ſuccisæ,vel euulſæ.c.20.g.6.nu.3
lignorum appellatione non continentur pali. c.26. g.13.nu.6 in fine.
ligna noo veniunt vendito fundo, quæ erant parata ad fundum.c.26.g.13.nu.17
¶Limites veniuntin venditione fundi.c.26.g.13.nu.5
Alia vide in verbis,Confines, Emptor,Limites.
¶Litis ingreſſus impeditur per promiſſionem de non mouendo controuerſiam. c.35.g.8 nu.5
¶Locati actio competit medico, qui operas ſuas erat ſolitus locare communitati.c.27 g. 10.ſub nu.2
¶Locatio an valeat ſi in perſonam incertam ſit remiſſa mercedis definitio.c.30.g.4.nu.4
locatio,quæ vno nummo fit non valet. c.30.g.9.nu.21
¶Locator.vide in verbo,Colonus, Conductor, & Succeſſor,
¶Locus contractus non tantum de iure,ſed & de conſuetudine in inſtrumento eſt apponendus.in prooem. tract.nu.19
Et eſt communis opinio.ibidem.
Et ſtatuto Ferrariæ ſpecialiter deciſum.ibid.
loci omiſſio vitiat inſtrumentum.ibid.
locus an ſpecialis,an generalis debeat apponi remiſſiuè. ibid. in fine.
locus loci eſt ponendus in inſtrumento.C.2.g.1.nu.2
locus generalis non ſufficit in inſtrumẽto, ſecundum communem, & ſecundum conſuetudinem.ibid.
locus loci ſpecialior non eſt apponendus, ſed ſufficit locus loci ſimpliciter.C.2.g.1.nu.3

INDEX.

Declara tamen vt non pcedat qñ actus vniformiter in toto il lo loco fieri non poteſt, vt exēplificatur per Auctorē. ibidē.
licet cōtrarium aliqui tenuerint, & malè ſecundum Baldum, qui diſtinguit. ibidem.
loci appoſitio facienda, & deſcribenda ſecundum regionis conſuetudinem. ibidem.
locus omiſſus, vel erroneè poſitus numquid addi, vel corrigi poſſit, & an in principio libri inſtrumentorum, ſeu protocolli poſitus cenſeatur in ſequentibus repetitus remiſſiuè. C.2 G.1.nu.4.in fine.
locus publicus ad hoc vt dicatur an ſufficiat quod publicè per illum locum eatur. C.19.G.16.nu.5
loci appellatione quid veniat remiſſiuè. C.20. G.2.nu.7
loca pura adiacētia intra maceriem veniunt in ſepulchri venditione, niſi ſint reſeruata. C.26 G.13.nu.55
Alia vide in verbis, Conſuetudo, Debitor, Inſtrumentum, Solutio, & Venditio.
¶Longū tempus accipitur pro decennio. C.15.G.2.n.6.in fin.
¶Loquens. Loquentis perſona in generali ſermone non comprehenditur. C.10.G.16.ſub nu.4. C.15.G.1.nu.6.C.27.G.18.ſub nu.1
loquentium imperitia, & fictione veritas obumbrari non poteſt. C.35.G.11.nu.7
¶Lucrum non conſequi aliud eſt, & aliud damnum pati. Rep. nu.271
lucrum inhoneſtum exiſtimatur de iure canonico quod ex multo rigore deſcendit, Rep. nu.25
¶Lucus quomodo à ſilua differat. C.20.G.34.nu.2
luci, ſeu nemora, quæ fundum tangunt veniunt in venditione fundi. C.26.G.11.nu.5
¶Ludouicus Catus laudatur. C.30 g.9.nu.6
¶Lumina. Seruitus ne luminibus, & ſeruitus ne proſpectui officiatur differunt, & quomodo vide exemplis per Auctorem declaratum. C.15.g.2.nu.2
¶Luſtrum eſt ſpatium quinquennij. C.1.g.4.ſub nu.1
luſtra tria faciunt indictionem. ſub d.nu.1
¶Lydi primi pecuniam inuenerunt. C.30.g.7.nu.7

M

¶Maceria dicitur de lapidibus ſine cæmento. C.19.g.4. ſub nu.2
maceria dicitur murus ſiccus, & cedit ſolo. ibidem.
maceria deſtrui non poteſt à venditore poſt venditionem factam, ad hoc vt lapides vendat, ex quibus maceria ipſa eſt confecta. C.19.g.4.nu.3
¶Machinæ bellicæ veniunt in conceſſione caſtri in feudum facta. C.26 g.13 ſub nu.3
¶Magiſtratus ſithocomiæ quinam dicatur. C.21.g.8. ſub nu.2
¶Maieſtas non eſt eadem in Rege, quæ eſt in Imperatore. Repet. nu.827
¶Maior viginti quinque annis tranſactioni iuratæ, vel pacto iurato cōtraueniens pœnas l. ſi quis maior incurrit. Rep. nu.1
¶Malè agens odit lucem. C.1.g.5.ſub nu.3
¶Malignorum ſophiſtica interpretatio difficulter euitatur. C.4.g.2.ſub nu.3
¶Malitia ſupplet ætatem. C.8 g.2.ſub nu.1
¶Mandare verbum differt à verbo cedere, & minus importat mandare, quam cedere. C.27.g.4.ſub nu.2
mandare & concedere eiuſdem ſunt ſignificationis. ibidem.
Aliquando tamen concedere latiorem, ampliorem que habet ſignificationem. ibidem.
mandare aliquando capitur pro cedere. ibidem.
mandauit verbum idem importat quod tranſtulit. ſub d.nu.2
mandando fideiubēdo, conſtituendo, nouando, & promittendo pro alio intercedi tur. C.39 g.1.nu.8
¶Mandator, differt à fideiuſſore. C.39.g.1.nu.3
mandator quis dicatur, & quomodo à fideiuſſore differat. C.39.g.1.nu.4
mandatoribus, & conſtitutoribus competit beneficium epiſtolæ Diui Adriani. C.40.g.2.nu.3
¶Mandatum ad vendendum rem mandantis dari poteſt. C.5. g.1.ſub nu.1
mandatum re integra reuocari poteſt. C.5.g.1.nu.3
mandatū ad hoc vt ſit reuocatum ritè, & tollatur facultas penitus ipſi procuratori, debet fieri notificatio reuocationis procuratori, & certæ perſonæ cum qua erat contrahēdum, vel alias per publica proclamata. ſub d.nu.3
mandatum expirat per mortem mandantis. C.5.g.1.ſub nu.4
Quod tamen recipit aliquam declarationem. ibidem.
mandatum eſt officium ab eo, qui gratuito ſuſcepit exhibendum. C.5.g.1.nu.3
mandatū ſpeciale ad vendendū exigitur, vel generale mandatum cum libera & plena adminiſtratione. C.5.g.2.nu.4
mandatum cum libera quibus verbis deprehendatur factum. ſub d.nu.4
mandatum cum libera ex aliquibus appendicibus reſtringitur. C.5.g.2.nu.6
mandatum generale non comprehendit id quod quis non fuiſſet ſpecialiter mandaturus. ibidem.
mandatum ſpeciale quale dicatur, & quale ſingulare. ibidem.
mandati fines cuſtodiendi. ibidem. in fine.
mandatum procuratori factum cenſetur ſecundum conſuetudinem mandantis. C.5.g.2.nu.7
mandatum non hrē. vel hrē inſufficiens paria ſunt. ſub d.nu.7
mandati defectus eſt inſanabilis etiam in iudicialibus ita, vt nec ſignatura Papæ ipſum ſuppleat etiam refectis expenſis. C.5.g.3. ſub nu.1
mandatum non probatur ex verbis narratiuis in inſtrumento deſcriptis. C.5.g.3.nu.2
mandatum in facto conſiſtit, & ideo probari debet. ibidem.
mandatum præſumitur in præiudicium procuratoris non in præiudicium domini. ibidem.
mandatum in antiquis ex diuturnitate temporis etiam ex mille annorum lapſu non præſumitur ſecundum pleroſque. C.5.g.3.nu.3
Contrariam tamen ſententiam alij ſunt amplexi. ibidem.
Et utraque teneri poteſt. ibidem.
mandatum non præſumitur ad excuſandum quem eum aliquo alieno nomine contrahentem niſi aliquam habuerit iuſtam credulitatis cauſam. ſub d.nu.3
mandatum in antiquis præſumitur, quando re vera conſtat de mandato, licet non conſtet de ſolemnitatibus in eo neceſſarijs. ibidem. lim.1
mandatum in antiquis præſumitur, quādo agitur de cauſis minus perfectas probationes exigētibus, & quæ præſumptionibus, & coniecturis contenantur. ibidem. lim.2
mandatum in antiquis præſumitur, quando quis dicitur conſtitutus ad faciendū, qui veriſimiliter non feciſſet ſine mandato, vt in eo, qui ſoluit penſionem pro alio. ibidem. lim.3
mandatum in Vicario Epiſcopi præſumitur. ibidem. lim.4
mandatum in antiquis præſumitur cauſa cuſtodiæ, quia ſi per longum tempus fuerit facta cuſtodia, præſumitur mandatum præceſſiſſe. ibidem. lim.5
mandatum in antiquis præſumitur ſi probetur iura cauſæ tradita fuiſſe per dominum procuratori. d.nu.3.in fin. lim.6
mandatum probatur ſi notarius atteſtetur ſe illud vidiſſe, & legiſſe. C.5.g.4.nu.1
Contrarium tamen & rectius alij ſenſerunt, de quibus per Auctorem pulchrè, & plenè ibidem.
mandatum regulariter per teſtes probari poteſt dummodo legitimè examinentur, & domino citato. C.5.g.4.nu.2
Limita tamen quattuor modis de quibus Auctor. ibidem.
mandatum in rem ſuam, & ceſſio numquid differant, & qualiter. C.28.g.1.nu.1
mandatum in rem ſuam quid operetur. ibidem.
mandatum extinguitur morte mandantis. ibidem.
mandatum pluribus in ſolidum fieri poteſt. ibidem.
mandatum in rem ſuā ſignificatur per verba, poſuit in locum & vniuerſum ius ſuum. c.28.g.2.nu.1
Declara tamen vt per Auctorem. ibidem.
mandatum in rem ſuā factum non cenſetur etiā ſi ſit dictum, quod fuit conſtitutus ad exigendū fructus conſtituenti debitos in proprios vſus conuertendos. ibidem.
mandatum in rem ſuam non præſumitur ſed probari poteſt. c.29.g.1.nu.9
Aliqua etiam videri poſſunt in verbis, Clauſula, Emens, Emptor, & Procurator.
¶Manganellæ veniunt in conceſſione caſtri in feudum facta. c.26.g.13.ſub nu.5
¶Manſum dicitur quantum quis cum vno pari boum laborare poteſt. c.20.g.2.nu.6
¶Mantuæ Dux. in verbo, Dux Mantuæ.
¶Manualiter dictio in materia numerationis actū veræ numerationis importat, quę ſi non interueniſſet, & addita fuiſſet, reprobaret ur inſtrumentum. C.34.g.7 ſub nu.1

¶Manumiſſio

INDEX.

¶Manumiſſio in Eccleſia fieri poteſt. C.2.g.1.ſub nu.6
¶Mapalia,attegias,tugurium,& teges ſunt ſinonima.C.20.g.12.ſub nu.1
¶Marcheſan⁹ quæ moneta ſit,et vnde ſic dictus.C.30.g.9.n.4
¶Maritus ſine cuius conſenſu vxor teſtari nequit inſtitui poteſt in eodem teſtamento vxoris cui conſenſum ſuum præſtat ex ſtatuti diſpoſitione.C.7.g.12.nu.3
Vide tamen in d.C.& g.ſub nu.9
maritus propinqoorũ appellatione non venit, nec etiam conſanguineorum.C.7.g.21.ſub nu.5
maritus, & affines coniunctorum appellatione ſignificantur. ibidem.
maritus venit appellatione affinium. ibid.
Et appellatione ſuorum.ibidem.
Et appellatione neceſſariorum.ibidem.
Et appellatione attinentium.ibidem.
Limita tamen id non procedere,ſi fieret mẽtio gradus,vt quia diceretur, quod duo ex attinentibus vſque in quartum gradum &c. ibidem.
maritus,& affines an veniant gentis, vel generis appellatione remiſſiue d.nu.5.in fine.
mariti negligentia, quod non adhibuerit medicum in infirmitate vxoris,ad hoc ut probetur,debet articulari,& probari, quod aderat copia medici.C.7.g.19.ſub nu.1
maritus numquid poſſit eſſe curator vxoris ſaltem ad vnicam litem,vel actum extraiudicialem.C.8.g.4.nu.4
maritus tenetur ſtare locationi per vxorẽ factæ, ſicut & vxor locationi mariti. C.15.g.2.nu.18
maritus expendens pro exigendo nomine dato in dotẽ an poſſit repetere ab vxore, vel tantum minus reſtituere de dote. G.29.g.4.ſub nu.2
maritus non poteſt facere ceſſionem de interuſurijs dotis, ſed vxor.C.29.g.11.nu.3
maritus qui extra territorium vxorem recepit, matrimonium conſumauit,& gabellã ſoluit,nõ tenetur ſoluere gabellã in territorio,vbi res in dotem data extat. C.30.g.12.ſub nu.7
maritus & vxor ſi cõfiteantur ſe recepiſſe preciũ de fundo dotali vendito,numquid præſumatur preciũ pro virili ad vtrũque perueniſſe,an verò ad maritum ſolum.C.31.g.4.nu.2
Aliqua etiam habebis in verbis,Statutum, & Vxor.
¶Martirem non facit pœna,ſed cauſa.C.2.g.2.nu.14
¶Maſculinum genus concipit fœmininum. Rep. nu.74. & 91
Quid in pœnalibus.Rep.nu.85.& nu.92
Quid in correctorijs.Rep.nu.87.& 104
Quid in exorbitantibus,& in exorbitantibus,& pœnalibus ſimul.Rep.nu.88.& 89
Quid in odioſis odio irrationabili.Rep.nu.90
maſculinum genus etiam de ſignificatione grammaticali fœmininum concipit.Rep.nu.95.& 97
Et an de propria ſignificatione,vel ex interpretatione.Rep.nu. 86.& 91
¶Maſculo magis quam fœminæ creditur. C.2.g.2. ſub nu.16
¶Mater,& auia non veniunt conſanguineorum appellatione. C.7.g.8.ſub nu.1
mater,& auia paterna,uel materna tutelam hr̃e poſſunt filiorum,& nepotum,& præferuntur omnibus tutoribus teſtamentarijs exceptis, debent tamen Velleiano, ſecundis nuptijs,ac omni etiam auxilio renuntiare. C.9.g.4.nu.1
mater etiam excluſa ab hæreditate vocatur nihilominus ad tutelam.C.9.g.5.nu.3
mater tutrix plura præſtare debet,quam cæteri tutores,qui ad quinque tantum tenentur.C.9.g.5.nu.4
mater ruſtica tranſiens ad ſecundas nuptias nõ procurãs inuẽtarium fieri à tutore non incidit in pœnam.Rep.nu.125
Quod declara ut in d.Rep.nu.126
¶Materiæ quotidianæ,ac frequentes latius ſunt attingendę.in procem.tract.ſub nu.2
materia,ſolẽnitas,forma,& ſubſtantia differunt.C.4.g.29.n.2
materiæ noĩe veniũt arbores ſucciſæ, vel euulſæ.C.20.g.6.n.3
materiæ appellatione continentur pali. C.26.g.13.nu.6
¶Matrimonium rectè fit in Eccleſia. C.2.g.2. ſub nu.6
matrimonio in celebrando teſtes non debent eſſe rogati. C.2. g.2.ſub nu.6
matrimonium à muliere cõtrahi poteſt ſine ſolemnitatibus à ſtatuto in mulierum contractu requiſitis.C.7.g.19.nu.39
matrimonij complendi cauſa arræ inter ſponſos tradi poſſunt.C.31.g.7.ſub nu.1
¶Medicus habet tacitã locati actionem, qui operas ſuas erat ſolitus locare communitati.C.27.g.10.nu.2
¶Mendacium nulli damnũ inferẽs eſt impunibile. Rep. n.347
¶Menſis in inſtrumento eſt de neceſſitate, quidquid aliqui dixerint,apponendus.in procem. tract.ſub nu 8
Et expreſsè cautum eſt Ferrariæ.ibidem.
menſis tempus ſi datum eſt incipit eo die,& finit eodẽ die mẽſis ſubſequentis,licet incipere de menſe Februarij. C.41 g. 3.ſub nu.6
¶Menſuræ terrarum ſecundum varias,ac diuerſas regiones variè,ac diuerſimodè nuncupantur,alibi enim modium, alibi braſſiam,ſeu perticam,alibi acrã,alibi tornalia, alibi arpena,alibi bubulcata,alibi tabulata, alibi iugera,alibi tornaturas, alibi bubulcas, alibi campos,alibi modulos appellant.C.20.g.19.nu.4
menſura non refert quo nomine ſcribatur modo vterque contrahens illam intelligat.c.20.g.19.nu.5
menſura & precium non debet diſplicere contrahentibus. c. 20.g.19.nu.6
menſuræ agrimenſorum quando non conueniunt recurrendum eſt ad mẽſuras communis illius loci in quo factus eſt contractus.C.20.g.19.nu.7
menſuræ in publico ſunt conſeruandæ. c.20.g.19.nu.8
menſura loci contractus debet attendi licet res ſit ſita in alio loco,puta ſi cõtractus factus ſit Mutinæ, de fundo poſito in territorio Mirandulano.C.20.G.19.nu.9
Vide tamen ibi Auctorem.ſub d.nu.9
menſuræ ſi ſit adiecta dictio,vel circa, in venditione facit totum venire.C.10.G.21.nu.2
menſura nec augeri, nec minui poteſt qoando venditor habẽs vnum fundum vendit certam partem ex eo puta viginti ſtaria.C.20.G.29.nu.3
Et talis venditio cenſetur facta ad menſuram.ibidem.
Secus tamen in caſu per Auctorem propoſito.ibidem.
Alia perquires & inuenies in verbis.Agrimenſores,Confinia, Emptor,Venditor,Viæ,& Qualitas.
menſurationi ſi ſit præfixum tempus,ſufficit quod intra illud menſuretur licet poſt illud fiat relatio.C.20.G.20.ſub nu.5
menſuratio quando eſt facienda debet vocari pars pro certa die ad eundum ſuper locum.C.20.G.20.nu.6
menſuratio ex aſpectu fieri poteſt.C.20.G.37.ſub nu.3
menſuratio montiũ, riparum, & foſſatum an fieri debeat per fundum,an verò per ſuperficiem.C.20.G.37.nu.5
¶Menſurare eſt propriũ geometrarum, quibus tamquam peritis ſtandum eſt.C.20.G.37.ſub nu.3
¶Mercator ad hoc vt quis dici poſſit plura requiruntur. C. 3. G.1.ſub n.8
mercator non poteſt dici quilibet artifex. ibidem.
mercator,aut mercari ſolitus non dicitur ex vno actu tantum. C.22.G.12.ſub nu.2
mercatorum curia numquid admittat delegationem nudo pacto factam valere.C.33.G.5.nu.7
¶Merum Imperium vide in verbo, Imperium.
¶Merx, & precium antiquitus ante nummum inuentum non differebant.C.30.G.1.nu.1
¶Metus præſumptio in minoris contractu tollitur per cõſanguineorum, coniunctorum, & amicorum præſentiam. C. 10. G.31. nu.1
Limita tamen in caſu quando lex præſumit dolum. ibidem.
¶Meus,meam, meum. Meam rẽ tibi tradens tamquam tuam per errorem dominium non transfero. C.6.G.1.ſub nu.3
meũ quod eſt amplius fieri meũ non poteſt.C.19.G.2.ſub n.9
¶Mezeta menſuræ genus.C.20.G.20.ſub nu.1
¶Miles teſtari poteſt duobus, vel vno tantum teſte adhibito. C.2.G.2.ſub nu.12
milites non poſſunt eſſe tutores,vel curatores.C.8.G.4.nu.2
miles cõſtitutus ꝓcurator in rẽ ſuã nõ ꝓhibetur officiũ ꝓcuratoris exercere,& ꝓ alio ĩ iudicio cõparere.C.19.G.1.n.3
miles emẽs alieno noĩe de propria pecunia habet aliquod ius in ipſa re ſaltem quo ad hypothecam. C.34.G.3.ſub nu.3
miles fideiubere nequit niſi expreſsè priuilegijs ſuis renuntiet.C.39.G.2.ſub nu.2
milites hoſpitare.vide in verbo Hoſpitandi munus.
¶Milleſimus.vide in verbo, Annus, Anni Domini.
¶Minor procuratorio noĩe contrahens rectè contrahit etiam non adhibitis ſolemnitatibus C.7.G.19 nu.13
minor adultus ſi cõtrahat ſine debitis ſolẽnitatibus ſi iurat in

contractu facit ipſum validum, neque poteſt reſtitui. C.8. G.1.nu.1
minor annis vigintiquinque curator, vel tutor eſſe non poteſt, & ratio. C.8.G.4.nu.1
minor adultus generalem habens curatorem nulla bona alie nare, nec aliquem contractum facere ſine illo non poteſt, cum ſimilis ſit prodigo. C.8.G.5.nu.1
Secus autem in non habente, ſed ſi læditur habet reſtitutionē, ibidem.
minor curatore carens poteſt vendere mobilia, & ea, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt. C.8.G.5.nu.2
minor immobilia vendere nequit etiam ſi curatore careat ſine curatoris auctoritate, & iudicis decreto.d.nu.2
minoris donatio approbari non poteſt per conſanguineorum conſenſum. C.8.G.5.ſub nu.3
minores annis vigintiquinque propter fragile ætatis conſiliū rerum ſuarum adminiſtrationem nō habent. C.9.G.3.nu.2
minoris venditio multas exigit ſolemnitates, alij dicunt tria requiri, alij ſex, alij octo, alij duodecim, C.10.G.2.nu.1
minoris bona vendi nequeunt ſine legitima & ſufficiente cauſa. ibidem.
minor ære alieno grauatus pro ſoluendo poteſt vendere. C.10. G.2.nu.2
minoris bona alienari poſſunt pro dote conſtituenda. C.10.g. 2.nu.3
minoris bona alienari poſſunt propter famem, & propter alimenta, C.10.G.2.nu.4
minoris bona alienari poſſunt etiam ob famem coniunctarum perſonarum. C.10.G.2.ſub nu.4
minoris bona alienari poſſunt ſi ſunt ſterilia, & infructuoſa, & quæ magis incommodum, quam commodum afferunt. C.10.G.2.nu.5
Declara tamen vt per Auctorem. ibidem.
minoris bona ſterilia tunc demum alienari poſſunt, ſi perpetua ſit ſterilitas, ſecus ſi ad tempus. ibidem.
minoris bona propter periculum futurum alienari poſſunt, vt in molendinis, quæ ſunt in periculo impetus aquarū. ibidē.
minoris bona poſſunt alienari ex diſpoſitione teſtatoris. ibid.
minoris bona poſſunt alienari propter tributa non ſoluta. ibidem. in fine.
minoris bona vendi nequeunt per procuratorem, ſed per tutorem, vel curatorem. c.10.g.2.nu.6
minoris bona vendi nequeunt de immobilibus loquendo, ſi extant mobilia. ibidem.
minoris bona vendi nequeunt pro ære alieno, niſi conſtet creditorem vrgere. ibidem.
minoris bona ſi ſunt vendenda iudex curare debet vt vendantur minus vtilia. ibidem.
minoris res, ſi vendi debent, vendantur ad haſtam & præconizentur, vide tamen aliquos diſſentientes. C.10.G.2.nu.7
minoris bonorum alienationē præcedere debet cauſæ cognitio, ante quam ad decretū iudicis deueniatur, de qua cauſæ cognitione ſeparata ſcriptura confici debet. C.10.G.2.nu.8
minor non ſolum non poteſt vendere ſolemnitatibus non ſeruatis, ſed nec aliquem alium contractum facere, in quo dominium rerum ipſarum transferatur, vt in tranſactione, permutatione, donatione, & ſimilibus. C.10.G.2.nu.13
minor non facit cōpromiſſum nō ſeruatis ſolemnitatibus. ibid.
minor non poteſt transferre quaſi dominium non ſeruatis ſolemnitatibus. ibidem.
minor ſine ſolemnitatibus vtile dominium transferre non poteſt. ibidem.
minor non poteſt cedere actionē ad rem immobilem ſine ſolemnitatibus, ſed bene quidē ad rem mobilem. ibidē. in fin.
minoris rem ſine ſolemnitatibus emēs malæ fidei poſſeſſor efficitur, & rem cum fructibus perceptis reſtituere tenetur. c. 10.g.2.nu.14
minor ſolemnitatibus non ſeruatis an poſſit iuri quærendo renuntiare. c.10.g.2.nu.15. in fine.
minor habet conſilium fragile, & infirmum multorum inſidijs & captionibus expoſitum. c.10.g.3.nu.3
minor ſi habet domicilium in uno loco, & res, de qua faciendus eſt contractus, eſt in alio, iudicis loci decretum adhiberi debet. c.10.g.6.ſub nu.1
minor. In minoris contractu conſanguineorū, coniunctorum & amicorum præſentia tollit præſumptionem metus, doli, & culpæ. c.10.g.13.nu.1
Limita tamen in caſu quando lex præſumit dolum. ſub d.nu.
minor, non obſtante, quod in contractu præſentia conſanguineorum fuerit adhibita, propter læſionem tamen poteſt in integrum reſtitui. c.10.g.13.nu.2
minor in hæreditate paterna ſe immiſcere poteſt, eamque retinere ſine iudicis decreto. c.10.g.16.nu.2
minor gerens negotia alterius minoris an ex tali geſtione obligetur, diſtingue. c.10.g.16.nu.3
minor contrahens cum ciuitate, quæ condidit ſtatutum nō adhibitis ſtatutarijs ſolemnitatibus obligatur. c.10.g.16.nu.4
minor obligatur fiſco etiam non adhibitis ſtatuti ſolemnitatibus. ibidem.
minor ſi ſcribat ſe debitorem in codice ſuarum rationum ſe non obligat. ibidem.
minoris contractus ſine ſolemnitatibus celebratus poteſt ratificari, & confirmari vel tacitè, vel expreſſè per ipſum maiorem effectum. c.10.g.16.nu.5
minoris contractus non ritè celebratus confirmatur ſi poſt maiorem ætatem non improbauit, ſed quinquennali ſilentio pertranſiuit. c.10.g.16.nu.6
Limitatur tamen quando dolus in contractu interuenit tunc enim ratificatio præſumpta, ſeu tacita nihil operatur. c.10. g.16.nu.7
Limitatur ſecundo in contractu ſimulato. c.10.g.16.no.8
Limitatur tertio quando contractus non per minorem, ſed per tutorem geſtus eſt. c.10.g.16.nu.9
Limitatur quarto extra caſus l.fin. C.ſi maior factus. c.10.g. 16.nu.10
Limitatur quintò de iure canonico. c.10.g.16.nu.15
minor. In minore præſumitur ignorantia. c.11.g.4.nu.3
minor iura cum tutoris, vel curatoris auctoritate cedere poteſt c.27.g.1.nu.8
minor etiam ſi iurauerit nihilominus exceptionem non numeratæ pecuniæ etiam lapſo biennio opponere poterit. c.32. g.4.nu.4
minorum venditio non valet ſine cauſæ expreſſione. C.34.g. 13.nu.1
minor, ſeu eius adminiſtrator vendens fidem de pretio habere non poteſt. c.38.g.1.nu.12
minor qui fecit diuiſionem fideiuſſorum propter periculū ſuperuenientis inopiæ non poteſt reſtitui aduerſus diuitem, & ratio. c.40.g.2.nu.10
minor, & fœmina æquiparantur. Rep.nu.71
minores, ruſtici, & mulieres ſunt perſonæ miſeratione dignæ, quæ magis per imbecillitatem, quam per contumaciam nō parere præſumuntur. Rep.nu.84
minor vigintiquinque annis an diſpoſitione l.ſi quis maior comprehendatur. Rep.nu.196
minor quando propter iuramentum amittat beneficium. L.1. C.de reſcind.vend. Rep.nu.198
minor, qui veniam ætatis impetrauit, ſi iuramētum promiſſū cōtraueniat, an l.ſi quis maior. pœnas incurrat. Rep.nu.201
Et quid ſi ex forma ſtatuti ſit pro maiore. Rep.n.202. & n.208
Quid ſi minor iurauit, & effectus maior cōtrauenit. Rep.n.2
minor in contractu iurans amittit beneficium reſtitutionis in integrum etiam ſi non fuerit certioratus. Rep.nu.713
habebis etiā alia ad materiā in verbis, Alienatio, Contractus, Decretum, Excuſſio, Iudex, Iuramentum, Procurator, Promittens, Ratificatio, Statutum ſubhaſtatio, & Venditio.
¶ Minus habet qui actionem habet, quam qui rē. Rep.nu.615
Et quomodo id intelligatur. Rep.nu.616. & 617
¶ Mixta actio. in verbo, Actio mixta.
¶ Mixtum munus. in verbo, Munus.
¶ Mobilis res ſi cohæret immobili de ea iudicatur ſicut de immobili. c.19.g.3.nu.7
mobiles res alienare voluiſſe an præſumatur is, qui vendidit omnes ſuas poſſeſſiones. c.20.g.2.nu.8
mobilia an veniant poſſeſſionis appellatione. ibidem.
mobilia oīa veniunt pecuniæ appellatione. c.41.g.5. ſub nu.1
Alia ad materiam videri poſſunt in verbis Actiones, Fundus, Immobilia, Legatum.
¶ Modicum, vel minimum non eſt curandum. Rep.nu.422
modico, vel minimo deficiens an l.ſi quis maior. pœnas incurrat. Rep.nu.421.423.425 & 428
¶ Modius in iure pro certa menſura accipitur, & continet ſexdecim ſextarios, & accipitur regulariter pro menſura tritici, & ſimilium non pro menſura terræ. C.20.G.19.nu.1

modius

modius accipitur pro certa menſura terræ aliquando ut Ferrariæ. C.10.G.19.nu.3. & 4

¶Modulus in aliquibus locis eſt quædam terrarum menſura, C.10.G.19.nu.4

¶Monacus, vel Frater ordinis minorum, vel & arctioris regulæ non prohibetur eſſe teſtis in inſtrumẽto. C.2.G.2.ſub nu.15

declara tamen quo ad alios actus ut per Auctorem. ibidem.

monacorum nomina, vel aliorum ſimilium ita ſunt deſcribenda, ut & vetus, & nouũ nomen apponatur. C.3.G.2.ſub n.2

¶Monaſterium. In monaſterio dici poteſt factum id quod factum eſt ad graticulas monialium. C.2.G.2.nu.7

monaſterij bona venundari poſſunt pro indumentis monacorum. C.10.G.2.ſub nu.4

¶Moneta illa attenditur in contractibus, quæ in loco contractus expendi ſolet. C.30.G.5.nu.1

moneta Ferrarienſis melior eſt, & differt a Mutinenſe, & Bononienſe. ibidem.

moneta aliquando attenditur habito reſpectu ad partium cõſuetudinem, non ad locum contractus. C.30.G.5.nu.2

monetæ diuerſi valoris ſi ſint in ciuitate, & loco contractus, quænam moneta ſit attendenda. C.30.G.5.nu.3

moneta cur ſic dicta. C.30.G.7.nu.12

monetarum æris, argenti, & auri diuerſitas apud antiquos. C. 30.G.7.nu.26

moneta argentea hodiernis temporibus imminuta. C.30.G. 7.nu.42

moneta. In monetis communis loquendi uſus attendi debet. C.30.G.9.nu.5

monetæ valore mutato an & quando ex contractus diſpoſitione prior valor videatur attendendus latè diſputatur. C. 30.G.9.nu.6. cum ſeqq.

moneta mutuata tali pacto, mutuo tibi centum libras in florenis quomodo ſit facienda ſolutio, ſeu reſtitutio an centũ librarum, an vero tot florenorum, & ita ad quem damnum pertineat, vel vtilitas, quæ monetæ acceſſit. C.30.G.9.nu.10

quid autem ſi depoſitum huiuſmodi verbis fuit celebratum. C.30.G.9.nu.11

monetæ taxatio quid operetur in contractu, ſeu diſpoſitione hominis. C.30.G.9.nu.14

monetæ æſtimatio an & quando faciat emptionem. C.30.G. 9.ſub nu.18

alia videri poſſunt in verbis, Creditor, Scuti Aurei, Pecunia, & ſolutio.

¶Monialium nomina ita ſunt deſcribenda ut & vetus et nouũ apponatur nomen. C.3.G.1.ſub num 2

monialis in monaſterio exiſtens adhuc tñ nõ profeſſa tenetur ſeruare ſolemnitates a ſtatuto preſcriptas. C.7.G.19.nu.16

moniales ſi inſtrumentum conficiant. vide in verbis, Inſtrumentum, ſeu Graticulæ monialium.

& aliqua habebis in verbo, Sorores tertij ordinis.

¶Montes an menſurari debeant per fundum, an verò per ſuperficiem. C.10.G.37.nu.5

¶Mora exigitur ut pœnis l. ſi quis maior. locus eſſe poſſit. Repet.nu.420

mora nũquid & quando purgari nec ne poſſit ſtante iuramento. Rep.nu.660.664.732.734.736.& 738

mora purgari non poteſt executione facta a lege. Rep.nu.661

in contrarium vide in d. Rep.nu.666

de veritate autem Rep.nu.690.& 691

quod ſine dubio videtur procedere quando adeſt dolus. Rep. nu.662

mora purgari nõ põt delicto iã perfecto. Rep.nu.663.& n.708

mora lite conteſtata purgari non poteſt. Rep.nu.675.& 699

mora citius contrahitur in bonæ fidei iudicijs, quam in ſtrictis iuris. Rep.nu.724

mora abſque interpellatione propter iuramentum contrahitur. Rep.nu.725

mora purgari non poteſt quando aduerſarius damnum paſſus eſt. Rep.nu.733

ſecus ſi ius actoris non eſt factum deterius. Rep.nu.738

mora purgari poteſt ſi factum ſit promiſſum. Repet. nu.736. 737. quod declaratur nu.738

moræ purgatio eſt introducta de æquitate Rep.nu.686

& in foro eccleſiaſtico admittitur. Rep.nu.688

& de canonica æquitate. Rep.nu.732

moræ purgatio ita impeditur in bonæ fidei iudicijs ſicut in ſtrictis iuris. Rep.nu.720

vide alia in verbo, Promittens.

¶Morboſa res ſi vendita ſit, gabella reſtitui debet emptori redhibitoria agenti non per fiſcum, ſeu publicanum, ſed per venditorem. C.30.G.12.ſub nu.9.

¶Mox verbum importat ipſo iure Rep.nu.655.& 667

¶Mulcta apud Romanos antiquitus non in pecunia, ſed in pecoribus fieri conſueuit, C.30.G.7.nu.20

¶Mulier quãdo intercedit pro alio iuuatur Velleiano niſi obligetur inſtrumento ſubſcripto tribus teſtibus, licet aliqui dicant duo tantum ſufficere. C.2.G.2 ſub nu.12

mulier in teſtamento teſtis eſſe nequit etiam de iure canonico. C.2.G.2.nu.16

fallit tamen in aliquibus caſibus ut per Auctorem. ibidem.

mulier in inſtrumento contractus poteſt eſſe teſtis, licet cautius ſit marem adhibere ibidem.

mulieris teſtimonium varium, & mutabile. ibidem.

mulieres habent cõſilium inualidum immo nullum. d. nu.16

mulieri pulchrior titulus aſſignari non poteſt, quam ſi honeſta appelletur. C.7.G.2.nu.1

mulier ab honeſtate ſeruatur, quæ eſt theſaurus ineſtimabilis, & lilium dans ſuauitatem odoris. ibidem.

mulier oĩs regulariter & nupta, & abſque viri conſenſu cõtrahere poteſt nulla ſeruata forma, vel ſolẽnitate, C.7.G.3.n.1

Declaranda tamen venit regula hæc ut per Auctorẽ. ſub d.n.1

mulieres & minores facilè ſeducuntur, C.7.G.4.ſub nu.1

mulieres ſunt ſubiectæ multis deceptionibus. d.nu.1

mulier aduerſus propria commoda plerumque laborat. C.7. G.4.nu.1

mulier non a ſexu, ſed a mollitie dicta, vir a conſtantia, & animi virtute. d.nu.2

mulierum defectus ibidem.

mulier minor, ſi extat ſtatutum de mulierum contractibus loquens, & aliud de minorum pariter contractibus, debet vtrumque ſeruare. C.7.G.17.ſub nu.1

mulier contrahens ſine ſolemnitate ſtatutaria accedẽte tamẽ iuramento numquid validè contrahere dicatur. vide varias opiniones. C.7.G.19.nu.5

mulier per procuratorem contrahens tenetur etiam ſm ſtatutarias ſolemnitates contrahere alioquin nullus erit contractus ſm veriorem, & cõem ſententiam. C.7.G.19 num.7

mulier conſtituens procuratorem ſolemniter, & ita ſeruato ſtatuto, numquid poſtea in contractu per procuratorem celebrando debeant etiam ſolemnitates adhiberi, ſunt variæ opiniones. C.7.G.19.nu.8

mulier procuratorio nomine contrahens non tenetur ſeruare ſtatutarias ſolemnitates mulieribus regulariter præſcriptas. C.7.G.19 nu.11

mulier tutrix tutorio nomine contrahens non tenetur ſeruare ſtatutarias ſolemnitates. C.7.g.19.nu.12

mulier quæ non poteſt contrahere, vel obligari ſine conſenſu conſanguineorum iuxta formam ſtatuti, non poterit etiam donare cauſa mortis. C.7.g.19.ſub nu.14

mulier contrahens ſine debitis ſolemnitatibus cum eccleſia, ſiue pio loco obligatur. C.7.g.19.nu.18

idem etiam ſi contraheret cum clerico. ibidem.

mulier, quæ prohibetur cõtrahere ſine certis ſolẽnitatibus, nõ poterit etiã ſine illis cauſa mortis donare. C.7.g.19.nu.21

mulier poterit teſtari ſine ſolẽnitatibus licet ſit prohibita contrahere. C.7.G.19.nu.22

mulier prohibita teſtari ſine ſolemnitate, poterit tamen ſine ſolemnitate teſtamentum a ſe ſolemniter factum cancellare, C.7.g.19.nu.23

mulier prohibita contrahere ſine ſolẽnitatibus numquid poſſit adire hæreditatem. C.7.g.19.nu.24

mulier cui fuit facta donatio, quã non acceptauerat numquid poſſit tali donationi nondũ ratificatæ, & acquiſitæ ſine ſtatutarijs ſolemnitatibus renunciare. C.7.g.19.nu.26

mulier eaſdem ſolemnitates ſtatutarias debet ſeruare in diſtractu, quas & in contractu. C.7.g.19.nu.27

mulier ratificans debet adhibere ſolemnitates a ſtatuto requiſitas. C.7.g.19.nu.28

mulier prohibita ſine ſolemnitatibus alienare non poterit pariter ſine illis alienationi conſentire. C.7.g.19.nu.29

mulier prohibita contrahere ſine ſolemnitatibus non ſolũ intelligitur quo ad contractus vltro, citroque obligatorios, ſed etiam quo ad omnem conuentionem. C.7.g.19. nu.30

mulier prohibita alienare ſine ſolemnitate poterit tamen cõ-

Digitized by Google

ſentiẽte teſtatore, qui eam inſtituit, bona ſibi relicta ſine dicta ſolẽnitate alij promittere, vel obligare. C.7.G.19.nu.38
mulier ſine ſolemnitate procuratorem ad iudicia poteſt conſtituere. C.7.G.19.nu.32
muliere alienante rẽ emphyteuticam ſine ſolemnitate irrequiſito domino res nõ incidit in commiſſum. C.7.G.19.nu 33
mulier prohibita contrahere ſine certa ſolemnitate, numquid ſine dicta ſolemnitate poſſit debitorem liberare, vel pactũ de non petendo facere. C.7 G.19.nu.34
mulier prohibita contrahere ſine ſolemnitate non poterit etiam compromittere. C.7.G.19.nu.35
mulieris confeſſio de recepta pecuniæ quantitate facta in inſtrumento venditionis fundi non ſeruata debita ſtatuti ſolemnitate valet. C.7.G.19.nu.36
limita tamen ut per Auctorem. ibidem.
mulier vendens non ſeruatis ſtatuti ſolemnitatibus non transfert poſſeſſionem. C.7.G.19.nu.37
mulier poteſt contrahere matrimoniũ ſine ſolemnitatibus ſtatuto in mulieris contractu requiſitis. C.7.G.19.nu.39
mulieris contractus non ſeruata ſtatuti forma factus, ſi eſt ipſi vtilis valebit contra Bartolum. C.7.G.19.nu.40
mulier non poteſt pro parte cõtractum acceptare, & pro parte non. d.nu.40
mulier non poteſt renuntiare ſtatuto prohibenti mulierẽ obligari ſine quibuſdam ſolemnitatibus. C.7.G.19.nu.41
mulier in iudicialibus procuratrix eſſe non poteſt, in extraiudicialibus poteſt. C.8.G.4.nu.5
mulier regulariter tutrix eſſe nequit, & ratio. C.9.G.5.nu.1
mulier quæ tutelæ onus ſuſcipit plura præſtare debet quam tutor. C.9.G.5.ſub nu.4
mulier. In muliere præſumitur ignorantia. C.11.G.4.ſub nu.3
mulier originaria extra territorium nupta an veniat appellatione forenſium in materia ſtatuti alienationem prohibentis in forenſes. C.18.G.2.nu.3
mulier poterit comparere in iudicio, & cauſam agere, quando eſt conſtituta procuratrix in rem ſuam. C.29.G.1.nu.4
mulier numquid poſſit cedere priuilegium quod habet vt præferatur cæteris creditoribus C.29.G.11.nu.5
mulier amittet Velleiani beneficium ſi confeſſa eſt in inſtro tribus teſtibus ſubſignato ſe aliquam pecuniæ quantitatem accepiſſe, vt pro alio intercederet. C.32.G.11.nu.7
mulier, miles, clericus fideiubere nequeunt niſi expreſsè priuilegijs ſuis renuntient. C.39.G.2.ſub nu.2
mulier, quæ conſenſit viro alienanti, & renuntiauit hypothecæ, ſi agat contra poſſidentem alia bona, vel obligatũ pro reſtitutione dotis an teneatur cedere iura reſpectu bonorum, quorum alienationi conſenſit. C.40.G.4.nu.14
mulier renuntians omni iuris, legum &c. auxilio, Velleiano renuntiare cenſetur, & beneficio ne poſſit carcerari, maximè in materia tutelæ. C.40.G.6.ſub nu.3
mulier, quæ renunciauit oĩ iuris &c. cenſetur et renuntiaſſe beneficio ſibi cõpetẽti ne dos ſibi retineat. C.40. G.6.ſub n.4
mulier quando teneatur ſi negligendo, vel committendo deliquit. Rep.nu.77. & 78
mulier tenetur pœna l. ſi quis in tantam. C. unde vi. Rep.n.94
mulier a vero dolo non excuſatur licet ſic à præſumpto. Rep. nu.115
& punitur de audacia. Rep.nu.116
mulier minor, quæ habetur pro maiore non excuſatur a pœna ſtatuti loquentis de matribus tranſeuntibus ad ſecunda vota, & non petentibus tutorem dari filijs. Rep.nu.206
mulier propter iuramentum præſumitur certificata de ſenatuſ conſulto Velleiano. Rep.nu.714
mulieris debent ire pro conſilijs, ſicut vadunt pro indulgentijs. Rep.nu.132
mulieres habent conſilium inualidum. Rep.nu.82
mulierum ſexus fragilis eſt. Rep.nu.81
mulieri non magis ſuccuritur, quam alij, niſi in caſibus a iure expreſſis. Rep.nu.75
ſed & de mulieris verbo vide alibi in verbis, Abortus, Dos, Matrimoniũ, Minor, Renunciatio, Statutũ, Vidua, & Vxor.
¶Multiplicatio verborum non neceſſaria non mutat rerum ſubſtantiam. C.4.G.3.nu.3
¶Mundus deſtruitur per notariorum imperitiam. in proœm. tract. ſub nu.1.ad fin.
mundus de menſe Septembris fuit creatus ſecundum aliquos. C.1.G.2.ſub nu.1
¶Municipes ſũt ad quos ſpectat fundus, viæ ſecuritas, ad Principem, iuriſdictio ad eum cui caſtrum conceſſum eſt. C.20. G.26.ſub nu.5
municipes non tenentur actione de dolo. Rep.nu.182
¶Munitiones, quæ ſunt ad defenſam caſtri, veniunt in conceſſione ipſius caſtri in feudum dati. C.26.G.13.nu 3
¶Munus tribus modis accipitur. C.21.G.5.nu.1. & Rep.n.810
munus propriè quid ſit C.21.g.5.nu.2
munera alia realia, alia perſonalia, nonnulla mixta ordinaria, & alia extraordinaria. C.21.g.5.nu.4
munera & onera idem videntur ſignificare. C.21.g.6.nu.1
munerum ciuilium triplex eſt diuiſio. C.21.g.7.nu.1
licet alibi duplicem eſſe dictum fuerit. ibidem.
munus patrimoniale quale dicatur vide multis modis explicatum. C.21.g.7.nu.2
munus hoſpicandi eſt patrimoniale. C.21.g.7.nu.3
munus patrimoniale cur ſic dictum. C.21.g.7.nu.9
munera. A muneribus patrimoniorum nemo excuſatur. C.21. g.7.nu.11
munera patrimonialia ſunt in duplici differentia. C.21.g.7. num.12
munus perſonale quid ſit. C.21.g.8.nu.1
munerum perſonalium plures ſunt ſpecies. C.21.g.8.nu.2
munus perſonale nunc dignitati adnectitur, & honor appellatur, nunc ſordidum eſt vt calcem coquere, arenam fodere, nunc nec honorificum, nec vile aliquid in ſe habet, vt cũ ſubire curã publicæ pecuniæ aliquis cõpellitur. C.21.g.8.n.4
munus mixtũ participat de reali, et de perſonali. C.21.g.9.n.1
munera mixta quænã antiquitus appellabantur. C.21.g.9.nu.
munerum alia ordinaria, alia extraordinaria. C.21.g.10.nu.2
munera ordinaria quænam ſint. ibidem.
munera. A muneribus ordinarijs nemo nec eccleſia quidem excuſatur. C.21.G.10.ſub nu.1
munus extraordinarium quod nam dicatur. C.21. G.11.nu.1
munus extraordinarium comprehendit caſum belli. C.21.G. 11.nu.5
vide alia in verbis, Collecta immunitas, & Indictio.
¶Murus propriè quid ſit, & quo differat a pariete. C.19.G.4.n.1
murus dicitur cum calce ſine cœmento. d.nu.2
murus ſiccus appellatur materia, & cedit ſolo. ibidem.
muri medietas cenſetur vendita in venditione domus, ſi eſt murus diſtinguens domum venditoris ab altera itidem ipſius venditoris domo. C.19.G.4.nu.4
¶Mutatio confinium in dubio non præſumitur. C.20.g.40.nu.2
¶Mutinenſis libra eſt æqualis Ferrarienſi, & Bononienſi quo ad ſummam Bononenorum. C.30.G.5.ſub nu.1
mutinenſis moneta differt a Ferrarienſe, & Bononienſe. ibidẽ.
¶Mutus & ſurdus non poſſunt eſſe teſtes in teſtamento. C.2. g.2.nu.20
mutus & ſurdus an poſſint eſſe teſtes in inſtrumento. ſub d. numero 20
¶Mutuum ſi ſit factum tali pacto mutuo tibi centum libras in florenis quõmodo ſit facienda reſtitutio an centum librarum, an verò tot florenorum, & ita ad quem damnum pertineat, vel vtilitas, quæ monetæ acceſſit. C.30.g.9.nu.10
mutui contractus admittit exceptionem non numeratæ pecuniæ. C.32.g.2.no.3
mutui inſtrumentum ſi dictum ſit dantem dediſſe, et mutuaſſe licet pecunia non interuenerit non propterea redditur falſum, quia poteſt verificari in confeſſione, vel delegatione, & ſic in mutuo ciuili C.34.g.5.ſub nu.1
mutua compenſatione paria delicta tolluntur. Rep.nu.430

N

¶ NAtiua actio vide in verbo, Actio natiua.
¶Natura actus confirmantis eſt non extendere, neque ampliare diſpoſitionem ſuper qua interponitur. Rep.n.665
¶Naturalis ex ea, quæ poterat eſſe vxor efficitur legitimus, ſi pater in inſtrumento fateatur illum eſſe filium ſuum; neq; addat naturalem, ſed debent adeſſe tres teſtes in tali inſtrumento. C.2.G.2. ſub nu.12
naturalia cõtractus peti poſſunt non obſtante promiſſione de non mouendo controuerſiam. C.35.g.8.nu 7
¶Natus nemo præſumitur ſine cõiunctis. C.7.g.19.n.1.in fine.
¶Naue vendita cui debeantur fructus ciuiles, hoc eſt penſiones, emptori, an verò venditori. C.26.g.13.nu.9
¶Neceſſariorum appellatione veniunt maritus, & affines. C. 7.g.12 ſub nu.5

¶Neceſſa-

Digitized by Google

INDEX.

¶Neceſſaria dicitur ſine quibus diſpoſitio aut periret, aut deterior redderetur. C. 4. G. 3 1. nu. 1
neceſſatijs omiſſis corruit inſtrumentum. C. 4. G. 3 1. nu. 2
¶Neceſſitatis arduæ cauſa ſuſpenditur immunitas. C. 21. G. 24. ſub nu. 3
neceſſitas per allegantem probanda eſt. Rep. nu. 296
¶Negationes duæ affirmant. C. 7. G. 1. nu. 2
negatio nō cenſetur prohibita per ſtatutum defenſionem pro hibentem. C. 29. G. 8. ſub nu. 5
¶Negatiua non eſt probanda. C. 29. G. 6. ſub nu. 3
¶Negligentia mariti, quod non adhibuerit medicum in infirmitate vxoris, ad hoc vt probetur debet articulari, & probati, quod aderat copia medici. C. 7. G 19. ſub nu. 1
¶Neguſantij opinio dura videtur Auctori. C. 42. G. 1. nu. 4
¶Nemo ſine cōiunctis præſumitur natus. C. 7. G. 19 ſub nu. 1
nemo alium poteſt regulariter obligare. C. 3 8. G. 3. nu. 1
nemo ſine actione experitur. Rep. nu. 568
¶Nemus quomodo a ſilua foreſta, barco, luco, & ſaltu differat. C. 20. G. 34. nu. 2
¶Nemora quæ fundum attingunt veniunt in venditione fundi. C. 26. G. 13. nu. 5
Neſcientia, ignorantia, error, & titubatio quomodo inter ſe differant. C. 11. G. 4. nu. 5
¶Nigrum aliquando & generalius rubrica, & tunc generalitas textus eſt attendenda. Rep. nu. 235
¶Nocumenti ſignificationem aliquando ſumit vox præiudicium. C. 14. G. 3. nu. 2
¶Noë primus vineam plantauit. C. 20 G. 5. nu. 4
¶Nomen Imperatoris, Papæ, vel Regis ſecundum loci qualitatem, in quo fit inſtrumentum eſt in inſtrumento apponendum. in procem. tract. nu. 9
Et eſt de ſubſtantia ſecundum communem. ibidem.
nominis Imperatoris, ſiue Papæ omiſſio vitiat inſtrumentum. ibidem.
valet tamen conſuetudo in contrarium. ibidem.
Et ſi aliter teneretur corruerent multa inſtrumenta. ibidem.
nomen conſulis de generali conſuetudine non apponitur. d. nu. 9. in fine.
nomen notarij eſt apponendum, quod intelligit Bartolus quo ad hoc vt ſit rogatus. in procem. tract. nu. 12
nomina contrahentium qualiter deſcribenda. C. 3. G. 1. nu. 5
nomen vetus & nouum contrahentis eſt ponendum in cōtractu, quando ex aliqua cauſa fuit mutatum. C. 3. G 1. nu. 2
nomina monacorum, monialium, vel aliorum ſimiliū ita ſunt deſcribenda, vt & vetus, & nouū nomen ponatur. ſub d. n. 2
nominis modica differentia non nocet vt ſi Petrus nominetur Petrutius, cum ſit ſillabalis differentia. ibidem.
nomen patris contrahentis in inſtrumentis non eſt neceſſario ponendum, cautè tamen agit notarius apponendo ad certificandam perſonam. d. nu. 2
nominis error in inſtrumento ipſum non vitiat ſi conſtet de corpore ſecundum veriorem opinionem. C. 3. G. 1. nu. 3
nominis error in citatione ipſam annullat. ibidem. in fine.
nomini cōtrahentis ſi ſit appoſita dictio, quondā, ſignificatur ipſius contrahētis patrem eſſe mortuum. C. 3. G. 1. ſub nu. 4
nomen patris cōtrahentis erroneè in inſtrumento appoſitum numquid vitiet inſtrumentum. C. 3. G. 5. nu. 6
nomen artificij erroneè appoſitum non vitiat inſtrumentum ſi de perſone certitudine appareat. C. 3. G. 1. nu. 8
nomē dignitatis, vel artificij aliquando plus attenditur, quam nomen proprium. ibidem.
nomen. Si ſit erratum in nomine proprio non in nomine artificij, vel dignitatis diſpoſitio nihilominus procedit. ibidē.
nominum, & vocabulorum controuerſia pertinacibus eſt relinquenda. C. 19 G. 10. nu. 3
nomen durat aliquando licet ceſſet id, cuius cauſa fuit impoſitum. C. 30. G. 7. nu. 23
vide alia in verbis, Actus, Contrahens, Error, Inſtrumentum, Quondam, & Statutum.
¶Nomina debitorum in generali obligatione comprehenduntur. C. 12. G. 2. ſub nu. 3
nominis ceſſio eſt venditio. C. 27. G. 4. ſub nu. 3
nominis ceſſi periculum ſpectat ad ceſſionarium, ſi cedēs proteſtatus eſt illum eſſe debitorem de iure ſine aliqua exceptione non autem, dixit illum eſſe ſoluendo, & locupletem. C. 27. G. 13. nu. 2
ſi tamen huiuſmodi periculū eueniat poſt ceſſionē. ſub d. nu. 2
Et niſi ceſſionarius non poſſet exigere, quia eſt excluſus exceptione, quæ cedenti obſtabat. ibidem.
nomen debitoris ceſſi ſtat in periculo, & in damno cedentis ſi ceſſio fuit ſimpliciter facta. C. 27. G. 13. nu. 3
nomen debitoris cedens tenetur exhibere ſua inſtrumenta, vt oſtendat, & probet iura ſua, quæ habet contra debitorem. C. 27. G. 53. nu. 4
nominis emptor an teneatur ante quam agat interpellare venditorem, vt tradat iura, & defendat, ad hoc vt poſſit poſtea aduerſus ipſum regreſſum habere. C. 29. G. 4. nu. 2. in fine.
nomine debitoris in ſolutum dato nouatio præſumitur facta. C. 33. G. 10. nu. 4
¶Nominatim dictio quid importet, & quid nominatim fieri dicatur. C. 30. g. 1. nu. 16
¶Nominare, nominatio. vide in verbis, Emere, Emptio, Emptor.
¶Non aliter, nec alio modo. vide in verbo, Clauſula verſ. Clauſula, & non aliter &c.
¶Notarij, qui in inſtrumentis apponunt Clanſulas, quas nō intelligunt ſunt ſicut pica, & pſitacus gallus ſtāte in palatio dominorum loquentes ſine intellectu. in proœm. tract. nu. 1
quod tamen de notarijs villarum, & oppidorum intellexit Crotus ibidem.
notarij ſunt ſimiles cantoribus bene cantantibus per practicam, ſed non per rationem. ibidem.
notarius non tenetur eſſe doctor, nec accuratè ſcire iura, quidquid ſenſerit gloſſa. ibidem.
notarius tenetur ſcire ea, quæ deſcribuntur in ſumma notariæ, & alijs libris ad officium ſuum pertinentibus. ibidem.
notarius per negligentiam, vel imperitiam errans tenetur ad intereſſe parti læſæ. ibidem.
nec excuſatur ratione minoris ætatis. ibidem.
notarij ſæpe errantes ob imperitiā, & vim verborum neſcientes magna afferunt damna. ibidem.
notariorum imperitia mundum deſtruit. ibidem.
notariorum imperitia bonorum virorum conſcientias in magno diſcrimine ponit. ibidem. in fine.
notarius quilibet in dubio peritus præſumitur. in procem. tract. nu. 2
notarij nomen in inſtrumento eſt apponēdum, quod intelligit Bart. quo ad hoc, ut ſit rogatus in procem. tract. nu. 12
notarij ſignum apponere in inſtrumento numquid ſit neceſſarium de iure, an uerò utile dumtaxat, & honeſtum. in proœ. tract. nu. 13
notarij ſignum apponere eſt leuis ſolēnitas, & ideo eius omiſſio non uitiat, d. nu. 13
notarij ſignum in protocollo non eſt neceſſario apponēdum. ibidem.
notarij ſigno omiſſo uitiatur inſtrumentum, licet eſſet leuis ſolemnitas, & difficile eſſet in practica obtinere ſententiam pro ualiditate inſtrumenti. ibid.
notarij ſignum non eſt leuis ſolemnitas, & eſt de forma ſecūdum ſtatutum Ferrariæ. ibid.
notarius debet eſſe is, qui conficit inſtrumentum. ibid.
notarius inhabilis, & publicè excommunicatus non poteſt cōficere inſtrumentum, & ſi conficiat non valet. in procem. tract. nu 14
ſecus ſi occultè eſſet excommunicatus. ibidem.
vel ſi publicè exercebat officium ibidem.
vel ſententia fuit lata de longinquo ibid.
vel aliter poterat per partes excommunicationis ſententia ignorari. ibidem.
notarius, qui falſitatis aliquid, vel doli commiſit non poteſt vlterius officium exercere in procem. tract. nu. 15
quod procedit ſi ſit notoriè infamis, ſecus ſi infamia ſit occulta. ibidem.
notarius poteſt eſſe aliquis licet ſit infamis infamia facti vt ſpurius ibidem.
minus tamen ei eſt credendum. ibidem.
nec poteſt eſſe notarius ad aliquod officium puta ciuilium, vel criminalium iudiciorum. ibid.
notarius debet eſſe rogatus de inſtrumento ſecundum communem. in procem. tract. nu. 16
notarius non præſumitur rogatus niſi ſit expreſſum, ut eſt communis opinio. ibid.
notarius ſcripturam inſtrumenti à ſe factam partibus ac teſtibus legere debet. in procem. tract. nu. 17

quidam

Digitized by Google

I N D E X.

quidam tñ opinantur id intelligi in actibus in ſcriptis ſecus ſi ſine ſcriptis licet ſcriptura ad probationem exigatur. ibid.
Alij verò dicunt procedere in quocumque contractu.ibid.
Concordat tamen Auctor ſœdere diſtinctionis. ibid.
notarius tenetur legere id qđ eſt de ſubſtãtia contractus, ibid.
notarius apponens dictionem, Amen, poſt inuocationē, vel in telligit cõtenta in inſtrõ eſſe vera, & ſine defectu, vel quod inuocatio ipſa ſit vera, & ſine defectu. C. 1. G. 1. ſub nu. 3
notarius, qui omiſit in inſtrumento apponere milleſimum quoniam eſt de concomitantibus neceſſarijs incontinenti poteſt propria auctoritate apponere. C. 1, G. 2. nu. 5
notarius ſi errauit circa appoſitionem anni vnum pro alio ponens, ſi nõ eſt data copia parti poteſt corrigere, licet melius ſit vt nouum protocollum, ſiue inſtrumẽtum conficiat propter ſuſpicionem. ſub d. nu. 5
notarius, qui errauit circa appoſitionem anni, ſi dedit copiam parti emendare non poteſt oon accedente iudicis auctoritate. d. nu. 5. in fine.
notarius ſi erroneè vel corruptè appoſuit indictionem vtpote quia non conuenit annis Domini non viciat inſtrumentum dummodo certum tempus celebrati contractus deprehendi poſſit. C. 1. G 4. nu. 2
notarius ſi dimiſit ſpatium pro indictione non cenſetur omiſiſſe ad effectum vt corruat inſtrumentum. ibid.
notarij appoſito milleſimo in principio protocolli, ſeu libri ſoedarum in cæteris ſequentibus debent repetere eiſdem milleſimo, & indictione. C. 1. G. 4. ſub nu. 10
notarius non conuincitur de falſo licet in inſtrumento noctis tempore celebrato tali die celebratum dicat. C. 1. G. 5. nu. 4
notarius ſi rogetur de inſtrumento tempore noctis ſi ante mediam noctem diem præcedentem debet ſcribere ſi poſt mediam diem ſequentem. C. 1. G 5. nu. 7
notarius ignorans horam quando conficit inſtrumentũ tempore noctis debet ſcribere, actum tali nocte, quæ fuit inter diem talem, & talem. C. 1. G. 5. nu. 10
notarij cautius agunt repetere, eiſdem milleſimo, indictione, mẽſe & die, quam relinquere vt dies & alia in ſuperioribus inſtrumentis deſcripta tacitè cenſeatur in ſubſequenti repetita. C. 1. G. 5. ſub nu. 14
notarius propria auctoritate diem omiſſam corrigendo errorem ſuum poteſt apponere. C. 1. G. 5. nu. 23
notarius q nõ appoſuit diē nondũ officio ſuo functus eſt. ibid.
notarius poteſt cogi per partem edere inſtrm̃ cum die. ibid.
notarius poteſt corrigere inſtrumentum in continenti, vel infrà modicum interuallum. C. 1. g. 5. nu. 24
notarius non poteſt ex poſt facto inſtrumentum corrigere quo ad ſubſtantialia. ibidem.
notarius etiam poſt annum poteſt corrigere errorem omiſſionis diei. ibidem.
notarius an poſſit corrigere errorem, & addere diem omiſſam hoc totum reſidet in pectore iudicis. ibid.
notarius infra tempus arbitrio iudicis moderandum poterit omiſſam diem in inſtrumento apponere, & iudex debebit arbitrari an ſit veriſimile notarium poſſe recordari de dicto die. C. 1. G. 5. nu. 26
notarius debet in dubio iudicis auctoritatem adhibere maximè ſi non poteſt facere conſtare de tempore circa diei appoſitionem in inſtrumento. C. 1. G. 5. nu. 30
notarius indiſtinctè tenetur circa diei omiſſæ appoſitionē in inſtrumento iudicis auctoritatem adhibere ſecundum communem. d. nu. 30
notario volente diē omiſſam in inſtrumẽto apponere, & propterea iudicis auctoritatem inuocante iudex debet cõſiderare, an notarius ſit bonæ famæ. & an alteratio, diei ſit necne præiudicium allatura. C. 1. G. 5. nu. 31
notarius ſi appoſuerit diem erroneum non poteſt delere falſum, & apponere verum ſine auctoritate iudicis ſecundum aliquos. C. 1. G. 5. nu 32
Contrariam tamen opinionem alij ſunt ſecuti, quæ etiam eſt verior. ibidem.
notarius omiſſa die certa poterit ſe referre ad diem, qua fuit factus actus notabilis. C. 1. G. 5. nu. 33
notarius ſi ſe retulit ad diem omnino certam licet non appoſuerit menſem facit nihilominus validum inſtrumentum, C. 1. G. 5. nu. 34
notarius ſi diem non ita certã appoſuit puta diem Paſcatis reſurrectionis, vel diē Veneris ſancti, quæ ex cauſa Lunæ variantur non facit validum inſtrumentum ſecundum Bartolum. C. 1. G. 4. nu. 35
Auctor tamen diſtinguit. ibidem.
notarij facientes inſtrumẽta diebus feriatis niſi immineat pie tas, aut neceſſitas peccant. C. 1. G. 5. no 37
notarius poteſt corrigere errorem ſuum ſi omiſerit apponere, vel etiã erroneè appoſuerit annos Pontificis, & hoc etiam ſine iudice. C. 1, G. 6. nu. 6
notarij diuerſimodè apponunt ſubſtantialia inſtrumenti, vel in principio, vel in fine. C. 2. G. 2. nu. 1
notarij debent conſuetudinem ſeruare circa inſtrumentorum celebrationem. C, 2. G. 1. ſub nu. 2. & 4
notarij debent vniformiter apponere teſtes, & vnicã formam ſeruare pp comparationem ſiendam. C. 2. G. 2. nu. 1. in fin.
notarius apponere debet nedũ noĩa, ſed & cognomina teſtiũ ſi ſine illis poſſet eſſe dubium in nomine. C. 2. G. 2. nu. 2
notario magis creditur de actu tertij atteſtante, quam teſti, & ratio. C. 2. G. 2. ſub nu. 5
notarius tenetur legere coram teſtibus inſtrumentum, & contractus tenorem declarare, & publicare. ibid.
notarius præſumitur bene officium ſuum executiſſe. ibid.
notarius ſatis eſt ſi dicat teſtes præſentes fuiſſe, licet non atteſtetur de intelligentia. ibid.
notarius noo debet apponere teſtes in inſtrumento niſi ipſi in telligant quod agitur. ibid.
notarius teſtibus negantibus ſe intellexiſſe poſſet inquiri de falſo. ibidem.
notarius ad cautelam quando atteſtatur quem fuiſſe in inſtrumento præſentem addere debet, & intelligentem ad euitandam omnem ambiguitudinem. ibid.
notarius & partes regulariter non tenentur cognoſcere teſtes inſtrumentarios. C. 2. G. 2. nu. 7
Limita tamen vt per Auctorem. ibid.
notarius regulariter debet cognoſcere partes, quod tamen controuertitur. C. 2. G 2. nu. 9
Et caſus notabilis Ferrariæ contigit propter notarium, qui non nouerat partes contrahentes. ibid.
notarius ad omnem bonũ effectum ſcribere non debet inſtrumenta contrahentiũ ignotorum, & tanto minus teſtamenta ſi non nouerit perſonas teſtantium. ibidem.
notarius ad euitandas difficultates deberet apponere tres teſtes in inſtrumento. C. 2. G. 2. ſub nu. 12
notarij filius, vel pater in inſtrumento, vel teſtamento teſtes eſſe poſſunt. C. 2. G 2. ſub nu. 24
notarius non debet de falſo inquiri, torqueri, vel puniri ex eo quod teſtes contradicunt inſtrumento. C. 2. G. 2. nu. 28
notarius nullo caſu poteſt iuuare inſtrumentũ. C. 2. g. 2. nu. 35
notarij frater, vel ſoror non admittitur ad iuuandum inſtrumentum. d. nu. 35
Limita tamen niſi talis frater eſſet teſtis inſtrumentarius. ibid.
notarius teſtes omiſſos non poteſt etiam ſi recordetur ſine auctoritate iudicis in inſtrumento apponere, & ratio. C. 2. G. 2. nu. 36. in fine.
notarij verba præſumũtur verba cõtrahẽtiũ. C. 3. G. 1. ſub n. 3
notarius ſolus facit inſtrumentum. C. 4. G. 19. ſub nu. 1
Licet ab alio etiam quam a notario poſſit fabricari ſcriptura authentica, ibidem.
notarius in dubio cenſetur rogatus, vt in inſtrumento clauſulas apponat. C. 4. G. 23. ſub nu. 1
notarius omittens debitas ſolemnitates præſumitur in dolo. C. 4. G. 29. nu. 5
notarius omittens debitas ſolemnitates in teſtamento poteſt puniri de falſo. C. 4. G. 29. nu. 6
ootarius cenſetur rogatus apponere clauſulas conſuetas. C. 4. G. 34. nu. 2
notarius poteſt apponere Clauſulas dũ actus eſt in fieri, ſecus ſi ſit celebratus, & vulgarizatus. C. 4. G. 34. nu. 3
notariorum ſtilus in dubio attẽdi debet in inſtrumentis extendendis, & declarandis. C. 4. G. 37. ſub nu. 1
notario atteſtanti de alio inſtrumento puta curæ etiam a ſemet ipſo confectæ non creditur plenè. C. 8. G. 8. nu. 1
notario apponenti clauſulam, ex certa ſcientia, credendum eſt. C. 12. G. 2. ſub nu. 2
notarius rogatus ſcienter de inſtrumento in quo feudalis res venditur ſine illius qualitatis expreſſione, & ſine reſeruatione directi infamia notatus, et officio priuatus manum amittit. C. 14. G. 1. nu. 3

Digitized by Google

INDEX.

notarius non dicitur variare ſtilum licet vnum inſtrumentum faciat in prima aliud in tertia perſona. C.16.G.1.ſub nu.1
notariorum lucrum quaſi caſtrenſe peculiũ eſt. C.18. g.1.n.3
notarius poteſt rem emere nomine abſẽtis, vel aliter etiam ex quocumque contractu acquirere. C.18.G.5 nu.1
notarius abſentem obligare non poteſt. C.18.G.5.nu.2
notarius recipiens nomine abſentis acquirit dominium rei & poſſeſſionem etiam. C.18.G.5.nu.3
notarius an poſſit pro abſente ſtipulati olim ambigebatur, at hodie certum eſt poſſe tam de iure, quam de generali conſuetudine. C.18.G.5.nu.4
Et hoc approbatur per practicam totius mundi. d.nu 4
notarius poteſt acquirere pro nondum natis. C.18.G.5.nu.5
notarius ſtipulari poteſt imperſonaliter pro omnibus et ſingulis quorum intereſt aut intereſſe poſſet, vel poterit in futurum. C.18.G.5.nu.6
notarius de conſuetudine ſtipulatur etiam præſenti, quod eſt magis ſuperfluom, quam neceſſarium. C.18.G.5.nu.7
notarius an teneat facere ceſſionẽ iuris, & actionis ad hoc vt ſtipulatio ꝑ abſente ab ipſo facta ipſi proſit. C.18.G.5.n.8
notario abſenti ſtipulante lex eſt, quæ ipſius miniſterio abſenti acquirit. C.18 g.5.nu.9
notarius acquirit abſenti quando eſt rogatus vt abſenti ſtipuletur. C.18.G.5.nu.10
notarius non poteſt conficere inſtrumentum de aliquo niſi rogetur a partibus. C.18.G.5.nu.11
notarius ſtipulans partem omnia rata, & grata habiturã cenſetur abſenti actionem quærere. C.18.G.5.nu.12
notarius ſi in eodem inſtrumento duns fecit contractus, & vnum tantum ſtipulatus eſt vtrique non quærit, ſed ei tãtum pro quo eſt ſtipulatus. C.18.G.5.nu.13
notarius ſi in fine inſtrumenti apponeret clauſulam, quæ omnia ſupraſcripta per me notarium vulganter ſtipulata fuerunt, non acquireret actionem abſenti. C.18.G.5.nu.14
notarius ſibi non acquirit ſi is, pro quo ipſe emit, vel ſtipulatus fuit non vult ſibi acquiri, & ratio. C.18.g.5.nu.15
Secus tamen in alio pro abſente ſtipulante, vel contrahente, quia repudiante abſente ſibi acquiritur. ibid.
notarius perſona publica, & ſeruus publicus dr̃ a ſeruiẽdo q a publicè ſeruit, & publicũ exercet officium. C.18. g.6.nu.1
notarius poteſt cogi exercere officium ſuum: ibid.
notarius an dicatur exercere vile officium. ibid.
notarius ſtipulans pro abſente debet dicere promiſit mihi tãquam publicæ perſonæ. C.18.g.6.nu.2
Licet etiam ſi id non dixerit ſubintelligitur. ibid.
notarius ſtipulãs ꝑ abſente cõcipere, & formare debet ſtipulationẽ in pſona propria, & recipere ꝑ alio. C.18.g.7.nu.1
notarij male non faciunt apponendo verba vulgari ſermone ac materno vt magis exprimant contrahentium intentionem. C.19.g.6.ſub nu.1
notarij debent apponere ad cautelam petias terrarũ in quas diuiſa eſt poſſeſſio cuius venditionis inſtrumentum conficiunt. C.20.G.3.nu.2
notarij Ferrarienſes non exprimunt quantitatem rei venditæ in inſtrumento. C.20.g.18.ſub nu.1
notarius poteſt recipere ceſſionem abſentis nomine. C.27 G.5.ſub nu.2
notarius ſi vno die partes cõcordẽt & alio ipſe rogatur ſcribit diẽ rogitus, nõ diẽ concluſionis contractus. C.30.g.3.nu.12
notarijs ſcribentibus in inſtrumento confeſſionem factã fuiſſe datur cautela ad hoc vt valeat. C.31.g.3. nu.1
notario nũquid ſit fides adhibẽda in his, quæ ſcripſit in inſtrumento coram ſe factis ante tempus inſtri. C.31. g.6. nu.3
notarius poteſt conficere inſtrumentum ſtipulationis licet nõ intelligat idioma contrahentium, & quomodo id procedat. C.33.g.5. ſub nu.3
notarius non poteſt conficere teſtamentũ ſi non intelligit idioma teſtantis etiam ſi adhibeantur interpretes. ibid.
notarius a falſitatis vitio defendi nõ poteſt ſi ſcripſit in inſtrumento numerationem factam fuiſſe, quæ in vera non interuenit. C.34.g.6.ſub nu.1
notarij circumſpecti quando non vident quid, quale, & quantum ſcribunt per modum confeſſionis. C.34.g.6.nu.5
notarius excuſatur a falſo ſi dicat parrẽ habuiſſe, & recepiſſe in præſẽtia ipſius & teſtiũ licet actualis numeratio facta nõ ſit, ſed ſi dicat numeratam non excuſatur. C.34. G.6.nu.6
notarius excuſatur a falſo ſi ſcripſit ſolutam pecuniã, quando ipſa tantũ fuit præſens, & non numerata ſtante tali conſuetudine inter notarios. C.34.g.6.nu.nu.9
Etiam ſi eſſet cõſuetudo qđ ſcriberetur de numeratione. ibid.
Dummodo non ſubiungatur numeratam fuiſſe pecuniam in præſentia ipſius & teſtium talis enim conſuetudo non valeret. d.nu.9. ſed vide etiam nu.12. ibidem.
notarius excuſatur a falſo ſi ſcripſit numerationem factã fuiſſe de conſilio ſapientis. C.34.g 6.nu.10
notarius poteſt ſcribere creditorem habuiſſe, & recepiſſe pecuniam alteri de eius voluntate numeratam. C 34 g.9 n.2
notarij quibus verbis vti debeant ad demonſtrandum finem obligationis. C.35.g.4.nu.1
notariorum Ferrarienſium practica circa pactum de non mouendo controuerſiam poſt ponitur practicæ Rolandi, & Speculatoris. C.35.G.8.nu.1
notarius an & quando de cõſenſu partium poſſit cãcellare inſtrumentum, & an poſſit abradere, & delere. C 36.g.1.nu 4
notarij clauſulas ponunt in inſtrumentis illis abutentes tamquam ignari. C.39 G.1.ſub nu.1
notarius cenſetur rogatus vt apponat clauſulas conſuetas. Repet.nu.315
Alia vide in verbis, Dies, Inſtrumentum, Locus, Mandatum, Numeratio, Pecunia, Promittere, & Stilus.
¶ Nouare eſt modus pro alio intercedendi. C.39.g.1.nu.8
¶ Nouatio pacto nudo non fit. C.31.g.5.nu.6
nouatio quid ſit. C.33.g.8.ſub nu.1
nouatio non cenſetur facta ex eo quod debitor dicit ſuo creditori non habeo paratam pecuniam ſed dabo tibi vnum bonum debitorem, & ita det aliquem etiam campſorem, qui pro eo promittat. C.33.g.8.nu.2
nouatio an præſumatur facta delegata perſona non debitoris, campſoris puta, vel alterius, qui promittat loco talis nempe delegantis. C.33.g.10.nu.2
nouatio quomodo facta cenſeatur delegato campſore digno ſcitur ex verbis diuerſimodè conceptis. C.33. g.10. nu.3
nouatio præſumitur facta debitoris nomine in ſolutum dato. C.33.g.10.nu.4
nouatio numquid inducatur ex delegatione verè, & propriè facta. C.33.g.18.nu.2
nouatio in dubio facta non præſumitur ad effectum liberandi primos fideiuſſores. C.41.G.7.nu.5. in fine.
¶ Nox. vide in verbo, Inſtrumenta, & in verbo, Notarius.
¶ Nullitas contractus an poſſit opponi per eũ, qui iurauit non contrauenire. Rep.nu.470. & 475. cum ſeqq.
nullitas actus non facit quin pœna incurratur. Rep.nu.469
Quod declara vt in d. Rep. nu.474
¶ Numerando, & dando gerundia ſolutionem non probant, ſi tali modo notarius loquatur. C.31.g.5.nu.3
¶ Numeratio actualis numquid probetur facta per verba, dantibus, & ſoluentibus. C.31.G.5.nu.1
numeratio non probatur ex eo quod fuerit dictum in inſtrumento, datum, vel ſolutum fuiſſe. C.34.g.5.nu.1
numeratio facta cenſetur & ſolutio, ſi ſit dictum in inſtrumẽto, quod creditor habuit & recepit. C.34.g.5.nu.2
numerationem factam fuiſſe ſcribi non debet, vel verba illam importantia, ſi pecunia non interuenit. ibidem.
numeratio non probatur per verba, habui, & recepi, in chirographo, & ſic in priuata ſcriptura appoſita. C.34 g.5.nu.3
Etiam ſi diceretur, habui, & recepi ad præſentiam talium teſtium, ſecundum Salycetum, & malè. ibidem.
numeratio nullo modo ſcribenda eſt per notarios ſi non interuenerit, quia ſi eſt additum illud verbum non poteſt intelligi de mutuo ciuili, ſed inſtrumentum conuinceretur de falſo, neque poſſent notarij a falſitate excuſari. C.34.G.6.n.1
numeratio non poteſt intelligi niſi uno modo pro naturali actu. C.34.g.6.nu.2
numerationem factam fuiſſe ſi dicatur intelligitur tẽpore præſenti ipſius contractus licet notarius locutus ſit per verba, dedit, & numerauit. C.34 g.6.nu.11
numeratio actualis præſumitur facta ſi notarius dicat, habuit & recepit, cum adiectione verborum, coram me notario, & teſtibus. C.34 g.8.nu.1
Hæc tamen verborum conceptio vſurpari etiam poteſt, & verè licet numeratio non interuenerit, ſed pecunia fuit præſens. C.34.g.8.nu.2
numerationem interueniſſe ſi ſcriptum ſit, licet poſtea pecunia reſtituta illico fuerit ſoluenti, an propterea falſum ſed-

datur

Digitized by Google

datur inſtrumentum. Clauſ. 34. Gloſſ. 8. numero 3
numeratio magnæ ſummæ num quid poſſit fieri numerãdo ſępius modicam ſummam remiſſiuè. C.34.G.8.nu.4
Alia haberi poſſunt ſub verbis, Inſtrumentum, Notarius, Pecunia, & Realiter.
¶ Numerus. Vnus non eſt numerus, ſed principium numeri. C.19.G.2.nu.1
numerus. Idẽ ius eſt de principio numeri, qđ & de ipſo nu. ibi.
¶ Numiſma ſignificat monetam legitimè ſignatam. C.30.G.7.ſub nu.11
numiſma quid valeret, & an idem quod ſolidus, & an ex auro tantum fabricaretur. C.30.G.7.ſub nu.30
¶ Nummus ante quam fuiſſet inuentus precium & merx non differebant. C.30.G.1.ſub nu.2
nummo inuento finit etiam inuentus contractus emptionis & venditionis. C.30.G.1.nu.2
nummus ideo dictus quaſi nomos a lege. C.30.G.7.nu.5
nummus & per duplex, & per ſimplex, m, ſcribi poteſt. C.30.G.7.nu.9
nummus a numerando dictus ſecundum Hieronymum Cagnolum. C.30 G.7.nu.10
Sed malè vt per Auctorem. ibidem.
nummus a numiſmate dictus. C.30.G.7.nu.11
nummi illegitimi ponderis etiam pro tanto, quanti valent, inuito creditori ſolui nequeunt. C.34.G.1.nu.3
¶ Nuncius poteſt facere verbalem citationem in eccleſia, licet non relationem. C.2.G.1.ſub nu.6
¶ Nuptiæ vide ſupra in verbo, Matrimonium.
¶ Nutrix fuit reddita grauida a puero ætatis decem annorum. C.8.G.2.ſub nu.1

O

¶ OB dictio, denotat cauſam remotam. C.26. G.10.nu.1
¶ Oblatio. vide in verbo, Debitor. verſ. Debitor, qui non habet unde ſatisfaciat. &c.
¶ Obligare alium quis regulariter non poteſt. C.4. G.1.nu.1. C.38.G.4.ſub nu.5
obligare ſe vna cum alio, & conſentire paria ſunt. C.7.G.11. ſub nu.6
obligari aliquos pro virilibus portionibus an verò in ſolidum quomodo dignoſcatur. C.39 G.7.nu.3. in fine.
obligaſſe, promiſiſſe, & fideiuſſiſſe differunt. C.43.G.5.nu.1
¶ Obligatio quomodo diffiniatur. C.4 G.27.nu.1
obligatio quid & quotuplex ſit. C.12.G.1.nu.1
obligatio generalis comprehendit etiam nomina debitorum, & ſic iura, & actiones. C.12.G.2.ſub nu.1
Etiam ſi dicantur, omnia mea, vel ſua bona. ibidem.
obligatio bonorum mobilium, & immobilium non comprehendit iura, & actiones. ibidem.
obligatio generalis comprehendit etiam bona emphyteuticaria. C.12.G.2 nu.4
Licet Crotus putauerit id procedere tantum in legali, non in conuentionali obligatione. ibidem.
obligatio generalis comprehendit pecuniam, & res venales et etiã rem venditam, & in contractum deductam. ſub d. nu.4
obligatio generalis non cõprehendit ea, quæ veriſimiliter nullus in ſpecie fuiſſet obligaturus, etiam ſi adſit in obligatione dictio vniuerſalis, omnis. ibidem.
obligatio generalis non comprehendit bona prohibita alienari ſub pœna, ibidem.
obligatio generalis non comprehendit bona feudalia, quorum etiam pignoratio eſt prohibita. ibidem.
Quod tamen limitat Auctor remiſſiuè. ibidem.
obligatio generalis non comprehendit res fideicommiſſi reſtitutioni ſubiectas. ibidem.
obligatio generalis res dotales inæſtimatas, & ius patronatus non comprehendit. ibid.
obligationis bonorum clauſula per notarium omiſſa etiam ſine partium conſenſu poteſt addi. ibid.
obligationis bonorum clauſula cenſetur appoſita etiam ſi ſit prætermiſſa. ibidem.
obligatio generalis & hypotheca non differunt. ibid.
obligatio perſonalis differt ab hypotheca. C.12.G.2.ſub nu.5
obligatio generalis cõplectitur & bona futura. C.12.G.2.n.3
obligationis bonorũ clauſula debet hẽre verba, præſentia, & futura, & bene faciũt notarij qui illa apponũt. C.12.g.3.nu.1
obligatio generalis futura bona nõ comprehendit, quando facta obligatione creditor conſentit debitorem rẽ obligatam alienare, ſi alienat, & poſtea reacquirat. C.12.G.3.num.2
Declarat tamen Auctor. ibidem.
obligatio magis eſt tranſitoria ad hæredes ex parte promiſſoria, quam ex parte ſtipulatoris. C.12.G.4.ſub nu.1
obligatio eſt mater actionum perſonalium. C.27. G.8.nu.11
obligatio numquid ſit mater realis actionis. C.27.G.8.nu.12
obligationis pater eſt contractus, obligatio filia, actio neptis. C.19.G.11.nu.15
obligationes omnes ueniunt ſub generali conuentionis nomine. C.30.G.2.nu.2.& 7
obligatio ſemper debet habere cauſam expreſſam, alias eſt nulla. C.34 G.12.nu.1
Etiam ſi ſtatutum diſponeret plenam eſſe ſcripturæ fidem adhibendam. ſub d.nu.1
obligatio quomodo finiatur, & quibus verbis debeant vti notarij ad demonſtrandum obligationis finem. C.35.G.4.n.1
obligatio facta per pactum obligatoriũ domino & principali non acquiritur per procuratorẽ niſi mediante ceſſione, ſecus ſi per pactum de non petendo. C.35.G.6.nu.9
obligatio verborũ ſola tollitur p acceptilationẽ. C.35.G.10.n.4
obligationes omnes non poſſunt tolli per acceptilationem. C.35.G.11.nu.1
obligatio de iure gentium inducta non tollitur per acceptilationem ipſo iure, ſed ope exceptionis. C.35.g.11.nu.6
Declarat tamen Auctor. ibidem.
obligatio generalis non comprehendit ea, quæ quis veriſimiliter in ſpecie non fuiſſet obligaturus. C.39 G.5.nu.2
Declara tamen ut per Auctorem. ibid.
obligatio generalis rẽ emptam comprehendit. C.39.G.5.n.7
¶ Obtinere, & conſequi an idem ſint. C.29.G.8.nu.1
¶ Occaſio qualiter apud oratores, & qualiter apud legiſtas accipiatur. C.27.g.15.nu.1
occaſio differt a cauſa. C.27.G.15.nu.2
¶ Occupare verbum & in bonam, & in malam partem accipitur. C.27.G.19.nu.6
occupare, & inuadere qualiter differant. C.27.G.19.ſub nu.6
¶ Odium. In odium retorqueri nõ debent ea, quæ ad fauorem ſunt inducta. C.36.g.2.nu.1
odium irrationabile quid ſit. Rep.nu.97.& nu.108
¶ Offendere. Promittens non offendere in ære, vel in perſona incidit in pœnam ſi parti furtum fecerit. C.4.G.10.nu.4
¶ Offerre vide in verbo, Debitor.
¶ Officiũ iudicis intẽtari cõt p ceſſionariũ. C.29.G.4.ſub n.4
¶ Olim dictio quondam, iam dudum, & ſimiles tria tempora continent ſecundum Grammaticos, ſed propriè continent tempus præteritum. C.3.G.1.nu.4
¶ Omnia in Chriſti nomine, verbo aut opere ſunt facienda. in procem. tract. ſub nu.2
omne qui dicit nihil excludit. C.4.G.3.ſub nu.1.C.21.g.4.nu.1.& in Rep.nu.205.& 707
omnibus, dictio, ſtrictiorem habet ſignificationem, quam dictio quibuſcumque. C.21 g.4.nu.2
¶ Omnino, penitus, prorſus, & ex toto ſunt dictiones ſinonimæ. C.21.G.29.nu.3
omnino dictio quid importet, & quot habeat ſignificationes. C.32.g.4.nu.6
¶ Onera. & munera idem videntur ſignificare. C.21.g.6.nu.1
Alia vide in verbis, Collectæ, Immunitas, & Munus.
¶ Oneris ferendi ſeruitus, & ſuſtinendi tigna quid importet. C.34.g.2.nu.1
oneris ferendi ſeruitus differt a ſeruitute tigni iniuncti. C.34.g.2.nu.2
¶ Operarum debitor delegari poteſt etiam inuitus, & non conſentiens. C.33.g.9.ſub nu.1
¶ Oppidum vnde dictum. 20.g.24.nu.8
¶ Opportunũ quid dr̃ qđ eſt aptũ, & cõmodũ. C.4.g.32.nu.1
¶ Opus huius tractatus de emptione & vẽditione fuit per Auctorem inchoatum die 19. Decembris anni 1546. in procemio tract. ſub nu.2
¶ Opus inteſtinũ nõ venit in vẽditione domus. C.26.g.13.n.49
opus inteſtinum quodnam dicatur, & quid eius appellatione veniat. C.26.g.13.nu.50
¶ Ordo. Ordinis a lege requiſiti omiſſio reddit actum inualidum. in procem. tract. ſub nu.5
¶ Ordinarium munus. vide in verbo, Munus.
¶ Originali, & primæ ſcripturæ in dubio ſtandum eſt. C.1.G.5.ſub nu.20

Digitized by Google

INDEX.

¶Originarius qui eſt alicuius ciuitatis ille demum ſtrictè accipiendo dicitur ciuis. C.3.G.1.ſub nu.9
originarij veniunt appellatione diſtrictualiũ. C.50.G.23.n.12
¶Ornaméta, quæ hébat equus tpe véditionis, vel p duos dies ante an veniant in véditione ipſius equi. C.26. G.13. nu.52
¶Ouis nota pecunia antiq͡t⁹ fuit excuſa, & cur. c.30.g.7.n.16

P

¶PActum perſonale per promiſſoré, & ſucceſſores vniuerſales eſt ſeruandum non autem per ſucceſſorea ſingulares. C.23.G.3.nu.1.in fine.
pactum perſonale non tranſit in ſingularem ſucceſſorem niſi ſit facta ceſſio. C.25.G.1.nu.3
pactũ cedentis an & qñ noceat ceſſionario. C.29.g.4.num.10
pactum inter partes initum aliquando ſuccedat loco pretij. C.30.g.1. nu.10
pactum & conuentio differunt, & habent ſe tamquam excedentia, & exceſſa. C.30.G.2.nu.8
pactum de ſoluenda gabella eſt ſeruandum inter partes. C.30. g.14.nu.1
pactum nudum quale ſit, & cur ſic dictum. C.33. g.5.nu.4
pacti appellatione in dubio venit pactum nudum etiam in inſtrumento. ſub d.nu.4
pactum quod res emends ex pecunia per me mutuata ad illã emendam ſit mihi ſpecialiter obligata pro mea pecunia facit præferri etiam contra creditorem ex cauſa dotis ſecundum Neguſantium. C.41.g.1.nu.4
Durum tamen videtur Auctori. ſub d.nu.4
pacti appellatione ſimpliciter venit pactũ nudũ. C.42.g.1.n.6
pactum ſolemniter firmatũ, vel appoſitum, & pactum ſoléni ſtipulatione firmatum idem ſignificat licet in primo de ſtipulatione non ſit facta mentio. C.42.g.2.nu.1
pactũ nudũ in contractu bonæ fidei, & valido appoſitũ producit actioné ét ſi in continenti fuiſſet appoſitũ. C.42.g.2.n.2
pactum quod res ſit inempta non ſoluto precio locum nõ habet cum per venditorem ſtetit. C.42.G.15.nu.2
pactũ dictio in materia pęnali & odioſa reſtringit. Rep.n.225
pactum eſt nomen generale omnes contractus comprehendens. Rep.nu.224
pactum factũ ante litem motam metu futuræ litis vim habet tranſactionis, licet non ſit propriè tranſactio. Rep.nu.226
pactum de re liquida, tranſactio ſit de re dubia. Rep.nu.227
pactum in genere poteſt eſſe gratuitum. Rep.nu.239
pactum nudum facit vt agi poſſit in cauſa commiſſa ſola æquitate attenta. Rep.nu.58
pactum conſiderari poteſt in ſpecie tamquam conuentio facta non prætextu litis. Rep.nu.252
pactum nudum an iuramento veſtiatur. Rep.nu.570.& 582
pactum nudum actioné nõ producit. Rep.nu 602.755.& 766
pactum geminatum parit actioné. Rep.nu.579. & ratio n.595
pactũ veſtitũ ſicut ſtipſo ipſo iure actioné perimit. Rep.n.584
pactum nudũ compromiſſi iuratũ parit actionem. Rep.n.581
pactum nudum iuratum actionem producit de iure canonico. Rep.nu.605
pactum debet eſſe de re certa, & gratuitum. Rep.nu.751
pactum comprehenditur ſub tranſactione generaliter accepta. Rep.nu.759
Vide etiam in verbis, Conuenire, Delegatio, Liberatio, Nouatio, Promiſſio, & Promitto.
¶Pactum de inueſtiendo facit præferri etiam contra creditorem ex cauſs dotis ſecundum Neguſantium. C.41.g.8.n.4
Durum tamen videtur Auctori d.nu.4
¶Pactum de non agendo, & pactum de non petendo an differant. C.29.g.4.ſub nu.2.C.35.g.6.nu.15
¶Pactum de non petendo à quocumque creditore etiam ex ſententia fieri poteſt. C.35.g.6.nu.1
pacto de non petendo remitti poteſt ius priuatum, non ius publicum. d.nu.1
pactũ de non petendo quot effectus operetur. C.35.g.6. nu.2
pactum de non petendo poteſt fieri & in perpetuum, & ad tempus C.35.g.6.nu.3
pactum de non petendo aliquando in rem, aliquando perſonale eſt, & quomodo dignoſcatur. C.35.g.6.nu.4
pactum de non petendo perſonale non tranſit ad hæredes nec egreditur perſonam eius cui factum eſt, ſecus ſi ſit reale. C.35.g.6.nu.5
pactum de nõ petendo prodeſt omnibus quorum pecuniariter intereſt, & ideo liberat etiam fideiuſſorem. C.35.g.6.n.6
pactũ de nõ petẽdo hẽt multa ſpãlia remiſſiuè. C.35.g.6.nu.7
pactũ de nõ petẽdo nullã cãm requirit, ſi tñ apponeretur eſſet hẽnda conſideratio an eſſet potẽs, vel valida. C.35.g.6.n.8
pactum de non petendo non ſolum expreſſis verbis, ſed & tacitis fieri poteſt. C.35.g.6.nu.10
pactũ de non petendo habet vim donationis. C.35.g.6 nu.11
pactum de non petẽdo numquid inſinuatione indigeat ex eo, quod vim donationis habet. C.35.g.6.nu.12
pactum de non petendo per eum fieri non poteſt, qui donare non poteſt. C.35.g.6.nu.13
pactum de nõ petendo pro parte debiti fieri poteſt, & pro parte reliqua debitor ex ſolutione liberari. C.35.g.6.nu.14
pactum de nõ petendo quomodo et in quibus differat à pacto de non agendo. C.29.g.4.ſub nu.1.& C.35.g.6.nu.15
pactum de non petendo & illius exceptionem inducit promiſſio de non mouendo controuerſiam. C.35.g.8.nu.5
pactũ de nõ petendo qui fecit tenetur ét curare, ne alius, quem ipſe põt prohibere, cõtraueniat, vel moleſtet. C.35.g.9.n.1
Declara tamen vt per Auctorem. ibid.
pactum de non petendo quomodo differat ab acceptilatione. C.35.g.10.ſub nu.1
¶Padus labens inter terrã Doxuli, & Luzzariæ mutato alueo fecit illud terrenũ inter flumen, & terram Luzzariæ ipſius Domini Luzzariæ. C.20.g.41.nu.3
¶Paganus quis, & vnde dicatur. C.30.g.7.ſub nu.23
¶Palam, & publicè an differant. C.31.g.2.nu.18
¶Palatio védito, in quo eſt ius patronatus, nũquid ĩ véditione cenſeat cõprehẽsũ ipsũ ius patronatus. C.26.g.13. ſub n.3
¶Pali exempti ex vinea, & monte, vt iterum collocentur ſunt fundi, & veniunt in venditione. ſed qui parati ſunt vt collocentur non veniunt. C.26.g.13.ſub nu.6
pali non continentur appellatione lignorum, ſed materiæ, & aliter appellantur pedamenta. d.nu.6 in fine.
¶Paludis mentio vbi habeatur in iure. C.20.g.37.nu.1
palus, vel vallis ſi propter aquam menſurari non poteſt, menſurabitur per aerem. C.20.g.37.nu.3
¶Papæ nomen ſecundum loci qualitatem vbi ſit inſtrumentũ eſt in inſtrumento apponendum in procem. tract. nu.9
Et eſt de ſubſtantia ſecundum communem. ibid.
Papæ nominis omiſſio vitiat inſtrumentum. ibid.
Valet tamen conſuetudo in contrarium. ibid.
Et ſi aliter ſeruaretur multa inſtrumenta corruerent. ibid.
Papa diſpenſare non poteſt, vt exemplo credatur, & ſi diſpenſet, nihilominus non credetur C.5.g.4.ſub nu.2
Papa etiam dicitur princeps. C.51.g.17.ſub nu.2
Papa dignitaté Imperatoris ſupprimere non põt. Rep. n.842
Papa & Imperator parificantur. Rep.nu.842
Alia vide in verbis, Annus, Iurans, Signatura.
¶Parabolæ vox quid ſignificet in ſtatuto diſponẽte mulierem contrahere non poſſe ſine conſanguineorum parabola. C.7.g.7.ſub nu.4.ad fin.
¶Paradiſus à Græcis appellatur, quod nos appellamus viridarium. C.20.g.15.ſub nu.1
¶Parangariæ quæ ſint. C.21.g.7.nu.6
parangariæ, & angariæ extraordinarijs muneribus adnumerantur. C.21.g.11.nu.3
Vide etiam in verbo, Immunitas.
¶Paria ſunt mãdatum non habere, vel habere ſed inſufficiens C.5.G.2.ſub nu.7
paria ſunt ſcire, vel ſcire debere. C.11.g.4.ſub nu.2
paria ſunt emere pro illo, vel illius nomine. C.18.g.7.ſub nu.1
paria ſunt eſſe cõpulſum, vel ſcire ſe poſſe cõpelli. Rep.nu.302
paria delicta numquid mutua compenſatione tollantur. Rep.nu.430.& 431
¶Paries quomodo differat à muro. C.19.g.4.nu.2
paries quo diſtinguitur domus védita ab altera ipſius venditoris domo cenſetur venditus quo ad dimidiã. C.19.g.4.nu.4
paries medius operatur vt res ſimul confinare dici non poſſint. C.19.g.14.nu.3.in fine.
¶Pariſius reprobatur. C.20.g.30.ſub nu.4
¶Parochiæ vel contratæ error non vitiat inſtrumentum, ſi de corpore conſtet. C.3.g.1.nu.13
parochiæ ſi duæ ſint, & domus habeat duo capita vnum ſub vna, aliud ſub alia parochia, quænam præualebit ita, ut domus dicatur de illa non de alia C.19 g.13.nu.5
¶Pars fundi grauari nequit, vbi totus grauari non poteſt. C.21.g.19.ſub nu.1

partis appellatione regulariter venit dimidia. C.21.G.19.n.2
Niſi ſit adiecta dictio, aliqua, qua etiam minima pars contine tur.d.nu 2.in fine.
pars multipliciter, & diuerſimodè ſumitur. C.27.G.19.nu.3
pars itegralis, pars ſubiectiua, ſeu pdicamētalis, & pars nume ralis quæ ſint, & alia de parte vide cū ſuis exēplis.ſub d.n.3.
partis appellatione quomodo & quando dicatur contineri di midiam, & quando non. C.27.G.19.nu 4
pars. Diſpoſitio de toto ad partem procedit omnium conſen ſu quando eſt eadem ratio in toto, & in parte.d.nu.4
partes petēs duas, vel vnā, quo reſpectu dicaī petere an ad duo deci partes an verò ad duas ſi vnā, vel tres ſi duas petit. ibi.
pars tantum an veniat reſidui appellatione, an verò aliquan do totum. C.34.g.11.nu.1
¶Partes poſſunt ſententiam etiam nullam confirmare, & fa cere vt valeat, ut pactum. Rep.nu.322
¶Particula, & portiuncula quomodo accipiantur, & quid cō prehendant remiſſiuè. C.27.G.19.nu.4.in fine.
¶Partus venditio eſt conditionalis ſi naſcatur, & ideo nullam habet perfectionem niſi poſt eius natiuitatem, & tūc vendi tio retrotrahitur ad ipſ cōtractus.in procem.tract.ſub n.18
¶Paſcua cōprehenduntur ſub vniuerſali fundi noīe, licet ſepa rata, ſi tamen erant ad fundi vſum deputata. C.20.g.2.nu.4
paſcua differunt a pratis, & quomodo. C.20.g.7.nu.5
paſcua, ſeu paſcuiua terra quæ dicatur. C.20.g.33.nu.1
paſcua & ſaltus quid ſint.ibidem.
paſcua aliquando ponuntur pro prato, licet regulariter ſint di uerſa. C.20.G.33.nu.2
paſcua non veniunt in venditione prati, nec econtra. ibid.
paſcua non ſecantur, ſed prata ſic. ibid.
paſcua veniunt in venditione poſſeſſionis, quando erant ad ip ſius vſum deſtinata, & deputata. C.20.g.33.nu.3
Quod ampliat Auctor cum ſuis declarationibus.ibid.
¶Pater ſi fuit adhibitus teſtis in contractu filij adminiculatur inſtrumento. C.2.G.2.ſub nu.13
patrē contrahentis mortuū eſſe probatur per dictionem, quō dam, appoſitā nomini ipſius contrahentis. C.3.g.1.ſub nu.4
patri cōſentiēti bona aduētitia filius vēdere pōt. C.7.g.11.n.2
pater ſine cui⁹ licētia ex ſtatuti diſpoſitiōe nō pōt filius cōtra here poteſt data licentiā filio, ſibi renunciandi ēt ſi reqreretur conſenſus expreſſus. C.7.g.11.nu.4.ſed vide ēt ſub nu.8
pater & filius ſi ſimul obligentur in eodem inſtrumento cen ſetur pater concedere licentia filio, qui ſine patris licētia ex diſpoſitione ſtatuti contrahere non poterat. C.7.g.11.nu.6 & vide ſub nu.8.& ſeqq.
pater poteſt conſentire filio ſibi mortis cauſa donanti. C.7.G. 11.nu.7.& vide nu.8.& ſeqq.
pater filio ſe obligare volenti, vt eum a carceribus liberaret, conſentire non poteſt pro ſatisfactione ſtatuti requirentis conſenſum patris in contractu filij. C.7.G.11.nu.9
pater regulariter filio ſibi mortis cauſa donanti conſentire non poteſt. C.7.G.11.nu.10
Quod limitatur in duobus caſibus.ſub d.nu.10
pater quo ad vſumfructum, & quoad proprietatem etiam eſt dominus peculij profectitij. C.18.g.1.ſub nu.7
Sed aduentitij quo ad vſumfructum tantum. ibid.
pater conſentiens filio ementi proprio nomine de pecunijs ip ſius patris præſumitur ipſi filio donare. C.18.G.1.nu.9
patri non acquiritur id quod per filium ex illicito lucro vt ex vſuris vel ludo comparatur.ſub d.nu.9
patris habitatio præſumitur & filij habitatio. C.18.g.3.nu.2
pater & filius ſi ſimul contrahant gabellā ſoluere debent, ſi ta mē contractus ſit onerosus nō lucratiuus. C 30.G.13.n.10
pater non poteſt per filium obligari. C.33.G.2.ſub nu.1
pater ſi vult rem ſuo nomine per filium emptam debet appro bare totum contractum ſuo nomine geſtum. C.33.g.2.n.2
Si tamen delegatio ſit facta per filium eodem contractu, ſecus ſi ex interuallo iam re patri acquiſita.d.nu.2
pater per filiū obligari nō poteſt niſi habeat mandatū ſeu de peculio, vel de in rē verſo, & ſimilibus cauſis. C.38.g.4.n.2
patris conditionem facere poteſt meliorem filius, eique acqui rere. C.38.g.4.nu.2
pater obligatur ex contractu filij ſecuta ipſius ratificatione. C.38.g.4.nu.3
pater pro filio fideiubere poteſt, ſicut et ipſe poteſt filiū in fide iuſſorē pro ſe inducere, vel aliter obligare. C.39.G.5.nu.2
pater an & qñ teneatur pro filio vt fideiuſſor ita qd non ſit ne ceſſaria excuſſio filij principalis remiſſiuè. c.40.g.4.ſub n.6
pater non habet beneficium cedendarum actionum, cum pro filio intercedit. C.40.g.4.nu.13
pater filium vendere poteſt pro fame pellenda. C.20.g.2.nu.4
pater licet de neceſſitate teneatur dotare filiā ſi tñ eidē legat aliquā quantitatē non cenſetur legare pro dote. Rep.n.298
Sed uide etiam in verbis, Filius, & Filia.
¶Patrimoniale munus. vide in verbo, Munus.
¶Patrimonium & bona omnia comprehenduntur æris appel latione. C.4.g.10.nu 3
patrimonia apud antiquos ex pecoribus ferè conſiſtebant. C. 30.g.7.nu.19
¶Patronus cauſæ, & procurator an idem ſint. C.18.g.1.nu.5
patronus cauſæ propriè dicitur is, qui nominatur vulgariter, & communiter aduocatus.d.nu.5.in fine.
¶Paucorum culpa religioni nō præiudicat. C.14.g.3.ſub n.2
¶Paulus de Caſtro. vide in verbo. Caſtrenſis.
¶Pax, ſeu pacis contractus rectè celebratur in eccleſia. C.2.g. 1.ſub nu.6
¶Peccat grauius deierās per Deū, quā per creaturā. Rep.nu.8
¶Pecora. In pecoribus antiquitus omnia ferè conſiſtebant matrimonia. C.30.g.7.nu.19
Sicut ēt i pecorib⁹ debat mulcta, nō i pecunia. C.30.g.7.n.10
¶Pecudū appellatione quęnā veniāt aialia. c.20.g.33.ſub n.1
pecudes in fundo exiſtentes non veniunt in ipſius fundi vendi tione. C.26.g.13.nu.13.
pecudum nota prius fuit ſignata pecunia. C.30.g.7.nu.15
¶Peculium triplex caſtrenſe, quaſi, paganum, quod ſcinditur in aduentitium, & profectitium. C.18.g.1.ſub nu.1
peculij caſtrenſis appellatione quid veniat. ſub d.nu.2
peculium quaſi caſtrenſe quænam perſonæ habere dicantur, & quale ſit huiuſmodi peculium. C.18.g.1.nu.2
peculium quaſi caſtrēſe eſt lucrū tabellionum. c.18.g.1.nu.3
peculiū quaſi caſtrēſe an cōpetat procuratoribus. c.18.g.1.n.4
peculium profectitium eſt, quod ex bonis, vel occaſione bo norum patris proficiſcitur. c.18.g.1.nu.6
peculium aduentitium eſt, quod filius acquirit ex alia cauſa, quam ex bonis, vel cōtemplatione patris, ex ſua induſtria, vel proſpera fortuna. c.18.g.1.nu.7
peculium profectitium & quo ad proprietatem, & quo ad v ſumfructum ad patrem ſpectat. ſub d.nu.7
peculium aduentitiū quo ad proprietatem filio, quo ad vſum fructum patri pertinet.d.nu.7.in fine.
peculium non venit in venditione ſerui. c.26.g.13.nu.54
Vide alia in verbis, Filius, & Pater.
¶Pecunia non ſolum venit æris appellatione, ſed & omnis fa cultas, patrimonium, & bona omnia. c.4.g.10.nu.3
pecunia venit in generali obligatione. c.12.g.2.ſub nu.4
pecunia quicquid veniat in venditione omnium poſſeſſio num. C.20.g.2.nu.8
pecunia abſconſa nō venit in venditione domus, niſi eſſet the ſaurus cuius memoria non haberetur. c.26.g.13.nu.46
pecunia cur & quando reperta. c.30.g.7.nu.3
pecunia eſt futuræ neceſſitatis fideiuſſor. ibid.
Eſt vita hominis. ibidem.
Et expromiſſor futuræ indigentiæ. ibid.
pecunia omnia menſurat, & non menſuratur. ibid.
pecuniæ omnia obediunt ibid.
pecuniam ita diligere debemus vt ei intellectum non ſubij ciamus. ibidem. in fine.
pecunia eſt a lege non a natura reperta. c.30.g.7.nu.4
pecunia cur ſignata. c.30.g.7.nu.6
pecunia a Lydis inuenta. c.30.g.7.nu.7
pecunia argentea etiam ante tempora Regum Hebræorum in vſu fuit. c.30.g.7.nu.8
pecunia primis temporibus qualis fuerit. c.30.g.7.nu.13
pecunia a pecudibus dicta eo quod prius pecudum nota fuit ſignata. c.30.g.7.nu.15
pecuniæ primus ſignator Seruius Romanorum Rex primus, vel vt alij dicunt Ianus. ſub d.nu.25
pecunia antiquitus ouis, ſuis, & bouis nota fuit excuſa, & cur. c.30.g.7.nu.16
pecuniæ etymum ſm Diuum Auguſtinum. c.30.g.7.nu.18
pecunia generaliter omnem rem comprehendit. d.nu.18
pecunia antiqtus vt plurimū ex ære fabricabaī. c.30.g.7.n.17
pecunia qualiſcumq; etiam ex auro, & argento fabricata æris appellatione continetur, & cur. c.30.g.7.nu.22

pecunia

I N D E X.

pecunia argẽtea qñ prius ſignata, & qua nota.C.30.g.7.n.24
pecunia aurea quando prius percuſſa.C.30.G.7.nu.25
pecunia reprobata, & non expendibilis inuito creditori ſolui non poteſt.C.34.g.1.nu.1
pecunia illegitimi ponderis etiam pro tanto quanti valet inuito creditori non ſoluitur.C.34.g.1.nu.3
pecunia ſi ſit in marſupio notarius debet eã facere numerare, & ſi partes fateantur eſſe tantam quantitatem cautius agit ſi magis loquatur per modum confeſſionis, quam per modum veritatis.C.34.g.6.nu.3
Et debet ponere verba de viſu non de numeratione. ibid.
pecunia in ſacculo, vel in folle exiſtente perinde eſt ac ſi inter contrahentes, & rem de qua contrahitur eſſet in mediũ cortina, quæ velat rem ab oculis ſuis. C.34.g.6.nu.4
pecunia nõ preſumit fuiſſe præſens niſi probet.C.34.g.6.nu.8
pecuniæ dominium transfertur per conſumptionem, & commixtionem.C.37.G.4.nu.4
pecuniam ſoluere promittens tenetur ſoluere numeratam licet expreſſè non ſit dictum. C 41.g.5.nu.1
pecuniæ appellatione venit res, & non ſolum numerata pecunia, ſed omnes res tam ſoli, quam mobiles, & tam corpora, quam iura. ſub d. nu.1
pecuniæ appellatio ſtrictior eſt, quam rei. C 41.g.5.nu.2
pecuniam mutuo accipiens ſuper fundo, vel legans ſuper illo, illum videtur obligare.C.42.g.5.nu.2
Vide alia in verbis, Creditor, Debitor, Mutuum, Notarius, Numeratio, & Solutio.
¶Pedamenta ſunt qui à nobis appellantur pali ad ſuſtinendas vineas, ſeu vites.C.26.G.13.ſub nu.6
¶Pegmata veniunt in venditione domus.C.26.g.13.nu.30
pegmata quænam ſint. d.nu.30
¶Penitus, dictio, idem importat quod prorſus, ex toto, & omnino.C.21.g.19.nu 3
penitus, dictio, quid importet.C.41.g.8.nu.8
¶Penſiones fundi venditi emptori an venditori debeantur.C.26.g.13.nu.8.& 9
¶Perfectio eſt illa ex qua naſcitur eſſe. C.30.G.3.nu.4
¶Periculum vbi maius eſt ibi plenius eſt conſulendũ Rep.n.6
¶Periurium non committitur ſine dolo. Rep.nu.34
periurium eſt quædam falſitas.Rep.nu.35
periurium in caſu l.ſi quis maior. quando ſolum canonicis pœnis puniatur.Rep.nu.393
periurium pp cãm ſuperuenientem non incurritur.Rep.n.443
periurij exceptio eſt litis finitæ. Rep.nu.569
¶Periurus etiam eſt, qui iurat falſum, licet credat ſe iurare veritatem Rep.nu.42
periurus dici non põt, cui aliquid imputari nõ põt. Rep.nu.43
periurus eſt, q iudicẽ interpellat, vel ſupplicat Principi, qui iã aio receſſit a iurõ, et factis recedere incipit. Re.n.362.et 377
periurus eſt violator fidei, ſicut violator iuramẽti. Rep.n.565
periurus an ab agendo repellatur. Rep.nu.566.& 567
periurus nõ punitur, vt plus pſtet, quã promiſerit. Rep nu.644
periurus eſſe non poteſt hæres defuncti propter iuramentum ipſius defuncti. Rep.nu.387.& 392
Licet teneatur ad cõtractus obſeruationẽ. Rep.nu.788.& 796
¶Permiſſa omnia cenſentur, niſi à iure inueniatur prohibita. C.27.G.19.nu 5.in fine.C.2.g.1.nu.5. in fine.
permiſſum ad tempus videtur prohibitum poſt tempus, C.15.g.2.nu.21 in fine.
¶Permutatio, & emptio differunt ex iuris gentium diſpoſitione.C.30.g.1.ſub nu.2
permutatio quando, & cur inducta.C.30.G.7. nu.2
permutatio non ſemper locum habere poteſt. ibid.
permutatio numquid veniat ſub ſtatuto de venditione loquente.C.30.g.13.nu.1.& 2
permutatio non venit appellatione compræ, ſeu comparationis in ſtatutis.C.30.g.13.nu.3
permutatio comprehenditur ſub ſtatuto de alienatione loquente.C.30.g.13.nu.4
¶Perpetuo dictio, quot modis ſumatur. C.42.g.5.nu.1
¶Perpetuum, In perpetuum, dictio, perpetuitatem regulariter importat.C.13.g.1.ſub nu.2
¶Per omnia.vide in verbo, Clauſula.
¶Perſecutio quõ diſtinguatur ab actione.C.27.g.7.ſub nu.1
¶Perſeuerantia an exigatur vt pœnis l.ſi quis maior. locus eſſe poſſit.Rep.nu.352
perſeuerantia in pœnis legalibus exigitur vſque ad ſententiã, nec ſufficit primus contrauentionis actus. Rep. num.418
Secus tamen eſt in caſu.l.ſi quis maior. Rep.nu.419
¶Perſona ad hoc vt rectẽ demonſtretur dẽt apponi nomen cũ duobus alijs accidentibus, vel indicijs. C.2.g.2.ſub nu.2
perſonæ demõſtrãtur ex quattuor vocabulis.C.3.g.1.ſub nu.1
perſonam non offendere qui promiſit incidit in pœnam ſi patri furtum fecit.C.4.g.10.nu.4
perſona loquentis in generali ſermone non comprehenditur. C.10.g.16.ſub nu.4. C.15.g.1.nu.7.C.27.g.18.ſub nu.1
perſonæ e quarum roſtris aqua ſalire ſolet veniunt in venditione domus.C.26.g.13 nu.24
perſona ficta periurio alligari non poteſt. Rep.nu.158
¶Perſonale munus.vide in verbo, Munus.
¶Perſonalia iura difficilius trãſeunt quã realia.C.27 g.8.nu.5
¶Perſonalis actio.iq verbo, Actio perſonalis.
¶Pertica quibuſdam in locis appellatur quædam terræ menſura.C.20.g.19.nu.4
¶Pertinentię. Vendere rem cum pertinentijs an idem ſit, ac ſi diceretur cũ ſpectantibus, & pertinentibus. C.26.g.13.n.2
pertinentiarum appellatione quid includatur.ibid.
pertinentiæ. Aliquid eſſe de pertinentijs non præſumitur niſi probetur.C.26.G.13.nu.3.ad finem.
¶Pertinere verbum latiſſimas habet habenas. C.15.g.2.nu.2
pertinere, et ſpectare verba eiuſdem ſunt ſignificationis.C.26.g.13.nu.1
pertinere verbum latiſſimam habet ſignificationem, vt examinat Auctor.d.nu.1
pertinere numquid comprehendat dominium abſque alia expreſſione.d.nu.1
¶Pes ex quot digitis conſtet an ex quinque, an vero ex ſexdẽcim loquendo de menſura.C.23.G.1.nu.5
¶Peſtis caſus numquid includatur in priuilegio immunitatis. C.21.g.16.nu.2
peſtis tpe priuilegia ſilere debere quõ intelligendum. d.nu.2
¶Petere qs nõ intelligitur ante litis cõteſtationẽ. Rep.nu.409
¶Petitio quomodo ab actione differat. C.27.g.7.ſub nu.1
¶Petitio hæreditatis.vide in verbo, Hæreditatis petitio.
¶Pietas. Actus pietatẽ concernens eſt quando tractatur de pupillis, & miſerabilibus perſonis.C.1.g.5.nu.38.in fine.
¶Pignus, & hypotheca idem ſonant, nec differunt, vt aliqui putant.C.12.g.2.ſub nu.5
pignus qñ venditur à creditore ius cedere dẽt, & poſſeſſionem tradere, & quid eo caſu iuris ceſſio operetur.C.27.g.1 nu.3
pignora vendi poſſunt per ceſſionarium ſicut & poterant per cedentem.C.29 g.10.nu.4
pignora reſtitui debent ſeu tradi ſoluenti fideiuſſori per creditorem.C.40.g.4.nu.8
¶Pila venit in venditione domus.C.26.g.13.nu.34
pila quid ſit.ibidem.
¶Piſcatus licet quis fuerit tempore inundationis non per hoc dicitur habere poſſeſſionem fundi. C.20.g.36.nu.7
¶Piſces in piſcina exiſtentes numquid veniant in fundi venditione.C.20.g.17.nu.3.& C.26.g.13.nu.15
¶Piſcina quid ſit.c.20.g.17.nu.1
¶Pius locus obligat mulierem ſecum etiam ſine ſolemnitatibus debitis contrahentem.c.7.g.19.nu.18
pio loco licet ſit factũ legatum ita vt hæres ſit grauatus emere poſſeſſionem, & ipſi pio loco poſtea illam tradere, tamẽ eſt ſoluenda gabella.c.30.g.12.ſub nu.1
¶Plantata, ſata, & ędificata veniunt in fundi venditione.c.26.g.6.nu.2
¶Plateam verſus licet tendat ſtrata, ſtratæ tamen nomen non amittit niſi poſtquam plateam ingreditur.c.19.g.16.nu.6
¶Plũbea caſtella veniũt in vẽditione domus.c.26.g.13.nu.21
¶Plura uno impetu facta habentur pro vno Rep.nu.599
plura ſub vna determinatione poſita cenſentur pariter terminata Rep.nu.656
Quod quomodo procedat vide in d.Rep.nu.671
¶Pluralitas reſoluitur in ſingularitatem quãdo non poteſt remanere in propria ſignificatione.c.26 g.1.nu.4
¶Plures. Diſpoſitio de pluribus rebus loquens in vno non verificatur.c.42.g.3 ſub nu.1
¶Plus quot modis dicat in materia obligationis.c.41.g.1.n.2
¶Plutei circa parietes non veniunt in venditione domus. C.26. G.13.nu.38
¶Podere eſt vocabolum Thuſcorum vniuerſitatem agrorum ſignificans.C.20.g.2.nu.5

Digitized by Google

I N D E X.

¶Pœna. A pęna nō excuſatur oēs ignorās.C.11.G.4.n.1.in fi.
pœna non cenſetur repetita.Rep.nu.20
pœna, quæ ipſo iure imponitur in foro conſcientiæ debetur. Rep.nu.63.& declara nu.65.66.67
pœna in foro conſcientiæ exigi,vel retineri non poteſt. Repe. nu.64.& declara nu.65
pœna eſt delicto commenſuranda.Rep.nu.68
pœna non debet egredi ſuum Auctorem. Rep.nu.111
pœna priuationis à lege impoſita non habet locum niſi expreſsè lex illam imponat. Rep.nu.147.& 174
pœna ſtatuti diſponentis certa forma rem emendam non habet locum in ruſtico. Rep.nu.123
pœna falſi quis non afficitur,ſi illud falſum in damnum alicuius non redundet.Rep.nu 344
pœna an incurratur ex ipſo ſolo actu ſine effectu.Rep.nu.359
pœna quis affici poteſt etiam ex actu nullo.Rep.nu.368
pœna afficitur impetrans reſcriptū prohibitum,eum impetratione vti cœperit,& rerum conuenerit. Rep.nu.371.& 372
pœna appoſita in contractu intelligitur commiſſa ſi contractus valebit.Rep.nu.462
pœna etiam ex actu nullo incurritur. Rep.nu.469
Quod declara vt in d.Rep.nu.474
pœna ipſo iure irrogata ſecum trahens executionem declaratoriam non exigit. Rep.nu.555.& 556
pœna ex pacto nudo deberi non poteſt.Rep nu.585
pœna in inſtrumentis additur,vt id,quod intereſt, ad certam æſtimationem deducat. Rep.nu.608
pœna pecuniaria ipſo iure irrogata plectitur hæres defuncti etiam lite non conteſtata contra defunctum. Rep.nu.702
pœna & res an & quādo peti nec ne poſſit. Rep.nu.741.& ſeq.
pœna infamia auctoris perſonam non egreditur. Rep.nu.786
pœnæ l.ſi quis maior.an habeant locum in cauſa de æquitate commiſſa.Rep.nu.57
Et an locum habeant ſi pars ſine iuſſu iudicis aduerſarium citari fecerit.Rep.nu.367
Et an ex ſola reſcripti præſentatione. Rep.nu.369.370.& 373
Et an in eo,qui ſua inſtrumenta tertio tradidit, vt conueniat illum,eum quo tranſegit Rep.nu.405.& 406
pęnæ l.ſi quis maior.nō īfligūtur ſine mora. Rep.n.420 & 440
pœnæ l.ſi quis maior.an infligantur deficienti in modico, vel in minimo.Rep nu.421.423.425 & 428
pœnæ l ſi quis maior.infliguntur vbi quis deficit in vno nummo Rep.nu.424
pœnæ l. ſi quis maior. an habeant locum ambabus partibus contrauenientibus.Rep.nu.429.430.& 431
Et an ſi contractus ſit nullus. Rep.nu.461.per totum nu.478
pœnæ l.ſi quis maior.an ipſo iure omnes infligantur. Rep.nu. 653.657.& 692
pœnæ l.ſi quis maior.parti non fiſco applicantur.Rep.nu.771
pœnæ l. ſi quis maior. an locum habeant in hæredc iurantis. Rep.nu.784 785.cum ſequ.
pœnā cogitationis nemo patitur Rep.nu.337.& vide nu.338
pœnæ exigunt liquidam probationem. Rep.nu.434
Et in earum materia non defertur iuramentum in ſupplementum probationis Rep nu 435
pęnæ. In pęnis benignior interpretatio fieri debet. Rep.n.507
pęnæ cōuentionales fiſco non acquiruntur niſi de eo ſit facta mentio in contractu Rep.nu.772 (nu.773
Et niſi ſtipulatio interuenerit notario pro fiſco recipiēte. Rep.
Et idem in legalibus quādo actio parti competit. Rep.nu.774
pœnæ fraudantiū gabellā cui applicari debeant. Rep.nu.775
pœnæ à teſtatore impoſitæ cui ſini applicandæ. Rep.nu.776
¶Pęnalis conſtitutio propter iuramentum venit extendenda. Rep.nu.13.14.& 161
pęnalis cōſtitutio licet extēdatur quo ad principale diſpoſitū pp iurm tñ non debet extendi quo ad pœnam. Rep.nu 15
pœnalis lex & odioſa eſt reſtringenda.Rep.nu.72
Quid autem ſi ſit correctoria. Rep.nu.21.22.150.175. & 178
pœnalis diſpoſitio eſt extendenda quando eſt eadem ratio. Rep.nu.163.& vide nu.178
Idem ne delicta remaneant impunita. Rep.nu.162.& 177
pęnalis diſpoſitio,& odioſa loquens in Imperatore,nō hēt locū in Rege,nec in eo,q non eſt verè Imperator. Rep nu.825
pœnales caſus ſunt ſtricti iuris. Rep.nu.19
¶Pęnitentia non admittitur in contractu venditionis licet imperfectæ C.30 g.6.nu 6.nu.7
pœnitentia ſicut non admittitur poſt litem conteſtatam ita etiam ſi pœna ſit ipſo iure impoſita. Rep.num.703
pœnitentia numquid in caſu l.ſi quis maior.admittatur.Rep. nu.352
¶Pollicitatio quomodo à ꝓmiſſione differat.C.4.G.26.nu.1
pollicitatio ſignificat aliqđ ꝑ verbū ꝓmittere. C.4.G.26.n.4
¶Pomarium aliquando dicitur id quod vulgo, & communiter viridarium nuncupatur.C.20.G.15.nu.2
¶Porticus quid ſit.C.19 G.9.nu.3
porticus an veniat domus appellatione.C.19.G.9.nu.4
porticus,clauſtrum,conclaue,vel curia ſi ſint in medio duarū domorū vnius dñi,& dñs vnam ex eis dominus ſimpliciter vēdiderit nō expreſſo de porticu,vel alijs ſupra dictis nūq d veniant in venditione,& an ſint diuidenda. C.19.G.9.nu.7
Vide etiam in verbo,Statutum.
¶Portiuncula,& particula quid comprehendāt,et quomodo accipiantur remiſſiuè.C.27.G.19.nu.4.in fine.
¶Poſſeſſio multis modis in iure accipitur.C.20.G.2.nu.1
poſſeſſio accipitur pro vſu rei à proprietate,vel iure ſeparato. ſub d.nu.1
poſſeſſio pro prædio, & ſic pro re poſſeſſa aliquando accipitur.C.20.g.2.nu.2
poſſeſſio nomen æquiuocum.d.nu.2
Poſſeſſiones ſuas omnes vendens an præſumatur voluiſſe etiā pecuniam,& res mobiles alienare.C.20.g.2.nu.8
poſſeſſionis appellatione an veniant mobilia.d.nu.8
poſſeſſione vēdita cenſentur venditæ oēs petiæ terrarū deſtinatæ,& deputatæ ad vſum ipſius poſſeſſionis.C.20.G.3.nu.1
poſſeſſio vendita eſt, quæ eſt ſita in territorijs duarum villarū & dictū eſt ſimpliciter, quod venditur poſſeſſio poſita in tali villa,numquid veniat tota poſſeſſio. C.20.G.24.nu.13
poſſeſſione vendita veniunt etiam paſcua ad ipſius poſſeſſionis vſum deſtinata. C.20.G.33.nu.3
Quod amplia vt per Auctorem cū ſuis declarationibus. ibid.
poſſeſſionem fundi habere nō dicitur is qui inundationis tempore piſcatus fuerit. C.20.G.26.nu.7
poſſesſionis vera tranſlatio numquid inducatur per conſtitutum. C.30.g.6.nu.13
poſſesſio eſt deſcribenda à notario ſigillatim ſi diuiditur in plures petias terrarum. C.20 G.3.nu.2
¶Poſſibilia. vide in verbis,Clauſula,& Promittens.
¶Poſſideri non poteſt res incerta reſpectu loci, & reſpectu quotæ. C.20.G.30.nu.2
¶Poſterorum appellatione in conceſſione immunitatis an cōprehendantur deſcendentes ex fœminis. C.22.G.2.nu.4
¶Potentius debet operari illud quod ordinatur ad vnum effectum directè,quam per obliquum.Rep.nu.572
¶Poteſt verbum trahitur ad futurum etiam ſi ſit poſitum in tempore præſenti. C.27.G.13.nu.5
poteſt verbum comprehendit id,quod licitè,& commodè fieri poteſt.ibidem.
poteſt verbum non comprehendit id,quod eſt contra bonos mores.ibidem.
poteſt verbū an importet liberā poteſtatē,vel neceſſitatē.ibid.
poſſe aliquis dicitur quinque modis duobus verbis explicatum.ibidem.in fine.
¶Practica notariorū Ferrarienſium poſtponitur practicæ Rolandi, & Speculatoris circa pactum de non mouendo controuerſiam.C.35.G.8.nu.1
¶Pratum quid ſit,& vnde dictum.C.20.G.7 nu.1
pratum ſit modico opere,cum nec aratro, nec annua ſemente indigeat.C.20.G.7.nu.2
pratum dicitur quod intra decem annos proximos ſectum erit.C.20.G.7.nu.3
pratū nō eſt locus ſterilis,nec propriè incultus. C.20. G.7.n.4
pratum differt à paſcuis,& quomodo.C.20.G.7.nu.5
prati appellatione non veniunt arbores in pratis exiſtentes. C.20.G.7.nu.6
Et ideo ſtatutum puniens damnificantes prata non extēditur ad damnificantes arbores in ipſis poſitas.C.20.G.7.nu.7
pratum & paſcua ſunt diuerſa licet aliquādo paſcua pro prato accipiantur. C.20.G.33.nu.2
prato vendito non veniunt paſcua, nec è contra.ibid.
prata ſecantur,paſcua non.d.nu.2.in fine.
prato vendito non cenſetur venditus aquæductus quo erat ſolitus vendens pratum ipſum irrigare.C.25.G.1.nu.7
¶Præcedētia intelligūtur repetita ꝑ dictionē,itē qñ præcedēti orationi adijcit orõ defectiua,& imꝑfecta.C.20.G.1.n.2

¶Prædia

Digitized by Google

I N D E X.

¶Prædia vrbana appellantur ædificia licet ruri poſita hominum tameu vſui deſtinata. C.20.G.9.nu.1
prædium vrbanum non locus, ſed materia facit. C.20.G.9.n.2
¶Præiudicium pro nocumento accipitur. C.14.G.3.nu.2
¶Prælatus, vel Eccleſiæ adminiſtrator vendens fidem de precio habere non poteſt. C.38.g.1.nu.13
¶Præludia ſunt præponēda ante, quam in meſſem manus inijciantur. in procem. tract. ſub nu.2
¶Præſcriptio, & exceptio an ſint ſinonima. C.29.G.6.nu.5
præſcriptio aduerſus ſummā poteſtatē Imperatoris, vt Principes eū non habeant in ſuperiorē non procedit. Rep.nu.840
¶Præſens quādo quis eſſe debet in contractu non poteſt hoc facere per procuratorem vel per litteras. C.7.g.6.nu.2
Quod limita vt per Auctorem. ibid.
præſens quis fuiſſe non præſumitur niſi in inſtrumento id aſſeratur. C.17.g.3.nu.1
præſentem aliquem non fuiſſe inſtr͂o, ſi inſtr͂m ipſum atteſtetur de præſentia, quomodo probari poſſit. 17.G.3.nu.2
præſens tunc demum videtur acceptaſſe ſi conſtat eum bene intellexiſſe. C.31.g.3.nu.5
præſens quis dicatur in materia excuſſionis. C.40.g.4.ſub n.2
Vide etiam in verbo, Confeſſio.
¶Præſentia non arguit intelligentiam. C.2.g.2.nu.5
Diſtinguit tamen Auctor. ibidem.
præſentia in actu requiſita debet interuenire tempore actus non autem poſt. C.7.g.6.ſub nu.1
præſentia in actu requiſita includit etiā intelligentiam. d.nu.1
præſentia non arguit intelligentiam. C.17.g.3.nu.3
præſentia arguitur, per verbum promiſit in inſtrumento appoſitum. C.17.g.3.nu.5
præſentia partis ſuppletur per iuramentum. C.29.g.5.ſub n.2
¶Preſūptio vna cedit validiori pſūptioni. i proœm. tra. ſub n.2
præſumptio cedit veritati. ibidem.
præſumptionibus aliquando lex eſt contenta. C.1.g.4.nu.4
præſumptio tutior, qua aīæ conſulatur eſt capiēda. Rep.n.502
preſumptiones legū ſūt liquidiſſimæ probationes. Rep.n.489
¶Preteritum tempus appoſitum in lege pœnali importat canonem latæ ſententiæ. Rep.nu.654
¶Precarij clauſula numquid operetur traditione in vaſallo, vel emphyteuta illam apponente ad effectum vt ſit locus caducitati. C.14.g.6.nu.9
precarium. Si per precarium ſit ſacta traditio ſufficit ad perfectionem contractus conditionalis. C.30.g.6.nu.14
Sed dubium redditur ex multis. ibid.
¶Precium in venditione conſiſtere debet in pecunia numerata in procem. tract. ſub nu.18
precium in venditione certum eſſe debet. ibid.
precij ſolutio nō impedit rei vēditionē. in rubr. tract. ſub nu.4
preciū, & mēſura nō dēt diſplicere cōtrahētib⁹. c.20.g.19.n.6
precium rei venditæ augetur ſi ſeruitus rei debita detecta ſit, quæ ignorabatur tempore venditionis. C.25.g.1.nu.8
preciū eſt vnum ex tribus ſubſtalibus venditionis. C.30.g.1.n.1
precium & merx non differebant antiquitus ante nummum inuentum. d.nu.1
precium quid ſit, & vnde dictum, & qualiter ſcribenda vox hæc. C.30.G.1.nu.4
precium numquid conſiſtere poſſit in alio, quā in pecunia numerata in materia venditionis. C.30.g.1.nu.6
precium numquid largo modo poſſit cōprehēdere quidquid in recompenſationem rei datur. d.nu.6
p̄cij loco aliqđ ſuccedit pactū īter partes initū. C.30.g.1.n.10
precium debet eſſe certum. C.30.g.1.nu.11
precium poteſt remitti in arbitrio tertij, non autem alterius contrahentium ſub d.nu.11
precij ſolemnitas non præſumitur. C.30.g.1.ſub nu.13
precium conuentum, & precium commune, & ſingulare differunt. C.30.g.1.nu.15
precium rei venditæ numquid conferri poſſit in arbitrium tertij. C.30.g.4.nu.2
precium numquid apponi poſſit in vēditione ad pondus, non ad numerum. C.30.g.5.nu.5
precium rerum emptarū antiquitus non numerari ſed appendi conſueuit. C.30.g.7.nu.14
precium debet eſſe congruum, & proportionatum rei venditæ, & ratio. C.30.g.9.nu.21
preciū liberū, exēptū, francū, & nitidū ſi eſt ſoluēda importat quod gabella et ſit ſoluēda per emptores. C.30.g.10.nu.4
precij mentio ſi fiat in ſtatuto præſumitur in dubio de venditione tractari. C.30 g.13.nu.7
precium. Sine precij ſolutione aliquando quis rem habere poterit, & ad hoc datur cautela. C.34.g.3.nu.7
precium ſtante pacto de inueſtiendo numquid inueſtiri poſſit in pluribus rebus an verò in vna. C.42.g.3.nu.1
preciū ſi eſt inueſtiēdū ex pacto i re immobili intelligi͂t in ciuitate, vel territorio vbi celebrat⁹ eſt cōtractus. C.42.g.4.n.1
precium quocumque colore non poterit per emptorem retineri ſeruata cautela de qua in. C.42.g.11, nu.3
Alia hr̄i poſſunt in verbis, Ceſſio, Contrahentes, Emptor, Pactum, Procurator, Statutū, Vēdita res, Vēditio, & Vēditor.
¶Princeps. Principis ſtilus tantum valet, quātum conſuetudo vniuerſitatis, ſecus in ſtilo iudicis non habentis auctoritatem legis condendæ. C.4.g.36. ſub nu.5
principes confinantes non poſſunt inter ſe viam publicam diuidere, & ratio. C.20.g 26. ſub nu.5
princeps habet ſecuritatē viæ, fundum municipes iuriſdictionem verò is, cui conceſſum eſt caſtrum. ſub d nu.5
principis nomē ꝓpriè adcōmodat̄ Imperatori. C.21.g.16.n.2
princeps dicitur quaſi primum locum capiens. ibid.
principis etiam nomen Papæ attribuitur. ibid.
principes impropriè, & abuſiuè dicuntur omnes præter Papam & Imperatorem. ſub d.nu.2
princeps poteſt ex cauſa immunitates reuocare, & ſuſpendere. C.21.g.17. ſub nu.3
principi dici non poteſt cur ita facis. C.21.g.24. ſub nu.2
principis poteſtatem in dubium reuocare eſt crimen ſacrilegij. ſub d.nu.2
princeps numquid poſſit priuilegium ſuum reuocare. C.21.g.24.nu.3
princeps numquid poſſit reuocare priuilegium quod tranſiuit in contractum. ſub d.nu.3
principis donatio cum verbis, integro ſtatu, importat ac ſi dictum ſit cum adiacentibus mancipijs, peconbus, & fructibus, & omni iure ſuo. C.26.g.7. ſub nu.2
princeps non recognoſcens ſuperiorem habet plenitudinē poteſtatis, & omnia poteſt in dominio ſuo ſicut Imperator in ſuo Imperio. Rep.nu.814
principem, vel Regem ſubeſſe Imperatori non eſt de neceſſitate. Rep.nu.822
princeps indignatur ſi promiſſa iurata per nomen ſuum non ſeruatur. Rep.nu.811
principis poteſtas à Deo eſt. Rep.nu 10
princeps præſumitur velle vti plenitudine poteſtatis quando aliter actus non valeret. Rep.nu.395
princeps ſæcularis iuramentū remittere nō poteſt. Rep.n.384
Etiam ſi ſit Imperator, vel Rex Francorum. Rep.nu.385
princeps ex certa ſcientia pęnas l. ſi quis maior. tollere poteſt. Rep.nu.391. & 392
Sed quid ſi clauſula, ex certa ſcientia, non interueniat. Rep.nume.394. & 395
princeps cauſam ſimpliciter delegans ſine ſupplicatione partis pœnis incurſis non derogat. Rep.nu.396
Alia perquire in verbis, Gabella, Immunitas, Imperator, Iurans, & Priuilegium.
¶Principale. Pricipalis appellatione veniūt cohærētię, & idē iudicatur de cohærētijs, qđ & de principali. C.26.g.3.nu.4
principale licet ſit nullum, validum tamen eſt acceſſorium. Rep.nu.468. & ratio. nu.473
¶Principalis liberatur per acceptilationem fideiuſſori factam. C.35.g.10.nu.8
Vide in verbo, Fideiuſſor, Fideiubere.
¶Principiū numeri eſt vnus non aūt numerus. C.19.g.1.nu.1
principium. Idem ius eſt de principio numeri, quod & de ipſo numero. ibidem.
Vide in verbo, Solutio.
¶Prior in tempore potior in iure. C.3.g.5, ſub nu.42
¶Prioritas actus probatur per appoſitionem horæ. d.nu.42
prioritas conſideratur etiam in ſpatio horæ, & minoris temporis etiam puncti. ibidem.
¶Priuatio vna poteſt eſſe ſuper alia. Rep.nu.563
priuatio præſupponit habitum. Rep.nu.571
¶Priuatus actione per exceptionem, poteſt etiam ipſo iure priuari. Rep.nu.563
¶Priuilegia belli, & peſtis tpe ſilere dēnt. C.51.g.16. ſub nu.2
priuilegia. In priuilegijs, & inſtrumentis non poſſunt nimis

Digitized by Google

I N D E X.

ſpecificari ſpecificanda tollendam ſophiſticam malignorum interpretationem. C.4. G.2.ſub nu.3

priuilegium latum habens ſi eo ſtrictè vtatur ſibi præiudicat. C.21.G.21.ſub nu.1

priuilegio non cenſetur renunciare, qui coactus ſoluit. C.21. G.21.nu.2

priuilegium vnde, & cur ſic dictum. C.21.G.21.nu.4

priuilegium, & beneficium quomodo differant. ibid.

priuilegium conceſſum per Principẽ non cenſetur reuocatum per generalem reuocationem, ſi tale priuilegium fuit inſertum in volumine ſtatutorum mandante Principe. C.21.G. 24.nu 6

priuilegio referenti quando, & quomodo ſit ſtandum etiam ſi de relato non appareat. C.21.G.26.nu.1.in fine.

priuilegium conceſſum à Principe defuncto numquid ſit confirmandum à ſucceſſore ne ipſum priuilegium annulletur. C.22.G.1.nu.2

priuilegium vni ſocio cõceſſum, numquid trahatur ad alium conſocium. C.22.G.1.ſub nu.6

priuilegium, reſcriptum, & beneficiũ differunt. C.40.G.1.n.2

Vide etiam in verbo, Immunitas.

¶Priuilegiatus non vtens priuilegio per ſpatium triginta annorum amittit priuilegium. C.21.G.21.ſub nu.1

priuilegiatus quando ſubit onera, ad quæ non tenetur debet proteſtari, quod non intendit ſibi præiudicare. d.nu.1

Vide etiam in verbo, Immunitas.

¶Pro dictio importat cauſam immediatam, & proximam. C. 26.G.10.nu.2

pro dictio aliqñ ſignificat nomine, vel occaſione. ſub d.nu.2

¶Probatio. In probationum difficultate plurimum tribui debet iudicis auctoritati. C.1.G.4 nu.3.in fine.

probatione illa, quæ haberi poteſt, & aliquando indicijs, aliquando præſumptionibus lex eſt contenta. C.1.G.4.nu.4

probatio in pœnis debet eſſe liquida. Rep.nu.434

¶Proceſſus impeditur per exceptionem cedendarũ actionum ſi opponatur ante ſententiam. C.40 G.4.ſub nu.8

¶Procurator generalis alicuius perſonæ actum ſimpliciter faciens proprio nomine facere cenſetur. C.3.G.2.ſub nu 1

procurator eſt qui aliena negocia mandante domino adminiſtrat. C.5.G.1.nu.1

procurator habens mandatũ à domino etiam ſi non exprimeret ſe procuratorio nomine contrahere cenſetur, & præſumitur ut procurator negocium gerere. d.nu.1

procurator à domino conſtitutus non poteſt procuratoris officium exercere ſi ignorat ſe conſtitutum. C.5.G.1.nu 2

procurator quomodo dicatur habere ſcientiam mandati ad hoc vt officium procuratoris exerceri poſſit. d.nu.2

procurator contrahens ignorans reuocationem mãdati dominũ obligat, ſed dñum transferre nõ põt. C.5.G.1. ſub nu.3

ꝓcuratori notificãda eſt reuocatio mãdati, & certæ pſonę, cũ qua erat cõtrahendũ, vel alias p publica ꝓclamata. d.nu.3

procurator ad vẽdendum conſtitutus non poteſt alium ſubſtituere niſi in caſu de quo Auctor. C.5.g.1.nu 5

procurator hñs mandatũ à dño ad vẽdendũ an poſſit ſibi ipſi vendere, vel per interpoſitã perſonam emere. C.5.g.1.nu.6

procurator generalis cũ libera nõ poteſt alienare ea, quæ veriſimiliter dominus non eſſet diſtracturus. C 5.g.2.ſub nu.6

procurator nõ habens mandatũ ſpeciale, vel generale cum libera vendens dominium nõ transfert ſed ſi precium ſit cõuerſum in vtilitatem domini emptor poterit ſe tueri, donec ſibi reſtituatur. d.nu.6

procurator quamuis hoc expreſsè non habuerit in mandatis poterit nihilominus in venditionis inſtrõ apponere obligationes bonorũ, & oĩa pacta pęnalia ſolita. C.5.G 2.ſub n.7

procurator tenetur docere de mandato ſuæ procuræ, vel cauere de rato, vel originale relaxare ſi aliud non contineat. C. 5.g.4.ſub nu.1

procurator contrahens debet proteſtari ſe nolle obligari de ſuo alioquin dubium eſſet ne obligaretur. C.6.G 1.nu.2

procurator proteſtando ſe nolle obligari de ſuo non obligatur quidem pro contractu geſto, ſed non releuatur ab onere oſtendendi ſe eſſe procuratorem. d.nu.2

procurator procuratorio nomine rem propriam vendens credens eſſe domini an ſibi præiudicet ſunt diuerſæ opiniones. C.6.g.1.nu.3

procurator ex contractu procuratorio nomine geſto an obligetur, affertur diſtinctio. ſub d nu.3 ad finem.

procurator à muliere ſolemniter & ita ſeruato ſtatuto conſtitutus numquid poſtea teneatur etiam ſolemnitates adhibere in contractu per ipſum vigore dicti mandati celebrando, ſunt opiniones. C.7.g.19.nu.8

Et quid de procuratore minoris. C.7.g.19.nu.9

procuratore ſolẽnitatibus neceſſarijs ad vendendas res Eccleſiaſticas conſtituto non ſunt adhibendæ alię ſolẽnitates in contractu poſtea per procuratorẽ gerendo. C.7.G.19.n.10

procuratores an hẽant quaſi caſtrenſe peculiũ. C.18.G.1.n.4

procuratoris officium viliſſimum eſt, de quo tamen vide per Auctorem. C.18.G.1.nu.5

procurator, & patronus cauſæ an idem ſint. ibidem.

procurator habens ſpeciale mandatum poteſt iura cedere. C. 27 G.1.nu.7

procurator in rem ſuam quis dicatur. C.29.g.1.nu.1

procurator in rem ſuam numquid propriè dicatur procurator ſub d nu.1

procurator in rem ſuam quomodo quis cenſeatur conſtitutus. C.29.G.1.nu.5

procurator in rem ſuam quandoque fit ab homine, quandoq; à lege, quandoque ex propria voluntate, quandoque ex neceſſitate. C.29.G.1.nu.6

procurator in rem ſuam quandoque fit ex parte actoris quandoque ex parte rei, quandoque ex parte vtriuſque. C. 29.g. 1.num.7

procurator etiam ſi ſit conſtitutus irreuocabilis, & cũ iuramẽto reuocari tñ poteſt per conſtituentem. C 29.g.2.num.1

procurator in rem ſuam conſtitutus per ceſſionem an reuocari poſſit. C.29 g.2.nu.2

procurator in rem ſuam ſine ceſſione conſtitutus an, & quando reuocari nec ne poſſit. C.29.G.2.nu.3

procurator in rem ſuam conſtitutus non reuocatur per mortẽ conſtituentis, vel ipſius etiam conſtituti. C.29.G.2.nu.4

procurator ex neceſſitate in rem ſuam cõſtitutus poteſt ex perſona ſua vti exceptionibus, et replicationibus contra aduerſarium ſuum. C.29.g.7.ſub nu.2

procurator in rem ſuam numquid teneatur defendere mandantem. C.29.g.8.nu.8

procurator non poteſt paciſci, vel trãſigere regulariter in pręiudicium domini. C.29.g.10.nu.1

Niſi conſtitutus ſit in rem ſuam. ibidem.

procurator in rem ſuam poteſt iuramentum deferre. ibid.

procurator in rem ſuam domino comparatur, & differt à ſimplici procuratore. ibidem.

procurator conſtitutus ad vendendũ precio limitato, ſi minore precio vendit non transfert dominium. C.30.g.9. nu.26

Et vendita res eo caſu vindicari poteſt per dominum, niſi ſuppleatur ſibi id quod precio in mandatis expreſſo deeſt. C. 30.g.9.nu.27

Transfertur tamen per huiuſmodi venditionem vſucapiendi facultas in emptorem. C.30.G.9.nu.28

procurator vendere poteſt maiori precio, quam in mandatis haberet. C.30.g.9.nu.29

procurator poteſt emere minori precio, quã ſibi eſſet pręſcriptum. C.30.g.9.nu.30

procurator ad vendendum conſtitutus ſine precij præſcriptione poteſt vendere ad libitum dummodo iuſto precio vendat non pro minore. C.30.g.9.nu.31

procurator datus ad emendum ſi non ſit expreſſum precium, & emat, valet emptio pro precio euento. C.30.g.9.nu.32

procurator, qui emit maiori precio quam ſibi in mãdatis pręſcriptum eſſet, non habet actionem mãdati ad repetendum à domino, etiam ſi res valeret precium, quo per procuratorem fuit empta. C.30.G.9.nu.33

procurator ad vendendũ, ſi non tradidit rem, illam poteſt retinere niſi toto precio ſibi refuſo, ſi velit. C.30.G.9.nu.34

procurator ſi emit maiori precio, & res eſt tradita, & id ſciuit dominus, cenſetur ratum habere contractum, & tenetur totum precium reddere. C.30.g.9.nu.35

procurator ſi non poteſt hr̃e rẽ pro precio ſibi limitato pro ſe emere poteſt, quo caſu tradere non tenetur. C.30.g.9.nu.36

procurator ſi eſt conſtitutus ad vẽdendum pacto quod ſi plus vẽdiderit illud plus ſit ipſius mãdatarij, ſi vẽdidit plus, tũc demum efficitur dominus illius pluris, ſi etiam periculum rei venditæ pro rata ſubeat. C.30.G.9.nu.37

procurator ad vendendũ conſtitutus nũquid alio nõ expreſſo intelligetur ẽt hr̃e facultatẽ exigendi preciũ. C.31.g.1.nu.1

procurator

Digitized by Google

I N D E X.

procurator conſtitutus ad vendendum, non ſolum debet eſſe etiam conſtitutus ad recipiendum pretium, ſed & ad confitendum ſe recepiſſe, ad hoc, vt talis confeſſio domino prçiudicet. C.31.G.2.nu.1
Quæ concluſio ampliatur ab Auctore. C.31.G.2.nu.2
Licet cõtrariam partẽ aliqui fuerint amplexi. C.31.G.2.nu.3
procuratoris confeſſio de recepta pecunia non in inſtrumento, ſed tamquam teſtis facta probat. C.31.G.2.nu.5
Quod dictum habet aliquam difficultatem. d.nu.5
procuratoris cõfeſſio de recepta pecunia domino præiudicat qñ eſt ſoluendo ſecus ſi non ſit ſoluendo. C.31.G.2.num.6
Quod tamen non tranſit ſine contradictore. ibidem.
procuraror ſine ſpeciali mandato confitens ex ſua cõfeſſione tenetur, & ſtatur contra eum. ibidem.
procurator ex ſua confeſſione obligatur reſpectu dñi, & erga dominum, quãdo habuit mandarum ad confitendum. ibid.
Procurarori non ſoluendo exiſtenti ſolui non debet alioquin debitor non liberatur. ibidem.
procuratoris cõfeſſio ſi vel tacitè, vel expreſſè rata habita ſit per dominum ipſi domino præiudicat. C.31.g.2.nu.7
procuratoris cõfeſſio de recepra pecunia an præiudicet domino, qui in mandaro iuramento mediante promiſit ſe ratum habiturum quidquid per eum geſtum fuerit. C.31.g.2.nu.8
procurator cum libera poteſt confiteri de recepta pecunia & domino præiudicat. C.31.g.2.nu.9
Contrarium tamen aliqui ſenſerunt. ibidem.
procurator cum libera non poteſt donare. ibid.
procuratoris in rem ſuam confeſſio bene probat, & præiudicat. C.31.g.2.nu.10
procuratoris cõfeſſio de recepra pecunia ſi iudicis decretũ interuenit præiudicat domino, & ſic probat. C.31.g.2.nu.11
procuratoris confeſſio de recepta pecunia ad menſam campſoriam facta probat. C.31.g.2.nu.12
procuratoris cõfeſſio quod pecunia fuerit erogata in cauſam, in quam erogari debebat ſufficit ſi conſtat ex inſtrumento ſolutum eſt precium. C.31.g.2.nu.14
procuratoris habentis mandatum ad vendendum, & recipiendũ pecuniam, & cõfitendum etiam ſe recepiſſe, confeſſioni de recepta nũquid ſit ſtandum in præiudicium dñi an verò conſtare debet de actuali numeratione. C.31.g.2.nu.15
procuratoris confeſſio de recepta pecunia ꝓbat, ſi talis procurator non erat ſolitus apochã, vel confeſſionem de recepto facere niſi ſibi prius ſoluta pecunia. C.31.G.2.nu.13
procurator cõſtitutus ad precium recipiendũ, vel etiam ſolutionem non poteſt recipere delegationem. C.33.g.7.nu.1
procurator ad exigendum datus numquid poſſit à ſponte ſoluente recipere. C.35.g.3.nu.3
procurator non acquirit domino, & principali obligationem factam per pactum obligatorium niſi mediante ceſſione, ſecus ſi per pactum de non petendo. C.35.G.6.nu.9
procurator ſpecialiter conſtitutus. vel generaliter cum libera poteſt acceptilationem facere. C.35.g.10.nu.10
procurator etiam generalis validam faceret acceptilationem ſi præcederet nouatio. C.35.g.10.nu.11
procurator licet regulariter fidẽ de precio habere non poſſit, habere tamen poterit, ſi ita vigeat conſuetudo vel loci, vel mandantis, vel etiam ipſius procuratoris. C.38.g.1.nu.19
procurator fidem de precio habere poteſt, quãdo eſt coactus ad id faciẽdum, & non poteſt reſiſtere, etiã propter nimiam reuerentiam, vel id ex rerum qualitate faciendum erat. C.38.g.1.nu.20
procurator fidem de precio habere poterit, quando promiſſio emptoris reputabatur pecunia numerata, & fuit dilatio breuis duorum, vel trium dierum. C.38.g.1.nu.21
procurarori legitimũ mandatũ non habenti ſoluens precium vigore contractus cũ eo initi an liberetur. C.41.g.2.num.2
procurator etiam cum libera non poteſt facere dominum incidere in pœnam. Rep.nu.191
¶Procurator fiſcalis. vide in verbo, Fiſcalis procurator.
¶Prodigus, cui bona ſunt interdicta, teſtis in teſtamento eſſe nequit. C.2.g.2.nu.19
prodigus eſt, qui nec tẽpus, nec finẽ habet expenſarũ. d.nu.19
prodigus in contractibus poterit eſſe teſtis. ibid.
prodigus an pœnis l.ſi qs maior afficiatur. Rep.nu.217 & 219
prodigus punitur de audacia pęna l.ſi quis in tantam. C.vnde vi. Rep.nu.218
prodigus non excuſatur in delictis. ibidem.
prodigi contractus eſt nullus. Rep.nume.219
nec iuramento firmatur. Rep.nu.220
¶Profectitium peculium. vide in verbo, Peculium.
¶Prohibitum quod nõ eſt cenſetur permiſſum. C.2.g.1.nu.5 in fine. C.27.g.19.no.5.in fine.
prohibitum poſt tempus videtur id quod eſt permiſſum ad tempus. C.15.g.2.nu.21.in fine.
¶Promiſſio de rato regulariter non ſufficit niſi ſit iurata. C.4.g.1.ſub nu.1
promiſſio differt a dicto, & quomodo, & qualiter differat a pollicitatione. C.4.g.26.nu.1
promiſſio acceptata tranſit in pactum. C.4.g.26.nu.2
promiſſio ꝓcedẽte iterrogatione eſt ſtipulatio. C.4.g.26.nu.3
promiſſio ſed conſeruando indemnẽ emptorẽ ratione exemptionis promiſſæ, ac venditæ an valeat. C.21.g.29.nu.1
promiſſio de vendendo an veniat ſub venditionis nomine in ſtatutis. C.30.g.12.nu.3
promiſſio dẽt ſemper habere cauſam inſertã alias obligatio eſt nulla, etiam ſi ſtatuto cautum eſſet plenam eſſe ſcripturæ fidem adhibendam. C.34.G.12.nu.1
promiſſio de nõ mouendo controuerſiã inducit exceptionem pacti de nõ petẽdo, & impedit litis ingreſſũ. C.35.g.8.nu.5
promiſſio de non mouendo controuerſiam tollit reſtitutionem in integrum. C.35.g.8.nu.6
promiſſio de nõ mouendo controuerſiã non tollit quin poſſit peti ea, quæ ſunt de natura contractus. C.35.g.8.nu.7
promiſſione facta de ſoluendo certo loco nũquid ſtatim reus poſſit conueniri. C.41.g.4.nu.3
promiſſio facta hodie Ferrariæ, de ſoluendo hodie Romę non valet tamquam impoſſibilis. d.nu.3
promiſſio de non opponendo nullitatem iuſo firmata valet reſpectu nullitatis ꝑ ſolemnitatem omiſſam. Rep.num.476
¶Promiſſum. Promiſſa nõ obſeruans nullam actionem ex eo contractu intentare poteſt. Rep.nu.561
¶Promittens factum alienum neque ſe, neque alium obligat. C.4.g.1.ſub nu.1
promittens factum alienum obligatur quando promittit ſe effecturum. d.nu.1.in fine.
promittens de rato maiorem oſtendit deliberationem ſi dicatur, promittit de rato, & ratihabitione. C.4.g.2.nu.1
promittens ſe facturum, & curaturum factum ſuum promittere cenſetur. C.4.g.6.nu.1
promittens facturum, & curaturum quod alius ratificabit dẽt obſeruare promiſſa, & poteſt cogi præciſè ad faciẽdum ratificari alias tenetur ad intereſſe partis, & ſi non intereſt partis promittens tenetur in nihilo, quod declarauit per Auctorem ſub d.nu.1
promittens ſe facturum, & curaturum quod alius ratificabit ſi fecit oẽm conatum, & quantum in ſe fuit curauit, quod ille ratificaret. & id obtinere non potuit, ſm communẽ ſententiam, & ſecũdum quam fuit iudicatum, liberatur, etiam ſi iuramentum interuenerit. C.4.g.6.nu.2
Clauſulæ tamen ſunt inuentæ ad euitandam communem Doctorum opinionem, remiſſiuè. ibid.
promittens ſe facturum, & curaturum ita, & taliter, & cum effectu conatus non ſufficit, ſed omnino aut fieri debet ratificatio, & impleri promiſſa, aut pœna ſolui ſecundum veriorem opinionem. C.4.g.7.nu.1
promittẽs ſe facturum & curaturum cũ clauſula quod etiam faciendo poſſibilia non excuſetur vim habet, quidquid dixerint aliqui tenentes quod immo clauſula illa non obſtante ſi faceret poſſibilia excuſaretur. C.4.g.9.nu.1
promittens ſe facturum, & curaturum quod alius ratificabit non excuſatur etiam ſi fecerit poſſibilia ſi vltra clauſulã illã promiſſionis vlterius progreſſus eſt promittens adijciendo quod alias de ſuo proprio ære teneri vult ſecundum veriorem opinionem. C.4.G.10.nu.1
promittens infra certum temporis ſpacium aliquẽ ratificaturum cũ clauſula, quod alias intendit de ſuo teneri, licet poſt terminum de ſuo teneatur, tenetur tamen etiam elapſo termino ad faciendum ratificari. C.4.g.10.nu.2
promittens non offendere in ære, vel in perſona incidit in pœnam ſi parti furtum fecerit. C.4.G.10.nu.4
promittens nullo appoſito tempore, & ſic purè, tenetur abſq; alia interpellatione quamprimum poteſt promiſſa adimplere alias dicitur morosus ſecundum crebriorem ſententiam. C.4.g.11.nu.1

Contra-

Digitized by Google

Contrarium tamen alijs ſenſerunt, quorum opinio fortaſſe verior eſt in puncto iuris, ſed prima ſeruatur in practica. ſub d.num.2

promittens ad certum tempus elapſo tempore conſtituitur in mora ſine alia interpellatione etiam ſi fuerit appoſita clauſula illa, ad omnem requiſitionem.d.nu.1

promittens ad tempus incertum non conſtituitur in mora ſine interpellatione.ſub eodem.nu.1

Fallit tamen ut per Auctorem.ibidem.

promittentes de rato ambæ partes contrahentium pœna non poteſt committi contra vnum ex ipſis contrahentibus niſi agere volens ad pœnam prius ratificauerit, vel ratificari fecerit.ſub d nu.1

promittens aliquem ratificaturum, ſi ante moram decedat is, qui ratificare debebat, liberatur d.nu.1.in fine.

promittens de rato pro aliquo minore non tenetur ipſum ratificari facere niſi tūc demū cum ad legitimam ætatem peruenerit ſm veriorem ſententiam, & ratio.C.4.g.11.num.2

promittens de rato pro minore ſi minor ratificauit, & poſtea per reſtitutionem in integrum vult contrauenire non tenetur.C.4.g.11.nu.3

promittens aliquem ratificaturum in inſtrumento contenta intelligitur de licitis, & honeſtis, non de his, quæ in ſe dolum habent.C.4.G.12.ſub nu.2

promittens etiam medio iuramento aliquem ratificaturū contractum ſi oſtendat eum, pro quo promiſit feciſſe ſibi mandatum ad taliter contrahendum liberatur a promiſſione. C.4.G.21.nu.3

promittens quod alius ratificabit etiam per aliud publicū inſtrumentum cum omnibus cautelis numquid teneatur curare ut ratificare debens caueat cum fideiuſſore, vel aliter. C.4.G.25.nu.5

promittens cōſeruare indemnem tenetur iudicium in ſe ſuſcipere, & eū defendere, & tenetur ad ſortem, & vſuras, damna, & intereſſe.C.21.g.29.nu.2

promittens quæſtionem non mouere ſi mouit controuerſiam aliquam incidit in ſtipulatum.C.35.G.7.nu.2

promittens non mouere controuerſiam tenetur ſi cōtra faciat, & committitur ſtipulatio etiam ante litem conteſtatam. C.35.g.8.nu.3

promittens ſoluere alicui ſolutioni adiecto poteſt ſoluere ſi vult, ſed ei non eſt obligatus, puta ſi dictum ſit, promitto tibi quod ſoluam Titio.C.41.G.2.nu.1

Sicut & nō tenet fideiuſſio pro tali promittēte data ſub d.n.1

promittens coactus a iudice de iudicio ſiſti coram eo non perdit declinatoriam, & ius petendi compromiſſum ex forma ſtatuti.Rep.nu.291

promittens non petere ante litis conteſtationem pœnas l. ſi quis maior.non incurrit.Rep.nu.408

promittens de non agendo quid promittere cenſeatur. Repet. nu.414

Et quid de non mouendo controuerſiam, querimoniam, vel moleſtiam.Rep.nu.415.cum ſeq.remiſſiuè.

promittens non venire contra contractum an poſſit dicere nullum.Rep.nu.470.& 475.cum ſequ.

promittens non opponere nullitatē iureiurando an poſſit propterea opponere ſi nullitas ſit ex defectu iuriſdictionis. Repet.nu.477.& 478

promittens ſub fide ſua, & cōtraueniens an pęnas l ſi quis maior.incurrat.Rep.nu.481.490.& 492.cum ſeq.

promittens debet admitti ad declarādum, & interpretandum contractum.Rep.nu.503.& vide nu.505

promittēs ſub periculo animæ ſuæ cēſetur iuraſſe. Rep.n.518

promittens ſub verbo veritatis an iuraſſe cenſeatur vt pœnis l.ſi quis maior.locus ſit. Rep.nu.508.516.& 517

promittens certam quantitatē pluribus terminis ſi in vno deficiat an propter iuramentum pro omnibus terminis poſſit conueniri.Rep.nu.641.645. & 647

¶Promittere. Promiſit verbum in ſcriptura tabellionis importat ſtipulationem, ſecus ſi teſtes dicant Titium promiſiſſe. C.4.G.4.nu.2

promittere verbum poteſt deſeruire pollicitationi, pacto, & ſtipulationi.C.4.G.26.nu.4

promittere verbum differt an ponatur in ſcriptura, an viua voce proferatur.C.4.G.26.nu.6

promiſit verbum in inſtrumento appoſitum ſignificat partes fuiſſe præſentes.C.17.G.3.nu.5

promiſit verbum importat ſtipulationem, & facit præſumi partes fuiſſe præſentes.C.18.G.7.nu.5

Quod procedit etiam in ſcriptura priuata.ibid.

promiſit verbum appoſitum in inſtrumento refertur ad notarium ut ipſi intelligatur facta promiſſio.d.nu.5.in fine.

promittere verbum in inſtrumento, & ſcriptura appoſitū importat ſtipulationem, ſecus ſi per teſtes ſit prolatam.C.33. G.11.nu.2

promittere verbum numquid importet ſtipulationem etiam ſi ab imperito, et ignaro litterarum ſit in ſcriptis prolatum. C.33.G.11.nu.2

promittere eſt vnus ex modis pro alio intercedendi. C.39.G. 1.num.8

promiſiſſe, fideiuſſiſſe, & obligaſſe differunt. C.43.G.5.nu.1

¶Propinqui. Propinquorum appellatione non venit maritus. C.7.G.12.ſub nu.5

propinquorum appellatione non veniunt affines.d.nu.5

¶Proprietarius poteſt expellere conductorem mortuo vſufructuario locatore.C.15.g.2.nu.15

¶Proprietas differt ab vtili dominio, & ſtrictiorem habet ſignificationem.C.15.g.3.nu.2

proprietas numquam capitur pro vtili dominio.ibid.

proprietates rerum, & bonorum non comprehenduntur appellatione diſtrictus, vel territorij, ſed tantum iuriſdictiones.C.20.g.23.nu.11

proprietas verborum etiam in pœnalibus, & odioſis eſt attendenda.Rep.nu.103.

proprietas dicitur ex eo quod ſit propriè tua. Rep.nu.630

proprietatis appellatione quid veniat. Rep.n.629.632.& 635

¶Proprium dicitur quod alicui ſoli competit. Rep.nu.632

¶Propter dictio importat cauſam remotam, ſicut, ex, proximam, & immediatam.C.26.g.10.nu.1

¶Pro rata. vide in verbo, Rata.

¶Proſpectus. Seruitus ne proſpectui, & ſeruitus ne luminibus officiatur differunt, & quomodo.C.25.G.2.nu.2

¶Proteſtatio in eccleſia fieri poteſt.C.2.G.1.ſub nu.6

proteſtatio variè diffinitur.C.6.G.1.nu.1

proteſtatio cōtraria facto nō releuat proteſtātē. C.14.g.2.n.3

proteſtatio quid ſit, quando facienda, cui, & plura de proteſtatione remiſſiuè. C.14.g.7.nu.2

proteſtatio ius conſeruat in acceſſorijs.Rep.nu.782

proteſtatio facta per dominum canonem recipientem ab emphyteuta, quod ius ſuū ſit ſaluum ſuper caducitate, prodeſt ad expellendum ipſum emphyteutam. Rep.nu.783

proteſtatio facta per recipientem ſortem, quod ius ſuum ſit ſaluum ſuper pœna incurſa, iuuat. Rep.nu.781

¶Protocollum numquid poſſit cancellari.C.36.g.1.nu.6

Alia de huiuſmodi voce habebis in verbis, Cācellatio, Dies, Inſtrumentum, Locus, & Notarius.

¶Protyron venit in venditione domus.C.26.g.13.nu.32

protyron quid ſit ſecundum Budæum, & Alciatum. C.26.G. 13.nu.33

¶Prouidere hæredibus ſuis, & ſibi quis in dubio præſumitur voluiſſe.C.17.g.5.nu.1

¶Prout, dictio, diuerſimodè accipitur ſimilitudinariè, cauſaliter, conditionaliter, & limitatiuè. C.5.g.2.nu.1

prout dictio, quando apponitur in diſpoſitione ab habente poteſtatem diſponendi importat cauſam, nō autem conditionem, & ſtatur diſpoſitioni licet de relato non conſtet; niſi conſtaret contrarium. ſub d.nu.2

¶Pubertati proximus quis dicatur. C.8.g.2.ſub nu.1

pubertati proximus quis dicitur quando malitia ſupplet ætatem.d.nu.2

pubertati proximus poteſt cōtrahere tutore auctore. eodē n. 1

pubertati proximus obligatur naturaliter ſi contrahat ſine tutore.d.nu.1.in fine.

pubertati proximus ſi contrahat ſine tutore iuſſo tamen interueniēte numquid obligetur, ſunt opiniones. C.8.g.2.num.3

pubertati proximus ſi fateatur ſe adultum, & puberem obligatur.C.8.g.2.nu.4

Limita tamen vt nō pocedat, quando hic pubertati proximus cum coniuncto contraheret.d.nu.4

¶Publica via illa eſt, quæ habet ſolum publicū relictū, ac directum certis finibus latitudinis ab eo, qui ius publicādi habuit vt & publicè iretur, & commearetur. C.19.g.16.nu.4

publica ſtrata, ſeu locus ad hoc ut dicatur an ſufficiat qđ publicè per aliquem locum eatur. C.19.g.16.nu.5

¶Publi-

I N D E X.

¶Publicani cur ſic dicti, & quinam ſint. C.30.G.11.nume.5

publicani ſunt dicti quaſi canes publici. C.30. G.11.nu.6

publicanorum ordo cur peſſimè audiret apud Iudęos, & an eſſet iniquus & imptobatus. C.30.G.11.nu.7

publicanus dr̃ aliquando qui publicè peccat. C.30. G.11.n.8

publicani non tenentur ad reſtituendã gabellam ſolutam pro re vitioſa, et morboſa, licet emptor velit per redhibitoriam reſcindere contractum. C.30.g.12.ſub nu.9

publicanis reſtaurum eſt faciẽdum, ſiue remiſſio per Principem immunitatem alicui concedentem. C.30.G.12.nu.13

¶Publicè, dictio, quid importet. C.31.G.2.nu.17

publicè, & palam an differant. C.31.G.2.nu.18

¶Publicum quid dicatur. C.31.G.2.nu.20

¶Publicum ius. vide in verbo, Ius publicum.

¶Puer ætatis decem annorum reddidit grauidam nutricem. C.8.G.2.ſub nu.1

¶Pulli, vel alia animalia in fundo exiſtẽtia non veniunt in venditione fundi. C.26.G.13.nu.13

¶Puniri non poteſt falſificans ſuã priuatam ſcripturam quando falſitas nemini nocet. Rep.nu.345

¶Pupillus. Quãdo tractatur de pupillis, & miſerabilibus perſonis eſt actus pietatem concernens. C.1.G.5.nu.38.in fin.

pupilli, & pupillæ ſunt tutori ſubiecti, & ſubiectæ, mas vſque ad decimum quartum, fœmina vſque ad annum duodecimum. C.9.G.1.ſub nu.1

pupillus acquirere dominium rerum, & ſibi paciſci poteſt, obligari tamen non poteſt. C.17.G.1.nu.2

pupillus emẽs de propria pecunia alieno noĩe aliquod ius habet in re vel dominij, vel hypothecæ, licet ſecus ſit in alijs regulariter. C.34.G.7.nu.3

pupillus. Pro pupillo fideiuſſor obligari poteſt, & poteſt cogi ad ſoluendum licet principalis non poſſit, vel ipſe contra eum regreſſum non haberet. C.39.G.1.nu.12

¶Purè promittens. vide in verbo, Promittens.

¶Purgare quilibet tenetur viam, vel ſtratam iuxtà domum ſuam. C.19.G.16.nu.7

¶Purus locus adiacens intra maceriam venit in venditione ſepulchri niſi ſit reſeruatus. C.26.G.13.nu.55

¶Puteus, putealia, funes quibus aqua hauritur, labra, ſeu vaſa, ſeu crateres lapidei ad recipiendum aquam apti, fiſtulæ, aquæductus, rota, & ſitula ad hauriendum aquam veniunt in venditione domus. C.19.G.11.nu.1

Q

¶Quadruplicatio quid ſit. C.29.g.7.ſub nu.1

¶Quæ relatiuum reſtringit generalitatem verbi præcedentis, ſi eſt ſine copula. C.27.g.19.ſub nu.1

¶Quæſtio quid ſit, & quotuplicíter ſumatur. C.35.g.7.nu.1

quæſtionẽ ſi aliquis promiſit non mouere ſi mouit controuerſiam aliquam incidit in ſtipulatum. C.35.G.7.nu.2

quęſtio, turbatio, & controuerſia idẽ importãt. C.35.g.7.nu.3

quæſtio intelligitur mota etiam reſiſtendo. C.35.g.7.nu.4

quæſtio ſi eſt prohibita moueri per legem intelligitur poſt litem conteſtatam, ſi per hominem etiam ante, ſecundum Bartolum. C.35.g.7.nu.5

Sed malè ſecundum Alciatum. ibidem.

¶Qualitas rei eſt multum attendenda. C.20.g.4. ſub nu.1

qualitates ſunt inſpiciendæ tempore contractus, non poſt, & ratio. C.20.G.37.ſub nu.1

qualitati rei venditæ magis ſtatur, quam menſuræ, ſi qualitas diſcordet a menſura. C.20.g.37.nu.6

qualitas quid ſit apud legiſtas. C.21.g.14.nu.5

qualitates delictorum quænam ſint. C.21.g.14.nu.6

qualitas ſecundum legiſtas non inuenitur in ſuo proprio prędicamento. C.21.g.14.nu.7

qualitas & ſpecies quandoq; idem important, & ſignificant. C.21.g.14.nu.4

qualitas in vno capitulo contractus adiecta an cenſeatur repetita in alio remiſſiuè. C.34.G.2.nu.1

Vide etiam in verbo, Vendita res.

¶Quãtitas eſt exprimenda in inſtr̃o rei venditæ ita, vt dicatur qđ vẽditor vẽdit talẽ rẽ quã tantæ quãtitatis, & iuxta tales confines eſſe aſſerit, quæ eſt optima practica. C.20 g.28.nu.1

Licet etiam aliter obſeruari poſſit, vt faciunt notarij Ferrarienſes. ſub d.nu.1

quantitas quotuplex ſit. C.21.g.14.nu.9

¶Quartæ quattuor, faciuot vnũ ſextariũ. C.20.G.20.ſub nu.1

quarta continet quattuor mezetas. ibidem.

¶Quaſi, dictio, denotat, improprietatem. Rep.nu.229

Immo eſt expreſſiua veritatis. Rep.nu.231

¶Quaſi caſtrenſe peculium, in verbo, Peculium.

¶Quauis cauſa, & quauis ratione ſunt verba cõprehendentia omnem deſcriptionis formam, & quemcumque modum, & formam excogitabilem. C.21.G.16.nu.1

¶Quemadmodum, dictio, quid importet. C.21.G.23.nu.8

¶Quicumque. Quibuſcumque, dictio, eſt apta omnia comprehendere. C.4.G.30.nu.1

quibuſcumque, verbum, latiorẽ habet ſignificationem quam dictio, omnibus. C.21.G.4.nu.2

quibuſcũque, dictio, vel ſimilis auget diſpoſitionẽ vt in cõceſſione cõprehendantur ẽt maiora expreſſis. C.21.G.4.nu.3

quibuſcumque uerbum adiectum conceſſioni immunitatis facit comprehendere onera inſolita ſecundum Rubeum. C.21.G.12 ſub nu.2.ad finem.

quaſcumque, dictio, auget diſpoſitionem, & latiſſimam habet ſignificationem. C.27.g.12.nu.3

¶Quid, dictio, verificatur in minimo. C.26.g.12.ſub nu.1

Intelligit tamen ut per Auctorem. ibid.

¶Quilibet, dictio, attribuit actum cuilibet inſolidum. C.39.G.5.nu.6.

¶Quina aliquando pro decem ponuntur. C.30.g.7.nu.34

¶Quolibet anno. vide in verbo, Solutio.

¶Quomodocumque, & quouis modo idem important. C.21.G.16.nu.1.in fine.

qũocumque, & aliqun modo idem importãt. C.26.g.12.nu.2

¶Quondam, dictio, olim, iamdudum, & ſimiles, tria tempora continent ſecundum Grammaticos C.3.g.1.nu.4

quondam, dictio, probat, ſi ſit appoſita nomini contrahentis patrem ipſius contrahentis eſſe mortuum. d.nu.4

Vide etiam io verbo, Inſtrumentum.

¶Quouis modo verba comprehendũt omnem deſcriptionis formam, & quemcumque modum, & formam excogitabilem. C.21.g.16.nu.1

Et idem eſt de verbis quauis cauſa, vel ratione. d.nu.1

quouis modo, & quomodocumque verba idem important. d. nu.1.in fine.

¶Quouſque eſt dictio temporis limitatiua, & tempus determinat. C.25.G.4.nu.1

R

¶Raſura vide in verbo, Inſtrumentum.

¶Rata quid ſignificet, & quid verbum pro rata. C.37. g.3.nu.1

¶Ratificatio eſt fiẽda quamprimum ſcit ille, qui ratificare debet alias cenſetur improbare ſi ſit factum ſibi nociuum. C.4.g.11.ſub nu.2

ratificatio tribus modis per minorem, duobus per maiorem fieri poteſt. C.4.g.12.nu.1

ratificatio ad hoc vt comprobetur facto, debet taliter factum probari quod oſtendatur citra ratificationem fieri non potuiſſe ſub d.nu.1

ratificatio etiam per abſentem fieri poteſt. C.4.g.12.nu.2

ratificatio exigit eandẽ ſolemnitatem, quæ requiritur in confectione actus. d.nu.2

ratificatio generalis ſe non extendit ad dolo geſta, vide tamen quomodo id, & quibus caſibus procedat. d.nu.2. in fine.

ratificatio ad ignorata ſe non extendit. C.5.g.1.nu.2.in fine.

ratificatio non poteſt fieri per hæredes eius pro quo fuit facta acceptatio. C.18.g.7.nu.3

Etiam ſi fuiſſet facta ſtipulatio nomine hæredum. ibid.

Vide tamen aliquot diſſentientes, & diſtinguentes. ibid.

Alia habere poteris in verbis, Abſens, Gabella, Promittens, & Ratihabitio.

¶Ratificare. Ratificans venditionem ſuo nomine factam obligatur ac ſi a principio ipſe vendidiſſet, vide tamen Auctorem declarantem. C.4.g.12.ſub nu.1

ratificans facit actum ſuum. d.nu.1.in fine.

ratificans aliquẽ cõtractum debet habere plenam ſcientiam, & notitiam ipſius, quia alias ſi ignoraret ratificatio non valeret. C.4.g.12.nu.2

ratificare volens debet habere ſcientiam totius cõtractus plenam, & perfectam maximè quando procurator contraxit forma mandati non ſeruata. C.5.G.4.nu.1.in fine.

Vide alia in verbo, Promittens.

¶Ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur. C.4.G.12.ſub nu.1

Digitized by Google

I N D E X.

ratihabitio laudi etiam iurata non ſufficit ad incurſionem pœnarum l.ſi quis maior.Rep.nu.320
¶ Ratio certa reddi nõ põt i ſtatutis do iure poſitiuo Rep.nu.5
ratione ceſſante ceſſat diſpoſitio. Rep.nu.263
ratio impulſiua non facit militare, vel ceſſare diſpoſitionem. Rep.nu.592.593
Sed bene quidem ratio finalis. Rep.nu.594
ratio decidendi l.ſi quis maior.eſt vltio periurij.Rep.nu.264
¶ Rationes ſuas priuatas an quis cõburere poſſit. Rep.nu.346
¶ Ratum quid importet.& quid firmum, & quid ſi quis ſe ratum, & firmum habiturum promittat. Rep.nu.410
Quid ſi tertium.Rep.nu.411.& 413
¶ Reale munus vide in verbo, Munus.
¶ Realia iura facilius tranſeũt quã perſonalia. C.27.G.8.nu.5
¶ Realis actio vide in verbo. Actio realis.
¶ Realiter, dictio, in materia numerationis actũ veræ numerationis importat, quæ ſi nõ interueniſſet, & addita fuiſſet instrumentum reprobaretur. C.34.G.7.nu.1
¶ Rebellio nulla eſt cã tollẽdæ immunitatis.c.21.g.24.ſub n.3
¶ Rebellis ſi quis fiat ex forma ſtatuti ipſe & ſui, non veniunt fœminæ. Rep.nu.113
¶ Recepit, & habuit. vide ſupra in verbo, Habuit.
¶ Recipere, verbum, nõ importat regulariter dominij tranſlationem niſi adijciatur generi, vel quantitati promiſſæ in genere. C.17.G.4.nu.1
Licet contrarium Bartolus ſenſiſſe videatur.ibid.
recipiens reſiduum ſibi debitum an videantur pœnis l. ſi quis maior.renuntiare. Rep.nu.777.778.& 779
recipiens ſortem non cenſetur remittere pęnas legales, nec cõuentionalem appoſitam rato manente pacto. Rep.nu.779
recipiens ſortem cum proteſtatione quod iura ſua ſint ſibi ſalua ſuper pœna incurſa ſibi non præiudicat. Rep.nu.781
receptus in canonicum ſponte aliquid ſoluens nõ committit ſimoniam etiam quod extaret ſtatutum cogens ad ſolutionem. Rep.nu.781
¶ Reddere verbum importat retro dare. Rep.nu.658
¶ Redditus annui an veniant appellatione immobilium. C. 42 G.3.nu.3
¶ Redhiberi poteſt vna res, & altera non ad libitum ſi plures factæ ſint venditiones, quod declara vt per Auctorem. C. 30.G.6.nu.22.& nu.24
¶ Regalia. De regalibus Principis ſunt viæ publicæ. C.20.G. 28.nu.5
¶ Regula correlatiuorum eſt regula parium. Rep.nu.801
regulæ qui cõtradicit debet id expreſsè probare. Rep.nu.603
regulæ iuris ſunt tenaces, a quibus non eſt recedendum niſi contrarium expreſsè reperiatur in iure. Rep.nu.604
regulæ. De regulis vide ſub ſingulis verbis vbi, ſi ſe obtulit occaſio, fuerunt poſitæ.
¶ Rei debendi quomodo conſtituantur. C.39.G.7.nu.3 & 4
¶ Rei promittendi qui ſint C.39.G.7.ſub nu.3
¶ Rei ſtipulandi qui ſin. C.39.G.7.ſub nu.3
rei plures a fideiuſſoribus differunt. C.39.g.7.ſub nu.4
rei debendi numquid per alia verba æquipollentia quam per verba in ſolidum poſſint conſtitui. C.39.G.7.nu.4
¶ Relatio fieri non poteſt per nuncium in eccleſia, licet fieri poſſit citatio. C 2.G.1.ſub nu.6
relatio omnium, quæ ſuperius dicta fuerunt, inducitur per dictionem, vt ſupra C.21 G.27.nu.1
¶ Relatiua, dictio, aliquando ſtat cauſatiuè. C.21.G.26.nu.1
¶ Relatiuum, quæ reſtringit generalitatem verbi præcedentis ſi eſt ſine copula. C.27.g.19.ſub nu.1
¶ Relatum ſi differat a referente attenditur relatum, & non referens, ſed vide Auctorem. C.21.G.26.nu.2
¶ Religioni non præiudicat paucorũ culpa. C.14.g.3.ſub nu.2
¶ Remedium l.2.C.de reſcind.vend.vide in verbo.l.2.C.de reſcind.vend.ſub litera.L.
¶ Remiſſio fideicommiſſi numquid intelligatur facta per abſolutionem generaliter conceptam. C.35.G.2.nu.5
remiſſio numquid importet dationem. C.35.G.5.nu.2
remiſſio ob caſum fortuitum numquid peti poſſit non obſtãte renunciatione generaliter omni iuris, & legum auxilio facta. C.40.g.6.nu.5
remiſſio numquid fieri poſſit publicanis per Principem alicui immunitatem concedentem. C.30.G.12.nu.13
¶ Remittens actionem perſonalem poteſt per exceptionem ſummoueri, ſed contrauenıens iureiurando promiſſis ipſo iure eam amittit. Repet. numero 274
remittens actionem veterem, vt ſibi aliquid detur, poteſt eam intentare ſi promiſſa non ſint ſeruata. Rep.nu.767
¶ Renuntiari non poteſt iuri pro forma introducto. C.7.g.19. ſub nu.41
renuntiare, & cedere differunt. C.27.G.4 nu.2. ad finem.
renuncians omni iuris &c. cenſetur etiam renũtiare beneficio ſpeciali ratione indulto vt reſtitutionis in integrum, & ne conueniatur niſi in quantum facere poſſit. C.40.g.6.nu.4
renuntians generaliter omni iuris &c. an cenſeatur renuntiare facultati petendi remiſſionem ob caſum fortuitum. C.40. G.6.nu.5
renuntians generaliter omni iuris &c. an cẽſeatur renuntiaſſe difficultati, et impoſſibilitati in ꝓmiſſione facti alieni. d.n.5
renuntians omni iuris auxilio an cenſeatur renũtiaſſe ne dum iuris ciuilis, ſed etiam municipalis auxilio, & beneficio. C. 40.g.6.nu.7
renuntiari numquid poſſit, & quomodo iuri competituro. C. 40.g.7.nu.1
Vide etiam in verbo, Fideicommiſſum, & in verbo, Beneficium cedendarum.
¶ Renuntiatio generalis omni iuris &c. an idem operetur ac ſi ſpecialiter beneficia eſſent expreſſa. C.40.G.6.nu.1
Et an cõprehendat beneficiũ diuiſionis, & excuſſionis.d.nu.1
renuntiatio generalis oĩ iuris &c. an tollat beneficiũ cedendarum actionũ fideiuſſori ſoluenti competens. C.40.g.6.nu.2
renunciatio omni iuris &c. multa tollit beneficia ut per Auctorem. C.40.g.6.nu.3
renuntiatio generalis oĩ iuris &c. an cenſeatur renũciationem l.De his ff.de tranſact.includere. C.40.G.6.nu.4. in fine.
renuntiatio generalis omni iuris &c. an tollat remedium l.2. C.de reſcind.vend.et an tollat l.ſi vmquam. C.de reuoc.donat. C.40.g.6.nu.6
renuntiatio facta beneficijs legum numquid requirat certiorationem dictorum beneficiorum. C.40 g.7.nu.1
renuntiatio omni iuris & facti exceptioni non excludit exceptionem excuſſionis. C.41.g.7.nu.1
Alia habebis ĩ verbo, Beneficiũ cẽdẽdarũ; et ĩ verbo, Gabella.
¶ Repetitio præcedentis verbi inducitur per dictionem, item, quando præcedenti orationi adijcitur oratio defectiua & imperfecta. C.20.g.1.nu 2
Vide etiam in verbo, Acceptilatio, & in verbo, Solutum.
¶ Replicationes quid ſint, & cur inductæ. C.29.g.7 nu.1
¶ Res alicuius dici poteſt diuerſis reſpectibus. C.19 G.2.nu.1
res aliena vendi quidem poteſt obligari autem non poteſt.
rerum proprietates, & bonorum non veniunt appellatione diſtrictus, vel territorij. C.20.g.23.nu.11
rei appellatione ſimpliciter facta tota res continetur. C.27.g. 19.nu.1
rem ipſam habere intelligitur qui actionem habet ad rem ipſam recuperandam. C.27.g.6.nu.3
Sed vide inferius Auctorem declarantem.d.nu.3.in fine.
res quando integra nec ne dicatur. C.30.G.12.ſub nu.9
rem quis habere poteſt ſine aliqua pretij ſolutione, & ad hoc datur cautela. C.34.g.3.nu.7
rei appellatio gñalis eſt & latior quã pecunia. C. 41.g.5.nu.2
rem habere numquid dicatur qui actionem habet. Rep. num. 612.& 618
res quæ actione recuperari poteſt in bonis noſtris eſſe cenſetur. Rep.nu.613
rem dicitur amiſiſſe cum aduerſus nullum eius perſequendi actio habetur. Rep.nu.614
res & pœna an quando peti poſſit. Rep.nu.741.& 742
Vide etiam in verbis, Emptio, & Venditio.
¶ Reſciſſio. vide in verbo, Venditio.
¶ Reſcriptum, & beneficium differunt. C.40.G.1.nu.2
reſcriptum impetrans an pęnas l.ſi quis maior.incurrat. Rep. nu.369.370.& 373
reſcriptũ impetratũ nõ cogit impetrator pſentare. Rep.n.374
reſcriptum prohibitum impetrans in pœnã incurrit cum eo vti cœperit, & reum conuenerit. Rep.nu.371.& 372
¶ Reſeruatio dominij perpetuò facta non valet, ad tempus tamen valet. C.15.g.4.nu.2
reſeruatio dominij in venditione operatur quod venditor non videtur habuiſſe fidem de precio, & ideo in re vendita ipſe habebit potiora iura alijs creditoribus anterioribus ipſius emptoris. C.15.g.4.nu.3

reſerua-

INDEX.

reſeruatio dominij habet effectus plures. C.15.g.4.nu.4
Quod poteſt intelligi etiam in reſeruatione directi tantum.d. nu.4.ad fin.
reſeruatio ſeruitutis an ſufficiat ſi generaliter ſit concepta an verò certa & ſpecifica eſſe debeat. C.24.G.3.nu.1
reſeruatio ſeruitutis facta a venditore timente ne ſeruitus deberetur vicino, non autem quod ſciret re vera deberi non præiudicat emptori. C.24.g.3.nu.2
reſeruatio iudicis, qui de ea cauſa cognoſcere non poteſt ſuperflua eſt. Rep.nu.552
¶Reſidui appellatione an veniat pars tantum, an verò aliquãdo totum. C.34.G.11.nu.1
Vide alia in verbo, Confeſſio, & Creditor.
¶Reſiſtere. Reſiſtendo quis intelligitur quæſtionem mouere. C.35.G.7.nu.4
¶Reſtaurum. vide in verbis, Conductor, & Remiſſio.
¶Reſtituere id eſt retro ſtatuere. Rep.nu.610
reſtituere dicitur cum alienum redditur. Rep.nu.610
¶Reſtitutio integrè fieri dicitur quando ſit vſque ad vnum quadrantem. C.26.G.7.ſub nu.1
reſtitutionis, in integrũ beneficio vt renuntiatũ per renũciationẽ generalẽ omnium iuris & legũ auxilio facta. C.40 g.8.nu.4
reſtitutio eſt in priſtinum ſtatum repoſitio. Rep.nu.609
¶Reſtitutus cum clauſula, integro ſtatu, intelligitur reſtitutus etiam a bona propter delictum amiſſa. C.26.G.7.nu.6
¶Reticuli circa columnas non veniunt in domus venditione C.26.G.13.nu.38
reticuli qui nam ſint.d.nu.38
¶Retorquere in odiũ non debemus ea, quæ ſunt ad fauorem inducta. C.36.G.2.nu.1
¶Retorquutio eſt optimus, & efficaciſſimus modus conuincendi aliquem. Rep.nu.40
retorquutio impetrationis reſcripti ſit contra doloſum impetrantem, etiam ſi eo non ſit vſus. Rep.nu.379
¶Retractus ius licet concedatur proximiori per ſtatutum tamen domo habente plura ſolaria plurium dominorũ vnus dñs vendere volens tenetur vendere alteri dño, non autem proximiori, cui ius retrahendi competebat. C.19.G.6.nu.6
retractus, ſiue, retrahendi ius ratione viciniatis conceſſum cõpetit vicino, qui habet duntaxat domum horto alterius domus venditæ cohærentem. C.19.G.10.nu.8
Alij tamen diſſenſerunt quos concordat Auctor.ibid.
Vide etiam in verbo, Gabella.
¶Reus. Reorum clypei, & loricæ ſunt exceptiones, ſicut actiones ſunt lanceæ, & gladij actorum. C.26.G.6.ſub nu.2
reus licet priuetur dominio propter canonem latæ ſententiæ, non tamen transfertur poſſeſſio. Rep.nu.696
¶Rex ſeu Princeps non recognoſcens ſuperiorem habet plenitudinem poteſtatis, et omnia poteſt in regno ſuo ſicut Imperator in ſuo Imperio. Rep.nu.814
rex in ſuo regno dignitates concedere poteſt. Rep.nu.815
Et in ſuo regno eſt Monarcha. Rep.nu.816
Et plus iuris habet in ſuo regno quam Imperator in ſuo Imperio. Rep.nu.831
rex Franciæ ſuperiorem non recognoſcit. Rep.nu. 819
rex in regno in temporalibus eſt vicarius Dei. Rep.nu.820
Vide etiam in verbis, Imperator, & Nomen.
¶Ricardus de Saliceto fuit condemnatus in libris nouẽ in ſindicatu ex quo tenuit dictionem, ſi quis, non comprehendere fœminam. Rep.nu.98
¶Rigor ſcriptus æquitati non ſcriptæ præfertur. Rep.nu.118
¶Ripa aliquando debet menſurari licet eius vſus ſit publicus. C.20.G.27.nu.3.in fine.
ripa an & quãdo veniat in venditione fundi confinantis cum ripa, & an menſuranda. C.20.G.28.nu.3
ripa venit in venditione quando reddit fructum notabilem. C.20.G.28.ſub nu.3
ripa appellatur regulariter id quod flumen cõtinet naturalem rigorem curſus ſui tenens ſecus verò ſi vltra viam eſt tanta terræ quantitas, quæ arari poſſit, quia tunc magis dicetur ager diuiſus, & non ripa. ibid.
riparum menſuratio an fieri debeat per fundum, an verò per ſuperficiem. C.20.G.37.nu.5
ripa fluminis accedit venditioni fundi. C.26.G.13.nu.5
¶Riuus, ſeu canale, vel aquæductus manu factus, qui appellatur formula, ſeu incile, eſt locus priuatus, & venit, & accedit emptioni. C.20.G.27.nu.4
¶Roborare verbum idem ſonat quod firmare, ſeu fortificare. C.4.G.21.nu.1
¶Robur debitam ſuorum membrorum proportionem ſignificat.d.nu.1.in fin.
¶Rolandi practica circa pactũ de nõ mouẽdo controuerſiam præponit practicæ notariorũ Ferrarienſiũ. C.35.G.8.nu.1
¶Romanæ ciuitatis iura omnibus in orbe exiſtentibus tributa. C.3. G.1. ſub nu.8
¶Romani antiquitus mulctam faciebant non in pecunia, ſed in pecoribus. C.30.G.7.nu.20
¶Roſas viridarij fructificantis bis in anno vendens primas vendere cenſetur C.20.G.25.nu.3
¶Rota, & ſitula ad hauriendum aquam veniunt in venditione domus. C.19.G.11.nu.1
¶Rubrica inſtrumenti ſi ſit dimiſſum ſpatium vacuum & nihil vltra eſt ſcriptum facit fidem ſi eſt vniformis, ſecus ſi nõ eſt vniformis. in rubr.tract.nu.6
¶Ruinus damnatus. C.21.G.24.ſub nu.2.
¶Ruſticitas non excuſat in delictis. Rep.nu.140
¶Ruſticus a pœnis l.ſi quis maior. eſt excuſandus. Rep. num. 119.& vide nu.130.cum ſeqq.
ruſticus a dolo præſumpto excuſatur. Rep.nu.120
Et a præſumpta fraude. Rep.nu.121
Et a ſuſpicione vſurarij. Rep.122
Et ſi rem emit inobſeruata ſtatuti forma. Rep.nu.123
Et a pœnis iure poſitiuo illatis. Rep.nu.124
ruſticus ſagax non excuſatur Rep.nu.129
Nec qui vadit ſæpè ad nundinas, qui appellatur ruſticonus.d. nu.129
ruſticus qui vadit ad ſiluam pro lignis ita debet ire ad ciuitatem pro conſilijs. Rep.nu.132
ruſticus non excuſatur in his, quæ ſunt contra ſpeciem honeſtatis. Rep.nu.133
Item niſi in caſibus a iure expreſſis. Rep.nu.134
Et idem quando factum vergit in detrimentum alterius. Rep. nu.135
ruſticus hæres non cõficiens inuentarium amittit beneficium l.fin.C.de iur.delib Rep.nu.136
ruſticus non excuſatur quando errat in iure naturali, vel in ratione naturali. Rep.nu.137
ruſticus non ſoluens canonem pro emphyteuſi cadit a iure ſuo. Rep.nu.139
ruſticus non excuſatur etiam ignorans pœnam delicti, dummodo ſciat ſe delinquere. Rep.nu.141
¶Ruta, & cęſa nõ veniũt in vẽditione domus. C.26.g.13.n.47
ruta, & cæſa quanam ſint. C.26.g.13.nu.48

S

¶SAcrilegij crimen eſt diſputare de poteſtate Principis. C. 21.G.24.nu.2.in fine.
¶Salarium aduocatorum hodiernis temporibus ad maiorem ſummam centum aureorum excreſcit licet antiquitus ſecus. C.30.G.7.nu.45
¶Salycetus aut corruptus, aut malè locutus. C.29.g.2.num.5
ſalyceti opinio reprobatur. C.34.g.5.ſub nu.8
¶Salientes quæ nam dicantur contra Azonem, & Gloſſam. C.26.G.13.ſub nu.18
ſalientes, ſeu fiſtulæ longè extrà ædificium excurrentes numquid veniant in venditione domus.d.nu.18
¶Saltus, & paſcua quid ſint. C.20.G.33.ſub nu.1
ſaltus & ſilua quomodo differant. C.20.G.34.nu.2
¶Sapientis eſt mutare propoſitum in melius. Rep.nu.282
ſapientis ſenſus vide in verbo, Senſus ſapientis.
¶Sata veniunt in venditione fundi. C.26.G.6.nu.2
¶Saxa nõ cõſtituũt ciuitatẽ, ſed habitatores. c.20.g.24.ſub n.1
¶Scalæ, quæ ſunt extra domum, & extra oſtium, non ueniunt appellatione domus. C.19.G.9.nu.5
Veniunt tamen in venditione domus.d.nu.5
¶Scedæ. vide in verbo, Notarius.
¶Scolares ſi dẽnt tractari pro ciuibus nõ amittunt priuilegiũ ante eis tamquam ſcholaribus cõceſſum. C.21.G.23.nu.5
¶Scientiam aliquam callentes tenentur proferre quæ mente conceperunt. in procem.tract.ſub nu.2
ſciẽtia eſt animi certitudo apprehendens verum quia ſcientia non eſt niſi verorum. C.11.G.2.nu.2
¶Scilicet dictio idem importat quod videlicet. C.38.G.3.n.2
ſcilicet, & id eſt dictiones idem important. C.38.G.3.nu.3
¶Scire, vel ſcire debere paria ſunt. C.12.G.4 ſub nu 2

¶Scriptura

Digitized by Google

¶Scriptura tempore contractus neceſſario interuenire non debet ſi ſit ex illis actibus, qui ſine ſcriptis celebrari poſſunt. in procem. tract. ſub nu. 17

ſcriptura de proprietate ſermonis venit appellatione inſtrumenti. in rubr. tract. nu. 3

De communi tamen loquendi vſu ſecus. d. nu. 3

ſcriptura priuata fidem faciens etiam de communi loquendi vſu venit appellatione inſtrumenti. ibid.

ſcripturæ publicæ ſine dubio veniunt appellatione inſtrumenti. ibidem.

ſcripturæ archiuij veniunt appellatione inſtrumenti. ibid.

ſcriptura priuata non exigit diem, neque locum. C. 2. G. 1. ſub num. 4

ſcriptura authentica fit etiam ab alio quam à notario. C. 4. G. 19. ſub nu. 1

ſcriptura authentica differt à publica. C. 4. G. 19. nu. 2

ſcriptura an & qñ intelligatur exigi ad probationẽ, an verò ad eſſentiam, vel validitatem contractus. C. 30. G. 3. ſub nu. 20

ſcriptura publica vt inſtrumentum numquid veniat appellatione chirographi. C. 33. G. 16. nu. 1

ſcripturæ licet plena fides adhibenda ſit ex ſtatuto tamen cauſa eſt ſemper in obligatione exprimenda. C. 34. G. 12. nu. 1

ſcripturæ mentio ſi habeatur intelligitur de valida. C. 36. G. 5. ſub nu. 1

¶Scutum vide prius profectũ, & quotuplex. C. 30. g. 7. nu. 38

ſcuti ſimpliciter, & ſcuti auri, & ſcuti auri in auro differunt, & quomodo. C. 30. G. 8. nu. 1

ſcuti. Si de ſcutis auri in auro ſit cõuentum ſolutio debet fieri de ipſis ſcutis, etiam ſi auctus ſit illorũ valor. C. 30. G. 8. n. 2

ſcuti auri ſi ſunt promiſſi tenetur promiſſor ſoluere in auro, & non in monetis. C. 34. G. 1. nu. 2

¶Secundus actus ſpontaneus purgat vitium primæ coactionis. Rep. nu. 318

¶Secularitas viæ ſpecialiter ad Principem pertinet, fundus ad municipes, iuriſdictio ad eum, cui caſtrum fuit conceſſum. C. 20. G. 26. ſub nu. 5

¶Segetes inciſæ, vel alia à ſolo ſeparata non veniant in venditione fundi. C. 26. G. 13. nu. 10

¶Sella, frænum, & alia ornamenta, quæ habebat equus tempore venditionis, vel per duos dies ante an veniant in venditione ipſius equi. C. 26. G. 13. nu. 52

¶Senſus ſapientis qualiter intelligendus. C. 42. G. 9. ſub nu. 3

Vide etiam in verbis, Contractus, Fideiuſſor, & Venditor.

¶Sententia prætextu nouorum inſtrumentorum, & teſtium reſcindi poteſt. in rubr. tract. ſub nu. 2

ſententia diffinitiua alio in loco quam in loco iudicij partibus conſentientibus ferri poteſt. C. 10. G. 7. nu. 4

ſententia lata contra fideiuſſorem numquid executioni mitti poſſit ſi creditor non exhibeat ipſi fideiuſſori ſoluere volenti inſtrumentũ obligationis principalis. C. 40. G. 4. ſub n. 8

ſententię latę contra principalem executio numquid fieri poſſit contra fideiuſſorem. C. 43. G. 8. nu. 5

ſententia lata cõtra fideiuſſorem, quæ contra eum executioni mittitur, numquid ad eius inſtantiam poſſit mitti executioni contra reum ſine alio proceſſu. C. 43. G. 8. nu. 2

ſententia ſuſtinetur ex cauſa vera licet etiam falſa ſit expreſſa. Rep. nu. 56

ſententia nulla poteſt per partes confirmari, & valet vt pactum. Rep. nu. 322

ſententia declaratoria opus eſt quando ipſo iure pœna irrogatur. Rep. nu. 549. & 659

Vide alia in verbo, Declaratoria.

¶Separatorum ſeparata debet eſſe ratio. Rep. nu. 3. & nu. 195

¶Sepes veniunt in venditione fundi venditi à ſepibus vſque ad ſæpes. C. 20. G. 26. ſub nu. 6

¶Sepulcro vendito veniunt loca pura adiacentia intra maceriem niſi ſint reſeruata. C. 26. G. 13. nu. 55

¶Seræ, claues, & clauſtra domus, ꝑ quę clauditur domus vel ſit qua eius pars veniũt in vẽditione domus. C. 26. G. 13. nu. 1

¶Sermo generalis non includit perſonam loquentis. C. 10. G. 26. ſub nu. 4. C. 15. G. 1. nu. 6. C. 27. G. 18. ſub nu. 1

¶Seruat malè ius, qui in totum eneruat. C. 14. G. 2. ſub nu. 3

¶Seruiana actio. vide ſuprà Actio, Seruiana.

¶Seruitus perſonalis non tranſit ad hęredes, veluti vſuſfructus. C. 17. G. 5. ſub nu. 1

ſeruitus perſonalis quænam ſit, & quænã realis. C. 23. g. 1. nu. 2

ſeruitus non debetur niſi conuentum ſit ab initio vt vna res alteri ſeruiat. C. 23. G. 1. ſub numero 4

ſeruitus realis ad hoc vt conſtituatur nullum alienum prædium debet eſſe intermedium. C. 23. G. 2. nu. 1

ſeruitus realis ad hoc vt reſeruetur cautus eſſe debet contrahens, aliquando enim putant reſeruatam eſſe ius reale, et factum eſt pactum perſonale. C. 23. G. 3. nu. 1

ſeruitus realis quando cenſeatur inducta, & quando perſonalis remiſſiuè. d. nu. 3

ſeruitus inducitur pactionibus et ſtipulationibus. C. 23. g. 3. n. 3

ſeruitutis reſeruatio an ſufficiat ſi generaliter ſit concepta, an verò certa & ſpecifica eſſe debeat. C. 24. G. 3. nu. 1

ſeruitutis reſeruatio facta à venditore timente ne ſeruitus deberetur vicino, non autem quod ſciret re vera deberi non præiudicat emptori. C. 24. G. 3. nu. 2

ſeruitus vrbana non exigit vicinitatem immediatam ſicut ruſtica. C. 24. G. 4. nu. 2

ſeruitus fundo impoſita venit cum re abſque eo quod exprimatur. C. 25. G. 1. nu. 1

ſeruitutem emere bonum eſt una cum fundo, quia venditor tenetur de euictione, & poteſt agi ad reſciſſionem contractus. C. 25. G. 1. nu. 4

ſeruitus videtur de cohærentijs rei. C. 26. G. 3. nu. 5

Vide aliqua etiam in verbis, Socius, Vendens, & Venditor.

¶Seruitus ne luminibus. vide in verbo, Lumina.

¶Seruitus oneris ferẽdi. vide in verbo, Oneris ferẽdi ſeruitus.

¶Seruitus ne proſpectui. in verbo, Proſpectus.

¶Seruitus tigni iniuncti. in verbo, Tigni iniuncti ſeruitus.

¶Seruitus viæ. in verbo, Viæ ſeruitus.

¶Seruius Romanorum rex primus fuit etiam primus pecuniæ ſignator. C. 30. g. 7. ſub nu. 15

¶Seruus non poteſt eſſe teſtis in teſtamento. C. 2. g. 2. nu. 15

Declara tamen quo ad alios actus vt per Auctorem. ibid.

ſeruo vendito non venit peculium. C. 26. G. 13. nu. 54

Vide etiam aliqua in verbis, Fideiuſſor, & Venditio.

¶Seſtertium argenteum quid apud antiquos valeret. C. 30. g. 7. nu. 26. in fine.

¶Seſtertius nummus cur ſic dictus. C. 30. G. 7. ſub nu. 26

¶Seu, dictio, aliquando ſtat am pliatiuè. C. 26. G. 6. nu. 7

¶Sextarius continet heminas duas. C. 20. G. 19. nu. 2

ſextarij ſexdecim conficiunt modium vinum. C. 20. g. 59. nu. 1

ſextarius apud antiquos erat decima ſexta pars modij, apud Ferrarienſes vigeſima. C. 20. G. 20. nu. 1

ſextarius continet quattuor quartas. d. nu. 1

¶Sexus mulierum fragilis eſt. Rep. nu. 81

¶Sigilla veniunt in venditione domus. C. 26. G. 13. nu. 24

ſigilla quænam ſint contra Gloſſam. C. 26. G. 13. nu. 25

ſignatura Papæ non poteſt ſupplere defectum mandati etiam in iudicialibus, etiam refectis expenſis. C. 5. g. 3. ſub nu. 1

¶Signum notarij in inſtrumento de iure eſt apponendum, licet alij contrarium teneant. in procem. tract. nu. 13

Eſt certè vtile, & honeſtum apponere. ibid.

ſignum notarij apponere eſt leuis ſolemnitas, & ideo eius omiſſio non vitiat. d. nu. 13

ſignum notarij in protocollo non eſt neceſſario apponendum. ibidem.

ſigno notarij omiſſo vitiatur inſtrumentum licet eſſet leuis ſolemnitas. ibidem.

Et eſſet difficile in practica obtinere ſentẽtiam pro validitate inſtrumenti. ibid.

Nec eſt leuis ſolemnitas. ibid.

Et expreſsè cautum eſt ſtatuto Ferrariæ. ibid.

¶Sillaba nõ debet eſſe ſuperflua in cõtractibus. C. 20. g. 17. n. 4

ſillaba non debet ſuperfluè apponi. Rep. nu. 247

¶Silua vendita non veniunt arbores inciſæ. C. 20. G. 6. n. 6. C. 26. G. 13. nu. 11

ſilua duplex alia cædua, alia paſcua. C. 20. g. 34. nu. 1

ſilua quomodo differat à foreſta, nemore, barco, luco, & ſaltu, & de ſingulis iſtis aliqua. C. 20. G. 34. nu. 2

ſilua vendita glans quæ ceciderat non venit in venditione niſi omnes ſiluæ fructus venditi eſſent. C. 26. G. 13. ſub nu. 11

ſilua cædua venit in reſeruatione fructuum omnium facta per venditorem fundi. ibid.

¶Simile, quid ſit, & plura de ſimili remiſſiuè. C. 4. g. 33. nu. 2

ſimilia dicuntur quorum vna eſt qualitas. C. 21. g. 14. ſub nu. 8

ſimile. Nullum ſimile eſt idem. C. 27. g. 12. ſub nu. 1

¶Similitudo deſcribitur. C. 4. g. 33. nu. 1

ſimilitudo regulariter ſignificatur per dictionẽ, alius, licet aliquando

Digitized by Google

quãdo improprietur. C.27.G.12.n.1. & C.27.g.19.ſub n.1

¶Simonia nõ committitur per canonicum nouiter receptum ſponte aliquid ſoluentem, etiam quod ſtatutum ipſum arctaret ad tale quid ſoluendum. Rep.nu.297

¶Simplicium actionum nominatione an comprehendantur etiam mixtæ remiſſiuè. C.27.g.11.nu.3

¶Simplicitas groſſo modo proferẽdi nõ obeſt. C.20.g.12.n.3

¶Sindicus nõ poteſt facere vniuerſitatem incidere in pœnam contrauenìendo. Rep.nu.189.

¶Singula, dictio, importat diuiſionem, & diſiunctionem capitulorum. C.4.G.3.ſub nu.1

¶Singularis ſucceſſor an teneatur ad pœnam l. ſi quis maior. Rep.nu.798

Sed vide de hac dictione in verbo, Succeſſor.

ſinguli de vniuerſitate in quo delinquont puniri poſſunt. Rep. num.183

ſinguli de vniuerſitate non obligantur contrahendo nomine vniuerſitatis. Rep.nu.186

Et propterea ſingulis impunè licet contrauenire. Rep.nu.187. & 188

ſingulis annis ſi ſit facienda ſolutio debet fieri in principio anni, ſecus autem ſi dictum ſit quolibet anno ſecundum gloſſam, ſed malè. C.41.G.3.nu.3

¶Si qua dictio eſt propria mulieris. Rep.nu.79

¶Si quis, dictio, an comprehendat fœminam vide articulum late diſputatum in Rep.nu.73. vſque ad fin.quæſt.

ſi quis, dictio, eſt vtroque generi communis. Rep.nũ.162

ſi quis. dictio, in lege appoſita an & quãdo comprehẽdat vniuerſitatem. Rep.nu.144.151.154 & 173

ſi quis dictio perſonam veram non fictam comprehendit. Repet.nu.145

¶Sithocomiæ magiſtratus qui nã dicatur. C.21.g.8.ſub nu.2

¶Situla ad hauriendum aquam venit in venditione domus. C.19 G.11.nu.1

¶Socius inuito altero ſocio ſocietati renunciare non poteſt. C.15.G.2.ſub nu.20

ſocius numquid gaudeat priuilegio immunitatis alteri ſocio conceſſæ. C.22.G.1.ſub nu.6

ſocius non gaudet priuilegio conſocij in materia diuidoa. dicto nu.6

ſocij diuidentes res communes cauere debent vt ſibi reſeruẽt ius eundi ad ſuas res per partẽ conſocij, quia alias non poſſent vti via, qua vtebantur tempore cõionis. C.23.G.1.nu.4

¶Solarium in inſtrumento notarij non ſecũdum propriam ſignificationem accipitur, ſed ſecundum quod vulgares accipiunt. C.19.G.6.nu.1

ſolarium de ſui ꝓpria ſignificatione vectigal illud ſignificat, quod ſolo pendiẽ, vel ſoluitur, & pro ſuppellectile, vel alijs rebus ad commeandum neceſſarijs. C.19.G.6 nu.2

ſolarium pro loco accipitur aliquãdo in quo horæ ad ſolem denotãtur, veruta ſeu pinula vmbrã faciente. C.19.G.6.n.3

Vide etiam in verbo, Domus.

¶Solemnitas leuis non vitiat actum licet ſit omiſſa. in proœm. tract. ſub nu.4

ſolemnitatis ex ſola conſuetudine inductæ omiſſio vitiat actum. in proœm. tract. ſub nu.5

ſolemnitas leuis eſt, quæ nulla ratione munitur. ibidem.

ſolemnitatis etiam leuis omiſſio vitiat actum. ibidem.

ſed vide etiam infra in contrarium ſub d.nu.5

ſolemnitas leuis illa eſt, quæ multũ non poteſt obſtare. d.nu.5

ſolemnitas dicitur leuis quando facti ſubſtantiam non immutat. ibidem.

ſolemnitas modica, & leuis dicitur cuius omiſſio eſt modici, vel nullius præiudicij. ibidem.

ſolemnitas leuis in dubio non præſumitur de forma. ibidem.

Et hoc etiam in dubio procedit in omni ſolemnitate. ibidem.

ſolẽnitas extrinſeca nõ præſumiẽ: in proœm. tract. n.16. in fin.

ſolemnitas eſt quidquid præcipuũ requiritur vltra cõſenſũ, & quidquid adijcitur formæ iuriſgentium. C.4.G.29.nu.1

ſolemnitas eſt facere aliquem ſolemnem actum ſecũdum formam iuris, & eſt quid diuerſum, & differt à ſubſtantia, & à forma. d.nu.1

ſolemnitas, ſubſtã, forma, & materia differunt. C.4.G.29. nu.2

ſolemnitas duplex inſtrumenti, & contractus. C.4.G.29.nu.4

ſolemnitas intrinſeca, & extrinſeca. C.4.G.29.nu.7

ſolemnitas alia grauis, & magna alia leuis. C.4.G.29.nu.8

ſolemnitas eadẽ requiritur in mutatione, & additione actus, quæ requiritur in ipſa celebratione, ſecus in declaratione. C.4.G.29.nu.9

ſolemnitas non præſumitur per lapſum longi temporis quando agitur de tertij præiudicio. C.5.G.4.ſub nu.1

ſolemnitatis præſumptio militat pro inſtrũ. C.7.G.19.ſub n.1

ſolemnitates à ſtatuto requiſitæ numquid præſumantur interueniſſe ſtante temporis diuturnitate. C.7.G.19. num.42. in fine.

ſolemnitas ad vnguem eſt ſeruanda in contractibus minorum à ſtatuto præſcripta, nec ſufficit per æquipollens impleri. C.50.G.3.nu.2

¶Solidus idem quod aureus. C.30.G.7.nu.30

ſolidus & numiſma an idem eſſent. d.nu.30

ſolidi cur ſic appellati. C.30.G.7.nu.31

ſolidus libras viginti æris valebat. C.30.G.7.nu.32

ſolidi quinque conſtituebant libram argenti. C.30.G.7.num. 33. & 34

ſolidus in inſtrumentis accipitur pro paruo ſolido monetæ vſualis non pro aureo. C.30.G.9.nu.1

Et ita accipitur ſolidus in iure canonico. ibidem.

ſolidus in ſtatutis, & in hominis diſpoſitione intelligitur de minutis. C.30.G.9.nu.2

ſolidus ex quot denarijs conſtet. C.30.G.9.nu.3

¶Solitum quid dicatur, & in quot vicibus verificetur, & quid de conſueto. C.21.g.12.nu.5

¶Solitus verbum verificatur in vnã vice. C.4.G.34.nu.1

ſolitum aliquid facere vt quis dicatur plures actus exiguntur, nec vnus ſufficit. C.21.g.12.nu.2

¶Soluere obligatus triennio certam ſummam ſingulo anno ratam ſoluere debet. C.41.g.3.ſub nu.5

ſoluere promittens annis, menſibus, vel diebus de duobus proximis intelligitur. d.nu.5.

ſicut etiam ſi promiſiſſet ſoluere in diebus illis niſi iocosè eſſet dictum. ibidem.

ſoluere pecuniam promittẽs tenetur ſoluere numeratam licet expreſsè non ſit dictum. C.41.g.5.nu.1

¶Soluens nulla adhibita coactione ſi ſciebat ſe poſſe cogi dicitur inuitus ſoluiſſe. Rep.nu.300

ſoluens ad edictum tyranni excuſatur. Rep.nu.301

ſoluens ad iuſſum iudicis minori ſine curatorẽ liberatur. Rep. nu.458

Vide etiam in verbo, Clauſula dantibus & ſoluentibus, & in verbo, Numeratio.

¶Solutio eſt facienda ſecundum æſtimationem, & valorem monetæ currentem tempore cõtractus, niſi tamen aliud ſit conuentum. C.30.g.9.nu.8

ſolutio realis numquid præſumatur facta ex verbis habuit, & recepit in inſtrumento appoſitis. C.31.g.5.nu.2

ſolutio probatur ſi notarius loquatur per gerundium dando & numerando. C.31.g.5. nu.3

ſolutio præſumitur facta tempore contractus, vel factæ confeſſionis. C.31.g.6.nu.1

ſolutio non probatur per inſtrumẽtum, in quo dicitur ſolutionem factam fuiſſe, ſed non tempore celebrationis inſtrumenti, ſed alio, & ratio. C.31.g.6 nu.2

ſolutionẽ facere nũquid dicatur is qui delegat. C.33.g.4.nu.9

ſolutio facta cenſetur ſi dictum ſit in inſtrumento quod creditor habuit, & recepit. C.34.g.5.nu.2

ſolutio vera, & naturalis intelligitur facta nõ ficta, & impropria, ſi in inſtrumento ſit dictum ſolutam fuiſſe pecuniã, ſecus autem ſi abſque voce pecuniam. C.34.g.5.nu.4. & 5

ſolutionis verbũ comprehendit omnem liberationem. d.nu.4

ſolutio, & liberatio quomodo differant. C.35.g.1.nu.3

ſolutio ſi ſit facta non eſt locus acceptilationi. C.35.g.10 n.12

ſolutionis appellatione numquid veniat acceptilatio in ſtatutis. C.35.g.10.nu.14

ſolutione facta debitor petere poteſt ſtatim ut cancelletur inſtrumentum de originali. C.36.g.1.nu.3.

ſolutio eſt facienda in fine anni ſi dictum ſit quolibet anno ſecus ſi dictum ſit ſingulis annis ſecũdum Gloſſam & malè. C.41.g.3.nu.4

ſolutio numquid in principio ſit faciẽda ſi promiſſio facta eſt de ſoluẽdo vſq; ad paſcha, vel nundinas. C.41.g.3.ſub nu.4

ſolutio facienda eſt in tribus terminis iuxta conuenta de quibus terminis intelligatur an de tribus annis. C.41.g.3. nu.5

ſolutio abſq; alio, ſi nil dictum ſit, regulariter in contractus loco eſt facienda. C.41.g.4.nu.2

ſolutio ſi non ſit facta loco conuento actio arbitraria compe tit qua iudex arbitratur alteram partem in plus, vel minus teneri quam ſit ſumma promiſſa.C.41.G.4.nu.3. in fine.
ſolutione certo loco ꝓmiſſa debitor nõ põt inuito ſtipulatore alibi ſoluere niſi ſoluat ẽt ĩtereſſe reſpectu loci.c.41.g.4.n.4
ſolutione pluribus in locis deſtinata quo loco ſoluendum ſit. C.41.G.4.nu.5
ſolutionis locus numquid ſit in libello exprimendus.C.41.G. 4. ſub nu.6
ſolutionis in alio loco faciendæ deſtinatio numquid poſſit fie ri etiam ex interuallo poſt contractum.d.nu.6
ſolutionis locus tacitè aliquãdo deſtinatur incipiẽdo ſoluere in vno loco facere.ibidem.
ſolutio ſi eſt deſtinata in vno loco, & dies ſolutioni ꝑfixa licet reus ſtatuta die non fuerit in loco illo, ſi tñ actor nõ acceſſiſ ſe illuc etiam probetur, non incurrit debitor morã.ibidem.
Limita tamen vt per Auctorum.ibidem.
ſolutio rei non cenſetur in dubio in aliquo loco certo deſtinata ſi eſt facienda in genere, ſecus ſi in ſpecie.C.41.G.4.nu.9
ſolutione deſtinata in aliquo loco creditum ibi eſſe cẽſetur & in eo ſtatuta, & conſuetudines illius loci ſunt ſeruanda. C. 41.G.4.nu.10
Vide etiam aliqua in verbis. Aurei, Cautela, Creditor, Debitor, Emens, Fideiuſſio, Liberatio, Promittens, Procurator, Scuti, Tempus, & Terminus.
¶Solutum tamquam indebitum repetitur ſi in inſtrumẽto ad quod facta fuit relatio aliter cõſtet, quam aſſereretur vt fieret ſolutio. C.34.G.13.nu.1
ſolutum indebite dicitur quod poſt factam acceptilationẽ ſolutum eſt, & ideo repeti poteſt.C.35.G.10.nu.16
¶Sorores tertij ordinis Sancti Franciſci numquid contrahere poſſint ſine ſolemnitatibus ſtatutarijs.C.7.G.19.nu.15
ſorores tertij ordinis an ſint laicæ, an religioſæ pſonæ.d.nu.15
ſoror in monaſterio exiſtens adhuc tamen nõ profeſſa tenetur ſeruare ſolemnitates à ſtatuto præſcriptas. C.7. G.19.n.16
Vide etiam in verbo, Moniales.
¶Species remouetur ab eo, à quo remouetur & naturalis effectus. C.15.G.3.ſub nu.4
ſpecies quid ſit. C.21.G.14.nu.1
ſpecies quandoque pro qualitate accipitur. C.21.G.14.nu.4
ſpecies diuerſimodè accipitur ſicuti etiã genus C.41.g.5.nu.2
¶Spectare, & pertinere verba ſunt eiuſdem ſignificationis. C. 26.G.13.nu.1
ſpectantibus ac pertinentibus verba an idem importent ac ſi dictum eſſet eum pertinentijs C.26.G.13.nu.2
¶Speculator corruptus. C.26.G.9.nu 3
ſpeculatoris practica circa pactũ de nõ mouendo cõtrouerſiã præponitur practicæ notariorũ Ferrarienſiũ. C.35.G.8.n.1
¶Specularia numquid veniant in venditione domus. C.26.G. 13.nu.28
ſpecularia quænam appellentur, & ſint cõtra Gloſſam, & Cæpollam. C.26.G.13.nu.29
¶Spes futuræ actionis cedi poteſt. C.27.G.13.ſub nu.6
ſpes non dicitur illa, quæ non eſt fundata de præſenti. C.27.g. 13.ſub nu.7
ſpes quid ſit. C.27.G.13.nu.8
ſpei futuræ, ſeu iuribus futuris renunciari põt. C.27. G.13.n.9
¶Spinæ à nobis ita vulgo appellatæ sũt illæ q̃ à Græcis appellant epiſtomia q̃dquid ſenſerit Gloſſator. C.26.g.13.nu.23
¶Sponſaliorum cauſa ſi quid detur arra appellari poteſt. C. 31.G.7.ſub nu.1.& uide ſub nu.3
¶Sponſor, & fideiuſſor differunt. C.39.G.1.nu.3
ſponſor quis dicatur. C.39.G.1.nu.5
¶Sponte verbum quid importet ſecundum Grammaticos, & quid ſecundum Legiſtas. C.11.G.2.nu.1
ſponte factum non vr̃ id ad quod quis cogi poteſt. Rep.n.305
¶Spurius poteſt eſſe tabellio licet ſit infamis infamia facti. in procem.tract.ſub nu.15
Minus tamen ei credendum eſt.ibidem.
Nec poteſt eſſe notarius ad aliquod officium puta ciuiliũ, vel criminalium cauſarum.ibidem.
¶Stabulum duplici modo accipitur pro diuerſorio ſeu hoſpitio quod nos tabernam vocamus, & pro ſeptis, quibus iumenta ſtabulantur. C.19.G.9.nu.1
ſtabulum ſecundum comunem vſum loquendi nedum ſignificat locum ad recipiendos equos deſtinatum, ſed & ad recipienda alia animalia.d.nu.2
ſtabulũ aliquando venit appellatione domus. C.19.G.9 nu.2
ſtabulum domui iunctum prædium vrbanum cenſetur non autem ruſticum.d.nu.2
¶Statuæ baſibus ſtructilibus affixæ non veniunt in venditione domus. C.26.G.13.nu.40
¶Statutum tunc demum eſt de forma quando habet decretũ annullatiuum ſm magis communem. C.3. G.1.nu.2. in fi.
ſtatuta veniunt hodiernis temporibus iuris appellatione non autem ius commune, & ratio. C.4.G.35.nu.2
ſtatuti rõ finalis colligitur ex ꝓœmio ipſius. C.7.G.4.ſub n.1
ſtatutum vnum non tollit diſpoſitionẽ alterius circa ſolemnitates. C.7.G.17.nu.2
ſtatutum pro forma cenſetur introductum quoties ſtatutum ipſum ipſo iure annullat actum. C.7.G.18.ſub nu.1.
ſtatuta loci contractus ſeruari debent a forenſibus. C.7.g.19. ſub nu.17
ſtatuti ſolemnitates numquid interueniſſe præſumantur ſtãte temporis diuturnitate. C.7.G.19.nu.42.in fine.
ſtatutum generaliter loquens generaliter debet intelligi.c.15. G.2.ſub nu.21
ſtatuta ſecundum ſuum proprium ſignificatum ſunt interpretanda. C.27.g.19.nu.6.in fine.
ſtatuta loci in quo eſt deſtinata ſolutio ſunt ſeruanda. C. 41. G.4 nu.10
ſtatutum non poteſt fingere in his, quæ ſunt facti, nec facere quod non factum ſit verè factum. Rep.nu.207
ſtatutum in caſu vero locũ non habet in caſu ficto. Rep.n.208
ſtatutum in vno ex correlatiuis hẽt locũ ẽt in alio. Rep.n 800
ſtatuta, vel conſuetudinẽs Eccleſiæ ſeruare iurans poteſt a Papa contra formam ſtatuti præbendam impetrare ſi de iuramento fiat mentio. Rep.nu.383
ſtatutum deſcriptum inter ciuilia non cenſetur loqui in cauſis criminalibus. Rep.nu.233
ſtatutum poteſt audientiam denegare. C.7.G.19.ſub nu.6

Accuſatio.

ſtatuto ſi caueatur quod nomẽ patris accuſati exprimatur in libello accuſationis, & ſi nõ exprimitur nulla ſit accuſatio, ſi nomen patris fuerit expreſſum, ſed erroneè ſi de corpore conſtet accuſatio procedit. C.3.G.1.nu.6.in fine.

Agnati.

ſtatuto exigente conſenſum duorum agnatorum, ſi eos habuerit, alias duorum cognatorũ, ſi vnus tantum extat agnatus, duo cognati non debent interuenire, ſed ille ſolus agnatus, & vnus cognatus. C.7.G.12.nu.1
ſtatutũ ſi vocet agnatos ad ſucceſſionem ipſos præponẽdo cognatis intelligetur etiam quod ipſos agnatos præponat cognatis in tutela. C.9.g.5.nu.2
Vide etiam in verbo, Conſanguinei, & in verbo Mulier, infra.

Alienatio.

ſtatutum de alienatione loquens comprehendit etiam permutationem. C.30.G.13.nu.4

Arbitrium.

ſtatutum dans liberũ arbitrium poteſtatibus qñ tendit in præiudicium tertij intelligitur de arbitrio boni viri Rep. n.329
Quando autem dicatur tendere in præiudicium tertij vide in d.Rep.nu.330.

Attinentes.

ſtatutum exigens attinentes vt debeant iurare eſt ſeruandum. C.7.g.7.nu.4.in fine.

Audientia.

ſtatutum denegans audientiam non tollit quidem obligationem ſed ab agendo excludit. C.7.g.19. nu.6.in fine.

Auus.

ſtatutum quod auus paternus excludatur extante patruo non excludit auiam. Rep.nu.112

Banniti.

ſtatutum quod filij bannitorum nõ poſſint habitare in ciuitate non comprehendit filias fœminas. Rep.nu.109
ſtatutum quod viri bannitorum expellantur non comprehendit vxores bannitorum. Rep.nu.110

Bononia.

ſtatuto Bononiæ cautum eſt quod vicinus teneatur rem ſuam alteri vicino vendere. C.20.g.42.nu.3
ſtatutum Bononiæ declaratum. C.30.g.3.nu.20

Ceſſio.

ſtatuto prohibẽte ceſſionem valere ſtandum eſt, & ſi fiat non valebit. C.29.g.21.nu.6

Comparatio.

Digitized by Google

INDEX.

Comparatio.

Statutum de comparatione loquens non comprehendit permutationem.C.30.G.13.nu.3

Compra.

Sicut nec ſi de compra loquatur.ibidem.

Compromiſſum.

Statutum ſimpliciter iubens compromitti non facit actũ neceſſarium reſpectu partis petentis.Rep.nu.307

ſtatutum iubens fieri compromiſſum intelligitur ſi petitum fuerit.Rep.nu.308

Conſanguinei.

Statutum exigens pręſentiam conſanguineorum in contractu ẽt ſi nõ adſit decretũ annullatiuũ actus nihilomin⁹ ſi actus ſine tali præſentia ſit celebratus non valebit. C.7.g.6.nu.1

ſtatuto ſtante quod ſine voluntate conſanguineorum mulier non poſſit contrahere pręſentia ipſorum cum taciturnitate non ſufficit ſed expreſſo conſenſu opus eſt.C.7.G.7.num.3

ſtatutum quod abſque conſanguineorum licentia mulier cõtrahere nequeat quomodo intelligatur. C.7.g.7.nu.4

ſtatutum quod abſque conſanguineorum conſilio mulier cõtrahere non poſſit quomodo intelligatur.d.nu.4

ſtatutum exigens ſcientiã conſanguinei in mulieris contractu quomodo debeat intelligi.ibidem.

ſtatutum ſi diſponat ſine conſanguineorũ parabula mulierem cõtrahere nõ poſſe intelligitur de auctoritate præſtãda. ibi.

ſtatutum requirens conſanguineorum cõſenſum in contractu mulieris licet non exprimat maſculorũ de maſculis tamen intelligitur,& ratio.C.7.G.8 nu.1

ſtatuto requirente conſenſum duorum conſanguineorũ in cõtractu mulieris proximiores adhiberi debent licet de proximioribus dictum non ſit a ſtatuto.C.7.g.9.nu.2

Et hoc de conſuetudine ſeruatur, & non eſt tutum ab ea recedere.d.nu.2

Licet contrarium tenuerint alij.ibidem.

Quorum opinio fortaſſe aliquo iure nititur. ibidem. in finẽ.

ſtatuto ſtãte qđ cõſanguineorũ cõſenſus adhibeatur in cõtractu mulieris ſi ipſi cõſanguinei ſint abſentes an & qñ exſpectãdi nec ne ſint,& quid agendũ tali caſu.C.7.G.10.num.1

ſtatuto ſtãte qđ cõſanguinei interueniãt in cõtractu mulieris, ſi ipſi cõſanguinei recuſent quid agendum. C.7.g.10.nu.2

ſtatuto ſtante quod conſanguinei conſentiant contractui mulieris, ſi conſanguinei renitantur, & iudex non attẽtis iuſtis cauſis ab ipſis cõſanguineis allegatis procederet ad interpoſitionẽ decreti in contractu mulieris, agnati poſſunt appellare.C.7.g.10.nu.3

ſtatuto diſponente conſanguineos præſtare debere cõſenſum mulieri contrahere volẽti conſanguinei non ſunt citandi niſi hoc expreſſè a ſtatuto ipſo cautum ſit. C.7.G.10.nu.4

Et ſi ſint citati iuxta formam ſtatuti ad interponendũ conſenſum ſunt exſpectandi alias quod gereretur eſſet nullũ.d.n.4

ſtatuto requirente conſenſum duorum cõſanguineorum ſi vnus tantum adeſt poterit nihilominus illo uno præſente actus celebrari.ibidem.

ſtatuto reqrẽte cõſenſũ cõſanguineorũ in cõtractu mulieris, ſi nulli extãt,mulier poterit liberè cõtrahere. C.7.g.10.n.5

Tutius tamen erit ſi iudicem adhibeat. ibidem.

ſtatuto requirente conſenſum conſanguineorum in contractu mulieris numquid poterit conſanguineus cõſenſum ſuum in facto proprio, & ad ſui vtilitatem præſtare latè per Auctorem examinatur.C.7.g.11.nu.1.& 8

ſtatuto requirenti conſenſum conſanguineorum in contractu mulieris cenſetur ſatisfactum ſi conſanguineus fideiubeat in contractu.C.7.g.11.nu.5

ſtatuto exigente conſanguineorũ,& matris conſenſum matre mortua,vel abſente loco ipſius iudex vnà cũ conſanguineis conſenſum præſtabit.C.7.G.12.nu.2

ſtatuto requirente conſanguineorum cõſenſum ſi plures ſunt conſanguineo in eodem gradu,& duo tantum ſufficiunt ex forma ſtatuti tunc duo ex illis pluribus adhiberi poſſunt ad libitum contrahentis,licet alij electionem putauerint ad iudicem pertinere.C.7.g.12.nu.3

ſtatuto requirente conſanguineorum conſenſum ſi vnus conſentiat,& alius diſſentiat res defertur ad iudicẽ, qui ſi viderit illum iniuſtè diſſentire,poterit compellere ad conſentiẽdum.C.7.g.12.nu.4

ſtatuto requirente conſanguineorũ conſenſum, conſanguinei nõ debent neceſſario eſſe maiores vigintiquinque annis,niſi expreſſè dicatur, ſed ſufficit quod ſint adulti, diſcretiꝗ & conſilij capaces.C.7.G.14.nu.1

ſtatuto requirente conſanguineorum conſenſum, deficiẽtibus conſanguineis iudex poterit ſupplere.d.nu.1

ſtatutum ſi exigat conſanguineorũ cõſenſum in cõtractu mulieris qui ſit bonæ vitę,diſcretionis,& famæ nõ admittet cõſanguineum fœneratorem.C.7.g.15.n.1. & declara ut ibi.

ſtatuto requirẽte cõſenſũ conſanguineorũ conſanguineus bãnitus non admittitur ad conſentiendum.C.7.g.15.nu.2

Quod venit intelligendum ut per Auctorem.ibidem.

ſtatuto requirente conſanguineorũ conſenſum cõſanguineus furioſus non impedit quam mulier abſq; eius cõſenſu liberè contrahere poſſit tutius tamen eſt ſubrogare alios ſi extãt,vel decretum iudicis adhibere.d.nu.2.in fine.

ſtatuto requirente conſanguineorum cõſenſum,conſanguinei adsẽtiẽtes mulieri alienãti res, in quibus ipſi prætẽdunt hře aliqua iura debẽt proteſtari qđ reſeruẽtur ſibi iura ſua alioquin per talẽ conſenſum ſibi præiudicarent.C.7.g.16.nu.1

ſtatuto exigente duorum conſanguineorũ conſenſum ſi quattuor, vel plures ſunt adhibiti nõ per hoc vitiatur actus quidquid alij ſenſerint.C.7.g.17.nu.1

ſtatuto exigente conſanguineorum conſenſum, cõſanguinei, qui ſunt adhibiti, proximiores fuiſſe creditur, niſi contrarium probetur.C.7.G.19 nu.1

Vide alia in verbis Conſenſus, Conſilium, & Mulier infrà.

Conſenſus.

Statutum exigens conſenſum ſimpliciter non imponit neceſſitatem vt in actu præſentialiter adhibeatur, ſecus ſi præſentiam & conſenſum exigat.C.7.g.7.ſub nu.2

ſtatuto requirente conſenſum,non poterit talis conſenſus præſtari per procuratorem,neque per nuntium, neque per epiſtolam.ſub d.nu.2

Vide tamen Auctorem declarantem.ibidem.

Cætera ſupplere poteris ex verbis. Conſanguinei ſuprà proximè,& Mulier infrà.

Conſilium.

Statutum quod abſque conſilio conſanguineorum mulier cõtrahere non poſſit quomodo intelligatur.C.7.g.7.ſob nu.4

ſtatuto exigente conſilium an tale conſilium poſſit per litteras præſtari.d.nu.4

Contrahentes.

Statuto ſtante quod nomina contrahentũ & patris, & aui eorum deſcribantur in inſtrumento ſufficiet nihilominus ſingulare, & elegans nomen,quod alias non reperiatur, exprimere niſi ſtatutum pro forma ſit introductum cum decreto annullatiuo.C.3.g.1.ſub nu.2

Contractus.

Statutum de cõtractu loquens an habeat locum in diſtractu. C.30.G.12.ſub nu.9

Debitor.

Statutum diſponens debitorem poſſe capi procedit etiam in eius hærede.C.12.g.4.ſub nu.2

Quidquid alij ſenſerint.ibidem.

ſtatuto permittẽte debitorẽ capi ad inſtãtiã creditoris nũquid ceſſionari⁹ poterit facere capi debitorẽ ceſſũ.c.29.g.10.n.2

Defenſio.

Statutum prohibens defenſionem nõ cenſetur prohibere per hoc ipſam negationem. C.29.g.8. ſub nu.5

Domus.

Statutum puniens offendentem in domo non habet locum in offendente in porticu.C.19.g.9.ſub nu.4

Donatio.

Statuto prohibente donationẽ in forenſem, ſi forenſi ſit facta delegatio delegatus poterit opponere de nullitate delegationis.C.33.g.14.nu.7

Emphyteuta.

Statutum quod emphyteuta, vel conductor nõ poſſit expelli etiam quantocumque tempore deficiens in ſolutione canonis, uel mercedis non procedit ſi ſit iuratum per emphyteutam,uel conductorem de ſoluendo.Rep.nu.285

Emptio.

Statutũ loquẽs de emptione & venditione habet locum ẽt in cõtractu ceſſionis ſub certo precio factæ. C.27.g.3.ſub n.5

Exceptio.

Statutum excludens omnem exceptionem intelligitur etiã excludere beneficium Adriani C.40.g.2.nu.16

ſtatutum excludens exceptionem ac defenſiones omnes non

INDEX.

cenſetur excludere beneficium cedendarum actionum. C. 40.g.4.nu.8.in fine.

Executio.

Statuto ſtante quod contra executionem nihil poſſit opponi beneficiū duorū reorum locum non habet. C 40.G.5.nu.5

Falſum.

Statutum infligēs pœnā producēti falſa inſtrumenta non porrigitur ad producentem falſos teſtes in rubr. tract.ſub nu.2

Ferraria.

Statutum Ferrariæ de indemnitatibus mulierum cur introductum.C.7.G.4.nu.1

ſtatutum Ferrariæ de indemnitatibus mulierum fauorabile licet exorbitet a iure communi.C.7.g.4.nu.3

ſtatutum Ferrariæ de indemnitatibus mulierum non eſt extendendum de caſu ad caſum.d.nu.3

ſtatutum Ferrariæ de indemnitatibus mulierum ſe ipſum declarat.C.7.g.5.nu.1

ſtatutum Ferrariæ quod nō fiat alienatio rerum immobilium in forēſes an ſit fauorabile,an verò odioſum.C.18.g.2.nu.2

ſtatuto Ferrariæ cauetur vicinum compelli ad vendendum alteri uicino.C.20 g.42.ſub nu.3

ſtatutum Ferrariæ declaratum.C.19.g.1.ſub nu.2

Fides.

Statuto licet diſponatur plenam eſſe fidem ſcripturæ adhibēdam cauſā,nihilominus exprimi debet in obligatione alias erit nulla.C.34.g.12.nu.1

Florentia.

Statutum Florentiæ declaratum. C.19.g.1.ſub nu.2

Forenſis.

Statutum de non alienando in Forenſes an ſit fauorabile, an odioſum.c.18.g.2.nu.2

ſtatutum de non alienando in forenſes an extēdatur ad mulierem originariam extra territorium nuptam.C.18. g.2. nu.3

ſtatuto prohibente donationem in forenſem, ſi forēſi ſit facta delegatio delegatus poterit opponere de nullitate delegationis.C.33.g.14.nu.7

Gabella.

Statuto mandāte quod ſoluatur gabella de precio,quo fuerit res uendita,quomodo intelligendum.C.30.g.21.nu.2

ſtatutum loquens de gabellis numquid liget forenſes.C.30.g.12.ſub nu.7

ſtatutum mādans ſolui gabellam de quolibet contractu intelligitur de ualido.C.30.g.12.nu.10

ſtatutum mandans ſolui gabellā pro uenditione, an uindicet ſibi locum in permutatione.C.30.g.13.nu.1

ſtatutum mandans ſolui gabellam de quolibet contractu intelligitur,de contractu,dominij translatiuo.C.30.G.13.n.8

ſtatutum obligans ad ſolutionem gabellæ pro contractu non includit contractum diuiſionis. C.30.G.13.nu.9

ſtatuto diſponente, quod infra octo dies debeat ſolui gabella ſi is,qui ex pacto debebat ſoluere non ſoluit,numquid alteri,qui ſoluere non tenebatur, uigore eiuſdem pacti hoc nocebit.C.30.G.14 ſub nu.1

ſtatutum mandans non ſoluentem gabellam nō audiri debet intelligi tam in eccleſiaſtico, quam in ſæculari foro. C. 30. G.14.nu 1.in fine.

ſtatuto diſponente quod certum quid ſoluatur pro gabella cuiuſcumque contractus ſi venditio erit facta vnico precio pro pluribus rebus vnica gabella debetur ſecus ſi pluribus precijs.C.30.G.6.nu.18

ſtatuto annullante contractus non ſoluta gabella ſi ſūt plures vēditiones ratione plurium preciorum, & pro aliquibus ſit ſoluta gabella pro aliquibus non, omnes non annullabuntur.C.30.g.6.nu.19

Impetratio.

Statuto mandante ſolemnitates quaſdā ſeruari in impetratione præbēdæ ſi quis iurauerat ſtatuta,vel cōſuetudines eccleſiæ ſeruare poterit tñ a Papa contra formam ſtatuti præbēdam impetrare,ſi de iuramento fiat mentio. Rep.nu.383

Inſtrumenta.

Statutum loquens de inſtrumentis teſtes non complectitur.in rubr.tract.ſub nu.2

ſtatutum infligens pœnam producenti falſa inſtrumenta non porrigitur ad producentem falſos teſtes.ibidem.

ſtatuto diſponente inſtrumenti executionem committendā eſſe contra debitorem in eo deſcriptum executio inſtrumēti, in quo dictum non fuit quod contrahens obligaret heredes non poterit contra hæredes committi.C.12.g.4.nu.5

ſed contrarium ſenſit Caſtrenſis,& malè.ibidem.

Iuramentum.

Statuto diſponente etiam ſi iuramentum interuenerit contractum non valere ſi ſolemnitas per ipſum ſtatutum propoſita non ſeruetur, iuramentum præſumitur metu vel dolo extortum.C.7 g.19.nu.6

Contrariam tamen opinionem alij ſunt amplexati.d.nu.6

Et prior opinio vindicat ſibi locū ſi ſit veriſimilis præſumptio doli,metus,vel ſimulationis.ibidem.

ſtatutum exigens iuramentum attinentium eſt ſeruandum.C.7.g.7.nu.4.in fine.

Licentia.

Statutum quod abſque licentia conſanguineorum mulier cōtrahere non poſſit quomodo intelligatur. C.7.g.7.nu.4

Lumen.

Statutum quod nullus uadat ſine lumine comprehendit mulierem.Rep.nu.99

Maior.

Statutum,quod maior viginti annis habeatur pro maiore viginti quinque valet.Rep.nu.203

Etiam conditum ab vniuerſitate.ibidem.

Et talis maior quantum ad oīa reputatur maior. Rep. nu.204

ſtatutum loquens in maiore habet locū in eo,qui veniam ætatis impetrauit.Rep.nu.203.in fine.

Maritus.

Statuto diſponente vxorem ſine mariti conſenſu teſtari non poſſe maritus inſtitui poterit in illo ipſo teſtamento cui ſuū præſtat conſenſum.C.7.g.11.nu.3.& 9

Vide etiam infra in verbo,Mulier.

Mater.

Statuto exigente matris,& conſanguineorū cōſenſum matre abſente,vel mortua loco ipſius iudex una cū conſanguineis conſenſum præſtabit.C.7.g.11.nu.2

Minor.

Statutum de minorum,& ſtatutum de mulierum cōtractibus fraternizant.C.10.g.3.nu.4

ſtatuto in minoris contractu iudicis decretum, & auctoritatē exigēte,et qd ſimul ſe informet de cōtractu,nūquid i inſtrō ſit ponendū quod ſe informauit,an uerò ſufficiat dicere qd auctoritatē,& cōſenſum ſuum interpoſuit. C.10.g.16.nu.1

ſtatutum in minorum contractibus ſolemnitates exigens locum ſibi non vindicat minore per iuramentum aſſerente ſe maiorem.C.10.g.16.nu.4.in fine.

Mulier.

Statutum in mulierum contractibus ſolemnitates exigens introductum eſt ne mulieres decipiantur.C.7.g.4.nu.1

ſtatutum de mulierum contractibus fauorabile licet exorbitet a iure communi C.7.g.4.nu.3

Non eſt tamen extendendum de caſu ad caſum. ibidem.

ſtatutū prohibēs mulierē contrahere ſine quibuſdam ſolēnitatibus nūquid hēat locū extra territoriū ſtatuētiū,articul[9] latè diſcuſſus,& ſuis declarationib[9] exornatur.C.7.g.19.n.17

ſtatutum quod mulier non poſſit contrahere ſine certis ſolemnitatibus numquid locum habeat in contractu dotis variæ ſunt opiniones de quibus vide latè per Auctorem, qui tandem diſtinguit.C.7.g.19.nu.19.& 20

ſtatutū qđ mulier non poſſit teſtari ſine cōſenſu viri ualet niſi ſit factū in odiū particularis perſonæ. C.9.g.19.ſub nu.22

ſtatutū qđ mulier nō poſſit ſe ſine ſolēnitatib[9] obligare nō habet locum in delicto,uel quaſi mulieris. C.7.g.19.ſub n.33

ſtatuto in mulieris contractu conſanguineorum conſenſu requirente numquid talis conſenſus interueniſſe cenſebitur ſtante temporis diuturnitate. C.7.g.19. ſub nu.42

ſtatutum de mulierum, & ſtatutum de minorū contractibus fraternizant.C.10.g.3.nu.4

ſtatutum prohibens mulieres contrahere intelligitur de cōtractibus damnoſis non de utilibus. Rep.nu.794

Alia vide ſupra in uerbo Conſanguineus,& in uerbo Mulier.

Nomina.

Statutum quod nomen patris accuſati &c. vide ſuprà in hac ipſa dictione ſtatutum,in uerbo,Accuſatio.

ſtatuto ſtante quod nomina contrahentium.vide ſupra in hac dictione ſtatutum,in verbo, Contrahentes.

Pater.

Statutum ſi requirat licentiā patris in contractu filij, pater poterit dare licentiam filio ſibi renunciandi etiam ſi requireretur

Digitized by Google

INDEX.

retur expreſſus conſenſus.C.7.G.11.nu.4. & vide ſub nu.8

ſtatuto ſtante quod filius cōtrahere nequeat ſine cōſenſu & licētia patris ſi pater, & filius ſimul obligētur in eodē inſtro cenſetur pater concedere licentiam filio.C.7.G.11.nu.6

ſtatuto requirente licentiam patris in contractu filij, pater poterit conſentire filio ſibi mortis cauſa donāti.C.7.G.11.nu.7.& vide ſub nu.8.& ſeqq.

ſtatuto requirente patris cōſenſum in cōtractu filij pater filio ſe obligare volenti ut eum a carceribus liberet conſentire non poterit.C.7.G.11.nu.9

Patruus.

ſtatutum quod extante patruo auus paternus excludatur non excludit auiam.Rep.nu.112

Permutatio.

ſtatutum de permutatione loquens an comprehendat venditionem,vel econtrà.C.30.G.13.nu.2

Præbenda.

ſtatuto ſtante quod præbenda impetretur.vide ſupra in hac dictione ſtatutum,in verbo,Impetratio.

Præſentia.

ſtatutum exigens præſentiam conſanguineorū in cōtractu ēt ſi non adſit decreti annullatiuū actus, nihilominus ſi actus ſine tali præſentia ſit celebratus non valebit. C.7.g.6. nu.1

ſtatutum exigens præſentiam, & cōſenſum imponit neceſſitatem ut in actu præſentialiter conſenſus adhibeatur ſecus ſi ſi conſenſum ſimpliciter requirat. C.7.G.7. ſub nu.2

Prata.

ſtatutum puniens damnificantes prata nō extenditur ad damnificantes arbores in pratis poſitas. C.20.g.7.nu.7

Precium.

ſtatutum de precio mentionem faciens in dubio de venditione tantum loqui præſumitur.C.30.G.13.nu.7

Procurator.

ſtatutum loquens in procuratore non intelligitur de procuratore in rem ſuam.C.29.G.1.nu.2

Propinqui.

ſtatutum exigens propinquorum conſenſum maritum & affines non admittit.C.7.G.11.nu.5

Scientia.

ſtatutum exigens ſcientiam conſanguinei in mulieris contractu quomodo debeat intelligi.C.7.G.7.ſub nu.4

Scriptura.

ſtatutum licet diſponat ſcripturæ plenam eſſe fidem adhibendam obligatio nihilominus erit nulla ſi in ea cauſa non exprimatur.C.34.G.12.nu.1

Solidus.

ſtatutū de ſolidis loquēs dēt intelligi de minutis.C.30.g.9.n.2

Solutio.

ſtatutum de ſolutione loquens nunquid comprehendat acceptilationem.C.35.G.10.nu.14

Strata.

ſtatutū duplicans pœnā ꝓ delicto cōmiſſo in ſtrata, ſi dicatur delictū eſſe cōmiſsū in via,locū nō habebit. C.19.g.16.n.2

Teſtes.

ſtatutum teſtes non comprehendit.vide ſuprà ſub hac ipſa voce.Statutum,in verbis,Falſitas,& Inſtrumenta.

Venditio.

Statutum de venditione loquens habet etiam locum in cōtractu ceſſionis ſub certo precio factæ. C.27.g 3. ſub nu.1

ſtatutum de venditione loquens an vendicet ſibi locum in permutatione.C.30.g.13.nu.1

ſtatutum de uēditionis contractu diſponens an habeat locum in datione in ſolutum.C.30.g.13.nu.5

ſtatutum tractans de uenditione comprehendit contractus oneroſos.C.30.g.13.nu.6

Vicinus.

ſtatuto canetur in pluribus locis quod vicinus teneatur vendere rem ſuam alteri vicino.C.20.g.42.nu.3

Violentia.

ſtatutum puniens violentiam cum armis uel ſine comprehendit mulierem.Rep.nu.100

¶Sterg liniū,ſeu ſimꝰ,ſiue lętū venit ī fundi vēditione, ſi cōparatū ſit ſtercorandi agri cā,ſecus ſi vēdendi. C.26.g.13.n.6

¶Stilus diuerſus, & varia cōſuetudo probari poteſt ex paucioribus inſtrumentis oſtenſis.C.1.g.4.nu.8

ſtilus quid ſit,& quotupliciter dicatur.C.4.g.36.nu.1

ſtilus vnde dictus.C.4.g.36.nu.2

ſtilus ex actibus iudiciarijs inducitur, nec opus eſt quod pro ipſo iudicatum ſit.C.4.g.36.nu.3

ſtilus probatur per duos teſtes. C.4.g.36.nu.4

ſtilus ad hoc ut ꝓbetur index ex ſe debet notarios, & alias perſonas in ſoro verſantes ſuper ipſo interrogare.d.nu.4.vbi declarat Auctor.

ſtilus curiæ ſeruandus eſt,quia habetur pro lege,& pro forma etiam ſi ſit contra ius.C.4.g.36.nu.5

ſtilus.Contra ſtilum geſta non valent.& ſunt nulla.d.nu.5

ſtilus.Contra ſtilum dicta,& geſta falſi præſumptione non carent.ibidem.

ſtilus.Principis tm̄ valet quantū conſuetudo vniuerſitatis.ſecus ī ſtilo iudicis nō habētis auctoritatē legis cōdēde.d.n.5

ſtilus irrationabilis, & contra ius commune debet reſtringi. ibidem.in fine.

ſtilus contrario vſu tollitur.C.4.g.36.nu.6

ſtilus uariabilis eſt,& varietatem recipit ex tempore. C. 4. G. 36.ſub nu.6

ſtilus conſiſtit potius in facto,quam in iure.ſub d.nu.6

ſtilus quādo eſt varius magis ſtatur iuri ſcripto, quod declarat per Auctorem.ſub eodem nu.6

ſtilus curiæ ſi ſit contrarius conſuetudini ciuitatis ſtilo tamquam ſpeciali cedere debet conſuetudo tamquā generalis. d.nu.6.in fine.

ſtilus & conſuetudo pro vno & eodē ponuntur C.4.g.37.n.1

Alia habebis in verbis Inſtrumentum,Index, & Notarius.

¶Stipulari pro legere,& publicare. C.18.G 5.ſub nu.14

¶Stipulatio celebrata intelligitur ſi fiat promiſſio præcedere interrogatione.C.4.g.26.nu.3

ſtipulatio ī cōtractu de iure valido addi pōt.C.12.g 1.n.1.ī ſi.

ſtipulatio omnis & ad hæredes, & contra hæredes tranſit. C. 17.g.5.ſub nu.1

ſtipulatio non ſignificatur per verbum conuenire,ſed ſimplex duntaxat pactum.C.30.g.2.nu.9.

ſtipulatio quid ſit,& unde dicta.C 33.g.5.nu.2

ſtipulatio olim uerba quædam ſolemnia exigebat,hodie uerò quibuſcumque verbis concipi poteſt.C.33.g.5.nu.3

ſtipulatio neceſſario exigit uerba.d.nu.3

ſtipulatio rectè ſit etiam ſi alter Græca,alter latina lingua loquatur.ibidem.

ſtipulatione in conficienda cur præcedere debeat interrogatio.d.nu.3.in fine.

ſtipulatio ius acquirit abſenti in tantum ut reuocatio fieri nequeat ſola voluntate promittentis. C.33.g.6.nu.1

Declarat tamen,ac diſtinguit Auctor.ibidem.

ſtipulatio quare actionem parit. Rep.nu.575.590. & 591

ſtipulatio actionem ipſo iure perimit.Rep.nu.534

ſtipulationē veteres ſubiectę pęnæ addere ſolebāt. Rep.n.586

Cætera huc pertinentia habere poteris in verbis Abſens, Gabella,Notarius,& Promittere.

¶Stipulatio aquiliana.vide in uerbo Aquiliana ſtipulatio.

¶Storea eſt ſtraguli genus quod aliquando teges nominatur. C.20.g.12.nu.1

¶Stramen, ſeu ſtramenta ueniunt in uenditione fundi. C. 26. g.13.ſub nu.6

ſtramen quid ſit,& quid ſtramenta ibidem.

¶Strata differt a uia, eſt enim ſtrata uia mattonata lapidibus uiuis,uel coctis.C.19.g 16.nu.1

ſtratæ appellatione non uenit uia in ſtatutis.C.19.g.16.nu.2

ſtrata eſt uox barbara.C.19 g.16.ſub nu.3

ſtrata publica, ſeu locus ad hoc ut dicatur an ſufficiat quod publicè per aliquem locum eatur.C.19 g.16.nu.5

ſtrata quæ tendit ad plateam retinet nomen ſtratæ quouſque intrauenit plateam ipſam, ſed poſtquam eſt illam ingreſſa definit eſſe ſtrata,& ſtratæ nomen amittit C.19.g.16 nu.6

ſtratam uel uiam iuxtà domum ſuam quilibet purgare tenetur.c.19.g.16.nu.7

¶Subhaſtationis ſolemnitas adhibenda in alienatione rerum minoris quomodo deſcribenda.C.10.g.2.nu.7. in fine.

¶Subſtantia rerum non mutatur per uerborum multiplicationem non neceſſariam.c.4.g 3.nu.3

ſubſtā eſt qd diuerſū,& differt a ſolemnitate c.4.g.29.ſub nu.1

ſubſtantia,forma,ſolemnitas,& materia differũt.c.4.g 29 n.2

ſubſtantia quid ſit generaliter, & quando quid dicatur de ſubſtantia.c 4.g.29.nu.3

¶Subſtantialia omnino ſunt exprimenda,& omiſſa uitiant.in procem.tract.ſub nu.5

Digitized by Google

¶Succeſſor ſingularis nõ tenetur ſtare colono niſi ſit appoſita clauſula, ſaluo iure coloni. C.15.G.2.nu.4

ſucceſſor ſingularis non tenetur ſtare colono. C.15.G.2.nu.9

ſucceſſor ſingularis, vel emptor offerens intereſſe, & pœnam conductori tollit eius hypothecam. C.15.g.2.nu.10

Quod tamen eſt controuerſum. C.15.g.2.nu.11

ſucceſſor ſingularis non tollit hypothecam conductoris per oblationẽ intereſſe, & pœnæ ſi ſit appoſitum iuramentũ in inſtrumento tunc enim cõductor poteſt inſiſtere rei locatæ. C.15.G.2.nu.12

ſucceſſor ſingularis conductorẽ expellere non refectis ipſi vtilibus vel neceſſarijs expenſis per eũ factis. C.15.g.2.nu.13

ſucceſſor ſingularis tenetur ſtare colono ſi ita conuentum & ab ipſo promiſſum. C.15.g.2.nu.14

ſucceſſor ſingularis an poſſit expellere colonum partiarium. C.15.g.2.nu.20

ſucceſſor ſingularis partiarium colonũ expellere nequit elapſo tempore à ſtatuto præſcripto ad dandam licentiã talibus colonis. C.15.g.2.nu.21

ſucceſſor ſingularis non poteſt cõductorem expellere, ſi locator pactus fuit de non alienandõ rem pendente locatione, & ideo obligauit ſpecialiter rem locatam. C.15.g.2.nu.22

ſucceſſor ſingularis numquid poſſit expellere conductorẽ cui locator fecit pactum de non alienando, & rẽ generaliter tantum obligauit ſpecialẽ autem rei locatæ hypothecam non appoſuit. C.15.g.2.nu.24

ſucceſſori ſingulari, vel emptori non tenetur ſtare colonus. C.15.g.2.nu.25

Limita tamen vt per Auctorem. ibidem.

ſucceſſor ſingularis non comprehenditur in cõceſſione immunitatis facta alicui ꝓ ſe, & hæredibus, & ſucceſſoribus, niſi ſit dictum pro quibuſcumque ſucceſſoribus. C.21.g.4.nu 4

ſucceſſor ſingularis nõ gaudet priuilegio fiſci. C.21.g.14.nu

ſucceſſor ſingularis an & quãdo gaudeat immunitate. d.nu.1

ſucceſſoris appellatione in dubio vniuerſalis non ſingularis comprehenditur. C.21.g.25.nu.1

ſucceſſor ſingularis gaudet immunitate ſi ſit concesſa pro hæredibus & ſucceſſoribus. d.nu.1

Quod intellige vt per Auctorem. d. C.21.d.g.25.nu.2

ſucceſſor ſingularis in diſpoſitione comprehenſus intelligitur ſi dictum ſit de ijs, qui ab eo cauſam habent, vel quibus dederit. C.21.g.25.nu.3

ſucceſſor nũquid dẽat cõfirmare priuilegium à prædeceſſore cõceſſũ, & ſi nõ cõfirmet nũquid annulletur. C.22.g.1.n.2

ſucceſſores vniuerſales tenentur ſeruare pacta perſonalia, ſed non ſingulares. C.29.g.3.nu.1.in fine.

ſucceſſor ſingularis non gaudet priuilegio pacti perſonalis niſi ſit facta ceſſio. C.25.g.1.nu.3

ſucceſſor ſingularis non fruitur perſonalibus actionibus, quæ fundum non ſequuntur. C.27.g.8.nu.7

¶Sui, dictio, in odioſis odio irrationabili fœminas non cõprehendit. Rep.nu.113

ſuorũ appellatione veniũt mariti, & affines. C.7.g.12.ſub n.5

¶Super & ſuprà dictiones ſunt ſinonimæ tam apud Latinos, quam apud Legiſtas. C.26.g.5.nu.1

Licet Valla contrarium ſenſerit, & male. ibidem.

ſuper ſignificat acceſſionem, & ipſam rei, quæ geritur ſubſtantiam. C.26 g.5.ſub nu.2

ſuper dictio aliquando importat rei obligationem, vt exẽplificatur per Auctorem. C.26 g 5.nu.3

¶Superflua dici non poſſunt verba illa, quæ ad tollendã dubitationem ſunt appoſita. C.4.g.3.nu.3.in fine.

ſuperflua licet videantur verba nihilominus tolerantur ad tollendam dubitationem. C.34.g.2.nu.2

ſuperflua ſunt reſecanda Rep.nu.447.& 622

¶Superfluitas verborum, ſeu inculcatio in contractibus, & in inſtrumentis non reprobatur. C.34.g.2.nu.3

¶Superficiarius non dicitur habere proprietatem, ſed vtile tãtum dominium. C.15.g.3.nu.3

¶Supplicans. & narrans tranſactionem iuratam, ac veniã contradicendi petẽs an incurrat pœnas l.ſi quis maior. Rep.nu.380.& pluribus ſeqq. vbi diſtinguitur, & declaratur.

¶Supra dictio opponitur dictioni infra, ſicut dictio intra dictioni extra. C.26.g.6.ſub nu.1

De hac etiam dictione vide in verbo, Super.

¶Sus. Suis nota, ſicut & bouis, & ouis antiquitus fuit excuſa pecunia, & cur. C.30.g.7.nu.16

T

¶TAberna eſt locus in quo reponuntur, & venduntur merces. C.19 g.7.nu.2

taberna vulgo vocatur id, quod latinè diuerſorium, ſeu hoſpitium nuncupatur. C.19.g.9.nu.1

¶Tabellio, vide in verbo, Notarius.

¶Tabulæ pictæ, quæ pro tectorio includuntur, & cruſtæ marmoreæ ueniunt in uenditione domus. C.26.g.13.nu.20

tabulæ catenis religatæ non ueniunt in venditione domus ſicut nec ſtatuæ baſibus ſtructilibus affixæ. C.26.g.13.nu.40

¶Tabulata in quibuidam locis eſt quædam terrarum menſura. C.20.g.19.nu.4

¶Tacita actio in verbo, Actio tacita.

¶Taciti, & expreſſi idem iudicium. C.1.g.5.ſub nu.34

tacitum dicitur quod colligitur per rationem intellectus. C.27.g.10.nu.3

taciti & expreſſi eadem eſt virtus. C.27.g.10.nu 5

¶Tactus ſcripturæ an in iuramento exigatur ad incurrendum periurium Rep.nu.523.537.538.& 540.

¶Tamquã dictio denotat fictionẽ, & improprietatẽ. Re.n.209

¶Tantum, & ita demũ dictiones idẽ important. C.14.g.4.nu

¶Tectorium quid ſit contra Gloſſam. C.26.G.13.ſub nu.20

¶Teges accipitur pro ſtraguli genere, quod ſtorea vocatur. C.20 g.12.nu.1

teges accipitur pro eo ædificio, quod rei ruſticæ cuſtodiendæ conuenit. ſub d.nu.1

teges appellatur tugurium, mapalia, & attegias. ibidem.

teges, ſeu capana, & tugurium non venit domus appellatione niſi in eo habitent etiam homines. C.20.g.12.nu.4

¶Tegulæ, ſeu cuppi, & laſtræ, ſeu lammæ etiam ſi ſint plũbeæ veniunt in uenditione. C.19.g.5.nu.3

ſi tamen fuerint ædificijs impoſitę ſecus autẽ ſi non fuerint impoſitæ licet fuerint allatæ. d.nu.3

tegulæ è domibus debitorũ auferri nõ poſſũt ꝓ debito publico, & vendi, nec tigna, nec alia ædibus iniuncta. C.19.g.5.n.5

tegulæ domibus iniunctæ legari nequeunt. ibidem.

¶Tela vel alia materia deſtinata ad tegendum tempore æſtatis hypernia, ſeu deambulationes ſubdiuales nõ uenit in vẽditione domus. C.19.g.5.nu.4

¶Telaria, & uitraria, quæ in feneſtris ponuntur, veniunt in vẽditione domus. C.26.g.13.nu.31

¶Telonia vulgo, dicuntur, quæ à Latinis vectigalia nuncupantur. C.30.g.11.ſub nu.1

telonia cur, & vnde ſic dicta. C.30.g.11.nu.2

¶Temeritas excuſat à dolo. Rep.nu.50

¶Tempus decem dierum ad appellandum currit de momẽto, ad momentum. C.1.g.5.nu.45

tempus longum accipitur pro decennio. C.15.g.2.n.6.in fine.

tempus. Permiſſum ad tempus videtur prohibitum poſt tempus. C.15.g.2 nu.21.in fine.

tempus ad legatũ præſtandum præſtitutũ an incipiat currere à die mortis, an verò à die aditæ hæreditatis. C.41.g.3.nu.2

tempus ſolutioni præfixum non debet prius currere, quam ipſe venditor agere poſſit. ſub d.nu.2

tẽpore ſolutioni præſtituto an & quando in principio vel in fine temporis ſit facienda ſolutio. C.41.g.3.nu.3

tempore præſtituto cauſa limitandæ obligationis ut quia promiſſor non vult teneri niſi vſque ad certum tẽpus numquid expectari debeat finis, an verò ſtatim agi poſſit. d.nu.4

tempore ad ſoluendum ſimpliciter dato ſi non ſit dictũ quid, uel quantum de quanto intelligendum ſit. C.41.g.3.nu.6

tempus menſis ſi datũ eſt incipit eo die, & finit eodem die menſis ſubſequentis licet inciperet de menſe Februarij. ſub d.numero 6.in fine.

tempus eſt pars ſummæ. Rep.nu.643

Et an hoc ſit verè. Rep.nu.648.

Vide alia in verbis, Promittens, & Terminus.

¶Tenuta bonorum eodem die dari poteſt, quo pariter ſit excuſſio. C.40.g 4.ſub nu.3

¶Terminus eſt duplex terminatus, & terminãs. C.26.g.6.n.3

termini cenſentur comprehenſi in venditione ſi venditor vendidit quicquid habet intra tales terminos. C.26.g.6.nu 4

terminus terminatus comprehẽditur in vẽditione per dictionem vſque. C.26.g 6.nu.5

termino à iudice ſtatuto pars nõ excluditur etiam ſi ſit lapſus niſi prius per partem fuerit accuſata contumacia, & interlocutum per iudicem. C.32 g.1.ſub nu.12

ſecus

I N D E X.

Secus autem in termino legis, quia non exigitur alia monitio, vel pronuncia iudicis, ſed per eius lapſum ipſo iure excluditur. d. nu. 12. in fine.
terminus ſolutioni præfixus in emptione quãdo, & a quo tempore currere incipiat. C. 41. G. 3. nu. 1. & ſequ.
terminus. Solutio faciẽda eſt ĩ tribus terminis iuxta cõueta de q̃bus terminis intelligat̃ an de tribus annis. C. 41. G. 3. nu. 5
¶ Terra vineata dicitur, quæ vineas continet, non quæ alias cõtinuit. C. 20. G. 5. nu. 1
terra vineas continens aliquando dicitur vinea. ibidem.
terra vineata aliq̃n ponitur pro ipſis vineis, aliq̃n dr̃ fundus vinearius, ſeu terra vinearia, & horti uinearij. d. nu. 1. in fine.
terra vineata, & vitata ſecundum vulgares differunt. C. 20. G. G. 5. nu. 5
terra ſi dicatur vineata, quæ tamen non eſt in totum talis non propterea dicitur falſa demonſtratio. C. 20. G. 6 nu. 10
terrarum menſuræ diuerſæ, ac diuerſis nominibus nuncupatæ, quas uide per Auctorem. C. 20. G. 19 nu. 4
terra paſcuiua, ſeu paſcua quænam dicatur. C. 20. G. 33. nu. 1
terræ diuerſæ qualitatis, & generis ſi vendantur ad menſuram tam bonæ, quam malæ ſunt menſurandæ. C. 20. G. 37. nu. 2
¶ Territoriũ, diſtrictus, comitatus, & diœceſis. C. 20. G. 23. n. 1
territorium numquid ſtrictius porrigatur quam diſtrictus. C. 20. g. 23. nu. 4
territorium numquid ſe extendat ad mare ſubiectum. C. 20. G. 23. nu. 5
territorium tribus modis appellatur circum ſcriptiuè, ſeu terminaliter, ſubiectiuè, ſeu materialiter, conceſſiuè, ſeu rationaliter. C. 20. g. 23. nu. 8
territorium quid ſit. C. 20. g. 23. nu. 9
territorij, vel diſtrictus appellatione ꝓprietates terrũ, & bonorũ nõ cõprehẽdunt, ſed tm̃ iuriſdictiones. C. 20. g. 23. nu. 11
Alia habebis in verbis, Flumina, Iudex, Poſſeſſio, & Via.
¶ Teſtamẽtis ĩ cõficiẽdis maiꝰ eſt fraudis periculũ. c. 1. g. 5. n. 6
teſtamentum in ſcriptis exigit in fine teſtium appoſitionem cum ipſorum ſubſcriptione. C. 2. g. 1. nu. 1. in fine.
teſtamenta ſcribi nõ debent a notarijs ſi non nouerit perſonas teſtantium. C. 2. g. 2. nu. 9. in fine.
teſtamenta ſeptem exigunt teſtes. C. 2. G. 2. ſub nu. 12
Fallit ſi ruri, vel tp̃e peſtis fiat quia quinque ſufficiunt. d. nu. 12
Fallit ſi fiat ad pias cauſas duo enim ſufficiunt, & parochialis. ſub d. nu. 12
Fallit in terris eccleſiæ, & quæ ſunt etiam Principi ſæculari ſubiectæ ab eccleſia tamen conceſſæ. ibidem.
Fallit in teſtamento inter liberos, quia duo vel tres etiam fœminæ ſufficiunt. ibidem.
Fallit in reuocatione teſtamenti quando teſtator vult inteſtatus decedere. ibidem.
teſtamentum militis duobus teſtibus vel vno etiam tantum adhibito valebit. ibidem.
teſtamentum corã Imperatore celebratum nullo etiam teſte adhibito valet ſecundum aliquos. ibidem.
teſtamentum cæci octo teſtium præſentia firmari debet. ibid.
teſtamentũ non poteſt cõfici a notario ſi nõ intelligit idioma teſtantis etiam ſi adhibeatur interpretes. C. 33. g. 5. ſub n. 3
teſtm̃. In teſtamento fieri poteſt contractus. C. 35. g. 1. ſub n. 1
Vide etiam in verbis Mulier, Seruus, & Teſtes.
¶ Teſtimoniũ mulieris varium, & mutabile. C. 2. g. 2. ſub n. 16
¶ Teſtes debent in inſtrumento deſcribi ſaltem duo ſecundum communem opinionem. in procem. tract. nu. 11
teſtes ueniũt appellatione inſtrumẽti ſub lata ſignificatione, licet aliqui teneant q̃d immò ſub propria. in rubr. tract. nu. 2
teſtes ueniunt appellatione inſtrumentorum quando in vtroque eadem eſt ratio. d. nu. 2
teſtes publicatis atteſtationibus non poſſunt examinari propter timorem ſubornationis. d. nu. 2
teſtis aliud eſt, & aliud inſtrumentum ſecundum communem loquendi vſum. ibidem.
teſtes de propria ſignificatione non ueniunt appellatione inſtrumentorum ſecundum magis communem opinionem, & ita eſt tenendum. ibidem.
teſtis dictum iurati, & examinati in eccleſia valet. C. 2. G. 2. ſub nu. 6
teſtes deſcribi poſſunt in inſtrumento tribus modis in caſu nominatiuo, in genitiuo, & in ablatiuo. C. 2. g. 2. nu. 1
teſtium nominibus in apponendis ſeruãda eſt conſuetudo & ſtilus loci contractus. ſub d. nu. 1
teſtium dignitates exprimere bene eſt. C. 2. g. 2. ſub nu. 2
teſtiũ cognomina nõ ſunt neceſſariò deſcribẽda q̃n nomen eſt ita ſingulare, q̃d niſi ĩ illo loco reperiatur. C. 2. g. 2. ſub n. 2
teſtes an in principio an in fine ſint deſcribendi. C. 2. g. 2. ſub nu. 3. vbi remiſſiuè.
teſtes non ſolum debent eſſe præſentes, ſed & intelligere debent. C. 2. g. 2. nu. 4
teſtes in quolibet inſtrumento non ſunt neceſſariò rogãdi, ſed ſatis eſt quod à notario deſcribantur. C. 2. g. 2. nu. 6
teſtes in aliquibus caſibus ſunt neceſſariò rogandi. ibidem.
teſtes ſimpliciter deſcripti an præſumãtur rogati, & a quo debeant rogari, & quibus caſibus etiã in vltima voluntate rogari non debeant remiſſiuè. C. 2. g. 2. ſub nu. 6
teſtes non debent eſſe rogati in matrimonio ſecundum veriorem ſententiam. d. nu. 6
teſtes inſtrumentarij an & quando debeant eſſe cogniti & noti ipſi notario. C. 2. g. 2. nu. 7
teſtes inſtrumentarij non debent cognoſcere contrahentes ad hoc vt valeat inſtrumentum. d nu. 7
Diſtinguendum tamen eſt. ibidem.
teſtes inuentarij debent cognoſcere contrahẽtes. C. 2. g. 2. n. 8
teſtes an exigantur in actis iudiciarij. C. 2. g. 2. ſub nu. 10
teſtes nõ exiguntur quando fit inſtrumentum in publico parlamento coram populo, & corã Papa, uel Imperatore. d. n. 10
Ad cautelam tamen in ijs etiam caſibus ſunt deſcribendi. ſub eodem nu. 10
teſtes inſtrumentarij regulariter nõ tenentur ſe ſubſcribere ſecundum veriorem opinionem. C. 2. g. 2. nu. 11
Fallit tamen in aliquibus caſibus. ibidem.
teſtes duo regulariter in inſtrumentis ſufficiunt. C. 2. g. 2. n. 12
teſtes oẽs poſſunt eſſe q̃ prohibiti nõ reperiũtur. C. 2. g. 2. n. 13
teſtes inhabiles, & viles, & alias ſuſpecti ſi a partibus rogẽtur non poterunt vlterius reprobari. d. nu. 13
teſtes inſtr̃arij ad cautelã deberẽt adhiberi, q̃ eſſent fratres, & propinq̃, vt poſſit poſtea probari de veritate cõtractus. ibi.
teſtes inſtrumentarij poſſunt eſſe pater, frater, & alij conſanguinei. ibidem.
teſtes inhabiles fiunt habiles etiam in teſtamento ſi ſint rogati a teſtatore. ibidem.
teſtes inhabiles propter inhabilitatem cauſatã odio teſtis non dependentem a partium poteſtate nõ poſſunt per ipſas partes habilitari. ibidem.
teſtes inhabiles non habilitantur q̃n inhabilitas ignorabatur ab altera partium, uel a teſtatore licet adſit rogatio. ibid.
teſtis approbatus a cõtrahẽtibꝰ licet nõ poſſit improbari quo ad perſonam poteſt tñ improbari quo ad eius dictum. ibid.
teſtis inhabilis approbari, & habilitari intelligitur quo ad partes rogantes, ſed nõ quo ad tertiũ non rogantem, nec etiam quo ad notarium. ibidem in fine.
teſtes inhabiles in ijs, in quibus a lege prohibentur eſſe teſtes expreſsè in teſtamentis, non poſſunt fieri habiles per rogationem teſtatoris C. 2. g. 2 nu. 24.
teſtes inhabiles fieri habiles per rogationem quomodo intelligatur. ibidem.
teſtes in inſtrumentis & teſtamentis regulariter, & ad cautelã ſunt euitandi, qui ſint ſuſpecti, habeant intereſſe in contractu, uel ſint familiares, ſe cõiuncti habentium, ſed tales eſſe debẽt, qui in caſu emergentis ſuſpicionis pro veritate inſtrumentum coadiuuẽt. ibidem. in fine.
teſtes duo contrariantes inſtrumento directè, uel indirectè reprobant inſtrumentum, & ratio. C. 2. g. 2. nu. 25
teſtes duo contrariantes inſtrumento reprobant inſtrumentum, quando pro inſtrumento non adeſt præſumptio iuris, & de iure, ſecus quando adeſt. C. 2. g. 2. nu. 26
teſtes contrariantes non reprobant inſtr̃m q̃ñ habens inſtrumentum pro ſe eſt reus. d. nu. 26. verſ. ſecundò declaratur.
teſtes contrariantes reprobant inſtrumentũ ſi aſſignant rationem dicti ſui etiam non interrogati, ſecus contrà. d. nu. 26. verſ. tertiò declaratur.
teſtes contrariantes non reprobant inſtrumentum quando aliqua probatio coadiuuat inſtrumẽtum, ut exemplificat Auctor. ibidem. verſ. quartò declaratur.
Limita tamen vt per eundem. ibidem.
teſtes duo ſi deponant pro inſtrumento, & duo contra, præualet inſtrumentum. ibidem.
teſtes contrariantes inſtrumento ad hoc vt valeãt illud reprobare debent eſſe idonei, & omni exceptione maiores ibid.

verſic. quinto declaratur. & numero ſeq.
teſtis oi exceptione maior dicitur, cui nulla exceptio obſtat, & nulla macula impingi poteſt. C. 20. G. 2. nu. 27
teſtes contrariantes inſtrumēto illud non reprobant, quando non deponunt ſe fuiſſe præſentes eodem loco, & tempore. d. nu. 27. verſ. ſextò declaratur.
teſtibus contradicentibus inſtrumēto notarius per hoc de falſo inquiri, torqueri, vel puniri non debet. C. 2. G. 2. nu. 28
teſtes inſtrumentarij contradicentes inſtrumento illud reprobant, & reddunt inſolemne licet tantum dicant rē non eſſe ita geſtam, prout cantat inſtrumentum, quamuis aliter non recordentur. C. 2. G. 2. nu. 29
Amplia ſiue ſint numerarij, ſiue neceſſarij, ſiue ſupernumerarij, & non neceſſarij d. nu. 29
teſtes duo deſcripti in inſtrumento ipſi contradicētes illud impugnant etiam ſi mille eſſent in dicto inſtrumento deſcripti. d. nu. 29. in fine.
teſtes in inſtrumento deſcripti ſi negent ſe interfuiſſe, licet adſint poſtea alij teſtes in numero ſufficienti tamen infringūt inſtrumentum. C. 2. g. 2. nu. 30
Vide tamen Auctorem declarantem. ibidem.
teſtes inſtrumentarij deponentes ſe interfuiſſe ad hoc vt inualident inſtrumentum quid articulandum ſit, & quomodo. C. 2. g. 2. nu. 31. in fine.
teſtes inſtrumentarij debent eſſe omni exceptione maiores ad hoc vt inualidare poſſint inſtrumentum cui contradicunt, quod declaratur. C. 2. g. 2. nu. 32
teſtis vnus inſtrumentarius contradicens puta aſſerens ſe non interfuiſſe ſufficit ad impugnandum inſtrm. C. 2. G. 2. nu. 33
Quod quomodo procedat declaratur. ibidem.
teſtes inſtrumentarij tunc demum impugnant inſtrm ſi clarè deponant directè, vel indirectè, ſecus ſi dicant ſe non recordari interfuiſſe, vel de geſtis in inſtrumento. C. 2. g. 2. nu. 34
Quod comprobatur aliquibus exemplis. ibidem.
teſtes inſtrumentarij contradicentes inſtrumento ipſum non impugnabunt, ſi alij extrà inſtrumentum totum cōtrarium aſſerant, quod tamen eſt declarādum vt per Auctorem. ibidem. verſ ſecundo declara.
teſtes contra inſtrumentum ſi deponunt negatiuam, & pro in inſtrumento deponunt affirmatiuam præferentur deponentes affirmatiuam ibidem. d. verſic. ſecundo declara.
teſti deponenti negatiuam ſimpliciter contra inſtrumentum non eſt credendum ibidem.
teſtes inſtrumentarij ſi contradicant inſtrumento in eo, quod minus ſcriptum, quam dictum non inualidant inſtrumentum. ibidem. verſ. tertiò declara.
teſtes inſtrumentarij ad hoc vt infringant teſtamentum per ſuam contradictionem debent probari tales. ibidem. in fin. verſ. quartò declara.
teſtes omiſſi nō poſſunt p notariū ēt ſi recordetur, ſine auctoritate iudicis in inſtrumento apponi. C. 2 g. 2. nu. 36. in fine.
teſtes in vno inſtrumento appoſiti cenſentur repetiti in ſequētibus ſecundum declarationem tamen ab Auctore propoſitam. C. 2. g. 2. nu. 37
teſtium nomina neceſſario ſint in inſtrumento exprimenda. C. 2. g. 2. nu. 38. in fine.
teſtes deponētes de tractatu nō ꝓbāt cōtractū. C. 30. G. 3. n. 5
teſti de facto ſuo deponenti magis creditur, quam alteri ſi tamen non prætendat aliquod intereſſe. C. 31. G. 2. ſub nu. 5
teſtis inhabilis fides ſuppletur per alium teſtem habilem. C. 31. G. 2. ſub d. nu. 5 in fin.
teſtis quare expreſsè iurare teneatur. Rep. nu. 402
Alia alibi habere poteris & præcipuè in uerbis, Dilatio, Inſtrumentum, Notarius, Procurator, Sententia, Statutū, Teſtamentum, & Tranſactio.
¶ Theſaurus, cuius memoria non haberetur, uenit in uenditione domus. C. 26. G. 13. nu 46
theſauri dignitatū ſunt recōditi in Principe Rom. Rep. n. 836
¶ Tigna, vel alia ædibus debitorum iniuncta non poſſunt pro debito publico auferri, & vendi. C. 29. g. 5. nu. 5
tigna domibus iniuncta legari nequeunt, licet aliqoibus in locis aliter ſeruetur. ibidem.
¶ Tigni iniuncti ſeruitus, & ſeruitus oneris ferendi qoid importet. C. 24. g. 2. nu. 1
tigni iniuncti ſeruitus differt a ſeruitute oneris ferendi. C. 24. G. 2. nu. 2
tigni iniuncti ſeruitus cēſeē impoſi, ſi duæ ædes ſint vnica cōtignatiōe cōſtructę, et dñs alterā leget, vel vēdat. c. 24. g. 2. n. 3
¶ Titubatio, error, neſcientia, & ignorantia quomodo inter ſe differant. C. 11. g. 4. nu. 1
¶ Titulus ratione incertitudinis vitiatur. C. 26. g. 8. ſub nu. 5
titulus quot modis accipiatur in iure. C. 27. g. 2. nu. 1
titulus numquid ſit addendus in principio ceſſionis ad hoc vt ſit valida. C. 27. g. 2. nu. 2
¶ Tollere vſque ad cœlum ædes proprias vnicuique licet, ſed cum limitatione, vt per Auctorem. C. 25. g. 1. nu. 1
¶ Torcularia etiam ſi ædificio cohæreant non veniunt in venditione domus C. 26. g. 13. nu. 12
¶ Tomalia in aliquibus locis quædam eſt terræ, ſeu terrarum menſura. C. 20. g. 19. nu. 4
¶ Tornatura quibuſdam in regionibus eſt quædam terrarum menſura. C. 20. g. 19. nu. 4
¶ Totum. Argumentum de toto ad partē optimè procedit exiſtente maximè eadem ratione. C. 21. g. 19. nu. 1. in fine.
totum, & vniuerſum an differant. C. 28. g. 1. ſub nu. 2
totum numquid aliquando veniat ſub appellatione, reſidui. C. 34. g. 11. nu. 1
¶ Trabachi, & aliæ monitiones ad defenſam veniunt in conceſſione caſtri. C. 26. g. 13. ſub nu. 3
¶ Tractatus dies eſt attendendus, quando de tractatu eſſet faciendum inſtrumentum. C. 1. g. 5. nu. 12
tractatus. De tractatu deponentes non probant contractum. C. 30. g. 3. nu. 5
tractatus dies non eſt ſcribendus, ſed dies concluſionis contractus C. 30. g. 3. nu. 6
¶ Tradere verbum quando adeſt an ſit ſuperfluum verbum dare, vel e contrà. C. 16. g. 1. nu. 4. in fine.
tradere verbum quō accipiatur, & an propriè, an impropriè, & qđ importet propriè, & quod impropriè. C. 16. g. 3. nu. 1
tradere ex vocis proprietate nō importat dñij tranſlationē, ſed corporalis rei poſſeſſionis præſtationem. d. nu. 1. in fine.
tradidit verbum in venditione operatur etiā ſine clauſula conſtituti, cū per illud cēſeatur data licētia emptori accipiendi propria auctoritate poſſeſſionē rei venditæ. C. 16. g. 3. nu. 2
tradidit verbum in venditione appoſitum operatur quod emptor propria auctoritate rei venditæ poſſeſſionem ingrediens nullam incurrit pœnam. d. nu. 2. in fine.
Tradens ſi ſit dominus transfert dominium, ſi nō ſit dominus non transfert niſi vſucapiendi cōditionem, & de euictione tenetur. C. 16. g. 3. ſub nu. 1
¶ Traditio non eſt de ſubſtantialibus uenditionis ſed de natura, & de executione. in rub. tract. ſub nu. 4
traditio inſtrumentorum crediti operatur ceſſionem tacitè. C. 27. g. 4. nu. 4
traditio in dubio facta pręſumitur ut dominium transferatur. C. 30. g. 6. nu. 11
traditionem conditionaliter factam dicens probarę debet. C. 30. g. 6. nu. 12
traditio vera, & poſſeſſionis tranſlatio nūquid reſultet, ex conſtituto. C. 30. g. 6. nu. 13
traditio etiam ficta per precarium ſufficit ad perfectionē contractus conditionalis. C. 30. g. 6. nu. 14
Sed dubiū redditur ex multis per Auctorē relatis. ſub d. nu. 14
traditionis locus attenditur non autem locus contractus quo ad ſolutionem gabellæ. C. 30 g. 12. nu. 7. in fine.
traditio. A traditione numquid ſit liberatus venditor per conſtitutum. C. 41. g. 3. ſub nu. 2
traditione non facta venditor non poteſt rei venditæ precium petere. ſub d. nu. 2
traditione opus eſt ut dominium transferatur. Rep. nu. 626
¶ Tranſactio ſicut prætextu falſi inſtrumenti, ita & prætextu falſorum teſtium poteſt reſcindi. in rubr. tract. ſub nu. 2
tranſactio ad incognita extenditur quando id fuit dictum. C. 21. g. 13. nu. 3
tranſactio cedentis an & quādo noceat ceſſionario latè diſtinguitur. C. 29. g. 4. nu. 10
tranſactio ſi nō ualet in vim tranſactionis an valeat in vim pacti. Rep. nu. 746. 747. 753. 754. 758. 759. 768. & 769
tranſactio de rē liquida, vel facta poſt rem iudicatam inualida. Rep. nu. 746
tranſactio generaliter accepta quodcumque pactum comprehendit. Rep. nu. 759
tranſactio eſt inducta cauſa dirimendarū litium. Rep. nu. 262
¶ Trāſtulit uerbū idē importat qđ mādauit. C. 27. g. 4. ſub n. 2

¶ Trebel-

Digitized by Google

I N D E X.

¶Trebellianicæ detractio cenſetur prohibita quando teſtator diſpoſuit totam, atque integram eius hæreditatem eſſe reſtituendam. C.26.g.7.nu.1.in fine.

¶Tribunal ad iudiciarium actum numquid poſſit & quando per iudicem eligi. C.10.G.9.nu.1

¶Tributū, & cēſus ſubitur vel in ipſa re, vel ex re, vel propter rem. C.21.G.7.nu.10

tributorum exactio ad munus patrimoniale pertinet. C.21. G.7.nu.8

¶Triennio ſoluere obligatus certā ſummam ſingulo anno ratam ſoluere debet. C.41.G.7.ſub nu.5

¶Triplicario quid ſit. C.:9.G.7.ſub nu.1

¶Tueri verbū an idem ſit cū verbo defendere. C.19.g.7. nu.6

¶Tugurium, teges, mapalia, & attegies videntur ſinonimæ dictiones. C.20.G.12.nu.1.in fine.

tugurium nō venit appellatione domus niſi in eo & homines habitent. C.20 G.12.nu.4

¶Turbatio, qō, & controuerſia idē important. C.35.G.7.nu.3

¶Tutela quid ſit. C.9.G.1.nu.3

tutela defertur agnatis nō aūt cognatis ſi per ſtatutum agnati præferuntur cognatis quo ad ſucceſſionem C.9.G.5.nu.2

tutelæ inſtrumentum ſi ſit nullum annullatur etiam inſtrumētum minoris virtute ipſius tutelę inualidæ celebratum. C. 9.G.6.nu.1

¶Tutor. Tutoris datio, quæ ſit ſine inquiſitione etiā die feriato in honorem Dei celebrari poterit. C.1.G.5.nu.38

tutor poteſt conficere inuentarium etiam die feriato. ibidem.

tutori decerni poteſt adminiſtratio per decretum iudicis etiā die feriata. ibidem.

tutoria datio in eccleſia fieri poteſt. C.1.G.1.ſub nu.6

tutor an poſſit emere ſemet auctore a pupillo, eſt quæſtio, quę pleno ſtilo hic diſcutitur, & cōcluditur pro affirmatiua. C. 5.G.1.nu.7

tutoris auctoritas in actu interponi debet non ante, vel poſt, quod tamen limitatur. C.8.G.3.nu.2

tutor eſſe non poteſt qui eſt minor vigintiquinque annis, & ratio. C 8.G.4.nu.1

tutores eſſe nō poſſunt, q̧ militiæ ſunt adſcripti. C.8.G.4. nu.2

tutor eſſe non poteſt qui cæcus eſt. C.8.g 4.nu.3

tutor certæ rei, vel cauſæ dari non poteſt C.8.G.5. ſub nu.3

tutor legitimus eſt qui vocatur ad ſucceſſionem, & quare. C. 9.G.5.nu.1

tutor principaliter perſonæ, ſecundario rebus datur. C.8. G.5. nu.3.in fine.

tutores dantur a iudice communis in ciuitate Ferrariæ. C. 8. G.7.nu.3

tutores vnde dicti. C.9.G.1.nu.4

tutor quinque facere debet, ſed ad plura adſtringitur mulier tutrix. C.9.G.5.nu.4

tutor poteſt expendere pro alimentis neceſſarijs, immò eſt illi imputandum ſi talia alimenta non ſubminiſtret. C.10. G. 2.nu.4.in fine.

tutor qui auctoritatē pupillo præſtat debet feciſſe inuentariū, & facere conſtare de tutela, & cura. C.10.G.2.ſub nu.10

tutorum duorum auctoritas ſi interueniat quorum vnus eſt falſus, alter legitimus valet nihilominus contractus. d.nu.10

tutor cogi non poteſt ad interponendam auctoritatem in contractu minoris niſi certum ſit, quod ea nō interpoſita pupillus non damnificaretur. d.nu.10.in fine.

tutor qui etiam eſt propinquus pupilli non poteſt fungi & tutoris, & propinqui auctoritate ſi duorū neceſſaria eſt auctoritas. C.10.G.12.nu.2

tutoris, vel alterius etiam adminiſtratoris confeſſio an præiudicet. C.31.G.2.nu.16

tutoribus pluribus competit beneficium Epiſtolę Diui Adriani ſicuti & curatoribus, & ſimilibus. C.40.G.2.nu.5

tutoris fideiuſſor non habet beneficium Adriani. C.40. G.2. ſub nu.13

Vide etiam in verbis, Auctoritas, Cōtractus, Minor, Pupillus, & Venditio.

¶Tutrix tutorio nomine contrahens non tenere ſeruare ſolēnitates a ſtatuto in mulierum contractibus requiſitas. C.7. G.19 nu.12

tutrix eſſe regulariter non poteſt mulier, & ratio. C.9.G.3.n.1

tutrix renuntians omni iuris, legum, & ſtatutorum auxilio, & beneficio videtur etiā Velleiano, & beneficio ne poſſit carcerari renuntiare. C.40.G.6.ſub nu.3

V

¶VAcca vendita an debeatur vitulus. C.26.G.13. nu.53.

¶Vallis quid ſit, & vnde dicta, & quotupliciter accipiatur. C.20.G.36.nu.1

vallis aliquando eſt publica, aliquando eſt priuata. C. 20.G. 36.nu.2

vallis publica ſi eſt aliqua impēſa munienda de cōmuni id fieri debet, & omnes debent concurrere. C.20.G.36.nu.3

vallis ſi ſit publica etiam terra mobilis, cum herbis, & cannellis, quam Coram vocamus, erit publica. C.20 G.36.nu.4

vallis priuatæ aqua ſi inundet prædium alienum non tollit dominium prædij ipſi domino ſecus ſi ſit vallis publica. C.20. G.36.nu.5

valles ſi per partes declaratum fuerit eſſe illas, vbi ſit riuulus aquarum, cannæ, & carezæ fortes, & dēlę, & vidigarij, licet aliqua tantum, & non omnia concurrant, nihilominus valles dicentur. C.20.G.36.nu.6

vallis, uel palus ſi propter aquam menſurari non poteſt mēſurabitur per aerem. C.20.G.37.nu.3

¶Valor. vide in verbis Aureus, Moneta, & Scuti.

¶Vaſa, ſeu crateres lapidei ad recipiendum aquā apti veniunt in venditione domus. C.19.g.11.nu.1

vaſa vinaria etiam ſi ædificio cohæreant non veniunt in venditione domus. C.26.g.13.nu.12

¶Vaſallus feudum alienans ſine licentia domini cum clauſula, ſaluo honore, vel iure domini caducitatem non euitat. C.14.G.2.nu.2.in fine.

vaſallus alienans ſaluo iure, & ſaluis, & retentis voluntate, & conſenſu domini, vel ſi domino placuerit an cadat a feudo. C.14.g.4.nu.3.& 4

vaſallus alienans ſub cōditione ſi conſenſus dñi acceſſerit, & agnatorum excuſatur a caducitatis pœna. C.14.g.5.nu.1

& idem ſi ſaluo iure domini, & ſub conditione ſi dominus cōſenſerit, & inueſtitura emptori fecerit, & cum pacto quod emptor teneret, & poſſideret rem nomine venditoris donec ſibi facta fuerit inueſtitura. C.14.g.5.nu.2

vaſallus alienans ſub conditione, ſi dominus nō reuocauerit; alias ſit inempta, excuſatur. C.14.g.5.nu.3

vaſallus alienans ſub conditione, ſi, & quantū de iure poſſum; & aliter non, ſecuta etiam traditione non cadit a feudo. C. 14.g.5.nu.4

vaſallus cum reſeruatione alias valida alienans, ſed tñ fraudulenter, ut in exemplis hic propoſitis, cadit a iure ſuo. C.14. g.5.nu.5

vaſallus ſi alienauerit rem ſaluo iure domini, & agnatorū; & nō aliter, nec alio modo, numquid cadat in cōmiſſum ſunt opiniones quas videas per Auctorem. C.14 g.6.nu.2.& 7

vaſallus alienās ſaluo Principis beneplacito, & nō aliter nec alio modo non cadit a iure ſuo. C.14.G.6.nu.4

vaſallus numquid intelligatur rem tradidiſſe per clauſulā precarij, uel conſtituti ad effectum, ut ſit locus caducitati. C. 14.G.6.nu.9

vide etiam in uerbo, Feudatarius.

¶Ve, dictio, quot modis accipiatur. C.21.g.4.nu.4

¶Vectigal quid ſit. C.30.g.11.ſub nu.1

vectigalia vulgò dicuntur telonia. d nu.1.in fine.

vectigalia diuerſimodè nuncupari ſolent. C.30.g.11.nu.3

vectigalia ſoluuntur non ſolum pro his, quæ uehuntur, ſed etiam de his, quæ uenduntur in ciuitate. C.30.g.11.nu.4.

¶Vel circa, dictio, menſuræ adiecta plurimum operatur. C.20 g.20.ſub nu.2

vel circa dictio menſuræ adiecta in uenditione facit totū uenire. C.20.g.21.nu.2

¶Velleianum Senatuſconſultum mulieri, quæ ſe obligauit in inſtrumento tribus teſtibus ſubſcripto, licet alij dicant duobus, non prodeſt. C.2.g.2.ſub nu.22.C.32.g.2.nu.7

velleiani beneficio renuntiatum cenſetur per generalem renūtiationem omnis iuris &c. C.40.g.6.ſub nu.3

¶Velum, ſeu alia materia deſtinata ad tegendum tēpore æſtatis hypernia, ſeu deambulationes ſubdiuales nō venit in uēditione domus. C.19 g.5.nu.4

vela cilicia non veniunt in venditione domus, & quænam ſit vela cilicia. C.26.g.13.nu.37

¶Venalea res veniunt in generale bonorum obligatione. C. 22.g.2.ſub nu.4

¶Vendere. Vendens per procuratorē non dicitur propriè vendere. C.5.g.1.nu.1.in fine.

Ven-

Digitized by Google

vendens rem liberã, & iure proprio, cum plena dominij tranſlatione illam vendere cenſetur. C. 23. G. 1. nu. 1.
& tenetur eam dare liberam à ſeruitutibus, & a creditoribus, quod procedit in contractibus onerosis. ibidem.
Vendere verbum de propria, & uera, non de ficta, & ſimulata venditione intelligitur. C. 16. G. 2. nu. 1
vendere vnuſquiſque poteſt, & vnicuique vendi poteſt. C. 16. G. 3. nu. 3
vendens omnes poſſeſſiones ſuas an præſumatur uoluiſſe etiã pecuniam, & res mobiles alienare. C. 20. G. 1. nu. 8
vendens vuas, vel roſas viridarij fructificantis bis in anno primas vendere cenſetur. C. 20. G. 15. nu. 3
vendens rem aliquam tenetur eam tradere liberam ab omni ſeruitute. C. 23. G. 1. nu. 3
Niſi facta ſit reſeruatio, quod licet. d. nu. 3
vendens rem, quæ ſibi debebat decimam cenſetur vendere liberam niſi expreſsè ipſam reſeruet. C. 23. G. 3. nu. 5
vendens fundum non tenetur dare viam ad fundũ ipſum etiã per aliam ſuã terram per quam habetur acceſſus ad viam. C. 25. G. 1. nu. 6
Niſi ſit appoſita clauſula, cum introitibus, & exitibus ſuis ſub d. nu. 6
vendens quidquid poſſidet intra tales confines ſi ſciebat partẽ aliquam non poſſidere, & ignorantem emptorẽ non admonuit eidem tenetur propter dolum. C. 26. G. 6. nu. 6
vendens, vel cõcedens quidquid iuris habet in tali re nihil cõceſſiſſe videtur. C. 26. G. 8. nu. 5
vendens ius quod habet in domo non cenſetur vendidiſſe domum, nec tenetur de euictione. C. 26. G. 8. nu. 6
declara tamen ut per Auctorem. ibidem.
vendere rem cum omni iure, & actione quid importet. C. 26. G. 9. nu. 2
vendere rem cum pertinentijs an idem ſit ac ſi dictum ſit cum ſpectantibus, & pertinentibus. C. 26. G. 13. nu. 2
vendens alieno nomine an & quãdo poſſit fidem de pretio habere. C. 38. G. 1. nu. 10
vendere coactus rem ſuam non tenetur fidem de pretio habere. C. 38. G. 1. nu. 24
vide etiam in uerbis Procurator, & Res aliena.
¶ Vendita Res, vel in contractum deducta comprehenditur in generali obligatione. C. 12. G. 2. ſub nu. 4
venditæ rei qualitas apponi debet in inſtrumento ne incertitudo officiat contractui. C. 19. G. 4. nu. 1
vendita re venditor non poteſt lapides auferre ex quibus maceria erat confecta. C. 19. G. 4. nu. 3
vendita res venit eo modo, & iure quo prius per venditorem detinebatur. C. 19. G. 10. nu. 7
venditæ res determinari debent, quãdo ſunt immobiles, per latera, ſeu cõfinia, & qualitates, & quãtitates. C. 19. g. 14. n. 1
venditæ rei qualitates ſunt in inſtrumẽto deſcribendæ, vt quia fundus eſt aratorius, pratiuus, vel vineatus. C. 20. g. 4. nu. 1
venditæ rei qualitas ſi diſcordet a nomine quid agendum remiſſiuè. C. 20. g. 25. nu. 3
vendita re a ſepibus vſque ad ſepes veniunt etiam ſepes in venditione. C. 20. g. 26. ſub nu. 6
Secus autem ſi dictum ſit a via publica vſque ad uiam publicam. d. nu. 6. in fine.
venditæ rei qualitates clarè ſunt per venditorem exprimendæ, & ratio. C. 20. G. 38. nu. 1
vendita re locata an penſiones debeãtur emptori, an verò venditori. C. 26. g. 13. nu. 8. & ſequ.
venditæ rei debet eſſe cõgnitum, & proportionatum pretium, & ratio. C. 30. g. 9. nu. 21
vendita res vindicari poteſt per dominum ſi procurator vendidit minori pretio quã in mãdato limitatum fuiſſet niſi præſtetur ſibi id, quod expreſſo pretio deeſt. C. 30. g. 9. nu. 27
venditæ rei dominiũ ad hoc, ut trãsferatur neceſſe eſt vel pretium eſſe ſolutum, vel alio modo vẽditori ſatiſfactũ ex promiſſore, vel pignore, vel habita fide de pretio, etiã ſi modica ſumma remanſeret ſoluenda. C. 38. g. 1. nu. 1
venditæ rei dominium pro parte nõ tranſit licet ſoluta ſit pars pretij. C. 38. g. 1. nu. 3
Licet quo ad fructus aliud ſit. ibidem.
venditæ rei dominium non transfertur in caſibus in quibus fides de pretio haberi non poteſt etiã ſi ſit habita pro modica ſumma. C. 38. g. 5. nu. 16
¶ Venditio aut in ſcriptis, aut ſine ſcriptis ſit. in procem. tract. nu. 17. in fine.
venditionis cõtractus tria ſubſtãtialia requirit, ſine quibus copulatiuè vẽditio conſiſtere nõ poteſt conſenſus contrahentium, res certa, & pretium certum. in procem. tract. nu. 18
& vno deficiente venditio non probatur. ibidem.
venditio. In venditione adſunt etiam naturalia contractus, & accidentalia, quæ differunt a ſubſtantialibus. d. nu. 18
venditio in ſcriptis, præter tria ſubſtantialia conſenſum, rẽ, & pretium, requirit etiam quartum nempe ſcripturam cõpletam, & partibus lectam, & approbatam ſub eodem nu. 18
venditio conſenſu peragitur. ibidem.
venditio intelligenda ſecundum id quod actum, non ſecundũ id quod dictum eſt. ibidem.
venditio nulla eſt ſine pretio. ibidem.
venditio non procedit ſine re. ibidem.
venditio fructuum futurorum, vel partus cenſetur conditionalis ſi naſcãtur, & ideo nullam habet perfectionem niſi poſt eorum natiuitatem, & tunc venditio retrotrahitur ad tempus contractus. ibidem.
venditio valet etiam nulla re exiſtente puta in iactu retis. ibidem.
venditio non valet niſi ſit earum rerum tãtum, quæ haberi, & poſſideri poſſunt, & quarum ius naturale, vel gentium, vel mores ciuitatis commerciũ non excluſerũt. ibidem. in fine.
venditionis diffinitio ſecundum Angelum. in ſub. tract. nu. 4
quæ Auctori non placet. ibidem.
venditionis diffinitio per Fabianum de Monte, quæ Auctori placet. ibidem.
venditionis diffinitio per Ioannem Pyrrh. ibidem.
venditio rei non impeditur per ſolutionem pretij. ibidem.
venditio eſt a iure gentium introducta. ibidem. in fine.
venditionem ſuo nomine factam ratificans, obligatur ac ſi à principio ipſe vendidiſſet, quod declara ut per Auctorem. C. 4. g. 12. ſub nu. 1
venditione facta ſi dominus mandatum reuocat non poteſt traditionem impedire. C. 5. g. 1. ſub nu. 3
venditio per procuratorem mortuo domino facta non valet. C. 5. g. 2. nu. 4
venditio rerum minoris cauſæ cognitione, eiuſq; probatione non interueniente, decretoque ſuper ea non interpoſito nullius eſt momenti. C. 10. g. 2. nu. 9
venditio rerum minoris auctoritatem tutoris, vel curatoris neceſſario exigit. C. 10. g. 2. nu. 10
vẽditio rerum minoris facta ob cauſam, ut pretium ſoluatur creditori, ſi dictum pretium non fuit ipſi creditori ſolutum, nulla efficitur, & inualida. C. 10. g. 2. nu. 12. in fine.
venditio rerum minoris ſine ſolẽnitatibus celebrata nõ transfert dominium. C. 10. g. 2. ſub nu. 14
Etiam præſcriptione triginta annorum non obſtante, & ſi nulla minoris adeſſet læſio. ibidem.
venditio rerum minoris iudicis decreto vallata ſuſtinetur niſi oſtendatur iudicem fuiſſe falſis allegationibus circumuentum. C. 10. G. 2. nu. 16
venditio rerum minoris iuris communis ſolemnitates neceſſario requirit etiam ſi ad a ſtatuto de minorum contractibus loquente non eſſet expreſſum. C. 10. G. 3. nu. 1.
venditio fieri poteſt ad tempus, & perpetuò. C. 13. G. 1. nu. 2
venditio in qua venditor ſibi reſeruat dominium nõ valet. C. 15. G. 3. nu. 4
vẽditionis appellatione an veniat alia ſpecies alienationis ex qua dominium transfertur C. 16. G. 2. nu. 1. in fine.
venditio minus eſt permiſſa, quam emptio. C. 17. G. 1. nu. 4
venditio ad hoc vt valeat debet conſtare de conſenſu emptoris, & debet emens rem recipere, & promiſſionem acceptare. C. 17. G. 3. nu. 4
venditio regulariter cuilibet etiam forenſi fieri poteſt. C. 18. g. 2. nu. 1
venditio eſſe non poteſt ſine re, quæ venditur. C. 18. G. 7. nu. 9
venditio omnium regulariter eſt permiſſa. C. 18. G. 7. nu. 10
venditio de re aliena facta valet. C. 19. G. 2. nu. 3
Intelligendo tamen ſecundum declarationes hic allatas per Auctorem. ibidem.
venditio rei alienę confirmatur ſi domino venditor ſuccedat, vel alias ad ipſum dominium perueniat. C. 19. G. 2. nu. 7
& idem ſi dominus venditori ſuccedat. ibidem.
venditio rei debet fieri ita, vt locus, & locus loci vbi ſita eſt ponatur in inſtrumento, puta domum ſitam Ferrariæ in contrata

I N D E X.

trata Sancti Petri. C. 19. G. 1. nu. 1

venditio valet etiam non appoſitis confinibus quando locus eſt certus. C. 19. G. 14. ſub nu. 1

venditio non valet ſi arborum tantú contemplatione puta oliuen quis emere vellet, & illæ eſſent vento deiectæ, vel igne conſumptæ ante perfectum contractum. C. 20. G. 6. nu. 5

Si verò pro parte deiectæ ſint, vel combuſtæ tunc diſtinguendum eſt. d. nu. 5

védítio facta de petia terræ ꝓ ſtarijs viginti, ſi eſt vigintiquinque an & quomodo dicatur tota cadere in véditione, & an pro eodem pretio. C. 20. G. 20. nu. 3

venditio facta tali pacto vendo vnam petiam terræ ſtariorum viginti poſitam tali loco, & taliter confinatam numquid intelligatur a méſura, an verò a re inchoata. C. 20. G. 20. nu. 4

venditio totius rei intelligitur facta licet vno nomine tantum vſus ſit venditor in véditione, & pro parte vno pro parte verò alio nomine nuncupabatur. C. 20. G. 24. nu. 14

venditio intelligitur facta de rebus ſiue minoris ſiue maioris quantitatis quã ſit expreſſum ſi ſit appoſita clauſula, vel cuiuſcumque ſit quantitatis. C. 20. G. 21. nu. 1

venditio totius intelligitur facta quãdo dictio vel circa eſt méſuræ adiecta. C. 20. G. 21. nu. 2

venditio valet licet erratum ſit in confinibus rei venditæ modò in corpore fuerit conſenſum. C. 20. G. 25. nu. 1

venditio ad menſuram facta cenſetur quando venditor védit certam partẽ fundi puta vigintiſtaria. C. 20. G. 29. ſub nu. 3

Secus tamen in caſu ab Auctore propoſito. ibidem.

venditio valet ſi venditor vendiderit aliquã partem fundi puta viginti ſtaria ex fundo per eũ poſſeſſo in ea parte, in qua elegerit emptor, licet antè non ſit perfectus contractus, & dominij tranſlatio facta, quam & electio, & menſuratio interuenerit. C. 20. G. 30. nu. 1

venditio incertæ rei dici non poteſt quando dictum eſt in qua parte debeat pars védita aſſignari puta ab oriente, vel occidente. C. 20. G. 30. nu. 3

venditio certa ratione quotæ dici poterit etiam ſi mẽtio fuerit dũtaxat facta de nominibus numeralibus reducibilibus ad quotam puta ex petia terræ ſtariorum ſexaginta vendo viginti. C. 20. G. 30. nu. 4

Parifius tamen in fortiori caſu id putat procedere, ſed reprobatur. ibidem.

venditio facta collato arbitrio eligendi in emptorem licet nõ valeat ante electionem, & menſurationẽ non poteſt tamen per pœnitentiam retractari. C. 20. G. 30. nu. 5

venditio incertæ rei perficitur reali, & actuali traditione interueniente. C. 20. G. 30. nu. 6

venditio rei pro indiuiſo poſſeſſæ fieri poteſt, & valet ſeruatis his quæ hic proponuntur. C. 20. G. 30. nu. 7

véditione facta de vna re pro indiuiſo poſſeſſa cum ſocio ſi diuiſio ſit facta cum ſocio, & tota res, quia non poterat commodè diuidi ſocio aſſignata eſt quid agẽdum, & quomodo conſulatur emptori. C. 20. G. 30. nu. 8

venditio facta ſine méſura cũ clauſula, quãtæcumque ſit quãtitatis operatur vt in nihilo teneatur venditor etiam ſi eſſet modica quantitas. C. 20. G. 39. nu. 1

venditio ſi eſt facienda de re propè flumen exiſtente id exprimi debet, quia aliquando talis propinquitas rẽ minoris pretij reddit. C. 20. G. 41. ſub nu. 1

venditione vicino facta non eſſet opus exprimere omnes rei qualitates. C. 20 G 42. ſub nu. 1

venditio cõprehendit omnia, quæ intrà confines expreſſos extant quando res venditur cum confinibus ſuis licet ſpecialis expreſſio non fiat. C 26. G. 2. nu. 1

Quod & procedit in legato. C. 26. G. 2. nu. 2

venditio complectitur plantata, ſata, & ædificata. C. 26. g. 6. num. 2

venditio an comprehendat terminum terminatum propter dictionem vſque. C. 26. G. 6. nu. 5

venditio de fundo facta an amplectatur etiam ius decimandi C. 26. G. 10. nu. 4

venditio comprehendit fructus extantes ſiue maturos, ſiue nõ C. 26. G. 13. nu. 7

venditio generalis comprehendit omnia, quæ uendi conſueuerunt. C. 26 G. 13. ſub nu. 35

venditio ſemper facta præſumitur quoties mentio pretij facta eſt. C. 27. G. 3. ſub nu. 1

venditionis nomine in ſtatutis an veniat ceſſio ſub certo pretio facta, ibidem.

venditio dici poteſt nominis ceſſio. C. 27. G. 4. ſub nu. 5

venditionis contractus fuit inuentus nummo inuento. C. 30. G. 1, nu. 2

venditio numquid contrahi poſſit abſque pretio. C. 30. G. 1. num. 5

venditionis cõtractus an dici poſſit aliquãdo perfectus abſq; pretij traditione. d. nu. 5. in fine.

venditio eſſe non deſinit licet aliqua res in ſolutum detur venditori dummodò ab initio cõuentum fuerit de pretio in pecunia numerata. C. 30. G. 1. nu. 7

venditionis contractus cenſetur ſi quis vendat rẽ pro cẽtum, & pro uinea valente centum. C. 30. g. 1. nu. 8

venditionis contractus celebratus an præſumatur attendendum eſt quid preponderet quando non conſtat de mẽte partium an pecunia, an res pro re data. C. 30. g. 1. nu. 9

venditio valet ſi pretium certificari poteſt per relationem ad aliud factam. 30. g. 1. nu. 12

venditio fundi fieri poteſt pro centum, & pro quanto pluri ipſum vendiderit emptor. d. nu. 12

venditio ut probetur per teſtes an oporteat quod teſtes ipſi non ignorent pretium, & de ipſo deponant. C. 30. g. 1. n. 13

venditio facta in dubio præſumitur quando eſt facta mẽtio de pretio. C. 30. G. 1. nu. 14

venditionis cõtractus perficitur ex pretij conuentione. C. 30, G. 2. nume. 5

venditio noua cenſetur facta, & prior reuocata ex noua pretij conuentione. C. 30. g. 2. nu. 6

venditio fieri poteſt pro eo pretio maiore quod venditor reperire poterit ab alio C. 30. G. 2. nu. 10

venditio antè quàm perficiatur plura verba fiunt hinc inde, C. 30. g. 3. nu. 1

venditio valet ſi dicatur vendo ſi uis, & ſit reſponſum emo ſi uis. C. 30. g. 3. nu 9

ſecus autem ſi dicatur vellem uendere, & vellem emere. dicto num. 9

uenditio an cẽſeatur concluſa, & firmata ſi alter dicat ego uolo tibi uendere talem rẽ pro centum, & alter reſpondeat uolo emere. C. 30. G. 3. nu. 8

uenditio an intelligatur facta ſi dicat aliquis uẽdo talem rem Titio pro centum, quod audiens Titius extrà exiſtens dicat emo. C. 30. g. 3. nu. 10

uenditionis contractus exigit præſentiam contrahentium, ſeu nuncium ad hoc deſtinatum, uel epiſtolam. d. nu. 10

uenditio non cenſetur contracta ſi quis dicat uolo uendere Titio rem pro centum, & aliquis id ſibi referat, & ipſe dicat ſe uelle emere. ibidem.

uenditio an cenſeatur ſuſpenſa in tempus inſtrumenti ſi conuentum ſit inter partes de precio, & de re, & quod pro dicto precio, & re uenditor faciat inſtrumentum emptori. C. 30. G. 3. nu. 11. & uide nu. 19

uenditio ualet ſine inſtrumento. C. 30. g. 3. nu. 16

uenditio corruit ſi is in cuius arbitrio collatum erat precium illud uoluit diffinire. C. 30. g. 4. nu. 3

uenditio numquid fieri poſſit precio appoſito ad pondus non ad numerum. C. 30. g. 5. nu. 5

uenditio ad menſuram facta cenſetur quando cõſtituitur preciũ pro numero ſtariorũ uel iugerũ. C. 30. g. 6 nu. 1. & nu. 3

uenditio non eſt perfecta ſi uendatur prædium quod dicitur eſſe centum ſtariorum pro centum non facta menſuratione. C. 30. g. 6. nu. 2

uenditio ad méſuram non cenſetur facta ſi uendatur tota res, & dicatur ad rationem uiginti pro menſura, uel campo. C. 30. g. 6. nu. 4

uenditio facta ad méſuram non eſt perfecta ſed conditionalis C. 30. G. 6. nu. 5

venditio ad menſuram, & ſic conditionalis an facta cenſeatur ſi ſit venditus fundus, qui aſſeritur eſſe centum tornaturarum, in rationem decem pro qualibet tornatura cũ hoc pacto quod qualibet partium poſſit petere menſurationem. C. 30. G. 6 nu. 6

venditio licet ſit imperfecta aditum tamen non probet pœnitentiæ. C. 30. G. 6. nu. 7

venditio & cõtractus multum intereſt an ſint nec ne perfecti propter incommoda, & cõmoda, quæ rei accedere poſſunt. C. 30. G. 6. nu. 8

venditio perficitur etiam ante menſurationem ſi venditor rem tra-

Digitized by Google

rem tradat emptori.C.30.G.6.nu.9

declara tamen,& intellige ut hic.d.nu.9

venditio conditionalis,& ad menſuram vt perficiatur quid agendum.C.30 G.6 nu.15

venditio an unica cenſeatur an vero plures ſi fiat plurium rerum uno pretio pro omnibus ſtatuto, vel pro pluribus pretijs ſingulia rebus additis.C.30.G.6.nu.16

venditionem unam eſſe an uerò plures multum intereſt.C.30.G.6.nu.17

védiiionibus pluribus factis reſpectu vnius in qua ſit læſio poteſt peti reſciſſio.C.30.G.6.nu.20

venditio facta de duobus ſeruis unico pretio ſi vnus moriatur ante traditionem non ſuſtinetur quo ad alterum ſecus autem eſſet ſi diuerſis pretijs venditi fuiſſent.C.30.G.6.nu.21

venditiones ſi plures factæ ſint una res poterit redhiberi, & altera non ad libitum quod declata.C.30.G.6 nu.22.& 24

venditiones plures factæ cenſentur etiam ſi ſit appoſitum pretium vnicum poſtea diſtinctum,& aſſignatū ſingulis rebus, & è veſtigio vnica erit védítio ſi pluribus pretijs ſit facta,et deinde totum pretium ſimul redactum. C.30.G.6.nu.23

venditio rei magni valoris ſi vno nummo fieret non valeret. C.30.G.9 ſub nu 21

venditio imaginaria numquid & quando admittatur his temporibus.C.30.G.9.nu.22

venditio rei magni valoris pro modico pretio reſcindi poteſt per l.2.C.de reſcind.vend.C.30 G.9.nu.24

venditio habens donationem admixtam an et qualiter valeat. C.30 G.9.nu.25

venditio an donatio ſit dicenda quando cum venditione eſt admixta donatio.ſub d.nu.25

venditionis appellatione in ſtatutis numquid veniat permutatio.C.30.G.13.nu.1

venditio nūquid comprehenſa intelligatur ſub ſtatuto de permutatione loquente.C 30 G.13.nu.2

venditionis appellatione in ſtatutis numquid veniat datio in ſolutum.C.30.G.13.nu.5

venditionis appellatione in ſtatutis ueniunt contractus oneroſi.C 30 G 13.nu.6

venditio non probatur per ſolutionem gabellæ factā per contrahētes,vel aliquem ex eis,licet de illa conſtet in libris gabellarum,& hoc quo ad præiudicium tertij,vel etiā contrahentis,qui non interfuit tali ſcripturæ. C.30.G.14.nu.4

venditio minorum non ualet ſine cauſæ expreſſione.C.34.G.13.nu.3

venditio nō valeret ſi eſſet dictum quod emptor pretiū quandocunque vellet ſolueret. C.41.G.3.nu.7

Alia habere poteris in verbis,Alienatio,Arra,Ceſſio, Contractus,Decretum Emptio,Gabella,Menſura,Pretium, Statutum Tradere.Traditio,Vendita,& Venditor.

¶Venditor cenſetur tantummodò ius quod habet in re vendere quando emptor eſt certificatus. C.13.G.1.ſub nu.1

venditor ſi eſt dubius circa rem quam vendere intēdit nūquid ſit propria,& libera,an verò emphyteutica,& ab alio recognitā dēt dicere in venditione quod ſi eſt propria iure propria,ſi conditītia eo iure quo eſt vendit.C.13.G.2.nu.1

venditor in dubio præſumitur rem ut propriam vendidiſſe. C.13.G.2.ſub nu.1

venditor tenetur ad intereſſe emptoris ſi rem condictitiam uendidit ut propriam.C.13.G.2.nu.2

Quod intellige ſi ſciret,ſi enim ignoraret tunc tenetur quanto minoris ibidem

venditor tenetur exprimere qualitatem rei venditæ in ſpecie, & non in genere,neque ſub verborum inuolucro. C.13.G.2.nu.5

venditori debetur pars coloni quādo reſeruauit partem coloni,& ita ſe retulit ad factum non ad ius. C.15.G.2.nu.1

venditor qui locauit tenetur cōductori, ſeu colono expulſo interesse.C.15.G.2.nu.4

venditor non videtur habuiſſe fidem de pretio quando in venditione poſuit reſeruationem dominij, & ideo in re vendita ipſe habebit potiora iura alijs creditoribus anterioribus ipſius emptoris.C.15.G.4.nu.3

venditor regulariter rem dare non tenetur id eſt dominium ipſius transferre, ſed tantum tradere licet ſecus ſit in emptore quo ad pretium,& ratio.C.16.G.1.nu.4

venditor quātitatis in genere tenetur ad tradendum ut exemplificatur hic.C.16.G.2.ſub nu.4

venditor non præſumitur dominus rei venditæ.C.19.G.2.numero 1

declara vt per Auctorem.ibidem.

venditor qui vendidit rem alienam ſcienti an teneatur etiam ad rem tradēdam ſi non poteſt commodè tradere vide hic remiſſiuè.C.19.G.2.nu.6

védītor tenetur exprimere emptori vicinum,quia aliàs ſi eum celauerit teneretur ad intereſſe quia non emiſſet, ſi ſciuiſſet talem vicinum cohærere rei venditæ.C.19.G.17.nu.1

venditor ſi eam qualitatem expreſſerit quæ non inſit rei venditæ puta ſi aratoriam terram, vel vineatam eſſe dixerit cum ſit pratiua,uel ſiluoſa tenetur emptori. C.20.g.4.nu.2

venditor exprimendo rem venditam in ſe habere aliquid, quo pluris valeat cenſetur in dolo & tenetur actione empti ſi illud non adeſt,etiam quod ignorans hoc fecerit. C.20.g.8.num.1

venditor. Contra venditorem fieri debet interpretatio reſpectu quantitatis adiectæ in inſtrumento.C.20.g.18.nu.2

venditor præſumitur ſcire quantitatem rei ſuæ. d.nu.2

venditor præſumitur conueniſſe tantam fuiſſe quātitatem rei venditæ quanta eſt in inſtrumento expreſſa.d.nu.2.in fine.

venditores maiorem menſuram exprimere non debent, quam re uera ſit,& contineat res vendita, quia ſi minor inuenitur tenentur actione ex empto etiam ſi ignoranter id fecíſſent. C.20 g 20.ſub nu.1

venditor ſi ſcienter maiorem menſuram expreſſit non iuuatur per augumentum ſuperueniens per alluuionem,ſi ignoranter iuuatur.d.nu.1.in fine.

venditor tenetur quādo modus ſeu menſura conuenta deficit & tenetur actione quanti minoris. C.20.g.20.nu.2

ſunt tamen in hoc diuerſæ opiniones, & ideo diſtinguendum. ſub d.nu.2

uenditor non tenetur manutenere menſuram quando fuit dictum quod vendidit pro tanto pretio, & non pluri, aut pauciori.d.nu.2

venditor non tenetur etiam ſi fuerit expreſſa menſura adiecta tamen clauſula, & quantęcumque ſit quantitatis.d.num.2. in fine.

venditor ſi confinat cum re vendita,vel ei habet aliquam rem contiguam id debet emptori declarare. C.20. g.29.nu.1

venditore habente duos fundos contiguos habentes ſuos expreſſos confines ſi vnum vendat, & nouos det cōfines nouis non antiquis confinibus ſtandum eſt.C.20.g.19.nu.2

venditor debet clarè exprimere qualitates rei venditæ. C.20. g.38.nu.1

venditores vendentes rem liberam ſi apparet eſſe ſubiectā alicui ſeruituti tenentur emptoribus.C.21.g.1.no.3

venditor nūquid teneatur manutenere rem immunem quam pro tali vendidit habita relatione ad inſtrumentum quod non reperitur.C.21.g.26.nu.1

venditor bonæ fidei commodorum ſpem augere, nec incommodorum cognitionem obſcurare debet.C.21.g.26.nu 3

venditor tenetur ſi expreſſit rem immunem eſſe, quæ non eſt. d.nu.3.in fine.

venditor an poſſit vendere rem tamquam immunem, & liberā ab oneribus,& an valeat talis alienatio.C.21.G.28.nu.1

venditor ſpecificè, & clarè debet reſeruare ſeruitutē alij rei ſuæ, & verba concipere ut reſeruatio reſpiciat tempus futurum non præſens.C.23.G.1.ſub nu.4

venditores retroementes poſſeſſionem ſeruitutem debentem extinguunt ſeruitutem ita vt ſi alteri vendant noua ſit opus reſeruatione ſeruitutis.C.23.g.3.nu.4

declara tamen vt per Auctorem.ibidem.

venditor an & quādo, & quatenus teneatur ſi vendiderit rem pro libera,quæ in effectu erat ſeruiens. C.24.G.1.nu.1

uenditor non præſumitur ignorare, emptor verò ſecus. C.24. G.1.nu.2

venditor.Contrà venditorem ſunt interpretanda verba d.nu.2

venditor tenetur exprimere ſeruitutem rei venditæ. C.24. G. 1.nu.2.in fine.

venditor,qui ſciebat in conſilio de proximo faciendum decretum quod corbes frumenti deberet vendi decem,& ante factum decretum vendidit magnā quantitatem frumenti maiori pretio reticendo de huiuſmodi futuro decreto tenetur ad intereſſe emptoris.C.24.g.1.nu.3

venditor qui vendidit equum proteſtando ſe nolle teneri de aliquo vitio,quia ipsū uēdit pro coeco,lunatico,&c. & pleno ſchi-

Digitized by Google

no ſchinellis, & magagnis, nõ liberatur ſi ſcit vitiũ equi, vel morbũ, quẽ ſub verborũ inuolucro expreſſit. C. 24 g. 1. n. 4
venditor qui vendit equum pro ſano, ſi morbus eſt patens, nõ tenetur, quia intelligitur vendere ſanũ quo ad cæteras corporis partes occultas. C. 24. G. 1. nu. 5
venditor non tenetur pro generali rei venditæ commendatione. ibidem.
venditor reſeruans ſeruitutem timens ne deberetur uicino, nõ autem quod ſciret re vera deberi, non præiudicat emptori. C. 24. G. 3. nu. 2
venditor tenetur exprimere non ſolum ſeruitutes, quas res vẽdita debet, ſed & quæ rei venditæ debentur. C. 25. G. 1. n. 2
venditor tenetur de euictione quando ſeruitus fuit empta vna cum fundo, & poteſt conueniri pro reſciſſione contractus. C. 25. G. 1. nu. 4
venditor, qui non expreſſit aliquam deberi ſeruitutem rei venditæ ad nihilum tenetur. C. 25. G. 1. nu. 5
venditor ſi iure facultatis ſibi per vicinũ conceſſæ, vel propter familiaritatem ibat per fundũ vicini nõ propterea aliquod ius ſibi, uel prædio vendito acquiſiuit. C. 26. G. 1. nu. 5
venditor tenetur ſua inſtrumenta emptori exhibere ſi de confinibus diſputetur. C. 26. G. 2. nu. 5
venditor numquid lucretur penſiones rei venditæ an verò emptor diſtinguitur. C. 26. g. 13. nu. 8. & 9
venditor ſi exegit pẽſionem pro fructibus pendentibus debet eam emptori præſtare. C. 26. G. 13. ſub nu. 9
venditoris emptionalia inſtrumenta non veniunt in fundi, vel domus uenditione. C. 26. G. 13. nu. 56
venditor tenetur inſtrumenta rei uenditæ oſtendere, ſed non tradere. C. 26. G. 13. nu. 57
venditor numquid poſſit dimitti per emptorem, & agi aduerſus auctorem ipſius venditoris. C. 27. G. 1. ſub nu. 1
venditor ſi adiuuatur aliquibus defenſionibus, ijſdem pariter coadiuuatur emptor. C. 29. g. 8. nu. 7
venditor, qui conuenit vendere rem alicui pro decem minus, quàm a quocumque habere poſſet, an teneatur etiã pro nihilo tradere, ſi non poſſet reperire emptorem, qui eam vellet niſi pro decem. C. 30. G. 2. nu. 11
venditor cariore emptor viliore pretio celebrari cupiunt uenditionem. C. 30. G. 3. ſub nu. 2
venditoris eſt periculum, & vtilitas etiam rei venditæ, quæ acceſſerunt nondum perfecta venditione. C. 30. G. 6. ſub nu. 8
venditor perficit uenditionem etiam ante menſurationem ſi rem emptori tradat. C. 30. G. 6. nu. 9
declara tamen & intellige ut hic. ſub d. nu. 9
venditor tenetur reſtituere gabellam ſolutã pro re morboſa emptori redhibitoria agenti. C. 30. G. 12. ſub nu. 9
venditoris cõfeſſio de pretio recepto cenſetur continere ſuam virilem partem quemlibet accepiſſe. C. 31. G. 4. nu. 1
venditori debentur per emptorem vſuræ recompẽſatiuæ loco fructuum perceptorum. C. 33. G. 12. nu. 1
Fallit tamen quando venditor delegaſſet emptorem alteri ſuo creditori tunc enim emptor delegatus neutri ad dictas vſuras teneretur. C. 33. G. 12. nu. 2
Sublimitatur tñ hæc fallentia quando emptor promiſit ſoluere quidquid occaſione venditionis, vel ex vendito dare, vel facere oportet. C. 33. G. 12. nu. 3
venditores omnes tenentur de euictione ſi ex inſtrumento cõſtat omnes partem pretij recepiſſe. C. 39. g. 3. nu. 2
venditoris pretium fieri debet, & in eum dominiũ transferri licet alias ipſe teneatur reſpectu rei, & ratio. C. 37. G. 4. nu. 1
venditor poteſt retinere rem venditam loco pignoris niſi ſibi ſit integrè de pretio ſatisfactum. C. 38 G. 1. nu. 2
venditor poteſt rem venditam vindicare ſi tradita ſit, quando non fuit habita fides de pretio, niſi emptor paratus ſit pretium ſoluere C. 38. G. 1. nu. 4
venditor uidetur habuiſſe fidem de pretio rei traditione facta etiam ſi uenditor dixerit ſe habere fidem per decẽ dies nam non retransfertur dominium elapſo tempore præſcripto ſine noua traditione. C. 38. g. 1. nu. 5
venditor ſi permittat rem per emptorem exportari, nec nuncium mittat cum eo rei ipſius dominium transfert pretio etiam non ſoluto. C. 38 g. 1. nu. 6
declarat tamen Auctor ibidem.
venditor nõ cenſetur habuiſſe fidem de pretio in nundinis per ſonæ ignotæ. & receſſuræ vendens. C. 38. G. 1. nu. 7
venditor non præſumitur habuiſſe fidem de pretio ſi ei vendidit, qui iam inierat conſilium decoquendi. C. 38. G. 1. nu. 8
venditor ſi ſibi pretium non ſoluitur quaſi iure pignoris rem venditam ſibi poteſt retinere. C. 39. G. 5. ſub nu. 7
venditor in re uendita poſt omnes creditori emptoris quãdo eſt habita fides de pretio. C. 39. g. 5. nu. 8
venditor tamen præfertur anterioribus ſi faciat ſibi expreſſè rem uenditam obligare. C. 39. g. 5. nu. 9
venditor ſi ſibi reſeruauit dominium præfertur omnibus. dicto nu. 9
venditor an à traditione per conſtitutum ſit liberatus. C. 41. g. 3. ſub nu. 2
venditor non poteſt rei pretium petere ante traditionem. ibid.
vẽditor poteſt compelli ad actualem traditionem, licet prius facta fuerit traditio per conſtitutum. d. nu. 2. in fine.
venditori pretium petenti poteſt opponi compenſationis exceptio niſi fiſcus ſit venditor. C. 41. G 8. nu. 1
venditor numquid poſſit inueſtire pretium in pluribus rebus an uerò teneatur inueſtire in una re tantum ſtante pacto de inueſtiendo. C. 42. g. 3. nu. 1
venditor non tenetur præſtare fideiuſſorem emptori de euictione niſi per pactum expreſſè conuentum ſit quod præſtetur. C. 42. g. 7. nu. 1
venditor quibus caſibus teneatur de euictione fideiuſſorẽ præſtare licet non ſit conuentum de hoc. C. 42. g. 7. nu. 2
venditor qui adhuc pretiũ ab emptore nõ exegit ſi mota fuerit quæſtio emptori ſuper re vendita tenetur præſtare emptori fideiuſſorẽ de euictione, & de legitima defenſione rei venditæ. C. 42. G. 11. nu. 1
Quod procedit nedum pro euictione litis motæ, ſed etiam generaliter cuiuſcumque alterius mouendæ. d. nu. 1
Immò etiam uenditor tenetur licet emptor obtineret in cauſa ſibi mota, vel inſtantia actori periret. ibidem.
venditor ſi debet ex pacto cautum, uel ſecurum emptorẽ reddere etiam ſi ſit additum ad ſenſum ſapientis non tenetur cauere cũ fideiuſſore ſed per ſtipulationem cum obligatione bonorum. C 42. g. 8. nu. 1
ſecus tamen eſſet ſi ſit conuentum quod idoneè caueatur, vel plenè, vel rectè, uel competenter, vel ſufficienter. C. 42. g. 8 nu. 2
venditor non tenetur fideiuſſorem de euictione præſtare ſi conſtat agentẽ nullum ius habere, vel quando debitum eſt conditionale. C. 42. g. 11. nu. 2
venditor ſoluto pretio ſi lis de euictione moueatur an ſit obligatus præſtare fideiuſſorem. C. 42. g. 11. nu. 4
venditori datur cautela contra emptorem ne pretiũ quocumque colore poſſit retinere. C. 42. G. 11. nu. 3
venditor habet electionem ſi alternatiuè ſit dictum quod inueſtiat pretium, vel fideiuſſorem det. C. 42. g. 12. nu. 3
venditor qui fundum vendidit emptori ſoluenti partẽ pretij, & reſiduum promittenti ſoluere infrà certum tẽporis ſpatium emptore non ſoluente an liberetur à periculo euictionis. Rep. nu. 269. & 273
uenditor an propter inobſeruãtiam priuetur dominio ſuæ rei Rep. nu. 287. & 624
venditor ſi vendat duobus. & ſecundo tradat an propter iuramentum primus præferatur. Rep. nu. 286. 288. & 625
vide etiam in verbis. Clauſula, Emptor, Menſura, Pactũ, Quãtitas, Seruitus, Vendita, & Venditio.
¶Ventus impediri non poteſt areæ vicini per alium vicinum ædificando ſi ab una parte tantum uentus haberi poteſt. C. 20. g. 13. nu. 3
¶Verba geminata maiorẽ oſtẽdũt declarationẽ. C. 4. g. 2. n. 1
uerborum non neceſſaria multiplicatio non mutat rerum ſubſtantiam. C. 4. g. 3. nu. 3
uerba non poſſunt dici ſuperflua, quæ ſunt appoſita ad tollendam dubitationem. d. nu. 3. in fine.
uerba ſunt intelligenda ſecundum communem vſum loquendi vulgarium, & groſſo modo C. 20. g. 12. ſub nu. 2
verba non debent eſſe ſuperflua in contractibus, etiã ſi ſit minimum uerbum, & ne ſillaba quidem. C. 20. g. 17. nu. 4
uerba ſine operandi effectu eſſe non debent. C. 21. g. 14. nu. 10
uerba rebus ſunt adaptanda, & non ſemper eſt recurrendũ ad proprias. & præciſas ſignificationes. C. 26. g. 10. nu. 3
verba tolerantur ad tollendam dubitationem etiam ſi uideantur ſuperflua. C. 34. g. 2. nu. 2
verborum inculcatio in contractibus & inſtrumentis non reprobatur. C. 34. g. 2. nu. 3

verba

Digitized by Google

I N D E X.

verba vbi non conueniunt nec iuris diſpoſitio conuenit. Rep. nu.184
Maximè in exorbitantibus.Rep.nu.185.& 240
verba aliquid debent operari.Rep.nu.241
quod procedit in contractibus.Rep.nu.243
& in ſtatutis.Rep.nu.244
& in priuilegijs.Rep.nu.245
verba in diſpoſitione pœnali magis in ſpecie, quam in genere accipienda.Rep.nu.242.
verba in diſpoſitione pœnali,& odioſa ſunt reſtringenda. Repet.nu.225.& 267
quod intellige iuxta ſuã propriã ſignificationem. Rep.nu.268
verba debent intelligi ſecundum declarationẽ eius qui ea protulit.Rep.nu.504
verba impropriè accipiuntur quando propriè accipi non poſſunt.Rep.nu.607
¶Verbũ generale comprehendit etiã inhabiles. C.4.G.30.n.3
verbum præcedens intelligitur repetitũ per dictionem , item , ſi præcedenti orationi adijciatur oratio defectiua,& imperfecta.C.20.G.2.nu.2
verbum etiam minimum aliquid operari debet. Rep.nu.246
verbum ſpeciale generale præcedens reſtringit. Rep.nu.249
verbum ſpeciale iunctum alteri generali alterat illud genus Rep.nu.250
verbum præteriti temporis importat canonem latæ ſententiæ.Rep.nu.654
verbum adoptio generale reſtringitur per verbum arrogatio ſpeciale ſequens propter diſiunctiuam.Rep.nu.254
verbum &c.includit ea quæ ſunt de ſubſtãtia,& natura actus. Rep.nu.533
verbum firmum quid importet.Rep.nu.413
verbum interpellare iudicem numquid intelligatur parte citata.Rep.nu.349.363.364.& 365.
verbum intelligitur denotat fictionem. Rep.nu.650
verbum liberum,ſeu liberè quid importet remiſſiuè. Rep. numero 333
verbum mox an importet ipſo iure.Rep.nu.655.& 667
verbum mox admittit interuallum temporis. Rep.nu.669 licet modicum.Rep.nu.670
verbum putauerit ad effectum refertur. Rep.nu.339
verbum ratum quid importet.Rep.nu.420.& 412
verbum reddere quid importet.Rep.nu.658
¶Veredi equi unde dicti,& qui ſint. C.21.G.7.nu.7
¶Veritas præualet præſumptioni.in procem.tract. ſub nu.2
veritas detegitur cum res diſcutitur ibidem.
veritas non poteſt obumbrari imperitia loquentium, & fictione.C.35.G.11.nu.7
veritas uerbum eſt ambiguum. Rep.nu.513
& poteſt intelligi tam de diuina,quã de humana. Rep.nu.514
Immò multipliciter. Rep.nu.515
¶Verò dictio diuerſimodè accipitur aduerſatiuè,ſuperlatiuè, quandoq; pro certè,quandoque pro enim. C.20.g.32.nu.1
verò dictio aduerſatiua, & ſimiles plura poteſt coniungere in vna oratione.C.20.G.32.nu.2
¶Vexare aliquem quis dicitur cum iura ſua alteri cedit. Rep. nu.407
¶Via,& ſtrata differunt.C.19.g.16.nu.1
via non venit ſtratæ appellatione in ſtatutis. C.19.g.16.nu.2
via eſt quæ non eſt ſilicata,ſeu mattonata,ſed terrena tantum. C.19.g.16.nu.3
via publica eſt,quæ habet ſolum publicum relictũ, ac directũ certis finibus latitudinis ab eo,qui ius publicandi habuit ut ea publicè iretur,& commearetur. C.19.g.16.nu.4
viam vel ſtratam iuxtà domum ſuam quilibet purgare tenetur.C.19.G.16.nu.7
via vnde dicta C.20.G.26.nu.1
via quotupliciter accipiatur.d.nu.1
via triplex,publica,priuata,vicinalis. C.20.g.26.nu.2
via publica quæ dicatur.ibidem.
via ut dicatur publica tria copulatiuè requiruntur. ibidem.
viæ priuatæ dupliciter accipiuntur. C.20.G.26 nu.3
viæ vicinales quænam dicantur.C.20.G.26.nu.4
viæ vicinales ſunt pars prædiorum,& vicinis tãtum & eorum prædijs ſeruiunt.d.nu.4
viæ publicæ ſunt de regalibus Principum. C.20.G.26. nu.5
viæ pertinet ad eos qui iuriſdictionem circumquaque habent. d.nu.5
via publica cenſetur eſſe terminus terminans territoria & iuriſdictiones.ibidem.
via publica diuidi non poteſt inter Principes cõfinantes, & ratio.ibidem.
viæ exiſtentes intra territorium quantum ad proprietatẽ , ad ciuitates,& loca ipſius territorij pertinent.ibidem.
viæ ſecuritas ſpecialiter ad Principẽ pertinet, fundus ad municipes, iuriſdictio ad eum cui caſtrum cõceſſum eſt. ibidem.
via publica.Delinquens in via publica poteſt puniri à quocũque cui ex generali Principis cõceſſione hoc cõpetat. ibid.
via deuaſtata numquid poſſit iri per fundum vicini. ibidem.
via publica à notarijs appellatur viæ communis. ibidem.
via omiſſa in confinibus ſi vocatus ſit vicinus pro cõfinãte, & tantum via eſt intermedia numquid talis via cenſeatur vendita.C.20.G.26.nu.6
via publica non poteſt venire in venditione. d.nu.6
via publica non venit in venditione ſi vẽditus ſit fundus à uia publica vſque ad viam publicam. ibidem.
viæ non ſunt menſurandæ,neque computandæ in menſura.C.20.G.26.nu.7
viæ publicæ quæ fundum tangunt veniunt in fundi venditione.C.26.g.13.nu.5
¶Viæ ſeruitus habet cauſam diſcontinuam,& ideo non cẽſetur reſeruata.C.23.g.1.ſub nu.4
via, qua vtebantur ſocij tempore cõmunionis facta diuiſione vti non poterunt, niſi expreſsè reſeruetur ius eundi ad res diuiſas per partem conſocij C.23.g.1.nu.4
viæ latitudo quænam ſit, vel eſſe debeat in materia ſeruitutis. d.nu.4.in fine.
viæ ſeruitus quomodo ab itinere, & ab actu differat. C.23.g.1.ſub nu.5
viæ ſeruitutem habens debet ea ciuiliter vti, & cũ minori fundi ſeruientis detrimento , quam ſit poſſibile, non autem ire per ſata,vel per medias vineas.C.23.G.1.nu.6
viæ ſeruitutem debens eam poteſt cooperire.C.23.g.1.num.7
via urbana non requirit altitudinem ſicut ruſtica.ibidem.
viæ ſeruitutem habens quid agere poſſit remiſſiuè. C.23.g.1.num.8
viam ad fundum venditum dare non tenetur venditor etiam per aliam ſuam terrã per quam habetur acceſſus ad viam. C.25.g.1.nu 6
Niſi ſit appoſita clauſula,cum introitibus, & exitibus ſuis.d.num.6
¶Vicinus ſtante conſuetudine retrahendi iure vicinitatis poterit retrahere venditionem domus à vicino factam licet ipſe retrahens habeat domum cohærentem duntaxat horto.C.19.G.10.nu.8
Alij tamen diſſenſerunt quos concordat Auctor. ibidem.
vicinus eſt per venditorem emptori exprimendus,quia aliàs ſi eum celauerit teneretur ad intereſſe,quia non emiſſet ſi ſciuiſſet talẽ vicinum cohærere rei uenditæ.C.19.g.17.num.2
vicinus rixoſus,& malus facit rem minus valere. C.19.g.17.num.2
vicinum malum habens,habet malum matutinum.ibidem.
vicinum non habere aliquando expedit.ibidem.
vicinum malum ut non habeamus expedit potius rem amittere.ibidem.in fine.
vicinus non poteſt impedire ventum areæ vicini ędificando ſi ab una parte tantum ventus haberi poteſt. C.20.g.13.numero 3
vicinus.Per vicini fundum numquid poſſit iri in caſu,quo via ſit deuaſtata. C.20.g.26.ſub nu.5
vicinus ſi emat non eſt opus exprimere omnes rei qualitates. C.20.g.42.ſub nu.1
vicini præſumuntur habere notitiam rerum vicinarum.C.20.g.42.nu.2
vicinus in ciuitate non præſumitur ſcire facta vicini quæ ſunt rari.d.nu.2
vicinus de iure communi non tenetur rem ſuam vicino vẽdere.C.20.G.42.nu.3
Licet aliter in aliquibus locis ſit ſtatutum,ut Ferrariæ, & Bononiæ.d.nu.3
vicinus ſi promiſit per ſe vel alium non facere feneſtrã in muro domus ſuæ , & domum vendidit , & emptor uelit facere feneſtram poterit.C.23.g.3.nu.2
vicinus quis dicatur maximè in materia ſeruitutum. C.24.g.4.nu.1

vicinus

I N D E X.

Vicinus ſi eſt vocatus pro cōfinante, & tamen uia eſt intermedia numquid talis via cenſeatur vendita. C.20.G.26.nu.6

¶ Videlicet dictio quot modis ſumatur. C.38.G.3.nu.1

videlicet & ſcilicet idem important. C.38.G.3.nu.2

videlicet, ſcilicet, id eſt ſinonima. C.38.G.3.nu.3

¶ Videtur verbum denotat fictionem. Rep.;nu.649

¶ Villa vnde dicta. C.20.g.22.nu.1

villa quotupliciter in iure accipiatur. C.20.g.22.nu.2

villæ ſunt ædificia ſine muris & foſſis, quæ nullam habent iuriſdictionem. C.20.g.22.nu.3

villis venditis venit iuriſdictio, honor, & ius patronatus qua comprehendit villa. C.20.G.22.nu.4

Villæ appellatione apud Gallos venit ciuitas, & aliquando etiam apud nos licet impropriè. C.20.g.22.nu.5

Vide etiam in verbo, Poſſeſſio.

¶ Vincula duo magis ligant quam vnum. C.12.g.1.ſub nu.1

¶ Vinea aliquando dicitur terra vineas continens. C.20.g.5.ſub nu.1

vinea ab agro quomodo differat. C.20.g.5.nu.2

vineæ appellatione venit ſolum ſi tamen concurrat id de quo hic dicitur. C.20.g.5.nu.3

vineam primus plantauit Noè. C.20.g.5.nu.4

¶ Vineata terra dicitur, quæ vineas continet de præſenti, non quę alias continuit. C.20.g.5.nu.1

vineata terra aliquando ponitur pro ipſis vineis, aliquando dr̄ fundus vineanus, ſeu terra vinearia, & horti vinearij. d.n.1

vineata terra, & vitata ſecundum vulgares differunt. C.20.g.5.nu.5

¶ Vinum, & fructus percepti nō veniunt in fundi venditione. C.26.g.13.nu.16

¶ Violator fidei non priuatur beneficio ſicut violator iuramēti. Rep.nu 489. & de veritate nu.491

¶ Viridarium quid ſit. C.20.g.15.nu.1

viridarium à Græcis paradiſus appellatur. ſub d.nu.1

viridarium plus amęnitatis, quam vtilitatis continet. ibidem.

viridarium aliquādo appellatur Pomarium. C.20.g.15.nu.2

viridarium à vulgaribus aliquādo broilū appellatur, & quando. d.nu.2

viridiarij bis in anno fructificantis vuas vendens uel roſas primas vendere cenſetur. C.20.g.15.nu.3

viridaria in fictilibus dolijs, & plumbeis poſita numquid veniant in venditione domus. C.26.g.13.nu.27

¶ Vitæ, & infamiæ cauſa æquiparantur. Rep.nu.39

¶ Vites veniunt arboris appellatione. C.20.g.6.nu.2

¶ Vitioſa res ſi vendita ſit gabella reſtitui debet emptori redhibitoria agenti non per fiſcum aut publicanum ſed per venditorem C.30.g.12.ſub nu.9

¶ Vitraria, quæ in feneſtris ponuntur veniunt in venditione domus C.26.g.13.nu.31

¶ Vitulus an veniat in vaccæ venditione. C.26.g.13.nu.53

¶ Viuarium quid ſit. C.20.g.17.nu.2

¶ Vna dictio quid importet. C.39.g.1.nu.1

¶ Vniuerſitate quæ ſtatutum condidit contrahente cū minore non ſunt neceſſario ſtatutariæ ſolemnitates adhibendæ. C.10.g.16.nu.4

vniuerſitas numquid & quomodo poſſit immunitatem concedere. C.21.g.24.nu.4

vniuerſitas minori æquiparatur. Rep.nu.143

Licet non ſemper. Rep.nu.154

Sed quando eſt Deo dicata. Rep.nu.155.& 171

vniuerſitas non eſt propriè perſona, ſed fictum corpus quod fungitur vice perſonæ. Rep.nu.146.& 157

Et an veniat appellatione perſonæ. Rep.nu.152

Saltem ſublata ſignificatione. Rep.nu.153

vniuerſitas non incidit in pœnam contrauenienite ſindico. Repet.nu.189

Cætera ſupple in verbis Ciuitas, Cōmunitas, & Immunitas.

¶ Vniuerſum dictio, quid importet. C.28.g.2.nu.2

vniuerſum & totum an differant. d.nu.2

¶ Vnus nō eſt numerus ſed principium numeri. C.19.g.1.nu.1

Vous. In vno verificari non pōteſt diſpoſitio de pluribus loquens. C.42.g.3.ſub nu.1

¶ Vocabulorum & nominum controuerſia pertinacibus relinquenda. C.19.g.10.nu.3

vocabula impropriantur vt ſaluetur mens contrahentium. C.20.g.12.nu.2

vocabulum æquiuocum comprehendens genus & ſpeciem quando pro ſpecie capiatur. Rep.nu.255

¶ Voluntarium factum latius interpretatur lex quam neceſſarium. C.2.g.2.ſub nu.5

¶ Voluntas contrahentiū præſumitur eſſe conformis iuri communi. Rep.nu.683

¶ Vrbs dicta eſt ab vrbo qđ eſt aratro diffinio. C.20.g.24.nu.6

¶ Vrbum eſt curuatura aratri, quod in vrbe condenda adhiberi ſolebat. C.20. G.24.nu.7

¶ Vſque dictio in venditione comprehendit terminum terminatum. C.26.g.6.nu.5

Declara tamen ut per Auctorem. ibidem.

¶ Vſuarius non habet plenum ius in re, & ideo conductorem expellere non poteſt. C.15.g.2.ſub nu.17

¶ Vſuræ recōpenſatiuæ debentur venditori per emptorem loco fructuum perceptorum. C.33.g.12.nu.1

Fallit tamen quando venditor delegaſſet emptorē alteri ſuo creditori, tunc enim emptor delegatus neutri ad victas vſuras teneretur. C.33.g.12.nu.2

ſublimitatur tamen hæc fallentia quādo emptor promiſit ſoluere quidquid occaſione venditionis, vel ex vendito dare, vel facere oportet. C.33.g.12.nu.3

¶ Vſus multipliciter in iure accipitur. C.20.g.10.nu.1

vſus accipitur aliquando pro commoditate, ſeu actu, vel magis potentia vtendi C.20.g.10.nu.2

Vide etiam in verbo, Domus.

¶ Vſufructuarius licet non habeat plenum ius in re, poteſt tamen conductorem expellere. C.15.g.2.ſub nu.17

vſufructuarius omnium bonorum an teneatur ad ſoluendum æs alienum. d.nu.17 in fine.

¶ Vſusfructus, & ſeruitus perſonalis non tranſit ad hærędes. C.17.g.5.ſub nu.1

¶ Vtile per inutile vitiatur. C.41.g.1.nu.3

¶ Vtilis actio. in verbo Actio vtilis.

¶ Vt ſuprà dictio repetit omnes qualitates & facit relationem omnium, quæ dicta fuerunt ſuperius. C.21.g.27.nu.1

vt ſupra dictio quid importet, vel operetur. C.26.g.11.nu.1. C.27 g.1.nu.6. & C.37.g.1.nu.1

¶ Vuas viridiarij bis in anno fructificantis vēdens primas vendere cenſetur. C.20.g.15.nu.3

¶ Vxor poteſt maritum inſtituere in eo teſtamento in quo ipſe maritus conſenſum præſtat ex forma ſtatuti. C.7.g.21.n.3. ſed vide ſub nu.9

vxor venit affinium appellatione. C.7.g.12.ſub nu.5

vxor tenetur ſtare locationi per maritum factæ. C.15.g.2.ſub num.18

vxoris locationi maritus ſtare tenetur. d.nu.18

vxori ſi ſit legata domus cum hoc quod ſi valeat minus ducētum ſupplere teneatur hæres ita quod habeat ualorē librarum ducentatum, ſi domus valeat vltrà ducentum libras tamen tota debetur, & totum eius preciū vxori. C.29.g.3.n.5

vxor poteſt facere ceſſionem de interuſurijs dotis, ſed non maritus. C.29.g.11.nu.3

vxor venditoris non tenetur ſoluere gabellam pro renūciatione quam facit de iuribus ſuis, quæ habet in re vendita. C.30.g.12.ſub nu.4

vxor & maritus ſi confiteantur ſe recepiſſe precium de fundo dotali vendito nūquid præſumatur preciū pro virili ad vtrūque perueniſſe an verò ad maritum ſolum. C.31.g.4.nu.2

Vide etiam in verbis Maritus, & Mulier.

F I N I S.

TRACTATVS CLAVSVLARVM ARTIS NOTARIAE EXCELLENTISSIMI I. C.

D. BARTOLOMAEI BERTAZOLII,

In vtroque foro conſummatiſſimi.

Aduocati celeberrimi, & integerrimi, & Sereniſſimi Ducis Ferrariæ Conſiliarij:

SVMMARIA.

1 *Notarij qui in Inſtrumentis apponunt clauſulas, quas non intelligunt, ſunt ſicut pica & pſitacus gallus ſtantes in Palatio Dominorum loquentes ſine intellectu.*
Quod tamen de Notarijs Villarum, & Oppidorum intellexit Crotus.
Notarij ſunt ſimiles Cantoribus benè cantantibus per practicam, ſed non per rationem.
Notarius non tenetur eſſe Doctor.
Nec accuratè ſcire iura.
Licet contrarium ſenſerit gloſ.
Notarius tenetur ſcire ea quæ deſcribuntur in Summa Notariæ, & alijs libris ad officium ſuum pertinentibus.
Notarius per negligentiam vel imperitiam errans tenetur ad intereſſe parti læſæ.
Nec excuſatur ratione minoris ætatis.
Notarij ſæpè errãtes ob imperitiam, & uim verborum neſcientes magna afferunt damna.
Ex notariorum imperitia Mundus deſtruitur.
Ex Notariorum imperitia bonorũ Virorum conſcientiæ in magnum diſcrimen ponuntur.
2 *Notarius quilibet in dubio peritus præſumitur.*
Præſumptio vna cedit validiori præſumptioni.
Præſumptio cedit Veritati.
Veritas detegitur cum res diſcutitur.
Auctor inchoauit Opus die 19. Decẽ. ann. 1546.
Scientiam aliquam colentes tenentur proferre quæ mente conceperunt.
Diuiti triſte eſt ſine hærede decedere.
Intellectus gratiam habenti, miſerrimum eſt ſi nihil ſcriptum tanquam hæreditarium poſteris relinquat.
A Deo omne datum optimum, & omne donum perfectum.
Deus dat omnibus petentibus affluenter ſapientiam, nec improperat.
Chriſtus Aduocatus noſter apud Patrem.
In Chriſti nomine, verbo, aut opere omnia facienda.
Ex inuocatione diuini nominis bonum principium, mediũ optimũ, & finis Deo acceptabilis.
Materia quotidiana & frequentes latius attingenda.
Præludia ſunt præponenda antequàm in meſſem manus inijciantur.
Glo. in l. generali, C. de tabul. lib. 11. in aliquibus nec rectè nec perfectè loquitur.
3 *In Inſtrumento conficiendo decem ſunt neceſſaria pro ſolemnitate intrinſeca, & quæ.*
In Inſtrumento conficiendo quatuor ſunt neceſſaria pro ſolemnitate extrinſeca, & quæ.
4 *De inuocatione diuini nominis quinque ſunt opiniones, an ſit neceſſaria.*
Inuocatio diuini nominis in arduis & perpetuis, neceſſaria, ſecus in leuibus, & perpetuò non duraturis.
Sed hæc opinio communiter damnatur.
Inuocatio de iure eſt de ſubſtãtia, ſecũda opinio.
Inuocatio non eſt ſubſtantialis uel de eſſentia de iure, tertia opinio.
Inſtrumentum non uitiatur per omiſſionem inuocationis.
Et hoc ſeruatur Piſtorij.
Et ita communiter tenent Doctores.
Inuocatio licet de iure non ſit de ſubſtantia, tamen ex quo per conſuetudinem eſt admiſſa, cenſetur effecta eſſentialis, & de ſubſtantia, quarta opinio.
Contrarium etiam ſtante conſuetudine tenuit Bart. & eſt quinta opinio.
Solemnitas leuis non uitiat actum ſi omittatur.
Inuentarium non vitiatur per omiſſionem ſigni crucis.
Et hæc eſt verior opinio.
Inuocatio per conſuetudinem uidetur effecta ſubſtantialis.
Et hæc opinio eſt communior.
Et eſſet difficile obtinere contrariũ in iudicãdo.
In puncto tamẽ iuris, nõ tranſit ſine difficultate.
5 *Inuocatio ſtante conſuetudine eſt ſubſtantialis, & ſi ſit omiſſa actus corruit.*
Conciliũ ſi cõuocatur in alio loco quàm ubi cõſueuit conuocari, actus geſtus eſt nullus ipſo iure.
Anni Domini per conſuetudinem debent in Inſtrumento apponi.
Solemnitatis ex ſola conſuetudine inductæ omiſſio, vitiat actum.
Id quod de conſuetudine eſt apponendum in aliquo actu, ſi omittatur, habetur pro expreſſo.
Hoc tamen non habet locum in ſubſtantialibus.

Subſtantialia omnino ſunt exprimenda, & omiſſa viciant.
Inſtrumentum non ſuppletur à conſuetudine ſi quædam verba in ipſo de conſuetudine erant apponenda, ita quòd aliàs non valeret.
Inſtrumentum non habens ſignum notarij non vales.
Inſtrumẽtum ſine ſubſcriptione notarij corruit.
Solemnitas leuis eſt quæ nulla ratione munitur.
Inuentarium nõ viciatur per omiſſionẽ Crucis.
Et eſt communis.
Sed contrarium eſt uerius, & de iure facilè poſſet ſuſtineri.
Solemnitatis etiam leuis omiſſio viciat actum.
De Forma aliquid cenſetur, quando lex procedit annullando actum.
Actus redditur inualidus per omiſſionem ordinis à lege requiſiti.
Conſuetudo non poteſt plus operari in caſu non ſcripto, quam lex ſcripta in caſu ſcripto.
Conſuetudo eſt altera lex, & pro lege ſeruatur.
Solemnitatis leuis omiſſio non uiciat.
Solemnitas leuis illa eſt, quæ multum non poteſt obſtare.
Solemnitas dicitur leuis, quando facti ſubſtantiam non mutat.
Solemnitas modica, & leuis dicitur cuius omiſſio eſt modici, vel nullius præiudicij.
Inuocatio eſt leuis ſolemnitas.
Bar. in l. Actuarios. C. de num. & act. lib. 12. declaratur.
Solẽnitas leuis in dubio nõ pſumitur de forma.
Et hoc ẽt in dubio procedit in omni ſolemnitate.
Glo. auctoritati ſimpliciter non eſt ſtandum.
Inuocatio ſi adſit conſuetudo quòd in omnibus inſtrumentis apponatur, omiſſa, non viciat.
Immò etiam ſi lege cautum eſſet.
Secus tamen ſi vlterius progrederetur conſuetudo irritando actum.
6 *Anni Domini de iure exiguntur in inſtrumẽto.*
Verius tamen eſt id conſuetudine inductũ eſſe.
Et iuribus ſtatutarijs pluribus locis cautum.
Et præcipuè Ferrariæ.
Inſtrumentũ annis Domini carens, virib. caret.
Anni Domini non ſunt leuis ſolemnitas.
7 *Indictio in quolibet inſtrumento eſt apponenda.*
Et eſt communis.
Et iure municipali Ferrariæ cautum.
8 *Dies quo notarius rogatus eſt de inſtrumento debet apponi.*
Etiam ſi actus de quo conficitur inſtrumentum neceſſariò ſcripturam non exigat.
Mẽſis in inſtrumẽto eſt apponẽdus de neceſſitate.
Quidquid dixerint aliqui.
Et expreſsè cautum eſt Ferrariæ.
9 *Imperatoris, Papæ, vel Regis nomen ſecundum loci qualitatem, in quo fit inſtrumentum, eſt in inſtrumento apponendum.*
Et eſt de ſubſtantia, ſecundum cõem opinionem.
Nominis Imperatoris, ſiue Papæ omiſſio viciat inſtrumentum.
Valet tamen conſuetudo in contrarium.
Et ſi aliter teneretur, corruerent multa inſtrumenta.
In inſtrumenti confectione generaliter attenditur conſuetudo loci.
Indictionis omiſſio, ſi conſuetudo ſit, quòd non apponatur non uiciat inſtrumentum.
Nomen Conſulis de generali conſuetudine non apponitur.
10 *Locus contractus non tantum de iure, ſed & de conſuetudine debet apponi in inſtrumento.*
Et eſt communis opinio.
Et ſtatuto Ferrariæ deciſum.
Loci omiſſio viciat inſtrumentum.
Locus an ſpecialis, an generalis debeat apponi remiſſiuè.
11 *Teſtes debent in inſtrumento deſcribi ſaltẽ duo.*
Et eſt communis opinio.
12 *Notarij nomen eſt apponendum.*
Quod intelligit Bar. quò ad hoc, vt ſit rogatus.
13 *Notarij ſignũ apponendum eſt in inſtrũo de iure.*
Bar. non ſolet eſſe ſibi contrarius.
Notarij ſignum de iure neceſſariò non exigitur.
Eſt tamen utile, & honeſtum apponere.
Notarij ſignum apponere eſt leuis ſolemnitas, & ideò eius omiſſio non uiciat.
Notarij ſignum in proth̄ocollo non eſt neceſſariò apponendum.
Notarij ſigno omiſſo viciaretur inſtrumentum licet eſſet leuis ſolemnitas.
Et difficile eſſet in practica obtinere ſententiam pro ualiditate inſtrumenti.
Hæc eſt leuis ſolemnitas.
Et eſt de forma ſecundum ſtatutum Ferrariæ.
Facti ſeries in inſtrumento exigitur.
Inſtrumentum non valet, niſi confectum ſit à notario.
14 *Inſtrumentum à notario inhabili, & publicè excommunicato confectum non ualet.*
Secus ſi occultè eſſet excommunicatus.
Vel ſi publicè exercebat officium.
Vel ſententia fuit lata de Longinquo.
Vel aliter poterat per partes excommunicationis ſententia ignorari.
15 *Notarius qui falſitatis aliquid uel doli commiſit, non poteſt ulterius officium exercere.*
Quod procedit, ſi ſit notoriè infamis, ſecus ſi infamia ſit occulta.
Infamis infamia facti, poteſt eſſe Tabellio, ut Spurius.
Minus tamen ei credendum eſt.
Nec poteſt eſſe notarius ad aliquod officium puta, ciuilium, uel criminalium cauſarum.
16 *Notarius debet eſſe rogatus de inſtrumento.*
Et eſt communis.

No-

Notarius non præſumitur rogatus niſi ſit expreſſum.

Eſt magis communis opinio.

Solemnitas extrinſeca non præſumitur.

17 *Notarius ſcripturam Inſtrumenti à ſe factam, partibus ac teſtibus legere debet.*

Quidam tamen opinantur id intelligi in actibus, in ſcriptis; ſecùs ſi ſine ſcriptis, licet ſcriptura ad probationem exigatur.

Alij verò dicunt procedere in quocumq; contractu.

Concordat tamen Auctor fœdere diſtinctionis.

Notarius tenetur legere id quod eſt de ſubſtantia contractus.

Clauſulæ non ſunt neceſſariò legendæ, quæ in inſtrumentis apponuntur.

Inſtrumentum non lectum, neque ſtipulatum, vt dici ſolet non ualet.

Scriptura tempore contractus neceſſariò interuenire non debet, ſi ſit ex illis actibus, qui ſine ſcriptis celebrari poſſunt.

Inſtrumentum nòn debet eſſe ſcriptum in carta perforata, uili, uel immunda remiſſiuè.

Inſtrumentum non debet eſſe ſcriptum, per notas, ſigna, vel Zifaras remiſſiuè.

Venditio aut in ſcriptis, aut ſine ſcriptis fit.

18 *Venditionis contractus tria ſubſtantialia requirit, ſine quibus copulatiuè venditio conſiſtere non poteſt, conſenſum, contrahentium, rem certam, & pretium certum.*

Et vno deficiente venditio non probatur.

In venditione adſunt etiam naturalia contractus, & accidentalia, quæ differunt à ſubſtantialibus.

Venditio in ſcriptis præter tria ſubſtantialia, conſenſum, rem, & pretium, requirit etiam quartum, nempè, ſcripturam completam, & partibus lectam, & approbatam.

Venditio conſenſu peragitur.

Venditio intelligenda ſecũdum id quod actum, non ſecundum id quod dictum eſt.

Emptionis ſubſtantia ex pretio conſiſtit.

Venditio nulla eſt ſine pretio.

Pretium in uenditione debet conſiſtere in pecunia numerata.

Pretium in uenditione certum eſſe debet.

Venditio non procedit ſine re.

Venditio fructuum futurorum uel partus, cenſetur conditionalis, ſi naſcantur, & ideo nullam habet perfectionem niſi poſt eorum natiuitatem, & tunc venditio retrotrahitur ad tempus contractus.

Venditio valet etiam nulla re exiſtente, puta in iactu retis.

Emptio, & uenditio nõ ualet niſi ſit earũ rerum tantùm, quæ haberi & poſſideri poſſũt, & quarum ius naturale uel gentium, uel mores ciuitatis commercium non excluſerunt.

In Domino ſolum confido.

CVM ex longa rerum &
negotiorum experientia
in cauſis forenſibus agen
dis, nouerim, formulas in
ſtrumentorum, maximè
emptionum, & venditio-
num, in ciuitate Ferrariæ
fuiſſe eleganter & ſubtiliter inuentas, mul-
tasq́ue Clauſulas additas, ad tollendas li-
tes, & iurgia, quæ inter contrahentes oriri
poſſent: Cæterum quamplurimos tabellio-
nes adeo imperitos, & ignaros eſſe, ut ne
dum maiorem partem Clauſularum, & uer-
borum per eos deſcriptarum deſcriptorum-
ve, in dictis inſtrumentis non intelligant,
ſed nec de vnica tantum particula rationem
reddere ſciant, inſuperq́ue ignorent, ſolem-
nitates neceſſariò in inſtrumentis, tum de iu-
re municipali, tum etiam communi interue-
nire, debentes; Vnde videtur verum eſſe id,
quod Roman. Sing. ſuo 51. Quid operatur,
tradit, quòd notarij, qui in inſtrumentis ap-
ponunt Clauſulas, quas nos intelligunt, ſunt
1 ſicut pica, & pſittacus gallus, † ſtantes in pa-
latio Dominorum, loquentes ſine intelle-
ctu, quod tamen de notarijs villarum, & op-
pidorum dictum cenſet Crot. in l. ſciendum,
numero 22. ff. de verborum oblig. & alibi
de ijs dicit Cyn. in l. iam hoc iure. §. fin. ff. de
vulga. & pupil. & ſequitur Alexand. conſil.
208. prima colum. 6. vol, quod notarij ſunt
ſimiles cantoribus benè cantantibus per pra
cticam, ſed non per rationem: Nam licèt no-
tarius non teneatur eſſe Doctor, nec accura-
tè ſcire iura, (licèt in hoc vltimo contrarium
uideatur uoluiſſe gloſ. in infra alleganda l.
generali, & Spec. in titu. de inſtrumen. edit.
§. reſtat, colum. penult. verſic. ſed nunquid ta
bellio) tenetur tamen ſcire ea, quæ deſcribun
tur in Summa notariæ, & alijs ſimilibus li-
bris, ad huiuſmodi officium pertinentibus,
ut docet Bartolus, in l. generali, num. ſecun-
do, C. de tabul. lib. ſecundo. & ſequuntur
Abb. & Dec. in cap. primo, ad fin. de fide in-
ſtrumen. & Abb. in capitulo, ſicut, in fine, ne
cler. vel monac. aliàs, ſi negligentia, uel im-
peritia errat, tenetur ad intereſſe parti læſæ,
l. finali, ubi Baldus, C. de magiſt. conuen.
Bartolus, in l. finali, ff. de tabulis exhibendis,
Abb. & Decius in locis præallegatis; Nec
minor ætas tali caſu notarium excuſaret, ſe-
cundum Baldum, in dicta l. prima, ſecunda
column. C. qui & aduerſ. quos, in integrum
reſtitut. quem ſequitur Dec. in dicto capitu-
lo primo, numero vigeſimoſexto, hinc dicit

Bal. in conſ. 484. conſiderando, lib. 2. quod
notarij ſępè errantes ex imperitia, & uim uer
borum neſciẽtes, magna afferunt alijs dam
na, refert & ſequitur Io. Durant. in tract. de
arte teſtan. tit. 2. caut. 11. nu. 7. & alibi dicit
Bal. in conſil. 6. viſo teſtõ, lib. 4. ex tabellio-
num imperitia mundum deſtrui, & quod po
nuntur conſcientię bonorum uirorum in ma
gno diſcrimine, ꝙ dictũ refert Iaſ. in l. filius à
patre, in princ. col. fin. de lib. & poſth. & Du-
rant. d. tract. titu. 6. caut. 39. & Bertran. conſ.
77. nume. 18. ſecunda part. nouiſ. & in conſ.
199. in prin. 2. uol. priorum, & Cagnol. in l.
ſi librarius, nu. 3. de reg. iur. Benè tamen fa-
teor, ꝙ quilibet notarius pſumitur in dubio
peritus. ut trad. Imola, in l. j. §. ſi ex ſundo, ff.
2 de hęred. inſti. & † Corn. conſ. 216. In hac
conſultatione, ad fin. lib. 1 ſed huiuſmodi
pręſumptio ſępe ualidiori cędit pręſumptio-
ni, l. diuus, de in integ. reſtit. c. literas, de reſti
tut. ſpoliat. & ſępiſſimè ueritati, l. neque pro-
feſſio, ubi glo. C. de teſtam. quia, cum res di-
ſcutitur, ueritas detegitur; Propterea pluries
animo reuolueram pro vtilitate mea, ſuper
huiuſmodi emptionis & uenditionis inſtru-
mentis, commentaria quædam ſcribere,
ſed multitudo negociorum, quæ mihi impe-
dimento fuere, uoti mei me compotem fieri
non ſiuerunt, animus tamen, & deſiderium
nunquàm receſſerunt, ſed adeo me impu-
lerunt, ut amplius hoc onus (quamuis hume
ris meis impar) recuſare nequiuerim; & ita
hoc pręſenti die 19. Decembris, Anni 1546.
ad laudem Dei omnipotentis initium huic
operi prębui; Valde enim erit utile & fru-
ctuoſum huiuſmodi ſtudium mihimet ipſi,
& amicis meis, & poſteris; Nec talis labor
eſt a me magnifaciendus, uel uitandus, ſed
magis atque magis amplectendus, qñquidẽ
per illũ & doctior, & ſapiẽtior effici poſſum,
& doctiores & ſapientiores cęteri effici pote
runt; hoc inſuper eſt meũ debitum, quando-
quidem (ut inquit Bal. in procœm. feud. & ſe
quitur Iaſ. eo. procœm.) qui in diſciplina ali
qua diutius laborarunt, aſtringuntur ex pro
feſſionis debito, quę mente conceperunt in
lucem proferre, & alibi dicit Bal. in procœm.
ſcilicet Decretalium, 2. columna. & ſequitur
Iaſ. in loco pręallegato, quod quemadmo-
dum triſte eſt diuiti decedere ſine hęrede, ita
miſerrimum eſt habenti gratiam intellectus,
poſteris ſuis .i. ſtudioſis nihil ſcriptũ tanquã
hęreditariũ relinquere, quo poſſint uelut hę-
redes intellectus aliqualiter cõſolari; fateor
tamen, me non ignorare tenuitatem uirium
ingenij mei, & reſpectu huius molis exi-
guos habere humeros, tamen confiſus de
diuina gratia omnipotentis Patris, à quo
omne datum optimum, & omne donum per
fectum deſcendit teſte Iaco. c. 1. qui & dat,
(teſte eo. loco prędicto) omnibus petentibus
affluenter ſapientiam, nec improperat, eo
authore intercedenteque dilecto eius filio
Domino noſtro Ieſu Chriſto ad Patrem ad-
uocato noſtro 1. Ioã. 2. in cuius nomine om-
nia in uerbo aut in opere ſunt faciẽda, Actuũ
17. & c. non liceat. 26. q. 5. ex qua inuocatio-
ne, ut dicit glo. in auth. de hæred. & falci.
ſub rub. & in procœm. Inſtit. in rubrica, ſequi
tur bonum principium, medium optimum,
& finis Deo acceptabilis; non timeo ad hu-
iuſmodi opus accedere, hancque molem ag-
gredi: quia materia quotidiana eſt, & frequẽ-
tiſſima, propterea latiùs attingam, iuxta l. le-
gaui, in prin. ff. de libera. legat. ſecundùm or-
dinem literæ & clauſularum, materiam ip-
ſam declarando, & quæſtiones utiles ſubij-
ciendo, prout expedire uidebitur; Atquia
vt eleganter inquit Bal. in pręlud. feud. in
prin. non ſtatim in meſſem inijciendæ ſunt
manus, ſed præludia quædam proponenda
ſunt, quę ordinem in ſe habent, propterea an
tequam materiam ipſam aggrediar, dupli-
cem expediam quæſtionem, prima erit, quæ
generaliter in quolibet inſtrumento neceſſa-
rio exigantur, ſecunda, quæ ſpecialiter in in-
ſtrumento venditionis, emptioniſque.

In prima igitur q. reſpondeo ex not. per
Spec. in tit. de inſtr. edi. §. 2. per glo. in l. ge-
nerali præallegata, quæ tamen in aliquibus
non rectè, nec perfectè loquitur, & ex nota-
tis per Bartol. in l. ſi quis ex argentarijs, §. ſi
initium. de eden. ſi tamen repetitio d. §. ſint
Barto. quod negat Alexand. in rubr. de nou.
ope. nunc. & per Ferra. in pract. Pap. in for-
ma productionis inſtrũ, in gloſ. exhibens, &
Lanfr. in ſua pract. verb. inſtrumẽtorum pro
ductiones. nume. 14. per Abb. Felin. & Dec.
in ca. 1. de fid. inſtr. decem eſſe neceſſaria pro
ſolemnitate intrinſeca inſtrumenti, & qua-
3 tuor pro ſolemnitate † extrinſeca. Primo in-
uocatio nominis Domini. Secũdo anni eiuſ-
dem. Tertio Indictio. Quarto dies & menſis
contractus. Quinto nomen Imperatoris, uel
Papæ. Sexto locus cõtractus. Septimo teſtes.
Octauo nomẽ tabellionis, & hoc ponit tan-
tum Spec. & Ferra. Nono ſignũ tabellionis.
Decimo qđ addunt Doct. d. c. 1. ſeries facti;
Ex extrinſeco. Primo, qđ ſcribens fuerit no-
tarius legitimus. Scđo, quod fuerit habilis,
quod Abb. & Dec. addunt in d. c. 1. in fi. Ter-
tio, quod fuerit rogatus. Quarto, quod in-
ſtrumentum fuerit lectum, de quibus ſingu-
lariter operæ precium eſt diſpicere.

Primo igitur videndum eſt de inuocatio-
ne nominis Dñi, & in hoc reperio quinque
fuiſſe

4 fuiſſe Doct.opi.prima fuit† Spec.in loco præ
alleg.cũ quo ibi tranſit Io.And.& Io.Fab.in
procem. Inſti.in princ.nu.3. & cũ eis viden-
tur cõcordare Dom. poſt gl. in c.in nomine
Domini,23.diſt.& referunt Fulg.in proœm.
C.& Rom.in Rub.ff.de ope.nou.nunc.& re
fert etiam Felin.in d.c.1.1.col.diſtinguentis
inter negocia ardua, & perpetua, & leuia
breuique tempore duratura, ſed hæc opin.
communiter exploditur,cum talis diſtinctio
iure non probetur,ut inquit Rui.in d.rub.ff.
de nou.oper.nunc.

Secunda fuit opin. aliquorum tenentium
quòd de iure huiuſmodi inuocatio eſſet de
ſubſtantia, cuius opin. fuit Rom. in d. Rub.
And. Sicul.in repet.Rubricæ, ext.de fid.in-
ſtr.col.17.& Areti.in proœm.Inſtit.in prin.

Tertia,eſt opin.præcedenti contraria, ſci-
licet, quod imo talis inuocatio non ſit ſub-
ſtãtialis vel de eſſentia de iure, & propterea
inſtrumentum non viciari, ſi ſit omiſſa, &
hanc tenet Bart.in repet.d.§. ſi initium, quã
multi dicunt non eſſe Bart. ſed cuiuſdam
Nic. Alex. ut Alexan. tradit in d. Rub. de
nou.oper.nunc.& in l.iuriſgentium §. quod
ferè.ff.de pact. licet in conſ.147. ponderatis
3.col.2.uol. tenuerit fuiſſe Bal. & expreſſius
in d §.ſi initiũ, hoc idẽ tenet Bal. in proœm.
C. 1. colum. & in d. §. quod ferè, ubi idem
tenẽt Paul.& Alex.& ibi dicit Pau.quod Pi-
ſtorij eſt in uſu in inſtrumẽtis, ut non fiat ini
tium ab inuocatione Domini, & hanc par-
tem tenent communiter Doct. in d.Rub. de
nou. oper.nunc. & Cano. in dicto cap. 1. de
fid. inſtr. & Lanfranc.in repet.c.quoniã con
tra, de probat.in uerb. inſtrum. productio-
nes nu.15.

Quarta eſt opin. quod licet de iure non
ſit de ſubſtantia,tamen, ex quo per conſuetu
dinem eſt admiſſa,cenſetur eſſe effecta eſſen-
tialis & de ſubſtantia, adeo quod ſi contra-
rium fieret, non ualeret, ita Imola, & Ro-
man. in d.Rub.de nou.oper.nunc. quod am
plectitur Abb.& ſequitur Felin.in dicto c.1.
& etiam inhæret Ruin. in d. Rub. in prin.
cum quibus etiam tenet Porto. in proœm.
Inſtit.col.3.

Quinta,& ultima eſt Bart.in d.authen. ut
præpona.no.Impe. vbi expreſſe loquitur ſtã
te conſuetudine, & Alex. in d.Rub. ſentien-
tium, quod etiam ſtante conſuetudine non
ſit de ſubſtantia,ex quo eſt leuis ſolemnitas,
quæ non viciat actum, vt de ſigno crucis in
inuentario requiſito omiſſo trad. commu-
niter Doct. in l.fi. C. de iure delib. pro quo
facit,quia Doct.ſup. in 3.opin. relati dicunt
idem eſſe ſi de iure eſſet neceſſaria: quia non
propterea vitiaretur actus ex quo eſt leuis
ſolemnitas, & hanc opin. dicit veriorem, &
eam ſequitur Dec.in d.c.1.num.6.& cum ea
etiam tranſit in cap. in nomine, Domini, in
princ.de teſti.

Omiſſis igitur primis tribus, ſolum ſu-
per ultimis eſt conſiderandum. nam poſito
pro conſtanti, ut frequentius tenent Doct.al
leg. ſupra in 3. opin. quod huiuſmodi inuo-
catio de iure non ſit de ſubſtantia, reſtat di-
ſcutiendũ, nunquid propter conſuetudinem
ſit effecta ſubſtantialis, adeo, quod ſi omit-
teretur, vitiaretur actus; & quidem negari
nõ poteſt,quin opi.prima,ſit in terminis no-
ſtris ſpecificè cõmunior,quia ſolus Bar. in d.
auth.& Dec.in d.c.1.expreſſe. & Alex. in d.
rub. tacitè uidẽtur tenere,quod ẽt ſtante con
ſuetudine talis inuocatio non ſit ut ſub-
ſtantialis neceſſaria, quod omnes ſupra in 4.
opin. relati affirmant; Et Doct. allegati ſu-
pra in 3.opin. non loquuntur in terminis
ſtante conſuetudine, ſed ſolum poſito quod
de iure eſſet de ſubſtantia; Vnde in iudican-
do puto difficile eſſe obtinere contrarium,
per ea quæ latè trad. Neuiz. in Silua nupt.li.
5.nume. 72. in puncto tamen iuris articulus
non eſt ſine dubio.

Pro parte namque quod ſtante conſuetu-
dine inuocatio diuini nominis ſit ſubſtantia
5 lis, & ſi † ſit omiſſa, actus corruat, eſt de-
ciſ. Bart. in l.actuarios, C.de nume.& actu.
lib.12.vbi per illum tex.decidit, quod ſi con
ſilium conuocatur in alio loco, quam vbi cõ
ſueuit conuocari, actus geſtus eſt nullus ipſo
iure,pro quo videtur eſſe tex.in l.pen.ibi ſal-
uoque more maiorum. ff. de iuſt.& iur.iũcta
l.cũ ſnĩam,C.de ſen.& inter.omn.iud.quod
refert Ruin.d.rub.de nou.ope.nunc. Et dicit
Abb. in proœm. Decreta. in verb. Grego-
rius, il ſecondo, num.14. per glo.in §.ſi qua
vero, In uerb.authore, quę loquitur de annis
Domini, qui per conſuetudinem debent in
inſtrumento apponi, in auth. vt præpo. no.
Impe. colla. 5. quod omiſſio ſolemnitatis ex
ſola conſuetudine inductæ, habet vitiare a-
ctum;& ſequitur Felin. in d.c. 1. cui deciſio-
ni non obſtaret ſi diceretur immo non vicia-
ri inſtrumentum,quia ex quo de conſuetudi-
ne debet apponi, ſi tamen eſt omiſſa, habe-
tur pro expreſſa, glo. in l. fin. C. de fideiuſ.
not.moder.in l.certi cõdictio.§. ſi nũmos,ff.
ſi cert.pet. quia illa iura nõ habent locum in
ſubſtantialibus,quæ omnino exprimi debẽt,
& omiſſa viciant,Io.Andr.in addit. Spec. in
tit.de inſtr.edi.§. inſtrumentum. uer. quid ſi
à contrahentibus.Fel.& Dec. in c.cũ M.Fer
rariẽſis. nu.7. de cõſt.& dicit Ang. in l.licet,
C. locat. ut refert Dec. in loco præalleg. q&#x0;
ſi quædã uerba apponenda ſunt de conſuetu

dine in inſtrumento; & quod aliter non ualeat inſtrumentum, tunc nõ ſuppletur inſtrumentum, à conſuetudine. Et pro iſta opi. facit quod tradit Corn. conſil. 226. licet in hac 2. col. lib. 3. & conſil. quando uenitur. 2. col. lib. 4. ubi per deciſionem Abb. in d. c. 1. ex facto reſpondit; inſtrumentum non habens ſignum notarij non ualere, cum de conſuetudine ſit introductum, ut tale ſignum apponatur; Et de ſubſcriptione notarij quòd omiſſa inſtrumentum corruat, tamquam non ſit leuis ſolemnitas, trad. Alexan. in conſil. 141. uiſo teſtamento, col. pen. lib. 2. duplicato in 4. conſil. 96.

Nec obſtat quod ſit leuis ſolemnitas, quia id non uidetur uerum, quando quidem illa leuis dicatur ſolemnitas, quæ nulla ratione munitur, ut Bal. cenſuit in l. hac conſultiſſima. nume. 6. ubi Iaſ. poſt alios, C. qui teſta. fac. poſ. nec illa opin. de omiſſione crucis in inuentario licet allegetur communis, uidetur uerior, immò contraria de iure facile poſſet ſuſtineri, ut dicit Durant. tract. de arr. teſtan. tit. 11. caut. 8. ſub nu. 2.

Sed dato quod ſit leuis ſolemnitas ex quo ſecundum Rui. in d. Rub. eſt de forma, etiam eius omiſſio uitiat actum, Bald. & alij, in l. 1. de lib. & poſth. Felin. in c. cum dilecta, num. 10. decima ampliatione de Reſcriptis, & in c. cum cauſam. nu. 22. de re iudi. Iaſ. in l. 2. §. patris. col. 3. de vulg. & pup. & cenſetur etiã de forma, qñ lex procedit annullãdo actum, ut per Doct. in d. l. 1. Felin. d. c. cum cauſam. & Rui. in d. rub. quod applicat Rui. ad hunc caſum ex quo per glo. in d. §. ſi qua uero, dicitur quod aliàs actus non ualet, facit, quod omiſſio ordinis a lege requiſiti actum reddit inualidum, ut Rom. conſuluit in conſil. 402. in propoſita, refert & ſequitur Felin. in d. ca. cum cauſam d. nu. 22.

Pro contraria uero opi. facit qđ decidunt Doct. in locis allegatis ſupra in 3. opin. quod etiam quod de iure eſſet ſubſtantialis talis inuocato, tamen ex quo eſt leuis ſolẽnitas, eius omiſſio nõ habet uiciare actum. Vnde idem eſt concludendum quando de conſuetudine eſſet ſubſtantialis, alias ſequeretur quod plus operari poſſet conſuetudo, & ſic lex non ſcripta in caſu non ſcripto, quã lex ſcripta in caſu ſcripto, quod eſt abſurdum, quia conſuetudo eſt altera lex, & pro lege ſeruatur in non ſcriptis, l. diuturna, & l. de quibus, cũ ibi nõt. de legibus. Et quod hæc ſit leuis ſolemnitas, & per conſequens eius omiſſio non habeat uciare, l. 1. de uẽnt. inſpi. patet ex ijs, quæ not. Bart. in d. l. 1. ubi dicit illam eſſe leuem ſolemnitatem, quæ non multum obſtare poteſt, & dicit in l. 1. §. ſi plures 4. queſt. de exercit. & in l. cum hi, §. prętor de tranſ. quod dicitur leuis quando facti ſubſtantiam non immutat. & in l. fin. §. ſi uero poſtquam. C. de iur. delib. dicit illam dici modicam & leuem ſolemnitatem cuius omiſſio eſt modici, uel nullius præiudicij, & idem in l. 2. §. prius de uulg. & pup. & ſequuntur Doct. in locis prę allegatis, & maxime Iaſ. in d. l. hac conſultiſſima, C. qui teſt. fac. poſ. hinc conſuluit Socin. conſ. 15. col. 24. uerſic. ad quintum, ſubſcriptionem Canonicorum in contractu neceſſariam omiſſam, tanquam leuem ſolemnitatem ualiditati contractus non officere; Ex quibus uidetur quod concludendum ſit imò dictam inuocationem non eſſe niſi leuis ſolemnitatis, prout de ſigno crucis in Inuentario omiſſo magis communiter teſte Iaſ. in d. l. fin. & in d. §. prius, trad. Doct. & Dec. conſ. 633. nu. 7. Non ob. deci. Bart. in d. l. actuarios. quia uidetur reſtringenda ad regulas communes, ſcilicet quando poſſet magnum præiudicium afferre, ſecundum Aret. in d. §. prius, pen. colum. Nec uidetur uerum quod dicit Rui. qđ ſit de forma, quia imo ex quo eſt leuis ſolemnitas in dubio non præſumitur de forma, Car. Imol. & Feli. in d. c. cũ dilecta. quod etiam in dubio procedit in omni ſolemnitate, ut ipſemet Rui. fatetur ibi; Nec uidetur etiam uerum quod ſit in hac ſolemnitate decretum annullatiuum, quia gloſ. in d. §. hoc quoque, non loquitur niſi de annis Domini non autem de inuocatione fienda, & etiam quod loqueretur non eſt ſtandum eius authoritati, & ſic propterea non cenſeretur poſitum decretum annullatiuum, & ſic patet quod hæc ſecunda opinio in puncto iuris eſt ſuſtentabilis, & forte uerior, ut etiam dicit Decius in dicto cap. 1.

Putarem tamen pro concordia diſtinguendum eſſe aliter quam diſtinguat Rui. in d. rubr. ſcilicet quod prima opin. reſpectu pœnæ intrinſecæ & ſic nullitatis procedat: ſecunda uero reſpectu pœnæ extrinſecæ, & ſic pecuniariæ, cum ſua diſtinctio iure non probetur, hoc modo; Aut extat conſuetudo ſimpliciter quod in omnibus inſtrumentis apponatur huiuſmodi inuocatio, & tunc habeat locum prima opinio, quia uidemus quod etiam quod id ſtatueretur per ius commune, tamen ex quo ſumus in his, quæ leuis ſunt ſolemnitatis, ſolemnitas huiuſmodi omiſſa actum non uiciaret, maxime ex quo nõ eſſet appoſitum decretum annullatiuum, ut notant Doct. in d. l. 1. de liber. & poſth. Felin. d. cap. cum dilecta d. 10 ampliatione, nume. 10. & in cap. ſuper eo, poſt princ. de teſt. cog. & ita etiam ſentit Rui. loco præallegato, & iſto caſu tantũ operatur conſuetudo, &

ſic lex

ſie, lex nõ ſcripta in caſu non ſcripto, quantũ
operaretur lex ſcripta in caſu ſcripto. Si ve-
ro extaret conſuetudo vlterius ſe extendens,
ſcilicet nedum exigens huiuſmodi ſolemni-
tatem, ſed etiam ſi contra fiat Irritans actum,
& tunc ſecunda opinio uendicet ſibi locum,
& iſto ſecundo caſu poſſet ſaluari opin. Rui.
tenentis, quod in huiuſmodi ſolemnitate re-
quiſita ineſſet decretum annullatiuum, &
ita fœdere huius diſtinctionis concordandæ
ſunt opinion. quæ diſtinctio videtur ample-
ctenda. l. ſi finita. §. illud, cum ſimilibus de
damn. infect. Cætera ad hanc materiam per-
tinentia dicentur (Deo dante) infra in expo-
ſitione tex. inſtrumenti ſuper verbo in Chri
ſti nomine.

Secundò, debent apponi anni Dñi; quod
a iure exigi nõnulli tradiderunt maxime Spe
6 cu. in tit. præallegato de † inſtru. edit. dicto
§. 2. colum. ſecunda, & §. inſtrumentum er-
go, verſic. item quod non eſt ibi inſcriptus
annus, & alij relati per Felin. in dicto cap. 1.
num. 3. licet uerius ſit magis id conſuetudi-
ne inductum eſſe. vt no. gl. in d. §. ſi qua vero,
in verb. authore, & eam ſequitur ibi Bart. &
in d. §. ſi initium, num. 9. & hoc idem tenent
Abb. Felin. & Dec. in d. c. 1. & gloſ. in verb.
indictio, in c. inter dilectos eo. titu. de fid. In-
ſtrument. & Dec. conſil. 447. & in pleriſque
ciuitatibus iure municipali etiam ſpecialiter
prouiſum eſt, ut debeant apponi, & maxime
in ſtatutis ciuitatis Ferrariæ, lib. de prouiſio-
nibus, & ordinamentis collegij notariorum
multis Rubricis, ſeu capitulis cautum eſt;
Quo fit ut dubitandum non ſit inſtrumen-
tum anno Domini carens, pariter & uiribus
carere, per gl. in d. §. ſi qua uero, approbata,
ut ſupra, maxime cum hæc non ſit leuis ſo-
lemnitas ut in præcedenti dictum fuit, quod
etiam trad. Alexand. conſi. 190. prima col.
in 6. uol.

Tertiò, Indictio eſt in quolibet inſtrumen-
to apponenda in dicta authen. ut præpo. no-
7 men. Impera. † & alijs in locis de quibus per
Spec. in d. §. 2. uerſi. poſt annos Domini, glo.
& Felin. poſt alios in d. c. inter dilectos, Bar.
in d. §. ſi initium, nume. 12. & in l. ſi librarius
de reg. iur. & omnes communi calculo in d.
c. 1. de fid. inſtrumen. ubi Dec. num. 11. mul-
ta iura allegat, & allegato conſil. 447. Ber-
tran. conſil. primo nouiſ. num. 119. & conſi.
2. num. 11. ſecunda parte nouiſ. & Cagnol.
in l. ſi librarius, nume. 23. de regu. iur. Bald.
conſil. 286. ſuper primo puncto, num. tertio,
tertia parte, & Socin. conſil. 98. num. 15.
in tertio. Et ita etiam iure municipali Fer-
rariæ exigitur.

8 Quartò, exigitur dies quo † notarius roga-
tus eſt de inſtrumento, ut probatur in d. au-
then. ut præpon. no. Impe. gl. in d. l. generali,
C. de tabu. lib. 10. Spec. d. §. 2. col. 3. verſicu.
poſt indictionem, & in d. §. inſtrumentum,
uerſ. item quòd non eſt ibi inſcriptus annus,
& uer. ſeq. Io. Fab. & Areti. in §. item uerbo-
rum, Inſt. de inut. ſtip. Bar. in d. §. ſi initium,
num. 16. & tradunt omnes d. c. 1. & Dec. d.
conſi. 447. & Pariſ. conſil. 68. in prin. 3. uol.
etiam ſi actus, de quo conficitur inſtrumen-
tum, de ſubſtantia ſcripturam non exigat, ut
per Spec. d. §. inſtrumentum, verſic. quid er-
go ſi dies, & per Alex. in conſil. 66. uiſo pro-
ceſſu, col. fin. lib. 1. licet Guid. Pap. aliter ſen
ſerit, quæſt. 582. reperitur, de quo infra dice-
tur; Et quia ſine menſe dies non eſſet certus
regulariter, propterea etiam apponitur men
ſis, qui de neceſſitate non eſſet apponendus,
ut not. Bar. in d. §. ſi initium, nu. 23. & ſequi-
tur Feli. in d. c. 1. nu. 10, licet in d. auth. ut præ
po. no. Impe. uideatur etiam exigi menſis de
neceſſitate, et gl. in d. l. generali Spe. & Abb.
in locis præalleg. tenent apponendum eſſe,
quod etiam tenet Alex. in addit. ad Bar. in d.
§. ſi initium; Ferrariæ tamen ex forma ſtatu-
torum dubium tollitur, quia apponi debet.

Quintò, debet apponi nomen Imperato-
ris, ſeu Papæ, uel Regis ſecũdum qualitatem
9 loci in quo fit inſtrumentũ, ut † no. gl. pen. in
c. quoties, 1. q. 7. & in d. l. generali. Spec. in d.
§. 2. 3. col. uer. poſt diem. & in d. §. inſtrumen
tum, uer. itẽ quod non eſt, & ibi Bar. in d. §. ſi
initium; nu. 24. Ioan. And. in data lib. 6. uerſ.
hic aduertendũ Abb. poſt alios in d. procem.
Greg. nu. 14. Et de Impera. eſt tex. in d. auth.
ut præpo. no. Impe. qui ſecundum Abb. in d.
procem. ad Papam eſt extendendũ. & ſequi-
tur Felin. d. c. 1. nu. 5. Et quod ſit de ſubſtan-
tia trad. Ange. conſil. 291. uiſis omnibus, &
communiter omnes in d. c. 1. intantum quod
inſtrumentum non ualeret ſi omitteretur, ut
per Ang. d. conſil. per Abbat. conſ. 53. Alex.
conſi. 148. num. 4. lib. 7. & Soc. conſi. 86. col.
2. uerſi. quarta concluſio, & ſequitur Dec. d.
c. 1. nu. 8. Bene uerum eſt quod ualet conſue-
tudo in contrarium, ſcilicet quod non appo-
natur, ut per Ang. d. conſi. 291. & Abb. in d.
procem. licet in d. conſil. 53. dubitauerit, &
uideatur uelle Bart. in d. §. ſi initium, & ſen-
tit Alexan. in conſil. præalleg. & ſequuntur
expreſſe Felin. & Dec. in d. c. primo, ubi di-
cit Felin. quod, ſi aliter teneretur, corrue-
rent multa inſtrumenta, Pro quo facit, quia
in confectione inſtrumenti generaliter at-
tenditur conſuetudo loci. Dyn. conſil. 31. in
quæſtione, & ſequitur Dec. dicto numero 8.
& in ſimili de indictione propter contrariã
conſuetudinem non appoſita, quod ualeat

tenet Ang.conſi.220.ad hoc vt ſcriptum; nomen autem conſulis de generali conſuetudine non apponitur, quæ ſeruanda eſt, latè Alexan.in l.j.§.editiones.n.4. vbi plura allegat, de eden.& hoc etiam tenet Bart.d.§.ſi initiũ in repe.num.24.& Abb.d.c.1.& Pariſ.conſil.68.num.20.3.vol.

Sextò, exigitur loci contractus appoſitio de iure non tantum de conſuetudine(quod non
10 nulli † voluerunt, vt glo. refert in c. Abbate ſanè verb.cenſeretur, de re iud. in 6. & Spec. d.§.inſtrumentum; verſ.quid ſi locus, in fi.& Bart.d.§.ſi initium, nu.26.) probatur in d.c. Abbate ſanè; iuncta gl.& in c.quoniam contra, verb.loca. vbi glo. de prob. trad.gl.in d. l.generali, & Specu.in d.§.2. verſic.poſt nomen,& in d.§.inſtrumentum, verſic.quid ſi locus, Ang.& Bal.in l.optimam, poſt glo.C. de commit.& contrah.ſtip.Bal.conſi.55.anno Domini,nu.1.2.p. Fab.in §. item verborum, nu.3.inſt.de inut.ſtip.Bar.& Ang.in d. auth. vt præpo.no.Imp.Bald.in l.contractus. nũ.6.C.de fid.inſtr. Lanfr.in d.verſi. inſtrumẽtorum productiones, nu.14.& trad.communiter omnes in d. c. 1. cum alijs allegatis ibi per moder. quod etiam Ferrarien. ſtatutis exigitur,& per Dec.conſil.447.ſupra allegato,& per Bertran.conſil.2.nu.55.2.p.nouis.& conſ.301.in prin.3.vol.primorum.Pariſ.conſil.28.nu.10.2.vol.Cagn.d.l. ſi librarius.nu.84.& propterea ſi omittatur corruit inſtrumentum, vt ex facto reſpondit Corn. conſil.60.colu.2.& conſil.216.col.2.lib.4. An modo requiratur locus ſpecialis, vel ſufficiat generalis: & an conſuetudo in contrariũ valeat, dicetur infra ſuper loco in inſtrumento deſcribendo, vbi tangentur multæ quæſt.ad hanc materiam pertinentes.

Septimò, debẽt in inſtrumẽto deſcribi teſtes,& ſic non unus tantum, ſed ſaltem duo,
11 vbi numerus, de teſti.c.pluralis † loquutio, de reg.iur.in 6. de quo infra dicetur, hoc tenet glo.in d.l.generali, licèt loquatur de ſubſcriptione, non de deſcriptione, de quo latius infra ſuo loco dicetur. Idem de deſcriptione trad.Spec.in d.§.11.verſic.poſt locum, & in d.§.inſtrumentum, verſ. item quod non ſunt ibi teſtes, Ang.in d.authen.vt præpona.no. Imp.Alex.conſil.13.ex his quæ in themate, 3.col.in prin.3.vol.conſ.37.viſo dicto inſtrumento, col.fi.eo.vol.& conſil.153. infra allegando, col.2. Soci.reg.418.Teſtes in ſcriptura,& Dec.d.conſil.447.& Bertrand.conſil. 230.num.3.2.parte p^{ma}& communiter omnes in d.c.1.Bertran.conſil.200.nu.5.3.vol. poſteriorum Pariſ.conſi.162.in princ.lib.4. Bal.d.conſi.55.2.p.Marſi.ſing.56.ad validitatem, Crauet.conſi.122.nu.13.& conſi.56. nu.1.Lapus alleg.81.non valuit actus, nu.2. adde Didac.in ca.20.ſuarũ pract.qq.nu.3.4.

Octauò, nomen tabellionis apponendum
12 eſt, gl.in ver.adijciatur, in §.ſed & ſi † inſtrumenta.in authen.de inſtr.cau.& fid.Spec.d. §.2.verſ.poſt teſtes,& in d.§.inſtrumentum, verſi. item quod non eſt a tabellione ſubſcriptum, Pap.in d.ſua pract.in d.glo.exhibens, Iaco.de Aret.Bal.& Pau.in l.ad teſtium.§.ſi quis, de teſta.Alex.conſ.41.viſo tenore, col. 4.lib.1.& conſil.153. videtur prima conſideratione, col.2.li.2,& allegato ſup.conſi.141. viſo teſtamento, col.pen.lib.2.& Dec.d.conſil.447.& Bertran.conſil.2.nu.6.2.p.primorum, ſed Bart.in d.§.ſi initium, nu.6. intelligit quod nomen tabellionis ſit apponẽdum ſcilicet quòd ſit rogatus, quòd eſt de ſolemnitate extrinſeca, ut etiam ipſemet fatetur, nu. 29.de quo infra dicetur, ſed vltra id quod nomen notarij, ideſt ſubſcriptio, eius manu debeat apponi, ex ſupraſcriptis iuribus plenè probatur, quod etiam tenet Bertr.conſil.1. nu.116.& ſeq.1, parte p^{ma}& conſil.207.1. col.3.vol.nouiſ.& Pariſ.cõſ.27.nu.5.2.vol.

Nonò, ſignum notarij apponendum eſt,
13 ſed an id ſubſtantiale ſit de iure, vel de † conſuetudine ſunt opi. quòd de iure debeat apponi tenet gl.oportet.in d.authen.de inſtr.cau. & fid.§.ſed & ſi inſtrumẽta. Iac.de Are.Bal. & Pau.in allegata l.ad teſtium, §.ſi quis, arg. illius tex.de teſta.Bal.in pluribus locis, maximè in l.1.§.1. in prin.de eden. in l. Lucius de teſta.milit.in l.contractus, nu.6.C.de fid.inſtru.& in l.ſcripturas, nu.2.C.qui pot.in pig. habe.& videtur huic opin. adhærere Bar. in d.§.ſi initium, nu.32.per text.in l.fi.C.de aſſeſſo.& per alia iura per eum ibi allegata; ſed vereor ne illa ſit repet.Barto.ut Alexand.ſupra relatus dicit, maximè quia alijs in locis ſemper Bart. tenuit de iure non eſſe neceſſariam appoſitionem ſigni,& tamen eſt contra morem ſuum ſi eſt cõtrarius. Quòd verò magis de conſuetudine exigatur, tenet Spec.in d.§.2.col.fi.ver.in fi.vbi dicit eſſe utile,& honeſtum apponere,& ibi Ioan.And.in addit. oſtendit iure neceſſariò non exigi; & dicit quod eſt leuis ſolemnitas, quæ non uitiat,& ipſum ſequuntur But.& Imol.in d.c.1.de fid.inſtr. & Io.de Venafro conſi.vlt.nu.16.qui indiſtinctè tenet in prothocolo non eſſe de neceſſitate ponendum, de quo dicetur inferius; Hanc eandem opin. quod ſit de conſuetudine magis quàm de iure; ſed quòd eius omiſſio viciet, tenet Bart.in procem.ff.nu..& in d.l.ad teſtium.§.ſi quis, dicit ſtandum eſſe conſuetudini. Hãc opin.dicit communem Alex.in d.rub.de no.ope.nun.nu.14.& eam ſequitur in ſup.allegato conſil.153.& idẽ tenet Lanf. in d.

in d.ver.inſtrumētorū productiones, nu.15.
Anchar. conſil. 441. præmiſſa. & Car. con-
ſil. 153. ad ſingula, & Ang.d.conſil.220. Fe-
lin.in ca.1.de ſpon.not.3.nu.3. & propterea
eius omiſſio contra dictum Ioan.And.inſtru
mentum viciat, Corne. aliàs allegatis conſi-
lijs 70.94.& 118.lib.4.& 226.li.3. & ſequun
tur Abb.& Felin.ac Dec.in d.c.1.& d.conſi.
447. Cranet. conſ.72. nu.4.licet Dec.ſecun-
dum Card. in d.conſ.dicat, quod de iure eſ-
ſet leuis ſolemnitas, tamen difficile eſſet in
practica obtinere ſententiam pro ualiditate
inſtrumenti, quia communior opi. eſt contra
Io.And, vt dicit Felin.in d ca.1. quam etiam
ſequitur Bertran. d. conſ.11. nu.42. & conſ.
126.1.colum.3. volu. p^rum. & Pariſ. conſ.27.
nu.6.& conſil.28.nu.13.1.volu. nec videtur
leuis ſolemnitas per ea quę ibi trad.Abb. Ex
forma tamen ſtatutorum Ferrarienſium ne-
ceſſarium eſt apponere tale ſignum.

Decimò,& vltimò,exigitur ſeries facti gl.
in d.l.generali,& in l.Iuris gentium.§. quod
ferè,de pact. Angel. in d. authent.vt præpo.
no.Imp.Lanfr.d.nu.14.Abb. & Dec.d. cap.
1. & debet eſſe perfecta, ut Bar. docet in l. ſi
is qui,de teſta.& Bal.in d.l. contractus ſecun
da perfectione.nu.8.C.de fid.inſtr.& Dec.d.
c.1.ſub nu.11.

Expeditis his quæ ſolemnitatem concer-
nunt intrinſecam, videndum eſt de concer-
nentibus extrinſecam.

Primò, igitur dixi opus eſſe quod ille qui
de inſtrumento eſt rogatus ſit publicus no-
tarius, aliàs non valet inſtrumentum ut com
muniter notant omnes in d. c.1. quando au-
tem præſumatur, & quomodo conſtare de-
beat de eius autoritate,& de multis alijs quæ
ſtio. ad hanc materiam pertinentibus, infra
ſuo loco dicetur, ſatis pro nunc eſt quaſi per
indicem hæc attingere.

Secundò,dictum fuit,quod oportet nota-
riū eſſe habilem, vt quia nō fuerit publicè ex
cōmunicatus quia tunc officiū tabellionatus
14 exercere non poſſet † inſtrumētaq; non vale-
rent,cum talis ſit actus legitimus, c. licet, de
ſent.excom.in 6. idem diſputando concludit
glo.in c. decernimus eo. vbi idem tenet Do-
mi. idem Io.And.poſt Abb. antiquum in ca.
pia,4.col.in nouel.de exce.in 6. Card. in re-
pet.c.perpendimus de ſent.exc.39.q. Abb.&
cōmuniter cæteri, in c. intelleximus de iudi.
& Abb.& Dec.in d.c.j.in fi. Bar.in conſ.238.
exiſtens Pet. publicè excommunicatus licet
aliter videatur dixiſſe in authen.credētes.C.
de hære. ſed ibi eſt caſus ſpecialis; idem tenet
Bal.in l. in exercēdis.nu.7. C. de fid.inſtr.in
add. Spec.in tit.de inſtr.edi.3.col.ver.quādo
notarius deſinit,& in c.11.in fi.de Lege Cor

ra.in vſibus feu.vbi ſe remittit ad glo. in d. c.
decernimus,idem Bald. & Paul.cum quibus
videtur tranſire Iaſ. in l. 1. C. de iur. & fact.
ignoran. ſecus vero ſi notarius non fuerit pu
blicè ſed occultè excommunicatus, tunc eū
valerent inſtrumenta, vt multi ex præallega-
tis tenent,& trad.Abb. & alij in cap. verita-
tis,de dolo,& contu.& in ca. ſi verè,de ſent.
excom.& in multis alijs locis; & idem ſi pu-
blicè exercebat officium,uel ſententia fuerat
lata de longinquo, vel aliter poterat per par-
tes ignorari ſententia excomm. vt latè trad.
Pariſ.conſ.89.4.vol.

Et idem eſt ſi notarius eſſet infamis, vt
quia in officio aliquid falſitatis vel doli com-
miſiſſet, tunc enim non poſſet vlterius offi-
cium notariæ exercere ſi modo de delicto
15 fuerit damnatus.l. ſi aliquid † C. de ſuſcep.
& archa. libr.10. & not. doctrinam in hac
materia ponit Bart. qui communiter ab om-
nibus recipitur in eadem quæſt.1.l.3. ff. ad l.
Iul.repet. ad quā ſe remittūt Abb. & Dec.in
d.c.1.in fi. & in conſil. ſuo 174. Ser Ioannes
de Caſtro Durati.idē trad.Bal.in d.l. in exer
cen.nu.7.C.de fid.inſtr. & in d.c.11. de lege
Corr.Pau.de Caſt.cōſ.207. ſup primo.103.
ponitur in facto,& 223. ſuper eo. Alex. con-
ſil. 80.exanimato colu.11. libr.2. quod refert
Dec.d.ca.1.& 190.col.fi.lib.6.trad.commu-
niter ſcribentes in l. ſi quis ex argentarijs.
§.1.de eden.& in l.& militibus. C. de teſta.
milit. Abb. Felin.& cæteri in cap. cum dile-
ctus de fid. inſtr. & in c.fraternitatis de hær.
vbi latè Marſil. ſequitur in l. fin. de iur. om-
ni.iud.nu.171.& in rub.de fideiuſ.num.184.
quod tamen procedit in illo, qui notoriè e-
rat infamis, ſecus ſi infamia erat occulta, ut
not. in pleriſque ex locis præalleg. infamis
vero infamia facti vt ſpurius, poteſt eſſe ta-
bellio & inſtrumenta conficere, vt Ang.re-
ſpondit conſ.eius 283. præmitto,licet ſecun-
dum Abb.& Felin.in d.ca.cum dilectus,mi-
nus ſit ei credendum,licèt non poſſit eſſe no-
tarius in aliquo officio publico, vt in aliquo
banco ciuilium uel criminalium cauſarum
per doctr. Bart.in d.l. eadem, quod admittit
Angel.d.conſ.& oſtendit expreſſius Alex.d.
conſil.80.& extollit Marſil. latè ſingu. ſuo
273.col.fin.

Tertiò, ex extrinſeco notarius dēt eſſe ro-
gatus de inſtrumento.§.nos autem.cum glo.
16 in verb.iniungatur. & ibi † Bart. & Ang. in
authent.de tabel.colla.4.& alleg.conſi.220.
& conſil.74. Spec.d.§.1.5.col. verſ. & nota
quod tabel.Bart.in d.§.ſi initium.num.28.&
in authent.ſi quis in aliquo, C. de eden. gloſ.
in clem.1.§. dudum. verſi. requiſitis de iure-
iuran.& Alex.d. conſil.153. & communiter
omnes

omnes Doct. in d.c.1. de fid.inſtr. Bertrand. conſil. 119. 2. vol.in primis, & Pariſ. conſil. 27. nu.7. lib.2. An autem præſumatur notarius rogatus, ſi non ſit expreſſum, eſt alia q. quam non ponam hic, ſed ſuo loco de ea dicetur. Illud tantum dicam pro nũc quod magis cõmunis opin. eſt quod non præſumatur ex quo eſt ſolemnitas extrinſeca, vt per Alexan.in l.ſciendum. de verb. oblig. & moder. in d.c.1.vbi Felin.& Dec.nu.20.

Quartò exigitur, quod notarius ſcripturam inſtrumẽti a ſe factam partibus legat, & teſtibus,argu.l. fideicommiſſa. §.1. vbi gloſ.
17 expreſsè loquens in teſtamẽto,† Bar.& Bal. de leg.tertio.Ioan.Andr.in Addi. Spec.in §. oſtenſo.in verſi.illud quoq;. in addi.magna, circa med.in tit.de inſtr.edi. & in d.ca.1. vbi ſequuntur But.& Imol.trad.etiã But.& Imo. in c.cum P.tabellio.eo.tit.de fid.inſtr.Ange. conſ.74.d.quæſt. & 274.ex themate 2. colu. And.Sic.conſ.32.col.9. lib.1. Ioan. de Ana. conſil.33.circa prædicta, Corn.in conſil.77. penul.colum.lib.4. & Dec.d.c.1.numer.14. & Bertran.d. conſil.2. num.5. ſecunda parte primorum, & Pariſ.d.conſ.27.num.8. lib.2. latè Didac.in c.relatum. nu.11. de teſtamen. Socin. iun. conſil.102.num.8.3.vol.& conſ. 144.nu.37.eo.ſed Abb.quem ſequitur Felin. in d.c.1.& in d.c.cum P.tabel.p̃dicta.intelligit procedere quando teſtamentum uel inſtrumentum debet fieri in ſcriptis, ſecus ſi ſine ſcriptis licet ad probationem ſcriptura exigatur,vt not.Bar.& Bald.in l. Contractus. C.de fid.inſtr. Bal.in l.errore.& auth. Quod ſint.C. de teſta. Dec.verò in d.nu.14.intelligit generaliter prædicta procedere in quocũque contractu vel vltima uoluntate etiam in ſcriptis non conficienda ex mente plurium ex præalleg. qui loquuntur quando contractus non fiebat in ſcriptis vel teſtamentum, & quod lectura teſtamenti, vel inſtrumenti non ſit de ſubſtantia, vel ſolemnitate, tenet etiam Corn.conſil.211.col.2. lib.1. ego putarem diſtinctionis fœdere opin. concordari poſſe: nam aut ſumus in contractibus uel teſtamentis qui debent celebrari in ſcriptis, & tunc non eſt dubium quod debent legi. d. l.cõtractus,ubi not. Aut in his qui in ſcriptis non cõficiuntur tamen fit communiter ſcriptura ad probationem rei geſtæ, vt in contractibus immobilium quotidie fit, & tunc ſi notarius ſubſtantiam contractus legat coram partibus, & teſtibus, & contractum ſtipulatus ſit, licet non omnes clauſulas inſtrumenti legat,ſaltem niſi cum breuitate, imo etiam quod non fecerit tunc aliquam ſcripturam notarius de contractu, ſed tantum ſtipulatus eſt,credo ſufficere, nam quod teſtes & partes non debeant intelligere quod agitur,ex uerbis notarij;nullus negat: & ita uidi in practica ſeruari,& iſto caſu procedat opi.quam tenet Dec. poſt alios præalleg. quod exigatur lectio cõtractus,& ratio eſt, ut dicit Paul.de Caſt.d.l.contractus,2.colum.quia qñ partes nolunt in ſcriptis contrahere,cenſentur confidere de peritia notarij, quod contractum extendat cum debitis ſolemnitatibus, ſecus in his,quæ in ſcriptis fieri debent, quod modo teneatur legere vltra ſubſtantiam, etiam omnes clauſulas,& ſingula verba; Vel id qđ non eſt tunc ſcriptum, non uidetur iure probari,& hoc caſu procedit opi.Abb. & Felin. Vnde ſi cõſtaret ſaltem eo modo,quo ſupra, non fuiſſe partibus, & teſtibus recitatũ contractũ,& notariũ ſtipulatum, crederẽ inſtrumentum non valere, & ita inueni hanc opi. Alex. approbantem in conſil. 74. viſo teſtamento Ioannis, colu.3. lib.1. vbi dicit quod in his,quæ ſcripturã neceſſariò non exigunt, non eſt neceſſe tempore actus ſcripturam interuenire,hoc etiam trad. Steph. Bertran.cõſil.44. nu.10.2. par.nouiſ. vbi dicit ita uidiſſe quotidie obſeruari,& propterea notarij cum aliquem contractum in prothocolo, uel vltimam uoluntatem ſcribunt, quem ſeu quam tñ ſtipulati nõ ſunt,uel ex diſcordia partium, vel aliter, ſolent aut cancellare, aut ſcribere in margine nõ fuit ſtipulatũ uel publicatum.

Duo ẽt alia addit Felin. d.c.1.neceſſaria, ſcilicet quod inſtrumentum non ſit ſcriptum in charta perforata,vili,& immunda. Secundo,quod non ſit ſcriptum per notas uel ſigna ſeu zifaras quæ omiſſa faciam, tanquam nimis curioſa, & quę de raro accidunt,& ne huiuſmodi præludia nimis in longum pertrahantur, forte alibi de his dicetur, & per hæc ſit expedita prima quæſtio.

Secundã q.amplector, qua quæritur, quæ neceſſario exigantur in inſtrumento uenditionis,in qua breuiter concludendo dicitur, quod aut ſumus in inſtrumento venditionis, quæ fit ſine ſcriptis, licet de ea fiat ſcriptura ad probationem, aut uenditionis, quæ fit in ſcriptis,de qua habetur in l.contractus. C.de fid.inſtr.& inſtit.de empt.& uend.in prin.

Primò, namq; caſu tria ſunt ſubſtantialia contractus uenditionis ſine quibus copulatiuè ueuditio conſiſtere non poteſt, ſcilicet,
18 conſenſus†contrahentium,res certa, & pretium certum,ut nota.trad. gl.in uerb.ex pretio,in l.pacta conuenta. ff. de contrah. empt. ſequitur Bald. in l. in uendentis. 1.col. C.eo. & Fab.de Monte S.Saui.in tract.de empt.& uẽd.q.1.Ferrar.in ſua pract.in for.lib.in cauſa uend.gl.1.& Fab.prædict.ẽt q.5. 1. col. in tantum,quòd uno deficiente emptio nõ probatur,

batur, ut dicit Rom. in l. Titia. ff. ſolu. mat. re fert & ſequitur Soc. conſil. 208. 2. col. licet plura alia exigere uideantur Roffre. in tract. de lib. 4. parte, in rub. de actione ex empto, quæ non ſunt regularia, & hæc tria ſubſtantialia etiam ponit Ioann. Pyrrh. in l. contractus, fo. 10. 2. pag. ff. de reg. iur. namque ultra prædicta tria, cetera quę in inſtrumētis huiuſmodi apponuntur, aut ſunt naturalia. i. quæ ueniunt de natura contractus, ut eſt traditio rei uera, uel ficta, & promiſſio de euictione, aut accidentalia, quæ accidentaliter a contrahentibus diuerſimodè apponūtur, ut in alijs pactis inſolitis, iux. not. declarata per Bal. in d. l. in uendentis, & in d. l. pacta cōuenta, de quibus ſuo loco dicemus.

Secundò, ſcilicet quando uenditio fit in ſcriptis, & tūc quartū exigitur, ſcilicet quod fuerit completa ſcriptura, & partibus lecta, & approbata, d. l. contractus, & inſt. d. tit. de empt. & uend. in prin.

Primò, itaque exigitur conſenſus quo ipſa uenditio peragitur. l. 1. §. fin. de contrah. empt. & l. in uenditionibus, eo. tit. l. 2. C. eo. l. conſenſu, de actio. & obli. l. ſi ſtipuler. §. fi. de uerb. oblig. gl. in l. 3. uerb. ſubſtantia. C. de contrah. empt. Aret. in §. actionum autem. nu. 6. inſtit. de actio. Corn. in conſ. 25. in prin. li. 4. in tantum ꝙ magis id quod actum, quam quod dictū ſequendum eſt. l. ſed & Celſus, §. ſi fundus, ff. de cōtrah. empt. Fab. d. q. j.

Secundò, precium exigitur, cum ſubſtantia emptionis ex eo conſiſtat, d. l. pacta conuenta. in prin. & ſine eo uend. nulla ſit. l. 2. ff. eo. de contrah. empt. & l. empti fides, C. eo. & §. precium, eo. tit. ꝙ in pecunia numerata conſiſtere debet d. l. empti, & §. item precium inſtit. eo. & certum etiam d. §. precium, licet perfectionem uenditionis non impediat ſi ſolutum non fuit, d. l. empti.

Tertiò, dictum fuit ſine re uenditionē nō procedere, quod probatur in l. nec emptio, in prin. in l. domum. & in l. & ſi conſenſū. ff. de contrah. empt. & licet uendantur fructus futuri, & partus, d. l. nec emptio, & ſic non exiſtentes in rerum natura, tamen non propterea tollitur regula, quia illo caſu uenditio cenſetur conditionalis, ſi naſcantur, & propterea nullam habet perfectionem niſi poſt natiuitatem eorum, & tunc uenditio retrotrahitur, & cenſetur facta tempore contractus, ut per glo. in d. l. nec emptio. & Azo. in ſumma huius tit. nu. 6. & notatur per Doct. in d. l. nec emptio. Valet tamen uenditio etiam nulla re exiſtente, quando ſcilicet quaſi alea, captus piſcium, uel auium, uel miſſilium emitur, d. l. nec emptio. & l. ſi iactum. ff. de action. empt. ubi Bart. & per Fab. d. tract. q. 4. princ. 16. q. ſed hoc ideo quia ſpes ibi eſt loco rei, ut per. Azo. d. nu. 6.

Cæterum animaduertendum eſt non omnium rerum emptionem, uenditionemue ualere, ſed earum tantum quæ haberi, & poſſideri poſſunt, & quarum ius naturale uel gentium, uel mores Ciuitatis commercium nō excluſerunt, l. ſi in emptione. §. omnium, ubi no. ff. de contrah. empt. habetur in l. inter ſtipulantem. §. ſacram. de uerb. oblig. per Azo. in ſumma d. tit. col. 2. & per Fab. d. quęſt. 4. in princ. & quia hæc latius in progreſſu tractabuntur ijs præludijs omiſſis ad rem ipſam tranſitum faciam.

RVBRICA.

Inſtrumentum emptionis Domini Rodulphi de Graſſalcombus, & Baptiſtæ de Raynaldis de Vincentia ab Amadeo, & Conſortibus de Amadeis, & Federico, & Paulo de Gandulphis.

SVMMARIA.

1 *Inſtrumentum propriè, & ſtrictè pro carta ſumitur in qua deſcriptus eſt contractus, & conuentio partium.*
Inſtrumentum largè capitur pro omni eo, quod inſtruit cauſam, & ſic ueniunt etiam teſtes.
Inſtrumentum largiſſimè ratione adiuncti capitur, ut de inſtrumento fundi, & artificum.
Inſtrumentum eſt ſcriptura, uel aſſertio, ſeu probatio alicuius rei facta.
Inſtrumentum eſt ſolemnis, & ritè ordinata ſcriptura per authentica perſona manum publicè cauſa memoriæ facta.
2 *Teſtes ueniunt appellatione inſtrumenti ſublata ſignificatione.*
Aliqui tamen tenent quod immò ſub propria.
Sententia prætextu nouorum inſtrumentorum, & teſtium reſcindi poteſt.
Tranſactio ſicuti prætextu falſi inſtrumenti, ita & prætextu fallacium teſtium poteſt reſcindi.
Teſtes ueniunt appellatione inſtrumentorum, quando in utroq; eſt eadem ratio.
Dilatione conceſſa pro producendis inſtrumentis non poſſunt teſtes examinari.
Inſtrumenta publicatis atteſtationibus poſſunt etiam produci.
Teſtes publicatis atteſtationibus non poſſunt examinari propter timorem ſubornationis.
Statutum loquens de inſtrumentis, teſtes non complectitur.

Inſtru-

Inſtrumentum ſecundum communem loquendi vſum aliud eſt, & aliud teſtis.
Statutum infligens pœnam producenti falſa inſtrumenta non porrigitur ad producentem falſos teſtes.
Teſtes de propria ſignificatione non veniunt appellatione inſtrumentorum, ſecundum magis communem opin.
Et ita eſt tenendum.
3 *Scriptura de proprietate ſermonis venit appellatione inſtrumenti.*
De communi tamen loquendi vſu ſecus.
Scriptura priuata faciens fidem, etiam de communi loquendi vſu uenit appellatione inſtrumenti.
Scripturæ publicæ ſine dubio veniunt appellatione inſtrumenti.
Acta cauſæ veniunt appellatione inſtrumenti.
Scriptura Arbitrij veniunt appellatione inſtrumenti.
Inſtrumentum ab inſtruendo dictum.
Inſtrumentum dicitur documẽtum, quia docet.
Inſtrumentum dicitur munimentum quia munit producentem contra aduerſarium.
4 *Venditionis diffinitio ſecundum Ang.*
Quæ auctori non placet.
Traditio non eſt de ſubſtantialibus venditionis, ſed de natura, & de executione.
Pretij ſolutio non impedit rei venditionem.
Venditionis diffinitio per Fabia. de Monte, quæ placet auctori.
Venditionis diffinitio per Ioan. Pyrrh.
Venditio eſt a iuregentium introducta.
5 *Conſortes aliquando dicuntur qui ſunt de eadem parentela, licet non de eodem ſanguine.*
Conſortes dicuntur qui habent aliquam communionem in aliqua lite, vel cauſa.
Conſortes dicuntur qui habẽt participationem, vel communionem dominij alicuius rei.
6 *Intitulatio ſeu rubrica inſtrumenti ſi ſit dimiſſum ſpatium vacuum, & nihil vltra eſt ſcriptum, facit fidem ſi eſt uniformis, ſecus ſi non eſt uniformis, quod declara, ut hic.*
Inſtrumentum non probat, quãdo apparet, quòd notarius plus uolebat ſcribere, neque habuit rem pro perfecta.

QVæro quid ſit inſtrumentum, & reſpon. tripliciter inſtrumentum in iure ſumi, ſtrictè & propriè pro
1 carta in qua † deſcriptus eſt contractus & conuentio partium. Secundo modo largè pro omni eo quod inſtruit cauſam, & ſic tali caſu ueniunt etiam teſtes. Tertio modo largiſſimè ratione adiuncti, ut pro inſtrumentis fundi, de quib. in tit. de fund. inſtr. & inſtr. leg. & pro diuerſis alijs inſtrumentis aliorum artificum, de quibus habetur per Dec. in rubr. de fid. inſtr. num. 2. & per Alber. in d. ſuo uerb. inſtrumentum, ita trad. gloſ. quam ſequitur ibi Bart. in rubr. Auth. de inſtr. caut. & fid. & gloſ. in l. notionem §. inſtrumentorum, uerb. ſeparare. de uerb. ſigni. & in l. 1. ff. de fid. inſtr. & Azo. in ſumma huius tit. et Io. Andr. in addi. ad Spec. in tit. de inſt. edi. §. 1. & cõmuniter Doct. in rub. ext. eo. Vnde ſumendo in propria & ſtricta ſignificatione, in materia noſtra diffiniendum eſt inſtrumentum eſſe ſcripturam, ad aſſertionem ſeu probationem alicuius rei factam; Vel plenius, qđ publicum inſtrumentum eſt ſolemnis & ritè ordinata ſcriptura per authenticæ perſonæ manum publicè cauſa memoriæ facta, ita diffinit Spec. in d. §. 1. de inſtr. edi. habetur in pract. ſeu praxi iuris quæ Alci. inſcribitur d. tit. de inſtr. edi. quæ diffinitio probatur ex dictis, & trad. per Spec. in §. nunc dicendum, in d. tit. de inſtr. edi.

Sed licet dictum fuerit ſupra, teſtes ſub lata ſignificatione non propria uenire inſtrumentorum appellatione, illa tñ opinio non
2 eſt † ab omnibus recepta, cùm multi nõ mediocris authoritatis Doct. non debilibus rationibus moti arbitrentur, de propria ſignificatione teſtes comprehendi, per tex. in d. l. 1. de fid. inſtr. & in d. §. inſtrumentorum, quòd utrobiq; tenet Bart. & ſequitur Alci. d. §. inſtrumentorum. & per tex. in c. peruenit, il 2. de teſt. cogẽd. quod & Bart. uidetur tenere in l. admonendi, in fin. de iureiuran. ubi, quemadmodũ prætextu nouorum inſtrumẽtorum ſententia reſcinditur, ita prætextu nouorum teſtium reſcindi poſſe cenſuit, ea ratione, quia appellatione inſtrumentorum teſtes comprehenduntur; & ipſum ibi plerique ſequuntur. Hoc etiam uidetur ſimpliciter tenere Ferra. in ſua pract. iud. in forma productionis inſtr. in glo. exhibens, in princ. & expreſſius Lanfran. in repet. cap. quoniam contra, de probat. in uerb. inſtrumentorum productiones, in prin. & Imol. in d. rub. de fid. inſt. & pro hoc etiam facit deciſ. Bal. quem cæteri ſequuntur, in l. ſi ex falſis. C. de tranſ. col. 2. uerſicul. Venio ad q. ubi decidit, quod ſicut reſcinditur tranſactio prætextu falſorum inſtrumentorum, ita etiam ſit reſcindenda prętextu falſorum teſtium pari ratione. Bene uerum eſt quod Bal. & cæteri loquuntur quando militat eadem ratio in utroque caſu, ſecus ſi ſit diuerſa ratio, iuxta not. per Spec. in tit. de dilat. §. fi. uer. Item not. quod cum datur, ubi dicit, ꝙ ſi eſt data dilatio pro producendis inſtrumẽtis, non poſſunt in ea examinari teſtes, quia militat diuerſa ratio, quia inſtru-
3 menta † etiam publicatis atteſtationibus pro duci poſſunt, c. cum dilectus, de fid. inſtrum.

teſtes

teſtes nō, propter timorem ſubordinationis,
c.de teſtibus de teſti. quā deciſionem ſequun
tur Doct.in d.l.ſi ex falſis, Abb. & Felin. in
d.c.peruenit.& omnes in d.rub. extra de fid.
inſtr. Iaſ.in repe.d.l.admonendi col. antepe.
& Alci.d.§.inſtrumentorū; Fatentur tamen
omnes tenentes hanc partem,& in hoc con-
cordāt cùm tenentibus contrarium propter
communem uſum loquendi, qui attenden-
dus eſt,l.cum de lanionis.§.aſinam,de fund.
inſtr. & inſtr. leg. & l. librorum, §. quod ta-
men Caſſius,de leg.3.teſtes non comprehen
di in ſtatuto de inſtrumentis mentionem fa-
ciente, cum communi vſu loquendi aliud ſit
inſtrumentum,aliud teſtes; & propterea in-
fertur, quod pœna ſtatuti producenti falſa
inſtrumenta irrogata, non tenebatur falſos
teſtes producens.vt Iac.But.decidit in d.l.1.
de fid. inſtr. quē ibi ſequuntur Alberi. Salic.
Fulg.& nonnulli alij.& ibi dicit Flor. ita iu-
dicatum fuiſſe. & Alberi. in 1.parte ſtatuto-
rum quæſt.pen.& ſequitur Dec. poſt alios in
d.rub.de fid.inſt.

Contrariū tamen quod imò propria ſigni
ficatione teſtes non cōprehendantur, tenent
magis cōmuniter Doct.in d.l.1.de fid.inſtr.
in d.c.peruenit. in c.licet dilectus.de teſti. &
in d. rub. quod etiam tenet Aret. per illum
tex. iuncta glo. in l.1.C.de dilat. Mar. Soc.
conſ.41.col.5. in prin. & dicit idem tenuiſſe
in d.rub. art.1. quod eſt tenendum per iura,
& rationes in locis prædictis allegata.

An autē ſcriptura priuata ueniat appella-
tione inſtrumenti de proprietate ſermonis,
3 concludunt † communiter Doct. quòd ſit ſe
cus de communi vſu loquendi. vt per Bar. &
alios in l.1.C.de iur.calci. Abb.conſ.64. ue-
nio ad primum col.fin. lib.1. Rom.conſ.23.
neſcio.in 2.dub. & latè per Dec.poſt alios in
d.rub.in fi.ſi tamen ſcriptura priuata faceret
fidem,etiam de communi vſu loquendi com
prehenderetur. vt per Soci. conſ.62. in præ-
ſenti, col.pen. per Abb. & Dec. in d.rub. de
publicis autem ſcripturis quod comprehen-
dantur omnino dubium non eſt,vt per Bart.
in l.in fraudē.§.neque.ff.de iure fiſci,inferrē
tem quod falſans acta cauſæ ita punitur ſi-
cut falſans inſtrumēta, pœna ſtatuti,& idem
de ſcripturis Archiuij trad.Inno.in d.rub.de
fide inſtr.& But.in c.2.eo.tit.vt refert Felin.
in d.rub.in fin.

Et ſicut ab inſtruendo, dr̄ inſtrumentum
c.fin.de dol.& contu.ita documentum, quia
docet,ar.authē. ſi quis in aliquo.C. de eden.
& munimentum, quia munit producentem
cōtra aduerſarium.c.1.§.poſt hoc, de appel.
in 6.cum glo.ita Spec. in d.§.1.de inſtr. edi.
& ſequitur Altia. d.eo.tit.in ſua pract. ſupra
allegata,de quo ult.uerbo,ſcilicet munimen
tum.ſcribit plura Feli.in d.c.peruenit. 2.col.

Quæro quid ſit emptio,uel uend. & Ang.
in ſumma Ange.in uerb.emptio,diffinit uen
4 ditionem eſſe alienationem † quia dominiū
& poſſeſſio rei uēditæ trāsfertur per traditio
nem ipſius Domini, uel ſi nō eſt Dominus,
uſucapiendi conditio in ementem pro ipſa
ſoluto pretio,quę diffinitio mihi in nullo pla
cet,tum quia nimis prolixa,tum quia in mul
tis defectiua,& in multis ſuperflua; quod ſit
defectiua, ex ſequenti definirione patebit:
quòd ſuperflua,apparet, quia traditio nō eſt
de ſubſtantia uenditionis, ſed de natura, &
de exequutione, ut ſuprà dictum fuit, & la-
tius infra dicetur, nec ſimiliter ſolutio pre-
cij impedit rei uenditionem. l. empti fides,
aliàs allegata. C.de contrahen.empt. & pro
pterea mihi magis placet diffinitio Fab. de
Monte Sācti Saui.in d.tract.de empt. & uen
dit.1.q.in prin.ſcilicet,ꝙ emptio & uenditio
ſit contractus, bonæfidei ultro citroque obli
gatorius,qui cōſenſu, re, & precio perficitur.
Cuius definitionis uerba declaranda ſunt,ut
ibi per eum. Aliter diffinit Ioan. Pyrrh. in l.
contractus,fol.10.1.fac. uerſ.quinta pars.ff.
de reg.iur. ꝙ emptio eſt contractus iuris gen
tium utriuſque cauſa factus, in quo ex parte
uēditoris rei traditio, ex parte emptoris pre-
ciū uenit; Contractus uero huiuſmodi quod
iure gentium introductus fuerit, habetur in
l.1.de contrahen.empt. ad fin. ubi Bart. l.ex
hoc iure,de iuſti.& iure,trad. Bal.in rubr.C.
de contrah.empt.in prin.& Fab.d.q.1.

Conſortes licet diuerſimodè ſumantur,
quia quandoque cenſentur ij, qui ſunt de ea-
5 dem parentela,licèt † non de eodem ſangui-
ne,ut per gloſ. primam, iuncto text. in l.du-
dum,C.de contrahen. empt.ubi Sali. & per
Alex.conſil.125.2.col.7. uol.quandoque ij,
qui habent communionem in aliqua lite uel
cauſa,ut C.de conſor. eiuſdem lit.in rubr. &
nig.tamen hic accipiuntur pro illis, qui ha-
bent participationem, uel communionem
dominij alicuius rei, iuxta text. cum glo. ubi
expreſsè Bal.& Salic.in d.l.dudum. quos ſe-
quitur Felin.in rubrica de treug.& pace, ſub
num.11.

Sed quæro, pone, ꝙ reperitur in protho-
collo notarij defuncti intitulatio ſeu rubr.
inſtrumenti,& dimiſſum eſt uacuum ſpaciū,
6 & nil vltrà eſt ſcriptum, an talis † intitula-
tio uel rub.aliquam probationem faciat? in
quo art.Bar. in l.admonendi,col.8.num.33.
uerſ.quæro pone quod in libro notarij, de iu
re iur.diſtinguit,quia aut eſt rubr. inſtrumen
ti vniformis, & quod ſemper vniformiter
ſcribitur, & fit, ut in exemplo conſeruatio-
nis

Digitized by Google

nis indemnitatis, cuius rub. deſcribitur poſt inſtrumentum fideiuſſionis alicuius, & tunc quia uniformiter fit, ſecũdum eum facit pręſumptionem, quod fuerit facta promiſſio conſeruationis indemnitatis, & in exemplo poſito per Caccialup. in repet. d. l. col. 29. uer ſic. dicit hoc not. Bart. quando ſcilicet in prothocollo deſcriptum eſt inſtrumentũ confeſſionis, & abſolutionis, poſtea ponitur rub. Repromiſſio, vel promiſſio, non obſtante confeſſione, & abſolutione prædicta, quia idem erit ꝙ in primo caſu, ſecundum eum; ſi uerò inſtrumẽtum cuius intitulatio, ſeu rub. eſt deſcripta, non eſt uniformis, ſed diuerſimodè fit, ut in Venditione, quæ diuerſo fit precio, & diuerſis pactis, & tunc nullam fidem facit, & hoc dictum Bart, ſequitur Caccialup. vt ſupra, & But. in ca. fin. 5. col. de iureiur. Iaſ. in repet. d. l. admonẽdi, col. 64. nu. 27. & Ripa, nu. 157. & Dec. in l. 1. 1. lect. nu. 7. ff. ſi cert. pet. & ad hoc ultimum facit quod not. Bart. in l. ſi is qui, 2. col. de teſtam. ꝙ quãdo apparet ex Inſtrumento ꝙ notarius plus volebat ſcribere, & nõ habuiſſe rem pro perfecta, inſtrumentum non probat, ut quia notarius dixit Titius uendit talem rem Seio pro precio centum, his pactis appoſitis nec reperitur plus ſcriptum, quod ſequitur Bald. in l. contractus, 3. col. C. de fid. inſtr. Imola, conſil. 91. In cauſa quæ vertitur, 2. col. & ſequuntur alij ſupra allegati, alia ſimilia adducentes.

CLAVSVLA PRIMA.

In Chriſti nomine Amen.

S V M M A R I A.

1 *Inuocatio nominis Chriſti inter Hebræos fieri non debet in Inſtrumento ſed nominis Dei eorum ſecundum Bart.*

Communiter tamen contrarium tenetur.

Inuocatio nominis Chriſti an ſit de ſubſtantia in inſtrumento inter Hebræos, recitantur opiniones.

Inſtrumentum inter Hebræos cõfectum omiſſa inuocatione nominis Chriſti, in dubio valet.

Cautela tamen eſt, vt notarius inuocet nomen Dei & ſic patris.

Et ita ſeruatur Venetijs & Romæ.

Poteſt etiam inuocari nomen Domini & ſufficiet.

2 *Inſtrumentum non vitiatur ſi notarius omiſit illud verbum Chriſti vel Dei, & tantùm ſcripſit in nomine; uel ſi omiſit illud verbum nomine, & tantum ſcripſit Dei, uel Chriſti.*

Inuocatio facta in nomine Domini valet.

Deus eſt Dominus Dominorum.

Inuocationem ponere in principio libri ſufficit.

3 *Amen, dictio, poſita poſt inuocationem diuini nominis non eſt de ſubſtantia, nec neceſſaria ſed ad bene eſſe.*

Amen, idem ſignificat quod ſine defectu, & eſt dictio compoſita ab a, & mene.

Notarius apponens dictionem Amen, poſt inuocationem uel intelligit contenta in Inſtrumento & ſine defectu, vel quòd Inuocatio ipſa ſit uera, & ſine defectu.

Amen dictio, in diuinis officijs ponitur pro fiat. Et eſt reſponſio Populi.

GLOSSA PRIMA.

SVprà in primo requiſito in 1. q. in præludijs ſatis diſſerui, num inuocatio nominis Domini Ieſu Chriſti Inſtrumentis ſit neceſſaria, & an ea omiſſa, Inſtrumentum viribus ſubſiſtat, & concluſi ex mente Doctorum, in crebriorem ſniam euntium, de Iure non eſſe neceſſariam, de conſuetudine ſecus: ſi tñ vt ea cõſuetudine introductum ſit, hoc requiri neceſſario, aliàs inducatur annullatio actus, per iura ibi adducta; modo nunc ſuper huiuſmodi Inuocationis uerbis ſe offerunt plures quæſt. examinandæ diſcutiendæque; & primo, nunquid huiuſmodi Inuocatio nominis Chriſti per notarium Chriſtianum poſſit fieri in Inſtrumento celebrato inter Hebræos, uel alterius ſectæ homines, adeò quòd non propterea Inſtrumentum vicietur.

Secundò, an notarius hoc debeat omnino facere, aliàs actus ſit nullus.

Prima quæſtio modicum habet dubitationis: nam ſolus Bart. in repet. l. ſi quis, §. ſi
1 initium, de eden. nu. 7. quæ tamen † repetit. vereor ne fuerit Bart. vt ſuprà in præludijs dictum fuit, tenet inter Iudęos, uel alterius ſectæ homines nomen Chriſti inuocandum non eſſe, ſed ſolum Dei eorum; Imò verò in rubr. ff. de nou. oper. nunc. reproban. Bart. ibi. tenet non eſſe permiſſam talem inuocationem inter Hebræos. Sed tamen quòd notarius etiam inter partes contrahentes Iudæos non poſſit inuocare nomen Chriſti, nullus alius ambigit; & propterea Bart. & communiter omnes, in d. rubrica, de nou. oper. nunc. tenent actum, ualere, facta huiuſmodi Inuocatione; Et Idem Bar. in proœm. Digeſtorum 2. col. & in proœm. Codicis Bald. in rubr. de Iuſtit. & Iure, circa princ. Io. de Plat. & Aret. in proœm. Inſtit. & Felin. in c. 1. de fide Inſtr. nu. 2.

Secunda

Secunda queſt. eſt difficilis, quia inter Doct. ſunt opiniones: nam Bald. & Paul. in dicto prœmio Codicis, & Imola in d. rub. de noui oper. nunc. & alij, tenentes, quòd huiuſmodi inuocatio non ſit de ſubſtantia, ut in præelud. ſuprà, in 1. quæſt. referendo tertiam, & ſecundam opinionem relatum eſt, negāt omiſſionē huiuſmodi inuocationis in inſtrumento inter Hebræos celebrato, officere. Alij plerique tenent contrarium, ut Butt. in c. inter dilectos, 9. col. de fid. inſt. & in procœ. Decret. 3. col. Rom. d. rub. de noui ope. nūc. Aretin. in procœm. Inſt. nu. 3. Alex. & Rui. in d. rubr. de noui oper. nunc. licèt præſupponat Alex. Inuocationes huiuſmodi generaliter eſſe de ſubſtantia, & Felin. in d. c. 1. de fide in ſtru. In effectu deciſio huius quæſt. dependet ab illa examinata ſuprà in d. 1. qu eſt. quia ſi etiam conſuetudo extat cum decreto annullatiuo, ut ſupra dictum fuit, quòd talis inuocatio fiat inter Hebręos, tūc omiſſa uiciat, al às non: in dubio tamen ualeret inſtrumentū ſine ea, & ita reperitur inter conſilia Ang. ante conſilium 94. quædam transactio facta inter Hebræos, incipiens. Cū lis & quæſtio, in qua nulla inuocatio inſcripta eſt, & in ea more Hebræorum iuratum eſt, de quo ultimo infra in fine dicetur Deo dāte. Putarem tamen ad euadendum ab huiuſmodi amaritudinibus, quod cautè faceret notarius, ſi inuocaret nomen Dei, & ſic Patris, qui etiam ab Hebræis colitur, & omnibus ſatisfieret, cum maximè Doctores loquentes de inuocatione, magis non loquantur de inuocatione Patris, quàm Filij, & ita in pluribus locis, maxime Venetijs, & Romæ ſeruatur; Vel ſi inuocaret nomen Domini, quod ſat eſſet, ut infra dicetur.

Tertio quęro, quid ſi notarius omiſit illud uerbum, Chriſti, uel Dei, & tantum ſcripſit
2 in nomine, an † inſtrumentum uicietur, præſuppoſito, quod talis inuocatio ſit de ſubſtantia? & Bart. in d. §. ſi initium, nu. 8. quem ſequitur Felin. in dicto cap. 1. num. ſecundo, tenet non uiciari, & idem, ſi ſolum ſit ſcriptum Domini, abſque illis uerbis, in nomine, per tex. in l. prima, §. ſin autem, ff. de hæred. inſtit. quo fit, ut minus dubium ſit, an ualeat inuocatio facta in nomine Domini, quæ cenſetur facta Domini Dominorum, & ſic Dei per excellentiam, arg. Inſti. de iure nat. gent. & ciui. §. ſed ius quidem Ciuile, quod ex ſacra ſcriptura infinitis in locis probari poſſet.

Quarto quæro, poſito, quod huiuſmodi inuocatio ſit de ſubſtantia, an ſufficiat in prin. libri tantum apponere huiuſmodi inuocationem? & Bar. decidit quod ſic, in d. §. ſi initium, nu. ſeptimo, quod ex mente aliorum ibi loquentium in die, & alijs ſolemnitatibus aſſirmandum eſt, de quibus ſingulis infra dicemus. Sed quæro, cur poſt inuocationē diuini nominis apponatur illa dictio, Amen, & an ſit de ſubſtantia? licèt non uiderim à nemine tactum tamen non uidetur eſ-
3 ſe de ſubſtantia, uel † neceſſaria, ſed cenſetur poſita ad bene eſſe, namque, illa dictio, amen tantum importat, quantum ſine defectu, eſt enim dictio compoſita ab à quod idem importat quod ſine, & mene, defectu, ut tradit Io. And. & Abb. poſt Hug. in cap. & ſi Chriſtus, ubi Abb. nu. 9. de iureiur. uel in ueritate, ſeu uerum eſt, cap. te uera, ubi gloſ. de cōſ. diſt. 2. & Abb. d. nu. 9. Vnde cum Notarius illam dictionem apponit, aut per eam intelligit contenta in inſtrumento etiam uera, uel ſine defectu, aut quòd inuocatio ipſa ſit uera, & ſine defectu qđ magis placet, & uerius uidetur, maximè cū poſt inuocationem diuinā, introductum ſit ab Eccleſia, ut dicatur hæc dictio: in officijs uerò diuinis ſecundum Abbat. in d. l. interpretatur, fiat, & eſt reſponſio populi, & hoc modo capitur ad Corinth. 14. ubi interpretatur, ita ſit.

Anno eiuſdem Natiuitatis.

S V M M A R I A.

1 *Anni Domini diuerſimodè computantur.*
Anni ante aduentum Chriſti diuerſimodè computabantur.
Anni hodie ab incarnatione, & ab Imperatoris creatione computantur.
Anni antiquitus incipiebant Calen. April. ſecundum gloſ.
Annus tempore Romuli erat decem menſ. & incipiebat à Martio.
Annus ab Hebrais ante liberationem ab Aegyptiaca ſeruitute inchoabatur de menſe Septembris.
Mūdus de menſe Septembris fuit creatus ſecundum aliquos.
Annus ab Hebrais poſt liberationem à ſeruitute Aegyptiaca de mandato Dei inchoatus fuit à menſe Martij.
Anni Domini ab incarnatione ſunt computandi, ut quidam volunt.
Anni Domini ſecundum alios à natiuitate ſunt enumerandi.
Et hoc eſt uerius.
Anni Domini ab aliquibus enumerantur à die circumciſionis.
Anni Domini ab aliquibus inchoantur octauo Kal. Octob.

Anni

Anni Domini ſecundum loci conſuetudinem ſunt inchoandi.

Et hoc eſt uerisſimum.

Anni Domini in Hetruria, Senis, et Venetijs ab Incarnatione computantur.

Anni Domini Peruſii, Forliuij, & Padua à natiuitate initium ſumunt.

Anni Domini à quo tempore, an ſcilicet à natiuitate, an ab Incarnatione inchoentur, nihil referre, dũmodo ſit certũ de tẽpore contractus.

2 *Inſtrumentum confectum ab Incarnatione, anno Domini 1530. de menſe February, eſt anterius altero inſtrumento confecto à natiuitate eodem anno 1530. de eodem menſe Februarij, & ratio.*

Anni Domini inchoati ab Incarnatione praecedunt annos inchoatos à Natiuitate.

3 *Contrarium tamen Cremonæ eſt in uſu, quòd prius, ſcilicet a Natiuitate incipiant huiuſmodi anni, quàm ab Incarnatione.*

Anni Domini ab Incarnatione incipiunt Florentiæ.

4 *Annus ſeu milleſimus poſitus in uno inſtrumento cenſetur repetitus in alijs inſtrumentis ſequentibus ſi tamen aliqua concurrant, ut hic.*

5 *Notarius qui omiſit in inſtrumẽto apponere milleſimũ, quoniã eſt de cõcomitantib. neceſſarijs, incontinenti põt propria auctoritate apponere.*

Notarius ſi errauit circa appoſitionem anni, unum pro alio ponens, ſi non eſt data copia parti, poteſt corrigere.

Melius tamen eſt nouum prothocollum ſiue inſtrumentum conficere propter ſuſpitionem.

Notarius qui errauit circa appoſitionem anni, ſi dedit copiam parti, emendare non poteſt, non accedente iudicis auctoritate.

GLOSSA SECVNDA.

SVpra in ſecundo requiſito in 1. q. præludiorum concluſimus, annos Domini ſaltem de approbata conſuetudine apponendos in inſtrumento eſſe, aliàs ſecundum ueriorem opinion. Doct. redditur inualidum inſtrumentum; modò uidendum eſt, quo tempore computandi ſint anni Domini, quia diuerſimodè computantur; in quo eſt ſciẽdum quòd etiam ante aduentum Chri-
1 ſti † anni diuerſimodè inchoabantur, & computabantur, nam Romani ab Indictione, Hebræi à diluuio, Græci à Ludo Herculeo, qui ſingulo quinquennio in Monte Olympo fiebat, annos computabant; hodie uerò ab annis Incarnationis Dominicæ, & Imperatoris dicit gloſ. in rubr. C. de indictio. libr. 10. cum qua tranſit ibi Bartol. & ſequitur Dec. in d. capit. 1. de fide inſtrumentorum, nume. 7. non aperit tamen hæc gloſ. quo tempore, ſeu quo Menſe anni annus inciperet, ſed glo. in l. per hanc, in uerbo, per annos, C. de aduoc. diuerſ. iud. dicit annos ſecundum antiquos incepiſſe in Menſe Aprilis. Alciat. tamen latè hanc materiam ex hiſtorijs attingens, in l. cum Biſſextus, de uerbor. ſignific. tradit Veteres Romanos primum annum, qui tunc erat decem Menſium, a Romulo inſtitutum à Martio menſe incepiſſe; Hebræi verò ante liberationem à ſeruitute Aegyptiaca, annum incipiebant menſe Septembris, in quo ſecundum aliquos fuit creatus mundus; poſt uerò liberationem ſimiliter à Martio menſe annum inceperunt, Deo ſic mandante Exodi 15. Menſis iſte uobis principium menſium, primus erit in menſibus anni. Hæc igitur gloſ. concludit incipiendum eſſe annos Domini ab Incarnatione, quod etiam uoluit gloſ. in Auth. ut præpon. nomen Imper. in uerb. authore, pro qua eſt text. in cap. in nomine Domini, 23. diſt. vbi Dominic. & eundem Dominic. poſt Archid. uidetur ſequi, in cap. 1. in princ. de relig. dom. in 6. Sed quod imò à natiuitate anni Chriſti computandi ſint, eſt deciſ. Rotæ. A natiuitate, in nouis, quod eſt regulare, ſecundum Bartol. in l. 1. §. annum, ff. de itin. actuq; priu. & in l. libellorum. in prin. nu. 15. ff. de accuſat. quod rectius eſt ſecundùm Abb. in cap. inter dilectos, nu. 13. de fide inſtr. Glo. in Clem. 1. verbo ex temp. de ſumma Trin. & fide Cath. dicit, quod alij à natiuitate, alij ab Incarnatione annos incipiunt, addit Io. Andr. in data lib. 6. in princ. etiam alios a Circumciſione, alios octauo Kalend. Octobris, ſicut fiebat ante aduentum Chriſti, annos incipere, in quo ſe, remittit ad not. per Spec. in §. 2. de inſtr. edit. qui quidem Spec. ibi, in uerſi. ſubſequenter, tenet ſeruandam eſſe conſuetudinem loci, & ſecundũ eã annos inchoãdos eſſe: quod uetiſſimum eſt; Et hoc ſequitur Bar. in d. Auth. vt præpo. nomẽ Imper. nu. 12. dicẽs in Tuſcia annos computari ab Incarnatione, Peruſij à natiuitate; & idẽ in d. §. ſi initiũ. nu. 9. verſ. ſecundo dixi, ubi dicit, Senis computari ab Incarnatione, Peruſij, & Florliuij à natiuitate, idẽ tenent Imola Alex. & Iaſ. in l. de diuiſione, in prin. ſol. mat. Soc. in l. diuortio, col. 1. eo. Felin. & Dec. in d. c. 1. cũ quibus concordat Bal. in d. l. per hãc, C. de aduoc. diuerſ. iudicum; quæ opin. & uerior, & communior eſt; fortius ex facto conſultus rñdit Imola conſ. ſuo 8. In caſu pręmiſſo, relato per Dec. d. c. 1. inſtrm factũ Paduæ, ubi cõſuetudo eſt annos à natiuitate inchoare, ſecundum ſtilũ ciuitatis Venetiarum; ubi annos incipiunt ab incarnatione ualere, maximè cum non conſtaret de conſuetudine inualidante,

dante, & certum tempus apparebat contractus, tam ex hmôi inceptione annorum ab incarnatione quam a natiuitate, vt ibi per eum; nihil igitur refert, quo tempore inchoentur huiuſmodi anni, dummodo ſit certum de tempore contractus, niſi propter Indictionem de qua infra dicetur, ſed ſeruanda eſt conſuetudo cuiuſque loci.

Sed ponamus, prout mihi contigit in facto dũ cauſas agerem Mir. qđ ex duobus Inſtrumentis alterum fuiſſet confectũ de menſe Ianuarij anni ab Incarnatione 1530. alterum verò de menſe Februarij anni etiam 1530. a Natiuitate, & diſputetur de prioritate & anterioritate, iuxta Reg. Qui prior in tempore, potior eſt in Iure, de reg. iur. in 6. quodnam eſſet præferendum; certè cõcludo,

2 prout cõcludebã tunc, Inſtrumẽtum† ab Incarnatione eſſe prius, & anterius altero ſtipulato de menſe Febr. à natiui. quia ſi cõputantur anni ab Incarnatione, certũ eſt, quod incipiunt per nouem menſes ante cõputationem eorum qui incipiunt à natiu. quia Chriſtus incarnatus eſt per nouem menſes antequam natus fuerit, vt patet ad ſenſum, ſed tñ fuit probatum, conſuetudinem extare Cremonæ ubi celebratum fuerat dictum Inſtrumentum ab Incarnat. qđ incipiũt Notarij annũ ab Incarnatione poſt annũ inceptũ à natiuitate, & ſic

3 per tres menſes poſt alios, qua † ſtãte proculdubio erat concludendum, Inſtrumentũ ab Incarnatione eſſe poſterius, cũ cenſeretur factum de anno 1531. à natiu. & ſic per vndecim menſes poſt aliud à Natiu. Et hanc conſuetudinem, ꝙ anno completo ab Incarnatione inchoatur computatio annorum Dñi exiſtentem Florentiæ, commẽdat Dec. poſt Card. per eum ibi allegatum, in d. c. 1. nu. 7.

4 Quæro quid ſi in uno Inſtrumento † eſt appoſitus annus ſeu milleſimum, an cenſeatur repetitus in cæteris ſequentibus Inſtrumentis? in quo Bart. Bald. Ang. & communiter alij, in d. §. ſi initium, cõcludunt, quod ſic, non nullis concurrentibus: primò, quod ſit unus liber Inſtrumentorum, in cuius princ. ſit milleſimum appoſitum, non autem ſit quinternus diſligatus ſeu filcia Notarij, quæ non habet continuationem, & non ſit aliqua carta non ſcripta, uel aliquæ cartæ, dimiſſa, vel dimiſſæ in medio, ſed cõtinuatè ſint ſcripta Inſtrumenta in ipſo libro, iuxta ordinem menſium ſequentium: secùs eſſet, ſi poſt menſem Martij, vel Aprilis eſſet Inſtrumentum deſcriptum menſe Ianuarij, tunc annus non cenſeretur repetitus, cum impoſſibile ſit quod uno anno bis ſit menſis Ianuarij nec cẽſeretur repetitus annus ſeu milleſimum anni ſequentis, quod non fuit poſitum.

Quid ſi notarius omiſit in inſtrumẽto apponere milleſimum, ſeu annum Domini, an corrigendo errorem ſuum, illum poſſit addere? & Bart. loquens in die, & ſic in tempore omiſſo, in l. Imperator, de ſtatu homin. & in l. ſi librarius, de reg. iur. quem communiter ſequuntur Doctor. in locis ipſis diſtinguit, quod aut notarius incõtinenti omiſſum tempus apponit, & quia hoc eſt de concomitantibus neceſſarijs, ſine quibus actus fieri non potuit, ut dicit Domin. poſt Io. Andr. in cap. Abbate ſanè, col. fin. de re iudic. lib. 6. & propria authoritate poteſt apponere; ſi autem fuit appoſitum tempus, ſed in eo erratum, & tunc ſi non eſt data copia parti, etiam poteſt, licèt dicat Dom. vbi ſuprà, melius eſſe, facere nouum prothocollum, ſeu nouum inſtrumentum, propter ſuſpicionem; Si verò fuerit data copia parti, & tunc authoritas iudicis exigitur, de quo late habetur per Felin. in c. ex literis, de fide inſtr. & per Dec. & Cagnol. in d. l. ſi librarius; & quia hæc quæſt. latius infra uenit diſcutienda, ſufficiat pro nunc prædicta deciſio, cum diſtinctione, de qua ſupra.

Milleſimo quingenteſimo quadrageſimo ſeptimo.

SVMMARIA.

1 Annus Chriſti dicitur milleſimus, & ſolet apponi uel à Natiuitate, uel ab Incarnatione.

GLOSSA TERTIA.

HOC modo ſolent ubique deſcribi anni Domini. Vnde dicit Bart. in d. §. ſi initium, nu. 9. quod debemus ponere milleſimum, ſcilicet annum currentem, computare ab incarnatione, uel natiuitate Chriſti, talis namque annus dicitur milleſimus, ut etiam ipſe videtur velle in d. l. libellorum, in princip. de accuſ. & ita dat formam Spec. in d. §. 2. de inſtr. edit. col. 1.

Indictione quinta.

SVMMARIA.

1 Indictio aliquando capitur pro munere ſeu onere ſubditis, per Principẽ indicto, ut plurimùm certam quantitatem non complectens.

Indictio capitur pro ſpatio trium Luſtrorum.

Luſtrum eſt ſpatium, quinquennij.

Indictiones hoc eſt munera quæ ſingulis quinquennijs, per ſpatium trium quinquenniorum exige-

exigebantur, primo Luſtro ferrum, ſecundo argentum, tertio Aurum.

Indictio finitur finitis quinque Luſtris, & de nouo incipit.

Indictio hodiernis temporibus ita reperitur, ſi per quindenarium numerum anni Domini diuidantur, addendo tres annos.

Chriſtus quando natus eſt, tertia erat Indictio.

Indictio eſt mutanda cum anno, tempore illo quo mutatur annus, vt cum alijs mutantibus concordet.

2 *Notarius ſi erroneè uel corruptè appoſuit Indictionem, utpote, quia non conuenit annis Domini, non uiciat Instrumentum, dummodo certum tempus celebrati contractus deprehendi poſſit, & ut hic latius.*

Indictio ab omnibus neſcitur computari, & ideo facilius quis creditur erraſſe circa Indictionem quàm circa annos, qui ab omnibus noſcuntur.

Notarius ſi dimiſit ſpatium pro indictione, non cenſetur omiſiſſe ad effectum vt corruat Inſtrumentum.

Indictio corruptè, vel erroneè appoſita uiciat Inſtrumentum, quando de annis non conſtat.

Indictio per errorem & perperam appoſita, poſt redditum partis Inſtrumentum, corrigi non poteſt à Notario, niſi accedat Iudicis auctoritas.

Crebrior tamen & verior opinio eſt in contrarium.

Indictio poteſt omitti in inſtrumento ex conſuetudine.

Et talis Conſuetudo probatur oſtenſis pluribus Inſtrumentis ſine Indictione.

3 *Conſuetudo fit notoria ex oſtenſione plurium Inſtrumentorum, & ideo non indiget probatione.*

Et ità fuit deciſum Senis.

Licet deciſio illa habeat multa pugnantia, vt hic.

Iudicis auctoritati plurimum tribui debet, ſtante probationum difficultate.

4 *Probatione illa qua haberi poteſt, & aliquando indicijs, aliquando præſumptionibus lex eſt contenta.*

5 *Pro Actus validitate in dubio eſt indicandum.*

6 *Indictio de Conſuetudine in pluribus locis ultrà Montes non ſolet apponi.*

7 *Conſuetudo non probatur per oſtenſionem ſex vel octo Inſtrumentorum in locis propinquis.*

8 *Conſuetudo varia & diuerſus ſtilus poteſt probari ex pauciorbus Inſtrumentis oſtenſis.*

9 *Indictio appoſita in principio unius libri ſeu quaterni Inſtrumentorum, cenſetur repetita in omnibus Inſtrumentis, in eodem libro deſcriptis, ſi liber eſt vnius & eiuſdem anni.*

10 *Indictio non cenſetur repetita in alijs Inſtrumentis factis alio loco, ubi annus alio tempore inchoatur, vt ſi primum Inſtrumentum Peruſii vbi à Natiuitate, cætera Senis vbi ab Incarnatione anni computantur, celebrata ſint.*

Notarij appoſito milleſimo in principio prothocolli ſeu libri ſcedarum, in cæteris ſequentibus debent repetere, eiſdem milleſimo, & Indictione.

11 *Inſtrumentum in quo ex toto omiſſa eſt Indictio, ſi eſt uiuus notarius non ualet, ſi eſt mortuus facit ſemiplenam probationem.*

Inſtrumentum laborans uitio omiſſionis Indictionis, poteſt perfici viuente notario cum Iudicis auctoritate.

GLOSSA QVARTA.

ESſet primo uidendum quid ſit Indictio, unde originē habuerit, & quomodo fuerit introducta: In quo, quia eſt quæſtio vulgaris, & ferè prima, quam diſcūt Notarij iuuenes, breuibus expediā; Indictio poteſt capi dupliciter, vno modo pro munere ſeu onere ſubditis indictio per Principem ſeu Imperatorem, quod definit Alciat. l. inter publica, de verbor. ſignific. eſſe, quod edicto Principis ſubditis indicitur, ut plurimum certā quantitatem non complectens: & hoc modo non accipitur hic; Altero quidem modo accipitur pro ſpacio illo temporis, quod erat trium luſtrorum, ſcilicet trium quinquenniorum, quod idē eſt, l. item quæritur, §. qui impleto, ff. locati, quo exigebantur huiuſmodi Indictiones ſeu munera: & hoc modo accipitur hic. Quod Spec. in d. §. 2. col. 2. verſ. poſt annos, & col. ſequent. dicit fuiſſe inductum tēpore Romanorum, quibus ſoluebatur primo Luſtro ſeu quinquennio ferrum pro fabricandis armis militibus: ſecundo argētum pro ſtipēdiarijs militibus: tertio, aurum ærario deputandum, pro Republica conſeruanda, & ſm nōnullos pro ſimulachris conſtruēdis; quibus quidem luſtris finitis, finita erat Indictio, & de nouo incipiebat; Et hoc idem de Indictione tradit gloſ. in verbo; Indictionis, in d. Auth. vt præpon. nom. Imper. & habetur in addit. no. gloſ. ſeptimæ Indictionis, in l. j. C. de Iuſt. Cod. confir. & cōter tenent Doct. in d. c. inter dilectos; Ab illa igitur Indictione ita introducta, introductum fuit, vt Notarij in Inſtrumentis apponant annum ipſius Indictionis ſeu ipſam Indictionem, denotantem annum ipſius, prout ſupra Indictione quinta, ſcilicet quinto anno indictionis, quæ ſemper reperiri poteſt diuidendo annos Domini per numerum quindenarium

& ad-

Digitized by Google

& addēdo tres, quia tertia agebatur indictio
tempore natiuitatis Chriſti, & ita habetur in
dictio, quod ex his verſibus poſitis per Spe-
cul. vbi ſuprà, facilè dignoſcitur, ſcilicet.

Si per quindenas Domini diuiſeris annos,
His tribus adiunctis, indictio certa notatur.

Addit gloſ. in d.c. inter dilectos, aliū, ſcilicet.

Si nihil excedit quindena indictio currit.

Et hunc modum etiam ponit glo. in d. Auth.
vt præpon. nom. Imper. & l. 1. C. de Iuſtin.
Cod. confir. & tradunt Doctor. in d. ca. inter
dilectos, & unà cum anno eſt mutanda, tem-
pore quo mutatur annus, ut cū alijs mutanti-
bus concordet, ſecundum Spec. d. §. 2. 3. col.

Et quia concluſum eſt ſuprà in præludijs
in 3. requiſito, omiſſionē indictionis inſtrm,
uiciare, quæro, quid ſi fuit appoſita, ſed erro-
neè, & corruptè, quia non conuenit 9. annis
2 ut ſuprà, an uitietur inſtrumentum, † & an
omiſſa poſſit addi per notarium? Et in primo
membro concludendum eſt, errorem notarij
parti nō obeſſe, qa ex quo indictio eſt appo-
ſita, licet corruptè, & ex annis appoſitis pōt
deprehendi certum tempus celebrati contra
ctus, et certus error indictionis, magis eſt præ
ſumēdum notariū erraſſe in indictione, quā
ab omnibus neſcitur computari, q̄ in annis,
quos omnes ſciunt, & tunc non uitiatur in-
ſtrumentum; ita Dyn. conſ. 13. Quæſtio talis
eſt. & hoc in pleriſque locis tenet Bartol. &
maximè in l. ſi librarius, præallegata, in l. Im
peratores, de ſtatu homi. in l. ſi nominatim,
de condit. & demonſt. ubi Socin. dicit com-
munem opin. eſſe cum Bart. Idem tenent mo
der. in d. l. ſi librarius, ubi Cagnol. nu. 23. &
ſequent. & Felin. in d.c. inter dilectos, nume.
14. & c. imputari, nu. 10. eod. & Dec. d. l. ſi li-
brarius, & d.c. 1. nu. 11. de fide inſtr. & Marſ.
Sing. 431. Dixi tibi, & Iaſ. in repet. l. admo-
nendi, col. 66. num. 17. de Iureiur. licèt aliter
uideatur tenuiſſe Io. Andr. in data libr. 6. &
contrarium tenuerit Comenſ. d. l. ſi nomina-
tim, & Bald. in ca. cum in iure peritus, nu. 16.
uideatur tenuiſſe, omiſſam eſſe indictionē, ſi
notarius ſpecificè, & expreſsè non appoſue-
rit, ſed uſus fuerit his uerbis, indictione, &c.
quod uidetur ſequutus Corn. conſ. 93. lib. 4.
quia merito talis deciſio reprobatur, ut per
Alex. d. conſ. 190. 2. col. lib. 6. & per Dec. d.
ca. 1. contra quod etiam eſt deciſio ipſiuſmet
Bal. in d.c. inter dilectos, nu. 14. dicētis, quod
ſi notarius dimiſit ſpacium pro indictione,
quia fortè tunc non recordabatur, non cen-
ſetur omiſſa, & ualet inſtrumentum, quod
ſequitur Socin. d. l. ſi nominatim, Dec. d.c. 1.
& per Cagnol. d. l. ſi librarius, nu. 24. opin.
tamen Io. Andr. & aliorum tenentium in-
ſtrumentum uicinari ex corruptè appoſita
indictione, procedit, quando de annis non
conſtat, ut per Felin. d.c. inter dilectos, nu-
mero 11.

In ſecundo membro, licèt Io. Andr. in d.
data li. 6. & nonnulli alij tenuerint, quod no
tarius poſt redditum parti inſtrumentum in
dictionē errore & perperam appoſitam, cor-
rigere non poſſit, ſecùs uerò ante, niſi fiat iu-
dicis authoritate, quod tenet Socin. conſ.
98. numero 15. libro 3. quod uidetur ſequi
Decius dicta l. ſi librarius, numero ſexto, ta
men qnia notarius corrigit eo modo, quo
corrigit Lex, quia pro eo præſumitur, & ex
appoſitis annis dignoſcitur quæ nam indi-
ctio ſit apponenda, & tunc uerior & crebrior
uidetur opinio, tenentium etiam hoc caſu
propria authoritate poſſe, ut tenent Bal. &
Ang. in d. Imperator, de ſtat. homin. Alex.
d. conſ. 190. Iaſ. conſ. 28. lib 1. Felin. d.c. ex
litteris, nu. 9. 4. caſu. de fide inſtr. Lanfranc.
in uerbo inſtrumentorum productiones, nu.
37. & Cagnol. d. l. ſi librarius, num. 23.

Vnum tamen non eſt omittendum, quod
licèt indictio de iure ſit apponēda inſtrumen
tis, vt ſuprà, tamen hoc procedit, non extan-
te conſuetudine in contrarium; quia aliàs ua
leret inſtrumentum abſque indictionis ap-
poſitione, ut plerique ex ſupra allegatis af-
3 firmant, quæ conſuetudo † poſſet probari
per oſtentationem multorum inſtrumento-
rum, ut dicit Felinus, dicto capitulo inter di-
lectos, num. 1. per doctrinam Bal. in l. 1. ante
fin. C. ad Vellei. qui dicit, qđ conſuetudo ſit
notoria ex inſpectione plurium inſtrumen-
torum, & ideo nō indiget probatione; quod
dictum Baldi refert & ſequitur Dec. in conſ.
11. col. 6. poſt med. num. 9. uerſ. ad hoc fun-
damentum, & in conſ. 163. col. 6. nu. 8. uerſ.
& cum talis conſuetudo, ubi conſuetudinem
ex plurium inſtrumentorum oſtenſione pro
bari tenet; quod etiam videtur tenere Socin.
conſ. 94. col. pen. verſ. circa ſecundū. & dictū
Bal. etiam refert & ſequitur Curt. iun. conſ.
106. nu. 6. & hoc idē habetur in quadam ad-
dit. ad Abbat. in d.c. inter dilectos, nu. 13. lit
tera B. ubi dicitur, qđ ex dicto Bal. p̄allega-
to, fuit Senis deciſa ſimilis quæſtio, fuerat nā
que productum inſtrumentum Pariſijs cōfe-
ctum, in quo nō erat appoſita indictio, & cū
fuiſſet oppoſitum de inualiditate, fuit repli-
catum de conſuetudine, de qua propter diſtā
tiam difficulter poterat conſtare, & ex dicto
Baldi dicentis ſufficere, apparere ex ſex uel
octo inſtrumentis conſuetudinē ita eſſe vel
non eſſe, innuit illa addit. ſic fuiſſe deciſum;
Sed tamen contra hoc eſt conſil. Abb. 53.
Attingendo, ſecunda parte, ubi decidit ex o-
ſtentione, ſex vel octo inſtrumentorum non

probari conſuetudinem, quod nomen Impe-
ratoris non apponatur in inſtrumentis, per
iura per eum allegata, quod Conſilium ſe-
quitur Craueta, conſ. 134. nu. 7. & Iaſ. l. de
quibus, in fine reper. ff. de leg. & Pariſ. conſ.
98. numero 82. 1. uol. & Curt. in tract. de
conſuet. nu. 367. nec Bald. ſuper quo funda-
tur illa deciſio, loquitur de oſtenſione octo
Inſtrumentorum, ſed omnium Inſtrumento
rum, niſi in meo libro eius lectura ſit corru-
pta: & propterea deciſ. Felini redditur ali-
qualiter dubia: ſed tamen, cum concurrant
authoritates, de quibus ſuprà, cum quibus
etiam tenet Crauet. d. conſ. num. 9. ubi loqui
tur in terminis doctr. Bald. & aliorum illam
ſequentium, & ſupra nu. 7. loquitur, quando
probatur conſuetudo per teſtes, non autem
per oſtenſionem Inſtrumentorum, iuxta con
ſilium Abb. deciſio ipſa uidetur tenenda, ma
ximè, quia etiam tenet eam idem Crauet. in
tract. de antiquit. tempor. Concluſione 1.
ampliatione 1. numer. 16. fol. 24. Marant. in
tract. de ord. iud. 3. parte, nu. 129. fol. 23, &
Pariſ. conſi. 13. num. trigeſimotertio 1. uol.
quãdo ſumus in inſtrumentis in longinquis
partibus celebratis, prout in illa quæſtione,
multum enim propter difficultatem proba-
tionum tribuendum eſt authoritati Iudican
4 tis, quia quando † ſumus in his quę ſunt diffi-
cilis probationis, lex contentatur ea proba-
tione quæ haberi poteſt, & aliquando indi-
cijs, aliquando pręſumptionibus, ut habetur
per Doct. in l. ſi quis ex argentarijs, §. fin. ubi
latè Iaſ. de eden. & Marſil. in rubr. de pro-
5 bat. nu. 11. & in dubio pro ualiditate † actus
iudicandum eſt, l. quoties, de rebus dub. & l.
quoties, de uerb. obligat. de quo latè tradit
Alciat. in tract. pręſump. Reg. 3. præſumpt.
6 34. maximè, cũ in pluribus † locis ultra mon
tes uigeat huiuſmodi conſuetudo, quod non
apponatur Indictio, ut per Cagn. d. l. ſi libra
rius, nu. 24. & quæ uiget in Delphinatu, ut p
7 Guid. Pap. quæſt. 26. Si tamen † Inſtrumen-
tum eſſet confectum in loco propinquo, pu-
tarem non ſufficere, producere ſex uel octo
Inſtrumenta ad probandam cõſuetudinem,
per not. per Abb. in d. conſil. maximè, cum
nullus ex ſupradictis allegatis Doct. loqua-
tur de tali numero, & Dec. in d. conſ. 11. lo-
quitur de oſtenſione quaſi innumerabilium
Inſtrumentorum: ad probandum tamen di-
8 uerſũ † morem, & uariam conſuetudinẽ, ſuf-
ficeret oſtenſio pauciorum inſtrumẽtorum,
iuxta not. per Bart. & moderniores in l. ſem-
per in ſtipulationibus, in fine, de reg. iur.
9 Sed an † Indictio in principio unius libri
ſeu quaterni inſtrumentorum appoſita, cen-
ſeatur repetita in omnibus Inſtrumentis, &
eodem quaterno, ſeu libro deſcriptis? & Bar.
quem alij ſequuntur, in d. §. ſi initium, con-
cludit, quod ſic, modo appareat illa Inſtru-
menta uno anno fuiſſe deſcripta, ut quia ille
liber eſt unius anni tantùm, ſecùs, ſi apparet
fuiſſe ibi ſcripta Inſtrumenta etiam alio-
rum annorum, quia tunc reſpectu aliorum
Inſtrumentorum non cenſeretur repetita, &
hoc idem ſequitur Bald. d. c. inter dilectos,
& Cagnol. d. l. ſi librarius, num. 15. ubi dicit
ita ſe practicaſſe, & obtinuiſſe. Si autẽ ſit ap-
poſita in medio, Bart. in repet. d. §. ſi initium,
numero 14. tenet, in ſequentibus illius an-
ni cenſeri repetitam, ſi in fine etiam ad om-
nia ſupraſcripta conſtet eo anno fuiſſe cele-
brata, & uerba Inſtrumenti in quo eſt appo-
ſita Indictio, poſſint referri ad ſuperiora ex
ſui generalitate, alias ſecùs, ut per eum ibi, nu
10 mero 15. ubi latè declarat: non † cenſeretur
tamen repetita in Inſtrumentis alio loco, ubi
annus alio tempore inchoatur factis, ut ſi
primum Inſtrumentum in quo eſt appoſita
Indictio, ſit celebratum Peruſij, ubi annus à
natiuitate initium ſumit, & cætera Senis, ubi
inchoatur ab Incarnatione, quod inducit di-
uerſitas inchoationis anni, ut decidit Bart. d.
§. ſi initium, nu. 15. & propterea, ad euaden-
dum opiniones, & difficultates, cauti Nota-
rij ut Ferrarienſes, appoſito milleſimo & in-
dictione, in princ. prothocolli ſeu libri ſcede-
rum, in cæteris ſequentibus inſtrumentis re-
petunt eiſdem milleſimo, & indictione, quo
caſu, milleſimus, & indictio cenſentur repe-
titus & repetita.
11 Quid ſi † notarius ex toto omiſit appone-
re indictionem, an inſtrumentum aliquam fi
dem faciat? Bart. in l. admonendi, numer. 34.
verſ. quid ſi in Inſtrumento, reperitur defe-
ctus, diſtinguit; aut notarius uiuit, aut mor-
tuus eſt, primo caſu nullã fidem facit, quan-
doquidem imputandum ſit parti non agenti
contra notarium ut Inſtrumentum perfectũ
reddat, quod faciet tunc notarius ſaltem au-
thoritate Iudicis interueniente, ut latè exami
nat Iaſ. in repet. d. l. admonendi, col. mihi 65.
num. 17. aut uerò non ſuperſtes eſt notarius,
& tunc tale Inſtrumentum ſaltem faceret
ſemiplenam probationem, & hoc dictum
Bart. ſequitur Butr. in c. fin. de iureiur. Alex.
conſ. 59. Viſo proceſſu, col. 3. lib. 2. & dicit
Caccialup. in repet. d. l. admonendi, col. mihi
19. quod dictum Bart. omnes ſequuntur. Se-
quitur Venafr. in conſ. ſuo ult. col. fi. & Felin.
d. c. 1. nu. 7. & Alex. in l. de pupillo, §. qui nun
ciat, num. 7. de oper. no. nunc.

DIE

SVMMARIA.

1 *Dies apponi debet in Inſtrumento poſt indictionem.*

Dies diuerſimodè ſecundum locorum conſuetudines in Inſtrumentis apponuntur.

2 *Dies quinque modis in Iure accipitur, licet tribus tantum dicat Alciat.*

Dies naturalis habet 24. horas, & incipit à media nocte.

Dies naturalis ſecundum Alciat. ab ortu ad occaſum ſolis, & eſt horarum 12.

Dies ciuilis ſecundum Alciat. qui a media nocte vſque ad aliam mediam noctem protenditur.

Dies artificialis eſt qui comprehendit lucem a mane ad ueſperas.

Dies legalis eſt ſeu emergens qui computatur præcisè de momento ad momentum.

Dies conuentionalis eſt ſecundum quòd partes conueniunt.

Contractus ex cõuentione partium uim habet.

Dies in dubio aliter non declarato per partes intelligitur horarum 24. & ſic naturalis.

Dies Eccleſiaſticus diuerſimodè incipit.

Dies Eccleſiaſticus ſecundum Alciat. procedit more Athenienſium, ab occaſu ut incipiat, & in alium occaſum finiat.

3 *Inſtrumenta ſi fieri poteſt diuerſo tempore ſunt celebranda.*

Inſtrumenta nocturno tempore celebrata ſunt ſuſpecta.

Quod intelligitur quando data opera nocturno tempore celebrarentur.

Male agens odit lucem.

Inſtrumenta tam de die, quàm de nocte celebrata ualent.

4 *Notarius non conuincitur de falſo licet in Inſtrumento noctis tempore celebrato ſub die celebratum dicat.*

5 *Inſtrumentum nocturno tempore celebrari debet præſentibus luminibus, vt ipſe notarius dignoſcat partes, & teſtes, & teſtes etiam cognoſcant partes, ne fraus fiat.*

6 *Teſtamentis in conficiendis maius eſt fraudis periculum.*

In Inſtrumento noctu celebrato tria ſolum luminaria adeſſe debent.

7 *Notarius ſi rogetur de Inſtrumento temporè noctis, ſi ante mediam noctem diem præcedentem debet ſcribere, ſi poſt mediam diem ſequentem.*

8 *Inſtrumentum eo tempore celebratum intelligitur quo actus eſt conſummatus, & ſic quo ipſum fuit lectum & publicatum.*

9 *Horam apponere in Inſtrumento utile eſt propter prioritatem, & anterioritatem.*

10 *Notarius ignorans horam, quando conficit Inſtrumentum tempore noctis debet ſcribere actum tali nocte, quæ fuit inter diem talem, & talem.*

11 *Dies eſt attendendus quo contractus concluditur.*

Concluſio ſola attenditur licèt inter partes plura verba dicantur.

12 *Dies tractatus eſt attendendus, quando de tractatu eſſet faciendum Inſtrumentum.*

Dies rogationis eſt apponendus non dies extenſionis Inſtrumenti.

13 *Diei nomen, vt Martis, Veneris, non eſt apponendum, niſi obiter per ſtatutum diſponatur.*

14 *Dies in uno Inſtrumento deſcriptus cenſetur repetitus in alijs ſequentibus, quod declara vt hic.*

Cautius tamen agunt Notarij repetentes, Eiſdem Milleſimo, Indictione, Die, & Menſe.

Dies etiam in medio prothocollo poſitus in aliquo Inſtrumento, cenſetur repetitus in ſequẽtibus.

Dies appoſitus ſuper coperta prothocolli non cenſetur repetitus in Inſtrumentis.

15 *Apoſtillæ poſitæ in margine Inſtrumenti cenſentur eodem die, quo Inſtrumentum celebratum fuit, additæ.*

16 *Contraria tamen opinio verior, & crebrior.*

17 *Apoſtilla, & additiones in margine inſtrumento appoſita, ad hoc vt dicantur facta eodem die quo factum fuit Inſtrumentum, opus eſt quod notarius id atteſtetur.*

18 *Quod tamen non procedit quando conſtat manu notarij fuiſſe ſcriptas Apoſtillas, & ſubiungeretur datum ut ſuprà, uel etiam quando ſuper contentis in apoſtilla non ſit dubium, & nume. 19.*

20 *Die appoſita in prothocollo ſi notarius omittat poſtea apponere in Inſtrumento, non per hoc vitiatur Inſtrumentum.*

Originali, & prima ſcriptura in dubio ſtãdũ eſt.

21 *Die in Inſtrumento non appoſita, Inſtrumentum ſuſtineri nequit.*

Diſtingue tamen vt hic.

Diei appoſitio etiam in Inſtrumentis quæ fiunt ad rei faciliorem probationem exigitur.

Inſtrumentum corruit die non appoſita licèt actus ualeat.

Dies omiſſa poteſt addi per notariũ, vel probari per teſtes, & ſic conualidatur Inſtrumentum.

22 *Inſtrumentum carens die, facit ſemiplenam probationem ſi notarius eſt mortuus.*

23 *Notarius propria auctoritate diem omiſſam corrigendo errorem ſuum poteſt apponere.*

Dies eſt unum de concomitantibus Inſtrumentum ſine quo ſtare non poteſt.

Notarius qui non appoſuit diem nondum eſt functus officio ſuo.

Notarius poteſt cogi per partem edere Inſtrumentum ut hic.

24 Notarius poteſt corrigere Inſtrumentum incontinenti, vel infrà modicum interuallum.

Notarius non poteſt ex poſt facto Inſtrumentum corrigere quoad ſubſtantialia.

Notarius etiam poſt annum poteſt corrigere errorem omiſſionis diei.

Notarius an poſſit corrigere errorem, & addere diem omiſſam, hoc totum reſidet in pectore Iudicis.

25 Compenſatio appoſita ad debitum liquidum debet incontinenti probari.

26 Notarius infrà tempus arbitrio Iudicis moderandum, poterit omiſſum diem in Inſtrumento apponere, & Iudex debebit arbitrari an ſit veriſimile notarium poſſe recordari de dicto die.

27 Dies omiſſa per errorem non poteſt addi a notario, quando eſt certa quæſtio erroris, niſi mandante Iudice.

28 Dies omiſſa in Inſtrumento poteſt addi per notarium quando adhuc Inſtrumentum non eſt leuatum parti, nec data copia.

29 Dies per errorem omiſſa poteſt ſuppleri per Notarium quando dies non eſt de ſubſtantia, ut in hypothecaria.

30 Notarius debet in dubio Iudicis auctoritatem adhibere, maximè ſi non poteſt facere conſtare de tempore circa diei appoſitionem in Inſtrumento.

Notarius indiſtinctè tenetur circa diei omiſſæ appoſitionem in Inſtrumento Iudicis auctoritatem adhibere.

Et ità communiter tenetur.

31 Notario volente diem omiſſam in Inſtrumento apponere & propterea Iudicis auctoritatem inuocante, Iudex debet conſiderare an notarius ſit bonæ famæ, & an alteratio diei ſit allatura præiudicium, uel non.

32 Notarius ſi appoſuerit diem erroneum, non poteſt delere falſum, & apponere verum, ſine auctoritate Iudicis, ſecundum aliquos.

Contrariam opinionem alij ſecuti ſunt, quæ etiam eſt uerior.

33 Notarius omiſſa die certa, poterit ſe referre ad diem, qua fuit factus actus notabilis, & valebit Inſtrumentum, quando tamen conſtat quo die fuit factum Inſtrumentum.

Certum eſſe aliquid per ſe, vel per relationem ad aliud, ſunt paria.

Pro Actus validitate in dubio interpretatio ſumi debet.

34 Notarius ſi retulit ſe ad diem omninò certam, licet non appoſuerit menſem, facit nihilominus validum Inſtrumentum.

Taciti & expreſſi idem iudicium.

35 Notarius ſi diem non ità certam appoſuit, puta dië Paſchatis Reſurrectionis, uel dië Veneris Sancti, qui ex curſu Lunæ uariantur, non facit validum Inſtrumentum ſecundum Bart.

Auctor tamen diſtinguit.

36 Inſtrumenta de contractibus inter partes celebratis, & de actibus voluntariæ Iuriſdictionis, tantum celebrata diebus feriatis in honorem Dei, valida ſunt.

37 Notarij facientes Inſtrumenta diebus feriatis niſi immineat pietas, aut neceſſitas, peccant.

Inſtrumenta actuum contentioſæ Iuriſdictionis diebus feriatis confici nequeunt.

38 Tutoris datio quæ fit ſine inquiſitione etiam die feriato in honorem Dei celebrari poterit.

Inuentarium poteſt confici die feriato loquendo de Inuentario per tutorem faciendo.

Adminiſtratio per decretum Iudicis decerni poterit tutori die feriata.

Pupilli, Quãdo tractatur de pupillis, & miſerabilibus perſonis, eſt actus pietatem concernens.

39 Decretum iudicis ſuper alienatione rei minoris, eſt uoluntariæ iuriſdictionis, nec admittit aliquem cõtradictorem prætendentem proprium intereſſe, licet exigat cauſæ cognitionem.

Decretum iudicis ſuper alienatione rei minoris interponi poteſt, etiam die feriato in honorem Dei, ſecundum Caſtr.

40 Decretum eſt uoluntariæ iuriſdictionis.

Decretum iudicis ſuper alienatione rei minoris nedum die feriata in honorem Dei, ſed nec etiam in ferijs meſſium poteſt interponi, quæ eſt crebrior ſententia.

41 Hora non eſt neceſſariò apponenda in inſtrumento niſi ratione horæ poſſet naſci dubitatio, quod exemplifica ut hic.

42 Horæ appoſitio prodeſt ad probandam prioritatem actus.

Prioritas conſideratur etiam in ſpatio horæ, & minoris temporis etiam puncti.

Prior in tempore potior in iure.

Hora ad cautelam eſt apponenda, & quare.

Inſtrumenta duo ſi reperiantur celebrata eadem die, & alterum tantùm habeat horam, habens horam præfertur non habenti.

Inſtrumentum habens diem certum, præfertur habenti incertum.

43 Horæ appoſitio non prodeſt, quando alter, qui nititur inſtrumento horam non habenti poſſidet.

Hora tempus eſt multum in conſideratione.

44 Horæ appoſitio ſi nõ eſt ſolita apponi reddit ſcripturam ſuſpectam, & facit præſumi dolum.

Horæ appoſitio multum prodeſt ijs, qui aliquid facere debent intra certum ſpacium temporis, quod finitur certa parte diei.

45 Tempus decem dierum datum ad appellandum currit de momento ad momentum.

Appellans ultima die, ſi non inſerit horam, tenetur probare per teſtes appellaſſe antè lapſum decem dierum.

46 Appellans ultima die tenetur horam apponere.

GLOS-

GLOSSA QVINTA.

POſt Indictionis appoſitionem, in In-
ſtrumento debet apponi dies, qui di-
uerſimodè ſecundum locorum conſue
1 tudinem apponitur, vno ex quatuor modis, †
quos ponit Spec. in d. §. 2. verſicul. poſt indi-
ctionem, licet Bartol. in repet. d. §. initium,
numero 16. duos tantum ponat; primo mo-
do, prout ipſe dicit ſeruari Bonon. ſecun-
dum Roland. ſic, primo die Septembris, ſe-
cundo die intrante Sept. vſque ad medium
incluſiuè, & ſic ad diem 15. poſteà dicitur
15. die exeunte Septem. vſque ad penultim.
diem, quo dicitur, die penultim. Septē. & die
vltimo Septemb. Si verò menſis habeat 31.
dies dicitur vſque ad 16. intrante poſtea in
ſequenti, ut ſupra dictum eſt, & numquam
prima die ponitur intrante, nec penultim.
vel vltimo exeunte. Secundo modo, & hoc
dicitur ſeruari in Regno Siciliæ, ponitur
dies ſine illa dictione, intrante, vſque ad me-
dium menſis, poſt medium, exeunte, ut ſu-
pra, in 1. modo. Tertiò modo ponitur dies
per Calendas, Nonas, & Idus, de quibus la-
tè diſſerit Specul. d. verſicul. Ioan. Andr. in
data lib. 6. glo. & Alcia. in l. cùm biſſextus, ff.
de verb. ſignif.

Quartò, & vltimo modo, quod ſeruatur in
Curia Romana, ut per Specul. ibi, aſcenden-
dendo gradatim, 1. 2. 3. Sept. vſque ad finem,
& hoc ut dicit Bart. d. num. 16. communiter
ſeruatur, ſed in hoc non eſt uis, quia ſeruan-
da eſt conſuetudo.

Prætereà eſt ſciendum, diem quinque mo-
dis in Iure accipi diuerſimodè, & latè pro-
2 ſequitur Iaſ. poſt alios, † in l. more Roma-
no, de fer. licèt triplicem tantum ponat Al-
ciat. in l. 2. §. cuiuſque diei, ff. de verb. ſignifi.
Primus eſt Naturalis. habens 24. horas, inci-
piens a media nocte, & altera media nocte
finiens, more Romanorum, quem ex Ma-
crobio diuidit Iaſ. in partes, in d. l. more, in
princ. Sed Alciat. d. §. cuiuſque diei, hunc na
turalem ab ortu ad occaſum Solis eſſe affir-
mat, authore Cenſorino, & hunc horarum
12. fuiſſe; Ciuilem verò illum eſſe dicit, qui à
media nocte incipit, & altera media nocte fi-
nitur, qui apud Gallos Germanoſque pleriſ-
que in locis eſt in uſu, quem Iaſ. naturalem
appellat.

Secundus Artificialis, qui tantùm com-
prehendit lucem à mane ad veſperas, & ſic
quando Sol eſt ſuper terram, c. ſi perfodiens,
de homicid. cum alijs ibi adductis per Iaſ.
& hoc modo dicitur à Dyan. Græcè, quod
Latinè dicitur, claritas, ut per Dom. in c. fin.
§. in feſtiuitatibus, pen. col. de ſent. excō. in 6.

Tertius eſt Legalis, ſeu emergens, qui
computatur præcisè de momento ad mo-
mentum, l. 3. §. minorem, de minor. Iaſ. vbi
ſupra.

Quartus eſt Conuentionalis, ſecundum
quod partes conueniunt, quia ex conuentio-
ne partium contractus uim habent, l. contra-
ctus, de reg. iur. l. prima. §. ſi conuenerit, de-
poſit. qui in dubio aliter per partes non de-
clarato, eſt horarum 24. & ſic Naturalis, l.
eum qui certarum, ff. de verb. oblig. & latè
Iaſ. d. l. more.

Quintus & vltimus eſt dies Eccleſiaſti-
cus, qui diuerſimodè incipit, ut proſequitur
latè Iaſ. ibi, licèt Alciat. d. §. cuiuſque diei, ſim
pliciter more Athenienſium ab occaſu So-
lis incipere, & in occaſum finire cenſeat, cap.
2. de fer. cuius dictum procedit iuxta termi-
num d. cap. 2. His quatuor vltimis igitur die-
bus omiſſis, quia non faciunt ad Rhombum,
ſolùm ſuper 1. quem Alciat. Ciuilem uocat,
cæteri verò Naturalem appellant, initium,
& finem media nocte habens, d. l. more Ro-
mano, & cap. conſuluit, de offic. deleg. verba
ſunt facienda.

Debet igitur animaduertere notarius, ut
Inſtrumenta ſcribat, & conficiat de die, ſi
res patitur, uel periculum non ſit in mora:
quia Inſtrumenta celebrata nocturno tem-
pore, ſunt ſuſpecta, ut tradit Bald. in d. c. 1.
3 nu. 5. & ibi ſequitur Felin. † num. 9. de fide In
ſtrum. & ſequuntur Iaſ. d. l. more, in fine, &
Iaſ. & Alciat. in l. non minorem, C. de tran-
ſact. & Dec. in d. c. conſuluit, nu. 5. uerſ. ulti-
mo notandum, ubi dicit, quòd cum hoc caſu
ſit præſumptio contra clam actum facien-
tem, fortiores & clariores probationes re-
quiruntur pro ualiditate actus: quod proce-
dit, quando dedita opera, non caſu, noctur-
no tempore celebraretur Inſtrumentum, ut
ibi per eum; quia qui malè agit, odit lucem,
d. c. conſuluit, cum concord. licèt ualeant In
ſtrumenta tam celebrata de die, quàm de no
cte, d. l. non minorem, ubi cōiter omnes; nec
4 notarius † conuinci poteſt de falſo, licèt
in Inſtrumento noctu celebrato, die tali ce-
lebratum ſcribat, ut tradit Innocen. & com-
muniter omnes, in d. capitulo conſuluit, &
communiter tradunt Doctores in dicta l.
non minorem, & in dicta lege, more; Si ta-
5 men notarius † inſtrumentum nocturno tem
pore conficit, debet curare, ut accēdantur lu-
mina, & ut partes & teſtes dignoſcat, & te-
ſtes partes etiam cognoſcant, ne fraus fiat, ut
nota. Doctores poſt Bart. in d. l. non mino-
6 rem, maximè in teſtamentis, † ubi maius eſt
periculum, & propterea ſaltem tria lumina-
ria adeſſe debent, l. 1. §. tria luminaria, ff. de

 uent.

uent. inſpic. per Moder. in l. non minorem,
Iaſ. in conſ. 50. Placet conſult. lib. 3. & Du-
rant. in tract. de arte teſtan. tit. 2. Caut. 8. nu.
3. Cagnol. d. l. ſi librarius, nu. 72. Et ſi nota-
rius rogetur de inſtrumento, ſeu teſtamento
7 † tempore noctis, debet apponere diem præ
cedentem, ſi ante mediam noctem celebra-
tum ſit inſtrumentum, diem verò ſequentē,
8 ſi poſt mediam noctem: & in hoc, hora † con
ſummationis actus, ſcilicet non qua ſcripſit,
ſed qua legit & publicauit, eſt attendenda, ut
per Ioan. Andr. in addit. ad Specul. §. 2. in ad
dit. incip. Hora diei. Felin. in c. paſtoralis, nu
me. 7. de Reſcriptis. Bald. Imola, & Alexan.
in l. ſi quis eum, §. 1. de vulg. & pupil. & per
Alex. & Modern. in d. l. more, & Cagno. d. l.
ſi librarius, nu. 72. Et eſt utile apponere ho-
9 ram, propter † prioritatem, & poſterioritа-
tem, vt per Bald. & Felin. in d. c. conſuluit,
de quo dicetur infrà latius. Sed ſi notarius
10 ignoret horam, † & ſic quem diem poſſit
ſcribere, ut quia neſciant adhuc ſit lapſum di
midium noctis, poteſt ſcribere actum tali
nocte, quæ fuit inter diem 11. & 12. Sep
ptembr. vt per Aug. & alios, in l. in uſucapio-
nibus, de vſucap. per Alex. & Iaſ. in d. l. mo-
re, & Felin. d. c. conſuluit, num. 6. Et ſicut eſt
attendenda hora conſumationis actus, & ſic
concluſionis, ut ſciatur quis dies ſit contra-
11 ctui inſcribendus, ita etiam dies † eſt atten-
dendus, quo concluditur, ſi forte tractatus
per multos dies duraret, ut tradit Bald. in l.
contractus, nu. 7. col. 3. verſ. quæro de die, C.
de fide inſtr. Felin. d. c. 1. nu. 8. vbi Dec. num.
10. nã concluſio ſola debet attẽdi, licèt inter
partes plura verba dicantur; textu eſt melior
de Iure, ſecundum Bald. ibi, in l. ſi volunta-
te, C. de reſcind. vend. quod etiam tenet So-
cin. conſ. 214. col. 3. Pariſ. conſ. 162. num. 22.
12 & 3. 4. parte, quod intellige, niſi † de tractatu
ipſo eſſet faciendum Inſtrumentum, vt quan
do alienatur res Eccleſiæ 12. q. 2. c. ſine, cũ ſi
cum gloſ. in uerbo, tractatus, ubi not. de reb.
Eccleſiæ non alienand. lib. 6. & per Spec. tit.
de locat. §. ſequitur, verſ. Item quod dixi de
tractatu, Paul. de Caſt. conſil. 91. Super eo
quod quæritur, in fine. Alexan. conſ. 16. Viſo
Inſtrumento locationis, col. 2. lib. 4. & Pariſ.
conſ. 36. num. 10. vol. 4. & per Fab. de Mon-
te S. Saui. d. tract. de emp. & uend. quæſtio. 5.
antepen. col. quia illo caſu etiam dies tracta-
tus inſerendus eſt Inſtrumento, & dies ro-
gationis eſt apponendus, non dies extenſio-
nis Bar. d. §. ſi initium, nume. 16. Spec. d. §. 2.
col. pen. uerſ. debet etiam Inſtrumentum, Fe
13 lin. & Dec. d. c. 1. Nomen uerò diei, † ut Mar
tis, uel Veneris neceſſariò non exigitur, niſi
ſtatuto aliud diſponatur. Felin. d. c. 1. nu. 10.
poſt Albe. in 1. parte Statut. quæſtio. 140. &
Dyn. ibi, per eum allegatos, quod ultimum
refert Iaſ. in l. 1. 5. col. de lib. & poſthum.
14 Sed an † dies in vno Inſtrumento deſcri-
ptus, cenſeatur in ſequentibus repetitus? &
dicendum eſt, quòd ſic, per text. in d. §. ſi ini-
tium ſępiſſimè allegato, quod tenent Doctor.
ibi, poſt Bartol. pluribus concurrentibus, de
quibus etiam dictum fuit ſuprà, in Gloſ. 2. in
pen. q. nume. 4. Et primò hoc procedit, in li-
bro ſeu quaterno Notarij ligato, uel in duo-
bus uoluminibus quæ habentur pro uno, ut
quia continuantur ex ſermone finis præce-
dentis, & principij ſequentis, non autem in
filijs Notariorum ſimul non ligatis. Secun-
do, quod inter Inſtrumentum diem haben-
tem, & ſequentes, nõ ſit aliud inſtrumentum
diuerſum annum, uel menſem habens, uel
non ſit aliquod ſpacium dimiſſum, ſeu cartæ
uacuæ, quia cenſeretur Notariũ uoluiſſe ali-
quid diuerſo die ſcribere in illo ſpacio, & tan
to magis, ſi ſit appoſitus milleſimus, & reli-
ctum ſpacium pro die; uel unum Inſtrumen
tum celebratum fuit in uno loco, ut Floren-
tię, aliud remotiori, ut Peruſij: quia tunc non
eſſet ueriſimile eodem die fuiſſe confectũ u-
trumque; ſimiliter hoc procedit in paucis in-
ſtrumẽtis ſecus ſi numerus eſt adeò magnus
ut uerſimile non ſit, Notarium unico die
omnia ſcripſiſſe; quod plurimum in arbitrio
iudicis conſiſtit. Solent cauti Notarij ut Fer-
rarienſes, ad euaden. opin. in inſtrumentis
eadem die celebratis, dicere, eiſdem milleſi
mo, Indictione, menſe, & die; & ita nullum
dubium eſt, quin cenſeatur repetita dies: &
quod dictum eſt de die in initio inſtrumen-
ti appoſito, procedit in eo, qui apponitur in
medio libri reſpectu ſequentium, ſecus ue-
rò, ſi in fine ſit appoſitus, ſecundum omnes,
in d. §. ſi initium, niſi ſecundum Bart. ibi, in
lectura, ſit expreſſum, quod dies ad omnia
ſupradicta referatur, ut qa dictũ eſt, acta fue
runt oĩa ſupradicta, &c. anno &c. die, &c. de
quibus habet latè in dicta repe. d. §. ſi initium,
quę Bartol. inſcribitur; Non etiam cenſere-
tur repetita dies quę fuiſſet appoſita in prin-
cipio libri, ſeu coperta libri Notarij, hoc mo
do. hic eſt liber Rogationum, & contractuũ
ſcriptorum per me talẽ Notariũ, anno mille
ſimo &c. die tali &c. quia tunc illa inſcriptio
non eſt communis cęteris inſtrumentis, ſi-
cut, ſi in uno inſtrumẽto eſſet appoſita dies;
Secus ſi Notarius diceret, hic eſt liber cæ-
ptus ſcribi per me notarium tali tempore, &
tali die, ut not. in d. repet. d. §. ſi initium, ante
fin. & ſequitur Alex. in conſ. 147. Pondera-
tis litis, col. 3. uerſ. reſpondet, 2. uolum.

Et quæ dicta ſunt de inſtrumentis eodem

libro

Digitized by Google

libro ſcriptis, & conglutinatis, quod eodem
die ſcripta cenſeantur per d. §. ſi initium. pro-
5 cedere videntur etiam † in apoſtillis in mar-
gine inſtrorũ additis, qa cenſentur additę eo
die quo ſcriptũ extitit inſtrm̃, ut tradit Bald.
in rub. C. de fide inſtr. 8. col. nu. 29. Verſ. nõ
incidit hic qõ, & ſequit̃ Ale. in d. cõſ. 147. d.
col. 3. licèt dubitauerit in d. §. ſi initium, nu.
8. contraria tamen opinio uerior, & crebrior
eſt, ſcilicet, quod dies non cenſeatur repetita
reſpectu dictarum additionum & apoſtil-
16 larum, tenet Io. Andr. in † addit. Spec. in tit.
de inſtr. edit. §. oſtenſo, in addit. incip. dixit
Rolandin. & Bald. Ang. Paul. & commu-
niter omnes, in l. ſi vnus, C. de teſtam. Paul.
de Caſt. conſil. 38. Dubium facit, latè Felin.
plures allegans, d. c. ex litteris. num. 10. 5. de-
claratione, in d. c. 1. ad fi. de fide inſtr. Corn.
conſ. 60. In hac cõſultatione. 2. col. lib. 4. So
cin. conſ. 277. col. 5. uerſ. nec obſt. Dec. conſ.
399. colu. 3. uerſ. & augetur ſuſpicio, Marſil.
ſing. 466. Quoniam multi, Zuccar. in l. fin.
C. de edic. di. Adr. tol. nu. 29 t. niſi in ſubſcri-
17 ptione notarius † atteſtetur dictas Apoſtil-
las, & additiones dicto tempore addidiſſe
manu propria, ut per Anchar. conſil. 242.
Prius de ui probationis. & per Iaſ. in d. l. ſi
vnus, & Felin. d. 5. declaratione. & Corn. d.
conſ. 60. & per Crauet. conſil. 104. nu. 17. Li
18 mitatur † tamen ſupradicta communis opin.
non procedere, quando notarius in Apo-
ſtilla adderet, datum ut ſupra, & conſtaret
19 fuiſſe ſcriptum manu notarij, uel † ſuper con
tentis in Apoſtilla non ſit dubium, ut latè
trad. Crauet. conſ. 89. 1. & 2. col.
20 Illud autem ſciendum eſt, quòd ſi † dies
ſit appoſita in prothocollo, licet notarius in
Inſtrumento poſtea omiſerit apponere, va-
let Inſtrumentum. Spec. d. §. col. 4. uerſ. quid
ergo ſi in nor. ſeu prothocollo, Iaſ. repet. d. l.
admonendi, col. 65. nu. 17. & Roman. Sing.
235. Tu ſcis, ubi dicit ſe iudicaſſe in cauſa ma
gna; & ſequitur Felin. in d. ca. 1. nu. 11. & la-
tius in d. c. ex litteris, num. 2. nam ſtãdum in
dubio eſt originali, & primæ ſcripturæ, ut
per eum ibi, & in c. qm̃ contra, num. 10. vbi
Dec. nu. 14. de prob. de quo infra ẽt dicetur.
21 Quid ſi dies † ſit omiſſa, an Inſtrumen-
tum ſuſtineri poſſit? In quo diſtinguendum
videtur inter contractus qui fiunt in ſcriptis,
ſeu in quibus neceſſaria eſt ſcriptura, & eſt
de ſubſtantia; & eos, qui tantum ad rei pro-
bationem fiunt, ſecundum opin. nonnullo-
rum, quos refert Spec. in d. §. Inſtrumen-
tum, verſ. quid ergo ſi dies, in fine, quam ap-
probat Guid. Pap. allegata quæſt. 582. Re-
peritur, ut primo caſu Inſtrm̃ non valeat, ſe-
cundo ſic; Sed hæc opin. ita ſimpliciter in-
tellecta, communiter dãnatur, ut per Specu.
d. uerſ. quid ergo, & Alex. alleg. conſ. 66. col.
3. 1. uol. quia etiam in inſtrumentis quę fiunt
ad rei faciliorem probationem, exigitur ap-
poſitio diei, ut ſupra in præludijs, in 4. requi-
ſito concluſum eſt; Debet igitur dicta deciſ.
Guid. declarari: quia ſi contractus exigit ſcri
pturam, & tunc uerum eſt, nedum inſtrumen
tum, ſed etiam actum, & contractum ipſum
non ualere, quia nõ eſt locus correctioni, de
qua infra dicetur, per l. contractus, C. de fide
inſtr. & not. Felin. in d. c. ex litteris, nu. 10. Si
uerò ſcriptura non eſt de ſubſtantia, & tunc
ſi dies ſit omiſſa, & non poſſit addi, ut quia
notarius non recordetur, uel non poſſit pro-
bari, & tunc, licèt actus ualuerit, inſtrumen-
tum tamẽ corruit, nec hoc negat Guid. Pap.
ſed ſi per notarium corrigatur, & addatur,
uel per teſtes probetur, tunc benè ſuſtẽtatur
inſtrumentum, ut infrà dicetur, & hoc eſt
quod dicitur in d. deciſione inſtrumentum
ſecundo caſu ualere, quia ita demum ualet, ſi
de die conſtare poteſt; Quod uerò dictum eſt
inſtrumentum carens die, probationem nõ
22 facere, limita, niſi † notarius eſſet mortuus,
quia tũc faceret ſemiplenam probationem,
ut per Bar. in d. l. admonendi, nu. 34. de iure-
iur. cum alijs alleg. per Venafr. conſ. ult. col.
ult. ut dixi ſupra in gl. 4. q. ult.
Sed an notarius huiuſmodi diem omiſ-
ſam corrigendo errorem ſuum, propria au-
thoritate addere poſſit? in quo Articulo di-
23 uerſimodè † loquuti ſunt Doctor. ſed pro
ueritate habenda, facias Cõcluſionem cũ li-
mitationibus infra ſequentibus; Quod nota-
rius omittens apponere diem in inſtrumẽto,
ex quo eſt unum de concomitantibus inſtru
mentum, ſine quo ſtare non poteſt, c. Abba-
te ſanè, uerſ. præſat. de re iud. in 6. quia nõ eſt
functus officio ſuo, & poſſet per partem co-
gi edere inſtrumentum cum die, Bart. trad.
in l. admonendi, num. 34. de iureiur. poterit
propria authoritate ipſum diem addere, ſi de
eo recordetur, ita Bart. in d. l. ſi librarius, de
reg. iuris per iura per eum ibi allegata, & in
conſ. 197. Reperitur inſtrm̃; Sequitur Vital.
de Gamba. tract. Clauſ. in Clauſ. de errore
notarij, 2. col. num. 38. & uidetur ſequi Alex.
cõſ. 190. nu. 5. in 6. uol. Sequitur Guid. Pap.
d. q. 582. Lanfr. in pract. uerbo, inſtrumento
rum productiones num. 37. Dom. in d. c. Ab
bate, col. ſi Felin. in d. c. ex literis, 2. col. Mo-
der. in d. l. ſi librarius, & Pariſ. conſ. 28. num.
41. & ſeq. 2. uolum.
24 Primò igitur limita, † qñ hoc fit incõtinẽ-
ti, non autẽ ex interuallo, ſecundũ unã opin.
quam ponit Spec. in d. §. Inſtrm̃, verſ. ſed nũ-
qd cõfecto, & ſequũtur Bar. & Bal. in l. Impe

rator,

rator, 1.& 2.lectura. & Bald.in c.publicato,
in prin. 1.col.de elect.& Alex.conſ.70. Viſo
proceſſu, 3.col.in 1.vol.vbi dicit incontinen
ti.i.infra modicũ interuallum, notariũ poſſe
corrigere inſtrumentum; Et huius mentis
videtur eſſe Alciat.in tract.præſump. Reg.3.
præſumpt.13.nu.6. vbi dicit communem eſ-
ſe doctrinam, quod ex poſt facto notarius
inſtrumentum corrigere non poſſit, quò ad
ſubſtantialia; Hoc etiã expreſsè tenet Gram
mat. conſ. 24.nu.8. Sed contra hãc primam
limitationẽ eſt deciſ.præallegata Guid.Pap.
vbi tenet, etiam poſt annum notarium poſſe
corrigete errorem omiſſionis huiuſmodi; &
propterea melius eſſet dicẽdum, hoc totum
25 † in pectore iudicis reſidere, l.1.§.fi.de iure
deliber.prout in ſimili not. Doctor.de com-
26 penſatione, † quæ oppoſita ad debitum liqui
dum, debet incontinenti probari, l. fin. C.
de compenſ. nam & illud intelligitur infrà
tempus arbitrio iudicis moderãdum, ut per
Io. Fab. Ang.& Iaſ.in §.in bonę fidei, Inſtit.
de action. ubi Iaſ.nu.73. dicit eſſe communẽ
opi.ut arbitretur, an ſit uериſimile notarium
potuiſſe recordari de dicto die, & maximè
quia ex Doctor. præallegatis multi intelli-
gunt ex interuallo, ſcilicet poſt datam co-
piam parti, ut infrà dicetur.

27 Secũdò limita hoc procedere, qñ † non eſt
orta quæſtio erroris, tunc enim non poteſt
addere, niſi iudice mandante, Baldus in ru-
br.C.de fide inſtr. col.7.verſ. ſed pone quod
tabellio, nu.25.& ſequitur Lanfr.d.num.32.
Felin.d.c.ex literis, nu.8.

28 Tertiò limita, quando † adhuc non eſt le-
uatum inſtrumentum parti, ſeu data copia,
ut per Spec.d.verſ.ſed nũquid cõfecto, in 2.
opin.Bal.d.rubr.nu.25.& in l.1.C.de Iuſtit.
Cod. confir. & in l. Imperator. 2. & 3. lect.
Vital.d.tract. car.38.3.col. Alex. conſ.190.
nu.5. Socin. conſil.alleg.98. nu.17.in 3.vol.
Felin.d.c.ex literis, nu.8.& Dec.d.l.ſi libra-
rius, nu.6.& Pariſ.d.cõſ.28.nu.42.& Gram.
d.conſ.24.nu.9. Calcan. conſ.48. col.fin.&
Cagnol.nu.26.d.l.ſi librarius.

29 Quartò limitatur hoc procedere, † quãdo
dies non eſſet de ſubſtantia, prout in hypo-
thecaria exemplificat Ang. d. l. Imperator.
ſequuntur Dec.& Cagnol.d.l.ſi librarius.

30 In dubio † tamen notarius debet adhibe-
re iudicis authoritatẽ, maximè ſi non põt fa-
cere cõſtare de tempore, vt conſulit Spec.d.
verſ.ſed nunquid confecto, quem commen-
dat ibi Ioan.Andr.in addi. & Dom.d.c.Ab-
bate, & ſequitur Bart.in d.l.Imperator, vbi
Bald.in.1.& 3.lectura tenet indiſtinctè, iudi
cis authoritate opus eſſe; quod etiam tenet
in tit.de pace Conſtant.§. pacta; & ſequitur
etiam dictum Spec. Iaſ. in d. repet. l. admo-
nendi, col.65.num.27. & latè Felin.d.c.ex li
teris, num.6.vbi dicit communiter teneri, &
Dur.tract.de arte teſtan. tit. 10. Caut.4. qui
31 iudex † ſecundum Ioan. Andr. & Dom. ſu-
prà, & Cagnol.nu.27.d.l.ſi librarius; conſi-
derabit, an notarius ſit bonæ famæ, an alter-
catio diei ſit allatura præiudicium aduerſa-
rio, vel non, & ſimilia.

Si uerò notarius non omiſerit apponere
32 diem, ſed erroneè appoſuerit, an poſſit † cor-
rigere errorem delendo falſum, & apponen-
do uerum, & tunc quod non poſſit indiſtin-
ctè ſine authoritate iudicis, tenet Bart.d.l.ſi
librarius, ſequitur Anton. de But. & Felin.
in d.c.ex litteris, 2.col. Vital.d.tract.car.38.
1.col.ſed Dec.in d.l.ſi librarius, nu.6. & Ca
gnol.poſt Domin. num.27. & Pariſ. d.conſ.
28.num.41. tenent contrarium; quæ opin. vi
detur verior, maximè extra caſum limitatio-
num ſupradictarum.

Sed quid ſi notarius non appoſuit diem
33 certam in inſtrumẽto, ſed retulit † ſe ad diem
qua fuit factus aliquis actus notabilis, ut
quia dixit Actũ Ferrariæ, die quo Hercules
ſecundus creatus fuit Dux. numquid inſtru-
mentum valeat? Bart.ſimilem quæſt. mouet
in d.repe.§.ſi initium, nu.17.ſed non ſoluit,
vel fortè eſt corruptus, in quo uidetur dicen-
dum inſtrumentum valere, quia paria ſunt
aliquid eſſe certum, per ſe, uel per relationẽ
ad aliud, l. ubi autem, §.illud, de uerborum
obl. l. certum vrbi. not. ff.ſi cert. pet. Vnde
eſt concludendum, quòd aut conſtat quo die
fuerit facta dicta creatio, per teſtes, uel per
authenticam ſcripturam, & inſtrumentum
ſuſtinetur, maximè quia in dubio pro validi
tate actus eſt facienda interpretatio, l. quo-
ties, de reb.dub.& l.quoties, de uerb. oblig.
ſecùs uerò, ſi de eo non poteſt conſtare, quia
nullo modo poteſt dici inſtrumentũ ad diem
certum poſſe habere telationem.

34 Quid modo ſi notarius † retulit ſe ad diem
omnino certam, ut quia dixit, actum die na-
talis Domini, anno tali, an Inſtrumentum
valeat, maximè quia non eſt appoſitus men-
ſis? Bart.d.repet.num.23. tenet valere, cuius
ſententia de æquitate procedit, licèt menſis
non appoſitus ſit de ſubſtantia, quia ſatis vi-
detur menſis appoſitus, cum clarum ſit di-
ctum Feſtum ſemper die 25. Decembris ce-
lebrari, tacitè enim ſi non expreſsè cenſetur
appoſitus, & taciti, & expreſſi idem eſt iudi-
cium, l.cum quid, ſi cert.pet.

35 Sed ſi notarius † poſuit diem non ita cer-
tam, ut feſtum Paſcatis reſurrectionis, uel
diem Veneris Sancti, quæ ex curſu Lunę ua-
riantur, putat Bart. ibi, d.nu.23. non valere
inſtru-

inſtrumentum: ſed putarem in locis in quib.
uniformiter incipitur annus, ualere inſtru-
mentum, maximè, ſi in inſtrumento ipſo ſit
appoſitus annus, quia etiam quod curſu Lu-
næ uarientur tales dies, tamen poſt lapſum
diem ſemper eſt certum quo menſe, & quota
die menſis fuerit, per ea quæ ſupra dixi, maxi
mè, quia interpretatio pro ualiditate actus
ſemper eſt facienda.

36 Quæro, an ualeant † inſtrumenta diebus
feriatis in honorem Dei celebrata, & ſi qui-
dem ſunt inſtrumenta de contractibus inter
partes celebratis, uel uoluntariæ iuriſdictio-
nis tantùm, qui fiunt coram Iudice, ut eman
cipationis, manumiſſionis, legitimationis, &
ſimilium, & tunc dictum eſt quod ualent, &
eſt text. in l. actus, ubi not. Doct. C. de fer. qđ
etiam tenet Spec. in tit. de fer. §. ſequitur, uer
ſicu. quid ſi in ferijs, & uerſic. porrò, & ſequi
tur Abb. in c. fin. num. 16. & ſequen. de fer. et
37 Cagnol. d. l. ſi librarius, nu. 76. † licèt ſecun-
dum Abb. dicto c. fin. num. 18. peccent talia
facientes, ſi non immineat neceſſitas, uel pie
tas, quod tenet Angel. in Summa Angel.
uerb. feriæ, nume. 49. ſecus uerò ſi ſunt actus
contentioſæ iuriſdictionis in quibus requiri-
tur partis citatio, d. l. actus, ubi Doct. Et pro-
38 pterea infertur, † quod datio tutoris, quæ fit
ſine inquiſitione, etiam die feriato in hono-
rem Dei fieri poterit, l. qui habēt, §. quoties,
de tute. & l. nec mandante, §. dari, ubi hoc te
nent Iac. de Aret. & Bar. ff. de tutor. & cur.
dat. ab his, & ſequitur Bald. d. l. actus, vbi e-
tiam tenet, eo die poſſe confici inuentarium,
& decerni adminiſtratio per decretum Iudi-
cis; & hoc etiam tenet Specul. in d. §. ſequi-
tur, uerſic. quòd autem dixi, nam eſt actus cō
cernens pietatem, quia de pupillis, & ſic mi-
ſerabilibus perſonis tractatur. Abb. d. c. fina.
ſequens prædictos, num. 15. & ſequuntur Al
ber. Alexand. & Iaſ. in l. 2. §. excipiuntur. ff.
de ſer. & Bertran. conſ. 87. num. 4. 1. uolum.
Et eadem ratione uidetur dicendum in de-
39 creto Iudicis ſuper † alienatione rei mino-
ris interponendo, iuxta l. magis puto, §. non
paſſim, de rebus eorum: quia ex quo eſt uo-
luntariæ iuriſdictionis, nec admittitur ali-
quis contradictor prætendens proprium in-
tereſſe, licèt exigat cauſæ cognitionem, po-
teſt interponi die feriato, etiam in honorem
Dei, ut tenet Paul. de Caſtr. d. l. actus, ubi mi
ratur de Doctoribus formantibus hanc quę
ſtionem, tamquam de re clara; pro cuius opi.
40 facit illa ratio d. text. quod decretum † uolun
tarię iuriſdictionis, ut etiam ſentit Alciat. in
tract. pręſumpr. Reg. 3. pręſumptione deci-
ma, numer. 4. ſed contra tamen Paul. eſt cre-
brior ſententia, quam tenet in termin. Spec.
in d. §. 2. de fer. in fine, & ibi ſequitur Ioan.
Andr. in addit. Idem tenent Iac. de Are. Cy.
Bald. & Salic. in d. l. actus, Ant. & Abb. d. c.
fin. de fer. Guido Pap. q. 215. An exequutio,
in fine, & Alex. loquens etiam in feriis meſ-
ſium in l. pen. in fin. ff. de fer. ubi hoc idem te
net ipſemet Paul. ſibi contrarius, & Ruin. cō
ſil. 60. nu. 4. uerſ. item non ualuit, 4. uol.

Sed an notarius debeat apponere horam
in inſtrumento celebrati contractus? & non
eſſe neceſſariam apponi, tradit Ioan. And. in
41 addit. † ad Spec. d. §. 2. de inſtr. edit. incip. ho
ra diei. Idem tenet Io. Fab. in §. item uerbo-
rum, num. 3. de inut. ſtip. Inſtit. & ſequuntur
Felin. in d. c. 1. de fide inſtr. nu. 12. & Dec. nu.
10. niſi ratione horę poſſet naſci dubitatio,
ut quia fit inſtrumentum, in quo decretū de-
bet interuenire iudicis, quod non poteſt in-
terponi die feriata, ut in pręcedenti quęſtio.
concluſum eſt, aliquo die feriato in ſero, uel
in mane tantum, ex forma ſtatuti, uel in acti-
bus iudiciarijs, qui hora iuris, uel alia cōſue-
ta fieri debent: nam tunc debet ſcribi actum
fuiſſe de mane, uel hora tali, ad euadendam
dubitationem. Ita conſulit Bald. faciendum
eſſe in d. l. Imperator, 1. lectura, col. 3. num.
4. & idem tenet ad euitandum ſcrupuloſita-
tem, in l. fin. C. de edic. diui Adr. col. 3. uerſ.
qua propter interdum, nu. 9. & l. cum propo
nas, per gloſ. ibi, in verbo omnis, C. de in-
terd. matr. & ne vagetur in incerto. Idem tra
dit in l. pręſcriptione, col. 6. uerſ. Et eſt ſimile
in inſtrumētis, C. ſi contra ius, vel vtil. publ.
& ſequuntur Felin. & Dec. in d. c. 1. & Iaſ. in
l. 1. §. editiones, col. 1. ff. de eden. & Vital. d.
tract. Clauſ. car. 38. in fin.

Proderit etiam horę appoſitio ad proban
42 dum prioritatē actus, quia prioritas † etiam
conſideratur in ſpacio horę, gloſ. in l. ſi ex
pluribus, §. fin. ff. de ſolut. Bald. d. l. Impera-
tor, nu. 4. col. 3. Vital. loco pręallegato, & Fe
lin. d. cap. paſtoralis, num. 5. de Reſcr. immò
etiam minoris temporis, Bald. in l. de rebus,
C. de donat. ante nupt. etiam modici. Socin.
in l. qui duos, 2. col. ff. de reb. dub. & etiam
puncti, dicit Dec. d. cap. paſtoralis, nume. 5.
ubi plura allegat, vt qui prior ſit in tempore,
potior ſit in iure, juxta Reg. qui prior, de reg.
iur. in 6. cū ſimi. & idē Dec. cōſ. 689. in princ.

Et cautela eſt, apponere horam: quia ſi
duo inſtrumenta reperiuntur celebrata eadē
die, & alterum habet horam appoſitam cer-
tam, pręferetur habens horam, per ea, per
trad. Cyn. Bald. & Salic. in d. l. de rebus, ubi
concludunt, inſtrm habēs diem certam, prę-
ferendum eſſe habenti tempus, uel diem in-
certam, quod tenent Socin. Iaſ. Ruin. Aqueſ.
& Ripa, in l. 1. in primis col. ſol. matr. Curt.

iun. in

iun.in repet. d.l. fin. C.de edic. diui Adr.tol.
nu. 34.& Do. Vber. Zuccard.in eiuſdem l.te
pet. nu.415.& ante eos Dec.in cõſ.169. col.
fin. quod maximè procedit, quando neuter
43 poſſidet quia ſi alter † poſſideret, horę appo-
ſitio non obeſſet poſſidenti, vt tenet Bald,no
uel.in trac. dot.9.parte, in 2.priuileg.in fine,
& declarat Dec.in d.c.paſtoralis, nu.5.& in
l. in ambiguis, pro dote, ubi etiam ſequi-
tur Cagnol. de reg. iur. & hanc opin. ſequi-
tur Marſ. Sing. 319. Hora, & videtur ſequi-
Afflict. deciſ. Neapol. 387. numero 5. in fi-
ne allegando Socin. in d.l.1.& ibi num.4.di
cit tempus horæ eſſe multum in conſidera-
tione, & Ripa in l. ſi debitor, num.10.de pi-
gnor. & ſecundum hanc fuiſſe iudicatum di-
cit Caſſad. in deciſ. vigeſima in titulo de
præbend.

Prędicta tamen Concluſio, nõ nullos ha-
bet contradictores, quia contra tenet Socin.
ſibi cõtrarius in cõſ.67.3.uol.Felin.in d.c.pa
ſtoralis,nu.5. Crot.in l.1.6.col.ſol.matr.ubi
etiam legendo ſequitur Alciat. & tenet hoc
etiam Alciat. in tract. præſump.3.Reg.præ-
ſumpt.43.in fin.ubi dicit, iſtud clarius proce
dere, quãdo in talibus ſcripturis non ſoleret
44 apponi hora, quia iſta appoſitio † non ſoli-
ta, redderet ſcripturam ſuſpectam, & vidi
conſultum per tres famoſiſſimos Iurecon-
ſultos in quadam cauſa Duelli, quorum con
ſilia habeo manuſcripta, tenentes hanc opi-
nionem contrariam, quod in caſibus in qui-
bus regulariter non ſolet apponi hora, ſi ap-
ponatur,propter nimiam cautelam,facit prę
ſumi dolum, iuxta not. per gloſ. in l. ſi quis
ſub conditione,in gloſ.prima, de condit. in-
ſtit. & per not. per Doct. in l. teſtamenrum,
C.de teſtam. vbi Moder. Et certè,fateor, me
vidiſſe ſemel inſtrumẽtum in quo cautè erat
appoſita hora inſolitè, & contra ſtilum illius
notarij,quod non modicè fuit ſuſpectum: &
niſi lis fuiſſet concordia ſopita, teſtibus, qui
aſſerebant alia hora fuiſſe celebratum,fuiſſet
reprobatum; puto tamen, quod præcedens
opin.propter auctoritatem tantorum Docto
rum eam tenentium, in iudicando & conſu-
lendo ſeruaretur in practica.

Notandum tamen eſt ſecũdum Io. Andr.
in d.add.in uerbo,hora. appoſitionem horæ
multũ prodeſſe ijs, qui aliquid facere debent
infrà certum ſpatium temporis, quod finitur
45 certa parte diei, vt in t.pe † decẽ dierum dato
rum ad appellandum,qui currunt de momẽ-
to ad momentum, l.1.§.dies, verſ.quid ergo,
cum gloſ.ff.quando appell.ſit.Iaſ. in l.more,
2.col.de fer.quia appellans vltima die,ſi non
inſerit horam,tenetur probate per teſtes, ap-
pellaſſe ante lapſum decem dierum, & quod
46 tali † caſu appellans teneatur apponere ho-
ram, tenent Raph. & Aretin.in d.§.dies, &
Felin. in cap. quod ad conſultationem num.
26.de re iudic.

Tempore pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & Domini noſtri Pauli III. diuina fauente clementia Pontificis Maximi.

S V M M A R I A.

1 *Anni Pontificis ſolent apponi in Inſtrumentis, & quomodo.*

2 *Anni Pontificis ſolent apponi enumerando a diei creationis.*

Inſtrumentum valet etiam omiſſis annis Pontificis, quando de conſuetudine eſt, quod non ponantur.

3 *Ferraria eſt de terris Eccleſiæ, in qua debet ſeruari ius Canonicum.*

Inſtrumenta Ferrariæ de conſuetudine celebrantur omiſſis annis Pontificis.

Conſuetudo non apponendi annos Pontificis non probatur per oſtenſionem ſex uel octo Inſtrumentorum.

4 *Inſtrumentum valet etiam ſi nomen Antipapæ appoſitum fuerit in ipſo, ſi actum eſt in terris ipſi Antipapæ ſubiectis, ſecus ſi fiat in terris veri Papæ, & nomen Antipapæ apponeretur.*

5 *Anni Pontificis in principio uel medio libri poſiti, cenſentur repetiti in ſequentibus.*

6 *Notarius poteſt corrigere errorem ſuum ſi omiſerit apponere, vel erroneè appoſuerit annos Pontificis.*

Et hoc etiam ſine Iudice.

7 *Inſtrumentum in quo deficit nomen Papæ, vel Imperatoris mortuo notario facit ſemiplenam probationem.*

GLOSSA SEXTA.

HÆC eſt quinta ſolemnitas ſubſtan-
tialis quæ exigitur in inſtrumentis,
& quæ apponitur poſt diem, vt per
1 Specul.d.§.2. verſicul. † poſt diem, & poteſt
ſcribi,ſeu poni modo ſupradicto: ſufficeret e-
tiam,ſi tantum diceretur, præſidente tali Pa-
pa,ut per Specul. ibi, & in terris Imperij,ſeu
Regis,imperante tali Imperatore,ſeu regnan
te tali Rege; In Curia ſecundum Specul. vbi
ſupra, ſolent etiam apponi anni Pontificis,
ut anno ſui Pontificatus 13. quod in inſtru-
mentis Papæ faciendum eſſe tenet Ioann.
Andr.in data ſexti uet. hic aduertendum eſt,
& ſequitur Felin.in d.capit.1. vbi Abb. dicit
eſſe

Digitized by Google

eſſe vtile apponere; ſi tamen conſuetudo eſt
quod non apponatur, ualet inſtrumentum ſi
ne eius appoſitione, vt dictum fuit ſuprà, in
prælud.in 1.quæſt.verſ.Requiſito; Et propte
3 rea licèt Ferrariæ, † quæ eſt de terris Eccleſię
& in qua debet ſeruari ius Canon. ut per
Corn.conſ. 261.ad fin.4.lib. quem ſequitur
Duran.tract.de arte teſtan.tit.2. Caut.2.nu.
2. ueniret apponendum, tamen, ex quo per
conſuetudinem introductum eſt, ut non ap-
ponatur, Inſtrumenta uiribus ſubſiſtunt, &
valent vbique; ad quam conſuetudinem pro
bandam, nō ſufficeret oſtendere ſex uel octo
inſtrumenta, in quibus nomen Papæ nō fue-
rit appoſitum, ut per Abb. in aliàs allegato
conſ.53. lib.2. quod declara ut dixi ſuprà, in
Clauſula, indictione, colum.3.
4 Sed quid ſi nomen † Antipapæ in inſtru-
mento inferatur, an vitietur? & ſi hoc a-
ctum eſt in terris Antipapæ, in quibus de fa-
cto dominatur & ibi toleratur, ualet inſtru-
mentum etiam extra illas, ſecùs ſi fiat in ter-
ris ueri Papæ & nomen Antipapæ appone-
retur; ità Butr. & Abb. in prooem. Gregor. il
2.nu.16. & ſequitur Felin.d.c.1.nu.5.
Et quemadmodū ſupra cōcluſum eſt, tem
pus in principio, uel medio libri notarij ap-
poſitum, cenſeri in ſequentibus repetitum,
ita etiam dicendum eſt in nomine Papæ vel
5 Imperatoris, quia † facilius cenſetur repeti-
tum, ut Bar. tradit, in repet.d.§.ſi initium, nu.
15.& ſequuntur Bald. Ang. & Iaſ.ibi.
Et ſimiliter concludendum eſt, quod No-
6 tarius † poſſit corrigere errorem ſuum, ſi omi
ſerit apponere, uel erroneè appoſuerit, prout
ut poteſt corrigere reſpectu aliorum ſolemni
tatum, ut habetur in dicta l. ſi librarius, in
d.l. Imperator, & in alijs locis ſuprà allega-
tis; & tantò magis hoc poterit facere, cum
minor ſit error omittere huiuſmodi ſolemni
tatem, quam omittere tempus, uel locum;
& quòd poſſit facere etiam ſine Iudice, tra-
dit Ang.conſ.191. Viſis omnibus, colum.1.
aliàs allegato.
7 Sic etiam dicendum eſt, inſtrumentum †
in quo deficit nomen Papę vel Imperatoris,
mortuo notario, ſemiplenam probationem
facere, ut per Bart. in l. admonendi, nu.34. ſu
pra allegata, cùm alijs adductis ſuprà in
Gloſ.4.quæſt. vltima.

CLAVSVLA II.

Ferrariæ in contrata Sancti Romani in domo habitationis infraſcriptorum venditorum.

SVMMARIA.

1 Notarij diuerſimodè apponunt ſubſtantialia inſtrumenti vel in principio uel in fine.

Inſtrumentum non vitiatur etiam ſi apponantur teſtes & tempus in fine ipſius.

Teſtamentum in ſcriptis exigit in fine teſtium appoſitionem cum ipſorum ſubſcriptione.

2 Locus loci eſt ponendus in inſtrumento.

Inſtrumentum incidit in ſuſpitionē ſi locus generalis ſolum ut Ciuitas exprimatur.

Et eſt communis.

Et eſt de conſuetudine, quæ eſt ſeruanda à notarijs, & ſub nu.4.

3 Locus loci ſpecialior non eſt apponendus ſed ſufficit locus loci ſimpliciter.

Declara tamen ut non procedat quando actus uniformiter in toto illo loco fieri nō poteſt, quod exemplifica ut hic.

Licet contrarium aliqui tenuerint.

Et malè ſecundum Bal. qui diſtinguit.

Loci appoſitio facienda, & deſcribenda ſecundum conſuetudinem regionis.

4 Conſuetudo quod locus uel dies in Inſtrumento non apponatur non ualet.

Sed contrarium ſenſerunt plerique, & melius ut ſubiungitur.

Conſuetudo poteſt inducere aliquam ſolemnitatem in Inſtrumentis à iure non requiſitam, & aliquam à Iure introductam remouere.

Scriptura priuata non exigit diem neq; horam.

Locus omiſſus vel erroneè poſitus numquid addi, vel corrigi poſſit, & an in principio libri Inſtrumentorū, ſeu prothocolli poſitus, cenſeatur in ſequentibus repetitus remiſſiuè.

5 Inſtrumenta in omni loco celebrātur, niſi ſit ſpecialiter prohibitum.

Prohibitum quod non eſt, cenſetur permiſſum.

6 Eccleſia vocari debet Domus orationis, nec fieri debet Domus negotiationis, uel ſpelunca latronum.

Inſtrumenta continentia actus iudiciarios contentioſæ iuriſdictionis, ī Eccleſia fieri nequeūt.

Inſtrumenta continentia contractus, & actus volūtariæ iuriſdictionis ī Eccleſia fieri poſſūt.

Contrahentes in Eccleſia licet valeant contractus, tamen peccant, niſi in aliquibus caſibus, ut hic.

Tutoris Datio in Eccleſia fieri poteſt.

Manumiſſio in Eccleſia fieri poteſt.

Matrimonium rectè fit in Eccleſia.

Pacis

Pacis contractus rectè celebratur in Eccleſia.
Laudum arbitri in Eccleſia latum non valet, Arbitratoris ſic, & ratio differentiæ.
Teſtis dictum iurati, & examinati in Eccleſia valet.
Doctorari quis poteſt in Eccleſia, & per conſequens Doctoratus Inſtrumentum fieri poteſt in ea.
Citatio uerbalis in Eccleſia per nuncium fieri poteſt, licet non relatio.
Proteſtatio in Eccleſia fieri poteſt.
Iudicium ſpirituale & Eccleſiaſticum in Eccleſia poteſt validè agitari.
Et ità ſeruatur de conſuetudine.
7 *Inſtrumentum cōfectum ad graticulas Monialium exiſtentium intrà clauſuram, poteſt ſcribi à notario factum in Monaſterio.*
Inſtrumentum poteſt dici celebratum in carcere, ſi ſit celebratum ad graticulam carceris.

GLOSSA PRIMA.

HÆc eſt ſexta ſolemnitas requiſita in inſtrumento, ut ſupra in Præludijs latè dictum eſt; ſed eſt aduertendum, ut etiam dicit Specul. d. §.2. colu. fin. quod aliqui notarij ut Ferrarienſes, & Mantuani, ponunt omnes publicationes, ſeu omnia ſubſtantialia inſtrumenti, præter nomen eorum, & ſignum, in princ. inſtrumenti, li-
1 cet etiam uiderim ſignum † appoſitum in pluribus ipſorum inſtrumentis, pro quibus eſt text. in d. cap. in nomine Domini, 23. diſt. Alij autem notarij, ut Bononienſ. Mutinenſ. & pleriſque alij, ſupradictas quatuor tantum uel quinque ſolemnitates, computando inuocationem domini, in princ. inſtrumenti apponunt, & quatuor cæteras, ſcilicet, locū, teſtes, nomen, & ſignum tabellionis, in fine reſeruant. & melius, prout tenet Rolan. egregius tabellio Bonon. ut Specul. refert in loco præallegato; & hoc magis ſeruatur, & magis placet, propter illam Clauſul. quam in fine addunt, Actum &c. quæ eſt maximi momenti, vt de ea dicetur infrà: tamen in hoc non eſt uis, prout de teſtibus loquitur Bald. in l. hac conſultiſſima, num. 2. C. qui teſtam. fac. poſſ. quem cæteri ibi ſequuntur. & in tit. de pace Conſtant. verſ. die Lunæ: & de teſtibus & tempore quod nō propterea vicietur inſtrumentum, ſi apponantur in fine, tradit Alex. in l. iurisgētium, §. quod ferè, 1. col. ff. de pact. quod procedit, quando contractus, vel teſtamentum non fit in ſcriptis, quia ſi fit in ſcriptis, in fine debēt apponi teſtes qui ſubſcribant. Bald. & Alex. in d. §. quod ferè, & in d. l. hac conſultiſſima; Ego tamen ſeruabo ordinem & ſtilū notariorum Ferrarienſ. locum, & teſtes ponentium in principio inſtrumentorum. Et quia ſuprà in prælud. in 6. requiſito cōcluſum fuit, locum neceſſariò debere apponi in inſtrumento, quæritur, an ſufficiat expreſſio loci generalis, ut Actum Ferrariæ; uel exigatur locus loci ſpecialiter expreſſus, vt Actum Ferrariæ in platea, uel tali domo, ſeu contrata? & magis communis eſt concl. Doct. quod locus loci ſit exprimēdus, ut Actum Ferrariæ in tali domo, ut ſu-
2 prà, & hoc videtur tenere Spec. † in d. verſ. poſt nomen ubi ſpecificè ponit locum loci, & expreſsè tenet Io. Andr. in c. Abbate ſanè, col. fin. de re iudic. licèt ſolum tenuerit in addit. ad Spec. in §. inſtrumentum, uerſ. quid ſi locus, inſtrumentum incidere in ſuſpicionē, ſi ſolum locus generalis ut Ciuitas apponeretur; quod ſequutus eſt Dom. d. c. Abbate ſanè, & videtur ſequi Felin. in d. c. 1. num. 6. ſed cōmunem opin. tenet Rota in antiquis, Deciſ. 379. Tabellio; & dicit Bart. communiter teneri, in l. de pupillo, §. qui nunciat, & ibi ſequuntur Paul. & Alex. ff. de noui oper. nunc. hoc idem tenent Iac. Butr. Salic. Bald. & Ang. in l. optimam, C. de contrahen. & com. ſtip. Io. Fab. in §. item uerborum, nu. 3. Inſtit. de inut. ſtipul. Bar. & Ang. in d. Auth. vt præpon. nom. Impe. Bald. conſ. 55. Anno Domini, 2. uol. Angel. conſil. 220. Ad hoc ut ſcriptura, Alex. cōſ. 59. Viſo proceſſu. col. 2. vol. 2. Lanfr. in verbo, inſtrumentorum productiones, nu. 14. & Dec. d. c. 1. Cagnol. d. l. ſi librarius. nu. 84. & Bertrand. cōſ. 2. alias allegato 2. parte nouiſſimor. Ex quibus plerique tenent, hanc magis de conſuetudine approbata, quàm de iure procedere; ſecundum quam conſuetudinem debent notarij locum loci apponere in inſtrumentis.

3 Sed nunquid ſpecialior locus loci in inſtrumento apponendus ſit, ut quia dicatur, Actum Ferrariæ in tali domo, in angulo, uel porticu, ſeu in ſala, uel tali camera, & Bart. in d. §. qui nunciat, tenet ſufficere, ſi locus loci tm̄ ſit appoſitus, & cum eo tranſeunt communiter omnes ibi, & Felin. in d. c. 1. num. 6. & cum Bar. concordat Bald. in l. contractus, col. 3. verſ. modo quæritur, num. 6. C. de fide inſtr. & Ruin. conſ. 154. ad fin. 3. colu. & hoc quando actus qui geritur, toto illo loco fieri poteſt, ſecùs ſi uniformiter in toto illo loco fieri non poteſt, ut ſunt actus iudiciarij, qui debent fieri ad bancum iuris, uel ante tribunal iudicis: quia tali caſu, non ſufficeret dicere, Actum in Palatio, niſi etiam adderetur, ad bancum iuris, uel coràm tali Iudice.

Sed cōtra hoc vltimū dictum tenet Guil. de Cun. quem ibi ſequitur Bald. in l. comparatio-

rationes, 3. col.nu.8. C. de fide inſtr. ubi dicit, ꝙ ſi conſuetum eſt talia fieri in tali loco, utputà in Theſauraria, & non alibi, non eſt neceſſe apponere locũ, qa ex ſerie facti ſatis de certo loco apparet; & hoc etiam videtur ſequi Bald. allegato conſil.55.uol.2. num.1. & 2. tenet Ant. de Butr. d.c.1. de fide inſtr. & defendit Iaſ. in d. §. qui nunciar, & videtur etiam ſequi Alex. in l.2. col.fi. de lib. & poſt. Sed ab opin. præcedenti quæ eſt magis communis, nõ uidetur recedendum, quam tenet idem Bald. ſibi contrarius, in d.l. contractus, ubi quærit, an publica ſcriptura debeat continere locum generalem, puta actum in tali Ciuitate, vel Caſtro, an locũ ſpecialem, puta, in platea talis Ciuitatis, an locum ſpecialiorem, puta actũ in domo, D. Bal. ſita in pede plateę Ciuit. Peruſ. aut verò locũ ſpecialiſſimum, puta actum in domo ſuperiori Palatij Poteſtatis, & reſpõdet, interdum ſpecificum locũ eſſe de ſubſtantia, ut quia inquiſitioni debet reſponderi ad bancum maleficiorum, & tunc non ſufficit dicere, actum in Palatio, ſed debet dici ad bancum maleficiorũ, & in hoc conuenit cum Bart. in d. §. qui nunciat, per d. c. abbate ſane; Interdũ eſt actus, qui nõ dependet ex loco, ſed additur per modum demonſtrationis, & tũc ſufficit deſignare locum, taliter quod aduerſario ſit licitum probare de falſo, ſicut dicitur de tempore, quod apponitur dies, & non hora, Ità licet apponere locum, licet non apponatur angulus, & in hoc eſt obſeruanda conſuetudo patriæ; & ità dicit ipſe eſſe intelligenda quæ tradit Bart. in d. §. qui nunciar, quæ deciſio eſt notanda, quia clarè declarat hunc articulum.

4 An autem ualeat † conſuetudo, quòd non apponatur locus, uel dies in Inſtrumento, eſt deciſ. quòd non, Rotæ in antiquis, de cõſuet. la 6. aliàs eſt 440. incipiens Vtrũ ualeat conſuetudo, & ſequitur Roman. in l. in illa ſtipulatione, in 11. col. de verb. obli. & in d. §. qui nunciat, & nititur ſuſtinere Dec. in d. cap. 1. num. 9. quam etiam approbat Roch. de Curte, ca. fi. 12. car. de conſuet. & cum eo tranſit Pariſ. d. conſ. 68. nume. 3. 3. lib. & Didac. lib. pract. qq. cap. 20. nume. 3. ſed contrarium tenent Alex. in d. §. qui nunciat, nu. 10. Andr. Sic. in tub. de fide Inſtr. 9. car. & Felin. d. cap. 1. num. 6. Facit, quia conſuetudo poteſt inducere aliquam ſolemnitatem in Inſtrumentis a Iure non requiſitam, & aliquam a Iure introductam remouere. Bart. in l. ſi prius, §. 1. de aqua plu. arcen. & tradunt communiter Doct. in Authen. Vt præpon. nom. Imper. & Venafr. conſ. vlt. nume. 17. vbi dicit, quod in hoc nemo diſcrepat; & quod conſuetudo ualeat, in terminis tenet Ruin. conſ. 134. nu. 13. quinto vol. Et propterea, cum etiam ut ſupra dictũ eſt, plerique ex ſuprà allegatis teneant, magis ex conſuetudine, quàm de Iure locum eſſe apponendum, huic ſecundæ opin. videtur magis adhærendum eſſe: & quod dictum eſt de loco quod exigitur neceſſario, procedit in inſtrumento, & in ſcriptura publica, ſecus verò in ſcriptura priuata, quæ non exigit diem, neque locum, ut tradunt Doct. in d. c. Abbate, Alexan. poſt alios, d. §. qui nunciat, Abb. & Dec. in cap. 2. num. 13. de fide Inſtr. & Pariſ. d. conſ. 68. num. 21.

An locus omiſſus, vel erroneè poſitus per Notarium, poſſit addi uel corrigi, & an in princ. libri Inſtrumentorum ſeu prothocolli appoſitus, cenſeatur in ſequentibus repetitus tenendum eſt quod ſupra, ſuper Clauſula, Die, dictum fuit, quibus reſpectu repetitionis loci addo, quod ultra Bart. & Doct. in d. §. ſi initium, quod cenſeatur repetitus per coniunctionem Inſtrumentorum, & cauſæ, tenet Bald. in conſ. 208. Præmiſſis tribus, ad fin. lib. 1. & conſ. 168. Allegationes. 4. lib. licèt Bart. in d. repet. num. 27. diſtinguendo aliter loquutus ſit quàm in Lectura, contra morem ſuum, quod eſt argumentum dictam repet. ſibi aſcriptam, eius farinæ non fuiſſe, vbi in effectu concludit, hoc relinquendum eſſe arbitrio Iudicis.

Quæro, nũquid omni loco poſſint Inſtrumẽta celebrari? & dicendũ eſt, ꝙ ſic, niſi ſpecialiter per legem ſit prohibitũ, arg. l. ab ea, de probat. & l. necnon, §. quod eis, cum glo. in verbo prohibeant, ff. ex quibus cauſ. maior. vbi habetur, quod omnia cenſentur permiſſa, niſi ſpecialiter prohibita reperiantur.

Sed nunquid ſit prohibita eorum celebratio in Eccleſia, quæ domus orationis vocari dẽt, nec fieri domus negociationis, uel ſpelũca latronum, c. cum Eccleſia, de immuni. Eccle. in quo eſt diſtinguendũ inter iudicia, ſeu inſtrumenta continentia actus iudiciarios cõtentioſę iuriſdictionis, & inſtrumenta continentia contractus & actus voluntariæ iuriſdictionis; primo caſu non valent, c. decet, §. ordinari, de immun. Eccleſ. lib. 6. ſecundo ſic gl. ibi, in verbo proceſſus, & Doct. in d. c. decet, & quòd contractus valeãt in Eccleſia celebrati, tenent Bart. Bald. Salic. Paul. Are. & Alciat. in l. nemo Apoſtolorum, C. de ſacroſan. Eccleſ. Abb. & Anchar. in d. c. cũ Eccleſia, de immun. Eccleſ. Abb. quem cęteri ſequuntur, in c. qua fronte, nu. 2. de appellat. Dicit tamen Doct. in locis præallegatis, ꝙ, licet contractus valeant, tamen peccant contrahentes, niſi in aliquibus caſibus; primò, quando quis nõ põt ſecurè exire Eccleſiam, vel quando in ea fiũt actus qui cauſam piam reſpiciunt,

Digitized by Google

reſpiciunt, & propterea poterunt ibi dari tutores, & fieri manumiſſiones quia is actus cauſam piam reſpicit, ut ſuprà dictum fuit in clauſula præcedenti, gloſ. 5. quod tenent Io. Andr. Bo. & alij. in d. c. decet, & tenet Bal. & Paul. in d. l. nemo Apoſtolorũ, Abb. & Anc. d. c. cum Eccleſia, & Iaſ. in l. 2. §. excipiũtur, nu. 3. de ſer. idem & in matrimonio decidũt Aret. & Alciat. d. l. nemo, & in contractu pacis idem ibi tradit Alciat. Laudum verò arbitri in Eccleſia latum, non valeret, arbitratoris ſic. Ratio eſt, quia primum ad inſtar iudicij eſt, l. 1. de arbit. ſecundum magis tranſactionem repreſentat, ut per glo. in Auth. ut diffe. iud. in §. 1. quod tenent Io. And. & alij, in d. c. decet, Bal. Are. & Alciat. d. l. nemo, valet tamen dictum teſtis iurati, & examinati in Eccleſia, reſpectu iuramenti, quod non ſolum iudicium, ſed etiam piam cauſam reſpicit, vt Bart. quem communiter cæteri ſequũtur, tradit in d. l. nemo. Similiter quis Doctorari poteſt in Eccleſia, & per conſequens, inſtrumẽtum de Doctoratu fieri, ut not. Doct. in locis præallegatis: Citatio verò verbalis poteſt etiam fieri in Eccleſia per nuncium, l. preſente, ubi not. Bart. C. de his qui ad Eccleſ. confug. licèt non relatio, quia tunc reſpicit actum iudiciarium, non meram exequutionem, Bald. d. l. nemo, nu. 4. quẽ ibi ſequitur Aret. & moder. poſt Bart. in l. plerique, de in ius uo. ſimiliter proteſtatio in Eccleſia fieri poteſt, Bal. in d. l. nemo, in fine, Iaſ. poſt Bart. in l. nõ ſolum. §. morte, nu. 21. de dam. infect. Felin. in c. cum M. Ferrarien. nu. 57. de Conſtit. Quod tamen dictum eſt ſupra, iudicium in Eccleſia agitatum non valere, limitatur, non procedere in iudicio ſpirituali, & Eccleſiaſtico, quod poteſt exerceri in Eccleſia, & ſeruatur de conſuetudine, dicit Paul. de Caſt. d. l. nemo Apoſtolorum, Abb. in d. c. cum Eccleſia, nu. 4. Abb. Peruſ. & Dec. d. c. qua fronte, in princ. glo. in d. c. decet, & glo. & Doct. in c. 1. eod. titu. de immunit. Eccleſ.

Adde, quod quando notarius conficit in-
7 ſtrumentũ in aliquo † monaſterio monialiũ, exiſtentium intra Clauſurã, uel graticulas, & ipſe exiſtat foris, tamen poteſt dicere actũ in tali Monaſterio, quia cõſiderantur in hoc contrahentes intus exiſtentes Bald. in aliquibus lectur. in l. plerique, de in ius uoc. & ibi ſequuntur Paul. Alex. Socin. & Cagnol. in d. l. ſi librarius, nu. 73. & idem dictum erit, ſi quis eſſet carceratus, & ad graticulam carceris contraheret, vel procuratorem conſtitueret, per prædicta.

Prçſentibus teſtibus vocatis & rogatis, Antonio filio quondam Pauli de Vianis, & Petro filio quondam Ioannis de Bellais, ambobus Ciuibus, & habitatoribus Ferrariæ in contrata Sancti Pauli, & Luca filio quondam Vincentij Surgi de Mirandula, ac alijs.

SVMMARIA.

1 Teſtes deſcribi poſsũt in inſtrumẽto trib. modis, in caſu nominatiuo, in genitiuo, & in ablatiuo.

Teſtium nominibus in apponendis ſeruanda eſt conſuetudo loci contractus.

Notarij debent vniformiter apponere teſtes, & vnicam formam ſeruare propter comparationem fiendam.

2 Notarius apponere debet nedum nomina ſed & cognomina teſtium, ſi ſine illis poſſet eſſe dubium in nomine.

Perſona ad hoc ut rectè demonſtretur debet apponi nomen cum duobus alijs accidentibus vel indicijs.

Teſtium dignitates exprimere bene eſt.

Teſtium cognomina non ſunt neceſſario deſcribenda quando nomen eſt ità ſingulare, quod niſi in illo loco repertatur.

3 Inſtrumentum ualet teſtibus deſcriptis ſolo teſtium nomine.

Declara tamen ut per Auctorem.

Teſtes an in principio an in fine ſint deſcribendi, remiſſiue.

4 Teſtes non ſolum debent eſſe præſentes inſtrumento, ſed & intelligere debent.

5 Præſentia non arguit intelligentiam.

Diſtinguit tamen Auctor.

Notario magis creditur de actu tertij atteſtante quàm Teſti, & ratio.

Voluntarium factum latius interpretatur lex quàm neceſſarium.

Notarius tenetur legere coram teſtibus inſtrumẽtũ & cõtractus tenorẽ declarare, et publicare.

Notarius pſumitur benè officiũ ſuũ exercuiſſe.

Notarius ſatis eſt ſi dicat teſtes præſentes fuiſſe, licet non atteſtetur de intelligentia.

Legem habentes in materia ſpecifica loquentem non debemus ab ea diſcedere, propter legem loquentem in materia remota.

Notarius non debet apponere teſtes in inſtrumento niſi ipſi intelligant id quod agitur.

Notarius teſtibus negantibus ſe intellexiſſe poſſet inquiri de falſo.

Inſtrumentum à falſitate ſaluari poteſt quando notarius nõ doloſè, ſed erroneè verſatus eſt circa teſtiũ deſcriptionẽ, qui negãt ſe intellexiſſe.

Notarius

Notarius ad cautelam quando atteſtatur quem fuiſſe in Inſtrumento præſentem, addere debet & intelligentem ad euitandam omnem amaritudinem.

6 *Teſtes in quolibet Inſtrumento non ſunt neceſſariò rogandi, ſed ſatis eſt quòd à Notario deſcribantur.*

Teſtes in aliqbus caſibus sũt neceſſario rogãdi.

Teſtes ſimpliciter deſcripti non præſumuntur rogati, & à quo debeant rogari, & quibus caſibus etiam in ultima voluntate rogari non debeant, vide hic remiſſiuè.

Teſtes non debent eſſe rogati in matrimonio ſecundum veriorem ſententiam.

Clauſula vocatis, & rogatis licet non ſit ſemper neceſſaria, eſt tamen utilis, & ideo ad cautelam ponenda.

7 *Notarius, & partes non tenentur regulariter cognoſcere teſtes Inſtrumentarios.*

Limita tamen ut hic.

Teſtes inſtrumentarij non debent cognoſcere cõtrahentes, ad hoc ut valeat Inſtrumentum.

Diſtinguendum tamen eſt.

8 *Teſtes inuentarij debent cognoſcere cõtrahẽtes.*

Statutum Bononiæ quo cauetur ſaltem vnum teſtem debere cognoſcere contrahentes, ſanctum, & honeſtum.

9 *Notarius regulariter debet cognoſcerè partes.*

Quod tamen controuertitur ut hic.

Caſus notabilis qui Ferrariæ contigit propter notarium qui non nouerat partes contrahentes.

Notarius ad omnem bonum effectum ſcribere non debet Inſtrumentum contrahentium ignotorum & tanto minus teſtamenta ſi non nouerit perſonas teſtantium.

10 *Inſtrumentum ſine teſtibus valebit ſtante conſuetudine quod ualeat.*

Teſtes non exiguntur in actis iudiciarijs declarando tamen ut per Auctorem.

Teſtes non exiguntur quando ſit Inſtrumentum in publico parlamento coram populo, coram Papa, aut Imperatore.

Teſtes ad cautelam ſunt deſcribendi etiam in Inſtrumentis coram Papa, vel Imperatore, vel populo confectis.

11 *Teſtes Inſtrumentarij regulariter non tenentur ſe ſubſcribere ſecundum veriorem opinionem.*

Fallit tamen in aliquibus caſibus vt hic.

12 *Teſtes duo regulariter in Inſtrumentis ſufficiũt.*

In teſtamentis ſeptem teſtes adhibentur.

Fallit ſi Ruri vel Tempore Peſtis fiat quia quinque ſufficiunt.

Fallit ſi fiat ad pias cauſas, duo enim ſufficiunt, & Curatus parochialis.

Fallit in terris Eccleſiæ, & quæ ſunt ẽt Principi Seculari ſubiectæ ab Eccleſia tamen conceſſa.

Fallit in teſtamento inter liberos quia duo uel tres etiam fœminæ ſufficiunt.

Fallit in reuocatione teſtamenti quando teſtator vult inteſtatus decedere.

Fallit in teſtamento Militis, vbi duo, & etiam vnus ſufficit.

Fallit in teſtamento corã Imperatore celebrato vbi nullus teſtis exigitur ſecundum aliquos.

In teſtamento Cæci octo teſtes deſiderantur.

In Codicillis quinque teſtes ſufficiunt.

In donatione cã mortis quinque teſtes exigũtur.

Mulier quando intercedit pro alio iuuatur Velleiano, niſi obligẽt inſtrumẽto ſubſcripto a tribus teſtibus licet aliq dicãt duos tãtũ ſufficere.

Notarius ad euitandas difficultates deberet apponere teſtes in Inſtrumento.

Naturalis ex ea quæ poterat eſſe vxor efficitur legitimus ſi pater in Inſtrumento fateatur illum eſſe filium ſuum neq; addat naturalem, ſed debent adeſſe tres teſtes in tali Inſtrumento.

Inuentarium ad hoc vt rectè conficiatur tres teſtes debent adeſſe loco legatariorum, & creditorum abſentiũ, & duo qui cognoſcant hæredes.

Diuortium ad hoc vt rectè celebretur ſeptem teſtes requiruntur.

13 *Teſtes omnes poſſunt eſſe qui prohibiti non reperiuntur.*

Teſtes inhabiles, et uiles, et aliàs ſuſpecti ſi a partibus rogentur non poterũt ulterius reprobari.

Teſtes Inſtrumentarij ad cautelam deberent adhiberi qui eſſent fratres, & propinqui, vt poſſet poſtea probari de veritate contractus.

Pater ſi fuit adhibitus teſtis in contractu filij adminiculatur Inſtrumento.

Teſtes Inſtrumentarij poſſunt eſſe pater, frater, & alij coniuncti, & conſanguinei.

Teſtes inhabiles fiunt habiles etiam in teſtamento ſi ſint rogati a teſtatore.

Teſtes inhabiles propter inhabilitatem cauſatã odio teſtis, non dependentem à partium poteſtate non poſſunt per ipſas partes habilitari.

Teſtes inhabiles non habilitantur, quando inhabilitas ignorabatur ab altera partium, uel a teſtatore licet adſit rogatio.

Teſtis approbatus a contrahentibus licet non poſſit improbari quo ad perſonam, poteſt tamen improbari quo ad eius dictum.

Teſtis inhabilis approbari & habilitari intelligitur quo ad partes rogãtes, ſed non quo ad tertium non rogantem, nec etiam quo ad notariũ.

14 *Infamis infamia iuris non admittitur teſtis in teſtamento.*

Diſtingue tamen ut hic pulchrè.

Martirem non facit pœna, ſed cauſa.

Banuitus non eſt infamis, niſi de delicto pateat per confeſſionem, ſecùs ſi per contumaciam.

15 *Seruus non poteſt eſſe teſtis in teſtamento.*

Declara tamen ut hic quo ad alios actus.

Monach⁹ uel frater ordinis Minorũ, uel ẽt arctioris regulæ, non prohibetur eſſe teſtis in Inſtrũo.

Declara tamen quoad alios actus ut hic.

16 *Mulier in teſtamento teſtis eſſe nequit, etiam de Iure canonico.*

Fallit tamen in aliquibus caſibus ut hic.

Mulier in Inſtrumento contractus poteſt eſſe teſtis licet cautius ſit eam non adhibere.

Teſtimonium Mulieris varium & mutabile.

Maſculo magis quàm fœminæ creditur.

Mulieres habent conſilium inualidum, immò nullum.

Hermaphroditus ad hoc ut uel admittatur, uel improbetur ad teſtimonium, attenditur ſexus qui magis incaleſcit.

Eunuchus poteſt eſſe teſtis.

Eunuchus habet factionem teſtamenti actiuam & paſſiuam.

17 *Impubes non poteſt eſſe teſtis in teſtamento.*

Declara tamen pulchrè ut hic per Auctorem.

18 *Furioſus non poteſt eſſe teſtis in teſtamento.*

Limita tamen in caſu quo haberet dilucida interualla.

19 *Prodigus cui bona ſunt interdicta teſtis in teſtamento eſſe nequit.*

Prodigus eſt qui nec tempus nec finem habet expenſarum.

Prodigus in contractibus poterit eſſe teſtis.

20 *Mutus & Surdus non poſſunt eſſe teſtes in teſtõ.*

Mutus & Surdus an poſſint in Inſtrumento teſtes eſſe hic declaratur.

21 *Cæcus non poteſt eſſe teſtis in teſtamento.*

Cæcus in aliquibus caſibus poteſt eſſe teſtis, qui hic referuntur.

Cæcus non ita benè probat ſicut alius.

22 *Excõmunicatus poteſt eſſe teſtis in teſtamento.*

Excommunicatus non poteſt eſſe teſtis in iudicio.

Excõmunicatus poteſt eſſe teſtis in Inſtrumento.

Inſtrumẽtum ſi redderetur ſuſpectum non coadiuuaretur per teſtimonium Excommunicati niſi abſoluatur ad illum actum.

Hæreticus poteſt eſſe teſtis in teſtamento, & alijs actibus extraiudicialibus.

Iudæus poteſt eſſe teſtis in teſtamento, & alijs actibus extraiudicialibus.

23 *Hæres nec Pater eius aut Filius etiam emãcipatus, nec fratres cum eo in eadem poteſtate exiſtentes non poſſunt eſſe teſtes in teſtamento.*

24 *Teſtes inhabiles in ijs in quibus a lege expreſſè prohibentur eſſe teſtes in teſtamentis non poſſunt fieri habiles per rogationem teſtatoris.*

Teſtes inhabiles fieri habiles per rogationem quomodo intelligatur.

Hæredis Coniuncti teſtes in teſtõ eſſe nequeunt.

Hæredis Affines non poſſunt eſſe teſtes in teſtõ.

Legatarius non poteſt eſſe teſtis in teſtamento, quod declara ut hic.

Executor teſtamenti non poteſt ſecundum aliquos eſſe teſtis in teſtamento.

Notarij filius uel Pater in Inſtrumento uel teſtamento teſtis eſſe poteſt.

Teſtes in Inſtrumentis & teſtamentis regulariter, & ad cautelam ſunt euitandi, qui ſunt ſuſpecti, & habent intereſſe in contractu, uel ſunt familiares, ſeu coniuncti habentium intereſſe, ſed tales eſſe debent qui in caſu emergentis ſuſpitionis pro ueritate Inſtrumentum coadiuuent.

25 *Teſtes duo contrariantes Inſtrumento directè, uel indirectè reprobant Inſtrumentum, & ibi ratio aſsignatur.*

26 *Teſtes duo contrariantes Inſtrumento reprobant Inſtrumentum quando pro Inſtrumento non adeſt præſumptio iuris, & de iure, ſecus quando adeſt.*

Teſtes contrariantes non reprobant Inſtrumentum, quando habens Inſtrumentum pro ſe eſt Reus, verſiculo ſecundo declaratur.

Teſtes contrariantes reprobant Inſtrumentum ſi aſsignant rationem dicti ſui, etiam non interrogati, ſecus contrà, verſi. tertio declaratur.

Teſtes contrariantes non reprobant Inſtrumentũ quãdo aliqua ꝓbatio, coadiuuat Inſtrũm, ut in caſu hic propoſito, verſi. quarto declaratur.

Limita tamen hoc dictum ut per Auctorem.

Teſtes duo ſi deponunt pro Inſtrumento, & duo contrà, præualet Inſtrumentum.

Teſtes contrariãtes Inſtrumẽto, ad hoc ut ualeãt illud reꝓbare, debẽt eſſe idonei, et oĩ exceptione maiores, uer. quinto declaratur, & uide nu. ſeq.

27 *Teſtis omni exceptione maior dicitur, cui nulla exceptio obſtat, & nulla macula opponi poteſt.*

Ad Inſtrumentum reprobandum an ſit articulandum ſpecialiter, teſtes eſſe omni exceptione maiores, & quomodo, uide hic latè.

Teſtes contrariantes Inſtrumẽto illud non reprobant, quando non deponunt ſe fuiſſe præſentes eodem loco & tempore verſi. ſexto declaratur.

28 *Teſtibus cõtradicẽtibus Inſtrumẽto notarius ꝑ hoc de falſo inquiri torqueri vel puniri nõ dẽt.*

29 *Teſtes Inſtrumentarij cõtradicentes Inſtrumẽto illud reprobant, & reddunt inſolemne, licet tantùm dicant rẽ nõ eſſe ità geſtã, prout cãtat Inſtrumẽtum, quamuis aliter non recordẽtur.*

Amplia ſiue ſint numerarij, ſiue neceſſarij, ſiue ſupernumerarij, & non neceſſarij.

Teſtes duo deſcripti in Inſtrumento ipſi contradicentes, illud impugnant, etiam ſi mille eſſent in dicto Inſtrumento deſcripti.

30 *Teſtes in Inſtrumento deſcripti ſi negant ſe interfuiſſe licet adſint poſtea alij teſtes in numero ſufficienti, tamen infringunt Inſtrumentũ.*

Vide tamen hic Auctorem declarantem.

Inſtrumentum in uno capitulo falſum, redditur in totum falſum.

Caſtr. in l. Hæredes palam, ff. de teſtam. reprobatus, verſ. ſecundo non obſtat.

Bal. de-

Digitized by Google

Bal.doctrina in l. Hæredes palam, ff. de teſtam. declarata, verſi. Non obſtat etiam illa deciſio.

31 *Inſtrumentum licet corruat propter teſtes dicentes ſe non interfuiſſe, contractus tamen ſuſtinetur, ſi alij teſtes dicant immò ipſos negantes re vera interfuiſſe.*

Inſtrumentum falſum in uno, redditur falſum in toto, ſed tamen in cæteris contractus ſuſtinetur ſi de veritate conſtet.

Teſtes inſtrumentarij deponentes ſe non interfuiſſe ad hoc ut inualident Inſtrumentum, quid articulandum ſit, & quomodo vide hic.

32 *Teſtes Inſtrumentarij debent eſſe omni exceptione maiores ad hoc ut inualidare poſſint Inſtrumentum cui contradicunt.*

Declara tamen ut hic.

33 *Teſtis vnus Inſtrumentarius contradicens, puta aſſerens ſe non interfuiſſe, ſufficit ad impugnandum teſtamentum.*

Quod quomodo procedat hic declaratur.

34 *Teſtes inſtrumentarij tunc demum impugnant Inſtrumentum ſi clarè deponunt, directè, vel indirectè, ſecus ſi dicunt ſe non recordari inter fuiſſe, vel de geſtis in Inſtrumento.*

Quod comprobatur aliquibus exemplis.

Teſtes Inſtrumentarij contrariãtes Inſtrumento, ipſum non impugnabunt, ſi alij extra Inſtrumentum totum contrarium aſſerant, quod tamen eſt declarãdũ ut hic, verſ. ſecũdo declara.

Teſtes contrà Inſtrumentum ſi deponunt negatiuam, & pro inſtrumento deponunt affirmatiuam, præferentur deponentes affirmatiuam dicto verſi. ſecundo declara.

Teſti deponenti negatiuam ſimpliciter contra Inſtrumentum non eſt credendum.

Teſtes Inſtrumentarij ſi contradicunt Inſtrumento in eo quod minus ſcriptum, quàm dictum, non inualidant Inſtrumentum verſic. tertio declara.

Teſtes Inſtrumentarij ad hoc ut infringant teſtamentum, per ſuam contradictionem debent probari tales, verſi. quarto declara.

35 *Notarius nullo caſu poteſt innare Inſtrumentũ.*

Notarij frater vel ſoror non admittitur ad iuuandum Inſtrumentum.

Limita tamen niſi talis frater eſſet teſtis Inſtrumentarius.

Frater ad fratris defenſam admittitur in Criminalibus.

36 *Falſitas nõ præſumitur etiam ſi reperiatur plus ſcriptũ quàm dictũ, ſed potius error cenſetur.*

Falſitas non eſt punibilis quando non nocet.

Notarius teſtes omiſſos non poteſt etiam ſi recordetur, ſine auctoritate Iudicis in Inſtrumento apponere, & ratio.

37 *Teſtes in uno Inſtrumento appoſiti cenſentur repetiti in ſequentibus, ſecundum declarationem tamen hic poſitam.*

38 *Clauſula, Præſentibus tali, & tali, & alijs eſt ſuperflua in ultimis illis uerbis, & alijs, & ratio hic aſſignatur.*

Teſtium nomina neceſſario ſunt exprimenda in Inſtrumento.

GLOSSA SECVNDA.

POſito loco debent deſcribi teſtes per modum ſupradictum, qui tamen triplici modo deſcribi poſſunt, ut not.
1 Spec. in d. §. 2. † verſi. poſt locum, primo per caſum nominatiui, hoc modo: interfuerunt P. & M. teſtes, ſecundo per caſum genitiui, vt acta fuere ad præſentiam B. & A. teſtium tertio per Ablatiuum modo ſupradicto; ſed in hoc non eſt uis, quia ſeruanda eſt conſuetudo & ſtilus loci celebrati contractus, uel Notariorum, ut dicit gloſ. mag. in §. ſed & ſi Inſtrumenta, in Auth. de Inſtr. caut. & fide. collat. 6. vbi monet, Notarios debere uniformiter apponere, & vnicam formã ſeruare propter comparationem fiendam, ſi opus eſſet, iuxta §. ſi uero nullus, eod. & ſequitur Ioan. And. in
2 addit. ad Spec. in d. verſi. poſt locum; † Et debet Notarius apponere nedum nomina teſtium, ſed etiam cognomina, ſi ſine illis poſſet eſſe dubium in nomine, ut per Io. Andr. in d. addit. ne uitium incertitudinis incurrat, l. duo ſunt Titij, ff. de teſta. tut. & l. ſi fuerit, de rebus dub. & propterea Inſtrumentum corruet, quod tenet Alex. conſi. 153. Videtur prima conſideratione col. 2. lib. 2. aliàs allegato. ſequitur Durand. d. tract. de arte teſtan. tit. 2. Caut. 1. in fine. Facit tex. in l. hac conſultiſſima, poſt prin. C. qui teſt fac. poſſ. & dicit Bar. in l. demonſtratio, 7. q. quod ad demonſtrandam perſonam, perfectè debet exprimi nomen cum duobus alijs accidentibus, uel indicijs, ut Petrus Martini de Peruſio, & idem tenet in l. libellorum, in princ. col. pen. verſi. ſumus expediti de temp. nu. 17. de accuſ. & ſequuntur Doct. in d. l. hac conſultiſſima, & in l. 1. ff. de lib. & poſth. & eſt communis opin. & quia non eſt diſcedendum ſecundum Pariſ. in c. auditis, nu. 26. col. 2. de præſcript. quam ſequitur Afflic. deciſ. 245. Magnifici nobiles, nu. 6. & pro maiori declaratione & certitudine, bene eſt etiam exprimere dignitates, & ea ex quibus communiter quis cognoſcitur, ut dicit Roland. conſ. 343. Ex propoſito themate, col. 3. Quod limitat procedere glo. in d. l. hac conſultiſſima, & ibi ſequitur Doct. & in d. l. 1. quã in nomine poſſet oriri dubitatio, ſecùs, ſi nomen eſſet ita ſingulare, quod niſi in illo loco reperitur, ut de Galloprello Bidello Azo. dñt gloſ. & Doct. in d. l. hac conſultiſſima, & Doct. in d. l. 1. & de Cerbero Bidello

Digitized by Google

trad. Imola, in c. ex tranſmiſſa, de renunc. & refert Felin. in procœm. Gregor. nu. 31. tunc enim quia remota cenſetur omnis dubietas, Inſtrumentum ſuſtentatur, ſruſtrà enim adijciendũ eſt aliquod nomẽ rei ſatis demonſtratæ, l. 1. in fine, de dote præleg. quod ſequitur & Bald. in l. certum, ff. ſi cert. per. & Felin. in
3 d. nu. 31. † Declara tamen ſupradicta omnia, ſcilicet quod Inſtrumentũ dẽt continere certam deſcriptionem teſtiũ, vt ſuprà, procedere ad incertitudinem euitandam, ſecus eſt, quo ad validitatem Inſtrumenti, quia Inſtr̃m valet teſt:bus deſcriptis, ſolo inquam ipſorũ teſtium nomine, prout deſcribit Spec. in d. ver. poſt locum, Et procederet ſi non opponeretur, nec probaretur in loco eius celebrationis extare alios, qui uocentur eo nomine, quia tunc redditur dubium, & incertum, ut trad. Bart. in l. ſi rem, de rei uend. & ſequitur Ant. de But. in ca. 2. de lib. obl. Felin. in d. procœm. Socin. in d. l. 1. 1. col. de lib. & poſth. & Dec. d. l. certum, col. 1. ubi etiam Alciat. licèt aliter loquatur Pariſ. d. c. auditis, nu. 26. de præſcript. 2. col. Quid autem ſit ſtatuto exigente teſtes, uel cõtrahentes deſcribẽdos eſſe p nomẽ propriũ addito noĩe Patris, & aui, dicetur infrà ſup noĩe cõtrahentiũ. An aũt ſint apponendi teſtes in princ. uel in fine Inſtrumenti, dictũ fuit ſup. in gl. pcedẽti. Loci, circa prin.

Et quia in Inſtrumento dicitur, præſentibus teſtibus, quæro, nũquid teſtes debeãt in-
4 telligere quid contineat Inſtrumentum, † & an ſufficiat ſola præſentia, ut ſic ex præſumatur intelligentia? in quo concludendũ eſt, teſtes debere intelligere continentiam Inſtrumenti, ex quo eorũ præſentia exigitur, & ex eorũ præſentia præſumitur intelligentia, utrũque probatur in l. coram, ff. de uerb. ſignif. & hoc ibi tenẽt Bar. & Alciat. & in l. diẽ profer-re, §. coram, ubi Bart. & Bald. de arbit. Io. de Amicis, cõſi. 115. nu. 3. Dec. & Alciat. in Rubr. C. de in ius uoc. & idẽ tradũt Bar. Bald. & Paul. in l. 1. C. de error. aduoc. hoc etiã tenet Pau. de Caſt. cõſ. 204. Ad primũ quæſitũ, ubi in terminis nr̃is loquitur, qñ in Inſtrumento Notarius dicit præſentibus teſtibus, tunc ẽt intelligitur intelligentibus, & ſequitur Alex. cõſ. 190. nu. 6. lib. 7. Felin. in procœm. Decret. ante fin. & in c. cum cauſam. il. 1. col. 8. uerſi. ſecundo declara, de teſt. & Iaſ. in l. 2. §. ſi. col. pen. ſol. matr. tradit Andr. ab Exea tract. de pact. nu. 87. Capic. deciſ. 192. nu. 3.

Sed quòd in caſu noſtro huiõi intelligentia non præſumatur ex præſentia teſtiũ, multũ urget deciſ. Bart. in l. 1. §. fin. de autor. tut. ubi hoc quod dicitur ex præſentia præſumi intelligentiam; declarat procedere, qñ quis atteſtatur de propria præſentia, ſecus de aliena, ut quia teſtis deponit ſe aliquid ſcire, quia præſens fuit, & tunc cenſetur probare, quia debet ſubaudiri, & intelligens, cũ ex tali præſentia præſumatur intelligentia, ut ſuprà; ſecùs uerò ſi teſtis deponat quendam alium
5 fuiſſe † præſentem, nam tali caſu non inferretur propterea, & intelligentem, & hãc doct. Bart. ſequitur Alex. in pleriſque conſilijs maximè in conſil. 180. In cauſa Angellorum 1. col. 2. uol. 174. lib. 6. 212. nu. 33. eo. uol. & in d. l. 2. §. fin. ſol. matr. ubi dicit eſſe cõmunem opin. & in l. 1. ff. ſi cert. pet. Bal. & Salic. in l. teſtium. C. de teſti. & alij quos refert Iaſ. d. §. fin. & Felin. d. procœm. & in d. cap. cum cauſam, quem ſequitur Ripa d. §. fin. & Abb. in cap. peruenit, il 2. de fide Inſtr. & Andr. Sicu. conſ. 209. col. 2. lib. 1. Bertrand. conſi. 247. 1. parte, primo impreſſorũ, & cũ hac opin. concordat Gemin. in c. in primis, q. 1. vbi dixit, quod ſi ſtatutum exigit præſentiam, oportet probari qđ præſens intellexerit; ſequitẽ Arno. ſing. 5. Volo tibi; & hanc cõtrarietatem perpendit Iaſ. in d. §. fin. & Dec. in cõſ. 630. col. 2. vbi motus rationibus ſupradictis, in 1. opin. dixit hanc ſecundum cõmunẽ non procedere in notario qui atteſtatur in ſcriptura de præſentia alterius, quia pro verbis Notarij præſumitur, l. 1. C. de uſur. Sed non affirmauit audacter, imò loquutus fuit trepidè per verba, poſſet attentari; quam rationem impugnauit Iaſ. d. §. fin. nec tamen q. ſoluit, ſed pro Dec. poteſt adduci, quod ideo magis debet credi No a io a. teſtanti de præſentia tertij, ſcilicet, quod etiam interuenerit intelligentia, quam teſti de ea deponenti, cum Notarius atteſtetur in actu uoluntario, teſtis uerò in actu neceſſario, & lex latius interpretatur factum uoluntarium quàm neceſſarium, ut tradit Alex. in repet. l. ſæpe, car. 14. de reiud. & ſequitur Crot. in repet. l. ſciendum, nu. 18. de verb. oblig. Præterea, Notarius coram teſtibus tenetur legere Inſtrumentum, ſeu tenorem contractus declarare, & publicare, ut ſuprà in præludijs quarto requiſito ex ſolẽnitate extrinſeca, dictum eſt, ad ipſumque ſpectat adhibere teſtes, ſicut cæteras ſolemnitates, ut p Bar. & alios, in d. l. ſi librarius, & per Curt. ien. conſi. 56. nu. 18. Vnde eſt præſumendum ipſum bene officiũ ſuũ exercuiſſe, c. ad audiẽtiam, de præſcript. not. Bald. in l. Imperator, col. 1. verſ. ſed an poterit, prima Lect. de ſtat. hom. Seq tur Alciat. in trac. præſumpt. reg. 3. præſumpt. 13. & ſic Inſtr̃m ad intelligẽtiam teſtium demãdaſſe, & propterea ſufficit ſi ſolum præſentiam, non etiã intelligentiam teſtiũ, & contrahentium ſcribat, quæ rõnes ceſſant in teſte deponente de præſentia alicuius, qui ex neceſſitate non tenebatur intelligere,

nec ad

nec ad teſtem pertinebat rē ad intelligentiā ſuam deducere, prout in notario, unde merito lex magis præſumptionem pro dicto notarij extendit; & hanc opin. inuenio Bar. tenuiſſe in tract. teſtimoniorū, in uerbo, teſtis dixit ſi aliquid ſcire, Socin. conſ. 1 14. uerſ. ſed poſſet contra hoc, & Ruin. conſ. 108. nu. 11. 1. uol. & conſ. 22. nu. 2. 4. uol. Et hanc opin. inferius dicit Dec. d. conſ. eſſe ueriorem, & præcedentem, licet communiorem, tamquam coniunctam melioribus rationibus, non eſſe attēdendā. Sed licèt contraria opin. ſit magis communis, tamen ex quo non eſt in terminis noſtris, ſed in remotis, magis hanc, quod ex præſentia intelligentia præſumatur, debemus ſequi, iuxta not. per Alex. in l. ſed & ſi quis, §. quæſitum, col. fin. ff. ſi quis caut. & Iaſ. in l. 1. §. ſed & ſi mihi, ff. de uerb. oblig. ubi dicunt, quod q̄n habemus text. in materia ſpecifica loquentē non dēmus ab eo diſcedere, propter l. loquentem in materia remota, quod latè alia adducēdo tenet Neuiz. in Silua Nupt. l. 5. nu. 72. maximè cū ipſam in terminis noſtris teneat Alciat. in d. l. corā, & in l. 1. in princ. ff. de verb. obl. Et propterea debet aduertere notarius, quod non apponat teſtes in inſtrumento, niſi ipſi intelligant quod agitur, & tenorem inſtrumenti, quia aliàs poſſet incidere in falſum, ut tradit Bart. in d. l. coram, vbi ſequitur Alciat. & in d. §. corā, Bal. & Pau. in d. l. 1. C. de error. ad uoc. quia teſtibus negantibus intellexiſſe, notarius eſſet in periculo, cum ſaltem ſuſpicaretur contra ipſum de falſo, & poſſet procedi ad inquiſitionem, iuxta not. per Bald. & Salic. in d. l. teſtium, C. de teſtib. Capic. d. deciſ. 192. nu. 4. licèt tamen inſtrumentum poſſet ſaluari à falſitate, ex quo notarius doloſè nō eſſet uerſatus, ſed erroneè, ut tradit Paul. de Caſt. in d. l. 1. C. de error. aduoc. & ſequitur Alex. d. conſ. 190. nu. 6. li. 7. & huius mentis videtur fuiſſe in alleg. conſ. 42. Viſis, col. 3. li. 4. vbi voluit cōtractum ſuſtineri, ſi per alios teſtes ibi tunc pręſentes, & intelligētes, probaretur de tenore inſtrumenti, & quod notarius non incurrat falſum, tenet etiam Marſ. Sing. 408. Attende, in fine, vbi dicit iuuiſſe quendam notarium, & conſequutum fuiſſe honorem, & lucrum, & idem tenet Alciat. in d. l. 1. in princ. de verb. oblig. & in d. l. coram, vbi nonnulla exempla ponit, quando notarius cenſeretur dolo egiſſe. Ad euitandam etiam omnem amaritudinem, propter opin. præcedentem huic contrariam, ut ſuprà, cautela erit, ut notarius quando atteſtatur quem fuiſſe in inſtrumento præſentem, addat etiam intelligentem, vel alia verba idem importantia, ne in conflictus opinionum incidat, à quibus abſtinere ſanctum eſt.

Dicitur etiam vocatis & rogatis; an hoc ſit de ſubſtantia? certè non, licèt apponatur
6 ex vſu notariorū, ut tradit Spec. d. §. 2. verſ. poſt locum, nam teſtes regulariter in quolibet inſtrumento neceſſario non ſunt rogandi, ſed ſatis eſt, quod per notarium deſcribantur, l. ad fidem, ff. de teſtib. gloſ. in §. ſed & ſi inſtrumenta, uerb. adijciatur, in Auth. de inſtrum. caut. & fide, & gloſ. in verba audierūt, in c. teſtes, §. de his, 3. quæſt. 9. Spec. in §. 1. de teſt. col. antepen. Idē tenet Bald. in rubr. C. de fide inſtr. col. 6. uerſ. quæro igitur de inſtrumentarijs, nu. 18. Abb. Felin. & Dec. in d. c. 1. Lanfr. in pract. in verbo teſtium depoſitiones, nu. 39. & Salic. in Auth. ſed nouo iure, C. ſi cert. petat.

Fallit tamen, primo in teſtamentis, in quibus teſtes debent eſſe rogati, ēt ſi eſſent nuncupati, l. hæredes. §. in teſtamētis, C. de teſt. l. hac conſultiſſima, in prin. vbi not. Doct. C. de teſt. Auth. Niſi rogati, C. de teſti. ubi not. & idem in caſu l. teſtiū, & d. Auth. Niſi rogati, ſcilicet, quādo teſtes deponunt de ſolutione facta debiti, de quo erat factus contractus in ſcriptis, & de confeſſione facta de ſolutione ipſius debiti, quarto caſu exigitur rogatio teſtiū, q̄n probatur diuortium, l. nullū, ff. de diuor. not. gl. in d. §. ſed & ſi inſtrā, verbo Adijciatur, & Doct. in locis præallegatis, & Lanfr. loco pręallegato, n. 40. & Spec. d. §. 1. de teſta. col. antepe. an aſit pręſumant rogati q̄n ſunt deſcripti, & à quo debeant rogari, & quibus caſibus ēt rogati nō debeāt in vltima volūtate, & de multis alijs ſimilibus qq. quia nō eſt materia nr̄a, ſat erit, remittere ad not. in d. locis, & ad Bar. Alex. & alios, in l. ſciendum, de verb. obl. Cur. ſen. conſ. 56 n. 18. & ſeq. Soc. in Reg. 420. teſtes in teſtō, Dur. trac. de arte teſt. tit. 2. Caut. 5. & Parıſ. cōſ. 61. vol. 3. ubi latè oīa examinantur: duos ēt alios caſus addit Spec. d. §. 1. quibus teſtes debent eſſe rogati, & ſic ſunt ſex, primus eſt, qū qs uult ſine tabellione cautè deponere, iuxta §. ſi qs igitur, d. Aut. de inſt. caut. & fide. Secundus q̄n depoſitarius uni ex hr̄dibus partē reddit, l. 1. §. ſi pecunia depoſ. Septimus caſus addit per gl. in d. §. de his, 3. quæſ. 9. in fi. f. qđ teſtes debent eſſe rogati, quando contractus fit in ſcriptis, & eam not. dicit Abb. in d. c. 1. de fide inſtr. 3. col. licet hoc nō uideatur iure probari, tamē maxima eſt authoritas gl. & Abb.

Octauum, & ult. addit Spec. d. §. 1. col. antepen. uerſ. tertius ſ. in matrimonio, qđ teſtes dēnt rogari, 30. q. 5. c. noſtrates, ubi gloſ. hoc voluit, licèt Brix. addiderit illa uerba, qđ nō credo, & hoc tenet Ro. Sing. 709. An ad ſolēnitatē, & And. Sicu. conſ. 45. col. 3. & in cōſ.

 53. col.

53.col.3.li.1.ſed contrariũ tenet Butr.in c.ex
par.in fine.de ſponſ. Aret.in conſ.13. Viſo di
ligẽter,col.5.& Dec. in conſ.163.nu.7. licet
noluerit decidere, in d. ta.1. ex eo quod cauſa
pendebat Mantuæ, & idẽ tenet Andr. Sicul.
ſibi contrarius,in conſ.40.col.9.ver.ſeptimo
opponebatur,libr.3. quæ opin. verior eſt, &
cum magis inhæreat regulæ,ſequenda,iuxta
not.in l.omnis diffinitio,de reg.iur.

Sed licèt hæc Clauſula, Vocatis & roga-
tis,non ſemper ſit neceſſaria,tamen utilis, &
propterea ſemper Notarij eam apponunt,
quia poſſet eſſe caſus, in quo exigeretur roga
tio teſtium, quem ipſi ignorarent, & ad hoc
eſt inuenta,ut dicit Bart.in d.l.hæredes, §. in
teſtamentis,& ponitur ad cautelam, ut dicit
Spec.d.§.1.col.antepen.de teſte.

Quæro, nunquid notarius & partes de-
beant cognoſcere teſtes in inſtrumento adhi
bendos,& quid è contra? Quo ad primum re
7 ſpectu notarij, quod neceſſariò non † exiga-
tur cognitio teſtium,niſi quãdo notarius de-
beat ſcribere in inſtrumento certam qualita-
tem eorum,puta,quod ſint idonei, poſſiden-
tes ſubſtantiam, & ut in Auth. de hæred. &
Falcid. §. ſi uerò abſunt., coll.1. decidit Nic.
de Mattar.in Rubr. C. de fide inſtr. quem ibi
ſequitur Bald.col.4.verſ.circa tertium,de te-
ſtibus,nu.13.reſpectu vero partis, quod etiã
non ſit de ſubſtantia cognitio teſtium, niſi in
caſibus infraſcriptis,probatur in Auth.de fi-
de inſtr.§.& licèt,iuncto §. ſi vero ignoti, &
tradit Io.Andr.in addit.Spec.in tit.de teſt.§.
1.verſ.de teſtimonio aũt credulitatis,in add.
incip.quid voluerit,ſequit Iaſ.in l.fi.in princ.
col.vlt.C.de iure delib.allegando Spec.in d.
§.1. Item opponitur excepto, quod tenet e-
tiam Socin. in regula 412. teſtes ad inſtrum.

Quoad ſecundum,an è contrario teſtes de
beant cognoſcere contrahentes, concludi-
tur regulariter, quod non, vt per Spec. in d.
§.1. verſ. Item quod non nouit perſonas, &
Io.Andr.in d. addit. Socin. conſ.143. 3.col.
verſ.confirmantur hæc, duplicato conſ.175.
Boer,deciſ.118.nu.4. quod etiam tenet gloſ.
verbo,cognoſcant, in d.l. fin. in princ. quam
ſequuntur communiter Doctor. ibi, diſtin-
guentes, quòd aut probatio ſit per teſtes, &
tunc debent cognoſcere contrahentes, ſi ſu-
per eorum actibus teſtificantur, & ſi non co-
gnoſcant eos, niſi perſonæ eorum exhibean-
tur, debent exhiberi in ueſtibus,& habitibus
conſuetis,quod tradit etiam Bart. in l.3.§.1.
de teſtib.& Bald. in c. cum cauſam, de teſtib.
nu.530.& Bart. Bald.& alij,in l.1.ff.ſi ex no-
xal.cau.agat. aut ſit per inſtrumentũ, & tunc
non eſt neceſſarium teſtes cognoſcere, vel co
gnouiſſe contrahentes, quia ſtatur inſtrõ, &
hoc idẽ tenent Abb.n.16.& Fel.nu.11. in d.
c.cũ cauſam,& Soc.d.conſ.143. col.3.1. vol.
8 Limita tamen ſm gl.in d.l.fin. Io.Andr.&
alios ſuprà allegatos, prædictam cõcluſionẽ
nõ procedere in caſibus, in inuẽtario, in quo
teſtes debent cognoſcere contrahentes, d.l.
fi.in prin.& in d.§.ſi verò abſunt, & in inſtru
mento in ſcriptis confecto ab imperito litte-
ratum,§.oportet,in Auth.de inſtr.caut. & fi
de,quod declara,ut per Abb.d.nu.16. & ter-
tio,ſm Io. Andr. & alios, qñ extaret ſtatutũ,
(vt eſt Bononiæ) quòd ſaltem unus teſtis co-
gnoſceret contrahentes, quæ omnia ſequitur
etiã Soc.in Fallent.d. Regulæ proximè alle-
gatæ; Et certè, quod tale ſtatutum eſt ſanctũ
& honeſtum, cum per ipſum poſſint euitari
quàmplures falſitates, & huiuſmodi ſtatutũ
credo etiam extare Mantuæ,quod collegi ex
pluribus inſtrumentis ibi celebratis, ubi ſem
per notarij apponunt teſtem aſſerentem co-
gnoſcere conteſtes,& contrahentes.

Sed nũquid notarius teneatur cognoſcere
partes? Bal.in d.l.fi.in princ. nu.16. dicit hoc
9 eſſe regulare, † quod debet cognoſcere,aliàs
poſſet decipi in nomine, & cõmittere falsũ,
ſed idẽ Bal.in rubr.C.de fide inſtr.col.3.ver.
uenio ad ſm,nu.11. arguit pro prima opinio
ne,qđ cognoſcere teneatur, quia aliàs nõ põt
ſcribere niſi ꝑſonas cognoſcat de quorum fa
cto faciat mentionẽ,exẽplo teſtis,l.3.§.idem
diuus,de teſtib.& alijs per eũ ibi adductis, in
contrarium dicit facere, quia ſi hoc eſſet ue-
rum, eſſet quaſi ad nihilum deducere inſtrã,
quia non poſſent fieri inſtrã niſi de perſonis
quæ aliàs eſſent notæ, vnde non de mulieri-
bus,non de ruſticis,nõ de extraneis, quod e-
rit contra legem,quæ uoluit probationẽ non
reſtringi,ſed ampliari;propterea, cũ tabellio
ſcribit, Titius promiſit Mæuio, qũo poteſt ſci
re quod ille uocetur Titius,& ille Mæuius, ni
ſi ex aſſertionibus eorum, uel ex eo quod ſic
audiuit nominari eos? certè, nullo modo; &
tandem, poſt Nic.de Mattar.concludit, nota
rium excuſari,ſi ante celebratum inſtrm non
noſcit contrahentes,& ſufficere, quod acqui
rat notitiam eo modo quo poteſt, ut ex uer-
bis eorum,& licèt poſſint mentiri,quia eſt de
raro contingentibus, non eſt in conſideratio
ne,l.nam ad ea,de legibus,nec eſt præſumen
dum quod fingãt nomen,& falſum commit-
tant,quia punirẽtur de falſo,l.1. de falſ. nã in
his præſumitur qđ tabellio ſcribat, & inſtrm
conficiat bona fide, quia quantum eſt in ſe,
non potuit aliud ſibi innoteſcere;referunt,&
ſequuntur Alex.& Iaſ.in d.l.fi.in princ. Et ꝙ
notarius tali caſu propter ignorantiam excu
ſetur, tenet Petr.de Anchar. in cap. quanto,
de his quæ fiunt à prælat.& Anan.in c.licèt,
col.pen.

Digitized by Google

col. pen. de crim. fal. refert & ſequitur Dec.
Authen. Si quis in aliquo, nu. 39. in fine, C.
de eden. & ſequitur Cagnol. in l. ſi librarius,
nu. 65. de reg. iur. & ſequitur doctr. Bal. in d.
Rub. Ruin. conſ. 189. nu. 17. 1. vol. Quam de-
ciſionem in propoſito nota, & memoriæ mã
da, quia vidi in facto caſum accidere Ferra-
riæ, vbi quidam prauus, & reus homo, cuius
nomen ſilentio prætereo, tres vel forte plu-
res probos Notarios decepit, ſupponẽdo vi-
ros ignotos, aſſerens eſſe mercatores adue-
nas, qui in Inſtrumentis recipiebant, ſeu fin-
gebant recipere ad mercationem plures quã
titates denariorum, & aſſerebant falſo ſe eſ-
ſe tales mercatores, de tali Ciuitate vel lo-
co, & Notarij rogati fuerunt de ipſis Inſtru
mentis, & poſtea fuit repertum, qđ falſo fue-
rant celebrata huiuſmodi Inſtrumenta, quia
mercatores nominati numquam receperãt
pecunias illas, nec ſe obligauerant, ſed alij
mutando ſua nomina, falsò eorum nomina
aſſumpſerũt, & ſe tales eſſe aſſerendo, ſe obli
gauerunt, & ſic talia Inſtrumenta fuerũt caſ-
ſata, & aliqualiter punitus maleſactor, ſed
non prout Iuris erat, quia opus erat fune, ſeu
laqueo, Notarij verò tamquam innocentes
fuerunt abſoluti; Propterea caueat notarius
ad omnem bonum effectum, ſcribere Inſtru-
menta contrahẽtium ignotorum, ne in du-
biũ incidat, & tanto magis teſtamenta, ſi nõ
nouerit perſonas teſtantium, propter maius
præiudicium, quod ex eis oriri põt, & uelit
curare, ut notitiam ipſorum, & ſcientiam ha
beat, aliter, quam ex eorum uerbis, quia etſi
non teneatur pęna falſi ut ſuprà, nec in foro
fori, tñ poſſet teneri in foro poli, & ſm con-
ſcientiã, & poneretur in diſcrimine honoris.
Et quia concluſum fuit ſuprà in pręlud. in
ſeptimo requiſito, teſtes omninò eſſe neceſ-
10 ſarios in Inſtrumento, quæro, nũquid † hæc
Regula aliquas patiatur exceptiones? & re-
ſpondeo quod ſic, tribus caſibus; primus eſt,
extante conſuetudine quod ſine teſtibus In-
ſtrumentum faceret probationem, vt tenent
Anton. de Butr. Imola, Abb. & Felin. d. c. 1.
de fide Inſtr. per not. in c. cum dilectus, ubi
etiam Felin. nu. 35. eod. tit. quod ſequitur So
cin. Regula 418. aliàs 510. Teſtes in Scriptu
ra publica, prima fallentia. Secundus eſt in
actis Iudiciarijs, in his ẽt teſtes nõ exigũtur,
vt not. gloſ. in uerb. uiros, in c. qm̃ contra; de
probat. ubi Felin. plures allegat, num. 12. &
Dec. nu. 19 dicit eſſe communem, licèt nita-
tur eam aliquibus medijs impugnare; hoc e-
tiam tenet Spec. in tit. de Inſtr. edit. §. reſtat,
uerſ. ſed cum litteris, Lapus Allegat. 81. Nõ
ualuit actus, nu. 4. Card. conſ. 41. Cũ pręſup
ponatur, Franc. Viuius in ſuis Com. opin.
1. parte, opin. 345. Teſtes nõ requirũt, Abb.
& Felin. d. c. 1. & Socin. d. Reg. 2. Fallent.
quod tamen declara, procedere in his, quæ
propriè ſunt de actis, ſecùs in alijs quæ No-
tarius cauſæ immittit, ſeu regiſtrat in proceſ-
ſu, vt in mandato procuratoris, quia exigun-
tur teſtes, vt per Felin. & Dec. poſt alios, in
d. c. quoniam contra, & idem eſt ſeruandum
in ſententijs definitiuis, & in interlocuto-
rijs, propter varietatem opinionum, vt ibi
Abb. & Felin. Idem, quod non exigantur te
ſtes, ſed ſufficiat quod Notarius dicat, Actũ
coram tali Iudice, uel ad Bãcum Iuris, tenet
Lanfr. in repet. d. c. quoniam contra, nu. 27.
Tertius eſt caſus quando Inſtrumentũ fieret
in publico Parlamento coràm populo, ut te-
net Spec. d. verſ. ſed cum litteris, Abb. & Fe-
lin. d. cap. 1. Socin. d. Reg. vlt. Fallent. & Iaſ.
in l. omnium, C. de teſta. & Marſ. Sing. 56.
Ad validitatẽ, & Arno Problemate 64. Ad
conſtitutionem, quod extendit Felin. ibi, in
Inſtrumento facto coràm Summo Ponti-
fice, per text. in d. l. omnium, vbi habetur,
quòd valet teſtamentum factum coràm Im-
peratore ſine aliquibus teſtibus, licèt Bar. &
plerique alij, intelligant tantùm debere in-
teruenire duos, nec etiam opus eſſe ſubſcri-
ptione Notarij; tutius tamen eſſet, etiam tali
caſu apponere teſtes, & ſubſcribere, ut om-
nis difficultas ceſſet.
Sed nunquid exigatur in Inſtrumento te-
ſtium ſubſcriptio? glo. in l. generali, allegata
ſupra, tenuit quod ſic; & idem videtur tene-
11 re † gloſ. in verſ. viros, in d. c. in pręſentia; ſed
tamen communiter reprobatur: quia ſufficit
ſolùm deſcriptio ipſorum facienda per No-
tarium, vt tradit Io. And. in addit. ad Spec.
in d. §. 2. de Inſtr. edit. verſ. poſt locum, in ad-
dit. incip. dicit Accurſ. Innoc. in c. 1. de his
q̃ fiũt a pręlatis, Abb. & Dec. d. ca. 1. Pau. de
Caſt. cõſ. 205. nu... uerſ. multum uidetur ne-
ceſſarium, & Alex. in l. Iuriſgẽtium, §. quod
fere, 1. col. de pact. & Abb. poſt alios, in c. cũ
Ioãnes, nu. 5. de fide Inſtr. & Grammat. cõſ.
67. nu. 10. Quod non procedit in Inſtrumen-
to in ſcriptis celebrato, l. contractus, C. de fi-
de Inſtrum. Inſtit. de empt. & uend. in princ.
Abb. d. nu. 5. nec in teſtamento ceci, l. hac cõ
ſultiſſima, C. qui teſt. fac. poſſ. vel in teſtamẽ
to in ſcriptis condito, l. hac cõſultiſſima, C.
de teſtam. quia in his teſtes debent ſe ſubſcri
bere Inſtrumentis.
Quæro, quot teſtes in Inſtrõ exigantur? &
rñd. regulariter in quolibet Inſtrõ duos ſuffi
12 cere, l. ubi † numer᷒, de teſtib. fac. c. pluralis,
de reg. iur. in 6. & hoc tenet gloſ. in d. uerb.
adijciatur, in d. §. ſed & ſi inſtrã, in Authen.
de Inſtr. caut. & fide, licèt teneat exigi tres,

& notariũ in numero computari, & idem tenet Spec. in tit. de teſt. §. reſtat, in princip. gl. & Io. Andr. in d. cap. pluralis, Bart. & Salic. poſt gloſ. in Auth. ſed nouo iure, C. ſi cert. pet. Abb. d. c. 1. col. 4.

Fallit primo in teſtamentis, in quibus ſeptem teſtes adhiberi debent, l. hac cõſultiſſima, & l. in teſtamentis, C. de teſtam. §. pen. Inſtit. eod. Spec. d. §. reſtat, ver. item in teſtamento, & gl. in d. c. pluralis, & in d. l. numerus, niſi ruri fiat, vel tpe peſtis, quia tũc ſufficiunt quinque. l. fin. C. de teſtam. & eſt cõis opin. ut per Iaſ. ibi, & Dec. conſ. 284. & cõſ. 404. nu. 7. & Dur. d. tract. de arte teſtan. tit. 2. Caut. 2. & caut. 5. & Bertrand. conſ. 160. col. 1. 1. parte primo impreſſorum, & conſ. 223. Circa princ. 2. parte primorũ, & niſi teſtamentum fiat ad pias cauſas, quia duo ſufficiunt cum presbitero parochali, c. cum oẽs, & c. relictum, de teſt. Spec. loco pręallegato. immò, etiam in diſpoſitis ad nõ pias cauſas valeret teſtamentũ in terris Eccleſiæ, ut per Corn. conſ. aliàs allegato 261. De duobus; col. fin. in princ. lib. 4. vbi dicit eſſe cõem opin. declarans procedere etiã in terris Principi ſæculari quò ad temporalem iuriſdictionem ab Eccleſia cõceſſis, quales ſunt Ciuitates Regni, Ferraria, & Vrbinum; ſequitur alios allegans, Dur. d. Caut. 2. vbi tenet idem procedere, ſi fiat coram iudice, & duobus teſtibus, per l. oĩum, ſupra allega. C. de teſt. vel ſi non adeſt presbiter parochialis, corã quatuor teſtibus. Dur. d. Caut. num. 3. vbi dicit magis communiter approbari, nu. 4. vel niſi teſtamentum eſſet inter filios vel nepotes, quia tunc duo, vel tres ſufficiunt, ut d. l. hac cõſultiſſima, §. ex imperfecto, & §. fin. Spec. in loco præallegato, & Doct. in d. §. ex imperfecto; immò ſufficeret etiam ſi eſſent fœminæ, gloſ. & Doct. in Auth. Quod ſine, C. de teſtam. & Dur. d. Caut. ad fin. vel niſi teſtator vellet reuocare priorem voluntatem ſeu teſtamẽtum, & decedere inteſtatus, l. ſancimus, C. de teſtam. item, niſi in teſtamento militis in expeditione degentis, in quo duo, & etiam unus ſufficit, Inſtit. de teſt. milit. in prin. & §. planè, & C. eod. l. milites, licèt hic caſus uideatur ſuperfluus, cum illi milites receſſerint ab aula, ſecundum Spec. loco præallegato, 2. col. uerſ. quintus contra quem eſt communis opin. Doct. ut ex allegatis per Dec. in rubr. C. eod. cernere eſt, uel niſi teſtamẽtum fieret coram Imperatore, d. l. oĩum, quia nullus teſtis exigitur, ſecundum Spec. loco præallegato, & Iaſ. ibi, licet Bar. & plerique alij ibi, teneant interuenire debere ſaltem duos teſtes, cum quibus cõcordat Dec. d. c. quoniam contra, nu. 19. In teſtamento ẽt aliquando debent interuenire octo teſtes, quando teſtator eſt cæcus, l. hac conſultiſſima, C. qui teſtam. fac. poſſ. uel quando teſtamentum fit in ſcriptis, & teſtator eſt ignarus litterarum, d. l. hac conſultiſſima, §. quod ſi litteras, C. de teſtam. & Spec. ubi ſuprà.

Fallit ſecundo in Codicillis, in quibus ſufficiunt quinque, l. fin. C. de Codic. Specu. loco, & gl. in d. c. pluralis. & d. l. ubi numerus.

Fallit tertio in donatione cauſa mortis, ubi ſimiliter quinque ſat ſunt, l. fin. C. de don. cau. mor. Spec. ubi ſuprà, & gl. d. c. pluralis.

Fallit quarto, quando mulier pro alio intercedit, qa iuuatur Velleiano, niſi in inſtrumẽto trino teſte ſubſcripto obligetur, l. antiquæ, §. ne autem, C. ad Vellei. Et licèt Bald. in l. 1. C. eod. dicat, de cõſuetudine eſſe abrogatum, quia ſufficit deſcriptio duorum teſtiũ facta per notarium, quod ſequitur Aret. in §. Item ſi in Iudicio, nu. 20. 2. col. Inſtit. de except. tamen fortè non probaretur cõſuetudo, & propterea non ualeret obligatio mulieris, nam ibi dicit Paul. de Caſt. quod cum oſtenditur inſtrumentum in quo mulier ſe obligat pro alio, inſpiciendum eſt, an interuenerint tres teſtes, fatentur tamen ibi ipſe Paul. & Salic. ſufficere, quod inſcribantur per notarium, nec ſit opus eorum ſubſcriptione, & propterea ad euitandas difficultates, cautus notarius apponet tres teſtes talibus inſtrumentis, & etiam generaliter in omnibus; & prædictam Concluſ. etiam tenet Spec. d. §. reſtat, verſ. item in renunciatione, & gloſ. d. c. pluralis.

Fallit quinto, in inſtrumento in quo pater fatetur aliquem eſſe filium ſuum, nec addat naturalem, quia tunc eius filius naturalis, natus ſcilicet ex ea quæ poterat eſſe uxor, efficitur legitimus, & tunc in tali inſtrumento debent adeſſe tres teſtes, in Authen. Vt liceat mat. & auiæ. §. ad hoc, Collat. 8. gl. in c. pluralis.

Fallit ſexto in inuentario, in quo debent adeſſe tres teſtes loco legatariorum, & creditorum abſentiũ, & duo, qui hæredes cognoſcant, d. l. fin. §. ſi verò dubium, C. de iure de lib. in Auth. de hæred. & Falc. §. ſi verò abſunt, & §. ſancimus, vbi Doct. tradunt Spec. loco præallegato, & gl. d. c. pluralis, & Dur. dicto tract. titu. 11. Caut. 8. col. 3. vbi ponit omnia in inuentario requiſita.

Fallit ſeptimo in diuortijs, in quibus requiruntur ſeptem, l. nullum, ff. de diuor. & Spec. vbi ſuprà, cæteros caſus, in qbus plures teſtes requiruntur duobus, in iudicijs, vel alijs, videas in Spec. d. tit. & in gl. pdic. d. c. pluralis.

Quæro ẽt, qui poſſint eſſe teſtes in inſtrumẽtis? & rñdeo, edictũ de teſtibus eſſe prohibitorium,

13 bitorium,unde oēs poſſunt † admitti qui non
reperiuntur prohibiti, l.1. in princ. de teſtib.
Et omnes etiam inhabiles, & uiles, ſeu aliàs
ſuſpecti teſtes; ſi a partibus rogentur, non pō
terunt ulterius reprobari, hæc eſt gloſ.not.&
ſing.in §.& licèt, verbo, & ſupplicijs, in Au-
then.de teſt.quod etiam tenet Bart. d. tit.§.ſi
verò ignoti,& Bal. not. & ſequitur in multis
locis,& 1.in l.parentes,col.1.vbi etiam ſequi
tur Salic.C.de teſtib. in l. ad teſtium, §.1. &
ibi Paul.de Caſt.ſequendo,dicit ſingularem,
& ſequitur etiam ibi Imola,ff.de teſt.& in ca.
in nomine Domini, col.1. vbi dicit ſingula-
rem,& notandam,& non eſſe alibi,de teſtib.
Ang.Corn.& Iaſ.in l.1. C.de teſtam.Imola,
in c.ex litteris,de tranſ.Aret. Port. & Bauer.
in §. pater, Inſtit. de teſt. & Alber. Malet.in
tract. de teſta.4. col. vbi dat cautelam, quod
adhibeantur teſtes in Inſtrumentis fratres,&
coniuncti, vt poſſit poſtea probari de verita-
te contractus,& dicit,quod in l.quæſtione fa
cti,in qua accuſabatur teſtamentum de falſo,
conſuluit, affinem rogatum a teſtatore poſſe
examinari, & debere admitti; Idem tenet
Lanfr. dans hanc ſimilem cautelam in pract.
ſua,in uerbo teſtium depoſitiones, nume.98.
Cepol. latè Cautela 219. Licèt regulariter,
& Felin.latiſſimè in c.cum inter,nu.11.de ex
cept. & Socin. Reg.427. Teſtes parentes, 4.
Fallent.Hanc etiam Concluſionem tenet Sa
lic.in l.quoniam,C.de hæred. Aret. Ioan.de
Ana.& Felin.in cap.cum oporteat, de accu-
ſat.& Felin.in cap.litteras,nume.12.de præ-
ſumpt. Alex. conſil.70. Viſo proceſſu,4. col.
lib.1.& conſ.94.nu.14.in 6.Iaſ.l.1. 3. col. de
fer.& in l.1.§.fi. nu.8. de uerb.oblig. Marſil.
Sing.93. Licèt teſtis, & in l.1. §. ad quæſtio-
nem.nu.13.de quæſt.Bertrand.conſ.210.nu.
10.1.parte priorum,& in l.ex libero,num.9.
eod.& Crauet. conſ.56. nu.10. facit qđ not.
Butr.in d.c.ex litteris, de tranſ. quòd ſi pater
fuit adhibitus teſtis in contractu filij, admini
culatur Inſtrumento,& idem tanto magis in
coniuncto, quod ſequuntur Imola, & Abb.
ibi, & Corſe. Sing.ſuo,in verbo teſtis, incip.
Licet Pater; Et propterea inferunt ſupradi-
cti Doctor. poſſe adhiberi & patrem, & fra-
trem, & alios coniunctos conſanguineos in
teſtes Inſtrumenti, & ex quo interuenit ro-
gatio partium,quæ facit de inhabili habilem
ut ſupra.

Ampliatur ſupradicta Concluſio, proce-
dere, etiam ſi tales teſtes rogentur per teſta-
torem,& adhibeantur in teſtamēto, quia pa-
riter efficientur habiles propter rogationem
teſtatoris, ut tradit Bald. in d. l. parentes, &
in d.l.ad teſtium,§.1. vbi etiam Paul. Alber.
d.tract. & Cepol.d. Cautela, & ſufficit con-
ſtare ex tenore Inſtrumenti ſeu teſtamēti de
rogatione, Bald.d. ca.in nomine Domini,&
ſequitur Iaſ.d.l.1. de fer. Et propterea Clau-
ſula illa, Vocatis, & rogatis, non erit ſuper-
flua iſto caſu, & creditur Notar. vt etiam te-
net Port. in §. fi. col. pen.Inſtit.de teſtam.de
quo etiam per Bart.& alios,in l. hæredes pa-
lam,§. in teſtamentis, de teſtam. & per alios
ſupra allegatos.

Recipit tamen hæc doctrina plures limita
tiones, Et 1.limitatur,non procedere in his,
quorum inhabilitas non dependet à poteſta-
te partium, ſed cauſatur odio teſtis, ut in ex-
communicatione, banno, & ſimilibus, quæ
non dependent à partium poteſtate, prout de
pendent aliæ exceptiones eorum fauore in-
troductæ,ut coniūctio,affinitas,familiaritas,
& ſimiles, de quibus per Bald. in l. ſi quis te-
ſtibus,C.de teſtib.col.fin.ità Felin.d. c. cum
oporteat, & d.cap. litteras,nu.12.& ſequitur
Marſil.d.Sing.92.& d.§.ad quæſtionem.

Secundo non procedit, quando huiuſmo-
di inhabilitas per alterā ex partibus uel per
teſtatorem ignorabatur, quia tunc non cen-
ſetur talis teſtis approbatus, Ang. Iaſ.& cæ-
teri,in l.1.C.de teſta.Cępol.d. Caut.217. &
Felin.d.c.cum inter,nu.11.in fine.

Tertio limitatur, quia licèt partes non poſ
ſint opponere contra perſonam teſtis,tamen
poterunt opponere eius dicto, Felin.d. num.
11.& Marſil.d. Singul.92.

Quarto limitatur non procedere, reſpectu
non rogantis, & ſic tertij, quia perſona non
cenſetur approbata, Paul. de Caſt. d.l. ad te-
ſtium,§. 1. Iaſ. poſt alios,d.l.1. C. de teſtam.
Crauet.conſ.72.nu.5.& propterea non pro-
cedit reſpectu notarij non rogantis, quia uer
ba inſtrumenti cenſentur verba partium, A-
lex.d.conſ.70. & Bauer.d. §. pater, & ſentit
Iaſ.d.l.1.C.de teſta. & Pet. de Monca. in ad-
dit.ad Crot. de teſti. nu.120. in fine addit.de
quo dicetur infrà latius, in quæſt. qui teſtes
exigantur ad reprobationem inſtrumenti, 2.
concluſ.poſt 2.ampliationem.

Eſt modo uidendum, de teſtium inhabili-
tate,quæ per partes, uel per teſtatorem remit
ti non poteſt, ut ſciamus qui teſtes non ſint
idonei,& uitient tam teſtamentum, quam ul
timam uoluntatem,& contractus.

Primò itaque, infamis infamia iuris non
admittitur in teſtamento,l.is cui,§.ſi quis ob
14 carmen,de teſtam. † & l.cum lege, ff. eod.§.
teſtes,Inſtit.eod.& not. Doct.in locis prædi-
ctis, quod procedit quando notoria erat eius
infamia, ut per gloſ.in d. l. cum lege,in fi.ſe-
cùs ſi communi opinione reputabatur non
infamis, ut communiter trad. Doct. in l. 1.
per illum text. C.de teſtam.Felin.in ca. teſti-
monium,

monium, nu. 16. de teſtib. de quo per Crot.
in tract. de teſtib. in princ. 1. & 2. col. & qui
ſint infames, habetur in l. 1. & in toto tit. de
his qui not. infam. Tamẽ poterit eſſe teſtis in
inſtrumento, maximè quando teſtes non re-
quiruntur pro ſolemnitate teſtamenti, ut in
caſu, quando plures duobus exiguntur, ita
Ioan. Fab. in §. ſed cum aliquis, nu. 11. Inſtit.
de teſta. & quod regulariter propter appro-
bationem partium, ut ſuprà dictum fuit, ad-
mittatur in inſtrumẽto, decidit expreſsè Iaſ.
in l. 1. col. fin. C. de ſum. Trin. & fide Cath.
quod notandum eſt contra illud vulgatum
vulgarium, fuſtigatum, vel mitriatum, non
poſſe eſſe teſtem, quia non procedit in inſtru-
mento, licet etiam talis verberibus cæſus, vel
caſtigatus non ſemper ſit infamis, ſed tãtum
propter cauſam infamantem, ut furtum, ſe-
cùs ſi cauſa non infamat ut in exemplo poſi-
to per Bald. in l. ictus fuſtium, col. fi. ff. de his
qui not. infam. de illo qui fuſtigatur quia lu-
debat ad azardum, ubi allegat pulchram &
menti tenendam anctoritatem Auguſtini,
quod martirem non facit pœna, ſed cauſa, &
idem concludendum eſt de Bannito qui non
eſt infamis, niſi de delicto per confeſſionem
pateat, ſecùs ſi per contumaciam, vt not. in d.
l. ictus fuſtium, & per Bald. & Felin. in c. ſu-
per eo, de teſt.

Secundò, in teſtamento nõ admittitur ſer-
uus, l. qui teſtamento, §. ſi ſeruus, de teſtam.
l. 1. vbi not. C. eod. Spec. d. §. 1. de teſt. verſic.
15 itẽ quod teſt ſeruus, Crot. tract. de teſt. 1. par-
te, num. 13. Alber. male. tract. de teſtib. 9. fol.
col. 2. quod nõ procedit, ſi, quando fuit adhi-
bitus, communi opinione reputabatur liber,
d. l. 1. & ibi communiter omnes, in contracti
bus tamen in quibus non adhibetur ad ſolẽ-
nitatem ut ſupra in præcedenti, Io. Fab. d. §.
ſed cum aliquis, nu. 11. & cum in multis caſi-
bus admittatur quos proſequitur Spec. & Al
ber. locis proximè allegatis, videtur poſſe te-
neri, propter approbationem partium admit
ti debere, quod etiam uidetur admittere Iaſ.
d. l. 1. contra quod tamen facit quod ipſo iu-
re ſeruus repellitur, & teſtimonium eius nul-
lum eſt, ut dicit Ang. in Auth. de teſtib. §. 1.
circa princ. per illum text. & propterea nõ ui
detur quòd partes poſſint ipſum habilẽ red-
dere, vt ſuprà in 1. limitatione concluſũ fuit;
& propterea tutius erit abſtinere, ſi caſus oc-
curreret, quià etiam ſi inſtrumentum efficee-
retur ſuſpectum, hic teſtis paſſim non admit-
teretur ad defendendum ut habetur in d. l. 1.
Monachus verè, uel frater Ordinis Minorũ,
ſeu aliàs arctioris Regulæ, non prohibetur in
teſtamẽto eſſe teſtis. Spec. in d. §. 1. verſ. quid
de monacho, Bald. in l. 1. 13. col. ſuper. 9. &
10. q. nu. 43. C. de ſacroſan. Eccleſ. Card. con
ſil. 100. Teſtator habet, Aret. conſ. 160. Lon-
ga eſt iſta conſultatio, 8. dub. Felin. c. cũ nun-
cius, ad fin. de teſtib. Crot. d. tract. 1. parte,
nu. 14. Pariſ. conſ. 34. nu. 33. in 3. Licèt ad de-
ponendum in iud. eſſet opus licentia ſuperio-
ris, ut per Felin. & alios, d. cap. cum nuncius,
Are. & Pariſ. d. conſ. de quo tamen per Crot.
d. tract. num. 178.

16 Tertiò, Mulier in teſtamento prohibetur
eſſe teſtis, l. qui teſtamento, §. mulier, ff. de te-
ſtam. §. teſtes, Inſtit. de teſtam. gl. in c. forus,
in uerbo, nec femina, de verb. ſign. Lanfr. in
c. quoniam contra, verbo, teſtium depoſitio-
nes, nu. 140. Socin. Reg. 419. Teſtis mulier,
Crot. d. tract. de teſti. 1. parte, nu. 5. Felin. &
Dec. in c. quoniam, de teſti. & Dec. latè in l.
2. nu. 27. de reg. iur. & per Dur. d. tract. de ar-
te teſtan. tit. 2. Caut. 2. num. 7. Quod procedit
etiam de Iure Canon. vt per Dur. ibi, licèt
Crot. aliter dixerit, in d. tract. nu. 10. & pro-
cedit etiam ſecundum Crot. d. nu. 5. in teſta-
mento ruſtici, & quod ruri fieret, quod ẽt te-
net Iaſ. d. l. fin. C. de teſt. In Codicillis tamen
nõ prohibetur mulier eſſe teſtis, gl. in l. fi. vbi
Iaſ. poſt alios, C. de Codic. & trad. Doct. in
locis præallegatis, ubi tenent idem in teſta-
mento ad pias cauſas, uel inter liberos, quod
ultimum tenet Venafr. conſ. 115. nume. 6. &
idem eſt dicendum ſecundum Alber. in d. §.
mulier, quando adhiberetur teſtis ad proban
dum teſtamentum; & ſequitur Socin. d. Reg.
vlt. fal. & in teſtamento facto tempore pe-
ſtis, admitti debere, refert Crot. d. tract. nu.
11. & tenuit etiam Iaſ. d. l. fin. & cum hac
opin. videtur tranſire Rub. conſ. 165. num. 2.
licèt in fine alleget Alex. conſ. 70. Viſo conſ.
col. pen. lib. 2. & Ripa tract. de peſte, fol. 41.
uerſ. quæro an mulier, & tenere cõtrarium, &
hanc opin. quod mulier tali caſu admittatur,
tenet etiam Bertrand. conſ. 212. nu. 5. & 6. 1.
uol. & idem in teſtamento militis tenet gloſ.
in Authen. Hoc ſine, C. de teſtam. & ſequun-
tur Aret. & Bauer. d. §. teſtes autem, & quan-
do reuocatur teſtamentum, & reducitur ad
cauſã inteſtati, quod admittatur, tenet Bald.
conſ. 39. Factum ſuper quo, nu. 2. Ex quibus
infertur, mulierem in Inſtrumento contra-
ctus poſſe in teſtem adhiberi, licèt cautius a-
gat notarius, ſi marem adhibeat, quia ſi dubi
taretur ſuper Inſtrumento, & opus eſſet teſti
monio mulieris, poſſet uariare, cum uarium
ſemper & mutabile ſit teſtimonium mulie-
ris, c. forus, ubi gloſ. uerbo, uarium, de uerb.
ſign. allegat illa carmina:

Quid leuius fumo, flamen, qd flamine, uentus.
Quid vento, mulier, quid muliere, nihil.

Nam cæteris paribus, in caſibus, in quibus
mulieris

mulieris teſtimonium admittitur, magis cre-
ditur maſculo, quam fœminæ, Lanfr. d. uerſ.
nu. 141. Felin. d. c. quoniam, ad fin. & Dec. d.
l. 2. nu. 34. Sexus enim mulieris fragilis eſt, l.
2. §. uerba itaque, ad Vellei. c. ex parte, il 1. de
priuil. & mulieres habent conſilium inuali-
dum, Bald. cap. 1. de Iudic. col. 9. uerſ. ultimo
quæro, imo nullum conſilium animi reperi-
tur apud mulierem, Bal. in c. ſignificauit, col.
1. de Reſc. Dec. in d. l. 2. nu. 4. In Hermaphro
dito uerò attẽditur ſexus is in quo magis in-
caleſcit, l. repetundarum, §. fina. ff. de teſti. l.
quæritur, de ſtát. hom. gloſ. & Doct. in d. §. te
ſtes autem, ſed eunuchus uidetur omninò ad
mittendus. cùm teſtamenti habeat actionem
actiuam, & paſſiuam, l. eunuchis, C. qui teſt.
fac. poſſ. quod tenet Baucr. in d. §. teſtes aũt.
17 Quarto impubes in teſtamento nõ admit-
titur teſtis, §. teſtes, Inſtit. de teſta. imò nec in
alijs regulariter, l. 3. §. lex Iulia, & l. inuiti, in
fine de teſtib. Spec. d. tit. de teſte, §. 1. uerſic.
Itẽ excipitur, quod eſt impubes, ubi latè Io.
Andr. in addit. Alber. tract. de teſtib. 10. car.
2. col. Crot. d. tract. in fi. 1. partis nu. 21. Abb.
Felin. & Pariſ. in c. cum nobis, de præſcript.
& Dec. d. l. 2. §. item impuberes, de reg. iur.
Eſt enim teſtimonium talis impuberis, ſicut
cæci, qui teſtificaretur de coloribus, & ſicut
ſi homo teſtificaretur ſe proſpexiſſe interme
diante monte, uel muro, uel alio obſtaculo,
ad inſtar oculorum linceorum, ut dicit Bald.
in l. teſtimonium, 3. col. nu. 7. C. de teſti. & ſe
quitur Dec. d. §. item impuberes, limitat ta-
men Aret. non procedere in impubere proxi
mo pubertati. adhibito in teſtamento inter
liberos ad pias cauſas, & in teſtamento mi-
litis, in d. §. teſtes autem, quod etiam tenet in
primis duobus caſibus Bald. in l. 1. 13. col.
uerſ. de ſecunda quæſtione, nu. 36. C. de ſa-
croſanct. Eccleſ. & ſequuntur Felin. & Pariſ.
d. cap. nobis. non puto tamen, quod impubes
debeat adhiberi teſtis in inſtrumento, cum
omnino ſit inhabilis, & ipſo iure à teſtimo-
nio repellatur, Ang. in §. 1. in Auth. de teſti.
Dec. d. §. impuberes, nu. 9. qui etiam in defe-
ctum aliorum admitti non poteſt, obſtante
defectu iudicij naturalis, ut ibi tradit Dec. li-
cèt crediderim, per eum poſtea effectum pu-
berem, probari tenorem contractus, cui ipſe
fuit præſens tempore pupillaris ætatis, quia
tunc ei eſt credendum, & admittitur, ut per
Doct. magis communiter in locis prællega-
tis, quod etiam tenet Lanfr. in d. uerſ. teſtium
depoſitiones, nu. 142.
18 Quinto, furioſus non admittitur in teſta-
mento, d. §. teſtes autem, Inſtit. de teſt. l. qui
19 teſtamento, §. nec † furioſus, ff. eo. nec etiam
in alio inſtrumento admittitur, quia nullum
negocium contrahere poteſt, non enim intel
ligit quod agit, §. furioſus, Inſtit. de inut. ſti-
pulat. & nulla eſt eius uoluntas, l. furioſi, de
reg. iur. & in omnibus & per omnia loco ab-
ſentis, & quieſcentis habetur, l. 2. §. furioſus,
ff. de iure codicil. cũ alijs latè cumulatis per
Dec. & Cagnol. in l. in negocijs, de reg. iur.
quod procedit, niſi habeat dilucida interual-
la, eo tempore quo adhibeatur teſtam. vt in
d. §. nec furioſus, & not. in locis prꝏallegatis,
& idem dicendum eſt in mente capto, fatuo,
ſeu demente, nam à pari procedunt, ut not.
Bald. in l. 2. C. de cur. furioſ. Alex. conſil. 54.
Ad quæſitum, 1. vol. latè Dec. poſt alios, in l.
humanitatis, C. de impub. & alijs ſubſtit. ſe-
quitur Cagnol. d. l. in negocijs, & Gramma.
conſ. 16. de quo etiam per Dec. conſ. 86. & la
tè plures allegans Pariſ. conſ. 88. nu. 6. & 7.
in 3. vol. & Curt. iun. conſ. 51. nu. 9.
Sexto, in teſtamento repellitur is cui ſunt
interdicta bona, vt eſt prodigus, §. teſtes au-
tem prꝏall. & l. is cui, in princip. ff. de teſtam.
20 Spec. d. §. 1. verſ. † Item quod eſt talis, cum
quo, & dicitur prodigus qui nec tempus, nec
finem habet expendendi. l. 1. §. 1. ff. de cur.
fur. cum alijs trad. per Dec. & Cagnol. in l.
furioſi, de reg. iur. non puto tamen repelli in
cõtractibus, quia cũ ſit ſpeciale, non admitti
in teſtamento, in contrarium eſt ius commu
ne in cæteris, l. ius ſingulare, de leg. & cum
non inueniam prohibitum, cenſeo admiſſũ,
l. 1. in princ. de teſti.
Septimo, mutus, & ſurdus omninò nõ ad
mittuntur teſtes in teſtamento, d. §. teſtes, &
Spec. dicto verſ. item quod eſt talis, cũ quo;
Sed an admittatur in inſtrumento? videtur
dicendum quòd non, cum in teſtibus requira
tur intellectus eorum quæ aguntur, & dictũ
fuit ſupra, nu. 4. ſuper verbo, præſentibus; &
licèt nõ appareat de iure prohibitus, ſatis eſt,
quod appareat prohibitus natura ipſa, l. cum
prætor, §. non omnes, de Iud. & hoc uidetur
tenere Spec. in tit. de teſt. §. nunc tractandũ,
verſ. quid de muto, & Ioã. Fab. in d. § teſtes,
ubi idem tenet, & ſi quis alterum tantum ha-
beat uitiũ, & ſciat litteras, tribus rationibus,
1. quia teſtis debet deponere uerbo, 2. debet
exaudire, 3. quia non ualet teſtimonium per
ſcripturam; puto tamen poſſe teneri in inſtru
mento mutum & ſurdum adhiberi poſſe, ſi
intellectum habeat eorum quæ geruntur, iu-
xta not. per Bart. & alios, in l. 1. in princip. ff.
de uerbor. obligat. quod relinquitur arbitrio
iudicis. Abb. in c. cum apud, infra allegando,
& Pariſ. conſ. 63. in 4. uol. & ſciat litteras, iu-
xta l. diſcretis, C. qui teſtam. fac. poſſ. quia ta
li caſu poſſet legere inſtrumentum nõ publi-
catum, & cernere eius tenorem, & propterea
cognoſcere

cognoſcere actum contrahentium, & ex ſi-
gnis conſenſum, & per ſcripturam teſtimo-
nium perhibere de illo actu geſto, & ſic in-
ſtrumentum confirmare ſi de eo dubitaretur:
nam teſtimonium muti tali caſu admittitur,
cum in iuramento non ſit opus verbis, quod
uidetur tenere Spec.d. verſic. quid de muto.
Ant.de Butr.& Præpoſ.in cap.cum apud, de
ſponſ.gl.in c.teſtes, 3.quæſt.9.Alex. in d.l.1.
nu.17.& in l.qui iuraſſe, vbi etiam Iaſ. de iu-
reiur.Abb.& Felin.in c.de teſtibus,num.10.
de teſtibus, Pet.de Moncad.in addit. ad trac.
Croti de teſta.nume.373. & Alciat.in repet.
Rubricæ de iureiur.nu.21.& Marſil.l.de mi-
nore,§.plurimum,nu.8.de quæſt.

Octauo Cęcus teſtis in teſtamento repro-
batur,ea ratione, quia teſtes debent uidere te
21 ſtatorem,& è cõtra,l.†ſi nõ ſpeciali,ubi not.
& l.ſi unus, C. de teſta.Spec.d.§.1. de teſte,
verſ. ſed qualiter teſtificabit̃ cæcus, Mattheſ.
notab.125.not.q̃d licèt regulariter, Abb. &
alij,in c.cum cauſam,de teſtib.Felin.in c. prę
terea,ad fin.eo.tit.de quo etiam Dur. d. trac.
de arte teſtan.tit.2.Caut.8. Parſ. conſ.33. in
2.nu.36.& 37.& Dec.conſ.354.Et idem erit
in inuentario, cum teſtes etiam illo caſu de-
beant videre hæredem,l.fin.§.ſi aũt dubium,
C.de iure delib.§.ſi uerò abſunt, cum gl. ibi,
& uidiſſe,in Auth.de hæred.& Falc.Spec.&
Felin.in locis pręallegatis,ſecus igitur erit in
alijs,qui ſenſu auditus percipiũtur, nec eſt o-
pus ſenſus viſus, ut in verborum obligationi
bus, & contractibus qui uerbis contrahunt̃,
ut dicit gloſ.& ſequitur Ang.ibi,in d.verſ. &
vidiſſe;quod etiã procedit,ſi habet notas uo-
ces contrahentiũ, gloſ.verbo,quæ nouerunt,
3.quæſt.9.in c.teſtes,& Spec.in d.§.1. verſic.
ſed nunquid cæcus, Cyn. & Bald.in l.teſtiũ,
C. de teſtib. Alber. d. tract. car.11.col.4.vbi
dicit de hoc ſtandum eſſe iudicis arbitrio, an
habuerit notas uoces nec ne,hoc etiam tenet
Alex. d. l. ſi non ſpeciali, in fine,& in conſil.
24.Animaduerſis,col.3.lib.2.Abb. & Felin.
d.c.cum cauſam, Felin. d.c.præterea, ad fin.
& Mar. in rubr. C.de probat.numer.332. Et
quòd tęſtes habentes notam uocem contra-
hentium probent,licet contrahentes non ui-
derint,tenet gloſ.communiter in hoc appro-
bata,in l.2. §.Idem Labeo, verbo, audierint,
vbi Bar.& latè in apoſtil.ad eum,ff. de aqua.
pluu.arcend. & Doct. in d.l. ſi non ſpeciali,
& in d.c.cum cauſam,& per Felin. d.c.præte
rea, Cæpol. Caut.228. Quando quis, & per
Marſ. vſque ad ſaturitatem,in d.rubr.numer.
328.& ſeq.& propterea infert Mattheſ.d. no
tab.125. quod in Codicillis & donatione
cauſa mortis, non erit opus teſtes uidere te-
ſtatorem, quod ſequuntur Alex. & Iaſ.d.l. ſi
non ſpeciali, Cępol. & Marſ.locis præallega-
tis;cuius contrarium tenet Corn.conſ.18.li.
2.col.2. quem videtur ſequi Dur.d. Caut.2.
& Dec. tenet in conſ.354. vbi dicit, quod in
iſta opinione uidentur etiam Doct. commu-
niter, & generaliter loqui, & opin. Mattheſ.
eſſe ſingularem; & hæc pars habet æquita-
tem, & eſt tutior, per quam occurri poteſt fal-
ſitatibus quæ fabricari poſſent; Limitant ta-
men non procedere in teſtamentis,nec in in-
uentario, ut ſupra, nec tertio, in cauſa matri-
moniali, ſcilicet de matrimonio ſeparando,
d.c.præterea,ubi Felin.& quarto in cauſa cri
minali, ut per Cæpol. d. Caut. & ſequent. &
Marſil.d. rubr. nu.331. Ex quibus concludi-
tur, extrà prædictos caſus, cæcum poſſe ad-
mitti in teſtem in contractibus, & in contra-
ctuum inſtrumentis, in quibus non eſt opus
uiſũ,ut in numeratione fienda, & ſimilibus;
à quo tamen abſtinere debet notarius inquã-
tum poteſt, maximè, quia ſi inſtrumentum re
uocaretur in dubium, uel in ſuſpicionem ali-
qua de cauſa, fortè non ita iuuaretur teſtimo
nio cæci, ſicut teſtimonio uidentis, quia cæ-
cus ſicut alius non ità plenè probat, vt dicit
Ang. d.l. ſi non ſpeciali, & ſequitur Abb. d.
c.cum cauſam,nu.9. licèt Cæpol. d. Cautela
228.in fine, teneat teſtes deponentes de audi
tu tantum probare ſufficienter, per prædicta,
& ij ſunt qui aut malis moribus, & eorum ui
tio aut natura inhabiles ſunt teſtes in teſta-
mento, quibus tres non annumerantur, cum
recipi poſſint.

22 Primus eſt excõmunicatus, quia licèt non
poſſit in iudicio eſſe teſtis, c. decernimus, de
ſent.excom.in 6.Spec.d. §.1. de teſt. verſ.ſed
quid ſi dicitur teſtis excommunicatus, Abb.
d.tract.5.car.4.col.& ſequ.Lanfr.d. verſ. te-
ſtium depoſitiones,nu.134.Felin.ca. Rodul-
phus,nu.39.in fine, de Reſcriptis, tamen ſe-
cùs eſt extra iudicium; quia ſi deſcribitur in
inſtrumento,ualet inſtrumentum. Innoc. in
c.pia,ante finem,de ſent.excom. in 6. But. &
Imola,in c.ex litteris,de tranſact.Domin. &
Fran.in d.c.decernimus, Specul.in tit.de in-
ſtrum.edit.§. Inſtrumentum, uerſ. quid ſi te-
ſtis inſcriptus in inſtrumento eſt excommu-
nicatus,Felin.in c.veniens, il 2. vlt.col. de te-
ſtib. Bald.in l.1.6.col.nu.17. C.de hæred. in-
ſtit.Felin.& Dec. in c.intelleximus, in princ.
de iudic. & idem uidetur concludendum, ſi
in teſtamento adhibeatur; quia nõ propterea
redditur nullum teſtamentum, cum excom-
municatus tãtum in iudicio eſſe teſtis prohi-
beatur, extra iudicium uerò põt oẽs contra-
ctus facere, & etiã teſtari, ut per Abb. poſt a-
lios,in c.veritatis, de dolo & contum. & hoc
ultimũ ẽt tenet Dur.d.trac.tit.1. 10.caut. ubi
dicit

Digitized by Google

dicit hanc eſſe communem opin. Si tamē in-
ſtrumentum redderetur ſuſpectum, non coa-
diuuaretur per teſtimonium excommunica-
ti, Spec. d. verſ. quid ſi teſtis inſcriptus in in-
ſtrumento, Dom. d. c. decernimus, ad finē, &
Felin. d. c. veniens, col. fin. & propterea opus
eſſet abſolutione ad cautelam, pro tempore
quo teſtificaretur, Abb. Felin. & alij, in d. c.
veniens, Dec. dicto capit. intelleximus, col.
1. Secundus eſt hæreticus. Tertius eſt Iudæus,
Et ij etiam non repelluntur in teſtamēto, uel
alijs contractibus extraiudicialibus, l. quo-
niam, vbi Bart. C. de hæret. gloſ. in l. inuiti, la
1. de teſtib. Bart. in l. Caſſius, de Senat. Bal. in
l. 1. 5. oppoſ. C. de ſumma Trinit. & fide Ca-
tho. & Felin. in c. Iudæi, nu. 3. de teſtibus.

Supereſt modo uidere de his, qui non poſ
ſunt in teſtamento eſſe teſtes ratione proprij
intereſſe, & primo, in teſtamento non admit
23 titur teſtis hæres, nec eius pater † uel filius,
nec fratres cum eo in eadem exiſtentes pote-
ſtate, §. ſed neque hæres, Inſtit. de teſta. l. qui
teſtamento, ubi not. ff. eo. Crot. d. tract. de te
ſti. 1. parte, nu. 16. & ibi latè Pet. de Monca.
in addit. & in hærede quod non admittatur
etiam teſtamento per Pontificem roborato,
tenet Corn. conſ. 266. col. 4. lib. 4. & idē eſt
in filio emancipato, Bar. & plerique alij, d. l.
qui teſtamento, Ang. & Bauer. d. §. ſed ne-
que, niſi in teſtamento militis, d. l. qui teſta-
mento, §. 1. & ibi Doct. & Socin. d. reg. 427.
5. Fallentia.

Sed videtur quòd hoc ſit contra id, quod
ſuprà datum eſt, ſ. quòd p. p. rogationē teſta-
toris, teſtes inhabiles habilitantur, & admit
tuntur, prout de patre, & alijs ſuprà conclu-
ſum eſt: quō igitur hic repellitur, cum etiam
ſuprà concluſum ſit, in omnibus teſtamentis
teſtes debere eſſe rogatos? Reſpondeo, quod
illa deciſio etiam procedit in contractibus,
prout gloſ. loquitur, in d. §. & licet, & etiam
in teſtamentis quorum inhabilitas, uel habi-
litas dependet à poteſtate partium, ut ſuprà
in prima limit. d. concluſionis dictum fuit,
24 ſed in ijs, † in quibus expreſsè à lege prohi-
bentur eſſe teſtes in teſtamentis, non uidetur
rogationem ſufficere teſtatoris ut fiant habi
les. & in hoc opin. Bald. generaliter tenentis
dictam rogationem ſufficere, in l. parentes,
C. de teſti. non admittunt Imola, & Paul.
de Caſt. in l. ad teſtium, §. ad conditionem,
ff. de teſt. Rom. Aretin. Alciat. & Iaſ. in d. l.
1. C. de teſta. nam alias ſequeretur, ut Iaſ. ibi
dicit, quod partes poſſent inhabiles reddere
habiles, & dicit Soc. eam ſemper uiſam eſſe
falſam in teſtamēto, in quo ſemper teſtes ro-
gantur, in conſ. 229. col. pen. verſ. quarto uen-
tilatis; Nec facit illa gl. loquens in contracti-
bus, quia tunc illud procedit, quando interue
nit conſenſus & rogatio ambarum partium,
ſed quando rogantur à teſtatore, non debent
cenſeri habiles reſpectu uenientium ab inte-
ſtato non rogantium, & ſic ſuccedit quod di-
ctum fuit ſupra, in 4. limitat. ad dictam gloſ.
& hoc dictum Iaſ. allegat Crauetta, conſ. 72.
nu. 5. allegando Socin. d. conſ. licèt nolit po-
nere pro conſtanti illud dictum, propter con
ſil. Alex. 54. ad fin. li. 3. & Bellamera 42. col.
pen. tenentium cum Baldo, cum quo tenent
plerique ex ſuprà allegatis in illa concluſ. il-
lius gloſ. loquentis in indiuiduo, in teſtamen-
to, & cum eo etiam tenet Bertrand. in termi-
nis, in conſ. 358. nu. 2. 2. parte, nouiſſ. Addit
aliam rationem Iaſ. ibi, & erit 5. limitatio,
quod illa gloſ. procedit, quando teſtes exigū-
tur in inſtrumentis ad probationem, non au-
tem ad ſolemnitatem prout in teſtamento in
ſcriptis, l. hac conſultiſſima, in princip. C. eo.
quia tunc rogatio nihil facit, l. nemo pōt, de
leg. 1. uide tū Soc. qui nititur ſaluare Bal. in
caſu, qm̄ teſtes non in totum repelluntur ut
mulier, & ſeruus, ſed admittuntur, licèt non
ſint oī exceptione maiores, ut in legatarijs,
in l. ſi quis ita, col. 3. de reb. dubijs. Et qđ di-
ctum eſt de hærede, qui non admittitur teſtis
in teſtamēto, idem erit in fideicōmiſſario uni
uerſali, qui habetur loco hæredis, l. ſi necem,
§. fin. de bon. liber. Bald. & alij, in l. dictanti-
bus, C. de teſtam. Crot. d. tract. nu. 17. vbi li-
mitat non procedere, quando eſſet reſtituen-
da hæreditas fideicommiſſario ſub conditio-
ne incerta, vt quia fuit grauatus hæres, ſi de-
ceſſerit ſine liberis, & idem tenet Ioan. Fab.
Ang. & Bauer. in §. legatarijs, Inſtit. eod. tit.

Et quod non admittātur et coniuncti hæ-
des, tenet Ang. conſ. 128. In facto proponit,
q Bellaflore vbi loqtur in uiro, & ſocero hæ
redis inſtitutæ, & Soci. d. conſ. 229. loquitur
in affine hæredis. Subſtitutus uerò qñ non tra
ctatur de uiribus teſtamēti, poſſet eſſe teſtis,
ſm Ang. conſ. 174. Thema, ſuper quo conſi-
lium petitur, pen. col. Sequitur Iaſ. d. l. dictan
tibus, & in l. ſi quis nec cauſam, 3. col. ſi cert.
pet. & idem in legatario, d. §. legatarius, & d.
l. qui teſtō, in princ. vbi idem habetur in tito
re, etiā ſi omnes teſtes eſſent legatarij, ut per
Io. Fabr. d. §. legatarijs, quod procedit teſtō
condito in ſcriptis, & legatarijs teſtibus adhi
bitis ſubſcribentibus, & ſignantibus, ſecùs in
teſtamēto nuncupatiuo, ſi inducentur ad pro-
bationem rei geſtæ, ut per Soc. in d. l. ſi quis
ita, per Crot. d. tract. nu. 15. de quo etiam tra-
dit Alber. d. tract. car. 9. col. 4. verſic. conſe-
quenter. Nec admittitur ad probādum lega-
tum ſibi factum, l. omnibus, C. de teſtib. Fe-
lin. in ca. inſuper, col. 5. de teſtib. Alex. in d. l.
dictan-

dictantibus, & Dur. d.tract. tit.2.caut.2. Et idem in executore teſtamēti tradunt Ang.& Bauer. in d. §. legatarijs, licèt Bald. contrarium tenuerit in conſ. 221. Videtur 1.uol.cū quo tranſit Dur. d. Caut. 2. Cautius tamen erit, ſi alij teſtes adhibeantur, ut tradit Ang. d.§.legatarijs,& Dur. d.caut. in fine. Filium verò, uel patrem notarij, poſſe teſtem adhiberi in teſtamento,& in inſtrumento, tenendum eſt,prout tenent Ioan.de Plat.& Bauer. d.§.legatarijs;pro quo facit conſ.Bar.61. Filiusfamilias presbiter,de quo in fine inſtri erit Deo dante dicendū; Sed ne, dū de contractibus loqui propoſuerimus, in pelagum teſtamentorum, & ultimarum voluntatum demergamur, ſat erit hæc oppoſuiſſe pro rudibus tabellionibus, quos admonere non deſiſtimus,ut ad euadendum difficultates, teſtes recipiant non ſuſpectos, nec in contractibus intereſſe habentes, vel habentium familiares ſeu coniunctos, ſed tales qui in caſu emergentis ſuſpicionis pro veritate inſtrumentum coadiuuent.

Viſo quibus, & quot teſtibus inſtrumentum celebretur, & conſtruatur, conſequens eſt videre, quibus & quot reprobetur, & deſtruatur, quæ eſt alta, & profunda quæſt. in qua varij varia dixere, & multæ fuerūt opin. tam antiquæ,quàm modernæ, quarum ſeptē refert Abb. in c. cum Ioannes de fide inſtru. ſed pro elucidatione, & clara omnium intelligentia quæ in hac quæſt. dicentur placet ſeruare ordinem Felin. in d.c. cum Ioannes, faciendo bimembrem diuiſionem ſeu diſtinctionem, & unumquodque membrū de per ſe diſcutiendo,& examinādo; Diſtinctio igitur talis eſt, q; aut inſtrumentum reprobatur per teſtes non inſtrumentarios, nec in inſtrō deſcriptos, aut per ipſoſmet inſtrumentarios & in inſtrō deſcriptos; in primo membro.

25 Concluſio eſt magis cōmunis, quod † duo teſtes contrariantes inſtrō directè, uel indirectè reprobant inſtrm. Innocen. Cald. Butr. Card. Imola, Abb.& Felin. in d.c. cum Ioannes, n.35. Pau.de Leaz. Butr. Abb. & Dec. in c.tertio loco, de probat. Spec. in tit. de inſtr. edit.§. reſtat; verſ. ſed ſi alij teſtes, in fi. Cyn. & Salic. in l. in exercēdis, C. de fide inſtr. Bar. in l. heredes palam, in princ. ff. de teſta. quam Concluſionem ſequuntur Lanf. in c.qm̄ cōtra, verb. inſtrumentorū productiones, n.46. Alex. conſ. 17. Ponderatis, 4.col.3.uol. Soc. conſ. 143. col. 3. latiſſimè Curt. ſen. conſ. 56. col.2. & in addit. ad dictum conſ. in fine. Bertran. etiam plenè in conſ. 239. 3. par. priorū, Io.de Amicis de Venafro, conſ. 44. nu.4. & ſeq. & conſ. 137. nu.25. & 26. & Crauet. cōſ. 56 in fine, & Pariſ. conſ. 162. n.4. uol.4. Quæ innititur & iuſtitiæ & ęquitati, iuſtū enim & æquum eſt, authoritati notarij pręferri teſtimonium uiuæ uocis duorū teſtium, per quos inducitur naturalis,& vera probatio, cū probatio inſtrumenti dicatur miraculoſa, ut credatur teſtimonio pellis mortuæ, Inn. in c.cū P. tabellio, de fide inſtr. Oldra. con.75. Quis poſſit. Bal. conſ.447. Ad euidentiam, circa fi. li.5. Fel. d.c.cū Io. nu.35. & Crauet. d.cōſ.56. ad fi.& dr̄ ēt cōtra ius diuinum, quo cautum eſt, ut in ore duorum uel trium ſtet omne uerbum, Corn. conſ.32. col.2. & con.55. col. 8. lib.3. & Crauet. dicto conſ. in fine.

26 Primò declaratur procedere † in caſibus in quibus inſtrumētum probationem admittit in contrarium, ſecùs autem in caſibus in quibus pro inſtrumento, eſt pręſumptio iuris & de iure, ut in caſu l. antiquæ. C. ad Velleia. de qua aliqua verba ſuprà facta fuere, & in alijs caſibus, quos proſequitur Felin. poſt Butri. in d.c. cum Ioannes, nu.36. & ſeqq.

Secundò declaratur, niſi habens inſtrumētum pro ſe, eſſet reus, q̄a ex quo ſm̄ Doct. pleroſq; ex ſup. allegatis, inſtrm̄ hēt uim duorum teſtium, ēt qđ probatio per teſtes ſit naturalis, fauore tm̄ rei prævaleret inſtrm̄. ſm̄ Goffred. in c. cum à nobis, de teſtib. ſed Bald. tenet contra, in d.l. in exercēdis; 4.col. Abb. c. tertio loco, de probat.& Felin. d.c. cū Ioānes, nu.41. ſed 1. opin. tenet Pet. de Anchar. conſ.77. Viſis, ad fin.& ſequitur Dec. in d.c. tertio loco, nu.11. pro quibus eſt regula l. fauorabiliores, de reg. iur. ubi not. Doct.& tradit Alciat. ad illam Reg. plura in tract. præſump. 3. Reg. pręſumpt. 44. quod in arbitrio Iudicis reſidere cenſeo, per ea quæ dicentur infrà, in 3. declaratione.

Tertiò, declaratur procedere, ſi teſtes deponentes contra inſtrm̄, aſſignent rationem dicti ſui etiam non interrogati, qui aliàs inſtrm̄ non reprobaretur, Bald. in l. presbiteri, la 1. vlt. col. C. de Epiſc.& cler. Feli. d.c. cum Ioānes. 3. declarat. n.42. Alex. cōſ.53. 1. col. 7. vol. & conſ.93. In cauſa & lite, col. pen. li. 5. & conſ.33. Pōderatis, 5. col. lib.3. nam probatio debet in hac cauſa neceſſariò concludere, gl. Bal. & Iaſ. poſt alios, in l. Iuriſgentium, §. qđ ferè, ff. de pact. & Dec. conſ. 101. 2. col.

Quarto declaratur, ut hēat locum, niſi ſit aliqua probatio coadiuuans inſtrum, ut ſi aliquis ex teſtibus inſtrumentarijs, uel alijs nō deſcriptis, viua uoce deponeret ꝓ inſtrō, tūc non ſufficerent duo teſtes ad ipſum reprobādū, ſed pluribus opus eſſet, ità declarāt Abb. & Imola, in d.c. cū Ioannes, & ſequitur Fel. ibi, 4. declarat. nu.43. qđ tenet ēt Alex. d.cōſ. 98. pē. col. in fi. Cor. cōſ. 261. littera L. 4. uol. Dec. d. cōſ. 101. & Mar. Sin. 61. Dictū, & cōſ.

ſuo

ſuo 27.nu.14.refert Crauet.d. conſ.56.nu.7. & huius opin. videtur fuiſſe Io.Fab.in §. Itē verborum, nu. 18. Inſtit. de inut. ſtipul. & hoc tenet Arno. Problema.65. Ad eandem.

Sed tamen hoc uenit declarandum, prout egregiè, & ſubtiliter declarat Crauet. d. conſ. nu.15. tribus modis, ſcilicet, vt procedat, quando teſtes duo deponentes contra Inſtrumentum, non eſſent Inſtrumentarij ſecundo, quādo remaneret numerus perfectus teſtium, prout dicetur infrà, in 2.membro diſtinctionis, tertio quod teſtis coadiuuans Inſtrumētum, uoce viua deponat, quia non ſufficit quod ſit deſcriptus in Inſtrumento, & ſit mortuus, per Iura per eum ibi allegata, quæ aliter non curo referre.

Si tamen eſſent duo teſtes deponētes pro Inſtrumento, & duo contra, caſus eſt magis clarus, quia præualet, Inſtrumentum, ut tradit Bald. in d.l.in exercendis, & Gram.conſ. 67.nu.12.Alex. conſ. 27.In cauſa, & lite, 2. col. 1.& Corn.d.conſ. 261.littera L. in fine.

Quinto declaratur procedere, dummodo teſtes inſtrumento contradicentes, & ipſum reprobātes, ſint idonei, & omni exceptione maiores, l.optimam, in fine, vbi Bald.nu.8. C.de contrahen.& commit.ſtip. Inſtitut. de inut. ſtip. §. item verborum, cum gloſ. idoneos, vbi Aret. col. fi.Bart. & Imo. in l. 1. §. ſi quis neget, ff.quemad. teſtam. aper. Cald. Abb.Imola, & Felin. in d. cap.cum Ioan.vbi Felin.5.declaratione, nu.44.Bald.conſ.152. Iſta cauſa in 2. vol. Bald. conſ. 70. Proponitur, in 5.Anan. conſ. 97.2. col.vbi dicit, qđ debent eſſe tam in dictis, quàm in perſonis omni exceptione maiores, & quod in ſupplementum non poſſet deferri Iuramentum, & ibi Bol.in addit.Lanfr.d. uer. inſtrumentorū productiones, nu.47. Alex.d.conſ. 53.1.col. & conſ. 42.lib.4. Cor.d.conſ.261.littera M. & Dec. d.conſ. 101.& Crauet.conſ.77.in fine, & dicitur teſtis omni exceptione maior, cui nulla exceptio obſtat, vel macula impin-
27 gi poteſt, gloſ.maiores, † in cap.1.de conſangui.& affin.gloſ. & Bald.in d.l.optimam, & modicus defectus viciat dictum teſtis. Bald. quem ſequitur Felin. in d. cap.cum Ioannes, d. nu. 44. quod etiam tradunt Doct. in l. admonendi, de Iureiuran.Bertran.cōſi.14.nu. 3.conſ.282.nu.6. 2.parte nouiſſimorum.Pariſ. conſ.59.nu.3.uol.4. & propterea opus erit pro parte producentis articulare, & probare huiuſmodi teſtes eſſe tales, ſcilicet idoneos, fide dignos, & omni exceptione maiores, vt tradit Ang.poſt Bar.d.§.ſi quis neget, vbi hanc dat cautelam uolenti reprobare inſtrumentum; Et licèt Felin.in d.5.declaratione, & Curt.d.conſ.56.nu.10.teneant, non eſſe opus hac articulatione uel probatione; tu tamen tene contrarium, quia cōmunis opin. eſt contra eos, ut tenet Alex.conſ.82.In cauſa uertente, 2.col.lib.1. Socin.conſ. 274.col. 9.in 2. Cepol. conſ.57.col.4.Barb. conſ. 47. col.9.1.vol.Dec. conſ. 37.col.4.nu.8.& fi.& in ca. 1.col.pen.de appellat Marſ.in l.ſi quis ne quæſtio, nu.136.ff.de quęſt.& in Rubrica de prob.nu.441.Gram.conſ.35.nu.38.& D. Vber.Zuccar.in repet.l.fi. C. de edicto Diui Adr. col. nu. 83. ubi dicit aduertendum eſſe ad hoc ſecretum uerbum, quod eſt pulcherrimum, & ſibi ſępè fecit honorem in practica; & eam ēt tenet, & defendit Alciat. in tract. præſumpt. 3. Reg.præſumptione 2. num.9. Sed contra Didac. in cap. relatum, il 1.nu.6. 7.de teſtam. Si igitur teſtes non eſſent ita integri, & omni exceptione maiores, non uidetur quod ſit iudicandum inſtrumentum falſum; hoc tamen pendet ab arbitrio Iudicis, qui omnibus penſatis, arbitrabitur, an magis ſit danda fides teſtibus, quàm inſtrumento, & hoc caſu procedere poteſt opin. tenentiū quod hoc relinquatur Iudicis arbitrio, quam tenent Bart. Bald. & Ang. in d. §.ſi quis neget, & alij, quos refert Felin. d.ca.cum Ioannes, nu.35.ad fine, quā etiam ſequitur Ioan. Fab.in d.§. item uerborum, nu.15. Lanfr.d. uer. inſtrumentorum productiones nu. 46. Alex.d.conſ.42.in 4. Corn.d.conſ.261.littera, M. & uidetur adhęrere Crauet. conſ. 75. nu.14. ſecundum quam fuit determinatum, vt dicit Guid. Pap.quæſtio.540.teſtes; Et in hoc multum adiuuat bona fama notarij, ut per Bart. & alios, in d.§. ſi quis neget, & Salic. in d.l. in exercēdis, Lanfr.d.nu.46. Alex. d.cōſ.93.col.pen.n.12.in 5.& Bertran.conſ. 82.1. parte nouiſſimorum; ſicut è contra, ſi ſuſpicio eſt contra notarium, qui non habet bonum nomen, etiam alijs non concurrentibus, Bald.conſ.402. Quæritur, col.1.& dicit Anan.conſ. 49. quod contra notarium ſuſpectum, ſufficit probatio per coniecturas, quæ refert, & ſequitur Crauet. conſ. 134. nu.34.

Sexto declaratur procedere, quando teſtes deponunt ſe fuiſſe præſentes eodem loco, & tempore quo fuit celebratus contractus, aliàs non concluderet eorum probatio, quia alio tempore potuerunt fieri diuerſi contractus, diuerſi tenoris, & propterea datur Cautela, ut fiat articulus, quod ſemel tātum ille contractus fuit celebratus; quod ſi partes fatentur, res erit in tuto, & teſtes probabunt; ita probatur in d.ca.cum Ioannes; ubi Abb. & alij, & Fel. nu.6. Idem Bart.in d.§.ſi quis neget, ante fine. Aret.in d.§.Item uerborum, Bologn.in addit.ad conſ.Anan.97. Corn.d. conſ. 261.littera V. & Dec. d.conſ. 107.col.

1.nam

r. nam ad euitandum contrarietatem, preſumitur pluralitas actuum, ut per Doct. in d. locis, & Dec. poſt Bald. in l. 2. C. de bon. poſſ. ſecundum tab. nu. 4.

Septimo declaratur, ut procedat, reſpectu reprobationis inſtrumenti, ut ei non creda-
28 tur, ſecus verò † punitionis notarij de falſo, quia duo teſtes non ſufficerent, ſecundum Salic. in d. l. in exercendis, 4. col. & Felin. d. c. cum Ioannes, 6. declaratione; quod etiam tenet Socin. conſ. 28. col. 2. verſ. reſpondeo eſt, & ſcd'o & apertius, conſ. 92. col. 2. verſ. ſcd'o ipſe reſpondet, lib. 3. & Crauet. d. conſ. 56. nu. 20. quod etiam plures allegando tradit Iaſ. in l. duobus reis, §. fin. ad fin. de Iureiur. Grammat. Voto 26. nu. 16. & d. conſ. 67. in princip. An autem poſſet inquiri uel torqueri notarius propter dictos teſtes contradicentes, tradunt Doct. in locis præallegatis ad quod uidenda eſt deciſio Boerij 118.

In ſecundo membro ſcilicet quando inſtrumentum reprobatur per teſtes inſtrumentarios.

Concluditur tanto magis per duos teſtes inſtrumentarios inſtrumentũ, reprobari, c. tā
29 litteris, in fine de † teſtib. & d. c. tertio loco, de probat. nam ſtatim quod teſtes impugnāt inſtrumentum, remanet ſine ſolemnitate teſtium, ergò non probat. Bart. in d. §. ſi quis neget, & not. communiter omnes, in d. cap. cum Ioannes, ubi Felin. 2. concl. nu. 46. quā concluſionem tenet Ancharan. d. conſ. 77. Viſa limitata, col. 2. Io. Fab. & Aret. in d. §. item verborum, Alex. conſ. 56. Viſo proceſſu, in fi. lib. 2. Socin. in conſ. 143. 2. col. in fine, & 3. col. duplicato 171. ubi fortius voluit, inſtrumentum reprobari etiam quod teſtes deponant tantum rem ità non eſſe geſtam, pront cantat inſtrumentum, licèt aliter nō recordētur. Curt. d. conſ. 56. 2. col. Corn. conſ. 73. col. fin. lib. 2. & 232. col. 2. lib. 1. & Venafr. conſ. 13. nu. 9. & conſ. 44. nu. 4.

Ampliatur primo hæc Concluſio, ſiue teſtes ſint numerarij ſeu neceſſarij, ſiue ſupernumerarij, & non neceſſarij, ut ſentit Bald. in d. l. in exercendis, 4. col. verſ. uenio ad ſecundum nu. 9. & expreſsè Felin. 1. ampliat. d. c. cum Ioannes, nu. 47. imò ſecũdum Bald. in §. ſed cum aliquis, Inſtit. de teſtam. reprobatur inſtrumentum per duos deſcriptos, etiam ſi mille in inſtrumento eſſent deſcripti, quod dictum refert, & ſequitur Curt. d. conſ. 56. 2. col. nu. 6. & Venafr. d. conſ. 44. nu. 4.

Ampliatur ſecundo, ut procedat, nedum quando teſtes deponunt directè contra inſtrumentum, ſcilicet teſtificando rem aliter
30 fuiſſe geſtam, ſed etiam quando † indirectè, vt quia dicunt ſe non interfuiſſe, quia etiam quod alij teſtes deſcripti remaneant in numero ſufficienti, ſi viua uoce non coadiuuēt inſtrumentum, reprobatur inſtrumentum; quia ex quo apparet notarium ſcripſiſſe partem falſam, totum inſtrumentum cenſetur falſum, cap. quanto, de his quę fiunt à prælat. & c. ſi ad ſacras, 9. diſtinct. Ita Innoc. & alij, in d. cap. cum Ioannes, ubi Felin. nu. 48. ubi declarat, ita procedere, etiam quod non conſtaret dictos teſtes abſfuiſſe, per alios, ſed tantum per ſe ipſos iuxta doctrin. Bart. in d. §. ſi quis neget, quod tenent plerique alij allegati per ipſum Felin. ibi, nu. 49. quod tenet Socin. dicens cum Bart. eſſe communem opin. in allegato conſ. 28. 2. col. verſ. ſed ad hoc clarè, lib. 3. & Crauet. d. conſ. 56. nu. 17.

Sed contrarium tenet Lanſ. in d. verb. in ſtrumentorum productiones, nu. 44. verſ. aut ſunt plures teſtes, ubi dicit, quod ſi teſtes cōtradicentes, & dicentes ſe nō interfuiſſe, ſunt ſupernumerarij, inſtrumento non præiudicant, hoc idem uidetur probare gloſ. vlt. in fi. in d. §. ſi quis neget; & uidetur ſequi Bart. ibi, nu. 7. verſiculo quęro quid ſi unus, & hoc idem expreſſe decidit Paul. de Caſt. in d. l. hæredes palam, in princ. de teſtam. vbi dicit habuiſſe in facto, quod in quodam inſtrumento fuerant deſcripti ſex uel ſeptem teſtes, cum duo tantum ſufficerent, & duo interrogati, dixerunt ſe non interueniſſe illo contractui, alij uerò erant mortui, quærebatur, nunquid inſtrumentum redderetur uicioſum? & concludit, quod ex quo iſti contradicentes non erant de neceſſarijs quia remanebant alij non contradicentes in numero ſufficienti, quod inſtrumentum ualebat; & ad hoc facit etiam quod ibi tradit Bald. quem ipſemet Paul. ſequitur, quod ſi duo teſtes deponant in aliquo actu, alios teſtes fuiſſe præſentes, uidelicet A. & B. ſi illi alij dicant ſe nihil ſcire, non propterea primi cenſentur reprobati, ſi ſunt in ſufficienti numero; Et hanc deciſionem Pauli ſequitur Marſ. in l. unius, §. fi. nu. 7. de quæſt. allegando ad propoſitum, qđ ſolemnitas non neceſſaria in actu, ſi apponatur, non uiciat, ut per eum latè ibi, ad hanc materiam multa cumulantem; quæ Regula videtur facere ad dictam deciſionem. Et idē Marſil. de hoc dicto exclamat, in Sing. 285. Multi ſunt, vbi dicit, per hanc doctrinam limitari omnia dicta Doctor. tenentium per teſtes inſtrumentarios inſtrumentum reprobari: quia hoc procedit, quando non ſuperſunt alij teſtes neceſſarij, ut ibi per eum.

Supradictam ampliationem procedere, & deciſionem in contrarium allegatam eſſe falſam cenſeo; Quod probatur, tùm ratione, tùm authoritate; Ratione, quia clarum eſt, quod

Digitized by Google

quod illud Capitulum,ſeu illa pars inſtrumē
ti, continens deſcriptionem teſtiũ huiuſmo-
di,falſa redditur, quia conuincitur notarium
falsò deſcripſiſſe teſtes qui non fuerunt præ-
ſentes, & propterea ſuccedit Regula, quod
uno capitulo falſo, totum inſtrumentum fal
ſum reputetur,c.ſi ad ſcripturas,9.diſt.l.ſi ex
falſis,& ibi communiter Doctor. C.de tran
ſact.not.Innoc.& cõm uníter cæteri ſequun-
tur,in c.fraternitatis;de hære.ubi latè Felin.
nu.16. Authoritate, nam quod inſtrumentũ
reprobetur etiam alijs teſtibus neceſſarijs re
manentibus deſcriptis in inſtrumento, tenēt
Innoc.& communiter alij,in d.c.cum Ioan-
nes, Bart. in d.§.ſi quis neget, Aret.in d.§. i-
tem uerborum,& Bologn.in addit.ad d.con
ſilium Anan. 97. & ſentit Alex.in ſæpè alle-
gato conſ.42. 2.columna.

Non obſtat 1.glo.in d.§.ſi quis neget,quã
videtur ſequi Bart.ibi,quia loquitur vno tan
tum teſte contradicente, non autem duo-
bus,uel pluribus,& Bart.ibi hoc expreſsè de
clarat, de quo dicit̃ in ſequenti ampliatione.

Secundo non obſtat deciſ.Pau.de Caſt.in
d.l.hæredes palã, quia eſt contra cõem, ut ſu
prà.Nec ſimiliter facit illa regula,Solēnitatē
ſuperfluã nõ uiciare, quia illa procederet, qñ
in ueritate fuiſſent appoſiti & deſcripti teſtes
ſupernumerarij: nã tũc uerum eſt qđ non ui-
ciat; Sed quando deſcribuntur aliqui qui nõ
interſuerunt,& tunc cõmittitur falſum, pro-
ut tenet Innoc.in c.cum in iure peritus,de of
fic.deleg.quæ falſitas in uno Capitulo, totũ
inſtrumentum uiciat,ut per eũ ibi, & per Do
ctores in locis præallegatis; & ad hoc opti-
mè facit quòd Iudex in ſententia nõ tenetur
exprimere cauſam,c.ſicut,de re iudic. tamen
ſi exprimat ineptam vel falſam, uitiatur ſen-
tentia. Innoc. & alij, in c.in pręſentia, de re-
nunc.latè Felin.in d.c.ſicut,nu.19.cum plu-
ribus ſeq. Felin.in c.cum ordinem, in princ.
ubi multa ſimilia ad dictam regulam cumu-
lat, de reſcrip.& ſequitur Marſ.d.§.fin.n.19.

Nõ obſtat ēt illa deciſio Bal. in d.l.hr̃des,
quia ibi concordantur teſtes:nã qui dñt illos
fuiſſe præſentes, intelligunt, ſ. corpore, alij
qui dicunt ſe neſcire,non negant adfuiſſe,qa
cenſent fuiſſe præſentes, non aĩo, & ſine in-
tellectu,ut ꝑ Bal.ibi,de quo ſuprà dictũ fuit,
ſuper uerbo pręſentibus; Nec teſtes dñr con
trarij, ſi unus dixerit non uidiſſe ſcribere ſcri
pturam,& alter dicit fuiſſe pręſentē,quia po-
tuit ſcribi ſcriptura eo præſente licèt non ui-
dente, ut tenet Bal.conſ. 455. quidam noĩe,
nu. 4. quia pręſentia non ſemper includit ui-
ſum,uel intellectũ, ut ſupra dictũ eſt. Vnde,ſi
in caſu inſtrumenti teſtes dicerent ſolũ ſe ne-
ſciuiſſe uel intellexiſſe, non autē negarent ſe
interfuiſſe,ſaluaretur inſtr̃m,ut ibi dictũ fuit.

Et inquantum Felin. 1. limitatione dictæ
ſecundæ ampliationis allegando Butr.dicit,
inſtr̃m ſuſtineri poſſe, ſi coadiuuetur ꝑ alios
teſtes,deponentes, imò dictos teſtes contra-
dicentes fuiſſe præſentes,addo Bolog. d.ad-
dit.idem tenentem;quod limitatur procede-
re reſpectu validitatis inſtrumēti, ſecùs verò
31 reſpectu ualiditatis cõtractus quia † licèt cor
rueret inſtr̃m, tñ ualeret contractus,& ex eo
poſſet agi,quod tenet Io.Fab.in d. §. Itē uer-
borum, nu.17. & Alex.d.conſ.42.4.col.pro
quo facit quod not.Cyn.Salic. Rimin.& Al
ciat.in d.l. ſi ex falſis, ubi dicunt, quod illud
quod dicitur inſtrumentũ in uno capitulo fal
ſum,in cæteris inſtrumentum reddere falsũ,
procedit ex præſumptione. Vnde,ſi cõſtat de
veritate cęterorum capitulorum, veritati prę
ſumptionem cædere æquum eſt. l.diuus, de
in integ. reſtit. Bald. tamen, in conſ.228. In
quodam inſtrumento,2.uol. tenet ualere in-
ſtrumentum,ſi duo teſtes deponãt pro inſtru
mento ex quinq; deſcriptis,licèt alij tres non
interfuerint, & idem tenet,licèt inſtrumentũ
ſit falſum in uno capitulo,ſi tñ in alijs cõpro-
betur per teſtes deponētes,uel per confeſſio-
nem aduerſarij; quod dictum facit pro deci-
ſione Paul.de Caſt.ſuprà reprobata. Vndè ui
detur dicendum, inſtrumentum nõ compro-
bari,ex quo in parte eſt falſum, ſed cõtractus
ſic,& propterea ex contractu poſſet pars age
re,& defendere,ut ſupra dictum fuit.

Ad illud etiam quod tradit Felin.in 2.limi
tatione dictæ ampliationis,quod teſtes de po
nentes ſe non interfuiſſe, probent, ſeruanda
eſt Cautela quàm tradit Bar. in d.§.ſi quis ne
get,nu.8.vt ſ.fiat articulus,quod tali loco,&
tempore tales teſtes non fuerunt præſentes
contractui, & quod vnus non fuit cum alio
in dicto loco,nec potuiſſent eſſe, quin ſe inui
cem vidiſſent: quia tunc non cenſerentur ſin
gulares;Et hanc doctrinam ſequuntur Aret.
in d.§.item uerborum,& Bologn. in d.addi-
tio.ad dictum conſ. Ananiæ.

Sed nũquid iſto caſu teſtes inſtr̃arij dĉant
eſſe omni exceptione maiores, ſicut quando
non ſunt inſtr̃arij? & uidetur quod ſic : quod
32 ſentiunt Anan.d.conſ.97.& † nõnũlli alij ex
ſuprà allegatis; Sed tamen contrarium tenēt
Corn.cõſ.ſuprà allegato.232. col.2. Curt.d.
conſ.56.4.& 5. col. & Crauet.latè inſtans d.
conſ.56. nu.9. & ſeq.licèt d. conſ.76. ante fi-
nem,uideatur tenuiſſe contrariũ,& hoc pro-
cedit,reſpectu partis minori difficultate,quia
teſtes inhabiles rogatione partium habilitan
tur,ut ſuprà dictum fuit, unde poterũt admit
ti tam ad coadiuuandum inſtrumentum; ut
per Bertrand. conſ.210. nu.9. & ſeq. 1. parte

nouiſſimorum, quam etiam ad impugnatio-
nem in odium & damnum partiũ; ſed reſpe-
ctu notarij non rogantis, non cenſentur habi
litati, ut per Alex. allegato conſ. 70. lib. 1. ubi
loquitur in terminis, & tenet contra prædi-
ctos, quem ſequuntur alij ſuprà allegati in 4.
limitatione, in quæſt. qui poſſint eſſe teſtes in
inſtrumento, licèt Curt. d. conſ. 56. faciens
mentionem de dicto conſ. Alexan. ipſum re-
probauerit, cuius opin. videtur ſuſtẽtabilior,
maximè, quia ad notarium pertinet, adhibe-
re, & deſcribere teſtes, & ꝓpterea ſibi eſt im
putandum ſi inhabiles adhibet, ſicut imputa
tur parti, ſi conſentit, & rogat; & propterea
caueãt notarij, ut teſtes adhibeant habiles, fi
de dignos, & probos, ut poſtea ſi in dubium
fides inſtrumenti reuocetur, deponant con-
tra ueritatem.

Ampliatur tertio ſupradicta Cõcluſio ꝓ-
cedere, ẽt uno teſte inſtr̃ario contradicente,
33 tam † indirectè quàm directè: nã ſi dicit ſe nõ
interſuiſſe, & hoc probat per alios teſtes, ad-
huc corruit inſtr̃m, cum reperiatur falſo de
ſcriptũ, ut in ampliatione præcedenti; Sed ſi
eſſet de numerarijs, & neceſſarijs, etiã quod
per alios non probaretur abfuiſſe, ẽt vacilla-
ret inſtr̃m, nec eſſet ei adhibenda fides, non
prædicta ratione, ſed quia nõ remanet nume
rus perfectus & neceſſarius teſtium in inſtr̃o
requiſitorum; & idem erit, ſi directè inſtr̃m
reprobet, deponẽdo, aliter fuiſſe dictum. ita
Felin. poſt alios quos allegat d. c. cum Ioan-
nes, num. 50. 3. ampliatione, ubi dñt Abb. &
Imo. eſſe cõem opin. quam tenent ẽt Io. Fab.
d. §. item verborum, nu. 12. Lanfr. d. verſ. in
ſtrumentorum, nu. 44. & inter conſ. Ang. Ni
col. de Gãbilionibus conſ. 169. Super pũcto;
col. fin. Bald. conſ. 404. Quod non ſit ſufficiẽ-
ter, n. 2. in 5. vol. Socin. conſ. 46. in fin. li. 1. &
conſ. 28. circa prin. li. 3. Curt. d. cõſ. 56. n. 22.
Corn. d. conſ. 73. col. fin. in 2. & d. conſ. 261.
littera I. in 4. uol. Dec. d. cõſ. 101. 1. col. & Ve
naſr. d. conſ. 44. nu. 5. & conſ. 115. n. 5. poſſet
tñ iſto caſu notarius, & alter teſtis examinari
ad probationem contractus; & ità procedit
qđ tradit Bertrand. conſ. 358. nu. 6. 2. par. no-
uiſſimorũ, ſed tñ nõ poterit ſuſtineri inſtr̃m,
ut tenet Io. Fab. d. §. item verborũ, nu. 13. &
Bald. declarat cõſ. 413. Duo ſunt ſtatuta, lit.
quod comprobat opin. Craue. d. conſ. 56. de
clarãtis dictum illud Imolæ, qđ ſi unus teſtis
viua voce coadiuuat inſtrumentum, tũc duo
teſtes nõ poterunt reprobare, procedere, qñ
remanent teſtes neceſſarij in inſtrumento,
quia aliàs corruit inſtrumentum, per prædi-
cta ſed ſi eſſet ſupernumerarius, tũc ſtaretur
inſtr̃o, ut per pleroſque ex ſupra allegatis ma
ximè Felin. 50. & per Balbum. 79. Proponit,

uol. 5. duplicato 166. in 2. ubi dicit, ꝗ tñ facit
indiciũ ad torturã, et vterq; ſ. notari⁹, & teſtis
sũt torquẽdi, & magis credĩ notarius ꝑſeue
rãti, & tortura à teſte eſt incipienda, ut idem
Bal. cõſ. 385. Ex quadam ſcriptura, in 5. vol.

Iſtam Concluſionem ſic ampliatã declara
1. procedere, qñ teſtes clarè deponerent con
tra inſtr̃m directè, uel indirectè, ſecùs ſi di-
xerint ſe non recordari interſuiſſe, uel de ge-
34 ſtis in † inſtrumẽto: quia tunc ſtaretur inſtru-
mento. ita Innoc. Abb. Butr. & Imola, in d.
c. cum Ioannes. Bart. Bald. & Imola, in d. §. ſi
quis neget, Salic. in d. l. in exercendis, Felin.
in d. c. cũ Ioannes, limitatione, nu. 51. Lanfr.
d. uer. nu. 45. Alex. d. con. 42. col. 4. in 4. cõſ.
33. col. fin. in 3. & conſ. 53. num. 17. in 7. uol.
Paul. de Caſt. conſ. 205. Non multum videĩ,
in princ. & Grammat. d. conſ. 67. nu. 8. ſicut
etiam non comprobaretur inſtrumẽtum per
alios teſtes reprobatum, ſi teſtes deponerent
ſe non recordari, ut tradunt Curt. d. conſ. 56.
nu. 6. 2. col. Corn. conſ. allegato 232. 3. col. in
1. & Venafr. d. conſ. 44. nu. 11. ſecùs verò, ſi
teſtes ſe referrent ad inſtrumentum: quia tũc
cenſentur deponerẽ ſecundum inſtrumentũ,
& ipſum confirmare. Dec. d. conſ. 101. 2. col.
verſ. 4. conſiderandum, & idem eſt, ac ſi dice
rent contenta in inſtrumento. Venaſr. conſ.
87. nu. 5. Comprobatur ex not. ſuprà in 1. cõ
cluſ. primi membri, in 3. declaratione, ubi di
citur, quod teſtes debent cõcludentem ratio
nem reddere; Faciet etiam pro iſta declara-
tione quod tradit Paul. de Caſt. in l. fin. ad fi-
nem, C. de bon. poſſeſſ. ſecundum tab. vbi di
cit, quod ſi ſeptem teſtes deponant de teſta-
mento, & interrogati de conteſtibus, dicant
ſe non recordari, tamen faciunt plenam pro
bationem, nec ſunt ſingulares, ſed præſumun
tur conteſtes. Et Paul. ſequuntur alij, in d. l.
fin. & Roch. de Curte, in c. fina. 31. car. in 1.
col. de cõſuetudi. de quo exclamat Marſil. in
Singulari, 401. Neſcio.

Secundo declara, niſi ſint duo teſtes extra
inſtr̃m, deponentes pro inſtr̃o directè cõtra
improbantes, vt ſi teſtes reprobantes dicant
ſe non interfuiſſe, ij dicant interſuiſſe, ſi dicãt
aliquid non fuiſſe dictum, ij dicant fuiſſe di-
ctum, nam coadiuuabunt inſtr̃m. Cyn. Bald.
& Salic. in d. l. in exercẽdis, Felin. poſt alios;
in d. c. cum Ioannes, nu. 51. uerſ. limita ſecun
do, quod intelligitur, qñ probationes ſunt pa
res, vt quod tot teſtes ſunt pro inſtrumento
quot contra, uel ſi pauciores ſunt pro inſtru-
mento illi ſint maioris meriti, & magis ſpe-
ctatę fidei, & coadiuuãtes ſint in numero ſuf
ficienti, & neceſſario ad illũ actum, ut in Co
dicillo, in quo exigũtur quinque, ut per Feli.
ibi; cui adde, inquantum dicit, quod ſi teſtes

contra

contra inſtrm̄ deponunt negatiuam, & pro
inſtrō deponentes deponūt affirmatiuā, pręferuntur deponētes affirmatiuam ipſum Felin.in c.in nr̄a,de teſtib. & Dec.d.cōſ.101.2.
col.ubi dicit,non eſſe credēdum teſti ſimpliciter negatiuam deponenti contra inſtrm̄.Et
idem Bald.conſ.80.Duo ſoli,li.1.& Crauet.
conſ.75.nu.25.ubi dicit, teſtes deponētes negatiuam non facile coarctabilem,effici ſuſpectos, & debēt deponere de toto tenore inſtrumenti,ſm̄ eum ibi,nu.28.poſt Bald.conſ.21.
Punctus quæſtionis vertentis, col.2.lib.3.&
Alex. aliàs allegato conſ.33.col.fin. verſ. &
etiam tertius teſtis,lib.3.quod eſt contra Socin.conſ.allegato 193. volens ſufficere, ſi teſtes dicant rem nō ità eſſe geſtam prout cantat inſtrm̄,licèt aliter non recordentur,& qđ
magis affirmantibus quam negantibus credatur, tenet etiā Grammat. d.conſ.67.n.12.

Tertio declara procedere quādo teſtes cōtradicunt inſtrumento, ſecùs ſi deponunt aliquid vltrà inſtrm̄ compatibile,ut quia minus
ſcriptum,quàm dictum,tunc enim nō reprobatur inſtrm̄, ut eſt caſus in d. ca.cum Ioannes, & ibi Felin.d.nu. 51. uerſ. limita tertio.

Quarto declara, dūmodò probetur quod
teſtes inſtrumentarij qui contradicunt inſtrumēto,ſint illi qui ſūt deſcripti in dicto inſtrumento, ut per Card. & Abb.d.c.cū Ioannes,
vbi Felin.d.num.51.in fine;quod ēt tenet Alex.in conſ.190.nu.31.in 6.uol. Dec.d.conſ.
101.1.col.& Crot.d.tract.de teſtib.nu.353.
licèt Felin. aliter dixerit ſuprà. in d. c. cum
Ioannes.nu.9.& Socin.contrarium tenuerit
d.conſ.28.nu.9.in tertio, de quo dictum fuit
ſuprà,in 1.quæſt.huius Clauſ.& habetur per
Pariſ.c.auditis,de præſcript. nu.26.

Duo etiam addam pro complemento hu-
35 ius quæſt.Primum, quod † notarius nullo caſu poteſt iuuare inſtrumentum depoſitione
ſua,quia nō faceret aliam fidem quàm faciat
inſtrumentum, ut per Doctor.in d.c. cū Ioannes,ubi Felin.nu.43.& nu.51.immò non admitteretur frater, uel ſoror notarij ad probandum pro inſtrumento, ut in dicto cōſ.169.inter conſ.Ang.col.fin.& de fratre notarij etiā
teſte inſtrumētario,quod nō admittatur, tradit Socin.d.conſil.27.num.3.verſ.Præterea;
Sed tamen hoc ultimum dictum puto falsū,
quia ad defenſam fratris, frater admittitur etiam in criminalibus, & eſt idoneus, ut tradunt Bald. & Salic.in l.parentes,in princ.C.
de teſtib. Felin. in c.cum oporteat, 3. col.de
accuſ. & in c.litteras, nu.15. de præſump.ſequitur Marſil. in l.vnius, §. cogniturum, nu.
12.de quęſt. & in conſ.68. nu. 19. Quod etiā
tenuit Alex.conſ.119.num. 5.7.uol. & tanto
magis,ſi fuit deſcriptus in inſtrumento, quia
cenſetur habilitatus,ut communiter tradunt
Docto. in locis allegatis ſuprà in q. qui poſſint eſſe teſtes.

Secd̄m,quod in dubio falſitas nō præſuma-
36 tur † ēt ſi reperiatur aliq̄d ultrà ſcriptū quam
ſit dictum,ſed potius error, ut dicit Bart.in l.
quoties,§. ſed ſi notū,ff.de hęred.inſt.& in l.
ſi librarius,ubi latè Moder.de reg.iur.& latè
tradit Alciat.in tract.præſumpt.3. Reg.præſumpt.13.nu.10.& ibi in addit.& propterea
dēt multū Iudex eſſe circunſpectus in dignoſcenda falſitate ab errore; & maximè non
præſumitur dolus,uel falſitas,qn̄ id,quod aſſeritur appoſitum, non nocet parti, quo caſu
talis falſitas non eſt punibilis, l.pen.cum gl.
in uerbo priuatus,ubi Barto.& alij, C.ad legem Falcid. Bart.in l. 1.§. qui in rōnibus, ff.
eo.ſequitur Paul.de Caſt.in conſ.151. Videtur dicendum, col.fin. vt tradit Crauet.in d.
conſ.75.nu.10.& pluribus alijs,ubi plura adducit ad præſumptionem prædictam, & ad
euitandum falſitatem.

Modo pone,quod notarius rogatus fuit de
inſtrō,& fuit oblitus ſcribere teſtes,ſeu nomina teſtium,numquid ſi recordetur,poſſit propria authoritate addere? & concludendū eſt
quod non, ex quo non ſunt de concomitantibus inſtrm̄, quia inſtrumentum poteſt fieri ſine teſtibus, ſed ſunt de validantibus,unde debet interuenire iudicis authoritas; ità Ioan.
Andr. in d.addit.ad Specul. in d. tit.de inſtr.
edit.§.inſtrumentum, verſ.ſed nunquid confecto, in addit. magna, ante finem, quem ſequitur Dominic.in c. Abbate ſanè,col.fin.de
re iud.li.6.& Cagnol.d.l.ſi librarius,nu. 27.

Sed nunquid teſtes in uno inſtrō appoſiti,
cenſeantur in cęteris ſequentibus repetiti? &
37 concludit † Bart.in d.§.ſi initiū,ad finē,quod
ſic, cōcurrentibus illis de quibus ſuprà dictū
fuit in Clauſula, Diei, in ſimili quæſt. ut per
Iaſ. ibi, dummodò non ſit diuerſitas in tp̄e;
Et deciſionē Bart.communiter ſequūtur Doctor.ibi,ſed tamen in repetitione,nu.28.ver.
ſeptimo dixi, aliter diſtinguit, concludendo
cenſeri repetitos, prȩterquàm in certis caſibus, ſcilicet, ſi teſtes tempore celebrati cōtractus non habentis teſtes,non uiuerent,uel ne
plurimum non morabantur in loco contractus,ut ibi per eum,quod plurimum conſiſtit
in arbitrio iudicantis;adde tamen, quod nedum teſtes cenſentur repetiti in ſequenti vel
alio inſtrumento in eodem libro deſcripto,
ſed etiam in teſtamento,in quo debent rogari teſtes; ita Bart. quem cæteri communiter
ſequuntur,in l.patris & filij,de vulg. & pup.
& Alexan.in d.§.ſi initium, & in conſ. 37.3.
volum. Aretin.in §.igitur, Inſtitut. de pupil.
ſubſtit. Bertrand. conſ.44.ante finem,2.parte,no-

te, nouiſſimorum, & cenſerentur etiam rogati in ſequentibus inſtrumentis, ut expreſsè Imola, & Moderni, in d.l. patris & filij, quod non procederet in teſtamento in ſcriptis, cenſent ibi Fulg. Paul. Alex. & Aret. d. §. igitur, cauti tñ notarij repetũt in inſtrumẽtis ſequentibus teſtes, dicendo, eiſdem teſtibus, &c.

Reſtat unum uerbum faciendum ſuper il-
38 la Clauſula, Et alijs in † inſtrumento appoſita, quam ideo appoſui, non ut ſit de ſubſtantia, uel aliàs neceſſaria, ſed ut arguerem communem errorem notariorum Ferrariẽſium, qui neſcio quo ſpiritu in omnibus inſtrumentis eam apponunt, per modum ſupradictum: & hunc communem errorem adeò inſequũtur, vt etiam eam apponant, etſi vltrà teſtes deſcriptos nulli alij adfuerint in loco contractus, quod eſt manifeſta ſalſitas, & profectò non uideo vnde inoleuerit hæc practica, nec ad quid ſeruiat hæc Clauſula: nam aut exigitur certus numerus teſtium in inſtrumento, prout uolumus quod ſufficiunt duo teſtes regulariter, ut ſupra dictum fuit, & tunc ſi ſunt deſcripti, illa Clauſula eſt ſuperflua, ſi uerò non ſunt deſcripti, non propterea ſuſtinetur inſtrumentum per dictam Clauſulam: quia nomina teſtium ſubſtantialium debent exprimi in inſtrumento, aliàs inſtrumentũ non valet, ut in Auth. de inſtr. caut. & fide, §. ſed ſi inſtrumenta, & incertitudo uiciat inſtrumentum, l. duo ſunt Titij, de teſta. tut. l. ita fidei, de iure fiſci. ita in terminis Bal. in conſ. 108. Domina Ioanna, in 2. dubio, 3. vol. pro quo facit quod dicit Marſil. in conſ. 20. nu. 25. q̃d teſtis qui generaliter, & in aere, non autẽ ſpecialiter dat conteſtes, cẽſetur ſingularis; Nec dicatur, quod eius vigore poſſit probari alios interfuiſſe, ſi forte numerus neceſſarius non fuiſſet deſcriptus, quia etiam ſine ea hoc fieri poterit, cum ſemper poſſit probari ommiſſum in inſtrõ, nec propterea probet̃ inſtrm̃, ut ſuprà dictũ fuit in quęſt. q̃bus, & quot teſtibus reprobet̃ inſtrm̃, 2. concl. 3. declaratione.

CLAVSVLA III.

Amadeus & Andręas fratres, & filij quondam Lucę de Amadeis, ac Hieronymus filius quondam Thadęi, etiam de Amadeis, olim fratris ipſorum fratrum, Mercatores, Ciues, & habitatores Ferrarię in prędicta contrata Sancti Romani.

SVMMARIA.

1 *In emptionis contractu contrahentium conſenſus neceſſario exigitur.*

Contrahentium nomina qualiter deſcribenda.

Perſona demonſtrantur ex quatuor vocabulis.

2 *Nomen uetus & nouum contrahentis eſt ponendum in contractu, quando ex aliqua cauſa fuit mutatum.*

Nomina Monachorum, Monialium, uel aliorum ſimilium ità ſunt deſcribenda vt & uetus, & nouum nomen ponatur.

In nomine modica differentia nõ nocet, vt ſi Petrus nominetur Petrutius cum ſit ſillabalis differentia.

Nomen Patris contrahentis in inſtrumentis neceſſario non eſt ponendum, caute tamen agit notarius apponendo ad certificandam perſonam.

Statuto ſtante q̃ nomina contrahentium & patris, & aui eorum deſcribantur in inſtrumẽto ſufficiet nihilominus ſingulare & elegans nomen quod in alijs nõ reperiatur exprimere, niſi ſtatutum pro forma ſit introductum cum decreto annullatiuo.

Statutum tunc demum eſt de forma, quãdo hẽt decretũ annullatiuum ſecũdum magis cõem.

3 *Error in nomine contrahentis non uitiat inſtrumentum, ſi conſtet de corpore, ſecundum veriorem opinionem.*

Notarij uerba p̃ſumuntur uerba contrahentiũ.

Nominis error in citatione annullat citationem.

4 *Quondam, dictio, olim, iamdudum, & ſimiles tria tempora continent ſecundum Grammaticos; ſed propriè continent tempus præteritum.*

Quondã, dictio, probat ſi ſit appoſitũ nomini contrahentis, patrẽ ipſius cõtrahẽtis eſſe mortuũ.

5 *Inſtrumentum in quo dictum fuit, Titium filiũ quondam Sempronij contraxiſſe ualet, licet reperiatur poſtea Sempronium viuere, & hoc ſecundum magis communem.*

Inſtrumentum in quo dicitur Titium filium Sẽpronij contraxiſſe, ualet, etiam ſi reperiatur Sempronium mortuum eſſe, quia ſubauditur dictio, quondam.

6 *Inſtrumentum in quo eſt erratum in nomine patris cõtrahentis, ſi appareт de certitudine perſona ipſius contrahentis, valet.*

Diſtingue tamen ut hic.

Demonſtratio falſa non uitiat actum, quando adſunt aliæ demonſtrationes veræ.

Demonſtratio non neceſſaria ſi apponatur, & ineptè ſeu erroneè non nocet.

Statuto ſi caueatur quòd nomen Patris accuſati exprimatur in libello accuſationis; & ſi non exprimatur nulla ſit accuſatio ſi nomẽ Patris fuerit expreſſum ſed erroneè, & de corpore cõſtet, accuſatio procedit.

7 *Inſtrumentum non vitiatur ſi ſit erratum in agnatione dummodo conſtet de perſona.*

8 *Inſtrumentum in quo eſt erratum in nomine artificij non vitiatur dumtamen de perſona certitudine appareat.*

Digni-

Digitized by Google

Dignitatis uel Artificij nomen aliquando plus attenditur quàm nomen proprium.

Si ſit erratum in nomine proprio, & non in nomine officij vel dignitatis, diſpoſitio nihilominus procedit.

Mercator ad hoc ut quis dici poßit plura requiruntur.

Artifex omnis non poteſt dici mercator.

Romanæ Ciuitatis Iura omnibus in orbe exiſtentibus tributa.

Ciuis quilibet dici non poteſt.

Ciuitas non poteſt dici omnis locus uel terra, ſed ea quam Princeps vult eſſe Ciuitatem.

9 *Ciuitas de uſu Italiæ illa dicitur, quæ habet Epiſcopatum.*

Ciuis alicuius Ciuitatis propriè is dicitur qui eſt originarius illius Ciuitatis ſtrictè accipiendo.

Ciuis eſt qui altero ex tribus modis ciuilitatem conſecutus eſt.

Ciuis quis non efficitur per habitationem etiam longißimi temporis, quando non participat de honoribus.

10 *Inſtrumentum ſuſtinetur etiam ſi per errorem fuerit dictus aliquis ciuis, qui non eſt, dum tamen de perſona conſtet.*

Declara tamen ut hic.

11 *Ciuis quis in dubio præſumitur non forenſis, ſiue ſit uiuus ſiue mortuus.*

Ciuis ſi quis deſcribatur in Inſtrumento tanquam ciuis alterius Ciuitatis, tale enunciatum probatur inter ipſas partes.

Ferrarienſis poteſt eſſe nomen proprium, & poteſt etiam ſignificare ciuilitatem, ut hic.

Ferrarienſis, & de Ferraria idem ſunt ſecundum magis communem.

12 *Habitator quis dicitur ubi larem, rerumq́; ac fortunarum ſuarum ſummam conſtituit, unde rurſus non ſit receſſurus, &c.*

Habitator quis dicitur, ubi habet familiam, & uxorem licet ipſe ſit abſens, & ubi habitat maiori anni parte.

Habitare qs nõ dicitur, qui hẽt recedẽdi animũ.

Habitator non præſumitur oriundus unde ubi habitat, niſi probetur.

13 *Inſtrumentum non uiciatur ſi ſit erratum in Parochia uel contrata, ſi de corpore conſtet.*

GLOSSA PRIMA.

1 HIc incipit capitulum contrahentium, quod eſt de ſubſtantia emptionis, & venditionis; quando quidem in † eo tractetur de conſenſu partium, qui neceſſario exigitur in huiuſmodi contractu, ut dictum fuit ſuprà in præludijs, in 2. quæſt. Circa quod plura ſunt videnda, Et primò; modus deſcribendi nomina, & cognomina ipſorum contrahentium, ita; ut plenè demonſtrentur, ne in perſonis ipſorum ulla poſſit oriri dubitatio, uel ambiguitas; in quo concludendum eſt prout ſupra concluſum fuit in Clauſula Teſtiũ, 1. col. vbi plenè tactum fuit; & ponit ẽt Spec. in tit. de empt. & vẽd. §. t. ver. primo aũt nota hoc. Quibus addas, quod nomina ſunt inuenta ad recognoſcendũ perſonas, l. ad recognoſcẽdos, C. de ingenu. & in Iure habemus quatuor vocabula, inuenta ad demonſtrandos quoſcunque, ſcilicet nomen, prænomen, cognomen, & agnomen. ut eſt text. & ibi declarat gloſ. in §. ſi quis in nomine, Inſtit. de legat. & in l. ſi in nomine, C. de teſt. & de tribus primis ponit text. in l. 1. de liber. & poſth. & eſt aduertendũ, quod ſi nomẽ ſit mutatũ dictis, aliqua de
2 cauſa, nomen † uetus, & nouũ eſt apponẽdũ, arg. l. Lucius Titius teſt. ff. de fideicõ. libert. ita Bart. in proœm. Digeſtorũ, §. nos uero ubi Cagn. n. 182. & in d. l. demõſtratio, in princ. vlt. quæſt. qđ facit ꝑ deſcribẽdis Monachis, Monialibus, uel alijs ſimilibus, quibus in ingreſſu Religionis mutatur nomen; Illud tñ ſcias, quod modica differẽtia in nomine non nocet, ut ſi quis vocetur Petrus, ſit ſcriptũ Petrutius; cũ ſit ſolũ differentia ſyllabalis. l. qui habebat, in princ. de man. teſt. Bart. in d. l. demõſtrat. ult. q̃ſt. & Doctor. in d. l. 4. de legat. 1. & Vital. loco præallegato, ſcilicet in tract. Clauſul. tit. de errore nõis proprij, in princ. Nec eſt neceſſarium apponere nomẽ patris contrahentis in Inſtrũo, ſed ſufficit, ſi demonſtretur per demõſtrationẽ patrui, uel fratris, ſeu affinis; & ſic ſufficit, qđ dicat, talis, uxor talis. Bart. quem ibi ſequitur Socin. in l. ſi nominatim, de cond. & demõſtr. tñ ad tollẽdũ omne dubium, debet notarius nedum apponere nomẽ patris, ſed ẽt quandoque Aui, uel prænomen ſeu agnomen contrahentium, ut omnimodò eius perſona ſit certa, & propterea, ſi ſunt duo fratres eodem nomine, ut cõtigit in Illuſtriſſimis filijs Illuſtriſſimi Ducis Alfonſi Eſtẽſis Ducis Ferrariæ, qui ambo uocabantur ſub nomine Alfonſus, quorũ vnus nuper deceſſit, debet notarius addere aliquã ſpecialem demonſtrationem, vt ambiguitatem effugiat, uel per ætatem, ut maior, vel minor ætate, uel alia demonſtratione, ne Inſtrumentum propter incertitudinem corruat. d. l. duo ſunt Titij, de teſta. tut. ut not. Corn. de mente aliorum in l. hac conſultiſſima, C. qui teſt. facere poſſunt.

Sed quid ſi ſtatutũ diſponit quod noĩa cõtrahẽtium & patris, ac aui eorum, ſeu nomina propria, prænomina, & cognomina ipſorum deſcribantur in Inſtrumẽto, an ſufficiat ſi deſcribatur nomen ſingulare, & elegans, ut Callopreſſus, de quo ſuprà in d. Clauſula,

Teſtium, dictum fuit, ſeu aliàs certũ, et Bald. quem magis communiter ſequuntur Doct. in d. l. 1. de lib. & poſthum. tenet ſufficere, niſi ſtatutum ſit introductum pro forma, ut quia apponat decretum annullatiuum, ſcilicèt, quòd aliter factum non ualeat, quod etiam tenet Alexand. In l. hac conſultiſſima, C. qui teſt. facere poſſ. Felin. in procem. Decret. Greg. nu. 31. & Socin. in conſil. 24. col. 7. uerſi. uerum prædictis, in fine, & conſi. 33. col. 3. uerſi. & pro parte negatoria, licèt indiſtinctè Ang. & nonnulli alij tenuerint ſtatutum eſſe introductum pro forma, etiam non appoſito decreto annullatiuo, contra quos magis communiter tenent Doct. in d. l. 1. Quam concluſionem declara ut infrà, in quęſtio. quando eſt erratum in nomine patris contrahentium, in fine.

Quod ſi ſit erratum in nomine proprio contrahentium, an uicietur Inſtrumentum? & uidetur dicendum quod non, ſi de corpore
3 †conſtat, l. ſi quis in nomine, C. de teſtam. §. ſi qs in nomine, Inſtit. de legat. & ibi not. Doctor. & in terminis tenet expreſsè Bart. in conſ. 179. Martinus Barõcij, 2. col. ſed aduertendum eſt, quod hoc nõ uidetur uerum, quia illa iura procedunt, quando contrahẽs, uel diſponẽs errauit in perſona legatarij, uel hæredis, ſeu alterius tertiæ perſonæ, ſecùs uerò, ſi in perſona propria, quia tunc diſpoſitio, ſeu contractus non ualeret, quia præſumeretur diſponens fatuus, errando in nomine proprio; de hoc eſt textus ineuitabilis, in l. fin. C. de hæred. inſtit. ubi hoc tenent magis communiter omnes, poſt Bart. & in d. l. ſi quis in nomine, & §. ſi quis in nomine, & Doct. in l. ſi in nomine, de uerb. oblig. & in l. 4. de legat. 1. quod extendit Bald. & ſequũtur Moder. in d. l. fin. & in locis pręallegatis, procedere, etiam ſi ſit erratum in nomine filij teſtatoris, uel diſponentis, quod etiam tenet Socin. in Reg. 119. Error, 1. & 2. fallentia, & Vital. tract. Clauſ. in uer. nunc uidendũ de errore nominis proprij, car. 40. 2. col. Immo fortiùs uoluit Roman. in conſi. 179. Ampliſſ. Doctor. 2. col. per illum text. in d. l. fin. non ualere codicillos, in quibus erratum eſt in nomine patris Codicillãtis, quod conſilium Romani, allegant plerique Moderni in locis præallegatis, & maximè Iaſ. in d. l. fin. & allegatur in apoſtillis ad omnes, Nec obſt. ſecundum Rom. quod huiuſmodi uerba ſint uerba notarij, & ſic error non uiciat, l. errore, C. de teſtam. & l. ſi librarius, de reg. iur. eum ſimil. quia reſpondet, quod uerba quæcunque à tabellione ſcripta, à parte per prius prolata fuiſſe præſumuntur, ut not. Bart. in l. quid ſi nepotes, quiam legit et in l. ſi quis filiabus, ff. de teſtam. tut. Secundo, quia pertinet ad partem nomen ſuum, & paternũ declarare, merito error interueniens in eorum expreſſione, præſumitur error partis, non tabellionis. Bald. in terminis, in d. l. errore, cuius contrarium uoluit Bart. in d. conſ. 179. ubi dixit eſſe errorem notarij; ſed tamen dictum Baldi uerius uidetur, quod ſequitur etiam ibi Paul. de Caſt. 2. col. et Aret. in l. ſciendum, 5. col. uerſi. & idem ſi uerba, de uerbor. oblig. Et idẽ tenet Bald. in l. ſciendũ, in fine, ff. de uerbor. oblig. ubi not. quod omnia ſcripta in Inſtrumento publico, præſumuntur ſcripta uoluntate partium, Et dicit in l. mater, col. 3. uerſi. præterea, num. 6. C. de rei uendic. quod uerba quæ profert tabellio, profert in perſona contrahentis, nude ipſe contrahens proferre, & confiteri uidetur ea eſſe uera, & in l. unica, col. fin. C. de priuil. dot. ante finem, dicit, quod quicquid dicit tabellio factum reſpiciens, uidetur dixiſſe partium aſſertione, & idem tenet in l. 2. ad finẽ, C. de execut. rei Iudic. Et dicit in §. notandum, in c. 1. de his qui feuda dare poſſ. ubi Afflict. nu. 42. limitat, quod ſiue uerba formentur in perſona prima, ſiue in tertia, pars ſemper loquitur, c. dudum, de conuerſ. coniug. & per gloſ. in d. l. ſciendum, & quod uerba notarij cenſeantur uerba partium, tenet Socin. cõſi. 20. col. 3. nu. 12. uol. 3. Curt. ſen. conſi. 50. nu. 372. uerſic. dum autem ultimo loco, & Dec. in conſi. 450. ubi allegat conſilium Romani ſuprà allegatum, & conſ. 653. num. 6. & idem Dec. in aliàs allegata l. ſi librarius, nu. 4. & conſi. 185. ad finẽ, & Cagnol. d. l. ſi librarius, n. 9. facit pro hoc quod not. Marſil. in Repet. l. de vnoquoque, ante pen. col. n. 194. ubi dicit, quod ſi citetur alio nomine q̃ uocetur, non ualet citatio, & ibi plures ad hoc allegat, facit etiam ad hoc deciſio Baldi in procem. Digeſtorum, in 12. quæſt. quod non ualet Epiſtola, in qua quis mutauit ſibi nomen, per d. l. fin. C. de hered. inſtit. & ſequitur Felin. in procem. Decret. Gregor. nu. 38.

Primam tamen opinionem puto. veriorem, ſcilicet valere Inſtrumentum, etiam quod erratum fiat in nomine alicuius ex contrahentibus, ſi de corpore conſtat per alias demonſtrationes, ut nomine patris, conſanguinitate, vel alijs, de quibus dicetur infrà, in ſeqq. quæſt. Nam conſidero, quod aut pars in cuius nomine eſt erratum, & quæ opponit Inſtrumento, fatetur notarium erraſſe, quia aliud nomen ſcripſit quàm ipſamet dixerit, aut ſemet erraſſe; Primo caſu clarum eſt Inſtrumentum tenere, quia tollitur præſumptio fatuitatis, de qua in d. l. fin. ex

fin. ex quo apparet, fuiſſe notarium qui errauit, & per iſtam confeſſionem tolletur etiam illud, quod verba notarij cenſentur partium, nam hoc caſu quando pars & notarius faterentur contrarium, magis ueritati, quàm præſumptioni, ſeu maiori præſumptioni ſtandũ erit, l. diuus, de in integr. reſtit. nam confeſſio partis tollitur etiam per præſumptionem iuris & de iure, ut per gloſ. in uerbo, nullo modo, in l. in contractibus, C. de non nume. pecun. cũ alijs adductis per Alciat. in tract. prȩſumt. 2. parte, nu. 6. Aut fatetur ſe erraſſe, quia nomen ſibi mutauit, aliud exprimendo, & tunc valet etiam contractus in odium ipſius, text. eſt in c. tua nos, de ſponſal. vbi Abb. dicit ſecundo not. quod ratio eſt, quia nomina ſunt inuenta ſignificandorum hominum gratia, Inſtit. de legat. §. ſi quis in nomine, ſed ex quo conſtat de corpore, non eſt curandum de nomine, & quod actus valeat quando quis mutat ſibi nomen, tenet Bald. in d. l. fin. 2. quæſt. per d. c. tua nos, quod c. dicit eſſe gloſ. illius l. & ſequitur Felin. d. num. 38. Nec obſtat d. l. fin. quia non procedit, quãdo ex uerbiſmet contrahentis, ſeu diſponentis conſtat de corpore, etiam quod nomen proprium eſſet mutatum, ut tenet ibi Bald. in 1. quæſt. quem ſequitur ibi Corn. & declarat Ruin. in d. l. ſi quis in fundi vocabulo, in princip. pro quo facit, qa error in nomine appellatiuo, non vitiat, ſi res eſt præſens, & oſtendatur ad oculum, ut per gloſ. & communiter omnes, in l. quæ extrinſecus, vbi latè Iaſ. de verb. oblig. & tamen dicti caſus purificãtur, vt per Bart. in d. l. ſi quis in fundi vocabulo, nu. 6. & per Ruin. poſt alios ibi. Accedat, qđ nonnulli, ut Aret. & Fulg. in d. l. fin. tenent, d. l. non procedere, ſi contrarium probetur, & idem Corn. in d. l. ſi quis in fundi vocabulo, licèt eorum opinio dãnetur per alios, ſed in hoc tamen procedit, quando ex verbiſmet contrahentis apparet de corpore, ut ſuprà; nam præſentia corporis plus attẽditur, quàm ignorantia nominis, ut idem Bald. not. in l. ſi quis in nomine, de verb. obli. Et huius mentis videtur etiam eſſe Roman. in aliàs allegato conſ. 343. 3. col. uerſ. quarto principaliter moueor, ubi dicit, quod quando conſtat de perſona actum faciente, & quæ poteſt actum facere, error in nomine, prȩnomine, cognomine, uel alia eius qualitate actum nõ uitiat, allegat l. ſi in iudicis nomine, ff. de Iudic. puto etiam, quod ſi conſtaret aliter quàm per confeſſionem partis de errore notarij, ut per teſtes, uel alio modo, ut not. in d. l. errore, C. de teſta. & in d. l. ſi librarius, quod ualeret inſtrumentũ, non obſtantibus dictis per Rom. in d. conſ. 179. ſcilicèt, quod cenſeantur uerba partium, non autem notarij; & quod error in nomine proprio non uiciet contractũ, iuxta text. in d. l. fin. & d. conſ. Rom. in termi nis tenet Barb. in addit. ad Bald. in d. §. notãdum, de his qui feuda dare poſſ. in addit. incip. in gloſ. & ſic concluditur errorem in nomine contrahentis, uel eius patris, ſi de veritate conſtet, non officere validitati inſtrumẽti, per prædicta, de quo ulterius etiam dicetur infra.

Dictio, quondam, etſi ſecundum Grammaticos tria tempora contineat, prout etiam
4 dictio, olim, † iamdudum, & ſimiles, ut per
Alber. in Dictionario ſuo, uerbo, olim, ubi allegat verſus hos.

Olim, iamdudũ, quondam tria tempora portat.
Præſens, præteritum ſimul dices atq; futurũ.

Et idem Fulgoſ. conſ. 21. Teſtator legauit uxori, & Corn. conſ. 163. col. 3. lib. 1. tamen propriè ſecundum legiſtas reſpicit tempus præteritum, gloſ. in l. nec emptio, de contrahen. emp. Abb. loco p̃allegato, Salic. in l. cui eorũ, §. affinitatis, de poſtul. Butr. & Imola, in c. cũ contra, de pignor. Card. & Fel. plures allegans, in c. fi. de teſt. cog. Alex. & Iaſ. in l. 1. §. 1. de noui oper. nunc. Ruin. conſ. 70. nu. 12. 2. uol. idem tradit Iac. Butr. in l. cum aliquis, C. de iure delib. ubi dicit, ex dicto uerbo, quondã appoſito in inſtr̃o, probari p̃rem contrahentis mortuũ eſſe, inter ipſas partes, etſi ſit uerbum enuntiatiuum, & ſequitur Alex. d. §. 1. & idem qñ eſt ſcriptum in actis tradit Crauet. conſ. 148. num. 9. latè Felin. poſt alios in c. ex parte, nu. 2. de foro compe. & dicit Aret. in l. fin. quam legit cum l. 1. C. ſi adver. uend. pign. per illum text. quod magis propriè adaptatur ad præteritum, quam ad præſens, licèt poſſit habere tria ſignificata. & quod dictio, quondam, propriè referatur ad præteritum, tenet Aret. in terminis, in l. Pãtonius, §. pro hȩrede, de acquir. hæred. ubi plura iura allegat, & idem de verbo, olim, tradit Felin. in c. ex inſinuatione, 1. col. de ſimon. & ſequũtur nonnulli, in l. eius qui in prouincia, licèt Bart. & nonnulli alij, in d. l. 1. §. 1. de noui. oper. nunc. teneant etiam de iure importare propriè tria tempora quorum ſententia contrariæ crebriori credere debet.

Sed quid ſi inſtr̃m contineat Titium filiũ quondam Sẽpronij, cõtraxiſſe, & reperit Sẽ-
5 pronium uiuere, nunquid † ſuſtineat inſtr̃m?
& dicendum eſt; quod ſic, ut decidit Bar. quẽ magis cõiter ſequũtur alij, in d. l. 1. §. 1. licèt loquatur de dictione, olim, quæ idem importat qđ quondã, ut ſuprà, & de dictione, quondam, tradit Aret. & cõiter alij, in d. l. eius qui in prouincia, Cano. communiter, in d. c. ex parte, de foro cõpet. licèt ibi Fel. 2. intelligen

tia dicat cogitandum, eſſe propter communem uſum loquendi, & Barb.cap.cum olim. Abbas, de offi. deleg. quem uidetur ſequi Iaſ. in d. §.1. teneat contrarium, Sed cum Bart. tenent Canon. ubi Abb. in d.c.cum contra, de pig. & dicit Iaſ. in d. §.1. quod conſulēdo & iudicando, non eſt recedendum à deciſione Bar. & communiter approbata; & idē è contra, ſi dicatur in inſtrumento, Titius filius Sempronij licèt Sempronius fuerit mortuus, quia ſubauditur dictio, quondam, l.inſula, in fine, ubi Bart. de acquir. rerum domin. Spec.in §. reſtat, uerſ.penult. & plenius in §. inſtrumentum, uerſi.quid ſi ita, de Inſt. edit. idem tenent Barr. & communiter omnes, in d.l.eius qui in prouinciam, per illum text.cū gloſ. & moder.in d.§.1.& Cano.in d.c.cum contra, & c.ex parte, ubi latè Felin.nu. 3.quę interpretatio facilè fit, cum perſona certo nomine deſignata ſit, ut tradunt Dec.& Alciat. d.l. eius qui in prouinciam, & quod dictum eſt de dictione, quondam, & olim, idem dicendū eſt de alijs ſimilibus, de quibus ſuprà.

Sed quæro, pone, quod eſt erratum in nomine patris alicuius ex partibus, uel contrahentibus, nunquid inſtrumentum ualeat, ſi
6 apparet † de certitudine perſonæ contrahentis, licèt huiuſmodi addita demonſtratio ſit falſa? & in hoc diſtinguendum eſt; quia aut eſt erratum in nomine patris partis abſentis, ut contingit in procuratore abſente conſtituto, uel in legatario, ſeu hærede, & ſimilibus, aut præſentis, primo caſu res eſt extra aleā, quia ſicut error nominis proprij ipſius nominati per tertium in inſtrumento, non uiciat. d.l.ſi quis in nomine, C.de teſta. & d.§. ſi quis in nomine, Inſtit. de leg. cum alijs ſupra de errore nominis cōtrahentis adductis, tanto magis error nominis patris, quod non eſt neceſſarium, ut ſuprà dictum fuit, & infrà etiam dicetur. Et quod error nominis patris non noceat, quando perſona aliàs eſt certa, tenet Bart.d.l.demonſtratio, in prin.6.quęſt. & idem Bart. in l.1.§.fin.de dote præleg. vbi dicit, quod ſi ſit legatum, Bart. Petri de Saxo ferrato ll. Doct. licèt non ſit Bar. Petri, ſi duę aliæ demonſtrationes ſunt veræ, demonſtratio falſa non uiciat. Sequitur Aretin. in tract. malefic. in gloſ. Caium Sempronij, col. 3. uerſ. quid autem ſi erratum fuit in nomine patris, & ibi Ang. in addit. Aut eſt erratum in nomine patris contrahentis præſentis, & tunc obſtat conſilium Romani ſuprà allegatum, 179. in terminis decidentis, non ualere, per rationem l. fin. C. de hæred. inſtit. quod cōſilium per nōnullos allegatur, & ſequitur ut ſuprà, ea ratione ſcilicet, cum cenſeantur uerba partium non notarij, ut ſuprà dictum fuit; ſed tamen, etiam hoc caſu teneo inſtrumentum ſuſtineri, ſi aliter ex alijs demonſtrationibus perſona ſit certa contrahentis, per ea quæ ſuprà dixi in quæſt. quando eſt erratum in nomine contrahentis, tamen etiam quia ut ſuprà dictum fuit circa princ. huius Clauſulæ, non eſt neceſſe demonſtrare perſonam contrahentis per demonſtrationem patris, quod tenent Bar. & Socin. d.l.ſi nominatim, de cond. & demonſt. Vndè, cum iſta demonſtratio non ſit neceſſaria, ſi apponatur, & ineptè, ſeu erroneè non nocet; ita Bart. in d.l.demonſtratio, 4.q. per text. in l.vnica, circa princip. C. de rei vxor. act. quem ſequitur Marian. in repet. c.qualiter, il 2. quæſt. 11. art. 21. de accuſ. & Felin. in c.cū ordinem, 3.col. de reſcrip. & ad hoc facit Regula, quod expreſſio erronea nō obeſt in actibus in quibus non erat neceſſariū, de qua habetur per gloſ. & Doctor. in l. vinum, ad fin. ff. ſi cert. petat, de qua plura tradit Felin. d. c. cum ordinem, & Marſ. in l. vnius, §. ſi. de quæſt. & quod demonſtratio falſa non neceſſaria appoſita nō noceat, tenet etiam Aret. in d.gloſ. Caium d. 3.col. quæſt. incip. quæro quid ſi plures, ubi etiam Ang. in addit. Ad hoc etiā facit quod not. Socin. in d.l. ſi nominatim, in fine, quod ſtāte ſtatuto, quod nomen patris accuſati exprimatur in libello accuſationis, & ſi non exprimitur, ſit nulla accuſatio, quod ſi nomen patris fuiſſet expreſſum, ſed erroneè, & de corpore conſtaret, actio procederet, & ſatis diceretur factum ſtatuto, per ea quæ ibi not. Bart. de Indictione erroneè appoſita, quod eſt notandum pro limitatione eorum quæ ſuprà poſt princ. huius Clauſulæ poſui, in illa quæſt. ſimilis ſtatuti.

Quid ſi ſit erratum in nomine agnationis, vt quia cum eſſet de Amadeis, ſcriptum eſt,
7 de Obizis, & ſupradicta † ratione, quando perſona ex alijs demonſtrationibus redditur certa, nō officere ueritati, tenet Bar. in d. 6.q. & ſequitur Aret. d. quæſt. allegata, & Ang. in addit. ibi, ad ſeq. quæſt. ſi tamen in inſtrumento loco nominis proprij apponatur agnomen, ut quia notarius primo dixerat Martinus Baroncij, poſtea in progreſſu inſtrumenti dixerit dictus Baroncius non propterea uiciatur inſtrumentum, Bart. in alias allegato conſ. 179. Martinus.

8 Quid ſi in nomine † artificij, ut quia cū cōtrahens eſſet faber, macellarium ſcripſit tabellio. text. eſt in l. qui habebat, quæ eſt l. penult. de reb. dub. & ibi not. Bart. & alij, quod nō nocet, ſi de corpore conſtet; idem tenent Bald. & Aretin. in l. ſi quis in fundi uocabulo, de leg. 1. Aretin. d. gl. Caium, penult. col. uerſ. quid ſi erratum eſt in nomine artificij,

&ind.

& in d. §. ſi q̃s in noīe, Inſt. de leg. Idē Vital.
in tract. Clauſ. car.40. verſ. nunc videamus
de errore nominis, circa finem, quod etiam
videtur ſequi Roman. aliàs allegato conſil.
343. Notandum tamen eſt, quod aliquando
nomen artificij, vel dignitatis magis attendi
tur, quàm proprium, quando ſcilicet magis
ex ipſo artificio, uel dignitate dignoſcitur
perſona, quàm ex proprio nomine, vt eſt tex.
in d.l. qui habebat; Et propterea, ſi ſit erratū
in nomine proprio, & non in nomine officij,
vel dignitatis, diſpoſitio nihilominus pro-
cedit, ut in exemplo poſito per Bar. ibi, inqui
ſitione facta contra Titium poteſtatem Aſſi-
ſij, cum in ueritate uocaretur Sempronius,
quod etiam tenet Bart. in d.l. demonſtratio,
in princ. 7. quæſt. nu. 17. Sequitur Aretin. d.
gloſ. Caium, penult. col. verſ. quid autem ſi
ſit error in nomine proprio delinquentis, vbi
etiam Angel. in addit. & idem Aret. in d. §. ſi
quis in nomine, ſequitur Felin. in ca. ſignific.
2. col. de reſcript. Aduertat tamen notarius,
ne omnem artificem ſcribat mercatorem, cū
plura exigantur ut quis dicatur mercator, &
non omnes artifices eo numero habentur, l.
mercis appellatione, ubi latè declarat Alciat.
de verb. ſign. & idem Alciat. in l. mercis ap-
pellatione, eod. tit. poſt Bart. in tractatu teſti.
verſ. 62. mercatorem.
8 Licèt Iura Ciuitatis Romanæ ex Antoni-
ni Conſtitutione ad omnes in orbe Romano
exiſtentes conceſſa fuerint, ut Iureconſultus
tradit in l. in urbe Roma. ff. de ſtatu hom.
quæ debet legi in orbe Rom. vt pulchrè de-
clarat Alciat. Diſpunct. lib. 2. ca. 21. quod &
ipſemet Alciat. tradit in l. poteſtatis uerbo,
2. pag. de uerb. ſignif. reſpectu honoris non
etiā immunitatis, ut per ipſum Alciat. d. cap.
pen. pag. in quo originem ciuilitatis tum ex
hiſtorijs, tùm etiam ex legali diſciplina latè
proſequitur, tamen ſecundum tempora no-
ſtra non omnis perſona poteſt dici Ciuis, ſi-
cut, nec omnis locus, uel terra poteſt dici Ci-
uitas, ſed ea, quàm vult Princeps eſſe Ciuita-
tem, ut tradit Innoc. in cap. cum ab Eccleſia-
rum, de offic. ordin. & Bart. per illum text. in
l. 1. C. de Metropoli Berito, lib. 11. licèt non
habeant Epiſcopum, quia ſine eo poteſt eſſe
Ciuitas; de uſu tamen Italiæ illa dicitur Ci-
9 uitas quæ habet † Epiſcopatum, ſecundum
Bart. in l. 2. de verb. ſignif. in l. ſodales, nu. 5.
de colleg. illic. & in l. ſi hæres, §. vicis, ff. de
leg. 1. plura de Ciuitate ponunt Ioan. Andr.
Archid. & Dom. in cap. ſi ciuitas, in princ. de
ſent. excom. in 6. & Bart. in Extrauaganti,
Qui ſint rebelles, uerbo Lombardiæ, de quo
etiam dicetur infra, in uerbo Ciuitatis Ferra
riæ. Ille igitur dicetur ciuis propriè alicuius
Ciuitatis, qui eſt originarius ipſius, l. ciuis,
vbi Bart. C. de incol. lib. 10. gloſ. & Bald. in l.
ciues, C. de appellat. & ità propriè, & ſtrictè
accipitur. Aret. conſ. 77. Et ratio, in princ. vel
etiam ille qui ciuilitatem conſequitur alijs ex
tribus modis, de quibus in d. l. ciues, C. de in-
col. & maximè, qui efficitur ciuis primo mo-
do, ſcilicèt electione, qui modus declaratur
per Bart. in l. 1. nu. 17. ad municip. procede-
re, ſcilicèt quando ciuis quis efficitur per re-
ceptionem à Ciuitate, uel priuilegium ſibi fa
ctum, ut not. per Doct. poſt Bart. d. l. ciues:
nam tali caſu habetur pro ciue originario, &
vero, ſaltem quoad cōmoda, ut habetur per
Bart. & alios, in l. ſi is qui pro emptore, ubi
Crot. nu. 45. & ſeq. de uſucap. & per moder.
poſt Bald. in l. ſi Ruffinus, C. de teſtam. milit.
Alex. conſ. 157. Viſo inſtrumento, col. 4. lib.
2. Dec. conſ. 283. n. 10. & latiſſimè per Pariſ.
conſ. 71. 1. vol. Nec ſufficit habitatio etiam
longiſſimi temporis ad conſequendam ciuili
tatem, quando quis non participat de hono-
ribus, & oneribus. Aret. conſ. 77. Et ratio ſcri
bendi. Felin. cap. quoniam, nu. 3. de offic. Or-
din. & Pariſ. conſ. 53. nu. 90. 3. vol. Et propte-
rea caueant notarij, ne aliquem ſcribant ci-
uem alicuius Ciuitatis, niſi ſciant ipſum eſſe
originarium, uel ex priuilegio, ne contra ue-
ritatem fiat. Putarem tamen, quod etiam q̃d
ſcriberent quem ciuem qui non eſſet, per er-
rorem, quod nihilominus ſuſtinerent inſtru-
mentum, ſi aliàs conſtaret de perſona, per ſu-
10 pradicta: † & quia error in patria nominati,
non officit diſpoſitioni de eo factæ, l. quoties,
in princ. ubi not. de hæred. inſtit. l. his uerbis,
§. fin. vbi Ang. & Imo. ff. eod. Aret. d. gloſ.
Caium Sempronij, col. 4. verſ. quid ſi eſt er-
ratum in terra, & in d. §. ſi quis in nomine,
Inſtit. de legat. Quod tamen uidetur limitan-
dum eſſe, procedere, niſi aliàs eſſet neceſſariū
contrahentem eſſe ciuem illius Ciuitatis, ut
quia forenſis eſſet excluſus ab acquiſitione
immobilium ex forma ſtatuti, ut eſt Ferra-
riæ, & in pluribus locis per ea quæ not. Ang.
in addit. ad Aret. in d. verſic. quid ſi eſt erra-
tum, & per Doct. in cap. ſignificante, de Re-
ſcript. In dubio tamen quis præſumitur eſſe
de illo loco, in quo reperitur, & in dubio q̃s
præſumitur ciuis, non forenſis, ut not. Ang.
in l. ſi cum exceptione, §. in hac, ff. quod me-
11 tus cauſa. † Aretin. in dicto tract. maleſic.
in uerbo, Angel. de Bononia, ſecunda quæ-
ſtio. & ibi Angel. in addit. dicit procedere,
ſiue quis ſit uiuus, ſiue mortuus, & ſequi-
tur Felin. dicto capit. quoniam, nume. 3. licèt
de hoc dubitaret Alciat. tractatu præſum-
ptionum Regul. ſecunda præſumptione 15.
pro quo facit deciſio Baldi infrà alleganda,
in uer-

in uerbo, habitator, ubi dicitur; Sed ſi in Inſtrumento quis deſcriberetur Ciuis alicuius Ciuitatis, huiuſmodi enunciatum probaret inter ipſas partes, l. optimam, C. de contrahen. & committ. ſtipul. Dec. d. conſ. ſuprà allegato, 283. ſub nu. 8. uerſi. & hoc confirmatur, ſequitur Alciat. d. tract. præſumpt. Reg. 2. præſumpt. 24. nu. 8. & in l. 1. §. nunciatio, nu. 12. ff. de oper. no. nũc. Felin. & Dec. in c. cum uenerabilis, nu. 23. primus, & ſecũdus 22. de excep. Alciat. conſ. 3. nu. 14. 2. lib. pro quo facit quod ſi quis ſit deſcriptus Titius de Papia in Inſtrumento, deinde Papiæ repertus; uelit ut forenſis declinare forum, non admittitur niſi contraria probatione præſumptionem tollat; ita Bald. in l. fin. ad finem, C. ſi à non compet. iud. Felin. cap. cum cauſam, nume. 6. ubi Dec. num. 8. de probat. & Alciat. id. præſumpt. 15. num. 2.

Sciendum tamen eſt, quod ſi quis uocetur Ferrarienſis nomine proprio, non per hoc cenſeretur originarius Ciuis Ferrariæ, nec de Ferraria, l. fina. §. pen. ubi Bart. ad munic. Secus ſi nomine appellatiuo, ut B. Ferrarienſis, tunc cenſeretur Ciuis originarius Ferrar. l. ſed & reprobari, §. amplius, cum gloſ. Comaneus, de excuſ. tutor. Bart. & alij, in Rubſol. matr. Bald. in d. c. ſignificante, ubi Felin. col. pen. ſi tamen quis de Ferraria deſcriptus ſit, magis cenſetur origo in conſideratione quam domicilium, l. 1. in fin. de tutor. & curat. dat. is ab his, Bartol. l. prouinciales, de uerbor. ſignif. licèt communiter teneatur idem eſſe, ac ſi ſcriptus ſit Ferrarienſis, ut per Alciat. ibi, in fine.

Habitator unius loci quis dicitur ubi larē, rerumque ac fortunarum ſuarum ſummam 12 conſtituit, unde † rurſus non ſit receſſurus, & ſi profectus eſt, peregrinari uidetur, & rediēs peregrinari deſijt, d. l. Ciues, C. de incol. lib. 11. declarat Bart. in l. 1. §. habitare, ff. de his q. deie. uel effud. & ubi quis habet familiam & uxorem, licèt ipſe ſit abſens, l. 1. §. 1. ubi Bar. de lib. agnoſc. & licèt nō cõtinuè ibi maneat, l. ſi quis ita, ubi Bart. & Socin. not. de condit. & demõſtr. Bald. l. 1. col. fin. de ſtatu homin. latè tradit ad materiam Bertran. in conſ. 75. 2. uol. primæ partis priorum, & in conſ. 157. 5. quæſito, 3. uol. eiuſdem partis, & Gram. de ciſ. 87. per totum, & ubi maiore parti anni habitat, l. cum delanionis, §. Sabinus, de fundo Inſtruc. & inſtr. leg. not. Bart. & alij, in l. 4. §. prætor ait, de damn. infec. & eſt text. ubi gloſ. uerbo, communiter, & Clem. Cauſam, de elect. nam hæc dicitur ſolita habitatio; ut per Pariſ. conſi. 41. in fine, lib. 4. & ante eum Corn. conſi. 52. col. fin. lib. 4. & plura ad materiam habitationis ponit Felin. poſt Abbat. in d. c. quoniam, de offic. ordin. Alex. Dec. & Moder. in l. cum filiusfamilias, ff. ſi cert. pet. ubi dicunt, quod habitare quis non dicitur, qui habet animum recedendi, exemplificantes in Scolaribus, de quo eſt dicendum, ut ibi per eos, dicit tamen Bald. in tit. de pace Conſtant. §. nomina uerò, quod habitator non præſumitur oriundus, niſi probetur: quod uidetur eſſe contra deciſionem Angeli. A. et. & aliorum ſuprà in præcedenti quæſtione allegatorum; poſſet dici, quod præſumptio non ſit pro aliqua parte, ſed qui vult dicere quem eſſe alicuius loci Ciuem; vel habitatorem, ipſe probet, ut dicit Baldus, in conſil. 198. Statutum Ciuitatis, libr. 2. & idem, ſi quem non eſſe Ciuem, uel habitatorem ſit fundamentum alicuius, ut tenet Aretin. in dicta gloſſ. de Bononia, 2. quæſtione, vbi dicit, quod quando eſt fundamentum alicuius quem eſſe forenſem, debet allegari, & probari; Et ità videtur tenere, niſi præſumptio ſit propter Inſtrumentum, in quo enunciatur quem eſſe Ciuem uel habitatorem, ut ſuprà in præcedentibus dictum fuit, ſecundum Alciat. dicta præſumptione 15. nam Inſtrumentum probat inter partes. Dec. dicto conſil. 283. ſub numer. 8. Non debent igitur Notarij ſcribere quem habitatorem qui non ſit, ut ſuprà, ſed per verbum, talis moram hic trahens, uel nunc exiſtens, & ſimilia.

Quid ſi ſit erratum in contrata, uel Parochia, dicendum eſt non officere, ſi de corpo-
13 re conſtet, l. his † verbis, §. 1. vbi Angel. & Imola, de hæred. inſtit. Aret. d. gloſ. Caium Sempronij, col. 4. verſ. quid ſi eſt erratum in terra; quando autem quis dicatur magis de una contrata, quam de alia, ſi inhabitat domum habentem capita in duabus contratis, uide infrà, in uerbo in contrata Sancti Petri.

Agentes tam ſuis proprijs nominibus quam nomine, & vice Iacobi ipſius Hieronymi Fratris abſentis.

SVMMARIA.

1 *Contrahens præſumitur proprio nomine contrahere, niſi contrarium ex Inſtrumenti tenore appareat, & ideo in omni Inſtrumento non eſt apponendum contrahentem nomine proprio contrahere.*

Actum faciens in dubio proprio nomine facere cenſetur, etiamſi eſſet alicuius perſonæ generalis procurator.

Abſens

Abſens varijs modis quis dicitur, ſecundum ſubiectam materiam.
Abſens dicitur qui eſt extra vrbis continentia.
Abſentiarum quinque ſunt genera remiſſiuè.

GLOSSA SECVNDA.

1 ADuertendum eſt, quod non in omni inſtrumento eſt apponendum contrahentem, nomine proprio contrahere, quia ſatis præſumitur ita facere, niſi con
1 trarium ex † inſtrumenti tenore appareat, l. & magis, de ſolut. Bart. & Bald. in l. mater, ad finem, C. de rei uend. nam faciens actum, in dubio cenſetur nomine proprio facere. Bart. in l. gerit, numer. 24. ad finem, de acquir. hæred. etiam ſi alicuius perſonæ eſſet generalis Procurator, ut per Socin. conſil. 113. libr. 4. & per Alciat. tract. præſumpt. 2. Regula, præſumptione 24. numer. 9. ſed hic fuit hoc appoſitum, ex eo, quod etiam iſti uenditores nomine alterius uendunt, quia niſi dictum fuiſſet, quod agerent nomine etiam proprio, oſtenderent totum negocium pertinere ad alium, cuius nomine uendebant, ut habetur in dicta l. mater, & locis præallegatis.

Abſens uarijs modis quis dici poteſt: nam licèt ille qui extra continentia Vrbis ſit, abeſſe dicatur, l. collegarum, §. primo. ff. de uerbor. ſignific. & qui non eſt in eo loco in quo petitur, l. abſentem, eod. tit. tamen accipitur quis abſens ſecundum ſubiectam materiam, quod ad iudicis officium pertinet, ut Alciat. docet, l. mulieres, §. fin. ff. eod. tit. & de quinque generibus abſentiarum ponit gl. magiſt. in l. fin. circa princ. ff. de in integ. reſtit. quas proſequitur Zaſi. poſt alios, in §. rurſus, nu. 3. Inſtitut. de actio. & Alciat. dicta l. abſentem, in principio.

CLAVSVLA IIII.

Et pro quo de rato.

SVMMARIA.

1 *Obligare alium quis regulariter non poteſt.*
Promittens factum alienum, neque ſe, neque alium obligat.
Promiſſio de rato regulariter non ſufficit, niſi ſit iurata.
Promittens factum alienum obligatur, quando promittit ſe effecturum, & curaturum.

GLOSSA PRIMA.

EST ſciendum, quod quis non poteſt alium regulariter obligare, nec valet promiſſio qua quis promittit alium daturum, uel facturum, nec ipſemet promit-
1 tens regulariter † obligatur, §. ſi quis alium, Inſtit. de inut. ſtipul. ſtipulatio iſta, in princip. de verbor. obliga. niſi in caſibus ibi not. & in pluribus alijs locis, & maximè per Socin. in Reg. 326. aliàs 404. promittens factum alienum; Et propterea ad hoc, ut quis obligetur, introducta eſt promiſſio, quod quis promittat ſe effecturum, & curaturum, quod talis tertius ratificabit eius geſta, de qua infrà dicetur; Nam tunc ex quo uidetur promittere factum proprium, non alienum, ualet promiſſio, d. §. ſi quis alium, in fine, & l. quones, la 2. in princip. ubi gloſ. de uerbor. obligat. & not. in d. l. ſtipulatio iſta. de quo habetur latè per Pariſ. conſi. 109 2. col. lib. 1. ubi plura adducit: Nec enim ſufficeret promiſſio de rato, regulariter, eadem ratione, niſi iurata. Abb. Felin. & alij, in capit. ex reſcripto, de iureiur. Moder. in d. l. ſtipulatio in princ. Socin. conſil. 26. uol. 3. & Corn. conſi. 228. uol. 1. & Pariſ. conſil. 16. nume. 119. 2. uol. & conſi. 110. numer. 6. uol. 1.

Et ratihabitione.

SVMMARIA.

1 *Promittens de rato maiorem oſtendit deliberationem, ſi dicatur promittit de rato, & ratihabitione.*
Verba geminata maiorem oſtendunt deliberationem.

GLOSSA SECVNDA.

ISta uerba geminata, habent uim, & effectum producunt: nam maiorem oſtendunt promittentis deliberationem l. ba-
1 liſta, † ad Trebell. l. cum ſcimus, C. de agricol. & cenſ. libro undecimo, Pariſ. conſil. 92. numer. 19. & in terminis de his uerbis idem Pariſ. dicto conſilio 109. numero 13. quod procedit, etiam quando uerba geminata uno inſtante proferuntur. Decius in l. legem, numero decimotertio, C. de pactis. Crot. in l. prima, in principio, prima lectura, numero uigeſimo tertio, de uerborum obligatione. Quod eſt notandum ad uerba ſinonima, & geminata quæ pluries ponuntur per notarios in inſtrumentis.

Omnium

Omnium & ſingulorum infraſcriptorum. Et in præſenti inſtrumento contentorum.

SVMMARIA.

1 *Clauſula, Omnia, & ſingula, ad quæcunque pacta, & capitula refertur.*
Omne qui dicit nihil excludit.
Singula, dictio, importat diuiſionem, & diſiunctionem capitulorum.
Clauſula, Omnia, & ſingula, comprehendit omnia, & exigit concurſum omnium, quæ ſunt apta comprehendi, & omnia quæ principaliter, ſeu incidenter vel acceſſoriè ſunt deſcripta in Inſtrumento.
2 *Infrà, dictio, habet relationem ad contenta, & deſcripta in Inſtrumento, & eſt eiuſdem effectus ac ſi omnia nominata & deſcripta ibi fuiſſent.*
3 *Verborum multiplicatio non neceſſaria, non mutat rerum ſubſtantiam.*
In Inſtrumentis, & priuilegijs non poſſunt nimis ſpecificari ſpecificanda ad tollendum ſophiſticam interpretationem Malignorum.
Cautela abundans non nocet.
Verba non poſſunt dici ſuperflua, quæ ſunt appoſita ad tollendam dubitationem.

GLOSSA TERTIA.

HÆC Clauſula ſæpiſſimè ponitur a notarijs in Inſtrumentis, & idem importat, ac ſi diceretur, quod omnes partes Inſtrumenti ſimul, & quamlibet de per ſe, teneatur promiſſor ratificari facere:
1 nam † Clauſula, Omnia, & ſingula, ad quæcunque pacta, & capitula refertur. Bald. in addit. ad Specul. in tit. de empt. & uend. col. 1. verſi. quæ omnia, & qui omne dicit, nihil excludit. l. Iulianus, in princ. de leg. 3. & l. a procuratore, C. mand. Bald. in Rubr. C. qui accuſ. non poſſ. col. fin. vbi dicit idem de uerbo, Quilibet, & uerbum, Singula, quę important diuiſionem, & diſiunctionem Capitulorum, ut habetur ex dictis Baldi in l. 2. col. fin. C. de probat. Idem Bald. in conſil. 461. Inter Ioannem, nu. 6. 1. vol. & Aret. & Iaſ. in l. Titia, §. fin. ff. de verbor. oblig. & eſt nomen diſtributiuum habens uim ſpecialis dinumerationis, Bald. & alij, in l. ſi Stichum, §. ſtipulatio, de verbor. obligat. & Aretin. in l. ſi ex toto, §. ſi ita legatum, 1. not. de leg. 1. & ad propoſitum, in conſ. 114. In præſenti, col. fin. Et iſta Clauſula, comprehendit omnia, & exigit cõcurſum omnium quæ apta ſunt comprehendi, Anton. de Butr. conſi. 19. Quia hic agitur, & Socin. conſ. 147. 3. col. & omnia quæ principaliter, ſeu incidenter, uel acceſſoriè in Inſtrumento deſcripta ſunt, ut Bart. tradit in l. ſi cui, §. 1. licèt loquatur tantum de uerbo omnia, de leg. 1. Alex. loquens de utroque, conſ. 17. Ponderatis, col. 1. uol. 3. Ruin. conſi. 137. nu. 6. in 1. vol. omnia complectuntur, & includunt. Bertrand. conſi. 249. nu. 3. 3. parte, nouiſſ. & Ripa 3. lib. reſponſ. cap. 5. nu. 5. etiam reſpectu pœnæ, ut proſequitur Iaſ. in d. l. Titia, §. fin. & latè tradit Pariſ. conſil. 97. nu. 91. & num. 121. lib. 1. de quo etiam tradit Curt. iun. conſi. 74. nu. 3.

2 Verbum hoc, Infrà, habet relationem tantũ ad contenta, & deſcripta in † Inſtrumento tantum, Bar. in l. qui liberis, §. hæc uerba, ubi alij, de vulg. & pupil. Pariſ. conſ. 113. nu. 24. 1. vol. & eſt eiuſdem effectus, ac ſi omnia hic nominata, & deſcripta fuiſſent, ut not. per Bart. & alios, in d. §. hæc uerba, & per Imol. Aret. & alios, in l. ſi quis filium, §. fin. de acquirend. hęred. & trad. Curt. iun. conſil. 115. numer. 27.

Licèt hæc uerba uideãtur ſuperflua, ex eo, quod ſatis ex ſupradictis liqueat, fuiſſe promiſſum de ratihabitione omnium contentorum in Inſtrumento, tamen non propterea uitiãt, nam ut dicit text. in l. pediculis, §. La-
3 beo, ff. de auro, & arg. leg. † nõ mutat ſubſtãtiam rerum non neceſſaria uerborum multiplicatio, hinc dicunt Hoſt. Io. Andr. & Anton. de Butr. in c. nimirum, il 1. de exceſ. prælat. quod in Inſtrumentis, & priuilegijs nõ põt nimis ſpecificari, ſpecificãtur aũt ad tollendum ſophiſticam interpretationem malignorum, referunt Iaſ. & alij, in l. teſtam. C. de teſtam. ubi eſt tex. quod abundãs cautela non nocet, & ſequitur Dec. cõſ. 21. nu. 16. & Curt. iun. conſ. 45. nu. 8. nam ſatis operãtur, ex quo ſunt appoſita ad tollendum dubitationem, unde non uiciatur diſpoſitio l. quæ dubitationis, ubi Dec. & Cagnol. ſate plures allegantes, dicũt, quod notarij in ſuis Inſtrumentis apponunt multa uerba ſuperflua, & ſæpenumero impertinentia, & ponunt plu-
1 ra exempla, propterea ibi eſt uidendum, & idem tradit Crauetta, conſi. 70. num. 29. ubi dicit, uerba non poſſe dici ſuperflua, quando ſunt appoſita ut dubitationem tollant.

Promiſerunt infraſcriptis emptoribus.

SVMMARIA.

1 *Promiſit, uerbum, in ſcriptura Tabellionis, importat ſtipulationem, ſecus ſi teſtes dicant Titium promiſiſſe.*

GLOSSA

GLOSSA QVARTA.

VErbum promiſit in ſcriptura uel tabel
lionis, uel partis, deſcriptum, impor
1 tat per ſtipulationem §. ſi ita † ſcri-
ptum, Inſtitut. de inut. ſtipulat. ſecùs verò ſi
teſtes deponant Titium promiſiſſe, tunc non
præſumeretur ſtipulationem interueniſſe, ut
nor. gloſ. ibi, per text. in l. 1. vbi gl. C. de vſur.
& ſequuntur Doct. ibi, & tradit Bart. & alij
communiter, in l. ſciendum, in 1. quæſt. ff. de
verb. oblig. & propterea non eſſet opus appo
nere uerba ſequentia, ſed tamen ad omnem
ambiguitatem, ut ſuprà dictum fuit, ſuper
uerbo præcedenti, abigendam, debent appo-
ni, de quo etiam dicetur infrà, Clauſula. 33.
gloſſ. 11.

Vt infra ſtipulantibus.

GLOSSA QVINTA.

DE ſtipulatione plura infrà, ſuo loco di-
centur.

Et ſe facturos, & curaturos.

SVMMARIA.

*1 Promittens ſe facturum & curaturum factum
ſuum promittere cenſetur.*
*Promittens facturum, & curaturum quòd alius
ratificabit, debet obſeruare promiſſa, & poteſt
cogi præcisè ad faciendum ratificari, alias tene
tur ad intereſſe partis, & ſi non interſit partis,
promittens tenetur in nihilo.*
Declara ut hic.
*2 Promittens ſe facturum & curaturum, quòd a-
lius ratificabit, ſi fecit omnem conatum, &
quantum in ſe fuit curauit, quòd ille ratifica-
ret, & id obtinere non potuit, ſecundum com-
munem, & magis communem ſententiam, &
ſecundum quam fuit iudicatum, liberatur, e-
tiam ſi iuramentum interuenerit.*
*Clauſulæ tamen ſunt inuentæ ad effugiendam
communem Doctorum opinionem remiſſiuè.*

GLOSSA SEXTA.

HÆC Clauſula introducta eſt, ad
hoc, ut quis promittendo factum a-
lienum, obligetur: quia ex quo ſe fa-
cturum & curaturum promittit, factum ſuū
promittere cenſetur, d. §. ſi quis alium, in fi-
ne, Inſtit. de inutili ſtipulat. ut ſuprà dictum
fuit, ſuper uerbo, & pro quo de rato. Vnde
eſt aduertendum, quod promittens ſe factu-
rum, & curaturum, quod alius ratificabit, de-
bet obſeruare promiſſa, & poteſt cogi præci-
1 sè † ad faciendum ratificari, ut tradit Bertran.
conſ. 345. 2. p. priorum, aliàs tenetur ad inter-
eſſe, parti cui promiſit, ut latè tradit Dec. con-
ſil. 2. Bertran. conſ. 80. 2. parte priorum, in fi-
ne, & ſequitur Pariſ. conſ. 109. nu. 16. lib. 1. &
conſ. 111. in fine, lib. 4. & conſ. 33. num. 62. in
1. vndè ſi non interſit partis, promittens tene
tur in nihilo, ut ipſemet tradit ibi, num. 63. &
ante eum Bald. conſ. 101. Nobiles, 2. dubio,
nu. 3. 3. vol. Caſt. conſ. 115. 2. dubio, nu. 2. &
conſ. 99. 2. dubio, 1. vol. & Socin. conſ. 253.
col. pen. 2. vol. & Maranta diſputatione 7. in
fi. vel tenetur ad pęnā conuentionalē, ſi pęna
eſt promiſſa, ut per Doct. in locis infrà alle-
gandis, & mediū concludendi eſt, ꝙ ipſe pro-
miſſor non curauit ut ratificaretur cōtractus,
uel fieret quòd nomine alieno promiſit, ut
not. declarat Bart. in l. inter ſtipulantem, in
princ. 1. col. ff. de uerb. oblig. & Aret. in §. ſi
quis alium, Inſt. de inut. ſtipul. & Alciat. in l.
4. §. Cato, nume. 130. de uerb. oblig. & ſi non
conſtat quod fuerit in mora faciendi, & cu-
randi, non tenetur Dec. conſ. 107. ad finem.
Sed quid ſi promittens fecit oēm conatū,
& quantum in ſe fuit, curauit, quod talis quē
ratificaturum uel aliud facturū promiſit, rati-
ficaret, uel faceret, & tñ obtinere non potuit,
2 an propterea à † pęna uel intereſſe ſit libera-
tus, ita quod à parte inquietari non poſſit? &
Feder. conſ. 122. Martinus, quod conſilium
eſt poſitum ēt inter conſ. Bar. ſub nu. 236. te-
net excuſandum eſſe; quod ēt procedit, ſi Iu-
ramentum interuenerit, gloſ. But. & Abb. in
c. ex litteris, & gloſ. in ca. ſicut, de ſponſal. idē
tenent But. & Abb. in c. gemma, eo. tit. Aret.
conſ. 143. Ex facto proponitur. Abb. cōſ. 90.
Circa primum dubiū, lib. 1. Felin. poſt Abb.
in c. ex reſcripto, de Iureiur. & hanc opin. ſe-
quuntur oēs repetētes in l. 4. §. Caro, in 9. op-
poſitione. Bart. de verb. obl. ubi Crot. 2. lectu
ra, nu. 21. dicit cōem, & Horman. nu. 521. di-
cit magis communem, & etiam cōem dicit
ibi Alciat. nu. 129. ſm quam pluries fuiſſe iu-
dicatum dicit Afflic. deciſ. Neap. 295. Magnī
ficus Troilus, & quam ſequitur Dec. conſil.
313. & in l. impoſſibilium, ubi ēt Cagnol. de
reg. iur. & Pariſ. in conſ. 109. in prin. & conſ.
110. nu. 26. & conſ. 117. in princ. 1. vol. licèt
contra eā tenuerit Aret. in l. ſi ità ſtipulatus,
§. poſſum, de uerb. oblig. & Iaſ. in l. ſtipulatio
iſta, in princ. 4. col. ff. eod. Socin. conſ. 288. 5.
q. & Bertrand. conſ. 214. nu. 5. 3. parte nouiſ-
ſimorū, duplicato conſ. 309. eadem parte; ſed
non eſſet recedēdum ab opin. hac cōi; Vndè
quia pars promittens de facili poterit elude-
re contrahentem, fingendo facere conatū ut
is pro quo de rato promiſſum eſt cōuenta ra-
tificet, & tñ ille noluerit hoc adimplere, in-
uentæ ſunt Clauſulæ, de quibus infrà, ex qui
bus effugiatur communis opin. Doct. de qua
ſuprà, & promittens oīno teneatur, & i. hęc.

Ita & taliter cum effectu.

SVMMARIA.

1 *Promittens ſe facturum & curaturum ità, & taliter, cum effectu, conatus non ſufficit, ſed omnino aut debet fieri ratificatio, & impleri promiſſa, aut pœna ſolui ſecundum veriorem opin.*

Verbum cum effectu tollit fictionem & fraudes, & importat quòd realiter, non verbo fiat.

GLOSSA SEPTIMA.

HÆC Clauſula, operatur quòd conatus non ſufficit, ſed omnino aut de-
1 bet fieri † ratificatio, & debent impleri promiſſa, aut pœna ſolui, ut tradit Aretin. in d. §. poſſum, 2. col. quem ſequitur Dec. in l. fi. §. fi. nu. 11. ff. ſi cert. pet. & Ruin. in d. §. Cato, 9. oppoſitione licet limitet procedere in promiſſione extraiudiciali, quod non admittunt Moderniores. ibi, & idem ſequuntur Horman. & Crot. à lect. & Alciat. ibi, vbi dicit Alciat. nume. 131. negari non poſſe, quin hoc importet, ut talis ſic promittens teneatur ad intereſſe; & idem tenet idem Alciat. in l. quod te, ſuper uerbo in poteſtate ſua, ff. ſi cer. petat. & videtur huic opinio. adherere Bertrand. dicto conſ. 214. allegando Aret. in dicto §. poſſum, & uidetur etiam ſequi Dec. in conſi. 323. 2. col. vbi allegat eundem Aretin. & expreſsè eſt ſequutus in conſil. 325. 1. col. & conſil. 401. 2. col. pro quo facit, quia illud uerbum, cum effectu, tollit fictionem, & fraudes gloſ. penult. in Clem. 1. de deci. & importat quod realiter non uerbo fiat, ut probatur in Extrauag. Io. XXII. Suſcepti, & ſequitur Socin. conſil. 44. in princip. & cum hac tranſit Aldobrandinus in addit. ad Horman. & ſequitur Ripa, in l. quod te, nume. 47. ff. ſi cert. petat. Capic. deciſ. 93. numer. 8. & hanc opinion. ueriorem dicit Did. Hiſpan. in repet. cap. quamuis, de pact. in 6. 2. part. §. 9. numer. 6.

Contrarium tamen, ſcilicet hanc Clauſulam non ſufficere, ut etiam non excuſetur promittens, tenet Aret. dicto conſil. 143. & Dec. conſil. 213. 3. col. & in dicta l. impoſſibilium, Lancel. Galiaula, in Repet. dicti §. Cato, numer. 52. circa finem, & Pariſ. latiſſimè, & vehementer inſtans, in dicto conſil. 110. nume. 42. & ſequent. ubi pleniſſimè examinat. & Ruin. conſil. 67. in 4. uolum. nume. 9. & in fine, ubi dicit, quod aliàs legendo ad adducta in dicto conſilio non animaduertit, & tunc maturius cogitans, ità ſenſit: Non puto tamen à prima opinione recedendum, tanquam communiori in practica, cum ſolum Galiau. & Par. hanc teneant. Aret. & Ruin. & Dec. ſunt contrarij, nec ſtandum eſt Dec. ut Pariſ. tenet, quia hoc tenet conſulendo, illud legendo, quia & hoc tenuit conſulendo ut ſupra oſtenſum eſt. Sed ad cautelam, & ut omnes ceſſent amaritudines, addendæ etiam ſunt ſequentes Clauſulæ 13. nam quando conſtat de mente ex uerbis expreſſis omnino tenetur promittens. Did. loco præallegato, qui dubitat an ſat ſit addere dicta uerba, cum effectu.

Omnibus iuris, & facti exceptione ac difficultate, & impoſſibilitate ceſſantibus.

SVMMARIA.

1 *Clauſula, omnibus iuris, & facti exceptione ac difficultate, & impoſſibilitate ceſſantibus, plurimum operatur, ſed ad cautelam alia etiam eſt iungenda.*

GLOSSA OCTAVA.

HÆC Clauſula ad euitandum difficultates ſolet apponi per prudentes notarios, ut dicit Horman. d. §. Cato, num. 528. Et idem tenet Socin. in dicto con-
1 ſil. 288. 5. quæſt. uerſiculo, tertio procedere, † ut euitetur dicta communis opin. quando eſt tantum appoſita Clauſula omni Iuris uel facti exceptione, & cauillatione remotis. Et idem Crot. d. §. Cato, in fine nona oppoſitione, ſi ſit renunciatum omni legum auxilio, ſed tamen eam non admittit Pariſ. d. conſil. 110. ubi omnibus reſpondet. Vnde ut etiam remoueatur difficultas Dec. conſuluit in d. conſ. ſuo 323. col. fin. etiam addendam eſſe Clauſulam infraſcriptam uidelicet.

Ita quod faciendo poſſibilia, non excuſentur, ſed omnino teneantur non obſtante quod non eſſent in mora niſi præciſè effectus rationis ſequatur.

SVMMARIA.

1 *Promittens ſe facturum, & curaturum cum clauſula, quòd etiam faciendo poſſibilia non excuſetur, nim habet, quidquid dixerint aliqui, tenentes, quòd immo clauſula illa, Non obſtante, ſi faceret poſſibilia, excuſaretur.*

GLOSSA

GLOSSA NONA.

1 SED etiam tali caſu † non ſufficere dicit
uidiſſe bis iudicari Afflict. deciſ. 295.
ubi erat promiſſum cum tali Clauſula,
quod etiam faciendo poſſibilia non excuſa-
retur promittens; & hoc ſequitur Pariſ. conſ.
110. num. 42. & Gram. quæſt. ſua 2. impreſſa
poſt deciſiones ſuas; ſed tamen durum eſſet
recedere ab opinion. Dec. quam etiam ſequi-
tur Cagnol. dict. l. impoſſibilium, ubi dicit ita
uidiſſe iudicari in cauſis arduis, & idem in l.
ſemper qui non prohibet, ad fin. eod. pro
quo faciunt quæ dicentur ſuper ſequenti
Clauſula, quando quis aliàs promittit de ſuo,
quam etiam tenet poſt longam diſcuſſionem
Maranta in ſua 8. diſputatione numer. 20.
23. & ſequent.

Aliàs de ſuo proprio ęre teneantur.

SVMMARIA.

1 *Promittens ſe facturum & curaturum quòd alius ratificabit, non excuſatur etiam ſi fecerit poſſibilia, quando ultrà clauſulam illam promiſſionis ulterius progreſſus eſt promittens, adijciendo quòd alias de ſuo proprio ære teneri uult, ſecundum ueriorem opin.*

2 *Promittens infrà certum temporis ſpacium aliquem ratificaturum cum clauſula quòd alias intendit de ſuo teneri, licet poſt terminum de ſuo teneatur, tenetur tamen etiam lapſo termino, ad faciendum ratificari.*

3 *Aeris appellatione nedum pecunia ſed omnes facultates patrimonium, & bona omnia comprehenduntur.*

4 *Promittens non offendere in are uel in perſona, incidit in pœnam ſi parti furtum fecerit.*

GLOSSA DECIMA.

QVando eſt promiſſum hoc modo, uel
quod promiſſor promittet conſerua
re indemnem alteram partem
contrahentem, & tunc uidetur, quod omni-
no ceſſet omnis difficultas, & non procedat
1 dicta communis opin. ſuprà allegata, quia †
tali caſu non ſufficit quod factum fuerit poſ-
ſibile per promittentem, ſed tenetur in caſu
non ratificationis ad intereſſe, uel ad pœnam
ſi eſt appoſita, ita Socin. tenet, d. conſil. 288.
5. q. uerſ. tertio principaliter, & ſequitur Dec.
d. l. fin. §. fi. num. 11. ſi cert. pet. & idem admit
tit Dec. d. conſil. 313. col. fin. & ſequitur d.
conſil. 323. & idem in conſ. 439. col. fi. & in
d. l. impoſſibilium, ubi etiam Cagnol. idem
Dec. conſ. 325. 1. col. & hanc opin. tamquam
ueriorem ſequitur Pariſ. conſ. 16. nu. 122. 2.
uol. licèt cum quadam diſtinctione, & eam
indiſtinctè tenet dicto conſ. 109. 1. uol. fere
per totum, maximè num. 31. & in conſ. 76. 3.
uol. & Crauet. conſ. 272. num. 13.

2 Et eſt ſciendum, quod licèt quis promiſe-
rit infrà certum temporis ſpacium aliquem
ratificaturum ut ſupra, cum hac Clauſula,
quod aliàs intendit de ſuo teneri, licèt poſt
terminum de ſuo teneatur & ſic purificetur
obligatio, tamen non eſt quin etiam tenea-
tur ad faciendum ratificari poſt terminum
eum quem promiſit, ità Corn. conſ. 62. col.
fin. lib. 3.

3 Verbum, æs, comprehendit nedum pecu-
niam tantum, ſed omnes facultates, & patri-
monium, ac bona omnia, ut tradit Alciat. in
procem. ante Rubricam de uerbor. ſignifica.
pag. 2. & in l. cedere diem, §. æs alienum, ff.
eod. & pro hoc facit quod not. Bartol. in l. li-
citatio, §. quod illicitè, col. 1. de public. &
4 uectig. quod † promittens non offendere in
ære, uel in perſona, incidit in pœnam ſi parti
furtum fecerit.

Quod prædictus Iacobus ad omnem inſtantiam & requiſitionem infraſcriptorum emptorum.

SVMMARIA.

1 *Promittens nullo appoſito tempore & ſic pure, tenetur abſq; alia interpellatione, quamprimum poteſt promiſſa adimplere, alias dicitur moroſus ſecundum crebriorem ſententiam.*

Contrarium tamen alij ſenſerunt, quorum opinio fortaſſe verior eſt in puncto iuris, ſed prima ſeruatur in practica.

Ratificatio eſt fienda quamprimum ſcit ille qui ratificare debet, aliàs tacendo cenſetur improbare ſi ſit factum ſibi nociuum.

Promittens ad certum tempus, elapſo tempore conſtituitur in mora ſine alia interpellatione, etiam ſi fuerit appoſita clauſula illa ad omnem requiſitionem.

Dies pro homine interpellat.

Promittens ad tempus incertum non conſtituitur in mora, ſine interpellatione.

Fallit tamen ut hic.

Promittentibus de rato ambobus partibus contrahentium, pœna non poteſt committi contra unum ex ipſis contrahentibus, niſi agere uolens ad pœnam, prius ratificauerit, uel ratificare fecerit.

Pro-

Digitized by Google

Promittens aliquem ratificaturum, ſi ante morã decedat is qui ratificare debebat, liberatur.

2 *Promittens de rato pro aliquo minore, non tenetur ipſum ratificari facere, niſi tunc demum cum ad legitimam ætatem peruenerit, ſecundum neriorem ſententiam, & ratio.*

3 *Promittens de rato pro minore, ſi minor ratificauit & poſtea per reſtitutionem in integrum vult contrauenire, non tenetur.*

Agens ex contractu quem promiſit alium ratificaturum, repellitur non facta ratificatione, maximè ante moram.

GLOSSA VNDECIMA.

SED quæritur, nũquid interpellatio ſit
neceſſaria ad hoc ut quis conſtituatur
1 in mora? in quo eſt diſtinguendum: †
quod aut nullum eſt appoſitum tempus ratificationi faciendæ, & tunc quamprimum poteſt, debet promiſſor per eum promiſſa adimplere, nec eſt opus alia interpellatione, ut conſtituatur in mora, ut tenet Bald. in cap. ad hæc, in tit. hic finitur lex Corradi, quem ſequitur Aret. in l. ſi ex legati cauſa, de verbot. oblig. & in d. §. poſſum, & dicto conſ. 143. col. 4. Felin. in d. c. ex reſcripto, nu. 18. in fine. Alex. Iaſ. & Alciat in d. l. quod te, ſi cert. pet. & ibi Alciat. dicit hanc eſſe communem, quam etiam ſequitur Crot. d. nu. 21. uerſ. tertio argumento. & ſecundum hanc opinion. refert D. Silueſt. Aldobran. in addi. ad Horman. in d. §. Cato. nu. 511. fuiſſe conſultum per plures Iuris conſultos Florentinos, quod tenet Ruin. conſ. 132. num. 2. 1. vol. 136. nu. 9. 5. uol. 42. nu. 2. eod. 42. nu. 26. 1. vol. idem Bald. conſ. 112. Præmiſſo, col. 3. nu. 2. in 3. Alex. conſ. 147. in princ. 7. vol. & Gozad. dicens communem, conſ. 27. nu. 10. Viui. qui dicit communem opin. 255. Promittens, in 1. par. ſuarum commun. opinion. pro quo facit quod dicit Corn. in conſ. 247. col. 3. verſ. Accedit, vol. 4. quod ratificatio eſt faciẽda quamprimum ſcit ille qui ratificare debet, aliàs tacendo cenſetur improbare ſi ſit factum ſibi nociuum, & ſequitur Pariſ. d. conſ. 109. nu. 17.

Contrarium tamen tenet Aretin. conſil. 72. Præſupponitur in facto, col. penult. nu. 7 & Dec. in d. l. quod te, ubi dicit fuiſſe conſultum, & iudicatum in cauſa magni ponderis, contra deciſionem Baldi, nu. 12. & idem tenet Dec. in d. conſ. 2. 2. col. & cum eo tranſit Horman. d. nu. 511. & Cagnol. ſequitur d. l. ſemper, qui non prohibet, nu. 29. & Rub. Alex. in Repet. §. mone, l. non ſolum, ff. de noui operis nunc. num. 695. & ſequent. & Ant. Gab. li. 3. ſuarum Concluſionum. tit. de ſolut. Concluſione 9. nu. 31. & ſequent. & Menoch. conſ. 279. num. 61. & ſeq. in 3. & uidetur etiam hoc ſentire Corn. conſ. 40. col. 2. lib. 2. & propterea Pariſ. noluit intrare hãc difficultatem, dicto conſ. 109. nu. 24. ſed putarem in practica durum eſſe recedere à prima crebriori ſententia, quam etiam dicit cõmunẽ Ripa, in d. §. Cat. nu. 59. licèt fortè hęc ſecunda, in puncto Iuris uerior uideri poſſet; primam etiam reprobat multis rationibus Bauet. in tract. de mora, ſecunda parte 10. limitat. num. 17.

Aut eſt appoſitum certum tempus præfixum, ut infrà tempus Menſis, & tunc elapſo tempore conſtituitur in mora, quandoquidem, dies pro homine interpellat, l. magnã, C. de commit. & contrahen. ſtipul. & c. fin. loc. cum ſimilibus, etiam ſi fuerit appoſita illa Clauſula, Ad omnem requiſitionem de qua ſuprà, ità Socin. d. conſ. 288. 4. quæſtio. quicquid teneat Dec. d. conſ. 2. aliter loquẽs, contra quem tenet Horman. d. §. Cato. nu. 515. Aut tẽpus incertum, ut cum ad ætatem peruenerit legitimam, & tunc exigitur interpellatio, aliàs promittens non conſtituitur in mora, Cin. Bald. & Salic. d. l. magnam, circa princip. Dec. d. conſ. 2. num. 5. & 6. & d. conſ. 333. 2. col. Cagnol. in l. ſemper qui non prohibet, nu. 29. de reg. iur. quod fallit, niſi fuerit additum tempus aliquod præciſum poſt dictam ætatem, ut quia dictum fuerit, quod teneatur ratificari facere, cum fuerit ætatis annorum 18. infrà menſem finito dicto tempore. Ita Socin. dicto conſil. 288. 4. quæſtio.

Illud autem eſt ſciendum, quod quando ambæ partes inuicem promittunt pro alijs de rato, pęna non poteſt committi contra alteram, niſi primo aduerſa pars ratificauerit, vel ratificari fecerit, ita Corn. conſ. 40. col. 2. libro 2.

Si tamen quis promiſit aliquem ratificaturum, & ante moram decedat ratificator debens, liberatur promiſſor, Abb. præal. cõſ. 99. circa 1. lib. 1. Maranta, d. 7. quęſt. nu. 24.

Quid ſi fuit promiſſum de rato, pro ali-
quo minore, an promittẽs teneatur ante per
2 fectam ætatem ipſum ratificari † facere? Bal.
in l. cum maritum, arg. illius text. C. de ſo-
lut. tenet cenſeri promiſſum ipſum ratificatu-
rum, cum erit legitimæ ætatis, & idem tenet in l. ſi procurator, ad fin. ff. de cond. indebit. ſed Iaſ. ibi tenet contrarium, quia minor poteſt etiam minori ætate durante cum authoritate tutoris, uel curatoris ratum habere, ut per Bartol. & alios ibi, puto opinion. Baldi veriorem, quia quando quis promittit de rato pro aliquo minore, videtur promit-

tere ut

tere ut ita fiat legitimè ratificatio, quod ratificans contrauenire non poſſit, & ita uidetur intellexiſſe Bal. in d. l. ſi procurator, ſed ratificatio quæ fit per minorem effectũ maiorem, tunc omninò eſt firma, quia non poteſt contrauenire ut l. 1. & 2. C. ſi maior fact. ratum hab. vbi not. ergo de eadem uidetur promiſſum, & cum Bald. tenet etiam Horman. in d. §. Cato, nu. 517. & Cagnol. in l. ſemper qui non prohibet, num. 28. de reg. iur. Ad tollendas igitur dubitationes, benè erit apponi facere, quod promiſſor teneatur minorem, etiam durante minori ætate legitimè ratificari facere.

3 Sed nunquid ſi † promiſſum ſit de rato pro minore. & ipſe contractum ratificet poſſit minor ipſe ratione minoris ętatis obtenta in integr. reſtitutione, contrauenire, & promittẽs pro eo in aliquo non teneatur: dicendum eſt, quod ſic, text. eſt & ibi not. Bart. & Paul. de Caſt. in l. cum minor, in princ. rẽ rat. haberi, & hoc etiam tenere uidetur Bal. in conſ. 225. Verba dicunt, 2. vol. & Socin. conſil. 159. in fine, & propterea opus eſt quod promiſſor promittat tam de rato pro minore, quam quod. minor non ueniet contra ratione ætatis, nec petet reſtitutionem, ut not. in d. l. cum minor, & per Horman. d. §. Cato, num. 518.

4 † ille verò qui agit ex contractu, non facta ratione per eum pro quo ipſe de rato promiſit, non uidetur agere poſſe, maximè ſi ſit in mora, ut uidetur de mente Cor. in d. conſi. 40. & expreſſius id firmat in conſil. 245. 4. vol. ad quod etiam uide Pariſ. conſi. 33. nume. 57. 1. vol. & idem trad. Gram. dec. 101. nu. 55.

Ratificabit.

SVMMARIA.

1 *Ratificatio tribus modis per minorem, duobus per maiorem fieri poteſt.*

Ratificatio ad hoc ut facta comprobetur debet taliter factum probari quod oſtendatur citra ratificationem fieri non potuiſſe.

Ratificatio retrotrahitur, & mandato comparatur.

Ratificans venditionem ſuo nomine factam obligatur ac ſi a principio ipſe vendidiſſet, quod declara ut hic.

Ratificans facit actum ſuum.

2 *Ratificans aliquem cõtractum debet habere plenam ſcientiam, & notitiam ipſius, quia alias ſi ignoraret, ratificatio non valeret.*

Ratificatio etiam per abſentem poteſt fieri.

Ratificatio exigit eandem ſolemnitatem qua requiritur in confectione actus.

Promittens aliquem ratificaturum in Inſtrumento contenta, intelligitur de licitis, & honeſtis, non de his quæ, in ſe dolum habent.

Ratificatio generalis non ſe extendit ad dolo geſta, quod vide quomodo, & quibus in caſibus procedat.

3 *Promittens etiam medio iuramento aliquem ratificaturum contractum ſi oſtendat eum pro quo promiſit feciſſe ſibi mandatum ad taliter contrahendum, liberatur a promiſſione.*

GLOSSA XII.

RAtificationis, & ratihabitionis uerbis promiſcuè utuntur Doct. nam & eandem habent ſignificationem. Sciendum itaque eſt, quod ratificatio facta, ſeu facienda per minorem, poteſt tripliciter fieri, primò, uerbis expreſſis, ſecundo facto, tertio, taciturnitate longi temporis. gloſ. &

1 † Salic. in l. 1. C. ſi maior fact. ratum habuer. Curt. iun. conſ. 50. nu. 9. & Pariſ. conſ. 49. 2. col. lib. 1. facienda uerò per maiorem primis duobus modis fieri poteſt, expreſſè ſcilicet uerbis, & tacitè factis, text. eſt in l. Paulus reſpondet, ff. rem rat. hab. quam materiam latè proſequuntur Decius, & Cagnol. in l. ſemper qui non prohibet, de regul. iur. Et quòd fiat facto, tradit etiam Socin. conſi. 220. col. pen. verſic. quartum, & ultimum Dec. conſil. 9. nu. 34. Crauet. conſi. 55. nu. 5. & conſ. 159. nu. 5. & Pariſ. conſ. 49. nu. 15. & ſeq. in 1. vol. de quo aliàs erit dicendum. Et ad hoc ut ex facto ratificatio comprobetur, debet taliter factum probari quod oſtendatur citrà rationem fieri non potuiſſe, ut declarat Crauet. cõſil. 197. nu. 12. & ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur, c. ratihabitionem, ubi Din. de reg. iur. in 6. de quo habetur latè per Dec. & Cagnol. in d. l. ſemper, qui non prohibet, & per Felin. in c. ſicut, il 2. col. pen. de ſimon. quod ſecundum fictionem introductũ eſt, non ſm ueritatem, ut per Bart. & alios, in l. ſi quis pro emptore, de uſucap. & per ſupra allegatos in d. l. ſemper, qui non prohibet, unde ratificans uenditionem uomine ſuo factã obligatur ac ſi principio uendidiſſet, quia ratihabitione actus dicitur meus. Socin. conſil. 158. col. 3. circa princ. 2. uol. Et contra, emens ſibi acquirit, ac ſi a principio acquiſiuiſſet, quod ſine dubio procedit, qñ extrema ſunt habilia, ut quia ſunt facta tẽpore habili, uel ante ius quæſitum, tertio uel ſimilibus caſibus, quia ſic retrotrahitur, ut hr̃ in d. l. ſemper, qui nõ prohibet, & in d. l. ſi quis pro emptore, per Dec. conſi. 460. & per Crauet. cõſ. 5. nu. 17. & Pariſ. cõſ. 12. n. 110. & ſeq. 2. uol. De quo latius inferius diceẽ, & dẽt ratificans aliquem cõtractum, habere plenã ſcientiam

2 & notitiam ipſius, quia aliàs ſi ignoraret, ra
tihabitio non ualeret, vt per Cagnol. plures
allegantẽ, d.l.ſemper, nu.21. Pariſ.conſil.12.
nu.72. in 2.vol. & conſ.100.nu.71.1. vol. Et
propterea debet ratificare volẽti legi Inſtru-
mẽtũ cõtractus, quod debet ratificare, ut ua-
leat ratihabitio. Paul. de Caſt.conſ.350. De
caſu præſenti. Soc.cõſ.251.col.14. Crauet.d.
cõſ.197.col.fi. & Pariſ.cõſ.47.n.97.in princ.
& ratificans dẽt certificari de qualitate actus
ratificãdi, l.fi. C.plus val.quod agitur, & l.2.
C.de rebus alien.non aliẽ. Horman.d.§.Ca-
to, nu.519. quæ ratificatio põt fieri ẽt per ab-
ſentẽ, ut per Bart.in l.q.n...§.1.in fine.ff.rem
rat.hab. & tradit. Socin.conſil.158. col.3. in
prin. & eadẽ ſolemnitas quę requiritur in cõ-
fectione actus, dẽt ẽt interuenire in ratihabi-
tione, ut concludit Rom. cõſ.12. Viſo facto,
col.fin. Aret.cõſi.128. & ſeq. Marſ.in practi.
crimin.§.reſtat, nu.10. & in Rubr.de probat.
nu.347. & Cagno.d.l.ſemp, n.26. ſed & ſciẽ
dũ eſt, qđ ſi quis aliquẽ promiſit contenta in
aliquo Inſtrumento ratificaturum, intelligi
debere de licitis, & honeſtis, nõ de his quę in
ſe dolũ hñt. Socin.cõſ.159.col.pen. nã gene-
ralis ratihabitio non ſe extendit ad dolo ge-
ſta, Crauet.conſ.160.nu.5. Pariſ.cõſ.100.nu.
71. imò nec ẽt expreſſa. Curt.iun.cõſ.50. nu.
8. Crauet.d.conſ.nu.4. & Pariſ.d. cõſ.100.n.
69. licèt hoc vltimũ in nomine ut in caſu Pa-
riſ. procedat, & in ratihabitione quæ ex tpis
lapſu pręſumitur, ut in caſu Curtij procedere
poſſit; quod tñ videtur limitãdum, qñ minor
feciſſet contractũ, ẽt in quo interuenerit do-
lus, & poſtea ipſum ſolemniter ratificaret, ex
interuallo, quia ulterius non poterit allegari
dolus, uel nullitas, ut dicit iudicatum fuiſſe
Afflict.deciſ.Neap.220.col.2.3.dub. & ſequi
tur Pariſ.conſi.96.nu.75. & ſeq.in princ.

Illud autem in hac materia non omittam,
3 quod ſi quis † promiſerit aliquem ratificatu-
rum contractum etiam Iuramento, ſi oſten-
dat ipſum pro quo promiſit ſibi feciſſe man-
datum ad taliter contrahendum, liberaturà
promiſſione ut conſuluit Aret.cõſ.100. Lon-
gitudo, 1.22.col. quem ſequitur Cur.iun.con
ſil.63.nu.7. & videtur in hoc inclinare Pariſ.
conſ.33.nu.58.in 1.vol. & Tiraq.in tract. de
retract.tit.1.§.1.gloſ.10.nu.89.

Approbabit.

SVMMARIA.

1 Si contractus factus eſt nomine alieno, is cuius nomine factus eſt, habens ab eo ſcientiam ſi de ſuo præiudicio agitur non approbando cenſetur improbare, & contrà ſi de utilitate, limita tamen ut hic.

GLOSSA XIII.

Licèt quando contractus factus eſt no-
mine alieno, in cuius nomine contra-
ctum eſt, habens de eo ſcientiam, ſi de
ſuo præiudicio agitur, non approbando cen-
ſeatur improbare; ſi uerò de ſui utilitate, ap-
probare cenſeatur, ut not.gloſ. & Doct.in l.ſi
abſentis, C.ſi cert.petat. Bart.in l.q.nu...§.1.
1 † rem rat.hab. Bald.in l. ſi tutor, col.1. C. in
quibus cauſ.in integr.reſt.non eſt neceſſaria,
Abb. & Felin.c.nonè, num.19.de præſumpt.
Dec.in d.Reg. ſemper, qui non prohibet, in
princ. & in conſ.58.nu.2. & uidetur ſequi Pa
riſ.d.conſil.33.num.59. Adde Burſat. conſil,
119. num.1. & 2. Rimin.iun. conſi.6. nu.72.
& 74. tamen, quando ex lege uel conuentio-
ne, ut in hoc caſu, quis tenetur approbare,
non ſufficit id tacitè fieri, ſed expreſsè impli-
citè, & expreſſis uerbis id fieri debet, uel a-
ctus reprobationi contrarij debent interue-
nire, ita declarat notabiliter Salicet. in d.l. ſi
abſentis, pen.columna.

Confirmabit.

SVMMARIA.

1 Confirmatio eſt iuris prius quaſiti corroboratio.
Confirmatio propriè eſt actus ad ſuperiorem pertinens.
Confirmatio ſi fiat a pari, uel minore non dicitur propriè confirmatio, ſed pro ſimplici approbatione accipitur.
2 Promittẽs quòd aliquis confirmabit contractum debet intelligi quod approbabit, & obſeruabit.
Cõfirmare actũ ſatis quis dicitur ſi ipſũ ſeruat.
Confirmare eſt ſimul firmare.
3 Confirmatio non eſt actus per ſe ſtans, ſed dicitur confirmatio quaſi cum alio firmatio.
Confirmatio præſupponit ſemper aliquod prius eſſe quod confirmetur.
Confirmatio commenſuratur ad illud quod confirmatur.
Cõfirmatio per ignorantiam fieri non cenſetur.
Confirmans an videatur de nouo dare, & quãdo confirmatio robur ſumat, & de alijs remiſſiuè.

GLOSSA XIIII.

Confirmatio eſt iuris prius quęſiti cor-
roboratio, Hoſt. & Goffred.in Sum-
ma, titu. de confir.uti. vel inuti. Imol.
1 & Dec. † 1.col.in rub. eiuſdem titu. & Dec.
in l. more maiorum, numer. 22. ff.de Iuriſd.
omn.iud. ſequitur Pariſ.in conſil.19.numer.
18. 1. volum. per ſuperiorem facta, ut addit
Dec.in d.rubr. Nam confirmatio propriè eſt
actus ad ſuperiorem pertinens, Bald.in l. fin.
verſi.

verſi. vlterius, not. C. de legib. vbi dicit cõfirmationem eſſe ſuperioritatis manifeſtum ſignum, quod etiam tenet Abbas poſt Hoſt. in c. 1. 2. not. de locat. idẽ tenet Hoſt. in c. qualiter, il 2. de elect. & Cardin. in c. licèt, ex contrario, de elect. Felin. ſequitur in c. 1. in fi. de treug. & pace, & Dec. d. rubr. in prin. Vndè, ſi ſit confirmatio à pari, vel minori, non dicitur propriè confirmatio, ſed pro ſimplici approbatione accipitur, ut poſt gloſ. tradunt Abb. & Felin. in d. c. 1. in fine, de treug. & pace, & ſequitur Dec. in d. rubr. Et propterea infert
2 Abb. & ſeqtur Felin. ibi, ꝙ promiſſio † facta, quod aliquis confirmabit contractũ prout in hac ſpecie, debet intelligi qđ approbabit, & obſeruabit, quia propria confirmatio non fit niſi per ſuperiorem ut ſuprà, plus uoluit ibi Dom. & ſeqtur Felin. qđ ſi aliquis promiſit cõfirmare laudũ, ſatis dr̃ confirmare, ſi cõtenta in eo obſeruet: quia ſatis dr̃ quis cõfirmare actũ, ſi ipſũ ſeruat, & confirmare eſt ſimul firmare. Abb. in c. dudũ, in gloſ. in uerbo, cõfirmari, de decim. & cõfirmatio idem eſt, qđ cũ alijs firmatio, ut dicit Bald. conſ. 501. Verba Papæ, vol. 5. & l. falſus, 2. col. ver. factũ verò,
3 C. de furt. vbi dicit, † ꝙ confirmatio nõ eſt actus ꝑ ſe ſtans, ſed dr̃ confirmatio quaſi cũ alio firmatio, ſequit̃ Dec. d. Rubr. nu. 3. nã cõfirmatio ſp̃ præſupponit aliquid prius eſſe, qđ confirmetur. Bald. in l. nominationis, circa fin. ver. conclude, C. de appel. vbi dicit, ꝙ confirmatio cõmenſuratur ad illud quod cõfirmatur, & nõ extenditur vltrà quàm actus confirmatus ſe extendat, quia natura confirmationis eſt dare robur confirmato, non extendere, Bald. & Paul. de Caſt. in l. aduerſus, in fin. C. ſi aduerſus rẽ iudic. cũ alijs allegatis per Dec. d. rubr. col. 1. ꝙ etiam tenet Crot. in l. 1. §. ſi quis ſimpliciter, nu. 10. 1. lect. de ver. oblig. Et confirmatio per ignorantem fieri nõ cenſetur. Socin. conſ. 258. col. fi. ver. quarto. An autem confirmans videatur de nouo dare, & quando confirmatio robur ſumat, & de pluribus alijs ſimilibus qõnibus ad materiam noſtram pertinentibus, ut uidendũ eſt per Dec. in d. rubr. & per Doct. in d. l. more, de Iuriſdict. omn. iud. Et per Pariſ. d. conſ. 19.

Et emologabit.

SVMMARIA.

1. Homologo verbum Græcum, quod ſignificat confirmo, vel laudo.
Homologo non emologo legendum.

GLOSSA XV.

HOmologabit ſcribendum eſt, homologo enim eſt uerbũ Græcum quòd idem importat quod confirmo, uel
1 laudo, tex. eſt cum gl. in l. † ne in arbitris, §. ſi. C. de arbit. quod etiam tenet Goffr. in Summa, de arbit. §. effectus, & Alb. in d. ſuo uerſ. Homologo, corruptè igitur ſcribunt notarij emologabit, & corruptè omnes Doct. in d. §. fi. legunt emologo, & alibi communi errore omnes ſequuntur, licèt legendum ſit homologo, ut ſuprà, & ità textus noſtri correcti legunt, & ita etiam legit Alciat. homologiam pro ratihabitione, in l. ſi quis maior, uerbo, nullo cogente, ad fin. C. de tranſaction.

Præſens inſtrumentum cum omnibus in eo contentis.

SVMMARIA.

1 In inſtrumento contineri dicitur id quod legi poteſt, immo etiam quod tacitè, & præſumptiuè ex eo colligitur, & virtualiter.
Inſtrumentum dotis, in quo non adſit ſtipulatio reſtitutionis quæ à lege interueniſſe fingitur, habebit executionem paratam ex forma ſtatuti ſicut continens expreſſam.
2 Inſtrumentum dicitur etiam continere id quod virtualiter continet, vt per relationem ad aliud, nam dicitur continere id quod relatum continet.

GLOSSA XVI.

1 COntineri in Inſtrumento † dicitur id, quod legi oculis poteſt, l. 1. vbi Bart. de his quæ in teſt. delent. Socin. conſil. 512. col. immò etiam quod tacitè, & præſumptiuè ex eo colligitur, & uirtualiter, unde inſtrumentum Dotis in quo non adſit ſtipulatio reſtitutionis, quæ fingitur à lege interueniſſe, l. uni. §. 1. C. de rei uxor. acti. §. fuerat, Inſtit. de action. habebit etiam executionem paratam ex forma ſtatuti, ſicut continens expreſſam, Bald. in d. l. vni. §. t. & in §. ubi adhuc, 6. col. C. de iure dot. & in l. ad probationem, la 1. C. de probat. vbi dicit, primum ſuum conſilium ſuper hac materia edidiſſe, quod tenet Aretin. in dicto §. fuerat, 1. col. licèt Bart. in dicta l. 1. ff. de his quæ in teſt. deleur. indeciſam reliquerit quæſtio. quod etiam uidetur ſequi Iaſ. numer. 18. & ſequent. & in dict. §. fuerat, & Roman. conſ. 147. Licèt hæc pars. Alex. in l. Iuriſgentium, §. quod ferè, col. finali, de pactis, ubi dicit eſſe communem, & hanc partem uidetur ſequi Felin. c. apit. tranſlato, ſecunda col. de Conſtitut. licèt ibi Dec. teneat contra-
2 rium; Et † inſtrumentum dicitur etiam continere, id quod uirtualiter continet, ut per relationem ad aliud, nam dicitur continere

id quod relatum continet, l. aſſe toto, ubi Bartol. & alij, de hæred. inſtit. etiam cum ſuis omnibus qualitatibus, l. in teſtamento, de condit. & demonſt. l. 1. §. 1. vbi Bart. ff. de recept. Er quod ex eo colligitur, & probatur, tam directè, quàm indirectè, undè mandabitur exequutioni pro omnibus tam directè, quàm indirectè contentis. Anto. de Butr. & Abb. per illum text. in c. cum olim, de cenſ. quod ante eos tenuir Bald. d. l. ad probationem, & ſequitur Iaſ. l. Prætor ait, in princ. circa med. primæ col. de oper. noui nunc. & Felin. dicto cap. tranſlato, licèt ibi Dec. teneat contra, & ſequitur etiam Curt. iun. conſilio 159. numero octauo.

Etiam.

SVMMARIA.

1 *Etiam, dictio, implicat identitatem, & de eius virtute.*

GLOSSA XVII.

1 HÆC dictio implicat identitatem, l. etiam, ſoluto matrim. & de ſui natura eſt implicare † caſus minus dubitabiles, & ubi non eſt tanta, uel par ratio, quod uidetur probari ex gloſ. iuncto text. in Clem. 2. uerbo, Eccleſiæ, de hære. & in l. etiam, & l. fin. C. ſi tut. uel cur. interuen. quod tradit Alexan. conſil. 23. Viſo proceſſu, col. 2. 5. uol. & ſequitur alia adducens Dec. in l. qui ſe patris, 1. nor. C. unde liber. ubi Curt. iun. idem alia adducit numer. 20. licèt Pariſ. in conſil. 46. numer. 30. & ſequent. 4. uol. alios allegans, teneat implicare, & includere maiora expreſſis, etiam in materia ſtricta, & exorbitanti, & quod augeat addendo, ut ibi per eum, nu. 31. ubi allegat Dom. de Sancto Gemin. conſil. 125. & 132. de quo etiam ſunt uidendi Moderniores, in l. 1. ff. de iuriſdict. omn. iudic. & Alberic. in Dictionario ſuo, hoc eod. uerbo, ubi latè tractatur de ſignificatione huius dictionis, & ita hic accipitur quod per ſimile inſtrumentum fiat ratihabitio.

Per aliud.

SVMMARIA.

1 *Aliud, dictio, implicat, & comprehendit aliquid ſimile, & diuerſum vltra expreſſum, & alia de materia.*

GLOSSA XVIII.

1 DIctio etiam hæc, aliud, ſimilitudinem implicat, l. ſi fugitiui, cum glo. communiter approbata, C. de † ſeru. fugit. Curt. iun. conſ. 183. nume. 2. & per Pariſ. conſ. 158. nu. 18. 4. vol. & comprehendit aliquid ſimile, & diuerſum vltrà expreſſum, Alex. conſil. 119. Quæritur, col. 2. vol. 2. & Socin. conſ. 300. col. 2. verſ. tertio principaliter, vol. 2. & Pariſ. conſ. 92. nu. 5. lib. 1. licèt quandoque impropriè ponatur, ut illud Lucę 22. ducebantur autem & alij duo nequam, cum eo, vt not. gloſ. in l. non ſolum, §. quæritur, verb. creditores, ff. de procur. & Alber. in Dictionario ſuo, uerbo, alius, ubi ponit de multiplici huius verbi ſignificatione, & quandoque etiam ad diſſimilia extenditur, ut tradit Cur. iun. conſ. 38. col. fi. Er per hæc duo uerba, tolluntur ea, quę ſuperius dicta fuere ſup. in uerbo, Ratificabit, quod ratihabitio poteſt fieri facto, in principio, & in fine illius, ubi fuit dictum ſufficere, fuiſſe præſens factum mandatum, quia promittens aliter non tenetur facere ratificare actum quem promiſit: nam quando ſic eſt promiſſum expreſsè, ceſſant omnia illa iura, licèt faciat contra cōſilium Caſtr. 95. Conſiderandum eſt, in prin. 1. vol. & quod ſufficiat tacita, ſentit Alexan. conſil. 127. 1. col. in 5. vol. & expreſsè Pariſ. conſ. 33. nu. 59. 1. vol. licèt in caſibus eorum non fuerint addita hæc verba, & quod non ſufficiat niſi fiat ratificatio. Caſtr. conſ. 282. nu. 9. in 1. de quo uide Tiraquel. de retract. in §. 1. gloſ. 10. numer. 68.

Publicum inſtrumentum.

SVMMARIA.

1 *Inſtrumentum publicum eſt illud cui creditur ſine alio adminiculo de Iure, ſiue conſuetudine.*
Inſtrumentum fit ſolum per notarium.
Scriptura authentica fit etiam ab alio quàm à Notario.
2 *Scriptura authentica differt à publica.*

GLOSSA XIX.

1 INſtrumentum publicum eſt illud, cui creditur ſine alio adminiculo, de Iure, §. ſed & ſi inſtrumenta, & §. † ſeq. in Authent. de inſt. caut. & fide, ſiue conſuetudine, capit. cum dilectus, de fide inſtr. Innocen. in cap. 1. eod. tit. Specul. in tit. de inſtru. edit. §. nunc dicendum, in princip. Bartol. in l. ſi quis ex argentarijs, §. ſi initium, in Repet. colum. 3. part. quæſtio. numer. 5. de eden. & ſolum fit per tabellionem, licèt ſcriptura authentica non publica, fiat etiam per alios.

Innoc.

Digitized by Google

Innoc. & Bald. nu. 8. in c. 2. de fide inſtr. & di-
2 cit Abb. in d. c. 1. quòd † ſcriptura publica, in eo differt ab authentica, quod publica eſt illa, quæ confecta extitit à publica perſona, ſcilicet notario cum ſolemnitatibus requiſitis, authentica verò, quæ per ſe fidem facit, & quę non exigit aliud adminiculum, quaſi ex ſe authoritatē habens, quod ſequuntur Car. & Imola, ac Felin. ibi, in d. c. 1. licèt Dec. ibi approbet diffinitionem utramq; Inſtrumēti publici, licet Bar. & Abbas uelint, quod cæteræ ſcripturę authoritate publica authenticę, dicantur etiam publicæ, licet non ſint Inſtrumenta publica, ſed quod magis authenticæ quam publicæ debeant dici, magis communiter tenent Doct. ibi, Spec. verò d. §. nunc dicendum, ponit ſex modos, quibus Inſtrumentum dicitur publicum, quos non admittunt Doct. in d. c. 1.

Rogandum per publicum notarium.

S V M M A R I A.

1 *Inſtrumentum ad hoc ut probet neceſſario fieri debet per tabellionem.*

GLOSSA XX.

1 NOtarius † debet rogari de Inſtrumento, & hoc eſt unum de neceſſarijs requiſitis ex extrinſeca ſolemnitate, vt communiter not. Doct. in d. c. 1. & ſuprà in præludijs dictum fuit in 1. q. in 3. requiſito, ex extrinſeco. Quis autem ſit publicus notarius ſuo loco dicetur.

Roborandum.

S V M M A R I A.

1 *Roborare, verbum, idem ſonat, quod formare ſeu fortificare.*
Robur debitum ſuorum membrorum proportionem ſignificat.

GLOSSA XXI.

IDEM eſt quod firmandum, ſeu fortificandum, & eſt verbum legale. de quo ha-
1 betur in ca. 1. in fine, de eo qui mitti † in poſſ. cauſa rei ſeru. & in c. 1. de libel. obl. & videtur deductum à nomine robor, ſeu, robur, quod debitam proportionem omnium ſuorum membrorum importat, teſte Ægidio de regimine principum c. 13. ut refert Alber. in Dictionario ſuo, uerbo roborari, & habetur in Vocabulario Iuris, uerbo, robur, de quo uerbo meminit Imperator in §. perficiuntur, Inſtit. de donation.

Cum omnibus, & ſingulis.

S V M M A R I A.

1 *Cùm, dictio, quandoq; pro continuatione quandoq; pro aduerbio, quandoq; pro præpoſitione ponitur.*

GLOSSA XXII.

1 DE iſta dictione, cum quæ † quandoque ponitur pro Coniunctione, quādoque pro Aduerbio, & quandoque pro Præpoſitione, uidendus eſt Bar. in l. 1. §. ſi plures, num. 5. in repet. de exerci. & de eius ſignificatu, & potentia latè per Albe. in Dictionario ſuo dicto uerbo, & Firman. in ſuo Repert. etiam uerbo ipſo.

Clauſulis.

S V M M A R I A.

1 *Clauſula eſt quæ periodus à Græcis uocatur, quod idem eſt quod ſententia breuitatem, & concluſionem continens.*
Notarius in dubio cenſetur rogatus, ut in Inſtrumento clauſulas apponat.
Clauſulæ non appoſitæ an habeantur pro appoſitis, remiſſiuè.

GLOSSA XXIII.

CLauſula eſt quam Græci periodon vocant, quod idem eſt quod ſententia breuitatem, & concluſionem continens, ſecundum Grammaticos, & ſcias quòd notarius in dubio cenſetur rogatus ut in In-
1 ſtrumento † Clauſulas apponat conſuetas, l. fin. ubi Bald. C. de fideiuſſ. latè Felin. & Dec. in c. cum M. Ferrar. col. 3. & Crauc. conſ. 11. col. 1. & plures alios allegat Cagnol. aliàs allegata l. ſi librarius, nu. 10. Et an ſi non ſunt appoſitæ, habeantur pro appoſitis, uidendus eſt ibi nu. 50. de quo inferius dicetur.

Capitulis.

S V M M A R I A.

1 *Capitulum accipitur multis modis in Iure de quibus vide hic.*

GLOSSA XXIIII.

VOX hęc, diuerſis modis in Iure accipitur, nam quatuor ponunt Canon. poſt Io. Andr. in c. Capitulum San-
1 ctę † Crucis, de Reſcriptis, ubi Abbas, 1. not. ponit Carmen de huius dictionis ſignificatu ſcilicet.

Diſtinguit, minuit, locat, & collectio fertur.

Nam quandoque ponitur ut diſtinguat materiam à materia, & tunc dicuntur capitula, ſeu compilationes, ut dicimus de Decretalibus, quæ c. nuncupantur, quandoque ſtat diminutiuè, quia poteſt dici Capitulum quaſi paruũ caput, quandoque ſtat pro loco Capitulari, vbi Canonici congregantur, & quandoque pro collectione, ſeu collegio ipſo; In caſu iſto poteſt igitur capi primo modo, ut ſcilicet intelligatur de capitulis diſtinguentibus unam materiam ab alia, prout intelligit Bart. in l. Aurelius, §. idem quęſijt, de liber. leg. de uno facto cum ſuis qualitatibus, ubi tractat quando dicatur unum capitulum uel plura, quæ eſt alta, & profunda materia, à re noſtra ſatis impertinens; uel poteſt accipi alio modo, ut declarat Alciat. in l. de cubiculis, ad fi. C. de priuil. eorum qui in ſacr. pal. milit. lib. 12. ſcilicet, pro particula opuſculi, l. 1. ff. de teſtam. mil. & ſic intelligemus hoc ſenſu eſſe promiſſam ratihabitionem faciendam cum omnibus etiam particulis ſeu articulis inſtrumento cuilibet adſcribi, & addi ſolitis.

Cautelis.

S V M M A R I A.

1 *Cautela unde dicatur, & quot modis formatur. Cautela abundans non nocet.*

2 *Cautela laudabilis eſt, in qua totum ratio agit & furor ſibi nihil uendicat.*

3 *Cautelæ quæ ità vulgariter appellantur ſunt potius captiones.*

4 *Aduocatus, & cauſidicus eſt in nulla conſideratione ſi non eſt cauteloſus.*

5 *Promittens quòd alius ratificabit etiam per aliud publicum inſtrumentum cum omnibus cautelis, numquid teneatur curare ut ratificare debens caueat cum fideiuſſore uel aliter.*

GLOSSA XXV.

CAutela, à cautione, quæ idem quod ſecuritas importat, diminutiuũ eſt, &
1 aliquandò pro ſecuritate † ipſa accipitur, & idem eſt, quod cautio, l. ſi debitori, ibi, cum competenti cautela, ff. de iud. & eo ſenſu poteſt accipi in rubrica in Authen. de Inſtrum. caut. & fide coll. 6. & in Authen. de mand. princ. §. neque autem homicidis, Collat. 13. hinc dicimus abundantem cautelam non nocere, l. teſtam. C. de teſt. de quo ſuprà dictum fuit; aliquando accipitur pro prouidentia, & remedio, ſeu conſilio, & ità accipitur 39. diſtinctione, c. Petrus, & 63. diſt. c. quãto, & in c. Maxi. q. 3. vbi dicitur,
2 † quod laudabilis eſt cautela, in qua totum ratio agit, & furor ſibi nihil vendicat, & hoc ſenſu poteſt etiam accipi quod ſupradictum eſt de abundanti cautela, ut ſupra intelligatur de abundanti prouidentia; accipitur etiam alijs ſignificatibus, ut ex Dictionario Alber. d. verbo. cernere eſt; Cæterum,
3 † quia omnes cautelæ quę per Doctor. traduntur, de quibus alta extant volumina, magis ad proximũ & capiendum, & inuolendum uidẽtur inductæ, & paſſim in malam partẽ uertuntur, captiones magis dicendæ ſunt, ut Alciat. exiſtimat in libro Pręter miſſorũ 1. verſ. cautela, ubi dicit, dictionem hanc non omnino barbarã eſſe, licèt captionem elegãtius dicamus, quod intelligo, cum de cautelis his quæ in malam partẽ ſunt inuentæ, & receptæ ſermo habetur, nam uerbũ captio, pro dolo, & deceptione, & actu ipſo capiendi, & decipiendi accipitur, l. quoties nihil, ubi Cagnol. in prin. declarat, ff. de reg. iur. ſecùs ſi de cautela ſimpliciter loquamur, quæ in bonã partẽ accipitur, ut in iuribus ſuprà adductis, de illis primis pulchrè ſcribit Budæ. in annotationibus ſuis, in l. j. de Iuſt. & Iure, pag. 7. vafricies. i. calliditates, & aſtutias meras, & cõmentitia uerborum aucupia, eſſe ſimplicitati vulgari, & probitati Ciuili ſæpe numero imponentia; & Iudicibus interdum inextricabilia optimo Iure perſępè captioſa. Licet enim Doct. quãplures, tales cautelas, ſeu remedia ſcripta reliquerint, ut homines cauerent, ne deciperẽtur in negocijs, tamen natura hominis praua eis abutitur, & in malam partem decipiendo ſeruato, & profectò
4 tẽporibus iſtis aduocatus, † uel Cauſidicus, ſeu ſimplex Iuriſta, in nulla eſt cõſideratione niſi ſit cauteloſus & plenus hmõi cautelis, & captionibus, ſeu calliditatibus, & aſtutijs.

Sed quid importat hoc verbum in loco
5 hoc, nunquid promittens † teneatur curare ut ratificare debens, caueat cum fideiuſſore, uel aliter, & Bald. decidit quod non, in l. exequutorem, col. 5. uerſ. item cautio, nu. 17. C. de execu. rei Iudic. per text. in l. ſancimus, C. de uerb. ſignif. licèt ibi loquatur Imperator. de uerbo. cautio, non de uerbo cautela, ſecùs ſi adderetur uerbum, idonea, uel alia uerba, de quibus per Doctor. d. l. ſancimus, de quo etiam inferius dicemus.

Promiſſionibus.

S V M M A R I A.

1 *Promiſſio differt à dicto, & quomodo, & qualiter differat à pollicitatione.*

2 *Promiſſio acceptata tranſit in pactum.*

3 *Promiſſio præcedẽte interrogatione eſt ſtipulatio.*

4 *Promitto uerbum poteſt deſeruire pollicitationi, pacto, & ſtipulationi.*

Conſti.

5 *Conſtitutum quid ſit.*
6 *Promittere, verbum differt an ponatur in ſcri-
ptura, an uiua voce proferatur.*

GLOSSA XXVI.

PRomiſſio differt à dicto, quia dictũ ac-
cipimus quod uerbotenus pronuncia
1 tum eſt, nudoque † ſermone finitur:
promiſſio uerò pollicitationem, pactum, &
ſtipulationem importare poteſt, l. ſciendum,
§. dictum, ff. de ędil. edic. vbi ponuntur ex-
empla: nam ſi dico aliquid in contractu, nul-
la præcedente interrogatione, nullaque ſub-
ſequente acceptatione, tunc remanet di-
ctum: & iſto modo differt à promiſſo; ſi
uerò promitto aliquid offerendo, tunc dici-
tur pollicitatio, l. pactum, §. 1. ff. de pollic.
tradunt Doct. in Rub. de verb. obligat. & de
pollicitatione: unde dicta trad. Alcia. c. 1.
2 Pareg. Iur. lib. 1. ſed ſi † promiſſio accepte-
tur, tũc tranſit in pactum, quod eſt duorum,
pluriumue in idem placituri conſenſus, l. 1.
in princ. ff. de pact. & not. Doct. in d. rub. de
3 uerb. obl. † ſed ſi interrogatione pręcedente
promittam aliquid, tunc eſt ſtipulationis cõ-
tractus, de quo Inſtit. de verb. obl. in prin. &
4 in l. 1. ff. eo. Igitur uerbum promitto, † poteſt
deſeruire his tribus, ſcilicet pollicitationi, pa
cto, & ſtipulationi, addunt Doctor. in d. Ru-
5 br. de verb. oblig. quartum ſcilicet † conſtitu
tum, quod inducitur, quando quis conſtituit
ſe ſoluturum, quod ipſe uel alius debet ciuili
ter, uel naturaliter, nulla interueniente ſtipu
latione ex quo oritur actio, §. de conſtituta,
Inſtit. de action. & habetur toto tit. ff. & C.
de conſtit. pecun. & per Doct. in d. Rubrica,
& licèt dictum uerbum promiſſio, poſſit oĩa
6 ſupradicta importare, tamen † intereſt, an in
ſcriptura ſit poſitũ, uel uiua uoce prolatum,
quia primo caſu ſtipulatione importat, ſcdo
pactum, ut ſupradictum fuit, tract. præſenti,
Clauſula verb. promiſit, & tradidit Alciat.
in l. ſponſio, ff. de uerb. oblig. ubi illud uerbũ
ſponſionem, ſolũ ſtipulationem cõtinere ad-
uerſus communem ſententiam defendit.

Obligationibus.

SVMMARIA.

1 *Obligationis diffinitio.*

GLOSSA XXVII.

1 OBligatio † eſt Iuris uinculum, quo ne-
ceſſitate aſtringimur alicuius ſoluen-
dæ rei, ſecundum noſtrę ciuitatis iu-
ra, Inſtit. de obligat. in prin. cętera ad obliga-
tionem pertinentia dicentur infrà, in uerbo,
obligando.

Renunciationibus, pactis, pœnis, iuramento.

GLOSSA XXVIII.

DE Renunciatione dicetur ſuper Clauſula. Et renunciauerunt, de pactis aliquid ſuprà dictum fuit, in uerbo, promiſſio, & latius dicetur infrà, in Clauſula, Cum pacto, De pœna uidebimus in Clauſula ſub pœna, & de Iuramento in Clauſula, Et ad maiorem, quia in illis locis magis conuenit eorum materiam tractare.

Et ſolemnitatibus.

SVMMARIA.

1 *Solemnitas eſt quidquid pracipuum requiritur
vltra conſenſum, & quidquid adijcitur forma
Iuris gentium.
Solemnitas eſt facere aliquem ſolemnem actum
ſecundum formam Iuris, & eſt quid diuer-
ſum, & differt à ſubſtantia, & forma.*
2 *Solemnitas, forma, & ſubſtantia, & materia
differunt.*
3 *Subſtantia quid ſit generaliter, & quando quid
dicatur de ſubſtantia.*
4 *Solemnitas duplex inſtrumenti, & contractus.*
5 *Notarius omittens debitas ſolemnitates praſu-
mitur in dolo.*
6 *Notarius omittens debitas ſolemnitates in teſta
mento poteſt puniri de falſo.*
7 *Solemnitas intrinſeca, & extrinſeca.*
8 *Solemnitas alia granis, & magna, alia leuis.*
9 *Solemnitas eadem requiritur in mutatione, &
additione actus, qua requiritur in ipſa celebra
tione, ſecus in declaratione.*

GLOSSA XXIX.

SOlemnitas eſt, quidquid præcipuum re-
quiritur ultra conſenſum, & quicquid
1 adijcitur formatione † Iuris gentium,
ſecundum Bald. in l. & in Epiſtola, ult. q. C.
de fideicom. & eſt actus indiuiſibilis ſecun-
dum eundẽ, in l. ſequen. & dicit idem Bal. in
l. prolatã, 2. col. nu. 7. C. de ſent. qđ ſolemni-
tas eſt facere aliquem ſolemnem actum ſm
formam iuris, & ſolemnitas eſt quid diuer-
ſum, & differt à ſubſtantia & forma ut decla-
rat Innoc. in c. quod ſicut, in 2. col. de elect. et
Bald. clarius in l. 1. 2. col. in repet. nu. 4. C. de
ſacroſanct. Eccleſ. ubi dicit, quod licèt pro-
miſcuè utamur his uerbis, tamen differunt:
2 quia aliud † eſt forma, aliud ſolemnitas, & a-
liud ſubſtantia; formæ eſt exemplum unus
contextus in teſtamento, interrogatio, &

reſponſio in ſtipulatione. Solemnitatis exẽ-
pla ſunt teſtiũ adhibitio, rogatio, ſcriptura,
& ſimilia requiſita; Subſtantia eſt ipſa diſpo-
ſitio, & ipſa res, i. rei eſſentia, l. obligationum
ſubſtantia, ff. de act. & oblig. & alibi diſtin-
guendo declarat ipſemet Bald. in l. etiam, 1.
col. C. de execu. rei iudic. quod ſubſtantia eſt
id, quã primum res aliquid eſt, natura, quam
primũ res talis eſt, ſolemnitas quã primũ ſo-
lemnis eſt, & id quamprimũ deducitur ad eſ-
ſe, uel ad naturã eſſe, ſubſtantia ponit rem in
quidditate, natura in qualitate, & directa ſo-
lemnitas eſt quidã modus circa ipſa, & Bal.
in locis præallegatis, ſequuntur Alex. in l. de
pupillo, §. qui nunciat, col. fi. ff. de noui oper.
nunc. & Fel. in c. 1. nu. 6. de fide inſtr. ſed Alc.
in l. mulieris, verbo, forma, ff. de verb. ſignif.
non omnino recedens à dicta declaratione,
dicit, quod materia, ſubſtantia, forma, & ſo
lemnitas ſimul differunt. Materia eſt unde
quid conficitur, ut in ſcipho metallum, in cõ-
tractu conſenſus. Subſtantia eſt, per quam
materia in certam ſpeciem deducitur, ut in
uaſibus, uel ueſtibus, artificiũ, in emptionis
contractu precium. Forma eſt, quæ certæ illi
ſpeciei nomen dat, in iuribus verò pro forma
id requiri dicitur, quod ordinem reſpiciet, ut
in ſtipulatione, quod præcedat interrogatio,
& incontinenti reſponſio ſequatur. Solemni
tas actui perfecto extrinſecus accedit, ut au-
thoritas tutoris in cauſa pupillorum, agnato
rum conſenſus in mulierum contractibus;
licèt Doct. quandoque promiſcuè accipiant,
in l. in venditionibus, de contrahenda empt.
3 Subſtantia † generaliter diffinitur, quæ ad rei
eſſentiam neceſſario requiritur, quapropter
materiam, formam, ſolemnitatemque com-
prehendit. De ſubſtantia etiam quod quin-
que modis accipiatur, ponit Bald. in l. ſi ex
precio, in fine, C. ſi cert. pet. Quando autem
ſolemnitas dicatur de ſubſtantia, ponit idem
Bald. in l. penult. C. de dotis promiſ. ubi di-
cit, quod quando ſolemnitas exigitur, qua
non adhibita, obligatio naturalis non ori-
tur, illa ſolemnitas dicitur de ſubſtantia: ſi
uerò eſt alia ſolemnitas, qua non interueniẽ-
te, nihilominus oritur obligatio naturalis,
tunc non dicitur de ſubſtantia, ſicut eſt ſo-
lemnitas numeri teſtium, tutoris authoritas,
præſentia coniunctorum ex forma ſtatuti ne
ceſſariorum, & dicit ita debere intelligi di-
ctam l. obligationum ſubſtantia; Et eſt ſcien
4 dum, † quod duplex eſt ſolemnitas, una in-
ſtrumentum, altera contractus, prima reſpi-
cit Notarium, ſecunda Partes, ſecũdum Bar.
in l. ſi quis legatum, 2. col. ff. ad l. Cor. de falſ.
5 vndè † notarius omittens ſolemnitates ad
eius officiũ pertinẽtes, de quibus habetur in
l. ſi librarius, per Bart. & Modern. ff. de reg.
Iur. de quo ſuprà dictum fuit, præſumitur in
dolo, quia mala fides præſumitur interueniſ-
ſe, quando ſolemnitas eſt omiſſa, & ordo de-
bitus non eſt ſeruatus; l. 1. ubi Bart. C. de fi-
6 de Inſtr. & ſi hoc † contingat in teſtamento,
poterit puniri de falſo, l. iubemus, C. de te-
ſtam. quod etiam in caſu ſpeciali l. nulli, ubi
Bart. C. de numer. libro 12. procedit, in cæ-
teris non licèt diſſentiat Alciat. in tract. Præ
ſumptionũ, tertia Reg. Pręſumptione 13. nu.
13. contra quem eſt communis Doct. ſenten
7 tia, in d. l. iubemus. Præterea, † eſt ſolemni-
tas quædam intrinſeca, quædam extrinſeca;
intrinſeca eſt, quæ ſine prolatorũ uerborum
natura non poteſt uerificari, ut eſt in obliga-
tione fideiuſſoria, quę ſine ſtipulatione non
poteſt intelligi, Inſt. de inut. ſtipulat. §. ſi ſcri-
ptum; Solemnitas extrinſeca eſt, quam uer-
borum prolatio non comprehendit, ut tuto-
ris authoritas, & hęc ultima nõ pręſumitur,
prima uerò ſic, l. ſciendum, ubi de hóc latè
per Bart. & omnes, ff. de uerbor. obligat. Eſt
8 etiam † ſolemnitas alia grauis, & magna, quę
multum obſtat ſi omittatur, alia leuis, quæ
non habet immutare, nec uiciat actum, ut
not. Doctor. poſt Bart. in l. finali, §. ſi uero
poſtquam, C. de iure deliber. de quo ſuprà di
ctum fuit in præludijs, in 1. q. 1. requiſito; Ad
9 de etiam, quod eadem † ſolemnitas requiri-
tur in mutatione, & additione actus, quę re-
quiritur in ipſa celebratione, ſecùs in declara
tione: quia qui declarat, nihil noui inducit,
Bart. & alij, in l. hęredes palam, §. 1. ff. de te-
ſtam. latè Marſ. in Rubr. de probat. nu. 345.
Et ſimiliter eadem ſolemnitas requiritur in
reſolutione, & reuocatione, quæ exigitur in
celebratione, not. Bald. & alij, in l. omnium,
C. de teſtam. Marſil. d. rubr. nu. 347. Dec. &
Cagnol. in l. nihil tã naturale, de reg. iur. &
idem in reintegratione actus, plures allegan
do tradit Marſ. d. nu. 347. Et de ſolemnita-
te quę exigitur, ſimilis in ratificatione actus
ut ibi per eum, de quo ſupra dictum fuit in
uerbo, Ratificabit, & idem de prorogatione
actus tradit ipſemet loco pręallegato, n. 349.

Quibuſcunque.

SVMMARIA.

1 *Quibuſcunq; dictio, eſt apta omnia comprehendere.*

2 *Feudum de ſui natura non tranſit ad hæredes extraneos, uel ſucceſſores niſi ſit cõceſſum pro quibuſcunq; hæredibus.*

3 *Verbum generale comprehendit inhabiles.*

GLOS-

GLOSSA XXX.

VErbum hoc latas habet habenas, & aptum eſt omnia comprehendere, in tantum, quòd propter ipſum te-
1 nuerit † Bal. in cap. Imperialem, in princ. de prohib. feudi alienat. per Feder. & in c. in prę
2 ſentia, de probat. quod licet † de natura feudi hæredes extranei, vel ſucceſſores non admittantur, tamen ſi ſit conceſſum pro quibuſcunque hæredibus, venient etiam extranei, de quo habetur per Modern. in l. quædam, §. nihil, de eden. & in l. Gallus, §. etiam, & ibi Iaſ. dicit eſſe communem, de liber. & poſthumis, & in d. cap. in præſentia, licèt plerique reprobent, quia huiuſmodi etiam uerbum generale, reſtringi̇tur ad habiles, ut latè per Aret. & Socin. in d. §. etiam, & Dec. d. c. in pręſentia, ſed clarum eſt, quod tale verbum generale, operatur ut amplicet ſignificatum uerbi, cui adijcitur & extendat ad latiſſimum, & faciat comprehendere in diſpoſitione quæ aliàs non comprehenderentur, ut latè declarat plura adducendo Marſil. in l. unius, §. cognitu-
3 rum, nu. 19. cum pluribus ſequ. ubi † oſtendit etiam comprehendere inhabiles, ff. de quæſt. de quo etiam habetur per Alciat. in l. mouentium, ff. de uerbor. ſignific. in quibus locis eſt uidendum.

Neceſſarijs.

S V M M A R I A.

1 Neceſſaria dicuntur ſine quibus diſpoſitio aut perijſſet, aut deterior reddatur.
2 Inſtrumentum corruit neceſſarijs omiſſis.

GLOSSA XXXI.

1 NEceſſaria † dicuntur illa, ſine quibus diſpoſitio, aut periret, aut deterior redderetur, arg. l. impenſæ, ff. de uer-
2 bor. ſignif. nam ſi † neceſſaria omittentur, corruit inſtrumentum. Spec. in §. inſtrumentum, uerſ. item generaliter, de inſtrum. edit.

Et opportunis.

S V M M A R I A.

1 Opportunum quid dicitur quod eſt aptum & commodum.

GLOSSA XXXII.

1 OPportuna † uerò apta & commoda ſecundum Grammat. hinc opportunitas, commoditas, de qua habetur in cap. cum ex eo, de elect. in 6.

Et in ſimilibus inſtrumentis.

S V M M A R I A.

1 Similitudo deſcribitur.
2 Simile quid ſit, & plura de ſimili remiſſiuè.

GLOSSA XXXIII.

SImilitudo teſte Boet. ſuper Topica Tull. lib. 4. quem refert Io. Andr. in cap. non
1 poteſt, de † præbend. in 6. eſt rerum ſingularium, uel differentium comparatio, & ſecundum Bald. in l. 1. col. pen. nume. 21. C. de furt. ſimilitudo eſt in diuerſis rebus eadem uel ſimilis qualitas, & in l. Curatoris, 1. col.
2 uerſ. tertia concluſio, C. de neg. geſt. dicit, † quod ſimile dicitur, quod in aliquo habet differentiam, ſed in pluribus habet conuenientiam, & ſimilia dicuntur illa, quæ ſunt eiuſdem iuris & conditionis, ut not. Innoc. in ca. dilectus, in princ. de capel. monach. & ſufficit ſimilitudinem adeſſe reſpectu rei de qua agitur, Abbas, & cæteri. cap. tranſlato, de conſtit. & ne tempus ſuper inutilibus conteram, ſat erit in hac materia ubi remiſſionibus? Plura igitur de ſimilitudine, & de ſimilibus ponuntur in l. qui liberi, in princ. per Doct. ff. de uulg. & pupil. per Felin. latiſſimè in c. capitulum, 2. col. de reſcript. & per eum, & Dec. in d. cap. tranſlato, aliquid per Alciat. in l. creditor, de uerbor. ſignifica. & per Euer. in ſua centuria argumētorum, in loco à ſimili, quę uidenda ſunt in locis prædictis, ne merus uideat tranſcriptor.

Apponi ſolitis.

S V M M A R I A.

1 Solitus, verbum, verificatur in una vice, conſuetus verificatur in duabus uicibus.
2 Notarius cenſetur rogatus apponere clauſulas conſuetas.
Clauſulæ conſuetæ habentur pro appoſitis excepto iuramento, & conſtituto.
3 Notarius poteſt apponere clauſulas, dū actus eſt in fieri, ſecus ſi ſit celebratus, & vulgarizatus.

GLOSSA XXXIIII.

LIcèt verbum, Solitus, verificetur in una uice, Conſuetus verò, in duabus,
1 Bartol. in l. mella, per illum † text. in verſic. ſed alimenta, ff. de alim. & cib. leg. & in l. 1. uerſicul. ſecundo quæro, C. quomodo, & quando Iudex, ubi Paul. de Caſtro dicit

dicit hoc dictum Bart. communiter teneri.
Alex. conſ. 5. Si uera ſunt, col. ultima, libr. 5.
Aret. in §. non ſcripto, Inſtit. de iure nat. Cor
ne. conſ. 28. in fine, lib. 3. Curt. iun. conſ. 19.
nu. 4. & Ioan. de Amicis, conſ. 12. num. 9. ſeu
ſaltem in duabus, Afflict. deciſ. Neapol. 305.
nu. 11. cuius tamen contrarium tenuit Bald.
in l. item lapilli, col. pen. uerſ. octano quæri-
tur, ff. de rerum diuiſ. & quam maxima impu
gnat uehementia Dec. in Rubr. de conſuetu.
num. 4. & in l. certi condictio, §. ſi nummos,
nu. 5. & 6. ff. ſi cert. pet. & in l. ut liberis, num.
11. C. de collat. tamen in loco iſto, accipitur
pro conſueto communiter fieri, prout dicunt
Doct. in locis allegatis ſuprà, in uerbo, Clau
2 ſulis, quod † notarius cenſetur rogatus appo-
nere Clauſulas cõſuetas, imò, habentur pro
appoſitis, etſi non ſint appoſitæ, ut eſt com-
munis opin. Doctor. relatorum per Cagnol.
in allegata l. ſi librarius, nu. 50. excepto iura-
mento, & conſtituto, quod de iuramento ſe-
quitur Pariſ. in conſ. 45. nu. 40. & ſeq. lib. 1. v-
bi nu. 43. poſt Felin. in c. 1. n. 10. uerſ. reſtrin-
ge dupliciter, ut lite non conteſt. & Galliau-
3 la, in rubr. de uerb. oblig. nu. 33. declarat † no-
tarium poſſe apponere dictas Clauſulas, dũ
contractus eſt in fieri, & ſic in actu. ſecùs ſi ſit
celebratus, & vulgarizatus, de quo uidendi
ſunt alij in loco prędicto per Cagn. allegati.

Tam de iure.

SVMMARIA.

1 *Iuris appellatione uenit ius ciuile Romanorum & ſic ius commune.*

2 *Iuris appellatione hodiernis temporibus ueniunt ſtatuta & conſuetudines, non autem ius commune, & ratio.*

GLOSSA XXXV.

TAmetſi quoties iuris alicuius mentio
habetur, de iure Ciuili Romano-
rum, & ſic iure communi intelligen-
1 dum † ſit, §. ſed quoties, Inſtit. de iure natur.
gent. & ciuil. tamen ex quo ſtatuta & Con-
ſuetudines à iure communi ſunt confirmata, ſ.
l. omnes populi, cum ibi not. de iuſt. & iure,
& l. de quibus, cum ſimilibus de legib. Intel-
2 ligitur † de iure ſtatutario uel conſuetudina-
rio, quod prius eſt attendendum, tamquam
corrigens ius commune, ità Bald. in l. illa in-
ſtitutio, in princip. 2. col. ff. de hæred. inſtit. ſe
quitur Socin. conſ. 9. col. 5. verſi. Non obſtat
2. vol. & latiſſimè defendit Iaſ. in Repet. d. l.
omnes populi, col. 5. & 6. vbi plures allegat,
& habetur per Celſ. Hug. in tract. Clauſ. in
Clauſul. Secundum leges & conſuetudines,
in Clauſulis Reſcriptorum, & in Clauſula
Secundum, in Clauſulis Compromiſſorum.

Quam ſecundum ſtilum.

SVMMARIA.

1 *Stilus quid ſit, & quotupliciter dicatur.*

2 *Stilus unde dictus.*

3 *Stilus ex actibus iudiciarijs inducitur nec opus eſt quod pro ipſo iudicatum ſit.*

4 *Stilus probatur per duos teſtes.*

Stilus ad hoc ut probetur iudex ex ſe debet notarios & alias perſonas in foro verſantes ſuper ipſo interrogare.

Declara tamen ut hic.

5 *Stilus curiæ ſeruandus eſt quia habetur pro lege & pro forma etiam ſi ſit contra ius.*

Contra ſtilum geſta non ualent, & ſunt nulla.

Iudex contra ſtilum iudicans facit litem ſuam, & punitur ac ſi contra ius commune iudicaret.

Contra ſtilum dicta & geſta falſi præſumptione non carent.

Stilus Principis tantum valet, quantum conſuetudo vniuerſitatis, ſecus in ſtilo iudicis non habentes auctoritatem legis condenda.

Stilus irrationabilis, & contra ius commune debet reſtringi.

6 *Stilus contrario uſu tollitur.*

Stilus uariabilis eſt, & uarietatem recipit ex tempore.

Stilus conſiſtit potius in facto quàm in iure.

Stilus quando eſt uarius, magis ſtatur iuri ſcripto.

Declara tamen ut hic.

Stilus curiæ ſi ſit contrarius conſuetudini, ciuitatis ſtilo tamquam ſpeciali cedere debet conſuetudo tamquam generalis.

GLOSSA XXXVI.

PLura de ſtilo ſtatui ſcribere, ex quo ſæ-
pè accidit de eo uerba facere, & per
plures ignoratur eius uirtus, immò
& etiam eius ſubſtantia; Primo igitur uide-
bimus, quid ſit Stilus, ſecundo, quare ſic
dictus, tertio, quomodo inducatur, quar-
to quomodo probetur, quinto quam ha-
beat uirtutem, & robur, ſexto quomodo tol-
latur.

Primo igitur Stilus ſecũdum Pet. & Cyn.
in l. 2. C. quæ ſit lon. conſuet. eſt ius non ſcri-
ptum, ab unius † iudicis uoluntate ſæpius ſti- 1
latum, & ità etiam ſequitur ibi Ang. refert, et
ſequitur Aret. in §. ex non ſcripto, uerſ. quæ-
ro quid de ſtilo, nu. 5. Inſtit. de iure nat. gent.
& Ciuili, & Ioan. de Anan. cõſ. 94. Viſo pro-
ceſſit

Digitized by Google

ceſſu,col.3.in fine, ſed Bar.in repet.in l.de q.
bus,col.4.verſ.ultra hoc, nu.10. quem ibi ſe-
quitur Alb.ff. de legi.dicit, quod ſtilus eſt cõ
ſuetudo,quæ reſpicit ordinem loquendi, ſcri
bendi, vel procedendi; & ſequit̃ Dec.in rub.
de conſuet. 2.col.& Marſ.in cõſ.8.n.27.Bal.
uerò in Rubrica,de reſcr. 2.col. n.11.loquẽs
de ſtilo Reſcriptorũ, dicit, quod ſtilus eſt for
ma ritè, recteque ſcribendi conſuetudine Ro
man. Curiæ approbata; & ſequitur Felin. in
c.2.nu.18. de Reſcriptis, alibi idem Bal.in l.
1. in princ. in lectura, dicit, ſtilum accipi du-
plici modo, Primò, pro quacunque diſpoſi-
tione ſcripta, ut in d.l.1. ubi eſt talis dictio,
quæ non eſt alibi,ſecundum ipſum, in l.1.C.
de emend. Iuſtin. C.in fine. Secundo dicitur
ſtilus conſuetudo alicuius fori iudicialis, &
in l. fin. C. quæ ſit lon.conſuet.dicit, quod ẽt
conſuetudo,ſeu practica confirmata alicuius
Curiæ, puta temporalis, vt eſt ſtilus Curiæ
Romanæ à quo tamquam à forma non eſt
recedendum; & differt à conſuetudine, quia
illa eſt generalis, & hic vnius Curiæ, vel v-
nius perſonæ, ut per Dec. d. rubr. & reſpicit
ſolam ſcripturam, ut dicit Io.Andr.in c.fi.de
conſuet.& ſequitur Felin.d.nu.18. de quo ta
men dicetur infrà.

Secundò vnde dicitur ſtilus? & Bald.in d.
rubr.de Reſcriptis, d.nu.11.dicit, quod dicit̃
2 ſtilus quaſi calamus, † quia olim ſtilo ſcribe-
batur,& in d.l.de quibus,nu.20.in fine dicit,
quod dicitur ſtilus, quaſi ſtans,ad ſimilitudi-
nem ſtili ferrei,qui eſt ſtabilis, quaſi ferreus,
ſicut ſcriptum eſt,ſcribe ſtilo ferreo,& huius
mentis eſt Alber. d.l.de quibus,col.33. & ſe-
quitur Felin. d. nu. 18. & cum hac ſententia
concordat Alciat.in d.l.1.pen.pag.C. de ſa-
croſanct.Eccleſ. vbi dicit, ſtilum graphium,
ſeu pennam argenteam quo ſcribitur,ſignifi-
care, unde uſus obtinuit, ut pro ſcriptura di-
cendique modo accipiatur.

Tertiò uidẽdum eſt, quomodo inducatur
ſtilus, & Bart.in l.1.nu.1.C.quæ ſit longa cõ
3 ſuet. tenet, ſolum ex actibus iudiciarijs † in-
duci, & idem in d.l.de quibus,facit, quia ſti-
lus ſcripturam reſpicit, ut ſupra dictum fuit,
& cum Bart.trãſire videtur Dec.d. Rubr. ſed
Salic. in d.l.1. quem refert ac ſequitur Aret.
in d.§.ex non ſcripto, tenent, etiam ſtilum in
duci ex actibus extraiudicalibus, & expreſ-
ſo populi conſenſu,puto primam opinionem
veriorem; Nec obſtat quod dicamus ſtilum
Cancellariæ, quia ille eſt quodammodo ſti-
lus vnius Tribunalis, & vnius Officij, ſicut
eſt ſtilus notariorum, de quo infra dicetur;
quod comprobatur ex eo,qđ ſtilus dictus eſt
à ſtilo ideſt calamo, uel penna, quibus ſcribi
tur, ut ſuprà dictũ eſt. Inducitur etiam ſtilus
ſi ſ'm eum eſt pronunciatum,uel per frequẽn
tes actus iudiciales,ut Caſſad. not. in titu.de
conceſ.præbend.deciſ.3.num.5.nec requirit
curſum temporis,ſicut exigit conſuetudo,ut
dicit Anton.de Butr.d.c.fin.de conſuet.& ſe
quitur Dec.d.Rubr.col.2.ſed quod ſit neceſ-
ſarium quod fuerit pro hoc ſtilo iudicatum,
non eſt uerum, ſicut nec in conſuetudine in-
ducenda hoc exigitur,ſecundum magis com
munem ſententiam Doctor. in c.fin. de con-
ſuet.ubi Abb.n.16.& in d.l.de quibus, Abb.
in conſ.73.in 9.nu.11.2.uol.& Socin. conſ.
99.nu.3.1.uol.& in ſtilo Corn. conſ. 73.nu.
9.1.col.2.uol.

Quartò, quomodo probetur, & dicit Cyn.
in d.l.2.C.quæ ſit long.conſuet. quod proba
4 tur p duos teſtes,ſicut regulariter † omne ne-
gocium probatur,l.ubi numerus,ff.de teſtib.
& ſequitur Io.de Amic.conſ.42.nu.1.imò iu
dex debet ex ſe ipſo interrogare notarios, &
alias perſonas in foro uerſantes ſuper ſtilo,
uel conſuetudine forenſi ſeruata, ſecundum
Bar.& Flor.in l.3. ff.de teſtib.per §.fin.d.l.3.
Ant.de Butr.d.c.fin. Aret.d.§.ex nõ ſcripto,
nu.5.in fine. Bertrand.conſ.124.nu.4.2.par.
priorum. Steph. Aufre.in add.ad quęſt.115.
capel. Tholoſ. & Vant. in tract. de nullit. in
tit.de nullit.ex defectu proceſ.n.26.Quod ta
men declara procedere in his, quę ſunt parui
præiudicij, & concernentibus ordinem pro-
cedẽdi,ſecùs in his, quæ deciſionem cauſę re
ſpiciunt,quia tunc plenè debet probari de ſti
lo,nec ſufficeret ſumere informationes in ca
mera,ut not.declarat Socin.in conſil.36.nu.
11.& in conſ.39.nu.28.in 4.uol.& Dec.cõſ.
402.nu.12.483. num.28.& de hoc uide Iac.
Phil. Port. 1.lib.ſuarum Concluſionum ulti
ma concluſione,limitatione 19.

Quintò uidendum eſt, quam habeat uirtu
tem hmõi ſtilus; & concludẽdũ eſt, qđ ſtilus
5 Curię ſeruandus eſt, † quia habetur pro lege,
l.fi.C.de iniu.& habetur pro forma, Cyn.&
Bal.in l.1.C.q̃ ſit longa conſuet. & in d.l.de
quibus, Bar.in l.Iuriſperitos, ff.de excuſ. tut.
etiam ſi ſit contra ius Alex.conſ.240.nu.20.
li.6.& qđ ſtilus ſit ſeruãdus, eſt deciſ. Neap.
135.quidam Venetus,nu.3.& latè tradit Pa-
riſ.conſ.44.in fine,lib.1.& Ioan.de Amic.di
cto conſ.42.nu.2.ubi latè, & conſ.143.nu.3.
& 4.Bertrand.conſ.378.nu.1.1.par. nouiſſi-
morum 124.nu.3.in 2.parte, & 299.nu. 3.in
3.parte,etiam nouiſſimorum, in tantum, qđ
geſta contra ſtilum non ualent,& ſunt nulla,
Felin. latè loquens in litteris, Sententia, &
Citatione,in c.cauſam quæ, in fine, de teſti-
bus, & in Sententia idem tradit Guid. Pap.
quęſt.292.Si alicui,& in citatione trad. Mar
ſil.in Singulari 118. Stilus Curię, & fuit de-

ciſum

ciſum ut refert Afflict. dec. 283. ad finem, & Iudex contra ſtilum iudicans, ita facit litem ſuam, & punitur, ac ſi contra ius cōmune iudicaret, Ioan. de Amie. d. conſ. 143. nu. 3. dictaque geſta contra ſtilum, prǽſumptione falſi non carent, ut latè proſequitur Felin. d. ca. 2. nu. 16. & ibi Dec. nu. 6. de Reſcriptis: nā ut dicit Bal. in d. l. de quibus, num. 20. in fi. verſ. è contra quæritur, quod quoties ſtilus inſtingitur, non valet quod agitur, l. ſacri affatus, C. de diuerſ. reſcrip.

Supradicta tamen Concluſio, uenit declarāda, ut procedat in ſtilo alicuius Principis, vel maioris iudicis, qui poſſet legem facere, quia tunc omnia de plano procedunt, ſecùs in ſtilo alicuius iudicis minoris, legem condere non ualentis, nam primo caſu tantum valet ſtilus Principis, quantum Conſuetudo Vniuerſitatis, ſecundo non, ità declarat Alexand. conſ. 39. Viſis, col. fin. lib. 3. ſequitur Dec. d. Rubrica, col. 2. & propterea in ſtilo alicuius inferioris Curiæ, eſt animaduertendum, quia aut eſt directè contra ius commune, & ſic correctorium iuris communis, aut eſt ſolum declaratorius alicuius ſtatuti, vel legis; primo caſu ſi ſit ſtilus Principis, aut ſuperioris, procedit, & debet ſeruari: ſecundo uero caſu non, quia non valet contra ius commune, ità declarat Aretin. conſ. 95. Reſpondendo, in tertio dubio, & conſ. 103. In cauſa, col. fin. Alexan. conſ. 36. Viſo themate, in fine, lib. 2. & conſ. 212. nu. 24. lib. 6. & Dec. d. Rubr. & tali caſu quando ſtilus eſt irrationabilis, & contra ius commune, debet reſtringi, prout etiam regulariter fit quia eſt ſtricti iuris, Aretin. dicto conſ. 95. 4. col. Socin. dicto conſ. 39. num. 30. in 4. & ſtrictiſſimè debet interpretari, ut non excedat ſuos terminos, tradit Pariſ. conſ. 112. num. 12. 4. uol. de quo per Curt. in Rubrica, ſeu tractatu de conſuetudine, numero 31. & ſequent. vbi latè quod & declara, ut per Aymo. Crauetta in tractatu de antiq. tempor. quarta parte, numero 18. aliàs 36.

Sexto & vltimò ſupereſt videre, quomodo tollatur; in quo conclude; quod tollitur
6 contrario vſu, † ſicut conſuetudo, de qua habetur per Doctor. in d. l. de quibus, & contrario ſtilo, ſtilus enim variabilis eſt, & varietatem recipit ex tempore, ut de ſtilo Rom. Curiæ tradit Caſſad. titu. de cauſa poſſ. & propriet. Deciſione ultima, nu. 16. & propterea dicebat Hoſtienſis, in principio Summæ, & Lapus, Allegatione quinquageſimaprima, quod eſt modo albus, modo niger. Refert Staphil. in tract. de Liter. Grat. & Iuſti. fol. ſexto. & Caſſad. de reſcriptis deciſione 7. in fine, nam & conſiſtit potius in facto, quam in iure, ut innuit in c. ex litteris, ibi, tàm iuris Canonici, quàm noſtri moris, de conſtit. & tradit Staphi. dicto fol. 6. & quando ſtilus eſt uarius, magis ſtatur iuri ſcripto. Bart. in l. 2. in princ. ff. ſoluto matr. & in l. ſolent, §. cum uerò, col. 1. de offic. proconſ. & Pariſ. conſil. 27. nume. 33. 2. uolu. quod procedit, quando non conſtat de maiori obſeruantia, & ſi in dubio; ſecùs uerò quando conſtat magis unum, quàm aliud obſeruatum fuiſſe, quia tūc communiori obſeruantiæ inherendum eſt, Dec. conſil. 11. num. 12. Et ſi ſtilus Curiæ ſit contrarius conſuetudini, Ciuitatis ſtilo tam quam ſpeciali, cedere debet conſuetudo, tamquam generalis, Guid. Pap. dicta quæſtione 292.

Et conſuetudinem Notariorum.

S V M M A R I A.

1 *Stilus & conſuetudo pro eodem ponuntur.*
In inſtrumentis extendendis & declarandis eſt recurrendum in dubio ad ſtilum notariorum.

GLOSSA XXXVII.

Conſuetudo licèt ſit diuerſa à ſtilo, ut ſupra dictum fuit, tamen quando-
1 que pro eodem ponuntur † ſtilus & conſuetudo, ut in c. quam graui, de crim. falſi, & declarat Dec. in dicta Rubric. de conſuetud hic magis capitur pro ſtilo, quam pro conſuetudine, & appoſitum eſt huiuſmodi uerbum, ad declarationem maiorem, & ſic non obeſt, ut ſupra aliàs dictum fuit; Et ſcias, quod in dubio eſt reccurrendum ad ſtilum notariorum, in extendendis, interpretandis, & declarandis inſtrumentis. Bal. in l. noſtram, ſecunda columna, C. de teſtamentis, Alexander dicto conſilio decimoquarto, numero uigeſimo; libro ſexto. Socinus conſilio 277. columna ſecunda, uerſiculo, tertio loco, Bertrand. conſil. 317. 2. parte, & ſenſit Pariſ. dicto conſ. 27. num. 30. licèt ſtilus notariorum ſit uarius, ut ibi per eum; & conſ. 104. nu. 63. lib. 1. Vnde deberet haberi recurſus ad ius ſcriptum, ſecundum eum de quo ſuprà dictum fuit.

Loci in quo talia fient.

S V M M A R I A.

1 *Conſuetudo loci contractus eſt regulariter attendenda.*
Quod procedit in deciſorijs, ſecus in ordinatorijs,

rijs, tunc enim ſeruanda eſt conſuetudo loci iudicij,

2 *Conſuetudo quando non eſt iuri communi contraria extenditur ad loca circumuicina, vbi conſuetudo contraria non viget,*

GLOSSA XXXVIII,

1 COnſuetudo loci contractus in qualibet diſpoſitione regulariter eſt attendenda, quandoquidem † partes videntur habere intentionem, & mentem contrahendi iuxta conſuetudinem loci vbi res agitur, ut dicit Bart. in l. cunctos populos, nu. 43. uerſ. ſed poſſet dubitari de tali quæſt, in fine ipſius verſ. Et quod conſuetudo loci contractus ſit attendenda, eſt text. in l. ſi fundus, ff. de euict. & tenet Bart. plures decidens quæſtiones, in l. ſemper in ſtipulationibus. de reg. iur. & ibi ſequuntur Dec. & Cagnol. quam opin. dicit ibi Cagnol. nu. quinto, eſſe communem, quàm etiam tenet latè Affiic, deciſ. Neapol. 226. Sereniſſimus. quod declara procedere in deciſorijs, ſecùs verò in ordinatorijs, quia tunc ſeruanda eſt conſuetudo loci iudicij, vt Bal. ſentit d. l. cunctos populos, nu. 20. & expreſsè declarat Bartol. poſt Cyn. in l. 1. 34. quæſt. nu. 39. C. quæ ſit longa conſuet. & ſecundum hanc opinionem dicit plures uidiſſe iudicatum Guid. Pap. quæſtio.
2 262. Conſuetudo, in fine, & ſcias quod † quādo conſuetudo non eſt iuri communi contraria, extenditur ad loca circumuicina, ubi conſuetudo contraria non uiget, cap. cum olim, ubi Innoc. de cenſ. Paulus de Caſtro, conſil. 161. In præſenti cauſa, columna prima, circa medium, Ioann. de Amic. conſil, 7, num. 41,

CLAVSVLA V.

Et Marcus filius quondam Thomæ de Gal:ſijs de Mutina, Procurator, & eo nomine Ludouici filij quondam Alexandri etiam de Amadeis,

SVMMARIA,

1 *Procurator eſt, qui aliena negocia mandato Domini adminiſtrat.*

Mandatum ad vendendum rem mandantis dari poteſt.

Procurator habens mādatum à Domino, etiam ſi non exprimeret ſe procuratorio nomine contrahere cenſetur, & præſumitur vt procurator negocium gerere,

Vendens per procuratorem non dicitur propriè vendere.

2 *Procurator à Domino conſtitutus non poteſt procuratoris officium exercere, ſi ignorat ſe conſtitutum.*

Procurator quomodo dicatur habere ſcientiam mandati, ad hoc vt officium procuratoris exercere poſſit.

Ratificatio ad ignorata ſe non extendit,

3 *Mandatum re integra reuocari poteſt.*

Procurator contrahens ignorans reuocationem mandati, Dominum obligat, ſed dominium transferre non poteſt.

Mandatum ad hoc vt ſit reuocatum ritè, & tollatur facultas penitus ipſi procuratori, debet fieri notificatio reuocationis procuratori & certæ perſonæ cum qua erat contrahendum, uel aliàs per publica proclamata,

Venditione facta ſi Dominus mandatum reuocat non poteſt traditionem impedire.

Emptor cui fuit facta venditio per procuratorē ſi fuit reuocatum mandatum ante traditionem Publiciana experiri poteſt contra Dominum,

4 *Venditio facta per procuratorem mortuo Domino non valet,*

Mandatum expirat per mortem mandantis. Declara tamen vt hic.

5 *Procurator ad uendendum conſtitutus, non poteſt alium ſubſtituere, niſi in caſu de quo hic.*

6 *Procurator habens mandatum à Domino ad vendendum, an poſſit ſibi ipſi vendere, vel per interpoſitam perſonam emere articulus qui latè hic examinatur, & concluditur pro affirmatiua.*

7 *Tutor an poſſit emere ſemet auctore à pupillo quæſtio quæ pleno ſtilo hic diſcutitur, & concluditur pro affirmatiua,*

GLOSSA PRIMA,

1 PRocurator † eſt, qui aliena negocia mandato Domini adminiſtrat, l. 1. in princip. ff. de procura. gloſ. in uerbo, actorem, in §. fin. Inſtit. de curator. quæ magiſtraliter ponit nomina aliarum perſonarum, quæ aliorum facta agunt, mandatum verò ad uendendum rem mandantis dari poteſt, l. mandatum, & l. creditor, §. Lucius, ibi, ſiue uendere, ff. mand. & Procurator habens mandatum a Domino, etiam ſi non exprimeret ſe procuratorio nomine cōtrahere, cenſetur & præſumitur ut procurator negocium gerere, l. pignori, §. fin. de uſucap. Bart. in l. qui in aliena, §. ſi is qui putabat, ubi etiam alij, ff. de acquir. hæred. not. communiter Doct. in l. 1. §. nunciatio, ff. de oper. noui nunc. & in l. poſt dotem, ſol. mat.

Marſil,

Marſil.in l.ſtatu liber.num.8.ff.de quæſtion. Pariſ. conſ.117. in fine, lib.1. declarando & limitando,ut per Alciar.tract. Præſump.Regula 2. Præſumptione 4. Vnde, ſi conſtitiſſet hunc procuratorem habuiſſe mandatum à Domino de uendendo, cenſeretur feciſſe venditionem nomen Domini, etiam ſi tamquam procuratorem non fuiſſet ſcriptum eũ vendidiſſe, per prædicta. Nota tamen, quod uendens per procuratorem, non dicitur propriè vendere, ratio eſt: quia contractus fundatur in perſona procuratoris, & per obliquum pertinet ad Dominum non directè, l. quæcunque gerimus, ff. de act. & oblig. ſecùs in traditione, & Domino, quia huiuſmodi actus exequutiuus ad Dominum pertinet, ità Bald.in l. quòd ſæpè, §.1.in lect. antiquis. ff. de contrahen. empt. refert Fab. de Sancto Sauin.in tract. de empr. & uendit. q. 3.col.8.in princ.ubi addit,quod ſicut ille qui mandat emere, emere uidetur: ita qui mandat uendere, uidetur uendere, licet propriè non emat,nec uendat,ut ſuprà; Et quòd contrahens per procuratorem, non dicatur propriè & uerè contrahere, tradit Alexan.conſ. 189.nu.9.in 7.uol. de quo latè per Crot.in l. ſi is qui pro emptore, nu.77.& ſeqq. ubi declarat,de uſucapionibus.

Et eſt ſciendum,quod procurator à Domino conſtitutus,non poteſt procurationis offi
2 cium exercere, ſi ignorat ſe fuiſſe † conſtitutum. Specul. titu. de procur. §.primo.verſiculo ſed quid ſi procuratorium, & ibi Ioannes Andræas in addit. Archid. Ioan. Andr. & Dominic. in cap. is qui, de procur. libro ſexto,gloſſa in uerb.receptis,ubi Imo.in Clementina prima,eodem titulo. Bartolus, in l. ſi pupilli,§.primo,numero ſexto, ff.de nego. geſtis,ubi docet articulandum eſſe ſcientiam procuratoris; quod procedit, etiam ſi non ex litteris ſeu nuncio Domini, ſed,ex relatione tertij procurator de mandato notitiam haberet; Bartolus poſt prææallegatos, in dicto capitulo, is qui, tradit in conſilio ſeptuageſimotertiò. Quæritur utrum procurator, quod de iure uerum eſt, ut tradit Rota, deciſione 145.in nouiſſ.Si procurator,licèt de ſti lo ipſa ſeruet contrarium, ut ibi, in fine, & Feli. ſequitur in cap. ſciſcitatus, numero 15. de reſcript. & contrarium in hoc ultimo tenet Bald.in l.falſus, ſexta col.uerſ. circa tertium,numero 18.ſed tamen opinio Bart. eſt communis,quam defendit Aretin. poſt Imolam, in l. qui teſtamento Domini, ff. de teſtam.& eam ſequitur in conſil.68. Excellen. Collateralis, ſecunda col.& Bertrand. conſ. 61.num.15.& conſ. 378.nu.6. in prima parte, nouiſſimotum, & latè proſequitur Marſil. in l.ſi quis ne quæſt.nume.59.de quæſt.& Sing.637.Officium, licèt eam fortiſſimis rationibus impugnet, Curt.iun. conſ. 63. ferè per totum,ubi oſtẽdit eam eſſe falſam; Quod limita, niſi Dominus in mandato ratificaſſet geſta per procuratorem eius nomine,tam ante mandatum, quam poſt, ante præſentationem, uel ſcientiam mandati; & hæc eſt optima cautela, ut geſta per procuratorem ante receptas litteras uel nuncium,ualeant,ut docet Ioan. Andr.in addit. ad Spec. dicto uerſ. ſed quid ſi procuratorium, in fine, & hoc etiam tenet Rota,in antiquis, deciſ. 380. prout refert, & ſequitur Domin. d. c.is qui, prima col.& Marſil.d. Sing. quod ſublimita ſecundum Ioan. Andr.in fine, d.addit. procedere ſi ratificans ſciuit geſta per procuratorem, ſecus ſi ignorauit, quia ratificatio ad ignorata non ſe extendit, ità Oldrad.conſil. 329. Has allegationes, col. pen.& ità tenent Alex. & alij. in l.Iulianus, per illum text. in princ.ff.qui ſatiſd.cog.& Pariſ.conſ. 143.nume.33. 4.uol.& faciunt quæ ſupra dicta fuere in uerbo, Ratificabit, quam limitationem etiam non uidetur admittere Curt. d. conſil. num.6. ſed poſtea inferius eam tenet, & magni facit.nume.10.& allegat alios tenere,ut ibi per eum,ad quam quæſt.uide Boer.deciſ. 274.numero 1.& ſeq.& latè Ant.Grauat.in add.ad Veſtr. in ſua Praxi, lib.4. cap.5. numero 26.& ſeq.& Decian.conſ.18.nu.5.13. 1.uolum.

Sed quæro, pone quod quis conſtituit aliquem procuratorem ad vendendum, re adhuc integra, mandatum reuocat, quod po-
3 teſt,l.ſi mandaſſem tibi,† ff. mand. nunquid ſi procurator contrahat, ignorans reuocationem, dominum obliget, & dominium rei transferat? conclude, quod obligat dominum, ſed dominium transferre non poteſt, quod transferri ſine uoluntate Domini nequit, ità Cyn. & latius Saliect. in l. mandatum,C.mand.Baldus in l.prima,in fine princip. ff. de contrahenda emptione, Fabius de Monte Sancti Saui. tractatu de emptione & uenditione, quæſtione tertia, col. ſeptima, Moder. in l.eius qui in prouincia, verſ.quas verò, ff.ſi cert. pet. & eſt communis opin. ut per Imolam, & latius Felin. in cap. ex parte Decani,numero 14.& ſeqq. de Reſcript.ubi habetur, quod tenetur dominus ad intereſſe emptoris, & emptori competit Publiciana ex dicto contractu, & ibi plura ad hanc materiam ponit.

Et propterea eſt cauendum, quando quis reuocat mandatum factum procuratori ad contrahendum, ut notificet, & intimet reuocationem procuratori, & ſi eſt factum ad

contra-

Digitized by Google

contrahendum cum certa perſona, etiam ta-
li perſonæ notificandum eſt, aliàs debet fieri
generalis notificatio per publica proclama-
ta, ut docet Salicet. in d. l. mandatũ, 2. quæſt.
& eſt communior opinio, ut apparet ex di-
ctis per Felin. in d. c. ex parte Decani, nu. 23.
vbi latiſſimè, & plenè iuxta ſui morem de-
clarat.

Sed ſi Dominus poſt vẽditionem factam
mandatum reuocaret, nõ poſſet traditionem
impedire, l. Papinianus, aliàs ſi quis prohi-
buerit, ff. de Public. per quam traditionem,
non dominium transfertur, ſed Publiciana.
Emptori etiam cõtra Dominum competit,
vt Bald. ibi not. & ſequitur Felin. d. c. nu. 14.
qui quidem Dominus, venditionem impu-
gnare non poteſt, vt latè tradit Fab. d. quæſt.
3. col. 7. in principio.

Quid in procuratore vendente mortuo
Domino, an valeat venditio? & uidetur dicẽ
4 dum quod non, quia mandatum † morte mã
dantis re integra finitur, l. mãdatum, C. man
dati, §. Rectè, Inſtit. eod. d. l. eius qui in pro-
uinciam, verſi. placebat, niſi ſit factum ea cõ-
ditione, ut duret poſt mortem mandantis, ut
tradit Modet. d. verſi. placebat, ubi Dec. nu.
8. & per Felin. & Dec. in c. relatum, in princ.
de offic. deleg. nam tunc etiam mandatarius
poſt mandantis mortem exequi poteſt, quod
procedit, ſi hæreditas adeatur, & ſic ſi man-
dans decedat cum hærede, ſecùs ſi bona ſint
vacantia, ut declarat Dec. d. c. relatum, poſt
Felin. vbi reprobat cautelam Florentinorũ,
qui in mandatis ſcribunt, quod mãdatum de
beat durare poſt mortem mandantis, ſiue hę
reditas ſit adita, ſiue non, & eius mentis eſt.
Dec. d. nu. 8. in fine; Sed tamẽ Ioan. Andr. in
addit. ad Spec. in tit. de empt. & vendit. §. 1.
ver. quod ſi res, in addit. incip. Quid ſi Domi
nus, diſtinguit. Aut emptor ſciuit, aut igno-
rauit, primo caſu, valeat uenditio de rigore,
licèt hæredes poſſint ipſum doli exceptio-
ne ſubmouere; in ſecundo, quod indiſtinctè
ualeat, arg. l. uero procuratori, §. 2. ff. de ſol.
Et hãc ſequitur Fab. d. col. 7. ubi allegat tex.
in l. fundi uenditor, ff. de acq. poſſeſ. ubi ha-
betur, quod hæredes poſſunt prohibere pro-
curatorem poſſeſſionem rei uenditę tradere,
etiam ſi defunctus tenebatur ad tradendum,
& ibi nu. 8. not. Alex. hęredes reuocare poſ-
ſe mandatum procuratoris, quod etiam du-
rat poſt mortem mãdãtis; & quod ualeat uen
ditio utroque ſcilicet procuratore, & empto
re ignorantibus, uidetur ſapere æquitatem
quæ durat actio mãdati, ne procurator rema-
neat in damno, d. §. rectè, & not. in d. l. man-
datum.

Sed an procurator ad uendendum conſti-
tutus, poſſit abſque expreſſa poteſtate alium
procuratorem ſubſtituere, & uidetur quod
ſic, ex Regula, l. ſi procuratorem, §. 1. ff. man
dati: ſed uerius eſt, diſtinguendum eſſe, quod
aut eſt data certa forma in mãdato Domini,
ut ad uendendum talem rem pro tanto præ-
tio, aut non eſt pręſcripta certa forma, ſed to
tum remiſſum eſt arbitrio mãdatarij, ut com
muniter fit, & primo caſu poteſt ſubſtitui ex
Regula antedicta alius procurator. Secundo
uerò non, cum cenſeatur electa induſtria per
ſonæ, ita intelligitur l. pen. §. item adijcien-
dum, & ibi Bart. declarat, ff. de diuerſ. & tẽp.
pręſcript. & tenent cõmuniter omnes Doct.
in l. quod quis, C. de procur. Bart. & latius
Iaſ. in l. 1. in fine, ff. de offic. procur. Cæſar. &
Felin. c. fin. §. cæterum, de offic. deleg. & dici
tur electa induſtria perſonæ conſiderata na-
tura negocij continentis maximam ſummã,
& ponderoſitatem, & propterea non eſt lo-
cus ſubſtitutioni. Pariſ. cõſ. 47. nu. 88. & 89.
1. uol. Et propterea cauendũ eſt, ut in Inſtru-
mento mãdati addatur Clauſula poteſtatis
ſubſtituendi alterum, ſi primus impediretur
procurator, quia aliàs non ualeret cõtractus.

Quæro, nunquid procurator habens man
datum à Domino ad uendendum, poſſit ſibi
6 ipſi uẽdere, uel per interpoſitam † perſonam
emere? quã quęſt. ego habui de facto, & uide-
tur dicendum quod non poſſit, per text. ex-
preſſum, in l. ſi in emptione, §. fin. ff. de con-
trahenda empt. tradit Dec. in conſi. 493. nu.
11. nec enim una, & eadem perſona poteſt eſ
ſe & uenditor, & emptor, ſed debet eſſe di-
ſtinctio perſonarũ, l. 2. ff. de ſtip. ſeru. ſed con-
trarium, quod imò procurator ſibimet uen-
dere poſſit, uel per interpoſitam perſonã eme
re, exẽplo tutoris, de quo ſtatim dicetur, fac.
text. in l. cum ipſe, C. de contrahen. empt.
ubi tutor nõ prohibetur bona fide, & palam
emere rem pupilli, etiam per interpoſitã per
ſonam, & hoc idem in procuratore, & alijs
officialibus de quibus in d. §. fin. tenet gloſſ.
ibi, cum qua tranſeunt Bart. Bald. & gloſ. in
d. l. cum ipſe, ubi etiam Cyn. & hanc opin. ſe
quitur etiam Socin. in conſi. 87. 4. col. in 1. li-
cet in hoc Salic. & Paul. de Caſt. in d. l. cum
ipſe, teneant contrarium.

Sed deciſ. præſentis quæſt. pendet a deci-
ſione alterius quæſt. à materia noſtra non ad
modum diſcrepantis, ſcilicèt, an tutor poſſit
emere ſemet authore à pupillo? in qua con-
7 trouertunt Doct. & tex. videntur † multum
contrarij, fraternizant enim huiuſmodi quę-
ſtiones, ut in d. §. fina. in text. & gloſ. & per
gloſ. & Doct. in dicta l. cum ipſe, & pro par-
te negatiua quod tutor emere non poſſit, eſt
text. apertus, in dicta l. ſi in emptione, §. fin.

Secundo

Secundo probatur, per l. primam, & l. pupillus, in princ. ff. de author. tut. ubi dicitur tutorem pupillo ad ſui commodum authorare non poſſe.

Tertio ex dicta l. pupillus, §. item ipſe tutor, ubi eſt text. clarus, tutorē duplici officio ſcilicet venditoris, & emptoris fungi non poſſe, ad idem eſt text. in l. 1. in princ. ff. de rerum permut. & utrobique hoc tenet gloſ. ſicut in ſtipulatione facienda debet eſſe diſtinctio perſonarum, d. l. 2. ff. de ſtip. ſeru.

Quarto probatur, quòd tutor in facto proprio ad ſui utilitatem author eſſe non poteſt, in l. 1. §. fuit quæſitum, ff. ad Trebelli. ubi tutor ſe authore ſibimet hæreditatem reſtituere non poteſt.

Quinto & ultimo probatur, tutorem a ſe ipſo emere non poſſe, & ratione: quia uidemus, quod extraneus qui à Iure non prohibetur cum pupillo contrahere, etiam decreto Iudicis interueniente, ſine tutoris authoritate emere bona a pupillo non poteſt, l. magis puto per totam illam legem, & alijs ll. illius tit. ff. de rebus eorum, tanto minus igitur tutor, qui ſpecialiter cum pupillo contrahere prohibetur, d. l. ſi in emptione, §. fin. ſine contutoris authoritate contrahere poterit.

Et hæc pars comprobatur etiam authoritatibus, & 1. glo. in l. ſingularia, in 1. gloſ. circa medium, ibi, item ut ſola ſcriptura, ubi tenet gloſ. quod preterquam in mutuo & pecunia, tutor cum pupillo contrahere non poſſit. & in hanc uidetur inclinare gloſ. in d. §. fin. ibi, alij dicunt, ubi uidetur reſidere in ult. opin. relata, & idem uidetur tenere Bald. d. l. ſingularia, 4. col. & Dec. nu. 15. hoc idem expreſsè tenent Bald. Paul. de Caſt. & Salic. in d. l. cum ipſe, C. de contrahen. empt. Idem Bald. in l. bonorum, pen. col. C. qui admit. Imo. Rom. Socin. & Iaſ. in d. l. 1. §. fuit quęſitum, ad Trebell. & plenè examinat Cur. iū. & tenet hanc in cōſi. 29. nu. 9. ubi dicit, opin. contrariam eſſe falſam, & hanc tenendam eſſe, quæ melioribus, & ſubtilioribus nititur rationibus, & hanc etiam tenet Fab. d. tract. quæſt. 3. q. principalis.

Pro contraria parte, quod imò tutor emere poſſit, etiam ſine contutoris authoritate, probatur primo per text. in d. l. cum ipſe, ubi dicitur, quod tutor palàm, & bona fide bona pupilli cōparare poteſt, & multo magis eius uxor, & ad idem eſt text. clarus, in d. l. pupillus, §. ſanè, ff. de aut. tut. ubi dicitur, quod etiam hoc poteſt per interpoſitam perſonam.

Secundo, ex textu in l. non exiſtimo, ff. de admin. tut. ubi tutor a ſe ipſo pecuniam mutuo accipere poteſt, modo palam, & bona fide faciat; & idem habetur in l. quoties, §. nō tantū, ff. eod. ubi tutor poteſt ſibiipſi ſoluere.

Tertio probatur ex textu in l. tutor rerū, ff. de admin. tut. & ibi Bart. ubi rem alteri uēditam emptore pretium non ſoluente, poteſt tutor pro ſe retinere pro dicto pretio.

Quarto ex textu in l. fiſtulas, §. 1. ff. de contrahen. empt. ubi tutor rem a patre pupilli emptam, poſt ſibi tradere.

Et pro iſta parte maiores authoritates cōcurrunt, hoc enim tenet gloſ. in d. l. cum ipſe, & etiam in d. l. ſi in emptione, §. fi. in 1. ſolutione, in d. §. ſanè, & in d. §. non tantum, & uidetur tenere in d. l. non exiſtimo. Idem tenet Cyn. in d. l. cum ipſe, idem Bart. Bald. & Fulg. in d. §. fin. & Fulgoſ. in l. non licet, ff. eod. de contrahen. empt. Bart. in d. §. ſanè, & in d. l. ſingularia, nu. 7. cum quo tranſit Paul. de Caſt. & ibi Alex. nu. 5. dicit eſſe magis cōmunem opin. quam etiam tenent ibi Iaſ. & Alciat. & communem dicit Dec. licèt cōtrarium teneat. Hoc idem tenet Alex. in d. §. fuit quęſitum, & Socin. allegato conſi. 87. 4. col. & conſi. 80. num. 14. 4. uol. & conſ. 160. col. 5. ubi dicit communem, & ab ea in iudicando non eſſe recedendum, & ſequitur Bertrand. conſi. 201. nu. 7. 2. uol. & ſecundū quā conſuluit Bald. in conſi. 347. Titius geſſit, 4. uol. ubi decidit ualere emptionem quā facit tutor palam, per interpoſitam perſonam, ut, ſi dicat, uolo quod Titius emat pro me, quia nolo nomen meum in Inſtrumento deſcribi maximè interuenientibus ſubhaſtationibus, & decreto, & debito imminente; & ſequitur Cagnol. in l. quo tutela, §. ui factum, num. 5. ubi dicit, ita quandoque uidiſſe ſeruari, ff. de reg. iur. Et dicitur palam, & bona fide fieri, ſi præſentibus conſanguineis uel amicis pupilli fiat: quia ſic omnis ceſſat ſuſpicio, C. de trāſact. l. tranſactionem, uel præſente Iudice, l. fin. ff. quod metus cau. ita Bart. in repet. l. frater à fratre, antepen. col. nu. 51. ff. de condic. indeb. facit l. palam, de uerb. ſignific. ſequitur Alex. d. l. tranſactionem, in fine, & latè Iaſ. & Dec. in d. l. ſingularia, Clam verò fieri dicitur multis modis, quos proſequitur Dec. d. l. ſingularia, num. 14. & in d. §. ui factum, vbi Cagnol.

Et tenendo hanc partem quæ ſeruaretur in practica propter authoritates prædictas, iuribus contrarijs reſponderi poterit, ut reſpōdent Doct. tenētes hāc opin. & primo, ad text. in d. l. ſi in emptione. §. fin. quod nō procedit, quando palàm, & bona fide quis emit, d. l. cum ipſe, & d. §. ſanè; Et idem reſpondetur ad l. primam, & l. pupillus, & d. §. item ipſe tutor. Et ad alia iura exigentia diſtinctionem perſonarum, reſponderi poteſt ut reſpōdet Cyn.

det Cyn. in d. l. cum ipſe, quia illa procedunt, quando quis uno & eodem nomine emit, & uendit, ſecus ſi uendat ut tutor, & emit vt Titius, & ita etiam declarat Bart. in d. l. 2. in contrarium allegata, licèt ibi teneat hoc ſolũ procedere, quãdo tutor neceſſitate præcedentis contractus ſibimet tradit, ſed eadem ratione hoc procedit, etſi non præcedenti contractu, ſed præſenti geſto hoc agit; & ita etiã tidet Socin. d. conſ. 87. 4. col. Ad §. fuit quæſitum, poteſt reſpõderi vt reſpondent Bart. & Alex. ibi, quod procedit in reſtitutione iuris, non facti, vel ſecundum Imol. Rom. & Alex. ibi, quando reſtitutio mixturam iuris & facti cõtinet. Ad ultimum videtur reſponderi poſſe, quod non videtur mirum, ſi tutor decreto Iudicis poſſit emere abſque alia contutoris authoritate, quod non poteſt extraneus: quia ſi extraneus emit, tutor authorare debet, quia extat tutor, alias nõ ualet vẽditio, ſicut eſt in Adulto, habente curatorem, quia ſi ſine eo emptio facta eſt, viribus nõ ſubſiſtit, l. ſi curatorem habens, C. de in integr. reſtit. ſed ſi emit tutor, nullus dicitur tutor extare, quia ipſe habetur ac ſi non eſſet tutor, & ſic debet valere emptio ſicut valet adulti, d. l. ſi curatorem, & propterea Iudex decreto ſupplere põt, quia qñ non extat tutor, uel eſt abſẽs, ſupplet pro eo, l. bonorũ, ibi Bal. in prin. C. q. admit. l. ſi infanti, in fin. C. de iur. delib.

Sed tamen his duobus vltimis fundamentis non uidetur iure reſponſum, per ea quæ quo ad primum tradũt Socin. & Iaſ. d. §. fuit quæſitum, & Curt. d. conſ. Nec ẽt hæc ultima reſponſio ad rationem Curt. aliquid facit: quia quãdo ſumus in his quæ copulatiuè exigunt & decretũ iudicis, & tutoris authoritatem, certum eſt, alterum non ſufficere, l. fi. & ibi gloſ. C. ſi propter pub. pẽſit. ita Bart. quem cæteri communiter ſequuntur, in d. l. ſi curatorẽ, & Iac. Butr. & Salicet. d. l. bonorum, & propterea uidetur dicendũ, quod opinio cõtraria verior ſit, nec contra eã aliquid faciant iura in contrariũ adducta, ut reſpondent Doct. tenentes hãc partẽ, & 1. d. l. cum ipſe, non obſt. quia intelligitur ſm Socin. in d. §. fuit quæſitum, quando emit tutor a contutore bona fide, & palàm, ſecùs ſi à ſemetipſo, & ita dẽt intelligi d. §. ſane, & dicit Curt. d. conſi. nu. 11. quod inuitis dentibus neceſſe eſt fateri ita eſſe, & ad alia poteſt reſponderi ut reſpõdẽt Dec. & Alciat. in d. l. ſingularia, unde ad euitandũ amaritudines, cautius erit, ſi tutor per interpoſitam perſonam emerit, uel, & melius ſi à cõtutore; & quod hic dr̃ in tutore, idem erit dicendum in procuratore emẽte, quia debet a Domino emere, licèt putarem etiam poſſe ſubſtituere (iuxta ea quæ ſuprà in præcedenti quæſt. dicta ſunt) alium ad uendendũ, & ab eo emere, uel alij amico de quo confidere poſſit vẽdere, q ex poſt ſibi reuẽdat, licet pp auctoritates prædictas pro hac 2. opi. adductas, crediderim ẽt venditionẽ à ſemetipſo ſibimet factã, defendi poſſe.

Prout de ſuo ſpeciali mandato.

SVMMARIA.

1 *Prout, dictio, diuerſimodè accipitur ſimilitudinariè, cauſaliter, cõditionaliter, & limitatiuè.*
Prout, dictio, quãdo apponitur in diſpoſitione ab habente poteſtatẽ diſponẽdi importat cauſam non autẽ conditionẽ, & ſtatur diſpoſitioni, licet de relato non conſtet, niſi conſtaret cõtrarium.
2 *Confeſſio facta reſpondẽdo poſitionibus prout in tali Inſtrumento non ponit quidpiam, & eſt neceſſe producere Inſtrumentum.*
3 *Mãdatum eſt officium ab eo qui gratuito ſuſcepit exhibendum.*
4 *Mandatum ſpeciale ad vendendũ exigitur, uel generale mandatum cum libera, & plena adminiſtratione.*
Mandatum cum libera quibus uerbis deprehendatur factum.
5 *Procurator habens mandatum cum libera, poterit etiam vendere, & alienare.*
6 *Mandatum cum libera ex aliquibus appendicibus reſtringitur.*
Procurator generalis cum libera non poteſt alienare ea quæ veriſimiliter Dominus non eſſet diſtracturus.
Mandatũ generale non comprehendit id, quod quis non fuiſſet ſpecialiter mandaturus.
Mandatum ſpeciale quale dicatur, & mandatum generale.
Procurator non habens mandatum ſpeciale, vel generale cum libera, vendens dominium non transfert, ſed ſi pretium ſit conuerſum in utilitatẽ Domini, emptor poterit ſe tueri donec ſibi reſtituatur.
Mandati fines ſunt cuſtodiendi.
7 *Mandatum procuratori factum cenſetur ſecundum conſuetudinem mandantis.*
Procurator quamuis hoc expreſſè non habuerit in mãdatis, poterit nihilominus in venditionis Inſtrumẽto apponere obligationes bonorum, & omnia pacta pœnalia ſolita.
Mandatum non habere, uel habere inſufficiens paria ſunt.
Procurator habens mandatum generale, ubi ſpeciale requiritur, dicitur falſus procurator.

GLOSSA SECVNDA.

1 Dictio, prout, † diuerſimodè accipitur: aliquando ſimilitudinariè, l. prout quiſque, de ſolut. aliquãdo cauſaliter, ut de

ut de uerbo ſecūdum, quod idem importat, eſt text. in c. Abbate Sancti, de uerb. ſignifi. aliquando conditionaliter, ut per Bartol. & alios, in l. admonendi, de iureiur. & Felin. c. 2. nu. 10. & ſequent. de reſcr. & Gramm. deciſ. 59. num. 18. & ſequent. aliquando limitatiuè, l. edita, C. de edend. prout latè proſequitur Bart. in Extrauag. Ad reprimend. uerbo, prout, & in d. l. edita, ubi Modern. & ita hoc, ultimo modo accipitur hic: quia adijcitur actui de præterito, ſcilicet dicto mandato celebrato, & eſt ſciendum, quod quando apponitur huiuſmodi dictio ab habente poteſtatem diſponēdi, in diſpoſitione, tunc importat cauſam, non autem conditionem, ut eſt communis opin. Doctor. poſt Bart. in d. l. admonendi, & in l. pen. C. de Inſtitut. & ſubſtitu. de quo latè habetur per Felin. in dicto cap. ſecundo, nume. 10. & ſequent. Et ſtatur diſpoſitioni etiam quod de relato non conſtet, ſecùs tamen eſt, ſi de illo conſtet, & appareat continere aliter quam relatum fuerit, tūc enim ceſſat diſpoſitio, & uiciatur, cum per errorem facta præſumatur, ita Card. conſilio 111. De ſingulis, 1. col. Alexand. conſilio 9. Ponderatis his, col. pen. verſiculo, & hoc ſaltem in caſu noſtro, uol. 5. Felin. in c. quoniam Abb. prope finē, de officio delegati. Dec. d. l. edita, numero 86. & in dicta l. pen. numero ſecundo, & in d. c. 2. 3. col. de reſcript. & d. c. quoniam Abbas, in fine, & conſil. 63. 3. & 4. col. & Curt. iun. conſil. 92. numero 8. & ſequent. & Ripa, in l. admonendi, prędicta, num. 36. & Alciat. d. Auth. Si quis, in aliquo, 2. pag. Et propterea infertur ad propoſitum, quod etiā quod hoc loco ſtaret huiuſmodi dictio cauſaliter, tū ſi in Inſtrumento mandati conſtaret aliter quā in hoc refertur, ut quia nō eſt ſpeciale ad uendendum, etiam quod pars ſcilicet mandans, hoc fateretur, non propterea ſuſtineretur diſpoſitio, per prædicta.

Facit, quia ſi pars reſpondendo poſitionibus, confitetur prout in tali Inſtrumento, nō dicitur confeſſa, ſi in eo nihil ad propoſitum
2 legatur † Bald. not. in l. 2. C. de error. aduoc. col. 2. uerſiculo. Vlterius nota, & propterea ut confeſſio operetur, debet Inſtrumentum ad quod habetur relatio, exhiberi. Spec. tit. de teſte. §. qualiter, verſic. quid ergo ſi ſit ex aduerſō. Alexand. conſil. 3. In cauſa, & lite, in princip. 2. uol. Felin. in d. c. 2. num. 13. de reſcript. & in c. cum venerabilis, num. 24. de except. talis enim confeſſio limitata eſt, ut tradit Roman. conſi. 294. Hæc cōfeſſio Dec. conſi. 63. nu. 6. & in d. l. edita, nu. 86. Corn. conſi. 9. in fine 1. uol. Curt. iunior. d. conſil. 92. num. 10. & Marſil. in l. qui ignorans, nu. 4. ff. ad legē Corn. de falſ. quod eſt notandū, quia etiam in huiuſmodi facto vidi aliquos errare.

3 Mandatum † eſt officium ab eo qui gratuito ſuſcepit exhiberi; gloſ. in rubr. ff. mand. & Inſtit. de mandato in principio.

4 Et mādatum ſpeciale ad uendēdum † exigitur l. procuratorē, & ibi not. C. de procur. uel generale mandatum cum libera, & plena adminiſtratione, l. procurator tutorum, & l. procurator cui generaliter, ff. eod. & dicitur quis conſtitutus cum libera, quando per uerba expreſſa apparet de mente conſtituentis, uel per æquipollens: ut ſi ſit dictum, procuratorem omnia agere poſſe quæ Dominus poſſet; uel ſi promiſit Dominus habere ratum omnia quæ geſſerit procurator, ut per Bart. in d. l. procurator cui, & latius ꝑ Fab. de monte Sancti Sauini. d. q. 3. col. 6. uerſ. ſextodecimo quæro, & dicit Ang. in Auth. de collation. §. ad hoc prohibemus, in fine, Collat. 9. quod ſi procurator eſt conſtitutus hac forma a Domino, Do tibi poteſtatē agēdi, & adminiſtrandi meum patrimoniū quod habeo, ut tu facere poſſis quæ ego facere poſſū, per hoc mandatum cenſetur translata omnis poteſtas in dictum procuratorem, & ideo poterit uendere, & alienare, l. creditor, §. Lucius,
5 ubi Bart. ff. mand. & † ita pronunciatum fuiſſe in Neap. Cōſilio refert Afflict. deciſ. 303. In cauſa Martoni, ubi plura ponit. Facit qđ not. gloſſ. in c. 2. de offic. Vicar. in 6. & not. Doct. in c. qui ad agendum de procur. in 6. larè Iaſ. poſt alios in l. ſi procurator, 2. col. C. eod. tit. & Pariſ. conſil. 78. num. 29. 1. uol. Et eſt animaduertendum ad duo. in hoc procuratore generali cum libera, primò, quod in quolibet mandati Inſtrumento, ponitur
6 Clauſula illa, Dans plenum † mandatum, cum libera adminiſtratione omnia gerendi, quæ gerere poſſet ipſe conſtituens ſi præſens eſſet, ſed ſolet addi, in prædictis, & circa prædicta, & ab eis dependentia, quæ verba, ſi addantur, mandatum ipſum non extenditur vltra caſus expreſſos, & contentos in eo, & tali caſu non cenſeretur conceſſa libera adminiſtratio; ita declarat Card. conſilio 59. numero primo. Socinus iun. conſilio vigeſimoſecundo, numero 29. 3. uol. Alexand. in conſi. 22. Viſo Inſtrumento, in fine libro primo, & conſi. 21. num. 5. lib. ſeptimo, niſi etiam ſit addita alia Clauſula, etiam ſi mandatum exigeretur ſpeciale, ſecundum Bald. in conſi. 138. Factum ſub hac forma, nu. 5. lib. 5. ad quæ eſt uidendus Dec. conſil. 493. & Ruin. conſil. 59. numero quinto, in 5. Secundo, quod procurator generalis cum libera, non poteſt alienare ea quæ veriſimiliter

liter Dominus non eſſet diſtracturus, ut latè trad. Fab.d. quæſt.3. col.6.& propterea non eſt tutum ponere ſe in hoc diſcrimine, ſecundum eum ibi, ſed quęrere mandatum ſpeciale, cum in generali non ueniat id, quod quis non fuiſſet ſpecialiter mandaturus, capit. generali, de reg. iur. in 6. & capit. cum in generali, de offic. Vicar. eod. & idem eſt in ratificatione quam quis facit de venditione, quia non cenſetur ratificare, uel approbare ea, quæ in ſpecie non fuiſſet approbaturus, ut per Corn. conſil. 269. col.1. lib.1. Et dicitur mandatum ſpeciale, quando quis conſtituit procuratorem ad alienandum, licèt non dicatur ad vendendum hanc, uel illam rem, quia tunc diceretur mandatum ſingulare, ut tradit Alex. poſt alios quos allegat, dicens hanc opin. eſſe communem, conſil. 189. nu.7. lib. 7. Dec. conſil. 27. num.3. & Vant. in tract. de nullit. in titulo de nullit. ex defec. inhabi. ſeu man. comp. nu.96. ſed ſi procurator non habens mandatum ſpeciale uel generale cum libera, ut ſuprà, venditionem faciat, nil agit, nec enim dominium transfert, dicta l. procurator tutorum, ſed ſi precium in utilitatem Domini conuerſum ſit, emptor poſſidēs poſſet ſe exceptione tueri, donec ſibi reſtituatur, arg. l. prędiorum, & l. ſi prædium, C. de prędijs minor. & trad. Fab. loco præallegato; diligenter namque fines mandati cuſtodiendi ſunt, & forma eius eſt obſeruanda, aliàs non obligatur mandans, l. diligenter, in princip. ubi Bald. ff. mand. l. ſi procurator, ubi Iaſ. poſt alios, C. de procur. trad. Felin. in capit. cum olim, de offic. deleg. quam materiam latiſſimè exornat Pariſ. in conſilio 47. numer. 41. cum alijs ſeqq. 1. uol. Item eſt ſciendum, quod mandatum factum procuratori, cenſetur factum ſecundum conſuetudinem mandantis, & propterea conſueta mandati poterit procurator exercere, l. vel vniuerſorum, ubi Bartol. & alij, poſt gloſ. ff. de pignor. act.
7 cum † alijs traditis per Pariſ. dicto conſilio 47. numero 86. Et poterit procurator etiam quod expreſsè non haberet in mandatis, in venditionis inſtrumento apponere obligationes bonorum, & omnia pacta pęnalia, ſolita, ut eſt text. & ibi not. Baldus, & Ang. in l. bene à Zenone, ad fin. princ. de quadri. præſcrip. & idem tenet Bart. in l. ſi procurator, ff. de iure fiſci, Fab. d. 3. quęſt. princ. 16. q. in fi. ſeq. Dec. in l. Ciuitas, nu.12. ſi cert. pet. & Felin. c. cum M. Ferrar. 3. col. uerſ. & hinc eſt, de Conſtit. Rom. conſ. 94. Viſis his quæ narrantur, nu.7. & conſi. 114. Viſis ſuprà conſultis col.2. Curt. iunior, conſ. 147. nu.16. & nota quod paria ſunt, non habere mandatum, & habere inſufficiens. ut tradit Bald. in l. ſi procurator, col. fin. verſ. extra not. ff. de condict. indeb. in tantum, quod dicit idem Bald. in c. nonnulli, 1. col. per illum text. de reſcript. quod dicitur falſus procurator, qui habet mandatum generale, ubi ſpeciale requiritur, quod refert, & ſequitur Iaſ. in l. licèt, 1. col. C. de procur. licèt Baldus ipſe, in l. falſus, 1. col. C. de furt. aliter loquutus fuerit, dicens hunc non eſſe propriè falſum, ſed inſufficientem procuratorem.

Conſtat ex inſtrumento rogato per ſer Gabrielem de Taſſonibus, notarium publicum Mutinæ.

S V M M A R I A.

1 *Emens à non habente mandatum conſtituitur in mala fide.*

Declara tamen ut hic per auctorem.

Defectus mandati etiam in iudicialibus eſt inſanabilis ita ut nec ſignatura Papa ipſum nō ſuppleat etiam refectis expenſis.

Mandatum non probatur ex uerbis narratiuis in inſtrumento deſcriptis.

2 *Mandatum in facto conſiſtit, & ideo probari debet.*

Mandatum præſumitur in præiudicium procuratoris, non in præiudicium Domini, & ratio.

3 *Mandatum in antiquis ex diuturnitate temporis etiam ex mille annorum lapſu, non præſumitur ſecundum pleroſq.*

Cōtrariam tamen ſententiam alij ſunt amplexi.

Et utraq. teneri poteſt.

Mandatum non præſumitur ad excuſandum quem cum aliquo nomine alieno contrahentem niſi aliquam habuerit iuſtam credulitatis cauſam.

Mandatum in antiquis præſumitur, quando re vera conſtat de mandato, licèt non conſtet de ſolemnitatibus in eo neceſſarijs, lim. 1.

Mandatum in antiquis præſumitur, quando agitur de cauſis, minus perfectas probationes exigentibus, & quæ præſumptionibus, & coniecturis contentantur lim. 2.

Mandatum in antiquis præſumitur quando quis dicitur conſtitutus ad fatendum, quæ uerìſimiliter ſine mandato non feciſſet, ut in eo qui ſoluit penſionem pro alio, lim. 3.

Mandatum in Vicario Epiſcopi præſumitur lim. 4.

Mandatum in antiquis præſumitur cauſa cuſtodia, quia ſi per longum tempus fuerit facta cuſtodia præſumitur mandatum præceſſiſſe, lim. 5.

Mandatum in antiquis præſumitur, ſi probetur iura cauſæ tradita fuiſſe per Dominum procuratori lim. 6.

GLOSSA TERTIA.

EMens à procuratore alicuius, cauere
debet, ut mandatum inſpiciat, & con
ſideret, quia debet bene noſcere per-
1 ſonam cum qua † contrahit, l. qui cum alio,
cum ibi not. de reg. iur. nam ſi emat à non
habente mandatum conſtituitur in mala fi-
de, ut not. Bart. in l. cum uir, ad fi. ff. de uſu-
cap. & in l. qui fundum, §. ſi procurator, ff.
pro empt. Bald. in l. 1. num. 2. C. de reb. alien.
non alien. ſequitur Alex. in l. qui aliena, num.
11. ff. de acquir. hæredit. & in conſ. 35. nu. 4.
7. uol. Felin. in c. ſicut, num. 31. uerſ. ſexto
aduerte, de re iudic. & Marſil. in l. ſi quis ne
quæſtio, nume. 86. ff. de quæſt. ſequitur Ruin.
conſilio 68. numero 23. 1. uol. Sed ſi emptor
non uidit mandatum, uel de eo aliter non
perquiſiuit, ſed iuſto errore ductus credidit
uendentem eſſe procuratorem, & habere
mandatum, ut quia id ſibi à fide dignis per-
ſonis teſtatum extiterit, bonæ fidei emptor
habetur, quæ bona fides eſt habilis ad uſu-
capiendum, l. fin. ff. pro empt. not. Bart. in
dicto §. procurator, & Bal. in dicta l. 1. 2. col.
& Alex. conſilio primo. Ponderatis his, col.
penult. uol. quarto, & Felin. dicto capit. ſicut,
& Ruin. dicto conſilio, numero 23. Marſil. di
cta l. ſi quis ne quæſtio, numero 84. talis ta-
men titulus putatiuus, non ſufficeret, ut per
Corne. conſilio 259. littera N. libro primo,
& Balb. tract. de præſumpt. in 1. quæſt. 2. par
tis, 3. part. principalis, nu. 5. & Boer. deciſ.
281. num. 16. nec ſufficeret quod Dominus
teneretur de euictione ex contractu dicti aſ-
ſerti procuratoris, ut declarat Alexand. con-
ſilio 191. numero 5. 6. uolum. nam defectus
mandati etiam in iudicialibus eſt inſanabi-
lis, adeò, quod etiam ſignatura Papæ non
ſupplet mandati defectum, etiam refectis ex
pēſis, ut tradit Staphil. in tract. de liter. Grat.
& Iuſt. fol. 146. & Gom. in compendio utri-
uſque ſignat. num. 72.

Eſt tamen ſciendum, quod mandatum
nō probatur ex dictis uerbis narratiuis in in
2 ſtrumento deſcriptis, ut tradit Bal. † in rubr.
C. de fide inſtr. 4. col. nu. 12. & in Authen.
Si quis in aliquo, in fine, per illum text. C.
de eden. quem ibi communiter ſequuntur
Doct. tradit. Felin. poſt alios, in cap. fin. de
fide inſtr. & in cap. cum in iure peritus, col.
fin. de offic. deleg. Alexand. conſilio 71. Le-
cto & diſcuſſo, 4. col. 3. uol. Pet. de Anchar.
conſi. 301. Viſo, nam qui allegat mandatum
interueniſſe, quod in facto conſiſtit, l. conſi-
lio, in fine, de curat. furioſ. probare debet qa
non præſumitur, l. 1. C. de probat. l. in bello,
§. factæ, ff. de captiu. & poſtlim. reuerſ. Dec.
conſil. 437. duplicato conſilio 672. & Pariſ.
conſ. 2. num. 26. 2. uol. quod declara proce-
dere in præiudicium Domini, ſecùs autem
procuratoris, quia probant inter ipſas par-
tes dicta verba enunciatiua, l. optimam, C.
de commit. & contrahen. ſtipul. Bal. & alij,
in d. Authen. Si quis in aliquo, & per Cra-
uet. conſ. 196. nu. 6. licèt in d. Authen. Dec.
nu. 34. etiam velit inter ipſas partes non pro-
bari mandatum, ex quo ad aliud partes rela-
tionem habent, ut ibi per eum, per text. ibi,
Sed quod in præiudicium ipſius procurato-
ris probetur mandatum ex cōfeſſione ipſius
procuratoris incidenter facta, tenet Roman.
conſ. 63. Solum eſt, limita tamen quod dictū
eſt, quod uerba huiuſmodi enunciatiua inter
eaſdem perſonas probant, procedere, ſi quod
refertur, ſit clarum, & ſic relatio ſit certa, ut
quia plenè narratur factum, ſecùs ſi fiat nar-
ratio de eo quod incertum, & imperfectum
eſt, nec per huiuſmodi relationem apparet
quid relatum contineat, ut declarat Socin.
conſ. 266. col. 2. Rom. conſ. 305. Quoad ſepti
mum, col. fin. & Alciat. d. Authen. Si quis in
aliquo, ubi Dec. nu. 40. ſecundo limita quan-
do de relato conſtat aliter quam ſit relatum,
quia partes præſumuntur erraſſe, & ſtatetur
relato, ut per Dec. d. nu. 40. de quo etiam ſu-
prà dictum fuit ſuper verb. prout.

Sed nunquid in antiquis ex diuturnitate
temporis mandatum præſumatur? & non præ
ſumi, ſentit Bal. in d. l. 1. C. de reb. alien. non
3 alienand. † & expreſsè hoc tenet in l. 2. vbi
etiam ſequitur Salicet. C. ſi ex falſ. inſtr. ubi
tenet, etiam ex mille annorum lapſu manda-
tum non præſumi, & hoc ſequitur Alex. in d.
l. qui in aliena, num. 11. & in l. ſciendum, nu-
me. 20. ff. de verb. oblig. & dicto conſil. 191.
nu. 7. in 6. dicto conſ. 1. penult. col. in 4. & di-
cto conſil. 35. num. 4. in 7. uol. Felin. in d. c.
ſicut, num. 31. uerſi. ſexto aduerte, de reiudic.
Curt. ſen. conſ. 49. nu. 19. Afflict. deciſ. Nea-
poli. 345. Sunt anni quadraginta, Socin. con-
ſilio 80. 2. col. 3. uol. Dec. conſ. 215. nu. 2. latè
Balb. tract. præſcript. 1. parte, 5. partis princi
palis, nu. 28. & ſequent. & Marſi. plures alios
allegans, in l. ſi quis ne quæſtio, nu. 85. ff. de
quæſt. & in Singul. 323. Diuturnitas. Brunl
tract. de forma, ſub Rubrica, de probat. &
præſumptio. ſotth. colum. 11. uerſiculo, præ-
dicta reſtringuntur. Et hanc Concluſionem
tanquam communem, ſequitur Pariſ. con-
ſilio 47. nume. 96. & ſeqq. 1. uol. conſilio 24.
num. 27. in 2. & conſilio 36. num. 4. in 4. vol.
Hotmano. in Repet. §. Cato. libro 4. ff. de
verbo. obligat. numero 300. & ſequitur Al-
ciat. in dicta Authen. Si quis in aliquo, &
Bertrandus conſilio 200. numero 9. 2. uol.

& ſecun-

& ſecundum hanc diſputando concludit Cagnol. in l. velle, non creditur, nu. 19. de reg. iuris.

Contrariam tamē opinionē ſcilicet, quod ex diuturnitate pręſumatur in antiquis mandatū, conſultus rn̄dit Bald. ſibi contrarius, in conſ. 337. Inprimis uidēdum eſt, col. 3. uerſ. item qa inter dictas partes iuncto verſ. quo ad fin, 1. vol. licèt allegetur ſub alio nu. in 3. uol. & ſecundum hanc opinionem conſuluit ualidiſſimis rationibus Cur. ſen. ſibi etiam contrarius, in conſ. 77. vbi dicit Bald. in loco in contrarium ſupra allegato, loquutum fuiſſe ſine lege, & ſine iure, ex ſuo capite, & ſine intellectu, ut ibi per eum; & in hac opinione uidetur reſiſtere Iaſ. in d. l. ſciēdum, in Repetit. 9. col. per text. in l. 2. C. de petit. hæred. ad quem dicit nunquam bonū uidiſſe reſponſum, & contra Bald. in loco in contrariū allegato cōſulnit etiam Thom. Diſplouat. & obtinuit, ut ipſe refert in addit. ad Alex. in d. l. qui in aliena, ubi dicit magis eſſe ſtandum opin. Doct. conſulentis, q̄ legentis, de quo ultimo latè habetur p Neuizan. in Silua nupt. lib. 5. nu. 26. & dictum Baldi in d. l. 2. in contrarium allegatum, dicit Socin. ſemper uiſū ſibi fuiſſe dubium, in conſ. 46. 2. col. 3. uol. & quod ex longiſſimo tempore ſaltem 30. annorum pręſumatur ſolemnitas mandati, tenet Alex. ſibi contrarius d. conſ. 1. col. pen. verſ. confirmo, lib. 4. & Crot. in Repet. d. l. ſciendum, nu. 12. quem ſequitur D. Silueſter Aldobrādinus, in addit. ad Horman. d. §. Cato, nu. 300. & Dec. etiam ſibi contrarius, in conſ. 199. nu. 5. & 297. col. 2. & in l. 1. nu. 9. C. qui admitti, vbi in eam partem ibi inclinat Iaſ. ſed ibi Curt. iun. nu. 30. tenet, quod mandatum non præſumitur ad excuſandum quem cum aliquo nomine alieno contrahentem, niſi aliquam habuerit iuſtam cauſam credulitatis, ut habetur in l. fin. ff. pro empt. Cagn. d. l. uelle non creditur, ff. de reg. iur. & ſecundum hanc opin. quod pręſumatur, iudicauit Rota per res inſtantias, in cauſa quadam Tridentina, ut refert Caſſador. in tit. de procur. deciſ. 3. Lata erat ſententia, ubi latè proſequitur. quem refert, & ſequitur Dom. in Compend. utriuſque Signat. nu. 73. Et ſic patet, qđ opiniones & authoritates, ſunt pro utraque parte, adeò, quod Iudex parum erraret, ſi magis uni, quam alteri parti inhęreret; quia etſi pro prima ſint plures Doctor. * eam tenentes, pro ſecunda fuit iudicatum in Rota ubi ſunt duodecim conſumatiſſimi uiri Auditores, ut tradit Gom. in procem. Reg. Cancell. nume. undecimo à quorum ſententia non temerè eſt recedendum.

De hac q. vide Boer. Deciſ. 131. & Craue. in tra. de antiq. temp. 1. par. nu. 18. & ſeq.

Sed tenendo etiam primam opinion. illa uenit limitanda, quando conſtat de mandato licèt non conſtet de ſolemnitatibus in eo neceſſarijs, quia tunc, ex quo non tractatur de actu introducendo, ſed de introductum ſupplendo, facilius præſumitur mandatum, ut in ſimili tradit Alex. in conſilio 51. In cauſa, & lite, col. tertia, uol. 5. & tradit Dec. in puncto, in conſilio 36. numero octauo. & ſequitur Hormano. in dicto §. Cato, nu. 300. & ità uidetur intelligendus Dec. quando ſcilicet conſtat de mandato, & ſic de actu introducto, ſecùs, ſi ſolum de eo habetur mentio in alio inſtrumento, quia tunc non cenſetur de eo conſtare, ut Alex. declarat d. col. 3. licèt Dec. ipſum pro ſe alleget, & Dec. ſequitur Caſſad. d. deciſ. 3. nu. 4.

Secundò limita hoc non procedere in cauſis minus perfectas probationes exigentibus, & quæ præſumptionibus, & coniecturis contentantur, quia, ex quo propter diuturnitatem reſultat præſumptio magna, quod mandatum interuenerit, ſi de eo facta eſt mētio, tunc præſumetur mandatum, ut in cauſa finium reſpondit Dec. conſ. 42. col. 6. & 7. Sed tenendo dictam concluſionem, quod non præſumatur mandatum, etiam in his cauſis quæ leuioribus probationibus contentantur, limitatio non uidetur procedere.

Tertiò limita in procuratore conſtituto ad aliquid faciendum, qui ueriſimiliter non feciſſet ſine mandato, ut in ſoluente penſionem pro alio, exemplificat, & decidit Rota, in tit. de cauſ. poſſ. & propriet. deciſ. 52. in antiq. ſequitur Caſſad. d. deciſ. 3. Felin. d. capitol. ſicut, num. 31. in fine. Socin. dicto conſilio 40. 2. col. & idem Curt. d. conſ. 77. num. 23. in fine. Dec. dicto conſilio 36. numero octauo, & conſilio 42. numero 10. & declarat Cagnolus. in dicta l. uelle non creditur, num. 19. col. 3. uerſiculo rurſus. quando pro alio.

Quartò limitat Felin. in dicto capit. ſicut, dicto numero 31. in mandato Vicarij Epiſcopi, quod præſumitur, ſi non negetur, & rationem ponit, plura allegans Cagnol. in dicta l. uelle non creditur, numero 19. col. 3. uerſi. quando enim quis pro Vicario.

Quintò limitatur per Alexan. in addit. ad Bart. in l. ſi uxor, §. ſi quis uxorem, ff. ad l. Iuliā. de adul. quem refert, & ſequitur Afflict. dicta deciſ. 385. nu. 8. non procedere in mandato cuſtodiæ, quia ſi per longum tempus fuerit facta cuſtodia, præſumitur mandatum præceſſiſſe.

Sexto limitatur, qn̄ probāt iura cauſę tradita fuiſſe per dominū procuratori, quia tunc mandatū præſumitur. Cagnol. alios allegās, d. l. uelle non creditur, nu. 19. ad finem, uerſ.

tertiò præſumitur. Duas alias limitationes addit ibi Cagnol. quæ penes eum uidendæ ſunt, ſcilicet, in caſu l. fin. ff. de vſuſca. pro empt. & in caſu l. qui aliena, in princ. ff. de acquir. hæred. & l. ſi filius, C. de petit. hæred. & ad hanc limitationem vide Ioſeph. Lud. deciſione Peruſ. 110. nu. 4.

A me notario infraſcripto, viſo, & lecto.

SVMMARIA.

1 *Mandatum probatur ſi notarius atteſtetur ſe illud vidiſſe, & legiſſe.*

Contrarium tamen, & rectius alij ſenſerunt de quibus vide hic pulchrè, & plenè.

Exemplo non creditur etiam ſi Papa, vel Imperator diſpenſaret.

Solemnitas non præſumitur per lapſum longi temporis, quando agitur de tertij præiudicio.

Procurator tenetur docere de mandato ſua procura, uel cauere de rato, vel originale relaxare ſi aliud non contineat.

Ratificare volens debet habere ſcientiam totius contractus plenam, & perfectam, maximè quando procurator contraxit forma mandati non ſeruata.

2 *Mandatum regulariter per teſtes probari poteſt, dummodo legitimè examinentur, & Domino citato.*

Limita tamen quattuor modis de quibus hic.

GLOSSA QVARTA.

1 SI notarius † atteſtatur in instrumento, uidiſſe inſtrumentum mandati, uidetur ſatis de mandato conſtare, per ea quæ tradit Specul. in titu. de Inſtrum. edit. §. reſtat, uerſ. penult. ubi dicit, quod ſi quis promiſit ſoluere decem quæ debebantur Titio ex cauſa venditionis cuiuſdam equi, prout continetur in inſtrumento ſcripto manu talis notarij, quod notarius atteſtatur vidiſſe, & legiſſe, dicit inſtrumentum valere, & quod quotidie uidemus talia inſtrumenta fieri, & in terminis in mandato hoc tenet Felin. in capit. cum in iure peritus, colum. fin. de offic. delegat. ubi dicit, quod cauti notarij enunciando de mandato, atteſtantur ſe uidiſſe inſtrumentum mandati, nominato notario; Contrarium tamen quod per hoc mandatum non probetur, tenet Alber. dicens ita in practica obtinuiſſe, in d. Authē. Si quis in aliquo, quem ſequuntur ibi Ang. Paul. & communiter cæteri. Alex. conſ. 147. nu. 5. in 6. uol. & Socin. conſ. 231. 1. col. & conſ. 266. 2. col. in 2. uol. Quod procedit, etiam ſi notarius referret ſe ad inſtrumentum mandati, de quo ipſemet rogatus extitit, ut tenet Angel. per illum text. in l. ſi donatio, C. de donation. Iaſ. Dec. & Alciat. d. Authē. Si quis in aliquo, Alex. conſ. 5. Ponderatis, col. peuult. lib. 4. Socin. d. conſ. 266. col. 2. Dec. conſ. 302. nu. 15. 522. nu. 5. ſaluatur tamē dictum Spec. per Card. quem ibi refert, & ſequitur Felin. ibi, in c. ſi. col. finali, de fide inſtru. procedere inter eas partes, inter quas dicta uerba enunciatiua probant, & maximè in caſu in quo loquitur Spec. in quo partes poſſent de nouo actum facere, & ſic omnia poſſent interuenire tempore actus, quia tunc creditur notario, ſecùs in alijs, quę non potuerunt interuenire tempore actus, quia non ſtatur inſtrumento notarij, ut poſt Bart. communiter tradunt Doct. in d. Authen. Si quis in aliquo, & hoc modo ſaluat etiam Spec. Alex. in d. Authen. in fine, & dicto cōſ. 5. col. 2. licèt non admittat Dec. d. Authen. nu. 39. Rurſus dicta Regula, quod nō probetur mandatū, ampliatur procedere, ēt ſi quatuor, uel quinque notarij ſubſcriptionibus atteſtarentur ſe uidiſſe inſtrm, & originale mādati non uiciatum. Spec. d. tit. de Inſt. edit. §. oſtenſo, verſ. ſed nunquid creditur, etſi dicat illud auſcultaſſe, Bar. d. Authen. nu. 7. imò &c ſi eſſent uiginti ſecundū Paul. de Caſtro. ibi, dicētē hāc eſſe cōem opinionem, imò ēt ſi eſſent cētum, ut Iaſ. ibi tradit, & cęteri ſequuntur. Et idē eſt, ſi notarius deſcribat tenorem mandati in inſtrumento, quia exemplo non creditur, ut per Doct. in d. Authen. maximè quando fuit exemplatum ſine mandato Iudicis, & citatione partis, quod ēt tenet Alex. dicto conſ. 5. & Socin. loquens in inſtrumento curę, d. conſ. 241. 1. col. in 2. uol. nam nec Papa, uel Imperator poſſint diſpenſare ut exemplo credatur, c. 1. de fide inſtru. Rom. Sing. 708. An Papa, & Arn. Problemate 84. ad materiam. Et idem eſt ſi Iudex una cum notario atteſtaretur de mandato; nam per hoc fidem non faceret, ut Aretin. tradit conſ. 64. Diligēter, col. fin. & etiam pronunciatet mandatum ualere, & talem eſſe procuratorē. Paul. de Caſt. cōſ. 318. Circa primum, 2. col. nam ēt ſententia non probat mandatum in pręiudicium tertij abſentis, ut per Felin. poſt alios, d. c. cū in iure peritus, imò fortius, mandatum etiam in actis productum nō releuat, niſi in eis ſit regiſtratum. Aret. conſ. 110. Clariſſimū, 3. col. latè Cur. plura alia adducens, d. conſ. 77. 1. col. ſed ſi mandatū in inſtrumento eſt exemplatū, & ſimus in antiquis, præſumitur interueniſſe & partis citationē, & Iudicis authoritatē, ut Aret. tradit in conſ. 36. Caſus talis eſt, col. pen. & Alexan. conſ. 106.

Viſis

Viſis, & oportunè ponderatis, col. pen. lib. 5. & habetur de hoc per Felin. in c. Albericus, poſt alios, de teſtib. ubi dicit, in fine, qđ quando tractatur de præiudicio tertij, ad ſolemnitatem præſumendam, non ſufficit lapſus longi temporis, ſcilicet decennij, ſed 30. annorum, prout tenent etiam quam plures ſupra allegati in quæſt. an mandatũ præſumatur. Et hoc modo videtur intelligẽdus Dec. aliàs allegato conſi. 36. nume. 8. ubi tenet, quod ſolemnitas mandati præſumatur, quando in inſtrumento de ipſo mandato fit mentio, quaſi de eo conſtet: quia hoc poteſt procedere, ſi eius tenor eſſet exemplatus in eo, aliàs non, per prædicta, & alia, de quibus ſuprà. Caueat igitur contrahens cum procuratore, ut mandatum originale, & authenticũ habeat apud ſe, & benè ipſum cuſtodiat, ne contractus irritetur, & annulletur ſi de mandato conſtare non poſſet, ut in ſimili docet gloſ. de cuſtodiendo mandato, ſeu commiſſione delegati, in d. c. cum in iure, uel faciat Dominum contractum ratificare, habita ſcientia contractus, ne aliquo tempore dãnio afficiatur: nam procurator tenetur docere de mãdato ſuæ procuræ, uel Dominum ratum habiturum cauere, ut tradunt Bart. & Paul. de Caſt. in l. procurator qui pro euictione, in fi. ff. de procur. & in l. ſi autem, §. item ſi fundum, ff. de neg. geſt. & in l. 1. §. 1. nu. 5. per illum text. de prætor. ſtipul. & poteſt cogi edere mãdatum, ut tradunt Bald. Aret. & Alex. in l. Ariſto, ff. de acquir. hæred. imò, & originale relaxare emptori, ſi aliud negociũ non cõtineat, niſi ad vendendũ, prout de mãdato ad cauſas, ſeu ad iudicia, tradit Specul. in tit. de procur. §. rõne aũt formę, uerſi. fi. & in tit. de inſtr. edit. §. nunc dicamus, uer. pen. & Dom. in c. is qui, col. fi. de procur. in 6. ita in terminis Alex. d. l. Ariſto, 2. col. Et animaduertas ẽt, qđ Dominus ratificare uolẽs, expreſsè, vel ratificans tacitè, habeat ſcientiam totius contractus, plenam, & perfectã, maximè, quando procurator contraxit non non ſeruata forma mandati, quia tunc Dominus ignorans formam fuiſſe exceſſam, non cenſetur contractum ratificare, quia habet iuſtam cauſam credendi contractum præceſſiſſe, iuxta tenorem mandati, ut notant tradit Salic. in l. præterea, col. 2. uerſic. ſed dubitare, ff. mand. & Aret. in §. his qui, col. 2. ff. eo. & Pariſ. conſ. 47. nu. 98. & ſequent. 1. uol. quod manda memoriæ, quia huiuſmodi in facto, & ſæpè poteſt accidere.

Sed an mãdatum per teſtes probari poterit? & regulariter dicendum eſt quod ſic, dũ-
1 modò examinentur † legitimè, & Domino citato, ſm veriorem opin. Doct. & crebriorẽ,

Honeſtas mulierem ſeruat, & eſt theſaurus ... æſtimabilis, & lilium dans ſuauitatem odoris.

du

pen. GLOSSA SECVNDA.

Iaſ. in c.

quam pro L IO hoc titulo pulchriore mulier mo Eccleſię ſigniri non poteſt, Vnde dicimus, tore ad proteſum legalitas, † mulierem ſeruat

dit Neuizan. in Silua Nupt.

C L A V S bona fama eſt theſaurus

um dans ſuauitatem o-

Proteſtatione tamen l. 1. col. 5. C. de con-

ſum procuratorem, allegato, nu. 56.

in aliquo non teneatur. dicti Ale-

S V M M A R I A.

1 *Proteſtatio variè diffinitur.*

2 *Procurator contrahens debet proteſtari, ſe nolle obligari de ſuo, alioquin dubium eſſet ne obligaretur.*

Procurator proteſtando ſe nolle obligari de ſuo, non obligatur quidem pro contractu geſto, ſed non releuatur ab onere oſtendendi ſe eſſe procuratorem.

3 *Procurator procuratorio nomine rem propriam vendens, credens eſſe Domini, an ſibi præiudicet, ſunt opiniones diuerſæ.*

Meam rem tibi vendens, tamquam tuam per errorem dominium non transfero.

Dominium non transfertur ſi quis tradat rem ſuam credens alienam.

Declara tamen ut hic.

Procurator ex contractu procuratorio nomine geſto, an obligetur, hic fit diſtinctio.

GLOSSA PRIMA.

PRoteſtationem diffiniuit Io. Monach. in c. in generali, in Merc. de reg. iur. in 6. Clamoſam † eſſe teſtationem ad cautelam proteſtantium inuentam, ſed Bart. hanc non admittit, in l. non ſolum, §. morte. nu. 11. ff. de noui oper. nunc. ubi aliter diffinit, ſcilicèt, quod proteſtatio eſt denunciatio cum teſtatione facta, l. deteſtatio, ff. de verb. ſign. & cum hae uidentur tranſire cęteri ibi, licèt Alex. conetur ſaluare Ioan. Monach. Sed melior videtur diffinitio, quam ponit Alciat. in dicta l. deteſtatio, ubi dicit, quod proteſtatio eſt animi noſtri declaratio, iuris acquirendi uel conſeruandi, uel dãni depellendi cauſa facta, ubi de deteſtatione, atteſtatione, conteſtatione, & ſimilibus latè diſſerit. Quæ diffinitio eſt melior quam Card. in Clement. 1. quæſt. 3. de procurator.

tertiò præſumitur. Duas alias limitationes addit ibi Cagnol. quæ penes cum uidendæ ſunt, ſcilicet, in caſu l. fin. ff. de vſuſca. pro empt. & in caſu l. qui aliena, in princ. ff. de acquir. hæred. & l. ſi filius, C. de petit. hæred. & ad hanc limitationem vide Ioſeph. Lud. deciſione Peruſ. 110. nu. 4.

A me notario infraſcripto, viſo, & lecto.

S V M M A R I A.

1 *Mandatum probatur ſi notarius atteſtetur ſe illud vidiſſe, & legiſſe.*

Contrarium tamen, & rectius alij ſenſerunt de quibus vide hic pulchrè, & plenè.

Exemplo non creditur etiam ſi Papa, vel Imperator diſpenſaret.

Solemnitas non præſumitur per lapſum longi temporis, quando agitur de tertij præiudicio.

Procurator tenetur docere de mandato ſuæ procuræ, vel cauere de rato, vel originale relaxare ſi aliud non contineat.

Ratificare volens debet habere ſcientiam totius contractus plenam, & perfectam, maximè quando procurator contraxit forma mandati non ſeruata.

2 *Mandatum regulariter per teſtes probari poteſt, dummodo legitimè examinentur, & Domino citato.*

Limita tamen quattuor modis de quibus hic.

GLOSSA QVARTA.

1 SI notarius † atteſtatur in inſtrumento, uidiſſe inſtrumentum mandati, uidetur ſatis de mandato conſtare, per ea quæ tradit Specul. in titu. de Inſtrum. edit. §. reſtat, uerſ. penult. ubi dicit, quod ſi quis promiſit ſoluere decem quæ debebantur Titio ex cauſa venditionis cuiuſdam equi, prout continetur in inſtrumento ſcripto manu talis notarij, quod notarius atteſtatur vidiſſe, & legiſſe, dicit inſtrumentum valere, & quod quotidie uidemus talia inſtrumenta fieri, & in terminis in mandato hoc tenet Felin. in capit. cum in iure peritus, colum. fin. de offic. delegat. ubi dicit, quod cauti notarij enunciando de mandato, atteſtantur ſe uidiſſe inſtrumentum mandati, nominato notario; Contrarium tamen quod per hoc mandatum non probetur, tenet Alber. dicens ita in practica obtinuiſſe, in d. Authē. Si quis in aliquo, quem ſequuntur ibi Ang. Paul. & communiter cæteri. Alex. conſ. 147. nu. 5. in 6. uol. & Socin. conſ. 231. 1. col. & conſ. 266. 2. col. in 2. uol. Quod procedit, etiam ſi notarius referret ſe ad inſtrumentum mandati, de quo ipſemet rogatus extitit, ut tenet Angel. per illum text. in l. ſi donatio, C. de donation. Iaſ. Dec. & Alciat. d. Authē. Si quis in aliquo, Alex. conſ. 5. Ponderatis, col. penult. lib. 4. Socin. d. conſ. 266. col. 2. Dec. conſ. 302. nu. 15. 522. nu. 5. ſaluatur tamē dictum Spec. per Card. quem ibi refert, & ſequitur Felin. ibi, in c. ſi. col. finali, de fide inſtru. procedere inter eas partes, inter quas dicta uerba enunciatiua probant, & maximè in caſu in quo loquitur Spec. in quo partes poſſent de nouo actum facere, & ſic omnia poſſent interuenire tempore actus, quia tunc creditur notario, ſecùs in alijs, quę non potuerunt interuenire tempore actus, quia non ſtatur inſtrumento notarij, ut poſt Bart. communiter tradunt Doct. in d. Authen. Si quis in aliquo, & hoc modo ſaluat etiam Spec. Alex. in d. Authen. in fine, & dicto cōſ. 5. col. 2. licèt non admittat Dec. d. Authen. nu. 39. Rurſus dicta Regula, quod nō probetur mandatū, ampliatur procedere, ēt ſi quattuor, uel quinque notarij ſubſcriptionibus atteſtarentur ſe uidiſſe inſtrm, & originale mādati non uiciatum. Spec. d. tit. de Inſt. edit. §. oſtenſo, verſ. ſed nunquid creditur, etſi dicat illud auſcultaſſe, Bar. d. Authen. nu. 7. imò ēt ſi eſſent uiginti ſecundū Paul. de Caſtro. ibi, dicētē hāc eſſe cōem opinionem, imò ēt ſi eſſent cētum, ut Iaſ. ibi tradit, & cęteri ſequuntur. Et idē eſt, ſi notarius deſcribat tenorem mandati in inſtrumento, quia exemplo non creditur, ut per Doct. in d. Authen. maximè quando fuit exemplatum ſine mandato Iudicis, & citatione partis, quod ēt tenet Alex. dicto conſ. 5. & Socin. loquens in inſtrumento curę, d. conſ. 241. 1. col. in 2. uol. nam nec Papa, uel Imperator poſſint diſpenſare ut exemplo credatur, c. 1. de fide inſtru. Rom. Sing. 708. An Papa, & Arn. Problemate 84. ad materiam. Et idem eſt ſi Iudex una cum notario atteſtaretur de mandato; nam per hoc fidem non faceret, ut Aretin. tradit conſ. 64. Diligēter, col. fin. & etiam pronunciaret mandatum ualere, & talem eſſe procuratorē. Paul. de Caſt. cōſ. 318. Circa primum, 2. col. nam ēt ſententia non probat mandatum in pręiudicium tertij abſentis, ut per Felin. poſt alios, d. c. cū in iure peritus, imò fortius, mandatum etiam in actis productum nō releuat, niſi in eis ſit regiſtratum. Aret. conſ. 110. Clariſſimū, 3. col. latè Cur. plura alia adducens, d. conſ. 77. 1. col. ſed ſi mandatū in inſtrumento eſt exemplatū, & ſimus in antiquis, præſumitur interueniſſe & partis citationē, & Iudicis anthoritatē, ut Aret. tradit in conſ. 36. Caſus talis eſt, col. pen. & Alexan. conſ. 106,

Viſis

Digitized by Google

Viſis, & oportunè ponderatis, col. pen. lib. 5. & habetur de hoc per Felin. in c. Albericus, poſt alios, de teſtib. ubi dicit, in fine, q͞d quando tractatur de præiudicio tertij, ad ſolemnitatem præſumendam, non ſufficit lapſus longi temporis, ſcilicet decennij, ſed 30. annorum, prout tenent etiam quam plures ſupra allegati in quæſt. an mandatū præſumatur. Et hoc modo videtur intelligēdus Dec. aliàs allegato conſi. 36. nume. 8. vbi tenet, quod ſolemnitas mandati præſumatur, quando in inſtrumento de ipſo mandato fit mentio, quaſi de eo conſtet: quia hoc poteſt procedere, ſi eius tenor eſſet exemplatus in eo, aliàs non, per prædicta, & alia, de quibus ſuprà. Caueat igitur contrahens cum procuratore, ut mandatum originale, & authenticū habeat apud ſe, & benè ipſum cuſtodiat, ne contractus irritetur, & annulletur ſi de mandato conſtare non poſſet, ut in ſimili docet gloſ. de cuſtodiendo mandato, ſeu commiſſione delegati, in d. c. cum in iure, uel faciat Dominum contractum ratificare, habita ſcientia contractus, ne aliquo tempore dãno afficiatur: nam procurator tenetur docere de mãdato ſuæ procuræ, uel Dominum ratum habiturum cauere, ut tradunt Bart. & Paul. de Caſt. in l. procurator qui pro euictione, in fi. ff. de procur. & in l. ſi autem, §. item ſi fundum, ff. de neg. geſt. & in l. 1. §. 1. nu. 5. per illum text. de prætor. ſtipul. & poteſt cogi edere mãdatum, ut tradunt Bald. Aret. & Alex. in l. Ariſto, ff. de acquir. hæred. imò, & originale relaxare emptori, ſi aliud negociū non cõtineat, niſi ad vendendū, prout de mãdato ad cauſas, ſeu ad iudicia, tradit Specul. in tit. de procur. §. rõne aūt formę, uerſi. fi. & in tit. de inſtr. edit. §. nunc dicamus, uer. pen. & Dom. in c. is qui, col. fi. de procur. in 6. ita in terminis Alex. d. l. Ariſto, 2. col. Etanimaduertat ẽt, q͞d Dominus ratificare uolẽs, expreſsè, vel ratificans tacitè, habeat ſcientiam totius contractus, plenam, & perfectã, maximè, quando procurator contraxit non non ſeruata forma mandati, quia tunc Dominus ignorans formam fuiſſe exceſſam, non cenſetur contractum ratificare, quia habet iuſtam cauſam credendi contractum præceſſiſſe, iuxta tenorem mandati, ut notant tradit Salic. in l. præterea, col. 2. uerſic. ſed dubitare, ff. mand. & Aret. in §. his qui, col. 2. ff. eo. & Patiſ. conſ. 47. nu. 98. & ſequent. 1. uol. quod manda memoriæ, quia huiuſmodi in facto, & ſæpè poteſt accidere.

Sed an mãdatum per teſtes probari poterit? & regulariter dicendum eſt quod ſic, dū-
1 modò examinentur † legitimè, & Domino citato, ſ͠m veriorem opin. Doct. & crebriorẽ,

Honeſtas mulierem ſeruat, & eſt theſaurus inæſtimabilis, & lilium dans ſuauitatem odoris.

GLOSSA SECVNDA.

[I]O hoc titulo pulchriore mulier ... ſigniri non poteſt, Vnde dicimus, ... legalitas, † mulierem ſeruat ... dit Neuizan. in Silua Nupt. ... bona fama eſt theſaurus ... um dans ſuauitatem o...

CLAVSVLA.

Proteſtatione tamen † ... ſum procuratorem, ... in aliquo non teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Proteſtatio variè diffinitur.*

2 *Procurator contrahens debet proteſtari, ſe nolle obligari de ſuo, alioquin dubium eſſet ne obligaretur.*

Procurator proteſtando ſe nolle obligari de ſuo, non obligatur quidem pro contractu geſto, ſed non releuatur ab onere oſtendendi ſe eſſe procuratorem.

3 *Procurator procuratorio nomine rem propriam vendens, credens eſſe Domini, an ſibi præiudicet, ſunt opiniones diuerſæ.*

Meam rem tibi vendens, tamquam tuam per errorem dominium non transfero.

Dominium non transfertur ſi quis tradat rem ſuam credens alienam.

Declara tamen ut hic.

Procurator ex contractu procuratorio nomine geſto, an obligetur, hic fit diſtinctio.

GLOSSA PRIMA.

Proteſtationem diffiniuit Io. Monach. in c. in generali, in Merc. de reg. iur. in 6. Clamoſam † eſſe teſtationem ad
1 cautelam proteſtantium inuentam, ſed Bart. hanc non admittit, in l. non ſolum, §. morte. nu. 11. ff. de noui oper. nunc. ubi aliter diffinit, ſcilicèt, quod proteſtatio eſt denunciatio cum teſtatione facta, l. deteſtatio, ff. de verb. ſign. & cum hac uidentur tranſire cęteri ibi, licèt Alex. conetur ſaluare Ioan. Monach. Sed melior videtur diffinitio, quam ponit Alciat. in dicta l. deteſtatio, ubi dicit, quod proteſtatio eſt animi noſtri declaratio, iuris acquirendi uel conſeruandi, uel dãni depellendi cauſa facta, ubi de deteſtatione, atteſtatione, conteſtatione, & ſimilibus latè diſſerit. Quæ diffinitio eſt melior quam Card. in Clement. 1. quæſt. 3. de procurator.

tertiò præſumitur. Duas alias limitationes addit ibi Cagnol. quæ penes eum uidendæ ſunt, ſcilicet, in caſu l. fin. ff. de vſuca. pro empt. & in caſu l. qui aliena, in princ. ff. de acquir. hæred. & l. ſi filius, C. de petit. hæred. & ad hanc limitationem vide Ioſeph. Lud. deciſione Peruſ. 110. nu. 4.

A me notario infraſcripto, viſo, & lecto.

SVMMARIA.

1 *Mandatum probatur ſi notarius atteſtetur ſe illud vidiſſe, & legiſſe.*

Contrarium tamen, & rectius alij ſenſerunt de quibus vide hic pulchrè, & plenè.

Exemplo non creditur etiam ſi Papa, vel Imperator diſpenſaret.

Solemnitas non præſumitur per lapſum longi temporis, quando agitur de tertij præiudicio.

Procurator tenetur docere de mandato ſua procura, uel cauere de rato, vel originale relaxare ſi aliud non contineat.

Ratificare volens debet habere ſcientiam totius contractus plenam, & perfectam, maximè quando procurator contraxit forma mandati non ſeruata.

2 *Mandatum regulariter per teſtes probari poteſt, dummodo legitimè examinentur, & Domino citato.*

Limita tamen quattuor modis de quibus hic.

GLOSSA QVARTA.

1 SI notarius † atteſtatur in inſtrumento, uidiſſe inſtrumentum mandati, uidetur ſatis de mandato conſtare, per ea quæ tradit Specul. in titu. de Inſtrum. edit. §. reſtat, uerſ. penult. ubi dicit, quod ſi quis promiſit ſoluere decem quæ debebantur Titio ex cauſa venditionis cuiuſdam equi, prout continetur in inſtrumento ſcripto manu talis notarij, quod notarius atteſtatur vidiſſe, & legiſſe, dicit inſtrumentum valere, & quod quotidie uidemus talia inſtrumenta fieri, & in terminis in mandato hoc tenet Felin. in capit. cum in iure peritus, colum. fin. de offic. delegat. ubi dicit, quod cauti notarij enunciando de mandato, atteſtantur ſe uidiſſe inſtrumentum mandati, nominato notario; Contrarium tamen quod per hoc mandatum non probetur, tenet Alber. dicens ita in practica obtinuiſſe, in d. Authē. Si quis in aliquo, quem ſequuntur ibi Ang. Paul. & communiter cæteri. Alex. conſ. 147. nu. 5. in 6. uol. & Socin. conſ. 231. 1. col. & conſ. 266. 2. col. in 2. uol. Quod procedit, etiam ſi notarius referret ſe ad inſtrumentum mandati, de quo ipſemet rogatus extitit, ut tenet Angel. per illum text. in l. ſi donatio, C. de donation. Iaſ. Dec. & Alciat. d. Authē. Si quis in aliquo, Alex. conſ. 5. Ponderatis, col. penult. lib. 4. Socin. d. conſ. 266. col. 2. Dec. conſ. 302. nu. 15. 522. nu. 5. ſaluatur tamē dictum Spec. per Card. quem ibi refert, & ſequitur Felin. ibi, in c. ſi. col. finali, de fide inſtru. procedere inter eas partes, inter quas dicta uerba enunciatiua probant, & maximè in caſu in quo loquitur Spec. in quo partes poſſent de nouo actum facere, & ſic omnia poſſent interuenire tempore actus, quia tunc creditur notario, ſecùs in alijs, quę non potuerunt interuenire tempore actus, quia non ſtatur inſtrumento notarij, ut poſt Bart. communiter tradunt Doct. in d. Authen. Si quis in aliquo, & hoc modo ſaluat etiam Spec. Alex. in d. Authen. in fine, & dicto cōſ. 5. col. 2. licèt non admittat Dec. d. Authen. nu. 39. Rurſus dicta Regula, quod nō probetur mandatū, ampliatur procedere, ēt ſi quatuor, uel quinque notarij ſubſcriptionibus atteſtarentur ſe uidiſſe inſtrm, & originale mādati non uiciatum. Spec. d. tit. de Inſt. edit. §. oſtenſo, verſ. ſed nunquid creditur, etſi dicat illud auſcultaſſe, Bar. d. Authen. nu. 7. imò ēt ſi eſſent uiginti ſecundū Paul. de Caſtro. ibi, dicētē hāc eſſe cōem opinionem, imò ēt ſi eſſent cētum, ut Iaſ. ibi tradit, & cęteri ſequuntur. Et idē eſt, ſi notarius deſcribat tenorem mandati in inſtrumento, quia exemplo non creditur, ut per Doct. in d. Authen. maximè quando fuit exemplatum ſine mandato Iudicis, & citatione partis, quod ēt tenet Alex. dicto conſ. 5. & Socin. loquens in inſtrumento curę, d. conſ. 241. 1. col. in 2. uol. nam nec Papa, nel Imperator poſſunt diſpenſare ut exemplo credatur, c. 1. de fide inſtru. Rom. Sing. 708. An Papa, & Arn. Problemate 84. ad materiam. Et idem eſt ſi Iudex una cum notario atteſtaretur de mandato; nam per hoc fidem non faceret, ut Aretin. tradit conſ. 64. Diligēter, col. fin. & etiam pronunciaret mandatum ualere, & talem eſſe procuratorē. Paul. de Caſt. cōſ. 318. Circa primum, 2. col. nam ēt ſententia non probat mandatum in pręiudicium tertij abſentis, ut per Felin. poſt alios, d. c. cū in iure peritus, imò fortius, mandatum etiam in actis productum nō releuat, niſi in eis ſit regiſtratum. Aret. conſ. 110. Clariſſimū, 3. col. latè Cur. plura alia adducens; d. conſ. 77. 1. col. ſed ſi mandatū in inſtrumento eſt exemplatū, & ſumus in antiquis, præſumitur interueniſſe & partis citationē, & Iudicis authoritatē, ut Aret. tradit in conſ. 36. Caſus talis eſt, col. pen. & Alexan. conſ. 106.

Viſis

Viſis, & oportunè ponderatis, col. pen. lib. 5. & habetur de hoc per Felin. in c. Albericus,poſt alios,de teſtib. ubi dicit, in fine, qđ quando tractatur de præiudicio tertij, ad ſolemnitatem præſumendam, non ſufficit lapſus longi temporis, ſcilicet decennij, ſed 30. annorum, prout tenent etiam quam plures ſupra allegati in quæſt. an mandatū præſumatur. Et hoc modo uidetur intelligēdus Dec. aliàs allegato conſi. 36. nume. 8. vbi tenet, quod ſolemnitas mandati præſumatur, quando in inſtrumento de ipſo mandato fit mentio, quaſi de eo conſtet: quia hoc poteſt procedere, ſi eius tenor eſſet exemplatus in eo, aliàs non, per prædicta, & alia, de quibus ſuprà. Caueat igitur contrahens cum procuratore, ut mandatum originale, & authenticū habeat apud ſe, & benè ipſum cuſtodiat, ne contractus irritetur, & annulletur ſi de mandato conſtare non poſſet, ut in ſimili docet gloſ. de cuſtodiendo mandato, ſeu commiſſione delegati, in d. c. cum in iure, uel faciat Dominum contractum ratificare, habita ſcientia contractus, ne aliquo tempore dāno afficiatur: nam procurator tenetur docere de mādato ſuæ procuræ, uel Dominum ratum habiturum cauere, ut tradunt Bart. & Paul. de Caſt. in l. procurator qui pro euictione, in fi. ff. de procur. & in l. ſi autem, §. item ſi fundum, ff. de neg. geſt. & in l. 1. §. 1. nu. 5. per illum text. de prætor. ſtipul. & poteſt cogi edere mādatum, ut tradunt Bald. Aret. & Alex. in l. Ariſto, ff. de acquir. hæred. imò, & originale relaxare emptori, ſi aliud negociū non cōtineat, niſi ad vendendū, prout de mādato ad cauſas, ſeu ad iudicia, tradit Specul. in tit. de procur. §. rōne aūt formę, uerſi. ſi. & in tit. de inſtr. edit. §. nunc dicamus, uer. pen. & Dom. in c. is qui, col. ſi. de procur. in 6. ita in terminis Alex. d. l. Ariſto, 2. col. Et animaduertat &, qđ Dominus ratificare uolēs, expreſsè, vel ratificans tacitè, habeat ſcientiam totius contractus, plenam, & perfectā, maximè, quando procurator contraxit non non ſeruata forma mandati, quia tunc Dominus ignorans formam fuiſſe exceſſam, non cenſetur contractum ratificare, quia habet iuſtam cauſam credendi contractum præceſſiſſe, iuxta tenorem mandati, ut notant tradit Salic. in l. præterea, col. 2. uerſic. ſed dubitare, ff. mand. & Aret. in §. his qui, col. 2. ff. eo. & Patiſ. conſ. 47. nu. 98. & ſequent. 1. uol. quod manda memoriæ, quia huiuſmodi in facto, & ſæpè poteſt accidere.

Sed an mādatum per teſtes probari poterit? & regulariter dicendum eſt quod ſic, dū-
1 modò examinentur † legitimè, & Domino citato, ſm veriorem opin. Doct. & crebriorē,

Honeſtas mulierem ſeruat, & eſt theſaurus inæſtimabilis, & lilium dans ſuauitatem oderis.

dū . . .

pen. . .

Iaſ. in c.

GLOSSA SECVNDA.

quam prol IO hoc titulo pulchriore mulieri mo Eccleſiæ ſigniri non poteſt, Vnde dicimus, tore ad proteſtum legalitas, † mulierem ſeruiat . . . dit Neuizan. in Silua Nupt.

CLAVS ... bona fama eſt theſaurus ... um dans ſuauitatem o-

Proteſtatione tamen ... l. 1. col. 5. C. de cog- ... llegato, nu. 56.
ſum procuratorem, ...
in aliquo non teneatur. ... dicti Ale-

SVMMARIA.

1 *Proteſtatio variè diffinitur.*

2 *Procurator contrahens debet proteſtari, ſe nolle obligari de ſuo, alioquin dubium eſſet ne obligaretur.*

Procurator proteſtando ſe nolle obligari de ſuo, non obligatur quidem pro contractu geſto, ſed non releuatur ab onere oſtendendi ſe eſſe procuratorem.

3 *Procurator procuratorio nomine rem propriam vendens, credens eſſe Domini, an ſibi præiudicet, ſunt opiniones diuerſa.*

Meam rem tibi vendens, tamquam tuam per errorem dominium non transfero.

Dominium non transfertur ſi quis tradat rem ſuam credens alienam.

Declara tamen ut hic.

Procurator ex contractu procuratorio nomine geſto, an obligetur, hic ſit diſtinctio.

GLOSSA PRIMA.

PRoteſtationem diffiniuit Io. Monach. in c. in generali, in Merc. de reg. iur. in 6. Clamoſam † eſſe teſtationem ad
1 cautelam proteſtantium inuentam, ſed Bart. hanc non admittit, in l. non ſolum, §. morte. nu. 11. ff. de noui oper. nunc. ubi aliter diffinit, ſcilicèt, quod proteſtatio eſt denunciatio cum teſtatione facta, l. deteſtatio, ff. de verb. ſign. & cum hac uidentur tranſire cęteri ibi, licèt Alex. conetur ſaluare Ioan. Monach. Sed melior videtur diffinitio, quam ponit Alciat. in dicta l. deteſtatio, ubi dicit, quod proteſtatio eſt animi noſtri declaratio, iuris acquirendi uel conſeruandi, uel dāni depellendi cauſa facta, ubi de deteſtatione, atteſtatione, conteſtatione, & ſimilibus latè diſſerit. Quæ diffinitio eſt melior quam Card. in Clement. 1. quæſt. 3. de procurator.

tertiò præſumitur. Duas alias limitationes addit ibi Cagnol. quæ penes eum uidendæ ſunt, ſcilicet, in caſu l. fin. ff. de vſuſca. pro empt. & in caſu l. qui aliena, in princ. ff. de acquir. hæred. & l. ſi filius, C. de petit. hæred. & ad hanc limitationem vide Ioſeph. Lud. deciſione Peruſ. 110. nu. 4.

A me notario infraſcripto, viſo, & lecto.

SVMMARIA.

1 *Mandatum probatur ſi notarius atteſtetur ſe illud vidiſſe, & legiſſe.*

Contrarium tamen, & rectius alij ſenſerunt de quibus vide hic pulchrè, & plenè.

Exemplo non creditur etiam ſi Papa, vel Imperator diſpenſaret.

Solemnitas non præſumitur per lapſum longi temporis, quando agitur de tertij præiudicio.

Procurator tenetur docere de mandato ſuæ procuræ, uel cauere de rato, vel originale relaxare ſi aliud non contineat.

Ratificare volens debet habere ſcientiam totius contractus plenam, & perfectam, maximè quando procurator contraxit forma mandati non ſeruata.

2 *Mandatum regulariter per teſtes probari poteſt, dummodo legitimè examinentur, & Domino citato.*

Limita tamen quattuor modis de quibus hic.

GLOSSA QVARTA.

1 SI notarius † atteſtatur in inſtrumento, uidiſſe inſtrumentum mandati, uidetur ſatis de mandato conſtare, per ea quæ tradit Specul. in titu. de Inſtrum. edit. §. reſtat, uerſ. penult. ubi dicit, quod ſi quis promiſit ſoluere decem quæ debebantur Titio ex cauſa venditionis cuiuſdam equi, prout continetur in inſtrumento ſcripto manu talis notarij, quod notarius atteſtatur vidiſſe, & legiſſe, dicit inſtrumentum valere, & quod quotidie uidemus talia inſtrumenta fieri, & in terminis in mandato hoc tenet Felin. in capit. cum in iure peritus, colum. fin. de offic. delegat. ubi dicit, quod cauti notarij enunciando de mandato, atteſtantur ſe uidiſſe inſtrumentum mandati, nominato notario; Contrarium tamen quod per hoc mandatum non probetur, tenet Alber. dicens ita in practica obtinuiſſe, in d. Authē. Si quis in aliquo, quem ſequuntur ibi Ang. Paul. & communiter cæteri. Alex. conſ. 147. nu. 5. in 6. uol. & Socin. conſ. 231. 1. col. & conſ. 266. 2. col. in 2. uol. Quod procedit, etiam ſi notarius referret ſe ad inſtrumentum mandati, de quo ipſemet rogatus extitit, ut tenet Angel. per illum text. in l. ſi donatio, C. de donation. Iaſ. Dec. & Alciat. d. Authē. Si quis in aliquo, Alex. conſ. 5. Ponderatis, col. penult. lib. 4. Socin. d. conſ. 266. col. 2. Dec. conſ. 302. nu. 15. 522. nu. 5. ſaluatur tamē dictum Spec. per Card. quem ibi refert, & ſequitur Felin. ibi, in c. ſi. col. finali, de fide inſtru. procedere inter eas partes, inter quas dicta uerba enunciatiua probant, & maximè in caſu in quo loquitur Spec. in quo partes poſſent de nouo actum facere, & ſic omnia poſſent interuenire tempore actus, quia tunc creditur notario, ſecùs in alijs, quę non potuerunt interuenire tempore actus, quia non ſtatur inſtrumento notarij, ut poſt Bart. communiter tradunt Doct. in d. Authen. Si quis in aliquo, & hoc modo ſaluat etiam Spec. Alex. in d. Authen. in fine, & dicto cōſ. 5. col. 2. licèt non admittat Dec. d. Authen. nu. 39. Rurſus dicta Regula, quod nō probetur mandatū, ampliatur procedere, ēt ſi quatuor, uel quinque notarij ſubſcriptionibus atteſtarentur ſe uidiſſe inſtrm, & originale mādati non uiciatum. Spec. d. tit. de Inſt. edit. §. oſtenſo, verſ. ſed nunquid creditur, etſi dicat illud auſcultaſſe, Bar. d. Authen. nu. 7. imò & ſi eſſent uiginti ſecundū Paul. de Caſtro. ibi, dicētē hāc eſſe cōem opinionem, imò ēt ſi eſſent cētum, ut Iaſ. ibi tradit, & cęteri ſequuntur. Et idē eſt, ſi notarius deſcribat tenorem mandati in inſtrumento, quia exemplo non creditur, ut per Doct. in d. Authen. maximè quando fuit exemplatum ſine mandato Iudicis, & citatione partis, quod ēt tenet Alex. dicto conſ. 5. & Socin. loquens in inſtrumento curę, d. conſ. 241. 1. col. in 2. uol. nam nec Papa, uel Imperator poſſunt diſpenſare ut exemplo credatur, c. 1. de fide inſtru. Rom. Sing. 708. An Papa, & Arn. Problemate 84. ad materiam. Et idem eſt ſi Iudex una cum notario atteſtaretur de mandato; nam per hoc fidem non faceret, ut Aretin. tradit conſ. 64. Diligēter, col. fin. & etiam pronunciaret mandatum ualere, & talem eſſe procuratorē. Paul. de Caſt. cōſ. 318. Circa primum, 2. col. nam ēt ſententia non probat mandatum in prçiudicium tertij abſentis, ut per Felin. poſt alios, d. c. cū in iure peritus, imò fortius, mandatum etiam in actis productum nō releuat, niſi in eis ſit regiſtratum. Aret. conſ. 110. Clariſſimū, 3. col. latè Cur. plura alia adducens, d. conſ. 77. 1. col. ſed ſi mandatū in inſtrumento eſt exemplatū, & ſimus in antiquis, præſumitur interueniſſe & partis citationē, & Iudicis authoritatē, ut Aret. tradit in conſ. 36. Caſus talis eſt, col. pen. & Alexan. conſ. 106.

Viſis

Viſis, & opportunè ponderatis, col. pen. lib. 5. & habetur de hoc per Felin. in c. Alberi-cus, poſt alios, de teſtib. ubi dicit, in fine, quòd quando tractatur de præiudicio tertij, ad ſo-lemnitatem præſumendam, non ſufficit la-pſus longi temporis, ſcilicet decennij, ſed 30. annorum, prout tenent etiam quam plu-res ſupra allegati in quæſt. an mandatū præ-ſumatur. Et hoc modo videtur intelligēdus Dec. aliàs allegato conſi. 36. nume. 8. vbi te-net, quod ſolemnitas mandati præſumatur, quando in inſtrumento de ipſo mandato fit mentio, quaſi de eo conſtet: quia hoc poteſt procedere, ſi eius tenor eſſet exemplatus in eo, aliàs non, per prædicta, & alia, de quibus ſuprà. Caueat igitur contrahens cum procu-ratore, ut mandatum originale, & authenti-cū habeat apud ſe, & benè ipſum cuſtodiat, ne contractus irritetur, & annulletur ſi de mandato conſtare non poſſet, ut in ſimili do cet gloſ. de cuſtodiendo mandato, ſeu com-miſſione delegati, in d. c. cum in iure, uel fa-ciat Dominum contractum ratificare, habi-ta ſcientia contractus, ne aliquo tempore damno afficiatur: nam procurator tenetur do-cere de mādato ſuæ procuræ, uel Dominum ratum habiturum cauere, ut tradunt Bart. & Paul. de Caſt. in l. procurator qui pro euictio-ne, in fi. ff. de procur. & in l. ſi autem, §. item ſi fundum, ff. de neg. geſt. & in l. 1. §. 1. nu. 5. per illum text. de prætor. ſtipul. & poteſt co-gi edere mādatum, ut tradunt Bald. Aret. & Alex. in l. Ariſto, ff. de acquir. hæred. imò, & originale relaxare emptori, ſi aliud negociū non cōtineat, niſi ad vendendū, prout de mā dato ad cauſas, ſeu ad iudicia, tradit Specul. in tit. de procur. §. rōne aūt formę, uerſi. ſi. & in tit. de inſtr. edit. §. nunc dicamus, uer. pen. & Dom. in c. is qui, col. fi. de procur. in 6. ita in terminis Alex. d. l. Ariſto, 2. col. Et ani-maduertat ēt, quòd Dominus ratificare uolēs, expreſsè, vel ratificans tacitè, habeat ſcien-tiam totius contractus, plenam, & perfectā, maximè, quando procurator contraxit non non ſeruata forma mandati, quia tunc Domi nus ignorans formam fuiſſe exceſſam, non cenſetur contractum ratificare, quia habet iu ſtam cauſam credendi contractum præceſ-ſiſſe, iuxta tenorem mandati, ut notant tra-dit Salic. in l. præterea, col. 2. uerſic. ſed dubi-tare, ff. mand. & Aret. in §. his qui, col. 2. ff. eo. & Pariſ. conſ. 47. nu. 98. & ſequent. 1. uol. quod manda memoriæ, quia huiuſmodi in facto, & ſæpè poteſt accidere.

Sed an mādatum per teſtes probari pote-rit? & regulariter dicendum eſt quod ſic, dū-
1 modò examinentur † legitimè, & Domino ci tato, ſm veriorem opin. Doct. & crebriorē,

Honeſtas mulierem ſeruat, & eſt theſaurus in æ-ſtimabilis, & lilium dans ſuauitatem odoris.

du...

pen.

GLOSSA SECVNDA.

Iaſ. in c...

quam pro[ILIO] hoc titulo pulchriore mulier mo Eccleſi[æ] ſigniri non poteſt, Vnde dicimus, tore ad proteſtat[ionem] legalitas, † mulierem ſeruat ...dit Neuizan. in Silua Nupt.

CLAVS[VLA] ... bona fama eſt theſaurus ...um dans ſuauitatem o-

Proteſtatione tamen † ... l. 1. col. 5. C. de con-... allegato, nu. 56.

ſum procuratorem, ...

in aliquo non teneatur. ... dicti Ale-

SVMMARIVM.

1 *Proteſtatio variè diffinitur.*

2 *Procurator contrahens debet proteſtari, ſe nolle obligari de ſuo, alioquin dubium eſſet ne obligaretur.*

Procurator proteſtando ſe nolle obligari de ſuo, non obligatur quidem pro contractu geſto, ſed non releuatur ab onere oſtendendi ſe eſſe procuratorem.

3 *Procurator procuratorio nomine rem propriam vendens, credens eſſe Domini, an ſibi præiudicet, ſunt opiniones diuerſæ.*

Meam rem tibi vendens, tamquam tuam per errorem dominium non transfero.

Dominium non transfertur ſi quis tradat rem ſuam credens alienam.

Declara tamen ut hic.

Procurator ex contractu procuratorio nomine geſto, an obligetur, hic fit diſtinctio.

GLOSSA PRIMA.

PRoteſtationem diffiniuit Io. Monach. in c. in generali, in Merc. de reg. iur.
1 in 6. Clamoſam † eſſe teſtationem ad cautelam proteſtantium inuentam, ſed Bart. hanc non admittit, in l. non ſolum, §. mor-te. nu. 11. ff. de noui oper. nunc. ubi aliter dif finit, ſcilicèt, quod proteſtatio eſt denuncia-tio cum teſtatione facta, l. deteſtatio, ff. de verb. ſign. & cum hac uidentur tranſire cęte-ri ibi, licèt Alex. conetur ſaluare Ioan. Mo-nach. Sed melior uidetur diffinitio, quam po nit Alciat. in dicta l. deteſtatio, ubi dicit, quod proteſtatio eſt animi noſtri declara-tio, iuris acquirendi uel conſeruandi, uel dā ni depellendi cauſa facta, ubi de deteſtatio-ne, atteſtatione, conteſtatione, & ſimilibus latè diſſerit. Quæ diffinitio eſt melior quam Card. in Clement. 1. quæſt. 3. de procurator.

Digitized by Google

GLOSSA TERTIA.

EMens à procuratore alicuius, cauere
debet, ut mandatum inſpiciat, & con
ſideret, quia debet bene noſcere per-
1 ſonam cum qua † contrahit, l. qui cum alio,
cum ibi not. de reg. iur. nam ſi emat à non
habente mandatum conſtituitur in mala fi-
de, ut not. Bart. in l. cum uir, ad fi. ff. de uſu-
cap. & in l. qui fundum, §. ſi procurator, ff.
pro empt. Bald. in l. 1. num. 2. C. de reb. alien.
non alien. ſequitur Alex. in l. qui aliena, num.
11. ff. de acquir. hæredit. & in conſ. 35. nu. 4.
7. uol. Felin. in c. ſicut, num. 31. uerſ. ſexto
aduerte, de re iudic. & Marſil. in l. ſi quis ne
quæſtio, nume. 86. ff. de quæſt. ſequitur Ruin.
conſilio 68. numero 23. 1. uol. Sed ſi emptor
non uidit mandatum, uel de eo aliter non
perquiſiuit, ſed iuſto errore ductus credidit
uendentem eſſe procuratorem, & habere
mandatum, ut quia id ſibi à fide dignis per-
ſonis teſtatum extiterit, bonæ fidei emptor
habetur, quæ bona fides eſt habilis ad uſu-
capiendum, l. fin. ff. pro empt. not. Bart. in
dicto §. procurator, & Bal. in dicta l. 1. 2. col.
& Alex. conſilio primo. Ponderatis his, col.
penult. uol. quarto, & Felin. dicto capit. ſicut,
& Ruin. dicto conſilio, numero 23. Marſil. di
cta l. ſi quis ne quæſtio, numero 84. talis ta-
men titulus putatiuus, non ſufficeret, ut per
Corne. conſilio 259. littera N. libro primo,
& Balb. tract. de præſumpt. in 1. quæſt. 2. par
tis, 3. part. principalis, nu. 5. & Boer. deciſ.
281. num. 16. nec ſufficeret quod Dominus
teneretur de euictione ex contractu dicti aſ-
ſerti procuratoris, ut declarat Alexand. con-
ſilio 191. numero 5. 6. uolum. nam defectus
mandati etiam in iudicialibus eſt inſanabi-
lis, adeò, quod etiam ſignatura Papæ non
ſupplet mandati defectum, etiam refectis ex
pēſis, ut tradit Staphil. in tract. de liter. Grat.
& Iuſt. fol. 146. & Gom. in compendio utri-
uſque ſignat. num. 72.

Eſt tamen ſciendum, quod mandatum
nō probatur ex dictis uerbis narratiuis in in
2 ſtrumento deſcriptis, ut tradit Bal. † in rubr.
C. de fide inſtr. 4. col. nu. 12. & in Authen.
Si quis in aliquo, in fine, per illum text. C.
de eden. quem ibi communiter ſequuntur
Doct. tradit. Felin. poſt alios, in cap. fin. de
fide inſtr. & in cap. cum in iure peritus, col.
fin. de offic. deleg. Alexand. conſilio 71. Le-
cto & diſcuſſo, 4. col. 3. uol. Pet. de Anchar.
conſi. 301. Viſo, nam qui allegat mandatum
interueniſſe, quod in facto conſiſtit, l. conſi-
lio, in fine, de curat. furioſ. probare debet, qa
non præſumitur, l. 1. C. de probat. l. in bello,
§. factæ, ff. de captiu. & poſtlim. reuerſ. Dec.
conſil. 437. duplicato conſilio 672. & Pariſ.
conſ. 2. num. 26. 2. uol. quod declara proce-
dere in præiudicium Domini, ſecùs autem
procuratoris, quia probant inter ipſas par-
tes dicta verba enunciatiua, l. optimam, C.
de commit. & contrahen. ſtipul. Bal. & alij,
in d. Authen. Si quis in aliquo, & per Cra-
uet. conſ. 196. nu. 6. licèt in d. Authen. Dec.
nu. 34. etiam uelit inter ipſas partes non pro-
bari mandatum, ex quo ad aliud partes rela-
tionem habent, ut ibi per eum, per text. ibi;
Sed quod in præiudicium ipſius procurato-
ris probetur mandatum ex cōfeſſione ipſius
procuratoris incidenter facta, tenet Roman.
conſ. 63. Solum eſt, limita tamen quod dictū
eſt, quod uerba huiuſmodi enunciatiua inter
eaſdem perſonas probant, procedere, ſi quod
refertur, ſit clarum, & ſic relatio ſit certa, ut
quia plenè narratur factum, ſecùs ſi fiat nar-
ratio de eo quod incertum, & imperfectum
eſt, nec per huiuſmodi relationem apparet
quid relatum contineat, ut declarat Socin.
conſ. 266. col. 2. Rom. conſ. 305. Quoad ſepti
mum, col. fin. & Alciat. d. Authen. Si quis in
aliquo, ubi Dec. nu. 40. ſecundo limita quan-
do de relato conſtat aliter quam ſit relatum,
quia partes præſumuntur erraſſe, & ſtatur
relato, ut per Dec. d. nu. 40. de quo etiam ſu-
prà dictum fuit ſuper verb. prout.

Sed nunquid in antiquis ex diuturnitate
temporis mandatum præſumatur? & non præ
ſumi, ſentit Bal. in d. l. 1. C. de reb. alien. non
3 alienand. † & expreſsè hoc tenet in l. 2. vbi
etiam ſequitur Salicet. C. ſi ex falſ. inſtr. ubi
tenet, etiam ex mille annorum lapſu manda-
tum non præſumi, & hoc ſequitur Alex. in d.
l. qui in aliena, num. 11. & in l. ſciendum, nu-
me. 20. ff. de verb. oblig. & dicto conſil. 19 in
nu. 7. in 6. dicto conſ. 1. penult. col. in 4. & di-
cto conſil. 35. num. 4. in 7. uol. Felin. in d. ca.
ſicut, num. 31. uerſi. ſexto aduerte, de re iudic.
Curt. ſen. conſ. 49. nu. 19. Afflict. deciſ. Nea-
pol. 345. Sunt anni quadraginta, Socin. con-
ſilio 80. 2. col. 3. uol. Dec. conſ. 215. nu. 2. latè
Balb. tract. præſcript. 1. parte, 3. partis princi
palis, nu. 28. & ſequent. & Marſi. plures alios
allegans, in l. ſi quis ne quæſtio, nu. 85. ff. de
quæſt. & in Singul. 323. Diuturnitas. Bruni
tract. de forma, ſub Rubrica, de probat. &
præſumptio, ſorti. colum. 11. uerſiculo, præ-
dicta reſtringuntur. Et hanc Concluſionem
tanquam communem, ſequitur Pariſ. con-
ſilio 47. nume. 36. & ſeqq. 1. uol. conſilio 24.
num. 27. in 2. & conſilio 36. num. 4. in 4. vol.
Hormano. in Reper. §. Cato. libro 4. ff. de
verbo. obligat. numero 300. & ſequitur Al-
ciat. in dicta Authen. Si quis in aliquo, &
Bertrandus conſilio 200. numero 9. 2. uol.

& ſecun-

& ſecundum hanc diſputando concludit Cagnol. in l. velle, non creditur, nu. 19. de reg. iuris.

Contrariam tamẽ opinionẽ ſcilicet, quod ex diuturnitate pręſumatur in antiquis mandatũ, conſultus rñdit Bald. ſibi contrarius, in conſ. 337. Inprimis uidẽdum eſt, col. 3. uerſ. item q̃a intet dictas partes iuncto verſ. quo ad fin, 1. vol. licèt allegetur ſub alio nu. in 3. uol. & ſecundum hanc opinionem conſuluit ualidiſſimis rationibus Cur. ſen. ſibi etiam contrarius, in conſ. 77. vbi dicit Bald. in loco in contrarium ſupra allegato, loquutum fuiſſe ſine lege, & ſine iure, ex ſuo capite, & ſine intellectu, ut ibi per eum; & in hac opinione uidetur reſiſtere Iaſ. in d. l. ſciẽdum, in Repetit. 9. col. per text. in l. 2. C. de petit. hæred. ad quem dicit nunquam bonũ uidiſſe reſponſum, & contra Bald. in loco in contrariũ allegato cõſuluit etiam Thom. Diſplonat. & obtinuit, ut ipſe refert in addit. ad Alex. in d. l. qui in aliena, ubi dicit magis eſſe ſtandum opin. Doct. conſulentis, q̃ legentis, de quo ultimo latè habetur ꝑ Neuizan. in Silua nupt. lib. 5. nu. 26. & dictum Baldi in d. l. 2. in contrarium allegatum, dicit Socin. ſemper uiſũ ſibi fuiſſe dubium, in conſ. 46. 2. col. 3. uol. & quod ex longiſſimo tempore ſaltem 30. annorum pręſumatur ſolemnitas mandati, tenet Alex. ſibi contrarius d. conſ. 1. col. pen. verſ. confirmo, lib. 4. & Crot. in Repet. d. l. ſciendum, nu. 12. quem ſequitur D. Siluester Aldobrãdinus, in addit. ad Horman. d. §. Cato, nu. 300. & Dec. etiam ſibi contrarius, in conſ. 199. nu. 5. & 297. col. 2. & in l. 1. nu. 9. C. qui admitti, vbi in eam partem ibi inclinat Iaſ. ſed ibi Curt. iun. nu. 30. tenet, quod mandatum non præſumitur ad excuſandum quem cum aliquo nomine alieno contrahentem, niſi aliquam habuerit iuſtam cauſam credulitatis, ut habetur in l. fin. ff. pro empt. Cagn. d. l. uelle non creditur, ff. de reg. iur. & ſecundum hanc opin. quod pręſumatur, iudicauit Rota per tres inſtantias, in cauſa quadam Tridentina, ut refert Caſſador. in tit. de procur. deciſ. 3. Lata erat ſententia, ubi latè proſequitur. quem refert, & ſequitur Dom. in Compend. utriuſque Signat. nu. 73. Et ſic patet, qđ opiniones & authoritates, ſunt pro utraque parte, adeò, quod Iudex parum erraret, ſi magis uni, quam alteri parti inhęreret; quia etſi pro prima ſint plures Doctor. * eam tenentes, pro ſecunda fuit iudicatum in Rota ubi ſunt duodecim conſumatiſſimi uiri Auditores, ut tradit Gom. in proœm. Reg. Cancell. nume. undecimo à quorum ſententia non temerè eſt recedendum.

De hac q. vide Bo-er. Deciſ. 231. & Craue. in tra. de antiq. temp. 2. par. nu. 38. & ſeq.

Sed tenendo etiam primam opinion. illa uenit limitanda, quando conſtat de mandato licèt non conſtet de ſolemnitatibus in eo neceſſarijs, quia tunc, ex quo non tractatur de actu introducendo, ſed de introductum ſupplendo, facilius præſumitur mandatum, ut in ſimili tradit Alex. in conſilio 51. In cauſa, & lite, col. tertia, uol. 5. & tradit Dec. in puncto, in conſilio 36. numero octauo. & ſequitur Hormano. in dicto §. Cato, nu. 300. & ità uidetur intelligendus Dec. quando ſcilicet conſtat de mandato, & ſic de actu introducto, ſecùs, ſi ſolum de eo habetur mentio in alio inſtrumento, quia tunc non cenſetur de eo conſtare, ut Alex. declarat d. col. 3. licèt Dec. ipſum pro ſe alleget, & Dec. ſequitur Caſſad. d. deciſ. 3. nu. 4.

Secundò limita hoc non procedere in cauſis minus perfectas probationes exigentibus, & quæ præſumptionibus, & coniecturis contentantur, quia, ex quo propter diuturnitatem reſultat præſumptio magna, quod mandatum interuenerit, ſi de eo facta eſt mẽtio, tunc præſumetur mandatum, ut in cauſa finium reſpondit Dec. conſ. 42. col. 6. & 7. Sed tenendo dictam concluſionem, quod non præſumatur mandatum, etiam in his cauſis quæ leuioribus probationibus contentantur, limitatio non uidetur procedere.

Tertiò limita in procuratore conſtituto ad aliquid faciendum, qui uerisimiliter non feciſſet ſine mandato, ut in ſoluente penſionem pro alio, exemplificat, & decidit Rota, in tit. de cauſ. poſſ. & propriet. deciſ. 52. in antiq. ſequitur Caſſad. d. deciſ. 3. Felin. d. capitol. ſicut, num. 31. in fine. Socin. dicto conſilio 40. 2. col. & idem Curt. d. conſ. 77. num. 23. in fine. Dec. dicto conſilio 36. numero octauo, & conſilio 42. numero 10. & declarat Cagnolus. in dicta l. uelle non creditur, num. 19. col. 3. uerſiculo rurſus. quando pro alio.

Quartò limitat Felin. in dicto capit. ſicut, dicto numero 31. in mandato Vicarij Epiſcopi, quod præſumitur, ſi non negetur, & rationem ponit, plura allegans Cagnol. in dicta l. uelle non creditur, numero 19. col. 3. uerſi. quando enim quis pro Vicario.

Quintò limitatur per Alexan. in addit. ad Bart. in l. ſi uxor, §. ſi quis uxorem, ff. ad l. Iuliã. de adul. quem refert, & ſequitur Afflict. dicta deciſ. 385. nu. 8. non procedere in mandato cuſtodiæ, quia ſi per longum tempus fuerit facta cuſtodia, præſumitur mandatum præceſſiſſe.

Sexto limitatur, qñ probat iura cauſę tradita fuiſſe per dominũ procuratori, quia tunc mandatũ præſumitur. Cagnol. alios allegãs, d. l. uelle non creditur, nu. 19. ad finem, uerſ.

Viſis, & oportunè ponderatis, col. pen. lib. 5. & habetur de hoc per Felin. in c. Albericus, poſt alios, de teſtib. ubi dicit, in fine, qđ quando tractatur de præiudicio tertij, ad ſolemnitatem præſumendam, non ſufficit lapſus longi temporis, ſcilicet decennij, ſed 30. annorum, prout tenent etiam quam plures ſupra allegati in quæſt. an mandañ præſumatur. Et hoc modo videtur intelligēdus Dec. aliàs allegato conſi. 36. nume. 8. vbi tenet, quod ſolemnitas mandati præſumatur, quando in inſtrumento de ipſo mandato fit mentio, quaſi de eo conſtet: quia hoc poteſt procedere, ſi eius tenor eſſet exemplatus in eo, aliàs non, per prædicta, & alia, de quibus ſuprà. Caueat igitur contrahens cum procuratore, ut mandatum originale, & authenticū habeat apud ſe, & benè ipſum cuſtodiat, ne contractus irritetur, & annulletur ſi de mandato conſtare non poſſet, ut in ſimili docet gloſ. de cuſtodiendo mandato, ſeu commiſſione delegati, in d. c. cum in iure, uel faciat Dominum contractum ratificare, habita ſcientia contractus, ne aliquo tempore dãno afficiatur: nam procurator tenetur docere de mãdato ſuæ procuræ, uel Dominum ratum habiturum cauere, ut tradunt Bart. & Paul. de Caſt. in l. procurator qui pro euictione, in fi. ff. de procur. & in l. ſi autem, §. item ſi fundum, ff. de neg. geſt. & in l. 1. §. 1. nu. 5. per illum text. de prætor. ſtipul. & poteſt cogi edere mãdatum, ut tradunt Bald. Aret. & Alex. in l. Ariſto, ff. de acquir. hæred. imò, & originale relaxare emptori, ſi aliud negociū non cōtineat, niſi ad vendendū, prout de mãdato ad cauſas, ſeu ad iudicia, tradit Specul. in tit. de procur. §. rõne aũt formę, uerſi. fi. & in tit. de inſtr. edit. §. nunc dicamus, uer. pen. & Dom. in c. is qui, col. fi. de procur. in 6. ita in terminis Alex. d. l. Ariſto, 2. col. Etani madueꝛtat ēt, qđ Dominus ratificare uolēs, expreſsè, vel ratificans tacitè, habeat ſcientiam totius contractus, plenam, & perfectã, maximè, quando procurator contraxit non non ſeruata forma mandati, quia tunc Dominus ignorans formam fuiſſe exceſſam, non cenſetur contractum ratificare, quia habet iuſtam cauſam credendi contractum præceſſiſſe, iuxta tenorem mandati, ut notant tradit Salic. in l. præterea, col. 2. uerſic. ſed dubitare, ff. mand. & Aret. in §. his qui, col. 2. ff. eo. & Pariſ. conſ. 47. nu. 98. & ſequent. 1. uol. quod manda memoriæ, quia huiuſmodi in facto, & ſæpè poteſt accidere.

Sed an mãdatum per teſtes probari poterit? & regulariter dicendum eſt quod ſic, dūmodò examinentur † legitimè, & Domino ci- 1
tato, ſm veriorem opin. Doct. & crebriorē,

Honeſtas mulierem ſeruat, & eſt theſaurus in æſtimabilis, & lilium dans ſuauitatem odoris.

dū

pen. GLOSSA SECVNDA.

Iaſ. in c.

quam pro[illegible] IO hoc titulo pulchriore mulier mo Eccleſię ſigniri non poteſt, Vnde dicimus, tore ad proteſtum legalitas, † mulierem ſeruat

dit Neuizan. in Silua Nupt.

CLAVS[illegible] bona fama eſt theſaurus

um dans ſuauitatem o-

l. 1. col. 5. C. de con-

Proteſtatione tamen [illegible] llegato, nu. 56.

ſum procuratorem,

in aliquo non teneatur.

dicti Ale-

SVMMARIV.

1 *Proteſtatio variè diffinitur.*

2 *Procurator contrahens debet proteſtari, ſe nolle obligari de ſuo, alioquin dubium eſſet ne obligaretur.*

Procurator proteſtando ſe nolle obligari de ſuo, non obligatur quidem pro contractu geſto, ſed non releuatur ab onere oſtendendi ſe eſſe procuratorem.

3 *Procurator procuratorio nomine rem propriam vendens, credens eſſe Domini, an ſibi præiudicet, ſunt opiniones diuerſæ.*

Meam rem tibi vendens, tamquam tuam per errorem dominium non transfero.

Dominium non transfertur ſi quis tradat rem ſuam credens alienam.

Declara tamen ut hic.

Procurator ex contractu procuratorio nomine geſto, an obligetur, hic ſit diſtinctio.

GLOSSA PRIMA.

PRoteſtationem diffiniuit Io. Monach. in c. in generali, in Merc. de reg. iur.
1 in 6. Clamoſam † eſſe teſtationem ad cautelam proteſtantium inuentam, ſed Bart. hanc non admittit, in l. non ſolum, §. morte. nu. 11. ff. de noui oper. nunc. ubi aliter diffinit, ſcilicèt, quod proteſtatio eſt denunciatio cum teſtatione facta, l. deteſtatio, ff. de verb. ſign. & cum hac uidentur tranſire cęteri ibi, licèt Alex. conetur ſaluare Ioan. Monach. Sed melior videtur diffinitio, quam ponit Alciat. in dicta l. deteſtatio, ubi dicit, quod proteſtatio eſt animi noſtri declaratio, iuris acquirendi uel conſeruandi, uel dãni depellendi cauſa facta, ubi de deteſtatione, atteſtatione, conteſtatione, & ſimilibus latè diſſerit. Quæ diffinitio eſt melior quam Card. in Clement. 1. quæſt. 3. de procurator.

tertiò præſumitur. Duas alias limitationes addit ibi Cagnol. quæ penes eum uidendæ ſunt, ſcilicet, in caſu l. fin. ff. de vſuca. pro empt. & in caſu l. qui aliena, in princ. ff. de acquir. hæred. & l. ſi filius, C. de petit. hæred. & ad hanc limitationem vide Ioſeph. Lud. deciſione Peruſ. 110. nu. 4.

A me notario infraſcripto, viſo, & lecto.

SVMMARIA.

1 *Mandatum probatur ſi notarius atteſtetur ſe illud vidiſſe, & legiſſe.*
Contrarium tamen, & rectius alij ſenſerunt de quibus vide hic pulchrè, & plenè.
Exemplo non creditur etiam ſi Papa, vel Imperator diſpenſaret.
Solemnitas non præſumitur per lapſum longi temporis, quando agitur de tertij præiudicio.
Procurator tenetur docere de mandato ſuæ procura, uel cauere de rato, uel originale relaxare ſi aliud non contineat.
Ratificare volens debet habere ſcientiam totius contractus plenam, & perfectam, maximè quando procurator contraxit forma mandati non ſeruata.
2 *Mandatum regulariter per teſtes probari poteſt, dummodo legitimè examinentur, & Domino citato.*
Limita tamen quattuor modis de quibus hic.

GLOSSA QVARTA.

1 SI notarius † atteſtatur in inſtrumento, uidiſſe inſtrumentum mandati, uidetur ſatis de mandato conſtare, per ea quæ tradit Specul. in titu. de Inſtrum. edit. §. reſtat, uerſ. penult. ubi dicit, quod ſi quis promiſit ſoluere decem quæ debebantur Titio ex cauſa venditionis cuiuſdam equi, prout continetur in inſtrumento ſcripto manu talis notarij, quod notarius atteſtatur vidiſſe, & legiſſe, dicit inſtrumentum valere, & quod quotidie uidemus talia inſtrumenta fieri, & in terminis in mandato hoc tenet Felin. in capit. cum in iure peritus, colum. fin. de offic. delegat. ubi dicit, quod cauti notarij enunciando de mandato, atteſtantur ſe uidiſſe inſtrumentum mandati, nominato notario; Contrarium tamen quod per hoc mandatum non probetur, tenet Alber. dicens ita in practica obtinuiſſe, in d. Authẽ. Si quis in aliquo, quem ſequuntur ibi Ang. Paul. & communiter cæteri. Alex. conſ. 147. nu. 5. in 6. uol. & Socin. conſ. 231. 1. col. & conſ. 266. 2. col. in 2. uol. Quod procedit, etiam ſi notarius referret ſe ad inſtrumentum mandati, de quo ipſemet rogatus extitit, ut tenet Angel. per illum text. in l. ſi donatio, C. de donation. Iaſ. Dec. & Alciat. d. Authẽ. Si quis in aliquo, Alex. conſ. 5. Ponderatis, col. penult. lib. 4. Socin. d. conſ. 266. col. 2. Dec. conſ. 302. nu. 15. 522. nu. 5. ſaluatur tamẽ dictum Spec. per Card. quem ibi refert, & ſequitur Felin. ibi, in c. ſi. col. finali, de fide inſtru. procedere inter eas partes, inter quas dicta uerba enunciatiua probant, & maximè in caſu in quo loquitur Spec. in quo partes poſſent de nouo actum facere, & ſic omnia poſſent interuenire tempore actus, quia tunc creditur notario, ſecùs in alijs, quę non potuerunt interuenire tempore actus, quia non ſtatur inſtrumento notarij, ut poſt Bart. communiter tradunt Doct. in d. Authen. Si quis in aliquo, & hoc modo ſaluat etiam Spec. Alex. in d. Authen. in fine, & dicto cõſ. 5. col. 2. licèt non admittat Dec. d. Authen. nu. 39. Rurſus dicta Regula, quod nõ probetur mandatũ, ampliatur procedere, ẽt ſi quatuor, uel quinque notarij ſubſcriptionibus atteſtarentur ſe uidiſſe inſtrũ, & originale mãdati non uiciatum. Spec. d. tit. de Inſt. edit. §. oſtenſo, verſ. ſed nunquid creditur, etſi dicat illud auſcultaſſe, Bar. d. Authen. nu. 7. imò ẽt ſi eſſent uiginti ſecundũ Paul. de Caſtro. ibi, dicẽtẽ hãc eſſe cõem opinionem, imò ẽt ſi eſſent cẽtũ, ut Iaſ. ibi tradit, & cęteri ſequuntur. Et idẽ eſt, ſi notarius deſcribat tenorem mandati in inſtrumento, quia exemplo non creditur, ut per Doct. in d. Authen. maximè quando fuit exemplatum ſine mandato Iudicis, & citatione partis, quod ẽt tenet Alex. dicto conſ. 5. & Socin. loquens in inſtrumento curę, d. conſ. 241. 1. col. in 2. uol. nam nec Papa, uel Imperator poſſunt diſpenſare ut exemplo credatur, c. 1. de fide inſtru. Rom. Sing. 708. An Papa, & Arn. Problemate 84. ad materiam. Et idem eſt ſi Iudex una cum notario atteſtaretur de mandato; nam per hoc fidem non faceret, ut Aretin. tradit conſ. 64. Diligẽter, col. fin. & etiam pronunciaret mandatum ualere, & talem eſſe procuratorẽ. Paul. de Caſt. cõſ. 318. Circa primum, 2. col. nam ẽt ſententia non probat mandatum in pręiudicium tertij abſentis, ut per Felin. poſt alios, d. c. cũ in iure peritus, imò fortius, mandatum etiam in actis productum nõ releuat, niſi in eis ſit regiſtratum. Aret. conſ. 110. Clariſſimũ, 3. col. latè Cur. plura alia adducens, d. conſ. 77. 1. col. ſed ſi mandatũ in inſtrumento eſt exemplatũ, & ſimus in antiquis, præſumitur interueniſſe & partis citationẽ, & Iudicis authoritatẽ, ut Aret. tradit in conſ. 36. Caſus talis eſt, col. pen. & Alexan. conſ. 106.

Viſis

Viſis, & oportunè ponderatis, col. pen. lib. 5. & habetur de hoc per Felin. in c. Albericus, poſt alios, de teſtib. ubi dicit, in fine, q̃d quando tractatur de præiudicio tertij, ad ſolemnitatem præſumendam, non ſufficit lapſus longi temporis, ſcilicet decennij, ſed 30. annorum, prout tenent etiam quam plures ſupra allegati in quæſt. an mandatũ præſumatur. Et hoc modo videtur intelligẽdus Dec. aliàs allegato conſi. 36. nume. 8. vbi tenet, quod ſolemnitas mandati præſumatur, quando in inſtrumento de ipſo mandato fit mentio, quaſi de eo conſtet: quia hoc poteſt procedere, ſi eius tenor eſſet exemplatus in eo, aliàs non, per prædicta, & alia, de quibus ſuprà. Caueat igitur contrahens cum procuratore, ut mandatum originale, & authenticũ habeat apud ſe, & benè ipſum cuſtodiat, ne contractus irritetur, & annulletur ſi de mandato conſtare non poſſet, ut in ſimili docet gloſ. de cuſtodiendo mandato, ſeu commiſſione delegati, in d. c. cum in iure, uel faciat Dominum contractum ratificare, habita ſcientia contractus, ne aliquo tempore dãnio afficiatur: nam procurator tenetur docere de mãdato ſuæ procuræ, uel Dominum ratum habiturum cauere, ut tradunt Bart. & Paul. de Caſt. in l. procurator qui pro euictione, in fi. ff. de procur. & in l. ſi autem, §. item ſi fundum, ff. de neg. geſt. & in l. 1. §. 1. nu. 5. per illum text. de prætor. ſtipul. & poteſt cogi edere mãdatum, ut tradunt Bald. Aret. & Alex. in l. Ariſto, ff. de acquir. hæred. imò, & originale relaxate emptori, ſi aliud negociũ non cõtineat, niſi ad vendendũ, prout de mãdato ad cauſas, ſeu ad iudicia, tradit Specul. in tit. de procur. §. rõne aũt formę, uerſi. fi. & in tit. de inſtr. edit. §. nunc dicamus, uer. pen. & Dom. in c. is qui, col. fi. de procur. in 6. ita in terminis Alex. d. l. Ariſto, 2. col. Et animaduertat ẽt, q̃d Dominus ratificare uolẽs, expreſsè, vel ratificans tacitè, habeat ſcientiam totius contractus, plenam, & perfectã, maximè, quando procurator contraxit non non ſeruata forma mandati, quia tunc Dominus ignorans formam fuiſſe exceſſam, non cenſetur contractum ratificare, quia habet iuſtam cauſam credendi contractum præceſſiſſe, iuxta tenorem mandati, ut notant tradit Salic. in l. præterea, col. 2. uerſic. ſed dubitare, ff. mand. & Aret. in §. his qui, col. 2. ff. eo. & Pariſ. conſ. 47. nu. 98. & ſequent. 1. uol. quod manda memoriæ, quia huiuſmodi in facto, & ſæpè poteſt accidere.

Sed an mãdatum per teſtes probari poterit? & regulariter dicendum eſt quod ſic, dũ-
1 modò examinentur † legitimè, & Domino citato, ſ̃m vetiorem opin. Doct. & crebriorẽ,

Honeſtas mulierem ſeruat, & eſt theſaurus inæſtimabilis, & lilium dans ſuauitatem odoris.

du.

pen. GLOSSA SECVNDA.

Iaſ. in c.

quam pro. LIO hoc titulo pulchriore mulier mo Eccleſię inſigniri non poteſt, Vnde dicimus, tore ad protelum legalitas, † mulierem ſeruat

tradit Neuizan. in Silua Nupt.

CLAVS m bona fama eſt theſaurus

lium dans ſuauitatem o-

in l. 1. col. 5. C. de con-

Proteſtatione tamen allegato, nu. 56.

ſum procuratorem,

in aliquo non teneatur. prædicti Ale-

SVMMARIV.

1 *Proteſtatio variè diffinitur.*

2 *Procurator contrahens debet proteſtari, ſe nolle obligari de ſuo, alioquin dubium eſſet ne obligaretur.*

Procurator proteſtando ſe nolle obligari de ſuo, non obligatur quidem pro contractu geſto, ſed non releuatur ab onere oſtendendi ſe eſſe procuratorem.

3 *Procurator procuratorio nomine rem propriam vendens, credens eſſe Domini, an ſibi præiudicet, ſunt opiniones diuerſæ.*

Meam rem tibi vendens, tamquam tuam per errorem dominium non transfero.

Dominium non transfertur ſi quis tradat rem ſuam credens alienam.

Declara tamen ut hic.

Procurator ex contractu procuratorio nomine geſto, an obligetur, hic fit diſtinctio.

GLOSSA PRIMA.

PRoteſtationem diffiniuit Io. Monach. in c. in generali, in Merc. de reg. iur.
1 in 6. Clamoſam † eſſe teſtationem ad cautelam proteſtantium inuentam, ſed Bart. hanc non admittit, in l. non ſolum, §. morte. nu. 11. ff. de noui oper. nunc. ubi aliter diffinit, ſcilicèt, quod proteſtatio eſt denunciatio cum teſtatione facta, l. deteſtatio, ff. de verb. ſign. & cum hac uidentur tranſire cęteri ibi, licèt Alex. conetur ſaluare Ioan. Monach. Sed melior videtur diffinitio, quam ponit Aleiat. in dicta l. deteſtatio, ubi dicit, quod proteſtatio eſt animi noſtri declaratio, iuris acquirendi uel conſeruandi, uel dãni depellendi cauſa facta, ubi de deteſtatione, atteſtatione, conteſtatione, & ſimilibus latè differit. Quæ diffinitio eſt melior quam Card. in Clement. 1. quæſt. 3. de procurator.

tertiò præſumitur. Duas alias limitationes addit ibi Cagnol. quæ penes eum uidendæ ſunt, ſcilicet, in caſu l. fin. ff. de vſuca. pro empt. & in caſu l. qui aliena, in princ. ff. de acquir. hæred. & l. ſi filius, C. de petit. hæred. & ad hanc limitationem vide Ioſeph. Lud. deciſione Peruſ. 110. nu. 4.

A me notario infraſcripto, viſo, & lecto.

SVMMARIA.

1 *Mandatum probatur ſi notarius atteſtetur ſe illud vidiſſe, & legiſſe.*
Contrarium tamen, & rectius alij ſenſerunt de quibus vide hic pulchrè, & plenè.
Exemplo non creditur etiam ſi Papa, vel Imperator diſpenſaret.
Solemnitas non præſumitur per lapſum longi temporis, quando agitur de tertij præiudicio.
Procurator tenetur docere de mandato ſuæ procura, uel cauere de rato, vel originale relaxare ſi aliud non contineat.
Ratificare volens debet habere ſcientiam totius contractus plenam, & perfectam, maximè quando procurator contraxit forma mandati non ſeruata.
2 *Mandatum regulariter per teſtes probari poteſt, dummodo legitimè examinentur, & Domino citato.*
Limita tamen quattuor modis de quibus hic.

GLOSSA QVARTA.

1 SI notarius † atteſtatur in inſtrumento, uidiſſe inſtrumentum mandati, uidetur ſatis de mandato conſtare, per ea quæ tradit Specul. in titu. de Inſtrum. edit. §. reſtat, uerſ. penult. ubi dicit, quod ſi quis promiſit ſoluere decem quæ debebantur Titio ex cauſa venditionis cuiuſdam equi, prout continetur in inſtrumento ſcripto manu talis notarij, quod notarius atteſtatur vidiſſe, & legiſſe, dicit inſtrumentum valere, & quod quotidie uidemus talia inſtrumenta fieri, & in terminis in mandato hoc tenet Felin. in capit. cum in iure peritus, colum. fin. de offic. delegat. ubi dicit, quod cauti notarij enunciando de mandato, atteſtantur ſe uidiſſe inſtrumentum mandati, nominato notario; Contrarium tamen quod per hoc mandatum non probetur, tenet Alber. dicens ita in practica obtinuiſſe, in d. Authē. Si quis in aliquo, quem ſequuntur ibi Ang. Paul. & communiter cæteri. Alex. conſ. 147. nu. 5. in 6. uol. & Socin. conſ. 231. 1. col. & conſ. 266. 2. col. in 2. uol. Quod procedit, etiam ſi notarius referret ſe ad inſtrumentum mandati, de quo ipſemet rogatus extitit, ut tenet Angel. per illum text. in l. ſi donatio, C. de donation. Iaſ. Dec. & Alciat. d. Authē. Si quis in aliquo, Alex. conſ. 5. Ponderatis, col. penult. lib. 4. Socin. d. conſ. 266. col. 2. Dec. conſ. 302. nu. 15. 522. nu. 5. ſaluatur tamē dictum Spec. per Card. quem ibi refert, & ſequitur Felin. ibi, in c. ſi. col. finali, de fide inſtru. procedere inter eas partes, inter quas dicta uerba enunciatiua probant, & maximè in caſu in quo loquitur Spec. in quo partes poſſent de nouo actum facere, & ſic omnia poſſent interuenire tempore actus, quia tunc creditur notario, ſecùs in alijs, quę non potuerunt interuenire tempore actus, quia non ſtatur inſtrumento notarij, ut poſt Bart. communiter tradunt Doct. in d. Authen. Si quis in aliquo, & hoc modo ſaluat etiam Spec. Alex. in d. Authen. in fine, & dicto cōſ. 5. col. 2. licèt non admittat Dec. d. Authen. nu. 39. Rurſus dicta Regula, quod nō probetur mandatū, ampliatur procedere, ēt ſi quatuor, uel quinque notarij ſubſcriptionibus atteſtarentur ſe uidiſſe inſtrū, & originale mādati non uiciatum. Spec. d. tit. de Inſt. edit. §. oſtenſo, verſ. ſed nunquid creditur, etſi dicāt illud auſcultaſſe, Bar. d. Authen. nu. 7. imò & ſi eſſent uiginti ſecundū Paul. de Caſtro. ibi, dicētē hāc eſſe cōem opinionem, imò ēt ſi eſſent cētum, ut Iaſ. ibi tradit, & ceteri ſequuntur. Et idē eſt, ſi notarius deſcribat tenorem mandati in inſtrumento, quia exemplo non creditur, ut per Doct. in d. Authen. maximè quando fuit exemplatum ſine mandato Iudicis, & citatione partis, quod ēt tenet Alex. dicto conſ. 5. & Socin. loquens in inſtrumento curę, d. conſ. 241. 1. col. in 2. uol. nam nec Papa, uel Imperator poſſunt diſpenſare ut exemplo credatur, c. 1. de fide inſtru. Rom. Sing. 708. An Papa, & Arn. Problemate 84. ad materiam. Et idem eſt ſi Iudex una cum notario atteſtaretur de mandato; nam per hoc fidem non faceret, ut Aretin. tradit conſ. 64. Diligēter, col. fin. & etiam pronunciaret mandatum ualere, & talem eſſe procuratorē. Paul. de Caſt. cōſ. 318. Circa primum, 2. col. nam ēt ſententia non probat mandatum in prętudicium tertij abſentis, ut per Felin. poſt alios, d. c. cū in iure peritus, imò fortius, mandatum etiam in actis productum nō releuat, niſi in eis ſit regiſtratum. Aret. conſ. 110. Clariſſimū, 3. col. latè Cur. plura alia adducens, d. conſ. 77. 1. col. ſed ſi mandatū in inſtrumento eſt exemplatū, & ſimus in antiquis, præſumitur interueniſſe & partis citationē, & Iudicis authoritatē, ut Aret. tradit in conſ. 36. Caſus talis eſt, col. pen. & Alexan. conſ. 106.

Viſis

Viſis, & oportunè ponderatis, col. pen. lib. 5. & habetur de hoc per Felin. in c. Albericus, poſt alios, de teſtib. ubi dicit, in fine, q̃d quando tractatur de præiudicio tertij, ad ſolemnitatem præſumendam, non ſufficit lapſus longi temporis, ſcilicet decennij, ſed 30. annorum, prout tenent etiam quam plures ſupra allegati in quæſt. an mandatũ præſumatur. Et hoc modo videtur intelligẽdus Dec. aliàs allegato conſi. 36. nume. 8. vbi tenet, quod ſolemnitas mandati præſumatur, quando in inſtrumento de ipſo mandato fit mentio, quaſi de eo conſtet: quia hoc poteſt procedere, ſi eius tenor eſſet exemplatus in eo, aliàs non, per prædicta, & alia, de quibus ſuprà. Caueat igitur contrahens cum procuratore, ut mandatum originale, & authenticũ habeat apud ſe, & benè ipſum cuſtodiat, ne contractus irritetur, & annulletur ſi de mandato conſtare non poſſet, ut in ſimili docet gloſ. de cuſtodiendo mandato, ſeu commiſſione delegati, in d. c. cum in iure, uel faciat Dominum contractum ratificare, habita ſcientia contractus, ne aliquo tempore dãno afficiatur: nam procurator tenetur docere de mãdato ſuæ procuræ, uel Dominum ratum habiturum cauere, ut tradunt Bart. & Paul. de Caſt. in l. procurator qui pro euictione, in fi. ff. de procur. & in l. ſi autem, §. item ſi fundum, ff. de neg. geſt. & in l. 1. §. 1. nu. 5. per illum text. de prætor. ſtipul. & poteſt cogi edere mãdatum, ut tradunt Bald. Aret. & Alex. in l. Ariſto, ff. de acquir. hæred. imò, & originale relaxare emptori, ſi aliud negociũ non cõtineat, niſi ad vendendũ, prout de mãdato ad cauſas, ſeu ad iudicia, tradit Specul. in tit. de procur. §. rõne aũt formę, uerſi. fi. & in tit. de inſtr. edit. §. nunc dicamus, uer. pen. & Dom. in c. is qui, col. fi. de procur. in 6. ita in terminis Alex. d. l. Ariſto, 2. col. Et animaduertat ẽt, q̃d Dominus ratificare uolẽs, expreſsè, vel ratificans tacitè, habeat ſcientiam totius contractus, plenam, & perfectã, maximè, quando procurator contraxit non non ſeruata forma mandati, quia tunc Dominus ignorans formam fuiſſe exceſſam, non cenſetur contractum ratificare, quia habet iuſtam cauſam credendi contractum præceſſiſſe, iuxta tenorem mandati, ut notant tradit Salic. in l. præterea, col. 2. uerſic. ſed dubitare, ff. mand. & Aret. in §. his qui, col. 2. ff. eo. & Pariſ. conſ. 47. nu. 98. & ſequent. 1. uol. quod manda memoriæ, quia huiuſmodi in facto, & ſæpè poteſt accidere.

Sed an mãdatum per teſtes probari poterit? & regulariter dicendum eſt quod ſic, dũ-
1 modò examinentur † legitimè, & Domino citato, ſ'm veriorem opin. Doct. & crebriorẽ,

Honeſtas mulierem ſeruat, & eſt theſaurus ... æſtimabilis, & lilium dans ſuauitatem odoris.

du.

pen. GLOSSA SECVNDA.

Iaſ. in c.

quam pro. LIO hoc titulo pulchriore mulier mo Eccleſiæ inſigniri non poteſt, Vnde dicimus, tore ad protectum legalitas, † mulierem ſeruat ...adit Neuizan. in Silua Nupr.

CLAVS ...m bona fama eſt theſaurus ...lium dans ſuauitatem o... in l. 1. col. 5. C. de con...allegato, nu. 56.

Proteſtatione tamen ... ſum procuratorem, ... in aliquo non teneatur. ...ædicti Ale-

SVMMARIA.

1 *Proteſtatio variè diffinitur.*

2 *Procurator contrahens debet proteſtari, ſe nolle obligari de ſuo, alioquin dubium eſſet ne obligaretur.*

Procurator proteſtando ſe nolle obligari de ſuo, non obligatur quidem pro contractu geſto, ſed non releuatur ab onere oſtendendi ſe eſſe procuratorem.

3 *Procurator procuratorio nomine rem propriam vendens, credens eſſe Domini, an ſibi præiudicet, ſunt opiniones diuerſæ.*

Meam rem tibi vendens, tamquam tuam per errorem dominium non transfero.

Dominium non transfertur ſi quis tradat rem ſuam credens alienam.

Declara tamen ut hic.

Procurator ex contractu procuratorio nomine geſto, an obligetur, hic fit diſtinctio.

GLOSSA PRIMA.

PRoteſtationem diffiniuit Io. Monach. in c. in generali, in Merc. de reg. iur.
1 in 6. Clamoſam † eſſe teſtationem ad cautelam proteſtantium inuentam, ſed Bart. hanc non admittit, in l. non ſolum, §. morte. nu. 11. ff. de noui oper. nunc. ubi aliter diffinit, ſcilicèt, quod proteſtatio eſt denunciatio cum teſtatione facta, l. deteſtatio, ff. de verb. ſign. & cum hac uidentur tranſire cęteri ibi, licèt Alex. conetur ſaluare Ioan. Monach. Sed melior videtur diffinitio, quam ponit Aleiat. in dicta l. deteſtatio, ubi dicit, quod proteſtatio eſt animi noſtri declaratio, iuris acquirendi uel conſeruandi, uel dãni depellendi cauſa facta, ubi de deteſtatione, atteſtatione, conteſtatione, & ſimilibus latè diſſerit. Quæ diffinitio eſt melior quam Card. in Clement. 1. quæſt. 3. de procurator.

tertiò præſumitur. Duas alias limitationes addit ibi Cagnol. quæ penes eum uidendæ ſunt, ſcilicet, in caſu l. fin. ff. de vſuſca. pro empt. & in caſu l. qui aliena, in princ. ff. de acquir. hæred. & l. ſi filius, C. de petit. hæred. & ad hanc limitationem vide Ioſeph. Lud. deciſione Peruſ. 110. nu. 4.

A me notario infraſcripto, viſo, & lecto.

SVMMARIA.

1 *Mandatum probatur ſi notarius atteſtetur ſe illud vidiſſe, & legiſſe.*

Contrarium tamen, & rectius alij ſenſerunt de quibus vide hic pulchrè, & plenè.

Exemplo non creditur etiam ſi Papa, vel Imperator diſpenſaret.

Solemnitas non præſumitur per lapſum longi temporis, quando agitur de tertij præiudicio.

Procurator tenetur docere de mandato ſua procura, uel cauere de rato, vel originale relaxare ſi aliud non contineat.

Ratificare volens debet habere ſcientiam totius contractus plenam, & perfectam, maximè quando procurator contraxit forma mandati non ſeruata.

2 *Mandatum regulariter per teſtes probari poteſt, dummodo legitimè examinentur, & Domino citato.*

Limita tamen quattuor modis de quibus hic.

GLOSSA QVARTA.

1 SI notarius † atteſtatur in inſtrumento, uidiſſe inſtrumentum mandati, uidetur ſatis de mandato conſtare, per ea quæ tradit Specul. in titu. de Inſtrum. edit. §. reſtat, uerſ. penult. ubi dicit, quod ſi quis promiſit ſoluere decem quæ debebantur Titio ex cauſa venditionis cuiuſdam equi, prout continetur in inſtrumento ſcripto manu talis notarij, quod notarius atteſtatur vidiſſe, & legiſſe, dicit inſtrumentum valere, & quod quotidie uidemus talia inſtrumenta fieri, & in terminis in mandato hoc tenet Felin. in capit. cum in iure peritus, colum. fin. de offic. delegat. ubi dicit, quod cauti notarij enunciando de mandato, atteſtantur ſe uidiſſe inſtrumentum mandati, nominato notario; Contrarium tamen quod per hoc mandatum non probetur, tenet Alber. dicens ita in practica obtinuiſſe, in d. Authẽ. Si quis in aliquo, quem ſequuntur ibi Ang. Paul. & communiter cæteri. Alex. conſ. 147. nu. 5. in 6. uol. & Socin. conſ. 231. 1. col. & conſ. 266. 2. col. in 2. uol. Quod procedit, etiam ſi notarius referret ſe ad inſtrumentum mandati, de quo ipſemet rogatus extitit, ut tenet Angel. per illum text. in l. ſi donatio, C. de donation. Iaſ. Dec. & Alciat. d. Authẽ. Si quis in aliquo, Alex. conſ. 5. Ponderatis, col. penult. lib. 4. Socin. d. conſ. 266. col. 2. Dec. conſ. 302. nu. 15. 522. nu. 5. ſaluatur tamẽ dictum Spec. per Card. quem ibi referr, & ſequitur Felin. ibi, in c. ſi. col. finali, de fide inſtru. procedere inter eas partes, inter quas dicta uerba enunciatiua probant, & maximè in caſu in quo loquitur Spec. in quo partes poſſent de nouo actum facere, & ſic omnia poſſent interuenire tempore actus, quia tunc creditur notario, ſecùs in alijs, quę non potuerunt interuenire tempore actus, quia non ſtatur inſtrumento notarij, ut poſt Bart. communiter tradunt Doct. in d. Authen. Si quis in aliquo, & hoc modo ſaluat etiam Spec. Alex. in d. Authen. in fine, & dicto cõſ. 5. col. 2. licèt non admittat Dec. d. Authen. nu. 39. Rurſus dicta Regula, quod nõ probetur mandatũ, ampliatur procedere, ẽt ſi quatuor, uel quinque notarij ſubſcriptionibus atteſtarentur ſe uidiſſe inſtrm̃, & originale mãdati non uiciatum. Spec. d. tit. de Inſt. edit. §. oſtenſo, verſ. ſed nunquid creditur, etſi dicat illud auſcultaſſe, Bar. d. Authen. nu. 7. imò ẽt ſi eſſent uiginti ſecundũ Paul. de Caſtro. ibi, dicẽtẽ hãc eſſe cõem opinionem, imò ẽt ſi eſſent cẽtum, ut Iaſ. ibi tradit, & cęteri ſequuntur. Et idẽ eſt, ſi notarius deſcribat tenorem mandati in inſtrumento, quia exemplo non creditur, ut per Doct. in d. Authen. maximè quando fuit exemplatum ſine mandato Iudicis, & citatione partis, quod ẽt tenet Alex. dicto conſ. 5. & Socin. loquens in inſtrumento curę, d. conſ. 241. 1. col. in 2. uol. nam nec Papa, uel Imperator poſſunt diſpenſare ut exemplo credatur, c. 1. de fide inſtru. Rom. Sing. 708. An Papa, & Arn. Problemate 84. ad materiam. Et idem eſt ſi Iudex una cum notario atteſtaretur de mandato; nam per hoc fidem non faceret, ut Aret. in. tradit conſ. 64. Diligẽter, col. fin. & etiam pronunciaret mandatum ualere, & talem eſſe procuratorẽ. Paul. de Caſt. cõſ. 318. Circa primum, 2. col. nam ẽt ſententia non probat mandatum in pręiudicium tertij abſentis, ut per Felin. poſt alios, d. c. cũ in iure peritus, imò fortius, mandatum etiam in actis productum nõ releuat, niſi in eis ſit regiſtratum. Aret. conſ. 110. Clariſſimũ, 3. col. latè Cur. plura alia adducens, d. conſ. 77. 1. col. ſed ſi mandatũ in inſtrumento eſt exemplatũ, & ſimus in antiquis, præſumitur interueniſſe & partis citationẽ, & Iudicis authoritatẽ, ut Aret. tradit in conſ. 36. Caſus talis eſt, col. pen. & Alexan. conſ. 106.

Viſis

Viſis, & oportunè ponderatis, col. pen. lib. 5. & habetur de hoc per Felin. in c. Albericus, poſt alios, de teſtib. ubi dicit, in fine, q̃d quando tractatur de præiudicio tertij, ad ſolemnitatem præſumendam, non ſufficit lapſus longi temporis, ſcilicet decennij, ſed 30. annorum, prout tenent etiam quam plures ſupra allegati in quæſt. an mandatũ præſumatur. Et hoc modo uidetur intelligẽdus Dec. aliàs allegato conſi. 36. nume. 8. vbi tenet, quod ſolemnitas mandati præſumatur, quando in inſtrumento de ipſo mandato fit mentio, quaſi de eo conſtet: quia hoc poteſt procedere, ſi eius tenor eſſet exemplatus in eo, aliàs non, per prædicta, & alia, de quibus ſuprà. Caueat igitur contrahens cum procuratore, ut mandatum originale, & authenticũ habeat apud ſe, & benè ipſum cuſtodiat, ne contractus irritetur, & annulletur ſi de mandato conſtare non poſſet, ut in ſimili docet gloſ. de cuſtodiendo mandato, ſeu commiſſione delegati, in d. c. cum in iure, uel faciat Dominum contractum ratificare, habita ſcientia contractus, ne aliquo tempore dãno afficiatur: nam procurator tenetur docere de mãdato ſuæ procuræ, uel Dominum ratum habiturum cauere, ut tradunt Bart. & Paul. de Caſt. in l. procurator qui pro euictione, in fi. ff. de procur. & in l. ſi autem, §. item ſi fundum, ff. de neg. geſt. & in l. 1. §. 1. nu. 5. per illum text. de prætor. ſtipul. & poteſt eogi edere mãdatum, ut tradunt Bald. Aret. & Alex. in l. Ariſto, ff. de acquir. hæred. imò, & originale relaxare emptori, ſi aliud negociũ non cõtineat, niſi ad vendendũ, prout de mãdato ad cauſas, ſeu ad iudicia, tradit Specul. in tit. de procur. §. rõne aũt formę, uerſi. ſi. & in tit. de inſtr. edit. §. nunc dicamus, uer. pen. & Dom. in c. is qui, col. ſi. de procu. in 6. ita in terminis Alex. d. l. Ariſto, 2. col. Etanimaduertat ẽt, q̃d Dominus ratificare uolẽs, expreſsè, vel ratificans tacitè, habeat ſcientiam totius contractus, plenam, & perfectã, maximè, quando procurator contraxit non non ſeruata forma mandati, quia tunc Dominus ignorans formam fuiſſe exceſſam, non cenſetur contractum ratificare, quia habet iuſtam cauſam credendi contractum præceſſiſſe, iuxta tenorem mandati, ut notant tradit Salic. in l. præterea, col. 2. uerſic. ſed dubitare, ff. mand. & Aret. in §. his qui, col. 2. ff. eo. & Pariſ. conſ. 47. nu. 98. & ſequent. 1. uol. quod manda memoriæ, quia huiuſmodi in facto, & ſæpè poteſt accidere.

Sed an mãdatum per teſtes probari poterit? & regulariter dicendum eſt quod ſic, dũ-
1 modò examinentur † legirimè, & Domino eitato, ſm veriorem opin. Doct. & crebriorẽ,

Honeſtas mulierem ſeruat, & eſt theſaurus ineſtimabilis, & lilium dans ſuauitatem odoris.

du.

pen. GLOSSA SECVNDA.
Iaſ. in c.

quam pro LIO hoc titulo pulchriore mulier mo Eccleſię inſigniri non poteſt, Vnde dicimus, tore ad protectum legalitas, † mulierem ſeruat ...adit Neuizan. in Silua Nupr.

CLAVS ...m bona fama eſt theſaurus ...lium dans ſuauitatem o... in l. 1. col. 5. C. de con... allegato, nu. 56.

Proteſtatione tamen ... ſum procuratorem, ... in aliquo non teneatur. ...ædicti Ale...

SVMMARIV.

1 Proteſtatio uariè diffinitur.

2 Procurator contrahens debet proteſtari, ſe nolle obligari de ſuo, alioquin dubium eſſet ne obligaretur.

Procurator proteſtando ſe nolle obligari de ſuo, non obligatur quidem pro contractu geſto, ſed non releuatur ab onere oſtendendi ſe eſſe procuratorem.

3 Procurator procuratorio nomine rem propriam vendens, credens eſſe Domini, an ſibi praiudicet, ſunt opiniones diuerſæ.

Meam rem tibi vendens, tamquam tuam per errorem dominium non transfero.

Dominium non transfertur ſi quis tradat rem ſuam credens alienam.

Declara tamen ut hic.

Procurator ex contractu procuratorio nomine geſto, an obligetur, hic ſit diſtinctio.

GLOSSA PRIMA.

PRoteſtationem diffiniuit Io. Monach. in c. in generali, in Merc. de reg. iur. in 6. Clamoſam † eſſe teſtationem ad
1 cautelam proteſtantium inuentam, ſed Bart. hanc non admittit, in l. non ſolum, §. morte. nu. 11. ff. de noui oper. nunc. ubi aliter diffinit, ſcilicèt, quod proteſtatio eſt denunciatio cum teſtatione facta, l. deteſtatio, ff. de verb. ſign. & cum hae uidentur tranſire ceteri ibi, licèt Alex. conetur ſaluare Ioan. Monach. Sed melior videtur diffinitio, quam ponit Aleiat. in dicta l. deteſtatio, ubi dicit, quod proteſtatio eſt animi noſtri declaratio, iuris acquirendi uel conſeruandi, uel dãni depellendi cauſa facta, ubi de deteſtatione, atteſtatione, conteſtatione, & ſimilibus latè differit. Quæ diffinitio eſt melior quam Card. in Clement. 1. quæſt. 3. de procurator.

GLOSSA TERTIA.

EMens à procuratore alicuius, cauere
debet, ut mandatum inſpiciat, & con
ſideret, quia debet bene noſcere per-
1 ſonam cum qua † contrahit, l. qui cum alio,
cum ibi not. de reg. iur. nam ſi emat à non
habente mandatum conſtituitur in mala fi-
de, ut not. Bart. in l. cum uir, ad fi. ff. de uſu-
cap. & in l. qui fundum, §. ſi procurator, ff.
pro empt. Bald. in l. 1. num. 2. C. de reb. alien.
non alien. ſequitur Alex. in l. qui aliena, num.
11. ff. de acquir. hæredit. & in conſ. 35. nu. 4.
7. uol. Felin. in c. ſicut, num. 31. uerſ. ſexto
aduerte, de re iudic. & Marſil. in l. ſi quis ne
quæſtio, nume. 86. ff. de quæſt. ſequitur Ruin.
conſilio 68. numero 23. 1. uol. Sed ſi emptor
non uidit mandatum, uel de eo aliter non
perquiſiuit, ſed iuſto errore ductus credidit
uendentem eſſe procuratorem, & habere
mandatum, ut quia id ſibi à fide dignis per-
ſonis teſtatum extiterit, bonæ fidei emptor
habetur, quæ bona fides eſt habilis ad uſu-
capiendum, l. fin. ff. pro empt. not. Bart. in
dicto §. procurator, & Bal. in dicta l. 1. 2. col.
& Alex. conſilio primo. Ponderatis his, col.
penult. uol. quarto, & Felin. dicto capit. ſicut,
& Ruin. dicto conſilio, numero 23. Marſil. di
cta l. ſi quis ne quæſtio, numero 84. talis ta-
men titulus putatiuus, non ſufficeret, ut per
Corne. conſilio 259. littera N. libro primo,
& Balb. tract. de præſumpt. in 1. quæſt. 2. par
tis, 3. part. principalis, nu. 5. & Boer. deciſ.
281. num. 16. nec ſufficeret quod Dominus
teneretur de euictione ex contractu dicti aſ-
ſerti procuratoris, ut declarat Alexand. con-
ſilio 191. numero 5. 6. uolum. nam defectus
mandati etiam in iudicialibus eſt inſanabi-
lis, adeò, quod etiam ſignatura Papæ non
ſupplet mandati defectum, etiam refectus ex
pēſis, ut tradit Staphyl. in tract. de liter. Grat.
& Iuſt. fol. 146. & Gom. in compendio utri-
uſque ſignat. num. 72.

Eſt tamen ſciendum, quod mandatum
nō probatur ex dictis uerbis narratiuis in in
2 ſtrumento deſcriptis, ut tradit Bal. † in rubr.
C. de fide inſtr. 4. col. nu. 12. & in Authen.
Si quis in aliquo, in fine, per illum text. C.
de eden. quem ibi communiter ſequuntur
Doct. tradit. Felin. poſt alios, in cap. fin. de
fide inſtr. & in cap. cum in iure peritus, col.
fin. de offic. deleg. Alexand. conſilio 71. Le-
cto & diſcuſſo, 4. col. 3. uol. Pet. de Anchar.
conſi. 301. Viſo, nam qui allegat mandatum
interueniſſe, quod in facto conſiſtit, l. conſi-
lio, in fine, de curat. furioſ. probare debet qa
non præſumitur, l. 1. C. de probat. l. in bello,
§. factæ, ff. de captiu. & poſtlim. reuerſ. Dec.
conſil. 437. duplicato conſilio 672. & Pariſ.
conſ. 2. num. 26. 2. uol. quod declara proce-
dere in præiudicium Domini, ſecùs autem
procuratoris, quia probant inter ipſas par-
tes dicta verba enunciatiua, l. optimam, C.
de commit. & contrahen. ſtipul. Bal. & alij,
in d. Authen. Si quis in aliquo, & per Cra-
uet. conſ. 196. nu. 6. licèt in d. Authen. Dec.
nu. 34. etiam velit inter ipſas partes non pro-
bari mandatum, ex quo ad aliud partes rela-
tionem habent, ut ibi per eum, per text. ibi;
Sed quod in præiudicium ipſius procurato-
ris probetur mandatum ex cōfeſſione ipſius
procuratoris incidenter facta. tenet Roman.
conſ. 63. Solum eſt, limita tamen quod dictū
eſt, quod uerba huiuſmodi enunciatiua inter
eaſdem perſonas probant, procedere, ſi quod
refertur, ſit clarum, & ſic relatio ſit certa, ut
quia plenè narratur factum, ſecùs ſi fiat nar-
ratio de eo quod incertum, & imperfectum
eſt, nec per huiuſmodi relationem apparet
quid relatum contineat, ut declarat Socin.
conſ. 266. col. 2. Rom. conſ. 305. Quoad ſepti
mum, col. fin. & Alciat. d. Authen. Si quis in
aliquo, ubi Dec. nu. 40. ſecundo limita quan-
do de relato conſtat aliter quam ſit relatum,
quia partes præſumuntur erraſſe, & ſtatur
relato, ut per Dec. d. nu. 40. de quo etiam ſu-
prà dictum fuit ſuper verb. prout.

Sed nunquid in antiquis ex diuturnitate
temporis mandatum præſumatur? & non præ
ſumi, ſentit Bal. in d. l. 1. C. de reb. alien. non
3 alienand. † & expreſsè hoc tenet in l. 2. vbi
etiam ſequitur Salicet. C. ſi ex falſ. inſtr. ubi
tenet, etiam ex mille annorum lapſu manda-
tum non præſumi, & hoc ſequitur Alex. in d.
l. qui in aliena, num. 11. & in l. ſciendum, nu-
me. 20. ff. de verb. oblig. & dicto conſil. 191.
nu. 7. in 6. dicto conſ. 2. penult. col. in 4. & di-
cto conſil. 35. num. 4. in 7. uol. Felin. in dicto
ſicut, num. 31. uerſi. ſexto aduerte, de re iudic.
Curt. ſen. conſ. 49. nu. 19. Afflict. deciſ. Nea-
pol. 345. Sunt anni quadraginta, Socin. con-
ſilio 80. 2. col. 3. uol. Dec. conſ. 215. nu. 2. latè
Balb. tract. præſcript. 1. parte, 3. partis princi
palis, nu. 28. & ſequent. & Marſi. plures alios
allegans, in l. ſi quis ne quæſtio, nu. 85. ff. de
quæſt. & in Singul. 323. Diuturnitas. Bruni
tract. de forma, ſub Rubrica, de probat. &
præſumptio. ſorti. colum. 11. uerſiculo, præ
dicta reſtringuntur. Et hanc Concluſionem
tanquam communem, ſequitur Pariſ. con-
ſilio 47. nume. 36. & ſeqq. 1. uol. conſilio 24.
num. 27. in 2. & conſilio 36. num. 4. in 4. vol.
Hotmano. in Repet. §. Cato. libro 4. ff. de
verbo. obligat. numero 300. & ſequitur Al-
ciat. in dicta Authen. Si quis in aliquo, &
Bertrandus conſilio 200. numero 9. 2. uol.
& ſecun-

& ſecundum hanc diſputando concludit Cagnol. in l. velle, non creditur, nu. 19. de reg. iuris.

Contrariam tamẽ opinionẽ ſcilicet, quod ex diuturnitate prȩſumatur in antiquis mandatũ, conſultus rñdit Bald. ſibi contrarius, in conſ. 337. Inprimis uidẽdum eſt, col. 3. uerſ. item qa inter dictas partes iuncto verſ. quo ad fin, 1. vol. licèt allegetut ſub alio nu. in 3. uol. & ſecundum hanc opinionem conſuluit ualidiſſimis rationibus Cur. ſen. ſibi etiam contrarius, in conſ. 77. vbi dicit Bald. in loco in contratium ſupra allegato, loquutum fuiſſe ſine lege, & ſine iure, ex ſuo capite, & ſine intellectu, ut ibi per eum; & in hac opinione uidetut reſiſtere Iaſ. in d. l. ſciẽdum, in Repetit. 9. col. per text. in l. 2. C. de petit. hæred. ad quem dicit nunquam bonũ uidiſſe reſponſum, & contra Bald. in loco in contrariũ allegato cõſuluit etiam Thom. Diſplouat. & obtinuit, ut ipſe refert in addit. ad Alex. in d. l. qui in aliena, ubi dicit magis eſſe ſtandum opin. Doct. conſulentis, q̃ legentis, de quo ultimo latè habetur ꝑ Neuizan. in Silua nupt. lib. 5. nu. 26. & dictum Baldi in d. l. 2. in contrarium allegatum, dicit Socin. ſemper uiſũ ſibi fuiſſe dubium, in conſ. 46. 2. col. 3. uol. & quod ex longiſſimo tempore ſaltem 30. annorum prȩſumatur ſolemnitas mandati, tenet Alex. ſibi contrarius d. conſ. 1. col. pen. verſ. confirmo, lib. 4. & Crot. in Repet. d. l. ſciendum, nu. 12. quem ſequitur D. Silueſter Aldobrãdinus, in addit. ad Horman. d. §. Cato, nu. 300. & Dec. etiam ſibi contrarius, in conſ. 199. nu. 5. & 297. col. 2. & in l. 1. nu. 9. C. qui admitti, vbi in eam partem ibi inclinat Iaſ. ſed ibi Curt. iun. nu. 30. tenet, quod mandatum non præſumitur ad excuſandum quem cum aliquo nomine alieno contrahentem, niſi aliquam habuerit iuſtam cauſam credulitatis, ut habetur in l. fin. ff. pro empt. Cagn. d. l. uelle non creditur, ff. de reg. iur. & ſecundum hanc opin. quod prȩſumatur, iudicauit Rota per res inſtantias, in cauſa quadam Tridentina, ut refert Caſſador. in tit. de procur. deciſ. 3. Lata erat ſententia, ubi latè proſequitur. quem refert, & ſequitut Dom. in Compend. utriuſque Signat. nu. 73. Et ſic patet, qd opiniones & authoritates, ſunt pro utraque parte, adeò, quod Iudex parum erraret, ſi magis uni, quam alteri parti inhȩreret; quia etſi pro prima ſint plures Doctor. * eam tenentes, pro ſecunda fuit iudicatum in Rota ubi ſunt duodecim conſumatiſſimi uiri Auditores, ut tradit Gom. in proœm. Reg. Cancell. nume. undecimo à quorum ſententia non temerè eſt recedendum.

De hac q. vide Boer. Deciſ. 281. & Craue. in tra. de antiq. temp. 2. par. nu. 18. & ſeq.

Sed tenendo etiam primam opinion. illa uenit limitanda, quando conſtat de mandato licèt non conſtet de ſolemnitatibus in eo neceſſarijs, quia tunc, ex quo non tractatur de actu introducendo, ſed de introductum ſupplendo, facilius præſumitur mandatum, ut in ſimili tradit Alex. in conſilio 51. In cauſa, & lite, col. tertia, uol. 5. & tradit Dec. in puncto, in conſilio 36. numero octauo. & ſequitur Hormano. in dicto §. Cato, nu. 300. & ità uidetur intelligendus Dec. quando ſcilicet conſtat de mandato, & ſic de actu introducto, ſecùs, ſi ſolum de eo habetur mentio in alio inſtrumento, quia tunc non cenſetur de eo conſtare, ut Alex. declarat d. col. 3. licèt Dec. ipſum pro ſe alleget, & Dec. ſequitur Caſſad. d. deciſ. 3. nu. 4.

Secundò limita hoc non procedere in cauſis minus perfectas probationes exigentibus, & quæ præſumptionibus, & coniecturis contentantur, quia, ex quo propter diuturnitatem reſultat præſumptio magna, quod mandatum interuenerit, ſi de eo facta eſt mẽtio, tunc præſumetur mandatum, ut in cauſa finium reſpondit Dec. conſ. 42. col. 6. & 7. Sed tenendo dictam concluſionem, quod non præſumatur mandatum, etiam in his cauſis quæ leuioribus probationibus contentantur, limitatio non uidetur procedere.

Tertiò limita in procuratore conſtituto ad aliquid faciendum, qui ueriſimiliter non feciſſet ſine mandato, ut in ſoluente penſionem pro alio, exemplificat, & decidit Rota, in tit. de cauſ. poſſ. & propriet. deciſ. 52. in antiq. ſequitur Caſſad. d. deciſ. 3. Felin. d. capitol. ſicut, num. 31. in fine. Socin. dicto conſilio 40. 2. col. & idem Curt. d. conſ. 77. num. 23. in fine. Dec. dicto conſilio 36. numero octauo, & conſilio 42. numero 10. & declarat Cagnolus. in dicta l. uelle non creditur, num. 19. col. 3. uerſiculo rurſus. quando pro alio.

Quartò limitat Felin. in dicto capit. ſicut, dicto numero 31. in mandato Vicarij Epiſcopi, quod præſumitur, ſi non negetur, & rationem ponit, plura allegans Cagnol. in dicta l. uelle non creditur, numero 19. col. 3. uerſi. quando enim quis pro Vicario.

Quintò limitatur per Alexan. in addit. ad Bart. in l. ſi uxor, §. ſi quis uxorem, ff. ad l. Iuliã. de adul. quem refert, & ſequitur Afflict. dicta deciſ. 385. nu. 8. non procedere in mandato cuſtodiæ, quia ſi per longum tempus fuerit facta cuſtodia, præſumitur mandatum præceſſiſſe.

Sexto limitatur, qñ probat̃ iura cauſȩ tradita fuiſſe per dominũ procuratori, quia tunc mandatũ præſumitur. Cagnol. alios allegãs, d. l. uelle non creditur, nu. 19. ad finem, uerſ.

tertiò præſumitur. Duas alias limitationes addit ibi Cagnol. quæ penes eum uidendæ ſunt, ſcilicet, in caſu l. fin. ff. de vſuſca. pro empt. & in caſu l. qui aliena, in princ. ff. de acquir. hæred. & l. ſi filius, C. de petit. hæred. & ad hanc limitationem vide Ioſeph. Lud. deciſione Peruſ. 110. nu. 4.

A me notario infraſcripto, viſo, & lecto.

SVMMARIA.

1 *Mandatum probatur ſi notarius atteſtetur ſe illud vidiſſe, & legiſſe.*

Contrarium tamen, & rectius alij ſenſerunt de quibus vide hic pulchrè, & plenè.

Exemplo non creditur etiam ſi Papa, vel Imperator diſpenſaret.

Solemnitas non præſumitur per lapſum longi temporis, quando agitur de tertij præiudicio.

Procurator tenetur docere de mandato ſuæ procuræ, uel cauere de rato, vel originale relaxare ſi aliud non contineat.

Ratificare volens debet habere ſcientiam totius contractus plenam, & perfectam, maximè quando procurator contraxit forma mandati non ſeruata.

2 *Mandatum regulariter per teſtes probari poteſt, dummodo legitimè examinentur, & Domino citato.*

Limita tamen quattuor modis de quibus hic.

GLOSSA QVARTA.

1 SI notarius † atteſtatur in instrumento, uidiſſe inſtrumentum mandati, uidetur ſatis de mandato conſtare, per ea quæ tradit Specul. in titu. de Inſtrum. edit. §. reſtat, uerſ. penult. ubi dicit, quod ſi quis promiſit ſoluere decem quæ debebantur Titio ex cauſa venditionis cuiuſdam equi, prout continetur in inſtrumento ſcripto manu talis notarij, quod notarius atteſtatur vidiſſe, & legiſſe, dicit inſtrumentum valere, & quod quotidie uidemus talia inſtrumenta fieri, & in terminis in mandato hoc tenet Felin. in capit. cum in iure peritus, colum. fin. de offic. delegat. ubi dicit, quod cauti notarij enunciando de mandato, atteſtantur ſe uidiſſe inſtrumentum mandati, nominato notario; Contrarium tamen quod per hoc mandatum non probetur, tenet Alber. dicens ita in practica obtinuiſſe, in d. Authē. Si quis in aliquo, quem ſequuntur ibi Ang. Paul. & communiter cæteri. Alex. conſ. 147. nu. 5. in 6. uol. & Socin. conſ. 231. 1. col. & conſ. 266. 2. col. in 2. uol. Quod procedit, etiam ſi notarius referret ſe ad inſtrumentum mandati, de quo ipſemet rogatus extitit, ut tenet Angel. per illum text. in l. ſi donatio, C. de donation. Iaſ. Dec. & Alciat. d. Authē. Si quis in aliquo, Alex. conſ. 5. Ponderatis, col. penult. lib. 4. Socin. d. conſ. 266. col. 2. Dec. conſ. 302. nu. 15. 522. nu. 5. ſaluatur tamē dictum Spec. per Card. quem ibi refert, & ſequitur Felin. ibi, in c. ſi. col. finali, de fide inſtru. procedere inter eas partes, inter quas dicta uerba enunciatiua probant, & maximè in caſu in quo loquitur Spec. in quo partes poſſent de nouo actum facere, & ſic omnia poſſent interuenire tempore actus, quia tunc creditur notario, ſecùs in alijs, quę non potuerunt interuenire tempore actus, quia non ſtatur inſtrumento notarij, ut poſt Bart. communiter tradunt Doct. in d. Authen. Si quis in aliquo, & hoc modo ſaluat etiam Spec. Alex. in d. Authen. in fine, & dicto cōſ. 5. col. 2. licèt non admittat Dec. d. Authen. nu. 39. Rurſus dicta Regula, quod nō probetur mandatū, ampliatur procedere, ēt ſi quatuor, uel quinque notarij ſubſcriptionibus atteſtarentur ſe uidiſſe inſtrm, & originale mādati non uiciatum. Spec. d. tit. de Inſt. edit. §. oſtenſo, verſ. ſed nunquid creditur, etſi dicāt illud auſcultaſſe, Bar. d. Authen. nu. 7. imò ēt ſi eſſent uiginti ſecundū Paul. de Caſtro. ibi, dicētē hāc eſſe cōem opinionem, imò ēt ſi eſſent cētum, ut Iaſ. ibi tradit, & cęteri ſequuntur. Et idē eſt, ſi notarius deſcribat tenorem mandati in inſtrumento, quia exemplo non creditur, ut per Doct. in d. Authen. maximè quando fuit exemplatum ſine mandato Iudicis, & citatione partis, quod ēt tenet Alex. dicto conſ. 5. & Socin. loquens in inſtrumento cutę, d. conſ. 241. 1. col. in 2. uol. nam nec Papa, uel Imperator poſſunt diſpenſare ut exemplo credatur, c. 1. de fide inſtru. Rom. Sing. 708. An Papa, & Arn. Problemate 84. ad materiam. Et idem eſt ſi Iudex una cum notario atteſtaretur de mandato; nam per hoc fidem non faceret, ut Aretin. tradit conſ. 64. Diligēter, col. fin. & etiam pronunciaret mandatum ualere, & talem eſſe procuratorē. Paul. de Caſt. cōſ. 318. Circa primum, 2. col. nam ēt ſententia non probat mandatum in prǫiudicium tertij abſentis, ut per Felin. poſt alios, d. c. cū in iure peritus, imò fortius, mandatum etiam in actis productum nō releuat, niſi in eis ſit regiſtratum. Aret. conſ. 110. Clariſſimū, 3. col. latè Cur. plura alia adducens, d. conſ. 77. 1. col. ſed ſi mandatū in inſtrumento eſt exemplatū, & ſimus in antiqnis, præſumitur interueniſſe & partis citationē, & Iudicis authoritatē, ut Aret. tradit in conſ. 36. Caſus talis eſt, col. pen. & Alexan. conſ. 106.

Viſis

Viſis, & oportunè ponderatis, col. pen. lib. 5. & habetur de hoc per Felin. in c. Albericus, poſt alios, de teſtib. ubi dicit, in fine, quod quando tractatur de præiudicio tertij, ad ſolemnitatem præſumendam, non ſufficit lapſus longi temporis, ſcilicet decennij, ſed 30. annorum, prout tenent etiam quam plures ſupra allegati in quæſt. an mandatū præſumatur. Et hoc modo videtur intelligēdus Dec. aliàs allegato conſi. 36. nume. 8. vbi tenet, quod ſolemnitas mandati præſumatur, quando in inſtrumento de ipſo mandato fit mentio, quaſi de eo conſtet: quia hoc poteſt procedere, ſi eius tenor eſſet exemplatus in eo, aliàs non, per prædicta, & alia, de quibus ſuprà. Caueat igitur contrahens cum procuratore, ut mandatum originale, & authenticū habeat apud ſe, & benè ipſum cuſtodiat, ne contractus irritetur, & annulletur ſi de mandato conſtare non poſſet, ut in ſimili docet gloſ. de cuſtodiendo mandato, ſeu commiſſione delegati, in d. c. cum in iure, uel faciat Dominum contractum ratificare, habita ſcientia contractus, ne aliquo tempore dānio afficiantur: nam procurator tenetur docere de mādato ſuæ procuræ, uel Dominum ratum habiturum cauere, ut tradunt Bart. & Paul. de Caſt. in l. procurator qui pro euictione, in fi. ff. de procur. & in l. ſi autem, §. item ſi fundum, ff. de neg. geſt. & in l. 1. §. 1. nu. 5. per illum text. de prætor. ſtipul. & poteſt cogi edere mādatum, ut tradunt Bald. Aret. & Alex. in l. Ariſto, ff. de acquir. hæred. imò, & originale relaxare emptori, ſi aliud negociū non cōtineat, niſi ad vendendū, prout de mādato ad cauſas, ſeu ad iudicia, tradit Specul. in tit. de procur. §. rōne aūt formę, uerſi. fi. & in tit. de inſtr. edit. §. nunc dicamus, uer. pen. & Dom. in c. is qui, col. fi. de procur. in 6. ita in terminis Alex. d. l. Ariſto, 2. col. Et animaduertat ēt, qd Dominus ratificare uolēs, expreſsè, vel ratificans tacitè, habeat ſcientiam totius contractus, plenam, & perfectā, maximè, quando procurator contraxit non non ſeruata forma mandati, quia tunc Dominus ignorans formam fuiſſe exceſſam, non cenſetur contractum ratificare, quia habet iuſtam cauſam credendi contractum præceſſiſſe, iuxta tenorem mandati, ut notant tradit Salic. in l. præterea, col. 2. uerſic. ſed dubitare, ff. mand. & Aret. in §. his qui, col. 2. ff. eo. & Pariſ. conſ. 47. nu. 98. & ſequent. 1. uol. quod manda memoriæ, quia huiuſmodi in facto, & ſæpè poteſt accidere.

Sed an mādatum per teſtes probari poterit? & regulariter dicendum eſt quod ſic, dū
1 modò examinentur † legitimè, & Domino citato, ſin veriorem opin. Doct. & crebriorē, in l. 1. C. de proc. ubi Iaſ. poſt alios, 3. col. qui eā limitat quatuor modis, ut ibi per eum, 4. col. primo in mādato facto alicui ad recipiēdum ſolutionem, quod tenet Bal. in l. falſus, pen. col. C. de iureiur. & ſequuntur Alex. & Iaſ. in d. l. 1. licet magis propter auctoritatē quam propter rationē, ſecundo in Oeconomo Eccleſię, in prælato dubio, & in procuratore ad proteſtandum.

CLAVSVLA VI.

Proteſtatione tamen præmiſſa per ipſum procuratorem, quod de ſuo in aliquo non teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Proteſtatio variè diffinitur.*

2 *Procurator contrahens debet proteſtari, ſe nolle obligari de ſuo, alioquin dubium eſſet ne obligaretur.*

Procurator proteſtando ſe nolle obligari de ſuo, non obligatur quidem pro contractu geſto, ſed non releuatur ab onere oſtendendi ſe eſſe procuratorem.

3 *Procurator procuratorio nomine rem propriam vendens, credens eſſe Domini, an ſibi præiudicet, ſunt opiniones diuerſæ.*

Meam rem tibi vendens, tamquam tuam per errorem dominium non transfero.

Dominium non transfertur ſi quis tradat rem ſuam credens alienam.

Declara tamen ut hic.

Procurator ex contractu procuratorio nomine geſto, an obligetur, hic fit diſtinctio.

GLOSSA PRIMA.

PRoteſtationem diffiniuit Io. Monach. in c. in generali, in Merc. de reg. iur.
1 in 6. Clamoſam † eſſe teſtationem ad cautelam proteſtantium inuentam, ſed Bart. hanc non admittit, in l. non ſolum, §. morte. nu. 11. ff. de noui oper. nunc. ubi aliter diffinit, ſcilicèt, quod proteſtatio eſt denunciatio cum teſtatione facta, l. deteſtatio, ff. de verb. ſign. & cum hae uidentur tranſire cęteri ibi, licèt Alex. conetur ſaluare Ioan. Monach. Sed melior videtur diffinitio, quam ponit Alciat. in dicta l. deteſtatio, ubi dicit, quod proteſtatio eſt animi noſtri declaratio, iuris acquirendi uel conſeruandi, uel dāni depellendi cauſa facta, ubi de deteſtatione, atteſtatione, conteſtatione, & ſimilibus latè diſſerit. Quæ diffinitio eſt melior quam Card. in Clement. 1. quæſt. 3. de procurator.

Quia quando procurator contraxit, dubium eſt, an ipſe obligetur, iuxta not. in l. pro-
2 curator, qui pro euictione, † ſupra allegata, & in l. ſi pupilli, §. 1. ff. de negot. geſt. quam materiam latiſſimè tetigit Socin. in conſil. 154. per totum, propterea eſt inuenta huiuſmodi Clauſula, quæ apparet de certa voluntate procuratoris, nolentis ſe obligare pro negocio, ſeu contractu per eum gerendo, nam quando conſtat de partium uoluntate, & tunc ceſſat omne dubium, ut tradit Bart. in d. l. procurator. Socin. dicto conſ. in princ. & Pariſ. qui dicit hanc opinionem eſſe communem in conſil. 78. numero 41. 1. uol. Sed licèt per huiuſmodi poteſtationem non obligetur procurator pro contractu geſto, tamen non releuatur propterea ab onere oſtendendi ſe eſſe procuratorem, quia ad id tenetur omninò, ut ſuprà dictum fuit, ita in terminis tradit Bald. in l. 1. 2. col. C. creditor. euict. pig. non deber.

Sed pone quod procurator procuratorio nomine rem propriam uendidit, credens
3 eam eſſe Domini, nunquid † ſibi præiudicet ita quod uendicationi locus non ſit? & uidetur dicendum quod non, neque enim transfertur dominium per errantem, l. procurator, la ſeconda, ff. de acquir. rerum domin. ubi eſt text. in terminis, facit l. etſi conſenſum, §. fin. de contrahenda emptione ubi habetur, quod ſi mando rem meam tradi alicui, credens eam eſſe procuratoris, & ab eo mihi donatam, non transfertur dominium, & hoc propter errorē; Similiter, ſi rem meam tamquam tuam per errorem tibi tradam, non transfero dominium. l. 3. §. ſubtilius, ff. de condict. cauſa data. Pro hoc etiam facit text. in l. fi. ff. de Inſti. ubi probatur, quod procurator finito officio nō tenetur de geſtis procuratorio nomine, & quod non transferatur dominium, tenet gloſſa, in l. eius qui in prouinciam, uerbo, alienatas, quam communiter ſequuntur Doctor. imò, quod nedum transferatur dominium, ſed nec etiam obſtet aliqua exceptio vendicanti rem ſuam, probatur ex l. nihil intereſt. de regulis iuris, & ita tenet Dinus, in lege prima, in fine, & uidetur ſequi Alber. ff. de offic. procur. Cæſar.

In contrarium eſt text. expreſſus, in l. ſeruum Titij, ff. manda. vbi habetur, quod procurator etiam procuratorio nomine vendēs rem ſuam per errorem, tenetur de euictione, & propterea ei vendicare volēti, obſtat exceptio, & ita ipſum not. ibi Bart. Bald. & Aret. Facit ad hoc d. l. procurator qui pro euictione, iuxta intellectum gloſ. ibi. & declarationem Pauli de Caſt. ff. de procur.

Pro ſolutione diſtinguendi ſunt plures caſus; quia aut procurator habet mandatum ſpeciale, & in indiuiduum ad vendendum rem ſuam, & tunc vendendo, etiam procuratorio nomine, quia habet actionem mandati cōtra Dominum, obligatur de euictione, & obſtat exceptio d. l. ſeruū Titij; aut habet mandatum generale a Domino, & quia in generali mandato non uenit ut rem ſuā propriam vendat, & ſic nullam habet cōtra Dominum actionem, nedum non transfert dominium, ſed nec etiam obſtat exceptio d. l. procurator, la ſeconda, ita tenēt Din. & Oldrad. ibi, & idē Bart. & Bald. in d. l. procurator q pro euictione, col. 2. idē Cin. Din. Bar. Alb. & Iaſ. in d. l. 1. ff. de offic. procur. Cæſar.

Prēterea, an ex contractu procuratorio nomine geſto, procurator obligetur, ſimiliter diſtinguendum eſt, quia aut contractum facit vltro citroque obligatorium, ex quo ſibi aliquid quæritur, ut in contractu vēditionis, quia ſibi propter pretium quæritur directa actio, licèt domino cedere cogatur, & tali caſu ipſe quoque obligatur, l. ſolutum, §. per libetam, ff. de pignor. actio. quæ lex declarat iſtam materiam; aut non acquiritur ſibi aliquid, & tunc non obligatur, dicta l. finali, de inſtitut. ita Bart. & Paul. Franc. de Alberg. & Ioan. de Monte Sperel. in dicta l. procurator qui pro euictione, Paulus de Caſt. dicta l. finali. Salicet. poſt Cin. in l. ei qui, 2. col. C. quod cum eo, licèt Bald. ibi, & in dicta l. procurator qui pro euictione, contrarium teneat. Et hoc idem tenent Angel. & Iaſ. in l. 4. in princip. ff. de re iudic. & Socin. pleniſſimè hanc materiam attingens in allegato conſilio 154. 1. col. 1. caſu, & 2. col. 7. caſu. Si tamen ſcienter rem ſuam procurator tamquam alienam tradiderit, transfertur dominium, textus eſt in l. Iulianus, §. 1. ff. de cur. furioſ. & tradunt Doct. in locis præallegatis.

1 Sed ſupradicta procedere arbitror in caſu non factæ proteſtationis, de qua ſuprà per procuratorem uendentem, quia ut ſupra in præcedenti quæſtione dictum eſt, quando conſtat de intentione partium, quod procurator non teneatur, tunc ceſſant omnes prędictæ difficultates, quę tantum in caſu dubio ſibi locum vendicant, ut tradunt Bart. in dicta l. procurator qui pro euictone, glo. Bart. & Angel. in l. ſi pupilli, §. primo, ff. de negot. geſt. Socin. in dicto conſilio in princ. & eſt communis opinio ſecundum Pariſ. dicto conſilio 78. numero 41. Facit quod habetur per Bartolum & alios, in l. non ſolum, §. morte, de operis noui nunciatione, & per omnes, in cap. cum M. Ferrarienſis, de conſtitut.

ſtitut. quod proteſtatio facta maximè in caſu dubio, præſente aduerſario, & non contradicente, impedit proteſtantis obligationem, ut ibi per eos.

Et propterea ſtante dicta proteſtatione eſt concludendum, procuratorem rem ſuam erroneè alienantem poſſe uendicare, nec contractu nomine domini geſto obligari de euictione, uel aliter, maximè ſtante dicto uerbo, in aliquo, quod verificatur etiam in minimo, Bart. in l. ſi ſeruum, §. Prætor ait, loquens de verbo, quod, ſeu quæ; quod idem importat, ff. de acquir. hæredit. & in uerbo, aliquo, tradit Dec. conſi. 455. num. 6. & conſi. ſequent. num. 3. & in propoſito Socin. conſi. 172. col. 5. verſ. quarta difficultas. ſed & ad ſuperabundantiorem cautelam, poſſent addi hæc uerba, ſcilicet.

Tam ex cauſa euictionis, quàm aliter.

GLOSSA SECVNDA.

ET tunc ceſſabit omnis difficultas, omniſue dubietas, quod etiam quod Procurator teneretur aliàs de euictione, per prædicta, tamen iſto caſu minimè teneretur, & per conſequens, in alienatione rei ſuæ per ignorantiam facta, ſibi non præiudicaret.

CLAVSVLA VII.

Necnon.

SVMMARIA.

1 *Negationes duæ affirmant.*

GLOSSA PRIMA.

DVæ negationes affirmant, & eſt, ac ſi diceremus, &, ſimili modo loquitur
1 Imperator † in §. cumque hoc, ibi, necnon Theophilo, ubi gloſ. & Aret. nume. 11. in proœm. Inſt. facit l. duobus, ubi latè Alciat. de uerbor. ſignific.

Honeſta Domina.

SVMMARIA.

1 *Mulieri pulchrior titulus aſſignari nequit, quàm ſi honeſta appelletur.*

2 *Honeſtas mulierem ſeruat, & eſt theſaurus inæſtimabilis, & lilium dans ſuauitatem odoris.*

GLOSSA SECVNDA.

ALIO hoc titulo pulchriore mulier inſigniri non poteſt, Vnde dicimus,
1 uirum legalitas, † mulierem ſeruat honeſtas, ut tradit Neuizan. in Silua Nupt. lib. 1. num. 67. nam bona fama eſt theſaurus inæſtimabilis, & lilium dans ſuauitatem odoris, ſecundum Bald. in l. 1. col. 5. C. de conf. ſeſ. refert Neuiz. loco præallegato, nu. 56.

Franciſca filia quondam prædicti Alexandri de Amadeis.

SVMMARIA.

1 *Mulier omnis regulariter etiam nupta, & abſque viri conſenſu contrahere poteſt, nulla ſeruata forma, uel ſolemnitate.*
Declaranda tamen uenit regula hæc ut per auctorem hic.

GLOSSA TERTIA.

MVlier omnis regulariter, etiam nupta, & abſque uiri conſenſu contra-
1 here poteſt, nulla † ſeruata forma uel ſolemnitate legis Velle. vbi Bal. C. de reuoc. dona. tradit Pariſ. conſ. 98. nu. 61. 1. vol. quod in omnibus bonis non eſt perpetuum; ſed dotalia, & quandoque alia excluduntur, vt per Socin. conſ. 122. col. pen. lib. 3. licèt loquatur exiſtente quodam ſtatuto in caſu ſuo: nam ſi eſt maior, de bonis ſuis diſponere poteſt, l. in re mandata, C. mand. cum ſimilibus, & tenentur ipſa, & eius hæredes ad contractus obſeruationem, ut latè tradit Pariſ. conſil. 33. nu. 16. & ſeq. d. 1. vol. ſed quia ferè in omnibus Ciuitatibus Italiæ extant ſtatuta prohibentia mulieres contrahere, & obligari, prout eſt Ferrariæ, ubi fingitur celebratus contractus, propterea ſequitur.

Agens pro obſeruatione ſtatuti Ciuitatis Ferrariæ.

SVMMARIA.

1 *Statutum Ferrariæ ſub Rub. de indemn. mulier. inductum eſt, ne mulieres decipiantur, & capiantur.*
Statuti ratio finalis colligitur ex proœmio ipſius.
Mulieres & minores facilè ſeducuntur.
Mulieres ſunt ſubiectæ multis deceptionibus.

2 *Mulier aduerſus propria commoda plerumque laborat.*

Mulier non à ſexu ſed à mollitie dicta, uir a conſtantia, & animi uirtute.

Mulierum defectus.

3 *Statutum de indemnitatibus Mulierum fauorabile, licet exorbitet a Iure communi.*

Statutum de indemnitatibus mulierum, non eſt extendendum de caſu ad caſum.

GLOSSA QVARTA.

1 HViuſmodi ſtatutum introductum eſt ne mulieres decipiantur, & captentur, vt ex eius prooemio † colligitur, ex quo ratio finalis ſtatuti probatur, l. 1. ff. ad Macedo. l. fi. ff. de hæred. inſti. & vtrobique not. Bart. & Doctor. & in puncto tradit Bald. conſi. 201. in prouincia, nu. 1. vol. 1. & in ſtatuto hoc Alex. conſi. 189. nu. 2. 7. vol. & Dec. etiam in hoc Ferrarienſi ſtatuto, conſil. 301. nu. 6. de quo per Tiraquel. in tract. ceſſan. cauſa, 1. limitatione, nu. 64. & ſequent. Et eadem eſt ratio de iure communi, ſcilicèt ne propter fragilitatem decipiatur mulier, vt tradit Bald. in l. 2. nu. 4. C. de adopt. quem ſequitur Iaſ. in l. tranſactionem, C. de tranſact. & Aret. l. cum hæres, in princ. ff. de acquir. hæred. & dicit Bal. in l. 2. 9. quæſt. C. de reſcind. vend. quod mulieres, & minores facilè ſeducuntur, quandoque minis, quandoque blanditijs, & pollicitationibus, & ideo æquiſſima ſunt ſtatuta quę volunt, quòd in contractibus mulierum, & minorum exigatur conſenſus coniunctorum, & ſequitur Iaſ. d. l. tranſactionem, in l. 2. antepen. col. de leg. 1. & dicit in c. 2. pen. col. de probat. & refert Iaſ. loco prædicto, quod talia ſtatuta habent in ſe rationē naturalem: quia mulieres ſunt ſubiectæ multis deceptionibus, propter conſilium inualidum. Eſt etiam alia ratio dicti ſtatuti, ſcilicèt, ut dolus, & metus mulieris tollatur, d. l. tranſactionem, ubi Bart. quem ibi cæteri ſequuntur, & Campeg. tract. de dote, 5. parte q. 100. & has omnes rationes complectitur prooemium dicti ſtatuti, & quando ſtatutum diſponit, debere interuenire conſenſum proximiorum: eſt ratio, & ſecundum Bart. & alios, in d. l. tranſactionem, quia cum ad eos pertineat ſpes ſucceſſionis, eſt ueriſimile, quod diligentius eius captioni occurrent, licet ibi Alciat. teneat, immò aliam eſſe rationem a legiſlatore perpenſam, quia quò quiſque gradu iunctior eſt, eo, & magis rem amare, & procurare coniuncti præſumitur, l. lege Iulia, ff. de teſtib. & ad hoc facit quod idem Alciat. not. in tract. præſumpt. Reg. 1. præſumpt. 22. Et pro dicta rōne ſtatuti facit, quia mulier aduerſus propria commoda plerumque laborat, ut di-

2 cit tex. in l. 4. in fi. C. de ſponſ. † hinc eſt quod mulierem non a ſexu ſed a mētis mollitie, virum autem a conſtantia, & uirtute animi dictum Ambroſius exiſtimauerit, ca. propoſuiſti, §. ſed illud Ambroſij, 32. q. 7. refert, & ſequitur Abb. c. forus, pen. not. de uerb. ſignifi. & Pet. Gherard. de petra ſanc. Sing. ſuo 11. His caſibus, in princ. nam iudicij integritas in muliere deeſt. l. finali, ff. qui petat. tut. quia ſexus eius fragilis eſt, l. ſecunda, §. verba itaque. ff. ad Vellei. c. ex parte, il 1. de priuil. Et dicit Bald. in c. 1. de iudic. col. 9. verſ. vltimo quæro, quod mulieres habent conſilium inualidum, & in conſ. 201. ſuprà allegato, nu. 3. dicit, quod non habet integrum conſilium, imò nullum conſilium animi reperitur apud mulierem, ut ipſemet Bald. tradit in c. ſignificauit, col. 1. de reſcr. refert Dec. in l. 2. nu. 49. de reg. iur. Hinc eſt, quod mulier magis ad paupertatem, quam uir declinat, & eſt uiro miſerabilior, ut Baldus cenſuit conſil. 96. Factum tale eſt, nu. 3. 2. vol. de qua materia uidenda ſunt quæ in Siluæ nup. lib. 1. tradit affluentiſſimè Neuiz. Et propterea conſiderata huiuſmodi ratione & ſtatuentium principali propoſito, ſtatutum huiuſmodi fauorabile eſt cenſendum, & exceptio ex eo oriens fauo-

3 rabilis eſt, ut † tradit Bart. in l. qui exceptionem, in princ. num. 4. ff. de condict. indeb. & Aretin. conſ. 2. Intellecta, col. 6. circa med. & quod ſit fauorabile tenet Bal. in conſ. 60. Quędam ſoror 5. vol. & latius Tiraquel. in tract. de legibus connub, gloſ. 8. quæſt. 25. nu. 214. Licèt exorbitet a iure communi, & multum reſtringat ius commune, quo mulieribus abſque aliæ ſolennitatis obſeruatione, contrahere, & de bonis ſuis diſponere liberum eſt, ut ſupra dictum fuit, ita Pariſ. dicto conſ. 98. nu. 61. & propterea, de caſu ad caſum non eſt extendendum etiam ſtante identitate rationis, ut per eundem Pariſ. conſil. 99. num. 51. primo uolumin. & Ruin. l. 2. colum. 17. verſi. quarto reſpondetur, de leg. 2.

Sub rubrica, de indemnitatibus mulierum, & earum contractibus.

S V M M A R I A.

1 *Statutum de indemnitatibus mulierum ſe ipſum declarat.*

GLOSSA QVINTA.

LIcèt non eſſet neceſſe in Inſtrumento expreſsè citare Rubricam ſtatuti, tamen fit ad bene eſſe, ut magis oſten-

gis oſtendatur fuiſſe eius formam ſeruatam,
1 ſed quia huiuſmodi Ferrarienſes † ſtatutum,
utpotè conditum conſilio, & matura conſi-
deratione prudentiſſimorum, & excellentiſ-
ſimorum virorum, plurima dubia plurimaſ-
que difficultates ſuper quibus controuertunt
Doct. expreſsè prouidendo, & ſe declarando
tollit, ut opus non ſit alia gloſſa prout de te-
ſtatore diſpoſitionem ſuam gloſſante tradit
Bald. in Authen. Niſi rogati, col. 3. verſic. &
pro hoc ſoluitur, nume. 9. C. ad Trebel. & in
ſtatuto tradit Pariſ. conſ. 72. numer. 4. 3. vol.
quod non faciunt alia ſimilia ſtatuta aliorum
locorum, propterea cum intentio mea non
ſit de hoc tantum ſtatuto verba facere, ſed e-
tiam de alijs aliorum locorum, plures quæſt.
in hac materia per dictum ſtatutum deciſas,
& diffinitas tangam, ſecundum ordinem in-
ſtrumenti.

Cum præſentia.

SVMMARIA.

*1 Statutum exigens præſentiam cõſanguineorum
in contractu, etiam ſi non adſit decretum an-
nullatiuum actus, nihilominus ſi actus ſine ta-
li præſentia ſit celebratus, non ualebit.*
*Præſentia in actu requiſita debet interuenire
tempore actus, non autem poſt.*
*Præſentia in actu requiſita includit etiam intel-
ligentiam.*
*2 Præſens quando quis eſſe debet in contractu, non
poteſt hoc facere per procuratorem, vel per lit-
teras.*
Limita tamen vt hic.

GLOSSA SEXTA.

STatutum exigens conſanguineorum
præſentiam in contractu mulieris, non
etiam conſenſum, operatur, ut illorum
requiſitorum præſentia non interueniente,
contractus non ualeat, etiam ſi ſtatutum vl-
1 trà annullando non procedat, glo. in † verbo,
ſolummodò, quàm communiter ibi ſequun-
tur Doctor. in capit. cauſam matrimonij, de
offic. deleg. Bald. & alij, in l. ſi quis mihi bo-
na, §. ſi coram, de acquir. hæred. & præſentia
in actu requiſita tempore actus, non autem
poſt interuenire debet; nam ratificatio non
releuaret, Bald. in l. 1. col. antepen. verſicul.
idem ſi diceret de præſentia, C. qui admit. &
ſequuntur Roman. Aretin. & Alexan. in l. ſi
quis mihi bona, §. iuſſum, ff. de acquir. hered.
Barb. & Felin. d. c. cauſam, & licet præſentia
non importet, vel includat conſenſum, vel
conſilium; ut per Aretin. in d. l. ſi quis mihi
bona, d. §. ſi coram, 1. col. quamuis poſſit præ-
ſens diſſentire, ſeu non conſentire, ut plenè
declarat Felin. in c. non poteſt, 5. col. de ſent.
& re iudic. Vndè ſufficit ſi præſens taceat, ut
per Aret. d. §. ſi coram, Dom. in c. fin. in prin.
in 5. not. de conceſ. præbend. per illum text.
in 6. Felin. d. ca. non poteſt, 4. col. circa med.
& col. 5. ad fin. tamen præſens debet intelli-
gere quid agatur, & ideo oportet probare
quod præſens intellexerit, quia præſentia in-
telligentiam non includit, ità in terminis no-
ſtris tradit Dom. poſt gloſ. in verb. præſente,
in ca. in primis, 2. quæſt. 1. & ſequitur Arno.
Sing. 5. Volo tibi, & dicit Card. in cap. fi. de
maior. & obed. & ante eum Bald. in Rubri-
ca, C. qui admit. 3. col. verſ. & idem eſt ſi in a-
liquo, quod ſi conſanguineus eſt præſens in
contractu mulieris, & contractus eſt ſimula-
tus, & Iudex interponit decretum, non dicet
factum in eorum præſentia: quia ſi erat ſimu-
latus, non intellexerunt, quia intelligitur de
præſentia, & intelligentia, & ſequſitur Barb.
& Felin. col. pen. d. ca. cauſam, & videtur ſe-
qui Alciat. l. coram, de uerb. ſigni. & pro hoc
faciunt quę d[illegible] ſupra in Clauſula teſtium, in
per verbo, præſentibus, ubi concluſum fuit,
quòd quando de præſentia tertij mentio ha-
betur, non includitur intelligentia, & pro-
pterea deberentur tali caſu notarij addere
verba probantia ipſam præſentem intellexiſ-
ſe actum, quorum plura infrà deſcribentur.
2 Sed an huiuſmodi † præſentia per litteras, uel
per procuratorem adhiberi poſſit? & qđ non
poſſit, per litteras, decidit Arch. c. 20. 65. diſt.
& ſequit̄ Aret. in d. §. iuſſum, nu. 7. & qđ nec
ēt per procuratorē, deciſio eſt Bal. in d. l. 1. in
fine, C. qui admit. & probatur per gl. in Cle.
Dudū, verbo, p̄ſentari, de ſepult. vbi dicit, qđ
præſens dr̄, qui probatur ſenſibus corporis, &
in terminis noſtris hoc tenet Abb. in c. fi. nu.
12. de dilat. Barb. & Felin. d. c. cauſam, & Fe-
lin. c. cum omnes, nu. 39. de conſtit. & in d. c.
non pōt, 4. col. in princ. ſequitur Curt. iun. d.
l. 1. C. vnde vir & vx. nu. 9. & idem Abb. Pe-
ruſ. & Dec. in c. cū parati, de appell. vbi Dec.
dupliciter limitat; primo, quādo is cuius præ-
ſentia requiritur, eſſet legitimè impeditus,
qa ſi ſit maximè de facto plenè informatus,
poteſt ſpecialem mittere procuratorem, ut
tenuit Ang. in l. Pōponius, in princ. ff. de pro
cur. & Aretin. in c. licet ex quadā, 8. not. de te
ſtib. Secundo quando exigitur preſentia non
alicuius particularis perſonæ, ſed Capituli,
quia Capitulum tunc procuratorem conſti-
tuere poteſt, quas limitationes ante eum po-
ſuit Felin. in d. c. non poteſt, 4. col. & qđ per
procuratorē p̄ſentia præſtari non poſſit, tenet
Alcia. d. l. tranſactionem, C. de tranſact. licèt
dicat in conſenſu maiorē eſſe dubitationem.
Et

Digitized by Google

Et conſenſu.

SVMMARIA.

1 *Conſenſus quid ſit, & unde dictus.*
Conſenſus quando ex legis neceſſitatè exigitur præſumitur de ſubſtantia.
2 *Conceſſus expreſſus quando exigitur ſola præſentia non ſufficit.*
Conſenſus qui à lege exigitur in actu debet interuenire non antè vel poſt.
Statutum exigens conſenſum ſimpliciter nō imponit neceſſitatē ut in actu præſentialiter adhibeatur, ſecus ſi præſentiā, et conſenſum exigat.
Conſenſus non poteſt præſtari per procuratorem, neq; per nuntium, neq; per epiſtolam, loquendo de conſenſu à ſtatuto requiſito.
Vide tamen hic Auctorem declarantem.
Conſcientia, & conſenſus, an ſint diuerſa.
3 *Statuto ſtante quòd mulier non poſſit contrahere ſine voluntate conſanguineorum, præſentia ipſorum cum interuentu non ſuffiet, ſed expreſſo conſenſu opus eſt.*
4 *Statutū, quòd mulier abſq; conſanguineorum licentia contrahere nequeat, quō intelligatur.*
Licentia qualiter differat à conſenſu.
Statutum, quòd Mulier abſq; conſanguineorum conſilio contrahere non poſſit, quomodo intelligatur.
Conſilium quod exigitur à ſtatuto an poſſit per literas præſtari.
Conſilium an differat à conſenſu.
Statutum exigens ſcientiam conſanguineo in Mulieris contractu, quomodo debeat intelligi.
Statutum ſi ſtatuat Mulierem contrahere non poſſe ſine conſanguineorum parabola intelligitur de auctoritate præſtanda.
Statutum exigens attinentes vt debeant iurare eſt ſeruandum.

GLOSSA VII.

COnſenſus ſecundum Innoc. Hoſt. & gloſ. in c. 1. de rebus Eccleſ. non alie-
1 nan. in 6. ſuper gl. verbo † tractatus, eſt, multorum uoluntas, ad quos res pertinet, ſimul iuncta, & ſecundum Bald. in cap. cum conſuetudinis, nume. 6. de conſuet. eſt ſimul ſenſus, & copula quædam animorum, quæ viciatur ab extraneo interuallo, & ibi plura dicit de conſenſu, & quando ex legis neceſſitate exigitur, præſumitur eſſe de ſubſtantia, ſecùs in conſil. vt Bal. tradit in l. fin. §. neceſſitate, num. 16. C. de bon. quæ lib. & ſequitur Dec. in cap. ex parte, nu. 3. de conſtit. nam eo non interueniente, actus eſt nullus, ut Bald. declarat, in Rubr. C. de reſcind. vend. nume. 30. & tradit idem Bal. quem ibi ſequitur Alexan. in d. l. ſi quis mihi bona, §. ſi coram, nu. 8. & Socin. in ſimili regula, 261. Minor ſi ex forma ſtatuti, nam licèt non ſit immediata cauſa translationis dominij, ſi in uenditione mulieris præſtetur, eſt tamen cauſa habilitationis perſonæ transferentis, ut Bald. tradit in l. mater, in fine, C. de rei vend. & ſi expreſ-
2 ſis conſenſus exigitur, ut in caſu iſto, † non ſufficit ſola præſentia, Dom. in capit. 1. 6. col. verſic. & not. de reb. Eccleſ. non alien. in 6. ſequitur Felin. in dicto cap. non poteſt, 4. col. de re iud. & Abb. conſil. 401. Factum, numero 5. etiam ſine conditione, uel cum taciturnitate, ut per Domin. ibi, & Cardin. in Clemen. Sæpè, §. ſi tamen, de uerbor. ſignificat. & Bald. hoc tenet, in dicto §. neceſſitate, 5. col. verſicul. quæro an ſufficiat, numero 20. & in l. 2. §. voluntatem, in princip. quem cæteri communiter ſequuntur, ſolution. matri. Abb. dicto conſil. 40. nume. 5. Felin. in capit. nonne, 2. col. numer. 5. verſicul. per iſtam regulam, de præſumpt. Campeg. tract. de dote, 5. parte, quæſt. 81. Ruin. conſi. 159. numero 5. 5. volum. & conſil. 62. num. 1. in 3. uol. Arnon. comment. 60. Cum in Regno, & Crotus, in l. 1. in princ. 1. Lect. nu. 9. de uerbor. obligat. & Alcia. dicta l. tranſactionem, ad finem, ſimiliter non ſufficit factus conſenſus, ut Bald. & alij, d. §. uoluntatem, in princ. & Alex. in apoſtil. ad Bart. in l. 3. §. hæc uerba, de negot. geſtis, cenſuerunt; nam huiuſmodi conſenſus per modum ſolemnitatis, & formæ exigitur, Bald. d. l. prima, col. antepenul. num. 45. C. qui admit. Butr. & Imola, in cap. cum conſuetudinis, in fine, de conſuetud. Abbas, in conſil. 40. num. 5. Alexan. poſt alios, dicto §. iuſſum, num. 10. & in l. 1. §. fuit quæſitum, ad finem, ff. ad Trebel. & Campeg. tractat. de dote, quinta parte, quæſtione 82. & Peruſ. dicto cap. cum parati, ſecunda col. de appellat. & Iaſ. in l. uniuerſa, pen. col. C. de precib. Imper. offer. & conſenſus huiuſmodi, authoritati æquiparatur, Bald. l. ſi uxorem, ſecunda col. C. de condict. inſer. ut Aretin. dicto §. iuſſum, col. pen. & in dicto §. uolunt. in princ. & Alexan. dicto §. fuit quæſitum, & Crot. d. nu. 9. & propterea uerba requiruntur, ut per Crot. & Aretin. in d. conſil. & debet interuenire in actu, non autem ante uel poſt, ut tradit Bal. in dicta l. 1. numero 44. & in dicta Rubr. C. de reſcind. uendit. & in cap. fin. de feud. ſine culpa non amittend. & huius mentis uidetur fuiſſe Bart. in l. qui haber, §. ſi pupillus, ſecunda col. ff. de tutel. & expreſſè tenet in terminis noſtris Paul. de Caſt. in l. ſi cum dotem, §. eo autem tempore, ſecunda col. ſolut. matr. ubi etiam Alexan. & tenent Aretin. Alex. & Iaſ. in d. §. iuſ-

ſum,

ſinem,& in d.l.vniuerſa,d. pen. col. Campeg. d.quæſt.82.& Alexan.d.conſ.189.num.9.in 7.vol.Abb. cap. cum nos,num.5.de his quæ fiunt à prælat. ſine conſenſu Capituli. Peruſ. d.c.cum parati, vbi dicit, quod quando verbum præcedens eſt iunctum cum hoc præſenti, nullum eſt dubium. idem tenet Arnon. alios allegans Sing.32. Sæpenumerò, vbi dicit, procedere, niſi incontinenti ſequatur, quia videtur ineſſe,idem Crot.d.numer.9.& Marſil.l.pen.num.31.de quæſt. hinc uidetur malè loquutum fuiſſe Bald.in l.ſi pater, in fine,C. de ſponſ. vbi dicit,quòd ſi ſtatutum exigit conſenſum patris in contractu filij, quod poteſt conſenſum ipſum præſtare in ultima voluntate,ſecùs autem,ſi ſtatutum exigit præſentiam: quia cum debeat interuenire in actu,& conſenſus quid maius ſit quam præſentia, ut ex prædictis patet, non uidetur quod conſenſus ipſe operetur mortuo patre, & ſic ante actum, ut voluit ibi Bald. cuius dictum tamen videtur poſſe ſaluari in caſu ſuo, ſcilicet,in conſenſu patris filio præſtando, qui etiam poſt actum præſtari poteſt, ut per eundem Bald. & alios d. §. neceſſitate, & not.in d.§.iuſſum, licèt dubium videatur ſtante ſtatuto exigente conſenſum, quo caſu videtur de ſolemnitate,& de forma ut ſupra.

Et ex hoc non poterit præſtari talis conſenſus per procuratorem; ut tradit Bald. loquens de præſentia, in d.l.prima,in fine,& in procuratore Angel.in l. Titius,ff.quib.mod. pign. uel hypoth. ſolu. Butr. & Imola, in d. cap.cum conſuetudinis,Aretin.d.§.iuſſum, col. penult. Peruſ.d. cap. cum parati, & Arno. Sing.16.& Campeg. d. parte5. quæſtio. 103.& Alexan.conſil.189. numero 1.7.vol. Curt. iun.d.l.1.num.9.C. Vndè uir & uxor, etiam imò nec per nuncium uel epiſtolam, ſecundum Aretin. qui declarat ibi, & Peruſ. locis præallegatis, licèt contrarium tenuerit Paul.de Caſt.poſt Bart.dicto §.iuſſum, licèt Bart. ibi, & in l. filiusfamil. ad fin.de donat. loquatur in alio caſu diuerſo, ſcilicèt in conſenſu præſtando per patrem filio, qui poteſt ex poſt facto præſtari, & non exigitur in actu, & hoc etiam in terminis cum Paulo tenet Arno.dicto Sing.16. ſed dicta ratione verius uidetur quod tenent Peruſ. & Aretin. quia ſi ſcribit, uel mittit nuncium ante actũ, conſentire debens iam dicitur ante actum non in actu conſentire,& propterea oporteret dum actus eſt in fieri, mittere nuncium, uel epiſtolam,ſecundum Aretin.ibi, col.finali, dicit tamen ſingulariter Rom. Singul. ſuo 797. Statutum dicit, & ſimpliciter ſequitur Arno.ſoliloq.ſuo 95. Ex quo, quod ubi exigitur conſenſus conſanguineorum, ſufficit conſcientia ipſorum,per text.ſingul.in Authent. de alien. & emphit. §. Emphiteuſi, ſed iſtud videtur falſum, per prædicta,& text.ipſe magis probat contrarium: quia immò ibi conſcientia & conſenſus ponuntur ut diuerſa, & hoc in terminis ibi ponit Angel. dicens, quod ſi ſtatutum exigit quid fieri cum conſcientia conſanguineorum, non erit opus eorum conſenſu, cum ſint diuerſa, & hoc ſequitur Felin.dicto capit.nonne,ſecunda col. & cap.ex parte,ad fin.de conſtit.ſed pro opinione Romani facit quod ſibimet contrarius not. Ang. in Auth. Quomodo oport.Epiſc.§.non aliter, vbi dicit,quod quando exigitur conſcientia alicuius, ille debet conſentire, & quod conſcientia importet idem quod conſenſus,tenent idem Angel. & Paulus de Caſtr.in dicto §.iuſſum,ſed Alex. ibi, num.13.& in dicto §. voluntatem,numer.3. concordat dicta Angel.ſedere diſtinctionis, ſcilicèt, quod ſtatutum exigens aliquid fieri cum alicuius conſcientia, non exigat conſenſum, prout tenet Bald. in Rubr. C. de exercit.tertia col.verſ.quid ſi, verba, nume.8. quod etiam tenet Bald.in l.nemo, C.de ſent. & in l.omnium, ad finem, C. de teſtam. vbi dicit, ſufficere actum fieri coram eo, cuius conſcientia exigitur,præſente, & ſciente, niſi lex ultrà requirat factum, & uoluntatem eius, & ità procedit quod not. Angel. in dicto §.Emphiteuſis,quod fallit,niſi conſcientia eius exigitur qui habet ius dicere uel diſcernere, ſecundum Bald.loco præallegato, vel quando requiritur ex publico officio, ut præter Anchar. tradit ipſe Bald. dicto §. neceſſitate,4.col.numero 16. & ità procedit dictum Angel. dicto §. non aliter, conſenſum
1 exigentis, & cum hac opinione, quod conſcientia non includat conſenſum, tranſit etiam Socin. dicto §. voluntatem, in princip. quod etiam tenet Aretin. dicto §. iuſſum, 5. col. Et ex hoc patet, Rom. & Arno. dictis Sing.erraſſe,putantes ſufficere conſcientiam eius cuius exigitur conſenſus, cum minus importet ſi exigatur conſcientia quam conſenſus, & propterea non eſſet ſatisfactum ſtatuto,per prædicta.

Sed quid ſi ſtatutum loquitur per alia verba quàm ſupradicta,prout ſæpè accidit, hoc enim eſt utile ſcire, ut dicit Paul. de Caſt. dicto §. iuſſum, ut per uerbum uoluntatis, uidelicèt, ne mulier ſine uoluntate conſanguineorum contrahere poſſit, nunquid ſufficiat
3 præſentia† conſanguinei cum taciturnitate? & Bald. & communiter omnes, in dicto §. uoluntatem, tenent non ſufficere, ſed expreſſo conſenſu opus eſſe,& dicunt Aretinus, & Iaſ. ibi, quod licèt iſtud uerbum aliquando

volun-

Digitized by Google

voluntatem tacitam comprehendat, & ea contentetur, tamen ſecùs in conſenſu, qui ſemper expreſsè, & numquam tacitè poteſt interuenire.

4 Quid in † verbo, licentia? dicit Angel. in dicto §. iuſſum, quod importat conſenſum, allegat dictum §. Emphiteuſis, qui loquitur de verbo, conſcientia, ut ſuprà dictum fuit, ſed dicit, quod poteſt importare conſenſum, quia debet expreſsè interuenire non autem tacitè ſicut ſupra diximus de conſenſu, ut not. Ioannes Andreas in Regula per eum in Mercur. de regulis iuris, in ſexto, & in capitulo, Abbatem, de electio. & ſequitur Baldus, in l. obſeruare, §. fin. prima lect. in fine, ff. de offic. proconſ. & leg. & Aretinus, dicto §. iuſſum, quinta col. & per Rom. & Alexan. dicto, §. voluntatem, ſecunda col. Abbat. dicto capitulo cum nos, numero quinto, ſed tamen à cõſenſu in eo differt, quód is debet interuenire in actu, ut ſuprà, licentia verò debet præcedere actum, Baldus dicta l. prima, col. antepenult. C. qui admitti, & in l. finali, prima col. C. ad Macedon. Campeg. dicto tractatu quæſtione octuageſimaquarta, quinta parte, & poteſt præcedere tam incontinenti, quàm ex interuallo, ut per Aretinum dicta quinta, col. poſt alios, & per Baldum in d. Rub. C. de exerc. tertia col. circa finem; & quod licentia actum præcedere debeat, tenet Cor. conſilio octuageſimonono littera N. & 201. littera I. in tertia parte, licentia autem diuerſimodè accipitur, quandoque pro authoritate, quandoque pro conſilio, ut per Archid. in locis relatis per Alexan. dicto §. iuſſum, nu. 3.

Quid ſi conſilium exigitur conſanguineorum? dic, quod debet præcedere, ut tradit Baldus dicta l. prima, antepenult. col. verſ. Item ſi ſtatutum, ſed ſubſequi non, ut per eum ibi. & in l. fin. col. prima ante med. C. ad Maced. & in hoc differt à conſenſu qui magis ſequi quam præcedere debet, & hoc tenet Alexan. dicto §. iuſſum, numero 14. alias deciſiones adducens, alibi tamen dicit Baldus, in dicta Rubr. C. de exer. tertia col. ad fin. quod conſilium debet requiri, dum tractatur de celebratione actus, & concluſione & tale conſilium ſi omittatur, reddit actum nullum, ut per Aretin. in ſimili, in d. §. ſi coram, col. fin. & in quocunque conſilio eſt regulare, ut tradit Abb. in c. ad Apoſtolicam, in fine, de Regul. & habetur per Bart in l. 1. §. ſi plures, in repet. 4. quæſt. nu. 12. ff. de exercit. per Felin. & Dec. in c. ex parte, de conſtitut. quando autem is cuius conſilium exigitur recuſaret cõſulere, uel accedere actus ſine eo explicari poteſt, ea. cum in ueteri, ubi Abb. de elect. Dec. dicto capitulo ex parte, numero 5. de quo infrà videbimus; & tale conſilium per litteras præſtari poteſt ut Dec. ipſe tradit. d. nu. 5. & differt conſilium à conſenſu, ut per Cagnol. in l. conſilij, nume. 16. vbi de materia conſilij plura bona ponit, de reg. iuris.

Sed ſi exigitur ſolum ſcientia conſanguinei, illa ſufficit etiam cum conditione, ut tradit Alex. d. §. voluntatem, poſt princ. allegando Ang. in d. §. Emphiteuſis, qui tamen loquitur in uerbo, conſcientia, quod uidetur idem importare, de quo ſupra dictum fuit.

Quid ſi ſtatutum dicat ſine parabola, Bal. conſ. 213. Occurrit, nu. 2. 2. vol. tenet, quod importet authoritatem præſtandam.

De uerbis autem authoritatis, & decreti, dicetur infrà ſuo loco.

Quando autem Statutum exigit attinentes debere iurare, illud eſt ſeruandum, Alex. conſil. 125. Viſis & conſideratis, 4. colum. in principio, & Ruin. conſil. 222. numero 6. in primo uolumine.

Egregiorum Virorum.

SVMMARIA.

1 Statutum requirens in contractu mulieris conſenſum conſanguineorum, licet non exprimat maſculorum, de maſculis tamen intelligitur, & ratio.

Conſanguineorum appellatione non uenit mater, & auia.

GLOSSA VIII.

Licèt ſtatutum expreſsè non diſponat maſculorum conſanguineorum præſentiam uel conſenſum exigi, tamen
1 cenſetur de maſculis, non de † fœminis intelligere, ità in terminis Bald. d. l. prima, col. penult. uerſ. utrum autem ſi ſtatutum, C. qui admit. & mouetur duplici ratione, primo quia conſilium, ſeu authoritas, quod, ſeu quæ exigitur, propriè eſt uirorum, non mulierum, arg. ff. de admin. tut. l. quidam decedens, §. Papinianus, Secundo, quia ſi ſtatutum facit mulierem inhabilem in facto ſuo, non debet authorari in alieno, C. de legib. tut. l. fin. & hoc idem ſequitur ibi Barb. in addit. ad eum. Idẽ tenet Bald. conſ. 201. In prouincia, num. 3. in 1. uol. & hoc etiam uidetur tenere idem Bal. in l. fin. C. de uerb. ſignifi. ubi dicit, quod appellatione conſanguineorum non uenit mater, nec auia, & dicit, quod ſtatutum de quo
2 ſupra, ponderat prudentiam conſilij. & hoc idem tenet ibi Ang. dicens ita eo aduocante fuiſſe determinatum; & hoc idem ſentit Are. in d. l. trãſactionem, & tenet Paul. de Caſt. in l. ſi cũ dotẽ, §. ſi patri, 1. col. ſol. matr. & Alex. d. §. uo-

Digitized by Google

d.§.voluntatem 2.col. verſic. pro hoc etiam
adduco, & Campeg. d.5. parte, quæſt.94. &
Dec.in l.1.nu.15.C.vnde uir,& vxor, & ui-
detur ſequi Aret. in aliàs allegata l. cum hæ-
res,in prin,1.col.de acquir.hæred.quod pro-
cedit, etiam ſi mnlier maſculo ſit proximior
in gradu,ut conſultus reſpondit Bald.conſil.
6.Hæc eſt copia,2.volumine.

Domini Alberti de Amadeis eius patrui,proximiorisque agnati,& attinentis,ex latere paterno.

S V M M A R I A.

1 Agnati qui ſint,& qualiter differãt a cognatis.
2 Statutorequirente conſenſum duorum agnatorum,vel conſanguineorum in cõtractu Mulieris proximiores adhiberi debent,licet de proximioribus dictum non ſit à ſtatuto.
Et hoc de conſuetudine ſeruatur, & non eſt tutum ab ea recedere.
Licet contrarium tenuerint alij.
Quorum opinio fortaſſe aliquo iure nititur.

GLOSSA IX.

LIcèt ſaris clarum eſſet ex d. verbo pa-
trui,& ex d. verbo agnati, prædictum
nominatum eſſe contrahentis conſan
1 guineum ex parte patris, quia † agnati ſunt
coniuncti per virilis ſexus cognationem,qua
ſi à patre cõnati,quorum numero patruus ag
gregatur, cognati verò qui per fœminini ſe-
xus cognationem iunguntur, ut Inſtit. de le-
git. agnat. tut. §.1. & de legit.agnat.ſucceſſ.
& iam §. 1. tamen ad cautelam ſuperabun-
dantiorem,& ad tollendum omnem dubita-
tionem, notarij apponunt plurima uerba,
quæ nihil aliàs operantur, niſi quod magis fa
ctum declarant, & dubitationem tollant, ſi-
cut aliàs ſupradictum fuit, ut hic apparet ex
vltimis uerbis hic expreſſis.
Sed pone,extat Statutum,quod mulier ſi-
ne conſenſu duorum agnatorum, uel propin
quorum contrahere non poſſit, numquid ſat
2 erit factũ ſtatuto,ſi duo licèt † non proximio-
res in gradu ſed remotiores conſentiãt? & ui
detur dicendum non ſufficere, quia tale ſtatu
tum dẽt intelligi de proximioribus, ſi extant
idonei,& poſt eos ſi primi nõ ſunt idonei, de
alijs proximis, & ſic gradatim, quia per hoc
ſtatutũ proximis quædam iniũgitur cura, &
ideo intelligitur ſm ordinẽ charitatis,& con
iũctionis,ita Bald.in l.fi.2.col. C.de uerb. ſi-
gnific.& ſequitur ibi eũ Ang. Salic. Fulgoſ.
& Corn. & hoc idem tenent Iac. But. Salic.
& Corn.in l.j. C. Vnde uir,& uxor. Salic. &
Alex.in l. fin. C.de teſtam.milit. Salicet.in l.
uiduæ, C. de nupt. & Paul. de Caſt. in d.l. ſi
cum dotem,§. ſi patri, & latè Marſil. dicens
hanc etiam magis communem, Singul.678.
Fiunt paſſim.& Ruin.conſi.64.nu.13.2.uol.
& Iaſ.in l.non ſolum, in princ. de noui oper.
nunc.Tiraquel.in tract.de retractu,tit.1.§.1.
gloſ.19.num.22.
Sed contrariũ, quod ſatis dicatur factum
ſtatuto, etiam quod proximiores nõ interue-
niant,tenet Ang. conſ.160. D.Catherina,4.
col.& idem vr̃ tenere in conſ.170. Itẽ ſtatu-
mus,quam etiam tenet Iaſ.d.l.fin. C. de uer.
ſignif.in d.l.1,C.unde uir & uxor, in fi. & d.
l. tranſactionem, quæ etiam probatur ex di-
ctis per Bar.& Bald.ibi, ſm eum,& quicquid
ſit de iure, tñ prima opinio ſeruaẽ de cõſuetu
dine,ſm Iac.Butr.& Salic.d.l.1. C. vñ uir,&
uxor,quæ conſuetudo in propoſito debet at-
tendi, ut Roma. tradit in addit. ad Bart. d. l.
tranſactionem,& hãc ẽt amplectitur Alciat.
ibi, dicẽs, hanc eſſe receptiorem ſñiam,licèt
æquius ſit proximiores adhibere: Cautius
tñ,& conſultius,eſſet ſm Fulgoſ.d.l.fi.proxi-
miores adhibere, ꝑꝑ authoritates cõtrarias,
quæ fortè attenderentur in practica, quia nõ
eſt credẽdum Doctori,nec ẽt gloſ.aſſerẽti ita
ſeruari de conſuetudine,ut Marſ. in terminis
tradit d. Sing. vbi dicit ẽt menti tenendum,
quia poſſet quis facere corruere mille inſtru-
menta, ad quæ notarij non aduertant.

Dempta perſona dicti Ludouici eius fratris abſentis.

S V M M A R I A.

1 Statuto ſtante, quòd conſanguineorũ conſenſus adhibeatur in contractu mulieris ſi ipſi cõſanguinei ſint abſentes, an & quando expectandi nec ne ſint, & quid agendum tali caſu.
2 Statuto ſtante quòd conſanguinei interueniant in contractu Mulieris, ſi ipſi conſanguinei recuſent conſentire quid agendum.
3 Statuto ſtante, qđ conſanguinei cõſentiãt contractui mulieris, ſi cõſanguinei renitantur, & iudex nõ attẽtis iuſtis cauſis ab ipſis cõſanguineis allegatis procederet ad interpoſitionẽ decreti in contractu mulieris, agnati poſſunt appellare.
4 Conſanguinei requiſiti ex forma ſtatuti ad præſtandum conſenſum Mulieri contrahere uolenti non ſunt citandi, niſi hoc expreſſè diſponat ſtatutum.
Cõſanguinei ſi ſint citati iuxtà formã ſtatuti ad interponẽdũ cõſenſũ mulieri cõtrahere uolẽti, ſunt expectãdi, aliàs qđ gereretur eſſet nullũ.
Statuto requirente conſenſum duorum conſanguineorum ſi unus tantum adeſt, poterit nihilominus illo vno præſentè celebrari actus.

Statuto

Digitized by Google

5 *Statuto requirente conſenſum conſanguineo-
rum in contractu mulieris. ſi nulli extant, mu-
lier poterit liberè contrahere.*
Tutius tamen erit ſi iudicem adhibeat.

GLOSSA X.

1 SI conſanguinei, † quorum præſentia
vel conſenſus exigitur in contractu
mulieris, abſunt, refert, an ſint de pro-
ximo reuerſuri, aut non ſi de proximo ſunt
reuerſuri, & tunc expectandi ſunt niſi pericu-
lum ſit in mora, ita Paul. de Caſt. per illum
tex. in l. cum antiquitas, C. de teſtam. & eum
ibi ſequuntur Alexand. & Corne. ſed ſi ſunt
in remotis partibus, nec cito reuerſuri, uel pe
riculum ſit in mora, & tunc ſine eis mulier
contrahere poteſt, arg. l. mulcta, in princ. ff.
de cond. & demonſtr. ita Bald. Paul. Aretin.
Alex. & Alciat. in d. l. tranſactionem, C. de
tranſact. Idem tenet Paul. de Caſt. d. l. ſi cum
dotem, §. ſi patri, vbi dicit ſtatutum intelligi,
ſi ſunt præſentes, & tenet Pet. de Anchar. re-
pet. capit. canonum ſtatuta, charta mihi 23.
col. 1. verſic. tranſeo ad ſtatuta, quæ quando-
que prohibent mulieres, & Aret. l. cum hæ-
res, in princip. ff. de acquir. hæred. Corn. in
conſ. 241. littera D. 2. vol. & Aret. in §. conſe
quẽs, in fi. Inſtit. de ſuſpect. tutor. idem tenet
Bald. in l. in coniunctione, nu. 2. C. de nupt.
& Marſil. in l. 1. §. præterea, nu. 92. ff. de quæ-
ſti. & idem tenet Bald. in conſi. 394. Statuto,
5. vol. vbi in caſu ſtatuti exigentis in contra-
ctu mulieris conſenſum mariti, & duorum
cõſanguineorum, ſi maritus eſt abſens, in lon
ginquis partibus, cum conſenſu conſangui-
neorum mulier contrahere poteſt, ſecùs ſi eſ
ſet in propinquo, quia debet expectari ſecun
dum eum ibi, conſuluit tamen Bald. d. l. tran-
ſactionem, tali caſu iudicẽ adhiberi, & cum
eius decreto contrahi, & ſequitur Aretin. ibi,
& Campeg. d. tract. quęſt. 89. 5. parte & Pet.
de Anchar. loco præallegato, & Tiraquel. gl.
8. nu. 6. & ſequent. & tali caſu debent adhibe
ri alij conſanguinei remotiores iuxta tradita
per Bald. in d. l. fi. C. de verb. ſignif. de quo ſu
pra dictum fuit, & tradit Aret. d. l. tranſactio-
nem, ad finem.

Sed quid ſi ſunt præſentes ſed cõſentire re
cuſant, dic, quod mulier potent appellare, &
2 cauſam deducere ad † Iudicem, iuxta tradita
per Bart. in l. fin. ad fin. de appellat. recip. ita
Bald. in terminis in d. l. in coniũctione, ad fi.
C. de nupt. & Abb. in c. cum in ueteri, nu. 13.
de elect. vbi dicit, q̃d ſi in mora eſſet pericu-
lũ, poſſet ſine eis dicto caſu mulier contrahe-
re, aliàs deret iudiciũ ſuperioris expectare.
& ſequitur Felin. in Rubr. de treug. & pace,
nu. 8. & in c. cũ acceſſiſſent, nu. 20. de conſtit.
ſed q̃d et ſine actu appellationis Iudex poſ-
ſit occurrere, tenet Bart. in l. ſi cum dotem, §.
eo aũt tpe, num. 2. ff. ſolut. matrim. vbi dicit,
quod Iudex debet cauſas recuſationis exami
nare, & ſi iuſtas inuenerit, conſanguinei non
conſentient: ſi uero iniuſtas, iudex permittet
mulieri contrahere; & hanc Bar. deciſionem
ſequuntur ibi Paul. de Caſt. in fine, & Alex.
nu. 14. qui dicit, quod omnes concordant cũ
Bart. Hoc et tenet Bald. in Rubr. C. de con-
trahen. empt. pẽ. quæſt. in l. 1. C. de nupt. vbi
dicit, quod tali caſu Iudex ſupplet, & in l. ſi
quis inter, §. ſi quis. ff. de excuſ. tut. vbi dicit,
q̃d remedijs prætorijs poſſent cogi. hoc idẽ
tenet Paul. de Caſt. in conſil. 91. In cauſa ap-
pellationis, nu. 5. 1. parte. Rom. cõſi. 36. Viſa
diſceptatione, & idem Roman. & Corn. in l.
1. C. vnde uir, & vxor, ubi dicit, quod tutius
eſt adhibere iudicem loco horũ recuſantiũ,
& idẽ tenet Corneus conſil. 167. littera E, &
conſ. 241. littera D. 2. vol. & 242. littera D. 4.
uol. hanc et opin. tenet Bald. in c. 1. 2. col. de
cõſuet. recti feudi Salic. l. dudum, col. fin. C.
de contrahen. empt. ſequitur Cãpeg. d. tract.
quæſt. 90. 5. parte Abb. conſ. 65. Ad deciſio-
nẽ, 2. lib. Aug. Aret. d. §. conſequens, in fine.
Abb. c. nullus, 1. col. de iure pat. Felin. c. cum
acceſſiſſent, nu. 20. de conſtit. Iaſ. in l. iuſiuran
di, & ad pecunias, §. qui iuſiurandũm, de iu-
reiur. Arno. Epit. 30. quia hic caſus licet non
dicat aliquid de authoritate iudicis, ea tamen
interuenire debet in defectum recuſantium.
idem tenet Marſil. d. §. præterea, nume. 92. &
Dur. tract. de arte teſt. tit. 1. Cautela 2. nu. 3.

Declara tamen prædictam concluſionem
procedere, quando ultra recuſantes nulli ex-
tent proximi, ſeu conſanguinei in remotiori
gradu, quia ſi adſunt, duo ex eis ſunt ſurrogã
di per iudicẽ, prout in ſimili in contractu mi
noris tradit Bald. in l. viduæ, C. de nupt. & in
contractu mulieris tenet Paul. de Caſt. d. §.
eo autem tempore, in fine, vbi etiã hoc tenet
Alex. d. nu. 14. Salic. d. l. dudum, col. fin. Aret.
d. l. tranſactionem, & Durand. d. nu. 3.

Limita tamen ſupradictam cõcluſionem,
quod iudex recuſantibus agnatis, ſeu conſan
guineis, poſſit authoritatem ſuam interpone
re, maximè alijs non extantibus, ut ſuprà, nõ
procedere ſtante ſtatuto quod ultra dictorũ
conſanguineorũ conſenſum, vel pręſentiam,
etiam Iudex decretum, uel authoritatẽ ſuam
interponere debeat, nã tunc ſolus Iudex ſup-
plere non poterit, nec fungi vice duorum, ut
Bal. tradit in d. rubr. pen. quęſt. arg. l. ſi curato
rẽ habẽs, C. de in integr. reſtit. quod ſequitur
Salic. in d. l. dudum, & Corn. dicto cõſ. 167.
littera F. & Iaſ. d. §. qui iuſiurandum, 2. col.
Et pro-

Et propterea eſt cautela ſecundum Salic.ibi, quod adhibeantur duo Iudices, vnus qui authoret, alius qui conſenſus conſanguineorum repræſentet, & ſuppleat, & hoc ſequitur Alex.d.nu.14.pro quo facit quod de duobus notarijs adhibendis in emancipatione filij tradit Dur.d.tract.tit.1.Cautela 1.

3 Et eſt ſciendum, quod ſi Iudex nõ † attentis iuſtis cauſis per conſanguineos tenitentes allegatis, procederet ad interpoſitionē decreti in cõtractu mulieris, iuxta ea quæ ſuperius dicta ſunt, poterunt cõſanguinei à tali decreti interpoſitione appellare, ut eleganter decidit Bal.in d.l.1.C.q admi.col.pen.ad finem.

Sed nunquid conſanguinei requiſiti ex forma ſtatuti, ſint citandi, & Bald.d.l.1.col.pen.

4 decidit quod non, † niſi ſtatutum hoc expreſsè diſponat, & ſequitur Campeg. d. tract. de dote, q.88. vltima parte; ſed ſi ſit diſpoſitum expreſsè, tunc debent citari; & citati ſunt expectandi, aliàs quod interim fieret, eſſet nullum, ità Bald.d.pen.col.& Campeg.d.parte, quæſt.92.& debet omnino forma dicti ſtatuti de requiſitione ſeu citatione prędicta diſponentis ſeruari aliàs irritatur actus. Ang. conſil. 143. Tria uidentur, licèt ſi ſtatutum non loquatur de citatione, ſed de præſentia, citatio non ſufficiat, ut tradit Corn. in conſilio 167.littera D.2.volumine.

Quid ſi in caſu huius ſtatuti exigentis conſenſum duorum, adeſt tantum unus conſanguineus, an ſufficiat? dicendum eſt quod ſic, ut tenent Bald. Salic. & Alex.ac Paul.in d.l. 1.in prin.C.vnde uir, & uxor, Paul. de Caſt. dicto §.ſi patri, & §. eo autem tempore, in fi. Abb.4.not.& Felin.3. in cap. quoties, de teſtib. Alex.& Iaſ.in l. Stichum qui meus erit, de leg. ſecundo Campeg.dicto 5. parte, quæſtion.98.

Sed quid ſi nulli extant, & non eſſe locum ſtatuto, & ſic liberè poſſe contrahere mulie-

5 rem, tenet † Bald.quem cæteri ſequuntur, in l.turpia, §.1.de leg.1.& in conſil.488. 1.vol. Corn. dicto conſilio 241. in 2. & 242.littera D. in 4. vol.& in d.l.1. C.vnde vir, & vxor, Alexan.conſilio 206.numero 11.6.vol. Roman. d.conſil.36. ubi dicit, tutius eſſe Iudicis decretum adhibere, quod etiam dicit Bald. in d.ca.1. de conſuet. recti feudi.& Campeg. dicto tract.vlt. parte, q.91. & idem Rom. & Corn.d.l.1.C.vnde uir, & uxor, & Socin.Regul.261.Minor,4.& 5. fallent.Am.Soliloq. 16. Quid autem, & uidetur ſequi Marſil.dicto num.92.& tenet etiam Bald.in dicta l.in coniunctione, ſecunda col. & Alcia. dicta l. tranſactionem, & Tiraquel. in Legibus connub.gloſ.8.quæſt.1.num.6.& ſeqq.

Et prædictorum aliorum de Amadeis, in præſenti contractu intereſſe habentium.

S V M M A R I A.

1 *Conſanguineus cuius præſentia, & conſenſus exigitur in contractu mulieris, contrahendo cum muliere ipſa, nunquid poſſit conſenſum ſuum in facto proprio, & ad ſui utilitatem præſtare, latè hic examinatur.*

2 *Filius bona ſua aduentitia conſentiente patre poteſt uendere.*

3 *Maritus ſine cuius conſenſu uxor teſtari nequit, inſtitui poteſt in eodem teſtamento uxoris, cui conſenſum ſuum præſtat ex ſtatuti diſpoſitione, Vide tamen ſub nu.9.*

4 *Pater ſine cuius licentia ex ſtatuti diſpoſitione non poteſt filius contrahere, poteſt dare licentiam filio ſibi renunciandi etiam ſi requireretur conſenſus expreſſus, vide ſub nu. 8.*

5 *Conſanguineus fideiubendo cenſetur mulieri conſentire in caſu ſtatuti requirentis conſenſum ipſius conſanguinei.*

6 *Pater & filius ſi ſimul obligentur in eodem inſtrumento cenſetur pater concedere licentiam filio, qui ſine patris licentia ex diſpoſitione ſtatuti contrahere non poterat; vide ſub nume. 8. & ſeqq.*

Conſentire, uel una cum eo ſe obligare paria ſunt.

7 *Pater poteſt conſentire filio ſibi mortis cauſa donanti, vide ſub nu. 8. & ſeqq.*

8 *Conſanguineus non poteſt ſecundum ueriorem crebriorem, & receptiſſimam opinionem conſenſum præſtare mulieri ſecum contrahenti.*

9 *Pater filio ſe obligare uolenti ut eum à carceribus liberaret conſentire non poteſt pro ſatisfactione ſtatuti requirentis conſenſum patris in contractu filij.*

10 *Pater regulariter filio ſibi cauſa mortis donanti conſentire non poteſt.*

Quod limitatur in duobus caſibus.

GLOSSA XI.

AN Conſanguineus cuius præſentia, uel conſenſus exigitur in contractu mulieris, contrahendo cum muliere ipſa,

1 poſſit conſenſum † ſuum in facto proprio, & ad ſui utilitatem pręſtare, eſt alta quęſtio, in qua Doct.uaria ſcripſerunt. Pro parte namq; affirmatiua quod in ſuo contractu poſſit conſentire, tenet Angelus in l. prima, §. fuit quęſitum, quem etiam ibi ſequitur Imola, ff.ad Trebel. hoc etiam tenet Abbas, in ca-

pit.cum dilectus, r. not. de conſuet. Felin.in
c.cũ puncius, in fine, de teſtib. & ſequit Cur.
ſun.d.l.1.nu. 10.C.vnde vir, & vxor, & idem
Felin.in c.cum Bertoldus,nu.11. de re iudic.
& latè Marſil. in Sing. ſuo 447. Faciens, in
princ. hoc idem tenet Crot. in repet.l. frater
à fratre,nu.37.ff.de condic.indeb. vbi tenet fi
2 lium † poſſe bona ſua aduentitia patri conſen
tienti uendere, ad idem eſt deciſ. Baldi in con
ſil.6. Hæc eſt copia,2. vol.ubi ſtante ſtatuto,
quod in teſtamento mulieris conſanguinei
exigatur conſenſus, poteſt conſentire is qui
in eo eſt ſubſtitutus. Hoc idem uidentur tene
re Bald. Salic.& Corne.in d.l.1.C.vnde uir,
3 & vxor,quod in caſu ſtatuti † quod ſine con
ſenſu uiri uxor teſtari non poſſit, maritus in
ſtituendus conſentire poſſit,quod uidetur ſe
qui Aret.allegat l.tranſactionem,in fi. C. de
tranſact. Pro hoc etiam eſt deciſ. Abb.in c.cũ
in ueteri,nu.11. ſuper prædicta gloſ. de elect.
quod ſtante ſtatuto,quod mulier ſine conſen
ſu duorum conſanguineorũ contrahere non
poſſit, ſi mulier cum uno contrahit, ſufficit
conſenſus alterius, quia contrahens ipſe quo
que cenſetur conſentire, cuius conſenſus ſuf-
ficit, & hanc deciſionem ſequitur Alex.conſ.
29. Præclarè,col.pen.lib.3. Socin. conſil.80.
nu.16.4.vol. Crot. d.l. frater à fratre, nu.37.
& Marſ.d. Sing.447. in fine. Facit etiam de-
ciſ. Baldi in l.ſi quando,§.1. C.de inoffic.teſt.
quem ſequitur Alex.d.conſil. col. pen. quod
4 ſtante ſtatuto, † quod filius non poſſit contra
here ſine licentia patris, poteſt pater dare li-
centiam filio renunciãdi ſibi; Et nedum hoc
procedit in conſenſu expreſſo, ſed etiam in
conſenſu tacito, quia contrahentes inuicem
cenſentur conſentire, l. Titius, ubi Angel.ff.
quib.mod.pig.vel hypoth. ſolu. & in termi-
nis noſtris, quod conſanguineus contrahẽs,
& ſe obligans una cum muliere cenſeatur
conſentire, tenet Socin. conſil.200. 3.col.2.
vol.& conſ.125.nu.11. & ſeq.4. vol. Proba-
tur etiam ex tex.in l.pomponius,§.1. ff.eod.
5 tit. vbi Ang.expreſsè, tenens quod † conſan-
guineus fideiubendo cenſeatur mulieri con-
ſentire in caſu dicti ſtatuti, quod etiam tenet
Barb.in addit.ad Bald.in l.exceptione, C.de
euict.& ſequuntur Doct.in l.is qui, §.neque,
6 ff.de aquir. hæred. Similiter, ſi ſtatutum exi-
git licentiam patris in contractu filij, ſi pater
& filius ſimul obligantur in eo inſtrumento,
cenſetur pater cõcedere licentiam filio. Bal.
in l. fin. numero 5. C. ad Macedon. & in di-
cta l. is qui, §. neque, & ibi omnes ſequun-
tur, per illum text. & ſequitur Socin. dictis
conſilijs 200. & 125. & idem eſt, ſi conſen
ſus exigatur, ſecundum Salic. in d. l. fin. &
Bald. in l. filiusfamil. in fi. ff. de his qui ſunt
ſui, uel alie. iuh. vbi dicit, quod paria ſunt, con
ſentire, uel vna cum eo ſe obligare; quod e-
tiam ſequuntur Doct. in dicto §. neque. Hoc
idem etiam uidetur tenere Bald. in dicta l. ex
ceptione, in fine, & expreſsè tenet in addit.
ad Spec. tit. de Reo, col. fin. & ſequitur Iaſ. in
d. §. neque, ubi dicit, quod pater fideiubẽdo,
cenſetur filio conſentire. Et pro hoc facit,
quod pater cenſetur conſentire filio, ſi ſimul
cum eo agat, ut Bart. tradit per illum text. in
l. cum pater, §. libertis, ad finem, de leg. 2. ſe-
quitur Abb. d. c. a. cum in ueteri, nu. 11. & So
cin. qui dicit hanc eſſe communem opinio-
nem dicto conſ. 80. nu. 13. & conſ. 125. num.
11. 4. vol. & Dec. conſilio 455. nu. 8. Et idem
procedere, extra hic ſtatuto, ſi pater cum filio
litigat, tenet Abb. dicto num. 11. Et prędicta
concluſio, quod conſanguineus cenſeatur
conſentire, quando vna cum muliere in eo-
dem inſtrumento contrahit, & ſe obligat,
ut ſuprà, procedit etiam ſi non cum alio, ſed
cum ipſa muliere contrahit, vt tradit Angel.
in dicto §. fuit quæſitum, & in conſilio 143.
Tria videntur. Abb. dicto capit. cum in ue-
teri, & alij eum ſequentes, ut ſuprà, & uide-
tur ſequi Campeg. in tract. de dote 5. parte,
7 q.99. Et pro iſta opinione facit, quod † pater
poteſt conſentire filio, ſibi cauſa mortis do-
nanti, ut tenent Angel. Raph. & Alex. latè
examinans in dicto § fuit quæſitum, in fine,
& Alex. conſilio 106. Quo ad præſens, 2. col.
1. vol. & in Apoſtil. magna ad Bartol. in l. 1.
ff. de author. tut. Paul. de Caſtr. & Fulgoſ.
in l. ſeruum, col. fina. C. qui teſtam. fac. poſſ.
Rom. in conſilio 515. In quæſtione, quam ut
ueriorem ſequitur Crot. in d. l. frater à fra-
tre, nume. 37.
8 Sed in contrarium † quod conſanguineus
ſtante dicto ſtatuto non poſſit in ſuo contra-
ctu, & ad ſui vtilitatem conſentire, uel con-
ſenſum præſtare, tenet Bartol. in d. l. 1. ff. de
auth. tut. poſt Dyn. & ſequitur ibi Alexan. in
apoſt. magna, idem tenet Imola, dicens hanc
eſſe communem, Raph. & Alex. in d. §. fuit
quæſitum, Felin. c. cum dilecti, nu. 9. verſ. omit-
titur ſuſpectum, ad fin. de reſcript. & in con-
ſenſu patris in ſuo contractu præſtito, ſtante
dicto ſtatuto, quod non valeat contractus,
nec filius obligetur, tenet Paul. de Caſt. con-
ſilio 465. Viſo compromiſſo, in prin. 2. parte,
Socin. conſ. 23. num. 15. 4. vol. vbi dicit hanc
eſſe communem, hoc etiam in ſtatuto præ-
dicto tenet Ant. Soliloq. 17. ſed quid, & in
d. conſil. Socin. allegat quamplures, qui in
caſu dicti ſtatuti, quod filius non obligetur
fideiubendo pro patre conſentiente, conſul-
uerunt, & hoc etiam ſequitur Corne. conſi-
lio 294. in primo uolum. de dictis Conſilijs

Socin. & aliorum mētionem faciens; & hoc idem, quod conſenſus eius cum quo contrahitur in caſu dicti ſtatuti non ſufficiat, tenet Corn. in conſ. 254. 5. col. lib. 1. Et pro iſta opinione eſt militās, & urgēs ratio: quia ex quo huiuſmodi conſenſus exigitur ad reintegrandum perſonam mulieris, eiuſque imbellicitatem ſupplendū ut dictum fuit ſuprà, in Clauſula, Agens pro obſeruatione, & eſt introductus pro forma, ut dictum fuit ſuper uerbo, & conſenſu, non ſufficit quod contrahens cōſentiat, ut tradit Paul. de Caſt. in d. l. ſenium, Alex. d. conſ. 166. 2. col. & in d. apoſtil. Socin. conſ. 87. 2. col. 1. vol. & d. conſ. 23. num. 16. & Felin. d. c. edoceri, nu. 9. Quod amplia-
9 tur † procedere, etiam ſi filius obligaretur cū conſenſu patris, ut patrem à carceribus liberaret, ut uidetur uelle Bald. in conſ. 213. occurrit, 2. vol. Præterea, confirmatur dicta opinio: quia ſtante ſtatuto in ſimili, quod mulier non poſſit teſtari ſine conſenſu duorum propinquorum, non poſſunt conſentire ipſi propinqui, ſi mulier ipſa eis hæreditatem relinquere uelit, ut per Ang. in quæſt. Mant. in §. Oeconomis, in Auth. de alie. & emphit. per Dec. poſt alios, dicens communem, in conſi. 612. ad fin. & Felin. d. cap. edoceri, d. nu. 9. & Dur. tract. de arte teſt. tit. 1. Caut. 2. nu. 4. & latè Ripa, d. §. fuit quęſitum, nu. 4. & ſeq. Et hanc opin. veriorem, & crebriorē ſemper exiſtimaui, & eam ſemper fui ſequutus, quæ tanto magis procedit, cum in fortiori caſu ſcilicet in donatione cauſa mortis, in qua conſenſus patris exigitur, non ex forma ſtatuti, ſed aut pro intereſſe & ratione pręiudicij, aut ad reintegrandum perſonam filij, prout controuertunt Doctor. in l. 2. de leg. 1. & in locis ſuprà, & infrà in hac q. allegatis, cōis ſeu ma-
10 gis cōis ſit opi. Doct. qđ † pater cōſentire nō poſſit filio ſibi donanti, prout tenuit Bar. in l. frater à fratre, col. antepen. uer. tertio quæro nu. 51. Bald. in l. bonorū, C. qui admit. & cōſ. 72. ſol. matr. 4. uol. dicit eſſe communē licèt dicat contrariam ueriorem, & hanc defendit Socin. d. §. fuit quęſitum, in fine, & conſ. 172. 2. col. Corn. conſ. 139. 2. uol. & conſ. 294. 1. uol. & hanc dicit communem Ruin. d. l. 2. col. 2. & 14. & Dec. latè conſ. 279. & 245. & ſecundum hanc fuiſſe determinatum in Curia Delphinali refert Guido Pap. q. 223. Itē in cauſa, & hanc ēt dicit cōem, & eam ſequitur Rub. conſ. 46. nu. 5. & conſ. 127. nu. 8. & ſequent. ubi reſpondet ad fundamēta Ruini, in d. l. 2. dicens eſſe Chimeram. Hanc ēt communē eſſe atteſtatur Dur. d. tract. tit. 1. caut. 1. nu. 4. & eam tāquam communem ſequitur Pariſ. conſ. 97. col. fin. lib. 3. Quę tamen opin. cōis in hac ſpecie limitaē duobus modis procedere; primo, quando pater conſenſit palā, & bona fide, declarando, prout ſuprà dictum fuit in Clauſula, procuratoris uerſ. & Marcus, ult. quæſt. 3. col. ſcilicet, præſentibus conſanguineis, uel amicis, uel præſente Iudice, quod ultimū eſt ſecurius, ut infrà dicetur, ità limitat Bar. in d. l. frater à fratre, nu. 51. Alex. d. §. fuit quęſitum, in fine, & in d. Apoſt. magna, col. fin. circa med. & Socin. d. conſ. 23. nu. 22. & d. conſ. 80. nu. 17. in 4. uol. Et ſequitur Felin. d. c. edoceri. Et ad hoc faciunt quæ in d. ult. q. ſuprà dicta fuerunt de tutore ſibi palā, & bona fide uendente; quod aūt dicitur de Iudice authorāte, eſt remedium tutius, ut Bald. tradit, in l. ſi furioſi, C. de nupt. & Cor. d. conſ. 242. 4. uol. & Dur. d. Caut. 1. num. 4.

Secundò limitatur non procedere, quādo pater conſenſum generalem dederit filio donandi cauſa mortis, quia ex poſt facto poteſt ipſi patri donare, ut ſequendo Bald. tenet Socin. d. conſ. 112. 2. col. Cor. d. conſ. 242. Dec. dictis con. 245. & 279. Dur. d. Cautela 2. nu. 4. & Pariſ. d. conſil. 97. ad finem, declarando tamen quod poſt dictum conſenſum illico non ſequatur donatio, ſed alio die, uel loco, quia aliàs cenſeretur pater conſenſiſſe, ut ſibi donaret, ut per Dec. Dur. & Pariſ. locis pręallegatis; ex quibus patet, concludendum eſſe, tanto magis in caſu iſto conſanguineum in contractu in quo interuenit ad ſui fauorem conſentire non poſſe, maximè, quia conſenſus huiuſmodi exigitur pro forma, & authoritati æquiparatur, ut etiam dictum fuit ſuprà, uerb. & conſenſu, nec etiam uidetur uerum quod contrahens uel obligans ſe una cum muliere, ſeu pro ea fideiubens, cenſeatur conſentire, ità quod ſtatuto ſatis ſit factum, ex quo expreſſus conſenſus non autem tacitus interuenire debet, prout in dicto uerbo, & conſenſu ſupra concluſum fuit, ſed ſi ultra obligationem per eum factam, expreſſè conſentiret etiam obligationi mulieris, tunc procedere poſſent deciſiones ſupra in contrarium adductæ, quæ procedunt in caſu, quod per dictum præſtitum conſenſum conſanguineo ipſi nihil acquiritur, ſi tamen acquireretur commodum filio conſentientis, ualeret patris conſenſus, ut conſuluit Paul. de Caſt. conſilio 419. Viſo puncto, numero 2. parte ſecunda. Vndè, ut opiniones & amaritudines tolleret, & difficultatibus ac litibus occurreret, ac fraudes pelleret futuras, prouidit expreſsè ſtatutum Ferrariæ antedictum, quod contrahens cum muliere, vel obligans ſe illi, cui mulier obligatur, conſentire uel conſenſum pręſtare mulieri nequeat, ſed alius proximior ſit adhibendus, & in defectum Iudex, ut in ipſo ſtatuto.

Et Antonij de Marinis eius proximioris cognati, & attinentis ex materno latere.

SVMMARIA.

1 Statuto exigente conſenſum duorum Agnatorum ſi eos habuerit, alias duorum cognatorum, ſi unus tantum extat agnatus, duo cognati non debent interuenire, ſed ille ſolus agnatus, & unus cognatus.

2 Statuto exigente matris, et conſanguineorũ conſenſum, matre abſẽte uel mortua loco ipſius Iudex unà cũ conſanguineis conſenſũ praſtabit.

3 Statuto requirente conſanguineorum cõſenſum ſi plures ſunt conſanguinei in eodem gradu, & duo tantùm ſufficiunt ex forma ſtatuti, tunc duo ex illis pluribus adhiberi poſſunt ad libitum contrahentis licet alij electionem putauerint ad Iudicem ſpectare.

4 Conſanguineorum ſi unus conſentiat, & alius diſſentiat res defertur ad Iudicem, qui ſi uiderit illum iniuſtè diſſentire, poterit compellere ad conſentiendum, & uide hic.

5 Statutum exigens propinquorum conſenſum maritum uel affines non admittit.

Maritus propinquorum appellatione non uenit, nec etiam conſanguineorum.

Affines propinquorum appellatione non ueniunt, nec etiam conſanguineorum.

Maritus, & Affines coniunctorum appellatione ſignificantur.

Affinium appellatione uenit maritus, & Vxor.

Maritus, & Affines ueniunt appellatione ſuorũ.

Maritus, & Affines ueniunt appellatione neceſſariorum.

Attinentium appellatione affines, & maritus continentur.

Limita tamen id non procedere ſi fieret mentio gradus, ut quia diceretur, quòd duo ex attinentibus uſq; in quartum gradum.

Gentis, uel Generis appellatione an ueniant maritus, & affines remiſsiuè.

GLOSSA XII.

SED pone quod ſtatutum in mulieris cõ
tractu conſenſum duorum agnatorum
exigat, ſi eos habuerit, aliàs duorum
cognatorum, nunquid ſi unus tantum extat
agnatus, quaſi deficiat conditio, duo cogna-
ti ſint adhibendi? & Bart. tenet, quod extans
1 † agnatus, & unus ex cognatis debeant præ-
ſtare conſenſum, in l. Stichum qui meus erit,
in fine, quem cæteri ibi ſequuntur, ubi Ripa,
num. 36. & hoc etiam tenet Bald. in l. in con-
iunctione, C. de nupt. Abb. & Feli. n. 3. nota.
in c. quoties, de teſtib. & Alcia. d. l. tranſactio
nem, pag. pen. & Pet. de Anch d. Repet. c. 23.
col. 1. uerſic. ſed pone, quòd ſtatutum, de quo
per Tiraq. in tract. de legib. connub. vlt. l. glo.
8. nume. 52.

Quid ſi matris conſenſus exigitur, & con-
ſanguineorum, & mater vel eſt abſens, uel
2 mortua, dicit Bald. d. l. † in coniunctione, lo-
co matris Iudicem adhibendum, licèt info-
rius uideatur etiam tenere contractum ſine
eo ualere, ſi cõſanguinei adhibeantur; quod
etiam tenet Anch. d. Repet. d. cap. 23. col. 2.
verſic. circa hoc in ſimili. Cautius tamen eſt,
ſeruare primum dictum, per ea quæ ſuprà in
uerbo, Dẽpta perſona, quæſt. fin. dicta fuere.

3 Quid ſi † conſanguineorum quorum con-
ſenſus exigitur plures ſunt in eodẽ gradu, &
tñ ex forma ſtatuti duo ſufficiũt, dicit Aret.
in terminis noſtris, in d. l. tranſactionẽ, ad fi.
Iudicem idoneiores eligere, per text. in l. ſi
plures, & ibi not. per Bart. ff. de accuſ. Ego ta
men putarem etiam ualere contractũ, ſi duo
conſentiant, etiam quod Iudex aliter non eli
gat, quia ſat dicitur ſatisfactum ſtatuto, & ità
vidi ſępius practicari; fateor tamen, quod ad
officium Iudicis pertinet, in caſibus quibus
eius authoritas ex ſtatutorũ forma exigitur,
perſcrutari, quam magis, unum quem alium
mulier adhibet, ne mulier aduerſus propria
cõmoda laboret, uel decipiatur, & propterea
deciſ. Aret. poteſt procedere in caſu ſequenti.

Sed quid ſi quidam conſentiunt, quidã ue-
rò diſſentiũt, an magis diſſentientibus, quàm
4 conſentientibus ſtãdum † ſit, Bald. examinat
in d. l. 1. col. pen. in fin. C. qui admit. & cõclu
dit rem ad Iudicẽ eſſe deferendã, qui cauſas
diſſenſus uel conſenſus diſcutiet; & idẽ ſequi
tur Cãpeg. d. tract. de dote, parte ultima, q.
96. ubi ſe remittit ad notata per Moder. in l.
4. §. Cato, de uerbor. oblig. ſed Bald. melius
hanc q. declarat, in d. l. 1. C. de nupt. loquens
in contractu minoris, ubi dicit, quod Iudex
uidens quod contractus minoris eſt utilis, co
gere debet illum diſſentientem ad conſentiẽ
dũ, & ſi ipſe patiatur potius ſe excoriari q̃ cõ
ſentiat, tunc Iudex ſupplere debet eius uices,
& dicit bonũ eſſe, Iudicẽ interloquẽdo decla
rare illũ eſſe ſuſpectũ, & qđ loco eius interpo
nit decretum, qđ eſt ſumme not. in practica.

Sed nunquid mariti cõſenſus exigitur, uel
affiniũ, ſeu ſufficiat ſtatuto exigente cõſenſũ
propinquorũ, & cõcludendũ eſt quod nõ, q. a
non cõprehenditur maritus, nec affines aliq.
5 ſub dicto uocabulo, † & appellatione ipſa, l.
1. ubi hoc tenẽt in terminis Bar. Bald. & cõi-
ter oẽs ibi, C. unde uir, & uxor. Bartol. Iaſ. &
alij, in aliàs allegata l. fin. C. de uerb. ſignific.
Alex. & Cor. in l. cum alienam, C. de legat.
Alciat. dicta l. tranſactionem, & Campeg.
dicto tract. & parte, quæſtio. 97. & Blancus,
in tract.

in tract. de compromiſſ. q. 1. nu. 11. & idem procedit, ſi ſtatutum loquitur per verbũ conſanguineorũ, ſm Bart. Paul. & alios, d. l. 1. Et idem ſi per verbum proximorũ, d. l. cum alienã, ubi Salic. licèt idẽ tenuerit contra, in l. fi. §. cum aũt, C. de furt. ſed primum dictum uerius eſt, & hoc approbant Corn. Iaſ. & Dec. d. l. 1. Alex. Iaſ. & Corn. d. l. cum alienam, ſecùs uerò erit, ſi coniunctorum mentio fiat. nam tunc maritus, & affines admittentur ad conſentiendũ, l. fi. §. cum aũt, ubi not. Salic. & alij, C. de furt. Alex. Corn. Iaſ. & Dec. d. l. 1. Alex. & Corn. d. l. cũ alienã, & Socin. cõſ. 57. col. 3. Blãch. d. 1. q. nu. 12. licèt Ang. Ro. & Iaſ. hoc nõ procedere, niſi de lata ſign. exiſtiment, quod falſum eſt, & contra cõem opinionem ſupradictorũ, cum immò affines de propria ſignificatione cõprehendãtur ſub uocabulo cõiunctorũ, ut probatur ex dictis per Bart. & Iaſ. ipſiuſmet, ac aliorũ, in l. 1. in fi. ff. in ius vocati ut eant, ubi dicunt coniunctos illos eſſe, qui inuiti non coguntur dicere teſtimoniũ, de quibus in l. lege Iulia. ff. de teſtib. & dicit glo. in l. ſi fœmina, C. ad Turpil. q̃ ſuorũ appellatione veniũt q̃ ſunt uſque ad ſeptimũ gradum, quod de cõiunctis intelligit Iaſ. in dicta l. 1. in fine. Et idẽ eſt, ſi affiniũ mentio habeatur, quia licèt maritus, & uxor nõ ſint affines, ſed caput affinitatis, ut gloſ. not. in l. nõ facilè, §. affines, de grad. & in l. affinitates, C. comm. de ſucceſſ. tñ comprehenduntur in ſtatuto, ut Bald. cenſuit in d. l. affinitatis, licèt loquatur in ſtatuto de compromiſſis, & ſequitur Paul. d. l. 1. C. vnde uir & vx. & Alex. ibi, & in terminis noſtris Campeg. d. q. 97. Et idẽ eſt: quia uenit appellatione ſuorũ, ut Iac. Butr. tradit in l. maritus, C. de procurat. & Corn. d. l. 1. 3. col. & eſt gloſ. expreſſa, in d. l. ſi fœmina, Et idem concludẽdũ eſt, ſi ſtatutũ præſentiam uel conſensũ neceſſariorum exigat, quia maritus, & affines cõprehendũtur. Ang. Raph. & Iaſ. in d. l. 1. ff. in ius uocati ut eant.

Sed quid ſi verbi attinentiũ mentio habeatur, nunquid maritus uel affines cõprehendãtur, & in terminis noſtris nõ cõprehendi, tenuit Paul. in d. l. 1. C. vnde uir, & uxor, & in d. l. cũ alienã, & ſequitur Iaſ. in d. l. 1. pro quo allegat gloſ. nam ſi, in l. amitæ, C. comm. de ſucceſſ. Contra tñ tenẽt Ang. Alex. & Corn. d. l. 1. Quorum opin. verior uidetur, & probatur ex dictis per Bal. in c. in litteris, 1. col. de teſt. ubi dicit, quod attinentes dicuntur, q̃ poſſunt accuſare tamquam proſequẽtes ſuorum iniuriam, ut l. 1. in fine, ff. de poſtul. & d. l. ſi fœmina, C. ad Turpil. & ſequitur Barbat. in Repet. l. cũ acutiſſimi, cap. 14. col. 2. C. de fideicom. & videtur ſequi Cur. iun. d. l. 1. nu. 8. Et æquipollet uerbum hoc, uerbo coniunctorum, de quo ſupra dictum eſt, ut Pariſ. tradit. conſ. 23. nu. 17. Et ſeq. & conſ. 49. nu. 10. & 11. 2. uol. & propterea cõcludendum eſt, quod maritus, & affines comprehendantur ſub hoc uocabulo; quod etiã uidetur uoluiſſe Ang. in aliàs allegato §. Oeconomis, in Authen. de alien. & emphit. in fine, ibi, per genus, uel per nuptias attinet.

Limita tñ nõ procedere, ſi in ſtatuto fieret mentio gradus, ut quia ſtatutũ diceret, quòd duo ex attinentibus uſque in quartũ gradũ, debeant conſentire, tunc enim non uenirent affines, nec cõprehenderẽtur, quia propriè loquendo, inter affines nõ ſunt gradus l. non facilè, §. gradus, ff. de grad. & propterea nõ eſt ueriſimile, q̃d ſtatutũ uelit comprehendi affines, ità not. Campeg. declarat. d. 5. p. q. 104.

Quid autem ſi ſtatutum loquitur per uerbum gentis, uel generis, uidendus eſt Campeg. d. parte, quæſt. 105. & aliquid per Alciat. in l. ſæpe, ff. de uerb. ſignific.

Amborum ciuium Ferrariæ, & habitatorum in contrata Sancti Stephani.

GLOSSA XIII.

AD hoc dicendum eſt, ut dictum fuit ſuprà, latè in Clauſula, Teſtium, uerb. præſentibus, & in capitulo contrahentium, ubi plures quæſtiones fuerunt deciſæ.

Maiorum annis vigintiquinque.

SVMMARIA.

1 Conſanguinei conſenſum præſtare debentes ex forma ſtatuti, niſi expreſſè per ſtatutum dicatur, non debent neceſſario eſſe minores uiginti quinq; annis, ſed ſufficit quòd ſint adulti, diſcreti, & conſilij capaces.

Cõſanguineis deficiẽtibus, uel ijs ad quos ſpectabat cõſensũ præſtare; Iudex poterit ſupplere.

GLOSSA XIIII.

CIrcumſcripto ſtatuto prædicto expreſſè diſponente conſanguineos, qui ad conſenſum præſtandum ad-
1 hibendi † ſunt, debere eſſe ætatis perfectæ, & ſic maiores annis 25. non eſt neceſſe in caſu aliorum ſtatutorum non ita ſpecificorum huiuſmodi conſanguineos eſſe talis ætatis, ſed ſufficit, quod ſint adulti, modo diſcreti, & conſilij capaces ſint, ſecùs uerò, ſi pupilli ſint, qui etiam ſine tutoris authoritate præſentes dici nequeunt, ità Baldus decidit, in dicta lege in coniun-

ctione, in fine, C. de nupt. & in d. l. 1. ad. fi. C.
qui admit. vbi melius declarat, & rationem
reddit, quod propter locum conſilium unpu
beres rejciuntur, adulti verò admittuntur,
quia ſunt redacti ad inſtar teſtium, l. 3. §. l. Iu
lia, ff. de reſt. ſequitur Anchar. d. Reper. d. ca.
23. in fine verſ. poſtremo, & ita debet intelli-
gi quod dicit Paul. de Caſt. in d. l. ſi cum do-
tem, §. ſi patri, ff. ſol. matr. qui indiſtinctè di-
cit, minores repellendos, & Aret. ſimiliter in
diſtinctè loquens, in d. l. tranſactionē, & hāc
Baldi diſtinctionem ſequitur Alciat. d. l. tran
ſactionem; & quod pupilli non admittātur,
tenet etiam Ang. in l. fi. C. de uerb. ſign. Are.
l. cū hęres, in princ. ff. de acquir. hęred. Alex.
conſ. 60. Viſa facti, col. 1. 2. vol. & in l. ſi ter-
tius, in ulr. apoſt. ad Bart. ff. de aqua plu. arcen
da, & Campeg. dicto tract. & parte, q. 95. ubi
dicit, loco pupillorū ſubrogari debere alios
conſanguineos remotiores, quod tenet Are-
tin. d. l. cum hęres, in princ. Ad quod faciunt
ea, quæ in ſimili in caſu recuſationis conſan-
guineorum dicta fuere ſuprà, in uerbo, dem-
pta, uerſ. declara. Ad hoc facit quod not. Bar.
in d. l. ſi tertius, quod pupillus, uel furioſus
non dicitur uicinus proximus, propter æta-
tem, uel morbum, ex quo nō eſt habilis ad te
ſtificandum, & quod dictum eſt de pupillo,
idem eſt dicendum de furioſo, ut per Cāpeg.
d. q. 95. Et notandum eſt, quod in caſu quod
non extarent ſurrogandi, debet Iudex ſupple
re conſenſum huius furioſi, ut in ſimili dicit
Bald. in l. ſi furioſi, C. de nup. quod ſi conſen
ſus patris in contractu filij exigitur, & pater
furore laboret, adhibendus eſt Iudex, & hoc
eſt generale in omnibus inhabilibus, ut dice
tur ſuper uerbo, ſequenti, licèt aliter loqua-
tur idem Bald. in d. l. cum hæres, in princ. de
acquir. hæredit. quem ſequutur ibi Aretin. 1.
col. ſed uidebimus infrà.

Bonæ vitæ, diſcretionis, opinionis, & famæ.

S V M M A R I A.

1 Conſanguineus fænerator non poteſt conſangui-
neæ contrahere uolenti conſenſum præſtare,
quando ſtatutum exigit conſenſum conſangui-
neorum bonæ uitæ, diſcretionis, & famæ.
Declara tamen ut hic.
2 Bannitus conſanguineus non admittitur ad con
ſentiendum mulieri contrahere uolenti ſecun-
dum formam ſtatuti.
Quod uenit intelligendum ut hic per Auctorē.
Conſanguineus furioſus non impedit quin mu-
lier abſq; eius conſenſu libere contrahere poſ-
ſit, tutius tamen eſt ſubrogare alios, ſi extant,
uel decretum Iudicis adhibere.

GLOSSA XV.

ISTA uerba in ſtatuto appoſita multum
operantur: nam ſi fœnerator conſangui
neus adhibeatur ad conſentiendum in
1 contractu mulieris, inſtrumentum † redditur
nullum, ſecundum Bald. Salic. & Paul. de
Caſt. in l. improbum, C. in quib. cauſ. infam.
irrogan. ubi dicunt, talem non eſſe bonæ fa-
mæ, nec conditionis, licèt ibi Iac. But. uidea-
tur tenuiſſe contrarium. intelligens dictum
ſtatutum, quod ſit bonæ opinionis, & fa-
mæ, ideſt, quod ſit homo diſcretus, & cau-
tus, & quod non ſit dilapidator, nec diſſipa-
tor bonorum ſuorum, & cū eo uidetur tene-
re Alb. in prima parte ſtatut. quęſt. ult. ſecùs
autem erit ſi dicta uerba non ſint appoſita, ut
ſentiunt Bald. & alij ibi, ſed prędictam opi-
nionem Bal. & ſequacium, declarat Cam-
peg. d. tract. de dote, d. 5. parte, q. 110. proce-
dere in fęneratore, ſeu uſurario manifeſto, ſe
cus in occulto, qui non efficitur infamis, niſi
lata ſententia.

Et idem dicendum eſt in Bannito, qui ſtan
te dicto ſtatuto, non admittitur ad conſen-
2 tiendum, ut in facto conſuluit Bal. † in con-
ſilio 54. Statuto terrę Nurſiæ, 5. uol. pro quo
facit, quia Bannitus ex cauſa famoſa, etiam
per contumaciam, cenſetur infamis, ut latè
declarat Nellus, in tract. Bannitor. prima par
te, ſecundi temporis. quęſtio. 49. ſecùs tamen
eſſet, ſi conſanguinei exigerentur abſque a-
lia mentione bonę opinionis, uel famæ, quia
tunc etiam bannitus deberet conſentire, &
poſſet pręſtare conſenſum per procurato-
rem nuncium, uel Epiſtolam, ut per Bald. d.
conſ. in fine, quę duo ultima dicta, non uiden
tur procedere, quia etiam quod dictum ſtatu
tum ſpecificum non extaret, tamen quia ban
nitus eſt abſens, arg. ſumpto à communiter
accidentibus, ca. 1. de cler. non reſid. cum ſi-
milibus, non uidetur opus eſſe conſenſu ip-
ſius abſentis, per ea quæ ſupra concluſa fue-
re, uerbo dempta perſona. Similiter, quod
poſſit interponi conſenſus per procurato-
rem, nuncium, uel Epiſtolam, non uidetur
uerum, per ea quę in contrarium adducta
fuere, ſuper uerbo, & conſenſu; Verum igi-
tur uidetur concludendum, tali caſu, uel a-
lium proximiorem ulteriori gradu ſurrogan
dum, ut ſuper uerb. Dempta perſona, dictum
fuit; uel Iudicis decretum, & authoritatem
adhibendam, quæ debet adhiberi, quando
conſanguinei quorū conſenſus exigitur ſunt
inhabiles, ut in furioſo, Bal. tradit. in allega
ta l. ſi furioſi, C. de nupt. quo caſu alium
ſurrogandum tenet Campeg. allegata, quæ
ſtio. 95. Et in alijs inhabilibus Iudicem ſup-
plere,

plere eſſe tutius dicit Roman. in l. ſi quis mihi bona, §. pater filio, ff. de acquir. hęred. quē ſequitur Corn. d. l. 1. 2. col. C. Vnde vir, & uxor, & in dictis conſilijs 241. in 2. & 242. in 4. uol. Socin. d. Reg. 261. 5. & 6. fallēt. Aret. in d. l. transactionem, ubi clarius Alciat. ante finē. & Duran. dicto tract. de arte teſtan. tit. 1. Cautela 2. nu. 5. & hoc verius, & tutius vt quam id quod tenet Bald. & Aretin. in d. l. cum hæres, in princ. ubi dicunt, quod furioſus non habetur in conſideratione, & poteſt liberè mulier contrahere: nam melius eſt ſurrogare alios ſi extant, aliàs decretum adhibere, per prędicta, quod ad officium Iudicis videtur pertinere, ſicut non adhibere ſuſpectos, qui magis propria, quàm mulieris commoda quærant, ut Bald. tradit in d. l. viduæ, in fine, C. de Nupt. & in c. 1. 2. col. de conſuet. recti feudi, & tradit Felin. in allegato c. edoceri, ſub num. 9. de reſcript. & Alciat. d. l. traſactionem.

Præſentium & ſuum conſenſum præſtantium & interponentium.

SVMMARIA.

1 Conſanguinei adſentientes ex forma ſtatuti mulieri alienanti res in quibus ipſi prætendūt habere aliqua Iura, debent proteſtari, quòd reſeruentur ſibi ſua iura, alioquin per talem conſenſum ſibi præiudicarent.

GLOSSA XVI.

SED quid ſi huiuſmodi conſanguinei, uel propinqui prætendant Iura aliqua habere in huiuſmodi bonis, quæ vendere † intendit mulier, nunquid per ſuum conſenſum aliquod præiudicium ſibi parare
1 poſſint? & non uidetur ſine dubio, l. ſi debitor, §. ſi in venditione, ff. quibus modis pign. vel hypoth. ſolu. & in ſimili habetur per Bart. in materia conſentientis teſtamento alicuius, in l. cum quis decedens, in princ. ff. de leg. 3. & propterea tutius eſt adhibere remedium quod docet Iureconſultus d. §. ſi in uenditione, ſcilicet, quod reſeruentur iura ſua propter proteſtationem, cum conſenſus præſtatur, & tradit Soc. cōſ. 46. nu. 18. 4. uol. Neguſ. tract. de pignor. & hypoth. 6. parte, 3. membro, nu. 37. & Decius & moder. in l. creditor, ff. de reg. iur. & proprius ad caſum noſtrum quando conſanguineus cuius conſenſus ex forma ſtatuti in teſtamento mulieris exigitur, conſenſit mulieri ipſi teſtanti, ne iuribus ſuis, ſi quæ habet in bonis mulieris, præiudicium afferat, quod debeat proteſtari, ſe conſentire citrà aliquod præiudicium ſui iuris quæſiti, vel quærendi, docet Durant. d. Cautela 2. nu. 6. & uide Cravet. in quæſt. ſuper ſtatuto de indem. mulier. num. 38. & Io. Steph. Lamberteng. in tractatu de contractibus eorum, &c. in gloſ. 10. quæſt. 14. per totnumero 31.

Loco patris, filiorum, fratrum, & aliorum proximiorum attinentium.

SVMMARIA.

1 Statuto exigente duorum conſanguineorum conſenſum, ſi quatuor vel plures ſunt adhibiti, non per hoc vitiatur actus, quidquid aliqui ſenſerint.

2 Statutum vnum nō tollit diſpoſitionem alterius circa ſolemnitates.

Mulier minor ſi extet ſtatutum de mulierum contractibus loquens, & aliud de minorum pariter contractibus, debet vtrumque ſeruare.

GLOSSA XVII.

SED pone quod ſtatutum exigit contractum mulieris fieri cum conſenſu duorum conſanguineorum, & fuerunt
1 adhibiti quatuor, uel plures, † numquid ualeat contractus? & videtur dicendum quod non; quia omiſſio modi, & formæ viciat diſpoſitionem, l. qui Romæ, §. Flauius, ff. de verb. oblig. c. Piſanis. de reſtit. ſpoliat. c. cum dilecta, de reſcript. & c. ſuper Abbatia, de offic. delegat. Contrarium in proprijs terminis decidit Anchar. in Repetit. d. cap. Canonum ſtatuta, cap. 23. 2. col. verſic. quid dices, ſi in aliquo actu, ubi dicit ità fuiſſe conſultum, quia ampliatio numeri non uiciat, l. hæredes palam, in princ. de teſtamen. & l. cum tabulæ, de bon. poſſeſſ. ſecundum tabul. & quia in maiori numero ineſt minor, l. prima, §. ſi ſtipulanti, ff. de verborum obligatio. & quia numerus ampliatus non diuerſificat formam, l. non ſunt liberi, ff. de ſtat. homin. & ibi allegat alia iura.

Pone etiam, quod ſtatutum de formam cantractui mulieris, numquid tale ſtatutum cēſeatur tollere ſolemnitatem introductam, vel ex forma alterius ſtatuti, uel ex diſpoſitione iuris cōmunis, ut exempli gratia: extat ſtatutum Ferrariæ, ſub Rubrica, de contractibus minorum, numquid ſtatutum de quo ſuprà, de indemnitatibus mulierum, ipſum tollat, ita, ut mulier minor contrahens, ſeruando hoc, non etiā illud, uel non ſeruando ſolem-

ſolemnitates iure communi introductas, faciat actum validum? & in utroque membro concluditur, contractum non valere: quia
2 unum † ſtatutum non tollit diſpoſitionem alterius, circa ſolemnitates: de primo eſt deciſ. Decij, in conſilio 110. col. 1. de ſecundo eſt deciſ. Pauli de Caſt. quam ſequitur etiam Dec. dicto conſi. & in conſil. 274. incipiendo à ſecundo, 1. & 2. col. & Parıſ. conſi. 89. nu. 63. in primo volumine.

Ex forma dicti ſtatuti requiſitorum.

SVMMARIA.

1 *Forma non eſt aliud niſi ordinata ſeries, rem ad ſubſtantiam deducens.*
Statutum pro forma cenſetur introductum quoties ſtatutum ipſum ipſo iure annullat actum.

GLOSSA XVIII.

FORMA non eſt aliud niſi ordinata ſeries, rem ad ſubſtantiam deducens, ut
1 Bald. tradit, in c. 1. † de noua. for. fidelit. Cætera autem ad formę materiam pertinentia, miſſa faciam, cum omnia cumulata habeantur in pluribus locis, & maximè per Felin. in c. cum dilecta, de Reſcript. & eſt ampliſſimus tractatus Bruni ſuper hac materia, ſed illud tantum ad materiam noſtram faciens dicam, quod ſtatutũ de quo uerba habemus, cenſetur introductum pro forma, quoties ſtatutum ipſum ipſo iure annullat actũ, ſi aliter fiat, Bal. in l. 1. ff. de lib. & poſth. & in terminis Dec. alias allegato conſi. 279. in princ. & conſi. 612.

Quibus ipſa domina carere dixit in ciuitate, & diſtrictu Ferrarię.

SVMMARIA.

1 *Conſanguineos qui adhibiti ſunt in Inſtrumento mulieris, propter diſpoſitionem ſtatuti, proximiores fuiſſe creduntur, niſi cõtrariũ probetur.*
Mariti negligentia quòd non adhibuerit medicum in infirmitate uxoris ad hoc ut probetur, debet articulari, & probari quòd aderat copia medici.
Pro Inſtrumẽto militat pſumptio ſolemnitatis.
Sine coniunctis nemo natus præſumitur.
2 *Contractus factus contra formam ſtatuti a muliere nullam parit obligationem ciuilem, uel naturalem.*
3 *Fideiuſſor accedens pro muliere in contractu contra formam ſtatuti celebrato ſecundum ueriorem opinionem non obligatur, & ratio.*
Fideiuſſor non obligatur quoties lex reſiſtit obligationi.
Fideiuſſor non obligatur quoties principalis non eſt obligatus ciuiliter uel naturaliter.
Fideiuſſor in plus nec in duriorem cauſam teneri uel obligari poteſt, quàm principalis.
Fideiuſſor ſuper contractu nullo, iniquo, uel doloſo non tenetur.
Fideiuſſor accedens pro muliere in contractu contra formam ſtatuti celebrato obligatur quando principaliter, & inſolidum, unà cum muliere uendidit, & ſe obligauit, licet mulier ipſa non obligetur.
Fideiuſſor mulieris contrà formam ſtatuti contrahentis & ſic inualidè, ſi iurauit, obligatur, licet principalis non obligetur.
Contrarium tamen uoluit Alciatus.
5 *Mulier contrahens ſine ſolemnitate ſtatutaria, accedente tamen iuramento, nunquid validè contrahere dicatur, vide hic varias opiniones.*
Contrahens contrà legem peccat.
6 *Statuto diſponente contractum non valere etiã iuramento accedente, ſi ſolemnitas per ipſum ſtatutum propoſita non ſeruetur, iuramentum præſumitur metu vel dolo extortum.*
Contrariam tamen opinionem alij ſunt amplexati.
Iuramentum ità demum dolo, & metu extortum præſumitur, ſtante ſtatuto quod contractus non ualeat non ſeruatis ſolemnitatibus, etiam accedente iuramento, ſi ſit verisimilis præſumptio doli, metus, uel ſimulationis.
Statutum poteſt audientiam denegare, & denegans audientiam non tollit quidem obligationem, ſed ab agendo excludit.
7 *Mulier per procuratorem contrahens tenetur etiam ſecundum ſolemnitates ſtatutarias contrahere, alioquin nullus erit contractus, ſecundum ueriorem, & communiorem ſententiam.*
8 *Mulier cõſtituens procuratorẽ ſolemniter, & ita ſeruato ſtatuto, nunquid poſtea in contractu per procuratorem celebrando debeant etiam ſolemnitates adhiberi, ſunt opiniones de quibus hic.*
9 *Quemadmodum etiam contractu numeris.*
10 *Procuratore cum ſolemnitatibus neceſſarijs ad uendendas res Eccleſiaſticas conſtituto non ſunt adhibendæ aliæ ſolemnitates in contractu per procuratorem gerendo.*
11 *Mulier procuratorio nomine contrahens non tenetur ſeruare ſolemnitates ſtatutarias, mulieribus regulariter præſcriptas.*
12 *Mulier tutrix tutorio nomine contrahens non tenetur ſeruare ſolemnitates ſtatutarias.*
13 *Minor procuratorio nomine contrahens, rectè contrahit, etiam non adhibitis ſolemnitatibus.*
14 *Hermafroditus numquid poſſit contrahere libere abſque eo quod ſeruet ſolemnitates à ſtatuto mulieribus præſcriptas.*

Mulier

Mulier quæ non poteſt contrahere uel obligari ſine conſenſu conſanguineorum iuxta formam ſtatuti, non poterit etiam donare cauſa mortis.

Hermaſfroditus non conſideratur a lege tanquam homo mixtus, ſed tanquam homo vel fœmina ſecundum quod magis in uno ſexu prævalet, quàm in alio.

15 Sorores tertij ordinis Sancti Franciſci numquid contrahere poſſint ſine ſolemnitatibus ſtatutarijs.

Sorores tertij ordinis an ſint Laicæ an religioſæ perſonæ.

16 Soror in monaſterio exiſtens adhuc tamen non profeſſa tenetur ſeruare ſolemnitates à ſtatuto præſcriptas.

17 Statutum prohibens mulierem contrahere ſine quibuſdam ſolemnitatibus, numquid habeat locum extra territorium ſtatuentium, vide hic articulum latè diſcuſſum, & ſuis declarationibus exornatum.

Forenſes tenentur ſeruare ſtatuta loci contractus.

Durantis doctrina in tract. de art. teſt. tit. 1. caut. 2. nu. 5. reprobatur.

18 Mulier contrahens ſine debitis ſolemnitatibus cum Eccleſia ſiue pio loco, obligatur.

Idem etiam ſi contraheret cum clero.

19 Statutum quòd Mulier non poſſit contrahere ſine certis ſolemnitatibus, numquid habeat locum in contractu dotis, variæ ſunt opiniones de quibus hic latè.

20 Diſtingue tamen ut per Auctorem.

21 Mulier quæ prohibetur contrahere ſine certis ſolemnitatibus, non poterit etiam ſine illis donare cauſa mortis.

22 Mulier poterit teſtari ſine ſolemnitatibus, licet ſit prohibita contrahere.

Statutum quod mulier non poſſit ſine conſenſu viri teſtari, valet, niſi ſit factum in odium particularis perſonæ.

23 Mulier prohibita teſtari ſine ſolemnitate poterit tamen ſine ſolemnitate teſtamentum a ſe ſolemniter factum cancellare.

24 Mulier prohibita contrahere ſine ſolemnitate numquid poſſit adire hæreditatem, vide hic Auctorem diſtinguentem, & limitantem.

25 Filia numquid poſſit cum patre contrahere, non adhibitis debitis ſolemnitatibus.

26 Mulier cui fuit facta donatio, quam non acceptauerat, numquid poſſit tali donationi nondum ratificatæ, & acquiſitæ ſine ſolemnitatibus ſtatutarijs renunciare.

27 Mulier eaſdem ſolemnitates ſtatutarias debet ſeruare in diſtractu quas in contractu ſeruare debet.

28 Mulier ratificans debet adhibere ſolemnitates à ſtatuto requiſitas.

29 Mulier prohibita alienare ſine ſolemnitatibus, non poteſt pariter ſine ſolemnitatibus alienationi conſentire.

30 Mulier prohibita contrahere ſine ſolemnitatibus non ſolum intelligitur quò ad contractus, vltrò citroq; obligatorios, ſed etiam quo ad omnem conuentionem.

31 Mulier prohibita alienare ſine ſolemnitate poterit tamen conſentiente teſtatore, qui eam inſtituit bona ſibi relicta ſine dicta ſolemnitate alij promittere, & obligare.

32 Mulier ſine ſolemnitate poteſt procuratorem ad iudicia conſtituere.

33 Muliere alienante rem emphiteuticam ſine ſolemnitate irrequiſito Domino, res non incidit in commiſſum.

34 Mulier prohibita contrahere ſine certa ſolemnitate numquid ſine dicta ſolemnitate poſſit debitorem liberare, vel pactum de non petendo facere.

35 Mulier prohibita contrahere ſine ſolemnitate non poterit etiam compromittere.

36 Mulieris confeſſio de recepta pecuniæ quantitate facta in Inſtrumento venditionis fundi, non ſeruata debita ſtatuti ſolemnitate valet.

Limita tamen ut hic in fine.

37 Mulier vendens obſeruatis ſtatuti ſolemnitatibus non transfert poſſeſſionem.

38 Filia poteſt ſe ſine ſolemnitatibus ſtatutarijs immiſcere hæreditati patris uel aui, non obſtante ſtatuto, niſi expreſſè talis immixtio per ipſum ſtatutum prohibeatur.

39 Mulier poteſt contrahere matrimonium ſine ſolemnitatibus à ſtatuto in Mulieris contractu requiſitis.

Statutum quòd mulier non poſſit ſe ſine ſolemnitatibus obligare, non habet locum in delicto uel quaſi, mulieris.

40 Mulieris contractus non ſeruata ſtatuti forma factus ſi eſt ipſi vtilis valebit, quidquid dixerit Bart.

Mulier non poteſt pro parte contractum acceptare, & pro parte reſpuere.

41 Mulier non poteſt renuntiare ſtatuto prohibenti mulierem obligari ſine quibuſdam ſolemnitatibus.

Iuri pro forma introducto renuntiari non poteſt.

42 Conſenſus conſanguineorum à ſtatuto requiſitus, in contractu mulieris, numquid præſumatur interueniſſe ex temporis diuturnitate, variæ ſunt opiniones.

Solemnitates à ſtatuto requiſitæ numquid præſumantur interueniſſe, ſtante temporis diuturnitate.

GLOSSA

1 *Statuto requirente conſenſum conſanguineorum in contractu mulieris, ſi nulli extant, mulier poterit liberè contrahere.*
Tutius tamen erit ſi iudicem adhibeat.

GLOSSA X.

1 SI conſanguinei, † quorum præſentia vel conſenſus exigitur in contractu mulieris, abſunt, refert, an ſint de proximo reuerſuri, aut non ſi de proximo ſunt reuerſuri, & tunc expectandi ſunt niſi periculum ſit in mora, ita Paul. de Caſt. per illum tex. in l. cum antiquitas, C. de teſtam. & eum ibi ſequuntur Alexand. & Corne. ſed ſi ſunt in remotis partibus, nec cito reuerſuri, uel periculum ſit in mora, & tunc ſine eis mulier contrahere poteſt, arg. l. mulcta, in princ. ff. de cond. & demonſtr. ita Bald. Paul. Aretin. Alex. & Alciat. in d. l. tranſactionem, C. de tranſact. Idem tenet Paul. de Caſt. d. l. ſi cum dotem, §. ſi patri, vbi dicit ſtatutum intelligi, ſi ſunt præſentes, & tenet Pet. de Anchar. repet. capit. canonum ſtatuta, charta mihi 23. col. 1. verſic. tranſeo ad ſtatuta, quæ quandoque prohibent mulieres, & Aret. l. cum hæres, in princip. ff. de acquir. hæred. Corn. in conſ. 241. littera D. 2. vol. & Aret. in §. conſequẽs, in fi. Inſtit. de ſuſpect. tutor. idem tenet Bald. in l. in coniunctione, nu. 2. C. de nupt. & Marſil. in l. 1. §. præterea, nu. 92. ff. de quæſti. & idem tenet Bald. in conſi. 394. Statuto, 5. vol. vbi in caſu ſtatuti exigentis in contractu mulieris conſenſum mariti, & duorum cõſanguineorum, ſi maritus eſt abſens, in longinquis partibus, cum conſenſu conſanguineorum mulier contrahere poteſt, ſecùs ſi eſſet in propinquo, quia debet expectari ſecundum eum ibi, conſuluit tamen Bald. d. l. tranſactionem, tali caſu iudicẽ adhiberi, & cum eius decreto contrahi, & ſequitur Aretin. ibi, & Campeg. d. tract. quæſt. 89. 5. parte & Pet. de Anchar. loco præallegato, & Tiraquel. gl. 8. nu. 6. & ſequent. & tali caſu debent adhiberi alij conſanguinei remotiores iuxta tradita per Bald. in d. l. fi. C. de verb. ſignif. de quo ſupra dictum fuit, & tradit Aret. d. l. tranſactionem, ad finem.

Sed quid ſi ſunt præſentes ſed cõſentire recuſant, dic, quod mulier poterit appellare, &
2 cauſam deducere ad † Iudicem, iuxta tradita per Bart. in l. fin. ad fin. de appellat. recip. ita Bald. in terminis in d. l. in coniũctione, ad fi. C. de nupt. & Abb. in c. cum in ueteri, nu. 13. de elect. vbi dicit, qđ ſi in mora eſſet periculũ, poſſet ſine eis dicto caſu mulier contrahere, aliàs deret iudiciũ ſuperioris expectare. & ſequitur Felin. in Rubr. de treug. & pace, nu. 8. & in c. cũ acceſſiſſent, nu. 20. de conſtit. ſed qđ ẽt ſine actu appellationis Iudex poſſit occurrere, tenet Bart. in l. ſi cum dotem, §. eo aũt tpe, num. 2. ff. ſolut. matrim. vbi dicit, quod Iudex debet cauſas recuſationis examinare, & ſi iuſtas inuenerit, conſanguinei non conſentient: ſi uero iniuſtas, iudex permittet mulieri contrahere; & hanc Bar. deciſionem ſequuntur ibi Paul. de Caſt. in fine, & Alex. nu. 14. qui dicit, quod omnes concordant cũ Bart. Hoc ẽt tenet Bald. in Rubr. C. de contrahen. empt. pẽ. quæſt. in l. 1. C. de nupt. vbi dicit, quod tali caſu Iudex ſupplet, & in l. ſi quis inter, §. ſi quis. ff. de excuſ. tut. vbi dicit, qđ remedijs prætorijs poſſent cogi. hoc idẽ tenet Paul. de Caſt. in conſil. 91. In cauſa appellationis, nu. 5. 1. parte. Rom. cõſi. 36. Viſa diſceptatione, & idem Roman. & Corn. in l. 1. C. vnde uir, & vxor, ubi dicũt, quod tutius eſt adhibere iudicem loco horũ recuſantiũ, & idẽ tenet Corneus conſil. 167. littera E, & conſ. 241. littera D. 2. vol. & 242. littera D. 4. uol. hanc ẽt opin. tenet Bald. in c. 1. 2. col. de cõſuet. recti feudi Salic. l. dudum, col. fin. C. de contrahen. empt. ſequitur Cãpeg. d. tract. quæſt. 90. 5. parte Abb. conſ. 65. Ad deciſionẽ, 2. lib. Ang. Aret. d. §. conſequens, in fine. Abb. c. nullus, 1. col. de iure pat. Felin. c. cum acceſſiſſent, nu. 20. de conſtit. Iaſ. in l. iuſiurandi, & ad pecunias, §. qui iuſiurandum, de iureiur. Arno. Epit. 30. quia hic caſus licet non dicat aliquid de authoritate iudicis, ea tamen interuenire debet in defectum recuſantium. idem tenet Marſil. d. §. præterea, nume. 92. & Dur. tract. de arte teſt. tit. 1. Cautela 2. nu. 3.

Declara tamen prædictam concluſionem procedere, quando ultra recuſantes nulli extent proximi, ſeu conſanguinei in remotiori gradu, quia ſi adſunt, duo ex eis ſunt ſurrogãdi per iudicẽ, prout in ſimili in contractu minoris tradit Bald. in l. viduæ, C. de nupt. & in contractu mulieris tenet Paul. de Caſt. d. §. eo autem tempore, in fine, vbi etiã hoc tenet Alex. d. nu. 14. Salic. d. l. dudum, col. fin. Aret. d. l. tranſactionem, & Durand. d. nu. 3.

Limita tamen ſupradictam cõcluſionem, quod iudex recuſantibus agnatis, ſeu conſanguineis, poſſit authoritatem ſuam interponere, maximè alijs non extantibus, ut ſuprà, nõ procedere ſtante ſtatuto quod ultra dictorũ conſanguineorũ conſenſum, vel præſentiam, etiam Iudex decretum, uel authoritatẽ ſuam interponere debeat, nã tunc ſolus Iudex ſupplere non poterit, nec fungi vice duorum, ut Bal. tradit in d. rubr. pen. quæſt. arg. l. ſi curatorẽ habẽs, C. de in integr. reſtit. quod ſequitur Salic. in d. l. dudum, & Corn. dicto cõſ. 167. littera F. & Iaſ. d. §. qui iuſiurandum, 2. col.

Et pro-

Digitized by Google

Et propterea eſt cautela ſecundum Salic. ibi, quod adhibeantur duo Iudices, vnus qui authoret, alius qui conſenſus conſanguineorum repræſentet, & ſuppleat. & hoc ſequitur Alex. d. nu. 14. pro quo facit quod de duobus notarijs adhibendis in emancipatione filij tradit Dur. d. tract. tit. 1. Cautela 1.

3 Et eſt ſciendum, quod ſi Iudex nõ † attentis iuſtis cauſis per conſanguineos renitentes allegatis, procederet ad interpoſitionẽ decreti in cõtractu mulieris, iuxta ea quæ ſuperius dicta ſunt, poterunt cõſanguinei à tali decreti interpoſitione appellare, ut eleganter decidit Bal. in d. l. 1. C. q admi. col. pen. ad finem.

Sed nunquid conſanguinei requiſiti ex forma ſtatuti, ſint citandi, & Bald. d. l. 1. col. pen.
4 decidit quod non, † niſi ſtatutum hoc expreſſè diſponat, & ſequitur Campeg. d. tract. de dote, q. 88. vltima parte; ſed ſi ſit diſpoſitum expreſsè, tunc debent citari; & citati ſunt expectandi, aliàs quod interim fieret, eſſet nullum, ità Bald. d. pen. col. & Campeg. d. parte, quæſt. 92. & debet omnino forma dicti ſtatuti de requiſitione ſeu citatione prędicta diſponentis ſeruari aliàs irritatur actus. Ang. conſil. 143. Tria uidentur, licèt ſi ſtatutum non loquatur de citatione, ſed de præſentia, citatio non ſufficiat, ut tradit Corn. in conſilio 167. littera D. 2. volumine.

Quid ſi in caſu huius ſtatuti exigentis conſenſum duorum, adeſt tantum unus conſanguineus, an ſufficiat? dicendum eſt quod ſic, ut tenent Bald. Salic. & Alex. ac Paul. in d. l. 1. in prin. C. vnde uir, & uxor, Paul. de Caſt. dicto §. ſi patri, & §. eo autem tempore, in fi. Abb. 4. not. & Felin. 3. in cap. quoties, de teſtib. Alex. & Iaſ. in l. Stichum qui meus erit, de leg. ſecundo Campeg. dicto 5. parte, quæſtion. 98.

Sed quid ſi nulli extant, & non eſſe locum ſtatuto, & ſic liberè poſſe contrahere mulie-
5 rem, tenet † Bald. quem cæteri ſequuntur, in l. turpia, §. 1. de leg. 1. & in conſil. 488. 1. vol. Corn. dicto conſilio 241. in 2. & 242. littera D. in 4. vol. & in d. l. 1. C. vnde vir, & vxor, Alexan. conſilio 206. numero 11. 6. vol. Roman. d. conſil. 36. ubi dicit, tutius eſſe Iudicis decretum adhibere, quod etiam dicit Bald. in d. ca. 1. de conſuet. recti feudi. & Campeg. dicto tract. vlt. parte, q. 91. & idem Rom. & Corn. d. l. 1. C. vnde uir, & uxor, & Socin. Regul. 261. Minor, 4. & 5. fallent. Arn. Soliloq. 16. Quid autem, & uidetur ſequi Marſil. dicto num. 92. & tenet etiam Bald. in dicta l. in coniunctione, ſecunda col. & Alcia. dicta l. tranſactionem, & Tiraquel. in Legibus connub. gloſ. 8. quæſt. 1. num. 6. & ſeqq.

Et prædictorum aliorum de Amadeis, in præſenti contractu intereſſe habentium.

SVMMARIA.

1 *Conſanguineus cuius præſentia, & conſenſus exigitur in contractu mulieris, contrahendo cum muliere ipſa, nunquid poſſit conſenſum ſuum in facto proprio, & ad ſui utilitatem præſtare, latè hic examinatur.*

2 *Filius bona ſua aduentitia conſentiente patre poteſt uendere.*

3 *Maritus ſine cuius conſenſu uxor teſtari nequit, inſtitui poteſt in eodem teſtamento uxoris, cui conſenſum ſuum præſtat ex ſtatuti diſpoſitione, Vide tamen ſub nu. 9.*

4 *Pater ſine cuius licentia ex ſtatuti diſpoſitione non poteſt filius contrahere, poteſt dare licentiam filio ſibi renunciandi etiam ſi requireretur conſenſus expreſſus, vide ſub nu. 8.*

5 *Conſanguineus fideiubendo cenſetur mulieri conſentire in caſu ſtatuti requirentis conſenſum ipſius conſanguinei.*

6 *Pater & filius ſi ſimul obligentur in eodem inſtrumento cenſetur pater concedere licentiam filio, qui ſine patris licentia ex diſpoſitione ſtatuti contrahere non poterat; vide ſub nume. 8. & ſeqq.*

Conſentire, uel vna cum eo ſe obligare paria ſunt.

7 *Pater poteſt conſentire filio ſibi mortis cauſa donanti, vide ſub nu. 8. & ſeqq.*

8 *Conſanguineus non poteſt ſecundum ueriorem crebriorem, & receptiſſimam opinionem conſenſum præſtare mulieri ſecum contrahenti.*

9 *Pater filio ſe obligare uolenti ut eum à carceribus liberaret conſentire non poteſt pro ſatisfactione ſtatuti requirentis conſenſum patris in contractu filij.*

10 *Pater regulariter filio ſibi cauſa mortis donanti conſentire non poteſt.*

Quod limitatur in duobus caſibus.

GLOSSA XI.

AN Conſanguineus cuius præſentia, uel conſenſus exigitur in contractu mulieris, contrahendo cum mulie-
1 re ipſa, poſſit conſenſum † ſuum in facto proprio, & ad ſui utilitatem pręſtare, eſt alta quęſtio, in qua Doct. uaria ſcripſerunt. Pro parte namq; affirmatiua quod in ſuo contractu poſſit conſentire, tenet Angelus in l. prima, §. fuit quęſitum, quem etiam ibi ſequitur Imola, ff. ad Trebel. hoc etiam tenet Abbas, in ca-

pit. cum dilectus, 1. not. de conſuet. Felin. in
c. cū puncius, in fine, de teſtib. & ſequit Cur.
Iun. d. l. 1. nu. 10. C. vnde vir, & vxor, & idem
Felin. in c. cum Bertoldus, nu. 11. de re iudic.
& latè Marſil. in Sing. ſuo 447. Faciens, in
princ. hoc idem tenet Crot. in repet. l. frater
à fratre, nu. 37. ff. de condic. indeb. vbi tenet fi
2 lium † poſſe bona ſua aduentitia patri conſen
tienti uendere, ad idem eſt deciſ. Baldi in con
ſil. 6. Hæc eſt copia, 2. vol. ubi ſtante ſtatuto,
quod in teſtamento mulieris conſanguinei
exigatur conſenſus, poteſt conſentire is qui
in eo eſt ſubſtitutus. Hoc idem uidentur tene
re Bald. Salic. & Corne. in d. l. 1. C. vnde uir,
3 & vxor, quod in caſu ſtatuti † quod ſine con-
ſenſu uiri uxor teſtari non poſſit, maritus in-
ſtituendus conſentire poſſit, quod uidetur ſe-
qui Aret. allegat l. tranſactionem, in fi. C. de
tranſact. Pro hoc etiam eſt deciſ. Abb. in c. cū
in ueteri, nu. 11. ſuper prædicta gloſ. de elect.
quod ſtante ſtatuto, quod mulier ſine conſen
ſu duorum conſanguineorū contrahere non
poſſit, ſi mulier cum uno contrahit, ſufficit
conſenſus alterius, quia contrahens ipſe quo
que cenſetur conſentire, cuius conſenſus ſuf-
ficit, & hanc deciſionem ſequitur Alex. conſ.
29. Præclarè, col. pen. lib. 3. Socin. conſil. 80.
nu. 16. 4. vol. Crot. d. l. frater à fratre, nu. 37.
& Marſ. d. Sing. 447. in fine. Facit etiam de-
ciſ. Baldi in l. ſi quando, §. 1. C. de inoffic. teſt.
quem ſequitur Alex. d. conſil. col. pen. quod
4 ſtante ſtatuto, † quod filius non poſſit contra
here ſine licentia patris, poteſt pater dare li-
centiam filio renunciādi ſibi; Et nedum hoc
procedit in conſenſu expreſſo, ſed etiam in
conſenſu tacito, quia contrahentes inuicem
cenſentur conſentire, l. Titius, ubi Angel. ff.
quib. mod. pig. vel hypoth. ſolu. & in termi-
nis noſtris, quod conſanguineus contrahēs,
& ſe obligans una cum muliere cenſeatur
conſentire, tenet Socin. conſil. 200. 3. col. 2.
vol. & conſ. 125. nu. 11. & ſeq. 4. vol. Proba-
tur etiam ex tex. in l. pomponius, §. 1. ff. eod.
5 tit. vbi Ang. expreſsè, tenens quod † conſan-
guineus fideiubendo cenſeatur mulieri con-
ſentire in caſu dicti ſtatuti, quod etiam tenet
Barb. in addit. ad Bald. in l. exceptione, C. de
euict. & ſequuntur Doct. in l. is qui, §. neque,
6 ff. de aquir. hæred. Similiter, ſi ſtatutum † exi-
git licentiam patris in contractu filij, ſi pater
& filius ſimul obligantur in eo inſtrumento,
cenſetur pater cōcedere licentiam filio. Bal.
in l. fin. numero 5. C. ad Macedon. & in di-
cta l. is qui, §. neque, & ibi omnes ſequun-
tur, per illum text. & ſequitur Socin. dictis
conſilijs 200. & 125. & idem eſt, ſi conſen-
ſus exigatur, ſecundum Salic. in d. l. fin. &
Bald. in l. filiusfamil. in fi. ff. de his qui ſunt
ſui, uel alie. iur. vbi dicit, quod paria ſunt, con
ſentire, uel vna cum eo ſe obligare; quod e-
tiam ſequuntur Doct. in dicto §. neque. Hoc
idem etiam uidetur tenere Bald. in dicta l. ex
ceptione, in fine, & expreſsè tenet in addit.
ad Spec. tit. de Reo, col. fin. & ſequitur Iaſ. in
d. §. neque, ubi dicit, quod pater fideiubēdo,
cenſetur filio conſentire. Et pro hoc facit,
quod pater cenſetur conſentire filio, ſi ſimul
cum eo agat, ut Bart. tradit per illum text. in
l. cum pater, §. libertis, ad finem, de leg. 2. ſe-
quitur Abb. d. ca. cum in ueteri, nu. 11. & So
cin. qui dicit hanc eſſe communem opinio-
nem dicto conſ. 80. nu. 13. & conſ. 125. num.
11. 4. vol. & Dec. conſilio 455. nu. 8. Et idem
procedere, extante ſtatuto, ſi pater cum filio
ſe ligat, tenet Abb. dicto num. 11. Et prædicta
concluſio, quod conſanguineus cenſeatur
conſentire, quando vna cum muliere in eo-
dem inſtrumento contrahit, & ſe obligat,
ut ſuprà, procedit etiam ſi non cum alio, ſed
cum ipſa muliere contrahit, vt tradit Angel.
in dicto §. fuit quæſitum, & in conſilio 143.
Tria videntur. Abb. dicto capit. cum in ue-
teri, & alij eum ſequentes, ut ſuprà, & uide-
tur ſequi Campeg. in tract. de dote 5. parte,
7 q. 99. Et pro iſta opinione facit, quod † pater
poteſt conſentire filio, ſibi cauſa mortis do-
nanti, ut tenent Angel. Raph. & Alex. latè
examinans in dicto §. fuit quæſitum, in fine,
& Alex. conſilio 106. Quo ad præſens, 2. col.
1. vol. & in Apoſtil. magna ad Bartol. in l. 1.
ff. de author. tut. Paul. de Caſtr. & Fulgoſ.
in l. ſeruum, col. fina. C. qui teſtam. fac. poſſ.
Rom. in conſilio 515. In quæſtione, quam ue
riorem ſequitur Crot. in d. l. frater à fra-
tre, nume. 37.
8 Sed in contrarium † quod conſanguineus
ſtante dicto ſtatuto non poſſit in ſuo contra-
ctu, & ad ſui vtilitatem conſentire, uel con-
ſenſum præſtare, tenet Bartol. in d. l. 1. ff. de
auth. tut. poſt Dyn. & ſequitur ibi Alexan. in
apoſt. magna, idem tenet Imola, dicens hanc
eſſe communem; Raph. & Alex. in d. §. fuit
quæſitum, Felin. c. ēdoceri, nu. 9. verſ. omit-
titur ſuſpectum, ad fin. de reſcript. & in con-
ſenſu patris in ſuo contractu præſtito, ſtante
dicto ſtatuto, quod non valeat contractus,
nec filius obligetur, tenet Paul. de Caſt. con-
ſilio 465. Viſo compromiſſo, in prin. 2. parte,
Socin. conſ. 23. num. 15. 4. vol. Vbi dicit hanc
eſſe communem, hoc etiam in ſtatuto præ-
dicto tenet Amo. Soliloq. 17. ſed quid, & in
d. conſil. Socin. allegat quamplures, qui in
caſu dicti ſtatuti, quod filius non obligetur
fideiubendo pro patre conſentiente, conſul-
uerunt, & hoc etiam ſequitur Corne. conſi-
lio 294. in primo uolum. de dictis Conſilijs
Socin.

Socin. & aliorum mētionem faciens; & hoc
idem, quod conſenſus eius cum quo contra-
hitur in caſu dicti ſtatuti non ſufficiat, tenet
Corn. in conſ. 254. 5. col. lib. 1. Et pro iſta opi
nione eſt militās, & urgēs ratio: quia ex quo
huiuſmodi conſenſus exigitur ad reintegran
dum perſonam mulieris, eiuſque imbellicita
tem ſupplendū ut dictum fuit ſuprà, in Clau-
ſula, Agens pro obſeruatione, & eſt introdu-
ctus pro forma, ut dictum fuit ſuper uerbo,
& conſenſu, non ſufficit quod contrahens cō
ſentiat, ut tradit Paul. de Caſt. in d. l. ſenium,
Alex. d. conſ. 166. 2. col. & in d. apoſtil. So-
cin. conſ. 87. 2. col. 1. vol. & d. conſ. 23. num.
16. & Felin. d. c. edoceri, nu. 9. Quod amplia-
9 tur † procedere, etiam ſi filius obligaretur cū
conſenſu patris, ut patrem à carceribus libe-
raret, ut uidetur uelle Bald. in conſ. 213. oc-
currit, 2. vol. Præterea, confirmatur dicta opi
nio: quia ſtante ſtatuto in ſimili, quod mulier
non poſſit teſtari ſine conſenſu duorum pro-
pinquorum, non poſſunt conſentire ipſi pro-
pinqui, ſi mulier ipſa eis hæreditatem relin-
quere uelit, ut per Ang. in quæſt. Mant. in §.
Oeconomis, in Auth. de alie. & emphit. per
Dec. poſt alios, dicens communem, in conſi.
612. ad fin. & Felin. d. cap. edoceri, d. nu. 9. &
Dur. tract. de arte teſt. tit. 1. Caut. 2. nu. 4. &
latè Ripa, d. §. fuit quęſitum, nu. 4. & ſeq. Et
hanc opin. veriorem, & crebriorē ſemper exi
ſtimaui, & eam ſemper fui ſequutus, quæ tan-
to magis procedit, cum in fortiori caſu ſcili-
cet in donatione cauſa mortis, in qua conſen
ſus patris exigitur, non ex forma ſtatuti, ſed
aut pro intereſſe & ratione pręiudicij, aut ad
reintegrandum perſonam filij, prout contro-
uertunt Doctor. in l. 2. de leg. 1. & in locis ſu-
prà, & infrà in hac q. allegatis, cōis ſeu ma-
10 gis cōis ſit opi. Doct. qđ † pater cōſentire nō
poſſit filio ſibi donanti, prout tenuit Bar. in l.
frater à fratre, col. antepen. uer. tertio quæro
nu. 51. Bald. in l. bonorū, C. qui admit. & cōſ.
72. ſol. matr. 4. uol. dicit eſſe communē licèt
dicat contrariam ueriorem, & hanc defendit
Socin. d. §. fuit quęſitum, in fine, & conſ. 172.
2. col. Corn. conſ. 139. 2. uol. & conſ. 294. 1.
uol. & hanc dicit communem Ruin. d. l. 2.
col. 2. & 14. & Dec. latè conſ. 279. & 245. &
ſecundum hanc fuiſſe determinatum in Cu-
ria Delphinali refert Guido Pap. q. 223. Itē
in cauſa, & hanc ēt dicit cōem, & eam ſequi-
tur Rub. conſ. 46. nu. 5. & conſ. 127. nu. 8. &
ſequent. ubi reſpondet ad fundamēta Ruini,
in d. l. 2. dicens eſſe Chimeram. Hanc ēt com
munē eſſe atteſtatur Dur. d. tract. tit. 1. caut.
1. nu. 4. & eam tāquam communem ſequitur
Pariſ. conſ. 97. col. fin. lib. 3. Quę tamen opin.
cōis in hac ſpecie limitať duobus modis pro-
cedere; primo, quando pater conſenſit palā,
& bona fide, declarando, prout ſuprà dictum
fuit in Clauſula, procuratoris uerſ. & Mar-
cus, ult. quæſt. 3. col. ſcilicet, præſentibus con
ſanguineis, uel amicis, uel præſente Iudice,
quod ultimū eſt ſecurius, ut infrà dicetur, ità
limitat Bar. in d. l. frater à fratre, nu. 51. Alex.
d. §. fuit quęſitum, in fine, & in d. Apoſt. ma-
gna, col. fin. circa med. & Socin. d. conſ. 23.
nu. 22. & d. conſ. 80. nu. 17. in 4. uol. Et ſequi-
tur Felin. d. c. edoceri. Et ad hoc faciunt quæ
in d. ult. q. ſuprà dicta fuerunt de tutore ſibi
palā, & bona fide uendente; quod aūt dicitur
de Iudice authorāte, eſt remedium tutius, ut
Bald. tradit, in l. ſi furioſi, C. de nupt. & Cor.
d. conſ. 242. 4. uol. & Dur. d. Caut. 1. num. 4.

Secundò limitatur non procedere, quādo
pater conſenſum generalem dederit filio do
nandi cauſa mortis, quia ex poſt facto poteſt
ipſi patri donare, ut ſequendo Bald. tenet So
cin. d. conſ. 112. 2. col. Cor. d. conſ. 242. Dec.
dictis con. 245. & 279. Dur. d. Cautela 2. nu.
4. & Pariſ. d. conſil. 97. ad finem, declarando
tamen quod poſt dictum conſenſum illico
non ſequatur donatio, ſed alio die, uel loco,
quia aliàs cenſeretur pater conſenſiſſe, ut ſibi
donaret, ut per Dec. Dur. & Pariſ. locis pręal
legatis; ex quibus patet, concludendum eſſe,
tanto magis in caſu iſto conſanguineum in
contractu in quo interuenit ad ſui fauorem
conſentire non poſſe, maximè, quia conſen-
ſus huiuſmodi exigitur pro forma, & autho-
ritati æquiparatur, ut etiam dictum fuit ſu-
prà, uerb. & conſenſu, nec etiam uidetur ue-
rum quod contrahens uel obligans ſe una
cum muliere, ſeu pro ea fideiubens, cenſea-
tur conſentire, ità quod ſtatuto ſatis ſit fa-
ctum, ex quo expreſſus conſenſus non autem
tacitus interuenire debet, prout in dicto uer-
bo, & conſenſu ſupra concluſum fuit, ſed ſi
ultra obligationem per eum factam, expreſ-
sè conſentiret etiam obligationi mulieris,
tunc procedere poſſent deciſiones ſupra in
contrarium adductæ, quæ procedunt in ca-
ſu, quod per dictum præſtitum conſenſum
conſanguineo ipſi nihil acquiritur, ſi tamen
acquireretur commodum filio conſentien-
tis, ualeret patris conſenſus, ut conſuluit
Paul. de Caſt. conſilio 419. Viſo puncto, nu-
mero 2. parte ſecunda. Vndè, ut opiniones
& amaritudines tolleret, & difficultatibus
ac litibus occurreret, ac fraudes pelleret futu
ras, prouidit expreſsè ſtatutum Ferrariæ an-
tedictum, quod contrahens cum muliere, vel
obligans ſe illi, cui mulier obligatur, conſen-
tire uel conſenſum pręſtare mulieri nequeat,
ſed alius proximior ſit adhibendus, & in de-
fectum Iudex, ut in ipſo ſtatuto.

Ex Antonij de Marinis eius proximioris cognati, & attinentis ex materno latere.

SVMMARIA.

1 *Statuto exigente conſenſum duorum Agnatorum ſi eos habuerit, alias duorum cognatorum, ſi unus tantum extat agnatus, duo cognati non debent interuenire, ſed ille ſolus agnatus, & unus cognatus.*

2 *Statuto exigente matris, et conſanguineorũ conſenſum, matre abſẽte uel mortua loco ipſius Iudex unà cũ conſanguineis conſensũ præſtabit.*

3 *Statuto requirente conſanguineorum cõſenſum ſi plures ſunt conſanguinei in eodem gradu, & duo tantùm ſufficiunt ex forma ſtatuti, tunc duo ex illis pluribus adhiberi poſſunt ad libitum contrahentis licet alij electionem putauerint ad Iudicem ſpectare.*

4 *Conſanguineorum ſi unus conſentiat, & alius diſſentiat res defertur ad Iudicem, qui ſi uiderit illum iniuſtè diſſentire, poterit compellere ad conſentiendum, & uide hic.*

5 *Statutum exigens propinquorum conſenſum maritum uel affines non admittit.*

Maritus propinquorum appellatione non uenit, nec etiam conſanguineorum.

Affines propinquorum appellatione non ueniunt, nec etiam conſanguineorum.

Maritus, & Affines coniunctorum appellatione ſignificantur.

Affinium appellatione uenit maritus, & Vxor.

Maritus, & Affines ueniunt appellatione ſuorũ.

Maritus, & Affines ueniunt appellatione neceſſariorum.

Attinentium appellatione affines, & maritus continentur.

Limita tamen id non procedere ſi fieret mentio gradus, ut quia diceretur, quòd duo ex attinentibus uſq; in quartum gradum.

Gentis, uel Generis appellatione an ueniant maritus, & affines remiſſiuè.

GLOSSA XII.

SED pone quod ſtatutum in mulieris cõ
tractu conſenſum duorum agnatorum
exigat, ſi eos habuerit, aliàs duorum
cognatorum, nunquid ſi unus tantum extat
agnatus, quaſi deficiat conditio, duo cogna-
ti ſint adhibendi? & Bart. tenet, quod extans
1 † agnatus, & unus ex cognatis debeant præ-
ſtare conſenſum, in l. Stichum qui meus erit,
in fine, quem cæteri ibi ſequuntur, ubi Ripa,
num. 36. & hoc etiam tenet Bald. in l. in con-
iunctione, C. de nupt. Abb. & Felin. 3. nota.
in c. quoties, de teſtib. & Alcia. d. l. tranſactio
nem, pag. pen. & Pet. de Anch d. Repet. c. 23.
col. 1. uerſic. ſed pone, quòd ſtatutum, de quo
per Tiraq. in tract. de legib. connub. ult. l. glo.
8. nume. 52.

Quid ſi matris conſenſus exigitur, & con-
ſanguineorum, & mater vel eſt abſens, uel
2 mortua, dicit Bald. d. l. † in coniunctione, lo-
co matris Iudicem adhibendum, licèt infe-
rius uideatur etiam tenere contractum ſine
eo ualere, ſi cõſanguinei adhibeantur; quod
etiam tenet Anch. d. Repet. d. cap. 23. col. 1.
verſic. circa hoc in ſimili. Cautius tamen eſt,
ſeruare primum dictum, per ea quæ ſuprà in
uerbo, Dẽpta perſona, quæſt. fin. dicta fuere.

3 Quid ſi † conſanguineorum quorum con-
ſenſus exigitur plures ſunt in eodẽ gradu, &
tm̃ ex forma ſtatuti duo ſufficiũt, dicit Aret.
in terminis noſtris, in d. l. tranſactionẽ, ad fi.
Iudicem idoneiores eligere, per text. in l. ſi
plures, & ibi not. per Bart. ff. de accuſ. Ego ta
men putarem etiam ualere contractũ, ſi duo
conſentiant, etiam quod Iudex aliter non eli
gat, quia ſat dicitur ſatisfactum ſtatuto, & ità
vidi ſępius practicari; fateor tamen, quod ad
officium Iudicis pertinet, in caſibus quibus
eius authoritas ex ſtatutorũ forma exigitur,
perſcrutari, quam magis, unum quem alium
mulier adhibet, ne mulier aduerſus propria
cõmoda laboret, uel decipiatur, & propterea
deciſ. Aret. poteſt procedere in caſu ſequenti.

Sed quid ſi quidam conſentiunt, quidã ue-
rò diſſentiũt, an magis diſſentientibus, quàm
4 conſentientibus ſtãdum † ſit, Bald. examinat
in d. l. 1. col. pen. in fin. C. qui admit. & cõclu
dit rem ad Iudicẽ eſſe deferendã, qui cauſas
diſſenſus uel conſenſus diſcutiet; & idẽ ſequi
tur Cãpeg. d. tract. de dote, parte ultima, q.
96. ubi ſe remittit ad notata per Moder. in l.
4. §. Cato, de uerbor. oblig. ſed Bald. melius
hanc q. declarat, in d. l. 1. C. de nupt. loquens
in contractu minoris, ubi dicit, quod Iudex
uidens quod contractus minoris eſt utilis, co
gere debet illum diſſentientem ad conſentiẽ
dũ, & ſi ipſe patiatur potius ſe excoriari q̃ cõ
ſentiat, tunc Iudex ſupplere debet eius uices,
& dicit bonũ eſſe, Iudicẽ interloquẽdo decla
rare illũ eſſe ſuſpectũ, & qđ loco eius interpo
nit decretum, qđ eſt ſumme not. in practica.

Sed nunquid mariti cõſenſus exigitur, uel
affiniũ, ſeu ſufficiat ſtatuto exigente cõſensũ
propinquorũ, & cõcludendũ eſt quod nõ, q̃a
non cõprehenditur maritus, nec affines aliq̃
5 ſub dicto uocabulo, † & appellatione ipſa, l.
1. ubi hoc tenẽt in terminis Bar. Bald. & cõi-
ter oẽs ibi, C. unde uir, & uxor. Bartol. Iaſ. &
alij, in aliàs allegata l. fin. C. de uerb. ſignific.
Alex. & Cor. in l. cum alienam, C. de legat.
Alciat. dicta l. tranſactionem, & Campeg.
dicto tract. & parte, quæſtio. 97. & Blancus,
in tract.

Digitized by Google

in tract. de compromiſſ. q. 1. nu. 11. & idem procedit, ſi ſtatutum loquitur per verbū conſanguineorū, ſm Bart. Paul. & alios, d. l. 1. Et idem ſi per verbum proximorū, d. l. cum alienā, ubi Salic. licèt idē tenuerit contra, in l. fi. §. cum aūt, C. de furt. ſed primum dictum uerius eſt, & hoc approbant Corn. Iaſ. & Dec. d. l. 1. Alex. Iaſ. & Corn. d. l. cum alienam, ſecus uerò erit, ſi coniunctorum mentio fiat. nam tunc maritus, & affines admittentur ad conſentiendū, l. fi. §. cum aūt, ubi not. Salic. & alij, C. de furt. Alex. Corn. Iaſ. & Dec. d. l. 1. Alex. & Corn. d. l. cū alienā, & Socin. cōſ. 57. col. 3. Blāch. d. 1. q. nu. 12. licèt Ang. Ro. & Iaſ. hoc nō procedere, niſi de lata ſign. exiſtiment, quod falſum eſt, & contra cōem opinionem ſupradictorū, cum immò affines de propria ſignificatione cōprēhendātur ſub uocabulo cōiunctorū, ut probatur ex dictis per Bart. & Iaſ. ipſiuſmet. ac aliorū, in l. 1. in fi. ff. in ius vocati ut eant, ubi dicunt coniunctos illos eſſe, qui inuiti non coguntur dicere teſtimoniū, de quibus in l. lege Iulia. ff. de teſtib. & dicit glo. in l. ſi fęmina, C. ad Turpil. q ſuorū appellatione veniūt q ſunt uſque ad ſeptimū gradum, quod de cōiunctis intelligit Iaſ. in dicta l. 1. in fine. Et idē eſt, ſi affiniū mentio habeatur, quia licèt maritus, & uxor nō ſint affines, ſed caput affinitatis, ut gloſ. not. in l. nō facilè, §. affines, de grad. & in l. affinitates, C. comm. de ſucceſſ. tū comprehenduntur in ſtatuto, ut Bald. cenſuit in d. l. affinitatis, licèt loquatur in ſtatuto de compromiſſis, & ſequitur Paul. d. l. 1. C. vnde uir & vx. & Alex. ibi, & in terminis noſtris Campeg. d. q. 97. Et idē eſt: quia uenit appellatione ſuorū, ut Iac. Butr. tradit in l. maritus, C. de procurat. & Corn. d. l. 1. 3. col. & eſt gloſ. expreſſa, in d. l. ſi fęmina, Et idem concludēdū eſt, ſi ſtatutū pręſentiam uel conſenſū neceſſariorum exigat, quia maritus, & affines cōprēhendūtur. Ang. Raph. & Iaſ. in d. l. 1. ff. in ius uocati ut eant.

Sed quid ſi verbi attinentiū mentio habeatur, nunquid maritus uel affines cōprehendātur, & in terminis noſtris nō cōprehendi, tenuit Paul. in d. l. 1. C. vnde uir, & uxor, & in d. l. cū alienā, & ſequitur Iaſ. in d. l. 1. pro quo allegat gloſ. nam ſi, in l. amitæ, C. comm. de ſucceſſ. Contra tū tenēt Ang. Alex. & Corn. d. l. 1. Quorum opin. verior uidetur, & probatur ex dictis per Bal. in c. in litteris, 1. col. de teſt. ubi dicit, quod attinentes dicuntur, q poſſunt accuſare tamquam proſequētes ſuorum iniuriam, ut l. 1. in fine, ff. de poſtul. & d. l. ſi fęmina, C. ad Turpil. & ſequitur Barbat. in Repet. l. cū acutiſſimi, cap. 14. col. 2. C. de fideicom. & videtur ſequi Cur. iun. d. l. 1. nu. 8. Et ęquipollet uerbum hoc, uerbo coniunctorum, de quo ſupra dictum eſt, ut Pariſ. tradit. conſ. 23. nu. 17. Et ſeq. & conſ. 49. nu. 10. & 11. 2. uol. & propterea cōcludendum eſt, quod maritus, & affines comprēhendantur ſub hoc uocabulo; quod etiā uidetur uoluiſſe Ang. in aliàs allegato §. Oeconomis, in Authen. de alien. & emphit. in fine, ibi, per genus, uel per nuptias attinet.

Limita tū nō procedere, ſi in ſtatuto fieret mentio gradus, ut quia ſtatutū diceret, quòd duo ex attinentibus uſque in quartū gradū, debeant conſentire, tunc enim non uenirent affines, nec cōprēhenderētur, quia propriè loquendo, inter affines nō ſunt gradus l. non facilè, §. gradus, ff. de grad. & propterea nō eſt uериſimile, qđ ſtatutū uelit comprēhendi affines, ità not. Campeg. declarat. d. 5. p. q. 104.

Quid autem ſi ſtatutum loquitur per uerbum gentis, uel generis, uidendus eſt Campeg. d. parte, quæſt. 105. & aliquid per Alciat. in l. ſæpe, ff. de uerb. ſignific.

Amborum ciuium Ferrariæ, & habitatorum in contrata Sancti Stephani.

GLOSSA XIII.

AD hoc dicendum eſt, ut dictum fuit ſuprà, latè in Clauſula, Teſtium, uerb. præſentibus, & in capitulo contrahentium, ubi plures quæſtiones fuerunt deciſæ.

Maiorum annis vigintiquinque.

SVMMARIA.

1 *Conſanguinei conſenſum præſtare debentes ex forma ſtatuti, niſi expreſſè per ſtatutum dicatur, non debent neceſſario eſſe minores uiginti quinq; annis, ſed ſufficit quòd ſint adulti, diſcreti, & conſilij capaces.*

Cōſanguineis deficiētibus, uel ijs ad quos ſpectabat cōſensū præſtare; Iudex poterit ſupplere.

GLOSSA XIIII.

CIrcumſcripto ſtatuto prædicto expreſsè diſponente conſanguineos, qui ad conſenſum præſtandum ad-
1 hibendi † ſunt, debere eſſe ætatis perfectę, & ſic maiores annis 25. non eſt neceſſe in caſu aliorum ſtatutorum non ita ſpecificorum huiuſmodi conſanguineos eſſe talis ætatis, ſed ſufficit, quod ſint adulti, modo diſcreti, & conſilij capaces ſint, ſecùs uerò, ſi pupilli ſint, qui etiam ſine tutoris authoritate præſentes dici nequeunt, ità Baldus decidit, in dicta lege in coniunctione,

Digitized by Google

ctione,in fine,C.de nupt.& in d.l.1.ad.fi. C. qui admit. vbi melius declarat, & rationem reddit, quod propter locum conſilium impuberes reijciuntur, adulti verò admittuntur, quia ſunt redacti ad inſtar teſtium, l.3.§.l. Iulia,ff.de teſt.ſequitur Anchar.d. Repet.d.ca. 23.in fine verſ. poſtremo, & ita debet intelligi quod dicit Paul.de Caſt. in d.l. ſi cum dotem, §.ſi patri, ff.ſol.matr. qui indiſtinctè dicit, minores repellendos, & Arer.ſimiliter in diſtinctè loquens, in d.l.tranſactionẽ, & hãc Baldi diſtinctionem ſequitur Alciar.d.l. tranſactionem; & quod pupilli non admittãtur, tenet etiam Ang.in l.fi.C.de uerb.ſign. Are. l.cũ heres,in princ.ff.de acquir. hered. Alex. conſ.60. Viſa facti,col.1.2. vol.& in l.ſi tertius,in ult.apoſt.ad Bart.ff.de aqua plu.arcenda, & Campeg.dicto tract.& parte,q.95.ubi dicit, loco pupillorũ ſubrogari debere alios conſanguineos remotiores, quod tenet Aretin.d.l.cum heres, in princ. Ad quod faciunt ea, quæ in ſimili in caſu recuſationis conſanguineorum dicta fuere ſuprà, in uerbo, dempta, uerſ.declara. Ad hoc facit quod not.Bar. in d. l.ſi tertius, quod pupillus, uel furioſus non dicitur uicinus proximus, propter ætatem, uel morbum, ex quo nõ eſt habilis ad teſtificandum, & quod dictum eſt de pupillo, idem eſt dicendum de furioſo, ut per Cãpeg. d.q.95. Et notandum eſt, quod in caſu quod non extarent ſurrogandi, debet Iudex ſupplere conſenſum huius furioſi, ut in ſimili dicit Bald. in l.ſi furioſi, C.de nup.quod ſi conſenſus patris in contractu filij exigitur, & pater furore laboret, adhibendus eſt Iudex, & hoc eſt generale in omnibus inhabilibus, ut dicetur ſuper uerbo, ſequenti, licèt aliter loquatur idem Bald. in d.l.cum hæres, in princ. de acquir. hæredit. quem ſequitur ibi Aretin.1. col.ſed uidebimus infrà.

Bonæ vitæ, diſcretionis, opinionis, & famæ.

SVMMARIA.

1 *Conſanguineus fœnerator non poteſt conſanguineæ contrahere uolenti conſenſum præſtare, quando ſtatutum exigit conſenſum conſanguineorum bonæ uitæ, diſcretionis, & famæ.*
Declara tamen ut hic.

2 *Bannitus conſanguineus non admittitur ad conſentiendum mulieri contrahere uolenti ſecundum formam ſtatuti.*
Quod tamen intelligendum ut hic per Auctorẽ.
Conſanguineus furioſus non impedit quin mulier abſq; eius conſenſu libere contrahere poſſit, tutius tamen eſt ſubrogare alios, ſi extant, uel decretum Iudicis adhibere.

GLOSSA XV.

ISTA uerba in ſtatuto appoſita multum operantur: nam ſi fœnerator conſanguineus adhibeatur ad conſentiendum in
1 contractu mulieris, inſtrumentum † redditur nullum, ſecundum Bald. Salic. & Paul.de Caſt.in l.improbum, C.in quib. cauſ.infam. irrogan. ubi dicunt, talem non eſſe bonæ famæ, nec conditionis, licèt ibi Iac.But.uideatur tenuiſſe contrarium. intelligens dictum ſtatutum, quod ſit bonæ opinionis, & famæ, ideſt, quod ſit homo diſcretus, & cautus, & quod non ſit dilapidator, nec diſſipator bonorum ſuorum, & cũ eo uidetur tenere Alb. in prima parte ſtatut.quæſt. ult.ſecùs autem erit ſi dicta uerba non ſint appoſita, ut ſentiunt Bald. & alij ibi, ſed prædictam opinionem Bal. & ſequacium, declarat Campeg.d.tract.de dote,d.5.parte, q.110.procedere in fœneratore, ſeu uſurario manifeſto, ſecus in occulto, qui non efficitur infamis, niſi lata ſententia.

Et idem dicendum eſt in Bannito, qui ſtante dicto ſtatuto, non admittitur ad conſen-
2 tiendum, ut in facto conſuluit Bal. † in conſilio 54. Statuto terræ Nurſiæ, 5.uol. pro quo facit, quia Bannitus ex cauſa famoſa, etiam per contumaciam, cenſetur infamis, ut latè declarat Nellus, in tract.Bannitor.prima parte, ſecundi temporis.quæſtio.49.ſecùs tamen eſſet, ſi conſanguinei exigerentur abſque alia mentione bonæ opinionis, uel famæ, quia tunc etiam bannitus deberet conſentire, & poſſet præſtare conſenſum per procuratorem nuncium, uel Epiſtolam, ut per Bald. d. conſ.in fine, quæ duo ultima dicta, non uidentur procedere, quia etiam quod dictum ſtatutum ſpecificum non extaret, tamen quia bannitus eſt abſens, arg. ſumpto à communiter accidentibus, ca.1.de cler. non reſid. cum ſimilibus, non uidetur opus eſſe conſenſu ipſius abſentis, per ea quæ ſupra concluſa fuere, uerbo dempta perſona. Similiter, quod poſſit interponi conſenſus per procuratorem, nuncium, uel Epiſtolam, non uidetur uerum, per ea quæ in contrarium adducta fuere, ſuper uerbo, & conſenſu; Verius igitur uidetur concludendum, tali caſu, uel alium proximiorem ulteriori gradu ſurrogandum, ut ſuper uerb. Dempta perſona, dictum fuit, uel Iudicis decretum, & authoritatem adhibendam, quæ debet adhiberi, quando conſanguinei quorũ conſenſus exigitur ſunt inhabiles, ut in furioſo, Bal. tradit. in allegata l. ſi furioſi, C. de nupt. quo caſu alium ſurrogandum tenet Campeg. allegata, quæſtio.95. Et in alijs inhabilibus Iudicem ſupplere,

plere eſſe tutius dicit Roman. in l. ſi quis mihi bona, §. pater filio, ff. de acquir. hęred. quē ſequitur Corn. d. l. 1. 2. col. C. Vnde vir, & uxor, & in dictis conſilijs 241. in 2. & 242. in 4. uol. Socin. d. Reg. 261. 5. & 6. fallēt. Aret. in d. l. tranſactionem, ubi clarius Alciat. ante finē. & Duran. dicto tract. de arte teſtan. tit. 1. Cautela 2. nu. 5. & hoc verius, & tutius vr̃ quam id quod tenet Bald. & Aretin. in d. l. cum hæres, in princ. ubi dicunt, quod furioſus non habetur in conſideratione, & poteſt liberè mulier contrahere: nam melius eſt ſurrogare alios ſi extant, aliàs decretum adhibere, per prędicta, quod ad officium Iudicis videtur pertinere, ſicut non adhibere ſuſpectos, qui magis propria, quàm mulieris commoda quærant, ut Bald. tradit in d. l. viduæ, in fine, C. de Nupt. & in c. 1. 2. col. de conſuet. recti feudi, & tradit Felin. in allegato c. edoceri, ſub num. 9. de reſcript. & Alciat. d. l. traſactionem.

Præſentium & ſuum conſenſum præſtantium & interponentium.

SVMMARIA.

1 Conſanguinei adſentientes ex forma ſtatuti mulieri alienanti res in quibus ipſi prætendūt habere aliqua Iura, debent proteſtari, quòd reſeruentur ſibi ſua iura, alioquin per talem conſenſum ſibi præiudicarent.

GLOSSA XVI.

SED quid ſi huiuſmodi conſanguinei, uel propinqui prætendant Iura aliqua habere in huiuſmodi bonis, quæ ven-
1 dere † intendit mulier, nunquid per ſuum conſenſum aliquod præiudicium ſibi parare poſſint? & non uidetur ſine dubio, l. ſi debitor, §. ſi in venditione, ff. quibus modis pign. vel hypoth. ſolu. & in ſimili habetur per Bart. in materia conſentientis teſtamento alicuius, in l. cum quis decedens, in princ. ff. de leg. 3. & propterea tutius eſt adhibere remedium quod docet Iureconſultus d. §. ſi in uenditione, ſcilicet, quod reſeruentur iura ſua propter proteſtationem, cum conſenſus præſtatur, & tradit Soc. cōſ. 46. nu. 184. uol. Neguſ. tract. de pignor. & hypoth. 6. parte, 3. membro, nu. 37. & Decius & moder. in l. creditor, ff. de reg. iur. & proprius ad eaſum noſtrum quando conſanguineus cuius conſenſus ex forma ſtatuti in teſtamento mulieris exigitur, conſenſit mulieri ipſi teſtanti, ne iuribus ſuis, ſi quæ habet in bonis mulieris, præiudicium afferat, quod debeat proteſtari, ſe conſentire citrà aliquod præiudicium ſui iuris quæſiti, vel quærendi, docet Durant. d. Cautela 2. nu. 6. & uide Cranet. in quæſt. ſuper ſtatuto de indem. mulier. num. 38. & Io. Steph. Lamberteng. in tractatu de contracti bus eorum, &c. in gloſ. 10. quæſt. 14. per tot. numero 31.

Loco patris, filiorum, fratrum, & alio rum proximiorum attinentium.

SVMMARIA.

1 Statuto exigente duorum conſanguineorum conſenſum, ſi quatuor vel plures ſunt adhibiti, non per hoc vitiatur actus, quidquid aliqui ſenſerint.

2 Statutum vnum nō tollit diſpoſitionem alterius circa ſolemnitates.

Mulier minor ſi extet ſtatutum de mulierum contractibus loquens, & aliud de minorum pariter contractibus, debet vtrumque ſeruare.

GLOSSA XVII.

SED pone quod ſtatutum exigit contractum mulieris fieri cum conſenſu duorum conſanguineorum, & fuerunt
1 adhibiti quatuor, uel plures, † numquid ualeat contractus? & videtur dicendum quod non; quia omiſſio modi, & formæ viciat diſpoſitionem, l. qui Romæ, §. Flauius, ff. de verb. oblig. c. Piſanis. de reſtit. ſpoliat. c. cum dilecta, de reſcript. & c. ſuper Abbatia, de offic. delegat. Contrarium in proptijs terminis decidit Anchar. in Repetit. d. cap. Canonum ſtatuta, cap. 23. 2. col. verſic. quid dices, ſi in aliquo actu, ubi dicit ità fuiſſe conſultum, quia ampliatio numeri non uiciat, l. hæredes palam, in princ. de teſtamen. & l. eum tabulæ, de bon. poſſeſſ. ſecundum tabul. & quia in maiori numero ineſt minor, l. prima, §. ſi ſtipulanti, ff. de verborum obligatio. & quia numerus ampliatus non diuerſificat formam, l. non ſunt liberi, ff. de ſtat. homin. & ibi allegat alia iura.

Pone etiam, quod ſtatutum de formam cantractui mulieris, numquid tale ſtatutum cēſeatur tollere ſolemnitatem introductam, vel ex forma alterius ſtatuti, uel ex diſpoſitione iuris cōmunis, ut exempli gratia: extat ſtatutum Ferrariæ, ſub Rubrica, de contractibus minorum, numquid ſtatutum de quo ſuprà, de indemnitatibus mulierum, ipſum tollat, ita, ut mulier minor contrahens, ſeruando hoc, non etiā illud, uel non ſeruando

Digitized by Google

ſolemnitates iure communi introductas, faciat actum validum? & in utroque membro concluditur, contractum non valere: quia
2 unum † ſtatutum non tollit diſpoſitionem alterius, circa ſolemnitates: de primo eſt deciſ. Decij, in conſilio 110. col. 1. de ſecundo eſt deciſ. Pauli de Caſt. quam ſequitur etiam Dec. dicto conſi. & in conſil. 274. incipiendo à ſecundo, 1. & 2. col. & Pariſ. conſi. 89. nu. 63. in primo volumine.

Ex forma dicti ſtatuti requiſitorum.

S V M M A R I A.

1 *Forma non eſt aliud niſi ordinata ſeries, rem ad ſubſtantiam deducens.*
Statutum pro forma cenſetur introductum quoties ſtatutum ipſum ipſo iure annullat actum.

GLOSSA XVIII.

FORMA non eſt aliud niſi ordinata ſeries, rem ad ſubſtantiam deducens, ut
1 Bald. tradit, in c. 1. † de nouâ. for. fidelit. Cætera autem ad formę materiam pertinentia, miſſa faciam, cum omnia cumulata habeantur in pluribus locis, & maximè per Felin. in c. cum dilecta, de Reſcript. & eſt amplíſſimus tractatus Bruni ſuper hac materia, ſed illud tantum ad materiam noſtram faciens dicam, quod ſtatutũ de quo uerba habemus, cenſetur introductum pro forma, quoties ſtatutum ipſum ipſo iure annullat actũ, ſi aliter fiat, Bal. in l. 1. ff. de lib. & poſth. & in terminis Dec. alias allegato conſi. 279. in princ. & conſi. 612.

Quibus ipſa domina carere dixit in ciuitate, & diſtrictu Ferrarię.

S V M M A R I A.

1 *Conſanguineos qui adhibiti ſunt in Inſtrumento mulieris, propter diſpoſitionem ſtatuti, proximiores fuiſſe creduntur, niſi cõtrariũ probetur.*
Mariti negligentia ꝙ non adhibuerit medicum in infirmitate uxoris ad hoc ut probetur, debet articulari, & probari qđ aderat copia medici.
Pro Inſtrumẽto militat ꝓſumptio ſolemnitatis.
Sine coniunctis nemo natus præſumitur.
2 *Contractus factus contra formam ſtatuti a muliere nullam parit obligationem ciuilem, uel naturalem.*
3 *Fideiuſſor accedens pro muliere in contractu contra formam ſtatuti celebrato ſecundum ueriorem opinionem non obligatur, & ratio.*
Fideiuſſor non obligatur quoties lex reſiſtit obligationi.
Fideiuſſor non obligatur quoties principalis non eſt obligatus ciuiliter uel naturaliter.
Fideiuſſor in plus nec in duriorem cauſam teneri uel obligari poteſt, quàm principalis.
Fideiuſſor ſuper contractu nullo, iniquo, uel doloſo non tenetur.
Fideiuſſor accedens pro muliere in contractu contra formam ſtatuti celebrato obligatur quãdo principaliter, & inſolidum, unà cum muliere vendidit, & ſe obligauit, licet mulier ipſa non obligetur.
Fideiuſſor mulieris contrà formam ſtatuti contrahentis & ſic inualidè, ſi iurauit, obligatur, licet principalis non obligetur.
Contrarium tamen voluit Alciatus.
5 *Mulier contrahens ſine ſolemnitate ſtatutaria, accedente tamen iuramento, nunquid validè contrahere dicatur, vide hic varias opiniones.*
Contrahens contrà legem peccat.
6 *Statuto diſponente contractum non valere etiã iuramento accedente, ſi ſolemnitas per ipſum ſtatutum propoſita non ſeruetur, iuramentum præſumitur metu vel dolo extortum.*
Contrariam tamen opinionem alij ſunt amplexati.
Iuramentum ità demum dolo, & metu extortum præſumitur, ſtante ſtatuto quod contractus non ualeat non ſeruatis ſolemnitatibus, etiam accedente iuramento, ſi ſit veriſimilis præſumptio doli, metus, uel ſimulationis.
Statutum poteſt audientiam denegare, & denegans audientiam non tollit quidem obligationem, ſed ab agendo excludit.
7 *Mulier per procuratorem contrahens tenetur et ſecundum ſolemnitates ſtatutarias contrahere, alioquin nullus erit contractus, ſecundum ueriorem, & communiorem ſententiam.*
8 *Mulier cõſtituit procuratorẽ ſolemniter; & ideo ſeruato ſtatuto, nunquid poſtea in contractu per procuratorem celebrando debeant etiam ſolemnitates adhiberi, ſunt opiniones de quibus hic.*
9 *Quemadmodum etiam contractu minoris.*
10 *Procuratore cum ſolemnitatibus neceſſarijs ad uendendas res Eccleſiaſticas conſtituto non ſunt adhibendæ aliæ ſolemnitates in contractu per procuratorem gerendo.*
11 *Mulier procuratorio nomine contrahens non tenetur ſeruare ſolemnitates ſtatutarias, mulieribus regulariter præſcriptas.*
12 *Mulier tutrix tutorio nomine contrahens non tenetur ſeruare ſolemnitates ſtatutarias.*
13 *Minor procuratorio nomine contrahens, rectè contrahit, etiam non adhibitis ſolemnitatibus.*
14 *Hermafroditus numquid poſſit contrahere liberè abſque eo quod ſeruet ſolemnitates à ſtatuto mulieribus præſcriptas.*

Mulier

Mulier quæ non poteſt contrahere vel obligari ſine conſenſu conſanguineorum iuxta formam ſtatuti, non poterit etiam donare cauſa mortis.

Hermafroditus non conſideratur a lege tãquam homo mixtus, ſed tamquam homo vel fœmina ſecundum quod magis in uno ſexu prævalet, quàm in alio.

15 Sorores tertij ordinis Sancti Franciſci numquid contrahere poſſint ſine ſolemnitatibus ſtatutarijs.

Sorores tertij ordinis an ſint Laicæ an religioſæ perſonæ.

16 Soror in monaſterio exiſtens adhuc tamen non profeſſa tenetur ſeruare ſolemnitates à ſtatuto præſcriptas.

17 Statutum prohibens mulierem contrahere ſine quibuſdam ſolemnitatibus, numquid habeat locum extrà territorium ſtatuentium, vide hic articulum latè diſcuſſum, & ſuis declarationibus exornatum.

Forenſes tenentur ſeruare ſtatuta loci contractus.

Durantis doctrina in tract. de art. teſt. tit. 7. caut. 2. nu. 5. reprobatur.

18 Mulier contrahens ſine debitis ſolemnitatibus cum Eccleſia ſiue pio loco, obligatur.

Idem etiam ſi contraheret cum clero.

19 Statutum quòd Mulier non poſſit contrahere ſine certis ſolemnitatibus, numquid habeat locum in contractu dotis, variæ ſunt opiniones de quibus hic latè.

20 Diſtingue tamen ut per Auctorem.

21 Mulier quæ prohibetur contrahere ſine certis ſolemnitatibus, non poterit etiam ſine illis donare cauſa mortis.

22 Mulier poterit teſtari ſine ſolemnitatibus, licet ſit prohibita contrahere.

Statutum quod mulier non poſſit ſine conſenſu viri teſtari, valet, niſi ſit factum in odium particularis perſonæ.

23 Mulier prohibita teſtari ſine ſolemnitate poterit tamen ſine ſolemnitate teſtamentum à ſe ſolemniter factum cancellare.

24 Mulier prohibita contrahere ſine ſolemnitate numquid poſſit adire hæreditatem, vide hic Auctorem diſtinguentem, & limitantem.

25 Filia numquid poſſit cum patre contrahere, non adhibitis debitis ſolemnitatibus.

26 Mulier cui fuit facta donatio, quam non acceptauerat, numquid poſſit tali donationi nondum ratificatæ, & acquiſitæ ſine ſolemnitatibus ſtatutarijs renunctare.

27 Mulier eaſdem ſolemnitates ſtatutarias debet ſeruare in diſtractu quas in contractu ſeruare debet.

28 Mulier ratificans debet adhibere ſolemnitates à ſtatuto requiſitas.

29 Mulier prohibita alienare ſine ſolemnitatibus, non poteſt pariter ſine ſolemnitatibus alienationi conſentire.

30 Mulier prohibita contrahere ſine ſolemnitatibus non ſolum intelligitur quò ad contractus, vltrò citroq; obligatorios, ſed etiam quo ad omnem conuentionem.

31 Mulier prohibita alienare ſine ſolemnitate poterit tamen conſentiente teſtatore, qui eam inſtituit bona ſibi relicta ſine dicta ſolemnitate alij promittere, & obligare.

32 Mulier ſine ſolemnitate poteſt procuratorem ad iudicia conſtituere.

33 Muliere alienante rem emphiteuticam ſine ſolemnitate irrequiſito Domino, res non incidit in commiſſum.

34 Mulier prohibita contrahere ſine certa ſolemnitate numquid ſine dicta ſolemnitate poſſit debitorem liberare, vel pactum de non petendo facere.

35 Mulier prohibita contrahere ſine ſolemnitate non poterit etiam compromittere.

36 Mulieris confeſſio de recepta pecuniæ quantitate facta in Inſtrumento venditoris fundi, non ſeruata debita ſtatuti ſolemnitate valet.

Limita tamen ut hic in fine.

37 Mulier vendens obſeruatis ſtatuti ſolemnitatibus non transfert poſſeſſionem.

38 Filia poteſt ſe ſine ſolemnitatibus ſtatutarijs immiſcere hæreditati patris uel aui, non obſtante ſtatuto, niſi expreſsè talis immixtio per ipſum ſtatutum prohibeatur.

39 Mulier poteſt contrahere matrimonium ſine ſolemnitatibus à ſtatuto in Mulieris contractu requiſitis.

Statutum quòd mulier non poſſit ſe ſine ſolemnitatibus obligare, non habet locum in delicto uel quaſi, mulieris.

40 Mulieris contractus non ſeruata ſtatuti forma factus ſi eſt ipſi vtilis valebit, quidquid dixerit Bart.

Mulier non poteſt pro parte contractum acceptare, & pro parte reſpuere.

41 Mulier non poteſt renuntiare ſtatuto prohibenti mulierem obligari ſine quibuſdam ſolemnitatibus.

Iuri pro forma introducto renuntiari non poteſt.

42 Conſenſus conſanguineorum à ſtatuto requiſitus, in contractu mulieris, numquid præſumatur interueniſſe ex temporis diuturnitate, variæ ſunt opiniones.

Solemnitates à ſtatuto requiſitæ numquid præſumantur interueniſſe, ſtante temporis diuturnitate.

GLOSSA

GLOSSA XIX.

LIcèt in Inſtrumento dicatur iſtam Do-
minam contrahentem, nullos proxi-
miores habere, tamen Inſtrumentum
hoc non probat, vel aliquid facit, ſi veritas
ſit in contrarium, per ea quæ in hac materia
tradit Corn. in conſ. 167. col. 2. lib. 2. quod ſi
in Inſtrumento fuit ſcriptum propinquos eſ-
ſe proximiores conſanguineos, ex agnatio-
nis genere, & ſint ex cognatis, ēt quod Iudex
decretum interponat, & proximiorum defe-
ctum suppleat, contractus redditur nullus, &
ſe fundanti in ſtatuto non obſeruato, & ſic di
cènti cōtractum nullum, incumbit onus pro-
bandi mulierem contrahentem hr̄e, vel ha-
buiſſe tp̄e contractus cōſanguineos habiles,
1 aliàs obtinere †nō poteſt, ut ſequēdo Paul. de
Caſt. cōſ. 124. In cauſa quę vertit, 2. col. 1. par
te., tradit Cor. in d. l. 1. 2. col. C. vnde vir, &
vxor, & in dictis conſ. 241. col. 3. in 2. & 131.
2. col. eod. vol. 4. & 242. in 4. vol. qđ ēt tenet
Alex. in addit. ad Bar. in d. l. ſi tertius, in prin.
de aqua plu. arcenda, & Felin. in c. ſuper his,
n. 17. 2. col. de accuſ. licèt idē Felin. in c. in p̄-
ſētia, n. 11. de probat. teneat nō eſſe opus pro
bare habilitatē, & ſequitur Cur. iun. in d. l. 1.
nu. 10. C. vnde uir, & uxor, & ſequit̄ Crauet.
primā opinionem cōſ. 80. nu. 14. & Cor. cōſ.
316. col. 6. n. 33. 1. vol. & Rol. a Vall. in trac.
quæſtio. ſuper ſtatuto de lucro dot. quæſt. 64.
nu. 19. Plot. in l. ſi qñ, nu. 354. C. vnde vi. &
Borgni. in tract. de tut. & curat. nu. 131. Pro
quo faciūt quæ tradit Bar. in d. l. ab hoſtibus,
§. ſi vir, quē alij ibi ſequūtur, ſol. matr. & in l.
ſi ſeruū Stichū, in princ. de uerb. oblig. qđ ad
probandū negligentiā mariti, quod nō adhi-
buerit medicū in infirmitate uxoris, oportet
articulare, & probare, qđ aderat copia Medi
ci in loco illō, & hoc verum vr̄, maximè, quia
pro Inſtrumento militat præſumptio ſolēni-
tatis, ultrà præſumptionem ueritatis, ut p̄ Al
ciat. latè, & ibi in addit. latiſſimè poſt allega-
tos ibi, in tract. præſumptionū, Regula 3. præ
ſumptione 13. nu. 9. Et propterea nō vr̄ verū
qđ dicit Cāpeg. in d. ſuo tractatu d. 5. parte,
q. 102. vbi dicit, uideri cōem eſſe cōcluſionē,
quod nemo præſumitur natus ſine coniun-
ctis, & ſic videtur tenere, quod immò mulie-
rī incumbat onus probādi; quod nō uidetur
procedere, per prædicta, & fortè etiam ipſe
eſt corruptus, quia ll. per eū allegatæ, probāt
cōtrarium, ſed tñ Tiraquel. plures allegans,
tenet cōtratiā ſentētiā, quod præſumatur prę
ſens ſi ibi habet domiciliū vel habitationem,
in tract. de legibus Cōnubial. gl. 8. nu. 29. &
30. vbi videto, & Rom. Cagnol. in l. 3. §. vbi
dat, nu. 186. & ſequēt. ff. de duob. reis, de quo
p̄ Ioā. Stepha. Lâbertēg. in tractatu de con-
tract. corū q bus uel à iure cōi uel a ſtatuto ſi-
ne certa ſolēnitate cōtrahere permiſ. non eſt,
in gloſ. 9. per tot. & in gloſ. 12. 1. & 2. quæſt.

Sed quia materia huius ſtatuti eſt practica
bilis, & ſæpè in facto accidit, aliqua quæſtio
in ea ſtatu plura non inutilia, & ſcitu nō in-
digna hic tractare, & diſcutere, p̄ quęſtiones.

Quæro igitur primo, nūquid ex contractu
facto contra formā huius ſtatuti, oriatur obli
gatio mulieris, ciuilis, uel naturalis? Et in
hoc rñdet Bart. in l. cū lex, 2. col. verſi. ſed iux
2 ta prædicta, †nu. 6. ff. de fideiuſſ. quod ex quo
ſtatutum reſiſtit contractui, & obligationi,
nulla oritur ciuilis, nec naturalis obligatio,
& idē tenet in l. 1. col. pē. nu. 8. de nouat. & ſe
quuntur Bald. & Paul. de Caſt. in d. l. cū lex,
& Bald. in l. non dubium, col. fin. pen. quæſt.
C. de legib. & in terminis, licèt in contractu
minoris, in quo conſenſus cōſangeineorum
ex forma ſtatuti exigitur, tenet ēt Bart. & ip-
ſum ſequuntur Paul. de Caſt. Alex. Socin. &
Iaſ. ibi, in l. ſi nō ſortem, in princ. ff. de cond.
indeb. & hoc idem tenet Caſtr. in conſ. 124.
In cauſa 1. vol. nu. 1. Roman. cōſ. 437. In ca-
ſu propoſito, 1. dub. hanc ēt doctrinam Bart.
quòd lex reſiſtens actui, impediat naturalem
obligationem, ſequitur Crot. in l. 1. §. ſi quis
ita, 1. lectura, nu. 3. & idem in 2. lectura, nu.
2. ff. de verb. oblig. & Cagnol. in l. cum am-
plius, §. is natura debet, num. 3. de reg. iur. &
Guid. Pap. conſi. 238.

Secūdo quæro, nūquid fideiuſſor accedēs
pro muliere in tali contractu cōtra formā ſta
3 tuti celebrato, obligetur? & vr̄ † cōcludendū
quod nō, quia quoties lex reſiſtit obligationi
fideiuſſor nō obligat̄, d. l. cū lex, ubi Bart. col.
fi. & quando principalis non eſt obligatus ci
uiliter, uel naturaliter, ut in caſu hoc, fideiuſ-
ſor quoq; obligari nō pōt, l. ſi ſeruus, in prin.
ff. ſi q̄s caut. & melius l. 4. §. ſi vxor, ff. de don.
inter uir. & vxor. hoc idem hr̄ in l. is cui, ff. de
uer. oblig. & in l. 1. §. ſi quis ita, ubi not. Paul.
Aret. & Crot. 1. lectura, nu. 5. ff. eod. unde, cū
in caſu huius ſtatuti mulier principalis nō ob
ligetur ciuiliter; nec naturaliter, nec etiā offi-
cio Iudicis teneatur, ut per Doct. in d. §. ſi q̄s
ita, & in d. l. is cui bonis, ſequitur, quod fide-
iuſſor accedere non poteſt, & ſi accedit, non
obligatur, per prædicta, & ita ſentit Rom. in
caſu huius ſtatuti, in d. conſ. 437. 1. col. Et ita
in terminis noſtris quod non ualeat obliga-
tio fideiuſſoris, nec datio pignoris, tenet Iaſ.
in d. l. ſi non ſortem, in principio.

Confirmatur, quia fideiuſſor nō pōt teneri
in plus, uel accipi in duriorem cauſam quam
teneatur principalis l. Græce. §. illud. ff. de fi-
deiuſſ. §. fideiuſſores. Inſti. eo. cum ibi not. &
Marſi. latè in Rubrica de fideiuſſ. nu. 291.

Facit

Facit quod cõſulendo trad. Anchar. conſ.
330. Viſis facti narratione, 5. col. qđ fideiuſ-
ſor ſuper contractu nullo vel iniquo, ſeu do-
loſo non tenetur, quia principali ſublata tol-
litur acceſſoria, & remanet ſine cauſa, & ſeq-
tur Socin. in conſ. 273. 2. col. in 2. & conſ. 22.
in fine lib. 4. & Ruin. conſ. 135. 1. vol. refert
dictum cõſilium, & ſequitur maximè nu. 12.

In contrarium tamen in terminis eſt deci-
ſio Alex. in addit. ad Barto. in l. Marcellus, ff.
de fideiuſ. in 1. addit. vbi allegat Bal. idem te-
nentem, in l. 1. ff. eod. qui hoc non dicit in li-
bro meo, & allegat etiam Cyn. in l. dominũ.
C. quod cum eo, quem etiam non vidi, & hãc
deciſionem ſequitur Marſil. in Rub. de fide-
iuſ. nu. 292. & hoc uidetur etiam tenere Cor.
in conſ. 249. 4. col. libr. 3. & conſ. 121. 4. vol.
videtur idem ſentire, & tenet expreſsè Pariſ.
in conſ. 16. nu. 110. & ſequen. 2. vol. & in ſi-
mili ſtatuto loquente de minore contrahen-
te ſine tali ſolemnitate, tenet Paul. de Caſtr.
conſ. 433. nu. 3. 1. par. & videtur etiam tenere
Alex. in conſ. 64. Viſo themate, 4. volum.

Sed ego pp huiuſmodi authoritates non
recederem à prima opinione quæ mediocri-
bus nititur rationibus, & quam etiam tenet
Abb. in ſimili, in c. cum cõtingat, 1. col. de iu-
reiur. vbi tenet fideiuſſorem mulieris vendẽ-
tis rem dotalẽ, cui uenditioni lex reſiſtit, non
obligari, ut ibi per eum; eam tamen declaro
non procedere duobus caſibus, primo quan-
4 do † quis principaliter & in ſolidum una cũ
muliere vẽderet, uel obligaretur, quia iſto ca
ſu iura de fideiuſſoribus loquentia, ſibi locũ
non uendicant, ut tradit Dec. conſ. 7. num. 6.
quod allegat Pariſ. d. conſ. 16. nu. 113. & tali
caſu loquitur etiam Paul. de Caſt. d. conſ. &
opinio Pariſ. d. ſuo conſ. quo caſu poteſt pro-
cedere. Secundo, quando interuenit iuramẽ-
tum huiuſmodi fideiuſſoris. nam tũc obliga-
tur, & quod principalis non obligaretur ut
tradit Corn. conſ. 214. col. 3. 2. vol. Bauer. in
tract. de uirtu. iuram. in princ. Nam iuramẽ-
tum huiuſmodi facit ut in plus quàm princi-
palis teneatur, quia ſi nõ obligatur ut fideiuſ
ſor, cenſetur obligari ut principalis, ut tradit
Bar. in l. ſi quis pro eo, in princip. col. fi. ff. de
fideiuſſ. Socin. Reg. 146. Fideiuſſor in durio-
rem, 1. fallent. ſequitur Marſ. allegans alios
plures, in d. Rubr. d. nu. 291. & Io. de Amic.
conſil. 34. ad finem. & hoc idem etiam tenet
Alciat. in repet. capit. cum contingat, nume.
169. de iureiuran. de quo etiam dicemus in-
fra, licèt idem Alciat. inferius numero 173.
uideatur tenere aliam opin. quàm compro-
bat: quod ſcilicet, qui in duriorem cauſam fi-
deiubet, non amittit beneficium excuſſionis,
etiam quod cenſeatur principalis, propter iu-
ramentum: quod eſt notandum, licèt non fa-
ciat ad caſum hunc, ex quo mulier non po-
teſt in aliquo teneri.

Tertio quæro, nunquid iuramentum uali-
det contractum mulieris ſine ſolemnitate ſta
5 tutaria † contrahentis? in qua Bart. in l. ſi quis
pro eo, col. pen. verſ. quinto q̃ro, nu. 11. ff. de
fideiuſſ. & in Auth. Sacra puberum, col. pen.
nu. 15. C. ſi aduerſ. vend. diſtinguẽdo tradit,
quod, aut ſtatutum prohibet perſonam con-
trahere, uel imperſonaliter loquitur, ut quia
primo caſu dicit, nullus cõtrahat cum mulie-
re, uel mulier nõ contrahat cũ aliquo ſine ta-
li ſolemnitate; Vel ſecundo caſu, non ualeat
contractus mulieris; primo caſu, quia contra
hens contra legem peccat, iuramentum non
confirmat cõtractum peccati nutritiuum, ſe-
cundo verò caſu confirmat: & hãc doctrinã
Bar. ſequitur Ang. ibi, & in conſ. 160. Domi-
na Catherina, col. 3. quam etiam tenuit Bar.
in Auth. Decernit ius, C. de arbit. Calder. &
Anch. in c. cum contingat, de iureiur. & conſ.
9 eo. tit. & plerique alij, in tantum, quod Imo
la, & Butr. in d. c. cum contingat, uidentur di
xiſſe eam communiter approbari, quàm etiã
tenet Calcan. conſ. 24. 18. col. & dicit quen-
dam D. Prodocimum Doctor. Patauinum
eam tenere, in d. cap. cum contingat, quæ opi
nio reputatur uera, & ab omnibus impugna
tionibus nouiſſimè defenditur per Alciat. in
Repet. d. c. cum contingat, num. 94. vſque ad
nu. 107. Didac. qui dicit communem, in Re-
pet. ca. quamuis, de pact. in 6. & 2. p. §. 1. nu.
8. & Rodor. Suarez. in l. 1. in tit. de la arras.
num. 24. Alba, conſil. 70. nu. 6.

Contrarium tñ, ſ. qđ immò indiſtinctè ſta
tutum non poſſit diſponere ſuper iuramẽto,
& per conſequens eius iuramenti uirtute ta-
lis cõtractus ualeat, tenet Paul. de Caſt. in d.
l. ſi quis pro eo, & in d. Auth. Sacra puberũ,
ubi cõiter Salic. Aret. Fulgoſ. Iaſ. & Corn. in
repet. q. 5. damnant Bar. & idem cõiter Can.
Io. de Lignano, Butr. Imol. & Abb. in d. c. cũ
contingat. Rom. conſ. 437. In caſu propoſi-
to, Alex. conſ. 27. Viſo libello, 1. vol. & conſ.
29. nu. 14. 7. vol. Socin. dicens eſſe commu-
nem, conſ. 77. 8. col. 239. 1. col. & 279. etiam
prima col. Corn. conſil. 36. 3. col. 1. vol. Ber-
trand. conſ. 175. nu. 2. 1. p. priorum. & cõſul-
to de hac queſt. latè ſcribit Tiraquel. in tract.
de legib. Connubial. in gloſ. 4. nu. 26. & ſeq.
vbi tamen nil decidit, ſed remittit ad citatos
per eum, & 308. nu. 7. 2. uol. poſteriorum, &
Pariſ. conſ. 97. nu. 10. in 1. & 33. nu. 47. In 3.
vol. Crot. in Repet. l. omnes populi, nu. 47.
ff. de iuſt. & iure, & Ripa, lib. 3. Reſponſ. 110.
nu. 3. & Ruin. conſ. 100. nu. 8. 3. uol. & Felin,
in c. 2. nu. 6. de maior. & obedientia.

Limitatur tñ hæc cõis concluſio, non procedere, qñ ſtatutum per indirectũ tolleret iuramentum, vt quia diſponeret contractũ non valere, ét accedente iuramẽto dicta ſolemnitate non ſeruata, quia fingitur, ſeu præſumitur iuramentum ipſum metu, vel dolo extortum, ita Bart. in d. l. omnes populi, 2. quęſt. 3. quæſt. principalis, nu. 25. vbi dicit, itá vidiſſe iudicari; & ipſum ſequuntur Bald. Salic. & Fulg. cõmendantes hanc cautelam, in d. Auth. Sacramẽta puberum, Butr. Card. & Imola, in d. c. cum cõtingat, & uidetur ſequi Bal. in conſ. 487. Conſiderandum, in 3. Roman. d. conſ. 12. Licèt in caſu ſuo ſtatuta eſſent cõfirmata à Pontifice. Paul. de Caſt. in l. fin. ff. qui ſatiſd. cog. & idem eſt, ſi ſtatutum præſumit ſimulationem: quia in his in quibus lex præſumit ſimulationem, non eſt neceſſaria probario hominis, & iuramentum nihil operatur, nec eſt neceſſe adire Epiſcopum pro relaxatione eius, ut formaliter inquit Bald. in l. nec pattonus, ante finem, C. de oper. liber. & idem tenet. Pet. de Anchar. in Repet. c. Canonum ſtatuta, col. 17. in fin. de conſtit. & in conſ. 330. Viſis facti. 5. col. Corn. conſ. 135. 3. col. 1. vol. & 121. 3. & 4. col. 2. vol. & eſt cõmunis opinio, ut Alexan. oſtendit, in conſil. 196. nu. 5. 6. vol. & conſ. 151. nu. 3. & num. 9. 7. uol. & hanc etiam dicit communem Iaſ. in d. Auth. Sacramenta puberum, penul. col. & cum hac uidetur tranſire Felin. poſt Abbat. in c. Eccleſia Sanctæ Marię, nu. 65. 66. de cõſtit. quam etiam tenet Socin. conſ. 66. 5. col. & etiam dicit cõem Pariſ. conſ. 99. nu. 28. 1. uol. quam etiam tenet conſ. 47. nu. 4. eo. uol. & conſ. 53. nu. 33. eod. & Ruin. conſ. 135. nu. 14. 1. uol. & conſ. 95. nu. 9. 5. uol. Cagnol. dicit etiam communem, in l. ſi librarius, nu. 45. de reg. iur. & Socin. iun. conſ. 3. nu. 35. 2. uol. & Curt. iun. conſ. 118. nu. 6. latè diſputat, & pro hac concludit Hier. Gabr. conſ. 13. & defendit hanc cãm, in duabus & trib. col. ſeqq. nu. 5. & ſeq. & hanc admittit Thob. Nonn. conſ. 88. nu. 15. & 21. Iac. Phi. Put. conſ. 200. num. 4. & ſeq. licèt in eo caſu ſtatutum eſſet à ſummo Pontifice confirmatũ. & Rimin. iun. conſ. 5. nu. 143. Didac. Couuarr. in Repet. c. quamuis, de pact. in 6. in 1. par. §. 3. nu. 8. uer. p̃dicta, & 2. p. §. 1. nu. 8. Crot. conſ. 195. nu. 5.

Sed hæc etiam limitatio non eſt ſine contradictore, nam contra eam tenet Pau. de Caſtro ſibi contrarius, in d. l. ſi quis pro eo, pen. col. ad fin. & in dicta Auth. Sacramẽta puberum, col. fin. quam etiam prius deriſit Bal. in d. l. omnes populi, nu. 12. & ab hac etiam recedit Iaſ. in d. l. fin. ff. qui ſatiſd. cog. quibus inheret Pariſ. in conſ. 96. nu. 103. in 1. & conſil. 16. nu. 90. in 2. uol. dicens pręcedentẽ opinionem magis eſſe uerbalem quàm realem, & cõtra eum tenet etiam Ruin. conſ. 194. nu. 9. d. 1. uol. latè Rol. à Valle, conſ. 99. 3. uol.

Tertia eſt inter has media opinio, dictam limitationem ſublimitãs, uel declarans, procedere, itá demum, ſi ſit ueriſimilis præſumptio doli, metus, uel ſimulationis, ut quia in loco ſtatuti ſolitũ fuerit decipi mulieres, uel minores, in contractibus, de quibus diſponit ſtatutum, & in hac tertia opinione ut in omnibus ſoleis pedẽ haberet, fuit Paul. de Caſt. in Repe. d. Auth. Sacramenta puberum, 11. col. quàm ubique tenuit Abb. uidelicet in d. ca. cum contingat, nu. 12. & ſequ. in conſ. 71. Quinque dubia, nu. 7. in fine, 1. uol. in quæſt. ſua 2. Stante ſtatuto condito in Italia 7. & 8. col. nu. 12. & in effectu uidetur cum eo concordare Butr. in d. c. cum contingat, & cum eo tranſire Felin. d. c. Eccleſia, & d. cap. 20. de maior. & obed. n. 6. & Socin. d. cõſ. 86. 5. col. & Corn. ſequitur expreſsè in Repet. d. Auth. Sacr̃a puberum, fol. 13. col. 3. uerſ. ſecũdo fallit, & in dictis conſilijs 135. & 121. quam ẽt tenet Caccialup. in Repet. d. l. omnes populi, col. 37. & ibi Crot. n. 47. 12. concluſione, uer. limita, cum quibus vr̃ concordare Pariſ. d. cõſil. 53. num. 33. in 1. uol. & Ruin. d. conſ. 194. nu. 9. in princ. & conſ. 51. & 135. 137. Ex quibus patet, dictam limitationẽ non procedere abſque dubio: & ꝓpea ſtatuẽtes Ferrarieſes, in ſtatuto prædicto multis remedijs, indẽnitatibus mulierum occurrerent, ne iuramẽto firmarentur contractus earum celebrati ſine ſolẽnitatibus, de quibus in dicto ſtatuto, prohibentes utramque partem, ſine ipſis ſolemnitatibus cõtrahere, diſponentes aliter factos contractus, ipſo iure non ualere, iuramẽtum intelligi metu, dolo, & per uim extortum, & in fraudem muliebris ſexus, inhibentes notarijs pœna cominata, ſi iuramentum detulerint, de quo tradit Grã. deciſ. 12. nu. 14. & ſtatuentes, non audiendos agentes ex dictis cõtractibus, quod põt facere Statutũ per Alex. in l. cum mulier, ff. ſol. mat. & Ruin. in d. cõſ. 55. nu. 9. 5. uol. & tũc, licèt non tollat obligationem, tñ ab agendo excludit. Calcan. conſ. 74. col. 12. & de negatione audientiæ habet in c. intelleximus, de iud. & in l. 1. §. 1. ad Trebel. & ſi admittatur proceſſus eſt nullus. Vã. in tract. de nullit. in titu. de nullit. ſentent. ex defec. inhab. ſeu mand. compar. n. 51. & ſeq. Iaſ. conſ. 166. col. 2. 2. uol. & 168. eo. uol. Pariſ. conſ. 11. nu. 9. 4. uol. Tiraquel. in l. ſi unq̃, uerbo, Reuertat̃, nu. 212. & 213. C. de reuoc. donat. Dec. 2. col. & Ripa nu. 6. in ca. 1. de reſcriptis Anchar. 170. Principaliter, 1. dubio immò eos agentes à iuribus ſuis cadere, & in aliàs pœnas incidere, & ut in ipſo, quod qui-

dem

dem ſapienter actum eſt, ad euadendum opi. & conflictus Doct. ex quibus quinque caſus conſiderat Alciat. d. c. cum contingat, nu. 107. & ſequent. quibus procedere poteſt opi. Bart. ſupra relata, in princ. quæſt. qđ iurm nihil operetur, qui fortè ĕt nō eſſent tuti in practica, pp opi. Doct. uario modo ſentientium.

Quarto quæro, nūquid mulier contrahēs per procuratorem, teneatur obſeruare dictū
7 ſtatutum, adeo, quod ſi non † obſeruetur, contractus ſit nullus? Bart. in l. apud Iulianum, §. fi. in fine, tetigit hanc quæſt. & indeciſam reliquit, ſed Ang. & Raph. Com. ibi, ff. quib. ex cauſis in poſſ. eatur, tenēt mulierē per procuratorem contrahentē, ad hmōi ſolēnitatem adhibenda non teneri, qđ declarat Com. ibi, procedere, niſi ſtatutum diſponat, qđ mulier non poſſit ſe obligare: quia tunc ĕt ꝙ contrahat per procuratorē, dēt ſeruari ſolēnitas ſtatutaria, & ad eos ibi ſe remittit Alex. in l. 3. §. procurator, 2. col. ff. quod quiſque iur. & hāc deciſionem indiſtinctè tenet Aret. in §. hęres quoque, n. 3. inſtit. de obl. q̄ ex quaſi contrac.

Sed tamen verior, & communior eſt opi. in contrarium, quàm tenet Are. in l. mutum, col. pen. & fi. ff. de acquir. hęred. & Crot. in l. ſi is qui pro emptore, nu. 82. ff. de vſuca. quā tenent Soci. & Iaſ. in l. 1. §. item acquirimus, ff. de acquir. poſſ. & in ſimili ſtatuto in contractu minoris, tradit Pariſ. conſil. 98. nu. 46. & conſ. 99. nu. 37. vol. 1. & Marſ. Sing. 255. Subrogatus.

Quinto quæritur, ſi in cōſtitutione procuratoris interuenit ſolēnitas à ſtatuto requiſi-
8 ta, nunquid opus ſit † ĕt interuenire, q̄ñ procurator ipſe cōtrahit? refert Socin. conſ. 112. penul. col. duplicato con. 172. genitorem ſuum conſuluiſſe, ꝙ ſic, & idem fuiſſe cōſultum per plures alios Doct. & idem dicit cōſultum uidiſſe ferè per omnes Doct. Italiæ in l. ſi quis nec cām, nu. 11. & in l. certi cōdictio, §. q̄ñ, nu. 10. ff. ſi cert. pet. & pro hoc facit deciſ. in
9 ſimili ſtatuto de contractu minoris, quod † debeat adhiberi conſanguineorum conſenſus. Caccialup. in Repet. d. Auth. Sacramēta puberum, & l. cunctos populos, fol. 11. col. 4. n. 95. ubi tenet, non ſufficere interuenire hmōi ſolemnitatē in mandato procuratoris, niſi ĕt interueniat in contractu, quod dictū pro ſingulari refert Marſ. in Sing. ſuo. 255. ſubrogatus, & quam opin. in muneris cōtractu tenet etiam Pariſ. in dictis conſilijs 98. & 99.

Contrarium tñ tenent Ang. & Raph. d. l. apud Iulianum. § fi. & plenè conſuluit ſm eā Alex. in terminis huius Ferrarienſis ſtatuti, in conſ. 189. 7. uol. quam etiam tenet Cāpeg. d. tract. de dote, ultima parte, queſ. 108. & in hanc partem inclinat Socin. in d. §. quoniā, & hanc tenet expreſsè in d. l. ſi quis nec cauſam, quæ de plano procedit, quando procurator à muliere eſt conſtitutus ſpecialiter ad vnum actum, cum conſenſu conſanguineorū, qui ſuper eo habuerunt debitam diſcuſſionē, ad vtilitatem mulieris, ità declarant Socin. & Iaſ. in d. §. item acquirimus, ubi Socin. nu. 18. verſ. ſeptima cōcluſio, & Iaſ. 1. & 2. lectura, 2. & 3. col. & quæ opinio magis procedit in ſtatuto mulieris quàm minoris, cum ſit exorbitans, & non extendenda, ut per Pariſ. d. conſ. 98. nu. 61. 62. & dicto conſ. 99. nu. 61.
10 Et pro hac concluſione facit, quod † ſi fuit cōſtitutus procurator ad uendendum rem Eccleſiæ cum ſolemnitatibus neceſſarijs, non eſt neceſſaria alia ſolemnitas in contractu, quem facit procurator, ut Feder. de Sen. reſpondit, conſ. 100. Abbas ſubiectus, 3. col. & ſequuntur Iaſ. & Socin. locis prællegatis, & Affict. deciſ. Neapol. 285. nu. 21. Et eſt caſus ſecundum Socin. in locis prællegatis, in l. tutor rerum, vbi Bar. ff. de adminiſtr. tut. ubi habetur quod ſi interuenerunt ſolemnitates in uenditione rei minoris, & precio non ſoluente emptore, tutor eam retinuit, non eſt opus alijs ſolēnitatibus, ſed ſi ſimpliciter fuerit generaliter conſtitutus ad contrahendū, etiam quod ſolemnitates interuenerint in cōſtitutione, & mandato, tamen in particularibus contractibus neceſſaria eſſet ſolemnitas Statuti, cui Statuto nō eſſet aliter ſatisfactū, cum exegerit huiuſmodi propinquorum cōſenſum, ut utilitatem mulieris procurare poſſint, quod niſi in ſingulis ſpeciebus & contractibus adhibeatur plena diſcuſſio, fieri nō poteſt, ità not. declarant Socin. 8. concluſione num. 19. & Iaſ. 3. & 4. col. 2. lectura & 2. col. in 1. in d. §. item acquirimus, & ſequitur Alciat. in d. l. tranſactionem, pen. pag. C. de tranſact. & ità poteſt ſaluari hoc caſu quod tradit Pariſ. dictis conſilijs dum allegat Iaſ. & Socin. tenere, in d. §. item acquirimus, & in contractu ſolemnitatem adhibēdam, nec ſufficere in mandato adhibitam; & idem tenet Tiraquel. in trac. de Legib. Connub. ult. leg. gloſ. 5. nu. 197. & ſeqq. & Ant. Gab. lib. 6. ſuarum concluſionum titulo de reg. iur. concluſione, 2. nu. 33. & Octaui. Simoncel. in tractat. de decret. lib. 2. tit. 5. nu. 52. & Borgnin. in tract. de tutor, & curat. nu. 130.

Sexto è contra, quid in muliere alieno nomine contrahente, ut in procuratrice, nā mu
11 lier poteſt eſſe in † extraiudicialibus procuratrix, etiam ſtāte dicto ſtatuto, ut tradūt Ang. Alex. & alij, poſt Iac. But. in l. quamuis, ff. de acquir. poſſ. Dec. in c. cum dilecta, nu. 15. de confir. util. uel inut. & in l. 2. n. 16. de reg. iur. & Arno. Soliloq. 68. Quia ſupra, & conſulendum

dum,eſt non teneri ſeruare ſolemnitatem ſta
tutariã,ut tenet Raph.Com. d.l. apud Iulia-
num.§.fin. Pau.de Caſt.l. quicunque,§. ſi ab
12 alio,†in fine,ff.de inſtit.& idem eſt ſi mulier
eſt tutrix,& tutorio nomine contrahat, ut te-
nent communiter Doct. Rom. Alex. Socin.
& Iaſ. in l. quæſitum , de in ius voc. Pariſ. d.
conſ.98.num.37.& Marantha, tract.de ord.
iud.4.parte, 16.diſt.n.21. licèt de hoc ultimo
Raph.loco præallegato dubitauerit,& cõtra
rium teneat Alciat. tractatu præſumpt.Reg.
1.52.prę ſumptione,nu.6.idem tenet Iaſ.in l.
ſi unus,§.pactus,col.9. verſ. ſecundo intelli-
ge,ff.de pac. Caccialup. in Repet.d.l. cũctos
populos, carta.16.col.4.uerſ.hic inferamus,
13 & idem † eſt in contractu per minorem no-
mine alieno factum, ut proſequitur Pariſ. di-
ctis conſilijs.98.nu.35.& 99.etiam num.35.
& Ruin.conſ.53.nu.16.2.uol.quod procedit
ſecundum Paul.de Caſt.d.§.ſi ab alio, quem
alij ſequuntur, modo actus non geratur ad
præiudicium ipſius procuratricis.

Septimo quæro, an dictum ſtatutũ habeat
locum in contractu hermaphroditi, qui eſt
14 perſona mixta? & Bal. decidit qđ †non,in l.
oẽs populi, col. 8.uerſ.itẽ ſi ſtatutũ dicit, ſub
nu. 18.ubi loquitur in ſtatuto quod mulier te
ſtari nõ poſſit ſine propinquorũ conſenſu, &
dicit,nõ extendendũ eſſe ad hermaphroditũ,
& ſequit Anch.in Repet. c. Canonũ ſtatuta,
verſ.venio ad primũ mẽbrũ,Butr.in proœm.
Decr.7.col.& Alex.in l.ſi ità ſcriptũ,in prin.
n.4.de lib.& poſth.& in l.2. in prin.n.7.poſt
Rom. & ibi ẽt Socin.nu.4.ff.de uerb.obli.&
Alex.cõſ.117. Animaduerſis, 3.col.2.uol.&
Felin.c. Rodulphus. num.20.de Reſcript. &
Hier. Gig.in tract. de crim.lęſę maieſt.li.3.c.
16.nu.19.& Tiraq. in trac.de legib. Cõnub.
vlt.lege, gl.5. nu.79. Cõtrarium tñ tenet idẽ
Bal.in §.1.Inſtit.de actione.& Iaſ.ibi,nu.29.
Pro quo facit decif. Ancharani in conſ. 384.
Dubiũ in iſta quæſtione facit mixtura,ubi te-
net, qđ ſtante ſtatuto qđ mulier nõ poſſit cõ-
trahere, uel obligari ſine conſenſu cõſangui-
neorũ,nõ poterit donare cã mortis,cũ magis
inhereat contractui,q̃ ultimæ uoluntati. p l.
quæritur,ff.de ſtatu hom. quę in hermaphro
dito loqtur , & ità in terminis noſtris uoluit
allegare d.conſ.Arno.in Sing.ſuo 43.Stanti
bus, ubi tenet hanc opinionem contra Bald.
pro quo facit,quia leges non cõſiderant her-
maphroditum tamquam hoĩem miſtum, ſed
tamquam hoĩem vel fœminam, ſm qđ ma-
gis in uno,quam in altero ſexu præualet, d.l.
quæritur,ut dicit Apoſtil.ad Alex.in d.l.2.al
legans quendam alium Doct. ità ibi tenere ,
& opinio Petri de Anch. in donatione ut ſu-
pra, communior eſt, & magis cõiter tenetur,
in d.l.2.ut Alciat. ibi teſtatur , nu.10.de qua
tamen particulari quęſtione latius dicetur in
fra,& hęc ultima opinio uerior uidetur, licèt
prima maiori ſit fulta authoritate , ut ſuprà.

Octauo, quid in ſorore tertij ordinis San-
cti Franciſci? & in hoc eſt in terminis deciſio
15 Bald. in conſ.60. Quædam†ſoror de ordine,
2.col.uol.5.ubi tenet, quod poſſit contrahe-
re dicto ſtatuto non obſtante,ſine eius ſolem
nitate, & contractum ualere, quæ deciſio eſt
notãda, cum ſit in terminis proprijs, quia a-
liàs eſſet magis dubitãdum, cum huiuſmodi
homines , & mulieres tertij ordinis non ſint
propriè religioſæ perſonæ, gloſ.in Clem. Cũ
ex eo,de ſent.excom. de quib.tradit Bar.in l.
1.ff.de pęn.licèt loquatur in ſratribus Gaudẽ
tibus,& Bechetis,& in l.ſemper,§.quibuſdã,
de iure immun. dicit uidiſſe conſilia plurium
Doct. quod Gaudentes milites habent priui
legia ne teneãtur ad munera & collectas , &
de fratribus Tertij ordinis dicit, quod habẽt
modum uiuendi ab Eccleſia approbatum, &
ibi Alex. in addit.& quod habeant immuni-
tatem à collectis, tenet Phil. Fran.in c. 1. de
immun.Eccleſ.in 6.& Ioan.de Amic.in con
ſil.146.num.2.licèt quo ad forum, an ſint de
Eccleſiaſtico,ſint opin.ut per Doct.in c.2.de
foro compet.ubi dicit Aretin.num.15. com-
munem eſſe opinionem quod ſint de Eccle-
ſiaſtico foro,& uidetur ſequi Feli.licèt Abb.
diſcordet de quo per Felin.in trac.lit. Apoſt.
con.par.Eccleſię col.8.4.limitatiõe licèt Pa-
riſ.conſ.40.nu.14. teneat huiuſmodi ſorores
religioſis perſonis connumerari nõ debere,
& ſtatutis laicorum alligari , quod eſſet con-
tra deciſionem prædictam Baldi. quæ tamen
uidetur procedere , cũ ſimus in ſtatuto exor-
bitanti,& quod non eſt extendendũ, ut ipſe-
met Pariſ. tradit allegatis cõſilijs. 98. & 99.
in 1.uol.& dictę ſorores non poſſint proprie
etiam dici perſonæ laicę,ut not.prædicti Do
ctor.in locis præallegatis.

16 Sed ſi † cõtractus fieret cum ſorore in Mo
naſterio exiſtente, adhuc tamen non profeſ-
ſa, ſeruandum eſſet ſtatutum,ut decidit Pau.
de Caſt.loquens tamen in ſtatuto prohibẽte
minorem ſine dicta ſolemnitate contrahere,
in conſ.432. Cum ſtatutum,col.fi.1.parte, li-
cèt Pet. de Anchar.conſ.69.contra donatio-
nes tenuerit contrarium.

Nono, quæritur de not.q̃ſtione quã habui
in facto in caſu huius ſtatuti Ciuitatis Ferra-
17 riæ,nunquid hmõi †ſtatutum locum ſibi vẽ-
dicet,ſi mulier contrahat extra territoriũ ſta-
tuentium? & vr̃ dicẽdum quod ſic , qa hmõi
ſtatutum eſt fauorabile , & inductum in fa-
uorem mulierum ne decipiantur , ut in eo
ſtatuto. & fuit dictum ſuprà ,in princ. huius
Clau-

Clauſulæ verb. agens pro obſeruatione, ad finē, & ppeà cū mulier prohibeatur contrahere, dēt extendi ad contrahentē extra territorium ſtatuentiū prout eſt not. & cōis doctrina Bar. in l. 1. 6. quæſtione, verſ. aut ſtatutum eſt prohibitiuū in perſonam, nu. 32. C. de ſū. Trinit. & fide Cathol. & hoc ibi ſequuntur communiter omnes. ſequitur Rom. conſ. 39. In propoſita quęſtione, per totū; Socin. conſ. 79. nu. 5. in 4. uol. Et quod ſtatutū prohibitorium in perſonam porrigat effectum ſuū extra territoriū, tradit ēt Curt. iun. licèt in alia materia, conſ. 9. nu. 2. ubi dicit opinionē Bar. in d. l. 1. eſſe cōiter approbatam, & in terminis proprijs eſt deciſio Baldi, in conſ. ſuprà allegato, 60. Quędā ſoror, in 5. uol. in 1. dubio. & idem in terminis noſtris refert hanc quæſtionem fuiſſe diſputatam per quēdam Dñm Zaccariam Taruiſinum. Petr. de Anchar. in Repet. c. Canonū ſtatuta, quæſt. 12. uerſ. hic cadit quæſtio diſputata modernis tēporibus, col. mihi 58. & fuiſſe determinatum ſtatutū hoc extendendū eſſe ad contractus extra territorium celebratos, & hoc ſequitur Alex. in conſ. 41. Viſis quæ ſubtiliter, col. 2. 5. uol. duplicato conſ. 116. nu. 6. in 6. uol. & in fortiori caſu conſuluit idem Bal. in conſ. 139. Statuto communis, 5. uol. quod ſtante ſtatuto, qđ mulier ſine conſenſu viri non poſſit facere teſtamentum, quod mulier nupta in loco dicti ſtatuti ſi in loco originis ubi nullū extat ſtatutum teſtetur, ſine ſolemnitate dicti ſtatuti, non ualet huiuſmodi teſtamentum. Hanc etiam opin. tenet Marſil. in l. fin. num. 142. & ſeq. ff. de iur. omn. iud. & latè Ruin. conſ. 160. 1. & 2. col. 4. uol. Flor. in l. 1. ff. de vſur. Benedict. Capra conſ. 21. nu. 5. & 44. num. 13. quibus uidetur inherere Curt. in tract. de conſuet. nu. 340. & hanc etiam tenet Bal. in conſ. 418. ſuper primo in 4. & 139. Statuto communis, in 5. & Tiraquel. in tract. de Legibus Connub. in l. 16. gloſ. 8. nu. 216. & ſeq.

Contrariū tñ aliàs obtinui, & pro ſolutione contrarij eſt aduertendum, ꝙ aliquando ſtatutum prohibet ſimpliciter perſonam cōtrahere, ut in exemplis poſitis per Bar. in d. l. 1. 6. quæſt. ut. ſ. qđ minor non poſſit facere teſtamentum, quod uir non poſſit legare uxori nec è contra, & tali caſu procedit contrariū: quia ſi talis prohibitio eſt fauorabilis, extēditur ad contrahentē extra territoriū, ſed hæc, ad hanc ſpeciē nō pertinent. Aliqñ ſtatutum non ſimpliciter prohibet perſonā contrahere, ſed ita demū non ſeruatā certa ſolēnitate, ut in caſu iſto, ſcilicet, ſine conſenſu propinquorū, & ſimilibus, q caſus à primo eſt diuerſus & in hoc Bart. in d. 6. quæſt. 1. exemplo, quem cæteri ſequuntur tenet ſtatutum huiuſmodi non extendi ad cōtrahentem extra territorium, quia circa ſolemnitates ſolummodo attenditur locus, & ſtatutum loci contractus, ubi talis ſolemnitas requiritur. l. 2. C. quemad. teſtam. aper. l. 1. in fin. de vent. inſp. & l. ſi fundus, ff. de euict. cum alijs allegatis per Aret. d. l. 1. nu. 18. & hoc etiam ſequitur Bald. in Repet. l. fin. ff. de iuriſ. omn. iud. quæ communiter nō habetur, ubi dicit, quod ſi ex forma ſtatuti minor non poteſt contrahere ſine certa ſolemnitate, non poterit minor forēſis contrahere ſine dicta ſolemnitate, & hoc idem tenet Pet. de Anchar. in d. q. 12. poſt. d. verſ. ſupra allegatū, in uerſ. quid dices de obligatione perſonali. ubi perpendens hanc differentiam inter ſtaturum ſimpliciter prohibens actum fieri, & cum certa ſolēnitate. corrigit ſuam opin. quam prius tenuerat ſequendo illum ſuum Zacchariā, ità in terminis noſtris not. declarat Aret. in conſ. 54. In cā Magiſtri Blaſij, 3. col. & conſ. 78. Diligenter, & maturè 6. col. ſequitur Iaſ. d. l. 1. 1. lectura 4. col. uerſ. ſcđo per hanc doctrinam & hāc declarationē ſequitur Socin. in conſ. 239. 2. col. 2. uol. duplicato in conſ. 131. 4. uol. & Corn. conſ. 232. 3. col. 4. uol. quam opi. etiam tenet Ruin. d. conſ. 159. nu. 6. in 5. uol. & conſi. 53. nu. 13. in 2. licèt contrarium teneat in conſ. Infra allegando; & hāc uidetur tenere Crot. in Repet. c. ut animarum, §. 1. col. 6. de conſtit. lib. 6. Ruin. conſ. 201. nu. 8. in 1. Gozad. videtur tenere conſ. 49. nu. 15. 18. Hanc etiā declarationem in ſimili ſtatuto, ſcilicet, quando mulier prohibetur teſtari ſine propinquorum conſenſu, quod ualeat teſtamentum factum extra territorium ſine dicta ſolemnitate, tenet Corn. conſ. 241. 2. col. 2. uol. quod etiam tenet Dur. in tract. de arte teſtandi, tit. 1. caut. 2. nu. 5. & in donatione facta in formam ſtatuti, tenet etiam Corn. conſ. 89. per totum, 3. uol. & etiàm hanc partem uidetur tenere Bertrand. conſ. 9. nu. 3. 3. parte priorum, cui non adhererem. Bald. in conſil. 474. Statutum, 4. uol. quam concluſionem uidetur etiam admittere Pariſ. conſ. 99. col. fin. 1. vol. tamen negari non poteſt quin 1. pars uideatur communior.

Declara tamen hanc ſecundam partem, ſi eam teneas, procedere, quando contrahitur cum forenſe, non cum ſubdito loci ſtatuti; quia tunc præſumeretur fraus facta ſtatuto, ut tradant Salic. Aret. & Caccialup. d. l. 1. & ligaretur dicto ſtatuto, ut proſequitur Pariſ. d. conſ. col. fin. & tenet Aret. in dictis conſilijs allegatis, & Crot. conſ. 5. nu. 42. & propterea non uidetur tutum remedium Durand. d. caut. 2. quod in caſu dicti ſtatuti mulier deberet ire ad teſtandum extra territo-

rium,

Digitized by Google

rium,quia ſi collegeretur fraus,vel præſumeretur,teſtamentum irritaretur,& hanc rationem tetigit Bal.in d. cõſ.60. per quam etiam fuit motus ad tenendum indiſtinctè, mulierem contrahere non poſſe etiam extra territorium,ſine dicta ſolemnitate.

Declara ſecundo, dummodò contrahens cum muliere non habuerit ſcientiam huiuſmodi ſtatuti prohibentis, quia tunc contractus etiam non valeret,ut per Anchar.d. quęſtio.12.loco prę allegato.& Alex.d.conſ.41. & Pariſ.d.col.fin.nam probata ſcientia,præſumeretur fraus, ut per eum ibi.

Declara tertio procedere,qñ ſtatutum dat formam contractui, & in conſequentiã inhabilitat perſonam,ſecùs è contra.ut conſuluit Ruin. conſ. 160. 1.& 2. col. 4. uol.per cuius rationes ſatis in caſu huius ſtatuti redditur hæc quæſtio dubia, ſed certè caſus iſte a noſtro non videtur diſſonus, unde fortè Ruin. ſibi contrarij non defenderetur declaratio.

Decimo quæro, etiam de alia quæſtione quam habui in facto,in terminis huius ſtatuti, nunquid ſtatutum hoc habeat locũ in contractu donationis,uel obligationis ſine ſolẽnitate requiſita facto,cum Eccleſia,ſeu in piã cauſã,& licèt Roman. teneat non valere, in Auth.Similiter,in 16.ſpeciali pię cauſę inter contractus, C.ad l. Falcid.tñ cõis opinio eſt in contrarium,quã tenet Bald. Paul.de Caſt. Alciat.in l. generali, ad fin. C.de ſacroſanct. Eccleſ.Pet.de Anchar.d. Repet.col. 12. verſ. dicit Bal. Ant.de Butr.& Abb.in c.relatum,il primo,de teſta. Abbas in Repet.c. Eccle. Sãctæ Mariæ,pen.col. & ibi Felin.nu.83. de cõſtit.Aret.in l.mutũ,col.fin.de acq.poſſ. Paul. de Caſt.& Iaſ.in l.1.in fine. C.de ſacroſ.Eccleſ. Calcan.conſ. 12.in quo ſe ſubſcripſerũt Ang.Mar.de Laude, & Iac.à Puteo,ubi enumerat plura priuilegia piæ cauſę. Alex.conſ. 105.Viſo ac diligẽter.3.col.4.uol.Corn.cõſ. 259.2. & 3.col.4.uol. & Paul.de Caſt.conſ. 432. Cum ſtatutum,nu.3.1.p. Dec.cõſ.504. col.1.Crot.in Repet.l.oẽs populi,n.48.de iuſtit.& iure,& in Repet.l.nemo põt,nu.49. ff. de leg.1.Arno.Com.197.Stante hoc, ubi dicit, hoc idẽ procedere in muliere contrahẽte cũ Clerico, quia poſſet Clericus uti dicto inſtrumento, & cõtractu in foro Eccleſiaſtico, ut in ſimili dicit Bal. in Repet.l.cũctos populos,col.20. Quod ſi ſtatutum requirit in contractu præſentiam Presbiteri, uel notarij, tñ clericus cõtrahens ſine dicta ſolemnitate,poterit uti dicto contractu in ſuo foro & ſequitur Alex.in conſ.210.Ponderatis his, 3.col. 2.uol.Similiter ſi ſtatutum prohiberet mulierem teſtari ſine dicta ſolemnitate,tñ nõ habebit locum in teſtõ facto ad pias cãs.Bal. Pau. & Alcia.d.l. generali, Alex.d.conſ. 105.Bal. conſ.93.Super dictis,2.uol. Dec.d.conſ.504. 1.col.& Dur.d.tract.tit.1.Caut.2.nu.2.

Vndecimo videndũ eſt de alia quæſtione ardua,in qua uarij varia ſenſere, nunquid huiuſmodi ſtatutum procedat qñ mulier ſe obligat pro dote, & ſic, an ualeat contractus pro
19 miſſionis dotis,uel donationis ſine† dicta ſolemnitate?in qua Bal.nouel.in tract.dotis,6. parte,priuilegio 48.in princ.tenuit hunc contractum fauore dotis ualere, cuius opinionis uidetur etiam fuiſſe Socin.in conſ.80.nu.23. 4. uol. ubi tenet mulierem dantem dotẽ quã primo uiro dederat,ſecũdo uiro,poſſe hoc facere ſolemnitate ſtatuti non ſeruata, & hanc deciſionẽ Bal. ſequitur Neguſ.in tract.de pignor.& hypoth.1.p.8. partis principalis nu. 33. & cũ hac opinione vř ẽt cõcordare Fab. de Monte S. Saui.d.tract.de emp.& vend. q. 5.38.col.uerſ.hic aduertas, & expreſſe eã tenet Ruin.conſ.61.3.uol.& cõſ.194.& 195.1. vol. Socin.iun. conſ.8. nu.23.2.uol.& uidet ſequi Gozad. conſ.43.nu.12. Crot.cõſ. 226. nu.4. Ceph. conſ.13.nu.43.& 195.nu.11.& ſeqq. Burſat.cõſ.32.nu.11.& 56.nu.1.& mouentur ex deciſione Salic. in l.fi.in prin.in 4. not.C.de iure dot.ubi dicit, quod ſtatutũ generaliter diſponens inſtrã publica nõ probare,niſi ſint poſita,& regiſtrata in memorialibus,tale ſtatutum non habet locum in inſtrumentis dotalibus, & per hoc dictũ Salic. infert generaliter Iaſ.in l.1.3. not.ff.ſol. matr. quod ſtatutum generaliter loquens, & aliqd pro ſolemnitate contractus requirens,nõ habet locum in inſtrumentis dotis, & hãc opi. Salic. ſic intellectam ſequitur etiam Franc. Pepus, inter conſilia Socin.76.nu.8.li.4.Cõfirmatur hæc opinio ex eo, qđ tradit Bald.in cõſ.369. Quemadmodum Imperator,3. uol. ubi decidit diſpoſitionem l.omnes,& l.bene a Zenone,C.de quadr.præſcript.non procedere in rebus dotalibus, & hoc ſequitur Soc. conſ.46. nu.25.in 4.Balb.tract. de pſcript.2. p.5.part.8.q.nu.2.ultima limitatione. Iaſ. & Neguſ.in locis prę allegatis,ubi dicit Neguſ. hanc eſſe cõem opin. Doct.à qua in conſulendo,& iudicando non eſt recedendum, quàm etiam tenet Iaſ.in l.ſi conſtante,nu.26.ff.ſoluto matr. & Marſil. Sing.442. Vulgata iuris, ad finem,licèt alleget Dec.conſ.5. hãc ſequẽtem,ut eſt totum contrarium, & eam etiã ſequitur in repet. Rubricæ de probat.n.62.ubi dicit, quod ſtatutum diſponens quod alienatio,ſeu contractus excedens ſummam ſeſtitorum centum, non poſſit probari, niſi per inſtrumentum,non autem per teſtes,non procedet in contractu Dotis, licèt poſtea fecerit additionem,allegando Iaſ.ſequentẽ hanc deciſionem,

ciſionem, ut ſupra, & Dec. ut infrà impugnãtem, & ſecundũ hãc concluſionẽ dicit Marſ. d. ſing. in fine, habuiſſe in facto, & obtinuiſſe cõtra duros aduocatos. Hanc ẽt concluſionẽ vr̃ ſequi Butr. cõſil. 36. Viſa forma cõtractus dotis, ubi dicit, quod ſtante ſtatuto prohibẽte alienationem immobiliũ in forenſem, nõ comprehendit alienationem fiendam pro reſtitutione dotis, quia aliàs mulieri nõ poſſet eſſe conſultum, quem ſequitur Rom. in l. ſi quis in graui, §. ſi ex ſtipulatione, ff. ad Sillã. & Curt. conſ. 27. col. 8. nu. 21. & in terminis huius ſtatuti hoc etiam tenuit Calcan. & tres alij ſubſcribentes allegati ſupra in præcedenti quæſt. conſi. 12. Licet loquãtur in muliere paupere, pro hac quoque opinione facit tex. in §. ſoluto. in Auth. de nupt. quem ad hoc allegat Afflict. deciſ. Neap. 111. nu. 12. per quẽ decidit, quod reuocatio generalis obligationum non extenditur ad obligationem factã pro dote, & ita ſm hanc opinionẽ aliàs conſului, quæ mihi cõmunior, & uerior uiſa fuit pro tunc, quam etiam tenet Pariſ. conſi. 81. nu. 9. 3. uol. & plures allegat Tiraquel. tract. de retract. tit. 1. §. 1. gloſ. 14. n. 91. vſq; ad numerum. 96. Facit etiam pro hac opin. quod decidit Bald. quem ibi ſequitur Rom. in l. 1. 2. col. 15. Priuil. ſol. matr. quod licèt mulier vna cum uiro ſe obligare nequeat, Auth. Si qua mulier, C. ad Vellei. tamen hoc fallit fauore dotis, & ſequitur Socin. in conſi. præallegato 80. n. 27. & latè proſequitũ Ant. Gabr. lib. 6. in tit. de legi. concluſ. 1. nu. 10. Cæph. conſi. 13. nu. 43. & Burſ. conſi. 56. nu. 1.

Sed cõtrariam opinionẽ in terminis nr̃is uidetur ſentire Ancharan. conſi. 94. Iſta Domina Ioanna, 2. col. & Corn. conſi. 254. col. 5. 1. uol. ubi de directò vr̃ conſulere contra cõſ. Socini 80. ſupra allegatum in dante ſecũdo viro dotem primo datam, & in terminis proprijs huius Ferrarienſis ſtatuti conſuluit Dec. conſi. 301. per totũ, ubi conſuluit cõtra conſilia Ruini. 194. 195. ſupra allegata, & declarat opin. Salic. & reprobat opin. Baldi nouel. & Iaſ. tenẽtiũ cãm dotis non compręhẽdi in ſtatuto generaliter loquente, cõtra quã ẽt conſuluit ipſemet Dec. conſ. 5. & ſm eius conſilium fuit iudicatum, ut ipſe affirmat in conſi. prædicto 301. in fine, quam opinionẽ ẽt tenet in l. 1. nu. 9. de reg. iur. in l. 2. in fi. C. Vnde lib. & in c. ſedes, col. 4. ſub nu. 7. de Reſcript. hanc ẽt opin. tenet Crot. in Repet. l. ſi cõſtãte, n. 112. lectura, ff. ſoluto matr. licèt dicat vidiſſe cõſultũ ꝑ Doct. Excellentiſſimos pro doctrina Salic. Et qđ ſtatutũ generaliter loquens, comprehendat cãm dotis, tenet ẽt Cor. cõſ. 50. col. 6. 1. uol. quã ẽt tenet Alciat. lib. 4. Paradox. cap. 10. Ripa, in Repet. l. fin. quæſt. 51. C. de reuoc. donat. & in d. l. 1. col. 4. ſolut. matr. ubi ẽt hoc tenet Riminald. Modern. Pap. in l. hęres abſens, ad fin. princ. ff. de iud. & Cagnol. in d. l. 1. nu. 16. de reg. iur. ubi refert fundamenta tenentium hanc partem, & dicit mirũ in modum hanc opinionem ſibi placere, quam etiam tenet Socin. iun. conſil. 12. nu. 12. & ſeqq. 2. parte, & latè Tiraquel. d. tractatu nu. 96. & ſeqq. Alciat. in l. 1. nu. 7. ff. ſoluto mat. Natta, conſ. 410. nu. 22. deciſ. Peruſ. 95. nu. 14. & ſeqq. Crot. conſi. 345. nu. 1. pro qua facit quod not. Bald. in l. in fraudem. §. fin. ff. de teſt. milit. quod ſtatutum generale omnes caſus generaliter comprehendit, etiam priuilegiatos, dummodò per hoc priuilegium non infringatur. Et ſm hanc opinionem in caſu ſtatuti Ferrariæ ſub Rubrica quod pendente lite in reali actione non liceat rem in iudicium deductam in aliũ trãſferre, quod mulier nõ poterit rem hmõi in dotem dare, & ſic ſtatutum illud generaliter loquens, ẽt cãm dotis includeret, uidi conſultũ, qđ ẽt exẽplatũ apud me habeo per excellentiſſimũ D. Vbertinũ Zuccardũ Ferrarienſẽ, qui multis rõnibus hanc opinionẽ defendit, quã dicit cõem, ſeu cõiorẽ, & allegat multos qui eã tenent, in effectu, licet non in proprijs terminis, ut Aret. & Alex. in d. l. 1. ſol. matr. Spec. Cyn. Bart. & Alex. tenẽtes Auth. Hoc ſi debitor, C. de pign. habere locũ ẽt in dote, quos refert Neguſ. d. 1. parte, nu. 30. Et ſic patet, qđ opinio pro utraque parte eſt ſuſtentalis authoritatibus, & rationibus per prædictos in dictis locis allegatis.

20 Pro deciſione † caſus noſtri, putarem diſtinguendum eſſe: quia aut contractus dotis celebratur in caſibus quibus dos cauſæ piæ ęquiparatur, ut per Doct. in d. l. 1. ſol. mat. ut in caſu in quo cõſuluit Calcan. & ſubſcripſerũt alij, ſcilicet, qñ dos fuit promiſſa mulieri pauperi, & inopi, & tunc puto contractum valere, ẽt nõ ſeruata dicta forma ſtatuti, per ea quæ ſupra dicta fuere in pręcedenti quęſt. Aut contractus dotis eſt talis, qui non põt dici celebratus pro pia cauſa, & tunc aut ſtatutum loquitur per verba generalia, & prægnãtia, ut in hoc ſtatuto Ferrarię, & tunc cenſeo compræhendere caſum dotis, & ſic cõtractũ non ualere, ut Dec. tradit d. cõſi. 301. in fine, nam lex generaliter, & per uerba prægnãtia generalia, & geminata compræhendit caſus priuilegiatos, ut tradit Gozad. in repet. l. primę. 3. not. C. de eden. qđ latè proſequitur D. Vbert. d. ſuo conſi. aut per uerba ſimplicia, & ſic non geminata, uel generalia, & tunc non recederem à prima opinione quæ uidetur cõior. In ſpecie in hac quæſtione an ſtatutũ generaliter loquens cauſam dotis com-

prehendat, nam deciſioni ſpecificę ſtandum
eſt, etiam quod communior opinio eſſet a re
moris in contrarium, ut per Neuizan. in Sil-
ua Nupt. lib. 5. nu. 72.

Duodecimo quæro, nunquid mulier ſine
dicta ſolemnitate poterit donare cauſa mor
21 tis? Pet. de Anchar. ut etiam dictum † fuit ſu-
prà, in 7. quæſt. in conſ. 384. decidit quod nõ,
cuius opinionem tenent magis cõiter Doct.
in l. 2. in princ. ff. de uerb. oblig. & in l. 2. ff. de
leg. 1. ubi Ruin. col. 21. ad fin. & Ripa nu. 10.
& ibi dicit Iaſ. quod totus mundus eam ſe-
quitur licèt ipſe ibi teneat contrarium, & con
trarium tenuerint Roman. Socin. & Rim. d.
l. 2. in princ. de uerb. oblig. vbi Alciat. nu. 10.
dicit hanc eſſe veriorē, ſcilicet communem
opinionē, ſequitur Arno. Sing. ſuo 42. Mul-
toties. Dec. allegato cõſ. 279. & latiſſime Pa-
riſ. conſil. alias allegato 97. nu. 4. vol. 3. quod
in caſu huius ſtatuti de plano pcedit, in quo
ſtatutum diſponit quod non poſſit obligari
mulier, ut tradũt Anchar. Dec. & Pariſ. dictis
conſilijs, & Abb. d. conſi. 40. Factum in effe-
ctu ſic proponitur. 2. col. 2. uol. & Socin. alle
gato conſ. 112. 5. col. verſi. quarta difficultas,
duplicato conſi. 172.

Tertiodecimo nunquid mulier quę nõ po
teſt cõtrahere, uel ſe obligare, ſine huiuſmo-
22 di ſolemnitate poterit † teſtari? & concludit
qđ ſic. Arno. Epitom. 16. Quia hic caſus, ubi
dicit, quod etiam quod ſtatutum diſponeret
in contrarium, mulierem ſine viri conſenſu
teſtari non poſſe, tamen non prohiberetur
teſtari, cum tale ſtatutum ſecundum commu
nem opin. non valeat; quod vltimum non ui
detur verũ: quia immò valet, niſi ſit factum
in odium vel fraudem particularis perſonæ,
& hęc uidetur verior, & communior opinio
quam tenet Anchar. conſi. 25. Videtur. Iaſ. l.
ex facto, de vulg. & alijs rationibus, et autho
ritatibus comprobat Dec. conſ. 455. & ſequi
tur etiam conſi. 361. col. 1. & Dur. d. tit. 1.
Caut. 2. in princ. in caſu tamen dicti ſtatu-
23 ti, † mulier quæ prohibetur teſtari ſine dicta
ſolemnitate, poterit tamen teſtamentũ prius
cum ea factum, ea non ſeruata, cancellare, ut
concludit Bald. conſi. 209. Licèt conſulen-
tes. uol. 4.

Quartodecimo uidendũ eſt, nũquid ſtante
hmõi ſtatuto, mulier poſſit hæreditatem adi-
re, & ſic quaſi contrahere? pro cuius ſolutio-
24 ne diſtinguendum † eſt, quia, aut ſtatutum lo
quitur prout in caſu iſto expreſſe, quod non
poſſit contrahere, uel quaſi contrahere, uel
hæreditatem adire; & tunc ſtatutum eſt ſer-
uandum. Aut loquitur tantum, quod mulier
non poſſit ſe obligare, & tunc ſm cõem opi-
nionē non poterit ẽt hæreditatem adire, quã
tenent Bart. Bald. & cõiter alij, in l. mutum,
vbi Alex. dicit omnes Bart. ſequi, ff. de acquir.
hæred. Paul. & Iaſ. in l. more, ff. eod. Socin.
d. conſi. 112. 5. col. in 1. uol. & Calcan. conſ.
17. 5. col. in princ. & conſi. 74. col. 11. Si uero
ſtatutum diſponat, quod mulier non poſſit
contrahere, & adhuc idem uidetur dicendũ,
prout uidetur tenere Bart. in d. l. more, & ſe-
quitur ibi Paul. de Caſt. dicens ita ſe uidiſſe
ſeruari, & idem ſequitur ibi Roman. & idem
Roman. conſi. 12. ad finem, Aret. in §. hæres
quoque, Inſtit. de obl. quæ ex quaſi cõtractu,
quod procedit, ſi ſit ratio expreſſa in ſtatuto,
per quam uideatur etiam debere includi adi-
tio, ut Aretin. ait d. l. mutum, uel adeo ge-
neralis, ut eam comprehendat, ut tenet Cam
peg. de tract. dot. ult. parte. quęſt. 107. quã opi
nionē ẽt ratione nõ expreſſa dicit ueriorem,
& eã ſequitur Iaſ. in d. l. more, & in l. ſi unus,
§. pactus, 9. col. verſi. ſexto facit, ff. de pact. &
l. ſiue apud acta, 2. col. C. de tranſ. & in §. om
nium, nu. 38. Inſtit. de action.

Contrariam tamē opinionem tenet Bart.
indiſtinctè, quod mulier poſſit adire, & ſic
quaſi cõtrahere, in l. apud Iulianum, §. fin. ff.
quib. ex cauſ. in poſſ. eat. Bald. Ang. & Imo-
la, in d. l. mutum, ubi Alex. n. 8. dicit eſſe ma-
gis communem, & Iaſ. etiam fatetur cõem,
in d. l. more. quinta col. ubi alios allegat, quã
etiam ſequitur Arno. Sing. ſuo 15. Stante, &
hanc ſequitur Gomeſ. plura alia allegans, in
§. omnium, nu. 27. inſtit. de actionib.

Supradicta tamen Cõcluſio quod mulier
prohibita per ſtatutum cõtrahere, & ſe obli-
gare, nõ poſſit adire, limitatur per Ang. in d.
l. mutum, non procedere, quando hæreditas
eſſet lucroſa, & nulla adeſſent debita, uel le-
gata, ſeu onera, & ſic non obligaretur, & ſe-
quitur ibi Paul. de Caſt. dicēs ita ſe de facto
conſuluiſſe Florentiæ, ſed quia non uiderat
deciſionem Angeli, non potuiſſe obtinere, &
ſequuntur Imola, & Raph. in d. l. more, & in
d. §. omnium, nu. 42. & Iaſ. & Alex. d. l. mu-
tum, quã deciſionem approbat ẽt Ruin. cõſi.
187. nu. 5. 1. uol. pro quo faciunt quæ infra di
cētur in 30. quæſt. an ualeat cõtractus, ſi mu-
lieri utilis eſt & lucroſus, quod etiam tenet
Dec. conſi. 331. nu. 4. & Tiraquel. in d. tract.
de Legib. Connubial. gloſ. 8. nu. 78.

Quintodecimo quæritur, nũquid hmõi ſta
tutum qđ mulier ſine propinquorũ cõſenſu
25 cõtrahere † poſſit, ſibi locũ uẽdicet, ſi filia cõ-
trahat cũ pr̃e? & in terminis nr̃is eſt deciſio
Baldi in l. pactũ qđ dotali, 21. q̃ſt. C. de coll.
quod non, & ſequitur Rom. in l. ſi quis mihi
bona, §. quod ſi mãdauit, ff. de acquir. hæred.
& Alexand. in d. l. §. ſi coram, num. 8. & in
conſil. 106. Quo ad præſens, in fine, 1. uol.

& conſ.

& conſ. 29. præclarè, col. pen. 3. uol. Barb. c. cauſam matrimonij, de offic. deleg. Iaſ. in l. Præſes, 2. col. & in l. tranſactionem, col. fin. C. de trăſact. licèt ipſemet Iaſ. poſt Roman. tenuerit contrarium, in d. l. pactum, idem tenet Dec. in d. l. pactum, num. 19. ubi reſpondet rationibus Iaſ. contrarium ibi tenentis, & idem tenet in conſ. 26. numero 2. & conſ. 180. col. 2. & in ſimili ſtatuto tenet Socin. Regula 261. Minor, prima Fallētia, & ſequitur etiam Pariſ. conſ. 106. num. 50. 1. vol. & Ripa, loquens etiam in contrahente cum matre, in 3. lib. Reſponſo 110. num. 2. & in l. 1. §. ſuit quæſitum, num. 2. ad Treb. ſed contrarium tenet Gomeſ. in §. omnium, numero 27. 29. Inſt. de action. & ad hanc quæſt. uide Tiraq. in legibus Connubial. in gloſ. 5. num. 33. & ſequent. & Ceph. conſ. 211. & 467. nu. 40. & hanc ſequitur Alciat. d. l. Præſes, & l. tranſactionem, & dicit communem ipſemet Alciat. in Regula 1. 2. præſump. nu. 6. & eam etiam ſequitur Arno. Soli. 15. In Regno, licèt Alciat. d. l. Præſes intelligat hoc procedere, niſi contractus ſit factus in utilitatem patris, quia maior eſt ſuſpitio; & in d. præſumptione nu. 7. opponit, quod pater non poteſt conſentire ad ſui vtilitatem, ut ſupra in uerbo & prædictorum aliorum, & propterea dicit uideri reſtringendam eſſe ad caſum vbi contractus non pertineret ad utilitatem patris, & propterea reliquit cogitandum. Ego tamen, in caſu huius Ferrarienſis Statuti, non putarem contractum valere, ex quo ſtatutum ipſum exigit conſenſum patris, ſi ipſe non habuerit intereſſe in contractu, aliàs debent alij adhiberi, & ſic, quia ſtatutum clarè declarat, non ſufficere conſenſum eius qui habet intereſſe in contractu, ſumus extra opinionem. Doct. ſed in caſu alterius ſtatuti, ſolum conſenſum propinquorum exigentis, etſi prædicta ſit communis Doct. ſententia, tamen uidetur diſtingui poſſe, quod illa procedat in caſu dubio, an ſcilicèt contractus ſit magis in utilitatem patris, q̃ filię, quia ſi clarum eſt magis concernere utilitatem patris, ceſſat pſumptio in qua fundatur hmōi Deciſio. qđ nō ſit uerīſimile, patrem velle fraudare filiam, & ſic qñ conſtaret qđ filia id fecerit metu reuerentiali, ut tenēt Dec. d. l. pactum, & Alciat. d. præſump. ſi ēt eſſet clarum magis concernere vtilitatem filiæ, valet ēt contractus, per ea quæ dicētur infra in 30. quæſt. ſed nō ea rōne, quia factus cum patre quia ēt valet ſi ſit factus cum quocunq; ſine ſolēnitate ſtatutaria ergo vř cōcludendum ſolum dictam deciſionem procedere, qñ non conſtat contractum magis concernere vtilitatem vnius, q̃ alterius partis, & ſic in caſu dubio.

Sextodecimo pone, qđ mulier cui prius fuerat facta donatio, q̃ non acceptauerat, ſi-
26 ne hac ſolemnitate, † renunciat hmōi donationi non adhuc ratificatæ, nec acquiſitæ, nunquid ualeat hmōi renunciatio. Paul. de Caſt. conſ. 11. In caſu præſenti in antiquis, aliàs 171. in nouiſ. 2. parte, & Imola in cōſ. In caſu præmiſſo, conſuluerunt contractum ualere, quia ſtante hmōi ſtatuto, quod mulier non poſſit alienare, uel ſe obligare, ſine dicta ſolemnitate, tamen poteſt non acquirere, ut ibi per eos, & ſequitur Felin. in cap. 2. col. 4. poſt med. de Conſtit. Arno. Dialo. 12. Mulieres, & Dec. conſ. 624. nu. 10. Socin. conſ. 53. nu. 25. 4. nol. & Crauet. cōſ. 114. n. 14. Alciat. tñ in Rubr. C. de pact. 5. pagi. dubitat, num mulier poſſit hæreditatem paternam ſine ſolemnitate repudiare, quia ferè eſt eadem ratio, quæ eſt in contrahente, & paciſcente, & diſtinguit: Aut ſtatutum prohibet mulierem ne diminuat bona ſua, ut quia dicit, quod mulier non alienet, non obliget, uel ſimilia, & tunc repudiare poterit: quia pōt ſibi nolle acquirere, ſecùs verò ſi ſtatutū paciſci, uel contrahere prohibeat, & cum opin. Alciati vř concordare Paul. de Caſtro, conſ. 419. Viſo puncto, 1. col. 2. parte, ubi dicit, quod ſtatuto de donatione loquente non obſtante, mulier paternam, & maternam hæreditatem repudiare pōt, quia non cenſetur patrimonium diminuere. Sed in hac quæſtione aduertēdum puto, qđ in caſu ſtatuti Ferrarienſis, hec deciſio non procedit, quia nō ſolum mulier prohibetur ſe obligare, alienare, & uedere, pro ut in caſu Pauli, & Imolę contingebat ex ſuo ſtatuto, ſed ēt prohibetur renunciare, & aliquē actum facere, per quē ſibi generari poſſit aliqđ uel qualecunq; prejudicium, qđ generaretur ēt in caſu iſto, quia renūciādo ſibi prę iudicat, ut nō poſſit ulterius acceptare, ut dicit Paul. d. cōſ. col. fi. Præterea eſt conſiderandum ēt generaliter dictā deciſionem non uideri uerā, quia ceſſat rō qua mouētur Doct. ad ita tenendum, nā fundamentum ſuum eſt in hoc, quia ſine ratificatione etiam ex ſtipulatione Notarij nō erat quæſitum ius mulieri, prout tenent plures alij, quod tñ fundamentum non procedit ſine dubio, quia quod ex ſtipulatione Notarij ēt abſenti quæratur ius ſine rōne, ſaltem quo ad hoc ut non poſſit reuocari, tenet Bald. in l. cum a ſocero, C. de iure dot. Alex. Aret. Socin. & Iaſ. in l. qui Romę, §. Flauius, de uerb. obl. & dicit hanc eſſe cōem opin. Doct. Cagnol. in l. id qđ noſtrum, nu. 15. de reg. iur ubi alios allegat, ſed quia hęc eſt quæſtio maturius diſcutiēda, hic ulterius non tangam, ſed infrà ſuo loco ponam, & ad principalē quæſtionē uide Tiraq.

Digitized by Google

in tract. legum Connubial. ult. lege gl. 5. nu.
5. cum pluribus ſeqq. & num. 31. & ſeqq.
Septimodecimo, nunquid ſicut requiritur
huiuſmodi ſolemnitas in cõtractu mulieris,
27 ita ẽt requirat in † diſſolutione ſeu diſtractu
ipſius, dicendum eſt qđ ſic, Authẽ. Econtra,
& ibi Bar. C. de repud. & idem tenet Bald. in
d. l. pactum, quæſt. 21. ubi dicit idẽ eſſe in re-
nũciatione, licet contrariũ tenuerit in Rubr.
C. de pact. Arno. Coment. 196. Quęro, & eſt
regula Iuris, nihil tam naturale, ubi Moder.
de Reg. iur. & in terminis etiam Campeg. d.
ult parte, quęſt. 101. & Iaſ. d. §. pactus, 8. col.
verſ. ſecũdo moueor, & in d. §. omnium, nu.
39. Tiraquel. ubi ſuprà.
Octauodecimo quid in ratificatione, an
28 eadẽ ſolemnitas dẽat interuenire? dicas † qđ
ſic, Roman. conſ. 12. in fi. cũ alijs ſupra addu-
ctis in Clauſula, Rati, verb. ratificabit, circa
med. & in terminis trad. Dec. conſ. 536. n. 6.
Nonodecimo quęro, an ſicut mulier prohi
betur alienare, ita etiã prohibeatur alienatio
29 ni conſentire ſine dicta † ſolemnitate? & dicẽ
dum uidetur quod nõ: per Regulam, Aliud,
de reg. iur. hoc tenet in terminis Bald. in di-
cta Rubr. C. de pact. & ibi ſequitur Picus, ut
refert ibi Alciat. dicens, quod non obſtante
dicto ſtatuto, poterit mulier emphyteutę alie
nanti cõſentire. In contrarium facit, quia eſt
eadem ratio in conſenſu, quę eſt in principa-
li contractu, & propterea dicta Regula non
procedit, diuerſa exiſtente ratione, ut Bald.
ipſe tradit in l. finali, 2. col. uerſ. collige ergo,
num. 8. C. de pact. & propterea dicunt Bald.
Salicet. & Aretin. in l. 2. C. ſi aduerſ. don. qđ
ſi minor ſine certa ſolemnitate non poteſt a-
lienare, non poterit etiam alienanti conſen-
tire; quod etiam tenet, & alijs deciſionibus
comprobat Fab. de Sancto Sauino, dicto tra
ctatu, de empt. & vendit. 25. quæſt. 3. quæſt.
principalis, ſequitur Dec. in d. Regula, A-
liud, ubi etiam Cagnol. alios allegans, & in
dicta Rubr. ubi idem tenet Alciat. in termi-
nis noſtris, ad finem, & hoc uidetur verius,
quia aliàs de facili fieret fraus, ut per Doct.
in locis prædictis, quod etiam tenet Socin.
conſ. 230. col. 2. in fine, dicens mulierem tali
caſu prohibitam contrahere.
Vigeſimo videndum eſt, an ſtante ſtatuto
hmői, ſolum prohibente contrahere mulie-
30 rem, extẽdatur † ad contractus etiam qui nõ
ſint vltrò citroque obligatorij? Campeg. d.
ult. parte, q. 109. arguit quod non, tandem
concludit, quod tanto magis cenſetur prohi-
bita mulier donare, & ſic quod obligatio o-
riatur tantum ex parte ſua, ſi prohibeatur,
quando etiam aduerſa pars obligaretur, &
hoc etiam videtur tenere Bald. in d. Rubr.
ubi dicit, quod cenſetur prohibita facere om
nem conuentionem, etiam ad liberandum,
de quo vltimo latius inferius dicetur, & ſe-
quitur Alciat. ibi, dicens, in donatione & pa-
cto cæteros ſequi Bald. & ſequitur Corn. cõ-
ſil. 259. prima col. in 4. uolumine.
Vigeſimoprimo quæritur, ſtante dicto ſta
31 tuto nũquid mulier prohibita † alienare, uel
promittere, poſſit conſentiente teſtatore qui
eam inſtituit hæredem, uel eidem reliquit le-
gatum bona ſibi relicta promittere, uel obli-
gare ſine dicta ſolemnitate. Bald. in l. fin. ad
finem tenet quod ſic, loquens in minore, qui
ſtatuto obſtante promittere non poteſt, &
idem tenet Dec. ibi, num. 5. loquens in mu-
liere per ſtatutum prohibita vltra certam
partem alienare, & dicit ità uidiſſe conſultũ.
Vigeſimoſecundo: nunquid mulier poſſit
ſine dicta ſolẽnitate ſtatuto nõ permittente
32 † procuratorem ad Iudicia conſtituere? Iaſ.
determinat quod ſic, in l. more, 5. col. ff. de ac
quir. hæred. ne quod introductum eſt in fauo
rem mulieris, in eius damnum redundet, l.
quod fauore, C. de legib.
33 Vigeſimotertio quæro, mulier † uẽdit rem
emphyteuticam irrequiſito Domino, ſine ſo
lemnitate ſtatuti; & ſic nõ ualet uenditio, nũ
quid incidat res in commiſſum, iuxta l. 3. C.
de iure emphit. Bald. decidit quod non, in l.
2. 1. col. uer. ex prędictis, C. de epiſ. audiend.
Vigeſimoquarto nũquid huiuſmodi ſtatu
tum locum hẽat in liberatione debitoris, &
pacto de non petendo? Refert quibus uerbis
34 † ſit facta prohibitio: aut prohibetur mulier
obligari, & tunc oẽs concludunt ſeruandam
ẽt hoc caſu eſſe ſolemnitatẽ. Bar. in l. ſi unus,
§. pactus, 4. col. nu. 13. & cõiter ſequitur oẽs
ibi, ff. de pact. & Ruin. cõſ. 159. n. 6. uol. 5. aut
ſtatutum loquitur per uerbum, contrahere,
& tũc ſunt opiniones. Bald. in d. Rubr. C. de
pact. & in d. §. pactus 5. col. uerſ. ſed quid ſi
ſtatutũ, nu. 12. tenet, mulierem non poſſe ẽt
liberationẽ facere, & ibi ſequitur Alciat. ubi
dicit, ità cęteros tenere, ſed Bald. vr̃ ſibi con-
trarius, & contrarium in effectu tenuiſſe in l.
ſiue apud, col. 2. & ibi ſequũtur Ale. & Ant.
de Alex. C. de tranſ. & Alex. in l. more, 2. col.
de acquir. hęred. & in d. §. pactus, ubi dicit i-
ta tenere Ang. ibi, ſed tñ primã opinionẽ tã-
quam ueriorẽ, tenent Iaſ. & Alciat. d. l. ſiue
apud, & Iaſ. d. §. pactus, 8. & 9. col. & d. §. om
niũ, nu. 39. quæ vr̃ uerior, & tenẽda, ſed ueni t
tñ limitanda uno caſu, ſcilicèt, qñ debitor ſol
uit qđ debet, & mulier tenetur ipſum quietã-
re per publicum Inſtrumentum, l. ſicut datã,
C. de libera. cauſ. nam ſine huiuſmodi ſolẽni
tate mulier liberare põt, ex quo eſt liberatio
quæ a lege procedit. ita not. Rom. conſ. 180.
Præ-

Digitized by Google

Præſuppoſito duplicato conſ. 394. ſequitur
Alex. conſ.215. nu.6. uol.6.& Crauet.conſ.
215.num.5.& ſequitur Iaſ.in d. §. pactus, 8.
col. & in ſimili facit quod tradit Socin. alle-
gato conſ. 80.nu. 25. ubi dicit, ſtatutum ſibi
locum non uendicare in obligationibus,quę
tacite ex legali diſpoſitione in conſequen-
tiam actus reſultat, & faciunt not. in l. item
quia, ff. de pact. cum alijs per eum ibi tradi-
tis,& Rui.conſ.61.num.4.& ſequent.& con
ſil.161.in prin.lib.3. licèt etiam in caſu ſtatu
ti Ferrarienſis nimis latè loquentis vltra re-
ceptionem decem lib. hoc fortè non eſſet tu-
tum, imò & poteſt etiam obligari mulier ſi-
ne dicta ſolemnitate, quando hæc obligatio
fit ſuper veteri obligatione valida, ut tradit
Paul. de Caſt. conſ. 183. In cauſa quæ verti-
tur, num.2. prima parte.

35 Vigeſimoquinto quæro, nũquid † ſtatutũ
ſit ſeruandum, ſi compromittat mulier, & di
cendum eſt quod ſic:quia qui non poteſt alie
nare,non poteſt compromittere, c.cum tem
pore,ubi omnes,de arbit. Iaſ.l.3.9. quęſt. nu.
51. de iure emphit. & Dec. plures allegans
conſil.282.numero 3.

Vigeſimoſexto pone quod mulier nõ ſer-
uata ſolemnitate ſtatuti vendidit fundum,&
36 in Inſtrumento confeſſa fuit habuiſſe † partẽ
pretij nunquid annullato contractu confeſ-
ſio valeat, ut per eam probetur receptio ?
Ang.in l.1. C.de præſcript.30. annor. tenet,
quod confeſſio probet numerationem & om
nia geſta, & ſequitur in effectu Alex. in l. ſi
ita ſtipulatus,§.Griſogonus,n.11.de uer.obl.
& Iaſ.in l.certi cõditio, §.ſi nũmos.col. 6. in
fine,hoc etiam ſequitur Roman. conſ. 294.
Hæc confeſſio, 1. col.quem ſequitur Marſil.
in Rubr. de probat. num. 306. & Crot. in §.
ſi quis ita, legis prædictæ, 1.lect. in fi. ff. de
uerbor.oblig. & Ruin. conſ. 53.nu.15.in 2.
uol. Quod intelligas, niſi confeſſio ſtet pro
cauſa, quia tunc etiam annullaretur, ut per
Alciat.ibi,ad fi.nu.55. Et intelligas etiam,ni
ſi ſtatutum quoque prohiberet mulieris con
feſſionem, prout in caſu Ferrarienſis ſtatuti:
quia tunc etiam huic deciſioni non uidetur
locum fore.

Vigeſimoſeptimo quęro nũquid ex hmõi
contractu repugnante ſtatuto facto trãſfera-
37 tur † poſſeſſio per mulierem in cõtrahentem?
& uidetur dicendum quod ſic,quia ex inutili
contractu transfertur poſſeſſio,l.1.§.ſi uir,&
ibi not.ff.de acquir.poſſeſſ. ſed melius erit di
ſtinguere ut diſtinguit ibi Alex. ad fin. ut in-
tuenda ſint uerba ſtatuti, quia ſi tantum con
trahere mulierem prohibet, transferetur poſ
ſeſſio, ſi autem obligaret, ſecus erit, uel
ſaltem eſt ineſſicax & iniuſta, ut per Alciat.
ibi, nu.60. aliàs num.7. ſecundum aliam im-
preſſionem, ſed quod non poſſit indiſtinctè,
ex quo mulieri eſt prohibita adminiſtratio
per ſtatutum latè tradit Tiraq. in tract. de
Legib. Connub. gloſ.5.14. quæſt.num. 160.

Vigeſimooctauo quæritur etiam, nũquid
38 † filia poſſit ſe immiſcere hæreditati patris,
uel aui, in cuius eſt poteſtate, ſine dicta ſolẽ-
nitate? & dicendum eſt quod ſic, ſecundum
Aretin.in §.ſui autẽ, in fine, Inſtit.de hæred.
quæ ab inteſt. deſer. ubi loquitur in minore,
qui debet ſeruare certam ſolemnitatem in
contrahendo, & ſe obligando, & ſic in caſu
ſimili, & dicit ita obtinuiſſe, & ſequitur de-
clarans Dec. in conſil. 331. col. ſecunda, &
propterea Ferrarienſe ſtatutum, non ſine cau
ſa etiam immixtionem mulieri prohibuit,&
in caſu ſtatuti, ſi mulier ut hæres contraxit
cum ſolemnitatibus cenſetur adire, Corn.
conſ. 165. num.44. in 2. ſed contrarium con-
ſuluit Socin. conſ. 92. num. 30.& ſeq. uol.3,
& tenet Bald.l.1.C.qui admitti, num.56.&
Zucchard.in Rubr. eiuſdem tit.num. 96.ubi
tamen limitat & Cagnol. in d. Rubr. nume.
109.& D. Rim. iun.num. 295.& ſeq. ubi re-
probat limitationẽ Zucchard. & Io. Steph.
Lamberteng. in tract. de contractibus eo-
rum, &c. gloſ.7.uerbo contractus, nume.2.

Vigeſimonono quæro etiã, nunquid ſtatu
39 tum huiuſmodi habeat locũ in cõtractu † qui
fit circa perſonam, ut in matrimonio ? Bald.
in l.in copulandis, C. de nupt.loquens in ſi-
mili ſtatuto, decidit, quod non, & ſequitur
Iaſ.in d.§.omnium,num.43. Inſtit.de acti.&
Arno.cõmen.83. Ex quo Campeg.in d.ulti-
ma parte, quæſt.106. licèt etiã dubium ſit an
ſtatutum ſuper matrimonio diſponere poſ-
ſit, de quo latè diſputat Alex.conſ.97. Princi
palis dubitatio, 1.uol.quod omitto,quia non
eſt materia noſtra, ſic etiam, huiuſmodi ſtatu
tum non haberet locum in obligatione quæ
oriretur ex delicto, uel quaſi mulieris, ne de-
licta remaneant impunita, ut Alex. tradit in
apoſt.ad Bart.in d.l.apud Iul. §.ſi. poſt med.
& idem tenet Iaſ. in l. ſi unus, §. pactus, col.
9. ff. de pact. ubi alios allegat. & Alex. poſt
Raph. in l. more. nu. 7. de acquir. hæred. &
Iaſ.in d.§.omnium,num.46.

Trigeſimo uidendum eſt, nũquid contra-
ctus factus non ſeruata forma dicti ſtatuti,
40 poſſit ualere ſi eſt utilis † mulieri ? & licèt
Bart.in l.cum hi,§.eam,2.not.& §.ſi Prętor,
ff.de trãſ.uideatur licèt in alijs caſibus innue
re qđ non, tñ contrarium eſt uerius, aliàs ſe-
queretur, ꝙ illud qđ fauore mulieris introdu
ctũ eſt, dẽret in eorũ odium retorqueri, l. qđ
fauore, C.de legib. ita tenet Bal. per illũ text.
in l.neq;, C.de cõtrah. & cõmit.ſtip. Ang.in

l.2.ff.de acceptil. Io.de Plat. Inſti.de auct.tuto.in prin. Pau.de Caſt.conſ.83. Ad primum quæſitum 1. col. Iaſ.in d.l.more 6.col.in l.is cui bonis, ubi etiam Rip.num.45.ff.de uerb. oblig.in d.l.ſi unus, §.pactus, 9.col. in l. qui iuraſſe, 2.not. de iureiur. & in d.§.omnium, nu.41.Inſtit.de action. Arno. Sing.24. Scis. Socin. aliàs allegato conſ. 80. numero 8. in 4.uol. Dec.dicto conſ.331. numero 4. Pariſ. conſ. 96. numero 104.in princ.& conſil. 16. numero 98.in 2.uol. Marantha tract. de ord. iud.4.parte, 16.diſtinct. numero 29. Ripa in l.furioſo, numero primo de re iudic.& Tiraquel. in tractatu, de legibus connub. gloſ.8. quæſt.8.nume. 56.& ſeqq.& quæſt.10. Nec enim eſt inconueniens, tali caſu claudicare cõtractum, ſicut fit, quando cum pupillo contrahitur, quia taliter contrahenti imputandum eſt, l.Iulianus, §.ſi quis à pupillo. ff. de action. empt. & propterea infertur ualere liberationem factam in contractu celebrato cum muliere, non ſeruata forma ſtatuti, ut per Arno.Soliloq. 84. Cum mulieres, nam mulieri ex contractu agenti, non poteſt opponi nullitas contractus, quia eſſet opponere, quod non potuit acquirere, non quod non potuit obligari vt dicit Paul.de Caſt.in conſil.91. In cauſa appellationis, numero quinto, prima parte; eſt tamen in hac quæſtione ſciendum, quod mulier non poſſet pro parte contractum acceptare, & pro parte reſpuere, l.cum quæreretur, ad fin.ff.de admin.tut. Anchar. conſil.297. In q. col. ſecunda Paul. de Caſt.conſi.139. Primo videndum, & conſil.263. Si iſte Nerius. Socin.conſil.125. col. prima lib. tertio, refert, & ſequitur Cagnol. in l.ſecundum naturam, numero octauo, de regulis iuris, & in ſimili Curt. iun.conſilio 147. numero decimo, & plura ad propoſitum ponit Tiraquel. in tractatu de retract. conuention. in fine numero tertio, & ſeqq. pluribus.

Trigeſimoprimo quæro, nunquid huic ſtatuto renunciari poſſit per mulierem? deciſ. eſt Baldi quod non, in l.ſecunda 2. quæſt. C.
41 de reſcin.uend. † & ſequitur Felin. in c.ſi diligenti numero 8.de foro compet. ubi reprobat Abb.qui dicit poſſe attentari cõtrarium, in c.ad Apoſtolicã, de reg.& facit deciſ. Bar. in ſimili ſtatuto, in minore, in l.2.in fi. C.ne fideiuſ. dot. quam etiam tenet Paul. de Caſt. conſ. 301. Ad bene examinandum, numero 2.prima parte, & hoc etiam in minore tradit Bart.in conſ. 88. In quæſt.inter Franc. & ſequitur Ruin. conſ.135.nu.12.1.uol. & Cranet.conſ.242.nu.1.quod maximè procedit, cùm ſit introductũ pro forma, & iuri formã introducenti renunciari non põt Bald.in c.1, 1.col qui ſucceſ.tene. de quo habet per Dec. in l.ſi quis in cõſcribendo, nu.27.2.concl.C. de pact.ſed an valeat renunciatio iurata, alia quæſt. eſt quæ ex not.ſuprà, in 3.quæſt.decidi poteſt.

Trigeſimoſecundo, & ultimo uidendum eſt, nunquid huiuſmodi ſolemnitas conſenſus præſumatur interueniſſe? in qua quæſtio-
42 ne Doct. † fuerunt uarij, & ſibimet etiam inconſtantes, & contrarij, nam Bald.in l.2. C. de legi.hæred.tenuit non præſumi huiuſmodi ſolemnitatẽ, ſed probari debere, & idem tenent Raph.& Alex. in d.l. qui in aliena, §. 1.ff.de acquir.hæred.Rom.in l.ſciendum, ff. de uerb.oblig.& latiſſimè eam defendit Alexand. conſil. 218. per totum in ſexto uol. & ſequitur etiam Marſil.Singu.323. Diuturnitas, in fine.

Contrariũ tenet ipſemet Bald. ſibi contrarius, d.l.qui aliena, §.1.ubi dicit, quod in caſu dicti ſtatuti, ſi mulier poſſedit longo tempore hereditatem, præſumitur eam cum dicta ſolemnitate adiuiſſe, & ſequitur ibi Ang. dicens in facto Florentiæ defendiſſe additionem factam per mulierem ſine dicta ſolemnitate, probando eam longo tempore poſſediſſe, & ſequitur etiã ibi Imola, & Aret. & Iaſ. qui dicit, quod eſt cauſa pro amico; & in hãc partem uidetur etiam inclinare ipſemet Iaſ. licèt dicat pro tunc non examinare, in l.1.5. col. C.qui admit. & in l.ſi certis annis, col.3. noluit firmare. Hoc tenet expreſsè Socin. d. Regula 261.& 318. Minor, pen. Fallent. & Lambert.in tractatu de iure patr.1.lib.prima parte, ſeptimo articulo 2.quæſt. principalis, num.6.verſic.decimo adduco. Hoc idem tenet Alexand.ſibi contrarius, in conſi.79. Circa prędicta, col.3.primo uol.& dicit hanc eſſe magis communem opinionem, in l.2. §. uoluntatem, 2.col.ff.ſoluto matr. hoc etiam tenet Felin. in cap. Albericus, col. fin. ante fin.de teſti. idem Angel.& Imola, d.l.ſciendum, & Dec.conſi.409. prima col. Facit deciſio Baldi in l.ſi filiusfamilias ad finem, C. de petitio.hęredita.quod ſtante ſtatuto quod filius ſine conſenſu patris contrahere non poſſit, ſi contrahens cum filio rem poſſederit emptam à filio, ſciente, & patiente patre, præſumitur interueniſſe dictam licentiam. Sequuntur ibi Paul.de Caſtro.& Dec.conſi. 486.nume. 11. Et quod præſumatur conſenſus ex diuturnitate temporis, latè tradunt Gozad.conſil.73. Ferre per totum, & Socin. iun. conſilio 22.nume. 13. & ſequent. primo uol.ſed videndus eſt conſi.56.num.24.& ſequent.ſecundo uol.& Cranet. in tract.de antiquit.tempor.tertia parte, in princ.& pluribus num. & Tiraquel. in tract. legum Connubial.

Digitized by Google

nubial.gloſ.7.num.39.& ſequent. Et hæc opinio videtur verior, & communior, pro qua facit quod ex diuturnitate temporis præſumitur ſolemnitas etiam extrinſeca, & eſt magis communis opinio Doctor. in dicta l. ſciendum, & in dicto capitulo Albericus, de quo etiã per Decium, in dicta l. prima, numero octauo, C. qui admit. & Alciatus, tractatu præſumptionũ, Regula tertia, præſumptione decima, numero ſeptimo. Et quia de huiuſmodi ſolemnitatibus intrinſeca, & extrinſeca, quando præſumantur interueniſſe, intendo latius inferius tractare, propterea ſuper hac quæſtione vlterius verba non faciam.

Cæteras quæſtiones ad hanc materiam pertinentes, quando loco propinquorum Iudex decretum interponit, dicam infra, in ſequenti Clauſula, ubi plura etiam dicẽtur de huiuſmodi ſtatuto.

CLAVSVLA VIII.

Et Federicus & Paulus ſtatres, & filij quondam Bartholomęi de Gãdulphis etiam ciues & habitatores Ferrariæ in contrata Sancti Romani minores annis vigintiquinque.

SVMMARIA.

1 Minor adultus ſi contrahat ſine debitis ſolemnitatibus, ſi iurat in contractu facit ipſum validum, neq; poteſt reſtitui.

GLOSSA PRIMA.

HIC uenit tractanda materia venditionis minorum quæ quotidiana, & practicabilis eſt, & in ea etiam per non mediocriter peritos quandoque erratur: Nam multæ ſunt ſolemnitates, quæ in eorum venditionibus, & contractibus exiguntur, de quibus inferius verba faciemus. † Refert tamen, qua ætate ſit contrahens minor, an ſcilicet ſit adultus, uel pupillus, quia primo caſu, etiam ſi contrahit ſine ſolemnitatibus neceſſarijs, ſi tamen iurat, iuramentum repræſentat ipſum maiorem, & ualet contractus. Auth. Sacramenta puberum. C. ſi aduer. uendit. quę ſecundum Raph. Fulgoſ. & Iaſ. ibi, multos diuites reduxit ad paupertatem: nec eidem datur reſtitutio propter iuramentũ, ut not. ibi Doct. & Spec. in tit. de empt. & vendit. §. nunc dicendum reſtat, 2. col. ubi ponit formam iuramenti. & hoc tenent Doct. in c. cum contingat, de iureiur. & alibi ſæpè: ſecundo verò caſu, ſi eſt pupillus, non, ut per Doct. in locis præallegatis, & Pariſ. in conſi. 98. nu. 56. & 57. & conſ. ſeq. nu. 17. 1. uolumine.

Maiores tamen, ſcilicet Dominus Federicus annis decem & octo, & Dominus Paulus annis decem.

SVMMARIA.

1 Infantiæ proximus quis dicatur.
Pubertati proximus quis dicatur.
Pubertati proximus quis dicatur, quando malitia ſupplet ætatem.
Infans quinq; annorum blasfemator ex conſuetudine fuit raptus a Diabolo.
Puer ætatis decem annorum reddidit grauidam nutricem.
Malitia ſupplet ætatem.
Pubertati proximus poteſt contrahere tutore auctore.
Pubertati proximus obligatur naturaliter ſi contrahat ſine tutore.
2 Infans, vel infantiæ proximus non obligatur, etiam iuramento interueniente ſi contrahat ſine tutore.
3 Pubertati proximus ſi contrahat ſine tutore iuramento tamen interueniente numquid obligetur, ſunt opiniones.
4 Pubertati proximus ſi fateatur ſe adultum, & puberem, & iuret contrahendo, obligatur.
Limita tamen vt non procedat quando hic pubertati proximus cum coniuncto contraheret.

GLOSSA SECVNDA.

VTILE eſt apponere in Inſtrumentis ætatem certam minorum, nam iuuat ad multa: quandoquidem iura diſtinguant inter huiuſmodi ętates, & diuerſimodè ſtatuant in eis, dicitur enim infantia uſque ad ſeptennium, tam in mare, quam in fœmina, uſque ad 14. incluſiuè in maſculo, & ad 12. in fœmina. Pupillaris ætas, & quia nulla alia eſt media, propterea ille dicitur proximis infantiæ, qui ſi maſculus † eſt, 1 expleuit annum decimum cum dimidio, ſi fœmina, nonum cum dimidio, ſi uero expleuerint, pubertati proximi dicũtur, ut not. uoluit gloſ. in §. pupillus, Inſtit. de inut. ſtip. ubi Aret. & in l. pupillum, in 1. gloſ. quam ibi ſequuntur Alber. dicens eam uidiſſe ſeruari in practica. Dec. & Cagnol. & ſequuntur Bar. & alij, in l. 1. ff. de nouat. Iaſ. in d. Auth. Sacramenta, col. 4. & Ioan. de Anan. c. 1. 2. col. de delict. puer. Alciat. c. cum contingat, nu. 140. de iureiurand. quod intelligendum eſt,

niſi malitia ſuppleat ætatem, quia tunc etiam ante annum decimum cum dimidio, pupillus dicetur proximus pubertati, ut per Aret. in d. §. pupillus, & per Ioan. Andr. Abb. & alios, in d.c. 1. Marſil. in l. infans, 1. col. ff. ad l. Corn. de ſiccar. & Cagnol. d.l. pupillum, nu. 3. in quibus locis refert exemplum Gregor. in ſuis Dialog. qui dixit, quod infans quinquennis, blaſphemandi ex conſuetudine, fuit raptus à Diabolo, & ponit etiam Abb. ibi poſt alios exemplum aliud Gregor. quod etiam refert gloſ. in Summa 20. quæſt. 1. ad fin. de puero ætatis decem annorum, qui nutricem grauidam reddidit, quod potuit accidere ex his quę not. Bar. in addit. ad Abbat. in d.c. 1. & dicit Marſil. in dicta l. Infans, numc. 5. quod modernis temporibus l. 1. §. impuberes, C. de fal. mon. quæ dicit, quod illa impuberis ætas, quod uider ignorat, non procedit, quia impuberes ſunt adeo vitioſi, malitioſi, & ſagaces, ut ſæpenumero maiores decipiant, & dicit Ioan. de Anan. in Rubr. d. tit. de delict. puer. & refert Marſil. d. l. infans, num. 3. quod Induſtria, ſapientia, aſtutia, ſagacitas, prudentia, & malitia, ſupplent ætatem, & excludunt pręſumptionem fragilitatis ætatis. De cæteris verò ętatibus hominis, ponit gloſ. in uerbo, perfectus. in procemio Sexti, & Alciat. latè, in l. pueri, ff. de uerbor. ſignifi. ubi plura ad hanc materiam facientia ponit.

Et proximus pubertati poteſt contrahere tutore authore, d. §. pupillus, ubi Aretin. & gloſ. Bar. in d. l. 1. ff. de nouat. & obligatur naturaliter, contrahens ſine tutore, ut in dictis locis. ſed in infante maior eſt dubitatio, de quo per Doct. in l. pupillus. ſi fari. ff. de acquir. hæred. & per Cagnol. in l. in negocijs, num. 8. ff. de reg. iuris.

Similiter operatur expreſſio ætatis in a-
2 lio, ſcilicèt, propter Iuramentum, quia † infans non obligatur uel proximus infantię, ſi contrahat ſine tutoro, etiam iureiurando interueniente, ſed in pubertati proximo, & doli capace, dubium eſt, nam quod obligetur, te-
3 nent Bar. Salic. Paul. & Alex. in l. † qui iuraſſe, in princ. ff. de iureiur. & alij, quos refert Dec. in d. l. pupillum, qui dicit hanc opinionem eſſe communiter approbatam, & pleroſq; refert Alciat. d.c. cum contingat, num. 141. Contrarium verò tenent gloſ. Bal. Ang. Iaſ. & nonnulli alij, in d. Authen. Sacramenta puberũ, & quidã alij, quos refert Alciat. d. nu. 141. Vbi dicit, hãc eſſe magis Cõmunem opinionem, & eam confirmat tribus fundamentis, & reſpondet contrarijs. Sed prima opinio uidetur communior, cum habeat plures & maioris etiam authoritatis Doct. pro ſe, quam etiam tenet Pariſ. in repet. c. in præſentia, num. 30. de probat. & ſecundum eam fuit iudicatum in Conſilio Neapolitano, ut Afflict. refert deciſ. 302. D. Cichus. num. 5. Dec. conſ. 682. ad finem, & Cagnol. d. l. pupillum, num. 1.

Sed tenendo opinionem negatiuam, illa
4 uenit limitanda, niſi proximus † pubertati fateretur ſe adultum, ſeu puberem, & iuraret, tunc enim iuramento procul dubio obligaretur, ut poſt Guil. tradit Ang. Paul. & Alex. in d. l. qui iuraſſe, & Iaſ. d. Authẽ. Sacramenta, col. 5. quod non procedit, quando minor contrahit cum coniuncto, quia tunc præſumptione cenſetur habere notam ætatem pupilli, ut per Doct. in locis præallegatis, & hoc eſt quod uoluit dicere Compendium errorum Notariorum 177. nu. 1. quod uidetur ſequi Alciat. in d.c. cum contingat, nu. 150. & ſequitur Afflict. d. deciſ. 322. nu. 3. & Pariſ. conſ. 97. nu. 49. in 1. uolum.

Agenſque ipſe Federicus adultus cum præſentia, conſenſu, & authoritate.

SVMMARIA.

1 *Auctoritas diuerſimodè in iure accipitur.*

Auctoritas eſt conſenſus auctorizabilis competens alicui ex publico officio iniuncto, vel ex legitima adminiſtratione quam habet.

2 *Auctoritas tutoris vel curatoris in actu interponi debet non antè vel poſt.*

Limita tamen ut hic.

Auctoritas nec per procuratorem, nec per nuncium nec per epiſtolam interponi poteſt.

Conſenſus qui pertinet ad aliquem ratione publici officij eſt auctoritas.

GLOSSA TERTIA

DE præſentia, & de conſenſu ſatis ſupra in Clauſula præcedenti ſuper verbo, Cum præſentia, & ſuper verbo, Cum conſenſu, dictum fuit; modo de uerbo, authoritate, dicendum eſt. Sumi-
1 tur † autem huiuſmodi uerbum, Auctoritas, in iure diuerſimodè. Quinque modis non ab omnibus cognitis accipi ponit Alciat. in lib. 2. cap. 9. Parerg. primo pro iure rei ſuæ vendicandæ, qualibet vſucapione reiecta; Secundo, pro actione, pro re euicta competente, l. fi. ff. de euict. quod etiam ipſe Alciat. poſuit in l. quæſtio, in princ. ff. de uerb. ſignif. Tertio, pro iure, quod quis ab auctore, ſiue vẽditore cõſequitur. l. fi. in prin. ff. de pig. act.

Quar-

Quarto,pro Iudicis edicto. Quinto,pro mã-
dato & iuſſu Principis, & per c. ſcribendum
huiuſmodi uerbum cenſeri, tãquam a uerbo,
augeo,deriuatum. Sed in hac ſpecie, nullo ex
his modis accipitur huiuſmodi uerbum, au-
ctoritatis, ſed auctoritas accipitur prout in ti
tulo de auctoritate tutor. & curat. ff. & C.
quæ poteſt diffiniri ſicut diffiniunt Hoſtienſ.
Innoc. & gloſ. in c. I. uerbo, tractatus, de re-
bus Eccleſ. non alien. In ſexto, & ſequitur Al-
ber. in ſuo Dictionario, d. uerbo auctorita-
tem, quod auctoritas ſcilicet eſt conſenſus
auctorizabilis competens alicui ex publico
officio iniuncto, uel ex legitima administra-
tione quam habet, de quo plura ad hanc ma-
teriã ponit Corſet. Sing. ſuo, uerbo, Minor
decretum Iudicis, & debet interponi in actu
ipſo, non ante, uel poſt, l. obligari, §. tutor, ff.
2 de auct. tutor. & §. tutor, Inſtit. eod. tit. † uel
parum ante, uel parum poſt, ut Io. Andr. tra-
dit, d. c. I. Bart. d. §. tutor. Bart. & communi-
ter omnes, in aliàs allegata l. ſi quis mihi bo-
na, §. Iuſſum, ff. de acquir. hæred. Bal. in l. que
cunque, ad finem, & in l. fi. §. neceſſitati, col.
4. nu. 16. ubi etiam Caſtr. col. antepen. C. de
bon. quæ lib. ubi dicit, quod præſumitur eſ-
ſe de ſubſtantia, de quo ultimò latius dicetur
infra. Poteſt tamen ex poſt facto aliquando
auctoritas interuenire, in caſu poſito per Do
ctor. in d. §. iuſſum, quando ſcilicèt auctori-
tas exigitur à Statuto, magis ad confirman-
dum actum, quam ad conficiendũ, ut ibi per
eos. Sed in caſu iſto, nõ eſt dubium, quod de-
beat interuenire in ipſo actu, quod etiam te-
net Abb. c. cum nos, nu. 5. de his quæ fiunt à
prælat. ſine conſenſu Capituli. Socin. conſil.
15. 3. col. licet contrariũ firmet col. 11. & 12.
in caſu ſuo, & Curt. iun. conſi. 53. nu. I. Nec
poteſt interponi per procuratorem, ſicut nec
conſenſus, prout tenet in conſenſu Bald. in d.
l. I. in fine, C. qui admit. & in Auct. Aret. in
d. §. iuſſum, 6. col. nu. 8. Nec ẽt poteſt interpo
ni per Nũciũ, uel Epiſtolã, d. §. tutor. Bart. in
d. §. neceſſitate, ad fin. & tradũt cõiter Docto
res ĩ d. §. iuſsũ, nec ẽt taciturnitate, ſed uerbis
expreſſis opus eſt, ut ibi per eos, & per Cror.
in repet. l. I. in princ. nu. 9. I. lect. de uerb. obl.
Sed an formalibus uerbis ſit opus, contro-
uertũt ibi Doct. in d. §. iuſsũ, de quo uidẽdus
eſt Iaſ. poſt alios ibi, 2. & 3. col. alios referẽs.

Et aduertendum eſt, quod uerbum, Con-
ſenſu, in hoc loco nõ uidetur importare ſim-
pliciter conſenſum, iuxta ea quæ ſuprà ſuper
eo uerbo, in Clauſula præcedenti dictũ fuit,
ſed cẽſetur ẽt importare auctoritatem, nã oĩs
conſenſus qui pertinet ad aliquẽ rõne publi-
ci officij, eſt auctoritas, ut Bald. allegando In
noc. tradit d. §. neceſſitate, nu. 16. in fine.

Franciſci filij quondam Petri de Cari-
nis, ciuis Ferrariæ, habitatoris in
contrata Sanctæ Crucis, eius Cura-
toris.

SVMMARIA.

*1 Minor annis vigintiquinque curator vel tutor
eſſe non poteſt; & ratio.*
Curatores quinam eſſe nequeant.
2 Milites non poſſunt eſſe tutores vel curatores.
3 Cæcus non poteſt eſſe tutor uel curator.
*4 Maritus numquid poßit eſſe curator uxoris, ſal-
tem ad vnicam litem, uel actum extraiudicia-
lem.*
*5 Mulier in iudicialibus procuratrix eſſe non po-
teſt, in extraiudicialibus poteſt.*

GLOSSA QVARTA.

ANimaduertendum eſt quod non om
nis poteſt dari curator minori, nam
nonnulli prohibentur dari, minor
enim primo annis 25. curator, uel tutor alte-
rius minoris eſſe non poteſt, l. fin. C. de legit.
1 tut. Inſtit. de fid. tut. §. fin. & §. minores, † de
excuſ. tut. vbi reddit Imperator rationem:
quia ſcilicet inciuile eſt, eos, qui alieno auxi-
lio in rebus ſuis adminiſtrandis egere noſcun-
tur, & ſub alijs reguntur, aliorum tutelam uel
curam ſubire, & not. per Doct. in dictis locis,
& per Specul. in tit. de tut. §. generaliter, in
princ. & per eandem rationem reijciuntur fu
rioſi, muti, ſurdi, & alij, qui ſub alterius ſunt
cura, l. pen. ff. de tutel. §. furioſus, Inſtitut. qui
teſt. dari tut. poſſ. Specul. d. §. generaliter, in
2 princip. ſic & † milites, tutores, uel curatores
eſſe non poſſunt, l. militiæ, C. qui dari tut.
poſſ. §. idem, & in milite, Inſtit. de excuſ. tut.
quod intellige de illis militibus, de quibus
3 not. gloſ. & Doct. ibi, ſic † & cæcus curator
dari non poterit, l. luminibus, d. tit. C. qui da-
4 ri tut. poſſ. Et idem eſt in marito, † qui non
poteſt eſſe curator uxoris, l. 2. C. eod. l. uirũ,
ff. de cur. fur. §. pen. Inſtit. de excuſ. tut. quod
proculdubio procedit in curatore generali,
ſed ad unam litem poterit eſſe curator, quod
tenet Spec. tit. de cur. §. pen. ver. ſed nunquid
uir. Bart. in l. ſi quis cum procuratore, §. fin.
ff. de procurat. Bald. in l. I. ff. de excuſ. tut. in
d. l. 2. & in l. 2. C. de prócur. cum quo tenent
Paul. Alex. & Iaſ. licèt contrarium teneant
Ioan. de Plat. & Aret. d. §. pen. poſt Salic. per
eos allegatũ. Vndè non erit ſine dubio quòd
ad unum actum puta ad uenditionem poſſet
decerni curator maritus. nam ſi teneremus
rationem gloſ. in d. l. 2. C. qui dari tut. poſſ.
quam ibi ſequitur Bartol. in d. §. pen. quòd il-

lud ideo

lud ideo prohibetur, ne affectione maritali
circumuenta uxor, ſibi omnia remitteret, res
videretur expedita, quod non poſſet decerni
etiam ad unum actum, ſed quia communiter
reprobatur, in d. l.2. C. de procur. per Doct.
aliud videtur eſſe tenendum; nam ſi poteſt da
ri curator ad litem unicam, & ſic in Iudicio
poteſt adeſſe, quanto magis poterit dari cura
tor ad unicum actum extraiudicialem, quod
minus eſt, ut probatur in c. qui generaliter, §.
fin. de procur. in 6. Vbi minor expleto, 16. an
no, ad negocia poteſt eſſe procurator, ad Iu-
dicia non, & not. gloſ. & Doct. in §. eadem le
ge, in fine, Inſtit. quibus ex cauſ. manum. non
licet, & Doct. in l. exigendi, C. de procur. ſic
5 videmus † mulierem in iudicialibus procura
tricem eſſe non poſſe, in extraiudicialibus ſe-
cùs. Angel. Alexand. & alij, in l. quamuis, de
acquir. poſſ. Dec. in l.2. num. 16. de reg. iuris,
cum alijs quæ dixi ſupra, in Clauſula præce-
denti, in 6. quæſt. vtile tamen fore cenſeo, ab
ſtinere à datione curatoris mariti uxori, ad
omnem difficultatem euitandam.

Ad præſentem venditionem.

SVMMARIA.

1 *Minor adultus generalem habens curatorem nulla bona alienare, nec aliquem contractum facere ſine illo poteſt, cum ſimilis ſit prodigo.*
Secùs autem in non habente, ſed ſi læditur, habet reſtitutionem.
Iuramentum confirmat contractum minoris.
2 *Minor curatore carens poteſt vendere mobilia, & ea quæ ſeruando ſeruari non poſſunt.*
Minor immobilia uendere nequit etiam ſi curatore careat, ſine curatoris auctoritate, & iudicis decreto.
3 *Curator poteſt dari ad certum actum, præterquam ad donandum.*
Conſanguineorum conſenſus nihil operatur in donatione minoris.
Tutor certæ rei vel cauſæ dari non poteſt.
Tutor principaliter perſonæ, ſecundario rebus datur.
4 *Curator generalis tenetur ad omnia ad quæ tenetur tutor, & maximè ad faciendum inuentarium.*
Curator ſpecialis uel ad litem, vel ad certum actum datus, non tenetur conficere inuentarium.
5 *Curator ſpecialis tenetur iureiurando minoris defenſionem expreſſe & ſpecificè promittere.*
Curator non debet tantùm promittere utilia facere, & inutilia prætermittere, ſed & defenſionem promittere debet expreſſè.
6 *Curator tenetur ſatiſdare rẽ adulti ſaluã fore.*

Curator etiã ſi ſit omiſſa promiſſio expreſſè rem pupilli fore ſaluam dummodo ſit promiſſum utilia facere, & inutilia prætermittere, & præſertim fideiuſſor rectè datus intelligitur.

GLOSSA QVINTA.

REfert, an adultus habeat generalem
curatorem, ut Inſt. de cur. in prin. an
nullum, uel ſpecialem habeat: quia
1 primo † caſu, nulla bona alienare poteſt, nec
aliquem contractum facere ſine eo, cum ſimi
lis ſit prodigo. ut eſt tex. in l. ſi curatorem ha
bens, primo reſp. C. de in integr. reſt. min. ſe-
cundo verò caſu, ſic, ſed ſi læditur, habet re-
ſtitutionem ut ibi ſecundo reſponſo, intan-
tum, quòd iuramentum non confirmat eius
contractum, ſicut nec confirmat contractum
prodigi, vt communiter not. Doct. in l. is cui
bonis, ff. de verb. obligat. ita in minore tradit
Curt. iun. conſ. 53. nu. 5. quod tamen falſum
eſt, quia non fit æquiparatio in hoc reſpectu
iuramenti, imò iuramentum confirmat con-
tractum minoris, cum repreſentet eum maio
rem, d. Auth. Sacramenta puberum, ita te-
nent Aret. & Alex. d. l. ſi curatorem habens,
& Alciat. declarat, d. c. cum contingat nume.
138. Et illud quod dicitur in d. l. ſi curatorem
habens, quod minor curatore carens, poteſt
vendere, declara procedere in venditione
2 mobilium, & earum † rerum, quæ ſeruando
ſeruari non poſſunt, ut tenet gloſ. ibi, quam
communiter ſequuntur Doct. & gloſ. aliena-
re, in §. nunc admonendi. & ibi declarat Ioã.
Fab. & ſequitur Aretin. Inſtit. quibus licet a-
lien. vel non, & Fab. de monte Sancti Sab. d.
tract. empt. & uendit. quæſt. 3. in fine, nam in
venditione immobilium exigitur nedum au
ctoritas curatoris, ſed etiam decretum Iudi-
cis, & quando ambo copulatiuè debent con
currere, alterum non ſufficit, ut aliàs fuit di-
ctum ſupra, quod ſemper intelligas excluſo
iuramento, vt ſupra; Et notandum eſt, quod
curator põt dari ad certum actũ, & cauſam,
3 ut hic, Inſtit. de curat. in fine princ. † præter-
quam ad donandũ, l. ab agnato, & l. fin. ff. de
cur. furioſ. Bald. in l. 1. C. ſi aduerſ. dõ. Ruin.
conſ. 109. nu. 12. 1. vol. 129. nu. 8. 5. vol. & ita
etiam tenet Paul. de Caſt. dicens, quod con-
ſenſus proximorum conſanguineorum, nihil
etiam hoc caſu operatur, quando Statutum
requirit utilitatem minoris, ut per eum conſi.
432. Cum ſtatutum, in prin. 1. parte. Et quod
curatoris auctoritas nihil faciat in donatio-
ne, tradit Cor. cõſi. 36. in fine, 2. vol. & Alex.
cõſi. 53. Viſis, 3. col. 3. vol. licèt inferius in ea
opinione perſiſtere non uideatur, tutor uerò
ſecùs, nec enim põt certę cauſę uel rei dari, §.
certæ

certæ rei, Inſtit. qui teſt. tut. dari poſſ. l. certarum, ff. de teſta. tut. Paul. de Caſt. in l. etſi ad ſpeciem ff. rem pub. ſalu. fore, Dec. conſ. 479. nu. 3. & ratio differentiæ ponitur in textu, & gloſ. in d. §. certę, quia tutor principaliter per ſonæ, ſecundariò rebus datur, curator verò è contra, l. in copulandis, C. de nuptijs.

Eſt etiam ſciendum, quod multum intereſt, an quis decernatur curator generalis, vel ſpecialis, quia primo caſu tenetur ad omnia,
4 ad quæ tenetur tutor, de quo † infra dicetur, & maximè facere Inuentarium: ſed ſecundo caſu, non ad omnia tenetur curator ſpecialis, vel ad litem, uel ad certum actum datus, nec enim tenetur Inuentarium conficere, vt dicit Spec. in titulo de actore ab Vniuerſ. verſ. puberes, cuius opin. dicit Bart. de conſuetudine ſeruari, in d. l. & ſi ad ſpecies, ff. rem pup. ſal. fore, & ibi ſequitur Paul. de Caſt. & Bal. idē dicit In conſil. 246. Præmiſſis verbis, nu. 2. 3. vol. & Aret. alia allegans, Inſtit. de cur. in fine, princ. & hanc tenet Rot. in deciſ. 45. Procurator, in nouiſſ. Stephan. Aufr. in addi. ad
5 deciſ. Tholoſ. deciſ. 246. tenetur † tamen iure iurando defenſionem minoris promittere expreſsè, & ſpecificè, ut eſt text. in l. fin. §. omnem, ubi not. Doct. C. de admin. tut. & in §. fi. in Auth. ut ij qui oblig. ſe hab. perhib. col. lat. 6. gloſ. & Bart. in l. legitimos, in princ. & nu. 8. ff. de legit. tut. vbi dicit Bart. plures tutelas ex hoc uidiſſe caſſari. Bald. in l. 1. in princ. ff. de tut. & rat. diſtr. ſequitur Alex. conſ. 129. Ponderatis, 2. col. 1. vol. Nec ſufficeret promittere vtilia facere, & inutilia prætermittere, quod ſufficere videtur voluiſſe Spec. in tit. de tut. §. generaliter, poſt prin. niſi etiam promitteretur expreſsè defenſio, ut Bart. tradit in l. Prætor, in princ. cum quo eſt communis opinio ut Iaſ. ibi dicit, de noui ope. nunc. Aretin. in §. actionum autem, nume. 34. Inſtit. de action. ſic etiam tenetur ſatiſdare rem adulti ſaluam fore, ut eſt text. & ibi not. Bar. & Bal. in d. l. & ſi ad ſpecies, ff. rem pub. ſal. fore, ualeret tamen cura, etiam ſi non ſit promiſſum expreſsè rem adul. ſal. fore, modo ſit promiſſum, utilia facere, & inutilia prætermittere, & præſtita fideiuſſio, cum ſine eiuſdem importantiæ, ut Alex. tradit conſil. 80. Viſis the mate, col. fin. lib. quinto.

Legitimè.

S V M M A R I A.

1 Legitimè uerbum, concernit factum, & modum, factum ſcilicet fuiſſe legitimum, & legitimo modo proceſſiſſe.
Legitimè quādo, & quō quid factū intelligatur.

GLOSSA SEXTA.

VErbum hoc concernit factum & modum ſcilicet factum fuiſſe legitimū, & legitimo modo proceſſiſſe, ut not.
1 Io. Monach. † & Io. Andr. in c. factum legitimè, in prin. de Reg. iur. in 6. & factum legitimè, cenſetur factum ordine iuris ſeruato, glo. & Abb. in cap. conſanguinei, de reg. iur. vbi Abb. nu. 3. dicit, quod intelligitur factum ſecundum leges, & Canones. & factum dicitur legitimum quando ſecundum ipſum eſt Lex, vel non prohibet illud fieri, vt dicit gloſ. in §. his igitur, verbo, ſi id quod, in Aut. de hæred. & Falc. & intelligitur ſeruatis ſeruandis, ut in effectu videtur concludere Innoc. in c. fin. de libel. obl. & dicit Bal. in Reper. ſeu Margarita, ad Innoc. in verbo, ad uerbum legitimè, allegando Innoc. in loco præallegato, quod factum in dubio præſumitur legitimè factum; & illud dicitur legitimè fieri, quod fit lege permittente, l. Gracchus, C. ad leg. Iuliam de adult. vbi not.

Sibi dati, & decreti per ordinarium Dominum iudicem.

S V M M A R I A.

1 Curator debet dari a Iudice ordinario non autem à Delegato.
Niſi in curatore dato ad litem commiſſam Iudici Delegato.
2 Curator generalis in teſtamento dari nequit, ſed per Iudicem tantum.
Curator teſtamento datus per Iudicem confirmandus eſt.
3 Curatores, & tutores dantur a iudice communis, in ciuitate Ferraria.

GLOSSA VII.

1 CVrator † debet dari per Iudicem, & quidem ordinarium, nam per alium Iudicem delegatum, uel aliàs extraordinarium dari non poterit, ut not. Innoc. in c. petitio, num. 2. de procur. quod intelligit Aret. Inſtit. de cur. in princ. num. 5. procedere, niſi in curatore dato ad litem commiſſam
2 ipſi iudici delegato; Nec † etiam poteſt dari curator generalis in teſtamento, ſed per iudicem tantum, licèt ſi detur de facto, Iudex ſequendo uoluntatem teſtatoris, ipſum confirmare ſoleat, l. 2. C. de confir. tut. & Inſtit. de
3 cur. in princ. vbi Aret. nu. 2. ſed per † Statutum Ciuitatis Ferrariæ diſpoſitum eſt, ad officium Iudicis Communis Ferrariæ curatores, & tutores dare pertinere.

Vt

Vt conſtat ex Inſtrumento rogato per me notarium infraſcriptum.

SVMMARIA.

1 Notario atteſtanti de alio Inſtrumento puta curæ etiam à ſemetipſo confecto, non creditur plenè.

GLOSSA OCTAVA.

NON tamen per huiuſmodi relationem probatur de Inſtrumento prædictæ curæ, ut tradit Soc. conſil.
1 231.1.col.ubi dicit, non probari, ſi † Notarius atteſtatur ipſum uidiſſe licèt per alium notarium rogatum; & idem eſt ſi notarius ipſemet ſe referret ad Inſtrumentum rogatum per eum, ut tenet Ang. per illum text. in l. donatio, C. de donat. & Modern. in Authen. Si quis in aliquo, C. de eden. de quo latius ſuprà dictum fuit, in Clauſula, Et Marcus procurator, ſuper verbo, à me notario uiſo, & lecto.

Stipulato die quarto præſentis menſis.

SVMMARIA.

1 Curator non debet dari eodem die quo fit contractus ab Adulto, & ratio.

GLOSSA NONA.

HOC ideo eſt appoſitum, ut appareat, quod non eodem die quo datus eſt curator, fit etiam uenditio, & decre-
1 tum interponitur, ne † præcipitanter, & cauſa non cognita uideatur interpoſitum, per ea quæ infra dicentur, ſuper uerbo, pro obſeruatione iuris communis.

Præſentis, & ſuum conſenſum præſentiam, & auctoritatem dantis, præſtantis, & interponentis.

SVMMARIA.

1 Auctoritas curatoris in adulti venditione eſt neceſſaria.

GLOSSA DECIMA.

1 DE huiuſmodi verbis ſatis ſupra dictum fuit, hoc tamen eſt unum † ex neceſſarijs in uenditione adulti, ſcilicèt auctoritas curatoris, de qua inferius latiori pagina dicemus.

CLAVSVLA IX.

Et ipſe Paulus pupillus.

SVMMARIA.

1 Curator datur adulto ſi mas eſt, 14. ſi fœmina 12. annorum.
Pupilli, & pupillæ ſunt tutori ſubiecti, & ſubiecta, mas, vſq; ad 14. fœmina ad 12.
2 Minores annis 25. propter fragile ætatis conſilium ſuarum rerum adminiſtrationem non habent.
3 Tutela quid ſit.
4 Tutores vnde dicti.

GLOSSA PRIMA.

1 SIcut adultus † ſcilicèt qui expleuit annum quartumdecimum ſi maſculus eſt, & duodecimum ſi fœmina, debet recipere curatorem, ſine quo contrahere non poteſt, Inſtit. de cur. in princ. ita etiam pupilli, & pupillæ, ſcilicet mares vſque ad quartumdecimum, & fœminæ ad duodecimum tutori ſunt ſubiectæ, Inſti. quibus mod. tut. fi. in prin. & l. fi. C. quando tut. vel cur. eſſe deſin. Nam
2 † minores annis uigintiquinque propter fragile ætatis conſilium, ſuarum rerum adminiſtrationem non habent, ff. de minor. l. 1. ſed & propterea debent, gubernari à tutoribus,
3 & curatoribus; & ſciendum eſt, † quod tutela ſecundum Seruium, eſt ius atque poteſtas in capite libero, ad tuendum eum qui per ætatem ſe ipſe defendere nequit, iure ciuili data, ac permiſſa. Inſtit. de tutel. §. 1. ff. eod. l. 1. in
4 princip. tutores † uerò ſunt, qui habent eam uim, ac poteſtatem, ita dicti, quaſi tuitores atque defenſores, d. l. 1. in princ. & §. tutores, dicto tit. Inſtit. de tut. quare enim dicatur ius declarat Alciat. lib. 1. Paretg. 128.

Agens cum præſentia, auctoritate, & conſenſu.

GLOSSA SECVNDA.

HOC eſt ſubſtantiale, & neceſſarium in contractibus pupillorum, ut infrà latius dicetur.

Honeſtæ Mulieris.

SVMMARIA.

1 Mulier regulariter tutrix eſſe nequit, & ratio.

GLOSSA

GLOSSA TERTIA.

1 REgulariter mulier † non poteſt eſſe tutrix, quia tutela virile officium eſt, l. fin. ff. de tut. & l. 1. ff. quando mul. offic. tut. fun. poteſt, & publicum, à quo publico officio mulier remota cenſetur, l. 2. de Regul. iur. ſed tamen fallit in Auia, & Matre, ut infra dicam.

Dominæ Heliſabeth. F. Q. Matthæi de Sperandeis, & vxoris quondam Matij de Gandulphis ipſius pupilli Auiæ Maternæ.

SVMMARIA.

1 *Mater, & Auia paterna, vel materna tutelam habere poſſunt filiorum, & nepotum, & præferuntur omnibus tutoribus teſtamentarijs exceptis, debent tamen Velleiano, ſecundis nuptijs, & omni etiam auxilio renuntiare.*

GLOSSA QVARTA.

MAtri, & Auiæ tam paternę, quàm maternæ, conceſſum eſt ut in filiorum,
1 & nepotum tutela, † & cura cęteris legitimis tutoribus & curatoribus, non tamen teſtamentarijs præferantur, modo Velleiano, & ſecundis nuptijs, ac omni auxilio, etiam ſine iureiurando renuntient, vt in Authen. Vt ſine prohib. matr. debit. collat. 7. & in §. ex his, in Auth. de hæred. ab inteſt. ven. coll. 9. ex quib. ſumptæ ſunt Auth. Matri, & Auię, & Auth. ſequens, C. quando mul. offic. tut. fungi poſſ. vbi not. Doct. & Azo. in Summa illius tit. de quo latè per Specul. in tit. de tut. §. nunc dicendum, per totum.

Et tutricis eidem legitimè datæ, & decretæ.

SVMMARIA.

1 *Tutor legitimus eſt qui vocatur ad ſucceſſionem, & quare.*

2 *Statutum ſi vocet Agnatos ad ſucceſſionem ipſos præponendo cognatis, intelligitur etiam quòd ipſos agnatos præponat cognatis in tutela.*

3 *Mater etiam excluſa ab hæreditate uocatur nihilominus ad tutelam.*

4 *Tutor quinque facere debet, quæ vide hic. Mulier tamen plura præſtare debet.*

GLOSSA QVINTA.

1 DAtur legitimè tutor, qui † legitimè ad tutelam vocatur, & ille vocatur ad tutelam, qui vocatur ad ſucceſſionem, ſiue ſit agnatus, ſiue cognatus, cum remota ſit de iure nouiſſimo differentia inter eos, §. nullam, cum §. ſeq. in Auth. de hæred. ab inteſt. ven. tranſumpta C. de leg. tut. Aut. Sicut hęreditas, & ſumma prouidentia, & naturali ratione introductum eſt, ut iſtius cui eſt relicta ſpes ſucceſſionis, ſit quoque onus tutelæ, ut magis bona ipſa, & res rueretur, ut Iureconſultus tradit in l. 1. in princip. ff. de leg. tut. & in tantum hoc eſt uerum, ut ſucceſſuro ab inteſtato deferatur tutela; quod ſi per ſtatutum pręponantur agnati cognatis in ſucceſſione, ita etiam præponentur in tutela, ut
2 tenet Bart. d. l. 1. in princ. † & ſequitur Aret. in §. actionum autem, nu. 32. verſi. ex quo ſequitur, Inſtit. de action. & tenet Salic. in l. fi. C. de legit. hæred. & Alexan. conſ. 109. Viſo Statuto 3. vol. vbi tenet, dictam deciſionem
3 non procedere in matre, † quæ etiam excluſa ab hæreditate, debet admitti ad tutelam: quod Dec. etiam reſpondit conſi. 16. & ſequitur in c. ex parte, il 2. nu. 6. de appell. ſed indiſtinctè contra Bart. tenet Bald. in conſil. 218. Statutum, 4. vol. cuius tamen auctoritas in practica auctoritati Bartoli, & aliorum cederet, quam etiam tenent quamplures alij allegati per Brun. in tract. de ſtatut. fœmi. & cog. lin. à ſucceſſ. exclu. 5. articulo, 30. quæſt. vbi dicit communem, & defendit, & allegat plures tenentes etiam cōtrariam partem, ibi enim videndum eſt, & limitationem in matre etiam tenuit Cor. conſi. 101. 3. vol. & de-
4 bet † quinque facere tutor cui defertur tutelæ onus, uel tutor datur, primo, quod res accipiat cum decreto prætoris, ſecundo, quod Inuentarium conficiat & ſolemne, tertio, quod promittat utilia facere, & inutilia prætermittere, quartò, quòd expreſsè, & ſpecificis uerbis defenſionem pupilli promittat, quinto, quod caueat cum fideiuſſore, & iureiurando, rem pupilli ſaluam fore, ut latè proſequitur Bart. in l. legitimos, in prin. ff. de legit. tut. & Aretin. in d. §. Actionum, nu. 34. verſic. octauo quæro, quod intellige, quādo datur uir tutor, ſecùs ſi mulier, ut Mater, & Auia, quia ultrà prædicta, debet etiam ea facere de quibus in præcedenti uerſi. Sed quia hæc materia eſt aliqualiter à noſtrā materiā extràuagans, ſat erit in ea vlterius uerba non facere, ſed lectorem remittere ad Spec. d. tit. de tut. & Aret. d. §. actionum, nu. 31. & ſeqq. vbi fecit quaſi unū tract. in hac materia, ut ibi dicit Iaſ. & ibi habebitur materia plene diſcuſſa, & tractata.

Prout

Digitized by Google

Prout de eius tutela dixerunt ipſæ partes apparere ex Inſtrumento rogato per quondam ſer Guilielmum de Marcijs, olim notarium publicum Ferrariæ, ſtipulato tempore quo in eo, &c.

SVMMARIA.

1 *Contractus factus per minorem interueniente auctoritate tutoris, uel curatoris, ex Inſtrumento tutela uel cura nullo, ipſe quoque annullabitur.*

2 *Contrahens cum alio non debet ignorare conditionem ſecum contrahentis.*

GLOSSA SEXTA.

Animaduertant bene emptores, & contrahentes cum pupillis, ut uideant tutelas, & Inſtrumenta tutela-
1 rum minorum, quia † ex quo eorum eſt neceſſaria auctoritas, ſi non appareret de Inſtrumento tutelæ, vel curæ, vel Inſtrumentum ipſum eſſet nullum, annullaretur etiam Inſtrumentum emptionis, ſeu contractus fundatę, ſeu fundati, in auctoritate talis tutoris, vel curatoris, ut latius infrà dicetur, non enim de-
2 bent † ignorare conditionem eius cum quo contrahunt, d.l. qui cum alio, ff. de reg. iur. & dictum fuit ſuprà in Clauſula procuratoris vendentis, in Clauſula cōſtat ex Inſtrumento rogato, dè quo ēt tradit Tiraquel. in tract. de retract. tit. 1. in fine, nu. 41. Nam ferè omnia in hac materia dicenda reſeruaui ponenda ſuper uerbo, pro obſeruatione iuris cōis.

Pręſentis, & ſuum conſenſum, pręſentiam, & auctoritatem dantis, pręſtantis, & interponentis.

GLOSSA SEPTIMA.

De huiuſmodi verbis ſatis dictum fuit ſuprà.

CLAVSVLA X.

Necnon & abſentes ipſi minores tam, &c.

GLOSSA PRIMA.

Si non adeſſet Statutum addens ſolemnitatem ſolemnitatibus iuris communis, non eſſet opus his uerbis, nec ſequentibus, ſed ut oſtendatur vtramque ſolemnitatem fuiſſe ſeruatam, ideo apponuntur.

Pro obſeruatione iuris communis.

SVMMARIA.

1 *Minoris venditio multas exigit ſolemnitates, alij dicunt tres requiri, alij ſex, alij octo, alij decem, alij duodecim.*

Minoris bona vendi nequeunt ſine legitima, & ſufficienti cauſa.

2 *Minor ære alieno grauatus pro ſoluendo poteſt vendere.*

3 *Minoris bona alienari poſſunt pro dote conſtituenda.*

4 *Minoris bona alienari poſſunt propter famem, & propter alimenta.*

Pater filium vendere poteſt pro fame pellenda.

Monaſterij bona venundari poſſunt pro indumentis Monachorum.

Minoris bona alienari poſſunt etiam ob famem coniunctarum perſonarum.

Tutor poteſt expendere pro alimentis neceſſarijs immò eſt illi imputandum, ſi talia alimenta non ſubminiſtraret.

5 *Minoris bona alienari poſſunt ſi ſunt ſterilia, & infructuoſa, et quæ magis incommodum quàm commodum afferunt.*

Declara tamen vt hic.

Minoris bona ſterilia tunc demū alienari poſſūt ſi perpetua ſit ſterilitas, ſecùs ſi ad tempus.

Minoris bona propter periculum futurum alienari poſſunt, vt in molendinis quæ ſunt in periculo impetus aquarum.

Minoris bona poſſunt alienari ex diſpoſitione Teſtatoris.

Minoris bona poſſunt alienari propter tributa non ſoluta.

6 *Minoris bona vendi nequeunt per procuratorem, ſed per tutorem vel curatorem.*

Iudex quid agere debeat & inquirere in venditione rerum minoris, vide plura hic.

Minoris bona uendi nequeunt de immobilibus loquendo ſi extent mobilia.

Minoris bona vendi nequeunt pro ære alieno, niſi conſtet creditorem vrgere.

Minoris bona ſi ſunt vendenda Iudex curare debet vt vendantur minus utilia.

7 *Minoris res ſi vendi debent vendentur ad haſtam, & præconizantur, vide tamen hic ubi referuntur etiam aliqui diſſentientes.*

Subhaſtationis ſolemnitas adhibenda in alienatione rerum minoris, quomodo ſit deſcribenda.

8 *In minoris bonorum alienatione antequam ad decretum Iudicis deueniatur præcedere debet cognitio cauſæ, de qua cognitione, ſcriptura ſeparata fieri debet.*

9 *Venditio rerum Minoris cauſa cognitione eiuſq; probatione non interueniente, decretoq; ſuper ea non interpoſito nullius eſt momenti.*

Decretum

Decretum ſuper vendicione rerum minoris, ſi cauſa eſt falſa annullatur.

Etiam ſi ſit falſa in parte.

10 *In Venditione rerum Minoris auctoritas tutoris vel curatoris eſt neceſſaria.*

Tutor qui auctoritatem pupillo præſtat, debet feciſſe inuentarium, & debet conſtare de tutela, vel cura.

Auctoritas duorum tutorum ſi interueniat quorum vnus eſt falſus alter legitimus, valet nihilominus contractus.

Tutor non poteſt cogi ad interponendam auctoritatem in contractu minoris, niſi certum ſit quod ea non interpoſita pupillus non damnificaretur.

11 *Decretum Iudicis interuenire debet in contractu Minoris.*

Decretum Iudicis quomodo deſcribatur.

Decretum unde dictum.

Decretum interuenire debet in contractu Minoris, etiam quòd minor ætatis veniam impetrauerit.

12 *Decretum in alienatione rerum Minoris, quoties, quando, & in qua parte Inſtrumenti interuenire debeat vide hic latè diſcuſſum.*

Decretum ad omnia in Inſtrumento contenta referri debet, nec refert an in principio, an in medio, vel in fine de illo mentio fiat.

Cautius tamen eſt apponere in principio.

Iudex non debet ſe de neceſſitate ſubſcribere in contractu alienationis rerum minoris.

Venditio rerum minoris facta ob cauſam, vt precium ſoluatur creditori pupilli, ſi dictum precium non fuit ſolutum dicto Creditori efficitur nulla, & inualida.

13 *Minor non ſolùm non poteſt vendere ſolemnitatibus non ſeruatis, ſed nec aliquem alium contractum facere, in quo dominium rerum ipſarum transferretur, ut in tranſactione, permutatione, donatione, & ſimil.*

Minor non facit compromiſſum non ſeruatis ſolemnitatibus.

Minor non poteſt transferre quaſi dominium ſine ſolemnitatibus.

Minor ſine ſolemnitatibus utile dominium transferre nequit.

Minor non poteſt cedere actionem ad rem immobilem ſine ſolemnitatibus, ſed benè quidem ad rem mobilem.

14 *Minoris rem ſine ſolemnitatibus emens malæ fidei poſſeſſor efficitur, & rem cum fructibus perceptis reſtituere tenetur.*

Venditio rerum minoris ſine ſolemnitatibus celebrata, non transfert dominium.

Etiam præſcriptione trigintа annorum non obſtante, & nulla minoris adeſſet læſio.

Decretum nullum probat ſaltem iuſtum colorem tenendi.

15 *Decretum Iudicis in contractibus minorum quo ad aliquos caſus non eſt neceſſarium, quos vide hic.*

Minor ſolemnitatibus non ſeruatis an poſſit Iuri quærendo renuntiare.

16 *Venditio rerum minoris Iudicis decreto vallata, ſuſtinetur, niſi oſtendatur Iudicem fuiſſe falſis allegationibus circumuentum.*

17 *Decretum præſumitur ritè & validè interpoſitum, dummodo ſolemnitates ſpecificè ſint enarrata: vide tamen hic in principio huius numeri.*

Decretum habet præſumptionem pro ſe, niſi conſtet præcipitanter fuiſſe interpoſitum, ut in exemplo hic propoſito verſiculo, ſecundo limita.

Decretum habet præſumptionem pro ſe niſi appareat quòd pars plenè non edocuit. iudicem verſiculo tertio, limita.

Decretum a minori magiſtratu interpoſitam nõ habet pro ſe præſumptionem, quod declara ut hic verſiculo quarto limita.

Decretum habet præſumptionem pro ſe, niſi conſtet de uiſo viſibili, & manifeſto errore.

18 *Decretum ceſſat habere præſumptionem pro ſe ſi veritas in contrarium probetur, declara vt hic.*

19 *Pro decreto præſumitur, quando decretum ipſum in actu interuenit, vel poſt actum incontinenti, ſecùs ſi antè per modum licentiæ, uel permiſſionis, & ex interuallo ſequatur.*

GLOSSA SECVNDA.

MODO hic videndum eſt quę ſolemnitates Iure communi requirantur in venditione minorum in quo Do-
1 ctor. inter ſe diſcordant, † nec benè conueniunt. Prima enim fuit opinio gloſ. in verbo, Alienum, in l. 1. in princip. & ibi ſequitur Bald. ff. de rebus eorum, quod tria ſufficiant, quinta cauſa alienandi, præſentia, ſeu auctoritas tutoris, vel curatoris, & Iudicis decretum, & hoc idem ſequitur Azo. in Summa, C. de præd. vel alijs reb. minor. colum. 2. Et hæc tria dicit Bald. in Margar. ad Innocent. verbo, contractus tenet, eſſe de forma, in tantum, quod ſi aliquod deficiat, non valet: quia non cenſetur factus ritè contractus, l. cum hi, §. ſi præter, ff. de tranſ. ſed addit Bald. ibi quartum, ſcilicet, ſubhaſtationem, licèt videatur velle exigi in caſu venditionis per Iudicem factæ, & declarat illud ibi de cauſa, quod ſcilicèt examinetur cauſa, & hæc tria eſſe neceſſaria tenent etiam Innoc. Hoſtienſ. & Dominic. in c. 1. de reb. Eccleſ. non alien. in ſexto.

Secunda fuit opinio Speculatoris in titu. de empt.

Digitized by Google

de empt. & vendit.§.nunc dicendum, 2. col. vbi ſex ponit neceſſaria in huiuſmodi minorum uenditione, primo tutoris, uel curatoris licentiam, ſecundo, quod ob æs alienum uel ob euidentem utilitatem pupilli iam cognitam fiat, tertio, quod res mobiles non ſint in bonis minorum commodè vendendis, quarto, quod ſubhaſtetur legitimè res, quinto, quod creditor recepturus pecuniam, præſens ſit, aut aſſignetur cauſa quare uendat, ſexto, & vltimo, quod fiat coram Prætore, uel Iudice; & hanc opinionem Spec. ſequitur Alex. conſi.53. Viſis, & conſideratis, 2. & 3. col. 3. vol. & Corn. conſil.71. in princip. 3. vol. & Dec.conſi.556.nu.4.

Tertia fuit opinio Baldi in quodam ſuo conſ.incipiente In Chriſti nomine Amen. Videtur dicendum, quem ſequutus fuit Mart. de Peruſ.in quodam ſuo conſi. incip. Ser Petrus Marſili, ut refert Fab. de Monte Sancti Sauini, d.tract.de empt.& vend.quæſt.5.27. col.uerſic.ſequitur uidere de forma, & ſolemnitate quæ requiritur in alienatione rerum pupillarium, ubi ponit octo neceſſaria, quinque ex poſitis per Spec. uidelicet cauſam urgentem, decretum, ſubhaſtationem, tutoris auctoritatem, & quod non adſint mobilia, & alia tria, uidelicet quod, diſcuſſio ſit facta, & liqueat Iudici quod uendatur res minus damnoſa, nec uendatur res magna pro paruo debito, & ſecundum hanc opinionem quòd hæc octo requirantur in uenditione minorum, fuit concluſum in Conſilio Neapolitano, ut refert Afflict.deciſ.240. Fuit in conſ. quod ſequitur Paul.in conſ.98.& 99.& 100. in princ. ipſorum conſiliorum, & conſil.89. nu.6. 1. uol. & conſi.85. nu.17.18.3.uol.ſed addit Fab.in loco præallegato, duo alia in effectu ſcilicèt Iudicis ſubſcriptionem, & interlocutionem, qua declaretur nõ extare immobilia, addo, quod Aret.in §. nunc admonendi, nu.4. Inſt. quibus, alien. licèt uel nõ, dicit, quod ſi benè ponderetur §.ne paſſim, l.magis puto, ff. de reb. eorum, quòd duodecim uel plura copulatiuè requiruntur, & interuenire debent, quando tutor, uel pupillus cum auctoritate tutoris alienat, quę ſi obſeruata non fuerint, nec interuenerint, uenditio non ualet, quod mandat notare, quia dicit multoties uidiſſe in hoc errari.

Ego tamen putarem primæ opinioni adherendum eſſe, ut ſcilicèt tria tantum copulatiuè interuenire debeant, quæ ſunt de forma ut Bald. tradit in d. uerbo contractus teter, & ſequitur Fab. loco præallegato, licèt etiam teneat quartum ſcilicèt ſubhaſtationem, eſſe de forma, in quibus tribus includuntur omnia quæ Doct. ſuprà neceſſaria eſſe affirmant, & ſic concludo, hæc tria ſufficere, ſi in contractu interueniant, dummodò omnia ſeruentur, quæ infra dicentur, ſcilicèt cauſa uenditionis, de qua ſit cognitum, auctoritas tutoris, uel curatoris, & Iudicis decretum, de quibus ſingulis diſpiciendum eſt.

Primo igitur uidendum eſt de cauſa, quæ quidem debet eſſe legitima, & ſufficiens, & à iure approbata. Et eſt ſciendum, quod ex pluribus cauſis iura permittunt uenditionem bonorum immobilium minorum, inter quas
2 illa eſt præcipua, quando † minor ære alieno eſt grauatus, pro ſoluendo.n. alieno ære, permittitur uenditio, & hęc eſt iuſta cauſa alienationis, l. 1. in princ.ff. de rebus cor. l. ob ęs alienum, ubi gloſ. & Bar. C. de præd. & alijs rebus minor. Azo, in Summa, illius tituli, 2. col. & Fab. dicto tractatu nona quęſtione quartę, quęſtio. principalis, gloſ. & Doct. in d. l. magis puto, §. non paſſim, ff. de reb. eorum quę ſub tutela.

Secundo poſſunt bona prędicta alienari ex cauſa dotis, ut ſi minor teneat dotare mu-
3 lierem, & tunc eſt idem † caſus cum pręcedẽti, uel ſi mulier minor pro dote ſua uiro bona immobilia alienat, tali enim caſu bona alienari poſſunt, l. lex quę tutores, in princip. ubi gloſ. uel in dotem, ad fin. C. de admin. tut. gl. in d. l. ob ęs, quam ibi ſequitur Bar. & Azo, d. 2. col. & idem eſt ex cauſa donationis propter nuptias, l. fin. §. fin. C. ſi maior fact. alie. ſine decret. rat. hab. ſequitur gloſ. in d. l. lex quę, ubi etiam Bart. & in d. l. ob ęs, & in d. §. ne paſſim, uel bo, ets, & Azo, d. 2. col. & latè declarat hos duos caſus Bald. nouel. in tract. de doct. 6. parte, priuil. 59. & 60.

Tertio propter famem alienatio fieri poteſt, quia ſi toleratur hac de cauſa, quod pa-
4 ter uenundare poſſit † filium, l. ſecunda, C. de pat. qui fil. diſtr. debet tanto magis tolerari alienatio bonorum, cum uita hominis ſit cunctis rebus pręferenda, l. ſancimus, C. de Sacroſanct. Eccleſ. ita tenet gloſ. dicta l. ob ęs; Et quod pro alimentis pupilli res immobiles poſſint alienari, tenet Angel. in l. non ſolum, arg. illius l. ff. de petit. hęred. ubi Baldus not. argumentum, quod propter indumenta monachorum poſſint alienari res Monaſterij, quia eſt alienatio neceſſaria. & facit optimè text. in l. ſed ſi is, §. an autem, ff. de Carbon. edic. quod etiam tenet Fab. dicta nona quęſtione col. 2. quod procedit ſecundum gloſ. in dicta, l. ob ęs, etiam ſi fiat uenditio ob famem coniunctarum perſonarum, per tex. not. in l. 1. §. 1. ff. de tut. & rat. diſtrah. ubi tutori admittuntur, quę expendit pro alimentis neceſſarijs matris, & ſororis pupilli, immò eſſet illi imputandum, ſi

talia

Digitized by Google

talia alimenta non ſubminiſtraſſet, quæ deci-
ſio gloſ. & maxime notanda, quæ licet loqua
tur per verbum fortè, quo verbo loquuntur
ſæpè periti, ut dicit gloſ. in l. ſi duo, in princ.
uerbo, fortaſſe, ff. de recep. arbitr. tamen quo
ad ſe decidit quæſt. ut Ang. inquit, in l. in ſub
ſtitutione, ff. de vulg. & pupil. & ſequitur So
cin. col. 8. in fine, in conſ. 93. & Caſſad. in tit.
de præbend. deciſ. 3. nu. 29. & 30.
Quarto permittitur uẽdirio bonorum ſte-
rilium & infructuoſorũ, & quę magis incom
5 modum quam commodũ † afferũt, ut not. gl.
in l. 2. uerbo, cã cognita, quam ibi ſequuntur
Bald. Alb. Ang. Soc. Iaſ. & Dec. ff. de offic. ei9
declarantes eam procedere in re quę ſumptũ
& non lucrum affert, & cuius uenditio eſt e-
uidenter & notoriè utilis, quia aliàs opinio
contraria quam tenẽt ibi Paul. de Caſt. & nõ
nulli alij, & idem Caſt. in l. cum his. §. eam,
reprobata glo. ibi. quam reprobat etiam Bar.
& ſequitur Bald. ff. de tranſ. & dicit ipſe Pau.
eſſe communẽ, procederet, per tex. in l. ſi fun
dus, in princ. ubi gloſ. ff. de reb. eorum, & tali
caſu quod poſſit fieri venditio, tenet etiam
gloſ. in d. l. ob æs, Fab. d. 9. quæſt. nec tali ca-
ſu exigitur etiam ſolemnitas, ut tradit Iaſ. d.
l. 2. col. 2. & ſequitur Alciat. in l. prope bona,
ff. dè uerb. ſignif. quod tamen non uidetur ve
rum, & contrarium tenet Fab. d. 9. quæſt. &
contra Iaſ. fuit iudicatum per Conſiliũ Nea-
politanum, & refert Afflict. deciſ. 87, Magnũ
eſt dubium, ubi latè examinat, & ibi verſ. in
addit. Bona autem ſterilia alienari non poſ-
ſunt ſi ſterilitas non eſt perpetua, ſed ad tem-
pus, ut propter guerram, dicta l. ſi fundus, ità
Bald. d. conſil. 184. Ad intelligentiam, ad fi-
nem, 2. uol. & eam partem tenet etiam Lan-
celòt. Dec. in d. l. 2. Propter etiam periculum
futurum poſſunt bona alienari, ut in molen-
dinis quæ ſunt in periculo impetus aquarum
tradit Angel. d. l. non ſolum, de pet. hæred. &
Fab. d. 9. quæſt. col. 2. Ripa, in Repet. l. quo
minus, de flumin. num. 126. & Rubeus conſ.
138. num. 3. ac Tiraquel. in tract. de retractu,
tit. 1. §. 1. gloſ. 7. nu. 92.
Poſſunt alienari etiã huiuſmodi bona duo
bus alijs caſibus poſitis per Fab. d. 9. quæſt.
uidelicèt quando id fit ex diſpoſitione teſta-
toris, l. 1. in princ. & l. fin. ff. de rebus eorum;
ſed tunc decreto opus non eſt, l. 1. & l. 3. C.
quando decreto opus non eſt; & propter tri-
buta non ſoluta, l. edicto, ubi Bal. C. ſi aduer.
fiſc. quæ cum non faciant ad rem noſtram,
miſſa faciam.
Cauſa igitur iuſta & legitima propoſita,
per tutorem, uel curatorem Iudici, nõ autem
per procuratorem ad id à tutore, uel curato-
re conſtituto, nec enim actus iſte per procu-
ratorem expediri poteſt, ut eſt tex. in l. mino-
rum, ſecundum unam lectur. quam ſingula-
rem ibi reputat Bal. C. de præd. minor. Ang.
in l. poſt mortem, §. 1. ff. de adopt. Roma. Iaſ.
& Socin. d. l. 2. ff. de offic. eius, licèt ibi Dec.
teneat contra Aretinum in aliàs allegata l. ſi
quis mihi bona, §. iuſſum, nu. 8. & Corn. cõſ.
98. & Gom. in Reg. de annali poſſ. quæſt. 65.
nu. 2. debet Iudex eam diligenter examina-
re, prout docet Iureconſultus, in d. §. non paſ
ſim, & ſi ſit propoſita iuſta cauſa, puta, æs alie
num, quod frequentius accidit, debet prius
inquirere, & diligenter inueſtigare, an aliun-
dè poſſit haberi pecunia ad ſoluendum æs a-
lienum, ut ſi pupillus habeat pecuniam in bo
nis, uel credita ſufficientia, quę poſſint exigi,
uel fructus ſeu obuẽtiones, uel alia bona præ
ter prædia, ex quibus creditoribus ſatisfieri
poſſit, ita dicit text. in d. §. non paſſim, & A-
zo. in Summa, d. 2. col. Roman. in conſi. 321.
In caſu propoſitæ, extantibus enim mobili-
bus ad alienationem immobilium nõ eſt de-
ueniendum, Spec. d. §. nunc uidendum 2. col.
Neapo. deciſ. 249. ſupra allegata, in princip.
immò debet hoc per tutorem, uel curatorem
narrari, & notificari Iudici, ne decreto dica-
tur obreptum, & tacita ueritate illud impe-
tratum, & ſic annulletur, ut tradit Cor. conſ.
185. 2. col. uol. 4. quia non ualet uenditio, ſi
reperiatur in bonis pupilli extitiſſe mobilia,
uel iura, ex quibus commodè æs alienum ſol
ui potuiſſet. Corn. conſ. 92. col. 2. eod. uol. Pa
riſius, dicto conſ. 98. numero 4. & 99. nume.
4. primo uol. & debet Iudex, cognito, quod
nõ extent mobilia, uel alia, de quibus ſuprà,
ex quibus poſſit creditoribus ſatisfieri, inter-
loquendo declarare, non extare mobilia, ut
uoluit Fab. d. quæſt. 5. col. 27. ubi allegat An
gel. ita tenentem in Auth. De Eccleſiaſtic.
immob. rerum alien. collat. 5. & ſequitur Pa-
riſ. dictis conſilijs 98. nu. 5. 99. nu. 4. & 100.
num. 4. & conſ. 85. nu. 23. 3. uol. quod tamen
non puto neceſſarium, cum nullo iure caueа
tur, talem declarationem eſſe faciendam in
contractibus minorum, nec Ang. in libro
meo in loco allegato hoc dicit.
Item debet Iudex inquirere, num credi-
tor inſtet ad conſequendum creditum ſuum,
aut onus uſurarum, uel intereſſe, ualdè ur-
geat, & pupillum ſeu minorem damnificet,
ut d. §. non paſſim, ibi, ſi modo urgeat credi-
tor, ubi not. Bart. & in l. tutor urgentibus, in
princ. ff. de minor. & Azo, in dicta ſecunda
col. quia hoc eſt neceſſarium ut uenditio pro
cedat, ut tradit Corn. conſ. 207. 1. col. 3. uol.
& Pariſ. d. conſ. 98. nu. 2. & conſ. 85. nu. 20.
Nec enim ſtatur uerbis inſtrumenti hoc con
tinentis, ſed debet aliter conſtare, ut per Pa-

riſ. in dictis locis, & hoc etiam tenet Imola, conſ. 98. In quæſtione, 2. col. debet etiam Prętor, ſeu Iudex æſtimare, an vtilius ſit minori, uel uendere, uel pignorare bona immobilia, ità quod ſi obligentur, id fiat pro ſolo ære alieno exoluendo, & non ultrà, & ſi ſtatuerit alienationi locum fore, ne pro modico debitores magna vendatur, d. §. non paſſim, uerſiculo, item Prætor, hoc enim eſſe neceſſarium, & de cauſæ cognitione, tradit Fab. Afflict. & Pariſ. locis præallegatis, & maximè Pariſ. in dicto conſilio 99. numero ſecundo, & tertio, ſed hoc declarat nor. Baldus in conſilio 75. Quidam tutor, libro primo procedere, quando extat res quæ poteſt uendi pro cõcurrente quantitate æris alieni, uel res poteſt commodè & æquo precio pro parte uendi, uſque ad concurrentem quantitatem, tunc enim uerum eſt quod non tenet decretum, tamquam obreptitium uel temerarium, uel ambitioſum, ſecùs uerò ſi res non poteſt aliter diſtrahi, nec erat aliundè unde ſolueretur, tunc enim quia res non poteſt pro parte expediri, totum ualet, arg. ff. de don. inter uir & uxor. l. ſi ſponſus ſponſæ, §. generaliter, C. de bon. auctor. iud. poſſ. l. fina. & cum hac diſtinctione dicit ſolui iſtam quęſt. quę aliter non poteſt ſolui de iure. Præterea, debet iudex animaduertere, ut in caſu alienationis faciendæ res minus utilis pupillo, non magis utilis alienetur, dicto §. non paſſim, uerſi. ſed ſi ſit alia poſſeſſio, Azo, dicta ſecunda col. & tenent alij ſupra in 3. opinione relati, & Pariſ. maximè, dicto conſ. 99. nu. 6. & in ſupradicta diſcuſſione & examinatione facienda, Iudex debet eſſe ualdè circumſpectus, ne nimium relaxet habenas crudelitatis, uel credat tutoribus uel curatoribus qui plerumque proprijs commodis inhiant, & lucrum ex pupillaribus pecunijs conſequendum affectant, & propterea iudicibus ſuadent uenundari prædia minorum neceſſarium fore, ſed Iudex ipſe à neceſſarijs, & coniunctis pupillorum & minorum, & perſonis minimè ſuſpectis, informationes accipere debet, qui ſi non extant, uel ſuſpecti ſint, debet Inuentarium, uel rationes pupilli edi facere, & ſi opus fuerit Aduocatum minori dabit, qui cauſam eius agat, ut non lædatur, ut docet Iureconſultus d. §. non paſſim, uerſ. in primis.

Et his omnibus cognitis, debet Iudex cõmittere rem uendẽdam ſubhaſtari, & ſubha-
7 ſtationes ſuper ea fieri, hæc enim neceſſaria uidetur ſolemnitas, ut probatur ex textu in l. & ſi ſine, §. 1. ff. de min. quod ibi tenet Bart. & idem Bart. in l. alio, num. 21. ff. de aliment. & cib. legat. idẽ Bart. in l. ſi tempora, in fine, C. de fide inſtrum. & iure haſtæ fiſc. libro 10. & ibi Ang. Alex. Imola, & Alex. Loſ. in addit. hoc etiam tenet Spec. d. §. nunc dicendum, col. 2. ad fi. ubi dicit, quod debet publicè præconizari in loco publico, aut in contrata, ubi ſita eſt res, ſiue ubi habitat pupillus, ut plus offerenti detur, & eſt optimum conſilium, ſi in utroque loco fiant, ſecũdum Calder. in tit. de empt. & uend. conſ. 1. & ſequuntur Alex. d. conſ. 53. in prin. & conſ. 71. in princ. 3. uol. & Dec. d. conſ. 556. nu. 4. & licèt Bal. in d. §. 1. teneat non eſſe neceſſariam ſubhaſtationẽ, & in Auth. Hoc ius porrectum, C. de ſacroſanct. Eccleſ. col. 2. uideatur idem tenere, tamen ipſe ſibi contrarius, contrarium tenuit in l. ordo, 2. col. nu. 4. C. de execut. rei iudic. & in conſ. 184. Ad intelligentiam quæſitorum, 2. uol. ubi dicit, quod ſecũdum communem opinionem Doctor. eſt neceſſaria. Hoc idem tenet Roman. d. conſil. 321. Fab. d. col. 27. Afflict. dicta deciſione, 249. ad finem, & deciſione. 393. nu. 9. Socin. conſ. 15. in fine, 1. col. in 1. uol. Corn. conſ. 29. 4. uol. 2. col. Neguſ. tract. de Pignor. 6. parte, 1. membro, in fine. Bertrand. conſ. 60. 2. col. 3. parte priorum. & Pariſ. dictis conſilijs 98. 99. & 100. Et hoc pertinet etiam ad officium Iudicis, qui debet occurrere damno inferendo pupillis, & conſiderare, qđ magis eis expedit, ut dicit Corne. d. conſ. 29. col. 2. ad finem, ubi tamen dicit, hanc ſubhaſtationem non ſemper eſſe utilem pupillo & minori, quia non ſemper expedit eis expectare licitationem, & ita licèt uiderim ferè infinitas minorum fieri uenditiones, tamen nunquam uidi ſeruari in loco aliquo in huiuſmodi inſtrumentis, quod exhiberetur, & tamen de iure debet adhiberi, & periculoſum eſt non adhibere, ut ex ſupradictis patet: ſed in modo apponendi, ſeu deſcribendi hanc ſubhaſtationum ſolemnitatem, reperio aliqualem inter Doctores contrarietatem: nam Afflictus dicta deciſione, & Pariſ. dictis conſilijs, tenent huiuſmodi ſolemnitatem poſt interpoſitum decretum interuenire debere. Specul. uerò & alij, eam ut neceſſariam ponentes, ſuprà in tertia opinione eam ponunt ante decretum, & hoc magis conſonat: quia Iudex non interponit decretum niſi cauſa cognita, & omnibus diſcuſſis & examinatis; Sed pro conciliatione ipſorum intelligas, quod Afflict. & Pariſ. intelligunt de decreto permiſſiuo, quo Iudex permittit uenditionem fieri, ut d. §. non paſſim, ubi declarat Bald. qui dicit, quòd poſt illud non eſt iure cautum, quòd interueniat aliud decretum confirmatorium, ut ibi per eum. Speculator uerò & alij, loquuntur inſpecta communi practica, per quam decretum apponitur in fine inſtrumenti,

& ſic

& ſic poſt venditionem ; quod eſt omnium
confirmatorium,ut per Bart.in l.fi.in finem,
C.de præd.Decur.lib.10.Sed quãdo,& quo
ties debeat decretum interuenire, & in qua
parte inſtrumenti debeat apponi, infrà dice-
mus ſuo loco. Formam aut ſubhaſtationum
ponit Fab. 26. col. uerſ.de forma autem ſub-
haſtationis,d.quæſt.5. ubi plenè in hac mate
ria loquitur.

Et in tantum debet præcedere huiuſmodi
cognitio cauſę,antequam ad decretum deue
8 niatur,& ad † alienationẽ cõcedendam,ut ne
ceſſarium ſit fieri ſcripturã ſeparatã de huiuſ
modi cognitione,ut uidetur uoluiſſe Spec.in
tit.de procur.§.1.uerſ.quid ergo ſi conſtitue-
ris,& expreſsè tradit Paul.de Caſt. conſ.91.
Super eo quod quæritur, ſecundum antiquã,
aliàs 39. ſecundum nouam impreſſionem,
quem ſequutus eſt Alex. conſ.16.Viſo inſtru
mento,2.col.4.uol.& Iaſ.in d.l.ſciendum,3.
col. & in l. nec quicquam, §. ubi decretum,
col. antepenult. ff.de offic.Proconſ.& leg.&
Pariſ.conſilijs prędictis 98.num.9.& 99.nu.
9.& 100.nu.6.in 1.uol.& Ferrar. dicit cõmu
nem,in Cautela ſua vltima, quod tñ tñ num
quam uidi ſeruari de conſuetudine , licèt cau
tius eſſet, ſeruare, ad oẽ dubium euitandum.

Sed ſi cauſæ cognitio & probatio nõ inter
ueniat, uenditio nõ ualet, & decretum ſuper
9 ea † interpoſitum nullius eſt momenti,ut pro.
batur in d.l.lex quæ tutores,poſt princ.C.de
admin.tut.& l.minorum,& l.fin.C.de præd.
min.tradit latè Pariſ. dictis 4. conſilijs ſuprà
allegatis,Cor.cõſ.98.Littera D.1. uol. Dec.
d.conſ.556.& conſ.403.n.19.& Marſil.l.qui
cedem, nu.30.ff.ad l.Cor.de ſicar. Debet ete
nim cõſtare cauſam propoſitam eſſe uerã,&
in ueritate ſubeſſe,quia ſi reperiretur eſſe fal-
ſam, decretum annullaretur , ut per Corn.d.
cõſ.98.Littera M.& 99.littera C.in 4.uol.&
latè Dec.conſ.403.nu.20. Pariſ.conſ.89. nu.
59.in 1.& d.conſ. 100.nu.35.etiam in 1. uol.
Ruin.conſ.63.nu. 11.in 1.uol.& idem erit,ſi
pro parte cauſa erit falſa , & pro parte uera ,
quia non propterea ſuſtinebitur decretum,
& contractus, ut per Afflict. deciſ. 218.Peti-
ta,& Pariſ.d.conſ.98.nu.16.& d.conſ.85.nu
me.43.in 3.uol.& latè Alciat.3.reg.præſum
ptio.10.in fine,& nedum non debet exprimi
cauſa falſa,quo caſu decretum ſubreptitiè cẽ-
ſetur impetratum, ſed etiam debet exprimi
ueritas , qua expreſſa , Iudex non interpone-
ret decretum , ut ſi non ſit expreſſum extare
mobilia , uel ſimilia, tunc etiam tale decretũ
tamquam obreptitium , non valet , ut tradit
Corn. conſ.185.col.2.4.uol. & Dec. conſil.
479.nu.7. & paria ſunt, quoad inualidãdum
contractum & decretum ſuper eo interpoſi-
tum , falſam cauſam fuiſſe expreſſam,& nul-
lam expreſſam fuiſſe, ut tradit Alexan. conſ.
207.num.7.uol.7.

Secundo neceſſaria eſt in venditione rerũ
minorũ,tutoris uel curatoris auctoritas,pro-
10 ut exigit † minoris ætas,l.2.& 3. C.de aucto.
pręſt.Inſtit.eod.tit.in princ.& tenent omnes
in locis ſupra allegatis , & debet talis tutor
qui auctoritatem interponere debet, feciſſe
inuentarium , quia aliàs non poſſet admini-
ſtrare,l.fina. C.arbit.tut.not. Bart. in l. tutor
qui repertorium, ff.de admin. tut. nec poſſet
auctorare pupillo vendenti,ut cõcludit Spe-
cul.in tit.de tut.§.generaliter,uerſ.quid ſi pu
pillus,& Bald.in add.ad eum, col.fin. Ruin.
d.conſ.63.nu. 12.& Corn.conſ.207.2.col.3.
uol. & tutela, uel cura debet conſtare, ut per
Afflict.dicta deciſione 249.uerſ.6.& ſi inter-
ueniat auctoritas duorum tutorum, quorum
alter ſit falſus, alter uerus, & legitimus ualet
nihilominus contractus,l.1.in princ.ubi Bar.
poſt gloſ. ff. quod falſo tut. aut. ſufficit nam-
que unius auctoritas, ſi plures ſint tutores,l.
fin. C.de auct.præſt.modo omnibus admini
ſtratio conceſſa ſit,quia aliàs ſecùs eſſet, l. &
ſi pluribus,ff.eod.& non poteſt tutor cogi ad
interponendum auctoritatem in contractu
minoris,l.ſi tutor,ff.de auct.tuto.niſi certum
ſit,quòd ea non interpoſita,pupillus damnifi
caretur,ut per Bar.ibi,& Bal.in l. ſub prætex
tu,C.de hæred.action.

Tertio, neceſſariũ eſt decretũ iudicis, l.1.
in princ.& d.l.magis puto, §. non paſſim, de
11 reb.eor.& l. † ſi quidem, C.de pręd.minor.&
tenent oẽs Doct.ſuprà allegati, nullo diſcre-
pante eſt autem decretum quantũ ad propo-
ſitum noſtrum attinet , nam pluribus modis
in iure accipitur,ut Bal.& Iaſ. latè proſequũ-
tur in l.nec quicquam, §.ubi decretum,ff.de
offi.Proconſ.& leg. & Alber. ſuo Dictiona-
rio,uerbo, decretum,ſententia qua Iudex cõ
tractum futurum iuſtũ,fore decernit,auctori
tatem ſuam interponendo, ut dicunt gl. uer.
tractatus,Hoſti.Innoc.& Ioan.Andr.in c.1.
de reb.Eccleſ.nõ alien.& Alber.in dicto Di-
ctionario ſuo,uerbo,decretũ, uel aliter eſt cõ
ſiderata,ſeu deliberata prouiſio iudicis,quaſi
decretum cum deliberatione, uerbum certũ,
ut poſt Iac.de Aret.tract.Bar.in d.l.nec quic-
quam,§.ubi decretum,1.Lectura,pen.col.&
ſequitur ibi Iaſ.in prin.alios allegans, & Ca-
gnol.in l.omnia,quæcunque, num.2.de reg.
iur, quo loco non admirãt paradoxa Alciat.
103.lib.2.paradox. declarantis , dictum §.u-
bi decretum , & dicitur etiam aliquando au-
ctoritas , l.1. C.de præd.minor.l.1. C.quan-
do decreto opus non eſt , & l.2 . C. ſi propter
publ.penſit.Innoc.& alij, in d.cap.primo,&

Alber. d. verbo decretum, & Doctor. promi-
ſcuè utuntur his duobus vocabulis decreto,
& auctoritate, Bald. tamen in conſ. 105. Fa-
ctum tale eſt, 3. col. num. 3. uerſi. ego dixi, 3.
uolu. dixit decretum à creando dictum eſſe,
id eſt à noui iuris, uel noui ſtatus creatione,
ſed auctoritas ad confirmandum, non ad
creandum de nouo adhibetur, & debet inter
uenire decretum, etiam quod minor veniam
ætatis imperauerit, l. 2. & 3. C. de his qui uē.
ætat. impetrau. Fab. d. tract. in fine, 3. quæſt.
& Iaſ. d. l. 2. ff. de offic. eius cui mandata eſt
iuriſdictio.

Sed quoties debeat interuenire, & quan-
do, & in qua parte inſtrumenti debeat deſcri
12 bi, Doct. † uidetur diuerſimodè loqui, & iu-
ra videntur aliqualiter inter ſe pugnantia; nā
quòd bis debeat interuenire, uidetur proba-
ri, primo, quia requiritur decretum præcedēs
uenditionem, quod eſt decretum permiſſo-
tium, ſeu permittens uenditionem, d. §. non
paſſim, & §. quod ſi æs, ibi ſeq. & l. ſi pupillo-
rum, §. ſi prætor, & l. quamuis, & d. l. 2. ibi, au
ctoritate iudicis præcedente, C. ſi propter
pub. penſit. Secundo, requiritur decretū con-
firmatorium, quod debet ultimam, & cōcluſi
uam partem tenere, l. fin. C. arbitr. tut. l. fi. C.
de magiſtr. quæ not. gloſ. in l. 1. uerbo, decre-
tum, C. de tut. & cur. Illuſtr. perſ. & probatur
in l. non aliter, ibi, ſubſcribendum, & hoc ex
preſsè not. Bald. in §. fi. l. præcedentis. ſimili-
ter, quod ante & poſt actum interuenire poſ-
ſit, uidentur tenere Bald. & Iaſ. in d. §. ubi de-
cretum, 2. col. Bald. uerò, & alij quod debeat
interuenire in actu, ut infra dicetur.

Et idem quo ad tertium in qua parte in-
ſtrumenti ſit deſcribendum, controuertunt
Doct. per iura prædic. nam quod debeat po-
ni in princ. tenent gloſ. & Canon. d. can. 1. &
Abb. d. uerbo, decretum, & Bal. d. §. non paſ
ſim, poſt Nic. de Matar. ubi dicit, quod decre
ti interpoſitio eſt futuræ uenditionis permiſ-
ſio, & directo ordine debet præcedere; hoc
idem, uidetur tenere in l. cum ipſe, 2. col. C.
de contrahend. empt. ubi dicit, iuſtum eſſe,
quod habeat aliquod interuallum, in quo
poſſit iudex deliberare quid decernat; & idē
tenet in l. fin. §. ſin autem æs, C. de bon. quæ
lib. per tex. ſecundum eum meliorem, qui re-
periatur in iure, in d. l. 2. & hoc idem uidetur
tenere gloſ. in l. ait Prætor, §. permittitur,
uerbo, auditurum non eſſe, ad finem, ff. de
min. & latè ſequitur Alexander conſilio 80.
Viſo themate, col. 3. lib. 5. ſed quod imò de-
beat apponi in fine, uidet tenere Spec. in d.
§. nunc dicendum, col. 3. ubi ponit ipſum in
fine inſtrumenti cuius formam deſcribit, &
idem, quod in fine debeat poni, tenet Bald.
in dicta l. non aliter, aliàs per dicta l. non ali-
ter, in §. finali l. præcedent. de adop. ubi di-
cit, quòd omnibus peractis debet interueni-
re decretum, & quod optimè apponuntur in
fine inſtrumentorum illa uerba, omnibus,
& ſingulis ſic peractis, Dominus Iudex ſuā
interpoſuit auctoritatem, & decretum, quod
iſtis uerbis utuntur notarij, & dicit, quod ſi
primo interponeretur decretum, uideretur
interpoſitum ſine cauſæ cognitione, & ſic
non ualeret; & ipſum ſequutus fuit ſimplici-
ter Aretinus, in l. ſecunda §. prius, tertia col.
circa medium. ff. de vulgar. & pupillar. hoc
etiam quod in fine ponatur, tenet Bartolus
in l. curiales, in fine, C. de præd. Decur. Vbi
dicit, quod illa lex facit quòd congruè po-
nantur hæc verba in decreto, dictus Iudex
dictam ſententiam confirmauit, & ſuam au-
ctoritatem interpoſuit, ſequitur Corſet. in
not. ſuis, uerb. minor, ſecundo uerb. in fine
primæ addit. Pro concordia harum contra-
rietatum teneas, quod non exigitur de neceſ
ſitate, quòd bis interponatur decretum, ſed
tantum ſemel, ut dicit Baldus dicto §. non
paſſim, licèt eſſet bona Cautela, ſi hoc fieret,
ſecundum eum ibi, de quo infrà dicetur. Et
quod uerum eſt, quod poteſt interponi ante,
& poſt actum, ſeu præcedere, & ſubſequi,
ſcilicet incontinenti, parum ante, uel parum
poſt, ut in contractu, & actu uideatur ineſ-
ſe, l. lecta, uerſ. dicebam, ff. ſi cert. petat. & tra
dit Corſet. dicto not. in ſecunda addit. prout
etiam dictum fuit de auctoritate ſupra, in uer
bo, agenſque ipſe Federicus, & Socin. aliàs
allegato conſilio 15. tertia col. in primo uol.
Nec refert qua parte deſcribatur in inſtru-
mēto, dummodo ad omnia referatur, ut Bal.
etiam mediam hanc tenens opinionem tra-
dit in dicta l. prima, col. pen. C. qui admi. idē
tenet ipſemet Baldus in cap. cum conſuetudi
nis, num. 5. de conſuetud. ubi dicit, non refer
re ſi dicta uerba quæ ponunt tabelliones in
inſtrumentis, Quibus omnibus, & ſingulis,
ſic peractis, talis Iudex ſuam interpoſuit au-
ctoritatem & decretum, apponantur in fine,
quia ſatis dicitur in principio quod fit in me-
dio, uel in fine, quia totum eſt unum ſtructū,
ſiue contractus, l. penult. C. de inſtitut. & ſub
ſtitut. capitulo ſecundo requiris, de appellat.
ſecus autem eſſet, ſi ex interuallo, uel in alio
inſtrumento apponeretur; hoc idem tenet ip
ſemet Baldus melius etiam declarans, in ca-
pitulo 2. de feudo ſine culpa non amittendo,
ubi dicit, quod cauſa iam cognita, pōt inter-
poni ante, & poſt, quia Prætor permittere po
teſt futurā uenditionē, & retro factā robora-
re per decretum, & conſultius eſt, totum fa-
cere eodem contextu; Sed qđ ualeat decretū

etiam

Digitized by Google

etiam ex poſt facto interueneris eodem conſenſu partium durante, tenet idem Baldus, in l. quæcumque, 2. col. C. de bonis quæ liberis, quod tamen ſanè eſt intelligẽdum quod omnia concurrant neceſſaria ad actum, & quod ex tunc ſumat uires, aliàs contrariaretur his quæ tenent omnes indiſtinctè, quod debeant interponi in actu. Et quod ſufficiat etiam apponi in ipſo actu, nec referat qua parte, tenet etiam Bart. licèt loquens in decreto alio caſu interponendo, in l. legitimos, 2. col. num. 7. ff. de legit. tutor. quod & idem tenet Bald. in l. fina. C. de magiſtr. & hoc idem tenent Aretinus, & latius Iaſ. in §. iuſſum, l. ſi quis mihi bona, de acquir. hæredit. col. penult. & Iaſ. in d. l. 2. §. prius, 3. col. de vulg. & pupil. & Campeg. in tractatu de dote quinta parte quæſtio. 86.

Ego tamen animaduertẽdum puto, quod omnes Leges quæ loquuntur in decreto, in ſine actis ſeu ad confirmationem actus apponendo, non loquuntur in hoc decreto venditionis minorum, ſed in alijs decretis, ut in eis patet, & propterea putarem, quod eſſet cautius apponere in principio inſtrumenti, ſeu actus, ex quo in his terminis leges exigunt quòd interueniat ante actum, ſeu venditionem faciendam: notarij tamen Ferrarienſes, ponunt decretum in duobus locis, in principio ſcilicet & in fine, ut in forma præſentis inſtrumenti, quod puto cautius eſſe, ad euadendum opiniones de quibus ſupra, ſed con ſultius ſentio, in cauſa magni ponderis maximè, quod duo inſtrumenta conficiantur, ſeu duæ publicæ ſcripturæ, iuxta ea quę dicta fuere ſupra, in primo requiſito cauſæ, ubi allegaui plures tenentes hanc opinionem, quod neceſſario duæ ſcripturæ exigantur, in quarum prima appareat, quod tutor, uel curator proponat neceſſitatem vendendi, & cauſam vrgentem, iuxta ea quæ de cauſa ſuprà dicta fuere, & permiſſionem iudicis, & commiſſionem ſubhaſtationum, in ſecũdo uerò, narratio omnium geſtorum in prima, & quod factæ fuerunt ſubhaſtationes, & nullus plus obtulit quam emptor ſoluere ſit paratus, & contineat venditionem quam facit pupillus, uel adultus cum auctoritate tutoris, uel Curatoris, & iudicis decretum, & ità hoc modo euitarentur omnes Doctorum opiniones, & tutus eſſet emptor, ne annullaretur uenditio.

Quod autem ſubſcriptio iudicis ſit neceſſaria in contractu huiuſmodi, ut Fab. cenſuit dicta quæſtio. quinta, col. vigeſimaſeptima, per text. in l. ſecunda, C. de aſſeſſor. non reperio iure cautum, nec ille text. intelligitur de ſubſcriptione, ſed de conſenſu, ſeu aſſenſu iudicis, uerbum enim illud ſubſcribere, idem eſt quod aſſentiri, uel conſentire, & tantundem importat, ut probatur in l. non aliter, & ibi gloſ. expreſsè, ff. de adopt. licet alio in loco ſcilicèt, in l. fin. de priuat delict. de ſubſcriptione propriè intelligatur, de quo ibi latè diſſerit Budeus.

Sed ſi creditor pupilli, uel minoris non ſit præſens uenditioni, ut ſibi ſoluatur creditum ſuum, curare debet Iudex, ut precium rei vẽditę accedat in eam cauſam, cuius occaſione uenditionem permiſit, & propterea uiatorem, ſeu nuncium mittere debet, qui uadat cum tutore, uel curatore ad uidendum creditori creditum perſolui, & referat omnia iudici, ut eſt text. in d. l. magis puto, §. ne tamẽ, & tradit Azo, d. titu. de prædi. minor. 2. col. nam ſi precium in eam cauſam propter quã uenditio proceſſit non conuertatur, nulla efficitur, & inualida uenditio, ut Corn. reſpondit conſ. allegato 207. 1. col. 3. uol. Et propterea melius eſſet, ſi creditor eſſet præſens uenditioni, & ab emptore precium reciperet, quod neceſſarium putauit Specul. d. §. nunc dicendum, 2. columna.

Er eſt ſciendum, quod ſolemnitates de quibus ſuprà, non ſolum in contractibus vendi-
13 tionis minorum † rerum immobilium neceſſariò interuenire debent, ſed etiam in quocũque alio contractu, per quem dominium rerum ipſarum transferreretur, ut in tranſactione, permutatione, & donatione, loquitur tex. in l. non ſolum, C. de præd. minor. Et quod tranſactio per quam deuenitur ad rei immobilis dominij translationem, non ualeat ſolẽnitatibus nõ ſeruatis tenent Bart. & alij, poſt gl. in l. 1. C. ſi aduerſ. tranſact. Bal. & alij, in l. Pręſes, C. de tranſact. ubi Bal. 2. col. loquitur in diſtractu. Iaſ. in l. 2. ff. de offi. eius cui mãd. eſt iuriſd. Corn. conſ. 252. 5. col. 3. uol. & Pariſ. conſ. præallegato 85. nu. 34. in 3. & Ruin. conſ. 129. nu. 3. 5. uol. & idem eſt in compromiſſo, quod fieri non poteſt ſine dictarum ſolemnitatum obſeruatione, ut uidetur tenere Bal. in d. l. Præſes, col. ult. & Socin. conſ. 52. n. 2. 4. uol. Iaſ. d. l. 2. 1. col. & Ruin. d. cõſ. 129. nu. 2. & idem eſt, ſi quaſi dominium tm̃ transferat minor, ut quia habet Publicianã, ut per Iaſ. d. l. 2. 1. col. & idem eſt, ſi utile tm̃ dominium alienet, ut quia rem ad liuellum uel in emphyteuſim concedat, Bald. aliàs allegato conſ. 184. Ad intelligẽtiã, 2. uol. Pariſ. d. cõſ. 85. nu. 35. ubi allegat alios, & Ruin. conſ. 63. num. 11. in 1. uol. uel ſi minor rem quam habet ab alio in emphyteuſim, alienaret, l. etiã vectigale, C. de præd. minor. Bald. in conſil. 258. Quantum ad primum, 5. uol. & Fab. d. quæſtio. 5. col. 28. Non ualet etiam obligatio

Digitized by Google

rei minoris, ſine dictis ſolemnitatibus, l. 1. §.
1. ff. de rebus cor. l. ſi ad reſoluendam, C. de
præd. minor. Iaſ. d. l. 2. col. 1. Dec. conſil. 479.
num. 4. & Pariſ. d. conſ. 85. nu. 13. nec poteſt
cedi actio ad rem immobilem competens,
quia de ea iudicatur ſicut de re ipſa. Alexan.
conſ. 53. Viſis, & conſideratis, 2. col. 3. vol. a-
liàs 125. in primo, nu. 4. & Abb. in c. nonnul
li, num. 9. loquens in ceſſione Eccleſię, de re
bus Eccleſ. non alien. ſecùs ſi ad rem mobi-
lem, quia etiã ſolus tutor hoc facere poteſt,
Tholoſ. deciſ. 403. & ibi in addit. ſequitur Ti
raquel. in tractatu de retractu, titu. 1. in fine,
num. 22. & in §. 1. gloſ. 7. nu. 2. eod. titu. nam
ubi eſt prohibita venditio, omne id cenſetur
prohibitum, per quod ad illam deuenitur,
Bald. conſ. 218. Præſuppoſito, nu. 2. 1. uol. &
Dec. d. nu. 4.

Si quis igitur ſolemnitatibus non ſeruatis
rem minoris emerit, malæ fidei efficietur poſ
14 ſeſſor, & † rem cum fructibus perceptis reſti-
tuere tenebitur. Socin. latè, conſ. 22. col. fi. 1.
uolu. Imola, loquens de rei vendicatione, in
conſil. allegato 73. col. penul. Pariſ. d. conſ.
98. num. 24. & conſ. 100. num. 20. & de recu-
peratione rei cum fructibus tradit Dec. dicto
conſ. 493. num. 19. & conſ. 556. num. 6. nec e-
nim ex tali venditione, uel alienatione tranſ-
fertur dominium, & propterea vendicatio-
ni locus eſt. Corn. d. conſ. 98. col. fin. lib. 1. &
idem tenet in conſ. 207. 2. col. lib. 3. ubi for-
tius voluit hoc procedere, etiam preſcriptio-
ne triginta annorum non obſtante, etiam
quod nulla minoris adeſſet læſio. Pariſ. con-
ſil. 97. num. 34. in primo, & d. conſ. 98. num.
23. & 24. & etiam ſtante ſtatuto prohibente
propter leſionem reſtitutionem in integrum
peti, tunc enim nullitas non cenſetur prohi-
bita. Pariſ. d. conſ. 100. nume. 11. & ſequent.
Sed & extante læſione etiam nullitas inten-
tari poteſt: nec recurrendum eſt ad extraor-
dinarium remedium. Ferrar. in pract. in for-
ma lib. ſuper reſtit. in integr. in gloſ. vendi-
dit, & Pariſ. d. nume. 23. & 24. ſed ſi interue-
niant ſolemnitates, licèt minus rectè, ut quia
decretum ex falſa cauſa eſſet interpoſitum,
tunc reſpectu fructuum deciſio non proce-
deret de plano, quia licèt tale decretum ſit
nullum, præbet tamen iuſtum colorem te-
nendi, ut dicit Anton. de Butr. in cap. diuer-
ſis fallacijs, de cleric. coniug. & referendo ſe-
quitur Alexander conſil. 160. numero quar-
to. 7. uolum. Nam etiam opin. unius Doctor.
uel duorum, tenentium pro ualiditate con-
tractus, excuſat à fructibus, ut in ſimili fuiſſe
iudicatum in Conſilio Neapolitano refert
Afflict. alias allegata deciſione 87. in fine.

Sunt tamen aliqui caſus, quibus non exigi-
tur decretum iudicis, uel alia ſolemnitas in
15 contractu minoris, † quorum quinque ponit
Fab. d. q. 5. col. 27. & 1. in caſu dotis de quo
videnda ſunt & quæ latè ſupra ſcripſi, in ca-
pitulo præcedenti quæſtio. 12. ubi retuli opi-
niones Doctorum quæ reddunt deciſionem
dubiam. Secundo quando res auctoritate iu-
dicis fuit pignorata, quia creditor ſine decre
to eam poteſt alienare, ex quo ſemel inter-
uenit, licèt ſecundum eum, tutius ſit adhi-
bere.

Tertio, in alienatione quæ propter negli-
gentiam à iure inducitur ut in preſcriptione.
Quarto, quando pater bona filij minoris ad-
uentitia in caſu à iure permiſſo alienat; quod
etiam tenet Crot. in Repet. l. frater à fratre,
num. 30. de condict. indeb. ubi dicit eſſe com
munem Doctorum Concluſionem. ſ. quãdo
concurrit uoluntas defuncti, ut quia pater uẽ
di iuſſit rem in teſtamento, quod etiam tenet
Iaſ. in d. l. 2. nu. 5. ubi alios quinque caſus po-
nit, ſcilicet quando minor ſpecie reciproci fi-
deicommiſſi remittit. Secũdo quando tutor,
uel curator litigat, & opus eſt cautione iudi-
ciaria, quia tunc poteſt obligare bona mino-
ris. Tertio, ſtante in contrarium conſuetudi-
ne, quod non debeat adhiberi. Quarto, quan-
do fieret propter bene merita. Quinto, quan-
do prædium nedũ eſt infructuoſum, ſed plus
damni, quàm lucri affert; quod vltimũ reprobatum
fuit vt dicit Afflic. in aliàs allegata de
ciſ. 77. & non exigatur etiam decretum quan
do alienatio fit ex cauſa neceſſaria, ut quãdo
exequutores teſtamenti alienant pro ſatisfa-
ciendis legatis, nam tunc etiam non ſeruata
ſolemnitate ſtatutaria, venditio procedit, ut
tenet Alexan. conſ. 215. 6. uol. Minor tamen,
licèt non poſſit expreſsè ſine decreto bona
obligare, obligantur tamẽ tacitè ex receptio
ne dotis habitæ per eum, & receptæ ſine de-
creto, licèt Bar. in l. ſi conſtante, in princ. in 4.
quæſt. 3. partis ſolut. matr. & nonnulli alij te
nuerint contrarium; quia aduerſus eos eſt cõ
munis opinio, ut per Bald. in l. fin. C. de legit.
tutel. & per eundem, in d. l. ſi conſtante, ubi
communiter alij ſequuntur, & ibi etiam ſe-
quitur Crot. in Repe. ad fin. 1. lectura. & Ne-
gul. tract. de pigno. & hypotheca, 2. parte, 4.
membro, num. 78. poteſt etiam minor ſolem-
nitatibus prædictis non ſeruatis ſibi præiudi-
care in iure quærendo, & ius ipſum cædere,
vel renunciare eidem, ut Rube. plura addu-
cens tradit conſ. 12. num. 7. & Grauet. alios
plures allegans, in conſilio 114. col. finali. in
quo ultimo cõtrarium uidetur tenere Ruin.
conſilio 101. nume. quarto, uol. 5. ubi dicit,
quod minor etiam cum tutoris auctoritate ſi
ne decreto iudicis hereditatem non poteſt

repu-

repudiare, ſed poſſunt ſaluari opiniones vt
ius quærendum remitti, uel cedi poſſit ſine
ſolemnitatibus, modo ſit tãtum in ſpe, & ità
procedit prima opinio quæ in effectu eſt illa
quam tener Iaſ. in d. l. 2. prima limitatione ſe
cùs uerò, ſi ſit in re, ut quia iam delata eſt hæ
reditas, & ità loquitur Ruin. quod probatur
in l. pupillorum. C. de repud. hæred. ubi Bal-
dus declarat, quod pupillus negligendo vel
omittendo, poteſt repudiare, non autem
committendo.
Quid ſi non fuit ſeruata forma ſuprà tradi
ta, ſed tantum fuit facta venditio, & cauſa ex
preſſa legitima, tutoriſque uel curatoris inter
ueniente auctoritate decretum fuit interpo-
ſitum uno, & eodem tempore, prout com-
muniter fit quotidie? dicendum eſt etiam in-
ſtrumentum valere propter decreti interpo-
ſitionem, cuius quidem decreti adhibitio, ha
bet præſumprionem pro ſe, in tantum, quod
ex iuſta & legitima cauſa interpoſitum cen-
ſetur, & omnes ſolemnitates præſumuntur
interueniſſe, & propterea ſtatur uenditio-
16 ni, niſi † oſtendatur iudicem fuiſſe falſis alle-
gationibus circumuentum, ut probatur in l.
ab ea parte, 2. reſponſo, ff. de probat. & in l.
manumiſſo per lictores, ff. de manum. uin-
dic. & tradit Specul. in d. §. nunc dicendum,
col. 3. Fab. d. 5. quęſt. col. 29. Imola conſ. 98.
3. col. & eſt communis opinio Doctotum,
ut per Alex. in l. ſciendum, ff. de verb. obli-
gat. num. 26. Socin. conſ. 15. col. 9. conſ. 115.
2. col. 1. uol. & conſil. 57. num. 26. 4. uolum.
Butr. & Aret. nu. 73. Felin. nu. 37. uerſ. ſepti-
ma concluſio & Dec. num. 42. in c. quoniam
contra, de probat. Pariſ. in conſ. 33. num. 27.
1. uol. & Ruin. conſ. 189. num. 11. 1. uol. & la
tè Alciat. tract. præſumpt. 3. Reg. præſumpt.
10. in principio & per ipſum decretum ceſ-
ſat prçſumptio doli, uel culpæ, ſeu fraudis.
Fab. d. col. 29. Iaſ. in uſibus feudorum, in tit.
qui feuda dare poſſ. col. 3. Dec. d. num. 42. &
Marſil. Singul. 438. Lex multum. & Pariſ.
conſil. 96. num. 39. 1. uol. Vnde uolens con-
trarium directe, tenetur probare, l. ſi quidem
C. de præd. min. latè Socin. dictis conſilijs
115. & 57. Et præſumitur contractus factus
utiliter pro minore, propter decreti interpo-
ſitionem. Bald. loquens in contractu Eccle-
ſiæ, in c. 1. 2. col. ubi etiam Iaſ. in 3. qui feuda
dare poſſ. & in c. ſicut, numero 6. de re iudic.
Alex. conſil. 79. Circa primum 4. col. primo
uol. Dec. d. num. 42. & Ruin. conſ. 63. nume.
2. uol.
Supradicta tamen præſumptio nõ eſt pro
pria ſed multas patitur arctationes: quinque
17 enim modis limitatur, † & quidã notab. per
Alciat. d. tract. præſumpt. Reg. 3. præſumpt.
10. & primo, ut procedat, quando in inſtru-
mento ſpecificè ſolemnitates huiuſmodi e-
nunciatæ fuerint, tunc enim præſumuntur in
terueniſſe ſecùs ſi non ſint enunciatæ ità no-
tab. tradit gloſſa omni ordine, in l. prima, C.
de fide inſtrument. & iure haſtæ fiſc. libro de
cimo, quam ad hoc not. Baldus in l. prima in
princ. ff. de reb. eor. & in l. ex his, 2. col. C. de
teſt. milit. Ang. in l. Imperatores, ff. de priuil.
credit. & alij quos allegat Alciat. d. præſum-
ptio. 10. num. 2. & ultra eos hoc etiam tenet
Fab. d. tract. quæſt. 5. col. 29. Aretin. d. c. quo-
niam contra, nu. 73. & ibi Dec. num. 42. Bal.
alias allegato conſ. 184. uol. 2. Pariſ. conſ. prę
allegato 98. nu. 12. & conſ. 100. nu. 17. in 1.
& conſ. 85. numer. 39. in 3. & Ruin. conſ. 63.
num. 17. in 1. & allegato conſ. 189. nu. 11. u-
bi dicit, rem tunc eſſe extra omnem difficul-
tatem, cum exprimantur ſolemnitates, & e-
nuntiantur in inſtrumento, & hæc eſt com-
munis opinio, ut dicit Alciat. dicta præſum-
ptione, numer. 7. in fine, & Crot. in Reper. l.
ſciendum, nume. 15. de uerb. ſignific. licèt ibi
Crot. ipſe & Paul. de Caſt. per eum ibi alle-
gatus, & Alexander conſ. 179. nu. 5. in 7. &
Corn. conſ. 98. aliàs allegato, littera H. lib. 1.
teneant etiam hoc caſu non ſufficere enun-
ciationem, cum ſolemnitates ipſç illo tempo
re confecti inſtrumenti interuenire non po-
tuerint, quorum opinionem alij relati per Al
ciat. d. prçſumpt. nu. 5. ſequuti ſunt. & Dec. d.
conſ. 479. num. 6. & quam opinionem in pun
cto iuris defendit ibi Alciatus, tamen poſtea
fœdere diſtinctionis opiniones conciliat, ut
ibi per eum.
Secundo limitatur dicta præſumptio pce
dere, niſi appareat pcipitanter decretũ fuiſſe
interpoſitũ, puta, quia eodẽ tpe in alienatio-
ne rei minoris interuenit decretũ iudicis, &
datio curatoris, ità in terminis Anch. conſi.
83. Viſis diligenter actis, qđ & etiã in ſimili
tradit. in conſ. 36. Viſa quadam petitione, 1.
col. ſequitur Alex. con. 218. Viſis uerbis, col.
pen. 2. uol. duplicato conſ. 45. uol. 6. ſequitur
etiam Iaſ. in d. l. 2. col. 2. ff. de offic. eius & in
l. 2. col. 4. C. de eden. Marſ. in l. ſtatu liber, nu
me. 13. de quæſt. & in §. nunc uidendum, nu.
33. in pract. crimin. Dec. conſ. 403. nu. 19. &
conſ. 479. nu. 7. Pariſ. d. conſilijs 98. nu. 18.
& 20. 99. nu. 10. & cõſ. 89. nu. 58. in primo, &
conſ. 85. nu. 46. & 49. in 3. & Ruin. conſ. 107.
nu. 13. 1. vol. ubi plures alios allegant & Al-
ciat. d. præſump. nu. 8. Ex quibus patet, quod
ab hac limitatione non eſſet in iudicando,
uel conſulendo recedendum, licèt contrariũ
tenuerit Imola, conſ. 98. pen. col.
Tertio limitatur non procedere, quando
directum fuit interpoſitũ per iudicẽ, quẽ pars

de negocio plenè non edocuit, & propterea conſuluit Bald. non ualere decretum interpoſitum ſuper inſinuatione donationis, ſi nõ ſit expreſſum quid, & quantum donetur, ut in conſi. 375. Certum eſt, 2.col.3. uol. & ſequitur Alciat.d. præſump. 10. num.9. Facit, quia ut ſuprà dictum eſt, iudici debet exprimi ueritas, aliàs decretum tamquam obreptitium non ualet. Corn.conſilio 185.col.2. in 4.uolum.& paria ſunt, falſam cauſam, uel nullam fuiſſe expreſſam. Alexand. conſil.aliàs allegato 207.numero.8. uolum.7. & per iudicem decretum huiuſmodi reuocari poteſt, l.quamuis, cum gloſſ.ff. de rebus eor. & tradit Marſ. Singul.320. Sæpè contingit, de quo per Bart.& alios, in l.quod iuſſit, ff.de re iudicata.

Quarto limita, non procedere in decreto interpoſito per minorem magiſtratum, ut in Muncipali magiſtratu & in Pedaneis iudicibus exemplificat Bald. in l.tutores, ff. de confir.tut.& ſequitur Iaſ. in d.titu.qui feuda dare poſſ.3.col.in fine, & Marſ.d.Sing. 438. quod ego puto procedere in magiſtratu municipis idiota, & ignaro, non autem in iuris perito, nam etiam in municipijs Legum Doctores magiſtratus gerunt, ità ſentit Aret. in conſi.69. Viſo puncto, 2.col. & declarat notab. Alciat.d.præſumpt.10.num.10. & ità etiam intelligit dictum Baldi Pariſ. d.conſil. 68.num.21.

Quinto limita, non procedere quando uitium uiſibile, ſeu error manifeſtus eſſet in decreto, ſecundum Bald.qui tamen loquitur in ſecundo decreto, in l.2.ult.quęſt.ff.ſi ex nox. cauſ. agat. & Alciat. dicta præſump. nu. 11. qui loquitur in terminis noſtris, nã eſſet nullum, ſi in eo eſſet expreſſa ſalſa cauſa, uel partim uera, & partim ſalſa, uel cauſa non ſufficiens, tunc enim pro decreto non præſumitur, ut per eum ibi, de quibus ſuprà dictũ fuit in primo requiſito cauſæ, ad finem, & idem procedit, ſi decretum ad aliud, puta ad ſupplicationem aliquam habeat relationem, tunc enim nihil operatur, niſi quatenus in ea ſit mentio, & continetur. Pariſ.d.conſ.100.nume.21.in primo uolumine.

Sexto limitatur, non procedere, quando in contrarium probatur de veritate, ut quia
18 probatur non † interueniſſe ſolemnitates,
quælibet enim præſumptio recipit in contrarium probationem, imò tollitur ex fortiori præſumptione, l.diuus, de in integr. reſtit.c. litteras, de pręſumpt.& not.in c.afferte, eod. & in terminis noſtris tradunt Aret. & Felin. in d.c. quoniam cõtra, & dicitur conſtare de ueritate, ſcilicet non interueniſſe ſolemnitates, ſi inſtrumentum actorum exhibeatur, in quibus aliqua ſunt deſcripta, & aliqua non, ſecundum Imolam, conſil.110. Io cauſa quę uertitur, 2.col.& Pau.de Caſtro, in conſ.50. In cauſa quę uertitur, 3.col.uerſ.& ſi dicatur quę conſilia ad hoc propoſitum allegat Dec. d.conſ.479.num. 5.& conſ. Paul. ſequitur etiam Alex. conſ.1.pen. col.4. uol.& Afflict. deciſ. Neap. 107. num. 5. & 6. & Curt. iun. conſ.130.num.4.Ruin.conſ.28.nume.22.4. uolum. & 49. numero 8. quod tamen in caſu iſto non uidetur procedere, in quo non exigitur neceſſario ſcripturam fieri omnium ſolemnitatum, ſecundum magis communem Doctorum ſententiam, tenentium ſufficere, ſi appareat decretum interueniſſe, ut ſuprà; ſicut exigebatur in caſibus Imolæ & Pauli, in dictis conſilijs, unde ſtatur huic præſumptioni pro decreto, etiam quod in inſtrumento appareat aliquas tantum, uel nullas ſolemnitates interueniſſe, ita notab. declarat Crotus in Repet.d.l.ſciendum, nume. 12. in ultima limitatione. Et hanc opinionẽ alios plures allegans tenet Dec. conſ.341. nu.13. ubi tenet contra Paul.de Caſtro, in d. conſil. & propterea dicendum eſt, hanc limitationem ſibi locum uendicare, ſi aliter de ueritate, quam ex inſpectione inſtrumenti, appareret, ut quia doceretur de enormi læſione minoris ſecundum Paul. de Caſtro, conſilio 174. Contra ſuperius, 2.col. tunc enim dicitur per euidentiam facti conſtare de fraude, ſecundum Marſil. dicto Singul. 438. in fine, & Ruin.conſil.107.num.14.in 1.uolum.uel aliter in contrarium probaretur decretum fuiſſe interpoſitum ex falſa uel iniuſta cauſa, ut per Pariſ.dictis conſilijs 98. numer. 18. 100. numero 19. in primo & 85. numero 4. in 3. uolum. & per Ruin. conſil. 63. numero 19. in primo tali enim caſu tollitur præſumptio quæ eſt pro decreto, & ſtatur ueritati, quod quidem decretum numquam tranſit in rem iudicatam, ſecundum Pariſ. allegantem deciſione Rotę. in d.conſi.85.nume.42. de quo puncto deciſio eſt Caſt. in d. conſilio per Cranet. in tract. de antiquit. tempor. 3. parte, in princ. num. 27. & ſeq. & Vantium in tract.de nullit.in tit.à quo & quib.modis, nu. 12. cum pluribus ſeqq. Guliel. Rodoan. in tract.de rebus Eccleſ.non alien.in titu. de his qui conſentiunt, & conſenſu, §. ultimo num.29.& ſeqq. Rol.à Valle; conſ.99. num. 29.& ſeq.libro primo.

Septimo limita dictam regulam procede-
19 re, quod præſumatur pro decreto, quãdo † de
cretum ipſum interuenit in actu, uel poſt actum incontinenti, prout formam ponit Specul. ut ſuprà, ſecùs uerò, quando interuenit ante per modum licentiæ, ſeu permiſſionis,

& ex

& ex interuallo ſequatur contractus, tunc enim non præſumitur ſolemnitates interueniſſe, ità notab. declarat Alexan. in d. l. ſciendum, 6. col. nu. 28. & ſequitur Ruin. conſi. 86. nu. 6. in 1. volumine.

Quam Statuti ciuitatis Ferrariæ ſub Rubrica de contractibus minorum.

S V M M A R I A.

1 *In venditione rerum minoris iuris communis ſolemnitates ſunt ſeruandæ etiam ſi id à ſtatuto de huiuſmodi contractibus loquente non eſſet expreſſum.*

2 *Solemnitas ad vnguem eſt ſeruanda in contractibus minorum à ſtatuto præſcripta, nec ſufficit per æquipollens impleri.*

3 *Minor habet conſilium fragile, & infirmum, multorum inſidijs, & captionibus expoſitum.*

4 *Statutum de contractibus mulierum, & ſtatutum de contractibus minorum fraternizant.*

GLOSSA TERTIA.

STatutum hoc Ferrarienſe diſponit minorem aliquem contractum, uel quaſi, vel diſtractum, aut obligationem, legitimè facere non poſſe, niſi prius ſeruatis ſolemnitatibus à iure communi requiſitis, & propterea illæ inprimis ſeruari debent, ut tradit Rom. allegato ſuprà conſil. 321. in princ.
1 imò † etiam quod ſtatutum hoc non exprimeret, ſed aliquas ſolemnitates ſeruandas etiam in minorum contractibus mandaret; etiam ſolemnitates iure communi introductæ ſeruari deberent, ut tradit Paul. de Caſtr. conſ. 106. Incipiendo à ſecundo, in princ. 2. parte. Pariſ. aliàs allegatis conſilijs 89. nu. 63.
2 & 100. nu. 9. in 1. vol. † Solemnitas igitur talis ſtatuti ad unguem eſt ſeruanda, nec ſufficit in æquipollenti impleri, ut tradit Pariſ. dictis conſilijs 98. nu. 77. & 99. nu. 25. aliàs contractus eſt nullus, & penitus inualidus, ut ibi per eum, nume. ſequenti, & tale ſtatutum debet ſeruari, etiam ſi ſolus tutor contrahat, ut latè conſuluit Pariſ. d. conſil. 98. nu. 34. & ſequent. & ibi, nu. 69. dicit plures alios conſuluiſſe, & ità fuiſſe iudicatum, & idem tenet in conſ. ſequenti, num. 35. & ſequentibus: Nam cum ſit fauorabile, quia eſt introductum ne minores captentur, uel decipiantur, qui de facili propter ætatem poſſunt decipi, l. 1. ff. de
3 minor. habet † enim minor conſilium fragile, & infirmum, multorum inſidijs, & captionibus expoſitum, ut Bertr. tradit conſil. 337. numer. 10. 2. parte nouiſſimorum, ut patet ex procemio ipſius ſtatuti, ex quo colligitur ratio finalis, ut in terminis tradit Bald. aliàs allegato conſ. 201. In prouincia, nu. 1. 1. vol. & tradit Bald. & alij, in l. qui exceptionem, in prin. ff. de condict. indeb. & Aret. conſilio 2. col. 6. Eſt extendendum, ut tradit Pariſ. dicto conſil. 98. nu. 61. & ſequent. & d. conſ. 99. nu. 46. & ſequent. Faciunt ea quæ ſupra dicta fuere in c. præcedenti, ſuper uerbo, agens pro obſeruatione, &c. in ſtatuto de indemnitatibus
4 mulierum, cum † huiuſmodi ſtatuta fraternizent, & Doct. ſæpè promiſcuè de eis loquantur, & propterea quod deerit in ſcriptis, ſuper hoc erit ſupplendum ex dictis ſuper illo.

Cum præſentia, conſenſu, & auctoritate, & decreto.

S V M M A R I A.

1 *Decretum aliquando dicitur auctoritas.*

GLOSSA QVARTA.

DE præſentia, & conſenſu ſuprà dictum fuit in capitulo præcedenti, in uerbo, Præſentis, de auctoritate verò dixi in capitulo præſenti, ſuper verbo, agēſque ipſe Federicus adultus; De decreto dictum fuit ſuprà in tertio neceſſario in contractu minoris, ſolum addendum eſt, quod auctoritas hic non accipitur prout ibi, ſed pro
1 decreto, † quod quandoque auctoritas dicitur, l. 1. C. de præd. minor. & l. 1. C. quando decreto opus non eſt, ut dictum fuit ſuper decreto, ſuprà.

Magnifici iuris vtriuſque Doctoris domini Aloyſij de Ferrellis ciuis Ferrarienſis.

GLOSSA QVINTA.

MVltum refert an per Iuris peritum decretum interponatur, an per ignarum & idiotam, cum primo caſu pro decreto præſumatur; ſecundo non, ut dictum fuit ſuprà in Clauſula, Pro obſeruatione iuris communis, in ultima quæſtio. quarta limitatione.

Et Iudicis communis Ferrariæ.

S V M M A R I A.

1 *Decretum in alienatione rerum Minoris per Iudicem competentem interponi debet.*

Si minor habet domicilium in uno loco, & res de

qua

Digitized by Google

*qua ſiendus èſt contractus eſt in alio, Iudicis lo-
ci decretum debet adhiberi.*
2 *Iudex omnis non poteſt decretum interponere,
ſed ordinarius dumtaxat.*
3 *Decreti interponendi facultas delegari nequit.*

GLOSSA SEXTA.

DEcretum huiuſmodi per Iudicem cõ-
petentem debet interponi, d. l. ma-
gis puto, §. illud, ibi, ſi modo Romæ
tutela agebatur, à contrario ſenſu, ut not. ibi
ibi Bald. ſed quid ſi minor habet domicilium
in uno loco, & in alio res ſita eſt, cuius Iudi-
cis decretum ſit adhibendum, quòd debeat
adhiberi Iudicis loci rei ſitæ, probatur in l. ſi
prædium. C. de præd. minor. Quod verò loci
1 domicilij, † probatur in d. §. illud, & facit. l.
in hac, C. de donat. Iac. de Aret. Cyn. Oldr.
Bald. & Paul. de Caſtro, in l. 1. C. de contrah.
empt. tenent decretum cuiuslibet ſufficere, et
idem tenent Bart. & Bal. ac Salic. in d. l. ſi præ-
dium, & in d. §. illud, ſed Doct. in dicta l. 1. &
Bal. d. §. illud, dicunt cautius eſſe, ſi adhibea-
tur decretum vtriuſque, & ità has opin. refert
Abb. c. paſtoralis, de priuil. ad finem, & idem
tenet Fab. d. 5. quæſt. col. 29. nu. 100. ſed vide
pro reſolutione Octaui. Simoncel. in tract. de
decret. lib. 1. tit. 1. nu. 69. & ſeqq.

Sed nunquid omnis Iudex interponere po-
teſt decretum, reſpondeo, quod non, ſed tan-
tum Ordinatius, & habens Iuriſdictionem
2 ordinariam tantum, l. & ſi † præſes, l. ob æs, &
quampluribus alijs legibus. C. de præd. mi-
nor. & tradit Corn. allegato Conſ. 98. 2. col.
1. vol. vbi conſuluit non ualere decretum in-
terpoſitum per Auditorem Gubernatoris, ut
3 ibi per eum. Nec † poteſt delegari decreti in-
terpoſitio, l. nec quicquam, §. vbi decretum,
ff. de offic. proconſ. & leg. vbi Iaſ. col. fi. & l.
2. C. de aſſeſſor. & l. 2. §. 1. vbi Dec. 4. not. &
Socin. in princ. ff. de offic. eius cui mand. eſt
iuriſd. Dec. & Cagnol. in l. omnia quæcum-
que, de reg. iur. & Alciat. d. tract. præſumpt.
d. præſumpt. 10. nu. 4. & ca. 3. 2. lib. Paradox.
Facit in ſimili decreto text. in l. cum hi, §. ſed
nec mandare, ubi not. ff. de tranſ.

Exiſtentis in domo prædicta, in came-
ra anteriori ipſius domus.

S V M M A R I A.

1 *Decretum poteſt etiam extrà locum iudicij in do-
mo priuati interponi.*
2 *Iudex partibus conſentientibus etiam extra lo-
cum ſolitum ius reddere poteſt.*
3 *Iudex extra territorium ſuum ius reddere po-
teſt ſi Iudex illius territorij conſentiat.*
4 *Sententia diffinitiua alio in loco, quam in loco iu-
dicij partibus conſentientibus fieri poteſt.*

GLOSSA SEPTIMA.

LIcèt decretum cauſæ cognitionem exi-
gat, vt infrà dicetur, tamen etiam ex-
1 tra locum iudicij in domo † priuati in-
terponi poteſt ex cauſa, ut quãdo propter ho-
neſtatem alicuius mulieris, vel infirmitatem,
ſeu nobilitatem alicuius perſonæ, iudex ad
aliquem locum ſe confert, & ibi decretum in-
terponit, nam ualet decreti interpoſitio, ma-
ximè quia eſt voluntariæ iuriſdictionis, ita
not. Bald. & Salic. in l. generaliter, §. in omni-
bus, per illum tex. C. de rebus cred. Sequitur
Paul. de Caſtro, in l. pen. quam legit cum l. fi.
2 ff. de iuſt. & iure: Nam † Iudex partibus con-
ſentientibus, extra locum ſolitum ius redde-
re poteſt, ut not. Bart. & alij, in d. l. pen. & ſe-
quitur Alex. in l. fi. nu. 6. de iuriſd. omn. iudic.
vbi nu. 7. dicit quod ſufficit tacitus conſenſus
partium, & ſequitur ibi Socin. num. 13. quod
3 procedit, etiam ſi Iudex † ſit extra territorium
ſuum, modo conſenſus iudicis illius territorij
concurrat, ut tradunt Doct. in d. l. fin. de quo
etiam habetur per Aret. & ibi Ang. in addit.
in tract. malef. verbo, nos talis. poteſtas; ſe-
dens pro tribunali. Et quod partibus conſen-
tientibus poſſit Iudex extra locum Iudicij
ius reddere, tenet Abbas in ca. 1. & 8. nu. 14.
de offic. deleg. & Marantha in tract. de ordi-
ne iudi. 3. parte. nu. 79. Et probatur in c. cum
epiſcopus, de offic. ordin. in 6. & in ſententia
4 † diffinitiua quę poſſit ferri alio in loco quàm
iudicij, de conſenſu partium, tenet Bald. in l.
cum ſententiam, nu. 6. C. de ſent. in decreto
verò interponendo per iudicem in contractu
mulieris loco cõſanguineorum non eſt opus
electione loci, quia in quocumque loco fieri
poteſt. Maranta, d. tract. 4. part. 9. diſt. nu. 86.

Sedentiſque ſuper quadam Cathedra
lignea.

S V M M A R I A.

1 *Decretum debet interponi à Iudice pro tribuna-
li ſedente.*
*Intelligendo tamen in Decreto in contractibus
Minorum interponendo.*

GLOSSA OCTAVA.

LIcèt decretũ poſſit quolibet loco inter-
poni, ut ſuprà, tñ ex quo requirit cauſæ
1 † cognitionẽ, dẽt interponi iudice ſedẽte pro
tribuna-

tribunali, ut tradit Spec. in tit. de fer. §. ſequitur, verſ. ſi. & ſequitur Corne. d. conſil. 98. 2. col. quod eſt regulare ſecundum Bald. in l. 1. nu. 8. C. de ſent. ex breuic. recit. in omnibus decretis qui tribuunt ius, & in hoc differt ab alijs actibus uoluntariæ iuriſdictionis, qui co ram iudice fiunt, ut eſt emancipatio, manumiſſio ſerui, adoptio filij, & ſimiles, qui poſſunt expediri iudice etiam pro tribunali non ſedente, §. ſerui, & ibi not. Doct. Inſtit. de liber. quia non requirunt cauſæ cognitionem, & propterea in talibus actibus non eſt opus addere ſupradicta uerba, uidelicet ſedentis, &c. nec, quem locũ, &c. ſecundum Lanfr. in Repet. Clem. Sæpè, uerbo, de plano, in §. de verb. ſignifi. & idem tenet Maranta, in decreto interpoſito in contractu mulieris, loco proximiorum, in tract. de ordin. iud. quarta parte, 9. diſt. num. 86. ſed ſecùs eſt in decreto, quod exigit cauſæ cognitionem, & propterea delegari non poteſt, l. nec quicquam, §. vbi decretum, ff. de offic. Proconſulis, & leg. quem text. declarat Alciat. libro 2. Paradox. cap. 3. contra quem tenet Cagnol. in l. omnia quæcumque, num. 2. de reg. iur. & probatur in l. 2. C. de aſſeſſor. & tradit Alcia. d. præſumpt. 10. num. 4. vbi facit differentiam inter huiuſmodi decretum, & decretum quod interponitur in emancipatione, & alijs actibus prædictis, ut ibi per eum.

Quem locum, & ſedem pro ſuis iuridicis loco, ſede, & tribunali, elegit, deputauit, & eſſe voluit.

S V M M A R I A.

1 *Iudex ex cauſa poteſt ſibi eligere locum, & tribunal ad actum iudiciarium.*
Vide tamen hic.

GLOSSA NONA.

1 Poteſt Iudex † ex cauſa ſibi eligere locum, & tribunal ad actum Iudiciariũ faciendum, cap. ſtatuimus, de offic. delegat. in 6. nec tunc partium conſenſus exigitur, ſed ità demum, nulla exiſtente cauſa, debet ſaltem tacitus adeſſe partium conſenſus, ut not. in d. cap. ſtatuimus. Et quando Iudex vult actum facere in alio loco quàm Iudicij, ante actus celebrationem bonum eſt, quòd locum ad actum ipſum eligat, ſecundum Bal. in dicta l. 1. col. 2. nu. 5. C. de ſent. ex breuic. recit. & ità inuenta eſt practica notariorum qui electionem loci factam per iudicem deſcribunt, ut ſuprà.

Et ſic ſure, & eſſe interloquendo pronunciauit.

S V M M A R I A.

1 *Interlocutoria dicitur omnis pronunciatio Iudicis, excepta diffinitiua.*

GLOSSA DECIMA.

Omnis uox Iudicis ad cauſam faciens, dicitur interloquutoria, gloſ. interloquutionibus, in §. ad excludendas, in Auth. de litigioſ. alibi dicit gloſ. in c. ei, qui appellat, §. diffinitiua, 2. q. 6. quod omnis pronunciatio iudicis, excepta diffinitiua, dicitur interloquutoria, quas gl. referunt, & ſequuntur Doct. allegati per † Felin. in Rubr. de re iud. nu. 2. Et dicitur interloquutoria electio, ſeu deputatio loci, quam facit Iudex ad aliquem actum faciendum, ſecundum Bald. in capit. fin. col. penult. de prohibita feudi alien, per Federicum.

1 Præſentis, conſentientis, & ſuam auctoritatem ſuumque decretum omni quo potuit meliori modo præſtantis, & interponentis.

S V M M A R I A.

1 *Decretum à Iudice in Minoris contractu interpoſitum cum Clauſula, Si de iure debeo, ualet,*
2 *Actus uoluntariæ Iuriſdictionis, ſunt uoluntaria quo ad partem, nec ſſaria quo ad Iudicem,*

GLOSSA XI.

Sed quid ſi iudex decretum interpoſuit, cum hac Clauſula, Si de iure debeo, & non aliter, numquid ualeat? Bar. 1 dubitauit, † & non ſoluit, in l. etſi conditionalis, ff. de auct. tuto. ſed Bal. decidit in allegatã l. 1. col. antepen. verſ. vlterius quæro, nu. 47. C. qui admit. valere, quia de iure debet interponi, ex quo petitur, & ſic ſe refert ad diſpoſi 2 tionem iuris, quæ certa eſt: † quia actus uoluntariæ iuriſdictionis, quo ad partem, neceſſariæ iuriſdictionis eſt quo ad Indicem, & ſequitur Campeg. tract. dot. 5. p. q. 85. & tradit etiã Vital. trac. Clauſ. 4. col. 1. carta in Clauſula, Si & inquantum de iure poteſt. & Felin. in c. cum contingat, nu. 11. de offic. deleg. & idem ualet decretum interpoſitum per iudicem in alienatione minoris, cum Clauſula, Interpono, ſi, & quatenus de iure proceſſit, quia licèt ſine decreto alienatio de iure non procedat, tamen debet intelligi ſi præter decretum proceſſit. ità Bart. in l. cum propter, per illum text. ff. de leg. præſt. Bald. d. l. 1. col. pen. num. 49. Ang. Imola, & Alex. in l. iudex, de re iudic. & Campeg. d. 5. parte, 87. q.

Supplen-

Supplentiſque omnem defectum.

SVMMARIA.

1 *Iudex ſupplere non poteſt omnem defectum.*

2 *Tutor qui etiam eſt propinquus pupilli non poteſt fungi, & tutoris, & propinqui auctoritate, ſi duorum neceſſaria eſſet auctoritas.*

GLOSSA XII.

SCiendum eſt, quod non omnem defectum iudex ſupplere poteſt, ſed tantum defectum proximiorum non extantiũ,
1 tunc enim † ſupplet, ut dictum fuit ſupra, in c. præcedenti, in gloſ. Dempta perſona, ſed etiam hunc non poſſet ſupplere, ſi ultrà iudicem exigeretur proximiorum conſenſus ut tradit Paul. de Caſt. conſ. 301. Ad bene examinandum, nu. 2. 1. parte, dictum fuit ſupra, in Clauſula Dempta perſona D. Ludouici, 2. col. non poſſet tamen ſupplere alium defectum, puta auctoritatis tutoris non exiſtentis; quia qñ utrumque exigitur copulatiuè, iudex non põt ſupplere, ut tradit Bart. & alij, in l. ſi curatorem, ff. de in integr. reſtit. & Paul. de Caſt. d. conſ. nu. 2. ſic etiam, ſi ſtatutũ, exi-
2 git † auctoritatẽ tutoris, & conſenſum duorũ propinquorum, tutor nõ poterit auctoritatẽ præſtare ut tutor, & cõſenſũ, ut propinquus, ut tradit Pariſ. d. conſ. 98. nu. 73. Et aduertendum eſt, quòd hic exigitur duplex decretum, alterum de iure communi, propter alienationem immobiliũ ut ſuprà: alterum verò ex forma dicti ſtatuti, propter defectum proximiorum, & propterea debet fieri mẽtio, quòd ob utramque cauſam decretum interponitur, prout in fine Inſtit. in Clauſula, Quibus omnibus, dicetur, licèt ſufficiat ſi ſit dictũ quòd Iudex ſuppleat defectũ propinquorũ, & omnem alium defectum, omni meliori modo, ſecundum Alex. in terminis huius ſtatuti loquentem, in conſ. 80. Viſis themate, 2. col. 5. vol. quod declarat Alciat. in dicta præſumpt. 10. nume. 5. procedere in alio decreto, quàm alienationis minorum, cum ſolemnitates debeant in eo enunciari, ut ſuprà dictum eſt.

Proximiorum tam agnatorum, quàm cognatorum ipſorum minorum.

SVMMARIA.

1 *In Minoris contractu conſanguineorum, coniunctorum, & amicorum præſentia tollit præſumptionem metus, doli, & culpæ.*

Limita tamẽ in caſu quãdo lex præſumit dolũ.

2 *Minor non obſtante quòd in contractu præſentia conſanguineorum fuerit adhibita, propter læſionem tamen poteſt in integrum reſtitui.*

GLOSSA XIII.

1 DEbent tutores, & alij volentes cum minoribus contrahere, ſemper curare, ut in contractu adhibeatur præſentia conſanguineorum, & propinquorum pupilli, nam illa facit præſumi metum, dolum, uel culpam abeſſe, l. tranſactionem quæ dominij, & ibi not. Doct. C. de tranſ. tradunt Doct. in l. Polla, C. de his quibus ut indig. Cepol. Cautela 24. Ratione Marſ. latè Sing. 417. Præſentia coniunctorum, & idem eſt in præſentia amicorum, ut d. l. tranſactionem, et trad. Pariſ. conſ. 96. nu. 42. in prin. & latè Alciat. in d. trac. præſumpt. reg. 1. præſumpt. 21. vbi declarat procedere, niſi in caſu in quo lex præſumit dolum, quia iſta præſumptio tolle-
2 ret illam, ut ibi per † eum. Dicta tamen præſumptio non facit, quin minor læſus in integrum reſtitui debeat, etiam quod mater, & alij conſanguinei præſentes iuraſſent contractum cedere ad vtilitatem minoris, ut Corni. tradit conſ. 178. littera, F. 3. vol. & ſequitur Pariſ. conſil. 89. num. 65. 1. volum.

Ex forma dicti ſtatuti requiſitorum.

GLOSSA XIIII.

QVomodo Iudex supplere habeat, & quomodo intelligatur, & procedat dictum ſtatutum, ſatis ſuprà in capitulo præcedenti in pluribus locis diſſerui, & propterea ne idem per idem repetam, me remittam ad ibi ſcripta.

Quibus omnibus ipſi minores, & curator, & tutrix antedicti, eoſdem minores carere dixerunt, in ciuitate, & diſtrictu Ferrariæ.

SVMMARIA.

1 *Inſtrumento ſtatur niſi contrarium probetur.*

GLOSSA XV.

1 SI in inſtrumento hoc modo deſcriptum ſit, ſtabitur † inſtrumento, niſi contrarium probetur, prout ſuprà in capitulo præcedenti ſuper eiſdem uerbis dictum fuit, & præſumitur tali caſu, quod Iudex ſe informauerit prout exigit ſtatutum, & inuenerit, uel quod minor non habebat propinquos, vel erãt abſentes, ut Alex. latè tradit in termi nis huius Ferrarienſis ſtatuti, in dicto conſil. 80. 2. & 3. columna.

Et prout ſic veritatem eſſe ipſe dominus iudex præcepit ex informationibus habitis vt infrà.

SVMMARIA.

1 Statuto exigente decretum, & auctoritatem Iudicis in contractu minoris, & quòd ſimul ſe informet, de contractu, nunquid in inſtrumento ſit ponendum, quod ſe informauit, an verò ſufficiat dicere, quòd auctoritatem, & conſenſum ſuum interpoſuit.

2 Minor in hæreditate paterna ſe immiſcere poteſt, eamq; retinere ſine Iudicis decreto.

3 Minor gerens negocia alterius minoris, an ex tali geſtione obligetur, diſtingue, ut hic.

4 Minor contrahens cum communitate qua condidit ſtatutum, non adhibitis ſtatutarijs ſolemnitatibus obligatur.

In generali ſermone loquentis perſona non comprobenditur.

Minor obligatur fiſco etiam non adhibitis ſtatuti ſolemnitatibus.

Minor ſi ſcribat ſe debitorem in codice ſuarum rationum ſe non obligat.

Statutum exigens ſolemnitates in contractibus minorum locum ſibi non vindicat minore per iuramentum aſſerente ſe maiorem.

5 Minoris contractus ſine ſolemnitatibus celebratus poteſt ratificari, & confirmari, uel tacitè, vel expreſsè per ipſum maiorem effectum.

6 Minoris contractus non ritè celebratus confirmatur, ſi poſt minorem ætatem non improbauit, ſed quinquennali ſilentio pertranſiuit.

7 Limitatur tamen quando dolus in contractu interuenit, tunc enim ratificatio præſumpta ſeu tacita nihil operatur.

8 Limitatur ſecundo ut non procedat quando contractus eſt ſimulatus.

9 Limitatur tertio quando contractus non per minorem ſed per tutorem geſtus eſt.

10 Limitatur quarto extrà caſus l. fin. C. ſi maior factus.

11 Limitatur quinto de iure canonico.

GLOSSA XVI.

STatutum prædictum Ferrariæ exigit, quod iudex ſe informet de contractu per minorem gerendo, et ſi viderit contractum ipſum cedere in vtilitatem minoris debet auctoritatem, & conſenſum interponere: vnde hæc duo copulatiuè debent interuenire, nec ſufficit alterum, ſecundum Paul.
1 de Caſtro, allegato † conſil. 432. 2. col. 1. parte, & ſat eſt, ſi in inſtrumento dicatur, iudicem ſe informaſſe, ut admittit Ruin. conſil. 159. num. 4. in 5. vol. & contra eundem Paul. tenet Anchar. conſulens in eadem cauſa in conſil. *69.* ſuprà allegato, imò debet Iudex in decreto debere adhibuiſſe cauſæ cognitionē, & quod reperit contractum in vtilitatem minoris cedere, ut per Paul. de Caſtro, in l. cum hi, §. ſi prętor, de tranſ. quem ſequitur, & mandat notari Marſ. dicens propter hoc poſſe aduocatum cornuere facere mille inſtrumenta, in l. qui cedem, num. 30. ff. ad l. Cornel. de ſicar. & in Singul. *399.* Multi ſunt, ſed tamen Paul. de Caſtr. ibi, videtur concludere, quod ſufficiat ſi dictum ſit, quod cauſa cognita auctoritatem interpoſuit, per deciſionem Spec. de qua ſuprà latius loquutus ſum, & idem eſt quod valet contractus, ſi decretum ſit interpoſitum per iudicem cum Clauſula, Omni meliori modo, ut per Alex. in terminis huius ſtatuti, in conſil. 80. Viſis themate, 3. col. 5. vol. quem allegat Marſ. d. nu. 30. & ſequitur Alciat. in allegato tract. de præſumpt. 3. reg. pręſumpt. 10. nu. 5. tamen non erit inutile ad omnes ſcrupulos euitandos in decreto, ſeu auctoritate iudicis talia apponere; Et quia ſuper ſimili ſtatuto ſupra, in capitulo præcedenti, ſuper ſtatuto de indemnitatibus mulierū, plura dicta fuerunt, quę omnia etiam faciunt ad hoc, cum Doct. promiſcuè de huiuſmodi ſtatutis loquantur, ſat erit nonnulla ibi omiſſa hic addere. Ratio enim iſtius ſtatuti etſi colligatur ex proœmio ipſius, Bald. aliàs allegato conſ. 201. nu. 1. 1. vol. Alex. *89.* nu. 2. in 7. & Dec. in 301. num. *6.* ea eſt, ſcilicet ne bona minorum facilè diſſipentur, & ne ipſi à doloſis cum pręcipitio eorum defraudentur; tamen ſi non fuiſſet addita, per ſtatuentes eamet cenſeretur cauſam huic ſtatuto dediſſe, ut per Bart. & alios, in l. tranſactionem, C. de tranſ. cum alijs notatis in capitulo præcedenti, in prin. in Clauſula, Agens pro obſeruatione, quæ hic aliter non repetam, quia ibi eſt uidendum: ſtatutum tamen hoc à prædicto de indemnitatibus mulierum eo differt, quia illud exorbitat à iure communi, & ius commune reſtringit, hoc verò non tantum, & propterea fauorabilius, & magis extendendum erit hoc, quam illud, ut Patiſ. cenſuit, allegato conſ. *98.* nu. *61.* & *99.* nu. *51.*

Sed circumſcripto ſtatuto prædicto Ferrariæ, ferè in omnibus caſibus ſua generalitate prouidente, quæro, numquid ſtante huiuſmodi ſtatuto, minor ſine dicta ſolemnitate in hęreditate paterna ſe immiſcere, & eam retine-
2 re poſſit? & concludendum † eſt quod ſic, ut in terminis decidit Aret. in §. ſui autem hęredes, in fine, Inſtit. de hæred. quæ ab inteſt. defer. quod latè examinat Dec. & declarat in conſ. 231. per tres primas columnas.

3 Quod † ſi ſtante prædicto ſtatuto minor

gerat

Digitized by Google

gerat negocia alterius minoris, an ex tali ge-
ſtione obligari poſſit, & ad rationem redden
dam teneatur? extat conſilium notab. Ruini,
in 5. vol. conſ. 97. diſtinguentis, quod aut ap-
paret ipſum gerentem eſſe in dolo, quia reli-
qua penes eum exiſtentia non pręſtat, & tunc
obligatur dicto ſtatuto non obſtante, aut in
leui culpa, & tunc excuſatur propter huiuſ-
modi ſtatutum ſed tenetur reddere rationem
geſtionis, ut per eum ibi.

Sed nunquid minor contrahens cum com
munitate, quæ ſtatutum huiuſmodi condi-
dit, obligetur? eſt in terminis deciſio Alber.
in 2. parte ſtatut. quæſt. 215. Sed pone, ſtatuto
decidentis quòd ſic, ea ratione, quia non prę-
ſumitur quod commune voluerit priuilegia
re minorem contra ſe, allegat. l. ſi peculium.
§. ſicuti, ff. de pecul. leg. & quia in generali
ſermone non continetur perſona loquentis,
4 l. inquiſitio, C. de ſolut. † ſequitur Lud. Rom.
in l. ſi quis in graui, §. hi quoque, ff. ad Sillan.
& Bald. nouel. tract. dot. quæſt. 16. priuilegio
48. nu. 1. Barb. in add. ad Bald. in l. 2. C. an ſer
uus ex ſuo facto poſt manum. tenc. & quod
obligetur fiſco, tradit Ang. d. Nicoli, in ſub-
ſcriptione ad conſilium Socin. 303. in 2. vol.
col. 3. & Mil. Lamberteng. in trac. de cõtrac.
in fi. q. 28. n. 98. & ſeq. Et ſicut minor non po-
teſt obligari loquendo, ità etiam nec ſeriben-
do, ut ſi ſcribat in libro ſuarum rationum ſe
debitorem, ità Alber. d. quæſt. per d. §. ſicuti,
& §. ſeq. vbi allegat Iac. de Arena.

An autem minor obligetur ſine dicta ſo-
lemnitate ſi iurat in contractu, uidenda ſunt
quæ in capitulo pręcedenti in fine in 3. quęſt.
dicta fuere, quibus addendum eſt, ſtatutum
prædictum locum ſibi non uendicare, ſi mi-
nor contrahens iurat ſe eſſe maiorem, ut latiſ
ſimè examinat Pariſ. conſ. 97. 1. vol.

Sed pone, quod minor alienauit, non in-
teruenicnte decreto, uel alijs ſolemnitatibus
de quibus ſupra, nunquid talis contractus ali
quo modo, uel lapſu temporis confirmetur?
reſpondeo, quòd contractus hujuſmodi per
minorem maiorem effectum ratificari poteſt
expreſsè, & tunc caſus clarus eſt, l. 1. & 2. C.
ſi maior fact. rat. hab. vbi not. & etiam tacitè
5 ut † recipiendo cenſum, vel poſſidendo, & ſi-
milia faciendo. Bald. conſ. 184. Ad intelligen
tiam, 2. col. 2. vol. Alex. conſ. 117. Viſo pro-
ceſſu, 5. vol. Dec. conſ. 232. nu. 4. & Pariſ. con
ſil. 33. nu. 30. in 1. vol. & conſ. 49. nu. 15. eod.
vol. de qua materia rationis latè ſuprà dictũ
eſt in Clauſula Rati, verbo, Ratificabit, Con
firmatur etiam talis contractus, ſi minor alie
6 nationem factam poſt minorem ętatem † nõ
improbauit, ſed ſilentio quinquennali pertrã
ſiuit, tunc enim confirmatur uenditio, & idẽ
eſt in donatione, uel alienatione facta titulo
lucratiuo, reſpectu recipientis, quia ſi per de-
cennium tacuit, confirmatur, ut eſt text. &
ibi gloſ. & Doct. in l. fi. C. ſi maior fact. alien.
fact. ſine decret. rat. hab. tradit Bald. conſ. 45.
Quandoque 2. vol. Alex. & Dec. dictis conſi
lijs. Dec. & Cagnol. in l. quod ab initio, de
reg. iur. Balbus tract. de præſcript. 1. parte, 6.
partis principalis, nu. 45. Blanc. tract. de com
promiſſ. quæſt. 2. nu. 24. Bellon. conſ. 18. nu.
16. Alber. conſ. 11. nu. 20. & in tranſactione
cum allegatis per Pariſ. dictis conſilijs ſuprà
allegatis, & in conſil. 16. nu. 95. 2. vol. Ruin.
conſ. 141. 4. vol. & Grat. conſil. 47. in fine, 1.
vol. quod ampliatur procedere etiam in mi-
nore, qui habetur pro maiore, ut in maiore
14. annis contrahente in beneficialibus, ſeu
ſpiritualibus, iuxta c. fin. de iud. in 6. nam ſi ta
lis poſt dictam ętatem ſilentio quinquennali
pertranſeat, eius contractum non improban-
do approbare cenſetur, ut per Anchar. conſ.
34. In hac cauſa, col. pen. quod allegat Ca-
gnol. d. l. quod ab initio, num. 2.

Recipit tamen dicta Concluſio nõnullas
limitationes, & primo, quando dolus in con
7 tractu † interuenit, tunc enim ratificatio præ-
ſumpta, ſeu tacita, nihil operatur. Roman.
conſ. 54. Viſis, circa id, & Barb. conſ. 42. col.
quinta, & ſexta 1. vol. & conſ. 70. col. 3. in 3.
uol. quod procedit etiam in dolo pręſumpto,
ex forma ſtatuti, ut in caſu huius ſtatuti, in
quo ſtatutum ipſum diſponit, minorem ſine
dicta ſolemnitate contrahentem præſumi do
lo inductum ad contrahendum; ità uidetur
tenere Roman. d. conſ. col. 2. & decisiuè con-
ſuluit Cur. iun. conſil. 50. & 51. licèt Pariſ. in
eadem cauſa conſuluerit contrarium, ut in d.
conſ. 49. ubi latè inſtat, & uidetur idem uelle
conſ. 16. nu. 96. 2. uol. & Curt. ſequitur Bel-
lon. d. conſ. 18. nu. 17. opinionem Romani te
net Ruin. 170. num. 29. in prin. pro opinione
tamẽ Pariſ. conſuluit Cæph. 51. nu. 16. 30. &
ſequent. & Iac. Menoch. in tract. de recuper.
poſſeſſione 15. remedio, nu. 132. cum pluri-
bus ſeqq. & nu. 178. cum pluribus etiam ſe-
quentib. Hier. Gab. conſil. 13. nu. 22. & 146.
nu. 13. ſed pro prima opinione uidendus eſt
Rol. à Val. conſ. 60. num. 41. & ſeqq. 4. uol. &
pro ſecunda Thob. Non. conſ. 88. nu. 22. pro
opinione etiam Pariſij uide Borgni. in tract.
de tutor. & curator. nu. 146.
8 Secundò non procedit † dicta Concluſio,
quando contractus eſt ſimulatus. Bald. d. conſ. 45.
De ſe non fit, licèt fide celebratus. Natta.
conſ. 162. nu. 34. per d. conſilium Baldi.
9 Tertiò, quando † contractus fuit geſtus
non per minorem, ſed per eius tutorem, tunc
enim ignorantia poteſt præſumi per minorẽ
maio-

Digitized by Google

maiorem effectum, & ſic non debet cenſeri tacendo per dictum temporis ſpacium cõtra ctum ratificare, ita Ruin.conſ.63.num.21.1. vol. quod etiam tenet Corn. conſil.207. col. pen.3.vol.(& prius Bar.in d.l.fin.) Nat.conſil.142.nu.30.ſed ſi minor contractus fecerit ſciens, tunc cenſetur ratificare, ut per Alex.d. conſil. 117.2.col. ſed pro ſolutione vide Menoch.loco præcitato,nu.173.& ſequẽtibus.

10 Quartò † d.lex.fin. non procedit ultra quatuor caſus enumeratos ibi in gloſ.magna cõmuniter approbata, unde, ſi ex alia cauſa q̃ omiſſionis decreti, cõtractus eſſet nullus, extra dictos caſus non eſſet locus concluſioni prædictæ. Corn.d. conſ.207.col.pen.vbi dicit non ualere contractum factum per minorem habentem tutorem uel curatorem ſine eius auctoritate, & tali caſu non confirmabitur licèt generaliter, idem Corn.d.l.fin.dicit procedere, etiam quod generaliter quocumque defectu eſſet nullus cõtractus, ut per eũ, conſ.36.col. fin.2. vol. & hanc uidetur ſequi Pariſ.dicto conſ.49. nu.58. & Alb.conſ.11. nu.19.& Mauric. in tract.de reſtit.in integr. ca.312.ſed prima uidetur uerior, ut extra dictos quatuor caſus non procedat, & propterea, ſi contractus ſit factus ſine tutoris auctoritate, vel cum auctoritate illius, qui auctoritatem interponere non ualebat, d. l. fin. non procedit, ut tradit Ruin. d. conſ.63. num.23. quod uidetur etiam ſequi Capic. deciſ.92. licèt aliter tradat latè rem diſcutiens Menoch. in loco præallegato, num.143. & ſequent. de quo eſt etiam uidendus Hiero. Gabr. dicto conſil.13.

11 Quintò dicta † lex nõ procedit de iure Canon. quia ius Canon. non admittit præſcriptionem cum mala fide. But.conſ.45. Iuris rigor, & ſequitur Ruin. conſ.41. nu.5 1.1.vol. Natta, conſ.295.nu.3.licèt aliter intelligatur Menoch.in d.15.Remed.nu.188.& ſeqq.

Caueant igitur minores, maiores effecti, ne ſilentio quinquennali pertranſeant, ſed proteſtentur ſaltem coram uicinis, quod non intelliguntur ratificare contractum nullum geſtum per eos, quia tali caſu d.l.fin. non procedet, ut per Bart.& Bald.clarius ibi.

Satis uidetur dictum de perſonis uendentium ex ſupradictis, quibus poterit quilibet ea conſiderans, cautè negociari, & contrahere. De cæteris uerò perſonis uendentibus, ut curatore furioſi, prodigi, & ſimilium, quia de raro accidunt, & ſeruari debent huiuſmodi ſolẽnitates, de quibus ſupra, ut dicit Spec. in allegato §. nunc dicendum, col.pen. de emprione, & uendit. alia uerba non ſum facturus. De contractu uerò celebrando per Eccleſiam, uolo etiam ſufficere remiſſionem ad Spec. d. §.col.penult.& fin.& Fab.de monte Sancti Sauini, d. q. 5. in quatuor ultimis colum.ubi & ad Didac. Couarru. Hiſpan.in c. 17.lib.2.ſuarum reſolutionum, ubi plura ad materiam hanc deſcribuntur, & ad alia quotidiana, & utiliora tranſitum faciam.

CLAVSVLA XI.

Omnes ſponte.

SVMMARIA.

1 Sponte, uerbum, quid importet ſecundum Grammaticos, & quid ſecundum legiſtas.

GLOSSA PRIMA.

Licèt dicto hæc, Sponte, ſecundum Grammaticos accipiatur pro motu proprio, ut ſic illud dicatur factum
1 † ſponte, quod nullius petitione uel inſtantia factum ſit, quod ſequendo Pet.de Anchar.in Clemen. Præſertim 5.not.de cenſ.dixit illud propriè ſponte fieri, quod ad nullius ſit petitionem, refert Dec. in l. uelle non creditur, nu.1. in fine, de reg. iur. tamen aliter ſecundum Legiſtas accipitur: quia etiam is ſponte aliquid facere cenſetur, qui ad inſtantiam, uel requiſitionem alterius id facit, ut probatur in l.a.ubi Dec.hoc not.2.not.C.de pact. & idem contra Anchar. tenet Dec. in l. qui cum alio, in fine, & ſequitur ibi Cagnol.nu. 24.de reg.iur.

Sponte igitur idem importat quod uoluntariè, l.1.C.de teſtam.tut.& liberè, quia ſponte aliquis actum facere non cenſetur, qui alicuius cogente imperio facit, ut probatur in l. ſi quis maior, ubi Alcia.ſuper uerbo nullo cogente imperio, & ibi dixi in Repet. mea, nu. 305. Alex.in addit. ad Bart. in l.1. §. fin. ubi Marſ.nu.59. de quæſt. tenent Doct.in Auth. Sacramenta puberum, C. ſi aduer.uend. ubi Cor. in repet.5. col.& Cagnol. d. l. uelle, in prin.nam cum quis promittit ſponte, cenſentur uis, & metus excluſæ, d. Auth. Sacramenta puber.ubi Moder.& gloſ.in corpore unde ſumitur, & huiuſmodi uerbum liberam arguit uoluntatem, ſecundum Pariſ.conſ.170. nu.9.4.uol.& de hac Clauſula, aliqua dicentur ſuper ſequenti Clauſula, quæ cum iſta ſolet in inſtrumentis apponi.

Et ex certa ſcientia.

SVMMARIA.

1 Clauſula Ex certa ſcientia ſiue in priuilegijs et reſcriptis, ſiue in contractibus eſt maxime importantia.

Clauſu-

Clauſula, ex certa ſcientia in contractu appoſita, tollit allegationem erroris, & ignorantiæ.

2 *Scientia eſt animi certitudo apprehendens verum, quia ſcientia non eſt niſi verorum.*

Notario apponenti Clauſulam, ex certa ſcientia credendum eſt.

3 *Clauſula ex certa ſcientia tantæ eſt efficaciæ, vt faciat præſumi donationem inter partes.*

4 *Quod intellige quò ad præſumptionem, nam poteſt probari contrarium.*

5 *Quo caſu non ſufficit probare rem aliter ſe habere ſed debet doceri de errore per alias coniecturas.*

6 *Clauſula ex certa ſcientia non procedit, neq; habet uim ſuam, quando ſubſtantia obligationis eſt inefficax.*

7 *Clauſula ex certa ſcientia non operatur contractum extendi ad incognita.*

GLOSSA SECVNDA.

HÆC Clauſula maximè eſt importantiæ ſiue in priuilegijs, vel reſcriptis,
1 ſiue in contractibus † apponatur, ſed tantum de effectu ipſius in materia noſtra videndum eſt, quo ad cætera, videnda ſunt, quæ alleget Dec. & Cagnol. in l. in totum, de reg. iur. & alij in alijs locis: apponitur igitur iſta Clauſula in inſtrumentis, per notarios, eo quod per contrahentes ignorantia, & error allegari poſſet, l. 4. §. fin. ff. ſi quis caut. & propterea ex ea tollitur talis allegatio, quia præſumitur, quod contrahens nulla ignorantia, nulloue errore ductus contraxerit Bartol. & communiter omnes, in d. §. fin. & in l. ſi rem dari, ff. de verb. oblig. ſcientia etenim eſt animi certitudo apprehendens verum, quia ſcien-
2 tia non eſt niſi verorum, l. ſi † pater, ff. de hæred. inſtit. & ideò quod non eſt, ſciri non poteſt, l. ſi quis fundum, ff. de acquir. poſſeſſ. ita Bald. in l. quidam elogio, col. 5. ad finem, nu. 16. in fine, C. de iure delib. nam notario apponenti eam, credendum eſt, cum talia uerba per eum in inſtrumento deſcripta probent, ſicut ſi ſcriberet, pars conſenſit. Bald. in l. mater, 3. col. nu. 5. C. de rei vend. & hanc cautelam apponendi huiuſmodi Clauſulam, docet Bald. in l. 2. queſt. 7. in fine, nu. 10. C. de reſcind. vend. ſequitur Alex. conſi. 61. Viſo proceſſu, 2. col. 2. vol. & idem in conſil. 4. Circa primum col. ſexta ubi loquitur de ambabus prędictis Clauſulis, Sponte, & Ex certa ſcientia, & conſ. 42. Super præmiſſo, 3. col. vbi etiam loquitur de Clauſula ſequenti, 1. uol. & conſ. 53. Viſis, col. 6. 3. uol. & conſ. 14. nume. 19. in 6. uol. & trad. Curt. ſen. conſilio 50. nume. 372. & Socin. conſil. 40. col. 4. Dec. & Cagnol. d. l. in totum, & Ruin. conſil. 107. num. 6. & conſil. 139. numer. 6. ubi loquitur quando adeſt etiam Clauſula ſequens.

Et eſt tantæ efficaciæ, quod facit præſumi donationem inter contrahentes, ut per Bald.
3 in Rubr. C. de † conſtit. pecun. 2. col. nu. 7. Alex. latè d. conſ. 4. col. antepen. Felin. in ca. ſi cautio, 4. col. 15. fallent. nu. 20. Lamfranc. in ſua Practica, uerbo, confeſſiones num. 40. & Curt. ſen. conſ. 66. num. 210. vbi loquitur etiam quando apponitur ſimul Clauſula præcedens, & tollit læſionem, & dolum. Pariſ. alios allegans, conſ. 96. nu. 70. & ſeq. 1. uol.

4 Limitatur tamen hæc Concluſio † procedere reſpectu præſumptionis tãtum, quia admittitur probatio in contrarium, & poteſt reuocari confeſſio cum dicta Clauſula emanata. Iaſ. l. error, poſt princip. C. de iur. & facti ignorant. Et idem procedit in promiſſione, & quolibet alio contractu facto, ea appoſita, ut tradunt Doct. in d. l. 4. §. fin. & in d. l. ſi dari, & Socin. conſ. 159. col. 6. & conſ. 214. col. 5. verſ. ſed iterum, 2. vol. & conſ. 73. col. 3. in 3. & conſ. 79. col. 7. in 4. & Ruin. d. conſ. 107. nu. 6. in 1. vol. Dec. & Cagnol. in d. l. in totũ.

5 Sed an ſufficiat † probare rem aliter ſe habere, ut tollatur præſumptio inſurgens ex dicta Clauſula? Bal. quod ſic, in d. §. fi. quem uidetur ſequi Alex. in d. l. ſi rem dari, & expreſsè ſequitur Socin. d. conſ. 159. col. 6. contrarium, & melius tenent Ang. Fulg. & Alex. in d. §. fi. & Alex. d. conſ. 14. nu. 19. in 6. vol. & hanc opinionem dicit communem Aret. & eam defendit in d. l. ſi dari, 1. col. neceſſe igitur erit aliter docere de errore per aliàs coniecturas, ut per Alex. in d. §. fi. & in hac opinione uidetur etiam reſidere Socin. d. col. 6.

6 Secundò non procedit dicta † Clauſula, quando ſubſtantia obligationis eſt inefficax, ut, quia contractus fit, forma, uel ſolemnitate ſtatuti non obſeruata: quia omnes Clauſulæ ſunt inefficaces. Ruin. conſ. 135. nu. 17. 1. vol.

7 Item † non operatur ut faciat extendi contractum ad extranea, & penitus incogitata à rebus de quibus agitur. Pariſ. conſ. 20. nu. 85. 1. volumine.

Et nullo iuris vel facti errore.

SVMMARIA.

1 *Clauſula, Nullo iuris, uel facti errore plurimum operatur, & plusquam Clauſula: Ex certa ſcientia.*

Clauſula Animo deliberato tollit errorem, & ignorantiam.

2 *Error nihil aliud eſt, quàm applicatio mentis ad falſum.*

Error non habet conſenſum.

Error non præſumitur in aliqua diſpoſitione.

GLOSSA

Digitized by Google

GLOSSA TERTIA.

HVIuſmodi Clauſula operatur, vt non
præſumatur errorem interueniſſe ſi-
1 cut dictum fuit in præcedenti † Clau
ſula, & de hac tradit Bald. d. l. mater, Alex. al
legato conſ. 42. col. 3. in 1. vol. & idem de ſi-
mili Clauſula, Non per errorem, tradit Ale-
xan. in l. qui Romę, §. duo fratres, ſub nu. 54.
de verb. oblig. & Curt. d. conſ. 50. nu. 372. So
cin. allegatis conſilijs. 40. 4. col. 159. col. 6. &
214. col. 5. & operatur vltra dictam primam
Clauſulam, quia remouet magis dubitatio-
nem, & efficacius excludit exceptionem er-
roris. Ruin. d. conſil. 139. nu. 6. allegat Alex.
in d. §. finali, qui tamen non loquitur de hac
Clauſula, ſed de alia ſimili, ſcilicet, Sciens ſe
non teneri, de qua ſuo loco dicetur, quia hic
non cadit, & idem eſt, ſi addatur in Inſtrumē
to, Clauſula, Animo deliberato, per eam e-
tiam tollitur erroris, & ignorantiæ allegatio,
vt ſuprà dictum eſt. Pariſ. conſil. 93. nu. 18. 3.
vol. & de omnibus prędictis Clauſulis tradit
d. conſ. 96. nu. 70. in 1. vol. Et eſt ſciendum,
2 quod error † nihil aliud eſt, quam applicatio
mentis ad ſalſum, ut Bald. tradit in l. quidam
eulogio, 5. col. nu. 16. in fine. C. de iure deli-
ber. Errare enim ut Angel. cenſuit, ca. quam-
uis, 38. diſtin. & c. in quibus, 22. q. 2. eſt aliud
pro alio putare, & propterea error nõ ha-
bet conſenſum, l. 2. in princ. ff. de iud. nec er-
rans uidetur conſentire, l. nihil conſenſui, §.
fin. de reg. iur. nihil eſt tam contrarium con-
ſenſui, quàm error, l. ſi per errorem, ff. de iur.
omn. iud. vbi dicit Angel. & ſequitur Socin.
quod error detegit imperitiam, imperitia de
neceſſitate neſcientiam præſupponit, neſcien
tia uerò facit ceſſare conſenſum, & nullus
eſt errantis conſenſus, l. non ideirco, C. de iu-
ris & facti ignor. & nulla uoluntas, l. ſed hoc
ita, ff. de aqua pluu. arcend. Dec. in d. §. fina.
& error non præſumitur in aliqua diſpoſitio-
ne, l. ſi poſt diuiſionem, C. de iuris & facti
ignor. latè Aleiat. tract. pręſumpt. Regula 3.
præſumpt. 21. vbi de modo probandi, & de
huiuſmodi erroris materia eſt plenus tracta-
tus Vital. de Camb. in tractatu Clauſ. fol. 33.
vbi per plures cartas hanc materiam proſe-
quitur. In quo autem differat ad ignorantia,
& de errore iuris uel facti, dicetur ſuper uer-
bo ſequenti.

Ignorantia ve.

S V M M A R I A.

1 *Ignorantia, Neſcientia, Error, & Titubatio, quomodo inter ſe differant.*
Ignorantia tamquam peſtis eſt abijcienda.
Ignorans non omnis eſt a pœna immunis.
2 *Ignorantia eſt duplex, uel iuris, uel facti.*
Ignorantia iuris non excuſat.
Error iuris non præſumitur.
Scire, uel ſcire debere, paria ſunt.
Ignorans ius, & leges in lata culpa præſumitur, & aliquando in dolo.
3 *Error facti excuſat quia fallit etiam prùdentiſſimos uiros in facto tamen alieno.*
Ignorantia magis præſumitur in muliere, & minore.
4 *Ve, dictio, quot modis accipiatur.*

GLOSSA QVARTA.

DIfferunt inter ſe ignorantia, neſcien-
tia, error, & titubatio. Ignorantia,
cum de facto, uel de iure nihil ſcio,
1 nec † inde aliquid ſuſpicor, quod tamē ego te
neor ſcire, unde dicitur ignorans ignorabi-
tur; Neſcientia uerò latiorem habet ſignifi-
cationem, quia in bonam, & in malam par-
tem ſumitur, ſcilicèt ut neſcire dicamur ea,
quæ tenemur ſcire, & ea quæ etiam non tene
mur ſcire, unde ignorans dicitur neſcire, ſed
non conuertitur. Error uerò, cum aliud eſt
quam credam. Sed titubatio, quando neutri
contrariorum animus applicatur. ita Azo in
Summa, tit. C. de iur. & facti ignor. in princ.
& gloſ. in Rubr. ff. eod. tit. & in l. de ſtatu, ff.
de teſtamen. ſed quantum ad titulum prædi-
ctum, de iur. & facti ignor. non eſt differentia
inter hos duos terminos, errorem, & igno-
rantiam, & idem quantum ad titulum de con
dict. indebit. ut per Azon. & gloſ. in dictis
locis, alibi dicit Baldus, in l. falſus, colum.
quinta, 1. quæſtione, numero 15. C. de furt.
quod ignorantia differt ab errore, quia nul-
lus error concurrit cum veritate, ignorantia
uerò ſe habet pariter ad uerum, & ad falſum,
& cum vtroque permiſcetur. Ignorantia ita-
que tamquam peſtis abijcienda eſt, capit. pe-
nult. trigeſimaſeptima diſtinctione, nam ut
Auguſtinus ait, & regiſtrantur eius uerba in
capit. finali, ead. diſtinct. non omnis igno-
rans immunis eſt à pœna, ille enim ignorans
poteſt excuſari à pœna, qui quod diſceret
non inuenit: illis autem ignoſci non poterit,
qui habentes à quo diſcerent, operam non
dederunt.

Sed quantum ad rem noſtram attinet,
Ignorantia, ſeu error, duplex eſt, aut iuris,
aut facti, prout exemplificatur in l. prima, ff.
2 de iuris & facti ignorant. † primo caſu Igno-
rantia, uel error regulariter non excuſat,
quia quilibet tenetur ſcire iura, l. leges ſacra-
tiſſimæ, C. de legi. & propterea talis error

Digitized by Google

non præſumitur, ut per Alciat. tract. præ-
ſumpt. Regula 3. 31. præſumpt. paria enim
ſunt, aliquid ſcire, vel ſcire debere, l. quod te,
ff. ſi cert. pet. namque ignorantia facti non iu
ris excuſat, capit. ignorantia, & ibi declarant
Din. & alij, de reg. iur. in 6. & habetur in d.
l. 1. & per totum tit. ff. de Cod. & ignorans
ius, & leges, præſumitur in lata culpa, & eſt
communis opinio, ut per Alciat. d. pręſumpt.
31. in fin. licèt in multis caſibus etiam præſu-
matur in dolo, ut per eundem in præſumptio
ne præcedenti; Ignorantia verò ſeu error in
facto, excuſat, quia error facti prudentiſſi-
mos fallit, l. 2. ff. eo. tit. de iuris, & facti ignor.
& §. ſi quis agens, cum gloſ. conſtantiſſimus,
Inſtit. de action. quod tamen procedit, ſi ſit er
3 ror, uel ignorantia † in facto alieno, quæ pręſumitur, l. verius, de probat. ſecùs ſi in facto
proprio, quia non præſumitur, nec excuſat, l.
fin. ff. pro ſuo, & l. quamquam, ad Velleian.
& de his duabus regulis latè ponit Socin. in
tract. Fallent. Reg. 175. Ignorantia, cum dua
bus ſequent. Et ſciens quod ignorantia ma-
gis præſumitur in minore, & in muliere, ut la
tè proſequitur Alciat. dicto tract. præſumpt.
Regula prima, præſumptione 42. ſed quia
hæc à materia tractatus noſtri ſunt ſatis extra
uagantia, ſatis erit prædicta tetigiſſe.

Dictio iſta, Ve, aliquando ſtat copulatiuè
pro &, aliquando diſiunctiuè pro uel, primo
4 † caſu ita accipitur in l. & ſi poſt tres, ff. ſi quis
caut. in l. ſi quis ita, ubi Bart. ff. de iniuſto ru-
pto, & irrito teſtam. & in alijs locis allegatis
per Albericum in Dictionario ſuo dicta di-
ctione, Ve, & eſt gloſ. in l. fin. verbo ex ſtipu-
latione, ff. de dote prælег. & hoc procedit in
dubio, ut ſemper pro copula accipiatur. Aret.
in l. 3. in princ. 2. col. & in l. quod meo, num.
12. ff. de acquir. poſſ. Secundo caſu accipitur
pro diſiunctiua, in l. Stichum, §. Stichus, &
ibi gloſ. ff. de ſtatu lib. in l. Paulus. §. Paulus,
ad l. Corne. de fal. & in l. fin. in princip. ubi
not. Aret. ff. de verb. oblig. & ita puto accipi
debere in Rubrica. C. de his quæ vi metusve
cauſa fiunt.

Ducti aut circumuenti.

SVMMARIA.

1 Circumuentus uerbum in malam partem proprie accipitur.
Circumuenire eſt inuidia conflata, & factione opprimere.
Circumuenire eſt dolo contrahentem capere.
2 Circumuenire aliquando improprie ponitur dolo interueniente.

GLOSSA QVINTA.

VErbum, Circumuentus, In malam par
tem accipitur, propriè enim circum-
1 uenire eſt inuidia † conflata, & factio
ne opprimere, ut Bud. declarat in annotat.
ſuis ſuper l. primam in prin. ff. ad l. Corn. de
Sicar. Circumuenire etiam eſt dolo contra-
hentem capere, ut probatur in l. 1. §. 1. ff. de
2 dolo, licèt † aliquando impropriè ponatur,
ſcilicèt dolo non interueniente, l. item ſi pre-
cio, §. fin. ff. locati, & ibi gloſ. declarat, & de
hoc uerbo habetur per Alber. in Dictiona-
rio ſuo, verbo, circumueniat.

CLAVSVLA XII.

Obligantes dicti venditores principales ſe.

SVMMARIA.

1 Obligatio quid & quotuplex ſit.
Clauſula, Obligantes ſe, &c. non eſt neceſſario apponenda in inſtrumentis.
Vincula duo magis ligant quam unum.
Stipulatio in contractu de iure valido addi pōt.

GLOSSA PRIMA.

HAnc Clauſulam aliqui notarij appo-
nunt in fine contractus, poſt alias
Clauſulas, ſub hac forma, Pro qui-
bus omnibus, & ſingulis, dicti uenditores
obligauerunt, &c. & hanc formam ponit
Spec. in tit. de empt. & uendit. §. 1. verſ. nunc
formam Inſtrumenti uenditionis. alij appo-
nunt in Clauſula, qua promittit uenditor rei
uenditæ defenſionem, & hanc ſequitur Leo
Spelun. in Spec. Notariæ, in 1. Inſtrumento
uenditionis liberæ. Notarij verò Ferrarien-
ſes apponunt eam in principio. Sed in hoc
non eſt uis, quia poteſt apponi in qualibet
parte Inſtrumenti, ego tamen ſequar hunc ul
timum ſtilum.

Primo uidendum eſt, quid ſit obligatio; Et
1 † obligatio (ut etiam ſupra dictum fuit) eſt iu
ris uinculum quo neceſſitate aſtringimur ali-
cuius ſoluendæ rei, ſecundum noſtræ ciuita-
tis iura, Inſtit. de oblig. in princip. Eſt autem
obligatio alia naturalis, alia ciuilis, naturali-
ter enim tenetur qui iure gentium dare tene-
tur ei, cuius fidem ſequuti ſumus, l. is natura
debet, de reg. iur. Ciuiliter uerò, qui ex aliquo
contractu nominato iure gentium inuento
tenetur, l. iuris gentium, in prin. ff. de pac. uel
qñ ius ciuile conuentionem approbauit, ut
l. legitima, ff. eod. Sed de hoc ſufficit remiſ-
ſio ad Bart. & alios, in l. ex hoc iure, ff. de Iu-
ſtit. &

Digitized by Google

ſtit. & iure, ubi latè explicatur hęc materia, & in d. l. iuriſgentium, in prin. Eſt etiam alia diuiſio obligationis, ſcilicèt, quia aut eſt ciuilis, aut prætoria, ut in §. 1. Inſt. de oblig. & eſt alia, quia aut eſt ex contractu, uel quaſi, uel ex maleficio, uel quaſi, ut in toto d. tit. & plu- ribus alijs tit. ſeqq. ubi eſt uidendum.

Sed quantum ad hanc clauſulam attinet, non uidetur quod ſit neceſſario in inſtrumento apponenda, quia omnino venditor de natura contractus uenditionis eſt obligatus ad duo, ſcilicèt, ad rem tradendam, & de euictione, ut etiã infrà dicetur, l. ex empto, in princ. ff. de action. empt. & l. 1. in prin. ff. eod. etiam alia obligatione non facta, ſed tantum conſenſu in uenditione interueniente, l. conſenſu, in princ. ff. de action. & obligat. & tenetur Ciuiliter, & naturaliter, d. l. ex hoc iure. & d. l. iuris gentium, in princ. ſed non eſt inconueniens, ut qui ad aliquid tenetur de iure, ipſe etiam uerbis ſuis ſe obliget, quia duo uincula magis ligant, quàm unum, ut in Authen. de conſang. & uterin. fratr. vnde poteſt addi ſtipulatio in contractu de iure ualido, ut per Bart. & alios, in l. ſingularia, ſi cert. petat. de quo inferius dicetur.

Et omnia, & ſingula eorum, & cuiuſlibet eorum bona.

S V M M A R I A.

1 *Clauſula, Et omnia, & cuiuslibet eorum bona, apponitur ad maiorem declarationem, ut ſcilicet dicti uenditores nedũ cenſeãtur obligaſſe bona, quæ habent ſimul, & ſic collectiuè, ſed etiã quæ quilibet de per ſe habet, et ſic diſtributiuè.*
Dictio cuiuslibet eſt diſtributiua, & attribuit cuilibet in ſolidum.

2 *Bona dicuntur ex quo beant, id eſt beatũ faciãt.*
Beare eſt prodeſſe.
Bonorum appellatione propriè non ueniunt res, quæ plus incommodi afferunt.

3 *Bona futura in generali obligatione veniunt.*
Obligatio generalis comprehendit etiam nomina debitorum, & ſic iura, & actiones.
Etiam ſi dicatur omnia mea, uel ſua bona.
Obligatio bonorum mobilium, & immobilium non comprehendit iura, & actiones.
Bonorum appellatione ueniunt iura, & actiones ſecus autem ſi mobilium, uel immobilium vox ſit iuncta.
Bonorum ubicumque ſitorum, uel exiſtentium appellatione iura, & actiones non ueniunt.

4 *Obligatio generalis comprehendit etiam bona emphyteutica.*
Licèt Crotus putauerit id procedere tantum in legali non in conuentionali obligatione.
Obligatio generalis comprehendit pecuniam, & res uenales, & etiam rem uenditam, uel in contractum deductam.
Obligatio generalis non cõprehendit ea, quæ ueri ſimiliter nullus in ſpecie fuiſſet obligaturus et ſi adſit in obligatione dictio uniuerſalis, omnis.
Obligatio generalis non comprehendit bona prohibita alienari ſub pœna.
Obligatio generalis non comprehendit bona feudalia quorum etiam pignoratio eſt prohibita.
Quod limita prout hic remiſſiuè.
Obligatio generalis non comprehendit res fideicommiſſi reſtitutioni ſubiectas.
In Obligatione generali res dotales inæſtimatæ, & ius patronatus non ueniunt.
Obligationis bonorum Clauſula omiſſa per notarium etiam ſine partium conſenſu poteſt addi.
Clauſula obligationis bonorum appoſita cenſetur etiam ſi ſit omiſſa.
Obligatio generalis, & hypotheca inter ſe non differunt.

5 *Hypotheca unde dicta.*
Pignus, et hypotheca idem ſonant, nec differunt ut aliqui putant.
Obligatio perſonalis differt ab hypotheca.

GLOSSA SECVNDA.

De Clauſula iſta, Omnia, & ſingula, uidẽda ſunt, quę ſcripſi ſuprà in Clauſula Rati, ſuper uerbo, Et omnium, & ſingulorum; De iſta verò, Cuiuslibet eorum, dicendum eſt, quod eſt appoſita ad maiorem declarationem, ut ſcilicèt dicti venditores nedum cenſeantur obligaſſe bona, quæ habent ſimul, & ſic collectiuè, ſed etiam ea quæ quilibet de per ſe habet, & ſic diſtributiuè, illa enim dictio, Cuiuslibet, eſt diſtributiua, & attribuit cuilibet in ſolidum, ut latè
1 per Bart. † in l. hoc articulo, ff. de hæred. inſtit. cum alijs adductis per Pariſ. in conſ. 49. nu. 3. & ſeq. 2. uolumine.

Bona dicuntur ex eo quod beãt, id eſt bea-
2 tum faciant, beare enim eſt prodeſſe, ut † Iureconſultus tradit in l. bonorum appellatio. ff. de uerbor. ſignifi. & ibi Alciat unde res quæ plus incõmodi afferunt, bonorũ appellatione propriè non ueniũt, l. propriè bona, ff. eo.

Sed uidendum eſt, quę bona ueniant in obligatione prędicta, & primo, an ueniant bo-
3 na futura, ſi in inſtrumento † de futuris mentio facta non ſit; & dicẽdum eſt quod ſic, per text. in l. fin. C. quæ res pign. oblig. poſſ. ſiue fuerit adiectũ pronomẽ, ſua, ſiuè non, ut per Bart. in l. 1. in prin. ff. de pign. Socin. conſ. 75. col. 4. in 1. & latè Neguſ. tract. de pignor. 2. parte, 2. mẽbro, nu. 1. ubi ampliat. & eſt Neapol. deciſio. 335. Pro deciſione, in princ. vbi loquitur in terminis ſecundæ ampliationis.

Neguſ. ſcilicet, quando interuenerit conſtitutum uel precarium.

Secundò in dicta generali obligatione ueniunt etiam nomina debitorum, & ſic iura, & actiones, l.3. & ibi Bart. & alij, C. de hæredi. act. etiam quod dicatur, omnia mea, uel ſua bona, Bart. l. Quintus. §. argento, nu. 2. ff. de auro, & arg. leg. Negu. dicto ſecundo membro, num. 8. Pariſ. conſil. 94. nu. 12. in 2. conſil. 84. in princip. & conſil. 107. num. 65. in 3. uol. & Alciat. in l. meorum & ſuorum, ff. de verbor. ſignifi. Ripa, in l. 1. num. 6. ff. de pign. & hypoth. ſecùs tamen erit, ſi in obligatione dicatur, quod obligauit omnia ſua bona mobilia, & immobilia, quia tali caſu non uenient iura, & actiones, quæ ſub neutra harum ſpecierum comprehenduntur, ſed faciunt tertiam ſpeciem ſeparatam, l. quã Tuberonis, §. penult. de pecul. leg. l. à Diuo Pio, §. in uenditione, ff. de re iudic. Bart. in l. poteſt, ff. de auctorit. tut. & eſt communis opinio, ut per Alex. in dicta §. in uenditione, ubi latè Iaſ. 4. notab. plura allegans, Vnde ſi quis conceſſit bona ſua mobilia, & immobilia, non ueniunt iura, nec actiones, Bart. & Aret. in l. prima, C. ſi aduerſ. tranſ. licèt uenirent, ſi tantum bona concederentur. Bald. & Alex. poſt eum, in l. ſi conſtante, §. fina. ſol. matr. & Aret. dicta l. prima idem tenet Neguſant. dicto 2. membro, nu. 9. & Alciat. in dicta l. monentium, de uerborum ſignificatione, & in l. fina. ſuper uerbo, neque, 4. pag. C. de pactis, ubi quod idem ſi dicatur, omnia bona vbicunque ſita, uel exiſtentia; Et propterea grauiter errant imperiti notarij, qui putantes augere obligationem contrahentis, ſcribunt, quod ipſe obligat omnia bona ſua, mobilia, & immobilia, & eam præter eorum intentum reſtringunt, quia non ueniunt iura, & actiones, ut ſuprà; Quam etiam Concluſionem ſequitur Dec. in conſil. 237. in princip. Bertran. conſilio 246. prima parte priorum. & Pariſius conſilio 94. ſecunda column. ſecundo volum. & Ruin. conſilio 51. nume. 14. ſecundo uol. de quo latè Tiraquel. in tractat. de retract. lignag. §. primo gloſ. 7. à principio. vſque ad numerum 30.

Tertio bona emphyteutica ueniunt in generali obligatione, ut not. Bart. cum quo eſt
4 communis opinio, in l. ſi † conſtante. in prin. ſol. matr. cum alijs adductis per Neguſ. d. 2. membro, nu. 28. Ripa, l. 1. nu. 10. ff. de pigno. quam opinionẽ dicit communem etiam Afflict. deciſ. Neapo. 191. nu. 3. licèt Crot. in Repet. d. l. ſi conſtante, 2. Lectura, nu. 102. uolue ut hoc tantum procedere in obligatione legali, non autem in conuentionali, quod tamen non procedit, etiam ſtante ſtatuto alienationem, uel uenditionem prohibente, ut per Bald. in conſil. 218. Præſuppoſito, nu. 2. 2. uolumine.

Præterea, uenit pecunia, & ueniunt etiam res venales, ut per Neguſ. loco præallegato, 4. & 5. ampliatione, nu. 11. & 14. & ſeq. & per Crot. d. Reper. nu. 103. & comprehenditur etiam res uendita, uel in contractum deducta, ut per eundem ibi, nu. 33. & per Pariſ. conſil. 50. nu. 23. 1. uol. ſed de hoc ultimo alia dicemus inferius, ſuo loco.

Non ueniunt tamen in huiuſmodi generali obligatione ea, quæ uerſimiliter nullus in ſpecie fuiſſet obligaturus, ut ſupellex, ueſtes, ſeruus, quem in uſu quis habet, cõcubinam, filios naturales, & alumnos, & ea quæ in uſum quotidianum habet obligãs, l. obligatione generali, cum duobus ſeqq. ff. de pignor. latè Neguſ. dicto 2. membro, nu. 34. ubi ampliat, etiam ſi adſit in obligatione dictio uniuerſalis, Omnis, aduerſus Dec. conſ. 30. & limitat, ut ibi per eum.

Secundò, non ueniunt bona prohibita alienari ſub pena, ut per eundem ibi, nu. 42.

Tertiò, non ueniunt feudalia bona, quorum etiam pignoratio prohibita eſt, ca. 1. in princip. de prohib. feudi alien. per Feder. latè Neguſ. loco præallegato, nu. 43. quod aduerſus Bart. ibi tenet Crot. in d. Repet. l. ſi conſtante, nu. 101. Quam Concluſionem limita, & declara, ut per Neguſant. dicto loco, nu. 44. & ſequentibus.

Præterea, non comprehendit obligatio res ſubiectas reſtitutioni fideicommiſſi, niſi bona hæredis ſpecialiter obligentur, quod, an contrahens facere poſſit, ibi diſputat Neguſ. & diſtinguendo ſoluit; ſed tenendum eſt indiſtinctè, quod poſſit, reiecta diſtinctione prima ibi per eum poſita, prout fuit iudicatũ in Conſilio Neapolitano ut refert Afflict. deciſ. 141. Dubitatũ, in fine. Res dotales inæſtimatas, & ius patronatus etiam non complectitur: hæc enim omnia in generali obligatione non ueniunt, ut per eundem loco præallegato, tribus ultimis columnis.

Sed quid ſi notarius huiuſmodi obligationem bonorum omiſit ſcribere in inſtrumento, nunquid eam poſſit addere ſine partium conſenſu? Bal. in l. 1. col. finali. ff. ſol. matr. in effectu concludere uidetur, quod poſſit, ex quo eſt Clauſula cõſueta, quæ ſolet inſtrumẽtis apponi, & hoc ſequitur Felin. in c. cũ M. Ferrarienſis, nu. 6. de conſtit. idem tenet Cepol. in l. quod ſi nolit, §. qui aſſidua, 3. col. de ædil. edic. & latè Neguſ. tract. de pignor. 3. parte, primo membro, nume. 43. imò cenſetur appoſita, ſi fuit prætermiſſa, ut per Boer. deciſ. 82. num. 54.

Sed

Sed nunquid inter obligationẽ huiuſmodi, & hypothecam ſit aliqua differentia? dicendum eſt quod non, ſed huiuſmodi obligatio idẽ eſt quod hypoteca, dicitur enim hypotheca ab hypos, quod eſt ſub, & Theſis ꝙ eſt poſitio, quaſi ſit quædam ſuppoſitio, uel
5 †obligatio rerum, ſupponere enim, idem eſt
quod obligare, ut probatur in ff. de rebus eorum non alien. uel ſupponendis, & in l. finali ibi, quibuſdam creditoribus ſuppoſitæ, C. de remiſ. pignor. ita Neguſ. dicto tract. in princ. primę partis, ubi tractat in quo differat à pignore. de hypotheca tradit etiam Alciat. in l. plebs. §. pignus, de verbor. ſignifi. & ante eum Bud. in annotat. ſuis, in l. penult. de pignor. ubi reprobant differentiam quæ ſit inter pignus, & hypothecam, ut ſcilicèt pignus ſit in re mobili, hypotheca in immobili, dicta §. pignus, quia etiam pignus in re immobili procedit, quod etiam tenet Neguſ. in princip. dicti ſui tractatus, & hypotheca in re mobili, ut per Alciat. ibi, idem igitur eſt dicere obligauit bona, quod hypothecauit, cum promiſcuè utantur Doctor. huiuſmodi uocabulis, benè uerum eſt, quod aliud eſt obligatio perſonalis, quàm hypotheca, & ab ea differt, quia illa tantum perſonam afficit, hæc autem niſi ſuper rebus conſtituitur, ut per Neguſ. d. 1. parte, nu. 3.

Pręſentia, & futura.

S V M M A R I A.

1 *Clauſula, præſentia, & futura, apponi debet in bonorum obligatione, & bene faciunt notarij, qui illam apponunt.*

2 *Obligatio generalis futura bona non comprehendit quando facta obligatione creditor conſentit debitorem rem obligatam alienare, ſi alienat, & poſtea reacquirat, nõ uenit in obligationem factam amplius.*

Decla at tamen ut hic.

GLOSSA TERTIA.

SVpra in uerbo pręcedenti, concluſum fuit in obligatione bonorũ debitoris, uenire bona futura, etiã ſi nõ ſit expreſ
1 ſum: tamen †cauti notarij, & qui diſpoſitionẽ
iuris communis ignorant, eam apponunt expreſsè, & rectè, quia id conſuetum eſſe fieri teſtatur Imperator in l. fi. C. de remiſ. pign. ſicut apponunt plura alia ſuperflua, ad maiorẽ declarationem, ut dixi ſuprà, in Clauſula; Rati, ſuper uerbo, Omnium, & ſingulorum.

Sed nota caſum in quo bona futura non comprehenduntur in obligatione prædicta,
2 ſcilicèt, quando † facta obligatione creditor
cõſentit debitorem rem obligatam alienare ſi alienant, & poſtea requirat, nõ uenit in obligationem factam amplius. tex. eſt not. in d. l. fin. C. de remiſ. pign. quod procedit, ſi ex noua cauſa debitor rem aequirat, ſecùs ſi ex eadem cauſa, uel connexa, ut quia fuit redhibita, uel ex pacto ad debitorem reuerſa, tunc reincidit in eandem obligationem, l. uoluntate, in princip. ff. quib. mod. pign. uel hypoth. ſolut. tradit Bart. & alij, in d. l. fina. & in l. ſicut, §. ſuperuacuum, ff. quib. mod. pig. uel hypoth. ſolu. & Neguſ. latè, dicto tract. 3. membro, 6. partis, num. 25.

Per ſe, & ſuos hæredes.

S V M M A R I A.

1 *Contrahens cenſetur pro ſe, & hæredibus ſuis contrahere etiamſi de illis nullam faciat mentionem.*

Quæ præſumptio non tollitur niſi per contrariam probationem.

Clauſula pro ſe, & hæredibus cur apponatur in inſtrumentis obligationum.

Hæredes contrahentium regulariter tenentur, & ſunt obligati niſi contrarium ſit dictum, & licèt de ipſis nulla mentio ſit facta.

Obligatio magis eſt tranſitoria ad hæredes ex parte promiſſoris, quam ſtipulantis.

Contrahens qui obligando ſe appoſuit taxatiuam pro facto & dato ſuo tantum obligat nihilominus etiam hæredem.

2 *Statuto diſponente executionem inſtrumenti committendam eſſe contra debitorem in eo deſcriptum, executio inſtrumenti in quo dictum non fuit quod contrahens obligaret hæredes, non poterit contra heredes committi.*

Sed contrarium ſenſit Caſtr. & male.

Statutum diſponens debitorem poſſe capi procedit etiam in eius hærede.

Quidquid alij ſenſerint.

Clauſula per ſe, & ſuos hæredes, non obligat hæredum bona.

Hæredum bona quomodo obligentur.

3 *Hæredum appellatione uenit etiam hærẽs hæredis.*

Quod procedit etiam, in pœnalibus.

GLOSSA QVARTA.

REgulariter quilibet contrahens cenſetur pro ſe, & hęredibus ſuis cõtrahere, ẽt quod de eis nullam faciat men
1 tionẽ, & habet† pro ſe hanc præſumptionẽ,
quę tolli non poteſt niſi cõtrarium probetur, l. ſi pactum, ff. de probat. ſed apponitur hæc Clauſula, quia magis ſolet timeri, ſecundum Spec. in tit. de empt. & uendit. §. 1. 3. col. uer. primo aũt nota. Et quod regulariter tranſeat

ad hæredes non mentionatos, & in §. 1. in
tit. de oblig. & ſolut. verſ. ſequitur in præmiſ-
ſis, nu. 3. ubi quod etſi non fiat mentio hære-
dum, hæredes tenentur, niſi probetur aliam
fuiſſe mentem contrahentium, dicta l. ſi pa-
ctum, trad. gloſ. & Bart. in l. ſi ſic. la 2. de uer-
bor. oblig. & alij quos allegat Alex. conſ. 13.
Perſpectis his, col. 3. 5. uol. & magis tranſit
ad hæredes promiſſoris, quàm ſtipulatoris,
quia obligatio eſt magis tranſitoria ex parte
promittentis, quàm ex parte ſtipulantis, Bar.
in l. 4. §. Cato. in fine pen. quæſt. ff. de uerbo.
oblig. & Alex. conſil. 18. Attentis narratis,
col. fina. 5. uol. duplicato in conſil. 118. in 6.
uol. Et quod hæredes teneantur etiam non
nominati, probatur in l. ſtipulatio iſta, in
princ. & ibi not. omnes, ff. de uerbo. oblig. &
Alex. dicto conſil. 18. pen. col. & Dec. in l. hę
redes, de reg. iur. quod procedit, etiam ſi con
trahens apponat dictionem taxatiuam, tan-
tum, uel ſimilem, ut quia pro ſuo dato, & fa-
cto tantum teneri uoluit de euictione: nam
etiam hæres eius tenebitur. Bart. & alij, in l.
ſi ſeruus, la 2. de cond. furt. Bald. in l. fin. col.
fin. ff. de condict. furt. tradunt Doct. in dicta
l. ſtipulatio iſta, ubi Iaſ. 4. not. Alex. dicto con
ſilio 18. pen. col. Dec. dicta l. hæredes, num.
1. & conſilio 281. 2. dub. & Ruin. conſilio
42. nume. 13. & 14. 1. uol. & Alciat. l. ſi cum
fundum, de uerbor. ſignifi. quod declarat Ca
gnol. dicta l. hæredem, nu. 14. procedere, niſi
contrahens apponat dictam dictionem in
contractu, de cuius natura eſt, ut ipſe pro hæ-
redibus non teneatur. Sed de illa Clauſula,
quando promiſſum eſt de ſuo dato, & facto,
dicemus latius infrà ſuper Clauſula euictio-
nis. Eſt tamen optima Cautela, in omnibus
inſtrumentis apponere etiam obligationem,
uel ſtipulationem pro hæredibus, nam mul-
tum, prodeſt, maximè ad omnia dubia tol-
lenda, per not. per Bartol. in l. qui in futu-
rum, ff. de pact. & per Bald. in l. qui ſe pa-
tris, ſeptima colum. uerſiculo aut promiſit
per ſe, ſuos filios, & hæredes, num. 12. C. un-
de liberi, & per Alexand. dicto conſilio 13. 3.
columna.

Operatur, & dicta expreſſio hæredum fa-
cta per notarium, ad euitandum dubitatio-
2 nes in alio caſu, ſcilicèt † ſi ſtatutum diſpo-
nit exequutionem inſtrumenti committen-
dam eſſe cõtra debitorem in eo deſcriptum,
nam niſi eſſet deſcriptum, quod contrahens
obliget hæredes, non poſſet contra eos com
mitti exequutio inſtrumenti, & propterea
cauti notarij eam addunt, ut ſuprà, ita tra-
dit not. contra Paul. de Caſt. ibi, tenentem,
quod etiam hoc caſu exequutio poſſit con-
tra huiuſmodi hæredes committi, etiam di-
cta Clauſula non appoſita. Alex. in l. poſtu-
lante, in princ. ff. ad Trebel. ubi Bartolus de-
cidit, ſtatutum diſponens debitorem poſſe
capi, procedere, etiam in hærede eius, & ſe-
quuntur ibi Doctor. & Alex. dicto conſilio
18. col. pen. licèt contrarium uideatur uo-
luiſſe Socin. conſilio 120. colum. penult. ſe-
cùs tamen erit, ſi ſtatutum loquatur de pro-
miſſore, quia tunc hæres capi non poterit, ſe
cundum Angel. cum quo tranſit Alexand.
ibi, in dicta l. poſtulante, in princ. licèt Ale-
xand. dicto conſilio 18. uideatur oppoſitum
tenere, ſed primam opinionem tenet Socin.
conſilio 293. ſecunda colum. ſecundo uolu.
ſed opinion. Pauli de Caſt. in dicta l. poſtu-
lante, tenet Iaſ. in l. qui liberis, §. hæc uer-
ba, column. fina. in fine, ff. de vulg. & pupil.
& ipſemet Alexand. dicto conſilio 18. & ſe-
quitur D. Vber. Zuccar. in Repet. l. fin. C. de
edic. diui Adr. toll. nu. 192.

Et eſt ſciendum, quod ſub prædicta obli-
gatione etiam per ſe, & ſuos hæredes facta,
non comprehenduntur bona dictorum hæ-
redum, & nec poſſunt per defunctum obli-
gari, ut per Ioann. de Amic. conſilio 3. nu-
mero 19. ſed opus eſt expreſsè, quod contra-
hens addat, quod obligat bona ſuorum hæ-
redum, & nomine ipſorum, quia hæres
adeundo ſine beneficio Inuentarij defun-
cti contrahentis hæreditatem, cenſetur eius
factum ratificare, ut per Alexand. in l. ſi hæ-
redis ſeruus, de legat. primo, & Neguſ. di-
cto tractat. ſecundo membro, numero 56.
licèt ſat ſit, ſi tantum obliget bona hære-
dis, ut fuit deciſum in Conſilio Neapoli-
tano, ut patet in deciſione ſuprà allegata
111. in fine, tamen ne incidas in opiniones,
poteris addere quod obligauit bona hęre-
dum, agens nomine ipſorum, uel pro eis de
rato promittens, ut per Alex. & Neguſ. locis
pręallegatis.

Eſt etiam notandum, quod hæredum ap-
pellatione uenit etiam hęres hæredis, & ul-
3 teriores ſucceſſores, † l. hæredis appellatio-
ne, ubi Alciat. de uerborum ſignificatione,
& l. hæredis appellatione, eod. titu. & l. fina.
C. de hęredib. inſtit. nam hoc procedit etiam
in pęnalibus, ut Iaſ. latè proſequitur in l. ſi
quis filium, §. fina. col. fina. ff. de acquiren. hę
redit. refert Alciat. dicta l. hęredis appella-
tio. & faciunt ea quę tradunt Doct. in dicta l.
fina. C. de edic. diui Adr. tol. ubi D. Vber. nu.
191. cum pluribus ſequentibus.

Digitized by Google

CLAVSVLA XIII.

Et dictus procurator dictum eius principalem, ac prędicti de Amadeis, dictum Iacobum abſentem, & omnia, & ſingula eorum bona, præſentia, & futura, per ſe, & ſuos hæredes iure proprio & in perpetuum.

SVMMARIA.

1 Vendens rem, eam liberam, & iure proprio cum plena dominij translatione uendere cenſetur.
Et tenetur eam dare liberam a ſeruitutibus, & a creditoribus.
Quod procedit in contractibus oneroſis.
Venditor cenſetur tantummodo ius quod habet in re uendere quando emptor eſt certificatus.
Donans vel alienans per lucratiuum titulum ius tantum ſuum quod in re habet donare, uel alienare intelligitur.
Clauſula iura proprio importat dominij translationem a uero domino fieri, & idem de pleno iure, uel ſine aliqua diminutione.
Emphyteuta iure proprio non uendit.
2 Venditio fieri poteſt ad tempus, & perpetuo.
In perpetuum dictio, perpetuitatem regulariter importat.

GLOSSA PRIMA.

Sciendum eſt, quod uendens rem, eam liberam, iure proprio uendere cenſe-
1 tur, ut not. Gloſ. & Bald. in l. ex † his prædijs, C. de euict. & probatur in l. cum uenderes, de act. empt. & in l. in uenditione, ff. de act. empt. Cæpol. in cap. 1. de ſerui. iti. in tract. de ſerui. ruſtic. prædior. col. 4. nume. 17. in fine, & cum plena dominij translatione, & iure proprio, ut ſuper hac Clauſula tradit Fab. de Sancto Sauino, dicto tract. de empt. & uend. quæſt. 6. 2. membro: nam tenetur eam dare liberam a ſeruitutibus, & à creditoribus, ut per Bald. d. l. ex his prædijs, & in l. quoniam, C. de compenſ. Dec. in conſ. 483. nume. 14. & Alciat. in l. ſi cum fundum, in princ. ff. de uerb. ſignif. ut dicetur infra ſuo loco. Quod procedit in omnibus contractibus oneroſis, ut uenditionis, permutationis, dotis, & ſimilibus, quia tunc tenetur uenditor ad prædicta, & hoc, quando emptor non fuit certificatus de qualitate rei, quia uenditor rem non uidetur pleno iure uendere, ſed tantum ius quod habet in re, l. qui tabernas, ff. de contrahen. empt. ſed in contractibus lucratiuis, cenſetur ſolum donans uel aliter alienans, ius ſuum, quod in re habet, donare, uel alienare. Ità Bald. in Rubr. C. de contrahen. empt. 6. quæſt. Fab. d. 2. membro, Bar. loquens de contractibus lucratiuis, in l. prædia, C. de locat. præd. ciuil. lib. 11. Et hæc eſt magis communis opinio Doctor. ut teſtatur Alex. qui plures allegat, in l. ſi domus, §. finali, nu. 3. & 4. ff. de leg. 1. & cum eis tranſit Iaſ. in l. 1. 6. col. uer. tertio ſucceſſiuè, C. qui teſt. fac. poſſ. Cępol. d. c. 1. 5. col.

Et notaadum eſt, quod hoc uerbum, iure proprio, importat translationem dominij à uero Domino fieri, l. ſi quos, ibi, perpetua dominij iure, C. de reſcind. uendit. unde emphyteuta non poteſt iure proprio uendere, ut per Specul. in tit. de empt. & uendit. §. 1. col. 8. uer. ad euidentiam; & Fab. dicto 2. membro, ſicut nec quilibet alius, qui non ſit uerè dominus, per prędicta. Et idem eſt, ac ſi diceretur, pleno iure, & ſine aliqua diminutione, ut Pariſ. tradit conſ. 33. nu. 19. 3. uol.

Sed ſi quis rem uendat hac Clauſula addita, uti optima, maximaque eſt, cenſetur uendita libera, & nulli ſeruituti obnoxia, dicta l. ſi cum fundum, & ibi Alciat. declarat, in princip. de uerbor. ſignifie. & l. non tutum, ff. eodem, & Fab. d. 2. membro, hæc enim Clauſula ſupradictæ Clauſulæ, iure proprio, & in perpetuum æquipollet.

Et quia eſt addita illa vox, in perpetuum, ſciendum eſt, eam additam eſſe, quia uendi-
2 tio poteſt fieri ad † tempus, & perpetuo. l. neceſſario, §. fin. ff. de perie. & commo. rei uendiię. Bartol. in l. cotem, §. qui maximos, ff. de publie. & Fab. dicto ſecundo membro, in fine, nam huiuſmodi dictio regulariter importat perpetuitatem, l. ſordidorum, ubi Ioan. de Plat. C. de excuſat. muner. libro 10. tradit Socin. conſilio 84. ſecunda colum. tertio uolum. cum alijs allegatis per Pariſium, conſilio 20. numero 13. primo volumine.

Quantum ſit reſpectu infraſcriptæ domus.

SVMMARIA.

1 Venditor ſi eſt dubius circa rem, quam vendere intendit, numquid ſit propria, & libera, an uero emphyteutica, & ab alio recognita, debet dicere in uenditione quod ſi eſt propria, iure proprio, ſi conditionalis eo iure, quo eſt, uendit.
Venditor in dubio præſumitur rem ut propriam uendidiſſe.
2 Venditor tenetur ad intereſſe emptori, ſi rem conditionatam uendidit ut propriam.
Quod intellige ſi ſciret. ſi enim ignoraret tunc tenetur quanto minoris.

3 *Allodialis in dubio res præſumitur. & libera, nõ autem feudalis, uel conditioni ſubiecta.*

4 *Feudatarius, uel emphiteuta ſi ignorat rem ſibi uenditam eſſe talem, & propterea non recognoſcit dominum directi reſtituitur ex capite ignorantiæ, & res non incadit in commiſſum.*

5 *Venditor tenetur exprimere qualitatem rei uenditæ in ſpecie, & non in genere, neque ſub uerborum inuolucro.*

GLOSSA SECVNDA.

SPEC. in dicto tit. de empt. & uend. §. 1. col. 10. uerſ. hoc etiam ſcias, docet uenditorem, ut ſi ſciat rem eſſe liberam, eam iure proprio, & in perpetuum ut ſuprà uendat. Si uerò ſit emphyteutica, uel alteri conditioni ſubiecta, & tunc vendat eo iure quo eſt, ſed ſi dubitat quo iure ſit, an propria, uel conditionalis, & tunc alternatiuè
1 debet uendere, uidelicet ſi propria, iure † proprio, & in perpetuum, ſi conditionalis, eo iure quo repetitur, & erit tutus uenditor, aliàs teneretur emptori; cum in dubio cenſeatur ut propriam uendidiſſe, l. in venditione, ff. de act. empt. & Bald. l. 3. 2. col. nu. 8.
2 C. de iure Emphyt. † ad omne intereſſe, ut per Fab. dicto 2. membro, & hoc ſi ſciret eius qualitatem; Si uerò ignoraret, & tunc teneretur quãto minoris emptor fuiſſet empturus, ſi illud ſciuiſſet, l. 1. §. 1. ff. de act. emp. & Fab. loco præallegato, & Cæpol. d. col. 5. Et notã-
3 dum eſt, † quod in dubio res præſumitur allodialis, & libera, non autem feudalis, ſeu alicui conditioni ſubiecta, ut per Caſtr. conſ. 179. In cauſa quam, nu. 1. 1. uol. & plures allegans tradit Cordum conſ. 41. nu. 7. & Alciat. tract. præſump. 2. Reg. præſumpt. 3. & Afflict. qui dicit ita iudicatum, deciſ. 274. Socin. iun. cõſ. 75. nu. 25. in prin. & 115. nu. 31.
4 in 2. uol. Excuſatur † tamen emens rem feudalem uel emphyteuticam, ſi ignoranter emit à uenditore, aſſerente eam eſſe liberam, ſaltem per reſtitutionem ex capite ignorantiæ, & res nõ poteſt incidere in commiſſum, ut per Guid. Pap. q. 24. Quiſpiam, Et q. 305. Si uaſallus, & habetur per Moder. in l. qui in alterius, de reg. iur. ſi uerò emit ſcienter, caret re, & precio. Afflict. deciſ. 298. numer. 3. De allodio, quid ſit, tradit Petr. Rebuf. in arbore feud. ſuper uerbo Franchum, in 14. diuiſione.

5 Sciendum eſt, quod tenetur † uenditor exprimere qualitatem rei venditæ, ut ſuprà in præcedenti gloſ. & non ſufficit exprimere in genere, ſed debet exprimi in ſpecie, & non ſub inuolucro verborum, ut latè proſequitur Alex. in conſ. 95. Diligenter conſideratis, 5. uol. duplicato conſil. 63. in 6. uol. & tradit etiam Curt. iun. conſ. 177. num. 5. & faciunt quæ ſcribit Corn. in conſil. 12. col. penult. 3. uolumine.

CLAVSVLA XIIII.

Reſpectu verò infraſcriptæ poſſeſſionis; iure emphyteuſis ab hoſpitali Sanctæ Annæ, ciuitatis Ferrariæ.

SVMMARIA.

1 *Emphyteuſis unde dicta.*

Emphyteuſis dicebatur antiquitus, quando loca ad meliorandum dabantur, hodie uerò etiam quando fertilia.

2 *Emphyteuta ſuum utile dominiũ, & ſeu meliorationes alienare non poteſt abſque domini interpellatione.*

Emphyteuta uẽdens rem emphyteuticam nulla eius qualitate, uel conditione declarata, & non reſeruato iure domini, uel eccleſiæ, cenſetur uelle peruertere ius domini, & propterea emphyteuſi priuatur.

3 *Notarius rogatus ſcienter de inſtrumẽto in quo feudalis res uenditur ſine illius qualitatis expreſſione, & ſine reſeruatione directi, infamia notatus, & officio priuatus manum amittit.*

4 *Emphyteuta uẽdens rem emphyteuticam inconſulto domino, non cadit a iure ſuo niſi etiam tradat emptori.*

5 *Conſtituti Clauſula uidetur poſſeſſionem transferre, & facit rem traditam præſumi.*

6 *Emphyteuta uẽdẽs prædium partim emphyteuticum partim liberum ſpecificare debet emptoris petijs terrarum pro quibus ſoluitur canon.*

GLOSSA PRIMA.

EMphyteuſis Græcè, Latinè dicitur melioratio, qua antiquitus dabantur
1 loca ſterilia ad meliorandum † licèt hodie dentur aliquando etiam fertilia, ut per glo. in uerbo emphyteuſeos, in §. adeo, Inſtit. de loca. & conduct. Et dicit Spec. in tit. de emphyt. circa princ. quod deriuatur ab emponemate, Emponema cum Latinè idem eſt quod melioratio, l. 2. C. de iure Emphyteu. ſed melius uidetur, quod ab Ephyteo; quod idem eſt, quod planto, & inſero deriuetur, ut alij uolunt, ſed hic ſuper huiuſmodi Emphyteuſis contractu infinita poſſent ſcribi, & multas quæſt. decidere poſſem, ſed ne uidear magis de eo contractu, quàm de uenditione tractare uoluiſſe, remittam me ad ſcripta per Spec. in dicto tit. de Emphyt. & ad Iaſ. qui legendo tres illas leges C. ſub eodem tit. in hac materia ſolemnem fecit tractatum, ſed ſolum aliqua quæ ad noſtram materiam facere uidebuntur, deſcribam.

Emphy-

2 Emphyteuta † enim ſine licentia domini
rem emphyteuticam, ſcilicèt, ſuum utile do-
minium, & ſeu meliorationes ſuas alienare
non poteſt, & debet dominus interpellare, &
alia fieri, de quibus in l. tertia C. de iure em-
phyteu. quod tanto magis procedit, quando
rem nulla eius qualitate, uel conditione de-
clarata, ſimpliciter, & non reſeruato domi-
nio Eccleſiæ, uel domini alienat, tunc enim
cenſetur velle interuertere poſſeſſionem, &
ius domini, & propter ſuum delictum priua-
tur emphyteuſi, ut not. Baldus, in primo, §.
donare, col. finali, qualiter feud. alien. pot. &
in l. vſuſfructu, col. penultima, ad finem, ff. ſo-
luto matrimonio, vbi dicit, quod tūc emphy-
teuta nititur peruertere dominium domini.
ſequitur etiam Iaſ. in dicta l. tertia, col. 22. ſub
nu. 31. verſ. primo quando emphyteuta, & ſe
quitur Alex. in l. ſi domus, §. fi. ff. de legat. pri
mo. & Crauet. conſ. 112. nu. 11. & ſicut em-
phyteuta bona emphyteutica alienare non
poteſt, ità non poteſt Vaſallus, & tanto mi-
nus, cum nedum alienatio, ſed & pignoratio,
& obligatio ipſorum bonorum ſit ſibi prohi
3 bita, & † tabellio de tali inſtrumento ſcienter
rogatus infamia notatus, & officio priuatus,
manum amittit, ut in capitulo primo, vſque
ad §. præterea, de prohibit. feudi alien. per Fe
deric. tradit Felin. ca. qui in Eccleſiarum, nu.
24. & ſequ. vbi declarat, & ibi Dec. nu. 19. &
31. latè tradit Iaſ. in tractat. feud. nona parte,
tit. de feud. alienand. nu. 3. & ſeqq. ſed ſi em-
phyteuta uendat rem emphyteuticam incon
4 ſulto domino, non cadit † à iure ſuo, niſi etiam
tradat emptori, quia iura prohibentia aliena-
tionem, intelliguntur de effectuali, ſed in pro-
poſito non habet effectum, niſi ità demum
traditione ſequuta. Ita Spec. dicto titulo, de
emphyt. verſ. 95. & eſt communis opinio, ut
tradit Iaſ. in d. l. 3. car. pen. 29. quæſt. nu. 61.
& Marſ. Sing. 412. Plures ſunt cauſæ. & Al-
ciat. l. alienatum, in princ. de uerb. ſignifi. ſed
5 ſi in inſtrumento interueniat † conſtitutum,
de quo ſuo loco dicetur, per quem poſſeſſio
transfertur, l. quod meo, de acquir. poſſ. cen-
ſebitur res tradita, & locus erit caducitati, ut
per Iaſ. & Marſ. locis præallegatis, & per Ia-
cob. de Sancto Georg. tract. feud. in Clauſu-
la 29. pacto de non alienando, 2. col. de quo,
tamen inferius latius dicetur, quod & per ſta-
tutum Ciuitatis Ferrariæ ſub Rubrica de vſi-
bus, & rebus ab alio recognitis comproba-
6 tum eſt. Et animaduertendum eſt quod † uen-
ditor debet clare ſpecificare emptori petias
terrarum pro quibus ſoluitur Canon, ſeu cen-
ſus Eccleſ. & quæ ſunt de iure emphyteutico
Eccl. ut trad. Alex. in conſ. 63. 6. uol. dup. 95. l
5. vol.

Cui ſaluum & reſeruatum ſit omne
ius ſuum.

S V M M A R I A.

*1 Emphyteuta rem emphyteuticam uendens re-
ſeruato iure directi non cadit à iure ſuo ſecun-
dum unam opinionem.*
2 Contrarium tamen alij ſenſerunt.
Et ideo diſtinguendum ut hic nu. 4.
*Vaſallus uendens feudum ſine licentia domini
cum Clauſula, ſalua honore, uel iure domini,
caducitatem non euitat.*
3 Proteſtatio cōtraria facto nō releuat proteſtātē.
Ius male ſeruat, qui in totum eneruat.
Fur fuit ſuſpenſus ſaluo iure ſuo.
*4 Emphyteuta titulo lucratiuo poteſt alienare rem
emphyteuticam reſeruato ſimpliciter iure di-
recti.*
*Emphyteuta titulo oneroſo alienare intendens
debet interpellare dominum, neque ſufficit re-
ſeruatio directi iuris.*

GLOSSA SECVNDA.

EMphyteuta alienans rem emphyteuti-
cam ut ſuprà dictum eſt ius domini re
1 ſeruare tenetur, quod ſi non facit, † ca
ducitati locus eſt ut ſuprà ſuper uerbo præce-
denti concluſum eſt. Si igitur reſeruat, non de
bet cadere à iure ſuo, ut tradit Bald. in d. l. fin.
ad fin. C. de iure emphyt. & in ca. 1. §. dona-
re, col. fin. qualiter olim feud. alien. poter. &
in c. 1. §. libellariæ, circa princ. de pace Con-
2 ſtant. ſed † contra hanc deciſionem uidetur
communis Concluſio Canon. in ca. ea, te, de
iureiur. ubi decidunt, Vaſallum feudum alie-
nantem ſine licentia domini, cum Clauſula
ſaluo honore domini, uel ſaluo iure domini,
caducitatem non euitare, quod ſequitur Ro-
man. Singul. 512. aliàs 518. Tu habes quod
uaſallus. & Cepol. Cautela 22. Conſilium,
uerſ. alij opponunt, & Felin. in ca. quæ in Ec-
cleſiarum, num. 85. de Conſtit. Iacob. de San-
cto Georg. in tract. feud. in uerbo, & cum pa-
cto de non alienando, col. 7. uerſic. ſed quid ſi
3 dicat, ubi dicunt, † quod proteſtatio contra-
ria facto, non releuat proteſtantem, cap. ſoli-
citudinem, de appel. & ci cum M. Ferrarien-
ſis, de Conſtit. ubi not. nam male ius ſeruat,
qui in totum eneruat, ut ibi per eos, & recitat
4 decidendo Ioan. Andr. d. c. ea te, exemplum
cuiuſdam officialis, qui furem ſaluo iure ſuo
ſuſpendi fecerat, & idem in emphyteuta per
prædicta tradit Bertach. tract. gabel. prima
parte, quæſt. 14. & Iaſ. in Rubr. ff. ſolut. matr.
pen. col num. 25. 2. Lectura, & in d. l. fin. pen.
col. nu. 66. in fi. C. de iure emphyteut.

Supra-

4 Supradictæ tamen † opiniones uõ ſunt cõtrariæ, ſed quælibet in ſuo caſu procedit; Nã animaduertendum eſt, quod Bal. in locis pro prima parte allegatis, loquitur, quando emphyteuta titulo lucratiuo alienat rẽ emphyteuticam, ut donando, uel legando, tũc enim uerum eſt quod ſufficit reſeruare ius domini, quia tunc non exigitur licentia ad donandũ, ut per gloſ. in d. l. fin. uerbo, alijs uendere, & ibi Iaſ. col. 14. nume. 35. per plures col. Hanc quæſt. examinat, & tradit Alex. in d. l. ſi domus, §. fin. de leg. 1. & eſt communis opinio ut per Dur. tract. de arte teſtandi tit. 6. Cautela 46. in princ. ubi loquitur in donatione, & in legato, & ſi non procedat ad rei traditionem, non eſt locus caducitati, ut ibi per eum, ſed in uenditione ſecùs eſt, quia tunc domini interpellatio ſeu licentia interuenire debet, d. l. fin. nec ſufficit iſto caſu apponere dictam Clauſulam, Saluo iure, ità declarat Aret. in conſil. 35. Viſo themate, 2. col. Vnde in caſu noſtro, cum non ſat fuerit apponere dictam Clauſulam, deuentum eſt ad appoſitionem aliarum.

Et cui per præſentem uenditionem aliquod præiudicium non inferatur.

SVMMARIA.

1 *Aliquod, dictio, in minimo verificatur.*
2 *Præiudicium pro nocumento accipitur.*
Religioni non præiudicat paucorum culpa.

GLOSSA TERTIA.

1 VErbum, Aliquod, † in minimo verificatur, gloſ. verbo ante earum parte, in Clement. 1. de foro comp. & de hoc etiam fuit dictum ſuprà, in Clauſula, Procurator, in verbo, Proteſtatione pręmiſſa, & pręiudicium hoc caſu accipitur pro nocumento, iuxta illud Verg. paucorum culpa, non præ-
2 iudicat † religioni, prout accipitur in l. fin. ad finem, C. qui bon. ced. poſſ. & in c. quamuis, in fine, de reſcript. in 6. & in ca. cupientes, §. uel ſi perſonas, de elect. eod. lib. licèt alijs ſignificationibus accipiatur, de quibus per Alber. in Dictionario ſuo, uerbo, Præiudicialis.

Sed tamen non uidetur tutum, quod per appoſitionem huiuſmodi Clauſulæ, à caducitate releuetur uenditor, quia huiuſmodi proteſtatio eſt contraria facto, ut ſuprà dictum fuit in uerbo præcedenti, & dicetur etiam infrà.

Præſentem enim venditionem de re infraſcripta facere, ita demum dicto Hoſpitali, ſiue eius Priore, & adminiſtratoribus volentibus.

SVMMARIA.

1 *Ita demum, dictio, eſt taxatiua, & idem importat quod, tantum.*
2 *Emphyteuta uendens reſeruato domini iure, à caducitate excuſatur.*
3 *Vaſallus alienans ſaluo iure, & ſaluis, & retentis uoluntate, & conſenſu domini, non cadit à feudo.*
Et idem ſi dictum eſt ſi domino placuerit.
4 *Limita tamen ut hic.*

GLOSSA QVARTA.

1 DIctio, ita † demum, eſt dictio taxatiua, & idem importat, quod tantum, l. ita demum, C. de procur. & Inſtit. de aſſign. liber. in prin. & not. Aret. de dictione, demum, in l. ex duobus, in princip. ff. de vulg. & pupil. Iſta igitur Clauſula reſtrictiua, operatur, ad oſtendendum mentem uenditorum fuiſſe non uendere dictam rem, niſi domino uolente.

Sed nunquid tutus ſit emphyteuta à caducitate propter prædicta verba appoſita? & vi-
2 detur quod ſic, ſecundum Pet. Iac. quem † allegat Iac. de Sancto Georgio, d. tract. feud. uerbo, & cum pacto de non alienãdo, 2. col.
3 ubi dicit, quod ſi uaſallus † alienat ſaluo iure domini, & ſaluis & retentis uoluntate, & cõſenſu domini, non cadit à feudo, & idem eſt ſi res alienetur ſub cõditione, ſi Domino placuerit, ut tradit Iac. de Barolo, in Summa, quib. mod. feud. amit. in Rubricella, ſi uendidit ſub conditione, ſequitur Aluarot. in ca. 1. in princ. pen. col. de prohib. feudi alien. per Federic. & Cepol. dicta Cautela 22. col. 2. verſ. datur ulterius aliud conſilium, & Iac. de Sancto Georgio, d. uerbo, & cum pacto de non alienando, col. 8. in princ. Soc. Reg. 434. Vaſallus, pen. fall. Curt. ſen. conſ. 8. col. 2. & Iaſ. in d. l. ſi. 26. q. col. pen. num. 68. C. de iure emphyt. & in l. non ſolum, §. morte, antepe. col. de noui oper. nunc. & Marſ. in l. is qui cum telo, nu. 45. C. ad l. Corn. de ſicar.

4 Sed Bald. pulchrè, † in conſil. 95. Mortuo Gregorio, nu. 1. 3. uol. limitat, & declarat prędictam Concluſionem procedere, quando Vaſallus uendens, in nihilo præiudicauit domino, ſecùs ſi pręiudicium intulit, ut quia habet maiorem difficultatem in reuocando rẽ à manibus emptoris, uel quia eſt Caſtrum,

quod

quod cum facilitate recuperari non poteſt,&
aduerſarius eſt durior,uel rebellis, tunc feu-
dum amittitur, & priuatur alienans ratione
fraudis,qui verbis dominum honorat, & fa-
ctis cōdemnat,nam fraus ex rei effectu, ideſt
ex damno domini,cernitur, & iniuriā domi-
ni ex contemptu,& ut latius ibi per eum,qui
plura adducit ad hoc propoſitum, cuius opi-
nio communiter approbatur, ut dicetur in-
frà in ſequentibus quæſtionibus.

Et conſentientibus.

SVMMARIA.

1 *Vaſallus alienans ſub conditione,ſi conſenſus do-
mini acceſſerit,& agnatorum, excuſatur à ca
ducitate.*

2 *Et idem ſi ſaluo iure domini,& ſub conditione ſi
dominus conſenſerit, & inueſtituram emptori
fecerit, & cum pacto quod emptor teneret, &
poßideret rem nomine uenditoris donec ſibi fa-
cta fuerit inueſtitura.*

3 *Vaſallus alienans ſub conditione ſi dominus non
reuocauerit,aliàs ſit inempta excuſatur.*

4 *Vaſallus alienans ſub conditione ſi et quantum
de iure poſſum,& aliter non,ſecuta etiam tra-
ditione non cadit à feudo.*

5 *Vaſallus cum reſeruatione aliàs ualida alie-
nans, ſed tamen fraudulenter vt in exemplis
propoſitis,cadit à iure ſuo.*

GLOSSA QVINTA.

SED quid ſi ſit dictum,quod alienat ſub
conditione,ſi conſenſus domini acceſ-
1 ſerit,& agnatorum? & † Bal. in c. 1. §.
hoc quoque col.pen.de ſucceſſ.feudi tenet ex
cuſandum eſſe alienantem. Idem Alber. in l.
fi. vlt.col. C.de iure emphyt. Aluar.d.c.1.in
princ.pen.col.de prohib.feudi alien. per Fe-
der. & idem conſuluit Bal. in caſu quo vaſal-
2 lus † alienauit ſaluo iure domini,& ſub con-
ditione,ſi dominus conſenſerit, & inueſtitu-
ram emptori fecerit, & cum pacto quod em-
ptor teneret,& poſſideret rem nomine uendi
toris,donec ſibi facta fuerit inueſtitura,in cō
ſil.188.Factum tale eſt,3.vol.quam Conclu-
ſionem etiam ſequitur Iaſ.in d.l.fi. quæſt.26.
nu.68. pen.col. & in d.§.morte, pen. colum.
3 Et idem eſt dicendum, † ſi eſt appoſita hęc
Clauſula, Si dominus non reuocauerit, aliàs
ſit inempta,allegatur Bart.hoc tenere, in l. ſi
quis locuples,de manum.teſt.qui tamen in li
bro meo hoc non dicit; hoc tenet Cepol. di-
cta Cautela,col.3.verſ.Bart.etiam. Socin. d.
Reg.3. Fallen.Iaſ.in d.§.morte,antepen.col.
& Felin. d.c. quæ in Eccleſiarum,nu.86.
Et idem eſt, ſi fiat uenditio ſub cōditione,
ſi, & inquantum de iure poſſum,& aliter nō,
4 nam etiam † ſequuta traditione non cadit ua-
ſallus à feudo,ſecūdum Iac.de Ard.quem ibi
refert Bal.in d.c.1.§.hoc quoque, de ſucceſſ.
feudi,col.pen. qui refert dictum Iacobum di
cere, quod ſi uaſallus fuerit peritus, poterit
fraudem excogitare, ut nullū ſuſtineat amiſ-
ſionis periculum,quod Bald.ibi dicit verū eſ-
5 ſe, niſi † aliqua captio domini poſſet interue-
nire per corporalem traditionem,puta tradi-
tur caſtrū quod uix dominus recuperare po-
terit, nam dolus eſt in traditione, qui debet
purgari per amiſſionem feudi; quia confictæ,
& ſimulatę nihil operantur,imò in fraudem,
augent fictiones, l. ſi libertus,ff.de iure patr.
vndè, uenditio quæ proceſſit eſt infirma, &
traditio infirmanda,l. eleganter, ff.de dol.&
dicit ſuper hoc puncto conſuluiſſe, quod ue-
rum eſt,ut in d.conſ.95. ſupra allegato. Idem
Bal.in c.Cumana,2.col.nu.3. de elect. dicit,
quod emphyteuta poteſt periculum caduci-
tatis euadere,proteſtando,& reſeruando cō-
ſenſum domini, quia non intelligitur domi-
num contemnere, qui eius conſenſum reſer-
uat,aliter nō facturus; Sed ſi in facti exequu-
tione,ideſt poſſeſſionis traditione, fit durior
conditio domini, quia fortè uenditur poten-
tiori,uel inimico domini, hæc proteſtatio tā-
quàm fraudulenta non ualet, quia non ex bo
na fide res geritur,de uerb.oblig.l.ſi ità quis,
§.ea lege,ſed ſi non eſſet proceſſum ad actum
facti, ſed ſtaretur in finibus uerbi,puta uendi
tionis,& actus precarij,tunc proteſtatio eſſet
ualida,& ſecura. Et hanc concluſionem Bal.
ſequitur Iac. de Sancto Georgio, dicto uer-
bo, & cum pacto de non alienando, col. 7.
verſ.ſed quid ſi Vaſallus alienauit, Aluar.d.c.
1.Cepol.d.Caut.2.col.verſ. alia datur per ali
quos. Cur.d.conſ.8.2.col. Iaſ.d.l.fi.25.q.col.
pen.nu.67.& d.§.morte,antepen.col. Socin.
d.Reg.4.Fallen.Felin.qui fœdere diſtinctio-
nis opiniones concordat,in d.c.quæ in Eccle
ſiarum,num.86.& Zaſius tract.feud.in tit.de
feud. amiſſione, nu. 14. & Arno.Comment.
110. Aperti quidem,& Rub.conſ.13.nu.18.

Et non aliter,nec alio modo.

SVMMARIA.

1 *Clauſula,Et non aliter,nec alio modo,habet præ
ciſam naturam ita quod non recipit aliquam
modificationem, uel interpretationem à uerbis
ſeparatam.*

*Et ſunt uerba taxatiua,& præciſa,& importāt
neceßitatem ex quo negatiue poſita ſunt, ac in
ducunt ſolemnitatem,& formam.*

2 *Emphyteuta,uel uaſallus ſi alienauerit rē ſaluo
iure domini, & agnatorum, & non aliter nec*

alio

alio modo numquid cadat in commiſſum, ſunt opiniones, quas hic uideas, & nu. 7.

3 *Doctori loquenti per uerbum, ſeu dictionem, fortè, ſtandum eſt, quia quantum ad ſe cenſetur quæſtionem decidere.*

4 *Vaſallus alienãs ſaluo Principis beneplacito, & non aliter nec alio modo, non cadit a iure ſuo.*

5 *Ablatiui abſoluti reſoluuntur in uim cõditionis.*

6 *Conditionis defectus actum annullat.*

8 *Caducitas rei emphyteuticæ, vel feudalis non poteſt impediri aliqua verborum cautela ſi ſit ſecuta traditio.*

9 *Vaſallus uel emphyteuta numquid intelligatur rem tradidiſſe per Clauſulam precarij, uel conſtituti ad effectum ut ſit locus caducitati.*

GLOSSA SEXTA.

ILLA verba habent præciſam naturam, ità quod non recipiunt aliquam modifi-
1 cationem vel † interpretationem ſeparatam à verbis. Bal. in l. ſi quidem. C. de except. & in §. denique, infra allegando. & Dec. conſil. 61. nu. 2. & ſunt taxatiua & præciſa, l. non aliter, de leg. 3. & important neceſſitatem, ex quo negatiuè poſita ſunt, ac inducunt ſolemnitatem, & formam, ut copioſè de his tradit Pariſius, conſ. 19. nu. 15. & ſequent. vbi plura cumulat ſecundum morem ſuum 2. vol.

Si quis igitur emphyteuta vel Vaſallus alienauerit emphyteuſim uel feudum, ſaluo
2 iure domini, & † agnatorum, & non aliter, nec alio modo, decidit Bal. in c. 1. §. denique, col. fin. quæ fuit prima cauſa beneſic. amit. ſub dubio fortè, quod non perderet feudum: quia conſtat, quod non intendit alienare niſi poſſit, cum hac Clauſula, Saluo, & non aliter, iuxta not. iu ſimili, in d. l. ſi quidem, C. de except. & alijs iuribus ibi per eum allegatis. pro quo faciunt dicta per Pariſ. in dicto conſ. Ad hoc propoſitum; & licèt Bald. loquatur
3 † per dictionem, fortè, tamen ei eſt ſtandum; quia doctor tali modo loquens, quantum ad ſe, cenſetur quæſtio. decidere, ut dicit Socin. in conſ. 93. col. 10. & Caſſad. in tit. de prębend. deciſio. 3. num. 30. & hanc deciſionem Baldi ſequitur Aluar. in d. cap. 1. in prin. Iac. de Sancto Georgio, d. col. 7. verſic. ſed ponamus, & in col. ſequ. in princ. dicit ſe in facto
4 ita obtinuiſſe, quod † feudum per uaſallum alienatum ſaluo beneplacito Principis, & non aliter, nec alio modo, non potuit cadere
5 in commiſſum; quia illi † ablatiui abſoluti reſoluuntur in uim conditionis, ideſt, ſi placuerit domino, & non aliter, l. à teſtatore, ff. de cond. & demonſt. & l. ab emptione, ff. de pa-
6 ctis, & defectus † conditionis habet annullare actum. eandem opinionem Baldi tenet Iaſon, in d. l. fin. col. pen. nu. 66. Abb. & Card. in c. 2. de feud. Curt. d. conſ. 8. 2. col. & videtur ſequi Bertach. d. tract. de Gabel. d. prima parte, quæſt. 14. Idem tenet Marſ. in l. is qui cum telo, numer. 40. C. ad l. Corn. de ſicar. & Guid. Pap. q. 163. ſed ſecundum Iaſ. d. tit. de feud. amiſ. nu. 14. & eſt communis concluſio ſecundum Ripam, in c. cum M. Ferrarienſis, nu. 80. de conſtit. & hanc dicit communem Clar. in §. feudum, quæſtio. 31. verſ. bene uerum eſt, ubi dicit communem, & huic Concluſioni ſecundum diſtinctionem Felini concordat Curt. iun. trac. feud. 4. parte, tit. ex quibus cauſ. feud. amit. quæſt. 21. nu. 112. & huius opin. uidetur Guliel. Rodoan. in tract. de reb. Eccl. non alien. in tit. de caducitate ob rei alienationem, §. emphyteuta, nu. 41. fol. 522. & Ripa, hoc tenet expreſsè in c. 1. nu. 3. lib. 3. Reſpon. & Pariſ. conſ. 6. ad fi. 4. vol.

7 Sed contrarium † in terminis noſtris tenet idem Bald. ſibi contrarius, in l. uni. col. fi. 16. quęſt. nu. 56. C. de his quæ pœnę nom. vbi dicat, quod tali caſu proteſtatio contraria facto non releuat. et hoc ſequitur Cepol. dicta Cautela, 2. col. verſ. Conſiliũ. Socin. d. Reg. 434. 2. Fallent. Iaſ. in d. §. morte, col. pen. & idem videtur in effectu tenere in dicta Rubric. col. fin. ſol. matr. nu. 28. & ibi dicit, quod cum ſimus in præiudicialibus, illa uerba non proſunt ad cautelam, nec proteſtatio releuat, ut per gloſ. in d. l. ſi quidem, & quod in re facta non ualet ars verborum, allegando Bald. vt ibi per eum, quē etiam adducit Felin. in d. ca. quæ in Eccleſiarum, nu. 85. vbi conatur fœdere diſtinctionis opiniones concordare, ſed cõtra Bar. in d. §. denique, uidetur tenere Bertachin. d. 14. quæſt. dum allegat Bal. in d. l. vni. & ſe remittit ad Cepol. d. Cautela, & expreſſius tenet hanc Dec. in conſ. 160. n. 4. vbi dicit, quod hæc eſt communis opinio, quod uerbũ eſt utile in practica, & dicit, quod licèt ſint appoſita dicta uerba, non aliter, &c. nihil eſt: quia omnia uerba ſunt, quaſi uelit dicere,
8 quod nõ † eſt dare Cautelam, ut uerbis poſſit impediri caducitas, ſi traditio fiat, & propterea Cepol. dicta Cautela 22. uidens huiuſmodi Doct. uarietates, cõſuluit omnes ſupraſcriptas Clauſulas in inſtrumento eſſe apponendas, ut ibi per eum, in fine. Et hæc opin. proculdubio uerior & communior uidetur, qđ non releuent dicta uerba facta traditione, actualiter rei, quod ẽt admittit Curt. d. conſ. 8. & ſequitur Dur. d. Cautela 46. ubi allegat d. conſ. Curt. & Dec. quam opinionẽ, quod facta traditione actualiter, illa uerba non releuent approbat Pariſ. conſ. 86. nu. 14. 4. uol. licèt Ripa, d. c. 1. & Pariſ. ipſe, d. conſil. 6. in fine, aliter uideantur tenere, ut ibi per eos, &

propterea

Digitized by Google

propterea declaratio, ſeu conſideratio Felin.
d. ca. quæ in Eccleſiarum, quando adeſt tantum hæc Clauſula, non uidetur procedere,
ſed ſolum procedere poſſet ſtantibus alijs
Clauſulis de quibus ſuprà. Sed dubia eſt hæc
opinio, propter opinionem præcedentem
quàm multi dicunt communem.

9 Sed nunquid traditio cenſeatur facta ut locens ſit caducitati, per Clauſulam precarij, uel
conſtituti? Bald. in terminis d.c. Cumana, ut
ſuprà, tenuit, quod non, uolens opus eſſe reali & actuali traditione. & idem ex multis cōprobat Curt. d. conſ. 8. col. fin. quod eſſet contra ea quæ ſuprà dixi, ſuper uerbo reſpectu
vero, &c. ſed quia ſuper Clauſula conſtituti
plura ſunt uidēda, hanc quæſt. diſcutiendam
decidendamque ibi reſeruo, interim tamen
videbis Tiraquel. in Tract. de Conſtit. 3. par.
26. limitatione.

Ipſi venditores dixerunt & proteſtati fuerunt.

SVMMARIA.

1 *Proteſtatio quid ſit, quando facienda, cui, & plura de proteſtatione remiſſiuè.*

GLOSSA SEPTIMA.

1 DE proteſtatione quid † ſit proteſtatio
ſatis ſuprà in Clauſula, Procuratoris, in verbo, proteſtatione, dictum
fuit, ſed materiam proteſtationis quando proteſtatio ſit facienda, cui, & quando releuet, &
quando non, videnda ſunt quæ latiſſimè ponunt Doct. in c. cum M. Ferrarienſes, de conſtit. ubi latè ſcripſerunt Felin. Dec. Ripa, Bar.
& alij, maximè Iaſ. in d. l. non ſolum, §. morte, de oper. noui nunc.

CLAVSVLA XV.

Saluo tamen iure coloni.

SVMMARIA.

1 *Colonus quis dicatur, & quis inquilinus.*
2 *Colonorum quatuor ſunt ſpecies.*
3 *Clauſula ſaluo iure coloni, cur apponatur in inſtrumento venditionis, & num. ſequ.*
Vendita re nil remanet ipſi uenditori ſicut nec remanet de fundo, & tranſeunt omnes fructus ad emptorem niſi reſeruaretur ius coloni.
4 *Emptor, & ſingularis ſucceſſor non tenetur ſtare colono niſi ſit appoſita clauſula, ſaluo iure coloni.*
5 *Clauſula, ſaluo iure coloni, operatur ſuum effectum ſi extat colonus cui eſt ius reſeruatum, nam ipſo uno uel pluribus non extantibus non habet locum in venditore, qui etiam dictam rem, uel partem coluerit.*
6 *Generalis ſermo non includit perſonā loquentis.*

GLOSSA PRIMA.

COlonus dicitur is, qui ruſticum prædium colit, inquilinus verò, qui vrba
1 num inhabitat, & hoc eſt quod † vult
dicere gl. in l. emptorem, C. locati, quod Colonus eſt in Villa, inquilinus in Ciuitate, &
2 ibi not. Doct. Colonorum † quatuor eſſe ſpecies tradit Bart. in l. ſi apes, §. t. de furt. & ſequitur Aret. in §. is ad quem, 2. col. Inſti. de rerum diuiſ. Primus eſt, qui rem conducit ad
non modicum tempus, qui eſt ſimilis emphyteutæ, qui habet utile dominium. Secundus
eſt, qui conducit ad modicū tempus, & nummis colit, ut eſt regulariter quilibet conductor. Tertius eſt, qui etiam conducit ad modicum tempus, ſed penſionem, & mercedem
non ſoluit pecuniariam, ſed in fructibus, puta
corbes uiginti frumenti, & totidem vini.
Quartus eſt, partiarius, qui ad dimidiam partem fructuum fundum colit, & hic cenſetur
Socius, & inter eum, & patronum cenſetur
contracta ſocietas, l. ſi merces, §. vis maior, ff.
locati, l. cum duobus, §. ſi in coeunda, ff. pro
ſoc. Petr. de Vbald. in tract. ſociet. 4. par. 3. q.
in princ. Abb. in ca. propter ſterilitatem, col.
4. locat. Aret. Inſtit. de locat. in princip. & eſt
communis opinio ſecundum Ruin. in conſil.
71. nu. 13. 2. vol. & Bellon. conſ. 45. nu. 8. quę
autem actiones eis competant Bart. & Aret.
& alij declarant in locis prædictis, ſed quibus
conueniantur, ponit idem Aret. poſt gloſ. Inſtit. de locat. & ibi Doctores in principio.

Supradicta clauſula apponitur in inſtrumento eo quod fructus omnes pendentes in
3 re uenditæ contractus † emptionis, & uenditionis ueniunt in uenditione, & cedunt emptori tanquā pars principalis ipſius rei, adeo
qđ nil remanet uenditori, ſicut non remanet
de fundo rei l. fi. §. pen. ff. de his quæ in fraud.
cred. l. Iulianus. §. ſi fructibus, ff. de act. emp.
cum alijs allegatis per Fab. d. tract. quæſt. 6.
5. memb. & propterea opus eſt huiuſmodi reſeruatione per uenditorem facienda.

4 Secundo alia † ratione apponitur hęc clauſula, quia emptor, uel alius ſingularis ſucceſſor non tenetur ſtare colono, ſed poteſt eum
expellere l. emptorem, cū ibi not. C. loca. unde ſaluum eſt hoc caſu ius ipſius coloni per
pactū huiuſmodi l. ſi merces, §. 1. ubi Bald. ff.
loca. & d. l. emptorem, & Gui. Pap. q. 480. locaui, nu. 4. ter. qnto fallit. Ità de hac clauſula
trad. Fab. d. 6. q. 18. mēbro, & quod ſit ſaluū,
tenet

tenet Ferra. in ſua pract. in forma lib. 9. agitur ad ficti præſtat. & rei relax. in gloſ. ſoluere neglexit nume. 5. & dicetur plenius infra, & etiam Cagnol. in l. 2. C. de pact. inter emptor. & vend. q. 75. nu. 22.

5 Operatur † autem dicta clauſula ſuum effectum, ſi extat colonus cui eſt ius reſeruatum, nam ipſo uno, uel pluribus non extantibus, non habet locum in uenditore, qui etiam dictam rem uel partem coluerit, quia in generali ſermone cenſetur excluſa perſona loquentis l. Inquiſitio. C. de ſolut. & l. ſi mercedem. §. fi. & ibi Bart. & Bald. ff. de actio. empr. ſed ſi

6 non † extant alij, ſed ſolus uenditor coluerit, & hoc partes ſciuerint, tunc de ipſo intelligẽdum eſt l. ſi in venditione ff. commun. præd. ita Bar. & Pau. de Caſt. in l. ſi quis legauerit, ff. de leg. 1. Alex. in add. ad Bart. in d. §. fin. & cõſ. 28. Viſis accuratè col. 3. 1. vol. Fab. d. 18. membro. & ſequitur Pariſ. conſ. 70. nu. 16. 3. vol. ſecus autem ſi emptor ignorat. ut per Doctor. in locis præallegatis. & ità debet intelligi Marſ. in l. qui ignorans, nu. 3. ff. ad l. Cor. de ſal. & Bert. conſ. 272. nu. 8. 1. p. priorum, & Crauet. conſ. 33. nu. 20. & 15. nu. 2.

Et ſalua parte eidem in fructibus dictæ & infraſcriptæ rei pertinente.

S V M M A R I A.

1 *Venditori debetur pars coloni quãdo reſeruauit partem coloni & ita ſe retulit ad factum, non ad ius.*
2 *Pertinere, verbum, latiſſimas habet habenas.*
3 *Emptor, & ſingularis ſucceſſor non tenetur ſtare colono.*
4 *Venditor qui locauit tenetur conductori, ſeu colono expulſo ad intereſſe.*
5 *Emptor fiſci tenetur ſtare colono.*
6 *Emptor tenetur ſtare conductori ad longum tps.*
Conductor ad longum tempus habet utile dominium, & ideo expelli non poteſt.
Actio cui datur tanto magis exceptio.
Tempus longum accipitur pro biennio.
7 *Colonus ad longum tempus tenetur de penſione reſpondere ſucceſſori ſicut tenebatur locatori.*
8 *Conductor quando ipſi locator obligauit omnia ſua bona non poterit expelli ratione hypotheca.*
9 *Declara tamen ut hic, & nu. ſeqq.*
10 *Succeſſor ſingularis, vel emptor offerens intereſſe, & pœnam conductori, tollit eius hypothecã.*
11 *Quod tamen eſt controuerſum ut hic.*
12 *Succeſſor ſingularis non tollit hypothecam cõductoris per oblationem intereſſe, et pœnæ ſi ſit appoſitum iuramentum in inſtrumento tunc enim conductor poteſt inſiſtere rei locatæ.*
13 *Conductor qui aliquas utiles expenſas, vel neceſſarias fecerit non poteſt expelli per ſingularem ſucceſſorem eis non ſolutis.*
14 *Succeſſor ſingularis tenetur ſtare colono ſi ita conuentum fuit & ab ipſo promiſſum.*
15 *Conductor poteſt expelli a proprietario mortuo vſufructuario locatore.*
16 *Datoris iure reſoluto, reſoluitur ius acceptoris.*
17 *Conductor non poteſt expelli ab eo, qui non habet plenum ius in re.*
Exemplifica in creditore miſſo in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ.
Et in vſuario.
Et in emente fructus rei locatæ.
Limita in vſufructuario, de quo tamẽ uide hic.
Vſufructuarius omnium bonorum an teneatur ad ſoluendum æs alienum.
18 *Vxor tenetur ſtare locationi per maritũ factæ.*
Sicut & maritus locationi factæ per uxorem.
19 *Emphyteuta Eccleſiæ non poteſt expellere colonum Eccleſiæ, ſi per longum tps rẽ coluit bene.*
Et talis expellens priuatur emphyteuſi.
Et ideo faciendum eſt pactum quod liceat expellere.
Sed contrarium tenuit Alexander.
Argumentum à fiſco ad Eccleſiam, & econtra regulariter ualet.
20 *Colonus partiarius an poſſit expelli à ſingulari ſucceſſore.*
Socius inuito altero ſocio ſocietati renunciare non poteſt.
21 *Colonus partiarius expelli nequit à ſingulari ſucceſſore elapſo tempore à ſtatuto praſcripto ad dandam licentiam coloni.*
Statutum generaliter loquens generaliter debet intelligi.
Permiſſum ad tempus uidetur prohibitum poſt tempus.
22 *Conductor non poteſt expelli à ſingulari ſucceſſore ſi locator pactus fuit de non alienando rem pendente locatione, et ideo obligauit ſpecialiter rem locatam.*
23 *Baldum fuſtibus cæſum fuiſſe falſum eſt, uti etiam falſum eſt deprauaſſe Codicem, et habuiſſe controuerſiam cum Bartolo.*
24 *Conductor numquid habeat priuilegiũ ut expelli non poſſit per ſingularem ſucceſſorem ſi locator fecit pactum de non alienando, & ſe generaliter tantum obligauit, ſpecialem autem rei legatæ hypothecam non appoſuit.*
25 *Colonus non tenetur ſtare ſucceſſori ſingulari, vel emptori.*
Limita tamen ut hic.

GLOSSA SECVNDA.

SI fiat reſeruatio partis coloni res uidetũ ex
1 pedita, quia cũ uẽditor † ſe ad factũ nõ ad ius referat, ſi nullus extet colonus, ſibi pars coloni

Google

coloni debetur ita declarat dicta Bar. & alio rum ibi Bal.in d.l. ſi quis legauerit, & ſequitur Fab.d.mem.18.& Cagno. d. num. 221. quod tanto magis fatendum eſt cum ſit ap-
2 poſitum illud uerbum† pertinẽte quod latiſſimas habet habenas l. uerbum illud pertinere,& ibi not. Alciat.ff.de uerb.ſignific.

Et quia ſuprà dictum eſt, quod emptor nõ tenetur ſtare Colono,cũ materia ſit frequẽs, & quotidiana, operæpreciũ eſſe duxi, latius
3 eam pertractare† Regula igitur eſt,quod emptor, & alius quilibet ſingularis ſucceſſor, non tenetur ſtare Colono,ſeu conductori rei emptæ, ut eſt,text.in d.l.emptorem, C.loca. in l.qui fundũ,ff. eod.in l.nihil,§. ſi.ff.de leg. 1.& tradũt Bar.& omnes in dictis locis,& in l.ſi filiofamilias, §.ſi uir. in quinquennium, ff.ſol.matr. & Bart.in l.1.§. quod autẽ ait, ff. de ſuperfic. cũ alijs allegatis per Marſ. Sing. 321. Credo te ſcire, & Pyrrus in l.cõtractus,
4 fol.11.1. fac.ff.de reg.iur. Sed† venditor qui locauit, tenetur conductori ſeu colono expulſo ad intereſſe, d.l. ſi merces, §. 1. & ibi not.omnes,ff.locati.

Quæ primo fallit in emptore fiſci, qui te-
5 netur† ſtare colono, ne fiſcus teneatur cõductori, l.fin. §.1. & ibi Bart. ff.de iure fiſci, & idem in emphyteuta fiſci, eſt tex. & ibi not. Bart. in l. cognouimus, C.de mancip. & colo. pat.lib.11. & hanc limitationem ſequuntur Bald.nu.4.& Salic.2. col.d.l.emptorem, Bald.d.l.ſi merces, §.1. Bald. Paul. & Alex. in d.§.ſi uir.Ferrar.in ſua pract.in for. libell. quo agitur ad fict. præſta. & rei rela. in gloſſ. ſoluere neglexerit,& Guid.Pap.quæſt. 480. Locaui.Pyrrus dicta 1.pag.in d.l. cõtractus. & latè Duen. in Reg. 240.ubi latè examinat hanc materiam.

6 Secundo fallit † in eo, qui conduxiſſet ad longum tempus, quia habet utile rei dominium, tunc enim expelli non poteſt, quia ſi habet actionem l. primæ.cum 2. ſequen. ff. ſi ager. vecti.uel emphyt.pet.& l.1.§.quod autem, ff. de ſuperfic. tanto magis exceptionẽ, per regulam,cui datur actio, tanto magis exceptio l. inuitus, §.cui damus, ff. de reg. iur. ita limitat Bar. in d.l. qui fundum, & in d. l. 1. §.quod autem ait, ubi longum tempus accipi pro decennio dicit communiter teneri, & idẽ tenet in d.§. ſi uir, ubi Alex.nu.2. poſt Paul.de Caſt.2.col.Hanc eandem limitationem tenent Bald. & Salic.in d.l. emptorem,
7 ubi Bald.nu.7.dicit,quod è conuerſo † colonus de penſione tenetur reſpondere ſucceſſori, ſicut tenebatur locatori, idem tenẽt Bald. & Fulgoſ. in d. l. ſi merces, §. 1. & Paul. & Fulg. d.l. qui fundum. Abb.c.ſi.2.col.nu. 8. ne prælati uices ſu. Fab. de Sãcto Sauino, d. quæſt.26.dicto 18.mẽb. Guid. Pap.d. quæſt. 480.& Steph. Aufr.in addit.ad deciſ. Capel. Tholoſ.quæſt.420.& Pyrrus dicto fol. 11.1. col.ſeq.

Et ex his infert Bart. in d.l.emptorem, & in d.l.qui fundũ, in d.§. quod autem ait,& in
8 d.§.ſi uir, in ſi.quod† quando locator pro obſeruatione promiſſorum per eum obligauit omnia ſua bona, prout communiter fit, in omnibus Inſtrumentis, tum ex quo habet conductor ius in re,non poterit expelli, quia poteſt ratione ſuæ hypothecæ uti retentione rei locatæ, & ſtare in eius poſſeſſione, & ſequũtur alij Doctor. in dictis locis, & Abb. d.c. ſin.2. col. & Paul.de Caſt. dicta l. nihil, §. fina. de leg. 1.& latè plures allegans Tiraq. in tractatu de retract. conuention. §. 3. gloſ.unica,nu.4. Et Ploc. in l.ſi quando, numero 192.

9 Quæ concluſio uenit † declaranda duobus modis, primo, ut procedat quando conductor proteſtatur ſe uelle uti retentione, & poſſidere iure pignoris, & hypothecæ pro intereſſe ſuo, & pena, ita dicit Bar. practicando obtinuiſſe, & dictas proteſtationes fieri feciſſe,in d.l.emptorem, & in d.l. qui fundũ, & utrobique, ſequuntur Salic. & Fulg. in d. l. qui fundum,qui tamen quo ad hoc infideliter refert Barto. tenentem ,quod in inſtrumẽto locationis addi fecit, quod conductor intendebat non tamen iure locationis, ſed iure pignoris rem locatam poſſidere, quia hoc non dicit Bart. nam talis proteſtatio non eſt apponenda in inſtrumento locationis , ſed ſolum debet apponi hypotheca,& cum emptor, uel ſingularis ſucceſſor vult expellere conductorem, tunc faciendæ ſunt proteſtationes, ut per eum in locis præallegatis, & cum prædictis tranſit ẽt Marſi. d.Sing.321.

Secundo,ut procedat,niſi emptor,uel ſingularis ſucceſſor offerat intereſſe,& pœnã di
10 cto conductori,tunc tollitur eius† hypotheca,& tenetur rem relaxare,ita declarat Salic. d.l.emptorem,& Paul.de Caſt. in d.§. ſi uir.
11 Sed quod † etiam facta tali oblatione non teneatur conductor rem conductam relaxare, indiſtinctè tenet Bart. in locis præallegatis, & maximè, d. §. ſi uir, ubi ęquiparat hos duos caſus, habere in re,ut in prædicta limitatione, & habere hypothecam, & ita indiſtinctè tenent plures alij ex ſupra allegatis, & Fab.d.18.membr. Guid. Pap. dicta quæſt. 480.ad fin.ubi allegat Iac. Put.in d. §. ſi uir, dicere, quod hæc eſt communis opinio, & idem tenet in conſil. 125. num.3. & Socin. conſi. 99. in fine. t.uol. conſi.17. col.pen.in 3.& conſi.90.1.& 2.col. in quarto.

Præcedens tamen diſtinctio debet attendi, &

di, & hæc opinio, & uerior, & communior
eſt, quam vltrà præallegatos tenent Imola,
poſt Bart. in l. vectigalia. ad fin. de Publica.
Imol. Paul. Rom. Alex.d.§.ſi uir, Iaſ.in l. fi-
liusſam.§.diui,14.col. uerſi. tertio principa-
liter.de leg.1.Ferra.d. gloſ. ſoluere neglexe-
rit. Socin.ſibi contrarius,in conſi.29.in fine,
4.uol. Steph. Auſrer.in addi. ad dictã quæſt.
420.& hanc uidetur tenere Ruin. conſ. 127.
nu.16.in 5.uol. & conſil. 180. nu.18.in 1. &
Neg. in tract. de pignor. & hypot. 2. par. 1.
membro,nu.6.& 7.& Didac.lib.2. Reſolut.
in c.15.num.3.

Limita tamen hanc ſecundam declaratio
12 nem † procedere,niſi in Inſtrumẽto eſſet ap-
poſitum Iuramentum per locatorem, quia
tunc pręcisè teneretur contractum obſerua-
re, nec eſſet locus oblationi intereſſe, ita de-
clarat Socin.d.conſi.90.& uidetur ſequi Ne-
guſ. d. 1. membro, nu. 9. & hoc etiam tenet
Ioan. de Amic.in cõſ.113.nu.12.& Crot. in
repet.d.§. diui, nu.101. Plot. in l.ſi quando,
nu.192.C. unde ui,& Rol. à Valle,conſil.6.
nu.29.& ſequent.1.uol.

13 Tertio fallit † dicta regula ſi conductor,
uel colonus, aliquas utiles expenſas, uel ne-
ceſſarias, in re fecerit, tunc enim non poſſet
expelli, ſed ipſe poteſt uti retentione,niſi eis
ſolutis. Bald. in d.l.emptor, nu. 7. Alex.d.§.
ſi uir.nu.8.Socin.d.conſi.17.col.pen.in 3. &
conſi.15.col.2.in 1.Fab.d.18. mẽbro, Guid.
Pap.d.quæſt.480.& Marſi.d. Sing.321.

14 Quarto fallit, † ſi factum eſt pactũ, quod
emptor, vel ſucceſſor ſingularis debeat ſtare
locationi, ut dictum fuit ſuprà, ſuper Clauſu
la, Saluo tamen iure coloni, quod ultra ibi al
legatos tenet Bald.in d.l.Emptor, Fulgoſ.d.
l.ſi merces,§.1. poſt Bald. Paul.& Alex.d.§.
ſi uir, licèt Salic.in d.l. emptorem, aliter uo-
luerit,& non benè, ſecundum Alex.in d.§.ſi
uir,nu.9.& idem erit ſi dictum ſit, quod pen-
ſiones pertineant ad emptorem, ut per Ale.
d.§.ſi uir,nu.13.

15 Quinto fallit † in eo, qui locauit, nõ habẽs
tñ plenum ius in re, ut in fructuario locãte,
nam eo defuncto, & finito vſufructu, §. fini-
tur, Inſtit. de uſufr. proprietarius poteſt ex-
pellere conductorem,l. ſi quis domum, §.1.
ff. locati, facit l.lex vectigali, ff.de pign. ubi
16 reſoluto † iure datoris,reſoluitur ius accepto
ris,ita limitat Bart.d.§.ſi uir.ſeq. Salicet.d.l.
emptorem, 2.& 3.col. Abb.d.c.fin.2. col.&
Socin.conſi.32.4.col,

17 Sexto fallit † in eo qui non ſucceſſit in ple-
num ius in re, ut in creditore miſſo in poſſeſ-
ſionẽ cauſa rei ſeruandæ, tradit Bart. & ſeq.
Paul.& Alex.in d.§.ſi uir, per text. in l.in vẽ
ditione, §.1.ff.de bon.auth.iud.poſſ. Abb.d.
c. fin.nu.8.Guid. Pap.quæſt.80.& Pyrrus in
d.l.contractus, fol.11.1. fac. & idem in vſua
rio, qui non poteſt conductorem expellere,
l.ſi habitatio,§.fin.ff.de uſu, & habit. licèt ſe
cus ſit in uſufructuario, l.arbores,§. quicqd,
de vſufr.& eſt deciſ. Capel. Tholoſ.d.quæſt.
420. Alex.d.§.ſi uir,nu. 10. Et idem tenet A-
lex. in emente fructus rei locatæ, ut condu-
ctorem expellere non poſſit, ut per eum,d.§.
ſi uir,nu.15.& conſi.118. In caſu de quo que
ritur,2.dub.5.uol. nam qui parem habet cau
ſam, conductorem non expellet. Bald. d. l.
emptorem,2.col.& idem,quando quis legat
fructus rei prius locatæ, tunc legatarius non
poteſt expellere colonum, quia cenſetur reli
cta pars ad teſtatorem pertinens Bar.in l.fun
di Trebatiani, ff.de vſufruc. leg. & ſequitur
Bald.in l.1.col.4. nu.19. C.de fruct.& lit.ex
penſ. ſed hoc de colono partiario intelligi-
tur, de quo infra dicetur: in legatario uerò
uſufructus omnium bonorum quod poſſit
conductorem expellere, contra Bald. in d.l.
1.tenet Alex.d.§.ſi uir,nu.14. qui dicit dictũ
Baldi eſſe falſum, cum fundetur in doctr.
Bar. in l.finali, de uſufr.leg. tenentis uſufru-
ctum omnium bonorum teneri ad ſoluen-
dum æs alienum, quod communiter repro-
batur,ut per eum ibi,& per Dur.tract.de art.
teſtandi,nu.6.Cautela 42.nu.6.

18 Septimo fallit † in muliere,quę tenetur ſta
re locationi factæ, per maritum, d. §. ſi uir,
cauſatiuè nõ præcisè, ut per Sali. d.l.empto-
rem 2. col.& per Alex. poſt alios, d.§. ſi uir,
ſicut è contra, tenetur uir ſtare locationi fa-
ctæ per uxorem. Imola, in l.diuortio,§. item
ſi meſſes, ſoluto matrim. ubi etiã Aretinus,
1.columna.

19 Octauo fallit † in colono Eccleſiæ quem
emphyteuta ipſius Eccleſiæ expellere nõ po
teſt, ſi per longum tempus rem coluit bene,
ita Bart. arg. illius l. in dicta l. cognouimus,
C. de mancip. & col. patri. libro 11. ubi di-
cit talem expellentem priuari poſſe emphy-
teuſi, & hoc ſequitur Roman. in dicto §. ſi
uir, & ſing.62. In Eccleſia, ſequitur Corſet.
Sing.ſuo, uerbo emphyteuſis, uerſi. Eccleſia
conceſſit, & Marſi. Sing.548. Rei ſuæ, ubi do
cet emphyteutas, ut ſint cauti facere pactum
cum Eccleſia, quod poſſint expellere colo-
nos, contrarium tamẽ tenet Alex.d. §. ſi uir,
nu.5. & Curt. ſen. conſil. 10. ſed prima opi-
nio ſeruaretur in practica, maximè in caſu
in quo loquitur, ſcilicèt, quando emphyteu-
ta expellit colonum, qui bene longo tpe co-
luiſſet, ſecùs ſi non eſſet eiuſdem qualitatis,
ut per Doct. in locis prædictis, cum quibus
uř ẽt tenere Alex.in addit. ad Bart. in d.l.co-
gnouimus; Nec obſtat ut dicit Curt. quod fi-
ſcus,

ſcus, & Eccleſia non æquiparentur ; quia re-
gulariter eſt contrarium, ualet enim argu-
mentum de uno ad aliud, ut latè per Euerar.
in ſua Centuriâ, ſeu centupli. modo argum.
in loco à fiſco ad Eccleſiam, per totum.
20 Nono fallit † in colono partiario, ut non
poſſit expelli à ſingulari ſucceſſore, cum ſit
ſocius dominij, d.l.ſi merces, §.uis maior, ff.
loca.ubi Bar.col. fin.& l.cum duobus, §.ſi in
coeunda, ff. pro ſoc.unde non poſſet eo inui-
to ſocietati renunciare, l. idemque, §.fina. ff.
eod.& ita not.ibi Bald.Idem tenet Iac. Butr.
in d.l.ſi merces, §. 1. cum quo uidẽtur tranſi-
re Fulg.Ioan.de Anan.d.c.ſi.ne prælat.uices
ſuas. Raph. d. §. ſi uir. & alij quos ibi refert
Alex.n.17. & quod ſaltẽ pro primo anno nõ
poſſit expelli, tenet Bald.d.l. emptoré, 2. col.
Sed iſta limitatio non uidetur uera, nec
communis, & contra eam tenet Spec. in tit.
de locat.§.1.uerſic.ſed pone locaui, Roman.
conſil.309. Videtur prima fronte, cum alijs
quos allegat Alex.d. §.ſi uir, nu.17. & hanc
uidetur tenere etiam Fulg. d.§.1. ubi reſpon-
det ad d. l. idemque, & uidetur etiam ſequi
Fab.d. membro 18. dum allegat Spec. loco
præallegato, & propterea ad euadendum o-
pin. utile erit reſeruare ius coloni, ut ſupra.
21 Decimo fallit † dicta regula, ſtãte ſtatuto,
quod colonus partiarius, uel inquilinus, niſi
fuerit ſibi data licentia certo tempore, puta
ante Paſcha, nõ poſſit pro illo anno expelli,
nam ſi elapſo dicto tempore emptor uelit ex
pellere, non poterit, ſtatutum enim generali-
ter loquens, generaliter debet intelligi, l.1.§.
generaliter, de legat.præſtan.c.ſolitæ, de ma
ior.& obedien.cum alijs adductis per Alex.
conſil.196.num.2.in 6.uol. & permiſſum ad
tempus uidetur prohibitum poſt tempus, l.
ſi ita quis, ubi Aret.3.no. & Moder. de vulg.
& pup.& ita habui in facto, & iudicaui.
22 Vndecimo, & pro nunc † ultimo fallit, ſi
locator paciſcitur de non alienando rem pen
dente locatione, & pro obſeruatione promiſ
ſorum per eum conductori obligat ſpeciali-
ter rem locatam, tunc enim impeditur alie-
natio, & conductor eſt tutus, tex. eſt ſingula-
ris, ſecundum Bald.ibi, in l.ſi creditor, §.fi. ff.
de diſtract. pign. ſecundum ueram litteram,
quę reperta fuit in Pãdectis Piſanis, quas mi
ſerunt ad uidendum Bart. & Fran. Accurſ.
cum haberent quæſt. in facto, ut Bar. tradit
in l.ea lege, num.4. C.de cond.ob cauſ. licèt
Paul.de Caſt.dicat in d.l.ſi merces, §.1. & in
l.nemo, de pact.quod controuerſia erat inter
Bart. & Franc.Tigri.ſeu de Piſis, & Alexan.
in dicto §.ſi uir, 2.col.dicit de Bar. & Baldo,
& memini plura de huiuſmodi controuerſia
audiuiſſe à pluribus Doctor. qui tenentes,
quod huiuſmodi controuerſia fuerit inter
Bartol. & Bald. ſecundum relationem Ale-
xan.auſi ſunt referre Bald.deprauaſſe, & fal-
ſificaſſe text. & propter hoc fuſtibus cæſum
23 fuiſſe, quod † quam falſum ſit, prædicta oſten
dunt. Hanc cautelam docet Imola, in l. filius
fam.§.diui, de leg.1.in l.ſi ita quis, §.ea lege,
ff.de uerbor. obligat.& in l. qui abſenti, §. 1.
ff. de acquir. poſſ. & ſequuntur ibi Roman.
Aret.& Alexand.Aret.& Iaſ.d. §.ea lege, &
Iaſ.d.§.diui, 1.lectura, col.14.uer. tertio prin
cipaliter, & 2.lect.col.18.uerſ. ſecũdo fallit,
& l.quoties, 11.limit.de rei uend. Alex. d. §.
ſi uir, num.4. & Crot.ibi, num. 100. & Ne-
24 guſ. d. 1. membro, num.5. ſed † dubium eſt,
nunquid ſufficeret generalis obligatio, cum
pacto de non alienando, quod uidetur ſuffi-
cere, ut uidetur uelle Bart. in dicta l. ſi credi-
tor, §. fin.ubi Fulg. & in d.§. ea lege, & in l.
nemo, de pàct. dicens ſufficere, quod credi-
tor habeat ius in re, & expreſsè tradit Paul.
de Caſtr.in dicto §.ea lege, 2. col. & uidetur
adherere Alexand. in dicta l. qui abſenti, di-
cens, quod opinio, contraria non eſt ſine du-
bio, ex quo d.l.ſi creditor, §.finali, loquitur
indiſtinctè, & ſecundum hanc conſuluit
Cor. conſilio 321. in quarto uol. & Ioan.de
Amic. dicto conſil. 213. ubi latè inſiſtit, &
hanc opin.dicit eſſe ueriorem Crot. d. §. di-
ui, num.100.& hanc dicit communem alios
adducens Plot.in l.ſi quando, nu.192.C.Vn
de ui, & ſequitur Socin.iun.conſ.78. nu.9.in
1.uol.& conſil.129.nu.3.& ſeqq.2. uol.& ſe
quitur Rodor. Soarez. in reper. ſeu declara-
tione l.regni, poſt repet.l. poſt rem iud. de re
iud.in 1.limit.nu.11.pag.584. Iaſ.dicens cõ-
munem, in conſi.211.5.col.in fine 2.uol. Ca
pic. deciſ. 182.nu. 3. Contraria tamen pars
crebrior uidetur recepta, ut patet ex relatis
per Neguſ. in d. memb. nu. 5. quam tenet ẽt
Iaſ. d. §. diui, 2.lect. ſupra allegatus, & d. l.
quoties, 11. limitat. & Rum. in d.§.diui, mi-
hi, col.44. Iaſ.dicẽs cõmunem, in cõſ.211.5.
col.in fine, 2.uol.& Capic.deciſ.182.n.3. Et
propterea cauendum eſt, ut hæ amaritudines
fugiãtur, & addatur ſpecialis hypotheca pa-
cto de non alienando, ut omnino colonus
non poſſit expelli. Cæteras limitationes col-
liget ſubtilis inueſtigator ex dictis per Alex.
in d.§.ſi uir, & alibi ex dictis Doct. Hæc pro
nunc ſufficiant, quas tamquam nobiliores,
& principaliores uolui deſcripſiſſe.
Et ſicut regula eſt, quod emptor, uel ſingu
laris ſucceſſor, non tenẽ ſtare colono, ut ſu-
25 pra, ita ẽt è cõuerſo, colonus † nõ tenetur ſta-
re emptori, uel ſingulari ſucceſſori, tex. eſt in
d.l. qui fundũ, ff.locati, qđ limitant Doct.ibi,
niſi uenditor actiones ſuas emptori ceſſiſſet,

uel teſtator fundum, cum omni ſuo iure, & actiones legaſſet, uel hæres legatario actiones ceſſiſſet, ut poſt alios ponit ibi Paul. de Caſt. Secundo niſi pactum fuerit factum inter emptorem, & uenditorem, quod penſiones pertineant ad emptorem, ita not. Bart. per illum text. in l. inſulam, ff. eod. & ſequitur Alex. in d. addit. ad Bar. d. l. qui fundum, quod tamen non uidetur procedere, niſi ad eas ſit ceſſum ius, & actio, ſecũdum Paul. de Caſt. d. l. inſulam, quod uerius uidetur.

Saluoque & reſeruato ſibi dominio, tantæ partis dictæ poſſeſſionis, quantam capit reſiduum infraſcripti precij.

S V M M A R I A.

1 *Dominium duplex ſuperius, & inferius ſeu ſubalternum.*
Dominium utile trãsfertur ex cauſa ad ipſum tendente.
2 *Dominium utile differt a proprietate, & habet magis latam ſignificationem.*
Proprietas nunquam capitur pro utili dominio.
3 *Emphyteuta, feudatarius, ſuperficiarius, & ſimiles non dicuntur habere proprietatem, ſed utile tantum dominium.*
4 *Venditio in qua uenditor ſibi reſeruat dominium non ualet.*
Species remouetur ab eo a quo remouetur, & naturalis effectus.

GLOSSA TERTIA.

1 DOminium eſt duplex, ſcilicèt ſuperius, quod proprietatem continet, & inferius ſeu ſubalternum, † quod
utile dominium appellatur, quod ſimiliter transfertur ex cauſa ad ipſum tendente, l. 1. §. qui in perpetuum, ff. ſi ager. vectig. vel emphyt. pet. l. 1. §. quod autem, ff. de ſuperficie, ita tradit Bald. in l. traditionibus, 2. col. num. 6. C. de pact. & ibi ſequitur Iaſ. 2. col. & dif-
2 fert † à proprietate, habetque magis latam
ſignificationem; quandoquidem, proprietas nunquam capitur pro utili dominio, nec ipſum comprehendit, & propterea emphy-
3 teuta, feudatarius, † ſuperficiarius, & ſimiles,
non dicuntur habere proprietatem, ſed utile tantum dominium, § adeo, Inſtit. loea. ut latè proſequitur Iaſ. in d. l. traditionibus, & in l. naturaliter, §. nihil commune, col. 3. ubi etiam Hormano. 2. col. de acquiren. poſſ. De uerbo autem, proprietas, & quomodo capiatur, infrà ſuo loco dicetur.
4 Et ſciendum eſt, non † ualere uenditionem
in qua uenditor ſibi reſeruat dominium, ſcilicèt directum, & utile, quia à quo remouetur naturalis effectus, remouetur, & ſpecies, l. pen. §. nemo, ff. de cõtrah. empt. & tradit Bal. in Rubr. C. de contrahen. emp. 11. quæſt. n. 11. & Fab. d. tract. quæſt. 6. col. 2. hinc arbitror inoleuiſſe practicam, quod ſolet tantum reſeruari dominium directum, nõ etiam utile, ut ſic uenditio procedat, qua tamẽ practica nõ eſt opus, ſi adijeiãtur uerba ſequentia.

Donec, & quouſque fuerit eis integrè de eo ſatisfactum.

S V M M A R I A.

1 *Donec, & quoque, dictiones, ſunt temporis limitatiua, & tempus determinant.*
2 *Dominij reſeruatio perpetuo facta non ualet, ad tempus tamen ualet.*
3 *Domini reſeruatio in uenditione operatur quod uenditor non uidetur habuiſſe fidem de precio, & ideo in re uendita ipſe habebit potiora iura alijs creditoribus anterioribus, ipſius emptoris.*
4 *Dominij reſeruatio aliud etiam operatur ut hic. Quod poteſt intelligi etiam in reſeruatione directi tantum.*

GLOSSA QVARTA.

1 ISTæ dictiones, † donec, & quouſque, &
ſimiles, ſunt limitatiuæ temporis, & determinant tempus, ut per Bart. in l. fi. in §. 1. col. 1. & 2. ff. ad Tertul. & per Card. in Cle. 2. §. 1. de ætate, & qualitate, Aret. in l. quod meo, 2. col. de acquir. poſſ. & Pariſ. conſil. 25. nu. 16. 2. uol. Sed de his latius dicetur ſuper Clauſula conſtituti, Licèt reſeruatio dominij facta perpetuo non ualeat, ut ſupra dictum eſt, ualet tamẽ ſi eſt facta ad tempus,
2 † ut in caſu iſto, nec tali caſu loquitur §. ne-
mo, l. pen. de contrah. empt. ſupra allegatus, ita decidit Ioan. Andr. in addit. ad Spec. in tit. de empt. & uend. §. 1. col. 4. in addit. incip. Facile ergo erit, in fi. & hoc etiam tenet Bald. in d. Rubr. C. de contrah. empt. quæſt. 13. & ſequitur Fab. d. tract. quæſt. 7. col. 5. verſi. ſequitur tertium, & approbat Dec. conſ. 440. in princ. & fuit approbata hæc opinio etiam per Conſilium Neapol. ut refert Afflict. deciſ. 338. Nobilis, in fine, quam etiam tenent alij infra allegandi; & Tiraquel. tract. de retractu, tit. 1. §. 1. gloſ. 2. nu. 34. & 37.
Iſta reſeruatio operatur duos notabiles effectus, de quibus etiam inferius tractandum
3 eſt, primum † quod quando uenditor rem uẽ
didit emptori alieno ære grauato, ipſe uenditor non cenſetur per dictam reſeruationem habere fidem de precio, §. uenditæ, Inſtit. de

rerum

rerum diuiſione cum ſimil. & propterea ipſe in dicta re uendita cæteris creditoribus anterioribus tempore præfertur, & potior eſt, quod aliàs non eſſet, iuxta not. maximè per Ioan. Fab. in d. §. venditæ, & in l. licèt, C. qui pot. in pig. habe. ubi Bart. & alij, & hanc cautelam docet Cæpol. cautela ſua 124. Vulgaris eſt, 2. col. & ſequitur Neguſ. in tractatu de pign. & hipot. 5. parte, 2. membro, num. 30. de quo etiam dicemus aliqua ſuper Clauſula, obligantes, &c.

4 Secundum † effectum operatur dicta Clauſula, quod licèt dubium ſit nunquid uenditor qui fidem de præcio habuit, & rem tradidit emptori, dilationemque conceſſit ad precium, uel partem eius ſoluendo, non poſſit paciſci, & conuenire cum emptore de certa annua quantitate ſibi ſoluenda, de quo maximè habetur per Socin. conſ. 130. in 4. uol. tamen ſi per uenditorem ſibi ſit reſeruatum dominium, quoad vſque precium ſibi ſit integrè ſolutum, omni vſurarum fraudis ſuſpitione reiecta, ualet tale pactum, & promiſſio de ſoluendo quid annuum, donec de precio ſatisfactum ſit, ita tradit Abb. conſilio 66. Viſo quodam, prima col. 1. uol. Fab. dicta 7. quęſtio. col. 5. Cæpol. Cautela 125. Qui vult vendere fundum, poſt medium. Socin. conſilio 177. pen. & ult. col. & d. conſil. 130. numer. 5. & uidetur ſequi Deci. allegando dictum conſilium Abb. in d. conſil. 440. in princ. Et licèt Abb. loquatur, prout etiam loquitur Cępol. d. Cautela, quando uenditor reſeruat dominium, & locat rem, uel partem eius emptori, tamen idem eſt, etſi aliter non fiat locatio, ſecundum Socin. d. conſ. 176. col. pen. Et eoſdem effectus puto operari reſeruationem dominij directi tantum, quia pro utili translato cenſetur ſoluere emptor id, quod paciſcitur, & debet præferri uenditor, ut ſuprà, pro ut uidemus emphyteutam domino teneri pro utili dominio, ad ſoluendum, ut not. in dicto §. adeo loca. & in l. 1. C. de iure emphyt.

CLAVSVLA XVI.

Dederunt.

SVMMARIA.

1 *Inſtrumentum ſiue in prima, ſiue in tertia perſona loquatur ſemper procedit.*

Et aliquando etiam in ſecunda.

Notarius non dicitur uariare ſtilum licèt faciat unum in prima aliud in tertia perſona.

2 *Inſtrumentum ſiue per uerba præſentis, ſiue per uerba præteriti temporis concipiatur procedit ſemper, & omnia cenſentur geſta tempore celebrationis.*

Si tamen tempore actus potuerunt interuenire.

3 *Dare, uerbum, de ſui proprietate importat dominium transferre, & rem accipientis facere.*

Si tamen is qui dare dicitur habeat dominium.

4 *Venditor regulariter rem dare nõ tenetur, id eſt dominium ipſius transferre, ſed tantum tradere licèt ſecus ſit in emptore quo ad precium, & ratio.*

Venditor quantitatis in generè tenetur ad tradendum ut exemplificatur hic.

Dedit, uerbum, an ſit ſuperfluum, quando adeſt uerbum tradidit, uel è contra.

GLOSSA PRIMA.

Nihil refert an inſtrumentum loquatur in tertia perſona, uel in prima, quia nihilominus procedit, c. du-
1 dum, de conuerſ. coniug. † ubi idem tenet Abb. & idem Abb. c. quod autem, de iure patr. Spec. in tit. de inſtr. edit. §. 1. in fine, & in §. inſtrumentum, uerſ. idem opponitur, quod, Inſtit. eod. tit. & quod poſſit etiam concipi in ſecunda perſona, tradit Lap. Allegatione 77. Tabellio, num. 2. Et dicit Bald. in c. 1. §. fin. col. 1. qui feud. dare poſſ. quod antiqui notarij formabant uerba in prima perſona, ut ſonarent in contrahente, puta, ego B. ſic facio, nam in tertia perſona, ut B. ſic fecit, videbatur quod eſſent uerba notarij. Et quod non referat in qua perſona uerba concipiantur tradit idem Bald. in cap. 1. 1. col. de noua for. fidel. ubi dicit, quod notarius non dicitur uariare, nec in ſtilo, nec in facto, ſi unum inſtrumentum ſcribat in perſona prima, & aliud in tertia, & idem tenet Bald. in l. in cauſis, ante finem, C. de accuſat. & in Authen. Si quando, in fine, C. de conſtitut. pecun. communiter tamen ſcribuntur in tertia perſona, ut de teſtamentis loquitur Bartol. in l. cum in teſtamento, de auro, & argen. legat. & in his licèt utroque modo concepta ualeat, tamen refert an concipiatur in prima, uel in tertia perſona, ut ipſe exemplificat ibi, & ponit etiam in l. 2. C. de falſ. cau. adiecta legat. & in l. ſi ſic, §. primo, ubi alij, de legat. primo.

Similiter non refert, utrum uerba concipiantur in tempore præſenti, uel in præteri-
2 to, dicto cap. quod autem, & ibi Abb. † poſt Ant. de Butr. Spec. & Lap. locis præallegatis. Bal. dicto tit. qui feud. dare poſſunt, §. fi. ſed licèt concipiantur per uerba præſentis temporis, nihilominus geſta omnia cenſentur tempore ipſius celebrationis, ut per Bartol. in l. poſt dotem, 4. col. numero 21. & ibi

Alex.num.18.ſol.matt. & per Bart.& alios, in l.certi condictio,§.ſi nummos,ſi cert. pet. in l.in ſtipulationibus §.Griſogonus, de uerbor. obligat. & in l.prædia, ubi latè Alex. 1. not.de acquir. poſſ. Aret. in §. actionum autem, nume. 12. Inſt.de act. Calcan.conſil.18. 3.col. in princ. & per Abb.d.c.quod autem, nu.4.quod procedit,ſi tempore actus potuerunt interuenire, ut per Doct. in locis prædictis.

Verbum dare, de ſui proprietate, importat dominium transferre, & rem accipientis
3 facere,†§.ſic itaque diſcretis, Inſtit.de actio. & l.fin.ubi not.ff.de condict.cauſa data cauſa non ſequuta, & l. vbi autem, §. final.ff. de verbor. oblig.licèt propter ſubiectam materiam aliter quandoque accipiatur, ut l. 1. in princ.ff.depoſi.& l.ſi ut certo,§. nunc videndum,il 2.ff.commod. Socin.Conſ.93.2.col. & interpretatione legis,permutans,uel compenſans,dediſſe intelligitur, l.dediſſe, ubi alij,de verbor. ſignific. Si igitur iſtud uerbum apponitur in contractu venditionis, & uenditor ſit dominus rei venditæ, tunc ſtat propriè, & importabit dominij traditionem, ut tradit Spec. in tit. de empt. & uend. §.1.col. 4. Bart. in l.ex empto,in princ. ff.de acti. emptio.& in l.1.C.de rerum permutat. & idem Fab.de Sancto Sabino, d.tract. quæſt.5.col. 23. ſi non habet dominium, nullum poteſt transferre l.traditio,in princ.ff.de acquir. rerum domi.& l.nemo plus iuris,ff. de reg.iur. & ſumãdo facere Bart.l.ſi vniuerſa, C. de legat. ait *mal da chi nõ hà dice la campana di San Pietro*, refert Cagnol. plura adducens dicta l. nemo, ſi vero apponatur in alio contractu, de cuius natura nõ eſt transferri dominium, tunc impropriè accipietur; ut in locationis, feudi, & ſimilium contractibus, & ita debet intelligi Spec.d.§.1.col.4.

Sed quia venditor regulariter non tene-
4 tur† rem dare,ſcilicet dominium ipſius tranſferre,ſed tantum tradere, de quo uerbo infrà dicetur, d.l.ex empto,in princip.& l.ſi ita,§. primo de contrahen. empt. licèt ſecùs ſit in emptore, qui tenetur precium accipientis facere, quia laxiorem habet obligationem; cũ ipſe in genere,& ſeu in quantitate uẽditor uero ad ſpeciẽ teneatur, ut per gloſ.& Doct. in dicta l. ex empto, in princip. Vnde uenditor quantitatis in genere teneretur ad tradendum, ut de uenditore hominis in genere, tradit gloſ. & Doctor. dicta l. ex empto, & Bart.& alij,in l. prima in princip.ff.ſi cert. pet. & de uenditione frumenti tradit Bellonus,conſilio 44. nume.4. propterea hoc uerbum; dederunt, ſeu dedit, impropriè ponitur pro tradidit, l. ſi ſtipulatus, de uſur. ubi Bartol. & idem Bartol. dicta l. ex empto, in princip. & dicta l. final. ubi cæteri communiter ſequuntur, ff. de condict. cauſa data, & in l. prima, C. de rerum permut. Fab. dicta quæſtione 5. 23. colum. & Celſ. tractat. Clauſ. nume. 266. uerbo uendidit, tradidit, & Ripa,in l.2.in princip. nume.33.ff.ſi cert. pet. Dicit tamen Iaſ.in dicta l. fina. quod dictum uerbum, dedit magis reijcitur, quando adeſt uerbum tradidit, quàm quod ponatur quod tradidit,quia ſequeretur, quod uerbum tradidit, bis eſſet appoſitum, quod etiam dixit ſuperfluè additum Aret. allegando Bart. in dicta l.fin. in conſil. 163. Verum eſt, colum. 7. in fine, & 8. in princip. uerſic. dicit, quod ex conſuetudine notariorum, ad cautelam multiplicantur iſta uerba, ſed ego non ſuperfluè appoſitum eſſe cenſeo, ex quo operatur, quando uenditor eſt dominus, ut ſupra dictum eſt, quod & tenet Celſ. in tractatu Clauſ. in Clauſulis contractuum, uerbo dedit, tradidit, benè tamen erit uerum, quod quando non erit dominus, tunc impropriabitur uel reijcietur, ut ſuprà, ſed propter hoc non debet omitti, etiam quod poſſet eſſe ſuperfluum, quia ſuperfluitas non habet nocere, ut aliàs ſuprà in Clauſula, Rati, uerbo omnium, & ſingulorum dictum fuit.

Vendiderunt.

S V M M A R I A.

1 *Vendere, uerbum, de propria, & uera, non de ficta, & ſimulata uenditione intelligitur.*

Venditionis appellatione non ueniat alia ſpecies alienationis, ex qua dominium transfertur.

GLOSSA SECVNDA.

VErbum iſtud naturaliter, de uera uenditione, non autem de ficta, uel ſimulata interpretandum eſt, ut dicit
1 Paul.† de Caſt. loquens in ſtatuto diſponente quod ſi quis uendidit &c. in conſilio 328. In cauſa mota, colum. prima in antiquis, & Dec. conſilio 695. numero 20. Et hoc uerbum tollit omnem difficultatem, & omne dubium uoluntatis contrahentium, an ſcilicet uoluerint contractum innominatum celebrare, quando datur quantitas pro ſpecie, uel contractum uenditionis; ex quo enim eſt appoſitum hoc uerbum, quod ſoli uenditioni propriè competit, cenſentur uelle partes contractum uenditionis, & emptionis inire, ut per Doctor. in d.l.fin.

d.l.fin. C de condict. cauſa data, & in d. l.2.
in princ. ff.ſi cert. pet.ubi Ripa, nu.30. dicit
partes uelle facere uenditionem, ſi contra-
ctum eo nomine baptizent, & tradit Fab. d.
col.23.eſt bene uerum, quod quandoque uer
bum, uendere, impropriè accipitur, ut per
Fab. d. tract.2. quæſt.col. penult. An autem
uenditionis appellatione compræhendatur
alia ſpecies alienationis, ex qua dominium
transfertut, ponit idem Fab.d.2.quęſt.per to
tam, & ponunt Doctor. poſt Bart. in 8. q. in
l.filiusfamiliàs,§.diui, ff.de leg.1. ubi Ripa,
nu. 101. ſe remittit ad Fab. d. 2.quæſt.& Io.
Crot. facit 7.concluſionem, & communis,
concluſio eſt, quod tantùm ueniat uenditio,
& non alius contractus, de ſui proprià ſigni-
ficatione, quæ tamen uenit declaranda, ut de
clarant Doct. in locis prædictis.

Et tradiderunt.

SVMMARIA.

1 *Tradere, uerbum, quomodo accipiatur, & an proprie, & impropriè, et quid importet propriè, & quid impropriè.*

Tradens ſi ſit dominus transfert dominium ſi non ſit dominus non transfert niſi uſucapiendi conditionem, & tenetur de euictione.

Tradere ex uocis proprietate non importat dominij translationem ſed corporalis rei poſſeſſionis præſtationem.

2 *Tradidit, uerbum, in uenditionis inſtrumento operatur etiam ſine Clauſula conſtituti cum per eā cenſeatur data licentia emptori accipiēdi propria auctoritate poſſeſſionem rei uēditæ.*

Emptor ingrediendo poſſeſſionem cenſetur ingredi de uoluntate, & conſenſu venditoris virtute uerbi tradidit, in inſtrumento poſiti, & ideo nullam pœnam incurrere poteſt.

3 *Vendere unuſquiſque, & cuicumque uendi poteſt.*

GLOSSA TERTIA.

POteſt & uerbum hoc propriè, & impro
priè accipi, ſecundum Spec. in d. §. 1.
1 col.4.ſcilicet, pro traditione, † quę uerè
transfert dominium, §. per traditionem, In-
ſtit. de rerum diuiſ. & l. traditionibus, C.de
pact. & hoc propriè. Alio modo pro indu-
ctione in poſſeſſionem, ſiue pro ipſa corpo-
rali præſtatione rei, ſed nunquam mihi pla-
cuit hęc doctrina Specul. quia tradere pro-
prie non importat dominium transferre, l.ſi
rem tradi, ff.de uerbor.oblig.ſed tantùm rem
præſtare, ideſt tradere, d. l. ex empto, ubi
Doctor.& ita etiam non admittit. Ioan. An-
dr. in addit.Spec.in loco prædicto. Eſt bene
uerum, quod differentia eſt in tradendo an
quis ſit dominus, uel non, quia primo caſu
dominium transfert, d.l.ex empto, & l.tradi-
tione, de acquir.rerum domin. Secundo uerò
non, ſed tenetur de euictione, & transfert
tantum vſucapiendi conditionem, l. claui-
bus, ff.de contrahen.emp. Paul.de Caſt.d.l.
ex empto, proprietas igitur huius uerbi, nō
eſt quod importet transferre dominium, ſed
ſolum corporalem rei poſſeſſionem pręſtare,
niſi ſit additum promiſſioni quantitatis, ut
per Iaſ.d.l.final. 4.col. ff.de condict.cau.da-
ta, cauſa non ſequuta. Nec iſta Clauſula
probatur per traditionem factam emptorē
rei uenditæ, niſi ipſa res in præſentia ſit, l. 1.
§.ſi iuſſerim, ff.de acquir. poſſeſ. Spec.d.§. r.
12. col. ubi dicit fatuè apponi hanc Clauſu-
lam, niſi addatur Clauſula conſtituti, de qua
ſuo loco dicetur, ſed immò hæc Clauſula
non erit fatuè appoſita, etiam non appoſita
2 alia Clauſula prædicta, cum † per eam cenſea
tur data licentia emptori accipiendi propria
auctoritate poſſeſſionem rei uenditæ. Bart.
& alij, in l.prædia, præallegata, Bald. in Ru-
brica, C.de contrahen.empt. 19. quæſtio. &
in addit. ad Spec.uerſic. hac uerba uendidit,
Alex. & Iaſ. in l. ſi ex ſtipulatione, ff. de ac-
quiren. poſſeſſ. Ruin. conſilio 50. numero 4.
4. uolum. Fab.dicta quæſtio.5. colum. 23.in
princip. Rom.conſil. 482. In caſu præmiſſo,
in prin. & conſ.509.circa propoſitam, 6.du-
bio. Vbi uidetur uoluiſſe præſumi rem fuiſſe
præſentem, & ſic traditam, niſi contrarium
appareat, cuius contrarium tenet Claud. in
dicta l.prædia, colum.fina. ante finē. Et hanc
eandem Concluſionem, quod hæc Clauſula
operetur dictam licentiæ conceſſionem, te-
net etiam Aret. conſilio 17. Conſideratis, 2.
colum.& conſil.41. Diligenter, colum. fina.
Alex. conſil.4. Videretur col.3.in 2. uolum.
Aret.in d.§. actionum autem, nu. 12. Inſtit.
de action.ſequitur Socin.d. conſil.93.2. col.
& Ripa, d.l.2.in princ.nu.33.ff.ſi cert.pet. &
Ferra. in ſua practi. in forma libel. in cauſ.
uendit.in gloſ.Vendidit, nu.4.& Alciat.in l.
traditionibus, in uerbo, transferuntur, C.de
pact. & propterea emptor ingrediendo poſ-
ſeſſionem, cenſetur ingredi de uoluntate, &
conſenſu uenditoris, & nullam pęnam incur-
rere poteſt, ut per Fab.d.col.23.

Eſſet hic uidendum de perſonis uenden-
tium, & quæ poſſint uendere, & quæ pro-
hibeantur, quam quæſtion.pleniſſimè attin-
git Fab. dicto tract. q. 3. per plures col. ubi
ad ſaturitatem omnia ſoluit, unde quia ut
fur rerum alienarum, nollem ad reſtitu-

tionem ablatorum teneri, tum etiam, quia in
tentio mea magis eſt tractare de ipſo inſtru-
mento, & eius Clauſulis, quàm de ipſa uendi
tione, ſufficere remiſſionem ad eum arbitra-
tus ſum, ſolum ponam regulam, quam & ip-
3 ſe ponit in princ. illius, quæſt. Quod † cuilibet
licet bona ſua uendere cuicumque, l. dudum,
C. de contrahenda empt. cum in re ſua quili-
bet ſit moderator, & arbiter, l. in re mãdata,
cum ſimilibus, C. mandati, iniquum enim
eſt, non eſſe ingenuis hominibus rerum ſua-
rum liberam diſpoſitionem, l. 2. ff. ſi quis à
patr. fuerit manum. Limitatur modo iſta re-
gula pluribus modis, ut per eum ibi, ad quem
recurrendum eſt, ſat nobis erit, tractaſſe de il
lis venditionibus, quæ magis practicantur,
& quotidie fieri contingunt.

CLAVSVLA XVII.

Egregio viro. D. Rodulfo. F. quondam Matthæi de Graſſaleonibus.

SVMMARIA.

1 Emere vnicuique eſt permiſſum, & eſt magis permiſſa emptio quam venditio.

2 Pupillus acquirere dominium rerum, & ſibi paciſci poteſt, obligari tamen non poteſt.

GLOSSA PRIMA.

SIcut omnibus conceſſum eſt regulariter
per uenditionem res ſuas alienare, ita
1 omnibus conceſſum † eſt emere, immò
magis emptio eſt permiſſa, quam uenditio,
2 ſicuti accidit in pupillo, † qui acquirere domi
nium rerum uenditarum poteſt, l. pupillus,
de acquit. rerum dom. & paciſci ad ſui utilita
tem, l. contra iuris, ff. de pactis, & ſtipulari.
Inſtit. de auctor. tut. in prin. & C. eod. tit. l. 1.
& l. neque, C. de contr. & committ. ſtipu. &
§. pupillus, Inſtit. de inut. ſtip. tamen obligari
non poteſt, ut in iuribus præallegatis, nam
hoc caſu claudicat contractus, quia valet
uenditio facta pupillo, non autem facta per
pupillum, l. Iulianus, §. ſi quis à pupillo, ff. de
act. empt. Reperiuntur tamen multi caſus, in
quibus etiam quis emere prohibetur, quos
ponit Fab. in d. 3. quæſt. ubi eſt uidendus.

Ciui Ferrariæ de contrata Sancti Vitalis.

GLOSSA SECVNDA.

DE hoc dicendum eſt, ſicut ſupra dictum
fuit in perſonis uenditorum.

Præſenti.

SVMMARIA.

1 Præſens quis fuiſſe non præſumitur niſi in inſtrumento id aſſeratur.

2 Præſentem aliquem non fuiſſe inſtrumento ſi inſtrumentum ipſum atteſtetur de præſentia quo modo probari poſſit.

3 Præſentia non arguit intelligentiam.

4 Venditio ad hoc ut ualeat, debet conſtare de conſenſu emptoris, & debet emens rem recipere, & promiſſionem acceptare.

5 Promiſit, uerbum, in inſtrumento appoſitum ſignificat partes fuiſſe præſentes.

GLOSSA TERTIA.

NON præſumitur quis præſens fuiſſe
niſi in inſtrumento id aſſeratur, ut
1 Paul. de Caſtro tradit in l. illud, † col.
fin. C. de ſacroſanct. eccleſ. ſed ſi in inſtrumen
2 to hoc deſcriptum ſit, ſtatur † inſtrumento,
donec probetur contrarium, & uolens pro-
bare contrarium, debet id probare per aliam
ſcripturam, uel per teſtes omni exceptione
maiores, l. optimam, C. de contrahen. & com
3 mitt. ſtipul. Et quia † præſentia non includit
intelligentiam, maximè, quando quis atteſta
tur de præſentia tertij, ut dictum fuit ſuprà, in
Clauſula, teſtium, ſuper uerbo, teſtium, in
Clauſula, conſenſus conſanguineorum, uer-
bo præſentia.

Et quia etiam ad hoc ut ualeat uenditio,
quæ conſenſu contrahitur, l. ſi ſtipuler, §. fi.
ff. de uerb. oblig. & tradit Fab. d. tract. 1. q. de
4 bet † de conſenſu emptoris conſtare, & debet
emens rem recipere, & promiſſionem acce-
ptare, ut in donatione loquens tradit Paul.
de Caſt. d. l. illud, tradit Balb. in tractat. præ-
ſcript. 1. par. 4. part. principalis, 3. q. nu. 3. &
dicetur infrà, propterea apponuntur ſequen-
tia uerba. Sed quando ſumus in alio contra-
ctu, ut in ſtipulatione, quæ non poteſt fieri, ni
ſi utraque parte præſente, & tunc ſecus eſt,
5 ut per Paul. ibi, & propterea † ſi in inſtrumen
to erit ſcriptum uerbum, promiſit, præſumi-
tur partes fuiſſe præſentes, ut per eundem
Paul. poſt Bart. in l. Titia, §. penult. de uerbo.
oblig. & dicetur infrà ſuper ſtipulatione no-
tarij, uerbo præſenti.

Ementi, & recipienti.

SVMMARIA.

1 Recipere, uerbum, non importat regulariter dominij translationem niſi adijciatur generi, uel quantitati promiſſæ in genere.

Licet contrarium Bartolus ſenſiſſe uideatur.

GLOS-

Digitized by Google

GLOSSA QVARTA.

VErbum, recipere, non importat domi
nij translationem, ſicut nec uerbum
1 tradere, ſed ſi adijciatur generi † uel
quantitati promiſſę in genere, tunc propter
adiunctum, importabit translationem domi
nij, ut tradit Bart. & ſequuntur Paul. & Iaſ. in
l. naturalis, §. & ſi quidem, per illum text. ff.
de pręſcript. verb. & Moder. in l. cum mota,
C. de tranſ. ubi Bart. uidetur uoluiſſe contra-
rium, refert igitur, cui adijciatur, nam ſi pro-
mitto te recepturum rem aliquam in genere,
& tunc importat me translaturum domini-
um, ſi uerò in ſpecie, ſecùs, cum de natura uen
ditionis id non veniat, ut ſupra dictum fuit.

Pro ſe, & ſuis hæredibus.

SVMMARIA.

1 *Emptio fieri poteſt pro perſona nominanda.*
Emptionis perſona in conditione poni poteſt.
Emptio facta pro nominando nulla ſubſecuta no
minatione valet pro recipiente.
Emptio pro ſe, & nominando ualet.
Nominantis confeſſio ſufficit ut ius quæratur
nominato ſi tamen nominatus ſit præſens.
Emptione facta pro perſona nominanda ſi nomi
natio fiat, debet eſſe ſimplex, neque poteſt alte-
rari, nec noua conditiones apponi.
2 *Emere quis cenſetur pro ſe, & heredibus licet*
expreſſè non dicatur.
Hæredibus ſuis, & ſibi quis in dubio præſumi-
tur noluiſſe prouidere.
Stipulatio omnis, & ad hæredes, & contra hære
de tranſit.
Vſusfructus, & ſeruitus perſonalis non tranſit
ad hæredes.
Clauſula pro ſe, & hæredibus operatur quod e-
tiam res tranſeat ad hæredes in caſibus in qui-
bus regulariter non tranſiret, & ideo caute ap
ponitur.

GLOSSA QVINTA

1 EMptio † etiam poteſt fieri pro perſona
nominanda, & perſona emptoris in
conditione poni poteſt, ut decidit Bal.
in l. in uendendis col. pen. 3. quæſt. numero
12. & ibi etiam Salic. 3. quæſt. C. de contra-
hen. empt. ubi dicunt ualere uenditionem
factam per aliquē pro Titio, aut Seio, prout
ipſe declarauerit, modo declaratio ſequatur,
quia ſecundum eos, aliàs non valeret con-
tractus, ut per eos ibi; Sed quod ualeat e-
tiam perſona non nominata pro ſe, & hære-
dibus ſuis, pobatur in l. 4. & ibi hoc tenet ex
preſſe Franc. de Albergo, de Aretio, C. de cō
trahen. & commit. ſtipu. & in promiſſione fa
cta pro nominando, quod valeat pro reci-
piente, nulla ſubſequuta nominatione, tenet
Bald. in l. 1. in fine princ. ff. de pact. & in l. cum
poſt, §. gener. ff. de iure dot. in lectura anti-
qua, & in uēditione tradit Fab. de Mōte San-
cti Sauini, d. tract. 3. principali q. 12. q. Alex.
in conſ. 232. nu. 3. 6. uol. & Dec. cōſ. 543. nu.
4. de quo per Franciſ. Marc. q. 506. 2. parte,
Et quod ualeat emptio facta pro ſe, & nomi-
nando, tenet etiam Socin. conſ. 228. 2. col.
uol. ſecundo. ubi tenet, quod confeſſio no-
minantis ſufficiat, ut ius quæratur nominato
quod intelligendum eſt, ſi nominatus ſit præ
ſēs, & acceptet, uel alius eius nomine. Anch.
in conſ. 126. Ad dubia elicita, & ſequitur So-
cin. conſ. 61. nu. 12. 4. uol. Quando autem fit
nominatio, debet eſſe ſimplex, & non poteſt
alterari, nec poſſunt nouæ conditiones appo
ni, ut latè per Dec. d. conſ. 543. 1. dubio.

Licèt iſta uerba non eſſent addita, tamen
2 res † cēſerentur emptæ etiam pro hæredibus,
quia in dubio quis cenſetur uelle ſibi, & hæ-
redi ſuo prouidere, l. ſi pactum, in fine, ff. de
pobat. & l. ſi neceſſarias, §. penul. ff. de pign.
actione, ſic & omnis ſtipulatio, tam ad hære-
des, quàm contra hæredes tranſit, l. veteris,
C. de contrahen. & commit. ſtip. fallit in duo
bus caſibus not. per gloſ. in d. l. ſi pactū, quan
do actum eſt, ne tranſeat ad hæredes, uel quā
do res eſt talis naturę, quod ad hęredem non
tranſit, ut uſusfructus, & ſeruitus perſonalis.
Iſta tamen expreſſio ad cautelam non poteſt
obeſſe, ſed prodeſſe, quia etiam in caſibus, in
quibus eſſet dubium, uel certe non compræ-
henderētur hæredes, per iſtam expreſſionem
res ad eos tranſiret, & compræhenderentur,
l. ſtipulatio iſta, §. ſi quia ita, & §. ſequen. ff. de
uerb. oblig. ubi ſtipulatio vſusfructus ad hæ-
redem tranſit: tali tamen caſu debet animad-
uertere notarius, ad intentionem partium, ut
talia uerba non addat, niſi de earum conſen-
ſu, & uoluntate, de iſta materia etiam aliàs
fuit dictum ſuprà in Clauſula, obligationis,
uerbo, per ſe, & ſuos hęredes, & tradunt Mo-
der. in l. hęredem, ff. de reg. iuris.

CLAVSVLA XVIII.

Et Antonio filio Baptiſtæ de Raynaldis.

SVMMARIA.

1 *Filius uiuo patre præſumitur in eius poteſtate.*
Filius in poteſtate patris exiſtens triplex pecu-
lium habere poteſt, caſtrenſe, quaſi, paganum,
quod ſcinditur, in aduentitium, & profectitiū.

Caſtrenſis peculij appellatione quid ueniat.

2 *Peculium quaſi caſtrenſe quenam prrſona habere dicantur, & quale ſit huiuſmodi peculiũ.*

3 *Tabellionum lucrum quaſi caſtrenſe peculium eſt.*

4 *Procuratores an habeãt quaſi caſtrenſe peculiũ.*

5 *Procuratoris officium viliſſimum eſt de quo tamen uide hic.*

Procurator, & patronus cauſa an idem ſint.

Aduocatus dicitur propria cauſæ patronus.

6 *Profectitium peculium quod ex bonis, uel occaſione bonorum patris proficiſcitur.*

7 *Aduentitium peculium quod filius acquirit ex alia cauſa quam ex bonis, uel contemplatione patris ex tota induſtria, uel proſpero fortuna.*

Filiusfamilias in caſtrenſi uel quaſi habetur pro patre habet enim in illis, & proprietatem, & vſufructum.

Profectitium peculium & quo ad proprietatem, & quo ad uſufructum ſpectat ad patrem.

Aduentitium peculium quo ad proprietatem ad filium, quo ad uſufructum ad patrem pertinet.

8 *Aduentitia bona ſint, an profectitia quomodo, et ex quibus coniecturis praſumatur.*

9 *Filius emẽs de pecunijs patris proprio nomine, uolente & conſentiẽte patre, ſibi acquirit, quia pater praſumitur ſibi donare.*

Filius acquirẽs nomine proprio de bonis patris, ut quando filius eſt pauper, & non induſtrioſus, & pater diues, debet communicare fratribus.

Et idem ſi per tertiam nomine filij bona ſint empta.

Filius emendo proprio nomine, ſibi dominium nanciſcitur, ſed tamen pretium tenetur reſtituere.

Filius ex illicito lucro ut ex uſuris, uel ludo acquirens, non acquirit patri.

10 *Filio negocianti cum paterna pecunia quæ pars lucri debeatur.*

GLOSSA PRIMA.

QVia filij perſæpè emunt, & acquirunt bona, & dubitatur ad quem dicta bona pertineant, cum ſint in poteſtate patris, an ad patrem ipſorum, uel
1 ad ipſos, & eorum hæredes, filius † enim uiuo patre præſumitur eſſe in eius poteſtate, l. ſi filius, ff. de probat. & l. ſi emancipati, ubi not. Doct. C. de collat. tradit Cæpol. Cautela 118. Quis in dubio. Cornе. conſ. 204. col. 3. 3. uol. & latè declarat Alciat. tract. præſump. 2. Regula 2. præſumptione, & Boer. deciſ. 197. nu. 2. Propterea pro deciſione huius dubij ſciendum eſt, filium in poteſtate patris exiſtentem, triplicis ſpeciei peculium habere poſſe, ut Imperator declarat in l. fin. in princ. C. de inoffic. teſt. ſcilicet caſtrenſe, quaſi caſtrenſe, & paganum, quod in duas ſcinditur partes, ſcilicet profectitium, & aduentitium. Et ita hanc diuiſionem tradidit etiam gloſ. in uerbo, procedat, in §. 1. Inſt. per quas perſon. nobis acquir. licèt gloſ. quadruplex eſſe voluerit ponendo membra pagani pro duabus ſpeciebus, in l. cum oportet, in princ. uerbo exceptis, C. de bon. quæ lib. & ibi Bald. eam ſequitur, & unumquodque ex ipſis quatuor declarans, quod etiam tenet Abb. in Rubrica de pecul. cleric.

Caſtrenſe igitur peculium continet res mobiles, quæ eunti in militiam à patre, uel à matre uel alijs, ut propinquis donatæ sũt. Itẽ quæ in caſtris per occaſionem militię quęruntur, in quibus ſunt etiam hæreditates eorum, qui non aliàs noti eſſe potuerunt, niſi per militiæ occaſionem, etiam ſi res immobiles in his erunt, nec non omnia empta ex caſtrenſi peculio, ita ad litteram eſt tex. in l. 1. C. de caſtrenſi pecul. lib. 12. & tradit Aret. in d. §. 1. nu. 2. Inſtit. per quas perſon. nob. acquir. & idem probatur in l. caſtrenſe, ff. eo. tit. hoc enim caſtrenſe peculium ſolum habent milites quicunque, l. fi. C. de Caſtr. pec. lib. 12. & toto eo. tit. ff. & C.

Quaſi caſtrenſe peculium eſt, quod acquirunt magiſtri liberalium artium, medici, cle-
2 rici, & aduocati, de † publico, ut dicit gloſ. caſtrenſibus, in d. §. 1. quã ibi ſequuntur Doct. Et idem erit de Salarijs, quod percipiunt aduocati, licèt non de publico, ſed à priuatis perſonis, ex quo ſucceſſit in locum illius publici, ut per gloſ. in l. fori, C. de aduoc. diuerſ. iudicior. & ibi tenent omnes, per illum text.
3 & idem erit in lucro † tabellionum, ut per gloſ. in uerbo, memorialibus, illud uerbum intelligens in notarijs, in d. l. fin. C. de inoffic. teſt. Idem tenet Por. in d. §. 1. & idẽ Bald. in d. l. fori, licèt aliud uoluerit in d. l. cum oportet, in princ. & idem quod in d. l. fori, uoluit idem Bald. in d. l. fin. & quòd iſtæ perſonæ etiam quod non habeant ſalarium de publico, quaſi caſtrenſe peculium acquirant, eſt communis opinio, ut tradit ibi Iaſ. 1. col. & de notario eſt deciſio Tholoſ. quæſt 10. ubi prędicta tenet etiam Steph. Aufr. in addit. & prædicta latiſſimè comprobat Alex. conſ. 2. 6. uol. & idem tenet Paul. de Caſt. in l. fin. C.
4 qui teſt. fac. poſſ. ſed in procuratore † dubium eſt, nam Bald. ubique tenet in locis prædictis, ipſum non habere quaſi caſtrenſe peculium, cum ſit uiliſſimum officium, quod etiã infami non denegatur, §. fin. Inſt. de except. & idem tenet Aret. d. l. fori, & ſequitur Alex. in conſ. 133. nu. 4. 7. uol. & idem tenet Iaſ. in Rubr. C. de procurat. in fine. Et quod officiũ

procu-

Digitized by Google

procurationis ſit uiliſſimum, probatur ex l. ſi
5 quis procurationem, C. de Decur. † li. 10. vbi
Bart. & alij, & tenet Bertr. in conſ. 313. nu. 4.
3. vol. vltimo impreſſorum. Idem tradũt Bal-
dus, Alex. & cæteri, in l. fructus, C. de pro-
cur. Felin. in Rubr. de teſtib. cogend. Dec. &
Cagnol. in l. inuitus nemo, ff. de reg. iur. vbi
dicunt, propter utilitatem officij, quem non
poſſe cogi officium procuræ aſſumere, limi-
tando tamen, ut ibi per eos. Eſt bene verum,
quòd Alex. in d. conſ. 2. tenet in terminis no-
ſtris contractum in procuratore, per texr. in
d. l. fin. verbo, patronis cauſarum, & per alia
ibi adducta per eum; ſed ille textus non uide-
tur loqui de procuratoribus, ſed magis de ad-
uocatis, ut probatur in l. 1. C. de aduoc. di-
uerſ. iudicior. vbi accipitur patronus cauſæ
pro aduocato, & quod magis patronus cau-
ſæ interprætetur aduocatus, quàm procura-
ror, oſtẽditur ex relatis per Bud. in ſuis inter-
prætat. in l. minoris, ff. de pœn. Alciat. in cap.
quinto, 2. lib. Parerg. ſuorum, licèt Bud. loco
præallegato velit de proprio uerbi ſignifica-
tu, patronum cauſæ ab aduocato diſtare, ſed
opinio Alex. fortè poſſet procedere in ſuo ca-
ſu, in quo conſuluit, ſcilicet in procuratore ci
uitatis habentis particulare Collegium, in
quo non admittuntur niſi idonei moribus,
& ſcientia, & qui etiam ſunt de Collegio no-
tariorum, & gaudent honoribus, & dignita-
tibus notariorum, prout per ſtatuta Ferrariẽ-
ſia in procuratoribus diſpoſitum eſt, inhuma
num enim eſſet huiuſmodi uiros approbatos
iuris peritiores notarijs, non admitti ad hu-
iuſmodi priuilegium, ut quòd ex eorum offi-
cio quærunt, non ſit quaſi caſtrenſe pecu-
lium, & pro tali habeatur, & ità fortè poterit
ſaluari opinio Alex. ſibimet contradicentis
ut ſupra.

Profectitium peculium eſt, quod profici-
ſcitur ex bonis, vel occaſione bonorum pa-
6 tris, d. §. 1. † Inſt. per quas perſon. nob. acquir.
& d. l. cum oportet, in princ. vbi Bald. & tra-
dit Ioan. de Plat. in d. §. 1.

Aduentitium verò quòd filius acquirit ex
alia cauſa, quàm ex bonis, vel contemplatio-
7 ne † patris, ex ſua induſtria, uel proſpera for-
tuna, d. §. 1. & d. l. cum oportet, in princip. &
tradunt ibi Doct.

Primis duobus caſibus, ſcilicèt in peculio
Caſtrenſi, & quaſi caſtrenſi, filius habetur
pro patrefamiliàs, cum bona talia ſibi quęran
tur quo ad vſumfructum, & proprietatem, d.
l. fin. C. de inoffic. reſt. & d. l. cum oportet, &
d. §. 1. & ibi not. tertio verò caſu quo ad pe-
culium profectitium quo ad vſumfructum,
& proprietatem acquiritur patri. Quarto ca-
ſu in aduentitijs acquiruntur bona aduenti-
tia quo ad uſumfructum patri, quo uerò ad
proprietatem filijs, d. §. 1. & d. l. cum opor-
tet, in princ.

Modo pro ſolutione dubij antedicti aut
cõſtat ex quo peculio filius quæſiuerit bona,
& tunc ſtamus certo: quia in incertis non cer
8 tis locus eſt † coniecturis, l. cõtinuus, §. cum
ita, ff. de uerb. oblig. in dubio autem probare
debet agens, qui non poſſidet, iuxta l. ei qui,
ff. de probat. tamen probatio fiet per conie-
cturas, quia inſpiciẽdum eſt an filius ſit indu-
ſtrioſus, uel diues, & pater pauper, ut tunc ma
gis præſumantur aduentitia bona, quàm pro
fectitia, ſicut è contrario præſumerentur pro
fectitia, ut per gloſ. in d. §. 1. & d. l. cum opor-
tet, & ibi communiter Doct. Bal. in Aut. Ex
teſtamento, c. 11. C. de collat. Abb. conſi. 36.
In Dei nomine, circa primum 1. col. 2. uolu.
Aret. conſ. 31. Conſiderata, pen. col. Calca. la
tè conſ. 18. ubi ponit plures coniecturas. Ale
xan. conſ. 171. nu. 5. 6. uol. & d. conſ. 133. nu.
5. 7. uol. Corn. conſ. 174. 182. & 285. in prin.
1. uol. & 540. col. pen. 4. uol. Socin. Conſ. 92.
col. fin. 1. uol. & conſil. 61. 4. uol. & Crauet.
conſ. 61. nu. 8.

Notandum tamen eſt, quod quando filius
9 † emit de pecunijs patris nomine ſuo ꝓprio,
uolente, & conſentiente patre, & res ſibi fue-
rit tradita, acquiritur filio, quia pater cenſe-
tur donare, l. filiæ cuius, C. famil. erciſc. ubi
not. Bar. num. 12. & Alex. nu. 19. in l. quæ do
tis, ff. ſol. matr. ita tradit Corn. conſ. 235. in
primo uol.

Præterea etiam animaduertendum eſt,
qđ quando ſumus in caſu claro ex coniectu-
ris, quod acquiſita nomine filij, ſunt acquiſita
de bonis patris, ut quando filius eſt pauper,
& non induſtrioſus, & pater diues, tunc ni-
hil releuat eſſe acquiſita bona nomine filij,
quia ſunt communicanda fratribus, ut tradit
Corne. dictis Conſilijs 174. & 54. ſecus ubi
apparet contrarium, ut per Dec. conſil. 670.
Et idem erit ſi dicta bona eſſent empta per
tertium nomine filij, quia nihilo magis filio
acquiruntur, ut per Socin. conſ. prædicto 61.
Bene uerum eſt, quod filius emendo nomine
ſuo, ſibi rei dominium nanciſcitur, ſed tamẽ
tenetur precium tali caſu reſtituere fratribus
pro eorum ratis, ut per Paul. de Caſtro, d. l.
cum oportet, in princip. & Socin. d. conſ. 61.
nu. 8. ſi tamen ex illicito lucro, ut ex uſuris,
uel ludo acquireret filius, patri nihil acquire-
retur, ut per Bald. d. Auth. Ex teſtamento, d.
c. 10. Alex. conſil. 77. Circa primum, col. fin.
ubi de acquiſitis in ludo, 5. uol. & Dec. d. l. il-
lius, col. fin. nu. 12.

Quando autem filius negociatur cum pa-
terna pecunia, quæ pars lucri ſibi debeatur,

ponunt

10 ponunt Doct. † in d.l. cum oportet, & in d.l.
illud, & tradit Crauet. ſconſ. 165. in prine. &
Corn. in pluribus ex prædictis conſilijs Ab-
bas d. conſil. 36. Rom. conſil. 469. quo ad pri-
mum ubi refert quamplures opiniones pro-
ut etiam facit in d.l. illud, & tradit etiam Bal-
dus d.c. 10. & in dictis locis communiter cõ-
cludere uidentur Doct. quod in dubio dimi-
dia pars lucri ſit filij, & habeatur pro aduen-
ticia reliqua dimidia patris, niſi opera filij ſit
æſtimata precioſior, adeo quòd arbitrio iudi-
cis etiam maiorem partem conſequi debeat,
quod totum in iudicis reſidet arbitrio. Dec.
conſi. vltimo num. 20. & Menoch. de arbitr.
iud. li. 2. caſu, 126. & Viui. opinio. 136. in pri-
ma parte, Commun. opinionum Crot. conſi.
222. nume. 11. & ſequ. Crauet. conſ. 694. per
tot. quod tamen non procederet, quando no
mine patris negotiatum fuerit, ut per Dec.
alios allegantem, d.l. illud, de quo dicetur in-
fra, ſuper uerbo pro dicto eius patre.

De Vincentia.

SVMMARIA.

1 *Venditio regulariter cuilibet etiam forenſi fieri poteſt.*
2 *Statutum Ferrariæ, quòd non fiat alienatio rerum immobilium in forenſes, an ſit fauorabile, an odioſum.*
3 *Statutum de non alienando in forenſes an extendatur ad mulierem originariam extra territorium nuptam.*

GLOSSA SECVNDA.

1 REgulariter cuilibet † etiam forenſi &
exterores quælibet vendi poteſt, l.
dudum, C. de contrahend. empt. &
trad. Fab. d. 3. quæſt. ſed tamen quandoque
per ſtatutum forenſes prohibentur in Ciui-
tate acquirere, prout eſt Ferrariæ. Quod qui-
dem ſtatutum licèt uideatur odioſum cum ſit
2 contra ius Ciuile, Canonicum, & †; Diui-
num, ut oſtendit Barb. conſil. 43. col. 9. & ſe-
quen. lib. 1. tamen ex quo eſt introductum fa
uore publicæ utilitatis, ut onera Ciuitatis fa-
cilius ſuſtineantur per habitatores loci, &
collectæ facilius exigantur, cenſetur fauora-
bile, ut per Bo. conſ. 505. Circa propoſitum,
3. col. & ſequuntur Moderni in §. diui, infra
allegando, ubi Ripa, nu. 80. Et propterea ua-
let & tenet ut poſt Bar. communiter conclu-
dunt Doct. in l. filiusfamilias §. diui, de legat.
1. in 3. q. & latè hanc materiam proſequitur
Barb. in rubr. de rebus Eccleſ. non alien. vbi
ponit 17. limitationes ad illud ſtatutum, &
nonnullas addunt Moder. maximè Crot. d.
3 §. diui, & ampliat † ibi Crot. num. 87. proce-
dere etiam in muliere originaria nupta extra
territorium poſt Caſtro, quem allegat, cuius
contrarium uoluit Ioan. de Amie. conſil. 20.
nu. 2. poſt Bart. ibi per eum allegatum, & de
hoc ſtatuto, quod iuramentum non ualidet
contractum, & quod non debeatur etiam rei
æſtimatio, plura ſcribit Rom. quem ſequitur
Ripa, d. conſil. 105. & quod illud procedat e-
tiam in præſcriptione forenſis, tradit Ruin.
conſ. 75. nu. 8. 1. vol. & ſuper eo plura ſcribit
conſil. 203. nu. 18. 2. vol. & conſil. 139. in 5.
uol. quæ cum ſint impertinentia ad hanc ma-
teriam, miſſa faciam.

Habitatoris Ferrariæ in dicta contrata.

SVMMARIA.

1 *Habitator & incola eſt ſuppoſitus ciuitati in qua habitat, & tenetur ibi ſoluere collectas.*
2 *Patris habitatio præſumitur & filij habitatio.*

GLOSSA TERTIA.

PER hæc uerba tollitur dubium ſtatu-
ti, de quo dictum eſt in præcedenti
1 Clauſula, nam habitator † ſicut inco-
la ſuppoſitus eſt ciuitati, in qua habitat, & te
netur ibi ſoluere collectas, l. reſcripto, §. fi. ff.
de mun. & honor. licèt tamen quis non tene-
retur ratione ſolius poſſeſſionis rei, l. cum ne
que, C. de incol. li. 11. & notandum eſt, quod
licèt hic dicatur de patris habitatione, ta-
2 men † illamet cenſetur filij habitatio, Bald.
in l. 1. §. illud quoque, C. commun. de manu-
miſſ. cætera de habitatione dicta ſupra fuere,
in Clauſula, Habitator.

Præſenti, ementi, & recipienti, pro dicto eius patre, & ſuis hæredibus.

SVMMARIA.

1 *Filiusfamilias acquirit quidquid acquirit, patri directè.*
Acquiretur etiam nomine abſentis ſecuta ratihabitione.
2 *Dominium acquiritur ei cuius nomine contractus celebratur.*
3 *Filius ſi negotiatur patris nomine, totum illud quod acquirit patri acquirit.*
Filius ſi rem à ſe emptam deſcribi patiatur ad æſtimum patris, ſibi præiudicat.

Frater

Digitized by Google

4 *Frater ſi faciat deſcribi in æſtimo communi prædium ſuo nomine emptum tamquam commune cum fratribus, ſibi præiudicat.*

5 *Abſenti non acquiritur niſi aliquis pro illo recipiat.*

Emens pro ſe & Titio, ſibi tantum non Titio acquirit.

6 *Emens pro illo, uel illis quos nominabit, ſi nominatio facta fuerit illis abſentibus, & nemine pro illis recipiente, illis non acquirit.*

GLOSSA QVARTA.

1 Acquiritur † patri per filium, quem habet in poteſtate, Inſtit. per quas perſon. nob. acquir. in prin. & §. 1. & d. l. cum oportet, in princ. ſecundum diſtinctionem ſupra poſitam, & hoc directè ſecundum Bald. in l. prima, numer. 11. C. per quas perſon. nob. acquir. ſecùs verò per alterum extraneum, quia directè non ſibi quæritur, ſed opus eſt quod extraneus recipiat nomine abſentis, & ſequatur ratihabitio, ut per Bart. & alios in l. ſtipulatio iſta, §. alteri, de uerbor. obligat. & per Dec. in l. quæ tutela, §. nec paciſcendo, de reg. iur. in fi. & quod non acquiratur directè tradit Aret. in §. cum autem, Inſtitut. de adopt. nec acquirit actionem directam abſenti, ſed ſibi tantum, ut per Corne. conſ. 50. col. 4. 1. volum. ſed quando filius nomine patris emit, tūc proculdubio patri quæritur rei dominium, ſicut facit procurator emens rem nomine domini, l. ſi procurator, ff.
2 de acquir. rerum domin. dominium † enim acquiritur ei, cuius nomine contractus celebratur. Dec. conſil. 99. in princ. per regulam l. ſi ego, de negot. geſtis. Et ſi filius negotiatur nomine patris, totum illud quod acquiritur,
3 patri acquiritur, ut † per Paul. & Corne. dicta l. cum oportet, in princip. Calc. d. conſ. 18. in princ. & col. 10. Rom. conſil. 469. 2. col. Socin. conſ. 92. col. antepenult. Iaſ. & Dec. in l. illud, C. de collat. & Crauet. conſ. 165. num. 4. licèt Corn. aliter tenuerit, conſ. 285. col. 2. primo uolum. Thob. Non. conſ. 92. nume. 3. & ſeq. immo ſi filius rem pet ipſum emptam fecerit deſcribi ad eſtimum patris, ſibi præiudicat, quia acquiritur patri. Alex. conſ. 133.
4 num. 4. uolum. 7. Et idem eſt in fratre † faciente deſcribi in æſtimo communis prædium ſuo nomine emptum tamquam commune cum fratribus, tunc omnibus quæritur. Angel. & Ioan. de Plat. in l. rura, C. de omni agro deſer. lib. 11. & tradit Alciat. tractat. præſumptio. 3. reg. præſumptione 17. uu. 3. De-
5 bet † tamen aliquis recipere nomine abſentis, nam ſi dicamus, emo mihi, & Titio, mihi tantum non etiam Titio acquito, l. fundus ille, de contrahenda empt. ſecùs verò ſi dicatur emo recipiendo pro me & Titio. ita Bal-
6 dus, conſ. 124. Domina Agatha, 2. vol. ſed † ſi quis emit pro illo, uel illis, quos nominabit, & nominatio facta fuerit eis abſentibus, & nemine pro eis recipiente acquiratur illis nominatis, conſultus reſpondit Anchar. quod non, in conſ. 127. Ad dubia elicita, & ſequitur Socin. allegato Conſ. 61, nu. 12. in quarto volumine.

Et mihi notario infraſcripto.

SVMMARIA.

1 *Notarius poteſt rem emere nomine abſentis, uel aliter etiam ex quocumque contractu acquirere.*

2 *Notarius abſentem obligare non poteſt.*

3 *Notarius recipiens nomine abſentis acquirit dominium rei, & etiam poſſeſſionem.*

4 *Notarius an poſſet pro abſente ſtipulari olim ambigebatur.*

Hodie vero uerum eſt poſſe tam de iure, quam de generali conſuetudine.

Et hoc approbatur per practicam totius mundi.

5 *Notarius poteſt acquirere pro nondum natis.*

6 *Notarius ſtipulari poteſt impersonaliter pro omnibus & ſingulis quorum intereſt, aut intereſſe poſſet, vel poterit in futurum.*

7 *Notarius de conſuetudine ſtipulatur etiam præſenti quod eſt magis ſuperfluum, quam neceſſarium.*

8 *Notarius an teneatur facere ceſſionem iuris, & actionis ad hoc ut ſtipulatio pro abſente ab ipſo facta ipſi abſenti proſit.*

9 *Notario abſenti ſtipulante, lex eſt qua ipſius miniſterio abſenti acquirit.*

10 *Notarius acquirit abſenti quando eſt rogatus vt abſenti ſtipuletur.*

11 *Notarius non poteſt conficere inſtrumentum de aliquo niſi rogetur à partibus.*

12 *Notarius ſtipulans, partem omnia rata & grata habituram, cenſetur abſenti actionem quærere.*

13 *Notarius ſi in eodem inſtrumento duos fecerit contractus, & vnum tantum ſtipulatus eſt, vtrique non quærit, ſed ei tantum pro quo eſt ſtipulatus.*

14 *Notarius ſi in fine inſtrumenti apponeret clauſulam, quæ omnia ſupraſcripta per me notarium ſtipulata fuerunt, non acquireret actionem abſenti.*

Stipulari pro legere, & publicare.

15 *Notarius ſibi non acquirit ſi is pro quo ipſe emit, vel*

vel ſtipulatus fuit non vult ſibi acquiri, & ratio.

Secus tamen in alio pro abſente ſtipulante, vel contrahente quia repudiante abſente ſibi acquiritur.

GLOSSA QVINTA.

NOtarius poteſt rem emere nomine
abſentis, ut Bart. tradit in l. nec ei, §.
1 eorum, † nume. 4. ff. de adopt. & latius
proſequitur Corne. conſ. 50 l primo volum.
ferè per totum, & nedum ex contractu
uenditionis poteſt acquirere notarius abſenti,
ſed etiam ex quocumque alio contractu iure
gentium inuento, licèt eius poteſtas ſit de
iure ciuili, ut per Bald. d. §. eorum, & Bald. in
d. l. nec ei, §. ſatiſdatio, numer. 7. & in l. non
aliter, prima lectura, de adopt. in conſil. 200.
Verba Cyni, 2. volum. & Aret. in §. ſerui, de
iure perſon. & in §. cum autem, de adopt.
2 non tamen † poteſt obligare abſentem, ſi tamen
aliquis vult inniti emptioni eius nomine
per noſtarium ſactæ, & ſibi acquirere tenetur
ſoluere precium, & agendo ex eo contractu,
cenſetur ipſum approbare, & ſe obligare
ad precium. Bart. d. §. eorum, Baldus, d.
conſil. 200. quod in omnibus contractibus
ultrò citroque obligatorijs procedere tradit
3 Rube. Alexan. conſ. 117. nume. 5. Et per † notarium
recipientem nomine abſentis, acquiretur
dominium rei interueniente uera, uel
ficta traditione, Bald. loquens in infante, in
l. ſi quis emancipatum. C. de donat. & fuit
concluſum in Parlamento Delphinali, ut tradit
Guid. Pap. quæſtion. 49. & ſequitur Dec.
in l. quo tutela, §. nec paciſcendo, ad finem,
de reg. iur. & idem tenet Rube. d. conſ. 117.
numer. 3. ſicuti etiam acquiritur poſſeſſio, ut
per Socin. conſil. 90. numer. 9. 3. vol. Et ſicut
4 acquiritur per contractum, ità etiam per † ſtipulationem
notarij actio quæritur utilis abſenti,
licèt olim inter antiquos non modica
eſſet controuerſia; numquid notarius in extraiudicialibus,
& conuentionalibus poſſet
pro abſente ſtipulari, in qua parte negatiuam
affirmauit Innoc. in c. dudum, de conuerſ.
coniug. & nonnulli alij, quos allegant
Bartol. & Doctor. in dicto §. eorum, & idem
tenuit Angel. in conſilio 73. In ſtatuto, in fine
& Bartol. videtur cum ea tranſire, quando
inſtrumentum non eſt guarentigiatum,
& non habet executionem ex forma ſtatuti,
in l. poſſeſſio, §. etſi poſſeſſio, de acquirend.
poſſeſſione, & Aretin. in dicto §. ſerui, numero
decimotertio, Inſtitur. de iure perſonar. &
quod magis de conſuetudine, quàm de iure
procedat, dicit Baldus, in l. nec aliter, prima
lectura, de adoptio. & in l. prima numero 12.
C. per quas perſon. nob. acquirit. videtur ſequi
prædictam opinionem non extante conſuetudine,
& quod ſit de conſuetudine, tenet
etiam idem Bald. in conſilio 146. Præmiſſis
verbis, numero octauo, uolumine ſecundo,
nam hodie tam de iure, quam de generali
conſuetudine quod notarius poſſit pro abſente
ſtipulari, & recipere etiam in conuentionalibus,
& extraiudicialibus, expeditum
eſt, ut tenet Bartolus, in dicto §. eorum, & in
dicta l. ſecunda, ff. rem pupilli ſalu. fore, Baldus,
dicto §. ſatiſdatio, & in conſilio 200. Prędicto
in ſecundo, & in conſilio 238. Licèt ſint
diuerſæ opiniones, quinto, volum. Andr. de
Iſern. in §. item ſacramenta, col. quinta, de pace
iur. firm. Oldr. conſilio trigeſimo, Factum
tale eſt, & dicit Baldus, in l. Caius, de uſurp.
quod hæc opinio approbatur per practicam
totius mundi, & hanc eſſe hodie communem
opinionem dicit Abbas dicto capitulo
dudum, & in procem. Gregor. numero uigeſimoſecundo.
Quam etiam ſequuntur communiter
Doctor. in l. ſtipulatio iſta, §. ſi ſtipuler,
de uerborum obligatione, ubi dicit Iaſ.
quod eſt communis opinio, & communis
obſeruantia. Eam etiam tenet Aretinus, in
dicto §. cum autem, numero quinto, Card.
conſilio 83. Reuerendiſſimus in Chriſto pater,
numero quinto. Aretinus, conſilio 40. Diligenter,
ſecunda columna, Roman. conſilio
513. In caſu propoſitæ, Alexander conſilio
63. numero 31. in ſexto, & 53. numero quarto
in ſeptimo uolu. Socin. conſilio 125. Viſa,
in fine, & dicto conſilio 90. numero nono,
Corne. dicto conſilio 50. in princip. & conſilio
129. columna ſecunda, in ſecundo 139. in
fine. in tertio, & conſilio 20. ſecunda columna,
in quarto volum. & ità fuiſſe deciſum in
Neapolitano Conſilio teſtatur Afflict. deciſione
135. ad finem. & idem tenet deciſione
393. numero octauo, Ioan. de Amic. conſilio
126. numero quinto, Bert. conſilio 99. numero
tertio, prima parte, priorum. 279. ad finem
tertia parte priorum, & conſilio 156. numero
quinto, in primo uolum. poſteriorum, ubi
dicit, quod eſt communis, & conſuetudine
approbata. Decius, conſilio 407. numer. 14.
& latè conſilio 607. numero nono, & ſequenti.
Rubeus dicto conſilio 117. & conſilio 91.
in fine. Galian. in Rubrica de uerborum obligatione,
colum. 42. Ruin. conſilio 119. numero
7. conſilio 126. numero 9. & 172. numero
15. in primo uolum. & conſilio 41. numero
quinto, & conſilio 47. numero ſecundo, & ſequent.
quinto uolum. Guido Papæ, d. quæſt.
49. Pariſius, conſilio 78. numero 49. & conſilio
82. numero ſecundo, primo uol. & con-

ſilio

ſilio 690. numero 135. & 88. numero 90. &
ſequent. 3. volum. & Aleiat. in repet. capitu-
li cum contingat, numero 231. & ſequent. de
iureiur. & Andr. ab Exea, in libro ſeu tractat.
de part. numero 179. & pluribus ſequent. nu-
mero … & nedum pro abſentibus notarius
5 ſtipulari, & acquirere poteſt, ſed † etiam pro
nondum natis, ut tradit Guido Papæ conſi-
lio 60. numero 9. & Boer. deciſione 175. nu-
6 mero quinto. Et ita † etiam ſtipulari poteſt
impersonaliter pro omnibus & ſingulis, quo
rum intereſt, aut intereſſe poſſet, uel poterit
in futurum: Bartolus, & Paul. de Caſt. dicta
l. ſecunda, ff. rem pupilli ſal. fore. Paul. dicto
§. ſi ſtipuler, quem legit cum §. alteri, penult.
col. Card. dicto conſilio 83. numero 5. Cor-
ne. dicto conſilio 139. in fine, in tertio. Dec.
dicto conſilio 407. numero 14. Ruin. dicto
conſilio 126. numero nono, & Pariſ. dicto
conſilio 82. numero ſecundo, primo uolum.
& dicit Ioan. de Amic. in dicto conſilio 126.
numero tertio, quod notarij in quolibet con-
tractu de conſuetudine omnium generali,
inſerunt, & ſtipulantur illam Clauſulam ge-
neralem, uidelicet, unde ad futuram rei me-
moriam, & ad cautelam prædictarum par-
tium, & omnium aliorum, quorum intereſt,
& intereſſe poterit, factum eſt hoc præſens
inſtrumentum, &c. quam Clauſulam, non
memini me uidiſſe appoſitam in aliquo in-
ſtrumento, licèt utiliſſimum fore etiam ap-
poni non dubitauerim, fortius dicit Abbas
in dicto proœm. Gregor. numero vigeſimo-
7 ſecundo, quod † de conſuetudine etiam præ-
ſenti notarius ſtipulatur, quod quidem ma-
gis ſuperfluum, quàm neceſſarium eſſe arbi-
tror, & ex iſta ſtipulatione notarij quæritur
ius, & actio, pro quo eſt ſtipulatus ſine ali-
8 qua ceſſione † facienda per notarium, quod
in priuata perſona ſecùs eſt. Bartolus, dicta
l. ſecunda, ff. rem pupilli ſalu. fore, ubi ta-
men conſulit, quod fiat ceſſio, ſi haberi po-
teſt notarius, & idem quando eſt inſtrumen-
tum guarentigiatum, quod non requiratur
ceſſio, tenet idem Bartolus, dicta l. poſſeſſio,
§. & ſi poſſeſſio, & ſequitur Roman. in conſi-
lio 72. In cauſa nobilis, in principio, ſed quod
quando abeſt notarius, non ſit opus ceſſio-
ne, tenet Baldus, dicto conſilio 238. in quin-
to volum. ſed quod indiſtinctè nullo caſu o-
pus ſit ceſſione, tenet idem Baldus, in dicto
§. ſatiſdatio, numero quinto, & in l. prima in
fine, ff. de his qui ſunt ſui, uel alien. iur. & in
l. prima, §. exigere, ff. de magiſtratibus con-
uenien. & in l. exequutorem, num. 16. quinta
colum. C. de execut. rei iudic. & hæc opinio
& uerior & communior eſt, quicquid tenue-
rit Angel. dicto conſilio 73. in fine, quam
etiam ultra Bald. in locis prædictis tenet Are
tinus, in dicto §. cum autem. numer. 7. & ple-
rique ex ſuprà allegatis Doctor. maximè So
cin. dicto conſilio 125. in fi. Corn. dicto con-
ſilio 50. col. 4. Dec. dicto conſilio 407. nume-
ro 14. Ruin. dicto conſilio 119. & Rube. di-
cto conſilio 117. numer. 4. & Andr. ab Exea,
dicto tractatu, numero 185. Cagnol. in l. ſi li-
brarius, numero 64. ff. de reg. iur. Nam quan-
9 do † notarius ſtipulatur, eſt lex, quæ eius mi-
niſterio acquirit abſenti, ut tradit gloſ. & Bal
dus, in dicta l. prima, in fin. ff. de his qui ſunt
ſui, uel alieni iur. & Rube. dicto conſilio nu-
mero 3. & numero 7. & notandum eſt, præ-
dicta procedere, quando notarius à partibus
10 † rogatur, ut ſtipuletur pro abſente, quia a-
liàs non acquireret abſenti, ut tradit Iaſon, in
dicto §. ſi ſtipuler, columna ſexta, & ſequitur
Marſil. Sing. 663. Notarius, per not. per An-
gel. dicto conſilio 173. & per nonnulla iura
ad hoc per eos allegata, quæ non loquuntur,
nec dicunt hæc, ad quæ allegantur: dictum
tamen eorum eſt uerum in ſe, quia notarius
11 † non poteſt conficere inſtrumentum de ali-
quo, niſi rogetur à partibus, uel una ipſa-
rum, ut Deo fauente dicetur infrà in fine Tra
ctatus, ſuper ſubſcriptione notarij. Et ſcien-
12 dum eſt etiam, quod ſufficit † notarium ſti-
pulari, partem omnia rata & grata habitu-
ram, quia tunc cenſetur abſenti actionem
quærere, ut tradit Pariſius, dicto conſilio 88.
numero 91. & ſequent. in tertio, ſed ſi in eo-
dem inſtrumento fierent duo contractus, ut
13 duæ donationes, & notarius † tantum unam
ſtipularetur, non quæreret utrique ſed tan-
tum ei, pro quo ſtipulatus eſt, ut per Corne.
dicto conſilio 129. tertia colum. in ſecundo,
& declarat Pariſius, dicto numero 91. ſed
14 ſi in fine inſtrumenti notarius † apponeret
Clauſulam, Quæ omnia ſupraſcripta per me
notarium vulgariter ſtipulata fuerunt, non
acquireretur actio abſenti, ut fuit concluſum
in Conſilio Neapolitano ſecundum Capic.
deciſione 73. in fine, & rectè, quia illa uerba
non ſonant quod notarius ſtipulatus fuerit
pro aliquo, ſeu receperit, accipiendo uerbum,
ſtipulatus, pro ſtipulatione, quæ fit, interro-
gatione præcedente, & reſponſione ſubſe-
quente, ut l. prima ff. de uerborum obligatio-
ne, & Inſtitut. eodem, in princip. ſed quod no
tarius tantùm ſtipulatus fuerit, id eſt legerit,
& publicauerit inſtrumentum, quod oſten-
dit illud uerbum, vulgariter, & ſic poteſt dici
non interueniſſe ſtipulationem. ſecùs autem
ſi apponeretur Clauſula, quam deſcribit
Ioan. de Amic. dicto conſilio 126. de qua ſu-
prà dictum eſt.
15 Sed ponamus, quod is † pro quo notarius
emit,

Digitized by Google

emit, vel ſtipulatus fuit, non vult ſibi acquiri, numquid acquiratur notario? & dictum eſt quod non, ex quo deficit conſenſus partium, qui fuit, ut illi abſenti, non notario quæreretur, & quia cum ſit nudus miniſter nihil debet penes eum remanere. Ita Bartol. dicto §. eorum, numero quinto, & Baldus, dicto §. ſatiſdatio, numero octauo, & in dicta l. prima, §. exigere, & in l. ſi abſentis, ſecunda columna, C. ſi cert. petat. & in dicto conſilio 200. numero quarto, Aretinus, dicto §. ſerui autem, & dicto §. cum autem, & Corn. dicto conſilio 50. quarta columna, ſecùs tamen eſt in alio ſtipulante & contrahente nomine abſentis, quia repudiante abſente, ſibi acquiritur, dicta l. ſi abſentis, ubi Bart. & alij, quod intelligitur cum omnibus ſuis qualitatibus & conditionibus. Bartolus, Baldus, & Caſtr. in l. fundum, ff. de action. emption. & Alex. in conſilio 24. Ponderatis, ſecunda columna 5. volumine.

Vt publicæ perſonæ.

SVMMARIA.

1 *Notarius perſona publica, & ſeruus publicus dicitur à ſeruiendo quia publicè ſeruit, & publicum exercet officium.*

Notarius poteſt cogi exercere officium ſuum.

Notarius an dicatur exercere vile officium.

2 *Notarius ſtipulans pro abſente debet dicere promiſit mihi tamquam publica perſona.*

Licet etiam ſi id non dixerit ſubintelligatur.

GLOSSA SEXTA.

Publica perſona dicitur notarius, ut eſt text. iuncta gloſ. in dicto §. cum au-
1 tem, Inſtitut. de † adoptione, aliàs autem notarius dicitur ſeruus publicus, ut in l. non aliter, ff. de adoption. & in l. ſecunda, C. eodem, in l. ſecunda, ff. rem pupil. ſalu. fore, in capit. quamquam, de Vſur. in ſexto, & in alijs locis, & dicitur à ſeruiendo, ut tradit gloſ. in dicto §. ſerui autem, Inſtitut. de iure perſonar. & quia publicè ſeruit, ut per gloſſ. in dicto §. cum autem, & in dicta l. ſecunda, & Bartolus, in dicto §. eorum, & in l. prima, C. de tabul. lib. decimo, numero octauo, vel quia publicum officium exercet, ut dicit glo. in dicto capitulo, quamquam, & poteſt cogi illud exercere, ut per Baldum, in Rubrica, C. de fide inſtrument. ſecunda columna, & per Paul. de Caſtr. in dicta l. ſecunda, ff. rem rat. haberi. & idem tradit Decius, allegans alios, in l. inuitus nemo, de regulis iuris. Angel. autem in conſilio 283. Præmitto ad euidentiam, in princ. mauult notarium ſeruum publicum ideo appellari, quia vile habet officium, & publicè ſeruire tenetur, & cogi poteſt, quod non admitterem, repugnantibus ſupra adductis deciſionibus, nam nec poteſt dici vile officium, ex quo poteſt illud cogi exercere, quia idem eadem ratione in officio aduocati, & Conſiliatoris concludendum neceſſario eſſet, ſi quidem ipſi publicè officium aduocandi, & conſulendi exercere de iure cogi poſſunt, ut not. Doctor. in l. inuitus, C. de procur. & per Decium, & alios, in dicta l. inuitus nemo, de regulis iuris, & tamen non eſt uile officium, ut ſupra aliàs tactum fuit. Et
2 quando notarius † ſtipulatur pro abſente, debet notarius dicere, promiſit mihi tanquam publicæ perſonæ, ex quo tanquam priuata perſona ſtipulari non poteſt, ut dicit Baldus, dicto §. ſatiſdatio, numero quinto, ſed ſi tamen dicta verba non ſint appoſita, & notarius ſtipuletur, cenſetur ſtipulari tanquam publica perſona, ut per Bartolum, in dicta l. ſecunda, ff. rem pupil. ſalu. fore, & Baldus dicto numero quinto, Aretinus, dicto §. cum autem, numero ſexto, & Capic. dicta deciſione 73. numero quarto.

Præſenti, ementi, & recipienti pro prædicto Baptiſta, & ſuis hæredibus.

SVMMARIA.

1 *Notarius ſtipulans pro abſente, concipere ac formare debet ſtipulationem in perſona propria, & recipere pro alio.*

Emere pro illo, vel emere illius nomine, paria ſunt.

2 *Abſenti numquid acquiratur ius ex ſtipulatione notarij ſine ratificatione ipſius abſentis, ſunt varia opiniones.*

Crebrior tamen, & verior opinio eſt ratificationem eſſe neceſſariam.

3 *Ratificatio non poteſt fieri per hæredes eius pro quo fuit facta acceptatio.*

Etiam ſi fuiſſet facta ſtipulatio nomine hæredum.

Vide tamen hic aliquos diſſentientès, & diſtinguentes.

4 *Creditor poteſt agere adverſus debitorem uirtute confeſſionis ipſius debitoris deſcripta in inſtrumento, licèt notarius dixerit dumtaxat promiſit, ſed non expreſſit cui promiſerit neque ipſe notarius ſtipulatus eſt nomine alicuius.*

5 *Promiſit, verbum, importat ſtipulationem, & facit præſumi partes fuiſſe præſentes.*

Quod procedit etiam in ſcriptura priuata.

Promiſit,

Digitized by Google

Promiſit, verbum, appoſitum in inſtrumento refertur ad notarium ut ipſi intelligatur facta promiſſio.

6 *Abſenti acquiritur per contractum iuramento vallatum licet nulla addita ſit ſtipulatio, vel addita quidem, ſed inutilis.*

7 *Confeſſio iurata abſente parte facta probat.*

8 *Donatio iurata non acceptata non valet nec ius tribuit heredi ad acceptandum.*

9 *Venditio eſſe non poteſt ſine re, quæ venditur.*

10 *Venditio omnium regulariter eſt permiſſa.*

GLOSSA SEPTIMA.

DEbet notarius ſtipulans pro abſente, concipere, & formare ſtipulatio-
1 nem in perſona propria, & recipere pro alio, nec enim poſſet directè, ſeu uerbis directis ſtipulari abſenti, ſcribendo, promiſit, ſeu uendidit tali abſenti, ſed debet dicere mihi notario pro tali recipienti, uel ſtipulanti, ut tradit Bartol. in d. §. eorum, in princip. & nume. 3. & in d. l. 2. ff. rem pupill. ſalu. fore, & Bald. in d. l. 1. col. penul. numer. 12. C. per quas perſon. nob. acquit. & in conſil. prædicto 200. nume. 3. & melius quàm alibi in cap. 1. ad fin. de fide inſtr. licèt idem Bald. contrarium uoluerit, in d. §. ſatiſdatio, nume. 3. hoc etiam tenet Aret. d. §. ſerui autem, & d. §. cum autem, nu. 5. de adopt. Iaſ. in d. §. ſi ſtipuler, 7. col. & Capic. d. deciſione 73. nu. 2. & Dec. d. §. nec paciſcendo, & notandum eſt, quod tantum importat dicere ementi pro alio, quantum ementi nomine illius, ut tradit Corn. in d. conſi. 50. 6. col. ad finem.

Sed non modica videtur difficultas, numquid per ſtipulationem notarij acquiratur ius abſenti ſine ratificatione ipſius abſentis?
2 In quo art. † Doctor. non benè conueniunt, ſed inter ſe controuertunt, & pleriq; ſibimet inconſtantes fuere: nam quod abſque vlla ratificatione ſequente acquiratur dominium ſtipulatione notarij, tenet Guid. Pap. dicta quæſt. 49. & Socin. d. conſi. 90. num. 9. vbi loquitur in acquiſitione poſſeſſionis. Corne. d. conſil. 50. col. 7. & d. conſi. 2. 2. col. in 4. Bertrand. d. conſi. 156. nu. 5. 1. vol. poſteriorum, & Pariſ. d. conſi. 69. nu. 135. in 3. uol. Ripa 3. lib. Reſponſ. 111. num. 7. Rube. d. conſi. 117. nu. 5. Vbi tamen declarat non procedere in contractu vltrò citroque obligatorio, quia opus eſt ratificatione, ad hoc ut quis ſibi alteram partem obliget, iuxta ea quæ tradit Bar. in d. §. eorum, & ſupra dictum fuit, & hanc partem pluribus rationibus comprobat Rui. in pluribus conſilijs ſupra allegatis 13. 119. num. 7. 8. 126. nu. 10. & 172. nu. 15. 1. vol. & 41. nu. 5. & 47. nu. 2. 5. vol. Dicit tamen in d. conſi. 172. num. 16. & 47. nu. 4. quod acquiritur abſenti reuocabiliter, non irreuocabiliter, quia poteſt nolle ſibi acquiri, & recuſare acquiſitionem: ſicut poteſt legatarius cui eſt acquiſitum legatum, ut per eum ibi. & pro iſta parte facit deciſio Baldi in l. cum a ſocero, ante finem C. de iure dot. quod quando notarius ſtipulatus eſt, uel recepit donationem pro abſente ei acquiritur ius, quia non poteſt donator pœnitere. & hoc etiam tenent Aret. Alexan. Socin. & Iaſ. in l. qui Romæ, §. Flauius, ff. de uerbor. obligat. Aret. conſi. 74. Diligenter, & maturè. 3. dubitatione. Deci. conſi. 58. 239. nu. 5. 293. 2. col. & 607. nu. 12. Ripa, lib. 3. reſponſ. c. 11. nu. 8. Cagnol. latè in regula id quod noſtrum, nu. 15. de reg. iur. Andr. ab Exea, d. lib. de pact. num. 177. & ſequent. & Crauet. conſi. 19. nu. 11.

Contraria tamē opinio tam uerior, quàm crebrior videtur, & ſecundum eam bis ſcripſi in duabus cauſis non modici momenti: hanc enim tenent Alber. & alij antiqui per eum allegati, in d. l. non re, 1. col. de adopt. & Bald. in d. §. ſatiſdatio, 6. quæſt. loquens in pace recepta per notarium nomine abſentis, quæ debet infrà tempus præfixum ratificari. Et hanc etiam tenet Paul. de Caſt. in conſil. 195. Viſis his, 2. parte, nouiſſimorum, ubi loquitur in donatione recepta per notariū nomine abſentis, & ipſum Paul. ſequitur Dec. vbique, & maximè conſi. 226. nu. 7. & 8. 247. nu. 5. 464. nu. 3. & 661. num. 11. in d. l. contractus, nu. 16. & in d. §. nec paciſcendo, in fine, ubi etiam idem tenet Cagnol. idem tenet Dec. in l. certi condictio, §. ſi nummos, 2. col. & in l. 1. nu. 22. C. de pact. hāc etiam opinionem tenet Bertr. ſibi contrarius, in d. conſil. 79. nu. 7. 2. vol. nouiſſimorum, & conſil. 116. nu. 15. 2. part. priorum, & uidetur ſequi in d. conſil. 279. ad fin. 3. parte, 1. impreſſorum. Hanc eādem opin. quod non acquiratur poſſeſſio ſine ratificatione etiam quod notarius recipiat conſtitutum nomine abſentis, tenet Alex. l. quod meo, ff. de acquir. poſſ. licèt non loquatur quando notarius eſt ſtipulatus, & Socin. in l. 1. §. ſi iuſſerim, 2. colum. eod. tit. & Dec. d. l. contractus, nu. 14. & d. conſil. 226. nu. 5. idem tenet Curt. iun. conſil. 52. nu. 13. 55. nu. 9. Et conſil. 120. nu. 3. & 4. idem tenet Pariſ. latè examinans, in conſil. 77. nu. 28. & ſequent. & conſi. 78. nu. 28. & ſequent. 1. volumine.

Et licèt videatur uoluiſſe ſequi aliam opinionem in conſil. ſupra allegato 69. nu. 135. tamen non eam firmauit, ſed dixit ſe aliàs ſuper hoc conſuluiſſe de veritate illius opinionis, & ſic non uidetur contrarium. & hanc etiam tenet Rube. ſibi contrarius, in cōſ. 132. ad finem,

ad finem . Hanc etiam opinionem tenet Al-
ciat.latè diſcutiens, in c. cum contingat, nu.
231.& ſequent.de iureiur.& Andr.ab Exea.
d.lib.de pact. num.188. & ſequent.& Gal.in
Rubr.de verb.oblig.nu.84. & Cagnol. d.l.ſi
librarius , nu.64. vbi dicit quod eſt commu-
nis opinio quam totus mundus obſeruat,ubi
alios allegat,& latius in l.fin.num.273. C.de
pact.quod admittit Gozad.conſil.14.nu.8.

Eſt bene verum,quod cenſetur acquiſitum
ius abſenti,ex ſtipulatione notarij, ad hoc ut
donatio , ſeu ſtipulatio , uel alius contractus
non poſſit reuocari per donantem , promit-
tentem , ſeu còntrahentem , & ad hoc ut ab-
ſens poſſit acceptare , & ita loquuntur Bald.
d. l. cum à ſocero,& alij ſupra in contrarium
allegati,& idem tradit Rube.conſi.91.in fin.
& hoc animaduertit Paul. de Caſt. d. conſil.
195.nu.3.& Dec.d.conſil.226. in fi. Pariſ.d.
conſi.77.nu.31.& Andr.ab Exea, loco præ-
dicto nu.210.Gal.in Rubrica de verb. oblig.
nu.84.Et propterea infertur,quod ſi ratifica-
tio non ſequatur, & interim res tranſeat in
dominium alterius etiam hæredis contrahen
tis,ſtipulatio notarij nihil prodeſt , quia rati-
ficatio fieri non poteſt re non integra , ut per
Paul.de Caſt.d.conſi.nu.3. Dec. d.l. contra-
ctus,& d.conſi.226. nu.7. Pariſ.d.conſil.77.
nu.31.37.& 38.& conſil.78.nu.50.& Gal.d.
Rubrica nu. 84. Et in tantum hoc procedit,
quod etiam ratificatio non poteſt fieri per hę
redes eius , pro quo fuit facta acceptatio, uel
3 ſtipulatio,vt † latè proſequitur Alciat.in d.c.
cum contingat,nu. 237. & ſequent.& in l.2.
§.ex his,1.col.de verb.oblig.& Cagn.l.hęre
dem,nu.24.de reg. iur. quod procedit,etiam
ſi fuiſſet facta ſtipulatio nomine hæredum,
vt per Alciat.d.ca.cum contingat,nu.239.li-
cèt hoc vltimo caſu aliter voluerit Cagno-
lus nihil allegans,d. nu.24. de quo videndus
eſt Didac.Hiſpan.in Rubric.ext.de teſtam.3.
parte, nu.13. & dicentur etiam aliqua infra,
& Cæphal.conſil.33. vbi aliter tenet Alciat,
conſil.98. numer.6. & ſeqq.lib.8.Socin.iun.
conſil.118. nu.12.2.vol.& Iul.Clar.in §.do-
natio,quæſt.13.verſic.tertius eſt caſus, & ui-
denda eſt deciſ.33. Pedamont. diſtinguentis
quomodo autem debeat fieri ratificatio , &
an ſufficiat ſola ſcientia, & plura ad hanc ma-
teriam facientia poſui ſupra in Clauſula, Ra
ti,ſuper uerbo ratificabit,& ſequenti .

Sed pone, prout nũc habeo in facto,quòd
in Inſtrumento notarius ſcripſit confeſſio-
nem debitoris alicuius quantitatis frumenti,
4 habitæ titulo † emptionis à Titio pro tali pre
cio,quod precium promiſit ſoluere, intra ta-
le temporis ſpatium,nec adijcitur cui, nec no
tarius ſtipulatur pro creditore, nec etiam ap-
paret creditorem fuiſſe præſentem, an credi-
tor uigore huius Inſtrumenti agere potuit?te
5 nè quod ſic,quia uerbum, † promiſit,impor-
tat ſtipulationem interueniſſe , §. ſi ita ſcrip-
tum,Inſtit.de inut.ſtipulatione,& not. Doct.
in l.ſciendum,ff. de uerb. oblig. & facit præ-
ſumi partes fuiſſe præſentes,ut tradit Paul.d.
l.ſciendum,in princ.& in l.1.ad finem,C. de
uſur. & tradit Bart. & alij communiter , in l.
Titia §. pen. de uerb. oblig. ubi Paul.not.lo-
quitur , mandans memoria commendari, ad
lucrum conſequendum. Et hoc procedit etiã
in ſcriptura priuata , ſecundum eũ,poſt Ang.
ibi, Et poſito, quod cõſtaret creditorem fuiſ-
ſe abſentem, tamen adhuc teneo ualere pro-
miſſionem : quia illud uerbum promiſit , im-
perſonaliter ſcriptum , refertur in dubio ad
notarium præſentem , licèt uerba executiua
ſint relata ad perſonam tertij, ut magis actus
ualeat quam pereat,l.ſi ſeruus cõmunis Mæ-
uij,§.1.de ſtipul.ſeru.& hoc tenent magis cõ
muniter Doct.in d.§.ſi ſtipuler,in tertio mo-
do concipiendæ ſtipulationis,& in l.ſi ita ſti-
pulatus,§.Chryſogonus,eod. tit. & quod qñ
in Inſtrumento uerbum promiſit eſt appoſi-
tum , cenſeatur facta promiſſio notario , tra-
dit Salic.in Auth.Si quando,col.2.C.de cõ-
ſtit.pecun.dicens ita determinatum fuiſſe;Et
quia quando pars abeſt, notarij communiter
ſolent apponere ſtipulationem per eos fa-
ctam nomine abſentis, & propterea habetur
pro appoſita , ex quo notarius cenſetur roga-
tus ut clauſulas apponat conſuetas,ut dictum
fuit ſupra,in Clauſula,Rati, in uerbo, Clau-
ſulis.& in terminis tradit Io. de Amic. d. cõſ.
126. nu.4. ut ſupra dictum fuit,cuius dictum
procedere poteſt reſpectu ſtipulationis fa-
ciendæ pro abſente , quia hoc caſu admitte-
rem eius deciſionẽ , ſecùs uerò reſpectu om-
nium,& ſingulorum aliorum,&c. cum illam
Clauſulam non conſueuerint notarij appo-
nere in omnibus regionibus.Sed ſi iuramen-
6 tum † ſit additum in contractu, prout in caſu
meo contigit , & tunc etiam nulla addita ſti-
pulatione , uel addita inutili,quæritur ius ab-
ſenti, ut per Alex. Iaſ. & alios, in d.l.ſtipula-
tio iſta , §. alteri , & per Canon. in procem.
Gregor. ubi Felin. nu.24. Nam & confeſſio
7 † abſente parte facta, ſi Iuramento fulcita ſit,
probat,ut per eundem Felin. plures allegan-
tem,in c.ſi cautio,n.25.de fide inſtr. Et quod
iuramentum acquirat abſenti actionem, tra-
dit etiã Afflict. deciſione ſupra allegata 135.
nu. 5. & tradunt etiam pleriq; ex ſupra alle-
gatis in quæſt. illa, an notarius abſenti ſtipu-
lari poſſit. Quod eſt declarandum non procce
dere in contractu acquiſitionem comprehen
dente,ſecundũ Alciat.poſt alios,in d.ca.cum
contin-

Digitized by Google

contingat, numero 229. & latius numero
8 241. ubi oſtendit † donationem iuratam non
acceptatã non ualere, nec ius tribuere hęredi
ad acceptandum, idem Pariſ. dicto conſilio
77. ad fin. & Cagnol. in dicta l. fin. num. 273.
ubi eſt uidendum, & latius cogitandum, &
Senat. Pedemont. deciſione 33. Hic uenit tra
ctandum de alio ſubſtantiali uenditionis, ſci-
9 licet, de re quæ uenditur, ſine qua † uenditio eſ
ſe non poteſt, l. nec emptio, ff. de conttahend.
empt. & tradit Ferrar. in ſua practica in for-
ma libelli, in cauſa uendit. in gloſ. Penam
unã uineæ. Et ſciendum eſt, quod regulariter
10 † omnium rerum emptio, & uenditio permiſ
ſa cenſetur, niſi natura, gentium ius, uel mo-
res Ciuitatis à cõmercio noſtro exuerunt, l.
in emptione, §. omnium, ff. de contrah. empt.
& tradit Fab. de Monte, tractat. prædicto,
quæſt. 4. in princip. in qua quęſtio. tractat ple
ne de rebus quampluribus, quę uendi uel alie
nari nequeunt, de quarum aliquibus infrà in
progreſſu dicetur, in reliquis ſufficiet remiſ-
ſio ad eum, & de hoc etiam aliqua diximus
ſuprà in præludijs in ſecunda quæſt.

CLAVSVLA XIX.

Vnam.

SVMMARIA.

1 Vnum non eſt numerus ſed principium numeri.
Idem ius eſt de principio numeri quod & de ip-ſo numero.

GLOSSA PRIMA.

VNum non eſt numerus, ſed princi-
pium numeri, ut dicit gloſ. in l. ſi quis
1 ante, in † uerbo, ſolum, de acquiren.
poſſeſ. & Bald. in l. prima, ſecunda colum. C.
de condit. inſer. tamen idem ius eſt de princi-
pio numeri, quod eſt de ipſo numero, argu. l.
non ideo minus, & ibi Cin. C. de hæred. in-
ſtit. & tradit Bart. d. l. ſi quis ante, nume. 2.

Ipſorum omnium uenditorum pro indiuiſo inter eos.

SVMMARIA.

1 Genitiuus importat proprie dominium.
Quandoque tamen importat etiam poſſeſſionem.
Quandoque alia, ut hic.
Res alicuius dici poteſt diuerſis reſpectibus.
2 Vendens non præſumitur dominus rei uenditæ.
Declara ut hic.
3 Venditio de re aliena facta ualet.
Intelligendo tamen ſecundum declarationes hic allatas.
4 Emptor ſcienter emens rem alienam ſi euincatur non habet regreſſum de euictione etiam ad reſtitutionem precij, niſi expreſſè euictionem deberi ſtipulatus fuerit.
5 Emens ſcienter rem reſtitutioni ſubiectam precium non perdit.
6 Vendens rem alienam ſcienti an teneatur etiam ad rem tradendam ſi non poteſt commodè tradere, unde hic remiſſiuè.
7 Venditio rei alienæ confirmatur ſi domino venditor ſuccedat, uel aliàs ad ipſum dominium perueniat.
Et idem ſi dominus uenditori ſuccedat.
8 Res aliena uendi quidem poteſt, obligari autem non poteſt.
9 Emptio rei ſuæ non ualet.
Meum quod eſt amplius fieri meum nequit.

GLOSSA SECVNDA.

GEnitiuus importat propriè domi-
nium, l. 2. §. in locum. ff. de relig. &
1 ſumpt. fune. & l. † ſeruum Titij, ff.
mandati, licet quandoque importet poſſeſſio
nem tantum. Bartol. in Rubrica, C. de nouo
Cod. compon. in l. prima, §. poteſtatis, ff. de
pecul. & in Rubrica de noui operis nunciat.
ubi Moder. dilatantes fimbrias, oſtendunt
plura alia importare, & plures alios ſigni-
ficatus habere caſum genitiui, nam, & etiam
una res dicitur quandoque vnius ratione
culturæ, & curæ, ut de ruſtico appellante
agrum ſuum, tradit gloſ. in verbo, non quia
Papirius, in l. 2. in principio, ff. de origine
iuris. Bartol. in l. Quintus, §. argento, ff. de
auro, & argento leg. Per iſta tamen uerba
non præſumitur uenditor dominus rei uen-
ditæ, nam nullus uendens rem, præſumitur
2 dominus rei, ut † tradit Bald. per illum text.
in l. fina. C. de aſſer. tollend. immò debet pro-
bare rem ſuam eſſe, l. prima, uerbo docere,
ubi Bald. & alij, C. de bon. matern. Poſſunt
bene operari, ut dicti uenditores cenſeantur
uendere ſuo nomine proprio, non alieno,
nam ſi quis in inſtrumento deſcribi fecerit
ſe Titij rem uendere, non ſuo nomine, ſed
Titij uenditionem feciſſe dicetur, l. in fami-
liæ, C. famil. herciſ. l. ab uno, C. de neg.
geſt. & ibi Bartol. & idem Bartol. & Bald.
in l. mater, ad finem, C. de rei uendic. Ale-
xand. in l. prima, §. nunciatio, numero 17.
in fine, ff. de noui oper. nunciat. Dec. in con-
ſilio 281. numero 2. Pariſ. conſilio 107. nu-
mero 14. in 3. uol. & Alciat. tract. præſumpt.

2. regula præſumptione 24. numero 8. & ibi
in addit. ſi non fecerit deſcribi rem ſuam uen-
dens nomine ſuo uendidiſſe cenſetur, argu.
à contrario ſenſu iurium prædictorum, &
probatur in l. & magis, ff. de ſolut. cum alijs,
quæ ſuprà adducta fuere in Clauſula, Agen-
tes tam ſuis proprijs nominibus, &c. per quæ
poteſt dici iſtam Clauſulam quo ad hoc ma-
gis eſſe ſuperfluam, quàm neceſſariam, quæ
tamen Clauſula uidetur, quod inter par-
tes faciat probationem, ut uidetur uelle Bal-
dus, & ibi Alexand. in addit. in l. ad proba-
tionem, numero 7. C. locati, reſpectu procu-
ratoris uendentis, ut ſuprà non poteſt pro-
cedere, ſed iſta uerba debent referri ad prin-
cipalem, cuius nomine uendit, licet proprie,
& uere principalis non uendat, ut ſupra di-
ctum fuit in Clauſula, procuratoris uero, &
Marcus, prima columna, nam uerba in pro-
prietate quando concurrit uoluntas contra-
hentis, ſi non poſſunt operari in ſenſu pro-
prio, ut actus ſuſtineatur, ut per Alciat. alios
allegantem, in tractat. præſumptionum tertia
regula, præſumpt. 34. numero 7. & ſequent.
Poſſent etiam operari dicta uerba, ut præſu-
matur bona fides ementis, quæ in hoc con-
ſiſtit, ut credat uendentem eſſe dominum,
l. bonæ fidei emptor, ff. de uerborum ſigni-
ficatione, l. ſecunda in principio. ff. pro em-
ptore, & l. 3. ff. pro ſolut. Bartol. dicta l. ſe-
cunda, § ſi ſub conditione, numero tertio, &
credulitas emptoris habet iuſtam cauſam,
ex quo uenditor ſatetur rem ſuam eſſe, ſtan-
dum enim eſt aſſertioni tradentis. Guid. Pap.
quæſtio. 24. etiam ſi dicat rem eſſe alienam
quo ad cauſandum bonam, uel malam fi-
dem, ut per Afflict. deciſione Neapol. 379.
numero 7. & ſequent. Quando autem præ-
ſumatur bona fides, ſuo loco dicetur, non
cenſetur tamen emens confiteri rem eſſe uen
ditoris, ſecundum Bertrand. conſilio 55. in
principio tertio uolumine poſteriorum, &
late ponit Neguſ. in tractat. de pignor. 2. par.
3. membro, nu. 63. & 64. & in 3. par. 8. partis
num. 90. & Afflict. deciſ. 14. num. 8. & Alex.
in pluribus cōſilijs allegatis per Granet. con
ſilio 157. numero 5. quod non uidetur pro-
cedere ſtante hac Clauſula, quæ inter partes
inducit probationem, ut aliàs dictum fuit ſu-
prà, maximè in Clauſula Ciues, ſecunda, &
in Clauſula, Habitatores. Et notandum eſt,
3 † uenditionem de re aliena factam ualere, l.
rem alienam, ff. de contrahen. empt. Alexan.
conſilio 157. nume. 9. lib. 6. licèt non noceat
domino, quando rei ſuæ habeat uenditio-
nem, l. prima, & l. nemo, C. de rebus alien.
non alien. Ioann. de Amic. conſilio 112. nu-
me. 1. Fab. dicto tract. quæſt. 4. 4. quæſt. princi-
palis, quod procedit, ſi emptor ignoret rem
eſſe alienam, ut per Doctor. in locis prædi-
ctis, ſed ſi ſcienter emptor rem alienam eme-
rit, ualet quidem emptio, ſi res immobilis
eſt, ut tenet gloſ. Bart. & Bald. ac Fulgoſ. in l.
ſi in emptione, §. item ſi emptor, ff. de contra
henda empt. Bart. & Paul. de Caſtro, in l. ſi
is qui pro emptore, §. fin. ff. de uſucap. & hæc
opinio. communior eſt, ut tenet Afflict. deci-
ſione Neapol. 369. nu. 2. & 3. ubi ponit mo-
dos quamplures agendi per dominum aduer
ſus emptorem, licèt contrariam partem te-
nuerit Fab. dicta 4. quæſtio. Eſt benè uerum,
4 † quod ſi euincatur res ab emptore ſcienter
emente, quod non habet regreſſum de eui-
ctione etiam ad reſtitutionem precij contra
uenditorem, niſi fuiſſet ſtipulatus euictio-
nem debere, l. ſi fundum, ubi not. Bartol. &
Bald. C. de euict. Paul. de Caſtro d. l. ſi is qui
pro emptore, §. fin. & Fab. dicta 4. quæſtio.
Corn. conſilio 170. colum. pen. 4. uolum. de
quo tamen etiam dicetur in Clauſula, eui-
5 ctionis, ſecùs eſt, ſi quis emat † rem reſtitutio-
ni ſubiectam etiam ſcienter, quia precium
non perdit, l. fin. §. emptor, ubi Iaſ. C. com.
delegat. fortius uoluit Alex. conſilio 66. Su-
per eo, quod quæritur, 4. uolum uendentem
6 † rem alienam ſcienti, non teneri etiam ad
rem tradendam, ſi non poteſt commodè tra-
dere, quod an ſit uerum, reſeruo tractandum
in Clauſula, traditionis rei. ſi tamen domino
7 † ſuccedat uenditor, uel ad ipſum dominium
perueniat, confirmatur uenditio, l. ſi à Titio,
ff. de rei uendic. l. cum à matre, C. de rei uen-
dic. & l. cum uir, & ibi not. Bartol. & cæte-
ri, ff. de uſucap. Et idem, è contra quando do
minus ſuccedit uenditori, l. prima in prin-
cipio, ff. de except. rei uend. & latiſſimè tra-
ctat & decidit Boer. deciſione 23. numero
8 17. & ſequent. Sed licèt † res aliena uendi poſ-
ſit, tamen obligari minimè poteſt, l. prima,
§. primo, ff. de pign. ubi gloſ. & Bartol. &
not. in l. rem alienam, ff. de pignor. act. &
tradit Neguſ. tract. de pign. ſecunda parte,
3. membro, numero 32. & ibi nume. 58. poſt
gloſ. in dicta l. rem alienam, ff. de contrahen.
empt. ponit rationem differentiæ, quam non
proſequor.

Sed numquid ualeat emptio rei ſuæ? text.
eſt quod non, in l. ſuæ rei, ff. de contrahenda
9 empt. ubi † loquitur text. ſiue ignorans ſiue
ſciens, quis emat, & l. cum res, & l. ſi mater,
C. eod. & in l. neque pignus, ff. de reg. iur.
quod enim meum eſt, non poteſt ulterius
fieri meum, §. ſic itaque, Inſtit. de action. ca.
inter dilectos, de fide inſtrumen. & tradit
Fab. dicta 4. quæſtio. principali 19. quæſtio.
quæ regula eſt declaranda, ut per Alexand.
in con-

in conſilio 100. nume. 6. 7. uolum. Fab. dicta 19. quæſtio. Dec. & Cagnol. dicta l. neque pign. Neguſ. tractat. prædicto, 6. parte, primo membro, nume. 44. & 45. & Ripa latè in l. ſi aliquam rem, ſecunda & tertia colum. ff. de acquir. poſſeſ. Clauſula, Inſuper, de qua ſuprà, non erit inutilis, ſi quidem per eam apparet emptorem rem alienam ſcienter non emiſſe, nec propriam, ſed uenditoris, ex quo illud expreſsè in inſtrumento continetur, cuius præſumptioni ſtandum eſt, ſaltem inter dictas partes, l. optimam, C. de contrahen. & committen. ſtipul. Dec. conſilio 283. ſub numero octauo, & aliàs dictum fuit ſuprà.

Domum.

SVMMARIA.

1 *Domus diuerſimodè in iure accipitur, & plures habet ſignificatus.*
2 *Domus ſecundum Dialecticos ex tribus cōſiſtit, ex ſolo, pariete, & tecto.*
Domus ſecundum iuriſtas conſiſtit ex ſolo, & ſuperficie.
3 *Domus, & ædes an differant.*
4 *Domus appellatione uenit etiam ædificium ſine tecto.*
5 *Domus inter immobilia computatur.*
6 *Domus eſt, de rebus periculo ſubiectis.*
7 *Mobilis res ſi cohæret immobili de ea iudicatur ſicut de immobili.*

GLOSSA TERTIA.

DOmus licèt in iure diuerſimodè accipiatur, & plures habeat ſignificatus,
1 ut per Alber. in † Dictionario ſuo, uerbo domus, & per Cor. conſ. 55. littera G. 1. uol. & conſil. 198. littera B. 3. uolum. tamen hic accipitur pro ędificio conſtructo ad habitandum, quod ſecundum Dialecticos conſi-
2 ſtit † ex tribus, ex ſolo, pariete, & tecto, gloſ. in l. ſolum, ff. de rei vend. & in l. eum qui, uerbo, conſtet, de uſucap. Secundum Iuriſtas conſiſtit ex ſolo, & ſuperficie, ut dicit text. in d. l. eum qui, quod uidetur idem, cum in ſuperficie extet tectum, ut dicit Alber. in dicta l. ſolum, & refert Afflict. in deciſione Neapol. Deciſione 392. nu. 13. Et quod ex his tribus ſecundum opin. Dialecticorum domus conſiſtat, tenet Bar. in l. prima, §. deinde, de cloac. & in l. cætera, §. hoc Senatus, il ſecundo, de legat. primo, Paul. de Caſtro conſilio 43. Viſo puncto, ſecunda colum. in antiquis, & in l. ſi fundum, §. cum fundum, de legat. primo. Corn. dicto conſilio 198. ſecunda colum. & conſilio 206. 6. colum. 3. uolum. & Afflict. dicta deciſione 392. nu. 12. Et propterea Bart. in dicto §. deinde, & in dicto §. hoc Senatus,
3 quem ibi cæteri ſequuntur, conſtituit † differentiam inter domum, & ædes, ut ſcilicèt, ædes magis latam habeant ſignificationem, quam domus, quæ comprehendunt vnumquodque ędificium, dict. §. deinde, & l. qui ædes, in fine, ff. de incen. rui. nauf. & ſic etiam non habens tectum, quod in domo ſecùs eſt, ſecundum opinionem Dialecticorum. Sed tenendo quod domus ex duobus conſiſtat tantum, ſcilicèt ſolo, & ſuperficie, prout tenendum eſt, quia text. eſt clarus in d. l. eum qui, & tenet ibi gloſ. & gloſ. in d. l. non ſolum, & Alber. in Dictionario ſuo, uerbo domum, & uerbo, ędes, iſta differentia non uidetur admittenda, quia ſuperficies dicitur illud, quod ſupra faciem eſt terrę, & ſic comprehenditur etiam ſine tecto, contra id quod uoluit Paul. de Caſt. dicto §. cum fundum, in prin. & pro-
4 pterea domus appellatione † ueniet etiam ędificium ſine tecto, quod conſiſtit ex ſolo & ſuperficie; & ita quod non ſit differentia inter ædes, & domum, uidetur firmare Alber. in Dictionario ſuo, dicto uerbo, ædes, ubi dicit, ædes propriè domum appellari. & expreſſius firmat Alciat. in l. fundi appellatione, ff. de uerbor. ſignificat. pro quo facit text. in l. ſi finita, §. ex hoc Edicto, ff. de damn. infec. & in l. ſi domus, ff. de legat. primo, ubi Iureconſultus promiſcuè utitur duobus uocabulis, domus, & ædes, & idem uidetur tenere Socin. in l. plerique, numero 55. de in ius uoc. Et notandum eſt, domum inter immobilia computari, l. lex quæ tutores, §. nec ue-
5 ro domum, uerſiculo † ergo, & domus, & cætera omnia immobilia, C. de admin. tut. licèt uideatur text. facere in contrarium, in l. quidam decedens, §. Papinianus, ad fin. ff. eod. ubi inter mobilia ponitur etiam domus, ſed ideo ibi ponitur domus inter mobilia, quia de iure Digeſtorum licebat tutori, & minori eam ſine decreto alienare, ut per gloſ. ibi, & eſt text. in dicta l. lex quæ tutores, in principio, non quod propterea ſit res mobilis; Benè tamen uidetur proba-
6 ri in dicto §. Papinianus, domum † eſſe de rebus ſubiectis periculo, ibi, ne aliæ res periculo ſubiectæ, cum illa dictio, aliæ, implicet identitatem, licèt quandoque impropriè ponatur, l. non ſolum, §. quæritur, ubi gloſ. creditores, ff. de procur. Et quod domus computetur inter immobilia, eſt text. in Authen. de non alien. in principio, uerſiculo, hęc ergo, collatio. ſecunda. Præterea, negari non poteſt, quin ſolum ſit immobile,
7 ſed quando res † mobilis cohæret rei immobili,

bili, tunc de ea iudicandum eſt, ſicut de immobili, text. eſt in dicto uerbo, hæc ergo, & ibi not. Angel. & facit text. in dicto tit. §. ut autem, & ibi not. etiam Angel. quod illud dicitur ſtabile, quod moueri non poteſt, & ſequitur Rube. conſi. 61. numero primo.

Muratam.

SVMMARIA.

1 *Vendita rei qualitas apponi debet in inſtrumento ne incertitudo officiat contractui.*

2 *Murus propriè quid ſit, & quomodo differat a pariete.*

Murus dicitur cum calce ſine cæmento.

Maceria dicitur de lapidibus ſine cæmento.

Maceria dicitur murus ſiccus, & cedit ſolo.

3 *Vendita re uenditor non poteſt lapides auferre ex quibus maceria erat facta.*

4 *Domum uendens cenſetur vendere dimidiam parietis quo diſtinguitur a domo altera ipſius uenditoris.*

GLOSSA QVARTA.

DOcet Spec. in §. primo, col. quinta, uerſiculo ſita, in titulo de empt. &
1 uend. apponendam † eſſe qualitatem rei uenditæ, ne incertitudo officiat contractui, arg. l. ſi in rem, la prima, ff. de rei uendict. Et propterea dicitur hanc domum uenditam muratam, ſeu muris conſtructam. Sed notandum eſt, quod murus propriè is dicitur, qui publicus eſt, & urbem munit, &
2 mœnia continet, † paries uerò ad priuatum ædificium refertur, ut Alciat. declarat, in l. quantum ad iuris, ff. de uerborum ſignificatione. de larga autem ſignificatione idem importat murus, quod paries, uel mœnia, dicta l. quantum, & ibi Alciat. ponit de uarijs generibus parietum; & quod murus, & paries eadem larga ſignificatione pro eodem habeantur, tradit Cæpol. in tract. de ſeru. urb. præd. titulo 40. de pariete, ſeu muro, in principio. Et dicitur murus cum calce ſine cæmento, gloſ. in dicta l. quantum, & in l. uerb. murum, ff. fin. regun. maceria uero de lapidibus ſine cæmento gloſ. & Alciat. dicta l. quantum, & Cæpol. dicta l. 40. in princip. & 179. De macerie in principio, & talis maceria dicitur murus ſiccus; qui quidem murus cedit ſolo, l. ſi precario, ff. com. prædior.
3 & uenit † in uenditione fundi, ſi in fundo extat, adeo, quod re uendita non poteſt uenditor lapides auferre, ut Bald. & Paul. de Caſt. tradunt, in dicta l. ſi precario, ad finem, & Alexand. & Iaſ. in l. prima. §. nunc uideamus, ff. de noui oper. nunci. & Cæpol. dicto capit. de macerie, prima colum. & Tiraquel. in tractat. de retract. titulo primo, §. primo, gloſ. ſeptima, numero 121. Et uendens
4 † domum, cenſetur uendere dimidiam parietis, quo diſtinguitur à domo altera ipſius uenditoris, l. ſi is qui duas, & ibi Bartol. ff. de ſeru. legat.

Cuppatam.

SVMMARIA.

1 *Latinitas mala non uitiat inſtrumentum.*

2 *Cuppæ, uel cuppulæ ſumuntur pro quodam genere vaſorum dolijs uiliorum.*

3 *Tegulæ, ſeu cuppi, & laſtræ, ſeu lamina, etiam ſi ſint plumbeæ veniunt in uenditione.*

Si tamen fuerint ædificijs impoſitæ, ſecus autem ſi non fuerint impoſita, licet fuerint allata vt imponerentur.

4 *Domo uendita non venit uelum, ſeu tela, uel alia materia deſtinata ad tegendum tempore æſtatis hypetria, ſeu deambulationes ſubdiales.*

5 *Tegulæ è domibus debitorum auferri non poſſunt pro debito publico, & uendi, nec tigna, uel alia ædibus iniuncta.*

Tegulæ, & tigna domibus iniuncta, uel iniuncta legari nequeunt.

Licet aliquibus in locis aliter ſeruetur.

GLOSSA QVINTA.

NOtarij in inſtrumentis ſæpè ponunt uerba à ſermone Latino omnino aliena, quod tamen toleratur, & non
1 † uitiatur inſtrumentum, etiam ſi ex eis appareret notarium non intellexiſſe quid importaret illud quod ſcriberet, ut per Baldus in l. Imperator, prima lectura, ff. de ſtatu homin. de quo fortè dicetur infrà alio loco. Apponitur igitur hoc uerbum ad denotandum qualitatem rei uenditæ: & idem eſt nomen, dicere cuppatam, quod tectam, uel coopertam, à quo fortè originem habuit corru pto uocabulo uerbum cuppi, tale tamen uerbum aliud ſignificat ſecundum Iureconſul-
2 tos, † nam accipiũtur cuppę, uel cuppulæ pro quodam genere vaſorum dolijs uiliorum, l. 3. §. fin. iuncta gloſ. ff. de triti. uino. & oleo leg. & in l. inſtrumenta, ubi etiam gloſ. & l. quæſitum. §. conſeruanda, ff. de fund. inſtr. &
3 inſtru. leg. Notandum † tamen eſt, quòd tegulæ, ſeu cuppi, & laſtrę, ſeu laminæ etiã ſi ſint plumbeæ, ueniunt in uenditione, l. malum, §. plum-

plumbum, ff. de uerbor. ſignifi. & ibi gloſ. & Alciat. & l. fundi, §. quàm puta, ff. de action. empt. latè Cæpol. tract. de ſeruit. urb. præd. capit. 41. de ſtillicidio, ſeu tecto. Non ueniunt tamen tegulæ, quæ nondum ædificijs impoſitæ ſunt, licèt fuerint allatæ ut imponerentur, l. granaria, §. tegulæ, ff. de action.
4 empt. Nec † uenit uelum, ſeu tela, uel alia materia deſtinata ad tegendum tempore æſtatis, hypetria, ſeu deambulationes ſubdiuales, quæ extra porticum ſub cælo aperto conſtructæ ſunt, quæ loca terracias uocari tradit Bud. in l. ex ſilua cedua, in fin. ff. de vſufr. & ita intelligitur text. in dicto §. plumbum, quem Accur. ingenuè fatetur non intellexiſſe, & ita ibi etiam declarat Alciat. de quo etiam eſt text. in l. quæſitum, §. de uelis, ff. de fund. inſtru. & inſtr. legato; Et ad materiam
5 tegularum not. quod etiam † pro debito publico non poſſunt tegulæ, e domibus debitorum auferri, & uendi, nec tigna, uel alia ædibus iuncta ſicut nec legari poſſunt, l. cæterum, §. hoc ſenatus, primo & ſecundo, & ibi trad. Bart. & ſequuntur cæteri, ff. de legat. primo, & Bart. in l. nutu, §. fin. de legat. 3. & Cępol. dicto capit. 41. in fine, licèt in multis locis non ſeruetur de conſuetudine, ut Paul. de Caſtro, de Vrbe, Roman. & Iaſ. de Florētia, trad. in d. §. hoc Senatus, & ego uidi etiam alibi contrarium ſeruari.

Et ſolaratam.

S V M M A R I A.

1 Solarium in inſtrumento notarij accipitur non ſecundum propriam ſignificationem, ſed ſecundum quod vulgares accipiunt.

Notarij malè non faciunt apponendo uerba vulgari ſermone ac materno ut magis exprimant contrahentium intentionem.

2 Solarium de ſui propria ſignificatione, ſignificat uectigal illud quod pro ſolo penditur, uel ſoluitur.

Et pro ſuppellectile, uel alijs rebus, ad commeandum neceſſarijs.

3 Solarium pro loco in quo hora ad ſolem denotantur, uerutoſeu pinula umbram faciente.

4 Domo uendita numquid veniant horrea, ſeu granaria? uide hic Auctorem diſtinguentem.

Horrea accipiuntur pro quocumq; loco ad reponendas merces.

5 Domo uendita uenit fouea grani exiſtens ſub uia publica ante domum, ſi dominus uel uenditor ea una cum domo vtebatur.

6 Domo habente plura ſolaria, plurium Dominorum, unus Dominus uendere volens, tenetur uendere alteri Domino excluſo, etiam proximiore, cui aliàs per ius congrui uendere teneretur.

GLOSSA VI.

SOlarium hic non accipitur ſecundum ſuam propriam ſignificationem, ſed
1 ſecundum quod † vulgares intelligunt, de quo in tractatu de ſerui. urb. prædiorum tract. Cępol. ſub eod. tit. de ſolario, cap. 46. nec in hoc male faciunt notarij, etiam apponendo uerba vulgaria materno ſermone; ut magis exprimant contrahentium uoluntatem, tales enim ſermones ſecundum communem loquendi vſum in vulgari debent interpretari, ut poſt alios, quos allegat, tradit Cagnol. in l. ſi librarius, numero. 13. & 14.
2 de reg. iur. Solarium † tamen de ſui propria ſignificatione ſignificat uectigal illud quod pro ſolo penditur ſeu ſoluitur, l. 2. §. ſi quis nemine, ff. ne quid in loco publico quod declarat Alcia. in l. inter donum, 3. pag. ff. de uerborum ſignific. etiam id quod ſoluitur pro ſuppellectile, uel alijs rebus ad commeandum neceſſarijs. Alibi ſolarium accipitur
3 pro loco †. in quo horę ad ſolem denotantur, ueruto, ſeu pinula umbram faciente, l. arborem, & ibi not. Bud. ff. de ſeru. prædi. urb. Latini tamen ea quæ vulgus appellat ſolaria, plana tecta dicunt, ſed numquid ſolaria, quæ fiunt pro reponendis granis, ſegetibus, & mercibus, ueniant in uenditione domus, iſta enim nomine legali horrea nuncupantur, ut l. dominus horreorum, & in pluribus alijs
4 ll. ff. locat. & † dicit Alciat. in l. deteſtatio, 13. pagina, de uerborum ſignificatione, quod horreum accipitur pro quocumque loco ad reponendum merces, & idem tenet in l. pacta nouiſſima, penultima pagina, C. de pact. dicens huiuſmodi horrea à nobis magazinos appellari, appellantur etiam granaria, l. granaria, in principio, ff. action. empt. Et diſtinguendum eſt an ſint fundata in re, uel affixa, ſeu defoſſa, aut non, primo caſu ueniunt, dicta l. granaria, in principio, maximè ſi per domum habetur aditus ad ea, uel uno precio fuerint empta, ut not. in l. fina. ff. de ſeruit. urb. prædior. & tradit Ioann. de Amic. conſilio primo, numero 7. ſecundo caſu, quando ſunt compoſita, & facta ex tabulis, nec defoſſa in re, quia tunc eſt quid mobile, l. Titius, ff. de acquirend. rerum domin. non ueniunt, dicta l. granaria, & idem tenet Cæpolla dicto tractat. 162. de horreo. aliter diſtinguit. Bart.

poſt Iac. de Aret. in l. uxori, in princip. ff.
de legat, tertio, loquens in legato, quod aut
eſt locus multum ſeparatus à domo, aut non,
primo, caſu non ueniat, ſecundo ſic. Venit
5 etiam † in uenditione fouea grani exiſtens
ſub uia publica ante domum, ſi dominus uel
uenditor ea una cum domo utebatur Ioan.
de Amic. conſi. 1. nu. 8. maximè ſi per do-
mum ad eam habetur aditus. Bertrand. conſ.
185. 1. uolum. nouiſſimorum. Et de domo
6 † habente plura ſolaria plurium domino-
rum, quod unus dominus teneatur uendere
alteri excluſo proximiore, cui aliàs per ius
congrui uendere teneretur, tradit idem Ioan.
de Amic. conſi. 20. nu. 18. & 19.

Cum apotheca.

SVMMARIA.

*1 Apotheca eſt ſtatio, uel locus ubi pecunia recon-
ditur.*
*Apothecarij apothecam exercentes qui à militia
ſummouentur, & dignitatibus.*
*2 Apotheca accipitur etiam pro loco in quo merces
reponuntur, & uenduntur, ut eſt Taberna.*
*3 Domo uendita numquid ueniat apotheca, uide
hic diſtinctionem.*
Domo legata uenit etiam apotheca.
*4 Apotheca uox, debet accipi ſecundum Commu-
nem uſum loquendi.*
Apotheca legato quid comprehẽdatur remiſſiuè.

GLOSSA VII.

APotheca, ſecundum gloſ. in l. ſi quis
intra, uerb. apothecis, C. de bonor.
1 præſcript. eſt † ſtatio, uel locus ubi
pecunia reconditur; de apotheca etiam habe
tur mentio in l. prima, C. de uerbor. ſignifi.
& dicuntur apothecarij apothecam exercen
tes, qui à dignitatibus & militia ſummouen-
tur, l. ſi cohortalis, C. de cohortal. & princip.
libro 12. de quo meminit Alciat. in l. mercis
appellatione, quarta pagin. ff. de uerborum
2 ſignificatione, magis autem † uidetur apo-
thecam etiam locum in quo merces reponun
tur, & uenduntur dici, ut eſt taberna, l.
cum tabernam, ff. de pign. & l. inſtrumen-
ta, ff. de uerborum ſignificatione, & de ta-
berna tradit Alciat. in l. inde tabernacula, ff.
eod.

Sed numquid apotheca in uenditione
domus comprehendatur? & diſtinguendum
3 eſt, quia aut eſt intra † domum, uel ſub do-
mo, & per eam habetur aditus in domum, &
clarum eſt quod ſic, quia eſt pars domus, ut
tradit Paul. de Caſtro, dicto conſilio 43. ad
finem aliàs 211. in primo uol. & Socin. in l.
plerique, nume. 59. ff. de in ius uoc. & idem
ſi contineatur ſub eiſdem finibus, ſub quibus
domus continetur, & uenditor utebatur a-
potheca una cum domo, & omnibus his ca-
ſibus comprehenditur apotheca, ut tradit
Ancha. loquens in donatione domus, in con
ſil. 291. Super pluribus articulis, 1. & 2. col.
& ſequitur Crot. in repet. c. Raynucius, 3.
not. de teſt. & Iaſ. in l. final. col. 3. de conſtit.
princip. Et idem ſi erat iuncta domui, & uno
precio fuerat empta, ut tradit Crot. ibi, per
text. in l. prædijs, §. fi. ff de leg. 3. & in legato
domus quod ueniat etiam apotheca, reſpon-
dit Alex. conſil. 204. per totum, 6. uol. & in
conſ. 223. Viſis uerbis, in 2. uol. & Rube. con
ſil. 95. nume. 10. & 11. Si uerò apotheca non
eſt ſub domo, uel intra eam, nec habetur adi-
tus per eam in domum, tunc non uenit in
uenditione domus, nec eius appellatione, ut
tradunt Doct. in d. l. plerique, nam apothe-
ca differt à domo, ut per eos ibi, & per Corn.
conſ. 203. 1. uol. Pariſ. conſ. 80. nu. 21. 2. uol.
& Crauet. conſ. 234. per totum, & uideatur
Natt. conſ. 118. in 2. dub. & Pet. in tracta. de
teſta. coniug. lib. 5. c. 11. nu. 6. & per Rui. con
ſil. 179. nu. 4. 1. uol. Et hoc caſu iſta expreſſio
4 poteſt operari. Et de uocabulo, † apotheca,
quod ſecundum communem uſum loquen-
di accipi debeat, Bald. in l. legatis, C. de le-
gat. & quid ueniat in legato apothecæ Bar-
tol. tradit in l. cum pater, §. menſe, de leg. 2.
& in l. nam quid liquide, §. 1. ff. de penu
legata.

Curte.

SVMMARIA.

*1 Curia, & Curtis alio modo à legiſtis alio à vulga-
ribus accipitur.*
*Curia ſecundum legiſtas ſignificat locum, tam
intra, quam extra Caſtrum, qui ab ipſo Caſtro
defenditur.*
2 Curia, & curtis promiſcue accipiũtur à legiſtis.
*Curia, & Curtis multis modis accipitur, cum ſit
nomen æquiuocum.*
*3 Curia, & Curtis vulgariter eſt locus ſeptus mu-
ris ſeu clauſuris ligneis, uel uepribus, aliàs, ap-
pellatus Cortile.*
*4 Domo uendita nunquid ueniat Curtis, ſeu
Curia.*

GLOSSA VIII.

CVrtis, ſeu curia, alio modo accipitur ſe-
cundum Legiſtas, & alio modo ſecun
1 dum vulgares; Legiſtę enim accipiũt ut Bal.
teſtus

teſtis eſt, in l. pen. col. 2. nume. 4. C. de cond.
inſertis, pro loco tam intra caſtrũ, quàm iux-
ta caſtrum, qui ab ipſo caſtro defenditur, &
in qua habitantes defendunt ipſum caſtrum,
2 & iſta duo † uocabula, ſeu nomina, promi-
ſcuè accipiuntur, ut in tit. de Capitaneo, qui
Curiam uendidit, & quod curia accipiatur
ut ſuprà, tenet etiam Boer. alios allegans, de
ciſione 212. nu. 32. alijs etiam modis accipi-
tur, cum ſit uerbum æquiuocum, ut per Old.
conſi. 211. Ad propoſitum, & per Socin. qui
alios allegat, in conſi. 86. col. 2. per Domin.
poſt Ioan. And. & Lap. in c. 1. §. porrò, de ſta-
tu reg. lib. 6. latè per Felin. in c. Rodulphus,
nu. 22. uer. hortus, de reſcr. Guid. Pap. quæſt.
451. Quid contineatur, & Boer. in addit. in
tract. de auct. Magni. Conſil. nu. 168. ſed hic
accipitur prout accipit Cepol. quem referũt
Felin. & Boer. locis præallegatis, in d. tract.
de ſeruit. urb. præd. c. 46. De Curia ſeu Cur-
3 te, ubi dicit, quod dicitur planicies terræ. † Et
uulgariter eſt locus ſeptus muris, ſeu clauſu-
ris ligneis, uel vepribus, ſecũdum Pariſ. con-
ſil. 58. num. 48. 3. uol. qui locus etiam groſſo
modo Cortile nuncupatur, ut dicit Felin. d.
loco præallegato, quem Pariſ. Cortiuium ap
pellat, in conſil. 115. in 1. uol. Iſta igitur Cur-
4 tis, de qua tractamus, uenit in uẽditione † do
mus, ſicut uenit hortus, de quo ſuo loco dice
tur, ut tradit Alex. in conſi. 21. Conſideratis
uerbis, & alijs, 4. uol. & ſequitur Felin. d. nu.
22. quod clarè procedit, ſi clauditur ſub eadẽ
clauſura, quæ ultimo claudit domum, tunc
enim uenit appellatione domus, ut per Bart.
in l. quis ſit fugitiuus, §. apud Cælium, ff. de
ædil. edic. & ſequitur Soc. in l. plerique, 9. quæ
ſtio. nu. 47. ff. de in ius uoc. de aliquibus quæ-
ſtionibus pertinentibus ad Curtem uiden-
dus eſt Cepol. d. c. 46.

Stabulo.

SVMMARIA.

1 *Stabulum duplici modo accipitur, pro diuerſo-
rio, ſeu hoſpitio, quod nos Tabernam voca-
mus; & pro ſeptis quibus iumenta ſtabulan-
tur.*
*Stabulum ſecundum uſum communem loquen-
di, nedum ſignificat locum ad recipiendos e-
quos deſtinatum, ſed & ad recipienda alia ani
malia.*
2 *Stabulum uenit appellatione domus concur-
rentibus hic deſcriptis.*
*Stabulum domui iunctum prædium vrbanum
cenſetur, non ruſticum.*
3 *Porticus quid ſit.*
4 *Domus appellatione an ueniat Porticus.*
*Statutum puniens offendentem in domo, non
habet locum in offendente in porticu.*
5 *Scalæ quæ ſunt extrà domum, & extrà oſtium
non ueniunt appellatione domus.*
Veniunt tamen in uenditione domus.
6 *Balnea ueniunt in uenditione domus aliquan-
do.*
7 *Porticus, Clauſtrum, Conclaue, uel Curia, ſi ſint
in medio duarum domorum unius domini, &
Dominus unam ex eis domibus ſimpliciter uẽ-
diderit non expreſſo de porticu, uel alijs ſupra-
dictis, numquid veniant in uenditione, & an
ſint diuidenda.*

GLOSSA IX.

DVplici modo ſtabulum accipi poſſe
teſtatur Alciat. in l. urbana prædia,
ff. de uerb. ſign. Primo modo, pro di
1 uerſorio, ſeu hoſpitio, quod † nos tabernam
uocamus, & eo ſenſu accipitur in titulo naut.
caup. & ſtabul. in l. ex conducto, in princ. ff.
locati. Secundo modo pro ſeptis, quibus gre
ges uel iumenta ſtabulantur, & eo modo ac-
cipitur in l. eo iure, §. ſtabula, ff. in quibus
cauſ. pign. tacit. contrahat. Et licèt gl. in l. pa-
lam, in prin. ff. de ritu nupt. uelit ſtabulum ſo
lum comprehendere locum ad recipiendum
equos deſtinatum, tamen de communi uſu
loquendi uenit etiam locus aptus & deſtina-
tus ad ſtabulandum alia animalia, ut Cepol.
placuit, in dicto tract. de ſeru. urb. præd. c. 74.
2 De ſtabulo. Sed ſi ſtabulum iunctum † ſit do-
mui, uenit appellatione domus, ut uidetur
probari ex tex. in d. §. ſtabula, quem ita intel-
ligit Firman. in Repert. ſuo, uerb. ſtabulum,
& idem ſi habetur ad id aditus per domum
uel fuerat emptum cum domo, ut per Pau-
lum de Caſtro, poſt Baldum, in l. finali, in
principio, ff. de ſeru. urban. prædior. & Ia-
ſon, dicta l. plerique, ſecunda columna, ſe-
quitur Iaſ. in l. fin. col. 4. ff. de conſtit. princ.
& ſequitur Alexand. dicto conſilio 223. 1.
col. 2. uol. & Ioan. de Amic. conſilio primo,
numero ſeptimo, & Bertr. conſilio 239. nu.
4. 3. uol. poſteriorum, & conſi. 185. 1. uol. ſe-
cùs ſi ſeparatum eſt, quia tunc non ueniret,
in eo eſſet dicendum ſicut in appotheca ſu-
pra dictum fuit, & de porticu, & horto dice-
tur infra. Et quando eſt iunctum domui, cen
ſetur prædium urbanum, non ruſticum, d. §.
ſtabula, & tradit Cepol. d. tract. c. 11. de ſer-
uitutibus urban. & ruſtic. Sed quid de porti-
cu, an ueniat in uenditione domus? Porticus
3 enim ſm Hoſtieſ. in Summa, in tit. † de accu-
ſat. §. 2. uerſi. ſed ſi crimen, eſt illa pars quæ
eſt ante domum, uel ſecũdum Bart. in l. quid
conclaue, num. 2. de dam. infec. eſt quidam

locus coopertus deſuper, & diſcoopertus ante. quod ſequitur Cæpol. tract. præallegato, cap. 44. De clauſtro, ſeu conclaui, col. 1. & quæ habet tectum, non parietem, ſecundum Paul. de Caſt. in l. cætera, §. hoc ſenatus, il ſe-
4 cundo de leg. 1. Et uidetur † quod nõ ueniat, quandoquidem domus appellatione non cõprehẽdatur porticus de ſui propria ſignificatione, ſed per extenſionem, d. §. hoc ſenatus, & ibi communiter Doct. poſt Bart. inferentes ad quæſt. ſtatuti, de puniente offendentem aliquem in domo, quod non comprehẽdatur offendens in porticu, & idem tenẽt cõmuniter omnes, in l. pleriq;, de in ius uocãd. determinantes, quod diſpoſitio illius legis, quod quis non poſſit capi in domo, non habet locum in porticu, niſi ſit porticus, quę habeat clauſuram, vel ſit intra domum, ſecundum Socin. ibi, 9. quæſt. nu. 47. & idem tenet Abb. in c. 1. nu. 4. de decim. Contrariũ tamẽ eſt uerius, quia porticus, licèt non ueniãt appellatione domus, tamen ſi eſt coniuncta domui, & ei affixa eſt domus, comprehenditur in uenditione domus, cum per domum in ipſum habeatur aditus, d. l. quod cõclaue, & ibi Bart. & alij, & Bar. in d. §. hoc ſenatus, Alber. in Dictionario ſuo, uerbo, porticus, & Cæpol. d. c. 44. 2. col. ubi dicit, quod venit appellatione domus, declarando, ut ibi per eum, quod etiam tenet Ioan. de Amic. d. cõſ. 1. nu. 7. nam etiam plura quæ ſunt extra domum non ſunt domus, nec ueniunt domus appellatione, & tamen comprehenduntur, & ueniunt in uenditione, l. ſi aquæ ductus, ff. de contrahenda empt. l. arbor, §. de veſtibulo, ff. com. diuid. & dicetur ſuo loco, ſicut nõ
5 ueniunt † ſcalæ, quæ ſunt extra domum, & extra oſtium, domus appellatione, ſecundum Bald. & Flor. in l. fiſtulam, §. fin. ff. de ſer. urb. præd. & Cæpol. dicto tract. cap. 54. De ſcalis ad finem, & tamen ſcalæ huiuſmodi veniũt in uenditione domus, d. l. ſi aquęductus, & l. funes, cũ ſimilibus ſequent. ff. de action. empt.
6 Et item ueniunt † Balnea, ſi aditus per domum ad ea habetur, uel unico precio cum domo empta fuiſſent, d. l. prædia, §. Balnea, & ibi Bart. in §. ſequenti, ff. de leg. 3. & idem dicendum eſt de Clauſtro, Conclaui, & alijs ſimilibus, per dictum text. & per d. l. quod conclaue, & not. Bald. & Paul. de Caſt. in d. l. fin. in princ. ff. de ſeruit. urb. prædiorum.

Sed ſi Porticus, Clauſtrum, Cõclaue, uel
7 Curia eſſent in medio duarum † domorum, unius domini, & dominus unam ex eis domibus ſimpliciter uendiderit, non expreſſo de porticu, uel alijs de ſupradictis, ſed eam porticum, curiam uel ſimilia, habebatur aditus per utramq; ex eis domibus, tunc talis porticus, ſeu curia taleve clauſtrum, uel conclaue, ad unũquęq; pro dimidia pertinet, & dẽt inter eas diuidi, ut tradit Bar. & cæteri ſequuntur, in d. l. quod conclaue, & Cæpol. d. c. 44. 2. col. ſecùs ſi in eum locum intermedium haberetur aditus per altera ex illis domibus tantum, quia ad eam pertineret, & ad eius dominum, ut declarat Ang. d. l. quod cõclaue, & Cæpol. loco præallegato, & ſequitur etiam Pet. de Vbal. tract. Socie. 10. part. quæſt. 23.

Horto.

SVMMARIA.

1 *Felin. in c. Rodulfus de reſcriptis, reprobatus.*
Hortus tam dicitur ille qui urbanus eſt, & habet plus amœnitatis, quàm redditus, quam ille qui plus redditus quàm amœnitatis, & eſt ruſticus.
2 *Hortus ſecundum Grammaticos quid ſit.*
Hortus dictio, an cum aſpiratione, an ſine ſcribenda.
3 *Vocabulorum, & nominum controuerſia pertinacibus relinquenda.*
4 *Hortus an & quando ueniat appellatione domus ita ut comprehẽdatur in eius uenditione.*
5 *Hortus ad hoc ut ueniat in uenditione domus, an copulatiuè concurrere debeat, & quòd fuerit emptus ad uſum Domus, & quòd ad eum habeatur aditus per domum.*
6 *Hortus inter domos communes exiſtens, ſi diuidantur Domus, cui ſit applicandus.*
7 *Vendita res eo modo, & iure quo prius per uenditorem detinebatur.*
Domum dans, uel alienans, cenſetur dare ea quæ annexa ſunt illi rei.
8 *Vicinus ſtante conſuetudine retrahendi iure uicinitatis, poterit retrahere venditionem domus à uicino factam, licèt ipſe retrahens habeat domum cohærentem dumtaxat horto.*
Alij tamen diſſenſerunt quos concordat Auctor.

GLOSSA X.

Hortus ſecundum Felin. in præallegato c. Rodulphus, numero. 221 de
1 reſcriptis eſt locus ſine reditu, † factus ad amœnitatem. Quæ definitio minimè placet, quia tantum comprehenderetur hortus vrbanus plus habens amœnitatis quam reditus, non autem ruſticalis continens è contra, & tamen hic, ſicut ille, hortus appellatur, l. urbana, ubi Alciat. de uerb. ſign. & ibi habetur, quod hortus etiam exiſtens in urbe, ſi ex eo plus utilitatis, & reditus habeat quàm amœnitatis, cenſetur prædium

rusticum

ruſticum, non urbanum, & idem eſt ſi eſt ma
gnus, & latus, l.4.§.fin.ff. fin. regund. & tra-
dit Cæpol.in tract. prædicto cap.76. De hor-
to, & in cap.11.de ſeruit. vrban. & ruſtic. &
quæ dicantur etiam ſeruitutes urbanę col.1.
& Felinus met, loco præallegato, Melior igi
tur eſt declaratio Grammaticorum dicentiũ
2 †hortum eſſe locum in Vrbe, vel in Villà, in
quo arbores, herba, & olera oriuntur. inde,
ortum, ſine aſpiratione ſcribendum eſſe cen-
ſent, quod quibuſdam alijs diſplicet, ut diffe
rat à dictione, ortus, quæ natum importat,
obſeruaui tamen etiam bonos codices habe
re hanc dictionem cum aſpiratione, & ſine
ea, ut utroq; modo ſcribi poſſit, quæ miſſa fa
ciam; cum ad noſtram materiam non atti-
3 neant, & pertinacibus † de uocabulis, & no-
minibus uanis controuerſiam relinquo, ſe-
quendo Imperatorem, in l. pen. ante finem,
C. de conſtit. pecunia.
4 Sed numquid ueniat appellatione † do-
mus, & ueniat in uenditione, ſi de eo expreſ-
ſa mentio facta non ſit? & uidetur quod non,
per text. in d. l. fin. ff. de ſeru. urb. prædior. vbi
legatarius, cui eſt legata habitatio domus,
non habet hortum, nec hortus comprehen-
ditur in legato, & in ca. Raynutius, in princ.
de teſt. & in c. fin. 12. quæſt. 2. vbi ponunt do
mus, & hortus: nam ſi hortus comprehende
retur, non eſſet opus expreſſe hortum expri-
mere; & ita, quod non ueniat hortus, domus
appellatione, tenet Abbas, in ca. 1. per illum
tex. de cenſib. Sed iſta iura procedunt in hor-
to à domo ſeparato, nec deputato ad vſum
domus, uel una cum domo non empto, ſecus
tamen eſt in coniuncto ipſi domui, uel ædi-
bus, quia uenit ædium appellatione, ut Bald.
tradit conſi. 378. Sequitur aliud, nu. 3. 1. vol.
ita ut quando cohæret domui, eſt acceſſorius
ad domum, & comprehenditur in uenditio-
ne, uel alienatione domus, ut tradit Io. And.
& communiter Doct. in d. c. Raynutius in 3.
not. & ſequitur Domin. in d. c. fin. 12. quæſt. 2.
Bald. & Paul. de Caſt. d. l. fin. Alex. conſ. 223.
quod eſt pen. conſilium. Viſis uerbis dicti te-
ſtamenti, col. 2. 1. vol. & ſequitur idem Alex.
in conſil. 54. Ponderatis uerbis, 2. col. 3. vol.
& conſil. 23. conſideratis uerbis, 4. vol. du-
plicato conſil. 33. 7. vol. & idem tenet idem
Alex. conſi. 204. nu. 4. 6. uol. & Cagnol. in l.
cum principalis, num. 9. de reg. iur. uel quan-
do eſt paratus ad uſum domus, ut ſalubrior,
& amœnior domus redderetur, & habetur
aditus ad eum per domum ipſam, d. l. præ-
dijs, §. pen. de leg. 3. & tenet Bald. in conſil.
quod communiter non habetur incip. Quid
ſi legauit contenta in domo, quem referunt
& ſequuntur Felin. d. nu. 22. Barb. d. ca. Ray-

nutius 3. not. 2. col. & Dec. conſi. 109. nu. 1.
5 & licèt † ibi Crot. dicto 3. not. & Iaſ. in l. fin.
3. col. de conſtit. princ. uideantur uelle, quod
ad hoc ut ueniat hortus, requiratur concur-
ſus vtriuſque, ſcilicèt, quod fuerit emptus ad
uſum domus, & quod ad eum habeatur adi-
tus per domum, tamen Bart. in d. §. pen. uo-
luit ſufficere, quod tantum habeatur aditus
per domum; ad hoc ut iudicetur de domo,
per d. l. quod conclaue, ſupra allegata, ff. de
damno infec. & idem tenet Paul. de Caſtro,
poſt Bald. in d. l. fi. ff. de ſeru. urb. prædior. A-
lex. ſequitur d. conſil. 223. 1. col. & d. conſil.
204. in princ. & Io. de Amic. in conſi. 1. nu. 7.
& Bertr. dicto conſi. 239. nu. 4. 3. uol. & cõſ.
185. 1. uol. ultimorum. Et propterea Nic. de
Neapoli, in d. §. pen. poſt Bartol. de Capua
6 ponit quæſt. quod ſi † fratres habent domos
communes, in medio quarum ſit hortus, &
dubitatur cui domui debeat accedere, quod
debet attendi, cui eſſet deſtinatus, & ſi nõ ap
paret, cedit illi, per quam aditus ad eum ha-
betur. Et ſequuntur Barb. & Crot. in Repet.
d. c. Raynutius, Iaſ. d. col. 3. Cępol. d. cap. 76.
& Alex. d. conſil. 223. Et hoc poteſt probari
ex coniecturis, & præſumptionibus, ut per
Dec. d. conſi. 109. nu. 1. & attenditur prior a-
ditus, ſecundum eundem Dec. ibi, col. 2. uer.
quarto, & magis frequẽtatur, ut per eum ibi.
uer. 5. Et idem uenit hortus ſi fuerat emptus
uno precio cum domo; ſecundum Paul. de
Caſt. poſt Bald. quem adducit, in d. l. fi. ff. de
ſerui. urb. prędior. quod probatur ex d. l. prę-
dijs, §. fin. & hoc etiam tenent Iaſ. d. l. fin. de
conſtit. princ. col. 3. Cæpol. d. ca. 76. Alex. d.
conſ. 223. Crot. d. 3. not. Vbi reſpondetur a-
liter d. l. fin. in contrarium adductæ, quia ibi
non dubitabatur, nec erat quæſtio, an com-
prehenderetur hortus in legato, ſed an debe
retur uia hæredi per rem legatam; & hanc
etiam tenet Dec. d. conſi. 109. col. 2. uerſic. 5.
& Io. de Amic. d. conſil. 1. nu. 7. Et idem eſt,
quando hortus comprehenditur inter confi-
nes rei uenditæ adiectos, & in inſtrumento
deſcriptos, ut in quadã coquina tradit Alex.
d. conſi. 54. in 3. & in horto Dec. d. conſi. nu.
1. his enim caſibus, quando hortus eſt para-
tus domui, dicitur membrum domus, & ue-
nit appellatione domus, ut per Io. de Amic.
d. conſ. 1. nu. 6. & 7. Vnde qui uendit domũ,
cenſetur etiam uendere hortum, ut per Nic.
de Neap. poſt Bart. de Capua, d. §. pen. & ſe-
quitur Barb. dicto c. Raynutius, Io. de Amic.
7 d. conſi. 1. nu. 16. nam † res uendita uenit eo
iure quo prius per uenditorem detinebatur,
l. creditor, in fi. ff. de action. empt. & dicit Ar
chid. in d. c. fin. 12. quæſt. 2. quod qui dat do-
mum, uel aliam rem, cẽſetur dare ea quæ an-
nexa

Digitized by Google

nexa ſunt illi rei. ſequitur Alex. d. conſi. 223. 2. col. & d. conſil. 204. nu. 4. ſequitur Iaſ. in l. fin. 2. col. ff. de conſtit. princ. facit quod not. Moder. in d. l. plerique de in ius vocan. quod diſpoſitio d. l. quæ loquitur in domo, procedit etiam in horto contiguo domus clauſo, in quem per domum habetur aditus. Et in tãtum uoluit Io. de Ami. d. conſ. 1. hortum eſſe partem domus, vt etiam conſtat conſuetudi-
8 ne, quod † vicinus poſſit rem uenditam alteri retrahere, & ſoluendo illud precium petere, & habere, ſufficit habere domum cohærentem dicto horto, cuius contrarium uidetur fuiſſe iudicatum in conſi. Neap. vt refert Afflict. deciſione 233. In Ciuitate, & contrariũ conſuluit Pariſ. in conſi. 82. nu. 45. & ſequẽt. 3. vol. licèt poſſint ſimul concordari propter diuerſitatem conſuetudinis, quæ diuerſimodè in locis conſulentium ſeruabatur, ut per Io. de Amic. d. conſi. nu. 16.

Puteo, & ciſterna.

S V M M A R I A.

1 *Domo vẽdita, venit puteus, putealia, funes quibus aqua hauritur, labra, ſeu uaſa, ſeu crateres lapidei ad recipiendam aquam apti, ſiſtula, aquaductus, rota, & ſitula ad hauriendum aquam.*

2 *Domo uendita uenit etiam Ciſterna. Declara tamen vt hic.*

GLOSSA XI.

IN venditione domus venit, nedum puteus, ſed etiam veniunt putealia, ſeu pu-
1 tea, ideſt id quo † puteus operitur, & funes quibus aqua hauritur, labra ſcilicèt, vaſa, ſeu crateres lapidei, ad recipiendum aquam apti, & item fiſtulæ, ſeu aquæductus, l. Iulianus, §. fi. cum duabus ll. ſequent. vbi Bud. declarat, quæ ſint labra, & quæ ſint ſalientes, de quibus ibi, & ueniunt etiam Rota, & ſitula ad hauriendum aquam, l. qui fundum, §. fin. ff. de contrahen. empt. & tradit Specul. in titulo de emptione & venditione, §. primo, verſiculo, ad euidentiam, ſecunda col. & Cępol. dicto tractatu ſeru. cap. 47. De puteo, ciſterna, & lauello, 3. col. Et quæ dicta ſunt de
2 puteo, procedunt † etiam in ciſterna, ut ibi per eum. Quæ omnia procedunt, quando puteus eſt intra confines domus, uel intra domum ipſum, ſed ſi eſt extra eam, tunc dicendum eſt prout in alijs ſupra dictum fuit, & hoc caſu expreſſio non eſſet ſuperflua, nec fruſtra apponeretur.

Sitam Ferrariæ.

S V M M A R I A.

1 *Venditio rei debet fieri ita ut locus, & locus loci, ubi ſita eſt, ponatur in Inſtrumento, puta Domum ſitam Ferrariæ, in contrata Sancti Petri, &c.*

GLOSSA XII.

1 LOcus, † & locus loci rei uenditæ ubi ſita eſt, ponendus eſt in inſtrumento venditionis, ut docet Specu. in d. §. 1. col. 5. uerſ. locus, & idem de loco cum duobus confinibus apponendo, de quo ultimo latius dicetur infra, tenet Bartol. in l. forma, per illum text. de cenſ. & in l. demonſtratio, in princ. 7. quęſt. ff. de cond. & demonſt. Fab. d. tractatu, quæſt. 5. col. 23. verſi. vltimo aduertas, locus ſatis eſt deſcriptus, locus uerò loci ſubſequitur.

In contrata Sancti Petri.

S V M M A R I A.

1 *Domus habens duo capita ſuper duabus contratis, de qua contrata diceretur, ſeu parochia, ſi una ex ipſis contratis in una, altera in alia parochia exiſtit.*

GLOSSA XIII.

SED finge quod domus habeat capita ſuper duabus contratis, quarum una
1 ſit ſub parochia Sancti Petri, † altera Sancti Martini, in qua contrata dicetur eſſe ſitam dictam domum cum in unaquaque ipſarum habeat oſtium? Rayn. de Forliu. in l. generali, §. uxori, de vſufruc. leg. tenet eam eſſe ſub illa parochia, in cuius parte ſunt bona pro maiori parte. Bart. verò in allegata l. quod conclaue, in fin. tenet poſt alios, quos dicit ita tenere, quod cenſetur eſſe de parochia verſus quam habetur aditus, & ibi dicit Angel. quod pars anterior eſt nobilior, & propterea ea eſt attendenda, & ſequitur Rui. conſil. 59. nu. 10. in 3. ſed Bart. in d. l. prædijs, §. fi. de leg. 3. uoluit attendi magis frequentatum oſtium, & aditum, & de hoc diſputant etiam & controuertunt Canoniſtæ, in cap. 2. §. 1. de ſepult. ubi latiſſimè Domin. Et quia plura de loco ſuprà dicta fuere in princ. Inſtrumenti, in uerbo Ferrariæ, in contrata Sancti Romani, & plura etiam dicentur infrà ſuo loco, propterea ulterius progrediemur.

Iuxta

Iuxta.

SVMMARIA.

1 *Vendita res determinari debent quando ſunt immobiles per latera ſeu confinia, & qualitates, & quantitates.*
Confinia duo ſufficiunt ad rem certificandam.
Venditio ualet etiam non appoſitis confinibus, quando locus eſt certus.
2 *Iuxtà dictio, multis modis in iure accipitur, quandoq; relatiuè, quandoq; localiter ſeu deſignatiuè.*
3 *Iuxta, dici non poteſt res aliqua alteri rei, ſi diſtet à re contigua vltrà decem pedes.*
Iuxta, dictio, denotat propinquitatem per vnum, vel duos pedes.
Iuxta, in materia confinium intelligitur de tota lì contiguitate nulla re intermedia.
Confinia dicuntur quæ adeo ſibi ſunt proxima vt nullus etiam medius paries interponatur.
4 *Confinia proprie tantum dicuntur in ruſticis non in urbanis prædijs.*

GLOSSA XIIII.

Sicut locus, & locus loci rei ſitæ in inſtrumento deſcribendus eſt, ità etiam
1 res † immobiles alienatæ, ſeu uenditę, determinari debent per latera ſeu confinia, & per qualitates, de quo ſuprà dictum fuit, & infrà dicetur, ac etiam per quantitates ipſarum rerum, ut infra ſuo loco ponetur, argum. l. forma, ff. de cenſ. & l. Titius, la ſecunda, in fin. ff. de action. emptionum, ita tradit Specul. dicto §. primo, columna quinta, & ſequitur Fab. dicta colum. 23. numero 82. & idem Bartolus, in dicta l. demonſtratio, 7. quæſtion. & in dicta l. forma, Baldus in Rubrica, C. de contrahen. empt. quæſtion. 22. in fine. & dicit Bald. in conſilio 379. Sequitur quod anno, ſecunda columna, primo uolum. quod res ex confinibus declaratur, & idem dicit Dec. ex appoſitione terminorum res demonſtrari, in conſil. 146. numero 14. Et quod res ſit ita certificanda, & ſufficiant duo confinia, tenet etiam Ferrar. in ſua practica in forma libel. in cauſa uendit. in gloſ. cui cohæret, iuncta gloſ. eodem uerbo, in forma libel. in actione reali, declara. quod etiam tenet Anan. conſilio 98. col. penult. & Berro. conſilio 44. numero 9. tertia parte, priorum. & ſufficere tres conſuluit Alexander conſilio 107. in fine 6. uolum. Bene uerum eſt, quòd quando locus eſt certus, quod etiam ualeret uenditio non appoſitis confinibus, ut eſt text. & ibi not. Bartolus, in l. cum ſeruo, §. fin. ff. de contrahenda emption. & in l. cum pater §. fin. de leg. 2. Bald. Paul. & cæteri, in l. ſi quis in fundi uocabulo, in princip. de leg. primo, Bald. in Rubrica, C. de contrahen. empt. quæſt. 22. in fine. Par. conſil. 58. in princ. 3. uolumine.

Et notandum eſt, quod iſta dictio (iuxta) multis modis in iure accipitur, ut Alber. ponit in Dictionario ſuo, in dicto uerbo, iuxta;
2 † quandoque enim accipitur relatiuè, & quãdoque localiter, ſeu deſignatiuè, ut dicit Baldus, in l. prima, C. de epiſc. & cleric. primo modo accipitur in dicta l. prima, & idem importat quod ſecundum, uel prout, de quo latè tradit Felin. in cap. ex parte, il primo, de reſcript. uerſ. Clauſula, ſi preces; alio modo accipitur, prout in caſu iſto, pro, propè, ſeu à latere, & ità accipitur in l. qui ædes, ff. de incend. ruin. naufrag. & in l. fin. ff. de ſeru. vrb. præd. quandoque interpretatur pro, intra, & ſic includit, ut Alex. tradit conſilio 7. Videtur fortaſſe, 2. colum. 4. uol. & quandoque alijs modis, ut per Alber. loco præallegato:
3 ſed accipiendo † eam ſecundo modo, ut ſcillicèt denotet propinquitatem, eſt intelligenda, ut non diſtet à re contigua ultra decem pedes; ſed ei ſit propinqua intra dictum ſpatium, ut not. Bartol. in l. decernimus, C. de aquæduct. lib. 11. & Bald. in d. l. fin. ubi dicit, quod etiam illa dictio denotat propinquitatem per duos pedes. & Alex. in conſ. 120. Omiſſis argumentis, 2. colum. 2. uolum. allegã do Bart. in l. quidam Hyberus. ff. de ſeru. urban. prædior. qui tamen non dicit de hac dictione aliquid, ſed de dictione, ad forè uoluit allegare Bald. ut ſuprà, qui dicit, quod denotat propinquitatem per unum uel duos pedes. & ſequitur Felin. in c. quia indicante, colum. fin. de pręſcrip. alibi Bal. in l. ſcire oportet, §. multa, ff. de excuſ. tut. dicit, quod quandoque ſe extendit multum, quandoque parum, & quandoque abſolutè profertur, & in dicta l. fin. dicit, quod debet intelligi ſecundum ſubiectam materiam, & ſic iſto loco accipitur, ut à fundo uicini domus uendita in nihilo diſtet, ſed ſibi ſit contigua, & ei cohęreat, quia ſi aliud eſſet intermedium, non diceretur confinis, nec uicina, ut eſt text. in l. 4. §. fin. cum l. ſequenti, ff. fin. regund. ubi Bart. ille enim dicitur uicinus fundus, qui cohęret ad unguem, ut dicit Boer. per illum text. deciſione 322, in princ. & dicit Specul. in loco pręallegato, nume. 11. quòd confinia dicuntur, quę adeo ſibi ſunt proxima, ut nullus etiam medius paries interponatur, de quo etiam dicetur infra.

Eſt bene uerum, prout etiam animaduertit Spec. ibi, quod in domibus, & prędijs ur-
4 banis propriè nõ dicuntur confinia, † ſed uicina,

cina,

cina, quia confinia tantum ſunt in prædijs ruſticis, ut eſt text. in d. l. 4. §. hoc autem iudicium, & idem tenent Bart. & Paul. de Caſtr. in l. ſi tertius, in prin. ff. de aqua pluuia arcend. & Alber. in Dictionario ſuo, uerbo, Confinia, nam vrbana prædia parietibus diſtingui ſolent, l. ſi quis duas, §. planè, ff. commun. prædior. & Ruſtica ſola patriſfamiliæ deſtinatione, l. quod in rerum natura, §. ſi quis poſt, ff. de leg. primo, licèt notarij indiſtinctè etiam domibus & prædijs urbanis confines attribuant, ut ibi per eum.

Vno capite.

S V M M A R I A.

1 *Confinia exprimuntur diuerſimodè ſecundum diuerſas regionem conſuetudines.*

GLOSSA XV.

1 NON vniformiter notarij apponunt † confines in inſtrumentis, ſed difformiter, ut inquit Specul. in d. §. 1. col. 6. nam quidam confinant rem à quatuor plagis, ſeu regionibus mundi, ſcilicet ab oriẽte, ſeu à mane, vel à ſero, ſeu ab occaſu ab occidente, à meridie, & à ſeptentrione, alij à ventis, & alij confinant per latera, quod cum modius fit, cum non omnium rerum latera directè reſpiciant quatuor mundi partes, ut ibi per eum; Ferrariæ tamen, & in multis partibus, confinantur res per capita, & latera, quæ conſuetudo mihi placet, cum magis reddatur res clara, & ſpecifica, ſed in hoc ſtandum eſt ſtilo notariorum.

Stratam publicam.

S V M M A R I A.

1 *Strata differt à via, eſt enim ſtrata uia mattonata lapidibus viuis, uel coctis.*

2 *Statutum imponens pœnam pro delicto commiſſo in ſtrata, ſi dicatur, delictum eſſe commiſſum eſſe in uia, locum non habebit.*

3 *Via eſt quæ non eſt ſilicata, ſeu mattonata, ſed terrena tantum.*

Strata eſt uox barbara.

4 *Via publica illa eſt quæ habet ſolum publicum relictum ac directum certis finibus latitudinis ab eo qui ius publicandi habuit, ut ea publicè iretur commearetur.*

5 *Publica ſtrata ſeu locus ad hoc ut dicatur, an ſufficiat quod publicè per aliquem locum eatur.*

6 *Strata quæ tendit ad plateam retinet nomen ſtrata quouſque intrauerit plateam, ſed poſtquàm eſt illam ingreſſa, deſinit eſſe ſtrata, & ſtrata nomen amittit.*

7 *Viam vel ſtratam iuxtà domum ſuam quilibet purgare tenetur.*

GLOSSA XVI.

IN vrbibus viæ propriè dicuntur ſtratæ, cum ſint lapideæ, & lapidibus ſilicatæ,
1 nam ſtrata à via † differt, quia ſtrata eſt via mattonata lapidibus uiuis, uel coctis, ut tradit Bartol. in l. prima, in fine, per illum text. ibi, ex quo probatur apertiſſimè iſta differentia, ubi gloſſ. ff. de uia publica, & itine. pub. refic. & quod ſit differentia inter ſtratam & uiam, probatur etiam in l. penult. C. de priuil. dom. Auguſt. vel rei priua. libro 11. ubi ponuntur in diuerſa. & hoc idem ibi
2 not. Bartol. in ſermone ad ſtatutum, † quo pœna duplicatur pro delicto commiſſo in ſtrata, quia ſi diceretur in inquiſitione, quod fuerit commiſſum in uia, non eſſet locus ſtatuto, quia uerba legis ſunt attendenda, l. 1. §. docere, ff. ui bon. rapt. & hanc differentiam ſequitur etiam Cæpol. in tractatu ſeruit. ruſtic. prædior. capit. 3. de ſeruit. viæ; prima quæſt. & deciſionem Bart. de pœna non duplicanda, ſi non dicatur de delicto commiſſo in ſtrata, ſequitur etiam Marſ. in l. ſi quis ne quæſtio, num. 132. ff. de quæſtio. & in ſua practica crimin. in §. quoniam, num. 53. & in §. & quia, num. 12. & in conſ. 112. num. 3. Via
3 uero, † non eſt ſilicata, ſeu mattonata, ſed terrea tantum, ut probatur in d. l. 1. ad finem. Eſt bene uerum, quod iſtud uocabulum, ſtrata, à Latina lingua exorbitat, tametſi apud poſteriores Romanos qui Barbaras uoces Latinis miſcuerunt, ſtrata uiam ſignificaret, ut Alciat. ex Procopio ſcripſit, 1. lib. Prætermiſſorum, in uerbo, ſermo Latinus. Cæte-
4 rum, uia † publica illa eſt, quæ habet ſolum publicum relictum, ac directum certis finibus latitudinis ab eo, qui ius publicandi habuit, ut ea publicè iretur, commearetur, ut Iureconſultus tradit in l. 2. §. ſi quis nemine, uerſiculo, uiæ autem publicæ ſolum, ff. ne quid in loco publ. uel itine. fiat. ſequitur Cæpol. d. cap. 3. 7. quæſtione, & Alex. conſ. 177. nu. 6.
5 uol. 6. Nec ſufficit, † quod publicè per aliquẽ locum eatur, ut publica ſtrata, uel publicus locus dicatur, ut Bart. cenſuit per illum text. in l. 1. in princ. ff. de his qui deiec. uel effud. & ſequitur Cæpol. d. quæſtio. 7. Ioan. de Amic. conſilio primo numero 27. & Ripa, in l. quo
6 minus, nu. 92. ff. de flumin. & † inſuper ſciendum eſt, quod ſtrata, quæ tendit ad plateam,

retinet

retinet nomen ſtratæ, quouſque intrauerit plateam ipſam, ſed poſtquam eam eſt ingreſſa, deſinit eſſe ſtrata, & ſtratæ nomen amittit. Bart. in l. fin. ff. de ſeruit. ruſtic. prædior. & ſequitur Cępol. d. capit. 3. quæſt. 5. Et quod
7 † quilibet tenetur purgare, & reficere uiam, uel ſtratam iuxta domum ſuam, l. ædiles, ubi Bart. Digeſtis de uia publica, & itin. pub. refic. quod intelligendum eſt de ſtratis, ſeu uijs exiſtentibus in Ciuitate, ſecùs in exiſtentibus ruri. Bart. in l. 2. C. de immun. nemi. conced. lib. 10. Cæpol. d. c. quæſt. 25. vbi tractat quid de perſonis quæ non ſunt dominæ domorum, ubi uidendum eſt; & prædictam deciſionem ſequitur etiam Bertrand. in conſil. 334. 3. part. primorum, vbi ea ratione quod vicini ſcilicet tenentur reficere, & purgare viam iuxta domos ſuas, reſpondit vicinum eo frui commodo, ut poſſit prohibere extraneo, ne occuper uiam immittendo merces, propter quod ipſe uicinus impediatur uehiculum ducere ad ſtabulum ſuum, & ſuo ſtabulo, & domo liberè uti. Cætera ad materiam uiarum pertinentia, dicentur infrà ſuper verbo, viam communis.

Altero capite, & vno latere dominum Fabianum Nigriſolum.

S V M M A R I A.

1 Venditor tenetur exprimere emptori vicinum, quia aliàs ſi eum celauerit teneretur ad intereſſe, qui non emiſſet ſi ſciuiſſet talem vicinum coharere rei vendita.

2 Vicinus rixoſus, & malus facit rem minus valere.

Vicinum malum habens, habet malum matutinum.

Vicinum non habere aliquando expedit.

Vicinum malum ut non habeamus expedit potius rem amittere.

GLOSSA XVII.

TEnetur venditor emptori exprimere vicinum, quia aliàs ſi eum celauerit, teneretur emptori ad intereſſe, qui
1 non emiſſet † ſi ſciuiſſet talem vicinum cohærere rei venditæ, ut eſt text. in l. quod ſæpè, §. fin. ff. de contrahen. empt. quod procedit, quando fuiſſet requiſitus, vt exprimeret, ut uidetur velle gloſſ. ibi, & expreſſius Ferrat. in dicta forma libel. in cauſa vendit.
2 in d. gloſ. cui cohæret, propter † vicinum enim rixoſum & malum, res minus ualet, ut per illum text. tenet Ripa, poſt Iaſon. in l. 1. §. ſi hæres, nu. 28. ff. ad Trebellianum, & Crauetta conſil. 145. nu. 9. & antiquum eſt Adagium, Aliquid mali, propter vicinum malum, ſuper quo multa dicit auctor Chiliadū Adagiorum in ſua expoſitione, & de malo vicino tradit Cagnol. in l. 2. verſic. poſt deinde, in princ. per illum text. nu. 295. ff. de orig. iur. licèt uicini deberent eſſe vt fratres ſibi inuicem gratificantes, Flor. in l. Imperatores, per illum text. de ſeruit. vrb. prędior. Cagno. in procem. Digeſtorum §. hæc autem tria, verſ. 3. 1. notab. nu. 204. & aliūd uulgare extat Prouerbium, Qui habet malum uicinum, habet malum matutinum, & quandoque intereſt noſtra, aliquos non habere uicinos, l. fin. C. de pact. inter empt. & uendit. & etiam uicinitas quandoque parit incommodum, ut probatur in Clementina prima, §. terra, & ibi not. Cardin. de pen. & fortius noluit Ferrar. loco præallegato, quod quandoque expediat magis rem amittere, quàm malum uicinum habere.

Altero latere iura Eccleſiæ Sancti Petri.

S V M M A R I A.

1 Confinium expreſſioni ſtandum eſt in præiudicium partium.

Confinia rei ſuæ quilibet ſcire præſumitur.

2 Confinia in inſtrumento expreſſa probant quo ad contrahentes non autem quo ad tertios, niſi in antiquis.

GLOSSA XVIII.

CAuere debent contrahentes in deſcribi faciendo confines rerum uenditarum, quia ex eis maximum præiudi-
1 cium eis generari poteſt: † Nam ſtandum eſt inſtrumento habenti expreſſos cōfines quo ad præiudicium ipſarum partium, ut tenet gloſ. & communiter ſequuntur Doctor. in l. cum aliquis, C. de iure delib. & Baldus, in conſil. 286. Thema proponitur, nu. 2. 2. uol. Afflict. in prædicta deciſione 85. prima colum. Et licet Alexander, & Iaſon, uelint hoc procedere, quando partes apponi fecerint ipſos confines, non ſi ex ſe notarius appoſuerit, tamen niſi probaretur notarium ex ſuo capite appoſuiſſe, cenſentur appoſiti per ipſas partes, quia quicquid dicit tabellio factum reſpiciens, uidetur dixiſſe partium aſſertione, ut dicit Bald. in l. unica, col. fin. ante finem, C. de priuileg. dot. ſuper quo plura alia adduxi ſupra, in princip. in capitulo,

lo,contrahentium,in uerſiculo Amadeus, in
quęſtio. quando eſt erratum in nomine pro-
prio contrahentium: Nam, & quilibet domi
nus pręſumitur ſcire confinia rei ſuę,;ut alle-
gando Alexandrum,in quodam conſi.quod
non inueni,tradit Afflict.deciſione Neapol.
83.num.2,& ad ipſum pertinet ea ſpecifica-
re.Baldus conſilio 413. Verba dicunt,nu.3.
& 4.uolum.5.ſequitur Pariſius, conſilio 64.
numer.52. 1.uol. Vnde eſt magis pręſumen-
dum, quod ipſe expreſſerit, quàm notarius.
Reſpectu uerò aliorum non nominatorum,
nec interuenientium in contractu, non ſta-
tur inſtrumento,nec plenè probantur confi-
2 nia,† niſi in antiquis,ut per Doctor. in dicta
l.cum aliquis.& Pariſius,conſilio 104.num.
24.& ſequent.primo uolum.de quo per mo-
der.in capitulo,cum cauſam, de probat. Cę-
tera pertinentia ad confinia, dicam infrà ſu-
per confinibus rei ruralis.

CLAVSVLA XX.

Item.

SVMMARIA.

1 Item, dictio, aliquando continuatiuè, aliquandò
repetitiue, aliquandò aliter accipitur.
2 Item, dictio, inducit repetitionem pracedentis
uerbi, quando pracedenti orationi adijcitur o-
ratio defectiua, & imperfecta.

GLOSSA PRIMA.

1 ISta † dictio, aliquando ſtat continuati-
uè,aliquando repetitiuè,& aliquãdo ali
ter,ut per Alber. eadem dictione in Di-
ctionario ſuo, not. Bartolus, in l. in repeten-
dis, de legat.3. in l.1.in princ.ff.de public.&
uectig. & in conſilio 27. Viſa facti narratio-
2 ne, ſed quando per eam orationi † præceden
ti adijcitur oratio defectiua, & imperfecta,
ex parte appoſiti,uel ex parte uerbi, prout in
caſu iſto,in quo deficit uerbum uendiderunt,
& tunc ſuppletur ex oratione pręcedenti,
cum ſuis qualitatibus,& in hoc inducitur re-
petitio l. à ſententia, in princ. ff. de appellat.
tradit Bartolus in locis pręallegatis, Areti-
nus,in §.item lapilli,Inſtit.de rerum diuiſio-
ne,& Iaſon,in §.ęqui,numer.45. Inſtitut.de
action. & hęc pauca ſufficiant quantum ad
materiam noſtram,de iſta dictione.

Vnam poſſeſſionem, etiam pro indi-
uiſo inter eos, ut ſupra.

SVMMARIA.

1 Poſſeßio multis modis in iure accipitur.
Poßeßio accipitur pro uſu rei à proprietate, uel
iure ſeparato.
2 Poſſeßio pro pradio & ſic pro re poſſeſſa accipi-
tur.
Poſſeßio nomen aequiuocum.
3 Fundus quandoque eſt paruus, quandoque ma-
gnus, prout Dominus eum deſtinauit.
4 Fundus eſt quid uniuerſale, & comprehendit pa
ſcua & alias terras ſeparatas, qua ſunt ad
fundi uſum deputata.
5 Podere eſt uocabulum inuſitatum uniuerſitatem
agrorum ſignificans.
6 Manſum dicitur quantum quis cumuno pari
boum laborare poteſt.
7 Fundi appellatione quid ueniat remißiuè, &
quid loci.
8 Vendens omnes poſſeßiones ſuas an praſuma-
tur uoluiſſe etiam pecuniam & res mobiles alie
nare.
Poſſeßionis appellatione an ueniant mobilia.

GLOSSA SECVNDA.

1 HOC uerbum † poſſeſſio,multis mo-
dis in iure accipitur. Primo modo,
pro uſu rei à proprietate uel iure ſe-
parato,l.quęſtio,ubi Alciat.de uerbor.ſigni-
ficat.quę a ſedibus,uel à pedibus denomina-
ta eſt, l. 1. & ibi tradunt latiſſimè omnes, ff.
de acquir. poſſeſſ. de qua inferius ſuo loco
2 plura dicemus. Secundo accipitur † pro pręe-
dio,ſeu re ipſa poſſeſſa,& ſic pro rei proprie-
tate, ſeu dominio,l. interdum, ff. de uerbor.
ſignific.ubi Alciat. ita etiam accipi apud au-
ctores,nedum apud Iuriſtas oſtendit,& hoc
ſenſu accipitur in l.2. C. de ſeru.& aqua, in l.
ſi quidem, C.de don. inter uirum & uxor. in
l.cum res, C.de contrahen.empt.in l. initio,
C.de pact.inter empt, & uend. in l. quoties,
C.de rei uend.in cap. poſſeſſio,& c.uiſis,cir-
ca med. 16. quęſtio. 2. & in alijs legibus ad-
ductis per gloſ. in d.l.interdum, per Homa-
no. in Repet. l. naturaliter, §. nihil commu-
ne,de acquir. poſſeſ. per Alex. in Rubrica de
noui oper. nunciat. num.22.& Dec. conſilio
527. nume.3. & hoc modo accipitur impro-
priè ut tradit Bart.in d.l. 1. §.ſi uir, nu.3. ff.de
acquir.poſſ.& in d.§.nihil commune,2. col.
uerſ. quarto ad idem oppono, & ſequuntur
ibi Alex.Homan.d.num.68. & Ripa,num.
81.& ita accipitur ſecundum communem u-
ſum loquendi,ſecundum Bart.in l.cum anti-
quitus,

quitus, C. de uſufr. Tertio accipitur pro uilla, l. 3. C. de nat. lib. Horm. d. num. 68. Quarto accipitur ſecundum Alex. in conſ. 63. Diligenter inſpectus, 6. volum. num. 6. duplicato. conſil. 95. 5. volum. qui ponit etiam duos primos modos, quibus poſſeſſio accipitur, dicens eſſe nomen æquiuocum, pro fundo, agro, ſeu prædio poſſeſſo, qui fundus ſeu ager
3 quandoque † eſt paruus, quandoq; magnus, prout dominus eius deſtinauit, & ità ſe habet communis vſus loquendi, & hoc modo accipitur etiam in pluribus ex prædictis legibus, & ita etiam accipitur hic, ſicut etiã fun-
4 dus † eſt quid vniuerſale, l. cum fundus, ff. de leg. 2. & tradit Socin. in l. 1. 5. not. ff. de reb. dub. & comprehendit paſcua, & alias terras ſeparatas, quæ ſunt deputatæ ad vſum fundi, l. Seiæ, §. tyrannæ, ff. de fund. inſtr. & ita eſt
5 podere, † vocabulũ Tuſcorum, vniuerſitatẽ agrorum ſignificans, ſecundum Bald. in l. in legatis, C. de legat. de quo tradunt Bartol. & Socin. in d. l. 1. & Bart. in d. §. tyrannæ & in l. ſi ita, in fine, ff. de auro & argento leg. vbi
6 ponit † etiam de manſo, qui dicitur, quantum quis cum uno pari boum laborare poteſt, ca. 1. cum gloſ. de cenſ. Cæterum, ſi quis uellet
7 ſcire † quid fundi appellatione contineatur, & quid loci, videat text. in l. fundi appellatione, in l. locus, & in d. l. quæſtio eſt, & latè in dictis locis Alciat. de verb. ſignific. vbi etiam de agro mentio habetur.

Sed quid ſi quis uendat omnes poſſeſſiones ſuas, an ueniant pecuniæ, vel res mobiles, Bart. in l. uxorem, §. legauerat, de legatis
8 † 3. tenet quod non, propter communem uſum loquendi repugnantẽ, licèt referat Cin. dicentem, fuiſſe iudicatum contrarium ultra montes; & quod ſtante tali communi uſu loquendi, non comprehendantur mobilia in uenditione, uel legato poſſeſſionum, tenent Bald. & Salic. in l. fin. ad finem, C. de compenſ. dicentes aliud eſſe de iure & propterea debere conſtare de iſto communi uſu loquendi, & idem tenet Alex. in dicta l. 1. nume. 23. ff. de acquir. poſſ. & ibi latè Ripa, numer. 25. quod & ſequitur Alciat. d. l. interdum, ff. de uerbor. ſignific.

Diuiſam in duas petias terrarum.

SVMMARIA.

1 Poſſeſſione uendita cenſentur vendita omnes petiæ terrarum deſtinatæ & deputatæ ad uſum ipſius poſſeſſionis.

2 Notarij debent apponere ad cautelam petias terrarum, in quas diuiſa eſt poſſeſſio, cuius uenditionis inſtrumentum conficiunt.

3 Fundus ſi diuidatur gratia vberioris culturæ non cenſetur fundus diuerſus eſſe nec etiam ſi foſſatus fiat in medio.

GLOSSA TERTIA.

1 Licet uendita poſſeſſione † ceu re uniuerſali, includantur in uenditione omnes petiæ terrarum, deſtinatæ & deputatæ ad uſum ipſius poſſeſſionis, ut probatur in d. l. prima de rebus dub. in d. l. Seiæ, §. tyrannæ, de fund. inſtr. & fuit dictum ſuprà, in præcedenti Clauſula, & tradit Alex. in conſil. 169. Viſo thematε, penult. colum. 5. uolum. etiam quod una ex illis petijs terrarum alio nomine nuncuparetur, modo uenditor habuiſſet pro una poſſeſſione, ſeu pro uno, & eodem fundo, ut per Anan. conſilio 98. col. 3. tamen ad tollendas omnes du-
2 bietates, debent † notarij ſpecificè apponere in inſtrumento, in quot partes ſit diuiſa poſſeſſio, & ſingulas partes ſpecificare, apponendo confines, & qualitates ſuas. Et notandum
3 † eſt, quod licèt fundus diuiſus ſit gratia uberioris culturæ, ut quia dominus eum diuiſit in duas partes, quas diuiſim locabat, ut commodius locatorem inueniret, non cenſetur fundus diuerſus, l. Caius, §. fin. ff. de leg. 2. Alciat. in l. locus, in princip. ff. de uerb. ſignif. & idem eſt ſi foſſatus fiat in medio, ut Anan. d. conſil. 98. colum. penult.

Quarum altera eſt aratoria.

SVMMARIA.

1 Vendita rei qualitates ſunt in inſtrumento deſcribendæ vt quia fundus eſt aratiuus, pratiuus, vel uineatus.

Qualitas rei eſt multum attendenda.

2 Venditor ſi eam qualitatem expreſſerit, qua non inſit rei vendita, puta ſi aratoriam terram uel vineatam eſſe dixerit, cum ſit pratiua uel ſilaoſa, tenetur emptori.

GLOSSA QVARTA.

Docet Specul. in dicto §. primo, columna ſexta, uerſiculo, alibi autem, qualitates rei uenditæ in inſtrumento deſcribendas eſſe, ut quia fundus eſt aratorius, pratiuus, uel uineatus, nam qualitas
1 rei multum eſt attendenda, ut latè † proſequitur Ripa, in d. l. 1. §. ſi hæres, ſecundo no. ff.
2 ad Trebel. & tenetur † uenditor ſi eam qualitatem expreſſerit, quæ non inſit, puta ſi aratiuam terram, uel uineatam eſſe dixerit, cum ſit pra-

ſit pratiua, uel ſiluoſa, l. ſi in qualitate, l. ſi ſte-
rilis, §. quamuis, l. ſi fundo, & l. ſi duorum,
de action. empt. Ferrar. in ſua practi. in for-
ma libel. in cauſa uenditionis, in gloſ. perti-
carum centum, in princ. Boer. deciſione 50.
num. 2. poſt Paul. & Fulgoſ. in l. ſi ſeruum, §.
ſi modum, ff. de action. emption. & Alexan-
der conſilio ſeptimo. Videtur fortaſſe, quar-
to uolumine, nam & propter euictionem rei
attendenda multum eſt qualitas rei uenditæ,
l. 1. ff. de euict. de quo ſuo loco dicetur.

Vineata.

S V M M A R I A.

1 Vineata terra dicitur quæ vineas continet de præſenti non quæ aliàs continuit.
Vinea aliquando dicitur terra vineas continens.
Vineata terra aliquando ponitur pro ipſis vineis; aliquando dicitur fundus vinearius, non terra vinearia & horti vinearij.
2 Vinea ab agro quomodo differat.
3 Vineæ appellatione venit ſolum ſi tamen concurrat id de quo hic dicitur.
4 Vineam primus plantauit Noè.
5 Vineata terra, & vitata ſecundum vulgares differunt.

GLOSSA QVINTA.

VIneata terra dicitur, quæ vineas con-
tinet de præſenti, non quæ aliàs con
1 tinuit, † vt Baldus tradit in Auth.
Hoc amplius, ad finem, C. de fideicom. & in
conſilio 413. verba dicunt, columna penulti-
ma, quinto volumine, & vinea quandoque
accipitur pro terra vineas continente, ut di-
cta l. ſi in qualitate, & l. ſi nulla, C. de acqui-
rend. poſſeſſio. quandoque accipitur pro ui-
neis, & ſic pro contento, l. ſi quis legauerit,
ff. de legat. primo, & tradunt gloſ. & Docto-
res, in l. certo generi, in princip. ff. de ſeruit.
ruſtic. prædior. Et dicitur etiam fundus vi-
nearius, ſeu terra vinearia, & dicuntur hor-
ti vinearij, l. vrbana prædia, ff. de uerbor. ſi-
2 gnificat. & differt † vinea ab agro, ut dicit
Angel. per illum text. in dicta l. ſi nulla, nam
nec appellatione vineæ uenit ager, ſecun-
dum eum, quem ſequitur Alexander, in con-
ſilio 19. In cauſa appellationis, 4. columna,
3 quarto uolumine. Vineæ † tamen appella-
tione uenit ſolum, dicta l. certo generi, in
princ. quod procedit, ſi tempore in quo con-
fertur diſpoſitio, ibi exiſtat vinea, aliàs ſecùs,
ut dicta l. ſi quis legauerit, ubi Pet. de Bella-
per. ita dictas leges concordat, quod uidetur
etiam tenere ibi Paulus de Caſtro, & ſequi-
tur Alexander, ibi, & in dicta l. certo generi,
in additio. ad Bartolum, & idem Paulus de
Caſtro in l. ſi fundum, §. cum fundum, in fi-
4 ne, de legatis primo. Et de † uineæ planta-
tore, quod primus fuerit Noe, habetur Ge-
neſ. capitulo nono, & per Ambroſ. relatum
in capitulo, ſexta die, 35. diſtinc. & ſciendum
5 eſt, quod uulgares faciunt † differentiam in-
ter terram uineatam, & uitatam, ut primo ea
ſu intelligatur de uineis iugatis uel humi
proiectis, ſecundo de arbuſtinis.

Arborata.

S V M M A R I A.

1 Arbor propriè dicitur, cum radices ita in terram emiſit, ut terra alimento uegetetur, & eius materia dura eſt, & non tenera, quia aliàs non eſſet arbor ſed herba.
2 Arboris appellatione veniunt etiam vites, & generaliter quæ ueniant ſub hac arboris nuncupatione.
3 Arbores ſuccisæ vel euulſæ nomen arboris amittunt, & lignorum uel materiæ nomine veniunt.
4 Venditio fundo non veniunt arbores deiectæ, nec caſa, etiam poſt inſpectionem ab emere volente factam, maximè ignorante venditore.
5 Venditio non valet ſi arborum tantum contemplatione puta Oliueti quis emere vellet, & illæ eſſent uento deiectæ vel igne conſumptæ antè perfectum contractum.
Si uero pro parte deiectæ vel combuſtæ ſint, tunc diſtinguendum eſt.
6 Silua vendita non ueniunt arbores inciſæ.
7 Arbore legata cenſetur legatum ſolum in quo reſidet, & uia ad ipſam arborem.
Diſtingue tamen ut hic.
8. Arbore vendita non venit ſolum ſed actio competit emptori ut cogatur venditor præſtare patientiam incidendi.
9 Arbore vendita & inciſa ſi radices rurſus pullulant, an pullulationes pertineant ad venditorem an verò ad emptorem.
10 Terra ſi dicatur vineata quæ tamen non eſt in totum talis, non propterea dicitur falſa demonſtratio.

GLOSSA SEXTA.

ARbor, ſecundum Bartol. in tractatu de
Alueo, §. quid ſi, nu. 9. quem ſequitur
1 Cępol. in tractatu de † ſeru. vrb. prędio. c. pen.
dear-

Digitized by Google

de arboribus, tunc dicitur propriè, cum radices ita in terram emiſit, ut terræ alimento vegeterur, & eius materia dura eſt, & non tenera, quia aliàs non eſſet arbor. ſed herba, l.
2 certæ, ff. arb. furt. cæſ. & arboris † appellatione veniunt vites, l. ſecunda & tertia, ff. eo.
tit. & uenit etiam arbor quæ terra continetur, licèt eius radices mortuæ ſint, ſicut ueniunt hederæ, & arundines, & ſalicta, & arbor quæ ſtirpitus eſt euulſa, ut plantaretur
3 alibi, dicta l. tertia: Si tamen arbores † fint
ſuccisæ, uel euulſæ, tunc nomen arboris amittunt, & lignorum uel materiæ nomine ueniunt, dicta l. tertia, & l. ligni, ff. de legat. 3.
4 igitur uendito fundo, non † ueniunt arbores deiectæ, etiam poſt inſpectionem rei factam per emere volentem, maximè uenditore ignorante, l. ſi poſt inſpectum, ff. de pericul. & commod. rei uend. nec cæſæ, quia comprehenduntur in rutis cæſis, quæ non ueniunt in uenditione fundi, l. in uendendo, §. fin. ff. de contrahen. empt. & l. fundi, §. ſi ruta, & cæſa, ff. de action. emptio. Sed ſi arbo-
5 rum † tantum contemplatione velut oliueti emptio fieret, & illæ eſſent vento deiectæ, uel igne conſumptæ, ante perfectum contractum, non ualeret uenditio, l. arboribus, ff. de contrahenda empt. quod ſi pro parte, & venditore & emptore ſcientibus, uel ignorantibus, diſtinguendum eſt, ut Iureconſultus diſtinguit in uenditione domus combuſtæ ante contractus perfectionem, in l. domum, ff. eodem. Er quod dictum
6 † eſt arbores incisas, uel euulſas, non uenire in uenditione, procedit etiam in lignis inciſis, uendita ſilua, ut tradit Fab. dicto tractat. ſexta quæſtione, ſeptimo membro. Et le-
7 gata arbore, † cenſetur legatum ſolum in quo reſidet, & uia ad ipſam arborem, ſecundum gloſ. in l. ſi fundum, §. qui fundum, de legat. primo, quod intelligit ibi Bartolus, & cæteri ſequuntur, quando ratione fructuum arbor eſt legata, puta quia eſt arbor fructifera, ſecùs ſi fuit legata ratione materiæ, quia
8 non uenit ſolum: uendita † uerò arbore, non
uenit ſolum, licèt non poſſit transferri dominium in emptorem niſi facta inciſione, ſed actio competit emptori ut cogatur uenditor præſtare patientiam, quæ habetur loco traditionis, l. Quintus, & ibi Bald. ff. de action. empt. & quod ualeat uenditio arboris exiſtentis in ſolo, tenet etiam idem Baldus in Rubrica, C. de contrahen. empt. ult. quæſtione, & ſequitur Fab. dicta ſexta quæſtione, primo membro, ſecunda columna uerſiculo, item not. quod procedit, niſi arbores fuerint ſignatæ, quia tunc cenſetur translatum dominium in emptorem. Bald.
in Rubrica, C. de peric. & commod. rei uen-
9 ditæ, numero primo. Et ſi uendatur † arbor
quæ iterum pullulauerit, an pertineant pullulationes ad emptorem? dicit gloſ. quod non, in l. damni, §. ſi is qui unas, uerbo, augeri, ubi Bartol. dicit eſſe quæſtionem Sabbatinam, de dam. infec. quam quæſtionẽ latius proſequitur etiam gloſ. in l. obligationum ferè, §. placet, uerbo, ſic in tradendo, ff. de action. & obligation. diſtinguendo ut ibi per eum, quam poſt Dyn. ſoluit Bald. in dicto §. qui fundum, quod aut eſt uendita arbor, quantum ſit pro ſuperficie ipſius arboris, & tunc non debetur: aut eſt uenditum etiam ſolum, & tunc ſecùs, ut ibi per eum. Et ſcien-
10 dum eſt, † quod licèt iſta petia terræ in to-
tum non eſſet uineata, uel arborata, ſed in parte, non propterea uidetur falſam fuiſſe demonſtrationem, ſed ſat eſt, quod pro parte uerificetur, ut tradit Alexand. conſilio 120. omiſſis argumentis, columna tertia ſecundo uolum. Plura alia de arboribus ſcripſit Cæpol. in dicto capitulo penult. de arboribus, & multa ad hanc materiam tradit Alciat. in l. ſylua cædua, de uerborum ſignificatione, & aliqua etiam inferius dicentur.

Et pratiua.

SVMMARIA.

1 *Pratum quid ſit, & vnde dictum.*
2 *Pratum ſit modico opere, cum nec aratro, nec annua ſemente indigeat.*
3 *Pratum dicitur, quod intrà decem annos proximos ſectum erit.*
4 *Pratum non eſt locus ſterilis nec propriè incultus.*
5 *Pratum differt à paſcuis, & quomodo.*
6 *Prati appellatione non ueniunt arbores in pratis exiſtentes.*
7 *Statutum puniens damnificantes prata, non extenditur ad damnificantes arbores in pratis poſitas.*

GLOSSA VII.

1 PRatum † eſt, in quo ad fructum percipiendum falce dumtaxat opus eſt, ex eo dictum, quod paratum ſit ad fructum capiendum, ut Iureconſultus docet in
2 l. pratum, ff. de uerbor. ſignificat. ſit † enim
modico opere, cum nec aratro, nec annua ſemente indigeat, ſecundum Alcia. ibi. Et dicitur pratum, quod intra decem annos proxi-

mos ſectum erit, ut dicit, text. in l. forma, in
princip. ff. de cenſ. & non eſt locus ſterilis,
4 † nec propriè incultus, ut Card. tradit in
Clem. 1. 6. quæſtio. de decim. Et differt à pa-
5 ſcuis, † de quibus dicetur infrà, ut probatur
in dicta l. forma, ubi ponuntur, ut diuerſa, &
in l. 2. C. de paſcuis public. lib. 11. Vnde lega
tis pratis, non ueniunt niſi illa ex quibus ali-
quid fęni colligitur, paſcua uerò ſunt loca il-
la, in quibus beſtiæ ſolummodo paſcere ſole-
bant, in legato non comprehenduntur, ſe-
cundum Alciat. dicta l. pratum, quod ad uen
ditionem trahen. eſt eadem ratione. Arbores
6 † uerò in pratis exiſtentes de propria ſigni-
ficatione, prati appellatione non ueniunt,
7 tametſi pars fundi ſint, & propterea † uerbis
edicti pœnalis aduerſus damnificantis pra-
ta non comprehenduntur, ut aduerſus Al-
ber. in dictionario ſuo, uerbo pratum, tenet
Alciat. dicta l. pratum, & Felinus ſubſcri-
bendo conſilio Socini 302. ad finem ſub-
ſcriptionis.

Ac caſamentiua de duabus domibus.

SVMMARIA.

*1 Venditor exprimendo rem uenditam in ſe habe-
re aliquid quo pluris ualeat conſetur in dolo,
& tenetur actione empti ſi illud non adeſt, e-
tiam quod ignoranter hoc fecerit.*

GLOSSA VIII.

CAueant uenditores ut non expri-
mant extare aliquid in re, quod non
extet, uel res eſſe alicuius qualitatis,
qua fiat maioris ualoris, quę non ſit, quia
uenditori tenentur, ut ſupra dictum fuit, in
uerbo, quarum altera eſt aratoria, nam
quod aſſerit uenditor, tenetur manutenere,
l. ſciendum, ff. de ædil. edicto, l. ſi uenditor
hominis, in principio, ff. de action. empt.
1 uenditor enim exprimendo rem † uendi-
tam aliquid in ſe habere quo pluris ualeat,
cenſetur in dolo, & tenetur actione empti,
ſi illud non adeſt, l. Iulianus, §. ſi uenditor
dolo, ff. eod. etiam quod hoc fecerit igno-
rans, quia non debet, quæ ignorat aſſeuera-
re, dicta l. Iulianus, in principio, uerſiculo,
quid tamen ſi ignorauit & quod uenditor te-
neatur ea manutenere quæ faſſus fuerit ex-
tare in re uendita, tradit Corn. conſil. 226.
colum. prima, ad finem, ſecundo uolum. &
conſilio 59. in principio, quarto uolum. Cra-
uet. conſilio 145. numero uigeſimoſecun-
do, & Pariſ. conſilio 78. numero ſexto, tertio
uolum. & latè Boer. deciſione 50. numero
ſecundo, & ſequentibus.

Muratis, cuppatis, & ſolaratis.

SVMMARIA.

*1 Aedificia licèt ruri poſita, hominum tamen uſui
deſtinata, urbana prædia nuncupantur.*
*2 Vrbanum prædium non locus ſed materia fa-
cit.*

GLOSSA IX.

DE iſtis qualitatibus uidenda ſunt
ea quæ ſcripta fuere ſupra, in capi-
tulo præcedenti ſuper iſtis uerbis.
1 Et ſciendum eſt, quod † iſta ædificia licèt
ruri ſita ſint, tamen urbana prædia, non ru-
2 ſtica ſunt, ſiquidem, non locus, † ſed mate-
ria vrbanum prædium facit l. vrbana, ubi
Alciat. ff. de uerborum ſignificatione, l.
prima, ff. comm. prædior. Inſtit. de ſeruit. §.
prædiorum, & Cæpol. dicto tractat. de ſeru.
urban. præd. dicto capitulo 11. in princi-
pio.

Altera ad uſum, & habitationem pa-tronorum deputata.

SVMMARIA.

*1 Vſus multipliciter accipitur in iure, ut hic Au-
ctor proſequitur.*
*2 Vſus accipitur aliquando pro commoditate ſeu
actu, uel magis potentia utendi.*
*3 Habitatio aliquando accipitur pro iure ha-
bitandi, quod competit Domino in rebus
ſuis.*
*4 Domus dicitur deputata ad unum uſum quan-
do ad eum principaliter eſt deputata, licèt ali-
quando ad alium uſum conuertatur.*

GLOSSA X.

VSus multis modis accipitur in iure,
ut per Alberic. ea dictione, in Di-
1 ctionario ſuo, & quinque † Proſequi
tur Cępol. d. tractat. in cap. 5. de 2. ſpecie ſer-
1 uitutis mixtæ, de ſeruit. vſus, in 2. colum. &
diuerſimodè diffinitur, prout diuerſimodè
accipitur. Azo enim in Sũma, Inſtit. de uſu,
& habit. & in gloſ. in l. prima, ff. eod. dicit, u-
2 ſum eſſe ius alienis rebus utendi ſalua rerum
ſubſtantia, ſed hoc ad uſum, qui pro iure ſer-
uitutis accipitur pertinet, ut per Cæpol. di-
cto capitulo 5. Archid. verò ex mente Ange.
in c.

Digitized by Google

in c. quamuis, quem ſequitur Ioan. Andr. in c. cum plures, ad finem, de offic. deleg. libro ſexto dicit, quod uti, eſt id, quod in uſum uenerit, referre ad id quo fruendum eſt, & uti, eſt ea quæ ſunt ad finem ordinatum in finem referre, & ibi Ioan. Andr. ex Papia Vocabuliſta ponit aliam diffinitionem. Capitur igitur uſus hic prout accipitur in l. cum in teſtamento, de auro, & argento legato, & in l. in lege, Cenſoria, de uerborum ſignificatione, ut quarto modo accipitur apud Cæpol. dicto
2 c. uel pro † commoditate, ſeu actu, uel magis
3 potentia utendi. Et ita etiam habitatio † hic accipitur pro iure habitandi, quod competit domino in rebus ſuis, qui in re ſua eſt moderator, & arbiter, l. in re mandata, C. mandati, non pro habitatione, quę eſt ſeruitus, ff. de uſu & habitatione & Inſtit. eod. tit. & habetur per Cæpol. in dicto tractatu cap. ſexto de ſeruit. habitationis, ubi de hac materia uidendum eſt; Et quot modis accipiatur habitatio, ponit Alber. in Dictionario ſuo, eod. uer
4 bo. Et notandum eſt, quod † domus dicitur deputata ad unum uſum, quando ad eum principaliter eſt deputata, licèt aliquãdo ad alium uſum conuertatur. Rom. conſi. 5. Viſo puncto, ad finem.

Altera ad uſum, & pro habitatione laboratorum.

S V M M A R I A.

1 Fundo uendito ſimpliciter, ueniunt omnia in dicto fundo exiſtentia, ſed tamen cautius eſt deſcribere omnia ſuper exiſtentia, ad euitandas difficultates.

GLOSSA XI.

1 Licèt in uenditione poſſeſſionis † ſeu fundi ueniant omnia in dicto fundo exiſtentia, l. ſi fines, C. de euict. prout latè dicetur infrà, ſuper Clauſula, Cum introitibus, &c. tamen ad tollendas omnes dubitationes, optima eſt cautela, deſcribere omnia ſuperexiſtentia in re uendita, & omnes eius qualitates, nam multum conſideratur qualitas rei propter euictionem ipſius, ſi pars rei euincitur quæ uno precio uendita ſit, l. prima, ff. de euict. licèt aliud ſit, quando diuerſis precijs uenditur, l. ſi fundo, ff. eodem.

Et tegete operta arundinibus.

S V M M A R I A.

1 Teges accipitur pro ſtraguli genere, quod ſtoria uocatur.

Teges accipitur pro eo ædificio, quod ruſtica rei cuſtodiendæ conuenit.

Teges appellatur Tugurium, Mapalia, & attegias.

2 Vocabula impropriantur ut ſaluetur mens contrahentium.

Verba ſunt intelligenda ſecundum communem uſum loquendi, uulgarium, & groſſo modo.

3 Simplicitus groſſo modo proferendi non obeſt.

4 Tugurium, Capana, ſeu Teges non uenit Domus appellatione niſi in ea et homines habitēt.

GLOSSA XII.

1 Teges hic non accipitur pro ſtraguli genere, quod ſtoram uocamus, ſed pro eo ædificio, quod † ruſticæ rei magis cuſtodiendæ conuenit, ut de Tugurio eſt text. in l. Tugurij, ff. de uerbor. ſignific. quod quidem ædificium Virgilius Mapalia. Iuuenalis uerò Attegias uocat, ut refert
2 Aleiat. d. l. tugurij. Nec refert † ſi improprientur uocabula, ut ſaluetur mens contrahentium, ſi quidem, uerba ſunt intelligenda ſecundum communem uſum loquendi uulgarium, & groſſo modo, iuxta tradita per Cagnol. latè in l. ſi librarius, num. 16. de reg.
3 iur. ſimplicitas † enim groſſo modo proferendi non obeſt, ſecundum Alexand. conſil. 42. Viſis, & ponderatis, col. 6. 4. uol. hoc autem
4 tugurium, † ſeu huiuſmodi capana, uel Teges, non uenit domus appellatione, niſi in ea etiã homines habitent, ut tradit Docto. in l. pleriq; de in ius uocan. ubi per Moder. alij allegantur, & tradit Aleiat. in d. l. urbana, uerſ. materia, de uerb. ſignific. & Boer. deciſione 230. num. 7.

Cum Curtili, Area.

S V M M A R I A.

1 Area ſumitur aliquando pro loco ſine ædificio in Vrbe.

Area cedit ædificium.

Area eſt pars ædificij.

2 Area capitur aliquando pro loco ruſtico ſine ædificio, ab ariditate dictus, quòd in ea fructus areſcant.

3 Vicinus non poteſt impedire uentum area uicini, ædificando, ſi ab una parte tantum uentus haberi poteſt.

GLOSSA XIII.

DE Curtili, ſeu Curte, latè ſupra tractatum eſt ſuper eo uerbo, de Area modo dicendum eſt, Area dupliciter in iure ſumitur, primo, pro loco ſine † ædificio in urbe, l. fundi appellatione, de uerbo. ſignific. l. qui res, §. fina. ff. de ſolut. ubi habetur, quod area eſt pars maxima Inſulæ, ſeu ædificij, cui ædificium, ſeu ſuperficies cedit. Et quod ſit pars ędificij, eſt etiam textus, in l. ſeruitutes, §. ſi ſublatum, ff. de ſeru. urb. prædior. & hoc modo in infinitis locis accipitur, & de hac area, hoc modo ſumpta, plura ſcribit Cæpol. in titul. de ſer. urb. præd. capit. 39. de ſolo, ſeu area. Secundo, ſumitur † pro loco ruſtico ſine ædificio, ab ariditate dictus, quod in ea fructus areſcant, ut tradit Alciat. in d. l. fundi, de quo Vergilius.

Area quam primum ingenti eſt æquanda Cylindro.
Et uertenda manu, & Creta ſolidanda tenaci.

De hac etiam habetur in l. fin. §. fin. C. de ſeruit. ubi eſt caſus mirabilis, quod † vicinus nō poteſt impedire uentum areæ uicini, ædificādo, ſi ab una parte tantum uentus haberi poteſt, de quo per Cæpol. d. c. 40. 8. Fallent. & Boer. deciſione 322. nu. 12.

Puteo, & Furno.

SVMMARIA.

1. *Furnus deducitur à furuo, id eſt nigro colore propter fuliginem uel obſcuritatem.*
2. *Furnus, & Clibanus differunt aduerſus Alciatum.*
3. *Furnus, ruralis eſt prædium ruſticum.*

GLOSSA XIIII.

QVia de puteo ſat ſupra dictum fuit, aliqua paucula de furno ſubnectemus. Furnus (ut aliqui ex Grammaticis malunt, à furuo ideſt nigro † colore propter fuliginem uel obſcuritatem quam intus habet, deducitur, qui & clibanus dicitur, licèt primus, proximmobili. † Secundus pro mobili accipi ſoleat: quam differentiam non uidetur ſequutus Alciat. in c. 18. lib. primo Parerg. promiſcuè utens vtroq; uocabulo, declarans ibi ænigma Vergilij.

Dic quibus in terris, & eris mihi magnus Apollo.
Tres pateat cœli ſpacium non amplius vlnas.

Intelligens de cælo clibani, ſeu furni, ut ibi per eum. Et ſcias quod furnus † ruralis, eſt prædium ruſticum, ut inquit Bald. in l. certi iuris, 4. quæſt. C. locati. De furno pluries habetur mentio in iure, maximè in l. ſi ſeruus, ſeruum, §. ſi furnū, ff. ad leg. Aquil. & in l. fluminum, §. præterea, ſi furni, ff. de dam. infec. & de eo longum capitulum ſcribit Cępol. in d. tract. de ſeru. urb. prædior. c. 50. De furno. ubi ponit plures quæſt. in materia furni, de quo etiam hebentur aliqua per Ioann. de Amic. conſilio 104. num. 6. quæ cum nihil habeant commune cum noſtro tractatu, omittuntur.

Horto & viridario.

SVMMARIA.

1. *Viridarium quid ſit.*
   Viridarium à Græcis Paradiſus appellatur.
   Viridarium plus amænitatis quàm vtilitatis continet.
2. *Viridarium Pomarium appellatur aliquando.*
   Viridarium à vulgaribus aliquando Broilum appellatur, & quando.
3. *Vendens vuas uel roſas viridarij fructificantis bis in anno, primas vendere cenſetur.*

GLOSSA XV.

VIridarium locus eſt arboribus pomiferis conſitus, quem Græci Paradi-
1 ſum appellant, in quo † extant plantæ, & herbæ uirentes, amænitatem plurimam continens, & id magis fit ad ornatum, quam ad rei utilitatem, l. impenſæ, §. fina. ff.
2 de uerb. ſignificat. hic locus etiam † Pomarium appellatur, ut Felin. Ex Valla tradit, in aliàs allegato c. Rodulfus, nume. 23. uerfic. Pomarium. Hunc locum vulgares quandoq; Broilum ſi ſolum contineat arbores fructiferas, non etiam hortum, quandoq; Zardinum ſi contineat, è contra appellant. De viridario habetur in l. inſtrumento, ad finem, & in l. dotalia, ff. de fundo inſtructo, & inſtrum. legat. & meminit Baldus, & ſequuntur Doct. in l. Diuortio, §. quod in anno, ff. ſoluto matrimonio, decidēs quęſtionē quod
3 ſi quis uendit † uuas, uel roſas uiridarij fructificantis bis in anno, ſolum primæ uendiræ cenſentur. De horto nulla alia uerba faciam, ſiquidem de eo ſatis ſupra pertractatū eſt. Et quæ in eo dicta ſunt, poſſunt etiam in uiridario ſibi locum uendicare, data paritate terminorum.

Colum-

Columbario.

SVMMARIA.

1 *Columbarium quid ſit.*
Columbæ quando intelligantur in dominio noſtro, ita ut pro eis diuidendis competat actio familiæ erciſcundæ.
2 *Columba, uel Columbi ueniunt in uenditione fundi.*
3 *Columbarum conditio quatuor carminibus expreſſa.*

GLOSSA XVI.

COlumbarium, locus eſt in quo colum
bę ſilueſtres habitant, Et licet colum
1 barum † fera natura ſit tamen ſi con-
ſuetudinem habent eundi, & redeundi, ſunt
in dominio noſtro quoaduſque habent ani-
mum reuertendi, §. pauonum. Inſtit. de re-
rum diuiſ. l. naturalem, §. pauonum, ff. de ac-
quir. rerum domin. adeò ut pro eis diuiden-
dis actio famil. erciſcundæ competat, l. Pom
ponius, §. idem Pomponius, ff. fam. erciſc.
& ita etiam retinendo earum poſſeſſionem,
l. 3. §. item feras, ff. de acquir. poſſeſ. Et cum
2 ſint † animalia in loco perpetuo manſura,
ueniunt in uenditione fundi, cum columba-
rio facta, ut decidit Alexan. in addit. ad Bart.
in l. Iulianus, §. fina. per text. in l. funes, cum
l. ſequen. ff. de action. empt. & ſequitur Tira-
quel. in tractatu de retractu. tit. 1. §. 1. gloſ. 7.
num. 116. de proprietatibus columbę, tradit
Archid. in c. qui Eccleſiaſticis. 36. diſtinct. &
de prohibitione capiendi eas, ac de alijs plu-
ribus quæſtionibus ponit Cępol. d. tract. cap.
77. De columbario, & nonnulla ſcribit Al-
ber. in Dictionario ſuo, uerbo, columba, ubi
3 in fine ponit † quatuor carmina conditionem
columbarum complectentia, quę non diſpli-
cuit referre.

Grana legit, uolitat ſociata, cadauera uitat,
Felle caret, plangit, ſociumq́ per oſcula tãgit,
Oliuam ducit, binos pullos bene nutrit.
Petra dat huic nidum, fugit hoſtem flammea uiſum.

Et piſcina ſeu peſcheria cum piſcibus in ea exiſtentibus.

SVMMARIA.

1 *Piſcina quid ſit.*
2 *Viuarium quid ſit.*
3 *Fundo uendito numquid ueniant piſces in piſcina exiſtentes.*
4 *Verba non debent eſſe ſuperflua in contractibus etiam ſi ſit minimum uerbum, & ne ſillaba quidem.*

GLOSSA XVII.

PIſcina eſt proprie locus factus ad nutriẽ
dos, & conſeruandos piſces, ut quan-
1 do placuerit domino, † de ipſis capere
poſſit, ut probatur in d. l. 3. §. item feras, ff. de
acquir. poſſeſ. & in d. l. funes, ff. de acti. empt,
licèt alia ſignificatione accipiatur in l. 1. in
2 prin. ff. de fonte. aliarum † autem beſtiarum
conſeruandarum locus uiuarium appella-
tur, d. §. item feras, & l. uſufructuarium, §. ſi
uiuarijs, ff. de uſufru. Et ſciendum eſt, quod
3 regulariter † fundo uendito, non ueniunt pi-
ſces in piſcina exiſtẽtes, non magis quàm ue
niant pulli, aut cętera animalia quę in fundo
ſunt, d. l. funes, cum l. ſequenti. Spec. in d. tit.
de empt. & uendit. §. 1. col. 9. & Cæpol. in
tractatu de ſeruit. ruſtic. prædior. c. 42. De piſ
catione, 2. col. ubi in hac materia plura ſcri-
bit, & Tiraq. plures allegans in d. gloſ. 7. nu.
116. propterea ad tollenda omnia dubia, ad-
dita fuerunt hæc uerba, licèt crediderim ſat
etiã eſſe apponere illa uerba, & piſcina, quia
ad hoc ut aliquid operentur (aliàs enim nihil
operarentur) quia proculdubio uenit in uen-
ditione, cùm ſit intra fines fundi, ut dictum
fuit ſuprà, & dicetur infrà, dicendum eſt,
quod cenſeantur uenditi piſces in ea conten
4 ti, & exiſtentes, ſi quidem, † uerba non de-
bent eſſe ſuperflua in contractibus, l. ſi ſti-
pulatus, de uſur. & l. ſi quando, de leg. 1. e-
tiam ſi ſit uerbum minimum. Bal. in Rubr.
C. de contrahend. empt. 9. quęſtione nec ſyl-
laba quidem debet eſſe ſuperflua, ſecundum
Curt. iun. qui plura ad hoc aggregat in conſ.
85. num. 4.

Quantitatis.

SVMMARIA.

1 *Quantitas eſt exprimenda in inſtrumento rei uendita, ità ut dicatur, quod uenditor uendit talem rem, quam tanta quantitatis, & iuxtà tales confines eſſe aſſerit, quæ eſt optima practica.*
Licet etiam aliter obſeruari poßit ut faciunt notarij Ferrarienſes.
2 *Contra uenditorem fieri debet interpretatio reſpectu quantitatis adiecta in Inſtrumento.*
Venditor præſumitur ſcire quantitatem rei ſua.

Venditor præſumitur conueniſſe tantam fuiſſe quantitatem rei uenditæ quanta eſt expreſſa in Inſtrumento.

3 *Contrahentibus licitum quidem eſt decipere inter ſe vſq; ad dimidiam iuſti precij, ſed non licet decipere in quantitate.*

GLOSSA XVIII.

SPecu.in d.§.1.colum.7.in forma inſtru-
menti uenditionis, & colum. 11. uer-
ſiculo, Et nota quod expreſsè, & alij
practici deſcribunt formam ſuper quãtitate
rei alio modo, quod ſcilicet uenditor uendit
talem rem, quam tantæ quantitatis, & iuxta
tales confines eſſe affirmat, & conuenit, quæ
1 eſt † optima practica, propter quam tollitur
omne dubium ſuper uerbis prædictis, an no-
tarius ex ſe ea appoſuerit, uel magis uendi-
tor & non uenditor teneatur omninò trade-
re, & manutenere quantitatem conuentam,
& laudo talem practicam ſeruandam eſſe:
tamen etiam quod ſeruaretur alia, quam
ſeruant notarij Ferrarienſes, de qua ſupra,
teneo, quod etiam uenditor teneatur trade-
re, & manutenere eandem quantitatem,
cum dicta uerba cenſeatur uerba ipſius uen-
ditoris, & non notarij, ad quem uendito-
rem pertinet exprimere confinia rei ſuæ,
& contra quem debet fieri interpretatio,
reſpectu quantitatis adiecta, ut Baldus tra-
dit in allegato conſilio 413. Verba dicunt,
2 numero tertio, quinto † uolumine, ipſe enim
præſumitur ſcire quantitatem ſuæ rei, l. quiſ-
quis, C. de reſcindenda uenditione. Anan.
allegato conſilio 98. colum. penult. & ibi
Bolog. in additione intelligit uenditorem
conueniſſe tantam eſſe quantitatem, quan-
do eſt deſcriptum inſtrumentum ſub dicta
forma, ut ex uerbis eius colligitur, ibi, iun-
cta deſcriptione facti, poſita ante dictum
conſilium Anan. quod uidetur ſentire Ber-
trand, conſilio 30. nu. 4. 3. par. primorum, li-
cèt Corne. conſilio 59. columna 2. uidea-
tur uelle contrarium, ſed primam tenet Pa-
riſ. ſequendo Baldum. dicto conſilio ſupra
allegato, in conſilio 64. numero 41. & nu-
mero 52. primo uolumine. Et ad hoc faciunt
ea quæ dicta fuerunt ſuprà, ſuper confinibus
domus, in uerbo, altero latere, iura Eccle-
ſiæ Sancti Petri. Et ſciendum eſt, quod
3 licèt † contrahentibus licitum ſit inter ſe
decipere, uſque ad dimidiam iuſti precij, l. ſe
cunda. C. de reſcindenda uenditione. capit.
cum cauſa, & cap. cum dilecti, de emptione,
& uenditione tamen non licet decipere in
quantitate, c. per tuas, & ibi gloſ. in uerbo in
uenerunt, de donat. & Anan. dicto conſilio
98. col. pen. & idem tenet Ferrarien. in ſua
pract. in forma libelli in cauſa uenditionis,
in gloſ. perticarum centum, in fine. Boer. d.
deciſione 50. nu. 4.

Modiorum quindecim.

SVMMARIA.

1 *Modius in Iure pro certa menſura accipitur, & continet ſexdecim ſextarios, & accipitur regulariter pro menſura tritici, & ſimilium, non pro menſura terræ.*

2 *Sextarius continet heminas binas.*

3 *Modius accipitur pro certa menſura terra aliquando, ut Ferrariæ.*

4 *Menſura terrarum ſecundum varias ac diuerſas regiones variè ac diuerſimodè nuncupantur; alibi enim modium, alibi braſſiã ſeu perticam, alibi acram, alibi tornalia, alibi Arpena, alibi bubulcata, alibi tabulata, alibi iugera, alibi Tornaturas, alibi bubulcas, alibi campos, alibi modulos appellant.*

5 *Menſura non refert quo nomine ſcribatur, modo uterq; contrahens illam intelligat.*

6 *Menſura, & precium non debet diſplicere contrahentibus.*

7 *Menſura agrimenſorum quando non conueniunt recurrendum eſt ad menſuras communis illius loci, in quo eſt factus contractus.*

8 *Menſura in publico ſunt conſeruandæ.*

9 *Menſura loci contractus debet attendi, licet res ſit ſita in alio loco, puta ſi contractus factus ſit Mutina de fundo poſito in territorio Mirandulano.*

Vide tamen hic.

10 *Conſuetudo loci contractus eſt attendenda in deciſorijs.*

11 *Contrahentes uidentur habere intentionem, & mentem contrahendi iuxtà conſuetudinem loci, ubi res agitur.*

GLOSSA XIX.

NEmini dubium eſt, modium in iure
pro certa mẽſura accipi, ut pluribus
1 legibus comprobatur, maximè † in l.
iubemus nullam, C. de ſacroſ. eccleſ. in l. 1.
C. de conduct. in publ. horr. lib. decimo. in l.
modios, ubi gloſſa prima. C. de ſuſcepto, præ
poſitis, & Archan. eodem lib. in Authent.
nullum credentem agri. collatione quarta, &
in l. quidam, ff. de tritico, uino, & oleo le-
gat. ubi habetur, quod modius non conti-
net frumentum pendens pondera centum;

& de

& de modio latè tractat Alciatus, in l. ui-
naria vaſa, ff. de uerbo. ſignifi. ubi modium
comprehendere & continere ſextarios ſede
cim, teſtatur, & latius idem Alciatus de eo
ponit in cap. 21. lib. quarto Diſpunction. ubi
2 dicit † ſextarium continere heminas duas,
& ſic modium continere heminas triginta
duas, & ibi ponit de alijs põderibus; Sed mo
dius in ijs locis non accipitur pro certa men-
ſura, ſeu quantitate terræ, prout accipitur
hic, ſed pro menſura tritici, uel aliorum ſi-
3 milium accipitur tamen† modius, etiam pro
certa menſura terræ, in dicto capitulo perti-
cas, de donatione, & ita accipitur etiam hic.
Et ſciendum eſt, quod ſicut uariæ ſunt, & di-
uerſæ regiones, ciuitates, caſtra, & loca,
4 ita etiam earum, eorumue uariæ ſunt † men-
ſuræ, & diuerſæ re, & nomine, ut tradit Boer.
deciſione 50. numero quinto, ubi refert men
ſuram modiorum aut braſſiarum ſeu pertica
rum, quibus vtuntur Vaſcones, & quod An-
glici, & Normanni appellant acras ſuam
menſuram, ut inquit gloſ. in cap. ad audien-
tiam, in uerbo, acras, de eccleſ. ædific. Iorna-
lia uerò in patria ſua, & Arpenta, apud Gal-
licos dicit tales menſuras appellari, quæ tan-
tum importãt quantum apud Italos &
Lombardos bubulcata, tabulata, uel iuge-
ra. Seruandus igitur eſt mos regionis, ſeu lo-
5 ci in quo fit contractus, cum nihil † referat,
ſiue ſcribatur, uendidit tot tornaturas, ut
Bononienſes, & Romandioli dicunt, uel Bu-
bulcas, vt Mutinenſes, ſeu Campos, ut Pata-
uini uel Modios, ut Ferrarienſes, ſeu Modu-
los, ut Peruſini, de quibus Modulis memi-
nit Bartolus, in l. ſemper in ſtipulationibus,
ff. de regulis iuris, modo vterque contrahens
menſuram ipſam intelligat, argumento, l.
primæ, in fine, §. de uerborum obligatione,
6 & Inſti. eod. titulo, §. primo, nam † menſura,
& precium non debet diſplicere contrahen-
tibus, l. Imperatores, ff. de contrahenda em-
ptione. Et quando menſuræ priuatorũ puta
perticæ agrimenſorum non conueniunt, tũc
recurrendum eſt ad menſuras Communis il
lius loci, in quo eſt factus contractus, ut di-
7 cit Angel. per illum † text. in §. ſin autem, in
Authen. de collatio. & alijs cap. colla. nona,
8 nam iſtæ menſuræ debent † conſeruari in pu-
blico, ut d. §. ſin autem, & dicta l. modios,
ubi Bartolus, cap. de ſuſcept. præpoſitis, &
Arct. libro 10. & Guid. Pap. quæſtio. 490.
9 Et notandum eſt, quòd ſi contractus fiat † in
uno loco, & res ſit ſita in alio loco, debet
attendi menſura quæ communiter ſeruatur
in loco dicti contractus, non in loco rei ſitę,
& propterea ſi Mutinæ fieret contractus, de
centum Bubulcis terræ, poſitis in territorio
Mirandulano, deberent menſurari ad men-
ſuram Mutinę, licèt ſit breuior, & arctior. ita
decidit Bart. in l. ſemper in ſtipulationibus,
quem ibi ſequuntur Dec. & Cagnol. ff. de
reg. iur. Angel. in d. Auth. de collat. & alijs
cap. in fin. princ. quod & tenet Ferrar. in d.
gloſ. perticarum, ad fin. Socin. conſi. 247. 4.
col. Brun. tract. de augmen. ultima conclu-
ſione, 10. col. Afflict. deciſione 363. nu. 5. quã
opinionem dicit communem Cagnol. d. l.
ſemper in ſtipulationibus, nu. 5. Pariſ. conſi.
64. nu. 71. 1. uol. licèt Albe. poſt Guid. de Su-
zar. aliter teneat, in l. arbitrio, §. de eo, in fi-
ne, ff. de dolo, & illum ſequitur Alciat. in l. ui
num, pen. pagi. ff. ſi cer. pet. quam etiã tenet
idem Alciat. qui dicit ueriorem, & commu-
nem, & alios citaſſe illam tenentes, in conſi.
697. in 1. dub. ſuper quo uidenda eſt deciſio
Pedemont. 114. ubi fuit iudicatum pro opi-
nione Alciati, & pro altera opin. Rolandi
10 conſi. 100. in 3. & 13. 4. uol. Nam † & conſue
tudo loci contractus in deciſorijs eſt atten-
denda, Bart. poſt Cyn. in l. 1. 34. quæſt. num.
39. C. quæ ſit lon. cõſuet. Bald. in l. cunctos
populos, nu. 20. C. de ſum. trinit. & fide Ca-
thol. Afflict. deciſione Neapol. 226. Sereniſ.
& Guido Pap. quæſt. 262. Conſuetudo, in fi-
11 ne. Et quando † partes contrahunt, uidentur
habere intentionem, & mentem contrahen-
di iuxta conſuetudinem loci ubi res agitur,
Bart. d. l. cunctos populos, nu. 43. uerſic. ſed
etiam poſſet dubitari de tali quæſtione, in fi-
ne ipſius uerſiculi.

Et ſtariorum octo.

S V M M A R I A.

1 Sextarius apud antiquos erat ſextadecima pars modij, apud Ferrarienſes uigeſima.

Sextarius continet quattuor quartas.

Quarta continet quattuor mezzetas.

Venditores maiorem menſuram exprimere non debent quam re uera ſit & contineat res uendita, quia ſi minor inuenitur, tenẽtur actione ex empto etiam ſi ignoranter id feciſſent.

Venditor ſi ſcienter maiorem menſuram expreſſit non iuuatur per augumentum ſuperueniens per alluuionem, ſi ignoranter iuuatur.

2 Venditor tenetur quando modius ſeu menſura conuenta deficit, & tenetur actione quanto minoris.

Sunt tamen in hoc diuerſæ opiniones, & ideo diſtinguendum eſt, ut hic.

Vel circa, dictio, menſuræ adiecta plurimum operatur.

Venditor non tenetur manutenere menſuram quando fuit dictum quòd uendidit pro tanto precio & non pluri, aut pauciori.

Venditor non tenetur etiam ſi fuerit expreſſa menſura adiecta tamen clauſula, & quantacumq; ſit quantitatis.

3 *Venditio facta de petia terra pro ſtarijs viginti, ſi eſt viginti quinq;, an & quomodo dicatur tota cadere in uenditione, et an pro eodem precio.*

4 *Venditio facta tali pacto vendo unam petiam terra ſtariorum viginti poſitam in tali loco, & confinatam, &c. numquid intelligatur inchoata à menſura, an verò à re.*

5 *Emptor cui minus traditum fuit per uenditorem, quàm eſſet menſura in Inſtrumento appoſita, intrà quantum temporis ſpatium poſſit agere contrà uenditorem ut ſuppleat numerum.*

Menſurationi ſi ſit præfixum tempus ſufficit quod intra illud menſuretur, licet poſt illud fiat relatio.

6 *Menſuratio quando eſt facienda debet uocari pars pro certa die ad eundum ſuper locum.*

GLOSSA XX.

Licet ſextarius (ut ex Alciato retuli ſuper uerbo præcedenti) ſit ſextadecima pars Modij, tamen apud Ferrarienſes
1 † non ſic accipitur: nam quemadmodum Modius reſpectu menſuræ tritici, uel aliorum granorum, continet ſextarios viginti, ſextarius quilibet quartas quatuor, ita reſpectu menſuræ terræ, ſextarij 20. faciunt Modium, quartæ quatuor, ſextarium, & mezzettæ quatuor quartam. Attendenda igitur eſt menſura regionis, & loci contractus, non ea, quæ diuerſo modo etiam ſecūdum ius commune accipitur, per ea, quæ dicta ſunt in gloſ. præcedenti. Et debent cauere venditores, ne exprimant maiorem menſuram, quam in ueritate contineat res uendita, quia ſi minor inuenitur, tenetur actione ex empto, l. 2. ubi Bart. ff. de action. empt. quod procedit, etiam ſi ignorauerit uenditor, l. tenetur, in princ. ff. eod. multum tamen intereſt an exprimatur ſcienter, uel ignoranter maior menſura, quia primo caſu non releuat augmentum ſuperueniens per alluuionem, etiam quod venditio ſit facta ad menſuram, ſecundo caſu ſic, l. Iulianus, §. ſi Titius, & ibi Bart. & commu-
2 niter cæteri, ff. eod. Et quod teneatur † uenditor, quando modius ſeu menſura conuenta deficit, tradit Spec. in dicto §. 1. ad finem, quem ſequitur Alexand. in conſi. 70. Videtur fortaſſe, col. 1. 4. uol. & Ferrar. in d. gloſ. perticarum centum, ubi uidetur aliter loqui. Sed quod teneatur actione quanto minoris, tradit Fab. d. tractatu quæſt. 6. 4. membro, col. pe. per d. c. per tuas, de don. immò tenetur ſupplere ex alio fundo ibi contiguo, ſi aliquem ibi habeat uenditor, aliàs tenetur quāto minoris fuiſſet empturus actione ex empto, aut ueram rei æſtimationē pro rata ſoluere, ſecundum Boer. qui alios allegat d. deciſione 50. nu. 2. ſed quia Doct. uidentur diuerſimodè loqui in hoc articulo, propterea pro concordia prædictorum Doct. qui uidentur ſibi inuicem contrariari, & confundere hanc materiam, & pro intellectu plurium legum, diſtinguendi ſunt plures caſus. Quia aliquādo primo uenditur res ad menſurā, puta vnam petiam terræ quindecim ſtariorum, ad rationem decem pro quolibet ſtario, iuxta not. per Bart. in d. §. ſi Titius, de quo latius inferius dicetur, & hoc caſu omnes concordant, quod precium eſt minuendum pro numero iugerum, ſi quidem, non poteſt bonitatis, uel qualitatis loci haberi ratio, cum deficiat ipſius loci ſubſtantia, l. ſi ſeruum, §. ſi modus, & ibi not. Paul. de Caſtro, ff. de act. emptio. & ita eſt intelligendus Ferrar. in loco præallegato, in 1. caſu, qui dicit uenditorem teneri ad intereſſe emptoris, nam non tenetur ad aliud, niſi reddere precium pro parte deficiente, ſi ipſam habuit, ut per gloſ. in d. l. tenetur, in princ. uel ad ipſam diminuendam, ut ſupra, Paul. de Caſt. declarans in d. §. ſi Titius. Socin. conſil. 32. in princ. 4. uol. & quod nō habeatur ratio hoc caſu bonitatis, ex eo, quod unicuique ſtario eſt taxatum precium, uno cum alio cōputato, probatur in l. ſi fundo uendito, in princ. ſecundum nouam correctionem, ibi, ſi ſingula iugera uenierint, ff. de euict. Aliquando & 2. uenditur fundus in ſpecie unico precio, puta uēdo fundū talē ſtariorum decem, pro centum libris, ſi non inuenitur, eſſe niſi ſtariorum octo, certè debet diminui precium pro rata deficiente, ſicut fuit dictum in præcedenti, ut eſt text. not. iuncta gloſ. optimè declarante, in l. qui libertatis, §. final. ff. de euict. quam allegat Bald. in l. ſicut, in fine, C. de action. emptio. quod probari poteſt per d. §. ſi modus, intelligendo illum text. ut intelligit Fulgoſ. ibi, quod procedat, etiam quod uenditio facta ſit in ſpecie, & ita tenet Ferrar. loco præallegato. Paul. de Caſt. in d. §. ſi Titius, & in l. ſi duorum, ff. de action. emptio. nec illo caſu poteſt haberi ratio bonitatis, quæ cum non extet, non poteſt æſtimari, d. §. ſi modus, ſicut non poteſt in caſu præcedenti, licèt ſi pars fuerit euicta, quia extat, poſſit haberi conſideratio qualitatis, & bonitatis partis euictæ, l. qui fundum,

ff. de

ff.de euict. Quod tamen limitat Corn.conſi. 59. vol.4. non procedere, quando eſt addita uox, uel circa, & precium correſpondet menſuræ repertę etiam deficienti, quia tunc ſecũdum eum non eſt minuendum precium, nec ſupplendum corpus ad menſuram expreſſũ, propter dictam dictionem, & rationem prędictam, Sed fortius Cor. ibi tenet, quod hoc caſu non ſit diminuendum preciũ, ſed quod res ueniat in uenditione pro quãta eſt, quod etiam tenet Paul.de Caſt.conſ.2 19. 2. col.2. parte. Socin.conſ.32. 1.col.4. uol. & uidetur etiam tenere in l.demonſtratio, col.penul. & Bertr. conſil.30.in princ. 3.part.priorum.& Pariſ.in c.quia iudicãte, nu. 14. de præſcript. nu. 14. ſed 1.opinio proculdubio mihi uidetur uerior, & communior, per iura ſuprà allegata, quam tenet Spec.& Alex.d.conſi.7. & Pariſ.ſequitur conſi.64.nu.39. vol.1. & uidetur ſequi Bocr.d.deciſione 50. poſt princ. Et Paul.de Caſt. Cor. & Bertr. fundant corum conſultationes in alijs fundamentis, quæ limitant hanc concluſionem, non autem eam tollunt, ut ibi per eos. Sed tamen dubia eſt hęc mea opinio: quia alij tenent cõtrarium, vt p Cagnol.infrà allegandũ. Sed pro prima Benintend.cõcluſione 30.& Didac.c.3.prætti.9.quæſt.nume.7.10. & 11. Aliquando, & tertio, uẽditur fundus, in ſpecie, et unico precio qui aſſeritur eſſe centum ſtariorum, ſcilicet ſexaginta uineæ, & quadraginta praui, ſi non reperiuntur niſi nonaginta in totum, & deficiant decem ſtaria uineæ, quæ eſt maioris ualoris, & tunc debet haberi ratio bonitatis partis deficientis, d.§. ſi modus. 2. reſp. l.ſi in qualitate, & l.ſi fundo uẽdito, ff.de act. empt.& ita debet intelligi dictum Specul.in d. §. 1. uolentis haberi conſiderationem bonitatis. Aliquando uerò & quarto, uenduntur duo fundi uno precio, & in uno deficit menſura conuenta, in altero abundat, & exuperat, tunc de æquitate fit compenſatio, & ſi quid deeſt emptori, ſiue pro tanto, ſeu menſura, ſiue pro qualitate, ei debet reſarciri, l. ſi duorum, ubi not. Bart. & alij, ff.eod.tit. Bald. d. l. ſicut, ad fin. ubi dicit, illam legem non eſſe alibi, quam tamen limitant Bart. & alij ibi ſequuntur, non procedere, niſi quando ex preſſa fuit menſura ignoranter, & una uenditione fuerint dicti fundi uenditi, ſecùs ſi ſciẽter, uel pluribus uenditionibus, de quibus etiam tradir Azo. in Summa, in tit.de action. empt.& uendit.col.4. Aliquando & quinto, uenditur petia terræ ita qualificata, & confinata, unico precio, puta, pro centum, & tunc uenditor nõ tenetur in aliquo emptori, quia tota uenit ſiue magna, ſiue parua ſit. Ferrar. d.glo.perticarum, nu. 2.in fine, & ita hoc caſu cenſetur loqui Socin. in d. l. demonſtrat. col.pen. Eſt enim imputandum emptori, cur eam menſurari non fecerit, ut dicit gloſ. in d. §. ſi Titius, quem refert Paul.de Caſt.conſ. 219. In cauſa, quæ uertitur, 1.col.2. part. Bologn. in addit. ad d. conſilium Anan. 98. & Bertran.d.conſil.30. 3.part. 1.impreſſorum, ubi dicit, quod cautela eſt, quod emptor antequam celebretur inſtrumẽtum, faciat rem menſurari per dictam gloſ. Non tenetur etiã uenditor diminuere precium, quando ex uerbis inſtrumenti poſſet colligi ipſum uendidiſſe fundum ea mente, ut non teneretur manu tenere menſuram expreſſam, puta, quando eſſet dictum, quod uendidit pro tanto precio, & non pluri, aut pauciori, ut tradit Paul. de Caſtro, d.conſil.219.2. col. Et idem eſt, ſi uendatur fundus expreſſa menſura, & addatur Clauſula, & quantæcunque ſit quantitatis, ſecundum Bertrand.dicto conſil.30. nu. 4. 3. par.priorum, de qua Clauſula, latius infrà ſuo loco dicetur; & idem uidetur, quando uerſaremur in caſu conſil. Old. ut in quæſtione ſequenti.

Sed quid è contra, ſi uenditur petia terræ pro ſtarijs uiginti, & ſit uigintiquinque, nũ-
3 quid tota cadat in † uenditione. Hęc quæſtio habet duo capita, primum ſcilicèt, an ueniat in uenditione. Secundum, an eodem precio, in 1.capite extat notabilis deciſio Oldr. à poſterioribus communiter recepta, in cõſ. 197. In conceſſione cuiuſdam donationis, diſtinguentis, an partes incipiant explicare mentis conceptum à nominibus deſignantibus numerum, & menſuram, aut à nominibus deſignantibus certam ſpeciem uel corpus determinatũ, adiecta poſtea menſura, primo enim caſu non uenit pluſquam ſit expreſſum: ſecundo uerò caſu, uenit totus fundus, quia adiectio menſuræ eſt loco demonſtrationis falſæ, quæ non uiciat nec minuit id, cui adijcitur, ut ibi per eum, allegantem plura iura, & maximè l.ſi uenditor, in princip. ff.de act. emp. Et hanc Oldradi deciſionem ſequutus fuit Ioan. Andr. licèt dixerit non ſine dubio procedere in materia uenditionis, in addit. ad Specul. in §. 1. in fine, in ultima addit. de empr.& uendit. Bald.in Rubrica. C. de contrahen. emptio.q.22. Fab.d.6.quęſt.4.membrò. Alex. in addit. ad Bart. in l. Iulianus, §. ſi Titius, ff.de actio.emptio.& in conſil.133. Viſo proceſſu, col.quinta, uerſic. pręterea, 1. uol.conſil.120. omiſſis, col.fin.2.uol.73. Videtur prima conſideratione, col.2. uol. 3. & conſil.106. & 107.uol.6. Io. de Imola, & Abb.nu.9.in d.c.per tuas, de don. Socin.in l. ſerui electione, §.cum fundus, 2. col. ubi etiã Iaſ. col. pen. uerſi. quarto iſta lex, ff. de leg. 1.

&

& idem Socin. in l. demonſtratio falſa, col. pen. de condi. & demonſtr. & in conſi. 32. in prin. 4. uol. Iaſ. in l. cunctos populos, 1. lectura, 2. col. uerſi. tertio limita, & in 2. lectura 2. col. uerſi. tertio limita. C. de ſacroſanct. eccleſ. Crot. in repet. l. omnes populi, 1. col. 6. concluſione, ff. de iuſt. & iure. Dec. conſ. 179. 347. & 500. Afflict. deciſione Neapol. 68. Bertr. conſi. 337. 1. par. priorum. & conſi. 30. in princ. 3. par. priorum. Felin. in c. ſignificante, nu. 7. de reſcript. Rebuff. in repet. l. vni. C. de ſent. quæ pro eo quod inter. proſer. in glo. proferuntur, in fine. Boet. latè d. quæſt. 50. & Pariſ. conſi. 64. nu. 31. 1. uol. Et licèt Imola in d. c. per tuas, dicat deciſionem Oldr. non procedere in uenditione, prout uidetur dubitaſſe etiam Ioan. And. ut ſuprà, & ſequitur etiam Dec. Imo. in prædicto conſ. 347. ad fi. tamen deciſio ipſa in quocumq; contractu procedit, & eſt communis opinio Doct. prædictorum loquentium in uenditione, quæ opinio etiam verior eſt de iure, ut Pariſ. proſequitur d. conſi. 64. nu. 76. & hanc etiam proſequitur idem Pariſ. d. c. quia indicante, nu. 14. de reſcript. in caſu tamen primo, quando non uenit dictum plus in uenditione, debet tamen de æquitate pro eodem precio emptori uendi, ſi eſt modica quantitas, ſecùs ſi magna, ut quia tantundem, uel maior numerus extet, & ita pluries iudicatum fuiſſe refert Boer. d. deciſione 50. nu. 9. quod uidetur procedere concurrente alio, quòd dictus maior numerus fuerit cultiuatus, & bonificatus per emptorem, ut ibi per eum, nu. 7. & 8. Cenſentur autem partes incipere à menſura, quando dicitur, quòd venduntur ſtaria uiginti unius petiæ terræ poſitæ tali loco, iuxta tales confines, è contra uerò, incipere à re, uel corpore, quando dicitur uenditorem uendere unam petiam terræ talis qualitatis, poſitæ in tali loco, & iuxta tales confines, tantæ quantitatis, & in hoc omnes conueniunt. Sed ſi dicatur, uendere unam petiam terræ ſtariorum uiginti, poſitam in tali loco, & confinatam, &c. an cenſeatur inceptum à menſura, uel à re, controuertunt Doctor. Quòd enim hoc caſu à menſura cenſeatur factum initium, tenet Abb. per illum tex. in d.
4 c. per tuas, nu. 9. & refert Alex. † d. conſ. 159. pen. col. licèt dicat ſe id non ponere pro conſtanti. huius opinionis uidetur etiam eſſe Salicet. in l. 2. C. de cõtrahen. empt. & expreſsè tenet Dec. dictis conſilijs 347. nu. 2. & conſi. 500. nu. 3. ubi alijs rationibus comprobat. & ſequitur Cur. iun. conſil. 131. per totum. & hanc amplectitur Cagnol. in l. 2. nu. 182. C. de reſcind. uendit. Cõtrarium tamen in hoc caſu quod magis cenſeatur inceptum à re, quàm à menſura, tenet Alex. in dictis conſilijs 73. 2. col. 133. col. 5. & conſilijs 106. & 107. Socin. d. conſi. 32. in princ. Bertr. d. cõſ. 337. in fine. 1. col. & Afflict. dicta deciſione 68. in quibus locis Doctor. exemplificantes hunc caſum, tenent, quod cenſeatur inceptũ à re, uel à corpore, & expreſsè Abb. reprobat Ruin. in conſi. 83. 1. vol. & Pariſ. qui conſuluit in eadem cauſa, in qua conſuluit Dec. d. conſil. 500. expreſsè contra Dec. & Abb. idem tenet in conſi. 64. nu. 31. & ſequent. & conſ. ſequenti 1. uol. ubi etiam alios allegat. ſupradicta tamen Concluſio Oldr. & aliorum, non procedit, quando repugnat mens partium, puta, quia fuit uendita petia terræ partim laboratiua, & partim pratiua, tot ſtariorum, uel tot ſtaria: nam ſi menſura expreſſa non comprehenderet etiam partem pratiuam, ſed excluderetur illa pars, ut uerba illa opetentur, tota uenit, ut tradit Alex. d. conſ. 7. 2. col. & d. conſil. 106. ad fin. 6. uol. Multum etiam confert ad interpretandum, an tota ueniat in uenditione, quoties precium cõmenſuratur ualori rei, & iuſtæ æſtimationi, ut per Corn. d. conſil. 59. in 4. Dec. d. conſil. 500. col. penul. Afflict. dicta deciſione 68. & Pariſ. d. conſi. 64. nu. 44. & Bertr. conſil. 241. ad fin. 1. par. & Crauet. conſi. 105. nu. 9. vide Bart. & Cagnol. nu. 4. in l. ſemper in ſtipulationibus, de reg. iur. non procedit etiam dicta opinio Oldradi in conductione nauis, uel aliquorum uaſorum capacitatis aliquarum amphorarum, uel modiorum, ut declarat Benuẽ. Strach. in tractatu de nauibus, 3. par. nu. 6. vbi plenè diſtinguit. & vide Didac. in c. 3. ſuarum practi. quæſt. ubi latè.

Quo ad ſecundum caput, concludendum eſt, quod quando eſt inceptum à menſura, puta quod ſit dictum, uendo ſtaria decem terræ, licèt ipſo in loco ſit petia maioris quantitatis; non uenit in uenditione, ut ſuprà dictũ eſt: & propterea fruſtra tractatur, an pro eo pluri ſit ſoluendum precium. Quando modo eſt inceptum à re, ſeu corpore, & tunc aut eſt taxatum precium ad numerum iugerum, ſeu ſtariorum, quod cautè fit, ſi fiat per uenditorem, ut per Specul. in d. §. 1. ad finem, & tunc res eſt expedita, quia debet addi preciũ pro rata, ſi uerò non ſit taxatum precium, ſed vnico precio ſit uenditus fundus, & tunc non eſt addendum precium; ita uidetur decidere Bald. in d. quæſt. 22. & expreſsè Paul. de Caſtro ita diſtinguens, in d. l. ſi ſeruum, §. 1. de actiou. empt. Salic. in d. l. 2. pen. quæſt. C. de contrahen. empt. Socin. d. conſi. 32. & in d. l. demonſtratio falſa, col. pen. Alex. d. conſil. 133. 5. col. 1. vol. Felin. d. c. ſignificante, nu. 7. de reſcript. & Ruin. conſil. prædicto. 83. num. 3.

nu. 3. & eius mentis uidetur eſſe in conſi. prę dicto 198. nu. 10. d. 1. volu. & hoc eſt tenendum, licèt uideatur Dec. d. conſi. 500. in hoc ultimo aliter tenere, cui reſpondet Pariſ. dictis conſilijs 64. & 65. & hoc etiam tenent Crot. & Rebuff. in locis ſupra proxime allegatis.

Sed infra quantum temporis ſpatium poteſt agere emptor contra venditorem, ut ſuppleat numerum venditarũ terrarum, quando
5 † deficit? Reſpondetur, quòd aut partes apponunt tempus ad menſurandum, & referendum, & debet infrà illud menſurari, & referri, & poſt fieri non poteſt. Aut apponitur ſolum tempus ad menſurandum, & ſufficit qđ fiat mẽſuratio in tempore, licèt poſt tempus poſſit fieri relatio, ut eſt tex. in l. qui fundum, in princ. ff. de cõtrahen. empt. & tradit Fab. d. 6. quæſt. 4. membro; Si verò ſolum ſit dictum, quod menſuratio fieri debeat, nec ſit additum tempus, debet fieri, & conqueri uẽditor infrà 60. dies, & vlterius nõ audiretur, arg. text. in l. quod ſi nolit, §. ſi quid ita uenerit, ff. de ędil. edic. ſi uerò non ſit dictũ, quod debeat menſurari, & tunc perpetuò agi poteſt, ſcilicet vſque ad 30. ann. Ita tradũt Imola, & Abb. d. c. per tuas, & Socin. d. conſi. vlt. in fine, 3. vol. vbi tenet, poſt Caſal. conſil. 48. Si uenditor, quod ad ſummum infra annum debeat conqueri de menſura, quando partes expreſſerunt de menſuratione facienda. & prædictam diſtinctionem ſequitur etiã Dec. d. conſi. 347. in fine, iuncto princ. ipſius conſilij, & eum eis tranſit Pariſ. in prædicto cõſ. 64. nu. 30. & Cagnol. in d. l. 2. 33. quęſt. ad fi-
6 nem, nu. 191. Et quando † debet fieri menſuratio, pars debet uocari, pro certa die ad eundum ſuper locum, ad hoc ut in mora poſſit negligens conſtitui, ut tradit Alex. conſ. 33. nu. 6. vol. 6. quod conſilium duplicatum eſt in conſ. 90. vol. 5. licet ſit defectiuum, & Cagnol. in d. l. 2. nu. 261. ſi tamen iuſtam cauſam haberet altera pars negligendi, & non eundi, nulla mora ſibi noceret, ſecundum Ruin. d. conſi. 198. in fine.

Vel cuiuſcumque ſit quantitatis.

S V M M A R I A.

1 *Clauſula, Vel cuiuſcumque ſit quantitatis, in venditione adiecta, facit res ipſas venire cuiuſcumque ſit ſiue minoris, ſiue maioris.*

2 *Vel circa, dictio menſuræ adiecta in venditione, quantitatis facit totum uenire.*

GLOSSA XXI.

ISta Clauſula operatur, ut ſiue maioris ſiue minoris ſit quantitatis res, ueniat in
1 uenditione, ut arguit † Alex. in d. conſi. 8. 2. colum. 4. vol. & tenet in conſi. 127. Viſo proceſſu, 2. col. 2. vol. & idem Bertrand. in conſil. prædicto 30. 2. col. & Pariſ. d. conſil. 104. nu. 32. & ſequent. Interim tamen, antequam conſtet aliud de certa quantitate, ſtandum eſt expreſſæ, ut Alex. tradit in d. conſil. 8. 2. col. in fine, & tradit Socin. in d. conſ. vlt. col. 2. in 3. faciunt tradita per Tiraq. in tract. de retract. conuentior. §. 2. gloſ. vnica, num. 74. Et quòd dictum eſt de iſta Clauſula, quod faciat totum corpus uenire, procedit, etiam
2 ſi addatur dictio, uel circa, † ſecundum Cor. aliàs allegato conſi. 59. 3. col. 4. vol. & Pariſ. d. conſil. 104. Sed tamen erit arbitrarium Iudici quanta pars ueniat in uenditione, ut per eos ibi, & per Alciat. in l. hæc adiectio, ff. de verbor. ſignific.

Sita in Villa Chocanillis.

S V M M A R I A.

1 *Villa unde dicta.*

2 *Villa quotupliciter in iure accipiatur.*

3 *Villa ſunt ædificia ſine muris, & foſſis, quæ nullam habent Iuriſdictionem.*

4 *Villis uenditis uenit Iuriſdictio, honor, & Iuſpatronatus, quæ comprehendit Villa.*

5 *Villa appellatione apud Gallos uenit Ciuitas, & aliquando etiam apud nos, licet impropriè.*

GLOSSA XXII.

VIlla ſecundum Ioan. Andr. & Dom. poſt Ioan. Monach. in cap. ſi ciuitas, de ſentent. excommun. in 6. dicitur
1 à uallis quaſi † uallata, quia non munitione murorum, ſed fortificatur uallatione multorum, & hos ſequuntur plerique ex poſterioribus. Alciat. tamen in l. ager, ff. de ver. ſignific. hoc eſſe ridiculum, & ineptum affirmat, ſi
2 quidem † Villam triplici modo accipi in iure conſtat, pro domo urbana, l. plenum, ff. de uſu, & habitat. & l. videamus, §. fin. ff. loca. pro re ruſtica, quã Villici operarijque ruſtici incolunt, l. ſi ita, §. fin. cũ l. ſequen. ff. de fund. inſtr. & inſtr. leg. & pro domo conſtructa ad reponendos fructus, in quam fructus deueh untur, l. arboribus, in princ. ff. de vſufruct. & ita uidetur etiam declarare Alciat. in l. vrbana prædia, uer. ſi. prętoria, ff. de uerb. ſignif. & hoc ultimo modo accipi uillam tradit ipſe etiam, in l. fundi appellatione, ff. eod. Bart.

uerò

uerò in tractatu qui ſint rebelles, in uerbo,
3 Lombardiæ, nu. 3. dicit, Villas † eſſe ædificia
ſine muris, uel foſſis, quæ nullam habent iu-
riſdictionem de iure communi, ſed ſubſunt
alicui Ciuitati, & idem dicit in l. ſi hæres, §.
uicis, ff. de leg. 1. & in l. prima, §. ſiue autem
intra, ff. de oper. noui nunciat. quod admittit
Alciat. d. l. ager, & ſecundum Abb. in ca. ue-
nerabili, de ſenſib. prima col. eſt unitas, qua-
rundam domorum ſine muris, quaſi uallis
uallata, & dicit Bartolus, uillam non habere
iuriſdictionem fundatam in regulari, & con
ſueto, ſunt tamen aliquæ uillæ etiam haben-
tes iuriſdictionem, de quibus dicit Innoc. in
4 cap. ex literis, de iure patr. quod † eis uendi-
tis, uenit iuriſdictio, honor, & ius patrona-
tus, quæ comprehendit Villa, & ſequitur
Bal. in ca. 1. de Capit. qui Cur. uend. col. 3. &
5 Corn. conſ. 206. col. 6. uol. 3. Gallici † tamen
uillas etiam ciuitates appellant, ut per Ioan.
Andr. Dom. Bar. & Abb. in locis præallega-
tis, quam ſignificationem ſermo Latinus
non admittit, ut dicit Alciat. in dicta l. fundi
appellatione, ſed impropriè uillæ appellatio
ne quandoque accipitur Ciuitas, d. ca. uene-
rabili, ubi Abbas.

Diſtrictus.

SVMMARIA.

1 *Diſtrictus quattuor ſunt nomina eiuſdem intellectus, diſtrictus, territorium, comitatus, & Diœceſis.*
2 *Diſtrictus uox apud antiquos ignota.*
3 *Diſtrictus quare ſic dictus.*
4 *Diſtrictus numquid latius porrigatur quàm Territorium.*
5 *Territorium numquid ſe extendat ad mare ſubiectum.*
6 *Diſtrictus, & Comitatus an, & quomodo differant, & an latius pateat diſtrictus.*
7 *Diſtrictus triplex conuentionalis, priuilegiarius, præſcriptus.*
8 *Territorium tribus modis appellatur circumſcriptiuè, ſeu terminaliter, ſubiectiuè ſeu materialiter, conceſſiuè ſeu rationaliter.*
9 *Territorium quid ſit.*
10 *Diœceſis eſt magis certa quam Diſtrictus.*
11 *Diſtrictus appellatione, uel territorij proprietates rerum, & bonorum non comprehenduntur, ſed tantum iuriſdictiones.*
12 *Diſtrictualium appellatione ueniũt Originarij.*

GLOSSA XXIII.

1 QVatuor ſunt † nomina eiuſdem intelle-
ctus, ſecundum Alciat. in l. pupillus,
§. territorium, ff. de uerb. ſignific. diſtrictus à
diſtringendo ſeu arcendo ita denominatus,
territorium à terrendo ideſt ſummouendo,
d. §. territorium, comitatus à commiuẽdo di
ctus, teſte Othone relato per eũ ibi, & Diœ-
ceſis territoriũ, ſeu locus, in quo Epiſcopus
ius adminiſtrandi ſacra habet. Dicit tamẽ ibi
2 Alciat. quod uerbum diſtrictus, † apud anti-
quos non reperitur, ſed apud recentiores tan
tum, de illo enim habemus mentionem in c.
ubi periculum, §. porro, de electio. in 6. & in
Clem. ne Romani, §. ſanè, eo. tit. & in c. licet
cauſam, in princ. de probat. & per gloſ. in §.
rurſus, Inſt. de action. & in l. uni. C. ubi de
poſſ. agi oportet. Et dicit Bald. quem cæteri
ſequuntur, in d. c. licèt cauſam, nu. 6. quod di
3 citur diſtrictus † quia diſtringitur ſiue arcetur
originarius, & incola, & eſt uocabulum pre-
ciſum, & quod diſtrictus à diſtringuendo di-
catur, & territorium à terrendo, ponit etiam
idem Bald. in ca. 1. 2. col. nu. 4. Quibus mod.
feud. amittat. Paul. de Caſt. conſ. 85. Viſis di
ctis ordinamentis, num. 3. 1. part. Abb. conſi
lio 20. Super quæſt. in princ. 1. par. & Socin.
conſilio 74. 4. col. in princip. 1. uol. Dec. con-
ſilio 534. nu. 7. & num. 16. & Felin. in c. Ro-
dulphus, ubi latè in uerſic. diſtrictus, de Re-
ſcript. Et idem uidetur eſſe diſtrictus, & idem
importare, quod territorium, d. §. porro, &
4 d. §. ſanè, licèt † Bald. in Rubrica quæ ſint re-
gal. & in d. c. licèt cauſam, nu. 6. ubi ſequitur
Felin. uelit, diſtrictũ in latiori ſignificatu ac-
cipi debere, cum territorium non ſe extẽdat
ad mare ſuppoſitum ciuitati, diſtrictus uerò
ſic, quod rectè reprobat Decius, dicto capit.
5 licèt cauſam, cum † territorium reſpectu ſu-
biecti maris etiam ſe extendat, ſiquidem,
non à terra, ſed à terrendo dictum eſt, dicto
§. territorium; & quod idem importet diſtri-
ctus quod territorium, tenet Abb. dicto cap.
licèt, num. 1. Card. d. Clem. ne Romani, §. ſa
nè, Felin. d. uerſic. diſtrictus, in d. cap. Rodul-
phus, & Ruin. conſi. 22. nu. 5. 1. uol. ubi poſt
alios quos allegat, dicit, quod locus qui po-
teſt teneri, dicitur de ſortita, & de diſtrictu;
ſed quod diſtrictus latiorem habeat ſignifica
tionem poſt multa tenet Imola, in d. Clem.
ne Romani, 7. colum. ubi dicit, quod territo-
rium ſolum comprehendit uniuerſitatem,
agrorum ſubiectorum Ciuitati, diſtrictus ue
ro comprehendit etiam caſtrum, uel aliam ci
uitatem ſubditam ipſi Ciuitati. huius men-
tis eſt Aretinus, in conſilio ſeptuageſimoſe-
ptimo. Et ratio ſcribendi, colum. ſecunda,
ubi dicit, ſe numquam inueniſſe bene decla-
ratum, ſed quod diſtrictus comprehendit
quicquid ultra territorium ſuum ex alieno
ciuitas ſuæ iuriſdictioni addidit, uel pro-
pter acquiſitionem bellicum, uel alia quali-

bet de

Digitized by Google

bet de cauſa, & hoc ſequitur Felin. dicto capit. Rodulphus, verbo, diſtrictus, 2. col. & Dec. dicto cap. licèt cauſam, nu. 3. quod crebrius receptum eſſe teſtatur Alciat. d. §. territorium. Diſtrictus etiam eſt territorium cui
6 iuriſdictio ineſt, & differt† à Comitatu, quia proptie Comitatus eſt Ciuitatum diſtrictus, etiam dominorum, & Comitatus eſt quædam Ciuitatis acceſſio, & eius naturales pertinentię, ſecundum Bald. in conſilio 419. Ad euidentiam, 1. vol. Et quod diſtrictus latius accipiatur quàm Comitatus, tenet Bald. in l. prima. §. in initio, nume. 3. de offic. præfect. vrb. Felin. dicto verſiculo, diſtrictus. Dicit etiam Bald. in conſilio 498. Opinio d. Barto.
7 in 4. vol. quod diſtrictus † triplex reperitur, conuentionalis, quando caſtrum per ſe regitur, & ſe ſubmittit ſimpliciter alicui Ciuitati ob tutelam ſui corporis ſine præiudicio Principis; Priuilegiarius, quando Princeps conceſſit alicui Ciuitati caſtrum ad diſtrictum. Et Præſcriptus, quando iuriſdictio, & imperium præſcribuntur in ipſum caſtrum. Similiter de territorio dicit Bald. in conſilio 293. Thema integrale, 4. volum. quod tribus
8 † modis appellatur circumſcriptiuè, ſeu terminaliter, quia finibus certis determinatur. Secundo ſubiectiuè, ſeu materialiter, quia tamquam iuriſdictio imprimitur, tertio conceſſiuè, ſeu rationaliter, quia priuilegiatus præſcribitur, & conceditur. Alibi dicit Bald.
9 in Rubrica quæ ſint regal. quod † territorium non eſt aliud quam terrę ſpacium iuriſdictio ne munitum, & armatum. refert, & ſequitur Ruin. dicto conſ. 22. num. 5. & Boer. deciſione 227. num. 7. Et ſicut diſtrictus latius accipitur quàm Comitatus, ita etiam latius accipitur territorium, ſecundum Corn. in conſil. 151. 2. col. 3. vol. Eſt autem territorium ſicut etiam Diœceſis, uerbum uniuerſale, cõprehendens quicquid eſt intra fines Vniuerſitatis, ſecundum Bald. in conſilio 326. Rex Romanorum, nu. 8. 1. vol. & licet ſint diuerſa ut ſupra oſtenſum eſt, tamen quandoque unum importat idem quod aliud, & pro alio accipitur, ut tradit Alexand. conſil. 85. Viſa
10 inquiſitione, 2. col. 4. uol. Diœceſis † uerò eſt magis certa quàm ſit diſtrictus, quia hic faciliter mutatur, quandoque per conceſſionem Imperialem, quandoque per occupationem principatuum uel Ciuitatum, illa non. Imola in dicta Clement. ne Romani, col. 6. in his tamen attenditur communis uſus loquendi, ſecundum Card. ibi; Bald. & Felin. in d. c. li-
11 cèt cauſam. Illud tamen † ſciendum eſt, diſtrictus appellatione, uel territorij, proprietates rerum, & bonorum non comprehendi, ſed tantum iuriſdictiones uenire, ut decidit Oldr. in conſil. 176. Factum tale eſt, col. fin. & ſequitur Felin. d. c. Rodulphus, uerſ. territorium, nu. 15. & Alciat. d. §. territorium. Di
12 ſtrictualium † uerò appellatione ueniunt originarij, cum illud uerbum ſonet in originem, ſecundum Bald. in conſilio 455. Quatuor ad propoſitum. nu. 3. in 4. volum.

Ciuitatis Ferrariæ.

SVMMARIA.

1 *Ciuitas quid ſit ſecundum diuerſas deſcriptiones.*
Ciuitatem conſtituunt habitatores non ſaxa.
2 *Ciuitatem primus ædificauit Cain.*
3 *Ciuitas quaſi Ciuium vnitas dicta.*
4 *Ciuitatis conſtructio à iure gentiũ profecta eſt.*
5 *Ciuitas ut conſtituatur numquid ſit neceſſarius Epiſcopus.*
6 *Vrbs dicta eſt ab Vrbo, quod eſt aratro diffinio.*
7 *Vrbum eſt curuatura aratri quod in Vrbe condenda adhiberi ſolebat.*
8 *Oppidum vnde dictum.*
9 *Caſtrum vnde dictum.*
10 *Ciuitas an & quomodo amittat priuilegia Ciuitatis.*
11 *Contractus in uno loco factus licet res in alio ſit valet.*
12 *Contractus dicitur factus in loco in quo pars cõſentit, puta quando inter abſentes contrahitur mediante nuncio uel Epiſtola, ſi enim ſcribam Bononia ego qui ſum Ferrariæ uendo tibi rem aliquam, & tu conſentis contractus cenſetur Bononiæ celebratus non Ferrariæ.*
13 *Poſſeſſio vendita eſt quæ eſt ſita in territorijs duarum Villarum, & dictum eſt ſimpliciter, quod uenditur poſſeſſio poſita in tali Villa numquid ueniat tota poſſeſſio.*
14 *Venditio totius rei intelligitur facta licet vno nomine tantum vſus ſit venditor in venditione, & pro parte vno, pro parte verò alio nomine nuncupabatur.*

GLOSSA XXIIII.

Ciuitas ſecundum Iſidorum 15. Etimol. quem referunt Ioann. Andr. &
1 alij, in capit. ſi ciuitas, † de ſentent. excommun. & Alberic. in Dictionario ſuo uerb. Ciuitas, eſt multitudo hominum ſocietatis uinculo adunata ad ſimul iure uiuendum, & habitatores, non ſaxa uocantur ciuitas. Alij diffiniunt, quod eſt collectio multorum hominum, Epiſcopum habens, & foſſatis uallata, uel eſt multorum hominum honeſta conuentio in loco certo ędificia uicina con-

cōſtruentiū, ad ſimul iure uiuendum, uel eſt
collectio ædificiorum facta per multitudi-
nem hominum ſimul habitare uolentium. &
2 fuit † primus ædificator Cain, ut habetur
Geneſ. quarto. Ita Ioan. Andr. & Dom. in di
3 cto cap. ſi ciuitas, in principio. Et dicitur † ci-
uitas ſecundum ipſos, quaſi ciuium unitas,
4 huiuſmodi enim ciuitatis conſtructio, † &
ædificatio, iure gentium introducta fuit, ut
tradunt Doct. poſt gloſſam in l. ex hoc iure,
ff. de iuſt. & iure. & Bart. in l. ſecunda, in fine,
ff. de verborum ſignificatione. Et quod di-
5 ctum eſt, quod ad eſſe ciuitatis ex igitur † Epi
ſcopus, procedit tantum in Italia, Secun-
dum Doctor. in locis præallegatis, quia in
Alemania, & Sarmatia non ita ſeruatur, ut
etiam tradit Alciatus, dicta l. pupillus, §.
Vrbs, de verborum ſignificatione, & reſpe-
ctu tantum ſpiritualium. quantum verò ſit re
ſpectu dignitatis temporalis, non eſt opus au
ctoritate Epiſcopali, uel Papæ, ſecundum
Paul. de Caſtro, in Repet. dictæ l. ex hoc iu-
re, col. nona. De communi verò uſu, digni-
tas Epiſcopalis in loco facta, facit Ciuita-
tem. Bartolus, in dicta l. ſi hæres, §. vicis, de
legatis primo, quod propriè in terris Chri-
ſtianorum procedit, ſecundum Bald. in dicta
l. ex hoc iure, col. quarta, numero duodeci-
mo. An autem ciuitas poſſit eſſe ſine Epiſco-
po, ponit etiam Bart. in l. prima, C. de Me-
tropo. Berito, libro 11. & latè per Alexand.
in add. ad Bartolum, in dicta l. ſecunda, ff. de
verborum ſignificatione, & in l. prima, §. ſi-
ue intra, ubi aliqua per Bartolum, ad mate-
riam, ff. de operis noui nunciatione. Vrbs
6 † verò ab Vrbo appellata eſt, vrbare enim eſt
aratro diffinire, & urbum Varone teſte, ap-
7 pellatur † curuatura aratri, quòd in urbe con
denda adhiberi ſolet; ita docet Iureconſul-
tus, in dicto §. vrbs, ubi multa egregiè Alcia-
tus, de ædificatione ciuitatis more ſuo ex an-
8 tiquis refert. Oppidum † uerò, ab ope dici-
tur, quod eius rei cauſa mænia ſint conſtitu-
ta, dicit text. in dicta l. pupillus, §. oppidum;
Caſtrum uerò ſecundum Io. Andr. & alios,
in dicto c. ſi ciuitas, dicitur à caſtrando, quia
9 in caſtro † caſtratur licentia habitantium, id
eſt firmatur, ne pateat hoſtibus paſſim uagā-
do, uel dicitur caſa alta ſeu ſtricta, quia habi-
tatio caſtri non debet eſſe diffuſa, ne multa
cuſtodia egeat, ſecundum Ioan. Monach. &
alios, in loco præallegato, de prouincia ha-
betur per Bartol. in dicto uerſiculo Lombar-
diæ, & plures concordantias ponit Alexan.
in huiuſmodi materia, in dicto §. ſi intra, in
lectura, & in addit. ad Bart. & de oppido, &
municipio, ponunt Doctor. in dicto c. ſi ciui-
10 tas. Quomodo autē † Ciuitas amittat priui-
legia Ciuitatis, & deſinat eſſe Ciuitas, ponit
Bald. in tit. de pace Conſtant. verſic. nos Ro
manorum, in princip. ubi inter cætera ponit,
quòd quando ciuitas damnatur ad aratrum,
amittit priuilegia. idem ſi pereat alluuione
uel caſmate, uel ponatur in banno æternali
Imperatoris, uel Papæ, Et dicit Bartol. in l.
aut facta, §. finali, numero ſexto, de pœn. Vi-
diſſe ſententiam diffinitiuam Henrici Impe-
ratoris, quam dedit contra ciuitatem Brixię,
quæ fuit ſibi rebellis, condemnantis eam ad
aratrum, quam tamen pœnam ex miſeri-
cordia relaxauit. Plures etiam caſus ponit
Alexander in additione ad Bartolum, in
dicta l. ſecunda, quibus damnatur ciuitas,
& priuilegia amittit, qui ibi uideri poſ-
ſunt.

11 Et ſciendum eſt, quod ualet † contractus
uenditionis factus in uno loco, licèt res ſit in
alio, l. 1. C. de contrahend. emptio. Et dicitur
12 † contractus factus in loco in quo pars con-
ſentit, puta, quando inter abſentes contrahi-
tur mediante nuncio, uel epiſtola, ſi enim
ego exiſtens Ferrariæ tibi exiſtenti Bononiæ
ſcribam, ſeu nuncium mittam, ſignificando
tibi quod uendo rem aliquam, & tu conſen-
tis, ibi cenſetur bene contractus celebratus,
Bald. in l. multum intereſt, col. finali, numer.
11. C. ſi quis alteri uel ſibi, refert, & ſequitur
Marſil. in repet. l. vnicæ, C. de raptu uirgin.
numer. 253.

Sed quid ſi ſupradicta petia terræ non eſ-
ſet tota in dicta Villa Cochanillis, ſed par-
tim etiam in alia Villa ibi contigua, num-
quid tota ueniat in uenditione? Bald. in conſ.
422. Super quibus, 3. vol. arguit ad partes,
& concludit, quod quando eſt uendita res
13 tamquam quid uniuerſale, ut † podere, caſtel
lum, & poſſeſſio, quæ etiam quid uniuerſale
cōtinet, ut dictum fuit ſuprà, in uerbo unam
poſſeſſionem, tunc ueniunt omnes partes
etiam in alio territorio exiſtentes, maximè
quando precium correſpondet toti quanti-
tati, & idem quando eſſet dictum, cum toto
territorio, & diſtrictu, uel eſſet dictum, ut cō-
muniter dicitur in omnibus Inſtrumentis,
cum omnibus, & ſingulis ad ipſam poſſeſſio
nem ſpectantibus, & pertinentibus, de qua
Clauſula, ſuo loco dicetur. Et idem eſt quan-
do appareret, quòd uenditor haberet, hanc
poſſeſſionem ita in duabus Villis uel terri-
torijs exiſtentem, pro una, puta, quia ſimul
erat ſolitus locare, ut in locatione, quod to-
ta ueniat, tradit idem Baldus, in l. emptorem,
columna finali, C. locat. & in uenditione,
14 † quando una res pro parte uno nomine uo-
catur & pro parte alio, quod tota ueniat, tra-
dit Anan. in allegato conſi. 98. col. penult. de

quo

quo etiam dicta fuere ſuprà aliqua in dicto uerbo, unam poſſeſſionem, & in uerſiculo ſequenti, diuiſam in duas petias, &c. & idem etiam eſt, ſi uenderetur poſſeſſio poſita in tali uilla, laborata per talem laboratorem, uel uillicum, nam licèt etiam partim eſſet in alia uilla, tamen uenit in uenditione, l. patronus, §. primo, de leg. 3.

In loco nuncupato la Roſſetta.

S V M M A R I A.

1 *Venditio valet licet erratum ſit in confinibus rei vendita, modo in corpore fuerit conſenſum.*

2 *Confinia quando diſcordant à mènſura, cui magis ſit ſtandum remiſſiuè.*

3 *Vendita rei qualitas ſi diſcordet à nomine quid agendum remiſſiuè.*

GLOSSA XXV.

AD maiorem declarationem rei, &
certitudinem, nedum apponitur lo-
cus rei ſitæ, ſed etiam locus loci, &
quod ita duplex locus ſit apponendus, tradit
Specul. in §. primo, columna quinta, de em-
ptio. & venditio. ſed ſi eſſet erratum in nomi
ne rei, uel loci, modo in corpore conſenſum
fuerit, ualet uenditio, l. in uenditionibus, ff.
de contrahend. emptio. & quando diſcordat
nomen à confinibus, & qualitate rei, non cu-
1 ramus de † nomine, gloſ. & communiter cę-
teri, in l. ſi quis in fundi uocabulo, in princip.
de legatis primo, & per text. in dicta l. patro-
nus, §. primo, & ſecundo, de legat. tertio, &
Ruin. conſilio 115. numero decimoquarto,
quinto uolumine. Similiter error confinium
non obeſt, quando de ueritate corporis con-
ſtat, ut per omnes, in dicta l. ſi quis in fundi
vocabulo, & per Felinum, in capitulo, ſigni-
ficante, numero ſeptimo, de reſcriptis. &
2 quando † diſcordant confinia à menſura, cui
magis ſit ſtandum, recurrendum eſt ad diſtin
ctionem Oldr. in conſil. 197. de qua latè fuit
dictum ſuprà in uerbo, & ſtariorum octo, ut
tenet Felin. dicto numero ſeptimo, Alexan-
der in conſil. 120. & 127. 2. vol. & Ripa dicta
l. ſi quis in fundi uocabulo, numero 19. &
Alexander etiam in conſilio aliàs allegato,
ſeptimo, quarto uolumine, ubi etiam ponit,
3 † quando qualitas diſcordat à nomine, ubi
eſt uidendum.

Iuxta vno capite viam communem.

S V M M A R I A.

1 *Via vnde dicta.*

Via quotupliciter accipiatur.

2 *Via triplex, publica, priuata, vicinalis.*

Via publica qua dicatur.

Via vt dicatur publica tria copulatiuè requiruntur.

3 *Via priuata dupliciter accipiuntur.*

4 *Via vicinales qua nam dicantur.*

Via vicinales ſunt pars prædiorum, & vicinis tantùm & eorum prædijs ſeruiunt.

5 *Via publica ſunt de regalibus Principum.*

Via pertinent ad eos qui iuriſdictionem circumquaq; habent.

Via publica cenſetur eſſe terminus terminans territoria, & iuriſdictiones.

Via publica diuidi non poteſt inter Principes confinantes, & ratio.

Via exiſtentes intrà territorium, quantum ad proprietatem ad Ciuitates & loca ipſius territorij pertinent.

Via ſecuritas ſpecialiter ad Principem pertinet fundus ad municipes, iuriſdictio ad eum cui Caſtrum conceſſum eſt.

Delinquens in via publica poteſt puniri à quocunq; cui ex generali Principis conceſſione hoc competat.

Via deuaſtata nunquid poſſit quis ire per fundum vicini.

Via publica à notarijs appellatur uia cōmunis.

6 *Via omiſſa in confinibus ſi vocatus ſit vicinus pro confinante, & tantum via eſt intermedia nunquid talis via cenſeatur vendita.*

Via publica non poteſt uenire in venditione.

Vendito fundo à ſepibus uſque ad ſepes ueniunt ſepes in uenditione.

Vendito fundo à uia publica uſq; ad uiam publicam, non uenit uia publica in uenditione.

7 *Via non ſunt menſurandæ neq; computanda in menſura.*

GLOSSA XXVI.

DE iſta dictione, (iuxta) ſatis fuit dictum ſuprà, ſuper eadem Clauſula, in deſcriptione domus, ubi dictum fuit, quod quando apponitur aliquod confine rei, intelligitur de contiguo, & immediato, non de eo quod habet aliquod intermedium, ut ſentit Cor. in conſ. 29. col. 1. & 2. 3. vol. & clarius Alex. in conſ. 81. in fine, 7. vol. De uia nonnulla dicta fuere ſuprà in gloſ. Stratam publicam, ſed plura dicenda reſtāt, eſt enim primo ſciendum, quid importet hęc dictio, (Via) & ſi Grammaticis credimus, di-

cta

1 ꝺta † eſt ab eundo, quaſi ea, quod per eam ea-
tur, vel à vehendo, quaſi veha, quod per eam
fructus vehantur, uel uehiculum ire poteſt,
quod vltimum Alciato placet, in l. quantum
§. item via, ff. de verbor. ſignif. & diuerſimo-
dè accipitur: aliquando pro oratione, quod à
Græcis Methodus dicitur, vt habetur in l. ſe-
cunda, verſiculo, nouiſſimè, ſicut ad paucio-
res, & ibi latè ſcribit Baldus, ff. de orig. iuris,
quandoque pro ſeruitute uiæ, ut in l. prima,
& l. uia, in princip. & pluribus legibus, ff. de
ſeru. ruſtic. prædior. quandoque pro uia qua
utuntur homines in eundo & uehendo, non
iure ſeruitutis, prout hoc loco accipitur & de
hac uerba facienda ſunt: huius enim tripli-
cem eſſe ſpeciē ſcripſit Vlpianus, in l. 2. §. uia
2 rū, ff. ne quid in loco publ. ſcilicet † publicas
priuatas, & uicinales, tametſi Alciatus, in di
cto, §. item uia, duas tantum partes faciat, ſci
licet publicarum, & priuatarum. Publicę uiæ
ſunt, quas Græci Baſilicas noſtri Prætorias,
alij Conſulares uias appellant, & hæ etiam
appellantur militares, ut in l. finali, ff. de lo-
cis & itiner. public. & ita quatuor ſunt no-
mina, quę not. etiam Andreas Iſernia, in titu
lo quæ ſint regal. uerſiculo uiæ publicæ. Hæ
viæ etiam à Græcis Epidemiæ dicũtur, quod
nil aliud ſignificat, niſi acceſſus ad ciuitatē a-
liquã plerumq; obſeruari ſolitos, ut Budeus,
ex Politiano declarãdo tex. illũ tradit in An-
notationibus in l. obſeruare, ff. de offic. Pro-
conſul. & legat. de quo etiam per Alciatus,
libro ſecundo, Prætermiſſorum, in titulo, ne
quid in loco publ. & eam uiam publicam di-
cimus, cuius ſolum publicum eſt relictum,
ac directum certis finibus latitudinis, ab eo,
qui ius publicandi habuit, ut ea publicè ire-
tur, comearetur, dicta l. ſecunda, §. uiam pu-
blicam, de quo etiam dixi ſuprà, & tradit e-
tiam latè Cæpol. in tractatu de ſeruit. ruſtic.
prædior. capitulo tertio, de ſeruit. viæ, ſepti-
ma quæſtio. Ad hoc autem, ut uia dicatur pu-
blica, tria copulatiuè exigũtur, ſcilicèt, quod
per eam publicè iter fiat, quod ſolum ſit pu-
blicum, & quod nos ducat in Ciuitatem, Vil
lam uel coloniam, dicto §. uiam, & declarat
Ripa, in l. quo minus, numero 92. ff. de flu-
min. Priuatæ uiæ dupliciter accipi poſſunt,
uel eæ quæ ſunt in agris, quibus impoſita eſt
3 ſeruitus, † ita ut ad agros alterius ducant, uel
eæ quæ ad agros ducunt, per quas omnibus
commeare liceat, in quas exitur de uia con-
ſulari, & ſic poſt illam excipit uia, uel iter,
uel actus ad uillam ducens, dicta l. ſecunda,
§. priuatæ. Priuatam etiam uiam putat Cæ-
pol. dicta quæſtione ſeptima, dici debere il-
lam, quæ fit per dominum unius fundi, uel
plurium, ſi ex ſuo fundo eam facit, & de hoc
extet memoria, ut per gloſ. in dicta l. finali,
4 ff. de locis & itine. publ. Vicinales † uiæ ſunt,
quæ in uicis ſunt, & quæ in uicos ducunt, di-
cta l. ſecunda, §. uicinales, hæ autem quando
que priuatis, quandoque publicis adnume-
rantur: priuatis, ſi ex collatione priuatorum
ab initio factæ ſint, & de hoc extet memo-
ria, ſi memoria non extet, publicæ ſunt, dicto
§. vicinales, iuncta dicta l. finali, ff. de loc. &
itin. publ. & tradit Cæpol. dicta quæſtione ſe
ptima, & debet probari per allegantem, me-
moriam non extare, & ita eſſe communem
opinionem omnium, l. ſi arbiter, in fine, ff. de
probat. & tradit Alex. in conſilio 177. num.
ſexto, ſeptimo uolum. ſexto, & quando enim
extat memoria huiuſmodi viæ, ſeruiunt tan-
tum uicinis, & eorum prędijs, nõ alijs, ut per
Bald. in conſilio 385. Ex quadam ſcriptura,
numero ſecundo, uolumine quinto, nam &
ſunt pars prędiorum ipſorum, ſecundum Io.
de Amic. conſilio 81. numer. 10. & idem te-
net Afflict. deciſione 62. numero ſecundo, u-
bi dicit fuiſſe deciſum eam non impedire ius
congrui, & ſciendum eſt, uias publicas eſſe
de regalibus Principis. capitulo primo, quæ
5 ſint regalia, ubi † Iſernia, Bald. & cęteri. idem
tenet Cæpol. dicta quęſt. 7. & Alciat. dicto §.
item uia, & pertinent ad eos qui iuriſdictio-
nem circumquaque habent, ut per Guid. *Pa-
pæ*, q. 577. Ad quem pertinet, ubi idem dicit
in fluminibus. Et in dubio uia publica cen-
ſetur eſſe terminus terminans territoria, &
iuriſdictiones, ut per Baldum in l. ſi plures,
numero 15. C. de cond. inſert. & Ioan. de
Amic. in conſilio 25. numero 15. licèt diui-
di non poſſit inter eos, quia quælibet pars di-
uiſa eſſet inutilis ad exercitiũ uiæ, ut per Bal-
dum, dicto numero 15. Viæ autem exiſtētes
intra territorium, quantum ad proprietatē,
ad ciuitates & loca ipſius territorij, perti-
nent, ſecundum Bat. & alios, in l. continuus,
§. cum quis, de uerbor. oblig. & latè Cæpol.
in dicto capitulo tertio, quæſtio. nona, & Al-
ciat. dicto §. item uia, ubi dicit, quod ſecuri-
tas uiæ ſpecialiter ad Principē pertinet, eius
fundus ad municipes, iuriſdictio uerò ad cũ
cui Caſtrum conceſſum eſt; & ideò, ſi quis in
uia publica deliquerit, poſſe ſupplicium de
eo ſumere quēcumque, cui ex generali Prin-
cipis conceſſione hoc competat. Plura de uia
ponit Cępol. dicto cap. ubi multas quæſtio-
nes decidit, ad quem ſufficiat remiſſio. Et ſi li
bet uidere de uia, uidendus eſt Ripa, latè plu
ra congerens, in tractatu de peſte, ultima par
te tract. in cap. incip. Accedo nunc, num. 74.
& ſequent. & idem tradit de uia reficienda
per uicinos, in d. l. quo minus, nu. *66*. & Gui-
do Pap. quæſt. 444. Vtrum poſſint uicini, in
fine,

fine & an poſſit uia deuaſtata, iri per fundum uicini, ponit etiam Ioã. de Amic. d. conſil. 81. nume. 9. quæ omnia, & alia, miſſa faciam, tanquàm ad noſtrum tractatum imper tinentia.

Notarij in inſtrumento ſcribunt viam cõmunem, uel Communis, ut oſtendant non eſſe uiam priuatam, ſed publicam, uias enim quas Gręci Epidemias uocant, nos communes dicimus, ut in poſterioribus codicibus, ad d. §. viarum, annotatum eſt, Si uerò dicatur, viam Communis, intelligitur ſcilicèt Communitatis, vel Ciuitatis, cuius eſt uia, §. Vniuerſitatis, vbi gloſ. ſimilia, Inſtit. de rerum diuiſ. de quo proximè dictum fuit.

Sed quid ſi notarius ſcripſerit uicinum pro confine, omiſſa mentione uiæ, intermediæ, numquid cenſeretur uendita uia? dicen
6 dum eſt, quod non, † ut decidit Port. quem
Iaſ. ibi ſequitur, & not. Ægid. Peri. in annotationibus ibi, in §. riparum, Inſtit. de rerum diuiſ. per gloſ. ibi, in verbo, adherent, dicens uiam publicam non impedire ius coherentiæ: & quod hinc inſurgit practica tabellionum, qui ponunt etiam pro coherentijs agros, qui ſunt ultrà uiam publicam. Hoc etiam tradit Pariſ. de Puteo, in tractat. de feud. reintegratione, in titulo conceſſio facta per dictionem iuxta, &c. fol. 102. in fine, & Boer. deciſi. 51. num. 15. Quod confirmo: quia nõ eſt ueriſimile, quod uenditor uoluiſſet vendere uiam publicàm, quę non poteſt uenire in venditione, vt in ſimili dicit Bal. in l. à caligato, ad fin. C. de nupt. vbi dicit, quod ſi uenditur fundus à ſepibus vſque ad ſepes, ueniunt ſepes: quia ſunt pars rei, & includuntur. Si verò à tali via publica uſque ad talem uiam publicam, non venit via publica, quæ non poteſt includi. Et huius mentis etiam uidetur Bald. in conſilio 413. Verba dicunt, numero 3. uol. 5. de quo latius in-
7 frà dicetur; nam nec † etiam uiæ ſunt menſurandæ, nec debent computari in menſura. l. littera, ff. de contrahen. empt. vbi Bartol. & Bald. l. id quod, §. primo. ff. de peric. & commod. rei venditæ. Bald. in Rubrica, C. de contrahen. empt. 4. quæſtio. Fab. de Sancto Sauino, in tractatu de empt. & vendit. quæſtione 6. quarto membro. & Felin. in capitulo quia indicante, colum. fin. de pręſcript. Vndè, tanto minus videtur, quod uenditor noluerit vendere viam, quę ſibi in aliquo non profuit, & nocere poteſt maximè in uenditione rei quę eſt menſuranda, & quando eſt dictum via mediante, vel dugali mediante, tradit Pariſ. conſilio 64. num. 67. & ſeqq. 1. volumine.

Altero capite dugale.

S V M M A R I A.

1 *Aquaductus ſeu foſſæ manu factæ ad euacuandos agros aquis, materno ſermone dugalia appellantur, & cur.*
Aquaductus ſeu dugalia ſunt priuati uel priuata non publica cum non ſint perennia.
Aquaductus uel Dugale, eſt pars prædij.
2 *Foueæ nunquid ueniant in uenditione, & an ſint menſurandæ, & precium de eis ſit ſoluendum.*
Emptor non præſumitur uelle emere limites, ſed id quod eſt intrà limites.
Fouearum uſus eſt publicus.
3 *Foſſatà, & aggeres quæ ſunt intrà fundum debent menſurari, & ueniunt in menſura, & modo.*
Et idem de foſſatis circa agrum exiſtentibus.
Aquaductus ſeu Dugale ſi eſt intrà limites fundi uenit menſurandus, & ratio aſſignatur.
Ripa aliquando debet menſurari licet eius uſus ſit publicus.
4 *Riuus ſeu Canale, uel aquaductus manufactus qui appellatur formula ſeu fucale eſt locus priuatus, & uenit, & accedit emptioni.*
5 *Dominus fundi poteſt flumen priuatum, & aquam in ſuum fluentem alio ducere, & diuertere, nec tenetur de ea gratificari vicino.*

GLOSSA XXVII.

HVIuſmodi aquæductus ſeu foſſæ quæ manu factæ ſunt per Communita-
1 tes, ſeu Vniuerſitates † in Villis, ad recipiendum aquas pluuiales, & euacuandũ agros aquis, iuxta l. 2. §. Caſſius, & l. quod principis, ff. de aqua pluu. arcend. materno ſermone Dugalia appellantur, fortè ex eo, quod aquas ducant alio, & licèt ſeruiant quandoque vſui publico in recipiẽdo aquas uicinorum, & alio ducendo, propter quod ſępe notarij ea ſcribũt communia, uel Communis, tamen ſunt priuata, cum non ſint perennia, & propterea non fluant, l. 1. §. fluminum, & ibi gloſ. ff. de flumin. gloſ. flumina, in §. flumina, Inſtit. de rerum diuiſ. & de hoc uidetur text. in l. 2. §. præterea, 5. notat. ff. de aqua pluu. arcen. latè Curt. ſenior. conſ. 32. nu. 2. & Ioan. de Amic. conſ. 1. nu. 17. & ſeq. & Alex. conſi. 212. Vbi dicit eſſe partem prędij, 7. uol. de Dugali dato pro confine, meminit Pariſ. conſ. 64. nu. 67. in fine, 1. uolum.

Sed oritur duplex quæſtio numquid huiuſmodi foueæ ueniant in uenditione,
2 quando † dautur pro confine, & ſi ueniunt an ſint menſurandæ; & precium de-

beat pro eis ſolui, ſicut pro cæteris partibus
fundi, & uidetur primo, quod non uenit
in uenditione., quia fundi nihil aliud eſt,
quam, id quod intra ſe tenet, l.fundi, in prin.
ff.de action.empt. nam nec emptor cenſetur
uelle emere limites, ſed id quod continẽt &
includunt limites, contrarium tamen decidit
Bart. in tract.de alluuione §.flumen, num.5.
uerſic.ſed quid ſi repeniuntur, ubi dicit, quod
accedit fundo uendito ſicut aquæ ductus, ſ&
uiæ, quæ ſunt extra prædium. Et idem tenet
Cępol.d.tract.de ſeru.ruſtic.prędior.in cap.
38.de torrente, 2.colum. Non tamen debent
menſurari, ex quo dantur pro termino, & li-
mite, ut etiam tenet Bald. in Rubrica, C. de
contrahen. empt 4.q.& in Rubrica, ff.de re-
rum diuiſ. nu.26. Fab.de monte Sancti Saui
ni.in tract.prędicto, q.6.4.membro, Alex.in
conſ.aliàs allegato 120. Omiſſis argumentis
2.col.2.vol. Felin.in c.quia indicante, nu.7.
de præſcript.& Ripa, in d.l. quo minus, nu.
26.ff.de flumin. Et idem uoluit Bart. in d.tra
ctatu, in §.agro, nu.6.etiam quod non appo-
nerentur, ut limites, ex eo quod uſus ipſo-
rum eſt publicus, & idem tenet Bald. in l. ri-
parum, ff.de rerum diuiſ. ubi dicit, quod uſus
ipſarum eſt publicus, ſicut uiæ, quia quilibet
poteſt ducere beſtias ad bibẽdum de ſuo tor
rente. & ſequuntur Fab.& Felin. in locis prę
allegatis, & Cæpol. d.tracta. c.36. De Ripa,
num.7.2.colum.

Foſſata uerò, et aggeres quę ſunt intra fun
dum, debent menſurari, & ueniunt in modo,
3 & menſura, † ut tenet gloſ.per illum text.&
ibi Bar.in l.prędia, §.ita legatum, ff.de fund.
inſtruc. & inſtrum.leg. & idem tenent Bart.
& Bald.in d.l.littera, ff.de contrahen. empt.
Bart. in l. pen. ff. de impenſ. in rebus dotal.
fact.nu.2. in d.§. agro, nu.6.& in conſ. 193.
Commune Lucignani 2.dub. Bald.d.Rubri
ca de rerum diuiſ. num.26.& in d.l.riparum,
Aret.in §.riparum, nu.4. Inſtit.eod.& Alex.
Felin. Cæpol.& Ripa in locis prææallegatis.
Et idem arbitror concludendum, in foſſatis,
quę ſunt circa rem, quorum proprietas, & u-
ſus eſt priuatus, non enim eſt diuerſa ratio ab
exiſtentibus intra rem: & ceſſant rationes
Doctor. loquentium in eis, quorum uſus pu-
blicus eſt, & ita ſeruatur de conſuetudine.

Sed quid ſi huiuſmòdi Dugale, uel foſſa-
tum, ſit intra limites fundi, numquid ueniat
in menſuratione facienda, & in ea compre-
hendi debeat? ego habui de facto in terra
Cottignolæ, & conſului quod ſic, propter
prædictam regulam, quod foſſata exiſtentia
intra fundum, ueniunt menſuranda, & quia
licèt quandoq; aqua fundorum uicinalium
reciperetur, & per eam euacuaretur, tamen
multum fructum afferebat, quia poterat per-
cipi fœnum ex eo, & in eius fundo aderat
plantata arborum, & uitium non modici fru
ctus, quæ non erat ueriſimile uenditorem
gratis conceſſiſſe, ut not. Doctor. de ripa af-
ferente notabilem fructum, cuius uſus eſt pu
blicus, & tamen uenit menſuranda ut infrà
ſuo loco dicetur.

Quæro etiam de alia quæſtione, quam e-
tiam habui in facto, pone, quòd in confini-
bus fundi ſit riuus, ſeu canale, uel aquæ du-
ctus manuſactus, ut aqua quæ ex publico
flumine deducitur per ipſum fluat, fortè ob
molendinum, uel alia de cauſa, quod quidem
canale formula, ſeu incile appellatur, ſecun-
dum Bar.in d.l.quo minus, 12.q.& ibi Repe
tent. numquid talis formula ſit locus priua-
tus adeo ut ueniat, & accedat emptioni, ſi-
cut ſupra concluſum fuit in fouea, uel Duga-
4 li, cuius † uſus eſt publicus. Secundo domi-
nus fundi poſſit aquam decurrentem, &
fluentem per eam diuertere, à ſuo curſu, &
alio ducere cum prędiudicio inferioris uicini,
modo non noceat molendino ſuperiori, uel
uicino inferiori, præſcriptione ius ſit quęſi-
tum? Et concludo, quod idem iuris ſit, quod
in Dugali, uel fouea; de qua ſuprà dictum
eſt, cum talis locus ſit priuatus, ut per Bart.
Iaſ.& Ripam, in dicta l.quo minus quæſtio.
2. & ibi Ripa, numero 83. quod etiam tenet
Paul.de Caſtro in conſilio 357. Notandum
eſt, in ſecunda parte, quod etiam eſt impreſ-
ſum inter conſilia Calcan. 54. idem tenet A-
lexand. in conſilio 108. In cauſa, & lite, pri-
ma colum.2. uolum. Curt.ſenior dicto con-
ſilio 33. 2. & 3. colum. Cæpol. capitulo de
aquæduct. colum. 13. & Ruin. conſilio 96.
in 4. uolum. Ex quo enim in priuata fluit
prædia, priuatum flumen eſt. Bald. conſi-
lio 61. In quæſtione, ad fin. tertio volum.
Et ex hoc ſoluitur ſecunda quæſtio, quia
cum ſit flumen priuatum, & locus priua-
tus quilibet poteſt aquam in ſuum fluens,
alio ducere, & diuertere, nec tenetur de ea
5 gratificare uicino. Bartol.& Iaſ. † dicta l.quo
minus, 14.quæſtione, & etiam Iaſ. ibi 12. &
ibi Ripa, numero 84. & 94. & eſt text. & ibi
Bald.& Paulus de Caſtr. in l. aquam, C. de
ſeruitut. idem tenet Baldus in capitulo cum
omnes, numero 21. columna quinta de con-
ſtitut. in l.item lapilli, prima, & ſecunda co-
lum. ff. de rerum diuiſione, & in l.ſi quis ex
argentarijs, §. ſi initium, in fine, ubi etiam
Iaſ. ff. de pact. Paulus de Caſtro dicto conſi-
lio 357. Calcan. conſilio 31.3.& 4. colum.
Vber. de Lampugn. inter conſ. ipſius Cal-
can.conſil.53. Alex.conſil. 194. Conſidera-
tis uerbis, prima col.2.uolum.& conſil. 203.
nu.10.

nu.10.6. uol. Bertr. conſilio 351.2.par. priorum. Dec. latè conſ.244. & 373. in princip. Cępol.d.ca.col.14. Ruin. conſ.98.nu.14. in 4. uolum. quod etiam admittit Afflict.deciſione Neapol.388.nu.14.& tenet Pariſ.conſil.112.in princ. & 114.nu.5. & 6.1. uol. & idem ſentit in conſil.129.in 4.volum.& latè Boer.deciſione 352.nu.4.& 5.

Vno latere flumen Padi.

S V M M A R I A.

1 *Flumen unde dictum, & quotupliciter ſumatur.*
Flumen conſiſtit ex quatuor, ripa, littore, alueo, & aqua.
Fluminum duo genera.

2 *Flumina ſunt de regalibus Principum, & ratio,*
Flumina ſtatim atq; intrant territorium Principis uel Ciuitatis uel domini iuriſdictionem habentis efficiuntur illius.

3 *Ripa an & quando ueniat in uenditione fundi confinantis cum ripa, & an menſuranda.*
Ripa uenit in uenditione quando reddit fructum notabilem.
Ripa regulariter appellatur id quod flumen continet, naturalem rigorem curſus ſui tenens ſecùs uerò ſi ultrà uiam eſt tanta terra quantitas quæ arari poſſit, quia tunc magis dicetur ager diuiſus, & non ripa.

4 *Alluuionis incrementum uel diminutio cuius lucro uel damni cedat.*

GLOSSA XXVIII.

1 FLumen † à fluendo dictum eſt, & licèt quãdoque pro ſuperabundantia aquarum accipiatur, l.1.§.denique, ff.de aqua pluu. arcend. & quandoque pro ligno excauato, per quod aqua pluuialis fluit, l.foramen, ff.de ſeruit. vrba. prædiorum, tamen propriè accipitur pro flumine publico, uel priuato, de quo in l.1. ff. de flumin. quod ex quatuor conſiſtit, ut Bald. tradit in conſ.463. Quatuor ſunt, 4.uol. ſcilicet ripa, littore, alueo, & aqua, uel ut melius uidetur intellexiſſe Ripa, in d.l.quo minus, nu.ſecundo ex tribus, ripa, alueo, & aqua, litus enim propriè maris eſt, ripa fluminum, l. litus, la prima ubi declarat Alciat.ff.de uerborum ſignificatione, & huiuſmodi uocabulum flumẽ idem importat quòd fluuius, & annis, ſecundum Bartol. in tractat.de Inſula, §. & alia, ad fin. fluminum uerò duo ſua genera, publicum, & priuatum, publicum eſt, quod perenne eſt, id eſt, quod ſemper fluit, vt in Pado noſtro, & in Rheno contingit, ut exemplificat gloſ. in §. flumina, Inſtit. de rerum diuiſ. priuatum eſt, quod non ſemper ſed ad tempus decurrit ut exemplificat gloſ. in l.nemo, ff.eod.tit. in Melloncello, & Rapone. Ita eſt text. faciens hanc diuiſionem in dicta l. prima, in principio in §.fluminum, ff.de flumin. Et quia ferè omnia flumina perpetuò fluunt, & perennia ſunt, ideò publica dicuntur ferè omnia, dicta l. nemo. §. fin. & trad. plura ad hanc materiam Bartol. in dicto tractatu de alluuion. in §.flumen, Cæpol. in tractatu de ſeruit. ruſtic. prædior. capitulo 31. de fluminibus, & Ripa poſt alios, in dicta l.quo minus, in principio, vbi loquuntur de flumine nauigabili, & non nauigabili, & de pluribus ad hanc materiam facientibus. Et ſicut viæ ſunt de regalijs Principis, ita etiam flumina, capitulo primo quæ ſint regal. ut tradit Cępol. dicto capitulo. Guid. Pap. dicta quęſtio.577. &
2 Ripa, dicta l. † quo minus, numero 14. & 15. ubi ſubdit, quod ideo ſtatutum eſt etiam de regalibus Principis, quia ad principem ſpectat onus tenendi tuta nauigij, & uiarum publicarum itinera, ideo conſequens eſt, ut ad eum ſpectet commodum fluminum, & uiarum, quod conſiſtit in colligendis riparicis, & gabellis, ut ibi per eum plures allegantem. Et ſtatim quod intrant territorium principis, uel ciuitatis, ſeu domini Iuriſdictionem habentis, efficiuntut illius. Bald. in l.ſi plures, colum.4. C.de condit. inſer. quod tenet Cæpol. dicto capitulo 31. Ripa dicta l. quo minus nu.36. & latè Boer. dicta deciſione 352. num.4. & ſequent. & Guido Pap. d. quæſt.577.

Sed quæritur, numquid ripæ, fluminis publici ueniant menſurandæ, & pro eis pre-
3 cium conuentum † ſoluere, ſicut fit pro cæteris partibus? Et ſi de ripa fit mentio tanquam de termino terminante, & ſic excluſiuè, ut ſi dicatur iuxta ripam, omnium conſenſu nulla eſt difficultas, quod non uenit menſuranda, licèt ueniat in uenditione, et rei uenditæ accedat, d.l.littera, ff.de contrahen. empt. & d.l.id quod, §.1.ff.de peric. & commod. rei uendit. ut tradunt Doctor. ſupra allegati in pręcedenti Clauſula, in 1.q. Si uerò datur flumen pro confine, ut hic, & tunc cõmunis eſt opinio quod non ueniant menſurandum, nec computatur in menſura, ut tenet Spec. in §.1. in fine, de empt. & uendit. Bart. in d.tractatu de alluuion. §.agro, nu.4. Bald. in Rubrica de rerum diuiſ. nu.26. & in l.riparum, ff.eod. Cępol. in d.cap. De ripa, 2. col. Aret. in §.riparum, Inſtit. de rerum diuiſ. nu.4. & Ruin. conſ. 191.nu. 10. 1.uol. & eſt communis opinio, ſecundum Iaſ. nu. 14. & Ripam, nu.74. in d.l.quo minus.

Quod limitatur, niſi ripa reddat fructum notabilem, puta quia ibi ſit ſalicetum, oliuetum, uel quid ſimile fructum afferens notabilis quantitatis, quod non eſſet ueriſimile uenditorem gratis remiſſurum fuiſſe, ita limitat Bald. in dicta Rubrica, C. de contrahen. empt. q. 4. & ſequitur Alex. d. conſ. 120. Felin. in d. c. quia indicante, nu. 8. Fab. d. tract. 6. q. 4. membro. Iaſ. & Ripa d. l. quo minus.

Venit etiam dicta Concluſio declaranda, ut procedat in ripa propriè, quæ eſt id quod flumen continet, naturalem rigorem curſus ſui tenens, d. l. 1. §. ripa, ff. de flumin. & l. pen. §. 1. eod. & tradit Ripa, d. l. quo minus, num. 2. ſecùs uerò, ſi ultra uiam eſt tanta terræ quantitas, quæ arari poſſit, quia tunc magis dicetur ager diuiſus & non ripa, ſecundum Bald. in dicta Rubrica nu. 26. & ſequuntur Alex. Fab. Iaſ. & Felin. in locis præallegatis.

Quod ſi flumen per alluuionem fundo uendito aliquam partem adijciat, uel detra-
4 hat quod † ſæpè faciunt flumina, quod poſſunt alicui dare, & auferre, & talem à iure uelut cenſores auctoritatem habent, l. ergo, §. flumina, ff. de acquir. rerum domin. & not. gl. quæ incipit, in §. Inſula, Inſt. de rerum diuiſ. cuius lucro, uel damno cedere debent? Et ſi uenditio eſt perfecta, tunc eſſe damnum & lucrum tam per alluuionem quàm aliter contingens emptoris, l. id quod, in principio, ff. de pericul. & comm. rei uenditę, & §. cum autem, Inſtit. de empt. & uendit. ſi uero emptio non eſt perfecta, ut quia fuit facta ad menſuram (quod quando ſit, ſuo loco dicetur,) tunc ſi uenditor ignorans modum, & quantitatem uendidit, ſibi acquiritur, & eius etiam damno cedit, l. Iulianus, §. ſi Titius, ff. de action. empt. & tradunt Doct. in dictis locis, & Fab. dicta 6. queſtio. 4. membro. 2. col. & Brun. in tractatu de augmento, 16. concluſione 5. limitatione. ſecùs ſi ſciens aſſeruit eſſe maioris menſuræ, tunc enim ſibi non prodeſt augmentum, dicto §. Titius, ubi Doctor. & Aret. in §. actionum autem. num. 16. Inſtit. de action. de quo etiam inferius aliqua dicemus.

Altero latere ipſos uenditores.

S V M M A R I A.

1 *Venditor ſi confinat cum re vēdita uel ei habet aliquam rem contiguam id debet declarare emptori.*

2 *Venditore habente duos fundos contiguos habentes ſuos expreſſos confines, ſi unum uendat, & nouos dèt confines, nouis, non antiquis confinibus ſtandum eſt.*

3 *Menſura nec augeri nec minui poteſt quando uenditor habens unum fundum uendit certam partem ex eo puta uiginti ſtarta.*

Et talis uenditio cenſetur ad menſuram facta.

Secus tamen in caſu hic propoſito in fine.

GLOSSA XXIX.

1 Debet etiam venditor † ſi confinat cum re uendita, uel ei habet aliquam rem contiguam, id declarare emptori, l. cum ſeruo, §. fin. ff. de contrah. empt. Pariſ. conſ. 64. nu. 66. 1. uol. Et quando † uenditor
2 habebat duos fundos contiguos, habentes ſuos expreſſos confines, tamen ſi unum uendat, & nouos det confines, his nouis, & non antiquis ſtandum eſt, l. eos, ff. fin. regund. & l. 1. C. eod. Quando tamen uenditor habet unum fundum, & uendit certam partem ex
3 eo, puta, 20. † ſtaria, & dat ſe pro confine, & tunc illa menſura conuenta non poteſt augeri, uel minui, ut per Alex. in conſ. 159. In cauſa, & lite, col. 3. verſ. fortius uoluit, 5. uol. & uidetur idem tenere Socin. in conſ. 32. aliàs allegato, in 4. uol. 1. col. hec tota res uenire poteſt, & cenſetur facta uenditio ad menſuram, de quo latè infrà ſuo loco dicetur, & quod hoc caſu non cenſeatur tota res uendita, Neuiz. conſ. 38. nu. 5. ſecùs uerò eſt, ſi poſſidet uenditor aliam petiam terræ ibi contiguam, à prima ſeparatā, & diſtinctam; quia tunc menſura nō attenditur, ut uidetur uelle Cor. in conſ. 59. col. 2. aliàs allegato 4. uol. & Pariſ. d. conſ. proximè allegato, nu. 66. & Ruin. conſ. 83. nu. 6. 1. uolumine.

Pro alia ſua petia terræ.

S V M M A R I A.

1 *Venditio ualet ſi uenditor uendiderit aliquam partem fundi puta uiginti ſtaria ex fundo per eum poſſeſſo in ea parte in qua elegerit emptor licèt antè non ſit perfectus contractus, & dominij translatio facta, quàm, & electio, & menſuratio interuenerit.*

2 *Poſſideri non poteſt res incerta reſpectu loci, & reſpectu quotæ.*

3 *Venditio incertæ rei dici non poteſt, quando dictum eſt in qua parte debeat pars uendita aſſignari, puta ab oriente, uel occidente.*

4 *Venditio certa ratione quotæ dici poterit etiā ſi mentio fuerit dumtaxat facta de nominibus numeralibus reducibilibus ad quotam, puta ex petia terræ ſtartorum ſexaginta uendo uiginti.*

Pariſius tamen in fortiori caſu id putat procedere.

Quod

Quod reprobatur.

5 *Venditio facta collato arbitrio eligendi in emptorem, licet, non ualeat antè electionem, & menſurationem, non poteſt tamen per pœnitentiam retractari.*

Emptor etiam ante electionem rei uenditæ in ſe collatam licitè aliquid accipere poteſt in recompenſationem fructuum nec in ſortem computatur.

Limita tamen ut hic.

6 *Venditio incertæ rei perficitur reali, & actuale traditione interueniente.*

7 *Venditio rei pro indiuiſo poſſeſſæ fieri poteſt, & ualet ſeruatis his de quibus hic.*

8 *Venditione facta de vna re pro indiuiſo poſſeſſa cum ſocio, ſi diuiſio ſit facta cum ſocio, & tota res quia non poterat commode diuidi ſocio aſſignata eſt, quid agendum, & quomodo conſulatur emptori.*

GLOSSA XXX.

HÆC verba ideò adijciũtur, ne Clauſula ſuprà appoſita, Vel cuiuſcumque ſit quantitatis, reddatur ſuperflua, quia ſi eſſet totum unum corpus, ueniret tantum menſura expreſſa, nec minus, uel ultra, ut in præcedenti Clauſula dictum eſt.

Sed quid ſi uenditor uendit aliquam partem fundi, puta uiginti ſtaria ex fundo per eum poſſeſſo, in ea parte, in qua elegerit emptor, numquid hæc uenditio procedat? & concludendum eſt, quod ſic, licèt debeat fieri electio, & menſuratio, & ante non eſt perfectus contractus, nec dominium, uel poſ-
1 ſeſſio transfertur, †etiam interueniente conſtituto, propter incertitudinem, quia quan-
2 do res † eſt incerta reſpectu loci, & reſpectu quotæ, poſſideri non poteſt, l.3. §. primo, & ibi omnes, ff. de acquit. poſſeſſ. tradunt Doctor. in l. locus, ff. eod. Alciat. in l. ſubſignatum, §. incertus, ff. de uerborum ſignificatione. ita conſuluit Barto. in conſilio 74. Petrus uendidit Bertæ, & idem tenuit in dicta l.3. §. primo, quem communiter ſequuntur ibi Doctor. & in d. l. locus, Dec. in conſ. 226. col. 2. Boer. deciſione 183. nu. 6. Ruin. cõſ. 144. nu. 2. & 136. nu. 8. 1. uol. & conſ. 38. nu. 3. 4. uol. & latiſſimè Pariſ. conſ. 55. & cõſ. 59. ferè per totum 1. uol. Tiraquel. in tract. de conſti. 19. limitatione, in prin. Grat. conſ. 90. num. 6. in prin. Bergnin. in tractatu de tuto. & cur. nu.
3 260. Non diceretur † tamen res incerta ratione loci, ſi demonſtraretur, ubi, & in qua parte deberet pars uendita aſſignari, puta, ab oriente, uel occidente, ut per Alex. d. §. 1. Dec. conſ. 179. col. fin. & Pariſ. d. conſ. 59. nu. 21.
4 ratione verò quotę † diceretur certa, ſi per nomina numeralia eſſet facta uenditio, quando poſſent reduci ad quotam, puta ſi ſit dictum quod ex petia terrę ſtariorum ſexaginta uendantur 20. quæ important tertiam partem, nihil enim aliud eſt quam ſi eſſet dictum quod uenderetur tertia pars; & ita limitauit Iaſ. in d. §. 1. & idem uidetur uelle Dec. d. conſil. 179. ad fin. fortius uoluit Pariſ. ſibi contrarius, quod non cenſeretur incerta ratione quotæ, quando per nomina numeralia menſura fuiſſet appoſita, etiam ſi numerus ad quotam uidelicet tertiam, quartam, uel huiuſmodi, non poſſet reduci in conſil. 60. eod. 1. uol. ubi uehementer inſtat, quod eſt contra receptiorem ſententiam, de qua ſupra, quam prius tenuerat idem Pariſ. d. conſ. 55. & 59. vnde ad euadendum dubitationes, cautius eſt per nomina quotitatiua non numeralia partem rei emere.

Licèt tamen tali caſu ante factam electionem, & menſurationem non ualeat, non ta-
5 men † eſt locus pœnitentię, ut Pariſ. affirmat, dicto conſil. 59. 1. dub. & conſ. 64. nume. 14. eod. uolum. & Tiraquel. in tractatu de retractu lignag. §. 1. gloſ. 2. numero 26. Et ſi aliquid fuit ſolutum emptori in recompenſationem fructuum ex æquitate, l. curabit, C. de act. empt. licitè potuit accipi, nec in ſortem debet computari, ut per Pariſ. conſil. 60. eod. uolum. Gozad. conſ. 55. num. 11. & Ruin. d. conſ. 144. num. 2. niſi ex alijs coniecturis, & præſumptionibus, uel fictione, ſeu ſimulatione partium appareret, ut latè tradit Pariſ. d. conſ. 55. quod ita debet intelligi, non autem ſimpliciter, quia aliàs eſſet contrarius dictis in dicto conſ. 60.

6 Si tamen † realis, & actualis traditio rei interueniat, perficitur contractus, ut per Decium d. conſ. 179. & admitt. Pariſ. d. conſ. 59. num. 21.

Et ſicut ualet uenditio facta de incerta
7 parte, ut ſuprà, tanto magis valet † quando venditor vendit certam partem fundi per eum poſſeſſi pro indiuiſo, cum eo, vt per Pariſ. dicto conſ. 59. ſed tunc debet apponi precium totius rei, ut uideatur quanta pars emptori veniat tradenda, uel exprimatur certa quantitas, puta tertia pars pro indiuiſo poſſeſſionis, nam ſi uenderetur tanta pars unius poſſeſſionis quantam capiunt ducati centum, nec apponeretur quantitas totius precij rei, quia non eſſet res certa, non valeret uenditio, licèt ſoluto precio poſſet agi ex contractu innominato, ut per Ruin. d. conſ. 144. in principio.

8 Poteſt † ēt fieri uẽditio de parte rei, quam habet pro indiuiſo uenditor cum alio, ſed ſi ante traditionem contingat diuiſio fieri cum

ſocio, & tota res; fortè quia no n poteſt commodè diuidi, aſſignetur ſocio; iuxta §. quædam, cum ibi not. Inſtit. de action. cum non tenetur uenditor ad rem tradendam emptori, ſed ſolum ad dandum totum id, quod propterea à conſocio fuerit conſequutus; ſi uerò tota res ipſi uenditori per iudicem aſſignetur, emptor totam recipere debet, & precium partis alterius ſocij eidem ſoluere, & tunc uenditor de euictione tantum ſuæ dimidiæ tenetur, caſus eſt in l. Iulianus, §. idem Celſus, ff. de action. empt.

Altera.

S V M M A R I A.

1 *Altera dictio de duabus tantùm, & duarum tātùm dicitur diſtributiua.*

2 *Inquiſitio facta de tribus uel pluribus, ſi in ea dictum ſit, quòd alter alteri auxilium præſtitit corruit ratione incertitudinis.*

3 *Altera dictio de tribus etiam, & pluribus dicitur, & uerificatur quando aliàs ſumpta abſonus intellectus reſultaret.*

GLOSSA XXXI.

DIctio hæc de duabus tantum dicitur, & duarum tantum diſtributiua eſt, l. qui duos, † ff. de rebus dubijs, l.
1 nonnunquam, ff. de iudic. ubi gloſ. l. continuus, §. item qui ubi Aret. 3. not. ff. de uerb. obligat. & in alijs bis allegatis per Alber. in ſuo Dict. uerbo, alter, & eſt text. & ibi not. Bart. in l. 1. §. qđ in ſentētijs, ff. qñ appell. ſit. Are. in l. cum ex filio, §. filio impuberi, ff. de vulg. & pupil. licèt quandoque impropriè accipiatur ut l. cum ex filio, §. quidam, & ibi Bal. & Alex. ff. de vulg. & pup. & in l. ſi duobus, in princ. & ibi gloſ. ff. de bon. poſſ. contra tabul. & gloſ. in l. ancillæ, C. de furt. Et propterea ſi † in inquiſitione, uel accuſatione facta
2 de tribus uel pluribus, dicatur, quod alter alteri auxilium præſtitit, corruit Inquiſitio, uel accuſatio, cum ſit incerta, quia nō poteſt intelligi quis ex tribus, vel pluribus auxilium præſtiterit, ita determinat Bald. dicens ita fuiſſe obtentum in d. l. ancillæ, & ſequuntur cæteri ibi, Aret. & Alex. in locis præallegatis, & Aretin. in l. tam & poſtea, in principio, ff. de vulg. pupil. Benè tamen uerum eſt,
3 quod ubi reſultaret abſurdum, † uel abſonus intellectus, uel uoluntas diſponentis contraria appareret, tunc dictio impropriaretur, & intelligeretur diſtribuere inter plures duobus, ut per Paul. de Caſtro, conſilio 18. Quidam teſtator, in antiquis.

Vero.

S V M M A R I A.

1 *Verò dictio diuerſimodè accipitur, aduerſatiuè, ſuperlatiuè quandoq; pro certo, quandoq; pro enim.*

2 *Vero, dictio aduerſatiua, & ſimiles plura poteſt coniungere, in una oratione.*

GLOSSA XXXII.

HÆC dictio, diuerſimodè accipi poteſt, ut per Alber. in diction. ſuo, eo.
1 uerbo, quandoq; † aduerſatiuè, quandoque ſuperlatiuè, quandoque pro certo, quandoque pro enim, in Authen. de hæred.
2 & Falcid. in principio. per hanc † tamen aduerſatiuam, & ſimiles, plura poſſunt coniungi in una oratione, ut per Bart. in l. Lucius, §. quæ habebat, ff. ad Trebel. in l. re cōiuncti, num. 14. ff. de legat. 3. & ita coniungit hic hanc petiam terræ, cum præcedenti uendita.

Eſt paſcuiua.

S V M M A R I A.

1 *Terra paſcuiua, ſeu paſcua quanam dicatur.*

Paſcua, & ſaltus quid ſint.

Pecudum appellatione quanam ueniant animalia.

2 *Paſcua aliquando ponuntur pro prato licèt regulariter ſint diuerſa.*

Prato uendito non ueniunt paſcua nec è contrà.

Prata ſecantur, Paſcua non.

3 *Paſcua ueniunt in uenditione poſſeſsionis, quando erāt ad uſum ipſius deſtinata, ac deputata.*

Quod amplia ut hic cum ſuis declarationibus.

GLOSSA XXXIII.

TErra paſcuiua, ſeu paſcua, illa dicitur, quæ paſcuis pecudum deſtinata eſt,
1 ſicuti de ſilua paſcua † eſt text. in l. ſilua, §. fin. ff. de uerborum ſignific. Et paſcua ſiue ſaltus, ſunt loca ubi beſtiæ paſcuntur, ſecundum Cępol. in tract. de ſeru. ruſtic. prædior. in c. 9. de ſeruit. iur. paſcendi, col. 2. cuiuſcumque ſint ſpeciei, modo quadrupedes, & quæ gregatim paſcuntur, hęc enim pecudum appellatione comprehenduntur, l. legatis, §. pecudibus, ff. de leg. 3. Inſtit. ad l. Aquil. in principio, & Cępol. d. c. in princ. dicuntur etiam huiuſmodi loca paſtiones, ſecundum gloſ. in l. diuortio, §. fin. ff. ſoluto matr. per text. in dicta l. ſi quis binas ædes, ff. de uſufruct. licèt ille tex. pro actu paſcendi, non pro loco magis accipi debeat; ſed eſt text.

in l. in-

in l.inſtrumenta, in fine, ff. de fund. inſtr. & inſtrum. legat. quem allegat Cępol. in dicto
2 capit. 9. 2. colum. Et licèt † paſcua quandoque pro prato ponantur, ut in l. ſecunda, & tertia, C. de paſcuis pub. lib. 11. & in l. Seię, §. Titannę. ff. de fund. inſtr. tamen differunt ut probatur in l. pratum, de uerborum ſignificatione. & pro diuerſis ponuntur in l. forma, ff. de cenſ. adeò quod in uenditione prati non uenient paſcua, nec è contra, ut de legato tradit Alciat. dicta l. pratum, & dictum fuit ſupra, ſuper uerbo, & pratiua, non enim ſecantur paſcua, ut ſupra, ſed prata ſic. Sed ſi
3 huiuſmodi † paſcua eſſent deputata ad uſum poſſeſſionis uenditę, & uno nomine nuncupabuntur, & tunc ueniunt in uenditione, ſicut etiam uenirent in legato, dicto §. Tyrannę, ubi Bartol. & idem ſi erant deputata tantum ad uſum ipſius rei, l. teſtatrix, quę eſt, l. fin. §. primo, ff. ſi ſeruit. uendic. quod procedit etiam ſi paſcua non eſſent propria uenditoris, ſed tantum ius paſcendi in eis haberet, dicto §. primo, & latè Cępol. dicto capit. 9. ſecunda colum. Quod non procedit, quando ex quantitate precij, correſpondentis tantùm rei uenditę, non etiam iuri prædicto, aliud coniecturandum eſſet, ut per Cępol. ibi, colum. tertia, & idem eſt ſi ius paſcendi eſſet Communitatis, & ab ea acquiſitum, quia in uenditione facta per ſingularem perſonam de Vniuerſitate, uel Communitate, non cenſetur illud ius ſibi competens uenditum, ut per Cæpol. dicto capitulo quæſtio. 7. ad finem. De cæteris pertinentibus ad materiam paſcuorum, uide per eundem in dicto capitulo.

Siluoſa.

SVMMARIA.

1 *Silua duplex alia cædua alia paſcua, quod declara ut hic.*

2 *Silua quomodo differat à foreſta, nemore, barco, luco, & ſaltu, & de ſingulis iſtis aliqua.*

GLOSSA XXXIIII.

1 Siluam duplicem eſſe ſcribit Iureconſultus in d. l. ſilua, de uerborum ſignificatione alteram ſcilicèt cęduam, † quę in hoc habetur, ut cędatur, & qua ſucciſa rurſus ex ſtirpibus, aut radicibus naſcitur; alteram paſcuam, de qua in precedente glo. dictũ eſt. De prima ſunt multæ leges de ea tractantes, ut l. ex ſilua, ff. de uſufruc. l. diuortio, §. quod in anno, ff. ſol. matr. l. cum manu ſata, §. ſilua, ff. de contrah. empt. & alię plurimę, & de utraq; ponit Cępol. in dicto tract. de ſeru. ruſtic. prædior, in capit. 22. de montibus, ſecunda col. & Boer. deciſione 5 1. ac Alciat. not. loquens in dicta l. ſilua, ubi loquitur de multis arboribus, an ceduæ dicantur, & de cupreſſo quæ ſola non repullulat; Et ſciendum
2 † eſt, quod ſilua differt à foreſta, nemore, barco, luco, & ſaltu; Foreſta, enim ſecundum gloſ. & Doctor. in capitulo, cum dilecti, de donation. eſt locus in quo ferę clauduntur, & habet quis in eo uſum uenandi, & ſecundum Ioan. And. & Card. ibi, eſt vulgare Franciæ, & Angliæ, & ubi ſunt talia loca, dicitur foreſta, latum nemus, ſine clauſura, & ſine aqua, & ita intelligitur text. ibi, ſed ubi eſt flumen, dicitur ſilua. Barchus uerò, eſt locus, qui muro, uel palis ſeptus eſt, ſecundum eos, & Felin. in capit. Rodulphus, num. 21. de reſcript. & Cępol. dicta ſecunda col. Nemus uerò, ſecundum Felin. in dicto cap. num. 23. eſt uoluptatis cauſa comparatum, & amenitate plenum. Lucus nequaquam ceduus eſt, & ſilua eo generalius nomen eſt, ſaltus uerò ſilua eſt inuia, nec tranſeuntibus peruia in quo paſci atque æſtiuare pecudes ſolent, & hyemare, ſi aer loci patiatur. Et licèt ſecundum prædicta, facienda ſit diſtinctio inter huiuſmodi uocabula, & alia, de quibus infrà; poſſunt tamen partes ad tollendas dubitationes declarare in contractu quam partem terrarum intelligant eſſe nemoroſam, uel valliuam, ut inter dominos Carpi, & Mirandulæ fuiſſe factum refert Alex. in conſ. 25. uol. 7. de quo meminit Felin. in dicto cap. Rodulphus, num. 22.

Arbuſtiua.

SVMMARIA.

1 *Arbuſtum, & Arbuſtiua quomodo, & qualiter intelligatur.*

GLOSSA XXXV.

1 Licèt arbuſtum propriè ſit locus, in quo certo ordine arbores uinearum cauſa plantantur, † ſecundum Grammat. & Alciat. in l. impenſæ, §. utiles, ff. de uerb. ſignif. & quandoq; accipiantur etiam arbuſta pro truncis arborum inciſarum, ut l. fi. ff. de termino moto, quaſi arboris haſta, ſecundũ Alex. in d. conſ. 25. tamen hic generaliter accipitur pro quocumq; loco, ubi multę arbores ſimul ſitę ſunt nullo ordine plantatę, pro ut accipiebant etiã Alex. in d. conſ. & Felin. in d. c. Rodulphus, nu. 22. ubi dicũt, quod attenditur in hoc communis uſus loquendi.

Valliua.

S V M M A R I A.

1 *Vallis quid ſit, & unde dicta, & quotupliciter accipiatur.*
2 *Vallis aliquando eſt publica, aliquando priuata.*
3 *Vallis publica ſi eſt aliqua impenſa munienda, de Communi id fieri debet, & omnes debent concurrere.*
4 *Vallis ſi ſit publica, etiã terra mobilis cũ herbis & cannellis quã Corã uocamus, erit publica.*
5 *Vallis priuata aqua ſi inundet Prædium alienum non tollit dominium prædij ipſi Domino, ſecus ſi ſit Vallis publica.*
6 *Valles ſi per partes declaratum fuerit eſſe illas ubi ſit riuulus aquarum, canna, & carera fortes, & denſæ, & uidigarij licèt aliqua tantum, non omnia concurrant, nihilominus Valles dicuntur.*
7 *Inundationis tempore ſi quis piſcatus fuerit non per hoc dicitur habere poſſeßionem fundi.*

GLOSSA XXXVI.

VAllis duobus modis accipitur, primo pro loco plano montibus uel col
1 libus circundato, † à uallo, uallas,
quod idem importat quod circundo, ſecundum Bar. in tract. de alluuione, in §. agro, nu. 12. & de hac ſcribit Cępol. in d. tract. cap. 24. De Valle, & hoc modo non accipitur hic. Secundo, pro loco circundato montibus, ſed terra plana, ut per Bart. d. §. agro, nu. 14. & de hac tract. Cæpol. in d. tract. in cap. 39. De Vallibus aquoſis, & hoc modo accipitur hic.
2 Et hæc † uallis quandoque eſt publica, quandoque priuata, quando eſt publica, iudicandum eſt de ea ſicut de flumine, ſecundum Cępol. d. c. 39. & habetur in l. latus, ff. de acquir. rerum domin. & ſi circa eam uenit aliqua
3 † impenſa facienda, uel propter expurgationem, vel propter deſiccationem, de Communi eſt facienda, & omnes habentes prædia etiam in partibus ſuperioribus, cõcurrere ad eam debent, ut conſuluit Pariſ. conſ. 70. nu. 18. 1. uol. ſecùs ſi ſit priuata, ut per eum ibi.
4 Et quando uallis eſt publica, † ita etiam terra mobilis cum herbis, & cannellis, quam Toras, aliàs, Coras vulgariter appellamus, publica, erit, ſecundum Cæpol. loco prællega.
5 Sciendum etiam eſt, quod ſi priuata † uallis aqua inundet prædia aliena, non tollit domino dominium prędij, ſed remanet cuius erat, ſecùs ſi publicæ uallis ſit aqua, ut tradit Bart. loquens de vallibus Rauennatenſibus, in l. ſi uicinus, §. lacus, ff. de aqua pluuia arcend. Cępol. d. cap. Alex. conſil. 57. num. 9. uol. 7. & Pariſ. dicto conſil. 70. nume. 18. & conſilio 3. numero 7. uol. 4. Plura de uallibus ſcribit Alex. dicto conſil. 25. quem commendat Felin. d. c. Rodulphus, nu. 22. ubi nu. 14. decidit idem Alex. quod licèt per partes fuerit de
6 claratũ, † quod ualles dicantur eſſe, ubi ſit riuulus aquarum, cannę & carerę fortes, & denſę, & uidigarij, quod ſi omnia prędicta non concurrant, ſed aliqua tantum, nihilominus ualles dicentur, & appellatione uallium uenient. Sequitur Grammat. deciſione 59. num. 38. Et notandum eſt, quod per actum
7 piſcationis † tempore inundationis non cenſetur quis habere poſſeſſionem fundi, l. ſi ager, ff. quibus mod. vſusfru. amitt. & tradit Alex. d. conſil. 57. num. 6. & nu. 9. Dec. conſi. 302. nu. 19. & nu. 23. quod uidetur admittere Pariſ. conſ. 3. nu. 8. 4. uol. in quo uidendus eſt Ruin. conſ. 15. in 4. uol. & Rim. conſ. 529.

Paludoſa, & aquoſa.

S V M M A R I A.

1 *Paludis mentio ubi habeatur in iure.*
Qualitates ſunt inſpiciendæ tẽpore contractus, & ratio.
2 *Terra diuerſa qualitatis, & generis ſi uenduntur ad menſuram, tam bona quàm mala ſunt menſurandæ.*
3 *Vallis uel Palus ſi propter aquã menſurari non poteſt, menſurabitur per aerem.*
Menſuratio ex aſpectu fieri poteſt.
Menſurare eſt proprium Geometrarum quibus tam quam peritis ſtandum eſt.
4 *Agrimenſores ſi diſcordent in menſura quid agendum remißiuè.*
5 *Menſuratio Montiũ, riparum, & foſſarum an fieri debeat per fundum an uerò per ſuperficiẽ.*
6 *Qualitati rei uenditæ magis ſtatur, quàm menſuræ ſi qualitas diſcordet à menſura.*

GLOSSA XXXVII.

DE palude habetur mentio in l. 1. §. Neratius, ff. de aqua pluu. arcend.
1 in Rubrica, & l. fin. C. de † alluuion.
& palud. & tradit Cępol. d. c. 39. ad finem. Et huiuſmodi qualitates ſunt inſpiciendę, & conſiderandę tempore contractus, non poſt, quia cum mutentur ex curſu temporis, laboraretur in ęquiuoco, ſemper igitur inſpicitur tempus contractus, ut illa terra dicatur uallis, ſylua, palus, uel nemus, quę erat tempore celebrati contractus, ut per Alex. dicto conſil. 25. ferè per totum.
Notandum tamen eſt, quod ſi huiuſmo-
2 di terra uenderetur ad menſuram, tam † bonum terrenum, quàm malum, eſſet menſurandum, ut Baldus decidit in l. ſicut, in fine, C.

Digitized by Google

ne,C.de action.empt.& ſequitur Alexander
in allegato ſupra conſilio, ad finem, ſecun-
do uolum.& refert Boer.queſt.46.num.4. &
ſi talis uallis, uel palus propter aquam non
3 poſſet menſurari, eſſet † menſuranda per ae-
rem, ut in ſimili tradunt Doctor. in l.1.ff. ſi
quis caut.Bart.& Alciat.in l.3.ff. de uerb. ſi-
gnific. & per eundem Bart. in tractatu teſti-
mon. verſiculo Vicena,numer.55. vbi dicit,
quod per aſpectum poteſt etiam fieri menſu-
ratio, & menſuratio eſt poſſibilis,ſed nō om-
nibus, ſed Geometris tantum, quibus ſtan-
dum eſt tanquam peritis in arte eorum, ut uo
luit Feder.de Sen.in conſ.201. Ad primum,
4 col.final. ubi declarat quid agendum, † quan
do plures periti in menſuratione diſcordant.
5 Et ſi libet ſcire quomodo menſurētur † mon-
tes, & ripæ, & foſſæ, an per fundum, uel ſu-
perficiem,declarat id Bar.in tract.Tyberiad.
in §.agro,nu.7. & ſeq. & Cępol. in d. tracta.
6 36.de Ripa,2.colum.Et ſciendum eſt, † quod
omnes hæ qualitates debent uerificari, ita
quod ſi diſcordarent à menſura magis quali-
tati expreſſæ ſtaretur,quàm expreſſioni men
ſurę,ut per Alex.in aliàs allegato conſilio ſe-
ptimo, uolumine quarto, ut dictum fuit ſu-
prà,ſuper uerbo, Et ſtariorum octo.

Vel cuiuſcumque alterius ſit quali-tatis.

S V M M A R I A.

1 Venditor debet clarè exprimere qualitates rei vendita,& ratio.

GLOSSA XXXVIII.

1 DEbet uenditor † clarè exprimere qua
litates rei, quia propter qualitatem
ipſius rei,res quandoque pluris,quā
doque minoris precij eſt & ualoris, & mul-
tum rei qualitas ponderatur, ut dictum fuit
ſuprà, in Clauſula, Quarum altera eſt arato-
ria,apponendo tamen iſtam Clauſulam, cen
ſetur ſatis expreſſiſſe etiam omnem aliam
qualitatem, ſicut in ſimili ſuit dictum ſuprà,
in Clauſula, Vel cuiuſcumque ſit quantitatis.

Quantæcumque ſit quantitatis.

S V M M A R I A.

1 Venditio facta ſine menſura, cum Clauſula, Quantæcumque ſit quantitatis,operatur ut in nihilo teneatur uenditor etiam ſi eſſet modica quantitas.

GLOSSA XXXIX.

1 VEnditio † iſtius petiæ terræ tali caſu
facta ſine menſura, operatur, ut in ni
hilo teneatur uenditor emptori, e-
tiam ſi eſſet modica quantitas, ut per Ferrar.
in Practica in forma libelli in cauſa uenditio
nis,in gloſ. Perticarum,num.2.de quo latius
tetigi ſuper dicta gloſ. Et ſtariorum octo.

Iuxta vno capite & vno latere ualles Cenzalini.

S V M M A R I A.

1 Confines ſi ſint mutati per alluuiones vel per vallium deſiccationes coniecturis & argumentis probari poterunt.

2 Confinium mutatio in dubio non præſumitur.

GLOSSA XL.

SED quid ſi uel alluuionibus, vel alia
de cauſa deſiccentur ualles, & mutati
ſint fines, quomodo probabuntur con
fines rerum? dicas,quod poſſunt probari con
1 iecturis,& argumentis,ut per † Doct.in cap.
cum cauſam,de probat. & latè per Pariſium
conſi.27.num.15.104.nume.24.& ſequent.
2 & 107.nu.7.1.uol.in dubio † tamen mutatio
confinium non præſumitur,l. in finalibus,ff.
fin. regund. cum allegatis per Alciat. in tra-
ctatu pręſumpt.2.Reg.pręſumptione 13.

Altero capite dictum flumen Padi.

S V M M A R I A.

1 Confines rei ſi ab homine ſunt creati mutari poſſunt ſi ab immutabili rerum natura,non poſſunt.

Venditio ſi eſt facienda de re propè flumen exiſtente, id exponi debet quia aliquando talis propinquitas reddit rem minoris precij.

2 Flumen ſi tranſeat inter duas Ciuitates,quomodo diuidendum.

3 Padus fluens inter Sorcam Doxuli, & Luzzaria mutato alueo fecit illud terrenum inter flumen & Sorcam Luzzaria ipſius Domini Luzzaria.

GLOSSA XLI.

BAldus,in d.cap.cum cauſam, numer.
3.dicit, loquendo de confinibus rei,
quod aut ueritas confinium creatur
1 ab homine,& iſta poteſt mutari, ff. † fin. re-
gund.

gund.l.eos,aut ab immutabili rerum natura, vel ſitu proprio, ſicut ſunt montes, & flumina conuallium,quia diſtinguit territoria , & ſunt fines æterni,nam huiuſmodi fines perpetuò durant. Et quando res uendenda eſt prope flumen, debet id exprimi emptori , quia ſi eſt propè flumen ſolitum eorrodere agros,ut de Rhodano ſcribit Ripa, in l. 1. §. ſi hæres , nu.28.ff.ad Trebell.eſt minoris precij,quàm ſi eſſet alibi , ut per eundem ibi ; Cætera ad materiam fluminum uidenda ſunt quę ſcripſi ſuper eodem verbo , ſupra . Et de flumine
2 † tranſeunte inter duas Ciuitates,quomodo aqua debeat diuidi,refert Cagnol. Bal. decidentem in l. id quod noſtrum , in fine , ff. de reg. iur. & de flumine Padi labente inter ter-
3 ram Doxuli, & Luzzariæ,quod mutato † alueo illud terrenum inter flumen, & terram Luzzariæ acquireretur Domino Luzzariæ, eſt plenum Conſilium Collegij Papienſis, inter eonſilia Cur.Sen.numer.57.quod ſi libeat , uideto .

Altero latere ipſos emptores .

S V M M A R I A.

1 *Emptores ſolent ſapè maiore precio emere prædia ratione uicinitatis.*
Venditione uicino facta non eſſet opus exprimere omnes rei qualitates.
2 *Vicini præſumuntur habere notitiam rerum uicinarum.*
Vicinus in Ciuitate non præſumitur ſcire facta vicini quæ ſunt ruri.
3 *Vicinus de iure communi non tenetur vendere rem ſuam vicino.*
Licet aliter in aliquibus locis ſit ſtatutum ut Ferraria,& Bononia.

GLOSSA XLII.

Ratione vicinitatis emptores ſępè maiore precio emere ſolent prædia: nam intereſt noſtra , confines ſundos etiam ſuprà iuſtam æſtimationem aequirere,l.ſi cui fundus,in fine,de leg. 2. & ratio-
1 ne † vicinitatis non eſſet opus expreſſione omnium qualitatum rei , de qua ſuprà dictũ fuit, quia præſumitur vicinus eas ſcire, iuxta not.latè per Bart.& alios,in l. 1. ff. ſi cert.pet. & Bald.in l.fin.§. 1.nu. 18. C.de iure deliber.
2 vbi dieit,quod † vicini præſumuntur habere notitiam rerum vicinorum;Quod tamen uenit declarandum,ſi ſit uicinus rei uenditæ, ſecùs ſi perſonæ vendentis in Ciuitate, quia uicinus non præſumitur ſcire facta uicini , quę ſunt ruri,l. Titius,§.Lucius,ubi not.ff.de lib. & poſth.tradit Ripa,in d.l. 1.nu.45.& Ruin. conſ.95.nu.8. uol.4. Et ſeiendum eſt de iure communi neminem teneri rem ſuam uendere uicino,l.dudum C. de contrah. empt. ubi Igneus tractat materiam retractus,quam plerique tractarunt, & maximè & copioſiſſimè Tiraq. licèt quandoque per ſtatutum aliud diſponatur, ut in Ciuitate Ferrarię, ſub Rubrica,de cambio ſeu permutatione facienda, ubi diſponitur,quod habens petiam terrę aratorię,ſtariorum ſex, uel uineatę, pratiuę, ſeu, nemoroſę , quantitatum de quibus in dicto ſtatuto , quę non ſint eoniunctę aliquibus alijs ſuis rebus , teneatur eam permutare , uel uendere confinanti à tribus lateribus , uel duobus, & uia ſeu aggere communis , quod ſtatutum ualet,ut per Doctor.in d.l.dudum, & per Bar.in l.2.nu.4.C.de debit. Ciuit.lib. 11. & in ſtatuto Bononienſi in ſimili eaſu , quomodo debeat interpretari , ſcribit Alexander conſi.32.uol.7.quę omnia omittam, cum in dictis ſpecialibus tractatibus latiſſimè ſint eongeſta .

Vel iuxta alios plures, meliores, aut ueriores confines, dictarum rerum, ſi qui forent .

S V M M A R I A.

1 *Clauſula , uel iuxtà alios plures meliores , aut veriores confines &c. cur inducta . & an reſtringat an verò ampliet diſpoſitionem , & alia .*

GLOSSA XLIII.

Iſta Clauſula eſt inducta ad ampliãdum diſpoſitionem contrahentium , ſecun-
1 dum Bal. † conſil. 422. Super quibus, in fine , 4. uol. Et quod per eam non reſtringatur,ſed amplietur diſpoſitio pręcedens,tenet etiam Alex.conſil.7. col.2. ſuprà allegato 4. uol. & uidetur etiam tenere Anan. d. eonſil. 97. Non tamen aliquid operatur confinibus exiſtentibus ueris , ſed quando de alijs appareret,ut per Ruin.conſilio prędicto 83. num. 7.1.uol.uel confines redarguerentur falſi,ſeeundum Pariſium,eonſil.64.num.74.1.uol. nam ideo apponitur ſecundum Speculum, in d.§. 1.de emption. & uendit.col.9. uerſic. uel alios , ne fortè in eonfinibus ſit erratum , quia poteſt eſſe quod heri in confinio poſſidebat unus , hodie alter .

CLAV-

CLAVSVLA XXI.

Liberam.

SVMMARIA.

1 *Libertas eſt contraria ſeruituti.*
Libera res qua dicatur.
2 *Libera res & franca ſi uendita ſit uel per liberum & francum allodium, numquid intelligatur importare libertatem ab onere decimarũ, & collectarum an uerò quòd ſit allodialis.*
3 *Venditores uendentes rem liberam ſi apparet eſſe ſubiectam alicui ſeruituti tenentur emptoribus.*
4 *Interpretatio fieri debet ut repugnantia excludatur.*

GLOSSA PRIMA.

Libertas eſt contraria ſeruituti, Inſtit. de iure perſon. §. 1. & 2. & Inſtit. de liber. in princ. & illa res † eſt libera, quę nul-
1 li oneri, uel ſeruituti eſt ſuppoſita, & ita quęlibet res in dubio præſumitur libera, l. altius, C. de ſeruit. & aqua, & Inſtitut. de liberti. in princ. tradit Bal. in Auth. Sicut alienatio, in fine, C. de ſacroſanct. Eccleſ. & Pet. Antibolus, in tractatu de muner. 3. par. num. 100. ſed
2 ſi ſolum † liberam & francham rem venditores vendidiſſent, uel per liberum, & franchum allodium, dicit Cagnol. in l. 2. C. de pact. inter empto. & vendit. q. 68. ad finem, nu. 227. quod ſecundum ſtrictam diſputandi normam cenſeretur uendita libera ab onere decimarum, & collectarum, tamen attenta conſuetudine generali, & notoria, quod omnes res ſuppoſitæ ſunt huiuſmodi oneribus, illa uerba intelligerentur quod eſſet allodialis: quod poſſet ſibi locum uendicare in illis locis, in quibus extat huiuſmodi conſuetudo, ſecus in alijs in quibus non extaret, & omnes terrę non ſunt ſuppoſitę dictis oneribus, ſed aliquæ tantum, & propterea tali caſu deberet probari talis conſuetudo, iuxta not. per Doct. in l. de quibus, ff. de legib. tenerentur
3 † tamen uẽditores ſi appareret rem aliquam ſeruitutem alij rei debere, ut per eundem Cagnol. in l. 2. C. de reſcind. uendit. nu. 173. de quo etiam latius infrà dicetur. Et huiuſmodi libertas & immunitas non extenditur ad ius emphyteuticum Eccleſiæ, cui ſuprà dictum fuit eſſe ſuppoſitam dictam poſſeſſionem, ſed cenſetur excluſum, quia aliàs contractus iſtę repugnantiam contineret, quòd non eſt tolerãdum, immò † omnis debet fieri interpre-
4 tatio, ut repugnantia excludatur. Barto. in l. fi. §. idem quæſijt, nu. 4. de condict. indebiti.

Immunem.

SVMMARIA.

1 *Immunitas deducitur à muneribus quæ alicui remittuntur.*
Immunitas quid, & unde dicta.

GLOSSA SECVNDA.

A Muneribus quæ alicui remittuntur deducitur immunitas, l. munus tri-
1 bus † modis, ff. de uerb. ſignif. Eſt autem immunitas ut Angel. in eius Summa atteſtatur, in eo. uerbo, quaſi ſine muneribus data libertas, ab in, quod eſt ſine, uel immunitas quaſi puritas, inde quis dicitur immunis à peccato, c. fi. de purg. canon. ſicut etiam dicitur emunitas, quod idem eſt, quod libertas; quaſi extra munia, id eſt extra munera data libertas, & ita etiam interpretantur Latini, licèt quandoque aliter accipiatur, ut in Authen. Iam prædium, in fine, C. de ſacroſanct. Eccleſ. ubi accipitur immunitas pro indemnitate, ut per gloſ. fina. ibi.

Et exemptam.

SVMMARIA.

1 *Exempta res unde dicatur, & quinam ſint exempti.*
Exemptus locus dicitur extrà territorium Iudicis.

GLOSSA TERTIA.

EXempta res dicitur, quaſi excepta, & ſeparata ab alijs, ab eximo, quod exci-
1 pio, ſeparo, & † aufero importat, l. qui ſaxum. ff. de donat. inde illi dicuntur exempti, qui à iuriſdictione ordinarij, uel ſui Iudicis ſubducti & ſeparati ſunt, ut in ca. cum capella, & pluribus alijs capitulis de priuileg. & tradit Alber. in Dictionario ſuo, in uerbo, exempta. ſic etiam locus exemptus cenſetur extra territorium iudicis, ut Paul. de Caſt. Iaſ. Dec. & Curt. tradunt in l. fi. ff. de iuriſd. omnium iudic. quod declaratur per Cagno. ibi, nu. 14. ad quem eſt recurrendum.

Ab omnibus, & quibuſcumque.

SVMMARIA.

1 *Omne qui dicit nihil excludit.*
2 *Quibuſcumq; verbum latiorem habet ſignificationem, quàm dictio omnibus.*
3 *Quibuſcumq; dictio, uel ſimilis, auget diſpoſitionem*

Digitized by Google

nem vt in conceſſione comprehendantur, etiam maiora expreſſis.

4 *Immunitatis conceſſio facta alicui pro ſe & hæredibus, & ſucceſſoribus non comprehendit ſingularem ſucceſſorem.*

Niſi ſit dictum pro quibuſcumq; ſucceſſoribus.

GLOSSA QVARTA.

ISta Clauſula generalis, multum operatur, nam qui † omne dicit, nihil excludit,
1 l. Iulianus, in prin. ff. de leg. 3. & l. 1. procuratore, C. mand. de quo dictum fuit ſupra, in Clauſula promiſſionis de rato, in uerbo
2 omnium & ſingulorum, uerbum † verò, Quibuſcumque, latiorem habet ſignificationem, vt de eo dictum fuit in eadem Clauſula ſuper uerbo quibuſcumque, fol. 43. & ad propoſitum tradit Alex. in conſ. 30. Ponderatis narratis, 6. dub. 4. col. 5. vol. quod hæc dictio (Quibuſcumque,) vel ſimilis, ut (Quibuſuis)
3 uel (Quilibet) auget diſpoſitionem, ut in † conceſſione immunitatis comprehendantur etiam maiora expreſſis. Et ſequitur Pariſ. in conſ. 68. nu. 23. & 29. 1. vol. & idem dicit Alex. in derogatione facta de omnibus & quibuſcumq; exemptionibus, in conſ. 216. Nec arguendi ſumus, col. 6. verſ. 7. confirmantur, 2. vol. & de iſtis uerbis tradit etiam idẽ Alex. in conſ. 118. In caſu de quo quæritur, 2. col. 5. vol. Ad propoſitum facit, quod tradit Iaſ. in conſ. 89. 3. col. verſ. 5. bene facit, 3. vol. & Bertrand. in conſ. 264. in prin. 2. parte priorum,
4 quod licèt in conceſſione † immunitatis facta alicui pro ſe, & hæredibus, & ſucceſſoribus, non comprehendatur ſingularis ſucceſſor, cuius tamen contrarium uoluit Alex. in conſ. 193. Ex themate præmiſſo, in 1. dubio, 2. vol. licèt, contra eum teneat Ripa, in 26. Reſponſo, num. 16. 2. lib. reſponſorum, quod infra latius examinabo, in uerbo ementes, fol. 122. tamen ſecùs eſt ſi ſit dictum, pro quibuſcumque ſucceſſoribus.

Muneribus.

S V M M A R I A.

1 *Munus tribus modis accipitur.*
2 *Munus propriè quid ſit.*
3 *Bona quæ dicantur.*
4 *Munera alia realia, alia perſonalia, nonnulla mixta ordinaria, & alia extraordinaria.*

GLOSSA QVINTA.

PAulus Iurecõnſultus in l. munus, la t. ff. de uer. ſignif. tribus modis hoc uerbum
1 accipi † poſſe refert, uno modo pro dono, unde dicitur dari uel mitti munera. Altero pro onere, quod cum remittitur, uacationem militiæ munerisque præſtat, à quo immunitas dicta eſt. Tertio, pro officio unde dicũtur munera militaria, & aliqui milites munifici uocantur, & municipes dicũtur, quod munera ciuilia capiant. Martianus uerò in l. munus,
2 propriè, cod. tit. dicit, munus propriè † eſſe, quod neceſſariò ſubimus, lege, more, imperiovè eius qui iubendi habet poteſtatem. Do
3 na † autem propria eſſe, quæ nulla neceſſitate iuris, officiovè, ſed ſponte præſtantur, quæ ſi non præſtentur, nulla reprehenſio eſt, & ſi præſtentur, plerumque laus ineſt. Sed Vlpianus in l. inter donum, eo. titu. donum, genus eſſe, munus ſpeciem tradit, cum munus donum ſit cum cauſa factum, ut puta natalitium, nuptiarum, unde verſus,

Dat meritũ munus, ſed confert gratia donum,

4 Munerum † uerò aliqua ſunt realia, alia perſonalia, & nonnulla mixta, ordinaria, & alia extraordinaria, de quibus infra pro inſtructione iuuenum, & declaratione præſentis Clauſulæ dicetur. Plura de muneribus habentur in titul. de muner. & honor. per totum, & in tractatu Guil. de Cuneo, de muner. & Petri Antiboli, eod. tit. 2. parte, quæ in eis locis uidenda ſunt, & etiam per Moder. in l. placet, C. de ſacroſanct. Eccleſ. ſolum enim aliqua tranſeunter attingemus ad declarationem noſtri inſtrumenti pertinentia, & nonnullas quæſtiones applicabimus, in cæteris remittendo lectorem ad dictam l. placet, ubi hæc materia optimè tractatur, & in locis ordinarijs, & uulgaribus.

Oneribus, & grauaminibus.

S V M M A R I A.

1 *Onera, & munera idem uidentur ſignificare.*
2 *Immunitatis priuilegium ad hoc ut ſit plenum, qualiter concipiendum.*
3 *Bartolus correptus, & emendatus.*

GLOSSA SEXTA.

DE oneribus habetur in pluribus legibus, titu. de muner. & honor. & maximè in l. 3. & in d. l. munus tribus modis, de verbor. ſignificat. de uerbo, grauaminibus, meminit Pontifex, in capit. ſi. de rebus Eccleſ. alien. uel non, & uidentur
1 † habere eandem ſignificationem munera & onera. Eſt benè uerum, quod Cepol. in Cautela ſua 63. Quia priuilegium, uolens docere
2 optimam † cautelam ad conficiendum plenũ priuilegium immunitatis, fundans ſe in doctrina

Digitized by Google

ctrina Bart.& aliorũ,in l.vacuatis, C.de De-
cur.& eorum fil.lib.10.dicit, quod debet di-
ci in priuilegio, ab omnibus muneribus &
oneribus, quia aliàs non haberet immunita-
tem ab oneribus perſonalibus, ſed iudicio
3 meo Bart. †ibi habetur corruptus,quia nõ di
cit ab oneribus, ſed ab honoribus, & ita, qđ
non excuſetur ab honoribus quis, licèt hẽat
vacationem à muneribus publicis, dicit tex.
in l.cui muneris,ff.de muner. & honor. alle-
gatus per Bar.& idem Bar. hoc etiam expreſ
sè de honoribus dicit,in l.2.ff.de iureiurand.
per illum text. & in l.1. C. de mul. & in quo
loco,lib.10.num.13.& ita etiam in exempla
ribus antiquis inueni Bart. ità loquentem de
honoribus,in d.l.vacuatis,quod etiam com-
probari poteſt ex eo, quod leges promiſcuè
vtuntur dictis uocabulis,muneribus,& one-
ribus,d.l.3.§.quod pater,§.decaprotos,& §.
exactionem,& in l.2.§.quę patrimoniorum;
& in l.his oneribus,ff.de vacat.& excuſ. mu
ner. & in d.l. munus tribus modis dicitur,
quod munus dicitur onus, & idem etiam te-
net ibi Alciatus.

Realibus.

SVMMARIA.

1 Munerum ciuilium triplex eſt diuiſio.
Licet alibi duplicem eſſe dictum fuerit.
2 Patrimoniale munus quale dicatur, vide hic multis modis exemplificatum.
3 Hoſpitandi munus eſt patrimoniale.
4 Equi agminales qui dicantur.
5 Angariæ quænam dicantur.
6 Perangariæ quæ ſint.
7 Veredi equi vnde dicti, & qui ſint.
8 Tributorum exactio ad munus patrimoniale pertinet.
9 Munus patrimoniale cur ſic dictum.
10 Tributum & cenſus ſoluitur uel in ipſa re, vel ex re, vel propter rem.
11 A muneribus patrimoniorum nemo excuſatur.
12 Munera patrimonialia sũt in duplici differẽtia.
13 Immunitate generaliter conceſſa ab oneribus, uel muneribus ſolùm à perſonalibus non etiam realibus conceſſa uidetur.
14 Immunitas ex quibus præſumatur realis, & qualiter ſit concipienda vt ſit realis.
15 Immunitas ab oneribus realibus & perſonalibus non excuſat ab oneribus quæ poſſunt leuiter & breuiter expediri.

GLOSSA SEPTIMA.

MVnerum ciuilium ſecundum Iure-
conſultum, in l.fi. ff. de munet. &
1 honor.triplex diuiſio eſt: †nam quę
dam perſonalia ſunt, quædam patrimonio-
rum dicuntur, alia miſta; licèt aliter Hermo-
genianus,in l.1.ff.eod.tit.ſolum duplicem di
uiſionem fecerit,de miſtis uerba non faciens.
Patrimoniale munus, quod idem eſt quod
reale,eſt, in quo ſumptus maximè poſtulan-
tur,d.l.1.§.patrimoniale,& quod ſumptibus
patrimonij & damnis adminiſtrantis expedi
2 tur,d.l.fin.§.patrimoniorum. Munerum † pa
trimonialium plura exempla habentur in d.
l.1.& l.fin.ut munus rei uehicularis,& naui-
cularis,& decemprimatus, ut d.l. 1. ſed hoc
ultimum ad munera miſta pertinet,d. l. fi. §.
miſta,de quo infra ſuo loco dicetur. Vehicu-
la igitur & naues quæ Republ. commodãtur
ad vehendum,uel portandum,ſeu ducẽdum
res,& onera, ueniunt ſub iſtis muneribus pa
trimoniorum;ſic etiam munus recipiẽdi ho-
3 ſpitem †in domo,onus patrimoniale eſt,l.3.
§.munus,obſequia etiam equorum agmina-
lium, uel mularum angariarum, atque uere-
dorum, munera ſunt patrimoniorum, d. l.fi.
4 §.patrimoniorum; Equi † agminales,ut Bud.
ibi declarat,ſunt,qui agmen exercitus ſequũ
tur ad conuehenda impedimenta. Angariæ
5 uerò nomen Perſicum eſt, † ut tam Latini,
quàm Legiſtæ fatentur,& ſeruitutem coactã
importat, & ſub hoc uocabulo comprehen-
duntur equi, poſiti & collocati in certis lo-
cis ſemper in procinctu excubantes,quos no
ſtrates equos poſtarum uocãt, ut tradit Bud.
in l.eos,ff.ad l.Corn.de falſ. Parangariæ ue-
6 rò comprehendunt † illud onus, quod ultra
ordinariam functionem imponitur ſubditis,
ut Alciat.tradit in l.2. C. de excuſat. muner.
lib. 10.& hoc ſenſu huiuſmodi dictiones poſ
ſunt accipi,in l.2.C.de præpoſ.ſacri cubic.li-
bro 12.& in Rubrica, C. de curſ. pub.& an-
gar.& parangar. eod.lib. licèt alio ſenſu acci
piantur alibi, ut in l. neminem, C. de ſacro-
ſanct. Eccleſ.ubi Alciat. poſt alios dicit,anga
rias eſſe munera, quæ in operis perſonarum
uerſantur,ſicut perangarias,in quibus etiam
aliquid impenſæ fit, ſubdens, quod Anga-
ros, uox Perſica eſt, ſignificans nuncium, &
Græci baiulos, & onera ſubeuntes appella-
bant angaros, & nos hodie ruſticos tanga-
ros uocamus. Sed idem Alciat.in dicta l. ſe-
cunda, ex Vegetio dicit, Angarias appellari
omnia munera,quæ à militibus fiunt, etiam
non uilia, inde uigilias,itationeſque,& geſta-
tiones in uſum belli angarias dici, quotidia-
nas etiam in pace uigilias & excubitum, ſi-
ue angarias de omnibus centurijs,quæ uiciſ-
7 ſim milites faciunt. Veredi † uerò equi à ue-
hendis redis dicti,ut Bud.in dicta l. eos, ſcri-
bit, uel equi publici ſunt, ut ex Procopio
vult Alciatus, in in dicta l. ſecunda, & ita e-
tiam expoſuit Accurſ. primo modo, in l. ſe-
cunda,

cunda, C.de curſ.publ.licèt in d.l.fin.non ui
deatur uim illius uerbi intellexiſſe. Tributo-
8 rum † etiam exactio, ad munus patrimoniale
pertinet,l.3.§.exactio,ff.de muner.& honor.
& ſi quid ciuitati ſoluitur pro menſura agri,
id etiam munus eſt patrimoniale,dicta l. fin.
§.præterea.& ſecundum Alciatū,in d.l. mu-
9 nus tribus modis, munus † patrimoniale ſic
dictum eſt,quia cum ſumptu ſit, & patrimo-
nium diminuit; quandoque perſonæ impo-
nitur,nulla facultatum ratione habita, ut eſt
capitatio, quandoque ſecundum fortunam
ſoluentis imponitur, quod collectam dici-
mus,uel indictum,ſuperindictumvè;aliquā-
do nullæ perſonæ reſpectu rei ipſi incumbit,
10 ut tributum, & cenſus, ſubiturque † uel in
ipſa re,ut cum hoſpites recipimus; Vel ex re,
ut cum certam partem fructuum pendimus;
Vel propter rem, ut ſi pecuniam pro cenſu
præſtamus; Et idem etiam tradit Iaſ. poſt a-
lios, in dicta l. placet. De his etiam ſcribit
Baldus,in conſil. 408. Ad euidentiam, quin-
to uolumine,& in l.fin.ubi etiam Salic.C.ſi-
ne cenſu uel reliq. & alibi Doctor.in alijs lo
11 cis. Ab huiuſmodi autem † oneribus patri-
moniorum nemo excuſatur, l. reſcripto, §.
quæ munera,ff.de muner.& honor. & l.ſecū
da,§.quæ patrimoniorum, & l. his oneribus
ff.de uacat.& excuſ.munerum.& l. munera,
cum pluribus alijs legib. illius tit. C. eodem
titulo,libro 10.Pet.uerò Antibol.in tractatu
de muner.in ſecunda parte,in princ.numero
12 11.dicit,quod † patrimonialia ſunt duplicis
generis, quod etiam dixit Iurecōſultus in d.
l.fin.§. patrimoniorum. quædam ſunt patri-
monialia merè, quæ rebus ipſis indicuntur,
quædam,quę indicuntur perſonis pro rebus;
Prædictum munus deſcribitur hoc modo,
Munus merè patrimoniale eſt illud, quod
ſingulis annis uel neceſſitatis tempore, ipſis
rebus, uel poſſeſſionibus indicitur, lege, uel
Principe ſtatuenre; Aliud uerò munus, quod
indicitur perſonis pro rebus, ut per eum ibi,
numero 15. ita deſcribitur; Quod eſt illud
quòd ordinariè lege ſtatuente,uel extraordi-
nariè neceſſitatis tempore, perſonis pro re-
bus indicitur, & ibi ipſe omnia uerba dicta-
rum deſcriptionum,ſeu diffinitionum decla-
13 rat.Sed ſi concedatur immunitas † generalis
ab oneribus, uel muneribus, ſolum à perſo-
nalibus, non etiam à realibus conceſſa uide-
tur,l. tertia, C. de muner. patrimonialibus,
libro 10. Bart. in l. vacuatis, C. de Decur. &
eorum fil.eod.lib. Antibol. d. tract.3. parte,
num.18.& Alciat.d.l.munus tribus modis.
Et in dubio quòd immunitas conceſſa ſit per
ſonalis,& non realis, plerique uoluerunt, ut
per Alex.in l.quia tale,ff.ſolut.matr.in conſ.
86.In cauſa dationum,& in conſi.101. Viſis
inſtrumentis, ante finem, 1.uol.quod admit-
tit Iaſ.in conſ.217.poſt prin.2.uol.ubi tenet,
id procedere, niſi ſit facta per uiam contra-
ctus,licèt Anchar.in conſi.327. Diſcurrit, 2.
col. Dec.conſ.262.num.8.& Bellon. in conſ.
20.nume.8.aliter ſentiant,in quibus locis ex
nonnullis Clauſulis,quæ in illis caſibus ade-
14 rant, † immunitatem eſſe realem oſtendunt,
& maximè ſi ſit dictum,perpetuò,& facta ho
mini exiſtenti in dignitate,& per modum pa
cti,ut per eos in locis pręallegatis; Sed quan
do exemptio conceditur reſpectu alicuius de
terminatæ rei,cenſetur realis,ut per Alexan-
drum,in d.conſ.193.1.dub.2.uol. Vt igitur
immunitas conceſſa comprehendat etiam
huiuſmodi munera realia, neceſſe eſt de eis
facere expreſſam mentionem,ut tradit Bart.
in dicta l.uacuatis,dum dicit, quod debet di-
ci à muneribus perſonalibus,& realibus, or-
dinarijs,& extraordinarijs,& idem dicit Ab
bas,in cap.2.ad finem, de immun. Eccleſ. &
Steph.Aufre.in addit. ad quæſtiones Capel
læ Tholoſ.ſuper q.348. in 5.concluſione, &
latius docuit Cæpol.in Cautela prædicta 63.
quem ſequitur Pariſ.in ca. accedentes, nu.7.
de pręſcript.ut priuilegium exemptionis om
nia includat, ſic eſſe ſcribendum, Ab omni-
bus & ſingulis muneribus,& oneribus,*reali*
bus,& perſonalibus,& miſtis,ordinarijs, &
extraordinarijs, & ab illis etiam, quæ impo-
nerentur ratione guerrę,& de omnibus alijs
cuiuſcumque generis, quomodocumque, &
qualitercumque imponerentur, uel indice-
rentur,in genere,& in ſpecie,non obſtante l.
uacuatis,C.de decur.Sequitur etiam Pet. de
Vbal.in tractatu de Collect.num.22.Exem-
15 ptio,uel immunitas † tamen ab oneribus rea
libus,& perſonalibus,non excuſat ab oneri-
bus quæ poſſunt breuiter, & leuiter expedi-
ri, l. Decurio fortunam, 2. reſponſo, & *ibi*
Bart. C.de Decur.lib.10. Mart.de Laude in
tractatu,de fiſco,quæſt. 17.& Roman. Sing.
17.Si alicui.

Perſonalibus.

S V M M A R I A.

1 Perſonale munus quid ſit.
2 Perſonalium munerum plures ſunt ſpecies.
Defenſor ciuitatis quis ſit.
Ecdicus quis ſit.
Sirduomia magiſtratus quinam dicatur.
Calendarium quid.
3 Bidelli gimnaſiorum poſſunt appellari Epiſcopi.
4 Munus perſonale nunc dignitati adnectitur, &
honor appellatur, nam ſordidum eſt ut calcem
coquere,

coquere, arenam fodere, nunc nec honorificum nec vile aliquid in ſe habet, vt cum ſubire curam publica pecunia aliquis compellitur.

GLOSSA OCTAVA.

PErſonale munus eſt, quod cum corporis labore, & ſolicitudine animi ac vi-
1 gilantia, †principaliter exiſtit, d.l.1.§.
illud, ff. de muner. & honor. vel ſecundum
Iureconſultum in d.l.fin.in princ.perſonalia
munera ſunt, quæ animi prouiſione, & corporalis laboris intentione, ſine aliquo gerentis detrimento pertractantur, plures ſunt ſpe
2 cies † perſonalium munerum enumeratæ in
dictis legibus, prima & fin. quas refert ſuperuacaneum viſum eſt ea tantum referre placuit, quæ aliquali declaratione & retentioribus iuuabimus; Primo ad hoc munus pertinet officium defenſoris Ciuitatis, ideſt, ut
quis Syndicus fiat, ut in §.1.d.l.1.& in §. defenſores, d.l.fin. quem locum Bud.ibi. & Alciat.lib.1.Parerg.c.5. declarant, eſſe reipublicæ, uel Ciuitates defenſorem; Ecdicus uerò
ſecundum eum eſt, quę pro Repub.agit, qualis eſt procurator fiſci. Sitochomia, eſt magiſtratus nomen, qui frumenta, & annonam curabat, d.l.1. vt per Alciat. ita illum tex.interpretantem & reſtituentem, lib.2. Prætermiſſorum, ſuper d.l.1.& in Rubrica. C.ut nemini liceat in emption. Spec. lib.10. licèt Bud.
in d.l. fi. Sitoniæ, malit legendum. quod autem ſupra Iureconſultus in d.l.fi.de cura Calendarij loquitur de cura negotiationis nominum faciendorum, gl. rectè intellexit. Calendarium autem ab obſeruatione ſingulorum menſium dictum extitit, ut per Bud. in l.
talis, §.ſocer, de iure dot. de calendario etiã, quod ſit liber rationum, in quo fœneratores nomina deſcribebant, tradit Alciat. lib. Parerg.2.cap.23. ſed de productione tyrorum, vel equorum, Bud. in interpretat. dicta l. fin.
ſentit hoc onus comprehendere, quaſi receniſionem, ſeu recognitionem & concenturiationem quandam, ſeu ordinationem, & fortè eſt officium ſimile eius quem ſeruientem, ſeu uulgo ſergentem militiæ uocamus, & talem equorum productionem hipparchiam Bud. vocat. Et licet apud Alexandrinos Elęemporia, ideſt olei publici emẽdi cura, & oſprioſcia munus comparandorum lignaminum, ut ita declarat Bud. ibi, pro munere patrimoniali habeantur, dicta l.fin.§. patrimoniorum, tamen magis perſonalia ſunt, apud
Rom.d.l.fin.in princ. De Epiſcopo qui præeſt pani, & cæteris uenalibus rebus, quod is ſit qui ſummum arbitratum rerum habet, & inſpector uocetur, ut Budeus ibi tradit. Addendus eſt Alciat. Parerg.lib.7.c.22.ubi hoc
3 nomine etiam † Bidellos Gymnaſiorum uocari poſſe cenſet. De Maſtigophoris meminit etiã Alciat.Parerg.1.lib.c.22. Cætera autem uidenda ſunt interpretata per Bud. vt ſuprà, quia hæc pauca pro nunc ſufficere putaui ad materiam noſtram, in qua Doct. in pluribus locis plura ſcribunt, & maximè, in d.l.
placet, & Antibo. d. tractatu de muner. ubi in 2. parte num.2. dicit, quod munus perſonale merè eſt adminiſtratio Reipublicæ uel priuati hominis in eius creatione auctoritatem habens, ſine ulla patrimonij erogatione. Alciat. uerò in d.l. munus tribus modis, breuius quã cæteri, in d.l. placet, dicit, quod
4 † munus perſonale nunc dignitati adnectitur, & honor appellatur, nunc ſordidum eſt, ut calcem coquere, arenam fodere, nunc nec honorificum, nec uile aliquid in ſe habet, ut cum ſubire curam publicæ pecuniæ aliquis compellitur.

Et miſtis.

S V M M A R I A.

1 *Munus miſtum participat de reali, & de perſonali.*
2 *Munera mixta quanam antiquitus appellarentur.*
3 *Collecta numquid inter munera mixta ſint connumeranda.*
4 *Collecta imponi nequeunt perſonis non ſubditis, niſi collecta ſurrogarentur loco muneris ad quod teneretur Eccleſia.*
5 *Collecta ſi ſunt imponenda perſonis Eccleſiaſticis in caſibus permiſſis hoc fieri debet per Iudicem Eccleſiaſticum non Laicum.*
Licet alicubi aliter ſeruetur.

GLOSSA NONA.

MIſtum munus, de patrimoniali & reali participat, quod Iureconſultus in
1 d.l.1. ſub † ſimplicibus poſuit, ut etiam fecit Paul. Iureconſultus de ſtipulatione miſta, in l.2. in princip. ff. de uerb.oblig. ut per gloſ. & Doctor. ibi, differt à prædictis, &
tertiam ſpeciem conſtituit, d. l. fi. §. miſta, ad
2 hanc † ſpeciem pertinet officium decaprotiæ, & icoſaprotiæ. Sed decemprimatus, & vigintiprimatus, ex Decurionibus enim decem primi eligebantur, ut poſt Bud. ibi tradit Alciat. in d.l. munus tribus modis, & in l. nec protoſtaſiæ, C. de muner. patrim. lib.10. exactores tributorum, & pro muneribus defunctorum ipſi de ſuo reſarciebant fiſcalia

detri-

Digitized by Google

detrimenta, & quia hoc officium corporale
miniſterium exigebát, & etiam quandoque
onus reale, reficiendo pro alijs comprehen-
debat, propterea inter miſta munera meruit
reponi. Omne igitur onus qđ ultrà perſonæ
officium, uel miniſterium exigit etiam impē
ſam, miſtis muneribus adnumerari poteſt, d.
3 §. miſta. Collectæ uerò † quæ non habent cer
tam & determinatam formam, ſed imponun
tur ſm indigentiam, & neceſſitatem tempo-
rum, ſm plures Doct. miſtum munus ſunt, ut
per Bar. in d. l. placet, ubi alij, licet Antibo. in
d. 2. par. num. 15. onus reale malit eſſe, & Al-
ciat. in d. l. placet, perſonale. Bal. uerò in d. cō
ſil. 408. in 5. diſtinguit: qđ ſi imponitur prin-
cipaliter, & concernit certi loci facultates,
hoc caſu eſt munus reale, licèt imponatur ꝑ-
ſonæ pro rebus: ſi reſpicit facultates in gene-
re, tunc eſt munus miſtum, ſi uerò non impo-
nitur principaliter, ſed ſurrogatur loco alte-
rius muneris, tunc eſt tale munus, quale eſt il-
lud, cuius loco ſurrogatur, in conſ. verò 112.
in 2. uol. ſupra allegato, num. 6. dicit eſſe mu
nus miſtū, & in dubio ita tenet, ut per Doct.
in l. 4. §. actor, ubi Ripa, nu. 32. qui d. §. legit
cum prin. illius l. ff. de re iudic. & ad iſtas col-
lectas, cum perſonis pro rebus imponantur
4 non tenentur, nec grauari † poſſunt perſonæ
nō ſubditæ, prout de Eccleſijs & de Eccleſia
ſticis perſonis habet latè in d. l. placet, Cano
niſtæ in c. 1. de immun. Eccleſ. in 6. in ea. non
minus, eod. tit. Calcan. conſ. 7. col. 5. Caſtro,
conſ. 433. nu. 4. 2. par. Io. de Amic. conſ. 146.
Bertran. conſ. 160. nu. 4. 1. vol. nouiſſimorū.
& Guido Pap. quæſ. 382. & alibi Doct. quod
procedit, niſi collecta ſurrogaretur loco mu-
neris, ad qđ teneretur Eccleſia, ut per Ripam
in c. 20. & c. 22. 2. lib. Reſponſ. Ad quod ēt fa
ciunt tradita per Io. de Amic. in conſil. 18. &
idem tenuit etiam Ripa, in d. l. 4. num. 31. Eſt
5 bene uerum, † & hoc benè notandum eſt, qa
in hoc uidi quādoque magnos viros errare,
quod hoc caſu, & omnibus alijs caſibus, qui-
bus Eccleſia poteſt cogi ad huiuſmodi mune-
ra, quod tunc id fieri debet per iudicē Eccle-
ſiaſticum, non per Laicum, ut tradit Anchar.
& Abb. in d. c. non minus, Bald. Paul. Are. &
Alciat. in l. ad inſtructiones, C. de ſacroſanc.
Eccleſ. Bal. conſ. 280. Præmiſſo ſtatuto, in 2.
vol. & 246. Antiqua, in 3. uol. Corn. conſ. 72.
col. fin. 4. uol. Bertran. conſ. 123. in fine, 1. p.
priorum, & conſ. prędicto 160. nu. 5. & Ripa
in tractatu de peſte, in tit. de preſeruat. reme.
contra peſtem, in §. deuenio nunc ad modū,
nu. 236. licèt Bald. in d. conſ. 280. 1. col dicat
in multis locis ſeruari, quod Laici accipiunt
fructus bonorum dictorum clericorum, tam
ipſis dominis, quam eorum colonis.

Tam Ordinarijs.

SVMMARIA.

1 Munerum alia ordinaria alia extraordinaria.
Munera ordinaria quęnam ſint.
A muneribus ordinarijs nemo nec Eccleſia quidem excuſatur.
2 Immunitas à muneribus ordinarijs in dubio cenſetur conceſſa, non ab extraordinarijs.
Sunt tamen expreſſè nominanda ipſa ordinaria munera in priuilegio.
3 Immunitas conceſſa per uerba generalia, ſpecialia, uel ſingularia, comprehendit munera ordinaria.

GLOSSA DECIMA.

MVnerum alia fit diuiſio. Quædam e-
nim ſunt ordinaria, quædam extra-
1 ordinaria, ordinaria † ſunt illa, quę à
lege, uel à ſupremo Principe imponuntur, &
habent certam formam, l. 1. C. de uaca. publ.
muner. lib. 10. tradit Bar. in d. l. 2. de iure im-
mun. in l. 1. nu. 40. C. de mulier. & in quo lo-
co, lib. 10. tradunt Doct. in d. l. placet, ubi Iaſ.
in repet. col. 3. & fi. & Alciat. ſuper uerb. ca-
nonicam illationem, & idem Alciat. in d. l.
munus tribus modis, Abb. in d. c. nō minus,
de immun. Eccleſ. Bal. d. conſ. 112. num. 6. 2.
uol. & ab iſtis non excuſatur etiam Eccleſia,
quia tranſeunt prædia affecta ad quemcum-
que, cum ſuo onere, ut per Doct. in dictis lo-
cis; Et dicit etiam Bal. quod munera merè &
uerè realia, prout ſunt tributa, ſunt ea, quæ
pro numero iugerum, & menſura poſſeſſori-
bus imponūtur, puta, pro ſextario terrę quin
que nummi anno quolibet, uel qualibet lage
na uini talium poſſeſſionum, ſoluatur tantū,
ut per eum in d. conſ. & latius in conſ. ſupra
2 allegato 408. Et in dubio † non cenſetur con
ceſſa immunitas ab iſtis muneribus ordina-
rijs, ſed ſolum ab extraordinarijs, l. 1. C. de
indiction. li. 10. l. in honoribus, §. qui mune-
ris, ff. de uacat. & excu. muner. Bart. Bal. & a-
lij, in d. l. uacuatis, Aret. in l. ſi ex toto, 1. col.
de legat. 1. idem Soc. nu. 5. ibi, Cępol. d. Cau
tela 63. Iaſ. conſ. 83. vol. 3. & Ripa in l. ſi ex to
to nu. 14. de leg. 1. & Amic. conſ. 18. nu. 6. Al
ciat. d. l. munus tribus modis, & Steph. Au-
frer. in d. add. 5. Concluſione, docentes ex-
preſsè eſſe faciendam mentionem de huiuſ-
modi ordinarijs muneribus in contractu, uel
priuilegio, quod etiam admittit Alex. d. con
ſil. 30. 6. dub. licèt etiam ſi ſit conceſſa immu
3 nitas † per uerba generalia, ſpecialia, uel ſin-
gularia, comprehendantur dicta munera or-
dinaria, ut in caſu ipſius Alexandri. in d. 6.
dub. dicti conſilij.

Quàm

Quàm extraordinarijs.

SVMMARIA.

1 *Munus extraordinarium quidnam dicatur.*
2 *Collecta eſt munus extraordinarium niſi ſit ſubrogata loco muneris patrimonialis.*
Diſſentiunt tamen aliqui.
3 *Angaria, & Perangariæ extraordinarijs muneribus adnumerantur.*
4 *Immunitas concesſa ab angarijs, & perangarijs importat ut quis grauari non poſſit in perſona, neq; in palustris, neq; in cæteris ſimilibus.*
5 *Munus extraordinarium comprehendit caſum belli.*

GLOSSA XI.

EXtraordinaria uerò ſunt ſecundum Doct. in locis præallegatis, quæ non
1 habent certam, & perpetuam † præſtationem, uel formam, & non ſunt impoſita ab Imperatore, in numero quorum Collecta
2 † comprahēditur, de qua ſuprà dictum fuit, niſi ſurrogata ſit loco muneris patrimonialis, & ordinarij ut ſuprà: licèt etiā Ripa in d. Reſpōſo 20. nu. 11. velit Collectam à Communitate impoſitam eſſe munus ordinariū, quod repugnat prædictis, ut ſuprà, & in iſtis
3 etiam extraordinarijs ueniunt † angariæ, & perangariæ, quæ non habent certam, & determinatam formam, de quibus ſcribit Bald. in d. conſ. 112. 1. uol. num. 3. quod Clauſula im-
4 munitatis ab huiuſmodi angarijs † & perangarijs, importat, ut quis non poſſit grauari in perſona, neque in plauſtris, uel eorum ſumptibus, nec in Collectis, quæ imponerētur loco operarum. Et ſi concedatur priuilegium ab huiuſmodi Collectis, & oneribus, debet dici non ob. l. uacuatis, C. de decur. lib. 10. ut per Bar. & cæteros ibi, & Cæpol. d. Cautela, & alios in locis ſuprà allegatis, & Ripa, d. Reſponſo 20. num. 13. & quando ex-
5 preſsè fit mentio de extraordinarijs, † comprehenditur caſus belli. Pariſ. d. conſ. 68. nu. 13. quod voluit Alex. in l. ſi ex toto, in princ. num. 6. de leg. 1. & ibi Ripa, num. 15.

Tam ſolitis, quàm inſolitis.

SVMMARIA.

1 *Solitum quid dicatur, & in quot vicibus uerificetur, & quid de conſueto.*
2 *Solitus aliquid facere ut quis dicatur, plures actus exiguntur, nec unus ſufficit.*
Mercator aut mercari ſolitus non dicitur ex vno actu tantùm.
Fenerari ſolitus non dicitur qui ſemel ad vſuram dedit.
Delinquere ſolitus dicitur qui bis uel ter deliquit.
Immunitas conceſſa ab oneribus non comprehendit, onera inſolita, quæ propter inſolitam, atq; improuiſam neceſſitatem augerentur.
Niſi adſit uerbum generale quibuſcumq; ſecundum Rub.
3 *Caſus inſolitus quis dicatur.*
4 *Caſus omnes fortuitos in ſe ſuſcipiens, non tenetur de caſu inſolito.*

GLOSSA XII.

SOlitum dicitur id quod ſemel accidit, uel factum fuit, licèt conſuetum ue-
1 rificetur in pluribus † uicibus, ut dixi ſuprà, in Clauſula apponi ſolitis. Bartolus, in l. mella, per illum text. in verſ. ſed alimenta, ff. de alim. & cibar. leg. & in l. 2. uerſ. 2. quæro, C. quomodo, & quando, ubi Paul. dicit hoc dictū Bart. communiter teneri, & quod ſolitum poſſit verificari in una vice, tradit etiam Alex. conſ. 5. Si uera ſunt, col. vlt. lib. 5. Aret. in §. ex nō ſcripto, Inſtit. de iure natur. Cor. conſ. 28. in fine, lib. 3. uel ſaltem in duabus, ſecundum Afflict. deciſ. Neapol. 305. n. 11. & tradit Roch. de Curte, in Rubrica, de conſuet. 9. quæſt. nu. 43. & ſequent. & iſta opinio uidetur cōmunior, ut per Cagnol. in l. diem functo, nu. 97. & ſeq. de offic. aſſeſſor. Io. de Amic. cōſ. 42. n. 9. & Capic. deciſ. 163. ubi in fine dicit, ita fuiſſe iudicatum. Licèt Dec. eam impugnauerit in pluribus locis, in Rubrica de conſuet. num. 4. in l. certi conditio, §. ſi nummos, nume. 5. & 6. ff. ſi cert. pet. & in l. vt liberis, C. de collat. num. 11. Et licèt prædicta uera ſint, tamen ad hoc ut quis
2 dicatur ſolitus † aliqua facere, exiguntur plures actus, nec ſufficit vnus, ut de mercatore, quod non fiat, nec dicatur mercator, uel ſolitus mercari ex uno actu tantùm, habetur per gloſ. in l. 1. in uerb. omnes, ubi Bart. & Bald. ff. de tribut. Felin. in procem. Greg. numero 45. 4. limitatione, & Dec. in locis præallegatis. latè Benuen. Stracha, in tract. De Mercator. part. prima, numero 6. & ſequent. Sic etiā, is non dicitur ſolitus fœnerari, qui ſemel ad vſuram dedit, ut declarat Cagnol. in l. 2. C. de pact. inter empr. & uendit. numero 57. & ſolitus uel conſuetus delinquere, dicitur, qui bis, uel ter deliquit, ut per Gramma. deciſione 12. & deciſio. 48. nu. 3. Et iſta Clauſula appoſita in hoc contractu, nō eſt modicæ importantiæ, quia licet quis habeat cōmunitatē ab oneribus, tamen non habet ab oneribus inſolitis, quæ propter inſolitam improuiſamque neceſſitatem augerentur, ſiue belli, ſiue

alia ex cauſa, ut per Ripam in l. ſi ex toto, in princ. nu. 16. ff. de leg. 1. nam iſta expreſſio etiam ad ea extenditur, ſecundum Pariſ. in conſ. 68. nu. 21. 1. uol. licèt Rub. Alex. in conſil. 135. propter illa uerba generalia, quibuſcumque, uelit etiam caſus inſolitos comprehendi,
3 Caſus autem inſolitus † eſt, qui communiter, & frequenter euenire non ſolet, ita ut multi dixere, quòd talis caſus ſemel in mille annis euenire non ſolet, ut Bart. tradit in l. Seio, §. medico, nu. 4. de annuis legat. Corn. conſ. 12. 2. col. 4. uol. & Iaſ. ſequitur cōſ. 107. 3. col. 1. uol. & Dec. conſ. 7. pen. col. ſed tamen Bartol. ibi loquitur exemplificatiuè, ut Alex. tradit in conſ. 107. col. fin. 3. uol. & Iaſ. in l. 3. §. quæſitum, col. pen. ff. ſi quis caut. alij ut Socin. conſil. 124. in 4. quod ſufficit quod rariſſimè euenire ſoleat, uel a lōgiſſimo tempore citra, & tandem concludendum uidetur pro ueritate, cum Ripa. in tractatu de peſte, 2. parte, de priuil. contractuum, nu. 104. quod hoc arbitrio iudicis remittatur, utrum ſit uetiſimile quod partes cogitauerint de iſto caſu in genere, quod & tenet Alciatus, in l. ſub prætextu ſpecierum, in fine, C. de tranſact. & etiam quod ſequitur Cagnol. alia allegans, in l. vnica, C. de ſent. quæ pro eo quod intereſt profert. nu. 207. Illud tamen
4 certum uidetur, quod licèt quis † ſuſpiciat ſuper ſe omnes caſus fortuitos, tamen non tenetur de caſu inſolito, per text. in d. l. Seio, §. medico, & in l. fiſtulas, §. frumenta, de cōtrahen. empt. ita Bar. in d. §. quęſitum, ad finem, cum quo Iaſ. ibi poſt plures concordat, & idem Alex. in conſ. 28. 1. uol. duplicato conſ. 31. 2. uol. & tit. l. 107. conſ. finali 3. uol. ſequitur Euerard. in ſua Topica, in loco, ab exceptione ad regulam, col. 3. licèt ipſemet Alexander, in d. §. quæſitum, contrarium tenuerit, & opinionem etiam contrariam tenuerit Iaſ. in d. conſ. 107. nam cum Bart. uidetur communior, & uerior ſententia Doct. ut per Alexandrum, Ripam, & Cagno. in locis pręallegatis, quam etiam tenet in Rubrica, ff. ſi quis ius dicen. non obtempe. nu. 18. & quam etiam tenet Crauetta, in conſ. 95. nu. 2. in quibus locis alios hanc opinionem tenentes allegant, cum quibus uidetur etiam concordare Alciat. d. l. ſub prætextu, in fine.

Et tam cogitatis, quàm incogitatis, ſeu excogitabilibus, & quæ excogitari poſſent.

S V M M A R I A.

1 Clauſula; Et tam cogitatis quàm incogitatis &c. quam habeat uirtutem, & quid operetur, & num. 5.

2 Liberatio generalis extenditur ad omnia ſi dicatur, quod ad incognita debeat extendi.

3 Tranſactio ad incognita extenditur quando eſt dictum.

4 Fideicommiſſo ad hoc ut renunciatum intelligatur per diuiſionem quibus uerbis uti debeamus.

GLOSSA XIII.

Clauſula iſta eſt maximę importantię, quia comprehendit caſus, qui in generali
1 ſermone † non comprehenderentur, cum partes de eis non cenſerentur cogitaſſe, & nō poteſt reſtringi quin ad omnes extendatur, ut uidetur de mente Caſtr. & Socin. in d. l. ſi ex toto, in princ. & in terminis iſtis latè per Pariſ. d. conſ. 68. nu. 21. & ſeq.
2 in princ. hinc eſt, quod generalis † liberatio extenditur ad omnia, ſi dicatur quod ad incognita debeat extendi, ut hodie notarij communiter dicunt in inſtrumentis, ſecundum Bart. quem omnes ſequuntur. in l. ſi de certa, num. 5. C. de tranſact. nam etiam tranſactio
3 † extenditur ad incognita, quando eſt dictū, Alex. conſ. 42. ſuper præmiſſo themate, col. 4. ver. quinto pōdero. primo uol. & conſ. 11. Viſo, ac ut oportet, colum. 3. uerſic. rurſus, ſecundo volum. & non eſt dubium partes ita poſſe conuenire. Alciat. in l. ſub prętextu ſpecierum, ad finem, C. de tranſact. & Bertrand. conſ. 172. nu. 7. 3. uol. poſteriorum, & Ruin. conſ. 33. nu. 9. & 117. nu. 10. 2. uol. Confert etiam deciſio Ioan. Andr. in add. Spec. in tit. de teſtam. §. in primis, uerſi. item quid ſi duobus, circa medium addit. incipit. §. fin. quod
4 ſi fratres † diuidentes faciunt, ſibi inuicem quietationē generalem, quod de rebus diuiſis vnus ab altero. & è contra, non petet aliqua ratione, uel iure, uel cauſa, quæ dici, uel excogitari poſſet de iure, uel de facto, cenſetur remiſſum inter eos fideicōmiſſum, quod poſt Alex. tenet Crot. in l. qui Romæ, §. duo fratres, nu. 45. uerſ. limitatur tamen, licèt Ripa ibi reclamet, nu. 48. ff. de uerbor. oblig. cuius Ioan. Andr. opinio communiter recepta uidetur, ut per Curt. iun. conſ. 49. nu. 12. Eſt uerum, quod Roman. in conſ. 403. Pro deciſione, in 3. dub. declarat prædicta procedere, & locum ſibi uendicare, quando requiritur ſpecifica notitia, ut in caſu l. de his, ff. de tranſact. quod etiam uidetur de mente Io. Andr. & aliorum prædictorum, dum ponunt q. data ſcientia fideicommiſſi. Comprehendetur
5 itaq; etiam caſus belli, peſtis, & ſimiles, qui excogitari potuerunt, ut per Pariſ. d. conſ. nec poteſt reſtringi, ut uoluit Pariſ. in conſ. 20. num. 83. 1. uol. quia ultra quod loquitur in diuer-

in diuerſo caſu, & allegat Corn. & Dec. qui
non loquuntur quando aderat iſta Clauſula
eius opinio per prædicta non uidetur poſſe
ſuſtineri. & uide Socin. conſ. 190. col. 4. & 5.
2. uol. & Ruin. conſi. 25. nu. 9. & 21. 1. uol. li-
cèt Bald. in conſ. 406. Lata fuit ſententia, 5.
uol. in caſu cuius fuerunt appoſita hæc uer-
ba, reſponderit exemptum teneri pro neceſſi
tate victualium Ciuitatis, uel claſſium, non
autem ad ſtipendia armigerorum: ſed illud
fuit, quia exemptio non fuit in illo caſu ſim-
pliciter conceſſa in caſibus etiam incogita-
tis, ſed fuit expreſsè declaratum immunitatẽ
nõ competere tempore guerræ, iuxta l. vnic.
cum gloſ. C. ut nemin. lice. in empt. ſpec. ſe
excuſare, lib. 10. ut in principio dicti cõſilij.

Cuiuſcumque ſpeciei, qualitatis, & quantitatis.

SVMMARIA.

1 *Species quid ſit.*
2 *Indiuiduum quid ſit.*
3 *Ens legale quid ſit.*
4 *Species quandoq; pro qualitate accipitur.*
5 *Qualitas quid ſit apud legiſtas.*
6 *Delictorum qualitates quænam ſint.*
7 *Qualitas ſecundum legiſtas non inuenitur in ſuo proprio prædicamento.*
8 *Idem dicitur illud, cuius una eſt ſubſtantia.*
Similia dicuntur quorum una eſt qualitas.
Diſſimilia dicuntur diuerſa quæ non conueniunt nec in ſubſtantia nec in qualitate.
9 *Quantitas quotuplex ſit.*
10 *Verba ſine operandi effectu eſſe non debent.*
Immunitas pleniſſima ut concedatur quibus uerbis vti debeamus.

GLOSSA XIIII.

SPecies, eſt quæ prædicatur de pluribus
differentibus numero ut hominũ alius
1 Titius, alius † Seius, licèt genus prædi-
cetur de pluribus differentibus numero, ut
per gloſ. ſpecies; in §. plebiſcitum, Inſti. de iu
re nat. gent. & ciuil. idem tradit Bar. in l. quæ
ſitum, §. fi. nu. 8. & 9. ff. de ſund. inſtr. & inſtr.
leg. & ſequitur Curt. iunior. conſ. 109. nu. 3.
& Cagnol. in l. in toto, & pars, n. 6. ff. de reg.
2 iur. Indiuiduũ † uerò eſt, quod de ſe ſolo prędi
catur, vt per eos ibi, licèt quandoque ſpecies
non accipiatur ſecundũ Dialecticos; ſed pro
unoquoque indiuiduo, l. 2. §. mutui datio, v-
bi Bart. nu. 3. & Bald. 1. col. & etiam alij, ff. ſi
cert. petat. & Port. in §. huius ſtudij, Inſtit. de
iuſtit. & iure, & de ſignificatione huius voca
buli (ſpecies) ponit Albert. in eod. uerbo, in
ſuo Dictionario, & plura de ſpecie ſcribit Ca
gnol. in d. l. in toto, & pars, & in l. in toto iu-
re, & in l. omnis diffinitio; ff. eod. tit. Et licèt
aliquid differat iure, non tamen differt ſpe-
cie, ut latè comprobat Grammat. in tractatu
de extenſion. nu. 212. & ſequent. & ibi, num.
3 116. dicit, quod quando ens † legale habet
quoddam peculiare, & proprium, ipſum ſe-
cernens ab alijs, & ſine quo amitteret princi
pale nomen, id dicitur habere ſpeciem pro-
priam, ut eſt emptio, locatio, &c. cũ uerò ha-
bet aliquam qualitatem, ſine qua etiam reti-
net nomen tunc non mutat ſpeciem, ſed acci
denti diuerſificatur tãtum ab alijs, quę ſunt
4 eiuſdem ſpeciei, & licèt ſpecies † quandoque
pro qualitate accipiatur, tamen id eſt impro
priè, ut per eũ ibi. Cagnol. tamen in l. 2. ff. de
orig. iur. nu. 140. & in Rubrica, C. de ſenten.
quę pro eo qđ inter. profer. nu. 16. poſt Dec.
& Curt. quos allegat, inqt, qđ apud legiſtas
ex leui & modica dñia ſpecies conſtituitur.

Qualitas, ſecundum Bal. in repet. l. de qui-
bus, n. 38. ff. de legib. apud Legiſtas eſt, quic-
5 quid inducit † alterationem ſubiecti, et ſiue lo
cus, ſiue tempus, ſiue quodcumque accidẽs,
l. aut facta, §. qualitate, ff. de pœn. alibi idem
Bald. loquendo de qualitate delicti, dicit, qđ
eſt quoddam adiunctum ſimplici maleficio.
6 concomitãtiæ † ſunt locus, & tempus, & ſunt
etiam qualitas maleficij, d. §. qualitate, ut per
eum in l. unica, col. 10. uerſ. unde aduerte, C.
de confeſ. ſed in l. ea quidem, 7. q. C. de con-
7 dict. indebit. dicit, quod qualitas † ſecundum
Legiſtas non inuenitur in ſuo proprio Prędi
camento, ſed in Prædicamento Qualitatis, al
legat d. §. qualitate, & hanc materiam proſe
quitur ibi in pluribus alijs Prędicamentis, &
differt à Subſtantia ſm eundem, in l. ſi unus,
§. pactus ne peteret, 2. lectu. nu. 5. ff. de pact.
8 allegando Ariſtot. quia illa dicuntur † eadẽ,
quorum una eſt ſubſtãtia, illa dicuntur ſimi-
lia, quorum una eſt qualitas, illa uerò dicun-
tur diſſimilia diuerſa, quæ non conueniunt
nec in ſubſtantia, nec in qualitate.

Quantitas, uerò eſt duplex, ſm eundem
Bal. in l. data opera, nu. 33. C. qui accuſ. non
9 † poſſ. ſcilicèt, coniuncta, et communis, ſeu di
ſcreta, uel continua, ut per eum ibi, nu. præce
denti, aliàs eſt materialis, & continua, ut idẽ
Bal. dicit, in l. unica, C. de ſenten. quę pro eo
quod intereſt profert. nu. 16. quem ibi alij ſe-
quuntur, & ibi Rebuff. in gloſ. quantitatem,
nu. 19. Communis ſiue diſcreta, ſiue materia
lis, eſt aggregatio unitatum, quæ terminan-
tur ad unum terminũ, ut decem: ſi enim ad
diuerſos numeros determinantur, ſunt di-
uerſi numeri, & diuerſæ quantitates, ut quin
que, & quinque. Coniũcta, ſeu continua eſt,
quando ſunt plures partes formaliter tendẽ-
tes ad unum, & eundem numerum, ut glebę

ad fundum, membra ad hominem d.l. ſi ſer-
uus,§.boue,de condict.furtiua.

Immunitas itaque in caſu iſto omnem ca-
ſum comprehendet, quæ ſub his uerbis com
10 plecti poteſt : non enim hæc uerba † debent
eſſe ſine effectu operandi, l.ſi quando, de le-
gat.1.cum alijs quę adducuntur per Crauet.
conſ.135.nu. 24.& per Pariſ.ad propoſitum
in d.conſ.68.nu.17.Faciunt quæ ſcribit Ce-
pol. dicta allegata Cautela 63. in fine, ubi
dando formam conficiendi priuilegium, ple
niſſimam exemptionem comprehendens,ad
dit Clauſulam ſimilis effectus, quod ſcilicet
dicatur,ab omnibus oneribus,&c.cuiuſcum
que generis,uel quę inducerentur in genere,
& in ſpecie,ut ibi per eum.

Et quibuſcumque nominibus nuncupentur.

S V M M A R I A.

1 *Immunitas ab oneribus omnibus conceſſa quibuſcumq; nominibus nuncupentur numquid extendatur ad caſum belli.*

2 *Legatum generale de bonis mobilibus, & de omnibus qua appellatione mobilium continentur ſub quouis nomine, & vocabulo nuncupentur comprehendit etiam animalia ſe mouentia.*

3 *Emphyteutica bona ueniunt in donatione facta de bonis allodialibus,& feudalibus, ex quo additum fuit cum omnibus ſuis iuribus, &c.& quibus nominibus nuncupentur.*

4 *Immunitas an extendatur ad acquirenda.*

GLOSSA XV.

DE iſta Clauſula meminit etiam Pariſ.
in d.conſ.68.nu.17.per eam conclu
1 dens immunitatem † ad caſum belli
extendendam eſſe, ipſumq; caſum compre-
hendere per eam etiam reſpondit Ruin. cõſ.
2 32.2.col.2.uol.quod legatum † generale de
bonis mobilibus,&de omnibus,quę appella
tione mobiliũ continentur, quouis nomine,
& uocabulo nuncupentur,comprehendebat
etiam animalia ſe mouentia,licèt ſupra eſſet
facta enumeratio plurium ſpecierum, maſſa
ritiarum, pannorum, &c. quæ uidebatur re-
ſtringere generalitatem legati. Cur.etiam iu
nior, d.conſ.109.2.col. propter dictam clau-
3 ſulã conſuluit † in donatione facta de bonis al
lodialibus , & feudalibus , uenire bona em-
phiteutica, ex quo additũ fuerat , cũ omnib.
ſuis iuribus,& pertinẽtijs, cuiuſuis generis,
& materiei exiſtant, &c. & quibus nomini-
bus nuncupentur. Eſt uerum, quod Iaſ. in
conſ.83. Per Imperialem maieſtatem, in 3.
uol. in caſu cuius fuerat conceſſum priuile-
gium amplum immunitatis, & adita fuerat
4 hęc Clauſula,concludit immunitatem † con
ceſſam pro prędijs acquiſitis,& acquirendis,
non comprehendere bona allibrata, & affe-
cta per æſtimium pro ſupportandis oneribus
ordinarijs uel extraordinarijs , & collectis,
quia talis conceſſio poſſet intelligi de prędijs
acquirendis quę erant libera tempore acqui
ſitionis , de qua quæſt. an ſcilicet exemptio,
uel immunitas ad acquirenda extendatur, di
cetur latius inferius.

Quouis modo, ratione, uel cauſa, ac quouis tempore, tam belli, quàm peſtis,& famis, impoſitis, vel imponendis in futurum.

S V M M A R I A.

1 *Quouis modo uerba comprehendunt omnem deſcriptionis formam,& quemcumq; modum,et formam excogitabilem.*

Et idem eſt de uerbis quauis cauſa uel ratione.

Quomodocumq; & quouis modo idem importãt.

2 *Immunitatis priuilegium numquid extendatur ad caſum belli, famis, uel peſtis, ſunt diuerſa opiniones quas uide hic.*

Priuilegia belli, & peſtis tempore ſilere debere quomodo intelligendum.

Immunitas generalis non excuſat à munere hoſpitandi milites.

3 *Immunitas conceſſa ab omnibus oneribus præterquàm ab uno, reſpicit tantùm, & comprehendit ſimilia excepto non autem diuerſa.*

Exceptio firmat regulam in caſibus nõ exceptis.

GLOSSA XVI.

1 VErba,quouis † modo,ex eorum ſigni-
ficato comprehendunt omnem de-
ſcriptionis formam,& quemcumq;
modum , & formam excogitabilem , ut per
Ang.conſ.288. Viſo Themate, col.3.& idẽ
eſt dicendum de uerbis, quauis cauſa,uel ra-
tione;nam comprehendunt omnes aliàs cau
ſas,& rationes ſimiles,& diſſimiles, ac maio
res,ut per Cępol.conſ.14. Pro declararione,
3.col.& Calcan.cõſ.51.col.pen.refert Marſ.
in conſ.80.nu.37. alia ad propoſitum addu-
cens, & ſequitur Benuen.Stracch.in trac.de
mercat.1.parte,nu.83.Et de Clauſula,Quo-
modocumq; quę idem eſt cum dicta,Quouis
modo , quod importat omnẽ modum tradit
Crauet. cõſ.88.nu.10.& de iſtis uerbis gene
ralibus, & geminatis, plura tradit Marſ.in l.
unius, §. cognitarũ, nu.23. & ſequent. ff. de
q.& in iſtis terminis,ſcribit Alex.d.conſ.30.
6.dub.

6. dub. 5. uol. ponit Cępol. d. Cautela in fi-
ne, & latius Pariſ.d.conſil.68.nu.23. de quo
etiam per Alex. in conſ. 118.in caſu de quo,
2.col.5.uol.& Crauet.conſil.227. nu.13. &
Dec.poſt Felin.in c.ſedes, nu.8.verſi.prædi-
cta concluſio,de Reſcriptis,

Sed quia non eſt leuis controuerſia inter
Doctor. nũquid immunitatis priuilegiũ ali-
cui conceſſum extendi debeat ad caſum bel-
2 li, famis, uel † peſtis, de quo aliquid ẽt ſuprà
diximus: Et quod nõ extendatur, tenuit Din.
in l.ſi ex toto, in prin.ff.de leg.1.quã opinio-
nem ſequutus fuit Io.Andr.in addit.Spec.in
tit.de cenſ. §.2.uerſi. ſciẽdũ, Anton.de Butr.
in c.peruenit, de immunit.eccleſ.Flot.in l. ſi
ſeruit.in prin.ff.de ſeruit.vrban.prædior.Al-
ber. Salic.Alex.& Iaſ.in d.l.ſi ex toto col.fi,
ubi dicit, quod iſta eſt magis cõis opinio, &
Felin.in c.cãm quæ, nu.17.de Reſcrip.Alex.
d.conſ.216.col.6.2.uol.& Pariſ.cõſi.25. nu,
113. 1.uol. quæ opinio duobus maximè caſi
bus procedit, quibus cõtrariam opinionem
quã tenuit Ruin. Paul.de Caſt. in una lectu-
ra, Imola, Aret.& Ripa, poſt Socin.in d.l. ſi
ex toto, & Pariſ.ſibi cõtrarius, in c.acceden-
tes, nu.8.de præſcript.& Alex.d.cõſ. 30.licèt
Pariſ.ibi uideat̃ corruptus, limitãt Aret. So-
cin.Ruin.et Ripa, in d.l.1. niſi cõcedẽtes exẽ
ptionem, & immunitatem, mutaſſent condi
tionem, ita, ut non poſſent ſibi ſoluere hmõi
onera, pp caſum prædictũ imminẽtia, & ſol-
ui neceſſaria, uel alij ſubditi dictũ onus por-
tare nõ poſſent, quo caſu etiam exempti tene
rentur, ut tradit ẽt Curt.iunior, qui ferè in eo
dem caſu conſuluiſſe vr̃ in quo conſuluit Pa-
riſ.d.conſ.25.in conſi.61.nu.14.Et idẽ & ſe-
cũdo qñ eſt caſus inſolitus, qui numq̃ uel ra
ro accidere ſolet, ut per Aret. Alex.Socin.&
Ripã ac Curt.in dictis locis. Propterea ad e-
uadendũ hmõi difficultates, expreſsè fuit ad
dita hac Clauſula, de bello, fame, & peſte
mentionem faciente, ut ẽt docet Cæpol.d.
Cautela 63. licèt per Clauſulam, Ab omni-
bus onetibus, videantur fuiſſe comprehenſa
omnia onera quæ dinumerari poſsẽt, ut Bal.
tradit in conſi.112.Quæritur qui intelligan-
tur, nu.3.1.uol.& per alias Clauſulas, & uer
ba generalia, & vniuerſalia, & geminata, ca-
ſus belli cenſetur comprehenſus, ut ſuprà de
ductũ fuit, & maximè tradit Alex. d.cõſ. 30,
in 6.dub.& ſequitur Ripa, in l. 1.nu.51.ff.de
vulg.& pupil.& latè Pariſ.d. cõſi.68.Et hoc
caſu nõ habebit locum id, quod tradit Ripa,
in tractatu de peſte, ultima parte, de remed.
præſeruat.contra peſtem, c.1.nu.184.ubi di-
cit, quod tpe famis, & guerræ, priuilegia ſile
re debẽt, l.1.C.ut nemini liceat in empt.ſpe-
cierum.ſe excuſ.lib.11.quam allegant tenen
tes opinionem Dini ut ſupra; & in c.20. nu.
10.& c.26.nu.25.lib. reſpõſorum, ubi dicit,
neminem à munere hoſpitandi milites excu
ſari generali priuilegio, ſed ſpeciali opus eſ-
ſe, l.3. C.de muner.patri.lib. 10. cũ aljis per
eum ibi allegatis.

Sciendum tamen eſt, quod ſi immunitas
3 † conceſſa ſit ab omnibus oneribus, præter-
quam ab uno, huiuſmodi immunitas reſpi-
cit tantum, & comprehẽdit ſimilia excepto,
nõ autem diuerſa, ut Bal.tradit in conſ.407.
Super facto, nu. 2.uol. 5. & exceptio firmãt
regulã in cæteris, ut tradit Alexand.loquens
in exceptione facta a reuocatione immunita
tis facta per Pontificẽ, in d.conſil.216.7.col.

Verba iſta (Vel imponendis in futurum)
tollunt dubium, an immunitas cenſeretur
conceſſa pro oneribus pręſentibus, & quæ
ſolui debeant tempore conceſſionis tantum,
quo caſu cum ſit expreſsè facta mentio de fu
turis, ceſſat difficultas. Alex.d.conſi. 193.3.
dub.2.uol.& Pariſ.conſi.69.nu.4.1. volum.

Etiam per principem uel de commiſ-ſione Principis.

SVMMARIA.

1 Etiam dictio quid importet, & quotupliciter de cipiatur.
2 Imperator proprie dicitur Princeps.
Princeps dicitur quaſi primum locum capiens.
Papa etiam dicitur Princeps.
Iurans per ſalutem Principis dicitur iurare per ſalutẽ Imperatoris uel Papa, et ſic Monarcha.
Principes impropriè & abuſiuè dicuntur omnes prater Papam, & Imperatorem.
Dux Ferraria non recognoſcit ſuperiorem.
Sicut nec Dux Mantua.
3 Immunitas non uidetur ſe extendere ad ea onera qua Princeps imponit.
Princeps poteſt ex cauſa Immunitates reuocare, & ſuſpendere.
4 Immunes & exempti non comprehenduntur in generali banno vel commiſſione Principis.
5. Immunes qui precio, & per uiam contractus immunitatem acquiſiuerunt intelliguntur excepti, etiam ſi de exemptis ſimpliciter mentio facta eſſet.

GLOSSA XVII.

1 Dictio etiã, hoc caſu † implicat identi-
tatẽ, ut in Rubrica, & nigro C.etiã per
procur. cau.reſti.in integ.agi poſſe,
et in Rubrica, C.ẽt ab chirograph.pecu.& l.
etiã, & l.fi. C.ſi tut.uel cur.interuen.et poteſt
etiam ſtare ampliatiuè, ut accipitur in cap.de

illis, §. 1. ubi Archid. de præbēd. lib. 6. de qua
dictione latè Alber. in Dictionario ſuo, ſu-
per ea dictione, & de qua latius in cap. rati
habitionis, in uerbo, etiam dictum fuit, ubi
uidendum eſt.

Princeps propriè eſt Imperator, Inſtit. in
procem. in princ. ubi gloſ. & Ang. in §. ſed &
2 quod † Principi, Inſtit. de iure nat. gent. & ci-
uil. & in Rubrica, & l. 1. ff. de conſtit. princ.
& c. ad Appſtolicæ, in prin. de re iud. in 6. &
dr̄ Princeps quaſi primum locum capiens,
glo. in uerbo, Princeps, in c. fundamenta, §.
pro inde, de elec. in 6. & in Clem. 1. in uerbo,
Regū, de baptiſ. latè tradit Reſtaur. Caſtal.
in tractatu de Imperat. 2. quæſt. Papa ēt qui
tenet primū locū, & gradum, & nō recogno
ſcit ſuperiorem, dr̄ Princeps, de conſecrat. di
ſtinct. 1. c. corpora, & tradit gl. in d. Clem. 1.
abuſiuè aūr, & impropriè alij principes dn̄r,
ut in d. gl. & Reſtaur. d. 2. quæſt. Hinc Bal. in
l. ſi quis maior, C. de tranſact. in ult. not. diſ-
poſitionem illius l. loquētis de ijs qui iurant
per ſalutem principum, non h̄re locum niſi
in iurāte per ſalutem Imperatoris, uel Papæ,
& ſic Monarcæ cenſuit, quem fuit ſequutus
Curt. iunior, conſ. 178. nu. 30. & cōſ. ult. nu.
7. largo tn̄ modo in caſu nr̄o cōprehendetur
Princeps, licèt nō ſit Imperator, uel Pōtifex,
& maximè Sereniſſimus Dn̄s Dux noſter,
qui in terris ſuis nō recognoſcit ſuperiorem,
ſed h̄et iura Imperalia, *Dei &* Apoſtolicæ
Sedis, ac Imperij grā, ut dicit Felin. in c. cū a
nobis, n. 3. de teſtib. & de Sereniſſimo Duce
Mantuæ, tradit Pariſ. in d. conſi. 69.

3 Verùm, quia † immunitas, & exēptio con
ceſſa, nō vr̄ ſe extēdere ad ea onera, quæ Prin
ceps imponit, cū perſona Principis ſemper
cenſeatur excepta, Bald. d. conſil. 112. nu. 3.
1. uol. Qui quidem Princeps, uidetur poſſe
exemptiones, & immunitates hmōi ſaltem
ex cauſa reuocare, uel ſuſpēdere, ut latè pro-
ſequitur Alex. d. conſ. 216. 2. uol. quod latius
inferius examinabitur idcirco ad eiuſdēdam
huiuſmodi difficultatem, addita ſunt hæc
uerba, propter quæ exemptionem conce-
dens, & immunitatem, ſeu rem taliter immu
nem alienans, tenebitur pro facto Principis,
prout teneretur Communitas, uel alius con
cedens, ut per Pariſ. plura allegantem, in d.
conſi. 68. col. fin. & Menoch. conſil. 156. nu.
30. & ſequent. Eſt tamen ſecundum, quod in
generali banno Principis, uel generali eius
commiſſione, non comprehendentur exem-
pti, & immunes, ut tradit not. Paul. de Caſt.
in conſil. 317. Viſo & examinato, 1. dub. 1.
4 uol. † & conſi. 187. Notandum eſt, 2. dub. 2.
vol. Vincentius de Paleor. inter conſi. Alex.
4. vol. conſi. 50. Viſo, 5. col. uerſi. non cōſtat.

Felin. in c. Rodulphus, nu. 18. de reſcript. &
ſequitur Curt. iunior, conſil. 106. num. 13. &
Ruin. conſi. 219. nu. 5. 1. uol. Et quatenus de
5 exemptis † mentio habetur, non comprehen
duntur exempti, qui precio uel per uiam cō-
tractus priuilegium acquiſiuerunt, ut per
Paul. d. conſi. 317. 2. dub. & Alex. d. conſil.
30. 1. col. 5. uol. ubi idem dicit de exemplari-
bus cōfirmatis per ſn̄iam, & Boſ. in ſuis uar.
tracta. in tit. de princ. & priuil. eius, nu. 151.

Tam ipſi poſſeſſioni, uel ſuper ea, ſeu pro ea.

GLOSSA XVIII.

ONus reale imponitur rei, uel ſuper re,
ut ſuprà, ſuper uerbo (Realibus) mi-
ſtum uerò pro re, ut quando perſonę
pro re imponitur, ut in exemplo Collectæ,
& aliorum munerum miſtorum, de quibus
ſuprà dictum fuit in uerbo, Miſtis.

Aut eius parte aliquā.

SVMMARIA.

1 *Rei appellatione ſimpliciter facta tota res conti netur.*
Fundi appellatione uenit totus fundus.
Fūdus totus ſi grauari nequit, ita nec eius pars.
Argumentum de toto ad partē optimè procedit exiſtente maximè eadem ratione.
2 *Partis appellatione regulariter uenit dimidia.*
Niſi ſit adiecta dictio aliqua qua etiam minima pars contineatur.

GLOSSA XIX.

LIcèt immunitas conceſſa poſſeſſioni,
cenſeatur etiam conceſſa cuilibet eius
1 parti, quia † rei appellatione ſimplici-
ter facta, tota res comprehenditur, ut per
Alex. conſi. 195. in princ. 6. uol cum alijs ad
ductis per Dec. in l. id quod noſtrum, nu. 5.
ff. de reg. iur. & Felin. in c. ſignificantibus,
nu. 7. de libel. obl. Alciat. in l. appellatione
rei, ff. de uer. ſignifi. ſicut appellatione fundi
uenit totus fundus, l. ſi quis cum totum, ubi
Socin. nu. 2. ff. de except. rei iud. & ſicut tota
res non poteſt grauari, ita nec pars eius, cū
argumentum de toto ad partem optimè pro
cedat, exiſtente maximè eadem ratione, l.
quæ de tota, ff. de rei uend. tamen ad abun-
dantiorem declarationem, & cautelam, quæ
numquā obeſſe poteſt, ut dictum fuit ſupra,
in Clauſula rati, in uerbo oīum, & ſingulorū
in fine, addita eſt hæc Clauſula, Et licèt par-
tis appellatione, dimidia pars contineatur re
2 gulariter, l. nomē filiarū, §. portionis, † ff. de
uer. ſign. in l. ēt, de uſufr. & in l. planè, in fine,
de leg. 1. gloſ. & Dom. in c. 2. §. 1. de decim.
in 6.

Digitized by Google

in 6. gloſ.& ibi Barto.in l. ſi in rem, ff.de rei uend. Felin.in d.c.ſignificantibus,nu.8.& alibi Doctor. tamen propter dictum uerbum (Aliqua)uenit quælibet alia pars infra dimidiam, gloſſa. in uerbo, Aut earum parte, in Clem.1.de foro compet.Felin.in d.c.Socin. conſ.215.2.col. & Corſet.in ſing.ſuo,in uerbo,Pars,ubi latè etiã minima, Dec.in c.quoniam,nu.2.de teſtib.& in c.1.4.not.nu.4. de fide inſtrum.de quo etiam inferius dicemus, de quo etiã per Tiraq.in l.ſi umquam, in uerbo,Omnia,uel partem aliquam,nu.13.& ſequen. C.de reuoc.donat.

Quam Colonis, & laboratoribus ipſius.

S V M M A R I A.

1 *Laboratores quinam dicantur.*

Laboratorum priuilegium durat donec laborãt.

2 *Immunitatis priuilegium an extendatur ad laboratores uide hic.*

Colonus eccleſia tenetur ſoluere gabellas de parte ſua fructuum, & alia onera qua imponuntur per dominos temporales.

3 *Immunitas ſi eſt realis trahitur ad Colonos qui debent propterea gaudere tali immunitate, & exemptione.*

GLOSSA XX.

QVI ſint coloni latè dictum fuit ſupra, in gloſ.ſaluo iure coloni; Laborato-
1 res † modo hoc caſu non ſunt accipiendi pro ijs qui dietim laborarent, & operas diurnas locarent ad laborandum in dicta poſſeſſione, ſed qui habitarent in ea, & ſaltem ad annum conducerent eam ad laborãdum,ut Bald.tradit in d.conſi.112.in prin. in 1.& priuilegium eorum durat, donec laborant in ea, ut per eum ibi. Et idem eſſet,ſi priuilegium immunitatis eſſet conceſſum, bona, ſeu poſſeſſionem prædictam tenentibus, quia comprehenderentur laboratores, ut per Bert.conſ.264.nu.5.2. part.priorum, ubi tamen loquitur quando etiam aderãt uerba pro ſe, & hæredibus, & ſucceſſoribus qui-
2 buſcumq;. Regulariter † tamen, licèt dominus ſit exemptus & immunis, tam reſpectu perſonæ, quàm rerum ſuarũ,prout eſt Eccleſia,de qua ſupra dictũ fuit,coloni tamen ſiue partiarij,ſiue qui nummis colunt.nullam immunitatem habere cẽſentur, ut de utroq; tradit Fed.de Sen.in conſ.111.Queſtio talis eſt, col.5.n.10.Vbi tenet, colonos Eccleſię teneri ſoluere gabellas de parte ſua fructuum, & alia onera, quę imponuntur per dominos tẽporales, ſequitur Dom. in c.quamq̃, in fine princ.de Cenſib.lib.6.ubi Franc.nu. 3.limitando ut ibi per eum, & Aret. in d.l. placer, nu.5.Felin.in c. Eccleſia Sanctæ Mariæ,nu. 99.de conſtit.Iaſ.in l.1.2.col.nu.11. C.de indic.uiduit.tollẽd.& Bertach.in tract.de Gabell.7.par.principali quæſt.7.col.2.& 3.nu. 15.& ſequent.& de colonis qui nummis colunt,ſeu conductoribus,tenet Spec.in tit. de immuni.eccleſ.in fine, ubi loquitur etiam in emptoribus redditiuum Regis. Imola in Clement.præſenti de Cenſib.& Dom.d.c. quãquam, & probatur in l.licitatio, §. mercatores, ff.de publi.& uectig.ubi Din.Bart.Paul. & Rom. Card.conſil.12.col.2.Abb.in c.ex parte, il 1.de Decim. Ferrar. in ſua practica in forma libel.ſuper ſolut.pedag.in gloſ.cæciderunt in commiſſum, nu. 7.Guid. Papa, conſi.151.nu.3. Ioan.de Amic.in conſil. 18. per totum, & Iaſ.in conſil.20.nu.2.1.uol. & admittit Dec.conſi.48.in princ.& Tiraquel. latè plures allegans, in d. tractatu, §.1.gloſ. 13.num.12.Ægid. Thomat.in tract.de Collect.pag.87.nu.1.& pag.204.in fine. Eſt be-
3 nè uerum,quod quando priuilegium † immunitatis eſt reale, & conceſſum rei, quod etiam coloni gaudent exemptione,& immunitate,& ad onera quę pro dicta rei eis imponerentur,non tenentur, cum ipſa res grauari non poſſit,ut per Abb.in d.c.ex parte,2. col. & in conſ.9.Si cadunt,2.dub.1.uol.& idem tradit Ruin.in conſi.157.nu.9.3.uol. & Pariſ.d.conſi.69.nu.6.in princ.& Io.de Platea, in l.qui immunitatem,nu.2.C.de muner.patri.lib.decimo.

Qui frui, & gaudere poſſint, & debeant ſupradictis priuilegijs, immunitatibus, & exemptionibus.

S V M M A R I A.

1 *Immunitatis priuilegio non utentes, an & quãdo cenſeantur ipſi renunciaſſe, uide hic opinionem diſtinguentem.*

Priuilegiatus non vtens priuilegio per ſpatium triginta annorum amittit priuilegium.

Priuilegium latum habens ſi eo ſtrictè utatur, ſibi praiudicat.

Priuilegiatus quando ſubit onera ad qua tenetur debet proteſtari, quòd non intendit ſibi praiudicare.

Proteſtatio iuuat proteſtantem etiam in omni caſu quo per vnicum actum conuentionis uel non vſus amittitur priuilegium.

2 *Priuilegio renunciare non cenſetur, qui coactus ſoluit.*

Laboratorum ſolutio non affert praiudicium Domino ignoranti.

Canonici non poſſunt ex facto eorum præiudica re Eccleſiæ priuilegiatæ.
3 *Immunis ſi deſcribatur pro re immuni, et exempta ad æſtimum infrà decẽ dies à die ſcientiæ debet appellare a tali deſcriptione.*
4 *Priuilegium vnde, & cur ſi dictum.*
Priuilegium, & beneficium quomodo differant.

GLOSSA XXI.

CVM ſuprà dictum fuit priuilegium huius immunitatis comprehendere etiam onera perſonalia quæ rei venditæ non conueniunt, & propter rem non poſſent ſe excuſare, ut per Pet. Artibo. d. tractatu, §. 4. numero 138. & hic dicatur, quod ſupradictis immunitatibus, & exemptionibus frui poſſint coloni, proculdubio ipſi etiam reſpectu onerum perſonalium cenſebuntur immunes, & exempti. ſed ponamus, quod huiuſmodi coloni, uel domini habentes talem immunitatem, non vſi fuerunt ſuo priuilegio, ſed quoties fuerunt indicta one-
1 ra, ca † ſubiuerunt, numquid cenſeantur priuilegio ſuo renunciaſſe, ita ut amplius eo vti nequeant? Et quia eſt quęſtio alta, quæ habet plura capita, ſolum tangam quæ punctum noſtrum decidunt; Et concludo, quod quando priuilegium continet immunitatem à pluribus oneribus, & priuilegiatus non vtitur priuilegio reſpectu aliquorum, quę ſubijt, certum eſt, quòd reſpectu aliorum munerum nullum ſibi prȩiudiciũ infert, ut Bald. nu. 21. Abb. nu. 8. Felin. nu. 29. & Dec. nu. 17. col. 3. concludunt, in c. cum acceſſiſſent, de conſtit. Alex. conſi. 33. Ponderatis, 3. col. 5. vol. Reſpectu verò onerum ſupportatorum, & eius quod ſoluit, ſibi præiudicat pro illis uicibus quibus non utitur priuilegio ſuo, tamen non obligatur in futurum ad eadem munera ſubeunda, ſi ad ea iterum uocaretur, l. 2. ubi Bart. de priuil. ueteran. glo. 3. in l. 2. C. de his qui ſponte mune. pub. ſub libr. 10. Alex. d. conſi. 2. col. Abb. Dec. & alij, in d. c. cum acceſſiſſent, Iaſ. in l. fin. col. antepen. de conſtitut. princip. Ripa in c. 25. num. 24. lib. 2. Reſpõſor. & Ruin. conſi. 219. nu. 8. 1. uol. Quòd procedit, niſi per 30. annos priuilegiatus dicta munera ſubiret, quia tunc per talem temporis lapſum, priuilegium ſuum amitteret, ut per Alexandrum d. conſ. 33. & conſi. 193. col. pen. 2. uol. & conſi. 108. Viſis literis, col. pen. 3. uol. quod etiam tenet Alexan. Loſeus, in addit. ad Bart. in l. 1. C. de his qui ſponte munc. publ. ſub. & Balb. in tractatu prȩſcrip. 4. parte 5. partis principalis, 4. quæſtione, nu. 7. & Pet. Antib. in tractatu de muner. 3. parte, nu. 36. & Ripa c. 21. nu. 11. 1. lib. Reſponſorum. Et hoc modo intelligendus eſt Bertrand. in conſil. 264. in ſecũdo quæſito ſuprà allegato, 2. parte, & Alex. conſi. 136. In cauſa, & lite, col. 4. uol. 2. & Ruin. conſi. 125. nu. 7. & in 4. ſimpliciter loquentes, qui aliàs male dicerent, & ita etiam hoc ſenſu debet intelligi quod tradit Bart. in l. uſum aquæ, numc. 2. per illum text. C. de aquæduct. lib. 11. dicens, quod habens priuilegium latum, ſi co ſtrictè utatur, ſibi prȩiudicat, & ita declarat expreſsè Alex. d. conſi. 33. 3. col. Eſt bene vtile adcautelam, quãdo priuilegiatus ſubit onera, ad quę non tenetur, proteſtari, quod nõ intendit ſibi præiudicare in priuilegio ſuo, & illud ſibi facerę in cathaſtro, vel libro, in quo deſcribitur talis ſolutio, vt Bart. dicit feciſſe in facto proprio, cum ſoluiſſet præſtantiam, ad cuius ſolutionem non tenȩbatur, in d. l. 1. quæ proteſtatio iuuat proteſtantem etiam in omni caſu, in quo per vnicum actũ conuentionis, uel non uſus amittitur priuilegium, ut in caſu d. l. 1. in munere officij Decurionatus, quod eſt uniuerſale, de quo etiam in l. 2. §. fina. ff. de Decur. & ita etiam tradit Roma. in conſi. 252. Pro deciſione, ad finem Alex. dictis conſilijs 108. col. pen. & 33. col. 2. Iaſ. d. l. fin. col. pen. Ripa, d. c. 25. nu. 24. Bertrand. conſi. 228. par. 3. priorum. Antibo, loco præallegato, nu. 37. & Hieron. Gigas, in tractatu de penſion. eccleſ. 61. quæſt. & poſt Abb. & Felin. declarat Dec. in d. c. cum acceſſiſſent, nu. 17. uerſi. tertio limitatur, illud ta-
2 men in confeſſo eſt, quod † ſoluens coactus non cenſetur ſuo priuilegio renunciare, ut per Rom. d. conſi. 252. ult. dub. & Alexan. d. conſi. 34. col. 3. Nec ſolutio laboratorum affert prȩiudicium domino ignoranti, ſicut dicitur de Canonicis quod non poſſint ex facto eorum prȩiudicare Eccleſiæ priuilegiatę, in d. c. cum acceſſiſſent, & in d. l. fin. Eſt tamen benè notandum, quod ſi priuilegiatus deſcribitur in Æſtimo Communis, pro re immuni, & exempta, ſeu ipſa res deſcribatur in Æſtimo tamquam nõ exempta, & immunis, debet priuilegiatus infrà decẽ dies poſtquã de hoc habuit ſcientiam, appellare à tali deſcriptione, ut eſt text. quem multum not. An-
3 gel. in l. 1. §. ſi quis † tutor, ff. quando appellſit, & ibi ſequitur Aret. & idem tenet Alex. in d. conſi. 101. col. 6. in princ. & 136. col. 4. in 2. uol. cum quibus tranſit Felin. in d. c. cũ acceſſiſſent, nu. 28. & Dec. nu. 17. 5. concluſione Bertran. conſil. prędicto 264. 2. parte, & 227. nu. 20. 3. partę priorum, & 181. num. 16. 3. uol. poſteriorum, & Ruin. conſilio prędicto 125. num. 7. in quarto. Et licèt Iaſ. in d. l. fin. col. fin. de conſtit. princ. contrarium teneat, tamen reprehenditur ibi per Claud.

Aquenſ.

Aquenſ. & per Bald.in tractatu præſcript. prædicto 4. parte quartæ partis principalis, q.30. nu.6. & ſequent.contra quem etiam tenet Pariſ.d.conſ.25. nu.114. quod mandandum eſt memoriæ,quia in actu practico poſſet inſeruire.

4 Priuilegium † dicitur priuata lex,ex eo dictum,quod in priuato feratur,ca. priuilegia, 3.d. & c. Abbate Sancti Syluani, poſt med. de uerbor. ſignif.& regulariter eſt contra ius commune, licèt beneficium ſit ſecundum, aut præter ius commune.ideò in eo fit ſtricta interpretatio,ſed in beneficio lata,ut per Iaſ. in d.l.fin.col.6. de conſtit. princ.vbi alij, de quo etiam aliqua inferius dicentur. Ripa uerò in Rubrica de Reſcriptis nu.19. ſequendo Hoſt.dicit,quod priuilegium eſt ius ſingulare, & priuatum contra ius commune indultũ,& inferius nu.24. dicit, quod beneficium dicitur gratia à Principe conceſſa præter ius.

Et in omnibus, & per omnia.

SVMMARIA.

1 *Per omnia, Clauſula hac quid operetur.*

GLOSSA XXII.

Clauſula, per omnia, habet magnam efficaciam, & operatur ut exequata 1 unam, & eandem habeat † naturam. Inſtit.de donat.§.1.verſ.per omnia ferè, & l. 1.vbi cõcordantia iura allegantur,ff. de leg. 1. & tantò magis operantur,cum ſunt geminata in omnibus, & per omnia,l. 2. §.furioſus,ff.de iure cod.& Clementina Exiui,§.circa.de uerb.ſignif.Important etiam perfectionem,& integritatem diſpoſitionis. Inſti.qui bus mod.ius pat. poteſt. ſoluit. §. pari ratione,uer.per omnia priſtinum ſtatum recipiũt. c.cum inter,ad finem, de re iudic. & uniuerſalitatem,l.ius ciuile,ff. de iuſtit. & iure,& l. ſi ſeruus,ff.de ſeru.urb. prędior.cum alijs traditis per Modern. ubi Ripa, 1. col. in d. l. 1. ubi Doct.hanc Clauſulam induennt ad plures quæſtiones,& dicit Corſet.in tractatu de uerb.gemin.uerſi.72. nu.30. quod iſta uerba operantur actum uerum,& non fictum.

Prout & quemadmodum fruuntur & gaudent coloni, & laboratores poſſeſſionum Sereniſſimi D. Noſtri Ducis.

SVMMARIA.

1 *Quemadmodum,dictio,quid importet.*
2 *Coloni prædiorum fiſcalium an differant à Colonis prædiorum patrimonialium Principis.*
3 *Id eſt dictio eſt declaratiua, & reſtrictiua.*
4 *Coloni prædiorum patrimonialium Principis à munerib. ciuilib. vel municipalib.liberantur. Nec ad tutelam coguntur.*
5 *Scholares ſi debent tractari pro ciuibus non amittunt priuilegium ante eis tamquam Scholaribus conceſſum.*
6 *Conceſſio inducta ad augumentum non debet operari diminutionem.*

GLOSSA XXIII.

Dictio, Quemadmodum, licet pluribus modis accipi poſſit, ut per Al- 1 ber. in Dictionario ſuo,in † eo uerbo,& per Modern. poſt Bart. in Rubr. ff.ſol. matr. in quæ ponitur huiuſmodi dictio, ubi Ripa 9. q.nu.39. tamen in propoſito uidetur importare ſimilitudinem, l. 3. §.ſi quis duobus,ubi gloſ.ff.de adim.legat.l.quemadmodum,C.de agric.&cenſ.lib. 11.& l.quemadmodum,ff.de acq.poſſ.& Bar.in d.Rubr.nu. 13.uel ſimilitudinem facti tantum,l. ſi familia,ubi Iaſ.ff.de iuriſd.om.iud.& Ripa d.nu. 39. de hac immunitate uideatur Sylua.conſ. 66.nu.2.& ſeq.& conſ.73. nu.5. & 7.& Alciat.conſi.14.nu.3.li.4.Sciendum tamen eſt, colonos prædiorum fiſcalium differre à colonis prædiorum patrimonialium Principis,re 2 ſpectu † immunitatis, primi enim funguntur muneribus ſine damno fiſci, & id debet exequi tere præſes adhibito procuratore fiſcali, l. fi. §.1. ad municipal. immò, indiſtinctè uidentur teneri ad omnia munera, ut gloſ.vbiq; tenuit, in l. 1. C. quibus mune. excuſent.ij qui poſt imple. mili. lib.10.in l.coloni,per illum text.C.de excuſ.tutor.ubi idem tenet Bar.in ſummario, & in l. fin.C.qui dare tuto.poſ.& Mart.de Laud.in tract.de priuil.fiſci, quæſt. 189.licèt mihi uideatur,illum text.d.l. coloni, non loqui in colonis partiarijs, ſed in ijs qui nummis colunt,quos lex cõductores appellat,Inſtit.de locat.& cond.in princip.ubi Angel. nu.2. poſt gloſ. in verbo merces,quæ dicit, colonum partiarium impropriè dici conductorem, & tamen text.in d.l. coloni dicit,coloni, ideſt conductores prædiorum ad fiſcum pertinentium : nam illa dictio, ideſt, 3 † eſt declaratiua,& reſtrictiua,l. 1. in princip. ubi Bart.ff.ad l. Aquil.& ſic dictæ ll. uidētur intelligendæ in caſibus, in quibus loquũtur, prima, in colono partiario,ut ita demum teneatur muneribus facta excuſſione,ut in d. §. 1. ſecunda in conductore, qui indiſtinctè te- 4 neatur. Coloni uerò prædiorum † patrimonialium principis à muneribus ciuilibus,uel municipalibus liberantur, ut idoneiores prędijs fiſcalibus habeantur, ut dicit text. in l. ſemper,§.coloni,ff.de iure immun.ſic etiam ad tu-

Digitized by Google

ad tutelam cogi non poſſunt, d.l.fi. C.qui tutor.dare poſ.& hoc caſu uerbum (fiſcalibus) poſitum in d. §. coloni, ſtabitim propriè, & interpretabitur pro patrimonialibus: nam licèt omnia ſint Principis, & patrimonialia, & fiſcalia, l.bene à Zenone, poſt princ. C. de quadrien.præſcript. tamen nōnumquam inter ea bona, iura diſtinctionem, & differentiam induxerunt, ut in d.l.bene à Zenone, & l.2.cod.tit.habent tamen tam conductores, quàm coloni, poſſeſſionum priuatarum Principis, immunitatem à ſuperindictionibus, & muneribus extraordinarijs, ut eſt text. in l.1. C. de priui. domus Auguſt. lib.11. & tradit Io.de Amic.d.conſi.18.nu.7. Si tamen de cōſuetudine coloni, & laboratores dicti Sereniſſimi Principis alia priuilegia, vel immunitates haberēt, quæ in Clauſulis prædictæ immunitatis non comprehenderentur, propter uerba prædicta, quæ adęquant, & ſimiles faciunt eos dictis laboratoribus dictę poſſeſſionis uenditæ, ut ſuprà illis gaudere poſſent, ſi uerò minoribus priuilegijs, & exemptionibus fruerentur, ſecùs eſſet: quia attenderentur priuilegia, & immunitates ſupra conceſſa, & ſpecificata, per ea quæ tradunt poſt Alexand. Modernior. in d.l. 1. decidentes, quod
5 ſi † ſcholares debent tractari pro ciuibus, nō amittunt priuilegia ante eis tamquam ſcho-
6 laribus conceſſa, cum hac conceſſio † inducta ad augumentum, non debeat operari diminutionē, l. legata inutiliter, ff.de leg. 1. ut per eos ibi, & Ripa poſt alios, nu.7. & ad propoſitum tradit Bart. in conſ.59. Commune Spoleti, nu.2. Benè uerum eſſet, quod ſtatus, præſens, non futurus eſſet attendendus, propter illa uerba temporis præſentis, fruuntur, & gaudent, adeo, quòd ſiue diminuentur, ſiue augerentur priuilegia colonorum Principis, tamen nihil obeſſet uel prodeſſet dictis laboratoribus dictę poſſeſſionis, ut in d.l.1. ponūt Doct. & tradit Rip. in c.6.nu.6.lib.2. Reſpō.

A quo dicta poſſeſſio ut ſupra, uendita cùm dictis immunitatibus, & exemptionibus acquiſita fuit per dictos venditores.

SVMMARIA.

1 *Immunitas non conceditur ementi à fiſco vel Eccleſia.*

Priuilegium fiſci non tranſit in emptorem, uel ſingularem ſucceſſorem.

Immunitas an & quando intelligatur tranſire ad ſingularem ſucceſſorem.

2 *Immunitas per Principem uel per Communitatem aut uniuerſitatem numquid concedi poſſit in præiudicium aliorum.*

Dux Ferrariæ habet iura Imperialia, & non recognouit ſuperiorem.

Ruinus damnatus.

Principi dici non poteſt cur ita facis.

De Principis poteſtate diſputare eſt crimen Sacrilegij.

3 *Princeps nūquid poſſit priuilegiū ſuū reuocare.*

Immunitatis conceſſio, eſt donatio.

Immunitas pp feloniā, & rebellionē amittitur.

Immunitas ſuſpenditur in caſu ardua neceſſitatis belli, & ſimil.

Princeps priuilegium quod tranſiuit in contractum reuocare nequit.

Declara tamen ut hic.

4 *Immunitas numquid & quomodo per Vniuerſitatem uel Communitatem concedi poſſit.*

5 *Immunitas per Vniuerſitatem conceſſa à Principe confirmata, uel quæ tranſiuit in contractum reuocari non poteſt.*

6 *Priuilegium conceſſum per Principem non cenſetur reuocare per generalem priuilegiorum reuocationem ſi tale priuilegium fuit inſertum in uolumine ſtatutorum mandante Principe.*

Immunitatis cauſa ceſſante, ceſſat ipſa immunitas.

GLOSSA XXIIII.

EMens à Principe, Fiſco, uel Eccleſia, rem aliquam, non gaudet aliqua im-
1 munitate uel exemptione, ut † probatur in d. l. locatio, §. fi. de publi. & expreſsè tradit Bald. in conſil. 31. Statuto Ciuitatis Aſtenſ.1.vol.& conſ.322. In primis conſiderandum eſt, col.2.nu.24.uol.& Io.de Amic. ſequitur d.conſ.18.nu.9.& Fab. in tract. prædicto 2.q.9.membro uerſ.4. quia emptor ubi plura iura allegat. & Tiraq. d.glo.13.nu.12. idem de priuilegio fiſci, quod non tranſeat in emptorem, uel ſingularem ſucceſſorem tradit, plures allegans Capic. Deciſione 127. nu.4.& Cæphal.conſ.58.nu.74. Fortius uoluit Curt.iunior, in conſil.60. nu.10. quod ſi Princeps uendit rem cum ſuis immunitatibus, & exemptionibus, quibus ipſe uti conſueuerat, emptori recipienti pro ſe, & ſuis heredibus, huiuſmodi exemptio non tranſit ad ſingularem ſucceſſorem, ut ibi per eum, ſecùs erit ſi immunitas non perſonæ ſed rei cōceſſa eſſet, l. forma, §. quamquam, ff. de cenſib. tradunt Moder. in l. in omnibus cauſis id obſeruatur, ff. de reg.iuris. de quo etiam dictum fuit ſuprà, in uerbo, Realibus, de his uide Sylua.conſil.66. & ſeq. & 73. nu.5.

Sed numquid immunitas, & exēptio per Principem ſeu per Communitatem, uel per
2 Vniuerſitatem conceſſa, ualeat † in præiudicium aliorum? & in hoc diſtinguendum eſt, quod ſolus Princeps ſcilicèt Imperator, uel Summus Pontifex, in terris ſuis, exemptionem

nem concedere poſſunt, ut per Petr. Antibo. plura adducentem, in tractatu de muner. §. 4. nu. 96. vbi dicit, quod nec etiam Rex Franciæ poteſt eam concedere, ſed tamen mihi non placet ſua deciſio, quinimò etiam quelibet Ciuitas non recognoſcens ſuperiorem, poteſt eam concedere, Bart. in l. 1. C. de decre. Decur. lib. 10. ſicut Imperator, ut per Io. And. & Abb. nu. 21. in c. 2. de immu. eccl. & idem eſt in cæteris Regibus, & Principibus habentibus iura Imperatoris. Abb. in c. accedentes, ubi etiam Pariſ. nu. 21. 4. concluſione de præſcript. Aufr. in addit. ad quęſt. Tholoſ. 348. 4. Concluſ. uerſi. an autẽ ciuitas. Caſtr. loquens in Sereniſſimo Dominio Venetorũ in allegato conſi. 134. Notandum, in fine, in antiq. alias 187. uol. 2. in nouis. & Alex. loquens in ſupremo Principe nõ recognoſcente ſuperiorẽ, ſaltem de facto, ut in Duce Mediolani, in d. conſi. 30. 2. col. in 5. & in quodã Marchione Pallauicino tradit Bellonus, cõſ. 37. nu. 5. & eſt cõis opinio, ut dicit Cagnol. loquens in habentibus iura Imperialia, ut in Duce Sabaudiæ, Mediolani, & Marchione Montisferrati, in l. 2. n. 226. C. de pact. inter empt. & uendit. & Curt. iunior, poſt dictum conſilium Caſtr. in conſi. aliàs allegato 106. nu. 12. Vbi dicit taliter exẽptum per Ducem Mediolani non poſſe per cõitatem ſubditam collectari. Sed tñ intereſt inter immunitatẽ conceſſam à Principe maiore habente iura Imperatoris, & à minore recognoſcẽte ſuperiorem, nã primo caſu pręiudicat Cõitati, & cæteris non exemptis, ita ut totum onus ad non exemptos pertineat ẽt pro aliquo onere perſoluendo Principi eximenti, niſi grauamen ſit immoderatum, quia tunc uniuerſitas reclamare põt, & quærelare ad Principem: quia hoc caſu dẽt occurrere, & ꝓuidere magnæ læſioni nõ exemptorum, licèt nõ poſſit appellare ſm magis cõem opinionem Doct. infrà allegandorũ, aliàs ſi modicè læditur, æquanimiter debet tolerare, & exemptionem ſeruare, dummodò ſit motu proprio Principis, uel ex certa ſcientia, & non obſt. d. l. uacuatis, C. de Decur. cõceſſa, ut per Io. Andr. & Abb. 4. concluſione nu. 17. in d. c. 2. Aufr. d. add. 4. Concluſione. Felin. in d. c. accedentes, 1. & 9. concluſ. & Pariſ. nu. 18. & Bertrã. loquens in exemptione facta à Delphyno, in conſi. 181. 2. dub. nu. 7. 3. uol. poſteriorum. Si uerò immunitas concedatur per inferiorem à Principe, tunc Vniuerſitati uel non exemptis, nõ põt præiudicare, ſed tñ ſibi ipſi, ut ſi aliquid ſibi per uniuerſitatem ſit ſoluẽdum, debeat detrahi pars tangens exemptum, & tantum minus ſit ſoluendum eximenti quanta eſt pars, ad quam exemptis teneretur, & ita eſt intelligenda opinio Bart. & Baldi qui indiſtinctè locuti fuere, in l. ab omnibus, in princip. ff. de legat. 1. & ita declarat Spec. in tit. de cenſ. §. 1. uerſi. quid ſi Vniuerſitas, Io. Andr. & Abb. d. c. 2. Aufrer. in d. addit. 4. cõcluſione Alexan. conſil. 136. In cauſa & lite, col. 5. uerſic. immò fortius, & conſil. 177. In occurrẽti caſu, col. penul. 2. uol. & ante eum Anchar. conſil. 260. In quæſtione quæ uertitur, col. 2. Bald. in l. ſi unus, §. ſed ſi generaliter, ad finem, ff. de pact. Paul. de Caſt. in d. l. ab omnibus, in princip. & in l. auus, ubi latè Iaſ. 3. col. ff. de pact. Bertrand. d. conſil. 181. col. fin. 3. dub. Abb. nu. 7. Felin. nu. 7. 1. concluſione, & Pariſ. nu. 23. 5. concluſione; ubi dicit eſſe communem opinionem, in d. c. accedentes, licèt ibi Pariſ. uelit etiam in Principe ſuperiore idem ſeruari, quod in inferiore, reſpectu eius, quod eidem Principi eximenti debet ſolui per Vniuerſitatem, quod eſt contra alios diſtinguentes, ut ſuprà communiter, & ita in ſpecie hanc opinionem reprobat Cagnol. in d. l. 2. nu. 226. dicens communem eſſe opinionem in contrarium; Hãc etiam diſtinctionem ſequitur Alexan. in l. 4. in princ. nu. 20. & ibi Ripa, nu. 37. de re iud. Pet. Antib. in d. tractatu, 3. parte principali, num. 22. & 32. Petr. de Vbald. in tractatu de Collect. 12. quæſt. num. 25. & Ripa, in c. 20. nu. 12. & nu. 16. 2. libr. Reſponſorũ, & Ruin. in d. conſil. 125. nu. 4. qui tamen malè loquitur in quantum tenet exemptionem factam per fęlicis recordationis Sereniſſimum Ducem Alfonſum noſtri præſentis Sereniſſimi Ducis genitorem, illis de Rondinellis de Lugo, tamquam factam per inferiorem, non ualere, niſi in ſui præiudicium, cum immò ipſe Sereniſſimus Dux ut ſuprà dictũ fuit, ex Fel. in c. a. cum à nobis, de teſtib. nume. 3. haberet iura Imperialia, & non recognoſceret ſuperiorẽ; & de Duce noſtro Ferrariæ tradit Alciat. in conſi. 5. nu. 26. 4. lib. Socin. iun. conſi. 76. in princ. 98. in princ. & 126. nu. 11. 3. vol. & cum ipſe Ruin. eſſet ſubditus ſuæ Serenitatis originarius (erat enim Regiẽſ.) nullo modo auctoritatem ſui Principis debebat in dubium reuocare, non enim Principi dici poteſt cur ita facis, nam eſt crimen ſacrilegij, de eius poteſtate diſputare, ut ad propoſitum tradit Cagnol. d. num. 228. & plura adducit Crauetta. conſi. 241. 1. col.

An autem Princeps ſuum priuilegium reuocare poſſit, eſt alta quæſtio; quam ponunt
3 ‡ Doctor. in cap. nouit, de iudic. & in alijs locis, & uidetur concludendum regulariter, quod ſic, ut per Dec. poſt alios, in dicto capi. numero 15. verſiculo ſecunda concluſio. & c. quæ in eccleſ. col. 11. ad fin. nu. 26. de conſtit. Ber-

Digitized by Google

Alex. d. conſ. 30.3.dubio Iaſ.d.cõſ.101.col.
2. Dec. conſ.262.col.fin.& Bellon.d.conſil.
37.nu.5.& confirmatio ex certa ſcientia eſſet
facienda & ſimpliciter. Ripa,2.lib.capit.24.
qua confirmatione facta non poteſt reuocari
per Ciuitatem concedentem, ut per eos ibi,
5 ſicut etiam † non poteſt reuocari ſi tranſitur
in contractum Bar. in l.quod ſemel,ff.de decret.ab
ord. faciend. & in dicta l.2. Alex. &
Bellonus,dictis proximis conſilijs,& Bellonus,etiam
conſ.38.& 39.Paleot. Barb.dictis
conſilijs, primus quinta, alter 7. col. Ioan.
Andr.& Abb.d.cap.2.& Aufrer.dicta additione,
quinta concluſione. Roman.d.conſil.
252.2.dub. & Iaſ.d.conſil.101.Ruin.conſil.
105.numero 3.quinto uolumine,& Petr. de
Vbald. d. tract. de Collect.12. quæſt.nu.24.
Veruntamen ſi Princeps conſentiat exemptioni
factæ per communitatem, ſibi præiudicat,ut
tradit Ang.conſ.227. Punctus,in fi.
& Felin.in d.capit.accedentes,colum. fin.8.
concluſione. Vt tamen priuilegium conceſſum
à principe non cenſeatur reuocatum per
6 generalem reuocationem † priuilegiorum
factam per Principem, cautela eſt, ut inſeratur
in uolumine Statutorum, ſic mandante
Principe, ita docet Paul. de Caſtr. in Auth.
Qua in prouincia,per gloſ.ibi,col.fin.C. vbi
de crimine agi oportet,& Cępol.cautela 47.
Domini, & Pariſius ſequitur in dicto capitulo
accedentes,nu.9. Illud etiam ſciendum
eſt,quod immunitate ob certam cauſam conceſſa,
ceſſante illa cauſa, ceſſat, l. ſemper, §.
7 †negociatores,ff.de iure immunit. Tiraquel.
in tract. ceſſante cauſa. prima parte,numero
113.verſicu.immunitatis, Vnde ſi ſit conceſſa
propter paupertatem, ceſſat adductis facultatibus,
l. non tantum §. eos qui, ff.de excuſat.tutor.
cum alijs adductis per Tiraquel.
d.1.par. nu.193. in uerſ. paupertate,& idem
in priuilegio tradit Felin.in d.c. cum acceſſiſſent,
num.24. verſ.1. regula,de conſtit.& latius
Tiraquel.d.parte,in uerbo,priuilegij,nume.203.
& Dec.in l. in omnibus cauſis id obſeruatur,
num.18. de reg.iur.

Ementes & recipientes pro ſe, & ſuis hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque, & ab eis cauſam habentibus.

S V M M A R I A.

1 Succeſsionis appellatione in dubio vniuerſalis non ſingularis comprehendetur.
Immunitas tranſit in ſingularem ſucceſſorem ſi ſit conceſſa pro hæredibus & ſucceſſoribus.
Quod intellige & declara ut nu. 2.
3 Succeſſor ſingularis in diſpoſitione comprehenſus intelligitur ſi dictum ſit de ijs qui ab eo cauſam habent, vel quibus dederit.

GLOSSA XXV.

Licèr appellatione ſucceſſoris in dubio
vniuerſalis non ſingularis compræhendatur,
l. quædam, §. nihil, & ibi
1 † not.ff. de eden. & l. dabimusque, §. ſiquis
cum tutor,vbi Ripa,nu.2.ff. de priuileg. credit.
& tradit Felin. per illum text.in ca. quia
Gui.de iudic.nu.5. tamen ſi in priuilegio ſeu
conceſſione immunitatis ſit dictum,pro hæredibus
& ſucceſſoribus, tunc compræhenditur
ſucceſſor etiam ſingularis, ut etiam tactum
fuit ſuprà,in iſto capitulo, ſuper uerbo,
ab omnibus,& quibuſcumque, ut in his terminis
concludit Alex.d. conſil.193.2.col.2.
vol.cum quo tranſit Dec.in conſilio 171.nu.
5.& defendit Alciat.in l.hęredis appellatione,
la 2.ff. de uerb.ſigniſ. & ſecundum iſtam
ſententiam uidi conſultum per famoſiſſimum
aduocatum. Verum contrarium licèr
in alijs terminis tenent idem Alexan. & Iaſ.
in d.§.nihil,& Ripa in d.§.ſi quis cum tutor,
ubi num.3. dicit, hoc caſu uerbum (Hæredibus,)
debere intelligi de ſuccedentibus de iu
2 re ciuili,& uerbum,(Succeſſoribus,)de † ſuccedentibus
de iure Pretorio, contrariumque
tenet Bertrand in conſ.157.nu.2.par.3. priorum.
& Iaſ. loquens in his terminis, in conſi.
89.3.uol. ubi repræhendit Alex. tum inconſtantem,
tum etiam conſulentem cõtra communem
opinionem,& in terminis etiam cõtrarium
tenet Ripa in 2.lib. Reſponſorum c.
26. nu.17. & difficile fortè ſoret in practica
obtinere pro opinione Alex.niſi uerſaremur
in beneficio Principis,ut per Sylua. in conſ.
98.nu.14.& Alciat.in conſ.13. nu.18.& 19.
lib.5.verſ. & ita uidi iudicatum: ideo addita
eſt illa uox (Quibuſcumque,) quę operatur ut
ueniat ſingularis ſucceſſor,ut per Alexan. &
Iaſ.in d.§.nihil, Felin.d.c.quia Gu. nu.5. Iaſ.
d.conſ.89.3.col.latè Ripa,in d.§.ſi quis cum
tutor,nu.5.& Alciat.d.l.hęredis,& Bertran.
in aliàs allegato conſ.264.2.par.ſic etiam ad
didi clauſulam ſequentem,(Et ab eis cauſam
3 habentibus) quę † comprehendit ſingularem
ſucceſſorem, ex quacumque cauſa, ut de ea
ſcribit Ripa,in c.1.nu.31.& ſequent.1.li. Reſponſorum.
ęquipollet enim Clauſulę (Et quibus
dederit) ut per eumdem ibi, de qua in c.
1.de feud.non haben.propriam natu. feudi,
de qua per Iaſ.poſt Alberic.in l.fin.col.3. C.
de iure emphyt.Curt.ſeniorem conſ.64. nu.
66.Socin.conſ.3.nu.18.in 3.uol. Dec.conſi.

171. &

171.& 164.uer.2.Curt.iunior.conſ.4. nu.3. & 110.nu.27.Pariſ.conſ.71.num.44.in 3. & 85.nu.14.& ſequent.in 4.uol. & alibi Doct. in alijs locis, & de iſta Clauſula(Vel habentibus cauſam ab eis) quomodo ſit intelligenda,& an ſecundum dictum primum c.ſcribit Ruin.conſ.39.nu.5. & nu.11. 1. uol.& idem eſt cauſam ab aliquo habere,qui habet ex titulo ab aliquo conceſſo,ut tradit Alex.conſ. 198.nu.6.uol.7.& Crauet. conſ.92.nu.6. & 7.Socin.iun.conſ.70.nu.9.3.uol.Immunitas igitur iſto caſu erit realis, & ad quemcumq; tranſibit, nec finietur cum perſona, propter dictas clauſulas d.l.forma.§. quamquam,de cenſib. Alex. d.conſ.101.2.col.in primo, de quo ēt dictum fuit ſuprà,in uerbo,Realibus.

Prout apparere dixerunt ex publico inſtrumēto rogato per olim ſer Ioannem Cagnacinum Notarium publicum Ferrariæ ſtipulato tempore quo in eo, &c.

SVMMARIA.

1 Venditor numquid teneatur manu tenere rem immunem quam pro tali vendidit habita relatione ad inſtrumentum quod non reperitur.
Dictio relatiua aliquando ſtat cauſatiuè.
Priuilegio referenti quando & quomodo ſit ſtādum,etiam ſi de relato non appareat.
2 Relatum ſi differat à referente attenditur relatum & non referens.
Vide tamen hic.
3 Venditor bonæ fidei commodorum ſpem augere, nec incommodorum cognitionem obſcurare debet.
Venditor tenetur ſi expreſſit rem immunem eſſe qua non eſt.

GLOSSA XXVI.

SED qnid ſi inſtrumentum hic citatum non reperiretur, numquid propterea deperiret probatio exemptionis mentionatæ, & uenditores non tenerentur eam eſſe talem manutenere, ex quo de inſtrumento relato non conſtat, Authen. Si quis in aliquo,C. de edend. & certè tenendum eſt, nihil minus emptoribus officere, quæ uera eſt & communiter recepta ſententia, quod ſiue in contractu,ſiue in priuilegio,de aliqua immunitate, exemptione,uel aliqua alia qualitate exprimatur per dictiones relatiua (prout)(iuxta)(ſecundum)& ſimiles ſi in contractu, uel priuilegio enunciatur eo modo, ut tenor enunciati & relati,certus & clatus habeatur,ita,ut nulla ſuperſit ambiguitas,cenſetur pars,uel concedens, qui habet poteſtatem diſponendi,concedere,& dare,tunc nulla eſt opus exhibitione ſcripturæ relatæ: ſed hoc caſu dictio huiuſmodi relatiua, ſtabit
1 cauſatiuè,quia ſic apparet,ut † eſt tex.in cap. Abbate ſancti,de uerbor.ſignificat. uerſicul. contra quod, & in l. eum qui,§. Iulianus, & ibi not. Bart.ff.de conſtit.pecun. tradit idem Bart.in Extrauagan.ad reprimend. in uerbo prout,& in l.admonendi,poſt gloſ. primam quem ibi ſequuntur omnes,ff.de iureiur. Aretin.in conſ.75.Diligenter uiſis,3.dub.Rom. in conſ.21.Ità de iure,& cōſ.336.Circa propoſitam,circa med.Felin.nu.10. & Dec. nu. 5.in c.2.de reſcript.& Dec. conſ.169. col.fi. ut etiam dictum fuit ſuprà, in capitulo, Procuratoris uēdentis,in Clauſula(Prout de ſuo ſpeciali) nec hoc caſu habet locum dicta Authen. Si quis in aliquo,ut per omnes ibi, per l.optimam, C.de contrahen. & committenda ſtipul. de qua etiam fuit dictum ſuprà, in c.uenditorum,in uerbo eiues, quod tamē dictum eſt de priuilegio aliud referente uel cōfirmante,ut ei ſit ſtandum,etiam quod de relato non apparet, dupliciter intelligendū eſt; Primo,quando ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis princeps confirmat, nō autem in forma communi, ut tradit Bertrand. in conſ.181.in primo dubio,3. uolumine poſteriorum.

Secundò,quando Princeps motu proprio confirmat uel refert,inſerendo tenorem ſaltem effectualiter relati priuilegij, ſecùs ſi ad ſugeſtionem,uel ſupplicationem partis,tunc enim relatum eſt probandum,ut not. declarat Ripa,in d.6. cap.2. lib.Reſponſorum, & in d.l.admonendi. nu.36. & nouiſſimè conſuluit Bellonus,conſ.36.per totum, & maximè col.fin.ubi ita diſtinguit.

Quid modo ſi relatum appareat, & aliter in eo conſtet, quàm in referente contractu,
2 uel diſpoſitione † relatum fuerit? & in hoc Alex.in conſ.90. Dec. in conſ.63. & alij,quos adduxi in dicta Clauſula, Prout de ſuo. & Bellonus,in conſ.23. nu.3. tenent relatū eſſe attendendum, cum cenſeatur referens erraſſe, & ità etiam declarant Dec. in d. Auth. Si quis in aliquo,nu.34.procedere diſpoſitionē d.l. optimam, quod tamen poſſet procedere in caſu,in quo partes non exprimerent certū & ſpecificatum tenorem priuilegij relati, ſecùs ſi citrà ullam ambiguitatē relationis factum affirmatum fuerit,ut hic factum fuit,et ità etiam declarat Alciat. in d. Auth. Si quis in aliquo, 3.pagina, in fine prin. & iſtud mihi magis placet: quia aliàs eſſet in poteſtate uenditoris exprimendo certam immunitatē rei,

& reſe-

& referēdo ſe ad aliquod priuilegium, quod minorem contineret, defraudare emptorem, qui aliter non fuiſſet empturus, niſi ſibi fuiſſet expreſſum talem immunitatem rem habere: nam ut dicit Cagnolus in l. 2. §. iuris ciuilis, ante fin. nu. 468. ff. de orig. iur. venditor
3 † bonę fidei commodorum ſpem augere, nec incommodorum cognitionem obſcurare deber. Eſt bene uerum, quod etiam ſm opinionem contrariam, quādo uenditor doloſè expreſſiſſet immunitatem, & induceret emptorem propterea ad emendum, non haberet locum relatum, ſed eſſet attendendus tenor referentis, l. iuris gentium, §. Prætor ait, ff. de pact. & ita tradit Dec. in d. c. 2. nu. 5. verſ. & prædicta limitatio, & diceretur in dolo, ſi ſciens rem non habere eandem immunitatē, illam expreſſit, l. 1. §. 1. & l. quęro, ff. de actio. empt. & ad hoc faciunt tradita per Alex. in conſ. 63. in 6. & Corn. conſ. 12. col. pen. 3. uolum. quę ſuprà adducta fuere ſuper Clauſula (Reſpectu uerò infrapoſitæ poſſeſſionis) & in Clauſula, (Quarum altera eſt aratoria) ubi fuit dictum, uenditorem teneri de qualitate rei expreſſa non exiſtente; Ad effigiendum tamen omnem difficultatem, additur infrapoſita Clauſula, proximè ſequens.

Et ita dictam poſſeſſionem liberam immunem & exemptam ut ſupra.

S V M M A R I A.

1 Vt ſuprà, dictio repetit omnes qualitates, & facit relationē oīum, quæ dicta ſuperius fuerunt.

GLOSSA XXVII.

1 DIctio iſta † (Vt ſupra) repetit omnes qualitates dictæ immunitatis ſupra expreſſas, & facit relationem oīum quæ dicta ſuperius ſunt, l. 1. §. deinde, & ibi Bart. in §. ex hoc edicto, ff. de poſtulan. & tradit Dec. conſ. 182. nu. 3. & 227. num. 3. Pariſ. conſ. 48. nu. 14. 2. uol. & Craue. cōſ. 88. nu. 3.

Dicti venditores vt ſupra agentes, & obligantes promiſerunt & conuenerunt dictis emptoribus & mihi notario infraſcripto ut ſupra recipiētibus, & infra ſtipulantibus manutenere defendere & conſeruare.

S V M M A R I A.

1 Venditor an poſſit vendere rem tanquam immunem & liberam ab oneribus, & an valeat talis alienatio.

GLOSSA XXVIII.

1 LIcèt uenditor vendat rem liberam, & immunem ab oneribus ut ſuprà, tamen dubium uidetur † an ualeat talis alienatio etiam reſpectu vendentis, l. 2. vbi Bal. & l. fi. & ibi gl. C. ſine cenſu uel reliquis, gloſ. & Paul. de Caſt. in l. inter debitorem, ff. de pactis, qui uidetur uelle, non obligari uendentem: quia uendens non poteſt facere rem immunem uel exemptam, quæ non eſt, licèt Cagnol. teneat contrarium, in l. 2. nu. 227. C. de pact. inter empt. & uend. cui aſſentior per ea quæ ſupra etiam proximè dixi; Sed ſi fiat pactum expreſſum inter partes, quod uenditor teneatur rem manutenere exemptam, & ſoluere pro emptore, ualet pactum reſpectu partium, non reſpectu fiſci, d. l. inter debitorem, & l. epiſtola, §. pactum, ff. de pact. & ita tradunt Bald. Caſt. & Cagnol. in locis præallegatis, ubi Cagnol. docet, hoc modo conſtruenda eſſe uerba pacti, ut tollatur omnis ſcrupulus, quod caſu quo contingeret emptorem uel habituros cauſam ab eodem, moleſtari & arctari ad contribuendum in aliquibus oneribus, ſeu ad ſolutionem aliquorum onerum impoſitorum, aut imponendorum, prætextu dictæ rei uenditæ, promittit uenditor emptorem indemnem conſeruare, & promptè ſoluere, propter quam cautelam ſubijciuntur etiam uerba infrapoſita.

Et ab omnibus ſolutionibus per ipſos emptores aut eorum hæredes, & ſucceſſores, & habentes cauſam ab eis dicta de cauſa faciendis, & oneribus quibuſcumque ſubeundis, in futurum eos indemnes & penitus ſine damno conſeruare.

S V M M A R I A.

1 Promiſſio de conſeruando indemnem emptorem ratione exemptionis promiſſa ac uendita valet.

2 Promittens conſeruare indemnem tenetur iudicium in ſe ſuſcipere et reum defendere et tenetur ad ſortem & vſuras, damna & intereſſe.

3 Penitus, dictio, idem importat quod prorſus, ex toto, & omnino.

GLOSSA XXIX.

1 NON eſt dubiū hoc caſu ualere † promiſſionem factam de conſeruando indemnem emptorem, uel contrahentem, ut ultra Cagnol. in loco proximè allegato ad propoſitum tradit Angel. in allegato

Digitized by Google

2 gato conſ.227. Qui uerò † promittit aliquem indemnem conſeruare, tenetur etiam ſi uexatur, uel contra eum agatur iudicium in ſe ſuſcipere, & eum defendere, ut not. Bart. per illum tex. in l. pater. nu. 2. ff. de dote prælegata, & tenetur etiam ad ſortem & uſuras, ut per illum tex. tradit Bar. & alij in l. quæro in princip. ff. loca. Dec. in conſ. 551. nu. 7. & utrumque dictum ſequitur Ruin. in conſ. 187. nu. 3. in 1. uol. vbi dicit quod ſequuta ſententia cõdemnatoria debet promittens ſoluere ſortem, & uſuras, quia aliter non conſeruaretur ſine damno ſtipulator; Idem etiam in utroque dicto firmat Pariſ. comprobans promittentes teneri ad omnia damna & intereſſe ſtipularoris in conſ. 109. num. 37. & ſequent. 1. uol. & conſ. 16. nu. 124. & ſequent. 2. uol. ubi plura allegantur, & Soc. iunor, conſ. 44. nu. 16. in 3. uolum. Quod tanto clarius procedit
3 cum ſit addita dictio, penitus, † quæ idem importat quod prorſus, ex toto, & omnino, c. 1. de ſupplen. negli. prælato. cum alijs adductis per Albe. in ſuo Dictio. in ea dictione. Ruin. conſ. 117. nu. 10. 3. vol. & propius ad terminos noſtros in conſeruatione indemnitatis Pariſ. in conſ. 58. nu. 11. 1. uol.

CLAVSVLA XXII.

Omni iuris & facti exceptione remota.

SVMMARIA.

1 *Clauſula, omni iuris, & facti exceptione remota, quid importet.*
Exceptio iuſta, et efficax opponi poteſt, licet quis promiſerit nullam exceptionem opponere.
2 *Priuilegium conceſſum a Principe defuncto, nũquid ſit confirmandum à ſucceſſore, ne ipſum priuilegium annulletur.*
Immunitas conceſſa intelligitur perpetua.
3 *Immunitas alicui conceſſa pro perſona & rebus in forma ualida, an & quando extendatur ad bona etiam acquirenda.*
4 *Immunitas conceſſa alicui & ſuis poſteris numquid porrigatur ad deſcendentes ex fœminis.*
Et quid ſi est conceſſa pro hæredibus an intelligatur de maſculis.
5 *Immunitas conceſſa à collectis quo tempore acquiratur ut cenſeatur præſcriptum huiuſmodi obligationi.*
6 *Immunitas alicui tam pro perſona quàm pro bonis ſuis conceſſa numquid extendatur ità ut illa gaudere poſſint fratres ipſius immunis ſocij omnium bonorum.*
Immunis non facit gaudere non immunem ſocium priuilegijs immunitatis.
Socius non gaudet priuilegio conſocij in materia diuidua.

GLOSSA PRIMA.

Hanc Clauſulam ponit Spec. in tit. de empt. & uend. §. 1. col. 3. ubi dicit inferre, quod promittens aliquam defenſionem nõ opponet, l. ſecundam. in prin. ff. de except. & dicit Bald. in addit. ibi poſt princ. quod iſta uerba (Sine aliqua exceptione) omnem exceptionem & defenſionem excludunt, l. Thais, §. Stichus ſeruus, ff. de fidei commiſ. libert. ſequitur Socin. in conſi. 288. dubitatione 5. col. antepen. 2. uol. ubi dicit, quod iſta uerba non important aliud, niſi quod non poſſit promittẽs aliqd in facto uel in iure allegare, quibus mediantibus excuſaretur: quia dicta uerba tollunt omnem exceptionem & defenſionem; de qua Clauſula
1 etiam nonnulla dicta fuero ſuprà in † Clauſula, Rati, ſuper uerbo omnibus iuris & facti, &c. cenſeo tamen hoc intelligendum, niſi opponeretur exceptio, uel defenſio iuſta: quia ſolum iniuſtam dicta Clauſula excludere uidetur & malitioſam, ut in propoſito dicit Spec. in tit. de obligat. & ſolut. col. 4. uerbo, nullam aliam contrariam exceptionem, & ibi Bald. in addit. in princ. dicit, quod qui promittit non opponere exceptionem intelligitur non ire per ambages, & ſi uadit, incidit in pœnam: efficacem tamen exceptionem benè poteſt opponere. Idem tenet Feli. in c. cauſam quę, nu. 21. de Reſcript. & Anton. de Cana. in tractatu de execut. inſtr. 1. quæſtione.

Nonnullæ etiam quæſtiones in hac materia immunitatum intactas non relinquere cẽſui, quæ etſi extra noſtram propoſitam materiam eſſe uideantur, tñ non pigebit eas uidiſſe, prima eſt, numquid defuncto Principe priuilegium concedente, opus ſit noua cõfirmatione, ne priuilegiũ annulletur, quod aliàs in cauſa propria fuit mihi reuocatũ in dubium.
2 Et licèt † Bal. in d. cõſ. 112. nu. 7. dub. 6. 1. uol. deciderit tráſire ad ſucceſſorem in dominio, ſeu officio concedentis, quod ſub noĩe appellatiuo cõceſſum fuit, conſuluit tñ, qđ per ſingulos ſucceſſores immunitas renouetur, qa gratia eſt ſicis conceditur, & iniuria ſi eis denegatur, dicens, quod hoc reſidet finaliter in pectore dominorum, qui ſunt deuotionibus & meritis prouocandi, nõ pollicitationibus aſtringendi. Et ſic Bal. ſentit dubium eſſe, an ualeat ſine cõfirmatione, & in conſ. 355. Præmittendum eſt, nu. 6. co. 1. vol. dicit, quod dominus tenetur renouare, aliàs facit iniuriam, tamen quod priuilegium tranſeat ad ſucceſſores concedentis, haud dubiè tenẽdum eſt, ut late tradit Crauet. d. cõſ. 241. nu. 17. & Reſtaur. Caſtal. d. tract. de Imperat. quæſt. 111. ante finem, & propterea ſuperuacua eſt confirmatio,

firmatio,l.priuilegia,ubi Cin. & Pau.de Ca ſtro,cum quibus etiam trāſit Alciat.C.de ſacroſanc.eccle.& in terminis in priuilegio im munitatis,firmat Alex.in d.allegato cōſ.33. col.fi.uerſ.& non eſt curandū,5.vol.& ſequi tur Bertrand.in cōſ.108.in princ.3.uol.p.pri mæ;& ſm hanc partem fuiſſe deciſum refert Afflict. deciſione 128.nu.12.& ita etiā obtinui in facto proprio;& ad hoc ēt facit qđ tra dit Alber.in l.antepenul.in fine,ff.de annuis leg.& refert ac ſequitur Tiraquel.in l.boues. §.hoc ſermone,8.limitatione,nu.4.quod im munitas cōceſſa,ſēper intelligitur perpetua.

Secundò cōceſſa emptione alicui pro per ſona,& rebus,in forma ualida, numquid ex-
3 tendatur ad bona poſtea † acquirēda?eſt quæ ſtio profunda,ab antiqs & Modernis exami nata,in qua uariæ fuere opiniones,& eā mouet Pet. Antib.in d. tract.3.p.§.4.nu.55.ſed non benè ſe reſoluit,& infrà,nu.140.arguit pro & cōtra,& finaliter uidetur diſtinguere: aut fuit conceſſa precio,ut regulariter fit,aut gratis,primo caſu extendatur ad futura,ſecū dò verò non, ſed ſuprà in tertia parte principali,in immunitate per Mutinenſes conceſſa Caſtro Balzani, quòd non extendatur ad futuras Villas,ſimpliciter,& indiſtinctè tenere videtur. Bal.uerò in d.conſ.112.in 2.nu.4.tenet,non extendi niſi ad ſurrogata bona loco priorum exemptorum,ſed in conſ.407.ſuper facto,2.dub.5.uol.tenet indiſtinctè exēptionem extendendam eſſe ad bona futura; qñ priuilegium non eſt finibus coarctatum, idē uoluit Bart.in conſ.59. Commune Spoleti, 2.dub.nu.4.ubi uoluit,immunitatem conceſſam pro iuribus,& rebus,extendi ad bona fu tura: & idem ſi ſit dictum, pro ſe, & hæredibus in futurum. Iaſ.uerò in d.conſil.25.in 3. uol.exigit,vt de futuris expreſſa mentio fiat; Sed tamen opinionem Bart.& Baldi videtur ſequi Aret.in d.l.ſi ex toto,in princ.2.col.& expreſsè Alex. in conſ. præallegato, 178.& conſ.193.2.dub.2.vol.& dicit Pariſ.d. conſ. 68.nu.9.& ſequent.1.vol.quod magis communis opinio eſt, quod extendatur ad futura. Quam opinionem tenet Nata, conſilijs 160. nu.23.& 26.& 340.nu.12.& 15.& Deciſ. Pedemont.136. quam opinionem etiam adiuuat deciſ. Guid.Pap.quæſt.489.decidentis,quod ſi ſit conceſſa nonnullis hominibus immunitas à pædagijs per Principem in tota terra ſua, extenditur etiam ad terras,& ciuitates alias per Principem acquiſitas; Et iſta Concluſio uidetur indubitata, quando ſumus in beneficijs Principis, non in priuilegijs:cum primo caſu quo de intereſſe tantum concedentis tractatur, latiſſima ſit facienda interpræratio:ſecundo uerò caſu,cum tractatur de intereſſe tertij, ſtrictè priuilegium eſt interpretandum, ut per Bal.in d. Conſ.112. nu.7. Alex.d.conſ.178.5.col.& latè Brun.in tractatu de augumento 9. Concluſione 1. limitatione,& tradunt Moder.in d.l.fi.de con ſtit.Princ. Alex.in d.l.quædam,§.nihil,2. Limitatione ubi etiam uidetur ſequi Iaſ. & idē Iaſ.d.conſ.89. 3. uol. plures autem remiſſiones in iſta quæſtio.ponit Cagnolus,in d.l.in omnibus cauſis id obſcuratur, num.10.& in omnibus ponderandus eſt tenor priuilegij, qui dat legem priuilegio,c.porro,& c.accepimus,de priuil.& ad propoſitum tradit Bald. in conſ.præallegato,355.in princ. Bertrand. d.conſ.181.in princ.3. uol.& Ripa, d.cap.6. nu.4.2.lib.Reſponſorum.

Tertiò, ſi cōceſſa eſt immunitas alicui, & ſuis poſteris.non veniunt deſcendentes ex fę
4 minis, l.1.§.1. † ff. de iure immunit. nam in hoc eſt caſus ſpecialis, quando tractatur de intereſſe alterius, qui propter priuilegium immunis & exempti,grauius grauatur,& tenet Dec.in Clem. Nouit,6.notab. & defendit in conſ.223.& ſequitur Cagnolus, in d.l. in omnibus,alia adducens,nu.9.& idem firmat Antibol.in immunitate conceſſa pro hę redibus, ut tantum veniant hæredes maſculi,in d.§.4.nu.137.tenet etiam Gozad.conſ. 20.nu.8.ſequitur Iaſ.in l.1.col.pen.ff.de con ſtit.princ.& Claud.in l.fin. nu. 201.eod.tit. Pariſ.conſ.88.nu.12.in 2.uol.& abundè Tiraquel.in tract.de retractu, tit.1. §.1. gloſ.9. nu.238.& ſeqq.& in tract. de Legibus Con nub.in 1.lege,1.gloſ.nu.38.

Quartò uidendū eſt;quo tempore acquiratur immunitas à collectis,& hmōi oneribus
5 ſubeundis, ut cenſeatur præſcriptum † hmōi obligationi,& Bar.in d.conſ.59.nu.3. tenet, quod ſi quis credens ſe exemptum per 40.annos non ſubeat munera, præſcribit aduerſus Ciuitatem,uel Communitatē, per text. in l. fin.C.de fund.patrim.lib.11.per quem text. ita etiam conſuluit Roman.in d.conſ.252.4. dub. quod etiam tenet Alex.d.conſ.30.3. & 5. dub. Corn. conſ.44.2.& pen. col. 2. uol. 22.col.6.in 3.& 268.col.9.& 10.4.uol.quod etiam admittit Curt. iunior. conſ.60. præallegato nu.16. & tenet Iaſ.d.cōſ. 101.in fine, 4.uol. Pariſ.d.conſ.69.nu.7.1.uol.& Bellon. dictis conſilijs 37.nu.6.& 39.nu.4.ſed Alex. in d.conſ.136.col.6.2.uol. ad hoc ut opinio prædictorum procedat, exigit quatuor eſſe probanda ad uictoriam præſcribentis,quę ſi copulatiuè non concurrant,eā præſcriptionē non procedere ſenſit.primo,qđ præſcribens fuerit requiſitus ſoluere, & recuſauerit, ſcđo qđ allegeт bona fides,tertiò,qđ titulus aliqs allegetur,& quarto,qđ ſcientia,& patientia

hominũ Ciuitatis, uel Communitatis deducatur, & probetur, quæ non exigunt alij ſupra allegati. Et idem uidetur tenere Ripa, in d.c.26.nu.11.2.lib. Reſponſorũ, & Curt. ſequitur d.conſ.60.nu.17. Hanc tamen opinionem Alex. poſteriorem ſædere diſtinctionis opinionem concilians Balbus in tractatu pręſcript. in 2. p. 5. partis principalis, q.7.nu.3. declarat procedere, quoties non interuenit titulus coloratus, ut conceſſio immunitatis, licèt inualida, quo caſu probanda ſunt dicta quatuor requiſita, at ſi interuenit, ſufficit lapſus temporis 40. annorum à tempore impoſitę Collectæ, licèt nulla interuenerit interpellatio præſcribentis, & hoc caſu procedit opinio prædicta, quæ eſt communis, ut ſupra, & hanc diſtinctionem approbat Ripa, in d.c.4. nu.13.2.lib. Reſponſorum, et ſequitur Pariſ. d.conſ.25.nu.109.in 1.uol. & licèt Cur. loco pręallegato uoluerit hoc procedere, quando quis habet exemptionem à Principe, licèt nulliter, non autem à Ciuitate, tamen dicit contra opinionem communem prædictorũ, qui loquuntur etiam in immunitate à Ciuitate uel Communitate conceſſa licèt nulliter, ut per eos in dictis locis ad hãc quęſtionẽ Ad de Nicol. Feſta ſ. in tract. de Collect.4.p.q.7.

Quintò quæritur, ſi immunitas ſit conceſſa alicui tã pro perſona, q̃ pro bonis ſuis, nũ-
6 quid huiuſmodi † immunitate gaudebunt & fratres ipſius immunis ſocij omnium bonorũ? et gloſ. in uerbo, fratribus, in l.fi. C. de muner. & honor. non continuand. lib.10. tenuit quod ſic, quã ſequutus fuit Alex. in cõſ.120. Viſo pũcto, col.4. uerſ. ad hoc & facit, 4. uol. & Barb. in l.2. in princ. col.12. ff. de uerbor. oblig. & in l.4. §. Cato, col.29. ff. eod. tit. Iaſ. in l.1. col.1. C. de tranſact. in l. ſi emancipati, col.4. in princ. uerſ. addo tertio, C. de collat. quos refert Tiraquel. in tractatu de retract. tit.1.§.26. gloſ.1.nu.32. & Felin. in c.1.nu.6. uerſ. & dicit gloſ. de pręſcript. idem etiam cõſulendo tenuit Barb. in conſ.44. col. pen. 2. uol. Georg. Nat. in c. quamuis, ſol.15. col.4. de pact. lib 6. et Pet. Rebuff. in tractatu de priuil. ſchol. 31. priuileg. licèt ibi dicat, qđ hoc nõ ſeruatur in Regno, & ſm iſtã opin. conſuluit Ludou. de Lodouic. Archid. Bonon. cui conſ. plures Doct. ſubſcripſerũt, ut refert, & ſequitur Marſ. plura ad propoſitũ adducens. in Sing.180. Plura, circa medium. & in l. de minore, §. tormenta, nu.11. & 12. ff. de quæſtion. & conſ.83.nu.35. & in Singulari 501.

Contrariam tamen ſentẽtiam tenet Spec. in titu. de cleric. coniug. uerſ. quid ſi clericus, & ibi ſequitur Bald. in addit. decidens, quod licèt clericus ſit exemptus, & immunis, tam pro perſona, quàm pro rebus (pręterquam à muneribus patrimonialibus, ut ſunt tributa, & ſimilia, ut dictum fuit ſuprà ſuper verbo, Et mixtis, & in uerbo ſequenti) tamen ſi habet bona communia cum fratribus, fratres ſocij pro eorũ parte non gaudebunt eius immunitate. Quam deciſionem refert, & ſequitur Felin. in d.c.1.nu.6.2. col. uerſ. primo qđ non habent, p p quam dubitat de veritate deciſionis gloſ. in d.l.fin. contra quam gloſ. tenent Bart. & Ioan. de Platea, ibi, cum quibus videtur tranſire Tiraquel. d. nu.32. & deciſ. Spec. ſequitur Dec. in d.l. ſi emancipati, n.5. & Ruin. in l. Imperium, col.3. ff. de iuriſ. om. iud. quam etiam tenet Cagnol. in d.l. ſi emancipati, nu.105. vbi dicit ſe vidiſſe ita ſeruari in practica, & ibi Rimin. iunior. nu.167. Pro qua facit ad propoſitũ deciſio Boer. 300. ubi diſputat, numquid habens rẽ mobilem communem cũ exempto à gabellis, uel uectigalibus, & eã conducens per loca vbi debentur gabellæ, poſſit gaudere immunitate cõſocij: & finaliter tenet, quod non, dicens ita fuiſſe deciſum. Et in indiuiduo, quod opinio Marſ. ſit falſa, tradit optimè defendens hanc contrariam Didac. Hiſpan. in ſuis pract. quæſt. c.34. nu.2. & tenet Bertrand. conſ.51. col.fi. 1. vol. poſteriorum. Et hanc ſecundam partem puto ueriorem, quia in materia diuidua pro vt hæc eſt, ſocius non gaudet priuilegio conſocij, vt per Socin. in conſil.12. col.6.1. vol. & tradit etiam Curt. iunior, num.14. & Cagnol. in d.l. ſi emancipati, & glo. communiter recepta, in l. vnic. C. ſi in com. eademq; cauſa in integ. reſtit. poſtul. & ita iudicatum fuiſſe refert Afflict. deciſione 213. quam deciſionem refert, & ſequitur Pariſ. d.c.1.nu.14. de præſcript. & Maranta in tractatu de ord. iud. 4. parte principali 11. diſtinct. n.24. qua ratione ſtante, non uidetur poſſe ſuſtineri cõcordia Felini quam ponit in d. c. 1. ubi uidetur velle intelligere deciſionem Spec. in exemptione perſonali, ſecùs ſi ſit conceſſa exemptio realis, quia eadem eſt ratio, quando ſumus in re diuidua, ut ſuprà,

CLAVSVLA XXIII.

Ita tamen, quod per dictam poſſeſſionem debeatur ſeruitus niç petiæ terræ dictorum uenditorum.

SVMMARIA.

1 *Ita tamen, dictio eſt modificatiua, reſtrictiua, & limitatiua præcedentium.*

Et eſt etiam declaratiua, & conſeruatiua iuris alterius.

2 *Seruitus perſonalis, quæ ſit, & quænam realis.*

3 Ven-

3 *Vendens rem aliquam tenetur eam tradere liberam ab omni ſeruitute.*

Niſi facta ſit reſeruatio, quod licèt.

4 *Socij diuidentes res cõmunes, curare debent ut ſibi reſeruent ius eundi ad eas res per partem Conſocij, quia aliàs non poſſent uti uia qua utebantur tempore Communionis.*

Seruitus non debetur niſi conuentum ſit ab initio ut una res alteri ſeruiat.

Seruitus uia habet cauſam diſcontinuam, & ideò non cenſetur reſeruata.

Venditor ſpecificè, & clare debet reſeruare ſeruitutem alij rei ſuæ, & uerba corripere, ut reſeruatio reſpiciat tempus futurum nõ præſens.

Viæ latitudo quanam ſit uel eſſe debeat in materia ſeruitutis.

5 *Pes ex quod digitis conſtet an ex quinq; an uerò ex ſexdecim loquendo de menſura.*

Via ſeruitus quomodo ab itinere, & actu differat.

6 *Viæ ſeruitutem habens debet ea ciuiliter, uti, & cum minori fundi ſeruitutis detrimento, quàm ſit poſſibile non autem ire per ſata, uel per medias uineas.*

7 *Viæ ſeruitutem debens eam poteſt cooperire.*

Via urbana non requirit altitudinem, ſicut ruſtica.

8 *Viæ ſeruitutem habens quid agere poſſit remiſſiuè.*

GLOSSA PRIMA.

HIC eſſet tractanda materia ſeruitutum, ſed quia eſt campus latus nimis, & de eis extat ſpecialis tractatus Bartol. Veronenſ. vulgo Cæpol. vbi hęc materia uideri poteſt, ſolum aliquas quæſtiones tangam ad noſtrum tractatum optimè pertinentes, in cæteris ſat erit remiſſio ad d. tractatum, & ad alia loca, ubi huiuſmodi materiæ diſcutiuntur. Tractabimus itaq; in hac materia de tribus, primò, quando uenditor ſibi reſeruat aliquam ſeruitutem, ſecundo, quando ſeruitus debetur à re uendita alteri extraneo, tertio, quando à re tertij ipſi rei venditæ ſeruitus debetur.

Dictio iſta (ita tamen) eſt modificatiua, reſtrictiua, & limitatiua præcedentium, l. ubi
1 † adhuc, uerbo, ita tamen, ubi Salic. C. de iure dot. & tradit Alberic. in Dictionario ſuo, ſuper eodem uerbo, Crot. in Repet. l. ſi conſtante, in princ. 2. lectura, nu. 16. ff. ſol. matr. & in l. 1. §. fin. 1. lectura, nu. 7. de uerb. oblig. & Crauet. conſ. 25. nu. 26. & latè Pariſ. conſ. 17. nu. 19. 1. uol. & etiam eſt declaratiua, & conſeruatiua iuris alterius, l. fin. & ibi Aret. declarat, in fine illius l. quam legit cum præcedenti, C. de iur. omn. iud. & hoc modo accipitur hic. Seruitus uerò eſt conſtitutio iuris gentium, qua quis dominio alieno contra na-
2 turam † ſubijcitur, l. 4. §. 1. ff. de ſtatu homin. & hæc reſpicit perſonam, non rem, & eſt ſeruitus perſonalis. Cępol. tract. de ſeruit. ca. 1. de ſeruit. perſon. in princ. aliter autem diffinitur ſeruitus realis, quæ ſecundum Odofred. eſt quoddam onus à prædio debitum, uel à rei legitimè conſtitutum; Vel eſt ius quoddam introductũ, quo pręedium prædio ſeruit. Vel ſm Bal. in Authen. Ei qui, col. 8. uerſ. debes enim ſcire, nu. 55. C. de bon. auth. iud. poſſid. Seruitus eſt accidentalis habitudo, & extrinſeca qualitas pręedij, l. quid aliud, ff. de uerb. ſignific. Bar. autem ſubtilius diffiniuit. Seruitus eſt quoddam ius prædio inhærens, quod eius utilitatẽ reſpicit, uicini diminuit, ut per eum in l. 1. ff. de ſeruit. ſequitur Cępol. d. tractatu, c. 2. de ſeruit. reali, 1. col. & Alcia. in d. l. quid aliud. Et inprimis ſciendum eſt, quod uendens rem aliquam, tenetur eam tradere liberam ab omni ſeruitute, glo. in l. cum uenderes, ita illum text. intelligens, ff. de con-
3 trahen. empt. & hẽtur † in l. in venditione, ff. de act. empt. tradit Bald. in conſ. 367. Venerabilis in Chriſto, nu. 2. vol. 3. & Cępol. in c. 1. de ſeruit. itiner. in tractatu de ſeruit. ruſtic. prædior. col. 4. poſt medium, & Alciat. in l. ſi cum fundum, in princ. ff. de uerbor. ſignif. & Fab. d. 6. q. 2. membro, nu. 7. & Tiraquel. in tracta. de retractu, tit. 1. §. 1. gloſ. 9. num. 56. ideò ante traditionem rei emptori factam, & in contractu venditionis, debet uenditor ſibi reſeruare ſeruitutem, ſi intendit rem uenditã alteri eius rei ſeruire debere, nam etſi illa ſeruitus non ſit ei tunc utilis, ſed poſſit eſſe utilis in futurum, poteſt tamen eam ſibi reſeruare, vel rei uenditæ imponere, l. ei fundo, ff. de ſeruit. ſecundum gloſ. in l. quæſtiones, eod. tit. & Bart. ibi, licèt aliter Caſt. intelligat, & debet fieri in traditione rei, l. & qui duas, ff. de ſeruit. urb. prædior. licèt ſi in uenditione fuerit impoſita, uel reſeruata ſeruitus, non autem in traditione, actio competeret uenditori, vt ſeruitus poſſet imponi, l. ſi binarum, eo. tit. & tenetur pati emptor, quod ſeruitus imponatur, ſi fundus traditus fuit liber, qui debebat tradi ſeruus, l. ſi tibi liberum, ff. de action. empt. Cępol. d. c. 1. col. 5. Et quod poſſit imponi ſeruitus, habetur etiam in l. duorum prædiorum, ff. com. pręedior. in l. ſi quis duas, in principio quæ loquitur tam in prædio ruſtico, quam in vrbano, eodem titulo, & idem eſt ſi uenditur pars rei pro diuiſo, §. ſi quis partem, eadẽ & l. de reſeruatione tradunt Bald. dicto conſilio, & Corne. conſilio 146. 2. colum. 4. uolum. Sic etiam ſocij diuidentes res communes, debent cauere, ut ſibi
4 reſeruent ius eundi ad ſuas res per † partem

conſocij, quia non poterunt uti uia, prout po-
terant durante communione; nam poſſunt
conuenire ut una res alteri ſeruiat, l. cum eſ-
ſent, ff. de ſeruit. ruſtic. prædior. aliter enim
ſeruitus non debetur. Bart. Bald. & alij, in l.
uia conſtitui, §. fin. ff. eod. Cępol. in tract. de
ſeruit. ruſtic. pręḋior. c. 34. de ſeruit. itiner. ſeu
actus, 1. & 2. col. Iaſ. in l. ſeruum filij, §. fin. 2.
col. de legat. 1. Fab. de Sancto Sauino, in d.
tract. de empt. & uend. q. 6. memb. 17. nu. 73.
& Socin. conſil. 139. 2. col. 1. uol. & Pet. de
Vbal. tract. Societ. 11. p. q. 8. Dec. in l. 2. nu.
34. ff. de iuriſd. omn. iudic. & Io. de Amic. in
conſ. 81. nu. 4. & reſpectu ſeruitutis uię, nulla
uidetur difficultas, ex quo habet cauſam di-
ſcontinuam, quod non cenſetur reſeruata, ſe-
cus ſi haberet cauſam cõtinuam, ut in onere
ferẽdo, de quo latius dicetur infrà, ut per Ca-
pic. deciſione 187. per totam. Et cauẽdum eſt
etiam, ut uenditor ſpecificè, & clarè reſeruet
ſeruitutem alij ſuæ rei, & uerba concipiat, ut
reſeruatio reſpiciat tempus futurum non prę-
ſens, cum eo tempore nulla ſeruitus compe-
teret, ut tradit Corn. in d. conſ. 146. per totũ.
Præterea, ſi intendit reſeruare plures ſeruitu-
tes, etiam habentes cauſam continuam, &
exiſtentes apparenter in re uẽdita, debet eas
expreſsè, & ſpecificè reſeruare: quia per reſer-
uationem aliquarum, cęteris renunciaſſe ten-
ſeretur, maximè, quando apponuntur Clau-
ſulę in inſtrumẽto, quod promittit uenditor
rem liberã, & expeditam tradere, ut ex facto
fuiſſe deciſum firmat Afflict. deciſione 298.
Viæ uero pro ſeruitute reſeruatæ, uel conceſ-
ſæ, latitudo erit anguſtior, uel latior, prout
partes conueniunt, & cõcordant; modo per ã
vehiculum ire poſſit, l. uia conſtitui, ff. de ſer-
uit. ruſtic. prędior. Si uerò nihil ſit conuentũ,
tũc ex l. 12. tab. debet eſſe octo pedũ, in porre-
ctũ, ſeu directũ, in anfractũ, uel ubi flexũ eſt
ſexdecim, l. uiæ latitudo, ff. eo. tit. Cępol. in c.
3. de ſeruit. uię, 2. q. in d. tractatu, de ſeruit. ru-
ſtic. pręd. ubi ex Iſidor. dicit, pedem eſſe men-
ſuram quinque digitorum, quod Alciat. non
5 admittit, in l. mille paſſus, † de uerb. ſignif. im-
mò ſexdecim digitos conficere cenſet, ubi de
alijs menſuris diſſerit, cui in hoc aſſentior.
Differt autem ſeruitus huiuſmodi uię à ſerui-
tute itineris, uel actus, quia hæc eſt maior, &
utrumq; ipſorum comprehendit, ſi quidem,
iter eſt ius hominis eundi, ambulandi, non
etiam iumentum agendi, uel uehiculum, a-
ctus ius agendi, uel iumentũ, uel vehiculum,
uia eſt ius eundi, & agendi, & ambulandi, &
actũ in ſe continet, l. 1. in prin. ff. de ſeruit. ru-
ſtic. prædior. & declarat Cępol. in tribus pri-
mis capitulis dicti tractatus, de ſeruit. ruſtic.
præd. in princ. ubi plures quæſtiones ſoluit;
habens tamen ſeruitutem uiæ, debet ea uti ci-
uiliter, & cum minori fundi ſeruientis detri-
6 mento quam ſit poſſibile, † non autem ire per
ſata, uel per medias uineas, l. ſi cui ſimplici,
ff. de ſeruit. l. ſi mihi conceſſeris, cum l. ſequẽ-
ti. ff. de ſeruit. ruſt. prædior. de quo per Socin.
in cõſ. 141. col. pen. 1. uol. ubi decidit plures
quęſtiones ad propoſitum, & maximè, quod
7 debens † ſeruitutem uiæ, poteſt eam cooperi-
re, & aliud eſt in uia ruſtica, aliud in anditu,
ſeu itinere ſeruitutis urbanę, quia hoc ſecũdo
caſu nõ requiritur altitudo prout in ruſtica;
quod etiam conſuluit idem Socin. conſ. 105.
eo. uol. cui ſubſcripſit. Alex. in conſ. 230. uol.
6. quod etiam eſt impreſſum poſt dictũ Con-
ſilium Socin. ſm quod dicit fuiſſe iudicatum
Soci. ipſe, in d. conſ. 105. 2. col. & quomodo
8 poſſit † uti habens ſeruitutem, an per totũ fun-
dum, uel aliquã eius partem, & an poſſit mo-
rari per aliquod notabile ſpatiũ in uia, & in
eã exonerare ſalmas, uel eas aptare & accom-
modare, apponere dolia, & vaſa uinaria,
uẽdere uinum, & ſimilia, & per anditum do-
mus tranſire de nocte, ad qđ eſt recurrendũ,
quia eſt pulcherrimũ cõſiliũ in hac materia.

Cohærenti dictæ poſſeſſioni.

S V M M A R I A.

1 Seruitus realis ad hoc ut conſtituatur nullum alienum prædium debet eſſe intermedium.

GLOSSA SECVNDA.

AD hoc, ut ſeruitus realis prædio con-
ſtitui poſſit, prædium nullum alie-
num debet eſſe intermedium, quia
1 aliàs impediret † ſeruitutem, l. qui ſella, §. 1.
ubi Doct. ff. de ſeruit. ruſt. prędior. niſi eſſet
locus publicus, per quem tranſiri poſſet, uel
priuati conſentientis, iuxta not. per Bart. in l.
ſi prius. ff. de aqua pluu. arcend. & in l. non
ſolum, in prin. ff. de noui oper. nunciat. & de
hoc articulo an, & quando prædium me-
dium impediat ſeruitutem, uidendum eſt per
Cępol. in d. tract. de ſeruit. vrb. prędior. c. 18.
quæ impediunt ſeruitutem conſtituendam.

Quam ſeruitutem dicti venditores ſibi, & dictæ ſuæ petiæ terræ ex pacto inter eas partes ſolemniter appoſito, reſeruauerunt.

S V M M A R I A.

1 Seruitus realis ad hoc ut reſeruetur, cautus eſſe debet cõtrahens, aliquando enim putant reſeruatum fuiſſe ius reale, & factum eſt pactum perſonale.

Serui-

Seruitus realis quando cenſeatur inducta, & quando perſonalis remiſſiuè.

Pactum perſonale per promiſſorem, & ſucceſſores uniuerſalos eſt ſeruandum, non autem per ſucceſſores ſingulares.

2 *Vicinus ſi promiſit per ſe uel alium nõ facere feneſtram in muro domus ſuæ, & domum uendidit, & emptor uelit facere feneſtram poterit.*

3 *Seruitus inducitur ſtipulationibus, & pactionibus.*

4 *Venditores retroementes poſſeſſionem ſeruitutem debentem, extinguunt ſeruitutem, ità ut ſi alteri uendunt noua ſit opus reſeruatione ſeruitutis.*

Declara ut hic.

5 *Vendens rem quæ ſibi debebat decimam, cenſetur uendere liberam, niſi expreſſè reſeruet ipſam.*

GLOSSA TERTIA.

AD maiorem declarationem reſeruationis huiuſmodi ſeruitutis addita ſunt hęc uerba, & ad effugiẽdas omnes difficultates, nam ut docet Paul. de Caſt. in l. pen. ff. de ſeruit. ruſtic. prędior. debet eſſe cautus contrahens in concipiendis uerbis pactionis, ut ſeruitus ad ſucceſſorem tranſeat: Si quidem ſæpè fiunt pacta, & conuentiones, quæ non inducunt ſeruitutem realẽ, ſed tantum pactum perſonale, ut in d. l. pen.
1 † & ibi omnes, quã l. & repoſuit, & explicauit Alciat. in cap. 7. 2. lib. Diſpunction. quam materiã habemus late diſcuſſam per Cępol. in c. 2. de ſeruit. reali, 2. col. & pluribus ſeq. in tract. de ſeruit. urban. prędior. ubi latè declarat, quando cẽſeatur inducta ſeruitus realis, uel ius reale, ſeu perſonale, & licèt pactũ perſonale ſit ſeruãdum per promiſſorem, & ſuos ſucceſſores uniuerſales, l. uenditor, in prin. ff. com. prędior. tamen in ſucceſſore ſingulari aliud eſt, ut per Doct. ibi; & ad propoſitum plura adducunt Rom. Sing. 69. Concedo tibi Io. Fab. & Iaſ. 3. col. in §. ęquè ſi agat, Inſtit. de act. & Spec. in d. §. 1. col. 9. ponens quæſt. de eo qui promiſit uicino ſuo ſub certa pęna, nõ habere, uel facere, per ſe, uel aliũ, feneſtram in muro domus ſuæ, & domum vendidit, emptor uerò vult facere feneſtram, nũquid poſſit? & refert Alber. Pap. obtinuiſſe quod poſſit, ex quo non cẽſetur † impoſita
2
ſeruitus rei, ſed fuit perſonalis obligatio, quę perſonam non excedit, quam deciſio. ſequitur Caſtr. in d. l. pen. Cępol. d. c. 2. & in d. tractatu c. 62. De feneſtra. pen. col. & idem tenent alij, quos allegat Ripa, in l. 1. §. ſi heres, nu. 4. ff. ad Trebel. & latè Marſ. dicens fuiſſe tunc in facto, in Sing. 334. Pendet. Illud ta-
3 men indubitatũ eſt, pactionibus; † & ſtipulationibus ſeruitutem induci poſſe, §. fin. Inſtit. de ſeruit. ruſtic. prædior. & urban. Quomodo autem pactum dicatur ſolemniter appoſitum, latius inferius ſuo loco dicetur, ſed
4 ſi dicti † uenditores retroemerent dictam poſſeſſionem ſeruitutem debentem extingueretur ſeruitus, ita, quod ſi alteri poſtea uendiderint, opus eſſet noua reſeruatione, l. ſi quis ædes, in princ. ff. de ſeruit. urban. prædior. tradit Ioan. de Amic. in d. conſ. 8 r. nu. 2. quod venit declarandum, ſi acquiſitio dominij ſit irreuocabilis, ſecùs ſi reuocabilis, l. legatarius, §. 1. ubi omnes, ff. de leg. 1. cum alijs fuſius traditis per Tiraquel. in tractatu de retractu tit. 1. §. 1. gloſ. 7. nu. 71. & tit. 2. §. 2. gloſſa unica, numer. 10. & idem eſt in uendente
5 † rem, quę ſibi debebat decimam, quia debet emptor excipere, aliàs res libera tradita cenſetur, ut per Cæpol. Caut. 92. Si aliquis, & maximè appoſita Clauſula, Cum introitibus, de qua infra ſuo loco dicetur.

CLAVSVLA XXIIII.

Et quæ domus ut ſuprà, uendita, habet ſeruitutem.

SVMMARIA.

1 *Venditor an, & quando, & quatenus teneatur, ſi uendiderit rem pro libera, quæ in effectu erat ſeruituti ſubiecta.*

2 *Emptor præſumitur ignorare, venditor verò ſecùs.*

Verba contrà uenditorem ſunt interpretanda.

Emptoris iuramento ſtatur ad probandum quanto minoris fuiſſet empturus rem, ſi eius qualitates, & onera ſciuiſſet.

Venditor tenetur exprimere ſeruitutem rei uenditæ.

3 *Venditor qui ſciebat in Conſilio de proximo faciẽdum decretum, quod corbes frumenti deberet uendi decem, et ante factum decretum uendidit magnam quantitatem frumenti maiori precio, reticendo de huiuſmodi futuro decreto, tenetur ad intereſſe emptoris.*

4 *Equus ſi venditus ſit per uenditorem proteſtantem ſe nolle teneri de aliquo uitio, quia ipſum uendit pro caco, lunatico &c. & pleno ſchinellis, & magagnis, uenditor non liberatur ſi ſcit uitium equi, uel morbum quem ſub uerborum inuolucro expreſſit.*

5 *Equus ſi uenditus ſit pro ſano, ſi morbus eſt patens, uenditor non tenetur, quia intelligitur uendi ſanus quo ad cæteras corporis partes occultas.*

Venditor non tenetur pro commendatione generali rei uenditæ.

GLOSSA PRIMA.

Debet uenditor eſſe cautus, ut exprimat ſeruitutes, & alia onera rei venditæ, vt etiam in ſimili dictum fuit ſuper Clauſula, Iure proprio, in uerſ. quantum ſit, &c. quia cum teneatur fundum uenditum liberum tradere, ut ſuprà dictum fuit, ſi habeat aliquam ſeruitutem, quam ſciens celauerit, venditor tenetur actione ex empto, emptori ad omne eius intereſſe: ſi autem fuerit ignorans, tenetur quanto minoris emptor empturus fuiſſet, ſi huiuſmodi ſerui-
1 tutis, uel oneris ſcientiam habuiſſet, ut † probatur in l. Iulianus, in prin. ff. de actio. empt. in l. quoties, l. ultima, ff. de ædil. edic. & declarat gloſ. & Fulgoſ. in l. pen. ff. de euict. gloſ. in l. qui uti optimæ, ff. de verb. ſignifi. & in d. l. quoties, & Paul. de Caſt. in l. 1. §. 1. ff. de action. empt. Fab. d. 6. q. 2. membro, & 13. membro. Cepol. in d. c. 1. de ſeruit. ruſtic. prædior. col. 5. Alex. conſ. 95. Diligenter, 2. col. 5. uol. duplicato, conſ. 63. uol. 6. et ante eos Spec. in d. §. 1. col. 10. & Curt. iun. conſ. 179. nu. 5. & Dec. conſ. 483. nu. 16. & Cagnol. in l. 2. nu. 173. C. de reſcind. uendit. Sed ſi emptor etiã ignorans fundum uendidit cum Clauſula illa (uti optimus maximuſque eſt) tenetur etiã ad intereſſe emptoris, ut per gloſ. & Fulg. in d. l. pen. & gloſ. & Alciat. in d. l. qui optimè, Caſt. d. §. 1. fortius uoluit Alcia. in d. l. qui uti optimè, quod poſſit agi ad reſciſſionem contractus, ex quo uenditor conuenta pro parte ſua non impleuit, & etiam de euictione, ſi uicinus ſeruitutem obtineat, quod uidetur probari ex dicta l. penult. quæ procedunt emptore etiam ignorãte, ſecùs uero ſi ipſe ſciret huiuſmodi ſeruitutẽ, uel onus rei annexũ, quia certiorari non debuit, qui non ignorauit, d. l. 1. in fine, ff. de actio. empt. & tradũt Doct. in locis præallegatis; ſed ſi uenditor fuit ſciens, non releuaret ẽt ipſum proteſtatio facta, q᷑ nõ teneretur de aliqua ſeruitute, quam deberet res uendita, ut eſt tex. in d. l. 1. §. 1. ubi omnes, & in l. quæro, ff. eod. tit. ubi Caſt. facit l. quæritur, §. ſi uenditor, ff. de ædilit. edic. & l. qui libertatis, §. pen. ff. de euict. Idẽ probatur in d. l. Iulianus, §. idem Iulianus, & in l. in uenditione, ff. de action. empt. Alex. in d. conſ. & in conſ. 14. Viſo proceſſu, col. fin. 5. uol. Cor. conſ. 12. & 81. 3. uol. ſequitur Pariſ. conſ. 78. nu. 23. vol. 3. non præſumitur tamen ſcientia in emptore, ſed potius ignorantia, ut per Ale-
2 xand. d. conſ. 63. † nu. 9. in 6. In uenditore uerò uoluit Corn. in d. conſ. 81. 2. col. præſumi ſcientiam uitij ſuæ rei, poſt Bald. quem allegat, pro quo facit q᷑ uoluit idẽ Bal. in conſ. 413. Verba dicũt, alìàs allegato, nu. 3. prædicto uol. 5. quod uerba ſint interprætanda cõtra uenditorem, ex quo ipſe tanquam melius ſciens, debet ſpecificare cõfinia, ſeruitute rei & ſimilia, l. Labeo, cum l. ſequenti, de contrahen. empt. ſed cũ in caſu iſto leges prædictæ, & Doctores ſuprà allegati loquantur in uendente rem ſuã, & ſi ſit ignorans, teneatur tñ quanto minoris eſſet empturus, non uidetur quod ſit præſumendã ſciẽtia, quia ſemper teneretur ad intereſſe, & extra rẽ, quod poteſt ualde plus importare, ut in d. l. Iulianus, in prin. niſi ipſe de eius ignorantia doceret, uel aliter de ea præſumeretur, ut in caſu l. ſi ſterilis, §. 1. de action. empt. Et tanto magis in caſu iſto procedit, in quo reſultaret dolus uendentis, ꝓꝑ quẽ tenetur ad intereſſe, ut ſuprà in d. §. 1. d. l. 1. ubi Bart. docet formam libellandi, & in alijs legibus ſuprà allegatis, quo caſu, ſcientia non præſumitur, ut per Salic. in l. quiſquis, ad fin. C. de reſcind. vendit. Aret. in §. in fraudẽm, 2. col. nu. 2. in fi. Inſt. qui, & ex quib. cau. manumiſ. nõ poſſ. Cin. Rich. Raph. Salic. & Cor. in Authen. Sed cum teſtator, C. ad l. Falcid. ubi Corn. 3. colum. dicit eſſe communem opinionem, & ita ſecundum hanc opinionem quod nõ præſumatur ſcientia uenditoris, alias iudicaui, & fuit confirmata mea ſententia in appellatione. De iſtis modo actionibus quanto minoris, ciuili, vel quanto minoris res eſt, prætoria, & actione ex empto, in quo differant, & qui-
bus caſibus competant, habetur per gloſ. & 1
Doct. in d. l. Iulianus, in principio, in l. ſi minor. C. de action. empt. & in l. 2. C. de ædil. action. & latè Bap. de Sancto Blaſio, in tract. de actio. & eius natura, 21. actione, & dicit Paul. de Caſt. in d. l. Iulianus, in princ. 2. col. q᷑ ſtatur iuramento emptoris, ad probandũ quãto minoris fuiſſet empturus rẽ, ſi eius qualitates, et onera ſciuiſſet, et Bap. de Sãcto Blaſio, d. 21. actione, & ſequitur Bertrãd. in cõſ. 90. nu. 6. 3. p. priorũ, & q᷑ venditor teneatur exprimere ſeruitutẽ rei uẽdite, tradit ẽt Paris de Put. in tractatu de Sindi. in uerbo, ſalariũ, §. facta, nu. 4. ubi tenet, q᷑ poteſtas non tenetur ſoluere capſoldũ de ſuo ſalario, prout eſt conſuetum fieri, niſi ab initio per Ciuitatem conducentem fuerit certificatus, & tenetur diſſimulans huiuſmodi onus crimine ſtellionatus, & pœna arbitraria, ſed ſi aſſerit liberam, pena falſi. Plot. in l. ſi quando, C. Vnde ui, nume. 667. & ſequent. & ad propoſitum Caſt. 317. Viſis, in antiquis. Et ad prædicta etiam facit conſilium Aretini 105. In cauſa Magnifici 3. dubio, ubi uoluit uenditorem teneri emptori quanto minoris, ex quo non aſſeruit rem uenditam eſſe obligatam pro oneribus Communis. Facit etiam exemplum adductum per Cagnol. in l. 2. §. iuris ciuilis,

nu. 468.

Digitized by Google

nu.468. ff.de orig. iur. de Titio qui uendidit
domum Calphurnio, nec indicauit, edicto
Sacerdotum fuiſſe prius ſtatutum, ut demoli
ri deberet, quem Cato damnauit, ſubiungẽs
Cagnol. ſumma quidem ęquitate id effectum
fuiſſe, quia bonæ fidei uenditorem, nec com-
modorum ſpem augere, nec incommodorũ
cognitionem obſcurare oportet; His etiam
addi poteſt quæſtio, quam ponunt poſt Gui.
Bart. & Paul. de Caſt. in l. contra, ff. de legib.
de magnate, qui ſciebat in Conſilio eſſe de
proximo faciendum decretum, quod corbes
frumenti deberet uendi decem, & ante factũ
decretum uendidit magnam quãtitatem fru
menti maiori precio, reticendo de hm̃oi futu
ro decteto, quod tenetur ad intereſſe empto-
3 ris, & † idẽ tenet idem Bar. in d. l. quæro. Bal.
in l. 2. C. de peric. & comm. rei uend. Ang.
& Paul. de Caſt. in d. l. 1. §. 1. de action. empt.
& Rom. Sing. 282. Numquid, & ſequitur Af
flict. deciſione 399. nu. 9. Marſ. in Rubrica, de
fideiuſ. nu. 88. & in l. ſtatu liber, nu. 16. ff. de
quæſtion. & Cagnol. in l. ſingularia, nu. 190.
ff. ſi cert. pet. & Calcan. conſ. 13. col. pen. &
Benuen. Stracha, in tractatu de ſponſion. in
q. incip. Item quęro, Vinc. nu. 2. ſol. 120. licèt
diſſentiat Fulgoſ. in d. l. quæto quẽ reprobat
Cępol. in l. quæritur §. fin. nu. 11. & ſeq. ff. de
ædil. edic. Huc etiã pertinet q. deciſa per Do
ctor. de equo uendito per uenditorem ptote
4 ſtãtẽ ſe nolle teneri de aliquo uicio, † uel mor
bo, cum ipſum uendat pro cæco, lunatico, re
trogrado, dolẽte ante, & retro, & pleno ſchi
nellis, & magagnis, quod non liberatur uen
ditor, ſi ſcit uitium equi, uel morbum, quẽ ex
preſſit ſub inuolucro uerborũ, cenſetur enim
in dolo, ſpecifice non aſſerente dictum uitiũ,
uel morbum, ut per Specul. in d. tit. de empt.
& uendit. §. nunc dicendum, in 2. uerſ. quid ſi
uenditor, & ibi Ioan. Andr. & in uerſ. quid ſi
uendo. ſequitur Din. in reg. Eum qui certus,
& in add. de reg. iur. in 6. Bald. & Salic. poſt
Cin. in l. 1. C. de ędilit. actio. Bald. in d. l. 1. §.
1. ff. de action. empt. in addit. Angel. Paul. &
Iaſ. in l. paciſci, ff. de pac. Alex. poſt alios in l.
ſi quis cum aliter, col. fin. de uerbor. obligat.
Aret. in §. Prætorum, Inſtit. de iure nat. gent.
& ciuil. & in §. in duplum, nu. 8. col. pen. &
fin. Inſtit. de action. Corn. d. conſ. 81. Alex.
dictis conſilijs 14. & 95. Fab. d. 13. membro,
& Marſ. in Rubrica, ff. ad l. Corn. de Sicar.
nu. 13. & conſ. 71. num. 21. & Ruin. conſ. 53.
5 num. 11. 1. uol. licèt quando † morbus eſt pa-
tens, non teneatur uenditor, etiam ſi ſanum
conueniat, quia intelligitur de cæteris parti-
bus corporis occultis, l. ea quæ commendan
di, ff. de contrahen. empr. ubi etiam dicitur,
quod commendatio generalis non obliget.

Oneris ferendi, & ſubſtinendi tigna.

SVMMARIA.

1 *Seruitus oneris ferendi, & ſuſtinendi tigna, quid importet.*

2 *Seruitus oneris ferendi differt à ſeruitute tigni iniuncti.*

3 *Aedes ſi duæ ſint unica cõtignatione conſtructæ et dominus alteram leget uel uendat, cenſetur imponere ſeruitutem tigni iniuncti.*

GLOSSA SECVNDA.

De iſta ſeruitute habetur in l. cum de-
bere columnam, ff. de ſeruit. urb. pręę
1 dior. in l. & ſi fortè, §. etiam, ff. ſi † ſer
uit. uendic. per Cor. inter conſ. Socin. 1. uol.
conſ. 138. 2. col. & in ſubſcriptionibus ſubſe
quent. & latè per Cępol. d. tract. de ſeruit. ur-
ban. pręedior. c. 37. de ſeruitut. oner. ferend. &
c. 58. de oner. iniunct. & qui debet iſtã ſerui-
tutẽ, tenetur non ſolum pati perpetuo, ut o-
nus parietis, uel tigni uicini, ſuper ſuo reſi-
dear, ſed debet ẽt reficere parietẽ ſuũ, ſi colla
pſus ſit, ut onus ſuſtineat, d. §. ẽt, ubi not. &
2 Cępol. d. c. col. 2. Differt † tamen ſeruitus o-
neris ſerendi, à ſeruitute tigni iniuncti, ut in
l. ſicuti, §. competit, ff. ſi ſeruit. uendic. ut per
Cæpol. in d. c. 37. & habetur de tigno iniun-
cto per eum in c. 30. de ſeruit. tigni immit-
ten. & c. 57. de tigno iniuncto. In caſu tamen
iſto, iſta cenſetur unica tãtum ſeruitus, ſcili-
cet oneris ſerendi, quæ in conſequentia ha-
bet immiſſionem tignorum, ut per eundem
Cæpol. d. c. 37. col. penult. eſtque ſciendum,
3 quod ſi duæ † ædes unica contignatione ſint
conſtructæ, & dominus alteram leget, uel
uendat, cenſetur inter partes actum, ut conti
gnationes ſtent, uti ſtant, l. binas qui ædes,
cum l. ſequen. ff. de ſeruit. urb. prædior. & pro
pterea cenſetur ſeruitus impoſita, ut tenent
Bart. & Paul. de Caſt. in d. l. binas qui ædes,
Bart. in l. 1. de ſeruit. lega. diſtinguendo inter
ſeruitutes habentes cauſam continuam, ut
huiuſmodi, & habentes cauſam diſconti-
nuam, ut in uia ſeu itinere, de qua inferius di
cetur, & in l. quicquid, com. prædior. & licèt
aliter uideatur uoluiſſe idem Bar. & ſequitur
Angel. in l. quid conclaue, ff. de dam. infec.
& Ang. in l. binas ædes, aliàs incipit, l. Scau
rus, ff. de ſeruit. vrb. pręedior. vbi dicit ſe uidiſ
ſe propterea multas lites fieri, & admonet
uenditorem, ut caueat ſibi expreſsè ſeruitu-
tem huiuſmodi oneris, & contignationis du
raturæ; Et hanc opinionem ſimpliciter fuit
ſequutus Cæpol. in dicto capitulo 57. de ti-
gno iniuncto, tamen communis opinio eſt
in contrarium, quicquid adducant pro con-

Digitized by Google

cordia. Bartol. concordantes, in d. l. quòd conclaue, quod cenſeatur ſeruitus impoſita, uel reſeruata tam uendenti, quam vicino, ut Per Paul. de Caſt. in d. l. quod conclaue, Cępol. d. cap. 37. in fine, & c. ſeq. de ſeruit. itin. ſeu actus, ubi latius examinat. ſequitur Capic. dicta deciſione 187. nu. 4. & nu. 12. Fab. d. tractatu 6. q d. 17. memb. & Boer. Deciſ. 322. nu. 5. Ad tollendas igitur omnes difficultates, quas omni caſu debent effugere cõtrahentes, ut per conſequens etiam litigia effugiant, fuit hic addita huiuſmodi reſeruatio.

Domus prædicti domini Fabiani Nigriſoli.

S V M M A R I A.

1 *Seruitutis reſeruatio an ſufficiat ſi generaliter ſit concepta, an uerò certa, & ſpecifica eſſe debeat.*

2 *Seruitutis reſeruatio facta à Venditore timente ne ſeruitus deberetur Vicino, non autem quòd ſciret re uera deberi non praiudicat emptori.*

GLOSSA TERTIA.

1 DEbet, ut ſuprà etiam dictum fuit, exprimi † certa ſeruitus in reſeruatione, l. in tradendis, ff. com. prædior. in princ. licèt etiam ualeat generalis reſeruatio, ut etiam noua poſſit imponi ſeruitus, l. ſi in uenditione, ff. eod, diſtinguendo ut in ea, & intelligendo, modo fiat per uerba importantia tempus futurum, ut tradunt Bart. & Bal. in l. quicquid, eod. tit. Alex. conſ. 28. Viſis, & accuratè, 2 col. 1. vol. duplicato cõſ. 31. in 2. vol. & admittit Cor. d. conſ. 156. 2. col. & cõſilium illud Alex. refert, & commendat Felin. in c. inter monaſterium, nu. 3. de re iud.

2 Benè uerũ eſt, quod † ſi iſtam reſeruationem faceret uenditor, timens, ne ſeruitus huic uicino debeatur, non autem ut omnino eã haberet, & ſibi conſtitueretur, non teneretur in aliquo emptor, ut d. l. ſi in uẽditione, in fine.

Vicini ipſius domus.

S V M M A R I A.

1 *Vicinus qui dicatur maximè in materia ſeruitutum.*

2 *Seruitus Vrbana non exigit vicinitatem immediatam ſicut ruſtica.*

GLOSSA QVARTA.

1 VIcinus diuerſimodè accipitur, tamen propriè is compræhenditur, qui nomine clamantis audiri poteſt, † l. 1. §. eodem autem tecto, ff. ad Sillan. ut tradit Bart. quem cęteri ſequuntur, in l. ſi tertius, in princip. ff. de aqua pluu. arcend. ubi infert ad ſtatutum, & Iaſ. in l. non ſolum, in prin. ff. de noui oper. nunc. Tiraquel. in tractatu de retractu, tit. 1. §. 1. gloſ. 9. nu. 21. & licèt hoc caſu accipiatur pro uicino, immediato, prout dictum fuit ſupra, in capitulo rei, in uerbo, iuxta il t. tamen quo ad conſtitutionem, uel

2 reſeruationem ſeruitutis, non eſt neceſſe † qđ domus uicini, uel prædium vrbanum ad unguem cohæreat, prout exigitur in prædio ruſtico, vt ſupra dictum fuit ſuper uerbo, cohærenti, l. in tradendis, §. interpoſitis, ff. comm. prędior. l. loci corpus, §. fin. cum l. ſequenti, ff. ſi ſeruit. vendic. & tradit Cæpol. d. cap. 18. ubi tamen nullam uidetur conſtituere differentiam inter huiuſmodi prędia, quo ad hoc ut etiam ſeruitus non habenti contiguum prædium conſtitui poſſit, modo prędium medium non impediat, ut ibi per eum.

CLAVSVLA XXV.

Ipſi uero domui uenditæ ut ſuprà, debetur ſeruitus.

S V M M A R I A.

1 *Seruitus fundo impoſita uenit cum re abſq; eo, quod exprimatur.*

2 *Venditor tenetur exprimere non ſolùm ſeruitutes quas res uendita debet, ſed & quæ rei uenditæ debentur.*

3 *Pactum perſonale non tranſit in ſingularem ſucceſſorem niſi ſit facta ceſſio.*

4 *Seruitutem emere bonum, eſt una cũ emptione fundi, quia uenditor tenetur de euictione, & poteſt cogi ad reſciſſionem contractus.*

5 *Venditor qui non expreſſit aliquam deberi ſeruitutem rei uenditæ, ad nihilum tenetur.*

6 *Vendens fundũ non tenetur dare uiam ad fundum ipſum etiam per aliam ſuam terram per quam habetur acceſſus ad uiam.*

Niſi ſit appoſita Clauſula cum introitibus, & exitibus ſuis.

7 *Prato Vendito non cenſetur venditus aquæductus quo erat ſolitus uendens pratum ipſum irrigare.*

8 *Precium rei uenditæ augetur ſi ſeruitus rei debita detecta ſit, quæ ignorabatur tempore venditionis.*

GLOSSA PRIMA.

LIcèt quando ſeruitus eſt impoſita fundo, ueniat cum re abſque eo quod exprimatur l. cum fundus, ff. commun.

Digitized by Google

1 mun. † prædior. l. via conſtitui, §. ſi ſundus, ff. de ſeruit. ruſtic. prædior. & l. ſi aquęductus, cum ſequent. ff. de contrahen. emptio. & Spec cul. dicto §. primo, colum. 9. Cępol. dicto capitulo primo, de ſeruit. ruſtic. prædior. col. 4.
2 & Fab. dicto 17. membro, tamē † tenetur vēditor etiam exprimere huiuſmodi ſeruitutes rei debitas, vt poſſit eis vti, ita, quod ſi ſciens non certiorauerit emptorem ignorantem, tenetur eidem ad intereſſe, ut probatur in dicta l. prima, §. primo, ſecundum vnam lectur. ff. de action. emptio. & in dicta l. in vendendo, §. primo, ff. de contrahen. empt. ubi dicitur, quod ſi emptor non fuit vſus ſeruitute, & eā amiſit, quod tenetur venditor, qui non propalauit: ſed quādo non eſt cōſtituta ſeruitus
3 realis, ſed eſt factum perſonale, † pactū, vel obligatio cum aliquo, & is vendat rem, huiuſmodi pactum non tranſit in ſingularē ſucceſſorem, & ſic in emptorem, vt etiam ſupra dictum fuit, & eſt text. in l. ſi ſub vna, §. primo, de verbor. obligat. Vnde neceſſe eſſe iſto caſu facere expreſſam mentionem de hoc pacto, & debet uenditor cedere ſua iura emptori, ut poſſit agere ad pœnam ſi contrafiat per promiſſorem, ut per Paul. de Caſtro in dicto §. primo, & declarat idem Paul. in l. cum ſundo, ff. de ſeruit. ruſtic. prædior. & hoc caſu habet locum id quod docet Spec. in dicto §. primo, colum. 10. huiuſmodi ius eſſe exprimendum, in inſtrumento, & faciendam eſſe ceſſionem, prout etiam dat formam ceſſionis & uenditionis ſeruitutis, in eod. §. col. 20. uerſ.
4 hoc quoque & prodeſt † etiam expreſsē emere ſeruitutem quia tenetur de euictione vēditor, l. fundum, §. 1. de euict. licèt aliàs teneatur ad intereſſe tantùm, ſecundum Fulgo. in d. l. penult. de euict. licèt mihi magis placeat opinio Alciati in d. l. qui uti optimę, de uerb. ſign. ut etiam hoc caſu teneatur uenditor de euictione, & etiam poſſit agi ad reſciſſionem contractus, ex quo uenditor nō obſeruat cōuenta per eum: nam propter acceſſiones plerumque res emitur, l. ſi in emptione, in prin. ff. de contrahend. empt. & tenetur venditor manutenere ita oīa eſſe, prout aſſeruit. Crauet. alios allegans, in conſ. 145. nu. 22. de quo
5 etiam ſupra dictum fuit, ſi tamen † uenditor nullam expreſſerit rei uenditę ſeruitutem deberi, ad nihilum tenetur, etiam ſi uendiderit rem iure proprio, & in perpetuū, ut ſuper ea Clauſula dictum fuit, uel, uti optimus, maximuſque eſt, quæ uidetur eiuſdem effectus, d. l. penult. & d. l. qui uti optimæ, & l. non tm̄, eo. titulo, de uerb. ſignif. & not. tradit Cepol. d. col. 4. & Fab. d. 17. membro, hinc eſt, quod
6 uendens fundum, † nō tenetur dare uiam ad fundum ipſum, etiam per aliam ſuam terrā, per quā habetur acceſſus ad uiam, d. l. in uendendo, de contrahen. empt. quicquid uoluerit ibi Salic. & propterea notarij inuenerunt illam Clauſulā cum introitibus & exitibus ſuis, &c. de qua inferius dicetur, cuius uirtute tenetur uenditor dare uiam rei uenditæ, licèt aliud ſit in ultima uoluntate, & aliud ſit in ſeruitute habente cauſam cōtinuam, ut oneris ferendi, & contignationis, ut ſupra dictum fuit, ut per Bart. in d. l. 1. de ſeruit. lega. Cępol. Fab. Bart. & alios, in hac materia ſuprà allegatos, & Dec. in d. l. 2. de iur. om. iud. nu. 33. Ad propoſitum etiam facit Cōſilium
7 Nico. Bello. 27. quod in uenditione † facta de prato, non cenſetur uenditus aquæductus uēditoris, quo erat ſolitus irrigare dictum pratum niſi ſit expreſſum, uoluit tamen Cagno. in d. l. 2. C. de reſcind. uendit. nu. 173. quod licèt ſeruitus debita rei tranſeat cum re, tamen
8 ſi de ea † non habebatur notitia tempore contractus, uel appareret, ſed ex poſt facto, debeat augeri precium quanto maioris uerisimiliter fuiſſet emptor empturus, ſi de ea ſciē tiam habuiſſet, arguendo à natura contrariorum, ſeu correlatiuorum, quia uerſa uice (ut ſuprà dictum fuit) tenetur uenditor emptori, ſi detegitur ſeruitus aliqua debita per rem uenditam, ſi eam ignorauit, quanto minoris fuiſſet empturus.

Quod domus prædicti Fabiani altius eleuari non poſſit, & ne eius luminibus officiatur.

SVMMARIA.

1 *Domum tollere uſque ad cælum unicuique licet quod tamen limitatur ut hic.*

2 *Seruitus ne proſpectui, & ſeruitus ne luminibus officiatur, differunt, & quomodo, uide hic exemplis declaratum.*

GLOSSA SECVNDA.

Licèt cuicumque regulariter domum ſuam tollere uſque ad cęlum etiam ſi luminibus uicinorum officiat, l. altius, cum l. ſequenti, C. de ſerui. & l. pen. de ſeruit. urb. prædiorum alijs traditis per Cæ-
1 pol. in d. tract. de ſeruit. † urban. præd. ca. 27. de ſerui. altius non tollend. 2. col. & propterea ſæpè inter uicinos huiuſmodi ſeruitutes inducuntur, licet ſi legata ſit alicui domus, non poſſit hæres eam penitus obſcurare eleuando cæteras domos hæreditarias, ſed tm̄ moderate, l. binas ædes, ff. de ſeruit. urb. prædior. & eſt aduertendum, quod quando quis debet ſeruitutem altius non tollendi, non impeditur arbores plantare, & hortos habere, niſi

niſi etiã ſit impoſita ſeruitus, ne proſpectui, uel luminibus officiatur, l. ædificia, & ibi Ca-
2 ſtro, de ſeruit. vrb. prædior. licèt interſit † et inter has ſeruitutes, ne proſpectui officiatur, & ne luminibus officiatur, l. inter ſeruitutes, cum duabus ſequentibus, ff. eod. tit. ſed quando iſtæ duę ſeruitutes copulatiuè iunguntur, ut in præſcripta forma, & tunc licèt uicinus non contrafaciat primæ ſeruituti altius non tollendi per plantationem arborũ, uel appoſitionem uiridariorum, tamen dicetur cõtraſacere ſecundæ, ne luminibus officiatur, & poſſet prohiberi, ſecùs ſi copulatiuè non iungerentur, ſed acceſſoriè ſine copula. ita declarat notabiliter Caſtr. in d. l. ædificia, & mandat not. Cępol. ut ſciat caute quiſque dictare inſtrumentum ſeruitutis, in d. c. 27. Cętera ad huiuſmodi ſeruitutem facientia uidero apud eundem in d. c. & in c. præcedenti, & in c. 33. ne proſpectui officiatur, cum tribus capitulis ſequent. Et hæc ſatis erunt, quod attinet ad noſtrum tractatum.

CLAVSVLA XXVI.

Cum introitibus & exitibus ſuis.

S V M M A R I A.

1 *Clauſula, Cum introitibus & exitibus ſuis, alijs uerbis deſcribi poteſt.*
2 *Clauſula, Cum introitibus &c. quid operetur.*
3 *Clauſula hæc exigit ſaltem duos acceſſus, niſi habeat plures, uel unum tantum.*
4 *Pluralitas reſoluitur in ſingularitatem quando non poteſt remanere in propria ſignificatione.*
5 *Venditor ſi iure facultatis ſibi per uicinum conceſſæ, uel propter familiaritatem ibat per fundum uicini, non propterea aliquod ius ſibi, vel prædio uendito acquiſiuit.*

GLOSSA PRIMA.

DOCT. de hac Clauſula tractantes, eam deſcribunt ſub alijs uerbis, ut Specul. in d. §. 1. col. 7. & col. 9. de
1 empt. & † vend. poſt Roland. in ſua Summa, uidelicèt acceſſibus, & egreſſibus ſuis, uſque ad uiam publicam; & de Clauſula hoc modo loquente, tradit Bart. & alij, in l. binas, la prima ſupra allegata, ff. de ſeru. vrb. prædior. & alij infrà allegandi, ſed nihil refert quibus uerbis deſcribatur, eum habeãt eundem ſenſum. Et de hac, Cum introitibus, loquitur Bal. in d. l. binas, & de utraque Cæpol. in d. c. 38. de ſeru. itiner. ſiue actus, col. 2. Boer. d. q. 322. nu. 6. & Crauer. conſ. 105. num. 12. & operatur iſta Clauſula, quod licèt uenditor non teneatur dare uiam emptori ad rem uenditã, ut ſuprà dictum ſuit in Clauſula ſeruitutum, in uerbo, ita tamen, &c. tamen addita iſta Clauſula, ſi res uendita habet ſpeciales & priuatos acceſſus & egreſſus, ſiue per prędium uicini, ſiue per priuatum callem, ſeu ſemitam, illi cedẽt emptori, etiam ſi emptor per alium ſuum fundum eſſet ſolitus egredi & exire in uiam publicam, & hoc caſu cenſetur inducta ſeruitus alteri fundo Spec. d. §. 1. col. 9. Bart. Bald. Caſtr. & alij, in d. l. binas,
2 Fab. d. tract. † 6. q. 3. membro. Pet. de Vbal. d. tract. ſocier. 9. par. 8. q. nu. 25. Capic. d. deciſ. 187. nu. 16. Corn. late, conſ. 154. 2. uol. Boer. d. deciſ. nu. 6. Cępol. d. c. 38. & Crauet. d. cõſ. 105. nu. 12. & dicit Corn. in d. conſ. littera E.
3 quod iſta † Clauſula exigit ſaltem duos acceſſus, ex quo in numero plurali dicitur cum acceſſibus, niſi habeat plures, quia tunc etiam ueniũt alij plures, quod ego intelligo, niſi res uendita unum tantum acceſſum haberet ſolitum, quia non teneretur uenditor ad plures, ſtante maximè dictione (ſuis) quæ reſtringit uerba præcedentia quia non eſſet ſuus acceſſus, qui numquam fuit ſolitus uel frequenta-
4 tus, & pluralitas in ſingularitatẽ † reſoluitur, quando non poteſt remanere in propria ſignificatione, quia ſequeretur iniquum, uel inconueniens. Inſti. de iure perſon. in prin. vbi Doct. tradit Euerard. in ſua Topica legali, in loco à nu. 3. pag. & ſequent. dicunt tamen plerique ex ſuprà allegatis, cautius eſſe, ſi expreſſim uenditor conſtitueret ſeruitutem uiæ, in alio ſuo fundo; & notãda ſunt prædicta, quia quandoque fit uenditio alicuius rei nullo celebrato inſtrumento: nam cum hæc ſolita Clauſula non ſit addita, non debetur etiam uia dictę rei uenditę, ut ſuprà, illa uerò uerba (uſque ad uiam publicam) quę addunt cõiter Doct. licèt ſtilus notariorum Ferrarienſium non apponat, poſſunt importare, ut uenditor teneatur etiam dare exitum in uiam publicã, tametſi nullum habeat prædium cohærens, uel nulla debeatur ſeruitus rei uenditæ per aliud prædium uicini, uiæ publicæ cohæren-
5 ti: quia ſi uenditor † ibat per fundũ uicini, iure facultatis ſibi per uicinum conceſſæ, uel familiaritatis, iuxta no. in l. qui iure familiaritatis, de acq. poſſ. & Cępol. in d. tract. de ſeru. ruſtic. prædior. ca. 1. col. 9. uerſ. 3. principaliter requiritur, nullum ius propterea ſibi, uel prædio uendito competebat, & pariter non potuit plus iuris in emptorem transferre quã ipſe haberet, l. nemo plus, ff. de reg. iuris.

Suiſque certis iuſtis finibus.

S V M M A R I A.

1 *In uenditione ueniunt omnia quæ intrà confines expreſſos extant, quando res venditur cum confi-*

confinibus ſuis licet ſpecialis expreſſio non fiat.

Quod & procedit in legato. num. 2.

3 *Finium dominus præſumitur etiam dominus omnium exiſtentium intrà fines.*

Diſtinguendo tamen inter fines priuatorum, & fines communitatum remiſſiue.

4 *Fundo vendito cum ſuis finibus venit etiam domus intrà dictos fines conſtructa.*

5 *Venditor tenetur ſua inſtrumenta emptori exhibere, ſi de confinibus diſputetur.*

GLOSSA SECVNDA.

VEniunt in uenditione omnia, quę intra confines expreſſos extant, quando res uenditur cum cõfinibus ſuis,
1 l. æde ſacra, §. 1. ff. † de contrah. emptio. l. ſi fines, vbi Bald. & Angel. C. de euict. Bal. in c. 1. col. 3. verſ. 8. num. 3. de Capitaneo qui Curiam uend. & Fab. d. 6. q. 3. membro, in fine. Hier. de Monte, in tract. de finib. ca. 88. quod procedit etiam, ſi aliquid reperiatur ultra cõfines expreſſos, modo ſit uenditoris, & extet illa Clauſula de qua ſupra, uel iuxta alios ſuos plures, uel ueriores confines, ut uidẽtur uelle Bald. & Ang. in d. l. ſi fines, & ſuprà dictum fuit ſuper dicta Clauſula, & propterea apparet non eſſe neceſſariã Clauſulam, quã Spec. in loco præallegato, & alij practici adiunt (cum omnibus & ſingulis, quę infra prędictos continentur confines) quia omninò ueniunt, ut ſuprà, etſi ſpecialiter non exprimatur, quod tenet etiam Ang. conſil. 4. Viſis omnibus. Rom. conſ. 5. Viſo puncto Aretin. in conſil. 63. in præſenti, ad finem ubi extendit hoc procedere, etiam ſi pro modico precio ſit facta uenditio, Fab. d. tractatu 29. 7. membro, nu. 33. Dec. conſ. 146. nume. 14. & 347. 2. col. Pariſ. conſil. 4. in princip. 4. vol. &
2 Crauet. conſ. 105. nu. 1. ſic etiam † in legato ueniunt omnia compræhenſa in finibus, ſi ſunt in dominio teſtatoris. Alexan. conſ. 34. Ponderatis, 4. uol. Rubc. Alex. conſ. 95. nu. 11. Crauet. conſ. prædicto, num. 1. nam om-
3 nia † exiſtentia intra fines præſumuntur eius cuius ſunt fines, ut arguit Bal. in Rubric. C. de contrahen. emptio. 22. q. Socin. conſil. 86. 2. col. 1. uol. duplicato conſ. 166. eod. uol. & Pariſ. conſ. 104. nu. 33. 1. uol. diſtinguendo tamen inter fines priuatorum, & fines Communitatum, uel caſtrorum, ut per Soc. conſ. 181. 3. col. duplicato conſ. 127. d. 1. uol. & Corn. conſ. 247. col. 4. & fi. 2. uol. & Cagnol. in l. 2. C. de reſcind. uendit. 33. q. num. 184. uerſic. 3. pro limitatione de quo ultimo per eundem Soc. & alios, in l. 1. in princ. ff. de acq. poſſ. & Cur. iun. conſil. 184. 2. 3. col. per Abb. Felin. & Pariſ. in c. ſi diligenti, de præſcrip. Antibo. in tract. de muner. §. 4. nu. 195. Rum. conſ. 39. nu. 14. uol. 1. & cõſ. 40. nu. 14. eod. Ioan. de Amic. conſ. 25. num. 28. & 149. num. 7. Dec. conſ. 520. nu. 2. Soc. 166. col. 3. & 181. 3. col. Cagn. in procem. Digeſtorum nume. 27. Bert. conſ. 39. & 207. & 238. 2. par. priorum, 1. & 3. nu. 9. in 3. & 241. nu. 6. 1. uolum. poſteriorum, & tanto magis compræhenduntur omnia intra fines exiſtentia, ſi ſit addita Clauſula, Cum omnibus iuribus, & pertinentijs ſuis, de qua inferius dicetur, Baldus, d. c. 1. uerſ. 8. & Pariſ. conſ. 27. nu. 14. 1.
4 uol. Compræhenderetur † itaque etiam domus, quæ eſſet intra fines uenditi fundi ædificata, cum cenſeatur accedere fundo, l. fundi, ff. quibus mod. vſusfru. amit. & ædificium ſolo cedit, §. cum in ſuo, Inſtit. de rerum diuiſ. Et cum oportet diſputare ſuper confinibus
5 ut † de eorum certitudine appareat, tenetur uenditor ſua inſtrumenta emptori exhibere, & ei copiam facere, licèt non tradere originalia, l. Titius hæres, ubi Bart. & alij, ff. de action. empt. Bald. conſ. 52. Obligatio, in fi. 3. uol. Rom. conſ. 163. Conſtitutio, col. fin. & Boer. conſ. 52. num. 2.

Et cohærentijs.

SVMMARIA.

1. *Cohærentiarum appellatione quid ueniat.*
2. *Aedificiũ dicitur ſolo cohærere non in eo exiſtẽs.*
3. *Seruitus uidetur de cohærentijs rei.*
4. *Cohærentia ueniunt appellatione principalis, et idem de cohærentijs quod & de principali iudicatur.*
5. *Vendens rem ſimpliciter cenſetur vendere cum ſuis cohærentijs.*

GLOSSA TERTIA.

COhærentiarum appellatione ſecundum Ang. in l. qui tabulas, ff. de fur. & Fab. d. 3. memb. num. 11. ueniunt
1 omnia † quæ rebus principaliter uenditis adhærent, ſiue cohærent corpori, ſiue iuribus
2 incorporalibus, unde ędificium † ſolo cohęrere dicitur, nõ aceruus in eo exiſtens, l. quia
3 aceruus, ff. quod ui, aut clam. Sic etiam † ſeruitus uidetur de cohærentijs rei, ut per Fab. loco præallegato, nu. 9. & Alex. qui dicit quod adhærent rebus immobilibus in conſil. 211.
4 nu. 5. uol. 6. dicens ita de huiuſmodi † adhærentibus iudicandum eſſe, ſicut de principali, & uenire eius appellatione. ſequitur Tiraquel. in tract. de retract. tit. 1. §. 1. gloſ. 5. nu. 2. & licèt non fuerit expreſſum huiuſmodi uerbum, ſicut in ſua forma nõ exprimit Specul. nec

5 cul.nec Roland. tamen † ſimpliciter vendēs,
vel concedens rem, cenſetur vendere cum
cohærentijs ſuis,ut dicit Fab.d. 3. membro,
nu.9.vbi plura iura allegat.quod videtur etiā
probari ex uerbis Pau.de Caſt.in l.Iulianus,
§.fi.ff.de actio.empr. vbi dicit venire in uen-
ditione ſimpliciter facta,quæ cohęrent ſolo,
uel parietibus & quę ſunt prępatata propter
cohærentiam,ut ibi per eum.

Et cum omnibus & ſingulis quæ ipſæ res ut ſupra venditæ habent in ſe.

S V M M A R I A.

1 *Cum,dictio,aliquando acceſſoriè copulat.*
2 *Habere,uerbum,eſt generale.*
3 *Habere,uerbum, comprehendit tam dominium quàm poſſeſſionem,& de facto detentionem.*
4 *In,dictio,diuerſimodè accepta in iure.*

GLOSSA QVARTA.

DIctio(cum) hoc caſu copulat acceſſo
riè iuxta ea quæ habentur in l. 1. &
1 2.vbi Bart.ff.de pecul.† leg.& Rui.
conſ.45.in princ.1.uol.De illa uerò Clauſu-
la(omnibus & ſingulis) ſuprà dictum fuit in
Clauſula(Ratihabitionis)in uerbo,omnium
& ſingulorū.Et ultrà ea addo Cur.iun.conſ.
2 74.num.3.Verbum,habere eſt † generale, &
comprændit tam dominium,quàm poſſeſ
3 ſionem,& de facto † detentionem;l. ſtipula-
tio iſta,§.hi qui,& ibi not. ff. de uerb. oblig.
& l.habere duobus modis,& ibi not.Alciar.
ff.de uerb. ſignif. & de dictione(in)quod di-
uerſimodè accipiatur, ponunt Alber.in Di-
ctionario ſuo,in eod. verbo. Bart.& alij,in l.
4 † Gallus,§.ille caſus,ff.de liber. & poſth. &
latè plures de ea tractantes adducit Tiraq.in
in tract.prædicto,§.1.gl.11.nu.74. ubi quod
idem importat quod dictio(intra) de qua ſta
tim dicetur,& intrinſecitatem denotat,quod
etiam tradit Soc.conſ.212.col.2.uol.& tra
dit latè Bal.& alij poſt eum,in Rubr.ff. ſolu.
matr. vbi Ripa, nu.2. & in caſu noſtro uide-
tur, quod co ſenſu ſit accipiēda ex quo iniun
gitur loco,ut per Doct.in locis præallegatis,
ſed quando iungitur accuſatiuo caſui, accipi
tur pro uſque,ut per Alcia.in l.notionem,ad
fi.& in l.ſi quis dixerit,2. pag.ff.de uerbo.ſi-
gnif.quandoque exponitur ideſt nomine, ut
per Curt.iun.conſ.45.nu.4.& alij in alijs lo-
cis de ea ſcribunt,quos non eſt opus referre.

Super ſupra.

S V M M A R I A.

1 *Super, & ſuprà, dictiones ſunt ſinonimæ, tàm apud Latinos quàm apud Legiſtas.*
Licèt Valla contrarium ſenſerit & malè.
Super & ſuprà,dictiones quid importent.
2 *De,dictio,ſignificat deciſionem.*
Super,ſignificat acceſſionem, & ipſam rei quæ geritur ſubſtantiam.
3 *Super, dictio, aliquando importat rei obligationem ut hic exemplificatur.*

GLOSSA QVINTA.

IStæ dictiones uidentur ſynonimę,& eiuſ
dem ſignificationis tam apud Latinos,
1 quā apud Legiſtas. † licèt Lauren. Val.
lib.2.elegant.c.91.relatus à Iaſ.in Auth.Sa-
cramenta puberum, col.6. uerſ. contrarium
dicitur.C.ſi aduer.uēd.velit eas differre,quia
dictio, ſuper contiguitatem, ſeu contingen-
tiam aliquam importat,ſuprà uerò,interual-
lum, & diſtantiam, ut ſedeo ſuper lapidem,
auis,uel nebula eſt ſupra nos.licèt Ambr. Ca
lep. hanc differentiam nō admittat in ſuo Di
ctionario,ſuper eo uerbo,ſuper,nec Doct.no
ſtri pariter concordant cum eo,immo hęc diſ
ferētia uidetur confundi ex tex.in l.3.§.item
uideamus ſi proiectū,& in §. ſed ſi ſupra eas
ædes,ff.uti poſſid.& in l.quemadmodum, §.
1.ff.ad l.Aquil.vbi dictio,ſupra,ſtat cōtiguè,
& denotat contiguitatem, & non interual-
lum, & ſe habet tanquam ſuperficiem ad a-
ream, & uidetur idem probari in l. peregrè,
in princ.de acquir. poſſ. & hoc caſu ſtat pro-
priè,ſecundum Alber. in dictione, ſupra, &
Ruin. ita promiſcuè de dictionibus iſtis uer-
ba facientem.in conſ.94. nu.2.& ſequent.4.
uol.& de iſtis dictionibus,quod ſint eiuſdē ſi
gnificationis,latè tradit Tiraq.in loco prę̄al-
legato,nu.77.& 78. & de dicta dictione, ſu-
per, quod non denotet contingentiam tēpo-
ris, ut ſi exigatur iuramentum ſuper contra-
ctu,quod antè,uel poſt prę̄ſtari poſſit, tradūt
omnes poſt gloſ.in d.Auth.Sacramenta pu-
berum,& de ea etiam habetur per Bald.poſt
Iac.Butr. in l.1.C.com.de leg.ubi eſt plena
appoſtil.Barb.& dicit idem Bald. in l. liberti
libertęque,col.antepen.nu.28. uerſ.ſi autem
2 teſtator, quod dictio † (de)ſignificat deciſio-
nem, & dictio(ſuper)acceſſionem. & in cōſ.
182.Caſus talis eſt.2.col.n.2.5.uol.uer.ſcđo
quia in conceſſione,dicit,quod dictio,ſuper,
denotat ipſam ſubſtantiam rei,quæ geritur,
& inter alia ſignificata,huiuſmodi dictionū,
de quibus per Alber. in Dictionario ſuo, in
ipſis uerbis,& Tiraquel.in loco prę̄allegato,
3 notandum eſt † illud,quod importat rei obli-
gationem,& ſuppoſitionem,ut ſi teſtator le-
gat ſuper eius prędio aureos aliquot,nam cē
ſetur prædium obligationi ſupponere;& idē
erit in promiſſione in contractu facta, ut per
Bart.

Bart.in l.fundus quem,de annu.legat.& probatur in l.codicillis, §. inſtituto, de leg.2. tenet Bald.in d.conſ.Alex.in l.reſcriptum,§. ſi pacto,ad fi.ff.de pact.& in l.ad diem, in princip.de uerb.oblig.& Hier.Gigas.in tractatu de penſio.Eccleſ.quæſt.51.

Intra ſeu infra ſe.

SVMMARIA.

1 *Intrà, & infrà, dictiones numquid ſint eiuſdẽ an diuerſæ ſignificationis,& quid importent.*
Intrà,dictioni apponitur dictio extrà,infrà dictio ſuprà.

2 *In venditione ueniunt plantata ſata, & ædificata.*

3 *Terminus duplex eſt, terminatus & terminãs.*

4 *Termini cenſentur comprehenſi in uenditione, ſi uenditor vendidit quidquid habet intra tales terminos.*

5 *Vſq; dictio, in uenditione comprehendit terminum terminatum.*
Declara tamen ut hic.

6 *Vendens quidquid poßidet intrà tales confines, ſi ſciebat partem aliquam nõ poßidere, & ignorantem emptorem non admonuit, eidem tenetur propter dolum.*

7 *Seu,dictio, aliquando ſtat ampliatiuè.*

GLOSSA SEXTA.

Licèt huiuſmodi dictiones diuerſimodè
accipi ſoleant, & diuerſas habeant ſi-
1 gnificationes, ut latè per † Alber. in
Dictionario ſuo,ſuper ipſis uerbis.Oldr.conſil.49. Alberic. in tracta. de præpoſit.nu.26. & 27.Dec.in Rubrica,C.qui admit. num.8. poſt Iaſ.col.3. vbi ponunt differentiam inter has dictiones, ut intra, referatur ad tempus, infra ad locum.Tiraquel.d.glo.11.nu.71. & num.77. tamen uidetur,quod hoc loco accipiendæ ſint pro denotantibus intrinſecitatem, & incluſionem quandam, & compræhendant omnia, quæ ſunt intra terminos rerum uenditarum,& terminos ipſos,d. l. æde ſacra,§.1.de contrah.empt.l.fundi,in princ. & l.quæro,ff.de action. empt.l. ſi quis ſic dixerit,ff.de uerb.oblig.& tradit Alex.in conſ. 8.aliàs allegato,col.2.4.uol. & cõſ.211. col. 2.6. vol. & de iſtis dictionibus, quod includantur habetur etiam per Doct.in l.non omnis,in princip.ff. ſi cer. pet.per Nell.in tract. Bannit. in 2. parte ſecundi temporis, q. vlt. col. penult. dictioni intra, opponitur dictio extra,& infra,dictio ſupra,ut per Tiraq.loco præallegato. & de dictione, ſupra, & infra, habetur in d.l. peregrè, in princ. & quandoque una ponitur pro altera, ut l. in venditione,& ibi glo.ff.de actio.empt. & propter ſupradictas dictiones & Clauſulam hanc,dicit
Spec. in d.§.1. col.9. quod comprænhendun-
2 tur † in uenditione,plantata, ſata, & ædifica-
ta, quæ ſolo cedunt, & pertinent ad emptorem,ut per eũ,quod latius in fine huius Clauſulę ſum explicaturus.Et ad propoſitum ſciẽ-
3 dum eſt, quod duplex † eſt terminus, ſecundum Baldum in d.l.ſi fines, & in conſil.412. Verba dicunt, 2. colum. 5. vol. ſcilicet terminus terminatus, & terminus terminans: terminus terminatus eſt,quicquid intra fines comprænhenditur: terminus terminans eſt, quicquid extra terminos extenditur, & uendens quicquid habet intra tales terminos,
4 † comprænhenduntur etiam termini:quia illa dictio,intra,includit ſua extrema,puta, ſi dicatur,uendo fundum inter murum, & arborem, nam comprænhenditur & murus & arbor,ut per Fab d.6.q.6.memb. in fi. & idem
5 eſt dicendum de dictione uſque † quia comprehendit terminum terminatum,ut ſi ſit uẽditum prædium uſque ad domum, uenit etiã domus, ſi ſit de dominio uenditoris, ut per Bal. d. conſ. & in l.à caligato,C.de nupti.ſecùs, ſi non ſit in dominio uenditoris, uel eſt uia publica:quia tunc acciperetur pro termino terminante,& idem, ſi ex quantitate precij non correſpondentis ualori rei, aliud deberet cenſeri, ſecundum Bart. in l. ſemper in ſtipulationibus,ff.de reg.iur. & ibi latius Cagnol.& Bertran.conſ.241.ad finem, 1. parte priorum: Vendens uerò quicquid poſſidet
6 † intra confines expreſſos, ſi ſciebat partem aliquam non poſſidere, & ignorantem emptorem non admonuit, tenetur eidem propter dolum,d.l.quæro,quod procedit ſecundum Paul.de Caſt.ibi, niſi uendidiſſet conditionaliter,ſi poſſideo,uel quatenus poſſideo: quia eo caſu eſt imputandum emptori,qui ſe non informauit an poſſideret, & quid poſſi-
7 deret. & dictio † (ſeu) hoc caſu ſtat ampliatiuè, l. ſi quis ita, in fine,de auro & argen.leg. de qua per Doct.in l.2.C.de uerbor.ſignific. & alibi in alijs locis.

Integrè.

SVMMARIA.

1 *Integrè aduerbium quid importet.*
Reſtitutio integrè fieri dicitur,quando fit vſque ad unum quadrantem.
Trebellianica detractio cenſetur prohibita quãdo teſtator diſpoſuit totam atq; integram eius hæreditatem reſtituendam eſſe.

2 *Fundo uendito cum omnibus & ſingulis quia habet in ſe, ſuper, ſuprà, intrà, ſeu infrà ſe, integrè, numquid ueniant adiacentia mobilia, & alia*

Digitized by Google

alia quæ ueniunt ad inſtructionem prædij.
Donatio Principis, cum uerbis, integro ſtatu, importat ac ſi dictum ſit cum adiacentibus, mancipijs, pecoribus, & fructibus, et omni iure ſuo.
3 *Fundo uendito cum clauſula, integro ſtatu, comprehenduntur etiam inſtrumenta tàm fundi quàm patrisfam. quibus utebatur in fundo.*
4 *Fundo uendito cum clauſula, integro ſtatu, uel cum plenitudine iuris, includuntur etiam decimæ, & ſimilia.*
5 *Integrè, & integro ſtatu numquid idem importent & nu. 7. & 9.*
6 *Reſtitutus cum clauſula, integro ſtatu, intelligitur reſtitutus eſſe ad bona amiſſa propter delictum.*
8 *Inſtructus fundi quid ſit.*
10 *Fundus non cenſetur uenditus inſtructus in dubio, niſi expreſſè dictum ſit, uel per uerba id importantia.*

GLOSSA SEPTIMA.

IN integrum (ut Roland. & Spec. ac pleri
que alij malunt) huiuſmodi dictio non
1 eſt modicæ † importantiæ, cum rem per-
fectam ſignificet, ut tradit Spec. in tit. de hæ-
red. §. 1. in fine, per text. in c. fi. in fine, 2. q. 3.
ſequitur Io. de Amic. in cõſ. 12. nu. 31. & Io.
le Ciriet in tractatu de primogen. 1. lib. q. 17.
nu. 2. & idem importat quod ſine diminutio-
ne, l. 2. §. ad filiorum, C. quando, & quibus
quarta pars debe. lib. 10. exponẽdo ibi Copu
lam pro expoſitiua, id eſt, & plura ad propoſi
tum adducit Alex. in conſ. 141. Viſo teſtamẽ
to, ad finem, 2. uol. ſequitur Afflic. deciſ. 258.
nu. 3. & Corſet. in tractatu de Trebellia. §. 2.
nu. 4. & idem importat quod plenariè, Bald.
in c. accedens, il 1. 2. col. verſ. ibi in integrũ,
ut lite non conteſt. & dicitur integrè fieri re-
ſtitutio uſque ad unum quadrantem. Bald. in
c. cõquerente, nu. 1. de reſtit. ſpoliat. ſequitur
alia adducẽs Corſet. in loco præallegato, & ad
quod faciunt tradita per Modern. poſt Bart.
in l. Centurio, de uulg. & pupil. & per Ruin.
conſ. 25. nu. 7. 1. uol. quod teſtator diſponen-
do totam & integram eius hereditatem reſti
tuendam eſſe, cenſetur detractionem Trebel
lianicę prohibere, de quo ẽt per Corſet. loco
2 præallegato. Sed dubium eſt, † numquid pp
huiuſmodi Clauſulam comprehendantur a-
diacentia, mobilia, & alia quę ueniunt ad in-
ſtructionem prędij, de quibus in l. inſtrumẽ-
ta, cũ pluribus ſequent. ll. ff. de fund. inſtruc.
& in l. 2. ubi Doct. plura enumerãt, C. de uer
bor. ſignif. & pro parte affirmatiua vr̃ text. in
l. 2. C. de bon. uacant. lib. 10. ubi habetur, qđ
ſi ſit dictum in donatione Principis (integro
ſtatu) importat, ac ſi ſit dictum, cum adiacẽti
bus mancipijs, pecoribus, & fructibus, & oĩ
iure ſuo, & ut ea, quæ ad inſtructũ poſſeſſio-
nis uel domus pertinẽt, tradẽda ſunt. Et hoc
ſenſit ibi gloſ. adiacentibus, dicens, quod hęc
uerba, uel ſimilia, apponuntur in inſtrumẽtis
uẽditionum, & quod ſi dicta Clauſula appo-
natur in inſtrumento, uel contractu, ſeu in ul
tima uolũtate, idem importaret ac ſi fundus
inſtructus eſſet uẽditus, uel legatus, licèt ple-
nius accipiatur in conceſſione Principis, fir-
mat Bart. ibi nu. 5. & tamen in legato uel uẽ-
ditione non ueniunt, l. Lucius, §. pen. de leg.
3. l. 2. §. dotes, & ibi Bar. de fund. inſtruc. Bar.
Caſt. Corn. & Iaſ. in l. 2. C. de uerbor. ſignif.
niſi ſm̃ Bart. ibi extet conſuetudo, prout erat
in illa Ciuitate, quod inſtrumenta ad cultu-
ram fundi ueniant in uenditione fundi. & di
ctam deciſionem Bart. de dicta Clauſula (in-
tegro ſtatu) quod importet & compræhen-
3 dat etiam inſtrumenta tam fundi, † quàm pa-
triſfam. quibus utebatur in fundo, ut in d. l.
2. & in alijs locis prædictis, tenent etiam Bal
dus & Iaſ. in d. l. 2. C. de uerbor. ſignif. Paul.
in d. l. Iulianus, §. fin. de act. empt. & uidetur
ſequi Dec. in conſ. 516. nu. 25. & Ioan. le Ci-
riet, loco præallegato. & Pariſ. conſ. 20. nu.
73. 1. uol. illam etiam l. 2. C. de bon. uacant.
dicit ſingularem Bald. in c. quanto, nu. 8. de
4 iudic. dicens, quod ſi ſit addita † dicta Clauſu
la, (integro ſtatu) uel (cum plenitudine iuris)
includuntur etiam ſpiritualia, ut decimæ, &
ſimilia, quæ in generali conceſſione uel ſim.
non uenirent, & ſic Baldi deciſ. uidetur pro-
bare, quod ſat ſit apponere tm̃ hoc uerbũ, in
5 tegrè, † quod plenitudinem iuris, & integrita
tem importat, ut ſupra dictum eſt. idem ſen-
tit Corſet. loco præallegato, adducendo, di-
ctã legem ſecundam, ad probãdum, quod di
ctio, integrè, importat idem quod plenariè;
& huius mentis videtur etiam Bal. in d. c. ac-
cedens, dum ad expoſitionem dicti uerbi, in
integrum, adducit gl. in d. l. 2. & idem Io. de
Amic. d. conſ. allegando d. l. 2. ad comprobã
dum conſultationem ſuam, quod ille cenſea
tur integrè reſtitutus, qui nullo diminuto re-
ſtituitur, & huiuſmodi reſtitutio etiam extẽ-
6 deretur † ad bona amiſſa propter delictum,
eam etiam tenet Alb. in Dictionario ſuo, in
uerbo, integro ſtatu, declarans procedere, in
his, quæ ibi ſunt gratia perpetui uſus, & aliàs
non. Dicit etiam Oldrad. in conſil. 121. ad
primam quæſtio. 2. col. uerſ. 6. uidetur, quod
adiacentia non ueniunt niſi ſit dictum inte-
gro ſtatu, uel cum omni iure ſuo, &c. ut in di
7 cta l. ſecunda, ſed tamen † quod huiuſmodi
duæ Clauſulæ idem importent iure non pro
batur, immo prima plus importat, ut ſupra,
quàm ſecunda de qua dicetur infra, ſuper ſe-
quentibus

quentibus verbis,ſed clarius cæteris hoc declarat Fab.d.6.quæſt.3.membro,per dictum text. vbi dicit,quod ueniunt adiacētia,quod uerbum importat,ac.ſi diceret fundum inſtructum,l.Seiæ,§.fin.& l.prędia,ff.de fund.
8 inſtruc.inſtructus autem fundi, † eſt apparatus rerum diutius manſurarum, ſine quibus poſſeſſio exerceri nequit, d.l. quæſitum, in princ.ff.de fund.inſtruct.Item inſtructus prędij eſt illud quod ad aliud non eſt deputatū, licèt alijs quandoque deſeruire ſolitum ſit, d.l.quæſitum,§. idem reſpondit domo, & ut ibi per eum, qui declarat etiam quę ſint cohęrentiæ, de quibus ſuprà dictum fuit, & quæ ſint pertinentiæ,de quibus infra dicetur. Cōtrariam tamen ſententiam quod in contractu oneroſo & priuati,non ueniunt huiuſmodi adiacentia,& ſupellectilia,quæ aliàs ueniren, ſi fundus inſtructus, uel prædium inſtructum,uel uti eſt, venderetur, vel legaretur,tenet Iaſ.ſibi contrarius,in l.penult. quæ pro l. finali ab omnibus allegatur, col. 1. & 2.poſt Alb.& Ang.ibi.ff.de conſtit.prin. ſed priorem opinionem quando expreſsè eſt addita dicta Clauſula,(integro ſtatu)crederem omninò ſeruandam eſſe in practica, propter text.in dicta l.ſecunda,& auctoritates prædi
9 ctas. † ſed ſi tantum ſit dictum (integrè) vel (in integrum) prout communiter dicitur in omnibus inſtrumentis, uix crederem poſſe obtineri, ut uenirent in uenditione omnia, quæ veniūt fundo inſtructo alienato,& quo-
10 tidie uidemus obſeruari, quod † uendirores poſſeſſionum, boues quos habebant in rebus uenditis ad culturam fundorum, & pecora, quæ ibi tenebant cauſa ſtercorandi agros, & alia quæ ueniunt fundi inſtructi, uel inſtrumenti appellatione, d. l. inſtrumenta, & in alijs ll.ſequent. abducunt & aſportant, nec tradūt emptoribus, & propter iſtas clauſulas,quas nec partes,nec notarij,ut plurimū intelligunt,ut in ſimili dicit Ripa,in d.l.Centurio,nu.131.periculoſum eſſet iudicare pro iſta opinione, quæ fortè in puncto iuris defendi poſſet,per prædicta,& per alia quę poſſem in medium adducere.

Omnique iure.

SVMMARIA.

1 *Ius quot modis accipiatur,*
2 *Clauſula, cum omnibus iuribus ſuis, debet reſtringi ad ea quæ ſunt de natura contractus.*
3 *Fundo uendito cum inſtrumentis, & omni iure ſuo, comprehenduntur etiam artifices in ipſo exiſtentes.*
4 *Vendens an præſumatur dumtaxat ius, quod habet in re, uendere.*
5 *Vendens vel concedens quidquid iuris habet in tali re nihil conceſſiſſe videtur.*
Titulus ratione incertitudinis viciatur.
6 *Vendens ius quod habet in domo non cenſetur uēdidiſſe domum, neque tenetur de euictione. Declara vt hic.*

GLOSSA OCTAVA.

IVS diuerſos habet ſignificatus, ut latè proſequitur Ioan.Andr.in Nouel.in Rubrica,de regul.iur.in 6.col.2.ubi † ponit
1 quinque carmina huiuſmodi ſignificatus cōtinentia,quæ etiam ponit Alberic.in Dictionario ſuo,in uerbo,ius,ubi de hoc uerbo, & eius ſignificatu multa ſcribit. Verum hoc caſu uidetur, quod debeat accipi, prout accipitur in l.quæſitum,§.idem reſpondit domo, il 2.de fundo inſtruc. ibi, (cum omni iure ſuo) ideſt,cum omnibus quæ pertinent ad domū, & compræhenduntur in legato de ea facto, & etiam prout accipitur in princip. Inſtit.de action.ibi,ius perſequendi in iudicio, &c. & in §.equè.eo.tit.in pluribus locis illius §.ſcilicet,pro poteſtate,& facultate agendi & perſequendi,ut ipſum tex.in d. princip. exponit Gomeſ.ibi,num.29.licèt poſſet etiam accipi pro commoditate & ſeruitutibus competentibus rei,uel uenditori,iuxta d.l. quid aliud, & ibi Alciat.ff.de uerb.ſign. Iſta tamen Clau
2 ſula, † (Cum omnibus iuribus ſuis) licèt ſit compoſita per terminum uniuerſalem omnibus, ſeu omni, tamen debet reſtringi ad ea, quæ ſunt de natura contractus, & rei uenditę,unde non uenirent ſpiritualia,quorum laicus eſt incapax,ut per Innoc. in c. ex litteris, de iure patro.& Bald.allegantem ad hoc l.ſi ſtipulatus,ff.de uſur.in l.à procuratore,2.col. C.mand.ſequitur Rom. in conſ.444. An dictum caſtrum,2.col.& Soc.conſ.47.3.col.1. uolum.hinc dicit Bal.ibi,quod uenditis poſſeſſionibus quas quis habet in aliquo territorio,cum omnibus iuribus ſuis, non uenit pedagium quod exigitur in domibus, quas ibi habebat,licèt illæ domus ſint uenditoris. ſequitur Alex.in l.3.in princ.nu.24. ff. de acq. poſſ.Bertach.in tracta.de gabell.1. parte 13. quæſt.& Fab.d. 3. membro,nu.10. Roman. dicto conſil. & Socin. conſ.211.2.col.2.uolum.& conſ.66.nu.12.3.uol.ſed ſi ſit dictum
3 †cum inſtrumentis,& omni iure ſuo,ut in dicto,§.idem reſpondit domo,comprehendūtur etiam artifices in fundo exiſtentes,qui eius cauſa parati eſſent. Fab.per illum text.in dicto 3. membro,nu.24. & in dubio uidetur uenire omne ius, quod quis habet in re tempore uenditionis, l. Rutilia Polla, & l. in lege,ff.de contrahend.emptio. & l.2.§.1.ff.de hæred.

hære.uel actio. vendit. & ibi per Fab. & tradit idem Fab.in 7. membro, nu.35. ubi alias ll. allegat; & cenſetur tranſlata in emptorē, ſicut erat apud uenditorem, niſi aliud ſit ſpecificatum, l.alienatio, de contrahen.empt.& l.ſi creditor, §.fin.ff.de action.empt.Fab.ibi,
4 nu.33.quandoque † tamen quis cenſetur tantum uendere ius quod habet in re, & non totam rem ipſam, ut in caſu l. qui tabernas, de contrahen.empt. quando quis vendit tabernam quam habet in ſolo publico, quia non uenit ſolum, nec enim præſumitur quis uelle uendere alienum, ſed proprium, ſicut nec de alieno ſed de proprio teſtari. Bald. in l. in teſtamento, C. ad l. Falcid. hinc eſt quod uendens rem communem, ſolum partem ſuam uendere uidetur, non conſocij. Bald. per text. in d.l. qui tabernas, in l. 1. nu.5. C. qui teſta. fac. poſſ. quod tamen declaratur procedere in emptore ſciente qualitatem rei uenditæ, uel qui habet præſumptionem ſcientiæ contra ſe, ut in d.l. qui tabernas, aliàs tenetur vēditor de euictione, ut declarat Bald. in dictis locis, & ſcientia, uel ignorantia, colligitur ex quantitate precij, quod pro re uendita ſoluitur, an correſpondeat toti rei, uel parti, ſeu iuribus tantum, quæ in ea habet uenditor. Sequitur Fab.d.7. membro, nu. 34. & in 3.mē-
5 bro, num. 14. Sed ſi quis † uendat, uel concedat quicquid iuris habet in tali re, & non cōſtet quæ iura in ea habuerit, nihil conceſſiſſe uidetur, uel tradidiſſe, uel titulus acquirenti prodeſt, l.quid ſi in uenditione, & l.quid ſi ſit ff. de hæred. vel actio. uend. & uiciatur titulus ratione incertitudinis, l.locus, de acquir. poſſ. ita Oldrad. conſilio 164. Viſo priuilegio. Baldus, & omnes poſt Dyn.in l. ſi ſic, §. 1.ff.de leg. 1.ubi Paul.de Caſt.dicit ſe habuiſſe de facto, dicens titulum ad præſcribēdum non prodeſſe, ſed exigi longiſſimi temporis poſſeſſionem, ut poſſeſſor præſcribat, ſimiliter dicens, quod hoc caſu cenſetur dubius euentus uenditus, uel conceſſus, l. ſi iactum, de contrahen. emption. & propterea admonet aduocatos, ut ſint cauti in inſpiciendis inſtrumentis, quia hoc de facto quotidie accidit, cum notarij per imperitiam ignorantes uim uerborum, dicunt, quod talis uendit om-
6 ne ius † quod habet in domo, unde non cenſetur uendita domus: vel uenditor tenetur de euictione, & ſibi imputet, qui ſic emit, ſubdens, quod hoc faciet ſibi honorem. quam concluſionem tenent etiam Ang. & Alex.in dicta l.locus, & Alex.in conſ.28. Viſis accuratè, col.3. 1.vol. duplicato conſil.31.in 2.& conſ.14. Viſo & conſiderato, 2.col.& conſil. 187.In hac cauſa, 2.col.ad finem, 2. vol. Fel. in cap. de quarta, 8. col.nu.26. de præſcript. Bert.conſ.1.nu. 107.2. parte, priorum, & admittit Ruin.conſ.212.nu.9.in prin. & ſequitur Balb.in tract.de præſcript.1. parte 3.partis principalis, q.6.& latè comprobat Fab.d. 6.q.memb.6. & idem eſt ſi dictum ſit, concedo res, quas iuſtè poſſideo in tali loco, quia de poſſeſſione inprimis conſtare debet, ſecus ſi exprimantur res, etiam ſi addatur illa Clauſula. Grammat. allegans Aret. in deciſione 59.nume.39. & Laur.Silua.in tract.de feud.recog.q.36.& Dec.conſil.226. num.4. ubi, quod hoc caſu poſſeſſio per conſtitutionem, non transfertur, cum res ſit incerta; qđ autem dicitur de pręſcriptione, quæ non procedit uirtute talis tituli, procedit, niſi uenditor, uel concedens, tradat totam rem, ut declarat Bart.in l.emptor, ff.pro empt.& ſequūtur Alc.in d.l.locus, & Fab.& Balb.in dictis locis; & ſimiliter id quod dicitur, quod uēditor non tenetur de euictione, procedit, niſi uenditor eſſet ſciens quod nullum ius haberet, l.hoc autem, ff.de hære.uel actio. uendit. & ita tenet Alex.in d.l.locus, & ſequitur Balb. ac declarat etiam Fab.in d.6.membro. Facit text.in l.quæro, ff. de action. cum alijs ſupra adductis in Clauſula, ſeruitutum, ſuper uerbo (& quæ domus) &c.

Et actione.

SVMMARIA.

1 Actio quid ſit, & quotupliciter ſumatur.

2 Vendere rem cum omni iure, & actione quid importet.

3 Speculator correptus.

GLOSSA NONA.

ADdunt Spec. & alij practici (uſu ſeu requiſitione) ſed uidetur quod ſine eis ueniant etiam omnia in uenditione, quæ ſunt ad uſum rei uenditæ, ut per Rom.d.conſ.5.& Crauet.d. conſ.105. nu.8. & quod ueniant deſtinata ad uſum rei, fuit dictum ſuprà in Clauſula prædij urbani ſu-
1 per uerbo, horto. Actio † modo (pro inſtructione iuuenum) nihil aliud eſt, quam ius perſequendi in iudicio, quod ſibi debetur, Inſtit. de action. in princ. & eſt uerbum generale, & ſpeciale, quia omnis actio dicitur, ſiue in perſonam, ſiue in rem ſit petitio, ſed plerumque actiones perſonales ſolemus dicere: petitionis autem uerbo in rem actionem ſignificari uidentur, l.pecuniæ uerbum, §. actionis, & ibi latè declarat Alciat. de actionibus antiquis, & earum formulis & origine, plenè diſſerens; & de origine ipſarum habetur in l. ſecunda, §. deinde ex his legibus, & ibi declarant

Digitized by Google

rant ſcribentes,ff.de orig.iur.& tradunt om-
nes in d.princ. Azo uerò in eius Summa, in
tit.de eden.C.1.col.dicit,qđ olim actio dice
batur conceptio uerborum formata à magi-
ſtratibus, unde, & dicebatur formata actio:
hodie aũt ſine impetratione,& conceptione
verborum ſolennium dr̃ actio Ius Ciuile,uel
Prætorium, quo debitum in iudicio à te exi-
gere poſſum, uel petere rẽ mihi reſtitui, ubi
alia ad propoſitum adducit: Dicit tñ Spec.in
d.§.1.col.9. ſuper iſta Clauſula(omniq; iure
& actione) quod iſta Clauſula generalis ap-
2 ponitur,†vt non tñ ipſa res cum his quæ ibi
enumerat, ſed ẽt cum omni iure ad ipſam ſi-
ue ad ipſum venditorem pro ipſa reſpectan-
te,perueniat in emptorem,ſubdens,pôt.n.eſ
ſe,qđ per hæc uerba, actiones,quæ ipſius rei
noĩe cæperant ante uenditionẽ competere,
vt l.Aquil.dam.infecti,& aquæ plu.arcen.&
ſimiles acquiruntur emptori,quia has oẽs te
netur uenditor cedere,& dare emptori,l. Iu-
lianus,§.ſed & ſi quid,ff.de action. empt. &
expoſitionẽ huius Clauſulæ Spec. vr̃ ſequi,
referendo Fab.d.3.memb.nu.14.Pro iſta de
ciſione Spec. optimè facit deciſio Curtij iu-
nioris in cõſi. 177.nu.4.& nu.6. ubi propter
iſtam Clauſulam conſuluit uenditorem cen-
ſeri cum re alienaſſe ẽt ius ſibi competens de
cimandi illam rem,cum ſibi illud ius compe
teret pro dicta re,de quo dicetur in ſequenti
3 Clauſula paulo infra. Ego†tñ dubito,ne aut
littera ſit corrupta,aut male dixerit Spec.ip-
ſe,n.ſundat ſe in eo, qđ venditor tenetur ce-
dere actiones emptori,per text. in d.§.ſed &
ſi quid,qui tñ loquitur, qñ hmõi actiones uẽ
ditori fuerunt quæſitæ poſt uenditionem, &
ante traditionem,ſecùs ſi ante uenditionem,
& pro damno de præterito, non pro futuro,
l. is qui in puteum, §.ſi poſtea, ff.quod ui aut
clam,l.fin.ff.arbor.furt.cæſ.l.1.§.ſi fundum,
ff. de aqua quot.& æſtiua, & quod teneatur
cedere actiones ſibi quæſitas poſt venditio-
nem, ante traditionem,hr̃ ẽt in l.quod ſæpè,
§.1.de cõtrahen.empt.& in l.ſi ea res,in prin
cip. ff.de action. empt. nõ aũt tenetur cedere
quæſitas ante uenditionem niſi pro damno
futuro, quod procedit in actione perſonali,
non in rem ſcripta,l.ſi tertius,§.ſi quis prius,
& ibi declarando diſtinguit Bart. & ſequun-
tur alij,ff.de aqua pluu.arcenda,& probatur
ex textu qui de hmõi actionibus cedendis lo
quitur,in l. Iulianus, §.ſi ex fructibus, & ibi
declarat Caſtr. ff.de action.empt. licèt indi-
ſtinctè ẽt loquutus fuerit Azo. de hmõi ceſ-
ſione in Summa, in tit.de peric. cõmodo rei
uend.col.fin. Intelligendo itaq; deciſionem
Spec. ſecundum l. quam allegat, iuxta gloſ.
& Bart.in l.non ſolum, §.ſi liberationis, nu.
7. ff.de lib. leg.certè debemus intelligere de
actionibus ortis poſt uenditionem, ſcilicèt
ante traditionem, quas tenetur cedere uendi
tor non aũt de habentibus ortum ante uen-
ditionem, & pro damno præterito, quia eas
nõ tenetur cedere,ut ſupra, & hoc modo lit-
tera Spe. poſſet eſſe corrupta,quia deberet di
cere ante traditionem,nõ aũt ante uenditio-
nem, aliàs rõ Spec.in qua ſe fundat, quia te-
netur cedere, eſſet ſalſa, iuxta not. per Bart.
quem omnes ſequuntur, in d.§.ſi quis prius,
ſed an huiuſmodi deciſio per alias rationes
deſendi poſſit,inferius tangam.

Sibi ex ipſis rebus, uel pro ipſis rebus.

SVMMARIA.

1 Ex dictio, cauſam proximam, & immediatam importat, ſicut propter, & ob, remotam.

2 Pro, dictio, importat cauſam immediatam, & proximam.

Pro dictio, aliquando ſignificat nomine uel occaſione.

De dictio importat cauſam immediatam.

3 Verba rebus ſunt adaptanda, & non ſemper eſt recurrendum ad proprias & preciſas ſignificationes.

4 Decimandi ius an ueniat in fundi uenditione.

GLOSSA X.

Dictio (ex) regulariter cauſam proxi-
mam,& immediatã importat, ſicut
1 (propter)&(ob)cauſam†remotam,
l.eo tempore, §.fi.& ibi Bar. & omnes, ff.de
pecul.l.1.& ibi etiam omnes not. C.ſi ſer. ex
ter.l.non dubium,& ibi omnes,ubi Iaſ.9.no
tab. C.de legi. & habetur in l.4. in princ. de
alim. & cibar. leg. per Doct. in Rubrica C.
qui admit.& eſt tex.in l.1.§.ex incẽdio, ff.de
incend. rui. naufrag. cum alijs adductis per
Tiraq. in tract. ceſſante cauſa, Limitatione
20.nu.29.cum ſeq.de qua dictione,quod ha-
beat alios ſignificatus, ultrà Alber. in eius
Dictionar. & in tract. de præpoſit. ſuper eo
verbo,& Bald. in l.ex annali. C. de action.
empt.tradit etiã Tiraq.in tract. de retrac. tit.
1.§.1.gloſ.11.nu.54. Dictio modo (pro) ẽt
importat cauſam immediatam,& proximã,
2 ut per Bald.in d.l.ex annali,†& in d.l.1.ad fi
nẽ, nu.23. & qđ denotat cauſam hr̃ per Bar.
in l. Lucius,§.à te,ff.de legat.2. Ruin.conſil.
124.num.8.uol.2.& quidem finalem,ut per
eundem Ruin.conſilio 23. num.19. dicto 2.
uolum. & latiſſimè Tiraquel. d. limitatione
20.nume. 28. licèt etiam quandoque dictio,
pro importet idem quod nomine, uel occa-

ſione. Ruin. conſil. 62. nu. 3. uol. 4. & eodem
modo accipitur dictio (de) ut per Doctor. in
locis præallegatis, ut importet cauſam imme
diatam, licèt quãdoq; huiuſmodi dictiones
improprientur ob ſubiectam materiam, ut
per Tiraq. poſt alios, dicta limitatione num.
30. & nu. 34. & per Bald. in d. l. ex annali in fi
3 ne, ubi dicit aptanda † eſſe verba rebus, & nõ
ſemper eſſe recurrendum ad proprias & præ
ciſas ſignificationes; ſed cũ uerba in ſuo pro
prio ſignificatu in materia ſtricta, prout eſt
obligatio, & contractus, l. quicquid aſtringẽ
dę, ff. de uerbor. oblig. l. ueteribus, ff. de pact.
debeant accipi, l. cum lege, ubi Aret. ff. de te-
ſtam. l. nõ aliter, de leg. 3. c. ex parte, il 3. ubi
Abb. de decim. Dec. in l. ſemper in obſcuris,
num. 5. & ibi latius Cagnolus, nu. 8. de reg.
iur. & alibi Doctor. accipiendo dictas dictio
nes (ex & pro) ſecundum earum propriã na-
turam, certum uidetur, quod per iſtam Clau-
ſulam actiones competentes ante venditio-
nem uenditori pro damno pręterito non fu-
turo non comprædhenduntur, uel ueniunt in
uenditione, quia non competũt vel pertinẽt
ex rebus, uel pro rebus uenditis immediatè,
ſed ex damno per alium illato uel facto alte-
rius, licèt in re uendita, & ſic deciſio Spec.
non uidetur procedere, ſed debet reſtringi
iuxta l. quam allegat, ad actiones competen
tes uenditori poſt uenditionem, & ante tra-
ditionem, quas cedere tenetur, ut ſupra: &
tanto magis, quia iſta Clauſula generalis,
(Cum omnibus iuri bus ſuis, &c.) debet in-
telligi, & interprætari ſecundum naturam
contractus, ut ſuprà, ſuper uerba (omniq; iu-
re) dictum fuit, aliàs ſequeretur, quod omnes
actiones competentes uenditori contra con
ductorem rei uẽditæ pro fructibus perceptis
ante uenditionem, venirent etiam in uendi-
tione, quod non eſt uerum, ut inferius diſſe-
remus. Nec pro iſta parte Spec. facit deciſ.
Curt. Iunioris ſupra allegata, quia termini
ſunt diſpares, & ex diuerſis non infertur, l.
fin. de calum. l. Papinianus exuli, de minor.
nam in venditione venit ius decimandi fun-
dum competens venditori, cum teneatur da-
4 re fundum liberũ, ut † ſuprà in Clauſula ſer-
uitutum, in uerbo ita tamen, &c. & proſequi
tur Curt. d. conſi. 177. nu. 3. & nu. 4. quod in
terminis tenuerunt Iac. de Aret. & Bened. de
Plumbino in l. ſi is cui, in fine, de ſtatu. libe.
per illum text. licèt Alber. uoluerit contra-
rium, in l. Seiæ, §. Tirãdæ, ff. de fund. inſtr. ita
ẽt tenet contra Alber. Cępol. Cautela 92. Si
aliquis emit, per tex. in l. ſi quis ędes, in prin.
ff. de ſer. urb. prædior. de quo text. ſupra fuit
habita mentio in d. Clauſula ſeruitutum, ſu-
per uerbo, quam ſeruitutẽ, ubi allegata fuit
etiã dicta Cautela Cępol. & ſic conſultatio
Curt. propter primum fundamentũ per eum
conſtructum, procedere põt, quod tñ dubiũ
vr̃, ex traditis per Innoc. Bert. & Card. in c.
ex litteris, de iure patr. Card. & Abb. in c. ad
quæſtiones, de rerum permut. & idem vr̃ ẽt
fatendum propter ſecundum fundamẽtum
factũ in hac Clauſula, cũ pro re uẽdita imme
diatè competat actio habenti ius decimãdi,
& ipſa res ſit cauſa proxima huius obligatio
nis, & actionis, loquendo de decimis prædia
libus, de quibus habetur in c. ad Apoſtolicę,
de decim. nam hoc eſt onus rei quod tranſit
ad quemcumque poſſeſſorem. Abb. in c. pa-
ſtoralis, 2. notab. nu. 3. per illum text. de de-
cim. ſecùs uerò in caſibus de quibus per
Spec. ſuprà deductis.

Aut ipſis rebus, vt ſupra uenditis.

S V M M A R I A.

1 Vt ſuprà, dictio, quid importet.

GLOSSA XI.

IVS, uel actio ptinet ad rem pro ſeruitute
reali ſibi debita ſiue urbana ſiue ruſtica,
l. vnus ex ſocijs, ff. de ſeruit. ruſtic. præ-
dior. cum alijs traditis per Cępol. in tract. de
ſeruit. urban. prædior. c. 2. de ſeruitute reali,
in princ. Clauſula uerò (ut ſuprà) eſt relatiua
præcedentium, & eorum quæ ſuperius dicta
1 ſunt, l. 1. §. hoc dicto, † vbi Bar. ff. de poſtul. l.
item quæritur, §. item Iulianus, ff. locati; &
cenſetur facta relatio cum ſuis qualitatibus,
ut per Dec. conſ. 182. nu. 3. & 227. n. 3. Pariſ.
conſ. 48. nu. 14. in 2. & 71. nu. 7. in 3. uol. & in
pluribus alijs conſilis, & alij in alijs locis.

Modo aliquo.

S V M M A R I A.

1 Aliquid dictio, uerificatur in minimo.
Sicut, & dictio quid.
Intellige tamen ut hic.
2 Aliquo modo, clauſula, idem importat quod quo modocumque.

GLOSSA XII.

1 DIctio, aliquid, † uerificatur in mini
mo, l. ſi ſeruum, §. Prætor ait, & ibi
Bar. qui tamen loquitur in dictione
(quid) & eſt gloſ. not. in Clem. 1. in uerbo,
aut eorum parte, de foro compet. tradit Iaſ.
in l. cum qui, 2. col. uer. tertio pondera, ff.
de iuriſd. om. iud. Corſet. in Sing. ſuo, in uer-
bo, pars. Ruin. conſ. 60. nu. 11. 3. uol. Dec. in
c. 1. nume. 4. & nu. 9. de fide inſtr. quæ etiam
addu-

adduximus ſupra in Clauſula exemptionis, in uerbo, aut eius parte aliqua, & dicit Bald. in c.quoniam, nu.3.de teſtib. quod per hanc dictionem modicè conferentia diceretur ad rem pertinere, quod intelligendum eſt, niſi materia ſubiecta repugnet, quia tūc dictio aliqua, uel, aliquid, nō uerificaretur in minimo, ut exēplificat Dec. in reſtitutione in integrum, quæ pro minima leſione denegatur, ut per eundem in d. c. quoniam, nu.2. & de
2 iſta Clauſula † (aliquo modo) quod idem importet, quod quomodocumq; & ſit generalis, & prægnans, ac operetur ut ueniant ea, quæ aliàs in uenditione non comprehenderentur, in terminis iſtis trad. Curt.iunior, d. conſi.177.nu.6.& 7.& faciunt quæ diximus ſuprà, in Clauſula, immunitatum, ſuper uerbo, quouis modo.

Spectantibus, & pertinentibus.

SVMMARIA.

1 Spectare, & pertinere uerba eiuſdem ſunt ſignificationis.
Pertinere uerbum latiſſimam habet ſignificationem ut hic examinatur.
Pertinere nunquid comprehendat dominium abſq; alia expreſſione.
2 Vendere rem cum pertinentijs an idem ſit ac ſi diceretur cum ſpectantibus, & pertinentibus.
Pertinentiarum appellatione quid includatur.
3 Caſtro uendito uel conceſſo uenit iuriſdictio & merum imperium tamquàm adiacens, & cohærens.
Caſtro in feudum conceſſo ueniunt munitiones quæ ſunt ad defenſam Caſtri ibi poſita ut trabachi, manganollæ, baliſtæ, machina bellica, bombarda, & ſim.
Palatio uendito in quo eſt ius patronatus numquid in uenditione cenſeatur comprehenſum ipſum ius patronatus.
Aliquid eſſe de pertinentijs non præſumitur niſi probetur.
4 Fundus quid ſit, quidque eius appellatione ueniat.
5 Fundo uendito ueniunt uia publica, limites, & luci, ſeu nemora quæ fundum tangunt, ripa fluminis, fouea, foſſata, aquaeductus.
6 Fundo uendito ſterquilinium ſeu fimus, ſiue le tamen uenit, ſi comparatum ſit ſtercorandi agri cauſa, ſecus ſi uendendi.
Fundo uendito ueniunt etiam ſtramenta ſeu ſtramen.
Stramen quid ſit, & quid ſtramenta.
Pali exempti ex uinea & monte ut iterum collocentur ſunt fundi, & in uenditione ueniūt, ſed qui parati ſunt ut collocentur non ueniunt.
Pali non continentur appellatione lignorum ſed materiæ, & aliter appellantur pedamenta.
7 Fructus extantes ſiue maturi, ſiue non, ueniunt in uenditione.
8 Fundo locato uendito an penſiones debeantur emptori uide hic, & nu. ſeq.
9 Fructus ciuiles ut penſiones domorum, nauium & ſimilium cui debeantur uendita naue, uel domo, uenditori an emptori, uide hic diſtinguentem Auctorem.
Venditor ſi exigit penſionem pro fructibus pendentibus debet eam emptori præſtare.
Fructuum appellatione quid ueniat.
10 Fundo uendito non ueniunt blada ſeu ſegetes inciſæ, uel alia à ſolo ſeparata.
11 Arbores inciſæ uel deiectæ non ueniunt in uenditione fundi uel Siluæ.
Glans quæ ceciderat uendita Silua non uenit in venditione niſi omnes fructus Siluæ eſſent venditi.
Fundo vendito ſi uenditor reſeruauit ſibi omnes fructus, comprehenditur etiam arundo, & Silua cadua.
12 Fundo vendito non ueniunt vaſa uinaria, dolia, & torcularia, etiam ſi ædificio cohæreant.
Venit tamen Caldarium aptum ad coquendum vinum ſi ſit muratum.
Sed declara, & intellige ut hic.
13 Fundo uendito non ueniunt boues, aſini, pecudes, pulli, uel alia animalia in fundo exiſtentia.
14 Columbi, & animalia perpetuò manſura ut Cuniculi veniunt in uenditione fundi.
15 Piſces an & quando ueniant in fundi uenditione.
16 Vinum, & fructus percepti non ueniant in fundi uenditione.
17 Ligna non ueniunt uendito fundo, quæ erant parata ad fundum.
18 Domo uendita veniunt plura quam in uenditione ruſtici fundi.
Labrum quid ſit contrà Azon. & Glo.
Salientes quæ nam dicantur contrà eoſdem.
Domo uendita veniunt etiam ſalientes ſeu fiſtulæ quamuis longè excurrant extra ædificium.
Fiſtula quænam ſint, & quotuplices.
Canales quinam dicantur, & quotuplex eorum ſpecies.
19 Domo vendita ueniunt feræ, claues, & clauſtra Domus per quæ clauditur domus, uel aliqua eius pars.

Claues dant ingreſſum ad poſsidendum.

20 *Domo vendita ueniunt tabulæ pictæ, quæ pro tectorio includuntur, & cruſtæ marmoreæ.*

Tectorium quid ſit contrà Glo.

21 *Domo uendita ueniunt etiam caſtella plombea.*

Caſtellum quid & quotuplex ſit, & quænam ſit eius utilitas.

22 *Domo uendita ueniunt etiam Epiſtomia licet non affixa.*

23 *Epiſtomia quænam appellentur contrà Glo. & quid ſint quæ à nobis appellantur Spina.*

24 *Domo vendita ueniunt ſigilla, columnæ, & perſonæ, & quarum roſtris aqua ſalire ſolet.*

25 *Sigilla quæ nam ſint contra Glo.*

26 *Domo uendita an ueniat bibliotheca ſeu armarium parietibus inhærens.*

27 *Domo uendita an & quando ueniant dolia, fictilia, & plombea, quibus terra aggeſta eſt, & in ipſis uiridaria poſita.*

28 *Domo uendita numquid ueniant ſpecularia.*

29 *Specularia quænam appellentur, & ſint, contrà Glo. & Capol.*

30 *Domo uendita veniunt etiam pegmata, & ſtructura loci ex tabulis facta quæ æſtate tolluntur, & hieme ponuntur.*

Pegmata quæ ſint.

31 *Domo uendita ueniunt tellaria, & vinaria quæ in feneſtris ponuntur.*

32 *Domo uendita venit prothyron.*

33 *Prothyron quid ſit ſecundum Bud. & Alciatum.*

34 *Domo uendita venit etiam Pilla.*

Pilla quid ſit.

35 *Domo uendita generaliter veniunt omnia affixa, & defixa ædibus, & poſita in domo perpetui vſus cauſa.*

Venditio generalis comprehendit omnia, quæ uendi conſueuerunt.

36 *Venditor debet dare omnia acceſſoria rei venditæ integra, & ſana.*

Fallit tamen ut hic.

37 *Domo uendita non ueniunt uela cilicia.*

Vela cilicia quæ ſint.

38 *Domo uendita non ueniunt reticuli circa columnas, nec plutei circa parietes.*

Reticuli qui nam ſint.

Plutei qui nam ſint.

39 *Domo uendita non ueniunt granaria, & domus exemptibilis ſolo non affixa, & fundi Inſtrumenta.*

40 *Domo uendita non ueniunt ſtatuæ baſibus ſtructilibus affixæ, nec tabulæ catenis relegatæ.*

Baſes quæ nam dicantur.

41 *Domo uendita non veniunt cancelli, anthomata, & canthari.*

42 *Cancelli quinam dicantur.*

43 *Anthomata quænam ſint.*

44 *Canthares quinam appellentur.*

45 *Domo uendita non uenit id quod domus cauſa paratum eſt, ſi nõdum perfectum eſt, quamuis poſitum ſit in ædificio.*

Secus in his quæ detracta ſunt ut reponantur.

46 *Domo uendita non uenit pecunia abſconſa, niſi eſſet theſaurus cuius memoria non haberetur.*

47 *Domo uendita ruta, & cæſa non ueniunt.*

48 *Ruta & cæſa quæ ſint.*

49 *Domo uendita non uenit opus inteſtinum.*

50 *Opus inteſtinum quod nam dicatur, & quid veniat eius appellatione.*

51 *Domo uendita non ueniunt Cornifoti ſi ſint faciles ad amouendum, & remouendum.*

52 *Equo vẽdito an ueniant ſella, frænum, & alia ornamenta quæ habebat tempore venditionis, uel per duos dies antè.*

53 *Vacca uendita an debeatur vitulus.*

Equa uendita an debeatur pullus.

54 *Seruo uendito non uenit peculium.*

Annulus qui eſt in corpore galli uel alterius animalis venditi non uenit in uenditione.

55 *Sepulchro uendito ueniunt loca pura adiacentia intra maceriem niſi ſint reſeruata.*

56 *Domo uel fundo uenditis non ueniunt Inſtrumenta emptionalia uenditoris, uel ſimilia.*

57 *Venditor tenetur Inſtrumẽta rei uenditæ oſtendere, ſed non tradere.*

GLOSSA XIII.

VErba iſta ſpectare, & pertinere uidentur eſſe eiuſdem ſignificationis,
1 & de eis promiſcuè † loquuntur Doctor. de uerbo, ſpectare habetur in capit. cum ad ſedem, de reſtitutio. ſpoliat. & in c. cum ueniſſent, de inſtit. & per Alb. in Dictionario ſuo ſuper eodem uerbo; de uerbo uerò, pertinere, eſt tex. in l. uerbum illud pertinere, ff. de uerbor. ſignif. vbi dicit Iuriſcõſultus quod latiſſimè patet, ut comprehendat tam ea quæ ſunt in dominio noſtro, quam quæ poſſidemus, ſed quæ noſtra eſſe poſſunt, & ſecundum gloſ. & Aleiat. ibi, ueniũt, & comprehenduntur etiam ea, quæ nobis actione perſonali debentur, & de utroque verbo ſcribit Pract. Papienſ. in forma libelli, in action. real. declarat. in gloſſa ſpectar, & pertinet. Et quod verbum, pertinere, compræhendat & poſſeſſionem, & dominium, & latiſſimè ſit accipiendum, eſt gloſ. in c. inter dilectos, in uerbo, pertinere, & ibi Felin. ſecunda col. numero ſecundo, de fide inſtrum. Alex. cõſ. 42. uiſis, 1. col. in 4. & conſi. 98. Viſis his, 1.

col. in

col. in 5.uol. Corn. conſil. 188. littera G. 4.
vol.Felin. in Rubrica de Reſcript.3. col.nu.
7.Aret.col.pen.& Ripa,nu.189.in l.Centu-
rio,ubi dicit poſt Aret.conſi.6. in 2.dub. cō-
pręhendere ius reale, & perſonale, & etiam
ius luendi,ff.de vulg.& pupil.& idem Ripa,
in c.cum Eccleſia, nu. 132. de cauſa poſſ. &
propr. ſed & compræhendit etiam id, quod
ad aliquem pertinet ex præſcriptione. Abb.
in c.cum contingat,nu.2.de decim.& ſequi-
tur Felin. in d. c.inter dilectos; & qđ ſit uer-
bum latiſſimæ ſignificationis, tradit etiam
Iaſ.in §.itē Seruiana, n.88. Inſtit. de action.
& in l.licèt, 3.col. vlt.not.& ibi Dec. in 7.n.
9.qui poſt Ant.de Butr.quē allegat, dicit re-
ſpicere non ſolum cauſam proximam, ſed re
motā. C.de pact. Et idem tenet Marian. So-
cin. in cōſi.8.col.2. uol.1.vbi allegādo Bart.
conſi.154. Videtnr dicendum dictos accuſa
tos, quod tamen non potui in impreſſis, nec
etiam in manu ſcriptis inuenire, conſuluit,
non ualere inquiſitionem formatam contra
furem, in qua ſimpliciter ſit dictum, rem ad
talem pertinere, niſi ſit additum, iure domi-
nij, uel quaſi quod conſilium refert Dec. d.l.
licèt, ut Ripa, in dicto c.cum Eccleſia, & hoc
conſilium, & deciſionem Socin.ſequitur, &
commendat Marſil.in ſua Practica Crimin.
in §. conſtanre, num.78.& in Sing.ſuo 275.
Statui, & ſecundum ipſam conſuluit in cōſil.
26.num.13.conſil.40.nu.25.& 59.nu.8.pro
quo facit, quod tradit Bald.in d.l.1. in fi. C.
de uerbor.ſignifi. Et licèt dicta deciſio uidea
tur dubitabilis, per not.per Bart. Caſtr.& a-
lios, in l. ſi quis intentione ambigua, ff. de
iud. ubi uolūt procedere libellum, in quo di-
citur, rem ad auctorem pertinere, cum cen-
ſeatur deductum in iudicium quodcumque
ius ſibi competens, nt per Iaſ. alia adducen-
tem in dicta l.licet, & in proſecutione cauſæ
poteſt actor deducete omne ius ſuum ſibi
magis competens, vt per Ripā, dicto c. cum
eccleſia, nu.132.& quod ualeat inquiſitio, vi
detur expreſsè firmare Aret. in tractatu ma-
leſic.in uerbo, & veſtem celeſtē abſtulit, col.
15. verſi. & aduertas bene; & in terminis re-
probat dictum Conſilium Socini Alciat. in
d.l.uerbum illud pertinere, ad fin. tamen ad
euitandas difficultates notādum eſt. Ad pro
poſitum etiam tefert Socin.in l.1.3.not. nu.
7.de rebus dubijs, conſuluiſſe in uenditione
fundi uenire vſum nemoris, quo utebatur uē
dens incidendo ligna pro vſu fundi uenditi,
per iura per eum ibi adducta, & præſertim
ſtante iſta Clauſula in uenditione appoſita,
cum iuribus, & pertinentijs, & ſequitur Al-
ciatus, in dicta l. verbum illud pertinere, ſe-
cunda pagina licèt deciſionem Socini uali-
diſſimis rationibus impugnet Ludo. Teſſira
Luſitanus eius diſcipulus, homo bonarum li
terarum, in dicta l. prima, 2.not. reſponden-
do alijs adductis per eum ibi, licèt propter
iſta uerba dicit dubitare, & cogitandum
eſſe.

Sed quid ſi in Inſtrumēto ſit dictum, cum
pertinentijs ſuis (quę Clauſula videtur idem
2 † importare, quod Clauſula, præſens, ſecun-
dum plures promiſcuè de his Clauſulis lo-
quentes, ex ſupra & infra allegatis, & maxi-
mè Iaſ. in l.3.ad finē, ff.de acquir. poſſ. licèt
Pariſ.in d.cōſ.20.n.71. aliud uideatur uelle)
quæ ueniūt appellatione pertinētiarū? Card.
in conſ.47. Reuerende, num.7. dicit contine
ri ea, quæ pertinent pleno iure ad conceden-
tem, & appellatione pertinentiarū Eccleſiæ
uenire curam populi dixit Cald. cōſ.6. in tit.
de uerb.ſignific. ſed Innoc.in c.cum ad ſedē,
nu. 1.& nu.2.de reſtit. ſpoliat. quē cōi calcu-
lo cæteri ſequuntur, dicit appellatione perti-
nentiarū venire ea, quæ principaliter, uel ac-
ceſſoriè ad rem pertinent, & eo nomine cō-
præhenduntur, quę ſtatuto, uel cōſuetudine,
uel lege, deputata ſunt, ut accedant: & ibi po
nit nonnulla exempla; quam deciſionem ſe-
quitur ibi Abb.n.11. Spec.in tit.de religioſ.
dom.col.2.Oldr.conſ.10. Venditum Pract.
Pap.in d.for.libelli, in gloſ.cum pertinentijs
ſuis, & in forma libel.ad dot.& vſumfruc.in
gloſ.cum omnibus ſuis iuribus. Bald.in cōſ.
420. uerba Principis, nu.5.1.uol.& cōſ.468.
nu.3.uol.3.duplicato conſ.445.in 5.uol. Ca
ſtr.in conſ. 143. Viſis & ponderatis, ad fin. 1.
part. ult.impreſſorum. Aret. dicens acceſſo-
rium importare, in l.3.in princ.col.antepen.
ff.de acquir.poſ. Alex.cōſ.43. De celerrima,
1.col.1.vol.23. Viſo proceſſu, 2.col.in 5.uol.
105. in 6.& 14. nu.4.& 5.in 7.uol. Socin.in
d.l.1.nu.7.& in conſil.47. col.3.1. vol. & in
Reg.295. Pertinētiarum, ubi adducit plures
fallentias; Dec. etiam ſequitur in c.cum ue-
nerabilis, 2.not.nu.3.de excep.& in cōſ.516.
nu.23.& Alciat.in d.l. verbum illud pertine
re, & Pariſ.conſi.3.nu.10.4.uol. Et dicit Ti-
raquel. in tractatu de retractu, tit.1.§. 36.gl.
3. nu.4. quod pertinentiæ dignoſcūtur ex de
ſtinatione, & uſu patrisfamilias. Dicit ēt Pa-
riſ.in conſi.9.nu.20.1.uol. quod ſi ſit conceſ
ſum Oppidum, & Villa, uel locus, cum per-
tinentijs, uenit territorium & iuriſdictio, ut
ibi per eum. Iſta tamen Clauſula, Cum per-
tinentijs, debet intelligi ſecundum naturam
contractus, & diſpoſitionis, ut per Socin. d.
conſi.47.& Alex.conſil.14.num.4. quod eſt
ſubſcriptum ad dictum conſilium Soci. in 7.
& Pariſ.d.conſ.20.nu.72. in prin. & dictum
uerbum (pertinentijs) recipit declarationem

ab alijs uerbis contractus, & ex eis reſtringitur, ut per Socin. & Alex. in dictis conſilijs. Quid mō ſi uendatur uel concedatur Caſtrū cum pertinentijs, numquid ueniant poſſeſſiones, & molendina, quæ uendens habebat in territorio dicti caſtri? & non uenire, uoluit Imola. in d.l.3.in prin.de acquir. poſ.cū eas, & ea, hēat ibi ut dñs particularis, & iure priuato, et ſequit ibi Alex.nu.23.& in cōſ.ſuprà allegato, 14.nu.5.in 7.uol.& Iaſ.in l.fi. ff.de cōſtit.prin.ſed Aret.declarat in d.l.3.in prin. in antepen.col.procedere, niſi dñs vendens vel concedens eo iure dominis hēat agros, & molendina, quo habebat caſtrū, & ex precij magnitudine, uel paruitate id deprehēdi poſſe fatetur. Contra, ꝙ immò veniant, tenet Iaſ.ibi contrarius, in d.l.3.in prin.col.pen.et fin.& in l.quo minus, in 20.quæſt.poſt Bart. ff.de flumin.quod tenuit ēt Bald.cum diſtinctione, in cap.1.2.et 3.col.de Capitaneo qui Cur. uendidit ut ſi ſit conceſſa iuriſdictio nō veniant molendina, uel prædia hmōi, ſi caſtrum cum pertinentijs, ſecùs: niſi ſint priuatorum, vel iure priuato ad concedentem pertinerēt, ſequitur Fab.d.6.quæſt.3. membro, n.10.latè Corn.cōſ.32.littera M.& ſequent. ubi loquitur ſtante iſta clauſula noſtra, etiā amplioribus uerbis cōſtructa, 4.uol.& Dec. in conſi.516.nu.24.& Curt.iun.conſi.158. nu. 30. & ita ēt declarat Ripa opinionē Baldi, & ſequacium uerā eſſe, cum prędia hmōi, & molendina ad uenditorem ratione caſtri pertineant; ſi aūt iure priuato ad eum ſpectabant, non comprehendantur in uenditione: & hoc poſteriore caſu procedat opinio Imo. & Alex.in d.l.quo minus nu.130. Quod aūt uendito, uel cōceſſo caſtro ueniat iuriſdictio
3 & merum imperium, tāquam adiacens, † & cohærens tradit Bald.poſt Oldra.in d.c.1.3. col.& omnes poſt Bart.in d.l.3. in prin. latè Fab. d. 3. membro ubi plures concordantes adducit, nu.12. in quo articulo uidendus eſt etiam Pariſ.d.conſi.20. qui nititur contrariū tueri per aliquot rationes, & fundamenta, quæ militabant in caſu ſuo. Sic etiam conceſſo caſtro in feudum, comprehenduntur munitiones quæ ſunt ad defenſam caſtri ibi poſitę propria deſtinatione patrisfam. quam quam non ſint affixa, ut trabachi, manganellæ, baliſtæ, & ſimilia. Bald.in cap. ſi quis de manſo, 2.col.in fine, in tit.de controuerſ. inueſt. & idem tenet de huiuſmodi munitionibus in d.l.fin.2.col. prima lectura, de conſtit.Princ.& ſequitur ibi Iaſ.in 1.col.alia adducens ad propoſitū, & in prælud. feud. col. 19.& Dec.dicto conſil.516. nume.26. quod ante Bald.uoluit Oldr.in conſil. 163. Quod nomina debitorum, ſequitur Cagnol. in l.cū principalis, numero nono de reg. iur. & ita quod comprehendantur in conceſſione, ſeu uenditione huiuſmodi machinæ bellicæ, bombardæ, munitiones, & huiuſmodi fulcimenta, diſputando concludit Tiraquel. in d. tractatu de retractu tit. 1.§.1. gloſ. 7.nu. 96. & ſequent. & ibi num. 99. concludit in mobilibus computari, cum ſint in caſtro, ſecùs ſi amoueantur, & ſeparentur, ut per eum ibi. An autem uendito Palatio in quo eſt ius patronatus, ad quod non hbetur aditus niſi per palatium cenſeatur etiam ius patronatus comprætenſum, quæſtionis eſt? & Imola concludit non uenire, in cap. ex litteris, de iure patr. & nonnulli ſequuntur, ſed uerior uidetur contraria opinio, ſecundum Boer. plures hoc tenentes citantem, in deciſione 322. numero 14. Sciendum tamen eſt, quod ſi uendatur caſtrum, fundus, uel res aliqua cum pertinentijs ſuis, huiuſmodi pertinentiæ uerificandæ ſunt, quia non præſumitur aliquid eſſe de pertinentijs, niſi probetur, ut per Alexandrū conſilio præallegato 43.in 1. in princip. & in dicto conſilio 105. in texto, & Ruin.in conſilio 44.in princip.1. volum. Quod procedit etiam, & Curt. iuniorem, conſilio pręallegato 158.num.28.& ſequen. & faciunt quæ ſupra diximus in hac eadem Clauſula, ſuper uerbo, omniq; iure. nec hoc caſu etiam uideretur tutum, ſi aliquæ pertinentiæ exprimerentur in genere, ut puta, nemora, ualles, & ſimilia, licèt aliud uoluerit Cur. ipſe, in conſilio 140.numero 11.& 184. numero nono ut per Crauet.conſilio 54. numero nono.

Supereſt modo pro expeditione huius Clauſulæ diſſerere, quæ ueniant regulariter in uenditione facta ſimpliciter, tam prædij ruſtici, quàm vrbani, quod erit ualde utile ſcire, quia plerumque euenire ſolet, quod neque uenditor, neq; emptor nihil de ea re cogitauerunt, ut dicit text. in l.ſi uenditor, §.finali, ff. de action.empt.& Doctor. non plenè eam proſequuti fuerunt uel ordinarie; ad quam materiam etiam explicandam opus eſt habere interpretationes recentiorum, qui ueras ſignificationes uocabulorum attigerunt, quas gloſ. & alij antiqui Doctor. ignorauerant, iuuabit enim habere materiam in multis locis ſparſam, & tactam, in unum collectam & diſcuſſam, & declaratam ad releuandum legentes ab onere omnia perquirendi, & uidendi in locis ſuis. Primo igitur uideamus de fundo, ſeu prædio ruſtico uendito, quid contineat, & comprehendat eius venditio, & Vlpianus in l. fundi in princ. ff. de action. emption. breuibus ſe expediuit. fundū nihil aliud eſſe, niſi quod ītra

ſe tenet,

ſe tenet, tradens, uel nihil eſt niſi quod terra
tenet ſecundum aliam literam; & idem di-
cunt Azo.in Summa, C.de peric. & commo
do rei uendit.col. fin.ante finem,& Spec.d.
§.1.col.9.ſed tamen non eſt omnibus ſatisfa
ctum, quia multa ſunt, quæ intra fines ſunt
fundi,& non ueniunt in uenditione,ut infra
dicetur, unde altius agendũ eſt,quia ille tex-
tus patitur exceptiones per alias leges, uel
regulas, ut dicit Bar.in §. flumen, nu.5.infra
5 allegando. Veniunt† igitur in venditione ad
commodum emptoris uiæ publicæ, limites,
& luci,ſeu nemora,quæ fundum tangunt,li-
cèt in menſura non computentur, l.id quod,
§.1.ff.de peric.& commo.rei vend. & tradit
Azo, in d.col. fin.ad finem,& Batt. in tract.
de alluuion.§. flumen,nu.5.& idem eſt in ri-
pa fluminis,quæ uenit in venditione,nec mẽ
ſuranda eſt niſi prout declarauimus ſuprà in
capitulo, ſeu Clauſula, ruſtici fundi, ſuper
uerbo, uno latere flumen Padi, veniũt etiam
foueæ, & foſſata, circa rem exiſtentia, quæ
tamen non ſunt menſuranda,prout diximus
ſuprà in eod.capitulo, ſuper uerbo altero ca
pite Dugale,ſic etiam uenit aquæductus,l.ſi
aquæductus,ff.de contrahend.empt.Bart.d.
§.flumen,nu.5.Fab.d.7.membro,nu.36.ſter
6 quilinium† verò, ſeu fimus,uel letamen,ſiue
in ſtabulo iaceat, ſiue in aceruo, ſi cauſa ſter-
corandi agrum comparatum ſit, emptorem
ſequitur, ſi uendenti, ad venditorem perti-
net,d.l.fundi,§.fundo.Azo,d.col.fin.& Cę
pol.in tractatu de ſeruitur.urban.prædior.c.
78.De ſterquilinio,in fine, Veniũt etiam ſtra
menta, d. §. fundo, ſtramen enim id quo ſo-
lum quieſcendi gratia ſternitur, compre-
hendit,cuius nomine ſtipula venit,quod ſub
ſternitur pecori, licèt etiam ſtramenta acci-
piantur aliter, in l.quos nos hoſtes, §. viue-
re,ff.de uerb.ſignifi. ſcilicèt pro omni eo qđ
ſolo cauſa quieſcendi inſternitur pro vſu
hominum ut ſunt ſtoreæ, phormiones, pa-
leæ,& mattæ,ſeu mattararia, ſecundum Al-
ciat.ibi; Pali exẽpti ex uinea ea mente ut ite-
rum collocentur, ſunt fundi, & in uenditio-
ne ueniunt,ſed qui parati ſunt ut collocẽtur,
non veniunt, d.l. fundi,§. fin. de huiuſmodi
palis quod non contineantur appellatione li
gnorum ſed materiæ, habetur in l. pali, ff.de
uerbor. ſignifi.& ibi Alciat.de pedamentis,
quæ uitium ſunt adminicula, differt, & tra-
dit Azo,in d.col.fin. Rurſum,in uenditione
7 fundi ueniunt† fructus extãtes, qui ſunt pars
rei, d.l.Iulianus, §.ſi fructibus, ff. de action.
empt.ſiue maturi ſiue immaturi ſint, l.fin.§.
pen.ff.de his quæ in fraudem credit.& l.fru-
ctus,C.de act.empt. Fab.d.6.quæſt.5.mem-
bro.Aret.in §.actionum autem, nu.7.Inſtit.
de action. & Io. Pirrhus in d. l. contractus;
fol.10.pag.2.quæſt.5.cum alijs adductis per
Tiraq.in tract.de retract.tit.1.§.1.glo.7.nu.
8 37. Sed maius dubium eſt, quod ſi † fundus
locatus fuerit ante venditionem, an penſio-
nes debeantur emptori? & uidetur quod ſic,
per text.in l.fin.§.ſi.ff.de iure fiſci, & ibi hoc
tenet Din. & videtur in ea opin. eſſe Angel.
in l.diuortio,in princ.col.pen.ff.ſol.matrim.
quam etiam tenuit Rom. in conſil. 10. quæ-
ſtionis propoſitæ,& Pract. Papien.in forma
libel. in cauſa uendit. in gloſ. Fructus.nu. 2.
& Pirrhus d. 5. quæſt. contrarium probatur
ex textu. in d.§.ſi fructibus,ſecundum intel-
ligentiam gloſ.ibi, intelligentis uenditorem
teneri cedere iura,pro tempore quo debetur
penſio decurſo poſt uenditionem, & ita te-
net Bart. diſtinguendo,in d.§.finali,quod in
fundo ruſtico ſi pẽſio debetur pro fructibus
exiſtentibus in fundo tempore uenditionis,
debeatur emptori, ſi pro perceptis,uendito-
ri.In fructibus uerò ciuilibus ut ſunt penſio-
nes nauium,domorum, & ſimilium, penſio
9 † debeatur pro rata temporis ante uenditio-
nem, venditori, poſt uenditionem emptori,
& ita etiam diſtinguit Caſtr. in d.§. ſi fructi-
bus, licèt aliam diſtinctionem fecerit Fulg.
quam Doct.non ſequũtur. Aliam diſtinctio-
nem pleniorem poſuit Bald. poſt Nicol. de
Mattar. in l.1.2.col.nu. 19. uerſi.ſimilis quæ
ſtio. C.de vſur.& fruct.legat.& ipſe Bald.&
clarius & latius Salic.in d.l. fructus, non di-
ſcrepantes a Bart.ſed addentes caſum,quan-
do ante uenditionem fuerat per uenditorem
exacta penſio pro fructibus pendentibus,
quod penſio debeatur emptori prout debe-
tur non exacta, & has opiniones cõtra Din.
refert & ſequitur Fab. d.5. membro, intelli-
gentes illum text. in fine, ponere caſum ſpe-
cialem in fiſco,cuius emptor tenetur ſtare co
lono,de quo etiam per Fab.in d. quæſt.7.mẽ
bro, nu.35. cuius dictum uenit intelligendũ
ſecundum diſtinctionem prædictam. Et hãc
diſtinctionem Bar. & cęterorũ contra Din.
tenet Aret.in conſi.160.Longa eſt.in 5.dub.
Alex.conſi.28.Viſis,col.1.1. uol. duplicato
conſ.31.in 2.vol.& conſil.15. Reuerendiſſi-
me domine, & 82. Perſpectis, ad finem, 2.
uol.duplicato conſi.40.in 3.& Socin. conſi.
100.col.1. 1. vol. de qua etiam meminit Io.
de Amic. in conſi. 110.ad finem: huiuſmodi
enim penſiones cenſentur perceptæ tempo-
re quo recollectus percipitur, pro quo ſoluũ
tur,l.defuncta,ff.de uſufruct. Alex.in d.l. di-
uortio,§.non ſolum,ff.ſol.marr.& plures a-
lios adducit Tiraquel.in d. tractatu, de retra
ctu, tit.2. §.5. gloſ.3. & gloſ. 4. ſequenti,nu.
8.quæ autem ueniant fructuum appellatio-

Digitized by Google

ne non proſequimur, ſed videndum eſt per
Bart. in l. ex diuerſo, ff. de rei vendic. per Ab-
bat. in c. grauis, de reſtit. ſpoliat. per Aret. &
alios, in §. ſi quis à non domino, Inſtit. de re-
rũ diuiſ. & de lapicidinis, auriſodinis, & cre-
tiſodinis, quæ ſunt in fructu, & lapidibus,
qui renaſcuntur in fundo, habetur in d. l. di-
uortio, §. ſi uir, ubi Doct. & latius per Boer.
deciſ. 51. per totum, & latiſſimè de fructibus
uidenda ſunt allegata per Tiraquel. in dicto
tract. & titulo, §. 15. glo. 1. nu. 27. Non tamẽ
10 ueniunt blada, † ſeu ſegetes inciſæ, uel ſectę,
uel alia ſeparata à ſolo, quia comprehendun
tur in rutis ceſis, quæ non ueniunt in uendi-
tione, ut inferius dicetur. Fab. d. 7. membro,
11 in prin. ſicut non ueniunt etiam † arbores in
ciſæ, uel deiectæ, ut ſupra diximus in capitu-
lo prædicto, in uerbo arborata, quod proce-
dit etiam uendita ſilua, ut ibi & per Fab. d.
7. membro, in princ. nec uenit glans, quæ ce-
ciderat uendita ſilua cedua, l. cum manu ſa-
ta, §. ſilua cedua, ff. de contrahen. empt. niſi
omnes fructus ſiluæ eſſent uenditi, ſecũdum
Bald. ibi. & Fab. in d. 7. mẽbro, in prin. ſed ſi
uenditor ſibi fructus reſeruauerit rei uendi-
tæ, etiam arũdinem, & ſiluam ceduam com-
prehendi certum eſt, l. qui fundum, §. cum
fundum, ff. de contrahen. empt. Non ueniũt
12 etiam in uenditione fundi uaſa † uinaria do-
lia, & torcularia, etiam ſi ædificio cohæreãt,
cum magis ad inſtrumentum fundi perti-
neant, d. l. fundi, in princ. & Azo. d. col. fin.
quod tamen intelligẽdum eſt niſi ſint defoſ-
ſa, ſcilicèt infra foſſa, ſeu plantata, uel ſepul-
ta, l. dolia, ff. de contrahen. empt. & ibi Bald.
dicit etiam uenire caldarium muratum ap-
tum ad coquendum uinum, quod procedit
in utroq; fundo ſeu prædio ſiue ruſtico, ſiue
urbano, l. cum fundus, ff. de fund. inſtruc. l.
inſtrumenta, & ibi expreſsè gloſ. §. conſeruã
di, ff. eod. tit. licèt ueniant in locatione, cum
ſit minus præiudiciale locãti l. ſed addes, §. il
lud, ff. loca. Bart. in l. 2. §. dotes, ff. de fundo
inſtruc. ſed ſi non ſint defixa, & ſint parata,
ut ibi perpetuò ſtẽt, uel ad perpetuam utilita
tem fundi, ueniunt etiam in uenditione, ut
videntur uelle omnes, in d. l. fundi, & proba
tur in l. cętera, §. hoc ſenatus, il 2. & ibi Bal.
& Alex. ff. de leg. 1. ſequitur Iaſ. in l. fi. 2. col.
ff. de conſtit. princ. & Tiraquel. d. §. 1. & glo.
7. nu. 114. Eſt uerum, quod text. in l. Lucius,
§. collegio, de leg. 3. uidetur aliter decidere,
quod ſcilicet non ueniant etiam quod defi-
xa ſint in legato, in quo text. ueretur Tiraq.
in d. gloſ. 7. nu. 98. eſſe mendum ſed tamen re
iecta interpretatione gloſ. quæ intelligit defi
xa, ideſt nõ affixa, ſcilicet quę deſierunt, quia
etiam tunc uenirent tanquam inſtrumentũ,
cum fundus uti optimus maximusq; eſt, eſ-
ſet legatus, quo caſu etiam inſtrumentũ fun
di legatum eſſet, l. fundo legato. ff. de fundo
inſtr. & propterea mihi placet ſolutio Bart.
ibi, quod Iureconſultus non cenſeatur voluiſ
ſe uenire in legato, quæ nomine inſtrumen-
ti non continentur, ſcilicèt fœnum, paleam,
& alia nominata ſuprà, in textu. Non ueniũt
13 etiam † boues, aſini, pecudes, pulli, uel alia
animalia exiſtentia in fundo uẽdito. l. funes,
uerſ. piſces, cum l. ſequenti. ff. de actio. empt.
Azo, & Spec. locis præallegatis. Bald. in d. l.
2. in princ. C. de uer. ſignif. & Fab. d. 6. quęſt.
16. membro, in princ. Alex. in addit. ad Bart.
in d. §. fin. d. l. Iulianus, diſtinguendo, an ani-
malia ſint ibi perpetuò manſura, uel ad tem-
14 pus, ut in † columbis, de quibus dictum fuit
ſupra in capitulo rei ruſticæ, ſuper uerbo co
lumbario, & idem dicendum eſt de cunicu-
lis, qui ſunt in garenis (quas ita uocant Gal-
lici,) ut per Tiraquel. in d. gloſ. 7. nu. 116. De
15 Piſcibus, † quod non ueniant, habetur in d. l.
funes, Azo, & Spec. locis prædictis, de quo
dictum fuit ſuprà in d. c. rei ruſticè, ſuper uer
bo, (& piſcium) quod procedit, ſi ibi ſint po-
ſiti cauſa cuſtodiæ, pro dando, uel comeden-
do, ſeu alibi transferendo, ſecùs ſi, ut multi-
plicentur, & creſcãt, quia tunc ſunt pars fun
di, ut per Guid. Pap. quæſt. 91. ad finem, qui
allegat Bart. in d. l. funes, qui in meo Codi-
ce illam l. non legi, & idem tenet Iaſ. in ſua
Epithome feud. in 4. parte, nu. 4. & plures al-
legat Tiraquel. in d. gloſ. 7. nu. 116. Vinum
16 † uero, uel fructus percepti non ueniunt, d. l.
17 fundi, in princ. item nec ligna † etiam parata
ad fundum, d. §. fundo, & d. l. fundi. In uendi
18 tione modò domus, † ſeu ædium plura ue-
niunt quam in uenditione fundi ruſtici, d. l.
fundi, in princ. quorum plura ſupra enume-
rauimus in capitulo domus uenditæ, ut de
maceria, ſeu muro, ſiue cemento, diximus in
uerbo (muratam) de tegulis tam lapideis, q̃
plumbeis, in uerbo, Cupparam. de Apothe-
ca, an & quando comprehendatur in uerbo
(cum apotheca) de Curte, ſeu curtili, in uer-
bo (Curte) de ſtabulo, & pariete, & clauſtro,
ſeu conclaui, ſuper uerbo (ſtabulo) de horto
in uerbo (horto,) de puteo, ciſterna, putealí-
bus, ſeu puteis, quibus puteus operitur la-
bris, ſeu crateribus lapideis ad recipiendum
aquam aptis, funibus, hauſtorijs, fiſtulis, a-
quæductibus ſalientibus, rota & ſitula, dixi-
mus ſuper verbo puteo, & ciſterna, & de cõ-
pluribus horum tradit etiam Azo. d. col. fin.
licet tam ipſe, quam gloſ. in d. l. funes, & in
d. l. fundi, malè intellexerint proprietatem
uocabulorum in dictis legibus expreſſorũ,
exponendo labra, de quibus in d. l. funes. pro

imagi-

imaginibus, per quas diſtillat aqua, cum ſecundum Budęum ibi, vt etiam dictum fuit in d. verbo, puteo, & ciſterna, ſit crater lapideus, ſeu peluis, in quo vel qua aqua ſaliens ex ſiphunculis, ſeu fiſtulis, per quas aqua exilit, è fonte, concipitur, & recipitur. Salientes verò quas gloſ. & Azo intellexit eſſe aquas, quæ de monte ſtillando, ſaliunt, ſunt capita fiſtularum, ſeu aquæductuum, quæ etiam ſiphunculi dicuntur, quæ ſalientes ſeu capita fiſtularum quamuis longè excurrant extra ædificium ueniunt in uenditione, d. l. funes, quem text. ibi Alex. in addit. ad Bar. dicit vidiſſe allegari in quæſtione facti, quod ex quo de domo eſt fiſtula prætenſa extra domum, dominus poteſt illuc vſq; ædificare, quin illuc uſque, domus cenſetur ſe extendere, allegando etiam text. in l. ſi autem, de aqua plu. arcend. & de fiſtulis quod ueniant in uenditione domus, habetur etiam per Fab. dicto 7. membro, nu. 36. & dicit Cępol. in tractatu de ſeruit. vrban. prędior. in c. 49. de fiſtula, canali, ſeu aquarolo, quod fiſtulæ ſunt uaſa plũbea, uel fictilia, aut lignea, per quæ ex caſtello, uel ex cœlo aqua ducitur, & ibi plures ll. allegat, dicens, quod quandoq; matrices appellantur, l. eos, C. de aquæduct. lib. 11. & regulariter apud nos dicuntur canalia, & poſſunt conſiſtere ex quacũq; materia, ſed ſunt diuerſæ à canalibus, & omnia ueniũt in uenditione, l. ſi aquæductus, cum duabus ll. ſequentibus, ff. de contrahend. empt. & d. l. funes, ubi utraque tanquam diuerſa ponuntur, & idem in l. quæſitum, §. fiſtulæ, ff. de fund. inſtr. Canales ſecundum Grammaticos ſunt per quos aqua confluit in vijs lapideſtratis, & eſt canalis lignum ad cannæ ſimilitudinẽ cauatũ, à quo aqua deducitur, quos canales nos Zurnos materna lingua ſolemus dicere. Canales ſtructiles ſunt ij, qui ex lapidibus conſtructi ſunt, quales hodie Romæ ſemidiruti uiſuntur, ut tradit Bud. in annotat. ſuis ſuper l. ſicuti, ff. ſi ſeruit. uendic. de quibus ẽt meminit in d. l. fundi annota. in §. caſtella. Iſtæ tamen fiſtulę temporis cauſa in ædificio non ut ſint ibi perpetuò appoſitæ, non cenſentur pars domus, d. l. fundi, §. Labeo; ſi tamen ſunt perpetui uſus gratia, etiam ſi ſunt ſub terram, & aquam in equũ, ſeu (ut maualt ibi Bud.) in ſpecum mittãt, ueniunt in uenditione domus, d. l. ſi uenditor, §. fin. de actio. empt. ſic etiam fiſtulæ applumbatæ, aut quæ terra continentur, quamuis non ſint affixæ, ædium, eſſe conſtat, d. l. fundi, §. caſtella; ſunt autem fiſtulæ applumbatæ, ut idem Bud. in d. §. caſtella, declarat, quæ eliquato plumbo in lapidum cauis ferraminatæ ſunt, quæ interdum extra parietes prominent, interdum introrſus latent eminente tantum mamma ærea, quæ maſtos, uerbo Græco dicitur. Ve-
19 niunt etiam in uenditione domus ſeræ, †claues, & clauſtra domus per quæ clauditur domus, uel aliqua eius pars, d. l. fundi, in princ. quæ licèt non cohęreant domui, ſunt tamen præparata propter cohærentiam, ut dicit ibi Caſtr. & eſt text. in d. l. quæſitum, §. fiſtulæ, & ibi Bart. in fine princ. & de clauibus tradit etiam Bald. in d. l. 2. C. de uerbor. ſignific. dicens, quod per claues intratur ad poſſidendum, & Fab. d. 16. membro, in princ. Veniũt
20 etiam in uẽditione pictę †tabulę, quę pro tectorio includuntur, item & cruſtę marmorę, d. l. fundi, §. quę pictę, & de tabulis, marmoribus, & columnis, habetur in l. cętera, §. hoc ſenatuſconſultum, il 2. in fine, de leg. 1. tectorium autem quid ſit, non intellexit glo. ibi, exponens pro tectorio ideſt ſub eod. tecto, ſed ſecundum Alciat. in l. in rutis, ff. de uerb. ſignif. eſt incruſtatio ſiue expolitio parietum pluribus inductis ex arenato corijs, totidemq; ex marmorato, huiuſmodi enim tabulę licèt ſi ſint religatę cathenis, aut affixę parietibus, aut cohęrentes tignis, nõ ſunt ędium, cum ornatus cauſa parentur, non quo ędes perficiantur, l. pen. ff. de uerbor. ſignific. ſecùs tamen eſt, in his, quę in opere tectorio loco cruſtarum marmorearum inde exemptarum appoſitę ſint, quia tunc ędium partes ſunt, cum uideantur perfectioni ipſius tectorij accedere, & idẽ de cruſtis marmoreis dicendum eſt, cum parum interſit ex marmore, uel tabulis pictis, quod deeſt tectorio ſup-
21 pletur, ita Alciat. in d. l. penu. Caſtella †plumbea inſuper ueniunt in uenditione, d. l. fundi, §. caſtella, l. fiſtulas, in princ. ff. de contrahen. empt. & uidetur etiam probari in d. l. ſi uenditor, §. fin. ff. de acti. empt. & in d. §. hoc ſenatuſconſultum. Eſt autem Caſtellum locus unde prouenit aqua, ſecundum glo. in d. §. Caſtella, ſed Vlpianus in l. 1. §. hoc interdictum, exponit eſſe receptaculum, quod aquam publicam recipit, & idem tradit Cępol. in d. ca. 48. dicens ita dici propter locum circundatum ad modum caſtelli, ubi congregatur, unde dicitur aqua. Sed de iſto caſtello publico, publicamque aquam recipiente, non loquitur Vlpianus in d. §. caſtella, ſed de priuato, ut animaduertit Bud. ibi, qui latius rem explicat, dicens caſtella in aquęductibus duplicem uſum præbere, ſunt autem deriuacula quędã laxiora certis ſpatijs emodulata, ex quibus aqua per fiſtulas, in uaria loca diſtribuitur, ideſt in Villas, & prætoria nobilium indultæ Principis (& de his non intellexit Iureconſultus in d. §. caſtella, ſed de priuatis caſtellis hoc eſt quibuſdam conceptaculis,

Digitized by Google

ptàculis,atq; immiſſarijs aquæ, vel tubis de-
riuatæ, uel hauſtæ machinis, quæ cum uſus
uenit,per emiſſarium,vel per ſalientes emit-
titur ad eum locum quo emitti opus eſt) al-
tera eſt caſtellorum utilitas, quod aqua per
canalium, aut tubularum anguſtias magno
ſpiritus impetu elíſa,cum in Caſtellorum la-
xitatem inciderit, impetum illum à ſpiritu
elidente per anguſtias conceptum amittit,
qui alioquin aquæductibus propter rapidita
tes noxius eſſe poſſet, propterea crebra in a-
quæductibus erãt Caſtella certis ſpatijs aſtru
cta, & pluta alia ad hanc materiam noſtram
22 ex Vitruuio ibi adducit. Epiſtomia † etiam
non affixa in uenditione ueniunt,d.§.Caſtel
la,ſed quid uocabulum hoc importaret Glo.
minimè percepit,eum epiſtomia pro his quę
in ſuperiori parte poſita ſunt, ab, epi, quod
eſt ſupra,interpretata ſit.ſed Bud.ibi in anno
tationibus, & Alciat.in c.20.1.libr. Parerg.
iur.& c.3.lib.7.optimè declarant: ſunt enim
23 †epiſtomia æramenta, ex quibus ora ſalien-
tium,ſeu fiſtularum obturantur,& laxantur,
cum opus eſt, dũ manu ducitur uertibulum
illud pertuſum:qđ admittit uel arcet aquam,
prout hoc aut illo modo uerſatur,Græca eñ
uoce epiſtomion quaſi oris obturaculum im
portat, hæc vulgo ſecundum Alciat.ibi,ſpi-
nas uocamus.Sic & ſigilla columnę quoque,
& perſonæ, è quarum roſtris aqua ſalire ſo-
let,ædium ſunt,d.§.Caſtella.Idem de ſigillis
24 †habetur in dicto §.hoc Senatuſconſultum,
in fine,quod procedit,ſi ſint affixa domui,ſe-
cùs ſi non ſunt affixa, d.l.quæſitum, §.Papi-
nianus quoq;,ff.de fundo inſtruc. Sigilla mo
do interpretata fuit glo.in d.§. hoc Senatuſ-
conſultum,pro annulis ferreis in muro poſi-
tis, quod quantum à ueritate deuiauerit,oſtẽ
dit annotatio Budæi in d.§.caſtella, dicentis
25 ſigilla, †parua ſigna,ideſt ſimulachra eſſe in
ſuis ædiculis collocata,quaſi parietum hone
ſtamenta, uel etiam ſimulachra colũnarum
abacis inſidentia. Inſuper, & bibliotheca,
26 † ſeu armarium parietibus inhærens in ven-
ditione comprehenditur, ſecùs,ſi non ſit affi
xum,uel inhęreat,d.§.hoc Senatuſconſultũ,
cum gloſ.& l.librorum, §.carthis, de leg.3.
27 Dolia † modo fictilia,& plumbea,quibus ter
ra aggeſta eſt, & in his viridaria poſita ſunt,
ſi ita alligata ſint ædibus,ut ibi perpětuo po-
ſita ſint, ædium ſunt, l.dolia, ff.de fund.in-
28 ſtruc. De ſpecularibus † quæſtio fuit inter an
tiquos Iureconſultos,& non uenire in uendi
tione domus ſenſerunt Pegaſus, & Caſſius,
ut in d.l.quęſitum,§.ſi domus,cum magis ad
ornatum ędificij,& uoluptatem pertinerent.
Sed præualuit ſententia Papiniani, vt etiam
uenirent, ſiue in ædificio ſint poſita, ſiue ad
tempus detracta, ut in §. Papinianus quoq;,
ea.l.& ita tradit Alciat.in l.malum, §. fin.ff.
de uerb. ſignific. quę autem ſint ſpecularia,
29 † gloſ.in l.ſed & ſi quid,in §.proprietatis dò
minus, ubi de huiuſmodi uerbo mentio ha-
betur,dixit eſſe Inſtrumenta domus ab inſpi
ciendo fortè dicta:& idem in l.nã & ſi num-
mos,in princip.uim uocabuli non intellexiſ-
ſe uidetur,dum dicit ſpecularium,aliàs ſpecu
lum. Cępol. autem in d. tractatu de ſeruit.
vrb.prędio.c.63.de ſpecularibus,interpreta-
tur ſpecularia ea eſſe inſtrumenta lignea cla-
ſtiris, cancelliſue ſpeſſioribus diſtincta quę
feneſtris opponuntur, ne uirgines,uel mulie
res à prętereuntibus conſpici poſſint,quę uul
gus Zeloſias appellat, ubi in uenditione do-
mus uenire affirmat; ſed & ipſe ſcopum non
attigit,ſi quidem (ſecundum Bud. in l.ex ſil-
ua,ff.de uſuſructu,& Alciat.in d. l. malum,
§.fin.) conficiebantur ex ſpeculari lapide in
tenuiſſimas cruſtas ſecto, & pellucido, qui-
bus feneſtrarum hiatus obſtruebantur ad
tranſmittendum lucem, quorum loco nunc
uitro utimur,hyeme uſui erant,ęſtate exime
bantur, inde ſpecularij eorum artifices dice-
bantur,de quibus meminit Alciat. in l. lecti-
30 carij,de excuſat.artific.lib.10. Pegmata † ēt,
ſcilicet machinę lignęę,in quibus ſtatuę col-
locantur, & quaſi figuntur, pariter in uendi-
tione domus ueniunt,d.§.Papinianus. Sic et
ſtructuram loci alicuius ex tabulis factã, quę
ęſtate tolleretur, & hyeme poneretur, quo-
niam perpetuo uſui parata eſt,ędium eſſe cõ-
ſtat,d.l.malum,§.fin.& ibi Alciat. de quo ēt
tradit Tiraquel.in d.gloſ.7. n.114. & eadem
31 ratione in †tellarijs,& vitrarijs,quibus in fe
neſtris utimur.arguit Alciat.in d.§.fin. Et li-
32 cèt prothyron, †quod gloſ.in l. pen.de uerb.
ſignific. ingenue fatetur neſcire quid ſit, uel
eſt ſecundum eam id, quod procul trahitur,
ut aqua, uel aliud, exemplificando in cirella
putei, & in d. §. Papinianus, exponit pro ia-
nua,ueniat appellatione inſtrumẽti,d.§.Pa-
pinianus,tamen uenit etiam,& comprehen-
ditur in uenditione domus,ut eſt text. in d.l.
33 pen.ubi Bude.& Alciat.declarãt eſſe, †quic-
quid pro obice ductili, aut uerſatili, ideſt re-
pagulo, è materia compacto ante ianuam,
uel oſtium ſit, quod & uehicula, & equos à
ueſtibulo ędium arcet,qualis eſt in ianuis po
ſtcrula lignea,& in oſtijs buxula,licèt ſecun-
dum proprietatem uocabuli, ueſtibulum do
mus, ſcilicèt locum relictum ante domũ im-
34 porter. Pilla † etiam ante domum mari iun-
ctam molibus iactis conſtituta, uendita do-
mo uenit in uenditione, l. creditor, §. fin. de
action.empt. Pilla autem hoc loco accipitur
pro opere informi ad tuendas à fluctibus na-
ues in-

Digitized by Google

ues inter portus, & naualia, ut ad dictũ §. an-
35 notatum eſt. Pręterea, generaliter † ueniunt
in uenditione omnia affixa, & defixa ędibus,
d. l. Iulianus, §. fin. & d. l. fundi, & ibi omnes.
Bald. in d. l. 2. C. de uerbor. ſignifi. Fab. d. 16.
membro, in princ. & Tiraquel. d. gloſ. 7. nu.
114. ſicut etiam ueniunt poſita in domo uel
fundo perpetui vſus cauſas, d. l. fundi, §. La-
beo. & d. §. hoc Senatuſconſultũ, & ibi Bald.
Alex. & Iaſ. in fine, & latius Tiraquel. d. nu.
114. ſic uendita domo, uel alia re, cenſetur
uenditor dare, quæ annexa ſunt illi rei. Ar-
chid. in ca. fin. 12. quæſt. 2. ſequitur Iaſ. in d. l.
fi. 2. col. de conſti. princ. de quo ſuprà dictum
fuit in d. verbo, horto ante finem. Facit etiã,
quod tradit Fab. d. 7. membro, nu. 33. quod
in generali uenditione ueniũt omnia ea, quæ
uendi conſueuerunt: quia non debet eadem
res diuerſo iure cenſeri, l. eum qui ædes, ff. de
uſucap. Et ſciendum eſt, quod omnia acceſ-
36 ſoria † rei uenditę debent tradi integra, & ſa-
na, l. quicquid, ff. de action. emptio. l. proinde
Pomponius, ff. de ædil. edic. tradit Fab. d. 7.
membro, in fine, quod debet intelligi, niſi
emptor ad certa acceſſoria ſe retulit, quia
tunc debent dari talia qualia ſint, ſi ultra nu-
merum expreſſum ibi non reperiantur, l. pe-
nult. §. fin. & ibi Alber. ff. de action. empt. &
declarat etiam Paul. in d. l. quicquid.

Non ueniunt modo in uenditione domus
37 uela † cilicia, d. l. fundi, §. quę pictæ, quę ſecũ-
dum Latinos fiunt ex pilis hircorum, & ca-
prarum, & ponuntur cauſa arcendi uentos,
uel pluuiam, ueniunq; appellatione inſtru-
menti, d. l. quæſitum, §. ſi domus, & legari
poſſunt, cum non ſint pars domus, d. §. hoc
Senatuſconſultum, de quibus & aliqua dicta
fuere, ſupra in dicto capitulo, rei urbanæ, in
38 verbo, cuppatam. Sic etiam non ueniunt † re
ticuli circa columnas, nec plutei circa parie-
tes, d. §. quæ pictæ; Reticuli ſm gloſ. ibi, ſunt
inſtrumẽta, quibus ſolet ſuſpendi amphora,
ut l. ſi uerò, §. pen. de his qui deiec. uel effud.
licèt ſecundum unam lecturam dicat reſticu
lo, quod idem importat quod funiculo; plu-
tei uerò circa parietem, ſm gloſ. Azon. ibi,
ſunt inſtrumẽta quibus ſcribitur, quæ uulgo
ſcanella dicuntur, quæ ſolent poni iuxta pa-
rietem in ſuſtentaculo quodam, tametſi La-
tini ipſum uocabulũ accipiant pro omnibus
tabulis, quibus aliquid præſepiretur, & pro
repoſitorio librorum, & tabularum, quę ulti
ma expoſitio parum ab expoſitione gloſ. di-
39 ſtat. Præterea, † granaria quæ ex tabulis fie-
ri ſolent, quorum ſtipites in terram defoſſi
non ſunt, l. granaria, ff. de actio. empt. de quo
etiam tactum fuit in d. c. ſupra, in uerbo, ſola
rata, & de domo exemptubili, quæ ſolo non
ſit affixa, habetur etiam in l. Titius, ff. de ac-
quir. rerum domin. & per Tiraquel. in d. glo.
7. nu. 117. de inſtrumentis fundi, quod non
ueniant, fuit ſupra dictum, ſuper uerbo, inte-
40 grè, in hac eadem Clauſula; Statuæ † modo
baſibus ſtructilibus affixæ, pariter non ue-
niunt in uenditione domus, d. l. penult. ff. de
uerb. ſignifi. ſicut non ueniunt tabulæ religa
tæ catenis, quæ ſunt ad ornatum domus, ut
ſupra dictum fuit, licèt gloſ. in d. l. penult. pa-
rum intellexerit quæ eſſent baſes, dicendo,
quod ſunt lapides lati ſub oſtio, qui ultra o-
ſtium quandoque extenduntur, & ibi ſtatuæ
ſuperponuntur, ut in foribus Eccleſiæ beati
Petri ſunt Leones: nam ſecundum Bud. ibi,
in annotat. Baſes ſtructiles, ſunt ueluti ſedi-
menta columnarum non ſolido lapide cæſa,
ſed opere cementitio lateritiouè coagmenta
ta, quibus columnæ, ſolido lapide conſtan-
tes nituntur, & ſecundum Alciat. ibi, eſt ſe-
des, & pedamentum cuicumq; rei ſuſtinen-
dæ. Et quod huiuſmodi ſtatuæ non affixæ,
nõ ueniant, eſt text. in d. §. Papinianus, & in
41 d. §. hoc Senatuſconſultum; Cãcelli † quoq;
automata, & canthari, per quos aquæ ſaliũt,
in uẽditione non uenire, cum poſſint legari,
& per conſequens pars ædium non ſint, pro-
batur in d. §. hoc Senatuſconſultum, Cancel
42 li † ſm Iſidor. dicũtur immunitates murorũ,
& uulgo dñr merli, ſed accipitur hic alio ſen
ſu, ut pro oſtio ex diuerſis lignis feneſtrato
facto, ita glo. in d. l. nam & ſi ramos, in princ.
ubi hoc eodem ſenſu accipitur. Automata
43 † modo ſecũdum Alciat. in d. c. 20. 1. lib. Pa-
rerg. dñr à mechanicis ea opera, quæ ſpontè
44 ſua mouẽtur, ut horologia. Cantharos † mo-
do ibi accipit pro uaſis aquarum, quibus epi
ſtomia ſeu ſpinæ adduntur, unde aqua exit,
ideoq; ſaliẽtes dicti, uel legendũ catarrhi, ut
generaliter ſic intelligamus omne inſtrm un
de aqua defluit. Vnde & medicis catarrhi, cũ
humor à capite in pectus diſtillat. Non ue-
45 nit etiam in uenditione id † quod domus cau
ſa paratum eſt, ſi nondum perfectum eſt, quã
uis poſitum in ædificio ſit, d. l. fundi, §. quæ
pictæ, uerſi. item quod inſulæ, & Azo, d. col.
fin. ſecùs in his quæ detracta ſunt, ut reponã-
tur, d. l. §. fin. deſtinatio enim hoc caſu non
operatur, ut comprehenditur, ut per Alciat.
in d. §. malum. Præterea, non uenit in uendi-
46 tione domus, uel fundi, pecunia † abſconſa
in domo, uel in fundo, niſi eſſet theſaurus, cũ
ius memoria non haberetur, l. nunquam §.
theſaurus, ff. de acquir. rerum domin. caſus
eſt not. in l. à tutore, & ibi omnes, ff. de rei
uend. tradunt Fab. in d. 7. membro, num. 34.
& Aret. dicens ſe eo anno habuiſſe de facto,
in §. Theſauros, 2. col. Inſtit. de rerum diuiſ.

& Ca-

& Cagnol.in l.2.30.quæſt.nu.172. C.de reſcind.vendit. Rurſus excipiuntur ut non ue-
47 niant in venditione † ruta, & cęſa, d. l. fundi, §.ſi ruta, & cęſa, l.in vendendo, §. fin.ff.de cō
48 trahend. empt. ea autem placuit eſſe † ruta, quæ eruta ſunt, ut arena, creta, & ſimilia, cæſa eſſe, ut arbores cęſas, carbones, & his ſimilia.d. §. ſi ruta, & cæſa, iu rutiſque & cæſis ea ſunt, quæ terra non tenentur, quæque opere ſtructili, tectoriouè non continentur, l.in rutis, ff. de uerbor. ſignific. opus autem ſtructile ſecundum Alciat.ibi, dicitur, quod ex lapide quadrato aut laterculis, calceque conſtructum eſt, quod partem eſſe ædificij certū eſt, ut per Budęum latè de eo differentem, in l. ſi cuti, ff.ſi ſeruit.uendi. In quibus rutis & cæſis opus inteſtinum continetur, quod non ue-
49 nit † in uenditione; opus autem inteſtinum
50 † eſt Inſtrumētum domus, ut ſcamna, ſedes, grabati, ſubſellia, armaria, ſcrinia, menſa, tripodes, & plura alia quæ materia conſtāt, quę enumerant Bud.in d.§.ſi ruta, & cæſa, & Alciat.in d. l. in rutis. & idem quod huiuſmodi inſtrumenta, uel ſupellectilia non comprehendantur, tenet pract. Papienſ. in d. for. libel.in cauſa uend.in gloſ. ſructus. in fine, &
51 de cornifotis † uidendum eſt plenum conſilium Cæph.92. vbi tenet, nō uenire niſi ſint affixi clauis, ſecùs ſi faciles ad mouendum, & remouendum. Sciendum eſt etiam, quòd
52 vendito † equo ueniunt ſella, frenum, & alia ornamenta, quæ habebat tempore uenditionis, l. ædiles aiunt, in princ. & ibi Bald.ff. de ædil.edic.not. Bart.& Angel.in l. cum qui, §. non ſolum, ff.de furt.Guil. Bart. & alij, in l. ſi ut certo, §. vſque adeo, ff.commod. Fab.d.7. membro, poſt princ. Bald. in l.2. nu.4. C.de ædil.actio. Aret.in §.in duplum, n.7. in fine, Inſtit.de actio. Iaſ. in Repet.l.de quibus, col. antepen. ff. de legib. & idem Iaſ. poſt Ioan. de Plata, & Ioan.Fab. & gloſ. in §. actionū, nu.58.Inſtit.de action.& ibi Gom.nu.12.latè differit, & Roch.de Curte, in tract.ſeu ca. fin. de conſuet.7.principali quæſt.nu.630. & 631.imò tenetur uēditor tradere ea ornamēta quæ erant in equo per duos dies ante uenditionem cauſa uendendi, text.eſt in d.l.ædiles aiunt, §. uendendi cauſa, & tradunt Aret. & Iaſ.in locis prædictis, ubi etiam tangunt, per text.in d.l.ædiles, in princ. quod propter acceſſorium pōt redhibere principalis. dicit tñ Guil. in d. §. vſq; adeo, ꝙ non ueniunt ornamenta habentia arma, ſeu inſignia dñi, cū non ſit veriſimile ea uoluiſſe ad aliū transferre, & Curt.d.nu.631. Sed nō putarim id poſſe obtineri, licèt forte de conſuetudine non procederet diſpoſitio d. §. vendēdi cauſa, cū ſemper uideamus ea ornamēta dari cū equo, quæ tpe venditionis cum equo oſtenſa ſunt, & in iſto caſu attenditur conſuetudo, ut Bal. & Iaſ. tradunt in d.l.de quibus, & Alber.in d.§. vſq; adeo, & non uidetur cogitatum de alijs ornamentis quę non fuerunt oſtenſa, ut dicit Paul. de Caſtro in d. §. Sed an uendita
53 † vacca, uel equa, ueniat uitulus, uel pullus natus: nam de exiſtenti in utero non eſt dubium, l. uaccæ emptor, ubi gloſ. de euict. & Guil.& alij poſt eū, in d.§. vſq; adeò, vñr cōcludere quod ſic, per illum text. ſed ipſe ibi, & poſt eum Albet. diſtinguunt, an pullus nō poſſit eſſe ſine ea, & nō pōt ab ea ſeparari, & ſic uenit in uenditione, aut poſſit eſſe ſine ea, & ſeparari, & non uenit, & idem uult Ang. in d.§.non ſolum, quod ſi ſine periculo interitus poſſit ſeparari, non ueniſit: in quo dicit ēt conſiderandam eſſe quantitatem precij, ut poſſit dignoſci an cenſeantur contrahentes utrumq; comprehendiſſe. & ſequitur Fab.d. 5.membro, nu. 27. Vndè ad euitandas difficultates, debet emptor expreſsè etiā de pullo emptionem facere, & ipſum in contractu
54 deducere. Vendito tamen ſeruo † non uenit peculium etiam ſi non exeipiatur, l. quoties, ubi Bald.ff.de contrahenda empt. & Azo.d. col.fin. in fine, ſicut uendito gallo, uel alio animali, non cenſetur uenditus annulus quē habet in corpore, ut per Fab. poſt Ang. quē allegat in d. 7. membro, nu.34. Veniunt ta-
55 men in uenditione † ſepulchri loca pura adiacentia intra maceriem niſi ſint reſeruata, l. æde ſacra, §.1.ff.de contrahen.empt.& Fab.
56 d.7.membro, nu.33.inſtrumēta † ſūt emptionalia, aut ſimilia uenditoris, non ueniunt in
57 uenditione, cum † ad eorum tantum oſtenſionem teneatur uenditor, ut ſupra diximus in hac eadem Clauſula, in uerbo, ſuiſque certis iuſtis finibus, in fine. quę alia ueniant uel non ueniant in uenditione, poterit diligenti ſtudio ſtudioſus quiſpiam inueſtigare, nobis dicta ſa: erunt ad expeditionem huius gloſſę.

CLAVSVLA XXVII.

Inſuper dicti venditores vt ſupra agentes, & obligantes &c.

SVMMARIA.

1 *Auctor contrà Auctorem ſuum prius agere non poteſt niſi eo condemnato.*
Emptor numquid poſſit notificare euictionem auctori auctoris, & contrà eum agere dimiſſo venditore uel auctore.
Vendita re uel legata non uidentur iura ceſſa.
2 *Colonus non tenetur ſtare emptori, & colere ac obſerua-*

obſeruare iuxtà conuentionem cum uendito-
re initam, niſi emptor habeat iura ceſſa à uen-
ditore.
3 *Clauſula, cedens omne ius, &c. quid operetur*
quando creditor vendit pignus.
Creditor pignus uendens ius cedere debet, &
poſſeßionem tradere.
4 *Ceßione iurium non transfertur dominium.*
Emptor dominio non translato virtute ceßionis
iurium poterit agere rei uindicatione.
5 *Inſuper, dictio, quid importet.*
6 *Vt ſupra dictio quid operetur.*
7 *Procurator habens ſpeciale mandatum poteſt iu*
ra cedere.
8 *Minor iura cum tutoris uel curatoris auctorita-*
te cedere poteſt.

GLOSSA PRIMA.

ANtiqui practici vt Rolandus, & Spe
cul. & alij ante eos, non ſolebant
hanc ſequentem Clauſulam ceſſio-
nis, & conſtitutionis procuratoris in rem
ſuam, in Inſtrumentis uenditionum appone
re, ut in eorum formularijs, & tractatibus in-
ſpicere licèt, & etiam apud multos tabellio-
nes in plerisq; locis temporibus noſtris non
ſolet apponi; verum, cum ſucceſſiuis tempo-
ribus fuerit cognitum, quantę eſſet utilitatis,
communiter periti, & practici tabelliones;
eam inſerebant in ſuis inſtrumentis, prout in
pluribus locis infra allegandis referunt Bar.
& alij poſt eum. Iſta igitur Clauſula, inter cę
tera quatuor notabiles effectus operatur; pri
mus eſt, quod cum emptor ſuo auctori in ca-
ſu motæ litis teneatur iudicium motum eui-
ctionis denunciare, & uenditor pariter ſuo
auctori, nec unus agere poſſit niſi contra im-
mediatum ſuum auctorem, & ſic plures exi-
guntur notificationes proceſſus, & ſententię,
cum auctor contra auctorem ſuum prius nõ
poſſit agere, niſi eo condemnato, ut habetur
per gloſ. & Bart. in l. ſi pro re, §. ſi pro euictio
ne, ff. de euict. & in l. Iulianus, §. 1. ff. de verb.
oblig. per Alex. cõſ. 67. Viſo themate, 2. vol.
Maranta, in tract. de ord. iud. 6. part. 5. mem-
bro, nu. 5. & Aret. in §. actionum autem, nu.
18. in fine, Inſtit. de action. dicens ità in facto
accidiſſe, & Caballinus in tract. de euict. §. 3.
q. 11. nume. 11. de quo latius infrà dicetur in
Clauſula, Promiſſionis euictionis, tamen ad-
dita iſta Clauſula, poterit emptor, eius vigo-
re, notificare auctori auctoris, & contra eum
1 agere dimiſſo primo uenditore, † uel aucto-
re, per tex. not. in l. ſi res, ff. de euict. quam le-
gem dicit Bal. vnicam in iure, in l. 1. col. 2. nu.
7. C. de rerum permutat. ita declarat notab.
Bart. in d. §. ſi pro euictione, & in d. l. ſi res,
vbi dicit Bald. quod uendita, uel legata re, nõ
uidetur omnia iura cedi, niſi dicatur: & ideò
non fruſtra in contractu emptionum appo-
nũtur illa uerba, dedit, ceſſit, & cõceſſit, &c.
& ibi idem tenet quod Bart. eum quo etiam
dicit transeundum eſſe Fulgoſ. ibi. idem te-
nent Bart. Paul. & magis communiter alij,
in d. l. Iulianus, §. 1. Bald. in l. 1. in fine, C. de
iure dotium, & in l. cum ſucceſſores, ubi di-
cit notãdum, quia uidit multos errare, C. de
euiction. ſequitur Fab d. tractatu, in 5. q. ante
materiam ſubhaſtationum, num. 82. & Celſ.
Vgo, in tractatu Clauſ. in Clauſ. contractuũ,
nu. 273. & Tiraq. in d. tractatu, tit. 1. in fine,
q. 30. nu. 117. & Dec. conſil. 24. nu. 2. immò
non ſufficit ſolus conſenſus, qui non habetur
pro ceſſione, l. eius, & ibi Bald. & Salic. C. de
compenſa. Tind. in tract. de compenſa. art. 7.
nu. 3. Secundus eſt effectus, quòd ſi uenditor
ante uenditionem rem colendam alicui co-
lono locauerit, ſicut non tenetur emptor ſta-
re colono, l. emptorẽ, C. locati, de quo abun-
dè diximus ſuprà in Clauſula, Saluo iure cõ-
loni, ita colonus non tenetur ſtare emptori,
& colere, ac obſeruare, iuxta conuentionem
2 cum † venditore initam, text. eſt in l. qui fun-
dum, ff. locati, at addita iſta Clauſula, cum
emptor habeat iura ceſſa à uenditore, pote-
rit iure medio compellere colonum ad obſer
uandum conuenta uenditori, prout not. tra-
dit Bart. & communiter cæteri, in d. l. qui fun
dum, & Cur. iunior, conſ. 45. per totum. Ope
3 ratur † & tertio, iſta Clauſula, quod facta uen
ditione pignoris per creditorem, qui tenetur
ius cedere, & poſſeſſionem tradere, l. pen. ff.
de diſtr. pignor. & l. in creditore, & ibi Bart.
ff. de euict. facta huiuſmodi ceſſione, licèt a-
ctio hypothecaria extinguatur, quia res ſua
non poteſt emptori ſibi eſſe obligata, tamen
poteſt emptor rem uenditam retinere loco
pignoris, ita Bar. in d. l. pen. nu. 1. quam legit
cum l. final. eiuſdem tit. ubi dicit, quod prò-
pter hoc in quolibet contractu uenditionis
apponitur hodie quod uenditor cedat omne
ius, omnemque actionem, quod, uel quam
4 habet in illa re, uel pro illa re. † Quarto, & ul
timo, licèt ex iurium, & actionum ceſſione
non transferatur dominium in emptorem,
cum traditione opus ſit, l. traditionibus, C.
de pact. & latius dicetur inferius in uerbo,
Reales, tamen uirtute huiuſmodi Clauſulæ
ceſſionis, etiam dominio non translato, po-
terit emptor agere rei uendicatione, ut not.
declarat Bartol. in l. ſi ager, ff. de rei uendic.
& ſequitur Celſ. dicto tractatu Clauſ. nume-
ro 263.

Dictio modo (Inſuper) idẽ importat quod
5 ultrà, uel † ulterius, l. Seiæ in princ. verſ. Seiæ
inſuper,

inſuper,& ibi gloſ.ff.de fund.inſtrue.& c.ſta
tuti,§.inſuper,de reſcript.in 6.in l.1.in prin.
C.com.de leg.cum alijs adductis per Alber.
in Dictionario ſuo ſuper eod.uerbo.

Dictio uerò(ut ſuprà)repetit,& refert om
6 nia†pręcedentia cum ſuis qualitatibus, ut in
pręcedenti Clauſula dictum fuit ſuprà,ſuper
eod.verbo,& ſi ſic uenditores,& nominibus
proprijs, & alienis,& per modum,& formã
quibus ſuprà, uendiderunt, cenſentur etiam
iura cedere; & idem erit in alijs Clauſulis in
ferius deſcribẽdis, ubi pariter agẽt ut ſupra.
Et licèt apud antiquos fuerit quęſtio, num-
quid procurator etiam habens ſpeciale man
datum, ut hic poſſet iura cedere, tamen hoc
nunc uidetur expeditũ, ut tenet Iac. de Are.
7 in tract.infra†allegando, in Rubrica quis ce
dere poſ.iura,& action.nu.33.& Spec. & ibi
Io. And.in addit.in §.1.col.8.uerſ.item quę-
ritur an procurator,de ceſſion.action.in qui-
bus locis etiam decidunt, quod in alijs perſo
nis cedentibus,ut ibi per eos, & in procura-
tore idem firmat Pract.Papienſ.in gloſ.Ceſ-
8 ſit,infra alleganda in fine, in † minore,quod
poſſit cedere eum auctoritate tutoris uel cu-
ratoris; Habetur etiam per Spec.in tit.de pro
cur.§. fi. 2. col.quod autem tutor poſſit cum
decreto Iudicis tradit Rom.in conſil.386.In
conſultatione, & idem de minore trad. Pa-
pienſ.in pract.in gl.1. in uerbo ceſſit,nu.9.

Titulo,& ex cauſa præſentis uenditio-nis.

SVMMARIA.

1 *Titulus quot modis accipiatur in iure.*
2 *Ceſsio numquid valeat non addito titulo in prin cipio ipſius ceſsionis.*
Ceſsio facta coniuncto etiam ſine cauſa, valet.
3 *Ceſsio facta præſente debitore, valet, licet cauſa non ſit expreſsa, ſi ipſe præſens conſentiat.*
4 *Ceſsio actionum regulariter præſumitur valida, & non facta in fraudem.*
Ceſsio ex pluribus ſimulata præſumitur odio redemptorum litium.
Ceſsio non præſumitur ſimulata quando fit pro defenſione rerum uenditarum.
Ceſsio quando eſt acceſſoria alterius contractus valet etiam ſine cauſa expreſsione.
5 *Ceſsio non ualet non ſecuta cauſa, ſed uitiatur & poteſt agere cedens priſtina actione, recuperareq́ tradita Inſtrumenta à Ceſsionario.*
Ceſsio regulariter, & limitatur à ſua cauſa, & limitata ceſsionis cauſa, limitata cenſetur ipſa ceſsio.

GLOSSA SECVNDA.

TItulus multis modis in iure accipitur,
ut habetur per Alberic.in Dictiona-
1 rio ſuo ſuper eo. verbo†& gloſ. 1. in
l.non eſt,C.fam.erciſc.& in alijs locis addu-
ctis per Balb. in ſuo tract. præſcript.3. parte
principali,1.parte ipſius part.2.quæſt. ſed in
propoſito noſtro titulus eſt omnis acquiren-
di dominij cauſa, ideſt ex qua noſtrum fiat,
quod non erat noſtrum, ut tradit Rog. anti-
quus Doctor.in tractatu de præſcript.cap.2.
nu.2. & ſecundum Bald. in loco præallega-
to,eſt cauſa habilis ad dominij trãſlationem:
ſed latius explicauit Ioan. Oldendorpius in
tractatu de vſucap.& præſcript. in princ. nu.
13. dicens,quod titulus eſt,per quem indica-
tur nobis aliqua poſſidendi legitima cauſa
ſufficiens ad dominium acquirendum,uel di
rectò,& immediatè,uel ſaltem mediãte vſu-
capione, & dicitur titulus à tuendo quod fa-
ctum auctoris tueatur, indicans ueritatem
cuiuſlibet rei,de quo latius per eum ibi,tituli
uerò uel cauſę dominij, vel poſſeſſionis ſunt
emptio,donatio,permutatio,dos, legatum,
& ſimiles, §. namque ſi cui, Inſtit. de action.
Non ab re autem uidentur tabelliones in ceſ
ſione addere Clauſulam hic deſcriptam, ſi
quidem multi fuerunt iſtius ſententię,ceſſio-
nem non ualere, niſi addito titulo ipſius, &
2 quidem in frontiſpicio,ſeu†in principio con
tractus ipſius ceſſionis,ut per gloſ. fi. in fine,
in l.1.C.ne lice.poten.& uidetur ſequi Spec.
in §.1.col.9.verſi. ſed numquid ratione con-
ſanguinitatis, in tit. de ceſſion. action.& ibi
Io. Andr. in addit. qui tamen poſt Innoc. in
c.2.de alien.iud. mutan. cau. fact.dicit nihil
referre an titulus,in princ. vel in medio,ſeu fi
ne ponatur.& cum Innoc.tranſeunt commu
niter omnes ibi,ut per Abb.in d.c.2.nu.7.li-
cet ipſe aliter referet tenere Innoc. ſcilicet,
immò titulum in principio inſtrumenti ad-
dendum eſſe, cum ipſe aliter dicat. idem te-
net Vital.Cab.tract.Clauſ.in Rubr.quando
ceſ.dica.ſimul.col.2.Hanc opinionem etiam
tenet Alex.alios adducens,in conſil.137.In
cauſa,& lite,col.pen.2. vol. & Ruin. conſil.
72.nu.2.1. uol. & ante eos Bald.in l.ſi actor,
2.lectura,ff.de procurat.Aret.in §. pręterea,
num.34.ſuper gloſ.de uſucap. & excep. Sed
quod pro ceſſionis ualiditate non ſit opus ex-
preſsè, & ſpecificè addere titulum aliquem,
ſed ſatis ſit quod ex tenore, & uerbis inſtru-
menti conſtet de cauſa, propter quam ceſſio
fit,tenuit Iac.de Aretin.ſeu quiſquis alius il-
le fuerit, qui illum tractatum edidit, quem
Bart.in l.per diuerſas, C.mand. numero 12.
negat fuiſſe opus Iacobi de Aret. dicens au-
ctorem

Digitized by Google

ctorem dicti tractatus fuiſſe quendam Lom-
bardum, & ſequitur Io. de Graſ. in tractatu
infrà allegando, §.3.nu.4.& dicit Raph. Ful
goſ.in d.l.per diuerſas,ac refert Corn.conſi.
230. Videtur 1.facie,2.col.2.vol.quod Do-
ctor ille uocabatur Dominus Vgolinus de
Fontana,Doctor Parmenſis,licèt Io. Andr.
in add.Spec.ſuper Rubrica affirmet fuiſſe di-
cti Iacobi de Aret.in tract.de ceſſion.action.
nu.13.& ſequent. & idẽ tenet Ioan. de Graſ.
qui ſimilem tract. de ceſſio.iur.& action.qui
vſ à primo parũ diſtare edidit,& etiã in mul-
tis locis in verbiſmet cum eo concordat, in
§.1.nu.6.& Bart.in d.l.per diuerſas, nu.3. &
num.8.qui tandem cum hac 2.opinione per-
tranſit,licèt in d.nu.3.referendo priorem di-
cat, quod ideo iſti qui faciunt contractum di
cunt, talis titulo uenditionis dedit, ceſſit, &
transtulit, &c. & ſemper apponunt titulum
uenditionis, uel donationis, uel alium,licèt
idẽ Bart.in l.1.2.lectura,C.de action. & ob-
lig.col.pen.in fine,nu.23.videatur priori ſẽ-
tẽtiæ accedere, niſi in contràctu innominato:
quia tũc ſufficit dicere ex cauſa inſtaſcripta,
& hanc ſecundam opinionem tenent etiam
Bald. nu.6. & Salic.in 10. quæſt. & Paul. de
Caſtr. in pen.col. in d. l. per diuerſas, Pract.
Pap.in forma libel.in cauſa uend.in gloſ.ceſ-
ſit,& mandauit, nu.6. & Ruinus conſil. 126.
nu.16.& ſequent. 3.vol. ubi tñ limitat ẽt ua-
lere ceſſionem factã ſine cauſa, ſi ſit facta con
iuncto,quia tunc præſumitur facta cauſa do-
nationis,cuius contrarium uoluit in d. conſ.
72.& idem uoluit etiam Ioan. de Amic. cõſ.
24. nu.8. & plures allegat Tiraquel. in dicto
tract.quos ſequitur in præfatioue nu.54. ali-
ter etiam limitauit Marſil. hanc communem
opinionem Doctor. quod in ceſſione exiga-
tur cauſa;quam ipſe etiam fuit ſequutus in l.
3 1.§.præterea,nu.70.de † quæſt.in Singul.45.
Tuſcis,ut non procedat ſi ſit facta ceſſio prę-
ſente debitore, quia tunc ipſe non poterit op
ponere de inualiditate ceſſionis tanquam ſi-
mulatæ,ut tradit Bald.in l.cum eſſent,§.1.ff.
de ſeruit.ruſtic.prædior.quod eſt intelligen-
dum, ſi ipſe præſens conſentiat, & ita loqui-
tur Bal. aliàs non; per not. per Bart.& alios,
in l. Caius, ff. de pignor. action. per Neguſ.
in tractatu de pignor.6. par.3. memb.7. am-
pliat.nu.22.& nu.28. 1. fallent. & Tiraquel.
in tract.de retract.tit. 1. §. 1. gloſ.9. nu.115.
& nu.146. & ſequent. limitat & tertio Bald.
in conſil.461. Inter Ioannem,nu.7. 1. vol.in
ceſſione neceſſaria, quæ fit mandato legis, l.
Papinianus,ff.mand. & l. Modeſtinus, ff. de
ſolut. Sed licèt prædicta procedant in ceſſio-
ne actionum, quæ licèt regulariter præſuma
4 tur ualida, & nõ facta in † fraudẽ,ut per Petr.
& Ruin.& Alex.in princ.in l.qui ſtipendia,
C.de procur.& latè Pariſ.in conſ.19.nu.54.
in 3.uol.& Socin. in Reg.67. Ceſſio,ubi po-
nit fallentias,tamẽ ex pluribus ſimulata præ
ſumitur odio redemptorum litium,ut in d. l.
per diuerſas,& l.fin.& ibi Doctor.C. mand.
per Iac.de Aret.& Io.Graſ.in dictis tract. de
ceſſio.actio.Spec.in d. tit. de ceſſion. action.
Papien.in d.gl. Ceſſit,nu.5. & Doct. in alijs
locis, tñ non procedũt in caſu noſtro, in quo
eſt facta uenditio rerũ, & pro defenſione ip-
ſarum rerum fit hmõi ceſſio actionum,& iu-
rium per uenditores, hoc enim caſu non pro
cedit diſpoſitio dictarum legum, uel iurium
prohibẽtium ceſſionem, uel eam ſimulatam
prę ſumentium,ut declarat Bar.in d.l.per di-
uerſas,nu.21. dicens,quod quãdocũque uen-
do tibi rem aliquam à me poſſeſſam,ego poſ
ſem tibi cedere omnem meam actionem per
ſonalem,competentẽ pro tuitione ipſius rei.
Et ideo hodie in omnibus contractibus uen
ditionis apponũtur talia uerba, quod qui ta-
lem rem uendidit, tradidit omne ius & om-
nem actionem realem, & perſonalẽ, ſibi cõ-
petentẽ in dicta re,& eius occaſione, faciens
eum procuratorem in rẽ ſuã; &c. quæ ceſſio
ualet, ut ibi, & in d.l.ſi res,ff. de euict. idẽ ẽt
tenet ibi Bal.2.col.3.quæſt.& Salic.8.quæſt.
& idem qñ ceſſio eſt acceſſoria alterius cõtra
ctus,qđ non ſit opus expreſſione cauſæ, tra-
dit ẽt Io.de Amic.d.conſ.nu.7. Sciendum tñ
eſt,quod in caſibus, in quibus ceſſio nõ ualet
ſine cauſæ expreſſione,quod nõ ſequuta cau-
ſa, ceſſio non ſortitur effectũ,& põt agere ce-
dẽs priſtina actione, recuperatq; inſtrumen-
ta à ceſſionario, ut tradit Bald. quem cæteri
5 † ſequuntur, in l. pacto ſucceſſorum, in fine,
C.de pact.quod admittit Ruin.conſ.101.nu.
1.5.uol.& ſequitur Doc.in conſil.464.nu.4.
ubi ex falſa cauſa ẽt uitiari ceſſionem tradi-
dit.& Iafre.Balb. deciſ.176. Si ceſſionarius,
ubi, quod põt reuocare ceſſionẽ, cauſa.n. re-
gulat ceſſionem ipſam, & eam limitat, unde
limitata cauſa ceſſionis, limitata ẽt cenſetur
ipſa ceſſio. Bert.conſ.1.nu.105.2.par.priorũ
rum,& Tiraq.in tract.ceſſa.hac cauſa,1.part.
num.142.col.3. Cauti tamen tabelliones ad
euitandas omnes Syrtes ultra Clauſulam,&
uerba prædicta etiam hæc infraſcripta alia
ſequentia uerba adijciunt.

Et ſub precio infraſcripto.

S V M M A R I A.

1 *Ceßio facta ſine titulo ualet, ſi precij mentio fa-
cta ſit.*

*Venditio ſemper facta præſumitur quoties men
tio precij facta eſt.*

Statu-

Statutum loquens de emptione, & uenditione habet locum etiam in contractu ceſſionis ſub certo precio facta.

Ceſſio quocumq; titulo vero ex quo dominium transfertur fieri poteſt.

Ceſſio ex quibus præſumatur ſimulata remiſſiuè.

2 *Ceſſio non ualet ſi pro parte uendatur, & pro parte donetur.*

Ceſſio non ualet ſi poſt donationem factam, uel ceſſionem titulo donationis aliquid detur.

3 *Ceſſio cum ſit titulo venditionis actionum opus eſt ut appareat de actuali precij ſolutione, nec ſufficit confeſſio cedentis.*

Quod declara, & intellige ut hic.

GLOSSA TERTIA.

QVorum uerborum uirtute dicũt Doctor. tenentes titulum neceſſario in ceſſione non eſſe exprimendum, quos ſupra recenſuimus omnino ceſſionem ualere, quandoquidem quoties mentio
1 precij facta eſt, uenditio † facta cenſetur, & contractus emptionis, & uenditionis introductus, l. fi. ubi gloſ. C. de prædijs Decur. lib. 10. & ita in terminis tenet ibi Io. de Platea, & uidetur in effectu in iſta opinione reſidere Rota deciſione 177. Ceſſio, in addit. 2. col. in nouiſ. & ſequitur Pariſ. conſ. 83. nu. 20. uol. 3. quod etiam tenet Aret. poſt alios, in l. 2. C. ne lice. poten. & in d. conſi. Pariſ. Statutum de emptione, & uenditione, loquens etiam in contractu ceſſionis ſub certo precio factæ locum habere reſpondit. Nihil tamen refert an preciũ ſoluatur in pecunia numerata, an detur in alia re, ut per Iac. de Aret d. tractatu nu. 21. & plures alios ex ſupra allegatis. Ceſſio autem quocumq; titulo uero, ex quo dominium transfertur fieri poteſt, ut in d. tract. nu. 3. & latius per Ioan. de Graſ. in princ. nu. 2. ubi numerantur qui non poſſunt iura cedere, in §. 1. & Iac. nu. 23. de quo per Spec. in d. §. 1. Papienſ. in d. gloſ. ceſſit pen. & fin. col. & Doct. in d. l. per diuerſas, & Vital. loco præallegato per totam dictam Rubricam in quibus locis etiã declarant, ex quibus præſumatur ſimulata, quod conſulto omitto, cum ibi uideri poſſit, & ad noſtrum tractatum parũ attineat: Illud tantum adnotandum eſſe cenſuerim, quod ipſi tradunt, quod licèt ualeat ceſſio titulo uenditionis, uel titulo donationis facta, de quo ultimo habetur per Ro. cõſ.
2 518. In caſu propoſito: tamen † non ualet ſi pro parte uendatur, & pro parte donetur, d. l. per diuerſas, & ibi omnes, & idem ſi etiam aliquid detur poſt donationem factam, ſeu ceſſionem titulo donationis, ut ibi tradunt Doct. & Socin. cõſi. 135. 1. col. 1. vol. In alio etiam uolo tabelliones admonere, ne ſequendo formam ſui Rolandi, quam etiam fuit ſequutus Spec. in d. §. 2. ponendo formam ceſſionis, errent, nam cum ſit ceſſio titulo uenditionis actionum in caſibus in quibus loquuntur dd. ll. per diuerſas, & ab Anaſtaſio, C. mand. vel eſt ſuſpecta contra ſe, opus eſt ut appareat de actuali ſolutione precij: nec ſufficit confeſſio cedentis ſibi fuiſſe ſatisfa-
3 ctum, quamuis Nic. † de Mattar. & Bald. in d. l. per diuerſas, aliter uoluerint, ubi dicit Bald. ita ſeruari de conſuetudine, & idẽ Bal. in d. l. 2. col. 2. C. ne lice. potent. licèt diſtinguat in l. Deo nobis, col. 3. nu. 4. C. de Epiſc. & cleric. niſi ſit corruptus, ut hęc opinio procedat, ſi non appareat aliquam partem fuiſſe ſolutam, ſed in totum confeſſatam; & idem uidetur uoluiſſe Bal. in c. quia uériſimile, nu. 2. de præſumpt. nam contraria opinio, & uerior, & communior eſt, ſecundum quam cõſuluit Bart. ut ipſe fatetur in d. l. per diuerſas, nu. 12. & ibi Ang. Salic. in 5. quæſt. & Paul. col. fi. ubi dicit, pluries fuiſſe iudicatum pro opinione Bart. ſecundum quam etiam dicit fuiſſe iudicatum Bald. in d. l. 2. & quã opinionem etiam tenent Salic. & Aret. in d. l. 2. & Rota in d. deciſ. 177. in addit. Vital. Camb. in tract. Clauſ. in Rubrica, qñ ceſſio dicatur ſimulata in princ. & col. 2. ſed 3. col. dicit cõtrariam opinionem ueriorem, ſed Peruſij ſecundum conſil. Bart. fuiſſe iudicatum. Io. de Graſ. in d. tractatu §. 3. nu. 4. Pract. Papienſ. in d. gloſ. Ceſſit, nu. 7. & Cor. qui dicit hanc communiorem, & ueriorem, in conſi. 230. 2. uol. Soc. d. reg. 47. 6. Fallen. & Maria pater. & conſi. 18. col. 4. 1. uol. & plures alios hanc partem tenentes adducit Tiraquel. in tract. prędicto de retract. §. 1. gloſ. 18. nu. 79. & nu. 85. ubi adducit etiam Bald. qui ſibi contrarius bis ſecundum eam conſuluit, ut in conſ. 285. Caſus, col. vlt. 2. uol. & cõſ. 438. an poſſeſſio, col. 2. in 5. quod intelligendum eſt reſpectu tertij, non reſpectu cedentis, quia ſua confeſſio ſibi præiudicat, Bart. in d. l. per diuerſas, quem alij ſequuntur.

Dederunt, ceſſerunt, tranſtulerunt, atque mandauerunt.

SVMMARIA.

1 *Dederunt verbum quid importet.*

2 *Cedere uerbum quam habeat ſignificationem, & cuius ſit virtutis, & efficacia.*

Ceſſio quid ſit.

Corporalia transferuntur per traditionem incorporalia per ceſſionem.

Cedere verbum differt à verbo mãdare, & plus importat cedere, quam mandare.

Cedere,

Cedere, & concedere differunt.
Mandare, & concedere eiuſdem ſunt ſignificationis.
Concedere tamen habet aliquando maiorem, & ampliorem ſignificationem.
Mandare aliquando capitur pro cedere.
Transtulit uerbum idē importet quod mādauit.
Cedere, & renunciare differunt.
Aſſignare uerbum idem eſt quod cedere.
3 *Ceſſio actionum eſt alienatio.*
Filiusfamilias ſine conſenſu patris non poteſt ceſſionem actionum facere.
Ceſſio nominis eſt uenditio.
4 *Ceſſio actionum aliquando fit tacitè, & non expreſſis uerbis, per ſolam inſtrumentorum crediti factam traditionem.*

GLOSSA IIII.

DE verbo dederunt, quod & propriè,
& impropriè accipi poſſit, ſatis ſu-
prà ſuper eo uerbo diximus quibus
1 † addēdum eſt, quod iſtud uerbum operatur,
& importat idem, quod cedo, cum ſit uerbū
translatiuum, ut tradit Bal. in l. fi. C. quando
fiſ. uel priuat. & in l. 1. n. 18. C. de act. & obl.
4. quæſt. Super ſequentibus modo uerbis ſer
mo habendus eſt, & primò ſciendum eſt, uer
bum, cedere, pluribus modis in iure noſtro,
& quidem diuerſis accipi poſſe, uarioſque ha
bere ſignificatus, ut fuſiſſunè ponit Alber. in
Dictionario ſuo ſuper eo. uerbo, at in propo
2 ſito noſtro uerbum † cedere, nihil aliud im-
portat, quàm à ſe abdicare, ut dicit Bar. in l.
1. 2. lect. col. pen. ad finē, C. de act. & oblig. &
dicit Bald. in l. ex legato, num. 2. C. de legat.
quod non poterat aptius uocabulum à iure
inueniri, cum cedere ſit quaſi diſcedere, & a-
lium loco ſui ponere, undè cedere, eſt ius ali-
quod incorporale in alium transferre, ut col
ligitur ex gloſ. & traditis per Doct. in d. l. 1.
& expreſſè tradit Pract. Papien. in d. gl. Ceſ
ſit, in prin. hinc Roland. ſuper Inſtr. ceſſio. iu
rium, & actio. ex cauſa uendit. factæ, dixit,
quod ceſſio eſt iuris & actionis translatio, ſci
licet utilis, quę deſcēdit à uerbo cedo, cedis,
quia tu te remoues à iure tuo, & das alteri, vt
ibi per eum. Alciat. uerò ſeu quiſquis ille fue
rit, qui praxim illā utriuſq; iuris ſub nomine
Alciati edidit, quam ipſe ſuum opus eſſe ne-
gabat, in uerbo actionis ceſſio, vbi hanc ma
teriam ceſſionum compēdioſè explicat, de
finit actionis ceſſionem, eſſe proprij iuris in
alterum factam translationem, ſeu collatio-
nem, ſicut enim ad transferendum domi-
nium rerum corporalium opus eſt traditio-
ne, l. traditionibus, ff. de pact. ita eſt opus ceſ
ſione ad translationem iurium incorpora-
lium, & ita operatur ceſſio in incorporali-
bus, quod traditio in corporalibus, gloſ. &
Doct. in l. fin. C. quando fiſcus, uel priuat.
tradunt omnes, in d. l. 1. & in d. l. per diuer-
ſas, ubi Paul. col. pen. & in l. fin. in princip. ff.
de donat. Papienſ. in d. uerbo ceſſit, in prin-
cip. Dec. conſ. 446. num. 5. Ruin. conſ. 197.
nu. 4. 1. uol. & Tiraquel. d. tractatu, §. 1. gloſ.
7. nu. 12. differunt tamen inter ſe cedere, &
mandare, cum uerbum cedere, plus, uerbum
uerò mandare minus importet, reſpectu e-
nim perſonæ cedentis & mandantis nulla
eſt differentia, reſpectu uerò ceſſionarij, &
mandatarij ſecus, primo caſu penes ceden-
tem, & mandantem remanent directæ actio
nes, de quibus latè infrà dicemus, ſecundo
caſu in ceſſionarium transferuntur utiles,
quas ſuo nomine exercere poteſt, & nomi-
ne cedentis directas, in mandatarium uerò
nullæ, ſed tantum cenſetur mandatum exer-
citium directarum penes mandantem exi-
ſtentium nomine mandantis. Ita diſtinguen
do declarat gloſ. in uerbo, mandatum, in d. l.
1. C. de action. & oblig. quæ fuit opinio A-
zon. quam etiam poſuit in eius ſumma, C.
eo. tit. & ſequitur Iac. de Aret. in dicto tracta
tu, in princ. nu. 1. & Bart. in d. l. 1. 1. lectura,
nu. 7. & nu. 10. ubi dicit, qđ notarij in inſtru
mentis ceſſionum apponunt omnia iſta uer-
ba, dedit, ceſſit, & conceſſit, transtulit, atque
mandauit, ut competāt actiones utiles, & di-
rectæ, & cum d. gloſ. tranſit ibi Bald. in fi. &
ſequitur Salic. in 2. col. & Pract. Pap. in d. uer
bo ceſſit, in princ. & eadē differentia eſt inter
cedere, & concedere, ut uidetur uelle gloſ. &
ibi tenent Bart. & Paul. de Caſtr. in l. fin. in
prin. ff. de donat. ubi Bar. & Paul. de Caſt. in
l. creditor, §. pen. de act. empt. & in l. ſi pater,
C. mand. & eiuſdem mētis eſt Bal. in l. 3. nu.
2. C. de noua. & Paul. in l. 3. C. mād. & Alex.
in l. ex aſſe, nu. 6. ff. ad Treb. & meminit de
omnib. iſtis uerbis, quę ſimul in inſtrumento
ceſſionis apponunt notarij, & uidetur ſequi
Cor. remittendo ſe ad d. gloſ. in d. l. fi. in cōſ.
106. littera L. 1. uol. & in l. ex legato, C. de le
gatis, & hanc ēt differentiam inter cedere, &
mandare, ſequitur Aret. in conſ. 125. Eximij
Dñe Collateralis, uidi replicationes, colum.
2. & quod uerbum, cōcedere, & uerbum mā
dare, ſint eiuſdem ſignificationis, tradit Bar.
in d. l. 1. 2. lectura, n. 23. licèt uerbum, conce-
dere, quandoque latius accipiatur, & maio-
rem ac ampliorem ſignificationem ſecun-
dum ſubiectam materiam habeat, ut per eun 1
dem Bar. ibi, & in l. vxori ſuę, §. fin. de leg. 3.
& not. in d. l. fin. in princ. & per Abba. & ibi.
in addit. ad eum, in c. cum uenerabilis, n. 11.
de except. et idem tenet etiam Pap. in d. uer-
bo, ceſſit, licèt etiam qñque uerbū, mandare,

proccedere accipiatur, l.qui ſtipendia, & ibi
Caſt.col. 1. C.de procur.licèt alij eum aliter
intelligant, & in l.3.tibi gloſ. C.de nouat.&
in l.fin. ff.de tranſact. Verbum uerò tranſtu-
lit,idem importat quod mandauit,ut proba-
tur in l.2. C.de donat.& ita tradit Bart.in d.
l.1.2.lectura, in fine,ſic etiam aliud eſt cede-
re,aliud renunciare,ſecundum Bald.in conſ.
403. Punctus taliseſt,num.3. 1.uolum. Ver-
bum modo aſſignare, importat etiã id quod
cedere, l.arbiter, ff.de diſtr.pignor.& tradit
Barb.ſeu alius quiſquis fuerit,in addit.Bald.
in c. 1. in princ.quid ſit inueſt.licèt nonnulli
allegent eum pro Baldo,in d.c.ſed & huiuſ-
modi ceſſio actionum, alienatio eſt, in tan-
3 tum,quod eam filiusfami.ſine conſenſu † pa-
tris facere non poteſt, ut conſultus Reſpon-
dit Din.conſ.21.& ſequitur Ioan.And.in ad
di. Spec.in d.§.1. col.8.in addi. incip.§.1.&
3.& Socin.conſ.37.nu.22.4.uol.et etiam ibi
dicit Spec. quod ceſſio nominis eſt uenditio
l.cum is, ff. de fideiuſ. Sciendum eſt etiam,
quod ceſſio actionum quandoque fit tacitè,
& non expreſſis verbis per traditionem In-
ſtrumentorũ crediti factam cauſa habili præ
cedente, ut l.Mæuia,in prin.& ibi Alex.ff.ſol.
mat.trad.Bal.in d.l.fi.C.quando fiſc.uel pri
uat.& Ruin.conſ.44. num.1.& ſeq.1.uol.&
conſ.162.nu.11.uol.5.& faciunt tradita per
Didac.Hiſpan.3.libro reſolut.ſuarum.c.16.
num.12.

Dictis emptoribus præſentibus, & vt ſuprà recepientibus.

S V M M A R I A.

1 *Ceßio abſenti facta quãdo ualeat,uel nõ ualeat?*
Ceßio utilium actionum abſenti fieri nequit.
2 *Cedere obligatus iura infrà certum tempus,ex-*
cuſatur licèt non cedat ſi abſit is cui fieri debet
ceßio.
Notarius tamen poterit recipere pro abſente.
Et iuramentum ſupplet præſentiam partis.
3 *Ceßio pluribus fieri poteſt ſimul tamquam procu*
ratoribus in rem ſuam factis in ſolidum.

GLOSSA V.

LIcèt gloſ.in l.in cauſę,§.fi.ff.de procur.
quam ſequitur Io. de Gra. d. tract. §.
3.nu.2. voluerit ualere ceſſionem ab-
ſenti factam,tamen illa procedit,quando mã
1 dentur tantum actiones † directę,non utiles,
ut quia quis conſtituitur procurator etiam in
rem ſuam, quia ſicut poteſt fieri mandatum
ſimplex,ita ẽt directarum,ut ſuprà ita Bal.in
d.§.fi.& in l.quæ omnia, §.fi.ff.eod. ſecùs, ſi
cedũtur utiles actiones, quia cum requiratur
cauſa, & contractus inter abſentes fieri ne-
queat,exigitur præſentia ceſſionarij,ſeu nun
cius,uel epiſtola, pro eo,ut per Bar. & Paul.
2 in d.§.fin.& propterea excuſabitur † ille qui
ſub pęna infrà certum tempus teneretur ali-
cui cedere iura, ſi is cui ceſſio eſt facienda
abſit ut per Bal. in c.1.de benef. fratrum, in
fine,ſed tali caſu poterit fieri notario recipiẽ
ti pro abſente, ut per eum ibi,& in d.l.per di
uerſas,14.q.nu.18.& hanc q.diſputauit Pet.
de Ceruitis,ut refert Io.And.in addit.Spec.
in §.2. d.tit.de ceſſion.act. in prin. & tenuit
contra dictam glo. & hanc opinionem dicit
communem.Rom.conſ.86. Viſo quæſtionis
themate, col.fin.& eam etiam tenet Bald.in
l.ex legato, ad finem, C.de legat.& Salic.in
d. l.1.20. quæſt. C.de act.& oblig. quam te-
nent Ruin. conſ.209. num.2.1.uol.& Pariſ.
conſ.17.n.49.& ſeq.3.uol. vbi eam limitant
procedere,niſi interueniſſet iuramẽtũ,quod
ſupplet præſentiam partis,ut per eos ibi. Ceſ
3 ſio † autem poteſt fieri pluribus ſimul, tan-
quam procuratoribus in rem ſuam factis,ſci
licet in ſolidum, ſecundum Salic. in d.l.1.
quęſtio.19.

Omnia,& ſingula ſua iura omneſque actiones.

S V M M A R I A.

1 *Actiones omnes largè ſumpto vocabulo cedi poſ*
ſunt.
Limita tamen in pluribus caſibus remiſſiuè.
Cedere ius bonum, cedere ius melius, & cedere
ius optimum,differunt,ut hic explicatur.
2 *Actionum ſex ſunt diuiſiones totidem effectus*
ſeu fines reſpicientes.
Actiones, & iura in ſubſtantia ſunt quid incor-
porale, inuiſibile, & impalpabile.
Actiones non comprehenduntur in obligatione
ſeu diſpoſitione aliqua mobilium uel immobi-
lium.
3 *Actionem habens ad rem recuperandam, ut*
intelligatur rem ipſam habere.
Actiones ſunt in bonis noſtris.
Actionem habere minus eſt ſecundum ueritа-
tem, quàm rem ipſam habere.
4 *Ceßio facta de actionibus pro minori ſumma*
quàm debeatur pro ipſis actionibus ualet.
5 *Ceßio actionum præſumitur ſimulata ſi fiat pro*
eodem precio, ad quod competit actio ipſa.

GLOSSA VI.

DE iuribus,ſeu Iure ſatis dictũ fuit ſupra
in Clauſula precedenti, in uerbo (om-
niq; iure,) & aliqua de actione ibi, ſuper uer-
bo ſequenti (& actione) ẽt diximus, ſed ſuper
hac

Digitized by Google

hac Clauſula ualdè plura ſunt dicenda pro eius declaratione, Et inprimis ſciendum eſt, regulariter omnes actiones largo ſumpto vocabulo cedi poſſe, ut in titulo de hæred. uel
1 action. †uend. ut tradit Iac. de Are. in d. tract. in Rubrica, quæ action. cedi poſſ. in prin. nu. 54. & Io. de Graſ. in ſimili tractatu, §. 3. & Tiraquel. in tractatu prædicto de retractu, §. 26. gloſ. 3. nu. 2. in qua gloſ. enumerat ſeptem, et quadraginta caſus, in quibus ceſſio procedit quorũ aliquot & proſequitur Crauetta, cõſ. 192. 2. col. ſed tamen à dicta regula plures caſus excipiuntur, quos uſque ad 39. diligenter cõgeſſit, idem Tiraquel. copioſè in hac materia ſcribens, in d. §. in gloſ. 1. ad quẽ recurrendum eſt, ſi libet ea uidere quorum aliqua & inferius ſuo loco tangemus. Eſt etiam ſciendum, quod q̃nque quis promittit ius cedere bonum, q̃nque melius, q̃nque optimũ, & pro interpretatione horũ uerborũ habemus gl. not. & ibi Bart. & Ang. mandantes notari in l. 1. C. q̃n & quibus quarta pars debet lib. 10. & Alex. Loſeus in addit. Bart. nã qui promittit bonũ ius facere, uel cedere, liberatur transferendo tale ius, ex quo competat exceptio, ſi melius tenetur transferre ius, ex quo teneatur aduerſarius Iudicis officio, et officium Iudicis ceſſionario competat, ſi optimum, non liberatur, niſi cedat actionẽ efficacẽ. ſequitur Rom. Sing. 16. Solitũ, & Gomeſ. alios adducens, in §. oĩum, nu. 14. Inſt. de action. Actiones autẽ in ſex partes, ſeu diuiſiones partitus
2 eſt Iuſtinianus in tit. de actio. Inſt. prima †. n. diuiſio reſpicit cãm materialem, quia aliquæ ſunt in rẽ, aliquæ in perſonam, & hęc eſt ſumma id eſt præcipua, & potior diuiſio, ut in §. oĩum, eiuſdẽ tituli, ſecunda reſpicit cãm efficientẽ, ſunt enim aut ciuiles, aut prætorię, ut in §. ſed iſtæ, tertia conſiderat cãm finalem, quia, aliquæ ſunt rei perſecutoriæ, alię poenales, aliæ mixtę, ut in §. ſequẽs, quarta reſpicit cãm formalem, quia aliquæ dãtur in ſimplũ, aliæ in duplum, nonnullæ in triplũ, & aliquę in quadruplum, §. oẽs, eo. tit. quinta attendit cauſam ſubſtãtificam, ſeu intrinſecas earum qualitates, quę ſimul cum actione producuntur, & ita aliquę ſunt bonę fidei, aliquę ſtricti iuris ut in §. actionum, VI. diuiſio fit quo ad effectum perſecutionis, aliquæ enim perſequuntur ſolidum, aliquę non, ut in §. ſunt pręterea, eod. tit. & ita hãc diuiſionem declarat Iaſ. in princ. dicti tituli, de action. nu. 1. Alij de actionibus tractantes alijs modis in fruſta eas diuiſerunt, & de eis ſuo arbitrio diſſeruerunt, ut apud eos uidere licet, ſed & actiones, & iura eſſe in ſubſtantia quid incorporale, inuiſibile, & impalpabile, nemo ambigit, §. 1. Inſtitut. de rebus corpor. & incorpor. de quo per Tiraquel. In d. tractatu. §. 1. gloſ. 7. nu. 11. quod procedit, etiam ſi debeatur ad corporalia, & propterea nõ comprehenduntur in obligatione aliqua uel diſpoſitione mobiliũ, uel immobiliũ, ut per eũ ibi in pluribus nu. ſequent. de quo diximus ſuprà in Clauſula obligationis bonorũ, ſuper uerbo, & oĩa, & ſingula, licèt hmõi uerbũ (actiones) alijs modis accipiatur quàm in §. 1. Inſtit. de action. ut per gloſ. ibi, in uerbo actio. & Moder. ibi, & Albcric. in Dictionario ſuo, in eo, uerbo, Eſt & illud ad propoſitum notandũ, quod licèt qui actionem habet ad rem recuperandam rem ipſam habere uideatur, l. qui
3 actionem, ff. de †reg. iur. nam cenſetur eſſe in bonis noſtris, l. bonorum appellatio, §. fi. de uerb. ſignif. l. rem in bonis, ff. de acquir. rerũ domin. & eſt text. in d. l. id apud ſe, de uerbo. ſignifi. tamen illud procedit ex interpretatione legis, non propriè, et uerè: nam ſecundum ueritatem, minus eſt habere actionem quam rem, l. minus, ff. de reg. iur. maximè propter litium anfractus, fruſtrationes, & executionem facti, ac dubius euẽtus, ac commodum poſſeſſionis, ut per Dec. & Cagnol. in d. l. qui actionem, & Alciat. in d. l. id apud ſe, & in l. Labeo, & Sabinus, §. fin. ff. eod. hinc dicunt Doctor. in d. l. per diuerſas, & in pluribus alijs locis ex ſuprà allegatis. quod ualet ceſſio
4 †facta de actionibus pro minori ſumma, quã debeatur pro dictis actionibus, quod etiam tenet Corn. in conſ. 263. littera l K, 3. uol.
5 immò eſt †ſuſpicio ſimulationis, ſi quis emerit actionem ad centum pro eodem precio, non eſt enim ueriſimile, quod quis dubium litis euentum emere uoluerit, ut arguit Socin. in conſ. 143. col. fin. 1. uol. & ſequitur Cagnol. in d. l. qui actionem, n. 13. & latius proſequitur Tiraq. in tract. de retract. conuentionali, §. 2. gloſ. vnica, num. 48. & ſequent. nam precium iuſtum actionis debet conſiderari deductis expenſis litis, & laboribus, quę interueniunt ad rei exactionem, ut per Bart. & alios, in d. l. per diuerſas, & Tiraq. in tract. de retractu lignag. §. 15. gloſ. 1. nu. 3.

Reales.

SVMMARIA.

1 *Actio realis qua ſit.*
Actio quomodo a petitione, & perſecutione diſtinguatur.
Actio realis cur ſic dicta.
Actio realis quomodo competat in perſonam.
Actio in rem datur pro quaſi domino.
Actiones reales ceduntur ſicut perſonales.
Actiones omnes dominium rei reſpicientes tranſeunt cum re uendita.

Actio Seruiana ſiue hypothecaria non tranſit ſine ceſsione.

2 *Ceſsio actionum realium non transfert dominium ſine traditione.*

Vide tamen hic.

Actio hypothecaria eſt realis licèt quidam diſſentiant.

3 *Actio hypothecaria numquid cedi poſsit ſine perſonali uide hic latè examinatum.*

GLOSSA VII.

1 ACtio † realis ſeu in rem eſt, per quam rem noſtram, quæ ab alio poſſidetur petimus, & ſemper aduerſus eum eſt, qui rem poſſidet, quæ dicitur uendicatio, ut dicit tex. in l. actionum genera, in princ. ff. de action. & oblig. & dicit text. in l. actio, in perſonam, eod. tit. quod actio in perſonam inſertur, petitio in rem, proſequutio in rem, uel in perſonam rei perſequendæ gratia, & quod actio realis dicatur petitio, dicitur etiam in l. pecunia, §. petitionis, ff. de uerb. ſignif. de huiuſmodi actione in rem eſt text. in §. 1. Inſtit. de action. & ibi not. omnes, ubi Iaſ. col. 1. nu. 3. dicit reales actiones eſſe in totũ oppoſitas perſonalibus, quia non cohærent inſeparabiliter perſonæ, neque ex parte rei, neque ex parte actionis. Et dicuntur reales, quia non habẽt aliquam perſonam obligatam (quod tu intelligas ſecundum Iaſ. ibi, nu. 10. ſcilicet principaliter, ſed per accidens, & ſuppoſitiuè, ex quo rem poſſidet) ſed competunt ratione iuris, quod quis habet in re vt ratione directi dominij, ſi quis ſit directo dominus, d. §. 1. & l. in rẽ, in princ. ff. de rei uend. uel ratione utilis dominij, ſi quis habeat utile dominium, l. 1. §. qui in perpetuum, ff. ſi ager uecti. uel emphy. petat. uel propter ius ſeruitutis, §. æquè, eod. tit. de action. vel propter ius pignor. vel hypothecæ. quod quis habet in re, §. item Seruiana, eod. tit. & ſemper competunt aduerſus eum qui non poſſidet, etiam ſi res per mille manus ambulet, ut in d. l. actionum genera, in princ. & gloſ. in d. §. 1. in verbo in rem, uel aduerſus eum, qui rem detinet, aut quomodocumque rem habet, ſi illius reſtituendæ habeat facultatem, l. officium, in fine, de rei uendic. & idem eſt ſi dolo deſijt poſſidere, l. vnica, C. de alien. iud. mutant. cau. fact. datur etiam actio in rem pro quaſi dominio, ut Publiciana, §. ſed iſte, eod. tit. & Zaſ. ibi nu. 17. de quo etiam habetur per Nicolaum de Leſcut. in ſuo compendioſo tractat. de action. in princip. ubi ponit plures actionum diuiſiones. Et quod actiones reales poſſint cedi non eſt ambigendum ſicut perſonales, ut eſt text. in l. fin. C. de hæred. uel action. uendit. & ibi Bart. & in ſpecie etiam firmat Iac. de Aret. d. tractatu, nu. 57. immò ueniunt, & tranſeunt cum re uendita omnes actiones dominium rei reſpicientes, ut per Practic. Papienſ. in loco præallegato, in gloſ. tam reales, quàm perſonales, per text. in l. dolia, §. fin. ff. de contra hen. empt. licèt actio quaſi Seruiana, ſeu hypothecaria, non tranſeat ſine ceſſione, l. ſi cum uenditor, in principio, ff. de euict. Papienſ. ibi.

Per ceſſionem tamen actionum realium dominium rei uenditæ non transfertur ſine
2 rei traditione, † gloſ. in l. planè, ff. fam. erciſc. Din. in c. pro poſſeſſore, de reg. iur. in 6. Specul. in d. §. 1. col. 10. uerſ. item quid ſi mihi, & ibi Ioan. Andr. in addit. Bart. & Paul. de Caſtr. in d. l. fin. C. de hæred. uel action. vend. & idem Paul. in l. qui ſtipendia, ad finẽ, C. de procurat. docens practicam agẽdi, & libellum formandi per ceſſionarium, hoc caſu, ut dicat dominium, uel quaſi rei ad cedentem pertinere, & quod actio ceſſa eſt ceſſionario. Eandem concluſionem tenet Bald. in d. l. 1. 2. col. C. de alien. iud. mut. cau. fact. in d. l. per diuerſas, 11. quæſt. nu. 15. & ibi Salic. quæſt. 15. & idem Bald. in conſi. 285. Caſus coram, num. 3. uol. 2. & Salic. in d. l. prima, quæſt. 22. C. de action. & oblig. Papienſ. in d. Clauſula, tam reales. Ruin. conſ. 37. numer. 19. 1. uol. & conſil. 75. nume. 7. in quarto uolum. de quo etiam per Tiraquel. d. §. 26. gloſ. 3. numero 2. licèt Alex. in conſilio 103. in 6. propter præſumptam mentem partium uoluerit ex ceſſione iurium cenſeri tranſlatum dominium, quod fortè ſuſtineri non poſſet, per prædicta. Sed maius dubium eſt numquid actio hypothecaria, quæ realis eſt, ut ſupra, licèt ſuper hoc nonnulli controuertant, ut per Tiraquel. in dicto tractatu, §. 8. glo. quinta, numero 10. ſine perſonali cedi poſſit. In quo gloſ. fuerunt contrariæ: nam
3 in dicta l. fin. C. de hæred. uel action. † uendit. tenuit cedi non poſſe, at in l. vſucapio, C. de pignor. tecùs, & priorem illam opinionem tenuit Iac. de Areti. in dicto tractatu, in Rubrica, quæ action. cedi poſſ. numer. 58. Din. autem in tractat. de gloſ. contrarijs in fin. numero 26. & in l. fideiuſſor. §. primo, de Fideiuſ. eas concordare nixus fuit ut prior opinio procedat, ſi fiat extraneo, poſterior uerò, ſi poſſeſſori rei, cum ex huiuſmodi ceſſione ſe tutari poſſit, & cum eo tranſit Specul. in dicto §. primo, column. 10. verſiculo ſed quid ſi ceſſi, & uidetur tranſire Ioan. Andreas ibi, in addit. qui dicit, quod caſu quo ſit extincta perſonalis, ut quia ſit ei præſcriptum, ut in caſu l. 2. C. de luitio. pignor. nulla ſubeſt difficultas, quin cedi poſſit, ſed

tantum

tantum ſubeſt,cum utraq; durat,& dicit Salic.in d.l.fin.quod communiter tenetur,ualere,quando fit debitori,uel poſſeſſori, tamen in extraneo uidetur diſtinguere, ut ibi per eum. Bal.etiam in d.l.uſucapio, quod ualeat ad defenſionem poſſeſſoris,admittit,ſicut etiam quando res non eſt perfectè acquiſita, ſed ſubiacet reſtitutioni,reſpondit valere, in conſ.167.Titius,nu.2.1.vol.& huius mentis uidetur Ang. dum è cõtra uoluit dominium non tollere hypothecam, ſi res perfectè, & plenè non acquiritur,in conſ.208. Andreas, 2.col.cui opinioni aſſenſerunt nonnulli alij, quos citat Tiraquel.in d.§.26.gloſ.1.nu.71. qui neutri parti adhæſit, ſed quæſtionem indeciſam reliquit,prout etiam dubitauit Angel.in conſ.70.Ioannes in princ.nil decidẽs. Et hanc opinionem quod non poſſit cedi ſine perſonali, tenet etiam Bald. in conſ. 248. Præſupponendum eſt,in fine,3.uol.Bart. autem in l.fideiuſſor obligari, in princ.ff.de fideiuſſ.& ibi Ang.Imola,& Caſtr. tenuerũt, vt etiã ualeat ceſſio extraneo facta, quæ hoc caſu operatur retẽtionem,ſi fiat titulo donationis, uel uenditionis,aut ſimili,quam opinionem etiam ſequitur Paul. in d.l.fin.& in conſ.229. Venditio,nu.3.2.parte nouiſſimorum. Alex.conſ.47. Viſis inſtrumẽtis,2.col. 3.uolum. Anto.Nicel.in tractatu de concor. gloſ.concor.31. nu.192. Neguſ. in tractatu de pignor.3.par.1.membro,nu.28.& 5.parte,3.membro,nu.74.& Boer. qui dicit hanc partem uideri habere maiorem apparentiam,deciſione 335.num.5.

Et perſonales.

S V M M A R I A.

1 *Perſonalis actio quæ ſit,& aduerſus quẽm competat.*
2 *Perſonales actiones dicuntur conditiones.*
3 *Perſonales actiones dicuntur tam ex parte agentis quàm ex parte rei conuenti.*
4 *Perſonalis actio eſt hominum oſsibus affixa,nec poteſt ab ipſis ſeparari ſicut nec anima à corpore.*
5 *Realia iura facilius tranſeunt quàm perſonalia.*
6 *Perſonalis actio non acquiritur niſi per ceſsionem.*
7 *Perſonales actiones non ſequuntur fundum nec tranſeunt in ſingularem ſucceſſorem.*
8 *Actiones aliquando ſtrictè aliquando largè aliquando latiſsimè accipiuntur.*
9 *Perſonales actiones dicuntur aliquando in rem ſcripta.*
10 *Interdicta cur ſic appellentur.*
11 *Obligatio eſt mater actionum perſonalium.*
12 *Obligatio numquid ſit mater realis actionis.*
13 *Actione perſonali ceſſa cenſetur etiam ceſſa hypothecaria.*

GLOSSA VIII.

1 PErſonalis actio eſt, qua cum eo agimus qui obligatus eſt nobis ad faciendum aliquid† uel dandum,& ſemper aduerſus eundem locum habet, quę appellatur cõdictio,d.l.actionum genera, in princ. de act. & obli. & actione perſonali agit uniuſquiſq; cum eo qui ei obligatus eſt, uel ex contractu, vel ex maleficio, ſeu ex quaſi contractu, uel quaſi maleficio, d. §. 1. iunctis ibi not. per
2 Doct.Inſtit.de act.et quod huiuſmodi †actiones perſonales condictiones dicantur, licèt abuſiuè, dicit text.in §.appellamus, eod.tit. Alciat.uerò(ſi is eſt)in dicta ſua praxi utriuſque iuris, in uerſ. Actio, ex qua cauſa naſcatur,dicit actionem perſonalẽ eſſe actionem, quã quis intentat contra alium ad aliquid dãdum,uel reſtituendum,uel faciendum,tanq̃ obligatum eſt contractu,uel quaſi,uel etiam ex varijs figuris cauſarum. Sed hoc ultimũ, de quo habetur mentio in l.1.in princ.ff. de action.& oblig.latius explicant Scribent. in d.§.1.& ibi Iaſ.in princip. Gomeſ.& Zaſ.dicunt actiones perſonales dici tam ex parte
3 † rei conuenti, ſeu debitoris quam agentis, ſeu creditoris,cum numquam egrediatur perſonam obligati, & eum ſequatur ſicut lepra leproſum, arg.l.1.§. ſi hęres, ad Trebel.& l. pen.C.de action.& oblig. inhæreantque inſeparabiliter perſonę creditoris,ut dicit gloſ. in l.3.in princ.ff. pro ſocio, & oſſibus homi-
4 num †ſunt affixę, ſicut character fidei,& participatio Sacramentorum,& alibi dicit gloſ. in l.quis ergò,in fine,quod nomina non poſſunt ſeparari à domino, ſicut nec anima à corpore, & dicit gloſ. in l.ſi Sticho.eo.tit.quod huiuſmodi actiones non facilè tranſeunt. Fa-
5 cilius igitur tranſeunt †iura realia, quàm perſonalia, cum illa oſſibus non ſint affixa, ut etiam dicit Angel.in conſilio 70. Ioannes, in princ. & 161. Viſo puncto, col.3. Neguſ. in tract. de pignor. 2.parte,3.membro, nu.32. & propterea in eis opus,eſt ceſſione, gloſ. in d.l.3.& probatur in l.poſſeſſio quoque,§. 1. ff. de acquir. poſſ.& ibi Bart. & latius Alex. ubi poſſeſſio, & dominium acquiritur per
6 procuratorem,ſed actio perſonalis non † niſi per ceſſionem,de quo etiam per Gomeſ.dicto §.primo, numero 3. de iſtis etiam perſonalibus actionibus tradit Nico. Leſcut.in d. tractatu, in principio, & quod ius perſonale ſine ceſſione actionum nõ tranſeat in uenditione, tenet etiam Bart. dicens, quod hodie

fiunt huiuſmodi ceſſiones, in l. ſi ui vel metu,
nu. 8. C. quod met. cauſ. Et quę quidem actio
7 nes † perſonales non ſequuntur fundum, nec
tranſeunt in ſingularem ſucceſſorem, l. fin. §.
1. de contrahen. empt. & d. §. ſi hæres, ubi la-
tè Ripa, multa cumulat ad propoſitum. Et
8 ſciendum eſt, † quod actiones quãdoque ſtri
ctè, et propriè accipiuntur, quandoque largo
modo, quandoque latiſſimo, quando ſtrictè,
tunc comprehenditur tantum actio perſona
lis, l. actio, & ibi gloſ. ff. de action. & obligat.
gloſ. in l. in actionibus, & ibi Iaſ. ff. de in litẽ
iur. & in l. ſi quis maior, in uerbo actione, &
ibi Parpal. 13. not. dicens eſſe utile ad ſtatuta
de actionibus loquentia, ut tantum perſona-
les comprehendant, & ibi ſequitur Cagnol.
nu. 183. C. de tranſact. Azo in Summa, C. de
eden. 1. col. quando largo modo, comprehẽ-
duntur etiam actiones reales, & hoc modo
accipitur in d. l. actionum genera, ff. de act. et
obligat. & hoc modo accipiũtur in ceſſione
actionum per aliquẽ facta, ut per Iac. de Are.
d. tractatu, nu. 54. & Ioan. de Graſ. eo. ſimili
tractatu, §. 3. nu. 1. cum latiſſimo modo acci-
piuntur, continentur reales, & perſonales, di
rectæ, utiles, præiudicia, interdicta, ut in l. a-
ctionis uerbo, eod. tit. de action. & oblig. Pre
9 terea, † ſunt aliæ perſonales actiones, quæ di
cuntur in rem ſcriptæ, quæ dantur contra eũ
qui rem detinet, & concomitantur quemcũ-
que poſſeſſorem, ut per gloſ. in l. 3. §. eſt au-
tem perſonalis ff. ad exhibendum, & per Iaſ.
& omnes Moderniores in d. §. 1. inter quas
etiam ponuntur interdicta omnia, quę dicun
tur perſonalia, in rem tamen ſcripta, l. 1. §. in
terdicta omnia, ff. de interd. & tradunt Do-
ctor. in d. §. 1. & Alcia. in d. l. pecuniæ, §. actio
10 nis, pen. pagina, vbi ideo dici † interdicta af-
firmat, quaſi interim dicta: cum enim poſſeſ-
ſionem reſpiciant, totam litem non perimũt,
quin de dominio quæri poſſit, quapropter,
& præiudicia quandoque appellantur. Actio
11 num † autem perſonalium mater eſt obliga-
tio, l. licèt, §. ea obligatio, ff. de procur. Inſtit.
de uerb. oblig. in prin. tradunt omnes Inſtit.
de oblig. in princ. & in d. §. 1. & in prin. eiuſ-
12 dem tituli, & licèt † plerique teneant obliga
tionem non eſſe matrem actionis realis, ſed
naſci ex dominio, tamẽ Zaſi. in d. §. 1. nu. 12.
contrariũ nititur defendere, qđ immò etiam
mater eius poſſit dici ſuppoſititiè, & per acci
dens, ut ſupra. Plures differentias inter huiuſ
modi actiones, & quæ fortiori iuri innitan-
tur, & plura alia ad materiam facientia tra-
dunt Moder. in d. §. 1. quæ miſſa faciam, tan
quam ad intellectum huius Clauſulæ non
neceſſaria. Illud tamen eſt ſciendum etiam,
13 quod ceſſa actione † perſonali, cenſetur e-
tiam ceſſa hypothecaria, quæ tunc temporis
cedenti competebat, l. ſi in ſolutum, & ibi
Bald. & Salic. C. de action. & oblig. etiam ta
cita à iure inducta, Neguſ. d. tractatu 2. par-
te, 4. membro, nu. 33. cum alijs adductis per
Bart. d. deciſ. 335.

Vtiles, & directas.

SVMMARIA.

1 Vtilis Actio quadrupliciter dicitur.
Vtilis Actio qualiter differat à directa.
Directa Actio quatupliciter dicatur.
Vtilis Actio quando competat, & quando directa.
Directa Actio cur ſic dicta.
2 Vtiles Actiones an transferantur ſine ceſſione.
Vtiles Actiones habens uirtute ceſſionis non poteſt exercere directas nomine eius penes quem remanſerunt.
Vtilis Actio à lege ex interpretatione data eundem habet effectum, quem habet directa.
3 Directa Actiones non poſſunt trãsferri in ceſſionarium.
Niſi Ceſſionarius conſtituatur procurator in rem ſuam.
Et hoc caſu etiam debet ceſſionarius intentare illas nomine mandantis.
4 Vtilis Actio quæ ex ceſſione proficiſcitur, unde oriatur, & an ſit datiua, uel natiua, & an ſit eadem in ſubſtantia cum directa, vide hic in fine.

GLOSSA IX.

PRO declaratione iſtorum uerborum
uidenda eſt theorica, & notabilis di-
ſtinctio Bartol. à Doctorib. communi-
ter recepta, quam poſuit in multis locis, &
præſertim in l. 1. nume. 7. ff. de action. & ob-
ligat. in repet. l. 1. numero 17. C. eo. tit. nam
1 actio † utilis dicitur quadrupliciter 1. reſpe-
ctu directæ competentis ad idem d. l. 1. C. de
action. & oblig. directa enim actio compe-
tit cedenti, quę ab eius oſſibus per ceſſionem
ſeparari nequit, gloſ. in d. l. 3. ff. p ſoc. de quo
latius inferius dicetur: utilis verò ceſſiona-
rio, quam ſuo nomine intentat, & hoc modo
accipitur hic. Secundo dicitur utilis reſpectu
directę quę iam competijt, & nunc non com
petit, ut in utali quæ reſtituitur minori, uel ab
ſenti, C. ſi aduerſ. tranſact. l. 1. & l. in honora
rijs, ff. de action. & oblig. in uerbo, ſed cum
reſciſſa, de quo etiam per gloſ. in uerbo reſciſ
ſa, & ibi Doctor. in §. rurſus, Inſtit. de actio-
nibus. Tertiò, dicitur utilis reſpectu directę,
quæ numquàm cõpetijt, licèt eſſet poſſibile
competere, l. penult. C. ad exhib. & l. quo-
ties, C. de donation. quæ ſub modo. Quar-
to modo

to modo dicitur utilis, reſpectu directæ, quæ competit ad aliud, ut in caſu l. pen. ff. ſi quadrup.paup. fecif.dicat.l.curatoris, C. de negot.geſt.& l.1.de poſ.bon.petit.& §.cæterum,Inſtit.ad l.Aquil. Similiter declarantur huiuſmodi uerba ex alia communi Doctor. Concluſione,poſt Bar.in d.l.curatoris,C.de negot. geſt.quod directa actio dicitur dupliciter. Primo,reſpectu contrariæ actionis,quę competit tutori,geſtori negociorum,procuratori,depoſitario,& ſimilibus,hi enim licèt teneantur pupillo,domino,& deponenti,directa actione,tamen eis aduerſus illos cōtraria actio competit,ſcilicèt è regione eis competens,vt plenè & declarat Iaſ.in §.præiudiciales,nu.19.Inſtit.de action. de quo per omnes, in d.l.curatoris, in hoc dãtes theoricam ad cognoſcendum, qñ huiuſmodi contraria actio naſcatur,& competat,uel directa. Secūdo modo dicitur directa,reſpectu utilis,quæ competit in quatuor caſibus ſupra expreſſis; Sed proſequendo tantum quartum modum, de quo ſuprà, & de quo in d.l. curatoris, ubi latè gloſ.dicunt directam actionem tunc locum ſibi uendicare,quoties ex uerbis, & mēte legis inducitur,ſed ſi nec uerba, nec mens l. conuenit, ſed ex Iuriſcōſultorum interpretatione, lex extenditur ad alium caſum non cogitatū,ut in d.l.pen.ff.ſi quadr.paup.fecif. dicat.& in alijs locis ſupra allegatis, & tunc propter utilitatem datur actio, quæ dicitur utilis,non directa,licèt glo.ibi,& in alijs locis,uoluerit actionem uulem dari,cū ex mente legis non ex expreſſis uerbis oritur, quod reprobant communiter omnes,per text.in l. nominis, & rei,§.uerbum,& ibi etiam declarat Alciat.ff.de uerb.ſignif. quia cū datur ex mēte legis,oritur directa,nō utilis, & in hoc errauit Neguſ.qui tenuit aliter in tractatu de pign.1.p.8.par.nu.6.& hoc modo eſt intelligendus Aret. qui aliàs malè diceret, Inſtit.ſi quadrup.paup.fecif.dicat.in princ.& melius ipſe declarauit in d.§.cæterum,nu.2. dicitur autē hoc caſu actio directa, quia directò procedit à lege, & velut à fonte erumpit, ut declarat Iaſ.qui hanc theoricā etiā ſequitur, in d.§.præiudiciales, nu.21.ubi ad probationē ipſius adducit pulcherrimum tex.Inſt.in tit. de legi.patro.tut.ſequitur etiam Felin.in ca. ad uerſario, in princ.de excep. Steph.de Feder.in tracta.de interpret.iur.1.parte, nu.9. & Nico.Leſcut,d.tractat.de action.2.car.in uerſ.hic accedit alia diuiſio. An autem diſtinctio gloſ.in d.l.curatoris,diſtinguentis,quādo actio uariatur per aduerbia,directò,uel utiliter,an competat directa uel utilis,ſit uera, quæ magis communiter uidetur reijci,uidendū eſt per Bar.& alios ibi. Vtiles autem actiones plerumque ſine ceſſione transferuntur, vt in ſex caſibus enumeratis per gl.ubi Barr.

2 & alij,in d.l.1. † C.de actio.& oblig.& in l. ex legato,C.de leg.& per Iac.de Aret.d.tractatu nu.64.& Ioan.de Graſ.d.tract.§.5.nu. 3.quos aliter non proſequar. His tamen caſibus,non poteſt habens utiles, exercere directas,nomine eius,penes quem remanſerunt, gloſ.in l.emptor,C.de hæred.uel action.uendit. & in d.l.ex legato; Sed quando datur actio utilis à lege,ex interpretatione,ut ſupra dictum fuit,ipſa actio habet eundem effectū, quem habet directa, & idem conſequitur agens ex una,quod cōſequitur ex alia,l.actio, & ibi Doctor.ff.de negot geſt.ſed benè utile eſt habere actiones directas,& utiles,ut in caſu iſto,iuxta not.per Bald.in d.l.emptor,nu. 5.& ante eum Bartolus in dicta l.prima.ff.de action. & oblig. numero ſeptimo, & Salicet.in dicta l.prima.C.eod.7. quæſtio. & ſequitur Iaſ.in l.cum fundus, §.ſeruum tuum, col. pen.ff.ſi cert.petat. Præterea, ſciendum

3 eſt,quod per ceſſionem actiones † directæ nō poſſunt transferri in ceſſionarium, cùm ſint infixæ oſſibus cedentis, gloſ.in d.l. 3. tradit Iac.de Aret.in d.tractat.num.54.& Ioan.de Graſ.in d.§.3.in princ. Spec.d.§.1.col.9.uerſic.quod ſi habens directam.Pract. Papienſ. in d.gloſ. Ceſſit,nu.3.ubi dicit,quod ideo opus eſt,ut conſtituatur ceſſionarius procurator in rem ſuam,de quo tamen inferius dicetur,& plures alios adducit Tiraquel. in d. §. 26.gloſ.1.nu.55. quod tamen declarandum eſt non transferri, ut ceſſionarius ſuo nomine eas intentare poſſit, ſed tantum nomine mandantis, ut tradunt Doctor. in l. qui ſtipendia, C.de procur.in l.cum fundus,§. ſeruum, ubi Dec.nu.22. ff.ſi cer.pet. tradit Nicol. in tract. de concor. gloſ. in 58. concor. nu.379.quod etiam declarant nonnulli ex ſupra allegatis,& maximè Bald. in 1.q.nu.10. & Salic.& in 4.q. C.de act.& oblig. Quid autem referat huiuſmodi directas actiones penes cedētem reſidere, inferius tangemus. Et quod dictum eſt de actionibus directis remanentibus penes cedentē,procedit etiam in cedēte qui habet utilē actionē,loco directę ſibi. data uel reſtitutā,ut in caſu d.l. curatoris, & in alijs caſibus ſuprà expreſſis, cum enim talis actio utilis nil diſtet à directa, ſed eūdem effectum habeat, tunc per ceſſionem factam in aliam utilem ſcinditur,quæ in ceſſionariū tranſit priori vtili loco directę remanente penes cedētem:diuerſum tñ eſt in eo,qui habet tm̄ utilē ſeparatā à directa,ut in ceſſionario, & ſimilibus,qui eam & alij cedere pōt,l.1.§. de illo,ubi Ripa,nu.6. ff.ad Trebel. Spec. in d.§.1. col.8. uerſ. ſed quid ſi is cui competit.

& Tiraquel.in d.§.26.gloſ.3. num.3.nam ea ceſſa nihil penitus penes eum remanet,ut declarat Bart.in d.l.1.nu.25.de act.& oblig.in l.emptor, C.de hered.uel act.vend.ubi Caſt. & in d.l.curatoris,nu.6.Bald.in d.l.1.nu.16. C.de act.& oblig.2.q.& in d.l.emptor, Bal. in d.l.3. C.de nouat.nu.2. vbi dicit, ſecùs, ſi eas tantum mandauit,quę tunc habet locum diſpoſitio illius legis, de quo etiam inferius dicetur, & idem ibi Alber. & Io. de Graſ.d. tractatu,§.4.nu.8.& Salic.in d.l.1 1.queſt. Bar.& alij,in l.ex aſſe,C.ad Trebel.& Ripa, d.nu.6.& Bertr.in cõſ.103.nu.6.2.parte priorum, ac Socin.in conſ.18.col.6.1.vol. quod limita, niſi tantũ mandauerit directas,ut per
4 Bald. in d.l.3.nu.2. Sed vndè † oriatur iſta actio utilis, quæ ex ceſſione naſcitur, & an ſit datiua;uel natiua, & an ſit eadem in ſubſtantia cum directa, uel differat ſpecie,uel ſit eadem numero,tradit Bart.in d.l.1.ff.de actio. & oblig.& idem Bart.Bald.& Salic.in d.l.1. C. eod. & nonnulla ponit Bald. in d. l.ex legato,ubi uidendum eſt.Prædicta uerò quę de ceſſione actionum dicta fuere, procedũt ceſſione effectualiter facta, ſecus uerò promiſſione facta,de cedendo, quia per eã non trãſferuntur iura aliqua, ut per Rom.cõſ.86. Viſo quæſtionis themate,col.2. quem ſequitur Dec.in d.l.cum fundus, §. fertium tuum, 1. not. & plura ad propoſitum adducit Tiraq. in tract.de retract.conuention. in fine, num. 41. & ſeq. ubi refert Dec.& Roma.ut ſupra, & per Boer. decis. 3. ubi loquitur in promiſſione de renunciando.

Tacitas, & expreſſas.

SVMMARIA.

1 *Ceſſionis Clauſula, numquid debeat continere tacitas, & expreſſas actiones, an verò ſufficiat dicere, omnes actiones.*

2 *Actiones tacita quæ dicantur.*
Medicus habet tacitam locati actionem, qui operas ſuas erat ſolitus locare Communitati.

3 *Tacitum dicitur quod colligitur per rationem intellectus.*

4 *Expreſſum eſt, quod verè profertur uel ſcriptum apparet.*

5 *Taciti, & expreſſi, eadem eſt virtus.*

6 *Expreſsè quid fieri, quando dicatur.*

GLOSSA X.

1 Iſta uerba † non apponuntur per Roland. nec per Spec. in eorum formis ceſſionũ, ſed aliqui moderni apponũt, & uidi eas pluries appoſitas in inſtrumentis tabellionũ Ferrarienſium,non tamen putarem plus cautionis ea afferre ceſſionario, cui ſunt ceſſæ omnes actiones, ut ſuprà, & poſſent fortè exemplificari in actionibus hypothecarijs,
2 † quæ à iure tacitè inducuntur, ut in dote eſt text.in l.unica,§.& ut plenius, C.de rei uxo. action.& in §. fuerat.ubi Iaſ. nu.7. loquitur de actione ex ſtipulatu,inducta tacitè à lege, Inſtit.de action.& in rebus inuectis,& illatis in domum locatoris,habetur in l.item quia, in princ.ff.de pact.in §.item Seruiana,Inſtit. de action.& in omnibus alijs caſibus,in quibus tacita inducitur à l. hypotheca, de quibus latè tradit Neguſ.in d.tractatu 2. parte, 4.membro, per totum;poſſet etiam exemplificari in caſu, in quo loquitur Socin.in conſ. 196.col.2.uol.2. vbi per l. item quæritur, §. qui implero, ff.locati, uoluit tacitam dari actionem locati medico, qui operas ſuas eſſet ſolitus locare Communitati, cum cenſeatur relocaſſe,& Communitatem reconduxiſſe; Poſſet fortè etiam dici, quod tacita actio ea cenſeatur,quæ datur non ex uerbis legis, uel mente, ſed ex interpretatione Iuriſconſultorum, de quo ſuprà diximus: tiam tacitè dicitur tunc res deciſa, ut dicit Alciat. in d.l.nominis,& rei,§.uerbum ex legibus.pag.2.Ta-
3 citum † autem illud dicitur, quod colligitur per rationem intellectus, ſeu quod uirtualiter comprehenditur,ſeu quod uenit in conſe-
4 quentiam expreſſi; expreſſum † uerò quod uoce profertur, vel ſcriptum apparet. Bald. & Imola, in l.illud, ff.de acquir.hered.& idem Bald.in l. fin.col.pen. C.de inſtit. & ſubſtit. ubi dicit, illud eſſe tacitũ, quod magis intellectu percipitur, quàm locutione exprimatur, refert Cagnol. in l.expreſſa,ad fin.ff.de
5 reg. iur. & de tacito † & expreſſo quod eadẽ ſit virtus, habetur in l.cum quid, vbi Doct.
6 ff.ſi cert.pet.& quando † quid expreſsè dicatur fieri, habetur etiam in l.1.ff.de vulg.& pupil.& in alijs locis infrà ſuo loco allegandis.

Seu miſtas.

SVMMARIA.

1 *Mixtæ actiones quæ dicantur, & earum exempla.*

2 *Petitio hæreditatis ſecundum aliquos eſt actio mixta.*

3 *Mixtæ actiones an comprehendantur ſub ſimplicibus remiſsiuè.*

4 *Mixtæ actiones an diſtent à perſonalibus in rem ſcriptis remiſsiuè.*

GLOSSA XI.

Miſtæ actiones ſunt, in quibus uterque actor eſt, ut puta; Finium
1 regundorum, quæ † competit inter eos, qui confines fundos habent; Familiæ erciſcundæ, quæ datur hæredibus

pro

pro familia, ideſt hæreditate diuidenda, herciſco enim idem quod diuido importat, gloſſa in Rubrica, ff. familiæ erciſcundæ. Communi. diuiden. quæ datur inter eos, qui ſine ſocietate aliquid commune habent. Et interdictum, Vti poſſidetis, & Vtrobi, prędicta datur, ut poſſidens rem immobilem, non ui, clàm, nec precario, ab altero. Secundum, ut eo modo poſſidens rem mobilem, in ſua poſſeſſione tueatur, ut in dictis titulis. Et de dictis actionibus, quod ſint miſtæ, ut ſuprà, habetur in l. actionis uerbo, §. miſtę, ff. de actio. & oblig. de dictis tribus primis, quod miſtæ dicãtur, cum tam realium, quàm perſonaliũ naturam participent, eſt text. in §. quædam, & ibi latè Doctores ſcribunt, Inſtit. de actio. De huiuſmodi etiam actionibus miſtis habetur etiam per Scribẽtes, in d. §. 1. aliàs §. omnium, eod. tit. & in Rubrica, ff. ſi cert. pet. Et
2 in numero miſtarum, † actionum aliqui etiã
ponunt petitionem hæreditatis, ut Iaſ. in d.
§. omnium, nu. 14. vbi controuertunt, an mi-
3 ſtæ † actiones ſub ſimplicibus comprehendã-
tur: quæ materia diſputatur in l. 2. in princ. &
ibi latè ſcribit Alciat. ff. de uerbo. obligat. ut
interim non omittam, quo ad quædam, ple-
4 roſque uelle has actiones miſtas † à perſonali
bus in rem ſcriptis non diſtare. quos cumula
tos habemus per Tiraquel. in dicto tractatu,
de retract. tit. 1. §. 8. gloſ. 5. nu. 9. pro quorum
reſolutione ſufficiet remiſſio ad dicta loca.

Aut alias quaſcumque.

S V M M A R I A.

2 Alius, dictio, de ſui natura importat ſimilitudinem.
Impropriatur tamen aliquando.
Simile nullum eſt idem.
2 Alius, dictio, iuncta uniuerſali dictione uel generali, an comprehendat maiora expreſſis.
3 Quaſcunque, dictio, auget diſpoſitionem, & latiſſimam habet ſignificationem.
4 Ceſſio non ampliatur per uerba generalia, quando habent relationem ad aliquas actiones competentes.

GLOSSA XII.

1 Dictio (Alius) † de ſui natura importat ſimilitudinem, l. 3. C. de ſeruis fugit. & ibi gloſ. in fi. & not. gl. & tradunt Doct. in c. ſedes, de reſcript. licèt quandoque improprietur, ut habetur Lucę 23. Ducebantur autem & alij duo nequam cum eo (ſcilicet Chriſto) ut interficerentur, & tradit gl. in l. non ſolum, §. quæritur, in uerbo creditores, ff. de procur. Affl. deciſione 244. nu. 4. & Marſ. in Rubrica, dę probat. nu. 120. licèt includat diuerſa ab expreſſis, quia nullum ſimile eſt idem. Soc. conſ. 300. 2. col. verſic. 3. principaliter, & Pariſ. conſ. 92. nu. 5. 1. vol.
2 ſed ſi ſit addita † dictio generalis, uel uniuer-
ſalis, ut hic, dubium eſt, an compræhendantur maiora expreſſis, & auctoritates ſunt pro utraque parte, ut per Aret. & Iaſ. in l. pen. C. qui admit. qui tenent, non uenire, per tex. ibi cum gloſ. ubi Aret. loquitur, etiam ſi adſit copula, cuius contrarium uoluit Curt. iunior, conſil. 38. ad finem, & cum Aretin. & Iaſ. tenent Felin. colum. 6. uerſ. quarta declaratio. & Dec. 5. num. 8. verſ. ſecundo limitatur, in dicto c. ſedes, ſed Socin. diſtinguit, faciendo plures concluſiones, in l. quidam relegatus, 5. not. ff. de rebus dub. & maximè in 5. & 6. concluſione, diſtinguendo decidit dictam opinionem procedere in odioſis, & pœnalibus, aliam in fauorabilibus. & idem in pœnalibus quod non extendatur, item, & Clauſula ad maiora, tenet idem Socin. conſ. 285. 2. col. & Rum. conſ. 10. num. 12. 1. uol. & conſ. 116. nu. 17. 2. uolu. & videtur idem tenere in conſil. allegato. 92. nu. 22. in 3. & Dec. in d. l. quæcumque, aliàs, pen. C. qui admit. num. 1. Sed quod immò operẽtur uerba generalia indiſtinctè, tenet Alex. in conſ. 9. Vno, ac ut oportet, conſiderato, col. 3. & 4. vol. 2. & conſil. 155. Viſis & accuratè, col. 1. eod vol. & ſecundum hanc partem dicit fuiſſe deciſum in Rota Vrbis, Gomeſ. in compend. vni. ſigna. in regula de triennali poſſ. in 2. quæſt. num. 5. & 6. vbi alios adducit, & de dicto uerbo Alius, latè Alberic. dicto ſuo Dictionario in eod. verbo, ubi abundè oſtendit, quibus modis accipiatur.

De uerbo modo, (Quaſcumque) quod auget diſpoſitionem, & latiſſimam habet ſigni-
3 ficationem, dictum fuit † ſuprà, in Clauſula
immunitatis, in uerbo (Ab omnibus & quibuſcumque) & in Clauſula, promiſſionis de
rato, in uerbo (quibuſcumque) ſi tamen hu-
4 iuſmodi † uerba, uel ſimilia, haberent relatio
nem ad aliquas actiones competentes occaſione puta dotis ceſſantis, deberent reſtringi ad cauſam ipſam, nec ulterius eſſent extendenda, ut ad propoſitum tradit Bald. in conſil. 37. Quoniam nu. 2. vol. 2.

Quæ & quas ipſi venditores habent, habebant, haberent, vel habere poſſent, ſeu in futurum ſperarent.

S V M M A R I A.

1 Cedens ſi nullas habet actiones, & ceſſio fiat acceſſoriè ad uenditionem rei, tenetur ex uenditio

ad res

ad rei traditionem, uel de euictione ſi poſt traditionem fuit euicta.

2 *Ceſſionarius ſubit periculum nominis debitoris ſibi ceſſi, ſi cedẽs proteſtatus eſt illum eſſe debitorem de iure ſine aliqua exceptione, non autem dixit illum eſſe ſoluendo & locupletem.*

Si tamen huiuſmodi periculum eueniat poſt ceſſionem.

Et niſi Ceſſionarius non poſſet exigere, quia eſt excluſus exceptione quæ cedenti obſtabat.

3 *Cedens ſtat in periculo & in damno nominis debitoris ceſſi, ſi ceſſio ſit ſimpliciter facta.*

Cedens ſi erat debitor ceſſionarij, & ut ipſi ſatiſfaceret ceſſit iura contrà ſuum debitorem, non cenſetur ſoluiſſe, uel ſatisfeciſſe.

4 *Cedens nomen debitoris tenetur exhibere ſua inſtrumenta ut oſtendat & probet iura ſua, quæ habet contrà debitorem.*

5 *Poteſt, uerbum, trahitur ad futurum etiam ſi ſit poſitum in tempore præſenti.*

Poteſt, uerbum, comprehendit id quod licitè & commodè fieri poteſt.

Poteſt, verbum, non comprehendit id quod eſt contra bonos mores.

Poteſt, verbum, an importet liberam poteſtatem vel neceſſitatem.

Poſſe aliquis dicitur quinq́; duobus verſibus explicatis.

6 *Actiones futuræ, vel competituræ regulariter non ueniunt in contractu, niſi dicatur cedi omne ius quod habet vel habere ſperat.*

Spes futuræ actionis cedi poteſt.

7 *Ceſſio aut remiſſio omnium iurium, & actionũ quæ, & quas quis habet, et habere ſperat in futurum in aliqua re intelligitur de iuribus, quæ cedens habere ſperat ex cauſa de præſenti.*

Spes non dicitur illa quæ non eſt fundata de præſenti.

8 *Spes quid ſit.*

9 *Spes futura, ſeu iuribus futuris poteſt renunciari.*

GLOSSA XIII.

SED quid ſi cedens nullas actiones ha-
bet, quo caſu nihil venit in ceſſione, l.
nemo plus iuris, ff. de reg. iur. & tradit
Bald. in terminis ceſſionis, in conſ. 139. Fa-
ctum tale eſt, nu. 3. vol. 2. & Simon. de Pret.
in tract. de interpretat. vlt. volunt. lib. 4. dubi
tatione 3. nu. 12. an, & in quo teneatur ceſſio-
nario. & dicendum eſt, quod ſi ceſſio fiat ac-
ceſſoriè ad uenditionem rei, ut hic, tenetur
1 ex uendito ad rei † traditionem, uel de eui-
ctione, ſi fuerit ei poſt traditionem euicta, ut
inferius ſuis locis dicetur; Sed ſi fiat ceſſio
2 † actionum perſonalium quas quis habet cõ-
tra aliquem ſuum debitorem, refert, an fiat
datio in ſolutum, uel uenditio nominis cum
ceſſione, uel ceſſio tantum, primo caſu tene-
tur dans, uel uendens proteſtari eum eſſe de-
bitorem de iure, ſine aliqua exceptione, non
autem non eſſe ſoluendo, uel locupletem, l.
ſi nomen, & ibi Bald. ff. de hæred. uel action.
uend. Caſtr. conſ. 170. Viſo puncto, nume. 2.
part. 2. nouiſſimorum. & hoc procedit quo-
cumque titulo, fiat huiuſmodi nominis alie-
natio, etiam ſi cederetur ſolummodo prout
cedi poteſt, l. 3. C. de nonat. cum alijs traditis
per Tiraq. d. §. 26. gloſ. 3. num. 32. ita Dec. in
conſ. 102. in prin. nu. 1. & Pariſ. conſ. 88. nu.
13. 1. uol. & hoc caſu periculum nominis ſi
poſt uenditionem, uel dationem huiuſmodi
fiat inexigibile, pertinet ad ementem & reci-
pientem & liberatur debitor, qui in ſolutum
dedit, l. pupilli, §. ſoror, ff. de ſol. Imola, in l. fa
cta, §. ſi hæres, ff. ad Trebel. & admittit Soc.
conſ. 37. nu. 8. & nu. 23. 4. uol. & de nomine
dato in ſolutum pro dote, habetur in l. Mæ-
uia, in prin. ff. ſolut. matr. & per Io. Campeg.
in tract. de dote, 2. par. quæſt. 79. Si nomen. ſi
tamen non poſſet emptor, uel acquirens, no-
men exigere à debitore, & ſit excluſus exce-
ptione, quæ cedenti obſtabat, habet regreſ-
ſum contra uenditorem. Dec. d. num. 1. & de
caſu d. l. Mæuia, uide etiam Boer. q. 329. col.
3 fi. Secundo caſu, quando † eſt facta ſolum ceſ
ſio, periculum non pertinet ad ceſſionarium,
ſed ad cedentem, Socin. d. nu. 8. Vnde ſi ce-
dens erit debitor ceſſionarij, & ut ſibi ſatiſfa
ceret ceſſit iura contra ſuum debitorem, non
cenſetur ſoluiſſe, uel ſatisfeciſſe, glo. magna,
ad fin. in l. legaui, ff. de lib. legat. Alex. conſil.
96. In præſenti cauſa, uol. 3. Dec. in conſ. 99.
nu. 4. & propterea eidem tenetur aliter ſatiſ-
facere, ut per eum ibi, & omni caſu tenetur
4 cedens, uel uendens, † exhibere ſua inſtrumẽ-
ta ut oſtendat & probet iura ſua, quæ habet
contra debitorem. Bal. in l. Titius ff. de actio.
empt. & in d. l. ſi nomen, & in l. 1. num. 6. C.
cred. euict. pignor. non deber. & Rom. conſ.
163. Conſtitutio curiæ, col. pen. faciunt quæ
ſupra in clauſula procuratoris uendentis in
uerbo à me notario, &c. dicta fuere de man-
dato per procuratorem exhibendo.

Verbum, poteſt, trahitur ad futurum, etiã
ſi ſit poſitum in tempore præſenti, l. ſi ita qs,
5 ff. de le. 2. Bar. & omnes, † in l. quod Seruius,
ad fi. ff. de cond. cau. data, & in l. qui Romæ,
§. duo fratres, 6. quæſt. nu. 19. ubi Crot. num.
60. & Ripa, nu. 76. ff. de uerbor. oblig. Alex.
conſ. 31. Ponderatus, col. fin. 3. uol. & de iſto
uerbo quod comprehendat illud quod licitè
& commodè fieri poteſt, eſt text. in l. nepos
Proculo, & ibi Alciat. de uerbor. ſignific. &
idem, quod non comprehendat id, quod eſt

contra

Digitized by Google

contra bonos mores, in l. culpa caret, & ibi Cagnol. nu. 3. de reg. iur. quod pluribus modis ſuo accipiatur ponit Alber. in Dictionario ſuo, uerbo, poſſe. & an importet liberam poteſtatem, uel neceſſitatem, ponunt Bart. & alij, in l. Gallus, in princ. ff. de lib. & poſthum. & in l. ſæpe audiui, ff. de offic. præſid. & eſt gloſ. in c. ſciſſitatum, de reſcript. in uerbo impotentia, quinq; modis aliquem poſſe declarãs, qui his duobus uerſibus cõpræhendunt,

Poſſe quidem rebus dant ius natura poteſtas.
Officium meritum ſextum diuina uoluntas.

Actiones futuræ, uel competituræ regulariter non ueniunt, uel compræhenduntur in contractu, ſed tantum præſentes, & competẽtes de præſenti, ut in uenditione hæreditatis tradit gloſ. iuxta text. in l. hæredem, ff. manda. & habetur in l. ſi ſtipulatus, §. cum ſtipulamur, de uerb. oblig. & ibi dicit Bart. in d. l. hæredem, quod propterea in cõtractibus emptionis & uẽditionis hodie apponitur quod uenditor cedit omne ius, quod habet, & habere ſperat uel poſſet habere, quia propter uerbum, ſperat, uidentur ceſſæ actiones, quas poſſet habere. ſequitur Celſ. in tract. Clauſu.
6 nu. 297. † & Boer. d. deciſione 335. num. 1. & dictam l. hæredem, dixit ſingularem Bald. in d. l. ſi in ſolutum, C. de act. & oblig. vbi dicit, actionem hypothecariam tempore ceſſionis competentem, uenire in ceſſione, ſecus ſi poſt cœperat competere, ut etiam dicunt alij allegati ſuprà, in uerbo, perſonales, ad finem; Quod autem ſpes futuræ actionis cedi poſſit, licèt ſit incerta res, ambigendum non eſt, l. ſpem, C. de don. ſicut etiam uẽdi poteſt, l. nec emptio, ff. de contrahen. empt. licèt nõ ueniat cœſſio, ſecundum Bal. in d. l. ſpem. & de ceſſione ſpei quod fieri poſſit, tradit Bart. in l. fin. ff. de admin. tutor. & Ruin. conſil. 98. nu. 15. 1. vol. & Tiraquel. d. gloſ. 3. nu. 4. ſi tamen ſit facta ceſſio, aut remiſſio omnium iurium & actionum, que, & quas, quis habet et habere ſperat in futurum, in aliqua re, cẽſentur tantum ceſſa & remiſſa iura, quæ cedens habere ſperat, ex cauſa de præſenti: quia aliàs ſpes non dicitur illa quæ non eſt fundata de
7 præſenti. Bart. in l. poſt † emancipationem, §. 1. ff. de lib. legat. & Bald. in d. l. ſpem, ubi An-
8 gel. allegando, dicit † quod ſpes eſt certa expe ctatio futuræ beatitudinis. quod etiam refert Alb. in Dictionario ſuo, eod. uerbo, ſpes, & Ripa, in locis infrà allegandis, licèt Grãmat. dicat eſſe futurorum opinionem. hoc etiam tenet Bart. in l. qui cum tutoribus, in princ. ff. de tranſact. in l. ſi vxor, §. diuus, ff. ad l. Iul. de adult. in d. l. quod Seruius, ubi eum ſequuntur communiter Doct. in l. 1. C. de pact. vbi Ripa, nu. 26. ampliat, & ſequitur Alciat. ſuper uerbo, iniquum, 2. pag. dicẽs, quod aliàs eſſet ſomnium, uel phantaſia potius, quàm ſpes, de quo per eundem, in l. conditionales, ad fin. ff. de uerb. ſignif. Bart. in d. §. duo fratres, 6. q. & ibi Crot. nu. 61. & Ripa, num. 11. 75. & 77. Felin. in c. ſi diligenti, pen. col. nu. 33. verſ. 10. fallit, de foro compet. Bal. in l. pactum, 13. q. C. de collat. Ruin. d. conſ. 98. nu. 15. & Curt. iun. conſ. 101. nu. 7. & 8. Eſt benè
9 uerum, † quod etiam ſpei futuræ, ſeu iuribus futuris, quæ cedenti uel renunciãti ſunt competitura ex cauſa de futuro, poſſet quis per pactum renunciare faciendo pactum de non petendo, ut docet Bart. in d. l. 1. 2. col. ut ſi dicatur, ſi quo tempore res ad me pertineret, facio tibi pactum de non petendo: hoc enim expreſsè fieri poteſt, ut Abb. etiam tenet, ſequendo Bar. in c. ex multiplici, in fine, de decim. & ſatis expreſsè facta cenſetur renunciatio, ſeu ceſſio, ſi facta ſit de iuribus competentibus & competituris. Bald. in l. fin. C. de hæred. uel act. uend. ante finem, poſt gloſ. & ibi Salic. 3. q. Rom. conſ. 22. Propoſitæ, 2. col. ſequitur Alciat. d. l. 1. & Ripa, d. §. duo fratres, nu. 11. vel quæ aliquo tempore ad me pertinerent, ut per Dec. & Alciat. in d. l. 1. propter quæ uidetur reddi dubia concluſio Ruini, in d. conſ. 98. qui modo actionem, uel ius quod ſperabat ceſſerit, adueniente conditione non poterit renunciare, ut Bal. tradit in cõſ. 405. Punctus talis eſt, nu. 4. 1. vol. Per iſtam tamẽ Clauſulam & ceſſionem factam hoc modo, non liberatetur ille qui rem uacuam & expeditam tradere promiſit, ut conſuluit Corn. in conſil. 166. 1. uolumine.

In dictis rebus ut ſupra venditis.

S V M M A R I A.

1 In, dictio, quid importet.

GLOSSA XIIII.

Iſta dictio (in) de qua ſuprà latè dictum fuit, in Clauſula præcedenti, poteſt acci-
1 pi quod † importet etiam idem quod nomine dictarũ rerum, ut Cũrt. iunior tradidit in iſta Clauſula, in d. conſ. 45. nu. 4. in quo nõ erat expreſſum, quod fuiſſent ceſſæ actiones perſonales: tamen propter alia uerba ipſius Clauſulæ etiam comprehendi debere perſonales actiones, reſpondit, ut ibi per eum.

Aut earum occaſione.

S V M M A R I A.

1 Occaſio, qualiter apud oratores, & qualiter apud Legiſtas accipiatur.
2 Occaſio differt à cauſa.

GLOSSA

GLOSSA XV.

LIcèt, occaſio, ſecundum oratores pro opportunitate tẽporis accipiatur, unde Cic. dixit, quod occaſio eſt pars
1 temporis † in ſe habens alicuius rei idoneam faciendi opportunitatem, refert Cagnol. in l. capienda occaſio, ff. de reg. iur. tamen apud legiſtas aliter atque aliter accipitur, ut apud Alber. in Dictionario ſuo eod. verbo, & Cagnol. in d. l. & latiſſimè apud Tiraquel. poſt alios, in tractatu Ceſſante cauſa, in 13. limitatione, per totam, ubi nu. 4. & ſequen. differre
2 à cauſa † oſtendit, ſi quidem illa pro finali accipitur, iſta pro impulſiua. & differentiam etiam inter eas facit Bald. in conſ. 119. Statuto cauetur, nu. 7. par. 2. relatus per Tiraq. ibi, nu. 6. dicens, quod occaſio dicitur omne id, quod ordinatur ad aliud, per ſe, uel per accidens: cauſa uerò id, quod ad aliquid per ſe ordinatur, per l. verum eſt, ff. de furt. & l. ſi mulier. ff. rerum amot. in propoſito tamen noſtro uidetur accipiendum, ut importet cauſam remotam, prout accipitur in l. fin. §. ſed cum in ſecundam, C. de furt. tradunt Moderni in Rubrica, C. qui admit. vbi Dec. num. 8. Ang. conſi. 63. Nobilis miles, 2. col. verſ. nec obſtat. Aret. conſ. 163. Verum eſt, col. 8. verſ. pro iſta concluſione, & admittit Corn. conſ. 263. in princ. iuncto uerſ. nec obſtat, col. pen. littera M. 4. uol. & conſ. 339. col. 2. littera D. 1. uol. & alij quos adducit Tiraq. in loco præallegato, nu. 8. licèt non improbabiliter poſſet dici, etiam comprehẽdere ea iura & actiones, quæ ex euentu accidentaliter, & fortuito eueniunt, quæ non ſunt ordinata ad effectum, quod etiam dictio huiuſmodi importat, ut per Dec. dicta Rubric. nu. 9. & Tiraq. dicta limitatione, nu. 7. & licèt iſta Clauſula habeat latam ſignificationem, tamen quandoque reſtringitur propter alia uerba poſita in contractu, ut in caſibus dictorum conſiliorum Corn. ac etiam in caſu Ruin. in conſ. 137. num. 15. vol. 2.

Etiam.

SVMMARIA.

1 Etiam, dictio, ſtat augmentatiuè.

GLOSSA XVI.

1 ISta dictio ſtat † augumentatiuè, prout fuit dictum ſuprà in Clauſula promiſſionis, de rato, ſuper eod. uerbo, quibus additur Ruin. allegans Archid. in conſ. 53. nu. 19. uol. 2. ubi affirmat eodem ſenſu eſſe hanc dictionem accipiendam.

Contra auctores ſuos.

SVMMARIA.

1 Auctor, quis dicatur, & quotupliciter ſumatur.

GLOSSA XVII.

AVctor, hoc caſu accipitur, pro eo à quo quis ius in re comparauit, aut a-
1 liàs quęſiuit, & † eſt uerbum iuris, ut tradit Budęus in annot. ſuis in l. Herennius, ff. de euict. & idem tradit Marant. in tracta. prædicto, dicto 5. membro, in prin. vbi dicit, quod auctoris dicitur, à quo quis cauſam habet; quod probatur ex l. non debeo, ff. de reg. iur. in l. Pomponius, §. cum quis, ff. de acquir. poſſ. in l. an uitium, ff. de diuer. & temp. præſcript. in l. auctore laudato, & l. ſequenti, C. de euic. aliàs autem auctor alio ſignificatu accipitur, nempe, pro eo, qui opus facit, uel qui primus inuentor, perſuaſorque eſt, ut per Alciat. lib. 2. Parergon, c. 9. vbi pere. C. mauult ſeribendum eſſe, & de auctoritate latè diſſerit, prout etiam Bud. in loco præallegato; de qua abundè ſuprà diximus in Clauſula perſonarum minorum, in uerbo agenſque ipſe Federicus, &c. & alijs etiam modis ex Alber. in Dictionario, in eod. uerbo accipi conſtat, ut apud eum uidere licet.

Et quamlibet aliam perſonam.

SVMMARIA.

1 Cedens actiones numquid præſumatur cedere etiam contrà ſe ipſum, ſicut contrà cæteros.

Generalis ſermo non comprehendit perſonam loquentis.

Ceſſio iurium competentium, & competiturorũ comprehendit actionem ad rem uendicandam quæ tamen cedenti competere non poterat tempore ceſſionis.

Agens contrà cedentem non poteſt intentare directas nomine ipſius cedentis, ſed vtiles nomine ipſius ceſſionarij.

2 Ceſſio facta contrà principalem debitorem, an etiam facta cenſeatur contrà eius fideiuſſorem.

3 Ceſſio actionis contrà fideiuſſorem fieri nequit, ſine ceſſione principalis actionis.

4 Ceſſione actionis facta uni correo contrà alterum correum, liberatur ceſſionarius & poteſt à correo partem conſequi.

5 Ceſſio correo facienda pro qua parte fieri debeat remiſſiue.

6 Ceſſio ſi fiat ipſi debitori numquid valeat, & quid operetur.

7 Ceſſionarius debitor uel eius ſucceſſor uigore ceſſionis ſibi factæ poterit uti contrà poſteriorem creditorẽ retentione bonorũ, cedentis hypothecatorũ, ſi pro debito bona ſua eſſent hypothecata.

GLOSSA

GLOSSA XVIII.

SED numquid etiam contra ipſos ven-
ditores cenſeantur ceſſę actiones, ſicut
contra cæteros? & uidetur quod non:
1 quia in generali ſermone non † cenſetur com
præhenſa perſona loquentis, l. inquiſitio, C.
de ſolut. trad. Moder. in l. frater à fratre, ubi
Crot. in Repet. 4. notab. nu. 15. ff. de condict.
indeb. ponentes quæſtionem de eo, qui pro-
miſit accommodare turrim, uel caſtrum con
tra quemcumque, ut non teneatur contra ſe
ipſum: & uidetur probari in l. peculium, §. ſi-
cut, ff. de pecul. leg. & in terminis tenet gloſ.
final. in l. emptor, ubi Bald. C. de hæred. vel
actio. vend. & idem tenet Bald. in d. l. ex lega
to, num. 11. C. de legat. & Bald. & Salic. poſt
Iac. de Aret. in l. 2. C. an ſeruus ex ſuo facto,
cum quibus uidetur tranſire Aret. in §. præ-
terea, num. 34. 2. col. verſ. 7. repellitur, Inſtit.
de except. & Alex. conſi. 149. Viſo proceſſu;
2. col. 2. uol. Contrarium uidetur probari in
l. ſi culpa, ubi Bart. & Bald. ff. de rei uend. &
tenent Bart. & alij, in l. 1. §. fi. ff. de noui oper.
nunc. & in l. 3. §. ſi ego, in fine, ff. eod. pro ſo-
lutione diſtinguendum eſt inter ceſſionem
factam, ex cauſa lucratiua, & factam ex cau-
ſa onerosa, ut primo caſu procedat prior, ſe-
cundo poſterior ſententia, ut declarat Socin.
conſ. 206. vbi diſtinguit, ſaciendo plures ca-
ſus. ſequitur Neguſ. in tracta. de pign. 5. part.
3. membro nu. 52. & idem tradit Dec. in con
ſil. 104. col. fi. uerſ. 2. non obſtat & ita dictam
regulam l. inquiſitio, declarat Bart. in l. 1. in
fine, ff. de ſenator. ſi tamen fit ceſſio iurium
competentium & competiturorum, uenit e-
tiam actio ad rem uendicandam, quæ tamen
non poterat competere cedenti poſſeſſori
tempore ceſſionis, ut per gloſ. & Doctor. in
l. fin. C. de hæred. uel action. uend. ſed quan-
do agitur contra cedentem, non poſſunt in-
tentari actiones nomine cedentis, ſed utiles
nomine ipſius ceſſionarij, ut per Bart. & a-
lios, in d. l. ſi culpa, & in d. l. 1. §. fi. & Soci. d.
conſ. 2. Caſu.

Quid ſi ceſſio fiat cõtra principalem debi-
torem, an etiam facta cẽſeatur contra eius fi-
2 deiuſſorem? † Azo. in Summa, C. de hęre. vel
actio. uend. ad fin. tenet, quod ſic, Spec. in d.
§. 1. col. antepenult. uerſ. ſed numquid cedẽs,
diſtinguit, ut in caſibus in quibus de iure trã-
ſit utilis actio ſine ceſſione, pariter tranſeat
cõtra fideiuſſorem: ubi autem opus eſt ceſſio
ne, non cenſeantur ceſſę actiones contra fide
iuſſorem, niſi expreſsè dicatur. & cũ eo uide-
tur tranſire Ioan. Andr. ibi, in addit. ſed opi-
nionem Azo tenet Iacobus de Aretino, in d.
tractatu de ceſſion. action. in Rubrica, quæ
actiones compet, & qui iura &c. col. 2. n. 67.
licèt arguat in contrarium de nonnullis iuri-
bus, ut ibi per eum. Bart. uerò in l. ſi hæres, ff.
ad Trebel. tenet ceſſionem factam extẽdi ad
fideiuſſorem, & pignora indiſtinctè, præter-
quã in caſu illius l. 2. in l. hæres à debitore, de
fideiuſſoribus, propter rationes quas ibi ad-
ducit, & cum eo uidetur tranſire ibi Paul. de
Caſt. licèt arguat in contrarium. & idẽ tenet
in d. l. hæres à debitore, in princ. ff. de fideiuſ.
licèt Paul. ibi diſſentiat, dicens aliam opinio
nem ſibi magis placere, allegando Bart. eam
tenuiſſe in l. ſi filio, ſol. matr. quem tamen nõ
inuenio ibi ita tenere Bald. in l. qui filij, ff. de
hæred. uel act. uend. mouet quæſtionẽ hanc,
ſed tamen non uidetur decidere uel exprime
re quid ſentiat, cũ allegat Iac. de Aretino, &
Spec. ex diametro pugnãtes, ſed quod ceſſio
compræhendat fideiuſſorem, tenet expreſsè
in l. 1. in princ. col. 3. num. 9. verſ. quæro teſta
tor legauit, C. com. de leg. & in l. ſi uerò, uer.
ſed ſi reum, quam legit cum l. dotalẽ, in uerſ.
tertio not. poſt Iac. de Aret. ff. ſoluto matr. &
ibi Alex. niſi ſit corruptus, uidetur huic opi-
nioni inhærere, quamuis Bart. alleget pro cõ
trario, qui immò concordat ut ſuprà; & hanc
etiam ſententiam ſequitur. Neguſ. d. tractatu
3 5. parte, 3. membro, nu. 40. Actionem † tamẽ
contra fideiuſſorem ſine ceſſione principalis
actionis cedi non poſſe, tenent Din. & Alb.
in l. fideiuſſor obligari, in princ. de fideiuſ. &
in l. fin. C. de hæred. uel act. uend. & Tiraqu.
4 in d. §. 26. gloſ. 1. in fine, ſi tamen † fiat ceſſio
actionis uni correo contra alterum correum
liberatur ceſſionarius, & poteſt à correo par-
tem conſequi, l. qui duos, ubi Bar. Bal. & Ca
5 ſtro, de leg. 2. & de ceſſione † faciẽda correo,
pro qua parte ſit facienda, habetur per Bart.
in l. ſi plures, ff. de admin. tut. & in l. cum pu-
pillus, ff. de tutel. & rat. diſtrah. & in l. Mode
ſtinus, de ſolut. per Bald. in l. 1. C. de duob.
reis, ibi alij, & Guido de Suzar. in tractat. de
Guarent. inſtrumento col. antepen. num. 46.

Sed quid ſi ceſſio facta ſit ipſimet debito-
ri, numquid ualeat? & uidetur quod nõ, quia
6 non † poteſt eſſe ſui ipſius debitor & creditor,
l. Vranius, ff. de fideiuſ. tamen dicendũ eſt ua
lere, & operari liberationem à debito, arg. l.
ſi ſponſalibus, §. 1. ff. de iure dot. & ita in indi
uiduo tradit Bald. in d. l. 1. quęſt. 11. nu. 22. &
ſequitur ibi Salic. quæſt. 21. C. de action. &
oblig. & idem tenet Alex. in l. Senatus, §. fin.
per illum text. & not. ibi per Doct. ff. de leg.
1. dicens, uidiſſe conſultum in contrariũ per
quendam Doct. conſulentem non ualere ceſ
ſionem factam de omnibus ſuis iuribus per
ſororem fratri, contra quoſcumque ſuos de-
bitores, ut in eis non comprehenderetur ceſ-
ſionarius,

ſionàrius, & quod recuſauit pro ea parte conſulere. Quam ſententiam etiam tenuit idem Alex. in conſ. 157. nu. 2. vol. 7. & Ruin. in cõſilio 119. nu. 19. in 2. & conſ. 17. nu. 8. in 4. & conſ. 88. nu. 6. in 5. vol. & d. conſil. 92. nu. 22. vol. 3. ubi loquitur in terminis huius Clauſulę, & non ſolum operatur liberationem à de-
7 bito, ſed etiam † vigore ipſius ceſſionis poteſt ceſſionarius, uel eius ſucceſſor contra poſteriorem creditorem uti retentione bonorum hypothecatorum cedenti, ſi pro debito bona ſua eſſent hypothecata, per ea quæ tradit gloſ. & Bal. in l. vſucapio, C. de pignor. Bart. in l. 1. §. cum prædium, uerſ. ſed quæro quale remedium, & in l. Ariſto, 3. quæſt. ff. de pign. quod tenot expreſsè Neguſ. d. 3. membro, nume. 74. ità aliàs obtinui in contingentia facti in contradictorio cum quodam Excellentiſſimo Iureconſulto in ardua cauſa.

Quæ de ipſis rebus vt ſupra venditis in totum, vel in parte illicitè occupaſſet.

SVMMARIA.

1 *Fideicommiſſum remiſſum non cenſetur per ceſſionem factam grauato in diuiſione cum uerbis hic deſcriptis.*
Relatiuum, quæ, reſtringit generalitatem uerbi præcedentis ſi eſt ſine copula.
Alia, uerbum importat ſimilitudinem.
2 *Totum quomodo accipiatur in iure, & exempla.*
Totum integrale, totum uniuerſale, ſeu generale, & totum numerale vide hic.
Totum aliquando impropriè accipitur quod non habet partes, ſed habet plus & minus.
3 *Pars multipliciter & diuerſimodè ſumitur.*
Pars integralis, pars ſubiectiua, ſeu prædicamẽtalis, & pars numeralis, & alia de parte uide hic, cum ſuis exemplis.
Argumentum de toto ad partem quando, et qualiter procedat hic multipliciter exẽplificatur.
4 *Partis appellatione, quomodo et quando dicatur contineri dimidiam & quando non.*
Diſpoſitio de toto ad partem procedit omnium conſenſu quando eadem eſt ratio in toto & in parte.
Partes petens duas uel unam quo reſpectu dicatur petere, an ad duodecim partes an verò ad duas, ſi vnam, uel tres ſi duas petijt.
Bartolus communiter reprobatus.
Particula, & partiuncula quomodo accipiantur & quid comprehendant, remiſſiuè.
5 *Illicitè quid fieri dicatur.*
Licere nobis dicitur quod conceditur.
Non omne quod licet conſiderandum eſt, ſed quod honeſtum.
Licita & permiſſa omnia cenſentur niſi à iure inueniantur prohibita.
6 *Occupare, verbum, & in bonam, & malam partem accipitur.*
Occupare, & inuadere qualiter differant.
Statuta ſecundum ſuum proprium ſignificatum ſunt interpretanda.

GLOSSA XIX.

PRopter iſta uerba, & propter uerbum (aliam) ſubſcriptum, conſuluit Ruin. d. conſ. 92. nu. 22. ceſſionem factam in diuiſione grauato non cenſeri remiſſum fideicommiſſum, quia iſtud relatiuum (quæ)
1 iunctis uerbis ſequentibus † reſtringunt generalitatem illius uerbi (quamlibet) ex quo eſt ſine copula, licèt augeat cum copula, l. ea tamen adiectio, cum l. præcedenti, de leg. 3. tradunt omnes, in l. 1. C. de ſumma trin. & fide Cathol. ubi latè Iaſ. in vtraque lectura, & in l. omnes populi, ff. de iuſtit. & iure, uerbum uero (aliam) importat ſimilitudinem, ut ibi per eum, & cum in caſu Ruini non eſſet expreſſum illud uerbum (etiam) quod ſtat augmentatiuè ut ſuprà, ſuper eo uerbo dictum fuit, ſatis ſuſtineri poſſet eius conſultatio; ſed quod attinet ad quæſtionẽ in qua ibi conſuluit, & pluries in alijs conſilijs, in qua plura dubia inducunt, nonnullæ clauſulæ, quas notarij ſolent apponere in inſtrumentis diuiſionum, & abſolutionum, ſeu quietationum, hic nulla uerba faciam, cum intendam inferius ipſam quæſtionem (Deo dante) latè diſcutere, in qua pluries habui conſulere, & quid ſentiam commodiori loco explicare.

Modo uidendum eſt, quomodo in iure accipiatur totum, & pars, & pluribus modis accipi poſſe plerique tradiderunt nec bene con-
2 ueniũt, † ſed ex dictis omnium unum totum conficiemus; quandoque igitur & primo totum accipitur pro toto integrali, ut domus quæ conſiſtit ex ſuis partibus, ut tradit Bart. in l. qui uſumfructum, nu. 3. ff. de uerb. oblig. Bald. etiam exemplificat in homine habente membra, & in l. re coniuncti, 4. quæſt. uerſ. ſecundo modo, nu. 10. ff. de leg. 3. & ibi ſequuntur omnes, & ibi Ripa, nu. 34. Bal. conſ. 335. Quadam mulier, num. 3. 1. uolu. Dec. & Cagnol. num. 6. in l. in toto, ff. de reg. iur. Nicol. Euerard. in ſua Topica ſeu centupli à modo argum. loco 80. à toto ad partem, 4. pagi. & Stephan. de Feder. in tracta. de Interpre. Iur. 1. par. nu. 18. ubi exẽplificat etiam in fundo, qui in proprietatem & uſumfructum diuiditur, & in emptione quę conſiſtit in re, conſenſu, & precio. Secũdo modo accipitur totum pro toto uniuerſali, ut genus, comprehendẽs ſub ſe multas ſpecies ſubiectiuè, quę dicto ge-

neri

Digitized by Google

neri ſubijciuntur, & prædicantur de genere, vt animal. Bart. & alij, in d. l. qui vſumfructũ, & in d. l. re cõiuncti, & ibi ſequuntur alij Scribent. Bald. d. conſ. nu. 3. vbi hoc etiam appellat totum generale, & dicit, quod apud Legiſtas magis dicitur generalis, quàm uniuerſalis. Dec. Cagnol. & Euerard. in dictis locis, qui exemplificat in fundo inſtructo, grege, peculio, hereditate, & ſimilibus. & Steph. Federic. d. nu. 18. in princ. de quo etiam intellexit Bart. in l. 2. §. fin. vbi Aquen. ff. de uerbor. oblig. & ſequitur Cagnol. in princ. procem. Digeſtorum nu. 15. Tertio accipitur etiam pro toto numerali, cõſiſtente in numero, uel quantitate, ut in aceruo, & decem quæ conſtant quinque & quinque, de quo loquitur Bart. in d. §. fin. Bald. d. conſ. & idem Bal. addit. & ſequitur Iaſ. col. penul. in d. l. qui uſum fructum, ſequitur Cagnol. in d. procem. Euerard. loco præallegato, ubi vocat ipſum non numerale, ſed in quantitate, & ibi addit alio modo accipi pro toto generali, quod idẽ eſt quod uniuerſali, ſecundum Bal. in d. conſ. vt ueſtis, ornamentum, & ſimilia. & Steph. loco præallegato, uerſic. tertio modo, hoc caſu ipſum accipit, prout diuiditur in partes quotas, ueluti ſi fundus diuidatur in quatuor partes, & ibi quarto modo dicit accipi, prout diuiditur in partes ſubſtantiales, & acceſſorias ut domus diuiditur in partes ſubſtantiales tectum, parietes, & aream, & in alias accedentes, hortum, affixa, & ſimilia; quinto modo prout res diuiditur in ſuos modos eſſendi, ut tutela alia datur à lege, alia à Iudice, alia in teſtamento; & ſexto prout diuiditur in tempora, & ad ipſum ſe remittit Monta. in d. l. in toto, col. fin. addit etiam Bal. in d. l. qui uſum fructum, & ſequitur ibi Iaſ. col. fi. alio modo accipi totum, licèt impropriè, quia nõ habet partes, ſed hẽt plus, & minus, ut uia eſt plus quàm actus, & actus plus quàm iter, & in dictis locis allegant plura iura, quæ aliter nõ referemus. Pars modo etiam diuerſimodè, & multifariam ex ſuprà allegatis conſtat: nam
3 quandoque † dicitur integralis, & eſt illa quę ad poſitionẽ totius partis ponitur, ut paries eſt pars integralis domus, nam poſita domo ponitur paries, licèt poſita parte integrali, non ſequatur totum: quia poſito pariete, non ſequitur domus, ita ſentit Bart. in d. l. re coniuncti, ubi loquitur in fundo, qui cõtinet partes integrales, uſumfructum, & proprietatẽ, & ibi Ripa, nu. 35. & in d. l. qui uſumfructũ, & clarius explicat in l. ſi mater, §. ſi quis iter, & ibi Caſtr. in hoc reprehendens gloſ. ibi, ff. de excep. rei iudic. ſequitur Euerard. declarãs quomodo ualeat argumẽtum affirmatiuè nõ negatiuè à toto integrali ad partem integralem, d. 4. pagin. Cagnol. in d. l. in toto, nu. 3. & Alciat. in l. appellatione rei, ante finem, & hanc partem appellat Stephan. d. nu. 18. ſemper ſubſtantialem. Secunda eſt pars ſubiectiua, ſiue prædicamẽtalis. ut homo, bos, equus & ſimilia, quæ prædicantur de illo genere animal, & penitus differt à prima, quia in iſta, ad poſitionem totius nõ ſequitur pars, ſed ad poſitionem partis ſequitur totum, ut ſi dicatur homo, uel bos, tunc ſequitur totum, ſcilicet animal, ſed poſito animali, non ſequitur homo, qa poteſt eſſe equus, uel bos, ita declarant Bart. & Caſtrẽſ. in d. §. ſi quis iter, & ſentiunt Bart. & alij, in d. l. qui uſumfructum, & in d. l. re coniuncti, & Euerard. loco præallegato pagina 5. ubi quomodo procedat argumẽtum à toto uniuerſali ad partem ſubiectiuam, oſtendit & Cagnol. in d. l. in toto, nu. 3. qui tamen eam confundit cum parte quotitatiua, quæ tamen ab ea differt, ut per Bar. & alios in d. l. re coniuncti, ubi Ripa, nu. 35. & et alios ſupra & infra allegatos. Tertio eſt pars numeralis, de qua meminit Bart. in d. §. fi. licèt eam non declarauerit, & de qua etiam loquuntur Bal. & Iaſ. in d. l. qui uſumfructum, ut tres, eſt pars nouem, quam partem ponit etiam Alcia. in d. l. appellatione rei, & de hac loquitur etiam Euerard. d. loco, pagina fi. ubi quando ualeat argumentum à toto quantatis: ad iſtam partem numeralem, ponit; & iſtam partem numeralem Bart. appellauit integralem, quia ad integrandum numerũ denarium exiguntur partes, ſcilicet quinque, & quinque, ſed rectius appellatur numeralis, ut per Cagnolum in d. l. in toto, nu. 3. quarta eſt pars quota, ſeu quotitatiua, ut fundus cõtinet partes quotitatiuas, ſcilicet partem tertiam quartam, &c. & iſta remota nihil minus remanet totum, ut remota quarta adhuc remanet fundus, dempto triente, remanet as, qui in alias quotas diuidetur, & de hac loquitur Bart. in d. l. re coniuncti, & ſequitur ibi Ripa, tradit Alciat. in d. l. appellatione rei, & Cagnol. d. nu. 3. qui (ut diximus) eam promiſcuã facit cum parte ſubiectiua, & Steph. d. num. 18. verſ. tertio. Addit Cagnol. d. l. in toto, numer. 4. aliam eſſe partem, quę non neceſſaria dici poteſt, quæ poteſt ſine toto conſiſtere, ut per eum ibi, plura etiam ad propoſitũ totius & partium habentur in Rubrica, ff. de leg. 1. per Modern. vbi uidendum eſt. Differẽtiam autem inter dictionem, ſeu adiectiuum, (totum) & dictionem ſeu adiectiuum (omne) ponit Bar. in procem. prędicto in princ. quod dictio (totum) eſt integralis, & refertur ad unã rem tantum, (omnis) eſt uniuerſalis, ex pluribus uerificanda. & plura ad hoc allegat Cagnol. ibi, num. 9. & quod in toto partes com-

præhen-

præhendantur, habetur in d. l. in toto, vbi
Monta.in princip. dicit, quod totum dicitur
qđ ex ſuis partibus conſtat, & allegando Eu
clidem, dicit, totum ſua parte maius eſſe, &
naturaliter totum prius eſſe, quàm partes, te-
ſte Philoſophò neceſſarium eſt, & perempto
toto, partes remanere non poſſunt niſi æqui-
uocè. Aurel. Dauid. in Rubrica de verbor. &
rerum ſignif. nu. 17. ſed quando ualeat argu-
mentum de toto ad partem, & è contra, latè
diſſerit Euerard. loco præallegato, Alciat. d.
l. appellatione rei, Cagnol. poſt alios, in d. l.
in toto, ad finem, & Neuiz. in Silua nupt. lib.
1. col. antepenult. & ſequent. in verbo, de to-
to ad partem. Et ſciendum eſt, hoc caſu par-
tem non eſſe accipiendam pro dimidia rerũ,
4 & ſic † totius. licèt regulariter ità accipiendũ
ſit, l. nomen filiarum, §. portionis, ff. de uer-
bor. ſignif. & ſuprà dictum fuit in Clauſula
exemptionis, & immunitatis, in uerbo, aut
eius parte aliqua, ſed pro quacumque parte
rei etiam minima, prout accipitur in c. auari-
tiæ, in fine, de elect. lib. 6. nam illud quod di-
citur partis appellatione dimidiam contine-
ri, procedit, quoties non eſt ueriſimile de mi-
nima portiuncula actum eſſe, ut declarat Al-
ciat. in d. §. portionis, quod tantò magis pro-
cedit, cum eadem ſit ratio in parte quæ eſt, in
toto, quo caſu, omnium conſenſu procedit di
ſpoſitio facta de toto ad partem, l. quæ de to-
ta, ff. de rei uendic. cum alijs adductis per Do
ctor. in locis ſuprà allegatis. Cæterum illud
non eſſe omittendum putauerim, quod licèt
Bart. in l. interdum, §. 1. ff. de hæred. inſtit. te
neat, quod petẽdo unam uel duas partes rei,
cenſeatur petere quis unam uel duas partes
ex duodecim, prout in tot partes diuiditur
hæreditas, ut ibi per eum, cum quo tranſierũt
aliqui: tamen contraria opinio uidetur rece-
ptior, ut per Corſet. in ſuo Singul. in uerbo,
pars, ubi in fine dicit, quod omnis conſuetu-
do mundi ſeruat contrarium eius quod uo-
luit Bart. cui ſententiæ etiam inheret Alciat.
in d. §. portionis, licèt nõ negauerim optimi
eſſe conſilij exprimere, quas vel quotas par-
tes quis petat, duas, tertias, uel quartas par-
tes, ut dicit ibi Bart. ut euitetur omnis difficul
tas. Cæterum, de toto & parte, plura haben-
tur per Alberic. in Dictionario ſuo, ſuper eiſ-
dẽ uerbis, & ſimilibus; De particula, & por-
tiuncula, quomodo accipiantur, & quid com
præhendant, ponunt Corſet. & Alciat. in lo-
cis præallegatis, ibi uidendum eſt.

Illicitè dicitur fieri, quod à iure prohibi-
tum eſt, ut probatur in l. fideicommiſſa, §. ſi
5 † illicitè, iuncta gloſ. ff. de leg. 3. & in l. licita-
tio, §. quod illicitè, ff. de public. & in l. ſi fi-
liæ, C. de don. ante nupt. licere autem nobis
dicitur, quod conceditur, teſte Cic. ut refert
Monta. in l. ſemper in conuentionibus, ff. de
regulis iuris in princi. non tamen quod ſem-
per conſiderandum eſt quod licet, ſed quod
honeſtum ſit, l. ſemper in cõiunctionibus, ff.
de ritu nuptiar. & dicta l. ſemper in conuen-
tionibus; in dubio autem omnia cenſentur li
cita, & permiſſa, niſi à iure inueniantur pro-
hibita, l. necnon, §. quod eis, & l. ſtatuas, C.
de religio. & ſumpt. funer.

Verbum modo occupare, tàm in bonam,
quàm in malam partem accipi poteſt, ut not.
6 gloſ. in cap. † generali, in uerbo occupare, de
elect. in 6. & Alber. in Dictionario ſuo, in eo
dem uerbo, de primo eſt exemplum in c. fa-
ctus eſt Cornelius, 7. q. in c. ſi duo, de procur.
in 6. de 2. in d. cap. generali, & in c. ut præteri
tæ, de elect. & in alijs locis, in dicta gloſ. alle-
gatis, quæ notat differentiam inter uerbum
occupare & inuadere, ut primum ad mobi-
lia, ſicut etiam uerbum rapere pertineat, ſe-
cundum immobilia concernat, licèt quando
que legiſlatores ea confundant, & eis pro-
miſcuè utantur. Sequitur Alber. in d. verb. oc
cupare, quod notandum eſt ſecũdum Dom.
in d. c. generali, ſuper dicta glo. ad ſtatuta his
uerbis utentia, quæ ſecundum ſuum pro-
prium ſignificatum ſunt interpretanda; l. 1.
§. is qui nauem, ff. de exercito. l. quod conſti-
tutum, ff. de teſt. milit. cum ſimilibus.

CLAVSVLA XXVIII.

Et poſuerunt dictos emptores ut ſu- pra recipientes.

SVMMARIA.

1 *Ceſſio & mandatum in rem ſuam numquid diſ-*
ferant. & qualiter.
Mandatum in rem ſuam quid operetur.
Mandatum extinguitur morte mandantis.
Ceſſio non extinguitur per mortem cedentis.
Ceſſio pluribus in ſolidum fieri non poteſt.
Mandatum pluribus in ſolidum fieri poteſt.
2 *Ceſſione per hominem facta non autem legis di-*
ſpoſitione ceſſionarius cenſetur conſtitutus pro
curator in rem ſuam.
Clauſula, mandati in rem ſuam, quando eſt ap-
poſita clauſula ceſſionis in contractu uenditio-
nis uidetur ſuperflua.

GLOSSA PRIMA.

SVnt qui Clauſulam iſtam conſtitutio-
nis procuratoris in rem ſuam, ſepa-
rent à præcedenti Clauſula, licèt Spe-
cul. poſt Roland. in ſua forma, inſtrumen-
ti ceſſionis actionum, uideatur ambas ſi-
mul ponere, & Bart. in pluribus locis ſupra
in princ.

in princ.præcedentis Clauſulæ allegatis,lo-
quendi de Clauſula ceſſionis, quę nunc com
muniter ſolet apponi in inſtrumentis, loqui-
tur etiam de iſta conſtitutione procuratoris
in rem ſuam;ſed & Fulgoſ.in l.ſi procurato-
rem,§.fi.per illum text.ff.mand.tenet, Clau
ſulam præcedentem ab hac nihil diſtare im-
mò nihil aliud eſſe ceſſionem,quàm manda-
tum in rem ſuam, licèt Bart. & alij Doctor.
1 putent aliud eſſe † ceſſionem,& aliud manda
tum in rem ſuam. Rè tamen uera negari non
poteſt, quin inter iſtas Clauſulas ſint aliquæ
differentiæ, & una diſtet ab altera, ut etiam
motum ſuit ſuprà in Clauſula præcedenti,in
uerbo ceſſerunt, tranſtulerunt, & mandaue-
runt, Clauſula enim ceſſionis maioris eſt effi
cacię,cum per eam transferantur utiles actio
nes in ceſſionarium,quas ſuo nomine inten-
tare poteſt,& etiam directas,quas poteſt in-
tentare nomine cedentis, ut etiam ſuprà di-
ctum fuit in dicta præcedenti Clauſula, in
uerbo,utiles,& directas. Sed per hanc conſti
tutis procuratoris in rem ſuam, ſolum man-
dantur actiones directæ, quas procurator in
tentat nomine mandantis, ut per gloſ. Bart.
Bald.& Salic.in d.l.1. C.de action.& oblig.
gloſ. Bart.& Paul.de Caſt.in d.l.fin.in prin.
ff.de donar.& Aret.in d.conſ. 125. in prin.li
cèt Bald.in l.ſi quidem,2.col.uerſ.ſed contra
iſtud oppono, uoluerit mandatum in rem
ſuam,ceſſionem includere, quod eſt ſalſum,
ut ſuprà, & mortuo mandatore extinguitur
mandatum, non autem ceſſio morte ceden-
tis,d.l.1.& d.l.fi.in princ.intelligendo quod
ſi decedat ſine hærede lite non conteſtata,&
in ſubſidium à iure detur vtilis mandatario,
ut in d.l.1:alias etiam differentias tangemus
infrà ſuo loco, de quo per Aret.in dictis con
ſilijs 124. & ſequent.& dicetur infrà. Præte-
rea, ceſſio pluribus inſolidum fieri non po-
teſt,ſecùs eſt in mandato directarum Barto.
& clarius Bald. in l.non quocumque, §.qui
Caium,ff.de leg. 1.de quo latius inferius di-
cemus. Sed tamen,quamuis ueriſſimum ſit,
mandatum in rem ſuam ceſſionem non com
2 prehendere, ut ſuprà,ſecùs eſt è contra, † fa-
cta enim ceſſione per hominem, non autem
legis diſpoſitione,(ut in caſibus ſpecialibus,
in quibus iura utilia tranſeũt ſine ceſſione de
quibus ſupra diximus)ceſſionarius etiam cẽ-
ſetur cõſtitutus in rem ſuam procurator, per
d.l.ſi procuratorem,§.fi.& ibi expreſsè Bal.
& hoc tenuit Iac.de Are.d.tractatu, nu.2.&
nu.5.Spec.in d.§.2.col.2.uerſ. & not. quod
ſuprà. Ioan.de Graſ.d.eod.tract.§.2. nu. 12.
Bald.in d.l.1.q.1.nu.10. C.de act.& oblig.
in l.emptor,C.de here.uel action.uend.et in
d.l. qui ſtipendia, C.de procur. Aret.d.conſ.
125.& in d.l.ſi procuratorem,§.fin.& in l.1.
nu. 20.ff.ſi cert. pet.ubi etiam Bald. & idem
Bald. in l. quæ nomina, §.fin.ff.de procur.&
Alex.ac Iaſ.in d.l.qui ſtipẽdia, Dec.in l.pen.
uerſ.placebat 5. fallent.nu.7.ff.ſi cert.petat.
Ex quibus concludendum eſt, in caſu iſto
Clauſulam hanc eſſe ſuperfluam,non autem
neceſſariam, uel utilem. Verùm, quia Salic.
in d.l.1.q.4.tenet,quod etiam hoc caſu ceſſio
narius non cenſeatur factus procurator in
rem ſuam, quæ fuit etiam opinio Io. in gloſ.
mandatam,ibi,propterea cauti notarij ut ef-
fugiant difficultates, utramque Clauſulam
in inſtrumentis ceſſionum apponunt, ut di-
cit Salic. in d. 4. q. & in 2.col.eiuſdem legis.

In locum, et uniuerſum ius ſuum, &c.

S V M M A R I A.

1 Ceſſio importatur per uerba poſuit in locum, & uniuerſum ius ſuum.
Mandatum in rem ſuam ſignificatur per uerba poſuit in locum, & uniuerſum ius ſuum.
Declara tamen ut hic.
Mandatum in rem ſuam factum non cenſetur etiam ſi ſit dictum, quòd fuit conſtitutus ad exigendum fructus conſtituenti debitos, in proprios vſus conuertendos.
Cedens ſi poſuit ceſſionarium in locum ſuum, non poterit agere contrà ſuum debitorem uigore directarum penes ipſum remanentium.
2 Vniuerſum, dictio, quid importet.
Hæreditas quid ſit.
Vniuerſum, & totum an differant.
Clauſula, Poſuit in uniuerſum ius ſuum, comprehendit etiam actionem perſonalem, quæ cedenti competebat.

GLOSSA SECVNDA.

VErba iſta(ponens in locum ſuum)im
portant actionum ceſſionem,& con
ſtitutionẽ procuratoris, in rem ſuã,
l.planè.ff.fam. ercil.& l. qui quadringenta,
ff.ad Trebel. ubi hæc uerba habentur in tex-
tu, & ibi Ang. notat,ea ad communem mo-
rem notariorum apponentium huiuſmodi
uerba in ceſſionibus; & quod iſta uerba im-
1 portent † ceſſionem tenet Bar. in d. l. planè,
Bar.& Ange.immò Paul. Alex.& Iaſ.in d.l.
qui quadringenta,& in §.2.illius l.ad finem.
idẽ Bar.& Alex.in l.in prouinciali, §.ſi ego,
nu.7.uerſ.5.fallit,ff.de noui oper. nunc. Bal.
in d.l.3.C.de nouat.nu.6.idem Ang.in conſ.
258. quędã Domina Antonia, col.fi. Pract.
Papienſ.in dicta forma libelli,in cauſa uend.
in gloſ.ponens ipſum Ioanem in locum ſuũ.

Aret. in §.præterea, nu.35.Inſtit.de except. nec ab iſta opinione recedit Rom. conſ.86. Viſa quæſtione,col.2. licèt idem Roman. in d.§.ſi ego, teneat contrarium uolens per dicta uerba, quod quis cenſeatur tantum conſtitutus procurator cũ libera: ſed opinio præcedens eſt communis ut dicit Alex.ibi,nu.7. quæ tamen procedit ſecũdum ſubiectam materiam,quia ſi apponuntur in contractu uenditoris ut hic,uel donationis,aut ſimili,tunc importabunt cõſtitutionem procuratoris in rem ſuam, ſecùs ſi in cõſtitutione procuratoris apponantur: quia tunc qualitas actus repugnat,& propterea importabunt ſolum liberã adminiſtrationem, ſm opinionẽ Rom. & ita etiam tenet Pariſ.in conſ.107.nu.34.et ſequẽt.3.uol.& in conſ.8.nu.9. uol.4.ubi voluit, nõ cenſeri factũ mandatum procuratori in rem ſuam,etiam ſi ſit dictum,quod fuit cõſtitutus ad exigendũ fructus conſtituenti debitos in proprios uſus conuertendos, ut ibi per eum. Et prędictam Concluſionem tenẽt etiam Aret.in d.§. præterea,nu.36.uerſ.quæro quotidie in inſtrumentis,& Bertrand.cõſ. 116. num.14.par.2. priorum. Fortius voluit Angel.in l.ſi cum emptore, ff.de pact. quod ſi cedens in locum ſuum ceſſionarium ponit, non poſſit agere contra ſuum debitorem uigore directarum penes ipſum remanẽtium, etiam ſi aliquid ex tribus poſitis in l. 3. C.de nouat. non interueniant,de quibus infrà dicetur, & dicit conſulendo ſe ita obtinuiſſe, per d.l. qui quadringenta, ſed meritò reprobatur per Caſtr. Alex.& Iaſ.ibi,& per Caſtr. in d.l. qui quadringenta, & Aretin. in d.§. præterea,& Bertr.d.conſ.nu.14.

Verbum verò, Vniuerſum,quod Roland. uel Spec.non apponit importat uniuerſalitatem,& totalitatem iuris, & huiuſmodi uerba habentur in l.nihil aliud,ff.de uerb.ſigni. ubi dicitur, quod nihil aliud eſt hæreditas, quàm ſucceſſio in uniuerſum ius quod defunctus habuit,ubi tamen gloſ.facit differentiam inter totum, & uniuerſum,& quæ l.eſt repetita in l.hæreditas, ff. de reg. iur. de uerbo, Vniuerſum,habetur etiam in §. 1.uerſ.ne tamen, Inſtit.de uſufruc.& quod importet totalitatem,& uniuerſitatem, probatur in l. 1. §. ſed & quoties, ubi Ripa, 4.notab.nu.5.ff. ad trebel. & in pluribus locis adductis per Alber.in dicto ſuo Dictionario,ſuper huiuſmodi uerbo;& in terminis de iſtis uerbis,in uniuerſum ius, in hac Clauſula appoſitis, quod comprahendant etiam actionem perſonalem, quę cedenti competebat, etiam ſi non eſſet expreſſum, & uniuerſaliter omne ius cedenti competens ſcribit Curt. iunior dicto conſil.45.num.5.

C L A V S V L A XXIX.

Ipſoſque in rem ſuam procuratores conſtituerunt.

S V M M A R I A.

1 *Procurator in rem ſuam quis dicatur.*
Procurator in rem ſuam nunquid propriè dicatur procurator.

2 *Statutum loquens in procuratore non intelligitur de procuratore in rem ſuam.*
Statutum Florentiæ,& Ferrariæ declaratum.

3 *Miles conſtitutus procurator in rem ſuam, non prohibetur officium procuratoris exercere, & pro alio in iudicio comparere.*

4 *Mulier poterit comparere in iudicio,& cauſam agere, quando eſt conſtituta procuratrix in rem ſuam.*

5 *Procurator in rem ſuam quomodo quis cenſeatur conſtitutus.*

6 *Procurator in rem ſuam quandoq; fit ab homine,quandoq; à lege, quandoq; ex propria uolũtate,quandoq; ex neceſſitate.*

7 *Procurator in rem ſuam quandoq; fit ex parte actoris,quandoq; ex parte rei,quãdoq; ex parte utriuſque.*

8 *Creditor aliquando tenetur inuitus mittere debitorem, ut in caſu hic propoſito.*

9 *Mandatum in rem ſuam non præſumitur, ſed probari poteſt ut hic.*

GLOSSA PRIMA.

PRocurator in rem ſuam is dicitur, ad quẽ pertinet utilitas, uel damnum, gl. 2.in prin. † in l.1.ff.de procur.& idem tenet gloſ.in uerbo, ſuam rem, quam ibi ſequuntur Doct. dicens eſſe procuratorem in rem ſuam, cum ad eum lucrum, uel damnũ ſpectat, in d.l.qui ſtipendia, C. de procur.& gloſ.exigere, in fin.in l.3. C.de nouat.& tradit Bal.in l.ſi partem, 2.lect. ubi dicit, quod dicitur dominus, cum lucrum, & damnũ ad eum pertineat. & eius mentis eſt Caſtrenſ. in d.l.fin.in prin.ff.de donat. quod is dicitur in rem ſuam conſtitutus procurator, qui nõ habet reſtituere quod exigit, ſed id ſibi retinere poteſt, & in l. ſi cum emptore, ſecunda column.circa medium, ff. de pact.& hic propriè non dicitur procurator, ſed impropriè, cum enim is definiatur procurator, qui aliena negotia gerit, hic uerò propria, dicta l.qui ſtipendia, non poteſt uideri comprehendi de ſtricta ſignificatione, appellatione procuratoris, gloſ. in l.non ſolum, in prin.in uerbo interrogationibus, poſt prin. ff. de procurat.& ita tenet d. gloſ. ſecunda

in pri-

in prima ſolutione, & eam ibi ſequitur Bald.
in 2. lectura, nu. 6. inſcrens ad ſtatutum Flo-
rentiæ, diſponens procuratorem ante omnia
teneri producere inſtrumentum mãdati,
2 prout etiam † eſt Fertariæ, quod non habeat
locum in iſto procuratore in rem ſuam, qui
propriè non eſt procurator; & licèt Spec. in
§. fin. de procurat. 2. col. & Io. Andr. ibi, in
addit. uideantur dubitaſſe, & Caſtr. in d. l. 1.
col. 4. uideatur ſentire contrarium, tamen o-
pinio Baldi communiter recipitur, quam e-
tiam ipſe tenet in d. l. 1. quæſt. 5. nu. 14. C. de
action. & oblig. & in d. l. qui ſtipendia. & ſe-
quuntur Salic. Aret. Alex. et Iaſ. ibi, & Felin.
in cap. licèt undique, num. 8. de offic. deleg.
& Dec. in dicto verſiculo placebat, numer.
7. & Aret. in l. 1. nu. 21. ff. ſi cert. pet. ſic etiam
3 † licèt milites prohibeantur officium procu-
ratoris exercere, & pro alio in iudicio com-
parere, non tamen prohibentur ſi in rem
ſuam ſint procuratoris cõſtituti cauſam age
re, l. filiusfamiliàs, §. ueterani, ff. de procur.
4 & d. l. qui ſtipendia, quod & † in mulieribus,
quę pro alijs in iudicio intereſſe nõ poſſunt,
dicendum eſt, ut l. qua abſente, C. de procur.
& ibi Doctor. per Caſtr. & Iaſ. in dicta l. qui
5 ſtipendia, cenſetur autem † conſtitutus pro-
curator in rem ſuam, ſecundum Iaſ. ibi, alte-
ro de tribus modis: quando ſcilicet ſunt man
datæ actiones directæ, & ceſſæ utiles, uel
quando tantum ſunt ceſſæ utiles, quo caſu
cenſetur etiam factus procurator ceſſiona-
rius in rem ſuam, ut latius ſuprà dictum fuit
in principio huius Clauſulæ, & tertio, quan
do ſolum ſunt mandatæ actiones directæ,
quod minus importat, quàm ceſſionem; ut
ſatis oſtenſum fuit ſupra, & ante Iaſ. hoc di-
xit diſtinguendo Bald. in l. quæ omnia, §. fi-
na. ff. de procurat. Sciendum eſt etiam, quod
6 procurator † in rem ſuam quandoque fit ab
homine, quandoque à lege; ab homine, ut in
caſu iſto, uel quocumque alio, in quo uel fit
ceſſio, uel mandantur directæ actiones per
cedentem: à lege, quoties ſine ceſſione, vel
expreſſo mandato tranſeunt actiones, ut in
l. pen. C. ad Trebel. & in caſibus. de quibus
in dicta l. prima, & ſecunda, C. de action. &
oblig. ita Bald. in dicto §. fin. Sic etiam pro-
curator in rem ſuam quandoque cenſetur fa
ctus ex uoluntate, ut in caſu iſto, uel alijs, in
quibus uoluntas utriuſque contrahentis cõ-
currit, ſicut in cæteris contractibus, l. ſicut,
C. de action. & oblig. ex neceſſitate, quando
alicui ſunt adiudicata nomina debitorum, l.
planè, ff. fam. erciſc. & in alijs caſibus, de qui
bus per gloſ. & Bartol. in l. ſeruum quoque,
§. fin. vbi text. loquitur de iſto procuratore
in rem ſuam ex neceſſitate, ff. de procur. Prę-
terea, licèt ut plurimum procurator in rem
7 ſuam fiat ex parte actoris, † tamen etiam
quandoque fit ex parte rei, & quandoque u-
triuſque d. l. planè, & ibi gloſ. plures caſus ad
ducit habetur, in l. fin. §. Titius, ff. de condict.
indeb. in l. ſi actor, ff. de procurat. & in l. cum
emptione, ff. de pact. & eſt glo. in l. Plautius,
ff. de procurat. tradit Ioan. Andr. in add. ad
Specul. in d. tit. de procurat. §. fin. in prima
addit. & Doctor. in locis prędictis, quod pro
cedit etiam inuito creditore, ut per gloſ. in
dicta l. planè, & fit procurator in rem ſuam
etiam ex parte rei, ſi fiat reſtitutio per Tre-
bel. fideicommiſſario per hæredem, l. prima,
in principio, & ibi Ripa, 6. not. numero 11.
ff. ad Trebel. ubi dicit hoc caſu ceſſare regu-
8 lam, † quod creditor non teneatur, mutare de
bitorem inuitus, cum hoc fiat legis auctori-
tate; ut ibi per eum, de quo per Bartol. in l.
9 ſolutionem, ff. de ſolut. Et licèt † non præſu-
matur mandatum factum in rem ſuam, ta-
men ſi id ſit omiſſum, ut quia fuit ſcriptum
aliquem fuiſſe ſimpliciter procuratorem con
ſtitutum, poteſt teſtibus id comprobari, d. l.
quæ omnia, §. fin. & ibi Bartol. & omnes, &
quod non præſumatur in dubio mandatum
in rem ſuam, niſi præcedat cauſa cedenda-
rum actionum, tradit etiam Bald. in l. 3. quæ-
ſtione prima, C. mand. & ibi etiam Salic. &
idem dicit Spec. in d. §. 2. col. 2. de ceſſion.
actio. quod ſi fiat donatio, uel ceſſio actionis,
& conſtituatur procurator ſimpliciter ceſ-
ſionarius, cenſetur factus in rem ſuam.

Irreuocabiles.

SVMMARIA.

1 *Procurator etiam ſi ſit conſtitutus irreuocabilis, & cum iuramento poteſt tamen reuocari per conſtituentem.*
2 *Procurator in rem ſuam conſtitutus per ceſſionem, an reuocari poſſit.*
3 *Procurator in rem ſuam ſine ceſſione conſtitutus an, & quando reuocari poſſit nec ne.*
4 *Procurator in rem ſuam conſtitutus non reuocatur per mortem conſtituentis uel ipſius conſtituti.*
5 *Salicetus aut corruptus, aut malè locutus.*
6 *Cedens non debet poſt factam ceſſionem eadem iura alteri cedere.*

GLOSSA SECVNDA.

LIcèt ſimplex procurator per dominum
cõſtituentem reuocari poſſit, etiam ſi
1 ſit conſtitutus † irreuocabilis, uel cum pacto
de nõ reuocando, ut per Bar. in l. cũ precario
ff. de procur. etiã ſi iuramẽtum conſtituentis

interueniat,gloſ.in uerbo,reuocare, in capit.
fin.§.fin.& ibi Dom.de procur.in 6.latè Fe-
lin. in c.ex parte Decani,nu.12.uerſ.amplio
quinto de reſcript. cum alijs adductis per
Dec.conſ.521.nu.12.& per Pariſ.d. conſ.8.
nu.23.& ſequent.tamen aliud eſt in ceſſiona
rio procuratore in rem ſuam conſtituto,
2 quia non poteſt per cedentem reuocari,†l.il
lam, C. de donat. niſi de conſenſu partium.
Bart. in l.ſi procuratori, nu. 2.ff.de condict.
cau.data,& licèt in hoc paſſu gloſſ. uariaue-
rint, ut in l.ante litem, ff.de procur. in l.quæ
omnia, §.fin.eod. tit.in l.in rem, ff.de com-
penſat. & in l.ſicuti, §. ſi procurator, ff. qui-
bus modis pign.uel hypot. ſolut. tamen ue-
rior eſt ſententia, & communior tenentium
reuocari non poſſe, quam tenent Bald. &
Paul.de Caſtro,in l.ſi pater, C.manda. Fulg.
& Paul. in d. l. in rem, Paul.in d.l.per diuer-
ſas, col.1. poſt princ. uerſ.item eius manda-
tum, & in d.l. fin. ad finem princ. ff.de don.
Ang.in conſ.258. Quędam Domina,4.dub.
col.fin.& Dec.in l.pen.uerſi.placebat,nu.7.
ff. ſi cert. pet. & idem tenent, & declarant
Bald.& Paul.in d.l.quæ omnia, §.fin.diſtin-
guentes in procuratore in rem ſuam conſti-
tuto per ceſſionem, & translationem vti-
lium actionum,ut hic,quia ſicut cedens non
poteſt uni facta ualida ceſſione,alteri cadem
iura cedere, ut inferius dicetur, ita non po-
teſt procuratorem in rem ſuam datum reuo
care, & ita etiam tenet Pariſ. in dicto conſi-
lio 19. numero 58. 3.uolum.ex quibus con-
ſtat,hoc uerbum magis ſuperuacaneum eſſe,
quàm neceſſarium, ut mirum non ſit, ſi Ro-
land. & Specul. in forma ſuarum ceſſionum
3 illa non appoſuerint. Aliud tamen eſt, † ſi
quis conſtitutus ſit procurator in rem ſuam
ſine ceſſione, quo caſu ſolum ſunt mandatæ
directæ, tunc enim ante litem conteſtatam
reuocari poterit. Bal. & Caſtrenſ.in dicto §.
fin. & ita loquitur, & procedere poteſt gloſ.
ibi, & tradit idem Caſtr. in dicta l. fin.in fi-
ne principij, niſi tamen proceſſerit ex neceſ-
ſitate,iuxta l.Modeſtinus,cum ibi not.de ſo-
lut.& ita tradit limitando Bald.in dicta l.pri
ma ſecunda quæſtione, numero 11. & ibi e-
tiam Salic.in 2.quæſt.colum.9.C.de action.
& oblig. qui etiam limitat, niſi fiat ex cauſa
donationis,per d.l.illam,& ſequitur Dec.in
conſ.proximè allegato,nu.15. quod non ne
gat, ſed admittit Ruin. qui in eadem cauſa
contra Dec.conſuluit,in conſ.222.nume. 3.
iuncta col. fin.uerſ.non obſtat quod manda-
tum 1. uol. Et hæc eſt alia differentia inter
procuratorem in rem ſuam conſtitutum per
ceſſionem, & ſine ceſſione. Et ſicut procura-
tor in rem ſuam non poteſt expreſsè reuoca-
4 ri,ut ſuprà,ita nec etiam † reuocatur per mor
tem conſtituentis, uel ipſius conſtituti, ſed
tranſit ad utriuſque hæredes,de ſecundo,ſci-
licèt morte mandatarij,probatur in dicta l.il
lam, de primo tradunt omnes in d. l. 1. ubi
Bald,indiſtinctè,3.quæſt.num.12.tenet,non
reuocari,& in d.l.quę omnia, §.fin.in fine,&
in d.l. ex legato, nu.12. C.de leg. Aret.in d.
conſ,124.& ſequent. Aret.Iaſ.& Dec.in d.l.
pen.uerſ,placebat,& hoc procedit in utroq;
procuratore, ſcilicet tam conſtituto per ceſ-
ſionem, quàm per mandatum directarum, ſi
mandans decedit cum hærede, quia procura
tor ſicut poterat intentare directas nomine
mandantis,ita poteſt nomine hæredum:at ſi
re integra ſine hærede mandans decedat,ex-
pirat mandatum,licèt de ęquitate utiles com
petant procuratori, ut ſuprà diximus, d.l.1.
& ibi declarat Bart. in 1.lectura, nume.4. &
in 2, num.14.& Salic.9.col.6.oppoſ.& hoc
modo intelligendus eſt Bald. ibi, & in alijs
locis ſupra allegatis, & id quod tradit Salic.
in l.mandatum,9.colum.9.oppoſ. C.mand.
5 qui † aut eſt corruptus, aut malè loquitur,
tenens quod ſi decedat mandans cum hære-
de,expiret mandatum,quia immò non expi
rat, & declarat etiam Bartol. in l. 2. §.ſed ſi
quis, ff. de donat.& in d.l.fin.in princip. ubi
etiam Caſtr. & etiam Caſtr. in d.l. *quæ om-
nia*, §.fin. Aret.& Iaſ.in d,uerſi.placebat; Ex
quibus ſolutum remanet hoc dubium,quod
indeciſum reliquit Io. Andr. in add. Spec.in
d.§.fin. de procurat.in princ.in 1.add. Rur-
ſus,quemadmodum cedēs etiam re integra,
et antequàm aliquid interueniat ex tribus po
ſitis in l.3. C.de nouat.quę excludūt penitus
cedentem,ut inferius dicetur,non poteſt pro
curatorem in rem ſuam factum reuocare ex-
preſsè,ut ex ſuprà allegatis ſatis ſuperque o-
6 ſteſum eſt,ita † non pōt tacitè alij cedendo ea
dem met iura,quę primo ceſſit,tametſi aliud
uoluerit Iac.de Arc.in d,tractatu,ad finē,nu.
85.licèt diuerſum ſit in eo,qui tantum actio-
nes mandauit directas, non etiam tranſtulit
utiles,ut probatur in l.non quocunque,§.qui
Caium, ff.de legat.1. & ibi expreſsè firmant
Bart. Bald. Ang. & Paul.de Caſt. & in l.qui
duos, §.1.& ibi Bald.ff.de leg.2. idem tenet
Bal.in d.l.3.nu.7.in conſ.134. Quædam Do
mina Creſcentia,ad finem.& conſ.216.Fuit
quidam nobiliſſimus,nu.4.uol.2.& in conſ.
105.Factum tale eſt,nu.6.& conſ.248. Præ-
ſupponendum eſt,3.uol.Salic.in d.l.1.q.19.
& uidetur etiam ſequi Caſtr. in conſilio 47.
Viſo puncto,3.colum.uerſ.item non obſtat,
in antiquis aliàs 181. prima parte in nouiſſ.
& uidetur etiam ſequi Iaſ. in l.ſi cum em-
ptore,ad finem,ff.de pact.& tenet Tiraquel.
in dicto

in dicto §.26.in gloſ.prima nu 79. Solent tamen notarij in huiuſmodi ceſſionibus, quæ principaliter fiunt, non acceſſoriè ad uenditorem, ut in caſu iſto, expreſsè addere, quod cedens proteſtatur, & affirmat ſe dicta iura, quę tunc cedit, alteri prius non ceſſiſſe, ut ponunt formam Spec. & alij practici, de qua Clauſula uidendum eſt, quod tradit Corneus in conſilio 12. aliàs allegato, 3. uolum.

Vt amodo ipſi emptores poſſint, & ualeant.

S V M M A R I A.

1 *Amodo, dictio, quid importet.*
2 *Ita quod, dictio, magis reſtringit quàm quod augeat, uide tamen numer. 4.*
3 *Decij deciſio reprobata.*
5 *Domo legata uxori, cum hoc, quòd ſi ualeat minus ducentum, ſupplere teneatur hæres, ita quod habeat ualorem librarum ducentarum, ſi domus ualet ultrà ducentum libras, tamen tota debetur, & totum eius precium, uxori.*

GLOSSA TERTIA.

DIctio (amodo) idem importat quod
poſthac, ſecundum Grammati-
cos, & eo ſenſu etiam accipitur a-
1 pud † Legiſtas, ut in c. unico, qualiter iurar.
deb. vaſa.dom. fidel. licèt etiam ibi addatur
uerbum (in antea) eiuſdem ſenſus, & tenet Al
ber. in dicto ſuo Dictionario ſuper eod. uer-
bo. & de ipſa dictione habetur Ioann. 14. Si
cognouiſſetis me, & patrem meum cogno-
uiſſetis, & amodo cognoſcetis, uel ut aliter
ſtat tex. cognoſcitis eum, & in Apocalip. ca.
14. Amodo enim iam dicit ſpiritus, in qui-
bus locis magis pro præſenti quam pro futu
ro tempore accipitur. Spec. etiam in forma
ceſſionis, in d.§.1. de empt. & uendit. §. hoc
quoque, ſequendo formam Rolandi ea uti-
tur, licèt in d.§.2. de ceſſion. action. utatur di
ctione, deinceps, quæ eſt eiuſdem ſenſus, &
Bart. utitur uerbo, deinde, in l.1.§.1. de ſuper
ficie, in fine, & cautius uidetur non appone-
re prout apponunt. Roland. & Spec. illam di
2 ctionem (ita quod) quia magis † uidetur limi-
tare, & reſtringere poteſtatem ceſſionarij, &
procuratoris in rem ſuam, quàm augere, ut
in indiuiduo de iſta Clauſula tradit Dec. in
d.conſil. 521. num. 16. uerſiculo ſecundo iſte
procurator, quod laudo, ad euitandas diffi-
3 cultates, tametſi † nuſquam crediderim di-
cta deciſione Dec. ſtandum eſſe, quia ultrà
quod loquitur in diuerſo caſu, nempè, in con
tractu, cuius naturæ non conueniebat ceſſio,
nec in rem ſuam procuratoris conſtitutio, in
quo ipſe potiſſimum uim fecit, ut in pluribus
locis ipſius conſultationis cernere eſt, illa di-
4 ctio † (ita quod) addita ad ampliationem, &
fauorem procuratoris ceſſionarij, non debet
operari reſtitutionem, & damnum ipſius, &
ad hoc facit ea l. in principio, ff. locati, & l. le
gata inutiliter, ff. de leg. primo, l. nulla, ff. de
legib. & l. quod fauore, C. eod. tit. & ad pro-
poſitum tradit Guil. & Angel. in d. l. nulla, &
ſequuntur Alex. & Iaſ. in d. l. legata inutili-
5 ter, ſecundo notab. quod ſi teſtator uxori † le
gat domum, cum hoc, quod ſi ualeat minus
ducentum, ſupplere teneatur hæres, ita quod
habeat ualorem librarum ducentarum, ſi do
mus ualet ultra ducẽtum libras, tamen tota
debetur, & totum eius preeium uxori, quia
illa Clauſula, ita quod, & c. fuit poſita ad am
pliandum diſpoſitionem, ideò diminutionẽ
importare non debet; nec eſt credendum
quod iſti magni practici huius Clauſulæ in-
uentores, aliter eam intellexerint.

Agere.

S V M M A R I A.

1 *Agere, uerbũ, quibus modis accipiatur in iure.*
Pactum de non agendo, & Pactum de non petendo an differant.
Innoc. doctrina reprobata.
2 *Ceſſionarius, & procurator in rem ſuam, an teneãtur agere contrà debitorem ceſſum proprijs expenſis uide hic diſtinguentem Auctorem.*
Maritus expendens pro exigendo nomine dato in dotem an poſſit repetere ab uxore uel tantum minus reſtituere de dote.
Emptor nominis an teneatur antèquàm agat interpellare uenditorem ut tradat iura, & defendat ad hoc ut poſſit poſtea aduerſus ipſum regreſſum habere.
3 *Ceſſio non transfert dominium.*
Agens directa, & probans in utili ſuccumbit.
Actor tenetur exprimere qua actione agat, directa an utili, ſi ex libello conſtare non poteſt.
Actio directa an cenſeatur in dubio intentata.
Actio illa in dubio uidetur intentata qua libellanti eſt utilior.
Directa uel utilis actio intentata cenſetur ex concluſione libelli concepta ut hic.
Directam intentans quid agere teneatur.
4 *Ceſſionarius, an, et quando teneatur ante litem conteſtatam facere fidem de ceſſione.*
Ceſſionarius ad hoc ut conſtituat debitorem in mora, tenetur inſtrumentum ceſſionis producere.
Iuramentum calumnia à quocumq; praſtari

debet tam ab agente utili, quàm ab agente directa.

Ceſſionarius nedum directas aut utilis, ſed & officium iudicis intentare poteſt.

Ceſſionis materia ualdè dubia, & in ea Bartol. ſemper dubitauit, & muſſauit.

5 *Cedẽs, an, & quando poſſit facta ceſſione agere contrà ſuum debitorem uel poſſidentem rem ſuam, contrà quam fuit facta ceſſio, & tenetur affirmatiua.*

Limitatur tamen nouem fallentijs ut numer. 6. per totum.

6 *Cedens non poteſt agere aduerſus debitorem cuius nomen ceſſit, ſi actiones pænes ipſum remanſerunt inanes, & ſine effectu ut in exemplis hic propoſitis.*

Cedens non poteſt agerè quando ceſſio ex neceſſitate facta eſt.

Cedens non agit ſi in ceſſione ſit expreſſum, quod cedens ceſſit actiones, et omnem ſpem, & exercitium, &c. uerſiculo ſecundo limitatur.

Quod tamen reprobatur.

Hæres licèt habeat actiones directas, illas tamen intentare non poterit contra debitorem cui legatum eſt creditum per teſtatorem, uerſiculo tertio limitat.

Cedens actiones reales non poteſt agere amplius aduerſus poſſeſſorem, uerſiculo quarto limitatur.

Cedens agere nequit quando ceſſio facta eſt ei, qui habebat utiles, uerſiculo quinto limit.

Id tamen dubium eſt.

Cedenti agenti contrà debitorem cui Ceſſionarius fuit pactum de non petendo obſtat exceptio doli mali, uerſiculo ſexto limit.

Cedens agere non poteſt contrà debitorem ceſſum, ſi prius ceſſionarius egerit verſiculo ſeptimo non poteſt agere.

Hæres qui reſtituit hæreditatem fideicommiſſario non poterit agere contrà debitorem hæreditarium qui conſtituit ſi ipſi hæredi ſoluturum uerſiculo octauo alio caſu.

Cedens ſi agat repelli poteſt quando ceſſio eſt facta ad commodum ceſſionarij verſiculo nono, & ultimo.

Sed & de hoc dubitatur.

Ceſſio non eſt modus tollendarum actionum.

Cedens ſi agendo exigat tenetur id quod exegit totum ceſſionario, ad cuius commodum fuit facta ceſſio reſtituere, dicto uerſiculo nono in fine.

7 *Cedens, & Ceſſionarius ſi concurrant in agendo contra debitorem eodem tempore quis præferatur.*

8 *Debitor ſi ſoluit cedenti poſt factam ceſſionem antequàm fuerit ſibi denunciatum, uel lis contrà eum conteſtata, uel recognouerit debitum ſoluendo partem ceſſionario num quid liberetur à debito, ita ut amplius grauari nequeat per Ceſſionarium, vide hic lata diſtinctione diſcuſſum.*

9 *Ceſſionarius numquid debeat denunciare debitori ut non ſoluat cedenti, uide hic latè.*

10 *Cedentis pactum uel tranſactio an, & quando noceat Ceſſionario, latè hic diſtinguitur.*

11 *Cedens confitendo numquid poſſit non confeſſione Ceſſionario præiudicare, latè hic diſtinguitur, & ponuntur ſex caſus.*

12 *Debitor conuentus à cedente numquid poſſit excipiendo dicere, quòd iura ſua alteri ceſſerit, & ita ipſum ab agendo repellere.*

GLOSSA IIII.

BArtol. in dicta l. 1. §. primo in fine, notat illum text. ad hanc Clauſulam conſtitutionis procuratoris, ut poſſit agere, experiri, &c. de quibus uerbis habetur ibi, nam Clauſula iſta eſt utilis, ut tradit etiam Fab. dicto tractatu 5. quæſtione, in uerſiculo, ſequitur tertia pars quæſtionis de forma, & ſolemnitat. nu. 82. Et licèt uerbum (agere) uarijs modis in iure accipiatur, ut latè proſequtur Alberic. in Dictionario ſuo, ſuper eodem uerbo, tamen hic accipitur eo ſenſu, prout de actione ſupra loquuti ſumus, quia agere dicitur, qui petit quod ſibi debetur, dicto §. primo, Inſtit. de action. prout e-
1 tiã dicit Alciat. † in Rubrica, C. de tranſact. ſecunda pagin. in principio, & pro eo quod importat in iudicio proſequi, ut per eundem Alciat. in l. trãſactionis, in principio, C. eod. tit. Ille autem agere cenſetur, qui etiam litem conteſtatur; ante enim magis agere uelle dicitur, ſicut etiam eſt in l. petere, l. amplius non peti, & ibi not. ff. rem ratam haberi, not. gloſ. Bald. & Caſtro, in l. ſi poſtea, ff. de pecul. tenet Bartol. in l. nam poſtea, in principio, ff. de iureiur. & in l. ſi prius, 9. oppoſitione, primæ partis, numero 6. ff. de noui oper. nunc. & ante eum Specul. in tit. de citat. §. dicto, colum. ſecunda, uerſiculo, & not. quod ſemper, in tit. de excepr. §. primo, in fine, et in tit. de ſatiſdat. §. expedito, colum. 4. uerſiculo ſed pone procurator, & probatur in l. ex duobus, la ſeconda, iuncta gloſ. & ibi Aret. primo nota. ff. de duob. reis, & tradit Boer. dicens hanc eſſe regulam, deciſione 33. numero 15. & licèt Innocen. & nonnulli alij eum ſequentes, in capitulo primo de lit. conteſtat. libro 6. uoluerit facere differentiam inter pactum de non agendo, & de non petendo, tamen eius deciſio non uidetur approbari, ſed reijci tanquam non uera, ut per Bar. & cæteros, in l. ſi unus, §. pactus ne peteret, ff. de

pact. per

Digitized by Google

pact. per Bald. in dicta l. ſi poſtea, de quo etiam per Franciſ. de acceptand. de Aretio, in tractat. de ſentent. diffin. & interlocut. numero 29.

Sed numquid ceſſionarius, & procurator in rem ſuam teneatur ſuis expenſis,
2 agere contra † debitorem ceſſum, uel poſſidentem rem uenditam, uel ceſſam? Iaſ. in dicta l. qui ſtipendia, firmat procuratorem hunc ſuis proprijs expenſis agere debere, allegat Bald. in l. 1. C. de euiction. qui tamen loquitur in procuratore in rem ſuam à lege ſacto, ſcilicèt in emptore nominis, qui illud ſuo periculo, & proprijs expenſis debet exigere; idem tenet Bald. in addit. ad Specul. in tit. de expenſ. 1. col. verſ. ceſſionis, unde pro ſolutione diſtinguendi ſunt caſus, quia aut ceſſio fit gratia cedentis tantum, & tunc expenſis cedentis iuditium moueri debet, ut in caſu l. ſi ut certo, §. nunc uidendum, il ſecundo, uerſiculo idem Labeo, ff. commod. & ibi tradit Bald. Caſtr. & Aret. qui dicit hoc procedere in quocumque qui tenetur facere, & curare quod quis rem habeat, quo fit, ut cum uenditor teneatur rem tradere liberam, & expeditam emptori, ut ſupra dictum fuit, & latius ſuo loco dicetur, ſequitur, quod ſi contra occupatorem ipſius egerit virtute huiuſmodi ceſſionis, emptor, id periculo, & expenſis uenditoris cedentis agere deberet, quod tamen uerum arbitrarer, ſi in culpa fuiſſet uenditor, ut quia alteri tradidiſſet, uel fuiſſet in mora tradendi emptori, per text. in l. eleganter, §. ſi uendiderit, ff. de pignor. action. & ſentit Paul. de Caſtro, in l. ſi ea res, in princ. ff. de act. empt. Et pro deciſione huius primi caſus facit ſecundum Aret. in dicto §. nunc uidendum, deciſio Bartol. & Angel. in l. prima, §. primo, ff. de impenſ. in rebus dot. fact. quod maritus expendens pro exigendo nomine dato in dotem, repetit ab uxore, ſeu tanto minus de dote tenetur reſtituere, deductis dictis expenſis, niſi in ſolutum ſeu æſtimatum in dotem acceperit, & ſequitur Paulus de Caſtro, in l. Mæuia, in principio, ff. ſolut. matr. & licèt Bald. in l. ſecunda, C. de action. & obligat. & in l. prima, C. de bonis mater. & alibi aliter tenuerit, tamen prima opinio uerior, & communior eſt, quam etiam tenet Salic. qui reſpondet motiuis Baldi, in dicta l. ſecunda, & Campeg. dicta ſecunda parte, quæſtione 48. Si maritus. Aut ceſſio fit gratia utriuſque, prout in caſu dictę l. ſi ea res, in principio, uel quando uenditur nomen debitoris, uel datur inſolutum, & tunc periculo, & expenſis ceſſionarij actiones intentandæ ſunt, & procedit deciſio. Iaſ. & ita declarat Paul. de Caſtro, in dicta l. ſi ea res, in principio. Et tanto magis hoc procederet, ſi tantum gratia ceſſionarij ceſſio fieret, ut ſi titulo donationis, uel ex cauſa lucratiua actiones cederentur. Bald. tamen in l. qui ſe debere, columna ſecunda, uerſiculo quæro an cedens, diſtinguit, aut ceſſio fit ex cauſa uoluntaria, aut neceſſaria, primo caſu aut res debet reuerti ad cedentem, ut in dote, & tunc expenſis cedentis agendum eſt, aut debet remanere penes ceſſionarium, & expenſis ceſſionarij agi debet. Secundo caſu etiam ſubdiſtinguit, aut tenetur agere, licèt liberetur cedendo, ut in caſu l. ſecundæ, §. idem Nerua, ff. ne quid in loco publico, & tunc etiam tenetur ſumminiſtrare expenſas, aut non tenetur agere, ſed fit ad exonerationem cedentis, ut in dicto uerſiculo idem Labeo, & expenſis cedentis actio intentanda eſt, aut in prouiſione ſolitus ceſſionarij, & tunc ſecùs, quia ad ceſſionarium pertinet, argum. l. ex parte, fam. erciſc. cum alijs ibi traditis per eum. Illud etiam non eſt omittendum, quod uendito nomine tenetur emptor antequam agat interpellare, & requirere uenditorem, ad tradendum ſibi iura ſua, quæ tradere tenetur, ut ſuprà dictum fuit, & ipſum etiam tueri à debitore ſe deſendente, ut ipſe poſſet obtinere in actione contra eum mota, aliàs ſibi eſſet imputandum, & non haberet regreſſum contra venditorem, ut tradit Paulus de Caſtro, in dicta quæſtione 170. ad fin. ſecunda parte, & ad hoc faciunt etiam, quæ habentur per eundem Paul. in l. fin. C. de actionum emption. Eſt uerum, quod Dec. dicta quæſtion. 102. multis medijs concludit, emptorem uictum habere regreſſum contra uenditorem, etiam non facta dicta denunciatione: tamen uidetur, quod deciſiones ipſorum non ſint aduerſæ, ſed diuerſæ; & fœdere diſtinctionis concordari poſſint, ut prima procedat, nulla requiſitione facta iurium competentium uenditori, quo caſu emptor cenſetur in culpa, qui ſine iuribus uenditoris ad iudicium non paratus acceſſit, contra l. qui accuſare, Codic. de edendo, Secunda, quando iura tradita fuere emptori per venditorem, & fuit optimè inſtructus, tamen eis non obſtantibus, propter exceptiones rei, cauſam perdidit, & ſic habet regreſſum contra uenditorem, qui in effectu non præſtitit bonum nomen, ſcilicèt, reum eſſe debitorem, quod facere debet, ut ſupra dictum fuit. Cautius tamen erit, ante ſactum occurrere ad euitandas difficultates, & uenditorem interpellare ad tuendum iura ſua, & denunciare exceptiones oppoſitas contra agentem, ut

teneatur, nec aliquam excuſationem habeat
contra emptorem, poſtea contra ipſum re-
gredictem. Sed & admonendi ſumus, ceſſio
narium ut cautus ſit in modo agendi contra
3 debitorem alicuius rei, contra quem fuit† ſa
cta ceſſio, nam propter ceſſionem ipſius rei
debitę, non cenſetur translatum dominium
in eum, l.pen.& ibi Bald. C.de hæred.uel a-
ction.uendi.& tradit Iac.de Are.d.tractatu.
nu.22. & propterea ſuo nomine intentat uti
lem actionem, ut per Doctor.ibi, non autem
directam, quod prodeſt ſcire ad formandum
libellum contra debitorem, prout etiam tra-
dunt Doctor. ſuprà allegati, in Clauſula prę
cedenti, in uerbo, reales, in quæſt. an domi-
nium rei uenditę cenſeatur translatum facta
ceſſione ſine rei traditione. Præterea, multũ
intereſt, an q̃s agat directa uel utili actione,
tum propter exceptiones, quę alteri obſtant,
& alteri non, ut tradit Din. in d.regula, pro
poſſeſſore, pen.col. Bal. Paul. Iaſ. & alij, in d.
l.qui ſtipendia, tum propter alia infrà dicen-
da, hinc eſt, quod agens ditecta, & probans
in ntili, ſuccũbere debet, ut per eos in dictis
locis tradit Bart. in d.l.1.nu.23.ff.de action.
& oblig. Salic.in d.l.1.q.10.C.eod. Pract. Pa
pienſ.in d.gloſ.ceſſit, & mandauit, nu.8.quo
fit, ut ſi ex tenore libelli non poſſit conſta-
re, qua agat actione, tenetur id actor expri-
mere, ut tradit Specul.in d.§. fi.columna 3.
licèt aliter ibi uideatur velle Ioann. Andr.in
addit. tradit Bartol. & Paul. de Caſtro, poſt
Din. in l.ſi duo, ff.de ſolut. Paul. in d. l.em-
ptor, C. de hæred. uel action. uendit. Din.
in dicta reg. pro poſſeſſore, Bald. in dicta l.
qui ſtipendia, numero 4. & ibi alij. Papienſ.
loco præallegato, in glo. Vtiles, & licèt Spe-
cul. in dicto §. fina. cenſuerit in dubio dire-
ctam cenſeri intentatam, & ipſum referen-
do ſimpliciter uidetur ſequi Caſtren.in dicta
l.qui ſtipendia, tamen contra tenet Imola, in
dicta l.ſi duo, Papienſ.in dicta glo. Vtiles, &
Aretin.in dicto §.præterea, numero 34.uer-
ſiculo incidenter quæritur.ubi immò utilem
cenſeri intentatam affirmat, de quo per Ale-
xand. in dicta l. qui ſtipendia, ſecunda col.
& in dubio uidetur ea intentata, quæ utilior
eſt libellanti, l. ſi quis intentione ambigua,
ff.de iudic.ut ibi per eum, de quo per Bartol.
& alios, in l. inſulam, de præſcrip. uerbis,
in l. ſi olei, C. locati, & in alijs locis vulg.
Cenſetur autem intentare directam, qui in
concluſione libelli petit ſibi procuratorio no
mine cedentis ſolui. Vtilem, ſi ſibi non ex-
preſſo nomine procuratorio, ut communi-
ter concludunt Doctores, in dicta l. qui ſti-
pendia, licèt Salic. contra, quem ibi repro-
bat Alexand.tradit Bartol.& alij, in l.ſi quis
in rem, C. eodem. & Aret. In dicto uerſicu-
lo, incidenter. Præterea, qui directam actio-
nem intentat, tenetur ante litem conteſta-
tam facere fidem de ceſſione ſeu mandato di
rectarum, quod non eſt neceſſe in eo qui agit
vtili, quia ſufficit ſi in termino probatorio
tempore quo de meritis tractatur, producà-
tur, uel probetur ceſſio, ut declarat Specul.in
§.nunc dicamus, uerſiculo ſed quod ecce, in
titul. de inſtrum. edi.& ſequitur Bartol.licèt
non meminerit prę̨cisè locum Specul.in di-
cta l.prima in fin.prima lectura, C.de actio.
& obligat.licèt Iac.de Aret.indiſtinctè in di
cto tractatu uoluerit ceſſionarium teneri an
te litis conteſt. facere fidem de ceſſione, &
4 idem quod Specul. tenet† Bartol. & cum eo
magis communiter cæteri, in dicta l.qui ſti-
pendia, Bartol. & alij. in dicta l. ſi duo, Ca-
ſtr. ſequitur in l. prima, colum. 4. ff. de pro-
cura. & latè defendit Ioan. de Amic. in al-
legato conſilio 24.col.prima, & tenet Areti.
in d.§.præterea, nume.36. & uidetur etiam
ſequi Guid.Pap.quæſtio.577. an compenſa-
tio, num.2.licèt alleget Pet.Iac. tenere indi-
ſtinctè, quod poſt litis conteſt. debeat produ
ci, & ſecundum iſtam ſententiam fuit etiam
deciſum in Capel. Tholoſ. ut in quæſtione
ipſius 294.Item an ceſſionarius, quod & te-
net Iafre. Balb. deciſione 45. *Ceſſionarius.*
& hanc etiam ſequitur Bal.in dicta l.prima,
quęſtione 4. C.de action.& obligat.& ibi Sa
lic.in 3. Eſt uerum, quod Bald.in dicta l.qui
ſtipendia, in fine, uariauit, quia tenet, quod
immò ſi eſt facta mentio ceſſionis in libel-
lo, teneatur agens inſtrumentum ceſſionis
exhibere ante litem conteſtatam, per not.
per Inno.in c.1. de probat. quod tenet etiam
eum ſequens Aleiat.in Rubrica, C.de eden-
do, ante finem, & ſecundum hanc conſuluit
Dec. Ferrarię pro Illuſt. Dña Diana Eſtenſe,
de Contrarijs, cõtra olim Dominum Alſon
ſum de Trotis, in conſ. 302.col.2.tamen idẽ
Bald.diſtinguẽdo concordat ſuas opiniones
ſequendo Rain.quem allegat, in l.1.§.editio
nes, col.3. uerſ.uenio ad ſecundũ, ff.de edẽ.
ut cõmunis opinio procedat, ſi non fit facta
mentio inſtrumẽti, uel ſcripturæ ceſſionis di
uerſę, ſi de ſcriptura mentio facta ſit, quã con
cordiam ſequitur Aret.in d. c.1. col. fin.ante
fin.& cum eo trãſire uidetur ibi Felin.nu.28.
verſ. quinto reſtringe, & ita etiam tenet Ri-
pa, in d.Rubrica, C.de edendo, nu.5.& ita ſo
let practicari in Curijs, ut dicit Boer. in ad-
dit. ad Dinũ, in d.regula pro poſſeſſore, col.
pen. & tenendo iſtam concordiam Bld. de
bet intelligi, quando de inſtrumento ceſſio-
nis fieret mentio limitatiuè, nõ aſſertiuè, ita
quod ex narratiõe, poſſet eſſe reus certus de
facto:

Digitized by Google

facto: quia tunc nõ procedit dicta opinio In-
noc. vt per Bart. in l. edita, C. de eden. & la-
tius Modern. in dicto capit. primo aliter eum
limitantem, & Balb. dicta deciſione 45. ſi ta-
men ceſſionarius uellet interpellando debi-
torem ipſum conſtituere in mora, & tunc te-
netur inſtrumentum ceſſionis producere an-
te omnia, per notata per Bart. in l. 1. quæſtio.
11. ff. de noui oper. nun. & tradit expreſsè Ri
pa, in l. quod te, nu. 61. & Tiraquel. in dicto
tractatu de retractu, tit. 1. §. 26. gloſ. 3. nu. 44.
Non tamen eſt facienda aliqua differentia,
an quis agat vtili, uel directa, ad hoc ut agens
non teneatur iurare de calumnia in animam
propriam, cum utilitas ad eum pertineat, ut
per gloſ. & Bart. in d. l. qui ſtipendia, gloſ. in
d. l. emptor, C. de hæred. uel action. vend. &
in l. non ſolum, in princ. in gloſ. magna, ff. de
procur. & ibi tenent Bartol. Bald. & Paul. de
Caſt. & in l. 2. §. ſin autem, C. de iuram. calũ.
& ante eos Iac. de Aret. in dicto tractatu, nu.
83. & Ioan. de Graſ. eod. tractatu, §. 5. nu. 4.
licèt Aret. inaduertẽter in d. ver. incidenter,
tenuerit opinionem Placent. in d. gl. in l. non
ſolum, relata, & communiter reiecta, quod
& tenet Tiraquel. in d. tractatu §. 2. gloſ. 2. nu
mero 14. Sciendum eſt etiam, quod ceſſiona
rius & procurator in rem ſuam conſtitutus,
ut ſupra, nedum poteſt intentare actiones u-
tiles & directas, ut ſuprà diximus, uerum e-
tiam iudicis officium quod ſibi competit, l. ſi
optio, ad finem, ff. de opti. leg. & tenent Paul.
de Caſtr. Alex. & Iaſ. in l. ſi cum emptore, 1.
colum. ff. de pact. Modo in hac materia ceſ-
ſionis plures ſe offerunt quæſtiones exami-
nandę, diſcutiendæque, quę quidem materia
eſt ualdè dubia, & in ea diuerſi diuerſa ſen-
tiunt, ut dixit Bald. in conſ. 105. Factum tale
eſt, Domina Anerana, col. fin. 3. vol. & dixit
Paul. de Caſt. in l. facta, §. ſi hæres, ff. ad Tre-
bel. quod vidit multos in hac materia errare,
& quod quotidie ad Bart. ibi recurritur, qui
tamen confuſè, obſcurè, & imperfectè loqui
tur, & non intelliguntur eius dicta, & in d. l.
ſi cum emptore, col. fin. dicit, quod in ea ſem
per dubitauit, & muſſauit, & pluries habuit
de facto diuerſos caſus, & occurrit ſibi du-
bitare.

Primo igitur uidendum eſt, numquid ce-
dens poſſit facta ceſſione agere contra ſuum
5 debitorem, uel poſſidentem rem ſuam, † con
tra quem fuit facta ceſſio; In qua concluden-
dum eſt ſecundum text. in d. l. 3. C. de nouat.
Vbi eſt caſus huius quæſtionis quod ſi ceſſio
narius denunciauerit debitori ne ſoluat, uel
ab eo ſoluente partem debiti receperit, aut
contra eum agendo litem conteſtatus fuerit,
cedens nullo modo poteſt agere cõtra debi-
torem: quia his caſibus licèt habeat directas
actiones, tamen ſunt effectę inanes, & ineffi-
caces: ſi uero aliquod iſtorum trium non in-
teruenerit, tunc cedens agere poteſt, & per
indirectum ceſſionarium impedire & prohi-
bere, ut ibi dicit text. quæ lex eſt ſingularis ſe
cundum Bartolum, & alios ibi, & quod ce-
dens hoc caſu, ſcilicèt nullo ex dictis tribus
interueniente, agere poſſit, ultrà Doctor. in
dicta l. tertia, tenet etiam Iac. de Aretin. in
dicto tractatu columna penultima, numero
85. Specul. in dicto §. fina. de procur. colum-
na antepenultima uerſiculo in ſumma, not.
ubi ponit formam denunciationis faciendæ
debitori per ceſſionarium, quam etiam po-
nit Bartolus, in l. prima, in princip. 9. quæſt.
numero 20. ff. de oper. noui. nunciat. de qua
etiam Guid. Papa, quæſtio. 530. qualiter fieri
debeat, & idem ſentit gloſ. & expreſsè tradit
ibi Baldus, Salic. & Paul. de Caſt. qui loqui-
tur etiam quando ceſſio eſt facta titulo uen-
ditionis, ut hic in l. 3. C. mand. Bald. in dicta
l. prima quæſt. quinta. nume. 19. C. de actio.
& obligat. Paul. de Caſtro, in conſilio 98. In
cauſa appellationis numero 3. 2. parte nouiſ
ſimorum. Paul. de Caſtro, & alij, in d. l. ſi cũ
emptore, Aretinus, in l. in rem, per illum tex.
quam legit cum l. præcedenti, ff. de compen-
ſat. Socin. in conſilio 18. 3. quęſt. columna 5.
& 6. Rube. conſilio 159. numero 2. Bertran.
conſilio 116. numero 12. & ſequent. 2. parte
priorum, & ſequitur plures allegando Tira-
quel. in dicto tractatu dicto §. 26. gloſ. 2. nu-
mero 14. & tradunt etiam quamplures alij
inferius allegandi. Eſt verum quod Iacob.
Butr. in dicta l. 3. & Baldus, in cap. Cumana,
num. 9. de elect. & in conſil. 163. præmitten-
dum eſt, 3. volumine, & Imola, in dicto §. ſi
hæres, tenent, quod d. l. 3. loquuntur, quan-
do aliquis eſt factus procurator in rem ſuam
& ſic mandatę ſunt actiones directæ, non au
tem ceſſæ utiles, quod uidetur etiam admit-
tere Iaſ. in l. fin. col. fin. ff. de tranſact. referen-
do Bald. in dicto cap. tamen iſte intellectus
non uidetur uerus, nec eſt communis, & con
trarium tenet gloſ. cum qua tranſeunt Bart.
Bald. Ang. & Alb. ibi, in d. l. 3. & expreſsè te-
net Bald. ſibi contrarius, in d. conſ. 105. nu.
4. & Alex. in d. l. ſi cum emptore, col. 3. ſub
nu. 4. quod & ſentiunt Doct. ſupra allegati.

Limitatur tamen hęc Concluſio pluribus
modis, primo ut procedat in cedente, penes
6 quem † remanſerunt actiones directæ effica-
ces, ſecùs ſi inanes, & ſine effectu ut in hære-
de, qui fideicommiſſario reſtituit hęreditatẽ,
in quem actiones actiuę & paſſiuę tranſeũt,
l. 1. in princ. cũm ibi not. ff. ad Trebel. vel in
procuratore, qui ſibi acquirit directã, & do-
mino

Digitized by Google

mino utilem ex ſtipulatione,& directa remanet inefficax,l.in cauſæ,in fine.cum l. ſequenti, & ibi not. ff. de procur. & idem eſt in eo, qui tantum habebat utiles,& eas ceſſit, quo caſu nihil apud eum remanet,ut per Bart. & alios,in d.l. 1. C.de act.& oblig. & dictū fuit ſuprà in Clauſula præcedēti,in uerbo utiles, his enim caſibus non poteſt agere cedens,& diſpoſitio d.l. 3. ſibi locum non uendicat, ut tradit Bart.in l.ex aſſe, nu.4. & ibi Alex. nu. 6.ff.ad Trebel.Bal.in d.l.3. in 2. colum.& in d.l. 1. 5.quæſt.num. 19. C. de actio. & oblig. ubi idem dicit,quando ceſſio fit ex neceſſitate,ut quia fit ſoluenti correo, vel fideiuſſori, iuxta not.in l. Modeſtinus,ff. de ſolut. cuius ceſſionis ius petendi numquam uidetur ſublatum,ut dicit Dec.dicto conſilio 99. nu.3. hanc etiam limitationem tenet idem Baldus in dicto conſilio 105.colum.fin.nu.4.& in l. ſi procurator,& ibi quoq; Caſtrenſ.ff.de procur.Ang.& Paul.in d.l.facta,§.ſi hæres, Caſtro,in d.l.3.C.mandati, & in d.l.ſi cum emptore,& ibi etiam Alex.& Iaſ.col. fin.ſequitur Dec.in l.pacto ſucceſſorum,col.fin. C.de pact.& Ripa,in dicta l.prima in prin. nu.12. & 13.ff.ad Trebel.& latè Socin.dicto conſilio 18. columna 6. vbi dicit agentem ſine actione agere,l.ſi pupilli,§.fin.ff.de neg. geſt. ſententiam non præiudicare ceſſionario ſicut etiam fideicommiſſario non præiudicat, ut in dicto §.ſi hæres, & tradit etiam Bald. in l. 1.colum.fin.numero 29.C.quando prouoc. non eſt neceſſe,& Dec. ſequitur in dicto conſilio 102.ad finem,& in ſententia lata contra hæredem poſt reſtitutam hæreditatem tradit Bald. & Iaſ. in l.prima, C. de inofficioſo teſtamento.

Secundo limitatur dictam l.3.non procedere ſi in ceſſione ſit expreſſum, quod cedēs ceſſit actiones, & omnem ſpem, & exercitium actionum directarum, ita quod nullæ reliquiæ actionum penes cedentem remaneant, tali enim caſu etiam præter illos tres caſus cedens agere non poſſet; ità limitauit Tancred.de Corn. in ſuo opere Iudi. vltima parte, 11.quæſtio.& ſequitur Cępol. docens hanc cautelam in Cautela 189. Tu habes, quem etiam ſequitur Iaſ.in d.l.ſi cum emptore,col.fin.verſ.tu limita,& refert Dec.in d.l. pacto ſucceſſorum,col. fin. & Ripa in d. l. 1. §.1.nu.13.& refert etiam Tiraquel.d. nu.14. dictam cautelam,licèt ſub alio numero, quā etiam tenet Socin.in reg. 109. Debitor, 1.fallen. Sed licèt iſta limitatio plurimum polleat auctoritate, ego tamen non auderem ſecundum eam iudicare,cum ratio repugnet: nam cedens agere poteſt propter directas actiones,quę penes ſe remanſerunt,& ab eo ſeparari impoſſibile eſt,ut ſupra dictū fuit,in uerbo,utiles, & directas,quo fit, ut nulla uerborum cautela poſſit cedens prohiberi agere, nec iure probatur iſta limitatio, ſed & Baldus, in d.l.3.col.2.nu.6.tenet diſpoſitionem illius l.procedere nedū ceſſis utilibus actionibus, ſed etiam mandato exercitio directarū, & in indiuiduo contra iſtam limitationem tenet Afflict. d. deciſio.335.nu. 23. ubi dicit ita fuiſſe deciſum in conſi. Neapol.ut ibi per eum,num.24.

Tertio limitat Bald. in l. ſi pecunia, & ibi ſequitur Paul.& Raph. Comenſ.ff.de leg. 1. non procedere, ſi ſit legatum creditum à debitore,per teſtatorem : nā licèt hęres habeat directas actiones, tamen non poterit agere contra debitorem ipſum,ſequitur Alex.in addit.ad Bart.in d. l. 3. & Iaſ. in d.l.ſi cum emptore,col.fin.2.limitatione.

Quarto limitatur procedere in actionibus perſonalibus, quæ inhærent oſſibus creditoris, ſecùs in realibus,quę concomitantur poſſeſſorem, unde his ceſſis non poterit cedens agere contra poſſeſſorem, ità Bald. quem ibi ſequitur Salic.in l.qui ubi,C.de hęred.uel action. uend. per illum text. ſequuntur Alex. & Iaſ. in locis proximè allegatis.

Quinto Salic. in d.l. emptor, 2.oppoſ.C. eod.tit.limitat d.l.ut non procedat, quando quis cedit actiones directas habenti utiles, tunc enim uidetur quod directæ remaneant inefficaces,dicens audiuiſſe quendam Doct. ita tenentem,quod dicit eſſe notandum,licèt ipſe non bene firmet, ſed relinquat cogitandum. ſed hæc etiam dubia redditur per rationem ſupradictam, quia non poſſunt ſeparari iura directa à cedente, niſi legis auctoritate, ut in reſtitutione hæreditatis, & in alijs caſibus, de quibus ſupra in prima limitatione.

Sexto limitatur non procedere ſi ceſſionarius etiam nullo ex dictis tribus interuenientе fecerit pactum de non petēdo à debitore, tunc agenti cedenti obſtat exceptio doli mali,d.l.ſi cum emptore,& ibi omnes,& d.l. ſicut,§.ſi procurator,ff.quibus mod. pign. vel hypoth. ſolu.

Septimo, non poteſt agere cedens contra debitorem ceſſum, ſi prius ceſſionarius contra eum egerit,& litem conteſtatus fuerit, tamen eius iudicij finita fuerit & perempta inſtantia,quo caſu eius uirtus ſublata cenſetur: nam tunc durat effectus, ut cedens excludatur.ita Bal.in d.l.3.C.mand. & ſequitur Alex. in apoſtil.prędicta ad Bar.& Iaſ.in d.l.ſi cum emptore,col.fi. & pro iſta limitatione faciūt not.in l.properandum,§. & ſi quidem,& ibi gl.Bart.& alij,C.de iudic.& in l.2.ubi etiam Bart.& omnes,C.de fruct.& lit. expen.

Octauo,

Digitized by Google

Octauò, alio caſu non procedit d.l. 3. qui ponitur per Ang. Paul.& alios, in l.ſi poſt cõſtitutam, per illum tex.ff. de conſtit. pecun. ſi enim debitor hæreditarius conſtituit ſe ſoluturum heredi certam ſummam pecuniarum, & hæres hereditatem fideicommiſſario reſtituat, uel ab eo euincatur, tenetur cedere eam actionem fideicommiſſario, uel euincenti, nec ante uel poſt ceſſionem poterit agere cõtra debitorem, & ſequuntur etiam Alex. & Iaſ. locis præallegatis.

Nono & ultimo, diſpoſitio d. l. 3. non uidetur procedere, quando ceſſio eſt facta ad commodum ceſſionarij tantum, non ad commodum utriuſque, iuxtà diſtinctionẽ quam poſuit Iac. de Aretio, in l. 1. §. 1. ff. ad Trebel. quam latè poſuit Bart. in d.l. facta, §. ſi heres, & in d.l. ſi cum emptore, & ita etiam uidetur reſtringere Bald. in d.l. 1. col. fin. C. quando prouoc. non eſt neceſſe, hinc uoluerunt Bart. & plures, alij in locis prædictis, poſſe reum conuentum agentem repellere opponendo exceptionem, quod alteri iura ſua ceſſit, quã queſt. latius inferius diſcutiemus. Sed tamen iſta limitatio non uidetur procedere: quia cũ actiones non remanſerint inefficaces, uel eliſæ penes cedentem, procul dubio poteſt agere cedens; ſi quidem, ceſſio non eſt modus tollendarum actionum, ut Bald. tradit in d. l. 1. quæſt. 5. C. de action. & obligat. & quod poſſit agere firmat etiam diſtinguendo Paul. de Caſtro, in d. §. ſi hæres, in d. l. 3. C. mand. qđ & tradunt quamplures ex ſupra allegatis in dicta concluſione. Nec Bart. vel alij hoc negant: immò id preſupponere uidentur, diſputantes an exceptione ſummoueri poſſit cedens actor, quo caſu ſentiunt ipſo iure non repelli, ſed exceptione oppoſita, iuxta §. preterea, cum ibi not. Inſtit. de except. & habetur in l. Iulianus uerum debitorem, ff. de cond. in debiti, & in alijs locis. Benè uerum eſt, quod cedens hoc caſu totum id quod exigit, tenetur reſtituere ceſſionario, ad cuius commodum ceſſio facta fuit, l. apud Celſum; §. quod ſi is cui, ff. de doli mal. & met. except. Bald. in d.l. quæ omnia, §. fin. ff. de procur. & in dicto conſ. 105. num. 6. & Paul. de Caſtro, in d. §. ſi hæres, & in d. l. 3.

Sed quid ſi cedens & ceſſionarius in agendo contra debitorem eodem tempore con-
7 currant, quis præferendus ſit; † gloſ. in d.l. 3.
in uerbo exigere, diſputat, & finaliter ſe reſoluit, quod præferatur cedens, & idẽ tenere uidetur in l. procuratorem, in rem ſuam, ff. de procurat. & cum ea uidetur tranſire Bald. in dicta l. 3. & idem tenet poſt Iac. in l. ſi procurator, prima lectura ſecundo notab. ff. de procurat. & in dicta l. ſi cum emptore, in ultima quæſtione contrarium & melius tenuit Bart. in dicta l. tertia, & in d. l. procuratorem, in rem ſuam, ubi idem tenet Caſtr. & idem tenet idem Caſtr, in dicta l. fin. ad finem princ. ff. de don. vbi tenet, quod etiam ſi agat poſtquam cedens poteſt cedentem impedire, licèt quo ad hoc ultimum diuerſum uideatur uoluiſſe in dicta l. procuratorem in rem ſuã, ad finem, quę opiniones uidentur poſſe concordari, ut prima procedat ante litem conteſtatam, ſecunda poſt, argu. l. ante litem, cum l. ſequenti, ff. de procur. & l. pluribus, ff. eod. & l. ex duobus, la ſecunda, ff. de duob. reis, & quod præferatur ceſſionarius, tenet etiam Practic. Papienſ. in dicta gloſ. Ceſſit, numer. 10. licèt alleget gloſ. in dicta l. 3. hoc tenentem, cum tamen teneat oppoſitum, & idem tenet Crauer. licèt prædicta non adduxerit in conſ. 227. nu. 2.

Sed numquid debitor ſoluens cedẽti poſt factam ceſſionem antequam fuerit ſibi denũ-
8 ciatum, uel lis contra eum † conteſtata, uel re-
cognouerit debitum, partem ceſſionario ſoluendo, iuxta d.l. 3, liberetur à debito, & amplius grauari non poſſit per ceſſionarium? (aliquo enim de his tribus interueniente, certum eſt ipſum non liberari) & pro ſolutione diſtinguendum eſt: quia aliqui ſunt caſus clari & indubitabiles, aliqui dubitabiles namque, aut ſumus in caſibus in quibus iura directa remanſerunt penes cedentem inania, & ſine effectu, uel nulla remanſerunt, ut in caſibus poſitis ſuprà in prima limitatione, queſt. an poſt ceſſionem cedens agere poſſit, & iſto caſu aut debitor ſciuit ceſſionem fuiſſe factam, & certum eſt ipſum non liberari, & ità in hoc omnes concordant, argu. à contrario ſenſu, in dicta l. fina. ff. de tranſact. aut ſoluit ignoranter, quæ ignorantia in dubio præſumitur, ut in his terminis Bald. tradit dicto cõſilio 105. nume. 4. & Alex. conſ. 15. colum. 2. 7. volum. & tunc ne ignorantia ſua damno afficiatur liberatur à debito, text. eſt ſingularis, in d. l. fina. & ibi omnes quod admittunt Doctor. in d.l. ſi cum emptore, & in d.l. 3. & in d.l. facta, §. ſi heres, Bald. in d.l. 1. 5. quæſt. nu. 20. ff. de action. & oblig. Ripa, in d.l. 1. in princ. num. 13. ff. ad Trebel. & alij etiam inferius allegandi: nam hoc caſu recipiens ſolutionem eatenus ceſſionario, uel fideicommiſſario præiudicium afferre poteſt, quatenus poteſt procurator reuocatus, iuxta l. primã, cum ibi not. C. de ſatiſdan. ut tradit Bar. in d. §. ſi heres, pen. queſt. & tenetur reſtituere cedens id quod exegit à ceſſionario, uel fideicommiſſario, ut per gloſ. Bald. & Caſtr. in d. l. fin. prout etiam dictum fuit ſuprà, in dicta queſtio. quando poſſit cedens agere, & quod

dicitur

Digitized by Google

dicitur debitorem ignorantem liberari ſol-
uendo,procedit, ſi eedens uel hætes bona fi-
de recipit animo gerendi negocium eeſſiona
rij,vel hæredis, ſecùs ſi mala fide, quia furtũ
eommitteret,& non liberaretur debitor, ſed
ei condictio ſurtiua competeret,quam tamẽ
eedendo,eonſequeretur liberationem,l.eum
quis,§.1. ff. de ſolut. & ità deelarant Batt.&
Ang.in dicto §. ſi hæres, in fine. Aut ſumus
in caſibus,in quibus remanenr actiones dire
ctæ penes cedentem,uel uenditorem hæredi
tatis, ſeu nominis efficaces, & debitor ſoluit
ignoranrer, & liberatur ut in caſu præceden
ti,d.l.fin.& tanrò magis, cum ſoluerit ei qui
haberactiones efficaces ad agendum,& etiã
tenetur reſtituere exigens ut ſupra; Aut ſol-
uit ſciens ſactam fuiſſe eeſſionem uel uendi-
tionem hæreditatis, ſeu nominis, & in hoc
magna eſt Doctor. controuerſia, an debitor
liberetur,ita,quod & glo.& Doctor.nedum
inuicem, ſed ſibimet fuerunt contrarij & in-
conſtantes,nam gloſ.prima in dicta l.fin. te-
net debitorem ſcientem ſoluendo cedẽti uel
venditori hæreditatis(ij enim pari paſſu incĩ
dunt)non liberari,etiam extra caſus dictæ l.
3.contrarium tenet gloſ.in verbo utilibus,in
l.nomen,C.quæ res pigno.oblig.poſſ.ut ſci-
licèt non ſufficiat ſimplex ſcientia,ſed exiga-
tur etiam denunciatio,& idem uidetur tene-
re in l.grege,§.cum pignori, in uerbo ſoluto
rum,ff. de pignor. priorem opinionem gloſ.
in d.l.fin.tenet,Cin.in d.l.3. & Guid. de Su-
za.ut refert Ioan.Andr.in add. infrà allegan
da, & hæc communiter approbatur, ut reſe-
rendo non idem Cin.dicit Bald.in dicto con
ſil.105. nu.4.verſ.ſed præcedentem. & hanc
etiam tenet Bart.in dicta l.nomen,num.7.&
idem Bald. in Rubrica, C. de reuocand. his
quæ in fraud.credit.num.2.& in dicto capit.
Cumana,num.9.& Pap.in dicta gloſ. ceſſit,
num.9.Contratiam tamen partem, quam te-
nuit gloſ.in d.l.nomen,tenet Spec.in d.§. ſi.
de procurat.verſ. ſed quid ſi debitor,ubi eon
ſuluit omnino eſſe faciendam denunciatio-
nem ad effectum,ut debitor non poſſit ſolue
9 re eedenti, † & hanc partem etiam ſequitur
ibi Ioan.Andr.in addit.quam etiam uidetur
tenere Bald.ſibi eontrarius,poſt Iac.Butr.in
d.l. nomen;& hanc etiam partem tenet in di
cto eonſil.105. & idem uidetur tenere in d.l.
1.nu.20.ubi uidetur corruptus. & idem in d.
l.fin.ſequendo Cin.diſtinguentem,ut in ſolu
tione non procedat dicta gloſ. ſed in pacto,
& tranſactione,& idem tenuit in eonſ.27. ſu
pra in quodam puncto 5. uolu.ubi dicit opi-
nionẽ Cini ueriorem : quia recipere ſolutio-
nem eſt naturam obligationis ſeruare,ſed li-
berare pacto, uel tranſactione, eſt quidam
actus nouus à natura primordialis obligatio
nis ſeparatus. & idẽ videtur dixiſſe in dicto
eonſ.105.eol.pen.uerſ.conſiderando. Hanc
etiam ſententiam quod requiratur denuncia
tio,& non ſufficiat ſimplex ſcientia indiſtin-
ctè tenuerſit Iac.Butr.Alb. Ang.Paul.de Ca
ſtro & Iaſ.in d.l.ſi.licèt ibi Caſtr.limitet hoc
procedere in caſu, quo ſit mora lis debitori
per cedentem, uel uenditorem hæreditatis,
quia aliàs ſpontè ſoluiſſe, uel tranſegiſſe cen
ſetur,& in hac opinione etiam reſidet Salic.
in d.l.1.12.quæſt.C.de actio.& oblig.quam
opinionem etiam tenet Ang.in d.§.ſi hęres,
& idem tenet Angel. in conſi.258.Quædam
Domina,col.3.in princ.et Salic.in d.l.3.hãc
etiam tenet Afflic.dicta decisione 335. num.
23.& nu. ſequenti dicit ſuiſſe iudicatum pro
tranſigente etiã ſciẽte ut ibi per eum. (Fulg.
in d.§.cum pignori,col.pen.dicit,quęſt.non
eſſe parum facilem & ſentẽtiam ſuam expri
mere noluit, ſed ſe remiſit ad not.in d.l.fin.
in d.l.ſi cũ emptore,& in d.§.ſi hęres)Bar.ue
rò in d.§.ſi hęres,ſequendo Iac.de Aretio,et
Oldra.diſtinguit, quod quandoque fit ceſſio
ad commodum cedentis,et eius periculo,q̃a
quicquid exigitur in eius vtilitatem conuer-
titur, ut in caſu d.l.3.ubi ceſſio fuit ſacta cre-
ditori ſoluentis, & tunc non ſufficit ſimplex
ſcientia debitoris ſoluentis,ſed exigitur ſciẽ-
tia per aliquem ex tribus modis not.in d.l.3.
& hoc modo procedit gloſ. in d. l. nomen,ſi
modo fiat ad commodum eeſſionarj & eius
periculo, & tunc ſufficit ſimplex ſcientia; &
hoc ſecundo caſu procedit gloſ.in d.l. fin. ff.
de tranſactione, loquitur in caſu in quo ſuit
ſacta uenditio hęreditatis. quo caſu cenſetur
facta ad commodum tãtum eeſſionarij, pro-
ut intelligunt Bar. & omnes eum ſequentes,
& expreſſius firmat Caſtr.in d.§.ſi hæres, co
lum.2.& Iaſ.in d.l.ſi cum emptore, etiam 2.
col.licèt Bald.& Salic.in d.l.1.C.de actio.&
oblig.voluerint hoc caſu gratia utriuſque cẽ
ſeri ſactam ceſſionem,propter preciũ, & ma
le,ſecundum pręedictos;& hanc diſtinctionẽ
Bart. licèt nonnulli ex ſupra allegatis expreſ
ſe reprobent, & ab eo diſſentiant, tamen ſe-
quuti ſunt Imola, & Paul.in d.§. ſi hæres, &
Bald.& Ang.parum ſibi conſtantes,in d.l.3.
Bald. Caſtr. Alex.& Iaſ.in d.l.ſi cum empto-
re, vbi Iaſ.2. col. dicit,quod eſt bona doctri-
na, & hãc eſſe communem opinionem dixit
Rom.in conſ.102.ſuper eo.poſt princ.quam
etiam refert & ſequitur Bal.in conſ.163.Præ
mittendum eſt,d.3. vol. & idem tenet Alex.
in d.l.qui quadringenta,col.fin.Aret.d.§.pręe
terea,nu.34. verſ.quarto põt opponi, ubi di-
cit,q̃d ſuit de facto Regij.Hãc etiam opinio
nem pro uera admittit Alexan.in conſ. præ
dicto

Digitized by Google

dicto 15. numero primo, in 7. volum. quam etiam tenet Neguſ. in tractatu de pignor. 2. parte 3. membro, nume. 26. verſiculo ſecundo dubitatur, quam etiam tenet Bertran. conſil. 190. columna ſecunda parte priorum, & Pariſ. dicto conſilio 19. nume. 63. & ſequent. 3. volum. quę opinio in caſu ſuo tanto magis procedebat, in quo ceſſionarius iurauerat nō uenire contra, ut per eum ibi, num. 68. Et licet hanc partem tanquam communiorē crediderim ſeruandum eſſe in practica, tamen ad euitandas omnes difficultates laudauerim fieri denunciationem per ceſſionarium debitori, ut conſuluit Spec. & ſequitur Ioan. Andr. in loco præallegato. In caſibus tamen in quibus non ſufficeret ſcientia debitoris, ſi cedens non eſt ſoluendo, & ſic non eſſet conſultum ceſſionario, & debitor hoc etiā ſciat, & ſoluat, non videtur modo aliquo liberari poſſe, per ea quæ uoluerunt Cin. & Alb. in l. fin. C. de procur. Iaſ. limitando dictam l. 3. in d. l. ſi cum emptore, col. fin. verſ. ſexto not. limita, & Pariſ. dicto conſilio ante finem illud etiam notandum eſt, quod qui iura ceſſit, ſi poſtea exigat à debitore, dicitur fidem frangere, ut dicit Alber. in d. l. 3. & ſequitur Ioan. de Graſ. in dicto tractatu 4. nu. 8.

Ex reſolutione dictæ quæſt. reſultat deciſio aliarum, an ſcilicet pactum uel tranſactio cedentis noceat ceſſionario, nam in caſibus in quibus ceſſio eſt facta ad commodum ceſ-
10 ſionarij, † & ſuo periculo, proculdubio facta tranſactio per ſcientem non præiudicat, ſed in ignorante, ne remaneat in damno tranſigens, ualet tranſactio, ut dicta l. fi. in caſibus uerò in quibus ceſſio eſt facta ad commodū cedentis, ſemper ualet pactum uel tranſactio & ita tradit Barto. in d. §. ſi hæres, numero 4. & in d. l. ſi cum emptore, immò tanto minus poteſt tranſigere debitor ſciens, quàm ſoluere, per ea quæ ex Baldo poſt Cin. in præcedēti quæſt. dicta fuere. Et licèt Salic. in dicta l. 1. quæſt. 13. aliter teneat, & Afflict. dicta deciſione 335. ad finem, ubi ita fuiſſe in cōſ. Neapolitano iudicatum refert, tamen communior ſententia uidetur in contrarium, ut per Bald. Paul. Alex. & Iaſ. in d. l. ſi cum emptore. Bertr. dicto conſ. 190. & Pariſ. dicto conſilio 19. qui in ſpecie reprobat dictam deciſionem in caſu cuius non conſtabat de ſcientia tranſigentis, quia fortè non ità fuiſſet iudicatum, licèt ipſe Afflict. extendat etiam ipſam deciſionem ad caſum ſcientiæ, & ex ea etiam non benè conſtat an ad commodum ceſſionarij, tantum eſſet facta ceſſio, & deciſionem Bar. in dicta l. ſi cum emptore, admittit etiam Ruin. in conſ. 177. num. 6. ſed quod non ualeat pactum gratuitum, etiam factum per ignorantem, ſeu ignoranti debitori, firmat Caſtro, in dicta l. columna tertia, ubi etiam Marſ. & Cin. fecerunt differentiam inter pactum & tranſactionem, & idem tenuit Cin. & ſequutus fuit Baldus, in dicta l. finali, & quamuis Alexander, in d. l. ſi cum emptore, diſcordet à Paulo, uolens quod non ſit differentia in pacto gratuito, uel oneroſo, ſeu tranſactione, tamen probabilior uidetur opinio Caſtrenſ. per ea, quę ipſe adducit, & tradunt etiam Cin. & Bal. in d. l. finali, & faciunt ea quæ dicentur inferius in ſequenti quęſtione, & cum Paul. concordat Bertran. in dicto conſi. 190. in fine, De liberatione uero ſcienti facta debitori, quod non ualeat, tenet Bal. in dicta Rubrica, C. de reuocand. his quæ in fraud. credit. numero ſecundo, & ſequitur Iaſon, in dicta l. ſi cum emptore, colum. fin. uerſic. quinto limita. ſed ſecundum Caſtr. ubi ſupra, non ualeret etiam facta ignorāti, ex quo cedens, qui non poteſt expreſsè, & directè reuocare ceſſionem factam, non poteſt etiam per indirectum per aliquem actum, per quē reuocatur in effectu: ſat enim eſt quod debitor nihil de ſuo amittit tametſi lucrum non faciat.

Sed numquid cedens confitendo poteſt ſua confeſſione ceſſionario præiudicare? in
11 quo articulo † antiqui uariarunt, & diuerſi diuerſa ſenſerunt, ut ex not. per Spec. in dicto §. 1. colum. 2. verſ. ſed numquid ſola confeſſio, in tit. de ceſſion. action. & ibi in addi. Io. Andr. cernere eſt, & ſubinde etiam Moder. non bene concordarunt, ut per Imo. in dicto §. ſi hæres, uidetur tamē, quod per diſtinctionem caſuum poſſit ueritas haberi; Conſiderandi ſunt igitur plures caſus, & primo conſiderandus eſt caſus, quando eſt facta ceſſio & penes cedentem nihil remanſit, ut in ceſſionario, qui alteri cedit, uel directę actiones remanſerunt inefficaces, ut in procuratore reſpectu domini, uel in hærede reſpectu fideicommiſſi, & in alijs caſibus, de quibus ſuprà in illa prima limitatione, & tunc ſicut non poteſt agere cedens uel hæres ut ſuprà, nec ualeret ſententia in præiudicium ceſſionarij, ut ſupra diximus, ità pariter non ualeret etiā confeſſio in præiudicium ipſius, hoc expreſſe in confeſſione firmat Bal. in l. ſi actor, col. 3. nu. 2. uerſic. ulterius quæro, ff. de procurat. 1. lectura, & in l. ſi partem, 2. lectura, col. 1. uerſ. & pro hoc dico, ff. quemadmodum ſeruit. amitt.

Secundus caſus eſt, quando interuenit unum ex tribus, de quibus in d. l. 3. ſcilicèt aut denunciatio facta per ceſſionarium debitori, aut receptio partis debiti, aut litis conteſtatio, & hic caſus non patitur etiam exceptionem,

nem,

nem, quia ex quo remanſerunt directę ineffi-caces penes cedentem, ſicut ipſe non poteſt agere, uel ſolutionem recipere, pariter non poteſt confiteri: & ita tenuit Din. relatus per Ioan. Andr. in additio. & idem tenet Bald. in d. l. ſi partem, in fine, & in d. l. ſi actor, & omnes admittunt in d. l. ſi cum emptore, & in d. §. ſi hæres, tertius eſt caſus, quando nullum ex dictis tribus interuenit, & tunc iſto caſu diſtinctio Bartoli quæ fuit Iac. de Aret. ut ſuprà, quod attendatur, an ceſſio ſit facta ad commodum cedentis, vel ceſſionarij, ut primo caſu ualeat confeſſio: quia ipſi cedenti confitenti tantum obeſt. Secundo non: ſi debitor ſciuit ceſſionem eſſe factam, uidetur attendenda, quam in confeſſione etiam ſequutus fuit Bart. in d. §. ſi hæres, ubi Imola, & in d. l. ſi cum emptore, in fine, & idem uidetur tenere Bart. in d. l. ſi actor, num. 2. & quando adeſt ſcientia debitoris de ceſſione, hic caſus eſt etiam clarus, ut tenent Corn. Bertr. & Pariſ. in conſilijs infra allegandis. Eſt & quartus caſus magis dubitabilis, quando non cōſtat de ſcientia debitoris, tamen cedens ad eius fauorem, & ad præiudicium ceſſionarij cōfitetur extraiudicialiter aliquid, ut quia ſibi fuit antea per ipſum ſatisfactum, uel ipſū non fuiſſe debitorem, aut quid ſimile, & iſto caſu uidetur tenendum etiam non ualere, ut uidetur uoluiſſe Ioan. Andr. in dicta addit. & Bald. in d. l. ſi cum emptore, & latius & clarius Paul. de Caſt. ibi & in d. §. ſi hæres, quia non poteſt aliquid facere in præiudicium ceſſionis, nec poteſt conqueri debitor, ex quo nullum patitur damnum; & idem quod non ualeat confeſſio tenet idem Paul. in conſ. 83. Ad id de quo quęritur, ante finem, in antiq. s, quod eſt conſilium 79. in ſecūda parte nouiſſimorum. & licèt Alex. in d. l. ſi cum emptore, non teneat opinionem Caſtr. tamen uidetur benè iure probari, per text. iunctis ibi notat. in d. l. fin. de tranſact. Vbi propter ignorātiam ſuccurritur tranſigenti, ne remaneat in damno: ſecùs igitur ſi nullum damnum patitur. & ita etiam opinionē Pauli tenet Steph. Aufrer. in addi. deciſ. Capel. Tholoſ. in quæſtio. 119. Item fuit quæſitum an cedens. & Bertran. dicto conſ. 109. in fine, & iſta opinio eſt magis communis quod confeſſio ceſſionario non præiudicet, ſi ei damnum & incommodum affert, & contra cedentem nullum poteſt habere regreſſum, ut tradit Alex. in cōſilio 46. Circa prædicta, 2. colum. 5. volu. & Corn. conſ. 139. littera b. 3. uolum. quam opinionem tenet etiā cum hac diſtinctione Iac. de Aret. dicto tractatu, nu. 84. & ſecundum iſtam opinionem, quod etiam indiſtinctè nō ualeat confeſſio, fuit deciſum in conſil. Neapol. vt refert Afflict. deciſ. 163. in fine, quam ſententiam etiam amplectitur Pariſ. d. conſ. 19. num. 59. & ſequent. & plures adducit Tiraquel. in d. §. 2. gloſ. 2. num. 14.

Quintus eſt caſus in confeſſione iudiciali, & tunc diſtinguendum eſt in procuratore facto in rem ſuam ex parte actoris, aut ex parte rei, qui etiam conſtitui poteſt ut inferius dicetur. primo caſu diſtinguendum eſt, ut ſupra, ſecundo caſu uidetur indiſtinctè confeſſionem ualere, ut tradit Bald. poſt Bart. in d. l. ſi actor, ſed primo caſu nonnulli uoluerunt eſſe arbitrarium iudici uocare cedentem ſi ſit legalior, & melius nouerit ueritatem, ut per Ioan. Andr. in dicta addit. & Bald. in dicta l. ſi partem, ſed tamen quia poteſt fieri colluſio inter cedentem & debitorem, uerius uidetur ut confeſſio cedentis etiam iudicialis in cauſa, in qua ceſſionarius agit, non obſit ceſſionario, prout tandem uidetur uoluiſſe Spec. in dicto uerſ. ſed numquid ſola confeſſio. & Lamber. de Rampon. relatus per Bald. in d. l. ſi partem, & firmat Caſtr. in dicta l. per diuerſas, prima colum. verſic. item quando per procuratorem, & ſequitur Pariſ. dicto conſi. num. 59. quod tanto uerius eſt, cum ſupra in ſecundo caſu fuerit concluſum interueniente litis conteſtatione facta per ceſſionarium, directas actiones penes cedentem exiſtentes elidi, & effici inefficaces; ſolum ſupererit ſextus & ultimus caſus, in quo poſſet teneri, cōfeſſionem cedentis ualere, & ceſſionario pręiudicium afferre, ſed quando ipſe cedens, qui habet directas efficaces, antequam interueniat aliquid ex illis tribus de quibus in dicta l. 3. ageret contra debitorem ceſſionem ignorantem; & in iudicio confiteretur ad beneficium debitoris, tunc enim crediderim ſibi præiudicare, quia hoc caſu imputandum eſt ceſſionario, cur non denunciauerit, uel aliquid fecerit ut excluderet cedentem, ut quāplures ex ſupra allegatis ad aliud propoſitū dicunt, licèt etiam fortè teneri poſſet ualere confeſſionem extraiudicialem in caſibus, in quibus poſſet eſſe conſultum ceſſionario cōtra cedentem, ut admittunt nonnulli ex ſupra allegatis, licèt fortè in practica cum difficultate obtineretur propter auctoritatem tenentium indiſtinctè confeſſionem non ualere, uide ad hanc quæſtio. deciſionem Pedemont. 45. & Ronchegall. in l. 3. in princ. nu. 73. & ſeq. ff. de duob. reis.

Vltimò uidendum eſt, an debitor conuentus à cedente antequam ullum ex dictis tribus de quibus in dicta l. tertia interueniat,
12 poſſit excipiendo quod iura ſua alteri ceſſerit, ipſum repellere ab agendo? Bartolus, ſequēdo diſtinctionem prędictam Iac. de Aretio,

tio, & Oldrad. in d. §. ſi hæres, nu. 3. & in d. l. ſi cum emptore, tenuit quod ſic, in caſibus in quibus ceſſio eſt facta ad commodum & periculum ceſſionarij, ſecùs ſi cedentis, ut ſuprà. & cum Bart. tenet Bald. in dicta l. 1. col. finali, nu. 29. C. quando prouoc. non eſt neceſſe, & cum eo tranſit Papienſ. in d. gloſ. ceſſit, nu. 10. Guido Papa conſi. 114. nu. 3. & d. q. 530. & 567. & Crauet. conſil. 191. num. 3. Contrariam tamen partem tenet Bald. in d. l. 3. C. de nouat. vbi dicit, quod contraria opinio eſt mirabilis, & idem tenet in d. l. 3. vbi etiam Caſtr. C. mand. & in hanc etiam inclinat in dicto conſilio 55. colum. fina. in princ. ubi dicit, quod in hoc adhuc ſub iudice lis eſt. hanc etiam tenet Salic. poſt Iac. Butr. in dicta l. 1. quæſt. 16. C. de action. & obliga. & Ang. in dicto §. ſi hæres, Paul. de Caſtro, in dicta l. finali, in fine, princ. ff. de dou. & in l. procuratorem in rem ſuam, in fine, ff. de procurat. idem tenet Paul. Fulg. Alex. & Iaſ. in dicta l. ſi cum emptore. & Bertrand. conſilio 116. numero 13. & conſilio 303. in princ. 2. parte priorum. & idem uoluit Caſtr. in dicto conſilio 98. numero tertio, ſecunda parte & hæc opinio, ſicut eſt communior, ita uerior uidetur, quia iura propter quę mouentur Bartolus, & alij, contrarium tenentes, non uidētur habere locum in caſibus, in quibus cedēs habet actiones efficaces, ut l. in cauſæ, in fine, cum l. ſequenti, ff. de procur. quo caſu omnes admittunt exceptione repelli non poſſe actorem, licèt etiam ſuprà in prima limitatione illius quæſt. an poſſit agere cedens etiam concluſerimus citrà exceptionis oppoſitionem, non poſſe agere in illis caſibus, & tanto magis repelletur exceptione.

Experiri.

S V M M A R I A.

1 *Experiri, verbum, quid importet, & quotupliciter ſumatur.*

2 *Cedens numquid poſſit agerè aduerſus ceſſionarium ut ſibi reſtituat inſtrumenta ſibi ceſſa, quando non fuerunt ceſſa omnia, ad quæ competebant ipſamet inſtrumenta, & ipſe petit reſiduum.*

GLOSSA QVINTA.

1 VErbum, experiri, † regulariter importat agere, d. l. 1. §. 1. de ſuperficie, quem text. not. Bartol. ibi ad iſtam clauſulam, ut ſupra dictum eſt, & in l. ſi longius, §. 1. vbi gloſ. in uerbo agere, ff. de iudic. in l. ſæpè & ibi gloſ. in verbo experiri, & gl. ſequenti, ff. de re iudic. & in cap. penult. eod. tit. licèt quandoque etiam impropriè accipiatur pro defendere, ut in l. cum miles, & ibi gloſ. fin. ff. de alien. iud. mutan. cau. fact. in c. qui generaliter, in prin. de procur. in 6. & ibi gloſ. experiri, & cap. 1. de iudic. & ibi etiam gloſ. in eod. verbo. Abb. nu. 16. Dec. 2. lectura nume. 16. & Ripa. nu. 47. qui alia allegant loca, in quibus de dicto uerbo mentio habetur, de quo etiam per Alberi. in Dictionario ſuo ſuper eod. verbo.

Sed quid ſi cedens ceſſerit iura ſua contra quendam ſuum debitorem pro certa ſumma à quo tamen ſibi maior quantitas deberetur, & ad finē agendi, & exponendi, inſtrumenta pro toto debito ceſſionario dederit, an poſſit agere aduerſus ceſſionarium ad reſtitutionem inſtrumentorum, ut ipſe quoque ſuum reliquum exigere poſſit. Ang. conſ. 88. Qui-
2 dam Titius, ex facto reſpondit teneri † reſtituere, & contra eum denegantem reſtituere, ex quo ea tenebatur conſeruare, poſſe iurari in litem ut ibi per eum.

Excipere.

S V M M A R I A.

1 *Exceptio quantum dicatur, & quotupliciter ſumatur.*

2 *Exceptiones cur inuentæ.*
Actiones ſunt Lanceæ & gladij Actorum.
Exceptiones ſunt Clypei & Loricæ reorum.

3 *Exceptio uel excludit vel elidit uel ſuſpendit, vel repellit.*
Negatiua non eſt probanda.

4 *Exceptio probari debet per excipientem.*

5 *Exceptio et præſcriptio numquid ſint ſinonima.*

6 *Exceptio in Paradiſo ortum habuit.*

7 *Exceptio prouenit à iure naturæ.*
Exceptio omnis æquitati nititur.

8 *Exceptionum quot ſint ſpecies remiſſiuè.*

9 *Exceptiones transferuntur abſq; ceſſione, Actiones uerò ſecus.*

GLOSSA SEXTA.

EXceptio, propriè, & strictè ſumpta, eſt actionis excluſio ut dicit Azo, in
1 Summa, † C. de exceptio. poſt princ. ſed largè accipiendo compræhendit etiam excluſionem intentionis actoris, quando actio non competit, ut per eum ibi; Et idem uidetur tenere gloſ. in l. 2. in princ. ff. de except. in uerbo intentionem, & probatur in d. l. 2. in princ. ubi dicitur, exceptio eſt quaſi quædam excluſio, quæ interponi actioni cuiuſque rei ſolet, ad excludendum id, quod in intentionem

tentionem

tentionem condemnationemve deductum
eſt;&c.inferius etiam dicitur, Exceptio acto
rem excludit,& quod propriè illa dicatur ex
ceptio,quæ actionem competentē non inten
tionem.ſ. actionem nō competentem tñ pro
poſitam excludat, tenet gloſ. cōiter recepta
in uerbo defenſionis,in fine,in c.1.de lit.con
teſt. in 6. Abb. tamen latius definiuit uel de-
ſcripſit exceptionem,quod ſit actionis,uel in
tentionis excluſio in Rubrica extra eod. tit.
& eum ſequitur Alciat. in l. uerbum oporte-
bit,in §. verbo actionis,ff.de verb. ſign. & in
ipſius Praxi, ſeu quæ illis attributa eſt, in tit.
de except. in princ. ſuper qua ſcribunt Aret.
& alij,in Rubrica Inſtit.eo.tit. & controuer-
tunt Socin.& alij,in Rubrica,ff.eo.tit.& Ca
non.in d. Rubrica, ubi concluditur commu-
nem eſſe opinionem quod nō ſit generaliter
intentionis excluſio, ut ibi per Dec. nu.4. &
tradit Lanfr. in c. qm̄ contra, in uerbo exce-
ptiones,in prin.de probat.text.autem in l.ex
ceptio,ff.eo.titulo,dicit quod exceptio eſt cō
dictio,quæ modo eximit reum à dānatione,
modo minuit damnationem. & ita etiā dixit
Placent. per illum tex.in tract.de iud.tit.12.
2 de excep.nu.4.ſunt † autem inuentę ſeu com
paratæ huiuſmodi exceptiones, ut Iuſtinia-
nus docuit in princ.eiuſdem tit.de except. de
fendendorum eorum gratia,quibus cum agi
tur.Hinc eſt,quod dicuntur arma reorum,d.
l.2. nam ſicut Actiones ſunt lancea & gladij
Actorum,ita Exceptiones ſunt clypei,& lo-
ricæ Reorum,ut Abb.tradit in d.Rubrica,in
3 princ.& Bal.ibi dicit,quod exceptio † eſt peti
tionis,uel actionis excluſio,uel eliſio,uel ſu-
ſpēſio, uel repulſio,& his finibus cōtenta eſt
nec tranſit ad naturā recōuentionis,uel plus
petitionis, & qui excipit vī agere, nā reus in
exceptione actor eſt,l.1.ff eo.quod non pro-
priè.ſed impropriè accipiendum eſt.Felin.in
d.Rubrica,nu.6.ubi & alij,& Alciat. in d.§.
uerbo actionis,ubi text.dicit,quod non com
præhenditur uerbo actionis:nā quemadmo-
dum qui agit & dicit,probare debet,l.2.ff.de
4 probat.l.qui accuſare, C. de edendo,ita † qui
excipit, l. in exceptionibus,ff. de probat.per
quem text.dicit Bald.in d. Rubrica quod ex-
ceptio per exceptionem probāda eſt,qñ ſup-
ponit aliquod ens in natura,ſecùs in mera ne
gatiua, quæ non eſt probanda,l. actor,C.de
probat.nam illa nō eſt propriè exceptio,l. 1.
C. de non numer. pecun.& idem tradit Bal.
in l.1.col.12.nu.57.C.qui accuſ.non poſſ.&
in l.peremptorias,col.6.num.36. verſ.quęro
quid ſi ſtatutum,C.ſenten.reſcindi nō poſſe,
Sequuntur Comenſ.& Socin.in d.Rubrica,
nu.2. & eſt cōis opinio ſm̄ Dec. in d. Rubri-
5 ca, nu.3. Exceptio † autē idem quod præſcri-
ptio ſignificat,ut Alci. ex Fortunatiano oſtē
dit,in d.§.uerbo actionis,pręſcriptio inquiēs
excludit actionem,tranſlatio differt, tametſi
idem Alcia.propter uerba eiuſdem auctores
generalius eſſe nomē exceptionis,quam pręſcriptionis
affirmauerit,lib.4.Diſpunct.c.ul-
timo ante finem & licèt aliqui diſputauerint
in dictis Rubricis an ſint diuerſę,ut apud ſcri
bentes ibi uideri poteſt, tamen eſſe Synony-
ma probat ibi Dec. nu. 2. Exceptionē modo
6 † in Paradiſo ortum habuiſſe Spec. affirmat,
in proęm.ſui operis,uerſ.ſanè,ut habetur Ge
neſ.3.cum Adam de inobedientia redargue-
retur à Deo,ipſe enim quaſi actori exceptio-
nem obijciens,relationem criminis in coniu
gem, immò in coniugis actorem cōuertit,di
cēs, mulier quam dediſti mihi ſociam, dedit
mihi de ligno,& comedi, tametſi Abb. in d.
7 Rubrica,ad fin.allegādo Cicer. teneat † pro-
ceſſiſſe ab ipſa natura,& de iure naturali.ſup
quo,poſteriores cōtrouertunt, & deinde opi
niones conciliant,ut quo ad eſſentiam & ef-
fectum,ne quis indebitè, & innocenter con-
demnetur,ſit inducta à iure naturali, quo ad
formam de Iure ciuili, ut ibi per eos,diſputā
tes, an per ſtatutum poſſit tolli, quod aūt oīs
exceptio æquitati imitatur,dubium non eſt,
l. qui æquitate, & ibi Bart. ff. de doli mali &
met.excep. Azo,in fine dicti tit. C.de excep.
Bar.in l. 1.ff.de uacat.mun. Aret.in d.Rubri
ca nu.8.& Felin.etiam d.Rubrica,nu.5.Ver
bū modo excipere, alios ēt hēt ſignificatus,
ut apud Alber. in Dictionario ſuo,in uerbo,
8 Exceptionis; Quomodo † autem,& in quot
ſectiones diuidantur exceptiones,ad tracta-
tum noſtrum non attinet, ſed id in dictis titu
lis de exceptionibus latius tradunt, ibique
per Doctor. abundè habetur. Sciendum ta-
men eſt, quod licèt actiones non tranſeant
in emptorem, uel alium ſingularem ſucceſ-
ſorem,niſi cedantur,ut ſuprà dictum fuit,ta-
men ſecùs eſt in exceptionibus ad quarum
tranſlationem non eſt opus ceſſione,lege re-
9 ſcriptum,§.finali,& † ibi omnes,ff.de pact.l.
ſicut,§.primo,ubi Bartolus,ff.quibus modis
pignus,uel hypoth.ſoluit.tradit Bartolus,&
alij,in l.tertia,C.quod met. cauſa,& in l. ſti-
pulatio iſta,§. ſi ſtipuler, ff. de uerb. obligat.
Alexander, in l. poſſeſſio quoque,§. primo,
in fine,ff.de acquir.poſſ.& in conſ.40. Circa
primum,columna ſecunda,verſiculo quinto
præſuppono,uolumine quinto. Bar.in l.ſi ter
tius,§. primo columna finali,ff. de aqua plu.
arcen.& in fideicommiſſo tradit Ripa,in d.l.
1.in prin.num.10. ff.ad Trebel.& latè tradit
Crauet.in quolibet ſucceſſore,in conſil.148.
in princ.& Tiraquel.in tractatu de retractu,
tit.1. §.1. gloſ.9.num.129.

Repli-

Replicare.

SVMMARIA.

1 *Replicationes quid ſint, & cur inducta.*
Duplicatio, Triplicatio, Quadruplicatio quid ſit.
2 *Ceſſionarius numquid poſſit uti exceptionē quæ apud cedentem erat inutilis, latè hic diſcutitur per longam diſtinctionem.*
Ceſſionarius poteſt agere licet ceſſio ſit facta per hæredem bannitum, ſi per Teſtatorem ſic factum legatum nominis.
Procurator ex neceſſitate in rem ſuam conſtitutus poteſt ex perſona ſua uti exceptionibus, & replicationibus contra aduerſarium ſuum.
3 *Ceſſionarius numquid plus iuris habere poſſit quam ipſe cedēs, puta ſi opponatur ceſſionario agenti exceptio aliqua quæ obſtabat cedenti, ut pacti, uel conſenſus, præſcriptionis aut compenſationis.*
4 *Ceſſionario nunquid poſſit opponi compenſatio.*
Actio ceſſa debet tranſire cum ſua cauſa.
5 *Ceſſionarius excluſus per exceptionem compenſationis habet regreſſum aduerſus cedentem.*

GLOSSA SEPTIMA.

REplicationes nihil aliud ſunt (ut dicit Vlpianus, in d. l. 2. §. 1. ff. de ex-
1 cept.) quæ exceptiones, † & à parte actoris ueniunt, quæ quidem ideò neceſſariæ ſunt, ut exceptiones excludant, ſemper enim replicatio idcircò obijcitur, ut exceptionem oppugnet (& ſubiungit) illud tenendum eſt omnem exceptionem uel duplicationem excluſoriam eſſe Exceptio Actorem excludit, replicatio Reum. Sed contra replicationem ſolet dari duplicatio, & contra duplicationē triplicatio, & contra triplicationem turſus quadruplicatio, & deinceps multiplicantur nomina, dum aut actor aut reus obijcit, & in d. l. exceptio; §. 1. eod. tit. dicit text. quod replicatio eſt contraria exceptioni, & quaſi exceptionis exceptio. Iuſtinianus uerò in tit. de replic. in princip. in Inſtit. dicit, quod eſt allegatio adiuuandi actoris gratia, quæ replicatio uocatur, quia per eam replicatur, atque reſoluitur ius exceptionis, & ibi de duplicatione, triplicatione, & alijs multiplicatis allegationibus, ſeu exceptionibus ponit prout in dicta l. ſecunda. de replicatione etiam plura ſcribit Specu. in §. fin. in titulo de except. ubi uidendus eſt, & de ea quod ſemper detur actori etiam habetur in l. non exceptionibus, C. eodem titulo.

Sed quid ſi ceſſionario agenti excipiatur ex aduerſo, ipſum non eſſe audiendum ex quo cedens eſt bannitus, uel excommunicatus, uel aliàs prohibitus agere de iure, uel ex forma ſtatutorum, numquid ceſſionarius replicando poterit obtinere immò audiēdum
2 eſſe, cum ipſe non ſit ille † qui agere prohibetur: ſed diuerſa perſona ab eo, argum. l. & hæredi, §. nos autem, de pactis, ubi Bart. dicit, quod exceptio quæ erat inutilis, apud cedentem, eſt utilis apud ceſſionarium. iſta quæſtio eſt antiqua, & pluries fuit diſputata. Iac. de Are. in d. tract. in Rubrica quis cedere poſſit iura, & actiones, nu. 38. refert antiquiores diuerſimodè ſenſiſſe: ſed tamen poſt longam diſputationem nu. 41. concludit, quod indiſtinctè ceſſionarius admittatur, & ita dicit fuiſſe determinatum Patauij per quendam Dominum Oldinum de Biraga. & idē tenet Io. de Graſſ. in d. ſimili immo (ut credo) eodemmet tractatu, quem edidit ſub nomine ſuo, paucis mutatis, uel additis, in §. 2. nume. 10. & pro iſta opinione eſt gloſ. pen. in c. unico, de iure patr. lib. 6. ubi dicitur Bartol. Brixien. in quæſtione Venereali, ſecundum Tancred. in excommunicato idem determinaſſe, & latius ibi diſputat Io. Andr. & Dom. qui eum ad literam refert, diſtinguentes tñ: Aut ceſſionarius agit utili actione, & non obſtat ſibi exceptio: Aut directa, & tunc ſecùs, cæteris alijs diſtinctionibus reiectis; & in excommunicato idem firmat Spec. in dicto §. fina. de procur. 2. col. uerſic. quod ſi excommunicatur, & idem concludere uidetur poſt relationem antiquorum Ioan. Andr. in bannito, in addit. ad Specul. in uerſic. illud. infrà allegando, & idem Anchar. loquens in ceſſionario uſurarij, qui non admittebatur ad agendum, in conſilio 244. Quia quęſtio, 2. colum. & ſecundum hanc diſtinctionem uidentur firmare Anton. de Butr. & Abb. in cap. licèt undique, ad finem, de offic. delegat. Paul. de Caſtro, & Iaſ. in dicta l. qui ſtipendia, & Aretin. Inſtit. de except. in princ. tit. col. 8. & ſequent. numero 17. Spec. tamen, in dicto tit. de ceſſion. action. §. 1. col. 11. uerſicul. illud etiam quęritur, in bannito, diſtinguit: aut ceſſionarius habet cauſam lucratiuam, ut donationis, aut oneroſam, ut in caſu noſtro: primo caſu excluditur ab agendo, quemadmodum etiam cedens repelleretur: ſecundo caſu non; & ita etiam diſtinguit Din. ita concludens in capitulo, is qui in ius, pen. quæſt. de regulis iuris, in ſexto. Bartol. uerò in pluribus locis tenuit hanc diſtinctionem, ut in q. ſua prima, Lucanæ Ciuitatis, numero 25. in l. apud Celſum, §. ſi cum legitima, ff. de

Digitized by Google

doli mali, & metus exceptione, & in l.doli,
in fin. de nouat. & in l.ſi conſtante, in princ.
in 10. quæſt. 2.part. nu.65.ff.ſol. matr.idem
tenuit Bald. in d.l. qui ſtipendia, num.2. ubi
dicit, quod eſt communis opinio, quod di-
ſtinguatur inter cauſam lucratiuam, & one-
roſam, ut primo caſu repellatur agens, ſecun
do non; & idem tenet in l.ſi cum dotem, §.ſi
patri, ff.ſol.matr.in l.ſi quis in rem, §.fi.ff.de
procurat. & in d. l. per diuerſas, in 9. quæſt.
nu.13.& ibi etiam Salic. 12.quæſt.qui etiam
idem tenet in d.l.qui ſtipendia, & idem Bal.
in ſua quæſt. Stat.caueatur, col.8.& 9.licèt il-
la nõ ſit quæſtio Baldi, ſcilicet queſtio diſpu
tata ſub Bald. per quendam Alber. Ninum
de Peruſ. & Bald. in l. & hrdi, §. nos aũt, 2.
col.de pact. & hanc partem ſequitur Imola,
in d.l. doli, & uidentur etiam ſequi Aret. &
Alex.in d.l.qui ſtipendia, dum ſe referunt ad
Bart. & alios in locis prædictis, & Felin. in
d. c. licet vndiq;, ad finem & hanc etiam te-
net Alex.in d.l.ſi cum dotem, §.ſi patri, nu...
ubi dicit, quod hæc pars eſt magis commu-
nis quam etiam poſt relationem aliorum ap-
probat Nel. de Sancto Gemin. in tractatu
bannit.1.parte 2.tempor. quæſt.74. Viſo qđ
bannitus, ubi tenet eam procedere diſtinguẽ
do, ut ſupra, an agat ceſſionarius utili, uel di-
recta, & idem tenet Crotus in repet.d.l.ſi cõ
ſtante, 2.lectura, nu.95.uerſi.tertio ex quo fi
lij; Eſt bene uerum, quod quando eſt facta
ceſſio ex cauſa neceſſitatis, ut quia fit fideiuſ
ſori, quia ei ſoluit, uel per teſtatorem fit lega
tum nominis, & ceſſio fit per hæredem ban-
nitum, ceſſat omnis difficultas, ut per Nel.d.
queſtione: nã proculdubio poteſt agere ceſ-
ſionarius, pro quo facit quod tradit Bart. in
d.l. ſeruum quoque, §.fin.de procurat.quod
procurator ex neceſſitate in rem ſuam conſti
tutus poteſt ex perſona ſua uti exceptioni-
bus, & replicationibus cõtra aduerſariũ ſuũ,
ſic etiam quando ceſſio eſt facta ad commo-
dum cedentis, caſus eſt etiam clarus, quod
non debet ceſſionarius admitti, ut per Aret.
poſt Raphael.quem allegat, in d.princ.num.
17.Et quæ dicta ſunt de cedente bannito, per
ceſſionem transferente actiones, non proce-
dunt, ſi ipſe non actiones, ſed dominium re-
rum transferret, tunc enim nullum dominiũ
eſſet, quin is in quem tranſlatum eſſet domi
nium agere poſſet, non obſtante, quod banni
tus transferens non poſſet agere, ut Bald.tra
dit in d. §. ſi patri, & Nellus dicta quæſt. ad
quod uidenda ſunt quæ ſcribit Aret.in d.nu.
17.2.col. uerſic. ac etiam prædicta, ubi poſt
Raph.uidetur hoc declarare. Inſuper prædi-
cta quæſtio intelligenda eſt, quando banni-
tus ceſſit iura, quæ non fuerunt confiſcata,
aut quæ ſuperuenerunt poſt confiſcationem,
qui aliàs cederet quod ſuum non eſſet, & ni-
hil transferret in ceſſionarium, l. nemo plus
iuris, ff. de reg. iur.prout tam Nellus, quàm
plures ex ſupra allegatis affirmant.

Quid ſi opponatur ceſſionario agenti ex-
ceptio aliqua, quæ obſtabat cedẽti, ut pacti,
3 uel conſenſus † præſcriptionis, aut compen-
ſationis alterius debiti cedẽtis, certè non uř
quod ceſſionarius plus iuris habeat, quã ha-
beret cedens, cum tractemus de exceptioni-
bus quæ non reſpiciunt perſonam cedentis,
ſed rẽ uel actionẽ ceſſam, c. is qui in ius alte-
rius, de reg. iur. in 6.& l. in his, aliàs l.in oĩ-
bus, §.nõ debeo, ff.eod.tit.& ita in exceptio-
ne pacti, uel conſenſus tradit Bald. in conſil.
65.Pręmittendũ eſt, 3.uol.idẽ eſt in exceptio
ne pręſcriptionis, quæ obſtat & ceſſionario,
ẽt ſi ſit ſtatutaria præſcriptio. Io. Andr.in ad
dit.Specul.in Rubr.d.tit.de ceſſion. actiõ. &
Salic.in d.l. ꝑ diuerſas, queſt.14. & ibi Bald.
q̃ſt. 10. & in alijs exceptionibus realibus, in
quibus repręſentat cedẽtẽ, ut per Pariſ.alios
allegantem, in conſ.109.nu.25.3.uol.Reſpe
4 ctu uerò † exceptionis compenſationis, licèt
gloſ.fin.in d.l.ſi quis in rem, ff.de procur.cre
diderit nõ eſſe admittendã, quam opinionẽ
tenuit Mart. Sylli. & quam ueriorẽ dicit ibi
Paul.de Caſt.& in l.eius, de compenſ.& cui
opinioni Ang.in cõſ.pręallegato 258.2.col.
dicit qđ forſitan adhæreret, niſi ꝑꝑ reueren-
tiam tenentium cõtrariũ, quibus nõ audebat
contrariare, tñ cõis opinio eſt, quod ceſſiona
rio poſſit obijci exceptio cõpẽſationis, ſicut 1
ipſe de debito ſibi ceſſo alteri ſuo creditori
exceptionẽ obijcere poſſet, l.in rẽ, & ibi oẽs,
ff.de compẽſat.cum hęc exceptio ſit in rem,
& non põt fieri ceſſio in pręiudicium haben-
tis hanc exceptionẽ, ſed actio ceſſa dẽt tranſi
re cũ ſua cã, & ita tradit Din. qui tñ innititur
primæ rationi, in d.c.is qui in ius, quæſt.ult.
Spec.in d.§.fin.de procur.col.3.uerſi.ſed nũ
quid contra procuratorem. Bart. Bald. Ang.
& Salic. Cin. Alb. & Ioan. Faber in d.l.eius.
Bart. Alber. Ang. & Imola, in dicta l.doli, de
nouat. Bartol. Bald. & Ang. in d.l.ſi quis in
rem ſuam, Fulg.in dicta l. in rem, Bartol. &
alij, in l.qui duos, ff.de leg.2. Caſtr. ſibi con-
trarius, in conſil.47. Viſo puncto; 2. colum.
quod eſt 181. in prima parte nouiſſimorum.
Et hanc etiam tenet Roman. conſilio 87.
Circa id, de quo quæritur, col.2. Alexand.
conſilio 54. Circa id quod quæritur, col.fina
li, 2.uol.quod & admittit Ruinus, conſ.148.
numero 3. 1.uol. & firmat Tind. in tractatu
de compenſat.artic.7, nume.3.& ſequent.&
ſecundum hanc ſententiã fuiſſe pluries iudi-
catum affirmat Steph. Aufrer. in addit. ad

quæſt.

queſt.93.Capel.Tholoſ.Guid.Pap.d.q.567.
& Afflict. deciſ. 163.ad finem, & ſequitur
Tiraq.in d.tract.§.3.gl.3.nu.13.Ang.tamen
in d. conſ. 258. Nititur limitare dictam opi-
nionem,ut non procedat facta notificatione
per ceſſionarium debitori, ne ſoluat, qua fa-
cta, ſicut non poſſet ſoluere, nõ poſſet etiam
compenſare,prout ſuprà dictum fuit,in uer-
bo, agere,in 2.q.& idem vr̃ tenere ante eum
Bald.in d.§.nos autẽ,in fine,ubi uoluit,quod
poſt litis cõteſtationẽ non poſſit opponi, ex
quo non poſſet ſolui cedẽti, ſed certè ego nõ
auderem ſequi hãc limitationem, per ea quæ
tradunt Tynd.in d.tract.6.art.& Tiraq.in d.
gl.3.nu.8.& ſeq.Et ſi verum eſt,ut communi
ter concludunt Doct. quod hęc ſit exceptio
in rem,quæ concomitetur actionem, & non
poſſit cedens cedendo præiudicare debitori,
qui poteſt compenſare, equidem non debet
ceſſionarius poſſe ſua notione de litis con-
teſtatione eam excludere, aliàs eſſet reperta
uia eludendi, & excludendi compenſationẽ
5 ipſam;illud tamen †omittendũ non eſt,quod
ſi ceſſionarius excludatur compenſationis
exceptione oppoſita per debitorem, habet
regreſſum cõtra cedentẽ,ſi quidem facto ſui,
non ſoluentis id quod debet ipſe debitori,cẽ
ſetur ceſſionarius excluſus,ut declarant Bar.
Bald.& Paul.de Caſtro. in d.l.qui duos.

Conſequi.

SVMMARIA.

1 Conſequi,uerbum,quid importet,et an idem ſit quod obtinere,& adipiſci.

GLOSSA OCTAVA.

ALij etiam addunt(proſequi)ſed in ca
ſu iſto plura ex huiuſmodi uerbis
magis ſuperflua,quàm neceſſaria ui
dentur,immò Petr. de Vazo.in addit.ſuis ſu
per apparatu Rolãd.ſuper inſt.ceſ.iur.ex cau
ſa uẽdit.fact.in pen.declaratione dicit,quod
huiuſmodi uerba non multum uidentur ope
rari, quia ex quo cedens oĩa iura, & omnes
actiones ſuas ceſſit,& mãdauit,uidetur dediſ
ſe omnia quę in huiuſmodi uerbis continen
tur,nam cui committitur aliquid,& illud vr̃
commiſſum, per quod peruenitur ad illud,l.
2.ff.de iur.om.iud.l.ad rem,et l.ad legatũ, ff.
de procur.nõ tamẽ nocere,ſed prodeſſe poſ-
ſunt: quia magis poteſtatem conceſſam ex-
1 primunt,& declarant. De iſto uerbo,†conſe
qui, quod idem importet quod obtinere, &
adipiſci,habetur in d.l.1.§.1.ff.de ſuperficie,
in l.ſi pecuniam,§. fin.uerſi.planè,ff.de con-
dict.ob cauſ. in l.ijs quidẽ, poſt medium, C.
qui milit.poſſ.uel nõ,lib.12.& in alijs locis.

Defendere,& ſe tueri.

SVMMARIA.

1 Defendere,uerbum,quid importet.
Defendere qui tenetur aliquem in iudicio, quid agere debeat uide hic pulchrè.
2 Defendere uerbum generale eſt tã defenſionem iuris quam facti reſpiciens.
3 Defenſio ab exceptione quomodo differat,& an aliquando unum pro alio ſumatur.
4 Defendere, uerbum, diuerſimodè in iure acceptum.
5 Defenſio propriè negationem non includit.
Statutum prohibens defenſionem non cenſetur prohibere per hoc ipſam negationem.
6 Tueri,uerbum,an idem ſit cũ uerbo,defendere.
7 Defenſiones quæ adiuuant uenditorem, adiuuant etiam emptorem.
8 Ceſſionarius uel procurator in rem ſuam, numquid teneatur defendere cedentem, uel mandantem,uide hic.
9 Ceſſionarius in caſibus in quibus non tenetur defendere cedentem, reconueniri non poteſt.
10 Ceſſionario numquid poſſit opponi quòd Dominus ſit legalior, & propterea teneatur ipſum præſentare ad reſpondendum remiſſiuè.

GLOSSA IX.

IN formularijs Roland. & Specul. & e-
tiã plurium aliorum neotericorum ver-
bum(defendere) non eſt appoſitum,ſed
ſolum uerbum ſequens eiuſdem ſignifica-
tionis, & importantiæ, non tamen obeſt ut
ſuprà; Defendere, eſt notæ ſignificationis
uerbum,ab ipſa ferme natura oſtenſum,nam
qui in diſcrimen aliquod penitus uocaban-
tur, defendendi ſui rationem excogita-
runt, qua ſecùs in Republica inuenirentur,
atque per accuſationem eſſent poſtulati. Ità
Ioan.Ferra.Montan.in l.non uidetur defen-
dere,in prin. ff.de reg.iur.ſed ut ipſe inferius
dicit,eſt uerbum ciuile,& donat alterius cau
ſam tueri, ſiue fiat per mandatum, ſiue citrà
mandatum. Vlpianus autem in l.ſed & ea,§.
defendere, ff. de procurat.dicit,quod defen-
dere eſt id facere, quod dominus in litem
1 faceret,hoc eſt nihil omittere, quod †ad tui-
tionem litis pertinere poteſt, ut addit Mon-
tan. & nihil aliud importat defenſio in ſub-
ſtantia, quam protectio, ſecundum Bald.in
conſil.312. Viſis actis, numero 2. uolum. 4.
& qui tenetur defendere, non ſufficit quod
ſe ingerat,ſed quod non ſit de futurus defen
ſioni, & in ea perſeueret uſque ad finem, l.
item ait Prætor, §. penult.ff.ex quibus cauſ.
maior.& l.2.in fin.ff.ex quibus cauſ.in poſſ.

Digitized by Google

eat. & tenetur etiam iudicatum ſoluere, aliàs
non rectè dicitur defendere, l. rectè defendi,
& ibi Caſtr. ubi dicit, hoc alibi non ita bene
inueniri, ff. de iud. ubi etiam dr̃, quod tenetur
ſatiſdare, quod non procedit in principali,
qui copiam ſui facit, l. hęc autem, §. rectè de-
fendi, ff. ex quibus cauſ. in poſſ. eatur & hæc
appellatur plena defenſio, d. l. item ait præ-
2 tor, §. fin. uerbum † etiam iſtud defendere ge
nerale eſt, & tã defenſionem iuris, quàm fa-
cti importat, l. defenſionis facultas, & ibi gl.
& Bar. C. de iure fiſci. lib. 10. tradunt Dec. &
Cagnol. nu. 4. in d. l. non uidetur defendere,
ubi habentur plura ad propoſitum, ſequitur
ẽt Iac. Noucl. in tractatu ad defenſam reor.
in prin. nu. 1. & pluribus ſequent. ubi alia ad
ducit. De defenſione etiam iuris, & facti po-
nit Bal. col. 12. nu. 57. C. qui accuſ. non poſſ.
3 Differt modo † defenſio ab exceptione: quia
illa propriè dicitur defenſio, quę ipſo iure tol
lit, & perimit actionẽ, ut eſt ſolutio, accepti-
latio, renunciatio, & ſimilia, quę licèt defen-
dant rem, tamen non excludunt actionem,
quæ nulla eſt, largo tamen modo poſſunt di-
ci exceptiones gloſ. in d. c. 1. in uerbo defen-
ſionis, de litis conteſt. in 6. & ibi Io. Andr. &
Dorn. tradit Spec. in d. §. 1. de except. 2. col.
uerſic. defenſiones. Aret. in d. Rubrica col. 2.
nu. 3. Lanfranc. in d. uerſi. exceptiones, nu. 3.
& Felin. etiam in d. Rubrica, nu. 2. inferentes
ad ſtatutum, quod in proprio ſignificatu ac-
cipiendum eſt, & defenſio eſt terminus gene
ralis magis quàm exceptio, ut per Bart. in l.
1. §. & parui, num. 7. 8. ff. quod vi aut clam. &
Doctor. in dictis Rubricis ubi Dec. in dicta
Rubrica extra de except. num. 5. concludens
exceptionem, à defenſione eo diſtare, ſicut
4 ſpecies à genere, ut ibi per eum. Et licet † uer
bũ hoc, defendere, in iure diuerſimodè acci-
piatur, ut latè per Alber. in Dictionario ſuo,
in uerbo, defendere, & in verbo, defenſionis,
per Alex. in l. de pupillo, §. fi. ad finem, ff. de
noui oper. nunc. Doctores in l. 1. C. de iur. &
facti ignor. & in l. 1. C. de teſt. & Felin. in d.
Rubrica nu. 3. tamẽ propriè & ſecundũ eius
propriam ſignificationem accipitur pro de-
fenſione, quę fit ab impugnatione, quæ fit de
iure, uel de facto, d. l. defenſionis facultas, cũ
gloſ. ita Alber. in dicto uerbo defenſio. hinc
dicit Bart. quem cæteri ſequuntur, in d. §. fin.
num. 3. quod defendere ſumitur quandoque
largiſſimè, pro omni eo qui cauſam ſuam a-
git, agendo, uel excipiendo, uel accuſando,
ut C. de aboli. lib. 11. quandoque largè, ut in
gloſ. illius §. quandoque ſtrictè, pro eo qui
prouocatur ad iudicium, l. in tribus, ibi
5 per eum allegata, ff. de iudic. propriè † tamen
defenſio non includit negationem, unde ſi
ſtatutum excludit defenſionem poterit reus
negare. Bald. in l. ſiquidem, nu. 3. C. de exce-
ption. de defenſione plura habentur in l. ut
vim, ubi Doctor. ff. de iuſtit. & iure, & an poſ
ſit tolli per ſtatutum uel denegari, per Bart.
Bald. Alex. & alios, in l. cum mulier, ff. ſolut.
matr. & in dictis Rubricis, & alibi in alijs lo-
cis, & an ei poſſit renunciari latè Paris de Pu
teo, in tract. Sindic. in uerbo, condemnatio,
in uerſi. An poteſtas, per totum. fo. mihi 83.
6 De uerbo † tueri quod idem importat quod
defendere, habetur in l. 1. in princ. ff. de tute-
lis, & in §. 1. & 2. Inſtit. eod. tit. ubi tutores
quaſi tutiores id eſt defenſores dicũtur, & in
l. 3. in princ. ff. de offic. præfec. uigil. Illud ta-
7 men nõ omittẽdum eſt, quod † defenſiones,
quæ adiuuant uenditorem, adiuuant exem-
ptorem, l. dolia, §. 1. ff. de contrahen. empt.
& l. de acceſſionibus, ff. de diuer. & temp. prę
ſcript.
8 Sed numquid teneatur † ceſſionarius uel
procurator in rem ſuam cedentem defende-
re? textus eſt in d. l. ſeruus quoq;. §. fin. cum l.
ſequenti, & ibi gloſ. Bar. Bal. & Caſtr. diſtin
guentes, quod aut eſt ceſſionarius ex cauſa lu
cratiua, & uoluntaria, & tenetur defendere;
aut ex cauſa oneroſa, & non in fraudem cre-
ditorum ceſſio emanauit, & tunc non tene-
tur. & ita etiam, quod teneatur ceſſionarius
ex cauſa lucratiua, tenet Spec. in d. §. fin. de
procurat. col. 2. uerſi. item obijcitur quod cõ
ſtitutus. & idem tenet Aretin. in d. §. Præte-
rea, nu. 34. uerſi. quinto ſemper aduertas. Et
9 in caſibus † in quibus non tenetur defendere
ceſſionarius cedentem, non poteſt reconue-
niri, l. ſi actor, & ibi gloſ. & Doctor. ff. de pro
10 cura. ubi tradunt Doctor. an † poſſit opponi
quod dominus ſit legalior, & propterea te-
neatur ipſum præſentare ad reſpondendum,
de quo etiam per Doct. in l. fin. C. eod. tit. &
Aret. d. §. propterea, nu. 35.

Et omnia & ſingula alia facere, & exercere, iuribus, & actionibus antedictis, & alijs quibuſcumque.

SVMMARIA.

1 Procurator non poteſt paciſci uel tranſigere regulariter in præiudicium domini.
Niſi conſtitutus ſit in rem ſuam.
Procurator in rem ſuam, poteſt iuramentum deferre.
Procurator in rem ſuam, domino comparatur, et differt à ſimplici procuratore.
Ceſſionarius poteſt procedere contra debitorem executiuè, ſicut & cedens poterat.

Ceſſio-

2 Ceſsionarius numquid poterit facere capi debitorem ceſſum virtute ſtatuti permittẽtis debitorem capi ad inſtantiam creditoris.

Ceſsionarius an poſsit appellari creditor.

3 Debitoris hæres non poteſt capi ad inſtantiam creditoris niſi eo citato in primis liquidetur eũ eſſe hæredem debitoris.

4 Ceſsionarius poteſt pignora, & hypothecam uendere ſicut poterat cedens.

GLOSSA X.

LIcèt procurator non poſſit paciſci uel tranſigere in præiudicium domini
1 regulariter, tamen† ſi eſt conſtitutus in rem ſuam, habetur loco domini, & poteſt paciſci, l. ſed & ſi tantum, l. ſed & ſi fideiuſſor, & d. l. ſi cum emptore, de pact. l. ſicut, §. ſi procurator, ff. qñ pignus uel hypoth. ſoluit. gloſ. & Doctor. in l. tranſactionis, C. de tranſact. ſic etiam poteſt iuramentum deferre, licèt ſimplex procurator nequeat, l. iusiurandum quod ex conuentione, §. fin. ff. de iureiurando, gloſ. ult. in c. qui ad agendum, de procur. in 6. & Ioan. Andr. in addit. Spec. in d. §. fin. in prin. ſic etiam licèt procurator ante litem conteſt. non poſſit alium procuratorem ſubſtituere, niſi id habeat in mandatis, tamen aliud eſt in hoc procuratore in rem ſuam, c. 1. §. 1. de procur. in 6. & quod procurator iſte dño comparetur tam ante, q̃ poſt litem conteſtatam, tradit ẽt Ioan. de Graſſ. in trac. de ſubſtantiali procurator. in Clauſula, & quæ per quemlibet procuratorem uerũ, nu. 1. Pręterea, poteſt ceſſionarius procedere contra debitorem executiuè, uel officio iudicis habente executionem paratam, uel uigore ſententiæ latę contra debitorem, prout poterat cedens: hmôi enim ius executiuum trãſit in ceſſionarium, & procuratorem in rem ſuam. Bart. in d. l. 1. nu. 22. uerſi. quæro ex forma ſtatuti. ff. de action. & oblig. & Bald. in d. l. ex legato, in fine, C. de legat. Tiraquel. d. §. 26. gloſ. 3. nu. 15. 22. & 23. ubi alia adducit, quæ ceſſionarius facere, & exercere põt, licèt aliter uideatur uelle Guid. de Suzar. in tract. de Guarẽt. inſtr. col. antepen. nu. 45. Sed non leue dubium vr̃, numquid ad inſtãtiam ceſſionarij poſſit capi debitor, ſtante ſtatuto quod debitor ad inſtantiam creditoris capi poſſit,
2 cum nõ† uideatur propriè debitor ipſius ceſſionarij, nec ipſe ceſſionarius creditor, ut Bald. tradit in d. l. planè, ff. fam. erciſc. tamen cõcluditur communiter, quod capi poſſit, ut concluſit diſputando Iac. Butr. & refert Io. Andr. in addit. Spec. in Rubrica d. rit. de ceſſ. act. & quod poſſit dici creditor, tradit Bald. in d. l. 1. 12. quæſt. C. de action. & oblig. nu. 23. Sicut etiam uidetur, quod debitor poſſit dici ceſſionario obligatus, iuxta ea q̃ tradit Bar. in d. l. 1. ff. de act. & oblig. nu. 16. & in l. 1. C. eod. nu. 12. 1. lect. & 2. lect. nu. 21. & ibi Salic. quæſt. 5. & 8. & quod poſſit capi, tenet idem Bald. in l. 1. col. pen. uerſi. quæro dicit ſtatutum, ad finẽ, nu. 5. ff. ſi cert. pet. idem tenet Bald. in d. l. per diuerſas, quęſt. 10. nu. 14. & ibi Salic. quæſt. 13. licèt in l. ſi à creditore, C. de act. & oblig. idem Salic. nõ uideatur firmare, & qđ dicatur creditor, tenet ẽt idẽ Bal. in d. l. ſi ſic, §. fi. poſt Cinũ, ff. de leg. & Fulg. d. l. 1. col. fin. ff. ſi cert. pet. Rom. conſil. 38. In caſu propoſito, & 202. non eſt dubiũ. Caſtr. in l. ſi poſtulante, col. fin. ubi quod capi poſſit debitor uigore dicti ſtatuti, & ſequitur ẽt ibi Alex. ff. ad Trebel. & idem tenent Aret. Alex. Dec. & Alciat. in d. l. 1. ubi Dec. 1. lect. in fine dicit eſſe communem opinionem, licèt Aret. diſtinguat, nu. 23. declarando eam procedere certis caſibus, ut ibi per eum. de qua diſtinctione aliquam mentionem nõ faciunt Scribentes, fortè eam non admittentes. Et iſta opinio procedit ſine dubio, modo ceſſionarius prius fidem faciat, & liquidet parte citata coram Iudice ceſſionem ſuam, & deinde utatur remedio ſtatuti: quia aliàs non poterit capi facere debitorem, ſicuti
3 †etiam hæres debitoris ad inſtantiam creditoris capi non poteſt, niſi eo citato in primis liquidetur eum eſſe hæredem debitoris. ita notabiliter declarat Bald. in d. quæſt. 10. & ibi ſequitur Salic. d. quæſt. 13. in d. l. per diuerſas. Aret. d. l. 1. nu. 20. & ibi Alex. nu. 47. & in d. l. ſi ſic, in fine, nu. 24. & uidetur etiam ſequi Dec. prout etiam uidentur ſequi Aret. & Felin. & idem Dec. nu. 7. loquentes in hærede, in c. quia V. de iudic. Soci. in Reg. 135. Executio, 1. Fallent. Caſtr. & Alex. in d. l. poſtulante. Alciat. in l. 2. §. ex his, nu. 11. ff. de uerb. oblig. & in ceſſionario expreſsè Alex. conſ. 95. Viſis proceſſibus, col. 4. uerſ. unum eſt, uol. 5. Marſi. in Sing. ſuo 26. Licèt ex forma ſtatuti, ubi dicit habuiſſe in facto, & in l. ſi quis ne quæſtio, nu. 9. ff. de quæſtion. & latè tradit Boer. quæſt. 10. eſt uerũ quod Rom. in conſi. 142. Quod ceſſionarius, quem ſequitur Alciat. in d. l. 1. pen. pag. uoluit non eſſe neceſſariam citationem debitoris pro liquidatione huiuſmodi ceſſionis, quando ſtatutum expreſsè diſponit citationem debitoris non exigi: tamen ego uereor, in practica ſuã opinionem non procedere propter præcedentem communem, indiſtinctè uolentem citationem exigi pro liquidatione ceſſionis.
4 Poteſt† inſuper ceſſionarius pignora, & hypothecam uendere prout cedens poterat, ut tradit Salic. in d. l. ſi à creditore, per illũ text. & in d. l. per diuerſas, d. 13. quæſtione.

Digitized by Google

Prout & quemadmodum dicti uenditores facere poterant, & ante præſentis uenditionis contractum facere potuiſſent.

S V M M A R I A.

1 *Ceſſionario numquid competat priuilegium cedenti competens.*

2 *Ceſſionarius habẽs priuilegium ex perſona propria numquid eo uti poßit agens iuribus ceßis.*

3 *Ceßio fieri poteſt de interuſurijs dotis per uxorem non per virum.*

4 *Ceßonarius an habeat, & quãdo priuilegia perſonalia cedenti competentia.*

5 *Mulier numquid poßit cedere priuilegium quod habet vt præferatur cæteris creditoribus.*

6 *Ceßio non valet virtute ſtatuti eam prohibẽtis.*

7 *Ceßio uoluntaria ubi non ualet, non naleret etiam ſi per laudum latum inter partes cogeretur quis ad cedendum, & ſubinde ceßio fieret.*

8 *Cedens vel eius filij numquid posſint eße teſtes pro ceßionario.*

9 *Contractus aliquandò in genere, aliquando in ſpecie accipitur, ut hic exemplificatur.*

10 *Contractus cur ſic dictus.*

11 *Contractus cur inuentus.*

12 *Contractus quid ſit.*

13 *Contractus propriè, & impropriè fieri dicitur, & quomodo.*

14 *Contractus, uerbum, largo, & largißimo modo quandoque accipitur.*

15 *Contractus dicitur pater obligationis, obligatio filia, actio neptis.*

16 *Statutum de contractu loquens, an improprium contractum, uel quaſi contractum comprehendat.*

17 *Contractus & Inſtrumentum contractus differunt, & quomodo.*

18 *Contractus non redditur falſus ex eo quod falſum ſit eius Inſtrumentum.*

GLOSSA XI.

SED videndum eſt, numquid priuilegium competens cedenti, competat etiam ceſſionario, & ſi competit, ratio-
1 ne rei uel † cauſæ certum eſt competere, ſecus ſi ratione perſonæ: quia mutata perſona, mutatur etiam priuilegium, ut in priuilegio fori concludit Bal. in d. l. per diuerſas, quæſt. 17. & ibi ſequitur Salic. quæſt. 20. & Alex. in l. ſi poſt diuortium, numero 2. ff ſol. matr.
2 Sed † ſi ex perſona propria competit priuilegium ceſſionario, tunc eo vtetur agens iuribus ceſſis, ut poſt longam argumentationem ad utramque partem concludit Iac. de Aret. d. tract. nu. 42. Et ex prædicta Cõcluſione, quod priuilegiũ concernens rem ſeu cãm trãſeat in ceſſionariũ, et eo uti poſſit, cõſultus
3 Rñdit Pariſ. in conſ. 64. uol. 4. ualere † ceſſionẽ factam per mulierem de interuſurijs dotis ſibi debitis. Sequitur Cagnol. in l. curabit, n. 19. C. de actio. empt. licet Bald. in Rub. C. de uſur. quæſt. 4. nu. 5. col. fin. in uiro, cui hmõi interuſuria debentur aliud uoluerit, & ſequitur Alex. in l. inſulã, §. uſuras, in fi. ff. ſol. matr. Neg. in trac. de pign. 5. parte ult. membro. col. pen. nu. 224. & Dec. conſ. 571. num. 1. & idem in ceſſione facta de intereſſe debito ex diſpoſitione l. curabit, C. de action. empt. qđ valeat & debeatur ceſſionario, tradit idem
4 Pariſ. in conſ. 75. eod. uol. Eſt uerum, † etiam in priuilegijs perſonalibus quod competant ceſſionario modo uiuat cedẽs, & intentetur directa actio nomine cedentis, non utilis no-
5 mine ceſſionarij, ut in priuilegio † quod hẽt mulier, ut præferatur cæteris creditoribus in dote, tradunt Petr. & Cin. & ibi Bald. nu. 11. qui dicit, quod eſt bona conſideratio in l. 1. C. de priuil. dot. quod declarauit Bart. procedere in ceſſione quæ fit ex neceſſitate, non ex uoluntate, in l. poſt dotem 6. quæſt. ff. ſol. matr. cum quo tranſit Caſtr. in d. l. 1. ad ipſum ſe referens, & licèt opinio Bartol. à nonnullis non admittatur, ut per Alex. ibi, poſt Angel. Imol. & Roman. quos allegat Bald. nouell. in tractatu de dote, parte 12. quæſt. 4. nume. 12. qui poſt longam opinionum recitationẽ cõcludere uidetur, tranſire ad ceſſionarium, ſi ad utilitatem mulieris cedentis fiat ceſſio. Et ipſum ſequitur Gomeſ. in §. fuerat, nu. 38. ubi etiam tenet contra Bart. & Campeg. qui in effectu contra eum uidetur concludere, in tractatu de dote, 1. parte. quæſt. 8. Ripa, qui indiſtinctè tenuit etiam hoc priuilegium non tranſire ad filios, in l. 1. num. 49. ff. ſolut. matr. Et non tranſire in ceſſionarium, tenet in l. quæſitum, §. ſi ſponſa, num. 18. de priuil. credit. Et in hanc opinionem uidetur inclinare relatis pluribus diuerſa tenentibus Tiraquel. d. §. 26. gloſ. 1. num. 78. Tamen opinio Bartol. in iudicando, & conſulendo uideretur amplectenda tanquam magis communis, & uerior, ut tradit Curt. in addit. ad Alexand. in d. l. poſt dotem, quam etiam tenet Caſtrenſ. in conſil. 222. Super ſecundo, in 3. dubio, in 1. parte nouiſſimorum Aret. in d. §. fuerat, dicens fortè eam ueriorem in 11. col. ſub nu. 16. uerſi. in gloſ. ibi, ſed numquid procurator, & ibi ſequitur Iaſ. nume. 122. & idem Iaſ. in dicta l. qui ſtipendia, in fine, & in l. cum fundus, §. primo, col. penult. & ibi Dec. num. 22. qui tamen uidetur ſe remittere

ad Ale-

ad Alex. & Moder. in d.l. poſt dotē, ff. ſi cer.
pet. & cum Bart. tranſit etiam Socin. in cōſ.
143. duplicato conſil. 171. col. fin. 1. uol. & ſe
cundum eam dicit fuiſſe iudicatum Afflict.
deciſ. 306. nu. 6. & ſequēt. & hi omnes tenen
tes Bart. deciſionem concludunt eam proce-
dere modo intentetur directa, ut ſuprà, alias
non. Et quia in multis locis extāt ſtatuta pro
hibentia poſſe fieri ceſſionem contra ciues,
ut eſt Ferrariæ, & Mutinæ, & in alijs Ciuita-
6 tibus, propterea in illis caſibus ceſſio † non
valeret, & non poſſet ſicut cedens agere ceſ-
ſionarius, ut in caſu huius ſtatuti tradunt
Card. in conſi. 125. Petrus in teſtamento, nu.
4. de quo etiam ſtatuto meminit Alex. ipſum
limitando non procedere in eo caſu, in quo
ipſe reſpondit in aliàs allegato conſi. 103. in
6. uol. & ſuper dicto ſtatuto Mutinēſi ſcribit
Ruin. conſi. 192. 1. uol. & abundè Crauet. in
ſimili ſtatuto, in conſil. 242. in princ. & ubi
7 † non pōt fieri ceſſio uoltintaria, non valeret,
ēt ſi per laudum latū inter partes cogeretur
quis ad cedendum, & ſubinde ceſſio fieret, ut
Ang. tradit in conſi. 228. Punctis talis eſt.

Hunc pertinet quęſtio q̃ ponit Spec. in tit.
de teſte, §. 1. col. 28. verſi. ſed pone mutuaui,
ubi quærit, an filij cedentis poſſint eſſe teſtes
pro ceſſionario cui donata fuit actio, licèt nō
8 potuiſſet pro cedente † eorū parte, ante factā
ceſſionem, & arguit ad partes, & tandem ſol
uit, qđ ſi donatio incepit à traditione, quo ca
ſu donans de euictione non tenetur, nō à pa-
ctione, & facta fuerit bona fide, poterunt ad
mitti: & vř ſequi ibi Io. And. in addit. fortius
uoluit idē Spec. in d. §. fin. in fine, de procur.
qđ ēt cedēs ſit idoneus teſtis pro ceſſionario.
Sed qđ immò non admittatur indiſtinctè ce
dens tenuerunt Cin. Petr. Bald. & Salic. in l.
in omnibus, & vř ēt idem ſequi ibi Caſtr. C.
de teſtib. Alex. in d. l. & hæredi, §. nos aūt, ad
finem, ff. de pact. & in conſ. 13. Ex his, col. 5.
verſi. ex quibus, 1. uol. duplicato conſi. 18. in
4. uol. & ſm iſtam opinionem fuit iudicatū
in Capel. Tholoſ. ut in deciſ. ipſius Capel.
94. Itē fuit quęſitum an uenditor, & hāc dn̄t
cōem opinionem Steph. Aufrer. in tract. ſuo
de teſtib. in uerbo cedens, nu. 17. & Petr. de
Monca. in add. ad trac. Io. Crot. de teſtib. ſub
nu. 169. Opinionem tn̄ Spec. tenet Iac. de A-
ret. in d. tractatu in fine Ang. in cōſ. 274. The
ma ſuper quo, col. pen. diſtinguendo, an ceſ-
ſionarius habeat regreſſum contra ceden-
tem, nec ne, & ſic habeat intereſſe in cauſa,
uel non, ut hoc caſu admittatur; & ita etiam
diſtinxit Bald. in d. §. nos autem, & hoc caſu
erit arbitrarium iudici quāta fides ſit teſti ip
ſi adhibenda, ut tenet declarando Abb. in c.
inſuper, nu. 13. de teſtib. & ſequitur etiam ibi
Aret. addendo ut Spec. in loco primo allega
to. Si ceſſio non ſit facta in fraudem, nu. 15.
& Felin. num. 13. qui hos caſus purificat, &
ſequitur Nellus, etiā in ſuo tractatu de teſt.
in uerbo fideiuſſor, nu. 33. & in iſta opinione
reſidet Steph. Aufrer. & Petr. de Monca. in
locis præallegatis, licèt Alber. in ſuo tractatu
de teſtib. in Rubrica, Quādo teſtes repellan-
tur ratione affectionis, nu. 19. & ſequēt. non
uideatur uelle admittere etiam cedentem, ſi
ceſſio titulo donationis facta fuerit, ut ibi
per eum, quod eſt contra opinionem om-
nium prædictorum.

Contractus aliquando accipitur in gene-
re, aliqñ in ſpecie (ut Ioan. Pyrrhus tradit in
9 † Repet. l. cōtractus, de reg. iur. in princ.) pri-
mo modo omnem cōuentionē, & quicquid
inter agentes placuerit continet, l. 1. §. con-
uentio, ff. de pact. de qua conuentione etiam
inferius dicemus. Secūdo modo, accipiendo
contractum in ſpecie, continet ultrò citroq;
obligationem, ueluti emptionem, uenditio-
nē, locationem, conductionem, ſocietatem,
l. Labeo, la 1. §. contractum; ff. de uerb. ſigni
10 fic. & ibi Alciat. ubi dicit, contractum † dici
quaſi contra ſeu uiciſſim actū, ſicut contrahe
re mutuo, & uiciſſim trahere importat, à Gre
co uerbo deſcenderis. Arg. uerò in eius Sum
ma, in uerbo, cōtractus, poſt gloſ. Rayn. quā
allegat, dicit, qđ contractus eſt ultrò citroq;
obligatio ex uolūtate, & pacto ſurgēs partiū.
et dicit Mōta. in l. qui cū alio, in prin. de Reg.
11 iur. qđ ad † acquirendas res, cōtractus perne
ceſſarij ſunt, & ex pactionibus obligationes
ultrò citroq; conſlātur, quibus uel adipiſcen
darū rerum, uel aliàs rectè gerendarū ius in
Republica cōſequimur, & licèt gl. fin. in §. fi.
12 Inſtit. de obligat. uoluerit † cōtractū eſſe uer-
borum conceptionem, uel conſenſum, tn̄ cū
ſine uerbis contrahi poſſit, merito reprehen-
ditur, ut per Aret. ibi. Contractus igitur pro
13 priè fieri dicitur, † cū obligatio ex utraq; par
te contrahētium naſcitur, ut in exemplis po-
ſitis in textu in d. §. contractum, & in uendi-
tione eſt text. in l. ex conſenſu, ff. de action. et
obl. & Inſtit. de oblig. ex conſenſu, in princ.
& in fine emptor. n. obligatur ad preciū ſol-
uendum uenditori, & uenditor ad rem tradē
dam emptori, l. ex empto, in prin. ff de actio.
empt. tradit Fab. d. tract. quęſt. 1. poſt prin. de
quibus inferius ſuo loco dicemus, impropriè
cum altera pars tm̄ obligatur, ut in donatio-
ne, & ſtipulalione contingit, impropriſſimè
cum ex neutra parte oritur obligatio, ut in
tranſactione nudo pacto facta, & ſub condi-
tione, ut per Bartolū, & alios, in l. ſiue apud
acta, C. de tranſaction. ita tradunt Ioan. de
Platea, Iaſ. in additione ad Por. & Moder-

niores in Rubrica ſeu principio dicti tituli
de obligationibus Inſtit. & quod contractus
14 †largo, & largiſſimo modo quandoq; acci-
piatur, tradit etiam gloſ. in d. §. contractum,
& ibi Bart. dicit eam notandam, propter ſta-
tuta de cõtractibus loquentia, in quibus uer-
ba ſtrictè & ſecundum eorum proprium ſi-
gnificatum ſunt accipiẽda, de quo etiam per
Bald. in l. contractus, in prin. ff. de fide Inſtr.
& Alciat. in Rubrica, C. de pact. col, pen. &
per Doct. in d. tit. de oblig. in princ. & in §.
omnium ubi Gomeſ. nu. 27. & ſequent. In-
ſtit. de action. de quo aliqua diximus ſupra,
in capitulo uenditionis factæ per mulierem,
in quæſt. 14. ſuper ſtatuto prohibente eam
contrahere, ex tractatu modo naſcitur obli-
gatio, ex qua oritur actio, ut per d. gloſ. fin.
in d. tit. de oblig. & Doctor. ibi in Rubrica,
15 & ſic cõtractus† dicetur pater obligationis,
obligatio filia, actio neptis; Quod autem di-
16 ctum eſt in ſtatuto † de contractu loquente,
non uenire niſi proprium contractum, non
autem improprium, uel quaſi contractum,
intelligendum eſt, niſi eadem ratio militaret
in uno, quę in alio quoq; militat, ut per Dec.
& Cagnol. nu. 19. in d. l. qui cum alio. Alciat.
in d. Rubr. pen. pag. & in d. §. cõtractũ, Go-
meſ. d. §. oĩum, n. 28. & Moderniores in d. Ru-
brica de oblig. Præterea ſciendum eſt, aliud
17 eſſe contractum, † aliud eſſe inſtrumentum
contractus, & unum ab altero diſtare, ſicut
differunt continens & contentum, inſtru-
mentum enim eſt ſcriptura notarij de con-
uentione partium celebrata, & facta, contra-
ctus uerò eſt ipſa conuentio. Bart. in l. ſi quis
legatum, col. 2. uerſi. aduerte appello, ff. ad l.
Corn. de ſicar. Bald. in l. alia, 3. col. C. de his
18 quibus ut indignis, ubi dicit, † quod non ſe-
quitur, eſt falſum inſtrumentum, ergo eſt fal-
ſus contractus, de quo per Andr. de Exea, in
lib. de pact. nu. 580. & Tiraquel. in l. ſi libra-
rius, ad finẽ nu. 85. ff. de reg. iur. & latius Ti-
raquel. in d. tract. §. 2. gloſ. 1. nu. 1. & ſequẽt.
ubi plura adducit ad hoc, licèt de conſuetudi-
ne, & communi uſu loquendi cõtractus pro
inſtrumento uſurpetur, ut ibi per eum.

CLAVSVLA XXX.

Nominatim pro precio.

SVMMARIA.

1 *Precium eſt unum ex tribus ſubſtantialibus, uenditionis.*
Precium et merx non differebant antiquitus ante nummum inuentum.
2 *Emptionis, & uenditionis contractus fuit inuentus nummo inuento.*
Permutatio, & Emptio differunt ex iuriſgentium diſpoſitione.
3 *Alciati locus parerg. libro 9. capit. 27. examinatus.*
4 *Precium quid ſit, & unde dictum, & qualiter ſcribenda uox hac.*
5 *Venditio numquid contrahi poſſit abſque precio.*
Venditionis contractus an dici poſſit aliquando perfectus abſq; precij traditione.
6 *Precium numquid conſiſtere poſſit in alio quam in pecunia numerata in materia uenditionis.*
Precium numquid largo modo poſſit comprehendere quidquid in re compenſationem rei datur.
7 *Venditionis contractus eſſe non deſinit licet aliqua res in ſolutum detur uenditori dummodo ab initio contractum fuerit de precio in pecunia numeratam.*
8 *Venditionis contractus cenſetur ſi quis vendat rem pro centum, & pro uinea valente centum.*
9 *Venditionis contractus celebratus an præſumatur, attendendum eſt quid præponderet quando non conſtat de mente partium, an pecunia, an res pro re data.*
10 *Precij loco aliquando ſuccedit pactum inter partes initum.*
11 *Precium debet eſſe certum.*
Precium poteſt remitti in arbitriũ tertij, non autem alterius contrahentium.
12 *Venditio ualet ſi precium certificari poteſt per relationem ad aliud factam.*
Venditio fundi fieri poteſt pro centũ & pro quanto pluri ipſum uendiderit emptor.
13 *Venditionis contractus ut probetur per teſtes an oporteat quòd teſtes ipſi non ignorent precium & de ipſo deponant, uide hic diſtinctionem.*
Precij ſolemnitas non præſumitur.
14 *Venditio facta in dubio præſumitur quando eſt facta mentio de precio.*
15 *Precium conuentum, & precium commune, & ſingulare differunt.*
16 *Nominatim dictio quid importet, & quid nominatim fieri dicatur.*

GLOSSA PRIMA.

HIC uenit tractanda materia precij
quod eſt unum ex tribus ſubſtan-
tialibus uenditionis, ut ſuprà di-
1 ctum † fuit in præludijs, in 2. quæſtion. En
principio ſciendum eſt, quod antequam ars
nummum inueniret, non aliud precium,
aliud merx vocabatur, Vnusquiſq; enim ſe-
cundum neceſſitatem temporum ac rerum,
utilibus inutilia permutabat, quoniam ple-
rumque

rumque euincebat, ut quod alteri ſupereſſet
alteri deeſſet,& ſic non erat inuenta emptio,
2 & venditio:ſed tandem † nummo reperto, in
troductus ſuit contractus emptionis,& uen-
ditionis,ut dicit text.in l. 1. ff. de contrahen.
empt. & iure gentium introducta fuit diffe-
rentia inter huiuſmodi contractus permuta-
tionis,& uenditionis,ut d.l.1.& §. item pre-
cium, Inſtit. de empt. & vendit. Vbi belliſſi-
mè Claud. Cantiuncula bonarum literarum
uir, quaſi ab ouo (ut aiunt) rem recenſendo,
optime originem emptionis declarat, in d.
verò l.1.extãt annotationes perpulchræ Bu-
dæi, quem text. etiam reſtituit Alciat. in lib.
2. prætermiſſorum, ſuper eod. tit. licèt idem
3 † Alciat. in c. 17. lib. 9. Parerg. Paulum Iure-
conſultum in d.l.1. redarguat, qui ex Home-
ro quæſtionem inter Caſſianos, & Proculia-
nos ex una parte certãtes,& Neruę & Procu
li ſequaces ex altera decidit, cũ tñ illa Home
ri auctoritas alio tenderet, ſi quidem hecatõ-
bæum non centum boues, ſed centuſſem nũ-
mum ſignificare oſtendit,& magis legum ra
tionibus, quàm ex auctoritate illa quæſtio-
nem finitam eſſe cenſet, quod non approbat
Tiraquel.d.tract.§.30.gloſ.1. nu.24. ex Pol-
luce ſententiam Pauli defendens. Eſt autem
4 † precium ualor rei à uenditore in eius com-
penſationem petitus, conuentuſque, ſecundũ
eundem Alciat. in c. 11. ad finem, lib. 3. Parer
gon; & ſecundum eum uidetur ab antiquo
uerbo precium dictum, quod petere ſignifi-
cat, licèt recentiores Grammatici, quaſi pre-
cium dici ſentiant, quibus ratio ſyllabę item
que ſcripturæ aduerſatur, per c. enim uidetur
5 ſcribẽdum. Sine † precio modo nulla contra
hitur uenditio, d.l.2. ff. de contrahen. empt.
& l. empti fides, C. eod. tit. & §. precium, In-
ſtit. eod. tit. perficitur enim uenditio ſtatim
quod inter partes de precio conuentum exti
tit, licèt id numeratum non ſit, ut in princip.
eiuſdem tit. Inſtit. & in d. l. empti fides, quæ
perfectio operatur ut ab ipſa altera pars rece
dere nequeat, l. ſicut, C. de action. & obligat.
ut per gloſ. primam in d. princ. licèt alijs re-
ſpectibus emptio dicatur perfecta alijs duo-
bus modis, quando purè eſt contracta, quo
caſu tranſit periculum in emptorem, l. neceſ
ſario, de peric. & commodo rei vend. & quã-
do eſt facta rei traditio, quia tunc magis per-
ficitur, l. ſi alienam rem, ubi glo. ff. de action.
empt. vt per d. glo. primam, & Fab. d. tracta-
tu de empt. & uendit. 5. quęſt. principali, col.
6 16. quæſt. 6. Et debet conſiſtere † in pecunia
numerata, quia aliàs eſſet permutatio, ut ſu-
pra dictum fuit d. l. 1. & d. §. item precium,
latè Fab. hanc materiam proſequens, & tra-
ctans, plura de monetis in d. 5. quæſt. per ſex
col. quorum aliqua tangemus inferius ſuis
locis, & tradit Aretin. in §. actionum autem,
num. 6. uerbo requiritur. Inſtit. de action. &
tunc propriè & ſtrictè dicitur precium, cum
eſt in pecunia numerata, & hoc caſu ſtatutũ
de precio loquens ſibi locum uendicat, ut
Bald. tradit in conſi. 98. Betonus nu. 2. 1. uol.
duplicato 383. uolu. 5. & tradit Tiraquel. d.
tractatu §. 1. glo. 14. nu. 44. licèt largo modo
accipiendo ueniat quicquid in recompenſa-
tionem rei datur, ut per eundem ibi, nu. 41.
7 poteſt tamen † emptor facta conuentione de
precio, in pecunia numerata pro dicto pre-
cio aliquam rem pro ſoluto dare uenditori,
nec propterea deſinet eſſe contractus uendi-
tionis, l. precij cauſa, C. de reſcind. uendit. gl.
in d. l. 2. Aretin. alios adducens in d. §. actio-
num, nu. 12. uerſic. item aduertas, ſicut etiam
8 valeret contractus † ut uenditionis, ſi quis uẽ
dat rem pro centũ, & pro uinea ualente cen-
tum, ut per Tiraquel. d. tractatu, §. 30. gloſ. 1.
nu. 7. licèt Alciat. in l. 2. in princ. nu. 18. ff. de
verb. obligat. uoluerit partim eſſe uenditio-
nis, partim permutationis: in dubio tamen
quando non cõſtat de mente partiũ, attendi-
9 tur † quid præpõderet, an pecunia, an res pro
re data, ut per Canon. in ca. ad quæſtionem,
de permut. de quo per Bertrand. conſ. 155. 1.
parte priorum, & latius Tiraquel. loco præal
10 legato, nu. 9. immò etiam † quandoq; pactũ
inter partes initum ſuccedit loco precij, uel
partis ipſius, l. fundi partem, ubi Bald. ff. de
11 contrahen. empt. inſuper precium debet † eſ-
ſe centum, §. precium, Inſtit. de empt. & uen-
dit. gloſ. in d. l. empti fides, & licèt in arbitrio
tertij remitti poſſit, d. §. precium, & l. fin. C.
de contrahend. empt. non tamen in arbitrio
alterius ex contrahentibus, l. hæc uenditio,
ff. de cõtrahen. empt. l. quod ſæpe, §. 1. ff. eod.
tit. & tradit Fab. d. 5. quæſt. col. 20. quæſt. 13.
niſi ad tempus, ut per Io. Pirrhum, in d. l. con
tractus, fol. 10. 2. pag. per l. in uendentis, C.
eod. tit. vbi Bald. 2. col. & idem tenet Claud.
in §. emption. Inſtit. de empt. & uẽdit. de cer
titudine uerò precij latè ipſe Fab. diſſerit,
12 col. 7. & ſequenti. Valet tamen † uenditio, ſi
preciũ certificari poteſt ex relatione ad aliud
facta, ut ſi emptio facta ſit pro precio, quo tu
eam emiſti, uel pro quanto precio in arca ha
bes, l. hæc uenditio, §. huiuſmodi, de contra-
hen. empt. ſed remanebit inutilis uenditio, ſi
precium certificari non poterit, l. ſi quis fun-
dum, ff. eod. tit. ſicut etiam ualeret uenditio,
ſi fundus uendatur pro centum, & pro quan
to pluri ipſum uendiderit emptor, d. l. hæc
uenditio, §. fin. nam habet uenditio certum
precium, licèt aliquo euentu poſſit augeri, &
tenet Socin. conſi. ult. 2. col. 3. uol. quo fit, ut
valeat

valeat etiam ſi pro certo precio res uenderetur,& pro eo pluri quod Titius arbitraretur, ut per Fab.poſt Bal. in d.8. col.Et in tantum
13 exigitur precij certitudo,ut teſtes † deponentes de uenditione facta, ſed ignorantes precium,non cenſentur ipſum contractum uenditionis probate,ut tradit Alex.conſi.18. Viſo 1.col.1.vol. & tradit Marſil.in Singu.38. Emptio,& uenditio,quod & tradit idem Alex.conſi.28.Viſo,col.3.uerſi. ad hoc etiam, 2.uol.& idem Alex.poſt alios,in l.ſciẽdum, nu.15.ubi etiam Crotus,nu.13.ff.de uerbot. oblig.decidentes,non pręſumi ſolennitatem precij, cum non ſit intrinſeca, ſed extrinſeca materialis,ut Bald.& alij ibi tradunt,ſeu ſubſtantialis,ut Crot.ibi mauult. Et idem quod non probetur uenditio,tenet Dec. in conſil. 57.nu.5. quod admittit Crauet. conſil. 272. num.18. Quod tamen procedit, cum diſputatur inter emptorem,& uẽditorem, uel ſuper precio ſit controuerſia, ſecùs ſi cum alio, ut quia dicit emptor ſe rem præſcripſiſſe, & ad probandum titulum inducit teſtes, qui deponunt de uenditione, non tamen recordantur de certo precio, hoc caſu faciunt probationem,quia tertius non poteſt referre quęſtionem de quantitate precij. ita Bald. in l. 1. 2. col.uerſi. denuo quæro, nu.3. C. de rebus alien.non alien. Rom. conſil.91. Viſis,col.2. nu.6. Alex. & Crot. in d.l. ſciendum,Fel.in c.ſicut,col.fin.nu.43.de ſenten.& re iudic.et idem eſt, ſi tractatur de retractu fiendo per conſanguineum,qui rem uenditam retrahere poteſt ex forma alicuius ſtatuti, uel cõſuetudinis, ſat enim hoc caſu uenditio probata cenſetur,ut latè comprobat Tiraquel. in fin. dicti tractat.quæſt.18.num.86.& ſequent.& ibi nu. ſequenti loquitur in inſtrumento uen-
14 ditionem ſine precio continente. Ad hoc † ẽt pertinet,quod in dubio, cum de precio facta ſit mentio, de contractu uenditionis intelligendum ſit, cui propriè & ſtrictè conuenit precium,gloſ.in uerbo intelligi,in l.fi. C. de prædijs Decur.lib.10.ubi Bar.nu.2.& Alex. Loſeus,in addit.ad ipſum, & eſt gloſ. in uerbo,quis enim,& ibi Bald.in lectura noua infert ad ſtatutum, in l. cum dotem, C.de iure dot. Fab.d. tractatu alios allegãs,in 2. quęſt. 1.col.num.2.uerſi.hoc tamen fallit, & in d. quęſt. 10.col.5.uerſ.circa ſecundum. Aſflict. deciſ.72.nu.9.& deciſione 270.nu.2.Marſil. Sing.105.Vbicumque, & plures alios aggregat Tiraquel.d. tractatu,in §.1. gloſ.2. nu.1. & ſequitur alia adducens Pariſ. in conſil.82. nu.10.& ſequent.3.uol. Ripa in l.2.in princ. nu.31. reprobando Iaſ. & Dec. ibi,ff.ſi cert. pet.& ibi etiam Alciat.ſuper uerbo aliud genus,3. pagina. Et prædicta procedunt,ut diximus, in caſu dubio, ſecus in claro, in quo conſtat partes uelle facere contractum, puta locationis, & de precio mentio habita eſt, tunc ſtabit impropriè, cum non poſſit conuenire propriè contractui,de quo agitur,l.ſi qs ante, & ibi declarat Iaſ. in ultimo not. ff. de acquit.poſſ.& in d.l.2.in fine prin. Sequitur Ripa,in l.filiusfam. §. diui,nu.103. de legat. 1.quod etiam uoluit Anchar.conſi.72.Tantum,ad finẽ,& ita uenit intelligendus Ruin. conſi.110.num.5.vol.4. Qui aliàs diceret cõtra communem opinionẽ,de qua ſupra. Hãc etiam concluſionem limitat Bald.procedere in l.ex conuentione,num.1.uerſ.tertio caſu, C.de pact.quando precium eſt condignum, per glo.in l.1.§.1.ff.de ſuperficie.& ſequitur Iaſ.in l.1.col.5.uerſi.unum tamen in propoſito,C.de iure emphyt.& Marſ.d.Sing.105. quod tamen uenit reſtringendum,ſecundum Alciat.in d.l.2. dum agitur de interpretatione contractus,an ſit locationis,uel uenditionis,ſecùs ſi an ſit nominatus, uel innominatus,ut ibi per eum; in quo etiam loco redarguit Iaſ. ibi, in fine facientem differẽtiam an ſit dictũ pro precio, uel pro precio, & nomine precij. Procedit etiam dicta Concluſio, quoties in Statuto, uel Lege de precio conuento mentio facta ſit,ſecùs ſi de precio communi,ut declarat Bald.in d.l.cum dotem, & ſequitur Fab.d.uerſic.circa ſecundum,diffe-
15 runt † enim precium cõuentum, & precium commune, & ſingulare,ſicut intereſſe, quod aliud eſt conuentum,commune,uel ſingulare,ut per gloſ.primã,& Bart.nu.10. in l. unica,ubi Dec.nu.11.Rebuff.in d.1. gloſ. nu.9. Cagnol.nu.80.& ſequent. & Grammat.deciſione 58.nu.8. Vltimo ſciendum eſt, quod
16 uerbum,nominatim,† idem importat quod expreſsè,l.proinde,in prin.ff.de ſtip. ſeruor. Alber.in Dictionario ſuo,in eod.uerbo,& illud dicitur fieri nominatim, quod ita exprimitur,ut de eo nequeat dubitari, l.1. & 2. & ibi Doctor.ff.de liber.& poſth.& l. nominatim,ff.de condit.& demonſtr.tradit Aret. in l.certum. ff. ſi cert. petatur.

Inter ipſas partes vt ſupra agentes conuento.

S V M M A R I A.

1 Conuentionis verbum quid importet, & quid conuenire.

Conuenire qui dicantur.

2 Conuentionis nomen generale ad omnes contractus & obligationes, & nu.7.

3 Conuentio fit expreſſo & tacito partium conſenſu.

Conuen-

4 *Conuentionum triplex ſpecies remiſſiuè.*
5 *Venditionis contractus proficiſcitur ex conuentione precij.*
6 *Venditio noua cenſetur facta & prior reuocata ex noua precij conuentione.*
8 *Conuentio, & pactũ differunt, et habent ſe tanquam excedentia, & exceſſa.*
9 *Conuenire uerbum, ſimplex pactum non ſtipulationem importat.*
10 *Venditio fieri poteſt pro eo precio maiore quod uenditor reperire poterit ab alio.*
11 *Venditor qui conuenit vendere rem alicui pro decem minus quàm à quocumque habere poſſet an teneatur eam pro nihilo dare, ſi non poteſt reperire emptorem qui eam nolit niſi pro decem.*

GLOSSA SECVNDA.

COnuentionis verbum generale eſt, ad
omnia pertinens, de quibus negotij
1 contrahendi † tranſigendique cauſa
conſentiunt, qui inter ſe agunt: nam ſicut
conuenire dicuntur, qui in diuerſis locis in
unum colliguntur, & ueniunt, ita qui ex di-
uerſis animi motibus in unum conſentiunt,
ideſt in unam ſententiam decurrunt; Hac
ſunt uerba Vlpiani, in l. 1. §. conuentionis, ff.
de pact. qui in §. ſequenti ſubdit conuentio-
2 nem adeo nomen eſſe generale, † ut nullus
ſit contractus, nullauè obligatio, quæ non
habeat in ſe conuentionem, ſiue re, ſiue uer-
bis fiat: nam & ſtipulatio, quæ uerbis fit niſi
habeat conſenſum, nulla eſt, & in §. fin. eiuſ-
dem l. dicitur, conuentiones pleraſque in a-
liud nomen tranſire, ueluti in emptionem, lo
cationem, pignus, uel ſtipulationem. Fit e-
3 tiam conuentio † nedum expreſſo, ſed tacito
partium conſenſu, ut ſi debitori cautio redda
tur, cenſetur inter partes conuentum, ne ab
eo debitum petatur, l. 2. ff. eo. & l. 4. De tripli
4 ci † ſpecie conuentionum habetur in l. con-
uentionum, & l. ſequenti, ff. eo. tit. Eſt igitur
bonum conſilium, (ut Pract. Papienſ. docet
in forma libelli ut pacta ſeruentur. in gl. con-
uentiones) uti iſto uerbo in Inſtrumentis tan
quam omnium generaliori, ut per eum ibi.
5 Conuentio † igitur precij contractum uendi-
tionis perficit, ſi modo ſine ſcriptis ſit, ut d. l.
2. ff. de contrahenda empt. & ſi numeratio
non intercedat. & idem dicitur in d. princ. In
ſtit. de empt. & vendit. ibi, ſimulatq; de pre-
cio conuenerint, & de cõuentione ſuper pre
cio, habetur in l. pacta conuenta, in princ. ff.
6 de contrahen. empt. ubi per † conuentionem
factam de augendo uel diminuendo precio,
cenſetur receſſum à priore contractu uendi-
tionis, & noua cenſetur facta emptio. De cõ-
7 uentione † quod ſit uerbum generaliſſimum,
habetur etiam per Modern. in Rubr. de uer-
bor. obliga. ubi Ripa, nu. 16. & in l. lecta, ubi
Alciat. in uerbo, conuenit, & Cagnol. 14.
not. nu. 87. & Andr. ab Exea, in lib. de pact.
in 2. parte Rubr. nu. 252. & ibi nu. 259. quod
8 differat † à pacto ſecũdum ſuam ſententiam,
declarat ut ſe habeant tanquam excedentia,
& exceſſa, ut per eum ibi. Si modo in inſtru-
9 mento uerbum iſtud (cõuento) † appoſitum
conſtet, non cenſentur partes per ſtipulatio-
nem conueniſſe, ſed pacto modo, ſecundum
frequentiorem Doctor. ſententiam, licèt Iaſ.
dicat, pro aduerſa parte communem eſſe, ut
per Rip. Alciat. & Cagn. locis præallegatis,
licèt in uerbo (promiſerunt) aliud dicendum
ſit, §. ſi ſcriptum, Inſtit. de inutil. ſtip. de quo
tamen latius ſuo loco dicetur, & ſupra etiam
fuit dictum in Clauſula ratihabitionis, ſuper
uerbo, (promiſerunt,) & ſuper uerbo, (pro-
miſſionibus.)
10 Sed quid ſi partes † conueniunt, quod res
ſit empta pro eo precio, quod reperierit uen-
ditor? Fab. d. 5. quæſt. col. 7. in fine, uerſic. ſed
quæritur, tenet ualere uenditionem, & tene-
ri emptorem eo precio emere, quo alius quiſ
piam emere uellet, etiam ſi iuſtum precium
excederet; & ipsũ ſequitur Tiraquel. d. tract.
§. 1. gloſ. 18. nu. 4. vbi plures alios adducens,
oſtendit eum qui tenetur ex pacto, uel ſtatu-
to rem uendere, debere conſequi illud pre-
cium quod iuſtum, & commune excedit, mo
do id alius uerè ſoluere uelit: licèt nonnulli
fuerint in contraria ſententia, ut per eum ibi,
& in num. ſequentibus.
11 Aliam quæſtionem † ponit Fab. in d. tract.
in quæſt. 10. notab. 6. ad propoſitum conuen
tionis de precio factæ inter partes, quod ſi Ti
tius conuenit Seio rem quam dicit ualere cẽ-
tum, uendere pro decem minus, quam à quo
cũq; hr̃e poſſet, ſi non poſſet reperire empto-
rem, qui eam uellet niſi pro decem, an tenea-
tur illam dare ei cui conuenit pro nihilo? &
cõcludit poſt Cin. & Pet. in l. illud, §. minus,
ff. de tribut. & ibi ẽt ponit Bald. remittẽdo
ſe ad Guiliel. quod teneatur uendere pro no-
uem, & ſic teneatur relaxare decimam par-
tem precij emptori, ut ibi per eos.

Concluſo.

SVMMARIA.

1 *Venditio antequàm perficiatur plura uerba fiunt hinc inde.*
Emptor viliore, venditor cariore precio celebrari cupiunt uenditionem.
2 *Contractus dicitur in ſola concluſione, licet alia multa*

multa uerba ſoleant interuenire.

3 *Concluſum quando dicatur in contractu.*

4 *Eſſe naſcitur ex perfectione.*

5 *Teſtes deponentes de tractatu non probant contractum.*

6 *Dies concluſionis contractus eſt ſcribendus non dies tractatus.*

7 *Actus denominatur ab hora in qua finitur.*

8 *Contractus an cenſeantur concluſus, & firmatus ſi alter dicat ego volo tibi vendere ſolùm rem pro centum, & alter reſpondeat volo emere.*

9 *Venditio valet ſi dicatur vendo ſi vis, & ſit reſponſum emo ſi vis.*

Secus autem ſi dicatur vellem uendere, & vellem emere.

10 *Venditio an intelligatur facta ſi dicat aliquis vendo talem rem Titio pro centum, quod audiens Titius extrà exiſtens dicat, emo.*

Venditionis contractus exigit præſentiam contrahentium ſeu nuncium ad hoc deſtinatum vel Epiſtolam.

Venditio nõ cenſetur contracta ſi quis dicat, volo vendere Titio rem pro centum, & aliquis id ſibi referat, & ipſe dicat ſe velle emere.

11 *Venditio non cenſentur ſuſpenſa in tempus inſtrumenti ſi conuentum ſit inter partes de precio, & de re, & quod pro dicto precio, & re uenditor faciat inſtrumentum emptori, latè hic diſcutitur uide diſtinctionem. nu. 19.*

12 *Notarius ſi uno die partes concordent, & alio ipſe rogatur, ſcribit diem rogitus, non diem concluſionis contractus.*

13 *Contractus in ſcriptis an cenſeatur factus ſi ſit actum inter partes, ut fiat ad ſenſum ſapientis.*

14 *Contrahere in ſcriptis voluiſſe præſumuntur partes ſi ante contractum, uel in contractu exprimant uelle facere ſcripturam.*

Contrarium tamen alij ſenſerunt.

15 *Contrahere in ſcriptis voluiſſe cenſentur partes quando ante perfectum contractum dicunt habeamus notarium.*

Verius tamen eſt contrarium.

16 *Emptio ualet ſine inſtrumento.*

17 *Contrahere in ſcriptis uoluiſſe tunc demum partes præſumuntur, quando expreſſe egerunt ut non valeat alter contractus niſi facta ſcriptura.*

18 *Contrahere in ſcriptis voluiſſe in dubio partes non præſumuntur.*

20 *Statutum Bononiæ declaratum.*

Scriptura an & quando intelligatur exigi ad probationem, an verò ad eſſentiam, uel ualiditatem contractus.

21 *Doctrina diſtinguenti magis ſtandum eſt tamquam magis appropinquanti veritati.*

GLOSSA TERTIA.

SOlent partes quæ contractum uenditio
nis facere intendunt, ſuper eo ratioci-
1 nari, & † plura uerba facere cum em-
ptor, viliore comparandi, uenditor cariore
diſtrahendi, uotum gerant, uixque poſt mul-
tas contentiones paulatim uenditore de eo
quod petierat detrahente, emptore autem
huic quod obtulerat addente, ad certum con
ſentiunt precium, ut notabiliter dicit tex. ſin
gularis, in l. ſi uoluntate, C. de reſcind. uen-
dit. ex quo not. ibi Bald. & Salic. quod licèt
2 † multa uerba in contractibus interueniant,
hinc inde tamen ſola concluſio dicitur eſſe
contractus, & hanc notarius ſcribere debet.
Sequitur Afflic. deciſione 375. nu. 6. In con-
3 tractu † verò dicitur eſſe concluſum ſecun-
dum Bald. in l. contractus, col. 2. nu. 5. verſic.
ſed quæro hic, C. de fide inſtru. quando con-
ſtat de perfectione reſpectu uoluntatis con-
4 cluſiuæ: quia eſſe † naſcitur ex perfectione,
& quia eſſe conſtat in concluſione, quod in
uenditione, & contractu ſine ſcriptus optimè
procedit. Si uerò fiat in ſcriptis, de quo ali-
qua inferius dicemus, exiguntur alia, de qui-
bus in d. l. contractus, & per Bal. & alios ibi;
& quod ſola concluſio attendatur, per text.
ſuprà allegatum, in d. l. ſi uoluntate, tradit e-
tiam Socin. in conſil. 93. col. 2. ad fin. 1. uol.
& conſi. 214. col. 3. vol. 2. Felin. in ca. 1. nu. 8.
de fide inſtrum. & ibi Dec. nu. 10. Dec. conſi.
404. num. 12. & 463. in princ. & Afflict. deci-
ſione 375. nu. 6. & Tiraquel. in d. tractatu in
5 fine, nu. 2. ſic etiam teſtes non probant, † qui
non de concluſione, ſed de uerbis eam præ-
cedentibus atteſtantur, ut per Pariſ. conſil. a-
liàs allegato, 162. nu. 22. & 23. 4. uol. poſt Sa
lic. & Felin. quos ibi allegat. Et de teſtibus
deponentibus de tractatu quod non probēt,
ſcribit Dec. dictis conſilijs, & in alijs locis re
latis per Tiraquel. ubi etiam plures alios ci-
tat, d. nu. 24. Ad quod faciunt quæ ſupra di-
ximus in principio inſtrumenti, in uerbo, die
6 decimo, col. 2. concludentes diem † conclu-
ſionis contractus per Notarium eſſe ſcriben
dum. quod etiam uoluit Cagnol. in l. ſi libra-
rius, de reg. iur. nu. 71. ubi dicit, quod ſolent
in inſtrumentis notarij dicere, actum, &c. ad
denotandum rem perfectam, & ibi plures al
legat. De qua Clauſula etiam ſuo loco dice-
7 mus, & nume. ſequenti dicit, quod actus † de-
nominatur ab hora in qua finitur, ideò nota-
rius debet dicere, actum die tali, ponendo
diem actus finiti.
8 Sed an partes † cenſeantur concluſiſſe, &
firmaſſe contractum, ſi alter dicat, ego uolo
tibi uendere hanc rem pro centum, alter re-
ſpondeat

ſpondeat uolo emere. gloſ. in l. vendentis, ad
fin. C. de contrahen. empt. tenet ualere con-
tractum. Cin. & Petr. ibi aliter, ſed Bald. &
Salic. ibi, in 5. quæſt. tenent gloſ. quam etiam
tenet Bart. in l. ſerui electione, in princ. ff. de
leg. 1. cum quo eſt communis opinio, ut per
Ripam ibi, nu. 19. & cum eis uidetur tranſire
Fab. d. 5. quæſt. col. 14. 2. quæſt. & idem eſt ſi
9 dicatur, † uendo ſi uis, & emptor reſpōdeat,
emo ſi uis, ex iſtis enim uerbis oritur conclu-
ſio, & perfectio contractus, ut per gloſ. ibi
Bal. & Salic. 7. quęſt. & Fab. d. 2. quæſt. ſecùs
ſi diceretur uellem uendere, & uellem eme-
re, ut per gloſ. Salic. & Bal. in locis prędictis,
& hoc modo cēſetur loqui Aret. in d. §. actio
num, nu. 6. uerſi. uideamus aliqua, ubi dicit,
non ualere uenditionem factā per uerba de
futuro, uel ſuſpēſiua; Et licèt Ang. in Auth.
de Nupt. in princ. collat. 3. allegando d. gloſ.
in d. l. in uendentis, aliud uelit, tñ eius opinio
reijcitur: quinimò, contrariū tenuit ut ſuprà
reſpōdendo exemplo quod ponit, uolo aſcē-
dere arborem, & tamen nō aſcendo quia fa-
ctum exigitur; aliud enim eſt, uolo uendere,
cum ſolus conſenſus ſufficiat.

10 Quid ſi aliquis † exiſtens in domo dicat,
uendo talem rem Titio pro cētum, quod au-
diens Titius extrà exiſtens dicat emo, num-
quid perfectus uel concluſus dicatur contra-
ctus? Bar. in l. abſenti, in prin. ff. de donat. mo
uet quæſtionem in donatione, & concludit
non ualere: quia exigitur pręſentia contrahē
tium, ſeu nuncius ad hoc deſtinatus, uel epi-
ſtola, & in terminis in uenditione quod non
ualeat firmat Aret. in d. §. actionum aūt, nu.
6. verſic. quid aūt ſi ego exiſtens, huc ēt perti-
net qđ notat gloſ. in l. 1. in fi. ff. de cōtrahen.
empt. quā ibi ſequuntur Doct. dicentes, qđ ſi
quis dicat uolo uendere Titio rē pro centū,
& aliquis id ſibi referat & ipſe dicat, ſe uelle
emere non cenſetur contracta uel perfecta
uēditio. Sequitur Fab. d. 5, quęſt. col. 11. verſ.
ſequitur ſecunda pars nu. 46. & ſeq. & col. ſe-
quenti, ubi plura ad propoſitum adducit.

Sed alia ſuboritur quęſtio difficilior diſcu
tienda, in qua Doct. parum conueniunt, ita,
quod modo pro una parte, modo pro altera
diuerſa iudicatum extitit, ſtatim enim quod
partes de precio conueniunt, & in eo concor
dant, & concludunt, perficitur uenditio, niſi
ſit facta in ſcriptis, d. l. 2. ff. de contrah. empt.
& Inſtit. eo. tit. in princ. ſecus, ſi partes inten-
dant in ſcriptis contrahere, quo caſu niſi per-
fecta fuerit ſcriptura, & ſubſcripta, ac con-
f firmata, & abſoluta à partibus, prout dicetur
etiam infrà, non eſt perfectus contractus, &
poſſunt partes pœnitere, & non habet effe-
ctum aliquem, l. contractus, & ibi omnes, C.
de fide inſtrum. & habetur in d. princ. modo
aliquæ partes concordant in precio alicuius
fundi pro centum, & conueniunt quod prò
dicto precio uenditor faciat inſtrumētū uen-
ditionis emptori, prout cōmuniter fit in uen-
ditione rerum immobilium, cum aūt adhibe
tur notarius rogandus de tali inſtrumento,
altera pars recuſat uelle cōuenta obſeruare,
aſſerens ſe pęnituiſſe, & non teneri ſtare con
uentioni, ſiquidem contractus non fuit per-
fectus, quia cum partes ipſæ egerint, ut de eo
rogaretur notarius & fieret ſcriptura, cenſen
tur uelle in ſcriptis contrahere, & donec ſit
perfecta ſcriptura, & abſoluta à partibus, ut
ſuprà, eſt locus pœnitentiæ, d. l. contractus.
contra uerò diuerſa pars negat conuētionē,
ſolum de ſcriptura faucnda factam fuiſſe af-
firmans, ad rei geſtę promptiorem probatio-
nem, non ſubſtantiam, l. cū res, C. de probat.
l. contrahitur, ff. de pignor. cū ſimilibus. Hāc
quæſtionē in terminis mouet Paul. de Caſtr.
in d. l. contractus, 3. col. & concludit partes
11 † uoluiſſe ſuſpendere contractus ſubſtantiā,
in tempus rogationis, & quod prius contra-
ctus nō fuerit perfectus, ſed fuiſſe quoddam
rocinium de futuro contractu. Vndè, quem-
admodum cōtractus qñ agitur ut fiat in ſcri-
ptis, non eſt perfectus, niſi ſcriptura perfecta
& abſoluta, ut ſuprà ita hoc caſu, qñ agit̄ ut
notarius rogetur, nō dr̄ perfectus antequam
ſit rogatus, & ſic pars poteſt pœnitere, quod
12 oſtendit (ut ipſe dicit) euidenti rōne: quia † ſi
uno die partes concordant, & alio die roga-
tur notarius, apponit diem rogitus non con-
cluſionis contractus, quod vr̄ oſtendere, qđ
prius non fuerat perfectus contractus: & ita
dicit de facto ſe uidiſſe Florentiæ. Idem ipſe
ēt tenet in l. cum res, 2. col. C. de probat. ubi
dicit ſe habuiſſe pluries in facto, licèt multi
ſentiant contrarium, & credunt Euangeliū
eſſe, & in l. qui bis idem, 2. col. ff. de uerbor.
oblig. idem repetit, dicens ſe ita conſuluiſſe
Florentiæ, & Raph. ſubſcripſiſſe, & fuiſſe ob
tentum, & ſequitur ibi Iaſ. nume. 22. & idem
tenuit conſulendo in conſil. 132. Viſo pun-
cto, ante finem, in antiquis. & conſil. 241. In
quæſt. quæ uertitur, nume. 2. 2. parte, in no-
uis. Fulg. etiam id tenuit, in conſ. 200. in quæ
ſtione quæ uertitur, & Iaſ. ita dicit tenēdum,
quicquid ibi teneat Aretin. in dicta l. qui bis
idem, 2. col. Hoc etiam tenet Socin. in conſi.
169. col. 4. 1. vol. duplicato conſi. 120. nu. 17.
4. vol. Dec. conſi. 11. col. 1. & 2. & conſi. 159.
num. 4. & idem ſequitur Boer. deciſione 48.
num. 18. & 183. nume. 9. Et pro iſta parte fa-
cit quod decidit Specul. in d. §. 1. de empt. &
uendit. col. 6. verſic. ſed ſi dictum ſit, ubi uo-
13 luit † contractum cenſeri factum in ſcriptis,

ſi ſit

ñ n.

ſi ſit actum inter partes ut fiat ad ſenſum ſapientis, quam Spec. deciſionem ſequi uidetur Fab. d. 5. quæſtione, col. 22. Socin. dicto conſil. 169. col. 5. Marſil. in Rubrica de probat. nume. 68. & in Sing. 666. Pendet. & Iac. Phil. Port. qui utrãque opinionem ponit, in vltimo libro ſuarum concluſionum, ultima etiam concluſione. Alciat. in l. pactum quod bona fide, 5. pagina, C. de pact. & in conſil. 156. nu. 2. lib. 5. & in l. qui bis idem, in fine, ff. de verbor. oblig. & Boer. dicta quæſt. 183. nu. 10. Huic etiam parti adſtipulatur opinio Placent. & Azo. gl. quæ uidetur magis communiter recepta, quod ſi ante contractum,
14 uel † in contractu partes exprimant uelle facere ſcripturam, cenſentur uelle contrahere in ſcriptis: licèt Ioan. gloſ. voluerit, quod niſi expreſsè ſentiant, aliter non ualere niſi fiat ſcriptura, nõ cenſeri partes in ſcriptis uoluiſſe contractum facere, ut uidetur uelle gloſſ. in uerbo, ſcriptis, in d. l. contractus, quę hanc vltimam opinionem per eam relatam approbare cenſetur, iuxta tradita per gloſ. fin. ubi Doctor. in l. qui filium, §. Sabinus, ff. ad Trebel. Aret. in §. item precium, Inſtit. de empt. & uendit. Felin. & Dec. in c. 1. in fine, de conſtit. quod tamen uenit declarandum, ut per Bertrand. conſil. 159. 3. uol. poſteriorum; & idem uidetur tenere glo. in uerbo in ſcriptis, in l. teſtium, C. de teſtib. & gloſ. magna in Authent. ſed nouo iure, C. ſi cert. petat. clarius idem tenet gloſ. in uerbo ſcriptura, in d. princip. Inſtit. de empt. & uend. ubi dicit opi. Io. nõ eſſe in uſu, & ibi Franc. Aret. in figuratione caſus refert Mar. idem tenere quod Io. ſed dicit non inueniri iure cautum, & quod D. Guid. dicit, quod contractus dicitur fieri in ſcriptis, quando in principio dictum eſt quod ſuper contractu illo debeat fieri ſcriptura, hoc etiam tenet Azo. in Sũma, C. de fide inſtr. ad finem, & in tit. de contrahend. emp. col. pen. idẽ ẽt tenet glo. in uerbo, ſancitum eſt, in §. finali, in Auth. de inſtr. caut. & fide, col. 6. & ibi Bart. in fine, & idem uidetur tenere etiam Azo in Summa, C. ſi cert. pet. col. fin. & cum iſta opinione vr̃ tranſire Bar. & Io. de Platea, in dicto princ. Inſtit. de emptione & uenditione, & ibi dicit Port. quod iſta opinio eſt communior, & ſequitur D. Silueſter Aldobr. in addit. Hanc opinionem etiam tenet Bald. in dicta l. contractus, in 3.
15 not. numer. 3. ubi dicit, quod quando † ante perfectum contractum partes dicunt, habeamus notarium, eſt ſignum quod debeat contrahi in ſcriptis, & idem eſt, ſi à iure uel conſuetudine id ſit inductum, ut per Nicol. de Mattar. & Cin. quos ibi allegat, & idem tenet ſequendo Bald. ibi Anton. de Canar. in tractatu de inſinuatione 1. par. 21. quæſt. nu. 39. & idem Angel in §. & licèt, col. 2. in Authent. de teſtib. collat. 7. & hanc opinionem Azon. dicit Salic. in d. l. contractus. 4. colum. uerſic. uenio ad apparatum, tenere Cin. Iac. But. & communiter Doctores ibi.

Contrariam opinionem tanquam ueriorem, & receptiorem, cum hæc ſpecies in facto multoties mihi accidiſſet ſequutus ſum: quam partem in iſtis terminis diſputãdo ad partes tenet Barb. plura adducens in Rubrica de empt. & uendit. 3. col. & ſequent. ubi dicit ita conſuluiſſe, & obtinuiſſe; & idem tenet in l. ſciendum, car. 5. col. 1. ff. de uerbor. oblig. quam etiam tenuit Aret. & legendo, & conſulendo, in d. l. qui bis idem, numero ſecundo, 1. & 2. col. ubi Claud. nume. 2. dicit communem. reprobat Paul. contrarium tenentem, dicens in contrarium eſſe communem opinionem, & in conſi. 160. Longa eſt, 2. dub. col. 3. & ſequent. idem tenet; & in hãc etiam uidetur inclinare licèt dixerit rem dubiam, in conſ. 129. Clariſſime Domino Collateralis, ante fin. Hanc etiam opinionem tenuit Fab. dicta 3. quæſt. quintæ quæſtionis principalis, ubi dicit, deciſionem Pauli du-
16 bitabilem: quia facere † inſtrumentum, non eſt de ſubſtantia emptionis, cum ualeat ſine eo, d. l. cum res, cuius reſeruatio non debet illam factam uiciare. ſed ſuperuacua debet haberi illa adiectio de inſtrumento faciendo, argument. l. fundus ille, ff. de contrahenda empt. Hanc etiam ſententiam ſequitur Roch. de Curte, in Rubrica ſeu tractatu de conſuetud. nu. 4. & nu. 533. Hanc etiam partem ualidiſſimis rationibus tutatur Dec. ſibimet contrarius melius (ni fallor,) ſentiens, in conſil. 340. ferè per totum, ubi reſpõdendo rationibus Pauli, & auctoritatibus, & rationibus ipſum reprobat, dicens eius deciſionem non eſſe ueram, & contra communem Doctorũ ſententiam. Hanc etiam partẽ tenet Io. Fab. in d. prin. Inſtit. de empt. & uendit. ſeu in uerbo, in his, num. 4. ubi dicit, quod contrarium communiter uſu ſeruatur, & reprobat Spec. in deciſione in contrarium allegata, tenens, quod neutra pars poſſit pœnitere, tanquam cenſeantur partes uelle in ſcriptis contrahere, licèt dixerint in contractu uelle notarium adhibere, & fieri ſcripturam de contractu; quod & tenẽt alij citati per Iac. Phil. Port. d. concluſione ultima, maximè Grat. Reſpõſo 107. col. 1. uol. 1. & Sigiſm. Loffred. Neapol. conſi. 19. num. 20. & Fernan. Vaſq. in ca. 28. num. 22. Illuſtrium Controuerſiarum. Dec. in l. pactum quod bona fide, nume. 2. & 3. & ibi Card. C. de pact. & Auguſt. Berous, conſ. 80. ad fin. 3. uol. Afflict. deciſione 332. nu. 1.

in fine,

Digitized by Google

in fine, & in fine deciſionis, & Claud. de Seiſ
ſel. in d. l. qui bis idem, nu. 2. & Ferret. nu. 10.
Et hanc partem ualdè fouet opinio tenen-
17 tium ſententiam Io. gloſ. quod partes † non
cenſeantur uelle contractum in ſcriptis fa-
cere, niſi expreſsè agant, ut non ualeat aliter
contractus niſi facta ſcriptura, quam opinio
nem ſequuta fuit gloſ. fina. poſt medium in
Authen. at ſi contractus; C. de fide Inſtrum.
& eam ubique tenuit Bart. ut in d. l. contra-
ctus, in utraque lectura, in l. generaliter, 2. le-
ctura, num. 10. C. de non numer. pecun. in d.
Auth. ſed nouo iure, C. ſi cert. pet. nec aliter
uidetur tenere in d. §. fin. in Auth. de inſtru.
caut. ex fide, in contrarium ſupra allegato;
quia ſe remittit ibi ad d. l. contractus, ubi te-
net contrarium licèt referat Azon. ut ſupra,
qui Azo in hanc opinionem magis inclinaſ-
ſe uidetur, in d. tit. ſi cert. pet. col. fin. Et cum
hac opinione uidentur tranſire Alb. & Ang.
in d. l. contractus, ſed & Paul. de Caſt. expreſ
sè eam tenet in conſil. 42. Tria ſunt, col. 2.
uerſic. nec obſtat l. contractus, in antiquis, a-
liàs 52. par. 2. in nouis, qui (licèt in alio caſu)
uidetur recedere ab illa ſua priori opinione,
quod partes primum contractum habuiſſent
pro ratiocinio quodam futuri contractus,
& quod non ualeat, ex quo partes uoluerunt
aliam ſcripturam facere. Hanc etiam opinio
nem tenet Card. conſi. 44. pro B. Chriſtofo-
ro, nu. 2. Angel. conſi. 156. Domina Angeli-
na, Bald. in d. l. cum res, in princ. in 1. oppoſ.
18 ubi dicit, † quod in dubio non cenſentur par
tes uelle in ſcriptis contrahere. Hanc etiam
tenet Barb. in dicta Rubrica col. 5. ubi dicit,
quod communis ſchola Doctor. eam tenet:
quam etiam tenent dicentes communem,
Fab. Aretin. & Dec. in locis præallegatis,
quam etiam communem dixit Iac. Butr. in
d. l. fina. C. ſi cert. pet. ut refert Aret. in dicto
prin. nu. 2. & ibi eam etiam tenet Claud. 2. pa
gina. Et quicquid ſit de ueritate iſtarum dua-
rum opinionum, gloſſ. quæ ambæ habent au
ctoritates pro ipſis, & ſequaces plures, ut ſu-
pra, tamen in hac propoſita quæſtione ſtan-
19 dum † uidetur opinioni diſtinguenti, & cæ-
teras diſſonas concilianti, quam poſuit Sa-
lic. in d. l. contractus, 1. & 2. queſt. & in d. Au
thent. Sed nouo iure, col. 5. cum duabus ſe-
quent. diſtinguit enim caſus claros à caſibus
dubijs, caſus eſt clarus ſi utraque pars fatea-
tur ſe uoluiſſe in ſcriptis contrahere; idem, ſi
in ſcriptura diceretur, tales partes uolentes
in ſcriptis contrahere, his enim caſibus pro-
cedit opinio Azon. & tenentium primam
partem, & idem eſt ſi cõtractus ſit talis, quia
ad ſui ualiditatem de iure communi munici-
pali, uel conſuetudine exigit ſcripturam, ſe-
20 cùs ſi ad probationem, ut in ſtatuto † Bono-
nienſi, quo cauetur, ut contractus excedens
ſummam librarum 50. nõ poſſit probari per
teſtes, ſed per ſcripturam, quo caſu exigitur
ſcriptura ad probationem, non ad eſſentiam
uel ualiditatem contractus; & idẽ eſt ſi prius
quam concluſum in contractu fuerit, fiat
ſcriptura, uel capitula in ſcriptis, ut continge
re ſolet in pace facienda, tunc enim animus
contrahentium colligitur, quod noluerunt
in ſcriptis contrahere, & his omnibus caſi-
bus procedit opinio contraria Azon. Caſus
eſt clarus ſi partes contrahant, & concludũt
in contractu, demum perfecto contractu, ce-
lebrant inſtrumentum, aut dicunt uelle face-
re ſcripturam, intelligitur enim ad probatio-
nem; ſed dubium eſt, ſi in contractu in quo
ad ſui ſubſtantiam, & ualiditatem non exigi
tur ſcriptura, & ante eius perfectionem par-
tes dicunt uelle facere ſcripturam, quo caſu
tenuit Paul. de Caſtro partes noluiſſe ualere
contractum niſi confecta, & perfecta ſcriptu
ra, & partibus lecta, ut ſupra, & hoc caſu non
cenſeri partes uoluiſſe in ſcriptis contrahere,
ſed contractum illicò ante factam ſcriptu-
ram ualere, & perfici, tenet ipſe Salic. hoc ca
ſu uolens opinionem Ioan. procedere, ut ibi
per eum, & hanc diſtinctionem Salicet. te-
nent Barb. dicta Rubrica, Aret. dicto conſil.
110. & Dec. dicto conſil. 340. nu. 3. & in Ru-
brica de conſuetud. nu. 1. in princ. col. 2. ip-
ſum refert Marſi. d. Sing. 666. in fine, licèt al-
leget Aret. aliter uelle in dicto conſi. Aret. in
d. princ. num. 2. col. 2. vbi dicit iſtam eſſe ue-
ritatem, & eam eſſe tenendam, cum opinio-
nes concordet, & quod ita vidit practicari, li
cèt Ferrariæ aliter dictum fuerit in quadam
cauſa, & non benè iudicio ſuo. quam etiam
ſententiam ſequitur Socin. in conſi. 173. col.
fin. 2. uol. Et pro iſta opinione, quod ei ſtan-
dum ſit, cum per eius diſtinctionem opinio-
nes contrariæ concordantur, ultrà Aretin. d.
colum. 2. facit text. in l. ſi finita, §. illud, ff. de
dam. infecto, in l. apud antiquos, C. de furt.
& in c. literas, de reſtit. ſpol. cum ſimilibus.
tradit Paul. de Caſtro, conſil. 223. Super eo,
in fine, in antiquis. Aret. in §. cum ex aliena,
2. not. per illum text. Inſtit. de rerum diuiſ.
Alex. conſi. 50. num. 7. uol. 7. & Socin. conſi.
56. col. 7. 1. uol. Et dicit Salic. in l. filiæ cuius
pater, col. 3. uerſic. expeditis gloſ. allegando
Senecam, C. famil. erciſc. quod debet ſtari
21 Doctori diſtinguenti † tanquam magis ap-
propinquanti ueritati, refert & ſequitur Ne-
uizan. in ſilua nup. l. 5. nume. 32. De opinio-
ne uerò Spec. ſupra in contrarium relata ſuo
loco inferius dicemus.

Defini-

Definito, & declarato.

SVMMARIA.

1 *Definire pro decernere, & conſtituere.*
Declarare pro demonſtrare.
Definire, & declarare aliquando ſunt ſinonima.
2 *Precium rei uendita numquid conferre poſſit in arbitrium tertij.*
3 *Venditio corruit ſi is in cuius arbitrio collatum eras precium illud noluit diffinire.*
4 *Locatio an valeat ſi in perſonam incertam ſit remiſſa mercedis definitio.*
5 *Contractus ſi non valeat in uim ueneditionis, uel quia precium fuit remiſſum in arbitrium alterius ex contrahentibus, uel ob aliud quidpiam ſimile, & tamen alter contrahens impleuit pro parte ſua ſibi conſulitur actione praſcriptis uerbis, uel in factum ex equitate tam quam ex contractu innominato.*

GLOSSA QVARTA.

1 DEfinire, uel Definitio † hic non accipitur prout accipitur in l. omnis diffinitio, ff. de reg. iur. ubi Moder. ſed
prout accipitur in l. fi. C. de cõtrah. empt. ibi
precium definiuerit, & in §. precium autem,
Inſt. eod. tit. ſcilicèt, pro decernere, & conſtituere, ſicut uerbum declarato non uidetur accipiendum eſſe prout accipitur in l. hæredes
palam, §. 1. de teſtamentis. Vbi declarans nihil noui inducit, nec addit, uel minuit, & in
c. ſuper queſtionum, ubi Feli. 1. & 2. col. de declaratione, & interpretatione, latè diſſerit,
ſed pro demonſtrato accipiẽdum magis eſt,
& uidentur hæc hoc caſu ſynonima. Et quia
ſupra in princ. huius Clauſulæ diximus, non
poſſe definitionem, uel declarationem, precij in arbitrio alterius ex contrahentibus tan
2 quam unam ex † ſubſtantialibus remitti, uidẽ
dum eſt, numquid in arbitrium tertij remitti
poſſit: & licèt apud antiquos dubium eſſet, tamen hodie deciſum eſt, per d. l. fin. & dictum
§. precium autem, ut arbitrio nominatæ perſonæ definitio precij committi poſſit, & interim ualebit uenditio tanquam ſub conditione facta, quæ facta definitione per nominatum habebit effectum, & precium diffinitum
emptor ſoluere, uẽditor uerò rem tradere tenebitur, non ſecùs ac ſi ipſę ambæ partes cõcorditer precium ipſum definiuiſſent. Si ue-
3 rò † tertius ille nominatus noluerit, uel non
potuerit definire, ſeu declarare, irrita fit uenditio, quaſi in ſubſtantia defecta nullo precio
conſtituto, ut in dictis iuribus: & habetur
etiam in l. ſi quis arbitratu, ff. de uerbor. obl.
ubi Bar. & Doctor. plures queſtiones ad propoſitum examinant, quas apud eos uidere li-
4 cet. Voluit tamen Bart. ualere † locationem:
quod idem procedit in uenditione, paribus
enim paſſibus incedunt ij contractus, Inſtit.
de loca. & conduct. in princ. & l. 1. ff. eod. tit.
etiam quod in perſonam incertam ſit remiſſa, definitio mercedis, in l. ſi merces, in princ.
ff. loca. dummodo remiſſio ſit facta ad arbitrium duorum eligendorum per partes, ſecùs ſi unius tantum, quia poſſent diſcordare,
& ſic procederet quod dicit gloſ. ibi, & hanc
Bart. opinionem tenet Corn. dicens non inueniſſe, aliquem à Bart. diſcedere, in conſil.
50. col. 3. uerſic. tamen his non obſtantibus,
1. vol. & dicit Decius quod iſte modus contrahendi à iure uidetur approbatus, in conſi.
648. in princip. ubi allegat conſilium Anan.
19. qui tamen non propriè in iſto caſu loquitur. Sed ſi contractus uenditionis ob non factam declarationem non ualeret, uel quia in
arbitrium alterius ex contrahentibus precium remiſſum fuerit, uel ſimili caſu, quo certum eſt contractum non ualere in uim uenditionis, ſi res ſit tradita emptori, uel precium
5 ſolutum, poterit † agi actione præſcriptis uerbis, uel in factum, ex æquitate, tanquam ex
contractu innominato, ne remaneat contrahens in damno, l. ſi tibi polienda, ff. de præſcript. verb. & facit Inſti. de locar. in princip.
& ibi Azo in Summa, & Aret. in fine princ.
& Claud. 1. pagina, quod tenet Bald. in d. l.
contractus, 3. col. nu. 8. verſi. modo ego quæro. Paul. de Caſt. in d. l. ſi merces, in prin. ubi
Bart. indeciſum reliquit, & in l. ſi in lege, in
princ. ff. eod. Fab. d. 5. queſt. col. 7. uerſi. circa
quartum, nume. 25. Rom. & Alex. in l. ſciendum, nu. 17. licèt Crot. ibi, nu. 13. diſſentiat,
ff. de uerbor. oblig. & Alex. in l. ſi quis arbitratu. nu. 6. & ibi Socin. col. 6. nu. 21. ff. eod.
& idem Socin. in conſi. 44. col. 3. & 4. 1. uol.
& idem tenet Ruinus, conſ. 144. nu. 1. 1. uol.
& Pariſ. conſ. 132. num. 3. vol. 4.

Librarum mille Marchettorum pro dicta domo vt ſupra vendita.

SVMMARIA.

1 *Moneta illa attenditur in contractibus, qua in loco contractus expendi ſolet.*
Bononeni, ſeu bolognini conſtant ex quatrenis ſex.
Libra Ferrarienſis, Bononienſis, Mutinenſis ſunt aquales quo ad ſummam Bononenorum.
Moneta Ferrarienſis melior eſt, & differt a Mutinenſi, & Bononienſi.

Moneta

2 *Moneta aliquando attenditur habito reſpectu ad partium conſuetudinem non ad locum contractus.*

3 *Moneta diuerſi ualoris ſi ſint in ciuitate, & loco contractus quaenam moneta ſit attendenda.*

4 *Libra quandoque pondus quandoque numerum reſpicit.*

Librarum reſpicientium pondus diuerſitas ſecundum locorum diuerſitatem.

Librarum reſpicientium numerum diuerſitas ſecundum locorum diuerſitatem.

5 *Precium numquid apponi poßit in uenditione ad pondus non ad numerum.*

Creditori inuito reddi non poteſt libra auri, uel argenti, qui aurum uel argentum numerauit in pecunia numerata.

GLOSSA QVINTA.

SIcut in menſura ſuprà diximus in Clauſula uenditionis rei ruſticæ, in uerbo, modiorum quindecim, debet attendi locus contractus: ita idem dicendum eſt in moneta ſoluenda pro precio rei uenditæ, ut de eadem moneta cenſeatur conuen-
1 tum, † quæ in loco contractus expendi ſolet, & uſitata eſt, ut gloſ. & Bartol. tradunt in d. l. ſemper in ſtipulationibus, ff. de regu. iur. & probatur in l. Imperatores, in fin. ff. de contrahenda empt. & in cap. 2. & ibi gloſ. & Abb. de maledic. & in Clem. beneficiorum, de decim. & tradit Bald. in l. qui non militabat, §. 1. ff. de hęre. inſtit. & Fab. in d. 5. quęſt. col. 4. uerſ. vlterius eſt not. Alexand. conſil. 21. Viſis his, col. 2. uerſ. aut nos dicimus, 2. vol. duplicato conſilio 37. in 5. Socin. conſ. 247. columna quarta verſiculo non obſtat quod tertio loco. Brun. latè in tractatu de augumento, ultima concluſione principali, columna 9. & 10. & ſequitur Cagnol. in dicta l. ſemper in ſtipulationibus, nume. quinto. Cenſerentur igitur partes intellexiſſe de libris monetæ ſeu Bononenorum, uel Bologninorum Ferrariæ, qui idem ſunt ut uidetur uelle Statutum Ferrarię ſubtus Rubrica, Modus faciendi ſolutiones, ante finem, qui quidem Bononeni, ualent ſex quatrenos ut notum eſt, & tradit etiam Alexand. dicto conſilio, & licèt libra Ferrarienſis conſtituatur ex uiginti ſolidis monetę uel Bononenorum, prout etiam libra Bononienſis, & Mutinenſis, tamen eſt differentia in monetis, quæ minus ualent Ferrariæ, quàm Bononię, & Mutinæ, & in pluribus alijs Ciuitatibus, quo fit, ut magis prodeſſet uenditori ſi fieret contractus Ferrariæ propter bonitatem monetæ Ferrarienſis, eum de ea cenſeatur actum, ut ſupra, quàm alibi, ubi monetæ plus ualent. Et benè uerum quod Brun. in dicta
2 columna decima limitat prædicta † niſi aliter conſtaret de conſuetudine partium, quæ eſſet præponenda conſuetudini loci contractus, & ibi plura allegat, ſed ſi in loco contractus plures monetarum ſpecies expendi ſolitum eſſet, tunc de magis uſitata cenſerentur partes intellexiſſe, ut per eundem Brun. ibi, in uerſ. & qđ quando una, & quod interpretatio ſit facienda de libris, & monetis ſecundum conſuetudinem loci contractus, in quo celebratur, non ad quem refertur, tradit etiam Ioann. de Sel. in tractat. de benefic. poſt Felin. quem allegat, in tertia parte quæſtione undecima numero 17. Sed
3 ſi † diuerſę libræ eſſent in Ciuitate, diuerſam ſummam ualentes, prout Florentiæ cõtingit in Florenis, ut per Bartol. & Paul. in l. Paulus, ff. de ſolut. de libris Turonenſibus, & Pariſienſibus, quæ currunt in Gallia, tradit Tiraquel. in dicto tractat. §. primo, gloſ. 18. numero 73. & Papiæ libra Papienſis eſt ſolid. decem, & Imperialium viginti, ut per Curt. ſeniorem in l. cum quid, ff. ſi cert. petaliàs eſt tractatus monetarum 14. quæſtione, colum. fin. ſic etiam eſt in Ciuitate Regij duplex moneta, moneta Imperialis ſolid. viginti in rationem quatuor quatrenorum pro ſolido, & moneta antiqua Regij, ſolid. viginti in rationem quinque quatrenorum pro quolibet ſolido, tunc imprimis inſpiciendum eſſet, quod ueriſimilius eſt, l. in obſcuris, & ibi gloſ. ff. de regul. iur. & hoc caſu conſideratur qualitas rei venditæ, & eius ualor, ſecundum quem poterit iudicari, uel coniecturari de qua moneta, an de maiori uel minori cenſeantur partes intellexiſſe, de illa enim, quæ magis uero ualori correſpondet actum cenſetur ut Bart. Caſt. & Tiraquel. tradunt in locis proximè allegatis, & gloſ. in dicta l. ſemper in ſtipulationibus, & ibi Cagnol. numero quarto, & Brun. d. columu. 9. & Curt. ſequent. dicta quæſtio. 14. & facit quod non extrà propoſitum tradit Fab. dicta quinta quęſtione, colum. 6. ad finem, uerſiculo circa tertiam. Cęterum de libra, quæ quãdoque reſpicit pondus, quandoque numerum, ut hic
4 plura in iure † ſcripta extant de ea, quæ pondera continet, quæ regulariter continet 12. uncias, ut tradit gloſ. in l. ſecunda, C. de metalla. & metal. libro 10. licèt quandoque aliter à lege ſtatuatur, ut in d. l. 2. habetur. in l. unica, C. de argen. precio, eo libro, ubi precium argenti taxauit quinque ſolidis pro ſingula libra, licèt gloſ. & nonnulli alij dixerint, decem, de quo inferius dicetur in l. prima, C. de collat. ęris, eod. libro ubi 20. libræ æris uno ſolido taxant, & in pluribus alijs ll.

quod libra contineat.12. uncias tradit etiam
Io.Fab.in §.nos autem,Inſt.de Attili.tutor.
latè Boer.deciſ.327.nu.2.& Alciat.in anno-
tat.in l.1.d.tit. C.de mettal.lib.10. ubi librã
Romanam ab Attica diſtare aſſerit, cum illa
iſta minor ſit drachmis quatuor,& ibi latius
de drachmis, ſcrupulis, granis, & ſimilibus
ponderibus diſſerit, quæ latius in ſuo tracta-
tu de ponderibus & menſuris poſuit,de quo
etiam plura habentur per Budæ.in lib.de aſ-
ſe,ad quos recurrendum eſt ſi libet. De libra
verò quæ etiam cõtinet numerum,habemus
text.in l.quotieſcumque, C.de ſuſcept.præ-
poſ. & arch.lib.10.ubi libra auri continet ſe
ptuaginta duos ſolidos, licèt tam pondus q̃
numerum contineat, de quo inferius abũdè
differemus. ſed de libris Turonenſium, quæ
cõſtant duodecim Turonenſ. habetur in Ex
trauagan.Benedict.XII. Vas electionis;§.fi.
in tit.de cenſi.& unde habuerit originem hu
iuſmodi moneta,tradit Gomeſ. in compen.
utriuſque ſignat.in reg.de ualor. exprimen.
in impetr benefi.quęſt.9.nu.11.& ſequen.et
ibi enumerat plures libras plurium Ciuitatũ
inter ſe differentes &difformes,& inter cęte
ra ibi loquitur de libra Papienſi,quę ualet ſo
lidos 20. quod etiam refert Alciat. in l. cum
quid in uerbo,eadem bonitate, pagin.2.ff.ſi
cert.perat. & de libra Veneta quæ continet
duos Marcellos, & Bononien.quæ continet
uiginti Bologninos, ſeu Bononenos, ut ita
loquitur Alexand. dicto conſilio, quæ con-
cordat cum Ferrarienſi in numero ipſo, ſed
tantum propter ualorem monetarum, ut ſu-
prà eſt minor ea decima parte plus minuſve,
ſecundum qualitatem monetarum, & de li-
bris prædictis Turonen. & Pariſienſ. loqui-
tur Tiraquel. loco præallegato. Et dicit Go-
meſ. loco præallegato,nu.14.quod exceptis
nonnullis ibi enumeratis, omnes aliæ pro-
uinciæ Chriſtianitatis differunt in ualore li-
bræ; Et ad propoſitum noſtrum, ſciendum
5 eſt,quod † intereſt, an pro precio alicuius rei
conueniatur de libra,quæ continet pondus,
an de ea, quæ continet numerum: quia cum
(ut ſuprà dictum fuit) precium debeat inter-
uenire in pecunia numerata, ſi pro re con-
ueniretur libra,uel marcha auri uel argenti,
non valeret uenditio,ut per Doctor.in dicto
§.item precium, & per Tiraquel.in dicto tra
ctatu, §. primo, gloſſ. 14. numero 44. niſi
pondus illud auri uel argenti taciti nume-
ri haberet certitudinem, ut plerunque a-
pud opulentiores mercatores pecunia pre-
cio numerabili deſtinata ob ingentem mo-
lem appendi ſolet, ut tradit Claudi. in di-
cto §. item precium, ad finem, nec proprete-
rea deſinit eſſe emptio, & uenditio, & con-
tractus ualère, & faciunt, quæ tradunt Mo-
dern.poſt Bartolum in l. ſecunda, §. mutui,
ubi Ripa,numero 12. ff. ſi cert. pet. quod li-
6 bra † auri uel argenti non poteſt reddi in-
uito creditore, qui argentum uel aurum in
pecunia numerata mutuo dedit.

Et librarum viginti Marchettorum pro quolibet ſtario, & ad rationem cuiuslibet ſtarij primæ petiæ dictę poſſeſſionis ut ſuprà uenditæ.

SVMMARIA.

1 *Venditio ad menſuram facta cenſetur, quando conſtituitur precium pro numero ſtariorum, uel iugerum, & nu. 3.*

2 *Venditio non eſt perfecta ſi uendatur prædium quod dicitur eſſe centum ſtariorum, pro centũ non facta menſuratione.*

4 *Venditio ad menſuram non cenſetur facta ſi uendatur tota res, & dicatur ad rationem uiginti pro menſura, uel campo.*

5 *Venditio facta ad menſuram non eſt perfecta ſed conditionalis.*

6 *Venditio ad menſuram, & ſic conditionalis an facta cenſeatur ſi ſit uenditus fundus, qui aſſeritur eſſe centum tornatiurarũ in rationem decem pro qualibet tornatura cum hoc pacto, quod qualibet partium poſſit petere menſurationem.*

7 *Venditio licèt ſit imperfecta, aditum tamen non probat pœnitentia.*

8 *Venditio, & contractui multum intereſt an ſint nec ne perfecti propter incommoda, & commoda, quæ rei accedunt.*

Venditoris eſt periculum, & utilitas etiam rei venditæ, quæ acceſſerunt nondum perfecta uenditione.

9 *Venditio perficitur etiam ante menſurationem ſi uenditor rem tradat emptori.*

Declara tamen, & intellige ut hic.

10 *Emptor non poteſt dici in mora non facta menſuratione.*

11 *Traditio in dubio facta præſumitur ut dominium transferatur.*

12 *Traditionem conditionaliter factam dicens probare debet.*

13 *Conſtitutum numquid operetur ueram traditionem, & poſſeſſionis translationem.*

14 *Traditio etiam ficta per precarium ſufficit ad perfectionem contractus conditionalis.*

Sed dubium redditur ex multis hic relatis.

15 *Venditio conditionalis, & ad menſuram ut perficiatur quid agendum.*

16 *Venditio an unica cenſeatur, an uero plures ſi fiat plurium rerũ uno precio pro oĩbus ſtatuto,*

uel

uel pro pluribus precijs ſingulis rebus additis.
17 *Venditionem unam eſſe an uero plures multum intereſt.*
18 *Statuto diſponente quod certum quid ſoluatur pro gabella cuiuſcumque contractus ſi uenditio erit facta unico precio pro pluribus rebus unica gabella debetur ſecus ſi pluribus precijs.*
19 *Statuto annullante contractus non ſoluta gabella, ſi ſunt plures conditiones ratione pluriũ preciorum, & pro aliquibus ſit ſoluta gabella, pro aliquibus non, omnes non annullabuntur.*
20 *Venditionibus pluribus factis reſpectu unius in qua ſit læſio poteſt peti reſciſsio.*
21 *Venditio facta de duobus ſeruis unico precio ſi unus moriatur ante traditionem non ſuſtinetur quo ad alterum, ſecus autem eſſet ſi diuerſis precijs uenditi fuiſſent.*
22 *Venditiones ſi plures factæ ſint, una res poterit redhiberi, et altera non ad libitum, quod declara ut infra nu. 24.*
23 *Venditiones plures factæ cenſentur etiam ſi ſit appoſitum precium unicum poſtea diſtinctum, & aſsignatum ſingulis rebus, & e ueſtigio unica erit uenditio ſi pluribus precijs ſit facta, & deinde totum precium ſimul redactum.*

GLOSSA SEXTA.

QVando conſtituitur precium pro numero ſtariorum uel iugerum, in caſu iſto (pro quolibet ſtario) uenditio cenſetur facta ad menſuram, ſecùs ſi dicatur uendo prædium, & dico, quod
1 ſunt centum ſtaria pro precio † centum, & non facta menſuratione precium eſt incer-
2 tum, & uenditio † eſt conditionalis, & non eſt perfecta, l. quod ſæpè, §. in his, de contrahen. empt. qui text. licèt in uenditione mobilium loquatur, tamen etiam in uenditione immobilium, ſecundum gloſ. & Doct. ibi, & in locis infrà allegandis, procedit; & in uenditione immobilium eſt text. in l. ſi in uenditione, §. 1. ff. de peric. & commo. rei uendi. & ita tenẽt Bart. & Paul. de Caſt. in l. Iulianus, §. ſi Titius, ff. de action. empt. Bal. in l. 1. 3. & 4. oppoſitione, C. de peric. & commod. rei
3 uend. ubi dicit, quod ſi precium † ſit promiſſum diſtributiuè, in ſingulas menſuras metiẽdas, cenſetur uenditio facta ad menſuram, ſecùs ſi collectiuè pro omni menſura. Idem tenet Salic. in l. ſicut, col. pen. C. de actio. emp. Fab. in 6. q. d. 5. quæſt. principalis, col. 17. uerſicu. vlterius in d. tractatu. Aret. in d. §. actionum, nu. 16. & Franc. Aret. in conſ. 11. Procedendum eſt, in princ. Alex. in conſ. 90. Viſo proceſſu, 2. col. 5. uol. duplicato in conſ. 32. ubi habetur magis perfectum, 6. uol. Corn. conſ. 59. littera B. 4. uol. Socin. in conſ. 34. in princ. 4. uol. Ruin. conſ. 83. in princ. & 190. nu. 10. 2. uol. Cur. iun. quæſt. 4. nu. 15. Pariſ. conſ. 64. nu. 10. 1. uol. & Capic. deciſione 14. nu. 6. Et licèt Bal. & latius poſt eum Paul. de Caſt. in d. l. ſicut, uelint, quod non cenſeatur facta uenditio ad menſuram, ſi uendatur tota res, etiam ſi dicatur ad rationem 20. pro
4 menſura, † uel campo, ſeu ſtario; ſed ſecùs ſi diceretur uendo decem campos, uel ſtaria, ex iſto fundo, ad rationem uiginti pro ſtario, & uidetur ſequi referendo Aret. in d. conſ. 11. in princ. & Afflict. deciſione 399. nu. 6. tamen etiam quod tota res uendatur, ſi preciũ ſit conſtitutum pro quolibet ſtario, ſeu menſura, tunc cenſetur facta ad menſuram ut tenent prædicti ſuprà allegati, & reprobat in ſpecie Bal. & Salic. ibi, in d. l. ſicut, col. pen. et latè Didac. d. ca. 3. nu. 7. practic. qq. & quod
5 uenditio facta ad menſuram † non dicatur perfecta, uel pura, ſed cõditionalis, ultrà ſuprà allegatos tenet etiam Aret. in l. 3. §. incertam, 2. col. in fine, ff. de acquir. poſ. Cor. conſ. 79. 2. col. 3. uol. Crot. in l. ſi is qui pro emptore, col. pen. nu. 107. ff. de uſucap. Marſ. in Rubrica de probat. nu. 400. Bert. conſ. 337. nu. 3. 1. par. priorum. Pariſ. conſ. 59. in princ. 1. uol. & Boer. deciſ. 183. nu. 8. & tanto magis cenſetur uenditio facta ad menſuram, ſi partes expreſſè agant, quod debeat menſurari, ut per Curt. d. conſ. 74. nu. 15. de quo pacto quod menſurari res debeat, & precium augeri, uel minui iuxta menſuram tradit etiam Alex. ſentiens eſſe ad menſuram, in conſilio 220. aliàs allegato, 2. col. in fine, 2. uol. ubi allegat l. qui fundum, §. qui agrum, ff. de cõtrahen. empt. quæ loquitur in venditione facta ad menſuram, quod debet ſolui precium maioris quãtitatis in menſura reperta, quàm fuerit expreſſum in contractu, ſecùs uerò eſſet, ſi uenditio eſſet facta de quodam corpore pro certo precio, quod aſſerebatur eſſe certæ quãtitatis, puta centum ſtariorum, & non fuerat taxatum precium pro quolibet ſtario, ſed benè fuerit dictum, quod preciũ augeretur uel minueretur, ſi eſſet pluris, uel minoris quãtitatis, quàm eſſet expreſſum Ruin. d. cõſ. 198. num. 10. fortius uoluit Socin. in conſ. vlt. 2. col. 3. uol. non cenſeri uenditionem factam
6 † ad menſuram, & per conſequens non eſſe conditionalem, ſi ſit uenditus fundus, qui aſſeritur eſſe centum tornaturarum in ratione decem pro qualibet tornatura, pacto addito quod quælibet partium poſſet petere menſurationem: quia cum precium iam eſſet certum, licèt poſſet augeri, uel minui in euentum, quo menſuratio peteretur, ualet uenditio, l. hæc uẽditio, §. fin. ff. de cõtrahen. empt. de qua dictũ fuit ſupra in prin. huius capituli, & per alia quæ ibi adducit: ſed licèt uen-

ditio iſto caſu facta non dicatur perfecta,
quo ad hoc, ut non transferatur dominium,
uel poſſeſſio in emptorem, uel quis poſſit ex
ea agere ante menſurationem, & ſimilia,
7 non tamen eſt imperfecta, † quo ad pœniten
tiam, ſi quidem etiam quod ſit conditiona-
lis, & imperfecta, neutra partium poteſt ab
ea recedere, & pęnitere, ut tradit abundè Af
flict. dicens ita fuiſſe in conſil. Neapol. deci-
ſum, in deciſione 280. nu. 6. & Pariſ. alia ad
ducens in d. conſ. 64. nu. 14. & conſ. 59. nu. 4.
& ſequent. eod. vol. 1. & latius Tiraquel. d.
tract. gloſ. 2. §. 1. nu. 26. & in gloſ. 10. nu. 43.
8 An autem ſit perfectus † contractus, nec ne,
multum refert propter deteriorationem, uel
rei peremptionem, quę ante menſurationem
ſeu periculum, & incommodum rei contin-
gere poteſt: quia pertinet ad uenditorem, ut
per Curt. in d. conſ. 74. num. 16. 76. nume. 7.
& 77. num. 5. & Pariſ. dicto conſ. 59. nu. 15.
& ſequent. ſicut etiam commodum alluuio-
nis cedit ad eius vtilitatem, d. §. ſi Titius, &
ibi Doctor. de quo ſuprà etiam diximus in
Clauſula uenditionis rei ruralis, in uerbo u-
no latere flumen Padi, ult. quæſtio. Si tamen
traditio rei ante menſurationem fiat empto-
ri per venditorem, perficitur uenditio, &
transfertur dominium, & poſſeſſio in eum,
9 ut tradunt Ang. & Paul. † de Caſt. in l. 2. C.
de peric. & commo. rei uend. & tradit etiam
Corn. conſ. 50. prællegato, littera F. G. &
Capic. d. deciſione 14. num. 10. & defendit
Dec. in conſ. 179. per totum, quod & admit-
tit Alex. d. conſilio 90. col. ſecunda, & ſequi-
tur Pariſ. dicto conſi. 59. nu. 17. & ſequen. &
d. conſ. 64. nu. 20. Boer. d. deciſione nume. 8.
Didac. d. ca. 3. nu. 6. ad fin. Grat. conſ. 90. nu.
6. 1. uol. Burſat. conſ. 100. num. 22. Thobias
Non. conſ. 81. nu. 15. & Menoch. conſil. 26.
nu. 29. & Cæſar Vrſil. in addi. ad dictam de-
ciſionem Afflic. 280. Borgni. de tutor. & cu-
rat. num. 261. & latius Tiraquel. in d. gloſ. 2.
nu. 28. & ſequent. & ibi nu. 31. limitat, niſi e-
tiam traditio fieret conditionaliter: quia ni-
hilominus perficeretur contractus. ſi tamen
non conſtaret de traditione per uenditorem
facta, ſed quod tantum emptor rem poſſede-
rit, ſciente & patiente uenditore, noluit Ale-
xand. cenſeri factam traditionem, & per con
ſequens contractũ eſſe perfectum, & transla
tum dominium uel poſſeſſionem, qñ emptor
pro parte ſua non impleuit ſoluendo preciũ
integrum, & quia uenditor non tenebatur
tradere, cum uenditio eſſet imperfecta; & ſe
quitur Curt. dictis conſilijs 74. nu. 17. & 76.
nu. 10. quorum opinio non uidetur ſine dif-
ficultate procedere propter deciſiones in [illegible]
trarium adductas; quarum aliquæ viden[illegible]

indiſtinctè loqui, ſiue fuerit facta traditio ex
preſsè, ſiue tacitè per patientiam, ex qua præ
ſumitur traditio, ut per Dec. in d. conſ. 179.
in fine, quem plures ex præallegatis ſequun
tur. Præterea, quod etiam traditio huiuſmo-
di pręſumpta operetur contractus conditio-
nalis perfectionem, tenet expreſsè & Aretin.
in l. 1. §. ſi uir uxori, nu. 41. uerſ. tertio adde, li
cèt Socin. ibi, col. fin. nu. 15. dubitet, ff. de ac.
quir. poſſ. & ſequitur Tiraquel. in d. gloſ. 2.
nu. 29. nec obſtat, quod emptor nõ ſoluit pre
10 cium: quia non propterea cenſetur † eſſe in
mora, ex quo adhuc non conſtabat quid, &
quantum ſoluere teneretur, non facta menſu
ratione, & agenti venditori ad ipſum, obſta-
ret exceptio l. nulla, ff. de regulis iur. & l. le-
cta, uerſ. ſed cum ſortis, ff. ſi cer. per. & tradit
Ruin. in terminis, in d. conſ. 198. nu. 1. ſicut
etiam nihil facit quòd non tenebatur trade-
re, quia etiam quando tradit expreſsè, cum
non teneatur, transfertur poſſeſſio, & domi-
niũ, & perficitur contractus: ita quãdo tacitè
per patiẽtiam, cum taciti & expreſſi idem ſit
iudiciũ, l. cum quid, ff. ſi cert. petat. & ſibi im-
putandum eſt, quod paſſus fuerit. Illud tamẽ
11 † ſciendũ eſt, quod qui rem expreſsè tradit,
eo animo tradidiſſe cenſetur, ut dominium
transferat, ut tradit Corn. d. conſ. 50. col. 5.
12 littera F. quo fit, ut ſi quis † traditionem etiã
conditionaliter fuiſſe factam allegaret, tene
retur probare, Sed maius dubium eſt, num-
quid per conſtitutum quod traditionem poſ
ſeſſionis importat, l. quod meo, ff. de acquir.
13 poſſ. & latius, † infrà ſuo loco dicetur, cenſea
tur tradita poſſeſſio, ut vẽditio cenſeatur per
fecta? & quod hoc caſu cõſtitutũ operetur ue
rã traditionẽ, ſenſit Capic. d. deciſio. 14. nu.
10. licet in caſu ſuo teneat cõtrariũ, ex eo, qđ
alijs rationibus conſtitutũ non ualebat. & ad
hoc optimè cõfert deciſio Baldi in cõſ. 478.
Quidã Franciſcolus col. 2. nu. 2. 1. uol. qđ tra
14 ditio † etiam facta per precarium, ſufficit ad
perfectionem contractus conditionalis, re-
fert, & ſequitur Tiraquel. d. gl. 2. nu. 28. & in
tractatu de conſtitut. 1. par. in fine; & expreſ
sè in terminis iſtis firmat Dec. in d. conſilio
179. Burſat. & Thob. Nonius, ſuprà citati.
Sed huic opinioni ego numquam adhęrerẽ,
cũ plures, & maiores habeat cõtradictores,
ueriori parti accedẽtes; et in indiuiduo cõtra
rium tenet Crot. in d. l. ſi is qui pro emptore,
nu. 107. M[illegible] nu. 400. Pariſ. d.
conſ[illegible] conſ. 74. nu. 18 &
7[illegible] 8. in fi. &
[illegible] qui con-
[illegible] ficiatur,
[illegible] pa[illegible] ſortiatur,
[illegible] col. 2. uer. &
iſta

iſta concluſio, Curt. iun. conſ. 244. nu 17. &
ſequent. & latius plura adducẽs Tiraquel. in
d. tractatu de conſt. 2. par. in 15. ampliat. &
Cagnol. poſt Dec. in l. contractus, nu. 34. ff.
de reg. iur. ubi etiam alios citat hanc ſenten-
tiam tenẽtes. et faciunt etiam quę tradit idẽ
Tiraquel. ead. par. 16. ampli. & 3. par. 2. limi-
15 tatione. Vt autem perficiatur venditio† con
ditionalis, et imperfecta, propter menſuram,
dẽt fieri menſuratio, vt ſuprà, & ſi altera pars
deneget, uel differat, poterit interpellari, &
per interpellationẽ in mora conſtitui, & quo
ad ſui damnum, & incommodum habebitur
pro pſecta, ut per Capic. d. deciſione, nu. 18.
de quo ẽt aliqua diximus ſuprà, in dictis uer
bis, & ſtariorum octo, in fine. Cæterum, il-
lud etiam non omittimus, quod Clauſula
hic addita (& ad rationem cuiuslibet ſtarij)
magis eſſe ſuperfluam, quam neceſſatiam;
cum etiam ea non appoſita etſi ultima men-
ſura non eſſet plena, uel vltimum ſtarium
non eſſet integrum, pro rata ipſius precium
ſoluendum eſſet, ut tradit Salic. loquens in
uenditione vini ad menſuram, in d. l. ſicut,
col. pen. in fine, qđ ẽt ex regula illa quod ea-
dem eſt rõ de toto ad partẽ, l quæ de tota, ff.
de rei uend. cõprobari poſſet. Sciendũ eſt in-
16 ſuper, multũ intereſſe, † an venditio pluriũ re
rũ fiat vno precio pro oĩbus ſtatuto, an pro
pluribus precijs ſingulis rebus additis, ut in
caſu noſtro, primo. n. caſu eſt vnica uenditio
non plures, ſcđo plures ſunt uenditiones, &
tot, quot res diſtinctę, l. cũ eiuſdem, cum dua
bus ll. ſequent. ff. de ædil. edic. tradunt Bart.
Aret. & Iaſ. in l. ſcire debemus, in princ. ff. de
uerb. oblig. Fab. in dicto tractatu. 5. q. col. 7.
uerſ. item diſtinctio. Aret. d. cõſ. 11. col. 1. v-
bi idem voluit, qñ uenditio eſt facta ad men
ſuram pro quolibet ſtario terræ, ut ſuprà: q̃a
tot cenſentur uenditiones, & Tiraquel. d. tra
ctatu, §. 23. gloſ. 1. nu. 17. plures aũt reſultãt
17 †utilitates, ſi cenſeantur plures contractus,
an unus tantum, quatum aliquas enumerãt
gloſ. & Doct. in d. l. ſcire debemus, in princ.
& inter cæteras ea eſt notanda quam ponũt
Bald. & Angel. in d. l. cum eiuſdem, quod ſi
18 extat† ſtatutum, quod pro quolibet contra-
ctu ſit ſoluendum, puta decem pro gabella, ſi
uenditio erit facta vno precio pro omnibus
rebus, unica tantum erit ſoluenda gabella: ſe
cùs, ſi pro pluribus precijs diſtinctis, cum plu
res ſint contractus, ut ſuprà, ſequitur Ber-
[illegible] n tractatu de Gabel. 15. q. 5. q. principa
[illegible] c. conſ. 343 [illegible] n. 3. & Tiraq. d. nu. 17.
[illegible] ter ſi ſta [illegible] icit, quod contractus
[illegible] lus, non [illegible] bella, & non in totũ,
[illegible] pro parte [illegible] erit, ſi erũt plures ven
[illegible] tiones, [illegible] nnullabuntur, ſecùs ſi
vna tantum, ut tradit Bald. in l. fin. §. præte-
rea, 2. col. nume. 6. in lectura noua, C. de iure
dot. ſequuntur Aret. col. 3. & Iaſ. col. fi. in d.
l. ſcire debemus, & Cagnol. in l. 2. q. 40. nu.
199. C. de reſcind. vend. Infert etiam Bal. ibi,
& ſequſitur alij pręallegati, ad q. d. l. 2. quod
20 † ſi una res eſt uendita citra dimidiam iuſti
precij, reſpectu eiuſdem poteſt reſcindi con-
tractus, ſecùs ſi omnes uno precio uenditæ
ſint, quia quod deeſt in una, ſuppletur ex a-
lia, refert Dec. in conſ. 421. num. 3. & ſequi-
tur Tiraquel. alia adducens, dicto nu. 17. Ex
hoc etiã deciditur quæſt. poſita, in l. ſi duos,
21 ff. de contrahen. empt. quod ſi duo† ſerui u-
nico precio venduntur, & ante traditionem
unus obierit, in altero non valet venditio,
quod ſecùs eſſet, ſi diuerſis precijs venditi
22 fuiſſent; propter † redhibitionem etiam re-
rum venditarum refert an ſit vna, uel plures
venditiones, d. l. cum eiuſdem, cum ſequent.
cum alijs traditis per Tiraquel. d. gloſ. nu. 2.
tamen propter ratificationem contractus, ut
23 per eundem ibi, numero 1. cenſentur † di-
uerſæ uenditiones, etiam ſi ſit appoſitum pre
cium vnicum poſtea diſtinctum, & aſſigna-
tum ſingulis rebus, ſicut è contra, ſi pluri-
bus precijs ſit facta venditio, & deinde to-
tum precium ſimul redactum, ut eſt exem-
plum primi caſus, ſi ſit dictum pro precio
mille, lib. uidelicet centum pro domo, & re-
liquarum pro poſſeſſione. Secũdi caſus, ſi ſit
dictum, pro precio centum, pro domo, & no
ningentarum librarum pro poſſeſſione, quæ
faciunt precium librarum mille, vt per Tira-
quel. dicta gloſ. nu. 18. & 19. Quod autem di
24 citur† de redhibitione, & ratificatione con-
tractus, vt poſſit vna res redhiberi, uel em-
ptio ratificari reſpectu vnius rei tantum, nõ
cæterarum, ita demum procedit, niſi conſtet
emptorem, aut uenditorem, non emiſſe, aut
vendidiſſe, niſi omnes, quod ex coniecturis,
& veriſimilitudine conſtare poteſt, vt in di-
cta l. cum eiuſdem, & tradit Dec. dicto con-
ſilio proximè allegato, nu. 4. & Tiraq. loco
præallegato, nu. 20. vbi alijs modis declarat
hanc concluſionem non procedere, apud
eum videndum eſt.

Pro ſecunda uerò petia terræ dictæ poſſeſſionis ſcutorum ducentorum auri.

S V M M A R I A.

1 *Commercia hominum ceſſarent ceſſante ipſorum indigentia,*
2 *Permutatio quando, & cur inducta.*

Permutatio non ſemper locum habere poteſt.

3 *Pecunia cur, & quando reperta.*

Pecunia eſt futuræ neceſsitatis fideiuſſor.

Eſt uita hominis.

Expromiſſor futuræ indigentiæ.

Pecunia omnia menſurat, & non menſuratur.

Pecuniæ omnia obediunt.

Pecuniam ita diligere debemus, ut ei, intellectum non ſubijciamus.

4 *Pecunia eſt à lege non a natura reperta.*

5 *Numus ideò dictus quaſi nomos à lege.*

6 *Pecunia cur ſignata.*

7 *Pecunia à Lidis inuenta.*

8 *Pecunia argentea etiam ante tempora Regum Hebræorum in uſu fuit.*

9 *Nummus, & per duplex, & per ſimplex, m, ſcribi poteſt.*

10 *Nummus à numerando dictus ſecundũ Cagnol. Sed male ut hic per Auctorem.*

11 *Nummus a numiſmate dictus.*

Numiſma ſignificat monetam legitimè ſignatã.

12 *Moneta cur ſic dicta.*

13 *Pecunia primis temporibus qualis fuerit.*

14 *Precium rerum emptarum antiquitus nõ numerari, ſed appendi conſueuit.*

15 *Pecunia a pecudibus dicta, ex eo quod prius pecudum nota fuit ſignata.*

Pecuniæ primus ſignator Seruius Romanorum Rex.

Vel ut alij dicunt Ianus.

16 *Pecunia antiquitus ouis, ſuis, & bouis nota fuit excuſſa, & cur.*

17 *Bos ſuper linguam adagium unde ortum.*

18 *Pecuniæ etymum ſecundum Diuum Auguſtinum.*

Pecunia generaliter omnem rem comprehendit.

19 *Patrimonia apud antiquos ex pecoribus ferè conſiſtebat.*

20 *Mulcta apud Romanos antiquitus non in pecunia ſed in pecoribus fieri conſueuerat.*

21 *Aes antiquitus familiariſsimum fuit pro pecuniæ fabricatione.*

22 *Pecunia qualiſcumque etiam ex auro, & argento fabricata æris appellatione continetur, & cur.*

Aurum, & argentum parum in uſu penes antiquos.

23 *Nomen durat aliquando licèt ceſſet id cuius cauſa fuit impoſitum.*

Paganus quis dicatur, & undè.

24 *Pecunia argentea quando prius ſignata, & qua nota.*

25 *Pecunia aurea quando prius percuſſa.*

26 *Monetarum æris, argenti, & auri diuerſitas apud antiquos.*

As quid apud antiquos.

Seſtertius nummus cur ſic dictus, et qd ualeret.

Denarius ex qua materia fieret, & cur ſic appellatus.

Seſtertium argenteum quid apud antiquos ualeret.

27 *Aureus nummus diuerſi tamen ualoris ab antiquis fuit impreſſus.*

L. fin. ff. de in ius voc. & §. fin. Inſt. de pœn. tem. litig. declaratur.

28 *Error calculi non uitiat ſed iterum calculatio eſt facienda.*

29 *Aureus minoris ponderis cudi, & ſignari quando, & cur cæptus.*

30 *Solidus idem quod aureus.*

Numiſma quid valeret, & an idem quod ſolidus, & an ex auro tantum fabricaretur.

31 *Solidi cur ſic appellati.*

32 *Solidus libras viginti æris valebat.*

33 *Libra argenti ualebat quinque ſolidos, & nu. ſeq.*

L. un. C. de arg. prec. quod theſ. infer. lib. 10. declaratur contra gloſſ.

34 *Quina aliquando pro decem ponuntur.*

35 *Argenti ad aurum proportio quanta olim fuerit, & quanta hodie.*

36 *Aurei diuerſi ualoris.*

37 *Ducatus quando, et cur ſic appellatus intelligendo de moneta.*

38 *Scutum unde prius profectum, & quotuplex.*

39 *Aurei noſtri temporis ualde diminuti.*

40 *Aurum Vngaricum principatum obtinet inter reliquum.*

41 *Aurum obrizum quod dicatur.*

42 *Moneta argentea hodiernis temporibus imminuta.*

Argentum purum, & puſtulatum quodnam dicatur.

43 *Argentum quomodo cõtaminetur per admixtionem æris.*

44 *Floreni a quibus originem prius duxerint, & cur ſic dicti.*

45 *Salarium aduocatorum hodiernis temporibus ad maiorem ſummam centum aureorum excreſcit licèt antiquitus ſecus.*

46 *Donatio etiamſi excedat ſummam ſcutorum ſeptingentorum hodiernis temporibus non inſinuata ualebit.*

47 *Auth. Alearum uſus. C. de reb. cred. declarata.*

48 *Alciatus ſibi contrarius.*

49 *Iudicis cuiuſdam ignari circa donatioenm inſinuandam iudicium ridiculum.*

GLOSSA SEPTIMA.

NON arbitramur inutile fore, uel a tractatu noſtro omnino alienum plura ſcitu non indigna, quę ex multis in iure noſtro ſcriptis, & huius profeſſionis ſcriptoribus decerpſimus, hic diſſerere, ad inuentionem, & originem nummorũ

tam

tam antiquorum, quàm modernorũ, attinen
tia; Nam principio ſciendum eſt, quod cum
indigentia hominum omnia commercia re-
periſſet, ſi quidem ſi nullius rei indigerent
1 †homines, etiam ipſa hominum commercia
ceſſarent, ut ipſi indigentię ſatisfieret, contra
2 ctus †permutationis inoleuit, ut dicitur in d.
l.1.ff.de cõtrahen.empt.de quo aliqua ſuprà
diximus in principio huius capituli: ſed cum
ſemper locum ſibi uendicare nõ poſſet, cum
nõ uterque uel pariter indigerent, puta alter
2 frumento, alter vino, propterea lege† num-
mus ẽt repertus fuit, per quem suppleretur in
digentia, cũ ſit ut menſura, ex qua rerũ com-
mercia functionẽ recipiunt, res ipſas ad ęqua
litatẽ redigens: vnde nummum philoſophus
futuræ neceſſitatis fideiuſſorẽ appellauit, ut
Bal. tradit in l.2.nu.4.C.de conſtit.pecun.di
cens, quod qui habet pecuniam, habet omnẽ
rem quam uult, & idem Bald.in l.aduocati,
C.de aduoc.diuer.iudicior.dixit id notãs ex
illo textu, quod pecunia eſt uita hominis qđ
etiam ibi not. Aret. & utrumque dictum fuit
ſequutus Curt.in tractatu de ſequeſtro, nu.4.
idem eſt quod nummus tanquã expromiſſor
futuræ indigẽtię repertus fuerit, tradit Clau.
in d.§.item precium, 3.pag. Inſt.de empt. &
uendit. Idẽ, quod pecunia ſit uita hominis, di
xit Bal.in l.ſi tuis, C.de oper.liber. & in l.ſin
gularia, 4.col.uerſ. vndecimo eſt ſpeciale, di-
cit, quod pecunia omnia menſurat, & nõ mẽ
ſuratur. ff.de fideiuſ.l.ſi ita fideiuſſorem acce
pero, & ideo ſcriptũ eſt pecunię oĩa obediũt;
& iterũ dicit Ariſtot. ꝙ nummus eſt fideiuſ-
ſor; & iterũ ita debes diligere nummũ, ut ei
non ſubijcias intellectũ, & prædicta ẽt refert
& ſequitur plura alia adducẽs Cagnol. in d.
l.ſingularia n. 144. oĩa igitur nummo metiũ
4 tur, à lege † nõ à natura reperto: qui eo nomi-
5 ne nummi ideò dictus eſt, quia † à nomo ideſt
lege ortũ habuit, & ita de nummi inuentio
ne, & nomine tradit Budę.ex Ariſtot. in an-
not. ſuis, in l.ius ciuile, pag.6.& ſequen. ff.de
iuſtit. & iure, & latius in d.l.1. ſed amplius, et
clatius proſequitur hanc rẽ Claud.in d.§.itẽ
preciũ, hoc idẽ innuit Alciat.in l.propemo-
6 dũ, in princ.ff.de uerb.ſignifi.ubi dicit, † iure
gentiũ ea de cauſa ſignatũ nummũ fuiſſe, ut
commercia rerũ facilius celebrarentur, fun-
ctionẽq; ex eo reciperent, quæ in rebus non
eſt, undè minus in uſu cæpit eſſe permutatio;
huiuſmodi etiam nummi inuentionis cauſã
latè ponit Cagnol.declarando text. in d.l.1.
in illis uerbis, (electa eſt materia, cuius publi
ca, & ꝓpterea ęſtimatio, &c.) in l.2.q.73.nu.
24. uerſicu.non obſtat text. C. de pact.inter
empt. & uend. de inuentione etiam nummi
ſcribit Tiraquel.d.ſuo tractatu de retractu, §.
30. gloſ.1.nu. 20. plures citans auctores de
7 ea loquẽtes ex Herodoto, à Lydis † inuentũ
nummum fuiſſe aſſerens, ubi ẽt addit, num-
8 mum argẽteum etiam † ante tempora Regũ
Hebræorum in uſu fuiſſe, ut in c.2.Reg.1.ad
fi.comprobatur, & num.ſequent.cum Budę.
concordat, qui etiam Ariſtot.in hoc adduxit
ut nummus à nomo dictus ſit, ideſt à lege, v-
9 bi etiam tam † per ſimplex m.quàm duplica-
ta littera ſcribi poſſe dicit, ut apud probatos
auctores utroque mõ ſcriptum uidemus, &
idẽ quod à lege ſiue nomo dicatur nummus
dicit Curt.in tractatu de ſequeſtr.nu.3.addu
cens ipſe quoque dictã Ariſto.auctoritatem,
& ſequitur Cagnol.in l.ſingularia, nu.2.ff.ſi
10 cert.pet.licèt ibi addat, quod forſitan † a nu-
merando nomen ſumpſerit, l.certi cõdictio,
§.ſi nummos, ff eod. quod non uidetur tenẽ
dum, tũ, quia repugnat auctoritati Doctorũ,
tum q.a pecunia uel nummus nõ fuit primo
in eũ vſum repertus, ut numeraretur, ut dice
mus infrà: & Bart.ẽt tradit, in l.1.§.1.ff.eod.
tit. Alciat.autem in d.l.2.§.credimus, in uer-
bo, item mutuum, in fine, non penitus rece-
11 dens à prædictis, dicit, quod nummi † dicun-
tur ἀπὸ τῶν νομισμάτων, quæ uox monetam ſigni-
ficat legitimè ſignatam: monetam verò ma-
12 iores noſtri nummos † ideo dixerunt, ex eo,
quod ſigno nomiſmatis monerentur, cuius
precij, & æſtimationis eſſent, ut tradit Ca-
gnol.in d.nu.2.quod à Gramm.mutatus eſt.
13 nummi aũt † primis temporibus non ex au-
ro, uel argẽto, ſeu ęre prodiere. ſed ut Claud.
loco præallegato refert pagi. 4.ex terra poli
tius exculta, & igne ſolidata certis quoq; ex
preſſionibus figurata in uſu eſſe cęperũt. De
inde poſteriores faſtidientes priſcæ vilitatis
inuentum formatos è corijs orbes auro mo-
dico ſignauerunt, quibus regum munificen-
tia, & commutationũ neceſſitas utebatur, &
de his etiã nummis, quos antiqui ſignabant
in corio, & in aliqbus locis temporibus ſuis
ſignabant in carta, meminit Bart.in d.l.1.&
alij ſequũtur, ut ẽt ſequitur Barb.in Rubrica
extra eo.ti.col.5.& Fab.in ſi.1.q.in d.ſuo tra
ctatu. Succeſſiuis modo temporibus æris re-
dundante materia priſci Romani rudi, & in
formi grauique ære in emptionibus vſi ſunt,
14 & precium rerum † emptarum non numera-
ri ſed appendi conſueuit, ſed & Seruius Rex
15 primus æs ſignauit, ſignatumque † eſt no-
ta pecudum, undè, & pecunia appellata
eſt, ut ex Plini. & Budæ. tradit idem Clau-
dium loco præallegato, & idem Zaſ. in l.ſe-
cunda, ff. de origin. iur. in uerſiculo trium
uiri monetales, de huiuſmodi etiam mo-
neta ærea primum ſignata ante nummum
argenteum, uel aureum, ſolumque æs in

precio habitum fuiſſe,uſque ad primum pro
pè bellũ Punicũ,ſcribit etiam Tiraquellus d.
tract.§.1.gloſ.20.nu.9. ubi refert Seruiũ pri
moęs ſignaſſe,ſm Plin.in auctoritate Timęi
ſe ſundantem,ſed ſecundum Draconem, &
alios quos adducit, Ianus fuit primus ſigna-
tor. & quod nota pecudũ ſignauerit,& inde
dicta ſit pecunia,cõcordat cũ Zaſ.& Claud.
16 prout ẽt †ſubſcribit Alciat.in d.§.creditum,
uerſ. item mutuum,poſt princ.& Cagnol.in
d.l.ſingularia,nu.3.ubi ex Plutharço ouis,et
ſuis bouisq; conſpectum ſignũ in uetuſtiſſi-
mis nummis fuiſſe aſſerit.Cauſas autẽ hmõi
impreſſionis ex eodem Plutar. uidetur uelle
fuiſſe Bud.in annot.in d.l.1.pag.2.ad finem,
& ſequenti. quia inciſio bouis in nummo fa-
cta,aut Marathon taurum, aut Minoem du-
cẽ deſignabat,uel ex eo,quod ad agriculturã
ciuẽ prouocare uellet, & ab eo nummo He-
catombęon,quod eſt centum boum,& deca
bęon decẽ,nomen traxiſſe,& idẽ ex Polluce
apud Athenienſes bouẽ genus nummi fuiſſe
ac à bouis forma ſic dictũ, quæ in eo ſculpta
17 erat,& inde ortũ † Adagium illud,bos ſuper
linguã, quod pro ijs,qui multæ metu deterri
ti linguã compeſcebãt,dictum extitit,quę ẽt
refert,& ampliat Tiraquel. alia adducens in
d.§.30.gloſ.1.nu.22.Eſt uetum, quod Aug.
in libro de doctri. Chriſtiana,cuius uerba re
18 giſtrata habẽtur in c.totũ.1.q.3.maluit,† pe
cuniam ideò dictã eſſe,ex eo,quod quicquid
habebant antiqui in pecoribus conſiſtebat,
& ipſum quãplures Grammat.& plurimi Le
giſtę ſequũtur,quod & Alciat.ſequutus ẽ dũ
de pecunia,quæ generaliter oẽm rem cõpre-
hendit, & latiſſimè accipitur, uerba fecit, vt
in l.pecuniæ appellatione,ff.de uerb.ſignifi.
ſed in d.§.creditum,d.uerbo,item mutuo,di
xit hanc rationem potius effectum quàm no
minis ſignificationem reſpicere. Quod autẽ
19 †apud antiquos hmõi pecora patrimonium
corũ implerent,etiam conſtare poteſt,eo qđ
20 mulcta non in pecunia ſed in † pecoribus a-
pud Rom.fieri conſueuit,ut Bud.tradit,in d.
l.1.pag. 1.& Alciat.in l.aliud eſt fraus, §.in-
ter mulctã, ſuper uerbo hodie, ff. de uerbor.
ſignifi.& ſequitur Tiraquel.d.nu.22.in fine.
Species itaque iſta metali æs, ab auro & ar-
21 gento ſeparata,adeò in uſu † fuit,ad nummo
rum fabricationẽ,ut paſſim factum ſit,quod
22 qualiſcumque pecunia † exinde conflata,ęris
appellatione contineretur: nam etiam au-
reos nummos æs dicimus,l.etiam aureos,ff.
de uerbor.ſignifi.& ibi Alciat.idem dicens,
hanc etiam metali ſpeciem prius quàm fer-
rum in uſu fuiſſe affirmans; & idem tradit in
l.cedere diem, §.æs alienum, ff. eod. tit.ubi
dicit, quod pecunia vetuſtiſſimorum Rom.
in ære conſiſtebat, quoniam propter eorum
paupertatem rarus illis argenti, rarior auri
uſus fuit, indeque æris appellatio pro pecu-
nia accipi conſueuit; & quamuis domitis na
tionibus in maximas diuitias excreuiſſent,
ſeruauerunt tamen antiquum nomen,& ſiue
pecunia aurea,ſiue argentea eſſet,æs appella
batur;hæc ille,de quo etiam aliqua ſupra di-
ximus in Clauſula, ratihabitionis, in uerbo
(aliàs de ſuo proprio ære,) & his concordat
Tiraquel.d.gloſ.20.nu.7.& ſequent.ubi mo
re ſuo plura ad propoſitum adducit. Nec mi
rum eſt, quod pecunia etiam hodie dicatur,
licèt non pecudum, ſed regum,uel domino-
rum imaginibus ſignetur,ſicut ęs appelletur
aurea,uel argentea pecunia,nam cum ſemel
23 †nomen accepit res aliqua,licèt ceſſet id cu-
ius cauſa nomen impoſitum fuit, tamen du-
rat nomen,ut uidemus in hominibus,qui vo
cantur pagani, ſi militiam non exerceant, ta
metſi pagum,uel villam non inhabitent,ſed
nobiliter viuant,nullam artem ruſticalem e-
xercentes,ut habetur in §.1.in fine, Inſtit.de
milit. teſta. & in pluribus alijs locis, ex quo
ſemel homines, qui agriculturã exercebant,
aut militiam, aut erant pagani, aut milites,
undè qui non eſt miles, pagani nomine con
tinetur,ut declarat Zaſ.in tractatu de ſubſtit.
ca. 5.in Rubrica de compendio.nu.8.Porrò
24 argentum ſecundum Claud. † loco prælle-
gato, ſignatum fuit anno ab Vrbe condita,
585. Q.Fab.Conſule,quinq; annis ante pri-
mum bellũ Punicum,quod ẽt confirmat Ti-
raquel.d.gloſ.20.nu.9.addens bigarũ,& qua
drigarũ nota ſignatum fuiſſe,& ibi ex Eutro
pio dicit argẽteum nummũ in vrbe figuratũ
eſſe primo bello Punico,quo Regulus à Xã-
tippo Lacedæmonio Duce Carthaginenſiũ
25 captus eſt.Illinc † verò ad annum 62.aureus
nummus percuſſus eſt, ut tam Claud. quam
Tiraquel.in locis prędictis referunt,hunc e-
tiam ordinem innuit Cagnol. in d.l. lecta,
nu. 23. referendo Plinium, de uſu æris rudis
& informis poſtea ſignati, & ſucceſſiuis tem
poribus argenti ſignati, & demum ſignati
26 auri. Monetę † uerò ſignatę tam in ęre,quam
in argento,& in auro plures fuere, & diuerſi
ualoris, ut apud Bud. in lib. de Aſſe,& alios
ſcriptores cernere eſt, de paucis ſolũ uerba
faciemus, de quibus in pluribus ll. & apud
ſcriptores nominatos mẽtio habetur, ex ęre
enim fuit ſignatus as modici ualoris, & par-
uæ ęſtimationis,ut dicit Cagnol.in d.l.lecta,
nu.24.et ſecundum Budę.ualebat quaternos
denariolos noſtros, paulo pluris, ſiue ſoli-
dum vnum Imperialium, uel Baiochum, ut
uidetur uelle Alciat.ex calculo ſuo, quem fa
cit in c.9. 2.pag. lib.3. diſpunct. fuitque etiã
ſignatus

ſignatus nummus, qui & nummus uocaba-
tur, & ſeſtertius, ex eo, quod duos aſſes, & ſe-
miſſem tertij aſſis, & ſic duos aſſes cum dimi-
dio ualebat, ut per eundem Alciat. in ca. 2. &
d. c. 9. d. li. 3. diſpunct. & in d. l. lecta, in princ.
vbi etiam Cagnol. eum eo concordat in hoc
nu. 23. & ſequent. & nu. 51. licèt in nonnullis
alijs ab eo diſcrepet; Denarius verò argēteus
cuſſus fuit, & nunquam aureus, licèt gloſ.. &
nonnulli in l. quæ extrinſecus, aliter uoluiſſe
uideatur, quos reprobat Alciat. in l. hæc enū
ciatio, ff. de uerbor. ſignific. pendebat autem
drachmā argenti quæ eſt octaua pars vnciæ,
& ualebat decem aſſes ęris, vnde nomen de-
narij accepit, ut dicit tex. in c. ieiunium, quod
fuit dictum Auguſtini, de conſecr. diſt. 5. ſeu
quatuor ſeſtertios, uel nummos; qui idem im
portant, ut per Alciat. in d. l. etiam aureos, &
in d. l. hæc enunciatio, in d. l. pecuniæ nomi-
ne, in fine, in d. c. 2. & in d. l. lecta, in princ. &
ibi etiam Cagnolus nu. 24. in qua de huiuſ-
modi denario mētio habetur, ut etiam fit in
l. ſcire debemus, in princ. ubi diſputat Iaſ. lit-
tera text. in l. cum quis decedens, §. Titia. de
leg. 3. de denarijs etiam loquentis; De huiuſ-
modi etiam denario argenteo ualēte decem
nummos uſuales unde nomen ſumpſit, quod
ſolueretur pro cenſu tradit Io. Hugo. in tra-
ctatu de offic. quatuor prelato. 4. parte, in Ru
brica, Tributi Imper. à Rom. inſtit. num. 2. &
paſſim in ſcriptura ſacra de eo mentio habe-
tur; Fuit etiam apud Rom. ſeſtertium modo
argenteum mille ſeſtertios æreos ualens, &
duas libras & ſemiſſem argenti continebat,
& de huiuſmodi ſeſtertijs habemus tex. in §,
poſtea, cum §. ſequenti, Inſtit. de ſucceſ. liber,
ubi Claud. not. declarat prout etiam Alciat.
in d. c. 2. & c. 9. in d. l. lecta, ubi etiam Cagno.
27 Nummus † etiam aureus percuſſus & ſigna-
tus fuit ſed diuerſi ponderis tempore enim
Digeſtorum aurei 48. libram implebant,
duas enim drachmas ſcilicet quartam partē
unciæ ſinguli pendebant, quibus additis qua
tuor drachmis, & ſic duobus alijs aureis, fie-
bat iuſta & plena libra, in qua quinquaginta
numumiſmata erant, ut tradit Claud. in d. §,
poſtea uerò, ualebat autem aureus cētum ſe-
ſtertios, & ſic centum aurei decem ſeſtertia
argentea complectebantur, ut tradit Bud. in
annot. in l. eadem lege, ff. ad l. Iul. repetund.
ubi illum text. de aureis centum loquens, &
tex. in l. 1. §. licita, de uar. & extraor. cogn. ta-
xantem aduocato mercedem uſque ad cen-
tum aureos, ita declarat, oſtendens ipſos cen
tum aureos & 50. aureos Francicos importa
re. & Alciat. in d. c. 9. qui calculo facto libras
mille monetę (ut cenſeo) Imperialium imple
re cenſet; quod & ſequitur Cagno. in l. diem
functo, in fine, ff. de offic. aſſeſſor. & ita etiam
interpretatur Rip. Alciat. de libris Medio-
lan. intellexiſſe in l. ſi conſtante, in princ. nu.
28. ff. ſol. matr. ubi tamen de hac doctrina du
bitat, per text. in l. fina. ff. de in ius uoc. ubi de
aureis loquitur, & in §. fi. Inſtit. de pœn. teme
re litigāt. ubi Iuſtinianus loquitur de ſolidis,
de quibus ſtatim dicemus. Sed reſpōderi po-
teſt, nihil huic ſententiæ aduerſari, quando-
quidem quod erat ſtatutum reſpectu uocan-
tis patronum, uel parentem in ius ſine uenia,
ut d. l. fin. & l. in eum, & l. ſi libertus, ſuprà eo
dem ut pœna 50. aureorum plecteretur. Iuſti
nian. in d. §. fin. reduxit ad ſolidos, ſeu ad au-
reos ſui temporis, quo diminuti fuere in pon
dere, ut ſtatim dicemus. & ita reſpondit Al-
ciat. ipſe, licèt ad aliud propoſitum, in l. fi. ad
finem, C. de in ius uocand. Quod autem cō-
putatio uera nō uideatur inſpecto ualore no-
ſtri temporis, non tollit quin hæc ſentētia ue
ra ſit, ut ex auctoritatibus Budæi, Claud. Al-
ciati & Cagnoli, & magis ex rationibus, in
quibus fundant ſuam ſententiam comproba
28 tur, & error † calculi non uiciat, cum iterū cal
culatio fieri poſſit, l. 1. C. de errore calculi;
Hanc etiam ſententiam de ualore aurei anti-
qui, quod eſſet didrachmalis, ſcilicet duas
drachmas auri contineret & penderet, Budę.
lib. 2. de Aſſe, affirmat, & ſequitur Alciat. in
d. l. fin. an. finem, & in d. l. etiam aureos, & in
d. l. hęc enunciatio. Sed cum ſucceſſiuis tem-
poribus diuitiæ quę amplæ erant ſub Augu-
29 ſto ualdè diminutæ eſſent, cæpit † aureus mi
noris ponderis cudi & ſignari, qui ſeſcuplam
tantum proportionem haberet ad ueterē au
reū, ſcilicèt dimidiam partē auri minus con-
tinebat, quàm antiqnus, ut cū ex primis 48.
libram conſtituebant, 72. ex poſterioribus eā
implebant, ut eſt tex in l. quotieſcumque, C.
de ſuſcept. prępo. & arch. lib. 10. ubi non au-
30 rei † ſed ſolidi appellantur, ut etiam in l. 1. &
finali, C. de uete. numiſ. poteſt. licèt etiā tem-
pore Vlpiani & ſic Digeſtorum quandoque
aurei ſolidi appellarentur, ut in l. qua uulgo,
ff. de ædil. edic. & in l. cum ex falſis, ff. de ma-
num. teſt. & idem quod aurei importabant,
ut probatur in l. ſi mulier, iuncta d. l. cum ex
falſis, ff. de minor. & in l. Papin. in fine, ff. de
inoffic. teſt. & quod aurei idem eſſent quod
ſolidi, et crebrius ſolidi tempore Imperatorū
dicerentur, habetur etiam in l. 2. C. de ſpor-
tul. tradit gloſ. in l. 1. C. de collat. ęris, lib. 10.
in Rubrica, C. de ueter. nūmiſm. poteſt. licèt
ibi dicat idem eſſe nummiſma quod ſolidū,
quod nō uidetur iure probari, et ſimiliter di-
cit, quod fiebat tantum de auro, cum habea-
mus text. in l. nummiſmatum, ff. de uſufruc.
quo probatur, nummiſma etiam eſſe argen-
teum,

Digitized by Google

teum,& ibi gloſ.dicit, quod erat genus num
mi ualens 10. & ſic fortè denarius. Idem de
ſolidis & aureis quod idem eſſent, tenuit ubi
que gloſ.& maximè in d.§.fin.Inſtit.de pœ-
na temere litig.& in d.l.fin.de in ius uoc. qđ
tenuerũt Claud.Alciat.& Cagnol.locis prę-
allegatis,licèt Alciat.ſẽtiat in dictis locis an
te Cæſarum Conſtitutiones, aureum ſolidũ
dictum non fuiſſe, quod confunditur ex d. l.
qua uulgo,ubi Bud. eam intelligit de aureis,
ut ſuprà, & ex alijs ll. ſupra allegatis, quare
31 autem dicti fuerint ſolidi, † Doctor.non con
ueniunt.gloſ.in d.l.1.C.de ueter.nummiſm.
poteſt.dixit ſolidos à ſoliditate dictos,eo qđ
de ſolido auro fierent,& idem dixit Albe. in
d.l.fin. ff. de in ius uocand. & Boer. ſequitur
deciſione 327. nu. 1.aliter dicit Budæ. & ve-
rius uidetur in annotat. in d. l. qua uulgo, &
in l.moris,5.pagina,ff.de pœn. quod ideò di
cti fuerunt ſolidi, quaſi integri aurei, iuſtum
& integrum pondus habentes, cum tamen
alij dimidiati alij tertiarij cuderentur, ſcili-
cet dimidiam uel tertiam partem aurei conti
nentes, & ualentes; Sed & temporibus iſtis
32 ſolidus † ſeu aureus libras uiginti æris uale-
bat,l.vnica.C.de collat.æris,lib.10. libra ue
33 rò † argenti ualebat quinque ſolidos,l.vnica
C.de argen.preci.quod theſau.infer.lib.10.
licèt glo.ibi dicat ualuiſſe decem, decepta ex
uerbis tex.qui dicit, pro ſingulis libris argen
ti quinos ſolidos inferat: quo caſu,cuilibet li
bræ,quinque attribuuntur,non decem, licèt
34 quandoque † quina pro decem accipiantur,
& decem importent, cum de duobus loqui-
mur,quibus ſingulis quinque debentur,ut in
l.ſi duos,ff.de euict.ubi gloſ.exponit,quinis,
ideſt bis quinque,& in l. cum duo,ff. de cõd.
indeb. & in l. nam & ſi fur. §. ſi ſeruus,& ibi
declarant Dec.& Alciat. ff.ſi cert.pet.& hũc
errorem gloſ. nonnulli alij ſequuti fuere, ar-
bitrantes libram argenti temporibus illis de
cem aureis æſtimatam fuiſſe, & quina ibi bis
quinque,& ſic decem importare,ut Alber.e-
tiam dixit in Dictionario ſuo, in uerbo, qui-
na, & Io.de Platea,in d.l. unica, quos ſequu-
tus fuit Boer. d. deciſione 327.num.2.Brun.
in dicto ſuo tractatu de aug.in ultima cõclu-
ſione,colu.2.& Ludo. Gomeſ.in d.Regu.de
ualo.exprimen.9.quæſt.nu.15. ubi mirãtur,
quare tam magno precio uenderetur, & di-
cunt, quia fortè erat minor copia argenti, q̃
auri, quorum admiratio fuiſſet ſuperflua, ſi
ad text.prædictæ l.unicæ,bene animaduertiſ
ſẽt. Cum eis etiam & ante eos tenuerũt Alb.
& Iaſ.in d.l.fina.ff. de in ius uocand.licet ibi
Iaſ. alleget Ioan. Fab. idem tenentem, in §.
nos autem, Inſtit.de Attiliano tuto. qui in li-
bro meo contrarium tenet; Et quod text. in
d. l. vnica,de quinq; & non de decem ſolidis
ſoluendis pro libra argenti loquatur, tamet-
ſi uerba ſint clara,firmat Bar.ibi,ita ſummãs
illum text.& Ioan.Fabr.in d.§.nos autẽ. idẽ
Feder. Schenck.in tractatu de teſtib.num.6.
Guid. Papæ,quæſt.492.Vtrum appellatione
nu.2.& idem in effectu uult Alciat.in l. cum
quid in uerbo, eadem bonitate, pag.3. in fi-
35 ne,ubi dicit,quod noſtro tempore † argenti
ad aurum eſt proportio quędam,quanta ferè
unius ad 12. olim maior erat,nempè ad 14.
& eo amplius;& allegat d. l. unicam,quibus
uerbis apparet omninò intellexiſſe librã ar-
gẽti,nõ 10.ſed quinque aureos ualuiſſe.Rur-
36 ſus ſucceſſiuis † temporibus etiam aurei im-
minuti fuere, ita, quod tempore quo floruit
Bart. aurei Veneti & Florentini pendebant
octauam partem unciæ, licèt ſextam partem
illi priores præcedentes penderent,& ſic 96.
libram continebant auri,ut ipſe tradit,in d.l.
quotieſcumque,& in dicta Rubrica,C.de ue
ter.nummiſ.poteſt. & ita cum Bart. concor-
dant omnes,ut Abb.& Felin.in c.conquerẽ-
te,de offic.ordin.Alb.& alij,in d.l.fin. Iaſ.in
l.puniri,C. ſi contra ius,uel util. publ. Abb.
& Felin.in c.1.de Iudę.Alciat.in pluribus ex
locis ſupra allegatis.Alex.in conſil.4. Circa
primum,col.7.uerſ.nec ad hoc obſtat, qui ta
men eſt corruptus,cum tantum de 86. loqua
tur, prout etiam ipſum corruptũ allegat Fe-
lin. in d. cap. conquerente,Sequitur Henric.
Bor.in tractatu de ſinod.epiſ.3.par.num.82.
Caccialup.in tractatu de Lud.6.quęſt. num.
29.Brun.dicta colu.2.Cagnol.d.l.diem fun-
cto,in fi.& Gomeſ.dicta quęſt.9. nu.15. So-
cin.conſ.48.col.fina.& Boer.dicta deciſione
227.nu.2. & quod omnes ducati tam Vene-
ti,quàm Vngari, Hiſpani & Florentini, ſint
eiuſdem ponderis & ualoris,quod 96.libram
auri impleant,ut 72.ex illis aureis de quibus
in d.l.quotieſcumque,ut unuſquiſque drach-
mam auri,& ſic octauam partem uncię pen-
dat,tradit etiam Gomeſ. nu.20.& nu.26.28.
37 & nu. 25. dicit ducatum † nomen illud acce-
piſſe ex eo, quod fuit cuſus, poſtquam Albi-
nus in Italia ſingulis urbibus ſingulos q po-
teſtate pręirent conſtituit, quos duces uoluit
appellari, & primo ducatus Romanus fuit
appellatus, indeque nomen eſt adeptus, qui
uſque in hodiernum diem manet. Ex Gallia
38 † deinde alia moneta aurea prodijt,quã ſcu-
tum uocauerunt,& duplicem habuerunt,ue
terem & nouum, primus idem ualuit quod
Ducatus,ſecundus non,ut dicit idem Gom.
39 loco pręallegato,num.27.Noſtri † autem au
rei, quos etiam ſcutos ſeu ut alij maximè Vl
tramontani neutro genere dicunt ſcuta,ſic ut
ſunt bonitate intrinſeca diminuti, quia aurũ
eſt

Digitized by Google

eſt argento contaminatum,ita etiam ſunt põ
dere minores, cum temporibus noſtris 108.
vix libram compleãt auri ut notum eſt, licèt
tempore Ripę cum ſcripſit,ſuper d.l.2.§. mu
tui datio,ff.ſi cert. pet.ſcuti 110. implerent li
bram & duc.97. Bonon. vt ipſe allegãdo Io.
de Platea,tradit ibi nu. 12.verſ.ſolutio,dicẽs
etiam 10.lib.argenti valere librã auri,ut ibi,
ſed reſpectu precioſioris auri, & bonitatis in
trinſecæ, quæ ad 24.gradus,ſeu uulgo chara
cteres]uſque extenditur, ut tradit Brunus d.
tractatu & concluſione col.3. vbi dicit, talis
40 ligæ eſſe ducatos aureos; Aurum † Vngari-
cũ principatum inter reliquũ aurum obtinet,
ſi Gom.tamen credimus,d.quæſt.nu.19. qui
tamen dicit,quod non tranſcendit 23.chara-
cterem, & quod noſtra ætate nullum aurum
reperitur, quod 24. attingat, & tamen illud
ęquiparat auro Obrizo, de quo loquitur tex.
in l.fina. C.de ueter.numiſ.poteſt.lib.11.ubi
gloſ.exponit ſolidos obrizatos, ideſt de opti
mo auro confectos,& de ſolidis obrizatis e-
tiam loquitur text.in l.unica, C.de obla.uot.
41 lib.12.& Bud.obrizatum† aurum purgatiſſi
mum,& excoctiſſimum interpretatus eſt; &
in annotat.in l.in naue,2.pag.ff.locati,uel ut
vulgus dicit, Cimentatum, ut dicit ibi Go-
meſ.& idem expoſuit etiam plura ad propo-
ſitum adducens Alciat. vbi declarat Adagiũ
illud ad obmiſſam, ideſt ad ſummum perfe-
ctionis in c.9.lib.5.Pareg. Cęterum quia ra-
rum eſt quod aurea pecunia in bonitate in-
trinſeca diminuatur.quod etiam argentea ę
re non contaminetur, & comminuatur, l. 2.
C.de ueter.nummiſ. poteſt. & tradit Alciat.
in d.l.cum quid,in uerbo eadem bonitate,ad
finem, ſicut imminuta eſt moneta aurea, ita
42 etiam †argenteæ accidit, quia non uidemus
amplius monetas, quæ ſint argenti puri, ſeu
puſtulati, ideſt purgatiſſimi, & excoctiſſimi,
de quo loquitur tex.in d.l.in naue loca.& ibi
Budæ. qui loquitur etiam de argento puro,
ideſt expurgato, excoctoque, & omni alia
materia carente,immaculato,& candefacto,
quod ut dicit Gom.d.quæſt.nu.17.vulgus ar
genteum de coppella appellat,quod quidem
puriſſimum, argentum eſt ligę graduum,ſeu
denariorum 12.ut per eum ibi, & Brun.d.co
lum.3. ubi docet, quomodo per admiſtionẽ
æris contamineturargentum, & cuius ligæ
tunc cenſendum ſit, ſi una uel plures unciæ
æris detrahantur ex libra argenti talis,& ap-
ponatur una uel plures unciæ ęris,ſed ne diu
tius immoremur in hac materia, quæ magis
aurifices, & impreſſores monetarum, quàm
Iuriſtas concernere uidetur,ſat erit lectorem
remittere ad Brun.loco præallegato, & Go-
meſ.in dicta quęſt. ubi nu.21. & ſequent. lo-
44 quitur de Florenis† qui originem à Florenti
nis habuerunt, ideo ſic dicti à flore Lilij in
eis ſignato, impreſſoue, & nu.29. de quibus
etiam per eundem in procem.eiuſdem Regu
læ nu.8. de marabatinis, de quibus fit mẽtio
in c.cum olim,de priuil.de eorum origine &
ualore, & inferius ſcribit etiam de pluribus
alijs monetis, ubi uidendum eſt de marcha,
& marco auri, & argenti, tradit etiam ipſe
Gom.& Brun.d.col.2.& Boer.d.deciſ.num.
2. Non tamen erit ſine fructu ſcientia prædi-
ctorum:quãdoquidem,ad practicam,ea ual-
de inſeruire poſſunt,quia cum aurei currẽtes
tempore Digeſtorum 48.libram implebant,
ut ſuprà, debeant attendi in eandem rationẽ
45 temporibus noſtris,ſalarium † taxatũ aduo-
catis,ut ſupra centum aureorum,d.l.1.§. lici
ta,ff.de uar.& extraord. cognit.ad maiorem
ſummam,nempè ad ducentos aureos noſtra
tes aſcendet,ut ex Budęo,Alciato,Claud.&
Cagnolo ſuperius dictum fuit,niſi per ſtatu-
ta Ciuitatum aliter diſpoſitum fuerit, quod
etiam in alijs,ubi fit mentio aureorum,uel e-
tiam ſolidorum in digeſtis(nec etiam eo tem
pore inter eos fuiſſe differentiam arbitramur
licèt aliud ſenſerit Alciat. ut ſuprà compro-
bauimus)idem obſeruandum eſſet; Præterea
cum in l.penul. C. de don.& in l.illud,C.de
ſacroſanct. Eccleſ. ſancitum ſit,donationem
non inſinuatam non ualere, ſi excedat ſum-
mam quingentorum ſolidorũ,ſolidi ſunt ac-
cipiendi in rationem prædictam,ut 72. librã
conſtituant; undè, cum hodie ducati 96. &
ſcuti 108. exigantur ad libræ auri impletio-
nem,ſequitur,ut donatio non inſinuata tem-
poribus iſtis ualeret, etiam ſi excederet ſum-
mam ſcutorum ſeptingentorũ quinquagin-
46 ta,uel circa rectè calculando, & ita†in termi
nis firmat Bald.in d.l.illud,col.pen.ult.quę-
ſtio.nu.13.& Caſtr.in l. fin. in fine princ. C.
comm.de legat.Ant. de Canar. in tracta. de
inſinuat.2.parte,ult.quæſt.Alex.in addit. ad
Bar.in l.cum de debito,in additione magna,
2.col.uerſ.nec ad hoc obſt.ff.de probat.et in
d.conſ.4.col.pen.1.uol.Corn.conſ.54.2.co-
lum.4.uol.Socin.d.conſ.48.col.fin.& ſecun
dum hanc opinionem dicit Iaſ.obtinuiſſe,in
l.2.§.ex his,pen.col.uerſ.ſed prius,ubi etiam
allegat Angel.idem tenere,in l.ſancimus,C.
de dona.ff.de uerb.oblig.& eam etiam tenet
in d.l.fin.1.col.de in ius uoc.& in d.l.puniri.
& idem tenet Felin.in d.c.conquerẽte,& ui-
detur ſequi Boer.d.deciſione 327.nu.2.& ex
preſsè Brun.in d. tractatu dicta ultima cõclu
ſione col.28.aliàs 12.declaratione,col.fi. qđ
etiam tetigit ſuprà col.11.verſ.his ſic præmiſ
ſis. Quod tenet etiam Caccia lup. d.tractatu
de Ludo,d.6.quæſt.num.29.ubi dicit, Auth.
Alearum

quod libra contineat. 12. uncias tradit etiam Io. Fab. in §. nos autem, Inſt. de Attili. tutor. latè Boer. deciſ. 327. nu. 2. & Alciat. in annotat. in l. 1. d. rit. C. de mettal. lib. 10. ubi librã Romanam ab Attica diſtare aſſerit, cum illa iſta minor ſit drachmis quatuor, & ibi latius de drachmis, ſcrupulis, granis, & ſimilibus ponderibus differit, quæ latius in ſuo tractatu de ponderibus & menſuris poſuit, de quo etiam plura habentur per Budæ. in lib. de aſſe, ad quos recurrendum eſt ſi libet. De libra verò quæ etiam cõtinet numerum, habemus text. in l. quotieſcumque, C. de ſuſcept. præpoſ. & arch. lib. 10. ubi libra auri continet ſeptuaginta duos ſolidos, licèt tam pondus q̃ numerum contineat, de quo inferius abũdè diſſeremus. ſed de libris Turonenſium, quæ cõſtant duodecim Turonenſ. habetur in Extrauagan. Benedict. XII. Vas electionis; §. fi. in tit. de cenſi. & unde habuerit originem huiuſmodi moneta, tradit Gomeſ. in compen. utriuſque ſignat. in reg. de ualor. exprimen. in imperr benefi. quęſt. 9. nu. 11. & ſequen. et ibi enumerat plures libras plurium Ciuitatũ inter ſe differentes & difformes, & inter cętera ibi loquitur de libra Papienſi, quę ualet ſolidos 20. quod etiam refert Alciat. in l. cum quid in uerbo, eadem bonitate, pagin. 2. ff. ſi cert. perat. & de libra Veneta quæ continet duos Matcellos, & Bononien. quæ continet uiginti Bologninos, ſeu Bononenos, ut ita loquitur Alexand. dicto conſilio, quæ concordat cum Ferrarienſi in numero ipſo, ſed tantum propter ualorem monetarum, ut ſuprà eſt minor ea decima parte plus minuſve, ſecundum qualitatem monetarum, & de libris prædictis Turonen. & Pariſienſ. loquitur Tiraquel. loco præallegato. Et dicit Gomeſ. loco præallegato, nu. 14. quod exceptis nonnullis ibi enumeratis, omnes aliæ prouinciæ Chriſtianitatis differunt in ualore libræ; Et ad propoſitum noſtrum, ſciendum
5 eſt, quod † intereſt, an pro precio alicuius rei conueniatur de libra, quæ continet pondus, an de ea, quæ continet numerum: quia cum (ut ſuprà dictum fuit) precium debeat interuenire in pecunia numerata, ſi pro re conueniretur libra, uel marcha auri uel argenti, non valeret uenditio, ut per Doctor. in dicto §. item precium, & per Tiraquel. in dicto tractatu, §. primo, gloſſ. 14. numero 44. niſi pondus illud auri uel argenti taciti numeri haberet certitudinem, ut plerumque apud opulentiores mercatores pecunia precio numerabili deſtinata ob ingentem molem appendi ſolet, ut tradit Claudi. in dicto §. item precium, ad finem, nec propterea deſinit eſſe emptio, & uenditio, & contractus ualere, & faciunt, quæ tradunt Modern. poſt Bartolum in l. ſecunda, §. mutui, ubi Ripa, numero 12. ff. ſi cert. pet. quod li-
6 bra † auri uel argenti non poteſt reddi inuito creditore, qui argentum uel aurum in pecunia numerata mutuo dedit.

Et librarum viginti Marchettorum pro quolibet ſtario, & ad rationem cuiuslibet ſtarij primæ petiæ dictę poſſeſſionis ut ſuprà uenditæ.

S V M M A R I A.

1 *Venditio ad menſuram facta cenſetur, quando conſtituitur precium pro numero ſtariorum, uel iugerum, & nu. 2.*

2 *Venditio non eſt perfecta ſi uendatur prædium quod dicitur eſſe centum ſtariorum, pro centũ non facta menſuratione.*

4 *Venditio ad menſuram non cenſetur facta ſi uendatur tota res, & dicatur ad rationem uiginti pro menſura, uel campo.*

5 *Venditio facta ad menſuram non eſt perfecta ſed conditionalis.*

6 *Venditio ad menſuram, & ſic conditionalis an facta cenſeatur ſi ſit uenditus fundus, qui aſſeritur eſſe centum tornaturarũ in rationem decem pro qualibet tornitura cum hoc pacto, quod qualibet partium poſsit petere menſurationem.*

7 *Venditio licèt ſit imperfecta, aditum tamen non probat pœnitentiæ.*

8 *Venditio, & contractus multum intereſt an ſint nec ne perfecti propter incommoda, & commoda, quæ rei accedunt.*

Venditoris eſt periculum, & utilitas etiam rei venditæ, quæ acceſſerunt nondum perfecta uenditione.

9 *Venditio perficitur etiam ante menſurationem ſi uenditor rem tradat emptori.*

Declara tamen, & intellige ut hic.

10 *Emptor non poteſt dici in mora non facta menſuratione.*

11 *Traditio in dubio facta præſumitur ut dominium transferatur.*

12 *Traditionem conditionaliter factam dicens probare debet.*

13 *Conſtitutum numquid operetur ueram traditionem, & poſſeſsionis translationem.*

14 *Traditio etiam ficta per precarium ſufficit ad perfectionem contractus conditionalis.*

Sed dubium redditur ex multis hic relatis.

15 *Venditio conditionalis, & ad menſuram ut perficiatur quid agendum.*

16 *Venditio an unica cenſeatur, an uero plures ſi fiat plurium rerũ uno precio pro oĩbus ſtatuto,*

uel

uel pro pluribus precijs ſingulis rebus additis.

17 *Venditionem unam eſſe an uero plures multum intereſt.*

18 *Statuto diſponente quod certum quid ſoluatur pro gabella cuiuſcumque contractus ſi uenditio erit facta unico precio pro pluribus rebus unica gabella debetur ſecus ſi pluribus precijs.*

19 *Statuto annullante contractus non ſoluta gabella, ſi ſunt plures conditiones ratione plurium preciorum, & pro aliquibus ſit ſoluta gabella, pro aliquibus non, omnes non annullabuntur.*

20 *Venditionibus pluribus factis reſpectu unius in qua ſit leſio poteſt peti reſciſsio.*

21 *Venditio facta de duobus ſeruis unico precio ſi unus moriatur ante traditionem non ſuſtinetur quo ad alterum, ſecus autem eſſet ſi diuerſis precijs uenditi fuiſſent.*

22 *Venditiones ſi plures factæ ſint, una res poterit redhiberi, et altera non ad libitum, quod declarat infra nu. 24.*

23 *Venditiones plures factæ cenſentur etiam ſi ſit appoſitum precium unicum poſtea diſtinctum, & aßignatum ſingulis rebus, & e ueſtigio unica erit uenditio ſi pluribus precijs ſit facta, & deinde totum precium ſimul redactum.*

GLOSSA SEXTA.

QVando conſtituitur precium pro nu-
mero ſtariorum uel iugerum, in ca-
ſu iſto (pro quolibet ſtario)
uenditio cenſetur facta ad menſuram, ſecùs
ſi dicatur uendo prædium, & dico, quod
1 ſunt centum ſtaria pro precio † centum, &
non facta menſuratione precium eſt incer-
2 tum, & uenditio † eſt conditionalis, & non
eſt perfecta, l. quod ſæpè, §. in his, de contra-
hen. empt. qui text. licèt in uenditione mo-
bilium loquatur, tamen etiam in uenditione
immobilium, ſecundum gloſ. & Doct. ibi, &
in locis infrà allegandis, procedit; & in uen-
ditione immobilium eſt text. in l. ſi in uendi-
tione, §. 1. ff. de peric. & commo. rei uendi. &
ita tenēt Bart. & Paul. de Caſt. in l. Iulianus,
§. ſi Titius, ff. de action. empt. Bal. in l. 1. 3. &
4. oppoſitione, C. de peric. & commod. rei
3 uend. ubi dicit, quod ſi precium † ſit promiſ-
ſum diſtributiuè, in ſingulas menſuras metiē
das, cenſetur uenditio facta ad menſuram, ſe
cùs ſi collectiuè pro omni menſura. Idem te
net Salic. in l. ſicut, col. pen. C. de actio. emp.
Fab. in 6. q. d. 5. quæſt. principalis, col. 17. uer
ſicu. vlterius in d. tractatu. Aret. in d. §. actio
num, nu. 16. & Franc. Aret. in conſ. 11. Proce
dendum eſt, in princ. Alex. in conſ. 90. Viſo
proceſſu, 2. col. 5. uol. duplicato in conſ. 32.
ubi habetur magis perfectum, 6. uol. Corn.
conſ. 59. littera B. 4. uol. Socin. in conſ. 34. in
princ. 4. uol. Ruin. conſ. 83. in princ. & 190.
nu. 10. 2. uol. Cur. iun. quæſt. 4. nu. 15. Pariſ.
conſ. 64. nu. 10. 1. uol. & Capic. deciſione 14.
nu. 6. Et licèt Bal. & latius poſt eum Paul. de
Caſt. in d. l. ſicut, uelint, quod non cenſeatur
facta uenditio ad menſuram, ſi uendatur to-
ta res, etiam ſi dicatur ad rationem 20. pro
4 menſura, † uel campo, ſeu ſtario; ſed ſecùs ſi
diceretur uendo decem campos, uel ſtaria,
ex iſto ſundo, ad rationem uiginti pro ſtario,
& uidetur ſequi referendo Aret. in d. conſ.
11. in princ. & Afflict. deciſione 399. nu. 6. ta
men etiam quod tota res uendatur, ſi preciū
ſit conſtitutum pro quolibet ſtario, ſeu men-
ſura, tunc cenſetur facta ad menſuram ut te-
nent prædicti ſuprà allegati, & reprobat in
ſpecie Bal. & Salic. ibi, in d. l. ſicut, col. pen. et
latè Didac. d. ca. 3. nu. 7. practic. qq. & quod
5 uenditio facta ad menſuram † non dicatur
perfecta, uel pura, ſed cōditionalis, ultrà ſu-
prà allegatos tenet etiam Aret. in l. 3. §. incer
tam, 2. col. in fine, ff. de acquir. poſ. Cor. conſ.
79. 2. col. 3. uol. Crot. in l. ſi is qui pro empto
re, col. pen. nu. 107. ff. de uſucap. Marſ. in Ru
brica de probat. nu. 400. Bert. conſ. 337. nu.
3. 1. par. priorum. Pariſ. conſ. 59. in princ. 1.
uol. & Boer. deciſ. 183. nu. 8. & tanto magis
cenſetur uenditio facta ad menſuram, ſi par-
tes expreſſè agant, quod debeat menſurari,
ut per Curt. d. conſ. 74. nu. 15. de quo pacto
quod menſurari res debeat, & precium au-
geri, uel minui iuxta menſuram tradit etiam
Alex. ſentiens eſſe ad menſuram, in conſilio
220. aliàs allegato, 2. col. in fine, 2. uol. ubi al
legat l. qui fundum, §. qui agrum, ff. de cōtra
hen. empt. quæ loquitur in venditione facta
ad menſuram, quod debet ſolui precium ma
ioris quātitatis in menſura reperta, quàm fue
rit expreſſum in contractu, ſecùs uerò eſſet, ſi
uenditio eſſet facta de quodam corpore pro
certo precio, quod aſſerebatur eſſe certæ quā
titatis, puta centum ſtariorum, & non fuerat
taxatum precium pro quolibet ſtario, ſed be
nè fuerit dictum, quod preciū augeretur uel
minueretur, ſi eſſet pluris, uel minoris quāti-
tatis, quàm eſſet expreſſum Ruin. d. cōſ. 198.
num. 10. fortius uoluit Socin. in conſ. vlt. 2.
col. 3. uol. non cenſeri uenditionem factam
6 † ad menſuram, & per conſequens non eſſe
conditionalem, ſi ſit uenditus fundus, qui aſ
ſeritur eſſe centum tornaturarum in ratione
decem pro qualibet tornatura, pacto addito
quod quælibet partium poſſet petere menſu
rationem: quia cum precium iam eſſet cer-
tum, licèt poſſet augeri, uel minui in euen-
tum, quo menſuratio peteretur, ualet uendi-
tio, l. hæc uēditio, §. fin. ff. de cōtrahen. empt.
de qua dictū fuit ſupra in prin. huius capitu-
li, & per alia quæ ibi adducit: ſed licèt uen-

ditio iſto caſu facta non dicatur perfecta,
quo ad hoc,ut non transferatur dominium,
uel poſſeſſio in emptorem, uel quis poſſit ex
ea agere ante menſurationem, & ſimilia,
7 non tamen eſt imperfecta,† quo ad pœniten
tiam, ſi quidem etiam quod ſit conditiona-
lis, & imperfecta, neutra partium poteſt ab
ea recedere, & pęnitere,ut tradit abundè Af
flict.dicens ita fuiſſe in conſil. Neapol.deci-
ſum, in deciſione 280. nu.6. & Pariſ. alia ad
ducens in d.conſ.64.nu.14.& conſ.59.nu.4.
& ſequent. eod. vol. 1. & latius Tiraquel.d.
tract.gloſ.2.§.1.nu.26.& in gloſ.10.nu.43.
8 An autem ſit perfectus† contractus, nec ne,
multum refert propter deteriorationem, uel
rei peremptionem,quę ante menſurationem
ſeu periculum, & incommodum rei contin-
gere poteſt: quia pertinet ad uenditorem, ut
per Curt. in d.conſ.74.num.16.76.nume.7.
& 77. num.5.& Pariſ.dicto conſ.59.nu. 15.
& ſequent. ſicut etiam commodum alluuio-
nis cedit ad eius vtilitatem, d.§. ſi Titius, &
ibi Doctor. de quo ſuprà etiam diximus in
Clauſula uenditionis rei ruralis, in uerbo u-
no latere flumen Padi,ult.quæſtio. Si tamen
traditio rei ante menſurationem fiat empto-
ri per venditorem, perficitur uenditio, &
transfertur dominium, & poſſeſſio in eum,
9 ut tradunt Ang. & Paul. †de Caſt.in l.2.C.
de peric.& commo.rei uend. & tradit etiam
Corn. conſ. 50. præallegato, littera F.G. &
Capic. d.deciſione 14. num. 10. & defendit
Dec.in conſ. 179.per totum,quod & admit-
tit Alex.d.conſilio 90.col.ſecunda,& ſequi-
tur Pariſ.dicto conſi.59.nu. 17.& ſequen.&
d.conſ.64.nu.20.Boer.d.deciſione nume. 8.
Didac.d.ca.3.nu.6.ad fin.Grat.conſ.90.nu.
6.1.uol. Burſat. conſ. 100.num.22.Thobias
Non.conſ.81.nu.15.& Menoch. conſil. 26.
nu.29.& Cæſar Vrſil. in addi.ad dictam de-
ciſionem Afflic. 280.Borgni.de tutor.& cu-
rat.num.261.& latius Tiraquel. in d.gloſ.2.
nu.28.& ſequent.& ibi nu.31.limitat,niſi e-
tiam traditio fieret conditionaliter: quia ni-
hilominus perficeretur contractus. ſi tamen
non conſtaret de traditione per uenditorem
facta,ſed quod tantum emptor rem poſſede-
rit,ſciente & patiente uenditore,noluit Ale-
xand.cen ſeri factam traditionem, & per con
ſequens contractũ eſſe perfectum, & transla
rum dominium uel poſſeſſionem,qñ emptor
pro parte ſua non impleuit ſoluendo preciũ
integrum, & quia uenditor non tenebatur
tradere, cum uenditio eſſet imperfecta; & ſe
quitur Curt.dictis conſilijs 74.nu.17.& 76.
nu. 10. quorum opinio non uidetur ſine dif-
ficultate procedere propter deciſiones in cõ
trarium adductas, quarum aliquæ videntur
indiſtinctè loqui,ſiue fuerit facta traditio ex
preſsè,ſiue tacitè per patientiam,ex qua præ
ſumitur traditio, ut per Dec. in d. conſ.179.
in fine, quem plures ex præallegatis ſequun
tur. Præterea,quod etiam traditio huiuſmo-
di pręſumpta operetur contractus conditio-
nalis perfectionem,tenet expreſsè ẽt Aretin.
in l.1.§.ſi uir uxori,nu.41.uerſ.tertio adde,li
cèt Socin.ibi,col.fin.nu.15. dubitet,ff.de ac-
quir. poſſ. & ſequitur Tiraquel.in d. gloſ. 2.
nu.29.nec obſtat,quod emptor nõ ſoluit pre
10 cium: quia non propterea cenſetur † eſſe in
mora, ex quo adhuc non conſtabat quid, &
quantum ſoluere teneretur, non facta menſu
ratione,& agenti venditori ad ipſum,obſta-
ret exceptio l. nulla, ff. de regulis iur. & l.le-
cta, uerſ.ſed eum ſortis,ff.ſi cer.pet.& tradit
Ruin.in terminis, in d.conſ.198. nu.1. ſicut
etiam nihil facit quod non tenebatur trade-
re, quia etiam quando tradit expreſsè, cum
non teneatur,transfertur poſſeſſio,& domi-
niũ,& perficitur contractus:ita quãdo tacitè
per patiẽtiam,cum taciti & expreſſi idem ſit
iudiciũ,l.cum quid,ff.ſi cert.petat.& ſibi im-
putandum eſt,quod paſſus fuerit. Illud tamẽ
11 † ſciendũ eſt, quod qui rem expreſsè tradit,
eo animo tradidiſſe cenſetur, ut dominium
transferat, ut tradit Corn.d.conſ.50.col.5.
12 littera F.quo fit,ut ſi quis† traditionem etiã
conditionaliter fuiſſe factam allegaret, tene
retur probare, Sed maius dubium eſt, num-
quid per conſtitutum quod traditionem poſ
ſeſſionis importat,l. quod meo, ff.de acquir.
13 poſſ.& latius,†infrà ſuo loco dicetur,cenſea
tur tradita poſſeſſio, ut vẽditio cenſeatur per
fecta? & quod hoc caſu cõſtitutũ operetur ue
rã traditionẽ,ſenſit Capic.d.deciſio. 14. nu.
10.licet in caſu ſuo teneat cõtrariũ,ex eo,qđ
alijs rationibus conſtitutũ non ualebat.& ad
hoc optimè cõfert deciſio Baldi in cõſ. 478.
Quidã Franciſcolus col.2.nu.2.1.uol.qđ tra
14 ditio† etiam facta per precarium, ſufficit ad
perfectionem contractus conditionalis, re-
fert,& ſequitur Tiraquel.d.gl.2.nu.28.& in
tractatu de conſtitut.1. par.in fine;& expreſ
sè in terminis iſtis firmat Dec. in d. conſilio
179. Burſat. & Thob. Nonius, ſuprà citati.
Sed huic opinioni ego numquam adhererẽ,
cũ plures, & maiores habeat cõtradictores,
ueriori parti accedẽtes;et in indiuiduo cõtra
rium tenet Cror.in d.l.ſi is qui pro emptore,
nu.107.Marſ.in d.Rubrica nu.400. Pariſ.d.
conſ.59.nu.22.& Curt. d.conſ.74.nu.18.&
76.nu.10.Did.d.cap.3. nu.6. uerſ.8.in fi. &
quod conſtitutum additum contractui con-
ditionali,ipſũ quoq; conditionale efficiatur,
& naturam principalis contractus ſortiatur,
latè comprobat Dec.conſ.247.col.2.uer.&
iſta

iſta concluſio, Curt.iun.conſ.244. nu 17. &
ſequent. & latius plura adducẽs Tiraquel.in
d.tractatu de conſt.2. par. in 15. ampliat. &
Cagnol. poſt Dec.in l.contractus, nu. 34.ff.
de reg. iur. ubi etiam alios citat hanc ſenten-
tiam tenẽtes. et faciunt etiam quę tradit idẽ
Tiraquel.ead.par.16.ampli.& 3.par.2.limi-
15 tatione. Vt autem perficiatur venditio† con
ditionalis, et imperfecta, propter menſuram,
dẽt fieri menſuratio, vt ſuprà, & ſi altera pars
deneget, uel differat, poterit interpellari, &
per interpellationẽ in mora conſtitui, & quo
ad ſui damnum, & incommodum habebitur
pro pfecta, ut per Capic.d.deciſione, nu.18.
de quo ẽt aliqua diximus ſuprà, in dictis uer
bis, & ſtariorum octo, in fine. Cæterum, il-
lud etiam non omittimus, quod Clauſula
hic addita (& ad rationem cuiuslibet ſtarij)
magis eſſe ſuperfluam, quam neceſſariam;
cum etiam ea non appoſita etſi ultima men-
ſura non eſſet plena, uel vltimum ſtarium
non eſſet integrum, pro rata ipſius precium
ſoluendum eſſet, ut tradit Salic. loquens in
uenditione vini ad menſuram, in d.l. ſicut,
col.pen.in fine, qđ ẽt ex regula illa quod ea-
dem eſt rõ de toto ad partẽ, l quæ de tota, ff.
de rei uend.cõprobari poſſet. Sciendũ eſt in-
16 ſuper, multũ intereſſe,† an venditio plurĩũ re
rũ fiat vno precio pro oĩbus ſtatuto, an pro
pluribus precijs ſingulis rebus additis, ut in
caſu noſtro, primo.n.caſu eſt vnica uenditio
non plures, ſcđo plures ſunt uenditiones, &
tot, quot res diſtinctę, l.cũ eiuſdem, cum dua
bus ll.ſequent.ff. de ædil. edic. tradunt Bart.
Aret.& Iaſ.in l.ſcire debemus, in princ.ff.de
uerb.oblig. Fab.in dicto tractatu.5.q. col.7.
uerſ. item diſtinctio. Aret.d.cõſ.11.col.1.v-
bi idem voluit, qñ uenditio eſt facta ad men
ſuram pro quolibet ſtario terræ, ut ſuprà: qa
tot cenſentur uenditiones, & Tiraquel.d, tra
ctatu, §.23.gloſ.1. nu.17. plures aũt reſultãt
17 †utilitates, ſi cenſeantur plures contractus,
an unus tantum, quarum aliquas enumerãt
gloſ. & Doct.in d.l.ſcire debemus, in princ.
& inter cæteras ea eſt notanda quam ponũt
Bald.& Angel.in d. l.cum eiuſdem, quod ſi
18 extat† ſtatutum, quod pro quolibet contra-
ctu ſit ſoluendum, puta decem pro gabella, ſi
uenditio erit facta vno precio pro omnibus
rebus, unica tantum erit ſoluenda gabella: ſe
cùs, ſi pro pluribus precijs diſtinctis, cum plu
res ſint contractus, ut ſuprà, ſequitur Ber-
tach.in tractatu de Gabel.15.q.5.q.principa
lis. Dec.conſ.343.num.3.& Tiraq.d.nu.17.
19 Similiter ſi ſtatutum †dicit, quod contractus
ſit nullus, non ſoluta gabella, & non in totũ,
ſed pro parte ſoluta fuerit, ſi erũt plures ven
ditiones, non omnes annullabuntur, ſecùs ſi
vna tantum, ut tradit Bald.in l.fin.§. præte-
rea, 2.col.nume.6.in lectura noua, C.de iure
dot.ſequuntur Aret.col.3. & Iaſ.col. fi.in d.
l. ſcire debemus, & Cagnol.in l.2.q. 40.nu.
199.C.de reſcind.vend. Infert etiam Bal.ibi,
& ſequſitur alij prȩallegati, ad q.d.l.2. quod
20 † ſi una res eſt uendita citra dimidiam iuſti
precij, reſpectu eiuſdem poteſt reſcindi con-
tractus, ſecùs ſi omnes uno precio uenditæ
ſint, quia quod deeſt in una, ſuppletur ex a-
lia, refert Dec.in conſ.421.num.3. & ſequi-
tur Tiraquel.alia adducens, dicto nu.17. Ex
hoc etiã deciditur quæſt. poſita, in l.ſi duos,
21 ff.de contrahen. empt. quod ſi duo† ſerui u-
nico precio venduntur, & ante traditionem
unus obierit, in altero non valet venditio,
quod ſecùs eſſet, ſi diuerſis precijs venditi
22 fuiſſent; propter † redhibitionem etiam re-
rum venditarum refert an ſit vna, uel plures
venditiones, d.l.cum eiuſdem, cum ſequent.
cum alijs traditis per Tiraquel.d. gloſ.nu.2.
tamen propter ratificationem contractus, ut
23 per eundem ibi, numero 1. cenſentur † di-
uerſæ uenditiones, etiam ſi ſit appoſitum pre
cium vnicum poſtea diſtinctum, & aſſigna-
tum ſingulis rebus, ſicutè contra, ſi pluri-
bus precijs ſit facta venditio, & deinde to-
tum precium ſimul redactum, ut eſt exem-
plum primi caſus, ſi ſit dictum pro precio
mille, lib.uidelicet centum pro domo, & re-
liquatum pro poſſeſſione. Secũdi caſus, ſi ſit
dictum, pro precio centum, pro domo, & no
ningentarum librarum pro poſſeſſione, quæ
faciunt precium librarum mille, vt per Tira-
quel.dicta gloſ.nu.18.& 19. Quod autem di
24 citur† de redhibitione, & ratificatione con-
tractus, vt poſſit vna res redhiberi, uel em-
ptio ratificari reſpectu vnius rei tantum, nõ
cæterarum, ita demum procedit, niſi conſtet
emptorem, aut uenditorem, non emiſſe, aut
vendidiſſe, niſi omnes, quod ex coniecturis,
& veriſimilitudine conſtare poteſt, vt in di-
cta l.cum eiuſdem, & tradit Dec. dicto con-
ſilio proximè allegato, nu.4. & Tiraq. loco
præallegato, nu.20. vbi alijs modis declarat
hanc concluſionem non procedere, apud
eum videndum eſt.

Pro ſecunda uerò petia terræ dictæ poſſeſſionis ſcutorum ducentorum auri.

SVMMARIA.

1 *Commercia hominum ceſſarent ceſſante ipſorum indigentia.*
2 *Permutatio quando, & cur inducta.*

Permutatio non ſemper locum habere poteſt.

3 *Pecunia cur, & quando reperta.*

Pecunia eſt futuræ neceſsitatis fideiuſſor.

Eſt uita hominis.

Expromiſſor futuræ indigentiæ.

Pecunia omnia menſurat, & non menſuratur.

Pecuniæ omnia obediunt.

Pecuniam ita diligere debemus, ut ei, intellectum non ſubijciamus.

4 *Pecunia eſt à lege non a natura reperta.*

5 *Numus ideò dictus quaſi nomos à lege.*

6 *Pecunia cur ſignata.*

7 *Pecunia à Lidis inuenta.*

8 *Pecunia argentea etiam ante tempora Regum Hebræorum in uſu fuit.*

9 *Nummus, & per duplex, & per ſimplex, m, ſcribi poteſt.*

10 *Nummus à numerando dictus ſecundũ Cagnol. Sed male ut hic per Auctorem.*

11 *Nummus a numiſmate dictus.*

Numiſma ſignificat monetam legitimè ſignatã.

12 *Moneta cur ſic dicta.*

13 *Pecunia primis temporibus qualis fuerit.*

14 *Precium rerum emptarum antiquitus nõ numerari, ſed appendi conſueuit.*

15 *Pecunia a pecudibus dicta, ex eo quod prius pecudum nota fuit ſignata.*

Pecuniæ primus ſignator Seruius Romanorum Rex.

Vel ut alij dicunt Ianus.

16 *Pecunia antiquitus ouis, ſuis, & bouis nota fuit excuſſa, & cur.*

17 *Bos ſuper linguam adagium unde ortum.*

18 *Pecuniæ etymum ſecundum Diuum Auguſtinum.*

Pecunia generaliter omnem rem comprehendit.

19 *Patrimonia apud antiquos ex pecoribus ferè conſiſtebat.*

20 *Mulcta apud Romanos antiquitus non in pecunia ſed in pecoribus fieri conſueuerat.*

21 *Aes antiquitus familiariſsimum fuit pro pecuniæ fabricatione.*

22 *Pecunia qualiſcumque etiam ex auro, & argento fabricata æris appellatione continetur, & cur.*

Aurum, & argentum parum in vſu penes antiquos.

23 *Nomen durat aliquando licèt ceſſet id cuius cauſa fuit impoſitum.*

Paganus quis dicatur, & undè.

24 *Pecunia argentea quando prius ſignata, & qua nota.*

25 *Pecunia aurea quando prius percuſſa.*

26 *Monetarum æris, argenti, & auri diuerſitas apud antiquos.*

As quid apud antiquos.

Seſtertius nummus cur ſic dictus, et qd ualeret.

Denarius ex qua materia fieret, & cur ſic appellatus.

Seſtertium argenteum quid apud antiquos ualeret.

27 *Aureus nummus diuerſi tamen ualoris ab antiquis fuit impreſſus.*

L. fin. ff. de in ius voc. & §. fin. Inſt. de pœn. tem. litig. declaratur.

28 *Error calculi non uitiat ſed iterum calculatio eſt facienda.*

29 *Aureus minoris ponderis cudi, & ſignari quando, & cur cæptus.*

30 *Solidus idem quod aureus.*

Numiſma quid valeret, & an idem quod ſolidus, & an ex auro tantum fabricaretur.

31 *Solidi cur ſic appellati.*

31 *Solidus libras viginti æris valebat.*

33 *Libra argenti ualebat quinque ſolidos, & nu. ſeq.*

L. un. C. de arg. prec. quod theſ. infer. lib. 10. declaratur contra gloſſ.

34 *Quina aliquando pro decem ponuntur.*

35 *Argenti ad aurum proportio quanta olim fuerit, & quanta hodie.*

36 *Aurei diuerſi ualoris.*

37 *Ducatus quando, et cur ſic appellatus intelligendo de moneta.*

38 *Scutum unde prius profectum, & quotuplex.*

39 *Aurei noſtri temporis ualde diminuti.*

40 *Aurum Vngaricum principatum obtinet inter reliquum.*

41 *Aurum obrizum quod dicatur.*

42 *Moneta argentea hodiernis temporibus imminuta.*

Argentum purum, & puſtulatum quodnam dicatur.

43 *Argentum quomodo cõtaminetur per admixtionem æris.*

44 *Floreni a quibus originem prius duxerint, & cur ſic dicti.*

45 *Salarium aduocatorum hodiernis temporibus ad maiorem ſummam centum aureorum excreſcit licèt antiquitus ſecus.*

46 *Donatio etiamſi excedat ſummam ſcutorum ſeptingentorum hodiernis temporibus non inſinuata ualebit.*

47 *Auth. Alearum uſus. C. de reb. cred. declarata.*

48 *Alciatus ſibi contrarius.*

49 *Iudicis cuiuſdam ignari circa donatioenm inſinuandam iudicium ridiculum.*

GLOSSA SEPTIMA.

NON arbitramur inutile fore, uel a tractatu noſtro omnino alienum plura ſcitu non indigna, quę ex multis in iure noſtro ſcriptis, & huius profeſſionis ſcriptoribus decerpſimus, hic diſſerere, ad inuentionem, & originem nummorũ

tam

tam antiquorum, quàm modernorũ, artinen
tia; Nam principio ſciendum eſt, quod cum
indigentia hominum omnia commercia re-
perijſſet, ſiquidem ſi nullius rei indigerent
1 †homines, etiam ipſa hominum commercia
ceſſarent, ut ipſi indigentię ſatisfieret, contra
2 ctus† permutationis inoleuit, ut dicitur in d.
l.1.ff.de cõtrahen.empt.de quo aliqua ſuprà
diximus in principio huius capituli: ſed cum
ſemper locum ſibi uendicare nõ poſſet, cum
nõ uterque uel pariter indigerent, puta alter
2 frumento, alter vino, propterea lege† num-
mus ẽt repertus fuit, per quem ſuppleretur in
digentia, cũ ſit ut menſura, ex qua rerũ com-
mercia functionẽ recipiunt, res ipſas ad ęqua
litatẽ redigens: vnde nummum philoſophus
futuræ neceſſitatis fideiuſſorẽ appellauit, ut
Bal. tradit in l.2.nu.4.C.de conſtit.pecun.di
cens, quod qui habet pecuniam, habet omnẽ
rem quam uult, & idem Bald.in l.aduocati,
C.de aduoc.diuer.iudicior.dixit id notãs ex
illo textu, quod pecunia eſt uita hominis qđ
etiam ibi not.Aret.& utrumque dictum fuit
ſequutus Curt.in tractatu de ſequeſtro, nu.4.
idem eſt quod nummus tanquã expromiſſor
futuræ indigẽtię repertus fuerit, tradit Clau.
in d.§.item precium, 3.pag. Inſt.de empt. &
uendit. Idẽ, quod pecunia ſit uita hominis, di
xit Bal.in l.ſi tuis, C.de oper.libert.& in l.ſin
gularia, 4.col.uerſ.vndecimo eſt ſpeciale, di-
cit, quod pecunia omnia menſurat, & nõ mẽ
ſuratur.ff.de fideiuſ.l.ſi ita fideiuſſorem acce
pero, & ideo ſcriptũ eſt pecunię oĩa obediũt;
& iterũ dicit Ariſtot. ꝙ nummus eſt fideiuſ-
ſor; & iterũ ita debes diligere nummũ, ut ei
non ſubijcias intellectũ, & prædicta ẽt refert
& ſequitur plura alia adducẽs Cagnol. in d.
l.ſingularia n. 144. oĩa igitur nummo metiũ
4 tur, à lege† nõ à natura reperto: qui eo nomi-
5 ne nummi ideò dictus eſt, quia† à nomo ideſt
lege ortũm habuit, & ita de nummi inuentio
ne, & nomine tradit Budę.ex Ariſtot. in an-
not.ſuis, in l.ius ciuile, pag.6.& ſequen. ff.de
iuſtit.& iure, & latius in d.l.1.ſed amplius, et
clarius proſequitur hanc rẽ Claud.in d.§.itẽ
preciũ; hoc idẽ innuit Alciat.in l.propemo-
6 dũ, in princ.ff.de uerb.ſignifi.ubi dicit, †iure
gentiũ ea de cauſa ſignatũ nummũ fuiſſe, ut
commercia rerũ facilius celebrarentur, fun-
ctionẽq; ex eo reciperent, quæ in rebus non
eſt, undè minus in uſu cæpit eſſe permutatio;
huiuſmodi etiam nummi inuentionis cauſã
latè ponit Cagnol.declarando text. in d.l.1.
in illis uerbis, (electa eſt materia, cuius publi
ca, & ꝓpterea ęſtimatio, &c.) in l.2.q.73.nu.
24. uerſicu.non obſtat text. C. de pact.inter
empt. & uend. de inuentione etiam nummi
ſcribit Tiraquel.d.ſuo tractatu de retractu, §.
30. gloſ.1. nu. 20. plures citans auctores de
7 ea loquẽtes ex Herodoto, à Lydis† inuentũ
nummum fuiſſe aſſerens, ubi ẽt addit, num-
8 mum argẽteum etiam † ante tempora Regũ
Hebræorum in uſu fuiſſe, ut in c.2.Reg.1.ad
fi.comprobatur, & num.ſequent.cum Budę.
concordat, qui etiam Ariſtot.in hoc adduxit
ut nummus à nomo dictus ſit, ideſt à lege, v-
9 bi etiam tam† per ſimplex m. quàm duplica-
ta littera ſcribi poſſe dicit, ut apud probatos
auctores utroque mõ ſcriptum uidemus, &
idẽ quod à lege ſiue nomo dicatur nummus
dicit Curt.in tractatu de ſequeſtr.nu.3.addu
cens ipſe quoque dictã Ariſto.auctoritatem,
& ſequitur Cagnol.in l.ſingularia, nu.2.ff.ſi
10 cert.pet. licèt ibi addat, quod forſitan† à nu-
merando nomen ſumpſerit, l.certi cõdictio,
§.ſi nummos, ff eod. quod non uidetur tenẽ
dum, tũ, quia repugnat auctoritati Doctorũ,
tum q̃a pecunia uel nummus nõ fuit primo
in eũ vſum repertus, ut numeraretur, ut dice
mus infrà: & Bart.ẽt tradit, in l.1.§.1.ff.eod.
tit. Alciat.autem in d.l.2.§.credimus, in uer-
bo, item mutuum, in fine, non penitus rece-
11 dens à prædictis, dicit, quod nummi† dicun-
tur ἀπὸ τῶν νομισμάτων, quæ uox monetam ſigni-
ficat legitimè ſignatam: monetam verò ma-
12 iores noſtri nummos† ideo dixerunt, ex eo,
quod ſigno nomiſmatis moneremur, cuius
precij, & æſtimationis eſſent, ut tradit Ca-
gnol.in d.nu.2.quod à Gramm.mutatus eſt.
13 nummi aĩt† primis temporibus non ex au-
ro, uel argẽto, ſeu ęre prodiere. ſed ut Claud.
loco præallegato refert pagi. 4.ex terra poli
tius exculta, & igne ſolidata certis quoq; ex
preſſionibus figurata in uſu eſſe cęperũt. De
inde poſteriores faſtidientes priſcæ vilitatis
inuentum formatos è corijs orbes auro mo-
dico ſignauerunt, quibus regum munificen-
tia, & commutationũ neceſſitas utebatur, &
de his etiã nummis, quos antiqui ſignabant
in corio, & in aliq̃bus locis temporibus ſuis
ſignabant in carta, meminit Bart.in d.l.1.&
alij ſequũtur, ut ẽt ſequitur Barb.in Rubrica
extra eo.ti.col.5.& Fab.in ſi. 1.q.in d.ſuo tra
ctatu. Succeſſiuis modo temporibus æris re-
dundante materia priſci Romani rudi, & in
formi grauique ære in emptionibus vſi ſunt,
14 & precium rerum† emptarum non numera-
ri ſed appendi conſueuit, ſed & Seruius Rex
15 primus æs ſignauit, ſignatumque † eſt no-
ta pecudum, undè, & pecunia appellata
eſt, ut ex Plini. & Budæ. tradit idem Clau-
dium loco præallegato, & idem Zaſ. in l.ſe-
cunda, ff. de origin. iur. in uerſiculo trium
uiri monetales, de huiuſmodi etiam mo-
neta ærea primum ſignata ante nummum
argenteum, uel aureum, ſolumque æs in

precio habitum fuiſſe, uſque ad primum pro
pè bellũ Punicũ, ſcribit etiam Tiraquellus d.
tract. §. 1. gloſ. 20. nu. 9. ubi refert Seruiũ pri
mo ęs ſignaſſe, ſm Plin. in auctoritate Timęi
ſe fundantem, ſed ſecundum Draconem, &
alios quos adducit, Ianus fuit primus ſigna-
tor. & quod nota pecudũ ſignauerit, & inde
dicta ſit pecunia, cõcordat cũ Zaſ. & Claud.
16 prout ẽt † ſubſcribit Alciat. in d. §. creditum,
uerſ. item mutuum, poſt princ. & Cagnol. in
d. l. ſingularia, nu. 3. ubi ex Plutharco ouis, et
ſuis bouiſq; conſpectum ſignũ in uetuſtiſſi-
mis nummis fuiſſe aſſerit. Cauſas autẽ hmõi
impreſſionis ex eodem Plutar. uidetur uelle
fuiſſe Bud. in annot. in d. l. 1. pag. 2. ad finem,
& ſequenti. quia inciſio bouis in nummo fa-
cta, aut Marathon taurum, aut Minoem du-
cẽ deſignabat, uel ex eo, quod ad agriculturã
ciuẽ prouocare uellet, & ab eo nummo He-
catombęon, quod eſt centum boum, & deca
bęon decẽ, nomen traxiſſe, & idẽ ex Polluce
apud Athenienſes bouẽ genus nummi fuiſſe
ac à bouis forma ſic dictũ, quæ in eo ſculpta
17 erat, & inde ortũ † Adagium illud, bos ſuper
linguã, quod pro ijs, qui mulıæ metu deterri
ti linguã compeſcebãt, dictum extitit, quę ẽt
refert, & ampliat Tiraquel. alia adducens in
d. §. 30. gloſ. 1. nu. 22. Eſt uerum, quod Aug.
in libro de doctri. Chriſtiana, cuius uerba re
18 giſtrata habẽtur in c. totũ. 1. q. 3. maluit, † pe
cuniam ideò dictã eſſe, ex eo, quod quicquid
habebant antiqui in pecoribus conſiſtebat,
& ipſum quãplures Grammat. & plurimi Le
giſtę ſequũtur, quod & Alciat. ſequutus è dũ
de pecuuia, quæ generaliter oẽm rem cõpre-
hendit, & latiſſimè accipitur, uerba fecit, vt
in l. pecuniæ appellatione, ff. de uerb. ſignifi.
ſed in d. §. creditum, d. uerbo, item mutuo, di
xit hanc rationem potius effectum quàm no
minis ſignificationem reſpicere. Quod autẽ
19 † apud antiquos hmõi pecora patrimonium
eorũ implerent, etiam conſtare poteſt, eo qď
20 mulcta non in pecunia ſed in † pecoribus a-
pud Rom. fieri conſueuit, ut Bud. tradit, in d.
l. 1. pag. 1. & Alciat. in l. aliud eſt fraus, §. in-
ter mulctã, ſuper uerbo hodie, ff. de uerbor.
ſignifi. & ſequitur Tiraquel. d. nu. 22. in fine.
Species itaque iſta metali æs, ab auro & ar-
21 gento ſeparata, adeò in uſu † fuit, ad nummo
rum fabricationẽ, ut paſſim factum ſit, quod
22 qualiſcumque pecunia † exinde conflata, ęris
appellatione contineretur: nam etiam au-
reos nummos æs dicimus, l. etiam aureos, ff.
de uerbor. ſignifi. & ibi Alciat. idem dicens,
hanc etiam metali ſpeciem prius quàm fer-
rum in uſu fuiſſe affirmans; & idem tradit in
l. cedere diem, §. æs alienum, ff. eod. tit. ubi
dicit, quod pecunia vetuſtiſſimorum Rom.
in ære conſiſtebat, quoniam propter eorum
paupertatem ratus illis argenti, rarior auri
uſus fuit, indeque æris appellatio pro pecu-
nia accipi conſueuit; & quamuis domitis na
tionibus in maximas diuitias excreuiſſent,
ſeruauerunt tamen antiquum nomen, & ſiue
pecunia aurea, ſiue argentea eſſet, æs appella
batur; hæc ille, de quo etiam aliqua ſupra di-
ximus in Clauſula, ratihabitionis, in uerbo
(aliàs de ſuo proprio ære,) & his concordat
Tiraquel. d. gloſ. 20. nu. 7. & ſequent. ubi mo
re ſuo plura ad propoſitum adducit. Nec mi
rum eſt, quod pecunia etiam hodie dicatur,
licèt non pecudum, ſed regum, uel domino-
rum imaginibus ſignetur, ſicut ęs appelletur
aurea, uel argentea pecunia, nam cum ſemel
23 † nomen accepit res aliqua, licèt ceſſet id cu-
ius cauſa nomen impoſitum fuit, tamen du-
rat nomen, ut uidemus in hominibus, qui vo
cantur pagani, ſi militiam non exerceant, ta
metſi pagum, uel villam non inhabitent, ſed
nobiliter viuant, nullam artem ruſticalem e-
xercentes, ut habetur in §. 1. in fine, Inſtit. de
milit. teſta. & in pluribus alijs locis, ex quo
ſemel homines, qui agriculturã exercebant,
aut militiam, aut erant pagani, aut milites,
undè qui non eſt miles, pagani nomine con
tinetur, ut declarat Zaſ. in tractatu de ſubſtit.
ca. 5. in Rubrica de compendio. nu. 8. Porrò
24 argentum ſecundum Claud. † loco præalle-
gato, ſignatum fuit anno ab Vrbe condita,
585. Q. Fab. Conſule, quinq; annis ante pri-
mum bellũ Punicum, quod ẽt confirmat Ti-
raquel. d. gloſ. 20. nu. 9. addens bigarũ, & qua
drigarũ nota ſignatum fuiſſe, & ibi ex Eutro
pio dicit argẽteum nummũ in vrbe figuratũ
eſſe primo bello Punico, quo Regulus à Xã-
tippo Lacedæmonio Duce Carthaginenſiũ
25 captus eſt. Illinc † verò ad annum 62. aureus
nummus percuſſus eſt, ut tam Claud. quam
Tiraquel. in locis prędictis referunt, hunc e-
tiam ordinem innuit Cagnol. in d. l. lecta,
nu. 23. referendo Plinium, de uſu æris rudis
& informis poſtea ſignati, & ſucceſſiuis tem
poribus argenti ſignati, & demum ſignati
26 auri. Monetę † uerò ſignatę tam in ęre, quam
in argento, & in auro plures fuere, & diuerſi
ualoris, ut apud Bud. in lib. de Aſſe, & alios
ſcriptores cernere eſt, de paucis ſolũ uerba
faciemus, de quibus in pluribus ll. & apud
ſcriptores nominatos mẽtio habetur, ex ęre
enim fuit ſignatus as modici ualoris, & par-
uæ ęſtimationis, ut dicit Cagnol. in d. l. lecta,
nu. 24. et ſecundum Budę. ualebat quaternos
denatiolos noſtros, paulo pluris, ſiue ſoli-
dum vnum Imperialium, uel Baiochum, ut
uidetur uelle Alciat. ex calculo ſuo, quem fa
cit in c. 9. 2. pag. lib. 3. diſpunct. fuitque etiã
ſignatus

ſignatus nummus, qui & nummus uocaba-
tur, & ſeſtertius, ex eo, quod duos aſſes, & ſe-
miſſem tertij aſſis, & ſic duos aſſes cum dimi-
dio ualebat, ut per eundem Alciat. in ca. 2. &
d. c. 9. d. li. 3. diſpunct. & in d. l. lecta, in princ.
vbi etiam Cagnol. cum eo concordat in hoc
nu. 23. & ſequent. & nu. 51. licèt in nonnullis
alijs ab eo diſcrepet; Denarius verò argẽteus
cuſſus fuit, & nunquam aureus, licèt gloſ. &
nonnulli in l. quæ extrinſecus, aliter uoluiſſe
uideatur, quos reprobat Alciat. in l. hæc enũ
ciatio, ff. de uerbor. ſignific. pendebat autem
drachmã argenti quæ eſt octaua pars vnciæ,
& ualebat decem aſſes ęris, vnde nomen de-
narij accepit, ut dicit tex. in c. ieiunium, quod
fuit dictum Auguſtini, de conſecr. diſt. 5. ſeu
quatuor ſeſtertios, uel nummos; qui idem im
portant, ut per Alciat. in d. l. etiam aureos, &
in d. l. hæc enunciatio, in d. l. pecuniæ nomi-
ne, in fine, in d. c. 2. & in d. l. lecta, in princ. &
ibi etiam Cagnolus nu. 24. in qua de huiuſ-
modi denario mẽtio habetur, ut etiam fit in
l. ſcire debemus, in princ. ubi diſputat Iaſ. lit-
tera text. in l. cum quis decedens, §. Titia. de
leg. 3. de denarijs etiam loquentis; De huiuſ-
modi etiam denario argenteo ualẽte decem
nummos uſuales unde nomen ſumpſit, quod
ſolueretur pro cenſu tradit Io. Hugo. in tra-
ctatu de offic. quatuor pręlato. 4. parte, in Ru
brica, Tributi Imper. à Rom. inſtit. num. 2. &
paſſim in ſcriptura ſacra de eo mentio habe-
tur; Fuit etiam apud Rom. ſeſtertium modo
argenteum mille ſeſtertios æreos ualens, &
duas libras & ſemiſſem argenti continebat,
& de huiuſmodi ſeſtertijs habemus tex. in §.
poſtea, cum §. ſequenti, Inſtit. de ſucceſ. liber,
ubi Claud. not. declarat prout etiam Alciat.
in d. c. 2. & c. 9. in d. l. lecta, ubi etiam Cagno,
27 Nummus † etiam aureus percuſſus & ſigna-
tus fuit ſed diuerſi ponderis tempore enim
Digeſtorum aurei 48. libram implebant,
duas enim drachmas ſcilicet quartam partẽ
unciæ ſinguli pendebant, quibus additis qua
tuor drachmis, & ſic duobus alijs aureis, fie-
bat iuſta & plena libra, in qua quinquaginta
numumiſmata erant, ut tradit Claud. in d. §.
poſtea uerò, ualebat autem aureus cẽtum ſe-
ſtertios, & ſic centum aurei decem ſeſtertia
argentea complectebantur, ut tradit Bud. in
annot. in l. eadem lege, ff. ad l. Iul. repetund.
ubi illum text. de aureis centum loquens, &
tex. in l. 1. §. licita, de uar. & extraor. cogn. ta-
xantem aduocato mercedem uſque ad cen-
tum aureos, ita declarat, oſtendens ipſos cen
tum aureos & 50. aureos Franciscos importa
re. & Alciat. in d. c. 9. qui calculo facto libras
mille monetę (ut cenſeo) Imperialium imple
re cenſet; quod & ſequitur Cagno. in l. diem
functo, in fine, ff. de offic. aſſeſſor. & ita etiam
interpretatur Rip. Alciat. de libris Medio-
lan. intellexiſſe in l. ſi conſtante, in princ. nu.
28. ff. ſol. matr. ubi tamen de hac doctrina du
bitat, per text. in l. fina. ff. de in ius uoc. ubi de
aureis loquitur, & in §. fi. Inſtit. de pœn. teme
re litigãt. ubi Iuſtinianus loquitur de ſolidis,
de quibus ſtatim dicemus. Sed reſpõderi po-
teſt, nihil huic ſententiæ aduerſari, quando-
quidem quod erat ſtatutum reſpectu uocan-
tis patronum, uel parentem in ius ſine uenia,
ut d. l. fin. & l. in eum, & l. ſi libertus, ſuprà eo
dem ut pœna 50. aureorum plecteretur. Iuſti
nian. in d. §. fin. reduxit ad ſolidos, ſeu ad au-
reos ſui temporis, quo diminuti fuere in pon
dere, ut ſtatim dicemus. & ita reſpondit Al-
ciat. ipſe, licèt ad aliud propoſitum, in l. fi. ad
finem, C. de in ius uocand. Quod autem cõ-
putatio uera nõ uideatur inſpecto ualore no-
ſtri temporis, non tollit quin hæc ſentẽtia ue
ra ſit, ut ex auctoritatibus Budæi, Claud. Al-
ciati & Cagnoli, & magis ex rationibus, in
quibus fundant ſuam ſententiam comproba
28 tur, & error † calculi non uiciat, cum iterũ cal
culatio fieri poſſit, l. 1. C. de errore calculi;
Hanc etiam ſententiam de ualore aurei anti-
qui, quod eſſet didrachmalis, ſcilicet duas
drachmas auri contineret & penderet, Budę.
lib. 2. de Aſſe, affirmat, & ſequitur Alciat. in
d. l. fin. an. finem, & in d. l. etiam aureos, & in
d. l. hęc enunciatio. Sed cum ſucceſſiuis tem-
poribus diuitiæ quę amplæ erant ſub Augu-
29 ſto ualdè diminutæ eſſent, cæpit † aureus mi
noris ponderis cudi & ſignari, qui ſeſcuplam
tantum proportionem haberet ad ueterẽ au
reũ, ſcilicèt dimidiam partẽ auri minus con-
tinebat, quàm antiquus, ut cũ ex primis 48.
libram conſtituebant, 72. ex poſterioribus eã
implebant, ut eſt tex in l. quotieſcumque, C.
de ſuſcept. prępo. & arch. lib. 10. ubi non au-
30 rei † ſed ſolidi appellantur, ut etiam in l. 1. &
finali, C. de uete. numiſ. poteſt. licèt etiã tem-
pore Vlpiani & ſic Digeſtorum quandoque
aurei ſolidi appellarentur, ut in l. qua uulgo,
ff. de ædil. edic. & in l. cum ex falſis, ff. de ma-
num. teſt. & idem quod aurei importabant,
ut probatur in l. ſi mulier, iuncta d. l. cum ex
falſis, ff. de minor. & in l. Papin. in fine, ff. de
inoffic. teſt. & quod aurei idem eſſent quod
ſolidi, et crebrius ſolidi tempore Imperatorũ
dicerentur, habetur etiam in l. 2. C. de ſpor-
tul. tradit gloſ. in l. 1. C. de collat. ęris, lib. 10.
in Rubrica, C. de ueter. nũmiſm. poteſt. licèt
ibi dicat idem eſſe nummiſma quod ſolidũ,
quod nõ uidetur iure probari, et ſimiliter di-
cit, quod fiebat tantum de auro, cum habea-
mus text. in l. nummiſmatum, ff. de uſuſruc.
quo probatur, nummiſma etiam eſſe argen-
teum,

teum, & ibi gloſ. dicit, quod erat genus num
mi ualens 10. & ſic fortè denarius. Idem de
ſolidis & aureis quod idem eſſent, tenuit ubi
que gloſ. & maximè in d. §. fin. Inſtit. de pœ-
na temere litig. & in d. l. fin. de in ius uoc. qđ
tenuerũt Claud. Alciat. & Cagnol. locis prę-
allegatis, licèt Alciat. sẽtiat in dictis locis an
te Cæſarum Conſtitutiones, aureum ſolidũ
dictum non fuiſſe, quod confunditur ex d. l.
qua uulgo, ubi Bud. eam intelligit de aureis,
ut ſuprà, & ex alijs ll. ſupra allegatis, quare
31 autem dicti fuerint ſolidi, † Doctor. non con
ueniunt. gloſ. in d. l. 1. C. de ueter. nummiſm.
poteſt. dixit ſolidos à ſoliditate dictos, eo qđ
de ſolido auro fierent, & idem dixit Albe. in
d. l. fin. ff. de in ius uocand. & Boer. ſequitur
deciſione 327. nu. 1. aliter dicit Budæ. & ve-
rius uidetur in annotat. in d. l. qua uulgo, &
in l. moris, 5. pagina, ff. de pœn. quod ideò di
cti fuerunt ſolidi, quaſi integri aurei, iuſtum
& integrum pondus habentes, cum tamen
alij dimidiati alij tertiarij cuderentur, ſcili-
cet dimidiam uel tertiam partem aurei conti
nentes, & ualentes; Sed & temporibus iſtis
32 ſolidus † ſeu aureus libras uiginti æris uale-
bat, l. vnica. C. de collat. æris, lib. 10. libra ue
33 rò † argenti ualebat quinque ſolidos, l. vnica
C. de argen. preci. quod theſau. infer. lib. 10.
licèt glo. ibi dicat ualuiſſe decem, decepta ex
uerbis tex. qui dicit, pro ſingulis libris argen
ti quinos ſolidos inferat: quo caſu, cuilibet li
bræ, quinque attribuuntur, non decem, licèt
34 quandoque † quina pro decem accipiantur,
& decem importent, cum de duobus loqui-
mur, quibus ſingulis quinque debentur, ut in
l. ſi duos, ff. de euict. ubi gloſ. exponit, quinis,
id eſt bis quinque, & in l. cum duo, ff. de cõd.
indeb. & in l. nam & ſi fur. §. ſi ſeruus, & ibi
declarant Dec. & Alciat. ff. ſi cert. pet. & hũc
errorem gloſ. nonnulli alij ſequuti fuere, ar-
bitrantes libram argenti temporibus illis de
cem aureis æſtimatam fuiſſe, & quina ibi bis
quinque, & ſic decem importare, ut Alber. e-
tiam dixit in Dictionario ſuo, in uerbo, qui-
na, & Io. de Platea, in d. l. unica, quos ſequu-
tus fuit Boer. d. deciſione 327. num. 2. Brun.
in dicto ſuo tractatu de aug. in ultima cõclu-
ſione, colu. 2. & Ludo. Gomeſ. in d. Regu. de
ualo. exprimen. 9. quæſt. nu. 15. ubi mirãtur,
quare tam magno precio uenderetur, & di-
cunt, quia fortè erat minor copia argenti, q̃
auri, quorum admiratio fuiſſet ſuperflua, ſi
ad text. prædictæ l. unicæ, bene animaduertiſ
sẽt. Cum eis etiam & ante eos tenuerũt Alb.
& Iaſ. in d. l. fina. ff. de in ius uocand. licet ibi
Iaſ. alleget Ioan. Fab. idem tenentem, in §.
nos autem, Inſtit. de Attiliano tuto. qui in li-
bro meo contrarium tenet; Et quod text. in
d. l. vnica, de quinq; & non de decem ſolidis
ſoluendis pro libra argenti loquatur, tamet-
ſi uerba ſint clara, firmat Bar. ibi, ita ſummãs
illum text. & Ioan. Fabr. in d. §. nos autẽ. idẽ
Feder. Schenck. in tractatu de teſtib. num. 6.
Guid. Papæ, quæſt. 492. Vtrum appellatione
nu. 2. & idem in effectu uult Alciat. in l. cum
quid in uerbo, eadem bonitate, pag. 3. in fi-
35 ne, ubi dicit, quod noſtro tempore † argenti
ad aurum eſt proportio quędam, quanta ferè
unius ad 12. olim maior erat, nempè ad 14.
& eo amplius; & allegat d. l. unicam, quibus
uerbis apparet omninò intellexiſſe librã ar-
gẽti, nõ 10. ſed quinque aureos ualuiſſe. Rur-
36 ſus ſucceſſiuis † temporibus etiam aurei im-
minuti fuere, ità, quod tempore quo floruit
Bart. aurei Veneti & Florentini pendebant
octauam partem unciæ, licèt ſextam partem
illi priores præcedentes penderent, & ſic 96.
libram continebant auri, ut ipſe tradit, in d. l.
quotieſcumque, & in dicta Rubrica, C. de ue
ter. nummiſ. poteſt. & ita cum Bart. concor-
dant omnes, ut Abb. & Felin. in c. conquerẽ-
te, de offic. ordin. Alb. & alij, in d. l. fin. Iaſ. in
l. puniri, C. ſi contra ius, uel util. publ. Abb.
& Felin. in c. 1. de Iudę. Alciat. in pluribus ex
locis ſupra allegatis. Alex. in conſil. 4. Circa
primum, col. 7. uerſ. nec ad hoc obſtat, qui ta
men eſt corruptus, cum tantum de 86. loqua
tur, prout etiam ipſum corruptũ allegat Fe-
lin. in d. cap. conquerente, Sequitur Henric.
Bot. in tractatu de ſinod. epiſ. 3. par. num. 82.
Caccialup. in tractatu de Lud. 6. quęſt. num.
29. Brun. dicta colu. 2. Cagnol. d. l. diem fun-
cto, in fi. & Gomeſ. dicta quęſt. 9. nu. 15. So-
cin. conſ. 48. col. fina. & Boer. dicta deciſione
227. nu. 2. & quod omnes ducati tam Vene-
ti, quàm Vngari, Hiſpani & Florentini, ſint
eiuſdem ponderis & ualoris, quod 96. libram
auri impleant, ut 72. ex illis aureis de quibus
in d. l. quotieſcumque, ut unuſquiſque drach-
mam auri, & ſic octauam partem uncię pen-
dat, tradit etiam Gomeſ. nu. 20. & nu. 26. 28.
37 & nu. 25. dicit ducatum † nomen illud acce-
piſſe ex eo, quod fuit cuſus, poſtquam Albi-
nus in Italia ſingulis urbibus ſingulos q̃ po-
teſtate pręirent conſtituit, quos duces uoluit
appellari, & primo ducatus Romanus fuit
appellatus, indeque nomen eſt adeptus, qui
uſque in hodiernum diem manet. Ex Galba
38 † deinde alia moneta aurea prodijt, quã ſcu-
tum uocauerunt, & duplicem habuerunt, ue
terem & nouum, primus idem ualuit quod
Ducatus, ſecundus non, ut dicit idem Gom.
39 loco pręallegato, num. 27. Noſtri † autem au
rei, quos etiam ſcutos ſeu ut alij maximè Vl
tramontani neutro genere dicunt ſcuta, ſicut
ſunt bonitate intrinſeca diminuti, quia aurũ
eſt

)1

eſt argento contaminatum,ita etiam ſunt pō
dere minores, cum temporibus noſtris 108.
vix libram compleāt auri ut notum eſt, licèt
tempore Ripę cum ſcripſit,ſuper d.l.2.§. mu
tui datio,ff.ſi cert. pet.ſcuti 110. implerent li
bram & duc.97. Bonon. vt ipſe allegādo Io.
de Platea,tradit ibi nu.12.verſ.ſolutio,dicēs
etiam 10.lib.argenti valere librā auri,ut ibi,
ſed reſpectu precioſioris auri, & bonitatis in
trinſecæ, quæ ad 24.gradus,ſeu uulgo chara
cteres]uſque extenditur, ut tradit Brunus d.
tractatu & concluſione col.3. vbi dicit, talis
40 ligæ eſſe ducatos aureos; Aurum † Vngari-
cū principatum inter reliquū aurum obtinet,
ſi Gom.tamen credimus,d.quæſt.nu.19. qui
tamen dicit,quod non tranſcendit 23.chara-
cterem, & quod noſtra ætate nullum aurum
reperitur, quod 24.attingat, & tamen illud
ęquiparat auro Obrizo, de quo loquitur tex.
in l.fina. C.de ueter.numiſ.poteſt.lib.11.ubi
gloſ.exponit ſolidos obrizatos, ideſt de opti
mo auro confectos,& de ſolidis obrizatis e-
tiam loquitur text.in l.unica, C.de obla.uot.
41 lib.12.& Bud.obrizatum† aurum purgatiſſi
mum,& excoctiſſimum interprętatus eſt; &
in annotat.in l.in naue,2.pag.ff.locati,uel ut
vulgus dicit, Cimentatum, ut dicit ibi Go-
meſ.& idem expoſuit etiam plura ad propo-
ſitum adducens Alciat. vbi declarat Adagiū
illud ad obmiſſam, ideſt ad ſummum perfe-
ctionis in c.9.lib.5.Pareg. Cęterum quia ra-
rum eſt quod aurea pecunia in bonitate in-
trinſeca diminuatur.quod etiam argentea ę-
re non contaminetur, & comminuatur, l. 2.
C.de ueter.nummiſ. poteſt. & tradit Alciat.
in d.l.cum quid,in uerbo eadem bonitate,ad
finem, ſicut imminuta eſt moneta aurea, ita
42 etiam †argenteæ accidit, quia non uidemus
amplius monetas, quæ ſint argenti puri, ſeu
puſtulati, ideſt purgatiſſimi, & excoctiſſimi,
de quo loquitur tex.in d.l.in naue loca.& ibi
Budæ. qui loquitur etiam de argento puro,
ideſt expurgato, excoctoque, & omni alia
materia carente, immaculato,& candeſacto,
quod ut dicit Gom.d.quæſt.nu.17.vulgus ar
genteum de coppella appellat,quod quidem
puriſſimum, argentum eſt ligę graduum,ſeu
denariorum 12.ut per eum ibi, & Brun.d.co
lum.3. ubi docet, quomodo per admiſtionē
æris contamineturargentum, & cuius ligæ
tunc cenſendum ſit, ſi una uel plures unciæ
æris detrahantur ex libra argenti talis,& ap-
ponatur una uel plures unciæ ęris,ſed ne diu
tius immoremur in hac materia, quæ magis
aurifices, & impreſſores monetarum, quàm
Iuriſtas concernere uidetur,ſat erit lectorem
remittere ad Brun.loco præallegato, & Go-
meſ.in dicta quęſt. ubi nu.21. & ſequent. lo-
44 quitur de Florenis† qui originem à Florenti
nis habuerunt, ideo ſic dicti à flore Lilij in
eis ſignato, impreſſoue, & nu.29. de quibus
etiam per eundem in procem.eiuſdem Regu
læ nu.8. de marabatinis, de quibus fit mētio
in c.cum olim,de priuil.de eorum origine &
ualore, & inferius ſcribit etiam de pluribus
alijs monetis, ubi uidendum eſt de marcha,
& marco auri, & argenti, tradit etiam ipſe
Gom.& Brun.d.col.2.& Boer.d.deciſ.num.
2.Non tamen erit ſine fructu ſcientia prædi-
ctorum:quādoquidem,ad practicam,ea ual-
de inſeruire poſſunt,quia cum aurei currētes
tempore Digeſtorum 48.libram implebant,
ut ſuprà, debeant attendi in eandem rationē
45 temporibus noſtris,ſalarium † taxatū aduo-
catis,ut ſupra centum aureorum,d.l.1.§. lici
ta,ff.de uar.& extraord. cognit.ad maiorem
ſummam,nempè ad ducentos aureos noſtra
tes aſcendet,ut ex Budęo, Alciato, Claud.&
Cagnolo ſuperius dictum fuit,niſi per ſtatu-
ta Ciuitatum aliter diſpoſitum fuerit, quod
etiam in alijs,ubi fit mentio aureorum,uel e-
tiam ſolidorum in digeſtis(nec etiam eo tem
pore inter eos fuiſſe differentiam arbitramur
licèt aliud ſenſerit Alciat. ut ſuprà compro-
bauimus)idem obſeruandum eſſet; Præterea
cum in l.penul. C. de don.& in l.illud, C.de
ſacroſanct. Eccleſ. ſancitum ſit,donationem
non inſinuatam non ualere, ſi excedat ſum-
mam quingentorum ſolidorū,ſolidi ſunt ac-
cipiendi in rationem prædictam,ut 72.librā
conſtituant; undè, cum hodie ducati 96. &
ſcuti 108. exigantur ad libræ auri impletio-
nem,ſequitur,ut donatio non inſinuata tem-
poribus iſtis ualeret, etiam ſi excederet ſum-
mam ſcutorum ſeptingentorū quinquagin-
46 ta,uel circa rectè calculando,& ita†in termi
nis firmat Bald.in d.l.illud,col.pen.ult.quę-
ſtio.nu.13.& Caſtr.in l. fin. in fine princ. C.
comm.de legat.Ant. de Canar. in tracta. de
inſinuat.2.parte,ult.quæſt.Alex.in addit. ad
Bar.in l.cum de debito,in additione magna,
2.col.uerſ.nec ad hoc obſt.ff.de probat.et in
d.conſ.4.col.pen.1.uol.Corn.conſ.54.2.co-
lum.4.uol.Socin.d.conſ.48.col.fin.& ſecun
dum hanc opinionem dicit Iaſ.obtinuiſſe,in
l.2.§.ex his,pen.col.uerſ.ſed prius,ubi etiam
allegat Angel.idem tenere,in l.ſancimus,C.
de dona.ff.de uerb.oblig.& eam etiam tenet
in d.l.fin.1.col.de in ius uoc.& in d.l.puniri.
& idem tenet Felin.in d.c.conquerēte,& ui-
detur ſequi Boer.d.deciſione 327.nu.2.& ex
preſsè Brun.in d. tractatu dicta ultima cōclu
ſione col.28.aliàs 12.declaratione,col.fi. qđ
etiam tetigit ſuprà col.11.verſ. his ſic pręmiſ
ſis. Quod tenet etiam Caccialup. d.tractatu
de Ludo,d.6.quæſt.num.29.ubi dicit,Auth.

Alcarum

47 Alearum † uſus, C. de rebus credit. & iureiu rand. diſponens ne quis ludere poſſit, ad ludos etiam ibi permiſſos ultra ſolidum, debere intelligi de ſolido ſecũdum rationem prędictam, & hanc opinionem adducend. Iaſ. & Socin. in locis præallegatis. uidetur etiam ſequi Cagnolus in l. ſecunda, quæſtione 73. numer. 21. C. de pact. int. empt. & uendit. ſolus Alciat. in dicta l. hęc enunciatio, ff. de uerborum ſignificatione, & in dicta l. finali, C.
48 de in ius uocando, contrarium † tenuit, ea ratione, quod aurei noſtri ex generali omnium populorum conſuetudine cenſentur loco illorum ſolidorum, uel aureorum maioris põderis ſubrogati, cuius Alciati ſentẽtia ex diametro pugnat cum ea quam ipſe poſuit in dicto capitulo nono, ubi uoluit, etiam in caſu l. eadem, ff. ad l. Iuliã repetund. quæ eſt pœnalis, habendam eſſe rationem ualoris aureorum currentium tempore latæ ipſius legis, & idem in caſu l. nonnulli, ff. de accuſ. & generaliter in omnibus alijs caſibus, cum tamen ea ratio ſubrogationis ita in eis caſibus militaret, ut in caſu donationis, licèt in pœnalibus amplius cogitandum eſſet, per ea quę ſcribit Brun. dicta 12. Concluſione. Non tamen omittere uolui ad propoſitum no-
49 ſtrum pulcherrimum Iudicium, † cuiuſdam ignari Iudicis Poteſtatis Montis Policiani, relatum per Rofred. in ſuo tractatu de libel. tertia parte, in Rubrica, ſi quis ius dic. non ob temper. numero tertio, & per Ioan. Andr. in addit. Specul. in §. porro, in fine, de inſtrum. edit. & Canar. dicta quæſtione ultima, & Boer. d. deciſione 327. numer. 2. qui neſciens ualorem ſolidorum legalium, de quo ſupra, ſed arbitratus quod eſſent ſolidi parui ualoris quatrinorum ſex, per dictam l. penultimam, C. de donat. renocauit donationem factam & non inſinuatam tanquam nullam, quæ excedebat libras uigintiquinque Bononenorum, & ſic ſolidos, ſeu Bononenos quingentos.

Et in auro.

S V M M A R I A.

1 *Scuti ſimpliciter, & ſcuti auri, & ſcuti auri in auro, differunt, & quomodo.*
2 *Scutis de ſcutis auri in auro ſit conuentum ſolutio debet fieri de ipſis ſcutis etiam ſi auctus ſit illorum ualor.*
3 *Contrahentes aliquando ſunt diſcordes maximè circa precium & tamen uidentur concordes, ut in caſu de quo conſuluit Corneus.*

GLOSSA OCTAVA.

Refert, an partes conueniant, & concordent, ut pro precio rei tot ſcuti
1 ſoluantur, an † tot ſcuti auri, uel auri in auro, primo caſu olim apud mercatores Ferrariæ erat conſuetudo, & fortè etiam nũc alibi ſeruatur, quod ſcutus, de quo ſimpliciter fit mentio, capiat libras tres monetæ. Secundò caſu intelligitur de ſcutis auri, ſed poteſt ſolui ualor, iuxta communem curſum, ut dictat ſtatutum ſtatim allegãdum, de quo latius infrà ſuo loco dicetur. Tertiò caſu, caſus eſt deciſus tam de iure municipali Ciuitatis Ferrariæ, quàm de iure communi, quod ſolu
2 tio † debet fieri in tot ſcutis auri in auro, etiã quod ualor eorum augeatur, de iure municipali, hoc cauetur ex ſtatuto præallegato ſub Rubrica Modus faciendi ſolutiones, circa medium, quod de iure communi idem ſit fir mat Curt. in l. cum quid, ff. ſi cert. pet. aliàs eſt contractus monetarum 10. q. & idem tradit Brun. d. tract. col. 7. in fin. uerſ. aliquando uerò quis promittit Ducatos, uel Scuta auri, & in auro; ſequitur Cagn. in l. lecta, nu. 75. ff. ſi cert. pet. Et propterea benè debent aduertere contrahentes, quomodo conueniant in precio reſpectu monetarum, & melius notarij, qui eorum contractus ſcribunt, nam quan
3 doque † partes diſcordant in precio, & tamen nonnulli ex aſtantibus credunt eſſe concordes, ut accidit in caſu notab. in quo conſultus reſpondit Corn. in conſil. 123. uol. 4. ubi uenditor dixit, quod uolebat 400. Florenos pro precio ſui collarij, qui quidem Florenus ualebat tunc Bologninos quadraginta, & emptor dixit ſe uelle dare quadringentos Florenos in rationem Bologninorum decem pro quolibet Floreno, uenditor reſpondit tu intellexiſti, tamen fuit data arrha per uenditorem, fuit conſultum, & iudicatum contra emptorem, quod non cenſeretur uenditor de tali precio intellexiſſe, tanto magis, cum non erat correſpondens uerò ualori dicti collarij, ut ibi per eum.

In rationem ſolidorum ſeptuagintatrium Marchettorum pro quolibet ſcuto.

S V M M A R I A.

1 *Solidus in inſtrumentis accipitur pro paruo ſoli do moneta uſualis non pro aureo.*
Et ita accipitur ſolidus in iure canonico.
2 *Solidus in ſtatutis, & in hominis diſpoſitione intelligitur de minutis.*
3 *Solidus ex quot denarijs conſtet.*

4. Mar-

4 *Marcheſanus qua moneta ſit, et unde ſic dictus.*

5 *In monetis communis loquendi vſus attendi debet.*

6 *Moneta valore mutato, an & quando ex contractus diſpoſitione prior ualor uideatur attendendus hic latè diſputatur & num. ſeq.*

Ludouicus Catus laudatur verſ. ego tamen.

Ioannes Caphalus laudatur ibidem.

7 *Aureus poteſt taxari certa æſtimatione iuxta partium conuentionem.*

8 *Solutio eſt facienda ſecundum æſtimationem, & valorem monetæ currentem tempore contractus.*

Niſi aliud ſit conuentum.

9 *Aurei ualore taxato non tenetur quis ſoluere aureos, ſed tantum valorèm taxatum quod uide hic pluribus exemplis explicatum, & vide nu. 13. & nu. 21.*

10 *Moneta mutata tali pacto, mutuo tibi centum libras in florenis, quomodo ſit facienda reſtitutio an centum librarum, an uerò tot florenorum, & ita ad quem damnum pertineat, uel utilitas quæ monetæ acceſſit.*

11 *Quid autem ſi depoſitum fuit huiuſmodi uerbis celebratum?*

12 *Bartolus à contrarietate defenſus.*

13 *Boerij deciſio 327. reiecta & nu. 16. & 18.*

14 *Monetæ taxatio quid operetur in contractu ſiue diſpoſitione hominis.*

15 *Barbatij conſil. declaratum & nu. 18.*

16 *Guidonis Papæ deciſio 492. declaratur.*

17 *Conſuetudo particularis reſtringitur ad locum in quo viget.*

18 *Baldi conſil. declaratum.*

Aeſtimatio monetæ an & quando faciat emptionem.

19 *L. ſi inter virum. C. de iure dotium declaratur.*

20 *Crauetæ conſilium declaratur.*

21 *Precium debet eſſe congruum, & proportionatum rei venditæ, & ratio.*

Venditio rei magni ualoris ſi uno nummo fieret non valeret.

Locatio, quæ vno nummo fit non ualet.

22 *Venditio imaginaria numquid, & quando admittatur his temporibus.*

23 *Contractus imaginarius, fictus, ſimulatus, & factus in fraudem quinam dicantur, & quomodo inter ſe diſtent huiuſmodi contractus.*

24 *Venditio rei magni ualoris pro modico precio reſcindi poteſt per l. 2. C. de reſcind. vend.*

25 *Venditio habens donationem admixtam an & qualiter ualeat.*

Venditio an donatio ſit dicenda quando cum uenditione eſt admixta donatio.

26 *Procurator conſtitutus ad vendendum precio limitato ſi minore precio vendit non transfert dominium.*

27 *Vendita res uindicari poteſt per dominum ſi procurator vendidit minori precio quam in mandato limitatum fuiſſet, niſi præſtetur ſibi id quod expreſſo precio deeſt.*

28 *Emptor qui minori precio emit à procuratore quam haberet in mandatis, vſucapere poteſt.*

29 *Procurator vendere poteſt maiori precio quam in mandatis haberet.*

30 *Procurator poteſt emere minori precio quam ſibi eſſet præſcriptum.*

31 *Procurator ad uendendum conſtitutus ſine precij præſcriptione poteſt vendere ad libitum dũmodo iuſto precio vendat non pro minore.*

32 *Procurator datus ad emendum ſi non ſit expreſſum precium & emat, valet emptio pro precio conuento.*

33 *Procurator qui emit maiori precio quam ſibi in mandatis præſcriptum eſſet non habet actionem mandati ad repetendum à domino etiam ſi res valeret precium, quo per procuratorem fuit empta.*

34 *Procurator ad uendendum ſi non tradidit rem, illam poteſt retinere niſi toto precio ſibi refuſo ſi velit.*

35 *Procurator ſi emit maiori precio & res eſt tradita, & id ſciuit dominus, cenſetur ratum habere contractum, & tenetur totum precium reddere.*

36 *Procurator ſi non poteſt habere rem pro precio ſibi limitato pro ſe emere poteſt, quo caſu tradere non tenetur.*

37 *Procurator ſi eſt conſtitutus ad uendendum pacto, quod ſi plus vendiderit, illud plus ſit ipſius mandatarij, ſi uendidit plus, tunc demum efficitur dominus illius pluris, ſi etiam periculum rei vendita pro rata ſubeat.*

GLOSSA NONA.

Solidi hic non accipiuntur prout in iure
accipi ſolent pro aureis, ſed prout acci
1 piebat † fatuus ille Poteſtas, de quo ſu-
pra mentionem fecimus nempè pro moneta
minuta ualente decem denarios, prout de eis
ſolidis paruis meminit Vbert. de Bob. in l.
ſancimus, C. de donat. & Ioan. Andr. in d. ad
dit. ad Spec. in d. §. porrò, & propterea ani-
maduertendum eſt, nè fiat æquiuocatio, Soli
dum aliter atque aliter accipi ſolere; cum e-
nim de eo mentio fit in iure Pontificio; non
ſemper de illo ſolido aureo de quo in iure ci-
uili eſt intelligendum, ſed de ſolidis vſualis
monetæ, ut dicit tex. in c. 2. de maledic. & ibi
gloſ. dicit, de tali vſuali moneta ſemper l. lo-
qui interprætandum eſſe. Sic etiam in c. con-
querente, præallegato, non bene conueniunt
Doctor. an ſolidi ibi accipiantur pro aureis,
quod Archid. negauit, in c. placuit, 10. q. 3. li-
cèt gl. ibi, aliter ſenſerit. & idem Ioan. Andr.
in cap.

in cap.fi.de iud. Abb.& Fel.in d.c.conquerē-
te,& per Henri. Bote. d. tractatu,de Synod.
Epiſc.num.8.& nu.90.ſed in c.1.& fi.de Iu-
dæis,de ſolido aureo uidentur Doct. intelli-
gere;ſed in cōtractibus minor eſt difficultas,
cum de ſolidis currentibus tempore contra-
ctus ſit diſpoſitio intelligenda , ſecundum
Caſtr.in d.l.fi.in fine pi in.C.com.de leg.vbi
idem dicit ſi de eis fiat mentio in ſtatuto ; &
2 quod ſtatutum † vel diſpoſitio hominis lo-
quens de ſolidis debeat intelligi de ſolidis mi
nutis,tradit etiam Ioan.de Anan.in d.c.fi.de
Iud æ.& ſequitur Feli.d.c.conquerente,ante
finē,& idem quod de conſuetudine de eis ſit
intelligendum tenet Bart. in d.l.quotieſcum
que,& ſequitur Brun.d.tractatu & concluſio
ne,col.11.in princ.& Boer.d.deciſione 327.
nu.2.in fine,ubi dicit,quod etiam in Francia
3 †ſolidus accipitur pro 12. denarijs Turonēſi
bus prout etiam continere 12.denarios Valē
tiæ refert Gom.d. quæſt.9.nu.32.licèt dena-
rij illi ſint maioris ualoris, quàm noſtri,cum
valeat ſolidus ſuus dimidium Regalis, quod
quidem Regale valet Iulium quorum 12.ſcu
tum ex noſtratibus conficiunt, nō autem ua
let quatrenos ſex, ſeu denarios duodecim,
quæ eſt minima moneta,qui important ſoli-
dum,ſeu Bononenū,uel ut alij malunt Bolo-
4 gninum,ſeu Marcheſanum,†qui quidē mar-
cheſani amplius non ſunt in vſu, ſed fortè e-
rant tempore quo Marchiones Ferrarienſes
florebant,à quibus dictam monetam nomen
accepiſſe credimus.ſicut à Ciuitate Bononię
Bononenos dictos fuiſſe veriſimile eſt , & in
5 his omnibus† monetis pro eorum interpræ-
tatione debet attendi communis uſus loquē-
di, ex quo declaratur de quibus ſenſerint di-
ſponentes,l.librorum,§.quod tamē Caſſius,
ff.de lega.2.& ad propoſitum tradit Caſtr.in
d.l.fin.Tiraquel.d.tractatu,§.1.glo.20.nu.2.
& latius in §.2.gloſ.1.num.5. & de modo ip
ſum probandi in iſtis terminis tradit Lanfr.
in c.quoniam contra,de probat.in verb. Te-
ſtium depoſitiones,col.antepen. nu.187. ſe-
quitur Curt.in Rubrica,ſeu tractatu de con-
ſuet.7.quæſt.nu.633.

Sed maior oritur difficultas , nūquid pro-
pter huiuſmodi Clauſulam , ualorē ſcutorū
6 †taxantem,teneatur emptor ad ualorem tan
tum taxatum aureorum,uel ſcutorum,uel ad
ſcutos ipſos aureos perſoluendos?effectus e-
nim magnus eſt propter augmentum,uel di-
minutionem ualoris ſcutorum,quod quādo-
que multum importare poteſt,maximè,quā-
do ſolutio in longum tempus dilata eſt,ut cō
tingit in reſtitutione dotium,quæ fiūt ſolutis
matrimonijs quamdiu durauerunt . Iſtam
quæſt.longo ſermone tractauit Boer. d.deci-
ſione 327.loquens in dote ſolui promiſſa in
ſcutis mille quingentis boni auri & recti pō-
deris , uno quolibet ſcuto auri computato in
ualore uigintiſeptem ſolidorum, & ſex den.
monetæ currentis,et concludit per plura fun
damenta & auctoritates Doctorum hāc par-
tem tenētium,ſcutos auri fuiſſe in obligatio-
ne ſoluendi , & ſolui debuiſſe per debitorem
non autem eius ualorem , & ità fuiſſe decisū
pluries in Cōſilio Pariſienſi, ut ibi per eum .
& uide Alciatum diſtinguentem,q.34.lib.8.
Et pro iſta parte in ſimili quæſtione conſul-
uit D.Aymo Crauet.conſ.47. Emptòrem te
neri ſoluere ſcutos ſex mille auri in auro,pro
retroemptione rei cum pacto de retrouendē
do uenditæ , pro precio librarum duodecim
millium,in ſex millibus ſcutis auri,& expreſ
ſionē librarū eo caſu nihil officere , pluribus
rationibus,de quibus ibi per eum. Et cū quę-
ſtio hæc in facto accideret inter Illuſtr. Do-
minam Marchioniſſam Maſſæ agentem ex
una , & Illuſtr. Dominū Comitem Alſonsū
Calcagninum reum conuentum ex altera ,
de anno 1548. uel circa.& cauſa ageretur co
ram Magnificis Dominis Conſiliarijs Duca
libus Iuſtitię Ciuitatis Ferrariæ, tandem per
prędictum Dominum Aymonem & Domi-
num Cæſarem de Nobilibus , Conſiliarios,
abſente olim Domino Nicolao Orſutio, ter
tio eorum collega,pro iſta parte fuit ſentētia
tum ad fauorē dictę Illuſt. Dominę Marchio
niſſę,prædictum Illuſtr. Dominū Comitem
teneri ſoluere Florenos aureos largos Vene
ros, ſeu eorum ualorem,prout currebāt tem-
pore ſententiæ ipſius , non obſtante quod in
inſtrumento eſſet dictum prout hic in ratio-
nem ſolidorum ſexaginta duorum pro quo-
libet Floreno .

Ego tamen in hac quæſtione qualiſqualis
ſim,contrarię ſum ſententię, prout etiam erā
tunc temporis ad fauorē prędicti Illuſtr. Co
mitis,pro quo ſcripſeram,& quam ſententiā
etiam tenuerunt olim inſignis Dominus Lu
douicus Catus inter Iureconſultos Ferrariē
ſes tunc temporis nulli ſecundus,& Excellē-
tiſſimus Dominus Ioannes Cęphalus maxi-
mę auctoritatis,& legalis ſcientiæ vir, qui la
tè hanc partem tutari fuerunt , quod immò
ſtante taxatione per partes,ut ſupra facta,nō
teneatur debitor ad ſoluēdum ſcutos auri in
auro,ſed ſolum ualorem taxatum per partes
in contractu. Quam partem & ueriorem, &
communiorem eſſe cenſeo; Et pro fundamē
7 to præſuppono, quod partes†conuenire poſ
ſūt,ut certa æſtimatione taxetur ualor aurei,
uel alterius monetæ,& monetam ipſam ſol-
uere, iuxta dictam taxationem , ut probatur
in l.ſed addes,§.ſi dominus,& ibi Bar.Fulg.
& Paul.

Digitized by Google

& Paul.ff.loca.tradit Imola,in Clem.fin.co-
lum.pen.de dotib.tradit Aret.in conſil.112.
Conſideratis diligenter,2.col.& latè Calcã.
conſ.14.in pluribus col. dicti cõſilij,& apud
omnes Scribẽtes hoc eſt indubitatum. Hinc
dicit And.de Iſernia,in tit.quę ſint Regalia,
in uerbo,Monetæ,col.3. nu.5.quod licèt ſo-
8 lutio † per debitorem ſit facienda ſecundum
æſtimationem & valorem monetæ currentẽ
tempore contractus,c.olim,& c.cum Cano-
nicis,de cenſib.de quo ipſe ſuprà col. præce-
denti abundè dixerat; illud tamen procedit,
niſi aliud conueniſſet, expreſſim ſubiungens
(de quo curent negociatores ſi dubitent de
augmento,vel diminutione valoris,arg.l.2.
C.de furt.)Quod modò per clauſulam prędi
ctam cenſeantur partes limitaſſe, & taxaſſe
ualorem aureorum,ità quod debitor non te-
9 neatur†ad ſoluendum aureos,ſed tantum ad
ualorem taxatum , in indiuiduo decidit Bal.
conſ.213. Punctus quæſtionis talis eſt,5.vo-
lumine quod ſecundum aliam impreſſionem
eſt 339.2.vol. vbi ex facto conſultus reſpon-
dit,dotem habitam per maritum in Florenis
ducentis boni auri, & iuſti ponderis,reſtituẽ
dam eſſe in Florenis, cum Floreni eſſent in
obligatione,etiam quod æſtimatio uel ualor
ipſorum creuerit & auctus fuerit.d.Clem.vl
tima de decim. poſtea eius deciſionẽ limitan
do ſubiungit(prędicta tamen uera niſi tẽpo-
re contractus Florenus fuiſſet datus ad ratio
nem librarum pro quolibet Floreno,quia il-
la æſtimatio debet reddi & non maior, ſicut
in qualibet re data in dotem ęſtimata uera ę-
ſtimatione,ff.ſol.matr.l. æſtimatis,& ita cau
ti homines futura aſpicientes facere conſue-
uerunt, & ideò attẽdi debet diligenter tenor
obligationis)quod conſilium Bal. referũt &
ſequuntur quamplures Doct. in diuerſis lo-
cis,ſed in terminis proprijs illud retulit & ſe
quutus eſt Socin.in conſ.298.2.volu.in caſu
cuius maritus cõfeſſus fuerat recepiſſe in do-
tem Florenos centum quinquaginta ad com
putum librarum trium pro ſingulo Floreno,
& dicit ibi Socin. adducendo dictum conſi-
lium Bal.quod illa uerba ſignificant,quod il
la æſtimatio reddi debet,& non maior, ſicut
in qualibet re data in dotem æſtimata uera ę-
ſtimatione.Hanc etiam partem ſenſit Corn.
in cõſ.181.dub.3.vol.2. in caſu cuius fuerint
promiſſi centũ ſexaginta Floreni ad rationẽ
32.ſolidorum pro Floreno,ut ibi per eum,an
te pen.colum.littera.F.& conſuluit Corn.te-
neri promiſſorem ad ſolutionem monetę ta-
xatæ, iuxtà conuentionem currentis tempo-
re ſolutionis, ſed & latius hanc opinionem
amplectitur Brun.d.tractatu col.36.8.fallẽt.
& col.38.3.quæſt.ipſius fallen.ubi cã quæſt.
in terminis noſtris ponit & decidit;Conſiliũ
autem Baldi prædictum, refert & ſequitur
Anch.in d.Clement.fin.ubi dicit fuiſſe deci-
ſionem Bart.in l. Paulus,ff. de ſolut.& Io.de
Anan.in d.c.2.col.pen.poſt prin.de maledic.
& Curt.in tract.moneta.quęſt.3.& Aret. li-
cèt ad aliud propoſitum, in præallegato cõſ.
11. & conſ. 84. Diligenter ponderatis, & d.
conſil.112. & Brun.in d.8. limitatione hanc
Concluſionem tenentem etiam refert & ui-
detur ſequi Cagnol. in l. 2. C. de pact. inter
empt.& vendit.quęſt.73.num.216. Pro deci
ſione huius quæſt. optimè facit deciſio alte-
rius,huic ſimilis, quę non ſolum cum hac no
ſtra fraternizat, ſed uidetur in effectu eadem
cum illa, & in qua fundatur deciſio Baldi &
cęterorum ſupra allegatorum hanc partem,
tenentium,quam poſuit Bart.à cæteris com-
muni calculo receptus,in d.l.Paulus,ad finẽ
ff.de ſolut.quærit enim,quid ſi in inſtrumen-
to ſit dictum,aliquem mutuaſſe uel in dotem
dediſſe centum libras in Florenis, quomodo
ſit facienda reſtitutio, an ſecundum æſtima-
10 tionem tempore†contractus currentem, an
ſecundum tempus ſolutionis? & ſoluit quæ-
ſtionem, quod illa uerba (centum libras in
Florenis)important,ac ſi eſſet dictum Flore-
nos datos fuiſſe in ſolutum pro cẽtum libris,
ut l. ſi quis ſtipulatus fuerit decem in mille,
ff.eod.titu.de ſolut. & ideò non poſſunt peti
niſi centum librę, ſicut ſi aliqua res eſſet data
in dotem pro æſtimata, l. cum dotem, C. de
iure dot.& d.l.æſtimatis,ff.ſol.matr. & dam
num & lucrum Florenis cõtingens, pertinet
ad eũ qui recipit,ideò illa uerba,ſcilicet(Flo-
renis)non operãtur aliquid. Et idem decidit
11 †in depoſito ſub eis uerbis facto, cum Flore
ni cenſeantur uenditi pro illis libris centum,
et precium apud depoſitarium depoſitatum,
ut ibi per eum. Limitàt tamen prædicta idem
Bart.ibi,niſi ſit facta promiſſio de reſtituẽdis
Florenis in eadem ęſtimatione, quia tunc in
eadem ęſtimatione & ualore currente tẽpo-
re contractus, erit facienda reſtitutio, l. pen.
§.mancipia, ff. ſol. matr. quod ſi iſta promiſ-
ſio de ea de ęſtimationẽ omiſſa fuerit, atten-
di debet tempus ſolutionis, ut in ſolutione
quęſt. per eum ſupra facta, quam Bartoli de-
ciſionem ſequitur ibi Imola, eam declarans,
& Pet.de Anchar.in Clem.fi.de decim. Bal.
in cap.quanto,nu.8. & Abbas ibi,nu.5.col.
fin.de iureiu.Practi. Papienſ. in forma libel.
in actione hypot. in gloſ. relaxandum,nu.3.
Aret.d.conſ.84. dubitatione 2. & hanc dicit
communem Curt.ſenior,in d.l.cum quid,ff.
ſi cert.pet.aliàs eſt tractatus monetarũ. quæ-
ſtio.11.& Curt.iunior conſ.24.nu.6. & eam
etiam communem dicit Brun. d. 8. fallen-
tia 3.

12 tia 3.quęſt. Et licèt Bart.in†d.l.ſi quis ſtipu-
latus fuerit decem in melle,col.2.num.3.vi-
deatur inferre ex dictis ibi per eum, quod eo
caſu Floreni nedum ſint tantum in ſolutio-
ne,ſed etiam in obligatione,cum ſit promiſ-
ſum ſolu. libras centum in Florenis, ex quo
Florenus habet communem æſtimationem,
de qua contingit quandoque lucrari, tamen
non propterea concludit Bar.quod etſi eſsēt
in obligatione ſoluendi, deberēt omninò ſol
ui,ſecundum æſtimationem,& valorem cur-
rentem tempore ſolutionis, quia ex diame-
tro ſua deciſio pugnaret cum ea, quā poſuit
in d. l. Paulus,& ita ipſum videtur intellige-
re.Mar.de Laude,in tractatu ſuo Monet.co-
lum.pen. vbi propter opinionem hanc Bart.
dubitat de deciſione poſita in d. l. Paulus,&
ita etiam ipſum à contrarietate uidetur ſalua
re Curt.d.tractatu 11. quæſt.,in fine,licèt di-
cat eſſe durum,et vix uideri quod poſſit ſalua
ri. Hoc etiam voluit Brun. ità intelligens di-
cta Bartoli in dicta 8. fallent. in 1. quæſt. ſed
quod Floreni non ſint in obligatione,ſed tā-
tum in facultate ſoluendi,tenet Ang.in d.l.ſi
quis ſtipulatus fuerit decem in melle,et in eā
partem videtur inclinare Caſtr.ibi.dū vult,li
cere debitori ſoluere alterutrum uſque ad li-
tem conteſtatam, quam ſententiam tenuit,
etiam Are.in d.conſ.11.col.2.& eſt commu-
nior & verior ſecundum Brun.in d.1.quæſt.
Ex quibus clarè conſtat,hanc concluſionem
& veriorem & communiorem eſſe, facta di-
cta taxatione & ęſtimatione aureorum,debi
torem non teneri ad ſolutionem aureorū,uel
valoris ipſorum aucti,& currētis tp̄e ſolutio
nis, non obſtātibus dictis deciſionibus aliter
factis,quæ tantò clarius procedere cōſtabit,
ſi ea quæ pro diuerſa partē adducta ſunt oſtē
derimus in caſu noſtro non obſtare. Verùm
13 quia Boer.†in d. deciſione iuxta morem ſuū
fimbrias dilatauit,ut etiam plura impertinē-
tia & ad deciſionē huius quæſtionis minimè
facientia adduxerit,ſolum diſcutiam ea fun-
damenta quæ rem ipſam tangere uidentur,
primo enim mouetur Boer. quod ex quo in
caſu ſuo fuerat dictum contrahentē promiſiſ
ſe ſcutos mille quingentos auri,tunc curren-
tes,boni auri & recti ponderis,Cunei & ligę
Regis Franciæ cum tribus floribus lilij, licèt
poſtea fuerit addita taxatio,& æſtimatio per
uerba ſequentia,videlicet cum(unoquolibet
ſcuto auri cōputato & exiſtente in ualore ui-
gintiſeptem ſolidorum,& ſex denariorū mo
netę currentis)tū ex quo conuentio facta fue
rat de ſoluendis ſcutis qualificatis vt ſupra,q̄
conuentio ſeruari dēt,l.ſemper in ſtipulatio-
nibus,ubi Dec.de reg.iu.ne illa uerba ſint ſu
perflua,& ſine effectu operādi,l.ſi qn̄,de leg.
1.ca.ſi Papa,de priuil.in 6.ęſtimatio & taxa
tio addita,non eſt attendēda, quę potius fuit
addita cauſa demonſtrationis, quam taxatio
nis facta,ad differētiam fortè paruorum ſcu-
torum, prout in ſimili ſecundum eum tenet
Signor.in conſ.74.col.2.verſ.8.cum alijs ibi
adductis per eum,nu.3.col.5.Sed licet in ca-
ſu noſtro non fuerint addita tot uerba,ex qui
bus partes uideantur intellexiſſe, quod ſcuti
aurei ſoluerentur,& non eorū ualor taxatus,
tamen etiam hoc fundamētum non ſubſiſte-
re in caſu Boerij apparet ex deciſione Bar. in
d.l.Paulus,in quo de Florenis fuit facta men
tio,& tamen quia fuit eorum ualor taxatus,
illa uerba(in Florenis)nihil operantur,ut ibi
dicit Bart. cum cenſeatur uenditus Florenus
iuxta æſtimationem factam. quod tenēt om-
nes ipſum ſequētes:& ſi uerum eſt,quod mo
neta aurea cenſeatur uendita pro æſtimatio-
ne monetę minutę,nihil facit quod pluribus
uerbis ſit expreſſa qualitas dictę monetę; Sic
etiam in caſu Baldi in d. conſ.conſtabat fuiſ-
ſe datos in dotem ducētos Florenos boni au
ri,et iuſti ponderis,& ſic qualificatos,tamen
decidit Bal.quod ſi ſit limitatus eorum ualor
non Floreni,ſed ualor ipſorum taxatus ſit re
ſtituendus, aliàs uerba dictæ taxationis & ę-
ſtimationis eſsēt ſuperflua,& ſine effectu ope
randi, quod eſſe non debet per argm̄. *Boer.*
quod contra ipſum retorquetur. Quod mo-
14 do uerba†taxationis poſſint operari demon
ſtrationem, de quibus ſcutis cenſeantur par-
tes intellexiſſe,licèt Signor.in loco allegato
nihil ad propoſitum huiuſmodi dicere uidea
tur,eſſet uidendum,numquid eſſet huiuſmo-
di demonſtratio neceſſaria necne, puta ſi cō-
ſtaret, quod currebant ſeu extabant in loco
contractus plures ſpecies aureorum differen
tium ualore & cōuenientium nomine,prout
de Florenis loquitur Bartol.in d.l.Paulus,in
princ.uel ut loquitur ipſe Boer.in ſcutis,quo
rum aliqui ſunt parui, aliqui magni ualoris,
& tunc deciſio Boer. procedere poſſet: quia
non cenſerentur partes uoluiſſe addere taxa
tionem,& ualorem,ut cenſerentur aurei uen
diti,uel in ſolutum dati,ut dicunt Bart. & ſe-
quaces, ſed ut demonſtrarent, de quibus au-
reis intellexiſſent;ſcilicèt de illis,quę tūc cur
rebant & expendebantur pro dicto expreſſo
ualore,nam æſtimatio ad alium effectum fa-
15 cta non operatur uenditionem,& in hoc†ca
ſu procedit conſilium Barb. inferius allega-
tum per Boer. 19. in quarto uolumine,ubi re
ſpondit ex facto non cenſeri taxatum Flore-
num ad libras,licèt in capitulis Hebræorum
dictum fuerit quod poſſent mutuare in ratio
nem denariorum quattuor pro libra,cum il-
lud dictum fuerit non ut Floreni æſtimaren-
tur

tur per libras,ſed ut ſciretur quid, & quãtum
pro uſura eſſet ſoluendum, & idem declarat
Aret. qui etiam in eadem cauſa conſuluit in
d. conſil.74. in primo dub. ſecùs uerò ſi non
cõſtaret, de pluralitate monetarum eiuſdem
nominis,quia non poſſet dici,quod ea ratio-
ne fuerint moti contrahentes ad exprimen-
dum ualorẽ, & ualor expreſſus remaneret ſi-
ne effectu operandi, unde ſtandum eſſet de-
ciſioni Bart. Bal. & ſequacium communiter
receptæ,ut ſuprà.

16 Secundò † mouetur Boet.ibi,nu.4.ex deci
ſione Guid.Pap.492. Vtrum appellatione v-
bi ponit q. de eo, qui conſtituit dotem filiæ
ſuæ mille Florenos auri, monetæ currentis
in Delphinatu, & decidit, dicta uerba eſſe in
telligenda,quod mille Floreni in moneta au
rea currenti in Delphinatu conſtituti, debẽt
ſolui ad auri rationem,aliter uerbum auri,ni
hil operaretur,contra d.l.ſi quando; Et ideò
conſiderato quod nulli Floreni auri cudun-
tur in Delphinatu, nec cudi conſueuerunt,
ſolui debent dicti Floreni auri in Scutis auri
currentibus,& ibi adducit etiam conſuetudi
nem illius patriæ, ſubiungens pluries ita ui-
diſſe determinari: quod aut debeantur ſcuti
aurei, aut eorum ualor, addit etiam Boerius
conſuetudinem eſſe,quod in retroemptioni-
bus precium reddatur in precijs auri, uel ar-
genti, prout ſolutum fuit. ſed dicta deciſiò
Guid.Pap.nihil facit ad quæſt.noſtram,cum
in caſu ſuo non poſſet dici taxatum fuiſſe ua
lorem aureorum, & per cõſequens uendi-
tos fuiſſe aureos pro æſtimatione addita, qđ
eſt potiſſimum fundamentum tenentium
hanc partem; ſed ſolum dubium erat,ex quo
de Florenis auri monetę currentis erat facta
conuentio, & nulli in illa patria extabant
Floreni, de quibus monetis eſſet intelligen-
dum, & de ſcutis fuiſſe determinatum affir-
mant, tametſi ipſe magis in conſuetudine,
quàm in iure ſcripto fundamẽtum facere ui
deatur, conſuetudo etiam retroemptionis ni
hil facit,quia ultra quod non eſt uniuerſalis,
17 & reſtringenda † eſſet ad locum in quo vige
ret,iuxta not.in l.de quibus.ff.de legib.in Ru
brica, de conſuet. & in alijs locis, tamen ea
etiam non procedit in caſibus, in quibus eſt
facta taxatio aureorum, ut in quæſt.ipſa ſuo
loco dicetur.

Tertiò, Boer.in d. deciſione nu. 10.addu-
cit dictum conſilium Baldi ſuæ ſententiæ re-
18 pugnantis, & ſequaces ipſius, † & allegat e-
tiam Barb. dicto conſil. quaſi in eam partem
cum Baldo inclinare cenſeatur,cuius tamen
contrarium verius eſt, cum teneat in eo ca-
ſu, in quo conſuluit æſtimationem alia ex
cauſa factam non feciſſe emptionem, ut ſu-
prà, & volens illud euitare diſtinguit, quod;
aut conſtat æſtimationem additam fuiſſe ad
finem emptionis, & hoc caſu emptio facta
cenſetur, l.plerumque §. ſi ante, cum ſequen.
ff.de iure dot.& dicta l.ſi æſtimatis, & l.quo-
ties, C. de iure dot. & hoc caſu procedat li-
mitatio Bartol. Baldi, & ſequacium, aut fit
æſtimatio non ad illum finem emptionis,
ſed ut ſciatur an creſcat, uel decreſcat ualor
rei, dicta l. plerumque, & gloſ. in l. ex con-
uentione, uerbo ęſtimatis, C.de pact.& tunc
non cenſetur facta uenditio, & hoc caſu pro
cedat ſua ſententia, de qua in dicta deciſione.
Præterea, in caſu dubio æſtimatio non cen-
ſetur facere emptionem, ut per eum ibi, nu-
me. 11. & contra dictam limitationem Bal-
di adducit text. qui ſecundum eum formali-
ter decidit quæſtionem iſtam, in l.ſi inter ui-
rum, & uxorem, C. de iure dot. ubi conuen-
tum erat, quod ſi matrimonium intra quin-
quẽnij tempora quoquomodo diſſolueretur,
ſpecies æſtimatæ dotis datę pręcijs quibus ę-
ſtimatæ ſunt, redderentur, & tamen decidit
ibi Imperator, res ipſas debere reſtitui, & nõ
precia earum, cum in placito ſpecierum red-
dendarum idcirco preciorum nomen uidea-
tur annexum, ne ſi ſpecies aliqua diminuta
fuiſſet, aut perdita, alio precio quàm quo ta-
xata fuerat, poſceretur. Sed profectò, hoc
fundamentum minus alijs conſtat namque,
aut ſumus in caſu in quo apparet partes uo-
luiſſe fieri emptionem propter æſtimatio-
nem, & hoc caſu non loquuntur Bart. Bald.
& alij, quia ſumus in claris, in quibus non eſt
opus coniecturis, l.continuus, §. cum ita, ff.
de uerbor. oblig. Aut ſumus in caſu contra-
rio, in quo ſimiliter conſtat de voluntate par
tium, quod non intendunt apponere æſtima
tionem, ut fiat emptio, ſed ex alia cauſa e-
tiam ex coniecturis, vt in caſu Aret. & Barb.
& in caſu dicta l.ſi inter, & dicta l.penult. §.
mancipia, ff. ſoluto matr. & hoc caſu etiam
non loquuntur Bartol. Bald. & alij. Aut ſu-
mus in caſu dubio, & tunc communis eſt o-
pinio, quod æſtimatio faciat emptionem, l.
quoties, & l.cum dotem, C. de iure dot. &
not. in dicta l. ſi inter, tradunt communiter
Doctores, in dicta l. ex conuentione, & tra-
dit Tiraquel. in dicto tractatu de retractu, §.
primo gloſſ. 14. numero 20. quod etiam fa-
tetur Boer. loco præallegato: Nec hoc ca-
19 ſu habet locum diſpoſitio dictæ † l. ſi inter,
quia loquitur prout loquitur dictus §. man-
cipia, ſcilicet, in caſu claro, quando eſt di-
ctum, quod res debeat reddi in eadem æſti-
matione, nam tunc uerum eſt, quod debent
ſolui aurei ſiue ſint maioris, ſiue minoris
ualoris, quàm eſſent tempore contractus,

ut Bartol. diſtinguendo concluſit, in dicta
l. Paulus, ad finem, & in d. §. mancipia, ubi e-
tiam Paul. de Caſtro, licèt Alex. ibi autuma-
uerit Bart. eſſe contrarium his quæ dixit in
d. l. Paulus, cum tamen utroque loco idem di
xerint; & idem tenet Brunus, hanc opinionē
dicens communem, in d. 8. fallent. 2. q. ubi re
probat Imolā, qui aliter uidetur tenuiſſe; in
d. §. mancipia, quem uidetur ſequutus Cam-
peg. quem etiam pro ſe allegat Boer. licèt nō
dicat contrarium eius quod tot alij dixerint,
in tractatu dot. 2. parte, q. 89. Præterea, text.
in d. l. ſi inter, nullo modo facit ad hunc ca-
ſum, cum maritus teneatur reſtituere res in
eadem æſtimatione ſi deterioratæ fuerint, &
ſi fuerint auctæ, nihil lucratur: quod non eſt
in caſu aureorum, quia (modo eorum intrin-
ſeca bonitas mutata nō ſit) ſiue eorum ualor
auctus fuerit, ſiue diminutus, totum cedit ad
lucrum, uel damnum creditoris; & ita etiam
tradit Bart. in d. §. mancipia, oſtendens diſcri
men inter hos caſus, ait ibi per eum, et omnes
ſcribentes in hac materia, quod commodum,
& incommodum augmenti, & diminutio-
nis ad alterum ipſorum pertinens, non au-
tem quod omni caſu alter poſſit lucrari, ſed
non admittere; quod autem tradit Barb. in d.
cōſ. col. 5. uerſ. & ideò uidemus, quem refert
Boer. d. deciſione, n. 10. col. 2. ubi dicit, quod
quotidie in inſtrumentis dicitur, quod quis
mutuauit centum Ducatos ad æſtimationem
32. ſolidorum pro Ducato, & tamen talis æſti
matiō non fit, ut moneta groſſa tranſeat in
minutam, ſed ut ſciatur quantum ualeat Du-
catus, & ſic talis æſtimatio non facit emptio
nem; ſecundum prædicta intelligendum eſt,
ſcilicèt, quando eſſemus in caſu, in quo plu-
res ſpecies Ducatorum diuerſi ualoris in lo-
co contractus extarent, quo caſu poſſet dici,
quod magis ad oſtendendum qualitatem du
cati, & de quo partes intellexerint fuerit ex-
preſſus ualor; qui ſimiliter, alias malè diceret,
per prædicta. Et per hæc in ea ſententia reſi-
deo, ut non obſtante dicta Boer. deciſione, &
alijs ſupra in contrarium adductis, teneatur
debitor ſoluere ualorem ſcuti uel aurei in
contractu taxati, ut ſuprà. Nec refragatur
20 conſilium Crauettæ † 47. ſuprà allegatum:
quia ipſe ibi non impugnat hanc ſenten-
tiam immò approbat opinion. Bartol. in d. l.
Paulus, uerum quia in caſu ſuo fuerat facta
promiſſio de reſtituendo precio librarum
12. millium, in ſimilibus ſex millibus ſcutis
auri Regis ad marcham ſeu ſignum Solis,
prout ſolutum fuerat, concludit habere lo-
cum deciſion. Bartol. in eo membro, ubi eſt
facta promiſſio de reſtituendis Florenis in
eadem æſtimatione, ut ibi per eum.

Hanc tamen Concluſionem quod æſtima
tio taxata, per partes ſit attendenda, ſiue cre
21 ſcat, ſiue decreſcat ualor aureorum, † decla-
rant Doctor. procedere, ita tamen, ut in mo-
netis currentibus tempore contractus ſit fa-
cienda ſolutio, adeò quod ſi monetæ curren-
tes tempore contractus, uel propter earum
bonitatis intrinſecæ diminutionem uel aliter
quomodocunque ſint maioris ualoris, tem-
pore ſolutionis, tamen de eis erit facienda ſo
lutio in rationem ualoris, & æſtimationis,
quo, ſeu qua ualebant tempore taxationis, et
ita declarant Socin. d. conſ. 298. Cor. d. conſ.
181. col. antepen. et conſ. 321. col. pen. littera
L. in 3. uolu. & Cagnol. d. l. 2. nu. 216. Mart.
de Laude, d. col. pen. Brun. d. 3. q. dicēs ita in
telligendum eſſe conſilium Baldi, & Crauet
ta, d. conſ. 47. nu. 6. Debet tamen hoc caſu cō
ſtare de ualore antiquæ monetæ, & id debet
deduci, articulari, & probari, aliàs de mone-
ta currenti eſſet facienda ſolutio, ut tradit
Corn. d. conſ. 181. car. ult. col. 1. & ſequitur
Brun. in d. ult. concluſione col. 3. 4. q. Fallent.
2. col. pluſius fallent. de quo etiam aliquid dicē
tur inferius in alia q. Limitatur tamen hæc
declaratio non procedere, ſi taxatio ſit facta
de ſolidis currentibus tempore ſolutionis, ut
latè proſequitur Brun. d. 8. limitatione q. 4.

Sed antequam hinc abeamus, admonen-
di ſumus precium debere eſſe congruum, &
proportionatum rei uenditæ, cum non uale-
ret uēditio, ſi res magni ualoris uno nummo
uēderetur ſicut ēt non ualet locatio, quę uno
nummo fit, l. ſi quis ante, & ibi Bart. & alij, ff.
de acquir. poſ. & l. ſi quis cōduxerit, ff. locati,
ubi gloſ. loquitur in uēditione. & tradit Dec.
& communiter omnes ſcribentes, in l. imagi
naria, ff. de reg. Iur. & ante eos Fab. d. q. 5. 6.
col. uerſ. circa tertium, ubi plura adducit ad
propoſitum de cōgruitate precij: nam habet
inſtar donationis hęc uenditio uno nummo
facta, tradit Budæ. in annotat. in titul. de in
diem addict. ad fin. ubi adducit prouerbium
addicere nummo, quod noſtrates dicunt
fragmento panis uendere, licèt II. quando-
22 que propter neceſſitatem admittant † talem
uenditionem imaginariam, ut in l. ſi uſufru
ctus, ad finem, ff. de iure dot. prout etiam o-
lim fiebat in emancipationibus, ut in §. præ-
terea, & ibi gloſ. in uerbo per imaginarias.
Inſtit. quibus mod. ius patr. pot. ſoluit. & in
princ. tit. de teſtam. ubi gloſ. in uerbo libri
pende, & tradit Alciat. lib. 3. Pareg. iur. c. 4.
& c. 12. ubi apertius, & melius declarat quo-
23 modo contractus † dicatur imaginarius, fi-
ctus, ſimulatus, & factus in fraudem, & quo-
modo inter ſe diſſent huiuſmodi contractus,
quam faciant ſcribentes; in dicta l. imagi-
naria;

24 naria;Si tamen † pro modico precio uendere
tur res magni ualoris, poſſet uenditor habe-
re remedium l. 2. C.de reſcind.uend.de quo
25 plura ſuo loco dicentur:ſed ſi fieret aĩo † do-
nandi per uenditorem uenditio pro minori
precio quam uere res ualeat, vtiq; ualeret uẽ
ditio hanc donationem admiſtam habẽs, ni
ſi fiat inter prohibitos , l.ſi quis donationis,
ff.de contrahen.empt.licèt non ualeret ut uẽ
ditio, ſi totum precium poneretur inuẽditio
ne animo donandi, & ut donaretur,l.cum in
uenditione, ff.eo tit. Et an magis contractus
uenditionis,quàm donationis hoc caſu , uel
è contra ſit dicendus,ponunt Dec.Ioan.Pir-
rus,& moderniores, in d.l.imaginaria, con-
cludentes attendendum fore , an maior pars
ſit donata,uel uendita,ubi alios allegant; ad
quam materiam faciunt ſcripta per Tiraq.
in d.tractatu de retractu §.1. gloſ.18. nume.
14.& ſequent.

Cęterũ , quia hic agimus in uenditione et
facta per procuratorem nomine Dñi , ſcien-
dum eſt multum intereſſe an in mandato ſit
expreſſum quo precio debeat uendere rẽ pro
26 curator, † an id minus, primo caſu nõ poteſt
procurator pro minori precio vendere,& vẽ
dendo , nõ transfert dominium in emptorẽ,
27 quo fit, ut dominus † rem ſuã uendicare poſ-
ſit, niſi ſibi id reliquũ præſtetur,quod expreſ
ſo precio deeſt,& indemnis ſeruetur,l.diligẽ
ter,§.1.& ſecundo,& ibi Doct.ff.mand.licèt
28 † cauſam vſucapiendi prӕſtet,ut per Ioan.de
Platea ,Iaſ. in add. ad Por. & Claud. in §.is
qui exequitur, Inſtit.eod.tit. Si uerò pro ma-
29 iori precio uendidit , cum † melior conditio
domini facta ſit, ualet uẽditio,ſicut cum pro
30 curator ad emendum † datus, emit rem pro
minori precio,quàm ei eſſet præſcriptum,d.
l.diligentes, §.fin.& d.§.is qui exequitur , &
facit, l.ſi quis pro eo, ff.eod. cum alijs latiſſi-
mè traditus per Tiraquel.in tractat.prædicto
§.36.gloſ.2.nu.58.& ſeq. ſecundo caſu ualet
31 uenditio, † modo ſit facta iuſto precio,& nõ
pro minori , quia aliàs præſumitur fraus , ut
per Ioan.de Platea,in d.§.in fine,de quo ulti
mo dicemus infrà ſuo loco,ubi de materia l.
2.C.de reſcind. uend.agemus. Contrà uero
32 in procuratore † dato ad emendum,ſi non ſit
expreſſum precium,ualet emptio pro precio
conuento, l.3.ff.mandati, ſi expreſſum,& e-
33 merit pro maiori,non habet actionem † man
dati,ad repetendum à domino, d.l.3. cum l.
ſequen.& d.§.is qui exequitur , & ibi omnes
poſt gloſ.idem tradit gloſ. & Doct. in l. fin.
C.de negot. geſt. & Paul. de Caſtr. in conſ.
157.Super differentia, 1. colum.in antiquis,
quod procedit etiam ſi res uẽdita valeret pre
cium quo per procuratorem empta fuerit,ut
34 in dictis locis. Si tamen † procurator rem nõ
tradiderit,& uelit retinere niſi toto precio ſo
luto ſibi refuſo id ſibi licebit, ut per Salic. in
d.l.fin.Aret.in d.§.is qui exequitur, & Fran.
Crem. Sing.72.Si dedi tibi mandatum.ſi ue
35 rò tradidit, † & dominus ſciuit rem emptam
maiori precio,cenſetur ratum habere contra
ctum , & tenetur totum precium reddere,
quia non poteſt pro parte contractum appro
bare; Si uerò poſtea id ad ſui notitiam perue
nit , tenetur reſtituere precium , aut rem , ut
tradunt Salic. & Alex.in d.l. fin. & ſequitur
36 Aret.in d.§.addentes, quod † procurator e-
mens rem pro maiori precio expreſſo,poteſt
pro ſe emere, ex quo pro precio taxato rem
habere non poteſt,& eo caſu nõ tenetur rem
domino tradere , ut per eos *ibi*. Sed ſi ſit fa-
ctum pactum inter dominum , & mandata-
37 rium,quod id quod pluris † uendiderit ultrà
precium expreſſum mandatarius , ſit ipſius
mandatarij , quod pactum ualet l.ſi tibi rem
uendendam, ff.de prӕſcript. uerb. & uendita
fuerit res,puta pro decem,ultra precium præ
fixum per dominum,dubitatur,an illud plus
ſit procuratoris uendentis (qui tamẽ hoc ca
ſu non poteſt propriè dici procurator , cum
hoc negocium ſine mercede nõ currat , ut d.
l. ſi tibi rem uendendam , ubi dicitur , quod
non datur inter eos actio mandanti, ſed præ
ſcript.uerb.)& glo.in §.actionum autem, in
uerbo,pro ęſtimato, Inſtit.de action.uidetur
innuere quod ſic, ſed Io. Fab.ibi.num.27. &
Iaſ.nu.87.intelligunt,ſi etiam periculum rei
ad talem procuratorem ſeu paciſcentem per
tineret , & aliter non , quia aliàs ſentiret lu-
crum ſine periculo damni: quod uſurã ſape-
re uidetur,ut tradit etiam Iaſ.in l.1.col.pen.
& fin.ff.de æſtim.actio. intelligit tamen Iaſ.
ibi,quod ſit ſatisfaciendum aliter de ſua mer
cede tali uendenti; eſt uerum, quod in dictis
locis allegat Ioã.de Platea,idem tenentem ,
in d. §. actionum , qui illum §. in libro meo
non legit , & hanc Iaſ. deciſionem ſequitur
Marſ. licèt dicat quod plura in contrarium
adduci poſſent,in ſingu.664. Audeas quęſo.

Libero, exempto, franco, & nitido.

SVMMARIA.

1 Liberum,dictio,quid importet.
2 Francum,dictio,quid importet.
3 Franchiſia idem importat,quod immunitas.
4 Gabella ſolui debet per emptores ſi uenditio facta ſit cum hoc quod venditori ſoluatur precium liberum , exemptum , francum , & nitidum .

Digitized by Google

GLOSSA X.

DE dictionibus,(libero, & exempto)
plura diximus ſuprà in Clauſula im
munitatis, in uerbo, liberam, & in
uerbo, exemptum: quibus addendum eſt,
quod uerbũ hoc (libero) idẽ importat quod
ſine diminutione,& ibi Ioan. Andr.& Dom.
1 †de regul.in 6. Alexã. loquens de ambobus
uerbis,liberis,& nitidis,in conſ.12. Viſo the
mate,col.1.& col.4.2.uol.& Iaſ.in l.1.col.1.
C.de ſacroſ. eccleſ. ubi pluribus alijs modis
uerbum huiuſmodi exponit, & liberum etiã
dicitur, quod non poteſt inquietari, uel mo-
leſtari, Alex.conſi.96.Conſideratis,1.col.5.
uol.de quo uerbo. Vltrà Alber. in Dictiona-
rio ſuo in uerbo(liberè,)tradit Ruin.in conſ.
219.nu.3.1.uol.& nonnullas remiſſiones ad
ducit Cag.in l.ſi quis maior,nu.82.C.de trã
2 ſac. Verbum uerò francum† idem importat
quod liberũ, ut nihil pro eo ſit præſtandum,
ut tradit Oldr. loquens de feudo franco, in
conſ.234. Factum tale eſt, ſequitur Bal.in c.
1.ad finem,de Capitaneo,qui Curt.uend.&
de liberto frãco tradit Bald.in l.1.§.fi. C.de
3 latin.liber.tollen.et de franchiſia† conceſſa,
quod idem importet quod immunitas,tradit
Bar.in conſ.59.Communitate Spoleti, & de feu
do franco, quod idem quod liberum,im por-
tet trad.Zaſ.in tract.feud.12.p.13. Conclu-
ſione, nu.36.& parte 8.nu.44.& latius Pet.
Rebuff. in arbo. feudor. 14. diuiſione, & de
iſta Clauſula, Liberum, & francum, tradit
Cagnol. alràs allegatus in dicto uerbo libe-
ra, in l.2. C. de pact. inter empt. & uendit.
quæſt. 68.ad fin.nu.227.Importabunt igitur
4 iſta uerba, quod dictum† precium integrum
debeatur, & ſine aliqua diminutione uendi-
toribus.de quo gabellam ſoluere non tenean
tur,ſed ad gabellam ipſam teneantur empto
res, & ad hoc facit quod ad propoſitum tra-
dit Ioann. de Amic. de huiuſmodi uerbis in
conſ.151.quaſi per totum, quod ſi uenditor
promiſit emptori ponere, & conſignare
quantitatem frumenti uenditam,francam,li
beram, & exemptam ab omni, & quocum-
que directu, & quouis pagamento in barca,
parua, tenetur ad gabellam extractionis pro
dicto frumento uendito,ut ibi per eum,licèt
aliud eſſet, ſi uenditor promiſiſſet rem uendi
tam aſſignare in portu puta Piſano ſuis peri-
culo,& expenſis,quia tunc non teneretur ad
gabellam debitam pro contractu in loco fa-
ctę uenditionis,ut conſultus ex facto reſpon
dit Alex. in conſil.51. Viſo themate, tertio
volumine.

A gabella.

SVMMARIA.

1 *Gabella quodnã uocabulũ ſit, & quid importet.*
Vectigal quid ſit.
Vectigalia vulgo dicuntur telonia.
2 *Telonia cur, & unde ſic dicta.*
3 *Vectigalia diuerſimodè nuncupari ſolent.*
4 *Vectigalia ſoluuntur non ſolum pro his,quæ ue-*
huntur,ſed etiam de his quæ uenduntur in ci-
uitate.
5 *Publicani cur ſic dicti, & quidnam ſint.*
6 *Publicani ſunt dicti quaſi canes publici.*
7 *Publicanorum ordo cur peſſime audiret apud Iu*
dæos, & an eſſet iniquus, & improbatus.
8 *Publicanus aliquãdo dicitur q publicè peccat.*

GLOSSA XI.

GAbella non eſt uocabulum Latinum
uel legale, ſed à cõi uſu loquendi in-
1 uentum, † quo iura municipalia, &
ſæpenumero Legiſtę vtuntur, ut dicit Berta
chi. in tract. de gabel. in prælud. 1. col. poſt
princ. uectigal autẽ appellatur Latino uoca-
bulo,& legali,ut in tit.de publi. & vectig.ff.
& C.de uecti.& cõmiſ. & eſt id quod ſolui-
tur Ciuitati,uel principi,ſeu publico. pro re-
bus inuectis, uel euectis, quod compręhen-
dit octauam partem,l.ex præſtatione, C.de
vectig. & cõmiſ.gloſ.in l.eum, qui uectigal,
& ibi Alcia.ff.de uerb.ſign.& in Rubrica,C.
de uecti.& commiſ. dicuntur etiam vulgo te
lonia huiuſmodi uectigalia ut dicit text.in c.
2 1.in tit.quæ ſint regal.à uerbo† Græco Telo
nion quod mẽſam publicanorum,ubi huiuſ-
modi uectigalia exiguntur importat, uel à
uerbo Telon, quod uectigal ſignificat, non
ut Andr. Iſern. exiſtimauit in d.c.1.in uerbo
uectigalia, & Bertach.in loco præallegato à
uerbo tollo, tollis,quia tollitur octaua pars,
aliquando huiuſmodi vectigal publicum di-
citur, à quo Publicani dicti ſunt, de quibus
inferius dicemus, & ita accipitur in l. miles,
§.1. licèt gloſ.aliter ibi, & malè intellexerit
illud uerbum (in publico) ff.ex quibus cauſ.
maior.ut ibi declarat Bud.in annotat.& Al-
ciat.in d.l. eum qui uectigal, in uerbo publi-
3 canum, Huiuſmodi etiam† uectigal quando
que Doct. & ſtatuentes dacium appellant,
ut apud pleroſque uidere licèt. Appellantur
etiam quandoque pædagia,quandoque gui-
dagia, quandoque portoria, ut in c. quibuſ-
dã, & ibi gloſ. de uerbor. ſignificatione, &
in alijs locis adductis per Bertach. in dicta
1. colum. & in l.2. ubi de portorijs mentio
habetur, C.de vectig.& commiſ.& licèt ue-
4 ctigalia ſeu gabellæ† & dacia pro his quę ue
huntur ſolui debeant,tamẽ etiam ſoluuntur
de his,

Digitized by Google

de his, quæ in Ciuitate uenduntur licèt res
ibi natæ ſint propter identitatis rationem ut
Salic.tradit in l.uectigalia,in princ.C.de ue
ctig.& commiſ.& Bertach.loco prçallegato
5 publicani †autem ſunt qui huiuſmodi uecti
galia, & gabellas exigunt, ut qui uectigal à
principe conductũ habent, uel à libera Ciui
tate,d.l.eum qui vectigal,vbi Alciat.& dicit
text.in l.1.§.1.ff.de public.& uectig. qđ pu-
blicani ſunt qui publico fruũtur (nã inde no
men habent) ſiue fiſco uectigal pendãt, ſiue
ẽt tributum conſequantur,& omnes qui q̧d
a fiſco conducunt rectè appellantur publica
ni,tradit Bertach.in prçlud.d.tract.ad finẽ in
ultimo præmiſſo.Ex quibus merito cõprçhẽ
ditur Practic.Papienſ. q'in forma ſuper ſolu
tione pedagior.in gloſ. Marcus publicanus,
6 dicit, quod ideò †publicani eo noïe ſunt ap-
pellati,quaſi canes publici,cũ eorũ temeritas
& audacia ſit immenſa,l.quantæ audaciæ,in
prin. de publi.& de his publicanis ſæpiſſimè
mentio habetur in Euangelio,de quorũ ordi
ne erat Matthęus Apoſtolus,Matt.9.et Luc.
5.ac Marc.2.c.ut ẽt dicit glo.in d.l.eũ qui ue
ctigal, & Bertac.in loco prçdicto, qui quidẽ
7 ordo †publicanorũ peſſimè audiebat,et apud
Iudęos ualdè erat exoſus, non quod talis or
do per ſe eſſet iniquus,uel officiũ huiuſmodi
contra legem diuinam, uel religionis cultũ,
ſed quia cũ ipſi eſſent iure diuino liberi,de fa
cto tñ Imperio Romano ſubiecti, iudicabãt
eos Iudęos quodammõ ſacrilegos,& ſuę pa-
trię perduelles proditores,qui huiuſmodi of
ficium à Romanis cõducebant colligend. ac
exigend.à ſuis cõciuibus,& cõpatriotis uecti
galia. & tributa, licèt fortè p̧p auaritiam ẽt
plus licito exigerent,extorquerentq;, qđ re-
darguebat Ioannes Luc.3. ordinẽ ipſorũ nõ
damnãs,ſed factũ iniquũ reſpondens eis quę
rentibus,q̧d facere haberẽt,ut ſalui fierẽt,ni
hil amplius q̃ quod conſtitutum eſt uobis fa
ciatis, quod aũt hmõi ordo publicanorũ Ro
mæ,& numero ampliſſimus,& perſonarũ di
gnitate potentiſſimus fuerit Cic. pro Planc.
latè explicat inquiens Flos Equitum Rom.
ornamentum ciuitatis, firmamentum Repu
blicæ publicanorum ordine cõtinetur,& ali
bi pro Põpon.& ſi uectigalia neruos Reipu.
eſſe ſemper duximus, eũ certè ordinem qui
exercet illa, firmamentum cęterorũ ordinũ,
rectè eſſe dicemus, quo fit ut probare nõ poſ
8 ſim opinionem eorum qui publicanum † eũ
etiam dici uolunt qui publicè peccat, cuiuſ-
que peccatum omnibus patet,ut Albe.tradit
in dictionario ſuo,in uerb.publicanus.Abb.
poſt Io.And. in c.nouit,in glo.Ethnicus,de
Iud. & refert Bertach. loco præallegato,
quod etiam ſine ratione alij ſequuti fuere.

Debita pro præſenti contractu.

S V M M A R I A.

1 *Gabella a quo ſit ſoluenda ſi non ſit expreſſum in contractu.*

Gabella ſolui debet per hæredem grauatum a teſtatore emere poſſeſſionem, & tradere loco pio.

2 *Statuto mandante quod ſoluatur gabella de precio quo fuerit res uendita quõ intelligendum.*

3 *Gabella ſi ſolui debet de uenditione an etiam de promiſſione de uendendo ſit ſoluenda.*

4 *Gabella non ſoluitur de ceſſione quæ fit per procuratorem domino cuius nomine emit.*

Gabella nõ ſoluitur pro renunciatione quam facit uxor uenditoris iuribus ſuis, quæ habet in re vendita.

Gabella non ſoluitur pro ſtipulatione pœnali quæ eſt acceſſoria ad contractum uenditionis.

5 *Gabella unica debetur ſi unus contractus in alium transfunditur.*

6 *Gabella ſi eſt ſoluenda de quolibet inſtrumento an debeatur pro refectione inſtrumenti.*

Gabella nũquid ſolui debeat per hæredẽ uendentem ex mandato teſtatoris rẽ aliquam alicui.

Gabella unica debetur ſi uenditio alicui facta ſit, a quo uicinus,uel proximior, qui habet ius retrahendi ex forma ſtatuti, uel de conſuetudine eam auocat.

7 *Gabella quo in loco ſit ſoluenda ſi in uno loco res uendita ſit, & in alio factus contractus.*

Maritus qui extra territorium uxorem recepit, matrimonium conſummauit, et gabellam ſoluit, non tenetur ſoluere gabellam in territorio vbi res in dotem data extat.

Forenſis numquid ligetur ſtatuto de gabellis loquente.

Gabella eſt onus conſecutiuum contractus.

Forenſis ſortitur forum ratione contractus.

Gabella in ſoluenda locus in quo eſt deſtinata ſolutio attenditur, non ubi eſt facta promiſſio.

Gabella ibi ſoluenda ubi fuit facta traditio, non ubi factus contractus.

8 *Gabella contractus cõditionalis ſi in uno loco ſit celebratus cõtractus, & in alio purificata conditio, ubi ſit ſoluenda.*

Gabella debetur in loco contractus licèt alibi celebretur inſtrumentum.

Declara tamen ut hic.

Gabella an debeatur tempore contractus an uero tempore ſubſecutæ ratificationis.

9 *Gabella nũq̃d debeatur, et quãdo cõtractus reſciſſo, et annullato uide hic ſatis latã diſtinctionẽ.*

Integra quando necne dicatur res.

Inſtrumentum cancellari non poteſt etiam ad partium inſtantiam publicato contractu.

Statutum de contractu loquens an uendicet ſibi locum in diſtractu.

Gabella ſoluta pro re uitioſa, & morboſa reſti-

tui debet emptori agenti redhibitoria non per fiſcum ſeu publicanum, ſed per uenditorem.

Gabella debetur de uenditione facta rei reſtitutioni ſubiecta.

Gabella non eſt ſoluenda de contractu nullo, & inualido.

10 *Statutum mandans ſolui gabellam de quolibet contractu intelligitur de ualido.*

11 *Gabella non debetur pro nominatione, quando fit in executionem emptionis facta pro perſona nominanda.*

Gabella non debetur de ſecundo contractu regulariter, qui eſt potius impletio primi, quam nouus contractus.

Gabella unica debetur ex duobus contractibus ad unum tamen finem tendentibus.

Emptor pro perſona nominanda an poſſit alterare contractum in nominatione.

Gabella an debeatur ſi in nominatione ſit alteratus contractus ab emptore pro perſona nominanda.

Gabella debetur pro bonis in ſolutum acceptis quando fuit facta promiſſio creditori ſoluendi certam quantitatem pecuniarum infrà certum terminum ita quod eo non ſoluente poſſit creditor accipere in ſolutum de bonis ipſius debitoris, licèt de tali contractu promiſſionis gabella etiam fecerit ſoluta.

Gabella noua debetur pro libello in ſubſtantialibus reformato.

12 *Gabella debetur regulariter etiam de rebus emptis a principe, Ciuitate, uel ſimilibus.*

13 *Gabella immunitate alicui cōceſſa, Princeps tenetur id reſarcire conductoribus gabellarum.*

GLOSSA XII.

SED ponamus quòd nullum inter partes ſit factum pactum de ſoluenda gabella, & ſtatutum non ſpecificet per
1 quem ſoluenda ſit, ad quē pertinebit † huiuſmodi onus? uidetur quod ad utrumque pro ſua dimidia, ut arguit Abb. in c. qm̄ frequenter, in prin. nu. 12. ut lite non conteſtata, per text. in l. cui fundū. ff. de cōd. & demonſtr. ſed quod immò emptor teneatur, probat text. in l. debet, ff. de ædil. edic. & ita firmat Bal. in l. ſi prædiū, nu. 6. C. de ædil. act. Rom. in ſing. 582. Per Italiam. & ſequitur Alex. in conſ. præallegato 51. col. fi. in 3. uol. Idem tenet Bertach. in d. tract. 7. par. 1. q. & Ioan. de Amic. d. conſ. 151. n. 2. & latè Soci. cōſ. 247. 1. & 2. col. ubi cōſuluit hæredem grauatum per teſtatorem emere poſſeſſionē, & tradere loco pio, teneri ēt ad gabellam debitam pro dicta emptione. Sequitur Dec. in c. dilecti, n. 8. de except. & ſecundum iſtam partem fuit deciſum in conſ. capel. Tholoſ. ut in deciſione ipſius Capel. 451. & ibi Aufr. in addit. & Tiraq. in tract. de retract. conuention. & ſic tit. 2. §. 6. gl. 2. in prin. & Cagnol. in l. 2. C. de pact. inter empt. & uend. 82. quęſt. nu. 236. & uide Iul. Ferret. in tract. de gabel. & publica. nu. 371. 377. & ſeq. Et ꝓ iſta deciſione facit qđ tradit Sali. poſt alios in Rubrica C. de rebus cred. & ſequitur Bertach. in d. 7. par. q. 2. quod ſi de quolibet cōtractu ſit ſoluenda gabella, ſolutionis onus tangit eum, qui ex contractu ipſo conſequitur, & percepit commodum, & utilitatē. Et multū ponderanda ſunt uerba ſtatuti, mādantis ſoluendā eſſe gabellam de cōtractu uēditionis, quia multū intereſt quibus uerbis loquatur: ſi enim diſponit de precio quo fuerit res uēdita, ſoluēdum eſſe
2 puta † ſolidū unū pro libra, & tunc nihil eſt detrahēdū de precio ipſo, nec eſt habēda aliqua cōſideratio deductionis expenſarū factarū in proxenetis, uel ſubhaſtationibus, & ſimilibus, ſecùs ſi dicat quod tantùm ſit ſoluendū pro libra precij recepti per emptorē, uel ſimpliciter precij rei, quia tunc debent detrahi oēs expenſę prędictę, & de precio deduci, ut tradit Bart. in l. ſed ſi hoc, §. cuidam, & ſequitur ibi Caſtr. ff. de cōdit. & demonſt. Fab. d. q. 5. col. 5. Alex. & Ripa, nu. 6. in l. ubi purè, §. fi. ff. ad Senatuſcōſult. Trebel. Iaſ. in l. non amplius, in princ. ff. de leg. 1. & in l. cū quædam puella, col. pen. de iurisd. om. iudic. Bertach. d. tractatu, 3. p. 8. partis principalis, q. 28. & latè Tiraquel. alios citans, in d. tract. §. 15. gloſ. 1. nu. 5. Pro quo facit etiam deciſio Bar. in l. quoties, per illū text. ff. ad l. Falcid. quod de donatione facta debent deduci gabellæ, & alia onera, ita quod ſi eis deductis donatio nō excedit quingentos aureos, quæ tamen excedebat, nulla facta deductione, ualet ſine inſinuatione, quem ſequuntur plures ex ſupra allegatis, & Tiraquel. plenè loco præallegato, nume. 4. Sed licèt de uenditione ſit ſoluenda gabella, ſtatuto ita di-
3 ctante, aliud tamen erit † ſi promiſſio tantum de uendendo facta fuerit, ut tradunt Iac. Bertrand. Bal. & Angel. in l. prima. C. de pact. pign. Angel. & Alexan. in l. ſi pupillus, in fine princ. ff. ad l. Falcid. Corſet. in Sing. ſuo, in uerbo ſtatutum, il 2. Boer. deciſione 48. nu. 9. & Tiraquel. in tractatu de retract. conuention. in fine, num. 41. ubi alij allegantur, & ſi de promiſſione ſoluta ſit gabella, non debet poſtea ſolui de uenditione ſubſequuta. Bart. in l. fin. §. quoties, in fine, de publica. & idem uidetur uelle, in d. l. ſi pupillus, in fine princ. tradit Bertac. d. tractat. 5. part. q. 3. et 3. parte 8. partis principalis 13. q. & Boer. d. deciſione numero 9. ſic etiam non debet ſolui pro ceſſione, quam facit procurator emens domino ſuo, de re empta, uel

de acce-

4 de acceptione† poſſeſſionis rei emptæ, cum rendat ad exceptionem primi cōtractus, Bal. & Salic. in l. cum per eos, C. ſi quis alteri uel ſibi, Bertach. d. 5. parte q. 12. & Corn. conſ. 106. col. fin. ad fi. 4. uol. & idem eſt in renunciatione, quam facit vxor uenditoris, iuribus ſuis, quæ habet in re uendita, ut per Bertach. loco præallegato, quæſtione 14. & in ſtipulatione pœnali, quæ eſt acceſſoria ad contractum uenditionis, ut Bal. tradit & ſequitur ibi Iaſ. col. 54. uerſ. hanc gloſ. dicit Bald. nu. mihi 80. in l. 2. C. de iure emphy. & Bertach. d. 5. parte, q. 20. ſicut unica tantum gabella debetur ſi unus contractus in alium
5 †transfunditur. Bal. in l. cum dotem, C. de iure dot. Iaſ. loco præallegato Bertach. d. par. q. 5. & Tiraquel. d. tractat. de retract. lignag. ſeu tit. 1. §. 29. gloſ. 2. nu. 3. Facit, quia ſi gabella eſt ſoluenda de quolibet inſtrumento,
6 & celebrato inſtrumento ſit † ſoluta, quod combuſtum, uel deperditum fuerit, pro refectione ipſius inſtrumenti non eſt iterum alia ſoluenda gabella. Bart. conſ. 67. ſatis dubiè, & Bertach. d. tractatu, 5. parte, quæſt. 6. & ſequitur ſubſcribens uidelicet ad cōſilium Socini 302. 2. uol. in quo conſ. Soci. ipſe & omnes ſubſcribentes gabellam tantū ſemel pro uno contractu uel facto ſoluendam eſſe reſpōdent, quod etiam tradit Caſtr. conſ. 455. Viſis, et conſideratis, 3. dnb. 1. uol. nouiſſimo rum, & Alex. conſ. 143. nu. 5. in 6. & Cor. d. conſ. 106. & Boer. deciſione 182. nu. 37. Sed ſi teſtator mandat hæredi, ut rem quandam hæreditariam uendat Titio, quia magis ex cauſa legati, quam uenditionis Titius habere uidetur, non tenetur ad gabellam pro uenditione debitam, vt Iac. Butr. diſputādo conclusit, & refert, & ſequitur Bal. in conſ. 440. Caſus talis eſt, aliàs ſecundum ea, quæ proponuntur ad fin. 5. uol. unica etiam gabella debetur ſi uenditio alicui facta ſit, à quo vicinus uel proximior qui habet ius retrahendi (quod ita vocant) ex forma ſtatuti, uel de conſuetudine, eam auocat, euincitque, ut per Tiraquel. d. §. 29. gloſ. 1. nu. 3. & 4.

Rurſus quæritur, pone quod in uno loco ſit contractus uenditionis, in alio loco res uendita ſita eſt, in quo loco ſit ſoluenda gabella? Bald. in l. 1. C. de contrahenda empt.
7 q. 4. & in l. magis puto, §. illud, ff. de†rebus cor. firmat, quod in loco contractus ſit ſoluēda, & is locus in huiuſmodi ſolutione ſit attendendus, quod etiam tenuit Alex. in d. cōſ. 51. in princ. 3. uol. & d. conſ. 143. nu. 4. in 6. Socin. alios adducens, in conſ. 302. 1. col. & Dec. conſ. 457. nu. 2. ubi conſuluerunt in ſtatuto mandante ſolui gabellam de dote recepta, ut non teneatur is qui extra territorium uxorem recepit, ibi matrimonium conſumauit, & gabellam ſoluit, & in uenditione idē tenet Seuer. in repet. l. cunctos populos, col. 64. dicens ſe pluries ita cōſuluiſſe, C. de ſum ma Trin. & fide Cathol. qđ ante eos tenuit licèt nō ſine dubitatione Bertach. in d. trac. 6. p. principali, 3. q. 9. procederet, niſi expreſſis uerbis ſtatutū exigeret ut ēt de contractu facto extra territoriū ſoluatur gabella, ꝑ uēditione rei exiſtētis in territorio, quo caſu attēderetur locus rei ſitæ, ut per Seuer. diſtinguētē in loco præallegato, ubi col. 65. firmat locū contractus non eſſe attendendum, ſi contrahentes ut fraudarent gabellā contrahunt extra territoriū, ut ibi per eū; ad quod facit, quæ diximus ſupra in Clauſula venditionis factæ à muliere cum ſolēnitate ſtatutaria, in 9. q. 1. declaratione: ſed tñ in quantum idem Seuer. ſub dubio fortè tenet, perſonā forēſis non ligari ſtatuto de gabella loquēte, qđ magis grauat perſonam, q̃ contractū reſpiciat, dubitabilis redditur eius opinio, cum contrariū in terminis teneat Bal. in d. l. 1. 5. q. C. de contrahen. empt. dicens, quod cum gabella ſit onus conſecutiuū contractus, ideò ſicut forenſes ſortiuntur forum rōne contractus, ita reſpectu gabellæ uenientis in conſequentiā, arg. l. fin. §. in computatione, C. de iure deliber. Et licèt in queſt. ꝑdicta dutū eſſet obtinere cōtrarium, ꝑ ꝑ auctoritatem eā partem tenentiū, tñ faciunt contra dictā deciſionē quę tradūt Bald. & Salic. in l. multū intereſt, col. fi. C. ſi quis alteri uel ſibi, quod in ſoluenda gabella, attēditur locus in quo eſt deſtinata ſolutio, non ubi eſt facta promiſſio, licèt Bal. aliter uoluerit, dicens id fortè uerius, in l. 1. C. ubi conuen. qui cer. loco dare promiſ. & propterea Bertach. reliquit cogitandum, in 6. part. dicti tractat. quæſt. 4. Sic etiam quod locus traditionis non contractus eſſet attendendus, niſi ſit factus in fraudem gabellę, uoluit Bald. in conſil. 243. Tempore, & conſil. 253. Licèt iſtæ allegationes, 4. uol. tametſi in conſ. ſequenti (ſi tamen id etiam fuit conſilium Baldi) aliter uoluerit. & tradit alia adducēs Tiraquel. in d. tractatu, §. 1. gloſ. 2. nu. 46. & 47. adde Iul. Ferret. in tractatū de gabel. & publican. nu. 326. cū nu. ſeq. & 377. & Seuer. in repet. l. 1. nu. 97. & ſeq. C. de ſūma trin. & fide Cath. Ro. Sing. 478. Per Italiā, & alios cōſultus citat Cęph. conſ. 58. nu. 33. & Ant. Gabri. lib. 6. ſuarū Concluſionum, in tit. de conſuetud. concluſione 2. nu. 12. & ſequent. Sed pro deciſione prædicta facit deciſio alterius q. qđ de contractu ſit ſoluēda gabella, & cōtractus ſub cōditione in uno loco
8 celebretur, & in alio purificetur cōditio, †attēditur locus celebrationis cōtractus, & idē

eſt in tempore, ut tradit Bertach. dicens tamen ſufficere primam ſolutionem, in dicto tract.5.par. q. 1 1.in 6.par. 1.q.& in 3. parte, 8.partis, principalis q 27. Tiraquel. qui alios adducit, in dicto tractatu §.1.gloſ. 10.nu.44. & num. 1 15.& in tit. ſequen. de retract. conuention. §.5. gloſ.4.num.24. ſicut etiam debetur gabella in loco contractus licèt alibi celebrentur inſtrumenta, quod tamen procedit, niſi ſtatutum de inſtrumento non de contractu loqueretur. Bertach.d.6.par.q.2.& eo caſu de contractu celebrato ſiue inſtrumento gabella non deberetur, in cauſa, ante finem, & Tiraquel.d.tractatu, tit. 1.§.2.gloſ.1.nu.3. Sciendum eſt etiam, quod gabella debetur tempore contractus non tempore ratificationis ſubſequutæ, quod poteſt facere ad multa, Bald. in l.obſeruare, §. poſthac, q.10. ubi tamen arguit pro contraria parte, ita quod nonnulli ipſum allegant contrarium dicere. ff. de offic. Proconſu. & lega. & Tiraquel.d.tract.§.1.gloſ.10.nu.67.

Sed pone, celebrato contractu uenditionis partes ipſum reſcindunt, & annullant, numquid debeatur gabella? & in hoc plures caſus diſtinguendi ſunt: quia aut primo res
9 non eſt integra, † aut eſt integra, dicitur autem res integra, quoties res non eſt tradita, uel precium ſolutum in toto, uel in parte, §. fin. Inſtit. quibus mod.tol.oblig.l.1.cum ibi not. C. quando lice. ab empt. diſced. & l. ab emptione, ff. de pact. 1. caſu communi omnium conſenſu debetur gabella, immò ſi fiat per uerba denotantia renouationem contractus, non reſolutionem primi contractus, deberetur duplex gabella, tã pro primo, quàm ſecundo contractu, ut tradunt omnes, in d.l. 1.& ſentit Bart. in l. iuriſgentium, §. adeo, & ibi Caſtr. expreſsè, ff. de pact. & Aret. in d. §.fin.nu.5. Bal. Paul. & Iaſ. in d.l. ab emptione, & declarat Ang. in d.l. 1. quomodo practicandum ſit, ne dicantur duo contractus. ſequitur Fab. d. tract.8.q.col.2.& ſequitur Tiraquel. in tractatu, de retract. conuention. & ſic tit.2.ſui tractat.§.6.gloſ.2.nu.11. & inter cætera ſciendum eſt, rem non eſſe integram, ſi interuenit in contractu conſtitutum, de quo ſuo loco latè dicetur, ut diſputando concludit gloſ. magna in d.l. ab emptione, quam Bartol. & communiter cæteri ſequuntur ibi, & in d.l. prima, & eo caſu non ſufficit ſolus diſſenſus, uel receſſus a uenditione. ſed exigeretur actus retro ſimilis, ut in d.l. ab emptione, cum ibi not. & tradit Tiraquel. in tractatu Conſtit. prima parte, nume. 19. Secundo caſu, quando res eſt integra, & tunc, aut reuocatio fit ex interuallo, aut incontinenti, ſcilicèt, antequàm partes recedant de loco, uel ad alios actus diuertant, primo caſu communis eſt Doctor. Concluſio, quod ex quo eſt ius quæſitum fiſco, gabella debeatur, & ad hoc facit l. in inſulam, §.fi.ff.ſol.matr. Ita tenent Gui. Bal. in utraque lectura, Pau.& Iaſ. in d.l. ab emptione, Ange. in Auth. de nupt. §.quia uerò, in fi.colla.4. Bal. in l. ſi conſtante, ante finẽ, C. de don. ante nup. Ang. Caſt. Alex. & Iac. de Sãcto Georgio, in d. §. adeò. Ang. Imola, & Alex. nu.8. ff. de re iudic. ubi dicunt, quod publicato contractu, non poſſunt partes facere cancellari Inſtrumentum. Idem Ang. Raph.& Dec. nu.6. in l. petens, C. de pact. Alex. in d.§.fin. Bertach. in d. tractatu, 3.p.8.par. principalis.q.14. Nicol. Euerar. in ſua Topica, ſeu cẽtuplici mõ argumẽ. in loco à contractu ad diſtract. in fine. Sequitur Cagnol. in l. id quod noſtrum, num.5. & nu.12. ff. de reg. iur. & Tiraquel.d. tractatu, tit.1.§.1.gloſ.2.nu.39.& latius dicto tit.2.d. gloſ.2.nu.10. ubi citat Rom.& Barb. tenentes contrarium, & male, aut reuocatio ſeu reſciſſio fit incontinenti, antequam partes ad alios actus diuertant extraneos, ut intelligit Caſt. ſeu incontinenti ante perfectionem cõtractus, & antequam partes habeant contractum pro abſoluto, et perfecto, ut intelligunt alij infrà allegãdi, & iuxtà tradita per Doct. in l. in bonę fidei, C. de pact. in l. lecta, ubi Cag. nu. 151.& ſequẽ.& Andr. ab Exea, lib. de pact. nu.574. cum pluribus ſequẽtibus, & hoc caſu Paul. de Caſt. in d.§. adeo, tenet, qđ non debeatur gabella, intelligendo, quod in continenti cenſeatur facta reſciſſio, uel reuocatio, ſi ſit facta anteq̃ partes diuertant ad actus extraneos, & idem tenent Alex.& Iac. de Sancto Georg. ibi, intelligendo tũ incontinẽti aliter factũ eſſe, ſecto modo ut ſuprà, & Bertach. d.14.queſt.& Tiraq.d.n.10. decidẽtes prędicti Doct. ſtatutũ de cõtractu loquẽs in diſtractu, ſibi locũ non uendicare, qđ et tenuit Bertach. plures ad id citans eã partẽ tenentes, in d.tracta.5.p.5.q.& Iaſ. in l. ſiue apud acta, 1.col. verſ. ſecundo quia ſtatutũ, C. de tranſact. ſed ſi cõtractus ſit reſciſſus uel reſolutus per actionem redhibitoriam, ut quia redhibita fuit res uendita propter aliqđ eius uicium, uel morbum, debet emptori reſtitui gabella ſoluta, non quidẽ per fiſcũ, uel publicanũ, qui eam exegerit, ſed per uenditorem. Bal. in d.l. fin. nu.6. C. de ędil. act. Ang. in d.l. dẽt, ff. eo. Bertac. d. tractatu 1.p.8.par. principalis, q.pen.& d.3.p. eiuſdem 8.p.q.21. Bertrand. conſ.211.1.uol. poſteriorum, non autem noua gabella debetur. Ang. in l. ſi homínẽ, de uſucap. Tiraquel. d. tit.2.d. gloſ. 2. nu. 16. ſic etiã debetur gabella de uenditione facta rei ſubiectæ reſtitutioni. Bart. in d.l. fin. §. fin au-

Digitized by Google

ſin autem, & Iaſ.in §.ſed quia noſtra,col.vlt.
eiuſdem l.C.commu.de leg. & tradit Tiraq.
d.tit.1.dicti tract.§.29.gloſ.2.nu.2. Illud ta-
men in confeſſo eſt,quod ſi cõtractus ſit nul-
lus,& inualidus,nulla gabella debetur, cum
ſtatutum diſponens eam ſolui debere, de cõ-
10 tractibus ualidis ſit†intelligendum. Bart.&
communiter omnes,in l.fin.§. ſin autem, C.
com.de legat.Bald.in l.2.C. de eunuch. Ber-
tach. d. 8. parte, principali,3. parte eiuſdem
par.quæſt.31.Ripa,in l.4. §. condemnatum,
nu.6.per illum text.ff. de re iud. & in l.edita,
num.42.C.de eden.Marſ.in Rubrica,de fide
inſt.nu.107.& in pluribus alijs locis, cum a-
lijs traditis per Tiraquel.d.tractatu,de retra-
ctu,tit.1. §.1.gloſ.2.numero 7.& titu.2.§.6.
dicta gloſ.numero 5. & Grammat. deciſ.74.
numer.27.

Et cum ſuprà in Clauſula perſonarum em
ptorum, in uerbo,ementi,& recipienti,dixe
rimus, ualere uenditionem factam alicui e-
menti pro perſona infra certum tempus no-
minãdã, quod multum practicatur Mutinæ,
ad fugiendum ſolutionem gabellæ, cum fa-
cta nominatione, res acquiratur nominato;
& non ſit pro tali nominatione alia gabella
ſoluenda,ſicut de ceſſione facta per procura-
11 torem ſuprà diximus, non eſſe†ſoluendam,
nec de contractu qui uenit ad executionẽ pri
mi, cum ſecundus ſit magis impletio primi
quàm nouus cõtractus,l. ſi tibi pecuniam,ff.
ſi cert.pet.tradit Caſtr.in conſ.188. Videtur
dicendum,in antiquis,aliàs 266.1.par.in no-
uiſ. & quando duo contractus tendunt ad u-
num finem,unica tantùm eſt ſoluenda gabel
la, ſtatutum enim ad gabellam arctans pro
quolibet contractũ,procedit in contractibus
ſeparatis,non in antecedenti,& conſequenti
ex prædicta intentione contrahentium. Bal.
in l.cum dotẽ,2.col.C. de iure dot. Bertach.
d.5.par.quæſt.13. Aret. in l. patris & filij, 2.
col.ff.de vulg.& pupil.& Corn.d.conſ.166.
& Bald.d.ſupra allegato conſ.440.num.6.5.
vol.& ad hoc plura faciunt,quę ſuprà in hac
materia adduximus:quę repetere ſuperuaca-
neum eſſet;& hoc habetur pro indubitabili.
Oritur quæſtio, quę accidit tempore quo in
dicta Ciuitate Mutinę eram Iudex appella-
tionum, & auditor Domini Gubernatoris,
& Domini Ducalis Maſſarij, numquid em-
ptor in nominatione facta de emptore,& ceſ
ſione eidem facta de re empta,poſſit altera re
precium,& alia pacta ſubſtantialia dicti con
tractus,& ſi alteret,an cenſeatur nouus cõtra
ctus,& per conſequens debeatur noua gabel
la?& poſt longam diſceptationem, fuit deci-
ſum per me,nouam gabellam deberi,cum cẽ
ſeatur noua uenditio,per text.in l.pacta con-
uenta,ff.de contrahen.empt.& in l.2.ff.de re-
ſcind.vend.& faciũt tradita in d. §. adeo,per
Doctor. ad hoc eſt conſilium in his terminis
Dec.etiam ſupra allegatum,543.in 1.dub.u-
bi pluribus rationibus comprobat emptorẽ
non poſſe alterare contractũ factum pro no-
minando,ut ibi per eum.ſequitur Cagnol.in
l.2.quęſt.68. nu.205. C. de pact. inter empt.
& uend.& quia hic ſecundus contractus no-
minationis per ſe ſubſiſtebat, & nullã habe-
bat neceſſariam dependentiam à primo, etiã
cenſebatur nouus contractus, & ſoluenda e-
rat gabella.ut per Bald.& Salic.in l.cum per
eos,ad fi.C.ſi quis alteri uel ſibi,& Bertach.
d.5.par.quęſt.12. nec eo caſu ſecundus cõtra
ctus erat exequutio primi,ſed diuerſus à pri-
mo,quo caſu gabella debetur.Caſtr.d. conſ.
266.ubi decidit,quod ſi fiat promiſſio ſoluen
di certam quãtititatem pecuniarum credito-
ri infra certum terminum,ita quod eo nõ ſol
uente poſſit creditor accipere in ſolutum de
bonis ipſius debitoris, & de tali contractu
promiſſionis ſit ſoluta gabella; eueniente ca-
ſu quod creditor pro ſuo credito de bonis de
bitoris in ſolutũ accipiat,alia gabella eſt ſol-
uenda,de hoc ſecundo contractu,cum ſit di-
uerſus à primo,licèt emanauerit eius occaſio
ne,& ſequitur Bertachin.d.5.par.principali,
quęſt.4. & faciunt etiam tradita per Bart. &
alios,in d. l. edita,ubi Ripa,nu.43.quod pro
libello in ſubſtantialibus reformato debetur
noua gabella,& uidetur etiam tenere Tiraq.
in tract.de retractu,tit.1.§.1.gloſ.18. nu.55.
in fine.

Vltimò ſciendũ eſt,quod emens ab eo qui
ad gabellam non tenetur,ut à Principe,Ciui
tate,uel ſimilibus,non propterea excuſatur à
gabella,niſi ſtatuto aliter caueatur, ut tradit
12 Socin.in cõſ.12.dub.2.4. † parte,& latè pro
ſequitur Tiraquel.in d.tract.tit.1.§.1. gl.13.
nu.12.de quo diximus ſupra,in Clauſula im
munitatis & exemptionis, in uerbo, quã co-
lonos, & laboratores ipſius, & ſi Princeps
13 †uel Ciuitas gratiam facit alicui, ne tenea-
tur ad gabellam,tenetur id computare publi
canis,dacium,uel gabellam conducentibus;
ut per Socin.d. conſ.3. dub.licèt ipſe alleget
Paul.de Caſt.in l.licitatio,§.res exercitui,de
Public. qui id non dicit in libro meo.

Venditionis.

SVMMARIA.

*1 Gabella ſi eſt ſoluenda vigore ſtatuti pro vendi-
tione an vendicet ſibi locum in permutatione.*

*2 Permutationis appellatione an ueniat uenditio,
vel econtra in ſtatutis.*

3 Permutatio

3 *Permutatio non venit appellatione compra ſeu comparationis in ſtatutis.*

4 *Permutatio comprehenditur ſub ſtatuto de alienatione loquente.*

5 *Datio in ſolutum venit ſub ſtatuto venditionis.*

6 *Contractus onéroſi veniunt ſub ſtatuto de venditione tractante.*

7 *Statutum de precio mentionem faciens in dubio de venditione tantum loqui præſumitur.*

8 *Statutum diſponens de quolibet contractu gabellam ſolui intelligitur de quolibet contractu domini translatiuo.*

9 *Diuiſionis contractus non uenit ſub ſtatuto obligante ad gabellas.*

10 *Gabella eſt ſoluenda etiam ſi contractus ſit celebratus inter patrem, & filium dummodò ſit onéroſus non lucratiuus.*

GLOSSA XIII.

SED numquid ſtatutum loquens de uenditione vt pro ea ſit ſoluenda gabella,
1 ſibi etiam locum uendicet in † permutatione? Ioan. Andr. in addit. ad Spec. in tit. de empt. & vend. in §. nunc dicendum eſt, in uerbo, ſed pone ſtatutum eſt, in addit. magna poſt princip. ſequendo Guil. de Suzar. tenet, quod non. & idem tenet Bald. in l. 1. nu. 4. C. de rerum permut. vbi dicit, in ſtatutis, permu
2 tationis † appellatione venditionem non uenire, nec è contra; & idem in effectu uidetur uelle Bertach. pluribus hinc inde adductis, in d. 3. par. 8. partis principalis 3. quęſt. quod tamen intelligitur, niſi fieret in fraudem ſtatuti, ut per Ioan. Andr. loco præallegato, uel res darentur æſtimatę, ſeu altera daretur æſtimata, ut tradit Caſtr. in l. 1. 2. col. ff. de rerum permut. Dec. conſ. 160. nu. 2. & Tiraquel. d. tract. & titu. 1. §. 1. gloſ. 14. nu. 19. ſicut etiam
3 ſtatutum † de compta, ſeu comparatione loquens, non compræhendit permutationem, ſecundum communem uſum loquendi, qui hoc caſu attenditur; Baldus, in his terminis, in d. l. 1. nu. 3. Fab. d. tract. 2. quæſt. 2. colum. 2. fallent. & Bertach. dicta 3. parte 1. quęſtio. eandem ſententiam quod permutatio in ſtatuto non compræhendatur, tenet Abbas in capitulo primo, in princ. de his quæ fiunt à prælat. ſine conſenſu Capit. Bald. Alexan. & Iaſ. in l. fin. 2. colum. ff. de condict. cauſ. data, & idem Iaſ. in l. 1. ff. de rerum permut. 4. col. Iul. Ferret. in tract. de gabel. & publ. nu. 368. & adhæret Tiraquel. d. gloſ. nume. 29. & 30.
4 Secus ſi † ſtatutum loquatur de alienatione, quia tunc comprehenditur permutatio. Bertach. d. parte, 7. quæſt. & Iul. Ferret. d. tracta.
5 nu. 322. & ſecus in datione † in ſolutum extra iudicialiter facta, quia benè compræhenditur ſub ſtatuto de uenditione loquente, ut per eundem ibi, 4. quæſtio. & idem eſt dicen-
6 dum de contractibus † onéroſis, ut ibi, in 5. quæſt. per eundem Bertach. ſi tamen ſtatu-
7 tum † de precio mentionem faceret, in dubio tantùm contractum uenditionis comprehendit, ut ibi in 6. quęſt. & in 3. de quo per Marſ. in Sing. 105. Vbicumque, de quo plura diximus ſuprà in princ. huius Clauſulæ, precij, in uerbo nominatum pro precio. Si modo
8 † ſtatutum diſponat de quolibet contractu ſoluendam eſſe gabellam, erit intelligẽdum de contractu dominij translatiuo, ut per eundem Bertach. d. parte, 44. quæſt. ubi alios ci-
9 tat. De diſcuſſione † quod non compræhendatur in ſtatuto, tenet Bald. in l. tres fratres, ff. de pact. & Iaſ. ſequitur in d. l. ab emptione, col. fin. & Bertach. d. 3. parte, 9. quæſt. 2. col. licèt Rom. aliter teneat, in conſ. 182. In caſu propoſito, in 2. dub. quem refert Tiraquel. nihil decidens, in dicto tractatu, §. 1. gl.
10 14. nu. 77. Et huiuſmodi † ſtatutum de gabella ſoluenda de contractu, habet locum, etiam ſi contractus onéroſus ſit factus inter patrem & filium, ſecùs ſi contractus ſit lucratiuus, Bartol. in l. 1. C. de impo. lucrat. deſcrip. Bertach. d. tractatu 7. par. quæſtio. 21. & 3. par. 8. quęſtio. 25. & Tiraquel. alios adducens in d. tracta. tit. 1. §. 32. gloſ. unica, nu. 47. licèt in hoc ultimo contrarium teneat Socin. conſ. 118. 3. uol. de quo uidendus eſt Vbert. Zucchard. in l. fi. C. de edic. Diui Adriá. tol. nu. 26. & ſeq. & maximè nu. 33.

Ad quam totam ex pacto inter eas partes ſolenniter appoſito teneantur dicti emptores.

SVMMARIA.

1. *Pactum de ſoluenda gabella eſt ſeruandum inter partes.*

Gabella pro qua parte ſit ſoluenda ſi non ſunt ſatis clara uerba ex quantitate precij pro re uendita conuenit.

Statuto diſponente quod infra octo dies debeat ſolui gabella ſi is qui ex pacto debebat ſoluere non ſoluit, numquid alteri, qui ſoluere non tenebatur vigore eiuſdem pacti, hoc nocebit.

Gabella ſoluta ex parte unius non autem ex parte alterius cõtractus ualebit pro parte ſoluẽtis.

Gabella à nemine ſoluta is qui tractat de damno vitando poterit excipère ſeu replicare contra agentem vel excipientem de nullitate.

Gabella non ſoluta an contractus ipſo iure, vel per exceptionem intelligatur annullatus remiſſiuè.

Statutum

Digitized by Google

Statutum mandans non ſoluentem gabellam non audiri, debet intelligi tam in Eccleſiaſtico quam in ſaculari foro.

2 *Gabellam ſolutam nec ne, fuiſſe, ex inſpectione librorum ipſius gabella probatur.*

3 *Gabella integrè eſt ſoluenda ita vt non deſit etiam denarius.*

Bertachin. tract. de gabell. part. 3. quaſtio. 36. damnatus.

4 *Venditio non probatur per ſolutionem gabella facta per contrahentes, vel aliquem ex eis licet de illa conſtet in libris gabellarum, & hoc quo ad praiudicium tertij, vel etiam contrahentis qui non interfuit tali ſcriptura.*

5 *Gabella eſt res odioſa, & in dubio contra illam interpretatio ſumi debet.*

GLOSSA XIIII.

1 PActum de ſoluenda gabella † inter par-
tes factum, proculdubio obſeruādum
eſt, ut in hac ſpecie tradit Ioann. de
Amic. d. conſ. 151. nu. 3. & ſequent. & quan-
do uerba non eſſent ſatis clara, ex quantitate
precij pro re vendita conuenti, poteſt conie-
cturari quam partem intellexerint partes te-
neri ad gabellam, ut per eundem ibi, nu. 20.
Sed quid ſi extat ſtatutum, quod infra octo
dies à die contractus debeat ſolui gabella, a-
liàs contractus ſit nullus, numquid hoc noce
bit ei, qui ex pacto ad gabellam non tenetur,
uel qui ſuam partem ſoluit? & dicendum eſt
quod non; eo enim caſu non poterit aduerſa-
rius opponere de nullitate contractus facto
& culpa ſua cauſata. Bart. in l. bona fides, ff.
de act. empt. & uidetur ſequi Bal. in l. fin. C.
de peric. & commod. rei vendit. & tradit Se-
baſt. Vant. in tractatu de nullita. in titu. quo-
ties, & intra quod tempus, &c. nu. 58. Idem
tenet Abb. in caſu, quando unus ſoluit ſuam
partem, alter verò non, ut contractus ualeat
reſpectu ſoluentis, in c. quoniam frequenter,
in princ. nu. 12. Vt lite non conteſt. & ſequi-
tur Sebaſt. Vant. d. tract. in tit. quod & quib.
modis nullit. proponi. nu. 124. immò tractās
de damno uitando, poteſt excipere uel repli-
care contra agentem, uel excipientem de
nullitate, caſu, quo neutra pars gabellam ſol-
uiſſet, ut uidetur magis communis opinio
Doct. in l. cum mulier, la prima, ff. ſol. matr.
in l. fin. §. ſed & ſi ſtipulator, ff. de eo per quē
fact. erit. & per Abb. Felin. & Dec. in c. dile-
cti filij, ubi Felin. col. 3. & Dec. nu. 8. de ex-
cept. de quo etiam per Bertach. d. 3. parte, 8.
quęſt. 16. & q. 24. tractat, an cenſeatur ipſo iu
re uel per exceptionem annullare contra-
ctum; & in q. 30. quod non admittitur purga
tio morę; etſi mandat non ſoluentem non au
diri, debet intelligi tàm in foro Eccleſiaſti-
co, quam ſęculari, ut per eundem in 4. parte
eiuſdem 8. par. quęſt. 12. de iſto etiam ſtatuto
tangunt Angel. conſ. 215. Reperitur, ante fi-
nē, & Aret. conſ. 129. Clariſſime 3. col. verſ.
ſecundo eſt aduertendum, & Bertach. in plu-
ribus quæſtionibus dictę 3. par. in quibus lo-
cis, alij de hac materia loquentes allegantur,
ea loca adeat qui alias quęſt. videre cupit ad
eam materiam pertinentes. Nō fuiſſe autem
2 † ſolutam gabellam probatur per inſpectio-
nem librorum ipſius gabellę, ut per Iaſ. in d.
§. & ſi ſtipulator, col. 2. Dec. conſi. 496. nu. 7.
& Sebaſt. Vant. dicto tractatu. in tit. à quo &
quibus modis, nu. 15. Illud autem non eſt o-
mittendum, ſolutionem de gabella fiendam
eſſe integrè, ita, quod etſi unus tantum dena-
3 rius defuerit, non † propterea euitabitur pœ-
na, & ualidus erit contractus, vt latè proſe-
quitur Bertach. plures ad id citans, in d. 3. par
te quęſt. 36. vbi voluit hincinde relatis plu-
rium ſententijs, id etiam procedere, ſi per er-
rorem fiat, quod vltimum eſt contra commu
nem opinionem Doctorum de qua per Soc.
in l. quamuis, nu. 3. ff. de condit. & demonſtr.
& Tiraquel. d. tractatu, de retractu cōuentio
nali, §. 4. gloſ. 6. num. 29. vbi etiam alios alle-
gat. Notandum tamen erit, quod ſolutio ga-
bellę facta per contrahentes, uel aliquem ex
4 eis, etiam ſi de eis conſtet in libris † publica-
norum, non probat venditionem in pręiudi-
cium tertij, uel contrahentis, qui non fuit prę
ſens dictæ ſcripturæ. Imola, conſ. 96. in fine,
& Alex. in conſ. 36. Viſo proceſſu, 5. volu. &
Crauet. in tractatu de antiquit. tempor. 1. par
te 4. limitatione. nu. 71. ſecùs, ſi contrahens
fuit pręſens, de cuius pręiudicio tractatur, ut
per eundem Crauet. ibi, nu. 73. reprobātem
Socin. aliter tenentem, in conſil. 208. colu. 2.
verſ. 3. vol. ſecundo. Vltimò, huic materia fi-
nem imponentes, illud adnotandum eſt, q̄d
gabella eſt res odioſa, ut plures tradunt. quos
5 refert Dec. in conſil. 457. nu. 6. & † ſequitur e-
tiam Tiraquel. in d. tractatu, tit. 1. §. 15. gloſ.
1. nu. 12. & in dubio contra eam facienda eſt
interpretatio. Corn. conſ. 199. littera Q. 1. uo
lum. & Crauet. conſ. 231. ad fi.

CLAVSVLA XXXI.

De quo precio & ad computum cuius precij, ipſi venditores vt ſupra, agentes & obligantes.

SVMMARIA.

1 *Procurator ad uendendum conſtitutus, numquid alio non expreſſo intelligetur etiam habere facultatem exigendi precium.*

2 L. 1. §.

2 *L. 1. §. igitur præpoſitio. ff. de exercitor. declaratur.*

L. Quod ſeruus. ff. depoſiti. declaratur.

GLOSSA PRIMA.

QVia præſens venditio fingitur facta
per procuratorem ut ſupra, opus eſt
1 videre, numquid † procurator
datus ſpecialiter ad uendendam rem domi-
ni, cenſeatur etiam datus ad precium recipiē-
dum, abſque eo, quod in mandato id expreſ-
ſum fuerit, & prima facie uidetur probari,
quod non, ex tex. in l. 1. §. igitur præpoſitio,
ff. de exercit. & ibi in indiuiduo firmat Guid.
& pro notabili & ſingulari retulit, & ſequu-
tus eſt Rom. Singul. 23. Quod habens man-
datum, & expreſsè Ang. in d. §. & idem te-
nuit idem Roman. in conſ. 461. In eo quod
quæritur, in princip. ubi reſpondet ad text. l.
qđ ſeruus, ff. depoſit. quod procedit in pro-
poſito alicui negociationi, ſeu Vniuerſitati,
quia poteſt ei ſolui; & hanc partem etiam te-
nuit Fab. d. tractatu quæſt. 3. col. 7. verſ. & eſt
aduertendum, ubi hoc modo uidetur concor
dare hæc iura, quæ diſſona uidentur. Contra
rium tamen tàm uerius, quam crebrius rece-
ptum eſt, per text. in d. l. quod ſeruus, in fine
& in l. quod ſeruus, ff. depoſiti & expreſsè te
net & firmat Bart. in l. filię, ff. de ſolut. Bal. in
d. l. quod ſeruus, eod. tit. & quod notat, refert
& ſequitur, Caſtr. in d. l. quod ſeruus, ff. depo.
hanc eandem ſententiam ſequitur Iaſ. in l. ſi
urbana, 2. notab. ff. de condict. indebiti, & la-
tius diſputando firmat in l. eum qui ita, §. qui
ſibi, 3. col. uerſ. ſecundo amplia. & latius col.
ſequēti uerſ. ſed ut nihil omittatur, ubi dicit
Guid. non tenere contrariam opinionem, &
2 reſpondet ad text. † in d. §. igitur præpoſitio,
quod loquitur in caſu, in quo limitata erat po
teſtas procuratori ad uendendum tātùm, &
idem tenet idem Iaſ. in l. filius, col. 2. & idem
etiam ibi tenent Dec. nu. 6. & Alciat. in prin.
ita etiam reſpondentes ad dictum §. contra-
rium, C. de pact. quam ſententiam etiam te-
net Dec. conſ. 330. nu. 3. hoc etiam tenet Be-
nuen. Stracha, ita etiā reſpondens ad dictum
text. licèt de prædictis non meminerit, in tra
ctatu de mercator. in tit. manda. num. 23. 24.
ſed & procurator prædictus poterit agere cō
tra debitorem ex ſuo cōtractu, cum actiones
directæ ſint ſibi quæſitæ, quas tamen cedere
tenetur, licèt teneatur cauere dominum ratū
habiturum, l. non ſolum, §. ſed interdum, ff.
de procurat. & ita tradit Paul. in d. l. quod ſer
uus, ff. depoſiti. Alex. nu. 6. & Iaſ. col. 3. in d.
§. qui ſibi, ad tollendum tamen omnes diffi-
cultates, cautius eſſet in mādato facto procu-
ratori ad vendendum etiam expreſsè dicere,
& ad precium recipiēdum, & conſequendū.

Dixerunt & publicè confeſſi fuerunt.

SVMMARIA.

1 *Procurator conſtitutus ad uendendum non ſolū debet eſſe etiam conſtitutus ad recipiendū precium, ſed & ad confitendum ſe recepiſſe ad hoc ut talis confeſſio domino præiudicet, vide hic late examinatum articulum.*

2 *Qua concluſio ampliatur ut hic.*

3 *Licet contrariam partē aliqui fuerint amplexi.*

4 *Procuratoris fiſcalis confeſſio ipſi fiſco præiudicat.*

5 *Procuratoris confeſſio de recepta pecunia nō in inſtrumento ſed tamquam teſtis facta probat.*

Quod dictum habet aliquam difficultatem.

Teſti de facto ſuo deponenti magis creditur quā alteri ſi tamen non prætēdat intereſſe aliquod.

Teſtis inhabilis fides ſuppletur per alium teſtem habilem.

6 *Procuratoris confeſſio de recepta pecunia domino præiudicat quando eſt ſoluendo ſecus ſi non ſit ſoluendo.*

Quod tamen non tranſit ſine contradictore.

Procurator ſine ſpeciali mandato confitens ex ſua confeſſione tenetur, & ſtatur contra eum.

Procurator ex ſua confeſſione obligatur reſpectu domini & erga dominum quando habuit mandatum ad confitendum.

Debitor qui ſoluit procuratori non ſoluendo non liberatur.

7 *Procuratoris confeſſio ſi vel tacitè, uel expreſsè rata habita ſit per dominum ipſi domino præiudicat.*

8 *Procuratoris cōfeſſio de recepta pecunia an præiudicet domino qui in mandato iuramento mediante promiſit ſe ratum habiturum quidquid per eum geſtum fuerit.*

9 *Procurator cum libera poteſt confiteri de recepta pecunia, & domino præiudicat.*

Contrarium tamen aliqui ſenſerunt.

Procurator cum libera non poteſt donare.

10 *Procuratoris in rem ſuam confeſſio de recepta pecunia bene probat, & præiudicat.*

11 *Procuratoris confeſſio de recepta pecunia ſi iudicis decretum interueniat præiudicat domino, & ſic probat.*

12 *Procuratoris cōfeſſio de recepta pecunia ad menſam campſoriam facta probat.*

13 *Procuratoris confeſſio de recepta pecunia probat ſi talis procurator non erat ſolitus apocham, uel confeſſionem de recepto facere niſi ſibi prius ſoluta pecunia.*

14 *Procuratoris confeſſio quod pecunia fuerit erogata in cauſam in quam erogari debebat ſufficit, ſi conſtat ex inſtrumento ſolutum eſſe precium.*

15 *Procuratoris habentis mandatum ad uendendum, & recipiendū pecuniam, & confitendum*

etiam

etiam ſe recepiſſe confeßioni de recepta numquid ſit ſtandum in præiudictum domini an uero conſtare debeat de actuali numeratione.
16 *Tutoris, uel curatoris confeßio, vel alterius etiam adminiſtratoris an præiudicet.*
17 *Publicè, dictio, quid importet.*
18 *Publicè & palam an differant.*
19 *Fama probatur per teſtes dicentes id publicè audiuiſſe licet non dicant à maiori populi parte. Contrarium tamen & rectius ſenſit Bart.*
20 *Publicum quid dicatur.*

GLOSSA SECVNDA.

Debent emptores in ſoluendo precio eſſe ualde cauti, maximè cum emſit à procuratore alicuius, quia debent animaduertere, an mandatum ipſius ſit ad recipiendum precium & etiamad confitendum recepiſſe, quia aliàs illa prima Clauſula non ſat eſſet, vt poſſet pro curator confiteri, & eius confeſſio non ligaret dominum, qui ad precium recipiendum mandatum dedit, & de confeſſione nihil expreſſit, ut tradunt Bart. Ang. Alex. Pet. de Beſut. Bart. de Herculan. & Iaſ. in l. à Diuo Pio, §. ſed ſi emptor, ff. de re iud. Abb. in ca. cum olim, nu. 6. vbi Felin. nume. 3. de offic. deleg. & ſequitur Anchar. in conſ. 57. Quædam ex prædictis, in fine, ac videtur etiam ſequi Angel. conſil. 244. Frater Appollinaris, 7. dub. Quod procedit, nedum in procuratore conſtituto ad vendendum, ſed etiam ad mutuum recipiendum, uel ex alio contractu pecuniam recipiendum: intelligitur enim de reali, & actuari receptione, non de ea, de qua tantum facta eſt confeſſio procuratoris, ut in effectu uidetur concludere Fed. de Sen. conſ. 53. Titius
1 fecit † in fine, & poſt Iac. de Aretin. firmauit Bart. in l. 2. §. fin. nu. 6. ff. ſi cert. pet. quem ibi ſequitur Bald. dicens in lectura antiqua, aliquos referre, quod propter iſtam quæſt. Iac. de Aret. fuit toxicatus à quibuſdam creditoribus, qui eum conueniebat, & ibi etiam ſequuntur Fulg. Paul. Alex. Socin. & Iaſ. dicentes hanc eſſe communem Doctorum ſententiam, quam etiam communem ibi dixerunt Dec. & Alciat. & ſecundum quam dicit fuiſſe iudicatum Io. Andr. in addit. Speculat. in tit. de teſte, §. 1. ſuper uerbo ſed pone, egi in addit. magna, ad finem. Ang. in l. 2. §. fin. C. de quadr. præſcript. Butr. & Abb. nu. 5. & Fel. nu. 86. in c. ſi cautio, de fide inſtrum. Hãc etiam opinionem tenuit Bar. in l. ſi debitorẽ, & videtur, quo ad hoc ibi ſequi Caſtrenſ. ff. de nouat. dicens, quod notarius debet in inſtrumento dicere (dedit & numerauit, in præſentia mei notarij) & idem loquens in tutore, tradit in l. Lucius, §. tutela, ff. de admin. tutor. & in exequutione teſtamẽti, in l. alio, nu. 23. ff. de alim. & cib. leg. & ſequitur Prac. Papienſ. in forma libelli ad reddendum rationẽ tutelæ, in gloſ. & executores, nu. 19. Idem tenet Bald. in l. falſus, col. 2. nu. 5. verſ. tertij dicunt, C. de furt. & in conſ. 123. Res publica, circa medium, & conſ. 131. Procurator, 3. uolum. & conſ. 287. Dicta mulier, nu. 4. uol. 4. Imola, in l. ita ſtipulatus, §. Griſogonus, ubi etiã Aret. & Iaſ. poſt alios; & hãc opinionem tenet etiam Fulg. conſ. 209. Duobus Ioan. de Platea, in l. finali, C. de apoch. public. nu. 2. lib. 10. & hanc dicit communem Caſtr. in cõſilio ult. In cauſa quæ uertitur Piſis, in principio, in antiquis, aliàs eſt conſ. 186. 1. vol. & conſ. 337. Primo quæritur, 2. col. nu. 3. uerſ. item quia per confeſſionem, eo. 1. vol. & cõſ. 32. Circa primum, ante finem, 2. vol. Ancha. in c. qui generaliter, in prin. & ibi Domin. in §. finali, in fine, de procurat. in 6. & idem Anchar. conſ. 57. Quidam ex prædictis, in fine, Aret. in l. certi condictio, §. ſi nummos, ff. ſi cert. petat. & in conſ. 4. Ex facto, 2. col. Rom. in l. prædia, ff. de acquir. poſſ. & in conſ. 352. Quæritur primo in 1. dub. Abb. conſ. 18. Qđ Communitas, nu. 3. uol. 2. Alex. in l. iuſiurandum quod ex conuentione, §. fin. nu. 5. ff. de iureiuran. in conſ. 37. Viſo dicto inſtrumẽto 1. col. vbi loquitur in tutore, 3. vol. & conſil. 130. In cauſa & lite, col. 3. verſi. denique iſta ſcriptura, 4. vol. quam etiam dicit communẽ Corn. in conſ. 193. littera E. 4. uol. & eam etiam tenet Socin. in conſ. 3. 2. col. 1. vol. & ſequitur Marſ. Sing. 265. Fines mandati. Dec. conſi. 146. col. pen. verſ. tertio non obſtat, & latius quæſt. 493. Benuen. Strach. in tractatu de mercat. in tit. mandar. in princ. nu. 4. & fuſiſſimè Tiraquel. in tractatu de retractu conuention. §. 4. gloſ. 6. nu. 12. & Roder. Suarez. in Repet. l. poſt rem iudic. in c. incip. Quia ſupra uiſum eſt, nu. 15. & 16. pag. 684. Quę Cõ-
2 cluſio ampliatur † procedere, etiam ſi dicatur in inſtrumento, qđ procurator confeſſus fuit ſe precium habuiſſe, & penes ſe habere, quia eſt inculcatio verborum, ut Bald. tradit in d. §. fin. col. 2. & in lectura antiqua in fin. & Iaſ. ibi, col. fi. & idem eſt etſi dictum ſit in inſtrumento, quod procurator confeſſus fuit ſe habuiſſe per litteras cambij, ut tradit Caſtrenſ. d. conſ. vltimo. & ſequitur Dec. d. conſ. 493. nu. 15. & etiam ſi ſit dictum (renunciauit exceptioni non habitarum pecuniarum coram me) Paul. d. conſ. col. fin. Sed licèt iſta Cõcluſio ſit cõiter recepta, ut ſuprà, & in iudicãdo, ab ea non ſit recedendum, attamen non ſine contradictione procedit: contrariam. n. par-
3 tem vr † tenere inter conſilia Fed. Quidã Doctor, ad quęſtionem Feder. reſpondẽs, in cõſ.

54. 2. re-

54.2.reſpõſione,in fine;Quæ opinio fecit,ut
nonnulli allegent Fed.tenuiſſe,contrariã opi
nionem Bart. quod in veritate,non eſt ita,ut
videri poteſt.idem tenet Salic.in d. §. finali,
Imola in d.c.ſi cautio,& in d.l.ſi debitorẽ,&
in d.§.ſed ſi emptor,vbi ẽt idem tenet Raph.
Idem tenet Comenſ.in d.l.Lucius,§. tutelæ,
& conſ.31.2.dub.& hanc opinionẽ dicit ve-
riorem Dec.in d.§.fi. nu.14. quam etiam te-
net Paul.de Caſt.in conſ.1.Ego Pau.de Ca-
ſtro,in antiquis,aliàs 34.1. vol.vbi tñ diſtin-
guit actũ liberationis ab actu obligationis,
ut ibi per eum.Quam ſententiã defendit Iaſ.
in l. Iulianus,col. vlt. ff. de confeſſ.Alciat.in
l.ſolutionis,ff.de uerb.ſignif.quam ẽt ſequu-
ti ſunt nonnulli alij,relati per Tiraquel. loco
pręallegato,nu.13.licèt Bal.Alex.& Iaſ. pro
contrarijs citati ibi, mihi non benè uideãtur
in contrariam ſñiam ire. Eſt uerum,quod cũ
hæc Concluſio potiſſimum uideatur habere
fundamentum in pręſumpta donatione,quã
cõfitendo cenſetur facere procurator. ut per
Doctor.in dictis locis in hoc eſſent attendẽ-
dę coniecturę, & in arbitrio Iudicis multùm
reſidere videtur, an procurator donaſſe cen-
ſeretur,ut tãdem concludit Alciat.in d. §. fi.
& ſequitur Tiraquel.d.num.13.& quod hoc
caſu attendantur coniecturæ,ante eos uoluit
Anchar.conſ.vlt.3.dub.col.6. & in propoſi-
to plures coniecturas ponit Alciat.ipſe,in d.
§.fin.ſeu caſus,quos alij limitationes eſſe aſſe
runt,in quibus d.concluſio nõ procedit: nos
autem omnes huiuſmodi caſus ſub infraſcri
ptis limitationibus compræhendemus.

Primo igitur limitatur dicta Cõcluſio,nõ
procedere in procuratore fiſci uendẽte, quia
4 eius † confeſſio præiudicat, ut eſt text. & ibi
Bald. & alij,in l.2.§.fin.C.de quadrien.præ-
ſcript.tradit Bart.in l.ſi procurator,§.1.in fi-
ne ff.de iure fiſci.Ioan.de Platea in d.l.fi. nu-
mero 1.C.de apoch. public. lib.10. & tradię
Bart.& alij,in d.§.fi. & plerique ex ſupra al-
legatis etiam tradunt.

5 Secundo limitatur † procedere,qñ confeſ-
ſio procuratoris ſit facta in inſtrumento, ſe-
cùs ſi procurator ut teſtis examinaretur,et iu
ramẽto ſuo deponeret ſibi ſolutam fuiſſe pe-
cuniam,tunc enim ei credendum eſt,cum de
ponat de ſuo facto ad utilitatẽ tertij,ut Paul.
tradit in d.l.ſi debitorẽ,& tãtò magis,ſi pro-
baretur numeratio ex alio teſte idoneo,tunc
enim dictum & confeſſio procuratoris facta
in forma teſtis,probaret,ut per eũdem Paul.
in d.§.fi. & ibi eum ſequitur Alciat. ſed cum
procurator habeat intereſſe in cauſa, & tra-
ctetur de ſuo commodo uel incõmodo, poſ-
ſitque ſibi aſcribi ex ſuo actu ſuper quo depo
nit, laus,uel uituperium,non putarem primũ
dictum Pauli eſſe tenendum, iuxta notata in
c.cum à nobis,de teſtib.licèt magis credatur
teſti deponẽti de facto proprio, ſi aliquod in
tereſſe nõ prætendat,ut per Crauet.conſ.99.
nu.6.Secundum dictum admitti poteſt ea ra
tione, quod teſtis inhabilis fides ſuppletur p
aliũ teſtem habilem,iuxta notata per Bal. &
alios,in l. ſi quis ex argentarijs,§.1. de eden.
Ioan.de Amic.conſ.119.nu.13.Pariſ.conſil.
53.nu.7.uol.4.& Doctor.in alijs locis.

6 Tertiò limitat † Ang.in d.§.ſed ſi emptor,
dictam Concluſionem procedere, ſi procura
tor non eſt ſoluendo,ſecùs ſi ſit ſoluendo: qa
cum habeat actionem contra ipſum Dñm,et
ab eo exactum,vel id quod ſe exegiſſe confeſ
ſus eſt repeten.poſſit,æquum eſt,confeſſione
procuratoris dominum ligari, & ita tenẽt ẽt
Claud.& Alciat.in d.§.fi.ſed Imola Hercul.
& Alex.in d.§.ſed ſi emptor,contrarium cõ-
cludunt.Et hoc eſt de mente Bar. & aliorum
ſuprà in dicta Concluſione allegatorũ firmã
tium ex dicta confeſſione procuratoris nõ o-
bligari dñm.Eſt benè uerum,quod procura-
tor ſine ſpeciali mandato cõfitens,ex ſua cõ-
feſſione tenetur,& ſtatur contra eum ut Bar.
Caſtr.Iaſ.& alij tradunt,in d.§.fi.Bal.d. cõſ.
131.in 3.Angel.in lectura Bart.in l.fin.C.de
præd.Decur.lib.10.& Felin.in d.c. cũ olim,
nu.3.ſicut ẽt ex ſua confeſſione obligatur re-
ſpectu dñi,& erga dñm, qñ habuit mandatũ
ad confitendum, ut Bal. Alex. Iaſ.& Alciat.
tradunt,in d.§.fi.& Rom.in d.l.prædia.Bal.
d.conſ.131.& conſ.287.nu.4.in 4.Si tñ pro-
curator à principio ſuæ creationis fuerit ſol-
uendo, et ex poſt facto ſit effectus non ſoluẽ
do,& id ſciat ſoluere debẽs,ſiue debitor,ſiue
quilibet alius,non debet ſoluere tali procura
tori, aliàs non cõſequitur liberationem, arg.
l.cum quis,in prin.ff.de ſolut.ità tradit Imo-
la,& ſequuntur Hercu.& Alex.col.antepen.
ſub num.13.in d.§.ſed ſi emptor.

7 Quartò oĩum † conſenſu non procedit di-
cta Regula,ſi dñs ratam habeat cõfeſſionem
per procuratorem factam;ſiue expreſsè,ſiue
tacitè,puta,per ſolutionem creditori factam
l.pen.C.de re iudic. Alciat.d.§.fin.pen.pag.
Si tamen procurator efficietur non ſoluẽdo,
putat Roman.in d.l.2.§.fin.& in d.l.prædia,
reſtituendã eſſe actionem aduerſus ſoluentẽ.
& ſequentem Felini in d.ca. ſi cautio,nu.88.
contra tamen tenet Alexand. poſt Imolam,
in d.§.ſed ſi emptor,num.12.in fine.Barb.in
conſ.18.2.dub.3.uol. Purp.& Alciat.d.§.fi.

8 Quintò limitatur,† niſi in mandato domi
nus iureiurando promiſerit ſe ratum, & gra-
tum habiturum totum id,& quidquid per di
ctum conſtitutum geſtum fuerit, ut tradit
Paul. Caſtr. in conſilio 220. Conſideranda,

in an-

in antiquis, circa medium, aliàs 449. in primo volumine, & Iaſ. in d. §. fi. col. fi. 2. limitatione immo ſecundum Alciat. ibi, pag. fina. idem eſt etſi Iuramentum non interuenerit. Dec. tamen in utroque contra, in d. §. fi. & in d. conſ. 493. nu. 24. & ſequ. & ſi iſta limitatio eſſet uera, cum temporibus noſtris in omnibus mandatis apponatur huiuſmodi Clauſula, inanis eſſet diſputatio Doct. in d. quæſt. nec Felin. aut Bald. allegati per Alciat. ibi nihil concludenter dicunt ad id ad quod allegantur; ſi tamen dicta Clauſula importaret liberam poteſtatem, ut uoluit Roma. in conſil. 94. Viſis his, col. fin. aliud eſſet, ſecundum opinionem aliquorum, de qua in ſequenti limitatione.

9 Sexto limitatur, † niſi fuiſſet datum mandatū procuratori cum libera, quia hoc caſu videtur quod poſſet confiteri, & domino pręiudicet, ut uidetur uelle Bald. in d. conſ. 131. in 3. Ang. Alex. & Hercul. in d. §. ſed ſi emptor, & Alex. in d. §. fin. nu. 8. licèt Iaſ. Dec. & Alciat. in d. §. fin. aliter uideantur uelle, & idem Dec. in d. cōſ. 493. nu. 16. motu ea ratione, quod etiam habens mandatum cum libera, non poteſt donare, quæ donatio hoc caſu præſumitur. & Dec. d. conſil. ſequitur Strach. loco pręallegato. Et ſi teneamus primam opinionem, & ſic hanc limitationem, eſſent bene ponderanda uerba ex quibus cenſeri conceſſam liberam poteſtatem uel adminiſtrationem procuratori affirmatur, iuxta l. procurator totorum, & l. procurator cui generaliter, ff. de procur. quia aliquando reſtringuntur, & non important conceſſionem liberæ, vt latè per Dec. d. conſ. nu. 17. & ſequent. & ad hoc videnda ſunt quę ſcripſimus ſuprà, in Clauſula uenditionis procuratoris, in glo. ſeu uerbo Prout de ſuo ſpeciali mandato.

10 Septimo limitatur † in procuratore in rem ſuam, cum ſua confeſſio ſibi obſit, & numerationem probet, ut Caſtr. tradit in conſ. 220. & Alciat. d. §. fin. in fine, pro quo faciunt quę abundè tradidimus ſuprà, in Clauſula, Inſuper in pluribus locis.

11 Octauo limitatur, † niſi decretum Iudicis interueniret, Ang. in d. l. 2. C. de pręd. Decur. in lectura Bart. in addit. Sequitur Iaſ. in d. §. fin. col. fin. & Alciat. in antepenult. pag. licèt ille tex. per quem mouetur Ang. loquatur in decreto Decurionum, & ſic principalium, & aliud videntur uelle Bal. & Io. de Platea, ibi, licèt expreſsè non loquantur in hoc caſu.

12 Nono limitatur † in confeſſione facta ad menſam campſoriam, ubi regulariter ſolutio naturalis fieri ſolet. Bald. in c. ex inſinuatione, nu. 4. de procur. ſequuntur Iaſ. & Alciat. dicto §. fin.

13 Decimo, ſi procurator † nō erat ſolitus cōfeſſionem, uel apocham de recepto conficere, niſi ſibi ſoluta prius pecunia. Alciat. d. §. fin. pag. penultima.

14 Illud autem † ſciendum eſt aliud eſſe, ſi cōſtat ex inſtrumento ſolutum eſſe precium, tamen ex confeſſione tantum procuratoris uel alieno nomine uendentis apparet fuiſſe erogatum in cauſam, in quam erogari debebat, hoc enim caſu ſufficit confeſſio, ut Bart. tradit, & uidētur ſequi alij in d. §. ſed ſi emptor.

Quid ſi procurator habeat mandatum nedum ad precium recipiendum, ſed etiam ad
15 illud confitendum ſe recepiſſe, † Bart. etiam hoc caſu in d. l. 2. §. fin. in ea fuit ſententia, ne non ualeat cōfeſſio in præiudicium domini, cum debeat intelligi ad confitendum recepiſſe id quod actualiter exegerit, uel receperit, non id quod non conſtat exegiſſe, et ſequitur Bald. in d. l. non abſtulit, C. de nouat. & in d. l. 2. §. fin. C. de quadr. præſcript. ubi dicit eſſe tenendum menti, quia erratur quotidie, & ſequitur Ang. etiam in dictis locis. Hoc etiam tenet Paul. de Caſtr. in d. conſ. 337. 2. col. 1. vol. Io. de Platea, in d. l. fin. C. de apoch. public. Hanc etiam opinionem uidetur ſequi Dec. d. conſ. 493. nu. 15. & eam defendere nititur Socin. in d. §. fi. & Felin. in d. c. cū olim, 1. col. Contrariam tñ ſententiam tenent Bal. Fulgoſ. Ang. Caſtr. Alex. Iaſ. Dec. & Alciat. in d. §. fin. quam ēt eſſe magis cōem fatetur Socin. ibi. & idem tenent Imola & Rom. in d. l. prędia, Ang. Imola, & Caſt. in d. l. ſi debitorem, Caſt. d. conſ. ultimo Hercul. & Alex. in d. §. ſed ſi emptor, in fine, Felin. in d. cap. ſi cautio nu. 87. & Stracha, d. nu. 4. ac Aret. d. conſ. 4. quam ſequitur ēt Roderic. Suarez. loco præallegato, nu. 16. Et licèt iſta ſit magis cōis Doctor. ſententia, à qua in iudicando, & conſulendo non ſit recedendum, ad euitandas tamen omnes difficultates, poſſet ſeruari cautela Imolę & Felini. in d. c. ſi cautio, ut in mandato dicatur ad recipiendum pecunias, & confitendum recepiſſe, ēt ſi aliter de receptione non conſtet, uel melius erit, ut tam Bald. quàm alij ſupra allegati, & Roderic. d. loco, nu. 17. docent, facere conſtare ex Inſtrumēto, quod precium uel pecunia fuerit actualiter, & realiter ſoluta. Notandum tamē eſt,
16 confeſſionem † tutoris, uel curatoris, aut alterius adminiſtratoris, tantò minus obeſſe principalibus ſuis, ſi facta per procuratorem principali non obeſt, ut latè per Tiraquel. in d. gloſ. num. 12.

Publicè, pluribus modis in Iure accipitur, ut in c. per tuas, de probat. in c. exceptionem, de except. in c. ad probandum, de re Iudic. in §. reſponſa prudentum, Inſtit. de iure natur.

gent.

gent.& ciuili,glo.& tex. in Clementina pri-
ma de ſepult.in uerbo publicè, & licèt aliqui
voluerint aliquando accipi pro notoriè, &
quaſi populicè, vt aduerſus Barto.voluit Sa-
lic.in l.ea quidem,antepen. car. C. de accuſ.
18 volens differre ab aduerbio† (palàm)& po-
tentiorem habere ſignificationem,ut palàm
dicatur factum,etſi ab vno coram aliquibus,
l.palàm,ff.de verbor.ſignif.publicè verò co-
ram maiori parte, vel per maiorem partem
populi,ut per Felin.ei adhærentem, in dicto
capitulo exceptionem,columna penultima,
numero 48. qui citat alios pro ea ſententia,
cui concinit etiam opinio Baldi in dicto capi
tulo,per tuas,& in capitulo,pręterea, vltima
columna, de teſtib. firmans contra Bart. ſta-
19 tim allegandum, quod † ad probandum fa-
mam, ſufficit quod teſtes dicant id publicè
audiuiſſe,licèt non dicant à maiore parte po-
puli,vt uoluit Bartolus,in l. de minore,§.plu
rimum,ff.de quæſtion.numero 22.& in l.ter
tia,§.eius quoque,ff. de teſtib. quam opinio-
nem Bald.& Salic.videnturſequi Alexan.in
addit.ad Bart. & Marſ. ibi cum ea tranſeun-
do,numero 48.quam etiam tenet Iaſ.in l. nõ
hoc,numer.10. verſiculo octauo principali-
ter,C.unde legi ſecundum quam in Rota Vr
bis fuit iudicatum,ut tradit Caſſad.qui hanc
quæſtionem abundè proſequitur, in titul. de
probat.deciſione 3.1.& 2. columna, tamen
hoc loco accipitur ut accipiunt Grammati-
ci,pro(palàm)vel vulgo,& cum dirigatur ad
certas perſonas,quæ publicè hanc confeſſio-
nem fecerunt, non importat famam publi-
cam,uel factum coram maiori parte populi,
etiam ſecundum opinionem Salic. vt per Fe
lin.in dicta colum.fin.quo ſenſu etiam in te-
ſtibus de fama deponentibus quod publicè
id audiuerunt, Bart.in dictis locis ſecundum
eius proprietatem cenſeri ipſum aduerbium
accepiſſe,dicens, ideò teſtes non probare fa-
mam,etſi publicè id dici audiuerint,quia poſ
ſet eſſe, quod ab uno publicè dicente audiuiſ
ſent.quæ Bart.opinio communior eſt, & ue-
rior,ut per Capel.Tholoſ.deciſione 379.col.
4. in fine,uerſ. ſed quid ſi dicit,& ibi Aufrer.
in add.Pariſ.conſilio 61.numero 25. & 169.
numero 44.in 4.& Hieron. de monte,in tra-
ctatu de finibus, qui nititur cõciliare opinio-
20 nes,in c.56.num.3. Publicum † verò dicitur,
quod omnibus patet,l.1.§. penult. ubi Bart.
ff.de ſuſpect. tutor. nec ſufficit id uni uel duo-
bus notum eſſe, ſed maiori parti populi, ut
per Tiraquel. qui ad id alios citat in tractatu
de retractu tit.1.§.36.gloſ.2. nu.44.

Ad inſtantiam prædictorum empto-
rum & mei notarij infraſcripti, ut
ſupra recipientium.

S V M M A R I A.

1 Confeſſio non valet ſi fiat parte abſente etiam ſi ſit iudicialis, & ideo cautela datur notarijs ſcribentibus in inſtrumentis confeſſionem factam fuiſſe.

Facit tamen ſemiplenam probationem.

2 Confeſſio facta parte præſente, ſed non acceptante numquid ſit valida.

3 Præſens tunc demum videtur acceptaſſe ſi conſtat eum bene intellexiſſe.

4 Confeſſio facta parte abſente probat quando eſt facta in inſtrumento.

5 Confeſſio facta abſente parte, licet notarius non receperit pro abſente ſed alius quilibet priuatus nomine abſentis valet, & ſecuta ratihabitione ius abſenti ratificanti acquiritur.

GLOSSA TERTIA.

QVia confeſſio non valet ſi fiat parte
ad cuius fauorem fit,abſente, l. cer-
1 tum, §. ſi † quis abſente, ff. de
confeſ.ubi Bartol.admonet partem,ut faciat
ſcribi partem fuiſſe pręſentem;& tradit gloſ.
magna,in c.fin.eod.tit. quod procedit etiam
in confeſſione iudiciali, ut ibi tradit abundè
Alex.in conſ.131.In cauſa inter Vniuerſita-
tem,nu.8.uol.4.& 174.nu.2.uol.6.Socin.in
Reg.63. Confeſſio,in prima ampliat. Felin.
in ca.ſi cautio,num.22. de fide inſtr.& latius
Marſ.in Rubric. de probat.nu.89.& ſequen.
ubi poſt Felin. multipliciter limitat, de quo
per Maranth.in ſuo Speculo aureo ſeu tract.
de ord.iud.2.par.principali 5.actu, nu.12. v-
bi tamen uoluit facere ſemiplenam probatio
nem,quod etiam alij uoluere in l.admonẽdi,
de iureiur.& in alijs locis.Propterea ad euitã
das difficultates, notarij utuntur hac Clauſu
la in inſtrumentis confeſſionum,quę ẽt tollit
aliam difficultatem,numquid confeſſio facta
parte pręſente,tamen non acceptante,ſit ua-
lida,cum non ſit leue dubium,pp auctorita-
tes Doctor.inter ſe controuertentium,& ad-
uerſãtium,an ualeat nec ne, quod.n. ſit opus
acceptatione,& aliàs non acceptans non poſ
2 ſit in ea ſe fundare, uidetur † tenuiſſe Cinus
in l.1. q.6.& clarius Salic. ibi,in 15. oppoſ.
C. de confeſ. idem Salic.in l.iubemus, C.de
libe.cauſ.& in l.generaliter, C. de non num.
pecun. huius mentis ẽt vr̃ eſſe Bal. in l.3. nu.
2. C.de repud.hęred. vbi dicit,quod qui non
acceptat uerba aduerſarij,uel diſſimulat,non
poteſt ſe ex eis iuuare, Flori.in l.fin.ff.de in-
terrog.

terrog. action. Alex. in pluribus conſilijs, in cõſ. 111. Viſo ſuperiori themate, n. 7. 3. uol. 82. In cauſa & lite, nu. 3. uol. 4. & conſ. 20. In cauſa appellationis, eod. uol. col. 2. 174. nu. 2. in 6. & 212. nu. 28. eod. 6. uol. Socin. in Regu. prædicta 63. in 2. ampliat. quanquam pleriq; malint tractatum illum non fuiſſe opus Socini, ſed ei falſo adſcriptum. Felin. in d. c. ſi cautio, num. 23. de fide inſtr. & in c. capitulum, 15. col. de Reſcript. Hanc opinionem etiam tenet Iaſ. in l. poſtquam liti, nu. 2. C. de pact. & in l. tale pactum, in princ. nu. 7. ff. de pact. & eam dicit communem in l. error, nu. 3. C. de iuris, & facti ignor. quã abundè proſequitur Marſil. in d. Rubrica de probat. nu. 114. & in l. de unoquoq;, num. 124. de re iudic. cui inhæret. in Sing. 315. Acceptatio, & 329. Plures, uerſi. alius eſt etiam caſus, ſecundum quam conſuluit Curt. ſenior, in conſil. 77. quam etiam communem dicit Ripa, in Rubrica de uerborum obligatione, numero 22. Ad euitandas igitur has auctoritates, cõmuniter ſcribitur (præſente, & acceptante) ut dicit Felin. in d. c. ſi cautio, & ẽt eã opinionem dicit cõem Alciar. in dicta Rubr. nu. 3.

Contrariam tamen opinionem ueriorem & communiorem, & in praxi amplectendam eſſe ſemper cenſui, & ſecundum eam etiam antequam gradum Doctoratus aſcenderem in contradictorio iudicio obtinui, quod confeſſio facta parte præſente, licet nõ expreſsè acceptante, ualeat, & confitentem liget, cum præſens cenſeatur ſatis acceptare, quod ad ſuum fauorem fatetur aduerſarius, l. qui patitur, ff. mand. & tradit Bart. & alij, in l. prima, C. de pact. & ità in terminis firmat Alexand. ſibi contrarius, in addit. ad Bal. in d. l. 3. C. de repud. hæred. & in lectura ſua, num. 3. & uidetur caſus in cap. fin. & ibi expreſsè Abbas, & Andr. Sicul. idem tenent de ſucceſ. ab inteſtat. Seuer. in d. l. admonendi, col. 67. Socin. conſil. 228. num. 6. 2. uol. & quam latè examinans, & diſcutiens quæſt. firmat Alciar. in tractatu præſumpt. 3. Regula, præſumptione 21. num. 6. Dec. in c. at ſi clerici, in princip. num. 25. de iudic. & in d. l. poſtquam liti, ubi etiam eam tenet Alciat. & quam etiam dicit communem Maranta, in d. 2. actu, numero 2.

3 Quæ opinio † uenit declaranda, ut ita demum procedat, ſi uel ex inſtrumento, ut hic, uel ex diſpoſitione teſtiũ apertè conſtet, partem præſentem confeſſioni ad eius utilitatẽ factę, bene intellexiſſe, & ſic fuiſſe pręſentem & animo, & corpore: quia aliàs depoſitiones teſtium de præſentia non concluderent, & hoc eſt qđ maximè uoluit Alex. quæſt. 111. 174. & 212. in contrarium allegatis, & ita dicit obtinuiſſe Bononiæ, in addit. ad Bald. in d. l. 3. pro quo faciunt, quę ad propoſitum latè deduximus ſupra, in capitulo teſtium, ſuper uerbo præſentibus teſtibus, fol. 18. quam opinionem optimè comprobant.

4 Eſt benè uerum, † quod ad dictam Regulam datur alia limitatio, ut etiam parte abſente cõfeſſio probet, & ualeat, ſi ſit facta in inſtrumento, ut in caſu iſto, per text. in l. deſiderium, ubi Bald. C. depoſ. Caſtr. in conſil. 92. Quod prædicta ſententia. 2. uolum. nouiſſimorum, de quo latè Marſi. in d. Rubrica de probat. nu. 101. de quo textu uidendus eſt Ripa poſt Iaſ. in d. l. admonendi, nu. 155.

Sciendum tamen eſt, quod licèt notarius non receperit cõfeſſionẽ pro abſente, cui dobium non eſt per ipſum ius acquiri, ut dictũ fuit ſuprà, in c. contrahentium, in uerbo, & mihi notario infraſcripto, &c. ſed alius quilibet priuatus nomine abſentis, tamen ualeret confeſſio, & ratihabitione ſequuta, ius abſenti ratificanti acquireretur. gloſ. & Paul. de

5 † Caſt. in l. tale pactũ. in princ. ff. de pact. Socin. d. Regula 63. Fallent. 15. Felin. in d. c. ſi cautio, nu. 24. Marſi. in d. Rubr. nu. 96. Marãta, in d. 2. actu. nu. 18. uerſ. 6. limita. Dec. in d. c. at ſi clerici, in prin. n. 25. & Io. Nic. Arch. in add. ad dictam præſumpt. Alciati 21. nu. 10.

Verè habuiſſe, & recepiſſe à prædictis emptoribus.

SVMMARIA.

1 *Confeſſio facta de precio recepto per uenditores, cenſetur continere quemlibet ſuam partem uirilem accepiſſe.*

2 *Maritus, & uxor ſi confiteantur ſe recepiſſe precium de fundo dotali uendito, numquid præſumatur preciũ pro uirili ad utrumque perueniſſe, an uero ad maritum ſolum.*

GLOSSA QVARTA.

Confeſſio facta de precio recepto per uenditores, cenſetur continere quemlibet ſuam † partem uirilem accepiſ-

1 ſe, ut in uenditione facta per maritum, & vxorem de prædio dotali, tradit Bart. in conſil. 124. Punctus quæſtionis talis eſt. Sequitur Bald. cum aliqua tamen diſtinctione, in l. mater, nume. 10. C. de rei uendic. & in l. ſi eum ſeruũ. 2. col. uer. quid aũt de marito, ff. ſi cert. pet. Caſtr. in conſil. 296. Viſis actis, num. 1. 360. Bart. in quodam conſil. num. 2. 1. uol. & cõſi. 362. ſuper primo, 2. uol. nouiſſimorũ, & uidetur ſequi Alexand. qui tamen pro conſtanti non audet affirmare, in conſilio 38. Conſideratis his, ſecundo uolum. & Fab. de Monte, in dicto tractatu de empt. & uendit.

eſt in tempore, ut tradit Bertach. dicens tamen ſufficere primam ſolutionem, in dicto tract.5.par.q. 11.in 6.par.1.q.& in 3. parte, 8.partis,principalis q 27. Tiraquel. qui alios adducit,in dicto tractatu §.1.gloſ. 10.nu.44. & num.115.& in tit.ſequen.de retract. conuention. §.5. gloſ.4.num.24.ſicut etiam debetur gabella in loco contractus licèt alibi celebrentur inſtrumenta,quod tamen procedit,niſi ſtatutum de inſtrumento non de contractu loqueretur.Bertach.d.6.par.q.2.& eo caſu de contractu celebrato ſiue inſtrumento gabella non debeturtur, Imo. conſi.17. In cauſa,ante finem,& Tiraquel.d.tractatu,tit. 1.§.2.gloſ.1.nu.3.Sciendum eſt etiam,quod gabella debetur tempore contractus non tempore ratificationis ſubſequutæ,quod poteſt facere ad multa, Bald. in l.obſeruare, §. poſthac, q.10. ubi tamen arguit pro contraria parte, ita quod nonnulli ipſum allegant contrarium dicere. ff. de offic. Proconſu. & lega.& Tiraquel.d.tract.§.1.gloſ.10. nu.67.

Sed pone, celebrato contractu uenditionis partes ipſum reſcindunt, & annullant, numquid debeatur gabella? & in hoc plures caſus diſtinguendi ſunt: quia aut primo res
9 non eſt integra, † aut eſt integra, dicitur autem res integra, quoties res non eſt tradita, vel precium ſolutum in toto, uel in parte, §. fin. Inſtit.quibus mod.tol.oblig.l.1.cum ibi not. C. quando lice. ab empt. diſced. & l.ab emptione, ff. de pact. 1. caſu communi omnium conſenſu debetur gabella,immò ſi fiat per uerba denotantia renouationem contractus,non reſolutionem primi contractus, debetur duplex gabella, tã pro primo, quàm ſecundo contractu, ut tradunt omnes,in d.l. 1.& ſentit Bart. in l. iuriſgentium, §. adeo, & ibi Caſtr.expreſsè,ff.de pact.& Aret.in d. §.fin.nu.5.Bal.Paul.& Iaſ.in d.l.ab emptione, & declarat Ang. in d.l.1. quomodo practicandum ſit,ne dicantur duo contractus.ſequitur Fab.d. tract.8.q.col.2.& ſequitur Tiraquel.in tractatu, de retract. conuention.& ſic tit.2.ſui tractat.§.6.gloſ.2.nu.11. & inter cętera ſciendum eſt,rem non eſſe integram, ſi interuenit in contractu conſtitutum, de quo ſuo loco latè dicetur, ut diſputando concludit gloſ.magna in d.l.ab emptione,quam Bartol.& communiter cæteri ſequuntur ibi, & in d.l. prima, & eo caſu non ſufficit ſolus diſſenſus,uel receſſus a uenditione. ſed exigeretur actus retro ſimilis, ut in d.l.ab emptione,cum ibi not.& tradit Tiraquel. in tractatu Conſtit.prima parte, nume. 19. Secundo caſu,quando res eſt integra,& tunc,aut reuocatio fit ex interuallo, aut incontinenti, ſcilicèt,antequàm partes recedant de loco, uel ad alios actus diuertant,primo caſu communis eſt Doctor. Concluſio, quod ex quo eſt ius quæſitum fiſco, gabella debeatur, & ad hoc facit l.in inſulam,§.fi.ff.ſol.matr. Ita tenent Gui.Bal.in utraque lectura, Pau.& Iaſ. in d.l.ab emptione, Ange. in Auth.de nupt. §.quia uerò,in fi.col la.4.Bal. in l.ſi conſtante,ante finẽ, C.de don.ante nup.Ang.Caſt. Alex.& Iac.de Sãcto Georgio,in d.§.adeò. Ang.Imola, & Alex.nu.8. ff.de re iudic. ubi dicunt, quod publicato contractu, non poſſunt partes facere cancellari Inſtrumentum. Idem Ang. Raph.& Dec.nu.6.in l. petens, C.de pact. Alex.in d.§.fin.Bertach.in d.tractatu,3.p.8.par.principalis.q.14.Nicol.Euerar.in ſua Topica, ſeu cẽtuplici mõ argumẽ. in loco à contractu ad diſtract.in fine. Sequitur Cagnol.in l.id quod noſtrum,num.5. & nu.12.ff.de reg.iur. & Tiraquel.d. tractatu, tit.1.§.1.gloſ.2.nu.39.& latius dicto tit.2.d. gloſ.2.nu.10. ubi citat Rom.& Barb. tenentes contrarium, & male,aut reuocatio ſeu reſciſſio fit incontinenti, antequam partes ad alios actus diuertant extraneos, ut intelligit Caſt. ſeu incontinenti ante perfectionem cõtractus, & antequam partes habeant contractum pro abſoluto,et perfecto,uti intelligunt alij infrà allegãdi,& iuxtà tradita per Doct. in l.in bonę fidei, C. de pact. in l. lecta, ubi Cag.nu.151.& ſequẽ.& Andr.ab Exea,lib. de pact.nu.574.cum pluribus ſequẽtibus,& hoc caſu Paul.de Caſt.in d.§.adeo,tenet,q̃d non debeatur gabella, intelligendo,quod incontinenti cenſeatur facta reſciſſio,uel reuocatio,ſi ſit facta anteq̃ partes diuertant ad actus extraneos, & idem tenent Alex.& Iac. de Sancto Georg.ibi,intelligendo tũ incontinẽti aliter factũ eſſe,ſecũdo modo ut ſuprà,& Bertach.d.14.queſt.& Tiraq.d.n.10. decidẽtes prędicti Doct. ſtatutũ de cõtractu loquẽs in diſtractu,ſibi locũ non uendicare,q̃d ẽt tenuit Bertach.plures ad id citans eã partẽ tenentes,in d.tracta.5.p.5.q.& Iaſ.in l. ſiue apud acta,1.col.verſ.ſecundo quia ſtatutũ,C. de tranſact. ſed ſi cõtractus ſit reſciſſus uel reſolutus per actionem redhibitoriam,ut quia redhibita fuit res uendita propter aliq̃d eius uicium,uel morbum, debet emptori reſtitui gabella ſoluta,non quidẽ per fiſcũ,uel publicanũ,qui eam exegerit, ſed per uenditorem. Bal.in d.l.fin.nu.6.C.de ędil.act.Ang.in d.l. dẽt,ff.eo.Bertac.d.tractatu 1.p.8.par.principalis,q.pen.& d.3.p.eiuſdem 8.p.q.21. Bertrand.conſ.211.1.uol.poſteriorum, non autem noua gabella debetur. Ang.in l.ſi hominẽ. de uſucap. Tiraquel.d.tit.2.d.gloſ. 2. nu. 16. ſic etiã debetur gabella de uenditione facta rei ſubiectæ reſtitutioni. Bart.in d.l.fin.§. ſin au-

Digitized by Google

ſin autem, & Iaſ.in §.ſed quia noſtra,col. vlt.
eiuſdem l.C.commu.de leg. & tradit Tiraq.
d.tit.1.dicti tract.§.29.gloſ.2.nu.2. Illud ta-
men in confeſſo eſt,quod ſi cõtractus ſit nul-
lus,& inualidus,nulla gabella debetur, cum
ſtatutum diſponens eam ſolui debere, de cõ-
10 tractibus ualidis ſit † intelligendum. Bart.&
communiter omnes,in l.fin.§. ſin autem, C.
com.de legat.Bald.in l.2. C. de eunuch. Ber-
rach. d. 8. parte, principali,3. parte eiuſdem
par.quæſt.31.Ripa,in l.4. §. condemnatum,
nu.6.per illum text.ff. de re iud. & in l.edita,
num.42.C.de eden.Marſ.in Rubrica,de fide
inſt.nu.107.& in pluribus alijs locis, cum a-
lijs traditis per Tiraquel.d.tractatu,de retra-
ctu,tit.1.§.1.gloſ.2.numero 7.& titu.2.§.6.
dicta gloſ.numero 5. & Grammat. deciſ.74.
numer.27.

Et cum ſuprà in Clauſula perſonarum em
ptorum, in uerbo,ementi,& recipienti,dixe
rimus, ualere uenditionem factam alicui e-
menti pro perſona infra certum tempus no-
minãdã, quod multum practicatur Mutinæ,
ad ſugiendum ſolutionem gabellæ, cum fa-
cta nominatione, res acquiratur nominato;
& non ſit pro tali nominatione alia gabella
ſoluenda,ſicut de ceſſione facta per procura-
11 torem ſuprà diximus, non eſſe † ſoluendam,
nec de contractu qui uenit ad executionẽ pri
mi, cum ſecundus ſit magis impletio primi
quàm nouus cõtractus,l. ſi tibi pecuniam,ff.
ſi cert.pet.tradit Caſtr.in conſ.188. Videtur
dicendum,in antiquis,aliàs 266.1.par.in no-
uiſ. & quando duo contractus tendunt ad u-
num finem,unica tantùm eſt ſoluenda gabel
la, ſtatutum enim ad gabellam arctans pro
quolibet contractu,procedit in contractibus
ſeparatis,non in antecedenti,& conſequenti
ex prædicta intentione contrahentium. Bal.
in l.cum dotẽ,2.col.C. de iure dot. Bertach.
d.5.par.quæſt.13. Aret. in l. patris & filij, 2.
col.ff.de vulg.& pupil.& Corn.d.conſ.166.
& Bald.d.ſupra allegato conſ.440.num.6.5.
vol.& ad hoc plura faciunt,quę ſuprà in hac
materia adduximus:quę repetere ſuperuaca-
neum eſſet;& hoc habetur pro indubitabili.
Oritur quæſtio, quę accidit tempore quo in
dicta Ciuitate Mutinę eram Iudex appella-
tionum, & auditor Domini Gubernatoris,
& Domini Ducalis Maſſarij, numquid em-
ptor in nominatione facta de emptore,& ceſ
ſione eidem facta de re empta,poſſit altera re
precium,& alia pacta ſubſtantialia dicti con
tractus,& ſi alteret,an cenſeatur nouus cõtra
ctus,& per conſequens debeatur noua gabel
la? & poſt longam diſceptationem, fuit deci-
ſum per me,nouam gabellam deberi,cum cẽ
ſeatur noua uenditio,per text.in l.pacta con-
uenta,ff.de contrahen.empt.& in l.2.ff.de re-
ſcind.vend.& faciũt tradita in d. §. adeo,per
Doctor. ad hoc eſt conſilium in his terminis
Dec.etiam ſupra allegatum,543.in 1.dub.u-
bi pluribus rationibus comprobat emptorẽ
non poſſe alterare contractũ factum pro no-
minando,ut ibi per eum.ſequitur Cagnol.in
l.2.quęſt.68. nu.205. C. de pact. inter empt.
& uend.& quia hic ſecundus contractus no-
minationis per ſe ſubſiſtebat, & nullã habe-
bat neceſſariam dependentiam à primo, etiã
cenſebatur nouus contractus, & ſoluenda e-
rat gabella.ut per Bald.& Salic.in l.cum per
eos,ad fi. C.ſi quis alteri uel ſibi,& Bertach.
d.5.par.quęſt.12. nec eo caſu ſecundus cõtra
ctus erat exequutio primi,ſed diuerſus à pri-
mo,quo caſu gabella debetur. Caſtr.d. conſ.
266.ubi decidit,quod ſi fiat promiſſio ſoluen
di certam quãtitatem pecuniarum credito-
ri infra certum terminum,ita quod eo nõ ſol
uente poſſit creditor accipere in ſolutum de
bonis ipſius debitoris, & de tali contractu
promiſſionis ſit ſoluta gabella; eueniente ca-
ſu quod creditor pro ſuo credito de bonis de
bitoris in ſolutũ accipiat, alia gabella eſt ſol-
uenda,de hoc ſecundo contractu,cum ſit di-
uerſus à primo, licèt emanauerit eius occaſio
ne,& ſequitur Bertachin.d.5.par.principali,
quęſt.4. & faciunt etiam tradita per Bart. &
alios,in d. l. edita,ubi Ripa,nu.43.quod pro
libello in ſubſtantialibus reformato debetur
noua gabella,& uidetur etiam tenere Tiraq.
in tract.de retractu,tit.1.§.1.gloſ.18. nu.55.
in fine.

Vltimò ſciendũ eſt,quod emens ab eo qui
ad gabellam non tenetur,ut à Principe, Ciui
tate,uel ſimilibus,non propterea excuſatur à
gabella,niſi ſtatuto aliter caueatur, ut tradit
12 Socin.in cõſ. 12.dub.2.4. † parte,& latè pro
ſequitur Tiraquel.in d.tract.tit.1.§.1. gl.13.
nu.12.de quo diximus ſupra,in Clauſula im
munitatis & exemptionis, in uerbo, quã co-
lonos, & laboratores ipſius, & ſi Princeps
13 † uel Ciuitas gratiam facit alicui, ne tenea-
tur ad gabellam,tenetur id computare publi
canis,dacium,uel gabellam conducentibus;
ut per Socin.d. conſ.3. dub.licèt ipſe alleget
Paul.de Caſt.in l.licitario,§.res exercitui,de
Public. qui id non dicit in libro meo.

Venditionis.

S V M M A R I A.

*1 Gabella ſi eſt ſoluenda vigore ſtatuti pro vendi-
tione an vendicet ſibi locum in permutatione.*

*2 Permutationis appellatione an ueniat uenditio,
vel econtra in ſtatutis.*

3 Permutatio

3 *Permutatio non venit appellatione compra ſeu comparationis in ſtatutis.*

4 *Permutatio comprehenditur ſub ſtatuto de alienatione loquente.*

5 *Datio in ſolutum venit ſub ſtatuto venditionis.*

6 *Contractus onèroſi veniunt ſub ſtatuto de venditione tractante.*

7 *Statutum de precio mentionem faciens in dubio de venditione tantum loqui præſumitur.*

8 *Statutum diſponens de quolibet contractu gabellam ſolui intelligitur de quolibet contractu domini translatiuo.*

9 *Diuiſionis contractus non uenit ſub ſtatuto obligante ad gabellas.*

10 *Gabella eſt ſoluenda etiam ſi contractus ſit celebratus inter patrem, & filium dummodo ſit oneroſus non lucratiuus.*

GLOSSA XIII.

SED numquid ſtatutum loquens de uen
ditione vt pro ea ſit ſoluenda gabella,
1 ſibi etiam locum uendicet in † permu-
tatione? Ioan. Andr. in addit. ad Spec. in tit.
de empt. & vend. in §. nunc dicendum eſt, in
uerbo, ſed pone ſtatutum eſt, in addit. magna
poſt princip. ſequendo Guil. de Suzar. tenet,
quod non. & idem tenet Bald. in l. 1. nu. 4. C.
de rerum permut. vbi dicit, in ſtatutis, permu
2 tationis † appellatione venditionem non ue-
nire, nec è contra; & idem in effectu uidetur
uelle Bertach. pluribus hine inde adductis, in
d. 3. par. 8. partis principalis 3. quęſt. quod ta-
men intelligitur, niſi fieret in fraudem ſtatu-
ti, ut per Ioan. Andr. loco præallegato, uel
res darentur æſtimatę, ſeu altera daretur æſti
mata, ut tradit Caſtr. in l. 1. 2. col. ff. de rerum
permut. Dec. conſ. 160. nu. 2. & Tiraquel. d.
tract. & titu. 1. §. 1. gloſ. 14. nu. 19. ſicut etiam
3 ſtatutum † de compra, ſeu comparatione lo-
quens, non comprænendit permutationem,
ſecundum communem uſum loquendi, qui
hoc caſu attenditur; Baldus, in his terminis,
in d. l. 1. nu. 3. Fab. d. tract. 2. quæſt. 2. colum.
2. fallent. & Bertach. dicta 3. parte 1. queſtio.
eandem ſententiam quod permutatio in ſta-
tuto non comprænendatur, tenet Abbas in
capitulo primo, in princ. de his quæ fiunt à
prælat. ſine conſenſu Capit. Bald. Alexan. &
Iaſ. in l. fin. 2. colum. ff. de condict. cauſ. data,
& idem Iaſ. in l. 1. ff. de rerum permut. 4. col.
Iul. Ferret. in tract. de gabel. & publ. nu. 368.
& adhæret Tiraquel. d. gloſ. nume. 29. & 30.
4 Secus ſi † ſtatutum loquatur de alienatione,
quia tunc comprehenditur permutatio. Ber-
tach. d. parte, 7. quæſt. & Iul. Ferret. d. tracta.
5 nu. 322. & ſecus in datione † in ſolutum extra
iudicialiter facta, quia benè comprænendi-
tur ſub ſtatuto de uenditione loquente, ut
per eundem ibi, 4. quæſtio. & idem eſt dicen-
6 dum de contractibus † oneroſis, ut ibi, in 5.
quæſt. per eundem Bertach. ſi tamen ſtatu-
7 tum † de precio mentionem faceret, in dubio
tantùm contractum uenditionis comprehen
dit, ut ibi in 6. quęſt. & in 3. de quo per Marſ.
in Sing. 105. Vbicumque, de quo plura diximus
ſuprà in princ. huius Clauſulæ, precij,
in uerbo nominatum pro precio. Si modo
8 † ſtatutum diſponat de quolibet contractu
ſoluendam eſſe gabellam, erit intelligēdum
de contractu dominij translatiuo, ut per eun
dem Bertach. d. parte, 44. quæſt. ubi alios ci-
9 tat. De diſcuſſione † quod non comprænen-
datur in ſtatuto, tenet Bald. in l. tres fratres,
ff. de pact. & Iaſ. ſequitur in d. l. ab emptio-
ne, col. fin. & Bertach. d. 3. parte, 9. quæſt. 2.
col. licèt Rom. aliter teneat, in conſ. 182. In
caſu propoſito, in 2. dub. quem refert Tira-
quel. nihil decidens, in dicto tractatu, §. 1. gl.
10 14. nu. 77. Et huiuſmodi † ſtatutum de ga-
bella ſoluenda de contractu, habet locum,
etiam ſi contractus oneroſus ſit factus inter
patrem & filium, ſecùs ſi contractus ſit lu-
cratiuus, Bartol. in l. 1. C. de impo. lucrat. de-
ſcrip. Bertach. d. tractatu 7. par. quæſtio. 21.
& 3. par. 8. quęſtio. 25. & Tiraquel. alios ad-
ducens in d. tracta. tit. 1. §. 32. gloſ. unica, nu.
47. licèt in hoc ultimo contrarium teneat So
cin. conſ. 118. 3. uol. de quo uidendus eſt V-
bert. Zucchard. in l. fi. C. de edic. Diui Adria.
tol. nu. 26. & ſeq. & maximè nu. 33.

Ad quam totam ex pacto inter eas partes ſolenniter appoſito teneantur dicti emptores.

SVMMARIA.

1. *Pactum de ſoluenda gabella eſt ſeruandum inter partes.*

Gabella pro qua parte ſit ſoluenda ſi non ſunt ſatis clara uerba ex quantitate precij pro re uendita conuenit.

Statuto diſponente quod infra octo dies debeat ſolui gabella ſi is qui ex pacto debebat ſoluere non ſoluit, numquid alteri, qui ſoluere non tenebatur vigore euſdem pacti, hoc nocebit.

Gabella ſoluta ex parte unius non autem ex parte alterius cōtractus ualebit pro parte ſoluētis.

Gabella à nemine ſoluta is qui tractat de damno vitando poterit excipère ſeu replicare contra agentem vel excipientem de nullitate.

Gabella non ſoluta an contractus ipſo iure, vel per exceptionem intelligatur annullatus remiſſiuè.

Statutum

Digitized by Google

1 *Statutum mandans non ſoluentem gabellam non audiri, debet intelligi tam in Eccleſiaſtico quam in ſæculari foro.*

2 *Gabellam ſolutam nec ne, fuiſſe, ex inſpectione librorum ipſius gabellæ probatur.*

3 *Gabella integrè eſt ſoluenda ita vt non deſit etiam denarius.*

Bertachin. tract. de gabell. part. 3. quæſtio. 36. damnatus.

4 *Venditio non probatur per ſolutionem gabellæ factã per contrahentes, vel aliquem ex eis licet de illa conſtet in libris gabellarum, & hoc quo ad præiudicium tertij, vel etiam contrahentis qui non interfuit tali ſcripturæ.*

5 *Gabella eſt res odioſa, & in dubio contra illam interpretatio ſumi debet.*

GLOSSA XIIII.

1 PActum de ſoluenda gabella † inter partes factum, procul dubio obſeruãdum eſt, ut in hac ſpecie tradit Ioann. de Amic. d. conſ. 151. nu. 3. & ſequent. & quando uerba non eſſent ſatis clara, ex quantitate precij pro re vendita conuenti, poteſt coniecturari quam partem intellexerint partes teneri ad gabellam, ut per eundem ibi, nu. 20. Sed quid ſi extat ſtatutum, quod infra octo dies à die contractus debeat ſolui gabella, aliàs contractus ſit nullus, numquid hoc nocebit ei, qui ex pacto ad gabellam non tenetur, uel qui ſuam partem ſoluit? & dicendum eſt quod non: eo enim caſu non poterit aduerſarius opponere de nullitate contractus facto & culpa ſua cauſata. Bart. in l. bona fides, ff. de act. empt. & uidetur ſequi Bal. in l. fin. C. de peric. & commod. rei vendit. & tradit Sebaſt. Vant. in tractatu de nullita. in titu. quoties, & intra quod tempus, &c. nu. 58. Idem teriet Abb. in caſu, quando unus ſoluit ſuam partem, alter verò non, ut contractus ualeat reſpectu ſoluentis, in c. quoniam frequenter, in princ. nu. 12. Vt lite non conteſt. & ſequitur Sebaſt. Vant. d. tract. in tit. quod & quib. modis nullit. proponi. nu. 124. immò tractãs de damno uitando, poteſt excipere uel replicare contra agentem, uel excipientem de nullitate, caſu, quo neutra pars gabellam ſoluiſſet, ut uidetur magis communis opinio Doct. in l. cum mulier, la prima, ff. ſol. matr. in l. fin. §. ſed & ſi ſtipulator, ff. de eo per quẽ fact. erit. & per Abb. Felin. & Dec. in c. dilecti filij, ubi Felin. col. 3. & Dec. nu. 8. de except. de quo etiam per Bertach. d. 3. parte, 8. quæſt. 16. & q. 24. tractat, an cenſeatur ipſo iure uel per exceptionem annullare contractum; & in q. 30. quod non admittitur purgatio moræ in ſtatuto mandante non ſoluentem non audiri, debet intelligi tàm in foro Eccleſiaſtico, quam ſęculari, ut per eundem in 4. parte eiuſdem 8. par. quæſt. 12. de iſto etiam ſtatuto tangunt Angel. conſ. 215. Reperitur, ante finẽ, & Aret. conſ. 129. Clariſſime 3. col. verſ. ſecundo eſt aduertendum, & Bertach. in pluribus quæſtionibus dictę 3. par. in quibus locis, alij de hac materia loquentes allegantur, ea loca adeat qui alias quęſt. videre cupit ad eam materiam pertinentes. Nõ fuiſſe autem
2 † ſolutam gabellam probatur per inſpectionem librorum ipſius gabellę, ut per Iaſ. in d. §. & ſi ſtipulator, col. 2. Dec. conſ. 496. nu. 7. & Sebaſt. Vant. dicto tractatu. in tit. à quo & quibus modis, nu. 15. Illud autem non eſt omittendum, ſolutionem de gabella fiendam eſſe integrè, ita, quod etſi unus tantum dena-
3 rius defuerit, non † propterea euitabitur pœna, & ualidus erit contractus, vt latè proſequitur Bertach. plures ad id citans, in d. 3. par te quęſt. 36. vbi voluit hinc inde relatis plurium ſententijs, id etiam procedere, ſi per errorem fiat, quod vltimum eſt contra communem opinionem Doctorum de qua per Soc. in l. quamuis, nu. 3. ff. de condit. & demonſtr. & Tiraquel. d. tractatu, de retractu cõuentionali, §. 4. gloſ. 6. num. 29. vbi etiam alios allegat. Notandum tamen erit, quod ſolutio gabellę facta per contrahentes, uel aliquem ex
4 eis, etiam ſi de eis conſtet in libris † publicanorum, non probat venditionem in pręiudicium tertij, uel contrahentis, qui non fuit pręſens dictæ ſcripturæ. Imola, conſ. 96. in fine, & Alex. in conſ. 36. Viſo proceſſu, 5. volu. & Crauet. in tractatu de antiquit. tempor. 1. parte 4. limitatione. nu. 71. ſecùs, ſi contrahens fuit pręſens, de cuius pręiudicio tractatur, ut per eundem Crauet. ibi, nu. 73. reprobãtem Socin. aliter tenentem, in conſil. 208. colu. 2. verſ. 3. vol. ſecundo. Vltimò, huic materia finem imponentes, illud adnotandum eſt, quđ gabella eſt res odioſa, ut plures tradunt. quos
5 refert Dec. in conſil. 457. nu. 6. & † ſequitur etiam Tiraquel. in d. tractatu, tit. 1. §. 15. gloſ. 1. nu. 12. & in dubio contra eam facienda eſt interpretatio. Corn. conſ. 199. littera Q. 1. uolum. & Crauet. conſ. 231. ad fi.

CLAVSVLA XXXI.

De quo precio & ad computum cuius precij, ipſi venditores vt ſupra, agentes & obligantes.

SVMMARIA.

1 *Procurator ad uendendum conſtitutus, numquid alio non expreſſo intelligetur etiam habere facultatem exigendi precium.*

2 L. 1. §.

2 L. 1. §. igitur præpoſitio. ff. de exercitor. declaratur.

L. Quod ſeruus. ff. depoſiti. declaratur.

GLOSSA PRIMA.

QVia præſens venditio fingitur facta
per procuratorem ut ſupra, opus eſt
1 videre, numquid † procurator
datus ſpecialiter ad uendendam rem domi-
ni, cenſeatur etiam datus ad precium recipiē-
dum, abſque eo, quod in mandato id expreſ-
ſum fuerit, & prima facie uidetur probari,
quod non, ex tex. in l. 1. §. igitur præpoſitio,
ff. de exercit. & ibi in indiuiduo firmat Guid.
& pro notabili & ſingulari retulit, & ſequu-
tus eſt Rom. Singul. 23. Quod habens man-
datum, & expreſsè Ang. in d. §. & idem te-
nuit idem Roman. in conſ. 461. In eo quod
quæritur, in princip. ubi reſpondet ad text. l.
qđ ſeruus, ff. depoſit. quod procedit in pro-
poſito alicui negociationi, ſeu Vniuerſitati,
quia poteſt ei ſolui; & hanc partem etiam te-
nuit Fab. d. tractatu quæſt. 3. col. 7. verſ. & eſt
aduertendum, ubi hoc modo videtur concor
dare hæc iura, quæ diſſona uidentur. Contra
rium tamen tàm uerius, quam crebrius rece-
ptum eſt, per text. in d. l. quod ſeruus, in fine
& in l. quod ſeruus, ff. depoſiti & expreſsè te
net & firmàt Bart. in l. filiꝫ, ff. de ſolut. Bal. in
d. l. quod ſeruus, eod. tit. & quod notat, refert
& ſequitur, Caſtr. in d. l. quod ſeruus, ff. depo.
hanc eandem ſententiam ſequitur Iaſ. in l. ſi
urbana, 2. notab. ff. de condict. indebiti, & la-
tius diſputando firmat in l. eum qui ita, §. qui
ſibi, 3. col. uerſ. ſecundo amplia, & latius col.
ſequēti uerſ. ſed ut nihil omittatur, ubi dicit
Guid. non tenere contrariam opinionem, &
2 reſpondet ad text. † in d. §. igitur præpoſitio,
quod loquitur in caſu, in quo limitata erat po
teſtas procuratori ad uendendum tãtùm, &
idem tenet idem Iaſ. in l. filius, col. 2. & idem
etiam ibi tenent Dec. nu. 6. & Alciat. in prin.
ita etiam reſpondentes ad dictum §. contra-
rium, C. de pact. quam ſententiam etiam te-
net Dec. conſ. 330. nu. 3. hoc etiam tenet Be-
nuen. Stracha, ita etiā reſpondens ad dictum
text. licèt de prædictis non meminerit, in tra
ctatu de mercator. in tit. manda. num 23. 24.
ſed & procurator prædictus poterit agere cō
tra debitorem ex ſuo cōtractu, cum actiones
directæ ſint ſibi quæſitæ, quas tamen cedere
tenetur, licèt teneatur cauere dominum ratū
habiturum, l. non ſolum, §. ſed interdum, ff.
de procurat. & ita tradit Paul. in d. l. quod ſer
uus, ff. depoſiti. Alex. nu. 6. & Iaſ. col. 3. in d.
§. qui ſibi, ad tollendum tamen omnes diffi-
cultates, cautius eſſet in mãdato facto procu
ratori ad vendendum etiam expreſsè dicere,
& ad precium recipiēdum, & conſequendū.

Dixerunt & publicè confeſſi fuerunt.

SVMMARIA.

1 Procurator conſtitutus ad uendendum non ſolū debet eſſe etiam conſtitutus ad recipiendū precium. ſed & ad confitendum ſe recepiſſe ad hoc ut talis confeſſio domino præiudicet, vide hic late examinatum articulum.

2 Qua concluſio ampliatur ut hic.

3 Licet contrariam partē aliqui fuerint amplexi.

4 Procuratoris fiſcalis confeſſio ipſi fiſco præiudicat.

5 Procuratoris confeſſio de recepta pecunia nō in inſtrumento ſed tamquam teſtis facta probat.

Quod dictum habet aliquam difficultatem.

Teſti de facto ſuo deponenti magis creditur quā alteri ſi tamen non prætēdat intereſſe aliquod.

Teſtis inhabilis fides ſuppletur per alium teſtem habilem.

6 Procuratoris confeſſio de recepta pecunia domino præiudicat quando eſt ſoluendo ſecus ſi non ſit ſoluendo.

Quod tamen non tranſit ſine contradictore.

Procurator ſine ſpeciali mandato confitens ex ſua confeſſione tenetur, & ſtatur contra eum.

Procurator ex ſua confeſſione obligatur reſpectu domini & erga dominum quando habuit mandatum ad confitendum.

Debitor qui ſoluit procuratori non ſoluendo non liberatur.

7 Procuratoris confeſſio ſi vel tacitè, uel expreſsè rata habita ſit per dominum ipſi domino præiudicat.

8 Procuratoris cōfeſſio de recepta pecunia an præiudicet domino qui in mandato iuramento mediante promiſit ſe ratum habiturum quidquid per eum geſtum fuerit.

9 Procurator cum libera poteſt confiteri de recepta pecunia, & domino præiudicat.

Contrarium tamen aliqui ſenſerunt.

Procurator cum libera non poteſt donare.

10 Procuratoris in rem ſuam confeſſio de recepta pecunia bene probat, & præiudicat.

11 Procuratoris confeſſio de recepta pecunia ſi iudicis decretum interuenit præiudicat domino, & ſic probat.

12 Procuratoris cōfeſſio de recepta pecunia ad menſam campſoriam facta probat.

13 Procuratoris confeſſio de recepta pecunia probat ſi talis procurator non erat ſolitus apocham, uel confeſſionem de recepto facere niſi ſibi prius ſoluta pecunia.

14 Procuratoris confeſſio quod pecunia fuerit erogata in cauſam in quam erogari debebat ſufficit, ſi conſtat ex inſtrumento ſolutum eſſe precium.

15 Procuratoris habentis mandatum ad uendendum, & recipiendū pecuniam, & confitendum

etiam

Google

etiam ſe recepiſſe confeſſioni de recepta numquid ſit ſtandum in præiudicium domini an uero conſtare debeat de actuali numeratione.

16 *Tutoris, uel curatoris confeſſio, uel alterius etiam adminiſtratoris an præiudicet.*

17 *Publicè, dictio, quid importet.*

18 *Publicè & palam an differant.*

19 *Fama probatur per teſtes dicentes id publicè au diuiſſe licet non dicant à maiori populi parte. Contrarium tamen & rectius ſenſit Bart.*

20 *Publicum quid dicatur.*

GLOSSA SECVNDA.

Debent emptores in ſoluendo precio eſſe ualde cauti, maximè cum emūt à procuratore alicuius, quia debent animaduertere, an mandatum ipſius ſit ad recipiendum precium & etiam ad confitendum recepiſſe, quia aliàs illa prima Clauſula non ſat eſſet, vt poſſet procurator confiteri, & eius confeſſio non ligaret dominum, qui ad precium recipiendum mandatum dedit, & de confeſſione nihil expreſſit, ut tradunt Bart. Ang. Alex. Pet. de Belut. Bart. de Herculan. & Iaſ. in l. à Diuo Pio, §. ſed ſi emptor, ff. de re iud. Abb. in ca. cum olim, nu. 6. vbi Felin. nume. 3. de offic. deleg. & ſequitur Anchar. in conſ. 57. Quædam ex prædictis, in fine, ac videtur etiam ſequi Angel. conſil. 244. Frater Appollinaris, 7. dub. Quod procedit, nedum in procuratore conſtituto ad vendendum, ſed etiam ad mutuum recipiendum, uel ex alio contractu pecuniam recipiendum: intelligitur enim de reali, & actuali receptione, non de ea, de qua tantum facta eſt confeſſio procuratoris, ut in effectu uidetur concludere Fed. de Sen. conſ. 53. Titius
1 fecit † in fine, & poſt Iac. de Aretin. firmauit Bart. in l. 2. §. fin. nu. 6. ff. ſi cert. pet. quem ibi ſequitur Bald. dicens in lectura antiqua, aliquos referre, quod propter iſtam quæſt. Iac. de Aret. fuit toxicatus à quibuſdam creditoribus, qui eum conueniebat, & ibi etiam ſequuntur Fulg. Paul. Alex. Socin. & Iaſ. dicentes hanc eſſe communem Doctorum ſententiam, quam etiam communem ibi dixerunt Dec. & Alciat. & ſecundum quam dicit fuiſſe iudicatum Io. Andr. in addir. Specular. in tit. de teſte, §. 1. ſuper uerbo ſed pone, egi in addit. magna, ad finem. Ang. in l. 2. §. fin. C. de quadr. præſcript. Butr. & Abb. nu. 5. & Fel. nu. 86. in c. ſicautio, de fide inſtrum. Hāc etiam opinionem tenuit Bar. in l. ſi debitorē, & videtur, quo ad hoc ibi ſequi Caſtrenſ. ff. de nouat. dicens, quod notarius debet in inſtrumento dicere (dedit & numerauit, in præſentia mei notarij) & idem loquens in tutore, tradit in l. Lucius, §. tutela, ff. de admin. tutor. & in exequutione teſtamēti, in l. alio, nu. 23. ff. de alim. & cib. leg. & ſequitur Prac. Papienſ. in forma libelli ad reddendum rationē tutelæ, in gloſ. & executores, nu. 19. Idem tenet Bald. in l. falſus, col. 2. nu. 5. verſ. tertij dicunt, C. de furt. & in conſ. 123. Res publica, circa medium, & conſ. 131. Procurator, 3. uolum. & conſ. 287. Dicta mulier, nu. 4. uol. 4. Imola, in l. ita ſtipulatus, §. Griſogonus, ubi etiā Aret. & Iaſ. poſt alios; & hāc opinionem tenet etiam Fulg. conſ. 209. Duobus. Ioan. de Platea, in l. finali, C. de apoch. public. nu. 2. lib. 10. & hanc dicit communem Caſtr. in cō ſilio ult. In cauſa quæ uertitur Piſis, in principio, in antiquis, aliàs eſt conſ. 186. 1. vol. & conſ. 337. Primo quæritur, 2. col. nu. 3. uerſ. item quia per confeſſionem, eo. 1. vol. & cōſ. 32. Circa primum, ante finem, 2. vol. Ancha. in c. qui generaliter, in prin. & ibi Domin. in §. finali, in fine, de procurat. in 6. & idem Anchar. in conſ. 57. Quidam ex prædictis, in fine. Aret. in l. certi conditio, §. ſi nummos, ff. ſi cert. petat. & in conſ. 4. Ex facto, 2. col. Rom. in l. prædia, ff. de acquir. poſſ. & in conſ. 352. Quæritur primo in 1. dub. Abb. conſ. 18. Qđ Communitas, nu. 3. uol. 2. Alex. in l. iuſiurandum quod ex conuentione, §. fin. nu. 5. ff. de iureiuran. in conſ. 37. Viſo dicto inſtrumēto 1. col. vbi loquitur in tutore, 3. vol. & conſil. 130. In cauſa & lite, col. 3. verſi. denique iſta ſcriptura, 4. vol. quam etiam dicit communē Corn. in conſ. 193. littera E. 4. uol. & eam etiam tenet Socin. in conſ. 3. 2. col. 1. vol. & ſequitur Marſ. Sing. 265. Fines mandati. Dec. conſi. 146. col. pen. verſ. tertio non obſtat, & latius quæſt. 493. Benuen. Strach. in tractatu de mercat. in tit. mandat. in princ. nu. 4. & fuſiſſimè Tiraquel. in tractatu de retractu conuention. §. 4. gloſ. 6. nu. 12. & Roder. Suarez. in Repet. l. poſt rem iudic. in c. incip. Quia ſu pra uiſum eſt, nu. 15. & 16. pag. 684. Quę Cō
2 cluſio ampliatur † procedere, etiam ſi dicatur in inſtrumento, qđ procurator confeſſus fuit ſe precium habuiſſe, & penes ſe habere, quia eſt inculcatio verborum, ut Bald. tradit in d. §. fin. col. 2. & in lectura antiqua in fin. & Iaſ. ibi, col. fi. & idem eſt etſi dictum ſit in inſtrumento, quod procurator confeſſus ſuit ſe habuiſſe per litteras cambij, ut tradit Caſtrenſ. d. conſ. vltimo. & ſequitur Dec. d. conſ. 493. nu. 15. & etiam ſi ſit dictum (renunciauit exceptioni non habitarum pecuniarum coram me) Paul. d. conſ. col. fin. Sed licèt iſta Cōcluſio ſit cōiter recepta, ut ſuprà, & in iudicādo, ab ea non ſit recedendum, attamen non ſine contradictione procedit: contrariam. n. par-
3 tem v† tenere inter conſilia Fed. Quidā Doctor, ad quęſtionem Feder. reſpondēs, in cōſ.

54. 2. re-

5 4 2. reſpõſione, in fine; Quæ opinio fecit, ut
nonnulli allegent Fed. tenuiſſe contrariã opi
nionem Bart. quod in veritate, non eſt ita, ut
videri poteſt. idem tenet Salic. in d. §. finali,
Imola in d. c. ſi cautio, & in d. l. ſi debitorẽ, &
in d. §. ſed ſi emptor, vbi ẽt idem tenet Raph.
Idem tenet Comenſ. in d. l. Lucius, §. tutelæ,
& conſ. 3 1. 2. dub. & hanc opinionẽ dicit ve-
riorem Dec. in d. §. fi. nu. 1 4. quam etiam te-
net Paul. de Caſt. in conſ. 1. Ego Pau. de Ca-
ſtro, in antiquis, aliàs 34. 1. vol. vbi tñ diſtin-
guit actũ liberationis ab actu obligationis,
ut ibi per eum. Quam ſententiã defendit Iaſ.
in l. Iulianus, col. vlt. ff. de confeſſ. Alciat. in
l. ſolutionis, ff. de uerb. ſignif. quam ẽt ſequu-
ti ſunt nonnulli alij, relati per Tiraquel. loco
pręallegato, nu. 13. licèt Bal. Alex. & Iaſ. pro
contrarijs citati ibi, mihi non benè uideãtur
in contrariam ſñiam ire. Eſt uerum, quod cũ
hæc Concluſio potiſſimum uideatur habere
fundamentum in pręſumpta donatione, quã
cõfitendo cenſetur facere procurator, ut per
Doctor. in dictis locis in hoc eſſent attendẽ-
dę coniecturę, & in arbitrio Iudicis multùm
reſidere videtur, an procurator donaſſe cen-
ſeretur, ut tãdem concludit Alciat. in d. §. fi.
& ſequitur Tiraquel. d. num. 13. & quod hoc
caſu attendantur coniecturæ, ante eos uoluit
Anchar. conſ. vlt. 3. dub. col. 6. & in propoſi-
to plures coniecturas ponit Alciat. ipſe, in d.
§. fin. ſeu caſus, quos alij limitationes eſſe aſſe
runt, in quibus d. concluſio nõ procedit: nos
autem omnes huiuſmodi caſus ſub infraſcri
ptis limitationibus compræhendemus.

Primo igitur limitatur dicta Cõcluſio, nõ
procedere in procuratore fiſci uendẽte, quia
4 eius † confeſſio præiudicat, ut eſt text. & ibi
Bald. & alij, in l. 2. §. fin. C. de quadrien. præ-
ſcript. tradit Bart. in l. ſi procurator, §. 1. in fi-
ne ff. de iure fiſci. Ioan. de Platea in d. l. fi. nu-
mero 1. C. de apoch. public. lib. 10. & tradię
Bart. & alij, in d. §. fi. & pleriquc ex ſupra al-
legatis etiam tradunt.

5 Secundo limitatur † procedere, qñ confeſ-
ſio procuratoris ſit facta in inſtrumento, ſe-
cùs ſi procurator ut teſtis examinaretur, et iu
ramẽto ſuo deponeret ſibi ſolutam fuiſſe pe-
cuniam, tunc enim ei credendum eſt, cum de
ponat de ſuo facto ad utilitatẽ tertij, ut Paul.
tradit in d. l. ſi debitorẽ, & tãtò magis, ſi pro-
baretur numeratio ex alio teſte idoneo, tunc
enim dictum & confeſſio procuratoris facta
in forma teſtis, probaret, ut per eũdem Paul.
in d. §. fi. & ibi eum ſequitur Alciat. ſed cum
procurator habeat intereſſe in cauſa, & tra-
ctetur de ſuo commodo uel incõmodo, poſ-
ſitque ſibi aſcribi ex ſuo actu ſuper quo depo
nit, laus, uel uituperium, non putarem primũ
dictum Pauli eſſe tenendum, iuxta notata in
c. cum à nobis, de teſtib. licèt magis credatur
teſti deponẽti de facto proprio, ſi aliquod in
tereſſe nõ prætendat, ut per Crauet. conſ. 99.
nu. 6. Secundum dictum admitti poteſt ea ra
tione, quod teſtis inhabilis fides ſuppletur p
aliũ teſtem habilem, iuxta notata per Bal. &
alios, in l. ſi quis ex argentarijs, §. 1. de eden.
Ioan. de Amic. conſ. 1 1 9. nu. 1 3. Pariſ. conſil.
53. nu. 7. uol. 4. & Doctor. in alijs locis.

6 Tertiò limitat † Ang. in d. §. ſed ſi emptor,
dictam Concluſionem procedere, ſi procura
tor non eſt ſoluendo, ſecùs ſi ſit ſoluendo: qa
cum habeat actionem contra ipſum Dñm. et
ab eo exactum, vel id quod ſe exegiſſe confeſ
ſus eſt repeten. poſſit, æquum eſt, confeſſione
procuratoris dominum ligari, & ita tenẽt ẽt
Claud. & Alciat. in d. §. fi. ſed Imola Hercul.
& Alex. in d. §. ſed ſi emptor. contrarium cõ-
cludunt. Et hoc eſt de mente Bar. & aliorum
ſuprà in dicta Concluſione allegatorũ firmã
tium ex dicta confeſſione procuratoris nõ o-
bligari dñm. Eſt benè uerum, quod procura-
tor ſine ſpeciali mandaro cõfitens, ex ſua cõ-
feſſione tenetur, & ſtatur contra eum ut Bar.
Caſtr. Iaſ. & alij tradunt, in d. §. fi. Bal. d. cõſ.
131. in 3. Angel. in lectura Bart. in l. fin. C. de
præd. Decur. lib. 10. & Felin. in d. c. cũ olim,
nu. 3. ſicut ẽt ex ſua confeſſione obligatur re-
ſpectu dñi, & erga dñm, qñ habuit mandatũ
ad confitendum, ut Bal. Alex. Iaſ. & Alciat.
tradunt, in d. §. fi. & Rom. in d. l. prædia. Bal.
d. conſ. 131. & conſ. 287. nu. 4. in 4. Si tñ pro-
curator à principio ſuæ creationis fuerit ſol-
uendo, et ex poſt facto ſit effectus non ſoluẽ
do, & id ſciat ſoluere debẽs, ſiue debitor, ſiue
quilibet alius, non debet ſoluere tali procura
tori, aliàs non cõſequitur liberationem, arg.
l. cum quis, in prin. ff. de ſolut. ità tradit Imo-
la, & ſequuntur Hercu. & Alex. col. antepen.
ſub num. 13. in d. §. ſed ſi emptor.

7 Quartò oĩum † conſenſu non procedit di-
cta Regula, ſi dñs ratam habeat cõfeſſionem
per procuratorem factam; ſiue expreſsè, ſiue
tacitè, puta, per ſolutionem creditori factam
l. pen. C. de re iudic. Alciat. d. §. fin. pen. pag.
Si tamen procurator efficietur non ſoluẽdo,
putat Roman. in d. l. 2. §. fin. & in d. l. prædia,
reſtituendã eſſe actionem aduerſus ſoluentẽ.
& ſequentem Felini in d. ca. ſi cautio, nu. 88.
contra tamen tenet Alexand. poſt Imolam,
in d. §. ſed ſi emptor, num. 12. in fine. Barb. in
conſ. 18. 2. dub. 3. uol. Purp. & Alciat. d. §. fi.

8 Quintò limitatur, † niſi in mandato domi
nus iureiurando promiſerit ſe ratum, & gra-
tum habiturum totum id, & quidquid per di
ctum conſtitutum geſtum fuerit, ut tradit
Paul. Caſtr. in conſilio 220. Conſideranda,
in an-

in antiquis, circa medium, aliàs 449. in primo volumine, & Iaſ. in d. §. fi. col. fi. 2. limitatione immo ſecundum Alciat. ibi, pag. fina. idem eſt etſi Iuramentum non interuenerit. Dec. tamen in utroque contra, in d. §. fi. & in d. conſ. 493. nu. 24. & ſequ. & ſi iſta limitatio eſſet uera, cum temporibus noſtris in omnibus mandatis apponatur huiuſmodi Clauſula, inanis eſſet diſputatio Doct. in d. quæſt. nec Felin. aut Bald. allegati per Alciat. ibi nihil concludenter dicunt ad id ad quod allegantur; ſi tamen, dicta Clauſula importaret liberam poteſtatem, ut uoluit Roma. in conſil. 94. Viſis his, col. fin. aliud eſſet, ſecundum opinionem aliquorum, de qua in ſequenti limitatione.

9 Sexto limitatur, † niſi fuiſſet datum mandatũ procuratori cum libera, quia hoc caſu videtur quod poſſet confiteri, & domino præiudicet, ut uidetur uelle Bald. in d. conſ. 131. in 3. Ang. Alex. & Hercul. in d. §. ſed ſi emptor, & Alex. in d. §. fin. nu. 8. licèt Iaſ. Dec. & Alciat. in d. §. fin. aliter uideantur uelle, & idem Dec. in d. cõſ. 493. nu. 16. moti ea ratione, quod etiam habens mandatum cum libera, non poteſt donare, quæ donatio hoc caſu præſumitur. & Dec. d. conſil. ſequitur Strach. loco præallegato. Et ſi teneamus primam opinionem, & ſic hanc limitationem, eſſent bene ponderanda uerba ex quibus cenſeri conceſſam liberam poteſtatem uel adminiſtrationem procuratori affirmatur, iuxta l. procurator totorum, & l. procurator cui generaliter, ff. de procur. quia aliquando reſtringuntur, & non important conceſſionem liberæ, vt latè per Dec. d. conſ. nu. 17. & ſequent. & ad hoc videnda ſunt quæ ſcripſimus ſuprà, in Clauſula uenditionis procuratoris, in glo. ſeu uerbo Pront de ſuo ſpeciali mandato.

10 Septimo limitatur † in procuratore in rem ſuam, cum ſua confeſſio ſibi obſit, & numerationem probet, ut Caſtr. tradit in conſ. 220. & Alciat. d. §. fin. in fine, pro quo faciunt quæ abundè tradidimus ſupra, in Clauſula, Inſuper in pluribus locis.

11 Octauo limitatur, † niſi decretum Iudicis interueniret, Ang. in d. l. 2. C. de præd. Decur. in lectura Bart. in addit. Sequitur Iaſ. in d. §. fin. col. fin. & Alciat. in antepenult. pag. licèt ille tex. per quem mouetur Ang. loquatur in decreto Decurionum, & ſic principalium, & aliud videntur uelle Bal. & Io. de Platea, ibi, licèt expreſsè non loquantur in hoc caſu.

12 Nono limitatur † in confeſſione facta ad menſam campſoriam, ubi regulariter ſolutio naturalis fieri ſolet. Bald. in c. ex infinitatione, nu. 4. de procur. ſequuntur Iaſ. & Alciat. dicto §. fin.

13 Decimo, ſi procurator † nõ erat ſolitus cõfeſſionem, uel apocham de recepto conficere, niſi ſibi ſoluta prius pecunia. Alciat. d. §. fin. pag. penultima.

14 Illud autem † ſciendum eſt aliud eſſe, ſi cõſtat ex inſtrumento ſolutum eſſe precium, tamen ex confeſſione tantum procuratoris uel alieno nomine uendentis apparet fuiſſe erogatum in cauſam, in quam erogari debebat, hoc enim caſu ſufficit confeſſio, ut Bart. tradit, & uidetur ſequi alij in d. §. ſed ſi emptor.

Quid ſi procurator habeat mandatum nedum ad precium recipiendum, ſed etiam ad

15 illud confitendum ſe recepiſſe, † Bart. etiam hoc caſu in d. l. 2. §. fin. in ea fuit ſententia, ut non ualeat cõfeſſio in præiudicium domini, cum debeat intelligi ad confitendum recepiſſe id quod actualiter exegerit, uel receperit, non id quod non conſtat exegiſſe, et ſequitur Bald. in d. l. non abſtulit, C. de nouat. & in d. l. 2. §. fin. C. de quadr. præſcript. ubi dicit eſſe tenendum menti, quia erratur quotidie, & ſequitur Ang. etiam in dictis locis. Hoc etiam tenet Paul. de Caſtr. in d. conſ. 337. 2. col. 1. vol. Io. de Platea, in d. l. fin. C. de apoch. public. Hanc etiam opinionem uidetur ſequi Dec. d. conſ. 493. nu. 15. & eam defendere nititur Socin. in d. §. fi. & Felin. in d. c. cũ olim, 1. col. Contrariam tñ ſententiam tenent Bal. Fulgoſ. Ang. Caſtr. Alex. Iaſ. Dec. & Alciat. in d. §. fin. quam ẽt eſſe magis cõem fatetur Socin. ibi. & idem tenent Imola & Rom. in d. l. prædia, Ang. Imola, & Caſt. in d. l. ſi debitorem, Caſt. d. conſ. ultimo Hercul. & Alex. in d. §. ſed ſi emptor, in fine, Felin. in d. cap. ſi cautio nu. 87. & Stracha, d. nu. 4. ac Aret. d. conſ. 4. quam ſequitur ẽt Roderic. Suarez. loco præallegato, nu. 16. Et licèt iſta ſit magis cõis Doctor. ſententia, à qua in iudicando, & conſulendo non ſit recedendum, ad euitandas tamen omnes difficultates, poſſet ſeruari cautela Imolæ & Felini. in d. c. ſi cautio, ut in mandato dicatur ad recipiendum pecunias, & confitendum recepiſſe, ẽt ſi aliter de receptione non conſtet, uel melius erit, ut tam Bald. quàm alij ſupra allegati, & Roderic. d. loco, nu. 17. docent, facere conſtare ex Inſtrumẽto, quod precium uel pecunia fuerit actualiter, & realiter ſoluta. Notandum tamẽ eſt,

16 confeſſionem † tutoris, uel curatoris, aut alterius adminiſtratoris, tantò minus obeſſe principalibus ſuis, ſi facta per procuratorem principali non obeſt, ut latè per Tiraquel. in d. gloſ. num. 12.

Publicè, pluribus modis in Iure accipitur, ut in c. per tuas, de probat. in c. exceptionem, de except. in c. ad probandum, de re Iudic. in §. reſponſa prudentum, Inſtit. de iure natur. gent.

Digitized by Google

gent. & ciuili, glo. & tex. in Clementina pri-
ma de ſepult. in uerbo publicè, & licèt aliqui
voluerint aliquando accipi pro notoriè, &
quaſi populicè, vt aduerſus Barto. voluit Sa-
lic. in l. ea quidem, antepen. car. C. de accuſ.
18 volens differre ab aduerbio † (palàm) & po-
tentiorem habere ſignificationem, ut palàm
dicatur factum, etſi ab vno coram aliquibus,
l. palàm, ff. de verbor. ſignif. publicè verò co-
ram maiori parte, vel per maiorem partem
populi, ut per Felin. ei adhærentem, in dicto
capitulo exceptionem, columna penultima,
numero 48. qui citat alios pro ea ſententia,
cui concinit etiam opinio Baldi in dicto capi
tulo, per tuas, & in capitulo, prę terea, vltima
columna, de teſtib. firmans contra Bart. ſta-
19 tim allegandum, quod † ad probandum fa-
mam, ſufficit quod teſtes dicant id publicè
audiuiſſe, licèt non dicant à maiore parte po-
puli, vt uoluit Bartolus, in l. de minore, §. plu
rimum, ff. de quæſtion. numero 22. & in l. ter
tia, §. eius quoque, ff. de teſtib. quam opinio-
nem Bald. & Salic. videntur ſequi Alexan. in
addit. ad Bart. & Marſ. ibi cum ea tranſeun-
do, numero 48. quam etiam tenet Iaſ. in l. nō
hoc, numer. 10. verſiculo octauo principali-
ter, C. unde legi ſecundum quam in Rota Vr
bis fuit iudicatum, ut tradit Caſſad. qui hanc
quæſtionem abundè proſequitur, in titul. de
probat. deciſione 3. 1. & 2. columna, tamen
hoc loco accipitur ut accipiunt Grammati-
ci, pro (palàm) vel vulgo, & cum dirigatur ad
certas perſonas, quæ publicè hanc confeſſio-
nem fecerunt, non importat famam publi-
cam, uel factum coram maiori parte populi,
etiam ſecundum opinionem Salic. vt per Fe
lin. in dicta colum. fin. quo ſenſu etiam in te-
ſtibus de fama deponentibus quod publicè
id audiuerunt, Bart. in dictis locis ſecundum
eius proprietatem cenſeri ipſum aduerbium
accepiſſe, dicens, ideò teſtes non probare fa-
mam, etſi publicè id dici audiuerint, quia poſ
ſet eſſe, quod ab uno publicè dicente audiuiſ
ſent. quæ Bart. opinio communior eſt, & ue-
rior, ut per Capel. Tholoſ. deciſione 379. col.
4. in fine, uerſ. ſed quid ſi dicit, & ibi Aufrer.
in add. Pariſ. conſilio 61. numero 25. & 169.
numero 44. in 4. & Hieron. de monte, in tra-
ctatu de finibus, qui nititur cōciliare opinio-
20 nes, in c. 56. num. 3. Publicum † verò dicitur,
quod omnibus patet, l. 1. §. penult. ubi Bart.
ff. de ſuſpect. tutor. nec ſufficit id uni uel duo-
bus notum eſſe, ſed maiori parti populi, ut
per Tiraquel. qui ad id alios citat in tractatu
de retractu tit. 1. §. 36. gloſ. 2. nu. 44.

Ad inſtantiam prædictorum empto-
rum & mei notarij infraſcripti, ut
ſupra recipientium.

SVMMARIA.

1 *Confeſſio non valet ſi fiat parte abſente etiam ſi ſit iudicialis, & ideo cautela datur notarijs ſcribentibus in inſtrumentis confeſſionem factam fuiſſe.*

Facit tamen ſemiplenam probationem.

2 *Confeſſio facta parte præſente, ſed non acceptante numquid ſit valida.*

3 *Præſens tunc demum videtur acceptaſſe ſi conſtat eum bene intellexiſſe.*

4 *Confeſſio facta parte abſente probat quando eſt facta in inſtrumento.*

5 *Confeſſio facta abſente parte, licet notarius non receperit pro abſente ſed alius quilibet priuatus nomine abſentis, valet, & ſecuta ratihabitione ius abſenti ratificanti acquiritur.*

GLOSSA TERTIA.

QVia confeſſio non valet ſi fiat parte
ad cuius fauorem fit, abſente, l. cer-
1 tum, §. ſi † quis abſente, ff. de
confeſ. ubi Bartol. admonet partem, ut faciat
ſcribi partem fuiſſe pręſentem; & tradit gloſ.
magna, in c. fin. eod. tit. quod procedit etiam
in confeſſione iudiciali, ut ibi tradit abundè
Alex. in conſ. 131. In cauſa inter Vniuerſita-
tem, nu. 8. uol. 4. & 174. nu. 2. uol. 6. Socin. in
Reg. 63. Confeſſio, in prima ampliat. Felin.
in ca. ſi cautio, num. 22. de fide inſtr. & latius
Marſ. in Rubric. de probat. nu. 89. & ſequen.
ubi poſt Felin. multipliciter limitat, de quo
per Maranth. in ſuo Speculo aureo ſeu tract.
de ord. iud. 2. par. principali 5. actu, nu. 12. v-
bi tamen uoluit facete ſemiplenam probatio
nem, quod etiam alij uoluere in l. admonēdi,
de iureiur. & in alijs locis. Propterea ad euitā
das difficultates, notarij utuntur hac Clauſu
la in inſtrumentis confeſſionum, quę ēt tollit
aliam difficultatem, numquid confeſſio facta
parte pręſente, tamen non acceptante, ſit ua-
lida, cum non ſit leue dubium, pp auctorita-
tes Doctor. inter ſe controuertentium, & ad-
uerſāntium, an ualeat nec ne, quod. n. ſit opus
acceptatione, & aliàs non acceptans non poſ
2 ſit in ea ſe fundare, uidetur † tenuiſſe Cinus
in l. 1. q. 6. & clarius Salic. ibi, in 15. oppoſ.
C. de confeſ. idem Salic. in l. iubemus, C. de
libe. cauſ. & in l. generaliter, C. de non num.
pecun. huius mentis ēt vr̄ eſſe Bal. in l. 3. nu.
2. C. de repud. hęred. vbi dicit, quod qui non
acceptat uerba aduerſarij, uel diſſimular, non
poteſt ſe ex eis iuuare, Flori. in l. fin. ff. de in-
terrog.

terrog. action. Alex. in plutibus conſilijs, in cõſ. 1 r 1. Viſo ſuperiori themate, n. 7. 3. uol. 82. In cauſa & lite, nu. 3. uol. 4. & conſ. 20. In cauſa appellationis, eod. uol. col. 2. 174. nu. 2. in 6. & 212. nu. 28. eod. 6. uol. Socin. in Regu. prædicta 63. in 2. ampliat. quanquam pleriq; malint tractatum illum non fuiſſe opus Socini, ſed ei falſo adſcriptum. Felin. in d. c. ſi cautio, num. 23. de fide inſtr. & in c. capitulum, 15. col. de Reſcript. Hanc opinionem etiam tenet Iaſ. in l. poſtquam liti, nu. 2. C. de pact. & in l. tale pactum, in princ. nu. 7. ff. de pact. & eam dicit communem in l. error, nu. 3. C. de iuris, & facti ignor. quã abundè proſequitur Marſil. in d. Rubrica de probat. nu. 114. & in l. de unoquoq;, num. 124. de re iudic. cui inhæret. in Sing. 315. Acceptatio, & 329. Plures, uerſi. alius eſt etiam caſus, ſecundum quam conſuluit Curt. ſenior, in conſil. 77. quam etiam communem dicit Ripa, in Rubrica de uerborum obligatione, numero 22. Ad euitandas igitur has auctoritates, cõmuniter ſcribitur (præſente, & acceptante) ut dicit Felin. in d. c. ſi cautio, & et eã opinionem dicit cõem Alciat. in dicta Rubr. nu. 3.

Contrariam tamen opinionem ueriorem & communiorem, & in praxi amplectendam eſſe ſemper cenſui, & ſecundum eam etiam antequam gradum Doctoratus aſcenderem in contradictorio iudicio obtinui, quod confeſſio facta parte præſente, licet nõ expreſsè acceptante, ualeat, & confitentem liget, cum præſens cenſeatur ſatis acceptare, quod ad ſuum fauorem fatetur aduerſarius, l. qui patitur, ff. mand. & tradit Bart. & alij, in l. prima, C. de pact. & ità in terminis firmat Alexand. ſibi contrarius, in addit. ad Bal. in d. l. 3. C. de repud. hæred. & in lectura ſua, num. 3. & uidetur caſus in cap. fin. & ibi expreſsè Abbas, & Andr. Sicul. idem tenent de ſucceſ. ab inteſtat. Seuer. in d. l. admonendi, col. 67. Socin. conſil. 228. num. 6. 2. uol. & quam latè examinans, & diſcutiens quæſt. firmat Alciat. in tractatu præſumpt. 3. Regula, præſumptione 21. num. 6. Dec. in c. at ſi clerici, in princip. num. 25. de iudic. & in d. l. poſtquam liti, ubi etiam eam tenet Alciat. & quam etiam dicit communem Maranta, in d. 2. actu, numero 2.

3 Quæ opinio † uenit declaranda, ut ita demum procedat, ſi uel ex inſtrumento, ut hic, uel ex diſpoſitione teſtiũ apertè conſtet, partem præſentem confeſſioni ad eius utilitatẽ factę, bene intellexiſſe, & ſic fuiſſe præſentem & animo, & corpore: quia aliàs depoſitiones teſtium de præſentia non concluderent, & hoc eſt qđ maximè uoluit Alex. quæſt. 121. 174. & 212. in contrarium allegatis, & ita dicit obtinuiſſe Bononiæ, in addit. ad Bald. in d. l. 3. pro quo faciunt, quę ad propoſitum latè deduximus ſupra, in capitulo teſtium, ſuper uerbo præſentibus teſtibus, fol. 18. quam opinionem optimè comprobant.

4 Eſt benè uerum, † quod ad dictam Regulam datur alia limitatio, ut etiam parte abſente cõfeſſio probet, & ualeat, ſi ſit facta in inſtrumento, ut in caſu iſto, per text. in l. deſiderium, ubi Bald. C. depoſ. Caſtr. in conſil. 92. Quod prædicta ſententia. 2. uolum. nouiſſimorum, de quo latè Marſi. in d. Rubrica de probat. nu. 101. de quo textu uidendus eſt Ripa poſt Iaſ. in d. l. admonendi, nu. 155.

Sciendum tamen eſt, quod licèt notarius non receperit cõfeſſionẽ pro abſente, cui dobium non eſt per ipſum ius acquiri, ut dictũ fuit ſuprà, in c. contrahentium, in uerbo, & mihi notario infraſcripto, &c. ſed alius quilibet priuatus nomine abſentis, tamen ualeret confeſſio, & ratihabitione ſequuta, ius abſenti ratificanti acquireretur. gloſ. & Paul. de

5 † Caſt. in l. tale pactũ in princ. ff. de pact. Socin. d. Regula 63. Fallent. 15. Felin. in d. c. ſi cautio, nu. 24. Marſi. in d. Rubr. nu. 96. Marãta, in d. 2. actu. nu. 18. uerſ. 6. limita. Dec. in d. c. at ſi clerici, in prin. n. 25. & Io. Nic. Arch. in add. ad dictam præſumpt. Alciati 21. nu. 10.

Verè habuiſſe, & recepiſſe à prædictis emptoribus.

SVMMARIA.

1 *Confeſſio facta de precio recepto per uenditores, cenſetur continere quemlibet ſuam partem uirilem accepiſſe.*

2 *Maritus, & uxor ſi confiteantur ſe recepiſſe precium de fundo dotali uendito, numquid præſumatur preciũ pro uirili ad utrumque perueniſſe, an uero ad maritum ſolum.*

GLOSSA QVARTA.

Confeſſio facta de precio recepto per uenditores, cenſetur continere quemlibet ſuam † partem uirilem accepiſſe, ut in uenditione facta per maritum, & uxorem de prædio dotali, tradit Bart. in conſil. 124. Punctus quæſtionis talis eſt. Sequitur Bald. cum aliqua tamen diſtinctione, in l. mater, nume. 10. C. de rei uendic. & in l. ſi eum ſeruũ. 2. cõl. uer. quid aũt de marito, ff. ſi cert. pet. Caſtr. in conſil. 296. Viſis actis, num. 1. 360. Bart. in quodam conſil. num. 2. 1. uol. & cõſi. 362. ſuper primo, 2. uol. nouiſſimorũ, & uidetur ſequi Alexand. qui tamen pro conſtanti non audet affirmare, in conſilio 38. Conſideratis his, ſecundo uolum. & Fab. de Monte, in dicto tractatu de empt. & uendit.

quæſt.3. principali, queſt.38.nu.64.& Crot. in cõſi.396.nu.8.uol.3. Sed licèt hæc opinio in alijs communiter ſuas res uendẽtibus poſ ſet procedere, ut ad quoſcumq; pro ſua virili, uel pro rata ſua, ut inferius dicetur, preciũ perueniſſe cenſeatur, in coniugibus prędium dotale uendentibus aliud tamen dicendum eſt, ut magis ad maritum ueluti caput vxoris in totum perueniſſe cẽſeatur, ut aduerſus
2 † Bart. uidentur firmare Bald. & Salic. in Auth. Si qua mulier, per illum text. C. ad Vel. Bald. in l.1.2. col. nu.4. Licèt dicat nolle determinare, C. de duob. re. Imo. in c. cum contingat, de iureiur. 27. col. uerſ. iuxta primam, de iureiur. Dom. de Sancto Gemin. in c.2.7. col. de poen. in 6. Bald. Nouel. in tractatu de dote 7. parte. priuil. 1. col.7. poſt mediũ, Afflict. Deciſione 209. & illic Vrſil. in addit. & Crauet. qui dicit hãc eſſe communem opin. in conſi.91. per totum, ubi pro hac parte plures rationes, & authoritates adducit. Et huic parti etiam uidetur inhærere Fab. loco præallegato, niſi concurrant aliqua, de quibus ibi per eum, quę opinio eſt communis. Boer. deciſione 23. nu. 6. & ſeq. Tiraq. in tract. de retractu, tit.1. §.31. gloſ. unica, nu.5. Moder. Gal. in tract. de vſur. cõpillat. per Caballin. q. 38. nu. 288. Ronchegal. in l. eandem. in prin. nu.58. & ſeq. ff. de duob. reis. Rolan. à Valle, conſ.64. per tot. in 1. & Lauren. Kirchof. Cẽturia 3. com. opinionũ, Concluſione 37. Maritus. Ad euitandum tamen omnes difficultates, debent eſſe cantę mulieres, ut in Inſtrumentis huiuſmodi faciant conſtare totam pecuniam ad maritum perueniſſe, & per maritos de nouo cauere pro reſtitutione dotis, ut docet Bald. in d.l. mater, nu.11.

De illa dictione (verè) quare ſit appoſita, inferius declarabitur.

Dantibus, & ſoluentibus.

SVMMARIA.

1 Numeratio actualis numquid probetur facta per uerba dantibus, & ſoluentibus.

2 Solutio realis nũquid præſumatur facta ex uerbis, habuit, & recepit, in inſtrumẽto appoſitis.

3 Solutio probatur ſi notarius loquatur per gerundium, dando, & numerando.

GLOSSA QVINTA.

1 Verba iſta non probant factam fuiſſe actualem † numerationem, ſed ſolum confeſſionem tantum de recepto, ut tradit Bal. in l.2. §. fi. ff. ſi cert. pet. & in l. ſi ex cautione, numer.8. quæſtione 4. vbi ſequitur Salic. C. de non num. pecun. & in l. ſi ex precio, num. 3. C. ſi cert. petat. Aret. in tit. de liter. oblig. Inſt. nu.9. & in §. actionũ, nu.13. Inſt. de action. ubi idẽ dicit, & ſi ſit additum, dantibus, & ſoluentibus de propria pecunia. Alex. in l. prædia, nu.7. ff. de acquir. poſ. Iaſ. in l. ſingularia, nu.51. ff. ſi cert. pet. ſequitur Felin. in c. ſi cautio, nu.53. de fide inſtru. uel ſi dicatur in pecunia numerata, Practic. Papien. in ſua practica, in forma oppoſ. contra inſtrumentum, in glo. quod negatur,
2 nu.8. prout etiam non cenſeretur facta † ſolutio realis, tempore confecti inſtrumẽti, ſi notarius addiderit in inſtrumento, quæ habuit, & recepit, cum poſſent eſſe hæc uerba de cõfeſſione partis, in prima perſona loquentis (confiteor habuiſſe centum, quæ habui, & recepi) ut tradit Bar. in d.l. ſi ex cautione, nu.1. & ibi Salic. pen. col. Aret. in locis præallega. licèt hæc opinio non careat ſcrupulo, cum But. & Imo. teneant hoc caſu probari numerationem, & realem ſolutionẽ, in d.c. ſi cautio, cum quibus ibi uidetur tranſire Feli. nu. 52. ſecùs uerò erit, ſi per copulam notarius dicat confeſſus fuit habuiſſe, & habuit & recepit, quia hæc ultima Clauſula, ſalua ratione recti ſermonis, non poteſt referri ad participium confeſſus, ut per Bart. Aret. & Felin. in dictis locis, & hoc caſu magis cẽſetur probari ſolutionem q̃ cõfeſſionem, ſicut etiam
3 † probatur ſolutio, ſi per gerundium loquatur notarius, (dando, & numerando) ut tradit Bald. in d.l. ſi ex cautione. 5. quæſt. nu.9. Aret. & Felin. in locis præallegatis, & propterea bene cauere debent Notarij, ut non apponant uerba importantia actualem ſolutionem, ſi pecunia non interuenit, ne Inſtrumentum tanquã falſum reprobetur. Et ideò cauti notarij, ut euitent hunc ſcopulum, addunt inſtrumento hãc Clauſulã ſequentem.

Ante præſentis inſtrumenti celebrationem libras octingentas Marchettorum.

SVMMARIA.

1 Solutio præſumitur facta tempore contractus, uel factæ confeſſionis.

2 Solutio non probatur per inſtrumentum in quo dicitur ſolutionem factam fuiſſe, ſed non tempore celebrationis inſtrumenti ſed alio, & rõ.

3 Notario numquid ſit fides, adhibẽda in his, quæ ſcripſit in inſtrumento coram ſe factis ante tempus inſtrumenti.

GLOSSA SEXTA.

1 Solutio præſumitur facta tempore contractus uel factæ confeſſionis, ut probatur in l. ità † ſtipulatus, §. Griſogonus, ff. de uerbor. obligat. & ibi tradunt poſt

Bart.

Bar.n.3.Ang.Caſtr.Alex.n.14.Iaſ.2.not.n.16.& alij.Bar.in d.l.ſi ex cautiõe,n.9.2.lect. & Bald.in 6.q.nu.10.& Caſtr.nu.3.& idem Caſtr.& Alex.in d.l.prædia,& Aret.in d.tit. de litt.oblig.nu.7. Alex:cõſ.77.nu.10.6.uol. 178.nu.3.in 7.uol. licet Alciat. contrarium cenſeat in tract. præſumpt.3.reg.præſumpt. 35.nu.9.& pro prima Bald.in l.fi.col.pen.q. ult.nu.10.C.commun.utr.iud. ubi inſert ad queſtionem, & diſtinguit ut ibi per eũ. Sed aliter dicendum eſt cum expreſsè dicatur in inſtrumento ſolutionem alio tempore factã fuiſſe:non probat tamen hoc caſu inſtrumentum ſolutionem, ſed confeſſionem tantum, quia notarius non poteſt rogari nec inſtrumẽ
2 tum †facere niſi de his,quæ tempore contractus coram eo fiunt,ut per Innoc. & omnes; in c.quoniã contra,de probat.tradunt Doct. in Auth.Si quis in aliquo, C. de edend.& in l.ſciendum,ff.de uerb.oblig.Bald.in d.l.ſi ex cautione.q.3. Caſtr.& Alex.in d.l. prædia; Caſtr.conſi.186.In cauſa quę uertitur Piſis, nu.2.& cõſ.428.Viſis,& cõſideratis.nu.5.1. uol.nouiſſimorũ.Fel.d.c.ſi cautio,n.69.Marſil.ĩ l.1.§.ſi qs dicat,n.15.de qq.& ſing.462. Notario, ubi ampliat, etiam ſi ipſe notarius præſens fuerit ſolutioni ſactæ ante celebrationem inſtrumenti, nec enim ſibi creditur
3 niſi tamquam † priuatæ perſonæ, ut teſti, nõ ut publicæ, unde nihil faceret, etiam ſi ipſe atteſtaretur in inſtrumento de ſolutione facta heſterna die coram eo parti, de qua ipſe non fuit rogatus, & idem tradit Iaſ. in l. ſingularia,nu.50.ff.ſi cert.pet.& quod non credatur notario, tradit etiam abundè Crauet. conſi.170.nu.5.& 196.nu.6.De confeſſione uerò facta per debitorem per annum ante recepiſſe pecuniam, ponunt Salic.in d.l.ſi ex cautione.& Aret.in §.1.num.23.Inſt.de except. ubi an in ea confeſſione habeat locum exceptio non num.pecun.de qua aliqua inferius dicentur,ad quos me remitto.Nihil etiã proderit ad probandam numerationem, ſi notarius in inſtrumento addiderit,confeſſus fuit habuiſſe, & de præſenti habere,penes ſe dictam pecuniæ quantitatem, quia eſt inculcatio uerborũ,ut tradũt Bal.& Iaſ.ſupra citati in Clauſ.dixerũt,&c.& idẽ tradit gl.in uerbo hře, Bal.Ang.& Caſt.in l.ſi ex pluribus, ff.de ſolut.Ro.Sing.638.Scis qđ cõfeſſioni.

Computatis libris Centum Marchettorum habitis pro arris.

S V M M A R I A.

1 *Arra quid ſit.*

Arra dicitur etiam quod inter ſponſos traditur in pignus contrahendi matrimonij.

Arra an ſit de ſubſtantia uenditionis, & an demonſtret perfectam uenditionem.

Arris traditis pro adimplemento contractus ſi altera pars non vult obſeruare conuenta, ſed pœnitet, ſi arram dedit, illam amittit, ſi recepit, duplicatam reddit.

2 *Arræ duplicatæ non ſolũ, ſed & quadruplicatæ aliquando reſtitui dẽnt ex partiũ cõuentione.*

Arra nedũ in pecunia, ſed in quacumq. alia re, uel ſpecie dari poteſt, ẽt ſi eſſet res immobilis.

Arræ numquid poſſint excedere ualorem rei in contractu deductæ.

3 *Arræ in quocumque contractu dari poſſunt.*

Arrarum contractus eſt innominatus.

Arrarum contractus eſt ſeparatus ab emptione, & uenditione.

Arræ poſſunt hinc inde, & dari, & accipi.

Arrarum datio hinc inde in ſponſaliorum contractu facta an ualeat.

Arrarum promiſſio ualet licet actualis traditio non interuenerit.

Confeſſioni partium de arris receptis numquid ſtandum ſit.

Arras non amittit qui aliquo caſu impeditus contractum non implet.

4 *Arris acceptis per procuratorem ad uendendum, ſi decoxerit, emptor non perfecto contractu an teneatur dominus.*

5 *Arræ dato perfecto, uel non contractu qua actione repetantur.*

6 *Arris amiſſis propter nõ impletum contractum, an talis non implens teneatur ad aliud.*

GLOSSA VII.

1 ARra † eſt id quod datur pro confirmatione contractus, ſeu loco pignoris, ſeu argumentum uenditionis cõtractæ.Inſtit.de empt.& uend.in prin. ſicut etiã dicitur arra quod inter ſponſos traditur in pignus complendi matrimonij,ut probatur in l.Arris, & in l.fi. C.de ſponſal. & tradit Didac.Hiſpan.in epitom.in 4.Decretal.2.par. c.3.nu.6.nõ tamen eſt propriè pignus, ſed loco pignoris.l. un. C. ſi rect. prou. & tradit Bar.in l.cõtractus.§.illud, C.de fide inſtrum. Arra aũt non eſt de ſubã uenditionis, ſed eſt argũ contractæ ut in d.prin.& in l. quod ſæpè,in prin.de contrah. empt. & tradit Aret. in §.actionũ,nu.15. Inſt.de act.qđ eſt uerũ,ſi non ſit conuentum inter partes, ut uenditio fiat in ſcriptis,quo caſu arra nõ oſtẽdit perfectam uẽditionem,ſi quidẽ opus eſt ut ſit perfecta ſcriptura,& partib.lecta,& ſubſcripta, ad hoc ut perfectus ſit cõtractus, & d. prin. eſt locus pœnitẽtię, d.l.cõtractus, & d. prin. Inſt.de emp.& uẽd.ſolutis nõ uel traditis arris ꝑ adimplimento cõtractus, ſi altera pars nõ vult obſeruare cõuẽta,ſed pœnitet,ſi arrã dedit,illã amittit,ſi recepit,duplicatã reddit,

d. prin. & d. l. cõtractus. §. illud, & ibi oẽs, &
idẽ eſt in arris datis pro ſponſalibus futuris,
d. l. fi. C. de ſpõſal. gl. & Doct. in c. Gẽma, eo.
tit. & Doct. in l. Titia, in prin. ff. de ver. obl. li
cèt partes poſſint cõuenire expreſſè, ut nedũ
2 ad duplicatas, ſed ad † quadruplicatas arras
teneať pars nõ obſeruãs, & cõtraueniẽs, d. l.
fin. verſ. quæ oĩa, ubi Bald. & Salic. & Bal. in
l. 2. C. quand. lic. ab empt. diſced. q. 7. num. 5.
Et non tãtũ poteſt dari arra in pecunia nu-
merata, ſed etiam in quacumque alia re, uel
ſpecie, l. emptorẽ, §. is qui vina, ff. de act. em-
pt. Bald. in d. l. 2. q. 2. & Salic. in d. l. fi. q. 2. in
princ. licèt Bart. in d. l. Titia. in prin. & Abb.
in d. c. Gemma, aliter voluerint, contra quos
eſt cæterorum cõis opinio, ut per Didac. d. c.
3. num. 8. etiam ſi res eſſet immobiles, ut per
Bald. in d. q. nam transfertur dominium talis
rei, ut per eundẽ Bal. ibi, q. 4. & hẽ per Doct.
in d. l. Titia, & quãuis Bart. & Abb. in dictis
locis autument, in ſponſalibus celebrandis
dationem arrarum non excedere quãtitatẽ
dotis, uel donationis p. p nuptias ſponſæ, quę
opinio, etiã communiter exploditur per ſcri-
bentes, in d. l. Titia. in prin. & per Didac. d. c.
nu. 9. tñ in cõtractu uenditionis tãto clarius
procedit in quo poena etiam grauis non im-
plẽti contractum pro ſua parte liberè impo-
ni poteſt, quod in matrimonijs contrahen-
dis ſecus eſt. d. c. Gemma, & d. l. Titia.
3 Non tñ † aũt in his duobus generibus cõ-
tractuum emptionis, & venditionis, ac ſpõſa
liorum dationi arrarum locus eſt, ſed in quo-
cumque ẽt alio contractu, ut per Bal. d. l. 2. q. 1
3. poſt Nicol. de Mattar. ibi. Eſt. n. hic contra
ctus arrarũ innominatus, ut per Bar. & alios
in d. l. contractus. §. illud. & Bal. d. l. 2. q. 1. &
Fab. de Mont. in tract. præd. q. 5. prin. part. 2.
q. 9. nu. 67. Dicit eſſe contractum ſeparatũ ab
emptione, & uenditione, & non ſolum arra
dari põt ab vna parte alteri, ſed utraque pars
põt & dare, & accipere Bald. in d. l. 2. q. 9. &
Didac. loco præalleg. nu. 8. Vbi re. pbat Bal.
& quoſdã alios in d. l. Titia. in cõtractu ſpon-
ſaliorum tenentes non ualere dationem arra
rũ hinc inde factã, quorũ opinio tãto minus
extra caſum matrimonij, & ſpõſaliorũ proce
dit, ſicut etiã in caſu iſto ualeret promiſſio fa-
cta arrarum, etſi actualis datio non interue-
nerit, ut uoluit Bal. in d. l. 2. q. 8. licet in illo ſe
cus ſit, ne per indirectũ fiat fraus legi, & poe-
na apponatur contractui matrimonij, ut per
Bar. & alios in d. l. Titia, & Didac. loco præ-
alleg. nu. 10. Sicut eadẽ rõne crederem indi-
ſtinctè ſtandũ eſſe dicto caſu confeſſioni par-
tium de arris receptis, licet eo caſu de actuali
traditione aliqui cõſtare uelint, & nõ paſſim
eſſe ſtandũ partiũ cõfeſſionibus, ut in d. l. Ti-
tia. Socin. conſ. 3. vol. 1. & abundè Didac. d.
c. nu. 7. & nu. 10. Si tñ alter ex contrahẽtibus
impediretur aliquo caſu adimplere cõuẽta,
nõ faceret arrarũ amiſſionẽ niſi tñ culpa eius
caſum ipſum præcederet, l. 1. vbi Bart. C. de
4 ſpõſal. Illud aũt nõ eſt omittẽdũ, qđ ſi † procu
rator noĩe dñi cõuenit cũ emptore de uendi-
tione facienda, & arras acceperit, & decoxe-
rit aliter non perfecto contractu, tenetur dñs
niſi hẽet mandatum limitatum ad uendendũ
præſtitutę pecunia, non aũt habita fide de pre
cio, ut eſt text. in l. quicumq; verſ. Itẽ ſi inſti-
tor. ff. de inſtitor. & tradit Rom. Singul. 523.
5 cõſtit no. Sed quã † actione repetãtur arræ da-
tæ perfecto, uel non perfecto contractu quia
Doct. diuerſimodè diſtinguũt uidenda ſunt
tradita per Doct. in d. l. contractus. §. illud. &
in d. princ. Inſt. de empt. & uend. poſt gloſ. &
Fab. loco præallegato nu. 68.
6 Sed † numquid ultra amiſſionem arrarum
teneatur ẽt poenitẽns, & non implens contra
ctum ex parte ſua ad aliud implẽti? diſtinguẽ
dum eſt, quia aut agimus de cõtractu in ſcri-
ptis nõ perfecto, & tunc ſufficit ſola arrarum
amiſſio, ut ſupra d. tit. de empt. et uẽd. in prin.
& d. l. contractus. §. illud. aut de alio contra-
ctu ſine ſcriptis perfecto, & in hoc ſunt opi-
niones Mar. & Azo, gloſſ. antiqui tenuerunt
qđ non, cenſentes contrahentem ſolo lucro
arrarum eſſe dñs contentum, quorũ opinioni
adhæſit gl. in d. l. qđ ſæpe in princ. ff. de cõtr.
empt. & in d. §. illud in uerbo reddere, cuius
opinio. fuit quandoq; Cin. ut refert Caſtr. in
d. l. contractus. nu. 13. & Din. & Iac. de Aret.
ibi, ut refert Fab. d. q. 5. part. 2. q. 11. num. 69.
Quã ẽt tenet Salic. ibi, qui dicit audiuiſſe ſer-
uari in praxi; ſed tamẽ in contrariũ eſt cõior
Doctorum ſententia, cuius fuerunt Bald. &
Io. antiqui gloſſatores, qui ſequitur gloſſ. in
d. prin. in uerbo compellitur, & quam tenent
Bart. Bal. Rain. & Caſtr. nu. 11. in d. §. illud.
ſeu d. l. contractus, quia aliqui legunt totã le
gem ſimul, idem tenuit poſt Din. Bart. in l. 1.
§. dixerit. verſ. quæritur. quem ſequitur ibi ẽt
Imol. ff. de public. & Caſtr. in l. 1. in prin. nu.
6. ff. de action. empt. & dicit Aret. in d. princ.
tit. de empt. & vend. nu. 6. ubi illam ſequitur
Claud. Cantiunc. in fin. d. prin. adde Alex. in
l. ſi cũ dotẽ. notab. 2. nu. 5. ff. ſol. matr. & Iaſ.
in l. 2. col. 52. C. de iur. emphit. quod hæc opi
nio eſt uerior, & credit ſeruari in practica,
quod etiã repetit in d. §. actionum. nu. 15. &
ſequitur etiam Fabian. d. nu. 69. concluden-
tes qđ vltra amiſſionem arrarũ teneatur re-
cuſans implere contractum pro parte ſua, ẽt
ad intereſſe partis obſeruantis ultra dictas
arras, ſi eius interſit, in quo tamen intereſſe
computentur & compenſentur arræ ipſæ.
Et lo-

Et loco, ac ad computum, & pro parte dicti precij.

SVMMARIA.

1 Arris amiſsis tenetur pœnitens ad intereſſe partis, & ad implementum contractus.

2 Arris datis re integra poſſunt partes recedere à contractu venditionis.

3 Arris datis ad computum ſeu pro parte precij non eſt locus reſciſioni contractus niſi per reſtitutionem precij, & retroſimilem actum.

4 Arra data pro arris, & parte precij numquid pars arrarum, pars precij nomine ueniant.

5 Arra aliquando duas habẽt naturas, arrarum ſcilicet, & precij.

6 Arra ſoluta uenditori in quantitate aliqua an in dubio cedere debeant ad computum precij.

7 Emptor ſtante pacto legis commiſſoriæ die præſtituto non ſoluens arras, & partem precij ſoluti amittit.

GLOSSA VIII.

EX iſta Clauſula tollitur ſupra proximè
tacta difficultas, quia omnium conſen
1 ſu ſi ſolutio facta ſit pro † arris, & loco
precij; & ſeu pro parte precij ultra amiſſionẽ
arrarum tenetur pęnitens ad intereſſe partis,
ut tenent tam glo. quam omnes præallegati
in dictis locis; nec hoc caſu poteſt recedi a cõ
tractu etiam amiſſis arris, immo ultra earum
amiſſionem tenetur contrahens ẽt adimple-
re cõtractũ tradẽdo rẽ ſi eſt uenditor, uel pre
ciũ ſi eſt emptor, ut per gl. in d. uerbo cõpelli
tur, in d. prin. licèt aliter uideaĩ uelle gl. fi. in
d. §. illud, & propterea hęc Clauſula hẽt uim
Clauſulę, rato manente pacto, de qua ſuo lo
co dicẽt, quod ultra pęnã tenetur ẽt pars ad
obſeruationẽ cõtractus, ut trad. Bal. & Salic.
in d. l. cõtractus. in fi. et Aret. in fi. d. prin. n. 7.
2 Operatur † etiam dicta Clauſula alium ef-
fectum quod licet re integra etiã datis arris
poſſint partes per ſimplicem diſſenſum rece-
dere a contractu uenditionis, d. l. 2. C. quan.
lic. ab empt. diſc. & l. ab emptione. ff. de pact.
3 tñ † facta ſolutione arrarũ pro arris, & ad cõ-
putum, ſeu pro parte precii, non eſt locus re-
ſciſſioni cõtractus niſi per reſtitutionem pre-
cij, & retroſimilem actum, glo. Bal. & Sal. in
d. l. 2. Bart. Ang. Fulg. & Caſtr. in d. l. ab em-
ptione. declarantes hoc tñ procedere qñ eſt
data pecunia pro arris non ſpecies, quæ põt
cedere ad cõputum precij, quãuis Iaſ. ẽt hoc
caſu idem teneat, cũ ſpecies & alia res ad cõ-
putum, & in ſolutionem precij dari poſſit l.
precij cã, C. de reſcin. uẽd. cũ alijs ibi citatis
per eũ, cui aſſentior, cum hæc Clauſula aliter
eo caſu nihil operaretur, contra l. ſi qñ. ff. de
leg. 3. & l. ſi ſtipulatus, in prin. de uſur. Eſt be
ne uerum qđ Sali. in d. l. contractus. in fin. &
Aret. in fin. d. prin. nu. 7. intelligunt qñ eſt di
4 ctũ pro arris, † & parte precij, uel pro arris,
& precio, cenſeri quantitatẽ eſſe ſolutã, dimi
diam ſcilicet pro arris, & dimidiam pro pre-
cio, cum partis appellatione de dimidia intel
ligatur l. nomẽ filiarũ. § portionis. ff. de uer.
ſign. de quo nos ſupra diximus, & quia copu
la, & diuidit in partes l. 1. C. ſi plur. una ſnĩa,
& l. reos. §. cũ in tabulis. ff. de duob. reis. quo
rũ opinioni acquieſcere non poſſum, qui ſciã
cæteros Doct. poſt gl. aliter ſentire, ut totũ id
qđ eo caſu datum fuit amittatur, ſeu duplica
tũ reddatur, & nihilominus ẽt agi poſſit ad
obſeruantiam cõtractus, & expreſsius id uo
5 luit Bald. in d. l. 2. in prin. dũ dicit qđ arrę † da
tæ hñt hoc caſu duas naturas ſcilicèt, naturã
propriam arrarum, & naturam precij, quod
non eſſet ſi pro parte tantum pro arris quan-
titas cenſeretur ſoluta, & pro parte ad cõpu-
tum precij, & idem dixit Fab. in d. quæſt. 9.
nu. 67. ubi dicit hoc caſu arram tranſire in a-
liã naturã, per d. l. 2. quod repugnat opinioni
Salic. & Aret. ad quã euitãdã poſſent cõcipi
uerba exprimentia clarius hũc ſenſum, & mẽ
tẽ partiũ, ut hoc illud qđ datur, totũ cẽſeatur
datũ pro arris, & totũ ẽt cedat ad cõputũ pre
cij, qđ fieri põt per prædicta; ſi. n. perficietur
cõtractus, erit ſolutũ ad cõputũ precij ſicut ẽt
arræ ſolutæ cedunt in precium qñ ſunt datæ
in quãtitate, ſi altera pars recuſabit, & pœni-
tebit, amittet totas arras, ſeu reddet duplica-
tas, ſi eas habuerit, & ulterius tenebiĩ ad ob-
ſeruationẽ cõtractus ut ſuprà. Illud aũt nõ eſt
omittendũ Cin. & aliquos fuiſſe in ea opinio
ne, qđ qñ ſolutę ſunt arræ uẽditori in quãtita
te aliqua, in dubio cedere debeat ad cõputũ
precij, quod ſi uerũ eſſet, eſſet magna, & uti-
lis deciſio ut refert Bal. in l. ſi fundus in lect.
antiqua per gl. ibi. ff. de leg. commiſſ. & Fab.
loco præallegato nu. 67. Vbi dicit ẽt Bald. in
loco prædicto hanc ſnĩam ſequi, & tenet ẽt
Cin. in d. l. 2. quem refert, & ſequitur Afflict.
in tract. de iure protom. in prin. 6. not. nu. 20.
Sed tñ nec gloſ. in d. l. mihi hoc dicit, immo
Bal. ibi recedit ab ea ſentẽtia dicens ẽt aliter
tenere gloſſ. & hæc opinio eſt omnino tenen
da, quã ẽt tenuit Fab. loco prædicto cũ aliàs
nulla eſſet differentia in ſolutione, et datione
arrarum ſimpliciter facta, & pro arris, & pre
cio, pręter quã in arris datis in aliqua ſpecie,
uel re, quod non eſt tenendum ẽt quod Fab.
videatur uelle cõcordare opiniones hoc mo
do, ſed indiſtinctè tenendum eſt aliud eſſe ſi
etiam pecunia ſi ſoluta pro arris, aliud ſi pro
arris, & precio ſeu parte precij, ut ſupra. Sed
7 ſi factum † ſit pactum ut intra certum diem
reliquum precij ſoluatur, aliàs res ſit in-

empta, & ſic ſit pactum legis commiſſoriæ, & ad diem ſtatutam ſolutio facta non ſit, emptor arras, & partem precij ſoluti amittit, d. l. ſi fundus, cum glo. in verbo perdidit, quod tamen non procedit regulariter in alijs pactis uenditionum, quia etſi totum precium non ſoluatur in termino conuento arræ uel pars ſoluta non admittitur, ut per Bald. ibi,

CLAVSVLA XXXII.

Exceptio ni non numeratæ pecuniæ.

SVMMARIA.

1 *Exceptio non num. pecun. an habeat locum in omnibus confeſſionibus.*
2 *Exceptio non num. pecun. reformata, & renouata à Iuſtiniano.*
3 *Exceptio non num. pecun. habet locum in mutuo, & in dote non in alijs.*
4 *Exceptio non num. pecun. non habet locum licet quis fateatur ſe ex cauſa mutui debitorem alicuius quãtitatis creditoris cui tenebatur ex cãuéditione, et cõuenerunt partes ut debitũ cederet in mutuũ uel debitor mutuo hẽret precitũ.*
5 *Exceptio non nume. pecun. non ſolum debitori, ſed & creditori intra triginta dies competit intra quos niſi debitor probet ſolutionem realiter factam ſibi non prodeſt confeſſio creditoris. Et ſolet appellari ab aliquibus talis exceptio non ſoluta, ſeu non recepta pecunia.*
6 *Exceptio non num. pecun. competit confitenti ſiue in ſcriptis, ſiue ſine fuerit facta confeſſio. Si tamen ultra litterarum obligationem interuenit ſtipulatio, poteſt competere actio in factum, quæ eundem habet effectum.*
7 *Except. nõ nu. pecu. procedit et de iure canonico, Et de æquitate. Et in foro mercatorio.*
8 *Except. nõ nu. pecu. & cõfitẽti, & hæredib. eius, & fideiuſſoribus, & mandatoribus eius datur.*
9 *Exceptio non num. pecu. poteſt opponi etiam per creditorem confitentis pro ſuo intereſſe.*
10 *Excipiens de non num. pecun. ſi probetur numeratio dupli pœna punitur.*
11 *Exceptio non num. pecun. numquid opponi poſſit lapſo etiam biennio ſi prius per partem non fuerit accuſata contumacia non opponentis, & per iudicem fuerit interlocutũ ipſum amplius non eſſe audiendum.*
12 *Aret. ſuia in §. 1. nu. 62. Inſt. de excep. reiecta, Termino à iudice ſtatuto pars non excluditur ẽt ſi ſit lapſus niſi prius per partem fuerit accuſata contumacia, & interlocutum per iudicem. Secus autem in termino legis, quia non exigitur alia monitio, uel pronuncia iudicis, ſed per eius lapſum ipſo iure excluditur.*
13 *Creditores debent eſſe cauti in cautionibus, confeſſionalibus debitorum quibus mutuant pecunias, debent enim facere conſtare de actuali numeratione in inſtrumento, uel accipere confeſſionem de depoſito.*
14 *Exceptio nõ num. pecun. nõ hẽt locũ in depoſito.*
15 *Depoſitu excedens notiſſimos depoſiti terminos an & quando habeat priuilegia uero, & proprio depoſito competentia remiſſiuè.*

GLOSSA PRIMA.

1 Exceptio iſta † non numeratæ pecuniæ non paſſim in omnibus confeſſionibus locum ſibi uendicat, tametſi communiter notarij in inſtrumentis omnium cõfeſſionum apponant renunciationẽ per partes factam tali exceptioni, ſolum enim locũ habet ubi debitor confitetur mutuo habuiſſe aliquam quantitatem pecuniarum, uel aliarũ rerũ a creditore, uel maritus confitetur habuiſſe dotẽ ab vxore; ſed hoc ultimo caſu hẽt locũ exceptio non num. dotis, & hẽt alia tpa, & alias regulas, quam hęc de qua tractamus, ut in rub. & nigr. de dot. cau. non num. C. & Auth. ibi poſita, de qua abundè ſcriptũ eſt a Felin. in c. ſi cautio, nu. 71. cum ſeqq. de fid. inſtrum. & Didac. Hiſpan. lib. 1. reſolut. ſuarum. c. 7. nu. 4. & ſeqq. de qua non eſt quæ rendum, cum ad materiam noſtram non attineat, ſed tantum de except. non num. pecun. uerba facienda ſunt ad declarationem huius Clauſulæ, & eius materiæ pertinentia. Fuit
2 igitur hæc † exceptio inuenta ſeu reformata, renouataq. à Iuſtiniano ut in tit. de litter. obl. Inſt. per totum, & in l. in contractibus, C. de non num. pecun. ad fauorem debitoris, & in eius priuilegiũ ut tradũt Doct. in l. ſi ex cautione. C. eod. & expreſſius Felin. in d. c. ſi cautio. nu. 45. cum enim ſępiſſimè hoĩes egentes pecunia confidant de creditoribus, ut ſibi intra certa tẽpora mutuo dent, & interim cautiones faciant de recepto ſpe illius futuræ numerationis, ſanxit Imperator ut liceat debitoribus intra biennium a tpe factę confeſſionis (licet antea eſſet ad hoc datũ quinquẽniũ) opponere hãc exceptionem nõ num. pecun. & tenet creditor ꝓbare numerationẽ, aliàs liberat debitor ut in d. tit. de litt. obli. & in d. l. in cõtractibus, & tradũt gl. & Doct. in d. l. ſi ex cautione. C. eod. tit. & Aret. in §. 1. nu.
3 9. Inſt. de except. qđ ut diximus procedit † in mutuo, & in dote ſm diſpoſitionẽ dicti tit. de dot. caut. nõ num. ut ſupra, ut tradit gl. fin. in d. tit. de litt. obl. in l. generaliter, in uerbo religionẽ, circa med. & in alijs gl. & ibi oẽs C. de non num. pecun. Aret. in d. tit. nu. 4. & in d. §. 1. num. 21. Inſt. de except. Bald. in d. l. ſi ex cautione. 3. oppoſ. & Caſtr. col. 2. & Felin. in d. cap. ſi cautio. num. 54. Et propterea ſi quis

ſi quis ex cauſa venditionis confiteretur ſe
debitorem emptoris, exceptio hæc locum ſi
bi minime uindicaret, ſed ſtaretur indiſtin-
ctè confeſſioni cōfitentis, ut per gl. & Doct.
in d.l. generaliter, & in l. aduerſus. ubi gl. C.
cod. tradit etiam Petr. de Vnzol. in tract. ſeu
pract. artis notariatus, in tit. de except. non
num. pecun. in prin. nu. 1. & idē eſt ſi ex alia
cauſa quam mutui confeſſio emanet, ut in lo-
cis prædictis, quibus caſibus ſuperflua eſt re-
nūciatio huic exceptioni, & in tātum hoc eſt
uerum, ut attēdatur cauſa originaria debiti,
4 ut licet† quis fateatur ſe ex cauſa mutui debi
torem alicuius quantitatis, creditoris, cui te-
nebatur ex cauſa uenditionis, & conuenerūt
partes ut debitum cederet in mutuum, uel
debitor mutuo haberet precium, non habet
locum hęc exceptio l. aduerſus. ubi Doct. C.
cod. Felin. in d. c. ſi cautio. nu. 56. 7. Fallen.

Sed ſi confeſſio fiat per creditorem de re-
cepta pecunia uel alia re à debitore nedum
ex cauſa mutui, ſed ex quacumque alia cauſa
5 tunc† exceptio non numer. pecun. datur con
fitenti intra tiginta dies continuos a tempo-
re cōfeſſionis intra quos niſi debitor probet
ſolutionem realiter factam, ſibi non prodeſt
confeſſio creditoris: quam exceptionem non
nulli appellant non ſolutæ, uel non receptæ
pecuniæ, ut per Petr. de Vnzol. in d. tract. in
princ. & per Salic. in d. l. in contractibus. §.
ſuper cæteris, ubi eſt text. apertus ad hoc, &
ibi glo. in uerbo triginta, affirmans hoc caſu
onus probandi ſolutionem incumbere debi-
tori cuius mentis etiam uidetur glo. fin. in d.
tit. de lit. oblig. licèt Bald. in d. §. dubitauerit,
quod expreſsè firmānt Salic. & Caſtr. in d. §.
ſuper cæteris, & Aret. dicit habuiſſe de facto
in d. tit. de litter. oblig. nu. 4. quod etiam ad-
mittit Ruin. cōſ. 73. in prin. uol. 4. & hæc pro
priè competeret in caſu huius inſtrumēti uē-
ditionis ob cōfeſſionem factam de precio re-
cepto, ut in puncto tradit Caſt. conſ. 233. Vi
ſo caſu & allegationibus. uol. 2. nouiſſimorū,
de qua exceptione, quia in nonnullis differt
a prędicta competente debitori aduerſus cre
ditorem, aliqua dicentur in ſequentibus uer-
bis inſtrumenti; nunc autem aliqua ſubijcie-
6 mus utriq; conueniētia. Exceptio† igitur nō
numer. pecun. competit confitenti ſiue con-
feſſio facta fuerit in inſtrumento publico, &
in ſcriptis, ſiue ſine aliqua ſcriptura, l. non vl
tra, ubi Bart. & Bald. num. 3. C. cod. tit. Bald.
in d. l. ſi ex cautione. quæſt. 10. num. 14. Are-
tin. in d. tit. de litter. obl. nu. 7. & in d. §. 1. de
except. nu. 22. & latè Felin. in d. c. ſi cautio. n.
63. & 64. licet ſi interueniat ſtipulatio ultra
confeſſionem, & litterarum obligationē, ha
beat locum actio in factum, quę hēt eundem
effectum licet nomen diuerſum, l. cum ultra,
ubi oēs. C. cod. Aret. in d. tit. n. 6. & in d. §. 1.
7 nu. 10. col. 2. Et procedit† ēt de iure canoni-
co, quamuis ſit inuenta de iure ciuili. Feli. in
d. c. ſi cautio. nu. 57. & ſeq. & Iaſ. dicēs ita fuiſ
ſe deciſum in l. cū quis, col. pen. nu. 17. & 18.
C. de iur. & fact. ignor. ubi qđ ēt procedit de
ęquitate, et in foro mercatorio. ſequitur Mar
ſil. in ſingul. 277. Licet ſupra. in fi. & Bēuen.
Stracc. in tract. de mercat. in tit. quē. in cauſ.
merca. proced. ſit, in c. de exceptionibus. nu.
8 9. Datur† autem hæc exceptio nedum confi-
tenti, & eius heredibus, ſcilicet & fideiuſſo-
ribus, & mandatoribus eius, l. ſi intra, & l. ſi
mandatori, ubi Doct. C. cod. tit. immo & po
9 teſt† opponi per creditorem debitorem cōfi-
tentis pro ſuo intereſſe, l. ſi cui. C. cod. ſed be
ne cauendum eſt per opponentem talem ex-
ceptionem, quia ſi per partem poſtea fuerit
10 probata numeratio† quantitatis in inſtrumē
to, uel ſcriptura cōfeſſa opponens punietur
pœna dupli. Auth. contra. qui propriam. C.
cod. tit. Aret. in d. §. 1. nu. 29. & ſequ. Qui qui
dē Aret. in d. §. 1. col. pen. nu. 62. uoluit unū
mirabile in hac materia, quod etiā lapſo bie-
11 nio poſſit† opponi per cōfitentem huiuſmo-
di exceptio, ſi prius per partem non fuerit ac
cuſata contumacia non apponentis, & per
iudicem fuerit interlocutum ipſum amplius
non eſſe audiendum, quem ſequitur Marſil.
Singul. 283. lapſus, col. 2. ſed fallitur Aretin.
12 † quia aliud eſt in termino ſtatuto a iudice
quia non excluditur pars niſi accuſata con-
tumacia ipſius, & facta interlocutione per iu
dicem, iuxta tradita in l. diffamari. C. de in-
gen. & manum. ſecùs uerò in termino ſtatu-
to à lege quia non exigitur alia monitio, uel
pronūcia iudicis ad excludēdum ſed per eius
lapſum ipſo iure excluditur. l. ob commiſſa.
C. ad leg. Iul. de adult. Bald. in d. l. Diffama-
ri. nu. 5. Felin. in c. pen. nu. 8. de iudic. & Ca-
gno. in d. l. Diffamari, nu. 16. Ad euitandam
difficultatem huiuſmodi exceptionis monet
13 Caſtr. creditores† caute agere, ne fidant cau
tionibus confeſſionalibus debitorum qui-
bus mutuo dant pecunias, ſed faciant conſta
re de actuali numeratione in inſtrumento,
uel accipiant confeſſionem de depoſito, non
14 de mutuo, in quo huiuſmodi † exceptio lo-
cum ſibi nō uendicat, etiam ſi notiſſimos de-
poſiti terminos excedat, l. huius, & l. dies ſpō
ſaliorum. ff. depo. ita Caſtr. in rub. C. de non
num. pecun. ad fin. & quod in depoſito prędi
cto nō procedat, nec locū hēat hęc exceptio,
tradit ēt Bal. & Salic. in d. l. in cōtractibus. §.
1. & Felin. in d. c. ſi cautio, nu. 54. niſi tn̄ fieret
fraus de uno cōtractu ad alterum, ut per eos
ibi, & per Caſtr. in §. 1. nu. 6. d. l. in contracti

bus ubi exemplificat ſi pecunia fuerit mutuo
petita, & creditor uoluit ut cautius ſibi eſſet,
quod fieret inſtrumentũ depoſiti de quo per
Rol. a Vall. conſi. 17. nu. 7. uol. 1. Emanuel. à
Coſt. in repet. C. ſi ex cautione. 2. Fallen. nu.
15 4. & ſeq. C. de non num. pecun. Quando † au
tem depoſitum excedens notiſſimos depoſi-
ti terminos utſupra habeat priuilegia uero,
& proprio depoſito conceſſa, uidenda ſunt
iura, & deciſiones citatæ per Cagnol. in l.
contractus. nu. 16. ff. de reg. iur.

Et non habitæ, & non receptæ dictæ partis precij.

SVMMARIA.

1 *Creditor confeſſus ſe recepiſſe habet exceptionem non receptæ neque habitæ pecuniæ intra triginta dies.*

2 *Exceptio non habitæ ſeu receptæ pecuniæ cuicumque creditori competit.*

3 *Abſolutio fauorabilior eſt quam obligatio.*

4 *Exceptio non num. pecun. poſt biennium opponi nequit, ſed bene quidem exceptio doli, ſi tamen probare paratus ſit excipiens factam non fuiſſe numerationem.*

5 *Exceptio non habitæ, ſeu receptæ pecuniæ, lapſis triginta diebus opponi nequit per creditorem etiamſi uellet probandi onus in ſe ſuſcipere.*

6 *Exceptio non habitæ, ſeu receptæ pecuniæ, quibus in caſibus opponi nequeat.*

7 *Mulier amittit Velleiani beneficium ſi confeſſa eſt in inſtrumento tribus teſtibus ſubſignato ſe aliquam pecuniæ quantitatem accepiſſe ut pro alio intercederet.*

8 *Creditor per aliam uiam, quam per confeſſionem debitorem liberans ſtatim ſibi præiudicat, neque poteſt opponere exceptionem non habitæ ſeu receptæ pecuniæ.*

GLOSSA SECVNDA.

1 HÆC eſt illa exceptio, † quæ compe-
tit creditori confitenti recepiſſe ali-
quid a debitore ſuo aduerſus ip-
ſam confeſſionem, vt & ipſe poſſit intra tri-
ginta dies poſt factam confeſſionem oppo-
nere ſe non recepiſſe illam rem uel pecu-
niam quam conſtat confeſſum fuiſſe, & hoc
ſpe futuræ numerationis, ſeu receptionis,
quæ, ut ſupra dictum fuit, in quocumque
2 creditore cuiuſcumque † rei procedit, cum ex
ceptio illa non numeratæ pecuniæ debitori
tantum ex mutuo detur, quod tamen parum
æque ſtatutum uidetur, cum tantum illa in
contractu mutui procedat, in alijs ſtatim
confitenti præiudicat, & propter illam ratio
nem quia egens pecunia confitetur de facili
recepiſſe, quod recipere ſperat, ut per Doct.
in d. l. ſi ex cautione, quæ ratio ceſſat in credi
3 tore ſuum recipiente, & fauorabilior † eſt ab-
ſolutio, quam obligatio, l. Arrianus. ff. de act.
& obligat. tamen ex duobus ceſſare uidetur
talis legis iniquitas uel rigor quia in alijs ta-
les creditores releuantur, iuxta l. cum qui in
princ. ff. de iureiurando. primo enim ad mi-
nus, & breuiſſimum ſpatium tẽporis trigin-
ta dierum reſtricta eſt oppoſitio huius exce-
ptionis ut in d. §. ſuper cæteris; ſecundo quia
4 licet poſt biennium non † poſſit per confiten
tem mutuo recepiſſe pecuniam opponi exce
ptio illa, ad finem ut transferat onus proban
di in aduerſarium, ut ſupra, poteſt tamen op-
ponere exceptionem doli, & probare ipſe cõ
tra cõfeſſionem ſuam hanc negatiuam, non
fuiſſe ſibi numeratam, ut tradunt gl. Bart. &
alij in d. l. ſi ex cautione. Aret. in d. princ. de
except. nu. 4. & 6. Felin. in d. c. ſi cautio nu.
66. 6. Fallen. & Marſil. in dictis ſingularibus
5 277. & 283. tamen † lapſis dictis triginta die-
bus penitus excluditur confitens, ut etiam ſu
ſcipiendo hoc onus probandi contrarium in
ſe, non tamen audiatur, ſed ſua confeſſio im-
pugnari nequeat. ita uolunt Bald. Salicet. &
Caſtr. in d. §. ſuper cæteris, & Caſtr. in d. cõſ.
6 233. in 2. uol. Non procedit † tamen, nec lo-
cum habet hæc exceptio tribus caſibus poſi-
tis in textu d. l. in contractibus. §. 1. & duo-
bus additis ibi in gloſſ. in uerbo penitus, pri-
mo in confeſſione facta pro depoſitis rebus,
ſecundo in confeſſione procuratoris, uel ad
miniſtratoris rerum fiſcalium de ſolutione
facta publicarum functionum; tertio in con
feſſione dotis receptæ poſt confectionem do
talium inſtrumẽtorum; quartus eſt caſus ad-
ditus per gloſſam, ſi procurator fiſci confite-
tur habuiſſe, & recepiſſe precium rerum fiſca
lium uenditarum. l. omnes. §. fin. C. de qua-
dtien. præſcript. quintus, & ultimus caſus eſt
in caſu l. antiquæ. in princ. C. ad Velleian. ſi
7 mulier † fatetur in inſtrumento tribus teſti-
bus ſubſignato ſe aliquam pecuniæ quantita
tem accepiſſe, ut pro aliquo intercederet, ſta-
tur enim ſuæ confeſſioni, & beneficium Vel-
8 leiani amittit. Sed ſi creditor † non per uiam
confeſſionis liberaret debitorem, & non ex
ea cauſa quia ſibi ſolutũ eſſet, huic exceptio-
ni etiam locus non erit, ſed ſtatim ſibi præiu-
dicaret, ut per Salic. in d. §. 1. Caſtr. in l. gene
raliter. nu. 13. in d. §. 1. nu. 4. & in l. tale pa-
ctum, in princ. nu. 5. ff. de pactis, & cauſa do-
nationis in dubio cenſeretur facta liberatio
ut per Sal. in d. §. in fin. quo fit, ut ſi per acce-
ptilationem ſit facta confeſſio ſolutionis, &
liberatus ſit debitor, ceſſat hęc exceptio. Bar.
& Caſtr.

& Caſtr. in l. ſi ex pluribus, in princ. ff. de ſolut. licet ibi Bald. contrarium tenere uideatur, & in l. ſi accepto latum. la 2. ubi Bald. in §. 1. tranſit cum Bart. ff. de acceptil. Caſtr. in d. l. generaliter, nu. 13. & in d. l. tale pactum, in princ. licet Raphael. in d. l. ſi ex pluribus, teneat contrarium, cuius opinionem dicit Aretin. ueriorem, quam tamen in praxi non putat poſſe uictoriam dare in §. item per acceptilationem. ad fin. Inſtit. quib. mod. toll. oblig. & idem eſſe uidetur quando principaliter creditor facit pactum de non petendo ut in d. l. tale pactum, & Ruin. alleg. conſ. 73. nu. 2. & ſequ. uol. 4. licet aliud eſſet ſi eſſet factum pactum de non petendo poſt confeſſionem ſolutionis factæ, & quodammodo in Clauſulis acceſſorijs, ut communiter fit in inſtrumentis abſolutionum, & liberationum, & in conſequentiam, ut tradit Bald. in d. l. in contractibus. in princ. q. 3. nu. 6.

Speique futuræ numerationis, & receptionis.

S V M M A R I A.

1 *Exceptio non numeratæ pecuniæ opponi poterit licet renunciatum ſit ſpei futuræ numerationis.*

GLOSSA TERTIA.

1 NON propterea † excluditur hæc exceptio, & ſi confitens in inſtrumento renunciet huic ſpei futuræ numerationis, licet aliquando gloſ. uoluerit contrarium ut dicit Bald. in d. l. In contractibus, in princ. q. 2. nu. 5. ſicut etiam nihil facit, ſi apponatur alia Clauſula eiuſdem effectus, non ſpe futuræ numerationis, ut tradunt. Bart. & Caſtr. in d. l. ſi ex cautione. Alex. in l. 2. §. creditum. nume. 6. ff. ſi cert. pet. Iaſ. in d. l. Cum quis. nu. 18. C. de iur. & fact. ignor. & Felin. in d. c. ſi cautio. nu. 51. non tamen umquam debet notarius dicere contrarium in inſtrumento confeſſionis ubi non eſt præſens pecunia, ſcilicet aliquem confeſſum fuiſſe ſpe futuræ numerationis, ut Bal. tradit poſt gloſſ. ibi, in l. fin. C. de condict. ex lege.

Omnino renunciantes.

S V M M A R I A.

1 *Exceptio non numeratæ pecuniæ, uel non habitæ, & receptæ numquid poſſit opponi ſtante etiam quod fuerit renunciatum tali exceptioni, hic pulchrè examinatur.*

2 *Exceptio non numeratæ pecuniæ, uel non habitæ, & receptæ numquid opponi poſſit licet ſit renunciatum tali exceptioni cum iuramento, hic diſtinguitur.*

Non ſufficit tamē Clauſula, qua confitens iuuat omnia, & ſingula in inſtrumento contenta uera eſſe.

3 *Exceptio non numeratæ pecuniæ opponi non poteſt per eum qui promiſit non contrauenire de iure, vel de facto, ſed facta ſolutione repeti poteſt.*

4 *Exceptionem non numeratæ pecuniæ non opponens, quia iurauit verè factam fuiſſe numerationem, ſi ſoluit non repetit.*

5 *Exceptio non numeratæ pecuniæ per minorem etiam ſi iurauerit lapſo etiam biennio opponi poteſt.*

6 *Omnino dictio quid importet, & quot habeat ſignificatione.*

GLOSSA QVARTA.

NOtarij paſſim in omnibus inſtrumentis confeſſionum apponunt hanc renunciationem putantes ſatis cautum eſſe ijs, ad quorum fauorem fit talis confeſſio, quam etiam ponit Specul. in d. §. 1. de empt. & uend. nu. 18. poſt Roland. ibi citatum per Ioan. Andr. in additionibus, quod uoluit gloſ. loquens de notarijs Bononiæ in confeſſionibus dotium receptarum, in l. 1. in gloſſ. vlt. C. de dot. caut. non numer. quam opinionem tenuerunt antiqui Doctores Iacob. de Beluiſ. & Odofr. vt refert Cin. affirmantes quod ſaltem talis renunciatio transfert onus probandi in confitentem, quę uidetur fuiſſe etiam opinio glo. in d. l. ſi ex cautione, quod etiam tenuit Petr. de Vnzol. in d. ſua practica ſeu tractatu nu. 5. & nu. 14. Fortius tradit Marſi. in Singul. 222. exceptio: ex Bal. in conſ. 452. duo rei. in 1. vol. quod ex ea confeſſione, & renunciatione oritur pręſumptio contra confitentem iuris, & de iure contra quam non admittitur probatio in contrarium niſi per confeſſionē partis dicens quod illa doctrina aliàs ſibi fecit honorem in practica, ſed certe falluntur, quia communis eſt
1 Doctorum ſententia, quod hæc † renunciatio non noceat confitenti cum ea facilitate, & fragilitate qua ſpe futuræ numerationis inducitur ad confitendum, pariter inducitur ad renunciandum ita tradit Bart. in fi. primæ lecturæ, & col. fi. ſecundę poſt Iacob. Butrig. Bald. ſecunda quęſt. Salic. quęſt. 1. num. 5. & Caſtr. nu. 6. in d. l. ſi ex cautione, quam etiam ibi tenuerunt Iacob. de Are. & Cin. ut refert ibi Salic. Bal. in d. l. In contractibus. in princ. nu. 5. & Caſtr. in fine princ. Aretin. in d. tit. de litter. oblig. nu. 14. & in d. §. 1. de except. nu. 36. Bart. in l. fin. ſecunda lect. eod. tit. C.

de non

Digitized by Google

de non num. pecun. Abb. Imol. & Felin. nu.
48. in d. c. ſi cautio. Alex. qui etiam dicit com
munem in conſi. 179. Viſa ſcriptura 1. col. 2.
vol. aliàs eſt conſilium 35. in primo uol. So-
cin. conſi. 80. nu. 12. 1. vol. quam etiam tenet
Steph. Aufrer. in addi. ad deciſionem Capel
lę Tholoſanæ 373. Quæ opinio procedit qñ
renunciatio fiat eodem inſtanti, & tempore,
quo fit confeſſio, & communiter fieri ſolet,
ſecus ſi ex interuallo, ut firmãt quam plures
ex ſupra allegatis, & maxime Salic. in d. l. ſi
ex cautione. Aretin. & Felin. in locis ſupra
citatis, & tunc renunciatio facta ex interual-
lo in hoc proderit ut transferatur onus pro-
bandi contrarium in renunciantem, pro quo
facit, quia tollitur hæc exceptio ſi confitens
debitum ex interuallo debitum ipſum agno
uerit, partem aliquam ſoluẽdo, l. cum fidem.
C. eod. tit. Caſtr. in d. l. ſi ex cautione, nu. 6.
Aret. d. §. 1. nu. 38. Iaſ. in d. l. Cum quis, col.
pen. & Felin. in d. c. ſi cautio, nu. 56.
2 Sed quid † ſi in inſtrumento ſit appoſitum
iuramentum, numquid confitens hanc exce-
ptionem opponere poſſit? Diſtinguendum
eſt, quia aut fuit facta ſimplex cõfeſſio de ſo-
luto nulla ſubſecuta renunciatione, & ſim-
plex additum iuramẽtum, & tunc non tolli-
tur hæc exceptio, cum iuramentum habeat
eandem naturam, quam ſortitur confeſſio ip
ſa ſuper qua interponitur, ſcilicet ſi numera-
tio fuerit ſubſecuta, & eo prætextu emanar l.
fin. & ibi omnes. C. eod. tit. de non num. pe-
cun. Aut iuramentum additur in inſtrumen-
to in quo pars fatetur vere habuiſſe pecuniã,
& hoc caſu cum iuret confitens vere ſibi ſuiſ
ſe numeratum, non admittitur ad allegandũ
hanc exceptionem, ſcilicet non fuiſſe ſolutã
pecuniam. ita declarant Bald. Salic. & Caſt.
in d. l. fin. Butr. in c. fin. de ſolut. Felin. in d. c.
ſi cautio. nu. 46. Socin. conſil. 62. col. 3. nu. 2.
1. uol. & Butr. in tract. de iuramento. 31. effe-
ctu. nu. 46. quod tenet etiam Steph. Aufrer.
in d. addit. Non crederem tamẽ hoc caſu ſuf-
ficere Clauſulam, qua cõfitens iurat omnia,
& ſingula in inſtrumento contenta uera eſ-
ſe, ut communiter fit, quia non propterea di-
ceretur iurans iuraſſe uere ſibi numeratum,
ſed confectum fuiſſe, ut inſtrumentum conti
net, & propterea ad tollendam hanc difficul
tatem fuit addita in confeſſione ſupra illa
vox, uere, licet hoc caſu ſecundum Butr. &
Felin. poſſet peti abſolutio a iuramento, ad fi
nem opponendi exceptionem. Aut non fuit
renunciatum exceptioni non numer. pecun.
ut in caſu iſto, & additum iuramentum, &
tunc nõ poteſt opponi hęc exceptio, ſed om-
nino ſoluere debet confitens licet repetere
poſſit ſolutum, per tradita in c. debitores, de
iureiur. ut trad. Bar. Salic. & Caſtr. in d. l. fin.
Salic. in d. l. ſi ex cautione, quæſt. 4. Socin.
conſ. 80. num. 13. 1. vol. Felin. d. c. ſi cautio.
nu. 50. Bauer. & Aufrer. in locis præallega-
tis, & fuit deciſum in capell. Tholoſ. d. quęſt.
3 374. ubi idem † dicitur, ſi fuit promiſſum non
contrauenire de iure, uel de facto, & Marſil.
in ſingul. 327. Exceptio, ubi tamen uult poſ-
ſe opponi exceptionem ſimulationis, quę tñ
eo caſu per opponentem veniret probanda,
ſicut etiam cenſerem probandam eſſe ſi obti
neretur abſolutio, uel habilitatio à iuramen-
to: ſed quando iuratum eſt uerè fuiſſe nume-
4 ratum, ut in ſecundo caſu, tunc † facta ſolutio
ne non eſſet locus repetitioni, ut hoc ultimo
caſu, ut per Caſtr. in d. l. fin. nu. 4. Iuramen-
tum tamen hoc præſtitum hoc caſu per mi-
norem, non repræſentat ipſum maiorem, ſi-
cut in caſu Auth. Sacramenta puberum, C. ſi
5 aduerſ. uendit. ut etiam † ipſe omnino exclu-
datur ab hac exceptione, cum tempus bien-
nij ei non currat, quia poſſit ex poſt etiam
hanc exceptionẽ opponere, l. fin. C. in quib.
cau. in integ. reſt. neceſſ. non eſt. ita tradunt
Bald. Salic. & Caſtr. in d. l. fin. & Felin. in d.
c. ſi cautio. num. 50. Cætera ad hanc materiã
pertinentia uideantur per Doctores in locis
ordinarijs, & præſertim Felin. in d. c. ſi cau-
tio, per Vital. Camb. in tract. Clauſ. in tit. de
ſimulatione, & in tit. An exceptioni non nu-
meratæ pecunię renunciari poſſit; non enim
de hac materia uoluimus facere plenum tra-
ctatum, ſed tantum aliqua quaſi per modum
ſummæ, & cõpendij ad declarationem Clau
ſulæ noſtri tractatus tangere.
6 De dictione † autem, (Omnino) hic appo-
ſita dicendum eſt, quod habeat plures ſigni-
ficatus, ut per Felin. in cap. ex parte, il 1. poſt
princip. de offic. delegat. per Tiraquel. in l. ſi
vnquam, in uerbo, Reuertatur, nu. 73. C. de
reuoc. donat. & in tract. de retract. tit. 1. §. 1.
gl. 1. nu. 22. & Alber. in Dictionario ſuo ſu-
per eadẽ dictione, & inter cætera habet præ-
ciſam ſignificationem, & idẽ importat quod
præciſè, l. ſi cum exceptione, §. ſed & ſi quis,
ff. quod met. cauſ. Iaſ. in l. precibus, nu. 2. C.
de impub. & alijs ſubſtit. & ante eum Bald.
in l. fin. in princ. C. de contrah. empt. & alij
in alijs locis, & hoc modo capi poteſt hic,
ad oſtendendam pręciſam, & enixam uolun
tatem partis renunciantis huic exceptioni,
ut in ſimili ad comprobandam voluntatem
teſtatoris tradit Socin. de hac dictione, in
conſil. 249. nu. 17. 2. vol. Dec. conſil. 1. nu. 4.
& conſ. 582. nu. 2. & Socin. in l. ſi mihi & ti-
bi, §. in legatis, nu. 17. ff. de leg. 1. de quo per
Didac. Hiſpan. in Rubrica, extra de teſtam.
2. parte, nu. 20. col. 3. verſ. undecimo quãdo.
Et de

Digitized by Google

Et de ea late habetur per Tiraquell. in repet. l. ſi vmquam, in uerbo, Reuertatur, 18. Falſeu. nu. 76. & ſequ. C. de reuoc. donat.

CLAVSVLA XXXIII.

Et pro libris ſeptingentis dictę monetæ ipſi emptores, videlicet prædictus D. Rodulphus agens ſuo proprio, & principali nomine.

SVMMARIA.

1 *Contrahere quilibet præſumitur nomine proprio, etiam ſi cum rebus alienis contrahat.*

GLOSSA PRIMA.

1 Licèt quilibet † contrahens in dubio cenſeatur contrahere nomine proprio, l. & magis, ff. de ſolut. Bart. in l. Titium, §. altero, nu. 3. ff. de admin. tut. cum alijs traditis ſupra in c. contrahentium, in gl. agentes, tam ſuis proprijs nominibus, &c. quod procedit, etiam ſi cum rebus alienis contrahat. Dec. conſil. 7. nu. 5. tamen ex eo quod iſti emptores diuerſimodè cōtrahunt, alter ſcilicet nomine proprio, alter nomine patris, ideo ad maiorem declarationem hæc Clauſula inſeritur hic, ut etiam dictum fuit in d. gloſſ. Agentes, &c. de dictione videlicet inferius dicetur. in gloſſ. prædicti emptores, ut ſupra, agentes, &c.

Et dictus Antonius agens nomine dicti ſui patris, pro quo de rato, & ratihabitione omnium, & ſingulorum infraſcriptorum, & in preſenti inſtrumento contentorum.

SVMMARIA.

1 *Filius acquirendo nomine patris ſibi acquirit.*
Filius non poteſt patrem obligare, eius præiudicare.
Filius maior annis vigintiquinque poteſt pro alio fideiubere, & promittere.

2 *Pater ſi vult rem ſuo nomine per filium emptam, debet approbare totum contractum ſuo nomine geſtum, & ſic delegationem factam per filium.*
Si tamen delegatio ſit facta per filium eodem contractu, ſecùs, ſi ex interuallo re iam patri acquiſita.

GLOSSA SECVNDA.

Filius acquirendo nomine patris, ſibi acquirit ut dictum fuit ſupra, in Clauſula, præſenti, ementi, &c. non tamen ita
1 paſſim † poteſt patrem obligare, C. ne fil. pro patre, in rubr. & nigro, nec ei præiudicare, l. filius paciſcendo, cum ibi not. C. de pact. l. nec filius, C. de reb. cred. ut infra in Clauſula, Sponte, &c. & propterea opus eſt quod ſe obliget pro patre, & pro eo promittat ut cautum ſit contrahenti; ſi ſit enim maior annis uigintiquinque, poteſt pro alio fideiubere, & promittere, l. nulla, C. quod cum eo. Et
2 † ſi pater uellet rem ſuo nomine emptam, tenetur approbare totum contractum ſuo nomine geſtum, & ſic delegationem factam per filium, ex quo eſt facta eodem contractu, l. cum queritur, ff. de admin. tut. Cagnol. in l. ſecundum naturam, ff. de reg. iur. nu. 8. & in l. 2. C. de pact. int. emptor. & vend. q. 36. nu. 148. & Tiraquell. in tract. de retractu Conuent. in fine, nu. 4. & ſequ. ſecùs ſi ex interuallo id fieret, iam re acquiſita patri, per tradita per Alex. in conſil. 106. lib. 7. Cagnol. in d. l. 2. q. 70. & 71. nu. 207. & ſequ. & Tiraquell. loco præallegato. num. 1.

Sponte, & ex certa ſcientia.

GLOSSA TERTIA.

De his Clauſulis ſatis dictum fuit ſuprà Clauſul. 11. gloſſ. 1. & 2.

Dederunt, & delegauerunt.

SVMMARIA.

1 *Delegare quid ſit, & quid delegatio.*
2 *Delegatio propriè fit tribus concurrentibus.*
Licèt duo alia requirat Cagnol. & male.
3 *Delegatio ad hoc vt valida ſit, numquid ſit neceſſarium quod delegatus ſit debitor delegantis.*
Delegatio eius qui non eſt debitor delegantis, non eſt propriè delegatio.
Sicut etiam ſi fiat de debitore per nō debitorem.
4 *Delegatione in facienda duplex actus cōcurrit.*
5 *Delegatio an poſſit fieri abſente delegante per ſcripturam, vel nutu.*
L. Delegare, la. 2. ff. de nouat. declarata.
6 *Delegatio etiam fit per litis conteſtationem.*
7 *Emptores precij debitores, poſſunt ſatisfacere venditoribus per delegationem.*
8 *Delegatio facit conuerſionem de vno debito in aliud.*
9 *Delegans numquid dicatur ſoluere.*

GLOSSA

GLOSSA QVARTA.

1 DElegare † eſt vice ſua alium dare cre-
ditori, vel cui creditor iuſſerit. l. de-
legare, la prima, in princ. ff. de no-
uat. & delegatio: ut tradit Iaſ. nu. 36. & Ca-
gnol. nume. 163. in l. ſingularia, ff. ſi cert. pet.
eſt alterius debitoris loco ſui per ſtipulatio-
nem creditori, uel cui iuſſerit facta datio. Fit
2 autem delegatio † propriè tribus concurren-
tibus; Primo, quod delegans ſit debitor eius,
cui delegat; Secundo, quod delegatus ſit de-
bitor delegantis; Tertio quod promittat de-
legatus per ſtipulationem ſecundo credito-
ri, & ſic ei, cui delegatur, d. l. delegare, §. 1. &
l. 1. C. eod. tit. de nouat. licèt Cagnol. in d. l.
ſingularia, num. 165. exigat duo alia, quę ve-
rè non ſunt neceſſaria, quia alterum compre
henditur in dictis tribus enumeratis; alte-
rum verò exigitur quo ad nouationem fa-
ciendam, & inducendam citra delegatio-
nem, ut dicetur inferius: quod autem hęc tria
exigantur copulatiuè, tenet Caſtrenſ. in d. l.
delegare, in princip. & in l. quamuis. §. ſi mu-
lier, il ſecundo per gloſſ. ibi, nu. 3. ff. ad Vel-
leian. & in l. qui vſumfructum. num. 3. & ibi
Alex. nu. 5. & Socin. nu. 10. ff. de verb. oblig.
idem tenent Moderni, in d. l. ſingularia, ſal-
uantes opinionem Bartoli ibi hoc caſu, quan
do erat facta delegatio, ut ibi Aretin. nu. 14.
Socin. nu. 17. 3. Concluſ. & concluſ. vlt. nu.
20. Iaſ. num. 36. Dec. qui dicit communem,
nu. 27. quam etiam tenet Alex. conſ. 10. Viſis
depoſitionibus, numer. 3. & 4. in 2. vol. aliàs
eſt conſ. 173. in 7. vol. & conſ. 159. Circa pri-
mum, num. 3. eodem 2. uol. & conſ. 60. Viſo
titulo, 6. vol. quod admittit Socin. conſil. 37.
ubi tamen reducit ad duo hæc tria compre-
hendentia, nu. 6. uol. 4. & Dec. qui in eodem
caſu contra Soci. conſuluit, in conſ. 107. nu.
1. cui etiam ſubſcribit Benuenut. Strach. in
tract. de decoct. 5. part. nu. 5. Et licèt Aretin.
in conſ. 5. In cauſa, & puncto, magis per mo-
dum dubitandi, quam decidendi uideatur te-
3 nere, † nō eſſe neceſſarium, quod is, qui dele-
gatur, ſit debitor delegantis, per ea quæ ibi
tradit, cum quo uidetur tenere Afflict. deciſ.
353. & Alciat. in d. l. ſingularia, tamen eius
opinio communiter reijcitur, ut per Docto-
res præallegatos, & Cagnol. in d. l. ſingula-
ria, nu. 174. & ſequ. Quod autem neceſſariò
exigatur ſtipulatio, tradit etiam Socin. conſ.
267. in princ. 2. uol. & Dec. conſ. 421. nu. 17.
ſed ſi ſit delegatio de eo qui non ſit debitor
delegantis, illa nō eſt propriè delegatio, ſed
impropriè, & largo modo, ſicut etiam ſi ſit
de debitore, per non debitorem, ut tradit Ca
ſtrēſ. in d. l. delegare, & in l. ſi uſusfructus, in
princ. ff. de nouat. ſequuntur Socin. in d. l. ſin
gularia, num. 20. & Cagnol. numero 164. &
4 174. In delegatione † tamen facienda du-
plex actus concurrit, ut tradit Bart. in d. l. de-
legare, unus reſpectu obligationis diſſoluen
dæ inter delegantem & delegatum, alter re-
ſpectu contrahendæ inter delegatum, & ſm
creditorem, cui fit delegatio. Quo ad primū
actum, (poſſunt. n. hęc fieri diuerſis contra-
ctibus, licèt paſſim fiant unico tantum) cer-
5 tum eſt, † quod poteſt fieri etiam abſente de-
legante per ſcripturam, uel etiam nutu, l. de-
legare, la ſecunda. ff. de nouat. Quo ad ſecun-
dum actum exigitur ſtipulatio, ut ſuprà, &
hoc caſu loquitur §. primus, d. l. delegare, la
prima, & d. l. prima, C. de nouat. ut declarant
Bart. & Caſtr. in d. l. delegare, la prima, &
la ſecunda. quod etiam ſentit Azo. in fine,
eod. tit. in ſua ſumma, & Bald. in d. l. delega-
re, la ſecunda, Cagnol. in d. l. ſingularia, nu-
mer. 173. & 179. quamuis Imola in d. l. dele-
gare, la ſecunda; dixerit, non eſſe peccatum
in ſpiritum ſanctum, tenere illum textum lo-
qui, in non valente loqui, cuius opinio reijci-
6 tur, ut ſup. Fit eriam † delegatio per conteſta-
tionem litis, ut in d. §. 1. de qua tradit Iaſ. in l.
1. C. de iudic. quę cum ad materiam noſtram
non attineant, in ijs nihil ſcribam, ſed uiden-
7 di ſunt Doctores in dictis locis. Dubium † au
tem non eſt, quin hoc caſu emptores debito-
res pro precio potuerint per delegationem
8 ſatisfacere uenditoribus; quia per † eam con-
uerſio de uno debito in aliud fieri poteſt, ut
poſt Bartol. tradunt omnes in d. l. ſingularia,
9 ubi Cagn. nu. 149. & quia † qui delegat ſol-
uere cenſetur, l. quamuis, §. interdum, ff. ad
Velleian. l. Inter cauſas, §. abeſſe, ff. mandati,
& l. Verbum exactè, ff. de uerb. ſignif. tradit
Aretin. in d. l. ſingularia, numer. 13. & cæteri
Moderni poſt eum, ubi Cagnol. nu. 166. li-
cèt non ſit propria ſolutio, ſed ficta, & impro
pria, vt etiam inferius dicetur.

Ipſis venditoribus vt ſupra agenti-
bus, præſentibus, ſtipulantibus, &
recipientibus pro ſe, & ſuis hęredi-
bus.

S V M M A R I A.

*1 Delegatio non ualet non interueniente ſtipula-
tione.*
2 Stipulatio quid ſit, & vnde dicta.
*3 Stipulatio olim ſolemnia quadam verba exige-
bat, hodie verò quibuſcunque verbis concipi
poteſt.*
Stipulatio neceſſario exigit verba.

Stipu-

Stipulatio rectè fit etiam ſi alter Græca, alter Latina lingua loquatur.

Notarius poteſt conficere inſtrumentum ſtipulationis, licèt non intelligat idioma contrahentium; quod quomodo procedat vide hic.

Notarius non poteſt conficere teſtamentum ſi non intelligit idioma teſtantis, etiam ſi adhibeantur interpretes.

Stipulatione in conficienda cur præcedere debeat interrogatio.

4 *Pactum nudum quale ſit, & cur ſic dictum.*

Pacti appellatione in dubio venit pactum nudum, etiam in inſtrumento.

5 *Delegatio fieri non poteſt pacto nudo etiam ſi eſſet conſtitutum.*

Quod etiam extenditur ad campſores nudo pacto promittentes.

6 *Nouatio pacto nudo non fit.*

Delegatio pacto nudo facta in curia mercatorum, an ualeat.

GLOSSA QVINTA.

QVia exigitur ſtipulatio creditoris cui fit delegatio, ut ſup. dictum eſt, ideò, hic eſt appoſita hæc Clauſula, & alia de qua infrà (præſentibus, & ut ſuprà
1 ſtipulantibus) non † enim valeret delegatio ſi non interueniret ſtipulatio, ſed pactum nu-
2 dum. Eſt autem † ſtipulatio verborum conceptio, quibus is, qui interrogatur daturum, facturumve ſe id quod interrogatus eſt reſpondet, l. ſtipulationum aliæ, §. ſtipulatio, ff. de uerbor. obligation. gloſ. in uerbo ſtipulamur. Inſt. de verbor. obligat. in princip. tradunt Doctores in Rubr. ff. de verb. oblig. vbi Ripa, nu. 1. & Alciat. nu. 16. uel ab eo deducta quod ſtipulum apud veteres firmum appellabatur, fortè à ſtipite deſcendens, ut traditur Inſt. in d. tit. de verb. oblig. in princ. uel ut mauult Catellian. Cotta in ſuis Memor. à ſtipe potius deducta, quod circa ſtipem id eſt pecuniam maximè conſiſtat, cui aliqui ex Latinis conſentiunt: hoc autem uerbum, ſtipulantibus, uel ſimile, eſt apponendum: quia non poteſt dubitari an legitimè facta ſit promiſſio, §. ſi ſcriptum, Inſt. de inut. Stipul. Specul. in tit. de oblig. & ſolut. §. 1. uerſi. uerbum
3 ſtipulata, nu. 5. Et licet † olim ad ſtipulationẽ faciendam, & inducendam, quædam uerba ſolemnia exigerentur, ut ſpondes, ſpondeo, promittis, promitto, & ſimilia, de quibus in textu, in §. primo, Inſtit. dicto titulo, tamen hodie ex conſtitutione ſublata eſt iſta neceſſitas, & ſufficit ſtipulationem fieri quibuſcumque uerbis contrahentium conſenſu eorum compoſitam, l. omnem, C. de contrahenda, & committ. ſtipulat. & dicto §. primo. Sunt tamen neceſſaria uerba, & propterea inter præſentes fit, l. prima, in principio, ff. de uerborum obligatione, & dicuntur præſentes, qui inuicem ſe audire poſſunt, ut per Doctores ibi; nec refert ſi alter ex cõtrahentibus Græca lingua alter Latina, uel uulgari loquatur, modo ſe intelligant, & congruenter ad interrogata reſpondeatur. dicto §. primo, & dicta l. prima, §. finali. Et quando notarius intelligit idioma, & linguam loquentium, poteſt conficere inſtrumentum, & ſibi creditur, ut per Aretinum, in dicto §. primo, numero ſecundo, per tradita per Bart. quem cæteri ſequuntur in dicto §. finali. Si uerò non intelligit eos, tunc debent adhiberi interpretes duo, uel ſaltem unus ſi plures haberi non poſſunt; Et notarius in ſubſcriptione inſtrumenti tunc debet dicere partes ſic feciſſe, & dixiſſe, licèt lingua theutonica uel alia loquerentur, quod & conſtitit ex uerbis ſibi tunc interpretatis, & declaratis per talem interpretem, unum, uel plures ad hoc aſſumptum à partibus, in præſentia ipſius notarij; ut tradit Bartol. & alij ſequuntur magis communiter, in d. §. fina. Non poſſet tamen notarius conficere teſtamentum, uel de eo rogari ſi non intelligat uerba teſtatoris loquentis, puta lingua Hebraica, uel Theutonica, nec hoc caſu ſufficeret quod unus interpretaretur uerba teſtantis, ut tradit Bald. in l. Iudices, in fi. C. de ſent. & interlocut. omn. iud. & Crot. in d. §. fi. numerò ſecundo. Fuit inductum ut in ſtipulatione interueniret ac præcederet interrogatio, ut certior eſſet animus promittentis, qui magis deliberatè ad promiſſionem accedit, cum aliàs multi promittant plura, quæ non promitterent ſi ſcirent partem acceptaturam, ut tradunt Caſtr. & alij, in dicta Rubrica, ff. de uerborum obligatione, & ibi Ripa, numero ſecundo, &
4 Alciatus, numero 23. Pactum † modo nudum eſt, quod fit nulla præcedente interrogatione, ſed tamen parte præſente, & acceptante fit, cum ſit duorum, pluriumve in idem placitum, & conſenſus, l. prima. ff. de pactis, tradit Crot. in dicta Rubrica, numero primo, & dicitur nudum, quando eſt in meris terminis naturalibus relictum, & nudum à forma, & approbatione ciuili, l. Iuriſgentium, §. igitur nuda, ff. de pactis. Ripa, in dicta Rubrica, numero 20. ubi etiam agit de pactis ueſtitis, de quo etiam alij ibi; ubi ex Baldo, idem Ripa ibi dicit appellatione pacti in dubio de pacto nudo intelligendum eſſe,

Digitized by Google

eſſe, & idem tradit poſt Rimin. & Decium, Cagnol. in Rubrica, C. de pact. numero ſexto, vbi extendit poſt Modern. in dicta Rubrica, hoc procedere, etiam ſi in inſtrumento dictum ſit, aliquem pactum feciſſe, ut per eos ibi; qui plura ad hanc materiam ponit, quæ ne nimis onerem tractatum noſtrum, miſſa
5 faciam. Quod autem † pacto nudo non poſſit fieri delegatio, etiam ſi eſſet conſtitutum, probatur in l. item illa, §. fina. ff. de conſt. pecun. tradit Caſtr. in dicta l. delegare, la prima, num. 2. & ibi num. 3. etiam extendit ad campſores pacto nudo promittentes. Sequitur Socin. in d. l. qui uſumfructum, num. 11. & Purpur. in d. l. ſingularia, col. 2. & quod
6 † nouatio pacto nudo non fiat, tradit etiam Alex. in dicta Rubrica, num. 10. alios citans.
7 Si tamen † ageretur in Curia Mercatorum, ubi de æquitate proceditur, delegatio etiam facta pacto nudo, procederet, & ita vidiſſe conſultum firmat Socin. in d. l. qui uſumfructum, concluſ. 7. nu. 18. & idem tenet in d. l. ſingularia, 3. Concluſ. nu. 17. & fortè uidit conſ. Dec. 107. qui idem tenet, in 2. col. licèt ipſe Socin. in eadem cauſa uideatur contrarium conſuluiſſe, in d. conſ. 37. in 4. & idem admittit Dec. in d. conſil. 421. nu. 17. Quod etiam tenet Benuen. in d. tractat. de decoct. par. 5. nu. 5. & Cagnol. qui extendit etiam ſi cauſa agatur inter nobilem, & mercatorem, in d. l. ſingularia, nu. 181. & ſequent.

Et ipſis de Amadęis agentibus pro dicto Iacobo, ac mihi notario infraſcripto, vt publicæ perſonæ ſtipulantibus, & recipientibus pro ipſo Iacobo, & ſuis hæredibus.

SVMMARIA.

1 *Stipulatio ius acquirit abſenti, in tantum, vt reuocatio fieri nequeat ſola voluntate promittentis.*
Declara tamen ac diſtingue vt hic.
2 *Donatio acceptari poteſt donatore etiam mortuo, virtute ſtipulationis pro abſente factæ à notario inſtrumentum donationis conficiente.*
3 *Donatarij hæredes poſſunt etiam viuo donatore ratificare donationem defuncto factam.*
4 *Contractus in omnibus ſuis partibus debet ratificari ab eo cuius nomine factus eſt, non autem pro parte acceptari, & pro parte non.*
Et idem quando notarius ſtipulatus eſt pro abſente.
5 *Abſenti acquiritur etiam nulla interueniente ſtipulatione, ſi iuramentum in contractu fuerit additum.*

GLOSSA SEXTA.

Quia delegatio, ut ſupra dictum eſt, exigit ad eius ualiditatem ſtipulationem, & ſtipulatio inter abſentes fieri non poteſt, ut proximè dictum eſt, ideo hic fuit neceſſe quod uendentes pro abſente, & notarius ut publica perſona pro eo acceptarent delegationem, & ſtipularen-
1 tur à delegato debitore: quæ quidem † ſtipulatio ius acquirit abſenti, per ea, quæ latè tradita fuere in Clauſula contrahentium, in uerbo, præſenti, ementi, & c. in tantum, ut reuocatio fieri non poſſit, ſola uoluntate delegantis, ut ibi dictum fuit. ad quam quæſtionem uidendus eſt Tiraquell. in tract. de conſtit. 3. parte 30. limit. Plot. in repet. l. ſi quando, nu. 12. C. Vnde vi, & Didac. Hiſpan. in 1. lib. ſuarum reſolut. c. 14. nu. 11. & pleniùs in Rubr. extra de teſtam. in 3. par. nu. 13. vbi declarat quomodo conciliandæ ſint Doctorum opiniones in hac materia, tenentes ex ſtipulatione notarij ius acquiri abſenti, ut actus reuocari non poſſit, ſed tamen ratificatione non ſubſecuta, & interim facta rei alienatione in alium, præferri ſecundum acquirentem primo, ex ſtipulatione notarij acquirenti, ſed poſt factum alium contractum in tertium, & & re non integra ratificanti; cum id intelligendum ſit, ut reuocari non poſſit nuda uoluntate, ſecus ſi interim in alium fiat transla-
2 tio; Et ibi etiam tenet, † ex ſtipulatione notarij ius acceptādi donationem, uel aliud quidpiam acquiri etiam defuncto donatore, uel contrahente, & dominio queſito hęredibus, licèt alij contrarium tenuerint, quos ipſe citat, & quorum aliquos ſupra citauimus, loco præallegato, cum ipſi hæredes ex perſona donatoris uel contrahentis defuncti teneantur actione perſonali ad obſeruantiam, ut
3 per eum ibi, ubi etiam agit, numquid † hæredes donatarij poſſint donatore uiuo ratificare donationem defuncto factam, apud illum hæc omnia uideto; ex cuius dictis uenir declarandum id, quod in hac materia ſcribit Cagnol. in d. l. ſingularia, nume. 155. de reuocatione facta de mandato de ſoluendo ante ratificationem creditoris, de quo etiam inferius aliqua dicentur. Illud tamen
4 non eſt omittendum, quod ſicut is, † cuius nomine contractus aliquis initur, debet contractum ipſum in omnibus ſuis partibus acceptare, nec poteſt in partes diuidere, partem acceptando, & partem reſpuendo, ut ſuprà dictum fuit in Clauſula, Et dictus Antonius, ita pa-

ita pariter dicendum eſt, quando notarius ex ſua ſtipulatione acquirit abſenti, ut de utroque tradit Tiraquell. in tract. de retract. con-
5 uent. ad fi. nu. 7. Sed ſi pro abſente † nulla eſſet facta ſtipulatio, & in contractu additum ſit iuramentum, abſenti quæritur, ut dictum fuit ſupra, in Clauſula, præſenti, ementi, &c. ad finem; & in delegatione in terminis tradit Pariſ. in conſi. 107. num. 49. & ſeq. 3. vol. ſi tamen illud ſit conſilium Pariſij, de quo iu re ſuſpicandum eſt, cum illudmet mutatis nominibus reperiatur etiam inter conſilia Ruini conſi. 209. 1. vol.

Necnon & dicto Marco procuratori antedicto, pręſenti, ſtipulanti, & recipienti pro dicto Ludouico eius principale, & eius hæredibus.

SVMMARIA.

1 *Procurator conſtitutus ad precium recipiendum, vel etiam ſolutionem, non poteſt recipere delegationem.*

GLOSSA SEPTIMA.

CVm delegatio ſit ficta, & impropria, non uera, & propria ſolutio gloſ. in d. l. quamuis, §. interdum, uer. ſoluit, & ibi Caſtrenſ. ff. man. dar. Bald. in l. cum filiusfamil. in fine, ff. ſi cert. pet. propterea ha-
1 bens † mandatum ad precium recipiendum, non poſſet recipere delegationem, quæ non eſt uera ſolutio, ut ſupra, ut tradit Iaſ. in l. filius paciſcendo, ſupra allegata, 2. col. C. de pactis. & in l. eum qui ita, §. qui ſibi, col. 4. nu. 12. ff. de uerb. obli. per tex. in l. fugitiuus, ff. de ſolut. & idem ſi ad ſolutionem recipiendam quis conſtituatur procurator. Alex. conſil. 95. in 3. uol. & Alciat. in l. ſolutionis, ff. de uerbor. ſignific. ideo ad euadendas difficultates, benè inſpiciendum eſt procuratoris mandatum.

In debitorem ac pro debitore in & pro dicta ſumma.

SVMMARIA.

1 *Debitor dans ſimpliciter creditori ſuo alium in debitorem, non cenſetur facere nouationem, nec ipſe liberatur niſi alia concurrant.*
Nouatio quid ſit.
2 *Debitor dicens ſuo creditori, non habeo paratam pecuniam, ſed dabo tibi unum bonum debitorem, & ita det aliquem etiam campſorem, qui promittat pro eo, non liberatur, nec cenſetur fecisse nouationem.*
3 *Debitor quis dicatur.*

GLOSSA OCTAVA.

PER hanc Clauſulam ſi non concurrent alia, quæ in hoc inſtrumento concurrere finguntur, ex quibus cōſtat eſſe factam delegationem de quibus ſupra ſa-
1 tis abundè dictum eſt, ſed tantum † debitor creditori ſuo dederit alium in debitorem non cenſeretur facta nouatio, nec liberaretur primus debitor, quę quidem nouatio eſt prioris debiti in aliam obligationem uel ciuilem, uel naturalem transfuſio, atque tranſlatio, hoc eſt cum ex præcedenti cauſa ita noua conſtituitur, ut prima perimatur, ut tradit Raph. Com. in d. l. delegare, la prima, dicens,
2 quod ſi debitor dicat † creditori, non habeo pecuniam paratam, ſed dabo tibi unum bonum debitorem, & ita det aliquem etiā campſorem qui promittat pro eo, non cenſetur facta delegatio, nec primus debitor liberatus, ſequitur Socin. in d. l. qui uſumfructum, nu. 12. & Iaſ. in d. l. ſingularia, nu. 38. vbi etiam alij ſequuntur tenentes contra Bartolum ibi, quod tamen non procederet in nonnullis caſibus, quos infra ſubijciam. Debitor
3 † autem is intelligitur à quo inuito exigi pecunia poteſt, l. debitor, ubi Alciat. de uerbor. ſignific. vnde qui habet exceptionem legitimam, deſinit eſſe debitor l. Marcellus, ubi Cagnol. ff. de reg. iur. facit l. creditores, ff. de uerb. ſignif. & l. creditor, ubi Alciat. ff. eo. tit.

Benedictum F. Q. Borſij de Ciffolinis Ciuem Ferrariæ, de contrata Sancti Stephani, præſentem, volentem, & conſentientem.

SVMMARIA.

1 *Delegatio non fit niſi debitore delegando conſentiente, & permittente.*
Fallit tamen in dote.
Fallit etiam in debitore operarum.
2 *Creditor poteſt cedere iura ſua contra ſuum debitorem alteri ſuo creditori.*
Debitor per indirectum cogi poteſt ſoluere creditori creditoris.

GLOSSA NONA.

1 NON fit delegatio † niſi debitore delegando conſentiente, & permittente, l. 1. C. de nouar. nec inuitus delegari poteſt, l. nec creditoris. C. eod. tit. & tradunt

dunt omnes magis communiter in dictis lo-
cis,ſed fauore dotis aliud in dote diſpoſitum
eſt,l. ſecunda,in princip. ff. ſoluto matrimo-
nio, quod procedit etiam in debitore opera-
rum,ut per Alexand. in l. ſi non ſortem,§. li-
bertus,numero 10. ff. de condict. indebit. &
ibi Socin. numer. 16. Et quod inuitus debi-
tor alteri delegari nequeat, nec cogatur mu-
tare obligationem, uel promittere debitori
creditoris, tenent Alexand. nume. 27. Socin.
num. 11. & Ripa, nume. 44. in d. l. 2. in prin-
2 cip. Poteſt bene † creditor cedere iura ſua
contra ſuum debitorem alteri ſuo creditori,
& hoc modo cogitur per indirectum ſolue-
re debitor creditori creditoris, dicta l. pri-
ma,§. primo, ubi omnes, C. de nouat. & Ri-
pa, d. num. 44.

Ac loco ipſorum emptorum.

SVMMARIA.

1 *Delegatio vera, & propria, numquid requirat quod debitor delegatus promittat loco debitoris delegantis.*
Cagnoli opinio reiecta.
2 *Nouatio an præſumatur facta delegata perſona non debitoris, campſoris puta, uel alterius, qui dicat promitto loco talis nempe delegantis.*
3 *Nouatio quomodo facta cenſeatur delegato campſore dignoſcitur ex verbis diuerſimodè conceptis, ut hic.*
4 *Nouatio præſumitur facta nomine debitoris in ſolutum dato.*

GLOSSA DECIMA.

CAgnol. in d. l. ſingularia num. 165. &
num. 183. firmat hoc ultra tria ſupra
1 requiſita ad delegationem † veram,
& propriam eſſe neceſſarium ut etiam debi-
tor delegatus promittat loco debitoris ei cui
fit delegatio; ſed tamen fallitur: quia in pro-
pria, & vera delegatione non eſt opus debi-
torem delegatum promittere loco debitoris
delegantis. Et Bald. cuius fuit hæc originalis
deciſio, in l. 2. numer. 7. C. de execut. rei iud.
non loquitur in propria, & vera delegatio-
2 ne, ſed in impropria, quia † delegatur non de-
bitor, campſor, vel alius, & tunc cenſet, quod
ſi dicatur, promitto loco talis, cenſetur facta
nouatio, d. l. delegare, ex quo pars vnum de-
bitorem pro alio accipere uidetur; & licèt
Caſtr. in d. l. quamuis, §. ſi mulier, il ſecun-
do, uideatur recedere ab hac ſententia Bald.
cuius opinioni uidetur adhærere Andr. Po-
mat. in addit. ad Bartol. in d. l. ſingularia, ſub
numer. 19. in 6. quæſtion. tamen idem Caſtr.
poſt Imol. in d. l. delegare, in princip. eam ſe-
quitur, quam etiam ſequitur Alexan. decla-
rans hoc caſu debitorē liberari, etſi non fiat
propriè delegatio, in d. l. qui vſumfructum,
numer. 6. vbi idem tenet Socin. numer. 14. &
idem Socin. in d. l. ſingularia, 4. concluſ. nu-
mer. 18. & Iaſ. numer. 40. licet ſubdubius, ubi
etiam Dec. numer. 27. quam deciſionem ſe-
quitur Alexander. in d. conſil. 10. in 2. aliàs
173. in 7. num. 3. conſil. 159. Circa primum,
nume. 3. in 2. & 60. in 6. uolum. Pariſ. d. con-
ſil. 107. numer. 24. & ſeq. & nume. 44. & Ca-
gnol. in d. l. ſingularia, nu. 185. Et idem uo-
luit Pariſ. in d. conſil. numer. 12. ſi ſit dictum,
quod quis promiſit pro tali, quia idem eſt ac
ſi diceret, loco talis, quem iure optimo in
hoc reprobat Cagnol. d. num. 185. adducens
in terminis Imolam tenentem contrarium,
in d. l. delegare; & Alex. d. conſi. 173. aliud ta-
men eſſet ſi quis daret alium debitorem pro
ſe, ut Bald. tradit in l. fi. C. ad leg. Falcid. ubi
3 dicit, † quod ſi dicatur do tibi talem argenta-
rium pro me, cenſetur facta nouatio, ſecùs,
ſi dicatur, in tantam quantitatem, uel pro-
pter, me dicens tamen quod in dubio non ui-
detur datus in ſatisfactionem, niſi aliter ſit
conſuetudo, & hoc caſu admonet, ut uidean-
tur Codices rationum, ex quibus ſecundum
ſonum uerborū poterit dignoſci an ſit facta
nouatio nec ne, ſequitur Alex. d. conſil. 173.
numer. 5. multum igitur intereſt, an dicatur
quod campſor promiſit pro me, quia poteſt
promiſiſſe acceſſoriè ad meā obligationem
citra nouationem, iuxta tradita per Bald. in
d. l. 2. numer. 7. an uerò quod dederim talem
campſorem in debitorem pro me; nam hoc
caſu cenſetur facta nouatio, & liberatio pri-
4 mi debitoris, ut ſupra: ſicut † etiam facta
cenſetur quando nomen debitoris uidetur
datum in ſolutum, iuxta not. per Bald. in l.
Mœuia, in princip. ff. ſolut. matrim. & hujus
mentis uidetur fuiſſe Alex. in d. l. qui uſum-
fructum, numero ſexto, & expreſſius Socin.
in dicta l. ſingularia, numero 18. 4. concluſ.
& in dicta l. qui uſumfructum ſecunda con-
cluſ. nume. 13. & Cagnol. in dicta l. ſingula-
ria, numero 187. & quod ex libris campſo-
ris, uel promittentis probatio, uel coniectu-
ra capiatur an ſit facta nouatio inter partes,
uel non, & liberatus ſit primus debitor, tra-
dit etiam Socin. dicto conſilio 267. col. fin.
ad finem.

Sponte,

Sponte, & ex certa ſcientia obligando ſe, & omnia, & ſingula eius bona, præſentia, & futura, per ſe, & ſuos hæredes promittentem.

SVMMARIA.

1 *Promittere, verbum, in inſtrumento, & ſcriptura poſitum, importat ſtipulationem, ſecus ſi ſit per teſtes prolatum.*

2 *Promittere, verbum, numquid importet ſtipulationem, etiam ſi ab imperito, & ignaro litterarum ſit in ſcriptis prolatum.*

GLOSSA XI.

Etiam ſi in inſtrumento non conſtaret aliter interueniſſe ſtipulationem, ſi tamen eſt additũ hoc verbum, promit-
1 tentem, vel, promiſit, ſtipulatio† præſumitur interueniſſe, l. 1. C. de cõtrahen. & committ. ſtipular. §. ſi ſcriptum, Inſt. de inut. ſtipul. tradunt Bart. & alij, in l. 1. C. de vſur. & in l. ſciẽdum, ff. de verb. oblig. & Moderni in Rubr. ff. eod. tit. ſecùs eſt in uerbo, conuenit, ut per Doctores, in d. Rubr. vbi Galliaul. nu. 27. Ripa nu. 16. & Cagnol. in l. lecta, nu. 87. & ſeq. & Fran. Viu. in ſuis Cõmun. opin. opin. 437. uerbum, conuenit, 1. parte, ſecùs tamen eſt, ſi teſtes deponerẽt aliquem promiſiſſe, quia intelligeretur per pactum, nõ per ſtipulationem, ut per gloſſ. Bart. & Bald. in d. l. 1. C. de uſur. & rationem diuerſitatis ponunt ibi Barrol. & alij, & Crot. poſt alios, in dicta l. ſciendum, nu. 17. Et hoc procedit, ſiue iſtud uerbum, promiſsionis, ſit poſitum in ſcriptura publica, ſiue priuata, ut per Bartolum, numero decimoquinto, Caſtrenſ. & alios, in dicta l. prima, C. de uſur. Aretinum in dicto §. ſi ſcriptum. Gallia. in d. Rubrica num. 29. Et licet Socin. in alleg. conſ. 267. colum. 1. aliter uideatur uoluiſſe in iſta materia delegationis, maximè quãdo profertur à perſona ignara, & uulgari, & materno ſermone, quia uulgares non intelligunt ſtipulationem, citãdo Aretin. in d. l. ſciendum, per not. per Iac. Butrig. in d. l. 1. C. de contrah. & committ. ſtipul. qui idem tenuit, quod ſcilicet uerbum,
2 † promiſit, in ſcriptura priuata importat ſtipulationem, ita demum, ſi à iuris perito apponatur, quam limitationem mandant notari Bald. & Angel. ibi, & Socin. in hoc uidetur ſequi Gallia. in d. Rub. num. 28. & tradit etiã Iaſ. in dicta l. lecta. columna 4. tamen opinio Pauli de Caſtro in dicta l. delegare, numero 3. & uerior, & communior eſt, quod indiſtinctè ſcilicet uerbum, promiſit, etiam in ſcriptura priuata materno ſermone compoſita, & ab ignaro iuris, importat ſtipulationem, quam etiam tenet Alex. in d. conſ. 173. num. 5. Dec. d. conſ. 167. 2. col. & ipſemet Socin. ſibi parum conſtans in d. l. qui uſumfructum, num. 11. & eſt communis opinio, ſecundum Cagnol. in d. l. lecta. nu. 92. licèt pro iſta opinione alleget Socin. in d. conſil. inaduertenter, qui tamen tenet cõtrarium. quam etiam tenet Viu. d. 1. parte, opin. 438. Verbum pro mitto. Et propterea ſi per campſorem in libris ſuis ſcriptũ ſit, ſe promiſiſſe pro aliquo eius creditore, intelligeretur per ſtipulationem, & ſic per delegationem, ſi alia duo neceſſaria concurrant, de quibus ſuprà, ut per Caſtr. in d. l. delegare, num. 3. & Alexand. dicto conſil. num. 5.

Prædictis venditoribus, & mihi notario infraſcripto preſentibus, ſtipulantibus, & recipientibus, vt ſupra.

SVMMARIA.

1 *Emptor tenetur ad vſuras recompenſatiuas loco fructuum perceptorum venditori.*

2 *Fallit tamen, quãdo venditor delegaſſet emptorem alteri ſuo creditori, tunc enim emptor delegatus neutri teneretur ad vſuras.*

3 *Sublimitatur tamen hæc fallentia, quando emptor promiſit ſoluere quidquid occaſione venditionis, vel ex vendito dare, vel facere oportet.*

GLOSSA XII.

Debent cauere debitores in accipiendo delegationem pro precio ſibi de-
1 bito, quia licèt † emptor teneatur ad uſuras recõpenſatiuas loco fructuum perceptorum uenditori, l. curabit, C. de action. empti. de quo ſuo loco dicetur, ad eas tamen
2 non † teneretur debitor delegatus, cum noua ſit illa actio ex uendito, immò, ſi uenditor delegaret emptorem, qui ſibi ad dictas uſuras tenetur alteri ſuo creditori, neutri ad dictas uſuras teneretur debitor delegatus, l. emptor, & ibi omnes, ff. de nouat. quod tamen
3 † procedit ſecundum Bart. ibi, niſi promiſsio ſit facta in rem, ut ſi emptor promittat ſoluere, quidquid occaſione uenditionis, uel ex uẽdito dare, uel facere oportet; ſequitur Aretin. in §. præterea, ad finem, Inſtitut. quibus modis tollit. obligatio.

Eiſdem, vel ſuis vt ſuprà, dicta libras ſeptingentas M. dare, ſoluere, & numerare hinc ad feſtum Paſchatis reſurrectionis dominicæ anni proximè futuri 1548.

SVMMARIA.

1 Debitor qui promiſit purè ſine diei adiectione, tenetur ſtatim ſoluere, ipſi tamen aliquod tempo ris ſpacium eſt præſcribẽdum arbitrio iudicis.
2 A debitore non poteſt exigi ea die quo ſolutionem facere promiſit, cum tota dies beneficio ipſius cedat.
Sed ſi promiſit hodie eodem etiam die agi poteſt.
3 Debitor purè numquid poſſit delegari, vt teneatur ad diem, vel ſub conditione.
4 Debitor in diem delegari poteſt, & ſi promittat purè, ſibi præiudicat.

GLOSSA XIII.

1 SI nõ fuiſſet† adiectus dies promiſſioni, promittens ſimpliciter ſtatim teneretur. Inſt. de verb. oblig. §. omnis ſtipulatio, vbi Aret. l. eum qui Kalẽdis, §. fin. ff. eod. tit. de verb. oblig. l. in omnibus obligationibus, vbi Dec. & Cagn. latè, ff. de reg. iur. qđ tamen aliquod temperamentum recipit, vt non ſtatim veniat cum ſacco paratus, ſed aliquod temporis ſpacium arbitrio iudicis detur debitori, l. quod dicimus, ff. de ſolut. niſi ſit dictum expreſsè in inſtrumento, vt illamet die ſolutio ſit facienda, vt per Aretin. in d. §. omnis ſtipulatio, & Dec. in d. l. in omni-
2 bus, ad finem, intelligendo tamen † vt etiam eo die exactio fieri non poſſit, cum tota dies cedat beneficio debitoris, d. §. omnis ſtipulatio, & dicto §. fin. vt per Cagn. in d. l. in omnibus, nu. 4. & ſeq. licèt ſi promiſsio ſit facta de ſoluendo hodie, eodem etiam die agi poſſit, l. liber homo, §. decem hodie, ff. de verb. obligat. gloſ. in verbo, ne eo quidem, in d. §. omnis, de quo per Alex. & alios, in l. 3. ubi Ripa, nu. 36. ff. de leg. 1. & eũdem Ripam in l. ita ſtipulatus, num. 72. ff. de uerb. oblig. Sed quia additum eſt tempus præfixum ſolutioni, obligatio eſt in diem, l. cedere diem, ff. de uerb. ſign. & Cagnol. poſt alios, in d. l. in om-
3 nibus; Nec eſt dubitandum, † quin debitor purè poſſit delegari ut teneatur ad diẽ, quia cum liberatur à principali obligatione, ut inferius dicetur ſuo loco, & fiat nouatio, incipit teneri uirtute huius ſecundæ obligationis, & ſic ad diem, immo, & poteſt delegari, ut promittat ſub conditione ſecũdo creditori, & tunc non tenebitur ſecundo creditori, niſi in euentum conditionis, quę ſi non purificaretur, remaneret obligatus priori creditori, l. pecuniam quam, intelligendo illam legem in delegatione, ut illam ibi Bal. dicit eſſe intelligendam, ff. ſi cert. pet. & facit l. quo-
4 ties, ff. de nouationibus, ſicut † etiam debitor in diem poteſt delegari, & ſi promittat purè, ſibi præiudicat, ut dicetur inferius.

Omni iuris, & facti exceptione remota.

SVMMARIA.

1 Clauſula omni iuris, & facti exceptione remota, quid importet.
2 Debitor delegatus, an, & quibus in caſibus poſſit contra eum, cui fuit delegatus opponere exceptionem, quæ competebat contra delegantem, & nu. ſequ. & 8.
4 Debitor delegatus ſi non erat verus, ſed putatiuus, numquid poſſit ſe defendere ab eo cui fuit facta delegatio.
5 Debitor delegatus cui competebat priuilegium ut non teneretur niſi in tantum, quantum facere poſſet, facta delegatione amittit huiuſmodi priuilegium.
6 Debitor delegatus poteſt opponere exceptionem nullitatis delegationis.
7 Statuto prohibente donationẽ in forenſem ſi forenſi ſit facta delegatio, delegatus poterit opponere de nullitate delegationis.

GLOSSA XIIII.

1 ISta clauſula † importat ut nihil poſsit in iure, uel in facto allegari, ut Bald. tradit in addit. ad Specul. in tit. de empt. & uend. in principio ſequitur Celſ. Vgo. in tract. Clauſul. in Clauſula, contractu. in uerb. ſine exceptione, nu. 3. ubi dicit ex Bal. ipſam excludere omnem exceptionem, & Soc. in cõſ. 288. 5. q. nu. 31. uol. 2. de qua aliqua dicta fuere ſup. in Clauſ. Rati, in Clauſ. omnibus iuris, &c. fol. 31. & ſuper iſtamet Clauſula la-
2 tius ẽr alibi ſupra fol. 120. Regulariter † tñ debitor delegatus non põt opponere contra cũ cui fuit delegatus exceptionem, quæ competebat aduerſus delegantem; quia patiendo ſe delegari & promittendo ſcienter, cẽſetur exceptionem remittere, ſi ignorans exceptionem ſibi competere, habet regreſſum contra delegantem, l. ſi quis delegauerit, ubi Bart. & alij, ff. de nouat. & l. doli mali, ubi Din. & Bart. ponunt longam diſtinctionem, ff. de nouat. quod nõ procedit in aliquibus caſibus, ut per eos ibi, & per Paul. de Caſtro, nu. 4. Pri-
3 mo, † quando is cui eſt facta delegatio habebat cauſam lucratiuam, l. Iulianus, ff. de doli except. l. ſecunda, §. aliud, de donat. gloſſ. in l. ſed Iulianus, §. non ſolum, in uerbo aduerſus, ff. ad Macedonian. Secundo, quando eſt eadem

eadem cauſa nullitatis, & militat eadem ex-
ceptio in ſecundo contractu, & ſic in delega
tione, quæ militabat in primo, ut ſi mulier
quæ non poteſt intercedere pro alio delege-
tur debitrix, uel minor uiginti quinque an-
nis, qui etiam in ſecundo contractu pariter
læditur, dicta l. doli mali. tertio quando pe-
cunia eſt reuerſura ad delegantem, ut quan-
do delegatur maritus, & facta eſt delegatio
ex cauſa dotis, l. apud Celſum, §. apud Iulia
num, ff. de doli except. cum alijs traditis ibi
4 per Doctores. Fortius etiam † ſi quis non eſ-
ſet debitor delegantis uerus, ſed putatiuus,
& credens ſe debitorem, patiatur ſe delega-
ri, non habet exceptionem contra eum cui
delegatur, ſed habet condictionem aduerſus
delegantem, l. ſi non debitorem, ff. de nouat.
etiam ſi dolo ſit inductus ad promittendum
à delegante, d. l. apud Celſum, §. item quæri
tur, l. ſi donaturus, §. 1. de cond. cauſa data,
cum alijs citatis per Doctores in dictis locis,
& maximè in d. l. doli mali, & Pariſ. d. conſ.
107. nu. 19. in tertio uol. Poteſt tamen puta-
tiuus iſte debitor ſe tueri à creditore uel ab
eo cui fuit delegatus, ſi ipſe habeat cauſam
lucratiuam, ut ſuprà, uel non erat uerus credi
tor delegantis, d. l. Iulianus, §. 1. l. 2. §. item ſi
ei. ff. de donat. Bar. in d. l. ſi quis delegauerit,
& in d. l. doli mali, nu. 9. ubi declarat. Minor
5 tamen eſt difficultas in exceptione, † quæ
competit in priuilegium perſonæ, ut quia
non teneatur niſi in quantum facere poteſt,
cũ certũ ſit eam oĩnò excludi facta delegatio
ne, l. ſi Titius, ff. de nouat. l. purè, §. ſi eum, ff.
de doli except. l. Neſennius, ff. de re iud. & a-
lijs pluribus ll. citatis per gloſ. & Doctores
in locis prædictis: nam etiam contra haben-
tem cauſam lucratiuam non poteſt opponi,
ut in dictis iuribus, & tradit Bart. in d. l. doli
6 mali, nu. 10. Poſſet tamen debitor † delegatus
opponere exceptionem nullitatis delegatio-
nis, l. uir cum uxori, ff. de don. int. uir. et uxor.
7 & ibi Bart. dicens, quod ſi ex forma † Statuti
ſit prohibita donatio in forenſem, & ei fiat
delegatio, poteſt delegatus opponere nullita
8 tem delegationis. Sic † etiam è contra, ſi debi
tor primus habebat exceptionem aduerſus
creditorem ſuum, & delegat debitorem ſuũ,
& ſic ſoluere uidetur, ut ſuprà dictum fuit, ſi
ſcienter id facit: exceptionem remittere cen
ſetur, ſi ignoranter. Tamen hæc exceptio op
poni non poteſt per debitorem delegatum,
quia ſua non intereſt, cum ſit debitor, & ſol-
uere tenetur, ſecùs ſi eſſet debitor putatiuus,
quia tunc intereſt ſua magis non ſoluere,
quam ſolutum repetere, ut per Paul. de Ca-
ſtro in d. l. doli mali, nu. 4. per text. cum gloſ.
in l. 1. §. pen. ff. quar. rer. act. non detur.

Ad quam ſummam ipſis D. Rodul-
pho, & Baptiſtæ ex cauſa mutui ip-
ſe tenebatur.

S V M M A R I A.

1 Debitor communis duorum reorum credẽdi, uel ſtipulandi, poteſt ab altero delegari, & liberatur à primo debito quo ad utroſque.

GLOSSA XV.

EX hac Clauſula colligitur hic interue-
niſſe tertium requiſitum, de quo ſuprà
fuit dictum, quod ſcilicèt delegatus
1 ſit debitor delegãtis. Sciendum tamen † eſt,
quod ſi ſunt duo rei credendi, uel ſtipulandi,
ut in hac ſpecie uidentur fuiſſe, quod alter
poteſt delegare communem debitorem, &
liberatur debitor delegatus, l. ſi rem aliquam,
§. 1. & ibi Bart. & omnes, ff. de nouat. Bart. in
l. ex duobus, nu. 30. ff. de duobus reis.

Prout conſtat ex eius chirographo ma
nuſcripto.

S V M M A R I A.

1 Chirographum quid ſit, & an eius appellatione ueniat etiam ſcriptura publica, ut inſtrumentum.
2 Apocha, uel apodiſſa quid ſit.
3 Antapocha quid ſit.

GLOSSA XVI.

1 CHirographum, † & chirographus eſt
ſcriptura manu noſtra ſcripta, in fi-
dem alicuius, ſecundum Gramma.
nec eſt ſcriptura publica, ſed priuata, l. com-
parationes, cum gloſ. C. de fide inſtr. & de ea
pluries in iure mentio fit, ut in l. ſi chirogra-
phum, ff. de probat. in Rubr. C. etiam ob chi-
rographa. pecun. pign. tene. poſſ. in l. ſi quis
teſtamentum, in fine princ. ff. ad leg. Aquil.
ubi gl. in uerbo, pœnè, dicit, quod chirogra-
phum dicitur ſcriptura, quam quis ſua manu
emittit in ſuum præiudicium, licèt largius ac
cipiatur etiam pro quolibet inſtr. in l. Chiro
graphis, ff. de admin. tut. & in pluribus alijs
legibus, quam ſcripturam plerique ex noſtra
tibus, apocham uocant, uel apodiſſam, ſecũ-
dum vulgarem vſum, ut Bart. tradit in l. ad-
monendi. nu. 25. quem magis communiter
cæteri ſequuntur, ff. de iureiur. licèt propriè
2 † apocha ſit ſcriptura de recepto facta per cre
3 ditorẽ, & tradita debitori; antapocha † uero
ſcriptura quã debitor facit creditori ĩ præſta-
tionibus annuis neceſſariã propter præſcri-

ptionem, ut in l. plures, C. de fide inſtrum. ita tradit Alciat. in libr. prætermiſſ. primo ſuper eo uerbo licèt gloſſ. in l. fin. §. ſi Titius, ff. de cond. indeb. hoc ſecundum non bene expreſſerit, ut etiam animaduertit Ripa, in d. l. admonendi, num. 95.

Quod ipſe D. Rodulphus eidem Benedicto reſtituit, & relaxauit.

S V M M A R I A.

1 *Chirographi reſtitutio numquid ſit neceſſaria ad debitoris liberationem.*

2 *Debitor liberatur per reſtitutionē chirographi, uel inſtrumenti debiti ſibi factam per creditorem.*

Et ſi reddatur ei in cuius poteſtate eſt debitor.

Et liberatur etiam fideiuſſor.

3 *Debitor in aliquibus caſibus non intelligitur liberatus per ſolam inſtrumenti debiti reſtitutionem, & ideo cautus erit, ut expreſſam in omni caſu poſtulet liberationem.*

4 *Creditor renuncians inſtrumento, non propterea cenſetur renunciare obligationi, & debito ſed probationi.*

5 *Debitor allegans ſolutionem ſi eſt perſona fide digna, & non familiaris creditoris, præſumitur liberatus, ex eo, quod habet penes ſe inſtrumentum crediti, licèt non conſtet de traditione, & concurrentibus alijs adminiculis, uel iuramento faciente plenam probationem.*

6 *Debitor numquid liberatus cenſeatur ex eo, quod reperitur penes creditorem, uel tertium inſtrumentum crediti cancellatum, remiſſiuè.*

GLOSSA XVII.

1 REſtitutio † iſtius chirographi ad liberationem debitoris delegati, non eſſet neceſſaria, quia ſatis per delegationem liberatur, ut ſæpè dictum fuit, & inferius latius dicetur: ſed bene eſſet neceſſaria, quando eſſet impropria delegatio, ut quia daretur campſor, non debitor pro debitore creditori, & creditor tunc reſtitueret inſtrumentum, uel cautionem crediti, tunc enim fit liberatio, ut ad propoſitum tradit Bald. in d. l. 2. nu. 7. C. de execut. rei iudic. ſequitur Iaſ. in d. l. ſingularia, num. 40. col. 2. & Andr. Pomat. ibi in addit. ad Bartol. in quinta quæſt. Et idem eſſet ſi abſolueret debitorem prædictum à debito ut per Afflictum deciſione 353. Et licèt in caſu illius deciſionis cæteri Conſiliarij fuerint in contraria ſententia, id fortè accidit, quia ex alijs cōiecturis ſibi conſtabat debitori primo danti litteras cambij ad campſorem attinentem de proximo decocturum, huiuſmodi futuræ decoctionis potuiſſe notitiam habere, ut tradit Benuen. dicta 5. parte, in tractat. de decoct. nume. 5.

2 Quod autem † redditio inſtrumenti debiti facta per creditorem debitori, inducat liberationem à debito, etiam citrà caſum delegationis, uel mandati facti de ſoluendo alteri, probatur in l. prima, §. ille etiam, ubi Bald. & gloſſ. C. de latin. libert. tollen. in l. 2. ff. de pact. & ibi omnes, in l. ſi chirographum, ff. de probat. gloſſ. in l. 3. ff. de pact. in capit. ſanè, in uerbo reddens, de renunc. in capit. eccleſia, il ſecundo in gloſſ. fin. & ibi Abb. latè, quæſt. lite pend. Barto. in l. fullo, §. qui tabulas, ff. de furt. & d. l. ſecunda ubi alij, & Felin. in cap. accedens, il primo nu. 2. Vt lite non cont. quod procedit etiam ſi reddatur ei in cuius poteſtate eſt debitor, Angel. & Alexand. & Iaſ. in dicta l. 2. in princip. & etiam ſi creditor haberet duo inſtrumenta debiti, & unum reddat. Bald. Caſtr. & Iaſ. ibi: & hoc caſu nedum liberatur debitor principalis ſed etiam fideiuſſor. Bal. in d. §. ille etiam, nu. 5.

3 Quod † tamen non procedit, ſi ex alia cauſa potuiſſet reddi, quæ poſſet afferre aliquam utilitatem debitori. Bald. Caſtr. & alij, in dicta l. 2. uel ſi fiat à procuratore non à domino, qui non habet mandatum ad remittendum debitum, uel donandum. Bal. in dicta l. 2. §. 1. num. 1. & Iaſ. colum. ſecunda. uel ſi probetur redditum contra uoluntatem creditoris, l. quod debitori, C. de ſolut. Et ideo cautius agit debitor, non fidens tantum redditioni inſtrumenti crediti, uel chirographi, ſi facit ſe expreſsè liberare à debito, ut docet Imper. in l. pecunia, C. eod. titul.

4 non cenſeretur † etiam liberatus debitor ſi creditor non redderet cautionem debiti, ſed renunciaret inſtrumento: quia non propterea cenſeretur renunciatum obligationi, & debito, ſed probationi. Bald. in dicta l. 2. §. primo, & Iaſ. colum. ſecunda, & Tiraquel. in tract. de retractu, tit. primo, §. ſecundo, gloſ. 1. num. 2.

5 ſed ſi † non conſtaret de traditione, ſed tantum reperiretur inſtrumentum debiti penes debitorem, qui allegaret ſolutionem ſi eſſet perſona fide digna, & non familiaris creditoris, qui potuiſſet ſubtrahere, inducitur præſumptio liberationis, quæ alijs concurrentibus, uel etiam iuramento in ſupplementum faceret probationem plenam, ut per Doctores in locis præallegatis, & Alexan. in conſilio 59. Viſo proceſſu ad finem, ſecundo uolumine, & per Capel. Tholoſ. deciſione 229. ubi Aufrer. in addit. & ibi po-

6 nunt † quid ſi reperiatur cancellatum apud creditorem, uel apud tertium, ubi uidendum eſt.

Ad li-

Digitized by Google

Ad liberationem, & pro liberatione ipſius Benedicti.

SVMMARIA.

1 *Delegatione verè & propriè facta abſque alia liberatione, prior actio tollitur ipſo iure.*

2 *Nouatio numquid inducatur ex delegatione vere, & propria facta.*

Fideiuſſores numquid liberentur facta delegatione per principalem debitorem.

L. fin. C. de nouat. an debeat locum in delegatione.

3 *Debitor in aliquibus caſibus non liberatur, etiam facta delegatione.*

4 *Delegatio non cenſetur facta ex eo, quod debitor mandauit debitori ſuo quod ſolueret creditori ſuo certam quantitatem, et ipſe promiſit, nam nec liberatur promittens, nec ēt prior debitor.*

5 *Cagnoli doctrina reprobata.*

GLOSSA XVIII.

1 QVando eſt † facta delegatio debitoris uera, & propria, non eſt opus alia liberatione debitoris delegati, quia ipſo iure tollitur prior actio, l. 2. & l. 3. C. de nouat. Bal. in l. fin. C. de conſtit. pecun. & in d. l. 2. nu. 7. C. de exec. rei iud. Socin. d. conſi. 267. 1. col. Ruin. conſi. 45. num. 4. in 5. Dec. d. conſ. 107. nu. 1. col. 2. & 421. nu. 16.
2 quia ſecundum † eos inducitur hoc caſu nouatio, & hoc caſu etiam liberantur fideiuſſores. Bar. & alii, in l. aliam, ff. de nouat. Dec. d. conſ. 107. nu. 1. Nec hoc caſu habet locum diſpoſitio l. fin. C. de nouat. quod nouatio non inducatur niſi expreſsè agatur, quia in delegatione nihil immutatum eſt per ius nouum, licèt Raph. in d. l. ſingularia, uoluerit contrarium, & ibi etiam Roman. quod etiam uiſa fuit tenere glo. in l. 2. C. de noua. & Guil. quem ibi refert Bal. in l. pecuniam quā, ff. ſi cert. pet. & dixit Angel. in d. l. delegare, adeò hoc eſſe dubium, ut indigeret deciſione Cæſarea, qnia in contrarium eſt communis opinio, quam tenet Bal. in d. l. 2. num. 6. & uiſus fuit in eam inclinare Bart. licèt non poſuerit pro conſtanti, in dicta l. delegare, ubi Imola, Caſtr. & Cum. expreſsè, & idem Caſtr, in dicta l. quamuis, §. ſi mulier, il ſecundo, num. 3. ad Vellei. Caſtr. Alexand. & Socin. in dicta l. qui uſumfructum, & in dicta l. ſingularia, ubi Caſtr. nu. 21. dicit, quod aliàs fuit in errore tenendo contrarium, & ibi cæteri tenent id communiter, ubi Cagnol. num. 167. Alex. d. conſ. 173. nu. 1. & 3. Socin. dicto conſil. 267. in princ. & Dec. d.
3 conſ. 107. & 421. nu. 16. Aliquibus † tamen caſibus non liberatur debitor etiam facta delegatione; & primò, ſi non fuit ex delegatione acquiſita obligatio ei cui fit delegatio, l. ſi mulier, §. primo, & ibi Bart. ff. de iure dot. & probatur in l. pecuniam quam, ſuprà alleg. ubi Bald. ff. ſi cert. pet. & in l. quoties, in prin. ff. de nouat. Secundo, ſi facta ſit delegatio periculo delegantis, l. ſi mandato meo, §. fin. ff. mand. ubi Doctores, & idem eſt, quando delegans promittit ſe facturum, & curaturum quod delegatus ſolueret. ut Bald. tradit in l. pro debito, ad fin. C. de bon. auctor. iud. poſſid. ſequitur Alexan. in conſ. 94. Viſo puncto, nume. 4. uol. tertio, quod eſt notandum pro cautione creditoris delegationem recipientis, uel litteras cambij acceptantis, quo caſu etiam loquitur Bald. ibi, ſi tamen eſſet facta delegatio cum expreſſa proteſtatione creditoris, quod caſu quo debitor delegatus non ſolueret, delegans non cenſeretur liberatus, deberet creditor curare ut exigeret debito tempore à delegato ſuum creditum, & ſi fuerit in mora exigendi, & debitor efficiatur non ſoluendo, ſibi eſſet imputandum, nec haberet regreſſum contra priorem debitorem, ut reſpondit Ruin. dicto cōſil. 45. numero 4. & ſequ. 5. uolum. Poſſet etiam pacto fieri reſeruatio iurium priorum, & eo caſu non erit facta nouatio, ut per Cagnol. in dicta l. ſingularia, num. 188. niſi tamen nomen debitoris eſſet datum in ſolutum, ut per Gozad. conſil. 38. nume. 2. quod ſequitur Cagnol. dicto numer. 188. ad aliud propoſitum. Tertio, non liberaretur etiam creditor prior, ſi delegauit debitorem, quem ſciebat de proximo foro ceſſurum, & decocturum, ut per Bald. in dicta l. pro debito, & in l. ſi cū dotem, §. ſi mulier, & ibi etiam Alexan. ff. ſol. matr. Socin. in d. l. qui uſumfructuum, nu. 17. & in l. ſingularia, num. 20. vbi Iaſ. nu. 40. & Cagnol. num. 190. & Pomat. in addit. ad Bart. q. 4. Alex. d. conſ. 98. nu. 4. & Benuen. d. tract. de decoct. 5. par. nu. 4.

4 Sed ſi creditor † mandaret debitori ſuo, quod ſolueret creditori ſuo certam quantitatem ſibi debitam, & ipſe promitteret, non cenſeretur facta delegatio, nec liberaret̃ promittens, nec etiam prior debitor, licèt Bart, & nonnulli alij aliter uoluerint, in d. l. ſingularia, quia debitor non ſeruauit fines mandati promittendo, l. ſi debitorem, & ibi expreſsè Caſtr. ff. de nouat. tradit idem Caſtrenſ. in d. l. delegare, nu. 4. & in d. l. vſumfructum, ad finem, & ibi etiam Alex. nu. 7. & Socin. nu. 15. & idem Socin. admittit d. conſ. 37. & firmat d. conſ. 267. num 3. & in d. l. ſingularia, nume. 20. Iaſ. num. 36. Dec. num. 26. & Cagnol. qui dicit communiorem, nu. 161. Marſil. in Singu. 265. Fines, & Be nuen. Stracch. d. tit. mand. numero 3. Et lic èt Dec. in dicto

conſil. 107. & Benuen. loco præallegato, uelint ſaltem reſpectu creditoris mandantis liberationem contingere, tamen eorum opinio reijcitur, ut per Cagnol. loco præallegato, uoluntque Doctores in dictis locis, mandatum re integra factum de ſoluendo reuocari poſſe, cum nonnullis limitationibus, de quibus ibi per eos, & per Cagnol. num. 153.
5 & ſequ. qui tamen nu. 165. & nu. 184. † inaduertenter noluit, quod ad delegationem etiam quod quintum requireretur, quod delegatus ſeruaret formam mandati, quia ſi eſt mandatum ut ſoluat, non debet promittere, ſed hoc eſt ſuperfluum, quia numquam fit delegatio niſi interueniente promiſſione, & ſtipulatione, ut ſuprà, quæ apud eos uidenda ſunt, qui etiam ponunt quid ſtante conſuetudine an ſine delegatione uera debitor ex mandato acceptato liberetur: ſatis enim ſunt hæc quæ tacta ſunt ad propoſitam materiam noſtram.

CLAVSVLA XXXIIII.

Necnon, & ſcutos trecentos auri in auro, boni auri, & iuſti ponderis.

SVMMARIA.

1 *Creditor non tenetur recipere pecuniam reprobatam, & non expendibilem.*

2 *Scuti auri ſi ſunt promiſſi, tenetur promiſſor ſoluere in auro, & non in monetis.*

3 *Creditor non tenetur accipere nummos illegitimi ponderis, etiam pro tanto quanti ualent.*

GLOSSA PRIMA.

1 Quia creditor, uel ſolutionem recipere debens non tenetur † recipere pecuniam reprobam, & non expendibilem, l. eleganter, §. qui reprobos, ff. de pign. act. Tiraq. tr. 1. in tract. de retract. §. 1. gloſ. 20. nu. 11. propterea hanc Clauſulam dicunt non neceſſariam in inſtrumentis. Bar. nu. 5. Ang. & alij, in l. lecta, ff. ſi cert. pet. Fabian. d. tract. de empt. & uend. q. 5. col. 2. nu. 6. & poſt alios, Cagnol. defendit in dicta l. lecta, numer. 74. Non tamen eſſet ſine effectu
2 operandi, ſi adijceretur † in promiſſione ſoluendi, ſcutos auri, ut per Modern. in dicta l. lecta, ubi Cagnol. nume. 75. quia teneretur promiſſor ſoluere in auro, & non in monetis, de quo etiam dictum fuit ſuprà, in uerbo, Et in auro, & propter moram debitoris, aut per eos in dictis locis, ſi tamen diuerſa eſſent pondera aureorum in loco ſolutionis, uel contractus, licèt ſolutio fieret in ſcutis minoris ponderis currentis non poſſet ſolutionem recipiens recuſare, ut per Doctores, in dicta l. lecta, & ibi Cagnol. num. 75. in fine,
3 nec tenetur † creditor recipere nummos illegitimi ponderis, etiam pro tanto, quanti ualent Ioann. de Platea, in l. prima C. de uet. numiſm. pot. lib. 11. Tiraquel. loco præallegato. numer. 13.

In rationem prædictam.

SVMMARIA.

1 *Qualitas in uno capitulo contractus adiecta, an cenſeatur repetita in alio remiſſiuè.*

2 *Verba tolerantur ad tollendam dubitationem, etiam ſi uideantur ſuperflua.*

3 *Verborum inculcatio in contractibus, & inſtrumentis non reprobatur.*

GLOSSA SECVNDA.

Ad maiorem declarationem additur hæc Clauſula, ut tollatur quæſtio poſita per Bar. et Doc. in l. ſi ita ſtipula
1 tus, §. Chriſogonus, ff. de uerb. oblig. † an qualitas adiecta in uno capitulo contractus
2 cēſeatur in alio repetita; tolerātur † enim uerba ad tollendam dubitationem etiam ſi uideantur ſuperflua. l. quæ dubitationis. ubi abunde Cagnol. ff. de reg. iur. & ſuprà dictum
3 etiam fuit; & inculcatio † uerborum in contractibus nō reprobatur, uel inſtrumentis, d. l. lecta, in uerb. data, & ſoluta, & ibi Cagnol. ro. not. qui dicit hoc ſeruari ex inueterata conſuetudine.

Prædicti emptores de pecunijs communibus ipſius D. Rodulphi, & dicti Baptiſtæ prout dixerunt, & confeſſi fuerunt.

SVMMARIA.

1 *Emens nomine etiam alieno, & ſoluēs precium, præſumitur ſoluiſſe de pecunia propria, non de pecunia eius, cuius nomine emit.*

2 *Quod tamen non procedit concurrentibus aliquibus coniecturis in contrarium.*

3 *Emens de propria pecunia alieno nomine nullum ius habet in re, uel dominij, uel hypotheca. Quod tamen limitatur in milite, pupillo, eccleſia, uel ſimilibus.*

4 *Emens rem alieno nomine de propria pecunia, haberet priuilegium inter perſonales actiones, ſi pecuniam credidit ſpecialiter ad illam rem.*

5 *Emens rem alieno nomine de propria pecunia ſi rem teneat, & fructus percipiat, ad fructuum reſtitutionem tenetur.*

6 Emens

6 *Emens rem alieno nomine de propria pecunia, debet ſibi reſeruare hypothecam.*
7 *Cautela ut quis habeat rem ſine aliqua ſolutione precij.*

GLOSSA TERTIA.

1 QVia emens † nomine etiam alieno, & ſoluens precium, præſumitur ſoluiſſe de pecunia propria, non de pecunia eius cuius nomine emit, ut probatur in l. 2. & ibi expreſsè not. Bart. & alij. C. pro ſoc. licèt aliter uideatur uelle Abb. in c. presbiter, in ſecundo notab. de pecul. cleric. quamuis idem Abb. melius ſentiens teneat primam opinionem, in conſ. 46. Tria mihi, in 3. dub. 1. uol. quam etiam tenet Bar. in l. ſi patruus, nu. 4. C. commun. utr. iud. Alex. conſi. 134. Circa ea, in 5. & 77. in prin. in 6. Corn. conſi. 98. in 4. Bert. conſi. 253. num. 2. 3. par. priorum. Dec. latè, in conſ. 21. nu. 10. 99. nu. 2. ubi tamen non loquitur in emente, ſed in ſoluente, & in emente nomine alieno, ut hic in filio, in conſ. 348. nu. 4. & 628. nu 2. quod
2 † tamen uenit temperandum niſi aliud ex cõiecturis conſtet, ut per plura conſuluit Crauet. conſ. 129. nu. 2. & ſequ. de quo etiam eſt uidendum conſ. Baldi. 109. in 2. uol. Ioan. de Amic. conſ. 16. nu. 9. & 124. nu. 7. & Capic. deciſ. 194. nu. 15. Corn. conſ. 79. in primo, & 213. in 3. uol. & 310. eo. uolum. & propterea cautela eſt pro eo, pro quo fit emptio, ut hæc Clauſula addatur in inſtrumento ad tollendam difficultatem, ſecundum Bart. & alios,
3 in dicta l. 2. in fine. Si tamen † aliquis emeret de propria pecunia nomine alieno, nullum ius in re haberet uel dominij, uel hypothecæ, l. quamuis, la terza, C. de pignor. Neguſ. tract. de pignor. in 5. part. 2. membro, nume. 19. tertia fallent. & latè Ripa, in l. 2. §. ſi quis cum tutor, nu. 15. ff. de priuil. cred. & in l. 1. nu. 10. & ſequ. ff. in quib. cauſ. pign. uel hypoth. tac. contrahat. ubi limitat in pupillo, milite, eccleſia, & alijs perſonis, quibus de iure ſpeciali acquiritur res empta ex eorum pecunia, de quo etiam per Neguſ. loco præallegato, & ead. par. primo membro, num. 40. & Pariſ. conſil. 80. nu. 17. & ſequ. primo uol.
4 haberet † tamen ſoluens priuilegium inter perſonales actiones, ſi pecuniam ſpecialiter credidit ad illam rem emendam, ſecùs ſi generaliter crediderit, & ex ea res aliqua ſit empta, ut declarat Ripa, in locis præallegatis.
5 Et propterea † debet eſſe cautus emens, ſeu mutuans pecuniam ad rem emendam, ut cęteris creditoribus præferatur, ut faciat eam ſibi expreſsè hypothecari, & conueniat ante uenditionem, ut ſit ſibi pro reſtitutione ſuæ pecuniæ ſpecialiter hypothecata, ut per Neguſ. dicto 2. membro, nu. 17. de quo per Afflict. deciſ. 306. & Ripam in dicta l. 1. nu. 13. 1
ubi dicit, quod hæc cautela hodiernis tempo-
6 ribus eſt maximè neceſſaria. Et † ſi emens alieno nomine de proprijs pecunijs rem teneret, & fructus perciperet, teneretur ad fructuum reſtitutionem, Bald. in Rubrica C. de contrahen. empt. q. 10. nu. 15. Iaſ. in l. 2. §. 1. ff. ſi cert. pet. Ripa, in l. ſerui electione, §. fin.
7 in fine, ff. de leg primo. Et hæc † erit optima cautela ad habendam rem ſine aliqua ſolutione precij, ut fiat mandatum alicui ad emendam rem nomine mandantis, & ſi mandatarius emat de ſuis pecunijs permittere ipſum tenere rem diu, & fructus percipere, quia fructus computabuntur in ſortem, per prædicta, ut per Ferrat. caut. 54. & Ripam, d. l. 1. num. 12.

Me notario pro dicto Baptiſta recipiente.

GLOSSA QVARTA.

HÆC Clauſula adijcitur per ea, quæ dicta fuere ſuprà, ſuper Clauſ. Ad inſtantiam prædictorum emptorum.

Dederunt ſoluerunt.

SVMMARIA.

1 *Numeratio non probatur ex eo quod fuerit dictum in inſtrumento, datum, uel ſolutũ fuiſſe.*
Mutui inſtrumentum ſi dictum ſit dãtem dediſſe, et mutuaſſe, licèt pecunia non interuenerit, non propterea redditur falſum: quia poteſt uerificari in confeſſione, uel in delegatione, & ſic in mutuo ciuili.
2 *Numeratio facta cenſetur, & ſolutio, ſi dictum ſit in inſtrumento, quod creditor habuit, & recepit.*
Notarij non debent ſcribere numerationem, uel uerba illam importantia, ſi pecunia non interuenit.
3 *Numeratio non probatur per uerba habui, & recepi in chirographo, & ſic in priuata ſcriptura appoſita.*
Etiam ſi diceretur habui, & recepi ad præſentiam talium teſtium, ſecundum Salic. & malè.
4 *Solutio uera, et naturalis intelligitur facta, non ficta, & impropria, ſi in inſtrumento ſit dictum ſolutam fuiſſe pecuniam, ſecùs autem ſi abſque uoce pecuniam, & nu. 5.*
Solutionis uerbum comprehendit omnem liberationem quoquomodo factam.

GLOSSA QVINTA.

1 SI in inſtrumento † dictum ſit fuiſſe ali-
quid datum uel ſolutum non ſemper
probatur numerationem interueniſſe,
niſi ſit expreſsè dictum, & propterea in caſu
mutui ſi dicatur dantem dediſſe, & mutuaſ-
ſe, ſeu (dedit, & mutuauit) licèt pecunia non
interuenerit non propterea inſtrumentum
redditur falſum, nec reprobatur; quia poteſt
uerificari in confeſſione, uel delegatione,
& ſic in mutuo ciuili, ut tradit Bartol. in di-
cta l. ſingularia, nu. 22. licèt Angel. diſſentiat
in l. prædia, ff. de acquiren. poſſ. & cum Bart.
concordat Bald. in Rubrica C. de fide in-
ſtrum. nume. 14. & ſequuntur Caſtr. qui di-
cit hanc ſententiam humaniorem, nume. 8.
Alexand. nume. 33. Iaſ. nume. 46. & ſequ. &
Dec. nu. 30. in d. l. ſingularia, Caſtr. & Alex.
in d. l. prædia, Alex. in conſ. 179. Viſa ſcri-
ptura, nu. 6. 2. uol. & Felin. in d. capit. ſi cau-
2 tio, nu. 53. de fide inſtru. ſecus uerò eſſet † ſi
in inſtrumento diceretur, quod una ex parti-
bus habuit, & recepit, tunc enim cenſetur fa-
cta ſolutio, & ſubſecuta numeratio, ut tradit
gloſ. magna, in uerbo uel accepit, quæ in hoc
reddit cautos notarios, ut animaduertant quo
modo ſcribant. & ibi Bald. 3. q. nu. 7. Salic. in
8. oppoſ. ubi etiam admonet notarios ne ſcri
bant numerationem, uel uerba eam impor-
tantia, ſi pecunia non interuenit, & in 5. q. in
d. l. ſi ex cautione, C. de non num. pecun. A-
ret. in §. actionum, nu. 13. & Socin. in conſ. 3.
nu. 2. 1. uol. pariter docentes notarios quo-
modo debeant ſcribere in inſtrumentis, uel
confeſſionem, uel numerationem, quod etiã
tenet Alexã. in l. ſi ita ſtipulatus, §. Griſogo-
nus, nu. 11. ff. de uerb. oblig. & in conſ. 179.
nu. 3. in 7. & Iaſ. in d. l. ſingularia, nu. 48. ſi ta
3 men † in inſtrumento priuato, ſeu chirogra-
pho debitor, uel contrahens dicerent (habui
& recepi) non cenſeretur facta numeratio,
uel actualis ſolutio. d. l. prædia, ubi Angel. &
alij. Bartol. in dicta l. ſi ex cautione, prima
lect. nume. 1. in fine, & ibi Caſtr. 2. column.
nume. 4. & idem Caſtr. in fin. Rubricę C. de
non num. pecun. & Salic. in dicta l. ſi ex cau-
tione, col. antepen. amplians etiam ſi dica-
tur ad præſentiam infrà ſcriptorum teſtium,
quod tamen non admittit Felin. dicto num.
53. cum illa uerba in actu confeſſionis tan-
tum ſalua ratione recti ſermonis intelligi
non poſſint quam opinionem ſequitur Ale-
xand. in dicto §. Chriſogonus. num. 12. no-
4 tandum tamen † eſt, quod quando in inſtru-
mento dicitur, fuiſſe ſolutam pecuniam, ut
in caſu iſto, tunc de naturali, & vera ſolutio-
ne intelligendum eſt, non de ficta, & impro-
pria, ut probatur in l. ſolutam, in princip. ff.
de ſolut. licèt ſolutionis uerbum compre-
hendat omnem liberationem quoquomodo
factam, l. ſolutionis uerbum, ff. eo. tit. l. ſolu-
tionis, & l. liberationis, ff. de uerbor. ſignifi-
5 catione, ſecùs † ſi de ſolutione tantum men-
tio facta ſit, abſque illa uoce, pecuniam, ut
aduerſus Din. firmat Bartol. in dicta l. ſolu-
tionis, Bald. & Caſtr. in d. l. ſolutam. Et licèt
Ang. in dicta l. ſolutionis, aliter teneat, per
text. in l. 4. §. ſoluiſſe, iuncto §. ait prætor, ff.
de re iud. cuius opinionem dicit ibi per illum
textum ueriorem Alexan. & ſequuntur Iaſ.
& Socin. in lectura noua, ibi, tamen opinio
Bartoli eſt communior, & uerior, ut per So-
cin. conſil. 65. ſecunda colum. in 4. Ripa in d.
§. ſoluiſſe, & Alciat. in d. l. liberationis, qui re
ſpondẽt ad d. §. ſoluiſſe, ut ibi per eos, quam
etiam tenet Cagnol. in l. nemo dubitat, nu.
3. & 4. ff. reg. iur. quod admittit Pariſ. d. conſ.
107. nu. 132. uol. 3.

Et numerauerunt.

SVMMARIA.

1 *Numeratio nullo modo eſt ſcribẽda per notarios ſi non interuenerit, quia ſi eſt additum iſtud uerbum, non poteſt intelligi de mutuo ciuili, ſed inſtrumentum conuinceretur de falſo.*

Neque poſſunt hoc caſu notarij à falſitate defendi.

Bartoli opinio reiecta.

2 *Numeratio non poteſt intelligi niſi uno modo pro naturali actu.*

3 *Pecunia ſi ſit in marſupio notarius debet eam facere numerare, & ſi partes fateantur eſſe tantam quantitatem, cautius agit ſi magis loquatur per modum confeſſionis, quam per modum ueritatis.*

Et debet ponere verba de uiſu, non de numeratione.

4 *Pecunia in ſacculo, uel in folle poſita, perinde eſt ac ſi inter contrahentes, & rem de qua contrahitur eſſet in medio cortina, quæ uelat rem ab oculis ſuis.*

5 *Notarij circumſpecti quando non uident quid, quale, & quantum, ſcribunt per modum confeſſionis partium.*

6 *Notarius excuſatur à falſo, ſi dicat partem habuiſſe, & recepiſſe in præſentia ipſius, & teſtium, licèt actualis numeratio facta non ſit, ſed ſi dicat numeratum, non excuſatur.*

7 *Inſtrumentum reprobatur ex ſola probatione numerationis non factæ.*

8 *Pecunia non præſumitur fuiſſe præſens, niſi probetur.*

9 *Nota-*

9 *Notarius excuſatur à falſo, ſi ſcripſit ſolutam pecuniam, quando ipſa tantum fuit præſens, & non numerata, ſtante tali conſuetudine inter notarios.*
Etiam ſi eſſet conſuetudo quod ſcriberetur de numeratione,
Dummodò non ſubiungatur numeratam fuiſſe pecuniam in præſentia ipſius, & teſtium, talis enim conſuetudo non ualeret, uide tamen numero 12.
10 *Notarius excuſatur à falſo ſi ſcripſit numerationem factam fuiſſe de conſilio ſapientis.*
11 *Numerationem factam fuiſſe, ſi dicatur, intelligitur tempore præſenti ipſius contractus, licèt notarius locutus ſit per uerba, dedit & numerauit.*

GLOSSA SEXTA.

1 Numeratio † nullo modo eſt ſcribenda in inſtrumento per notarios, ſi non interuenerit, quia ſi eſt additum iſtud uerbum, non poteſt intelligi de mutuo ciuili per confeſſionem, uel alio modo, ſed inſtrumentum conuinceretur de falſo, ut Bar. tradit in d.l. ſingularia, num. 22. quem communi calculo cæteri ſequuntur, ut per Iaſ. ibi, num. 46. qui admonent notarios, ut caueant hoc uerbum in inſtrumentis adſcribere, ſi uera numeratio non interuenit. & Dec. nu. 33. Felin. d.ca. ſi cautio, nu. 53. & Caſtro, in d.l. prædia, nu. 5. Et licèt Bart. in d.l. prædia, poſt Iac. Butr. uoluerit etiam notarium excuſari à falſo hoc caſu, tamen eius opinio communiter reijcitur per ſcribentes ibi, & in d.l. ſingularia, per Imolam & alios. in d. cap. ſi cautio, Ang. Imola, & alij in d. §. Chriſogonus. nu-
2 meratio † enim non poteſt intelligi niſi uno modo pro naturali actu. Rain. de Forliu. in d. l. ſingularia, Bald. in d. rub. num. 14. Alex. conſ. 179. Viſa ſcriptura, col. 2. in 2. uol. & Dec. in d.l. ſingularia, num. 33. Et propterea
3 Bald. in d. Rubr. nu. 14. dicit, quod † ſi pecunia ſit in marſupio, notarius debet eam facere numerare, & ſi partes fateantur eſſe tantā quantitatem, cautius agit, ſi magis loquatur per modum confeſſionis, quam per modum veritatis; quam deciſionem etiam ſequitur Iaſ. in d.l. ſingularia, nu. 48. immò ſecundum Felin. d. num. 53. non ſat eſt, ſi pro parte numeretur; dicit etiam idem Bald. in d. l. ſi ex cautione, 7. q. nu. 1 t. quod notarius debet ponere uerba de uiſu, eius quod uidere potuit, non de numeratione ſi non uidit numerari. Et inferius in d. Rubr. d. nu. 14. ſubiungit, qđ
4 † ſi pecunia eſt in ſacculo, uel in ſolle, eſt ſimile ac ſi inter notarium & contrahentes, & rem de qua contrahitur, eſſet in medio cortina quę uelat rem ab oculis ſuis; & licèt excuſetur à dolo, propter aſſertionem partium, tamen notarius non eſt multum peritus in arte nec ſatis cautus, d. l. ſi ex cautione, & ideo no-
5 tarij † circumſpecti, quando non uidēt quid, quale, & quantum, ſcribunt per modum confeſſionis partium, & per modum præciſæ eſſentiæ rei in ſe, hæc Bald. & ſequuntur Alex. in d.l. prædia, nu. 5. & Iaſ. d. num. 48. Et licet
6 † quando eſt dictum (habuit, & recepit) & etiam ſit addita clauſula de qua infra (in præſentia mei notarij, & teſtium ſupraſcriptorū) ſi pecunia ſit præſens, licèt non numeretur, excuſetur notarius à falſo, tamen nō excuſaretur, ſi etiam diceret fuiſſe numeratam, ut p Bart. in d.l. ſingularia, num. 23. cum quo alij tranſeunt, ut per Alex. num. 34. Iaſ. nu. 52. & Dec. ad fin. Cagn. in l. ſi librarius. nu. 78. de reg. iur. Bald. in l. ſi ex precio, nu. 2. C. ſi cert.
7 pet. vbi tamen voluit † ſatis eſſe ad reprobationem inſtrumenti, probare, nō fuiſſe factā
8 numerationem, nec præſumi † pecuniam fuiſſe præſentem, niſi probetur, & idem uidetur tenere in d.l. ſi ex cautione, nu. 10. tenet Are. in d. §. actionum, nu. 13. ad finem, & Felin. d.
9 nu. 23. Excuſaretur † tamen notarius à falſo, ſi eſſet conſuetudo ſcribendi ſolutam pecuniam, quando ipſa tantum fuit præſens, & non numerata, ut per Bald. in d. Rubr. qui tamen loquitur, quādo eſſet ſimpliciter dictū, habuit, & recepit. & idem in alijs terminis, quod confeſſio excuſet in l. vnica nu. 30. C. de confeſſ. Felin. d. nu. 53. in fine, & idem ſi ſit ſcriptum, numeratam fuiſſe, ſecūdum Iaſ. qui dicit quendam notarium Placētinum eo caſu defendiſſe, qui ſcripſit numeratā, & non fuit præſens pecunia (quod erat fortius) in d. l. ſingularia, nu. 48. & Alciat. in d. l. ſingularia, 1. pag. qui tenet excuſari propter conſuetudinem. quæ tamen conſuetudo non procederet, ſi etiam additum fuiſſet, numerauit in præſentia mei notarij, & teſtium, ſecundum Dec. ibi, col. fi. quia talis conſuetudo tanquā repugnans iuri, & rationi naturali, non ualeret.
10 Excuſaretur etiam notarius † ſi de cōſilio ſapientis addiderit dictum uerbum in inſtrumento, ut per Iaſ. ibi, nu. 51. & Alciat. penul. pag. Et quando in inſtrumento eſt dictum,
11 † dedit, & numerauit, debet intelligi in tempore contractus. Bal. in d.l. ſi ex cautione, & Alex. d. conſ. 179. nu. 5. in 2. Eſt uerum, quā Dec. in d.l. ſingularia, col. fi. nititur concordare opiniones Bart. diſſonas, in d.l. prædia,
12 & in d.l. ſingularia, ut primo procedat, † qñ fuit dictum tantum, dedit, & numerauit, & hoc caſu poſſit excuſari à falſo, ſi numeratio non interueniat, ſecùs ſi ſit etiam dictum coram me notario & teſtibus, quo cum procedat ſecunda opinio, & pro hac concordia ci-

tat

Digitized by Google

tat Rom. in d.l. prędia, Cęp. conſ. 20. Conſultationis, col. 3. & Alex. in d. conſ. ſed fortè in practica non obtineretur propter communẽ opinionem de qua ſuprà, tenentem, quando eſt additum verbum, numerauit, non excuſari notarium etiam ſi pecunia ſit præſens; ut igitur amaritudines, & ſcopuli iſti euitentur fiat numeratio, & tuto poterit addi hoc uerbum, & ſi non fiat, non apponatur.

Realiter.

SVMMARIA.

1 *Realiter, dictio, in materia numerationis actũ vera numerationis, importat, qua ſi non interueniſſet, & addita fuiſſet, inſtrumentum reprobaretur.*

Et idem de verbis manualiter, & cum effectu.

GLOSSA SEPTIMA.

1 HÆC dictio oſtendit † etiam actum verę numerationis interueniſſe, quę ſi non interueniſſet, & additum fuiſſet, reprobaretur inſtrumentum, ut de uerbo, manualiter, appoſito in inſtrumento tradit Paul. de Caſtro in l. ſingularia, numer. 9. & de hoc verbo realiter & de uerbo etiam cum effectu, tradit Socin. idem affirmans, in conſil. 143. num. 4. 1. volum.

Coram me notario infraſcripto & teſtibus ſupraſcriptis.

SVMMARIA.

1 *Numeratio actualis præſumitur facta ſi notarius dicat, habuit, & recepit, cum adiectione uerborum, coram me notario, & teſtibus.*

2 *Hæc tamen uerborum cõceptio uſurpari etiam poteſt, & uerè, licet numeratio non interuenerit ſed pecunia fuit præſens.*

3 *Numerationẽ interueniſſe ſi ſcriptum ſit, licet poſtea pecunia reſtituta illico fuerit ſoluenti, an propterea inſtrumentum falſum reddatur.*

4 *Numeratio magnæ ſummæ numquid poſſit fieri numerãdo ſæpius modicam ſummã remiſſiuè.*

GLOSSA OCTAVA.

1 CLauſula hęc ad oſtendendum actualem † numerationem factam fuiſſe conſueuerunt apponere notarij in inſtrumentis, ut tradit Salic. in d. l. ſi ex cautione, col. 3. 9. oppoſitione. ſi enim apponatur in inſtrumẽto, in quo ſit dictum quod aliquis confeſſus fuit habuiſſe, & recepiſſe 100. quæ in ueritate habuit & recepit, in pręſentia mei notarij, & teſtium, inſtrumentum probat numerationem, non confeſſionem tantum, ut per Bar. in d. l. ſi ex cautione, nu. 1. vbi Salic. pen. col. Alex. 95. 37. Viſo primo inſtrumento, num. 8. Aret. in tit. de lit. obl. inſtit. nu. 9. & in d. §. actionum, nu. 13. Alex. in d. l. prædia, Felin. in d. c. ſi cautio, nu. 52. & Socin. d. conſ. 143. nu. 1. ac Cagnol. in d. l. ſi librarius, nu. 78. vbi dicit notarium debere cauere, ut ab igne, ne atteſtetur numerationem interueniſſe dicta reg. iur. minus tamen probat numerationem realem, quam uerbum numerauit, cum ſufficiat appoſita † hæc clauſula, pecuniam fuiſſe præſentem ſine numeratione, quod non eſt, ſi dictum ſit fuiſſe numeratam, & ſi ſit addita numerationi, numquam notarius poteſt excuſari à falſo, etiam ſecundum opinionem eorum, qui tenent opi. Bart. in d. l. prædia, uel ſtante conſuetudine de qua ſupra, ut dictum fuit ſupra. Non reprobaretur † tamen inſtrumentum, ſi probaretur ſtatim facta ſtipulatione inſtrumenti pecuniam fuiſſe redditam ſoluenti, niſi etiam probaretur quod à principio actum fuit de reddendo. l. qui ſic, ff. de ſolut. cum ex alio contractu uel ex mera liberalitate creditoris potuiſſet remanere ſoluenti, l. ſi quis duos, ff. de ſolut. ut ut tradit Bart. in d. l. ſingularia, nu. 25. & ſequuntur alij ibi, quod tamen limitat Alexan. nu. 35. non procedere in contractibus in quibus exigitur numeratio, propter pręſumptionem ſimulationis, ut in ceſſione, l. per diuerſas, & l. ab Anaſtaſio, C. mand. quo caſu non eſſet opus probare pactum fuiſſe ab initio de reddendo. & ſequitur Felin. in d. nu. 53. Opinionem etiam Bart. tenet Aret. in d. tit. de liter. oblig. nu. 10. vbi dicit idem procedere etiam ſi ſit additum in inſtrumento quod creditor habuit, & recepit, ac ad ſe traxit pecuniam. & in d. §. actionum, num. 13. in fine, & Iaſ. in l. Titia, in prin. nu. 31. de verb. obl. Vidi tamen quandoque, peritos notarios ſcribere in inſtrumentis alias Clauſulas, probantes omnino pecuniam remanſiſſe recipienti (ut addendo præſenti, & ad ſe trahenti, & in ſua poteſtate retinenti) An † autem poſſit fieri numeratio magnæ ſummæ pecuniarum numerando ſępius modicam ſummam, & quomodo valeat contractus ponunt idẽ Bar. & alij, in d. l. ſingularia, ad fin. verſ. eſt uidendum.

(2 and 3 and 4 margin numbers in text above correspond to the daggered passages.)

Pro dictis Frederico & Paulo fratribus de Gandulphis minoribus venditoribus, & de conſenſu, voluntate & mandato ipſorum venditorum, vt ſupra agentium.

SVMMARIA.

1 *Debitor alteri ſoluens de mandato, & voluntate creditoris, liberatur.*

2 *Notarius poteſt ſcribere creditorem habuiſſe, & recepiſſe*

receptiſſe pecuniam alte i de eius voluntate nu-
meratam.
3 *Debitor an & quibus in caſibus poſſit creditori*
creditoris ſui ſoluere hic diſtinguitur.

GLOSSA NONA.

NON eſt dubium, quod ſoluens alte-
ri de mandato & voluntate credito
ris, liberatur à debito, l. ſi ventri, §.
1 1. ff. de † priuil. cred. l. nihil intereſt, C. de ſo-
lut. l. ſolutum, §. ſolutam, ff. de pign. action. l.
1. & ibi Ripa, ad fi. vlt. not. ff. in quibus cauſ.
pign. vel hypot. tacita contrah. vbi tamen de
2 clarat, nam & hoc caſu poteſt † ſcribi ſecurè
per notarium creditorem habuiſſe, & rece-
piſſe pecuniam alteri de eius voluntate nu-
meratam, ut tradit Bar. quem omnes ſequun
tur, in d. l. ſingularia, nu. 23. per l. falſus, §. ſed
is, ff. de furt. & l. ſi procuratori præſenti, ff. de
verb. oblig. & ſequitur etiam Feli. d. c. ſi cati-
tio, num. 53. immo etiam ſoluendo creditori
3 † creditoris, liberatur debitor, ſi ipſe creditor
creditoris habebat ipſum debitorem ſoluen-
tem uel eius bona obligatum, vel obligata,
etiam inuito eius creditore, cum poſſet etiam
cogi ad ſoluendum per l. nomen, C. quæ res
pign. oblig. poſ. l. uſum de conſti. pecun. &
idem ſi ideo teneretur debitor ſoluens ſuo
creditori, quia ipſe eſt creditor, alteri credito
ri teneretur, l. ſi liber homo. ff. de neg. geſt. ſi
extra hos caſus ſoluit creditore ignorante li-
beratur ope exceptionis, l. ſi opem, ff. de dol.
except. ſi inuito non liberatur. l. ſi. C. de neg.
geſt. & l. inuito, ff. de ſolut. ita diſtinguendo
declarat Bart. quem ſequuntur ibi Bal. Caſt.
& alij, in d. l. ſolutum. §. ſolutã. Aret. in prin.
tit. Inſtitution. quibus mod. toll. ob. nu. 4. &
eſt communis opinio, ut dicit Socin. cõſ. 95.
nu. 5. 4. vol. quam & ſequitur conſ. 5. 199. col.
fi. eo. uol. & Pariſ. (ſi id tamen fuit eius reſpõ
ſum, & nõ Ruin. ut ſupra,) in d. conſ. 107. nu.
128. & ſequ. vbi loquitur in caſu fortiori in
quo ſcilicet erat condemnatus debitor ad ſol
uendum puta Titio, & erat detentus in pala-
tio ſub pœna, & ſoluendum creditori ipſius
Titij cui eius nomen erat hypothecatum, re-
ſpondit eſſe liberatum à creditore ſuo, & po-
tuiſſe impune recedere, ut per eum ibi, de
quo articulo videndus eſt etiam Corn. con-
ſil. 62. & 262. volum. 3.

D. Alberto. F. Q. Cæſaris de Iſinardis Ciui Ferrariæ de contrata Sancti Blaſij, eorum minorum creditori.

S V M M A R I A.

1 *Creditores qui nam dicantur.*
2 *Credere uerbum quam nam habeat ſignificatio-*
nem, & quibus perſonis adcommodetur.
3 *Creditum, uerbum, numquid ſit ſtrictius acci-*
piendum, quam uerbum creditor.

GLOSSA DECIMA.

CReditores eos accipiendos eſſe con-
ſtat quibus debetur ex quacumque
actione uel perſequutione, uel iure ci
1 uili, † ſine vlla exceptionis propoſitæ remo-
tione, uel ordinario uel extraordinario, ſiue
pure, ſiue in diem, ſiue ſub conditione ſiue ex
mutuo, ſiue ex quolibet alio contractu quod
debeatur, non tamen ſi natura tantum debea
tur, l. creditores, ff. de verb. ſign. Et non tan-
tum hi accipiuntur qui pecuniam credide-
runt, ſed omnes quibus ex qualibet cauſa de-
betur, l. creditor, ff. eod. tit. Sed & creditoris
loco accipitur his, cui ex contractu, uel ex de
licto, uel ex populari cauſa ante litem cõteſt.
debent, l. ſi cui, eo. tit. ſi tamen creditor exce-
ptione propoſita, ſubmoueri põt, nõ eſt dicẽ-
dus creditor, quia is eſt creditor qui nulla ex-
ceptione propoſita ſubmoueri poteſt, l. credi
tor, ff. eod. l. is cui, §. primo, ff. de action. & o-
blig. facit. l. Marcellus, & ibi not. Cagnol. ff.
de reg. iur. ſi tamen quis temporalẽ exceptio
nem timet, ſimilis eſt creditori conditionali,
2 d. l. creditor. Credẽdi † modo appellatio ge-
neralis eſt, cuicũque enim rei aſſentimur alie
nam fidẽ ſequuti mox recepturi quod ex hoc
contractu, credere dicimur, l. 1. ff. ſi cert. pet.
ubi Doctor. poſt Bart. diſputant latè, an lega
tarius, uel is, cui ex delicto debetur propriè
creditor ſit, & idem de creditore in diem uel
ſub conditione ac ceſſionario; Et an uerbum,
3 † creditum, ſtrictius ſit accipiendum quã uer-
bum, creditor, in quo Bart. concludit quod
ſic, cum quo eſt magis communis opinio, li-
cèt Salic. Fulgoſ. Rom. Doc. & Ripa diſſen-
tiant, de quo etiam tangit Alciat. in d. l. credi
tor, illuc recurrendum eſt, quia nobis ſatis
eſt aliqua attingere ad declarationem noſtri
inſtrumenti pertinentia.

Præſenti, recipienti, & ad ſe trahenti, pro reſiduo maioris ſummæ.

S V M M A R I A.

1 *Reſidui appellatione an veniat pars tantum, an*
verò aliquando totum.
2 *Creditor recipiendo aliquam quantitatem pro*
reſiduo maioris ſummæ, cenſetur fateri ſe reli-
quam partem accepiſſe.
3 *Creditor petens in iudicio centum puta ex con-*
tractu maioris ſummæ non propterea cenſe-
tur fateri ſibi nil plus deberi.
4 *Creditor tacens ſi recipiat ea, quæ ſibi ſoluit de-*
bitor

Digitized by Google

bitor dicens ſe ſoluere ea, quæ tantum debet, poteſt reliquum petere.

1 Confeßio & promißio ſine cauſa regulariter non ualet.

Fallit tamen in caſu quando quis confeſſus fuerit ſe debitorem, vel ſe obligauerit ſoluere certam quantitatem pro reſto, & ſaldo rationum inter partes facto.

GLOSSA XI.

RESidui appellatione uenit nedũ pars
ſed etiam totum, quando in parte
1 uerificari hęc dictio nequit, l. 2. † vbi
omnes, C. de hęred. inſt. l. cæterorum, & l. po
teſt reliquorum, ff. de verb. ſignif. & idem de
verbo, reſto, reliquo, cæteris, & ſimilibus di-
cendum eſt, ut in dictis iuribus. & ibi not.
2 Sed ſi creditor † aliquam quantitatem reci-
pit pro reſiduo maioris ſummæ, tunc cenſe-
tur fateri ſe reliquam partẽ accepiſſe, ut poſt
gloſ. in uerbo, reliquum, tradunt Ruin. Ang.
Imol. & Caſtr. in l. ſi ex pluribus, in princ. ff.
de ſolut. Bal. in l. ab Anaſtaſio, ad fi. C. mand.
Bal. & Salic. Caſtr. & Iaſ. in l. ſi quidem, C. de
tranſact. Caſtr. Alex. & Iaſ. in d. l. 2. Cæpol.
caut. 177. Guido Papæ, loquens in petente
in iudicio partem crediti pro reſto, q. 177.
Fuit etiam, & Alciat. in d. l. poteſt reliquo-
rum. Alex. conſ. 116. nu. 4. vol. 6. Si verò ſine
hac dictione uel aliqua dictione taxatiua (tã-
tum) uel ſimili, creditor peteret etiam in iudi
3 cio † centum puta, ex contractu maioris ſum-
mæ, non propterea cenſeretur ſibi plus non
deberi. Bart. Bald. & alij, in d. l. ſi quidem, &
dicit ibi Raph. Fulg. quod habuit in facto, &
quia neſciuit allegare Bart. ibi ſuccubuit, &
idem tenent Bart. & Raph. in d. l. ſi cum dos,
rer. amot. & Aret. in §. ſi minus, in 1. not. In-
ſtit. de action. & Guid. Papæ, d. q. 177. Si ue-
4 rò ſoluens dicat ſoluere † 50. quæ tantum de-
bet, & creditor tacens recipiat, aliud eſt, quia
poteſt reliquum petere, & in hoc eſt differen
tia, an creditor petat taxatiuè, uel debitor of-
ferat, & ſoluat taxatiuè. Bal. Salic. & Caſt. in
d. l. ſi quidem, licèt aliqualiter Iaſon ibi dubi
tare uideatur. Et licèt regulariter non ualeat
promiſſio, uel confeſſio ſine cauſa, ut in ſe-
quentibus uerbis dicetur, ſecùs tamen eſt, ſi
5 quis confeſſus fuerit ſe † debitorem, uel ſe o-
bligauerit ſoluere certam quantitatem pro
reſto & ſaldo rationum inter partes facto, ut
per Salic. in l. unica, colum. 3. verſ. ſed iuxta,
C. de confeſ. Alex. conſil. 4. Circa primum,
nu. 8. 1. vol. Et huius mentis uidetur in conſ.
83. In cauſa & lite, num. 5. eo. 1. vol. & conſ.
141. nu. 4. uol. 6. & in add. ad Bart. in add. ma
gna, in l. cum de indebito, §. 1. ante med. ff. de
probat. licèt aliter uideatur uelle conſil. 3.
nume. 2. in 2. volum. & uidetur etiam ſequi
Plot. in Repet. l. ſi quando, num. 36. C. Vnde
ui, & tenet Bertrand. conſ....

In qua eidem tenebantur ex cauſa pretij vnius poſſeſſionis eis venditæ per ipſum Dominum Albertum.

S V M M A R I A.

1 Cauſa ſemper in confeßione, promißione, & obligatione eſt exprimẽda, aliàs obligatio eſt nulla. Etiam ſi ſtatutum diſponeret plenam eſſe ſcripturæ fidem adhibendam.

GLOSSA XII.

CAuſa ſemper in confeſſione, permiſ-
ſione, & obligatione, eſt exprimen-
da, aliàs obliga. eſt nulla, d. l. cum de
1 † indebito, §. fina. & d. c. ſi cautio, ubi Felin.
limitat in 16. caſibus, de fide inſtr. Alexan. d.
conſ. 4. in primo, & tertio, in cauſa & lite, nu.
2. in 2. vbi Ampliat, etiam ſi ſtatutum diſpo-
neret plenam eſſe ſcripturæ fidem adſcriben
dam; & in conſ. 13. Ex his, num. 2. & ſeqq. 1.
vol. & conſ. 159. Circa primum, nu. 2. in 2. &
conſ. 180. nu. 7. in 7. & in l. à Titio, ubi etiam
Iaſ. ff. de uerb. oblig. Marſ. Sing. 219. & 249.
Obligatio, & 482. Nedum docti, in l. 1. §. prę
terea, nu. 59. ff. de conſti. & ſeq. nu. & in Rub.
de probat. nu. 77. & ſeq. & Plot. d. nu. 36.

Vt conſtat ex inſtrumento rogato per me notarium infraſcriptum tempore quo in eo.

S V M M A R I A.

1 Solutum tamquam indebitum repetitur ſi in inſtrumento ad quod facta fuit relatio aliter conſtet, quam aſſereretur, ut fieret ſolutio.

2 Minorum venditio non valet ſine cauſa expreſſione.

GLOSSA XIII.

DE hac Clauſula ſatis ſupra dictum
fuit in Clauſula prout de ſuo ſpe-
ciali, & Clauſula ſequenti. Si ta-
1 men in hoc inſtrumento aliter conſtaret † ſo-
lutum, tamquam indebitum repeti poſſet,
iuxta not. in d. l. cum de indebito, per gloſ. &
Doctor. & per Alex. d. conſil. 184. in princ.
& ex hac Clauſula conſtat de cauſa quare
2 minores † deuenerunt ad uenditionem præ-
ſentem, quæ exigatur, ut latè dictum fuit ſu-
pra

pra ſcilicet, ſed vt ſoluerent æs alienum, de quo etiam per Ioan. Bapt. Plot. in Repet. l. Si quando, nu. 198. C. Vnde vi.

CLAVSVLA XXXV.

Et propterea abſoluenti, & liberanti ipſos de Gandulphis à dicto debito, & obligatione ſoluendi dictum precium.

SVMMARIA.

1 *Expreſſa magis proſunt, quam non expreſſa.*
Contractus vnus alteri inſeri poteſt.
Contractus in teſtamento fieri poteſt.
2 *Abſolutio & liberatio, numquid ſint ſinonima.*
3 *Liberationis verbum numquid, & quomodo differat a ſolutione.*
Abſolutio, & liberatio ſemper fieri debet cauſa inſerta.
4 *Creditor ſolutionem accipiens numquid poſſit cogi per debitorem ſibi facere inſtrumentum abſolutionis.*
5 *Debitor numquid poſſit cogi per creditorem ſibi facere inſtrumentum obligationis de ſoluendo debitum.*
6 *Debitor, qui ſoluit poteſt petere caſſari inſtrumentum de originali.*
7 *Creditor non tenetur facere liberationem, vel quietationem generalem.*
8 *Creditor non tenetur apponere clauſulas generales in abſolutione niſi in quantum venirent ad robur ſpecialium.*
9 *Creditor liberans conſultius agit ſi generalem ſermonem non effundat.*

GLOSSA PRIMA.

Licèt ex Clauſula ſupradicta (pro reſiduo maioris ſummæ &c.) vt ſupra ſuper ea dictum fuit, cenſerentur dicti venditores liberari, tamen ad cautelam, & quia expreſſa magis proſunt quàm non expreſſa, l. expreſſa, ubi Cagnol. nu. 3. ff. de reg. iur. additur ſpecialis abſolutio à debito, & ſic alius contractus incidenter diuerſus à contractu venditionis, certum enim eſt, quod ne
1 dum † poteſt inſeri alius contractus uni contractui, ſed etiam contractus in teſtamento fieri poteſt, gloſ. in l. hæredes palam, §. fi. vbi omnes, ff. de teſtament. cum alijs citatis per Cagnol. in l. uinum, nu. 35. ff. ſi cert. pet. Ab-
2 ſolutio † modo, & liberatio, uidētur Synonima, cum enim is qui iuris uinculo tenetur ad aliquid faciendum, uel ſoluendum, qui obligatus dicitur, ut probatur in princ. Inſtit. de obligat. ſoluit ab huiuſmodi nexu tunc abſolutus, & liberatus cenſetur, ut probatur in l. 1. ff. de acceptil. & ipſe dicitur ſoluiſſe, hinc
3 fit, ut liberationis † uerbo ſolutio comprehendatur, l. liberationis, & ibi not. Alciat. ff. de uerb. ſign. & facit l. ſolutionis, ff. eod. & l. ſolutionis, ff. de ſolut. de ſtricta tamen ſignificatione liberatio differt à ſolutione, quia ſolutio eſt rerum, liberatio obligationum, ut tradit gloſ. in Rubrica, C. de ſolut. & liberat. & ff. eod. tit. etiam in Rubrica, ubi eam defendunt Bar. & Caſtr. dicētes, qđ ſolutio eſt cauſa, & liberatio effectus, & ſolutio conſiſtit in facto, & liberatio in iure, ſolutioque fit de re corporali, & liberatio de iure incorporali, cū obligatio ſit ius incorporale; Ideo autem apponitur hic dictio illa (propterea) quæ denotat cauſam propter quā fit abſolutio, ſcilicet propter ſolutionem factam; nam ſi abſolutio uel liberatio non fit per acceptilationem, de quo inferius dicetur, ſemper additur cauſa in inſtrumento liberationis, uel quia fuit facta ſolutio, uel quia abſoluens fuit confeſſus ſibi ſatisfactum, ut ad propoſitum tradit Bartol. in l. Aurelio, §. Caius, num. 12. ff. de liberat. lega. ubi loquitur de illa Clauſula ſolita apponi (Et hæc ideo fecit, &c.) ſequitur Are. in §. item per acceptilationem, num. 7. Inſtit. quibus mod. tol. oblig. et Socin. cōſ. 159. col. 5. uerſ. quarto & ultimo principaliter, 2. not. & Crauet. conſ. 192. num. 21. Et poteſt cogi creditor ſolutionem recipiens ad faciendum abſolutionem, & liberationem debitori ſol-
4 uenti. † Bart. & alij, in l. cum Aquiliana, ff. de trāſac. Caſt. cōſ. 34. Ego Paulus, in principio 1. uol. Felin. in c. ſignificauit, nu. 8. de teſtib. deciſ. Capel. Tholoſ. 307. & ibi Aufrer. in additione, ſicut è cōtra, debitor poteſt cogi per creditorem ſibi fieri inſtrumentum obligationis de ſoluendo debitum, ut per omnes, in
5 l. † 2. in prin. ff. ſol. matr. & Tiraquel. in tractatu de retractu, tit. 1. §. 29. gl. 5. in prin. de quo per D. Ant. Galeſ. in tract. de for. Camera oblig. 3. par. q. 3. & Rodo. Suarez. in l. poſt rē iudic. in §. incipit. item quæritur aliquis, nu.
6 2. de re iudic. fol. 725. ſicut etiam † poteſt petere caſſari etiam inſtrumentum de originali, ſin Bart. Caſtr. & Dec. nu. 7. in Auth. Caſſa, C. de ſacroſ. Eccleſ. per l. 2. C. de condict. ex lege, de quo latius inferius dicetur in Clauſu
7 la, necnon caſſanti, licèt non † teneatur creditor facere liberationem, uel quietationem generalem, l. 3. §. contrarium, & ibi Bal. poſt antiquos, ff. de contraria, & uti. actio. tutel. Bar. Caſtr. & Iaſ. in d. l. cum Aquiliana, uel l. aquiliana præcedent. quas ſimul legunt. Felin. d. c. Aret. in d. §. per acceptilationem, nu. 7. Iaſ. in l. ſi de certa, nu. 5. C. de tranſact. Tiraquel. in ipſa. l. ſi unquam, nu. 116. C. de reuocand. donat.

donat. Et dicit Bald. in l. pactum, 16.q. C.de
8 colla. quod non † tenetur creditor apponere
Clauſulas generales, niſi in quantum ueni-
rent ad robur ſpecialium ſequitur etiam Fel.
in c.accedens, il 1.nu.5.vlt. Concluſione, Vt
lite non conteſtata. eſt enim captioſa talis li-
beratio, d.l.cum Aquiliana, in fine, ideo con-
9 ſultius † agit liberans, ſi generalem ſermonẽ
non effundat, ne in promptum incidat peri-
culum, l.fi. C.de dot.promiſſ. Bal.in d.q. Ale
xan.conſ.40. Super premiſſo, num.8. in 1.&
conſ.11. Viſo, nou oportet, nu.8.& 9.vol.2.
quod etiam admonet Tiraq. & Bald. & alijs
per eum citatis in loco præallegato nu. 120.

Et generaliter ab omnibus, & ſingulis
quę ab eis occaſione prędicta quo-
uis modo ratione vel cauſa, de iure
vel de facto.

S V M M A R I A.

1 *Abſolutio aliquando non excedit cauſam pro-
pter quam fit, aliquando verò extenditur ad
omnes cauſas etiam non excogitatas, quæ ta-
men in genere potuerunt prævideri.*
2 *Liberatio in dubio ſtrictè eſt interpretanda, &
ad ſuam expreßam cauſam reſtringenda.*
3 *Declara tamen ut hic. & nu. ſeq.*
4 *Liberatio generaliter concepta an & quæ com-
prehendat, & quæ non.*
5 *Abſolutio generaliter concepta numquid impor-
tet remißionem fideicommißi.*
6 *Agere permittitur aliquando nedum de iure,
ſed etiam de facto.*

GLOSSA SECVNDA.

MVltum intuenda ſunt verba in iſtis
generalibus abſolutionibus ut do-
cet Aret. in d.§. item per acceptila-
tionem, nu.6. in fine, quia quinque abſolutio
1 & liberatio † non excedit cauſam propter
quam fit: quandoque verò extenditur ad om
nes cauſas etiam non excogitatas, quàm ta-
men in genere potuerint prouidere, ut per
Bart. in d.§. Caius, quod etiam alij trad. in lo
cis infra allegandis. in dubio tamen liberatio
ſtrictè eſt interpretanda, & ad ſuam expreſ-
2 ſam cauſam reſtringẽda. Caſtr. in l.ſi ex † plu-
ribus in princ. vbi eſt text.not.ff.de ſolut. So
cin.conſ.73. nu.4. in primo. Ruin.conſ.140.
num.3. in primo, & Pariſ.conſ.89. nu.44. &
conſ.100. nu.64. etiã in 1. vol.& licèt ſit per
verba generalia confecta, conſcriptaque, ta-
mẽ ſi ſalua ratione recti ſermonis ad rem vel
cauſam ſpecificatam reſtringi poteſt, non eſt
vlterius extendenda, niſi aliter de mente par
tis conſtet, d.l.ſi ex pluribus, in princ. ita tra-
dit Bartol. & communiter cæteri, in d.l.ſi de
certa, C. de tranſac. in d.l. Aquiliana, & in d.
§. Caius, & in l.emptor, §. Lucius, ff. de pact.
Aret. in d.§. per acceptilationem, Soc.conſi.
103. 1.& 5. col. in 3. Iaſ.conſil.98. in fi.1.lib.
Cror. in l.q Romę, §. duo fratres, nu.45. ff. de
verb.oblig. quod admittit Curt. iunior, conſ.
101. nu. 11. iuncto ſ.cõſ. ſequitur Ruin.conſ.
25. nu.9. in 1.& Pariſ.conſ.20.nu.78.eod.1.
uol. quod procedit, etiam ſi ſit dictum, qđ li-
beratio ſit plena, & pleniſſima, ſecũdum Ca-
ſtrenſ. in d. §. Lucius, ſi tamen expreſsè par-
tes limitareut, ulterius non extenderetur. Ca
ſtr. conſ.396. nu.4. 1.uol. in propoſito tamen
nõ poſſent reſtringi uerba, ſi ſit dictum, ut ſo
let dici, per notarios (teſte Bar. in d.l.ſi de cer
ta nu.5.) quod generalis ſit liberatio, & gene
raliter intelligatur, & porrigatur, etiã ad in-
cognita; uel ſi ſit dictum, quod fuit facta libe
ratio ab oĩ eo in quo ſibi tenebatur ex qua-
cumque cauſa quę dici uel excogitari poſſet.
3 † uel ſi ſit promiſſum non petere decem, nec
aliam quãtitatem, nec ex præſenti cã, nec ex
alia, ut per Iaſ. ibi, num.5.& 6. uel ſi ponatur
Clauſula generalis, (Ab omni eo, & toto, &
ab omni iure, & actionibus debitis, et obliga
tionib. contractis, & ab omnibus, & ſingulis
ad quæ dictus debitor hactenus tenebatur)
non enim hæc uerba reſtringi poſſunt ad ſpe
cificatam cauſam, ſalua ratione recti ſermo-
nis, ut per Soc.d.cõſ.103.col.4.nu.4. Aliam
etiam Clauſulam generalem ponit Alex.d.
conſ.11.nu.10. Pariſ. in d.conſ.20. nu.35.&
ubi mentio habetur de clauſula quod exten-
datur ad quæcumque etiam incogitata, & pe
nitus extranea, et licèt Pariſ. in d.conſ.20.uo
luerit dictam Clauſulam reſtringi, & non
generaliter extendi, nu.83. tamen aliter uide
tur dicendum in hac materia, ſecũdum Bart.
in d.§. Caius. nu.11. ubi uult, cenſeri etiam re
miſſa ea quæ quis ignorat, ſi dictum ſit gene-
raliter, uolo quod omnis cauſa quę eſſe poſ-
ſit, ſit remiſſa. & opinionem Pariſ. etiam reie
cimus ſupra in c.immunitatum, in Clauſula,
& tam cogitatis, & c.ſ.113. ubi alios in hanc
ſniam citauimus. facilius tamen extendetur
liberatio, ſi nulla ſit expreſſa, et ſubinde addi
ta Clauſula generalis, l.pluribus, ff. de accep.
Bart. in d.§. Caius, Bald. in d.l.pactum, 14.et
15.q. Alex. dictis conſilijs 42.nu.7.& 11.nu.
12.& conſ.117. Viſis ſupra narratis, 2.col.1.
uol. et latè de generali liberatione ſcribit plu
res citans Tiraquel. in l.ſi umquam, in pręfa-
tione, nu.116.& ſeqq. C.de reuoc.don.

Illud tamen non eſt omittendũ, quod etiã
facta generali liberatione, cenſetur excluſus
dolus

Digitized by Google

dolus liberati, vt per Bald. Caſtr. & Iaſ. in l.
4 ſub prætextu, C. de † tranſact. Caſt. in d. §. Lucius, Socin. d. cõſ. 73. nu. 3. in 1. 190. nu. 5. in 2. & 92. in 4. & Pariſ. conſ. 88. nume. 40. & ſequen. & 89. etiam nu. 40. & ſeq. 1. vol. nec repræhenduntur etiam ea, quę per liberantem poſſunt vendicari. Alex. conſ. 46. Viſis, & accuratè, nu. 4. in 1. & conſ. 170. col. 2. & 3. in 2. & in d. l. ſub prætextu, nu. 3. vbi etiam Iaſ. num. 2. & eſt tex. & ibi Bart. in l. Aurelius, §. Mæuia, ff. de liber. legat. & idem tenet Iaſ. in conſ. 171. col. 3. in 1. & Ruin. d. conſ. 25. nu. 17. in 1. licet Alciat. diſſentiat in l. pecuniæ verbum, §. hæc verbum, de verb. ſign. Verũ quia in caſu huius noſtri inſtrumenti reſtricta eſt Clauſula liberationis, ex illis verbis (occaſione prædicta) de cuius verbi, occaſione, abũdè ſupra diximus, in Clauſula ceſſionis, cum etiam quia fuit facta ob ſolutionem de debito factam, quo caſu nõ ſe extendit niſi inquãtum eſt ſolutum. Bald. in d. l. ſub prætextu, nu. 13. propterea ſolum cenſeretur facta ſpecialis liberatio, & non extenderetur ad alia debita extra cauſam expreſſam præterquam quoad acceſſoria connexa, & depẽdentia, vt per Bar. in d. §. Caius, vbi dicit, qđ habentur formæ liberationis ita generales, quæ omnia compræhendant, & trad. Caſtr. Alex. & Iaſ. in d. l. ſi de certa.

De hac autem Clauſula, hic poſita in ab-
5 ſolutione generali, qđ † importet remiſſionẽ fideicõmiſſi, trad. Ioan. Andr. Crot. & alij, quos ſupra citauimus in dicta Clauſula (Et tã cogitatis &c.) & de Clauſula (quouis modo, ratione uel cauſa) dictum fuit etiã ſupra in d. c. immunitatũ, de Clauſula vero (de iure) aliqua dicta fuere pariter ſupra in clauſ. ratihabitionis ſuper verbis, tam de iure. fol. 37.
6 Et quia qñque aliquis agit † vel petit, nedum de iure, ſed etiam de facto, quod etiam quandoq; permittitur vt tradit Bar. et alij, poſt gl. in l. vbi pactum, C. de tranſact. propterea hic ſubijcitur ad excludendum etiam actorem ab hac petitione, quod de facto fieret, hæc clauſula de iure vel de facto ſuper qua clauſula etiam inferius aliqua ſcribenda erunt.

Habere, petere, exigere, & conſequi poſſet.

S V M M A R I A.

1 Habere, verbum, generalem habet ſignificationem, & quid importet.

2 Exigere, verbũ, quid importet propriè, & quid ſecundum latam ſignificationem.

3 Procurator ad exigendum datus numquid poſſit a ſponte ſoluente recipere.

GLOSSA TERTIA.

1 VErbum habere, † eſt generale, compræhendens tam dominium quàm poſſeſſionem & de facto detenationem, ut dictum fuit ſupra in Clauſula cum introitibus, &c. ſuper verbis, & cum omnibus & ſingulis, fol. 125. text. ĩn in l. habere, ff. de verb. ſign. etiã ibi citatus, dicit, duobus modis accipi: altero iure dominij, altero qđ importet obtinere ſine interpellatione id, qđ quis emerit. De verbo, petere, fuit ẽt ſcriptum ſupra in Clauſula ceſsionis, ſuper verbo agere, fol. 147. & de verbo, conſequi, in d. Clauſula ſuper eodem verbo, fol. 154. & latè de verbo poteſt, in eadem clauſula ſuper
2 uerb. poſſent fol. 141. uerbum modo, † exigere, propriè importat ab inuito extorquere, l. debitor, ubi Alciat. in fine, ff. de uerb. ſign. gloſ. in l. fideicommiſſa §. ſi tem, ff. de leg. 3. Alci. in l. trãſacta, in princ. ff. eod. tit. de uerb. ſign. & in l. uerbum exactæ; Cagnol. alios citans in l. bona fides, nu. 8. ff. de reg. iur. de larga tãtum ſignificatione uenit exactio ſpõtè facta per ſoluentem; ut per Alciat. in d. l. uerbũ exa-
3 ctæ, & propterea infert procuratore † datum ad exigendum, poſſe à ſpõte ſoluente ſolutionem recipere, licet aliter Specul. ſenſerit, quẽ ſequitur Franc. in c. bona fides, de reg. iur. in 6. contra quem communiter tenent Doct. in l. non ſolum, ſol. matr. & Cagnol. in d. nu. 8. ubi alia adducit ad propoſitum huius uerbi. & idem Rodo. Suarez. in l. poſt rẽ iud. in c. incip. quia ſupra uiſum eſt, num. 11. & ſequ. pag. 682.

Facientique eiſdem finem.

S V M M A R I A.

1 Obligatio quomodo finiatur, & quibus verbis uti debeant notarij ad demonſtrandum finem ipſius obligationis.

GLOSSA QVARTA.

FInitur res, & obligatio, cum debitor liberatur à creditore, conſenſu enim im-
1 ponitur finis, l. 1. §. fin. ff. ad † Senatuſconſ. Tertyl. & l. 1. ubi Doctor. & ibi Cagnol. latè in ſecundo not. num. 10. & ſeq. C. de pact. & non ſolum trãſactione, ſed etiam quocumque actu quo concordia inducatur, ut tradit Alciat. in l. tranſacta, ff. de uerbor. ſignific. & faciunt etiam tradita in l. ſequ. eod. tit. facit etiam tex. cum glo. in c. 1. de lit. conteſtat. in 6. propterea not. apponunt hæc uerba in liberationibus, ut oſtendant conſenſu partium impoſitum eſſe finem rei. Practici autem,

Digitized by Google

autem, ut Roland. & Speculat. qui ab eo formam ſumpſit, in tit. de pactis & tranſaction. in §. 2. in prin. nu. 1. & nu. 4. ponunt formam & Clauſulam hanc, quod facit finem, refutationem, tranſactionem, & pactum.

Quietationem abſolutionem liberationem.

SVMMARIA.

1 *Quietatio, abſolutio, liberatio, & alia ſimilia ſunt ſynonima.*
2 *Remiſſio numquid importet dationem.*

GLOSSA QVINTA.

1 DE huiuſmodi uerbis † promiſcuè loquuntur Doct. in pluribus ex locis citatis, tamquam de ſynonimis, & præſertim in d. l. ſub prætextu, & in d. l. ſi de certa, licèt Spec. in loco præallegato ponat alia uerba, ſcilicet refutationem, & tranſactionem, quæ ſpeciali liberationi parum mihi conuenire uidentur; quod etiam uidetur innuere idem Spec. in d. tit. in §. primo, in fine, ubi dicit, quod finis, remiſſio, & refutatio, & huiuſmodi, referuntur ad idem, licet non adeo æquipolleant, quia diuerſum habeant ſignificandi modum. De remiſſione uerò, de qua meminit Spec. quod importet dationẽ,
2 quia qui ab obligatione † liberatur, uidetur accepiſſe, l. ſi quis obligatione, ubi Dec. & Cagnol. & l. ſi mulier, de condict. ob cauſ. uidendi ſunt Scribẽtes in dictis locis, & Felin. in c. ueniens, il primo, de teſtib. in 3. not. Socin. in l. Iulianus, ff. de condit. & demonſtra. & Alciat. in l. dediſſe, ff. de uerb. ſign. de quo per Tiraquel. in d. l. ſi unquam in uerbo donatione largitus, nu. 171. & ſequent.

Et pactum perpetuum de aliquid vlterius in futurum non petendo.

SVMMARIA.

1 *Pactum de non petendo à quocumque creditore etiam ex ſententia, fieri poteſt.*
Pacto de non petendo remitti poteſt ius priuatū non ius publicum.
2 *Pactum de non petendo quot effectus operetur.*
3 *Pactum de non petendo poteſt fieri & in perpetuum, & ad tempus.*
4 *Pactum de non petendo aliquando in rem eſt, aliquando perſonale eſt, & quomodo diſtinguatur.*
5 *Pactum de non petendo perſonale nō tranſit ad hæredes, nec egreditur perſonam eius cui factum eſt, ſecus ſi ſit reale.*
6 *Pactum de nō petendo prodeſt omnibus quorum pecuniariter intereſt, & ideo liberat etiam fideiuſſorem.*
7 *Pactum de non petendo habet multa ſpecialia reſpectiuè.*
8 *Pactum de non petendo nullam cauſam requirit, ſi tamen apponeretur eſſet habenda conſideratio an eſſet potens, vel valida.*
9 *Obligatio facta per pactum obligatorium domino & principali non acquiritur per procuratorem niſi mediante ceſſione, ſecus ſi per pactum de non petendo.*
10 *Pactum de non petendo non ſolum expreſſis, ſed & tacitis verbis fieri poteſt.*
11 *Pactum de non petendo habet vim donationis.*
12 *Pactum de non petendo numquid inſinuatione indigeat ex eo quod habet vim donationis.*
13 *Donare qui nō poteſt, non poterit etiam pactum de non petendo facere.*
14 *Pactum de non petendo pro parte debiti fieri poteſt & pro parte reliqua ex ſolutione debitor liberari.*
15 *Pactum de non petendo quomodo differat à pacto de non agendo, & in quibus.*

GLOSSA SEXTA.

CLauſula hæc adijcitur abſolutioni, & liberationi factę in Inſtrumento, per Spec. poſt Rolan. in d. §. 2. & de materia ipſius aliqua ſcribit in §. 3. quæ materia in diuerſis locis tractatur per gloſ. & Doct. ſed tantum aliqua tangemus ad declarationem, & dotem huius clauſulæ facientia. Pactum itaque de non petendo, poteſt fieri regulariter per quemcumque creditorem, e-
1 tiam ex ſententia, & per ipſum † ius priuatum, non autem publicum remitti poteſt, niſi ius commune repugnet, l. iuris gentium, §. ſi paciſcar, ff. de pactis, ubi not. Et operatur
2 † quatuor not. per gl. magnam, poſt med. & in fi. in l. ſi unus, §. pactus ne peteret, quā ibi ſequuntur Bart. & cōmuniter cæteri, ff. eod. tit. quia primo tollit obligationem naturalẽ eius, cui fit pactum, ſecundo elidit ciuilem, tertio obligat naturaliter paciſcentem ad nō petendum, & quarto parit exceptiones reo, & hæc etiam tria prima ponit gloſ. in §. præterea debitor, & text. ibi, quartum probat. ui de Aret. Inſtit. de exception. & de hoc quarto eſt etiam tex. in l. creditori, C. de pactis, in quibus locis Doctores ponunt aliquas limitationes, & declarationes, quas non proſe-
3 quor. Et † poteſt fieri in perpetuum, & ad tẽpus, ut l. ſi unus, §. ſi cum eo, ff. de pact. & propterea ad tollendum dubium, ne duceretur factum ad tempus, adijcitur hic uerbum (perpetuum) & id innuūt etiam verba ſequentia
4 (aliquid ulterius in futurum) Fit modo quandoque

Digitized by Google

doq; in rem, quãdoq; perſonale, & id digno
ſcitur tam ex uerbis contrahentium, quam
ex mente, d. l. iuris gentium, §. pactorum, &
in hoc Doct. diſtinguũt, ut ibi per eos, & la-
tè per Aret. in d. §. præterea, nu. 2. concluden
tes, quod ſi perſona eſt adiecta, vt oſtẽdatur
cũ cũ quo ſit factum pactum uerbo obligati-
uo, ut promitto tibi non petere, cenſetur rea
le, ſi executiuo, ut promitto à te nõ petere, eſt
perſonale, in dubio tamen, ut in caſu noſtro,
cẽſetur reale, ut Bart. Bald. Alex. & Iaſ. trad.
in d. §. pactorum, & Aret. d. nu. 2. effectus eſt
magnus, an ſit perſonale, uel reale, quia ſi
5 perſonale † non tranſit ad hæredes, nec exce-
dit perſonam eius cui eſt factum, ſecùs ſi rea
le; de primo eſt text. in l. ſi tibi, §. ſi quis pací
catur, & in l. idem in duobus, §. perſonale,
ff. de pactis, de ſecundo in l. & hæredi, §. 1. ff.
6 eod. ubi habetur, quòd prodeſt † oĩbus quo-
rum pecuniariter intereſt, & propterea libe-
rat etiam fideiuſſorem, l. niſi, ff. eod. licèt a-
liud ſit, ſi fiat fideiuſſori, reſpectu rei, l. fideiuſ
ſoris, ff. eod. tit. in quibus locis etiam Doct.
aliquas declarationes ponunt, quas non cu-
7 ramus referre, habetque † multa ſpecialia, ut
in dictis locis proſequuntur Doct. & maxi-
mè quia licet in pacto obligatorio exigatur
cauſa, d. l. cum de indebito, in fin. de proban.
& c. ſi cautio, de fide inſtrum. ut ſupra dixi-
8 mus, in pacto † tamen liberatorio nulla exigi
tur cauſa, licet Gloſ. & Odofr. aliter uolue-
rint, in d. l. creditori, quĩ ſequitur gloſ. Bart. &
omnes, in l. tale pactum, in princ. ff. de pact.
& in dicta l. creditori, & Cagnol. in dicta l. ſi
quis obligatione, in fin. ff. de reg. iur. licèt ſi
apponerent, tunc eſſet habenda conſidera-
tio, an eſſet petens aliter ualida, ut per Alex.
9 Iaſ. Socin. ac alios, in d. l. creditori; ſic † e-
tiam licèt obligatio facta per pactum obliga
torium domino, & principali nõ acquiratur
per procuratorem, niſi mediante ceſſione, l.
poſſeſſio quoq;, §. & ſi poſſeſſio, ff. de acquir.
poſſeſſ. tamen ſi fiat pactum de non petendo,
procurator acquiret directo ſine ceſſione Do
mino. Bald. & Iaſ. in l. reſcripto, §. fina. ff. de
pact. Caſtr. in l. idem in duobus, §. 1. num. 2.
10 ff. eod. tit. & † non tantum fit uerbis expreſ-
ſis pactum de non petẽdo, ſed etiam tacitis,
ut ſi quis confiteatur aliquem ibi præſentem
ſibi non teneri, d. l. tale pactum in principio
11 ubi Doct. Et † quia pactum huiuſmodi habet
uim donationis, communi calculo conclu-
12 dit, inſinuationem in eo eſſe † neceſſariam, ſi
quingentos aureos excedat, ſicut in donatio
ne uera exigitur, ut per Caſtr. Alexand. &
communiter cęteros, in d. l. creditori, contra
Salicet. ibi, Cagnol. in d. l. ſi quis obligatio-
ne, nu. 4. & Ruin. conſil. 133. num. 5. in 4. &
13 † quemadmodum is non poteſt donare ſine
cauſa, uel ſine ſolemnitatibus quę à iure com
muni uel municipali prohibetur, ita non po
terit facere pactum de non petendo ſine cau
ſa, & ſine ipſis ſolẽnitatibus, cum habeat in-
cluſam cauſam donationis, ut per Aret. in l.
pactum curatoris, C. de pact. Cagnol. in d. l.
ſi quis obligatione, num. 6. ita tradit Socin.
14 in d. l. creditori, nu. 4. Poteſt tamen † pactum
de non petendo fieri pro parte debiti, & pro
parte reliqua ex ſolutione debitor liberari,
d. l. creditori, ubi habetur, quod ſi contra pa-
ctum fiat exactio, datur repetitio, & cõdictio
indebiti, ut per Caſt. Alex. & Iaſ. ibi; Differt
15 † modo hoc pactum de nõ petendo, à pacto
de non agendo, in quatuor, ut tradunt Doct.
poſt Bartol. in d. §. pactus ne peteret, ubi Iaſ.
poſt alios, nu. 36. quia iſtud de non agendo
non tollit obligationem naturalem, nec im-
pedit extraiudicialem conuentionem, nec e-
xactionem, ſeu ſolutionem, ſed tamen impe-
dit litis conteſtationem, & litis ingreſſum,
quod tamen non impedit hoc de non peten
do, ut tradunt etiam Doct. in d. l. creditori.

Vel quæſtionem.

S V M M A R I A.

1 *Quæſtio quid ſit, & quotupliciter ſumatur.*
2 *Quæſtionem ſi aliquis promiſit non mouere, ſi moueat controuerſiam aliquam, incidit in ſtipulatum.*
3 *Quæſtio, turbatio, & controuerſia idem important.*
4 *Quæſtio intelligitur mota etiam reſiſtendo.*
5 *Quæſtio ſi eſt prohibita moueri per legem intelligitur poſt litem conteſtatam, ſi per hominem etiam ante, ſecundum Bart.*
Sed male ſecundum Alciatum.

GLOSSA SEPTIMA.

QVæſtio eſt dubitabilis propoſitio, l.
quæſtionem, C. de fideicomm. l. vlti.
C. de pact. ut tradit Bar. in l. am
1 plius † non peti, nu. 6. ff. rem rat. habe. licet
quandoque aliter, atque aliter accipiatur, ut
per eum ibi, & fit etiam de facto, ſine lite, &
cauſa, extra iudicium, Bald. in l. 2. & in l. cau
ſas, uel lites, C. de trãſact. & idẽ importat qđ
cõtrouerſia uel moleſtia, ut p gl. in l. Lucius,
l. 2. §. tres hæredes, ff. ad Trebel. ſi igitur ſit
2 promiſſum non † mouere quæſtionem, com-
mittitur ſtipulatio ſi parti moleſtia aliqua in
feratur, ut tradit Bart. in d. l. amplius non pe
ti, nu. 5. & ſequitur Alex. in conſi. 52. Viſo te

ſtamento nu. 2. 2. uol. duplicato conſ. 177. in
3 5. & quod quæſtio, † turbatio, & controuer-
ſia, ſint eiuſdem importantiæ, & quod con-
4 ueniatur † etiam reſiſtendo, tradit Bald. in l.
1. in prin. C. de teſt, de quo Marant. in tracta.
judic. ſeu Spec. aureo, 5. par. nu. 68. & Corn.
conſ. 268. littera Q. in 4. uol. Bar. tamen facit
5 differētiam in d. l. amplius, nu. 5. ſi à lege † ſit
prohibitum, quæſtionem nō moueri, vel ab
homine, vt primo caſu intelligatur per litis
conteſtationem, ſecundo, ēt ante, per l. 3. C.
fin. regund, quod non admittit Alciat. in l. li
tis, in fine, ff. de verb. ſignifi.

Seu controuerſiam aliquam mouendo.

S V M M A R I A.

1 *Practica notariorum Ferrarienſium postponitur practica Rolan. & Specul. circa pactū de non mouendo controuerſiam.*

2 *Controuerſia quid importet.*

3 *Controuerſiam non mouere promittens tenetur ſi contra faciat, & committitur ſtipulatio etiā ante litem conteſtatam.*

4 *Controuerſiam mouere intelligitur tam agendo quam excipiendo, & ſiue de iure, ſiue de facto reſiſtendo.*

5 *Promiſsio de non mouendo controuerſiam inducit exceptionem pacti de non petendo, & impedit litis ingreſſum.*

6 *Promiſsio de non mouendo controuerſiam tollit reſtitutionem in integrum.*

7 *Promiſsio de non mouendo controuerſiam non tollit quin poſsint peti ea, quæ ſunt de natura contractus.*

GLOSSA OCTAVA.

SPec. in d. §. 2. in tit. de pact. & tranſact.
nu. 1. & nu. 4. poſt Roland. de non mo
uendo quæſtionem, uel controuerſiā,
ſcilicet per viā promiſſionis, & per uerba cla
riora, & mihi magis placet illa praxis, quam
1 hæc † notariorū noſtrorū Ferrarienſium, ap-
ponitur enim hæc Clauſula ſub hoc tenore.
Nec non promittens ſolēni ſtipulatione ei-
dem. N. litem uel controuerſia ſeu quęſtionē
aliquam ei, uel eius hæredib. prædictorū oc-
caſione, uel alia quacumque, per ſe, uel aliū,
de iure, uel de facto ullo tempore nō inferre,
nec inferenti cōſentire. Controuerſia igitur
idem importat, qđ moleſtia, uel inquietudo,
ſeu turbatio, ut per Bart. in d. l. 1. & Tiraquel.
in tract. de retractu, tit. 1. §. 35. gloſ. 4. nu. 39.
3 & qui promittit † non mouere controuerſiā,
tenetur ſi contra faciat, & committitur ſtipu
latio etiam ante litē conteſt. l. diuus, & l. ſed
etſi, §. ante litem, ff. de petit. hæred. Specu. in
titu. de empt. & uend. §. 1. nu. 35. uerſic. nota,
4 quod promittens, † & ſiue agendo, ſiue exci-
piendo, l. non ſolum, §. ſtatus, ff. de procur. fa
cit l. controuerſia, C. de euict. glo. in d. §. tres
hæredes, in uerb. mouerit, ubi ſiue de iure ſi-
ue de facto ēt reſiſtendo, & ibi Bart. & idem
Bar. in d. l. amplius non peti, num. 3. & idem
Bal. in d. l. 1. & in d. l. cauſas, uel lites, & cum
Bart. in d. l. amplius, tranſit Alex. alios citās,
in d. l. ſi quis maior, nu. 6. C. de tranſact. & in
d. conſ. 52. 1. col. Felin. in c. ſuper quæſtione,
nu. 6. de off. deleg. & Marantha loco præall.
Bald. Salic. Soc. Iaſ. & Dec. in l. cum poſtea
5 quam, C. de pact. ubi dicunt, quod † ex pro-
miſſione de non mouendo controuerſiam,
inducitur exceptio pacti de non petendo, &
impedit litis ingreſſum, ſecundum Soci. ibi,
6 † tollitque etiam reſtitutionem in integrum,
ut per Alex. in conſ. 151. Viſo themate, in fi.
7 2. uol. & Tiraquell. d. nu. 39. non † tamen tol
lit quin poſſint peti, ea quæ ſunt de natura cō
tractus, ut per Bal. in l. 1. nu. 13. C. de uſufru.
admittit Alex. d. cōſ. 52. nu. 6. & ſequitur Fe
lin. in c. cauſam quę, nu. 22. & ſeq. de reſcrip.
ubi agit de Clauſula de non moleſtando, de
qua etiam tract. Didac. Hiſpan. in c. Rainal-
dus, §. 1. nu. 8. de teſtamen. & Ruin. conſ. 73.
nu. 6. 2. volum.

Vel petentibus, ſeu mouentibus, conſentiendo.

S V M M A R I A.

1 *Pactum de non petendo qui facit, tenetur etiam curare ne alius, quem ipſe poteſt prohibere, contraueniat, vel moleſtet.*

Declara tamen ut hic.

GLOSSA NONA.

CLauſula hæc uidetur magis ſuperflua
1 quam neceſſaria, quia † quod promit-
tit non petere, ſeu facit pactū, & quie
tationem de non petendo, tenetur etiam cu-
rare ne alius quem ipſe pōt prohibere cōtra-
ueniat, uel moleſtet abſolutum, ſcilicet pro-
curatorem ſuū, uel alium ſimilem, l. cū filius,
§. in hac, & l. in illa ſtipulatione per te nō fie-
ri, & ibi not. ff. de uerb. obl. prohibendo ne in
ſtrumenta debiti ad procuratorē uel aliū qui
nomine ſuo petere poſſet deuenirent, ut per
Bart. in d. l. in illa ſtipulatione. Sed ſi procu-
rator generalis uel conſtitutus ante libera-
tionem, peteret quem ipſe prius admonere
non potuiſſet, excuſaretur à pena, ſecùs ſi po
tuiſſet, & nō feciſſet, ut p Caſtr. & Alex. in d.
l. licet

l.licèt Bartol.ibi aliter uoluiſſe uideatur, tamen quia numquam obeſt bene exprimere quoſcumque caſus ad dubitationem tollendam,ideo addita eſt ut etiam eam addit Specul.in d.§.2.num.1.

Etiam per acceptilationem.

S V M M A R I A.

1\. *Acceptilatio quid ſit.*
Acceptilatio in quo differat a pacto de non petendo.

2\. *Acceptilatio generaliter fieri poteſt ab omnibus obligationibus,& ab una re tantum,& a parte unius rei,& obligationis.*

3 *Acceptilationis uerba conuenire debent uerbis primæ obligationis.*

4 *Acceptilatio non tollit niſi obligationem uerborum.*

5 *Acceptilatio ſi non ualet uti facta eſt quia peccat in materia an ualeat ſaltem in uim pacti.*
Et quid ſi peccat in forma.

6 *Acceptilatio an recipiat diem, uel conditionem expreſſam,uel tacitam.*

7 *Acceptilatio per Aquilianam ſtipulationem facta, tollit omnes actiones, & obligationes ex quacumque cauſa competentes.*

8 *Acceptilatione fideiuſſori facta liberatur principalis.*

9\. *Acceptilatione uni correo facta liberantur omnes correi.*

10 *Acceptilatio fieri poteſt etiam per procuratorem ſpecialiter conſtitutum, uel generalem cum libera.*

11 *Acceptilatio ualeret ſi fieret præcedente nouatione facta per procuratorem etiam generalem, uel tutorem,& curatorem,& eo modo liberaretur etiam abſens.*

12\. *Acceptilatio nõ habet locum ſi eſt facta ſolutio.*

13 *Acceptilatio numquid ſapiat donationem, & propterea indigeat inſinuatione.*

14 *Acceptilatio numquid comprehendatur ſub ſtatuto de ſolutione loquente.*

15 *Acceptilatio poteſt fieri ex cauſa expreſſa donationis quo caſu omnis agendi uia eſt perempta, niſi ſit facta ab eo qui libere de bonis ſuis diſponere non poterat.*

16 *Acceptilatione facta ſi is cui facta eſt poſtea ſoluat repetere poteſt indebitè ſolutum.*

GLOSSA DECIMA.

NVnc de acceptilatione dicendum eſt, quæ paſſim apponitur in omnibus inſtrumentis abſolutionum, & liberationum, & tamen ut dicit Bald. in Rubrica, C. de reuoc. his quæ in fraud. cred.,numero 6. idiotæ, non capiunt quid ſit acceptilatio, immò pauci tabelliones ſunt qui intelligant hos apices iuris. Eſt autem
1 †acceptilatio, liberatio per mutuam interro
gationem, qua utriuſque contingit ab eodẽ
nexu abſolutio,l.1.ff.de acceptil.& eſt imagi
naria ſolutio, ut dicit Imperator in §. itẽ per
acceptilationem, Inſtit.quibus mod.tol.obl.
gloſ.in Rubrica & Azo in ſumma, C.eo.tit.
dicit tamen Caſt.in d.l.1.quod non ponitur
in illa l.diffinitio,ſed magis effectus accepti
lationis,& ipſe ponit diffinitionem, qđ acce
ptilatio eſt quidam diſtractus uerbis ſolem-
nibus celebratus ad ſimilitudinem ſtipula-
tionis, in quo debet præcedere interrogatio
debitoris,& reſponſio creditoris incontinen
ti,& per eam tollitur ciuilis,& naturalis obli
gatio. Et ſubiungit, qđ in hoc differt à pacto
de non petendo,cum per ipſum non tollatur
niſi ſola naturalis,de quo ſupra diximus, ſu-
per Clauſula (Et pactum perpetuum) Dum
autem dicitur in d. l.1. quod uterque libera-
tur à uexu, intelligit ibi gloſ.& Bart.& Azo
in Summa,illud procedere,quoniam,quan-
do nouãtur omnes obligationes præceden-
tes,duplex interuenir ſtipulatio, ut de Aqui-
liana ſtipulatione dicetur,et tunc uterque cõ
trahẽtium liberari dicitur,aliàs reſpectu cre-
ditoris inpropriè dicetur facta liberatio, ut
etiam inpropriè accipitur in l. 1.§. non autẽ
ff.de exer.& in l.quoties,§.ſicut,ff.de admin.
tut. quibus addi poteſt, quod cum iura,& a-
ctiones ſint infixa creditori ſicut caracter
fidei, & ſacramenta ſpiritualia, & non poſ-
ſint facilè ſeparari, ut dicit gloſ.in l.3. ff. pro
ſoc.& facit l.quod ergo, in fi. & l.ſi Sticho,
ff. de pecul. poteſt dici ab eis etiam liberari
creditor ſolutione uera uel ficta. Poteſt mo-
do fieri acceptilatio generalis ab omnibus o-
bligationibus, & ab una re tantum, l. pluri-
2 bus,& l.ſanè,ff.de †acceptil.immò & de par
te unius rei vel obligationis,l.pars ſtipulatio
nis,cum l.ſeq.& l.qui hominem, cum l.ſeq.
in princ.& §.1.uer.ſicut autem, eo.tit.uerba
3 † autẽ acceptilationis,debent conuenire uer
bis prioris obligationis,ut acceptilatio reſpi
ciat ipſam priorem obligationẽ, l.niſi,ff. eo.
4 tit.Sciendumque eſt,quod † acceptilatio nõ
tollit niſi obligationem uerborum, ſeu uer-
bis inductam tantum, cum & ipſa uerbis
fiat,l.an inutilis,§.acceptum, ff.eod.tit.& d.
§.item per acceptilationem,Azo in Summa,
num.3.Caſtrenſ.declarans in d.l.1. & Aret.
in d.§.item per acceptilationem, & tradunt
etiam DD.in l.ut reſponſum,C.de tranſact.
5 licèt hoc caſu † ſi fieret acceptilatio de debi-
to ex alia cauſa quam ex ſtipulatione, licèt
non ualeret ut acceptilatio,competeret exce
ptio ueluti ex pacto l.ſi acceptolatũ, in prin.
qñ enim acceptilatio peccat in materia, ut

quia eſt facta ratione rei debitæ, vel ex cõtra
ctu iuris gentium, uel ex alia cauſa quam ex
ſtipulatione, & tunc ualet ſaltem ut pactum,
l.cum emptor, in princ.ff.de reſcind.uend. l.
ſi unus, §.pen.& ibi gloſ.ff.de pact. & d.l.ſi
accepto latum, ſecùs uero, ſi defectus ſit in
forma, ut quia fuit facta ſub conditione, uel
in diẽ, uel inter abſentes, d.l.inutilis, in prin.
6 quod autem non † recipiat diem uel conditio
nem expreſſam, licèt tacitam, eſt text. in l.a-
ctus legitimi, vbi cagnol. ff.de reg. iur. & in
l.acceptilatio, cum l.ſequen.ff.de acceptil.li-
cèt poſſit fieri ſub modo, l.ſi quis accepto, n.
2.ff.de cond.ob cauſ.quam diſtinctionẽ poſt
Azon.in ſumma nu.4. ſequuntur omnes, in
d.§.pe. Aret. in d.§.item per acceptilationẽ,
nu.3.Bar.& omnes magis communiter, in l.
1.§.ſi quis ita, ff.de uerb.oblig. ubi Ripa, nu.
7 19.& 23.& Alciat.nu.39.ſed ſi fiat † accepti-
latio per Aquilianam ſtipulationem, tollun-
tur omnino omnes actiones, & obligationes
ex quacumque cauſa competentes, ut ſuper
8 ſequenti Clauſula dicetur. Ex † acceptilatio-
ne facta etiam fideiuſſori, cum ſit ficta ſolutio
ut ſuprà liberatur reus, etiam re obligatus, l.
& per iuſiurandum. §. & ſi fideiuſſori, & l.ſi
9 ex pluribus, §.1.ff.eo.tit. ſicut † etiam liberã-
tur omnes correi facta acceptilatione uni, l.
ſi ex pluribus, eo.tit.Bart.& alij, in l.1. C. de
10 tranſact. requiritur † etiam ſpeciale manda-
tum, utriuſque ad hanc acceptilationem fa-
ciendam, uel generale cum libera, l. per
procuratorem, cum ibi not. eod. tit. & Azo
11 in d.Summa, ad fin. Valeret tamen, † ſi fieret
præcedente nouatione facta per procurato-
rem, etiam generalem, uel tutorem, & curato
rem, & eo modo liberaretur abſens, d.l. &
per iuſiurandum, §.tutor. Et liberatur reus,
etſi pecunia ſoluta non ſit, d.l. ſi accepto la-
12 tum, §.1.imo † ſi fieret ſolutio, non haberet
locũ acceptilatio, ut tradit Bar.in l.ſi in ſtipu
latu, ff.de dona.in l.1.ff.quę in fraud.cred.&
Socin.conſ.92.col. fin.in 4.de quo etiam in-
13 ferius dicemus, & propterea † inſinuatio
ſicut vera donatio exigit, ut per Socin. ibi,
& Alciat. in d. l. dediſſe, ff. de uerbo. ſignif.
Tiraquel.in d.l.ſi unquam, in uerbo, donatio
ne largitus, num.176.ſicut etiam ſuprà dixi-
mus, in pacto de non petendo; & cum ſit non
vera uel ficta ſolutio, ut ſuprà de quo etiam
diximus ſuprà ſuper uerbo, quietationem,
14 non † cõprehenderetur in ſtatuto de ſolutio-
ne loquente, ut per Aret.in d.§. item, per ac-
15 ceptilationem, nu. t. poteſt † tamẽ fieri etiam
ex cauſa expreſſa donationis, & tunc omnis
uia agendi eſt perempta, l.2. C.de acceptil.
quod tamen procedit in eo, quod de bonis
ſuis liberè arbitrio ſuo diſponere poteſt, ut
16 per Socin.in d.cõſi. Si quis autem, † cui acce
pto latum fuerit, ſoluerit, poſt acceptilatio-
nem repetere poteſt indebitè ſolutum, l. 1.
C.de acceptil.cum ibi notatis.

Ad aquilianam ſtipulationem.

S V M M A R I A.

1 *Acceptilatio non poteſt tollere omnes obligationes.*

2 *Aquiliana ſtipulatio quanam ſit, & quomodo accipiatur.*

3 *Aquiliana ſtipulatio etiam generaliſſimè concepta non comprehendit quæ partes ignorabant.*

4 *Acceptilatio, & Aquiliana ſtipulatio numquid ſint apponenda in omnibus abſolutionibus.*

5 *Abſoluens non per acceptilationem, ſed quia confitetur ſibi de omnibus ſatisfactum præſumitur habuiſſe ſcientiam, & de omnibus cogitaſſe a quibus partem aduerſam liberauit, ſecus autem ſi ſit addita acceptilatio.*

6 *Acceptilatio non tollit ipſo iure obligationem de iure gentium inductam, ſed ope exceptionis.*
Declara tamen ut hic.

7 *Veritas non poteſt obumbrari imperitia loquentium, & fictione.*

8 *Liberatio naturalis per ſolutionem facta numquam ſe extendit niſi in quantum eſt ſolutum.*
Et idem ſi eſt liberatio ciuilis cui natura cooperatur.
Secus ſi eſt liberatio ciuilis per pactum, uel per acceptilationem.

GLOSSA XI.

QVia ut ſupra in Clauſula pręcedenti
1 dictum eſt, acceptilatio † non poteſt
paſſim tollere omnes obligatio
nes maximè à iure gentium inductas, cum
ipſa ſit a iure ciuili inuenta, & eas quę verbis
non ſunt inductę, vt etiam tradunt Doct. in
l.actione, C.de tranſact.vbi Dec.2.notabili,
licèt ex quadam æquitate obliget faciens ac-
ceptilationem ad non petendum, d.l.ſi acce-
ptolatum, & trad.etiam Bar. & alij, in l. ubi
pactum, ubi Iaſ.nume.6. C.de tranſact. pro-
ptèrea inuenta fuit à Gallo Aquilio ſtipula-
tio, & uerborum conceptio quædam, qua
renouantur omnes obligationes cuiuſcum-
2 que generalis, & poſtea † acceptilatione ſub-
ſequente, tolluntur, & l.& uno, §.1.ff.de ac-
cept.& d. §. item per acceptilationem, uer.
eſt autem, Inſtit.quibus mod. tol. oblig. ubi
Aret. in gloſ. in quibus locis ponitur forma
ipſius conceptionis, quod ẽt probatur in l.ſi.
C.eo.ubi Bal. in l.Aquiliana, ff.de tranſact.
& in l. ut reſponſum, C.eod.tit. Formam e-
tiam huius Aquilianæ ſtipulationis, ponit
Spec.in tit.de obli.& ſolut.§.2.uerſ. Aquilia
na autem, nu.25.quæ talis eſt deſcribenda in

tertia

tertia pſona. A. debitor, ad interrogationem
T. creditoris, ſolemni ſtipulatione interue-
niente, promiſit d. T. dare, ſoluere, & facere,
quicquid eidem ex quacumque cauſa opor-
tet, oportuit, oportebitque, purè, in diem, aut
ſub conditione, quarumcumque rerum ipſi
T. cum d. A. actio queq; ab eo petitio, uel ad-
uerſus eum proſequutio eſt, uel erit, quodq;
ipſe A. eiuſdem T. habet, tenet, poſſidet,
& doloue malo fecerit quo minus poſſideret
quantique earum rerum res erit, tantam pe-
cuniam dari ſtipulatus eſt ipſe T. & ſubinde
ipſe A. interrogauit dictum T. præſentem, &
intelligentem, numquid acceptum haberet,
quod eidem daret, & ſibi ut ſuprà promiſe-
rit, ſpoponderitque, qui T. ſponte acceptum
fecit, & tulit. Et hęc eſt forma plenior, & ma
gis conformis, dictis ll. quam deſcripta per
3 Spec. in d. loco. Eſt benè uerum, quòd iſta † e-
tiam generaliſſima liberatio non comprehē-
dit ex interpretatione prudentum, quæ par-
tes ignorabant, d. l. cum Aquiliana, ff. de trā-
ſact. ubi dicitur, quod liberalitatem captio-
ſam interpretatio prudentium fregit: de quo
dicendum eſt, ut per Bart. in allegato §. Ca-
ius, nu. 12. & ſupra dictum fuit in Clauſula.
4 & generaliter. Illud † autem ſciendum eſt,
quod iſta Clauſula acceptilationis, & Aqui-
lianę ſtipulationis non eſt apponenda in om
nib. abſolutionibus, & liberationibus, & ma
ximè particularibus, ſed tantum in quietatiō
nibus generalibus, ut & facit Spec. in d. §. 2.
num. 1. & num. 4. & maxime quando libera-
tio fit per eum, qui eſt prohibitus donare,
ut per Socin. in d. conſi. 92. col. fin. Pręterea,
ut Bart. animaduertit in d. §. Caius, num. 12.
& ſequitur Aret. reddens cautos contrahen
tes, in d. §. item per acceptilationem, num. 7.
5 quando abſolutio, † & liberatio non eſt facta
per acceptilationem, ſed quando confeſſus
eſt liberans, ſibi de omnibus ſatis factum, pręſ-
ſumitur habuiſſe ſcientiam, & in genere co-
gitaſſe de omnibus, à quibus generaliter ad-
uerſam partem liberauit, ſecùs ſi ſit addita
acceptilatio quia illa confeſſio præſumitur
addita ad ſolennizandum acceptilationem
magis quā quod hoc ſit uerum quod etiam
firmauit Bart. in d. l. ſi in ſtipulatum, de don.
& in dicta l. 1. quæ in fraud. credit. Et idem
uidetur uoluiſſe in l. ſi ex pluribus, in prin. ff.
de ſolut. & uidetur in effectu ſequi inſpecto
rigore uerborum, Bald. in d. Rubr. C. de re-
uoc. his quæ in fraud. cred. num. 6. ubi dicit
6 † obligationem de iure gentium inductam
non tolli per acceptilationem ipſo iure, ſed
ope exceptionis, quod intellige, niſi etiam
interuenerit Aquiliana ſtipulatio, ut ſuprà,
quia etiam illas nouat, & perimit, & opinio-
nem Bart. ſequitur etiam Socin. d. conſilio
col. fin. ſed ſi in inſtrumento conſtaret (ut in
hoc noſtro conſtat) de actuali ſolutione de-
biti, tunc ceſſaret deciſio Bartoli, ut tradit
Bald. in d. Rubrica numer. 6. ubi dicit, quod
ſi ſit dictum, habuit, & recepit, uerbum ac-
ceptilationis per imperitiam prolatum, for-
7 mam uniuerſitatis † mutare non poteſt, l.
ſi filiæ, in principio, ff. famil. ercıſ. & idem
tenet in d. l. 2. C. de acceptil. ubi dicit quod
ſuſtinentur inſtrumenta in quibus conſtat de
ſolutione reali, quia ueritas non debet obum
brari fictione. Pro hoc etiam facit quod di-
ſtinguendo tradit idem Bald. & ſequitur Iaſ.
ibi, in allegata l. ſub prętextu, nu. 13. C. de trā
8 ſact. quod liberatio † naturalis per ſolutionē
facta, numquam ſe extendit, niſi inquantum
eſt ſolutū, l. ſi ex maiore, C. de except. & in l.
ſi ex pluribus, in princ. de ſolut. & idem ſi li-
beratio eſt ciuilis, cui natura cooperatur, qa
iuuatur adminiculo actus naturalis, & ad ip-
ſum reſtringitur, ſecùs in liberatione ciuili,
per pactum uel per acceptilationem, quia ſi
habet ſpeciales terminos per ſe, uel per rela-
tionem ad aliud, ultra non extenditur, ſi eſt
generalis in ſe, & in relatione ad aliud, runc
generalis reſuatio generaliter operatur; &
ſic patet, quod attenditur ſolutio, & ſic actus
naturalis magis quam ciuilis, & fictus.

Legitimè interpoſitam.

S V M M A R I A.

1. *Aquiliana ſtipulatio ita fit ut pracedat ipſa, & ſubſequatur acciptilatio.*
2. *Legitime uerbum concernit factum, ac modum, & ordinem iuris.*

GLOSSA XII.

QVia in hac forma, ut etiam in forma
poſita per Spec. d. §. 2. n. 4. dicitur fa
1 ctam fuiſſe abſolutionem, † &
liberationem per acceptilationē, & Aquilia-
nā ſtipulationem, cum imò deberet dici, per
Aquilianam ſtipulationem, & acceptilatio-
nem ſubſequutam, quę debet ſubſequi, ut d. l.
& uno, §. 1. & in d. §. item per acceptilatio-
nem, & locis ſupra citatis propterea ad tol-
lendam omnem difficultatem, ne poſſet dici
nulla, quaſi forma non ſeruata, addita ſunt
hęc uerba, oſtendentia factā fuiſſe, prout fie
ri debuerat, quod importat aduerbium, legi-
timè, concernens factum, & modum, ac ordi
nem iuris. gl. & Abb. in capitulo conſang ui-
nei, de re iudic. tradunt Doct. in capitulo fa-
ctū legitimè, in prin. de reg. iur. in 6. de quo
diximus ſuprà in Clauſula, legitimè fol. 62.

CLAVSVLA XXXVI.

Nec non caſſanti, annullanti, & irritanti dictum inſtrumentum.

SVMMARIA.

1 *Clauſula, caſſans, irritans, & annullans unde ſumpta.*
2 *Caſſari nunquid dicatur ſolum id quod ualidum eſt, an uerò etiam id quod nullum eſt, & de facto proceßit.*
Caſſare, uerbum, nunquid importet ipſo iure actum eſſe nullum.
3 *Debitor poteſt petere cancellari inſtrumentum debiti de originali ſtatim atque fecit ſolutionē.*
4 *Notarius, an, & quando de conſenſu partium poßit cancellare inſtrumentum, & an poßit abradere, & delere.*
5 *Inſtrumentum etiam cancellatum probat debitum praceßiſſe.*
6 *Prothocollum nunquid poßit cancellari.*

GLOSSA PRIMA.

CLauſula hęc, quam ponit etiam Spec.
in d. §. 2. nu. 4. uidetur ſumpta ex tex
tu in d. l. emptor, §. Lucius, ff. de pact.
ibi (ſi quod inſtrumentum à te emiſſum ideſt
ſcriptum cuiuſcumque ſummæ, ex quacum-
que cauſa apud me remāſit. uanū & pro can-
cellato habebis.) De verbo Caſſum & irritū,
1 habetur in Authen. Caſſa, & † irrita, C. de ſa-
croſanct. eccle. vbi Doct. citant alia loca con
cordantia. Et de uerbis caſſum, & inutile, in
l. nō dubium, ubi Bal. 6. notabili, 6. & Iaſ. to.
n. 25. C. de legi. & de uerbo, irritum, in d. l.
cum poſtea, ubi Socin. & Dec. C. de pact. &
de uerbis, caſſum & inane, in d. c. accedens,
il 1. Vt lite non conte. Et ample, de hac Clau
ſula ſcribit Tiraq. in d. l ſi unquàm, in uerbo,
reuertatur, 4. fallent. nu. 46. & ſequ. Et licèt
2 † propriè dicatur caſſari id, quod ualidum
eſt, d c. accedens, Vt lite non conteſt. & Dec.
in d. Authen. Caſſa, nu. 6. tamen quandoque
dicimus caſſare & quod nullū eſt, & de facto
proceſſit, gl. in c. propoſuit, de conceſ. prebē.
ſed tunc inpropriè dicitur, ut per Dec. nu. 7.
in d. Auth. ubi diſputat, an iſta uerba impor-
tent ipſo iure actum eſſe nullum, de quo e-
tiam per eundem Dec. poſt Soci. in d. l. cum
3 poſtea. Sciendum tamen eſt, † quòd facta ſo-
lutione per debitorem creditori de debito, et
etiam habita quietatione à debito, poteſt ſol
uens petere, ut caſſetur inſtrumentum de ori
ginali, ne ullo tempore in futurum poſſet
iterum conueniri, l. diſſolutæ, C. de condic.
ex lege, & l. fin. ubi Bald. C. ad exibend. ita
tradit not. Bart. in d. Auth. Caſſa, in fi. quem
ibi ſequuntur Caſtr. & Dec. nu. 12. & hoc ca
ſu not. de cōſenſu partium ſoluto debito poſ
ſet canceliare licèt non abradere uel delere,
ita ut non poſſit legi, ſecundum Bald. poſt
4 Nic. de † Mattar. in Rubrica, C. de fide inſtru
ment. nu. 28. Ang. & Alex. nu. 8. in l. acta, ff.
de re iud. declarantes tamen id non procede
re, quando reſultat præiudicium tertij ex di-
5 cta cancellatione, quod inſtrumentum † etiā
cancellatum probat debitum proceſſiſſe, in
quo ualdè eſſet animaduertēdum, cū regula
riter non credatur cancellationi factæ alio
tempore per notarium de inſtrumēto etiam
ſi dicatur de conſenſu partium, cum dicta cā
cellatio non habet diem uel conſulem, & a-
lias ſolemnitates, ſecundum Bal. Ang. Caſt.
Alex. ac Iaſ. poſt Io. Andr. per eos citatum, in
l. ſi vnus, C. de teſtament. & Caſtr. in conſ.
131. dubium facit, 2. col. 2. uol. nouiſſimo-
rum, & alios citat Cagnol. in l. ſi librarius ul
6 leganda, nu. 54. tum etiam, quia † non eſt ex-
pedit um, quod prothocollum poſſit cancella
ri, & multi tenent contrarium quos citat Ca
gnol. in l. ſi librarius. nu. 55. ff. de reg. iur. nec
cōſulerem notario, ut iudice nō mandante id
faceret; Et cum hic caſus accideret, uidi ali-
ter ſeruari quod partes fecerunt fieri inſtru-
mentū abſolutionis, & poſtea per notarium
rogatum de inſtrumento debiti fecerunt ſcri
bi ante ipſorum inſtrumentum in prothocol
lo, fuit facta abſolutio ab iſto debito ex inſtru
mento rogato per me uel per talem nota-
rium tali tempore ad finem ut ſi longo inter
uallo temporis interueniente reperiretur il-
lud inſtrumentum crediti, & illa notula e-
tiam conſtet unde haberi poſſit inſtrumen-
tum abſolutionis.

In ea parte, in qua conſtat de debito prędictorum venditorum.

SVMMARIA.

1 *Inducta ad fauorem non debent retorquerè in odium.*

GLOSSA SECVNDA.

NON ſine cauſa additur hæc Clauſu-
la; ad tollendū omnes difficultates,
quia licèt iſta caſſatio facta per credi
torem, cenſeatur facta ad fauorem debitoris,
1 quo caſu † non deberet in eius odium, & incō
modū retorqueri, l. quod fauore, C. de legi.
tā quando fit generalis ſermo de caſſatione
inſtrumētorum, etiam ſi altera pars caſſet ea
quę faciant ad damnū caſſantis, & fauorem
alterius partis, quod facere non poſſe certum
eſt, ſi altera pars creditrix acceptet ſcripturā,
dictæ caſſationis, uel ſit præſens, nec con-
tradi-

tradicat, ſed acceptet, ſibi præiudicat; per text.in d.§. Lucius, ubi Bartol.Bald.& omnes ſcribentes, non mirum igitur ſi ad enitandum hoc dubium, notarij ſæpè utuntur, hac Clauſula in iſtis abſolutionibus.

Ac omnem aliam ſcripturam tam publicam quàm priuatam, in qua cõſtaret ipſos venditores ſibi ex dicta cauſa quomodo libet teneri.

S V M M A R I A.

1 *Cancellatio inſtrumenti ſufficit ad liberationem debitoris licèt non cancelletur prothocollum.*

GLOSSA TERTIA.

QVando cõſtat de mente partis liberantis aliquem à debito nihil refert, quòd caſſet omnia inſtrumenta de dicto debito loquentia, ſed ſufficeret etiamſi caſſaret unum, ſicut liberatur debitor ex uenditione unius inſtrumenti debiti ſibi facta per creditorem, etiam ſi plura de dicto debito extarent, ut tradunt Gui.Bar.Bald.& Iaſ.in allegata l.2.ff. de pact. & de cancellatione inſtrumenti, quòd ſufficiat ad liberatio-
1 nem debitoris, † etiam ſi per prothocollum non cancelletur ex quo conſtat de mente, tradit Bart. in l.fin.ff. de his quæ in teſta. delentur. & Bald.in l.noſtram, nume.5.C.de teſtamentis.

Volens, & mandans id, & eam haberi pro caſſis, vanis, irritis.

S V M M A R I A.

1 *Caſſatio numquid, & quomodo poſſit fieri per partem.*

2 *Cancellatio, & inductio quomodo differant.*

GLOSSA QVARTA.

1 CAſſatio per partem poteſt fieri, nedũ facto, ſed etiam† nudo uerbo, ut probatur in d. §. Lucius, & ibi tradunt omnes, ſi tamẽ ex pacto conueniunt, partes de caſſando, id facto fieri debet, cum aliter nihil intereſſet expreſsè pacto cõuenire uel uerbo caſſare, tum quia poteſt intereſſe partis ut caſſatio omnino fiat, ut aduerſus Bart.ibi tradunt Angel.Fulg.Paul.& Iaſ.num.7.in d.§. Lucius, & Dec.in d. Authen. Caſſa.nu.10. iſta autem caſſatio facienda, ut etiã diximus ſuprà in uerbo Caſſari, debet, etiam cancellatio, non abraſio, uel deletio, ita ut legi ne-
2 queat. Cãcellatio autem differt† ab inductione, quia illa fit per tranſuerſum per modum crucis, inductio uerò cõtinuata linea, & per medium ducta, gloſ. in l. ſi quis libertatem, in uerbo inducatur, ubi not.ff. de pet.hęre.& in l.inductum, C.de ſolut. & tradit Bart.in l. cancellauerat, num.3. ff. de his quæ in teſtamen.delent.

Et nullis, ac nullius valoris.

S V M M A R I A.

1 *Inſtrumentum nullum non eſt inſtrumentum.*

Inſtrumenti, vel ſcripturæ mẽtio ſi habeatur, intelligitur de valido, ſeu valida.

Inſtrumento annullato an cenſeantur annullatæ Clauſulæ acceſſoriæ.

2 *Inſtrumento annullato, an & quando cẽſeatur annullatus contractus.*

GLOSSA QVINTA.

INſtrumentum nullum non eſt inſtrumẽtum, quia quoties de inſtrumẽto uel ſcri-
1 ptura publica, ſententia, uel † alio huiuſmodi ſermo habetur, de ualido, ſeu ualida intelligendum eſt, l.nõ putauit, §.non quæuis, & ibi Bar.ff.de bon.poſſ. contratab.l.4.§.cõdemnatum, & ibi omnes, ubi Ripa, nu.3.ff. de re iud.trad.Feli.in c.ex tenore, nu.4.& ſequen.de Reſcriptis, & annullato inſtrumento.Clauſula guarẽtigiæ, & omnes aliæ Clauſulæ acceſſoriæ annullatæ cenſentur. Bal.in l.ſi abſentis, num.11.in fi. & ibi in add. C.ſi cert.pet. Felin.in c.cum uenerabilis, nu.25. de exce.cum alijs citatis per Marſ. in ſua practic. crimin.in §. ſecunda quæſtio, nu.10.&
2 ſequen. Et licèt† annullato inſtrumento non cenſeatur annullatus contractus in eo deſcriptus, qui ab eo differt tãquã quid diuerſum ut per Cagn.poſt Bart.in l.ſi librarius, ad fin. nu.83.de reg.iuris, & latè Tiraquel.in tract. de retract.tit.1.§.1.gloſ.1.nu.1.& num.2.tamen non ſic eſt in caſu iſto, in quo conſtat de mente partium, ne dũ uoluiſſe caſſare inſtrumentum; ſed etiam tollere obligationem, & contracti quo caſu ceſſant quæ tradit Caſtr. Alex.& alij, in l.ſeruum filij, §.eum qui chirographum, de leg.1.& in alijs locis Docto. citati, per Tiraquel. d.nume.2.ponderantes mentem legis uel ſtatuti ſeu partis annullantis inſtrumentum.

Roboris efficacię, vel momenti.

S V M M A R I A.

1 *Clauſula, nullius roboris, efficaciæ, uel momenti omnimodam nullitatem inſtrumenti, & ſcripturæ importat.*

2 *Clauſula, nullius momenti, importat nullitatem ipſo iure.*

CLAVSVLA XXXVI.

Nec non caſſanti, annullanti, & irritanti dictum inſtrumentum.

SVMMARIA.

1 *Clauſula, caſſans, irritans, & annullans unde ſumpta.*

2 *Caſſari numquid dicatur ſolum id quod ualidum eſt, an uerò etiam id quod nullum eſt, & de facto proceſſit.*

Caſſare, uerbum, numquid importet ipſo iure actum eſſe nullum.

3 *Debitor poteſt petere cancellari inſtrumentum debiti de originali ſtatim atque fecit ſolutionē.*

4 *Notarius, an, & quando de conſenſu partium poſſit cancellare inſtrumentum, & an poſſit abradere, & delere.*

5 *Inſtrumentum etiam cancellatum probat debitum praeceſſiſſe.*

6 *Prothocollum numquid poſſit cancellari.*

GLOSSA PRIMA.

CLauſula hęc, quam ponit etiam Spec. in d.§.2.nu.4. uidetur ſumpta ex textu in d.l.emptor, §.Lucius, ff.de pact. ibi (ſi quod inſtrumentum à te emiſſum id eſt ſcriptum cuiuſcumque ſummæ, ex quacumque cauſa apud me remāſit, uanū & pro cancellato habebit) De verbo Caſſum & irritū,
1 habetur in Authen. Caſſa, & † irrita, C.de ſacroſanct.eccle. vbi Doct. citant alia loca concordantia. Et de uerbis caſſum, & inutile, in l.nō dubium, ubi Bal.6.notabili, 6.& Iaſ.10. n.25. C. de legi. & de uerbo, irritum, in d.l. cum poſtea, ubi Socin. & Dec. C. de pact. & de uerbis, caſſum & inane, in d.c. accedens, il 1. Vt lite non conte. Et ample, de hac Clauſula ſcribit Tiraq. in d.l. ſi unquàm, in uerbo, reuertatur, 4. fallent. nu.46. & ſequ. Et licèt
2 † propriè dicatur caſſari id, quod ualidum eſt, d c.accedens, Vt lite non conteſt. & Dec. in d. Authen. Caſſa, nu.6. tamen quandoque dicimus caſſare et quod nullū eſt, & de facto proceſſit, gl. in c. propoſuit, de conceſ. prębē. ſed tunc inpropriè dicitur, ut per Dec. nu. 7. in d. Auth. ubi diſputat, an iſta uerba importent ipſo iure actum eſſe nullum, de quo etiam per eundem Dec. poſt Soci. in d.l. cum
3 poſtea. Sciendum tamen eſt, † quòd facta ſolutione per debitorem creditori de debito, et etiam habita quietatione à debito, poteſt ſoluens petere, ut caſſetur inſtrumentum de originali, ne ullo tempore in futurum poſſet iterum conueniri, l. diſſolutæ, C. de condic. ex lege, & l. fin. ubi Bald. C. ad exibend. ita tradit not. Bart. in d. Auth. Caſſa, in fi. quem ibi ſequuntur Caſtr. & Dec. nu. 12. & hoc caſu not. de cōſenſu partium ſoluto debito poſſet canceliare licèt non abradere uel delere, ita ut non poſſit legi, ſecundum Bald. poſt
4 Nic. de † Mattar. in Rubrica, C. de fide inſtrument. nu.28. Ang. & Alex. nu.8. in l. acta, ff. de re iud. declarantes tamen id non procedere, quando reſultat præiudicium tertij ex di-
5 cta cancellatione, quod inſtrumentum † etiā cancellatum probat debitum proceſſiſſe, in quo ualdè eſſet animaduertēdum, cū regulariter non credatur cancellationi factæ alio tempore per notarium de inſtrumēto etiam ſi dicatur de conſenſu partium, cum dicta cācellatio non habet diem uel conſulem, & alias ſolemnitates, ſecundum Bal. Ang. Caſt. Alex. ac Iaſ. poſt Io. Andr. per eos citatum, in l. ſi vnus, C. de teſtament. & Caſtr. in conſ. 131. dubium facit, 2. col. 2. uol. nouiſſimorum, & alios citat Cagnol. in l. ſi librarius ul
6 leganda, nu.54. tum etiam, quia † non eſt expeditum, quod prothocollum poſſit cancellari, & multi tenent contrarium quos citat Cagnol. in l. ſi librarius. nu.55. ff. de reg. iur. nec cōſulerem notario, ut iudice nō mādante id faceret, Et cum hic caſus accideret, uidi aliter ſeruari quod partes fecerunt fieri inſtrumentū abſolutionis, & poſtea per notarium rogatum de inſtrumento debiti fecerunt ſcribi ante ipſorum inſtrumentum in prothocollo, fuit facta abſolutio ab iſto debito ex inſtrumento rogato per me uel per talem notarium tali tempore ad finem ut ſi longo interuallo temporis interueniente reperiretur illud inſtrumentum crediti, & illa notula etiam conſtet unde haberi poſſit inſtrumentum abſolutionis.

In ea parte, in qua conſtat de debito prędictorum venditorum.

SVMMARIA.

1 *Inducta ad fauorem non debent retorqueri in odium.*

GLOSSA SECVNDA.

NON ſine cauſa additur hæc Clauſula; ad tollendū omnes difficultates, quia licèt iſta caſſatio facta per creditorem, cenſeatur facta ad fauorem debitoris,
1 quo caſu † non deberet in eius odium, & incōmodū retorqueri, l. quod fauore, C. de legi. tñ quando fit generalis ſermo de caſſatione inſtrumētorum, etiam ſi altera pars caſſet ea quę faciant ad damnū caſſantis, & fauorem alterius partis, quod facere non poſſe certum eſt, ſi altera pars creditrix acceptet ſcripturā; dictæ caſſationis, uel ſit præſens, nec contradi-

tradicat, ſed acceptet, ſibi præiudicat; per text.in d.§. Lucius, ubi Bartol.Bald.& omnes ſcribentes, non mirum igitur ſi ad euitandum hoc dubium, notarij ſæpè utuntur, hac Clauſula in iſtis abſolutionibus.

Ac omnem aliam ſcripturam tam publicam quàm priuatam, in qua cōſtaret ipſos venditores ſibi ex dicta cauſa quomodo libet teneri.

S V M M A R I A.

1 *Cancellatio inſtrumenti ſufficit ad liberationem debitoris licèt non cancelletur prothocollum.*

GLOSSA TERTIA.

QVando conſtat de mente partis liberantis aliquem à debito nihil refert, quòd caſſet omnia inſtrumenta de dicto debito loquentia, ſed ſufficeret etiamſi caſſaret unum, ſicut liberatur debitor ex uenditione unius inſtrumenti debiti ſibi facta per creditorem, etiam ſi plura de dicto debito extarent, ut tradunt Gui.Bar.Bald.& Iaſ.in allegata l.2.ff. de pact. & de cancellatione inſtrumenti, quòd ſufficiat ad liberatio-
1 nem debitoris, † etiam ſi per prothocollum non cancelletur ex quo conſtat de mente, tradit Bart. in l.fin.ff. de his quæ in teſta.delentur. & Bald.in l.noſtram, nume.5. C.de teſtamentis.

Volens, & mandans id, & eam haberi pro caſſis, vanis, irritis.

S V M M A R I A.

1 *Caſſatio numquid, & quomodo poſſit fieri per partem.*

2 *Cancellatio, & inductio quomodo differant.*

GLOSSA QVARTA.

CAſſatio per partem poteſt fieri, nedū
1 facto, ſed etiam† nudo uerbo, ut probatur in d. §. Lucius, & ibi tradunt omnes, ſi tamē ex pacto conueniunt, partes de caſſando, id facto fieri debet, cum aliter nihil intereſſet expreſsè pacto cōuenire uel uerbo caſſare, tum quia poteſt intereſſe partis ut caſſario omnino fiat, ut aduerſus Bart.ibi tradunt Angel.Fulg.Paul.& Iaſ.num.7.in d.§. Lucius, & Dec.in d. Authen. Caſſa.nu.10. iſta autem caſſatio facienda, ut etiā diximus ſuprà in uerbo Caſſari, debet, etiam cancellatio, non abraſio, uel deletio, ita ut legi ne-
2 quear. Cācellatio autem differt †ab inductione, quia illa fit per tranſuerſum per modum crucis, inductio uerò cōtinuata linea, & per medium ducta, gloſ. in l. ſi quis libertatem, in uerbo inducatur, ubi not.ff. de pet.hęre.& in l.inductum, C.de ſolut. & tradit Bart.in l. cancellauerat, num.3. ff.de his quæ in teſtamen.delent.

Et nullis, ac nullius valoris.

S V M M A R I A.

1 *Inſtrumentum nullum non eſt inſtrumentum.*

Inſtrumenti, vel ſcripturæ mētio ſi habeatur, intelligitur de valido, ſeu valida.

Inſtrumento annullato an cenſeantur annullatæ Clauſulæ acceſſoriæ.

2 *Inſtrumento annullato, an & quando cēſeatur annullatus contractus.*

GLOSSA QVINTA.

INſtrumentum nullum non eſt inſtrumētum, quia quoties de inſtrumēto uel ſcri-
1 ptura publica, ſententia, uel † alio huiuſmodi ſermo habetur, de ualido, ſeu ualida intelligendum eſt, l.nō putauit, §.non quæuis, & ibi Bar.ff.de bon.poſſ. contratab.l.4.§.cōdemnatum, & ibi omnes, ubi Ripa, nu.3.ff. de re iud.trad.Feli.in c.ex tenore, nu.4.& ſequen.de Reſcriptis, & annullato inſtrumento. Clauſula guarētigiæ, & omnes alię Clauſulæ acceſſoriæ annullatæ cenſentur. Bal.in l.ſi abſentis, num.11. in fi. & ibi in add. C.ſi cert.pet.Felin.in c.cum uenerabilis, nu.25. de exce.cum alijs citatis per Marſ. in ſua practic. crimin.in §. ſecunda quæſtio, nu.10.&
2 ſequen. Et licèt †annullato inſtrumento non cenſeatur annullatus contractus in eo deſcriptus, qui ab eo differt tanquā quid diuerſum ut per Cagn.poſt Bart.in l.ſi librarius, ad fin. nu.83.de reg.iuris, & latè Tiraquel.in tract. de retract.tit.1.§.1.gloſ.1.nu.1.& num.2.tamen non ſic eſt in caſu iſto, in quo conſtat de mente partium, ne dū uoluiſſe caſſare inſtrumentum; ſed etiam tollere obligationem, & contractū quo caſu ceſſant quæ tradit Caſtr. Alex.& alij, in l.ſeruum filij, §.eum qui chirographum, de leg.1.& in alijs locis Docto. citati, per Tiraquel. d.nume.2.ponderantes mentem legis uel ſtatuti ſeu partis annullantis inſtrumentum.

Roboris efficacię, vel momenti.

S V M M A R I A.

1 *Clauſula, nullius roboris, efficaciæ, uel momenti omnimodam nullitatem inſtrumenti, & ſcripturæ importat.*

2 *Clauſula, nullius momenti, importat nullitatem ipſo iure.*

Digitized by Google

CLAVSVLA XXXVI.

Nec non caſſanti, annullanti, & irritanti dictum inſtrumentum.

SVMMARIA.

1 Clauſula, caſſans, irritans, & annullans unde ſumpta.

2 Caſſari nunquid dicatur ſolum id quod ualidum eſt, an uerò etiam id quod nullum eſt, & de facto proceſſit.

Caſſare, uerbum, nunquid importet ipſo iure actum eſſe nullum.

3 Debitor poteſt petere cancellari inſtrumentum debiti de originali ſtatim atque fecit ſolutionē.

4 Notarius, an, & quando de conſenſu partium poſſit cancellare inſtrumentum, & an poſſit abradere, & delere.

5 Inſtrumentum etiam cancellatum probat debitum praceſſiſſe.

6 Prothocollum nunquid poſſit cancellari.

GLOSSA PRIMA.

CLauſula hęc, quam ponit etiam Spec. in d. §. 2. nu. 4. uidetur ſumpta ex textu in d. l. emptor, §. Lucius, ff. de pact. ibi (ſi quod inſtrumentum à te emiſſum id eſt ſcriptum cuiuſcumque ſummæ, ex quacumque cauſa apud me remāſit. uanū & pro cancellato habebit) De verbo Caſſum & irritū,
1 habetur in Authen. Caſſa, & † irrita, C. de ſacroſanct. eccle: vbi Doct. citant alia loca concordantia. Et de uerbis caſſum, & inutile, in l. nō dubium, ubi Bal. 6. notabili, 6. & Iaſ. 10. n. 25. C. de legi. & de uerbo, irritum, in d. l. cum poſtea, ubi Socin. & Dec. C. de pact. & de uerbis, caſſum & inane, in d. c. accedens, il 1. Vt lite non conte. Et ample, de hac Clauſula ſcribit Tiraq. in d. l ſi unquàm, in uerbo, reuertatur, 4. fallent. nu. 46. & ſequ. Et licèt
2 † propriè dicatur caſſari id, quod ualidum eſt, d c. accedens, Vt lite non conteſt. & Dec. in d. Authen. Caſſa, nu. 6. tamen quandoque dicimus caſſare et quod nullū eſt, & de facto proceſſit, gl. in c. propoſuit, de conceſ. prębē. ſed tunc inpropriè dicitur, ut per Dec. nu. 7. in d. Auth. ubi diſputat, an iſta uerba importent ipſo iure actum eſſe nullum, de quo etiam per eundem Dec. poſt Soci. in d. l. cum
3 poſtea. Sciendum tamen eſt, † quòd facta ſolutione per debitorem creditori de debito, et etiam habita quietatione à debito, poteſt ſoluens petere, ut caſſetur inſtrumentum de originali, ne ullo tempore in futurum poſſet iterum conueniri, l. diſſolutæ, C. de condic. ex lege, & l. fin. ubi Bald. C. ad exibend. ita tradit not. Bart. in d. Auth. Caſſa, in fi. quem ibi ſequuntur Caſtr. & Dec. nu. 12. & hoc caſu not. de cōſenſu partium ſoluto debito poſſet canceliare licèt non abradere uel delere, ita ut non poſſit legi, ſecundum Bald. poſt
4 Nic. de † Mattar. in Rubrica, C. de fide inſtrument. nu. 28. Ang. & Alex. nu. 8. in l. acta, ff. de re iud. declarantes tamen id non procedere, quando reſultat præiudicium tertij ex di-
5 cta cancellatione, quod inſtrumentum † etiā cancellatum probat debitum proceſſiſſe, in quo ualdè eſſet animaduertēdum, cū regulariter non credatur cancellationi factæ alio tempore per notarium de inſtrumēto etiam ſi dicatur de conſenſu partium, cum dicta cāncellatio non habet diem uel conſulem, & alias ſolemnitates, ſecundum Bal. Ang. Caſt. Alex. ac Iaſ. poſt Io. Andr. per eos citatum, in l. ſi vnus, C. de teſtament. & Caſtr. in conſ. 131. dubium facit, 2. coſ. 2. uol. nouiſſimorum, & alios citat Cagnol. in l. ſi librarius al-
6 leganda, nu. 54. tum etiam, quia † non eſt expeditum, quod prothocollum poſſit cancellari, & multi tenent contrarium quos citat Cagnol. in l. ſi librarius. nu. 55. ff. de reg. iur. nec cōſulerem notario, ut iudice mandante id faceret; Et cum hic caſus accideret; uidi aliter ſeruari quod partes fecerunt fieri inſtrumentū abſolutionis, & poſtea per notarium rogatum de inſtrumento debiti fecerunt ſcribi ante ipſorum inſtrumentum in prothocollo, fuit facta abſolutio ab iſto debito ex inſtrumento rogato per me uel per talem notarium tali tempore ad finem ut ſi longo interuallo temporis interueniente repeteretur illud inſtrumentum crediti, & illa notula etiam conſtet unde haberi poſſit inſtrumentum abſolutionis.

In ea parte, in qua conſtat de debito prędictorum venditorum.

SVMMARIA.

1 Inducta ad fauorem non debent retorquere in odium.

GLOSSA SECVNDA.

NON ſine cauſa additur hæc Clauſula, ad tollendū omnes difficultates, quia licèt iſta caſſatio facta per creditorem, cenſeatur facta ad fauorem debitoris,
1 quo caſu † non deberet in eius odium, & incōmodū retorqueri, l. quod fauore, C. de legi. iſ quando fit generalis ſermo de caſſatione inſtrumētorum, etiam ſi altera pars caſſet ea quę faciant ad damnū caſſantis, & fauorem alterius partis, quod facere non poſſe certum eſt, ſi altera pars creditrix acceptet ſcripturā dictæ caſſationis, uel ſit præſens, nec contradi-

Digitized by Google

tradicat, ſed acceptet, ſibi præiudicat, per
text. in d. §. Lucius, ubi Bartol. Bald. & om-
nes ſcribentes, non mirum igitur ſi ad euitan
dum hoc dubium, notarij ſæpè utuntur, hac
Clauſula in iſtis abſolutionibus.

Ac omnem aliam ſcripturam tam publicam quàm priuatam, in qua cōſtaret ipſos venditores ſibi ex dicta cauſa quomodo libet teneri.

SVMMARIA.

1 *Cancellatio instrumenti ſufficit ad liberationem debitoris licèt non cancelletur prothocollum.*

GLOSSA TERTIA.

QVando conſtat de mente partis liberantis aliquem à debito nihil refert,
quòd caſſet omnia inſtrumen-
ta de dicto debito loquentia, ſed ſufficeret e-
tiam ſi caſſaret unum, ſicut liberatur debitor
ex uenditione unius inſtrumenti debiti ſibi
facta per creditorem, etiam ſi plura de dicto
debito extarent, ut tradunt Gui. Bar. Bald. &
Iaſ. in allegata l. 2. ff. de pact. & de cancella-
tione inſtrumenti, quòd ſufficiat ad liberatio
1 nem debitoris, † etiam ſi per prothocollum
non cancelletur ex quo conſtat de mente, tra
dit Bart. in l. fin. ff. de his quæ in teſta. delen-
tur. & Bald. in l. noſtram, nume. 5. C. de teſta
mentis.

Volens, & mandans id, & eam haberi pro caſſis, vanis, irritis.

SVMMARIA.

1 *Caſſatio numquid, & quomodo poſſit fieri per partem.*

2 *Cancellatio, & inductio quomodo differant.*

GLOSSA QVARTA.

1 CAſſatio per partem poteſt fieri, nedū
facto, ſed etiam † nudo uerbo, ut pro
batur in d. §. Lucius, & ibi tradunt
omnes, ſi tamē ex pacto conueniunt, partes
de caſſando, id facto fieri debet, cum aliter ni
hil intereſſet expreſſè pacto cōuenire uel uer
bo caſſare, tum quia poteſt intereſſe partis ut
caſſatio omnino fiat, ut aduerſus Bart. ibi tra
dunt Angel. Fulg. Paul. & Iaſ. num. 7. in d. §.
Lucius, & Dec. in d. Authen. Caſſa. nu. 10.
iſta autem caſſatio facienda, ut etiā diximus
ſuprà in uerbo Caſſari, debet, etiam cancella
tio, non abraſio, uel deletio, ita ut legi ne-
2 queat. Cācellatio autem differt † ab inductio
ne, quia illa fit per tranſuerſum per modum
crucis, inductio uerò cōtinuata linea, & per
medium ducta, gloſ. in l. ſi quis libertatem,
in uerbo inducatur, ubi not. ff. de pet. hęre. &
in l. inductum, C. de ſolut. & tradit Bart. in l.
cancellauerat, num. 3. ff. de his quæ in teſta-
men. delent.

Et nullis, ac nullius valoris.

SVMMARIA.

1 *Inſtrumentum nullum non eſt inſtrumentum.*

Inſtrumenti, vel ſcripturæ mētio ſi habeatur, intelligitur de valido, ſeu valida.

Inſtrumento annullato an cenſeantur annullata Clauſula acceſſoria.

2 *Inſtrumento annullato, an & quando cēſeatur annullatus contractus.*

GLOSSA QVINTA.

INſtrumentum nullum non eſt inſtrumē
tum, quia quoties de inſtrumēto uel ſcri
1 ptura publica, ſententia, uel † alio huiuſ-
modi ſermo habetur, de ualido, ſeu ualida in
telligendum eſt, l. nō putauit, §. non quæuis,
& ibi Bar. ff. de bon. poſſ. contra tab. l. 4. §. cō
demnatum, & ibi omnes, ubi Ripa, nu. 3. ff.
de re iud. trad. Feli. in c. ex tenore, nu. 4. & ſe
quen. de Reſcriptis, & annullato inſtrumen-
to. Clauſula guarētigiæ, & omnes alię Clau
ſulæ acceſſoriæ annullatæ cenſentur. Bal. in
l. ſi abſentis, num. 11. in fi. & ibi in add. C. ſi
cert. pet. Felin. in c. cum uenerabilis, nu. 25.
de exce. cum alijs citatis per Marſ. in ſua pra
ctic. crimin. in §. ſecunda quæſtio, nu. 10. &
2 ſequen. Et licèt † annullato inſtrumento non
cenſeatur annullatus contractus in eo deſcri
ptus, qui ab eo differt tanquā quid diuerſum
ut per Cagn. poſt Bart. in l. ſi librarius, ad fin.
nu. 83. de reg. iuris, & latè Tiraquel. in tract.
de retract. tit. 1. §. 1. gloſ. 1. nu. 1. & num. 2. ta
men non ſic eſt in caſu iſto, in quo conſtat de
mente partium, ne dū uoluiſſe caſſare inſtru-
mentum; ſed etiam tollere obligationem, &
contractū quo caſu ceſſant quæ tradit Caſtr.
Alex. & alij, in l. ſeruum filij, §. cum qui chi-
rographum, de leg. 1. & in alijs locis Docto.
citati, per Tiraquel. d. nume. 2. ponderantes
mentem legis uel ſtatuti ſeu partis annullan
tis inſtrumentum.

Roboris efficacię, vel momenti.

SVMMARIA.

1 *Clauſula, nullius roboris, efficaciæ, vel momenti omnimodam nullitatem inſtrumenti, & ſcripturæ importat.*

2 *Clauſula, nullius momenti, importat nullitatem ipſo iure.*

CLAVSVLA XXXVI.

Nec non caſſanti, annullanti, & irritanti dictum inſtrumentum.

SVMMARIA.

1 Clauſula, caſſans, irritans, & annullans unde ſumpta.
2 Caſſari numquid dicatur ſolum id quod ualidum eſt, an uerò etiam id quod nullum eſt, & de facto proceſſit.
Caſſare, uerbum, numquid importet ipſo iure actum eſſe nullum.
3 Debitor poteſt petere cancellari inſtrumentum debiti de originali ſtatim atque fecit ſolutionẽ.
4 Notarius, an, & quando de conſenſu partium poſſit cancellare inſtrumentum, & an poſſit abradere, & delere.
5 Inſtrumentum etiam cancellatum probat debitum præceſſiſſe.
6 Prothocollum numquid poſſit cancellari.

GLOSSA PRIMA.

CLauſula hęc, quam ponit etiam Spec. in d. §. 2. nu. 4. uidetur ſumpta ex textu in d. l. emptor, §. Lucius, ff. de pact. ibi (ſi quod inſtrumentum à te emiſſum ideſt ſcriptum cuiuſcumque ſummæ, ex quacumque cauſa apud me remãſit. uanũ & pro cancellato habebit) De verbo Caſſum & irritũ,
1 habetur in Authen. Caſſa, & † irrita, C. de ſacroſanct. eccle. vbi Doct. citant alia loca concordantia. Et de uerbis caſſum, & inutile, in l. nõ dubium, ubi Bal. 6. notabili, 6. & Iaſ. 10. n. 25. C. de legi. & de uerbo, irritum, in d. l. cum poſtea, ubi Socin. & Dec. C. de pact. & de uerbis, caſſum & inane, in d. c. accedens, il 1. Vt lite non conte. Et ample, de hac Clauſula ſcribit Tiraq. in d. l ſi unquàm, in uerbo, reuertatur, 4. fallent. nu. 46. & ſequ. Et licèt
2 † propriè dicatur caſſari id, quod ualidum eſt, d c. accedens, Vt lite non conteſt. & Dec. in d. Authen. Caſſa, nu. 6. tamen quandoque dicimus caſſare ẽt quod nullũ eſt, & de facto proceſſit, gl. in c. propoſuit, de conceſ. prębẽ. ſed tunc inpropriè dicitur, ut per Dec. nu. 7. in d. Auth. ubi diſputat, an iſta uerba importent ipſo iure actum eſſe nullum, de quo etiam per eundem Dec. poſt Soci. in d. l. cum
3 poſtea. Sciendum tamen eſt, † quòd facta ſolutione per debitorem creditori de debito, et etiam habita quietatione à debito, poteſt ſoluens petere, ut caſſetur inſtrumentum de originali, ne ullo tempore in futurum poſſet iterum conueniri, l. diſſolutæ, C. de condic. ex lege, & l. fin. ubi Bald. C. ad exibend. ita tradit not. Bart. in d. Auth. Caſſa, in fi. quem ibi ſequuntur Caſtr. & Dec. nu. 12. & hoc caſu not. de cõſenſu partium ſoluto debito poſſet cancelrare licèt non abradere uel delere, ita ut non poſſit legi, ſecundum Bald. poſt
4 Nic. de † Mattar. in Rubrica, C. de fide inſtrument. nu. 28. Ang. & Alex. nu. 8. in l. acta, ff. de re iud. declarantes tamen id non procedere, quando reſultat præiudicium tertij ex di-
5 cta cancellatione, quod inſtrumentum † etiã cancellatum probat debitum proceſſiſſe, in quo ualdè eſſet animaduertẽdum, cũ regulariter non credatur cancellationi factæ alio tempore per notarium de inſtrumẽto etiam ſi dicatur de conſenſu partium, cum dicta cãcellatio non habet diem uel conſulem, & alias ſolemnitates, ſecundum Bal. Ang. Caſt. Alex. ac Iaſ. poſt Io. Andr. per eos citatum, in l. ſi vnus, C. de teſtament. & Caſtr. in conſ. 131. dubium facit, 2. coſ. 2. uol. nouiſſimorum, & alios citat Cagnol. in l. ſi librarius ol
6 leganda, nu. 54. tum etiam, quia † non eſt expeditum, quod prothocollum poſſit cancellari, & multi tenent contrarium quos citat Cagnol. in l. ſi librarius, nu. 55. ff. de reg. iur. nec cõſuleſcem notario, ut iudice non mãdante id faceret; Et cum hic caſus accideret, uidi aliter ſeruari quod partes fecerunt fieri inſtrumentũ abſolutionis, & poſtea per notarium rogatum de inſtrumento debiti fecerunt ſcribi ante ipſorum inſtrumentum in prothocollo, fuit facta abſolutio ab iſto debito ex inſtrumento rogato per me uel per talem notarium tali tempore ad finem ut ſi longo interuallo temporis interueniente reperiretur illud inſtrumentum crediti, & illa notula etiam conſtet unde haberi poſſit inſtrumentum abſolutionis.

In ea parte, in qua conſtat de debito prędictorum venditorum.

SVMMARIA.

1 Inducta ad fauorem non debent retorquere in odium.

GLOSSA SECVNDA.

NON ſine cauſa additur hæc Clauſula, ad tollendũ omnes difficultates, quia licèt iſta caſſatio facta per creditorem, cenſeatur facta ad fauorem debitoris,
1 quo caſu † non deberet in eius odium, & incõmodũ retorqueri, l. quod fauore, C. de legi. tũ quando fit generalis ſermo de caſſatione inſtrumẽtorum, etiam ſi altera pars caſſet ea quę faciant ad damnũ caſſantis, & fauorem alterius partis, quod facere non poſſe certum eſt, ſi altera pars creditrix acceptet ſcripturã; dictæ caſſationis, uel ſit præſens, nec contradi-

tradiear, ſed acceptet, ſibi præiudicat; per text.in d.§. Lucius, ubi Bartol. Bald.& omnes ſcribentes,non mirum igitur ſi ad euitandum hoc dubium,notarij ſæpè utuntur, hac Clauſula in iſtis abſolutionibus.

Ac omnem aliam ſcripturam tam publicam quàm priuatam, in qua cõſtaret ipſos venditores ſibi ex dicta cauſa quomodo libet teneri.

S V M M A R I A.

1 Cancellatio inſtrumenti ſufficit ad liberationem debitoris licèt non cancelletur prothocollum.

GLOSSA TERTIA.

Quando conſtat de mente partis liberantis aliquem à debito nihil refert, quòd caſſet omnia inſtrumenta de dicto debito loquentia, ſed ſufficeret etiam ſi caſſaret unum, ſicut liberatur debitor ex uenditione unius inſtrumenti debiti ſibi facta per creditorem, etiam ſi plura de dicto debito extarent,ut tradunt Gui.Bar.Bald.& Iaſ.in allegata l.2. ff. de pact. & de cancellatione inſtrumenti,quòd ſufficiat ad liberatio-
1 nem debitoris, † etiam ſi per prothocollum non cancelletur ex quo conſtat de mente,tradit Bart. in l.fin.ff. de his quæ in teſta.delentur. & Bald.in l.noſtram,nume.5. C.de teſtamentis.

Volens,& mandans id, & eam haberi pro caſſis, vanis, irritis.

S V M M A R I A.

1 Caſſatio numquid, & quomodo poſſit fieri per partem.

2 Cancellatio,& inductio quomodo differant.

GLOSSA QVARTA.

1 Caſſatio per partem poteſt fieri, nedũ facto,ſed etiam† nudo uerbo,ut probatur in d. §. Lucius, & ibi tradunt omnes, ſi tamẽ ex pacto conueniunt,partes de caſſando,id facto fieri debet,cum aliter nihil intereſſet expreſsè pacto cõuenire uel uerbo caſſare,tum quia poteſt intereſſe partis ut caſſatio omnino fiat, ut aduerſus Bart.ibi tradunt Angel.Fulg.Paul.& Iaſ.num.7.in d.§. Lucius, & Dec.in d. Authen. Caſſa.nu.10. iſta autem caſſatio facienda, ut etiã diximus ſuprà in uerbo Caſſari,debet,etiam cancellatio, non abraſio, uel deletio, ita ut legi ne-
2 queat. Cãcellatio autem differt † ab inductione, quia illa fit per tranſuerſum per modum crucis,inductio uerò cõtinuata linea, & per medium ducta, gloſ. in l. ſi quis libertatem, in uerbo inducatur,ubi not.ff. de pet. hęre.& in l.inductum,C.de ſolut.& tradit Bart.in l. cancellauerat, num. 3. ff. de his quæ in teſtamen.delent.

Et nullis, ac nullius valoris.

S V M M A R I A.

1 Inſtrumentum nullum non eſt inſtrumentum. Inſtrumenti, vel ſcripturæ mẽtio ſi habeatur, intelligitur de valido, ſeu valida.
Inſtrumento annullato an cenſeantur annullata Clauſula acceſſoria.

2 Inſtrumento annullato,an & quando cẽſeatur annullatus contractus.

GLOSSA QVINTA.

Inſtrumentum nullum non eſt inſtrumẽtum,quia quoties de inſtrumẽto uel ſcri-
1 ptura publica,ſententia,uel † alio huiuſmodi ſermo habetur,de ualido,ſeu ualida intelligendum eſt,l.nõ putauit, §.non quæuis, & ibi Bar.ff.de bon.poſſ. contratab.l.4.§.cõdemnatum, & ibi omnes,ubi Ripa, nu.3.ff. de re iud.trad.Feli.in c.ex tenore, nu.4.& ſequen.de Reſcriptis,& annullato inſtrumento.Clauſula guarẽtigiæ, & omnes alię Clauſulæ acceſſoriæ annullatæ cenſentur. Bal.in l.ſi abſentis, num.11. in fi. & ibi in add. C.ſi cert.pet. Felin.in c.cum uenerabilis, nu.25. de exce.cum alijs citatis per Marſ. in ſua pratic. crimin.in §. ſecunda quæſtio, nu.10.&
2 ſequen. Et licèt † annullato inſtrumento non cenſeatur annullatus contractus in eo deſcriptus, qui ab eò differt tanquã quid diuerſum ut per Cagn.poſt Bart.in l.ſi librarius,ad fin. nu.83.de reg.iuris, & latè Tiraquel.in tractã de retract.tit.1.§.1.gloſ.1.nu.1.& num.2.tamen non ſic eſt in caſu iſto, in quo conſtat de mente partium,ne dũ uoluiſſe caſſare inſtrumentum; ſed etiam tollere obligationem, & contractũ quo caſu ceſſant quæ tradit Caſtr. Alex.& alij,in l.ſeruum filij, §.eum qui chirographum,de leg. 1.& in alijs locis Docto. citati, per Tiraquel. d.nume.2.ponderantes mentem legis uel ſtatuti ſeu partis annullantis inſtrumentum.

Roboris efficacię,vel momenti.

S V M M A R I A.

1 Clauſula, nullius roboris,efficacia,uel momenti omnimodam nullitatem inſtrumenti,& ſcripturæ importat.

2 Clauſula, nullius momenti, importat nullitatem ipſo iure.

quia eſt facta ratione rei debitæ, vel ex cõtra
ctu iuris gentium, uel ex alia cauſa quam ex
ſtipulatione, & tunc ualet ſaltem ut pactum,
l. cum emptor, in princ. ff. de reſcind. uend. l.
ſi unus, §. pen. & ibi gloſ. ff. de pact. & d. l. ſi
accepto latum, ſecùs uero, ſi defectus ſit in
forma, ut quia fuit facta ſub conditione, uel
in diẽ, uel inter abſentes, d. l. inutilis, in prin.
6 quod autem non † recipiat diem uel conditio
nem expreſſam, licèt tacitam, eſt text. in l. a-
ctus legitimi, vbi cagnol. ff. de reg. iur. & in
l. acceptilatio, cum l. ſequen. ff. de acceptil. li-
cèt poſſit fieri ſub modo, l. ſi quis accepto, n.
2. ff. de cond. ob cauſ. quam diſtinctionẽ poſt
Azon. in ſumma nu. 4. ſequuntur omnes, in
d. §. pe. Aret. in d. §. item per acceptilationẽ,
nu. 3. Bar. & omnes magis communiter, in l.
1. §. ſi quis ita, ff. de uerb. oblig. ubi Ripa, nu.
7 19. & 23. & Alciat. nu. 39. ſed ſi fiat † accepti-
latio per Aquilianam ſtipulationem, tollun-
tur omnino omnes actiones, & obligationes
ex quacumque cauſa competentes, ut ſuper
8 ſequenti Clauſula dicetur. Ex † acceptilatio-
ne facta etiam fideiuſſori, cum ſit ficta ſolutio
ut ſuprà liberatur reus, etiam re obligatus, l.
& per iuſiurandum. §. & ſi fideiuſſori, & l. ſi
9 ex pluribus, §. 1. ff. eo. tit. ſicut † etiam liberã-
tur omnes correi facta acceptilatione uni, l.
ſi ex pluribus, eo. tit. Bart. & alij, in l. 1. C. de
10 tranſact. requiritur † etiam ſpeciale manda-
tum, utriuſque ad hanc acceptilationem fa-
ciendam, uel generale cum libera, l. per
procuratorem, cum ibi not. eod. tit. & Azo
11 in d. Summa, ad fin. Valeret tamen, † ſi fieret
præcedente nouatione facta per procurato-
rem, etiam generalem, uel tutorem, & curato
rem, & eo modo liberaretur abſens, d. l. &
per iuſiurandum, §. tutor. Et liberatur reus,
etſi pecunia ſoluta non ſit, d. l. ſi accepto la-
12 tum, §. 1. imo † ſi fieret ſolutio, non haberet
locũ acceptilatio, ut tradit Bar. in l. ſi in ſtipu
latu, ff. de dona. in l. 1. ff. quę in fraud. cred. &
Socin. conſ. 92. col. fin. in 4. de quo etiam in-
13 ferius dicemus, & propterea † inſinuatio
ſicut vera donatio exigit, ut per Socin. ibi,
& Alciat. in d. l. dediſſe, ff. de uerbo. ſignif.
Tiraquel. in d. l. ſi unquam, in uerbo, donatio
ne largitus, num. 176. ſicut etiam ſuprà dixi-
mus, in pacto de non petendo; & cum ſit non
vera uel ficta ſolutio, ut ſuprà de quo etiam
diximus ſuprà ſuper uerbo, quietationem,
14 non † cõprehenderetur in ſtatuto de ſolutio-
ne loquente, ut per Aret. in d. §. item, per ac-
15 ceptilationem, nu. 1. poteſt † tamẽ fieri etiam
ex cauſa expreſſa donationis, & tunc omnis
uia agendi eſt perempta, l. 2. C. de acceptil.
quod tamen procedit in eo, quod de bonis
ſuis liberè arbitrio ſuo diſponere poteſt, ut
16 per Socin. in d. cõſi. Si quis autem, † cui acce
pto latum fuerit, ſoluerit, poſt acceptilatio-
nem repetere poteſt indebitè ſolutum, l. 1.
C. de acceptil. cum ibi notatis.

Ad aquilianam ſtipulationem.

S V M M A R I A.

1 *Acceptilatio non poteſt tollere omnes obligatio-
nes.*

2 *Aquiliana ſtipulatio quænam ſit, & quomodo ac
cipiatur.*

3 *Aquiliana ſtipulatio etiam generaliſſimè conce-
pta non comprehendit quæ partes ignorabant.*

4 *Acceptilatio, & Aquiliana ſtipulatio numquid
ſint apponendæ in omnibus abſolutionibus.*

5 *Abſoluens non per acceptilationem, ſed quia con
fitetur ſibi de omnibus ſatisfactum præſumi-
tur habuiſſe ſcientiam, & de omnibus cogitaſ
ſe a quibus partem aduerſam liberauit, ſecus
autem ſi ſit addita acceptilatio.*

6 *Acceptilatio non tollit ipſo iure obligationem de
iure gentium inductam, ſed ope exceptionis.
Declara tamen ut hic.*

7 *Veritas non poteſt obumbrari imperitia loquen
tium, & fictione.*

8 *Liberatio naturalis per ſolutionem facta num-
quam ſe extendit niſi in quantum eſt ſolutum.
Et idem ſi eſt liberatio ciuilis cui natura coope-
ratur.
Secus ſi eſt liberatio ciuilis per pactum, uel per
acceptilationem.*

GLOSSA XI.

QVia ut ſupra in Clauſula pręcedenti
1 dictum eſt, acceptilatio † non poteſt
paſſim tollere omnes obligatio
nes maximè à iure gentium inductas, cum
ipſa ſit a iure ciuili inuenta, & eas quę verbis
non ſunt inductę, vt etiam tradunt Doct. in
l. actione, C. de tranſact. vbi Dec. 2. notabili,
licèt ex quadam æquitate obliget faciens ac-
ceptilationem ad non petendum, d. l. ſi acce-
ptolatum, & trad. etiam Bar. & alij, in l. ubi
pactum, ubi Iaſ. nume. 6. C. de tranſact. pro-
ptẽrea inuenta fuit à Gallo Aquilio ſtipula-
tio, & uerborum conceptio quædam, qua
renouantur omnes obligationes cuiuſcum-
2 que generalis, & poſtea † acceptilatione ſub-
ſequente, tolluntur, & l. & uno, §. 1. ff. de ac-
cept. & d. §. item per acceptilationem, uer.
eſt autem, Inſtit. quibus mod. tol. oblig. ubi
Aret. in gloſ. in quibus locis ponitur forma
ipſius conceptionis, quod ẽt probatur in l. fi.
C. eo. ubi Bal. in l. Aquiliana, ff. de tranſact.
& in l. ut reſponſum, C. eod. tit. Formam e-
tiam huius Aquilianæ ſtipulationis, ponit
Spec. in tit. de obli. & ſolut. §. 2. uerſ. Aquilia
na autem, nu. 25. quæ talis eſt deſcribenda in
tertia

Digitized by Google

tertia pſona. A. debitor, ad interrogationem T. creditoris, ſolemni ſtipulatione interueniente, promiſit d. T. dare, ſoluere, & facere, quicquid eidem ex quacumque cauſa oportet, oportuit, oportebitque, purè, in diem, aut ſub conditione, quarumcumque rerum ipſi T. cum d. A. actio quęq; ab eo petitio, uel aduerſus eum proſequutio eſt, uel erit, quodq; ipſe A. eiuſdem T. habet, tenet, poſſidet, & doloue malo fecerit quo minus poſſideret quantique earum rerum res erit, tantam pecuniam dari ſtipulatus eſt ipſe T. & ſubinde ipſe A. interrogauit dictum T. præſentem, & intelligentem, numquid acceptum haberet, quod eidem daret, & ſibi ut ſuprà promiſerit, ſpoponderitque, qui T. ſponte acceptum fecit, & tulit. Et hęc eſt forma plenior, & magis conformis, dictis ll. quam deſcripta per
3 Spec. in d. loco. Eſt benè uerum, quòd iſta † etiam generaliſſima liberatio non comprehēdit ex interpretatione prudentum, quæ partes ignorabant, d. l. cum Aquiliana, ff. de trāſact. ubi dicitur, quod liberalitatem captioſam interpretatio prudentium fregit: de quo dicendum eſt, ut per Bart. in allegato §. Caius, nu. 12. & ſupra dictum fuit in Clauſula,
4 & generaliter. Illud † autem ſciendum eſt, quod iſta Clauſula acceptilationis, & Aquilianę ſtipulationis non eſt apponenda in omnib. abſolutionibus, & liberationibus, & maximè particularibus, ſed tantum in quietationibus generalibus, ut & facit Spec. in d. §. 2. num. 1. & num. 4. & maxime quando liberatio fit per eum, qui eſt prohibitus donare, ut per Socin. in d. conſi. 92. col. fin. Pręterea, ut Bart. animaduertit in d. §. Caius, num. 12. & ſequitur Aret. reddens cautos contrahentes, in d. §. item per acceptilationem, num. 7.
5 quando abſolutio, † & liberatio non eſt facta per acceptilationem, ſed quando confeſſus eſt liberans, ſibi de omnibus ſatisfactum, pręſumitur habuiſſe ſcientiam, & in genere cogitaſſe de omnibus, à quibus generaliter aduerſam partem liberauit, ſecus ſi ſit addita acceptilatio quia illa confeſſio præſumitur addita ad ſolennizandum acceptilationem magis quā quod hoc ſit uerum quod etiam firmauit Bart. in d. l. ſi in ſtipulatum, de don. & in dicta l. 1. quæ in fraud. credit. Et idem uidetur uoluiſſe in l. ſi ex pluribus, in prin. ff. de ſolut. & uidetur in effectu ſequi in ſpecto rigore uerborum, Bald. in d. Rubr. C. de reuoc. his quæ in fraud. cred. num. 6. ubi dicit
6 † obligationem de iure gentium inductam non tolli per acceptilationem ipſo iure, ſed ope exceptionis, quod intellige, niſi etiam interuenerit Aquiliana ſtipulatio, ut ſuprà, quia etiam illas nouat, & perimit, & opinionem Bart. ſequitur etiam Socin. d. conſilio col. fin. ſed ſi in inſtrumento conſtaret (ut in hoc noſtro conſtat) de actuali ſolutione debiti, tunc ceſſaret deciſio Bartoli, ut tradit Bald. in d. Rubrica numer. 6. ubi dicit, quod ſi ſit dictum, habuit, & recepit, uerbum acceptilationis per imperitiam prolatum, for-
7 mam uniuerſitatis † mutare non poteſt, l. ſi filiæ, in principio, ff. famil. erciſ. & idem tenet in d. l. 2. C. de acceptil. ubi dicit quod ſuſtinentur inſtrumenta in quibus conſtat de ſolutione reali, quia ueritas non debet obumbrari fictione. Pro hoc etiam facit quod diſtinguendo tradit idem Bald. & ſequitur Iaſ. ibi, in allegata l. ſub prętextu, nu. 13. C. de trā-
8 ſact. quod liberatio † naturalis per ſolutionē facta, numquam ſe extendit, niſi inquantum eſt ſolutū, l. ſi ex maiore, C. de except. & in l. ſi ex pluribus, in princ. de ſolut. & idem ſi liberatio eſt ciuilis, cui natura cooperatur, qa iuuatur adminiculo actus naturalis, & ad ipſum reſtringitur, ſecùs in liberatione ciuili, per pactum uel per acceptilationem, quia ſi habet ſpeciales terminos per ſe, uel per relationem ad aliud, ultra non extenditur, ſi eſt generalis in ſe, & in relatione ad aliud, tunc generalis refutatio generaliter operatur, & ſic patet, quod attenditur ſolutio, & ſic actus naturalis magis quam ciuilis, & fictus.

Legitimè interpoſitam.

SVMMARIA.

1 *Aquiliana ſtipulatio ita fit ut præcedat ipſa, & ſubſequatur acceptilatio.*
2 *Legitime uerbum concernit factum, ac modum, & ordinem iuris.*

GLOSSA XII.

QVia in hac forma, ut etiam in forma
poſita per Spec. d. §. 2. n. 4. dicitur fa 2
1 ctam fuiſſe abſolutionem, † &
liberationem per acceptilationē, & Aquilianā ſtipulationem, cum imò deberet dici, per Aquilianam ſtipulationem, & acceptilationem ſubſequutam, quę debet ſubſequi, ut d. l. & uno, §. 1. & in d. §. item per acceptilationem, & locis ſupra citatis propterea ad tollendam omnem difficultatem, ne poſſet dici nulla, quaſi forma non ſeruata, addita ſunt hęc uerba, oſtendentia factā fuiſſe, prout fieri debuerat, quod importat aduerbium, legitimè, concernens factum, & modum, ac ordinem iuris, gl. & Abb. in capitulo conſanguinei, de re iudic. tradunt Doct. in capitulo factū legitimè, in prin. de reg. iur. in 6. de quo diximus ſuprà in Clauſula, legitimè fol. 62.

tradicat, ſed acceptet, ſibi præiudicat, per text.in d.§. Lucius, ubi Bartol.Bald.& omnes ſcribentes, non mirum igitur ſi ad euitandum hoc dubium, notarij ſæpè utuntur, hac Clauſula in iſtis abſolutionibus.

Ac omnem aliam ſcripturam tam publicam quàm priuatam, in qua cõſtaret ipſos venditores ſibi ex dicta cauſa quomodo libet teneri.

SVMMARIA.

1 *Cancellatio inſtrumenti ſufficit ad liberationem debitoris licèt non cancelletur prothocollum.*

GLOSSA TERTIA.

QVando conſtat de mente partis liberantis aliquem à debito nihil refert, quòd caſſet omnia inſtrumenta de dicto debito loquentia, ſed ſufficeret etiamſi caſſaret unum, ſicut liberatur debitor ex uenditione unius inſtrumenti debiti ſibi facta per creditorem, etiam ſi plura de dicto debito extarent, ut tradunt Gui.Bar.Bald.& Iaſ.in allegata l.2. ff. de pact. & de cancellatione inſtrumenti, quòd ſufficiat ad liberatio
1 nem debitoris, † etiam ſi per prothocollum non cancelletur ex quo conſtat de mente, tradit Bart. in l.fin.ff. de his quæ in teſta.delentur.& Bald.in l.noſtram, nume.5. C.de teſtamentis.

Volens, & mandans id, & eam haberi pro caſſis, vanis, irritis.

SVMMARIA.

1 *Caſſatio nunquid, & quomodo poſſit fieri per partem.*

2 *Cancellatio, & inductio quomodo differant.*

GLOSSA QVARTA.

CAſſatio per partem poteſt fieri, nedũ
1 facto, ſed etiam † nudo uerbo, ut probatur in d. §. Lucius, & ibi tradunt omnes, ſi tamẽ ex pacto conueniunt, partes de caſſando, id facto fieri debet, cum aliter nihil intereſſet expreſsè pacto cõuenire uel uerbo caſſare, tum quia poteſt intereſſe partis ut caſſatio omnino fiat, ut aduerſus Bart.ibi tradunt Angel.Fulg.Paul.& Iaſ.num.7.in d.§. Lucius, & Dec.in d. Authen. Caſſa.nu.10. iſta autem caſſatio facienda, ut etiã diximus ſuprà in uerbo Caſſari, debet, etiam cancellatio, non abraſio, uel deletio, ita ut legi ne-
2 queat. Cãcellatio autem differt † ab inductione, quia illa fit per tranſuerſum per modum crucis, inductio uerò cõtinuata linea, & per medium ducta, gloſ. in l. ſi quis libertatem, in uerbo inducatur, ubi not.ff. de pet.hęre.& in l.inductum, C.de ſolut. & tradit Bart.in l. cancellauerat, num.3. ff. de his quæ in teſtamen.delent.

Et nullis, ac nullius valoris.

SVMMARIA.

1 *Inſtrumentum nullum non eſt inſtrumentum.*

Inſtrumenti, vel ſcripturæ mẽtio ſi habeatur, intelligitur de valido, ſeu valida.

Inſtrumento annullato an cenſeantur annullata Clauſula acceſſoria.

2 *Inſtrumento annullato, an & quando cẽſeatur annullatus contractus.*

GLOSSA QVINTA.

INſtrumentum nullum non eſt inſtrumẽtum, quia quoties de inſtrumẽto uel ſcri
1 ptura publica, ſententia, uel † alio huiuſmodi ſermo habetur, de ualido, ſeu ualida intelligendum eſt, l.nõ putauit, §.non quæuis, & ibi Bar.ff.de bon.poſſ. contra tab.l.4.§.cõdemnatum, & ibi omnes, ubi Ripa, nu.3.ff. de rę iud.trad.Feli.in c.ex tenore, nu.4.& ſequen.de Reſcriptis, & annullato inſtrumento. Clauſula guarẽtigiæ, & omnes alię Clauſulæ acceſſoriæ annullatæ cenſentur. Bal.in l.ſi abſentis, num.11. in fi. & ibi in add. C.ſi cert.pet.Felin.in c.cum uenerabilis, nu.25. de exce.cum alijs citatis per Marſ. in ſua practic. crimin.in §. ſecunda quæſtio, nu.10.&
2 ſequen. Et licèt † annullato inſtrumento non cenſeatur annullatus contractus in eo deſcriptus, qui ab eo differt tanquã quid diuerſum ut per Cagn.poſt Bart.in l.ſi librarius, ad fin. nu.83.de reg.iuris, & latè Tiraquel.in tract. de retract.tit.1.§.1.gloſ.1.nu.1.& num.2 tamen non ſic eſt in caſu iſto, in quo conſtat de mente partium, ne dũ uoluiſſe caſſare inſtrumentum; ſed etiam tollere obligationem, & contractũ quo caſu ceſſant quæ tradit Caſtr. Alex.& alij, in l.ſeruum filij, §.eum qui chirographum, de leg.1.& in alijs locis Docto. citati, per Tiraquel. d.nume.2.ponderantes mentem legis uel ſtatuti ſeu partis annullantis inſtrumentum.

Roboris efficacię, vel momenti.

SVMMARIA.

1 *Clauſula, nullius roboris, efficaciæ, uel momenti omnimodam nullitatem inſtrumenti, & ſcripturæ importat.*

2 *Clauſula, nullius momenti, importat nullitatem ipſo iure.*

GLOSSA SEXTA.

CLauſulæ iſtæ denotant omnimodam nullitatem inſtrumenti, & ſcripturæ debiti, vt probatur in c. cæterum, de
1 † præſcript. vbi dicitur alicuius roboris non obtineant firmitatem, & in c. ne captandæ, de conceſ. præben. in 6. dicit text. viribus careant, nec aliquam roboris obtineant firmitatem, de quibus Clauſulis tradit & Felin. in c. Rodulphus, num. 30. de Reſcrip. de Clauſula verò nullius momenti, eſt text. in dicto §. condemnatum, & in l. qui in carcerem, ff. quod met. cauſa, in l. ſi quis Sempronium in fine, ff. de hære. inſtit. & in c. ordinarij, in fi. de offic. ord. in 6. dicitur, nullius penitus ſit
2 momenti, de qua Clauſula † quod importet nullitatem ipſo iure tradunt Iaſ. & Ripa, nu. 1. in d. §. condemnatum, ſed quamplura alia loca citat Tiraquel. vbi diſputat de uiribus huius Clauſulæ, in d. l. ſi unquàm, in verbo reuertatur, 24. Fallen. nu. 97. & ſequen. C. de reuoc. don.

CLAVSVLA XXXVII.

Et libras ducentum M. & actualiter vt ſuprà dederunt, ſoluerunt, & numerarunt, prædictis Amadæo, & Andreæ fratribus.

SVMMARIA.

1 *Vt ſupra, dictio, quid importet.*

GLOSSA PRIMA.

QVia quandoque ſoluitur precium rei uenditæ venditoribus actualiter in contractu, ideo apponitur hæc Clauſula, de qua etiam loquitur Spec. in d. §. 1. de emp. & uend. nu. 27. nec eſt ut etiam ipſe dicit ibi, opus apponere Replicationẽ exceptionis non num. pecun. ſed ſi numeratur pecunia, dicitur ut hic, ſoluit, & numerauit, emptor uenditori, ſi ſit præſens in ſacculo, uel aceruo, dicitur, dedit, & ſoluit, coram me notario & teſtibus, 100. libras, prout ipſe uẽditor confeſſus fuit, tãtam eſſe quantitatem, exceptioni non num. pec. &c. Et quia ſupra ſuper eiſdemmet uerbis abundè ſcripſimus, ad alia tranſibimus, dum primo admonuerimus illam Clauſulam (ut ſuprà) repetere omnes qualitates, quæ ſuprà in mater. realis ſolutionis expreſſæ fuere, l. 1. §. deinde, & Bart. ibi, in §. ex hoc edicto, ff. de poſtul. de quo ſupra dictum fuit in Clauſula immunitatis.

De conſenſu, & voluntate cæterorum venditorum.

GLOSSA SECVNDA.

IDeo apponitur hæc Clauſula, ut ſoluentes etiam pro iſta rata his nominatis ſoluta à conuenditoribus, & conſocijs liberẽtur, per ea quę ſupra dicta fuere in Clauſula, & de conſenſu uoluntateque. Verum quia fieret præiudicium conſentientibus in reliquo perſoluendo, ut ipſi ſuas ratas integras poſtea exigere non poſſent, quaſi hæc pars ſoluta etiam cederet ad eorum beneficium, ideo ſubditur Clauſula ſequens.

Ad computum, & pro parte ſuarum ratarum, quas habent in dictis bonis, vt ſuprà venditis.

SVMMARIA.

1 *Rata quid ſignificet, & quid verbum pro rata.*
2 *Venditores omnes tenentur de euictione ſi ex inſtrumento conſtat omnes ſuam partem precij recepiſſe.*

GLOSSA TERTIA.

RAta dicitur quandoq; pars uirilis cõtrahentis uel hęredis, l. 1. ubi gl. C.
1 Vnde lib. & l. fin. † C. de impub. & alijs ſubſtit. quandoque hęreditaria, ut in l. 1. C. co. licèt in dictis locis de hoc uerbo rata mentio nõ habeatur, ut dicit Bald. in d. l. fin. num. 1. ſcias ergo alibi dicit Bal. in Auth. De functo, nu. 11. C. ad Tertyl. quòd uerbũ, pro rata, debet intelligi pro portione, quę ſe contingit, & ſecundum naturam ſubiacentem, ideſt pro portione, quam iuris ratio unicuiq; diſtribuit, quo ſenſu etiam accipitur in l. ſic pro rata, ff. de relig. & ſumpt. funer. & tradit Dec. in d. l. 1. in princ. C. unde lib. & abundè Tiraquel. in tracta. de retractu, tit. 1. §. 11. gl. 8. per totam. ſequitur Benuẽ. Strach. in trac. de decoctor. ultim. parte, nu. 28. expreſsè igitur ad tollen. omnes dubitationes hic declaratur, quod importet hic uerbum ratarũ, &
2 not. † eſt, quod quando in inſtrumento conſtat omnes uenditores uel uẽditioni conſentientes ſuam partem, & ratam precij recepiſſe, haud dubiè tenentur de euictione, ut Bar. tradit in l. quidam, in fi. ff. de euict. & Fab. in tract. de empt. & uend. 34. q. in fi. 3. q. principalis, nu. 59. ubi dicit, quod ideo cautè in inſtrumentis apponitur, omnes uenditores pro ſua parte, & rata ſe precium habuiſſe confeſſos fuiſſe.

Pręſen-

Præſentibus & ad ſe trahentibus, & in ſua poteſtate retinentibus, tantamque fuiſſe quantitatem confitentibus, in tot monetis aureis, & argenteis, bonis, & expendibilibus.

SVMMARIA.

1 *Emptor tenetur facere precium venditoris, & ſic in eum dominium transferre, licet aliàs teneatur emptor reſpectu rei, & ratio.*

2 *Emptor non dicitur ſoluiſſe precium ſi non manſit penes uenditorem ſed ſtatim redditum fuit.*

3 *Emptor ſi ſoluit precium de pecunia aliena quã diu extat dicta pecunia, ita vt non fuerit conſumpta, & commixta, non dicitur ſoluiſſe.*

4 *Pecuniæ dominium transfertur per conſumptionem & commixtionem.*

GLOSSA QVARTA.

DE iſtis Clauſulis & earum materia ſatis dictũ fuit ſupra ſuper verb. & numerauerunt, cũ ſequentibus verbis, & ſupra proximè ſup verbis, & libras 200. citando Spec. ſolum duo hic etiam addenda cenſuimus. primum, quod tenetur † emptor precium facere venditoris, & ſic in eum dominium transferre, licèt aliàs teneatur venditor reſpectu rei (vt ſuo loco dicetur,) l. ex empto, in fine princ. ubi gloſ. ponit rationẽ, qđ ideo tenetur, quia latius tenetur, cum teneatur in genere, & venditor in ſpecie, & ibi quoque Doct. ff. de action. empt. Aret. in §. actionum, nu. 7. Inſti. de actio. & Fab. d. tract. 5. quæſt. principali, col. 7. circa ſextum & vltimum, nu. 34. Secundum, quod precium dẽt eſſe mãſurũ, penes venditorẽ, vnde ſi ſtatim
2 redderetur, non diceretur ſolutũ, † vt citando Bald. tradit idem Fab. ibi, nu. 33. de quo tñ dicẽdum eſt vt ſupra diximus in Clauſula (Coram me notario) ad tollendas verò difficultates addita eſt illa Clauſula (& in ſua poteſta-
3 te retinentibus) ſi ẽt † ſolueretur pecunia aliena venditori non prodeſt ſolutio emptori, cũ pecunia ipſa ſi extet poſſit vindicari, & ꝓpterea nõ trãsfertur dñium rei in emptorem, vt inferius dicetur. ita trad. glo. verb. emptori, l. l. cũ fundus, §. ſeruũ tuum, & ibi Salic. & alij poſt eũ, ff. ſi cert. pet. quod procedit donec ſit facta cõſumptio, vel commixtio, ita quod diſcerni, & ad oculũ demõſtrari non poſſint, l. ſi alieni, ff. de ſolut. l. nõ oĩs, §. 1. ff. ſi cert. pet. Caſtr. in d. §. ſeruum tuum, in fi. & tradit idẽ Caſtr. in l. procuratoris, §. pen. nu. 5. ff. de tri-
4 but. De conſumptione † ãt pecuniæ, ſeu commixtione per quam transfertur ipſius dominiũ, tradit Bart. & alij latè, in l. ſingularia, in primo ſpeciali pecuniæ, & ibi latiſſimè Cagnol. nu. 133. & ſequen. ſupra allegata.

CLAVSVLA XXXVIII.

Reſiduum vero dicti precij quod fuit & eſt, in, & de libris 3075. M.

SVMMARIA.

1 *Vendita rei dominium ad hoc vt transferatur neceſſe eſt vel precium eſſe ſolutũ, vel alio modo venditori ſatisfactum ex promiſsione, vel e pignore, vel habita fide de precio, etiam ſi modica ſumma remanſerit ſoluenda.*

2 *Venditor poteſt retinere rem venditam loco pignoris niſi ſibi ſit integrè de precio ſatisfactũ.*

3 *Vendita rei dominium pro parte nõ tranſit licet ſoluta ſit pars precij.*
Licet quo ad fructus aliud ſit.

4 *Venditor poteſt rem venditã vindicare ſi tradita ſit quando nõ fuit habita fides de precio niſi emptor paratus ſit precium ſoluere.*

5 *Venditor videtur habuiſſe fidẽ de precio rei traditione facta, etiam ſi venditor dixerit ſe habere fidem per decem dies: nam nõ retransfertur dominium elapſo tempore præſcripto ſine noua traditione.*

6 *Vendita rei dominium non ſoluto etiam precio transfertur ſi venditor permittit rẽ per emptorem exportari, nec nuncium mittat eum eo. Declara tamen & intellige vt hic.*

7 *Venditor non cenſetur habuiſſe fidem de precio in nundinis perſonæ ignotæ, & receſſura a vendens.*

8 *Venditor non præſumitur habuiſſe fidem de precio, ſi ei vendidit qui iam inierat conſilium decoquendi.*

9 *Venditio perficitur habita fide de precio, & dominium transfertur data dilatione ad ſoluendum.*

10 *Vendens alieno nomine, an & quando poſſit fidem de precio habere.*

11 *Procurator fiſci vendens non poteſt habere fidem de precio.*

12 *Minor ſeu eius adminiſtrator vendens non poteſt fidem de precio habere.*

13 *Prælatus, vel eccleſia adminiſtrator vendens fidem de precio habere nequit.*

14 *Procurator generalis poteſt & vendere, & fidem de precio habere.*

15 *Procurator ſpecialis ad vendendum numquid poſſit fidem de precio habere.*

16 *Vendita res dominium non transfertur in caſibus, in quib. fides de precio haberi nequit etiã ſi ſit habita pro modica ſumma.*

17 *Venditionis contractus fide de precio non habita valet, licet dominium non transferatur, valet inquam quo ad actionem perſonalem ad re petendum precium.*

18 *Venditione facta ſi precium pure ſit promiſſum, ſtatim debetur.*

19 Pre-

19 *Procurator licet regulariter fidem de precio habere non poſsit, habere tamen poterit ſi ita vigeat conſuetudo vel loci, vel mandantis, vel etiam ipſius procuratoris.*

20 *Procurator fidem habere poteſt de precio, quãdo eſt coactus ad id faciendum, & non poteſt reſiſtere etiam propter nimiam reuerẽtiam, vel id ex rerum qualitate faciendum erat.*

21 *Procurator fidem de precio habere poterit quando promiſsio emptionis reputaretur pecunia numerata, & fuit dilatio breuius duorum, vel trium dierum data.*

22 ***Executor teſtamentarius an, & quomodo poſsit vendens fidem de precio habere.***

23 ***Creditor vendẽs pignus numquid fidem de precio habere poſsit.***

24 ***Vendere coactus rem ſuam non tenetur fidem de precio habere.***

GLOSSA PRIMA.

AD hoc vt dominium rei vẽditę, trãſ
ferarur in emptorẽ, neceſſe eſt pre-
1 cium eſſe ſolutum, vel alio mõ † ven
ditori ſatisfactum expromiſſore, vel pigno-
re: vel ſit habita fides de precio, §. uẽditę, ubi
Doct. Inſtit. de rerũ diuiſ. l. qđ uendidi, ff. de
cõtrah. empt. d. l. procuratoris, §. pen. ubi Ca
ſtren, n. 5. de tribu. tradit Bal. in l. inciuile, C.
de rei uend. & in l. ſi nõ donationis, C. de cõ-
trah. empt. Fab. d. tract. 5. q. uerſ. circa ſextũ,
nu. 33. & ſupra in 16. quæſt. 3. quęſt. principa
lis, nu. 32. qđ procedit etiã ſi modica ſumma
remãſerit perſoluenda, l. quamdiu, C. de di-
ſtract. pign. Fab. d. nu. 32. & in d. 5. quæſt. nu.
43. et latiſſimè Tiraquel. qui alios citat, in tra
cta. de retractu conuention. §. 4. gl. 6. nu. 24.
2 in quibus locis dicunt Doct. licere † uẽditori
retinere rem uenditam loco pignoris, niſi ſi-
bi ſit ſatisfactũ integrè de precio, l. Iulianus,
§. offerri, ff. de action. empr. gloſ. in d. §. uen-
ditæ, in uerbo, res, Fab. locis præallegatis in
primo nu. 35. in 2. nu. 44. de quo ẽt per Alex.
cõſ. 90. 2. col. 5. uol. Io. de Amic. cõſ. 73. nu. 2.
& Bertran. 95. 1. nu. 39. 1. par. priorũ admit-
tit Socin. cõſ. 109. nu. 2. 1. uol. & trad. Capic.
3 deciſione 119. nu. 14. & licet † ſit ſoluta pars
precij, tñ nõ acquiritur pro parte dominium
rei, licet quo ad fructus aliud dicẽdum ſit; de
quo ſuo loco dicetur, ut ꝑ Tiraquel. qui plu-
res citat in d. tract. de retractu conuention. in
fine, nu. 70. 71. Boer. conſ. 23. num. 12. Ruin.
cõſ. 144. nu. 3. 1. uol. & Io. Pirrhus, in repe. l.
contractus, 2. col. 5. quęſt. ff. de reg. iur. & po-
4 teſt etiam res † uendicari, ſi tradita ſit, quan-
do non fuit habita fides de precio, niſi em-
ptor paratus precium ſoluere, d. §. penul. ubi
Caſtr. gloſ. in d. l. quod uendidi, & in d. §. uẽ-
ditæ; in uerbo dato, Bald. in d. l. ſi non dona-
tionis, Fab. d. quæſt. 5. num. 36. In dubio au-
tem facta traditione rei, uidetur uenditor fi-
dem habere de precio, gloſ. in d. l. quod uen-
5 didi, & in † d. §. pen. & Caſtr. in d. §. uenditę,
in uerbo fidem, Bald. in l. inciuile, & Caſtrẽ.
C. de rei uẽdic. & eſt communis opinio etiã
ſi ſit dictum quod uenditor confidit de em-
ptore, uſque ad decem dies tantum, quia trãſ
lato dominio nõ retransfertur ſine alio actu
retraditionis, ut per Bald. in d. l. inciuile, &
Aret. in §. uẽditę, prædicto nu. 2. Alex. conſ.
86. num. 6. in 6. licet Fab. in d. 5. quæſt. num.
40. pluribus rationibus nitatur contrariam
partem tueri; Fortius uoluit Salic. poſt Guil.
in d. l. inciuile, & Aret. ſequitur in d. §. nu. 2.
6 quod ſufficiat, † quod uẽditor permittat rem
per emptorem exportari, nec nuncium mit-
tat cum eo, qđ tamẽ in aliquibus caſibus nõ
procedit, ut quãdo agebatur inter contrahẽ-
tes, quod ſtatim precium ſolueretur, l. ſi qua-
ſi, ubi omnes, ff. de pign. action. Bald. in d. l.
inciuile, num. 1. ubi ẽt Caſtr. & idem ſi credi
tur res per duos uel tres dies, quãdo promiſ-
ſio debitoris communiter habebaĩ pro pecu
nia numerata, ut dicetur infra de procurato-
re habente fidem de precio, nec in his in qui
bus ſtatim conſueuit precium ſolui, uel ex cõ
iectura ta mente partium, idem dicendum eſ
7 ſet, ut quia † res uenditur in nundinis, & per-
ſonæ ignotæ & receſſuræ, cui non eſt uériſi-
mile uenditorem uoluiſſe credere, & dare di
lationem ad ſoluendum, ut per Bald. in d. l. ſi
non donationis, Caſtr. in d. §. pen. & Fab. d.
8 5. quæſt. nu. 40. & idem eſt, † quando merca-
tor iam iniuerat conſilium decoquendi, &
fugiendi, tunc propter eius dolum non cenſe
tur habita fides de precio, ut ꝑ Ang. & Ale.
in l. ſi cum dotem, §. fin. ff. ſol. matr. cum alijs
traditis ꝑ Benuen. Strach. in trac. de decoct.
9 3. par. nu. 31. Habita † itaque fide de precio,
perficitur uenditio, ut d. §. uenditę, & alijs iu
rib. ſup. citaris, & tradit Alex. in cõſ. 173. nu.
11. 6. uol. & dominium transfertur data dila
tione ad ſoluen. ut hic, iuribus, ſup. citatis, &
tradit Socin. conſ. 130. nu. 2. in 4. uolu.

Sed nunquid procurarot, uel alius admini
ſtrator uendens alieno nomine, poſſit habe-
10 re fidem de precio, & ualeat † contractus? &
11 reſpectu procuratoris † fiſci certum eſt quod
non, l. ſi procurator, §. 1. ubi Bart. ff. de iure fi
ſci. glo. Bal. & Salic. in l. cum uendente, C. u-
bi cauſ. fiſcal. gloſ. & Bart. in l. 1. C. de fide in
ſtrum. & iure haſtę fiſc. lib. 10. Bald. & Salic.
poſt antiquos, in l. inciuile, C. de rei uend. &
trad. omnes, in l. à diuo Pio, §. ſed ſi emptor,
12 poſt Bart, ff. de re iudic. Et idem † eſt in mino
re uendente ſeu eius adminiſtratore, qui nõ
poteſt

Digitized by Google

poteſt uendere niſi ex cauſa, l. magis puto, §.
nō paſſim, ff. de rebus corū, de quo dictū fuit
13 ſupra, et idē † in prelato vel adminiſtrator Ec
cleſiæ, qui ſine cauſa legitima res Eccleſiæ a-
lienare non poteſt. Authē. Hoc ius porrectū,
C. de ſacroſanc. Eccleſ. in his enim quia cau
ſa propter quam fit uenditio, precio nō rece-
pto non adimpleretur, non poteſt alienando
fidem de precio habere, ut tradit gloſ. in d. l.
ſi procurator, §. 1. vbi Bart. & in hoc conue-
niūt omnes, in d. l. inciuile, & in d. §. ſed ſi em
ptor, Abb. in c. 2. de precar. & in c. cum olim
Abbas, & ibi Felin. nu. 5. de offic. deleg. Ca-
ſtro, in l. eleganter, §. ſi uendiderit, ff. de pign.
act. Fab. d. tract. in 16. quæſt. 3. quæſt. princi-
14 palis, nu. 31. in procuratore † uerò generali,
omnes etiam concordant, quod poſſit uende
re, & habere fidem de precio, niſi id ſibi ſit
prohibitum, ad notata per tex. in l. quicumq.
§. item ſi inſtitor, ff. de inſti. & tradunt Doct.
in locis præallegatis, & Aret. in §. uendita,
præallegato, Bart. in l. 1. 1. lectura, ff. de offic.
15 procur. Ceſar. In procuratore † uerò ſpeciali
ter ad uendendum, controuertunt Doctores
nam antiqui Guil. & Iac. de Aret. & Cin. in
d. l. inciuile, uidētur indiſtinctè tenere, quod
non poſſit habere fidem de precio, ſed pecu-
nia præſenti uendere debeāt, cui opinioni ui
detur adhærere Bartol. in d. l. 1. licet mihi ui-
deatur ſe remittere in d. §. ſed ſi emptor, pro-
ut etiam ſe remittit in pluribus alijs locis, &
huic opinioni et accedere uident Salic. in d.
l. inciuile, adducens rationem diuerſitatis, q̄a
procurator generalis pōt in alia negocia dñi
erogare precium, ſecùs in ſpeciali, qui debet
ſtatim ſoluere domino. quem ſequitur etiam
Aret. in d. §. venditæ, col. 2. & huius opinio-
nis uidetur fuiſſe Caſtr. in d. l. quicūque, §. nō
tamen. Sed tamen aliter diſtinguendo decla
rant Bar. in d. §. ſed ſi emptor, quod autē pro
curator ſpecialis habet mādatum limitatum
ad uendendum pro certo precio, & tunc ha-
bendo fidem de precio, cenſeretur minus uē-
dere propter dilationem, l. ſi predio, in diem
in fi. ff. de in diē addict. §. plus autem, Inſt. de
actio. tradit Corn. conſ. 303. in 3. & plura ad
hoc citat Taraquel. in tract. de retractu, tit. 1.
§. primo, gloſ. 18. num. 35. & ſeq. & tunc non
poteſt, quia excederet fines mandati, l. dili-
genter, ff. mand. Et idem eſt quando ob certā
cauſam fit uēditio, ut d. §. ſed ſi emptor, aliàs
poſſet procurator habere fidē de precio, ma-
ximè quando cedit ad utilitatem domini, l.
qui fundum, §. procurator tuus, ff. pro empt.
l. 1. §. 1. ff. de except. rei uend. & tradit cum
Bart. concordat Bald. in d. l. inciuile, & Bal.
& Caſt. uidentur ſequi ad Bar. ſe remittēdo,
in d. l. quicumque, §. ne tamen, & idem Caſt.

in l. fin aūt dominicam, quam legit cum §. I.
præcedent. ff. de pact. & in d. §. ſi uendiderit,
Abb. in d. c. 2. & in d. c. cū olim Abbas, uide
etiam Felin. qui dicit, qđ omnes concordant
cum Bar. nihil mutantes, qđ de Salic. & Are.
ſupra citatis in contrariū dici nō pōt. Ale. &
Iaſ. in d. §. ſed ſi emptor, & Fab. d. 3. q. nume.
30. Angel. in l. 2. ff. de iuriſd. omn. iud. & in
conſ. 43. ad fin. & Benuen. Strach. in tract. de
16 mercat. in tit. manda. nu. 26. His igitur † caſi-
bus quibus non poteſt haberi fides de precio
per uendentem, dominium non transfertur,
etſi pro modica sūma ſit habita fides nō pro
toto. Bal. in d. l. inciuile, nu. 4. licèt quo ad a-
ctionem perſonalem ad repetēdum precium
valeat contractus, licet dominium non tranſ
feratur. Bal. et Salic. in d. l. inciuile, nu. 4. et in
d. l. cum uendente, Fab. d. queſt. nu. 32. Alex.
nu. 8. & Iaſ. nu. 7. in d. §. ſed ſi emptor, & Fel.
in d. c. nu. 5. & propterea his caſibus cautius
eſſet quod non daretur dilatio ad ſoluēdum
ut hic fingitur data, ſed procurator cōfitetur
habuiſſe precium, ut per Bar. in d. l. ſi procu-
rator, §. fi. Abb. in d. c. 2. de precar. & ſequun
tur nonnulli ex ſupra citatis. Eſt uerum, ut te
nent Bald. & Salic. in d. l. inciuile, quod ſi ſit
18 facta † uēditio, & purè ſit promiſſum preciū,
quia ſtatim deberetur, §. omnis ſtipulatio, In
ſtit. de uer. obli. & ſupra dictum fuit in Clau-
ſula (Eiſdē, uel ſuis) fol. 185. ualet cōtractus,
quod tunc non ſoluatur, ſecùs ſi ad diem uel
ſub conditione. ſequitur etiam Fab. d. nu. 32.
In aliquibus tamen caſibus poteſt etiam pro
curator, qui regulariter non poſſet habere fi-
dem de precio, ut ſupra uendere, & ipſam, fi-
dem habere dando dilationem ad ſoluēdum
19 pure, ſi † ſit conſuetudo in illa regione uendē
di ad credentiam ut uocāt, ſeu habita fide, ut
tradunt Raph. & Alex. nu. 7. in d. §. ſed ſi em-
ptor, Caſtr. in conſ. 305. Viſis, & ponderatis,
2. col. in princ. 1. vol. nouiſſimorum, & Aret.
in d. §. vēditæ, 2. col. ubi idem dicit, ſi talis ſit
conſuetudo domini mandantis, uel procura
toris uendentis, & id ſciuit mādans, & idem
20 firmat Caſtr. in d. cōl. ſi † procurator fuit coa
ctus id facere, & nō potuiſſet reſiſtere, etiam
propter nimiam reuerentiam, uel id ex quali
tate rerum erat faciēdum, & idem ſecūdum
21 Raph. et Alex. in d. §. quādo † promiſſio em-
ptoris reputabatur pecunia numerata, & fuit
data dilatio breuis duorum uel triū dierum.
In executore uerò vltimæ uoluntatis, ſi ſit
datus ſimpliciter, nō poteſt habere fidem de
22 precio, ut per † Bar. et omnes, in d. §. ſed ſi em
ptor, et per Canō. in d. c. cum olim Abb. ſi cū
libera poteſt, ſecundum Bar. in l. alio, nu. 22.
ff. de alim. & cib. leg. Aret. in d. §. uenditæ, 2.
col. et Iaſ. in d. §. ſed ſi emptor, nu. 8. licèt Fa-
bian. ali-

Digitized by Google

bian.aliter uoluerit loco præallegato nu. 31. quod tamen concordando opiniones tenet Imo.in d.§.ſed ſi emptor,& ſequuntur Alex. & Iaſ. & Felin. in d.c.nu.6.modo in tempore dato ad ſoluendum poſſit ſatisfieri legatis & voluntati teſtatoris, & ſic quod dilatio ad ſoluendum precium data, non ſit longior & excedat tempus quo debet ſatisfieri legatis.
23 An autem creditor †uendendo pignus poſſit habere fidem de precio, eſt text. & ibi not. Doct.in d.l.eleganter,§. ſi uẽdiderit, de pig. act.de quo etiam per Alex. & Felin.in dictis locis.Illud autem non eſt omittendum,quod
24 †ſi quis ex diſpoſitione legis uel ſtatuti,cogitur uendere rem ſuã,non tenetur fidem habere de precio,gloſ.in verbo,neceſſitatem,in l. 2.C de commun.ſer.manu. Tiraquel.in trac. de retractu,tit. 1.§.1.gloſ.3. in principio.

Saluo iure verioris calculi.

S V M M A R I A.

1 *Clauſula, ſaluo iure verioris calculi, quemnam habeat effectum, & quid importet.*

2 *Inſtrumentum certam habet executionẽ licet pacto cõuentum ſit quod ſi facto calculo reperiretur minus deberi q̃ fuerit quãtitas promiſſa, illa tantũ minor quantitas cenſeatur promiſſa.*

GLOSSA SECVNDA.

1 ISta Clauſula †ſolet eſſe in uſu,& eſt ſimilis Clauſulæ illi, plus minus, de qua habetur in l. Publia §. final.ff.depoſ.quam Clauſulam antiqui duabus litteris P.M.ſcribere ſolebant,ut tradit Alciat.in l. hæc adiectio,in princ.ff.de uerb.ſign.& eundem hęc, quem illa habet effectum,nec enim ſuſpenditur obligatio,ſed interim certa eſt ſumma,niſi aliter ex calculo reprobetur,ut uidetur probari in l.2.cum gloſ.ff.de in diem addict.nec propterea diminuitur confeſſio uel obligatio licèt poſſit reſolui alio conſtito, ut ſupra, ut Bar. tradit,& ſequuntur Bald.& Caſtr.in d.§.fi.& Bart.in l.in actione,in fi.princ.ff.de furt.facit etiam l.hęc uenditio,§.fi.ubi idem tenet Bald. ff. de contrah.empt.& idem Bal. in Rubr.C.depoſiti,6.q.nu.6.Dec.in l.is dãnum, §. quod pendet,& in l. plerumque,nu. 5.ff.de reg.iur.& ad propoſitũ tradit Soc. in l.pecuniam,ultimo not.nu.10. ff. ſi cert. pet. quod ſi in inſtrumento dictum ſit, & pacto conuentum, quod ſi facto calcùlo reperiretur minus deberi quam fuerit quantitas promiſſa, illa tantum minor quantitas cenſeretur promiſſa,
2 interim †tamen inſtrumentum habet executionem,tamquam certam quantitatem continens, & ita dicit pluries obtinuiſſe,quod etiam firmat in l.quibus diebus, §.quidam Titio,ad finem,ff.de condit.& demonſtr.ſequitur Dec.in d.l.pecuniam,num. 8.& Cagnol.in d.§.quod pendet,nu.4.& Tiraquel.in tract. de retractu conuention. §. 2. gloſ.vnica,nu.74.in quibus locis plura citantur ad hoc propoſitum. & idem de Clauſula quantæcumque ſit quantitatis, tradit Alex. conſ.7.col.2. in 4.citato ſupra ſuper Clauſula, Vel cuiuſcumque fol. 102.& Galeſ.in tractat.ad for.Came.oblig.3.par.5.queſt.in tit. de ui inſtr.oblig.Came.num.34.

Prædicti emptores vt ſupra agentes, videlicet Dominus Antonius nomine dicti patris,& Dominus Rodulphus ſuo nomine proprio.

S V M M A R I A.

1 *Videlicet, dictio, quot modis ſumatur.*

2. *Scilicet, dictio, idem importat quod videlicet.*

3. *Id eſt, dictio, idem quod ſcilicet, & videlicet.*

GLOSSA TERTIA.

1 DE iſta dictione †(videlicet) quę quãdoque ſtat limitatiuè,& reſtrictiuè, ut in l.tempus,ff.de re iud.quando-
1 que declaratiuè,l. filio quem pater, in princ. ubi Aret. in fin.ff.delib.& poſth.quibus modis hic ſtare poteſt,& aliquando alijs modis, ut per Bart.in l.1.ff.ad l.Aquil.& per Bart.in l.1.ff.ad l. Aquil. & per Bal. de dictione ſcilicet,quæ uidetur eiuſdem ſignificationis,in l. 1. ff. quando act. de pecul. eſt annal. & latè Iaſ. qui plura citat,in d.l.tempus,in princ.&
3 de dictione ideſt,† Alex.in l.ſunt qui,nu.6.ff. de re iud. præter ea quę de dictis dictionibus tradit Alber.in Dictionario ſuo, ſuper illis uerbis,& de qua Clauſula aliqua etiam diximus ſupra fol.182.& de ea etiam Pariſ.conſ. 92.nu.33.in t.6.nu.21.eod.uolu.Ruin.conſ. 97.num.13.& 15.vol.2.

Sponte vt ſupra obligantes dictus Antonius prædictum Baptiſtam eius patrem, & omnia, & ſingula eius bona, pręſentia & futura, per ſe,& ſuos hæredes.

S V M M A R I A.

1 *Filius non poteſt obligare patrem niſi habeat mãdatum ſeu de peculio, uel de in rem verſo, & ſimilibus cauſis.*

Obligare regulariter nemo poteſt alium.

2 *Filius poteſt meliorem patris conditionem facere eique acquirere.*

3 *Pater obligatur ex contractu filij ſecuta ipſius ratificatione.*

GLOSSA

Digitized by Google

GLOSSA QVARTA.

1 FIlius non † poteſt obligare patrem nec
eius bona,ut ſupra etiam dictum fuit,
ſuper verbis, & dictus Antonius niſi
habeat mandatum ſeu de peculio, uel de in
rem uerſo,& ſimilibus cauſis,ſicut nec quili-
bet alius alium regulariter obligare poteſt,l.
nec filius,allegata cum gl. C. de rebus cred.
& d.l.filius, C.de pact.& l.contra iuris, §.fi:
2 cum l.ſequ.ff.eod.tit. ſed † bene poteſt facere
meliorem conditionem patris, & acquirere
ei obligationem,l. filiusfamil.ff. de ſolut. &
idem in ſeruo l. 3. C. de pactis, cum ibi not.
3 tamen ſubſequuta † ratificatione patris,obli-
gatur pater, & reconualeſcit obligatio facta
per filium,d.l. nec filius,& ratihabitio reno-
uabitur,& habet uim mandati,c.ratihabitio
nem,de reg.iur.in 6.& l.ſemper qui non pro
hibet,ff.eod. tit. vbi Modern. & latè dictum
fuit ſupra in Clauſula ratihabitionis, ſuper
uerbo ratificabit,fol.33.& quia tenetur per-
mittens de rato,non ſequuta ratificatione ut
in eadem Clauſula in uerbo, Et pro quo de
rato,& in uerbo.Et ſe facturos,& curaturos,
fol.30. & 31.

CLAVSVLA XXXIX.

Et ipſi ambo & una cum eis.

SVMMARIA.

1 Vnà, dictio, quid importet.
Notarij clauſulas ponunt in inſtrumentis illis abutentes tamquam ignari.
2 Fideiuſſor quis ſit,& quotupliciter ſumatur.
3 Fideiuſſor differt à mandatore,ſponſore,conſtitutore,& expromiſſore.
4 Mandator quis dicatur,& quomodo à fideiuſſore differat.
5 Sponſor quis dicatur.
6 Conſtitutor quis dicatur.
7 Expromiſſor quis dicatur.
8 Interceditur pro alio quinque modis mandando,fideiubendo,conſtituendo,nouando,& promittendo.
9 Fideiuſſor quibus obligationibus poßit accedere.
10 Fideiuſſor accedere poteſt etiam ſi principalis officio iudicis tantum teneatur.
11 Fideiuſſor fideiuſſoris eſſe poteſt.
12 Fideiuſſor obligari poteſt pro ſeruo,& pro pupillo, & poteſt cogi ad ſoluendum licet non poßit cogi principalis, vel ipſe non haberet contra eum regreſſum.
Declara tamen vt hic.
13 Fideiuſſor obligari poteſt pro obligatione ortum habente à delicto,licet non pro ipſo delicto.
14 Fideiuſſor verbis tantum obligatur,& quibus.
15 Fideiuſſor nedum tenetur quando pro alio debitore ſimpliciter promiſit,ſed etiam ſi ſit dictum quod teneatur ſi debitor non ſoluerit.
16 Fideiuſſor obligatur etiam ſi promittat pro perſona repræſentata ut pro hæreditate iacente.
17 Fideiuſſor nedum fauore creditoris,ſed & fauore debitoris accipitur.
18 Fideiubens pro alio,male uti dicitur ſubſtantia ſua.
19 Exercitium nullum, ars nulla eſt, quod, quave addiſci, uel exerceri magis damnoſum, aut damnoſa addiſcenti, exercentique ipſi, quam pro alijs fideiubere.

GLOSSA PRIMA.

1 DIctio, † Vnà,idem importat quod ſi-
mul,l.fi.& ibi Bald. in 6.oppoſ. nu.
8.& Iaſ.col.fi.C. de impub. & alijs
ſubſtit.& idem Bald.in l.vnica,§.his itaque,
num.2.C.de cad.tollend.
Et quia hic fingitur factam eſſe permiſſio-
nem de ſoluẽdo reliquum precij cum fideiuſ
ſore, & per plures obligatos, ideo hic uenit
tractanda materia fideiuſſorum, & plurium
rerum obligatarum;quantum tamen attinet
ad declarationem clauſularum noſtri inſtru-
menti,& ultra etiã prout uidebitur poſſe ex-
pedire tam contractibus quàm tabellioni-
bus,qui clauſulas iſtas ponunt in inſtrumen-
tis,& eis abutuntur tamquam ignari,ut dicit
Spec.in tit.de renunc. & concluſ.§.1.nu.10.
Et à fideiuſſoribus initium faciendo, de plu-
ribus,reis poſtea inferius ſuo loco dicẽt,pri-
2 mo ſciendum eſt,quod † fideiuſſor quãdoque
generaliter accipitur, ſeu eſt nomen genera-
le. quandoque ſpecialiter ſeu ſpeciale. ſi ge-
neraliter accipiatur,comprehendit etiã man
datorem,& conſtitutorem,& eum qui ex to-
to in ſe trãsfert obligationem,qui expromiſ-
ſor dicitur,ut tradit Azo in Summa tit.C.de
fideiuſ.nu.1.& Bart. in Auth.Hoc itaque,4.
queſt.nu.68.C.de duob.reis.propriè uerò &
ſtrictè,fideiuſſor eſt,qui acceſſoriè obligatur
ad maiorem cautelã creditoris, ut probatur
Inſtit. de fideiuſ.in prin.& ibi Aret.nu.1.qđ
etiam Pet.de Vazo. ponit in ſua pract.ſeu ap
para. Notariæ,in tit. de beneſ. competere fi-
deiuſ.nu.1.& Io. Oldendorp.in tract.de iur.
ſingu.in tit.de priuil.fideiuſ.ſed latius ipſum
definiuit uel deſcripſit Hoſtienſ. in prin.eius
Summæ,in eo.tit.quod fideiuſſor eſt ille,qui
alienam obligationem in ſuam ſuſcipit fidẽ,
principali tamen debitore remanente obli-
gato,ſequitur Marſil. in Rubrica,de fideiuſſ.
num.2.& Pariſ.conſ.110.nu.7.1.uol.ſed ad-
dẽdũ eſt,ut per Azon. in d.tit.in prin.(per ſti
pulationem) cum fideiuſſor tantum uerbis
obligetur,l.blanditus,uideantur Bart.& alij.
C.de

C.de fideiuſ. Alexander, in l. 5. §. ſtipulatio,
numero 4. ff. de uerbor. oblig. & etiam dice-
3 tur inferius. Et differt † fideiuſſor à mandato-
re, ſponſore, conſtitutore, & expromiſſore,
ut per gloſſ. in uerbo fideiuſſorem, in Auth.
de fideiuſ. in princ. collat. prima, aliqua per
gloſ. & Doctor. in Rubrica, ff. & C. eod. titu.
& gloſ. in locis citatis, per Alexand. in dicto
§. ſtipulatio, numero ſecundo. Pet. de Vnzo.
& Ioan. Oldendorp. locis præallegatis. Are-
tin. in dicto princip. Inſtit. eod. tit. & Marſ.
in dicta Rubrica prima, & 2. columna. nam
4 † mandator eſt, qui alteri mandat ut fideiu-
beat, uel eum rogat, ut per Marſ. ibi, numero
3. & ſemper ante fideiuſſorem obligatur, ni-
ſi in aliquibus caſibus ſpecialibus, ut l. ſi ue-
ro non remunerandi, §. ſi poſt, & §. planè, ff.
mand. fideiuſſor uerò ante & poſt accipitur
§. fideiuſſor, & l. 2. Inſtit. eod. tit. de fid. & l. 4. §.
1. ff. eod. licet quæſitum ad effectum obliga-
tionis ſemper eius obligatio ſubſequatur, de
quo etiam latè Pariſ. conſilio prædicto 110.
num. 71. & ſequen. in primo, tametſi contra
ctus ipſius poſſit procedere, ut per Caſt. poſt
alios, in dicta Rubrica, & Marſil. numero 6.
qui ponunt alias differentias, ut etiam Aret.
in dicto principio, ut quia mandator obliga-
tur conſenſu, fideiuſſor uerbis, ut ſupra ille
ex bonę fidei iudicio, hic actione ſtricti iuris,
5 ut per eos ibi. Sponſor † eſt, qui ſponte, & ſi-
ne rogamine pro alio intercedit, l. q. patitur,
6 ff. manda. Conſtitutor, † qui poſt obligatio-
nem rei pro eo ſine ſtipulatione promittit, §.
de conſtituta, Inſtit. de action. l. fi. C. de con-
ſtit. pecun. & tradit Aretin. in dicto prin. vbi
ponit etiam differentias inter ipſum & fide-
iuſſorē. Expromiſſor qui promittit pro alio
non obligato, l. & eleganter, §. ſeruus pactio
8 nis, ff. de dolo. His † igitur quinque modis in-
terceditur pro alio, mandando, fideiubendo,
conſtituendo, nouando, & promittendo pro
eo qui nullo modo eſt obligatus, ut Baldus,
tradit in l. cum alter, C. de fideiuſ. & Aretin.
per alia uerba, in dicto princ. nume. 3. Omni
autem obligationi accedere poteſt fideiuſſor
ſiue re, ſiue uerbis, ſiue litteris, uel conſenſu
contractę, & ſiue naturali, ſiue ciuili tantum,
§. 1. Inſtit. eo. tit. uide Aretin. l. 1. ff. eod. tit. l.
quod enim, l. Græce, §. 1. & §. generaliter, &
l. fideiuſſor obligari, §. fideiuſſor, ff. eo. tit. ēt
10 † ſi principalis tantum officio Iudicis tenea-
tur, Bar. in l. Marcellus, nu. 4. & Caſtr. in l. 1.
ff. eo. tit. Aret. d. §. 1. num. 2. Alex. poſt Imol.
in l. 1. nu. 25. ff. de leg. 1. & Guid. Pap. quæſt.
11 570. nu. 5. immo, † & obligationi acceſſoriæ
alterius fideiuſſoris accedere poteſt, d. l. Grę-
ce, §. fi. & gloſ. in d. princ. Inſtit. eo. & Azo in
12 Sum. nu. 2. & obligari † poteſt pro ſeruo, &
pro pupillo, l. 2. ff. eod. & l. ſi à reo, §. adeo, de
clarando ut per Azon. ibi, num. 2. & tali caſu
poteſt cogi ad ſoluendum, licet nō poſſet exi
gi principalis, uel ipſe non haberet contra eū
regreſſum, ut per Azon. ibi, & Are. in d. §. 1.
in prin. quod etiam procederet, niſi lex omni
no annullaret contractū pupilli, uel minoris,
puta non ſeruata certa ſolennitate, l. qui con
tra, & l. ſi quis, & l. cum lex, cum leg. ſequen.
ff. de fideiuſſ. & Azo in d. Sum. nu. 2. in fin. &
Corn. conſ. 249. nu. 5. in 3. & cōſ. 214. nu. 12.
in 2. & 121. nu. 7. in 4. de quo & nos abundè
diximus ſupra, ſuper ſtatuto de indemnit. mu
13 lier. in 2. quęſt. nu. 3. ſol. 53. & poteſt † obliga
ri pro obligatione ortū habente à delicto, li-
cet non pro delicto ipſo, l. ſi à reo, §. fin. de fi-
de. & cum uerbis obligatio fideiuſſoris cōtra
hat ut ſupra d. l. blāditus, ut trad. omnes in d.
14 Rubrica, ſufficit † fuiſſe ſcriptū ipſum promi
ſiſſe uel fideiuſſiſſe; §. fin. Inſtit. eo. immo alia
uerba etiam ſufficiūt, ut ſi dicatur fideiubeo,
volo, cupio, affirmo, dico, l. Gręce, in prin. &
§. pen. Inſtit. eo. uel (quia igitur uis faciā) d. l.
blāditus, & idem ſi quis dicat, uel ſcribat ali-
cui, periculo meo crede, vel bn̄ credis, l. ſi ue-
ro non remunerandi, §. ſi quis mādauerit, ff.
mād. vel ſi dicatur, ſup me, ſeu periculo meo
habebitis fidem. Bart. in l. Lucius, poſt prin.
ff. de fideiuſ. Rip. in Rubrica, de pigno. nu. 5.
uel ſi quis dicat facio te ſecurū pro talt. Imol.
in l. delegare, ff. de noua. Alex. in cōſ. 174. nu.
15 9. in 7. vol. tenetur ēt fideiuſſor, † nedum qūi
p alio debitore ſimpliciter promiſit, ſed etiā
ſi ſit dictum, q teneatur ſi debitor non ſolue-
rit, qđ vulgariter ſolet fieri, & tūc facta inter
pellatione rei, uel cedēte reo, tenet, l. fideiuſ-
16 ſor obligari, §. fi. ff. eo. & obligari, ētſi † p̄mit
tat pro pſona repręſētata, ut p hrēditate iacē-
te, l. mortuo reo, ff. de fideiuſ. & licèt fauore
creditoris, ut ſibi magis cautū ſit, fideiuſſores
17 † accipiātur, ut in prin. d. tit. inſtit. tn̄ & in fa-
uorem debitoris præſtitus fideiuſſor cēſetur,
ut prioribus rationibus comprobat Socin.
conſ. 23. nu. 26. in 4. ubi non ualere fideiuſſio
nem filij pro patre ſtante ſtatuto, de quo in il
lo caſu, reſpondit, ut per eum ibi. Vltimo no
18 tādum eſt, quòd ille dicitur male † tuti ſubſtā
tia ſua, qui pro alio fideiubet, ut tradit Ang.
in l. in perſona, §. 1. & ibi ſequitur Iaſ. ff. de
pact. ſequuntur Alex. & Ripa, in l. ſi cōſtāte,
in prin. ille nu. 13. in fi. hic nu. 38. ff. ſol. matr.
et hoc ex piētia rerū magiſtra, c. q̄ ſit, de elec.
in 6. probatur, cum nihil lucrari, multum ue-
ro fideiuſſor ex fideiuſſione amittere pōt, &
p pea audiui ſæpius iocosè dici, nullum eſſe
19 exercitium nullā ve artē, † quod uel q̄ addiſci
uel exerceri poſſit magis dānoſū damnoſā ve
addiſcēti exercētiq; ipſi, q̄ p alijs fideiubere.

Et eo-

Et eorum precibus & inſtantia motus D. Antonius Maria filius quondam Petri de Fallatis, ciuis Ferrariæ de contrata Sancti Andreæ.

S V M M A R I A.

1 Fideiuſſor habet actionem mandati aduerſus principalem quibuſcumque verbis obtinuerit principalis illum pro ſe promittere.
Quod etiam in mandato ad maleficium committendum procedit.

2 Fideiuſſores eſſe poſſunt omnes, qui obligari poſſunt.
Mulier, miles, clericus fideiubere nequeunt niſi expreſſe priuilegijs ſuis renuncient.

3 Fideiuſſorem dare obligatus ex contractu, uel ex pacto inito tenetur dare ipſum in loco contractus, & de hominibus illius loci.

4 Fideiubens in contractu uenditionis, uel alio quouis cenſetur contractum ipſum approbare & ei conſentire, ita ut ſibi in iuribus ſuis præiudicet ultra fideiuſſoriam obligationem.

GLOSSA SECVNDA.

ALiqui tabelliones ſolent ſcribere precibus, & mandato, vt Specul. ponit
multas formas in tit. de fideiuſ. per
totum, & ita dicit Aret. in princ. d. tit. Inſtit.
de fideiuſſ. nu. 2. ſed tamen nihil refert, ſi dicatur Inſtantia, ut hic, ut etiam dicit Marſil.
1 in d. Rubrica nu. 3. quia † actione mandati tenetur principalis, ſiue roget, ſiue mandet, ſiue aliquibus alijs, uerbis eundem ſenſum inferentibus obtineat aliquem pro eo promittere, quod procedit etiam in mandato ad maleficium committendum, ut per Bar. in l. non ſolum, §. ſi mandato, nu. 2. ff. de iniur. Vt autem conſtet aliquem non pro ſuo ſed pro alieno debito promiſiſſe, & non eſſe principalem, ſed fideiuſſorem, hæc Clauſula adijcitur, ut per Aret. & Marſi. in dictis locis. Sciendum eſt tamen quod regulariter omnes, qui poſſunt obligari, poſſunt pro alijs fideiubere, tamen hoc fallit in muliere, quæ iuuatur Velleiano, tot. tit. ff. & C. ad Velleianum, in milite, & in clerico, l. milites, C. loca. l. de die, §. 1. ff. qui ſatisd. cogant. & in Auth. de ſacroſanctis Epiſc. §. Deo autem amabilibus, collat. 9. ſecundum Azon. in Summa, d. tit. num. 4. gloſ. in l. curialis, C. loca. dicit tamen Azo, quod ſi expreſsè renuncient ſuis priuilegijs, (quod poſſunt) obligantur. Sed in clerico prohibetur obligari, tamen ſi fideiubeat obligatur, ut uidetur tenere Bartol. in l. 3. nu. 11. de fideiuſſ. & expreſſius Rom. conſi. 409. Quo ad primum, nu. 18. quo ad ſecundum, per text. in c. peruenit, & in c. conſtitutus, de fidei. & ſequutur Iaſ. in l. patre furioſo, nu. 14. 3. col. vertic. 3. facit, ff. de his qui ſunt ſui uel alie. iuris. & in l. 1. nu. 10. ff. ſi quis in ius uoc. non ierit, & Marſ. in d. Rubrica 4. quæſtio. 2. num. 310. Cautius tamen erit, ſi apponetur in eorum obligationibus, & fideiuſſionibus, expreſſa renunciatio ſuorum priuilegiorum, ad tollendum omnes difficultates.

Et quia hic dicitur datum fuiſſe in fideiuſſorem Ciuem Ferrariæ, illud non extra pro-
3 poſitum addam, quòd ſi quis † tenetur dare fideiuſſorem alicui, uel ex contractu, ſeu ex pacto, cũ eo facto, tenetur dare ipſum in loco contractus, & de hominibus illius loci, ut tradit Bartol. & communiter omnes poſt eum, in l. ſi fideiuſſor, §. ſi neceſſaria, ff. qui ſatiſd. cogant. Marſi. in l. De minorum, §. plurimũ, nu. 35. ff. de q. & in d. Rubr. de fideiuſ. nume. 262. & Boer. deciſione 99. num. 4. & Rodo. Suares, in declaratione l. 2. foro ll. lib. 2. tit. de los emplazamientos, in §. incip. vlterius quæritur, num. 17. fol. 751. de quo etiam dicetur infra.

Illud etiam ſciẽdum eſt, quod fideiubens in contractu uenditionis, uel alio contractu,
4 cenſetur contractum ipſum † approbare, & eidem conſentire, adeo, quod ſibi in iuribus ſuis ſibi præiudicet, ultra obligationem fideiuſſoriam, l. 1. §. ſed & ſi ſerui, ubi gloſ. & Doct. ff. quod iuſ. l. exceptione, & ibi gloſ. & Bald. C. de euict. cum alijs traditis per Tiraquel. in tractat. de retractu, tit. 1. §. 1. gloſ. 9. nume. 268.

Sciens ſe non teneri, & ſed teneri, & efficaciter obligari volens.

S V M M A R I A.

1 Clauſula, Sciens ſe non teneri, ſed teneri uolens, cur apponatur, & quem effectum habeat.

2 Fideiuſſorem dare obligatus, an liberetur dando aliquem, qui efficaciter non obligetur.

3 Fideiuſſorem idoneum dans ſi hic taliter datus efficiatur minus idoneus, an teneatur etiam ille qui dedit alium dare.

GLOSSA TERTIA.

1 CLauſula iſta ideo † apponitur ſecundum Marſ. in d. Rubrica, num. 3. eadem ratione de qua ſupra in præcedenti, ut oſtendatur alium eſſe mandatorem principalem, obligatum pro quo fideiubet fideiuſſor, ſed & alium effectum poteſt operari, ut non poſſit fideiuſſor allegare ſe erraſſe in fideiubendo, & ſe obligando, credens ſe teneri

Digitized by Google

teneri ad illud debitum, per ea quæ ſupra di-
cta fuere ſuper Clauſula, (& ex certa ſcien-
tia,)& Clauſula ſequen.fol.72. & 73. Et ſcię
dum eſt, quod qui tenetur dare fideiuſſorem,
2 † non liberatur dando aliquem, quod effica-
citer non obligetur, ut quia non poteſt obli-
gari, & conueniri, l.3. in princ. & ibi Bart. &
omnes, ff. de fideiuſ. l. 1. ff. ſi quis in ius uocat.
non ierit, l. quoties, & l. de die, §. 1. & §. ſi ſer-
uus, ff. qui ſatiſd. cogant. quod procedit etiã,
ſi ſcienter receptus fuerit, ut per gloſ. in uer-
bo, impletam, in d. l. 3. & in uerbo, pro nõ da
to, in fi. in d. l. 1. quæ communiter approba-
tur, ut per Alex. & Socin. ibi, & per Bart. &
alios, in d. l. 3. Secus uerò, ſi fideiuſſor datus
non eſſet idoneus facultatibus, quia imputã-
dum eſt recipienti, d. l. 3. in fine, l. ſi is à quo,
§. fin. ff. vt in poſ. legu. facit l. inter cauſas, §.
abeſſe, ff. mand. quod procedit ſine dubio in
ſciente, ſed dubium eſt ſi ignorãter receptus
ſit, in quo gloſ. uidetur contraria, in d. l. 3.
& in d. §. abeſſe. Bart. tamen in d. l. 3. nu. 8. ui-
detur uelle, quod ignorantia iuſta excuſet, &
tunc teneatur debitor ad intereſſe, ſi tenea-
tur ex promiſſione, uel pacto, ſecus ſi officio
iudicis, quia ex quo durat obligat ipſum ad
iterum fideiubẽdum, & Caſt. idem in eo qui
ignorauit iuſtiſſima cauſa motus, uel ſi dolo
dantis fideiuſſorem, aſſerentis ipſum eſſe ido
neum illum accepit, ut per eum ibi, in fine,
qui docet, contrahentes cauere in accipien-
do huiuſmodi fideiuſſores, & licet ſpeciali-
ter Bal. in d. l. 1. uelle uideatur, quod ignorã-
tia excuſet, & in d. l. quoties, tamen in dubio
dicendum eſt, ſibi præiudicare accepiãs nõ
idoneum, quia debet perquirere de qualitati
bus ipſius cum eo contrahentis, l. qui cum a-
lio, ff. de reg. iur. & præſumitur ſcire, uel ſci-
uiſſe eius qualitates, & ſcienter acceptaſſe, ut
per Alex. num. 4. licet aliqualiter dubitet, &
Socin. num. 13. in l. ſi ab arbitro, ff. qui ſatiſd.
cogant. & Marſ. in d. Rubrica, quæſt. 2. num.
66. & ſequ. & in l. ſi quis ne quæſtio. nu. 45. ff.
de quæſtion. & Cagnol. in d. l. qui cum alio,
in princ. ſi tamen ex uerbis aduerſarij aſſeren
tis eum idoneum, uel ex alia iuſtiſſima cauſa
quæ probari poſſet fuiſſet motus recipiens,
poſſet ſibi ſuccurri, ut per Ang. Caſtr. & Iaſ.
nume. 10. in dicta l. 1. Alexand. in conſil. 60.
Conſideratis, uol. 5. Marſil. in dicta Rubrica
3. quæſt. num. 73. & Cagnol. in d. l. qui cum
alio, num. 7. & num. 11. tenentes, quod hoc
caſu poſſit agi ad intereſſe, non autem ut de-
3 tur alius fideiuſſor, vt per eos ibi. Sed † ſi da-
tus ſit fideiuſſor idoneus, qui ex poſt facto ef
ficiatur non ſoluendo, non tenetur datus a-
lium dare ſi ſit fideiuſſor contractus, ſecùs ſi
teneretur officio iudicis, uel ex ſtipulatione
prætoria, ut tradit Bart. in d. l. 3. in fine. Ang.
& Pariſ. in d. l. quoties, & in l. arbitro, nu. 7.
Aret. in conſil. 133. Clariſſime, & latè Marſ.
in d. Rubr. q. 4. nu. 74. ubi limitat non proce-
dere in fideiuſſore dotis, per not. in l. ſi cum
dotem, §. ſi mulier, ff. ſol. matr. ubi uidendum
eſt, licet Spec. voluerit contrarium in tit. de
fideiuſ. §. 1. nu. 3. de quo etiam tradit Benue-
nu. Strach. in tract. de decoct. 5. par. nu. 2. vbi
tenet primam opinionem.

Et ſe principalem conſtituens.

SVMMARIA.

*1 Fideiuſſor, qui ſe principalem conſtituit num-
quid, & quando teneatur ut principalis, & poſ
ſit ante principalem conueniri.*

*2 Fideiubere qui pro alio promiſit, non tenetur ſe
principaliter obligare ſed ſi ipſe principalis
prius ſe obliget.*

GLOSSA QVARTA.

DVbium facit iſta Clauſula quam po
nit in omnibus obligationibus fide
iuſſorum Spec. in d. tit. de fideiuſ. an
fideiuſſor teneatur ut principalis, & ante tan
quam principalis poſſit conueniri, & non tã-
quam fideiuſſor quam queſt. tetigit Salic. in
Auth. præſente, in 5. quæſt. C. de fideiuſ. vbi
diſtinguit, & tandem indeciſam reliquit. In
qua tamen concludendum eſt, fideiuſſorem
nõ amplius teneri quam ſi non eſſet appo- 1
ſita hęc Clauſula, quando conſtat negotium
1 † ad alium pertinere, niſi nouatio interue-
niat, & liberetur principalis, l. ſi paternam,
cum ibi not. C. ad Velleian. ita firmat d. glo.
cum qua ibi tranſit Ang. in d. Auth. de fide-
iuſſoribus, in princ. in uerbo fideiuſſorem, ad
fi. coll. 1. & Azo in ſumma ipſius tit. ſuper
Auth. nume. 6. Petr. de Vnzo. in d. tit. de be-
nefi. compet. fideiuſ. nu. 3. Spec. in tit. de re-
nunc. & concluſ. numer. 18. verſic. ſed ſi fide-
iuſſor. Aret. in l. in duobus §. 1. col. pen. ff. de
duob. reis. Abb. in c. 2. de fideiuſ. Dec. in l. fi.
in princ. num. 27. ff. ſi cert. pet. & Dec. Tholo
ſa. 80. Admittit. Cur. ſen. conſi. 6. in princ. &
Alexand. in l. vbi autem, §. illud, num. 4. ff. de
verbor. oblig. ſequitur Ruin. conſi. 99. nume.
1. vol. 5. & vide eundem conſ. 140. num. 8. in
1 princ. Guid. Pap. d. quæſt. 570. nu. 6. & Aret.
in §. ſi plures, in fin. vbi declarat, Inſtit. de fi-
deiuſ. licèt Guil. de Cun. & Paul. de Caſtro,
qui eum citat, in l. 3. §. 1. nu. 2. aliter uelle ui-
deantur, & idem Paul. clarius in l. in perſo-
nam, §. 1. col. fi. vbi mandat notari. ff. de pact.
& in l. reos, numer. 4. de duob. reis, & in l. vir
uxori, §. fi. col. pen. ff. ad Velleian. licèt Alex.
plures

pluresq; hinc inde citat, nil decidens, in l. dictantibus, C. de Teſtamen. Barb. tenet conſilio 86. num. ſexto, in quarto. Boer. deciſ. du centeſima uigeſima prima, numero 13. in fine, & licet Marſil. in dicta Rubrica debilibus motus rationibus, in prima quæſtione, numero 62. cõtrarium defendere nitatur, quorum opinio nullo modo attenderetur in practica, propterea, niſi ſit renunciatum beneficijs de fideiuſſoribus, & alijs de quibus infra ſuo lo
2 co dicetur, ut per Aret. in d. §. ſciendum† eſt tamen, quod ſi quis promiſerit fideiubere pro aliquo, non tenetur ſe obligare principaliter, ſed ſi ipſe prius ſe obliget, ut Bal. trad. in l. fancimus, num. 5. ubi Iaſ. in fin. C. de uerborum ſignificatione.

Obligantes ſe, & omnia & ſingula eorum, & cuilibet eorum bona, præſentia & futura, & dicti emptores dictam rem vt ſupra uenditam.

SVMMARIA.

1 *Obligatione in generali non ueniunt ea, quæ quis veriſimiliter in ſpecie non eſſet obligaturus.*
Declara tamen ut hic.
2 *Filius licet non ſit idoneus fideiuſſor pro aliquo extraneo, poteſt tamen pro patre obligari.*
Pater pro filio fideiubere poteſt.
3 *Fideiuſſor unus eſſe poteſt pro duobus correis.*
4 *Fideiubere quis poteſt pro uno correo tantum et pro tota quantitate.*
5 *Fideiuſſor ſui ipſius nemo eſſe poteſt.*
6 *Cuiuslibet, dictio, attribuit actum cuilibet in ſolidum.*
7 *Contrahentes licet obligentur in uirilem eorum, tamen bona in ſolidum obligari poſſunt.*
Venditor ſi ſibi precium non ſoluatur quaſi iure pignoris retinere ſibi poteſt rem venditam.
Obligatio generalis rem ipſam comprehendit.
8 *Venditor in re uendita poſtponitur creditori emptoris quando eſt habita fides de precio.*
9 *Venditor præfertur anterioribus ſi faciat ſibi expreſſe rem uenditam obligare.*
Venditor ſi ſibi reſeruauit dominium, præfertur omnibus.
10 *Creditori habenti ſpecialem, & generalem hypothecam an debeat prius ſatisfieri in ſpecialiter, quàm in generaliter obligatis.*

GLOSSA QVINTA.

De Clauſula iſta obligationis bonorum ſupra dictum fuit, ſuper eadem Clauſula fol. 74. & ſeq. ſed hic addẽ
1 dum eſt, quod licet † in generali obligatione non ueniant ea quæ veriſimiliter in ſpecie non eſſet obligaturus, tamen ſecùs eſt, ſi fideiuſſor nulla alia bona haberet, quia tunc ea ueniunt, ut pluribus rationibus comprobat Marſ. in d. Rubrica, 27. quæſt. num. 194. Et quia hic filius ſe obligat pro patre, p quo de rato promiſit, ſciendum eſt, qđ licet quando filius non habet bona, non ſit idoneus fideiuſſor, pro aliquo extraneo, d. l. 3. ff. de fide
2 iuſ. tamen poteſt † obligari pro patre, l. ſi dubitet, §. fin. & ibi declarat Caſt. poſt alios, ff. de fideiuſ. & eſt text. in l. filiusfam. C. eod. tit. late tradit Marſi. qui tamen non diſtinguit, ut Caſtr. in d. Rubrica, de fideiuſ. 41. quæſt. nu. 307. ſicut pater poteſt fideiubere, è cõtra pro filio, ut per eum ibi, & quia etiam alter D. Rodulphus emptor eſt principalis reſpectu dimidij precij ſoluẽdi, ipſe cenſetur ſe obligando pro toto precio, ut inferius dicetur, etiam fideiubere pro ea parte, pro coemptore & fideiuſſor pro utroque principali, quod poteſt
3 fieri, quia† pro duobus correis unus fideiubere poteſt, l. hæres, §. cum tu, ff. de fideiuſſ. imò,
4 † & pro tota quãtitate etiã pro uno correo tantum, quis obligari, & fideiubere poteſt, l. cum duo, & l. duos reos, in princ. ff. de duob. reis. Sed pro ſe ipſo nõ poteſt dici fideiubere dictus emptor, quia non valeret fideiuſſio, in uim fideiuſſionis, d. l. hęres, §. ſeruo.
5 Obligatione† uero principaliũ caſſata, & annullata, tolleretur etiam acceſſoria fideiuſſorum, ut per Socin. conſil. 273. colum. 2. uolu.
6 2. De dictione modo† (Cuiuslibet) quæ attribuit actum cuilibet in ſolidum, tradit Bar. in dicta Auth. Hoc ita, prima quæſtione, nume. ſecundo. Illud autem ſciendum eſt, quod
7 † licet contrahentes obligentur in uirilem, tamen eorum bona poſſunt obligari in ſolidum, ut per Bartolum, in l. 4. §. actor, ad ſi. ff. de re iudic. Baldus, in l. prima, §. quod ſi nemo, ſecunda columna, ff. quod cuiuſque vniuerſ. nom. & licet Aretinus, in l. prima, colũna tertia, uerſiculo tertio principaliter, ff. de duob. reis, & Alexander, & Iaſ. in dicta l. 4. in fine prin. videantur dubitare, tamen eam defendit Rip. in ſi. ibi. Ex Clauſula iſta eſt maxime importantię quia licet uenditor ſi ſibi precium non ſoluatur, poſſit quaſi iure pignoris rem u&editam retinere, l. Iulianus, §. offerri, ff. de action. empt. & res empta ueniat etiam in generali obligatione, ut per Neguſ. in tracta. de pig. 2. par. 2. mẽb. nu. 33. tñ† qñ eſt habita
8 fides

fides de pretio, anterior creditor ipſius emptoris præferretur ipſi uenditori in ſua re, l. procuratoris, §. planè, uerſ. ſed ſi dedi, ubi Caſtrenſ. de tribut. l. quidam fundum, ff. de in rē uerſo, tradit Bar. & communiter omnes, in l. ſi cum dotem, §. fin. ad fi. ff. ſol. matr. Neguſ. in tract. de pignor. 5. par. 2. membro, nu. 13. Ripa, in l. ſi uentri, §. in bonis, nu. 6. & ſeq. ff. de priuil. cred. et Benuen. Stracha, in tract. de
9 decoctor. ult. parte, num. 5. & propterea † ſi faciat ſibi expreſsè obligari rem uenditam, præfertur uēditor anterioribus, l. licet, C. qui potior. in pign. hab. ubi Alb. Neguſ. d. 2. membro, nu. 18. & alij citati per Strach. d. nu. 5. ſed quia in hoc inſtrumento ſupra fuit reſeruatum dominium, donec integrum precium ſolueretur, ut ſupra in Clauſula, Donec, & Quouſque &c. fol. 81. ceſſat oīs difficultas, per ea quę tradit idē Benuenut. ibi, n. 7. ultra tradita ſupra per nos d. fol. 81. ſciendum ta-
10 men eſt, † quòd habens ſpecialem & generalem hypothecam, debet prius in ſpeciali ſibi ſatisfieri, antequā ad generalē obligationem procedat, quando tamen controuerſia eſt cū alijs poſterioribus creditoribus ut eſt text. in l. 2. C. de pigno. ad cuius text. ampliationem & declarationē uidenda ſunt tradita per Neguſ. d. tract. de pignor. & hypoth. 5. parte, 2. membro, ad fi. Ripa in l. priuilegia, nu. 19. & ſeq. ff. de priuil. cred. & Didac. Hiſpan. lib. 3. capitulo 18. ſuarum reſolutionum, ubi ad ſaturitatem, de quo etiam per Pariſ. conſ. 103. uolumine 3.

Per ſe, & ſuos hæredes.

S V M M A R I A.

1 *Fideiuſſor ſi decedat ſuos hæredes relinquit obligatos.*

2 *Fideiuſſor delicti ſi deceſſit ante condemnationem non relinquit hæredes obligatos maximè ſi non promiſit certam quantitatem pro pœna.*

GLOSSA SEXTA.

VLtrà ea quæ ſuper hac Clauſula diximus ſupra fol. 75. admonendi ſumus, quod nedum fideiuſſor tene-
1 tur ex fideiuſſione, ſed etiam † ſine alia expreſſione, ſi decedat, obligatos hæredes relinquit, l. 4. ff. de fideiuſſo. §. fideiuſſor non tantum, Inſtit. eod. titul. & l. fideiuſſo-
2 ris, in prin. C. eo. tit. quod procedit, niſi † quis fideiuſſerit pro maleficio pro aliquo, & idem fideiuſſor poſtea deceſſit ante condemnationem rei, hęres ipſius non eſt obligatus, maximè ſi non promiſit certam quantitatem pro pœna, ut per gloſ. & Doctor. dicto §. fideiuſſor non tantum, Aret. in tractatu Malefic. in gloſ. pro quibus et quolibet eorum, penultima quæſtione, & Marſil. ſingul. 159. Obligatio.

Principaliter, & in ſolidum.

S V M M A R I A.

1 *In ſolidum, dictio, attribuit totum unicuique et propriè conuenit promittentibus non autem uendentibus.*

Duo non poſſunt eſſe domini unius rei in ſolidum.

2 *Fideiuſſor ſe obligans in ſolidum non propterea amittit beneficia, quæ fideiuſſoribus competunt.*

Fideiuſſores in ſolidum etiam ſi id non exprimantur tenentur.

Expreſſio eorum quæ tacitè inſunt nihil operantur.

3 *Duo rei debendi quomodo conſtituantur.*

Rei promittendi, & rei ſtipulandi qui ſint.

Obligari pro uirilibus portionibus an vero in ſolidum quomodo dignoſcatur.

4 *Duo plures ue rei debendi numquid per alia uerba æquipollentia quàm per uerba in ſolidum poſſint conſtitui.*

Rei plures à fideiuſſoribus differunt.

5 *Correi ad quos non peruenit pecunia vel non pertinet negocium, & in effectu ſunt fideiuſſores, ſi non renunciauerint beneficijs de fideiuſ-*
6 *ſoribus, & Epiſtolæ Diui Adriani numquid ipſis beneficijs uti poſſint ſtante obligatione principaliter, & in ſolidum facta.*

GLOSSA SEPTIMA.

1 DIctio, † in ſolidum, attribuit totum unicuique, ut ex infinitis legibus probatur, & in materia iſta in l. 3. C. de fideiuſſ. in §. ſi plures, Inſt. eo. titul. in l. ſi non ſingula, C. ſi cer. pet. & in l. ſi diuiſa, C. loca. & propriè conuenit promittentibus non autem uendentibus rem unam: quia duo non poſſunt eſſe domini unius rei in ſolidum, l. ſi ut certo, §. fin. ff. commo. ut tradit Specul. in tit. de empt. & uendit. §. 1. nu. 58. uerſic. hoc tamen nota, Et ſciendum eſt,
2 quòd licèt † fideiuſſor ſe obliget in ſolidum, non tamen propterea amittit beneficia quæ fideiuſſoribus competunt, Epiſtolę Diui Adriani maximè, de quo infra dicetur, dicta l. 3. ubi Bartol. & Salic. quia cum ſemper fide-
iuſſores

iuſſores in ſolidum etiam ſi id nõ exprimatur
teneantur dicta l. tertia, & dicto §. ſi plures,
expreſſio eorum quæ inſunt, nihil operatur,
d.l. 3. & cum non renuncient beneficio E-
piſtolæ & de fideiuſſoribus, dictio, in ſolidũ,
non alterat obligationem fideiuſſoris quãdo
ipſe ſolus pro alio ſe obligaret in ſolidum, ſi-
ne dictis renunciationibus. Sed quando plu-
res obligantur principaliter, & in ſolidum, li
cet in ueritate unus ſit principalis, quia nego
tium ad ipſum pertinet, & alter ſit fideiuſſor,
efficiuntur duo rei debendi ſeu promittendi,
& tenentur ambo in ſolidum, ut in l.2. ff. de
duob. reis, in l.1. C. eo. & in §. ex huiuſmodi,
Inſtit. eod. tit. & in d.l. ſi non ſingulari, & infi
nitis alijs legibus, qui quidẽ rei fieri poſſunt,
& obligari, re uerbis, conſenſu, & teſtamen-
to, l. eandem, in princ. ff. de duob. reis Bart. in
Repet. Auth. Hoc ita, C. de duob. reis, 1. quæ
ſtione nu. 2. & qui ſe obligant hoc modo ut
in ſolidum ad ſolutionem teneantur, dicũtur
rei promittendi: qui uerò in ſolidum pro-
miſſionem recipiunt ſtipulandi, l.1. ff. eod. tit.
& Inſtit. eodem tit. in princ. & §. 1. Et licèt,
quando plures ſe obligant pro aliqua re, in
dubio cenſeantur pro uirilibus portionibus
& ſic quilibet pro ſua parte, l. reos. §.1. ff. de
duob. reis, tamen quando in ſolidum ſe obli-
gant, aliud eſt dicendum, ut ſupra, & poſſunt
conſtitui, etiam ſi pecunia uni numeretur de
uoluntate aliorum d.l. ſi non ſinguli, ubi not.
& l. penultima, C. eod. tit. de duob. reis. Et in
his licet obligatio in perſona unius ſit inuti-
lis, non tamen reſpectu alterius uel aliorum
eſt nulla, l. his verbis, in princ. ff. eod. tit. po-
teſt bene creditor ſi pro correis interuenit e-
tiam fideiuſſor, partem debiti à correo, par-
tem à fideiuſſore petere, l.3. §.1. ff. eod. tit. u-
bi Caſt. & Aret. Sed etſi etiam hęc uox addi
4 ta non ſit (in ſolidum) tamẽ etiam † conſtitui
poſſunt duo pluresve rei debendi, ꝑ alia uer-
ba ęquipollentia, etiam de iure nouiſſimo, cũ
in modo conſtituendi nihil ſit immutatum,
ut per Bart. in dicta Auth. Hoc ita, 5. oppoſi.
& prima quæſtione, num. primo. in qua quæ
ſtione ipſe agit de modo eos conſtituendi. &
ſequitur Salic. ibi, prima quæſtione, & Aret.
in dicta. l.1. columna 3. ff. eo. Differunt tamẽ
plures rei à fideiuſſoribus cum habeant di-
uerſa beneficia, ut in Auth. de fideiuſſo. & in
Auth. de duob. reis, in corpo. & inferius dice
tur, ut tradit gloſ. in uerbo tenentur, in dicto
§. ſi plures, Inſtit. de fideiuſ. & Barto. in dicta
Auth. hoc ita, 7. quæſtione numero nono, &
in l. eandem, quinta quæſtione numero quin
to, ff. eod. tit. ſtante itaque obligatione facta
principaliter, & in ſolidum, ut hic, dubium
eſt non leue, an illi qui ut correi obligãtur ad
quos non peruenit pecunia uel non pertinet
5 negocium, & in effectu ſunt † fideiuſſores, ſi
non renunciauerint beneficijs de fideiuſſ. &
epiſtolę D. Adriani, de quibus ſuo loco dice-
tur, poſſint vti dictis beneficijs. in quo articu
lo non leuiter cõtrouertunt Doct. 1. enim ꝙ
fideiuſſores, & mandatores non poſſint fieri
duo rei, niſi hoc expreſsè agatur, per l. vir. v-
xori. §. fin. cum l. ſequ. ad Vel. etiam ſi ſit actũ
quod teneantur in ſolidum, per d.l.3. C. de fi
deiuſ. tenet Bart. in d. Auth. 7. quæſt. pri. par.
nu. 9. & in d.l. tandem, 5. quęſt. n. 5. & in d.l.
3. §. 1. 7. quæſt. ff. eo. firmat. quod ſi eſt actum
cum creditore, quod pecunia tota perueniat
ad unum, licèt uoluerit quod omnes princi-
paliter promitterent, poteſt petere fideiuſſor.
ut prius excutiatur principalis, & ſic habet
beneficium de fideiuſ. Qũo habeat beneficiũ
Epiſtolę Diui Adriani, ad plures fideiuſ. obli
gari in ſolidum, tenet gl. auferri & Bal. in d.l.
ſi diuiſa, C. loca. & uidetur etiã firmare Pet.
de Vnzo. in tract. prędicto. nota. in tit. de bñ.
plur. reorum, nu. 4. & dicit Alex. in l. Marcel
lus, in fi. in addit. ad Bar. ff. de fideiuſ. ita fuiſſe
obtentum per l. Iulianus, §. itẽ ſi duos, ff. ad
Maced. & per alia not. ibi per eũ, & hanc tan
q̃ cõem vr̃ tenere, & ſequi Aret. in d. §. 1. col.
pen. licet dicat opinionem Caſtr. aliud tenen
tis ibi, de ſubtilitate iuris procedere. Hanc ẽt
tenent Rom. Anan. & Are. in cõſilijs citatis
per Marſ. in Sing. ſuo, 2. Si plures, ubi ẽt ipſe
hoc tenet, licèt Are. in conſ. 33. per eũ citato,
teneat cõtrariũ magis, & Rom. cõſ. 114. Viſis
ſupra cõſultis, prout idẽ tenet in d. Rubr. 1. q.
nu. 65. & q. 57. nu. 370. licèt ibi citet Guil. de
Cun. pro iſta opinione qui vr̃ tenere cõtratiũ.
& ꝑ hac opinione vr̃ facere cõſiliũ Caſt. 331.
In cã Syluestri, in princ. uol. 1. & alij quos ci
tat Apoſtil. ad Alex. in cõſ. 29. col. fi. 7. uol. &
Boer. deciſ. 255. nu. 5. ſed tñ non deſunt qui
contrariam partẽ ſint ſequuti, quam vr̃ uelle
tenere Bar. in d.l. reos, 1. quæſt. 2. col. ut aĩad-
uertit ibi Caſt. & cui vr̃ adhęrere Azo in Sũ
ma in Auth. de fideiuſ. 2. col. & Pet. de Vnzo.
d. tit. de pluribus reis, nu. 5. & quam expreſsè
firmat Bal. in l. pen. col. 4. n. 17. C. de exec. rei
iudic. & in l. dictantibus, nu. 2. ubi ẽt ſequitur
Salic. C. de teſtamen. quam in pluribus locis
tenet Caſtr. & maximè, in d.l. uir uxori, §. fi.
in fine, in d.l.3. §. 1. ult. oppoſ. nu. 2. & in d.l.
reos, in princ. col. 2. nu. 4. ff. de duob. reis, ci-
tans Guil. idẽ tenentẽ, in d.l. ſed & Iulianus,
in prin. ad Maced. fatẽt tñ oẽs, ꝙ ſi fuit color
q̃ſitus, ut in d.l. uir uxori, §. fi. ut q̃a mulier nõ
poterat fideiubere, & intercedere pro alio, ſe
principaliter obligauit, hoc caſu principalis
ĥeatur pro fideiuſſore. Et ſimiliter admittũt
oẽs ꝙ licet iſti fideiuſſores, q̃ principaliter ſe

obligant, non habeant beneficia competentia fideiuſſoribus, vt tenent ij qui ſecundam partem ſequuntur ſupra citati, tamen habẽt beneficium Auth. de duob. reis, ſcilicet diuiſionis debiti, de quo inferius dicetur, niſi ei ſit renunciatum. ideo ad euitandum omnes iſtas difficultates, debent cauti notarij appo nere renunciationem omnium iſtorum beneficiorum, ſimul nouarum conſtitutionum de fideiuſ. & de pluribus reis debẽdi, ut dicit Bart. notarios facere in d. Auth. Hoc ita, to. quæſt. 2. part. nu. 33. & in l. ſi ex duobus, §. 1. nu. 4. ff. eod. tit. & Aret. in d. §. ſi plures, in fine, de quibus beneficijs, & renuncijs non latè dicturi ſumus.

CLAVSVLA XL.

Renunciantes beneficijs.

S V M M A R I A.

1 Beneficium quid ſit, & quotupliciter ſumatur.
2 Beneficium a priuilegio, & reſcripto differt.

GLOSSA PRIMA.

1 BEneficium † diuerſimode accipitur nã capiendo generaliter, eſt beneuola actio gaudium tribuẽs capienti, §. in primis, in tit. in quibus cauſ. feu. amittat. Bal. in l. pen. aliàs fina. in prin. ff. de conſti. princ. ubi etiam de hoc beneficio Alber. latè. col. 3. propriè uerò capiẽdo, eſt beneuola actio præter ius. Felin. in Rubr. de reſcript. nu. 8. ſeu (ut dicit Alex. in l. quia tale, in prin. ff. ſol. mat.) conceſſio præter ius commune emanans, uel gratia à principe conceſſa præter ius, ut per Ripam in d. Rubr. nu. 24. quæ omnes diffinitiones eundem ſenſum habere uidentur; dif
2 fert † autem à priuilegio, & à Reſcripto, ut per dictos Doctor. in dictis locis, & præſertim Alex. & Ripam, quia priuilegium conceditur contra ius commune, Reſcriptum, ad obſeruationem iuris communis; Aliquas remiſſiones etiam de beneficio, citat Alex. in l. beneficio, ff. ad l. Falcid. & latè Mode. in d. l. pen. quam multi allegant per l. fi. de conſtit. princip.

Epiſtolæ Diui Adriani.

S V M M A R I A.

1 Antiquiora ſunt præponenda.
Beneficium Epiſtola Diui Adriani non eſt ſcriptum in iure uerbis extenſis prout extant alia Epiſtolæ aliorum Imperatorum.
2 Beneficium Epiſtolæ diui Adriani quibus, & quando competat, & ad quid detur.
3 Beneficium Epiſtolæ Diui Adriani competit mãdatoribus, & conſtitutoribus.
4 Beneficium Epiſtolæ Diui Adriani nedum opponi poteſt ante litem conteſtatam, ſed & quandocumque ante ſententiam, & poſt ſententiam etiam in cauſa appellationis.
5 Beneficium Epiſtolæ Diui Adriani competit etiam pluribus tutoribus, curatoribus, & ſimilibus.
6 Fideiuſſor unus ſi non ſit ſoluendo, uel non poteſt conueniri, hoc cæteros onerat.
7 Fideiuſſoris bona ſi ſint confiſcata ſuccedentis fiſci ratio haberi debet quo ad obligationem, & beneficium etiam Epiſtolæ Diui Adriani.
8 Fideiuſſorum facta diuiſione beneficio Epiſtolæ Diui Adriani periculum pertinet ad creditorem ſi aliquis poſtea efficiatur non ſoluendo.
9 Fideiuſſorum diuiſio quomodo cenſeatur facta.
10 Minor qui facit diuiſionem fideiuſſorum propter periculum ſuperuenientis inopiæ non poteſt reſtitui aduerſus diuitem, & ſoluendo, & ratio.
11 Beneficium Epiſtolæ Diui Adriani numquid competat pluribus fideiuſſoribus non eodem tempore fideiuſſoribus.
12 Beneficium Epiſtolæ Diui Adriani numquid detur fideiuſſori, qui fuit purè receptus uel purè promiſit, cum alius ſub conditione promiſerit, & quomodo.
13 Beneficium Epiſtolæ Diui Adriani quibus caſibus ceſſet.
Fideiuſſor tutoris non habet beneficium epiſt. diui Adriani.
Fideiuſſor fideiuſſoris Diui Adriani beneficio non fruitur.
Fideiuſſores diuerſorum non habent beneficium Adriani.
Fideiuſſores ſi omnes non ſunt ſoluendo, non gaudent beneficio Adriani.
Fideiuſſores, ſi aliqui eorum ſint abſentes Adriani beneficio non vtuntur.
14 Fideiuſſor negãs ſe fideiuſſorem numquid amittat Adriani beneficium.
15 Beneficio Epiſtolæ Diui Adriani renunciari poteſt.
16 Statutum excludens omnem exceptionem, intelligitur etiam excludere beneficium Adriani.

GLOS-

GLOSSA SECVNDA.

Licèt notarij ut plurimum ſoleant
prius ponere beneficia ſequentia de
fideiuſſoribus , & de duob. re. quod
etiam ponit Spec. in d. §. 1. titul. de fideiuſ.
tamen in hoc non eſt facienda uis. mihi plus
1 placet ; ut primo procedat hoc beneficium ,
tamquam antiquus, §. ſingulorum, Inſti. de
rerum diuiſ. nam, & Spec. ipſe qui de omni-
bus his beneficijs abundè tractauit, latèque
diſſeruit, in titul. de renunciat. & concluſ.
numero 10. initium fecit ab hoc Epiſtolæ
Diui Adr. Beneficium igitur hoc non ha-
bemus ſcriptum in iure uerbis extenſis, pro-
ut extant aliæ Epiſtolæ aliorum Imperato-
rum, ut omnes conſentiunt, & tradit gloſ. in
§. ſi plures, Inſtit. de fideiuſ. & Spec. in dicto
numero 10. ſed tantum habemus ſenſum, &
effectum ipſius in pluribus legib. & præſer-
2 tim in dicto §. ſi plures ; Competit † autem
pluribus fideiuſſoribus, qui pro aliquo fideiuſ
ſerint, & habeant hoc beneficium diuiſionis
debiti, pro quo ſe obligauerint ; nec grauari
poſſint, niſi pro parte eos tangente ; & omnes
alij qui ſoluendo ſint tempore litis conteſta-
tæ conueniantur; ſed ſi quis non eſt ſoluendo
ex fideiuſſoribus, hoc cæteros onerat: impu-
tatur tamen non opponenti, ſed ſolidum ſol
uenti, ſi eo beneficio uti noluit, ut in dicto §.
ſi plures, & l. inter fideiuſſores, & l. inter eos,
§. 1. ff. eod. tit. de fideiuſ. Specul. dicto nume-
ro 10. qui unum addit, quod ad hoc ut habeat
locum , oportet etiam omnes eſſe præſentes
fideiuſſores, per l. ſi dubitet, in principio, ff.
eodem titulo, quia abſentes non ſunt conue-
niendi, quod idem repetit numero 12. nec au
diretur fideiuſſor ſi abſentem infra terminũ
ſibi præfigendum parare uellet , ut per eum
ibi, nume. 13. & de hac Epiſtola tradit etiam
Azo, in Summa, C. de fideiuſ. nume. 7. gloſ.
in l. 3. C. eod. Bart. in dicta Authent. Hoc ita.
C. de duob. reis 8. quæſtione, primæ par. nu-
mero 10. 6. quæſtione ſecundæ part. numero
28. & in l. 3. §. 1. 6. quæſtione, nu. 14. ff. eod.
tit. ubi etiam Aret. col. antepen. Bald. in l. fi-
deiuſſor, C. eod. Aret. in dicto §. ſi plures, &
3 alij in alijs locis. Et hoc † beneficium compe
tit etiam mandatoribus, & conſtitutoribus.
l. fina. C. de non numer. pecun. & Spec. loco
præallegato , numero 11. & nedum poteſt
4 † opponi ante litem conteſtatam , ſed etiam
quandocunque ante ſententiam, dicta l. fide-
iuſſor, ubi Bald. & Spec. ibi, nume. 14. Bart.
in l. ſi dubitet, in princip. imò etiam poſt ſen-
tentiam , in cauſa appellationis ſi fuit appel-
latum, ut per Bartol. & alios ibi, & Aret. in
dicto §. ſi plures, numero ſeptimo, ad exem-
plum etiam fideiuſſorum datur hoc benefi-
5 ciũ † diuiſionis pluribus tutoribus, curatori-
bus, & ſimilibus, l. 1. §. nunc tractemus, ff. de
tutel. & ration. diſtr. Bar. in dicta Auth. Hoc
ita, d. 2. quæſt. num. 28. de quo ēt per Aret. in
6 d. §. ſi plures, num. 3. Et † licet ſi unius ex fide
iuſſoribus non ſit ſoluendo uel non poſſit
conueniri, hoc cæteros oneret, dicto §. ſi plu
res, & l. ſi Titius. ff. de fideiuſ. tamen ſi bona
7 † ſunt unius fideiuſſoris confiſcata , etiam fi-
ſci ſuccedentis, eſt habenda ratio. l. inter eos,
8 §. finali, ff. eodem titulo, facta † autem diuiſio
ne, periculum pertinet ad creditorem, ſi ali-
quis efficiatur non ſoluendo , dicta l. inter
eos, §. cum inter, & facta diuiſio cenſetur , ſi
9 contra † alterum ſit lis conteſtata in iudicio
in quo pars petitur , l. liberum, C. de fideiuſ.
licet ſola electio non excludat agentem , l.
10 reos. & l. finali, C. eod. nec hoc caſu, † peri-
culum poſt diuiſionem inopiæ ſuperuenien-
tis operatur , ut minor reſtitui poſſit aduer-
ſus diuitem , & ſoluendo , cum ſit vſus iure
communi, nec poteſt dici læſus, dicto §. cum
inter, ſecùs ſi læſio à principio ex diuiſione
contingat, l. amiſſi, §. primo, ff. eodem titulo,
ſi tamen fideiuſſores non ſimpliciter promiſ
ſerent, quo caſu in ſolidum tenentur , ut ſu-
pra , uel non promitterent ſolidum , & uiri-
les partes , quo etiam caſu in ſolidum te-
nentur , ſed alternatiuè ſolidum uel viriles
partes, non eſſet locus Epiſtolæ, dicta l. inter
11 eos, in principio . Sed numquid † competat
pluribus fideiuſſoribus, non eodem tempore
fideiubentibus ſed diuerſis unus poſt alium,
Specul. poſt Azon. loco præallegato nume-
ro 13. tenet quod non, per l. ſi plures, in prin-
cipio, & dicta l. ſi Titius, ubi gloſ. ff. eod. ſed
contrarium ibi tenet Bart. quia illud quod
dicitur in dicta l. ſi Titius, procedit , quia ſe-
cunda fideiuſſio non ualuit. Et idem tenuit
Cin. in l. ſi fideiuſſor, in fine, C. eod. & Aret.
in dicto §. ſi plures, numero tertio, Caſtr. ue-
rò in d. l. ſi plures, & in dicta l. ſi Titius, con-
ciliat opiniones, ut prior, Spec. procedat ſi à
principio non fuit conuentum, quod præſta-
rentur plures fideiuſſores , quo caſu primus
non habet hoc beneficium, quaſi qui hac ſpe
motus fideiuſſerit, licèt ex euentu fuerint alij
præſtiti, ſed tunc ſecundus præſtitus habet
ſi ſciuit alium præſtitum fuiſſe . Aut uerò
fuit conuentum, & procedat opinio Bart. &
Cini. Datur etiam hoc beneficium fideiuſſo-
ri qui fuit purè receptus , uel purè promiſit:
12 cum alius ſub † conditione fideiuſſerit, ut in
terim tantum grauetur pro ſua parte, do-
nec certum ſit, an exiſtat conditio , quod
ſi non exiſtat , uel tempore purificatæ con-
ditionis alter non ſit ſoluendo , in ipſum

obligatum purè reſtituitur obligatio l. ſi plu res in principio, ff. de fideiuſ. Bal. in dicta l. ſi fideiuſſor, nu. 2. C. eod. ſed ſi dubitatur an alij ſint ſoluendo, & creditor conueniat unũ in ſolidum, poteſt conuentus oppoſito hoc beneficio, petere, ut ſuo periculo excutiantur cæteri, & cauere, & creditor tenetur id facere, l. ſi dubitet, in princip. ff. eod. Azo in d. tit. num. 7. Bald. in dicta l. ſi fideiuſſor, num. 2. uel probare poteſt alios eſſe ſoluendo, ut per Bart. in d. Authen. Si ita, dicto num. 28. & in dicta l. 3. §. 1. num. 14. Aliquibus modo

13 † caſibus ceſſat beneficium dictæ Epiſtolæ, ut per gloſ. in d. §. ſi plures, & Spec. loco præ allegato, & primò in fideiuſſoribus tutoris, uel curatoris, l. fin. ff. rem pupil. ſal. fore, licet enim competat tutoribus ut ſupra, id æquũ eſt, cum tutor cogatur illud munus à iure ſuſcipere, fideiuſſor uerò uoluntariè obligetur, ut in dicta l. finali, & gloſ. prædicta idem in fideiuſſore fideiuſſoris, dicta l. ſi plures, §. finali, quia prior fideiuſſor loco rei eſt, ut ibi. idem quando ſunt fideiuſſores diuerſorum, l. ſi à Titio, & l. inter eos, §. duo rei, ff. eod. & idem quando non ſunt omnes ſoluendo, ut dictum fuit ſupra. & tali caſu attenditur tempus litis cõteſtatæ. ut dicto §. ſi plures, & d. l. inter eos, §. primo. uel ſunt abſentes, ut ſupra.

14 Addunt Gloſ. & Spec. alium caſum, † quando fideiuſſor negauit ſe fideiuſſorẽ, propter mendacium enim amittit hoc beneficium, dicta l. ſi dubitet, §. ita demum, tradit Salic. in dicta l. 3. C. eod. tit. quod intelligendum eſt, ſi ſpecialiter negetur, non ſi generaliter, negando narrata, prout narrantur, ut per Bart. Caſtren. & alios, in dicto §. ita demum, uel ſi peniteat ante litem conteſtatam, ut per Caſtr. & Alexand. in add. ad Bart. ibi, & de negante generaliter Arc. in d. §. ſi plures, nu. 5. de quo latius inferius dicemus dum tractabimus an propter mendacium fideiuſſor etiã amittat alia beneficia fideiuſſoribus competentia, ſuper Clauſula ſequenti. Et ultimo ſi huic beneficio ſit renunciatum cui

15 † poteſt renunciari. l. pen. C. de pact. Spec. d. nu. 10. & 15. & ibi Bald. in addit. & propterea ſecundum Spec. d. nu. 15. notarij addunt hanc Clauſulam, & renunciauit beneficio ſeu Epiſtolæ Diui Adr. quod etiam poſſit renunciari, trad. Aret. in d. §. num. 6. & Marſil. in d. Rubrica num. 27. & ante omnes Pet. de Vnzo. loco præallegato ſcilicet in tit. de beneſ. compet. fideiuſſ. nu. 2. & num. 5. addit Angel. alium caſum in d. §. ita demum, ſi ex-

16 ſtat † ſtatutum quod inſtrumenta guarentigiata habeant executionem paratã, & nulla exceptio impediens executionẽ cõtra ea opponi poſſit, tunc ceſſabit hęc exceptio huius beneficij ſequitur Caſtr. ibi. & Rodo. Suarez in repe. l. poſt rem iudic. & declaratione l. regni. in 1. part. num. 43. fol. 653. ubi tamen illius l. ipſe tenet contrarium, licet in caſu dicti ſtatuti cum Ang. tranſeat.

Nouarum Conſtitutionum.

S V M M A R I A.

1. *Conſtitutio quid ſit, & quotupliciter ſumatur.*
2. *Conſtitutionis etymologia, & cur ſic dicta.*

GLOSSA TERTIA.

1 Conſtitutio proprie, & in ſpecie ſumpta eſt lex Imperialis uel ſupremi Principis. l. 1. ff. de conſti. † princ. fin. ſed, & quod Principi, Inſti. de iure nat. gen. & ciui. & c. conſtitutio, diſtin. 2. in genere uero, & largo modo ſumpta pro qualibet lege etiam inferioris accipitur, l. omnes, C. de quad. præſcript. trad. Azo. Bartol. & alij in Rubrica, C. de legi. & conſtit. omnes in Rubrica extra de conſt. & ibi latè Ripa. nu. 6. & ſequ. qui dicit, quod Cõſt. eſt quod rex, uel princeps ſtatuit, uel Principis edictum.

2 Et licet † aliqui in dicta Rubrica uelint ideo dictam eſſe cõſtitutionem, quaſi ſimul ſit ſtatuto, ut etiam per Felin. ibi. in princip. poſt Abb. tamen melior uidetur eiuſdem Ripæ, ſenſus, & interpretatio, ut dicatur cõſtitutio quaſi conſiderata, & deliberata ſtatutio, ſeu quaſi conſtans ſtatutio, ut per eum ibi, num. 13. ſed hic intelligimus de conſtitutionibus Iuſtiniani quas Nouellas appellauit, quę etiã liber authenticorum uocantur, ut in inſcriptione ipſius libri, & trad. Ioan. in eius ſumma ſuper dictis Auth. quę imprimitur poſt ſummã Azo. in procœmio ipſius lib. in quarum conſtitutionum numero extant ſequentes conſtitutiones quibus in ſpecie renunciatur, & quod dicta Authen. de fideiuſ. de qua infra, dicatur noua conſtitutio, dicit Bal. in Authen. præſente, C. de fideiuſ. & Dec. conſil. 27. num. 5.

De fideiuſſoribus.

S V M M A R I A.

1. *Auth. præſente, C. de fideiuſſor. quanam priuilegia fideiuſſoribus tribuat.*
2. *Fideiuſſor habet beneficium excuſſionis opponendæ.*

Fideiuſ-

Fideiuſſori ſoluenti creditor tenetur iura ſua cedere aduerſus principalem debitorem.

2 *Excuſsionis exceptio ante litem conteſtatam eſt opponenda.*

Excuſsio quid ſit.

Excuſsionis exceptio eſt dilatoria.

Excuſsio non oppoſita in principali opponi pariter non poteſt in appellationis iudicio.

Excuſsionis beneficium opponi non poteſt abſente principali, uide tamen hic.

Præſens quis dicatur in materia excuſsionis.

Abſens quis dicatur in materia excuſsionis.

Excuſsio numquid, & quando fieri debeat extra territorium creditoris.

3 *Excuſsio non ſolum fieri debet quo ad bona, ſed quo ad perſonam.*

Excuſsio fieri poteſt, & eodem tempore etiam poteſt dari tenuta bonorum.

Excuſsio non ſolum vnius rei, ſed plurium ſi plures ſint, & ſic omnium fieri debet etiam ſi fideiuſſor pro uno ex eis tantum fideiuſsiſſet.

Excuſsione facta, & non reperto debitore quod ſit ſoluendo, bona ſuperuenientia non proſunt fideiuſſori conuento cum quo fuit lis conteſtata.

Excuſsio non ſolum fieri debet contra principalem, ſed & contra fiſcum, qui principali ſucceſsit.

Excuſsio nedum reſpicit ordinem, ſed & intereſſe partis.

Excuſsio numquid admittatur in foro mercatorum, & in cauſis in quibus proceditur ſola facti veritate inſpecta.

4. *Excuſsionis beneficio renunciari poteſt.*

Excuſsionis beneficio renunciatum cenſetur per generalem renunciationem etiam ſi ſit facta, ſeu concepta clauſula renunciationis cæterata; puta Renuncians &c.

Excuſsionis renunciatio opponi non poteſt per notarium ſi inſtrumentum ſit cæteratum, & non adſit ſaltem principium ipſius clauſulæ renunciationis cæteratum.

Excuſsionis renunciatio nihil operatur in fideiuſsore indemnitatis, ſeu qui promiſerit ſoluere id quod creditor a debitore minus conſequi poteſt.

5 *Excuſsionis beneficium quibus caſibus locum ſibi non uendicet remiſsiuè.*

6 *Excuſsio fieri debet quando principalis eſt obligatus, & poteſt conueniri, ſecus ſi non poſſet conueniri, ut quia minor ſine auctoritate adminiſtratoris promiſit.*

Excuſsionis beneficium non competit fideiuſſori qui per negationem factam conuictus eſt de mendacio.

Excuſsio non exigitur quando quis promiſit ſoluere ſi alius puta Titius non ſoluerit, eo enim non ſoluente, uel quia non poſsit, uel quia noluit abſque alio tenetur fideiuſſor.

Pater, an & quando teneatur pro filio ut fideiuſſor, ita quod non ſit neceſſaria excuſsio filij principalis remiſsiuè.

Ceſsio actionum fienda per creditorem fideiuſſori ne dum de iure nouo, ſed & de iure antiquo competebat.

7 *Ceſsionis actionum beneficium quibus competat an ſolum fideiuſſoribus, an uerò etiam alijs, uide hic plures enumeratos.*

Creditor cedendo actiones fideiuſſori, qui ſibi ſoluit uidetur quodammodo nomen debitoris uendere.

8 *Creditor ultra ceſsionem actionum tenetur etiam reſtituere pignora, quæ habet debitoris ipſi fideiuſſori ſoluenti.*

Creditor numquid teneatur fideiuſſori ſoluenti ultra ceſsionem actionum ipſi etiam exhibere inſtrumentum obligationis principalis ita ut ſi illud non habeat, non poſsit etiam executioni mandari ſententia lata contra fideiuſſorem.

Ceſsio actionum fienda per creditorem fideiuſſori ſoluenti, quando ſit facienda, an ante, an vero poſt ſolutionem.

Exceptio cedendarum actionum nedum impedit proceſſum ſi apponatur ante ſententiam ſed etiam impedit executionem ſi poſt ſententiam opponatur per condemnatum in ſolidum.

Creditor, qui nullas habet actiones cedendas, excluditur a petitione ſua a fideiuſſore, uel mandatore.

Creditor in tantum cogitur cedere actiones, ut aliter non poſsit compellere fideiuſſorem ad ſoluendum.

Statutum excludens exceptionem, ac defenſiones omnes, non cenſetur excludere exceptionem cedendarum actionum.

9 *Exceptioni cedendarum actionum renunciari poteſt.*

Beneficio cedendarum actionum renunciari debet in ſpecie, neque ſufficit generalis renunciatio uel ſi ſit etiam renunciatum beneficio diuiſionis.

10 *Beneficio cedendarum actionum numquid cenſeatur renunciatum per renunciationem beneficij de fideiuſſoribus factam.*

Ceſsio actionum an & quando ſit facienda pro tota ſumma, & in ſolidum, & quando pro rata.

11 *Fideiuſſor cui facta eſt ceſsio actionum per creditorem an teneatur actiones ſibi ceſſas confideiuſſori cedere.*

12 *Creditor ſuccedens fideiuſſori, numquid teneatur cedere iura confideiuſſori ſoluenti contra ſeipſum.*

Digitized by Google

13 *Pater non habet beneficium cedendarum actionum cum pro filio intercedit.*
14 *Mulier quæ conſentit uiro alienanti, & renunciauit hypothecæ, ſi agat contra poſſidentem alia bona, uel obligatum pro reſtitutione dotis, an teneatur cedere iura reſpectu bonorum quorum alienationi conſentit.*

GLOSSA QVARTA.

HÆC eſt conſtitutio Iuſtiniani quæ
habetur in titul. de fideiuſ. & manda.
in Authen. Colla. 1. quæ ſum-
matim poſita eſt in Authen. præſente, C.
de fideiuſſor. Ex iſta conſtitutione fideiuſ-
ſores, & cæteri qui pro alijs ſe obligant, ut
mandatores, ſponſores, & conſtitutores, de
quibus in gloſſ. Crediderit, in §. 1. d. Au-
then. omnibus enim datur hoc beneficium
qui pro alio intercedũt, modo principalis ſit
obligatus. Sali. in dicta Auth. Præſentem, 3.
quæſtione, & dictum fuit ſupra. Et duplex
1 † habent beneficium, primum eſt, quod li-
cet de iure antiquo tenerentur in ſolidum, di
cta l. 3. C. de fideiuſ. & l. iure noſtro, C. eod.
tit. licet habuerint beneficium Epiſtolæ Di-
ui Adri. vt ſupra dictum fuit, tamen nunc ex
dicta conſtitutione poſſunt opponere, primo
agendum eſſe contra principalem, & ipſum
prius excutiendum ſi p̃ſens eſt, & ſoluendo,
& tenetur creditor id facere antequam agat
contra fideiuſſores. Si uerò abſens ſit prin-
cipalis, arbitrio iudicis fideiuſſoribus datur
dilatio ad ipſum præſentandum, qua elapſa,
eo non præſentante, conueniri poteſt. Secun-
dum eſt beneficiũ, quod tenetur creditor ce-
dere iura ſua fideiuſſori ſoluenti contra prin
cipalem debitorem, & eius bona. De primo
itaque beneficio dicamus aliqua ſcitu non in
digna, maximè tyronibus, poſtea ad ſecun-
do dicemus.

Ad hoc enim primo ut hoc beneficium
competat, opus eſt ut fideiuſſor ante litẽ con
2 teſtatam opponat † exceptionem iſtam excuſ
ſionis contra principalem faciendę, eſt enim
excuſſio (ut dicit Bald. in §. 1. in princ. in no-
ua addit. l. fin. ff. ſi cert. pet.) bonorum ac re-
rum principalis debitoris ad vnguem vſque
ad ſacculum, & peram per iudicem facta di-
ſcuſſio, quod etiam tradunt alij de excuſſio-
ne tractantes infra citandi, eſt enim dilato-
ria ut tradit Bartol. Comenſ. & Socin. nu-
mero nono, in l. ſecunda, §. primo, ff. de ex-
ceptio. Bald. in dicta Authent. præſente, pri-
ma columna. Abb. in cap. 2. num. 5. de fide-
iuſ. Alexand. conſil. 78. in cauſa, & lite, ad fi.
1. uol. Guid. Pap. d. quæſt. 570. num. 6. Deciſ.
Tholoſ. 166. & Steph. Aufrer. in add. ad di-
ctas deciſiones Capel. Tholoſ. deciſione 81.
tradit etiam Boer. deciſione 59. nume. 10. &
221. nu. 16. Quo fit, ut lite conteſtata in cauſa
principali non poſſit opponi in cauſa appel-
lationis. Alexand. conſil. 34. Conſultus, in
4. 73. & 83. in 6. uol. Dec. in d. l. fin. in princ.
nume. 29. & Neguſſant. in tracta. de pignor.
8. par. 1. membro, num. 36. Et ſi pro parte fi-
deiuſſoris non opponeretur, ualeret iudiciũ,
ut per Bart. in dicta l. finali, in fine princ. ubi
Iaſ. nume. 11. & Dec. nume. 29. Caſtr. & A-
lexand. in l. decem, primus num. 6. ſecundus
num. 15. ff. de uerbor. obligat. Iaſ. in §. item ſi
quis in fraudem, num. 81. poſt Aret. Inſti. de
action. Socin. Reg. 134. Excuſſio 6. Fallent.
Tholoſ. deciſione. 81. Guid. Pap. quæſtione
94. & Boer. deciſione prædicta 221. nu. 16.
Sic etiam ut hoc beneficium competat fide-
iuſſori, neceſſe eſt quod principalis debitor
ſit præſens, ut in dicta Authent, quod & tra-
dit Bald. in d. l. fin. in lectura noua, §. 1. 3.
col. & alij poſt eum ibi. Socin. dicta Regula
3. Fallent. Alexand. conſi. 100. Diſcuſſis. nu.
11. in 5. & Marſi. in dicta Rubrica de fideiuſ.
num. 14. Et in propoſito ille dicitur præſens,
qui eſt in eo territorio, ut per gloſ. in d. Au-
then. in corpore, in uerbo. præſentes, in fine.
Bart. in dicta Auth. Hoc ita, 8. quæſtione, 2.
part. num. 30. Salic. in dicta Auth. præſente,
quæſtio. quarta, & in dicta Authen. Hoc ita,
vndecima quæſtione, Barto. in l. tertia, §. pri-
mo, octaua quæſtio. nume. 16. ff. de duobus
reis. ubi Roncheg. num. 179. & ſequ. Bald. in
dicta l. fin. §. 1. 3. col. Alexand. dicto conſilio
100. Roman. conſil. 93. Viſis quæ ſuperius,
Dec. in d. l. fin. nume. 26. Steph. Aufr. in add.
ad deciſionem Tholoſ. 196. & Neguſant. d.
1. membro, nu. 42. Diceretur etiam abſens, ſi
latitaret, ſecundum Guid. Papæ, qui dicit ita
fuiſſe deciſum dicta quæſtione 570. in princ.
licèt Salic. in dicta Auth. præſente, uelit nihil
obſtare abſentiam principalis, ſi habet domi
cilium, & bona in foro creditoris, & eſt ſol-
uendo, cuius opinionem uidi ſeruari in pra-
xi. pro qua optimè facit, quod licet regulari-
ter excuſſio nõ ſit facienda de bonis exiſten
tibus extra territorium ne creditor cogatur
peregrinari, ut per gloſ. in dicta Auth. Alex.
conſi. 84. In cauſa nume. 11. vol. 3. & conſil.
91. num. 5. in 7. uol. tamẽ ſi bona ſint in loco
vicino, in quibus commodè creditori ſati ſ-
fieri poſſit, de illis etiam facienda eſt excuſ-
ſio, ut per Alexand. in dictis conſilijs. Dec.
poſt alios, in dicta l. finali, num. 26. Socin.
dicta regula, 8. Fallent. Neguſ. dicto primo
membro, nume. 42. Marſil. Singul. 220. Fide
iuſſor. & Rodo. Suarez. in declarat. l. ſecun-
dæ foro Legum libro ſecundo, capit. ſeu §.
incip.

Digitized by Google

incip.quęritur vltimus,nu.4.& ſeq.pag.791. de quo etiam per Pariſ.conſi.80.num.43. & conſ.50.num.65.1.vol. Et nedum ſunt accipienda bona rei principalis antequam ad fi-
3 deiuſſorem deueniatur, ſed etiam †accipienda eſt eius perſona,ut per Bart.in d. Authen. Hoc ita,8.quæſtione 2.part.num.30.& in d. l.3.§.1.8.quęſtione,num.16.ff.de duob.reis, licèt non propterea liberetur fideiuſſor quin teneatur, & exigi poſſit,ſi à principali creditor ſuum conſequi creditum nequeat. Bald. in dicta l.fin.§.1.in fin.& Marſ.in dicta Rubrica,nu.380.& ſupra num.378.ponit,quod etiam utroque tempore poteſt dari tenuta bonorum, & deueniri ad capturam debitoris. Et non tantum unus reus excutiendus eſt ante principalem,ſed plures, ſi plures ſint rei, adeo quod omnes debent prius excuti, etiam ſi fideiuſſor pro uno ex eis tantum fideiuſſiſſet. Aret.in d.§.item ſi quis in fraudẽ, num.7. verſiculo,& aduertas,& Alex.conſi. 73.col.1.in 6. Sic tamẽ reus eſt abſens,& data dilatione fideiuſſori ad eum præſentandum non pręſentauerit ipſum,& contra eundem fideiuſſorem fuerit motum iudicium, nihil ſibi prodeſſet ſi pendente iudicio reuerteretur lite conteſtata cum eo. Salic.in Authent. præſente,prædicta quæſtione octaua, & Aufrer. in add. ad dictam deciſionem 81. ſicut etiam facta excuſſione contra reum, & reo non reperto ſoluendo,licèt ſuperueniant ei bona, non prodeſt fideiuſſori, conuento, cum quo fuit litis conteſtata, ut per Bald. & Caſtr. nume. 10. Iaſ.num.8. Decium,numer. 33.in dicta l.finali,in princip. Socin.in dicta Regula,quinta Fallen.licèt Alexan. in dicta l. fin. numero 15.& in dicto conſilio 100. & Roma. citatus per Socin. in dicta Fallent.& Marſil.qui plures citat pro ſua ſententia, qui contrarium tenet, in dicta Rubrica numer. 24. Non ſolum autem conueniendus eſt principalis antequam ad fideiuſſorem deueniatur, ſed etiam fiſcus, ſi ipſi principali ſucceſſerit ob confiſcationem,ut aduerſus Bart. in d.l.fin.in princ.tenent Fulgoſ.Caſtr. Alexander Iaſ.& Dec.ibi,& uidetur tenere Bal. in l.prima, C.de fideiuſ. firmat Rom.conſil. 93.Viſis,num.2. & latè Crauet. conſil.263. nume.7. licèt cum Bart. teneant Salic. in dicta l.finali,Anch. conſil.283. Ex prædictis, & Abb.conſil.29.In quæſtione, num.3. vol. 2. Et cum iſta exceptio diſcuſſionis de reo principali faciendæ, nedum reſpiciat ordinem ſed etiam intereſſe partis, cum interſit fideiuſſoris ne litibus uexetur, & expenſis, ideo uerior uidetur ſententia illorum qui tenent etiam de ęquitate debere admitti in Curia mercatorũ, & in cauſis in quibus procedi-

tur ſola facti ueritate inſpecta, ut per Dec. & Alciat.in dicta l.fina.in quo amplectanda eſt diſtinctio Corn.in conſil.55. littera,S. in 3.Neguſ.loco prææallegato,num.28. & Benuen. Strach. qui etiam citat Blanc. in tract. de compro. ut ibi per eum, in dicto tract. de mercat. in tit.quomodo in cauſ. merca. procedendum ſit,in Rubrica de excep. nume.4. quæ etiam procedit in eo, qui uoluit poſſe grauari more debitorum fiſcalium. Guid. Pap.d.quæſt.570.num.1.

Vt igitur hoc beneficium tollatur, & fideiuſſor poſſit in ſolidum conueniri,ut poterat iure antiquo,& creditori facilius ſatisfiat inuenta hæc eſt uia; ut renuncietur dicto be-
4 neficio,cui renunciari poteſt,†ut per glo.accedat, in dicto §. 1. in Auth. de fidei.in fine Spec.in dicto tit.de renunc.& concluſ. num. 16. Bald. in dicta Authent.præſente,in fine. Imola conſi.46.In caſu.Abb. in cap.2. de fidei.Ro.conſ.392.Circa primum.Abb.conſ. 72.nu.1.2.uol.Aret.conſ.33.num.8. ubi uoluit generalem renunciationem ſufficere; Alexand.conſi.78.ad fi.1.uol.Guid.Pap.quæſtione 94.Steph.Aufrer.in add.ad queſt.80. & 196.Capel.Tholoſ.Dec.in dicta l.fin. nu. 20.& in conſi.27.num.6.& num.8.& Marſ. in dicta Rubr. nu.77. imò ſatis eſſet, ſi in inſtrumento eſſet dictum,Renuncians,&c. ſecundum Cur.ſeniorem conſ.6.in princ.cum de communi ſtilo notariorum dicta Clauſula eſſet extendenda ut cẽſeatur renunciatum dicto beneficio, licet ſi non adeſſet principium illius Clauſulæ cæteratum, notarius non poſſet apponere,niſi eſſet inſtrumentum factum cum pacto,quod extendatur ad conſilium ſapientis,ut tradit Bal.in Rubrica,C. de reuo. his quæ in frau. cred. num.6.uerſic. & not.quod Bart.& ſequitur Tiraq. in tract. de conſtit. ult. par.ult.limit.nu.11.

Iſta tamen renunciatio nullum effectũ operaretur in fideiuſſore indemnitatis, ſeu qui promiſerint ſoluere, id quod creditor à debitore minus conſequi poſſet, ut in l. ſi fideiuſſores,in princ.ff.de fideiuſ.in dicta l. final. in princ. & in dicta l. decem, de uerb. oblig. nam cum omnino prius ſit agendum contra principalem, ut uideatur quid, & quantum ſoluere poſſit, quia pro reliquo fideiuſſor tenetur, nihil faceret renunciatio huius fideiuſſoris, qui etiam poteſt dici fideiuſſor hoc caſu,ut per Dec.in dicta l.finali,1.col.ita tenent Angel. Alexand. Iaſ. & Dec. qui dicit communem,num.7. in dicta l.fin.citando alias deciſiones Rom. conſil.211. Allegationes num.2.& 241.Spectabiles Domini, nu. 6.Marſil.in dicta Rubrica num.23.Socin.in l.cum filiusfamilias,§.1.nume.3. ff. de uerb. oblig.

obligat. & per Boet. deciſione prædicta 221.
nu. 12. & Rodor. Suarez in declaratione l. 2.
foro legũ lib. 2. Tit. de los empladamiẽtos. §.
incip. quæritur vlt. num. 7. & ſequ. fol. 792.

Ad hanc regulam huius beneficij dantur
plures fallentię per Doct. quas proſequi non
5 pertinet ad rem noſtram, † ſed uideantur in
locis ſupra citatis, quia ad eos ſufficiet remiſ-
ſio, Socin. plures ponit in dicta Regula 134.
Iaſ. poſt Aret. in dicto §. ſi quis in fraudem,
omnes in d. l. fina. & in d. l. 10. Neguſ. in d. 8.
mẽbro. Aufr. in add. ad d. quæſt. 196. Firmiã.
in ſuo Repert. verbo diſcuſſio, uer. 12. cum
duobus ſequentibus, & plures caſus ẽt ponit
Marſil. in dicta Rubrica, in quibus excuſſio
non eſt neceſſaria, incipiendo à nu. 8. vſq; ad
num. 23. De modo facieudi excuſſionem vl-
tra tract. Iac. de Aretin. qui latiſſimè tractat
materiam, qui attribuitur Bar. ponunt etiam
Doctores in dictis locis.

6 Solum tres caſus tangam ex multis † ibi ta
ctis. primus eſt, quod id qđ dicitur de dicta
excuſſione facienda, habet locum quando
principalis eſt obligatus, & poteſt conueni-
ri, ſecùs ſi non poſſet conueniri, ut quia mi-
nor, quod ſine auctoritate adminiſtratoris
promiſit, ut in l. Marcellus, ut ibi Bar. & alij,
ff. de fideiuſ. Bart. in d. Authent. hoc ita, 10.
quæſt. ſecundæ part. num. 32. Bald. in d. Au-
thent. Præſente, ad fin. deciſ. Tholoſ. 196. &
ibi Aufrer. in addit. & Neguſ. in dicto primo
membro, nume. 33. Secundus eſt caſus bene
menti tenendus, per fideiuſſores, de quo etiã
aliqua diximus ſupra in beneficio Epiſtolæ
Diui Adr. quod per negationem factam per
fideiuſſorẽ ſi conuincatur de mendacio, amit
tit beneficium excuſſionis, dicta l. ſi dubitet,
§. ita demũ, de fideiuſ. & in his terminis tra-
dit Bald. in Auth. cõtra propriam, 2. not. nu.
7. C. de non num. pecun. Salic. in d. Authen.
Præſente, 7. quęſt. Alex. in l. etiam, §. 1. num.
9. ff. ſol. matr. & in l. non tantum, §. quod au-
tem, num. 2. ff. de re iud. ubi multipliciter li-
mitat. Corn. conſil. 90. nu. 42. in 2. uol. Iaſ. in
d. §. item ſi quis in fraudem, num. 79. 6. limit.
Aufrer. in addit. ad dictas quæſt. 80. & 196.
& Marſi. d. Rubrica num. 19. & 322. & ſequ.
Tertius, eſt caſus, quando quis promiſit ſol-
uere ſi alius puta Titius non ſoluerit, eod. n.
non ſoluente, uel quia nõ potuit, uel quia no-
luit, tenetur fideiuſſor, nec exigitur aliqua ex
cuſſio, ut tradit Ripa, in l. ita ſtipulatus, num.
50. ff. de uerb. oblig. An & quando pater te-
neatur pro filio, ut fideiuſſor, ita quod non ſit
neceſſaria excuſſio filij principalis, abundè
habetur in d. deciſione Boer. 221. per totam.

Nunc de ſecũdo beneficio ceſſionis actio-
num per creditorem faciendę, dicendum eſt,
quod quidem beneficium, licet etiam com-
perat ex diſpoſitione d. Auth. ut in ea expreſ-
ſe dicitur, tamen etiam competebat de iure
antiquo, ff. & etiam C. ut in l. fideiuſſoribus,
in l. ut fideiuſſor, & alijs quam pluribus legi
bus, ff. de fideiuſ. & quod hoc ſit beneficium
ueteris conſtitutionis, tradit expreſsè Bald.
in l. ſi diuiſa, ſupra allegata, C. locati, et quod
beneficium competit tam fideiuſſoribus, &
mãdatoribus, quam correis, & tertijs poſſeſ-
ſorib. necnõ & negotiorum geſtoribus, pro-
curatoribus, & alijs ſoluentibus pro alio, de
fideiuſſoribus probant leges allegatę, & alię
infra allegandæ. Spec. in d. tit. de renunc. &
concluſ. nu. 21. verſi. poſtremo dicendum, &
Neguſant. qui ponit regulam, in tracta. de pi
gnor. 1. parte tertij membri 5. part. principa-
lis, nu. 33. de correis probatur in l. 1. ſecundũ
antiquos Codices, nunc ſecundũ nouos, eſt
l. 2. C. de duob. reis, ubi Bald. & alij, Bart. in
l. Modeſtinus, 1. quæſtione, nu. 5. ff. de ſolut.
Bal. in d. l. ſi diuiſa, & ante eos Spec. loco prę
allegato, nume. 20. verſic. ſed numquid uni,
quod etiam tenent nonnulli ex infra alle-
gandis. De poſſeſſore eſt text. in l. mulier, ff.
qui pot. in pigno. habeant. & probatur in l.
ſi res, ubi Doct. de leg. 1. Spec. in d. tit. verſic.
ſed pone emi domum, nu. 22. Dec. in conſil.
104. num. 2. & conſi. 446. in princ. & Neguſ.
loco præallegato nu. 25. De alijs quarto lo-
co, & vltimo expreſſis, tradunt Ang. & Paul.
de Caſtro, num. 3. in l. ſi ſtipulatus, §. 1. ff. de
fideiuſ. per l. ſi mandato meo, ff. eod. tit. vbi
dicunt, tali caſu non ſufficere renunciatio-
nem beneficij de fideiuſ. & de duob. reis, cũ
hæc his alijs non competant, qui non ſunt fi-
deiuſſores uel rei, & propterea dant cautelã,
ut renunciato expreſſa fiat exceptioni ceden
datum. Cõpetit itaq; fideiuſſoribus, & alijs
correis obligatis, beneficium hoc, ſeu exce-
ptio ceſſionis faciẽdæ, per creditorem uni ex
obligatis ſolidum ſoluenti, contra reum prin
cipalem, & alios confideiuſſores, & obliga-
tos, d. l. ut fideiuſſor, l. cũ alter, quæ loquitur
etiam in fiſco qui credere tenetur, & l. ſicut,
C. eod. tit. de fideiuſ. l. cum is, & l. ſi mandato
ff. eod. & tenetur nedum ad cedendum actio
nem perſonalem ſibi competẽtem, ſed ẽt hy-
pothecariam quæ aliàs regulariter fideiuſſo-
ri non competeret, l. mandati, C. eo. tit. & d.
l. cum alter, tradunt Bart. & alij poſt gloſ. in
d. l. fideiuſſoribus. Dec. admittit conſi. 27. in
princ. & firmat conſi. 446. in princ. imò, & te
netur cedere naturalem obligationem, & of
ficium iudicis contra præſentem, & fideiuſ-
ſorem, ut per Bart. in d. l. Modeſtinus, nu. 12.
per quam ceſſionem cenſetur quodammodo
creditor uendere nomẽ debitoris, d. l. fideiuſ-
ſori-

Digitized by Google

ſoribus, licèt ſuum recipiat, dicta l. cum is, quod procedit, ſiue conueniatur ad ſoluendum fideiuſſor, ſeu reus, ſiue ſponte offerat ſolutionem Caſtr. d. l. fideiuſſoribus, et Neg. loco præallegato d. 3. quæſt. nu. 33. Et vltrà ceſſionem ipſam iurium, tenetur etiam creditor reſtituere pignora, quæ habet debitoris
8 † ipſi fideiuſſori ſoluenti, l. Paulus, ff. de fideiuſ. & l. cum eorum, C. de ſentẽt. & interloc. om. iudic. fortius uoluit Bal. poſt Alber. Gal. in l. ſi nomen, ff. de hæred. uel actioṅ. uendit. & ſequitur Alex. in l. ſciendum, nu. 10. ff. de verb. oblig. quod teneantur etiam exhibere inſtrumentũ obligationis principalis in ceſſione facienda, inferrentes, quod ſi illud non haberet, non poſſet etiam exequi ſententia lata contra fideiuſſorem, & Rodo. Suarez in repet. l. poſt rem iudicatam, & declarationẽ l. regni, in c. incip. Viſum eſt ſupra, nume. 6. fol. 669. cuius tamen contrarium in hoc vlt. uoluit idem Bald. in d. l. in noua addit. Ceſſio autem ante factam ſolutionem, uel poſt incontinenti facienda eſt, uel in ſolutione addendum eſt pactum de facienda poſt, aliàs regulariter non ualet, d. l. Modeſtinus, ff. de ſolut. vbi gloſ. & Bart. alia iura citant, gloſ. in d. l. mandato, C. de fideiuſ. Spec. loco præallegato nu. 22. latè Tiraquel. in tit. de retract. tit. 1. §. 26. gloſ. 1. num. 53. licèt in pluribus caſibus etiam facta ſolutione ſit facienda, l. Srichum, §. ſi mandato, ff. de ſolut. & not. in l. Papinianus, ff. mandati, & in l. cum is, ubi Caſt. ff. de fideiuſ. & in d. l. vt fideiuſſor, Bartol. Caſtr. & alij, in d. l. Modeſtinus, Et nedum exceptio iſta actionum cedẽdarum impedit proceſſum ſi opponatur ante ſententiam, ſed etiam impedit executionem, ſi poſt latam ſentẽtiam opponantur per condemnatum in ſolidum, l. ſi fideiuſſores, §. 1. ff. de fideiuſ. facit l. ſi minoris, ff. de admin. tut. Azo in Summa, in tit. de fideiuſ. nu. 8. Spec. in d. tit. nume. 23. & Io. Andr. in addit. ſub nume. 21. Bald. in d. l. ſi nomen, & in d. §. 1. Caſtr. in l. ſi mandatori, ff. de fideiuſ. & Aret. Inſtit. quibus modis tol. oblig. in fine, princ. ſed ſi creditor nullas haberet actiones cedendas, excluderentur à petitione ſua à fideiuſſore uel mandatore d. l. Stichum, §. pen. de ſolut. glo. magna, in d. l. ſtipulatus, §. 1. & ibi Caſt. poſt Bar. diſtinguũt plures caſus, & limitãt Spec. d. nu. 21. Alex. in l. niſi, quam legit cum l. preced. ff. de pact. & Neguſ. qui multipliciter limitat loco præallegato, nu. 36. Et in tantum tenetur creditor credere actiones, nec poteſt aliter cogere fideiuſſorem uel correũ ad ſoluendum, ut etiam ſtante ſtatuto quod inſtrumenta guarentigiata indiſtinctè, & non attẽta aliqua defenſione mittãtur executioni nõ propterea excluditur hæc exceptio quæ uenit ex eadem cauſa, & ineſt. Bald. in d. Auth. Præſente, nu. 4. Dec. in conſi. 27. nu. 1. dictis conſilijs 104. nu. 2. in fine, & 446. in princ. & Rodo. in d. l. poſt rem iudic. in cap. ſeu, §. ſed pro euidentia, nu. 42. fol. 652.

Vt autem hoc beneficium tollatur fideiuſſori uel correo obligato, ne poſſit petere huiuſmodi ceſſionem, & poſſit creditor gratificare alicui amico fideiuſſori, uel correo, ut dicit Specu. loco præallegato nu. 21. uel tollatur dubitatio, an quis teneatur credere iura, quãdo quis liberauit aliquem ex eis nulla facta ſolutione, reſeruato ſibi iure conſequendi ſuum creditum à cæteris. Vel renunciauit iuribus ſuis reſpectu aliquorum bonorum alienatorum per debitorem, iuxta tradita in l. iubemus, C. ad Vellei. ubi Bal. & alij, ſeu teneretur cederi iura contra ſe ipſum poſſidentem aliqua bona debitoris uirtute poſterioris obligationis, ut per Dec. in d. conſil. 104. in quo tamen caſu aliter ſentit Neguſ. loco præallegato, quæſt. 4. nu. 32. Vel ſi in caſibus aliquibus traditis per Socin. in conſil. 206. in 2. uol. inuentum eſt ut renuncietur huiuſmodi beneficio, cui renunciari poteſt, ut per gl.
9 in d. l. ſi ſtipulatus, §. 1. vbi † Bart. nu. 3. Spec. d. nu. 21. & 24. Bar. in d. l. Modeſtinus, 1. queſtione, nu. 5. gl. & Doct. in d. l. niſi, ff. de pact. Bal. & Ang. in l. 2. C. de fideiuſ. in d. Authen. Hoc ita, nu. 2. Socin. in conſi. 200. nu. 3. & 4. uol. 2. duplicato conſi. 125. in 4. Corn. qui in eodem caſu conſuluit, in conſil. 51. 1. col. 2. uol. Afflic. deciſione 182. nu. 10. & 12. & Neguſ. d. 3. membro, nu. 24. & nu. 36. & Marſil. in Rubr. prædicta de fideiuſ. nu. 29. Non cenſeretur tamen renunciatum huic beneficio, ſi tantum beneficio diuiſionis renunciaretur, ut per Bart. in d. l. Modeſtinus, nu. 5. & Bald. in l. 2. C. de fideiuſ. uel ſi in genere omnibus beneficijs eſſet renunciatum, ut tradit Bal. in d. l. ſi diuiſa, C. locati, ſed debet eſſe expreſſa renunciatio, ſecundum Roman. conſ. 472. In eo quod queritur, ut uidetur etiam tenere Caſtr. in conſ. 239. Super hoc facto, nu. 3. 1. uol. ſequitur Afflict. d. deciſione 182. nu. 12. & latius Marſi. d. nu. 29. licèt etiam nõ deſint qui aliter uolunt, ut ſat ſit renunciare omni iuris auxilio de quo dicetur infra, ſuper ea Clauſula; ſed tamen ſi ut hic fingitur, ſit renunciatũ
10 beneficio de fideiuſ. cenſetur † renunciatum beneficio cedendarum, ut tradũt Bald. & Angel. in d. l. 2. C. de fideiuſ. vbi dicũt, quod notarij dñt propterea in inſtrumẽtis quod fideiuſſores renunciant beneficio nouarum con-
1 ſtitutionum de fideiuſ. & de pluribus reis debendi, quam formam etiam ponunt cũ plures rei ſe obligant, quia ita renũciando renũciatur

ciatur beneficio cedendarum, tam in hypo-
thecaria quam uidetur perſonali, per dictam
legẽ, & per alias ibi allegatas. idẽ tenẽt Soc.
d.conſ.200.nu.4.col.pen. in fine, & Cor.5 n.
col.pen. Afflict.d.deciſ.nu.12. Dec.d.conſil.
27.nu.5.& in d.l.fin. in prin. nu.21.ff.ſi certũ
per.& Neguſ.d.3.mẽbr.nu.25. Cum tamen
ceſſio venit faciẽda alicui fideiuſſori, uel cor
reo, non ſemper eſt facienda pro tota ſumma
& in ſolidũ, ſed pro rata, quia ſi fit cõtra prin
cipalem ad quem peruenit tota pecunia, uel
totum negociũ pertinet, in ſolidum fieri po-
terit, & pro tota ſumma; Si uerò contra cor-
reum, vel contra fideiuſſorem, pro rata tan-
tum eſt facienda, gloſ. in d.l.fideiuſſoribus,
vbi Caſtr.& in l. cum pupillus, ff. de tutel.&
rat.diſtr. Spec. loco præallegato, num.20. &
23. Azo.in Sũma, d. tituli, nu.8.gloſ.& Bald.
in d.l.1.aliàs 2.C.de duob. reis, & Bald.in d.
l.ſi diuiſa, in add.de quo per Bart.& Caſtr.in
d.l.Modeſtinus, de quo etiam aliquid per A-
lex.in l.in lege Falcidia, nume.3.ff.ad legem
Falcid. licèt ſi ſunt plures correi, uel fideiuſ-
ſores, puta tres, uel quatuor, poſſit ſoluens, &
actionum recipiens ceſſionem, agere contra
unum ex cæteris in ſolidum, ad repetitionẽ
ſoluti detracta tamen ſua 3. vel 4. parte, pro
qua non poteſt fieri ceſſio, ut ſupra, ut tradit
glo.fi.in fine, in d.l.2.& ibi Bal.in fine Spec.
d.nu.20. Bart.in d.l. Modeſtinus, nu. 10. vbi
tamen temperat, & Bal.in d.l.ſi diuiſa. Et te-
11 netur etiam hic † ceſſionarius actiones ſibi
ceſſas cedere confideiuſſori, & correo ſoluẽ-
ti ſolidum, contra alios correos, & confide-
iuſſores, pro rata, ut per Bart.in d.l.Modeſti-
12 nus, nu.11. Vltimo in hac materia † ſciendũ
eſt, quod ſi creditor ſucceſſit fideiuſſori, non
tenetur cedere iura confideiuſſori ſoluenti
contra ſeipſum, licèt ſecùs eſſet, ſi ſuccederet
correo, ad quem ſpectat totum negocium, &
ad quem emolumentum totum peruenit:
quia excluditur ea exceptione, ut tradunt
Paul. Alex.& Socin.in d. l. de die, §. fideiuſ-
ſor, ff. qui ſatiſdare cogant. & Afflict.d.deci-
13 ſione 182. num.12. De patre † quod non ha-
beat hoc beneficium cum pro filio interce-
dat, tradit Boer. d. deciſione 221. num.11.&
14 de muliere, † quæ conſenſit uiro alienanti, &
renunciauit hypothecæ, quod agenti contra
poſſidentem alia bona, uel obligatum pro re
ſtitutione dotis non teneatur cedere iura re-
ſpectu illorum bonorum quorum alienatio-
ni conſentit, tradit Io. Andr.in add.ad Spec.
in loco preallegato, nu.22. Socin.& Corn.in
dictis cõſilijs Afflict.deciſione 343. ubi limi-
tat, niſi mulier fuiſſet in dolo. quod ultimum
etiam tenet Caſtr.in d.conſil.239. num.3.in
princ.& Neguſ.d.3.quæſt.nu.29.

Et de duobus reis promittendi.

S V M M A R I A.

1 *Duorum reorum promittendi beneficium quod-
nam ſit.*
*Correi debendi numquid poſſint in ſolidum con-
ueniri, & grauari, & quando.*
*Beneficio duorum reorum debendi renunciari
poteſt.*
2 *Ceſſionis actionum beneficium competit correis
debendi.*
*Correus etiam non facta ceſſione repetit ab alte
ro partem pro eo ſolutam.*
3 *Duo rei promittendi, ſeu debendi an cenſeantur
inuicem fideiubere remiſſiuè.*
4 *Creditor qui duos reos habet obligatos ſi unum
conueniat pro parte, vel partem ſuam debiti re
cepit ab uno, an uideatur diuiſionem feciſſe.*
5 *Beneficium duorum reorum locum non habet
ſtante ſtatuto quod contra executionem nihil
poſſit opponi.*
6 *Ioannes Ronchegallus laudatur.*

GLOSSA QVINTA.

ALiqui notarij dicunt, de pluribus
reis debendi, & ita dicit Bartol. in
d. Authent. hoc ita, in 10. quæſtio-
ne ſecundæ part. numero 33. quod notarij
dicunt, quod renunciauit beneficio noua-
rum conſtitutionum de fideiuſſoribus, & de
pluribus reis debendi; ſed illud de fideiuſſo-
ribus addit uſt ad cautelam, ut ibi per eum.
Bald. autem in d. Auth. Hoc ita, nu.2. dicit,
quod appellatur beneficium nouæ conſtitu-
tionis, de duobus reis, & quia hęc uerba con
ueniunt dictæ Rubricæ in corpore Authent.
mihi magis placeret hoc modo deſcribatur,
quod eo modo, ut refert Bartol. Beneficium
modo de duobus reis, quod datur correis o-
bligatis, per dictam Auth.de duob.reis, coll.
7. inuenta in tit.de duob.reis, in clauſula præ
ſente, in eo conſiſtit, quod licèt correi teneã-
tur in ſolidum, & poſſint, & conueniri, & exi
gi in ſolidum, l.2.ff.de duob.reis, & §.ex hu-
iuſmodi, Inſtit. eod. tit. cum alijs ſupra dedu-
ctis ſuper Clauſula, Principaliter, & in ſoli-
dum, tamen per dictam Authenticam datur
eis beneficium diuiſionis debiti, ad inſtar be
neficij Epiſtolæ Diui Adr. de quo ſupra di-
ctum fuit, & ſic non poſſunt in ſolidum con-
ueniri, ſed omnes conueniendi ſunt, ſi ſunt
præſentes, & ſoluendo, & negocium contra
omnes communiter eſt examinandum, ſed
1 executio † facienda eſt contra omnes qui
ſunt ſoluendo, ut tradit Bartol. in l. tertia, §.
primo, num.10.& Caſtr. num.5.ff.de duob.
reis, &

reis,& Bald. in d. Auth. Hoc ita, in princ.&
ibi etiam Bar.in 6.quæſt.2.p. nu.28. Ad hoc
igitur ut correi in ſolidum poſſint conueni-
ri, & grauari, ſolet apponi in Inſtrumentis
hæc renunciatio dictæ conſtitutioni,cui pro-
culdubio renunciari poteſt, ut per gl. in uer-
bo cedere,in d.Auth. in corpore,& ibi Ang.
1.col.& in glo.fin.in d. Auth. Hoc ita,Spec.
d.tit.de renunc.& concluſ. nu.17. & ibi Bal.
in add.Bart.in d. Auth. Hoc ita 11.quæſtio-
ne 2.par.nu.33.Bald.nu.5.& Salic.in 4.quę-
ſtione Caſtr.in d.l.3.§.1. & Aret. in §. 1. nu.
2 4.de duob. reis inſtit.Beneficium etiam † ceſ-
ſionis competit correis, ut ſupra dictum fuit
in gloſ. præcedenti, ut tradit etiam Bald. in
d. add. ad Spec. in d. tit.etiam non facta ceſ-
ſione repetit correus ſoluens ab altero par-
tem pro eo ſolutam, l. 1. & 2. & ibi gloſ. C.
eod.tit.de quo per Bart.in d.Auth.2.quęſtio-
ne ult.part. nu.70. An autem cenſeantur in-
3 uicem † fideiubere,latè ponit Bar.in d. Auth.
Hoc ita,4.part.1.quæſtio.nu.67.& in l.reos,
ubi & iam alij, ff. eod.tit.

4 Et an ſi creditor † unum conuenit ex cor-
reis pro parte, uel partem ſuam debiti rece-
pit,uideatur facta diuiſio?ponit Caſtr.conſi.
391.Non reperio,& Iaſ.in d.l.fin.in princip.
nu.7. ff. ſi cert.pet.latè Ripa poſt alios,in l.ſi
ex toto,§.1.ff.de leg.1.Non habet tamen lo
5 cum beneficium d. Auth. † ſtante ſtatuto,ut
eſt Florentiæ, quod contra executionem ni-
hil poſſit opponi,ut per Bal. in d. Auth. Hoc
ita, nu.2. Et quia hæc materia duorum reo-
rum,latè eſt tractata per Bar.in d. Auth.& fe
rè in omnibus ll. eiuſdem tit. ff. & latiſſimè
ac ſubtiliter eam tractauit Excellentiſſimus
6 † D.Ioan.Ronchegallus,mihi uti frater, &
maior honorandus,in ſua Lectura,tit.predi-
cti,cum etiam non pertineat ad noſtrum tra-
ctatum, ſatis erit lectorem ad eos remittere,
& ad alia procedere.

Et omni alij iuris, legum, & ſtatutorum auxilio,& beneficio.

S V M M A R I A.

1 Renunciatio generalis omni iuris,legum,& ſtatutorum auxilio, & beneficio, an idem operetur ac ſi ſpecialiter beneficia eſſent expreſſa.

Et an comprehendat beneficium diuiſionis, & excuſſionis.

2 Renunciatio generalis omni iuris,legum &c.an tollat beneficium cedendarum actionum fideiuſſori ſoluenti competens.

3 Renunciatio omni iuris,legum &c. multa tollit beneficia ut hic exemplificatur.

Mulier renuncians omni iuris,legum,&c.Velleiano renunciare cenſetur,& beneficio ne poſſit carcerari maximè in materia tutelæ.

4 Renuncians omni iuris, legum &c. cenſetur etiam renunciare beneficio ſpeciali ratione indulto ut reſtitutionis integrum, & ne conueniatur niſi in quantum facere poſſit.

Mulier qua renunciauit omni iuris &c. cenſetur etiam renunciaſſe beneficio ſibi competenti ne dos ſibi retineatur.

Renunciatio generalis omni iuris &c. an cenſeatur includere renunciationem l. de his. ff. de tranſact.

5 Renuncians generaliter omni iuris &c. an cenſeatur renunciare facultati petendi remiſſionem ob caſum fortuitum.

Renuncians generaliter omni iuris &c. an cenſeatur renunciare difficultati, & impoſſibilitati in promiſſione facti alieni.

6 Renunciatio generalis omni iuris &c. an tollat remedium l.2.C.de reſcind.vend.

Et an tollat l.ſi vnquam. C. de reuoc.donat.

7 Renuncians omni iuris auxilio an cenſeatur renunciaſſe nedum iuris ciuilis, ſed etiam municipalis auxilio,& beneficio.

GLOSSA SEXTA.

HÆC Clauſula eſt maximæ impor-
tantiæ per eam enim etiam ſi non
fuiſſet expreſsè renunciatum dictis
1 beneficijs † competentibus fideiuſſoribus,
& plutibus reis, ut ſupra, uideretur eis re-
nunciatum, & hæc generalis renunciatio
renunciantibus noceret, ne eis uti poſſent,
nam de beneficio diuiſionis de quo ſupra
dictum fuit, ſuper Clauſula Epiſtolæ Di-
ui Adriani, & in Clauſula præcedenti,
quod per hanc renunciationem tollatur fir-
mat Imola in conſilio 46. In caſu præmiſſo.
Aret. in allegato conſilio 33. columna pen.
Guid. Papæ, quæſtione 367. In aliquo con-
tractu, ubi dicit ita practicatum, & iudica-
tum fuiſſe,& Tiraquel.in repetitione l.ſi un-
quam, in præfatione, numero 121. C. de re-
uocandis donationib. De beneficio uerò or-
dinis,& ſic excuſſionis,de quo ſupra dictum
fuit, in Clauſula de fideiuſſoribus, idem tra-
dit Guido Papæ, dicta quæſtione, & ante
eum Baldus, in l. prima,colum. tertia, C.de
conuen.fiſci debit. libro 10. Aretinus, dicto
conſilio trigeſimotertio,colum. penult. nu-
mero octauo. Alexand. conſilio trigeſimo-
tertio.Conſultus,colum. prima,quarto uol.
& latius conſilio vigeſimonono,numero tri
geſimoquarto in ſeptimo. Eſt uerum, quod
Alexand.Iaſ.& Dec.in dicta l.finali,in prin.
ff.ſi cert.

Digitized by Google

ff.ſi cert.petat.tenent contrarium,ſed tamen
loquuntur in excuſſione neceſſaria in fide-
iuſſore indemnitatis, in qua non ſat eſt re-
nunciare expreſsè huic beneficio in quo ta-
men Bald.quam Alexan.contrarium firma-
uerant, de quo ſupra diximus in Clauſula,
de fideiuſſoribus, & cum iſta opinione vide-
tur etiam tranſire Tiraquel. dicto numero
121. licèt Boer.in dicta deciſione 221. num.
10.dicat, aliam opinionem communiorem,
quod ego intelligo in caſu fideiuſſoris in-
demnitatem promittentis, ut ſuprà. An au-
tem tollat exceptionem cedendarum,eſt ma
ior difficultas, per ea quæ ſuprà diximus in
2 gloſ.†præcedenti;namque licèt Bald. Rom.
Marſ.& alij ibi citati,teneant, quod non cen
ſeatur per hanc Clauſulam generalem huic
beneficio renunciatum, quod etiam admit-
tit Dec. dicto conſilio 27. numero 6. & ex-
preſsè firmat in conſilio 99.nume.3. & con-
ſilio prædicto 446. numero primo, & idem
uidetur tenere Alexand.conſilio 196. vltim.
column.6.volum.& ſequitur Pariſ. conſilio
110. numero 98. in primo, Ripa in dicta l. ſi
unquam,quæſt.57. numer.118. & hanc opi-
nionem dicit æquiorem Tiraquel. dicto nu-
me. 121. Contrariam tamen partem conſu-
lendi tenuerunt Soci.& Com.in eadem cau-
ſa conſulentes, in conſilijs ſupra citatis, pri-
mus 200.ſecundo volum.& ſecundus 51.co-
lum. 3.in ſecundo,& huic opinioni uidetur
adhærere in effectu Afflict. dicta deciſione
pro altera parte citata. 182.numer.13.& an-
te omnes Bald. ſibi contrarius, in conſilio 4.
Quæritur unum, primo vol. qui dicit hanc
eſſe veriorem. Dec. etiam ſibi contrarius, in
conſilio 452. numero 19. quam etiam ſequi-
tur Boer. in tractatu de poteſtate legati à la-
tere, prima quæſtione 8. colum. nu.83. licèt
alleget Rom. tenere hanc partem qui tenet
contrariam; Et huic etiam parti uidetur ad-
hærere Tiraquellus dicto numero 121. licèt
etiam ipſe citet pro hac parte Angel.& Dec.
in conſil.27. & 446. ſuprà in contrarium ci-
tatos, qui eam non tenent, & quaſi ſubdu-
bius in neutram partem uidetur inclinare;
mihi magis placet prima opinio, quæ eſt æ-
quior, & iudicio meo uerior & communior,
per rationes pro ea parte adductas. Præter di
cta beneficia fideiuſſoribus, & correis com-
3 petentia,dicta Clauſula tollit etiam†alia be-
neficia,quorum plura enumerat Tiraquel.di
cto numero 121. quæ quia propriè conuenit
materiæ noſtri tractatus, nolui omittere,per
eam enim tollitur beneficium Velleiani cõ-
petens mulieri, quando maximè obligat ſe
pro tutela; & beneficium ne poſſit carcerari,
ut tradit Bartol.numero 12.& Bald.numero
3.in Authent.Matri & auię, C.quando mul.
tutel. offic. fungi poteſt, & in corpore unde
ſumitur, ubi diſponitur, matrem uel auiam
omnis iuris auxilio debere renunciare,ut tu-
telam adminiſtrent. Idem Bartolus in l. ſi
quis ſub conditione,numer.17. ff.de teſtam.
tutel. Mattheſ. not. 109. Nota caſum, Iaſ.in
dicta l.final.in princ.nume.4.Socin.in l.ple-
rique,7.quæſtione,numero 40.& in conſilio
180. colum. tertia,numero 2.volu.ſecundo,
Ripa dicto numer.118. Boer.dicto tractatu,
dicto numero 83. etiam Tiraquellus dicto
numero 121. licèt aliter obligatio eſſet nul-
la,ut per Bart.in l.antiquæ,§. fin. C. ad Vel-
leian. ſicut etiam tollitur beneficium ſpecia-
li ratione indultum, ut reſtitutionis in inte-
4 grum, Cur.iun. conſilio 18. column.†fin. &
Tiraquel. vbi ſupra, imo cenſetur renuncia-
tum omnibus exceptionibus in fauorem re-
nunciantis facientibus, Bal.in dicta l. prima.
C.de conuen.fiſci debit.libr.10.colum.4. &
Marſ.in dicta Rubrica numero 35.cum alijs
citatis per Pariſ. dicto conſilio 110. numero
22. Et beneficio dictæ l. plerique, de in ius
uoc. ut quis capi non poſſit in domo, ut per
Iaſ.in dicta l.colum.4. Ripa,dicto num.118.
etiam Tiraquel. 121. & idem ut tollatur be-
neficium, ne conueniatur renuncians ultra
quam facere poſſit, Corne.conſilio 128.col.
fina. in tertio. Ripa & Tiraquel. in dictis lo-
cis,tollitur etiam beneficium conceſſum mu-
lieri, ne ſibi dos retineatur,l. vnica §.taceat,
C.de rei uxor.actio.nam retineri poterit pro
adminiſtratione tutelæ, ut conſuluit Socin.
conſilio 126. column.3. in primo duplicato
conſilio 180. in ſecundo uolum. Quod per
eam cenſeatur renunciatum diſpoſitioni l.
de his, ff. de tranſact. tenuit Alexander con-
ſilio 11. Viſo, columna quinta, in ſecundo.
Socin. dicto conſilio 200. & Dec.dicto con-
ſilio 452.numero 18. Crot. in repet. l. quar-
tæ §. Cato. in ſecunda lectura,nona oppoſi-
tione,numer.35. & Ripa licèt dubitet,etiam
ſtante iuramento dicto nu.118. ſed contra-
ria opinio uidetur uerior, & communior,ut
per Socin. ſibi contrarium, in conſilio 214.
columna ſeptima, numero ſexto, in ſecundo
uolum. & Tiraquel.in dicta præfatione, nu-
mero 145. Et licèt ibi citet aliquos tenentes
ſaltem addito iuramento,tamen inferius nu-
mero 161. & ſequent. tenet contrarium,
& alios citat in eandem ſententiam. Per
iſtam etiam Clauſulam uoluit Alberic. in l.
item quæritur, §. ſi exercitu, ff. locati, & ſe-
quitur Crot. in dicta nona oppoſition. nu-
mero trigeſimoquarto, quod cenſeatur re-
nunciatum facultati petendi remiſſionem
ob caſum fortuitum. Capicius deciſione

87. num.

87.num. 10. quod non puto verum, & plures ſcio tenere contrariũ, de quo inferius dicetur in promiſſione ſolutionis affictus in recompenſationem fructuum, ſicut etiam tenet idẽ Crot. quod per talem Clauſulam cenſeatur renunciatum difficultati, & impoſſibilitati in promiſſione facti alieni, cuius contrarium tenet Pariſ. d. conſ. 110. num. 42. & ſequen. de quo etiam diximus in Clauſula promiſſionis de rato, ſuper verbo omnibus iuris & facti, &c. An autem tollat remedium l. 2. C. de reſcind. vendit. quod non tradit Alexan. con
6 ſil. 42. Super † promiſſo, nu. 5. in 1. Pariſ. conſ. 20. num. 29. in 1. Tiraquel. loco præallegato num. 122. & Cagnol. in d. l. 2. num. 134. An vero d. l. ſi vnquam, C. de reuoc. donat. diſputant Ripa in d. q. 57. Ruin. conſ. 60. num. 17. 3. vol. & latiſſimè Tiraq. in quid præfatione, numero 115. & ſequen. num. uidentur tenere partem negatiuam. Illud autem ultimo loco non eſt omittendum, quod per renunciationem omni iuris auxilio, nedum iuris
7 Ciuilis, ſed etiam † municipalis auxilio ſeu beneficio renunciatum cenſeretur, ut per Roman. conſ. 251. Clariſſime. Dec. d. conſ. 452. nu. 19. & Tiraquel. d. nu. 121. in fine, & maximè ſi ſit dictum, iuris, & legum, ſecundum Ruin. conſil. 51. nume. 21. 1. vol. verum quia Marſ. in d. Rubr. nu. 35. dubitauit de deciſio. Rom. vt tollatur omnis ſcrupulus, fuit etiam additum illud uerbum, (ſtatutorum) aliqua etiam pertinentia ad hanc Clauſulas dicentur infra ſuper Clauſula, omni iuris, & facti exceptione, &c.

Sibi quomodo libet competenti, vel competituro.

SVMMARIA.

1 *Renunciari numquid poſſit, & quomodo iuri competituro.*
Renunciatio facta beneficijs legum, numquid requirat certiorationem dictorum beneficiorum.

GLOSSA SEPTIMA.

IVri competituro poteſt renũciari expreſſè ut dictum fuit ſupra in Clauſula ceſſionis in uerbo ſperarent. fol. 41. & propter hanc Clauſulam Alex. in d. conſil. 196. col. vlti. in 6. tenuit illam opinionem, quod cenſeretur renunciatum exceptioni cedendarum de quo ſuprà dictum eſt. Sed an requira
1 tur † certioratio dictorum beneficiorum de fideiuſſoribus & cæterorum facienda renunciantibus? Spec. in d. tit. de renunc. & concl. nu. 15. mouet queſtionem, & arguit ad partes hinc inde, & licèt concludat non eſſe neceſſariam certiorationem, ſed ſine ea renunciationem ualere, dicit tamen, quod ideo diſcreti tabelliones apponunt in inſtrumẽtis, & renunciauerunt tali beneficio, quod eſt tale, ſuper hoc certiorati à me tabellione. Bald. autem in addit. ibi, limitat, niſi renunciantes ſint perſonæ quæ præſumantur ius ignorare, ut mulier, & minor, qui ſunt certiorandi, laudans addendam eſſe certiorationem, & idem tradit Marſil. loquens etiam in ruſtico, in d. Rubrica, numer. 36. ſi tamen adderetur iuramentum certioratio etiam in his non eſſet neceſſaria, ſecundum opinionem communiorem, de qua per Doct. in l. ſciendum, ff. de verbor. obligat. & Marſ. d. Rubrica, nu. 38. & Tiraquel. in d. præfatione, num. 135. & ſequent. de quo etiam inferius dicetur in Clauſula renunciationis Velleiani.

CLAVSVLA XLI.

Promiſerunt, & conuenerunt prædictis de Amadeis, venditoribus vt ſupra, agentibus, & mihi notario infraſcripto, ac domino procuratori præſentibus, & vt ſuprà ſtipulantibus, &c.

SVMMARIA.

1 *Fideiuſſor an poſſit in duriorem cauſam, quam principalis obligari, & ſi ſit datus pro maiori ſumma quam principalis an valeat ſaltem fideiuſſio pro ea ſumma, pro qua principalis tenetur, & infra num. 3.*
2 *Plus, quot modis dicatur in materia obligationis.*
3 *Vtile per inutile vitiatur.*
4 *Fideiuſſor efficacius obligari poteſt quam principalis.*
5 *Conſtitutor in plus tempore obligari poteſt quam principalis.*

GLOSSA PRIMA.

DE verbis promiſerunt, & conuenerunt, ſatis ſupra dictum fuit ſuper uerbo promittentem, fol. 185. Et quod ſtipulatio cenſeatur ſolemniter facta, ſi ſcriptum ſit aliquem fideiuſſiſſe, & promiſiſſe, ut in §. ſi. Inſt. de fideiuſ. diximus ſuper uerbo, & una cum eis, fol. 199.

Sed quid ſi principales tenebantur in minori quãtitate quam in ea pro qua fideiuſſor promi-

promiſit, numquid ualeat promiſſio, & fide-
iuſſio, ſaltem pro ea ſumma pro qua tenebā-
1 tur principales? Et dicendum eſt, quod † licèt
fideiuſſor poſſit obligari pro quacunq; ſum-
ma pecuniarum etiam in futurum credenda
principali, l. ſi ita ſtipulatus, ff. de fideiuſ. non
tamen poteſt in plus obligari, uel in durio-
rem & grauiorem caſum, quā teneatur prin-
cipalis, ut eſt text. in l. Græce, §. illud, ff. de fi-
deiuſ. & in §. fideiuſſores, Inſtit. eod. tit. plus
autem uel grauius quis dicitur obligari, re,
2 tempore, loco, & cauſa, §. plus autem. † Inſti.
de action. Gloſ. in d. §. illud, & ibi Caſt. quan
do autem eſt diſparitas inter obligationem
principalis, & fideiuſſoris, an ualeat nec ne?
Bart. poſt Din. ponit longam diſtinctionem
in l. hi qui, ff. eod. quam refert ferè ad lite-
ram Aret. in d. §. fideiuſſores, ſed in propoſi-
to noſtro, an ualeat obligatio in minori ſum
ma? gl. in d. §. illud, & clarius in d. §. fideiuſ-
ſores, tenet, quod non: quia cum ſit defectus
in forma obligationis, ut ille per inutilis uicia-
3 tur. † Et ita tenent Bart. qui dicit ita commu-
niter teneri, Bald. & Caſtr. in d. §. illud, Bart.
Ioan. Fab. & Aret. nu. 3. in d. §. fideiuſſores,
Roman. conſ. 66. Vir eximie, & uidetur cum
ea tranſire Bald. in l. ſi ultra, C. eod. Et licèt
hanc opinionem improbent Dec. in l. in eo,
quod plus, ff. de reg. iur. Galliau. in l. 1. §. ſi ſti
pulari, col. penul. 7. limitatione, num. 9. ff. de
uerbor. obligat. & Crot. in prima lectura, 3.
fallent. & in ſecunda lectura, col. fi. & Hier.
Butigel. in repet. d. l. 1. §. ſed ſi mihi, num. 10.
& 11. quod uidetur etiam tenere Chriſtoph.
Portius, in d. §. fideiuſſores, tamen præce-
dens opinio eſt communior, & ſeruaretur in
practica, ut per Cagnol. in d. l. in eo quod, an
te fin. & per Alciat. qui eam defendit, in d. §.
ſi ſtipulari, num. 38. Quæ tamen opinio non
procederet, ſi eſſet appoſitum iuramentum fi
deiuſſoris, ut per Bartol. in l. ſi quis pro eo, in
princ. uerſic. octauo prohibetur, nu. 15. ff. de
fideiuſ. Aret. in d. §. fideiuſſores, ad fi. vbi mā
dat notari, & Cagnol. d. l. in eo quod, in fin.
quod tenuerunt Ang. & Imo. in d. l. hi qui, &
quamplures alij, quos ſuprà citauimus ſuper
ſtatuto de indemnit. mulier. 2. quæſt. fol. 53.
quæ amplius non repetam, & ultra eos alios
citat Didac. Hiſpan. qui dicit communem, li-
cèt nimis duram, in Repet. c. Quamuis, 2. par
te §. 6. nu. 4. Et ſi principaliter, (ut in caſu hu-
ius instrumenti) fideiuſſor ſe obligaret, ut per
Bart. in d. l. hi qui, nu. 16. vbi etiam Caſtr. &
Aret. d. §. num. 7. cum alijs ſuprà citatis d. 2.
quæſtione ſed eo. 534. Sed licèt fideiuſſor in
4 plus non poſſit obligari quam principalis,
poteſt tamen obligari efficacius, ut publico
inſtrumento guarentigiato, habente ex for-
ma ſtatuti executionem paratam, licèt prin-
cipalis non eſſet obligatus inſtrumento, ut
per Bart. in d. l. hi qui, nu. 11. Aret. d. §. nu. 5.
Socin. in Rubrica, ff. de uerbor. oblig. nu. 20.
Marſ. in d. Rubrica, ff. de fideiuſ. 38. quæſtio-
ne, nu. 293, & Rod. Suar. in declaratione l.
Regni, ad lectur. l. poſt rem iudicatam, in ca.
ſeu §. incipiento Viſum eſt ſuprà, nu. 7. ſicut
etiam poteſt promittere pœnam ſi fuerit in
mora ſoluendi. Bart. d. l. hi qui, nu. 12. Caſtr.
in d. §. illud, in fi. Aret. d. nu. 5. Socin. in l. 2. §.
in fideiuſſorem, nu. 8. ff. qui ſatiſd. cogant. Ri
pa, in d. l. 1. §. ſi quis ita, nu. 16. ff. de verbor.
oblig. & Marſ. d. quæſt. num. 291. & 292. De
5 conſtitutione † verò, quod in plus tempore
obligari poſſit, probatur in l. ſi citeriori, ff. de
conſtit. pecun. Bart. in d. l. hi qui, nu. 9. Caſtr.
in d. §. illud. Aret. in d. §. fideiuſſores, col. 2.
verſ. circa quintum.

Dare, ſoluere, & numerare eiſdem de Amadeis, & ſuis vt ſuprà, ac dicto procuratori vel domino eius principali.

S V M M A R I A.

1 *Promittens ſoluere alicui ſolutioni adiecto, poteſt ſoluere ſi vult, ſed ei non eſt obligatus; puta ſi dictum ſit promitto tibi, quod ſoluam Titio.*

Fideiuſſio data pro promittente ſoluere alij ſolutioni adiecto puta Titio, non valet.

2 *Procuratori non habenti legitimum mandatum ſoluens pretium uigore contractus cum eo initi, an liberetur.*

Filio contrahenti rectè ſoluitur.

3 *Fideiuſſor numquid, & quando poſſit in mercedem ac præmium ſuæ fideiuſſionis aliquid recipere licitè ſine vſurarum ſuſpicione, & labe.*

GLOSSA SECVNDA.

SED quid ſi fuit etiam promiſſum ſol-
uere alicui adiecto ſolutioni, puta Ti-
tio, iuxta l. cum qui, §. qui ſibi; cum ibi
not. ff. de uerborum obligatione, & §. planè,
Inſtit. de inutili ſtip. certè poteſt ei ſolui, ut in
dictis iuribus, ſed tamen promittens ei non
1 eſt obligatus, adeo quòd non ualeret † fideiuſ
ſio, ſi huic adiecto præſtaretur; ex quo pro-
mittens ei non eſt obligatus, l. ſi mihi, aut Ti-
tio, ff. de fideiuſ. & facit l. ſed etſi filiofamil. 1
§. 1. ff. de conſtitu. pecun. tradit Azo. in Sum.
de fideiuſſoribus, num. 3.

Et quia

Et quia hic ſit promiſſio ſoluēdi precium
procuratori uendenti, qui precium recipere
poteſt, ſi habet mandatum, ad uendendum,
ut concluſum fuit ſuprà ſuper uerbo, de quo
precio, &c. ſciendum eſt, quod etiam ſi non
haberet mandatum legitimum ad uenden-
dum, tamen ſoluens uigore contractus cum
eo celebrati, liberaretur à debito precij uigo
re illius contractus, quod procedit, niſi ſciret
eum non habere poteſtatem exigendi pre-
2 cium, & ipſe † procurator non eſſet ſoluēdo,
ut probatur in l. filiæ, & ibi Bart. & Caſtr. ff.
de ſolu. & in l. ſi urbana, & ibi expreſsè Pau.
Caſtr. num. 2. ff. de condict. indeb. ubi ijdem
Doct. loquuntur in prædone, prælato intru-
ſo, & ſimilibus, quibus ex ſuis contractibus
ſolui poteſt, & de filio contrahēte, quod poſ
ſit ſibi ſolui, probatur ex textu in l. quod ſer-
uus, ff. de ſol. & in l. quod ſeruus, ff. depoſiti.
& tradit Iaſ. & alij, in allegata ſupra l. filius,
C. de pactis.

Sed numquid fideiubens pro aliquo, poſ-
ſit aliquam mercedē uel præmium aliquod
3 recipere à debitore pro † ſua fideiuſſione, lici
tè ſine labe uſurarum, & tenendum eſt quod
ſic, per tex. in l. ſi remunerandi, §. fi. ff. manda
ti, in l. hoc iure, §. 1. ff. de donat. & utrobique
Doct. tradit Bald. ēt per illum text. in l. anti-
quæ, in princ. C. ad Vellei. & eſt cōis opinio
tam Legiſtarum quam Canon. ut tradit Di-
dac. Couar. 3. lib. reſolut. c. 2. nu. 6. licēt ipſe
illam limitet procedere, niſi inſpecta qualita
te, & conditione debitoris nullum immine-
ret periculū fideiuſſori, quo caſu pactio illa,
ficto, & ſimulato periculo in fraudem uſura
rum inita cenſeretur, ut per eum ibi.

Intra tempus, & terminum duorum annorum proximè futurorum.

S V M M A R I A.

1 *Terminus ſolutioni præfixus in emptione quan do, & a quo tempore currere incipiat, & num. ſequ.*

2 *Tempus ad legatum præſtandum præſtitutum an incipiat currere a die mortis, an verò a die adita hæreditatis.*

Venditor an a traditione per conſtitutum ſit liberatus.

Venditor non poteſt rei precium petere ante traditionem.

Tempus ſolutioni præfixum non debet prius currere quam ipſe venditor agere poſſit.

Emptor licet ſit facta traditio ipſi per conſtitutum, compellere tamen poteſt venditorem ad actualem traditionem.

3 *Tempore ſolutioni præſtituto, an, & quando in principio, vel in fine temporis ſit facienda ſolutio.*

4 *Solutio eſt faciēda in fine anni ſi dictum ſit, quolibet anno, ſecùs ſi dictum ſit ſingulis annis ſecundum gloſ. ſed malè, vt hic.*

Tempore præſtituto cauſa limitandæ obligationis, vt quia promiſſor non vult teneri, niſi vſque ad certum tempus nūquid exſpectari debeat finis, an vero ſtatim agi poſſit.

Solutio numquid in principio ſit facienda ſi promiſſio ſit facta de ſoluendo vſque ad Paſcha, vel nundinas.

5 *Solutio facienda eſt in tribus terminis iuxta cōuenta de quibus terminis intelligatur, an de tribus annis.*

Soluere obligatus triennio certam ſummam ſingulo annorata m ſoluere debet.

Soluere promittens annis, menſibus, vel diebus, de duobus proximis intelligitur.

Sicut etiam ſi promiſiſſet ſoluere in diebus illis, niſi iocosè eſſet dictum.

In diebus illis verba ſecundum vulgum tempus infinitum videtur importare vel numquam.

Et ita reſpondit dæmon cuidam incantatori.

6 *Tempore ad ſoluendum ſimpliciter dato ſi non eſt dictum quid vel quantum de quanto intelligendum ſit.*

Tempus menſis ſi datum eſt incipit eo die, & finit eodem die menſis ſubſequentis licet inciperet de menſe Februarij.

7 *Venditio non valeret ſi eſſet dictum quod emptor precium quandocumque vellet ſolueret.*

8 *Creditor numquid poſſit agere ante tempus ſolutioni præfixum, & ſi agat numquid in aliquo puniatur.*

9 *Creditor poteſt agere ante tempus ſolutioni a lege præfixum, ſed debitor non poteſt condemnari niſi adueniente die, quod in quibus caſibus procedat vide hic.*

Afflictus a Cagnolo defenſus.

10 *Debitor regulariter poteſt ſoluere ante tempus ſolutioni præfixum.*

GLOSSA TERTIA.

SEd quo tempore terminus iſte biennij
initium accipere debet? Et dicendum
eſt, quod tempore factæ traditionis
rei, per lege tali, in principio, ff. de iure dot.
1 Ita determinant Bart. † & communiter om-
nes, in l. ſi cui legetur, in principio, ff. de le-
gat. 1. vbi Iaſ. numero 16. Areti. conſilio 94.
ad fin. Ruin. conſilio 63. numero 1. in 5. vol.
Corn. conſ. 245. colum. fin. 4. vol. Socin. in l.
ſi in diem, num. 7. ff. de condit. & demonſtr.

& alij quos citat Tiraquel. in tractatu de re-
tract.tit.1.§.1.gloſ.10.num.108. & idem ſe-
quitur tit.2.§.2.gloſ.unica,num.16. Idem te
nuerunt Gozad.& Cagnol.in Repet.l.2. C.
de pact.inter empt.& uendit.primus q.7. ſe-
cundus quæſtio.37.nu.152.quod tamen pro
cedit niſi tempus eſſet additum in ſpecie, ut
in feſto Paſchatis præſentis anni, ut Bald.tra
dit in l.finali,§.1.in lectura antiqua, ff.de re-
ſcind.uendit.ubi dicit,quod tali caſu tempus
currit, ſine tamen præiudicio emptoris, &
idem tenet in Rubrica, C.de contrahen.em-
ption.quæſt.23.ſequuntur Aret.Alexander,
& Iaſ.in d.l.ſi cui.Socin.d.num.7.Gozad.et
Cagnol.locis prææallegatis. Et idem ſi ſit di-
ctum ab hodierna die uſque ad annum, nam
tunc cenſetur tempus appoſitum in ſpecie,ſe
cundum Salic.in l.2.ad fin. C.de contrahen
da empt. & ita limitat Ant. de Butr.in conſ.
57.In quæſtione ſurgente.ſequuntur Aret.&
Iaſ.num.20.in d.l.ſi cui,& Cagnol.d.nume.
152.& Tiraquel.in d.tract.de retract.titul.2.
§.1.gloſ.2.num.63. licèt Corn.aliter uolue-
rit in d.conſ.255.cuius opinio ob dictas de-
ciſiones nõ procederet, & diſtinguit Socin.
in d.l.ſi in diem, ad fin.nihil tamen facit ſi ſit
additum,ut in hoc inſtrumento,proximè fu-
turorum,quia id etiam erat in d.l.tali. Et ita
etiam firmat Socin.d. nu.7. Alciat.conſ.73.
1.dub.lib.8.ſic etiam ſimilis fit interpretatio
2 in legato † relicto per teſtatorem,ſoluẽdo in
tra certum tempus, quia illud tempus non
currit à die mortis, ſed aditæ hæreditatis, l.
ſtatu liberos, §. ſi quis hæredi, ff. de ſtatu li-
ber.ubi eſt etiam verbum, proximos, tradit
Abb.& alij,in capit.nos quidem.ubi Didac.
Hiſpan.num.1.& ſequent. de teſtament.ſed
inquantum Gozad.& Cagnol. in locis præ-
allegatis cenſent tempus ad retroemendum
aſſignatum ex pacto, cenſeri initium capere
tempore traditionis rei,id non uidetur tenẽ-
dum,ut per Tiraquel.d.tractatu titulo 2. §. 1.
gloſ.2.num.63. nec rationes quibus mouen-
tur Doctores in hac quæſtio. ad firmandum
tempus ad ſoluendum precium, initium ac-
cipere à tempore traditionis, habent aliquid
commune, uel conueniunt cum illa. Sed ſi
traditio fieret per conſtitutum,ut fit commu
niter in omnibus inſtrumentis, non tamen
tempus tunc inciperet occurrere, ſed tempo
re actualis traditionis, ut tradit Gozad.d.7.
quæſt.contra tenet Cagnol. in quæſt.38.nu.
153.cum uenditor à traditione per conſtitu
tum ſit liberatus, ut per Doctores in l.ab em
ptione, ff. de pact. quæ opinio ſi uera eſſet,
quæſtio iſta raro accideret, cum ut dictũ eſt
in omnibus inſtrumentis uenditionum ap-
ponatur conſtitutum,ſed ſolum in uenditio-
nibus rerum mobilium,uel de quibus nõ fie
rent inſtrumenta locum haberet,tamen plus
placet opinio Gozad. quia inter cæteras ra-
tiones adductas per Doct.in dictis locis, &
præſertim per Iaſ.poſt Alex.in d.l.ſi cui, nu.
16.ad firmãdum dictam deciſionem una eſt
potiſſima, quod non poteſt uenditor petere
precium ante rei traditionem emptori fa-
ctam,l.Iulianus,§.offerri, ff.de action.empt.
quod etiam tradit Tiraquel.d.gloſ.unica,nu
mero 57.non mirum igitur,ſi tempus præfi-
xum ſolutioni nõ debet prius currere quam
ipſe uenditor agere poſſit, quæ ratio militat
etiam facta traditione per conſtitutum. Nec
eſt uerum ſimpliciter, quod uenditor per cõ
ſtitutum ſit liberatus ab actione ex empto,
quia imo poteſt agi contra eum ad actualem
poſſeſſionis traditionem,ut latè tradit Tira-
quel. in tractatu de conſtitu.1. par. nu.10.&
firmat idem Cagnol.in l.contractus, nu.27.
col.3.uerſ.ſed licèt.ff. de reg.iur. Ruin.conſ.
94.nu. 1.uol.2. & Io. Bapt. Plotus in Repet.
l.ſi quando,nu. 172. C. Vnde ui.

Solutio autem facienda eſt in fine termi-
ni duorum annorum, ſicut ſi eſſet dictum in
3 fra terminum † unius anni, l.qui hoc anno,
cum ibi not. ff.de uerbor.obligatio. & §. qui
hoc anno, Inſtit.de inutili ſtipulatione, & fa
cit l.quod quis, ff.de action. & obligat.& in
hoc concordant omnes,quando unica ſolu-
tio eſt facienda, licèt Bart. in d.l.qui hoc an-
no, & nonnulli alij diſtinxerint, an tempus
in accuſatiuo, uel in ablatiuo poneretur,
de quo etiam per Bald.poſt Bart.in d.l.ſi cui,
in principio, ff.de leg.1.nam contrarium te-
net idem Bald. in l. prima num.11. C.quan-
do dies leg.ced. Alexan. & Iaſ.in dicta l.qui
hoc anno, & in dicta l.ſi cui, & Aret. in §.at
ſi ita ſtipuleris, prima col. ff. de uerbor.obli-
gatione,& in d.§.qui hoc anno. Secùs uerò,
ſi eſſent faciendæ plures ſolutiones annuæ,
quia tali caſu in principio cuiuſlibet anni fa-
cienda eſt ſolutio, quod procedit ſi cauſa
multiplicandæ obligationis diſpoſitio uel
promiſſio fiat.dicto §.at ſi ita ſtipuleris,et di
cta l.prima, C. quando dies leg.ced. et l.nec
ſemel,in fine,ff.eodem titulo.et eſt commu-
nis opinio, ut per omnes, in d.l.qui hoc an-
no, niſi cauſa differendæ ſolutionis ſolutio
in plures annos diuiſa fuerit, ut in caſu hu-
ius contractus, l.lecta, ubi Cagnol.15. not.
numero 93.ff.ſi cert.pet.et dicta l.nec ſemel,
in principio.& tradunt omnes,in dicta l.qui
hoc anno,& in dicta l.ſi cui,in principio, &
Aretin. in dicto §. at ſi ita ſtipuleris, prima
columna. Et idem niſi ſint præſtandi certi
fructus alicuius rei, quæ in principio an-
ni haberi non poſſunt, l.Firmio, §.pater, ff.
quan-

Digitized by Google

quando dies legat.ced. Bartolus & alij, in di
cta l. qui hoc anno, vel ſi aliquid per partem
eſt implendum, quia in fine, & poſt imple-
mentum, & non ante petere poteſt. Alex.&
Iaſ.in d.l.qui hoc anno, & Aretin.d.§.2.col.
nu.5.Et idem in fine temporis debetur, ſi ſit
dictum quolibet anno, gloſ.2.in d.§.qui hoc
anno, ſecùs ſi ſit dictum ſingulis annis, vt
per gloſ.in d.§.at ſi ita ſtipuleris, & in d.l.1.
verbo annuos; ſed tamen opinio dictę primę
gloſ. reijcitur, quia vtroque caſu ſaluis caſi-
bus prædictis ſolutio in princ.anni eſt facien
da, vt probatur in d.l.nec ſemel, §.nouiſſimè,
vbi idem ſi dicatur in annos, vel quotannis
ſeu annuos, gloſ. in d.l.1. & in dicto §. an ſi
ita ſtipuleris, ver.annuos. Bar.in d.l.qui hoc
anno, in princ.& Aret.in d.§.1.col.nume.2.
hoc enim caſu, cum plures ſolutiones ſint fa
ciendæ pluribus annis, habet locum regula
tradita in locis prædictis, & carmina poſita
in gloſſ. & relata per aliquos ex Doct. ſuprà
citatis.

Annua ſi debes, tunc inſpicies caput anni.
Anno ſi debes, in fine teneberis anni.

Sunt vera, ſi vnica ſolutio tantum anno uno
eſt facienda, non ſi pluribus, vt ſuprà, & per
Bald.in d.l.1.nu.2.vbi idem dicit, ſi ſint pro-
miſſa decem pro primo anno, & decem ſecũ
do anno. Quando autem tempus eſt appoſi-
tum cã limitandæ obligationis, ut quia pro-
miſſor, vel fideiuſſor non vult teneri, niſi vſ-
que ad certum tempus, l.cũ qui ita, §.qui ita,
vbi not. Bart. & alij, ff.de verb.oblig.& in fi-
deiuſſore eſt text.in l.pen.ff. de fideiuſ.nõ ex
pectatur finis; ſed ſtatim agi põt, ut per om-
nes, in d.l.qui hoc anno; Si verò fiat promiſ-
ſio de ſoluẽdo vſque ad tempus, puta paſca,
vel nundinas, ſunt opiniones, ut per Aret.in
d.§.qui hoc anno, num.1. qui tenet, quod in
principio ſit faciẽda ſolutio, licèt ſecùs ſi ſit
facta promiſſio de ſoluendo ſingulis annis,
vſque ad decem annos. Alex.poſt Imol.in d.
l.qui hoc anno, num.5.

Quid ſit facta promiſſio de ſoluẽdo in tri-
bus terminis? Bart.cenſuit de tribus annis in
5 telligendum fore, in† l.3. per illum text.in fi
ne, ff.de annuis legat. quem ſequitur Roma.
& Alex.in l.qui bona, §.fi.ff.de dam.infecto
Alex.in l.eum qui calendis, quam legit cum
§.fin.l.præcedent.ff. de uerbor.obligat.Con
tra tenent Imola, & Roman.ibi, ſed quod il-
le text.in d.l.3.non probet opin.Bart.tenent
ibi Com. & Iaſ.in d.l. eum qui calend.nu.3.
& plenè comprobat Didac. Hiſpan. libr. 2.
Var.reſolut.c.11.nu.5. ubi ponit de ſolutio-
ne facienda annua, bima, trima die, ſcilicèt
primo, ſecundo, & tertio anno, de quo etiam
Cagnol.dicit 15.not.nu.97.ſed ſi certa ſum-
ma triennio ſit ſoluenda, ſingulo anno ter-
tiam ratum ſoluendam eſſe cenſet Didac.d.
nu.5. uerſ. primam hanc. Si uerò promiſſio
ſit facta de ſoluendo annis, menſibus, uel die
bus, de duobus proximis intelligendum eſt,
l.inter illam, §.1.ff.de uerbor. ſignificat.glo.
in d.l.eum qui calendis, in princ.Tiraquel.in
repetitionē l.boues, §.hoc ſermone, in regu-
la, num.22. & idem eſt ſi diceretur promitto
ſoluere in diebus illis, quod ſecundum com-
mune uulgare, tempus infinitum uidetur im
portare, uel numquàm, ut refert Caſtr.in d.
l.eum qui calendis, in princ. eo ſenſit fuiſſe
reſponſum per demonem cuidam mago, ſeu
incantatori ipſum interroganti, quãdo ſalua
retur, nam ualida cenſetur huiuſmodi pro-
miſſio, & debetur ſolutio elapſis duobus die
bus.Bart. Caſtr. Alex. & Iaſ.in d.l.in princ.
Ang.citatus per Alex. ibi, & Aret.in §.om-
nis ſtipulatio, nu.4.Inſtit.eod.tit. de uerbor.
oblig.contrarium tñ tenent Imola, & Rom.
ibi, Alciat.uerò in d.l.inter illam, §.1.hoc re
mittit ad arbitrium iudicis, ut inſpiciat an ſe
rio, uel ioco ſit facta promiſſio, & idem tra-
dit Didac.loco præallegato, ubi etiam termi
num ad ſoluendum eſſe hoc caſu debere arbi
trarium iudici autumat ut per eum ibi, ad fi-
nem. Sed ſi ſimpliciter ſit datum tempus ad
ſoluendum, nec ſit dictum, quod, uel quan-
6 tum, an de uno anno† uel decẽnio intelligen
dum ſit, uidenda ſunt quæ allegat Tiraquel.
qui hanc ſecundam partem tenet in tractatu
de retractu, tit.1.§.1.gloſ.10.nu.7.& in tra-
ctatu de præſcription.§.1.gloſ.4.col.9.ubi ſi
ſit dictum tempora in plurali uel dimidium
temporis, de quo Bald.in l.uſurę, C.de uſur.
& idem Tiraquel. clarius in dicto tractatu,
titul.2.gloſ.2.nume.4.ſi autem daretur tem-
pus menſis ad ſoluendum eo die quo incipit
tempus alterius mẽſis, puta 15. Febr. incipit
tempus, & 15.Martij finem accipiet, tametſi
ille menſis non habeat regulariter niſi 28.
dies, Aret.in dicto §.qui hoc anno, nu.3.Bar
tol.& Alciat.in l.cum biſſextus, ff.de verbo
rum ſignificatione.

Illud tamen notandum eſt, quod non ua-
7 leret uenditio† ſi eſſet dictum, quod emptor
ſolueret preciũ quandocumque uellet, quia
eſſet obligatio poteſtatiua, non neceſſaria.
Bald.in l.in uendentis, 2.col.C.de contrahẽ
da empt. Fab.d.tract.d.5.quæſt.num.21.de
empt.& uendit.

Sed an antè tẽpus pręfixum ſolutioni poſ
ſit creditor agere? & dicendũ eſt qđ nõ, aliàs
8 duplicantur† inducię, ſed tempus illud ſtatu
tũ ad ſoluendũ §.hodie aũt, Inſt.de excep.c.
1.de plus peti.habetur per Bar.et oẽs, in l.pe
cuniam, ff. ſi cert.pet.ubi declarant, quod in

Digitized by Google

obligat.& per Boer.deciſione prædicta 221. nu.12.& Rodor. Suarez in declaratione l.2. foro legũ lib.2.Tit.de los empladamiẽtos.§. incip.quæritur vlt.num.7.& ſequ. fol.792.

Ad hanc regulam huius beneficij dantur plures fallentię per Doct.quas proſequi non pertinet ad rem noſtram, † ſed uideantur in locis ſupra citatis,quia ad eos ſufficiet remiſſio,Socin. plures ponit in dicta Regula 134. Iaſ. poſt Aret. in dicto §. ſi quis in fraudem, omnes in d.l.fina.& in d.l. 10. Neguſ.in d.8. mẽbro. Aufr. in add.ad d.quæſt. 196. Firmiã. in ſuo Repert. verbo diſcuſſio, uer. 12. cum duobus ſequentibus,& plures caſus & ponit Marſil. in dicta Rubrica, in quibus excuſſio non eſt neceſſaria,incipiendo à nu.8. vſq; ad num.23. De modo faciendi excuſſionem vltra tract. Iac. de Aretin. qui latiſſimè tractat materiam,qui attribuitur Bar.ponunt etiam Doctores in dictis locis.

6 Solum tres caſus tangam ex multis † ibi tactis. primus eſt, quod id qđ dicitur de dicta excuſſione facienda, habet locum quando principalis eſt obligatus, & poteſt conueniri, ſecùs ſi non poſſet conueniri, ut quia minor, quod ſine auctoritate adminiſtratoris promiſit,ut in l. Marcellus,ut ibi Bar.& alij, ff. de fideiuſ. Bart. in d. Authent. hoc ita, 10. quæſt.ſecundæ part. num.32. Bald.in d. Authent. Præſente,ad fin.deciſ. Tholoſ. 196. & ibi Aufrer.in addit.& Neguſ.in dicto primo membro,nume.33. Secundus eſt caſus bene menti tenendus,per fideiuſſores, de quo etiã aliqua diximus ſupra in beneficio Epiſtolæ Diui Adr. quod per negationem factam per fideiuſſorẽ ſi conuincatur de mendacio,amittit beneficium excuſſionis, dicta l. ſi dubitet, §.ita demũ, de fideiuſ. & in his terminis tradit Bald.in Auth.cõtra propriam,2.not. nu. 7.C.de non num.pecun.Salic.in d. Authen. Præſente,7. quęſt. Alex.in l.etiam,§.1.num. 9.ff.ſol.matr.& in l.non tantum, §. quod autem,num.2. ff. de re iud. ubi multipliciter limitat.Corn.conſil.90.nu.42.in 2.uol.Iaſ.in d.§.item ſi quis in fraudem,num.79.6.limit. Aufrer. in addit. ad dictas quæſt.80. & 196. & Marſi.d.Rubrica num.19.& 322.& ſequ. Tertius, eſt caſus, quando quis promiſit ſoluere ſi alius puta Titius non ſoluerit, eod.n. non ſoluente,uel quia nõ potuit,uel quia noluit,tenetur fideiuſſor,nec exigitur aliqua excuſſio,ut tradit Ripa,in l.ita ſtipulatus,num. 50. ff. de uerb.oblig. An & quando pater teneatur pro filio,ut fideiuſſor,ita quod non ſit neceſſaria excuſſio filij principalis, abundè habetur in d.deciſione Boer.221.per totam.

Nunc de ſecũdo beneficio ceſſionis actionum per creditorem faciendę,dicendum eſt, quod quidem beneficium, licet etiam competat ex diſpoſitione d.Auth.ut in ea expreſſe dicitur, tamen etiam competebat de iure antiquo,ff.& etiam C.ut in l.fideiuſſoribus, in l.ut fideiuſſor, & alijs quam pluribus legibus,ff.de fideiuſ. & quod hoc ſit beneficium ueteris conſtitutionis, tradit expreſsè Bald. in l.ſi diuiſa,ſupra allegata, C.locati,et quod beneficium competit tam fideiuſſoribus, & mãdatoribus,quam correis, & tertijs poſſeſſorib.necnõ & negotiorum geſtoribus, procuratoribus, & alijs ſoluentibus pro alio, de fideiuſſoribus probant leges allegatę,& alię infra allegandæ. Spec. in d. tit. de renunc.& concluſ. nu.21.verſi.poſtremo dicendum,& Neguſ.ant.qui ponit regulam,in tracta.de pignor. 1.parte tertij membri 5.part.principalis,nu.33. de correis probatur in l. 1.ſecundũ antiquos Codices, nunc ſecundũ nouos, eſt l. 2.C.de duob.reis,ubi Bald. & alij,Bart.in l.Modeſtinus,1.quæſtione,nu.5. ff. de ſolut. Bal.in d.l.ſi diuiſa,& ante eos Spec.loco pręallegato,nume.20. verſic.ſed numquid uni, quod etiam tenent nonnulli ex infra allegandis. De poſſeſſore eſt text. in l.mulier,ff. qui pot. in pigno. habeant. & probatur in l. ſi res,ubi Doct.de leg. 1.Spec.in d.tit.verſic. ſed pone emi domum,nu.22. Dec.in conſil. 104.num.2.& conſi.446.in princ.& Neguſ. loco prææallegato nu. 25. De alijs quarto loco, & vltimo expreſſis,tradunt Ang.& Paul. de Caſtro,num.3. in l. ſi ſtipulatus,§. 1.ff.de fideiuſ. per l.ſi mandato meo,ff. eod. tit. vbi dicunt, tali caſu non ſufficere renunciationem beneficij de fideiuſ. & de duob.reis, cũ hæc his alijs non competant,qui non ſunt fideiuſſores uel rei,& propterea dant cautelã, ut renunciato expreſſa fiat exceptioni cedendarum. Cõpetit itaq; fideiuſſoribus, & alijs correis obligatis, beneficium hoc, ſeu exceptio ceſſionis faciẽdæ, per creditorem uni ex obligatis ſolidum ſoluenti,contra reum principalem,& alios confideiuſſores, & obligatos,d. l. ut fideiuſſor,l. cũ alter,quæ loquitur etiam in fiſco qui credere tenetur, & l. ſicut, C.eod. tit.de fideiuſ.l.cum is,& l.ſi mandato ff.eod. & tenetur nedum ad cedendum actiõ nem perſonalem ſibi competẽtem,ſed & hypothecariam quæ aliàs regulariter fideiuſſori non competeret,l. mandati, C.eo.tit.& d. l.cum alter,;tradunt Bart. & alij poſt gloſ. in d.l. fideiuſſoribus. Dec.admittit conſi.271.in princ.& firmat conſi.446.in princ.imò,& tenetur cedere naturalem obligationem, & officium iudicis contra præſentem, & fideiuſſorem,ut per Bart.in d.l.Modeſtinus,nu. 12. per quam ceſſionem cenſetur quodammodo creditor uendere nomẽ debitoris,d.l. fideiuſ-

ſori-

ſoribus, licèt ſuum recipiat, dicta l. cum is, quod procedit, ſiue conueniatur ad ſoluendum fideiuſſor, ſeu reus, ſiue ſponte offerat ſolutionem Caſt. d. l. fideiuſſoribus, et Neg. loco præallegato d. 3. quæſt. nu. 33. Et vltrà ceſſionem ipſam iurium, tenetur etiam credi tor reſtituere pignora, quæ habet debitoris
8 †ipſi fideiuſſori ſoluenti, l. Paulus, ff. de fideiuſ. & l. cum eorum, C. de ſentēt. & interloc. om. iudic. fortius uoluit Bal. poſt Alber. Gal. in l. ſi nomen, ff. de hæred. uel action. uendit. & ſequitur Alex. in l. ſciendum, nu. 10. ff. de verb. oblig. quod teneantur etiam exhibere inſtrumentū obligationis principalis in ceſſione facienda, inferrentes, quod ſi illud non haberet, non poſſet etiam exequi ſententia lata contra fideiuſſorem, & Rodo. Suarez in repet. l. poſt rem iudicatam, & declaratione l. regni, in c. incip. Viſum eſt ſupra, nume. 6. fol. 669. cuius tamen contrarium in hoc vlt. uoluit idem Bald. in d. l. in noua addit. Ceſſio autem ante factam ſolutionem, uel poſt incontinenti facienda eſt, uel in ſolutione ad dendum eſt pactum de facienda poſt, aliàs re gulariter non ualet, d. l. Modeſtinus, ff. de ſolut. vbi gloſ. & Bart. alia iura citant, gloſ. in d. l. mandato, C. de fideiuſ. Spec. loco præallegato nu. 22. latè Tiraquel. in tit. de tetract. tit. 1. §. 26. gloſ. 1. num. 53. licèt in pluribus caſibus etiam facta ſolutione ſit facienda, l. Stichum, §. ſi mandato, ff. de ſolut. & not. in l. Papinianus, ff. mandati, & in l. cum is, ubi Caſt. ff. de fideiuſ. & in d. l. vt fideiuſſor, Bartol. Caſtr. & alij, in d. l. Modeſtinus, Et nedum exceptio iſta actionum cedēdarum impedit proceſſum ſi opponatur ante ſententiam, ſed etiam impedit executionem, ſi poſt latam ſentētiam opponantur per condemnatum in ſolidum, l. ſi fideiuſſores, §. 1. ff. de fide iuſ. facit l. ſi minoris, ff. de admin. tut. Azo in Summa, in tit. de fideiuſ. nu. 8. Spec. in d. tit. nume. 23. & Io. Andr. in addit. ſub nume. 21. Bald. in d. l. ſi nomen, & in d. §. 1. Caſtr. in l. ſi mandatori, ff. de fideiuſ. & Aret. Inſtit. quibus modis tol. oblig. in fine, princ. ſed ſi creditor nullas haberet actiones cedendas, excluderentur à petitione ſua à fideiuſſore uel mandatore d. l. Stichum, §. pen. de ſolut. glo. magna, in d. l. ſtipulatus, §. 1. & ibi Caſt. poſt Bar. diſtinguūt plures caſus, & limitāt Spec. d. nu. 21. Alex. in l. niſi, quam legit cum l. præ ced. ff. de pact. & Neguſ. qui multipliciter limitat loco præallegato, nu. 36. Et in tantum tenetur creditor cedere actiones, nec poteſt aliter cogere fideiuſſorem uel correū ad ſoluendum, ut etiam ſtante ſtatuto quod inſtrumenta guarentigiata indiſtinctè, & non attē ta aliqua defenſione mittātur executioni nō

propterea excluditur hæc exceptio quæ uenit ex eadem cauſa, & ineſt. Bald. in d. Auth. Præſente, nu. 4. Dec. in conſi. 27. nu. 1. dictis conſilijs 104. nu. 2. in fine, & 446. in princ. & Rodo. in d. l. poſt rem iudic. in cap. ſeu, §. ſed pro euidentia, nu. 42. fol. 652.

Vt autem hoc beneficium tollatur fideiuſſori uel correo obligato, ne poſſit petere huiuſmodi ceſſionem, & poſſit creditor gratificare alicui amico fideiuſſori, uel correo, ut dicit Specu. loco præallegato nu. 21. uel tollatur dubitatio, an quis teneatur credere iura, quādo quis liberauit aliquem ex eis nulla facta ſolutione, reſeruato ſibi iure conſequendi ſuum creditum à cæteris. Vel renunciauit iuribus ſuis reſpectu aliquorum bonorum alienatorum per debitorem, iuxta tradita in l. iubemus, C. ad Vellei. ubi Bal. & alij, ſeu teneretur cederi iura contra ſe ipſum poſſidentem aliqua bona debitoris uirtute poſterioris obligationis, ut per Dec. in d. conſil. 104. in quo tamen caſu aliter ſentit Neguſ. loco præallegato, quæſt. 4. nu. 32. Vel ſi in caſibus aliquibus traditis per Socin. in conſil. 206. in 2. uol. inuentum eſt ut renuncietur huiuſmo di beneficio, cui renunciari poteſt, ut per gl.
9 in d. l. ſi ſtipulatus, §. 1. vbi † Bart. nu. 3. Spec. d. nu. 21. & 24. Bar. in d. l. Modeſtinus, 1. quæſtione, nu. 5. gl. & Doct. in d. l. niſi, ff. de pact. Bal. & Ang. in l. 2. C. de fideiuſ. in d. Authen. Hoc ita, nu. 2. Socin. in conſi. 200. nu. 3. & 4. uol. 2. duplicato conſi. 125. in 4. Corn. qui in eodem caſu conſuluit, in conſil. 51. 1. col. 2. uol. Aſflic. deciſione 182. nu. 10. & 12. & Neguſ. d. 3. membro, nu. 24. & nu. 36. & Marſil. in Rubr. prædicta de fideiuſ. nu. 29. Non cenſeretur tamen renunciatum huic beneficio, ſi tantum beneficio diuiſionis renunciaretur, ut per Bart. in d. l. Modeſtinus, nu. 5. & Bald. in l. 2. C. de fideiuſ. uel ſi in genere omnibus beneficijs eſſet renunciatum, ut tradit Bal. in d. l. ſi diuiſa, C. locati, ſed debet eſſe expreſſa renunciatio, ſecundum Roman. conſ. 472. In eo quod quæritur, ut uidetur etiam tenere Caſtr. in conſ. 239. Super hoc facto, nu. 3. 1. uol. ſequitur Aſflict. d. deciſione 182. nu. 12. & latius Marſi. d. nu. 29. licèt etiam nō deſint qui aliter uolunt, ut ſat ſit renunciare omni iuris auxilio de quo dicetur infra, ſuper ea Clauſula; ſed tamen ſi ut hic fingitur, ſit renunciatū
10 beneficio de fideiuſ. cenſetur †renunciatum beneficio cedendarum ut tradūt Bald. & Angel. in d. l. 2. C. de fideiuſ. vbi dicūt, quod notarij dāt propterea in inſtrumētis quod fideiuſſores renunciant beneficio nouarum conſtitutionum de fideiuſ. & de pluribus reis de bendi, quam formam etiam ponunt cū plures rei ſe obligant, quia ita renūciando renū-

ciatur

ciatur beneficio cedendarum, tam in hypothecaria quam uidetur perſonali, per dictam legẽ, & per alias ibi allegatas. idẽ tenẽt Soc. d. conſ. 200. nu. 4. col. pen. in fine, & Con. 5 n. col. pen. Afflict. d. deciſ. nu. 12. Dec. d. conſil. 27. nu. 5. & in d. l. fin. in prin. nu. 21. ff. ſi certu pet. & Neguſ. d. 3. mẽbr. nu. 25. Cum tamen ceſſio venit faciẽda alicui fideiuſſori, uel correo, non ſemper eſt facienda pro tota ſumma & in ſolidũ, ſed pro rata, quia ſi fit cõtra principalem ad quem peruenit tota pecunia, uel totum negociũ pertinet, in ſolidum fieri poterit, & pro tota ſumma; Si uerò contra correum, vel contra fideiuſſorem, pro rata tantum eſt facienda, gloſ. in d. l. fideiuſſoribus, vbi Caſtr. & in l. cum pupillus, ff. de tutel. & rat. diſtr. Spec. loco præallegato, num. 20. & 23. Azo. in Sũma, d. tituli, nu. 8. gloſ. & Bald. in d. l. 1. aliàs 2. C. de duob. reis, & Bald. in d. l. ſi diuiſa, in add. de quo per Bart. & Caſtr. in d. l. Modeſtinus, de quo etiam aliquid per Alex. in l. in lege Falcidia, nume. 3. ff. ad legem Falcid. licèt ſi ſunt plures correi, uel fideiuſſores, puta tres, uel quatuor, poſſit ſoluens, & actionum recipiens ceſſionem, agere contra unum ex cæteris in ſolidum, ad repetitionẽ ſoluti detracta tamen ſua 3. vel 4. parte, pro qua non poteſt fieri ceſſio, ut ſupra, ut tradit glo. fi. in fine, in d. l. 1. & ibi Bal. in fine Spec. d. nu. 20. Bart. in d. l. Modeſtinus, nu. 10. vbi tamen temperat, & Bal. in d. l. ſi diuiſa. Et te-
11 netur etiam hic † ceſſionarius actiones ſibi ceſſas cedere confideiuſſori, & correo ſoluẽti ſolidum, contra alios correos, & confideiuſſores, pro rata, ut per Bart. in d. l. Modeſti-
12 nus, nu. 11. Vltimo in hac materia † ſciendũ eſt, quod ſi creditor ſucceſſit fideiuſſori, non tenetur cedere iura confideiuſſori ſoluenti contra ſeipſum, licèt ſecùs eſſet, ſi ſuccederet correo, ad quem ſpectat totum negocium, & ad quem emolumentum totum peruenit: quia excluditur ea exceptione, ut tradunt Paul. Alex. & Socin. in d. l. de die, §. fideiuſſor, ff. qui ſatiſdare cogant. & Afflict. d. deci-
13 ſione 182. num. 12. De patre † quod non habeat hoc beneficium cum pro filio intercedat, tradit Boer. d. deciſione 221. num. 11. &
14 de muliere, † quæ conſenſit uiro alienanti, & renunciauit hypothecæ, quod agenti contra poſſidentem alia bona, uel obligatum pro reſtitutione dotis non teneatur cedere iura reſpectu illorum bonorum quorum alienationi conſentit, tradit Io. Andr. in add. ad Spec. in loco pręallegato, nu. 22. Socin. & Corn. in dictis cõſilijs Afflict. deciſione 343. ubi limitat, niſi mulier fuiſſet in dolo. quod ultimum etiam tenet Caſtr. in d. conſil. 239. num. 3. in princ. & Neguſ. d. 3. quæſt. nu. 29.

Et de duobus reis promittendi.

S V M M A R I A.

1 *Duorum reorum promittendi beneficium quodnam ſit.*
Correi debendi numquid poſſint in ſolidum conueniri, & grauari, & quando.
Beneficio duorum reorum debendi renunciari poteſt.
2 *Ceſſionis actionum beneficium competit correis debendi.*
Correus etiam non facta ceſſione repetit ab altero partem pro eo ſolutam.
3 *Duo rei promittendi, ſeu debendi an cenſeantur inuicem fideiubere remiſſiuè.*
4 *Creditor qui duos reos habet obligatos ſi unum conueniat pro parte, vel partem ſuam debiti recepit ab uno, an uideatur diuiſionem feciſſe.*
5 *Beneficium duorum reorum locum non habet ſtante Statuto quod contra executionem nihil poſſit opponi.*
6 *Ioannes Ronchegallus laudatur.*

GLOSSA QVINTA.

ALiqui notarij dicunt, de pluribus reis debendi, & ita dicit Bartol. in d. Authent. hoc ita, in 10. quæſtione ſecundæ part. numero 33. quod notarij dicunt, quod renunciauit beneficio nouarum conſtitutionum de fideiuſſoribus, & de pluribus reis debendi; ſed illud de fideiuſſoribus additur ad cautelam, ut ibi per eum. Bald. autem in d. Auth. Hoc ita, nu. 2. dicit, quod appellatur beneficium nouæ conſtitutionis, de duobus reis, & quia hęc uerba conueniunt dictæ Rubricæ in corpore Authent. mihi magis placet ut hoc modo deſcribatur, quod eo modo, ut refert Bartol. Beneficium modo de duobus reis, quod datur correis obligatis, per dictam Auth. de duob. reis, coll. 7. inuenta in tit. de duob. reis, in clauſula præſente, in eo conſiſtit, quod licèt correi teneãtur in ſolidum, & poſſint, & conueniri, & exigi in ſolidum, l. 2. ff. de duob. reis, & §. ex huiuſmodi, Inſtit. eod. tit. cum alijs ſupra deductis ſuper Clauſula, Principaliter, & in ſolidum, tamen per dictam Authenticam datur eis beneficium diuiſionis debiti, ad inſtar beneficij Epiſtolæ Diui Adr. de quo ſupra dictum fuit, & ſic non poſſunt in ſolidum conueniri, ſed omnes conueniendi ſunt, ſi ſunt præſentes, & ſoluendo, & negocium contra omnes communiter eſt examinandum, ſed
1 executio † facienda eſt contra omnes qui ſunt ſoluendo, ut tradit Bartol. in l. tertia, §. primo, num. 10. & Caſtr. num. 5. ff. de duob. reis, &

reis,& Bald. in d. Auth. Hoc ita, in princ.&
ibi etiam Bar.in 6.quæſt.2.p. nu.28. Ad hoc
igitur ut correi in ſolidum poſſint conueni-
ri, & grauari, ſolet apponi in Inſtrumentis
hæc renunciatio dictæ conſtitutioni,cui pro-
culdubio renunciari poteſt, ut per gl. in uer-
bo cedere,in d.Auth. in corpore,& ibi Ang.
1.col.& in glo.fin.in d. Auth. Hoc ita, Spec.
d.tit.de renunc.& concluſ. nu.17. & ibi Bal.
in add.Bart.in d. Auth. Hoc ita 11. quæſtio-
ne 2.par.nu.33.Bald.nu.5.& Salic.in 4.quę-
ſtione Caſtr.in d.l.3.§.1. & Aret. in §. 1. nu.
2 4.de duob. reis inſtit. Beneficium etiam † ceſ-
ſionis competit correis, ut ſupra dictum fuit
in gloſ. præcedenti, ut tradit etiam Bald. in
d. add. ad Spec. in d. tit.etiam non facta ceſ-
ſione repetit correus ſoluens ab altero par-
tem pro eo ſolutam, l. 1. & 2. & ibi gloſ. C.
eod.tit.de quo per Bart.in d. Auth.2.quęſtio-
ne ult.part. nu.70. An autem cenſeantur in-
3 uicem † fideiubere, latè ponit Bar.in d. Auth.
Hoc ita,4.part.1.quæſtio.nu.67.& in l.reos,
ubi & iam alij, ff. eod.tit.
4 Et an ſi creditor † unum conuenit ex cor-
reis pro parte, uel partem ſuam debiti rece-
pit,uideatur facta diuiſio? ponit Caſtr.conſi.
391.Non reperio,& Iaſ.in d.l.fin.in princip.
nu.7. ff. ſi cert.pet.latè Ripa poſt alios,in l.ſi
ex toto,§. 1.ff.de leg.1.Non habet tamen lo
5 cum beneficium d. Auth. † ſtante ſtatuto,ut
eſt Florentiæ, quod contra executionem ni-
hil poſſit opponi,ut per Bal. in d. Auth. Hoc
ita, nu.2. Et quia hæc materia duorum reo-
rum,latè eſt tractata per Bar.in d. Auth. & fe-
rè in omnibus ll. eiuſdem tit. ff. & latiſſimè
ac ſubtiliter eam tractauit Excellentiſſimus
6 † D.Ioan.Ronchegallus,mihi uti frater, &
maior honorandus,in ſua Lectura.tit.predi-
cti,cum etiam non pertineat ad noſtrum tra-
ctatum, ſatis erit lectorem ad eos remittere,
& ad alia procedere.

Et omni alij iuris, legum, & ſtatutorum auxilio,& beneficio.

S V M M A R I A.

1 *Renunciatio generalis omni iuris,legum,& ſtatutorum auxilio, & beneficio, an idem operetur ac ſi ſpecialiter beneficia eſſent expreſſa.*
Et an comprehendat beneficium diuiſionis, & excuſſionis.
2 *Renunciatio generalis omni iuris,legum &c. an tollat beneficium cedendarum actionum fideiuſſori ſoluenti competens.*
3 *Renunciatio omni iuris,legum &c. multa tollit beneficia ut hic exemplificatur.*
Mulier renuncians omni iuris,legum,&c. Velleiano renunciare cenſetur,& beneficio ne poſſit carcerari maximè in materia tutela.
4 *Renuncians omni iuris, legum &c. cenſetur etiam renunciare beneficio ſpeciali ratione indulto ut reſtitutionis integrum, & ne conueniatur niſi in quantum fa. ere poſſit.*
Mulier, qua renunciauit omni iuris &c. cenſetur etiam renunciaſſe beneficio ſibi competenti ne dos ſibi retineatur.
Renunciatio generalis omni iuris &c. an cenſeatur includere renunciationem l. de his. ff. de tranſact.
5 *Renuncians generaliter omni iuris &c. an cenſeatur renunciare facultati petendi remiſſionem ob caſum fortuitum.*
Renuncians generaliter omni iuris &c. an cenſeatur renunciare difficultati, & impoſſibilitati in promiſſione facti alieni.
6 *Renunciatio generalis omni iuris &c. an tollat remedium l.2.C.de reſcind.vend.*
Et an tollat l. ſi umquam. C. de reuoc.donat.
7 *Renuncians omni iuris auxilio an cenſeatur renunciaſſe nedum iuris ciuilis, ſed etiam municipalis auxilio,& beneficio.*

GLOSSA SEXTA.

HÆC Clauſula eſt maximæ impor-
tantiæ per eam enim etiam ſi non
fuiſſet expreſsè renunciatum dictis
1 beneficijs † competentibus fideiuſſoribus,
& pluribus reis, ut ſupra, uideretur eis re-
nunciatum, & hæc generalis renunciatio
renunciantibus noceret, ne eis uti poſſent,
nam de beneficio diuiſionis de quo ſupra
dictum fuit, ſuper Clauſula Epiſtolæ Di-
ui Adriani, & in Clauſula præcedenti,
quod per hanc renunciationem tollatur fir-
mat Imola in conſilio 46. In caſu præmiſſo.
Aret. in allegato conſilio 33. columna pen.
Guid. Papæ, quæſtione 367. In aliquo con-
tractu, ubi dicit ita practicatum, & iudica-
tum fuiſſe.& Tiraquel. in repetitione l. ſi un-
quam, in præfatione, numero 121. C. de re-
uocandis donationib. De beneficio uerò or-
dinis,& ſic excuſſionis,de quo ſupra dictum
fuit, in Clauſula de fideiuſſoribus, idem tra-
dit Guido Papæ, dicta quæſtione, & ante
eum Baldus, in l. prima,colum. tertia, C.de
conuen.fiſci debit. libro 10. Aretinus, dicto
conſilio trigeſimotertio, colum. penult. nu-
mero octauo. Alexand. conſilio trigeſimo-
tertio. Conſultus,colum. prima,quarto uol.
& latius conſilio uigeſimonono,numero tri
geſimoquarto in ſeptimo. Eſt uerum, quod
Alexand. Iaſ. & Dec. in dicta l. finali, in prin.
ff. ſi cert.

ff.ſi cert.petat.tenent contrarium,ſed tamen
loquuntur in excuſſione neceſſaria in fide-
iuſſore indemnitatis, in qua non ſat eſt re-
nunciare expreſsè huic beneficio in quo ta-
men Bald.quam Alexan.contrarium firma-
uerant, de quo ſupra diximus in Clauſula,
de fideiuſſoribus, & cum iſta opinione vide-
tur etiam tranſire Tiraquel. dicto numero
121. licèt Boer.in dicta deciſione 221. num.
10.dicat, aliam opinionem communiorem,
quod ego intelligo in caſu fideiuſſoris in-
demnitatem promittentis, ut ſuprà. An au-
tem tollat exceptionem cedendarum,eſt ma
ior difficultas, per ea quæ ſuprà diximus in
2 gloſ.†præcedenti;namque licèt Bald. Rom.
Marſ.& alij ibi citati,teneant, quod non cen
ſeatur per hanc Clauſulam generalem huic
beneficio renunciatum, quod etiam admit-
tit Dec. dicto conſilio 27. numero 6. & ex-
preſsè firmat in conſilio 99.nume.3. & con-
ſilio prædicto 446. numero primo, & idem
uidetur tenere Alexand.conſilio 196.vltim.
column.6.volum.& ſequitur Pariſ. conſilio
110. numero 98. in primo,Ripa in dicta l. ſi
unquam,quæſt.57.numer.118. & hanc opi-
nionem dicit æquiorem Tiraquel. dicto nu-
me. 121. Contrariam tamen partem conſu-
lendi tenuerunt Soci.& Com.in eàdem cau-
ſa conſulentes, in conſilijs ſupra citatis, pri-
mus 200.ſecundo volum.& ſecundus 51.co-
lum. 3. in ſecundo,& huic opinioni uidetur
adhærere in effectu Afflict. dicta deciſione
pro altera parte citata. 182.numer. 13.& an-
te omnes Bald. ſibi contrarius, in conſilio 4.
Quæritur unum, primo vol. qui dicit hanc
eſſe veriorem. Dec. etiam ſibi contrarius, in
conſilio 452.numero 19. quam etiam ſequi-
tur Boer. in tractatu de poteſtate legati à la-
tere, prima quæſtione 8. colum. nu.83. licèt
alleget Rom. tenere hanc partem qui tenet
contrariam; Et huic etiam parti uidetur ad-
hærere Tiraquellus dicto numero 121. licèt
etiam ipſe citet pro hac parte Angel.& Dec.
in conſil.27. & 446. ſuprà in contrarium ci-
tatos, qui eam non tenent, & quaſi ſubdu-
bius in neutram partem uidetur inclinare;
mihi magis placet prima opinio, quæ eſt æ-
quior, & iudicio meo uerior & communior,
per rationes pro ea parte adductas. Præter di
cta beneficia fideiuſſoribus, & correis com-
3 petentia,dicta Clauſula tollit etiam †alia be-
neficia,quorum plura enumerat Tiraquel.di
cto numero 121. quæ quia propriè conuenit
materiæ noſtri tractatus, nolui omittere,per
eam enim tollitur beneficium Velleiani cō-
petens mulieri, quando maximè obligat ſe
pro tutela; & beneficium ne poſſit carcerari,
ut tradit Bartol.numero 12.& Bald.numero
3.in Authent.Matri & auię,C.quando mul.
tutel. offic. fungi poteſt, & in corpore unde
ſumitur, ubi diſponitur, matrem uel auiam
omnis iuris auxilio debere renunciare,ut tu-
telam adminiſtrent. Idem Bartolus in l. ſi
quis ſub conditione,numer.17. ff.de teſtam.
tutel. Matthe ſ. not. 109. Nota caſum, Iaſ.in
dicta l.final.in princ.nume.4.Socin.in l.ple-
rique,7.quæſtione,numero 40.& in conſilio
180. colum. tertia,numero 2.volu.ſecundo,
Ripa dicto numer. 118. Boer.dicto tractatu,
dicto numero 83. etiam Tiraquellus dicto
numero 121. licèt aliter obligatio eſſet nul-
la,ut per Bart.in l.antiquæ,§. fin. C. ad Vel-
leian. ſicut etiam tollitur beneficium ſpecia-
li ratione indultum, ut reſtitutionis in inte-
4 grum, Cur.iun. conſilio 18. column.†fin. &
Tiraquel. vbi ſupra, imo cenſetur renuncia-
tum omnibus exceptionibus in fauorem re-
nuociantis facientibus, Bal.in dicta l. prima.
C.de conuen.fiſci debit.libr.10.colum.4. &
Marſ.in dicta Rubrica numero 35.cum alijs
citatis per Pariſ. dicto conſilio 110. numero
22. Et beneficio dictæ l. plerique, de in ius
uoc. ut quis capi non poſſit in domo, ut per
Iaſ.in dicta l.colum.4. Ripa, dicto num.118.
etiam Tiraquel. 121. & idem ut tollatur be-
neficium, ne conueniatur renuncians ultra
quam facere poſſit, Corne. conſilio 128.col.
fina. in tertio. Ripa & Tiraquel. in dictis lo-
cis,tollitur etiam beneficium conceſſum mu
lieri, ne ſibi dos retineatur,l. vnica §.taceat,
C.de rei uxor.actio.nam retineri poterit pro
adminiſtratione tutelæ, ut conſuluit Socin.
conſilio 126. column.3. in primo duplicato
conſilio 180. in ſecundo uolum. Quod per
eam cenſeatur renunciatum diſpoſitioni l.
de his, ff. de tranſact. tenuit Alexander con-
ſilio 11. Viſo, columna quinta, in ſecundo.
Socin. dicto conſilio 200. & Dec.dicto con-
ſilio 452.numero 18. Crot. in repet. l. quar-
tæ §. Cato. in ſecunda lectura,nona oppoſi-
tione,numer.35. & Ripa licèt dubitet,etiam
ſtante iuramento dicto nu.118. ſed contra-
ria opinio uidetur uerior, & communior,ut
per Socin. ſibi contrarium, in conſilio 214.
columna ſeptima, numero ſexto, in ſecundo
uolum. & Tiraquel.in dicta præfatione, nu-
mero 145. Et licèt ibi citet aliquos tenentes
ſaltem addito iuramento,tamen inferius nu-
mero 161. & ſequent. tenet contrarium,
& alios citat in eandem ſententiam. Per
iſtam etiam Clauſulam uoluit Alberic. in l.
item quæritur, §. ſi exercitu, ff. locati, & ſe-
quitur Crot. in dicta nona oppoſition. nu-
mero trigeſimoquarto, quod cenſeatur re-
nunciatum facultati petendi remiſſionem
ob caſum ſortuitum. Capicius deciſione

87. num.

87.num. 10. quod non puto verum, & plures ſcio tenere contrariũ, de quo inferius dicetur in promiſſione ſolutionis affictus in recompenſationem fructuum, ſicut etiam tenet idẽ Crot. quod per talem Clauſulam cenſeatur renunciatum difficultati, & impoſsibilitati in promiſſione facti alieni, cuius contrarium tenet Pariſ. d. conſ. 110. num. 42. & ſequen. de quo etiam diximus in Clauſula promiſſionis de rato, ſuper verbo omnibus iuris & facti, &c. An autem tollat remedium l. 2. C. de reſcind. vendit. quod non tradit Alexan. con
6 ſil. 42. Super † promiſſo, nu. 5. in 1. Pariſ. conſ. 20. num. 99. in 1. Tiraquel. loco præallegato num. 132. & Cagnol. in d. l. 2. num. 134. An uero d. l. ſi unquam, C. de reuoc. donat. diſputant Ripa in d. q. 57. Ruin. conſ. 60. num. 17. 3. vol. & latiſſimè Tiraq. in quid. præfatione, numero 115. & ſequen. num. uidentur tenere partem negatiuam. Illud autem ultimo loco non eſt omittendum, quod per renunciationem omni iuris auxilio, nedum iuris
7 Ciuilis, ſed etiam † municipalis auxilio ſeu beneficio renunciatum cenſeretur, ut per Romani conſ. 251. Clariſſime. Dec. d. conſ. 452. nu. 19. & Tiraquel. d. nu. 121. in fine, & maximè ſi ſit dictum, iuris, & legum, ſecundum Ruin. conſil. 51. nume. 21. 1. vol. verum quia Marſ. in d. Rubr. nu. 35. dubitauit de deciſio. Rom. vt tollatur omnis ſcrupulus, fuit etiam additum illud uerbum, (ſtatutorum) aliqua etiam pertinentia ad hanc Clauſulas dicentur infrà ſuper Clauſula, omni iuris, & facti exceptione, &c.

Sibi quomodo libet competenti, vel competituro.

S V M M A R I A.

1 *Renunciari numquid poſſit, & quomodo iuri competituro.*
Renunciatio facta beneficijs legum, numquid requirat certiorationem dictorum beneficiorum.

GLOSSA SEPTIMA.

IVri competituro poteſt renũciari expreſsè ut dictum fuit ſupra in Clauſula ceſſionis in uerbo ſperarent. fol. 41. & propter hanc Clauſulam Alex. in d. conſil. 196. col. vlti. in 6. tenuit illam opinionem, quod cenſeretur renunciatum exceptioni cedendarum de quo ſuprà dictum eſt. Sed an requira
1 tur † certioratio dictorum beneficiorum de fideiuſſoribus & cæterorum facienda renunciantibus? Spec. in d. tit. de renunc. & concl. nu. 15. mouet queſtionem, & arguit ad partes hinc inde, & licèt concludat non eſſe neceſſariam certiorationem, ſed ſine ea renunciationem ualere, dicit tamen, quod ideo diſcreti tabelliones apponunt in inſtrumẽtis, & renunciauerunt tali beneficio, quod eſt tale, ſuper hoc certioratis a me tabellione. Bald. autem in addit. ibi, limitat, niſi renunciantes ſint perſonæ quæ præſumantur ius ignorare, ut mulier, & minor, qui ſunt certiorandi, laudans addendam eſſe certiorationem, & idem tradit Marſil. loquens etiam in ruſtico, in d. Rubrica, numer. 36. ſi tamen adderetur iuramentum certioratio etiam in his non eſſet neceſſaria, ſecundum opinionem communiorem, de qua per Doct. in l. ſciendum, ff. de verbor. obligat. & Marſ. d. Rubrica, nu. 38. & Tiraquel. in d. præfatione, num. 135. & ſequent. de quo etiam inferius dicetur in Clauſula renunciationis Velleiani,

CLAVSVLA XLI.

Promiſerunt, & conuenerunt prædictis de Amadeis, venditoribus vt ſupra, agentibus, & mihi notario infraſcripto, ac domino procuratori præſentibus, & vt ſuprà ſtipulantibus, &c.

S V M M A R I A.

1 *Fideiuſſor an poſſit in duriorem cauſam, quam principalis obligari, & ſi ſit datus pro maiori ſumma quam principalis an valeat ſaltem fideiuſſio pro ea ſumma, pro qua principalis tenetur, & infra num. 3.*
2 *Plus, quot modis dicatur in materia obligationis.*
3 *Tota per inutile vitiatur.*
4 *Fideiuſſor efficacius obligari poteſt quam principalis.*
5 *Conſtitutor in plus tempore obligari poteſt quam principalis.*

GLOSSA PRIMA.

DE verbis promiſerunt, & conuenerunt, ſatis ſupra dictum fuit ſuper uerbo promittentem, fol. 185. Et quod ſtipulatio cenſeatur ſolemniter facta, ſi ſcriptum ſit aliquem fideiuſiſſe, & promiſiſſe, ut in §. ſi. Inſt. de fideiuſ. diximus ſuper uerbo, & una cum eis, fol. 199.

Sed quid ſi principales tenebantur in minori quãtitate quam in ea pro qua fideiuſſor promi-

promiſit, numquid ualeat promiſſio, & fide-
iuſſio, ſaltem pro ea ſumma pro qua tenebãn
1 tur principales? Et dicendum eſt, quod † licèt
fideiuſſor poſſit obligari pro quacunq; ſum-
ma pecuniarum etiam in futurum credenda
principali, l. ſi ita ſtipulatus, ff. de fideiuſ. non
tamen poteſt in plus obligari, uel in durio-
rem & grauiorem caſum, quã teneatur prin-
cipalis, ut eſt text. in l. Græce, §. illud, ff. de fi-
deiuſ. & in §. fideiuſſores, Inſtit. eod. tit. plus
autem uel grauius quis dicitur obligari, re,
2 tempore, loco, & cauſa, §. plus autem. † Inſti.
de action. Gloſ. in d. §. illud, & ibi Caſt. quan
do autem eſt diſparitas inter obligationem
principalis, & fideiuſſorẽ, an ualeat nec ne?
Bart. poſt Din. ponit longam diſtinctionem
in l. hi qui, ff. eod. quam refert ferè ad lite-
ram Aret. in d. §. fideiuſſores, ſed in propoſi-
to noſtro, an ualeat obligatio in minori ſum
ma? glo. in d. §. illud, & clarius in d. §. fideiuſ-
ſores, tenet, quod non: quia cum ſit defectus
in forma obligationis, ut ea penitus uicia-
3 tur. † Et ita tenent Bart. qui dicit ita commu-
niter teneri, Bald. & Caſtr. in d. §. illud, Bart.
Ioan. Fab. & Aret. nu. 3. in d. §. fideiuſſores,
Roman. conſ. 66. Vir eximie, & uidetur cum
ea tranſire Bald. in l. ſi ultra, C. eod. Et licèt
hanc opinionem improbent Dec. in l. in eo,
quod plus, ff. de reg. iur. Galliau. in l. 1. §. ſi ſti
pulari, col. penul. 7. limitatione, num. 9. ff. de
uerbor. obligat. & Crot. in prima lectura, 3.
fallent. & in ſecunda lectura, col. fi. & Hier.
Butigel. in repet. d. l. 1. §. ſed ſi mihi, num. 10.
& 11. quod uidetur etiam tenere Chriſtoph.
Portius, in d. §. fideiuſſores, tamen præce-
dens opinio eſt communior, & ſeruaretur in
practica, ut per Cagnol. in d. l. in eo quod, an
te fin. & per Alciat, qui eam defendit, in d. §.
ſi ſtipulari, num. 38. Quæ tamen opinio non
procederet, ſi eſſet appoſitum iuramentum fi
deiuſſoris, ut per Bartol. in l. ſi quis pro eo, in
princ. uerſic. octauo prohibetur, nu. 15. ff. de
fideiuſ. Aret. in d. §. fideiuſſores, ad fi. vbi mã
dat notari, & Cagnol. d. l. in eo quod, in fin.
quod tenuerunt Ang. & Imo. in d. l. hi qui, &
quamplures alij, quos ſuprà citauimus ſuper
ſtatuto de indemnit. mulier. 2. quæſt. fol. 53.
quæ amplius non repetam, & ultra eos alios
citat Didac. Hiſpan. qui dicit communem, li-
cèt nimis duram, in Repet. c. Quamuis, 2. par
te §. 6. nu. 4. Et ſi principaliter, (ut in caſu hu-
ius inſtrumenti) fideiuſſor ſe obligaret, ut per
Bart. in d. l. hi qui, nu. 16. vbi etiam Caſtr. &
Aret. d. §. num. 7. cum alijs ſuprà citatis d. 2.
quæſtione ſed eo. 534. Sed licèt fideiuſſor in
4 plus non poſſit obligari quam principalis,
poteſt tamen obligari efficacius, ut publico
inſtrumento guarentigiato, habente ex for-
ma ſtatuti executionem paratam, licèt prin-
cipalis non eſſet obligatus inſtrumento, ut
per Bart. in d. l. hi qui, nu. 11. Aret. d. §. nu. 5.
Socin. in Rubrica, ff. de uerbor. oblig. nu. 20.
Marſ. in d. Rubrica, ff. de fideiuſ. 38. quæſtio-
ne, nu. 293. & Rod. Suar. in declaratione l.
Regni, ad lectur. l. poſt rem iudicatam, in ca.
ſeu §. incipiente Viſum eſt ſuprà, nu. 7. ſicut
etiam poteſt promittere pœnam ſi fuerit in
mora ſoluendi. Bart. d. l. hi qui, nu. 12. Caſtr.
in d. §. illud, in fi. Aret. d. nu. 5. Socin. in l. 2. §.
in fideiuſſorem, nu. 8. ff. qui ſatiſd. cogant. Ri
pa, in d. l. 1. §. ſi quis ita, nu. 16. ff. de verbor.
oblig. & Marſ. d. quæſt. num. 291. & 292. De
5 conſtitutione † verò, quod in plus tempore
obligari poſſit, probatur in l. ſi citerior, ff. de
conſtit. pecun. Bart. in d. l. hi qui, nu. 9. Caſtr.
in d. §. illud. Aret. in d. §. fideiuſſores, col. 2.
verſ. circa quintum.

Dare, ſoluere, & numerare eiſdem de Amadeis, & ſuis vt ſuprà, ac dicto procuratori vel domino eius principali.

S V M M A R I A.

1 Promittens ſoluere alicui ſolutioni adiecto, poteſt ſoluere ſi vult, ſed ei non eſt obligatus; puta ſi dictum ſit promitto tibi, quod ſoluam Titio.

Fideiuſſio data pro promittente ſoluere alij ſolutioni adiecto puta Titio, non valet.

2 Procuratori non habenti legitimum mandatum ſoluens pretium uigore contractus cum eo initi, an liberetur.

Filio contrahenti rectè ſoluitur.

3 Fideiuſſor numquid, & quando poſſit in mercedem ac præmium ſuæ fideiuſſionis aliquid recipere licitè ſine vſurarum ſuſpicione, & labe.

GLOSSA SECVNDA.

SED quid ſi fuit etiam promiſſum ſol-
uere alicui adiecto ſolutioni, puta Ti-
tio, iuxta l. cum qui, §. qui ſibi; cum ibi
not. ff. de uerborum obligatione, & §. planè,
Inſtit. de inutil. ſtip. certè poteſt ei ſolui, ut in
dictis iuribus, ſed tamen promittens ei non
1 eſt obligatus, adeo quod non ualeret † fideiuſ
ſio, ſi huic adiecto præſtaretur; ex quo pro-
mittens ei non eſt obligatus, l. ſi mihi, aut Ti-
tio, ff. de fideiuſ. & facit l. ſed etſi filiofamil. 1
§. 1. ff. de conſtitu. pecun. tradit Azo. in Sum.
de fideiuſſoribus, num. 3.

Et quia

Et quia hic ſit promiſſio ſoluēdi precium
procuratori uendenti, qui precium recipere
poteſt, ſi habet mandatum, ad uendendum,
ut concluſum fuit ſuprà ſuper uerbo, de quo
precio, &c. ſciendum eſt, quod etiam ſi non
haberet mandatum legitimum ad uenden-
dum, tamen ſoluens uigore contractus cum
eo celebrati, liberaretur à debito precij uigo
re illius contractus, quod procedit, niſi ſciret
eum non habere poteſtatem exigendi pre-
2 cium, & ipſe † procurator non eſſet ſoluēdo,
ut probatur in l. filiæ, & ibi Bart. & Caſtr. ff.
de ſolu. & in l. ſi urbana, & ibi expreſsè Pau.
Caſtr. num. 2. ff. de condict. indeb. ubi ijdem
Doct. loquuntur in prædone, prælato intru-
ſo, & ſimilibus, quibus ex ſuis contractibus
ſolui poteſt, & de filio contrahēte, quod poſ
ſit ſibi ſolui, probatur ex textu in l. quod ſer-
uus, ff. de ſol. & in l. quod ſeruus, ff. depoſiti.
& tradit Iaſ. & alij, in allegata ſupra l. filius,
C. de pactis.

Sed numquid fideiubens pro aliquo, poſ-
ſit aliquam mercedē uel præmium aliquod
3 recipere à debitore pro † ſua fideiuſſione, lici
tè ſine labe uſurarum, & tenendum eſt quod
ſic, per tex. in l. ſi remunerandi, §. fi. ff. manda
ti, in l. hoc iure, §. 1. ff. de donat. & utrobique
Doct. tradit Bald. ēt per illum text. in l. anti-
quæ, in princ. C. ad Vellei. & eſt cōis opinio
tam Legiſtarum quam Canon. ut tradit Di-
dac. Couar. 3. lib. reſolut. c. 2. nu. 6. licēt ipſe
illam limitet procedere, niſi inſpecta qualita
te, & conditione debitoris nullum immine-
ret periculū fideiuſſori, quo caſu pactio illa,
ficto, & ſimulato periculo in fraudem uſura
rum inita cenſeretur, ut per eum ibi.

Intra tempus, & terminum duorum annorum proximè futurorum.

S V M M A R I A.

1 Terminus ſolutioni præfixus in emptione quan do, & a quo tempore currere incipiat, & num. ſequ.

2 Tempus ad legatum præſtandum præſtitutum an incipiat currere a die mortis, an verò a die aditæ hæreditatis.

Venditor an a traditione per conſtitutum ſit liberatus.

Venditor non poteſt rei precium petere ante traditionem.

Tempus ſolutioni præfixum non debet prius currere quam ipſe venditor agere poſſit.

Emptor licet ſit facta traditio ipſi per conſtitutum, compellere tamen poteſt venditorem ad actualem traditionem.

3 Tempore ſolutioni præſtituto, an, & quando in principio, vel in fine temporis ſit facienda ſolutio.

4 Solutio eſt faciēda in fine anni ſi dictum ſit, quolibet anno, ſecùs ſi dictum ſit ſingulis annis ſecundum gloſſ. ſed malè, vt hic.

Tempore præſtituto cauſa limitandæ obligationis, vt quia promiſſor non vult teneri, niſi vſque ad certum tempus nūquid exſpectari debeat finis, an vero ſtatim agi poſſit.

Solutio numquid in principio ſit facienda ſi promiſſio ſit facta de ſoluendo vſque ad Paſcha, vel nundinas.

5 Solutio facienda eſt in tribus terminis iuxta cōuenta de quibus terminis intelligatur, an de tribus annis.

Soluere obligatus triennio certam ſummam ſingulo anno ratam ſoluere debet.

Soluere promittens annis, menſibus, vel diebus, de duobus proximis intelligitur.

Sicut etiam ſi promiſiſſet ſoluere in diebus illis, niſi iocosè eſſet dictum.

In diebus illis verba ſecundum vulgum tempus infinitum videtur importare vel numquam.

Et ita reſpondit dæmon cuidam incantatori.

6 Tempore ad ſoluendum ſimpliciter dato ſi non eſt dictum quid uel quantum de quanto intelligendum ſit.

Tempus menſis ſi datum eſt incipit eo die, & finit eodem die menſis ſubſequentis licet inciperet de menſe Februarij.

7 Venditio non valeret ſi eſſet dictum quod emptor precium quandocumque vellet ſolueret.

8 Creditor numquid poſſit agere ante tempus ſolutioni præfixum, & ſi agat numquid in aliquo puniatur.

9 Creditor poteſt agere ante tempus ſolutioni a lege præfixum, ſed debitor non poteſt condemnari niſi adueniente die, quod in quibus caſibus procedat vide hic.

Afflictus a Cagnolo defenſus.

10 Debitor regulariter poteſt ſoluere ante tempus ſolutioni præfixum.

GLOSSA TERTIA.

SEd quo tempore terminus iſte biennij
initium accipere debet? Et dicendum
eſt, quod tempore factæ traditionis
rei, per lege tali, in principio, ff. de iute dot.
1 Ita determinant Bart. † & communiter om-
nes, in l. ſi cui legetur, in principio, ff. de le-
gat. 1. vbi Iaſ. numero 16. Areti. conſilio 94.
ad fin. Ruin. conſilio 63. numero 1. in 5. vol.
Corn. conſ. 245. colum. fin. 4. vol. Socin. in l.
ſi in diem, num. 7. ff. de condit. & demonſtr.

& alij quos citat Tiraquel. in tractatu de retract.tit.1.§.1.gloſ.10.num.108. & idem ſequitur tit.2.§.2.gloſ.unica,num.16. Idem tenuerunt Gozad.& Cagnol.in Repet.l.2.C. de pact.inter empt.& uendit.primus q.7.ſecundus quæſtio.37.nu.152.quod tamen procedit niſi tempus eſſet additum in ſpecie, ut in feſto Paſchatis præſentis anni, ut Bald.tradit in l.finali,§.1.in lectura antiqua, ff.de reſcind.uendit.ubi dicit,quod tali caſu tempus currit, ſine tamen præiudicio emptoris, & idem tenet in Rubrica, C.de contrahen.emption.quæſt.23.ſequuntur Aret.Alexander, & Iaſ.in d.l.ſi cui.Socin.d.num.7.Gozad.et Cagnol.locis præallegatis. Et idem ſi ſit dictum ab hodierna die uſque ad annum, nam tunc cenſetur tempus appoſitum in ſpecie,ſecundum Salic.in l.2.ad fin. C.de contrahenda empt. & ita limitat Ant. de Butr.in conſ. 57.In quęſtione ſurgente.ſequuntur Aret.& Iaſ.num.20.in d.l.ſi cui,& Cagnol.d.nume. 152.& Tiraquel.in d.tract.de retract.titul.2. §.1.gloſ.2.num.63. licèt Corn.aliter uoluerit in d.conſ.255.cuius opinio ob dictas deciſiones nō procederet, & diſtinguit Socin. in d.l.ſi in diem, ad fin.nihil tamen facit ſi ſit additum,ut in hoc inſtrumento,proximè futurorum,quia id etiam erat in d.l.tali. Et ita etiam firmat Socin.d. nu.7. Alciat.conſ.73. 1.dub.lib.8.ſic etiam ſimilis fit interpretatio
2 in legato † relicto per teſtatorem, ſoluēdo intra certum tempus, quia illud tempus non currit à die mortis, ſed aditæ hæreditatis, l. ſtatu liberos, §. ſi quis hæredi, ff. de ſtatu liber.ubi eſt etiam verbum, proximos, tradit Abb.& alij,in capit.nos quidem.ubi Didac. Hiſpan.num. 1.& ſequent. de teſtament.ſed inquantum Gozad.& Cagnol. in locis præallegatis cenſent tempus ad retroemendum aſſignatum ex pacto, cenſeri initium capere tempore traditionis rei,id non uidetur tenēdum,ut per Tiraquel.d.tractatu titulo 2.§.1. gloſ.2.num.63. nec rationes quibus mouentur Doctores in hac quæſtio. ad firmandum tempus ad ſoluendum precium, initium accipere à tempore traditionis, habent aliquid commune, uel conueniunt cum illa. Sed ſi traditio fieret per conſtitutum,ut fit communiter in omnibus inſtrumentis, non tamen tempus tunc inciperet occurrere, ſed tempore actualis traditionis, ut tradit Gozad.d.7. quæſt.contra tenet Cagnol. in quæſt.38.nu. 153.cum uenditor à traditione per conſtitutum ſit liberatus, ut per Doctores in l.ab emptione, ff. de pact. quæ opinio ſi uera eſſet, quæſtio iſta raro accideret, cum ut dictū eſt in omnibus inſtrumentis uenditionum apponatur conſtitutum,ſed ſolum in uenditionibus rerum mobilium,uel de quibus nō fierent inſtrumenta locum haberet,tamen plus placet opinio Gozad. quia inter cæteras rationes adductas per Doct.in dictis locis, & præſertim per Iaſ.poſt Alex.in d.l.ſi cui, nu. 16.ad firmādum dictam deciſionem una eſt potiſſima, quod non poteſt uenditor petere precium ante rei traditionem emptori factam,l.Iulianus,§.offerri, ff.de action.empt. quod etiam tradit Tiraquel.d.gloſ.unica,numero 57.non mirum igitur,ſi tempus præfixum ſolutioni nō debet prius currere quam ipſe uenditor agere poſſit, quæ ratio militat etiam facta traditione per conſtitutum. Nec eſt uerum ſimpliciter, quod uenditor per cōſtitutum ſit liberatus ab actione ex empto, quia imo poteſt agi contra eum ad actualem poſſeſſionis traditionem,ut latè tradit Tiraquel.in tractatu de conſtitu.1.par. nu.10.& firmat idem Cagnol.in l.contractus,nu.27. col.3.uerſ.ſed licèt.ff. de reg.iur. Ruin.conſ. 94.nu.1.uol.2. & Io. Bapt. Plotus in Repet. l.ſi quando,nu. 172. C. Vnde ui.

Solutio autem facienda eſt in fine termini duorum annorum, ſicut ſi eſſet dictum in
3 fra terminum † unius anni, l.qui hoc anno, cum ibi not. ff.de uerbor.obligatio. & §. qui hoc anno, Inſtit.de inutili ſtipulatione, & facit l.quod quis, ff.de action. & obligat.& in hoc concordant omnes,quando unica ſolutio eſt facienda, licèt Bart. in d.l.qui hoc anno, & nonnulli alij diſtinxerint, an tempus in accuſatiuo, uel in ablatiuo apponeretur, de quo etiam per Bald.poſt Bart.in d.l.ſi cui, in principio, ff.de leg.1.nam contrarium tenet idem Bald. in l. prima num.11. C.quando dies leg.ced. Alexan. & Iaſ.in dicta l.qui hoc anno, & in dicta l.ſi cui, & Aret.in §.at ſi ita ſtipuleris, prima col. ff. de uerbor.obligatione,& in d.§.qui hoc anno. Secùs uerò, ſi eſſent faciendæ plures ſolutiones annuæ, quia tali caſu in principio cuiuſlibet anni facienda eſt ſolutio, quod procedit ſi cauſa multiplicandæ obligationis diſpoſitio uel promiſſio fiat.dicto §.at ſi ita ſtipuleris,et dicta l.prima, C. quando dies leg.ced. et l.nec ſemel,in fine,ff.eodem titulo.et eſt communis opinio, ut per omnes, in d.l.qui hoc anno, niſi cauſa differendæ ſolutionis ſolutio in plures annos diuiſa fuerit, ut in caſu huius contractus, l.lecta, ubi Cagnol.15. not. numero 93.ff.ſi cert.pet.et dicta l.nec ſemel, in principio,& tradunt omnes,in dicta l.qui hoc anno,& in dicta l.ſi cui,in principio, & Aretin. in dicto §. at ſi ita ſtipuleris, prima columna. Et idem niſi ſint præſtandi certi fructus alicuius rei, quæ in principio anni haberi non poſſunt, l.Firmio, §.pater, ff. quan-

quando dies legat.ced. Bartolus & alij, in dicta l. qui hoc anno, vel ſi aliquid per partem eſt implendum, quia in fine, & poſt implementum, & non ante petere poteſt. Alex.& Iaſ.in d.l.qui hoc anno,& Aretin.d.§.2.col. nu.5.Et idem in fine temporis debetur, ſi ſit dictum quolibet anno,gloſ.2.in d.§.qui hoc anno, ſecùs ſi ſit dictum ſingulis annis, vt per gloſ.in d.§.at ſi ita ſtipuleris, & in d.l.1. verbo annuos;ſed tamen opinio dictę primę gloſ. reijcitur, quia vtroque caſu ſaluis caſibus prædictis ſolutio in princ.anni eſt facienda, vt probatur in d.l.nec ſemel,§.nouiſſimè, vbi idem ſi dicatur in annos, vel quotannis ſeu annuos, gloſ. in d.l.1. & in dicto §. an ſi ita ſtipuleris,ver.annuos. Bar.in d.l.qui hoc anno,in princ.& Aret.in d.§.1.col.nume.2. hoc enim caſu, cum plures ſolutiones ſint faciendæ pluribus annis, habet locum regula tradita in locis prædictis, & carmina poſita in gloſſ. & relata per aliquos ex Doct. ſuprà citatis.

Annua ſi debes, tunc inſpicies caput anni.
Anno ſi debes, in fine teneberis anni.

Sunt vera, ſi vnica ſolutio tantum anno uno eſt facienda,non ſi pluribus, vt ſuprà, & per Bald.in d.l.1.nu.2.vbi idem dicit,ſi ſint promiſſa decem pro primo anno, & decem ſecũdo anno. Quando autem tempus eſt appoſitum cã limitandæ obligationis, ut quia promiſſor, vel fideiuſſor non vult teneri, niſi vſque ad certum tempus,l.eũ qui ita, §.qui ita, vbi not. Bart, & alij,ff.de verb.oblig.& in fideiuſſore eſt text.in l.pen.ff. de fideiuſ.nõ expectatur finis; ſed ſtatim agi põt, ut per omnes,in d.l.qui hoc anno; Si verò fiat promiſſio de ſoluẽdo vſque ad tempus, puta paſca, vel nundinas,ſunt opiniones, ut per Aret.in d.§.qui hoc anno, num.1. qui tenet,quod in principio ſit faciẽda ſolutio, licèt ſecùs ſi ſit facta promiſſio de ſoluendo ſingulis annis, vſque ad decem annos. Alex.poſt Imol.in d. l.qui hoc anno,num.5.

Quid ſi ſit facta promiſſio de ſoluẽdo in tribus terminis? Bart.cenſuit de tribus annis in
5 telligendum fore,in† l.3. per illum text.in fine,ff.de annuis legat. quem ſequitur Roma. & Alex.in l.qui bona,§.fi.ff.de dam.infecto Alex.in l.eum qui calendis,quam legit cum §.fin.l.præcedent.ff. de uerbor.obligat.Contra tenent Imola,& Roman.ibi, ſed quod ille text.in d.l.3.non probet opin.Bart.tenent ibi Com. & Iaſ.in d.l. eum qui calend.nu.3. & plenè comprobat Didac. Hiſpan. libr. 2. Var.reſolut.c.11.nu.5. ubi ponit de ſolutione facienda annua, bima, trima die, ſcilicèt primo,ſecundo,& tertio anno;de quo etiam Cagnol.dicit 15.not.nu.97.ſed ſi certa ſumma triennio ſit ſoluenda, ſingulo anno tertiam ratum ſoluendam eſſe cenſet Didac.d. nu.5. uerſ. primam hanc. Si uerò promiſsio ſit facta de ſoluendo annis,menſibus,uel diebus,de duobus proximis intelligendum eſt, l.inter illam,§.1.ff.de uerbor. ſignificat.glo. in d.l.eum qui calendis,in princ.Tiraquel.in repetitione l.boues,§.hoc ſermone, in regula,num.22. & idem eſt ſi diceretur promitto ſoluere in diebus illis,quod ſecundum commune uulgare,tempus infinitum uidetur importare,uel numquàm, ut refert Caſtr.in d. l.eum qui calendis, in princ. eo ſenſu fuiſſe reſponſum per demonem euidam mago,ſeu incantatori ipſum interroganti,quãdo ſaluaretur, nam ualida cenſetur huiuſmodi promiſsio,& debetur ſolutio elapſis duobus diebus.Bart. Caſtr. Alex. & Iaſ.in d.l.in princ. Ang.citatus per Alex. ibi, & Aret.in §.omnis ſtipulatio,nu.4.Inſtit.cod.tit. de uerbor. oblig.contrarium tñ tenent Imola, & Rom. ibi,Alciat.uerò in d.l.inter illam, §.1.hoc remittit ad arbitrium iudicis, ut inſpiciat an ſerio,uel ioco ſit facta promiſsio, & idem tradit Didac. loco præallegato,ubi etiam terminum ad ſoluendum eſſe hoc caſu debere arbitrarium iudici autumat, ut per eum ibi,ad finem. Sed ſi ſimpliciter ſit datum tempus ad ſoluendum, nec ſit dictum, quod,uel quan
6 tum,an de uno anno†uel decẽnio intelligendum ſit, uidenda ſunt quæ allegat Tiraquel. qui hanc ſecundam partem tenet in tractatu de retractu, tit.1.§.1.gloſ.10.nu.7.& in tractatu de præſcription.§.1.gloſ.4.col.9.ubi ſi ſit dictum tempora in plurali uel dimidium temporis,de quo Bald.in l.uſurę, C.de uſur. & idem Tiraquel. clarius in dicto tractatu, titul.2.gloſ.2.nume.4.ſi autem daretur tempus menſis ad ſoluendum eo die quo incipit tempus alterius mẽſis,puta 15. Febr. incipit tempus,& 15.Martij finem accipiet,tametſi ille menſis non habeat regulariter niſi 28. dies, Aret.in dicto §.qui hoc anno, nu.3.Bartol.& Alciat.in l.cum biſſextus, ff.de verborum ſignificatione.

Illud tamen notandum eſt, quod non ua-
7 leret uenditio† ſi eſſet dictum,quod emptor ſolueret preciũ quandocumque uellet, quia eſſet obligatio poteſtatiua, non neceſſaria. Bald.in l.in uendentis,2.col.C.de contrahẽda empt. Fab.d.tract. d.5.quæſt.num.21.de empt.& uendit.

Sed an antè tẽpus pręfixum ſolutioni poſſit creditor agere? & dicendũ eſt qđ nõ, aliàs
8 duplicantur† inducię, ſed tempus illud ſtatutũ ad ſoluendũ §.hodie aũt, Inſt.de excep.c. 1.de plus pen.habetur per Bar.et oẽs,in l.pecuniam, ff. ſi cert.per.ubi declarant,quod in

Digitized by Google

agente ſub conditionem, & quod tempus ſit duplicandum limitando hanc regulam aliquibus caſibus, & Doct. in §. ſi quis agens, & in verſic. ſeu, §. ſed hæc quidem, Inſtit. de actio. Si tamē ageretur, nec opponeretur per reum hæc exceptio, agis ante diem, procederet iudicium, & poſſet condemnari reus ad ſoluen. non pure, ſi ex eodemmet inſtrumento conſtat, quod adhuc nō eſt finita dilatio, & non venit dies, ſed adueniente die, ut per Bart. & alios, in l. lecta, ubi Cagnol. nu. 159. & ſequent. ff. ſi cert. pet. & Ripa in l. ita ſtipulatus, num. 87. ff. de verbor. oblig. Si tamen

9 † dilatio ſit conceſſa à lege miſerationis cauſa, vt in dote reſtituenda, l. vnica, §. exactio, C. de rei vxor. actio. poteſt actor agere ante tempus, nō ut ſibi ante tempus ſoluatur, ſed adueniente die. Ripa in d. l. ita ſtipulatus, nu. 79. verſ. quarta utilitas, ubi conciliat opiniones, & in l. intra dies, in princ. ff. de re iudic. Afflict. deciſione 279. ad quos ſe remittit Cagnol. in d. l. lecta, nu. 166. & tenet in l. in omnibus obligationibus, nu. 16. ff. de reg. iur. licèt ibi reprehendat inaduertenter Afflict. in dicta deciſione qui non dicit id, ad quod ipſe eum allegat, ad quod uidendus eſt Ripa qui generaliter tenet per illum text. poſſe agi ante diem, ut tamen fiat condemnatio, ad ſoluendum aduenientē die, in l. in illa ſtipulatione, num. 9. & 10. ff. de verb. oblig. & Paul. de Caſtro, quod eſt contrariæ ſententiæ in l. cōtinuus, §. cum ita, num. 2. ff. de verbor. oblig.

10 Vltimo † ſciendum eſt, quod regulariter poteſt debitor ſoluere ante tēpus præfixum ſolutioni, & maximè, quando eius gratia eſt additum, d. l. qui hoc anno, ubi omnes, & l. qui Romę, in princip. & ibi tradunt Doctor. hanc regulam limitantes, ff. de verbor. obli. Aret. in d. §. qui hoc anno. Dec. & Cagno. in l. cum tempus, ff. de reg. iuris.

In Ciuitate Ferrariæ.

S V M M A R I A.

1 *Solutio abſque alio ſi nil dictum ſit regulariter in contractus loco eſt facienda.*

Forum ſortimur diuerſis ex cauſis, & præcipuè ratione contractus.

2 *Contractus cenſetur celebratus in eo loco ubi ſolutio eſt deſtinata.*

3 *Promiſſione facta de ſoluendo certo loco nūquid ſtatim reus poſſit conueniri.*

Promiſſio facta hodie Ferrariæ de ſoluendo hodie Romæ, non valet tamquam impoſſibilis.

Debitori promittenti ſoluere in certo loco dilatio iudicis arbitrio eſt præſtituenda.

Sicuti & eius fideiuſſori.

Fideiuſſor non poteſt conueniri antequam poſſit conueniri principalis.

Solutio ſi non ſit facta loco conuento actio arbitraria competit, qua iudex arbitratur alterā partem in plus, uel minus teneri, quam ſit ſumma promiſſa.

4 *Solutione certo loco promiſſa debitor non poteſt inuito ſtipulatore alibi ſoluere niſi ſoluat etiā intereſſe reſpectu loci.*

Debitor qui promiſit ſoluere certo loco in loco cōtractus conueniri nequit, nec alibi, ſed in loco tantum deſtinato, & infra nu. 6. in fi. ubi uide.

Declara tamen, & intellige vt hic.

5 *Solutione pluribus in locis deſtinata, quo loco ſoluendum ſit.*

6 *Creditor ſi non poteſt accedere ad locum ſolutioni deſtinatum, numquid poſſit in loco domicilij rei, vel alibi petere.*

Solutionis locus numquid ſit in libello exprimendus.

Solutionis in alio loco facienda deſtinatio numquid poſſit fieri etiam ex interuallo poſt contractum.

Solutionis locus tacitè aliquando deſtinatur incipiendo puta illam in vno loco facere.

Solutio ſi eſt deſtinata in vno loco, & dies ſolutioni præfixa, licèt reus die ſtatuta non fuerit in loco illo, ſi tamen actor etiam illuc nō acceſſiſſe probetur, non incurrit debitor moram.

Limita tamen vt hic.

Debitor ſi fuit in loco ſolutioni deſtinato die præſtituta numquid, & quādo excuſatur à mora.

Debitor quibus caſibus teneatur perquirere creditorem.

7 *Debitor numquid, & quando teneatur accedere ad domum creditoris pro ſolutione facienda diſtinguitur.*

Debitor numquid debeat proprijs expenſis rem ſoluendam ad domum creditoris deferre.

Debitor, ſi creditor mutauit domū ad quam tenebatur deferre pecuniam, numquid teneatur ire ad mutatam.

8 *Debitor numquid teneatur domi ſua facere proteſtationem per ſe non ſtare ex quo creditor nō acceſſit recepturus ab ipſo ſolutionem.*

9 *Solutio rei nō cēſetur in dubio aliquo certo loco deſtinata ſi eſt faciēda ī genere ſecus ſi in ſpē.*

10 *Solutione deſtinata in aliquo loco, creditum ibi eſſe cenſetur, & in eo ſtatuta, & cōſuetudines illius loci ſunt ſeruanda.*

GLOSSA QVARTA.

CVm omnes partes eſſent, ſeu fingantur Ciues Ferrariæ, & contractus ipſe in hac Ciuitate fingatur celebratus, non eſſet opus addere hanc Clauſulam, quam tamen pleriq; tabelliones

ad ma-

ad maiorem declarationē apponunt, quia ſi
addita non ſit, ſubintelligitur, ut ſit facienda
in loco contractus, l. hæres abſens, §. primo,
1 & ibi Bar. & alij, ff. † de iud. Iaſ. in §. plus au-
tem, nu. 20. Inſtit. de action. uel magis in lo-
co, ubi petitio eſt facienda, quam in loco, ubi
reus ſortitur forum facienda eſt, quando nō
eſt actum in quo loco facienda ſit, l. fin. ff. de
tritica. tradit Socin. in l. cum filiusfamilias,
§. fin. ante finem, ff. de uerbo. obligat. & Bar-
tol. & alij, in l. unum, ubi Cagnol. nu. 58. ff.
cert. pet. Sortitur modo forum in pluribus
locis ex diuerſis cauſis, cap. fin. cum ibi latè
traditis per Canon. de foro compet. & de fo
ro quod quis ſortitur ratione contractus, ha-
betur in c. Romana, §. contrahentes, eod. tit.
in 6. ſuper cuius materia plura abūdè ſcripſit
Didac. Couar. in c. 10. uarum practic. quęſt.
ad quem recurrendum eſt. Interim aliqua de
hac Clauſula qua in aliquo loco per partes
ſolutio facienda deſtinatur, cuius cauſa hæc
Clauſula hic addita eſt, uideamus.

2 Et primo ſciendum eſt, quod † contractus
cenſetur celebratus in eo loco in quo ſolutio
deſtinata eſt, l. contraxiſſe, ff. de action. & o-
bligat. tradit Caſtr. in l. 1. numero 3. ff. de eo
quod certo loco, Iaſ. in d. §. plus autem, num.
15. & Cagnol. in d. l. unum, nu. 57. in ſūmm.
quod Bald. in l. multum intereſt, quem ibi ſe
quitur Salic. col. fin. num. 11. C. ſi quis alteri
uel ſibi, quod propriè, & uerè cenſetur ibi ce
lebratus, adeo quod ſtatutum loquens de ſol
uenda gabella pro contractu, in hoc locum
ſibi uendicare deberet, quod etiam tenent a-
lij, quos citat Iaſ. qui licèt ſubdubius in hanc
partem uidetur inclinare, d. nu. 15. & refert
Felin. d. cap. finali, num. 18. quod tamen non
eſt uerum, & contrarium eſt uerius, & magis
communiter tenetur, ut per Aret. in §. præte
rea, num. 31. Inſtit. de action. Felin. dicto nu-
mero 18. & Ripa in cap. 1. num. 62. de iudic.
Et quando promiſſio fit de ſoluēdo certo lo
co, non ſtatim poteſt reus conueniri, ſed ip-
3 ſo iure cenſetur † adiectum tempus quo poſ-
ſit illuc accedi: immò, non valeret promiſſio
facta hodie Ferrariæ de ſoluendo hodie Ro
mę, tanquam impoſſibilis, text. eſt in §. loca,
Inſtit. de verbor. obligat. arbitrio tamen bo-
ni viri ideſt iudicis debet dari reo dilatio cō-
grua ad accedendum ad locum deſtinatum
pro ſolutione facienda, l. continuus, §. cum
ita, ff. de verbor. obligatio. licèt ſi citius illuc
peruenerit, ſtatim teneatur, ut ibi, quamuis
in iudicialibus tempus itineranti ſit præfixū
viginti millia paſſuum, pro quolibet die, l.
prima, ff. ſi quis caut. Et quod aliter non va-
leat ſtipulatio, probatur etiā in l. 3. §. ſi quis
ita, il ſecūdo, ff. de eo, quod certo loco, quòd
tamen venit declarandum, niſi partes conue
niſſent, vt eo die ſolutio per procuratores
vel agentes ſuos in eo loco quos antea illuc
deſtinaſſent ſolutionē huiuſmodi facere, &
recipere deberent, l. finali, §. ſi inter eos, ff. de
uerborum obligat. gloſ. fin. in d. §. loca, & in
dicto §. ſi quis ita, in fine, vbi Bartol. Et quod
dictum eſt de reo, quod dilationem hanc ad
illuc commodè accedendum habere debet,
& aliàs non conſtituitur in mora, procedit
etiam in fideiuſſore, l. ſi teſtamento, §. finali,
de fideiuſſ. ita quod licèt reus potuiſſet in lo-
cō deſtinatę ſolutionis conueniri, ut quia ibi
eſſet, vel illuc citius acceſſiſſet, ſi tamen fide
iuſſor adhuc illuc accedere non potuiſſet, cō
ueniri non poſſet, ut ibi, & tradit Caſtrenſ.
in dict. §. ſi quis ita, ſicut econtra non tenere
tur fideiuſſor, licèt primo acceſſerit ad lo-
cum deſtinatum, uel in eo eſſet antequam la
beretur tempus quo reus poſſet illuc accede
re, quia non poteſt conueniri antequam poſ-
ſit conueniri principalis, dicto §. finali, & l.
fideiuſſor, la terza, ff. de fideiuſſ. Propter lo-
cum autem additum promiſſioni, & ſolutio
ni, datur actio arbitraria, qua iudex arbitra-
tur alteram partem in plus, uel minus tene-
ri, quàm ſit ſumma promiſſa, propter ſolutio
nem in loco conuento non factam, dicto §.
præterea, gloſſ. Bartolus, & Caſtren. in l. uni
ca, C. ubi conueniat qui certo loco dare pro
miſ. hoc modo declarantes, quare dicatur
actio arbitraria, nam habetur ratio tamen
actoris, quam rei, propter locum, l. ſecunda,
in principio, & l. tertia, §. nunc de officio, ff.
de eo quod certo loco, & habetur in dicto §.
præterea, qua actione arbitraria tenetur etiā
fideiuſſor, l. centum Capuæ, & l. finali, ff. eo-
dem titulo. Et cum facta eſt promiſſio de
ſoluendo certo deſtinato loco, inuito ſtipu-
4 latore non poteſt † promiſſor alibi ſoluere,
l. penultima, ff. eodem titulo, niſi tamen ſol-
uat etiam intereſſe creditoris reſpectu loci,
l. qui Romæ, in principio, vbi omnes, ff. de
verborum obligatione, & tradunt Bartolus,
& Caſtrenſ. in dicta l. penultima. Nec po-
teſt etiam in loco contractus debitor conue-
niri, quia conueniendus eſt in dicto loco de-
ſtinato, l. quæro, ubi Bartolus, ff. de ſolution.
gloſ. Bartolus Baldus, & Caſtrenſ. in dicta l.
prima, ff. de eo quod certo loco, & in dicta l.
prima, C. eodem Iaſ. in dicto §. plus autem,
numero 18. Felin. in dicto capitulo finali, nu
mero 19. & Ripa in dicto capitulo primo, de
iudic. numero 63. verſiculo tertia concluſio,
niſi tamen in loco contractus debitor habe-
ret domicillium, ut per Iaſ. & Felin. in dictis
5 locis. Eſt uerum, quod † ſi in loco deſtinato
non reperiatur reus, poterit in quolibet alio

loco conueniri, in quo tamē aliàs forum ſor
tiatur, ut per gloſ. in d.l.1.ff. de eo, quod cer-
to loco, & in l.1.C.eod. & gloſ. in d.§.plus
autem, in verbo ſine commemoratione, licèt
Bart. in d.l.1.ff.eod.tit.poſt Nic.de Mattarel.
voluerit, quod etiam in alijs locis vbi forum
non ſortitur, tali caſu conueniri poſſit. quam
opinionem dicit ibi Bald. eſſe conſonam iu-
ri, tamen contraria gloſ. eſt communis, vt ibi
ipſi fatentur, & tradunt ibi etiam Caſtr. & A-
ret. in d.§.præterea, nu.31. & Iaſ. in d.§.plus
autem, licèt videatur corruptus, nu.28. Sed
ſi ſolutio non in vno tantum loco, ſed in plu
ribus copulatiuè deſtinaretur, in quolibet
pro parte, & rata agi poteſt, & debet, d.l.3.§.
1.ff. de eo quod certo loco. Si verò alternatiu-
uè, eſt in electione actoris petere in quo ma-
gis velit, licèt reus poſſit ante litem conteſta-
tam ſoluere, etiam in loco ubi nō fit petitio,
ſi magis ſibi libeat, poſt lit. conteſt. non, d.l.
3. in princ. vbi gloſ. & Doctores.

Sciendum tamen eſt, quod ſi creditor non
poſſet accedere ex aliqua iuſta cauſa ad lo-
6 cum deſtinatum ſolutioni, † vt quia eſſet rele-
gatus vel bānitus ab eo poſſet in loco domi-
cilij rei ſolutiones petere vel in alio loco vbi
reus ſortitetur forum. Bald. in l. vſuras. C. de
ſolut. Iaſ. in l.2. quæſt.39. num.95. C. de iure
emphyt. & Ruin. conſ.32. nume.6. in 5. vol.
vel ſi propter peſtem, ut tradit Ripa in tract.
de peſte in tit. de priuil. contract. cauſa peſt.
nu.2. An autem in libello ſit exprimendum
ſolutionem fuiſſe promiſſam certo loco, ha-
betur in l.2.§.fin. vbi Bart. & idem Bart. in d.
l.3. in princ. nu.8. ff. eod. tit. de eo quod certo
loco. Aret. d.§.præterea, num.31.3. col. verſ.
item ad alium finem, & Iaſ. in d.§. plus au-
tem, nu.14. vbi videndum eſt. Et quod æſti-
matio ſolutionis in alio loco faciendæ poſſit
etiam fieri ex interuallo poſt contractum, po
nunt Aret. & Felin. in d.c.fin. nu.17. in fine,
de foro compet. vbi quod etiam tacitè inci-
piendo facere ſolutionem in uno loco, ut ibi
per eos. Vnum tamen non eſt omittendum
in hac materia, quod ſi ſolutio in alio loco
eſt deſtinata, & præfixa certa dies ſolutioni,
licèt reus die ſtatuta non fuerit in loco illo, ſi
tamen etiam actor illuc non acceſsiſſe pro-
bet, non incurrit debitor moram, l. item illa,
in princ. & ibi Bart. & omnes, ff. de conſtit.
pecun. Alex. conſil.172. Viſis, & oportunè,
col.2. in 2. vol.41. Viſis in 4. uol.210. col.1.
in 6. Dec. conſ.566. & latè Tiraquel. in tract.
de retractu, tit.1.§.15. gloſ.2. nu.10. quod li-
mitat Ioan. de Amic. in conſ.152. procedere
in caſu quo creditori cōſtaret debitorem nō
poſſe in loco deſtinato rem tradere, ex mul-
tis per eum citatis ibi, ſuper qua limitatione
amplius eſſet deliberandum, cum habeat cō
tradictiones, ut per eum ibi. Sed ſi debitor
die ſtatuta fuerit in loco deſtinatæ ſolutio-
nis, & nō fuerit interpellatus ad ſoluendum
non incidit in pœnam, ſecundum Ioan. Fab.
& Aret. in d.§.loca, in fine, quod tamē intel-
ligo procedere, ſi fecerit diligentiam in per-
quirendo in loco creditorem, vt excuſaretur
à mora, iuxta ea quæ tradit Bal. in d.l. item il
la, in princ. nu.12. & ſequent. quem ſequitur
Abb. in ca. ſignificante, de pignor. ubi decla-
rat, quibus caſibus teneaī perqrere debitor
creditorem, & per Gozad. conſil.58. ubi nu.
12. uult, ſtante iuramento teneri debitorem,
ſi cōſtet creditorem fuiſſe in loco deſtinato.
Dum autem ſupradictum eſt, debitorem in
loco deſtinatę ſolutionis poſſe, & debere cō-
ueniri, debet intelligi ſi ibi inueniatur, ſecus
ſi ibi non inueniatur, per d.§. contrahentes,
quia non poteſt ibi cōueniri niſi ibi alter ſor
tiatur forum ut diffinitiuè condemnari poſ-
ſit, ut per Ripam in d.c.1. nu.64. 4. concluſio
ne, ubi tamē pluribus modis limitat, de quo
etiam per Didac. d.c.10. nu.4. & ſeqq.

Sed numquid debitor teneatur accedere
ad domum creditoris pro ſolutione facien-
7 da, uel è contra, quando non eſt deſtinata † ſo
lutio in aliquo ſpeciali loco, ut hic Barto. in
d.l. item illa, in princ. nu.9. poſt gloſſ. & anti
quos diſtinguit notabiliter, quem cæteri ſe-
quuntur communiter ibi, quod quando ſunt
eiuſdem fori contrahentes, ſeu partes, debi-
tor tenetur accedere ad domum creditoris
ad ſoluēdum pecuniam debitam. Si uerò ſint
diuerſi fori, ut quia unus habitat in una Ci-
uitate, alius in alia, eiuſdem etiam Domini,
uel prędidis, uel etiam unus in Ciuitate, alius
in Comitatu remoto, ut per eum ibi, nu.13.
& tunc debitor non tenetur accedere ad do-
mum creditoris, ſed creditor tenetur accede
re ad debitorem, & hoc caſu ſat eſt, ſi debi-
tor domi ſuæ proteſtetur per ſe nō ſtare, quin
ſolueret, ſi haberet cui. Hanc etiam opinio-
nem quod non teneatur tali caſu debitor, te-
net Bald. in l. acceptam, 12. q. num.12. C. de
uſur. Socin. poſt alios, in l. cum filius, §. fi. ff.
de uerb. oblig. Aret. d.§. præterea, nu.35. Iaſ.
in l.2. q.37. nu.92. & q. ſequen. C. de iur. em-
phyt. Alex. cōſ.92. Perſpectis, col.4. in 1. Go
zad. conſ.71. nu.7. Ponunt tamen Doct. plu-
res caſus in locis prędictis quibus tenetur de
bitor accedere ad domum creditoris, etiam
ſi ſit diuerſi fori, ut quando ſolutio ſit facien
da reſpectu rei exiſtētis in foro creditoris, ut
per Bart. poſt Guil. ibi, quem alij ſequuntur,
& idem ſi ſolutio reſpiciat commodum per-
ſonæ, l. quod niſi, ff. de oper. libert. Bartol. &
Caſtrenſ. in dicta l. item illa, uel ſi uolo ali-

quem

Digitized by Google

quēmihi obligare, uel mihi aliquid acquirere, ut per eos ſibi, & per Tiraquel. d. tit. 1. §. 9. gloſ. 3. nu. 6. uel ſi reus iam incurrit moram, & vult etiam purgare, addit Aret. in d. §. præterea, nu. 35. quando quis tenetur ex delicto, c. 1. de raptor. his caſibus teneatur debitor ad creditorem accedere, Cuius autem expenſis res ſoluenda ſit deferenda ad domum creditoris, habetur per Bart. & Caſtr. in d. l. item illa, in fine. Bald. tradit in d. l. acceptam, nu. 24. Aret. d. nu. 35. Iaſ. in d. l. 2. quæſt. 41. num. 179. & de expenſis tam vecturæ, quàm Gabellæ, Bart. in l. 1. de alim. lega. Bal. in l. acceptā, 15. quæſt. & Salic. 3. oppoſ. col. 7. & 8. C. de vſur. & Bertach. in tract. de Gabell. in 7. par. quæſt. 2. & 16. nu. 37. ſed ſi creditor mutaret habitationem ad quam tenebatur debitor rē deferre, ſi multum grauaretur ob talem mutationem, non teneretur reus ad mutatam accedere. Baldus quæſt. 14. d. l. acceptam, d. nu. 24. Socin. in d. §. fin. Iaſ. d. 39. quęſt. nu. 94.

Et in quantū ſupra dictum eſt, quod quando debitor non tenetur accedere ad creditorem, ſatis eſt domi ſuæ facere proteſtatorem,
8 ut per Bart. † in d. l. item illa, & in l. ſi reus paratus, ff. de procurat. cum quo tranſit Alexander, conſ. 120. Ponderatis, num. 12. in 5. & in conſ. 20. nu. 3. in 7. & Gozad. conſ. præallegato 71. nu. 7. & alij, quos citat Tiraquel. in d. §. 9. gloſ. 3. nu. 21. ubi innuunt proteſtationem hanc ad euitandum moram eſſe neceſſariā, tenendum eſt, quòd licèt hæc proteſtatio ſit utilis ad cautelam, tamen non eſt neceſſaria, ita, ut ea nō facta, debitor in mora conſtituatur, ut tradit Aret. in conſ. 161. Verum eſt. Alex. d. conſ. 92. in 1. Caſtr. in l. ſi emptorem, in princ. ff. de act. empt. Bauer. in tract. de mora. col. fin. Dec. d. conſ. 566. Ruin. conſ. 150. nu. 16. & 151. nu. 3. & ſequen. & Gozad. conſil. 66. nu. 8. & alij quos citat Tiraquel. loco prę allegato nu. 20. Aduertendum eadem & ad id quod tradit Gozad. in hac materia in d. conſ. 71. nu. 7. quod licet excuſetur debitor ob non ſolutionem tempore debito non factā, quia non acceſſit ad eum creditor, uel per proteſtationem per eum factam, ſi tamē exinde cum potuit ſoluere, non ſoluit, non excuſatur, ut per eum ibi, non eſt uerum indiſtinctè, ſi noua non interuenit interpellatio quæ hoc caſu exigitur, ut per Bart. in d. l. item illa, numero 11.

Vltimò, illud non erit omittendum, quod
9 ſolutio † rei non cenſetur deſtinata in aliquo loco in dubio, cum in genere ſit facienda ſolutio, ſecùs ſi promiſſio fiat de ſoluendo aliquid in ſpecie, uel genere ſubalterno, ut ſi promitteretur ſolui uinum Mutinenſe, uel quantitas uini Mutinæ, ſeu de Mutina, tunc enim propter expreſſionem huius loci, cenſeretur conuentum ut in eo loco fieret ſolutio. Alex. & alij magis communiter, in l. uinum, ubi Cagnol. nu. 58. ff. ſi cert. pet. Et quod ſi ſo
10 lutio † eſt deſtinata in aliquo loco, ubi debitor poſſit conueniri, tunc creditum, & ius illud cēſetur eſſe in eo loco, & in eo ſtatuta & conſuetudines illius loci ueniunt obſeruanda. Lap. allegatione 91. Caſus eſt, col. fin. nu. 8. & Rubeus, conſ. 136. nu. 2.

In pecunia numerata, & non in alia re, vel ſpecie.

S V M M A R I A.

1 *Pecuniam ſoluere promittens tenetur ſoluere numeratam licet expreſſè non ſit dictum.*

Pecunia appellatione venit res, et non ſolum numerata pecunia, ſed omnes res tam ſoli, quam mobiles, & tam corpora, quam iura.

2 *Rei appellatio generalis, & latior quam pecunia.*

Species diuerſimodè accipitur ſicuti etiam genus.

Creditori inuito regulariter aliud pro alio ſolui nequit.

Habet tamen regula hac multas limitationes, ut hic, remiſſiuè.

3 *Debitor qui non habet unde ſatisfaciat in pecunia numerata, nec reperit qui emat bona ſua, ſatis eſt ſi offerat de melioribus bonis ſuis creditori in ſatisfactionem.*

Plura tamen ſunt ſeruanda ad hoc ut talis oblatio ſufficiat, uide tamen num. ſeq.

Fallit in Eccleſia, quæ de mediocribus bonis creditori offerre poteſt pro iuſta æſtimatione addita etiam decima parte precij.

4 *Auth. Hoc niſi. C. de ſolut. explicatur, eiuſque materia.*

GLOSSA QVINTA.

PRomittens ſoluere aliquā pecuniarum ſummam, etſi expreſsè non dicatur, ut
1 hic, tenetur ſoluere † in pecunia numerata, l. ſolutam, cum ibi not. in princ. ff. de ſolu. ut dictum fuit abundè ſuprà, ſuper Clauſula, Dederunt, ſoluerūt, &c. fol. 188. uerum quia etiam illa opinio habet contradictores, ut ibi dictum fuit, ideo ad tollēdum omnem difficultatem, periti notarij hanc Clauſulam addunt inſtrumentis, l. quæ dubitationis, ff. de reg. iur. Pecuniæ uero appellatione uenit res, l. pecuniæ appellatione, ff. de uerbo. ſignific. & non ſolum numerata pecunia, ſed omnes res, tam ſoli, quam mobiles, & tam corpora,

pora,

pora, quam iuris continetur l. pecuniæ nomine, ubi Alciat. eod. tit. de quo aliqua diximus ſupra in Clauſula precij in uerbo, pro ſecunda uero parte, fol. 163.

Rei appellatio generalis eſt, l. prima, in fine, ff. ſi cert. pet. & latiorem habet ſignifica-
2 tionem quam pecunia, l. † rei appellatione, & ibi Alciat. ff. de uerborum ſignificatione, de quo etiam per eundem in l. ſequen. eod. tit. & comprehendit tam pecuniam, quam omnẽ ſpeciem, gloſ. fi. in dicta l. prima, ubi Doct. & Ripa, ibi, nu. 104. & ſequent. de quo etiam aliqua tradit Baldus, in l. prima, ff. de ſtatu homin.

Species modo diuerſimodè accipitur, & aliter ſecundum Logicos, et aliter ſecundum Legiſtas, ut per gloſ. Bart. & omnes, in d. l. 2. §. 1. ff. ſi cert. pet. ſicut etiam genus aliter accipitur, ut per dictam gloſ. & per Bart. in l. legato generaliter, in princip. ff. de leg. primo, & in l. Meuius, §. duobus, in princip. ff. de legat. 2. & remiſſiuè per Cagnol. in l. omnis diffinitio, num. 51. ff. de reg. iuris, hic accipitur pro qualibet particulari re, & ſic, pro quolibet indiuiduo, ut etiam accipitur in d. §. 1. ubi Bar. num. 2.

Clauſula iſta etiam uidetur ſuperflua cum aliud pro alio inuito creditore ſolui non poſſit, dicto §. 1. in fin. l. item liberatum, §. 1. ff. quibus modis pign. uel hypoth. ſolu. & probatur in l. promiſſor, §. fi. ff. de conſtit. pec. & alias concordantias citat gloſ. in d. §. 2. in fi. & ibi Ripa poſt alios, num. 21. & ſequen. nec ſpecies pro quantitate, l. eum à quo, C. de ſolut. Bartol. in d. §. 1. in fine, quæ regula tamen patitur multas limitationes, ut per eos ibi quarum una facit ad noſtrum propoſitum, ad quam euitandam addita eſt hæc in inſtrumẽto quæ habetur ex Auth. Hoc niſi, C. de ſol. & in corpore in Authen. de fideiuſſ. §. quod
3 autem, collat. 1. quod debitor, † qui non habet modum ſoluendi in pecunia numerata, uel in bonis mobilibus, nec poteſt inuenire emptorem ſuorum immobilium, ut creditori ſatisfaciat, poteſt offerre de melioribus bonis ſuis in ſatisfactionem creditori ſuo, qui tenetur ea accipere in ſolutum, & hoc modo euitabit carceres, tradit Capel. Tholoſ. quæſtio. 68. & dicit Socin. in d. §. 1. nu. 11. quod fecit ſeruari in practica, licet aliud ſtatutum ſit in Eccleſia, quæ poteſt dare de mediocribus bonis creditori pro æſtimatione iuſta, addita etiam decima parte precij, §. ſi uero ſecundum prædictum, in Auth. de alien. & emphi. coll. 9. & tranſumptiouè in Authen. Hoc amplius, C. de ſacroſanct. Eccleſ. quæ tamen limitatio procedit pluribus concurrentibus; primo quod exprimatur cauſa, quare fit talis oblatio, quæ eſt impotentia ſoluendi uel habendi pecunias, ut tradit Rom. in conſil. 63. Conſtitutio, num. 3.

Secundo quod in ueritate fecerit diligentiam ſuam debitor, & inuenire non potuerit, ut tradit Ripa in d. §. 1. num. 25. Tertio, quod non extent mobilia, quod eſt probandum ſaltem per diſcuſſionem: Rom. dicto num. 3. & Gozad. conſ. 32. nume. 8. Quarto oblatio debet fieri cum iuramento, ut tradit Practic. Papienſ. dicens ita practicari in forma reſponſ. libel. in action. hypot. in gloſ. exception. ſolutionis, nu. 3. & licet hoc alij non ponant, & forte iure non probaretur, tamen ad cautelam eſſet ſeruandam.

Quinto, quod oblatio fiat ad electionem creditoris; Ripa poſt alios ibi, quod tamen ſano modo intelligendum eſt, ut creditor pro menſura debiti proportionabiliter rem accipiat, & non rem ualẽtem magnum precium, & meliorem pro modico debito, ut per eum ibi num. 26. Sexto, quod oſtẽdat inſtrumenta & titulos dictorum bonorum quæ offert. Rom. dicto conſilio quod tanquam æquum ſequitur Ripa, dicto nume. 25. Septima quod caueat de euictione Rom. & Ripa ibi, licet Rom. uelit, quod tenetur cauere cum fideiuſſore, quod extra caſum ſtatuti uel conſuetudinis loci in quo cõſuluit non procederet. Octauum addidit Rom. de tranſlatione dominij. & nouũ Moderni Taurinenſ. in d. §. 1. quod debitor probet non potuiſſe reperire emptorem ob diffamationem creditoris, quæ reprobatur per Ripam in loco præallegato. Si igitur in inſtrumento apponatur hæc Clauſula, quod ſolutio ſit facienda in pecunia numerata, non poteſt debitor ſe iuuare dicto remedio, & beneficio ſoluendi in bonis immobilibus, ut tradit Practic. Papienſ. loco præallegato numero 4. licet Ripa in dicto §. 1. dicto numer. 25. alleget ipſum tenentem oppoſitum. Eſt bene uerum, quod idem Practic. tenet aliam opinionem quando ipſi debitori contingeret caſus ut facta omni diligentia, non poſſet habere pecuniam pro ſolutione facienda,
4 quæ cum ſit † neceſſaria ut habeat locum diſpoſitio dictæ Auth. ut ſupra bene intellexit Ripa, Pract. intellexiſſe non ſat eſſe ſi promiſſio iſta fieret expreſſa hoc modo: ſed tamen bene operatur hæc Clauſula, quando eſſet renunciatum diſpoſitioni dictę Auth. ut per Ripam, poſt Alex. per eum citatum, in d. §. nu. 28. poteſt enim ei renunciari Salic. in d. Aut. Hoc niſi debitor. & Steph. Aufrer. in addit. ad dictã quæſtio. 68. Capel. Tholoſ. uel ſi interuenit iuramentum, ut in terminis iſtis tradit Alex. in conſ. 37. Viſo, & oportunè, num. 27. uol. 2. Ripa d. nu. 28. & Gozad. d. cõſi. 32. nu. 8.

Digitized by Google

num.8.quos refert Benuenut.Stracha, in tractatu, de decoctor.tertia parte, nume.quadrageſimotertio. Eſt uerum, quod etiam Ripa ibi limitat hoc procedere, niſi poſt renunciationem, & iuramentum caſus inopinatus ſuperuenerit debitori, quo ipſe non poſſit debitum ſoluere, quia renunciatio & iuramẽtum, debent intelligi rebus ſic ſtãtibus.l.quod Seruius, ubi Iaſon, de condictione ob cauſ.cuius contrarium tenet expreſsè Gozad.dicto conſilio, numero decimoſeptimo, & quando eſt facta expreſſa renunciatio dictæ Auth. uel quando eſt appoſita hæc Clauſula, & additum iuramentum, prout erat in caſu Alexandri, non crediderim ob caſum ſuperuenientem excuſari debitorem, cum ſatis conſtet de hoc caſu, cogitaſſe; ad tollendam igitur omnem difficultatem, poſſent omnia iſta apponi in inſtrumento, promiſſio de ſoluendo in pecunia numerata cum iuramento, & renunciatione expreſſa, dictæ Authen. Hoc niſi, & erit tutus creditor quod debitor non poſſet illum cogere accipere bona in ſolutum, vt ſi exſtaret ſtatutum de hoc diſponens, ut uidi in pluribus locis extare, bene etiam eſſet illius ſtatuti beneficio renunciari facere debitorem, per prædicta.

Niſi proceſſerit de voluntate ipſorum emptorum.

S V M M A R I A.

1 Creditor ſi vult poteſt aliud pro pecunia ſibi debita recipere.

Creditor non poteſt cogere debitorem pro pecunia ſibi debita aliam rem tradere.

GLOSSA SEXTA.

HÆc Clauſula exprimit id quod eſt de iure communi, quia creditor, ſi vult, poteſt aliud pro pecunia ſibi debita recipere, l. manifeſti, C.de ſolutio. l.1.§.an poſſit, ff. de conſtituta pecunia, tradit Alexander, in d.§.1.num.1.Et ſicut non poteſt debitor regulariter cogere creditorem ad recipiẽdum rem vel ſpeciem pro pecunia debita, ita
1 è conuerſo non poteſt † creditor cogere debitorem pro pecunia ſibi debita dare rem, uel ſpeciem, l.domini prædiorum, C.de agricolis, & cenſitis, libro vndecimo, & tradit Ripa in dicto §.primo, num. 29.ubi multipliciter limitat.

Omni iuris & facti exceptione.

S V M M A R I A.

1 Excuſſionis exceptio non cenſetur excluſa per renunciationem omni iuris, & facti exceptioni.

Fideiuſſor qui promiſit ſoluere liberè, & ſine aliqua exceptione intelligitur de friuola, & iniuſta, non de ea, quæ ex natura contractus ſibi competit, & ſic non intelligitur uoluiſſe renuntiare excuſſioni.

2 Excuſſio an ſit neceſſaria ſi promiſſum ſit ſolui omni iuris, & facti exceptione remotis, adiecto iuramento.

3 Excuſſio an ſit neceſſaria, quando tota pecunia ad vnum ex contrahentibus peruenit, vel totum negocium ad vnum pertinet licet omnes principaliter & in ſolidum eſſent obligati.

Creditor non poteſt vnum ex in ſolidum obligatis pro tota ſumma conuenire niſi omnes ſint in mora ſoluendi.

4 Fideiuſſor poteſt opponere regulariter illas ipſas exceptiones, quas & reus poteſt, et hoc quidem etiam reo inuito.

Limi. tamen vt hic remiſſiuè.

Correus numquid poſſit opponere exceptiones illas, quas alius correus opponere poteſt remiſſiuè.

5 Fideiuſſor numquid liberatus cenſeatur ſi lapſo tempore ſolutioni præfixo creditor prorogauit ad aliud tempus ſolutionem ad inſtantiam debitoris.

Fideiuſſor in dubio cenſetur obligatus pro toto tempore, quo tenetur reus.

Nouatio in dubio facta nõ cenſetur ad effectum liberandi.

6 Fideiuſſor numquid liberans cenſeatur ſi debitor dedit creditori in ſolutum rem aliquam, quæ poſtea fuit euicta.

7 Fideiuſſor, an, & quando cenſeatur liberatus ſi debitor diſpoſuit quantitatem debitam iuxta l.acceptam, C.de vſur. & poſtea ipſemet debitor repetijt, & reluit debitum.

GLOSSA SEPTIMA.

SAtis de effectu, & importantia huius Clauſulæ ſupra in tribus locis dictum fuit, videlicet, folio 31. 120. & 185. nunc autem illud tantum dicendum eſt, hanc Clauſulam nõ importare, ut per eam cenſeatur excluſa exceptio excuſſionis competens fideiuſſori, de qua ſupra abundè diximus, etiam ſi ſit dictum, quod fideiuſſor promiſit ſoluere liberè, & ſine aliqua exceptione, quia

debet

debet intelligi de friuola, & iniuſta, non de
ea quæ ex natura contractus ſibi competit,
ut tradit Rom. in aliàs allegato conſ. 211. co-
lum. 2. Iaſon, in l. 1. col. 2. num. 7. C. de ſacro-
ſanct. Ecclеſ. Felin. in capitulo, cauſam quæ,
numero uigeſimoſecundo, de reſcriptis. Mar
ſil. in dicta Rubrica, de fideiuſſ numero du-
centeſimo ſeptuageſimoſecundo, & in pra-
cti. criminali, §. ultima quæſtio. num. 2. & in
Singul. 332. Credo. quam etiam opinionem
tenet Tiraquel. in Repet. l. ſi vnquam, in præ-
fatione numero 121. C. de reuocànd. dona-
tion.

Sed difficultas non leuis eſt, ſi ſit huic pro-
miſſioni additum iuramentum an requiratur
excuſſio propter opiniones contrarias Do-
ctorum, in hoc puncto diſſentientium? quod
2 enim tollatur, & non ſit † neceſſaria, tenue-
runt Baldus, & Anchar. in capitulo, ex reſcri
pto, de iureiurando. Aret. conſilio trigeſimo-
tertio, numero decimo. Alexander, conſilio
trigeſimoſecundo, in cauſa executionis, co-
lumna vltima, in quarto, & conſilio uigeſi-
monono, numero trigeſimoſeptimo, in ſepti
mo. Socin. in Regul. 134. Excuſſio, prima ſal
leni. Corſet. in tractatu de iureiurando, in ti-
tulo, de iurisiurandi priuile. duodecimo, pri-
ui. numero trigeſimoſexto, ubi dicit, pro hac
parte obtinuiſſe Bauer. in tractatu, de virtu-
te iuram. undecimo effectu, nume. uigeſimo-
tertio. Afflict. deciſione 182. numero decimo
tertio, & ſecundum hanc ſententiam fuit de-
ciſum in Capel. Tholoſ. ut in deciſione 137.
& huic opinioni adhæret Marſil. in dicta Ru
brica, numero nono, licèt dicat Alxandrum,
fuiſſe contrarium, contra eius morem, quòd
Socin. conſilio uigeſimoquarto, in primo vo
lumine columna finali, propter contrarieta-
tem Doctorum, non fuerit auſus alteri ex ip-
ſis ſententijs accedere. Hanc etiam tenet Go
zad. dicto conſilio trigeſimoſecundo, nume-
ro decimoquarto, & ſi addatur hic parti Ba-
pti. de Sācto Blaſ. & Ioan. Lup. citati pro Ti-
raquel. in dicta præfatione, dictę l. ſi unquam,
nu. 152. in fine, & ipſummet Tiraquel. qui ci-
tando hos tenentes contrarium, uidetur ma-
gis huic parti accedere quam tenuere ij, quos
ipſe ſupra citauit nu. 137. difficile erit in pra-
xi obtinere contrarium, cum hæc magis com
munis uideatur ſententia, quam ut magis
communem ſequitur Anton. Gāb. libro ter-
tio ſuarum Concluſionum, titulo de fideiuſ-
ſor. Concluſione prima, limi. prima, numero
quadrageſimotertio, & deciſio. Pedemont.
44. num. 14.

Contrariam tamen partem, quæ uerior vi
detur, & melioribus fuſſulta rationibus, fir-
mauit Baldus, ſibi contrarius, in capitulo,
cum contingat, 5. columna, ſeptima conclu-
ſione de iureiurando, Alexander, ſibi contra
rius, Iaſon, & Decius, numero decimo, & nu-
mero decimooctauo, in dicta l. fin. in prin. ff.
ſi cert. petat. Felin. in dicto capitulo, ex reſcri
pto, numero decimonono, & ſecundum hāc
late conſuluit Barb. conſilio quadrageſimo-
tertio, columna ſexta, dubio tertio, uolumi-
ne ſecundo, quam etiam tenet Guil. Bene. in
Repet. capituli Raynutius, in uerbo teſtam.
il terzo, numero uigeſimoſexto, uerſiculo,
quarto inducitur. de teſtam. & Alciat. in di-
cto capitulo, cum contingat, numero 174. ac
Didac. Hiſpan. in Repet. capituli, quamuis,
prima parte, §. quarto, numero quarto, de pa
ctis, in ſexto.

Excuſſio tamen neceſſaria eſſet, quando
pecunia tota perueniſſet ad unum ex contra-
hentibus, uel totum negotium ad unum per-
tineret, quia etſi aliter excuſſio non eſſet ne-
ceſſaria, quia omnes ut principales in ſolidū
fuiſſent obligati, hoc tamen caſu uenit faciē-
da expenſis rei ſeu fideiuſſoris, ad quem non
3 peruenit pecunia, ſeu non pertinet † negotiū,
l. unde quæritur, ubi Bald. & Caſtrenſ. qui ta
men eam legunt cum §. finali, l. ſi incerto, ff.
commod. & ibi dicit Caſtr. habuiſſe in facto,
& cum difficultate potuiſſe, hanc doctrinam
imprimere cuidam procuratori, & eum doce
re, & obtinuiſſe; & eam etiam tenet Bartol.
in Auth. Hoc ita, in allegata ſeptima quæſtio
ne, ultimæ partis, numero 29. & in l. tertia, §.
primo, ſeptima quæſtione. Salic. in dicta Au-
thent. decima quæſtione, & licèt Caſtr. in di-
cto §. primo, prima columna, recedat à Bar-
tolo, tamen opinio Bartoli, eſt communis,
ut ibi dicit Aretinus, columna penultima,
quod dicit de ſubtilitate iuris malè poſſe re-
ſponderi rationi Caſtr. & contra Bartolum
tenet etiam idem Aretinus, in allegato conſi
lio trigeſimotertio, numero ſeptimo, & octa-
uo. Opinionem tamen communem tenet Io.
de Anan. conſilio ſexageſimo, In quæſtione
iſta. Marſil. in Singul. ſecundo. Si plures, &
in dicta Rubrica, numero ſexageſimoquin-
to, & numero 370. quæſtione quinquageſi-
maſeptima, ubi alios citat. Boer. ſequitur de-
ciſione 255. numero quinto, & Ronchegal.
in l. tertia, §. ubi duo, numero 158. & ſeqq. ff.
de duob. reis. Quæ concluſio tamen non pro
cederet, ſi ſit renūciatum cuilibet beneficio,
ut Bald. tradit in dicto §. finali, in lectura an-
tiqua, quod etiam uidetur tenere Aretinus,
dicto conſilio, numero octauo, & idem ſi ſit
renunciatum omni iuris auxilio. Abbas con-
ſilio ſeptuageſimoſecundo. Videtur primo,
columna

columna finali,ſecundo volumine, & Ron-
chegal.dicto §.vbi duo,numero 164.de qua
Clauſula nos ſupra plura diximus.Non po-
terit tamẽ vnum ex in ſolidum obligatis pro
tota ſumma creditor conuenire, niſi omnes
eſſent in mora ſoluendi, Caſtrenſ.in l.in exe
cutione,in princip.ff.de verbor.obligat.Ale
xander,in l.2.§.& harum, poſt principium,
ff.de verborum obligatione,& Marſ.in Sin-
gul.278.Habens.

Et ſciendum eſt, quòd fideiuſſor poteſt
opponere illaſmet exceptiones regulariter,
quas poteſt opponere reus, etiam reo inui-
to,l.ſi ſtipulatus eſſes,in principio, & l.ſi te-
ſtamento, in principio, ff. de fideiuſſ. l.om-
nes, vbi Socin. ff. de exception. tradit Spe-
cul.in dicto §. in titulo de fideiuſſo. numero
decimoſexto, Alexander, conſilio ſexageſi-
moſexto,numero tertio, in quarto. Pariſ. in
conſilio 96.numero trigeſimonono,volumi
ne 3. & late Marſ. qui hanc regulam limitat
in dicta Rubrica,num.267.& ſequen.An au
tem correus poſſit eas opponere, dicendum
eſt,vt per Bart.in dicta Auth.hoc ita,decima
quarta quæſtione, tertiæ partis nu.66. C.de
duob.reis.

Sed ponamus, quod lapſum fuerit tem-
pus præfixum ſolutioni, & dicti venditores
prorogauerint ad aliud tempus ad inſtãtiam
emptorum ſolutionem, numquid fideiuſſor
cenſetur liberatus? & licet in hac quæſt. ſint
opiniones,quia quod cenſeatur liberatus fir-
5 mare videtur† Specul. in dicto §.primo,nu-
mero decimonono,& ibi Ioannes Andreas,
in additione, & Capell. Tholoſ.quæſt.181.
vbi dicitur ita fuiſſe iudicatum. contrarium
tenuit Rota.deciſione 859.Penes Titium,in
antiquis, & quamplures alij eam partem ſe-
quuti fuere quos citat Tiraquel. in tractatu
de retractu,titulo ſecundo, §.primo,gloſ.ſe-
prima,numero trigeſimoſecundo, & in hoc
puncto illa videtur communis,& verior opi
nio vt fiat diſtinctio, aut fideiuſſor fuit rece-
ptus ad certum tempus,& ſic ſe obligauit vſ
que ad tempus puta pro quadam conductio
ne temporali alicuius rei,& certum eſt quod
ſi prorogetur conductio ipſa, liberatur fide-
iuſſor.l.item quæritur,§.qui impleto.ff.loca.
& l.ſi eum Hermes.C.eo titulo,de quo trad.
omnes in l.ſi vnus,in principio,ff.de pact.&
Brun. in tractatu, de augumen. concluſione
tertia,columna duodecima, numero quadra
geſimoſexto. Aut modo fuit receptus pro ſo
lutione certo tempore facienda, & tunc per
prorogationem factam reo fideiuſſor non li-
beratur, ut trad. diſtinguendo Iaſon, in l.1.
num.18. C.de iudic.& in l.lecta, vbi moder
niores,& ibi Cagnol. numero 99. dicit com
munem, ff. ſi cert. petat, Alexander,conſilio
ſeptuageſimoſecundo, ſexto volumine, So-
cin. conſilio vigeſimoprimo, numero deci-
mo,in primo,& 91.numero decimoquarto,
in quarto, vbi loquitur in primo membro
huius diſtinctionis Decius,in conſilio nona
geſimotertio, numero quinto, & alij citati
per Tiraquel .loco præallegato.quòd etiam
tenet Benuen. Strãch. in tractatu, de deco-
ctor. 5. parte, in princ. & Gal. poſt deciſio-
nem Tholoſ. 181. in tractatu ad for. Came.
oblig.tertia parte,quinta quæſtione,ubi agit
de vi inſtrumenti obligationis cameralis nu
mero uigeſimotertio, ubi quomodo debeat
fieri prorogato,ut non præiudicet, ex Pariſ.
conſilio quadrageſimotertio, in primo, &
Pariſ.qui in dubio firmat fideiuſſorem obli-
gatum cenſeri obligatum pro toto tempore
quo tenetur reus,in conſilio 48.numero de-
cimoquarto, primo uolumine. quem ſequi-
tur quo ad hoc Cagnol. dicto nu. 99. immò
etiam per dationem aliorum fideiuſſorum
non cenſentur primi liberati, ſed acceſſorie
cenſeantur dati,ut per Bartolum, & omnes,
in l.penultima, ff. de prætor. ſtipul. Fulgoſ.
conſilio 129. Matthæus Socin.conſilio deci
monono, numero decimoquarto, in primo,
& Brun.d.tractatu,de augmento,4.concluſ.
numero octauo, niſi ſit alterata prima obli-
gatio ut per Socin. conſilio 62.numero uige
ſimotertio,in quarto,vel renouata dicta l.pe
nultima,& l.nouatione,C.de fideiuſ.& l.ubi
cumque, ff.eod.titulo, ſeu ſecundi fideiuſſo-
res dentur loco priorum, ut per Ripam,in l.
quarta, §.ſi ex contentione, numero ſepti-
mo, ff. de re iud.& ibi,nu.8. firmat in dubio
ſecundum magis communem opinionem
non cenſeri factam nouationem ut liberen-
tur primi fideiuſſores de quo nos aliqua ad
propoſitum diximus ſupra in Clauſula ad li
berationem.

6 Non cenſeretur etiam liberatus fideiuſ-
ſor ſi reus dederit creditori in ſolutum rem
aliquam quæ ſibi euicta fuerit, quia reſtitue-
tur ſibi utilis actio aduerſus fideiuſſorem, ut
per Specul.dicto §.primo,in fi. quem in hoc
ſequitur Marſil.dicta Rubrica,numero 372.
ſed ſi adueniente tempore ſolutionis debi-
7 tor principalis†depoſuiſſet debitam quanti-
tatem,iuxta l.acceptam. C. de vſur.licet po-
ſtea ipſe debitor repetierit,& reluerit depoſi
tum, tamen cenſeretur liberatus fideiuſſor,
ſecundum eundem Specul. d.§.primo,quid
ſi tibi obtuli, numero uigeſimo, licet Mar-
ſil. contra dicto numero 372. quinquageſi-
maoctaua queſtione,motus pluribus rationi
bus,ut ibi per eum,quorum cõtrarietas ſede
re diſtinctionis poſſet conciliari,quia autem
fuit

Digitized by Google

debet intelligi de friuola, & iniuſta, non de
ea quæ ex natura contractus ſibi competit,
ut tradit Rom. in aliàs allegato conſ. 211. co-
lum. 2. Iaſon, in l. 1. col. 2. num. 7. C. de ſacro-
ſanct. Eccleſ. Felin. in capitulo, cauſam quæ,
numero uigeſimoſecundo, de reſcriptis. Mar
ſil. in dicta Rubrica, de fideiuſſ numero du-
centeſimo ſeptuageſimoſecundo, & in pra-
cti. criminali, §. ultima quæſtio. num. 2. & in
Singul. 332. Credo. quam etiam opinionem
tenet Tiraquel. in Repet. l. ſi vnquam, in præ-
fatione numero 121. C. de reuocand. dona-
tion.

Sed difficultas non leuis eſt, ſi ſit huic pro-
miſſioni additum iuramentum an requiratur
excuſſio propter opiniones contrarias Do-
ctorum, in hoc puncto diſſentientium? quod
2 enim tollatur, & non ſit † neceſſaria, tenue-
runt Baldus, & Anchar. in capitulo, ex reſcri
pto, de iureiurando. Arc. conſilio trigeſimo-
tertio, numero decimo. Alexander, conſilio
trigeſimoſecundo, in cauſa executionis, co-
lumna vltima, in quarto, & conſilio uigeſi-
monono, numero trigeſimoſeptimo, in ſepti
mo. Socin. in Regul. 134. Excuſſio, prima ſal
leni. Corſet. in tractatu de iureiurando, in ti-
tulo, de iurisiurandi priuile. duodecimo, pri-
ui. numero trigeſimoſexto, ubi dicit, pro hac
parte obtinuiſſe Bauer. in tractatu, de virtu-
te iuram. undecimo effectu, nume. uigeſimo-
tertio. Afflict. deciſione 182. numero decimo
tertio, & ſecundum hanc ſententiam fuit de-
ciſum in Capel. Tholoſ. ut in deciſione 137.
& huic opinioni adhæret Marſil. in dicta Ru
brica, numero nono, licèt dicat Alxandrum,
fuiſſe contrarium, contra eius morem, quòd
Socin. conſilio uigeſimoquarto, in primo vo
lumine columna finali, propter contrarieta-
tem Doctorum, non fuerit auſus alteri ex ip-
ſis ſententijs accedere. Hanc etiam tenet Go
zad. dicto conſilio trigeſimoſecundo, nume-
ro decimoquarto, & ſi addatur hic parti Ba-
pri. de Sãcto Blaſ. & Ioan. Lup. citati pro Ti-
raquel. in dicta pręfatione, dictę l. ſi unquam,
nu. 152. in fine, & ipſummet Tiraquel. qui ci-
tando hos tenentes contrarium, uidetur ma-
gis huic parti accedere quam tenuere ij, quos
ipſe ſupra citauit nu. 137. difficile erit in pra-
xi obtinere contrarium, cum hæc magis com
munis uideatur ſententia, quam ut magis
communem ſequitur Anton. Gab. libro ter-
tio ſuarum Concluſionum, titulo de fideiuſ-
ſor. Concluſione prima, limi. prima, numero
quadrageſimotertio, & deciſio. Pedemont.
44. num. 14.

Contrariam tamen partem, quæ uerior vi
detur, & melioribus ſuffulta rationibus, fir-
mauit Baldus, ſibi contrarius, in capitulo,
cum contingat, 5. columna, ſeptima conclu-
ſione de iureiurando, Alexander, ſibi contra
rius, Iaſon, & Decius, numero decimo, & nu-
mero decimooctauo, in dicta l. fin. in prin. ff.
ſi cert. petat. Felin. in dicto capitulo, ex reſcri
pto, numero decimonono, & ſecundum hãc
late conſuluit Barb. conſilio quadrageſimo-
tertio, columna ſexta, dubio tertio, uolumi-
ne ſecundo, quam etiam tenet Guil. Bene. in
Repet. capituli Raynutius, in uerbo teſtam.
il terzo, numero uigeſimoſexto, uerſiculo,
quarto inducitur. de teſtam. & Alciat. in di-
cto capitulo, cum contingat, numero 174. ac
Didac. Hiſpan. in Repet. capituli, quamuis,
prima parte, §. quarto, numero quarto, de pa
ctis, in ſexto.

Excuſſio tamen neceſſaria eſſet, quando
pecunia tota perueniſſet ad unum ex contra-
hentibus, uel totum negotium ad unum per-
tineret, quia etſi aliter excuſſio non eſſet ne-
ceſſaria, quia omnes ut principales in ſolidũ
fuiſſent obligati, hoc tamen caſu uenit faciẽ-
da expenſis rei ſeu fideiuſſoris, ad quem non
3 peruenit pecunia, ſeu non pertinet † negotiũ,
l. unde quæritur, ubi Bald. & Caſtren. qui ta
men eam legunt cum §. finali, l. ſi ut certo, ff.
commod. & ibi dicit Caſtr. habuiſſe in facto,
& cum difficultate potuiſſe, hanc doctrinam
imprimere cuidam procuratori, & eum doce
re, & obtinuiſſe; & eam etiam tenet Bartol.
in Auth. Hoc ita, in allegata ſeptima quæſtio
ne, ultimæ partis, numero 29. & in l. tertia, §.
primo, ſeptima quæſtione Salic. in dicta Au-
thent. decima quæſtione, & licèt Caſtr. in di-
cto §. primo, prima columna, recedat à Bar-
tolo, tamen opinio Bartoli, eſt communis,
ut ibi dicit Aretinus, columnã penultima,
quod dicit de ſubtilitate iuris malè poſſe re-
ſponderi rationi Caſtr. & contra Bartolum
tenet etiam idem Aretinus, in allegato conſi
lio trigeſimotertio, numero ſeptimo, & octa-
uo. Opinionem tamen communem tenet Io.
de Anan. conſilio ſexageſimo, In quæſtione
iſta. Marſil. in Singul. ſecundo. Si plures, &
in dicta Rubrica, numero ſexageſimoquin-
to, & numero 370. quæſtione quinquageſi-
maſeptima, ubi alios citat. Boer. ſequitur de-
ciſione 255. numero quinto, & Ronchegal.
in l. tertia, §. ubi duo, numero 158. & ſeqq. ff.
de duob. reis. Quæ concluſio tamen non pro
cederet, ſi ſit renũciatum cuilibet beneficio,
ut Bald. tradit in dicto §. finali, in lectura an-
tiqua, quod etiam uidetur tenere Aretinus,
dicto conſilio, numero octauo, & idem ſi ſit
renunciatum omni iuris auxilio. Abbas con-
ſilio ſeptuageſimoſecundo. Videtur primo,
columna

columna finali, ſecundo volumine, & Ron-
chegal. dicto §. vbi duo, numero 164. de qua
Clauſula nos ſupra plura diximus. Non po-
terit tamẽ vnum ex in ſolidum obligatis pro
tota ſumma creditor conuenire, niſi omnes
eſſent in mora ſoluendi, Caſtrenſ. in l. in exe
cutione, in princip. ff. de verbor. obligar. Ale
xander, in l. 2. §. & harum, poſt principium,
ff. de verborum obligatione, & Marſ. in Sin-
gul. 278. Habens.

Et ſciendum eſt, quòd fideiuſſor poteſt
opponere illaſmet exceptiones regulariter,
quas poteſt opponere reus, etiam reo inui-
to, l. ſi ſtipulatus eſſes, in principio, & l. ſi te-
ſtamento, in principio, ff. de fideiuſſ. l. om-
nes, vbi Socin. ff. de exception. tradit Spe-
cul. in dicto §. i. titulo de fideiuſſo. numero
decimoſexto, Alexander, conſilio ſexageſi-
moſexto, numero tertio, in quarto. Pariſ. in
conſilio 96. numero trigeſimonono, volumi
ne 3. & late Marſ. qui hanc regulam limitat
in dicta Rubrica, num. 267. & ſequen. An au
tem correus poſſit eas opponere, dicendum
eſt, vt per Bart. in dicta Auth. hoc ita, decima
quarta quæſtione, tertiæ partis nu. 66. C. de
duob. reis.

Sed ponamus, quod lapſum fuerit tem-
pus præfixum ſolutioni, & dicti venditores
prorogauerint ad aliud tempus ad inſtãtiam
emptorum ſolutionem, numquid fideiuſſor
cenſetur liberatus? & licet in hac quæſt. ſint
opiniones, quia quod cenſeatur liberatus fir-
5 mare videtur † Specul. in dicto §. primo, nu-
mero decimonono, & ibi Ioannes Andreas,
in additione, & Capell. Tholoſ. quæſt. 181.
vbi dicitur ita fuiſſe iudicatum. contrarium
tenuit Rota. deciſione 859. Penes Titium, in
antiquis, & quamplures alij eam partem ſe-
quuti fuere quos citat Tiraquel. in tractatu
de retractu, titulo ſecundo, §. primo, gloſ. ſe-
ptima, numero trigeſimoſecundo, & in hoc
puncto illa videtur communis, & verior opi
nio vt fiat diſtinctio, aut fideiuſſor fuit rece-
ptus ad certum tempus, & ſic ſe obligauit vſ
que ad tempus puta pro quadam conductio
ne temporali alicuius rei, & certum eſt quod
ſi prorogetur conductio ipſa, liberatur fide-
iuſſor. l. item quæritur, §. qui impleto. ff. loca.
& l. ſi cum Hermes. C. eo titulo, de quo trad.
omnes in l. ſi vnus, in principio, ff. de pact. &
Brun. in tractatu, de augumen. concluſione
tertia, columna duodecima, numero quadra
geſimoſexto. Aut modo fuit receptus pro ſo
lutione certo tempore facienda, & tunc per
prorogationem factam reo fideiuſſor non li-
beratur, ut trad. diſtinguendo Iaſon, in l. 1.
num. 18. C. de iudic. & in l. lecta, vbi moder
niores, & ibi Cagnol. numero 99. dicit com
munem, ff. ſi cert. petat. Alexander, conſilio
ſeptuageſimoſecundo, ſexto volumine, So-
cin. conſilio vigeſimoprimo, numero deci-
mo, in primo, & 91. numero decimoquarto,
in quarto, vbi loquitur in primo membro
huius diſtinctionis Decius, in conſilio nona
geſimotertio, numero quinto, & alij citati
per Tiraquel. loco præallegato. quod etiam
tenet Benuen. Strãch. in tractatu, de deco-
ctor. 5. parte, in princ. & Gal. poſt deciſio-
nem Tholoſ. 181. in tractatu ad for. Came.
oblig. tertia parte, quinta quæſtione, ubi agit
de vi inſtrumenti obligationis cameralis nu
mero uigeſimotertio, ubi quomodo debeat
fieri prorogato, ut non præiudicet, ex Pariſ.
conſilio quadrageſimoterrio, in primo, &
Pariſ. qui in dubio firmat fideiuſſorem obli-
gatum cenſeri obligatum pro toto tempore
quo tenetur reus, in conſilio 48. numero de-
cimoquarto, primo uolumine. quem ſequi-
tur quo ad hoc Cagnol. dicto nu. 99. immò
etiam per dationem aliorum fideiuſſorum
non cenſentur primi liberati, ſed acceſſorie
cenſeantur dati, ut per Bartolum, & omnes,
in l. penultima, ff. de prætor. ſtipul. Fulgoſ.
conſilio 129. Matthæus Socin. conſilio deci-
monono, numero decimoquarto, in primo,
& Brun. d. tractatu, de augmento, 4. concluſ.
numero octauo, niſi ſit alterata prima obli-
gatio ut per Socin. conſilio 62. numero uige
ſimotertio, in quarto, vel renouata dicta l. pe
nultima, & l. nouatione, C. de fideiuſ. & l. ubi
cumque, ff. eod. titulo, ſeu ſecundi fideiuſſo-
res dentur loco priorum, ut per Ripam, in l.
quarta, §. ſi ex conuentione, numero ſepti-
mo, ff. de re iud. & ibi, nu. 8. firmat in dubio
ſecundum magis communem opinionem
non cenſeri factam nouationem ut liberen-
tur primi fideiuſſores de quo nos aliqua ad
propoſitum diximus ſupra in Clauſula ad li
berationem.

6 Non cenſeretur etiam liberatus fideiuſ-
ſor ſi reus dederit creditori in ſolutum rem
aliquam quæ ſibi euicta fuerit, quia reſtitue-
tur ſibi utilis actio aduerſus fideiuſſorem, ut
per Specul. dicto §. primo, in fi. quem in hoc
ſequitur Marſil. dicta Rubrica, numero 372.
ſed ſi adueniente tempore ſolutionis debi-
7 tor principalis † depoſuiſſet debitam quanti-
tatem, iuxta l. acceptam. C. de vſur. licet po-
ſtea ipſe debitor repetierit, & reluerit depoſi
tum, tamen cenſeretur liberatus fideiuſſor,
ſecundum eundem Specul. d. §. primo, quid
ſi tibi obtuli, numero uigeſimo, licet Mar-
ſil. contra dicto numero 372. quinquageſi-
maoctaua queſtione, motus pluribus rationi
bus, ut ibi per eum, quorum cõtrarietas ſede
re diſtinctionis poſſet conciliari, quia autem
fuit

Digitized by Google

debet intelligi de friuola, & iniuſta, non de ea quæ ex natura contractus ſibi competit, ut tradit Rom. in aliàs allegato conſ. 211. colum. 2. Iaſon, in l. 1. col. 2. num. 7. C. de ſacroſanct. Eccleſ. Felin. in capitulo, cauſam quæ, numero uigeſimoſecundo, de reſcriptis. Marſil. in dicta Rubrica, de fideiuſſ numero ducenteſimo ſeptuageſimoſecundo, & in practi. criminali, §. ultima quæſtio. num. 2. & in Singul. 332. Credo. quam etiam opinionem tenet Tiraquel. in Repet. l. ſi vnquam, in præfatione numero 121. C. de reuocand. donation.

Sed difficultas non leuis eſt, ſi ſit huic promiſſioni additum iuramentum an requiratur excuſſio propter opiniones contrarias Doctorum, in hoc puncto diſſentientium? quod
2 enim tollatur, & non ſit † neceſſaria, tenuerunt Baldus, & Anchar. in capitulo, ex reſcripto, de iureiurando. Arc. conſilio trigeſimotertio, numero decimo. Alexander, conſilio trigeſimoſecundo, in cauſa executionis, columna vltima, in quarto, & conſilio uigeſimonono, numero trigeſimoſeptimo, in ſeptimo. Socin. in Regul. 134. Excuſſio, prima ſallent. Corſet. in tractatu de iureiurando, in titulo, de iurisiurandi priuile. duodecimo, priui. numero trigeſimoſexto, ubi dicit, pro hac parte obtinuiſſe Bauer. in tractatu, de virtute iuram. undecimo effectu, nume. uigeſimotertio. Afflict. deciſione 182. numero decimotertio, & ſecundum hanc ſententiam fuit deciſum in Capel. Tholoſ. ut in deciſione 137. & huic opinioni adhæret Marſil. in dicta Rubrica, numero nono, licèt dicat Alxandrum, fuiſſe contrarium, contra eius morem, quòd Socin. conſilio uigeſimoquarto, in primo volumine columna finali, propter contrarietatem Doctorum, non fuerit auſus alteri ex ipſis ſententijs accedere. Hanc etiam tenet Gozad. dicto conſilio trigeſimoſecundo, numero decimoquarto, & ſi addatur huic parti Bapti. de Sācto Blaſ. & Ioan. Lup. citati pro Tiraquel. in dicta pręfatione, dictę l. ſi unquam, nu. 152. in fine, & ipſummet Tiraquel. qui citando hos tenentes contrarium, uidetur magis huic parti accedere quam tenuere ij, quos ipſe ſupra citauit nu. 137. difficile erit in praxi obtinere contrarium, cum hæc magis communis uideatur ſententia, quam ut magis communem ſequitur Anton. Gāb. libro tertio ſuarum Concluſionum, titulo de fideiuſſor. Concluſione prima, limi. prima, numero quadrageſimotertio, & deciſio. Pedemont. 44. num. 14.

Contrariam tamen partem, quæ uerior videtur, & melioribus ſuffulta rationibus, firmauit Baldus, ſibi contrarius, in capitulo, cum contingat, 5. columna, ſeptima concluſione de iureiurando, Alexander, ſibi contrarius, Iaſon, & Decius, numero decimo, & numero decimooctauo, in dicta l. fin. in prin. ff. ſi cert. petat. Felin. in dicto capitulo, ex reſcripto, numero decimonono, & ſecundum hāc late conſuluit Barb. conſilio quadrageſimotertio, columna ſexta, dubio tertio, uolumine ſecundo, quam etiam tenet Guil. Bene. in Repet. capituli Raynutius, in uerbo teſtam. il terzo, numero uigeſimoſexto, uerſiculo, quarto inducitur. de teſtam. & Aleiat. in dicto capitulo, cum contingat, numero 174. ac Didac. Hiſpan. in Repet. capituli, quamuis, prima parte, §. quarto, numero quarto, de pactis, in ſexto.

Excuſſio tamen neceſſaria eſſet, quando pecunia tota perueniſſet ad unum ex contrahentibus, uel totum negotium ad unum pertineret, quia etſi aliter excuſſio non eſſet neceſſaria, quia omnes ut principales in ſolidū fuiſſent obligati, hoc tamen caſu uenit faciēda expenſis rei ſeu fideiuſſoris, ad quem non
3 peruenit pecunia, ſeu non pertinet † negotiū, l. unde quæritur, ubi Bald. & Caſtren. qui tamen eam legunt cum §. finali, l. ſi incerto, ff. commod. & ibi dicit Caſtr. habuiſſe in facto, & cum difficultate potuiſſe, hanc doctrinam imprimere cuidam procuratori, & eum docere, & obtinuiſſe; & eam etiam tenet Bartol. in Auth. Hoc ita, in allegata ſeptima quæſtione, ultimæ partis, numero 29. & in l. tertia, §. primo, ſeptima quæſtione. Salic. in dicta Authent. decima quæſtione, & licèt Caſtr. in dicto §. primo, prima columna, recedat à Bartolo, tamen opinio Bartoli, eſt communis, ut ibi dicit Aretinus, columna penultima, quod dicit de ſubtilitate iuris malè poſſe reſponderi rationi Caſtr. & contra Bartolum tenet etiam idem Aretinus, in allegato conſilio trigeſimotertio, numero ſeptimo, & octauo. Opinionem tamen communem tenet Io. de Anan. conſilio ſexageſimo, In quæſtione iſta. Marſil. in Singul. ſecundo. Si plures, & in dicta Rubrica, numero ſexageſimoquinto, & numero 370. quæſtione quinquageſimaſeptima, ubi alios citat. Boer. ſequitur deciſione 255. numero quinto, & Ronchegal. in l. tertia, §. ubi duo, numero 158. & ſeqq. ff. de duob. reis. Quæ concluſio tamen non procederet, ſi ſit renūciatum cuilibet beneficio, ut Bald. tradit in dicto §. finali, in lectura antiqua, quod etiam uidetur tenere Aretinus, dicto conſilio, numero octauo, & idem ſi ſit renunciatum omni iuris auxilio. Abbas conſilio ſeptuageſimoſecundo. Videtur primo,

columna

columna finali, ſecundo volumine, & Ron-
chegal. dicto §. vbi duo, numero 164. de qua
Clauſula nos ſupra plura diximus. Non po-
terit tamẽ vnum ex in ſolidum obligatis pro
tota ſumma creditor conuenire, niſi omnes
eſſent in mora ſoluendi, Caſtrenſ. in l. in exe
curione, in princip. ff. de verbor. obligat. Ale
xander, in l. 2. §. & harum, poſt principium,
ff. de verborum obligatione, & Marſ. in Sin-
gul. 278. Habens.

Et ſciendum eſt, quòd fideiuſſor poteſt
opponere illaſmet exceptiones regulariter,
quas poteſt opponere reus, etiam reo inui-
to, l. ſi ſtipulatus eſſes, in principio, & l. ſi te-
ſtamento, in principio, ff. de fideiuſſ. l. om-
nes, vbi Socin. ff. de exception. tradit Spe-
cul. in dicto §. i. titulo de fideiuſſo. numero
decimoſexto, Alexander, conſilio ſexageſi-
moſexto, numero tertio, in quarto. Pariſ. in
conſilio 96. numero trigeſimonono, volumi
ne 3. & late Marſ. qui hanc regulam limitat
in dicta Rubrica, num. 267. & ſequen. An au
tem correus poſſit eas opponere, dicendum
eſt, vt per Bart. in dicta Auth. hoc ita, decima
quarta quæſtione, tertiæ partis nu. 66. C. de
duob. reis.

Sed ponamus, quod lapſum fuerit tem-
pus præfixum ſolutioni, & dicti venditores
prorogauerint ad aliud tempus ad inſtãtiam
emptorum ſolutionem, numquid fideiuſſor
cenſetur liberatus? & licet in hac quæſt. ſint
opiniones, quia quod cenſeatur liberatus fir-
5 mare videtur† Specul. in dicto §. primo, nu-
mero decimonono, & ibi Ioannes Andreas,
in additione, & Capell. Tholoſ. quæſt. 181.
vbi dicitur ita fuiſſe iudicatum. contrarium
tenuit Rota. deciſione 859. Penes Titium, in
antiquis, & quamplures alij eam partem ſe-
quuti fuere quos citat Tiraquel. in tractatu
de retractu, titulo ſecundo, §. primo, gloſ. ſe-
ptima, numero trigeſimoſecundo, & in hoc
puncto illa videtur communis, & verior opi
nio vt fiat diſtinctio, aut fideiuſſor fuit rece-
ptus ad certum tempus, & ſic ſe obligauit vſ
que ad tempus pacta pro quadam conductio
ne temporali alicuius rei, & certum eſt quod
ſi prorogetur conductio ipſa, liberatur fide-
iuſſor. l. item quæritur, §. qui impleto. ff. loca.
& l. ſi eum Hermes. C. eo titulo, de quo trad.
omnes in l. ſi vnus, in principio, ff. de pact. &
Brun. in tractatu, de augumen. concluſione
tertia, columna duodecima, numero quadra
geſimoſexto. Aut modo fuit receptus pro ſo
lutione certo tempore facienda, & tunc per
prorogationem factam reo fideiuſſor non li-
beratur, ut trad. diſtinguendo Iaſon, in l. 1.
num. 18. C. de iudic. & in l. lecta, vbi moder
niores, & ibi Cagnol. numero 99. dicit com

munem, ff. ſi cert. petat. Alexander, conſilio
ſeptuageſimoſecundo, ſexto volumine, So-
cin. conſilio vigeſimoprimo, numero deci-
mo, in primo, & 91. numero decimoquarto,
in quarto, vbi loquitur in primo membro
huius diſtinctionis Decius, in conſilio nona
geſimotertio, numero quinto, & alij citati
per Tiraquel. loco præallegato. quod etiam
tenet Benuen. Strãch. in tractatu, de deco-
ctor. 5. parte, in princ. & Gal. poſt deciſio-
nem Tholoſ. 181. in tractatu ad for. Came.
oblig. tertia parte, quinta quæſtione, ubi agit
de vi inſtrumenti obligationis cameralis nu
mero uigeſimotertio, ubi quomodo debeat
fieri prorogato, ut non præiudicet, ex Pariſ.
conſilio quadrageſimotertio, in primo, &
Pariſ. qui in dubio firmat fideiuſſorem obli-
gatum cenſeri obligatum pro toto tempore
quo tenetur reus, in conſilio 48. numero de-
cimoquarto, primo uolumine. quem ſequi-
tur quo ad hoc Cagnol. dicto nu. 99. immò
etiam per dationem aliorum fideiuſſorum
non cenſentur primi liberati, ſed acceſſorie
cenſeantur dati, ut per Bartolum, & omnes,
in l. penultima, ff. de prætor. ſtipul. Fulgoſ.
conſilio 129. Matthæus Socin. conſilio deci-
monono, numero decimoquarto, in primo,
& Brun. d. tractatu, de augmento, 4. conclui.
numero octauo, niſi ſit alterata prima obli-
gatio ut per Socin. conſilio 62. numero uige
ſimotertio, in quarto, vel renouata dicta l. pe
nultima, & l. nouatione, C. de fideiuſ. & l. ubi
cumque, ff. eod. titulo, ſeu ſecundi fideiuſſo-
res dentur loco priorum, ut per Ripam, in l.
quarta, §. ſi ex conuentione, numero ſepti-
mo, ff. de re iud. & ibi, nu. 8. firmat in dubio
ſecundum magis communem opinionem
non cenſeri factam nouationem ut liberen-
tur primi fideiuſſores de quo nos aliqua ad
propoſitum diximus ſupra in Clauſula ad li
berationem.

6 Non cenſeretur etiam liberatus fideiuſ-
ſor ſi reus dederit creditori in ſolutum rem
aliquam quæ ſibi euicta fuerit, quia reſtitue-
tur ſibi utilis actio aduerſus fideiuſſorem, ut
per Specul. dicto §. primo, in fi. quem in hoc
ſequitur Marſil. dicta Rubrica, numero 372.
ſed ſi adueniente tempore ſolutionis debi-
7 tor principalis† depoſuiſſet debitam quanti-
tatem, iuxta l. acceptam. C. de vſur. licet po-
ſtea ipſe debitor repetierit, & tulerit depoſi
tum, tamen cenſeretur liberatus fideiuſſor,
ſecundum eundem Specul. d. §. primo, quid
ſi tibi obtuli, numero uigeſimo, licet Mar-
ſil. contra dicto numero 372. quinquageſi-
maoctaua queſtione, motus pluribus rationi
bus, ut ibi per eum, quorum cõtrarietas ſede
re diſtinctionis poſſet conciliari, quia autem
fuit

debet intelligi de friuola, & iniuſta, non de
ca quæ ex natura contractus ſibi competit,
ut tradit Rom. in aliàs allegato conſ. 2 1 t. co-
lum. 2. Iaſon, in l. 1. col. 2. num. 7. C. de ſacro-
ſanct. Eccleſ. Felin. in capitulo, cauſam quæ,
numero uigeſimoſecundo, de reſcriptis. Mar
ſil. in dicta Rubrica, de fideiuſſ numero du-
centeſimo ſeptuageſimoſecundo, & in pra-
cti. criminali, §. ultima quæſtio. num. 2. & in
Singul. 332. Credo. quam etiam opinionem
tenet Tiraquel. in Repet. l. ſi vnquam, in præ-
fatione numero 121. C. de reuocand. dona-
tion.

Sed difficultas non leuis eſt, ſi ſit huic pro-
miſſioni additum iuramentum an requiratur
excuſſio propter opiniones contrarias Do-
ctorum, in hoc puncto diſſentientium? quod
2 enim tollatur, & non ſit † neceſſaria, tenue-
runt Baldus, & Anchar. in capitulo, ex reſcri
pto, de iureiurando. Arc. conſilio trigeſimo-
tertio, numero decimo. Alexander, conſilio
trigeſimoſecundo, in cauſa executionis, co-
lumna vltima, in quarto, & conſilio uigeſi-
monono, numero trigeſimoſeptimo, in ſepti
mo. Socin. in Regul. 134. Excuſſio, prima fal
leni. Corſet. in tractatu de iureiurando, in ti-
tulo, de iurisiurandi priuile. duodecimo, pri-
ui. numero trigeſimoſexto, ubi dicit, pro hac
parte obtinuiſſe Bauer. in tractatu, de virtu-
te iuram. undecimo effectu, nume. uigeſimo-
tertio. Afflict. deciſione 182. numero decimo
tertio, & ſecundum hanc ſententiam fuit de-
ciſum in Capel. Tholoſ. ut in deciſione 137.
& huic opinioni adhæret Marſil. in dicta Ru
brica, numero nono, licèt dicat Alxandrum,
fuiſſe contrarium, contra eius morem, quòd
Socin. conſilio uigeſimoquarto, in primo vo
lumine columna finali, propter contrarieta-
tem Doctorum, non fuerit auſus alteri ex ip-
ſis ſententijs accedere. Hanc etiam tenet Go
zad. dicto conſilio trigeſimoſecundo, nume-
ro decimoquarto, & ſi addatur hic parti Ba-
pti. de Sācto Blaſ. & Ioan. Lup. citati pro Ti-
raquel. in dicta pręfatione, dictę l. ſi unquam,
nu. 152. in fine, & ipſummet Tiraquel. qui ci-
rando hos tenentes contrarium, uidetur ma-
gis huic parti accedere quam tenuere ij, quos
ipſe ſupra citauit nu. 137. difficile erit in pra-
xi obtinere contrarium, cum hæc magis com
munis uideatur ſententia, quam ut magis
communem ſequitur Anton. Gab. libro ter-
tio ſuarum Concluſionum, titulo de fideiuſ-
ſor. Concluſione prima, limi. prima, numero
quadrageſimotertio, & deciſio. Pedemont.
44. num. 14.

Contrariam tamen partem, quæ uerior vi
detur, & melioribus ſuffulta rationibus, fir-
mauit Baldus, ſibi contrarius, in capitulo,
cum contingat, 5. columna, ſeptima conclu-
ſione de iureiurando, Alexander, ſibi contra
rius, Iaſon, & Decius, numero decimo, & nu-
mero decimooctauo, in dicta l. fin. in prin. ff.
ſi cert. petat. Felin. in dicto capitulo, ex reſcri
pto, numero decimonono, & ſecundum hāc
late conſuluit Barb. conſilio quadrageſimo-
tertio, columna ſexta, dubio tertio, uolumi-
ne ſecundo, quam etiam tenet Guil. Bene. in
Repet. capituli Raynutius, in uerbo teſtam.
il terzo, numero uigeſimoſexto, uerſiculo,
quarto inducitur. de teſtam. & Alciat. in di-
cto capitulo, cum contingat, numero 174. ac
Didac. Hiſpan. in Repet. capituli, quamuis,
prima parte, §. quarto, numero quarto, de pa
ctis, in ſexto.

Excuſſio tamen neceſſaria eſſet, quando
pecunia tota perueniſſet ad unum ex contra-
hentibus, uel totum negotium ad unum per-
tineret, quia etſi aliter excuſſio non eſſet ne-
ceſſaria, quia omnes ut principales in ſolidū
fuiſſent obligati, hoc tamen caſu uenit faciē-
da expenſis rei ſeu fideiuſſoris, ad quem non
3 peruenit pecunia, ſeu non pertinet † negotiū,
l. unde quæritur, ubi Bald. & Caſtrenſ. qui ta
men eam legunt cum §. finali, l. ſi incerto, ff.
commod. & ibi dicit Caſtr. habuiſſe in facto,
& cum difficultate potuiſſe hanc doctrinam
imprimere cuidam procuratori, & eum doce
re, & obtinuiſſe; & eam etiam tenet Bartol.
in Auth. Hoc ita, in allegata ſeptima quæſtio
ne, ultimæ partis, numero 29. & in l. tertia, §.
primo, ſeptima quæſtione. Salic. in dicta Au-
thent. decima quæſtione, & licèt Caſtr. in di-
cto §. primo, prima columna, recedat à Bar-
tolo, tamen opinio Bartoli, eſt communis,
ut ibi dicit Aretinus, columna penultima,
quod dicit de ſubtilitate iuris malè poſſe re-
ſponderi rationi Caſtr. & contra Bartolum
tenet etiam idem Aretinus, in allegato conſi
lio trigeſimotertio, numero ſeptimo, & octa-
uo. Opinionem tamen communem tenet Io.
de Anan. conſilio ſexageſimo, In quæſtione
iſta. Marſil. in Singul. ſecundo. Si plures, &
in dicta Rubrica, numero ſexageſimoquin-
to, & numero 370. quæſtione quinquageſi-
maſeptima, ubi alios citat. Boer. ſequitur de-
ciſione 255. numero quinto, & Ronchegal.
in l. tertia, §. ubi duo, numero 158. & ſeqq. ff.
de duob. reis. Quæ concluſio tamen non pro
cederet, ſi ſit renūciatum cuilibet beneficio,
ut Bald. tradit in dicto §. finali, in lectura an-
tiqua, quod etiam uidetur tenere Aretinus,
dicto conſilio, numero octauo, & idem ſi ſit
renunciatum omni iuris auxilio. Abbas con-
ſilio ſeptuageſimoſecundo. Videtur primo,

columna

columna finali,ſecundo volumine, & Ron-
chegal.dicto §.vbi duo,numero 164.de qua
Clauſula nos ſupra plura diximus. Non po-
terit tamē vnum ex in ſolidum obligatis pro
tota ſumma creditor conuenire, niſi omnes
eſſent in mora ſoluendi, Caſtrenſ.in l.in exe
cutione,in princip.ff.de verbor.obligar. Ale
xander,in l.2.§.& harum, poſt principium,
ff.de verborum obligatione,& Marſ.in Sin-
gul.278. Habens.

Er ſciendum eſt, quòd fideiuſſor poteſt
opponere illaſmet exceptiones regulariter,
quas poteſt opponere reus, etiam reo inui-
to;l.ſi ſtipulatus eſſes,in principio, & l.ſi te-
ſtamento, in principio, ff. de fideiuſſ. l.om-
nes, vbi Socin. ff. de exception. tradit Spe-
cul.in dicto §. in titulo de fideiuſſo. numero
decimoſexto, Alexander, conſilio ſexageſi-
moſexto,numero tertio, in quarto. Pariſ. in
conſilio 96.numero trigeſimonono, volumi
ne 3. & late Marſ. qui hanc regulam limitat
in dicta Rubrica,num.267.& ſequen. An au
tem correus poſſit eas opponere, dicendum
eſt,vt per Bart.in dicta Auth.hoc ita,decima
quarta quæſtione, tertiæ partis nu.66. C.de
duob.reis.

Sed ponamus, quod lapſum fuerit tem-
pus præfixum ſolutioni, & dicti venditores
prorogauerint ad aliud tempus ad inſtātiam
emptorum ſolutionem, numquid fideiuſſor
cenſetur liberatus? & licet in hac quæſt. ſint
opiniones,quia quod cenſeatur liberatus fir-
5 mare videtur† Specul. in dicto §.primo,nu-
mero decimonono,& ibi Ioannes Andreas,
in additione, & Capell. Tholoſ.quæſt.181.
vbi dicitur ita fuiſſe iudicatum. contrarium
tenuit Rota.deciſione 859. Penes Titium,in
antiquis, & quamplures alij eam partem ſe-
quuti fuere quos citat Tiraquel. in tractatu
de retractu,titulo ſecundo, §.primo,gloſ.ſe-
ptima,numero trigeſimoſecundo, & in hoc
puncto illa videtur communis,& verior opi
nio vt fiat diſtinctio, aut fideiuſſor fuit rece-
ptus ad certum tempus,& ſic ſe obligauit vſ
que ad tempus pr[illegible] pro quadam conductio
ne temporali alicuius rei,& certum eſt quod
ſi prorogetur conductio ipſa, liberatur fide-
iuſſor.l.item quæritur,§.qui impleto.ff.loca.
& l.ſi cum Hermes.C.eo titulo,de quo trad.
omnes in l.ſi vnus,in principio,ff.de pact.&
Brun. in tractatu, de augumen. concluſione
tertia,columna duodecima, numero quadra
geſimoſexto. Aut modo fuit receptus pro ſo
lutione certo tempore facienda, & tunc per
prorogationem factam reo fideiuſſor non li-
beratur, ut trad. diſtinguendo Iaſon, in l.1.
num.18. C.de iudic.& in l.lecta, vbi moder
niores,& ibi Cagnol. numero 99. dicit com
munem, ff. ſi cert.petar. Alexander,conſilio
ſeptuageſimoſecundo, ſexto volumine, So-
cin. conſilio vigeſimoprimo, numero deci-
mo,in primo,& 91.numero decimoquarto,
in quarto, vbi loquitur in primo membro
huius diſtinctionis Decius,in conſilio nona
geſimotertio, numero quinto, & alij citati
per Tiraquel. loco præallegato.quòd etiam
tenet Benuen. Strāch. in tractatu, de deco-
ctor. 5. parte, in princ. & Gal. poſt deciſio-
nem Tholoſ. 181. in tractatu ad for. Came.
oblig. tertia parte,quinta quæſtione,ubi agit
de vi inſtrumenti obligationis cameralis nu
mero uigeſimotertio, ubi quomodo debeat
fieri prorogato,ut non præiudicet, ex Pariſ.
conſilio quadrageſimotertio, in primo, &
Pariſ.qui in dubio firmat fideiuſſorem obli-
gatum cenſeri obligatum pro toto tempore
quo tenetur reus,in conſilio 48.numero de-
cimoquarto, primo uolumine. quem ſequi-
tur quo ad hoc Cagnol. dicto nu. 99. immò
etiam per dationem aliorum fideiuſſorum
non cenſentur primi liberati, ſed acceſſoriè
cenſeantur dati,ut per Bartolum, & omnes,
in l.penultima, ff. de prætor. ſtipul. Fulgoſ.
conſilio 129. Matthæus Socin.conſilio deci-
monono, numero decimoquarto, in primo,
& Brun.d.tractatu,de augmento,4.concluſ.
numero octauo, niſi ſit alterata prima obli-
gatio ut per Socin. conſilio 62.numero uige
ſimotertio,in quarto,vel renouata dicta l.pe
nultima,& l.nouatione,C.de fideiuſ.& l.ubi
cumque, ff.eod.titulo, ſeu ſecundi fideiuſſo-
res dentur loco priorum, ut per Ripam,in l.
quarta, §.ſi ex conuentione, numero ſepti-
mo, ff. de re iud.& ibi,nu.8. firmat in dubio
ſecundum magis communem opinionem
non cenſeri factam nouationem ut liberen-
tur primi fideiuſſores de quo nos aliqua ad
propoſitum diximus ſupra in Clauſula ad li
berationem.

6 Non cenſeretur etiam liberatus fideiuſ-
ſor ſi reus dederit creditori in ſolutum rem
aliquam quæ ſibi euicta fuerit, quia reſtitue-
tur ſibi utilis actio aduerſus fideiuſſorem, ut
per Specul.dicto §.primo,in fi. quem in hoc
ſequitur Marſil.dicta Rubrica,numero 372.
ſed ſi aduenıente tempore ſolutionis debi-
7 tor principalis† depoſuiſſet debitam quanti-
tatem,iuxta l.acceptam. C. de vſur.licet po-
ſtea ipſe debitor repetierit,& retulerit depoſi
tum, tamen cenſeretur liberatus fideiuſſor,
ſecundum eundem Specul. d.§.primo,quid
ſi tibi obtuli, numero uigeſimo, licet Mar-
ſil. contra dicto numero 372. quinquageſi-
maoctaua queſtione,motus pluribus rationi
bus,ut ibi per eum,quorum cōtrarietas ſede
re diſtinctionis poſſet conciliari,quia autem
fuit

pora, quam iure continetur l. pecuniæ nomine, ubi Alciat. eod. tit. de quo aliqua diximus ſupra in Clauſula precij in uerbo, pro ſecunda uero parte, fol. 163.

Rei appellatio generalis eſt, l. prima, in fine, ff. ſi cert. pet. & latiorem habet ſignifica-
2 tionem quam pecunia, l. † rei appellatione, & ibi Alciat. ff. de uerborum ſignificatione, de quo etiam per eundem in l. ſequen. eod. tit. & comprehendit tam pecuniam, quam omnẽ ſpeciem, gloſ. fi. in dicta l. prima, ubi Doct. & Ripa, ibi, nu. 104. & ſequent. de quo etiam aliqua tradit Baldus, in l. prima, ff. de ſtatu homin.

Species modo diuerſimodè accipitur, & aliter ſecundum Logicos, et aliter ſecundum Legiſtas, ut per gloſ. Bart. & omnes, in d. l. 2. §. 1. ff. ſi cert. pet. ſicut etiam genus aliter accipitur, ut per dictam gloſ. & per Bart. in l. legato generaliter, in princip. ff. de leg. primo, & in l. Meuius, §. duobus, in princip. ff. de legat. 2. & remiſſiuè per Cagnol. in l. omnis diffinitio, num. 51. ff. de reg. iuris, hic accipitur pro qualibet particulari re, & ſic, pro quolibet indiuiduo, ut etiam accipitur in d. §. 1. ubi Bar. num. 2.

Clauſula iſta etiam uidetur ſuperflua cum aliud pro alio inuito creditore ſolui non poſſit, dicto §. 1. in fin. l. item liberatum, §. 1. ff. quibus modis pign. uel hypoth. ſolu. & probatur in l. promiſſor, §. fi. ff. de conſtit. pec. & alias concordantias citat gloſ. in d. §. 2. in fi. & ibi Ripa poſt alios, num. 21. & ſequen. nec ſpecies pro quantitate, l. cum à quo, C. de ſolut. Bartol. in d. §. 1. in fine, quæ regula tamen patitur multas limitationes, ut per eos ibi quarum una facit ad noſtrum propoſitum, ad quam euitandam addita eſt hæc in inſtrumẽto quæ habetur ex Auth. Hoc niſi, C. de ſol. & in corpore in Authen. de fideiuſſ. §. quod
3 autem, collat. 1. quod debitor, † qui non habet modum ſoluendi in pecunia numerata, uel in bonis mobilibus, nec poteſt inuenire emptorem ſuorum immobilium, ut creditori ſatisfaciat, poteſt offerre de melioribus bonis ſuis in ſatisfactionem creditori ſuo, qui tenetur ea accipere in ſolutum, & hoc modo euitabit carceres, tradit Capel. Tholoſ. quæſtio. 68. & dicit Socin. in d. §. 1. nu. 11. quod fecit ſeruari in practica, licet aliud ſtatutum ſit in Eccleſia, quæ poteſt dare de mediocribus bonis creditori pro æſtimatione iuſta, addita etiam decima parte precij, §. ſi uero ſecundum prædictum, in Auth. de alien. & emphi. coll. 9. & tranſumptiouè in Authen. Hoc amplius, C. de ſacroſanct. Eccleſ. quæ tamen limitatio procedit pluribus concurrentibus; primo quod exprimatur cauſa, quare fit talis oblatio, quæ eſt impotentia ſoluendi uel habendi pecunias, ut tradit Rom. in conſil. 63. Conſtitutio, num. 3.

Secundo quod in ueritate fecerit diligentiam ſuam debitor, & inuenire non potuerit, ut tradit Ripa in d. §. 1. num. 25. Tertio, quod non extent mobilia, quod eſt probandum ſaltem per diſcuſſionem. Rom. dicto num. 3. & Gozad. conſ. 32. nume. 8. Quarto oblatio debet fieri cum iuramento, ut tradit Practic. Papienſ. dicens ita practicari. in forma reſponſ. libel. in action. hypot. in gloſ. exception. ſolutionis, nu. 3. & licet hoc alij non ponant, & forte iure non probaretur, tamen ad cautelam eſſet ſeruandam.

Quinto, quod oblatio fiat ad electionem creditoris, Ripa poſt alios ibi, quod tamen ſano modo intelligendum eſt, ut creditor pro menſura debiti proportionabiliter rem accipiat, & non rem ualẽtem magnum precium, & meliorem pro modico debito, ut per eum ibi num. 26. Sexto, quod oſtendat inſtrumenta & titulos dictorum bonorum quæ offert. Rom. dicto conſilio quod tanquam æquum ſequitur Ripa, dicto nume. 25. Septima quod caueat de euictione Rom. & Ripa ibi, licet Rom. uel. t. quod tenetur cauere cum fideiuſſore, quod extra caſum ſtatuti uel conſuetudinis loci in quo cõſuluit non procederet. Octauum addidit Rom. de tranſlatione dominij. & nouũ Moderni Taurinenſ. in d. §. 1. quod debitor probet non potuiſſe reperire emptorem ob diffamationem creditoris, quæ reprobatur per Ripam in loco præallegato. Si igitur in inſtrumento apponatur hæc Clauſula, quod ſolutio ſit facienda in pecunia numerata, non poteſt debitor ſe iuuare dicto remedio, & beneficio ſoluendi in bonis immobilibus, ut tradit Practic. Papienſ. loco præallegato numero 4. licet Ripa in dicto §. 1. dicto numer. 25. alleget ipſum tenentem oppoſitum. Eſt bene uerum, quod idem Practic. tenet aliam opinionem quando ipſi debitori contingeret caſus ut facta omni diligentia, non poſſet habere pecuniam pro ſolutione facienda,
4 quæ cum ſit † neceſſaria ut habeat locum diſpoſitio dictæ Auth. ut ſupra bene intellexit Ripa, Pract. intellexiſſe non ſat eſſe ſi promiſſio iſta fieret expreſſa, hoc modo: ſed tamen bene operatur hæc Clauſula, quando eſſet renunciatum diſpoſitioni dictę Auth. ut per Ripam, poſt Alex. per eum citatum, in d. §. nu. 28. poteſt enim ei renunciari Salic. in d. Aut. Hoc niſi debitor. & Steph. Aufrer. in addit. ad dictã quæſtio. 68. Capel. Tholoſ. uel ſi interuenit iuramentum, ut in terminis iſtis tradit Alex. in conſ. 37. Viſo, & oportunè, num. 27. uol. 2. Ripa d. nu. 28. & Gozad. d. cõſi. 32. nu. 8.

num. 8. quos refert Benuenut. Stracha, in tractatu, de decoctor. tertia parte, nume. quadrageſimotertio. Eſt uerum, quod etiam Ripa ibi limitat hoc procedere, niſi poſt renunciationem, & iuramentum caſus inopinatus ſuperuenerit debitori, quo ipſe non poſſit debitum ſoluere, quia renunciatio & iuramẽtum, debent intelligi rebus ſic ſtãtibus. l. quod Seruius, ubi Iaſon, de condictione ob cauſ. cuius contrarium tenet expreſsè Gozad. dicto conſilio, numero decimoſeptimo, & quando eſt facta expreſſa renunciatio dictæ Auth. uel quando eſt appoſita hæc Clauſula, & additum iuramentum, prout erat in caſu Alexandri, non crediderim ob caſum ſuperuenientem excuſari debitorem, cum ſatis conſtet de hoc caſu, cogitaſſe; ad tollendam igitur omnem difficultatem, poſſent omnia iſta apponi in inſtrumento, promiſſio de ſoluendo in pecunia numerata cum iuramento, & renunciatione expreſſa, dictæ Authen. Hoc niſi, & erit tutus creditor quod debitor non poſſet illum cogere accipere bona in ſolutum, vt ſi exſtaret ſtatutum de hoc diſponens, ut uidi in pluribus locis extare, bene etiam eſſet illius ſtatuti beneficio renunciari facere debitorem, per prædicta.

Niſi proceſſerit de voluntate ipſorum emptorum.

S V M M A R I A.

1 *Creditor ſi vult poteſt aliud pro pecunia ſibi debita recipere.*

Creditor non poteſt cogere debitorem pro pecunia ſibi debita aliam rem tradere.

GLOSSA SEXTA.

HÆc Clauſula exprimit id quod eſt de iure communi, quia creditor, ſi vult, poteſt aliud pro pecunia ſibi debita recipere, l. manifeſti, C. de ſolutio. l. 1. §. an poſſit, ff. de conſtituta pecunia, tradit Alexander, in d. §. 1. num. 1. Et ſicut non poteſt debitor regulariter cogere creditorem ad recipiẽdum rem vel ſpeciem pro pecunia debita, ita
1 è conuerſo non poteſt † creditor cogere debitorem pro pecunia ſibi debita dare rem, uel ſpeciem, l. domini prædiorum, C. de agricolis, & cenſitis, libro vndecimo, & tradit Ripa in dicto §. primo, num. 29. ubi multipliciter limitat.

Omni iuris & facti exceptione.

S V M M A R I A.

1 *Excuſſionis exceptio non cenſetur excluſa per renunciationem omni iuris, & facti exceptioni.*

Fideiuſſor qui promiſit ſoluere liberè, & ſine aliqua exceptione intelligitur de friuola, & iniuſta, non de ea, quæ ex natura contractus ſibi competit, & ſic non intelligitur uoluiſſe renuntiare excuſſioni.

2 *Excuſſio an ſit neceſſaria ſi promiſſum ſit ſolui omni iuris, & facti exceptione remotis, adiecto iuramento.*

3 *Excuſſio an ſit neceſſaria, quando tota pecunia ad vnum ex contrahentibus peruenit, vel totum negocium ad vnum pertinet licet omnes principaliter & in ſolidum eſſent obligati.*

Creditor non poteſt vnum ex in ſolidum obligatis pro tota ſumma conuenire niſi omnes ſint in mora ſoluendi.

4 *Fideiuſſor poteſt opponere regulariter illas ipſas exceptiones, quas & reus poteſt, et hoc quidem etiam reo inuito.*

Limi. tamen vt hic remiſſiuè.

Correus numquid poſſit opponere exceptiones illas, quas alius correus opponere poteſt remiſſiuè.

5 *Fideiuſſor numquid liberatus cenſeatur ſi lapſo tempore ſolutioni præfixo creditor prorogauit ad aliud tempus ſolutionem ad inſtantiam debitoris.*

Fideiuſſor in dubio cenſetur obligatus pro toto tempore, quo tenetur reus.

Nouatio in dubio facta nõ cenſetur ad effectum liberandi.

6 *Fideiuſſor numquid liberans cenſeatur ſi debitor dedit creditori in ſolutum rem aliquam, quæ poſtea fuit euicta.*

7 *Fideiuſſor, an, & quando cenſeatur liberatus ſi debitor diſpoſuit quantitatem debitam iuxta l. acceptam, C. de vſur. & poſtea ipſemet debitor repetijt, & reluit debitum.*

GLOSSA SEPTIMA.

SAtis de effectu, & importantia huius Clauſulæ ſupra in tribus locis dictum fuit, videlicet, folio 31. 120. & 185. nunc autem illud tantum dicendum eſt, hanc Clauſulam nõ importare, ut per eam cenſeatur excluſa exceptio excuſſionis competens fideiuſſori, de qua ſupra abundè diximus, etiam ſi ſit dictum, quod fideiuſſor promiſit ſoluere liberè, & ſine aliqua exceptione, quia

debet

columna finali, ſecundo volumine, & Ron-
chegal. dicto §. vbi duo, numero 164. de qua
Clauſula nos ſupra plura diximus. Non po-
terit tamẽ vnum ex in ſolidum obligatis pro
tota ſumma creditor conuenire, niſi omnes
eſſent in mora ſoluendi, Caſtrenſ. in l. in exe
cutione, in princip. ff. de verbor. obligat. Ale
xander, in l. 2. §. & harum, poſt principium,
ff. de verborum obligatione, & Marſ. in Sin-
gul. 278. Habens.
Et ſciendum eſt, quòd fideiuſſor poteſt
opponere illaſmet exceptiones regulariter,
quas poteſt opponere reus, etiam reo inui-
to, l. ſi ſtipulatus eſſes, in principio, & l. ſi te-
ſtamento, in principio, ff. de fideiuſſ. l. om-
nes, vbi Socin. ff. de exception. tradit Spe-
cul. in dicto §. in titulo de fideiuſſo. numero
decimoſexto, Alexander, conſilio ſexageſi-
moſexto, numero tertio, in quarto. Pariſ. in
conſilio 96. numero trigeſimonono, volumi
ne 3. & late Marſ. qui hanc regulam limitat
in dicta Rubrica, num. 267. & ſequen. An au
tem correus poſſit eas opponere, dicendum
eſt, vt per Bart. in dicta Auth. hoc ita, decima
quarta quæſtione, tertiæ partis nu. 66. C. de
duob. reis.
Sed ponamus, quod lapſum fuerit tem-
pus præfixum ſolutioni, & dicti venditores
prorogauerint ad aliud tempus ad inſtãtiam
emptorum ſolutionem, numquid fideiuſſor
cenſetur liberatus? & licet in hac quæſt. ſint
opiniones, quia quod cenſeatur liberatus fir-
5 mare videtur † Specul. in dicto §. primo, nu-
mero decimonono, & ibi Ioannes Andreas,
in additione, & Capell. Tholoſ. quæſt. 181.
vbi dicitur ita fuiſſe iudicatum. contrarium
tenuit Rota. deciſione 859. Penes Titium, in
antiquis, & quamplures alij eam partem ſe-
quuti fuere quos citat Tiraquel. in tractatu
de retractu, titulo ſecundo, §. primo, gloſ. ſe-
ptima, numero trigeſimoſecundo, & in hoc
puncto illa videtur communis, & verior opi
nio vt fiat diſtinctio, aut fideiuſſor fuit rece-
ptus ad certum tempus, & ſic ſe obligauit vſ
que ad tempus puta pro quadam conductio
ne temporali alicuius rei, & certum eſt quod
ſi prorogetur conductio ipſa, liberatur fide-
iuſſor. l. item quæritur, §. qui impleto. ff. loca.
& l. ſi eum Hermes. C. eo titulo, de quo trad.
omnes in l. ſi vnus, in principio, ff. de pact. &
Brun. in tractatu, de augumen. concluſione
tertia, columna duodecima, numero quadra
geſimoſexto. Aut modo fuit receptus pro ſo
lutione certo tempore facienda, & tunc per
prorogationem factam reo fideiuſſor non li-
beratur, ut trad. diſtinguendo Iaſon, in l. 1.
num. 18. C. de iudic. & in l. lecta, vbi moder
niores, & ibi Cagnol. numero 99. dicit com
munem, ff. ſi cert. petat. Alexander, conſilio
ſeptuageſimoſecundo, ſexto volumine, So-
cin. conſilio vigeſimoprimo, numero deci-
mo, in primo, & 91. numero decimoquarto,
in quarto, vbi loquitur in primo membro
huius diſtinctionis Decius, in conſilio nona
geſimotertio, numero quinto, & alij citati
per Tiraquel. loco præallegato. quod etiam
tenet Benuẽn. Strãch. in tractatu, de deco-
ctor. 5. parte, in princ. & Gal. poſt deciſio-
nem Tholoſ. 181. in tractatu ad for. Came.
oblig. tertia parte, quinta quæſtione, ubi agit
de vi inſtrumenti obligationis cameralis nu
mero uigeſimotertio, ubi quomodo debeat
fieri prorogato, ut non præiudicet, ex Pariſ.
conſilio quadrageſimotertio, in primo, &
Pariſ. qui in dubio firmat fideiuſſorem obli-
gatum cenſeri obligatum pro toto tempore
quo tenetur reus, in conſilio 48. numero de-
cimoquarto, primo uolumine. quem ſequi-
tur quoad hoc Cagnol. dicto nu. 99. immò
etiam per dationem aliorum fideiuſſorum
non cenſentur primi liberati, ſed acceſſorie
cenſeantur dati, ut per Bartolum, & omnes,
in l. penultima, ff. de prætor. ſtipul. Fulgoſ.
conſilio 129. Matthæus Socin. conſilio deci-
monono, numero decimoquarto, in primo,
& Brun. d. tractatu, de augmento, 4. conclu.
numero octauo, niſi ſit alterata prima obli-
gatio ut per Socin. conſilio 62. numero uige
ſimotertio, in quarto, vel renouata dicta l. pe
nultima, & l. nouatione, C. de fideiuſ. & l. ubi
cumque, ff. eod. titulo, ſeu ſecundi fideiuſſo-
res dentur loco priorum, ut per Ripam, in l.
quarta, §. ſi ex conuentionẽ, numero ſepti-
mo, ff. de re iud. & ibi, nu. 8. firmat in dubio
ſecundum magis communem opinionem
non cenſeri factam nouationem ut liberen-
tur primi fideiuſſores de quo nos aliqua ad
propoſitum diximus ſupra in Clauſula ad li
berationem.
6 Non cenſeretur etiam liberatus fideiuſ-
ſor ſi reus dederit creditori in ſolutum rem
aliquam quæ ſibi euicta fuerit, quia reſtitue-
tur ſibi utilis actio aduerſus fideiuſſorem, ut
per Specul. dicto §. primo, in fi. quem in hoc
ſequitur Marſil. dicta Rubrica, numero 372.
ſed ſi adueniente tempore ſolutionis debi-
7 tor principalis † depoſuiſſet debitam quanti-
tatem, iuxta l. acceptam. C. de vſur. licet po-
ſtea ipſe debitor repetierit, & reluerit depoſi
tum, tamen cenſeretur liberatus fideiuſſor,
ſecundum eundem Specul. d. §. primo, quid
ſi tibi obtuli, numero uigeſimo, licet Mar-
ſil. contra dicto numero 372. quinquageſi-
maoctaua queſtione, motus pluribus rationi
bus, ut ibi per eum, quorum cõtrarietas ſede
re diſtinctionis poſſet conciliari, quia autem
fuit

fuit factum depoſitum per debitorem, quod
ex aliqua iuſta cauſa nõ fuit acceptatum per
creditores vel non fuit ſibi intimatum, & ſe
ipſum retrohabuerit habetur pro non facto.
Tiraquel. dicto tractatu, & titulo, §. ſeptimo,
gloſ. vltima, numero quarto, & latius titulo
ſecundo, §. quarto, gloſ. vltima, & hoc caſu
non liberaretur etiam fideiuſſor non libera-
to principali. Si vero ex iniuſta cauſa recuſa-
uit, quia pecuniæ ipſæ pereunt periculo cre-
ditoris, & ex depoſitione ipſa liberatur reus,
& fideiuſſ. dicta l. acceptam, cum ibi not. li-
cet ex poſt facto reus recuperaret depoſitũ,
quod tamen nõ putarem fieri iure poſſe, per
trad. per eundem Tiraquel. d. §. 4. glo. 9. nu.
2. & 3. & tunc crederem fideiuſſorem iam li-
beratum non incidere in nouam obligatio-
nem, ſecundum opiniones Specul. licet
reus teneretur propter receptionem pecunia
rum.

Ac compenſatione penitus remotis.

S V M M A R I A.

1 *Emptor poteſt opponere aduerſus venditorẽ precium petentem exceptionem compenſationis, niſi à fiſco emerit.*
2 *Compenſatio quid ſit.*
3 *Compenſatio competit cuicumque creditori, qui ex alia cauſa eſſet debitor, vt creditor rem ſuam ſummouere poſſit.*
Compenſans videtur dediſſe, & ſoluiſſe.
4 *Fideiuſſor poteſt compẽſationem opponere tam pro credito proprio, quam pro credito principalis, & pro vtroque ſimul etiam inuito reo, vel non valente opponere talem exceptionem, puta quia eſt excommunicatus.*
5 *Correus non poteſt opponere compenſationem de credito correi niſi ſint ſocij.*
6 *Compenſationis exceptioni renunciari numquid poſſit?*
7 *Compenſatio numquid opponi poſſit non obſtante renunciatione ipſi etiam cum iuramento facta.*
8 *Penitus, dictio, quid importet.*

GLOSSA OCTAVA.

NOn eſt dubium, quod emptor aduer
ſus uenditorem petentem precium
poteſt opponere exceptionem com
1 penſationis † de alio debito niſi emerit à fi-
ſco; l. ſi ex venditione. C. de compenſa. com-
2 penſatio † autem eſt debiti, & crediti inui-
cem inter ſe contributio. l. prima, ff. de com-
3 penſa. & competit † cuicumque creditori qui
ex alia cauſa eſſet debitor, vt creditorem
ſuum poſſit ſummouere, lege ſecunda, ff. eo-
dem titulo, nam qui compenſat dediſſe vide
tur, l. dediſſe, ff. de verborum ſignificatione,
perinde enim eſt, ac ſi ſoluiſſet, l. debitor, ff.
qui pot. in pign. habe. trad. latè Doctores, in
§. in bonæ fidei, Inſtit. de actio. ſed & fideiuſ
4 ſor † opponere eam poteſt cõtra creditorem
tam pro credito proprio, quam pro credito
principalis, & pro vtroque ſimul, l. verum &
l. ſequen. vbi Doctores, ff. de compẽſa. gloſ.
in l. eius. C. eodem titulo, Bald. in l. tam man
datori, numero nono, C. de non numerata
pecunia, quod procedit etiam inuito reo, vel
non ualente eam exceptionem opponere ut
quia excommunicatus. Pariſ. conſilio 121.
5 nume. decimo, in primo uolum. correus † ta-
men non poteſt obijcere compenſationem
de credito correi niſi ſint ſocij. l. ſi duo, ff. de
duo. re. addita igitur eſt hæc Clauſula ut ex-
ceptio etiam compenſationis cenſeatur reie
cta nec poſſit opponi ad ſolutionem impe-
diendam, nam uidetur, quod eidem poſſit
6 † pars renuntiare, & eam remittere, l. penul-
tima, C. de pact. ſed tamen in praxi fortè nõ
poſſet obtineri, ut cenſeretur excluſa com-
penſatio quæ eſt bonę fidei, etiam quod ſit ei
in inſtrumento renuntiatum, ex pluribus ra-
tionibus quas adducit Afflict. deciſione 121.
numero quarto, & ſequen. ſi tamen additum
ſit Iureconſultum nullo modo poterit ad-
mitti quia licet ſit alta quæſtio inter Docto-
res, an iuramentum tollat compenſationem
cum debeat ſeruari in forma ſpecifica, & illa
uideatur magis cõmunis opinio Can. quod
excludatur, ut per Felin. poſt alios in capitu-
lo, ad noſtram, de iureiurando, quam opinio
nem ſequuntur plures alij citati per Tira-
quel. in tractatu, de retractu, titu. 1. §. primo,
gloſſ. tertia, numero ſexto, contrariaque opi
nio maximè Legiſtarum uidetur eſſe cum
Bartolo, qui contrarium tenuit in l. amplius
non peti. colum. finali, ff. rem rat. hab. quam
late defendit Socin. in l. Iulianus, circa fin. ff.
de conditione, & demonſtratione, Tynda. in
tractatu compenſatione, articulo ſeptimo,
numero decimo, & ſequen. & Ioannes à Me
di. in tractatu reſtitutionum, quæſtione ter-
tia, cauſa ultima. & latè Didac. Couar. in re-
pet. capituli, quamuis, 1. parte, §. quarto, nu-
mero nono, & decimo, de pactis, in ſexto, de
quo habetur etiam in additione ad Alexan.
in conſilio nonageſimoprimo, ſecundo uolu
mine, quam etiam uidetur tenere Pariſ. conſi
lio præallegato 121. numero trigeſimoſepti
mo, & ſequen. & quæ opinio ſemper mihi
placuit, quãdo ſcilicet poſt promiſſionem iu
ratam ſuperuenit creditum debitoris, & ius
compenſandi, ut per Socin. & alios proximè
citatos,

Digitized by Google

citatos, & Pariſ. dicto conſ. nu. 40. Si tamen addita ſit expreſsè hæc Clauſula per quam cenſetur renunciatum compenſationi, & appoſitū iuramētum, & tunc opinio Cano. procuidubio procedet, & non poterit opponi ut trad. Afflict. dicens ita fuiſſe iudicatum deciſione 381. num. 5. Quæ tamen opinio Cano, vno caſu non procederet non tamen appoſita hac Clauſula, quando ſcilicet, debitor eſſet pauper, & non poſſet commode ſoluerę debitum, tunc enim opinio contraria quam omnes humaniorem fatentur locum ſibi uendicaret, ut fuiſſe deciſum refert Afflict. deciſione 163. & ſequitur Tiraq. d. nu. 6. & Pariſ. d. conſ. nu. 41. ſicut è contra opinio Bart. & contraria non procederet quoties debitum quod debitor iurauit ſoluere excederet creditum ipſius debitoris quia non excuſaretur à mora ut trad. Gozad. conſil. 69. nu. 8.

8 Dictio modo † (penitus) importat idem quod ipſo iure, l. ſi qui aduocatorum, cum gloſ. fin. vbi Angel. & Raph. C. de poſtul. & eſt dictio præciſa, quæ non recipit limitationem aut modificationem, & importat idem, quod in totum uel ex toto habens eandem ſignificationem quam dictio omnino, de qua ſuprà diximus in Clauſula omnino, renunciantes, ut latè proſequitur Tiraquel. citans alios id tenentes in repe. l. ſi unquam in uerſ. reuertatur, verſ. 36. nu. 105. & ſequen. de qua etiā aliqua diximus ſupra ſuper eodem uerſ.

C L A V S V L A XLII.

Quod quidem precij reſiduum ex pacto inter ipſas partes appoſito, & conuento.

S V M M A R I A.

1 *Emptori utile eſt quod fiat pactum de precio, uel eius parte inueſtienda pro ſua cautione.*

2 *Emptor habet hypothecam anteriorem, & præfertur omnibus creditoribus ipſius uenditoris, & ſecundi emptoris in bonis, in quibus fuit inueſtitum prècium rei per ſe emptæ ſtante pacto de inueſtiendo, uide tamen infra nu. 5.*

3 *Dominus, qui mutuat pecuniam colono ad emendum boues, debet facere conſtare de eius pecunia fuiſſe emptos, tunc enim præfertur omnibus etiam anterioribus coloni creditoribus.*

4 *Pactum quod res emenda ex pecunia per me mutuata ad illam emendam ſit mihi ſpecialiter obligata pro mea pecunia facit præferri etiam contra creditorem ex cauſa dotis ſecundum Neguſantium.*

Durum tamen uidetur Auctori?

6 *Pacti appellatione ſimpliciter uenit pactum nudum.*

GLOSSA PRIMA.

HIC inſeritur pactum in contractu venditionis ualdè utile pro emptore, ut precium, uel eius pars † inue-
1 ſtiatur in aliquā re immobili pro cautione emptoris, in caſu euictionis rei emptę & ſępè ſolet poni in inſtrumentis, & dicit Neguſ. in tract. de pign. & hypot. 5. parte, 2. membro, num. 18. quod practicatur Florentiæ. de quo pacto etiam trad. Alexand. & Iaſ. in l. ſi fideiuſſor §. ſi neceſſaria, ff. qui ſatiſd. cogan. &
2 alij quos inferius citabimus. † Effectus huius pacti eſt, quod cum precium ex pacto inueſtiatur in aliqua re quæ expreſsè hypothecetur, & obligetur emptori pro euictione ipſe in ea præfertur omnibus alijs, etiam creditoribus anterioribus ipſius uenditoris pariterque & emptoris, per text. in l. licèt, C. qui potior. in pignor. habean. vbi Bartolus, & alij, & in l. procuratoris §. planè, & ibi Caſtro, ff. de tribut. action. trad. Neguſ. in dicto ſecundo membro numero 17. & in hoc pacto expreſsè dicto numero 18. & idem tenet in quarta parte quarta quæſtione numer. 34. & ſequent. Ripa citans Cæpol. & alios
3 docentes hanc cautelam pro patrono † qui colono obærato ſeu ære alieno grauato mutuo dat pecuniam ad emendum boues ut faciat conſtare de eius pecunia fuiſſe emptos, & ſibi expreſsè obligētur, in l. priuilegia, numero trigeſimo ſecundo nona fallen. ff. de priuileg. credi. & in l. prima, numero 13. ff. in quibus cau. pigno. uel hypoth. taci. contrahat. & Benuen. Strach. in tractat. de decocto. ultima parte numero quinto. Fortius uoluit Neguſ. in dicto ſecundo membro nu-
4 mero 17. ut priuilegium † hoc prælationis habeat locum etiam contra creditorem ex cauſa dotis, quod tamen durum eſſet obtinere, propter tex. in Auth. de ęqualitate dot. §. his conſequenter, collat. ſeptima, & quia contrarium tenent Spec. in titulo de oblig. & ſolutio. §. primo, uer ſ. quid ſi uendidi fundum, & ibi Ioan. Andr. in add. citans illum text. quod etiam tenet Bartolus in l. interdum, ff. qui potior. in pign. hab. & Ripa dicta nona limitatione nu. 32. & Afflict. deci-
5 ſione 306. numer. 5. Et ad hoc † ut diſpoſitio d. l. licet, locum ſibi uendicet, ut is de cuius pecunia empta ſit res cæteris anterioribus præferatur, cum res ſibi expreſsè obligetur, debet ipſa obligatio fieri ante traditionē rei ipſius, uel in traditione ipſa, nec ſufficit ſi fiat

poſt etiam in eodem inſtrumẽto,ut trad. Neguſ.d.q.4.num.35. quod etiam uix obtinebit cum in inſtrumẽto nihil dicatur prius,uel poſterius factum ante quã ſit lectum,& publicatum,iuxta trad.per Cagnol.poſt alios in l.lecta, nu.151.& ſequen.ff.ſi cert.pet.& expreſſe contra Neguſ. tenet Benue.in id citando conſ. Cur.iun.147.col.2.& Ruin.214.num. 10.1.uol.in d.ultima par.nu.6. cautius tamẽ eſt ad euitandũ difficultates hanc obligationem apponere in traditione ipſa, vel antẽ eam.

De pacto ſatis dictum fuit ſupra in Clauſ. ipſis uenditoribus,&c.præſentibus,ſtipulãtibus,ſed quia uerba hic poſita, pacto appoſito,& conuento non importarent ſtipulationem ſed pactum nudum, ut trad. Bald. in c. cum in iure peritus, col. pen. de offi. deleg. Ripa in Rubrica de uerb. oblig.num. 16. & Gallia.nu.28. Cagnol.in d.l.lecta, nu. 87.& in Rubrica,C.de pact.nu.7. propterea addita ſunt ſequens ita verba.

Ac ſolemni ſtipulatione firmato.

SVMMARIA.

1 *Pactum ſolemniter firmatum,uel appoſitum,& pactum ſolemni ſtipulatione firmatum idem ſignificant licet in primo de ſtipulatione mentio non ſit facta.*

2 *Pactum nudum in contractu bonæ fidei,& ualido appoſitum,producit actionem etiamſi incontinenti fuiſſet appoſitum.*

GLOSSA SECVNDA.

PER hæc uerba tollitur omnis difficultas,quę fit per Doct.in pacto nudo,an pariat actionem & idem crederem † ſi tantum eſſet dictum ſoluatur firmato uel appoſito de ſtipulatione,& pacto nudo ſatis dictum fuit et de ſolemnitatibus ſupra in Clau-

2 ſula rati.bene verum eſt quod licet † pactum eſſet nudum, tamen ex quo fuit oppoſitum in contractu bonę fidei, & ualido,ceſſat omnis difficultas quia producit actionem,quod procederet, etiam ſi incentinenti fuiſſet appoſitum l.in bonę fidei, & l. petens, cum ibi not. C.de pact.& d.l.lecta,ubi omnes.

Inueſtiri & erogari debeat in una re immobili.

SVMMARIA.

1 *Venditor numquid poſſit inueſtire precium in pluribus rebus, an uerò teneatur inueſtire in vna re tantum, ſtante pacto de inueſtiendo.*

Diſpoſitio de pluribus loquens,in uno non uerificatur.

2 *Fideiuſſorem vnum dare promittens duos dare non poteſt.*

3 *Immobilium appellatione an ueniant annui redditus.*

GLOSSA TERTIA.

SED numquid poſſent uenditores plures res emere,& non unam tãtum cum iſta quæſtio in facto accidiſſet,fui in ea ſententia,quod non. quia cum pactum de una tantum loquatur , non debent plures

1 emi, ſicut e contra;quãdo † diſpoſitio de pluribus loquitur in uno nõ verificatur, ut trad. Ang.in conſ.56. quidam non ſuppoſitus, & ſequitur Tiraquel. in l.ſi vnquam, in uer. ſuſceperit liberos, num.232.C.de reuocandis donatio.& per ea quę tradit Ripa.in l.2.§.1.

2 nu.23.ff.ſi certum petatur,de eo qui † promiſit dare unum fideiuſſorem,qui non poteſt dare duos,de quo etiam inferius dicetur.ſed

3 an ueniant † annui reditus immobilium appellatione, uidebis Tiraq. in tract. de retractu. tit.1. §.1.nu.3. & ſeq. & de molendinis Rip. in l. quo minus.num. 126.ff.de flum.

In ciuitate uel diſtrictu Ferrariæ.

SVMMARIA.

1 *Precium ſi eſt inueſtiendum ex pacto in re immobili,intelligitur in ciuitate,uel territorio ubi celebratus eſt contractus.*

GLOSSA QVARTA.

HÆC Clauſula eſt poſita ad maiorem declarationem, quia etiam ſi ſimpliciter dictum eſſet quod precium deberet inueſtiri in re immobili, dẽret intelligi in Ciuitate, uel territorio ubi celebratus eſt contractus, ut trad. Alexander,

1 † dicens ita conſuluiſſe in ciuitate Bononię, & ibi ſequitur Iaſon, & Iacob. de Sancto Georgio, in l. ſi fideiuſſor. §. ſi neceſſariæ. ff. qui ſatiſd. cogan. ſequitur Marſ. alia adducens in l.de minore §.plurimum,ff.de quæſt. nu.37.& in dicta Rubrica de fideiuſſ. quæſt. 34.num.262. & Boer.deciſione 99.ad fin.& Rod.in d. l.ſecunda.foro II.libro ſecundo,§. ulterius quæritur,nume.17. pag.751.& Roland.a Val.conſil. 58.nu. 19.1.uol.& Cęſar Vrſil. in addi.ad Afflic.ad deciſionem 137. numero 4.

Quæ

Quæ perpetuò ſtare debeat hypothecata, et obligata pro euictione dictarum rerum vt ſupra venditarum.

S V M M A R I A.

1 *Perpetuò, dictio, quod modis ſumatur.*

2 *Fundum obligare cenſetur qui mutuo accipit pecuniam, uel legat ſuper illo.*

GLOSSA QVINTA.

1 DIctio, perpetuò, † diuerſimodè accipitur, quandoque ſine temporis præfinitione, quandoque pro tempore præfinitio, ut per Cag. in l. 2. n. 78. & ſeq. C. de pact. inter empt. & uend. & latius Tiraq. in tract. de retract. tit. 2. §. 1. gloſ. 2. nu. 8. & ſeq. de obli g. & hypotheca diximus ſuprà in Clauſula oĩa & ſingula fol. 74. & ultra ea adde Ripã in Rubrica, ff. de pigno. & hipo. nu. 4. Et ſcien-
2 dum eſt, † quod ſi quis mutuo acceperit pecuniã, uel legauerit ſuper aliquo ſuo fundo, cenſetur ipſum obligare. Bar. in l. fundus, de annu. lega. & in l. codicilis, §. inſtituto, per illum tex. de leg. 2. cum alijs citatis per Ripã, in d. Rubrica nu. 5. & Craue. conſ. 20. nu. 10.

Quantum ſit pro parte dictorum de Amadæis venditorum.

GLOSSA SEXTA.

PER hanc Clauſulam limitatur generalitas de qua ſupra in præcedenti Clauſula, quia non eſt æquum quod pars præcij ſpectans ad hos de Amadęis uenditores deberet inueſtiri in re quæ etiam pro partibus aliorum uenditorum eſſet obligata.

Vel præſtari debeat per ipſos de Amadæis uenditores fideiuſſor.

S V M M A R I A.

1 *Venditor non tenetur præſtare fideiuſſorem emptori de euictione, niſi per pactum expreſſe conuentum ſit quod præſtetur.*

2 *Venditor quibus caſibus teneatur de euictione fideiuſſorem præſtare licèt non ſit conuentum de hoc.*

GLOSSA SEPTIMA.

1 REgulariter nõ tenetur uenditor † præſtare fideiuſſorem de euictione emptori: ſi tamen per pactum expreſsè conuentũ eſt, quod pręſtetur, præſtandus eſt, l. illud quęritur, in prin. & l. emptori, in prin. ff. de euict. & talis fideiuſſor vulgo auctor ſecundus dicitur ut dicit text. in d. l. illud quæritur, qui etiam dicitur confirmator, §. & nõ ſolũ, in Authẽ. de fideiuſſo. colla. 1. & quod quando eſt factum ſpeciale pactum de pręſtãdo, præſtari debeat, eſt ẽt tex. in l. 1. §. ſtipulationum, in fi. ff. de pretor. ſtip. ubi Bar. Caſtr. & alij in l. fi. §. 1. ff. de reſcin. uend. in l. ſi dictum, in prin. de euict. in l. pacta conuenta in prin. de cõtrah. empt. Spec. in tit. de empt. & uend. §. 1. uerſ. fideiuſſoris pręſtatione, nu. 7. Bar. in d. §. ſtipulationum, & Fab. in tract. de emp. & uend. 6. q. princ. 12. q. nu. 51. ubi po-
2 nunt caſus † in quibus tenetur uenditor præſtare fideiuſſorem de euictione vltra hunc quando eſt expreſſum, & conuentum per pactum ſcilicet quãdo pater uendit bona filij, l. 1. ubi Bal. C. de bon. mat. quando uenditio per reſcriptũ principis confirmatur, l. vniuerſa, ubi Bal. C. de preci. Imper. offeren. ſi ſit cõſuetudo in loco, l. quod ſi nolit §. qui aſſidua, ff. de edil. edict. & quando ante ſolutum precium mouetur quæſtio emptori l. ſi poſt perfectam, C. de euict. de quo inferius latius dicemus ſuper uerbo. de euictione, & legitima defenſione, fol. ſequenti.

Idoneus.

S V M M A R I A.

1 *Venditor ſi debet ex pacto cautum, uel ſecurum emptorem reddere etiam ſi ſit additum ad ſenſum ſapiẽtis nõ tenetur cauere cum fideiuſſore ſed per ſtipulationem cum obligatione bonorũ.*

2 *Secus tamen eſſet ſi ſit conuentum quod idoneè caueatur, uel plenè, uel rectè, competenter, uel ſufficienter.*

3 *Fideiuſſorẽ dare obligatus, idoneũ dare debet.*

4 *Fideiuſſorem qui dare promiſit certam perſonam, quæ non vult ſe obligare, tenetur ad pœnam, et intereſſe, ſi obierit tenetur dare alium æque idoneum.*

5 *Fideiuſſorem dare obligatus, ſi ipſe principalis eſt idoneus, poteſt dare, & præſtare fideiuſſorem etiam parum diuitem.*

6 *Excuſſio bonorum fideiuſſoris eſt neceſſaria antequam deueniatur ad capturam principalis debitoris.*

GLOSSA OCTAVA.

QVando eſt conuentum inter partes quod uenditor debeat cautum uel ſecurum emptorem reddere etiam ſi ſit additum ad ſenſum ſapientis emptoris, non tenetur uenditor cauere cum fideiuſſore, ſed per ſtipulationem, cum obligatione bonorum, gloſ. accepta, in l. ſi man-
1 dato Titij, §. fi. ubi † Doct. ff. mand. trad. Spe. in d. §. 1. & ibi Ioan. And. in addi. in uerſ. ſed

quod ſi in inſtrumento nu. 9. Bart. Angel. &
Caſt. in d. l. 1. §. 1. ff. de præto. ſtip. Bal. & Iaſ.
in l. ſancimus, nu. 4. C. de uer. ſign. & eſt com
munis ſecundum Iaſ. ibi, tamen ſecus eſſet ſi
2 ſit conuentum † quód idoneè caueatur, quia
tunc intelligitur cum fideiuſſore d. §. fi. & ibi
gloſ. & trad. omnes in l. 1. ff. qui ſatiſ. cogan.
ubi Socin. nu. 8. & Iaſ. in d. l. ſancimus nu. 3.
Felin. qui etiam ponit regulam cum fallen-
tijs in capit. ad noſtram nu. 6. & nu. 8. de iure
iur. & idem ſi ſit dictum ut plene caueatur
Spec. d. §. uer. qđ ſi actum eſt, nu. 10. & Feli.
d. nu. 8. & Iaſ. d. nu. 3. uel ſi dictum ſit, quod
recte, competenter, uel ſufficienter caueatur,
ut per eos in dictis locis, uel ſi cautio inſtru-
mentalis eſſet ſuperflua ut quia aliàs promiſ
ſor erat obligatus per inſtrumẽtum uel quia
erat ſuſpectus, ut forenſis, ut per Ang. & Ca
ſtro, in d. §. 1. & in d. l. 1. & Felin. in d. c. ad no
ſtram, licèt Caſtr. in conſ. 259. ſuper ultimo
1. uol. aliter uoluerit, quando quis tenebatur
idoneè cauere, & licèt Alex. in conſ. 173. nu.
9. in 7. uideatur uoluiſſe, qđ qui tenetur face
re ſecutum teneatur dare fideiuſſorem uel pi
gnus, quod dicit intelligi ſecundum eo. in d.
l. 1. ad quæ ipſe ſe refert. Hoc autem uerbum
3 uidetur ſuperfluum, quia qui † tenetur dare fi
deiuſſorem dẽt dare idoneum, ut per Spec.
d. §. 1. uerſ. ſed ſi uenditor nume. 8. & ſi certã
4 † pecuniam dare promiſerit, & nõn vult ſe
obligare tenetur ad pœnam uel intereſſe, &
ſi obierit tenetur dare alium, equè idoneum,
ut per eum ibi, poſſet etiã iuuare hec expreſ-
ſio in caſu, quò principalis eſſet idoneus,
5 † quia ſufficere deberet ſi præſtaret fideiuſſo-
rem, etiam parum diuitem, ut per Bart. in l.
mulier, in fi. C. de iure dot. & Marſ. in d. Ru-
brica, nu. 179. quia patrimonia ipſorum ha-
bentur pro uno, ut per eum ibi, & in ſingu. 3.
6 ad hoc ubi † uoluit excuſſionem bonorum fi-
deiuſſoris etiam eſſe neceſſariam antequam
ad capturam principalis debitoris deueniri
poſſit ſi enim exprimatur quod detur, ido-
neus fideiuſſor dari debet, quia aliàs uerba eſ
ſent ſuperflua, l. ſi ſtipulatus, de vſu. et l. ſi quã
do, ff. de leg. 1.

Qui ſe, & ſua bona principaliter, & in ſolidum obligando cum ipſis uenditoribus ſe obliget.

S V M M A R I A.

1 Fideiuſſoria obligatio alteratur per clauſulam
principaliter, & in ſolidum.
Fideiuſſor dandus regulariter non tenetur prin
cipaliter, & in ſolidum ſe obligare.
2 Fideiuſſor dandus dari debet in loco contractus.
3 Fideiuſſor ſi ſe obligare debet ad ſenſum ſapien
tis emptoris, quomodo id intelligatur.
Senſus ſapientis qualiter intelligendus.

GLOSSA IX.

DE Clauſula iſta principaliter, & in
ſolidum ſatis fuit dictum ſupra ſu-
per ipſa Clauſula, & hæc Clauſula
1 alterat † naturam obligationis fideiuſſoriç,
quia regulariter fideiuſſor dãdus nõ tenetur
principaliter ſe obligare in ſolidum per trad.
per Bald. nu. 5. & Iaſ. in fi. in d. l. ſancimus, de
quo etiã ſupra diximus ſuper Clauſula, & ſe
principalẽ cõſtituẽs, fideiuſſor uero dandus,
2 † debet dari in loco cõtractus iuxta trad. per
Bar. & alios per illum tex. in d. l. fideiuſ. §. ſi
neceſſariã, ff. qui ſatiſd. cogan. de quo dictum
fuit ſupra in Clauſula. Et eorũ precibus, &c.
Hanc ẽt Clauſulã ponit Spec. in d. §. 1. 2. col.
3 1. forma Inſt. ubi addit, quod ſe † obliget ad
ſenſum ſapientis emptoris de quo pacto ipſe
trad. in d. uer. ſed, quid ſi in inſtrumẽto nu. 9.
ubi, quod ſenſus ſapientis debet eſſe, ut legiti
me liget. & caute ſecũdũ naturã contractus.

In ualida ſolemni, & ampla forma.

GLOSSA X.

DE ſolemnitate, & forma, & quid ſit,
& quomodo intelligatur ſatis ſupra
dictum fuit in Clauſula ratihabitio
nis. ad hanc Clauſulam facit Clauſula Spe-
cu. in loco proximè allegato, ubi etiã in pro-
miſſione facta per uenditorem de faciendo
cõſentire uxorem uenditioni, & alios ius in
re habere prætendentes, & de renunciari fa-
ciẽdo, iuribus ſuis addit, & in omnibus cartã
rationabilẽ ei faciet, ſed noſtra Clauſula ma-
iorẽ habet efficaciã propter ampliora uerba.

De euictione, & legitima defenſione dictarum rerum, ut ſuprà uenditarum pro dicta parte, ad prædictos de Amadeis ſpectante, & per eos uendita ut ſuprà.

S V M M A R I A.

1 Venditor qui adhuc pretium ab emptore nõ exe
git ſi mota fuerit quæſtio emptori ſuper re uẽdi
ta, tenetur præſtare emptori fideiuſſorẽ de euic-
tione, & de legitima defenſione rei uendita.
Quod procedit nedum pro euictione litis mota,
ſed etiam generaliter cuiuſcumque alterius
mouenda.
Immò etiam uenditor tenetur licet emptor obti
neret

Digitized by Google

neret in cauſa ſibi mota, uel perierit actori inſtantia.

2 *Venditor non tenetur fideiuſſorem de euictione præſtare, ſi conſtat agẽtem nullum ius habere, uel quando debitum eſt conditionale.*

3 *Cautela ne precium quocunque colore retineatur ab emptore.*

4 *Venditor ſoluto precio ſi lis de euictione moueatur an ſit obligatus præſtare fideiuſſorem.*

GLOSSA XI.

SVprà ſuper uerbis uel præſtari debeat,
&c. fuit dictum quod regulariter uenditor non renetur præſtare fideiuſſorem de euictione, præterquam in caſibus ibi citatis, ſed quia ultimus caſus ibi tactus, quando imminet euictio in limine contractus ſæpius accidit, & conuenit materiæ noſtræ, non erit impertinens aliqua ſuper eo ſcribere, cætera ad materiam euictionis, & eius promiſſionis pertinentia ſuo loco reſeruantes. Tenetur itaque uenditor, qui adhuc precium ab emptore non exegit ſi mota fuerit quæſtio emptori ſuper re uendita, præſtare fideiuſſorem de euictione emptori & de legitima defenſione rei uenditæ, l.pen.
1 §.fin.ff.de periculo, † & com.rei. uend.& d.
l. ſi poſt perfectam, C. de euict. & ibi Doct.
trad. Spec.in d.§.1.uer. verumtamen, nume.
8. Bart. & Caſt. in d.l.1.§.ſtipulationum de
præto.ſtip. Fab.d.12. quæſt.num. 51. Quod
procedit nedum pro euictione illius litis motæ, ſed etiã generaliter cuiuſcumque alterius mouendæ, gloſ. in uerbo. ſatis, in d.l.ſi poſt perfectam. Ioan. Andr. in add. ad Spec.in d. uer. ueruntamen. Bartol. in d. §. ſtipulationum, nu.2.& Fab.d.12.q.nu.52. fortius uoluit Caſtr. in conſ.46. Super eo quod quæritur, nu.1. 1.uol. quod etiã quãdo emptor obtineret in cauſa ſibi mota uel perierit inſtantia actori, tamen teneatur uenditor ad præſtan. fideiuſſorem pro quacumque euictione generaliter, pro §.primum l.fi.ff.de reſcind. uend. cuius tamen contrariũ uidetur uoluiſſe Alex.in conſ.65. Omiſſis argumẽtis nu.3.5.
2 uol. ubi uoluit uenditorem † nõ teneri ſi conſtat agentem nullum ius habere, uel quando debitum eſt conditionale, in quo ſtãdum eſt arbitrio iudicis qui debet conſiderare an actor fuerit ſubmiſſus ab emptore ad inferendum litem, ut oneret emptorem fideiuſſione ad quam alias non tenebatur qui etiam poteſt deferre iuramentum ipſi actori an procurauerit dictam quæſtionem moueri, ut per Ioan. And. in d.add. incipit facile erit ſub d. uerſ. uerumtamen. Caſt. in d. §. ſtipulationũ. in fi. de quo per Afflict. deciſi. 171. Et quia facile poteſt emptor ne precium ſoluat ſubmittere petitorem qui moueat qõnẽ, propterea Io. And. in d. addi. quem ſequitur Fab. d. nu.
3 52. dat † Cautelam ut res non tradatur emptori niſi ſoluto precio, uel fiat pactum quod etiam lite mota non poſſit retinere precium ſed illud ſoluere teneatur, uel cenſeatur eum habere precario à uenditore quo uſque ſibi fuerit ſolutum integrum precium, ut per eos
4 ibi, ſed ſi ſoluto precio † moueretur lis, nõ haberet locum regula prædicta de fideiuſſione præſtãda pro euictione, licèt Io. And. in add. in d. uer. uerumtamẽ, incipit, quia iſte §. poſt Guid. de Suza. aliter uoluerit, cuius contrarium eſt uerius, & communiter tenetur ut per gl. primam in d.l. ſi poſt perfectam. Bar. & Caſt. in d. §. ſtipulationum, Caſtr. in dicto cõſ. 46. nu.2.& Fab.d.nu.52. de quo aliquid per Ripã in l.1.§.ſi hæres, n.31.ff. ad Trebel.

Nec aliter uel alio modo poſſint dicti emptores cogi ad ſolutionem dicti reſidui ipſius precij.

SVMMARIA.

1 *Emptor non poteſt dici in mora ſoluendi preciũ tempore ſtatuto, & præfixo ſolutioni, ſi fideiuſſor de euictione non ſit præſtitus iuxta conuenta ſtante maximè Clauſula, quod aliter nec alio modo poſſit cogi emptor ad ſolutionem precij.*

2 *Pactum, quod uel ſit inempta non ſoluto precio locum non habet, cum per uenditorem ſtetit.*

3 *Venditor habet electionem ſi alternatiuè ſit dictum quod inueſtiat precium, uel fideiuſſorem det.*

GLOSSA XII.

DE iſta Clauſula quæ habet præciſam naturam ſupra diximus ſuper
1 ea fol. 78. qua appoſita † emptor non uidetur poſſe dici in mora ſoluendi precium tempore ſtatuto, & præfixo ſolutioni, licèt dies aliàs interpellet pro homine, l. magnam, C. de contrahen. & committen. ſtipulatione; immo etiam ſi eſſet factum pactum quod ſolutione precij non facta res eſſet
2 inempta, cum per † uenditorem ſtetiſſet pactum locum non haberet, ut eſt text. in d. l. in §.1.ff. de reſcind. uend. ſed contrarium tenet Soci. in conſ. vltimo nu.3. uol.3. Beto. conſ.136.nu.6.& ſequen. in 2.uol.& 200.in
3 fi. in 1. ubi uidendũ. Et cum hic † factũ ſit pactum de inueſtiendo, aut fideiuſſorem dando, electio erit uenditoris, & ſic debitoris, ſeu rei, qui alterum adimplere tenetur, l. plerumque in fi.ff. de iure dot. §. huic aũt, inſtit. de actio. & c. in alternatiuis, de reg. iur. in 6.

CLAVSVLA XLIII.

Quem Antonium Mariam fideiuſſorem, & principaliter obligatum ut ſupra.

SVMMARIA.

1 Debitor tenetur conſeruare indemnem fideiuſſorem, & reſarcire omnia damna propterea paſſa licèt nihil ſit dictum.

2 Fideiuſſor qui ſoluit pro reo habet actionem mandati contra ipſum reum.

Quod procedit etiam ſi ſine mandato, ſed præſente reo fideiuſſiſſet.

GLOSSA PRIMA.

HÆC eſt clauſula promiſſionis conſeruationis indemnitatis fideiuſſoris factæ per reos, quam latioribus uerbis ponit Specu. ubi facit inſtrumentum de hac promiſſione in d. tit. de fideiuſſo. §. ſequitur. Et licet non apponeretur expreſsè in inſtrumentis, tamen non eo minus teneretur reus conſeruare indemnem fideiuſſorem, & ſibi reficere omnia damna propte-
1 rea paſſa. capit. 2. de fideiuſ. & eſt de† natura fideiuſſionis ſecundum Bal. in l. conſtitutionibus, C. de uſur. trad. Abba. conſi. 60. Quoniam, nu. 1. in princ. & conſi. 82. conditoris omnium, in fi. & uidetur tenere Alexand. conſ. 114. Super eo. 3. uol. Marſ. d. Rubrica de fideiuſ. q. 26. nu. 193. & q. 44. num. 315. & admittit Pariſ. conſ. 104. nu. 12. 3. uol. Et fi-
2 deiuſſor† qui ſoluit pro reo habet actionem mandati contra reum. §. ſi quid autem, Inſtitur. de fideiuſſ. quod procedit etiam ſi ſine mandato ipſius ſcilicet tantum eo præſente fideiuſſiſſet. l. qui fide. ff. mand. & facit. l. tutor. in fi. ff. de fideiuſ. ſi uero pro abſente haberet actionem negotiorum geſtorum, l. ex mandato, ff. manda.

Dicti emptores vt ſupra agentes, & obligantes promiſerunt prædicto D. Antonio Mariæ præſenti, & ſtipulanti pro ſe, & ſuis hæredibus, indemnem.

SVMMARIA.

1 Conſeruare indemnem ita intelligitur ut nullum damnum patiatur is cui ſit promiſſio.

Conſeruare indemnē promittens, eſt ſtatim obligatus licet exactio ſuſpendatur.

Conſeruare indemnem obligatus ad qua teneatur.

Fideiuſſor indemnitatis quando teneatur etiam ultra ſortem, & uſuras.

Fideiuſſor indemnitatis conueniri nequit niſi excuſſo prius principale.

Declara tamen ut hic.

2 Fideiuſſor indemnitatis non tenetur quando culpa illius cui fuit promiſſio indemnitatis facta damnum contigiſſet.

3 Fideiuſſor indemnitatis an, & quo caſu ad uſuras teneatur.

4 Fideiuſſor tenetur ſe defendere, & opponere exceptiones omnes ſibi uel reo competentes, excepta exceptione procuratoria, & excuſſionis non facta.

5 Fideiuſſor appellare debet ſi ſibi ſit facta iniuria.

6 Fideiuſſor ſi ſuccumbit culpa ſua, ſibi eſt imputandum.

7 Fideiuſſor ſi non fouebat iuſtam cauſam, & uoluit litigare, nō recuperat ſumptus factos a reo.

Quod intellige ut hic.

8 Fideiuſſori ſunt ſubminiſtrandæ expenſæ pendente etiam iudicio.

9 Fideiuſſor iudicatum ſolui, non tenetur defendere, & ſi iudicium ſubit, & ſuccumbit, non recuperat expenſas.

GLOSSA SECVNDA.

DE promiſſione indemnitatis habetur in l. 2. C. ſi mater ind. promiſ. & in l. quæro in fin. princ. ubi not.
1 omnes, ff. loca. & qui† tenetur aliquem conſeruare indemnem, intelligitur ſecundum quod uerbum ſonat ut nullum damnum patiatur is cui promiſſio fit, ut per Bart. in d. l. quæro. numero 4. Bald. in l. 1. nume. 1. C. de reuo. his quæ in frau. cred. & in Rubrica, C. de verbo. ſignif. 7. q. & ſtatim eſt promittens obligatus licèt exactio ſuſpendatur, ut per Bart. in l. 1. C. de conue. fiſ. debit. lib. 10. Alex. cōſ. 29. Clariſſime Doct. nu. 25. 7. uol. & Dec. admittit conſ. 551. nu. 7. Et tenetur promittens ad ſortem, & vſuras ut per omnes in d. l. quæro, in princ. & ad omnia dāna & intereſſe, ut per Dec. d. conſ. Pariſ. d. conſ. 16. nu. 124. in 2. & in cōſilijs ſupra citatis, & in capit. immunitatis ſuper eadem Clauſula ubi etiam citauimus Ruin. & Socin. iun. ut ibi quando autem fideiuſ. teneatur ultra ſortem etiam ad uſuras, habetur in d. l. quæro, per gloſ. & Doct. in l. fideiuſſores magiſtratuū, §. j. ff. de fideiuſ. & in l. fideiuſſor. C. eod. & Azo in ſumma eiuſdē tit. Et tenetur promittens ad dēfenſionem, & ad ſubeundum iudicium pro fideiuſſore, l. pater, ubi Bartol. numero primo, & tertio, iuncta l. ſecunda; ff. de dote prælegata. Bald. in l. cum tibi. C. de euicti, & alij citati ſuprà. Et licèt quando

quis

quis promittit aliquem conſeruare indemnē
à fideiuſſione pro altero facta, cenſeaт̄ fideiuſ
ſor indemnitatis, qui non poteſt conueniri,
niſi prius excuſſo principali pro quo fideiuſ-
ſio facta fuit, & idem in eo qui promiſit ſol-
uere id quod minus à debitore conſequi poſ
ſet etiam ſi renunciaſſet beneficio de fideiuſ-
ſoribus ut ſupra dictum fuit ſuper Clauſula
renunc. benefic. de fideiuſ. ſecus tн̄ eſt in reo,
qui promittit eius fideiuſſorem indemnē cō-
ſeruare, tunc enim plenius hæc promiſſio in-
terprætatur ut trad. Bald. in l. ſi pro ea, 12. q.
nu. 13. C. mand. Non procedunt tamen præ-
2 dictam quando culpa † illius, cui indemnitas
promiſſa fuit, damnum aliquod ſibi contigiſ
ſet, tunc enim promittens minime ſibi tene-
retur. Alex. d. conſ. 114. nu. 2. in 3. Soc. conſ.
70. in 3. vol. Pariſ. d. conſ. 104. num. 12. & Ca
gnol. in l. quod quis ex ſua culpa, in fi. ff. de re
gul. iur. ꝙ autem de uſuris ad quas promittēs
tenetur ut ſup. declaratur procedere ſi modo
fideiuſſor fuerit de facto coactus ad ſoluen.
uſuras ipſas, ut per Alber. in l. 1. col. fin. C. de
Sum. Trinit. & Fide Catho. Alex. conſ. 107.
pro inueſtigatione, col. pen. 2. uol. aliàs 8. nu.
2. in 6. Dec. conſ. 456. nu. 2. 686. nu. 4. vel ſi iu
ratus ſoluere promiſiſſet ſecus uero ſi oppo-
nendo potuiſſet ſe ab eis liberare non ſolue-
re ut per gloſ. in d. c. 2. Spec. in d. §. de fideiuſ.
quid ſi fideiuſſor, nu. 9. Bald. in d. l. confeſſio-
nibus, Cagnol. poſt Alber. in d. l. quod quis
ex ſua culpa. & Bart. Brix. in qq. uenere. q. 75.
utrum fideiuſſor quam quæſtion. diſputant
Laur. de Rodul. in c. conſuluit. quæſt. 47. per
12. concluſiones diſtinguens de uſur. & Am
bro. de Vigna. in d. c. ſeu tract. de uſur. nu. 34.
& ſequen. Sciendum etiam eſt, quod fideiuſ-
ſor tenetur ſe defendere, & opponere exce-
ptiones ſibi uel reo competentes ut exceptio
nē doli, non nu. pecu. pacti conuenti, & ſimi-
les ſi ſciebat reo, uel ſibi competere, l. ſi fide-
iuſſor, in princ. ff. manda. ſecus in exceptione
procuratoria, d. l. §. quędam, & in exceptione
excuſſionis non factæ Caſtr. conſ. 232. in cau
ſa quā uetiatur ad fi. vbi conſuluit deciſiuè 2.
5 vol. immo, & debet † appellare ſi ſibi ſit facta
iniuria ſi modo ſibi conſtat de iniuſtitia. d. l.
ſi pro ea, & ibi Bal. nu. 2. & trad. Io. Andr. in
addit. Spec. in tit. de iud. 4. par. §. ſpecialia, in
addit. incip. dicit Ioan. de Bla. & de quo in l.
ſi procuratores, §. ſi ignorantes, ff. mand. etſi
6 culpa ſua † fideiuſſor ſuccumbat, ſibi eſt impu
tandum. l. exceptione, ubi omnes, ff. de fide-
iuſſ. vbi Bart. & alij exemplificant in eo qui
ineptè oppoſuit exceptionem uel non oppo-
ſuit uel non conduxit aduocatum, uel condu
xit ignarum, ſeu iudicem prouocauit, his uel
ſimilibus caſibus non repetit, et idem eſt, quā
7 do non fouebat † iuſtam cauſam, & uoluit liti
gare, nam non recuperaret ſumptus factos à
reo, ut per Pariſ. d. conſ. 104. quod ego intelli
go ſi notorie apparebat de non iure ſuo ſecus
in dubio quia cū teneatur ſe defendere ut ſu-
pra poſſet etiam recuperare expenſas factas
8 immo pendente † iudicio tenetur reus illas ſi
bi ſubminiſtrare. Bart. in d. exceptione in fi.
ſequitur Marſil. in d. Rubrica, d. quæſtio. 26.
nu. 193. Et in dubio licet ſibi ſit facta iniuria,
cum non cōſtat de eius culpa repetit omnia
à reo. Spec. d. §. 1. nu. 17. Abb. d. conſ. 60. nu.
1. Rip. in tractatu de peſt. 2. par. de priui. con-
tract. nu. 93. Aliud tamen eſt in fideiuſſore iu
9 dicatum † ſolui is enim non tenetur defende-
re. etſi iudicium ſuſcipit, & ſuccumbat, non
recuperat expenſas, ſecus ſi obtineat, text. eſt
in l. iam tamen. §. in hac ſtipulatione, ff. iud.
ſolui.

Eiuſque hæredes & bona indemnes & indemnia.

SVMMARIA.

1 *Fideiuſſor indemnitatis non ſolum tenetur ei,*
qui promiſit, ſed & hæredibus, & bonis.
2 *Fideiuſſor numquid poſſit ante quam ſoluat ad*
uerſus fideiuſſorem indemnitatis agere ut ip-
ſum indemnem conſeruet, & ab obligatione li
beret.
Fideiuſſor, qui ſtetit per multum tempus in fide-
iuſſione poteſt præſente ſe liberari.
3 *Fideiuſſor ad hoc ut poſſit ante ſolutionem quid*
faciendum.
4 *Fideiuſſor aliquando licet per multum tempus*
ſteterit in obligatione non poterit tamen petere
ſe liberari.

GLOSSA TERTIA.

ETiam ſi de indemnitate hæredum uel
bonorum nulla fieret mentio tamen
promiſſio indemnitatis extenderetur
ad eius hęredem & bona. l. ſi pactum, in fi. ff.
de probat. & l. veteris, C. de contrah. & com
1 mitt. ſtipu. cum alijs trad. † ſupra in Clauſula
pro ſe, & ſuis hæredibus, & per Cagnol. poſt
Dec. in d. l. hęredem, nu. 2. ff. de reg. iur. ſic e-
tiam non cenſeretur quis indemnis ſi eius bo
na grauarentur, & poſſent ſibi uel habēti cau
ſam ab eo auferri, tamen ad maiorē declara-
tionem exprimitur ut ſæpiſſime dictum fuit.
Sed nūquid fideiuſſor antequā ſoluat poſ-
ſit agere contra eum, ut ipſum indemnem cō
2 ſeruet, & ab obligatione liberet, & † tenen-
dum eſt quod non regulariter; tamen regula
fallit in pluribus caſibus, ſi eſt condemnatus
ad ſol-

ad ſoluen. l. fideiuſſor ꝑ uendirore. ff. de fideiuſ. ſi ſit factum pactũ a principio ut teneatur vſque ad tale tempus, & exinde debeat liberari; uel debitor principalis cæperit bona dilapidare ut iuſte fideiuſſor timere poſſit ne efficiatur non ſoluendo, d. l. ſi pro ea. uel diu ſtetit in obligatione quod eſt arbitrarium iudici. l. Lucius, ff. mand. & c. ſi. qui tres ex dictis caſib. ponit, de fideiuſ. & ibi gl. addit quartũ caſum de pacto ſpãli. Io. And. in addi. in d. §. ſpecialia, in tit. de iud. 4. par. nu. 3. Guid. Pap. deciſ. 117. Fideiuſſor. Marſ. d. Rubric. quæſt. 31. num. 216. & Afflic. qui ponit quinque caſus, deciſ. 241. n. 3. & idem eſt ſi de proximo eſſet condemnandus, ut per Doctor. in dictis locis addit etiam Alexander, conſ. 72. Viſis, & diligenter nu. 6. uol. 2. idem eſſe quando quis eſt obligatus ex inſtrumẽto guarentigiato habente executionẽ paratam, ut ſentẽtia. quod admittit Guid. Pap. d. deciſ. & ſequitur Marſ. d. nu. 216. licet in Apoſtil. ad Alex. in d. conſ. aliud teneatur, & contrarium firmat Rodo. Suarez, in repe. l. poſt rem iudicatam, in c. ſeu §. incip. uiſum eſt ſupra, nu. 8. & 11. fol. 670. & ſequ. cuius opinio uerior uidetur ꝑ trad. per eũ ibi, & in praxi dicit ſeruari Galeſ. in tracta. ad for. Came. oblig. 3. par. 2. q. in Rubrica, de perſo. petentis executionẽ, nu. 5. Idem eſt ſi fideiuſſor non ſoluiſſet, ſed tantum depoſuiſſet quantitatem conuentam. l. qui mutuam. §. fideiuſ. ff. mãd. & l. fideiuſſor qui minor, ff. de fideiuſ. & Marſ. ibi, qui ẽt plures caſus ponit, illos etiam quinque caſus ſupra tactos ponit. Soci. in reg. 192. Fideiuſſor, in fallen. ad dictam regulam, & in regu. præcedenti plures alios caſus ponit ſub regula quod qui ſteterit diu in fideiuſſione poteſt petere ſe liberali apud quos ſunt uidendi, & ad de Pet. Duen. qui alios caſus refert in regula 336. Fideiuſſor. Ad tollendum tamen omnes difficultates, ut fideiuſſor poſſit agere ante ſolutionem, bene eſſet in inſtrumentis addere
3 expreſſum pactum † quod reus teneatur quãdocumque, & quoties per fideiuſſorem petitum fuerit ipſum ab obligatione eximere, & liberare, per d. l. ſi pro ea, quam Cautelam dicit Rodo. loco prȩallegato nu. 14. fuiſſe ſolitum practicare, quam praxim docet etiam Ang. in d. l. ſi pro ea. Quȩ autẽ dicta ſunt de fideiuſſore qui diu ſtetit in obligatione, quod poſſit agere ut liberetur, d. l. Lucius, cũ alijs
4 ſupra citatis, non procedit, † quando quis fideiuſſit pro debito conditionali, ut pro euict. alicuius rei, pro dote reſtituẽda, uel pro tutore qui non põt conueniri ante finitam tutelã licet enim fideiuſſor diu in hac fideiuſſione ſteriſſet, nõ poteſt agere ut liberetur, quia nõ ſtetit in obligatione quæ nondum fuit purificata, cum nũquam fuerit actum de euictione. uel uenit caſus reſtituendæ dotis, uel poteſt agi actione tutelȩ. ita trad. Cinus, Bal. & alij in d. l. ſi pro ea. Bart. Bald. Caſtr. & Alex. poſt Iac. de Aret. in l. facere poſſe. ff. ſol. matr. Marſ. d. quæſtio. 31. nu. 225. Socin. reg. 147. aliàs 191. 1. fallent. & Afflict. deciſione 241. nu. 4. ſi tamen id expreſſe permitteretur, & emptor uel alius creditor conditionalis nollet mutare fideiuſſorẽ, & alium accipere ad id enim non tenetur, l. ſi mandato. §. 1. ff. mãda. tunc ſatis eſt ſi promittens præſtet fideiuſſorem idoneum de conſeruando illum primum fideiuſſorem indemnem ab obligatione, ut trad. Bald. in l. 2. §. 1. in fi. Lecturȩ antiquæ, ff. ſi cert. pet. & in l. 2. nu. 9. C. de ſenten. quæ ſine certa quantit. & in l. ſi pater, cum quo communiter tranſeunt ibi Doctor. C. de collat. & trad. Alex. alias deciſiones citans in d. l. facere poſſe num. 2. vide, & Hercul. trac. de cautio. de non offen. c. 50. nu. 75.

Ac penitus ſine damno conſeruare.

SVMMARIA.

1 Fideiuſſor numquid poſſit proteſtari aduerſus creditorem ut agat aduerſus debitorem, et creditum exigat dum eſt ſoluendo, & ſi creditor negligat, numquid excuſetur.

L. ſi fideiuſſor creditori, ff. de fideiuſſor. declarata.

GLOSSA QVARTA.

De iſta Clauſula aliqua trad. Pariſ. conſ. 58. nu. 11. 1. uol. & dictum fuit ſup. fol. 120. & de dictione penitus, etiam ſupra ſuper eo. verſ. Sed pone quòd lapſum eſt tempus exigendi debitum pro quo præſtitus eſt fideiuſſor creditor differt exigere, & dubitat fideiuſſor ne reus labatur facultatibus interim, & propterea denuntiat creditori ut agat contra debitorem, & creditum exigat dum eſt ſoluendo, ac proteſtetur, quod ſi efficiatur non ſoluendo, non uult te-
1 neri, numquid excuſetur † fideiuſſor ſi negligat creditor exigere, ſi poſtea reus non ſit ſoluendi? In hac quȩſt. diſtinguendum eſt, quod ſi fideiuſſio ſit facta de ſoluen. id quod creditor ab aliquo puta Titio exigere non poterit, de qua ſupra dictum fuit, & eſt caſus in l. ſi fideiuſſores, in prin. ff. de fideiu. & in l. inter creditores, ff. eod. & tunc certum eſt quod negligentia ſua nocet creditori, d. l. ſi fideiuſſores, & trad. omnes in l. ſi fideiuſſor creditori, ff. eo. & Ruin. cõſ. 45. n. 4. & 5. 5. uol. ſi uero ſimpliciter eſt facta fideiuſſio et pure, aliud eſt, d. l. ſi fideiuſſor creditori, quæ procedit ſecundum

dum

dum ius antiquum ante ius Anthentic. uel quando eſſet renunciatum beneficio de fideiuſſ. ut in caſu noſtro de quo latè dictum fuit. Er hoc niſi in pniciē fideiuſſoris, ut ipſum cōuenire poſſet ad ſoluen. creditor differet, arg. l. 1. §. denique, & l. 2. §. pen. ff. de aqua plu. arcen. ubi attenditur animus nocendi. ita dicit gloſ. & ſequitur ibi Bar. qui dicit in dubio nō cenſeri dilatum in necem fideiuſſoris in d. l. ſi fideiuſſor, & cæteri ſequuntur ſed quando habet locum beneficium excuſſionis, ut quia ei non ſit renūciatum illa lex ſi fideiuſſor creditori, uidetur conuenta, ut tenet Bart. ibi, & ſentit Caſtr. & propterea quemadmodum in cau. d. l. ſi fideiuſſores creditor negligens exigere præiudicat ſibi reſpectu fideiuſſoris; ita etiam in caſu iſto ſi ſit ſibi denūciatum, ut agat & creditum ſuum exigat. ita firmāt Bal. in lectu. anti. ad fi. Caſtr. nu. 10. & Alex. nū. 10. cum quibus uidetur tenere Dec. in 1. noti. in allegata lege fi. in prin. ff. ſi cert. pet. quam opinionē defendit Alex. uel Imol. & Raph. tenentes contrarium, in l. decem, nu. 3. & ſequen. ff. de uerb. oblig. & ita cum caſus mihi accidiſſet practicari feci. Bart. tamen in d. l. ſi fideiuſſor creditori dat alia remedia fideiuſſori ut offerat debitum creditori, ut faciat ſibi cedi actiones, l. fideiuſſoribus. ff. eod. titu. uel deponat, & agat contra reum ante quàm labatur facultatibus, d. l. fideiuſſor qui minor eod. tit. de quo ſupra in præcedenti Clauſula dictum fuit.

A præſenti fideiuſſione promiſſione & obligatione per eum factis.

S V M M A R I A.

1 *Promiſiſſe, fideiuſſiſſe, & obligaſſe differunt.*

GLOSSA QVINTA.

1 DIfferunt † inter ſe aliquem promiſiſſe, & fideiuſſiſſe, ac ſe obligaſſe, quia quando quis promittit de euictione uel in caſu reſtitutionis dotis cum nondum purificata fuerit conditio, nondum dicitur obligatus proprie, nec dicitur ſtetiſſe in obligatione, licet ſteterit in promiſſione & fideiuſſione, quod eſt conſiderandum pro formando libello ut Baldus, not. in dicta l. ſi pro ea, numero quinto, & Alexander, in dicta l. facere poſſe, numero primo, ut tamen nihil excludatur, omnia uerba hæc copulatiuè apponuntur & ad maiorem declarationem etiam additur ſequens Clauſula.

Et ab omnibus & ſingulis in præſenti inſtrumento contentis.

S V M M A R I A.

1 *Fideiuſſor ſi ſoluit creditori & repetat a reo numquid debeat probare ſolutionem per ueram numerationem ſeu ſatis ſit probare per confeſſionem creditoris.*

2 *Fideiuſſor repetit a reo etiam ſi non uerè neque realiter ſoluerit ſed tantum delegauit debitorem ſuum licet inopem.*

3 *Fideiuſſor & ſi nihil ſoluat exigit à principali ut ſi ſucceſſit uenditori; uel gratis fuit liberatus contemplatione ipſiuſmet fideiuſſoris.*

4 *Fideiuſſor ſoluens id reo notificare debet.*

5 *Fideiuſſor licet ſit uſque ad certum tempus obligatus elapſo tamen dicto tempore poteſt ſoluere, & liberare debitorem, & ab eo repetere.*

GLOSSA SEXTA.

DE iſta Clauſula ſatis ſcriptum fuit ſupra in Clauſula ratihabitionis in verbo, omnium & ſingulorum & ſuper uerbo, cum omnibus in eo conuentis. Et quia in inſtrumento fuit promiſſa ſolutio per fideiuſſiones quem reus indemnem con-
1 ſeruare promittit quæritur an † fideiuſſor ſoluat creditori, & repetat à reo debeat probare ſolutionem per ueram numerationem ſeu ſatis ſit probare per confeſſiones creditoris, quod tenent gloſ. & Bart. per uerbum forte in l. duobus, §. 1. ff. de inofficioſ. & Fulgoſ. ſequitur ac nonnulli alij, quos citat Marſ. in dicta Rubrica 35. quæſt. nu. 265. ſed tamen tenendum eſt contrarium ut tenuit Bar. in conſil. 160. Titius promiſit, & communiter omnes in d. l. duobus, §. 1. Afflict. deciſ 91. nu. 3. Marſ. alios citans d. nu. 265. etiam Tiraquel. in tracta. de retract. tit. 1, §. 1. gloſ. 18. nu. 84.
2 & tit. 2. §. 4. gloſ. 6. nu. 17. Repetit † etiam fideiuſſor à reo, & debitore etiam ſi non uere, & realiter ſoluerit creditori, ſed debitorem ſuū ſibi delegauerit, etiam inopem. l. qui debitorem, ff. de fideiuſ. immo etiam, & quandoque
3 † etſi nihil ſoluat exigat, ut ſi ſuccedit creditori. l. ſi rei cum damnatur, ff. mand. & l. heres, §. fi. ff. de fideiuſ. ſicut etiā ſi gratis liberetur cōtēplatione ipſius fideiuſſoris ex cauſa donationis, uel remunerationis. l. idem quod §. fi. ff. mand. ſecus ſi ſimpliciter, l. ſi uero non remunerandi, in princ. ff. eo. de quo per Marſil.
4 in d. Rubrica, quæſt. 43. num. 312. Debet † tamen fideiuſſor ſoluens id notificare reo, ne forte is iterum ſolueret. l. ſi fideiuſſor, §. ſi cū debitor. ff. mand, quibus addendum eſt quod
5 licet † fideiuſſor eſſet tempore liberatus, ut

quia

quia ſe obligauit vſque ad certum tempus tantum, tamen poteſt ſoluere & debitorem liberat, ac ab eo repetere poteſt. dicta l. ſi fideiuſſor. §. finali.

Omnibus ipſorum emptorum & ſuorum vt ſupra iudicijs, ſumptibus, periculis, & expenſis.

SVMMARIA.

1 Fideiuſſori pauperi, & non habenti unde ſoluat ſi grauetur a creditore quomodo ſit ſuccurrendum ne carcer. mancipetur.

GLOSSA SEPTIMA.

Quia promittens aliquem conſeruare indemnem tenetur eidem ad omnia damna, intereſſe, & expenſas, & ad ſuſcipiendum iudicium in ſe, ipſumque defendendum, ut ſupra diximus in Clauſul. Quem Dominum Antonium Mariam cum Clauſ. ſeq. hæc Clauſula videtur eſſe magis ſuperflua, quam neceſſaria, ſuper qua tamen in capitulo euictionis Deo dante aliqua ſcribemus, ſed quid ſi fideiuſſor eſt pauper, & nō habet unde ſoluat, & grauatur à creditore,
1 quo modo poteſt ſibi † ſuccurrere. ne carceri mancipetur. dici poteſt hoc caſu ſolui de bonis debitoris, l. ſi procuratorem, §. ſi ignorantes. ff. mand. & ibi Bart. & alij trad. Marſ. in d. Rubr. q. 54. nu. 364. Pariſ. d. conſ. 104. nu. 8. 3. uol. & Rod. in decla. dictæ l. ſecundæ foro ll. lib. 2. in §. ſed pone. q. nu. 26. fol. 784.

Omni iuris, & facti exceptione remota.

SVMMARIA.

1 Executio ſententiæ lata contra principalem, numquid fieri poſſit contra fideiuſſorem.

2 Sententia lata contra fideiuſſorem, quæ contra eum executioni mittitur numquid ad eius inſtantiam poſſit mitti executioni contra reum ſine alio proceſſu.

GLOSSA OCTAVA.

De iſta Clauſula ſæpiſſimè ſupra dictum fuit, nunc duo pro complemento huius materię uidenda ſunt, & primo numquid executio ſententiæ latæ contra principalem, poſſit fieri contra fideiuſſorem & concludendum eſt quod contra
1 fideiuſſorem † iudicis poteſt. l. fina. vbi omnes, per illum tex. C. de vſur. rei iud. Bart. in l. 1. ff. iud. ſol. Guido Papa quæſtion. 26. Fuit inter. & Cagnol. in l. in eo quod plus, §. 1. in fin. ſecus uerò in fideiuſſore contractus. Guid. Pap. dicta quæſtione. Marſil. in dicta Rubrica, quæſtione 49. numer. 349. & Rod. in dicta l. poſt rem iudicatam, in §. incip. viſum eſt ſupra, numero primo, fol. 667. & in dicta l. ſecunda, dicto §. 53. pone, numer. 20. vbi nu. 21. extendit.

2 Secundo numquid ſententia lata contra fideiuſſorem, quæ executioni mittitur contra eum, poſſit ad eius inſtantiam pariter executioni mandari contra reum ſine alio proceſſu. In fideiuſſore iudicij iudicatum ſolui, non eſt dubium quod poteſt etiam per illum iudicem qui commiſit exceptiones contra fideiuſſorem, licet reſpectu rei eſſet incompetens, L. cum uendente, ubi Bal. & Caſtr. qui dicit fuiſſe de facto in ciuitate Lucana. C. vbi cauſæ fiſc. & l. cum eorum, ubi etiam Bal. & Caſtr. C. de ſenten. & idem Bal. Caſtr. & alij in d. l. fi. C. de vſur. rei iud. & trad. Ioan. de Amic. conſil. 34. nu. 2. Boer. deciſ. 277. nu. 4. ſed in fideiuſſore contractus aliud dicendum eſt, ut trad. Baldus, in d. l. fi. §. 1. nu. 6. & in d. l. cum eorum nu. 2. & hanc diſtinctionem ſequitur Marſ. in d. Rubrica, quæſtion. 52. & ſequen. nu. 362. & 363. & Rod. d. l. 2. d. §. ſed pone, nume. 21. fol. 782.

FINIS.

Digitized by Google

BARTHOLOMAEI BERTAZOLII FERRARIENSIS,

IVRISCONSVLTI PRAECLARISSIMI,
Et Sereniſs. Ferrariæ Ducum quondam Conſiliarij.

Repetitio ſolemnis, L. ſi quis maior. C. de Tranſactionibus.

CVM PRIVILEGIIS.

VENETIIS,

Apud Florauantem Pratum.
M D C I.

Digitized by Google

Digitized by Google

Typographus Candido Lectori.

IVriſprudentiam humanarum moderatricem rerum Lector beneuole, ut priſca ſęculorũ memoria omnes ſummè uenerata eſt antiquitas, ita præſens hoc admiratur & obſtupeſcit indies ſœculum, & numinis ſingulare agnoſcit cœlitus beneficium ſibi munificentiſſima præ reliquis & ijs quidem innumeris paſſim collatis vltro donarijs contributum, cum huius vnicæ medio Iuriſprudentiæ, æqui boniq́ue inter homines ſociali concordia copulatos parta adminiſtratio indies augeatur magis, adaucta confirmetur, confirmataq́ue perpetua quadam duratione ſtabilita, in omnem quaſi ęternitatem diutina perſiſtat viuacitate. Cui quidem Iuriſprudentiæ (ſic loqui liceat) ęternitati, in exhauſtis laboribus, indefeſſo conatu, ſtudio ſingulari, & ueterũ priſca maiorum ętate, & pręſenti hoc ſęculo pariter noſtro potiſſimum ſanè ac fœlicibus auſpicijs plurimum conſuluere ut Papiniani, Scęuolę, Dorothęi, Treboniani q́; quamplures, ſic pręter innumeros ingenij laude pręſtantes viros Iurium conſultiſſimos, non multis ab hinc annis dum fœlici hac ſpiritus aura frueretur Bartholomęus de Bertazolijs legum Coriphęus Ferrarienſis, genere clarus auito, doctrina multiplici illuſtris, virtutiſq́ue tandem Myrmetia ornatiſſimus heros, talem ſe in hac colenda, ornanda, adaugenda, confirmandaq́ue legum diſciplina pręſtitit athletam, ut non tam Iurium omnes quotquot ſunt Candidati tyrocinio adhuc inhęrentes Legali, ſed ipſi etiam legum antiſtites, & pręclarè de hac meriti iampridem ſcientia viri, iamq́; emeriti in hac militię paleſtra veterani, ipſius ſcriptis theoricam partim contemplationem concernentibus, partim actiuam praxim edocentibus adiuti, haud poſtremam illi inter huius ętatis Doctores laudem iure merito voluerint adſcriptã. Quis enim adeo ab eo, quòd paſſim omnium obuiam eſt cognitioni remotus inuenitur mortalium, qui non luce ipſa clarius videat, huius viri vnius pręclaris ingenij monumentis, abſtruſos iurium receſſus vt ciuiles, ita & eos qui in criminum enodatione iudicijſq́; verſantur, cunctis faciles tritoſq́; ſingulari quadam methodo cõmonſtratos, feciſſe, eiuſdemq́; doctiſſima Clientum uotis obſecundando Reſponſa in publicum propalata tanquam ex Tripode & intimis Delphici cuiuſdam Apollinis penetralibus, eruta recenter Oracula, non tam admirationem doctis, quam ſtuporem præſtantiſſimis paſſim huius ſęculi ingenijs peperiſſe. Accedit eximium ilud ſummę utilitatis commodum in omnes fœlici ſcriptionis genere tamquam beata quadam optabiliq́ue in bonarum ſobolem literarum propagine nixu fœcundiſſimo abundantiſſimè tanti opera Doctoris, transfuſum, & inceſſanter. Hoc namque citrà inuidię metum uel ullum licet indubitatò nobis aſſerere, ipſum non tam patrię (cui plurimum profecto deberi ut communi noſtrę altrici vltroneè & lubentes agnoſcimus) Vrbi Ferrarię, quam circumuicinis Ciuitatibus Inſubrum, imo ipſo omni Latio, totiq́, demum Europę quę iuris agnoſcit Cęſarei decreta, & Principum placita Romanorum vt Sacratiſſimas Sanctiones veneratur, non ingenio minus quam pio ſem-

per

per excelſoq; conatu gnauiter conſuluiſſe. Extra affectum omnem loquimur: res ipſa edocet ac teſtatur, quanta huius opera viri in legalis ſtudij vt paulo ante attigi tyrones alumnos & Laurea etiam decoratos Doctorali quamplures viros vbertim cum fœnore etiam literario commoda promanarint. Tu Lector candide nullo liuore tabidus arbiter æquus ac iudex eſto, & Bertazolium noſtrum imo verius tuum, ab inuidi obtrectatoris lingua mordaci & noxijs vibicibus pro tua vt velis protectum humanitate vehementer optamus. Interim nos tuis auidi ſubſeruire ſtudijs, & commoda adaugere pariter tua percupidi, operam dabimus omnem, vt ſicut hunc quem vides tibi offerimus nouiter impreſſum Bertazolij Tractatum, ita etiam alia pro rerum mediocritate noſtrarum indefeſſè bonarum monumenta literarum quæ in rem futura tuam perſenſerimus non minori ſinceritate quam voto ſi vitam largiri dignabitur diuturniorem cunctipotens vt ſemper antea, ita in futurum etiam euulgare conſtanter ſtudebimus. Vale & plaude.

BARTHOLOMAEI BERTAZOLII

IVRISCONSVLTI PRAECLARISSIMI,

Et Sereniſs. Ferrariæ Ducum quondam Conſiliarij, Repetitio ſolemnis.

L. Si quis Maior, C. de Tranſactionibus.

SVMMARIA.

1 *Maior vigintiquinque annis tranſactioni iurata uel pacto iurato contrauenient pœnas huius legis incurrit.*
Delinquens ſi pœna ipſo iure inſligatur priuatur dominio; & num. ſeq.
2 *Lex nulla debet eſſe de indubitabili.*
3 *Diuerſitas non infert, & ſeparatorum ratio debet eſſe ſeparata. & infra. numero 195.*
4 *Iudicia, & contractus pari paſſu incedunt.*
5 *Ratio certa reddi non poteſt in ſtatutis de iure poſitiuo.*
6 *Periculum ubi maius eſt, ibi plenius eſt conſulendum.*
7 *Frequentia delicti delictum auget.*
8 *Peccat grauius deierans per Deum, quam per creaturam. & num. ſeq.*
10 *Principis poteſtas a Deo eſt.*
11 *Iuramentum quodcumque etiam per creaturas Chriſticolis prohibitum eſt.*
12 *Anima cunctis rebus eſt præferenda.*
13 *Extenſio fauore animæ facienda. & nu. 140. & ibi. & quomodo id procedat vide infra. num. 15.*
Pœnalis conſtitutio propter iuramentum extendenda. & num. ſeq. & ibi.
14 *Diſpoſitio correctoria extenditur fauore iuramenti.*
15 *Pœnalis conſtitutio licet extendatur quo ad principale diſpoſitum propter iuramentum, tamen non debet extendi quo ad pœnam.*
16 *Extenſio nihil aliud eſt quam quædam augmentatio prioris diſpoſitionis, & ad materiam.*
17 *Augmentum fit cum omnibus ſuis qualitatibus.*
18 *Extenſio fit cum ſuis qualitatibus, & conditionibus.*
19 *Pœnales caſus ſunt ſtricti iuris.*
20 *Pœna non cenſetur repetita.*
21 *Extenſio non poteſt fieri in diſpoſitione correctoria, & pœnali ſimul.*
22 *Extenſio non fit in diſpoſitione exorbitanti, & pœnali ſimul.*
23 *Extẽſio fieri non debet quãdo pœna ipſo iure canonico.*
24 *Diſpoſitio huius legis non procedit de iure canonico.*
25 *Lucrum inhoneſtum exiſtimatur de iure canonico quod ex multo rigore deſcendit.*
26 *Iuramentum facit quem etiam de foro eccleſiaſtico, vide etiam infra. nu. 687.*
Quomodo autem id procedat vide nu. 29. 30. & 726. cum ſeq.
Ius canonicũ attenditur in materia iuramenti. d. nu. 26.
27 *Leges ſæcularium principum ad confirmationem iuramenti pertinentes ſunt hodie nullius momenti.*
28 *Iuriſdictionis eſt ius legem ferendi.*
29 *Forum eccleſiaſticum attenditur propter iuramentũm reſpectu obligationis quæ Deo acquiritur directo ex iureiurando.*
30 *Secus autem reſpectu obligationis, quæ ipſi parti prouidet.*
31 *Ius canonicum in terris Papæ attendendum.*
32 *Aequitas ſcripta rigori præfertur.*
33 *Dolus an exigatur vt his pœnis hic explicatis ſit locus vide diſputatum vſq. in finem quæſtionis.*
34 *Periurium non committitur ſine dolo.*
35 *Et eſt quædam falſitas.*
36 *Difficultas excuſat a periurio.*
37 *Infamis quis non efficitur ex culpa, ſed ex dolo.*
38 *Dolus in cauſa criminali, & capitali exigitur, nec ſufficit lata culpa.*
39 *Cauſa infamiæ æquiparatur cauſæ uitæ.*
40 *Retorſio eſt optimus, & efficaciſſimus modus conuincendi aliquem. & nu. ſeq.*
42 *Periurus etiam eſt qui iurat falſum, licet credat iurare veritatem.*
43 *Periurus dici non poteſt cui aliquid impetrari nõ poteſt.*
44 *Lata culpa ſufficit, nec exigitur dolus cum ipſo iure infamia irrogatur. & num. 46.*
45 *Lex magis factum notat quando ipſo iure infamia irrogatur.*
46 *Infamia irrogatio non eſt pœna capitalis.*
47 *Cauſa qualibet etiam iniuſta excuſat a dolo.*
48 *Etiam ſi ſit beſtialis.*
49 *Credulitas etiam fatua excuſat a dolo.*
50 *Temeritas excuſat a dolo.*
51 *Lata culpa ſufficit ad periurium incurrendum ſcilicet quo ad reatum, non quo ad pœnam.*
52 *Impotens ad ſoluendum an ſit periurus.*
53 *Diſtinctio Doctoris concordãtis opiniones eſt amplectenda. & nu. 312.*
54 *Doctori diſtinguenti tamquam magis ueritati appropinquanti ſtandum eſt.*
55 *Diſpoſitio, ſeu deciſio fundata in duabus rationibus altera ſublata non ceſſat.*
56 *Sententia ſuſtinetur ex cauſa uera licet etiam falſa ſit expreſſa.*
57 *Diſpoſitio huius legis an habeat locum ſi cauſa delegetur de æquitate.*
58 *Pactum nudum facit ut agi poſſit in cauſa commiſſa ſola æquitate attenta.*
59 *Diſpoſitio huius legis eſt rigoroſa.*
60 *Clauſula, ſola facti ueritate inſpecta, quid importet. & num. ſeqq.*
63 *Pœna quæ ipſo iure imponitur in foro conſcientiæ debetur. uide infra nu. 61. 65. 67.*
64 *Pœna in foro conſcientiæ exigi, vel retineri non poteſt. vide nu. ſeq.*
68 *Pœna eſt commenſuranda delicto.*
69 *Diſpoſitio huius legis an habeat locum in muliere iurante & contrauenienie, quod non.*

De veritate tamen vide infra nu. 101.

70 Fœmina non habet integritatem intellectus.

71 Minor, & fœmina æquiparantur.

72 Pœnalis lex, & odioſa eſt reſtringenda.

73 Si quis, dictio, an comprehendat fœminam, vide hic latè diſputatum vſque ad finem quæſtionis.

74 Maſculinum genus concipit fœmininum.

75 Mulieri non magis ſuccurritur quam alij niſi in caſibus à iure expreſſis, vide nu. ſeq.

77 Mulier quando teneatur ſi negligendo, vel committendo deliquit. & nu. ſeq.

79 Si qua, dictio, eſt propria mulieris.

80 Aetas perfecta eſt uiginti quinque annorum.

81 Mulierum ſexus fragilis eſt.

82 Mulieres habent conſilium inualidum.

83 Conſilium animi nullum reperitur apud mulierem.

84 Minores, ruſtici, & mulieres ſunt perſonæ miſeratione dignæ, quæ magis per imbecillitatem, quam per contumaciam non parere præſumuntur.

85 Maſculinum an concipiat fœmininum in pœnalibus, & num. 92 & 93.

86 Maſculinum genus an de propria ſignificatione, uel ex interpretatione fœmininum concipiat & nu. 61.

87 Maſculinum genus an concipiat fœmininum in correctorijs. & nu 104.

88 Quid in exorbitantibus.

89 Quid in exorbitantibus & pœnalibus ſimul.

90 Quid in odioſis odio irrationabili.

94 Mulier tenetur pœna l. ſi quis in tantam. C. vnde vi.

95 Maſculinum genus etiam de ſignificatione Grammaticali fœmininum concipit & nu. ſeq.

97 Odium irrationabile quid ſit, & nu. 108.

98 Richardus de Salyceto fuit condemnatus in libris nouem in ſindicatu ex quo tenuit dictum, ſi quis, non comprehendere fœminam.

99 Statutum quod nullus uadat ſine lumine comprehendit mulierem.

100 Statutum puniens violentiam cum armis vel ſine, comprehendit mulierem.

102 Dictio ſi quis, eſt communis vtroque generi.

103 Proprietas uerborum etiam in pœnalibus & odioſis eſt attendenda.

105 Lex quando dicatur correctoria, & quando exorbitãs.

106 Lex correctoria quomodo differat ab exorbitante remiſſiue.

107 Dictum Doctoris intelligitur ſecundum legem quam allegat.

109 Statutum quod filij bannitorum non poſſint habitare in ciuitate non comprehendit filias fœminas.

110 Statutum quod uiri bannitarum expellantur non procedit in uxoribus bannitorum.

111 Pœna non debet egredi ſuum auctorem.

112 Statutum quod extante patruo actus paternus excludatur non excludit auiam.

113 Sui, dictio, in odioſis odio irrationabili non comprehendit fœminam.

Rebellis ſi quis fiat ex forma ſtatuti, ipſe & ſui, non ueniunt fœminæ.

114 Lex nihil iniqui continere in ſe præſumitur, propter auctoritatem conditoris.

Lex pœnalis in foro contentioſo ſeruanda.

115 Mulier a uero dolo nõ excuſatur, licet ſic a præſũpto.

116 Mulier punitur de audacia.

117 Gloſſæ auctoritas, omnem aliam antecellit.

118 Rigor ſcriptus æquitati non ſcriptæ præfertur.

119 Ruſticus à pœnis huius legis an ſit excuſandus, & nu. 130. & 141.

120 Ruſticus à dolo præſumpto excuſatur,

121 Et a præſumpta fraude.

122 Ruſticus a ſuſpicione uſurarum excuſatur.

Diſpoſitio c. ad noſtram, de empt. & uend. & cap. illo. ner. de pignor. non procedit in ruſtico.

123 Ruſticus excuſatur, licet rem emerit non obſeruata ſtatuti forma.

124 Ruſticus excuſatur à pœnis iure poſitiuo illatis.

125 Mater ruſtica tranſiens ad ſecundas nuptias non procurans inuentarium fieri à tutore non incidit in pœnam, quod declara, ut num. ſeq.

127 Ignorantia iuris poſitiui ruſticos excuſat. uide tamen ſupra num. 121.

128 Iuſta cauſa uidetur eſſe ruſticitas, ut clauſula generali ruſticus ignorans reſtituatur.

129 Ruſticus ſagax non excuſatur.

Nec qui vadit ſæpe ad nũdinas qui uocatur ruſticorus.

130 Diſpoſitio huius legis an habeat locum in ruſtico, & num. ſeq.

132 Ruſticus ſicut uadit ad ſiluam pro lignis ita debet ire ad ciuitatem pro conſilijs.

Mulieres debent ire pro conſilijs ſicut vadunt pro indulgentijs.

133 Ruſticus non excuſatur in his, quæ ſunt contra ſpeciem honeſtatis.

134 Item niſi in caſibus a iure expreſſis.

135 Ruſticus non excuſatur quando factum vergit in detrimentum alterius.

136 Ruſticus hæres non conficiens inuentarium amittit beneficium l. fin. C. de iur. del. b.

137 Ruſticus non excuſatur quando errat in iure naturali, vel in ratione naturali.

138 Iuri naturali contrauenit qui promiſſa non obſeruat.

139 Ruſticus non ſoluens canonem pro emphiteuſi cadit a iure ſuo.

140 Ruſticitas non excuſat in delictis.

141 Ruſticus non excuſatur etiam ignorans pœnam delicti dummodo ſciat ſe delinquere.

142 Ciuitas & vniuerſitas an pœnis huius legis affici poſſit, & num. 170.

143 Vniuerſitas minori æquiparatur, & nu. 154. 155. & 171.

144 Si quis, dictio, in lege appoſita non comprehendit vniuerſitatem. vide nu. 151. 154. & 173.

145 Si quis, dictio, perſonam ueram non fictam comprehendit.

146 Ciuitas, vel uniuerſitas non eſt proprie perſona, ſed fingitur vice perſonæ.

147 Pœna priuationis à lege impoſita non habet locum niſi expreſsè lex eam imponat. & nu. ſeqq. & nu. 174.

150 Extenſio an fiat in diſpoſitione pœnali non etiam correctoria. & num. 175. 178.

151 Lex loquens per dictionem, ſi quis, comprehẽdit uniuerſitatem etiam ſi ſit pœnalis. & nu. 154.

152 Ciuitas uel uniuerſitas an ueniat appellatione perſonæ.

153 Et ſaltem ſub lata ſignificatione.

154 Vniuerſitas non ſemper minori æquiparatur.

155 Sed quando eſt Deo dicata. & nu. ſeqq. & nu. 171.
157 Vniuerſitas eſt fictum corpus.
158 Perſona ficta periurio allegari non poteſt.
159 Communitas, collegium, ſeu vniuerſitas maiorum iurantium, & contrauenientium an pœnas huius legis incurrat. & nu. 160. & 192.
162 Extenſio an fiat in pœnalibus ne delicta remaneant impunita, & uide nu. 177.
163 Et quid ſi ſit eadem ratio. & nu. ſeq. & 178.
165 Ciuitas puniri poteſt ſi delinquat.
166 Cõmunitas uſuras recipere nõ poteſt ſicut nec priuatus.
167 Communitas ſeu vniuerſitas delinquere poteſt tam committendo, quam omittendo.
168 Ciuitas Brixiæ fuit condemnata per Henricum Imperatorem aratro ſubÿcienda.
169 Bonifacius Papa totum collegium templariorum deſtrui fecit, quia erant hæretici.
172 Argumentum de republica ad minorem, et è contra ualidum.
176 Ciuitas continet fœminas, pupillos & infantes.
179 Tex in cap. 1. §. porro. Quæ fue. 1. cauſ. beneſ. amit. intellectus.
180 Caſus omnes de facili numerari non poſſunt.
Feudi priuationis materia propter debitum vaſalli arbitraria.
182 Doli actio non datur contra municipes.
183 Singuli de vniuerſitate in quo delinquens puniri poſſunt.
184 Diſpoſitio iuris non conuenit ubi uerba non conueniunt.
185 Maximè in exorbitantibus. & nu. 240.
186 Singuli de uniuerſitate non obligantur contrahendo nomine uniuerſitatis.
187 Et propterea Singulis impune licet contrauenire, & num. ſeq.
189 Vniuerſitas non incidit in pœnam cõtrauenićte ſindico.
190 Argumentum à maiori ualidum.
191 Procurator etiam cum libera non poteſt facere dominum incidere in pœnam.
193 Communitas, ſeu vniuerſitas excommunicari poſſet quando omnes ſunt doli capaces.
194 Excommunicatio non efficit ſucceſſores in dignitate, quia fertur in animam delinquentis verè, & non fictè.
196 Diſpoſitio huius legis an habeat locũ in minore iurante.
197 Et quid ſi iuramentum ſit duplex.
198 Minor quando propter iuramentum amittat beneficium l. 2. C. de reſcind. vend.
199 Iuramentum minorem non facit uerè maiorem.
200 Diſpoſitio huius legis hẽt locũ in caſu uero non in ficto.
201 Diſpoſitio hæc an in minore qui ueniam ætatis impetrauit ſibi locum vendicet.
202 Quid in minore qui ex forma ſtatuti habetur pro maiore. & nu. 208.
203 Statutũ quod maior viginti annis habeatur pro maiore vigintiquinque valet etiã cõditum ab uniuerſitate.
204 Et talis maior quantum ad omnia reputatur maior.
205 Omne qui dicit nihil excludit, & nu. 707.
206 Mulier minor, quæ habetur pro maiore, non excuſatur a pœna ſtatuti loquentis de matribus tranſeuntibus ad ſecunda vota, & non petentibus tutorẽ dari filÿs.
207 Statutum non poteſt fingere in ÿs, quæ ſunt facti, nec facere quod non factum ſit verè factum.
208 Statutum in caſu vero non habet locum in caſu ficto.
209 Tamquam, dictio, denotat fictionem, & improprietatẽ.
211 Minor qui iurauit, & effectus maior contrauenit, an in pœnas huius legis incurrat.
212 Furioſus, vel mentecaptus pœnis huius legis non tenetur, & nu. 214.
213 Lex generalis, generaliter debet intelligi.
215 Furioſus etiam ſi iuraſſet, et contraxiſſet tempore dilucidi interualli nõ incideret in diſpoſitionẽ huius legis.
216 Lex generalis recipit reſtrictionem de habilitate.
217 Prodigus an pœnis huius legis afficiatur. & nu. 219.
218 Prodigus punitur de audacia pœna l. ſi quis in tantum. C. unde vi.
Et non excuſatur in delictis.
219 Prodigi contractus eſt nullus.
220 Nec iuramento firmatur.
221 Diſpoſitio huius legis an locum ſibi vendicet in contractu nullo.
222 Aduerſus, dictio, quid importet.
223 Lex iſta an habeat locum in quolibet cõtractu et pacto.
224 Pactum eſt nomen generale omnes contractus comprehendens.
225 Pactum licet ſit nomen generale, tamen in materia pœnali, & odioſa reſtringitur.
Verba in diſpoſitione pœnali, & odioſa reſtringenda. & nu. 267.
226 Pactum factum ante litem motam metu futuræ litis trãſactionis uim habet licet non ſit proprie tranſactio.
227 Pactum de re liquida, tranſactio fit de re dubia.
228 L. 3. in prin. ff. de cond. cauſa dat. an in verbo, quaſi, ibi ſtet propriè, uel impropriè.
229 Quaſi, dictio, denotat improprietatem.
231 Immò eſt expreſſiua ueritatis.
232 Lex intelligitur ſecundum materiam tituli ſub quo eſt ſituata, uide tamen nu. 236. & 237.
233 Statutum deſcriptum inter ciuilia non cenſetur loqui in cauſis criminalibus.
235 Nigrum aliquando eſt generalius rubrica, & tunc generalitas textus eſt attendenda.
238 In claris non eſt opus coniecturis.
239 Pactum in genere poteſt eſſe gratuitum.
241 Verba aliquid debent operari.
Quod procedit in contractibus. nu. 243.
Et in ſtatutis. nu. 244.
Et in priuilegÿs. nu. 245.
242 Verba in diſpoſitione pœnali magis in ſpecie, quam in genere ſunt accipienda.
246 Verbum etiam minimum aliquid operari debet.
247 Sillaba non debet ſuperfluè apponi.
248 Certi conditio ſpecialis non generalis in dubio cenſetur intentata.
249 Verbum ſpeciale generale præcedent reſtringit.
250 Verbũ ſpeciale iũctũ alteri generali alterat illud genus.
251 Genus an reſtringatur per ſpeciem appoſita diſiunctiua. & nu. 253. & 256.
252 Pactum conſiderari poteſt in ſpecie tamquam conuentio facta non prætextu litis.
254 Adoptio, verbum generale, reſtringitur per verbum arrogatio ſpeciale ſequens propter diſiunctiuam.
255 Vocabulum æquiuocum comprehendens genus, & ſpeciem, quando pro ſpecie capiatur.
257 Diſiunctiua appoſita inter genus, & ſpeciem pro expoſitiua accipitur. vide nu. 259.

A 2 Diſiun-

258 *Diſtinctiuæ naturæ eſt vt inter diuerſas ſpecies ponatur.*
260 *Geminatio magis de liberatam uoluntatem oſtendit.*
261 *Geminatio etiam facta in uno inſtanti declarat animum. & num. 600.*
262 *Tranſactio eſt inducta cauſa dirimendarum litium.*
263 *Ratione ceſſante ceſſat diſpoſitio.*
264 *Ratio decidendi huius legis eſt ultio periurij.*
265 *Illuſtris vir promittens iuratus iudicio ſiſtere ſi negligat an has pœnas incurrat.*
266 *l. nam ſufficit. de dolo. & l. 2. C. de reb. cred. in totum per hanc legem corriguntur.*
268 *Verba in diſpoſitione pœnali, & odioſa ſunt quidem reſtringenda ſed iuxta ſuam propriam ſignificationem.*
269 *Vendens fundum emptori ſoluenti partem precij, et reſiduum promittenti ſoluere infra certum temporis ſpatium emptore non ſoluente an liberetur à periculo euictionis. & nu. 273.*
270 *Emolumentum non continet actionem de euictione.*
271 *Lucrum non conſequi aliud eſt, & aliud damnum facere.*
272 *Contraueniens non amittit ea, quæ ſunt de natura contractus; vide tamen infra num. ſeq. & 275. 276.*
274 *Actione priuatus per exceptionem poteſt ipſo iure priuari. & nu. 563.*
Remittens actionem perſonalem poteſt per exceptionē ſubmoueri, uel contraueniens iureiurando promiſſis ipſo iure eam amittit.
276 *Auxilium legis non meretur, qui in legem committit. & num. 646.*
277 *Iuramentum alterat naturam contractus ſi conſenſus non deficiat. & nu. 652.*
278 *Contraueniens laudo ſi in compromiſſo iurauit, tenetur ad obſeruationem parte aduerſa ab eo liberata.*
279 *Emphiteuta deficiens in ſolutione canonis nunquid propter iuramentum poſſit ante tempus a lege præfixum expelli, vide ad materiam quinque num. ſeqq.*
281 *Iuramentum regulatur ſecundum naturam actus ſuper quo apponitur. de materia vide etiam num. 284. 651. 667. vſq. ad nu. 684. & nu. 710.*
282 *Sapientis eſt mutare propoſitum in melius.*
285 *Statutum quod emphiteuta, vel conductor non poſſit expelli etiam quantocunque tempore deficiens in ſolutione canonis, vel mercedis, nō procedit ſi ſit iuratum per emphiteutam, uel coaductorem ſoluere.*
286 *Venditor ſi vendat duobus, & ſecundo tradat, an propter iuramentum primus præferatur, & nu. 288. & 625.*
287 *Iuramentum an priuet contrahentem, uendentemve dominio ſuæ rei propter inobſeruantiam, & nu. 624.*
289 *Compromittens ex neceſsitate ſtatuti, uel iuſſu iudicis, et contraueniens an his pœnis affici debeat. vide etiam nu. 290. 292. 295. 299. 303. 304. 313. 316. 317. 319. & 321.*
290 *Compromiſſum pacti appellatione comprehenditur & ad litis deciſionem pertinet.*
291 *Promittens coactus a iudice de iudicio ſiſti coram eo non perdit declinatoriam, & ius petendi compromiſſum ex forma ſtatuti.*
293 *Appellari poteſt a ſententia arbitrorum electorum ex forma ſtatuti.*
294 *Arbitri electi ex forma ſtatuti ſunt magis iudices delegati, quam arbitri.*
296 *Neceſsitas per allegantem eſt probanda.*
297 *Canonicus non ter receptus ſponte aliquid ſoluens non committit ſimoniam etiam quod ſtatutum ipſum arctaret ad tale quid ſoluendum.*
298 *Pater licet de neceſsitate teneatur dotare filiam, ſi tamen eidem legat aliquam quantitatem non cenſetur legare pro dote.*
299 *Compulſus dicitur etiam ſi quis ſponte actum faciat dummodo ſciat ſe ad id poſſe compelli.*
300 *Soluens nulla adhibita coactione ſi ſciebat ſe ad id poſſe cogi, dicitur inuitus ſoluiſſe.*
301 *Soluens ad edictum Tyranni excuſatur.*
302 *Paria ſunt eſſe compulſum, & ſcire ſe poſſe compelli.*
304 *Compromiſſum eſt neceſſarium quando diſpoſitioni id iubenti fieri, renunciari non poteſt, ſecus è contra vt num. 306.*
305 *Sponte factum non videtur id ad quod quis cogi poteſt.*
307 *Compromiſſum neceſſarium non cenſetur reſpectu partis petentis ipſum fieri.*
308 *Statutum iubens fieri compromiſſum intelligitur ſi petitum fuerit.*
309 *Compromiſſum non ſolet fieri niſi ſponte.*
310 *Compromiſſum cenſetur uoluntarium cum quis extra caſum ſtatuti compromittit.*
311 *Vel quando res eſt clara, & liquida.*
315 *Notarius cenſetur rogatus vt apponat clauſulas conſuetas.*
318 *Coactionis vitium purgat ſecundus actus ſpontaneus.*
320 *Ratihabitio laudi etiam iurata non ſufficit ad incurſionem pœnarum huius legis.*
Duo ſi exigantur vnum non ſufficit.
322 *Sententia nulla poteſt per partes confirmari, & valet pactum.*
323 *Iudex regulariter non poteſt cogere partes ad compromiſſum faciendum; quibus autem caſibus id facere poſſit vide nu. ſeq. remiſſiuè.*
325 *Arbitrium liberum quot modis capiatur, & tribus num. ſeqq.*
329 *Statutum dans liberum arbitrium poteſtatibus, quando tendit in præiudicium tertij, intelligitur de arbitrio boni viri.*
Quando autem dicatur tendere in præiudicium tertij uide nu. 330.
331 *Iudex ſi eſt abſolutus ab obſeruantia ſtatutorum, & ſibi ſit datum liberum arbitrium, intelligitur de leuibus, non autem de ſubſtantialibus.*
332 *Iudex etſi in criminalibus habeat liberum arbitrium, tamen non poterit reum torquere ſine indicijs, alias tenetur in ſindicatu.*
333 *Liberum, & liberè verbum quid importet, remiſſiuè.*
334 *Iudex ex quibus uerbis in cauſa ſibi delegata habeat liberum arbitrium, remiſſiuè.*
335 *Et quid vigore talis arbitrij facere poſſit remiſſiuè.*
336 *Executor vltimæ uoluntatis, cui datum eſt liberum arbitrium, quid agere poſſit remiſſiuè.*
337 *Cogitationis pœnam nemo patitur; declara vt num. ſeq.*
339 *Verbum, putauerit, ad effectum refertur.*
340 *Gerundium factum importat.*
341 *Citatio partis an exigatur vt his pœnis locus ſit, & nu. ſeq. & ad materiam nu. 353. cum ſeqq.*
343 *Libertus per libelli oblationem non cenſetur patronum*

in ius

in ius vocare, & in pœnam non incidit.
344 Falſi pœna quis non afficitur, ſi illud falſum in damnum alicuius non redundat.
345 Falſificans ſuam priuatam ſcripturam puniri non poteſt ex quo illa falſitas nemini nocet.
346 Rationes ſuas priuatas an quis comburere poſſit.
347 Mendacium nulli damnum inferens eſt impunibile.
349 Interpellare iudicem, verbum, intelligitur citata parte, vide tamen nu. 363. 364. & 365.
350 Iudicium ſine partis citatione nullum.
351 Citati comparitio an exigatur vt his pœnis locus ſit, & nu. 366.
352 Perſeuerantia an exigatur vt his pœnis ſit locus, & an in caſu huius legis admittatur pœnitentia.
354 Lex vbi non diſtinguit nec nos diſtinguere debemus.
356 Alternatiua oſtendit diuerſitatem caſuum.
358 Attentatio ſufficit ad incurſionem harum pœnarum, & nu. 360 361. 364. 376. cum duobus ſeq.
359 Actus ſine effectu, an harum pœnarum faciat incurſionem.
362 Periurus eſt, qui iudicem interpellat, vel ſupplicat Principi, quia iam animo receſſit a iuramento, & factis etiam recedere incipit. & nu. 377.
365 Interpellare quid ſit.
367 Citatio facta ſine iuſſu iudicis an operetur vt eam fieri faciens has pœnas incurrat.
368 Actus nullus an facientem afficiat pœna.
369 Reſcriptum impetrans an ex ſola impetratione huius legis incurrat pœnas. & nu. 370. & 373.
371 Reſcriptum prohibitum impetrans in pœnam incurrit cum eo vti ceperit & reum conuenerit. & numero ſequen.
374 Reſcriptum impetratum non cogitur impetrator præſentare.
375 Aduerſarius an poſſit ſe fundare in reſcripto per impetratorem non præſentato.
379 Reſcripti impetratio retorquetur contra doloſum impetrantem etiam ſi eo non ſit vſus.
380 Supplicans & narrans tranſactionem iuratam, ac veniam contradicendi petens an has pœnas incurrat; diſtingue ut nu. ſeq. & intellige vt in pluribus nu. ſeq.
382 Auctoritas ſuperioris in iuramento ſemper cenſetur excepta.
383 Iurans ſeruare ſtatuta, vel conſuetudines eccleſiæ poteſt nihilominus contra formam ſtatuti præbendam impetrare, ſi de iuramento fiat mentio.
384 Iuramentum per Principem ſæcularem remitti non poteſt.
385 Etiam ſi ſit Imperator, vel Rex Francorum.
386 Iuramenti cognitio pertinet ad eccleſiam.
Cum ſit materia peccati. nu. 388.
387 Iudex ſæcularis iuramentum remittere non poteſt de iure canonico, de iure autem ciuili ſecus, vt numero 389.
Hæres defuncti non poteſt eſſe periurus propter iuramentum ipſius defuncti. & nu. 392.
391 Princeps ex certa ſcientia poteſt has pœnas tollere, & nu. ſeq.
Quid autem ſi clauſula ex certa ſcientia non interuenerit. vide nu. 394 & 395.
393 Periurium in caſu huius legis quando ſolum canonicis pœnis puniatur.
395 Princeps præſumitur velle vti plenitudine poteſtatis quando aliter actus non valeret.
396 Princeps cauſam ſimpliciter delegans ſine ſupplicatione partis pœnis incurſis non derogat.
397 Habilitationem impetrans ab epiſcopo an has pœnas incurrat ante quam ſit cognitum an licitè contrauenire poſſit. & poſt nu. 404.
398 Habilitatio ei, qui iam periurium incurrit non poteſt concedi.
399 Habilitatio a iuramento an exigat partis citationem, vide etiam nu. 401. 402. & 403.
402 Teſtis quare expreſſè iurare teneatur.
404 Epiſcopi, & eorum vicarij grauiter errant concedendo habilitationem a iuramento parte aduerſa non citata.
405 Inſtrumenta ſua tertio tradens vt ſic conueniat illum cum quo tranſegit an in huius legis diſpoſitionem incurrat. & nu. ſeq.
407 Vexare aliquem quis dicitur cum iura ſua alteri cedit.
408 Promittens non petere ante litis conteſtationem has pœnas non incurrit.
409 Petere quis non intelligitur ante litis conteſtationem.
410 Ratum quid importet.
411 Firmum quid importet, & quid ratum & firmum. & nu. 413.
414 Promiſſio de non agendo quid importet.
415 Promiſſio de non mouendo controuerſiam, querimoniam vel moleſtiam quid importet remiſſiuè, cum nu. ſeqq.
418 Perſeuerantia in pœnis legalibus exigitur vſque ad ſententiam nec ſufficit primus contrauentionis actus.
419 Secus tamen eſt in caſu huius legis.
420 Pœnæ huius legis non infliguntur ſine mora, & nume. 440.
421 Pœnæ huius legis infliguntur deficienti in modico vel in minimo. vide nu. 423. 425. & 428.
422 Modicum vel minimum non eſt curandum.
424 Pœnæ huius legis infliguntur vbi quid deficit etiam in vno nummo.
426 Contraueniens in vno, omnium factus eſt reus.
429 Pœnæ huius legis ſibi locum vendicant ambabus partibus contrauenientibus. & nu. 430. & 431.
430 Paria delicta mutua compenſatione tolluntur. & nu. ſeq.
432 Actor ad has pœnas agens debet probare ſe adimpleuiſſe pro parte ſua, & liquidiſſimè quidem. nu. ſeq.
434 Pœnæ exigunt liquidam probationem.
435 Iuramentum in ſupplementum probationis, nec in pœnali materia deferendum.
436 Iuramentum in cauſa ardua non deferendum.
437 Iuramentum eius eſt naturæ vt non ſeruanti fidem fides ſeruanda non ſit.
438 Iuſta cauſa contrauenientem excuſat.
439 Iuſta cauſa excuſat a mora. & nu. 734. 735.
441 Iuſta cauſa excuſat ab intereſſe.
442 Iuſta cauſa excuſat a pœna legali.
443 A periurio excuſatur propter cauſam ſuperuenientem.
444 Iuſſus iudicis an ab his pœnis excuſet, & num. 446. 457. & 460.
445 Iuſſus iudicis excuſat a dolo. vide nu. 447.
449 Quid autem ſi ſit iniuſtus huiuſmodi iuſſus.

Digitized by Google

450 *Iudicis præcepto iniuſto non eſt parendum.*
451 *Quid autem ſi ſine cauſæ cognitione procedat.*
452 *Iudex ſine cauſæ cognitione procedens cenſetur ut priuatus.*
454 *Decretum iudicis inualidum non excuſat a pœna.*
455 *Iuſſus iudicis non excuſat in atrocibus, ſecus autem in alijs, ut nu. ſeq.*
458 *Soluens ad iuſſum iudicis minori ſiue curatore liberatur.*
459 *Contraueniens in caſu huius legis cõmittit in his, quæ ſolo ciuili iure non etiam naturali ſunt prohibita.*
460 *Iuſſus iudicis procuratus non excuſat a dolo.*
461 *Pœna huius legis an habeat locum ſi contractus ſit nullus, per totum. nu. 478.*
462 *Pœna appoſita in contracta intelligitur commiſſa ſi contractus ualebit.*
463 *Contraueniens laudo nullo an incidat in pœnam.*
464 *Iuramentum an confirmet contractum nullum, & nu. 471. remiſſiuè.*
465 *Iuramentum facit ualere actum omni meliori modo, uide tamen nu. 749. & 770. remiſſiuè.*
466 *Iuramentum debet ſeruari quando non vergit in diſpendium ſalutis æternæ.*
467 *Iuramentum eſt ſicut herba bethonica, che a tutti li mali è buona.*
468 *Acceſſorium aliquando valet, licet principale ſit nullum. & nu. 473. ubi ratio aſſignatur.*
469 *Pœna etiam ex actu nullo incurritur, quòd declara, vt nu. 474.*
470 *Nullitas contractus an poſſit opponi per eum, qui iurauit non contrauenire, & nu. 475. cum ſeqq.*
472 *Iuramentum etſi confirmet contractum tamen non facit dominum incidere in pœnam, vide nu. 475. vſque in finem quæſtionis.*
476 *Promiſſio de non opponendo nullitatem iuramento firmatam, valet reſpectu nullitatis propter ſolemnitatem omiſſam.*
477 *Promittens non opponere nullitatem iureiurando an poſſit propterea opponere ſi nullitas ſit ex defectu iuriſdictionis, & nu. ſeq.*
479 *Deus eſt auctor quando in contracta iuratur.*
480 *Et teſtis.*
481 *Promittens ſub ſua fide, & contraueniens an pœnas huius legis incurrat. & nu. 490. & 492. cum ſeq.*
482 *Fidei præſtatio eſt ſpecies iuramenti.*
483 *Fides præſtita habet vim iuramenti.*
484 *Fidei violator periurus eſt ſicut uiolator iuramenti.*
485 *Iurare & fidem promittere ſunt paria.*
486 *Licet grauius puniatur iurans.*
487 *Fidei præſtatio non eſt iuramentum, Sed ei æquiparatur.*
488 *Fidem promittens de priuato carcere non exire non tenetur obſeruare, ſecus ſi iuraſſet.*
489 *Fidei violator an priuetur beneficio ſicut violator iuramenti, & nu. 491.*
Præſumptiones legum ſunt liquidiſſimæ probationes.
494 *Fides eſt dictio ambigua. & nu. 501.*
495 *Fides apud eccleſiaſticos pro ſacramento fidei accipitur.*
496 *Fides quomodo capiatur remiſſiuè.*
497 *Fides propriè accipitur pro dictorum, conuentorumq. conſtantia, & ueritate dicta a fiendo, quod fiat quod promiſſum eſt. & nu. ſeq.*
499 *Fides omnis pactio appellari poteſt.*
500 *Fides a firmitate dicta.*
502 *Præſumptio tutior qua animæ conſulatur eſt capienda.*
503 *Promittens debet admitti ad declarandum, & interpretandum contractum. & numero 505. vbi declaratur.*
504 *Verba debent intelligi ſecundum declarationem eius qui ea protulit.*
506 *Interpretatio debet ſumi ut actus valeat.*
507 *Interpretatio benignior in pœnis eſt facienda.*
508 *Promittens ſub verbo veritatis an iuraſſe cenſeatur, ad effectum huius legis. vide etiam numero 516. & 517.*
509 *Confeſſio facta per aliquem addentem quod ita eſt in veritate, cenſetur iurata.*
510 *Iuramentum an ſit ſi quis dicat aſſero per fidẽ meam, vel in uerbo ueritatis.*
511 *Quid autem ſi teſtis ita iurat.*
512 *Quid ſi pro ſolemnitate iuramentum ſit inductum.*
513 *Veritas verbum eſt ambiguum.*
514 *Et poteſt intelligi tam de diuina, quam de humana.*
515 *Immo multipliciter.*
516 *Deus eſt veritas.*
518 *Iuramentum an ſit ſi quis ſub periculo animæ ſuæ aliquid promittat.*
519 *Et an tali caſu cenſeatur ſaltem implicitè iuraſſe per Deum.*
520 *Quid autem ſi quis dicat ſic Deus me adiuuet.*
521 *Et an hoc procedat in teſte, uel quando pro ſolemnitate iuramentum exigitur.*
522 *Iuramentum expreſſe quare exigatur in teſte.*
523 *Tactus ſcripturæ an in iuramento exigatur vt periurium incurratur. & nu. 537 538. & 540.*
524 *Iuramentum an ſit ſi quis per ſalutem ſuam propriã, vel corpus ſuum promittat ita, vt his pœnis locus ſit. & nu. ſeq. vſq. ad nu. 530.*
525 *Iurans per ſalutem ſuam, uel corpus ſuum, perinde habetur ac ſi diceret ita Deus ſaluum me faciat.*
530 *Iurans ſimpliciter non exprimendo per quem, an ſit huius legis reus, & duobus nu. ſeqq.*
531 *Inſtrumentum ſi continet quod aliquis iurauit an probet fuiſſe iuratum ad ſancta Dei Euangelia.*
532 *Quid autem ſi eſt appoſita dictio, &c.*
533 *Et cætera, dictio, includit ea, quæ ſunt de ſubſtantia, & natura actus.*
534 *Stipulatio actionem ipſo iure perimit.*
Diſpoſitio huius legis procedit ſi iuratur ad ſancta Dei euangelia.
535 *Deus ſit mihi teſtis an ſit iuramentum ad effectum huius legis. & nu. ſeq.*
538 *Iuramenti præſtatio eſt quando iuratur ſuper altari, vel contractu in ſcriptis, vide nu. 540.*
539 *Fidei præſtatio ſcripturarum tactum non exigit.*
541 *Iurans de conſuetudine tangit ſcripturas.*
544 *Iurans ſuper contractu & contraueniens venit contra duo ſcilicet contra pactum, & contra iuramentum.*
545 *Et Deum offendit, & hominem.*
546 *Iurans obedire rectori, & contraueniens non incurrit has pœnas.*

Iurans

547 *Iurans ſoluere vſuras, & cõtraueniens licet periurium incurrat, tamen infamia non notatur.*
548 *An uero cæteras haſce pœnas incurrat, uide hic.*
549 *Declaratoria ſententia opus eſt etiam ſi pœna ipſo iure ſit impoſita. & nu. 659.*
550 *Declaratoria ſententia ferri debet per iudicem auctoritatem habentem ſuper illa cauſa cognoſcendi, vide etiam nu. ſeq. & 555. & 559.*
552 *Reſeruatio iudicis, qui de ea cauſa cognoſcere non poteſt ſuperflua eſt.*
553 *Declaratoria an ſit opus quando infamia ipſo iure irrogatur. & nu. 555. cum ſeqq.*
554 *Quid autem in excommunicatione, & nu. 560.*
555 *Pœna ipſo iure irrogata ſecum trahens executionem declaratoriam non exigit, & nu. ſeqq.*
561 *Textus huius legis in verbo, actione priuatus, quomodo intelligatur cum quatuor, nu. ſeqq.*
Promiſſa non obſeruans nullam actionem ex eo contractu intentare poteſt.
562 *Actio remiſſa per pactum ipſo iure non cenſetur perempta ſed exceptionis obice.*
563 *Priuatio vna poteſt eſſe ſuper alia.*
566 *Periurus an agendo repellatur. & nu. ſeq.*
568 *Nemo ſine actione experitur.*
569 *Periurij exceptio eſt litis finitæ.*
570 *Pactum nudum an veſtiatur iuramento. & num. 582. & 583.*
571 *Priuatio præſupponit habitum.*
572 *Potentius debet operari illud quod ordinatur ad unum effectum directè, quam per obliquum.*
574 *Iuramentum promiſſorium ordinatur directè ad obligandum.*
575 *Stipulatio quare actionem parit. & nu. 590. 591.*
576 *Deliberatè, magis dicitur fieri quod fit ſine interrogatione alicuius.*
577 *Iuramentum cenſetur quid deliberatè ſubire.*
578 *Iuramentum habet uim conſenſus, & actus geminati, uide tamen. nu. 596.*
579 *Pactum geminatum parit actionem, & ratio. nu. 596.*
Conſtitutum parit actionem, & quare. nu. 595.
580 *Iuramentum in multis caſibus actionem producit.*
581 *Iuramentum deciſiuum actionem producit, & eſt ſpeciale. & nu. 587.*
Pactum nullum compromiſſi iuratum parit actionem.
584 *Pactum veſtitum ſicut ſtipulatio ipſo iure actionem perimit.*
585 *Pœna ex pacto nudo deberi non poteſt.*
586 *Stipulationem veteres ſubiectæ pœnæ addere ſolebant.*
588 *Confeſſio iudicialis actionem, & obligationem parit.*
589 *Actio oritur ex ſententia.*
592 *Ratio impulſiua non facit militare, vel ceſſare diſpoſitionem, ſed ratio finalis, & duobus nu. ſeqq.*
596 *Geminatus actus ſimultaneus habetur pro vno, & nu. 600.*
597 *Confeſſio geminata non dicitur facta uno inſtanti.*
598 *Interpellatio trina non dicitur ſi vno inſtanti ter dicatur ſolue, ſolue, ſolue.*
599 *Plura vno impetu facta habentur pro uno.*
602 *Pactum nudum actionem non producit. & nu. 755. & 756.*
603 *Qui regulæ contradicit id expreſſe probare debet.*
604 *Regulæ iuris ſunt tenaces a quibus non eſt recedendum niſi contrarium expreſſe reperiatur in iure.*
605 *Pactum nudum iuratum actionem producit de iure canonico.*
606 *Reſtitui dicitur cum alienum redditur.*
607 *Verba impropriè accipiuntur quando non poſſunt accipi propriè.*
608 *Pœna in inſtrumentis additur ut id quod intereſt ad certam æſtimationem deducat.*
609 *Reſtitutio eſt in priſtinum ſtatum repoſitio.*
610 *Reſtituere id eſt retro ſtatuere.*
Textus hic in verb. rerum proprietate careat quinque habet intellectus d. nu. 610. cum pluribus nu. ſeqq.
612 *Actionem habens, an dicatur rem habere, & numero 618.*
613 *Res quæ actione recuperari poteſt in bonis noſtris eſſe cenſetur.*
614 *Actionem nullam habens ad rem perſequendam rem amiſiſſe dicitur.*
615 *Actionem habens minus quam rem habere intelligitur quod quomodo procedat vide duobus nu. ſeqq.*
619 *Deberi non dicitur id quod perpetua exceptione defendi poteſt.*
620 *Debitoris dici non poteſt qui perpetua actione actorem ſummouere poteſt.*
621 *Creditor non cenſetur, qui perpetua exceptione ſummoueri poteſt.*
623 *Diſpoſitio huius legis an procedat tam in tranſigente in actione reali, quam in perſonali.*
626 *Dominium ſine traditione transferri non poteſt.*
627 *Iuramentum obligat præcisè ad factum, & nu. 722.*
628 *Iuramentum non operatur dominij tranſlationem ſine traditione.*
629 *Proprietatis appellatione quid veniat. & nu. 632. & 635.*
630 *Proprietas ex eo dicitur quod ſit proprie tua.*
632 *Proprium dicitur quod competit alicui ſoli.*
633 *Dominium habet latius ſignificatũ, quam proprietas, quia comprehendit directum, & vtile.*
636 *Emolumentum dictio quot modis in iure accipiatur, vide hic, & quatuor nu ſeqq.*
641 *Promittens certam quantitatem pluribus terminis ſi in vno deficiat an propter iuramentum pro omnibus terminis poſſit conueniri, vide tamen. numero 645. & 647.*
642 *Iuramentum licet efficacius obliget, tamen non facit quem tenere in plus.*
643 *Tempus eſt pars ſumma, vide tamen nu. 648.*
644 *Periurus non punitur, vt plus præſtet, quam promiſerit.*
649 *Videtur verbum denotat fictionem.*
650 *Intelligitur verbum, denotat fictionem.*
653 *Pœnæ huius legis an ipſo iure omnes infligantur, & nu. 657. & 692.*
654 *Verbum præteriti temporis appoſitum in lege pœnali importat canonem latæ ſententiæ.*
655 *Mox, verbum, numquid importet ipſo iure, & num. 667.*
656 *Plura ſub vna determinatione poſita cenſentur pariter terminata vide tamen nu. 671.*
658 *Reddere verbum importat retrodare.*
660 *Iuramentum includit facultatem purgandi moram,*

ſed

ſed videndum eſt infra nu.664.689.732.734.736. & 738.

661 *Mora nunquid purgari poſsit executione facta a lege, & nu.666.690.691.*

662 *Mora purgari non poteſt quando adeſt dolus.*

663 *Mora purgari non poteſt delicto iam conſumato, & nu.708.*

665 *Executio in vna ex his pœnis facta an in cæteris purgationem mora impediat.*

668 *Executio non cenſetur facta a lege etiam ſi ipſo iure ſit impoſita pœna ante declaratoriam, vide tamen infra nu.704.*

669 *Mox, verbum, admittit interuallum temporis.*

670 *Sed modicum.*

672 *Textus in l. qui ea mente. ff. de furt. quomodo procedat.*

673 *Iuramentum vim habet conteſtationis litis.*

674 *Iuramentum habet vim nouationis, uide nu.676.*

675 *Mora lite conteſtata purgari non poteſt, & numero 699.*

678 *Confitendo quis dicitur conſentire.*

679 *Iuramentum habet ſemper illam tacitam cõditionem, quam habet promiſsio cui adhæret.*

680 *Iuramentum ſe non extendit vltra quam ſe extendat renunciatio iurata.*

681 *Iuramentum interpretatur ſecundum intentionem iurantis communem, & veriſimilem.*

682 *Iuramentum ſe non extendit ad ea, quæ veriſimiliter pars non cogitauit.*

683 *Voluntas contrahentium præſumitur eſſe conformis diſpoſitioni iuris communis.*

684 *Iuramentum interponitur ſuper contractũ, vt illum confirmet, vel vt illi det robur.*

685 *Actus confirmantis natura eſt non extendere, neq; ampliare diſpoſitionem ſuper qua interponitur.*

686 *Moræ purgatio eſt introducta de æquitate.*

688 *Et in foro eccleſiaſtico admittitur.*

692 *Executio cenſetur facta in omnibus pœnis huius legis.*

694 *Canon latæ ſententiæ quos effectus operetur remiſsiuè.*

695 *Canon latæ ſententiæ priuat delinquentem dominio, & illud transfert in eum cui pœna applicatur.*

696 *Alienatio facta per delinquentem quando pœna ipſo iure infligitur etiam ante declaratoriam eſt nulla.*

697 *Fructus percepti per delinquentem quando pœna ipſo iure infligitur, ſunt reſtituendi.*

698 *Executio cenſetur facta a lege per tranſlationem dominij in obſeruantem.*

700 *Canon latæ ſententiæ idem operatur quod litis conteſtatio.*

701 *Hæres ex delicto defuncti non tenetur niſi lite cum eo conteſtata.*

702 *Fallit quando pœna pecuniaria ipſo iure irrogatur quia tunc litis conteſtatio non exigitur, & vide infra num. 790. & 791.*

703 *Pœnitentia ſicut non admittitur poſt litem conteſtatam ita etiam ſi pœna ſit ipſo iure impoſita.*

706 *Clauſula in fine appoſita refertur ad omnia præcedentia.*

709 *Intellectus l. fin. C. de non num. pecun.*

711 *Conſenſus partium quomodo cognoſcatur deficere remiſsiuè.*

712 *Iuramentum extendit vires ſuas ad omnia iura, quæ ex illo facto, & contractu deſcendunt.*

713 *Iuramentum minoris, vel mulieris tollit beneficium reſtitutionis in integrum, & Velleiani, licet non fuerint certiorati.*

714 *Mulier propter iuramentum præſumitur certificata de Senatuſconſulto Velleiano.*

715 *Iuramentum ad hoc vt extendat vires ſuas ſufficit quod in genere fuerit cogitatum, & num.ſeq.& num. 758.*

716 *Conſenſus in genere cenſetur adeſſe propter iuramentum, & nu.758.*

717 *Iuramentum maiora operatur impedimento purgationis moræ.*

718 *Contractus bonæ fidei æquitatem admittunt.*

719 *Immò in eis exuberat æquitas.*

720 *Moræ purgatio ita impeditur in bonæ fidei iudicij, ſicut in ſtricti iuris.*

721 *In bonæ fidei contractibus maior fides, & obſeruantia debet præſtari, quam in ſtricti iuris.*

723 *Iuramentum debet impleri in forma ſpecifica.*

724 *Mora citius in bonæ fidei, quam in ſtricti iuris iudicijs contrahitur.*

725 *Mora abſque interpellatione propter iuramentum contrahitur.*

726 *Iudex laicus poteſt declarare reum incidiſſe in periurium.*

727 *Iudex laicus eſt competens ſicut Eccleſiaſticus quando agitur ad pœnam periurij, & nu.728.*

729 *Canoniſtæ dicunt quod in dubijs ſpiritualibus Eccleſia cognoſcit, & quidquid eſt dubium trahunt ad ſuum molendinum.*

730 *Delinquenti non eſt ſeruanda æquitas.*

731 *Aequitas ſcripta in iure cenſetur ius commune.*

732 *Moræ purgatio admittitur de æquitate canonica.*

733 *Mora purgari non poteſt quando aduerſarius damnum paſſus eſt.*

735 *Iuſta cauſa excuſata periurio.*

736 *Mora purgari poteſt ſi factum ſit promiſſum, & ratio & nu.ſeq. declara nu.738.*

738 *Mora purgari poteſt quando ius actoris non eſt factum deterius.*

739 *Debitor an teneatur accedere ad domum creditoris pro ſolutione ſi ſit diuerſi fori, alias pœnas huius legis incurrat, & nu ſeq.*

741 *Res, & pœna peti non poteſt, uide tamen nu.ſeq.*

743 *Iuramentum habet vim Clauſulæ ratę manente pacto, declara vt nu.ſeq.*

745 *Intellectus. Auth. decernit ius. C. de arbitr.*

746 *Tranſactio ſi non valet in vim tranſactionis an valeat ſaltem in vim pacti, vide etiam num.ſeq. & nu.753. 754.758.759 768.769.*

Tranſactio de re liquida, vel facta poſt rem iudicatam inualida.

748 *Textus in l. cum pater, §. filius matrem. de leg. 2. plures decidit quæſtiones remiſsiuè.*

750 *Iuramentum non facit actum valere, quando defectus eſt in ſubſtantia, ſecus ſi eſt in ſolemnitate, & nu.757.*

751 *Pactum debet eſſe de re certa, & gratuitum.*

Iuramen-

752 *Iuramentum habet vim iudicij.*
753 *Actus in iudicio ſi non ualet vt ſit, valet ut valere poteſt omni meliori modo.*
756 *Inæqualitas non admittitur in contractibus uide num. 763.*
759 *Pactum comprehenditur ſub tranſactione generaliter accepta.*
760 *Iuramentum confirmatorium, & promiſſorium a iuramento deciſiuo differt.*
761 *Argumentum a ſimili non procedit niſi in æquiparatis.*
762 *Argumentum a ſimili corruit data etiam parua diſſimilitudine.*
765 *Contractus poteſt claudicare.*
767 *Actionem veterem remittens, ut ſibi aliquid detur, poteſt ad eam redire ſi promiſſa non ſint ſeruata.*
771 *Pœna huius legis applicantur parti non fiſco.*
772 *Fiſcus pœnas conuentionales non exigit, quia ſibi non acquiruntur niſi de eo ſit facta mentio in contractu.*
773 *Et niſi ſtipulatio interuenerit pro fiſco recipiente.*
774 *Et idem in legalibus quando actio parti competit.*
775 *Gabellam fraudantium pœna cui applicanda.*
776 *Pœna à teſtatore impoſitæ cui applicanda.*
777 *Recipiens reſiduum ſibi debitum his pœnis renunciare uidetur, uide tamen duobus nu. ſeqq.*
779 *Recipiens ſortem non cenſetur remittere pœnas legales nec conuentionalem appoſitam rato manente pacto.*
780 *Contrauenit qui rem, & precium petit.*
781 *Recipiens ſortem cum proteſtatione quod iura ſua ſint ſibi ſalua ſuper pœna incurſa ſibi non præiudicat.*
782 *Proteſtatio ius conſeruat in acceſſorijs.*
783 *Dominus recipiendo canonem ab emphyteuta cum proteſtatione quod ius ſuum ſaluum ſit ſuper caducitate ſibi non præiudicat quin ipſum poſſit expellere.*
684 *Hæres iurantis an his pœnis afficiatur, & nu. ſeqq.*
786 *Infamiæ pœna auctoris perſonam non egreditur.*
787 *Hæres non poteſt eſſe periurus non obſeruando iuramentum defuncti.*
788 *Hæres licet non poſſit eſſe periurus tenetur tamen ad contractus obſeruationem, & nu. 796. vide tamen nu. 797.*
789 *Iuramentum defuncti obligat hæredem ad contractus obſeruationem, & nu. 796. declara ut nu. 797.*
793 *Hæres propter iuramentum defuncti non efficitur de foro Eccleſiæ.*
794 *Hæredis anima iuramēto defuncti illaqueari nō poteſt.*
Nec propterea eſt opus relaxatione nu. 795.
Statutum prohibens mulieres contrahere, intelligitur de contractibus damnoſis non de vtilibus. d. nu. 794.
798 *Singularis ſucceſſor an teneatur ad has pœnas.*
799 *Diſpoſitio huius legis an procedat tam in reo, quam in actore.*
800 *Statutum in uno ex correlatiuis habet locum etiam in alio.*
Etiam in pœnalibus nu. 803.
801 *Correlatiuorum regula eſt regula parium.*
802 *Lex corrigens in actore extenditur vt locum etiam habeat in reo.*
804 *Etiam, dictio, diuerſimodè capitur.*
805 *Etiam dictio implicat identitatem in utroque caſu quo ad hanc legem.*
806 *Iactura large ſumitur pro omni damno.*
807 *Damnum quid ſit.*
808 *Iactura ſtrictè accipiendo differt a damno. & num. ſeq.*
810 *Munus, tribus modis accipitur.*
811 *Princeps indignatur ſi promiſſa iurata per nomen ſuum non ſeruentur.*
812 *Diſpoſitio huius legis an procedat in iurante per ſalutem Principis.*
813 *Iurans per ſalutem alterius Principis, quam Papæ, vel Imperatoris an his pœnis puniatur, & numero 823.*
814 *Princeps ſuperiorem non recognoſcens habet plenitudinem poteſtatis, et omnia poteſt in dominio ſuo ſicut Imperator in ſuo Imperio.*
815 *Rex in ſuo regno dignitates concedere poteſt.*
816 *Rex in ſuo regno eſt monarcha.*
818 *Diſpoſitio loquēs in Imperatore locum habet in Regno.*
819 *Rex Franciæ ſuperiorem non recognoſcit.*
820 *Rex in regno in temporalibus eſt vicarius Dei.*
821 *Rex plus iuris habet in regno quam Imperator in Imperio.*
822 *Imperator numquam fuit in pacifica poſſeſſione totius mundi.*
Principem, uel regem ſubeſſe Imperatori non eſt de neceſſitate.
823 *Baldi auctoritas maxima ſi contradicentem non habeat.*
825 *Pœnalis diſpoſitio loquens in Imperatore an habeat locum in Rege.*
826 *Quid ſi eſt rigoroſa vt l. bene, & l. omnes. C. de quadr. preſcript.*
827 *Maieſtas eadem non eſt in rege, quæ in Imperatore.*
828 *Imperator eſt dominus mundi.*
829 *Et dominus ordinarius locorum ſibi ſubiectorum.*
830 *Et habet ſummum imperium ſuper omnes Nationes.*
831 *Et eſt ſummus ſuperior, vide tamen nu. ſeq.*
833 *Deus ut eſt Princeps in cœlis ſic Imperatorem Vicarium ſuum, & dominatorem conſtituit in terris.*
834 *Imperator mouetur nutu Dei ad ſtatuendum.*
835 *Imperator vice Dei fungitur, & licet ſit ordinarius omnium, tamen eſt legatus, ſiue proconſul Dei.*
836 *Dignitatum theſauri ſunt recōditi in principe Romano.*
837 *Dignitates regales omnes ab Imperatore tanquam a fonte fluunt.*
838 *Reges ſucceſſerunt in locum præfecti prætorie, non in locum Imperatoris.*
839 *Imperatoris poteſtas a Deo eſt.*
840 *Et aduerſus eius ſupremam poteſtatem præſcribi non poteſt per Principes quin ipſum habeāt in dominum.*
841 *Papa non poteſt Imperatoris dignitatem ſupprimere.*
842 *Papa, & Imperator pariſicantur.*
Dolus præſumptus an ſufficiat ut his pœnis locus ſit & nu. 850.
843 *Lata culpa an ſit dolus præſumptus.*
844 *Et an magis latior.*
845 *Dolus verus, & dolus ex propoſito an pariſicentur, & nu. 847.*
846 *Iuramentum non firmat contractum data enormiſſima læſione.*
847 *Dolus probatur ex coniecturis, & inditijs perſpicuis.*
851 *Iuramentum debitoris non habet executionem paratam.*
852 *Sed bene quidem iuramentum creditoris.*

In Domino confido.

VT dies non eſſet ſine linea, ſta-
tueram tempore ocij, aliquam
legem & interpretationes Do-
ctorum ſuper ea repetere, non
tñ lucubrationes meas in ſcri-
ptis redigere. Timens ne ad ma
nus peritorum in iure deuenirent, & ſucceſſiuè
nedum eis materiam ridendi, ſed deridendi præ-
ſtarent: Attamen cum nouerim memoriam labi-
lem, (mutato in melius propoſito) nugas haſce
meas cartis commendare non dubitaui, ſperans,
quòd etſi (ut prius dubitaueram) deuenirent ad
peritos, tamen excuſationem apud eos mereri,
quòd ſcilicet maturius & diligentius non conſide
rauerim, tum paucis vigilijs in addiſcẽdis legibus
conſumptis, tum etiam exiguitatem temporis,
quo a negocijs iudiciarijs & officio tabellionatua
vacaui: Sed quicquid ſit in hac re, non curo, cum
propter meam tantum utilitatem hæc ſcripta cõ-
geſſerim & non ut ex ijs alij doctiores reddantur,
non enim me latet a tenebris lucem haud accipi
poſſe.

Materiam huius l. decreui tractare per quæſtio
nes, ut veritas magis clareſcat, eas tamen ſecundũ
ordinem tex. applicando, ſequendo ſemper ueſti-
gia excellentiſſimi inter ſcribentes D. Andreę Al
ciati veri legum interpretis.

Hæc l. ſingularis & notanda eſt ſecundum
Bart. & ſingulariſſima ſecundum Caſtrenſ. & Iaſ.
hic. Quæ iuxta communem Doct. diuiſionem, in
duas diuiditur partes. In prima loquitur in iuran
te per Deum. In ſecunda quæ ibi eſt, Etiam eos, lo
quitur in iurante per Principem. Et hoc dicit in
ſumma.

1 Maior 25. annis contrauenie ns † tranſactioni
uel pacto iurato per Deum, uel per principem,
quinque pœnis hic contentis plectitur: Infamia
ſcilicet notatur, pœnam incurrit cõuentionalem,
actione priuatur, rerum proprietate caret, & ulti-
mũ emolumentum omne quod ex contractu per
cepit amittit. Quæ omnia parti obſeruanti appli-
cantur: licet Doctor. duo ultima pro una tantum
pœna accipiant, quod latius ſuo loco examina-
bitur.

2 Cum † nulla lex de indubitabili facienda ſit, l.
quod Labeo, & ibi gloſſa prima, Digeſtis, de Car-
boniano edicto, l. prima, in fine, Digeſtis, ad muni
cip. §. affinitatis, vbi Aretin. ſecundo not. Inſti. de
nup. primo quærenda eſt ratio dubitandi in hac
lege; & Alciat. hic in princip. eam eſſe affirmat,
quod cum olim iure ueteri qui aduerſus iuratam
tranſactionẽ quicquam feciſſet ſi Dei nomine fir-
mata erat, nulla afficeretur pœna, ſed ſolũ Deum
haberet ultorem l. nam ſufficit, ff. de dolo; Si per
geniũ uel ſalutẽ Principis fuſtibus ſubijceretur,
cum temere iurare non debuerit, l. ſi duo, §. fin. de
iureiur. Demum lata eſt hæc Conſtitutio pœnam
indicens augenſque. Sed huic rationi obſtare uide
tur, quod ll. hic allegatæ non loquuntur in iuran-
te ſuper contractu, & ſic in iuramẽto promiſſorio
vel obligatorio, ſed in iurante in iudicio & ſic in
3 iuramento deciſorio, & † ex diuerſis non infertur,
l. fin. de calumn. l. ſi maritus, la prima, in fine, infra
de don. inter virum & vxor. Namque in deierante
in iudicio nihil immutatum cenſetur, l. 2. infra de
reb. credit. Ad hoc vſ reſponderi poſſe, non minus
4 rationem dubitandi procedere, cum † iudicia &
contractus pari paſſu incedant, l. 3. §. idem ſcribit,
& ibi Bart. ff. de pecul. Rationem modo deciden-
di eam etiam aſſirmant omnes Doct. hic poſt glo.
in verbo, Proprietate, ultionẽ ſcilicet periurij. Et
propterea pater (ut Alciat. hic dicit) hanc l. eſſe
iuris poſitiui, quod ipſe commentitium appellat,
arg. in Authen. ut non luxur. verbo, & ſacramen-
ta, collat. 6. ita enim viſum eſt legiſlatori periu-
rium uindicare, cum aliter veteres cenſerent, Dei
que iudicio uindictam relinquerent, d. l. 2. & Au-
then. Decernit ius, infra de arbitr. Sed licèt cum
5 ſimus in ſtatutis de iure poſitiuo, & † nõ poſſit red
di certa ratio, l. non omnium, ff. de legi. tamen ſi
quæratur, quare magis legiſlator pœna affecerit
deierantem in contractu quàm in iudicio, uidetur
reſponderi poſſe, id non ſine ratione effectum
eſſe, ex quo ſcilicet magis frequentatur iurari
in contractibus, quàm in iudicio, & propterea
6 maius erat periculum periurij, & † per conſe-
quens plenius erat conſulendum, l. 1. §. ſed & ſi
quis, ff. de Carb. edic. c. vbi periculum, de elect. in
7 6. † frequentia enim delicti delictum auget, l. 3.
in fine, ſuprà de epiſc. aud. l. quicunque, infra de
ſeru. fugit. l. capitalium, § ſolent, ff. de pen. Et ad
hoc faciunt latè not. per Doctor. circa hanc mate-
riam, in l. certi cõdictio, §. ſi nummos, ff. ſi cert. pe-
tat. Nonquid autem zelo uel reuerentia Dei hoc
effectum ſit, ut deierantes puniantur his pœnis?
videtur dicendum quòd non, cum hic idem con-
ſtitutum appareat in eis qui per ſalutem Princi-
pis iurant. Niſi ita cenſeamus reſpectu diuini nu-
minis tum quoque iuratum cenſeri, quod uerius
eſt, ſecundum Alcia. hic, per tex. in l. qui per ſalu-
tem, de iureiuran. Sed tamen ille text. in diuerſis
terminis uidetur loqui, ſcilicet quãdo iuratur per
8 ſalutem propriã, non alienam, † grauius namque
peccat deierans per Deum, quàm per creaturam,
c. mouent, §. ſed quærit, 22. quæſt. 1. & propterea
grauiori pœna deberet affici, argumento eorum
quæ notat glo. in c. penult. in glo. fi. de iureiur. ubi
9 dicit, quòd † mitiori pœna uenit puniendus qui ue
nit contra fidem præſtitam, quàm contra iuramẽ-
tum per Deum acceptum, quam gloſ. approbat
Iaſ. in l. 3. §. iurari, prima col. de iureiuran. de quo
tamen latius in 36. quæſt. infra dicetur. Poſſet di-
ci pro ſuſtentatione, quod licèt uerum ſit, ſeue-
rius eſſe puniendum contrauenientem iuramen-
to præſtito per Deum, quam per ſalutem Princi-
pis, tamen etiam reuerentia Dei inductum eſſe
ne per Principem vel ſalutem Principis iuramen
10 tum præſtitum quis non obſeruet, cum † Princi-
pis poteſtas à Deo ſit, & non ſit ei reſiſtendũ ſed
patendum, ut Apoſtolus ad Roman. c. 14. in prin.
oſtendit

oſtendit, & habetur in d c. mouent. Nec dici poteſt, quòd etiam hoc caſu non offendatur Deus,
11 cum omne iuramentum † etiam per creaturas, Chriſticolis ſit prohibitum, ut habetur Matth. 5. & Iacobi 5. & in c. etſi Chriſtus, de iureiuran.

QVÆSTIO I.

SEd quia multę qõnes tanguntur hic per Doct. quarum ſolutiones pendent ab hac quæſtione, ſcilicet an hæc Conſtitutio fauorabilis & ſic extendenda ſit, uel odioſa, & ſic reſtringenda. Operæ precium eſt prius hanc diſcutere, ut facilius ſolutiones aliarum habeantur. In hac igitur quæſtione Iaſ. hic, in 2 col hanc Conſtitutionem fauorabilem etiam cenſuit; mouetur enim, quia licet ſit pœnalis, tamen quia principaliter eſt facta propter obſeruantiam iuramenti & ſic propter fauorem animæ, cenſetur fauorabilis & extendenda,
12 cum † anima cunctis rebus ſit præferenda, l. ſancimus, ſuprà de ſacroſanct. eccleſ. Et hoc tenêt Glo. Bart. & communiter cęteri, in Authen. Sacramenta puberum, infra ſi aduer. uend. & idem quòd
13 † Conſt. etiam pœnalis extendi debeat fauore iuramenti tenet Ant. de Butr. in c. fi. 1 fallent. de conſuet. Pet. de Anchar. Imola, & Gemin. in cap. 1. de têp. ord. in 6. Io. Andr. Butr. Abb. & cæteri, in c. ex tenore, qui fil. ſint legit. Abb. in c. quæſiuit, de diuorę. Corſet. in ſuis not. in uerbo, extenſio. Iaſ. in d. Authen. Sacramenta, 17. colum. & in Authen. Quas actiones, 8. col. verſ. quinto limita, vbi multos allegat, ſupra de ſacroſanct. eccleſ. & in l. cum quidam, num. 6. prima fallent. ff de lib. & poſthu. Felin. in c. tranſlato, num. 11. de conſtit. Decius in l. factum, §. in pœnalibus, nume. 18. de regul. iuris. Crot. in Repet. l. omnes populi, num. 118 ff. de inſtit. & iure, Euerar. in ſuo tractatu cent. mod. argumentandi, in loco à ratione legis larg. ampl. ſeu genera. ad exten., ipſius l. 6. fallent. & in toto operę fol. 131. Et hæc concluſ. quòd fauore iuramen-
14 ti extendi debeat diſpoſitio etiam pœnalis † procedit etiam in diſpoſitione correctoria, & Alex. tradit conſ. 42. ſuper præmiſſo themate, ad fi. 1. vol. & Felin in loco præallegato.

Alciat. verò hic tenet cõſtitutionem hanc quatenus ad pœnas attinet, fauorabilem, & ſic interpretatione ad iuuandam non cenſeri, quod etiam tenuerunt Aret. Rimin. & Taur. & Cagnol. num. 32 & ſequen. Corne. conſ. 246. & 266. in 3. vol. & Dec. conſ. 258. in princ. quos ipſe allegat. Quantum uerò attinet ad obſeruationem contractus fauore iuramenti extendendam eſſe. Quam diſtinctionem admitto. Et licèt Alciat. hic, nulla iura alleget, ex quibus oſtendi poſſit hanc interpretationem partim fauorabilem & partim odioſam faciendam eſſe, facit in terminis duct. Alexandri in l. 2 §. ſi, in princ. ff. de in ius voc. Marſil. in l. eum qui ędes, col 4. de vſucap. ego tamen eam cõfirmo ex not. decil. Ioan. Andr. & Domin. c. diſpen
15 dia, de Reſc. in 6. dicentium, quòd † quamuis conſtitutio pœnalis extendatur quo ad principale diſpoſitum, ſcilicet ut obſeruetur ſtatutũ, tñ extenſio non procedit quo ad pœnam infligendam, & idem tradunt Ioan. Andr. & Dom. in c ſi forte, de elect. eo lib. Butr. in c. fin. 13 col. & ibi etiam Imola, de conſuet. Abb. in procem. Decret. 4. col. & in c. fi. vbi etiam Imola; de Reſcrip. Imola, in l. ſi uerò, §. de viro, ff. ſolu. matr. Roman. & Iaſ. in l. fin. ff. de in ius voç. Euerard. in loco præallegato, fol. 128. litera D. cũ ſeq. Socin. conſ. 275. In cauſa fratrum, 5. col. verbo non omitto, vbi multas gloſ. allegat. l. ãcel Dec in l. 1. ſupra de in ius voc. Socin. in l. in teſtamento, la prima, num. 4. ff. de cond. & demon. Dec. in dicta regula factum, § in pœnalibus, num. 7 & Alciat. in ſuo tract. præſumpt. 3. Regula, præſumptione vltima, nu. 5. licèt in hoc contrarium tenuerit Peruſ. in cap. 1. 21. fallent. de temp ord. in 6.

Contra tamen hanc receptiſſimam concluſionem tenêt Crot. in d. repet. l. omnes popul, 16. concluſ num. 125 dicens, quòd ex quo extenſio nihil
16 aliud eſt † quàm quędam augmentatio prioris di-
17 ſpoſitionis, & † augmẽtum fiat cum omnibus ſuis qualitatibus, l. item quęritur, § qui impleto, ff. locati, l. Labeo, la ſeconda, in princ. ff de arbitr. Bart. in l. ſi conuenerit, § ſi nuda, de pignor. act. & in l. prima, 36. & 37 quæſt. infra quæ ſit lon. conſuet. extenſio etiam hoc caſu debet fieri quo ad pœnã.
18 Adde, quòd extenſio † fit cum ſuis qualitatibus, & conditionibus, l. fin. infra de inoffic. donat c. cum ex eo, de elect. in 6. Non tamen eſt recedendum à communi ſententia, propter hanc ſingularem opin. maximè quia fundamentum contrarium non videtur obſtare quia etſi augumentatio & extenſio fiat cũ ſuis qualitatibus, hoc procedit in qualitatibus non odioſis, ut ſunt pœnæ, quia tunc quo ad pœnas non fit extenſio: & ratio eſt, vt tradunt Doctor præallegati, & maximè Alciat. d. vlt. præſumptione, num. 5. quia non præſumitur talis fuiſ-
19 ſe intentio diſponentis, † caſus enim pęnales ſunt ſtricti iuris, & non recipiunt interpretationem extenſiuam, ut inquit Bald. in l. cum proponas, col fin. infra de hæred. inſtit. & ſequitur Dec in d.
20 § in pœnalibus, num 3. hinc eſt, quòd pœna † non cẽſetur repetita, ut tradit Bar. in l multa, & in l. in teſtamento, la prima, vbi Socin. nu. 4 de condit. & demonſtr. & ſequitur Dec. in d. § pœnalibus.

Secundo quòd extenſio fieri non debeat quo ad pœnam, Alciat. hic adducit aliam rationem ſci-
21 licet † quòd ex quo conſtitutio hæc & correctoria & pœnalis eſt, extra vim uerborum non eſt extendenda, allegat l. fin. cum Authen. ibi, ſuprà de ſacroſanct. eccleſ. Sed tu allega gloſ. in terminis hoc decidẽtem, in Clem. 2. in verb. in iiſdem, iuncto textu, de ętate, & qualit quam not & ſequitur Anton. de Butr. in c. fin. 1. & 12. fallent. de conſuet. Dom. in c. 1. prima fallent. de tempor. ordin. in 6. & reputat ſingularem, Rom. conſ. 129. Licèt magna, & in l. ſi quis id quod, de iuriſd om. Iudic. Alex. in l. ſi conſtante, nu. 5. colum 3. ſol. matr. Iaſ. in l. fin. ff. de in ius uoc. Crot. in d. l. omnes populi, num. 105. Dec. in c. tranſlato, in prin. de conſtit. & Euerard. in d. ſuo tract. in loco allegato fol. 119. in fine.

in fine. Nec obſtare videtur ſi dicatur hanc conſti
tutionem non eſſe correctoriam, ſed tantum limi
tatoriam ſeu exorbitantem, ut dicetur infra in 6.
quæſt. in 3. reſponſione ſexti fundamenti, num.
105. quia etiam extenſio fieri non poteſt in diſpo
22 ſitione † exorbitanti & pœnali ſimul, etiam ſi ca-
ſus ad quem fit extenſio, veniret appellatione ca-
ſus expreſſi largo ſumpto uocabulo, iuxta no. per
dictam gloſ. in d. Clem. 2. & expreſsè tradit Aret.
in c. per tuas, nu. 18. de probat. & ſequitur Crot.
in d. l. omnes populi, num. 102. Et quòd hæc con-
ſtitutio quo ad pœnas non ſit extendenda ultra
prædicta, alia ratione oſtenditur: nam ea hac legé
pœnæ ipſo iure irrogantur non obſeruanti; quod
patet propter uerbũ mox, ubi latius dicetur: ſed
23 quando † ipſo iure pœna infligitur, etiam ex iden-
titate rationis, extenſio non eſt facienda, ut tradit
Ioan. Andr. in c. odia, 3. col. de reg. iuris. Aret. in §.
ius ciuile, ſub num. 20. uerſic. tertio caſu, Inſtit. de
iure nat. gent. & ciuili, allegat cap. 1. ne cler. uel
monachi, in 6. & c. ſtatutum, de reſcript. eod. titu.
Et idem tenet Euerard. in loco ſuprà allegato. fol.
334. 1. col. ubi allegat l. fi. infra de interdic. matr.
dicens, quòd ubi pœna imponitur ipſo iure, pro-
pter aliquod delictum commiſſum, nedum fit ſtri
cta interpretatio in pœnalibus, ut ſcilicet pœnæ lo
cum non habeant in caſibus non expreſſis, ſed e-
tiam fit ſtricta interpretatione tam latè ſumantur
verba, ſicut ſe habere poſſet ſignificatio uerbo-
rum quando ſubeſt aliqua ratio ſeu æquitas re-
ſtringendi. Et idem tenet Socin. d. conſ. 275. co-
lum. 5. Concludit igitur in hac prima quæſt. diſpo
ſitionem huius l. quo ad pœnas infligendas exten
di non debere tanquam odioſam, quo uerò ad cõ-
tractus obſeruationem, tanquam fauorabilem
propter iuramentum extendendam eſſe.

QVAESTIO II.

SEcundo quæritur, Nunquid de iure Canoni-
co pœnis huius Cõſtitutionis locus ſit? Et gloſ.
in c. apud miſericordem, per illum text. 32. quæſt.
1. quam dicit ſingularem Romen. Singul. ſuo
24 444. Iuramentum, † tenet quòd non, † luctum
25 enim inhoneſtum exiſtimatur quod ex tanto ri-
gore deſcendit, c. ſuem, de pœnis. Et propterea ad
mittitur purgatio moræ, de quo ultimo dicetur
infra, 4. quæſt. num.... idem tradit Bald. in l. qui cri
men, quæſt. 11. infra qui accuſ. non poſſ. Butr. &
Imola, in c. dilecti, de arbit. Alex. Iaſ. & Alciat. hic:
Sed data ueritate huius deciſionis, uidetur dicen-
dum, nunquam legi noſtræ, & eius pœnis locum
26 eſſe, quia † iuramentum facit quem eſſe de foro
Eccleſiaſtico, & in materia iuramenti attendi de-
bet ius Canonicum, c. 9. de iureiur. in 6. & tradit
latè Felin. in c. cum ſit, 5. col. de foro compet. Al-
ciat. in c. cũm contingat, num. 50. & num. 226. de
iureiur. quod tãto magis procedere videtur, cum
27 leges † ſecularium & ad ſacramenti confirmatio-
nem pertinentes, hodie nullius ſint momenti, ut
Butr. & Abb. in d. c. cum contingat, cenſuerunt,
vbi Abb. col. 10. verſic. unum tamen: cum enim
cognoſcere non poſſint, nec legem quidem face-
28 re poſſunt, quia † ius legem ferendi iuriſdictionis
eſt, l. nulli, infra de ſentent. Contrarium tamen
concludendum eſt, quia quantum eſt reſpectu o-
bligationis quæ directò ex iureiurando Deo ac-
29 quiritur, † forum Eccleſiaſticum attendimus, c. de
bitores, de iureiur. quantum uerò reſpectu obli-
30 gationis quę ipſi parti prouidet, † forum ſeculare
eſt attendendum, & hoc caſu huiuſmodi cauſæ co
gnitio ad ſecularem iudicem pertinet. Paul. An-
cher. & Domin. in d. c. 10. de iureiur. et Alciat. hic,
de quo latius dicetur infra, 49. quæſt. num. 726. &
ſeq. Concluditur itaque quòd in terris ſubiectis
temporalibus Romano Pontifici hiſce pœnis non
31 erit locus. contra † ius canonicum non ciuile atten
deretur. c. ſi duobus. §. fi. de appella. ubi Dec. poſt
alios, nu. 6. & Alci. in d. c. cum contingat, num. 50.
32 † præfertur enim æquitas canonica ſcripta rigo
ri, iuxta not. per Abb. & alios in c. fin. de tranſact.
Et hæc erit prima limitatio huius l. ut non proce-
det de iure canonico.

QVAESTIO III.

QVæritur nunquid pęnę huius conſtitutionis
ſibi locum uendicét aduerſus eum qui ab-
33 ſque † dolo malo contrauenit? Et Bald. in l. obſer-
uare, § proficiſci, 2. col. nu. 5. verſic. Sed numquid,
ff. de offic. procon. & lega. tenet quod non, duplici
fretus ratione. Primo quia iſta lex imponit pęnam
34 periurij, quod † ſine dolo nõ committitur: & licèt
nihil ad hoc allegẽt, tamẽ adde, quod hoc commu
niter tradũt Doctor. in l. qui iuraſſe, in princ. ff. de
iureiur. Paul. Alex. & Socin. in l. fin. qui ſatiſd. cog.
& hanc etiam communem opin. atteſtatur Iaſ. in l.
Videamus, in princ. ff. de in litem iur. & dicit ipſe
in d. l. qui iuraſſe, 2. col. ſe neminem vidiſſe Scri-
bentium ab hac opin. diſcrepare. Hanc etiam te-
net Thom. Grammat. Voto ſuo 10. nu. 24. & 25.
35 Pro qua facit, quod † periurium eſt quædam falſi-
tas, quæ non committitur ſine dolo: l. nec exem-
plum, inf. de falſ. Et facit gloſ. communiter appro-
36 bata, in c. breui, de iureiur. ubi habetur, quod † dif
ficultas excuſat à periurio, quia propter difficulta
tem ceſſat dolus requiſitus. Et ad hoc etiam bene
facere uidetur text. in c. quæritur, §. item opponi-
tur, 22 quæſt. 2.

Secũdo, alia ratione mouetur Bald. quia in hac
37 lege infamiæ pœna irrogatur, ſed ex culpa † quis
non efficitur infamis, ſed ex dolo, vt eſt text. in §.
ſuſpectus, Inſtit. de ſuſpect. tutor. Et ratio eſt ſe-
cundum Port. in d. § ſuſpectus, poſt gloſ. in uerbo
ob culpam. Bart. in l. tranſigere, 2. col. ſup. eod. &
Iaſ. in l. in actionibus, 6. col. ubi Dec. nu. 21. de in
lit. iur. quia quemadmodum in cauſa criminali,
38 † & capitali dolus exigitur, nec ſufficit lata culpa,
l. lege Cornelia, ff. ad l. Corn. de ſicar. & gloſ. &
Doctor. in d. l. in actionibus, & in d. § ſuſpectus, ita
39 in cauſa infamiæ † quæ cauſæ uitæ æquiparatur, l.
iuſta, ff. de manumiſ. vindicta. l. iſti quidem, in fin.
quod metus cauſa.

Et

Et hanc opin. Baldi expreſsè ſequutus eſt Ale-
xand. in d. l. fin. qui ſatiſd. cog. ad finem, & in con-
ſil. 92. Perſpectis his, ad finem, 1. vol. vbi plenius
examinat, ibi dicens, quod ideo text. legis noſtræ
voluit his pœnis illaqueari eos tantum qui eſſent
doli capaces ideſt maiores. Et hanc opin. videtur
etiam ſequi Grammat. d. ſuo Voto. 1 n. allegando
Alexand. in d. l. fin. & in d. conſil. & expreſsè te-
nent Guid. Pap. in conſi. ſuo 31. Viſo ad plenum,
num. 24. & Alciat. hic, dicẽs, quod hoc modo du-
ram legem interpratatio prudentium frangit; &
hãc eſſe communem opio. atteſtatur hic Cagnol.
alios allegans, num. 187. & Anton. Gab. lib. 3. ſua
rum concluſionum tit. de tranſaction. concluſio-
ne 1. limitat. 1. nu. 52.

Contrariam tamen ſententiã tenet Iaſ. hic, in
princ. Et mouetur ex proprijs fundamẽtis Baldi,
40 quę retorquet contra eum, † quæ retorſio eſt opti
mus & efficaciſſimus modus conuincendi aliquẽ,
cap. in omni, ibi, oam in lege noſtra ſcriptum eſt,
& ibi Abbas, Imola, & cęteri, de teſtib. & eſt text.
in c. qui ſincera, ibi, ex eorum codicibus oſtenden
tes quæ dicimus. 45. diſt. Primo enim mouetur
41 Iaſ. quia ſecundum eum, immo † periurium com-
mittitur ſine dolo, ex ſola culpa, vt tenet Bald in
c. licet, per illum text. Si de feudo fuer. controuerſia
inter dom. & agnat. poſt Andr. de Iſern. & ibi Iac.
Alua. in 2. & 3. quæſt. & idem Aluar. in c. fin. per
illum text. de alien. feudi pater. gloſ. fin. & Imola,
in Clemẽt. Non poteſt, de procurat. & facit quod
vult Bald. in l. ſecunda, § quod obſeruatij, infra de
42 iuram. calumn. quod in iuramento veritatis † ille
qui credit iurare veritatem, & iurat falſum, ta-
men eſt periurius; & ſequitur Petr. de Anchar.
in c. 2. de iuram. calum. in 6. Addo etiam Card. A-
lex. in d. c. licet, & in d. c. fin. tenentẽ idem, ſcilicet
periurium abſq; dolo incurri poſſe. Pro quo facit
tex. à contrario ſenſu, in c. ſignificante. de pignor.
43 † vbi habetur, quod ille non poteſt dici periurius,
cui aliquid imputari non poteſt, ſi igitur aliquid
poteſt imputari, ſecus erit.

Secundo retorquet Iaſ. fundamentũ Baldi con
tra ipſum, nam clarum eſt, quod pœnæ huius ll.
infliguntur ipſo iure, vt in textu in verbo mox,
hic, vbi dicetur. Sed quando infamia non per ſen-
44 tentiam, ſed ipſo iure irrogatur, † tunc ſufficit la-
ta culpa, nec exigitur dolus. ita notabiliter tradit
glo. quam ibi ſequuntur Bart. Bald. & Ang. in l. li
berorum, §. notatur, ff. de his qui not. infam. & in
l. mora, ſol. matr. & in d. l. in actionibus, in verbo,
non etiam, & ſequuntur ibi communiter omnes,
de in lit. iur. & in d. §. ſuſpectus, il 2. vbi Ang. Port.
& alij. Bar. in l. quod Nerua, nu. 21. ff. depoſ. Et ra
tio differentiæ eſt, quia quando infamia ipſo iure
45 irrogatur, † lex magis factum notat, l. palam, §. pe
nult. ff. de ritu nuptiar. Bartol. in d. l. quod Nerua,
Port. & Are. in d. §. ſuſpectus, & Iaſ. in d. l. in actio
nibus, 6. col. qui dicit hanc etiam communem ſen
tentiam. Et dicit ipſemet Iaſ. hic, & in d. l. in actio
nibus; quod hoc fundamentum multum ſtringit
contra Bald.

Fortius cẽſuit Fulgoſ. quem ibi defendit Dec.
in d. l. in actionibus, etiam quando infamia irroga
tur per ſententiam, latam culpam ſufficere, quia
46 † eius pęna non eſt capitalis, l. capitalium, §. 1. ibi,
cęteræ pœnæ ad æſtimationem, non ad capitis pe
riculum pertinet. ff. de pœn. Et quod cauſa famæ
propriè non dicatur capitalis, nec propriè ęquipa
retur vitæ, probatur in l. ſi adulterium cum ince-
ſtu, in fin. ff. ad l. Iul. de adult. ibi, etiam famæ mul
to magis quam vitæ parcẽdum eſt, & hoc expreſ
sè tenet Alciat. in d. præſumpt. vlt. ſupra allegata
in 1. quæſt. num. 12.

Quid tenendum in hac ſpecie, Vtilitas magna
eſt: nam ſi omninò exigitur dolus, quemadmo-
47 dum † quælibet etiam iniuſta cauſa excuſat à do-
lo, l. igitur, § poteſt, ff de lib. cauſ. l. 1. in fine, iũcta
gloſ. ff. de abigeis, & gloſ. in l. plagij criminis ac-
cuſatio, infra ad l. Flau. de plagiar. facit text. in l. 3.
§. ſi quis ignorans, ad Sillan. tradit Bart. & cæteri,
in l. iuſtè poſſidet, in fine, ff. de acquiren. poſſ. Iaſ.
hic, & in d. l. qui iuraſſe, & in d. l. uideamus, in
princ. Alex. d. conſ. 92. & Grammat. d. Voto. 1 n.
48 num. 26. † etiam ſi ſit beſtialis. Socin. in d. l. iuſtè
poſſidet, 2. col. & in conſil. 108. col. 6. uerſic. inſu-
per; & refert conſil. 118. col. 4. uerſ. circa tertiam,
49 immo † credulitas etiam fatua excuſat à pœna do
li. Ang. in l. 1. ad fin. ff de eo per quem fact. erit, &
50 idem † temeritas, Ang. in d. l. plagij, & in l. prętor,
§. hæc actio, ff. ui bonor. rap. refert, & ſequitur Iaſ.
hic, & in d. l. qui iuraſſe, in d. l. videamus, & in l. ſi
quis id quod, 8. col. ff. de iuriſd. om. iudic. Gram.
Voto allegato, nu. 21. & Curt. ſen. conſi. 70. in fi-
ne, cum alijs allegatis per Grammat. in loco præ
allegato, ita etiam excuſaret à pœnis huius legis.
Ego quidem in iudicando, & conſulendo ab opi-
nione Baldi, & ſequacium temerè non eſſe rece-
dendum putauerim, tum propter maximam au-
ctoritatem eam tenentium, propter quod eſſe ip
ſemet Iaſo. hic dicit, durum eſſe ab ea recedere,
tum etiam, quia opinio Baldi optime ſuſtenta-
ri, & ab impugnationibus defendi poſſe vide-
tur.

Et primo quo ad primum fundamentum, ſu-
pra in contrarium adductum, dupliciter reſpon-
deri poteſt, primo, quod opinio tenentium quod
quis in periurium ſola culpa incidat, non eſt attẽ-
denda, cum receptior ſententia ſit in contrariũ,
ut tenuit ipſemet Iaſ. in locis ſupra pro fundamẽ
to Baldi adductis, & tenent ultra eum alij ſupra
allegati, & propterea ab ea non eſt recedendum
iuribus vulgaribus.

Secundo reſpondetur, quod allegati pro parte
Iaſ. loquuntur quo ad actum periurij incurren-
51 dum, quia † tunc ſufficit lata culpa, ſed contrariũ
tenentes, loquuntur quo ad reatum, & ſic ad pœ-
nam periurij infligẽdam, quo caſu exigitur dolus
verus: quæ reſponſio colligitur ex notabili dicto
Baldi in c. 1. §. porro, in 2. col. verſic. deinde nota,
quę fuer. prima cauſa benef. amitt. ubi dicit, quod
52 † impotẽs ad ſoluendum, licèt ſit periurus, quo ad
actum, non eſt tamen quo ad reatum, & ſic pęnã,
allegat c. P. & G. de offic. deleg. & ita concordat
opin. ipſemet Iaſ. in d. l. qui iuraſſe, & in d. l. videa

258 Diſtinctiuæ naturæ eſt vt inter diuerſas ſpecies ponatur.

260 Geminatio magis deliberatam voluntatem oſtendit.

261 Geminatio etiam facta in uno inſtanti declarat animum. & num. 600.

262 Tranſactio eſt inducta cauſa dirimendarum litium.

263 Ratione ceſſante ceſſat diſpoſitio.

264 Ratio decidendi huius legis eſt ultio periurij.

265 Illuſtris vir promittens iuratus iudicio ſiſtere ſi negligat an has pœnas incurrat.

266 L. nam ſufficit. de dolo. & l. 2. C. de reb. cred. in totum per hanc legem corriguntur.

268 Verba in diſpoſitione pœnali, & odioſa ſunt quidem reſtringenda ſed iuxta ſuam propriam ſignificationem.

269 Vendens fundum emptori ſoluenti partem pretij, et reſiduum promittenti ſoluere infra certum temporis ſpatium emptore non ſoluente an liberetur à periculo euictionis. & nu. 273.

270 Emolumentum non continet actionem de euictione.

271 Lucrum non conſequi aliud eſt, & aliud damnum facere.

272 Contraueniens non amittit ea, quæ ſunt de natura contractus; vide tamen infra num. ſeq. & 275. 276.

274 Actione priuatus per exceptionem poteſt ipſo iure priuari. & nu. 563.

Remittens actionem perſonalem poteſt per exceptionē ſubmoueri, uel contraueniens iureiurando promiſſis ipſo iure eam amittit.

276 Auxilium legis non meretur, qui in legem committit. & num. 646.

277 Iuramentum alterat naturam contractus ſi conſenſus non deficiat. & nu. 652.

278 Contraueniens laudo ſi in compromiſſo iurauit, tenetur ad obſeruationem parte aduerſa ab eo liberata.

279 Emphiteuta deficiens in ſolutione canonis nunquid propter iuramentum poſſit ante tempus a lege præfixum expelli, vide ad materiam quinque num. ſeqq.

281 Iuramentum regulatur ſecundum naturam actus ſuper quo apponitur. de materia vide etiam num. 284. 651. 667. vſq. ad nu. 684. & nu. 710.

282 Sapientis eſt mutare propoſitum in melius.

285 Statutum quod emphiteuta, vel conductor non poſſit expelli etiam quantocunque tempore deficiens in ſolutione canonis, vel mercedis, nō procedit ſi ſit iuratum per emphiteutam, uel conductorem ſoluere.

286 Venditor ſi vendat duobus, & ſecundo tradat, an propter iuramentum primus præferatur, & nu. 288. & 625.

287 Iuramentum an priuet contrahentem, uendentemve dominio ſuæ rei propter inobſeruantiam, & nu. 624.

289 Compromittens ex neceſſitate ſtatuti, uel iuſſu iudicis, et contraueniens an his pœnis affici debeat. vide etiam nu. 290. 292. 295. 299. 303. 304. 313. 316. 317. 319. & 321.

290 Compromiſſum pacti appellatione comprehenditur & ad litis deciſionem pertinet.

291 Promittens coactus a iudice de iudicio ſiſti coram eo non perdit declinatoriam, & ius petendi compromiſſum ex forma ſtatuti.

293 Appellari poteſt a ſententia arbitrorum electorum ex forma ſtatuti.

294 Arbitri electi ex forma ſtatuti ſunt magis iudices delegati, quam arbitri.

296 Neceſſitas per allegantem eſt probanda.

297 Canonicus non iter receptus ſponte aliquid ſoluens non committit ſimoniam etiam quod ſtatutum ipſum arctaret ad tale quid ſoluendum.

298 Pater licet de neceſſitate teneatur dotare filiam, ſi tamen eidem legat aliquam quantitatem non cenſetur legare pro dote.

299 Compulſus dicitur etiam ſi quis ſponte actum faciat dummodo ſciat ſe ad id poſſe compelli.

300 Soluens nulla adhibita coactione ſi ſciebat ſe ad id poſſe cogi, dicitur inuitus ſoluiſſe.

301 Soluens ad edictum Tyranni excuſatur.

302 Paria ſunt eſſe compulſum, & ſcire ſe poſſe compelli.

304 Compromiſſum eſt neceſſarium quando diſpoſitioni id iubenti fieri, renunciari non poteſt, ſecus è contra vt num. 306.

305 Sponte factum non videtur id ad quod quis cogi poteſt.

307 Compromiſſum neceſſarium non cenſetur reſpectu partis petentis ipſum fieri.

308 Statutum iubens fieri compromiſſum intelligitur ſi petitum fuerit.

309 Compromiſſum non ſolet fieri niſi ſponte.

310 Compromiſſum cenſetur voluntarium cum quis extra caſum ſtatuti compromittit.

311 Vel quando res eſt clara, & liquida.

315 Notarius cenſetur rogatus vt apponat clauſulas conſuetas.

318 Coactionis vitium purgat ſecundus actus ſpontaneus.

320 Ratihabitio laudi etiam iurata non ſufficit ad incurſionem pœnarum huius legis.

Duo ſi exigantur vnum non ſufficit.

322 Sententia nulla poteſt per partes confirmari, & valet pactum.

323 Iudex regulariter non poteſt cogere partes ad compromiſſum faciendum; quibus autem caſibus id facere poſſit vide nu. ſeq. remiſſiuè.

325 Arbitrium liberum quot modis capiatur, & tribus num. ſeqq.

329 Statutum dans liberum arbitrium poteſtatibus, quando tendit in præiudicium tertij, intelligitur de arbitrio boni viri.

Quando autem dicatur tendere in præiudicium tertij vide nu. 330.

331 Iudex ſi eſt abſolutus ab obſeruantia ſtatutorum, & ſibi ſit datum liberum arbitrium, intelligitur de leuibus, non autem de ſubſtantialibus.

332 Iudex etſi in criminalibus habeat liberum arbitrium, tamen non poterit reum torquere ſine indicijs, alias tenetur in ſindicatu.

333 Liberum, & liberè verbum quid importet, remiſſiuè.

334 Iudex ex quibus uerbis in cauſa ſibi delegata habeat liberum arbitrium, remiſſiuè.

335 Et quid vigore talis arbitrij facere poſſit remiſſiuè.

336 Executor vltimæ voluntatis, cui datum eſt liberum arbitrium, quid agere poſſit remiſſiuè.

337 Cogitationis pœnam nemo patitur; declara vt num. ſeq.

339 Verbum, putauerit, ad effectum refertur.

340 Gerundium factum importat.

341 Citatio partis an exigatur vt his pœnis locus ſit, & nu. ſeq. & ad materiam nu. 353. cum ſeqq.

343 Libertus per libelli oblationem non cenſetur patronum

in ius

in ius vocare, & in pœnam non incidit.

344 *Falſi pœna quis non afficitur, ſi illud falſum in damnum alicuius non redundat.*

345 *Falſificans ſuam priuatam ſcripturam puniri non poteſt ex quo illa falſitas nemini nocet.*

346 *Rationes ſuas priuatas an quis comburere poßit.*

347 *Mendacium nulli damnum inferens eſt impunibile.*

349 *Interpellare iudicem, verbum, intelligitur citata parte, vide tamen nu. 363. 364. & 365.*

350 *Iudicium ſine partis citatione nullum.*

351 *Citati comparitio an exigatur vt his pœnis locus ſit, & nu. 366.*

352 *Perſeuerantia an exigatur vt his pœnis ſit locus, & an in caſu huius legis admittatur pœnitentia.*

354 *Lex vbi non diſtinguit nec nos diſtinguere debemus.*

356 *Alternatiua oſtendit diuerſitatem caſuum.*

358 *Attentatio ſufficit ad incurſionem harum pœnarum, & nu. 360 361. 364. 376. cum duobus ſeq.*

359 *Actus ſine effectu, an harum pœnarum faciat incurſionem.*

362 *Periurus eſt, qui iudicem interpellat, vel ſupplicat Principi, quia iam animo receßit a iuramento, & factis etiam recedere incipit. & nu. 377.*

365 *Interpellare quid ſit.*

367 *Citatio facta ſine iuſſu iudicis an operetur vt eam fieri faciens has pœnas incurrat.*

368 *Actus nullus an facientem afficiat pœna.*

369 *Reſcriptum impetrans an ex ſola impetratione huius legis incurrat pœnas. & nu. 370. & 373.*

371 *Reſcriptum prohibitum impetrans in pœnam incurrit cum eo vti cæperit & reum conuenerit. & numero ſequen.*

374 *Reſcriptum impetratum non cogitur impetrator præſentare.*

375 *Aduerſarius an poßit ſe fundare in reſcripto per impetratorem non præſentato.*

379 *Reſcripti impetratio retorquetur contra doloſum impetrantem etiam ſi eo non ſit vſus.*

380 *Supplicans & narrans tranſactionem iuratam, ac veniam contradicendi petens an has pœnas incurrat; diſtingue ut nu. ſeq. & intellige vt in pluribus nu. ſeq.*

382 *Auctoritas ſuperioris in iuramento ſemper cenſetur excepta.*

383 *Iurans ſeruare ſtatuta, vel conſuetudines eccleſiæ poteſt nihilominus contra formam ſtatuti præbendam impetrare, ſi de iuramento fiat mentio.*

384 *Iuramentum per Principem ſecularem remitti non poteſt.*

385 *Etiam ſi ſit Imperator, vel Rex Francorum.*

386 *Iuramenti cognitio pertinet ad eccleſiam.*
Cum ſit materia peccati nu. 388.

387 *Iudex ſecularis iuramentum remittere non poteſt de iure canonico, de iure autem ciuili ſecus, vt numero 389.*
Hæres defuncti non poteſt eſſe periurus propter iuramentum ipſius defuncti. & nu. 392.

391 *Princeps ex certa ſcientia poteſt has pœnas tollere, & nu. ſeq.*
Quid autem ſi clauſula ex certa ſcientia non interuenerit. vide nu. 394 & 395.

393 *Periurium in caſu huius legis quando ſolum canonicis pœnis puniatur.*

395 *Princeps præſumitur velle vti plenitudine poteſtatis quando aliter actus non valeret.*

396 *Princeps cauſam ſimpliciter delegans ſine ſupplicatione partis pœnis incurſis non derogat.*

397 *Habilitationem impetrans ab epiſcopo an has pœnas incurrat ante quam ſit cognitum an licitè contrauenire poßit. & poſt nu. 404.*

398 *Habilitatio ei, qui iam periurium incurrit non poteſt concedi.*

399 *Habilitatio a iuramento an exigat partis citationem, vide etiam nu. 401. 402. & 403.*

402 *Teſtis quare expreſſè iurare teneatur.*

404 *Epiſcopi, & eorum vicarij grauiter errant concedendo habilitationem a iuramento parte aduerſa non citata.*

405 *Inſtrumenta ſua tertio tradens vt ſic conueniat illum cum quo tranſegit an in huius legis diſpoſitionem incurrat. & nu. ſeq.*

407 *Vexare aliquem quis dicitur cum iura ſua alteri cedit.*

408 *Promittens non petere ante litis conteſtationem has pœnas non incurrit.*

409 *Petere quis non intelligitur ante litis conteſtationem.*

410 *Ratum quid importet.*

411 *Firmum quid importet, & quid ratum & firmum. & nu. 413.*

414 *Promiſſio de non agendo quid importet.*

415 *Promißio de non mouendo controuerſiam, querimoniam vel moleſtiam quid importet remiſſiuè, cum nu. ſeqq.*

418 *Perſeuerantia in pœnis legalibus exigitur vſque ad ſententiam nec ſufficit primus contrauentionis actus.*

419 *Secus tamen eſt in caſu huius legis.*

420 *Pœnæ huius legis non infliguntur ſine mora, & nume. 440.*

421 *Pœnæ huius legis infliguntur deficienti in modico vel in minimo. vide nu. 423. 425. & 428.*

422 *Modicum vel minimum non eſt curandum.*

424 *Pœnæ huius legis infliguntur vbi quid deficit etiam in vno nummo.*

426 *Contraueniens in vno, omnium factus eſt reus.*

429 *Pœnæ huius legis ſibi locum vendicant ambabus partibus contrauenientibus. & nu. 430. & 431.*

430 *Paria delicta mutua compenſatione tolluntur. & nu. ſeq.*

432 *Actor ad has pœnas agens debet probare ſe adimpleuiſſe pro parte ſua, & liquidiſſimè quidem nu. ſeq.*

434 *Pœnæ exigunt liquidam probationem.*

435 *Iuramentum in ſupplementum probationis, nec in pœnali materia deferendum.*

436 *Iuramentum in cauſa ardua non deferendum.*

437 *Iuramentum eius eſt natura vt non ſeruanti fidem fides ſeruanda non ſit.*

438 *Iuſta cauſa contrauenientem excuſat.*

439 *Iuſta cauſa excuſat a mora. & nu. 734. 735.*

441 *Iuſta cauſa excuſat ab intereſſe.*

442 *Iuſta cauſa excuſat a pœna legali.*

443 *A periurio excuſatur propter cauſam ſuperuenientem.*

444 *Iuſſus iudicis an ab his pœnis excuſet, & num. 446. 457. & 460.*

445 *Iuſſus iudicis excuſat a dolo. vide nu. 447.*

449 *Quid autem ſi ſit iniuſtus huiuſmodi iuſſus.*

Digitized by Google

450 *Iudicis præcepto iniuſto non eſt parendum.*
451 *Quid autem ſi ſine cauſæ cognitione procedat.*
452 *Iudex ſine cauſa cognitione procedens cenſetur ut priuatus.*
454 *Decretum iudicis inualidum non excuſat a pœna.*
455 *Iuſſus iudicis non excuſat in atrocibus, ſecus autem in alijs, ut nu.ſeq.*
458 *Soluens ad iuſſum iudicis minori ſine curatore liberatur.*
459 *Contraueniens in caſu huius legis cōmittit in his, quæ ſolo ciuili iure non etiam naturali ſunt prohibita.*
460 *Iuſſus iudicis procuratus non excuſat a dolo.*
461 *Pœna huius legis an habeat locum ſi contractus ſit nullus, per totum.nu.478.*
462 *Pœna appoſita in contractu intelligitur commiſſa ſi contractus ualebit.*
463 *Contraueniens lauda nullo an incidat in pœnam.*
464 *Iuramentum an confirmet contractum nullum, & nu. 471.remiſſiuè.*
465 *Iuramentum facit ualere actum omni meliori modo, uide tamen nu.749.& 770.remiſſiuè.*
466 *Iuramentum debet ſeruari quando non vergit in diſpendium ſalutis æternæ.*
467 *Iuramentum eſt ſicut herba bethonica, che a tutti li mali è buona.*
468 *Acceſſorium aliquando valet, licet principale ſit nullum.& nu.473.ubi ratio aſsignatur.*
469 *Pœna etiam ex actu nullo incurritur, quòd declara, vt nu.474.*
470 *Nullitas contractus an poſſit opponi per eum, qui iurauit non contrauenire, & nu.475.cum ſeqq.*
472 *Iuramentum etſi confirmet contractum tamen non facit dominum incidere in pœnam, vide nu.475. vſque in finem quæſtionis.*
476 *Promiſſio de non opponendo nullitatem iuramento firmatam, valet reſpectu nullitatis propter ſolemnitatem omiſſam.*
477 *Promittens non opponere nullitatem iureiurando an poſſit propterea opponere ſi nullitas ſit ex defectu iuriſdictionis, & nu.ſeq.*
479 *Deus eſt auctor quando in contractu iuratur.*
480 *Et teſtis.*
481 *Promittens ſub ſua fide, & contraueniens an pœnas huius legis incurrat.& nu.490.& 492.cum ſeq.*
482 *Fidei præſtatio eſt ſpecies iuramenti.*
483 *Fides præſtita habet vim iuramenti.*
484 *Fidei violator periurus eſt ſicut uiolator iuramenti.*
485 *Iurare & fidem promittere ſunt paria.*
486 *Licet grauius puniatur iurans.*
487 *Fidei præſtatio non eſt iuramentum, Sed ei æquiparatur.*
488 *Fidem promittens de priuato carcere non exire non tenetur obſeruare, ſecus ſi iuraſſet.*
489 *Fidei violator an priuetur beneficio ſicut vialator iuramenti, & nu.491.*
Præſumptiones legum ſunt liquidiſſimæ probationes.
494 *Fides eſt dictio ambigua.& nu.501.*
495 *Fides apud eccleſiaſticos pro ſacramento fidei accipitur.*
496 *Fides quomodo capiatur remiſſiuè.*
497 *Fides propriè accipitur pro dictorum, conuentorumq. conſtantia, & ueritate dicta a fiendo, quod fiat quod promiſſum eſt.& nu.ſeq.*
499 *Fides omnis pactio appellari poteſt.*
500 *Fides a firmitate dicta.*
502 *Præſumptio tutior qua animæ conſulatur eſt capienda.*
503 *Promittens debet admitti ad declarandum, & interpretandum contractum.& numero 505.vbi declaratur.*
504 *Verba debent intelligi ſecundum declarationem eius qui ea protulit.*
506 *Interpretatio debet ſumi ut actus valeat.*
507 *Interpretatio benignior in pœnis eſt facienda.*
508 *Promittens ſub verbo veritatis an iuraſſe cenſeatur, ad effectum huius legis. vide etiam numero 516.& 517.*
509 *Confeſſio facta per aliquem addentem quod ita eſt in veritate, cenſetur iurata.*
510 *Iuramentum an ſit ſi quis dicat aſſero per fidē meam, vel in uerbo ueritatis.*
511 *Quid autem ſi teſtis ita iurat.*
512 *Quid ſi pro ſolemnitate iuramentum ſit inductum.*
513 *Veritas verbum eſt ambiguum.*
514 *Et poteſt intelligi tam de diuina, quam de humana.*
515 *Immo multipliciter.*
516 *Deus eſt veritas.*
518 *Iuramentum an ſit ſi quis ſub periculo animæ ſuæ aliquid promittat.*
519 *Et an tali caſu cenſeatur ſaltem implicitè iuraſſe per Deum.*
520 *Quid autem ſi quis dicat ſic Deus me adiuuet.*
521 *Et an hoc procedat in teſte, uel quando pro ſolemnitate iuramentum exigitur.*
522 *Iuramentum expreſſe quare exigatur in teſte.*
523 *Tactus ſcripturæ an in iuramento exigatur vt periurium incurratur.& nu.537 538.& 540.*
524 *Iuramentum an ſit ſi quis per ſalutem ſuam propriā, vel corpus ſuum promittat ita, vt his pœnis locus ſit.& nu.ſeq.vſq.ad nu.530.*
525 *Iurans per ſalutem ſuam, uel corpus ſuum, perinde habetur ac ſi diceret ita Deus ſaluum me faciat.*
530 *Iurans ſimpliciter non exprimendo per quem, an ſit huius legis reus, & duobus nu.ſeqq.*
531 *Inſtrumentum ſi continet quod aliquis iurauit an probet fuiſſe iuratum ad ſancta Dei Euangelia.*
532 *Quid autem ſi eſt appoſita dictio, &c.*
533 *Et cætera, dictio, includit ea, quæ ſunt de ſubſtantia, & natura actus.*
534 *Stipulatio actionem ipſo iure perimit.*
Diſpoſitio huius legis procedit ſi iuratur ad ſancta Dei euangelia.
535 *Deus ſit mihi teſtis an ſit iuramentum ad effectum huius legis.& nu.ſeq.*
538 *Iuramenti præſtatio eſt quando iuratur ſuper altari, vel contractu in ſcriptis, vide nu.540.*
539 *Fidei præſtatio ſcripturarum tactum non exigit.*
541 *Iurans de conſuetudine tangit ſcripturas.*
544 *Iurans ſuper contractu & contraueniens venit contra duo ſcilicet contra pactum, & contra iuramentum.*
545 *Et Deum offendit, & hominem.*
546 *Iurans obedire rectori, & contraueniens non incurrit has pœnas.*

Iurans

Digitized by Google

547 Iurans ſoluere vſuras, & cõtraueniens licet periurium incurrat, tamen infamia non notatur.

548 An uero cæteras haſce pœnas incurrat, uide hic.

549 Declaratoria ſententia opus eſt etiam ſi pœna ipſo iure ſit impoſita. & nu. 659.

550 Declaratoria ſententia ferri debet per iudicem auctoritatem habentem ſuper illa cauſa cognoſcendi, vide etiam nu. ſeq. & 555. & 559.

552 Reſeruatio iudicis, qui de ea cauſa cognoſcere non poteſt ſuperflua eſt.

553 Declaratoria an ſit opus quando infamia ipſo iure irrogatur. & nu. 555. cum. ſeqq.

554 Quid autem in excommunicatione, & nu. 560.

555 Pœna ipſo iure irrogata ſecum trahens executionem declaratoriam non exigit, & nu. ſeqq.

561 Textus huius legis in verbo, actione priuatus, quomodo intelligatur cum quatuor, nu. ſeqq.

Promiſſa non obſeruans nullam actionem ex eo contractu intentare poteſt.

562 Actio remiſſa per pactum ipſo iure non cenſetur perempta ſed exceptionis obice.

563 Priuatio vna poteſt eſſe ſuper alia.

566 Periurus an agendo repellatur. & nu. ſeq.

568 Nemo ſine actione experitur.

569 Periurij exceptio eſt litis finitæ.

570 Pactum nudum an veſtiatur iuramento. & num. 582. & 583.

571 Priuatio præſupponit habitum.

572 Potentius debet operari illud quod ordinatur ad unum effectum directè, quam per obliquum.

574 Iuramentum promiſſorium ordinatur directè ad obligandum.

575 Stipulatio quare actionem parit. & nu. 590. 591.

576 Deliberatè, magis dicitur fieri quod fit ſine interrogatione alicuius.

577 Iuramentum cenſetur quid deliberatè ſubire.

578 Iuramentum habet uim conſenſus, & actus geminati, uide tamen. nu. 596.

579 Pactum geminatum parit actionem, & ratio. nu. 596.

Conſtitutum parit actionem, & quare. nu. 595.

580 Iuramentum in multis caſibus actionem producit.

581 Iuramentum deciſiuum actionem producit, & eſt ſpeciale. & nu. 587.

Pactum nullum compromiſſi iuratum parit actionem.

584 Pactum veſtitum ſicut ſtipulatio ipſo iure actionem parit.

585 Pœna ex pacto nudo deberi non poteſt.

586 Stipulationem veteres ſubiectæ pœnæ addere ſolebant.

588 Confeſſio iudicialis actionem, & obligationem parit.

589 Actio oritur ex ſententia.

592 Ratio impulſiua non facit militare, vel ceſſare diſpoſitionem, ſed ratio finalis, & duobus nu. ſeqq.

596 Geminatus actus ſimultaneus habetur pro vno, & nu. 600.

597 Confeſſio geminata non dicitur facta uno inſtanti.

598 Interpellatio trina non dicitur ſi vno inſtanti ter dicatur ſolue, ſolue, ſolue.

599 Plura vno impetu facta habentur pro uno.

602 Pactum nudum actionem non producit. & nu. 755. & 756.

603 Qui regulæ contradicit id expreſſe probare debet.

604 Regulæ iuris ſunt tenaces a quibus non eſt recedendum niſi contrarium expreſſe reperiatur in iure.

605 Pactum nudum iuratum actionem producit de iure canonico.

606 Reſtitui dicitur cum alienum redditur.

607 Verba impropriè accipiuntur quando non poſſunt accipi propriè.

608 Pœna in inſtrumentis additur ut id quod intereſt ad certam æſtimationem deducat.

609 Reſtitutio eſt in priſtinum ſtatum repoſitio.

610 Reſtituere id eſt retro ſtatuere.

Textus hic in verb. rerum proprietate careat quinque habet intellectus d. nu. 610. cum pluribus nu. ſeqq.

612 Actionem habens, an dicatur rem habere, & numero 618.

613 Res quæ actione recuperari poteſt in bonis noſtris eſſe cenſetur.

614 Actionem nullam habens ad rem perſequendam rem amiſiſſe dicitur.

615 Actionem habens minus quam rem habere intelligitur quod quomodo procedat vide duobus nu. ſeqq.

619 Deberi non dicitur id quod perpetua exceptione defendi poteſt.

620 Debitoris dici non poteſt qui perpetua actione actorem ſummouere poteſt.

621 Creditor non cenſetur, qui perpetua exceptione ſummoueri poteſt.

623 Diſpoſitio huius legis an procedat tam in tranſigente in actione reali, quam in perſonali.

626 Dominium ſine traditione transferri non poteſt.

627 Iuramentum obligat præciſè ad factum, & nu. 722.

628 Iuramentum non operatur dominij tranſlationem ſine traditione.

629 Proprietatis appellatione quid veniat. & nu. 632. & 635.

630 Proprietas ex eo dicitur quod ſit proprie tua.

632 Proprium dicitur quod competit alicui ſoli.

633 Dominium habet latius ſignificatũ, quam proprietas, quia comprehendit directum, & vtile.

636 Emolumentum dictio quot modis in iure accipiatur, vide hic, & quatuor nu. ſeqq.

641 Promittens certam quantitatem pluribus terminis ſi in vno deficiat an propter iuramentum pro omnibus terminis poſſit conueniri, vide tamen. numero 645. & 647.

642 Iuramentum licet efficacius obliget, tamen non facit quem tenere in plus.

643 Tempus eſt pars ſummæ, vide tamen nu. 648.

644 Periurus non punitur, vt plus præſtet, quam promiſerit.

649 Videtur verbum denotat fictionem.

650 Intelligitur verbum, denotat fictionem.

653 Pœna huius legis an ipſo iure omnes infligantur, & nu. 657. & 692.

654 Verbum præteriti temporis appoſitum in lege pœnali importat canonem latæ ſententiæ.

655 Mox, verbum, numquid importet ipſo iure, & num. 667.

656 Plura ſub vna determinatione poſita cenſentur pariter terminata vide tamen nu. 671.

658 Reddere verbum importat retro dare.

660 Iuramentum includit facultatem purgandi moram,

ſed

ſed videndum eſt infra nu.664.689.732.734.736. & 738.

661 *Mora numquid purgari poßit executione facta a lege, & nu.666.690.691.*

662 *Mora purgari non poteſt quando adeſt dolus.*

663 *Mora purgari non poteſt delicto iam conſumato, & nu.708.*

665 *Executio in vna ex his pœnis facta an in cæteris purgationem mora impediat.*

668 *Executio non cenſetur facta a lege etiam ſi ipſo iure ſit impoſita pœna ante declaratoriam, vide tamen infra nu.704.*

669 *Mox, verbum, admittit interuallum temporis.*

670 *Sed modicum.*

672 *Textus in l. qui ea mente. ff. de furt. quomodo procedat.*

673 *Iuramentum vim habet conteſtationis litis.*

674 *Iuramentum habet vim nouationis, uide nu.676.*

675 *Mora lite conteſtata purgari non poteſt, & numero 699.*

678 *Confitendo quis dicitur conſentire.*

679 *Iuramentum habet ſemper illam tacitam cōditionem, quam habet promißio cui adhæret.*

680 *Iuramentum ſe non extendit vltra quam ſe extendat renunciatio iurata.*

681 *Iuramentum interpretatur ſecundum intentionem iurantis communem, & veriſimilem.*

682 *Iuramentum ſe non extendit ad ea, quæ veriſimiliter pars non cogitauit.*

683 *Voluntas contrahentium præſumitur eſſe conformis diſpoſitioni iuris communis.*

684 *Iuramentum interpoſitum ſuper contractu, vt illum confirmet, vel vt illi det robur.*

685 *Actus confirmantis natura eſt non extendere, neq; ampliare diſpoſitionem ſuper qua interponitur.*

686 *Moræ purgatio eſt introducta de æquitate.*

688 *Et in foro eccleſiaſtico admittitur.*

692 *Executio cenſetur facta in omnibus pœnis huius legis.*

694 *Canon latæ ſententiæ quos effectus operetur remißiuè.*

695 *Canon latæ ſententiæ priuat delinquentem dominio, & illud transfert in eum cui pœna applicatur.*

696 *Alienatio facta per delinquentem quando pœna ipſo iure infligitur etiam ante declaratoriam eſt nulla.*

697 *Fructus percepti per delinquentem quando pœna ipſo iure infligitur, ſunt reſtituendi.*

698 *Executio cenſetur facta a lege per tranſlationem dominij in obſeruantem.*

700 *Canon latæ ſententiæ idem operatur quod litis conteſtatio.*

701 *Hæres ex delicto defuncti non tenetur niſi lite cum eo conteſtata.*

702 *Fallit quando pœna pecuniaria ipſo iure irrogatur quia tunc litis conteſtatio non exigitur, & vide infra num. 790. & 791.*

703 *Pœnitentia ſicut non admittitur poſt litem conteſtatam ita etiam ſi pœna ſit ipſo iure impoſita.*

706 *Clauſula in fine appoſita refertur ad omnia præcedentia.*

709 *Intellectus l. fin. C. de non num. pecun.*

711 *Conſenſus partium quomodo cognoſcatur deficere remißiuè.*

712 *Iuramentum extendit vires ſuas ad omnia iura, quæ ex illo facto, & contractu deſcendunt.*

713 *Iuramentum minoris, vel mulieris tollit beneficium reſtitutionis in integrum, & Velleiani, licet non fuerint certiorati.*

714 *Mulier propter iuramentum præſumitur certificata de Senatuſconſulto Velleiano.*

715 *Iuramentum ad hoc vt extendat vires ſuas ſufficit quod in genere fuerit cogitatum, & num.ſeq. & num. 758.*

716 *Conſenſus in genere cenſetur adeſſe propter iuramentum, & nu.758.*

717 *Iuramentum maiora operatur impedimento purgationis moræ.*

718 *Contractus bonæ fidei æquitatem admittunt.*

719 *Immò in eis exuberat æquitas.*

720 *Moræ purgatio ita impeditur in bonæ fidei iudicij, ſicut in ſtricti iuris.*

721 *In bonæ fidei contractibus maior fides, & obſeruantia debet præſtari, quam in ſtricti iuris.*

723 *Iuramentum debet impleri in forma ſpecifica.*

724 *Mora citius in bonæ fidei, quam in ſtricti iuris iudicijs contrahitur.*

725 *Mora abſque interpellatione propter iuramentum contrahitur.*

726 *Iudex laicus poteſt declarare reum incidiſſe in periurium.*

727 *Iudex laicus eſt competens ſicut Eccleſiaſticus quando agitur ad pœnam periurij, & nu.728.*

729 *Canoniſtæ dicunt quod in dubijs ſpiritualibus Eccleſia cognoſcit, & quidquid eſt dubium trahunt ad ſuum molendinum.*

730 *Delinquenti non eſt ſeruanda æquitas.*

731 *Aequitas ſcripta in iure cenſetur ius commune.*

732 *Moræ purgatio admittitur de æquitate canonica.*

733 *Mora purgari non poteſt quando aduerſarius damnum paſſus eſt.*

735 *Iuſta cauſa excuſata periurio.*

736 *Mora purgari poteſt ſi factum ſit promiſſum, & ratio & nu.ſeq. declara nu.738.*

738 *Mora purgari poteſt quando ius actoris non eſt factum deterius.*

739 *Debitor an teneatur accedere ad domum creditoris pro ſolutione ſi ſit diuerſi fori, alias pœnas huius legis incurrat, & nu ſeq.*

741 *Res, & pœna peti non poteſt, uide tamen nu.ſeq.*

743 *Iuramentum habet vim Clauſulæ ratę manente pacto, declara vt nu.ſeq.*

745 *Intellectus Auth. decernit ius. C. de arbitr.*

746 *Tranſactio ſi non valet in vim tranſactionis an valeat ſaltem in vim pacti, vide etiam num.ſeq. & nu.753. 754.758.759.768.769.*

Tranſactio de re liquida, vel facta poſt rem iudicatam inualida.

748 *Textus in l. cum pater, §. filius matrem. de leg. 2. plures decidit quæſtiones remißiuè.*

750 *Iuramentum non facit actum valere, quando defectus eſt in ſubſtantia, ſecus ſi eſt in ſolemnitate, & nu.757.*

751 *Pactum debet eſſe de re certa, & gratuitum.*

752 *Iuramentum habet vim iudicij.*
753 *Actus in iudicio ſi non ualet vt ſit, valet ut valere poteſt omni meliori modo.*
756 *Inæqualitas non admittitur in contractibus uide num. 763.*
759 *Pactum compræhenditur ſub tranſactione generaliter accepta.*
760 *Iuramentum confirmatorium, & promiſſorium a iuramento deciſiuo differt.*
761 *Argumentum a ſimili non procedit niſi in æquiparatis.*
762 *Argumentum a ſimili corruit data etiam parua diſſimilitudine.*
765 *Contractus poteſt claudicare.*
767 *Actionem veterem remittens, ut ſibi aliquid detur, poteſt ad eam redire ſi promiſſa non ſtat ſeruata.*
771 *Pœna huius legis applicantur parti non fiſco.*
772 *Fiſcus pœnas conuentionales non exigit, quia ſibi non acquiruntur niſi de eo ſit facta mentio in contractu.*
773 *Et niſi ſtipulatio interuenerit pro fiſco recipiente.*
774 *Et idem in legalibus quando actio parti competit.*
775 *Gabellam fraudantium pœna cui applicanda.*
776 *Pœna à teſtatore impoſita cui applicanda.*
777 *Recipiens reſiduum ſibi debitum his pœnis renunciare uidetur, uide tamen duobus nu. ſeqq.*
779 *Recipiens ſortem non cenſetur remittere pœnas legales nec conuentionalem appoſitam rato manente pacto.*
780 *Contrauenit qui rem, & precium petit.*
781 *Recipiens ſortem cum proteſtatione quod iura ſua ſint ſibi ſalua ſuper pœna incurſa ſibi non præiudicat.*
782 *Proteſtatio ius conſeruat in acceſſorijs.*
783 *Dominus recipiendo canonem ab emphyteuta cum proteſtatione quod ius ſuum ſaluum ſit ſuper cadacuate ſibi non præiudicat quin ipſum poſsit expellere.*
684 *Hæres iurantis an his pœnis afficiatur, & nu. ſeqq.*
786 *Infamiæ pœna auctoris perſonam non egreditur.*
787 *Hæres non poteſt eſſe periurus non obſeruando iuramentum defuncti.*
788 *Hæres licet non poſsit eſſe periurus tenetur tamen ad contractus obſeruationem, & nu. 796. vide tamen nu. 797.*
789 *Iuramentum defuncti obligat hæredem ad contractus obſeruationem, & nu. 796. declara ut nu. 797.*
793 *Hæres propter iuramentum defuncti non efficitur de foro Eccleſiæ.*
794 *Hæredis anima iuramẽto defuncti illaqueari nõ poteſt.*
Nec propterea eſt opus relaxatione nu. 795.
Statutum prohibens mulieres contrahere, intelligitur de contractibus damnoſis non de vtilibus. d. nu. 794.
798 *Singularis ſucceſſor an teneatur ad has pœnas.*
799 *Diſpoſitio huius legis an procedat tam in reo quam in actore.*
800 *Statutum in uno ex correlatiuis habet locum etiam in alio.*
Etiam in pœnalibus nu. 803.
801 *Correlatiuorum regula eſt regula parium.*
802 *Lex corrigens in actore extenditur vt locum etiam habeat in reo.*
804 *Etiam, dictio, diuerſimodè capitur.*
805 *Etiam dictio implicat identitatem in utroque caſu quoad hanc legem.*
806 *Iactura large ſumitur pro omni damno.*
807 *Damnum quid ſit.*
808 *Iactura ſtrictè accipiendo differt a damno. & num. ſeq.*
810 *Munus, tribus modis accipitur.*
811 *Princeps indignatur ſi promiſſa iurata per nomen ſuum non ſeruentur.*
812 *Diſpoſitio huius legis an procedat in iurante per ſalutem Principis.*
813 *Iurans per ſalutem alterius Principis, quam Papæ, vel Imperatoris an his pœnis puniatur, & numero 823.*
814 *Princeps ſuperiorem non recognoſcens habet plenitudinem poteſtatis, et omnia poteſt in dominio ſuo ſicut Imperator in ſuo Imperio.*
815 *Rex in ſuo regno dignitates concedere poteſt.*
816 *Rex in ſuo regno eſt monarcha.*
818 *Diſpoſitio loquẽs in Imperatore locum habet in Regno.*
819 *Rex Franciæ ſuperiorem non recognoſcit.*
820 *Rex in regno in temporalibus eſt vicarius Dei.*
821 *Rex plus iuris habet in regno quam Imperator in Imperio.*
822 *Imperator numquam fuit in pacifica poſſeſſione totius mundi.*
Principem, uel regem ſubeſſe Imperatori non eſt de neceſſitate.
823 *Baldi auctoritas maxima ſi contradicentem non habeat.*
825 *Pœnalis diſpoſitio loquens in Imperatore an habeat locum in Rege.*
826 *Quid ſi eſt rigoroſa vt l. bene, & l. omnes. C. de quadr. præſcript.*
827 *Maieſtas eadem non eſt in rege, quæ in Imperatore.*
828 *Imperator eſt dominus mundi.*
829 *Et dominus ordinarius locorum ſibi ſubiectorum.*
830 *Et habet ſummum imperium ſuper omnes Nationes.*
831 *Et eſt ſummus ſuperior, vide tamen nu. ſeq.*
833 *Deus ut eſt Princeps in cælis ſic Imperatorem Vicarium ſuum, & dominatorem conſtituit in terris.*
834 *Imperator mouetur nutu Dei ad ſtatuendum.*
835 *Imperator vice Dei fungitur, & licet ſit ordinarius omnium, tamen eſt legatus, ſiue proconſul Dei.*
836 *Dignitatum theſauri ſunt recõditi in principe Romano.*
837 *Dignitates regales omnes ab Imperatore tanquam a fonte fluunt.*
838 *Reges ſucceſſerunt in locum præfecti prætorio, non in locum Imperatoris.*
839 *Imperatoris poteſtas a Deo eſt.*
840 *Et aduerſus eius ſupremam poteſtatem præſcribi non poteſt per Principes qui ipſum habeãt in dominum.*
841 *Papa non poteſt Imperatoris dignitatem ſupprimere.*
842 *Papa, & Imperator pariſicantur.*
Dolus præſumptus an ſufficiat ut his pœnis locus ſit & nu. 850.
843 *Lata culpa an ſit dolus præſumptus.*
844 *Et an magis latior.*
845 *Dolus verus, & dolus ex propoſito an pariſicentur, & nu. 847.*
846 *Iuramentum non firmat contractum data enormiſſima læſione.*
847 *Dolus probatur ex coniecturis, & indicijs perſpicuis.*
851 *Iuramentum debitoris non habet executionem paratam.*
852 *Sed bene quidem iuramentum creditoris.*

Digitized by Google

Bartholomæi Bertazolij, Repetitio

In Domino confido.

VT dies non eſſet ſine linea, ſta-
tueram tempore ocij, aliquam
legem & interpretationes Do-
ctorum ſuper ea reperere, non
tñ lucubrationes meas in ſcri-
ptis redigere. Timens ne ad ma
nus peritorum in iure deuenirent, & ſucceſſiuè
nedum eis materiam ridendi, ſed deridendi præ-
ſtarent: Attamen cum nouerim memoriam labi-
lem, (mutato in melius propoſito) nugas haſce
meas cartis commendare non dubitaui, ſperans,
quòd etſi (ut prius dubitaueram) deuenirent ad
peritos, tamen excuſationem apud eos mereri,
quòd ſcilicet maturius & diligentius non conſide
rauerim, tum paucis vigilijs in addiſcẽdis legibus
conſumptis, tum etiam exiguitatem temporis,
quo a negocijs iudiciarijs & officio tabellionatus
vacaui: Sed quicquid ſit in hac re, non curo, cum
propter meam tantum utilitatem hæc ſcripta cõ-
geſſerim & non ut ex ijs alij doctiores reddantur,
non enim me latet a tenebris lucem haud accipi
poſſe.

Materiam huius l. decreui tractare per quæſtio
nes, ut veritas magis clareſcat, eas tamen ſecundũ
ordinem tex. applicando, ſequendo ſemper ueſti-
gia excellentiſſimi inter ſcribentes D. Andreę Al
ciati veri legum interpretis.

Hæc l. ſingularis & notanda eſt ſecundum
Bart. & ſingulariſſima ſecundum Caſtrenſ. & Iaſ.
hic. Quæ iuxta communem Doct. diuiſionem, in
duas diuiditur partes. In prima loquitur in iuran
te per Deum. In ſecunda quæ ibi eſt, Etiam eos, lo
quitur in iurante per Principem. Et hoc dicit in
ſumma.

1 Maior 25. annis contrauenienſ † tranſactioni
uel pacto iurato per Deum, uel per principem,
quinque pœnis hic contentis plectitur: Infamia
ſcilicet notatur, pœnam incurrit cõuentionalem,
actione priuatur, rerum proprietate caret, & ulri-
mũ emolumentum omne quod ex contractu per
cepit amittit. Quæ omnia parti obſeruanti appli-
cantur: licet Doctor. duo ultima pro una tantum
pœna accipiant, quod latius ſuo loco examina-
bitur.

2 Cum † nulla lex de indubitabili facienda ſit, l.
quod Labeo, & ibi gloſſa prima, Digeſtis, de Car-
boniano edicto, l. prima, in fine, Digeſtis, ad muni
cip. §. affinitatis, vbi Aretin. ſecundo not. Inſti. de
nup. primo quærenda eſt ratio dubitandi in hac
lege; & Alciat. hic in princip. eam eſſe affirmat,
quod cum olim iure ueteri qui aduerſus iuratam
tranſactionẽ quicquam feciſſet ſi Dei nomine fir-
mata erat, nulla afficeretur pœna, ſed ſolũ Deum
haberet ultorem l. nam ſufficit, ff. de dolo; Si pec
geniũ uel ſalutẽ Principis fuſtibus ſubijceretur,
cum temere iurare non debuerit, l. ſi duo, §. fin. de
iureiur. Demum lata eſt hæc Conſtitutio pœnam
indicens augenſque. Sed huic rationi obſtare uide
tur, quod ll. hic allegatæ non loquuntur in iuran-
te ſuper contractu, & ſic in iuramẽto promiſſorio
vel obligatorio, ſed in iurante in iudicio & ſic in
3 iuramento deciſorio, & † ex diuerſis non infertur,
l. fin. de calumn. l. ſi maritus, la prima, in fine, infra
de don. inter virum & vxor. Namque in deierante
in iudicio nihil immutatum cenſetur, l. 2. infra de
reb. credit. Ad hoc vſ reſponderi poſſe, non minus
rationem dubitandi procedere, cum † iudicia &
4 contractus pari paſſu incedant, l. 3. §. idem ſcribit,
& ibi Bart. ff. de pecul. Rationem modo deciden-
di eam etiam aſſirmant omnes Doct. hic poſt glo.
in verbo, Proprietate, ultionẽ ſcilicet periurij. Et
propterea pater (ut Alciat. hic dicit) hanc l. eſſe
iuris poſitiui, quod ipſe commentitium appellat,
arg. in Authen. ut non luxur. verbo, & ſacramen-
ta, collat. 6. ita enim viſum eſt legislatori perin-
rium uindicare, cum aliter veteres cenſerent, Dei
que iudicio uindictam relinquerent, d. l. 2. & Au-
then. Decernit ius, infra de arbitr. Sed licèt cum
ſimus in ſtatutis de iure poſitiuo, & † nõ poſſit red
5 di certa ratio, l. non omnium, ff. de legi. tamen ſi
quæratur, quare magis legislator pœna affecerit
deierantem in contractu quàm in iudicio, uidetur
reſponderi poſſe, id non ſine ratione effectum
eſſe, ex quo ſcilicet magis frequentatur iurari
in contractibus, quàm in iudicio, & propterea
6 maius erat periculum periurij, & † per conſe-
quens plenius erat conſuluendum, l. 1. §. ſed & ſi
quis, ff. de Carb. edic. c. vbi periculum, de elect. in
6. † frequentia enim delicti delictum auget, l. 3.
7 in fine, ſuprà de epiſc. and. l. quicunque, infra de
ſeru. fugitr. l. capitalium, § ſolent, ff. de pen. Et ad
hoc faciunt latè not. per Doctor. circa hanc mate-
riam, in l. certi cõdictio, §. ſi nummos, ff. ſi cert. pe-
tar. Nunquid autem zelo uel reuerentia Dei hoc
effectum ſit, ut deierantes puniantur his pœnis?
videtur dicendum quòd non, cum hic idem con-
ſtitutum appareat in eis qui per ſalutem Princi-
pis iurant. Niſi ita cenſeamus reſpectu diuini nu-
minis tum quoque iuratum cenſeri, quod uerius
eſt, ſecundum Alcia. hic, per tex. in l. qui per ſalu-
tem, de iureiuran. Sed tamen ille text. in diuerſis
terminis uidetur loqui, ſcilicet quãdo iuratur per
8 ſalutem propriã, non alienam, † grauius namque
peccat deierans per Deum, quàm per creaturam,
c. mouent, §. ſed quærit, 22. quæſt. 1. & propterea
grauiori pœna deberet affici, argumento eorum
quæ notat glo. in c. penult. in glo. fi. de iureiur. ubi
9 dicit, quòd † mitiori pœna uenit puniendus qui ue
nit contra fidem præſtitam, quàm contra iuramẽ-
tum per Deum acceptum, quam gloſ. approbat
Iaſ. in l. 3. §. iurati, prima col. de iureiuran. de quo
tamen latius in 36. quæſt. infra dicetur. Poſſet di-
ci pro ſuſtentatione, quod licèt uerum ſit, ſeue-
rius eſſe puniendum contrauenientem iuramen-
to præſtito per Deum, quam per ſalutem Princi-
pis, tamen etiam reuerentia Dei inductum eſſe
ne per Principem vel ſalutem Principis iuramen
10 tum præſtitum quis non obſeruet, cum † Princi-
pis poteſtas à Deo ſit, & non ſit ei reſiſtendũ ſed
patendum, ut Apoſtolus ad Roman. c. 14. in prin.
oſtendit

oſtendit, & habetur in d c. mouent. Nec dici po-
teſt, quòd etiam hoc caſu non offendatur Deus,
11 cum omne iuramentum † etiam par creaturas,
Chriſticolis ſit prohibitum, ut habetur Matth. 5.
& Iacobi 5. & in c. etſi Chriſtus, de iureiuran.

QVÆSTIO I.

SEd quia multę qõnes tanguntur hic per Doct.
quarum ſolutiones pendent ab hac quæſtio-
ne, ſcilicet an hæc Conſtitutio fauorabilis & ſic
extendenda ſit, uel odioſa, & ſic reſtringenda. O-
peræ præcium eſt prius hanc diſcutere, ut facilius
ſolutiones aliarum habeantur. In hac igitur quæ-
ſtione Iaſ. hic, in 2 col hanc Conſtitutionem fauo-
rabilem etiam cenſuit; mouetur enim, quia licet
ſit pœnalis, tamen quia principaliter eſt facta pro-
pter obſeruantiam iuramenti. & ſic propter fauo-
rem animæ, cenſetur fauorabilis & extendenda,
12 cum † anima cunctis rebus ſit præferenda, l. ſanci-
mus, ſuprà de ſacroſanct. eccleſ. Et hoc tenet Glo.
Bart. & communiter cęteri, in Authen. Sacramen
ta puberum, infra ſi aduer. uend. & idem quòd
13 † Conſt. etiam pœnalis extendi debeat fauore iu-
ramenti tenet Ant. de Butr. in c. fi. 1. fallent. de con
ſuet. Pet. de Anchar. Imola, & Gemin. in cap. 1. de
tēp. ord. in 6. Io. Andr. Butr. Abb & cæteri, in c. ex
tenore, qui fil. ſint legit. Abb. in c. quæſiuit, de di-
uort. Corſet. in ſuis not. in uerbo, extenſio. Iaſ. in
d. Authen. Sacramenta, 17. colum. & in Authen.
Quas actiones, 8. col. verſ. quinto limita, vbi mul-
tos allegat, ſupra de ſacroſanct. eccleſ. & in l. eum
quidam, num. 6. prima fallent. ff. de lib. & poſthu.
Felin. in c. tranſlato, num. 11. de conſtit. Decius in
l. factum, §. in pœnalibus, nume. 18. de regul. iuris.
Crot. in Repet. l. omnes populi, num. 118 ff. de in
ſtit. & iure, Euerar. in ſuo tractatu cent. mod. argu
mentandi, in loco à ratione legis larg. ampl. ſeu
genera ad exten. ipſius l. 6. fallent. & in toto ope-
re fol. 131. Et hæc concluſ. quòd fauore iuramen-
14 ti extendi debeat diſpoſitio etiam pœnalis † proce
dit etiam in diſpoſitione correctoria, & Alex. tra-
dit conſ. 42. Super præmiſſo themate, ad fi. 1. vol.
& Felin in loco præallegato.

Alciat. verò hic tenet cõſtitutionem hanc qua-
tenus ad pœnas attinet, fauorabilem, & ſic inter-
pretatione ad iuuandam non cenſeri, quod etiam
tenuerunt Aret. Rimin. & Taur. & Cagnol. num.
32 & ſequen. Corne. conſ. 246. & 266. in 3. vol. &
Dec. conſ. 258. in princ. quos ipſe allegat. Quan-
tum uerò attinet ad obſeruationem contractus fa
uore iuramenti extendendam eſſe. Quam di-
ſtinctionem admitto. Et licèt Alciat. hic, nulla iu-
ra alleget, ex quibus oſtendi poſſit hanc interpre
tationem partim fauorabilem & partim odioſam
faciendam eſſe, facit in terminis doctr. Alexan-
dri in l. a § ſi, in princ. ff. de in ius voc. Marſil. in l.
eum qui ędes, col 4. de vſucap. ego tamen eam cõ
firmo ex not. decil. Ioan. Andr. & Domin. c. diſpen
15 dia, de Reſc. in 6. dicentium, quòd † quamuis con-
ſtitutio pœnalis extendatur quo ad principale di-
ſpoſitum, ſcilicet ut obſeruetur ſtatutū, tñ exten-

ſio non procedit quo ad pœnam infligendam, &
idem tradunt Ioan. Andr. & Dom. in c. ſi forte, de
elect. eo lib. Butr. in c. fin. 13. col. & ibi etiam Imo
la, de conſuet. Abb. in procem. Decret. 4. col. & in
c. fi. vbi etiam Imola, de Reſcrip. Imola, in l. ſi ue-
rò, §. de viro, ff. ſolu. matr. Roman. & Iaſ. in l. fin. ff.
de in ius voc. Euerard. in loco præallegato. fol.
128. litera D. cũ ſeq. Socin. conſ. 275. In cauſa fru-
ctuum, 5. col. verbo non omitto, vbi multas gloſ. al-
legat. l. ſicut Dec in l. 1. ſupra de in ius voc. Socin.
in l. in teſtamento, la prima, num. 4. ff. de cond. &
demon. Dec. in dicta regula factum, § in pœnali-
bus, num. 7 & Alciat. in ſuo tract. præſumpt. 3. Re-
gula. præſumptione vltima, nu. 5. licèt in hoc con
trarium tenuerit Peruſ. in cap. 1. 21. fallent. de
temp. ord. in 6.

Contra tamen hanc receptiſſimam concluſio-
nem tenet Crot. in d. repet. l. omnes populi, 16. co
cluſ. num. 125 dicens, quòd ex quo extenſio nihil
16 aliud eſt † quàm quædam augmentatio prioris di-
17 ſpoſitionis, & † augmétum fiat cum omnibus ſuis
qualitatibus, l. item quęritur, § qui impleto, ff. lo-
cati, l. Labeo, la ſeconda, in princ. ff. de arbitr. Bart.
in l. ſi conuenerit, § ſi nuda, de pignor. acti. & in l.
prima, 36. & 37 quæſt. infra quæ ſit lon. conſuet.
extenſio etiam hoc caſu debet fieri quo ad pœnā.
18 Adde, quòd extenſio † fit cum ſuis qualitatibus, &
conditionibus, l. fin. infra de inoffic. donat c. cum
ex eo, de elect. in 6. Non tamen eſt recedendum à
communi ſententia, propter hanc ſingularem o-
pin. maximè quia fundamentum contrarium nõ
videtur obſtare quia etſi augmentatio & exten-
ſio fiat cũ ſuis qualitatibus, hoc procedit in quali-
tatibus non odioſis, ut ſunt pœnæ, quia tunc quo
ad pœnas non fit extenſio: & ratio eſt, vt tradunt
Doctor præallegati, & maximè Alciat. d. vlt. præ-
ſumptione, num. 5. quia non præſumitur talis fuiſ
19 ſe intentio diſponentis, † caſus enim pęnales ſunt
ſtricti iuris, & non recipiunt interpretationem
extenſiuam, ut inquit Bald. in l. cum proponas,
col fin. infra de hæred inſtit. & ſequitur Dec in d.
20 § in pœnalibus, num. 3. hinc eſt, quòd pœna † non
cēſetur repetita, ut tradit Bar. in l multa, & in l. in
teſtamento, la prima, vbi Socin. nu. 4 de condit. &
demonſtr. & ſequitur Dec. in d § pœnalibus.

Secundo quòd extenſio fieri non debeat quo
ad pœnam, Alciat. hic adducit aliam rationem ſci-
21 licet † quòd ex quo conſtitutio hæc & correcto-
ria & pœnalis eſt, extra vim uerborum non ęſt ex
tendenda, allegat l. fin. cum Authen. ibi, ſuprà de
ſacroſanct. eccleſ. Sed tu allega gloſ. in terminis
hoc decidētem, in Clem. 2. in verb. in iiſdem, iun-
cto textu, de ętate, & qualit. quam not & ſequitur
Anton. de Butr. in c. fin. 1. & 12. fallent. de con-
ſuet. Dom. in c. 1. prima fallent. de tempor. ordin.
in 6. & reputat ſingularem, Rom. conſ. 129. Licèt
magna, & in l. ſi quis id quod, de iuriſd om. iudic.
Alex. in l. ſi conſtante, nu. 5. colum 3. ſol. matr. Iaſ.
in l. fin. ff. de in ius uoc. Crot. in d. l. omnes populi,
num. 105. Dec. in c. tranſlato, in prin. de conſtit. &
Euerard. in d. ſuo tract. in loco allegato fol. 119.
in fine.

Digitized by Google

Et hanc opin.Baldi expreſsè ſequutus eſt Ale-
xand.in d.l.fin.qui ſatiſd.cog.ad finem,& in con-
ſil.92. Perſpectis his,ad finem, 1.vol. vbi plenius
examinat,ibi dicens,quod ideo text.legis noſtræ
voluit his pœnis illaqueari eos tantum qui eſſent
doli capaces ideſt maiores. Et hanc opin.videtur
etiam ſequi Grammat.d.ſuo Voto.10. allegando
Alexand. in d.l. fin. & in d.conſil. & expreſsè te-
nent Guid.Pap.in conſi. ſuo 31. Viſo ad plenum,
num.24.& Alciat.hic,dicés,quod hoc modo du-
ram legem interpretatio prudentium frangit;&
hãc eſſe communem opin. atteſtatur hic Cagnol.
alios allegans,num.187.& Anton.Gab.lib.3.ſua
rum conclusionum tit. de tranſaction.concluſio-
ne 1.limitat.1.nu.52.

Contrariam tamen ſententiã tenet Iaſ. hic, in
princ. Et mouetur ex proprijs fundamẽtis Baldi,
40 quę retorquet contra eum,†quæ retorſio eſt opti
mus & efficaciſſimus modus conuincendi aliquẽ,
cap.in omni,ibi,nam in lege noſtra ſcriptum eſt,
& ibi Abbas,Imola,& cęteri,de teſtib.& eſt text.
in c.qui ſincera,ibi,ex eorum codicibus oſtenden
tes quæ dicimus. 45. diſt. Primo enim mouetur
41 Iaſ.quia ſecundum eum,immo†periurium com-
mittitur ſine dolo, ex ſola culpa, vt tenet Bald in
c.licet, per illum text.Si de feudo fuer.controuerſio
inter dom.& agnat.poſt Andr.de Iſern.& ibi Iac.
Alua.in 2. & 3.quæſt. & idem Aluar.in c.fin.per
illum text.de alien.feudi pater.gloſ.fin.& Imola,
in Clemẽt.Non poteſt,de procurat & facit quod
vult Bald.in l.ſecunda, § quod obſeruari,infra de
42 iuram.calumn.quod in iuramento veritatis † ille
qui credit iurare veritatem, & iurat falſum, ta-
men eſt periurius ; & ſequitur Petr. de Anchar.
in c.2.de iuram.calum.in 6. Addo etiam Card.A-
lex.in d.c licet,& in d.c.fin.tenentẽ idem, ſcilicet
periurium abſq; dolo incurri poſſe.Pro quo facit
tex.à contrario ſenſu,in c.ſignificante.de pignor.
43 †vbi habetur,quod ille non poteſt dici periurius,
cui aliquid imputari non poteſt, ſi igitur aliquid
poteſt imputari,ſecùs erit.

Secundo retorquet Iaſ.fundamentũ Baldi con
tra ipſum, nam clarum eſt, quod pœnæ huius ll.
infliguntur ipſo iure, vt in textu in verbo mox,
hic,vbi dicetur.Sed quando infamia non per ſen-
44 tentiam,ſed ipſo iure irrogatur,†tunc ſufficit la-
ta culpa,nec exigitur dolus.ita notabiliter tradit
glo.quam ibi ſequuntur Bart. Bald.& Ang.in l.li
berorum,§.notatur,ff. de his qui not.infam.& in
l.mora,ſol.matr.& in d.l.in actionibus, in verbo,
non etiam,& ſequuntur ibi communiter omnes,
de in lit.iur.& in d.§.ſuſpectus,il 2.vbi Ang.Port.
& alij.Bar.in l.quod Nerua,nu.21.ff.depoſ. Et ra
tio differentiæ eſt,quia quando infamia ipſo iure
45 irrogatur,† lex magis factum notat,l.palam,§.pe
nult.ff.de ritu nuptiar.Bartol.in d.l.quod Nerua,
Port.& Are.in d.§.ſuſpectus, & Iaſ.in d.l.in actio
nibus,6.col.qui dicit hanc etiam communem ſen
tentiam.Et dicit ipſemet Iaſ.hic,& in d.l.in actio
nibus; quod hoc fundamentum multum ſtringit
contra Bald.

Fortius cẽſuit Fulgoſ. quem ibi defendit Dec.
in d.l.in actionibus,etiam quando infamia irroga
tur per ſententiam, latam culpam ſufficere, quia
46 †eius pęna non eſt capitalis,l.capitalium, §.1.ibi,
cęteræ pœnæ ad æſtimationem,non ad capitis pe
riculum pertinet.ff de pœn. Et quod cauſa famæ
propriè non dicatur capitalis,nec propriè ęquipa
retur vitę,probatur in l.ſi adulterium cum ince-
ſtu,in fin.ff.ad l.Iul.de adult.ibi, etiam famæ mul
to magis quam vitæ parcẽdum eſt, & hoc expreſ
sè tenet Alciat.in d.præſumpt. vlt.ſupra allegata
in 1.quæſt. num.12.

Quid tenendum in hac ſpecie, Vtilitas magna
eſt : nam ſi omninò exigitur dolus, quemadmo-
47 dum † quælibet etiam iniuſta cauſa excuſat à do-
lo,l.igitur,§ poteſt,ff de lib.cauſ.l.1.in fine, iũcta
gloſ.ff.de abigeis, & gloſ. in l.plagij criminis ac-
cuſatio,infra ad l.Flau.de plagiar.facit text.in l.3.
§.ſi quis ignorans,ad Sillao.tradit Bart.& cæteri,
in l.iuſtè poſſidet, in fine, ff.de acquiren.poſſ.Iaſ.
hic , & in d. l. qui iuraſſe , & in d.l.uideamus, in
princ. Alex. d.conſ.92. & Grammat.d. Voto. 10.
48 num.26. † etiam ſi ſit beſtialis. Socin. in d.l.iuſtè
poſſidet,2.col.& in conſil.108.col.6.verſic.inſu-
per; & refert conſil.118.col.4.verſ.circa tertiam,
49 immo† credulitas etiam fatua excuſat à pœna do
li.Ang.in l.1.ad fin.ff de eo per quem fact.erit,&
50 idem†temeritas, Ang.in d.l.plagij,& in l.prętor,
§.hæc actio,ff.ui bonor.rap.refert,& ſequitur Iaſ.
hic, & in d.l.qui iuraſſe,in d.l.videamus, & in l.ſi
quis id quod, 8.col.ff. de iuriſd.om.iudic. Gram.
Voto allegato, nu.21. & Curr.ſen.conſi.70.in fi-
ne, cum alijs allegatis per Grammat.in loco præ
allegato, ita etiam excuſaret à pœnis huius legis.
Egoquidem in iudicando, & conſulendo ab opi-
nione Baldi ; & ſequacium temerè non eſſe rece-
dendum putauerim, tum propter maximam au-
ctoritatem eam tenentium, propter quod eſſe ip
ſemet Iaſo. hic dicit , durum eſſe ab ea recedere,
tum etiam, quia opinio Baldi optime ſuſtenta-
ri, & ab impugnationibus defendi poſſe vide-
tur ?

Et primo quo ad primum fundamentum , ſu-
pra in contrarium adductum , dupliciter reſpon-
deri poteſt,primo, quod opinio tenentium quod
quis in periurium ſola culpa incidat,non eſt attẽ-
denda , cum receptior ſententia ſit in contrariũ,
ut tenuit ipſemet Iaſ. In locis ſupra pro fundamẽ
to Baldi adductis , & tenent ultra eum alij ſupra
allegati , & propterea ab ea non eſt recedendum
iuribus vulgaribus.

Secundo reſpondetur,quod allegati pro parte
Iaſ. loquuntur quo ad actum periurij incurren-
51 dum,quia † tunc ſufficit lata culpa,ſed contrariũ
tenentes,loquuntur quo ad reatum,& ſic ad pœ-
nam periurij infligẽdam,quo caſu exigitur dolus
verus : quæ reſponſio colligitur ex notabili dicto
Baldi in c.1.§.porro, in 2. col.verſic. deinde nota,
quę fuer.prima cauſa benef.amitt.ubi dicit, quod
52 †impotẽs ad ſoluendum, licèt ſit periurus,quo ad
actum,non eſt tamen quo ad reatum,& ſic pęnã,
allegat c.P. & G. de offic. deleg.& ita concordat
opin.ipſemet Iaſ.in d.l.qui iuraſſe, & in d.l.videa

mus,in princ.& ſequitur etiam Franc.Curt.in ad
dit.ad Alex.in d.l.fin.qui ſatiſd.cog.ubi in termi
nis expræſsè tenet, pœnas huius l.ſibi locum niſi
contra doloſum non uendicare,quia etiam quod
contrauenienſ deieret,& in actum periurij inci-
dat, non tamen ſine dolo pœnis periurij affici po
teſt, cum per prædicta ſimul ſtare poſſint, quod
quis actu & verè ſit periurius, & tamen puniri
non poſſit pœna periurij, per prædicta. Et hæc
53 † diſtinctio cum opin. concordet, proculdubio
eſt ſequenda, & amplectenda, l.ſi finita, §.illud,
de damno infecto,l.apud antiquos, infra de iure
iur.c.litteras, de reſtit.ſpoliat.cũ ſimilibus. Paul.
de Caſtro, conſ.323.Super eo, in fine. Aret.in §.
cum ex aliena, 2.not.Inſtit.de rerum diuiſ.Alex.
conſil.50. num.7.lib.7. Socin. conſil.56. col.7.r.
uolu.Et dicit Salic.in l.filię cuius pater,col.3.ver
ſic.expeditis gloſ.allegans Senecam infra famil.
54 erciſc.quod † debet ſtari Doctori diſtinguenti tã
quam magis appropinquanti veritati.refert et ſe
quitur Neuizan.in ſua Silua nupt. in tract.quam
opin.ſequi debeant iud.in iudicialibus nu.32. Et
ita remanet ſolutum primum fundamentum
contrarium.

Quo ad ſecundum fundamentum adductum
contra Bald. pro rei veritate negari non poteſt
quin ſatis vrgeat, & non puto realiter poſſe ſol-
ui. Tamen nõ propterea dictum Baldi tamquam
55 minus ſuſtentabile reiiciendum eſt, quia † cum
duabus rationibus fulciatur, una tantum rema-
nente altera ſublata, non propterea tollitur eius
deciſio.arg § affinitatis, vbi Aret.3.notab.Inſtit.
56 de nupt. Pro quo facit quia † ſi in ſententia duæ
cauſæ exprimantur,quarum altera uera eſt, alte
ra falſa, ſuſtinentur ex uera, ut not.Innoc.in c.in
præſentia, de renunc. & in communis opin. ſe-
cũdum Iaſ.in l.is ad quem, penult.col.de acquir.
hæred. latè tradit Marſ. Sing. ſuo 617. Memor
exiſto,& Alcia.in ſuo tracta.præſumpt.3.Regu-
la,præſumptione 35.nu.8. Et ita erit concluſ.fir-
ma, quod ceſſante dolo qui dolus debet eſſe ve-
rus, & probari, Non.conſi.70.nu.8.& 9.in con-
traueniente iureiurando promiſſis, pœnæ huius
conſultationis ſibi locum non uendicant; Et hæc
erit huius l.2.limitatio.

QVAESTIO IIII.

SEd numquid pœnæ huius,l.ſint attendendæ
57 † in cauſa ex qua ex cõmiſſione Principis uel
aliter proceditur ſola æquitate attenta,et cum ma
gis rigorem quam æquitatem concernant,non vi
dentur attendi debere,licèt propter uim iuramẽ
ti contractus ſit obſeruandus, & ita dicit uidiſſe
ſeruari Alciat.hic,allegãs Guid.Pap.quæſt.29.Fa
58 cit,quia in eiuſmodi cauſa † ex pacto nudo agi po
teſt. Bart. in l. Quintus,per illum text. ff. mand.
Bald.in l.ſi per ea,col.fin.infra mãd.& late tradit
Aret.in §.in bonæ fidei, col.pen.Inſtit.de action.
59 Et dicit † Neuizan.in ſua Silua nuptiali 5.lib.nu.
62.audiuiſſe à præceptoribus ſuis,quod Conſiliũ
Ducis Mediolani,nõ ſolebat obſeruare pęnas hu

ius l.dicit etiam, quod in quadam cauſa fuerunt
latæ tres vel quatuor ſententiæ conformes in ri-
gore huius legis, & quod poſtea fuit contrarium
iudicatum per Summam Curiam quia ſolent di-
cere illi patres ſe eſſe iudices æquitatis & non
nullitatis; Et idem videtur dicẽdum ſi cauſa ſit de
legata,vel aliter iudex poteſt procedere ſola facti
veritate inſpecta,cum talis Clauſula nõ ſit mino
60 ris potentiæ, quam Clauſula præcedens † poteſt
enim iudex in tali cauſa ſicut Deus,& ſicut Prin-
ceps,iudicare.Bald.in c.Inueſtituram,col.fina.de
noua forma fidel. per tex.in c.ad petitionem,in fi
ne,vbi idem tenet Felin.de accuſat.refert, defen-
dit,& ſequitur Dec.in c.dilecti, 2. col.de iudic.&
61 † importat vt iudex manu regia, & de facto pro-
cedere poſſit.vt per Bar.in Extrauag.Ad reprimẽ
dum,in verbo videtur,in fine.Aret.conſil.80.Di-
ligenter, 4.col. Iaſ. in l.certi condictio, §.ſi num-
mus,6.col.ff.ſi cer.pet.Imola in Clemen.Sępè,in
qq poſt Ioan.de Lign.in pen.& fin.col.C.de ver-
bor.ſignifi.Io.Bapt.Perul.in tractatu de arbit.lib.
10.cap.14.circa medium, Et ita tertio limita hãc
l. non procedere quo ad inflictionem pœnarum,
quando in cauſa proceditur de æquitate vel ſola
facti veritate inſpecta.Sequitur Neuiz.in Sil.nu-
pt.lib.5.ampliat.4. nu.62.

QVAESTIO V.

QVid in foro conſcientiæ an legi noſtræ, &
62 eius pœnis, † locus ſit,& Guid. Pap. d.cõſ.
31. num.17. & in ſuo tractatu quem dicit feciſſe
ſuper hac lege, tenet quod ſic. Pro quo facit,qđ
63 quando pœna ipſo iure † irrogatur vt in caſu no-
ſtro,etiam in foro conſcientiæ peti,exigi, & reti-
neri poteſt, Abb.in c.dilecti, 6.col. de arbitr.& in
c.1.& ibi Felin.nu 43.in fine,de conſtit.Cõtrariũ
tamen tenet Alciat.hic per gloſ. in c.fraternitas,
in gloſ.finali.12. quæſt. 2. quæ indiſtinctè tenet,
64 quod in foro cõſcientiæ † pœnæ exigi vel retineri
non poſſint, dicens, quod quoties, ſupra crimen
65 ſeu maiores delicto ſunt, † etiam quod ipſo iure
infligerẽtur,non ſunt attendendæ, & in hoc inhę
ret opinio.Decij,licèt ipſũ in particulari loco hoc
tenentem non alleget.Adde,quod opin.dictæ gl.
eſt communiter approbata, ut not. Bald.in l.poſt
deciſionem,in fine,infra de furt. & in l.iubemus,
§.ſanè,1.col.ſupra de ſacroſanct.Eccleſ.Alex.cõſ.
109.Viſo proceſſu.2.col. lib.5.Felin.poſt alios,in
d.c.1.de conſtit.& ibi Dec.nu.20.verſic.quicquid
tamen ſit,in prima lectura, & in reg.quod à quo-
quã,ff.de reg.iur.Non obſtat quod pœna illata ip
ſo iure, poſſit etiam in foro conſcientiæ retineri
66 vel exigi, vt ſupra, quia † illud videtur dubium,
per ea quæ tradit Dec.in d.c.1.nu.20. 1.limitatio
67 ne. Secũdo quia illud procedit quando pœna † eſt
commenſurata delicto, tunc enim lex dicitur iu-
ſta vt tradit Dec.d.nu.29.verſic.modo his relatis,
68 & in d.l.quod a quoquã,& Alciat.hic, † pęna nam
que ſemper eſt commenſuranda delicto,c.quæſi-
uit, de his quæ fiunt à maiori parte cap.c.fœlicis,
§.illud,in fi.de pœn.in 6.24.quæſt.1.c.non afferamus

mus ſtateras, Vnde cum in caſu huius legis pœnę
delictum tranſcendāt, ſequitur quarta limitatio.
huius legis in foro conſcientiæ his pœnis locum
non eſſe, quod tanto magis procedere uidetur, cū
ſupra in 1. limitatione concluſum fuerit de æqui-
tate canonica, his pœnis locum non eſſe.

SI. QVIS.

QVÆSTIO VI.

QVærunt Doct. ſuper text. hic, nunquid hæc
69 lex † procedat in muliere contrauenientė
iureiurando promiſſis, non procedere tenuerunt
Fulgoſ. in vna lectura, & Purpur. hic, mouetur nā
que Fulg. quia text. hic in verb. ſi quis, loquitur in
maſculino genere, quo caſu innuit, non procede-
re in fœmina. Secundo, quia hæc lex requirit inte-
gritatem intellectus, quod patet, quia text. exigit
70 ætatem 25. annorum, quæ † integritas in fœmina
ceſſat, l. fin. in fine, ff. qui pet. tutor. Tertio, quia
71 † minor & fœmina æquiparantur, l. 1. § fin. ff. de e-
72 dendo. Quarto, quia cum iſta lex ſit pœnalis, † vi-
detur odioſa, & per conſequens reſtringenda, ut
in reg. odia, de reg. iur. in 6. & l. cum quidam, ff. de
lib. & poſthum. Contrarium tamen tenet ipſemet
Fulgoſ. in alia lectura huius legis, ad finem, dicens
hanc legem etiam notandam pro cōtractibus mu
lierum, in quibus interponitur iuramentum, quia
contraueniendo incidūt in pœnas huius l. quia ex
quo ipſa loquitur in materia indifferenti, compre
hendit etiam fœminas, & idem tenet Ant. de A-
lex. hic, quos hic refert & ſequitur Iaſ. hanc opin.
73 quinque fundamentis confirmans. Primo quia † ēt
in odioſis quando odium eſt rationabile lex lo-
quens per dictionem, ſi quis, comprehēdit etiam
fœminam, tex. & in l. ſi quis id quod, in principio,
iuncto uerſic. ſed & utrumq; ff. de iuriſd. om. iud.
quem text. ad hoc allegat gloſ. in cap. generali, in
gloſ. 1. de elect. in 6. & eſt gloſ. in Clement. 1. in
gloſ. 1. & ibi Imola, de ſepult. Bart. in l. 1. de uerb.
ſignific. cum concordantijs. Secundo, & melius, ſe
74 cundum eum, quia † quando huic dictioni, ſi quis,
adijcitur terminus communis, puta homo, uel
terminus maior, qui tamen maſculini & fœmini-
ni generis, tunc comprehenditur tam maſculus
quam fęmina. Ita Bart. in d. l. 1. de uerb. ſignific. &
in l. 1. in princ. de pecul. Cin. & alij, in l. quicumq;
inf. de ſeru. fugit. Imola in l. ſi ita ſcriptū, de leg. 2.
Tertio, quia in hac l. tractatur de obſeruantia iura
mēti, ergo debet cēſeri merè fauorabilis, & exten
denda, iuxta doctr. glo. & aliorum, in Auth. Sacra-
menta puberum, aliàs allegata, & late ſupra in 1.
75 quæſt. nu. 12. & 13. dictum fuit. Quarto, quia † mu
lieri non magis ſuccurritur quam alijs, niſi in caſi
bus expreſſis à iure, l. ſi. ſupra de iuris, & facti ign.
gloſ. 2. quæſt. 4. § ult. Quinto pro iſta parte allegat
gloſ. ordin. in uerb. exceptio, in l. cum proponas,
ubi eam ita Iaſ. ponderauit, iuncto textu ſup. eod.
& ita in hac opin. reſidet Iaſon hic. Alcia. uerò hic
refert Fulgoſ. & Purpur. ut ſupra contrarium te-
76 nere, maximè ea ratione: quod † uerbum ſi quis,
in rigore iſto iuris poſitiui, fœminam non com-
præhendit, l. 1. §. toties, ff de uent. in poſſ. mitt. Re
77 fertq; alios recentiores diſtinguere, an † negligen
do peccauerit: ut quia conuenta non impleuerit,
& legi noſtræ locum non eſſe, l. 1. §. fin. ff. de eden-
78 do, an † uero perpetrando, & tunc ueram eſſe Iaſ.
ſententiam, ipſe tamen, quatenus ad iuramenti
obſeruationem pertinet, putat hac lege mulie-
rem contineri, quatenus uerò ad odium irrationa
bile amiſſionis proprietatis, & commodi, ſecus
eſſe.

Sed quia hoc eſt pulchrum dubium, & male à
Doctor. diſcuſſum, ideo latius ipſum examinare
intendo. Pro prima namque opinione ſcilicet
quòd fœmina non comprehendatur, corroboran
tur fundamenta Fulgoſ. Primo enim facit, quia ſe
cundum Fulg. innuitur ex iſto textu, non procede
re in fœmina, ex quo Imperator loquitur per ter-
minum, ſi quis cum etiam potuerit loqui per ter-
79 minum ſi qua, qui † eſt propriè mulieris, l. ſi qua il
luſtris, infra ad Orfic. Auth. Si qua mulier, ſuprà
de ſacroſanct. eccleſ. quem text. in d. l. ſi qua illu-
ſtris, not. Fulgoſ. ibi, ad oſtendendum, quòd termi
nus ſi quis, non ſit communis. & cum hac opinio-
ne reſidet Socin. in d. l. ſi quis id quod, num. 5. Se-
80 cundo ex quo iſta lex exigit ætatē perfectam, † ſci-
licet 25. annorum. §. fin. de fiduc. tut. cum gloſ. & l.
fin. infra de his qui uen. ætat. impetrau. uidetur e-
tiam exigere integritatem intellectus, ut dicit Ful
goſ. cui addo Alex. in d. conſ. 92. penult. col. dicen-
tem, quòd ideo text. l. noſtræ uoluit his pœnis illa
queari maiores, cum ſint doli capaces: & ſic patet,
quod exigit integritatem intellectus: ſed cum
hæc integritas non ſit par uiro & mulieri, quia
81 † ſexus mulieres fragilis eſt, l. 2. §. uerba itaque, ff.
ad Velleian. cap. ex parte, il primo de priuileg. &
82 † mulieres habent conſilium inualidum, ut dicit
Bald. in c. 1. de iudic. col. 9. uerſic. ult. quæro, immò
83 † nullum conſilium animi reperitur apud mulie-
rem, ut ipſemet Bald. tradit. in c. ſignificauit, col. 1.
de reſcript. refert Dec. in l. 2. num. 49. de reg. iur. ui
detur dicendum, quòd æqua lance mulier his pœ-
nis illaqueari nequeat. Tertio addo ad tertium
84 fundamentum, quòd † minores, ruſtici, & mulie-
res, ſunt perſonæ miſeratione dignæ, quæ præſu-
muntur magis imbecillitate quàm per contuma-
ciam non parere, ita Bald. in d. l. 2. §. fin. de edendo,
Quartum fundamentum Fulgoſ. comprobatur:
quia quando ſumus in pœnalibus, & ſic odioſis,
85 † maſculinum genus non concipit fœmininum,
gloſ. eſt not. in d. l. 1. § quare, in uerb. filia, de uent.
in poſſ. mittend. & gloſ. 1. in c. generali, ubi dicit,
quòd ita communiter tenetur, de elect. in 6. & eſt
text. in d. § quare, & in c. ubicunque, de pœn. in 6.
Alex. multos allegans, in conſ. 24. Animaduerſis,
2. col. 2. uol. conſ. 113. Viſo inſtrumento, eod. uol.
& ſequitur Socin. in reg. 255. Maſculinum, 3. fal-
lent. Quinto comprobatur opin. Fulgoſ. alia ratio-
ne: quia quòd maſculinum concipiat fœmini-
86 nū, hoc eſt † ex interpretatione & extenſione, l. iu-
ſta, ubi Alciat. dicit ita communiter receptum eſ-

ſe, de verb. ſignif. Spec. in tit. de diſput. & allegat.
§ poſt hæc, verſic. vel ibi maſculinum. glo. & Din.
in l. 1 ſuprà allegata, de verbor ſignific. Cin. in d. l.
quicumque Iacob. Butr. in l. ſi quis in tantam, in-
fra vnde vi, & ſequitur Alexand. d. conſ 113. quo
caſu non fit extenſio, cum ſimus in pœnalibus, d.
l. cum quidam, de liberis & poſthum. & d l. fin. de
in ius vocand. & vtrobique per Iaſ. Sexto, quia ex
quo ſumus in correctorijs, non fit extenſio quia
87 hoc caſu† maſculinum genus non concipit fœmi-
ninum, vt not. Alexand. reprobata opinione Com.
ibi, in l Gallus, in princip. 6 colum. de liber. & poſt
hum. & in conſil. 135. Circa primum, 1. volum. &
conſil 234. volum. 6. & conſil 158. in 7. & ſequi-
88 tur Dec. in l. 2. nu. 111. de regulis iur. † quod etiam
procedit in exorbitantibus, vt tradit ipſemet Ale-
xand. in d. conſil. 24. Septimo, cum ſimus in corre-
89 ctorijs & pœnalibus ſimul, † maſculinum non con
cipit fœmininum, propter ea quæ dicta ſunt ſupra
in 1. quæſt. num. 21. Et hoc in terminis tenet Iaſ.
in l. ſi quis id quod, ff. de iuriſdict. om. iudic. 7. limi-
tat. vnde videtur, quòd non rectè tenuerit hanc le
gem procedere in muliere, cum ſimus in pœnali-
bus & correctorijs, ſimul, vt tenet Alciat hic &
dictum fuit ſupra. Octauo faciunt quæ habentur
per Doctor. in d. l. quicunque, vbi communiter
90 concluditur, quòd † quando ſumus in odioſis, odio
irrationabili, tunc maſculinum non concipit fœ-
mininum; vnde cum in terminis huius legis, pœ-
næ tranſcendant delictum, vt per Alciat. hic, &
per conſequens lex ſit iniuſta, vt per Dec. in cap.
1. de conſtitut. & in regul. à quoquam, vt ſuprà, in
quinta quæſtione, numero 67. & 68. dictum fuit,
videtur concludendum nos eſſe in odioſis odio ir
rationabili, & per conſequens mulierem non te-
neri.

Et tenendo hanc partem, facilis erit reſponſio
fundamentis Iaſ hic, quia ad primũ reſpondetur,
quòd in caſu noſtro odium eſt irrationabile, pro-
pter maioritatem pœnarum delictum excedentiũ,
vt ſupra. Secundo, quia iura contraria non proce-
dunt in correctorijs & pœnalibus ſimul, per addu
cta ſupra in ſeptimo fundamento & ita tolletur
ſecundum fundamentum. Ad tertium fundamen-
tum reſpondetur, quòd licèt lex pœnalis fauore
iuramenti ſit extendenda, tamen illud procedit,
quo ad obſeruationem contractus, nõ autem quo
ad inflictionem pœnæ, vt tenuit ipſemet Iaſ. in l. fi-
nali, de in ius vocand. de quo ſuprà in 1. quæſt. nu
me. 15. Quartum ſimiliter fundamentum tollitur,
quia tenendo quòd non comprehendatur fœmina
in hac lege, non eſt opus ei ſuccurri. Ad quintum
reſponderi poteſt, quòd dicta gloſ per prædic. red
ditur falſa; Et ſic poſſet concludendo teneri opi. Al
ciat. quòd hac lege mulier non comprehenda-
tur.

Pro contraria tamen opinione quòd immò mu
lier iurans & contraueniens pœnis hic expreſſis
91 afficiatur, probatur, quia† maſculinum genus con
cipit fœmininum de proprio ſignificatu, l. 1. §. 1.
de conſtitut. pecun. l. 3. ff. de negot. geſt. & l. 1. de
92 verbor. ſignific. quod etiam procedit † in pœnali-
bus, l. qui domum, iuncta l. mater, §. mulier, ff. ad l.
93 Iul. de adult. l. ait diuus, ff. de iure fiſci, quod † cla-
re procedit, quando uerbum, ſi quis, profertur à
lege, d. l. ſi quis id quod, capit. ſi quis ſuadente, 17.
quæſt. 4 iuncto cap. mulieres, de ſent. excommun.
l. ſi quis in tantam, cum gloſ. in uerbo, earundem,
ubi Bart. Bald. & Salicet. infra. Vnde ui, Roffred. in
ſuo comment. ſuper dicta conſtitut. Si quis in tan-
94 tam, num. 9 ubi tenet, † mulierem pœna illius le-
gis plecti poſſe. Specul. in d. loco, in contrarium al
legato, Cin in d. l. quicunque, infra de ſeru. fugit.
ubi dicit, quòd eſt communis ſolutio, & ibi Alber.
dicit hanc eſſe communem opinionem. Et hoc e-
95 tiam † procedit, de ſignificatione Grãmaticali, ut
dicunt Cin. & Paul. in d. l. quicunque. Quæ Con-
96 cluſ. de plano procedit, † quando lex utitur dictio-
ne communi, ut hac dictione, ſi quis, ut tradunt
omnes ſupra allegati, & Bartol. in d. l. 1 de uerbor.
ſignific. & in l. 1. §. fin. ff. de pecul. & tradit Alciat.
in d. l. 1. de uerbor. ſignific. Et hoc niſi ſit odium ir-
rationabile, quia in talibus odioſis, regula non pro
97 cedit, ut ſi unus† pro delicto alterius puniretur ab
ſque eius culpa, l. fin. in fine, infra de ſecund. nupt.
l. 3. §. ſi emancipatus, ff. de bonor. poſſeſſ. contra-
tab. de quo etiam dicetur infra num. 118 & 119.
Et exemplificant Doctor. ſcilicet Cin. poſt Iacob.
de Rauen. Alberic. Bald. Paul. Salicet. & Aret. in d.
l. quicunque. Et hanc concluſionem tenet etiam
Bart. in d. l. ſi quis in tantam. Aret. conſil. 39. In fa-
cto. Alexand. poſt alios, in l. ſi conſtante § fin. ſol.
mat. & in conſ. 125. lib 7. Chriſt. & Aretin. in §. fin.
Inſtit. qui dari tut. in teſtam. poſſ. Socin & latiſſi-
mè Iaſ. poſt alios, in d. l ſi quis id quod, Dec in d. l.
2. num. 108 cum ſeqq. de reg. iur. Marſi. in Reper.
l. unic. infra de rapt. uirgin. nu. 225. Et dicit Bald.
98 in d. l. ſi quis in tantam, num. 6. quòd † Richard de
Salic. qui tenuit in Florentia, quòd uerbũ, ſi quis,
non compræhenderet fœminam, fuit condemna-
tus in ſyndicatu in 9 libris. Et per prædicta tra-
99 dunt Doctor. in d. l. quicunque, quòd † ſi ſtatuto
cauetur, quòd nullus vadat ſine lumine, compræ-
hendit etiam mulierem, quod etiam tenet Bart. in
l. iura, ff. de legi. & ſequuntur Bald Imola, & Ale-
xand. In d. l. ſi conſtante, § fina. ubi etiam tenent,
100 † ſtatutum puniens uiolentiam cum armis, uel ſi-
ne, compræhendere fœminam; & ſequuntur mo-
derni, in d l. ſi quis id quod, & in d. l. quicunque;
Ex quibus uidetur concludere in caſu huius legis,
etiam fœminam compræhendi quo ad inflictio-
101 nem pœnarum. † Et quòd compræhendatur, in
terminis expreſsè tenet Iaſ. in d. l. ſi quis id quod,
in princip. ubi allegat illam gloſ. quam etiam alle
gat hic, & in l. Gallus, in princ. antepenult. col. 2.
lectura, de lib. & poſthum. Dec. in d. l. 2. num. 108.
ipſam eandem gloſ. allegans. Curt. ſen. in addit. ad
Alex. in l. 2. § liberos, ff. de in ius uoc. & idem uide
tur tenere in conſil. ſuo. 44. Super contingentia, in
princip. Et tenendo hanc partem faciliimè contra
ria ſoluentur: nam primum fundamentum tolli-
102 tur, quia dictio, † ſi quis, eſt communis utrique
generi, ut tradunt Bart. & Alciat. in d. l. 1. de uer-
bor. ſignif. & in locis ſupra allegatis, & propterea
de pro-

de proprio ſignificatu comprætendit fœmininum. Secundum tollitur per text. in l. fin. ſupra de iuris & facti ignor. hic allegatũ p Iaſ. quod mulieribus non ſuccurritur niſi in caſibus a iure expreſſis, & ita etiam per hoc tollitur tertiũ. Quartum etiam nõ procedit in caſu noſtro, quie communis opin. eſt (vt ſupra oſtenſum eſt) quòd etiam in pœnalibus & odioſis, maſculinum genus comprehẽdat, maximè quando ſumus in diſpoſitione legali, Quintum ſimiliter tollitur, quia (ut ſupra concluſum eſt) communiter tenetur, quòd de proprio ſignificatu non ex interpretatione maſculinum genus concipit fœmininum, quando lex vtitur verbo communi vtrique generi, quo caſu non eſt
103 opus extenſione, quia etiam † in pœnalibus & odioſis à proprietate verborum non eſt recedẽdũ, l. cum lege, vbi Aret. de teſtam. Cald. conſ. 2. de cõſang. & affinit. Dec. in l. ſemper in obſcuris, num. 5. in l. in contrahenda, nu. 14. & in l. factum, §. in pœnalibus, ff. de regul. iur. Alciat. in ſuo tractatu præſumpt. 3. regula, præſumpt. vltima num. 7. & 8. & vide infra nu. 268. Ad ſextum reſpondetur, quòd opinio Alex. quòd in correctorijs non procedat regula, † non videtur vera, nec communis,
104 cedat regula, † non videtur vera, nec communis,
vt tradit Iaſ. in d. l. Gallus, in princ. & in d. l. ſi quis id quod, in 7. ampliat. nam text. allegatus in d. l. 1. §. etſi incertum, non procedit in diſpoſitione legali, ſed in vltima voluntate; & ſic in diſpoſitione hominis. Secundo, eſt aduertendum, quòd nõ tractatur hoc caſu de extenſione fienda, cum ſimus in caſu in quo de propria ſignificatione maſculinum concipit fœmininum, propter verbum, ſi quis, commune vtriq; generi, vt communiter, concludunt Doctor. ſupra allegati, e qua proprietate verborum non eſt recedendum, vt ſupra precedenti fundamento dictum eſt. Tertio eſt aduer
105 tendum, quòd † lex noſtra non poteſt dici correctoriæ, licet ita eam eſſe teneat Alciat. hic, ut retigi ſupra. 1. quæſt. num. 21. ſed tantum limitatoria ſeu exorbitans, quia in totum non corrigit, ut l. non ſufficit, de dolo, & l. ſi duo, §. fin. ff. de iureiur. remaneat enim quo ad iudicia incorrecta, ut ſupra in ratione dubitandi dictum fuit, & propterea non procedunt allegata in contrarium, quia
106 † multum intereſt inter conſtitutionem correctoriam & exorbitantem ſeu limitatoriam, iuxta not. per Bart. & alios, in l. ſi conſtante, in princ. 9. quæſt. primæ quæſtionis principalis. & per Iaſ. in d. l. Gallus, in princ. col. 10. 2. lectura, ubi declaret quæ ſit diſpoſitio correctoria, & quæ exorbitans.

Septimum fundamentum ſimiliter non obſtare videtur, cum ſimus in materia, quæ de ſui natura, & proprietate comprehendit fœminam, & ſic non eſt opus extenſione, vt ſupra in præcedentibus fundamentis reſponſum eſt. Nec deciſ. Iaſ.
107 procedit, quia † debet intelligi ſecundum leges quas allegat, iuxta not. per Bart. in l. non ſolum, §. ſi liberationis verba, ff. de liberat. leg. & ibi latius in addit. vndè, cum iura allegata per eum, loquantur de extenſione fienda, quæ in caſu noſtro non eſt neceſſaria, vt ſupra ſequitur fundamenti ipſius deſtructio. Secundo quia dato, quòd deciſio Iaſon. eſſet vera, non tamen procedit in caſu noſtro, in quo non ſumus in materia correctoria, ſed tantum limitatoria, vt ſupra in præcedenti fundamento. Octauum fundamentum ſimiliter tollitur, quia Doctor. communiter loquentes de odio irrationabili, exemplificant in illis, qui ob delictum alienum abſque eorum culpa puniuntur, & ſic ſentiunt, quòd vbi interuenit culpa, & factum illius cui pœna infligitur, tunc odium
108 † non ſit irrationabile, & ad hoc eſt text. in d. l. ſi. infra de ſecũd. nupt. & in d. l. 3. §. ſi emancipatus, de bonor. poſſ. contra tab. & dictum fuit ſupra numero 97. Hinc dicit Bald. in d. l. quicunque, nume.
109 14. quòd † ſi ex forma ſtatuti filij bannitorum nõ poſſint habitare in ciuitate, non comprehendantur filiæ fœminæ: quia odium eſt irrationabile; & ſequuntur alij ibi, & Iaſ. in d. l. ſi quis id quod, & Dec. in d. l. 2. num. 109 de reg. iuris. Et idem cen
110 ſuit Bald. in ſtatuto † diſponente quòd viri bannitarum expellantur de ciuitate quia hoc non habebit locum in vxoribus bannitorum, quia hoc caſu cũ ſimus in odioſis odio irrationabili, quia vnus punitur pro delicto alterius, maſculinum genus non concipit fœmininum. Facit ratio: quia
111 † pœna non debet egredi ſuum auctorem, l. ſancimus, infra de pœnis. Per iſtam etiam rationem de
112 cidit Bald. in d. l. quicumque, quòd † ſtante ſtatuto, quòd exiſtente patruo, auus maternus excludetur, quòd tamen non excludetur auia, & ſequũtur Doct. in locis præallegatis. Facit etiam quod
113 tradit Aret. in d. conſ. 39. quòd † ſi per conſilium generale populi, factus aliquis ſit rebellis, ipſe, & ſui, ſub illo pro nomine, ſui, non comprehendentur filiæ fœminæ illius rebellis; & ſequuntur Iaſ. & Dec. in locis præallegatis. Vndè, cũ in caſu huius legis mulier contrauenięns iureiurando promiſſis, & conuentis, non eſt irrationabile, quòd his pœnis licet forte delictum excedentibus, illaqueari debeat. Secundo reſpondetur, quòd deciſio Dec. in contrarium allegata, non obſtat hoc caſu, quia in foro tantum conſcientiæ, non iudiciario loquitur, vt ſupra in 5. quæſt. num. 67. & 68 di
114 ctum fuit, in foro enim contentioſo, † lex etiam pœnalis nihil iniqui in ſe continere præſumitur, propter auctoritatem conditoris, quia eſt facta cum maturitate, vt not. Guil. & Imola, poſt gloſ. in Clem. 1. in princ. de ſepult. Et cum ſupra in 3. quæſt. in fine cõcluſum fuerit, exigi dolum ut his
115 pœnis locus ſit, & † mulier à dolo vero non excuſetur, licet ſic à præſumpto, l. vbi, ff. de eden. not. Iaſ. poſt alios, in d. c. ſi, ſupra de iuris & facti igno.
116 immo † punitur etiam de audacia, vt per Doct. in d. l. ſi quis in tantum, ſupra allegata, cumque pro iſta 2. parte ſint plures et maiores auctoritates, ut
117 eſt gloſ. in d. l. cũ propoſitis, cuius † auctoritas omnem etiam antecellit, ut not. Doctor. in c. 1. de cõſtit. & latè per Neuizan. in ſua ſilua nup. lib. 5. numero 25. licèt prima opinio ſit benignior & æquior, ut tradit ipſe Neuizã. in loco ſupra allegato in

ro in 4. quæſt. nu. 59. Huic ſecundę opinioni adhę
reo à qua in iudicando & conſulendo nō puto eſ
ſe rutum recedere, maximè in foro contentioſo,
118 vbi † ſcriptus rigor æquitati non ſcriptæ præfer-
tur. Iuxta not. per gloſ. Bart. & alios, in l. 1. ff. de
legi. cum not. per Dec. in l. in omnibus, ad finem,
ff. de regulis iuris.

QVÆSTIO VII.

SEd numquid pœnæ huius legis ſibi locum vē
119 dicēt † in ruſtico? Et ſolus Alciat. hic, magna
motus æquitate, tenet ei ſuccurrendum, vt ab eis
excuſetur, per l. 2. cum ibi not. latè per eum, poſt
120 alios ſup. de in ius vocādo. Pro quo facit, quia † ru
ſticus à dolo præſumpto excuſatur, d. l. ſi quis id
quod, & ibi omnes, & l. 2. §. fin. ff. ſi quis in ius vo-
cat. non ier. Alex. Iaſ. & alij, in l. vbi, ſupra allega-
ta, ff. de edendo. Vndè ruſticus contumax appella
re non prohibetur, non obſtante textu in l. ex cō
ſenſu, §. fin. de appellat. ita Bald. in d. l. 2. § fi. ſi quis
in ius vocat. nō ier. Ang. Alex. & alij, in d. l. vbi I-
mola, in d. l. ex conſenſu, §. fin. Ieſ. in d. l. ſi quis id
quod, in 5. notab. nam præſumitur magis imbecil
litate quam contumacia non parere. Bald. in d. l.
121 2. § fin. de eden. † Excuſaturque etiam à præſum
pta fraude vſurarum, per not. per gloſ. & Bal. ibi,
in 4. oppoſitione, in l. cum allegas, infra de vſur.
122 vbi dicit Fulgoſ. quod † ſi ruſticus emat fundum
cum pacto de retronendendo, quòd non cenſebi-
tur contractus vſurarius, quod dictum notat Iaſ.
pro limitatione c. ad noſtram, de empt. & vendit.
& cap. illo vos, de pignor. in d. l. ſi quis id quod, 5.
123 not. Et idem eſt, † ſi contra legem aliquid merca-
tus ſit, vt cū res emit inobſeruata ſtatuti forma,
ei enim ſuccurritur ne in pœnam incidat, quia nō
ideo malæ fidei cenſebitur, vt tradit. Corn. in cōſ.
147. vol. 2. per text. in l. 1. infra non lic. habit. me-
124 tro. lib. 11. Similiter, † excuſatur à pœnis iure po
ſitiuo illatis, quæ naturali ratione non confirmā
tur, Auth. Eiſdem, §. item, infra de ſecūd. nupt. vt
125 ſi † mater ruſtica ſecundis nuptijs celebratis, inuē
tarium à tutore fieri non procurauit, vel præpo-
ſtere eum bona pupilli adminiſtrare permiſerit.
Paul. de Caſtro, in d. l. 2. ſupra de in ius voc. dicēs
ita conſuluiſſe. quem ibi ſequitur Aret. & Socin.
conſ. 39. col. 5. 1. lib. Quod tamen intelligit Caſtr.
126 procedere, † niſi omnino tutorem non petijſſet,
& adminiſtrationē neglexiſſet, aut peritiores co-
piam conſulendi habuiſſet, talis enim iuris poſiti
127 ui ignorantia † ruſticos excuſat, l. cum de indebi-
to, de probat. Et propterea hæc iuſta cauſa videri
128 debet, † vt eos ex Clauſula generali prætor reſti-
tuat. Alex. in l. iuris, infra qui admit. & tradit So-
cin. in reg. 348. Ruſticus. Quę omnia & alia refert
& ſequitur Alciat. in d. l. 2. ſupra de in ius vocan.
129 Quæ tamen procedunt † in ruſticis verè ignoran
tib. & imperitis, non autem in ſagacibus, vt dicit
gloſ. in l. Athletas, §. de ruſticis, ff. de excuſ. tut. nec
in his qui ſæpe vadunt ad nundinas qui vocantur
Ruſticoni, vt inquit Aret. in d. l. 2.

130 In contrarium tamen, quòd immò † pœnis hu
ius leges etiam ruſticus afficiatur, facit, quia igno
131 rantia † non excuſat etiam ruſticum, quando po-
teſt cōſulere peritiores, nam vt tradit notab. Bal.
quem cæteri ſequuntur, in d. l. iuris, infra qui ad-
mit. quem etiam ſequitur Dec. in l. quicūq;, eod.
132 tit. † ſicut ruſtici, & mulieres vadunt ad ſiluā pro
lignis, & ad ciuitatem pro indulgentijs, ita debēt
ire pro conſilijs, & ita eos non excuſari quando
peritiores cōſulere potuerunt, tenet Aret. in d.
l. 2. in princip. Secundo facit dictum Baldi in d. l.
133 quicumque, nu. 23. infra de ſeru. fugit. quod † in
his quę ſunt contra ſpeciem honeſtatis, ruſticitas
non excuſat, l. 1. ubi etiam ipſemet Bald. infra de
inter. matr. & ſequitur Iaſ. in d. l. ſi quis id quod,
5. notab. limitat. 3. Vnde, cum in caſu huius l. ruſti
cus contrauenjendo iureiurādo conuentis, & pro
miſſis, quid inhoneſti committere uideatur, pro-
pterea his pœnis illaqueari honeſtiſſimum erit.
134 Tertio quia † ruſticus non excuſatur niſi in caſi-
bus à iure expreſſis, Ant. de Butr. in c. 2. col. 4. de
conſtit. Alex. Socin. & Ieſ. in d. l. ſi quis id quod, &
Fulg. in d. l. iuris. Quarto quia quando factum ver
git in damnum uel detrimentum alterius, ut hic,
(quia propter inobſeruationem cōtractus aduer
ſa pars detrimentum ſeu damnum pateretur,) tūc
135 † ruſticitas non excuſat, d. l. 1. iuncta l. ſi tutor, in
fine, infra de interd. matr. & ita tradit Bald. in d. l.
1. in fine. Et propterea decidit Bald. in l. finali, in
136 princ. infra de iure deliber. quod ſi ruſticus † in-
uentarium non conficiat ritè, quod non ſolum nō
corroborabitur, ſed in pęnas illius conſtitutionis
incidet; & ſequitur Alciat. in d. l. 2. Quinto quia
137 † ruſticitas non excuſat, quando erratur in iure
naturali, uel in ratione naturali, ut omnes conclu
dunt, in d. l. 2. ſupra de in ius uoc. & Socin. Regu.
349. Ruſticis, 1. Fallent. Sed in caſu noſtro non ob
138 ſeruando † promiſſa dicitur contrauenire iuri na
turali, ut ipſemet Alciat. tradit in d. l. 2. ubi deci-
139 dit, † Emphyteutam per ruſticitatem canonem
non ſoluentem, a iure ſuo cadere, quia ius natura
le uult, ut promiſſa ſeruemus, ergo concluden-
dum eſt, ipſum etiam his pœnis affici debere. Sex
to, & ultimo cum ſupra concluſum ſit in 3. quęſt.
in fine, his pœnis locum non eſſe, niſi contra dolo
malo contrauenientem, non uidetur excuſari poſ
ſe, quin afficiatur, cum de eius uero dolo conſtet:
140 Nam † ruſticitas in his quæ ſunt de genere probi
bitorum, ut in delictis, non excuſat. Bald. Alex.
Iaſ. & cæteri, in d. l. ubi, de eden. Iaſ. in d. l. ſi quis
141 id quod, 5. not. 6. limitat. etiā ſi ruſticus † ignoret
pœnam delicti, dummodo ſciat ſe delinquere, ſe-
cundum Bal. in d. l. 2. not. 2. ſupra de in ius uocan.
Et ita quicquid teneat Alciat. hic, qui ualde in
hæret æquitati, puto etiam ruſticum deiectaneum
his pęnis puniri poſſe, ſi uerus eius dolus interue
niat, per ſupradicta, per quæ omnia in cōtrarium
adducta tolluntur.

QVÆSTIO VIII.

QVærit hic Iaſ. nunquid hęc lex habeat locū
in Vniuerſitate uel Cōitate ſeu Ciuita-
te † &

Digitized by Google

142 tet† & ſimilibus: Et In facto ſe in itinere reſpon-
diſſe dicit, eam locum ſibi uendicare, & arguit ad
partes. Pro parte enim negatiua ſecundum eum
facit quia iſtá lex non habet locum in minore, pa
143 tet, quia text. dicit, ſi quis maior, ſed † Commu-
nitas ſeu Vniuerſitas minori ęquiparatur, l. nihil,
ff. ad Maced. l. ré publicam, infra de iure reipub.
lib. 11. l. res publica, ubi gl. & Doct. infra ex quib.
cauſ. maior. cap. 1. de reſtit. in integ. in 6. Bart. in l.
nulli, quod cuiuſq; uniuerſ. nom.
Secundo, & fortius ſtringit, quia text. dicit, ſi
144 quis, ſed† quando lex uel ſtatutum utitur dictio-
ne ſi quis, non comprehendit Vniuerſitatem, Ci
uitatem uel ſimiles, ut egregiè tradit Bald. in l.
omnes populi, in antepen. col. uerſ. ſed numquid,
de iuſtit. & iure lex enim dicens, ſi quis, loquitur
145 de perſona, † ergo non intelligitur de perſona fi-
146 cta, l. 3. §. hæc uerba, ff. de negot. geſt. Sed † Ciuita
tes, & Caſtra ſeu Vniuerſitates, non ſunt propriè
perſonæ, ſed funguntur uice perſonæ, l. mortuo,
ff. de fideiuſſor. ergo ſequitur hac lege non com-
prehendi, Et hãc doctrinam Baldi ſequitur Petr.
de Anchar. in Repet. c. canonum ſtatuta, circa fin.
uerſi. circa tertium membrum, utrum ſtatutum
extẽdatur ad caſum fictum, de conſtit. Et pro iſta
doctrina bene facit text. in l. metum, §. animaduet
tendum, ff. quod met. cauſa.
Tertio facit, quia iſta lex imponit pœnam pri-
uationis, & duplicem, ut patet ex tex. ibi, actione
priuatus, & ibi, rerum proprietate careat, ſed ſic
147 eſt quod† pœna priuationis impoſita à lege, non
habet locum niſi expreſsè lex dicat, §. cum igitur,
in Authen. de non elig. ſecundo nubent. quem ad
hoc not. Bald. in Auth. Ex teſtamento, in penult.
col. infra de ſecund. nupt.
Sed tamen prædictis non obſtantibus, contra-
rium ipſe Iaſ. dicit eſſe tenendum, & ita dicit con
ſuluiſſe.
Primo quia licèt iſta lex uideatur odioſa, & ſic
reſtringenda, propter impoſitionem pœnarum,
tñ quia principaliter eſt facta pp obſeruãtiã iuri,
148 & ſic † propter fauorem animæ, cenſetur fauora-
bilis, & extandenda, ut per gloſ. & Doctor. in Au
then. Sacramenta puberum, infra ſi adner. uendit.
Ant. da Butr. in c. fin. 1. Fallent. de conſuet. Imola,
& Gemin. in c. quamuis, de pactis, in 6. & idem
Gemin. in cap. 1. de temp. ordin. in 6. Vndè dato,
quod pœnam continet, tamen attentu principali
149 fauore iuramenti, & ſic animarum, debet† cenſe
ri fauorabilis & extendenda, per illud quod uult
Bart. in l. quemadmodum, infra de agric. ut cenſ.
lib. 10. & in l. 2. §. exercitum, ff. de ijs qui not. in-
fam. Bald. in l. non ſine, circa fin. infra de bon. quæ
liber. Paul. de Caſtro in l. bona fides, ff. depoſ. Et
in hoc fundamento dicit ſe facere magnum capi-
tale, de quo dictum fuit ſupra in 1. quæſt. numero
12. & 13.
150 Secundo facit ſecundum eum, quia † lex quan
tumcumq; ſit pœnalis, dummodo etiam non ſit
correctoria, extenditur, ut eſt melior tex. de iure,
in c. 1. §. porro, aliàs §. nam natura, & ibi ita põde-
rat Bald. quæ fuit prima cauſa benefic. amit. cum
alijs per ipſum Iaſ. allegatis, in l. 1. ſupra eod.
151 Tertio mouetur, quia lex loquens† per dictio
nem, ſi quis, quamuis ſit pœnalis, tamen compre
hendit etiam Ciuitates, & Communitates, & ad
hoc ponderat quatuor text. 1. text. in l. nihil inte-
reſt, ad Maced. iuncta l. 1. & 2. & per totum, ff. eo.
& text. in cap. quoniam, in uerb. ſi quis inuentus,
47. diſtinct. iuncto ca. conqueſtus, de uſur. tertio,
textum meliorem ſecundum eum de iure, in l. ait
prętor, in princip. iuncta l. ergo ſciendum, in fine,
in uerbo & Ciuitates, ff. ex quibus cauſ. maior.
quarto, d. l. ſi quis id quod, iũcta l. ſi familia, ff. de
iuriſd. om. iud. Ex quibus putat nouiter poſſe con
fundi doctrinam Baldi, in d. l. omnes populi.
Et ad allegata in contrarium reſpondet, quod
152 Bald. nititur fundamẽto non tuto, quod † Ciuitas
uel Vniuerſitas non ueniat appellatione perſonę,
per ea quæ dixit ipſemet Iaſ. in l. fin. ſuper text. in
uerb. perſonis, ſupra de pact. maximè cum ſaltem
153 ſub lata ſignificatione uocabuli, † appellatione
perſonę, ueniat Ciuitas, uel Vniuerſitas, ſecundũ
Bald. in d. §. animaduertendum, & in l. quicumq;,
4. col. infra de ſeru. fugit. & in c. 1. in princip. de
noua for. fidelit. Nec obſtat ſecundum eum, dum
dicebatur, quod Ciuitas vel Reſpublica æquipa-
154 ratur minori, quia dicit, quod immo † non ſem-
per æquiparantur, gloſ. eſt ordinaria & ibi Barto.
in l. 1. § quod ſi nemo, ff. quod cuiuſq; Vniuerſ.
nom. hinc dicit Bal. in l. quoties, la 2. inf. de fideie.
155 qui tũc † Vniuerſitas hẽt priuilegiũ minoris, qñ
eſt Deo dicata; & licèt in aliquibus caſibus fiat æ-
156 quiparatio, tamen ex quo in iſta materia† non re
peritur æquiparata, argumentum non procedit,
gloſ. in c. ſi poſtquam, §. fin. & ibi clarius Gemin.
de elect. in 6. Idem Gemin. in c. 1. 3. Fallẽt. & not.
6. de tempo. ordin. in 6.
Sed contra Iaſ. hic tenent omnes recentiores,
157 ut refert Alciat. hic, cum† Vniuerſitas quoddam
fictum corpus ſit, iuris intellectu repreſentatum,
158 d. l. mortuo, de fidei quod † alligari periurio non
poteſt, arg. ca. Romana, §. finali, de ſent. excom. in
6. Quibus ipſemet Alciat. inhæret, niſi cũ de uni-
159 uerſitate † maiorum 25. annis puta Collegio Do
ctor. loqueremur, qui omnes iuraſſent, & deinde
omnes contrauenirent. Felin. in c. dilectæ, de ex-
160 cept. nec hoc caſu ſufficeret, quòd† maior pars cõ
traueniret, l. 1. ubi Bald. ff. de magiſtr. Conuen.
Pro huius quæſt. ueritate enucleãda, Ita diſtin
guendum cenſeo: Nam pono caſum quòd Sena-
tores ſeu Conſiliarij unius Ciuitatis congregati
in loco ſolito, ſono campanæ, poſito partito ad fa
bas, & ſequuta deliberatione, contraxerunt, & iu
rauerunt, poſtea ſimiliter deliberatione ſequuta,
ut ſupra contrauenerunt iureiurando promiſſis, &
tunc quæritur, unquid Ciuitas uel Vniuerſitas
ipſa pœnis huius legis afficiatur? & hæc eſt quæ-
ſtio Iaſonis.
Secundo an ſaltem afficiantur ſinguli Senato-
res qui iurarunt & contrauenerunt.
Tertio ſi ſyndicus ab Vniuerſitate creatus legi
timè

Digitized by Google

timè, iurat, & contrauenīat, an vniuerſitas ipſa,
his pœnis illaqueari poſſit?
Quarto quando omnes de Vniuerſitate vel de
Collegio maiores 25. annis contraxerunt iurati,
& omnes contrauenerunt, vt in quæſt. Alciat, &
tunc videndum eſt, nunquid Collegium vel Vni
uerſitas ipſa has pœnas incurrat, vel ſinguli con-
trahentes incurrant.
In primo igitur membro, videtur concluden-
dum pro opin. Iaſ. cuius primum fundamentum
confirmatur per not. ſupra in 1. quæſt. nu. 13. &
161 14. vbi habetur, quod † propter iuramentum lex
etiam pœnalis, & odioſa, ſit extendenda. Quibus
etiam addo Alex. Loſeum in addit. ad Bart. in d. l.
quemadmodum, allegatum ſup per Iaſ. Secundo
ad doctrinam Bart. in d. l. quemadmodum allega-
tum per Iaſ. ſcilicet quòd fauore reipublicæ ne de
162 licta remaneant impunita, † fiat extenſio etiam
in pœnalibus, & odioſis, addo ipſummet Iaſ. in d.
l. cum quidam, pen. col. ſæpius allegata, vbi latè in
hac limitatione inſiſtit. Felin. in c. tranſlato, col. fi.
de conſtit. Dec. in conſ. 65. Marſ. latè plures alle-
gantem, in ſua Repet. l. vnicæ, infra de raptu vir-
gin. num 229. & in practica ſua Crimin. in §. dili-
genter, num. 130. & in §. aggredior, num. 58. cum
ſeqq. Secundum fundamentum Iaſ. confirmatur
per not. per gl. in c. 1 in verbo Italiæ. de tēpor. or-
163 din. in 6. quæ vult, quòd † quādo eſt eadem ratio,
etiam in pœnalibus licita eſt extenſio vel amplia
tio, quod tenent quam plures allegati per ipſum
Iaſ. in l. fi. de in ius vocand. & in d. l. cum quidam.
Tertium fundamentum Iaſ. quòd lex loquens
per dictionem, ſi quis, vel ſimilem, comprehen-
dat, Ciuitatem vel Communitatem corrobora-
164 tur: nam quòd immò † comprehendat, eſt text.
cum gloſ. in verbo aliqui, de elect. in 6. & decidit
Alberic. in d. l. quicūque, 4. col. & videtur tenere
Cin. in d. l. ſi quis in tantam, infra Vnde vi vbi te-
165 net, quòd † puniri poſſit Vniuerſitas vel Colle-
gium; & ibi etiam videtur tenere Bar. iunctis per
eum dictis, in l. aut facta, § fin. de pœnis, & idem
expreſsè tenet Rofred. in commento dictæ conſti
tutionis, ſi quis in tātam, in ſuo tracta. de libel. ad-
do etiam Io. Andr. in d. c. cōqueſtus, allegato per
Iaſ. qui ex illo textu arguit contra Communita-
166 tes, & ibi dicit Alanus, quòd † ſicut priuatus non
poteſt recipere vſuras, ita nec Cōmunitas. Vltra
fundamenta hic adducta per Iaſ. addo bene face-
167 re, quia † Vniuerſitas delinquere poteſt tam com
mittendo, quàm omittendo, maximè ſi conuoca-
to conſilio maior pars interueniat, & campana
pulſetur ac præcedat deliberatio, vt per gloſ. in l.
aliud, §. refertur, de reg. iur. & latè per Bart. in d. l.
aut facta, § fin. de pœn. per glo. & Ang. in l. ſicut, §.
1. ff. quod cuiuſque vniuerſ. nomin. & in d. §. ani-
maduertendum, per Canon. maximè Felin. in c. di
lectæ, de except. & per Alex. in conſ. 13. lib. 6. Et
per Felin. & Dec. poſt alios, in cap. cum omnes, de
conſtit. & per Salic. in l. 1. infra de ſedit. Et dicit
Bart. in d. §. fin. vidiſſe ſententiam diffinitiuam Im
168 peratoris Henrici, quam dedit † cōtra ciuitatem
Brixiæ, in qua eam condemnauit ſubijciendam
aratro, quam pœnam ex miſericordia relaxauit.
169 Et dicit, quòd † Bonifacius Papa propter delictū
quorundam Templariorum quia erant hæretici
totum collegium templariorum deſtrui fecit. Vn
dè videretur cōcludendum in primo membro hu
ius quæſt. Vniuerſitatem vel Ciuitatem his pœnis
affici poſſe. quod etiam expreſsè tenuit ipſemet
Iaſ. in l. ſi familia, ſupra per eum allegata.
170 Sed tamen his non obſtantibus, † contrarium
eſt tenendum, propter fundamenta pro parte ne
gatiua per ipſum Iaſ. ſup. adducta. Et primo, quia
171 † Vniuerſitas ſeu Reſpublica minori æquipara-
tur iuribus ſupra adductis, nu. 143. quibus addo
172 Socin. conſil. 75. per totum 4. vol. nā valet † argu-
mentum de vno ad aliud, vt latè tradit Euer. in
tract. aliàs allegato in loco à pupillo ad rempubli
cam. Secundo quia veriſſima eſt concluſio, quod
173 † lex loquens per dictionem, ſi quis, (quæ loqui-
tur in perſonam) non comprehendit de ſui pro-
prio ſignificatu Vniuerſitatem vel Communita-
tem quæ fictū corpus eſt, d. l. mortuo, & latè Bart.
in d. l. aut facta, § fina. quam concluſio. Vltra alle-
gatos per Iaſ. de quibus ſup. num. 144. & 146. te-
nent Bald. & Paul. in l. item quicumque, ſupra de
epiſc. & cleric. Bald. in Rubr. infra ad Trebel. &
in d. l. ſed ſi hac, §. qui manumittitur, de in ius uo
cat. Anchar. in c. nouit, de his quæ fiunt à maiori
parte Capit. Ang. in l. nihil, ad Maced. Rom. con-
ſil. 400. Quæritur an ſtatutum, Bald. in c. 1. §. con-
uenticulas, de pace iur. firm. Ant. de Butr. in c. gra
uem, de præbend. Io. Andr. & Felin. in c. dilectus,
il ſecondo, de Simon. Caccialup. in Repet. d. l. om
nes populi, pen. carta, verbo item quæ fuit hic
Bar. vtrum ſtatuto. Socin. loquens in crimine leſæ
maieſtat. in allegato cōſ. 275. col. 5. vol. 2. Tertio,
quia non eſt ſublatum tertium fundamentum in
contrarium adductum, ut ſup. nu 47. quod etiam
tenet Alex. in l. etiam, § 1 nu. 7. ſol. matr. ut etiam
174 refert ipſemet Iaſ. in d. l. 1. ſupra eod. Et q † priua
tio non ſit imponenda niſi expreſsè à lege caueatur,
eſt gloſ. in cap. fina. in verbo ex vi, vbi Abb. de
iure patr. Alex. in conſil. 103. Videtur prima con
ſideratione, pen. col. verſic. pro hoc facit, 1. vol. Fe
lin. in cap. 2. num. 13 de ſponſal. Dec. in c. ex teno
re, ſub nu. 8, de reſcript. Curt. iun. conſil. 119 nu-
me. 9. Alciat. ſuo tract. præſumpt. vltima præſum
ptione, num. 3. Quarto vltra fundamenta prædi-
cta facit, quia cum tractemus de extenſione fien-
175 da, & ſimus in pœnalibus & ſic odioſis, † extenſio
fieri non poteſt, ſecūdum magis communé opin.
Doctor. in d. l. fin. de in ius voc. & in d. l. cum qui-
dam, & vtrobique per ipſum Iaſ. maximè quo ad
pœnarum inflictionem vt ſup. in 1. quæſt. nu. 15.
dictum fuit. Quinto, cum ſimus in pœnalibus, &
correctorijs, ſeu ſaltem exorbitantibus ſimul, ex
tenſio nunquam eſt facienda, per not. ſupra in 1.
quæſt. num. 21. & 22. quod non animaduertit Iaſ.
quia proculdubio contrarium tenuiſſet, vt innuit
in ſecundo fundamento adducto pro eius parte;
quod tanto magis procedit, cum extenſio prohi-
beatur

Digitized by Google

beatur ex quo huiuſmodi pœnæ ipſo iure irro-
gantur, vt ſupra in 1. queſt. nume. 23. Sexto facit,
ꝙ ex quo ſum⁹ in odioſis odio irrationabili, quia
vnus ex Vniuerſitate puniretur pro cõtrauentio
176 ne alterius, & maximè quia in Vniuerſitate a cõi
ter accidentibus adſunt fœminæ, pupilli, & infan
tes, vt tradit Bat. in d. l. aut facta, §. fi. tunc non põt
fieri extenſio, quia verbum, ſi quis, non poſſet cõ
prehendere Vniuerſitatem, ſicut nec etiam com-
prahendit fœminam, vt tradunt Doctor. allegati
ſupra in 6. quæſt. num. 96. & 97.

Nõ obſtant modo fundamẽta hic adducta per
Iaſ. Et primo, quòd fauore animę extẽſio propter
iuramentũ fieri debeat, quia hoc nõ procedit quo
ad pœnam infligendam, ſed tantum quo ad obſer
uationem cõtractus, vt ſup. in 1. queſt. nu. 15. oſtẽ
ſum eſt. Secũdo, quia hoc non procedit cũ ſimus
in pœnalibus & correctorijs ſeu exorbitãtibus ſi
mul, vt in d. 1. q. nu. 21. & quia ipſo iure pęnæ irro
gantur, vt ibi, nu. 23. Tertio, nõ obſtant doct. Bart.
in d. l. quemadmodum, & alia ad idem tendentia,
177 quia † non ſumus in l. pęnali facta in fauorem Rei
publicæ, vt exigunt Doct. in dictis locis. Secundo
178 principaliter nõ obſtat, ꝙ † extẽſio dẽat fieri in pę
nalibus, qa hoc eſt falſum regulariter, & in cõtra
riũ eſt cõis opinio, vt ipſemet Iaſ. cõcludit ĩ d. l. fi.
& in d. l. cũ qdã, & ſup. dictũ fuit, nu. 175. Secũdo,
179 qa text. in c. porro, nõ probat † ꝙ ppea in pœnali-
bus extẽſio ſit faciẽda in caſu ſimili, qa ibi nõ tra-
ctat̃ de mera pęna, ſed de priuãdo vaſallo vtili do
minio, vt dicit Alex. ĩ l. cũ mulier, 1. col. ſol. matr.
qui põt defendi ab impugnationibus ipſius Iaſ. in
d. l. fin. & in d. l. cum quidã, nam dñs recipit quod
dedit, & ſic non eſt mera pęna, quo ad eum, & ita
reſpondet Euerar. in d. tracta. in loco à cõne legis
larga, ampla, &c. argum. 130. Secũdo dictus text.
nõ plus probat quàm quòd fiat extẽſio ad caſum
omnino ſimilem inter eaſdem perſonas, & ſic e-
tiam poſſet intelligi quod not. gloſ. ordinar. in d.
verb. Italiæ, & ita etiam reſpondet Euerard. in lo
co præallegato. Tertio quia ille text. debet intel-
ligi prout loquitur in materia quodammodo ex-
tenſibili propter pluralitatem caſuum in quibus
eadem pęna imponitur, mens enim iuris ita fuiſſe
180 videtur, quia alij caſus non exprimuntur, † qui
de facili numerari non poſſunt, l. non poſſunt, de
legib. non quòd velit diuerſum eſſe in alijs caſi-
bus non expreſſis, & hoc videtur ſentire Præpoſ.
181 ibi dum dicit, quòd † materia priuationis feudi
propter delictũ vaſalli, eſt arbitraria, dum tamen
arbitriũ iudicis verſetur ad ſimiles cauſas vel ma-
iores exhæredationis; reuocationis, donationis,
vel diuortij. Et idẽ clarè ſentit Præpoſ. in c. ſi capi
tanei, in princip. in tit. quibus mo. feud. amitt. Et
ita formaliter reſpondet Euer. in loco ſupra alle-
gato. Quarto, quicquid ſit de illo textu in c. por-
ro, eius diſpoſitio nõ vendicat ſibi locum in caſu
huius legis, cum ſimus in pœnalibus, & exorbi-
tãtibus ſimul. Tertio principaliter, non obſtat ꝙ
dictio, ſi quis, comprehendat Ciuitates & Com-
munitates, quia hoc eſt falſum, ut ſupra, numero
173. oſtenſum eſt, & ad illos text. reſponderi po-
teſt, quod ibi dictio, ſi quis, comprehẽdit Vniuer-
ſitatem, quia lex expreſsè diſponit, ſecus verò,
quando non ita diſponitur expreſsè. Secũdo, quia
id intelligitur de lata ſignificatione, qđ et vr̃ ad-
mittere Iaſ. hic, in 1. reſponſione ad cõtraria, non
aũt de propria, & ſtricta quę attẽdi dẽt, vt ſup. Et
ita abſolutũ eſt primum membrum huius quæſt.
in quo contra Iaſ. concluditur Vniuerſitatem ẽt
pro maiori parte regentium, iureiurãdo conuen-
tis contrauenientem, immo & ſi omnes contra-
uenirent, his pœnis affici non poſſet.

Secundum membrum huius quæſtionis aggre
dior, in quo ſcilicet quęritur, an ſinguli de Vniuer
ſitate his pœnis afficiantur, licèt Vniuerſitas ipſa
affici non poſſit, vt ſupra in præcedenti membro
concluſum eſt? Et prima facie videtur dicendum
quòd ſic: nã licèt in caſu huius legis exigatur do-
lus, vt ſupra in 3. quæſt. in fine concluſũ eſt, cuius
182 † actio non datur cõtra municipes, l. ſed & ex do-
lo, §. 1. ff. de dolo, tamen cum ſit veriſſima conclu
183 ſio † quod quilibet de Vniuerſitate in eo in quo
deliquit puniri poteſt, ut per Bat. in d. l. aut facta,
§ fin. Bald. in l. Polla, nu. 6. infra de his quibus ut
indign. Salic. in d. l. 1. infra de ſedit. & Canon. in c.
cum omnes, aliàs allegato, cum alijs ſupra allega
tis, nu. 165. cum ſequentibus, uidetur poſſe dici
ſingulos contrauenientes dolo malo his pœnis il-
laqueari poſſe. Contrarium tamen puto verius eſ
ſe, cum eis non conueniant uerba huius Conſtitu
tionis, ut patet: quia ſingulis non competit actio,
nec poſſunt habere ſinguli commodum uel emo
lumentum contractus, minusq; habent rerũ pro
prietatę quibus priuari poſſint, & propterea ſuc-
184 cedit Regula, quòd † ubi uerba non conueniunt,
nec conuenit iuris diſpoſitio, l. 4. § toties, cum ibi
185 not. ff. de dam. infect. quod maximè † procedit in
materia exorbitãti ut in hoc caſu. Curt. iun. conſ.
159 nu. 4. Secundo, cũ ipſi tamq̃ quilibet de Vni
186 uerſitate cõtraxerint, & cõtrauenerit, † non ut ſin
guli obligantur, & ad hoc facit l. in tm̃, § Vniuer
ſitatis, ff. de rerũ diuiſion. & ĩ allegata l. ſed ſi hac,
187 § qui manumittitur, de in ius uocan. Et ppea † cui
libet cõtrauenire impune licet, ut elegãter rñdit
Anchar. in conſ. 204. Viſis & põderatis uerbis, re
fert Dec. in conſil. 231. 2. col. & ſequitur Felin. in
188 c. dilectus, il 2. de Simon. Et cõtrauenien̄do † nõ in
cidũt in pęnã, ut pulchrè cõſuluit Soc. ĩ cõſ. 95. n.
20. 3. uol. quæ de plano decidunt caſum noſtrum.

Tertium mẽbrũ modicam ur̃ hr̃e difficultatẽ,
quia cũ ſupra in 1. mẽbro cõcluſum ſit, Vniuerſi-
tatẽ his pœnis illaqueari nõ poſſe, et ſi maior pars
189 cõtrauenirer, † tanto minus cõtrauenien̄do ſyndi
190 cus uel procurator, † per argm̃ à maiori, qd uali-
dũ eſt in iure, c. ſi ergo, 8. queſt. 1. & c. ſi Paulus, &
ibi glo. 32. q. 5. Secundo tanto minus Vniuerſitas
per cõtrauẽtionẽ procuratoris uel ſyndici his pę-
191 nis affici põt, quia † procurator et cum libera nõ
poteſt facere dominum incidere in pœnam l. 3. §.
ſi procurator, in princ. & ibi omnes, ff. quod quiſ
que iur. l. ſi procurator, in princip. & ibi Iaſ. latiſſi
mè poſt Bart. de condic. indeb. & tradit Bar. in Of
ficiali Vniuerſitatis in d. l. aut facta, § fin. ad finem.

Quartum,

Quartum & nltimum membrum huius q. am-
plector, in quo Alciat. hic vt ſup. nu. 159. tetuli te
net Collegium ſeu Vuinerſitatem maiorum 25.
ann. hac conſtitutione compreheodi, ſi oẽs iura-
ti contrauenlant, allegat Feli. in d. c. dilectæ. de ex
192 cep.† Sed ego hanc deciſionem minus veram eſ-
ſe puto: nam, aut uolumus tenere, ꝙ Vniuerſitas
ipſa ſeu Collegium his pœnis afficiatur, & tũc vſ
non poſſe: quia cum hæc lex ꝑ dictionem, ſi quis,
loquatur, & ſic in perſonam, non comprehendit
Vniuerſitatem, & ſic perſonam fictam, ſm magis
cõem & veriorem ſententiam Doct. ſup. allegato
rum nu. 173. qd tanto magis procedit, cum exten
ſio in caſu noſtro ſit prohibita, vt ſępiſſimè ſup. fa
ctũ eſt; Aut volumus tenere, ꝙ ſinguli dè Vniuer
ſitate teneantur, & tunc ẽt dicendum eſt non cõ
prehendi, per notata ſup. in 2. memb. Non obſtat
modo deciſio Feli. in d. c. dilectæ, allegata per Al
ciat. quia loquitur in diuerſo caſu, dicit. n. Feli. ibi,
in 2. col. poſt Ioan. de Anan per eũ ibi allegatũ, ꝙ
193 Vniuerſitas† et Collegiũ põt excõicari, qñ oẽs sũt
doli capaces: ſed caſus excõicationis eſt diuerſus a
194 caſu noſtro, quia excõicatio† non afficit ſucceſſo-
res in Vniuerſitate, quia fertur in animam verè,
nõ fictè deliquentis, c. aduerſus, & ibi Inn. Ant. &
Abb. de immun. eccl. Bar. Alex. & Iaſ. in l. inter ſti
pulãtẽ, § ſacrã, in vlt. quęſt. de ver. obl. Din. Bal. &
cõiter alij, in l. ſi grege. §. fi. de leg. j. Inn. in c. grauẽ
de ſent. exc. Fel. in tuo rñſo, eo. Hę tñ pęnę cũ ſint
ferè oẽs circa rẽ, afficerẽt ſucceſſores, negari. n. nõ
põt, qn ex pęnæ cõuentionalis ſolntione, ex actio
nis carentia, & ex emolumenti & rerũ proprieta
tis amiſſione, ſuceeſſores damno afficerentur: igi
195 tur cum ſimus† in diuerſis, non infertur. l. ſi. ff. de
ealum. & l. ſi maritus, la prima, inf. de donat. inter
vir. & vxor. & profectu nõ video, quõ hęc deciſio
ſaluari poſſit. Hęc igitur erit huins legis 5. limit. ſ.
vt in Vniuerſitate, Cõitate, & ſimilib. nõ ꝓcedat.

Maior XXV. annis.

QVÆSTIO IX.

IN hoc textu quęrunt Doct. poſt gloſ. nunquid
196 hæc† Conſtitutio vendicet ſibi locũ in minore
iurante? & nemine diſcrepãte cõcludunt oẽs quo
ad obſeruationẽ cõtractus ſibi locum vendicare,
per Auth. Sacramẽta puberũ, inf. ſi aduerſ. vẽdit.
Quo vero ad pęoarum inflictionẽ, cõtrauertunt.
197 Nã ſi iuramentum pręſtitum per minorẽ† ſit du
plex, ſ. vt minor iuret & promittat de non contra
ueniendo rõne minoris ætatis, vel alia quacumq;
rõne vel cauſa, vt cõiter fit, & tunc cũ unum iura
mẽtũ repreſentet minorẽ maiorẽ, d. Auth. Sacra-
menta puberum, alterũ confirmet contractũ, vſ
dicendũ ipſum minorẽ ita iurantem his pœnis il-
laqueari poſſe & ita tenent; Iac. de Rauen. hic, &
expreſsè Io. Fab. hic, ſupra vltima col. & Andr. Si-
cul. quos refert & ſequitur Guid. Pap. conſ. 31. Vi
ſo ad plenũ, in 8. dubio, nu. 21. pro quibus faciunt
quæ notãter tradũt Bar. Bald & cęteri, in l. 2. poſt
198 gloſ. inf. de reſcind. vẽdit. vbi dñt, ꝙ † minor ſim-
pliciter iurans, nõ perdit beneficiũ illius legis, qa
iuramentum repræſentat ipſum minorem tm̃, d.
Auth. ſecus verò, ſi iurat non cõtrauenire ratione
minoris ætatis, vel alia quacunq; rõne, uel cauſa.

Contrarium tñ tenent alij oẽs cõiter hic, poſt gl.
199 cũ iuramentum† nõ verè, ſed interpretatiuè & ſi
ctè faciat minorem maiorẽ, & lex noſtra in caſu
200 † vero non ficto ſibi locũ vendicare dẽt, l. 3. §. hæc
verba. de neg. geſt. & ad hoc facit l. fin. inf. de his
qui ven. ætat. impet. & idẽ tradit Dec. in allegato
conſ. 258. in princ. & ſic limitatur vel magis de-
claratur hæc lex quo ad pęnarum inflictionẽ non
procedere in minore, ẽt quomodocunq; iurante,
Et vt ſit locus pœnæ debet probari contrauenien
tem fuiſſe maiorem. Nonius, conſ. 70. nu. 4.

QVÆSTIO X.

201 SEd quid in eo† qui veniam ętatis impetrauit,
an per maiore quo ad harum pęnarum incur
ſionem hẽatur, & cum fictè ſit maior, & nõ verè,
d. l. ſi. inf. qui ven. ętat. impet & lex noſtra pęnalis
& exorbitans, non patiatur extenſionem, ut ſup.
non poteſt haberi pro maiore, & ſic his pęnis nõ
plectetur; & ita tenent Iaſ. Rimi. & Alciat. hic, &
Dec. d. cõſ. 258 col. 3. & ita limita ſeu declara hãc
legẽ quo ad pęnas ẽt i hoc minore nõ procedere.

QVÆSTIO XI.

202 SEd pone† ſtatuto cauetur, prout eſt Mirandu
læ, de quo ſtatuto meminit Socin. conſ. 239.
2. colum. 2. vol. & ſcribit Cęſar. Conter. in repetit.
l. vnic. C. ſi de momen. poſ. 8. limit. nu. 14 & ſeq.
ꝙ minor viginti annis poſſit quoſcũq; actus & cõ
tractus facere, & ex ipſis effectualiter obligari, tã
quàm quilibet maior 25. ann. & ipſi actus & con
tractus impugnari, quõcuoq; nequeant, nec poſ-
ſet minoribus ipſis reſtitutio aliqua in integrum
203 concedi, quod † ſtatutum valet, etiam ſi ſit cõditũ
à Ciuitate. Salic. & Paul. de Caſt. in l. 2. inf. de his
qui veniam æta. impe. Aret. & Alex. in l. more. ff.
de acquir. hęred. & Dec. in c. ex parte M. prope fi.
de appellat. quicquid tenuerit Bar. in l. non ambi
gitur, de legi. & in l. deniq;, in prin de minor. quẽ
ſequitur Aret. Inſt. de curat. in prin. num. 4. Num
quid ſi maior 20. an. iureiuran. promiſſis contra-
ueniret, his pœnis afficeretur? Et videtur quòd
ſic, primo per tex. in l. ſi. inf. de ſpõſal. & ibi Ang.
vbi habetur; ꝙ ſtatutum in maiore habet locum
in eo qui veniam ætatis impetrauit. Secundo fa-
204 cit dictum Pauli de Caſt. in d. l. 2. vbi dicit, ꝙ † ſtã-
te tali ſtatuto, quantum ad omnia reputatur ętas
205 legitima, & † qui oẽ dicit, nihil excludit, l. Iulian.
in prin. ff. de legat. 3. l. à procuratore, inf mand. cũ
ſimilibus. Tertio facit deciſio Dec. in d. c. ex parte
206 M. prope finem, vbi dicit, fuiſſe cõſultũ, ꝙ † ſi mu
lier quæ excedit 18. an. quæ tñ hr̃ pro maiore 25.
an. vt eſt Florentiæ, non petierit dari tutorum fi-
lio, nõ excuſat à pęna ſtatuta cõtra matres ad ſecũ
da vota trãſeũtes, & tutorẽ filijs dare nõ petẽtes.

Tñ tene contrariũ, per ea quę dicta ſunt in pręcedenti quæſt. cũ tali caſu quis ſit fictè maior 25.
207 an. † ſtatutum. n. non põt facere ꝙ nõ factum, ſit
verè factũ, nec fingere in his quæ sũt facta, ut per
Bart. in l. ſi quis pro emptore, nu. 33. cum ſequen.
208 de vſucap. & propterea † ſtatutum in caſu vero,
non vendicat ſibi locum in caſu ficto, ut per Bart.
ibi, & in l. omnes populi, num. 62. de Iuſtit. & iu-
re, quod in caſu huius ſtatuti tanto magis proce-
209 dit, propter † dictionem, tanquam, quæ denotat
fictio-

Digitized by Google

fictionem & improprietatem, ca.cum pro cauſa,
de ſent.exc.l.1.§.1.ff.quod cuiuſ.vniuerſ.nom.ca.
ſolitæ, vbi Felin nu.3.poſt alios, de maior.& obe-
dient.& trad.Socin.in 9.colum.5.1.lib. Et maxi-
mè cum extenſio non admittatur ſaltē quo ad pę
nam, vt pluries dictum fuit & ita tenet Cagnol.
hic, nu.4. Et per hæc ceſſant contraria ſupra ad-
ducta, primo enim text.in d.l.fin.non loquitur in
pœnalibus & exorbitantibus. Secundo, quia illud
eſt in l.expreſſum, quod non eſt in caſu huius ſta
tuti, dictum Pauli in d.l.2.non extenditur quo ad
pœnam ne prædictis contradicat. Et Deciſio De-
cij loquitur ſolum in materia pœnali, non autem
pœnali & exorbitanti ſimul, quo caſu nō obſtat,
per ea quæ ſupra 1.quæſt.nu.21.dicta fuerem. Se
cundo, etiam quod eſſemus in pęnalibus tantum,
ex quo iſte minor fictè, nō autem verè eſt maior,
nō procedit deciſio prædicta, quia exigitur quod
210 de ſui propria, † ſignificatione includatur, nō au-
tem per extēſionem, vt tenet Alciat hic, & rectè,
allegat Authen.Si captiui, & ibi Bald.in 4.not.ſu
pra de epiſc.& cleric.& ita limita octauum, ſeu ma
gis declara, hanc legem non procedere, etiam in
eo qui ex forma ſtatuti habetur pro maiore.

QVÆSTIO XII.

211 SEd quid, † ſi minor iurauit, & maior factus cō
trauenit, an his pęnis affici debeat? Et cum il-
la qualitas maioris ætatis tempore contractus &
iuramenti præſtiti hic exigatur hac lege, nō vide
tur contineri debere, vt has pœnas incurrat, l.in
delictis, §.ſi extraneus, ff. de noxal.l.quod ait, ad
fin.ff.eo.& ita determinat Alcia.hic, & ita amplia
ſeptimam limitationem ſeu declarationē huius
legis, de qua ſupra num.200.

QVÆSTIO XIII.

212 QVid in furioſo, † vel mente capto? & cū lex
213 generalis, † generaliter debeat intelligi, l.
de precio, ff.de publi.Rom.l.ſi verò, § de viro, ſol.
matr. per Soc.in regula 229. Lex generaliter, ui-
detur dicendum hac lege contineri. Contrariū ta
214 men eſt verius, cum non etiam, † de delicto teneā
tur, l.infans, ad l.Corn de Sicar. l.pen.de paricid.
cum alijs latè traditis per Dec.in l.in negocijs, ff.
215 de reg.iur. etiam ſi iuraſſet & contraxiſſet, † tem
pore quo haberet dilucida interualla, iuxta not.
in l.furioſū, infra qui teſt.fac.poſſ. Nec obſtat hæc
216 lex generaliter loquens, quia † recipit reſtrictio-
nem de habilitate, l.vt gradatim, §. etſi, ff.de mu-
ner.& honor.l.1. vbi gloſ.Bart.& alij, ſupra de ſa
croſanct.eccleſ.l.1.in princ.& ibi gloſ.ad l.Falcid.
& ſic nono limita hanc legem.

QVÆSTIO XIIII.

217 QVid mō in prodigo, † cui bonorū admini-
ſtratio interdicta eſt, an ſi iuratus cōtrahat,
& dolo contraueniat, his pęnis afficiatur? & vr di-
cendū ipſum affici debere, cū ſimus ſaltē in quaſi
delictis, qd patet; quia exigitur dolus, ut ſupra in
218 3.quæſt. Et ita ēt tenetur de audacia, † & pęnis al
legatæ l.ſi quis in tantam, alligatur, vt tradit ibi
Bart.& communiter cęteri tradunt reprobata ibi
gloſ. nam in delictis non excuſatur prodigus, ut
not.Angel.in l.Fulcinius, §.adeo, in fine, ff.ex qui
bus cauſ.in poſſ eatur. Paul.Alex.& Iaſ.in l.is cui
bonis, de verb.oblig.& latè Dec.in l.furioſi, nu.6.
de reg.iur Contrarium tamen videtur verius, cū
219 non valeat † contractus nec obligatio prodigi, d.
l. is cui bonis, & ibi Bart.& communiter cæteri,
vbi Iaſ.& æquiparatur furioſo, vt d.l furioſi, vbi
220 Dec.& iuramētum † non firmat contractum pro
digi, quia lex odio proſequitur eos qui cum eis
contrahunt, vt tradunt omnes, in d.l.is cui bonis,
vbi Iaſ. nu.13. Corn. d.Auth.Sacramenta pube-
rum, 12.quæſt. Alciat.poſt alios, in c.cum contin-
gat, num.131.de iureiur. Sed quando contractus
221 eſt nullus, † contrahens his pœnis non punitur,
vt expreſsè tenet Paul.de Caſtr.hic, penul.col.de
quo tamen dicetur infra in 35.quæſt.nu.461.ubi
latius examinabitur. Et hæc erit decima huius l.
limitatio, ut non procedat in prodigo iurante &
contraueniente.

Aduerſus.

222 DIctio hæc idem importat † quod contra, ut
probatur in Rubrica infra, ſi aduerſ. ven.ſi
aduer.tranſact. & ſimiles, & expreſsè tradit gloſ.
3.in Clem.1.de reſti.in integr.& tradit Calder.in
c.fin. de ordi.cognit.

Pacta vel tranſactiones.

QVÆSTIO XV.

SVper text.in verb pacta, quærūt Doctor.hic,
numquid hæc lex in quocumq; pacto vel cō-
223 tractu † locum habeat? & locum habere tenent
Bart.& Bald.hic, in fine, Salic.Aret.& Alex.in 1.
notab.& Iaſ.in 4. Alex.conſ.85. Non puto, 1.vol.
& 106.Magnifice Prætor, 4.col.uerſ.præterea, 3.
vol.& conſ.32.Opportune conſiderato, 2.vol.&
77.Viſis, 3.col.lib.5.& 131 In cauſa & lite, 1.col.
4. volu. Hoc idem videtur tenere gloſ.in l pen.in
verbo, priuatos, infra de dignit.lib.11. quam ad
hoc allegat Ferra.in ſua practio forma libelli quo
agitur vt pacta ſeruentur, ultima gloſ.ad finem,
& in forma oppon.contra teſt.poſt publicationē,
in glo.& periuri, & ſequitur Guid. Pap.in d.conſ.
31.nu.10.ubi tenet etiam hanc legem habere lo-
cum in pacto nudo iurato, & in conſilio ſequēti,
nu.7. Hoc idem tenet Imolam, in l. ſi inſulam, 6.
fallent.primæ regulæ affirmatiuę, de uerb.oblig.
& ibi Crotus nu.48. dicit, quod eſt communis cō
cluſio, quam etiā communem dicit Alex.hic. Et
quòd in omni pacto & contractu locum habeat,
ſentit etiam Mattheſil ſuo notab.90. & Cur.ſen.
conſ.43, 2.colum. Mouentur.n.Doct.hi, propter
tex.hic in verbo, pacta, & infra in verbo, placitis,
224 & in verbo, pactionum, cum † pactum ſit genera
le ad omnes contractus, l.1.§.1.cum ibi notat.de
pact.glo.in verbo figuris, ad finem, in l.1.in prin.
ff. de action. & obligat.

Contra tamen hanc receptiſſimam ſentētiam
inſurgunt Rimin.& Purpur.hic, ut refert Alciat.
quia cū ſimus in materia pœnali & odioſa, dictio

225 † illa, pactum, reſtringenda eſt, c. odia, de reg. iur.
in 6. ſed tñ ipſemet Alciat. etiam ſolitæ diſtinctio
ni inhæret, vt ſcilicet quo ad contractus obſerua-
tionem, ad quæcumq; pacta extendatur, quo ad
pœnarum incurſionem, ſecùs, ſed ſolum in tranſa
ctione & pacto, quo à lite receditur procedere.
Et mouetur multis rationibus; primo, quia iſte
text. loquitur in tranſactione vel pacto, quo rece
ditur à lite, non autem generaliter: Et licet in hoc
textu ſit dictio, pacta tamen ipſe intelligit & ſub-
tiliter de pacto ante lite motam concepto, quod
226 licet † tranſactionis vim habeat, l. 2. ſupra eod. tñ
omnino ꝙ pere tranſactio non eſt, nec. n. de lite
227 incerta ſit, cum adhuc lis non ſit, l. 1. ff. eo. † Pactũ
enim de re liquida, trãſactio verò de re dubia eſt,
228 vt inquit Bal. in d. l. 1. Vnde lex † quaſi decidi eo
caſu ait, l. 3. in princ. de cond. ob cauſ. verbo quaſi,
cum. n. adhuc non agit, vtiq; nec tranſigit, & ita
hoc verbum ẽt intellexit ipſemet Alciat. in l. præ
cedenti, in prin. Et pro hoc intellectu facit, quia
229 † dictio, quaſi, denotat improprietatem, l. id tem
pus, in fine, de vſucap. C. item malla, § 1. & 2. ff. ad
legem Aquil. Iaſ. in §. ſed iſte, nu. 26. & in §. præte
rea, nu. 41. & ibi in addit. Inſtit. de actio. Sed licèt
intellectus Alciati ſubtilis ſit & elegans, non tñ
puto à cõi opinione propterea recedendum fore,
230 cum † tranſactio propriè dicatur fieri, etiam qñ
nulla mota ſit lis, licèt ſit timor litis, l. 2. ſup. eod.
Bart. & alij, in l. cauſas, ſup. eod. Ang. Iaſ. & alij, in
d. l. 1. de tranſact. & ipſemet Alciat. expreſsè tra-
dit in Rubr. ſup. eo. poſt princ. vbi ita formaliter
dicit. Cum. n. aliquo dato vel recepto timore præ
ſentis vel futuri iudicij in re dubia cõuentum de-
ciſumq; eſt, proprio ſpecialiq; nomine tranſactio
appellatur, vndè non vr̃ dicendum, qñ non ſubeſt
lis, ſed tm̃ timor litis, pactum fieri ſed tranſactio-
nem: & propterea ſequitur, ꝙ hic text. loquitur
de quolibet pacto ẽt citra timorem litis facto, ne
ſuperfluè ſit appoſita illa dictio, pacta. Non obſtat
modo illa lex 3. ibi, quaſi decidi, quia vt cõiter te-
231 nent ibi Doctor. illa † dictio, quaſi, eſt expreſſiua
veritatis, prout eſt in d. l. 1. de tranſact. vbi eſt ſimi
lis loquendi modus, et ibi ita tenent Doct. & ſimi
lis eſt in c. parochianos, vbi gl. de decim. & ita ac-
cipitur Ioãnis 1. Quaſi viginti &c. de quo latè per
Alb. in Dictionario ſuo, in verbo quaſi. Scdo mo-
uetur Alc. ex eo, ꝙ dicta eius interpretatio ex na-
tura huius Rubr. ſub qua lex noſtræ poſita eſt, ve
ciſimilior eſt, arg. l. Imperator, vbi Bart. de in diẽ
232 addic. et l. ſi ſuper, ſup. eod. † lex. n. intelligitur ſm
materiã tituli ſub quo eſt ſituata, d. l. Imperator.
Addo Bar. Alber. Iaſ. & alios, in l. fin. de condict. in
deb. in prin. Iaſ. in l. poſthumo, penul. col. infra de
bon. poſſ. contratabul. Bart. in l. cum vic, 2. col. de
vſucap. gloſ. in c. 1. in verbo, executores, de offi.
deleg. Abb. in c. ad audientiam, de reb. eccleſ. non
233 alienand. Et idem eſt in ſtatutis, † quia ſtatutũ po
ſitum ſub Rubrica ſtatutorum ciuilium, non cen
ſetur ſibi locum vendicare in cauſa criminali. Ce-
pol. conſ. 12. in princ. conſ. crim. Communem tñ
ſententiam non propterea deſero, cum aliquãdo
234 † nigrũ ſit generalius Rubrica, ut patet in Au-
then. Vt Eccleſ. Rom. & alijs tit. allegatis per Iaſ.
235 in Rubr. Inſti. de action. nu. 18. & tunc † generali
tas tex. eſt potius obſeruanda, gloſ. in verbo, illici
tas, in Auth. de inceſt. nupt. in princ. ſequitur Iaſ.
in loco præallegato, & ſequitur ipſemet Alciat.
poſt alios, in l. 1. in princ. ff. ſi cert. petat.

Secũdo poteſt rñderi vt rñdet Salic. in l. præce-
denti, in 1. col. ſ. ꝙ ſufficit alias partes conuenire,
nã exordiendo põt principale, quæſitũ ampliari.
236 Tertio, quia id quod dr̃, ꝙ lex intelligitur † ſm
materiam & naturam tituli, procedit in caſu du-
bio & obſcuro, non in claro, prout hic caſus eſſe
vr̃, quia dictio illa pactum, eſt generalis, & omnes
contractus complectitur, vt infra dictum eſt, nu.
224. & ita limitant Moderni, in d. l. 1. ſi cert. pet.
vbi Soc. nu. 17. & Dec. nu. 9. in 1. lectura, allegans
Ant. de But. in prœm. Decretal. in §. ſanè, dicẽtẽ,
237 quòd † ubi lex habet plures intellectus, ille præua
238 let qui conuenit Rubricæ: nam † in claris non eſt
opus cõiecturis, l. cõtinuus, § cum ita, de uer. obl.
& idẽ tradit Euer. in loco à rubro ad nigrũ, 4. col.

Tertio arguit Alciat. hanc legẽ in omnibus pa
ctis non procedere, quia accepta reſtitui iubet, &
239 tamen pactum † in genere poteſt eſſe gratuitum,
d. l. 1. de pact. in princ. & per ipſum Alciat. in Ru-
br. ſupra eod. titu. in princ. Pro quo facit Regula
240 illa, † quòd ubi non conueniunt uerba, nec con-
uenit iuris diſpoſitio, l. 4. § toties, de dam. infecto,
de quo dictum fuit ſup. nu. 184. Sed etiam hoc nõ
obſtare uidetur, quin hæc lex procedat in omni-
bus contractibus, & pactis, quatenus in ea poteſt
cadere huius legi diſpoſitio, ut dixit Bald. hic, in
his in quibus adaptari poteſt, vt not. gl. hic in ver.
conſequutus, quàm ſequuntur Bar. & Aret. ibi
Pau. Ale. & Fulg. in l. præc.

Quartu mouetur Alciat. quia cum in hac lege
tranſactionis mentio fiat, vr̃ id ſuperfluum eſſe,
cum pactum in genere, etiã tranſactionem com-
241 prehendat, & † uerba aliquid operari debent, l. ſi
qñ, in princ. de leg. 1. Et quia in diſpoſitione præ-
242 ſertim pœnali, † uerba in ſpecie potius accipi quã
in genere debent, l. hoc legatum, ubi Bar. de leg.
3. Pro prima parte huius fundamenti addo ꝙ illa
243 Regula, ꝙ uerba † aliquid operari debent, ẽt pro-
cedit in contractibus, l. ſi ſtipulatus, de uſur. ita
244 † in ſtatutis, l. 1. in fine, ad municip. ac † in priuile-
245 gijs, c. ſi Papa, de priuil. in 6. ẽt ſi ſit † uerbum mi-
246 nimum, Bal. in Rubr. inf. de contr. empt. 9 quæſt.
10. immo, ſm Curtium iun. conſ. 85. nu. 4. ubi plu
247 ra ad hoc facientia cumulat, † ſyllaba non debet
ſuperfluè apponi, ſuperflua. n. ſunt reſecanda, §.
quibus, ſup. in 1. conſtit. Pro ſecunda parte facit
deciſ. Bar. in d. l. hoc legatum, ubi dicit, ꝙ ſi dubita
tur quæ actio cẽſeatur propoſita in libello, an cer
248 ti condictio generalis, an ſpecialis ꝙ in dubio † ſit
interpretatio de ſpeciali; & idem tenet ipſemet
Bar. quem cæteri ſequuntur, in l. 1. in fi. princ. ff.
de eden. Alex. in l. certi condictio, in prin. 2. col. ff.
ſi cert. petat. Pro hoc facit ẽt tex. in l. ſed ſi adijcia
249 tur, ff. pro ſuc. ubi † uerbum, queſtus, ſpeciale, ap-
poſitum poſt uerbum, lucri, generale, reſtrin-
git ipſum uerbum generale, & ad hunc illum text.

notat

nota ibi Bart.& ſequitur Socio. Reg.440. Verba,
7.Fallen.& per illum text dicit Alex.in conſ.8. Vi
ſis ſubtiliſſimis,2.col.3.vol.& conſi.22. Viſo ritu-
250 lo,col.2.vol.5.ꝙ† verbum ſpeciale iũctum alteri
verbo generali, alterat illud genus. Sed tñ ẽt his
nõ obſtãtibus, à cõi opinione minimè recedendũ
fore cẽſeo,duplici rõne,primo, qa in textu huius
251 legis eſt appoſita illa diſiũctiua,†uel,inter genus
& ſpeciem,quo caſu, nõ reſtringitur genus,quia
reſoluitur in coniunctam,l.ſępe,verſ.at cum,ff.de
uerb.ſign.Bar.in l.Quintus,la prima,per illũ tex.
de aur.& arg.leg. & in l.1.de rebus dub.& in l.ſi
is qui ducenta §.utrũ, eod.Bar.Sali.Iaſ.& alij,in l.
pen.inf.de uerb.ſig.Feli.& Dec.in c.inter cęteras,
de reſcrip.& Alciat.in d.l.ſæpe. Secũdo,alia rõne,
quia ubicunq; diſiunctiua,uel,ponitur inter duo,
quotũ alterũ cõſiderari põt vt genus compręhen
dens ſub ſe alterũ tanquã ſpeciẽ,& ẽt conſiderari
põt tamq̃ ſpecies diſtincta, & ſeparata, ut in hoc
252 caſu(qa † pactũ conſiderari põt in ſpecie,tanquã
conuentio facta,non pręrextu alicuius litis pñtis,
vel futuræ,ſiue gratuita, ſiue nõ,ut ipſemet Alci.
ſup.in Rub.in prin.eo, declarat)tũc tale verbũ cõ
253 ſiderarur,& cẽſetur poſitum tanq̃†ſpecies diſtin
cta,nõ tanquã genus,l.pediculis,§.argento,& ibi
hoc expreſsè decidit Bar.ff.de aur.& ar.leg.Et po
nit ibi Bar.exẽplũ,ſi qs diceret adoptio vel arroga
254 tio qa caperetur adoptio † tanq̃ ſpẽs diſtincta ab
arrogatiooe,licèt poſſet capi vt genus, l.2.ff.de a-
dopt.refert Cur.iun.cõſ.5.nu.4. Ad idẽ facit intel
lectus Baldi,quẽ ſequũtur Sali.Fulg.& Aret.& re
ferunt Ale.& Iaſ.in l.pręced ꝙ ibi dictio,pactum,
dẽt intelligi de pacto in ſpecie, nõ gratuito,ſuper
re liquida facto.Facit ẽt qđ not.Corn.cõſ.229.Li-
cèt clarũ,col.3.in fi.lib.4.quem refert & ſequitur
255 Dec.in l.in toto,nu.3.de reg.iur.ꝙ qñ† vocabulũ
ſe hẽt ad genus & ad ſpeciẽ,& ſequiť ſpecies poſt
genus,ne illa additio ſpeciei ſupflua ſit,cũ ſnadet,
ꝙ vocabulũ ęquiuocũ ponatur p ſpecie.Nõ obſtat
tex.qui vř contrariari,in d.l.ſi adijciatur,ꝙ ibi ge
256 nus† reſtringit ſpẽm ex præſumpta voluntate cõ
trahentiũ,ex eo,qđ cõiter ſic fieri ſolet,vt ibi not.
Bart.& in l.quæſiium,§ ſi qs fundũ,nu.6.in vlt.ſo
lutione, ff.de fund.inſt.& inſtrum.leg.& ſequiť
Soci.in d.Fallen.7.Quinto addit Alci.hic, ꝙ diſiũ
257 ctiua inter† genus,& ſpeciẽ impropriè poſita cen
ſeretur,et pro expoſitiua tm̃ acciperetur,ſup.in l.
258 præced.glo. in l.2.ff.ad l.Aquil.cum tñ eius † na-
tura ſit, ut inter diuerſas ſpecies collocari dẽat,l.
1.de reb. dub.quibus additur Curt.iun.d.conſi.5.
nu.35.Sed hoc nõ vř obſtare, qa tollitur p ea quæ
ſup. in rñſione vltima præcedẽtis fundamenti ad
ducta fuere. Secundo, per ea quæ not. Bar.& ſequi
259 tur Aret.in l.præcedenti,ſ.ꝙ diſiunctiua †tunc p
expoſitiua accipitur, qñ de mente diſponẽtis ap-
paret, ſed hic magis de cõtraria mente apparet,
qa immo vř Imperator uoluiſſe gñaliter in oĩbus
cõtractibus, & pactis ſibi locũ vẽdicare hãc conſti
tutionẽ, cũ inferius alia verba gñalitatẽ importã
260 tia addiderit,ſ placitis & pactionum,quæ† gemi-
natio, magis deliberatã voluntatẽ oſtedit,argu,
261 l.baliſta,ad Trebel.ẽt ſi ſit facta† vno inſtãti.Dec.
in l.legem,num.13.ſup.tit.præced.Crot.in l.1.in
prin.nu. 23.de verb.obl. 1.lect. & ad hoc faciunt
tradita per Bar.in l cum ſimus,inf.de agric.& cẽ-
ſit.li.11.de quo ẽt dicetur inf.in quæſt 44.n.600.
Sexto mouetur Alciat.ꝙ ex quo introductum eſt
262 tranſactiones† fauore dirimendarũ litiũ reuocari
nõ poſſe,l.fratris,ſup.eod. l.qđ ſi deferente,de do
263 lo,& hæc ſit rõ legis nſæ, cũ nõ militer† hęc rõ in
alijs pactis,gñaliter non dẽt hře locum hęc diſpo-
ſitio,l.adigere,§.quamuis, de iur.patr.ſed cũ ſup.
in prin.dictũ fuerit de mente gl.& oĩum,ac ipſiuſ
264 met Alcia.huius leg.rõnem† decidendi eſſe vltio
nẽ periurij,licèt certa reddi nõ poſſit, cum ſimus
in ſtatutis de iure poſitiuo, ceſſat obiectũ,qđ ani-
maduertens forte ipſe Alciat.aliam ſequẽtem rõ-
nem addidit.Septimo,& ultimo, dicit hic Alciat.
hãc ſñiam probari ex l.pen inf. de dign.li.12.qua
265 traditũ eſt,illuſtrẽ virũ† qui promiſit in iudicio ſi
ſtere,iurauitque ſe ita facturum,deinde neglexit,
non tñ in legis nſæ pœnas incidere, nec tantã vim
iuſm hře,quamuis ex eo & pars læſa ſit,& contẽ-
pta diuina autoritas,& ſpeciale beneficium perin
rus iam conſequutus eſſet. Crebriorem tñ ſñiam
non propterea deſerendã putauerim, cum d l.pe.
loquatur qñ quis iurauit in iudicio,quo caſu,non
266 cenſeo† correctam eſſe l.nõ ſufficit,de dolo,de iu
rante in iudicio loquentem,l.2.inf.de reb.cred.vt
dictum fuit ſup nu.3. & nu.105. nam ex diuerſis
non infertur,l.fin.de calum.cum ſimilibus.
Reſtat modo rñdere rationi Rim. & Put. ſup.
267 adductæ,ſ.ꝙ ex quo ſumus in odioſis,†uerba ſint
reſtringenda,c.odia, de reg.iur.in 6. Nam reſpon
detur,ꝙ ẽt ꝙ ſimus in pœnalibus, & odioſis,& in
268 materia† quantumcunq; ſtricta,uerba ſunt capiẽ
da in proprio ſignificatu, nec patiuntur reſtrictio
nem ultra eorum propriam ſignificationem, l.cũ
lege, ubi Aret.ff de teſt.cap.ex parte,il terzo,ubi
Abb.de decimis. Crot. in Repetit.l.re coniuncti,
nu.15.de legat.3.Dec.in Regula, In contrahẽda,
nu. 24.de reg. iur.& dictum fuit ſup.in 6.q num.
103. Et ex his puto defenſam ẽt cõem Doct.con-
cluſionem,ut.ſ.diſpoſitio huius leg.ad omnes cõ-
tractus extendatur, in omnibuſque pactis etiam
quo ad penarum inflictionem ſibi locum uẽdicet.

QVAESTIO XVI.

EX iſta cõi ſñia infert Matthe. d. ſuo notab.
50.incip.Nota magnũ periculũ,ad quæſt. po
269 ne,†ꝙ vendidi tibi fundum pro decem,& obliga
ui me pro euictione ad duplum,& tu mihi ſolui-
ſti quinq;,& reſiduum promiſiſti ſoluere,puta in
fra tres menſes,& iuratũ fuerit per contrahentes
nõ cõtrauenire,ſi tu omiſiſti ſoluere in termino,co
getis ad ſoluendũ,& tñ ego ero liberatus à pericu
lo euictionis: Dictum hoc, licet rigoroſum ſit,tñ
pulchrũ eſt,& notatu dignũ,& ipſũ notat,& mul
tum extollit Iaſ.hic,in 4.notab.dicẽs, ꝙ cũ hodie
in oĩ contractu ut plurimũ apponať iuſm,poterit
mirabiliter practicari hęc lex,ſm Matth.in d.ſuo
notab. Et hoc ẽt dictum refert,et allegat.Cur.ſen.
in d.ſuo cõſ.44. in 2.col.in prin.& Dec.conſ.452.
nu.8.& Cagno.in 16.not.num. 139.Solua tamen
Alciat.hic,& infra ſuper textu, in uerbo, Emolu-
C mento,

mento, hoc dictum nõ eſſe uerum arbitratur, mo
tus ex eo, q in oĩbus pactis non credit legem hãc
270 ſibi locum uendicare. Secundo, quia actio† de eui
271 ctione, emolumentum non eſt, nam† aliud eſt lu
crum non conſequi, aliud, damnum facere, l. fin.
272 in fine, inf. de codic. & ea amittere, † quæ ex natu
rá contractus ſibi debentur. Sed dictum Matthesi.
nihilominus ſuſtineri poſſe uſ, cum fundetur in
cõi ſententia ſupra relata. Secundo non uſ negari
poſſe emptorem commodum, & utilitatem non
conſequi ex emptionis contractu, quæ emolumẽ
ti appellatione continentur; ut dicetur inf. ſuper
textu, in uerbo, emolumento, nu 640. Et proptc-
rea cum iuriſiurandi religione ſpreta, dolo malo
contrauenerit, emolumento, commodo, & utilita
te illius actionis quæ pro euictione ſibi compete-
273 ret, priuari dẽt; Nam uidemus ẽt † damno affici,
nedum lucro priuari contrauenientẽ iotatæ tran
ſactioni, uel pacto, huius legis uirtute, ſi.n. Dñs a-
ctionem realem remiſit ſpeciebus receptis, & iu-
ratus promiſſis contrauenlat, nonne actionis pri
uatione, & coactione ad ipſas ſpecies reſtituẽdas
damnificabitur, ut etiã ipſemet Alciatus infra in
uerbo actione priuatus, & in uerbo emolumento,
274 declarat; & idem in remittente † actionem perſo
nalem, gl. luc, in uerbo, actione, iuncta alia gl. in
uerbo, proprietate, quam ſequuntur Doct. luc, de
quo dicetur infra nu 562. Nec obſtat qd non de-
275 beat amittere † ea quæ ſunt de natura contractus
276 quia non † mouetur auxilium legis qui in legem
committit, l. auxilium, ff. de minor. c. quã fruſtra, de
uſur. & ad hoc bene facit tex. in l. cum proponas,
in 2. ſup. tit. præcedenti, cum ibi notat. Facitq; ẽt
deciſio 2. quæſt. infra receptius approbata, in cu-
ius terminis pp iuſiurandum ſpretum, concludi-
tur emphyteutam, ante terminum ſibi de natura
contractus præfixum caducitati, de re emphyteu
277 tica expelli poſſe: nam iuramentum † alterat na-
turam contractus, licẽt deficiente conſenſu illum
non extendat, ut poſt alios tradit Iaſ. in l. ſi conue
nerit, 1. limitat. de iuriſd. omn. iudic. de quo dice-
tur infra 18. quæſt. nu. 284. & inf. nu. 652. & 710.

QVÆSTIO XVII.

Inſert ẽt idem Mattheſil. in d. ſuo notab. aliud
pulchrum in alia quæſt. ſ. quod ſi ſit cõpromiſ-
278 ſum † in arbitratores, & iuratum non contraue-
nire, qui arbitramentati ſunt unam partium in-
fra certum tpis ſpacium aliquid facere debere, al-
teram uero infra longius ſpacium aliquid ſibi ſol
uere; ſi prima pars contrauenlat, tenebitur ad ob
ſeruationem laudi, & altera erit liberata ab ea, ſe
cus ſi idem erat terminus utriq; parti aſſignatus,
quia ambabus partibus deficientibus neutra ipſa
iũ has pœnas incurrit, de quo ultimo dicetur inf.
in 32. quæſt. nu. 429. cum ſeqq. Et cũ hoc dictum
fundetur in cõi ſententia, ut ſupra dictum eſt, il-
ludque ſequantur, & Iaſ. & Curt. ut ſup. nu. 269.
non puto in practica ab eo recedendum fore.

QVÆSTIO XVIII.

Sed quid ſi emphyteuta annuum Canonẽ ſol-
uere iuratus promiſerit, an eo deficiente alias
279 biennium, † ſi eſt Eccleſiæ, uel triennium, ſi eſt pri
uati, huius legis uirtute expelli poſſit? Et poſſe
280 tradit Bal. in c. querelam, de iureiuran. † niſi pau-
pertatis fuerit impedimẽto excuſatus; qđ dictum
dicit ibi aureum Felin. nu. 9 qđ ẽt ſequitur Alex.
in conſ. 85. Non puto, 1. lib. & hoc idẽ ſentit conſ.
105. alias 106. Magnifice Rector, 4. col. 3. volu. ſu-
pra allegato, & expreſſe tenet in 6. col. uerſi. præ-
terea magis cõis, licẽt de Baldo nullam mentionẽ
faciat. Iaſ. uerò in l. 2. quæſt. 9. inf. de iure emphyt.
tenuit dictum Baldi non eſſe uerum, motus hoc
281 fundamento: quia † iurm interpoſitum in aliquo
actu, intelligitur, & regulatur ſm naturam illius
actus ſuper quo interponitur, & recipit oẽs illas
conditiones quas ille actus de ſui natura hẽt, ut
eſt tex. in l. fi. & ibi oẽs, infra de non nume. pecun.
cui addo text. in l. fi. ff qui ſatiſd. cogant. Sed tñ ip
ſemet Iaſ. hic, ſequutus gloſ. in l. nonnunquam, ff.
282 de collat. dicentem, † ſapientis eſſe mutare pro-
poſitũ in melius, tenet hoc dictũ Baldi, quicquid
prius tenuerit, in d. l. 2. ubi poſtquam vidiſſet hoc
dictum Baldi ẽt teneri per Alex. in dictis cõſilijs,
puto feciſſe illã additionem corrigentem dictum
ſuum, in qua tenet hãc opinionẽ. Eandem ẽt opi
nionẽ tenet ipſemet Iaſ. in l. qd te, 8. col. ff. ſi cert.
pet. & in Auth. Qui rem, ſupra de ſacroſanct. Ec-
cleſ. Sed tñ Alciat. hic, motus dicto ſuo fundamẽ
to, ſcilicet q generaliter in oĩbus cõtractibus hęc
lex quo ad inflictionem pœnarum nõ procedat,
arbitratur rectius Iaſ. in d. l. 2. centiſſe dictũ Bal.
falſum fore, pro quo uĩẽt deciſio Decij in termi-
nis contrariũ decidẽtis, in conſ. 138. 4. col. Ego ẽt
283 in practica † non puto recedendũ fore ab opinio-
ne Baldi, cum fundetur ſuper firmam petrã, ſcili-
cet in dicta cõi opinione. Et ad allegata in contra
riũ per Iaſ. facilis eſt rñſio, quia in iuribus contra
284 rijs, ideo iurm † regulatur ſm naturã illius actus,
quia ibi colligitur nõ fuiſſe de mente iurantis ex
tendere iuramẽtum ad caſum incogitatum, & ſic
deficit conſenſus, quo deficiente, iuramentũ non
extẽditur, & ita declarat Bart. in l. ſi quis pro eo,
8. membro, de fideiuſ. & ſequuntur Soc. & Iaſ. in
l. ſi cõuenerit, in princip. de iuriſd. omn. iudic. Iaſ.
Crot. & Alcia. in l. 1. §. ſi quis ita, ff. de uerb. oblig.
ubi Crotus, in 2. lectura, 9. concluſione, nu. 22. &
Alciat. num. 51. de quo ẽt dicetur infra nu. 710.
cum ſeqq. & 651. Non obſtat conſilium Decij,
quia non loquitur quando interuenit iuramen-
tum ut hic, prout habetur ibi, per eum, col. finali.

QVÆSTIO XIX.

Ex ſupradictæ quæſtionis deciſione infert
Iaſ. hic, ad deciſionẽ alterius quæſtionis, ſcili
285 cet quod † ſtãte ſtatuto quòd emphyteuta uel cõ
ductor (licet eſſet ſoluere quantocumq; tempo-
re) non poſſit expelli, tamen addito in contractu
iuramento, eo deficiente poterit expelli per præ-
dicta, nec haberet locum dictum ſtatutum.

QVÆSTIO XX.

Sed quid in eo qui rem alicui vẽdere promiſit
286 iuratus, nũquid ſi alteri uẽdat, & tradat, † pri-
uetur, dominio rei & præferatur primus emptor
uirtute iuramenti ex diſpoſitione huius legis, &
q nõ priuet uel præferatur primus, tenet Imola,
in c. cum

in c.cum contingat,col.184.& ſeq.de iureiur.quē
refert Iaſ.hic, in 3.col.& in l.quoties, 10.col.inf.
de rei uendic.Ex quo notat.Iaſ.hic,de mente Imo
287 læ,q† pp inobſeruantiam iuſi dominiū non per-
ditur,& putat rationem eſſe, quia ex ſola conuen
tione uel ex ſolo contractu,ēt cum iuſo facto,non
transferrur dominium , nel ius in re,l.traditioni-
bus , ſup.de pact.ergo non hēt locum iſte text. Et
dicit hanc eſſe bonam,& utilem limitationem ad
hunc text.quam alius nemo ponit.Circa primum
dictum , an ob inobſeruantiam iuſi perdatur do-
mininm , quia hoc dubium inf.ſuper text.in uer-
bo actione priuatus,& in verbo, rerum proprie-
tate , tangitur maximè per Alciat. me remittam
ad ibi dicenda, nu.628.Secundum uerò dictum.ſ.
288 q† ſecundus præferatur emptor,cui eſt facta tra-
ditio,puto uerum eſſe , per d.l.quoties, vbi idem
tenet Iaſ.10.col. & idem tenet Alciat. hic , ſuper
uerbo,rerum proprietate careat, ubi dicetur,nu.
624.& ſeq. in quantum Iaſ.limitat hanc leg.non
procedere in promittente vendere,& iurante,de
clara eam tamen procedere quo ad alias pœnas
hic ſtatutas, quia eas incurrit quatenus poſſint a-
daptari , ut ſupra nu.240. dictum fuit.

Nullo cogente imperio.

QVÆSTIO XXI.

EX iſto textu ſumpto argumento à contrario
ſenſu,decidit Bar.hic, hanc quæſt.ſ.nunquid
289 † his pœnis afficiatur is , qui iuſſu iudicis uel ar-
ctāte ſtatuto compromiſſum fecerit ; quod etiam
290 †ad litis deciſionem pertinet,& pacti appellatio-
ne propriè comprehenditur,l.2.ubi gloſ.ff.de ar-
bitr.& Alciat.hic cōcludens huic legi locum non
eſſe, & omnes ipſum hic ſequuntur . Idem tradit
Bart.in l.qui fidem , 2. col.ubi Angel.ff. eod.& in
l.prædia, ad finem , ff.de action.empt.& ſequitur
Imola in allegata l.ſi in ſulam, 6.Fallent. 1.Regu-
læ affirmatiuæ.Facit ad hoc notab.deciſio Aretin.
291 in conſi.87.In præmiſſa,ubi decidit,quòd† ſi quis
fuerit coactus a iudice promittere de iudicio ſiſti
corā ipſo iudice,non perdit beneficium opponen
di declinatoriam,& petendi compromiſſum, iux
ta formam ſtatuti, etiam quòd de illa promiſſiō-
ne extaret inſtrumentum guarentigiatum .

Limitatur tñ hæc cōis Doct.Concluſ.procede-
292 re,qñ expreſsè † conſtat in actis uel compromiſ-
ſo, q partes coactæ à ſtatuto uel Iudice tale com-
promiſſum fecerunt, ſecus ſi id expreſsè non con
ſtat,ut in ſimili not. Salicet.quem ibi ſequitur Iaſ.
293 in l.fin.inf.de iudic.ubi dicunt,q licet † a ſnīa arbi
trorum electorum ex forma ſtatuti poſſit appel-
294 lari,cum magis † ſint Iudices delegati quam arbi
tri,ut cōiter tradunt Doctores, poſt Bart.in d.l.fi.
295 tamen † illud procedit,quando apparet partes co
gente neceſſitate ſtatuti ad tale compromiſſum
deueniſſe , q̄ limitationem multum commendat
296 Alex.hic, dicēs,q qui † allegat neceſſitatem,eam
probare dēt,l.fideicommiſſa,§.ſi rem, de leg.3.&
eam dicit ſingularē in l.1. antepen. col. ad fin.nu.
49.ſol.matr. quam ēt tenet Felin. in c.fin.ad finē,
ubi ad cōtraria reſpondet , de re iudic.Facit quod
not. Innoc.in cum M Ferrarienſis de cōſtit.quem
ibi ſequitur Abbas,ſuper gl.in verbo perciperet,
297 q † receptus in canonicū ſponte aliquid ſoluens,
non committit ſimoniam , ēt q adeſſet ſtatutum
ipſum arctans ad talem ſolutionem. Pro hoc ēt fa
cit quod notat Bart.in l.hmōi,§ cum pater,ad fin.
298 de leg.1.vbi decidit, q licèt † pater de neceſſitate
teneatur dotare filiam, tñ legādo eidem aliquam
quantitatem , non cenſetur legare pro dote,quia
hoc pōt facere ſponte ſua,quod dictum Bartoli al
legat Aretin.in l.Gallus, §.quidam recte, 2.col.de
lib.& poſthum.Contrarium tñ expreſsè tenet ip-
ſemet Felin.in d.cap.cum M. Ferrarienſis,nu.21.
quem ibi ſequitur Dec.nu.34. & mouentur vrgē
299 tiſſimo fundamento,quia qñ † aliquis ſcit ſe poſ-
ſe compelli licèt ſponte actum faciat , dr̃ facere
compulſus,l nouiſſimè , ibi, compulſus aut metu
compelleretur,vbi latè Bal.ff.quod fal.tut. aucto.
Ad idem facit quod not. Ioan. Andr.in regula bo-
na fides , in princ.de reg. iur.in 6.vbi dicit , quod
300 † ille qui ſoluit nulla coactione adhibita, ſi tñ ſcie
bat ſe poſſe cogi,dicitur inuitus ſoluiſſe: & plura
alia ſimilia adducuntur per eos ibi,& ipſum Feli.
in c.1.in princ. 2. col. de offic.deleg.per Abbat.in
conſil.60.qm̄ ſatis, 1.vol.vbi dicit , quod ſoluens
301 † ad edictum tyranni,excuſatur.Et hanc conclu-
302 ſionem,quod† patia ſint eſſe compulſum,vel ſci-
re poſſe compelli , tenet etiam Anchar.in conſil.
64.In cauſa quæ vertitur, & latiſſimè Dec.in con
ſil.25.per totum. Et in his proprijs terminis ſcili
303 cet,quod ille † qui tenetur facere compromiſſum
ex forma ſtatuti , etiam ſi faciat compromiſſum
antequam à Iudice præcipiatur , videtur coactus
facere,ex quo ſcit ſe poſſe compelli, conſuluit Pe
tr.de Anchar.conſi.159. Rationes quæ, 2.col.qd
refert & ſequitur Aret.in conſi.24. Quatuor du-
bia , 4.col.licèt ipſum non alleget ſub aliquo nu-
mero.Hoc etiam idem tenet Socin.in conſi.263.
col.5.verſ.confirmantur præmiſſa. Et in terminis
huius legis idem tenet. Rīmi.ut refert Alciat.hic.
Et ſic patet, quod pro utraq; parte ſunt rationes,
& authoritates,ita, ut articulus reddatur dubius,
quod liquet ex allegatis per Dec.pro vtraq; par-
te,in d.c.cum M.Ferrarienſis, & maximè quia ad
ſupra allegata poteſt reſponderi ut reſpondit Fe-
lin. in d. c. fin. de re iudic. quod illa procedunt in
his, quæ de ſui natura non ſolēnt fieri , niſi à coa-
cto,ſecùs in compromiſſo,quod etiam à non coa-
cto fieri ſolet.Sed Alciat.hic pulcherrimè & nota
biliter haſce opin.fœdere diſtinctionis concordat.
304 Ipſe enim diſtinguit , quod † ſi iuſſus tam præci-
ſus ſit,vt ei renunciari à partibus non poſſit, non
eſſe dubium compromiſſum neceſſarium cēſeri,
parteſque uideri metu legis compromiſiſſe, alle-
gat l.quartam,de reg.iuris.& l.Titia, in fine,ad l.
305 Falcid.† non enim ſpōte factum id eſt,ad qd cogi
quis potuit , l.2.vbi Doct.ſup.eod.latè Dec.in d.l.
4.& in d.c.cum M. Ferrarienſis , nu.34. Et ita hoc
caſu Felin.& Dec. ſententia in d. c.cum M.Ferra-
rienſis procedat. Si uerò ei legi renunciari potuit,
306 tunc ſecùs eſſe,† nec uideri metu legis quicquam
factum , argumen. eorum ,quæ notant Innocen.

& Abb. in d. c. cum M. & Bart. in d. l. huiuſmodi,
§. cum pater, & hoc caſu procedat limita. Saliceti.
307 Subdit ét ipſe notab. ꝙ ſi † ſolum ſtatutum com-
promitti iubeat, caſu quo aliqua partium petie-
rit, reſpectu petentis coactio nulla cenſetur, & re
fert ita tenere Purp. hic, niſi cum id ab eo factum
appareat, vt aliũ præoccuparet, quia ſufficit ꝙ ve
riſimiliter dubitauerit cogi, d. l. nouiſſimè. in du-
308 bio † tñ fit interpretatio, vt tale ſtatutum locum
habeat ita demũ, ſi pars petierit compromiſſum,
arg. gloſ. in l. vniuerſa, ſupra de precib. Imper. of-
ferend. Addo, ꝙ hoc in terminis tenet Anton. de
Butr. in c. venerabilis, de iudic. Alex. in conſ. 82. In
cauſa vertente inter Petrum & Ioãnem, pen. col.
1. lib. & Iaſ. in d. l. vniuerſa, 2. col. verſi. tertio prin-
309 cipaliter facit. nã cõiter † non niſi ſpõtanea volun
tate compromitti ſolet, allegat Felin. in d. c. fin. de
re iud. Et idem dicendum eſt ſm ipſum Alciat. vt
voluntarium videatur ét cõpromiſſum, quoties
310 † quis compromiſit in his caſibus in quibus ſtatu
to locus non erat, vt quia in tpe peritum non fue
rit, allegat Angel. in l. cum ij, §. ſi cum his, ff. eo. vel
311 quia † res eſſet clara, & liquida. Bart. in l. poſt rẽ,
ff. eod. nam nulla his caſibus poteſt eſſe coactio.
312 Et cum hæc diſtinctio † opiniones concordet, illi
arbitror eſſe ſtandum, l. apud antiquos, §. ſic iterũ,
infra de furt. l. ſi finita, §. illud, de dam. infecto. cũ
alijs ſup. adductis, in quęſt. 3 nu 53. Adde ad hanc
q. Blanc. tract. de compro. quæſt. 1.

Limitatur ſecũdo hæc deciſio Bart. & cõis, per
313 Fulg. hic, licèt dubitatiuè, non procedere ſi † ſtatu
tũ arctaret tñ ad compromittẽdum, non ét ad iu-
randum, quia ſi interueniſſet iuſm in compromiſ
ſo, iurans his pœnis afficeretur, qd Paul. de Caſtr.
hic expreſsè affirmat, & placet Alex. pp identita
tem rõnis: dicit tñ Alex. ꝙ hoc non procederet,
314 qñ † eſſet conſuetudo ꝙ in compromiſſis iuſm ap
poneretur: quia ſatis poſſet dici ét iuſm neceſſariè
præſtitum, l. ſi prius, §. 1. & ibi Bart. ff. de aqua plu.
arcend. l. ex ea, in prin. ſm veram lecturam, ff de
verb. oblig. & ibi Bar. l. qd ſi nolit, §. qui aſſidua, de
ædil. edic. addo text. in l. fin. inf. de fideiuſſ. ubi Bal.
315 not. ꝙ † Notarius cenſetur rogatus ut in inſtrumẽ
to apponat Clauſulas conſuetas, quod ét tradunt
Doct. in d. l. ex ea. Hanc tñ limitationem non ad-
316 mittit Iaſ. hic, pp text. noſtrum, † exigentem ſpon
taneam voluntatem circa contractum ipſum, po-
ſtea de iuſo inferius ſubijcit, & propterea dicit, ꝙ
Fulg. in d. l. qui fidem, pen. col. ponderat Doct. hic
velle, ꝙ ſufficiat neceſſitatem imponi à ſtatuto,
quoad compromiſſum, licèt dicat, ꝙ poſſet in con
trarium argui, quia iſta lex procedit principaliter
propter iuſm. Puto opinionẽ Iaſ. ueriorem, cum
ét ſm Alex. hic opus eſſet extenſione, quod colli-
gitur ex eo, quod ipſe contrarium tenet, propter
identitatem rationis, quę extenſio non toleratur,
cum diſpoſitio huius legis, & exorbitans, & pœ-
nalis ſit, & pęnæ ipſo iure infliguntur, pec ea quæ
in 1. quæſt. nu. 22 & 23. adducta fuere.

Limitatur, & tertio dicta cõis ſnïa, vt non pro-
cedat ſi compromiſſo facto ſm formam ſtatuti, et
317 ſequuto laudo, laudũ ipſum iuſo homologatum
fuerit, argumento l. ne in arbitris, § fin. inf. de ar-
bitr. quia tunc ét iurans his pœnis afficeretur, nã
318 hic ſecũdus † ſpontaneus actus compromiſſi, coa-
ctionis vitium purgat, oiaque, vñt ſponte celebra
ta l. 2. inf. qd metus cauſa, & ita tradit Fulg. quem
refert & ſequitur Alex. hic, & ipſemet Fulg. cõſ.
ſuo 62. In cauſa appellationis, pen. col. qd ſimpli-
citer refert Iaſ. hic. Contrarium tñ tenet hic Ri-
319 min. cum † hæc lex duo coniunctim requirat, &
pactum ipſum ſponte initum, & ét iuramentum,
vnde alterum non ſufficit, l. ſi hẽdi plures, de con-
320 dit. inſtit. & ſicut † non ſufficit iuſm tñ, ut in prę-
cedenti caſu tenuit Iaſ. ita nec ét ſi homologia vel
ratihabitio interueniat, & ita quo ad pœnarum ir
rogationem tenet ét Alciat. hic; quo uero ad ob-
ſeruationem iuramenti, tenet opinionem præce-
dentem, quæ diſtinctio probatur ex his quę ſupra
dicta fuere in 1. quæſt. nu. 15. Putarem tñ, quòd ſi
pars homologiæ ſeu ratihabitionis fines excede-
321 ret, vt quia † promitteret aliquid de futuro, vt nõ
contrauenire, & iuraret, tunc huic legi locum eſ-
ſe, gl. hic, in uerbo ſolidauerit, & Salic. hic, 1. col.
quia non conſideraretur vlterius compromiſſum
coactum, ſed attenderetur hoc pactum iuratum,
322 cum † partes poſſint ſententiam ét nullam confir
mare, & facere ut ualeat ut pactum, l. 2. cum ibi
notat. infra com. vtri. iudic. Et in quantum conſi-
derat hic Iaſ. Bar. velle intelligere, ꝙ iudex poſſit
323 cogere partes ad compromiſſum faciendũ † quod
regulariter non admittitur, per iura per eum hic
allegata, ſalua dictum Bart. ut etiam ſaluat ipſe-
met Iaſ. in caſibus in quibus de iure poteſt coge-
324 re, † qui not. per Doctor. l. quidam ęſtimauerunt,
ff. ſi cert. pet. ubi etiam ipſemet Iaſ. et latius tangit
Felin. in Rubr. de treug. & pace, ubi hanc mate-
riam latiſſimè attingit, ibi eſt videndum.

Sed libero arbitrio, & voluntate confectas.

Bald. hic, quem referunt & ſequuntur Aret.
& Iaſ. hic, tribus modis liberum arbitriũ in
325 iure accipi tradit. Primo, ꝙ † nullo ſit coactum im
perio, ſed ſpõtaneam, & ſolam hẽat voluntatem,
326 vt hic. Secundo modo, † qñ quis põt iniquũ ęquo
præferre, l. cum quidam, de leg. 2. & l. fideicõmiſ-
327 ſa, §. quamquam, de leg. 3. Tertio modo † intelligi
tur liberum arbitrium, qd tñ eſt iuris ordinationi
ſubiectum, l. 1. ſm uerum intellectum gl. ibi, ſup.
de ſacroſanct. eccleſ. licet aliter ibi Iaſ. illã legem
intelligat, cuius contrarium Bald. & Salic. hic te-
neor. Addit etiam Iaſ. hic, quarto modo accipi poſ
328 ſe † pro voluntate abſoluta à ſolemnitatibus iu-
ris communis, l. 1. ff. de milit. teſtamento.

QVÆSTIO XXII.

Hinc infert Bald. hic ad quæſtionem, quod ſi
329 † per ſtatuta terrarum liberum arbitrium
Poteſtatibus concedatur, qñ tendunt in præiudi-
330 cium tertij, hoc eſt † in auferendo ius quæſitum,
vt hic declarat Aret. illa verba importabunt arbi
trium boni uiri, non autem liberam voluntatem,
& ſic non poterit Iudex iniquum præferre æquo
allegat

allegat not.in Clementina Sepe,de verb.ſignif.et
quod notat Cin.vbi ét ipſemet Bal.in l.ſi cum ea,
inf.de dotis promiſ. & de hoc eſt gl. quam ad hoc
allegat Aret.hic, l.pen.ff.de arbitr.Facit pulchrũ
dictum Alber.in 3.parte Statut.quæſt. 32. incip.
Item quęro,quia ſæpe &c.circa finem vbi dicit,ꝙ
331 † ſi Poteſtati ſit datum arbitrium, & abſolutum
ét ab obſeruantia ſtatutorum, id intelligendum
de leuibus,nõ aũt de ſubſtantialibus. Refert & ſe
quitur Hyppol.Marſil.in ſua pract.crimin.in §.cõ
ſtante,nu. 26.Ad idem facit deciſ.Pau.de Leaz.in
c.grauis,vltima col.de depoſ.& Alb.in loco pręal
legato,37.quęſt.incipiente. An Poteſtas hñs,&c.
332 ꝙ † licèt iudex hẽat liberum arbitrium in crimi-
nalibus,tñ non poterit aliquem ponere ad tortu-
rã abſq; indicijs, aliàs teneretur in ſyndicatu.Re
fert & ſequitur Iaſ.in in d.l. 1. 2.col.ſup de ſacroſ.
Eccl.& Marſ.in d.§.ſi conſtante, nu.24.& 27.Qui
333 bus aũt modis capiatur † hoc verbum, liberũ,ſeu
liberè,& quid importet,recurrendum eſt ad acer
334 uum iurium cumulatorum in d.l.1.Et † per quæ
verba intelligatur delegata cauſa cum libero arbi
335 trio iudici,& † quid poſſit facere iudex vigore ta
lis arbitrij, ponunt Bart.& alij, in l.filiusfamiliàs,
de donatio.& in l.ſi ſic, de leg.1.& per Bar.in Ex-
trauag.Ad reprimend.in verbo, videntur, & per
Aret.in §.an bonæ fidei,in fine, & ibi Iaſ.in princ.
Inſtit.de action. & per Marſ.in d.§.conſtante, nu.
336 24.cũ multis ſequẽt.Et † quid importet ſi ſit da-
tum liberum arbitrium exequutori vltimæ volũ-
tatis,videas Bart.in l.alio, de alimentis & cibar.le
gat.quia hęc ad materiã noſtrã ſunt impertinẽtia.

Putauerit eſſe veniendum.

337 QVoniam inquit Alciatus hic † cogitationis
pœnam nemo patitur,l.cogitationis,de pę
338 nis,† niſi ad aliquem actum venerit, l.is qui cũ te
lo,inf.ad l.Cornel.de ſicar.l.ſi quis nõ dicam rape
re,ſup.de epiſc.et cleric propterea neceſſario hoc
339 verbum † putauerit ad effectum refertur.l.finali,
vbi Bart de rerum diuiſ. & meritoq; Imperator ſu-
bijcit tria gerundia, triplicem contrauentionis a-
340 ctum ſignificantia, † Gerundium.n.factum im-
portat,gl.& ibi late Aret.& Iaſ.col.pen.in Rubr.
Inſtit.de action.Bar.& cæteri,in Rubr.ff.de eden.

Vel interpellando iudicem.

QVÆSTIO XXIII.

SEd an partis citatio exigat vt iudicẽ interpel-
341 lans † his pęnis affici debeat? & Paul.de Caſtr.
Iaſ.& Alciat.hic, eã exigi cenſuerunt mouetur.n.
Caſtr.quia non dẽt in has pęnas interpellans inci
342 dere,ex quo non incommodat partem † eam ci-
tari non faciendo iuxta ea quæ hñt in Auth. qui
ſemel, infra quõ & qñ iudic.& facit l.libertus, la
ſecunda,licet ipſe non alleget,ff.de in ius voc.vbi
343 † per libelli oblationem libertus non cenſetur in
ius vocare patronum, & pœna illius edicti non te
netur.Facitq; ſm Alcia.hic,ꝙ ex quo parti nullũ
damnum per interpellationem iudicis affertur,
iniquum eſt ex huiuſ facto in pęnam quemquã in
cidere,l.pœna,cum gl.in uerbo,priuatas,vbi Bar.
344 & alij,infra ad l.Cor.de falſ.vbi hr, ꝙ † pœna falſi
quis non afficitur,ſi illud falſum in damnum alicu-
ius non redundet. & idem tradit Bart.in l.1.§ qui
rationibus,ff.eod.& per illam gl.conſultus Caſtr.
reſpondit conſilio ſuo 151. Videtur dicendum,
345 † pœna falſi puniri non poſſe falſificantem ſuam
priuatam ſcripturam, ex quo illa falſitas nemini
346 nocet cum ét quis † poſſet ſuas rationes combure
re.Facit glo.fi.in l.fundum,la vltima, ad finem,ff.
347 de euiction.dicens,quòd † ex mendacio nulli dam
num inferente quis non poteſt puniri. & facit
text.in l.2 §. aduerſus, ff.ne quid in loco publico
348 vbi habetur, ꝙ † faciens actum nulli nocibilem,
non punitur, licet puniretur ſi actus noceret.Nec
obſtare videtur ſm Alciatum hic, illud verbum,
349 † interpellando iudicem, quia parte citata, intel-
ligi ſolet,l.à procedente,inf.de dilatio.l.1.in fine,
350 inf.de natur.liber.cum † iudicia quæ pro reo non
citato geruntur, pro nullis habeantur, l.de vno-
quoque, de re iudic. fortius voluit Caſtrenſ. hic,
351 † his pęnis locum non eſſe, niſi ét citatus compa-
352 ruerit,arg.l.quamuis,de in ius voc.† & interpel-
lans perſeuerauerit,ſecùs ſi pœnituerit,d.l.quam
uis,quod tñ inferius declarauit non procedere in
pęna irrogationis infamię,& actionis priuatione,
quæ ipſo iure imponitur,de quibus,infra dicetur.
Et pro hac opinio. faciunt dicenda infra 2. q.pro-
xi.nu. 370.cum ſeq. quæ opinio eſt ſatis æqua.
353 Sed tamen cõtrariam partem,ſ.† ꝙ citatio non
exigatur, tenent Alex.& recẽtiores hic,vt refert
Alciat.& dicit Alex. quòd Doctor. cõtrar intelli-
gunt hunc text. ſine aliquã ſubauditionem; & ꝙ
intellectus Pauli videtur violare litterã. pro quo
354 facit,quia † vbi lex non diſtinguit, nec nos diſtin-
guere debemus; l. de precio, cum ibi notatis, de
public.& not.in l.ſi verò,§.de viro,ſol.matrim.Et
hanc opinionem videntur etiam tenere, Salic.&
Fulgoſ.hic dum ſoluunt contrarium de d.l.liber-
tus,ſ.quia ibi imponebatur pœna vocanti in ius ſi
ne venia, non autem ſimpliciter contrauenienti,
vt hic,hoc etiam uidetur innuere gloſ.hic,in ver-
bo ſupplicando,ubi allegat l.primam,ſup.qñ lib.
prin.dat.conteſt.faciat,ſm Alex.hic,in caſu cuius
legis non exigitur citatio. Idem etiam vr tenere
355 Bal.hic,in 2.notab.dum dicit,quòd † qui iudicem
adit per libellum conuentionalem, vel facit par-
356 tem citari,his pœnis illaqueatur, propter.n. † illã
alternatiuam, oſtendit diuerſitatem caſuum,l.1.
de reb.dub.nam ſi intellexiſſet omnino partis ci-
tationem exigi debere, copulam oppoſuiſſet, &
expreſſius hic 2.col.nu. 7.dum ſoluit contrarium
de d.l.libertus. Hoc etiam vr tenere Aret.hic,in
357 5.nota.vbi dicit quòd † veniendo contra iudiciali
ter,uel extraiudicialiter,incidit in has pœnas; &
358 dicit Bal.in c.ex tenore, col.1.de reſcr.quòd † ad
incurſionem pœnarum huius legis, ſufficit,quòd
attentet aliquid facere cõtra tenorem tranſactio-
nis,licèt non ſequatur effectus, quia hæc lex ſolũ
359 actum conſiderat, non aũt effectũ, quo caſu † ex
ſolo actu ſine effectu delinquens in pęnã cadit,ut

Digitized by Google

eſt glo.ordin. in l.præcedenti, in gl.magna,ad fi-
360 nem,vbi Iaſ.multa cumulat.Et idem qd† ex atté-
tato ſine effectu quis haſce pœnas exigat, tenet
Barbat.conſ.1 1.col.pen.1.vol.Refert,& ſequitur
Rubeus Alexand.conſi.30.nu.3.Et faciunt dicen
da infra in 2.quæſt. nu. 376. cum ſeq. Et tenendo
hanc partem,quæ uidetur cõior, licèt præcedens
ſit æquior,non obſtant iura in contrarium addu-
361 cta,cum† lex puniat attentantem,ut dicunt Do-
ctor.præallegati; & hic eſt caſus ſpecialis,& ratio
eſt,ut tradit Felin.in d.ca.ex tenore, 2. colu.quia
362 † ſtatim ꝙ quis ſuplicauit, uel iudicem interpella
uit,eſt periurus,quia animo iam receſſit à iuramé
to,& factis ét incipit recedere, de quo ét dicetur
infra 2.quæſt.nu. 377. Non obſtat quod dicit Al-
363 ciat. de interpellatione, † quæ partis citationem
exigere ſolet, cum id li.per eum allegatis neceſſa
riò mihi non probatur,immò Alber.in d.l.s.ad fi
nem, infra de naturalib. lib.contrarium decidit,
364 dum dicit illum text.facere,† ſi duo compromiſe
runt in arbitrum,qui arbitratus eſt,& alter acce-
dit ad poteſtatem, uolens facere citati aduerſa-
rium,cõtra ea quæ arbitrata ſunt, licet.enim non
ſequatur citatio, tñ pœnam in compromiſſo con-
tentam incurrit,& ad hoc allegat hunc text.& ſic
ipſe Alber. uidetur ét tenere hanc opinionem ſi
uerba ſua ponderentur,in caſu huius legis citatio
nem non exigi.Facit,quia text.loquitur de inter-
365 pellatione iudicis, & nihil aliud importat † uer-
bum,interpellare, quam loquentem alloqui,te-
ſte Plau.& Lucil.ſecundũ Grammaticos. Et cum
366 ex† ſola interpellatione iudicis abſque partis ci-
tatione,ſm magis communem ſententiam Doct.
ſupra allegatorum quis has pœnas incurrat, non
eſt quærendum de alio dicto Caſtr.ſcilicet, quod
tunc demum huic legi ſit locus,cum citatus com-
paruerit. An autem habeat locum pœnitentia,in
fra in 49.quæſt.num.660.cum ſeqq.dicetur.

QVÆSTIO XXIIII.

367 QVid in eo† qui abſq; iudicis iuſſu aduerſa-
rium citari fecerit, an has pœnas incurrat?
& Alciat.hic,tenet quod non,atq d.l.quamuis de
in ius uoc.quod ferè oẽs probant,ſm eum;ſed ta-
men eius dictum uidetur dubium, ob auctorita-
tes tot Doct.tenentiũ ex ſola attentatione,atten-
tantem his pœnis illaqueari.Nec obſtare uidetur
368 ꝙ actus eſſet nullus quia ét† ex actu nullo quis pę
na affici poteſt,l.nemo marrites, cum ibi not.per
Doct.ſup.de ſacroſanct. Eccleſ.Poſſet pro ſuſten-
tatione huius æquæ opinionis dici,ꝙ cum in tex-
tu noſtro huius actus inualidi mentio non habea
tur expreſſa, & ſic opus eſſet extendere hanc le-
gem, etiam ad iſtum caſum (quæ extenſio nullo
pacto tolerari poteſt, ut ſæpius ſupra dictum eſt)
ſtandum eſſe huic deciſioni.

Vel ſupplicando principibus.

QVÆSTIO XXV.

369 QVærunt hic Doct.nunquid† ex ſola Reſcri
pti impetratione, his pœnis impetrans illa
queari debeat?& Pau.de Caſt.hic,vſ tenere ꝙ ſic,
licèt dicat id eſſe durũ,& rigoroſum,& forte non
ſeruaretur in practica. Contrarium uerò,ꝙ impe
370 trator † ſi Reſcripto non ſit vſus,his pœnis affici
non debeat,conſultus rñdit Cardin.conſi.ſuo 25.
In cauſa & quæſt.nu.11.& ſequitur Alex. in con
ſil.34. Viſo themate, in 3.dubio, 1.volu.& ét Iaſ.
371 hic,mouétur namq;:quia qui† iudicem impetra-
re ſub pœna prohibetur, in pœnam tunc demum
incidit, cũ impetratione uti cœperit,reumq; con
372 uenerit,c.cæterũ,§.uerũ,de reſcrip.iniquum†.n.
eſſet eũ plecti,qui adhuc aduerſarium vllis laborĩ
bus non fatigaſſet,vel uexaſſet, gloſ.in Clementi
na 1.in uerbo,uexare,ubi Card.facit mentionem
de dicto ſuo cõſ.illã gloſ.extollendo,& ibi ét Imo
373 la,de reſcrip.Et quod† ſola impetratio abſq; uſu
non noceat, tenent Gloſ.Abb.& cõiter cæteri,in
374 c.ex tenore,de reſcript.ſupra allegato: nam† im-
petrator non pt cogi Reſcriptũ impetratum præ
375 ſentare,ſi non vult: nec† aduerſarius põt in eo ſe
fundare, ut tradunt Hoſt.Io. Andr.Innoc.& alii,
in ca.ex conqueſtione, de reſtit.ſpoliat.Bald.in l.
poſtquam liti,ad finem,ſupra tit.s.& in l.1.ſupra
vt lit.penden.& ſequuntur Iaſ.& Alciat.hic.Con
trariã tñ partẽ tenent hic Alex.& nonnulli recen
tiores,ut hic refert Alciat,& rõ eſt,quia ſubaudi-
tio nulla dẽt intelligi, ut dictũ fuit ſupra in 2.præ
cedẽti queſt.nu.353.quę opinio vſ uerior,ex quo
376 pro attentatione† imponuntur pęnę huius legis.
Bal,Andr.Sicul.& Felin.in d.c.ex tenore. Barb.d.
conſil.11.col.pen.& Rubeus Alex.d.conſ.30 nu.
3.cum aliis ſupra adductis in 2.queſt.præcedẽte,
nu.358. cum quatuor ſeqq.Et dicit Feli.in d.c.ex
377 tenore,2.col.ꝙ† odio iurantis qui uiolat iuramẽ-
tũ in caſu huius legis non attenditur uſus;nec eſt
mirũ,quod ſola ſupplicatio inducat hoc, quia ſta-
tim quod ſupplicauit, eſt periurus,quia animo iã
receſſit a iuramento, & factis ét incipit recedere.
378 Et quòd † ſola attentatio ſine effectu ſufficiat, in
indiuiduo tenet Archid.11.quæſt.1.c.placuit, vn
de durum eſſet ab opinione tot & tantorum pa-
trum,quę communior videtur,recedere,maximè
in conſulendo, & iudicando, licèt aliquantulum
habeat rigoris,& propterea diſtinctionem Alcia
ti hic primæ opinioni adherentis, quo ad pœnas,
ſequi non poſſum: quia illa diſtinctio tũc demum
procedere ſolet, cum de extenſione facienda tra-
ctamus, vt dictum fuit ſup. in 1. quæſt. nu.15.Et
pro hac opinione facit text.in l.1.in princ.ff.quod
379 quiſq; iuris.vbi† retorquetur impetratio Reſcri-
pti contra doloſum impetrantem, ét ſi eo non ſit
vſus,quod fit in odium iniqui impetratoris,vt ibi
tradunt Doctor.& Felin.in d.c.ex tenore, 2.colu.
qui quantum in ſe fuit,crimen cõſummauit. Nec
admitto Alciatum hic, arbitrantem illud intelli-
gi quando partis citatio interuenit, c. quoniam
contra, de probation.quia hoc eſſet violare litte-
ram,& ille tex.cõiter per Docto.exponitur abſq;
aliqua ſubauditione, & ita ét tenet Cagnol.hic,
poſt Parpal.& alios p eũ citatos, in 4.not.n.84.&
ſeq.& multos citat Ant.Gabr. lib.3.ſuarum Con
cluſionum tit.de tranſact.Concluſione, 1.nu.8.li-
cèt num.9. conetur concordare opiniones.

QVAE-

QVÆSTIO XXVI.

380 SEd quid in eo † qui ſupplicando oarraoit tran
ſactionem factam, & interpoſitum iuramen-
tum fuiſſe, petijtque eis non obſtaotibus veniam
contradicendi, & Card. d. conſi. 25. cenſuit excu-
ſandum eſſe, quia actus non fuit illicitus, d. c. cæte
rum, de reſcrip. vbi ipſum ſequitur Felin. in vlt.
col. & in d. c. ex tenore, 2. col. & ſequitur hic Iaſ.
Sed in hac ſpecie diſtioguẽdũ eſt, prout hic diſtin
381 guit Alcist. quia eut † ſupplicauit Papæ qui iura-
mentum remittere pót, argu. d. c. cæterom (in iu-
382 rsmento. n. † ſemper eſt excepta authoritas ſupe
rioris, c. venientes, de iureiur. & per Felin. in d. c.
cæterum, ad fin.) & tunc procedat deciſio Card. li
cèt non loquatur in ſupplicatione Papæ, (vt refe-
runt Iaſ. & Alciat. hic) ſed cuiuſdam Comitis, &
hæc erit huius legis decima limitatio. Ad quod fe
cit quod volunt D. de Rot. deciſ. 294. Licèt quis
383 iuret, in antiquis, vbi decidunt, quod ſi † qois iu-
rauit ſeruare ſtatuta, & conſuetudines Eccleſię,
poteſt à Papa nihilominus præbendem contra ea
impetrare, dummodo faciat mentionem de ta-
libus ſtatutis, & iuramento præſtito. Aut modo
Principi ſæculari ſupplicatum fuerit, & in ſuppli
catione de coouentione iurata mentio facte fue-
rit, & tunc dubium eſt, num Princeps has pœnas
384 remittere poſſit, cum † Princeps ſæcularia iura-
385 mentum remittere nõ valeat, † etiam ſi ſit Impe
rator vel Rex Francorum, vt tradit Cur. ſenior,
386 plures allegans, in conſi. 44. nu. 39. & nu. 92. † ma
teria. n. iuramenti ad Eccleſiam pertinet, gloſ. &
Doctor. io c. cum ſit generale, de foro compet. vbi
Felin. nu. 5. & ſeqq. & per omoes, in c. cum venera
387 bilem, de elect. & de iudice † ſæculari quòd iura-
mentum relexere oequeat, tradit Felin. in c. 1. nu.
21. et 22. de iureior. & in c. 2. nu. 28. de ſponſel. cui
388 † iuri Canonico ſtandum eſt, cum ſimus in mate-
ria peccati, iuxta nota. in c. 1. de noui oper. nuncia.
& in c. fin. de præſcript. & per Alex. conſi. 39. Vi-
389 ſo ſtetuto, 3. col. 4. libro. licèt † ſecùs eſſet de iure
ciuili, l. adigere. §. fin. de iore patron. l. quæ ſub con
ditione, de condit. inſtit. & Alciat. hic. Et io hoc ar
ticulo gloſ. hic in verbo, ſupplicando, tenet, quod
390 ex qoo † non contrauenitur intendit niſi licitè, pę
nam oon incurrat. Contra tñ Alber. Salic. Fulg. &
Alex. hic, per iſtum text. licèt non loquantur qñ
in ſupplicatione ſit mentio de tranſactione iura-
391 ta: Fatetor tamen Alber. † ex certa ſcientia Prin-
392 cipem has pœnas tollere poſſe, † his. n. pœnis quæ
parti conceduntur derogare poteſt, Butr. & Ab-
bas, d. c. cum contingat, de iureiur. Socin. conſil.
66. col. pen. 1. vol. & Alciat. hic, qui in hoc caſu pu
393 tat † Reſcripto Principis has pœnas tolli poſſe, i. ſi
contrauenientem periurium incurrere, & canoni
cia pœnis plectendum eſſe, quod ſatis placet, etiã
394 † q in Reſcripto de certa ſcie Principis mẽtio nõ
fieret, vt non expreſsè derogaretur huic legi, vt
voluit Alb. hic, cum ſat ſit narratum fuiſſe tranſa
ctionem iuratam inter partes extare, & ad hoc
facit d. c. cæterum, & conſilium Card. & quia cum
395 aliàs actus non valeret, † Princeps præſumeretur
velle uti plenitudine poteſtatis, vt per Alex. &
alios, in l. quamquam, infra, de teſt. militari, &
per Alciat. in ſuo tract. præſumpt. 3. Regula, præ-
ſump. 34. nu. 2. Et ita extende limitationem prædi
ctam, qñ ſupplicatur Papæ, ẽt ad ſupplicantem ſę
culari Priocipi, dũmodo de contractu iureto men
396 tio habita ſit: ſecus tñ eſſet, † ſi Princeps cauſam
delegaret ſimpliciter, quia omnino his pœnis lo-
cus eſſet, & ita procedunt dicta per Albet. Salic.
Alex. & alios hic, ut hic declarat Alcietus.

QVÆSTIO XXVII.

397 QVid in eo qui ante contrauentionem † ha-
bilitationem eb epiſcopo impetrauit, vt li-
tigando audiatur (ideo sũt dr̃ ante contrauentio-
398 nem, quis † poſt contrauentionem habilitatio nõ
poteſt concedi, ſm̃ cõem opinionem Doct. in c. 1.
vbi Felio. ou. 28. de iureiur.) an pœnas huius legis
euitet? Et Alciat. hic, ipſum euitare, tenet, cum
399 hęc † diſpenſatio parte non citata concedi ſoleat,
vt interim agnoſci poſſit an iuramentum licitè
præſtitũ fuerit. Old. conſ. 120. Anch cooſi. 18. &
Paul. de Caſtr. conſ. 116. Circa primum, allegat ẽt
400 Felin. in d. c. 1. de iureiur. nam † is periurus nõ eſt,
niſi cum deinde apperuerit licitum fuiſſe iuramẽ
tum. Bald. quẽ ſequitur ibi Socin. in l. hæc ſcriptu-
ta, de cond. & demonſtr. regula. n. quæ habetur,
401 q † citatio in abſolutiooe partis à iuramento uel
in habilitatione eſt neceſſaria, non procedit, qñ
non agitor de præiudicio partis, ut in hoc caſu lo
qountur Doct. prædicti, & tradit Dec. in cap. qua
frõte, ou. 8. uerſ. ſecundo fallit, de appellat. & pro
iſta opinione vide Afflic. deciſ. 220. nu. 10. Crauet.
conſ. 7. nu. 7. & Alciat. in ca. cum contingat, oum.
124. de iureiur. Ego autẽ de hoc dicto Alc. valde
dubito, quia io terminis proprijs huius legis ex-
tat elegaos Rñſum Anchar. conſi. 382. Retento
402 ordine, ubi tenet, q † habilitatio ſioe partis cita-
tione facta, non impedit qui impetrans his pœnis
403 puoiatur. Præterea, non vr̃ uerum, q † citatio ẽt
in temporaria diſpenſatione, non ſit neceſſaria
partis cui per eam ſit præiudicium, quod tali caſu
eſdem ſit, ut probat Anch. in d. cõſ. 382. & in con-
ſil. 198. Prædictis ſubtiliter, & hoc idem ſentit Fe
der. io cooſ. 300. Factum tale eſt, tradont Card. &
Imola, in c. debitores, de ioreiur. & idem Card. in
404 d. c. 1. eod. ubi inquit, † ſæpè errari per epiſcopos,
& uicarios concedentes habilitationem oon cita-
to aduerſario. Sequitur Alex. conſ. 81. Viſis actis,
pen. col. 2. uol. & apertius in cooſil. 66. num. 13. &
14. 6. uol. Iaſ. in l. nec quicquam, § ubi decretum,
9. col. nu. 6. uerſi. ultra ſupradicta, de offic. procõſ.
& legati, latè Curt. ſen. conſi. 44. in 2. dubio, num.
43. cum ſeqq. & ibi in addit. in fine. Abb. io cooſi.
12. Et ſi copioſior, vlt. col. 2. vol. & in hanc partẽ
etiam uidetur inclinare Felin. io d. c. 1. ſub nu. 25.
ubi dicit, haoc partem tutiorem, licèt non uiderit
tot auctoritates ſup. alle. quæ oſteodunt dictum
Alciati non procedere, licèt ipſemet Fel. oideatur
cum prima opiniooe reſidere, in c. 2. de ſponſ. nu.
26. Putarem tñ, quòd ſi cauſa cognita, & parte ci-
tata, habilitatio concederetur per eccleſiaſticum
iudicem, quòd interim his pœnis locus non eſſet
donec eſſet cognitum an iuramentum fuerit lici-
tum,

tum, & tūc arbitror poſſe procedere dictum Bal.
in d.l. hæc ſcriptura; Si autem citatio non interue
niat in habilitationis conceſſione, ſecus eſſet, per
no.per Anch.d.conſil.382.

QVÆSTIO XXVIII.

405 SEd nunquid † tradens inſtrumenta tertio per
quæ veniat contra illum cum quo trāſegerit,
& præſtando illi fauorem, dicatur cōtrauenire trā
ſactioni iuratæ, & in has pœnas incidat? & Raph.
Com.& quatuor alij Iuriſconſulti tēderunt, non
incidere conſ. 230. Legatarius certarum rerum,
cum 4. ſeqq. conſilijs. quos ſequitur Iaſ. hic, quod
admitto, cum hic caſus citra extenſionem in l. no
ſtra non comprehendatur. Et ita vndecimo limi-
ta hanc legem. Declara tñ hoc dictum procedere,
406 niſi † etiam ille iura ſua ceſſiſſet, quiá tunc eſſet
periurus, arg. l. fluminum, §. adicitur, de damno in
407 fecto, ipſe enim † vexat, cum ille nomine ſuo agat,
c. mulieres, §. illi verò, de ſent. excom. & ita expreſ
sè firmat Specul. in titulo de arbitr. §. ſequitur,
verſ. quòd ſi iurauit quis ſequi arbitrium.

QVÆSTIO XXIX.

408 SEd quid in eo qui iuratus † non petere promi-
ſit, an in has pœnas incidat? & quidem (ſi non
etiam non contrauenire promiſerit,) fere omnes
cenſuerunt hic in has pœnas non incidere, donec
409 litem fuerit conteſtatus, quia † ante propriè pete
re non intelligitur, l. amplius, ff. rem rat. haberi,
vbi idem tenet Bart. & ſic duodecimo limitatur
hæc lex, ſecus tamen eſt, ſi obſeruare & adimple-
re promiſerit, vt tradit Salic. hic 2. col.

QVÆSTIO XXX.

410 QVid in eo qui promiſit † ſe ratū & firmum
habiturū? et ſi quidem ſe ratum habiturum
promiſerit, dubium nō eſt in pęnas haſce incide-
re, ac ſi non contrauenire promiſiſſet, l. quo n. §.
1. & 2. ff. rem ratam haberi, glo. hic in verbo, iudi
411 cē; † Si verò tertium ratū habiturum promiſerit,
id intelligitur de iure, glo. in l. id qd pauperibus,
& ibi Bar. & Salic. ſup. de epiſc. & cleric. & eſt tex.
in l. ſi ſine, §. cum aūt, rem ratam hēri, & propte-
rea non eſſet locus his pęnis, ſi de facto contraue-
412 niat: † Si verò promiſſum fuerit ratū & firmum
413 hunc tertiū habiturum, quia † firmum importat
de facto gloſ. in d. l. id qd pauperibus, & tunc etiā
de facto contradicendo his pęnis locus erit; & ita
notab. diſtinguit Alex. quē ſequitur Alciatus hic.
Et quia cōiter in oībus inſtrumentis notarij appo
nunt illā clauſulam, q̄ contrahens promittit hūc
contractum firmum, ratum, & gratum, & nō con
trafacere, dicere, vel opponere, quo caſu nemini
dubium eſt, quin legis huius pœnis locus ſit; Pro-
pterea inutiliter ad practicam eſſet quærendum,
de alijs ſimilibus quæſtionibus quas ponunt hic
Bald. & Salic. poſt Bar. in d. l. amplius, & propte-
rea ſufficiet remiſſio ad eos, ne vnius legis mate-
ria impertinenter in alia examinetur. Cum igitur
414 quæritur, quid importet † promiſſio de non agen
415 do, † de non mouendo controuerſiam, † quęſtio-
416 nem, † vel moleſtiam, & ſimilia, huc ad eos acce-
417 das, vbi Salic. ponit longam diſtinctionem, & ad
Bart. in d. l. amplius, ad alia relata per Alex. hic,
quorum tranſplantatione non eſt opus. Illud tñ
418 notandum eſt, q̄ licèt † in pœnis legalibus exiga-
tur perſeuerantia vſq; ad finem, nec ſufficit pri-
mus contrauentionis actus, l. qui cū natu maior,
§. accuſaſſe, iuncta §. fin. & l. ſequenti, ff. de bon. li-
ber. l. Papinianus, §. meminiſſe, de inoffi. teſtam. l.
illam, inf. de his quibus vt indign. tamen in caſu
419 huius legis ſecus eſt, in qua, † odio peierantis ſpe
cialiter contrariū eſt expreſſum; & hæc eſt verior
& cōior ſolutio ad gloſ. hic, in verbo iudicem, in
fine, quā tenent Petr. Cin. Alex. Iaſ. & Alciat. hic.

Vel non implendo promiſſa.

DOctores communiter intelligunt hunc tex
426 tum, quando quis † fuit in mora conſtitu-
tus, quia aliàs his pœnis locus non eſſet, l. ſi duo, §.
fin. vbi Bart. de conſtit. pecunia.

QVAESTIO XXXI.

421 SEd quid in eo qui in aliquo † modico vel mini-
mo defecit? & vr q̄ in has pœnas incidere non
422 dēat, cum † de modicis vel minimis non ſit curan
dum, l. ſcio, de in integr. reſtit. l. ſi oleum, §. fi. cum
l. ſeq. de dolo, cum ſimilibus. Cōtrarium tñ in ter
423 minis † tenet Raph. Fulg. in conſ. 233. Proponiſ,
allegans tex. in l. hęredes, §. idē tutis, ff. fam. erciſc.
& Comen. conſ. 179. Facta fuit quędam trāſactio,
424 vbi dicit, q̄ † pęnę huius legis imponuntur vbi quis
deficit in vno minimo, & ſequitur Rub. Alex. d.
conſ. 30. nu. 3. & Creuet. conſ. 182. nu. 16. Alciat.
425 verò hic diſtinguit, inter actorem & reū, ſi n. † a-
ctor ēt in minimo deficiat, beneficio huius legis
frui nequit, arg. l. pen. inf. de his quibus vt indign.
Doct. in Auth. Qui rem, ſup. de ſacroſanct. eccleſ.
426 nam ſi in uno capite non fuerit ſeruatū, perinde
eſt ac ſi in nullo ſeruatum ſit. Caſtr. conſ. 188. Vt,
col. 2. qd̄ eſt conſ. 176. in 2. vol. nouiſſimorū, ſecus
427 in reo; † quia magis præſumetur incuria & error,
q̄ dolus, l. quamuis, de condit. & demonſtrat. Iaſ.
428 in d. Auth. Qui rem. Ego aūt huic opi. † Ita in
caſu dubio, ſecus aūt in liquido, qñ dolus negari
non pōt, quia tunc magis cōi ſententiæ inhereo,
vt, ſ. ēt reus in minimo deficiens his pęnis plecta-
tur: nam ſi ſola attentatio ſufficit, vt fuit dictum
ſup. in 23. quæſt. nu. 358. cū ſeq. & in q. 25. nu. 376.
cum trib. ſequentib. quanto magis ſi ad actū deuē
tū eſt, licet in minimo ſeu modico ſit contrafactū.

QVAESTIO XXXII.

429 QVid ſi † ambę partes cōtrauenianti? vide Bor
gni. in repertor. deciſ. verbo, Pęnæ, l. ſi quis
maior, nu. 9. in fi. Cagnolum hic, nu. 92. an his pę
430 nis locus ſit? & tunc dicendum eſt, q̄ paria † deli-
cta mutua cōpenſatione tolluntur, l. uiro, ſol. matr.
l. cum proponas, la ſecunda, ubi Doct. ſup. de pact.
Matheſ. d. ſuo notabili 50. Paul. Alexan. Iaſ. ac Al
ciat. hic, & ita hæc lex tertiodecimo limitatur, qd̄
431 procedit, † qñ ignoratur quis primo cōtrauenerit,
ſecus, ſi de primo cōtrauveniente appareret: quia tūc
non fit cōpenſatio, ſed primus contrauenîens his
pęnis plectitur, & ſecundus impune cōtrauenire
pōt, ut tradit Matheſ. in d. notab. 50. & Alex. in
terminis ad hanc legem in conſ. 32. Opportune,
2. vol. Roman. conſ. 244. Pro euidentia, Et in ſi-
mili

mili notat Bart.in l.1.§.cũ arietes,ff.ſi quadr.pau-
per.feciſſe dicatur, & tradit Alex.& Moder.in d.
l.cum proponas,& idem Alex.in conſil.ſuo 113.
Viſo Themate, 4.vol.& in terminis Rub.d.conſ.
432 30.nu.3.Propterea agens † beneficio huius legis
dēt ſe cautum præſtare, ut probet ſe adimpleuiſ-
ſe pro parte ſua.Rom.d.conſ.244. Alex. conſ.67.
nu.24.vol.6.Corn.conſ.246.in 3.& Alciat.hic,an
433 te finem, & Rub.d.conſ.nu.4.& † liquidiſſimè id
conſtare debet, ut pœnis hiſce locus ſit, ut tradit
Barb.conſ.15.3.& 4.col. & Rub.Alex.d.cõſ.130.
434 † nã in pœnis ſemper exigitur liquida probatio,
vt pœna cõmittatur. Bal.in c.1.col.fi.qualiter do-
mi.propriet.priuet.Dec.in l.factum, §.in pœnali-
bus,nu.2.de reg.iuris,Curt.iun.conſ.119.nu.10.
aliàs allegato, de quo aliquid fuit dictum ſup.in
1.quæſt.nu.19.& 20.Nec hoc caſu eſſet locus de-
435 lationi † iuramenti in ſupplementum, Bal.in l.1.
2.col.uerſ.ex hoc patet,inf.de his quæ pœn.nomi-
ne.Dec.in d.§.in pœnalibus,nu.3.& in his termi-
nis Barb.& Rub.in dictis conſilijs,qđ confirmat̃,
quia negari non põt, quin hæc ſit cauſa ardua &
magna, maximè cum de infamiæ irrogatione per
iurij incurſione, & tot alijs pœnis quærat̃ in qua
436 † tale iuſm non admittitur,ut cõiter tradũt Doct.
in l.admonendi,de iureiur. vnde actore taliter nõ
probante,nõ obtinebit;qđ tanto magis procedit,
ſi pro parte rei fuerit probatum ipſam in aliquo
ẽt minimo defeciſſe, ut in præcedenti quæſt. nu.
437 425.& 426.Facit, quia † iuſm eius eſt naturæ,ut
non ſeruanti fidem,non ſit ſeruanda fides,c.ſicut,
in fine,de iureiur.Bal.in l. fi.inf.de non numer.pę
cun.& Alciat.d.c.cum contingat,num.178.

QVÆSTIO XXXIII.

438 SEd quid † ſi iuſta cauſa motus quis contrauene
rit?& cum cõiter tradunt Doct.in l.quod te,ſi
439 cert.petat.quemlibet † à mora ex iuſta cauſa excu
440 ſari,l.ſciendum, de vſur. † quæ exigitur,ut hiſce
pœnis locus ſit,nemini dubium uidetur, contra-
uenientem excuſandum fore,immo excuſaretur,
etiam ſi ex iniuſta cauſa ſit motus, (dummodo ab
ſit dolus malus) per ea quæ fuerunt dicta ſup. in
441 3.quæſt.nam iuſta † cauſa ẽt excuſat ab intereſſe,
gl.magna in l. 3. de triticar. Dec. & Alciat.in d.l.
442 quod te,prout † excuſat a pęna legali, glo.in l.ab
exequutione, in fi.inf.in quorum appel.non reci-
piuntur. Bal.in l.2.circa fi.ſup. de epiſc.audien.&
text.& ibi Bal.in 4.notab.in c. 1.de controu.inter
dom.& emp.feudi.& tradunt Moder. in d.l.quod
te,& ita limita quartodecimo hanc legem.

QVÆSTIO XXXIIII.

QVæritur hic Io.Faber, vt hic refert Iaſ.8.nota
bili,numquid contrauenientes iuſſui iudicis,
his pœnis plecti dẽat? & arguit primo ꝙ nõ,quia
443 † cauſa ſuperueniens excuſat à periurio,c.perue-
nit,de iureiur.l.ſi vehenda,§.1.uerbo,idem iuris,
&;ff.ad legem Rhod.de iactu, poſtea contrarium
decidit, allegat notata per Hoſt.& Innoc.in ca.ſi-
444 gnificauit,de cenſib.Contrarium † tñ & rectius te
net Iaſ.hic, per quatuor rationes, quæ aliter non
tranſcribuntur,cum hæc quæſt.in decidatur ex de
ciſione 3.quæſt.ſup.ubi cõcluſum fuit, (quicquid
ibi tenuerit Iaſ.) dolum malum exigi, ut his pęnis
locus ſit.Nec hoc caſu ſufficeret culpa: ſed in caſu
huius quæſt.non põt adeſſe dolus,pp iuſſum iudi
445 cis, † qui à dolo excuſat, l.ſi quis id quod,§ doli,
de iuriſd.omn.iudic. ſup.ſæpe allegata, l.non vr̃,
§.qui iuſſu, vbi Dec.de reg.iuris tradit Felin.in c.
446 conſtitutus,de reſcript.Et ꝙ † in caſu huius leges
juſſus iudicis excuſet,tradit Guid.Pap.d.conſ.31.
nu.25.& Alciat.hic.Quod de plano procedit,qñ
447 † iuſſus iudicis eſt iuſtus, vel in dubio, ut inquit
448 Dec.poſt gl.in d.§ qui iuſſu,nam † in dubio pręſu
mitur pro iudice, c.in præſentia, de renunc.not.
Doct.in c.qm̃ cõtra, de probat.& Alcia.ſuo tract.
præſumpt.3.Regula, præſumptione 9. Sed quid
449 ſi præceptum iudicis † iniuſtum ſit,quo caſu non
450 eſt † ei parẽdum,immò reſiſti põt, ut not.Bar.per
illum text.in l prohibitum,inf de iure fiſci,lib.10.
& ſequitur Dec. in d. §. qui iuſſu, & tradunt latè
451 Felin.& Dec.in c.ſi qñ, de offi.deleg.uel iudex † ſi
ne cauſæ cognitione procedit,quo caſu dr̃ proce-
452 dere † ut priuatus. Cardin.in Clement.1.in fine,
de celeb.miſſ. Dec.in Regula.Factum à iudice,de
453 reg.iur.& hr̃ in d.c.ſi qñ,uel ſine † ordine iudicia-
454 rio quo fit, ut quis † non excuſetur ẽt decreto iu-
dicis inualido. Bar.& cõiter cæteri,in l.iuſte poſſi-
det,de acquiren.poſſ.Et in his caſibus Dec.in d.§.
qui iuſſu,vr̃ limitare text.ibi, Ex cuius limitatio-
ne videtur concludendum, non excuſari à dolo.
455 Sed gl.ibi, ad finem notabiliter diſtinguit: † aut
ſumus in atrocibus, & tũc non excuſari obediẽtẽ
456 iuſſui iudicis, † aut non,& excuſari debere,arg.l.
nam ad ea, de reg.iuris, unde cum non ſimus in
457 atrocibus, ſequitur quem ẽt hoc caſu † excuſan-
dum eſſe. Et ad hoc facit text.cum glo.& ibi Bar.
458 in l.ait prætor,§.permittitur, de minor.ubi † iu-
dex decernens ſoluẽdam eſſe pecuniam debitam
minori ſine curatoribus,facit,vt debitor parendo
mandato,liberationem conſequatur; Et cum ſm̃
uetiorem & cõiorem opin. hæc conſtitutio niſi
contra doloſum ſibi locum vendicet, vt pluſquã
ſæpiſſimè dictũ eſt,& quælibet etiam iniuſta cau-
ſa excuſet à dolo,vt ſup.in 3.quæſt nu.47.& trib.
ſequentib.dictum eſt, concludendum eſt iuſſum
iudicis ſemper excuſare à pœnis huius legis,& ita
limitari hãc legem. Quod tanto magis procedit,
459 cum (ut inquit Alciat.hic) in his † committimus
quæ ſolo ciuili iure, non etiam naturali prohibi-
ta ſunt,l.1.de abigeis, l.antepen.inf.ad legẽ Flau.
de plagia ubi Ang. Limita tamen hanc concluſio
460 nem,non procedere,quando † quis talem iuſſum
iudicis affectauerit ſeu procurauerit, quia tunc à
dolo non excuſatur,vt eſt tex.in l.2.§ fin.ff.ſi quis
cantion.& ita in terminis limitat Iaſ.in d.l.ſi quis
id quod, 6.not, num.6.& multa ad hoc facientia
congerit ipſemet Iaſ.in l.ſi verò,in princ.2.col.ff.
qui ſatiſd.cogantur.

QVAESTIO XXXV.

461 SEd quid ſi † cõtractus eſt nullus,nunquid con-
trauenients in has pęnas incidat?& ſolus Paul.
de Caſt.hic tenuit non incidere,allegat ad hoc gl.
in l.proxima inf.in gl.magna, circa medium,ibi,
uel dic, ꝙ fuit facta uenditio cum decreto unde
ualuerit,

Digitized by Google

valuetit,& ibi hoc idem tenet ipſemet Caſtr.Hoc
idem in terminis noſtris tenet Guid.Pap.in conſ.
ſuo 63.nu.5. Et ad hoc facit gl.not.in c.ſignifican
462 tibus,in gl.fin.de offic.deleg.dicens,ꝙ† pœna ap-
poſita & promiſſa in contractu,intelligitur com-
miſſa ſi contractus ualebit, & multa ibi adducit
Felin. ad propoſitum facientia. quam ẽt ſequitur
Socin.conſ.95.nu. 17.3. vol.Facit etiam quod di-
463 cit Bart.in l.3.§ ſi ſeruus de pecul. ꝙ † contraue-
niens laudo nullo, modo aliquo non incidit in pę
nam,refert Alex.conſ.32.ſup.allegato, & ſequi-
tur Socin.d. conſ. 95. Contrarium tñ in terminis
ſibi contratius tenet Guido Papæ,d.conſ.31.1.du
bio, & conſ.32.vltimo dubio, vbi multa allegat.
464 Et pro hac opinione primo facit,quia† cõtractus
non pōt dici nullus, ſtante iuſo ipſum confirman
te, iuxta notata in Auth. Sacrã puberum ſæpius
allegata,& per Bar.in l.ſi quis pro eo, de fideiuſ-
465 ſor.& facit† actũ valere omni meliori modo quo
ualere pōt,l.cum quis,§.codicillis,& l.cum pater,
§.filius matrẽ, de leg. 2. de quo dicetur inſ.in 52.
466 quæſt nu.749.iuſm† n qñ ſeruari poteſt ſine in-
teritu ſalutis æternæ,ſeruandum eſt, c.cum con-
tingat,de iureiur.c.q̃uis,de pact.in 6.& c.licèt mu
lieres,de iureiur eo.lib.unde dicit eleganter Cur.
467 ſenior, in conſ 66.nu 218.ꝙ†iuſm eſt ſicut her-
ba bethonica, che a tutti li mali è buona,quia fir-
468 mat oẽm contractum. Secundo facit, quia † licèt
contractus & ſic principale, non ualeat, tamen
non uidetur inconueniens, quòd ualeat acceſſo-
rium,& ſic pœna l ſtipulatio iſta,§.alteri,de uerb.
469 obli. Et†ex actu nullo quis etiam incurrit pęnam
legit 2.ſup de epiſc. audientia, & l. nemo marty-
res, cum ibi notat.ſup.de ſacroſanct eccleſ.

Tertio facit,qđ notabiliter tradit Ant.de Butr.
470 in d.c.cum contingat, ſub 8 caſu,ꝙ†ille qui pro-
miſit & iurauit non venire contra contractũ, non
pōt dicere contractum eſſe nullum,ſ.ex cauſa nul
litatis, quæ ſuberat tpe iuramenti, ſecùs ſi poſtea
ſuperuenerit vt in caſibus ibi per eum annotatis.
Et refert & ſequitur Alex.conſ.170.nu.5.7.lib.&
Socin. conſ. 80.8.col. Primam tñ opinionem ue-
riorem & æquiorem eſſe puto. Nec obſtat primũ
fundm̃, ꝙ iuramentum confirmet contractum,
471 quia (ommiſſa illa ardua quæſtio.an † iuſm con-
firmet contractum inualidum, de qua per Doct.
in l.pacta quæ contra,ſup.allegata, & in d.c.cum
contingat,vbi Alciat.declarãdo diſtinguit,ad quę
eſt recurrendum,quia non eſt materia noſtra) rñ-
detur,ꝙ dato ꝙ iuramentum ẽt ualidaret contra-
472 ctum de ſe inualidum,† tñ non facit ut quis ẽt ve
niendo contra illum, incidat in pœnam quia illo
fine conteſtatur; & ita reſpondet Caſtr hic, pro
quo faciunt dicta per Io. Andr.& Dom.in c.ſi for
tè,de elect.in 6.cum alijs ſup.adductis, in 1.quęſt.
nu.15.ꝙ propter iuſm extenſio fit,ut obſeruetur
contractus, non aũt ut contraueniens ẽt in haſce
pœnas incidat. Non obſtat ſm fundm̃, & primo
473 d.§.alteri,quia ideo ualet ibi † acceſſorium,& nõ
principale,quia in principali erat defectus, cum
alteri,non ſibi ſtipularetur,& ſic ſua nõ intereſſet,
ſecùs uerò in acceſſorio,quia eius intereſt, cum ſi
bi ſtipulaterur, & ita rñdet Bar.in l.ita ſtipulatus
12.oppo. ff.de verb. obli.& Bal.in l.non dubium,
14.oppoſ.ſup. de leg. quos ſequitur Iaſ. in d.l.pa-
cta quę contra,ſup.tit.prox.Non obſtat ꝙ ex actu
474 nullo quis incurrat pœnam quia illud † procedit
quando ſumus in his quæ ſunt de genere prohi-
bitorũ,ut in delictis,quod nõ eſt in caſu huius le-
gis & d.l.2.ſup.de epiſc.& cleric. loquitur in caſu
ſpeciali,& diuerſo,quo caſu non valet illatio,l.ſi.
de calum.ſæpe allegata non obſtat tertium funda
mentum,quia etſi contraueniens non poſſet dice
re contractum nullum, & ad eius obſeruãtiam te
neretur,pp iuramentum, tñ non propterea cõtra
ueniendo his pœnis puniretur, per ea quæ ſup.in
primo fundamento reſponſa fuere. Et pro hac o-
pinione facit, ꝙ ex quo exigitur dolus, & quæli-
bet ẽt iniuſta cauſa excuſet à dolo, vt ſupra in 3.
quæſt. nu. 47. cum ſeq.non vř poſſe dici aliquem
contrauenire ſine cauſa ex quo cõtractus eſt nul-
lus,& ita limita ſextodecimo hanc legem. Limita
475 tur tñ hæc Concluſio, qñ pars†promiſit nullita-
tem non opponere,& iurauit,quia tũc contraue-
niẽdo in has pęnas incidet,ut tradit Alex.d conſ.
476 32 uol.2 cuius dictum procedit,†qñ contractus
eſſet nullus, ſeu non ualeret ratione ſolemnitatis
omiſſæ,quia uerum eſt,ꝙ tenet promiſſio iurata,
ut tradit Ang.conſ. 187.A.& B.contraxerunt,ad
fi.quod Conſilium ipſe Alex.allegat, & ita ẽt te-
net Bald. in l.antiqua, in fi.inf.ad Velleian. ſecùs
477 † tñ eſſet, ſi nullitas illa ex defectu iuriſdictionis
procederet, vt quia Compromiſſum fuit nullum,
478 quia tali caſu poteſt†allegari nullitas,non obſtan
te iuramento, vt concludit ipſemet Ang.in conſ.
218. Viſa narratione,in fine,& ita etiam ſentit in
d.conſ.177. per gloſ. fi.in Clem. 1. de ſeq.poſſ.&
fruct.& ſequitur Socin. d. conſ. 95.nu.17.

Ea autem inuocato Dei omnipotentis nomine Deo autore ſolidauerit.

NOt.hic Bald.in 3.notab.ex iſto textu,quòd
479 quando iuratur in contractu, †Deus eſt au
480 tor.item†teſtis, §. quoniam verò,in Auth. Qui-
bus mod.natur.effic.legit.collat.6.

QVAESTIO XXXVI.

481 SEd quid ſi quis†ſimpliciter ſub fide ſua ſe ob-
ſeruaturum promiſerit, an his pęnis locus ſit
& locum eſſe, tenuit Specul.tit.de arbitr.§.ſequi-
tur,verſ.ſed pone ꝙ cõpromiſſum. Io. Andr.Butr.
& Bal.in c.cum tpe, de arbitr. Ang.Alex.& Iaſ.in
l.3.§.iurari,de iureiur. Io.Fab.Alex.& Iaſ.hic, Iaſ.
in §.item ſi quis poſtulante, nu.53.Inſti.de actio.
Felin.in c.querelam, nu.7.de iureiur.& in c.2 nu.
15.de ſponſal. Guido Papæ d.cõſ.31.1.dubio.Pro
482 quibus facit quia† præſtatio fidei eſt ſpecies iura
menti c.ad aures, & ibi Abb.declarat, quod met.
cauſa,probatur in c peruenit, in ſecundo,de iure-
iur.c.2.de fideiuſ. Archid.22.quæſt.in ſumma gl.
in c.querelam, ne prælati vices ſuas, & in c.2.de
483 ſponſ.ubi latiſſimè Felin.ad idẽ ꝙ † fides præſtita
hẽat uim iuramẽti, decidit Afflict. Deciſ.Neapol.
484 389.num.2.Et quòd † uiolator fidei ſit periurus,

ſicut

ſicut violator iuſi, tenet Archid. in loco prçallega
to. Innoc. in c. etſi Chriſtus, circa med. de iureiur.
Ant. de Butr. in c. tuis, de teſtib. Nec refert ſi dica-
485 tur † ad Sancta Dei Euãgelia, uel promittatur ſub
fide Arch. Io. And. & alij, in c. 1. de ſepult. in 6. &
ſequitur Felin. in d. c. 2. Contrariam tñ partem te
net Imo. in d. c. cum tpe, pro quo ait gl. in c. pen. in
486 gl. fi. de iureiur. quæ dicit, ꝙ † grauius punitur qui
iurauit, q̃ qui fidam tm̃ praſtitit; & idem ſentit
gl. in c. conſtitutus, de tranſact. & facit qd uoluit
487 But. in d. c. ad aures, ꝙ † pſtatio fidei non ſit iuſme
ſed qd æquiparatur ei. Faciunt ẽt notata per Cin.
& Bal. in l. necnon, §. itẽ ſi quis, ff. ex quib. cauſ. ma
488 ior. qui † infĕrunt ad qõnem de milite, qui promi
ſit ſub fide ſua non recedere de priuato carcere, ꝙ
ex quo non receſſit, eſt ſibi imputandum, qd non
eſſet, ſi iuraſſet. Facit ẽt dictum Io. Fab. in d. §. ſi qs
poſtulante, de quu hic meminit Iaſ. Facit quoq;
pro hac opin. qd tradunt dñi de Rota deciſ. 138.
489 Poſito ꝙ veniens, in nouiſſ. ꝙ † veniens contra fi-
dem, non priuatur benaficio, licèt ſecùs ſit, ſi quis
veniat contra iuſm d. c. quærelam, de iureiur. &
d. c. peruenire, de fideiuſ. quia pœnæ ſunt reſtrin-
gendæ, c. odia. de reg. iur. in 6. Idem tenẽt Calder.
& Cardin. in d. c. 2. de ſponſal. Butr. Imola, et Anã.
in d. c. querelam, & Card. in d. c. ad aures, qd mo-
490 tus cauſa. Pręcedens † tñ opinio & verior & cõior
vr, per ſupra allegata, & maximè per notata per
Abb. in d. c. ad aures, & in d. c. quærelam, & per Fe
lin. in d. c. 2. de ſponſal. Nec obſtat dictum Io. Fab.
quia non vr verum, vt per Iaſ. in d. § item ſi quis
poſtulente, & in d. §. iurati, & in l. nã & poſtea, §. fi.
de iureiur. & hic. Et ſimiliter non vr vera illa opi-
491 nio, ꝙ † violator fidei nõ ſit beneficio priuandus,
ſicut violator iuſi, vt tradit Hoſt. Io. Andr. Abb. &
Felin. in d. c. quærelem, & Io. Andr. & Archid. in
d. c. 1. de ſepul. in 6. & latè examinat Felin. in d. c.
2. de ſponſal. & ſequitur Guid. Pap. d. conſ. 31. nu.
492 17. Et hæc opinio de plano procedit, qñ † quis pro
miſit vel per fidem quam ipſe hẽt in Deum, vel
per religionem fidei, ſecùs verò ſi ſimplicitat ſub
fide ſua promiſiſſet, quia tunc licèt cõtractus eſſet
493 ſeruandus, tñ † contraueniens non incideret in
has pœnas, & ita notab. diſtinguit Alci. hic, & in
Rubr. extra, de iureiur. nu. 9. Didac. Couar. in Re-
pet. c. quamuis, de pact. in 6. 1. parte, §. 2. nu. 2. &
Craunt. conſ. 241. nu. 11. & ſeqq. Nam ſm eum,
494 verbum, † fides, eſt ambiguum, apud eccleſiaſti-
495 cos. n. pro † ſacramento fidei & credulitate quam
hẽmus in Deum accipitur, & in Rub. ſupra de ſũ-
496 ma trin. & fide Cathol. & in Rub. extra, eod. tit. †
vbi late habetur de ſignificatione huius uerbi.
Secundo mõ accipitur & quidem propriè, pro
497 † dictorum conuentorumq; conſtantia, & uerita
te, dicte, à fiendo ꝙ fiat qd promiſſum ſit, teſte Ci
498 cer. li. de offic. & ita ſm Alcia. hic accipitur † apud
Iuriſconſultos hęc dictio, l. 1. ff. ſi cert. petat. l. 1. de
conſtit. pecun. l. Græcè ff. de fideiuſſ. §. fi. Iſtit. eod.
§. venditæ, de rerum diuiſ. cum ſimil. & ad hoc eſt
text. allegatus hic per Iaſ. in c. 1. de ſponſal. duot.
499 ubi dicit Abb. primo notabili, ꝙ † oĩs pactio põt
appellari fides, ad inſtar Religionis fidei, quia ſi-
cut ibi credimus qd non videmus, ita in promiſ-
ſione credo te facturum licèt non uideam; vnde
500 dr † fides, quia fiet, vel à firmitate; & ſequitur Fe-
lin. in d. c. 2. de ſponſal. Si quis igitur expreſsè pro
miſerit ſub fide Chriſti, vel per religionem fidei,
vel per fidem quam hẽt in Deum, & tunc proce-
dit 2. opinio, vt. ſ. his pœnis locus ſit; ſi uerò ſim-
501 pliciter det fidem, vel ſub fide ſua promittet, &
tunc iſta promiſſio eſt ambigua, quia ſi intellige-
retur ſm primum modum, eſſet iuſm, ſi ſm vlti-
mum, ſecùs. Et propterea quo ad obſeruationem
502 iuſi, † tutior præſumptio qua animæ conſulatur
capienda eſt, vt. ſ. iuraſſe cenſeatur, iuxta gl. in c.
2. de ſcrutin. quo verò ad pœnarum inflictionem,
503 ſecùs, quia † interpretatio debet fieri pro promit-
504 tente, l. quicquid aſtringẽdæ, de verb. obl. Et † ver
ba dẽnt intelligi ſm declarationem eius qui pro-
tulit, l. ſi quis intentione, de iudic. Et ita hoc caſu
procedit dictum Io. Fab. in d. §. item ſi quis poſtu-
lente, & Corſet. in Rubr. de iureiur. quęſt. 7. & ita
cum hac diſtinctione reſidet Alciat. hic, & in d.
Rub. nu. 12. Quæ diſtinctio eſt ſatis æqua, & mul-
tum notanda, pro qua faciunt adducta ſup. in 1.
505 quæſt. nu. 15. & facit l. ueteribus, ff. de pact. † quæ
propriè procedit, qñ verbum hẽt plures ſignifica
tiones, ut in hoc caſu, ut declarat Bar. in l. lege, ff.
locati, & ſequitur Dec. in l. in contrehenda, nu. 2.
de reg. iur. Et ad illud, qd contractus ſit ſeruãdus,
506 facit, quia † in dubiu debet fieri interpretatio vt
actus ualeat, l. quoties in actionibus, de rebus du-
bijs, l. quoties, cum ibi notatis, de verb. obl. latè
Dec. in d. l. in contrahenda, nu. 5. & Alciat. in ſuo
tracta. præſompt. 3. Regula, præſumptione 34.
Et ꝙ non incurrat contrehens pœnas, facit, quia
507 † in pęnis benignior interpretatio eſt faciende, d.
l. factum, §. in pęnalibus, vbi Decius & idem De-
cius in l. ſemper in obſcuris nu. 5. eod. & per Al-
ciat. d. ſuo tract. 3. Regula, præſumptione vltima.
Et ita ſeptimodecimo limita hanc legem non pro
cedere in eo, qui ſimpliciter ſub fide ſua aliquid
promiſerit, vel contrauenerit, vt has pœnas incur
rat. ſecundum Cagn. hic ſup. in 10. notab. nu. 99.
& ſequent ubi videtu. & Didac. Cuuat. in repet. c.
quamuis, de pact. in 6. in 1. parte §. 2. nu. 2.

QVAESTIO XXXVII.

508 SEd quid ſi quis † ſub verbo veritatis promiſe-
rit, an iuraſſe cenſeatur, ita ꝙ contraueniendo
dẽat his pœnis affici? & vr dicendum ꝙ ſic, per ea
quæ notat Bal. in Rub. inf. res inter alios acta, an-
509 te finem vbi notabiliter voluit, ꝙ † ſi quis cõfitea-
tur, addito, ꝙ ita eſt in ueritate, talis cõfeſſio cen-
ſebitur iurata. ſequitur Hiero. Cre. in l. itẽ in duo-
bus, ff. de pact. Facitq; ẽt, quod tradit idem Bald. in
c. literes, pen. col. nu. 12. de pręſumpt. quem refert
510 & ſequitur Iaſ. in allegato §. iurati, ꝙ † eſt ſpecies
iuramenti ſi quis dicat, aſſero per fidem meam,
vel in verbo, veritatis, quod tñ limitatur per Bal.
511 in d. c. etſi Chriſtus, de iureiur. † non procedere
512 in teſte, in iurante, uel qñ † iuſm eſſet pro ſolem-
nitate introductum, ſeu hſer confirmare contra-
ctum, refert & ſequitur Iaſ. in d. §. iurati. Sed tñ
513 cum † uerbum veritatis ſit ambiguum, ſicut uer-
bum

Digitized by Google

butum fidei, gl. in c. qui ſcandalizauerit, de reg. iur.
514 † poteſt. n. intelligi de diuina & de humana, glo.
in verbo, immitatio, in Auth. de inſtr. cautela, &
515 fide, in prin. immò † multipliciter, vt tradit Alber.
in Dictionatio ſuo, in ver. verites, diſtinguendam
516 erit, prout in præcedenti quæſt. quia ſi † ce verbis
apparet non ẽt ſimpliciter intellectum de ueritate negocij, ſed de Deo, qui eſt veritas, gl. in d. verbo, imitatio, eliàs mutatio, c. ſi conſuetudinẽ, & c.
ſeq. diſt. 8. vel de veritate conſcientiæ, ſm gl. in d.
c. etſi Chriſtus, per illum text. & tunc procedit di
517 ctum Bald. & ſic his pœnis locus erit. Si † uero ſumus in dubio, & tunc ſeruandus eſt contractus, licèt pœnæ non ſint attendendæ, ut in præcedenti
quæſt. & ita diſtinguit not. Alciat. hic, & in d. Rubr. nu. 12. & ſic limita octauodecimo hanc legem
ſen magis declara, ut hoc caſu non procedat quo
ad inflictionem pœnarum.

QVÆSTIO XXXVIII.

518 QVid † ſi quis ſub periculo aiæ ſuæ promiſerit, an iuraſſe cenſeatur? & dicendum vſ q
ſic, vt probatur in c. fraternitatis, de frigid. & maleſic. Innoc. Hoſt. & Bald. in d. c. et ſi Chriſtus. Archid. Io. Andr. & Domin. in c. 1. de ſepult. in 6. Archid. in c. iuſi, 22. quæſt. 5. & ſequitur Iaſ. in d. § iuraſi, licèt aliquid per Deum uel per religionem
519 non affirmetur: nam ſaltẽ implicitè † iuratur per
Deum, eſt. n. ac ſi dicatur ita Deus perdat, uel ſeruet animam meam, vt declarat Alciat. in d. Rub.
520 nu. 15. Et idem eſt ſi dicatur, † ſic Deus me adiuuet, c. ego, in fine, & ibi Bal. ad fin. de iureiur. & ſequitur Iaſ. in d. § iurari, Nec obſtat ſm Innoc. &
521 Bald. in d. c. etſi Chriſtus, q hoc † non procedat in
teſte iurante, vel qñ iuramentum exigitur pro ſolemnitate, vel hẽat confirmare contractum, vt
ſup. nu. 511. & 512. Quia quo ad teſtem, illa eſt
522 ratio ſm Alcia. in d. Rub. nu. 15. quia † teſtis dẽs
expreſsè iurare, ut magis abſterreatur a falſo, &
magis cõſideratè deponat; nec eſt ſatis, ſi iuſm tacite induceretur, ex quo multi credentes ſe nõ iuraſſe, facilius mentirentur: at in caſu noſtro (vt
Alc. hic in fine notabiliter tradit, de quo tñ inf. 3.
523 quæſt. proxima dicetur) † non exigitur tactus ſcripturę, ſed ſufficit q interueniat inuocatio Dei, nec
exigitur iuſm hic pro ſolẽnitate, uel vt validet cõtractũ, & ppea diſpoſitione huius legis locus erit.

QVAESTIO XXXIX.

524 QVid modo in eo † qui per ſalutẽ propriam vel per corpus ſuum obſeruare promiſerit, an iuraſſe cenſeatur ut his pęnis locus ſit? & ipſum iuraſſe uidetur, l. 4. ff. de iureiur. Et ratio eſt:
525 quia reſoluitur † tale iuramentum in hunc ſenſum: ita Deus ſaluum me faciat, arg. c. quanto, de
iureiur. & ita declarat Alciat. in d. Rubr. nu. 16. Et
q ſit iuramentũ, eſt gl. in d. c. etſi Chriſtus, in verbo, creaturas, & probat tex. in c. cõſidera, & c. ſeq.
526 22. quæſt. 1. Et † hoc iuramentum ſeruandum eſt.
Bar. & alij, in l. qui per ſalutem, de iureiur. Et q
527 † iurans per ſuum corpus, & contrauenient, his
pœnis afficiatur, in terminis tenet Guid. Pap. in d.
conſ. 31. nu. 9. verſ. quarta ratio.
528 Contrarium tamen & melius † tenet Aret. hic,
in 6. not. motus, quia ſi ſpeciale eſt q quis iurando per ſalutem Principis afficiatur his pœnis, ergo aliud eſt, qñ iuratur per aliam creaturam. Confirmatur hæc opinio: quia licèt quo ad alios effectus, talis cenſeatur iurare per Deum, tamen quo
ad inflictionem pœnarum iuramentum hoc non
uidetur ſufficere, maximè quia extenſio huius legit & exorbitantis, & pœnalis omnino eſt prohi-
529 bita, vt ſup. ſæpiſſimè dictum eſt. Et † propterea
etiam hoc caſu diſtinguendum eſſe cenſeo, vt. ſ.
ad obſeruationem contractus iuratum cenſeatur,
ſecùs verò quo ad pœnarum incurſionem, vt ſup.
nu. 502. cum ſeqq. dictum fuit.
530 Subdit etiam Aret. hic, q † ſi quis ſimpliciter iurauit & non exprimitur per quem, ex quo non
eſt tanta irreuerentia, ſicut quando quis exprimit
nomen Dei ſpecificè, ſe non credere his pœnis locum eſſe. Cuius dictum declaratione eget. Et pro
521 pterea dicas, quòd † ſi in inſtrumento contineretur quòd contrahens iurauerit, & non aliud dicatur; ex quo de conſuetudine iuratur tactis ſcripturis ad ſancta Dei Euangelia, & ita ſcribunt Notarij, hoc caſu præſumetur talis taliter iuraſſe, &
fuiſſe ſeruata ſeruãda, iuxta notata per Bal. in l. ſi.
inf. ſi ex falſ. inſtr. quod Alciat. placet in d. Rub. de
iureiur. in fine, & idem tanto magis eſt dicẽdum
532 † ſi ſcriptum in inſtrumento reperiatur, talis iu-
533 rauit, & c. quia † hæc dictio includit ea quæ ſunt
de natura & ſubſtantia actus. Bart. & alij, in l. Gallus, § idem credendum, de lib. & poſth. Alcia. in d.
Rub. ante finem, & ppea his caſibus non puto procedere dictum Aret. hic. Dicit etiã ipſemet Aret.
534 hic, quòd † iurans ad Sancta Dei Euangelia, quãuis hic medium iuramenti non ſit Deus, uel ipſum per quod iuratur, tamen ex quo ſit mentio
Dei, habet locum hæc lex, quia ſi his pœnis afficitur iurans per Principem, quanto magis iurans
per ſacratius Principe, arg. Auth. Multo magis,
ſup. de ſacroſanct. eccleſ. quod admitto, quia ita
iurari ſeruatur de conſuetudine, quæ ſeruanda
eſt, l. minimè, de legib. Alciat. poſt alios, in d. Rubr. num. 34.

QVÆSTIO XXXX.

535 SEd quid ſi dicatur † Deus ſit mihi teſtis, an iuratum cenſeatur? & clarum eſt quòd ſic, § quoniam uerò. in Auth. Quibus mod. natur. effic. legit. collat. 6. quem text. allegat hic Bald. & in Ru-
536 br. ff. de iureiur. † eſt enim ac ſi iuraſſet per ſacra
Euangelia. Ro. Alex. & Iaſ. in d. § iurari, & per cõſequens pœnis huius legis locus erit, cum negari
non poſſit, quando Deo authore promiſſa ſolidata fuerint.

QVAESTIO XXXXI.

537 QVæro, nunquid in hoc iuramento vt. ſ. his pœnis locus ſit, † exigatur ſcripturarum tactus? Et Alex. hic in fine, dicit eſſe aduertẽdum, q
538 † iuſi præſtatio eſt, qñ iuratur ſuper contractu in
ſcriptis, vel ſuper altari, allegat, l. pen. ubi Bal. inſ.
de reb. credit. & gl. in Clem. 1. in uerbo tactis, de
539 homicid. Sed pręſtatio † fidei eſt, qñ promitto ſub
fide non tactis ſcripturis, ſecundum omnes, in d.
c. ad aures, quod metus cauſa. Sed cum text. hic in

verbo,

verbo, inuocato Dei, & ſolum requirat, ꝙ contra-
ctus, & promiſſio ſit roborata per inuocationem
Dei, non requiritur tactus ſcripturæ: quo ad pri-
540 mum dictum Alex. hic, ꝙ eſt † iuſm ſolũ qñ tangi
tur ſcriptura, dic, ꝙ ipſe dicit contra cõem opinio
nẽ Doct. cõiter cõcludentiũ, in d. Rub. de iureiur.
in iuſo non eſſe neceſſariũ tactũ ſcripturæ, & ita
ibi Alcia. nu. 39. repræhendit hoc dictũ Alex. Pro
quo faciũt deciſiones quæſt. ſup. diſcuſſarũ, in qui-
bus concluditur illis caſibus, quem iuſm præſtitiſ
ſe, & tñ nullus ſcripturarũ tactus interuenit. Poſ
541 ſet tñ ſaluari dictũ Alex. hic, ꝑp † cõſuetudinẽ quę
vĩ obtinere, ut tactis ſcripturis intet: nã minimè
ſunt mutãda quæ certã interpretationem habue-
rũt, l. minimè, de legib. & tradit Alcia. in d. Rubr.
4. Fallent. nu. 34 poſt med. ibi. Quo uerò ad ſm di
ctum, concludendum eſt cum Alexand. neceſſa-
riò tactus ſcripturarũ non exigi, tum quia nõ exi-
gitur de neceſſitate in iuramento, ut ſup. tũ ẽt, qa
inuocatione diuini numinis lex contentatur.

Non ſolum notatur infamia.

QVÆSTIO XLII.

542 SEd numquid † omnis periurus omni caſu ſit
infamis ipſo iure, ut hic? Et cõiter hic tradunt
oẽs, hic eſſe caſum ſpecialem, ut periurus infamia
notetur, regulariter aũt cõtrariũ uerius eſſe, quia
543 † periurus infamia ciuili non notatur, l. Lucius,
cũ ibi notat. ff. de his qui notant. infam. l. quoties,
inf. de dignit. lib. 10. hoc enim edicto de infam. nõ
continetur, l. 1. ff. de ijs qui not. infam. & hanc ẽt
cõem opinionẽ Doct. tradit Felin. in c. teſtimoniũ,
nu. 20 de teſtib. quã ẽt tenet Aret. in l. 1. § ſed & ſi
544 mihi, col pen. in fin. de uerb. oblig. Et † rõnem ſpe
cialitatis adducit gloſ. in d. l. Lucius, quia hic iurã-
do ſuper cõtractu, & ſic ſuper eo qd eſt de futuro,
& contraueniendo uenit contra duo, ſ. contra pa-
ctum, & contra iuſm; Aliã autẽ rationem adducit
gloſ. in c. quicunque 6. q. 1. quam ſequuntur Butr.
545 & alij, in d. c. teſtimoniũ, ꝙ † ideo hic periurus eſt
infamis, quia offendit Deum, & hoiẽm. Quicquid
tñ ſit de rõne ſpecialitatis, cõcludũt oẽs, hunc ca-
ſum ſpecialẽ eſſe, & ſolũ infamia notari qui cõtra-
546 uenit iuſo ſuper cõtractu præſtito. Cæterũ, † ſi qs
iurauerit obedire Rectori, cõtraueniẽdo nedũ nõ
notaretur infamia, ſed nec ẽt vllã ex his pœnis in-
curreret, ut not. hic Bald. Salic. Paul. Iaſ. & Al-
cia. Et licẽt ipſi ſolũ dicãt, nõ notari infamia, tñ eſt
cõcludendũ ẽt his pœnis illaqueari nõ poſſe, cũ ta
lis iurans citra extenſionem, (quæ non toleratur
in hoc caſu quo ad inflictionem pęnarum, ut ſup.
in 1. quæſt. oſtenſum eſt) hac lege non compręhẽ-
datur: & ſic limita hanc l. non procedere in iuran
te aliter quam ſuper contractu, & de futuro.

547 Limita tñ hãc concluſionẽ nõ procedere, † qñ
debitor iurauit ſoluere uſuras: quia licẽt nõ ſoluẽ-
do incurrat periuriũ, c. debitores, de iureiur. tñ ſi
nõ ſoluit, nõ eſt infamis quia dolus creditoris ex
cuſat eũ ab infamia, ita not. tradit Bal. in c. 1. 3. col.
de iureiur. & referens ſequitur Feli. in d. c. teſtimo
548 nium, num. 21. & Alciat. hic. putare etiam † quòd
nedum ab infamia, ſed ẽt a cæteris huius legis pę-
nis præter quã à periurio, propter d. c. debitores,
talem non ſoluentem excuſari, maximè, cum do-
lo non contraueniat, qui exigitur ut his pœnis lo-
cus ſit, ſed aliqua ratione non moueatur ad non
ſoluendum, & promiſſa obſeruandum.

QVÆSTIO XLIII.

549 SEd an † ſit opus ſententia declaratoria iudicis
declarantis quem contraueniſſe iureiurando
promiſſis, & ſeu pœnam infamiæ incurriſſe, licèt
ipſo iure notetur à lege & vĩ dicendũ ꝙ ſic c. quũ
ſm, de hæret. in 6. l. eius qui delatorem, & ibi Bar.
ff. de iure fiſci, & tradit Bal. & communiter cæte-
ri hic, Felin. in c. cum non ab hoĩe, de iudic. & in c.
2. in prin. de ſponſal. & latiſſimè in c. Rodulphus,
nu. 35. de reſcript. Iaſ. in l. 3 § qd aũt. ff. qd quiſque
iuris. Crot. in l. ſi inſulã, nu. 49. de uerb. obli. Curt.
550 iun. latè conſ. 149 Et † talis declaratoria (ut tradit
Alciat. hic) debet ferri per iudicem auctoritatem
habentem cognoſcendi de cauſa infamiæ, quia ſi
551 alius iudex † q de ea ex forma ſtatuti fortè, cogno
ſcere non poſſet, in ſententia eã omitteret, nõ pro
pterea abſoluiſſe cẽſebit, cũ id ad eius cognitionẽ
non pertineret, allegat Bart. in l. ſi plures, de fide-
552 iuſſ. & propterea omnis † reſeruatio facta per ta-
lem iudicem, ſuperflua fuiſſet, Bart. in l. a proce-
553 dente, inf. de dilat. Et ꝙ etiam † qñ infamia irroga
tur à iure ipſo facto ſit neceſſaria ſnĩa declarato-
ria iudicis, expreſsè tradit Archid. & Io. Andr. in
c. Fœlicis, de pœn. in 6. & idem tradit Petr. de An-
char. in conſil. 189. Tribus de cauſis, 2. col. ubi idẽ
554 tenet † in pœna excommunicationis ipſo iure ir-
rogata à Canon. Sed licet in oẽs teneant ut ſupra,
555 hoc caſu declaratoria opus eſſe, † tu autem teneas
contrarium, in hoc, ad quod Doct. præallegati nõ
animaduerterũt: nam nõ vĩ ꝙ ſit neceſſaria decla-
556 ratoria in irrogatione infamiæ, cum hæc † pœna
à iure impoſita trahat ſecum exequutionem ſine
aliquo miniſterio hominis, quo caſu non eſt opus
declaratoria, l. quæ ſub conditione, §. finali. ubi
557 Bald. hoc notat. ff. de condit. inſtit. Et in † pœna
infamiæ ipſo iure irrogata à lege quòd non exiga
tur aliqua declaratoria, expreſsè tradunt Domin.
& Imola, in dicto c. Fęlicis, quos ſequitur Iaſ. in d.
l. 3 § quod autem, quod quiſq; iuris, & Felin. in d.
c. Rodulphus, ſub num. 38. in d. c. 2. de ſponſal. &
clarius in dicto c. cum non ab homine, nu. 10. 3. li-
558 mitatione. Et propterea limita † communem con
cluſionem ſupra adductam non procedere in hac
pœna, quæ trahit ſecum exequutionem, ſed in a-
lijs huius legis de quibus ẽt dicetur inf. in quæſt.
48. num. 659. & 49. nu. 668. & 693. cum ſeqq. Et
559 dictum † Ioan. Andr. & Archid ſimiliter declara
in hac pœna non procedere, ſed in alijs non tra-
560 hentibus ſecum exequutionem, Et ſimiliter † con
ſilium Anchar. procedit in excommunicatione,
non autem in infamiæ irrogatione, ut per Felin.
in locis præallegatis.

Verum etiam actione priuatus.

SEd de qua actione debet intelligi hic textus?
& ſm Alciat. hic, & recte, non vr poſſe intelli-
561 gi de actione † quæ oritur contrahenti ex illo con
tractu, ut nonnullis uiſum eſt, quia non adimplen
do promiſſa per eum experiri ea prohibetur, l. cũ
proponas, la 2. infra tit. 1. Et ppea ſi text. hic de ea
ſentiret, ſuperfluè id fieret, contra text. ſup. in 1.
conſtit § quibus. Tutior igitur vr intellectus gloſ.
562 hic, in uerbo, actione, ut hic text. † intelligatur de
actione perſonali, per pactũ uel tranſactionem re
miſſa, quæ ipſo iure perempta nõ cenſebatur. Sed
exceptionis obice, l. ſiue apud ſup. eod. nũc modo
in pœnã perempta cẽſetur, & ita ſequũtur hic Do-
563 ctores, ubi Bald dicit in 5. notab. q † licèt quis ſit
priuatus per exceptionem ex propria ui trãſactio
nis, tñ adhuc magis priuatur ipſo iure ui periurij
& ſic eſt una priuatio ſuper alia priuatione. Põt ẽt
564 intelligi (ſm Alcia. hic) text. † de actione reali, re-
miſſa per pactum uel tranſactioné, quæ ipſo iure
perẽpta non cenſetur ſed ſolum ope exceptionis,
565 nã adhuc † penes remittentem dominium remao
ſit, l. ſi ſuper, in fine, ſup. eod. & propterea contra-
ueniendo actione quæ per eo ſibi cõpetebat peni
tus priuatur, & hunc intellectum ſubdit Alciat.
hic, conuenire ſequen. uerbis, dum de rerum pro-
prietate text. loquitur, ubi hoc latè examinabitur
nu. 611. cu m multis ſequen.

QVAESTIO XLIIII.

566 SEd numquid † periurus ab agẽdo repellatur?
& Specul. tenuit q ſic, in tit. de Actore, §. 1. 4.
col. uerſ. item q eſt periurus, per hanc legẽ, & idẽ
567 tenet gloſ in c. prouidi, 22. q. 5. † quod dictũ pro-
cedit, qñ uellet agere, contra contractũ iuratum,
ut hic, ſecus autem in alia cã, quia non repellitur,
ut tradũt Alex. & Iaſ. hic, Rom. Sing. ſuo 493. Tu
ſai, q c. primum. Alex. conſ. 17 Ponderatis, col 2.
lib 3. & eſt cõis opinio Doct. i c. intelleximus, ubi
Felin. nu. 6 & Dec. nu 17. de iudic, & in c. dilecti,
& ibi Felin. & Dec. in prin. de except. Et tũ quare
in hoc caſu repellitur eſt, ſm Iaſ. hic, q a priuatur
568 actione † ſine qua nemo experitur, l. ſi pupilli, §. vi
569 deamus. de negoc. geſtis. Nam † exceptio periurij
eſt litis finitæ, ſm Anton. de Butr. in d. c. dilecti, 4.
col. & refert hic Iaſ. quia per eius oppoſitioné im-
peditur actor agere, & ſic lis finitur.

QVAESTIO XLV.

570 QVæritur, numquid † iuro pactum nudũ ue-
ſtiatur adeo, q producat actioné, & obliga
tionem de iure ciuili. Et partem affirmatiuã tenet
Butr. in d c. cũ cõtingat, de iureiur. Com. & Rom.
in l. 1. in prin. de uerb obli. & Com. in l. ſi quis pro
eo, de fideiuſſor. Raph. Fulg. in conſ. 182. Viſa co-
pia, ad finem. Guid. Pap. d. conſil. 31. nu. 3. ubi latè
examinat, & in cõſ. 17. nu. 3. Matth. Notab. 36. No
ta nouam regulam. Crot. in d. l. 1. in princ. nu. 26.
& 29. 1. lectura, de uerb. oblig. & vñr ſequi Felin.
in c. 1. 2. col. de pact. & Iaſ. in l. iuriſgentiũ, §. ſed cũ
nulla, 2 1. limitat. ff. de pact. & ſequitur Moderni
Repetentes hic, 21. notab. ut refert Alciat. in d.
c. cum contingat, num. 253. Et mouentur ex iſto
571 textu, ibi, dum dicit, actione priuatus, nam † priua
tio præſupponit habitum, l. decem, de uerb. oblig.
l. remittit, de iureiur. & l. manumiſſiones, de iu-
ſtit. & iure, ergo text. præſupponit, q hébat actio-
nem ex pacto nudo, & hoc eſt pp iuſm. Secundo
mouentur per text. hic, dum loquitur de petitio-
ne pœnæ, qui vult poſſe peti pœnam pacto promiſ
ſam, & tamen non conſtat ſtipulationem interue-
niſſe, & ppea illud pactum iuramento ueſtitur, &
ab eo fomentum accipit, & ita pactum nudum iu
ramento ueſtiri, & quo ad ſortem, & quo ad pœ-
572 nã, vr probare hic text. Tertio probatur: nã † po-
tẽtius debet operari illud qđ ordinatur directè ad
vnum effectũ, q illud quod ordinatur ad obliquũ,
573 l. precibus, inf. de impuber. ſed † iuſm promiſſoriũ
ordinatur directè ad obligandũ, ergo fortius uel
ſaltem æquè obligare dẽt, ſicut iuſm probatoriũ,
uel deciſorium, & per hanc rõnem Vltramontani
poſt gloſ. in l 1. infra de oper. libert. tenuerunt ex
574 † iuro actionem, & obligationem oriri, ut refert
Iaſ. in l. iuſiurandum quod ex conuentione, de iu-
reiur. Quarto facit ratio, quam ponunt Doctor. in
575 rub. de uerb. oblig. q † ſtipulatio ideo parit actio-
nem, quia cum maiori fit deliberatione, qđ nõ eſt
576 in pacto nudo: nam qñ † aliquid fit ad irrogationẽ
alterius, dicitur magis deliberatè fieri, gloſ. in l. in
emptis, inf de contr. empt. Bar. & alij, in l. ſerui ele
ctione, in prin. de leg. 1. cum alijs adductis per A-
577 lex. in d. Rubr. col. fi. ſed ſubeundo † quis iuſm, di
citur ad illud deliberatè accedere, ut ibi tradit A-
lex. vbi dicit, hanc ẽſt rationem quare pactum nu-
dum iuratum producat actionem: Ergo, ſicut ſti-
578 pulatio actioné parere debet. Quinto quia † iura-
mentum operatur uim geminati actus, uel cõſen-
ſus, Abbas d. c. cum contingat, 2. col. ad finem, de
iureiur. quem ſequitur Euer. d. ſuo tractatu, in mo
do argum. in loco à coniunctione, ſiue combina-
tione, ad finem Alciat. dicto c. cum contingat, nu.
579 64. Vnde ſicut † pactum geminatum parit actio-
nem, l. 1. § debitum, de conſtit peun §. de conſtitu
ta, Inſtit. de action. Matthæſil d. not. 36. & tradunt
communiter Doctores, in d. Rub. & in l 1. in princ.
de uerbo. oblig. ita pactum iuratum, quia uidetur
tenere Alcia. d. nu 64. Sexto quia uidemus in alijs
580 caſibus ſpecialiter hoc introductũ eſſe, ut ex † iu-
reiurando oriatur actio, ut in liberto, l. ut iuris, de
581 oper. libert. l. fin. inf de liber. cauſ. & † ex pacto nu
do compromiſſi iuratio, l. ue in arbitris, & l. cum
antea, verſ. exceptis, inf. de arbitr. ita etiam in hoc
caſu cenſeri uidetur eadem ratione ſpecialitatis,
cum multa ſpecialia in hac. l. propter iuſiurãdum
inueniantur, quæ latè tradit Guido Papæ, d. conſ.
31. nu. 4. & ſequentibus.

582 Contrariam † tñ partem magis communiter te
nent Doctor. i. Bart. & Bald in d. l. 1. infra de oper.
libert. Bald. in Auth. Sacramẽta puberum, in fine,
& in d. l cum antea, col. fin. & in l. iuriſgentium, §.
op maleficium, 2. colum. num. 2. de pactis, & in §.

Digitized by Google

itē ſacramenta, col. fi. in tit. de pace iur. firm. Ang.
in d. l. iuriſgentium, §. quinimo, Salic. in d. Auth.
Sacramenta. Imola in d. c. cum contingat, in illa
quæſt. an actio, & obligatio oriatur ex iuſo. Aret.
in § præterea, col. 10. ſub nu. 16. inſtit. de except.
Guid. Pap. ſibi contrarius, in conſ. 29. nu. 6. Alex.
Iaſ. & Alciat. hic, & latius Alciat. in d. c. cum con-
tingat, nu. 173. 242. & ſequētibus, & hoc ēt vide-
tur tenere Iaſ. in d. §. ſed cum nulla, dum ſe remit
tit ad not. hic per eum, & idem Felin. in d. cap. 1.
dum allegat Bald. in d. l. iuriſgentium. Et tenendo
583 hanc partem, quæ † verior uidetur, & ut cōior ſer
uatetur in practica. Ad rōnes ſupra in cōtrarium
adductas pōt rñderi, & primo, ad text. noſtrū, dū
loquitur de actionis priuatione, rñdetur, ꝙ text.
non intelligit ꝙ ex trāſactione uel pacto nudo fue
rit uera actio; ſed loquitur de primæua actione,
quæ ante tranſactionem competebat, quæ adhuc
perempta non erat, ut ſup. nu. 561. cū ſeq. dictum
fuit, im mo hic tex. ſm Alcia. hic, magis contrariū
probat. Nam cum dicat contrauenientem priuari
actione perſonali, ſuper qua trāſactum fuerat, ap-
paret actionem ipſam adhuc peremptam nō fuiſ-
ſa, ex ipſa tranſactione quamuis iurata, qd falſum
584 eſſet, ſi pactum iureiurādo ueſtiretur, id † n. ſicut
& ſtipulatio ipſo iure actionem præcedētem peri
mit, l. vnus, § pactus ne peteret, ff. de pact. Secun-
do non obſtat hic text. de pœnæ petitione loquēs,
cum ſuper pœna, iuſiu non fuerit præſtitum, ſed
ſuper principali contractu, & ppea eſt dicendum,
quòd aliàs ex pœna agi poſſet, ut quia interueniſ-
585 ſet ſtipulatio, ut Alex. hic cenſuit, cū aliter pœna
ex pacto deberi nō poſſit, l. quamuis, la 2. inf. de v-
ſur. l. ſeruus aa lege, ff. de ſeru. export. q̃ ſtipulatio
586 nē (teſte Alciat. hic) † ueteres pœnæ ſubiectæ ad-
dere ſolebāt, l. 2 de arbitr. l. promiſſis, ſup. eod. &
ita rñdet Alciat. hic, & in d. c. cum contingat, nu.
244. Tertium fundamentum tollitur per aa quæ
not. Iaſ. in d. l. iuſiurandum, 3. col. nam hoc eſt ſpa
587 ciale † in iuſo deciſorio, ut ex eo oriatur actio, cū
hēat uim iudicialis confeſſionis, l. qui iuraſſe, §. fi.
588 de iureiur. & ex † confeſſione iudiciali, oritur ob-
589 ligatio, & actio, l. certū, in fine, de confeſſ. & † hēt
vim ſententiæ, l. ſed & ſi poſſeſſor, §. fi. de iureiur.
& poſt rē, de re iudic. & ex ſententia oritur actio;
ut per Iaſ. in d. l. iuſiurandum, quæ non habent lo
cum in iuramento promiſſorio ſeu confirmato-
rio. Quarto non obſtat ꝙ ſicut ſtipulatio ex quo
fit cum maiori deliberatione, actionem producat,
ita ſit dicendum in pacto nudo iurato, quia rñde-
tur, argumentum non procedere, cum non ideo
590 hæc † ſit ratio, ut ex ſtipulatione oriatur actio, ut
tradit Crot. in d. Rubr. de uerb. oblig. 1. lectura,
591 nu. 4. eſt enim † impulſiua, non finalis, ut declarat
592 Alciat. in d. Rubr. nu. 23. & 24. † qua ceſſante, nō
593 ceſſat diſpoſitio l. 1. § ſexum, de poſtul. nec † ea mi
litante, militat diſpoſitio l. illud, ad l. Aquil. Nam
594 illæ Regulæ procedūt in finali ratione, nō in im
pulſiua, ſecūdum Corn. in l. unica, inf. de rad. tol.
& tradit Alciat. in d. Rubr. nu. 24. Nec Alex. in d.
rubr. tenet contrarium, immo ſe remittit ad not.
per alios, ut ſupra. Quinto ſimiliter non obſtat,
quod de cōſtituto ſupra adductū eſt, Primò, quia
595 ideo † conſtitutum parit actionem (ſecundum ue
riorem opi. Doct.) quia habet nomen elegāns, &
ſpeciale. Bart. in l. iuriſgentium, §. ſed cum nulla,
ff. de pacti. Iaſ. Crot. & alij Modern. in d. Rubr. de
verbor. oblig. Nec ab hoc diſcrepat Alciat. in lo-
co inferius allegato, quia immo ſe remittit ad in-
ferius notata per eum, ubi contrarium tenet, ut ſu
pra num. 582. dictum fuit. Secundo, quia etſi iu-
ramentum operetur geminationem actua, tamē
596 cum iſta actuum † geminatio ſit ſimultanea, habe
tur pro uno actu, ut tradit Bald. nouel. in d. Rubr.
de uerb. oblig. 6. col. verſic. poteſt tertio limitari,
loquens de conſtituto uno inſtanti facto. & in iu-
ramento expreſsè tradit Iaſ. in l. ſi inſulam, §. quæ
ſtione, ad fin. de uerbor. oblig. Et dicit Bald. ſupra
in prœm. in princ. num. 19. penult. colum. quòd
597 † confeſſio non dicitur geminata, quando fit v-
no inſtanti, & idem tradit Iaſ. in l. quibus idem, 2.
ampliat. de uerbor. oblig. Et facit quod vult gloſ.
in l. ſi conuenerit, in prin. ff. de pignor. actio. quod
598 † non dicatur trina interpellatio, ſi eodem inſtan
599 ti dicatur, ſolue, ſolue, ſolue, nam plura † vno im-
petu facta, pro vno habentur, l. illud, §. fin. in fine.
600 ff. ad l. Aquil. Quod tamen † declara non procede-
re, quo ad declarationem mētis loquentis, ut tra-
dit Dec. in l legem, nu. 13. & ſeq. ſupra tit. præce-
denti, & clarius Crot. in l. 1. in princ. nu. 23. de uer
bor. oblig. 1. lectura. Vltimo, non obſtant in con-
trariū vltimo loco adducta: quia loquūtur in ca-
601 ſibus ſpecialibus, ergo † in cōtrarium eſt ius com
mune, l. ius ſingolare, de legib. l. 1. in fin. ad muni-
cipal. extra quos iure non probatur pactum nu-
dum iureiurando ueſtiri, l. ſi quis pro eo, ubi gloſ.
602 & Bar. de fideiuſſor. Nam regulariter pactum nu
dum non producit actionem, l. iuriſgentium, §. igi
603 tur nuda, de pactis. Qui ergo † vult dicere contra-
rium, hoc expreſsè probare debet, l. ab ea parte,
de probat. cap. ad decimas, de teſtit. ſpoliat. ſunt
604 † enim tenaces Regulæ iuris, à quibus non eſt re-
cedendum, niſi contrarium expreſsè reperiatur
in iure, ut tradit Bald. in l. 1. uerſic. quid deporta-
to, infra de hęred. inſtit. & in l. tutor, infra de ſeru:
pign. dat. manumiſ. rafert & ſequitur Crot. in d. l.
1. 1. lectura, nu. 22. de uerb. oblig.

Sed licèt ſecundum crebriorem ſententiā pa-
ctum nudum etiam iuramento munitum actio-
605 nem de iure ciuili non producat, † ſecus tamen
eſt de iure Canonico, quia in ſuo foro, ex pacto
iurato agi poteſt, c. 1. vbi latè Feli. 3. col. de pactis;
c. cū uenilſent, de iuſtit. Bart. in d. l. ſi quis pro eo,
6. caſu, & communiter Doctor. in d. Rubr. de uer-
bor. oblig. quicquid tenuerit Iaſ. in d. l. iuſiurandū
quod ex conuentione, ad finem, & idem tenet Al-
ciat. hic, poſt alios, & in d. c. cū contingat, nu. 244.
& ſeq. igitur in terris Imperij, ius ciuile ſeruabi-
tur, in terris autem Eccleſię, ius Canonicum, quic
quid diſputando tenuerit Corn. in d. Auth. Sacra-
menta, 14. quæſt. quem refert Alciat. hic, in quo
articulo uideas Alciat. in d. Rubr. de uerbo. oblig.
nu. 12. cum ſequentibus.

Reſtituta pœna quæ pactis probatur inſerta.

GLoſ. hic reſtitutã ideſt datam exponit, quã
606 ſequitur Salic. hic, nã † reſtituere dicimus,
cũ alienũ nõ ſuum reddimus, l. q reſtituere, de rei
uendic. at hic ſuum non alienũ damus: nã qui pro
miſit pœnã, de ſuo dat, & ſic accipientis facit, § ſic
itaq; Inſtit. de action. quæ expoſitio à iure nõ de-
uiat, ſimilẽ. n. hẽmus in l. 1. in fi. princ. ubi Bart. ff.
quorum bonorum, & l. 2. inf. ẽt eod. tit. tradit Bal.
in l. cũ ẽt, inf. de reb. credit. & in l. mãcipia, in fine,
607 inf. de ſeru. fugit. Quando. n. † verba non poſſunt
ſm̃ propriũ ſignificatũ accipi, ſm̃ impropriũ acci
piũtur. Ang. in l. ſi cũ ante, inf. de don. ante nupt.
& in l. ſi anguſti, per illum text. ff. de ſeruit. tit. ge-
nerali, & tradũt oẽs, in l. ſi tibi, ſi cert. pet. Dec. in
l. in contrahenda, nu. 6. de reg. iuris. Alciat. tñ hic
defendit propriè hunc tex. intelligi deberet Cum
608 enim † pœna ſoleat in inſtſis addi, ut id quod inte
reſt ad certam æſtimationem deducatur, l. fin. de
prætor. ſtipul. dicitur reſtitui, quia iam creditoris
609 intereſt eam habere. † Reſtitutio namq; eſt in pri
ſtinum ſtatũ repoſitio, l. 2. §. reſtituas, ff. ne qd in
610 loco publico † & reſtituere eſt retro ſtatuere; id-
eſt in eũ caſum rem conſtituere in quem fuiſſet ſi
non fuiſſet contrauentum, ſecundum ipſum Al-
ciat. in l. reſtituere, de uerb. ſignific. Nam id quod
intereſt, ſecundum eum, craſſiore Minerua, pœna
appellatur, l. nouiſſimè, ff. iudicatum ſolui.

Reus proprietate careat.

MVltis modis is text. intelligi põt, uno mo-
do iuxta intellectum primum gloſſæ hic,
verbo proprietate, qñ actione pſonali ſpecies pe-
tebãtur: quia ſi ſuper eis trãſactum fuerit, in qua
trãſactione reus eas reſtituere promiſerit, dũmo-
do aliquid ſibi prius actor præſtiterit, ſi actor non
obſeruauerit promiſſa, ꝓprietate ipſarũ rerũ pe-
titarũ carere debet. Scdo modo intelligi põt, qñ
fuerunt datæ ſpecies tranſigẽdo, actori promittẽ-
ti aliquid facere, ſeu non contrauenire, nã contra
ueniendo ipſarũ rerũ datarũ proprietatẽ amittit,
& ita eas reddere cogi põt, ut ſentit d. gloſ. hic in
2. intellectu. Tertio modo põt poni exemplum in
actione reali, quando Dominus rem ſuam uendi
cabat, cui per reũ in tranſactione fuit promiſſum
eam reſtituere, eo prius aliquid ſoluente: nã acto-
re deficiente ſuæ rei proprietate priuabitur, ut re
fert hic Alciat. nõnullos tenere. Quarto modo ip-
ſemet Alcia. hic, & ſup. ſuper tex. in uerb. actione
priuatus, de quo ſupra nu. 564. & 565. te latũ exti
611 tit, intelligit hunc text. † in eo qui actionem in rẽ
remiſit, quiq; ſola exceptione ſubmoueri pote-
rat, cum proprietatẽ hẽret, d. l. ſiue, apud, ſup. eod.
is. n. proprietate. ſ. actione ipſa quę ad ꝓprietatẽ ſi
bi cõpetebat penitus priuatur; Et pro hoc intelle
612 ctu facit, ꝙ ex quo † ille hẽbat actionẽ ad rẽ ipſã,
cenſebat rem ipsã hẽre, l. q actionem, de reg. iur.
613 ubi Dec. l. id apud ſe, de uerb. ſignif. † res nãque q̃
actione recuperari põt, in bonis nr̃is eſſe cẽſetur,
l. rẽ in bonis, de acquir. rerũ dom. l. bonorũ appel
614 latio. §. fin. de uerb. ſign. & † rem dicimur amiſiſ-
ſe, cũ aduerſus nullũ eius pſequendi actionem hẽ
mus, l. Labeo, & Sabinus, §. fin. de uerb. ſignif. Nec
615 obſtare vr̃, ꝙ † minus hẽt qui actionẽ hẽt, quẽ q̃
616 rem, l. minus, de reg. iur. quia † illud eſt pp litium
anfractus, & fruſtrationes, exequutionẽ facti, ac
dubios euentus, ut per gl. in d. l. minus, & p Alc.
in d. l. ad apud ſe, & in d. l. Labeo, & Sabinus, § fin.
617 & † pp cõmodũ poſſeſſionis. Dec. in d. l. qui actio-
nem, nu. 3. Is tñ intellectus redditur dubius, & nõ
vr̃ procedere poſſe, Primo, quia iura loquentia, ꝙ
618 † qui actionem hẽt, rem hẽre vr̃, ut ſupra, proce-
dunt, qñ quis verè hẽt actionem, p q̃ efficaciter rẽ
recuperare poſſit, nõ aũt p exceptionẽ actio peri
mi poteſt, ut in hac ſpecie, & ppea tali caſu nullã
actionem hẽre cenſetur, l. elegãter, §. ſeruus, & ibi
Bart. i. notab. de dolo. & l. nihil intereſt, de reg.
619 iur. Sic & † illud dẽri nõ dr̃, qd põt perpetua exce
ptione defendi, Bar. in l. ꝙ ſi maritus, §. ſi quis aũt,
620 de conſtit. pecun. ſic † ille non dr̃ debitor, qui per
petua exceptione defendi põt, l. creditores, de ver
621 bor. ſignif. vbi Alcia. & econtra, non † cẽſetur cre
ditor qui tali exceptione ſummoueri põt, l. credi
tor, ẽt eod. tit. Secundo, & fortiori rõne ꝓbatur
nam tenendo hũc intellectũ Alciati ꝙ hic tex. lo-
quatur in eo qui realem actionem remiſit, qui ꝓp
cõtrauẽtionẽ, ipſo iure priuatur, ut ſup. ſi text. hic
intelligeret hũc priuari proprietate eius rei ad q̃
actionem hẽbat, (quæ tñ exceptione elidi pote-
622 rat,) † ſuperfluus eſſet, cõtra tex. in § quibus, ſup.
in 1. conſtit. nam cum is fuerit per text. ipſa actio
ne ad dictã proprietatem competente priuatus,
ut ſup. ſuper textu, in uerb. actione priuatus, & ꝓ
prietatẽ amiſit, d. l. Labeo. § fin. de uerb. ſignifi. &
ſic priuatio huius proprietatis eſſet ſuperflua. Ex
iſta ſecunda rõne infertur; ꝙ tertius intellectus
ſup. annotatus ad hunc tex. quadrare nõ vr̃, q ex
quo per contrauentionẽ remittẽs realẽ actionem
ea actione priuatur, & ex illo capite proprietatẽ
amittit; d. § fi. & propterea alia priuatione nõ eſt
opus, primi igitur intellectus gloſ. melius quadra
re vr̃. Sed & quinto modo reſtrictis terminis, ꝙ
text. loquatur in remittente actionẽ, realem, vr̃ ꝙ
text. iſte ſine ſuperfluitate procedat, ſi ex cã tran-
ſactionis dño agẽti partẽ rei ſuæ reſtituã, nã ipſo
contrauenient e actione quæ ſibi ad partẽ non re-
ſtitutã competebat, priuabitur, eius uero partis ſi
bi reſtitutæ proprietatẽ amittet. Quicquid tñ ſit
623 de intellectu huius legis, puto eã procedere † tam
in tranſigente ſuper actione reali q̃ perſonali, ut
ſ. contrauenıẽs actione priuetur, & pœnas hic de
ſcriptas incurrat, quatenus poſſint adaptari, ut te-
nẽt gloſ. & oẽs hic; Et forte nõ eſſet ponere os in
cęlũ, ſi diceretur illa uerba actione priuatus, dẽre
intelligi de remittente actionem pſonalẽ, ut intel
ligit gl. & ſequũtur Doct. & hęc uerba, ꝓprietate
careat, de remittẽte actionẽ realẽ, vt vtrũq; caſũ
cõphẽderet Imperator. Illud aũt nõ omitto, hunc
tex. (ſm̃ Alc. hic,) intelligendũ nõ fore in exẽplo
624 qd aliqui fingũt, ſ. ꝙ † ſi iuratus uẽdidi Titio fun-
dum meum, deinde alteri, & tradidi, ualet prior
uẽditio, cẽſeorq; priuatus dominio, & ideo in ſm̃

empto-

emptorem transferre non potero, l.quoties, inf.
de rei vendic. cum crebriore ſententia traditum
625 ſit,†Regulam d.l.quoties, procedere etiã in ven
ditione iurata, Imola in d.c. cum contingat, col.
183 & ſeq.Iaſ.in d.l.quoties, 1.quæſt. & ſup.in 4.
not.quod etiam tenet Alciat.hic, de quo dictum
626 fuit ſupra nu.286.& 288.nam † traditione opus
eſt, ut dominium transferatur, l.traditionibus, ſu
627 pra de pactis, licèt enim† iuramentũ obliget præ
ciſè ad factum, ut eſt gloſ. communiter approba-
ta, in l.ſi pecuniam, in princ. in uerbo neceſſe ha-
bes, ubi latè Iaſ. de cond.ob cauſ. nõ tamen opera
tur ut ſine traditione dominium transferatur,
628 iuribus prællegatis.†nec impedit etiam transla
tionem dominij in alium, ut tradit Imola, in d.c.
cum cõtingat, 29.catt. in quæſt. quam proponit,
quando quis iurauit non uendere domum alicui
de tali familia, quia ſi tamen uendat & tradat, li-
cet periurium incurrat dominium transfertur
& hanc opinionem dicit ueriorem Crot.in repe-
tit.l.filiusfamilias, § diui, nu.95. de leg.1. Rub. A-
lex.conſil.146.nu.4 & ſeqq.ſequitur Alciat.in d.
c.cum contingat, nu.180.

QVÆSTIO XLVI.

ET quia text.hic mentionem facit de proprie
tate, quæro, quomodo hic terminus proprie
629 tas capiatur in iure, & † proprietatis appellatione
de propria ſignificatione uenit ſolum nuda pro-
prietas, prout diſtinguitur ab vſufructu formali,
l.ſi tibi proprietas, de vſufr.accreſc.l.3.§ ne tamẽ,
ff.de vſufr. § proprius, Inſtit.de hære.inſtit.& l.v-
ſufructu, de iure dotiũ, gloſ. in l.ſi procurator, ſa
630 1.ff.de acquir.rerũ dom.& ex eo† dr̃ proprietas,
ꝙ ſit proprie tua, ut dicit Bald.in l.ſi de proprieta
te, 2.col.infra ſi a non compet.iudic.& dicit Ioan.
631 Andr.in c.ſi Papa, de priuil.in 6.illud eſſe † pro-
632 prium quod competit alicui ſoli. Aliquãdo† pro
prietatis appellatione venit dominium, (quod ha
633 bet latius ſignificatum,†quia comprehẽdit direc-
ctum & utile dominium, quod non eſt in proprie
tate, ut latè oſtendit Iaſ.in d.l.traditionibus 2.col.
& in l. naturaliter, §. nihil commune, 3. colum.
de acquir.poſſ. & ſequitur ibi Hormanot. 2.col.)
vt in c.r.de cauſa poſſ. & propr.in l.pmiſceri, de
acquir.poſſ.in d.§ nihil commune, in §.nõ ſolum,
Inſtit.per quas perſon.nobis ius acquiritur, & in
l.procuratore, infra de acquir.poſſeſſ.cum ſimili-
634 bus.Sed†illud eſt de lata ſignificatione, ut eſt de
mẽte Paul.de Caſtro, in l.ſi proprietatis, infra de
probation. & expreſsè tradit Horman. in d.§. ni-
635 hil commune, nu.18. Aliquando etiam† proprie
tas pro poſſeſſione accipitur, ſed de proprio ſigni
ficatu, l.iubemus, ad finem, ubi gl.in uerbo, pro-
prietate, ſupra de ſacroſanct.Eccleſ.de quibus om
nibus uidendi ſunt Iaſ. & Hotman. in dicto §. ni-
hil commune, hanc materiam attingentes,

Et emolumento quod ex pacto vel tranſactione illa fuerit cõſequutus.

636 DIctio hæc † Emolumentũ, in iure pluribus
modis accipitur, aliquando pro bonis alicu
ius, ut in Auth de mandat.Princ.§.ꝙ ſi delinquen
637 ti, collat.3.† Aliqñ pro ſalario, l.1.§ q̃ uero emo-
lumẽta, ſup.de offic.præfec.prætor. Africæ modo
638 † pro fructu laboris, & alicuius rei acquiſitione, c.
1.ubi Arcbid.& Io.Andr.de teſt.lib 6.aliquando
639 † pro redditu pecuniario, Clement.ſtatutum, ubi
640 Imola, 4.notab.de election.generaliter aũt † pro
qualibet utilitate, & cõmoditate accipitur, c.ſi hæ
redes, de teſta.c.nemo, de Simon.Lapus, & Card.
d.Clem.Statutũ, & Alciat.hic, & ita hic hoc ulti-
mo modo accipitur, & latè Boet. deciſ.a 24.nu.6.
Nam iureiurando promiſſis contraueniẽs, priua-
tur omni utilitate, & cõmoditate quá ex illo con-
tractu conſequutus eſt; Et ppea ſi ſpecies aliquæ
vel quãtitates cõtrauenieñti datæ fuerint, reddi de
bẽt, ut gl.hic dicit, quá ſequitur hic Alcia.Qui pp
hũc textũ reprobat dictũ Mattheſ. Not.50. de quo
latius fuit dictũ ſup.in 16 quæſt.& ẽt opinio eorũ
qui tenẽt uenditoré amittere rei dñium, ſi rẽ uni
iuro pſtito vẽditã, alteri vẽdat, & tradat. (de quo
fuit dictum ſupra num 624.cum ſeq) immo uen
ditori de pretij ſolutione contra primum em-
ptorem actioné non cõpetere, cũ (ſm eum,) nec
uerba nec mens huius legis huic caſui conueniãt.

QVÆSTIO XLVII.

641 SEd quid† ſi ſingulis annis qs vſq; ad decẽniũ,
ſoluere promiſerit iureiurando, an uno anno
deficiente, pro ſumma totius tpis conueniri poſ-
ſit? Et Io. Bapt.de Sancto Seuerino in ſuo tractatu
de tranſact.q.15.decidit poſſe cõueniri, & tali ca-
ſu pp iuſm ſpretum debitorem, tpis emolumẽtũ
perdere, dicens ita fuiſſe iudicatũ in illa ciuitate
per D.Manfredũ de Forliuio prætoré, & idé tenet
Ruin.cõſ.172.in prin 4.uol.et cõſ.77.nu.2.5.vol.
& uide hic Cagnol. nu. 59. & primá tenet Brun.
conſ.46.nu.2.& cõſ 48 ad fi.Gab.Sarmin. ad not.
Mattheſil. 50. Cotta in memorali, Emphyteuta
priuati, 2.pag. Ferrar. Caut. 2. in fin.Rol. à Val.
cõſ.31.nu.1.in 2.vol. Admittat Thnb.Non.conſ.
70.nu.3.Pic cõſi.76.nu.3.& Franc. Beci. cõſ.104
in prin.Alcia.tñ hic, de hac deciſione dubitat, qa
642 † iuſm, licèt efficacius obliget, tñ non facit quem
teneri in plus, l.fin.infra de non numer pecun.tra
dit ipſe Alcia.ẽt in d.c.cum contingat, nu.249. &
643 hic debitor in pl⁹, † vr̃ teneri, cũ 105.dies ſit pars
ſummæ, §.plus, Inſtit.de action.& ſm eũ non con
644 ſtat ex hac lege periurũ† in eo puniri, ut plus præ
ſtet quã pmiſerit, allegat l.ſtatuliberos.§.Stich⁹,
de ſtatuliber.Ego in prædicta q̃ſt.ita diſtinguẽdũ
645 putauerim, ná aut talis† debitor ex aliqua veteri
actione tenebat̃ ad totã ſũmã ſoluendã, & poſtea
ex cõuẽtione (vt ſæpe fit) fuit ſibi indultũ per cre-
ditoré, vt ſingulis ann.aliquã parté ſoluere dẽret,
& iureiurãdo id pmiſit, ná eo in una ſolutione de
ficiẽte, tũc arbitror ex veteri actiõe ad totã ſũmã
exoluẽdã cogi poſſe, caſus eſt & ibi declarat opti-
mè Bal.ĩ d.l.cũ pponas, la 2.ſup.tit.pced.nec pote

rit opponere de cōuētione, quā nō obſeruauit, d.
646 l.cum proponas, †fruſtra.n.legis auxilium implo
tat, q in eā cōmittit, l.auxiliū, in fine, ff.de minor.
c.quia fruſtra, de vſur.& hoc procederet, ēt ſi nul
lum iurm interueniſſet. & hic caſus uidetur mi-
647 nus dubitabilis. Si uerò debitor† alia ueteri actio
ne non tenebatur nec conueniri poterat, ſed ſo-
lum ex ea conuentione iurata, qua ſingulis annis
illam quantitatem ſoluere promiſit, & tunc ca-
ſus uidetur magis dubitabilis, cum ex ipſamet cō
uentione pateat de non iure agentis plus debito
petentis, d.§.plus, & hac caſu hac ſententia non
teneri in alijs terminis, tenet Curt. iun. in l. lo-
cum, nu.26.ff.ſi cert.petat.

Sed tñ in hac ſpecie puto ēt talē reū ꝓ tota sū-
ma conueniri poſſe: moueor ex deciſ. Baldi, Ale-
xand. Felini, ac aliorum ſup.allegatorum, in 18 q.
nu.280.cum multis ſequentibus, decidentiū, Em
phyteutam non ſoluente primo anno canonē iu-
reiurando ſoluere promiſſum, poſſe ante tempus
caducitati præfixum à iure, expelli de re emphy-
648 teutica. Nec obſtat d.§.plus aūr, quia† illud nō eſt
verè ſed fictè, ꝙ tēpus ſit pars ſummæ, qđ oſtēdit
649 †verbum, vſ, ibi appoſitum, qđ fictionē denotat,
gloſ.et Dec.in l.qui actionē, de reg.iur.glo.in l.ſi
duo, in gloſ.fin.de acquir.hæred d.l.1.§.deieciſſe,
verbo, vſ, ff.de ui, & ui armata, cū ſimilibus, & idē
650 † verbum intelligitur, qđ idē denotat, l qm̄, ubi
Bal.ff.de his qui not.infam.l. hæres qn̄que, de ac-
quir.hæred.cum alijs allegatis per Dec.in d.l.qui
651 actionem. Nec obſtat, ꝙ† iurm reguletur ſm na-
turā contractus, & ſic non obliget in plus, quia il
lud procedit, qn̄ contractus nō hēt ſuā eſſentiam,
ut quia deficit conſenſus, qui prçſumitur deficere
in caſu d.l.fin. ut declarant Alex. Socin. Iaſ.in l.ſi
conuenerit, alijs allegata, de iuriſd.om.iudic. &
alij ſupra allegati, in d. q.18.nu. 284. & declarat
Crot.in Rubr.de uerb.oblig 1.lectura, nu.35.ſe-
cùs verò qn̄ contractus hēt ſuā eſſentiam, & non
652 deficit cōſenſus, qa tūc iurm† regulariter alterat
naturā contractus, ut p Iaſ.latè, in d.l.ſi conuene-
rit, 1.limitat.& Crot.d.nu.35.de quo latius dice-
tur, inf.in 2.quæſt.nu.710. cum pluribus ſequen.

kaq;·omnia eorum mox commoda.

QVÆSTIO XLVIII.

653 SEd an ipſo iure † omnes pœnæ huius legis in-
fligātur? & Bart.& Ang.hic, pariter infligi te-
654 nuerūt, qđ probat† verbū, priuatos, præteriri tē-
poris, qđ importat ipſo iure, gl.in l.iubemus, §. œ-
conomus, alias §.ſane, ſupra de ſacroſanct. eccleſ.
Bart.in l.Mæuius.§.duobus, vlt.col. de leg.2. & in
l.Imperator, de iure fiſci, quā materiā latiſſimè at
tingit Felin.per 12.col.incipiendo à nu.24.in d.c.
655 Rodulphus, de reſcript. Et ꝑꝑ† verbū, mox, qđ ēt
importat ipſo iure, glo. iuncto textu in §.1.in Au
th.de inceſt.nupt.collat.2. gloſ.in Auth.inceſtas,
inf.de inceſtis nupt. Bart.& Felin.in locis prælle
gatis, ubi Felin.num.33.uerbo mox. Aret. & Mo
dern.in l.1.§ qui prçsēs, de uerb.oblig. Et hāc opi
nionē, ꝙ oēs hæ pœnæ ipſo iure infligantur tenēt
Bart. & magis cōiter Doctor. in d.l. ſi inſulam, 5.
quæſt.de uerb.oblig.ꝑꝑ dictum uerbum mox, &
656 quia cū oēs† hæ pœnæ ſint ſub una determinatio
ne poſitæ, cenſentur pariter determinatæ, l.iā hoc
iure, de vulg.& pupil.& ita tenēt ēt Iaſ.& Alciat.
hic, & Guid.Pap.d.conſi.51.dubio 6.Contrarium
657 tamen ſ. ꝙ imo † ſolum pœnæ priuationis actio-
nis & irrogationis infamiæ infligantur, in cçteris
autem exigatur ſnīa, tenent Bald.Salic.& Paul.de
Caſtro, & uidentur ſequi Aret.& Alex.hic, & ex-
preſsè firmat Alex. conſil.12. Perſpectis, 2.col.1.
uol. ſupra allegato, & ſētit Rub.Alexandr.d.cōſ.
30.in prin. & ſm Alex. in d.conſ. uidetur etiā de
mente gloſ.hic, in uerbo, proprietate, dum dſ, ꝙ
658 ſpecies datæ reddantur, ponderando illud † ver-
bū, reddantur, quod importat retro dare, l. cū qui
dam vxori, de leg.2 & l.uerbū reddendi, de uerb.
ſignifi.& conſequentur retranſlationem dominij
faciendam ex iſto actu redditionis, §.ſic itaque, In
ſtit.de action.l.ſcire debemus, §.fin.de uerb.oblig.
Tenens præcedentem opinionem ueriorem, &
communiorem, à qua in iudicādo non eſſet rece-
dendum per ſupra allegata, & per inſ.dicenda, in
ſeq. quæſt. nu.692.cum ſeq.nu.706. ubi dilucida
659 tur. Et dicas, ꝙ† licet ipſo iure imponantur hæ pç
nç, tamen ſnīa declaratoria exigitur, ut ſup.in 43.
quæſt.nu.549.oſtenſum fuit, quod tamen limita,
in pœnis carentiæ actionis, & infamiæ irrogatio-
nis, quæ ſecum trahunt exequutionem, ut ibi, nu.
555.cum duobus ſeqq.numeris.

QVÆSTIO XLIX.

660 SEd numquid† iuramentum in cōtractu appo-
ſitum purgādi morā facultatem excludat, &
Bart.& cōiter cæteri, hic tenent, quòd ſic, & idem
Bar.in d.l.ſi inſulam, 6.quçſt.& ibi cōiter omnes,
dempto Petro Beſutio, mouentur ꝑꝑ hūc text.in
verbo, mox, quo denotatur ipſo iure haſce pçnas
infligi, ut in præcedenti quçſt.nu.655.ſupra dictū
661 fuit: nam † facta exequutione, non eſt locus pur-
gationi moræ, ut communiter poſt Bar.in d.l.ſi in
ſulam, 4.quæſt.tradunt Doctor. per text.in l. ſi is
cui, de leg.2.vbi Bart.in l.qui ob rem, de condict.
indebiti, & in c.commiſſa, de elect.in 6.cum alijs
allegatis hic per Alex.ſequitur ēt Alex. conſ. 57.
Perſpectis, col.fina.2.uol.quicquid tenuerit Imo-
la, quem ſequitur Crot.in d. l.ſi inſulā. Eandē opi
nionē, ꝙ iurm moræ purgationē impediat, tenēt
Bal.& Angel.in l.& ſi poſt tres, ff.ſi quis cantion.
Bald.& Salic.in l.ſi pacto, quo pçnam, ubi Salic.2.
concluſione, ſup.tit.1.Rom.Sing.444. Iuramen-
tum. Guid.Pap.d.conſil.31.nu.19.Alex.conſi.59.
Viſo proceſſu penult.col.2.vol. & d.cōſ.106.Ma-
gnifice Prætor.4.col.3.uol.conſi.76. Viſis dubita-
tionibus, pen.col.lib.5.& cōſ.148.nu.5.& 9.nu.
5.lib.7.Io.Bapt.de Sancto Seuer.d.ſuo tract. tran
ſactionis, quæſt.17.Rub.Alex.d.conſ.30. in prin.
662 qđ† clarè ꝓcedit in caſu huius legis in qua dolus
exigitur ut his pœnis locus ſit, p dicta ſup.in 3.q.
vt tradit Alc.hic, & in d.l.ſi pacto quo pœnā, ſup.
663 tit.præcedēti. Nā cū ſimus† in delicto pfecto, mo
ra purgari nō pōt, l.qui ea mente, de furtis, trad.
Alex.

Alex.& Iaſ.hic. Contrariam tñ ſentẽtiam ꝙ ẽt in
664 caſu huius legis† purgatio moræ minimè impe-
diatur ſaltem in pœnis in quibus ipſo iure nõ eſt
facta exequutio, ut ſup. in præcedenti quæſt.nu.
657. tenent Angel. in d.l. ſi inſulam, & Paul. de
Caſt.hic,& mouetur hoc fundamẽto ſcilicet quia
dictũ Bart.in d.5.quæſt.fundatur in hoc:quia pur
gatio non admittitur, vbi à lege eſt facta exequu
tio,ſed hic ſolũ quo ad carẽtiá actionis & infamię
irrogationem,eſt facta exequutio, ergo reſpectu
aliarũ pœnarũ poterit mora purgari,& pro eis fa
ciũt dicta in d.nu.657. nec huic opinioni vr̃ obſta
665 re rñſio Salic.hic,ꝙ ex quo,† exequutio I una ex
his pœnis facta eſt,in oĩbus morę purgatio exclu
datur:quia ſm Aret.hic in fine,hoc lege nõ pro-
batur,& cõtrariũ eſt verius, ex quo capitula ſunt
ſeparata,inf.l.proxim.Eandẽ opinionem,ꝙ iuſm
purgatio moræ non impediat,tenet Beſut. in d.l.
ſciendum, quam probabilem & diſputatiuè tene
ri poſſe dicit Crot.ibi, nu 49.& quã extra caſum
huius leg.ſ.qñ nõ interuenit dolus,tenet ẽt Alcia.
hic. Et tenẽdo hãc opinionem vr̃ rñderi poſſe ad
oĩa fundamenta tenentium cõem opinionẽ: nam
primo non vr̃ obſtare fundm̃ Bart.& aliorum, ꝙ
666 qñ† exequutio fit à legẽ, nõ ſit locus purgationi
morę,qa hoc non vr̃ uerum,p̃ notata per Crot.in
d.l.ſi inſulam,4.quęſt.nu.46.& 47.Secundo quia
exequutio non fit in omnibus pęnis ipſo iure,ſed
tantum in actionis priuatione, & infamiæ irroga
tione,ut tenent Bald.& alij allegati ſupra in præ-
667 ced.quæſt.nu.657.Secũdo non vr̃ obſtare illa† di
ctio,mox,quia ſm Aret.hic, nõ per hoc cenſetur
facta exequutio,intelligẽdo ut hic ipſo intelligit,
668 immo nec ẽt† antẽ declaratoriam contrauenieus
has pœnas incurrit,ut tradit Crot. in d.l.ſi inſulá,
ſub nu.49 de mente Baldi,& Alex.hic. Secundo,
669 quia† dictio,mox, admittit ẽt interuallum tẽpo-
ris,ut Aret.declarat,in l.1.§.qui præſens,& ibi Al
670 ciat.nu.25.de verbor.oblig.† licèt modicum, ſm
Bal.in l.cum ancillis,col.penult.inf.de inceſtis nũ
ptijs,& facit.l.ratum,& l.quod dicimus, ff.de ſo-
lut.vt tradit Alciat.hic.Tertio non obſtare vr̃, ꝙ
omnes pœnæ poſitæ ſub una determinatione, pa
riter cenſeantur determinatę.d.l.iam hoc iure,de
671 vulg.& pupil.quia† illud procedit, qñ eſt eadem
rñ tam in una quã alia,l.ſi ita ſcriptũ,ubi Plumb.
ff.de manumiſ.teſtam. ſed ĩ caſu nr̃o inter has pœ
nas eſt diuerſitas rõnis,quia in duabus primis tm̃
fit exequutio a lege,ſine miniſterio hoĩs, ut dictũ
eſt ſup.in q 43.nu.555.cum ſeqq.Quarto non vr̃
obſtare ſm Alciat.hic, ꝙ pp dolum in caſu huius
legis nõ poſſit mora purgari,cum iã ſit conſuma-
tum delictum,d.l.qui ca mẽte, de ſurt.quia rñde-
672 ri põt,ꝙ† illa lex non procedit in his quæ à prin-
cipio nõ sũt pęnalia, ſed ſolũ pp cõtumaciã & mo
rã, l.ſi cum exceptione,§.1.ff. qd' metus cã, & ita
declarat Bart.in d.l.qui ea mẽte,2.col. & ſequitur
Alex.in d.l.ſi inſulã,11.limitat.nu.35.Quinto nõ
obſtat ẽt fundm̃ quod facit Iaſ. pro cõi opinione
673 in d.l.ſi inſulam,ꝙ† ſcilicet iuſm litis conteſtatio
nis uim hẽat,l.nã poſtea,§.ſi is qui tẽporali, de iu-
674 reiur.& † nouationis,l.qui iuraſſe,§.1.ff.cod.qui-
675 bus† caſibus moræ purgatio ceſſat, ut hr̃ in d.l.ſi
inſulam,quia põt rñderi vt rñdent Crot.ibi,et Al
676 ciat.hic,ꝙ† hoc procedit in iuſo litis deciſiuo,nõ
in promiſſorio,vel confirmatorio, ut in ſimili tra
dit ipſemet Iaſ.in l.ſi pecuniã,col.antepen.de con
dic.ob cau. & in terminis Dec.in c.1.de iudic.ſub
nu.23.verſi.quarto nõ obſtat de iudic. Sexto non
vr̃ obſtare rñſio Iaſ. ad fundm̃ Beſut.in d.l.ſi inſu-
lam, ad l.fin.inf.de non numer.pecun.ꝙ illud qđ
677 dr̃,† iuſm regularis ſm naturam actus ſuper quo
interponitur, procedit, qñ deficit conſenſus in
principali diſpoſitione,vel eſt certo modo limita
tus, ut in d.l.fin.de quo dictum fuit ſup.in quæſt.
18.nu.284.in q.2.proxima ſup.nu.651.Quia põt
rñderi, ꝙ in d.l.fin.non deficit conſenſus, quia
678 † ex confeſſione quis dr̃ cõſentire, l.generaliter,
inf.de non numer.pecun.c.per tuas,de probat.&
ita tradit Dec.in d cap.1.ſub num.23 de iudic.Et
679 † iuſm hẽt ſemper illam tacitam conditionẽ, quã
hẽt p̃miſſio cui adhęret,ut tradit Ang.conſ.315.
Statuto cauetur,col.pen.Oldr.cõſ.238.Licet quã
tum.Rom.conſil.269. Non eſt dubium,in princ.
Alex.conſ.37.Viſo,col 3.lib.2.Dec.conſ.240.nu.
3.conſ.305. nu.6.conſ.366.nu.8.& conſ.351. nu.
8.Aret.conſ.24. Quatuor dubia. Curt.ſen.conſil.
3.2.col.nu.3.& Curt.iun.conſ.141.nu.13.neque
alterat naturam contractus, Dec.in l.non omnis,
nu.11.ff.ſi cert.petat.in l.1.n.27.C.de pact. Clar.
in § emphyteuſis,quæſt.8.uerſic.& hoc quidem:
680 Facit, quia † iuſm non ſe extendit ultra quam ſe
extendit renunciatio iurata,Bar.Bal.Ang.& alij,
in l.ſed & ſi quis,§ quęſitum,ff.ſi quis caut Alex.
cõſ.28.Viſis,pen.col.lib.1.& Dec.alios allegans,
in c.cum ſuper, nu.11. de offic.deleg. Facit, quia
681 † iuramentum interpretatur ſm intentionem iu
rantis communem & uerisimilem, ut notatur in
682 c.ex parte,de cler.non reſid.& non† ad ea quę ue
riſimiliter pars non cogitauit, cap. ueniens, &c.
Quintauallis,de iureiur.Calc.conſil.16.col.fin.&
conſ.18.col.antepen conſ.24. col.16.& 17.

Pręterea,nõ vr̃ obſtare ꝙ iuſm non ſe extẽdat
qñ cõſenſus eſt limitatus, quia iſto caſu cõſenſus
vr̃ limitatus reſpectu debiti principalis,qñ nõ p̃-
terit tempus quo promittitur poſſe moram pur-
683 gari:nam† voluntas contrahentium p̃ſumitur eſ
ſe cõformis diſpoſitiõi iuris cõis, Bart.in l.vxorẽ,
§.teſtõ.de leg.2.& ita tradit Crot.in d.l. ſi inſulã,
nu.49.Septimo ultra fundamẽta Beſutij compro
684 batur hæc opinio quia† iuſm interponatur ſuper
contractu,ut illum cõfirmet,vel ut illi det robur,
685 ſi illum reperiat inualidum,ſed† natura actus cõ
firmãtis eſt,non extendere,neq; ampliare, diſpo
ſitionẽ ſuper qua interponit̃,l. Aurelius,§.teſtm̃,
de lib.legat.Bald.in l.3.in fine,infra ſi aduerſ.uen
dit. Paul. de Caſtr. conſil.134. Notandum eſt, in
princip. Sed ſi uirtute iuramenti eſſet adempta
facultas purgandi moram, uirtus promiſſionis
ampliaretur,quia ad pęnam teneretur,quam eui
tare poſſet, & quæ poſſet eſſe maior quam princi
pale debitum,& ita hoc fundamento hanc opinio
nem corroborat Crot.in d.l.ſi inſulã,nu 49.quod
fundm̃ ẽt poſuit in l.filiusfamilias, §.diui,nu.95.

686 de leg. 1. Octauo facit, quia † purgatio moræ ex
æquitate inducta eſt, l. ſi ſeruum, § ſequitur, de
uerbor. oblig quam æquitatem iuramentum non
tollit, ſed adiuuat poti⁹, c. et ſi Chriſtus de iureiur.
687 Nono, & vltimo, quia † iuramentum rem trahit
ad pontificium forum, c. fin. vbi Io. Andr. de foro
688 compet. li. 6. & † tamen in eo ſm communiorem
ſententiam, mora purgari poteſt, c ſuam, de pœn.
c potuit, locari. Et ex his duobus vltimis funda-
mentis Alciat. hic & in d. l. ſi pacto quo pœnã, opi
nionem Beſutij contra communem amplectitur.
Recedendum tamen non eſſe à communi opi-
689 nione in iudicando uel cõſulendo arbitror, † quæ
ab his impugnationibus defendi poſſe videtur,
fundatur. n. ſupra firmam petram, ſupra in alia cõ
muni opinione rationibus, & auctoritatibus mu-
690 nita: Illud namq; clarum eſt, q † facta exequutio-
ne à lege uel ab homine, non eſt locus purgationi
moræ, ut poſt Bart. in d. l. ſi inſulam, 4 quæſt. tra-
dunt Doc. Bal. in d. l. & ſi poſt tres, in lectura, ſi
quis caut. Salic. in d. l. ſi pacto quo pœnã, 4. cõcluſ.
& ibi ét Alciat. de quo fuit dictum ſup. nu. 661.
Non obſtat primo replicatio quę fit in contra-
691 rium, ſup nu. 666 quòd immo † ſit locus purga-
tioni moræ, etiam ſi exequutio ſit facta à lege, ut
tenent Imola, & Crot. in d. l. ſi inſulam, quia tex.
in l. 1. de penu leg. ſuper quo ipſi ſe fundant, com
muniter intelligitur, q quantitas in genere fuit
relicta in pœnali legato non autem in ſpecie, ut
tradunt Bald. & Salic. in locis præallegatis. Alex.
in d. l. ſi inſulam, 11. Fallent. & ibi Iaſ. in d. 4. quęſt.
& videtur etiam ipſemet Crot. fateri ibi, nu. 47.
692 Secũdo non vr̃ obſtare replicatio facta, q † exe-
quutio niſi in illis duabus pœnis, actionis priua-
tionis. ſ. & infamiæ irrogationis, facta non ſit à le-
ge, quia immo exequutio cenſetur facta quo ad
oẽs pœnas, pp illud verbum, mox, ęt ipſum refe-
rẽdo, & intelligendo vt refert & intelligit Aret.
hic: nam quotieſcumq; lex alicui ipſo iure pœnã
693 infligit, tunc ẽt ante declaratoriam † cenſetur fa-
cta exequutio, licèt exigatur declaratoria, quo ad
apprehenſionem bonorum, ut tradit Feli. in c. 1.
nu. 42. de conſtit. de quo ét dicetur inf. num. 704.
694 qd manifeſtè probatur, quia inter alios † effectus,
quos operatur inflictio pœnæ ipſo iure à lege im-
poſitæ, quos cõgerit Crot. in d. l. 1. §. qui præſens,
in princ. de uerb. oblig. 1. lectura, operatur hunc,
695 q † priuat ipſum delinquentem dominio, & illud
transfert in perſonam eius cui pœna applicatur,
ut tradit Bart. in l. poſt contractum, 3. col. nu. 12.
uer. ſecundum tp̃s, quem ibi ſequitur Caſt. ubi di
696 cit, q † non ualet alienatio per delinquentem, ét
ante ſententiã, qñ pœna ipſo iure infligitur, quia
dominium amiſit, & idem tradit ipſemet Bart. in
l. commiſſa, de publican. in l. Imperator, de iure fi
ſci, & in l. ſi debitor, ff quæ in frau. credit. & ſequi
tur Felin. in d. c. Rodulphus, nu. 38. & Crot. in d.
697 §. qui præſens, 3. effectu, nu. 6. immò † talis delin-
quens tenetur ét fructus præceptos reſtituere, ut
per Ang. in Auth. de inceſt. nup. in princ. & latè
per Felin. in d. c. Rodulphus, nu. 38. & latius per
698 Crot. in d. §. qui præſens, 1. effectu, nu. 2. Et q † per
tranſlationem dominij cenſeatur à lege facta exe
quutio, tradit Bart. in d. l. ſi is cui, & in l. cum qui-
dam, 2. col. de leg. 2. Alex. in d. 11. limitatione, &
Iaſ. in d. 4. quæſt. in d. l. ſi inſulam, cum. n. pœna ip
ſo iure irrogetur à lege, lex ipſa cenſetur quantũ
in ſe eſt exequutionem feciſſe, ut per Bar. & alios
in d. l. ſi inſulam, licèt quia dẽt delicto cõſtare mi-
niſterio hoĩs opus ſit, quo declaretur ipſum tale
crimen commiſiſſe, & compellatur iuris remedijs
pœnam ſoluere ut oſtenſum fuit ſup. in 43. quæſt.
nu. 549. Secundo rñdetur, (& hoc fundamento ét
corroboratur d. cõis opinio) q dato, q exequutio
in his pœnis à lege facta nõ eſſet, & ſic ex iſto fun
damento cõis opinio ſuſtentari non poſſet, tñ alio
fundamento vr̃ ſuſtineri poſſe: nam habemus, q
699 † litis conteſtatio moræ purgationẽ impedit, d. l.
700 ſi inſulam, & ibi oẽs, ſed † inflictio pœnæ ipſo iure
imponitur, idem operatur qđ litis conteſtatio, er
701 go &c. Probatur: nam † hæres ex delicto defuncti
(niſi lite contra eum conteſtata) regulariter non
tenetur, l. vnica, inſ. ex delic. defunctor. §. pen. Inſt.
702 de temp. & perpet. act. ita qñ † ipſo iure pœna pe-
cuniaria à iure imponitur, ęt lite non conteſtata,
tranſit contra hæredes, Bart. in l. 1. 2. col. ff. de pri-
uat. delict. & ſequitur Crot. 4. effectu, nu. 7. in d.
§. qui præſens, & uide inf. nu. 791. & ita hos ca-
ſus ſcilicet litis conteſtationem, & inflictionẽ pœ
næ ipſo iure, parificat Bal. in Auth. habita, col. fin.
inf. ne fil. pro patre, quem ſequitur Alex. in d. 9. li
703 mitat. dicens, quòd † ſicut poſt litis conteſtationẽ
non admittitur pœnitentia, ita etiam ſi pœna ſit
ipſo iure a lege irrogata. Secundo principaliter
704 non uidetur obſtare, dum replicatur, quòd † con-
ueniẽs ante declarationẽ, has pœnas nõ incurrit,
vt no. Crot. in d. l. ſi inſulã, qa primo quo ad infa-
mię irrogationẽ & actionis priuationẽ, q̃ trahũt
ſecũ exequutionẽ, ut oſteſum eſt in 43. quęſt. ſup.
nu. 555. & ſeqq. hoc eſt falſum, quo uerò ad alias
pœnas, hoc ẽt uõ puto uerũ, & contrariũ tenet Fe
lin. in d. c. 1. nu. 42 de conſtit. dicẽs, q non requira
tur declaratio ad hoc, ut pœna incurratur, cum iã
ſit incurſa, ſed ad hoc, ut poſſint bona apprehen-
di, de quo ẽt fuit dictũ ſup. nu 693. Nã et ante de-
clarationem factã, reus dñium amittit, ut ſup. nu.
695. & fructus ſuos facere nequit, ut ſup. nu. 697.
qđ non eſſet, ſi in pœnã nõ incurriſſet. Bene verũ
eſſe fateor, q licèt reus dominio ipſo iure priuet,
705 & trãsferatur, ut ſup. tñ † nõ trãsfertur poſſeſſio,
ut tradit Bar. in d. l. cõmiſſa, in princ. de public. Se
cundò nõ obſtat, q hæc dictio, mox, admittat tpis
interuallum, quia nõ propter hoc deſinit eſſe ca-
non latæ ſententiæ, ut per Aretin. in d. § qui præ-
ſens, & per cõſequens ſit facta exequutio à lege,
vt ſup. latius dictum fuit in preced. quęſt. nu. 655.
Tertio principaliter non vr̃ obſtare rñſio ſup. fa-
cta, q ſit maior ratio in duabus ex his pœnis quã
in alijs, & ſic non habeat locum regula d. l. in hoc
iure, quia replicari põt, q nõ eſt maior rõ in his,
quam in illis, cum oẽs in ultionẽ periurij ſint im-
poſitæ, licèt de ſui natura illæ duæ trahãt ſecũ exe
quutionẽ, hę miniſteriũ hoĩs exigãt; Et q omnes
pariformiter determinatæ cenſeantur, probat il-
lud

Digitized by Google

706 lud uerbū, mox, quod in fine apponitur. nā † clau
ſula in fine appoſita refertur ad omnia præceden
tia, l. talis ſcriptura, ubi Doctor. de leg. 1. c. cauſam
quæ, & ibi not. de Reſcript. & illud uerbum, oīa,
707 nā † qui omne dicit, nihil excludit, l. Iulianus, in
prin. de leg. 3. l. à procuratore, inf. mandati, l. fi. de
pen. legata, & c. ſolitæ, de maior. & obediēt. Quar
to non vſ ēt obſtare, dum rñdetur ſup. ꝙ l. qui ea
mente, de furt. nō procedit in his quæ à principio
non ſunt pœnalia, per text. in l. ſi cum exceptione,
§. 1. qđ met. cauſa, quia etſi ex prædictis & infra di
cendis defendi poſſit iuramentum (ēt abſq; dolo
cōtrauenientis) purgationē moræ impedire, tanto
magis hoc procedit, ſi dolus interueniat quo caſu
his pœnis locus eſt, ut ſæpius dictum eſt: nam cū
708 † maleficium perfectè ſit perpetratum, ſi factū ſit
momentaneū, nō aūt ſucceſſiuum, (ut in hac ſpe-
cie) tunc purgationi moræ nō eſt locus, ut tradūt
Bar. Imo. Com. Alex. Iaſ. & Cror. in d. l. ſi inſulam,
6. quæſt. & Alex. d. conſ. 57. Perſpectis, col. fi. lib. 2.
per text. in l. 1. §. ſi rem, ubi ēt Bart. ff. depoſi. & in
c. 1. qđ iur. ſi. poſt alien. feud. uaſ. in recip. Non ob
ſtat d. §. primus, quia ibi non erat adhuc delictum
habitum pro perfecto & conſumato, prout hſ la-
ta ſnīa, & reo exiſtente contumace, §. hæc autem
actio, ead. lege. Secūdo, quia illud eſt de natura il-
lius actionis, ꝙ mora poſſit purgari, at caſus nſ di
uerſus eſt, quia ſumus in delictis perpetratis &
perfectis, quo caſu regulare eſt, morā purgari nō
poſſe, d. § ſi rē, & d. c. 1. qui nōr ēt loqui in his quæ
à principio nō ſunt pœnalia. Quinto non vſ obſta-
re obiectio facta fundamento Iaſ. de iuramento,
quia etſi iuramentū deciſorium hoc impediat, ita
ēt dēt impedire promiſſorium directè ordinatū
ad obligandum, per ea quæ dicta fuere ſup. in 4. q.
nu. 57a. cū duobus ſeqq. licēt iſta rñſio ſit minus
realis, Sexto non vſ obſtare, dū replicata contra
rñſionem datam per Iaſ. ad l. ſi. inf. de non numer.
pecun. ꝙ ibi pp cōfeſſionem erat conſenſus, quia
709 ibi confitens † iuratus, cenſetur cōfiteri, & ſe obli
gare ſpe futuræ numerationis, & ſi pecunia nume
retur, ut ibi inquit gloſ. & in c. quemadmodū, de
iureiur. in 1. glo. magna, & ppea ſi nō numeretur,
deficit conſenſus, quo deficiēte, nihil operatur. &
ita illum text. intelligit Bart in d. l. ſi quis pro eo,
8. membro, de fideiuſſ. vt Iaſ. recte rñdet, in d. l. ſi
inſulā, 5. quæſt. de quo fuit dictum ſup. nu. 284. &
651. ubi uideas, Nō obſtat Regula, ꝙ iuramentū
dēat regulari ſm naturam actus, quia regulariter
710 cōtrariū eſt uerius, quia immò † alterat naturam
contractus, ut per Moder. maximè Iaſ. in d. l. ſi cō-
uenerit, in prin. & in l. ſi pecuniā, col. pen. de cōd.
cauſa data, cū alijs ſup. adductis, d. nu. 284. & 651.
Vñ, cum contractus ſit perfectus, & cōſenſus par
711 tium non deficiat (qui qñ † cognoſcatur deficere
declarat Alciat. d. c. cū contingat, nu. 184. & 189.
712 vbi eſt uidendum) † iuramentum extendit uires
ſuas ad omnia iura quæ ex illo facto & contractu
deſceodūt; Et propterea cūcludit Bar. in d. Auth.
Sacramenta puberum, col. penult. in l. ſciendū, de
uer. obl. & in l. ſi duo patroni, §. idē Iulianus, de iu
713 reiur. q † iuramētum minoris tollit beneficiū re-
ſtitutionis in integrū, licèt ipſe minor de eo non
fuerit certioratus, et cū eo tranſeunt magis cōiter
Doct. in d. locis, licèt nonnulli teneant opin. Dini
huic contrariā, de quo p Alcia. ſuo tract. pſumpt.
1. reg. pſumptione 42. Et idē tradunt Doct. in d. l.
714 ſciēdū, † in muliere nō certiorata de Velleia. quæ
715 in contractu iurauit, nā † ſatis eſt, ꝙ fuerit in gene
re cogitatum, l. ſub prætextu, la ſeconda, ſup. eod.
716 & ita tradit Alex. cōſ. 14. nu. 18. uol. 6. Et † iuramē
to appoſito, cenſetur ſaltem adeſſe cōſenſus in ge
nere, ideo iuramentum operatur uires ſuas, arg. l.
qui iure militari, ff. de milit. teſt. Imo. in c. 1. col. 7.
de cōmod. Moder. in l. ſancimus, ioſ. de teſtamēt.
Cror. in l. 1. §. ſi qs ita, in fi. 2. lectura, de uerb. obli.
De quo ēt dicetur inf. 3. quæſt. n. 758. Et ex his ēt
tollitur arg. Croti, qđ facit pro Beſut. de natura a-
ctus confirmatorij, quia iuramentum nedū confir-
mat contractū, & illi dat robur, ſed ēt eius naturā
alterat, ut ſup. oſtēſum eſt, nec eſt hoc mirū: ꝙ iu-
717 ramentū moræ purgationem impediat, cū † mul-
ta alia maiora operetur quorū aliqua tanguntur
per Guid. Pap. in d. cōſ. 31. nu. 4. cum ſeqq. & ipaſ
ſim à Doct. in multis locis. Octauo nō obſtare vſ
primū fundamentū Alciat. quo ipſo mouetur ad
tenendum opinionē Beſut. extra caſum huius le-
gis quia etſi iuſm admittit æquitatē, tñ ipſo in cō
718 tractu appoſito impeditur moræ purgatio, nā † cō
tractus bonæ fidei ēt admittūt æquitatē, § in bonæ
719 fidei, Inſt. de action. immò † in eis exuberat æqui-
tas, Bar. in l. 4. §. Cato, 3. & 5. oppoſitione, de uer-
720 bor. oblig. & tamen † ſi in eis eſt appoſita dies &
pœna, ſicut in ſtricti iuris iudicijs, impeditur mo
ræ purgatio, ita tradunt Imn. Rom. Com. Alex. &
Iaſ. in d. l. & ſi poſt tres, col. fi. ſi quis caut. Alex. d.
cōſ. 106. col. 3. & 4. 3. vol. quicquid tenuerit Bal.
in l. cum allegas, 6. oppoſitione inf. de vſuris, &
721 mouentur: quia † in cōtractibus bonæ fidei maior
fides & obſeruantia dēt præſtari, q in cōtractibus
ſtricti iuris, ut l. eleganter, in prin. ff. de dolo & in
l. 3. § fi. per Soc. in uerba l. dolo, uel metu, inf. de inu
tili ſtipulatione, cū alijs ibi allegatis per eos. Sic
in caſu noſtro, quia iuſm (ut ſup. dictū eſt) alterat
722 naturā cōtractus, & efficacius obligat, nam † obli
gat præciſè ad factū, ut per gloſ. in l. ſi pecuniam,
in prin. in glo. paruula, de cōdict. ob cauſ. & dictū
fuit ſup. nu. 722. & tradit Alex. conſ. 89. nu. 5. lib.
723 7. Item † iuſm debet impleri in forma ſpecifica, c.
ad noſtrā, il primo de iureiur. Bart. & alij, in l. am
plius non peti, ff. rem ratam hēri, & hſ per Iaſ. in
d. l. ſi conuenerit, in prin. 1. limitatione, de iuriſd.
om. iudic. Nec huic rñſioni vſ obſtare arg. Croti
in d. l. ſi inſulam, tenentis limitationem Bal. in d.
724 l. cum allegas, ſ. ꝙ ex quo † in bonæ fidei iudicijs ci
tius mora cōtrahitur, q̄ in ſtricti iuris iudicijs, ita
dēt citius purgari poſſe, per reg. l. eū qui, in prin.
de iureiur. qđ oſtendit per text. in c. potuit, locati,
iuncta l. 2. inf. de iure emphit. quia rñderi poteſt,
non procedere, quia d. c. potuit, loquitur de iure
Canon. quo conceditur purgatio moræ, non de ci
uili, quo impeditur: & ſic illud non accidit ut pur
getur ibi mora, ex quo citius incurſa eſt, ſed quia
de iure Canonico ita in oibus conceditur, c. iuam,
de pœn. qđ diuerſum eſt de iure Ciuili, Doct. in d.
l. ſi inſulam, Præterea, ꝙ iuſm moræ purgationem
impe-

725 impediat, probatur. Nam ſi † virtute iuramenti
quis ét abſq; interpellatione irregulariter conſti
tuitur in mora, ut eſt cõis opinio Doctorum in c.
breui, de iureiur. Spec.tit. de aduoc.§ 1.uerſ.ſed
nunquid, Iaſ. Dec. Alciat. in l.qđ te, ſi cert. petat.
quanto magis det impedire eam contractam pur
gari poſſe. Vltimo nõ obſtat rñ Alciat.q iuſm tta
hete ſoleat rem ad forũ eccleſiaſticũ, in quo mo-
ta purgari põt de quo dicetur inf.nu.732.quia rñ
decet, q in caſu huius legis ex quo lex punit per
726 iurum, † iudex laicus declarare põt reũ incidiſ-
ſe in piurũ, ut tradit Roman. Sing. ſuo 420. Ego
enũ Magnificis Dñis ubi dicit, ita dixiſſe, licẽt qui
dã ignotãtes & beſtioli, de hoc dubitarent. ſequit
Felin in c.cum ſit, nu.7.limitatio 4 de foro cõpet.
727 & idem † qñ agitur ad pœnã periurij, ét laicus iu
dex eſt competens ſicut & eccleſiaſticus, c.nouit,
de iudic. iuncto c.Rex dẽt, 23.quæſt.5. Feli, in d.c.
728 cum ſit, 2.limitatione, qđ de plano procedit, † qñ
liquet quẽ deieraſſe, ſecus ſi ſit dubium, quia tũc
adeundus eſt iudex eccleſiaſticus, c. venerabilẽ, de
elect.c.quanto, de iureiur. Rom. & Felin. in locis
præallegatis. Et dicit Bal. in l.1.col.2 inf. de oper.
729 libert. q † Canoniſtę dicunt, q in dubijs ſpiritualı
bus eccleſia cognoſcit, & quicquid eſt dubiũ, tra-
hunt ad ſuum molẽdinum. Et q hęc cognitio per
tineat ad iudicem ſecularem, tradit ét ipſemet Al
ciat. ſup. in 4.pag. de quo dictũ fuit, ſup. in 2.q.nu.
26. & ſeqq. Et his vr fuiſſe defenſam cõem opi-
nionem quæ proculdubio in caſu huius legis pro
cedit, in quo.i. dolus exigitur: nam cum purga-
tio moræ fundetur ſuper æquitate, d l.ſi ſeruũ, §.
730 ſequitur, de uerb.obli. † non eſt ad eam admitten
dus delinquẽs, quia ei æquitas ſeruanda nõ eſt, l.
bona fides, in prin. depoſi. tradit Crot. in d.l.ſi in-
731 ſulam, nu.6.licẽt in cõtrarium faciat, q † æquitas
ſit ſcripta in iure quę cẽſetur ius cõe, Imo. Roma.
& Crot. in d.l.ſi inſulam, quia videmus ét pp pe-
riurium quem priuari multis à iure cõr conceſſis,
vt hac lege. Extra caſũ aũt huius leg. negari non
põt, quin dubiũ ſit, poſſe morã purgari iuramen-
to non obſtente, cum cõis opinio tota fundetur
in hac lege, cuius pęnæ ſibi locum non uẽdicant,
niſi contra doloſum, ut ſæpe dictum eſt: in practi-
ca rñ credo fore difficile obtinere contrariũ. Li-
mita rñ hãc cõem concluſionem non procedere
732 de æquitate Canonica, ſm quam † poterit mora
purgari, gloſ. in c.apud miſericordem., per illum
text. 32.q.1. quam dicit ſingularẽ Rom. d. Sing.
444. Bal. in l.qui crimẽ, q.11.inf. qui accu. nõ poſ.
Butt. & Imo. ſ c.dilecti, de arbitr. Alex. Iaſ. & Alc.
hic, Facit d.c.potuit, locati, & d.c.ſuã, de pœnis, li-
cẽt Alex. in d.l.ſi inſulã, 12.limitat. putauerit hoc
procedere in foro pęnitẽtiali, nõ contẽtioſo, p iu-
ra per eũ allegata, quia ét in foro contentioſo hoc
733 ſeruaretur: qđ declara, non hẽ locum † qñ aduer
ſarius damnum paſſus fuerit ob moram rei, quia
cum talis purgatio fundetur in æquitate, & æqui
tas ceſſet ſi alter ex contrahentibus ſit damnifica
tus, non eſt locus tali purgationi, ut oẽs cõcludũt
in d.l.ſi inſulã, in terris igitur tpaliter Rom. Põt.
ſubiectis, hęc limitatio procedit, ſecus uerò in ſob
d.tis Imperatori, vt dictũ fuit ét ſup. in d.quęſt. 2.
734 nu 31. Limita ſecundo, non procedere, qñ † quis
iuſto impedimento uel iuſta cauſa impeditus fue
rit, quo minus iurata præſtaret, Imo. & Angel. in
735 d.l.ſi inſulam, Dec.cõſ.138.col.fi.nã † iuſta cauſa
excuſat à mora, & in eius ſequelam, à periurio, l.
2.ſi quis caut. l.fin. qui ſatiſd.cog. & tradit Alciat.
736 hic. Limita tertio, ſm Alciat. hic, qñ † factum pro
miſſum fuit, quia purgando magis adimplere vr
qđ intereſt præſtare, l.ſi pecuniam, ff.de cond. ob
737 cauſ. & ideo cum † purgatio verbis iuramenti nõ
aduerſet, dẽt admitti, iuxta notata in c.ex parte,
de cler. non reſid. qđ declara, ut in ſequẽti limita-
tione, ſ. qñ ius actoris non eſt factum deterius, ſe-
cus ſi ſit factum deterius, ut quia fundum aliena-
uit, quo caſu facto ſuper ipſo faciendo non eget,
ut per Doctor. in d.l.ſi inſulam. Limita quarto
738 & ultimo, qñ † ius actoris non eſt factũ deterius, l.
mancipiorũ, de opt.legat. Bald. Ang. & Imo. in d.
l.ſi inſulã, ubi Alex. vndecima limitatione.nu.33.
& 34.& hr in d.l.ſi poſt tres, & latè tradit Iaſ. in l.
2.29.q.n.73.& ſeq.inf.de iure emphit. ad quæ eſt
recurrendum, quia ſat de hac materia dictũ fuit.

QVÆSTIO L.

739 QVæro, nunquid uirtute iuramenti ita † debi
tor obligetur ut teneatur accedere ad cre
ditorem diuerſi fori ad debitũ ſoluendũ, aliàs has
pęnas incurrat? Et decidit Alex. q non, in cõſi. ſuo
aliàs allegato. 92. Perſpectis 6. col.1.vol. Pro quo
740 facit, quia hoc eſt regulare, q nõ † teneatur defer
re rem ſoluẽdam debitor ad domum creditoris,
ſi ſunt diuerſi fori, ut per Bart. poſt gloſ. in l. item
illa, in prin. de conſtit. pecun. cum alijs latè tradit.
per Iaſ. in d.l.2.37.quæſt. infra de iure emphit.

Deputabuntur eis qui intemerata pacti iura ſeruauerint.

QVÆSTIO LI.

741 SEd cum & † res & pęna peti nõ poſſit, l.apud,
742 §.Labeo, ff.de doli exce. niſi ſit appoſita † Clau
ſula, Rato manente pacto, l.cum proponas, ſupra
eod. & l qui fidẽ, ff eod. quo hic obſeruãs pactum
& rem & pęnam, & tot alia cõmoda cõſequitur.
Et Bar. quem cæteri hic cõiter ſequuntur, poſt gl.
in uerb. proprietate, rñdent hoc odio periurantis
743 conſtitui. Et ſic not. ex hac lege † iuſm hre uim il-
lius Clauſulę, Rato manente pacto, de qua in d.l.
cum proponas, & l.qui fidem, & idem utrobique
not. Doct. Idẽ tradit Abb. i c.per tuas, penult. col.
de arbitr. refert. Felin. in c.ad noſtram, ſub nu.12.
de iureiur. Guid. Pap. d.cõſ.31.nu.4. & Iaſ. in §.itẽ
ſi quis poſtulãte, nu.15.uerſ.10. Inſtit. de action.
Limita tñ hanc concluſionem nõ procedere in cõ
promiſſo facto in arbitrum ét iuramento interue
744 niente, quia ſoluta pœna, † poteſt recedi à iudi-
catis, Authen. decernit ius, & ibi Bald. 2.notab.
ita hanc legem limitat. infra de arbitr. & ſequun
745 tur Alex. & Iaſ. hic, de † cuius Authen. intellectu
uidendi ſunt Canon. in c.2 de arbitris.

QVÆSTIO LII.

746 QVid ſi contractus in uim tranſactionis vale
re non poſſet, ut quia † ſit de re liquida, uel
poſt rem iudicatam, ut l.ſi cauſa cognita, ſup. eod.

& habe.

Digitized by Google

& hr in l.poſt ré iudicatum,ff.eod.in l.eleganter,
747 de condict.indebiti,an† virtute iuramenti valeat
in uim pacti?Et Bar. quem cõiter ſequũtur Doct.
hic tenet ualere,'per text.in l.cũ pater,§.filius ma
trem,de leg.2.licèt Bald.& Fulgoſ.dubitét.idem
tradunt.Ang.Alex.Iaſ.& Alciat. in d.l.ſi cauſa co
gnita,Ang.in l.ſi vnus,§.pen.de pact. idem tradit
Iaſ.in d.§.item ſi quis poſtulãte,nu.14.verſ.9 vbi
748 enumerat † plures deciſiones Doct. plures caſus
decidẽtium per d.§. filius matrem. Felin.in c.cum
ſuper,nu.9.in fi.de offic.deleg.idem tenent Alex.
Iaſ.& alij,in d.l.elegãter, in prin. de cond.indeb.
Ang.conſ.59.Quidam paterfamilias,2.col.& idẽ
Alex.& Iaſ.in l.1.§.ſi qs ita,de uerb.obl.& Iaſ. in
l.eam quam,1 1.col.inſ.de fideicom.Confirmatur
749 dicta cõis concluſ.quia† iurm importat Clauſulã,
Si non valet ut ago', ualet ut ualere põt oĩ melio-
ri modo,d.§.filius matré,quã concluſionem ultra
ſup.allegatos tenet Bar.in d.l.ſi quis pro eo,8.mẽ
bro,de fideiuſſ.& in d.§ filius matré,idem Bart.&
cõiter cęteri,in d.l.1.§.ſi quis ita,ubi Crot.2.lectu
ra,in fi.de uerb.oblig. Aret.cõſi.21.Diligenter &
maturè, & conſ.28. Diligenter aĩaduerſis,4.col.
Guid.Pap.d.conſ.31.nu.3.Alex. conſ.12. Viſo in-
ſtrumento,col.fi.1.vol.& cõſ.32.In cauſa exequu
tionis,in fi.4.uol. Mattheſil.Notab.56. Nota hãc
regulam Soci.in l.frater à fratre, num.36.de con
dict.indebiti.Felin.nu.9.& Dec.nu.11.in c.cũ ſu-
per,de offic.delegat.Curt.ſen.conſ.1.nu.9.Alcia.
in d.c.cum contingat,nu.164.& Io.Duran.in ſuo
tract.de arte teſt.tit.10.Cantela 1.nu.5.Dubitant
tamen Bald.& Fulgoſ.hic,de hac 1.concluſ. Bart.
750 quia ut inquit Bal.& ſequitur Fulgoſ.† text.in d.
§.filius matrem, non procedit , qñ defectus eſt in
ſubſtantia , licèt ſecùs ſit , qñ & in ſolennitate,&
ppea videtur ſtandũ regulæ,l.ſi ego, & l.non oĩs,
ff.ſi cert. petat. Præterea,& ſcdo , ſequeretur ſm
Fulg.hic , ꝙ trãſactio ſeu compromiſſum factum
poſt rem iudicatã , ualeret pp iurm in vim pacti ,
licet non ualeat ut tranſactio uel cõpromiſſum,l.
poſt rem,ff.eod.qđ vr dubitabile , ſm eum , quia
751 † dẽt eſſe de re certa, & gratuitum,l.1.ff.eod.qđ
non eſt in caſu præmiſſo. Eandem opinionẽ cõn-
tra Bart.hic expreſſè tenẽt Rom.& Aret.in d.§.ſi
quis ita, quos vr ſequi Crot.ibi,9. concluſ. nu.22.
752 1.lectura.Et mouẽtur vltra prædicta,quia† iurm
hẽt uim iudicijs,l.nam & poſtea,§.ſi is,qui rpali ,
& l.qui iuraſſe,§.fi.& l.tutor, in fi.ff.de iureiur.&
753 in iudicio,†actus ſi nõ ualet ut tranſactio, nõ ua-
let ut pactum, ut probatur in l.ſi quis ſuus,inf.de
repud.hæred. ergo ſimiliter non ualebit trãſactio
iurata, & ita ẽt arguit Rom.in conſ.517. In caſu
propoſitæ cõſultationis.& Alciat.in d.c.cum con
tingat,nu.160.Confirmat̃ hęc cõcluſio ſm Aret.
in d.§.ſi quis ita,per ea quæ notat Ang.qui tenuit
hanc parte ſm eum,in conſ.ſuo 99.licèt illud cõ-
754 ſilium non inuenerim in libro meo,quia† tranſa
ctio quæ non ualet vt tranſactio, nõ ualet ẽt ut pa
ctum ſimplex,cum ſit contra uoluntatem tranſi-
gentis,qui non eſſet ius ſuum remiſſurus,niſi poſ
ſet conſequi ſibi debitum ex tranſactione , per a-
755 ctionem,† pactum.n.nudum nõ ualet ad actionẽ
conſequendam ſed ad retentionem,l.ſiue apud a-
cta,in fi.cum ibi notat.ſup.eo.Et ẽt ex hoc reſulta
756 ret inæqualitas,†(quæ nõ admittitur in cõtracti-
bus,l.cũ emptor,in prin.ff.de reſcind.vend.) quia
ille cui remittitur ut aliquid ſoluat, eſſet tutus ex
ceptione,& remittẽs actione careret,& ſic ius ſuũ
conſequi nõ poſſet: Et propterea dicit Aret. ꝙ in
caſu,ꝙ ab utraq; parte fieret remiſſio,ita ꝙ vtriq;
parti eſſet conſultum pacto , forte poſſet tolerari
opinio Bar.licèt opinio Baldi forte de iuris ſubtili
tate ſit melius fundata,quia regula eſt pro eo . Et
757 ꝙ† iurm(qñ eſt defectus in ſubã ut hic ĩquit Bal.)
non operetur dictum effectum , ut actus,ſ. valeat
oĩ meliori mõ quo ualere poteſt tradit Rom. cõſ.
prædicto 517. col. penult. & ſequuntur Felin. &
Dec.in d.c.cũ ſuper, de offic.deleg.nam non ſup-
plet defectũ conſenſus,vt ibi per eos,& per Aret.
in conſ.24 Quatuor dubia,col.2 aliàs allegato. A
cõi tñ opinione non arbitror eſſe recedẽdum, pp
hæc obiecta,quæ non vñt obſtare . Et primo, non
obſtat ꝙ defectus ſit in ſubſtãtia ſeu materia quo
caſu,d.§.filius matrę,non vr procedere quia(omiſ
ſa rñſione Alex. hic quẽ ſequitur Iaſ.) rñderi põt
vt rñdet Alciat.in d.c.cum contingat, nu.184. ꝙ
758 † qñ defectus eſt in materia,ut quia res nõ ſit cõ-
mercii noſtri,uel reſultet impoſſibilitas iuris, uel
facti,tunc verum eſt ꝙ iurm non facit ualere actũ
oĩ meliori modo:ſecùs,ſi defectu materiæ aliud eſ
ſet:quia tunc ſuſtinetur in eum modum in quem
valere põt,dũmodo accedat conſenſus , qui in ca-
ſu noſtro accedere cenſetur,cum ſaltem in gene-
re cenſeatur de pacto cogitatũ fuiſſe,l.qui iure,ff.
de teſt.de quo ſup.dictum fuit in 3.præced.quęſt.
759 nu.716.nã † tranſactio generaliter accepta, põt
cõprehendere qđcunque pactũ per qđ à lite rece
datur,dato, quòd nõ ſimus in cã dubia, l.2.ff.eod.
gloſ.in l.1.§.1.uerbo tranſigendi,de pact.& decla
rat Ant.de Alex.in d.l.cauſa cognita.Ang conſil.
240. Punctus eſt. Rom.d.conſ.517. antepen.col.
2.Aret.conſ.33.Conſultatio,ultimo dubio,quos
ſequit̃ Alciat. in d.c.nu.185. Et per hæc tollũtur
fundamenta Baldi & Fulgoſ.hic,ac tenentiũ,d.§.
filius matrẽ,non procedere qñ eſt defectus in ſub
ſtãtialibus, quia illud procedit,qñ deficit oĩno cõ
ſenſus qui eſt de ſubſtantia qui non deficit in hoc
caſu , ex quo in genere potuit cogitari de pacto
qđ gñaliter ſub trãſactione cõprehẽditur ut ſup.
Tertio non obſtat ꝙ iurm hẽat ſe ad ĩſtar iudicij ,
qđ tñ nõ operatur dictum effectũ: quia rñdetur ,
760 primo,ꝙ † iurm cõfirmatorium uel promiſſoriũ
nihil cõe hẽt cum iudicio,licèt iurm delatũ à par-
te parti ſic,ut not.Iaſ.in l.ſi pecuniã,col.8.de cõd.
cau.data.Dec.in c.1.de iudic.Crot.in d.l.ſi inſulã,
5.quæſt.& Alciat.ſup.textu,in uerbo,mox,& fa-
ciunt dicta ſup.in 43.quæſt.nu.587. cum duobus
ſeqq.& in 49.quæſt.nu.673.cum tribus ſeqq.Se-
cundo,quia dato ẽt ꝙ iurm hoc,& iudicium æqui
761 pararent,tñ† argm̃ nõ procedit,niſi in æquipara
tis à iure,nõ aũt in eis in quibus diuerſimodè ſta-
tuitur uel diſponitur, ut tradũt Doct.in c.1.de ſo
lut.not.Euerard.in loco à ſimili,in d.ſuo tractatu
762 loco 60.col.2. Tertio†argm̃ nõ procedit à ſimili,
data

data diſſimilitudine, ut in caſu noſtro, etiā parua,
Butr. c. fin col. 50 in Repet. de conſuet. & tradūt
Doct. in c. translato, de conſtit & not. Euerard in
loco præallegato. Quarto principaliter nō obſtat
ratio Angeli relata per Aret. ut ſup. quia cum ſal
tem in genere cenſeetur cogitatum de pacto qđ
ſub tranſactione cōprehenditur, ut ſup. eſt tranſi-
genti imputandū quare ius ſuū remiſit, & ſibi nō
proſpexit, ut ēt hoc caſu ſibi promiſſum cōſequi
poſſet, qđ quidē expreſsè paciſcendo fieri potuiſ-
ſet, ſaltem accedēte ſtipulatione. Nec obſtat ꝙ ſe-
quitur inęqualitas in contractibus non admitten
763 da, qa† ēt inæqualitas toleratur qñ pars cōtrahit
cum perſona quæ obligari nō pōt, l. neque, infra
de contrah. & committ. ſtipul quem text. ibi not.
764 Bal. pro ſtaturis† impedientibus mulieres contra
here, quia intelligitur de contractibus damnoſis,
non de utilibus. Ad idem facit tex. in l. non eo mi
765 nus, vbi Iaſ. inf. de procurat. nā† hoc caſu pōt clau
dicere cōtractus, l. Iulianus, §. ſi quis à pupillo, ff.
de action. empt. Et ppea cum tranſigens nouerit
766 tranſactionē non ualere niſi in uim pacti, †(qđ a-
ctionem producit, ſed ad retentionem proficit, ut
ſup nu. 755. & tradit Alex. in d. cōſi. 12. vlt. col. 1.
uol. & ſequuntur. Soci & Alc. nu. 50. in d § ſi quis
ita, quicquid tenuerit Abb. in d. c. cum contingat,
col. pen. uerſ. ſeptimus caſus,) eſt ſibi imputandū,
ſi ius ſuū remiſit, ſicut imputandū eſt contrahēti
cum minore qui obligare, & non obligari pōt, iu
ribus ſup. allegā. Secundo, & melius rñdetur, ꝙ
hæc obiectio eſt contra caſum. l. cum proponas, la
ſecūda ſup. de pact. aliàs allegatę, iuxta declaratio
767 nem Bal. ibi, in prin. quia taliter† ius ſuum remit
tēs, & ſi pacto nullam actionem hēt ad creditum
ſuum petendum ſibi promiſſum in tranſactione,
tñ pōt ad actionem ueterem redire & ea agere cō
tra aduerſarium, qui trāſactione ſeu pacto defen-
dere ſe non poterit, ex quo promiſſa nō obſerua-
uerit, d. l. cum proponas, ubi Paul. Dec. & alij, hoc
notant. Et remanet defenſa cōis opinio. Quam tñ
limitat Ang. conſ. 94. Cū lis & quęſtio, col. penul.
768 non procedere, qñ† pars tranſegit nō uiſis & co-
gnitis verbis teſtamēti, iuxta l. de his, ff. eod. quia
tunc ēt non ualeret ut pactū. Qđ declare procede
769 re, qñ† oīno conſtat ꝙ tranſigens nō hēbat noti-
tiam teſtamenti, ſecus uero, qñ eſt renunciatum
eum uiſo, d. l. de his, quia tūc procedit cōis opinio
quæ eſt in contrarium, in d. c. cū contingat, & per
Iaſ. in d. l. de his, & ita declarat notabiliter Alcia.
in d. c. nu. 194. & 195. ubi ſoluat dictū Ang. in d.
conſ. qui tenuit infm hoc caſu non validare cōtra
ctū tranſactionis, licèt contrariū uideatur tenuiſ-
ſe in conſ. 59 ſup. allegato. Sed pōt à cōtrarietate
ſaluari, quia primū procedit, qñ conſtat partem
tranſigentē ignoraſſe uerba & tenorem teſtamē-
ti; ſecundo qñ de ipſo teſtamento apparet in tran
ſactione fuiſſe habitam ſcientiā per tranſigētem,
quo caſu procedit cōis opinio ut ſup. Quibus aūt
770 caſibus procedat d. concluſ. † ꝙ iurm facit ualere
actum eo mō quo ualere pōt, d. §. filius matrē, &
qūo limitetur, uideas latè Alcia. hoc tractantē in
d. §. ſi qs ita, a nu. 44. uſq; ad nu. 53. & latius in d.
c. cum contingat, incipiendo a nu. 159. & in ſuo
tract. præſumpt. 3. reg. præſumpt. 34.

QVAESTIO LIII.

771 SEd nūquid† oēs hę pęnæ parti applicētur uel
fiſco? & text. hic vſ clarus ꝙ parti ſint applicā
dæ, qđ tenet gloſ hic, in verſ. ſeruauerint, per tex.
in l cum par, §. illi, ff de reg. iur. & idem tenet Bal.
hic, in 7. notab. allegat. text. in l. arbiter intra, ff. de
arbit. & not. in l. q fidē, ff. eod. & ſequūtur cōiter
772 oēs hic, † nā fiſco pęnæ cōuentionales non acqui
rūtur, niſi de eo in cōtractu ſit facta mentio, l. 1. in
prin. ibi, uel pœnā fiſco ex contractu priuato, ff. de
773 iure fiſci, & Bal. hic, immò niſi† ſtipulatio interue
nerit Notatio prò fiſco recipiente & ſtipulāte, ut
poſt Din. tradit Bar. in d. l. 1. ad fi. prin. Et ꝙ hic dř
774 de pęnis cōuentionalibus hēt† locum ēt in legali
bus, qñ actio parti cōpetit, l. ſi cui, de uerb. ſignif.
& l. 3. ff. de ſepulch. violat. Bart. in l. agraria, ff. de
term. moto, & eſt cōis opin. Doct. poſt gloſ. in uer
bo quingentorū, in l. ſi quis id qđ, in prin. aliàs al-
legata, ubi Alex. latè & Socin. ff. de iuriſd. omn. iu
775 dic. ubi tractāt, † an pęna fraudantiū gabellas, ga-
bellarijs cōductoribus, uel fiſco applicet: & repro
bata opin. Ang ibi, tenēt cōductorib. in dubio ap
plicari dře per iura ibi adducta, ad quæ te remit-
to, cum nihil hēant cōe cum materia huius legis,
776 Quid modo† in pęnis à teſtatore impoſitis, videas
Bar. in l. vxorem, § hřs, de leg 3. cum alijs remiſſi
uè allegatis per Alex. & Iaſ hic, quibus addas Io.
Dni an. d. tracta de teſt. tit. 3. de liber inſtit. uel ex
hæred. Caut. 4. nu. 1. vbi plures allegat.

QVAESTIO LIIII.

777 QVid† ſi is cui actio ad haſce pęnas compete
bat reſiduum contractus adimplēdi cauſa
ſimpliciter recepiſſet, an his pęnis renunciaſſe cē
ſeatur, & nonnulli ſunt, qui (ut refert Alciat. hic)
tenuerunt ꝙ ſic, quam ſententiam ipſe ut æquiſſi
mam vſ ſequi, per l. poſt diem, ff. de lege cōmiſſo
ria ad idem facit l. cōmiſſorię, inf. de pactis inter
empt. & uēdit. Sed licèt nō negauerim hāc opin.
ęquiſſimam eſſe, tñ contrariam in pūcto iuris ue-
riorem & tenendam, quæ fortè ſeruaretur in pra
ctica eſſe arbitror: nā quo ad iſtas pœnas legales,
778 clarū eſt, † per receptionē ſortis nō eſſe remiſſas,
779 l. ſi ꝓ fure, §. 1. ff. de cōdict. furt. & idē quo ad† pę-
nam conuentionalem appoſitā rato manente pa
cto, d. l. qui fidē, ff. eod. uel ſi eſt iuratum, (qđ idem
eſt, ut ſup. in 3. prox. quæſt. nu. 743.) Bart. Bald. &
cōiter oēs, in l. fi. ff. de eo qđ certo loco. Alex. conſ.
206. Viſo, col. 1. & 2. 6. uol. Ex quo. n. tales pœnæ
nō ſunt cōtractus acceſſoriæ, & poſſunt peti de p
ſe, pro eiſq; cōpetit actio parti obſeruanti, nō cen
ſetur eis tacitè renunciatū per receptionē ſortis,
ut ibi tradūt Doct. Non obſtat contrarium de d. l.
poſt diem, & l. cōmiſſoriè, quia iſta remedia quæ
ad rem & ad haſce pęnas competunt nō ſunt cont
traria, nec electione tolluntur, cum ueniant ex di
uerſa cauſa, quia ſortis petitio uenit ex cōtractu:
pœnarum aūt exactio ex contumacia & dolo non
obſer-

Digitized by Google

780 obſeruantis. Sed in contrarijs iuribus erat † cōtra-
rietas uelle rē & precium, l. unica, ad fi. inf. ſi ſer.
extet. & ita (licèt ad aliud propoſitum) trādēt Iac.
Butr. & Alber. in l. 2. inſ. de iure emphit. quos ibi
refert Iaſ. 49. col. uerſ. & ſi contra iſtā concluſionē
781 extra oēm difficultatem eſſet † recipiens, ſi prote
ſterut recipiēdo ſortem nolle ſibi in iore quæſito
quo ad haſce pęnas præiudicare: quia tunc nō cē-
ſeretur eis vllo mō renūciatū, per notáta per Bar.
& cōiter oēs, in d. l. fi. vbi latè Iaſ. cōcludētes ēt in
782 † acceſſorijs tali caſu ius recipiēti cōſeruari. Sequi
tur Aret. conſ. 9. Elegantér, 2. dubio & faciūt not.
per Alex. in cōſ. 120. Maturè digeſtis, col. fi. 2. lib.
faciuntque etiam quæ not. cōiter Doctor. in d. l.
2. vbi Iaſ. 43. col. cum ſeptem ſequentibus. & Iaſ.
783 in d. l. fi. ꝙ † dominus recipiendo Canonē ab em-
phiteuta, qui per triennium ſoluere ceſſauerit,
cum proteſtatione, quòd ius ſuum ſaluum ſit ſu-
per caducitate, ꝙ tamen tali receptione non ob-
ſtante, poterit poſtea emphyteutam expellere.

QVÆSTIO LV.

784 SEd nunquid pęnis huius legis afficiatur † hęs
iurantis, & Paul. de Caſt. conſ. 67. Viſis & con
ſideratis 2. col. tenet ꝙ ſic, & idem ante eū tenuit
Ang. conſ. 233. Ex themate, in princ. quos allegat
& ſequitur Curt. iun. conſ. 110. nu. 16. alias eſt cō
ſil. Ang. 95. ut refert Alcia. hic, (licèt neutrū inue
nire potuerim cōſ. 329. Teſtator, ſed nunc inueni
& eſt. conſ. 326. & uide eundem. Sed Alcia. hic ad
785 fin. not. diſtinguit, nā † aūt ex delicto ſui auctoris,
qui ipſe non obſeruauit, cōuenitur hęs, & ipſum
ad pęnas huius legis tanq̄ pecuniarias teneri, tra-
dit, l. 3. § qd aūt, ff. qd quiſq; iur. inſamē tū ipſum
786 nō eſſe cenſet, cū † infamiæ irrogationis pęna, per
ſonam autoris non egrediatur, l. Caius, in fi. ad Sil
lan. Aut ipſe hęs ex proprio delicto cōuenitur, &
nulli huius legis pęnis locū eſſe arbitratur: quia
787 cum † hęs ipſe non iurauerit, non pōt ut periurus
788 puniri, c. veritatis, de iureiur. Quantū verò † ad ob
ſeruationem contractus attinet, reuebitur, c. à no
bis, il ſecondo, in fi. de ſent. excom. quia talis iura-
789 menti † effectus, ad hędem tranſit, allegat Ang. &
Paul. in dictis ſuis conſilijs & Modet. hic, quorum
dicta hoc caſu procedere intelligit ipſe Alciat. Te
ne hanc notabilē diſtinctionem, & ad primū mē-
brum adde, ꝙ nō obſtaret, ſi obijceretur de regu-
790 la illa, † hędes ex defunctorum delicto conueniri
nō poſſe, l. 1. inſ. ne ex delicto defunct. l. 1. ff. de pri
uat. delict. & §. non autē, Inſtit. de perpet. & tēpo.
791 action. quia illa † non procedit, qn̄ infligitur ipſo
iure pœna pecuniaria, ut in hoc caſu, d. l. Caius,
Bar. ī d. l. 1. de priuat. delict. in l. cōmiſſa. de public.
& tradunt Doct. cōiter, in d. §. non aūt, Dec. alios
allegās in l. pupillum, §. in hędes, nu. 4. de reg. iur.
de quo ēt dictū fuit ſup. in 49. q. nu. 702. Quo ue-
792 rò ad 2m membrum, ꝙ † hæres contraueniendo
non ſit periurus, adde Bar. in l. cum quidam, §. co-
dicillis, ante fi. de leg. 3. Bal. in l. generaliter, 1. col.
inſ. de iureiur. & ī l. ſi grege, ff. de leg. 1. Guid. Pap.
conſ. 234. nu. 6. Alex. conſ. 146. in fi. lib. 7. Felin. a-
lios allegans in c. cum ſit generale, num. 9. de foro
793 compet. ibi concludit, ꝙ † hæres non efficitur de
foro Eccleſiæ pp iurm defuncti, ut ēt tradunt oēs
in d. c. ueritatis, & Guid. Pap. d. conſ. 234. & conſ.
794 180. nu. 5. & Alex. conſ. 151. num. 8. uol. 7. † iurm
enim defuncti, aīam hæredis illaqueare non pōt,
795 vt tradit Socin. conſ. 60. penul. col. † nec eſt opus
relaxatione. Doct. in d. c. ueritatis, & Io. Andr. in
c. fi. de ſepult. & Alex. conſ. 129. ante fin. 6. uol. Fe-
796 lin. in d. c. cum ſit. Quod uerò † hæres ex iurō de-
functi teneatur ad contractus obſeruationem, te
net ēt Bar. in d. § codicillis, Bal. in Auth. Sacramē-
ta puberum, in fi. inſ. ſi aduerſ. vēdit. Paul. de Caſt.
d. conſ. 67. Alex. conſ. 7. nu. 7. lib. 6. & in cōſ. 27. in
fi. lib 7. & conſ. 146. in fi. eod. uol. & Curt. iun. d. cō
ſil. 110. Limita tū hoc vltimū dictum, ꝙ iurm de-
functi obliget hæredē ad cōtractus obſeruationē,
797 procedere † in cōtractu valido, ſecùs aūt in inuali
do, ad cuius obſeruātiā tenebat defunctus pp iura
mentum, nam cum hic hæres uinculo iuramenti
ſit ſolutus, talē contractū obſeruare non tenetur,
ut eſt de mente Alex. in d. cōſ. 151. nu. 10. per no-
tata per Bal. & Salic. in l. 3. inf. plus ualere qd agi-
tur. idem expreſsè tradit Bal. in Auth. Ei qui, col.
fi. inf. de bon. autor. iud. poſſid. & in Repet l. 2. 10.
carta, de iureiur. & expreſſius Alex. in d. cōſ. 129.
nu. 21. & Guid. Pap d. conſ. 180. nu. 5. quam limi-
tationem declarat. & defendit Alcia. ab impugna
tionib. Butr. & Abb. ibi, in d. c. cum contingat, nu.
119. & 120.

QVÆSTIO LVI.

798 QVid in † ſingulari ſucceſſore, nunquid in
eum tranſibit huius legis actio etiam cum
contrauenient ipſo iure dominio priuetur, & ob
ſeruanti applicetur? Alciat. hic in fi. putat aduer-
ſus eum utilem rei uendicationem competere,
per text. in l. ſi cum venderet, in prin. ff. de pigno.
action. cuius contrarium uidetur uoluiſſe Alex.
conſ. 92. 2. col. 2. uol. aliàs allegato. Opinionem ta
men Alcia. probabiliorem eſſe non dubitauerim,
cum ſup. in 40. q. num. 653. cum ſeqq. concluſum
fuerit omnibus his pœnis ipſo iure locum eſſe &
eas infligi, quo fit, ut dominium cenſeatur trāsla-
tum in alteram partem, ut ſup. in 49. quæſt. nu.
695. fundamentumq; Alex. conſiſtat in eo, quòd
non omnes pęnæ ipſo iure infligantur, cuius con
trarium tenent magis communiter Doctor. in d.
48. quæſt. & etiam 49. allegati.

QVÆSTIO LVII.

799 NVnqoid autem hæc lex æquè † in reo ſicut
in actore procedat? & Bart. quem ſequitur
Salic. hic in fi. poſt gl in uerbo cōſequntus, tenet,
etiam in reo locum habere, & hanc gloſ. appro-
bant Paul. Folg. & Alex. in l. præcedenti, in prin.
Contrarium tamen expreſsè tenet Ant. de Prato
veteri, inter conſil. Alex. conſil. 49. Paucis utar,
colum. 6. uerſ. nec obſtat prædictis, 4. uolum. di-
cens, hoc eſſe de mente Bart. in l. fi. ff. de eo qd cer
to loco, & cum hæc lex ſit pœnalis, non eſt exten
denda, cap. odia, de reg. iur. in 6. l cum quidam,
ff. de lib. & poſth. Non recedas tamen ab opinio-
ne Gloſ. Bart. & ſequacium hic, cum receptiſſi-
mum

Digitized by Google

mum ſit, hãc legem in omnibus contractibus &
pactis ſibi locum uendicare, ut ſup.in 15. quæſt.
nu.223. diſcuſſum fuit, & hoc odio periurãtis, ut
gloſ. hic dicit, in ueaſ. proprietate, quam omnes
ſequuntur, ut dictum fuit ſup.in q.51. num.742.
Quæ ratio militat, tam in reo, quam in actore. Et
ad iura in contrarium adducta, reſponde, illa nõ
800 procedere † in correlatiuis, in quibus ſtatutum
in uno, etiam quo ad pœnam, data paritate ratio-
nis, habet locum in alio, l.1. inf. de cupreſ. ex luco
Daphnæ, lib. 11. & l.fi. inſ. de indic. uiduit. tol. &
ita reſpondet Salic. hic, & idem not. Bart. in d.l.1.
801 † regula n. correlatiuorũ eſt regula parium, l. Iu-
lian. §. ſi procurator, ff. de act. emp. Bald. ſingulari
ter in l. cũ te, 1. col. inf. ſi cer. petat. refert, alia tra-
dens Fab. de monte Sãcti Sauin. in tract. empt. &
vendit. q.2. in fi. Et facit quod vult gloſ. in l. ad pe-
remptoriũ, ff. de iudic. & in Auth. qui ſemel, uer-
bo triginta dierum, inſ. quomodo & quando iud.
802 quòd † lex corrigens in actore extenditur, ut etiã
803 habeat locum in reo. Et quòd † ſtatutũ in uno ex cor
relatiuis etiã in pœnalibus, locũ habeat in altero,
licèt de eo non ſit facta mentio, tenet Bar. in l. fin.
per illum text. de acceptilat. & in dicta l. finali, &
ibi cõiter omnes, infra de indic. uid. toll. Abb. in
c. quia clerici, de iure patr. ubi dicit, hanc eſſe cõ-
munem opin. Dom. in c.1. de temp. ordin. 4. col.
2. fallen. in 6. & alij quos refert & ſequitur Iaſ. in
d.l. fin. infra de ind. vid. tol. & Euer. in ſuo tract.
aliàs allegato in loco à correlatiuis.

Eos etiam huius legis uel iactura dignos.

804 Licèt hæc † dictio, etiam, in iure diuerſimodè
capiatur, ut per Alber. in Dictionario ſuo,
805 in uerbo, etiam, tñ hic denotat † identitatem in
vtroque caſu, concordat l. imperium, ff. de iuriſd.
omn. iudic. l. hæc ſcriptura, § 1. ff. de condit. & de-
monſt. & l. magiſteriæ, inf. de iuriſdict. omn. iudic.
In textu, ibi, iactura, uidetur quòd cum miſte-
806 rio fuerit appoſita hæc dictio, quia licèt † iactura
largo modo ſumatur pro omni damno, c. ſuã, de
807 pœn. c. locupletari, de reg. iur. in 6. † quod eſt dimi
nutio patrimonij, l.3. ff. de dam. infec. & ita iactu-
ram includit, tamen ſtrictè ſummendo, differt à
808 damno, † iacturam enim quis patitur ſcienter, ut
patet in his qui propter tempeſtatem res ſuas ia-
809 ctant † damnum uerò etiam neſcientibus accidit,
c. olim, de iniur. & c. noſtra, l.1. ad l. Aquil. & inf.
de iniur. l. dãnum, cum ſimil. Et quòd iacturam quis
patiatur ſcienter, facit, 1. q.7. c. diſpenſationis, l.1.
& 2. ff. ad legẽ Rho. de iactu. Et ita declarant not.
Archid. & Io. Andr. in c. quia ſæpe, de elect. in 6.
Io. Andr. in d. Regula, Locupletari, in princ. &
Alb. in d. ſuo Dictioo. in uerbo, iactura, uidetur
igitur Imperator uoluiſſe his pœnis illaqueari de-
bere eos, qui ſcienter contrauenerint, quod uide-
tur corroborare cõcluſionem factam ſupra in 3.
quæſt. quòd dolus exigatur ut his pœnis locus ſit.

Eſſe uel munere.

810 Mvnus quamuis tribus modis accipiatur, l.
munus, vbi Alcia. de uerb. ſignif. & latius
ipſemet Alcia. in l. inter donum, ff. eod. tñ hic acci
pitur pro emolumento, & cõmodo harũ pœnarũ,
quæ obſeruanti applicantur, ut dicit gloſ. hic.

Qui nomina noſtra placitis inſerentes, ſalutem Principum confirmatione initarum iurauerint eſſe pactionem.

811 NOtant hic Bald. & Salic. † Principem indi-
gnari, ſi promiſſa iurata per nomen ſuum
vel ſalutem ſuam non obſeruantur. Et propterea
812 etiam his pœnis plectitur † contrauenienis interiu
ran. per ſalutem Principis promiſſis, ut not. hic
Iaſ. nam Princeps in hoc ut hic dicit Bald. ſe æqui
parat Deo.

QVÆSTIO LVIII.

813 SEd nũquid hoc procederet in iurante per † a-
lium Principẽ, ſeu p ſalutem alterius Princi-
pis? & Bal. hic, in vltimo notabili tenet non proce
dere niſi in Monarcha, ſ. Imperatore, & Papa, nõ
aũt in Regibus. Eãdem opinionẽ tenet Curt. iun.
cõſ. 174. nu. 30. & in conſ. ult. nu. 7. Cõtra tñ hanc
opinio multa facere uñr, ex quib. vr dicẽdum, ẽt
hoc procedere ſi iuramum ſit per Regem uel Prin
cipẽ non recognoſcentẽ ſuperiorem. Primo, quia
814 † Rex ſeu princeps non recognoſcens ſuperiorẽ,
hẽt plenitudinem poteſtatis, & oĩa põt in Regno
ſeu dominio ſuo, ſicut Imperator in ſuo Imperio,
Bar. Bal. & alij, in l.1. §. de qua re, ff. de poſtul. Bar.
& Imo. in l. infamẽ, ff. de pub. indic. Ang. cõſ. 193.
In cauſa accuſationis, Cur. ſen. conſ. 66. nu. 30. &
40. Dec. conſi. 271. nu. 4. & 390 nu. 10. Curt. iun.
815 multos allegans in ſuo conſ.1. nu. 29. Et † Rex in
ſuo Regno dignitates concedere poteſt. Andr. de
Iſern. in c.1. de his qui feuda dare poſ. refert & ſe
quitur Socin. conſ. 67. 1. col. duplicato cõſ. 179. 2.
uol. Secundo ex ratione Bal. hic, qui tenet, hoc tñ
procedere in Monarcha, ſ. in Imperatore uel Pa-
816 pa; vr idem dicendũ in Rege, † qui in ſuo Regno
eſt Monarcha, 6. q.3. c. ſcitote, 7. q.1. c. in apib. fac.
de Beluiſ. & Bald. in c.1. quis dicatur Dux uel Co
mes, Pal. in c. cũ veniſſẽt, 2. col. de eo qui mitti in
poſ. Afflict. deciſ. 120. in fi. Socin. conſ. 67. 1. col. &
817 Curt. ſen. d. conſ. 66. nu. 35. immò † Rex tranſmit
tit Regnũ ſuum & Imperator nõ tranſmittit Im
perium, ſed ex electione creatur, c. uenerabilẽ, de
election. Iſern. in d. c.1. de ijs qui feuda dare poſ.
Socin. d. conſ 67. & Cur. iun. d. conſ 1. nu. 30. Ter-
818 tio, quia † qđ dr in Imperatore hẽt locũ in Rege,
Bal. in l. pen. ioſ. de don. inter uirũ & uxor. Oldr.
conſ. 131. Vt eius de quo quæritur. Bal. in c. Impe
rialẽ. §. fi. de prohibita feudi alienat. Dec. cõſ. 271.
819 nu. 4. & 390. nu. 10. qđ maximè vr procedere † in
Rege Franciæ qui ſuperiorẽ nõ recognoſcit. Soc.
820 conſ. 95. nu. 10. 4. uol. Et † Rex in Regno in tpali-
bus eſt Vicarius Dei, Bal. in c. ſignificantib. in fi. de
offic.

offic.de leg. Curt. ſen. d. cõſ. 66. nu. 37. Et facta Re-
gum in manu Dei ſunt, Epiſt. inter claras, ſup. de
nouo C. compo. Afflict. deciſ. 392. in fine. Quarto,
821 quia † plus poteſt Princeps in ſuo dominio, quàm
lex communis, uel cõſuetudo, Bald. Authen. Hoc
amplius, verſ. quęro an filij, inf. de fideicom. refert
822 Curt. ſen. d. conſil. nu. 31. Nec † eſt de neceſſitate,
Principem uel Regem ſubeſſe Imperatori, quia
non fundat intentionem ſuam ſuper toto mũdo,
in cuius pacifica poſſeſſione nunquam fuit, & oĩa
Regna ſunt à Deo, multi enim ſunt Principes &
Reges, & nõ unicus Imperator ut latè tradit Old.
conſ. 69. refert Curt. d. conſ. 66. nu. 42.

His tamen non obſtautibus, non puto receden
823 dom etiam ab opinione Baldi, cuius † autoritas
maxima eſt, maximè ſi contradicente non ha-
beat, (quem in hac ſpecie non inueni, licet inue-
nerim Curt. iun. non mediocris autoritatis ui-
rum, hanc deciſ. ſequentem, ut ſupra retuli) Et ita
de Baldu loquitur Alex. in l. 2. in princ. col. 4. uerſ.
intelligo tamẽ, ff. de vulg. & pupil. refert & ſequi
tur Decius, conſ. 283. 3. col. ſub nu. 3. Nam pro de
824 ciſione hac Baldi primo facit, quia † diſpoſitio lo-
quens in Imperatore, ſi ſit pœnalis, & ſic odioſa,
non habet locum io eo qui non eſt uere impera-
tor, ut plenè oſtendit Socin. conſ. 275. 3. & 4. col.
825 vbi concludit, quòd † diſpoſitio, l. quiſquis, inſ. ad
l. Iul. maieſt. nõ procedit niſi in ſolo Imperatore;
826 ſimiliter † diſpoſitio rigoroſa, ut eſt l. omnes, & l.
bene à Zenone, infra de quadr. præſcript. non ha-
bet locum niſi in Imperatore. Bal. in c. fin. ult. col.
de re iudic. Abb. in conſ. 3. Nitat in præſenti cau-
ſa, col. 29. 13. q. 2. libr. 2. refert & ſequitur Curt.
iun. d. conſ. 174. nu. 30. & d. conſ. ultimo; Vnde, cũ
diſpoſitio huius legis pœnalis & exorbitantis lo-
quatur in Imperatore, nõ eſt extẽdẽda ad Reges
ſeu alios Principes, per ea quæ ſupra in 1. quæſt.
827 dicta fuere. Secũdo, quia non † eſt eadem ratio in
Rege ſicut in Imperatore, nec eadem maieſtas, ut
828 arguit Soc in d. conſ. 275. nam † Imperator eſt do
minus mundi, l. deprecatio, ff. ad l. Rhod. de iactu,
licèt multi non ſubſint Imperatori. Bart. & Ang.
in l. 2. ff. de rei uendic. Socin. d. conſ. & in conſ. 48.
820 nu. 38. in 4. uol. & eſt † Domious ordinarius loco-
rum ſibi ſubiectorum. Socin. in conſi. 82. in princ.
3. vol. refert Curt. ſen. in d. conſ. 66. nu. 7. & ſequi-
830 tur Dec. conſ. 307. num. 9. Et † habet iuſtum impe
rium ſuper omnes nationes, Hoſtienſ. in Summa,
in tit. de offic. ordin. §. 2. uerſ. ſed Imperator. Soci.
831 d. conſ. 275. 4. col. Et † eſt ſummus ſuperior. Bald.
832 in l. penult. inf. de bon. quæ lib. quod † tamen intel
ligitur reſpectu uniuerſalis iuriſdictionis. Bart. in
833 procem. ff. 2. col. Dec. d. conſ. 307. nũ. 9. Et † ut eſt
Deus princeps in cęlis, ſic Imperatorem vicarium
ſuum & dominatorem in fide ac ueritate & iuſti-
tia conſtituit in terris, in Auth. de Conſul. in fin. l.
2. verſic. ſed quia diuinæ res, ſupra de ueteri iure
enucl. refert Curt. ſen. d. conſ. 66. nu. 7. & ſequitur
834 Curt iun. conſ. 157. nu. 12. † Imperatorque moue
tur nutu Dei ad ſtatuendum, gloſ. in Auth. De hę
re. & Falcid. in prioc. per quam dicit Bald. in tract.
835 de pace Conſtantiæ, circa prin quòd † Imperator
vice Dei fungitur; & licèt ſit Iudex ordinarius om
niũ, tamen eſt legatus ſiue proconſul. ipſius Dei;
refert Curt. ſen. d. conſ. nu. 9 & iun. d. nu. 12. Pręte
836 rea in † Principe Romano ſunt theſauri dignitatũ
reconditi ut dicit Bal. in c. 1. quis dicatur Dux uel
837 March. & ideo † ab Imperatore tanquàm à fonte
fluunt omnes regales dignitates, l. ſacrilegij, ſup.
de diuerſ. reſcript. l. pen. de conſtit. princ. Socin d.
conſ. 67. col. 2. refert Curt. ſen. d. conſil 66. nu. 6. &
iunior. in d. conſ. 157. nu. 11. Quę omnia non ſunt
in aliquo Rege uel Principe inferiore ab Impera
838 tore. Tertio facit, quia † Reges ſucceſſerunt in
locum præfecti prætorio, non in locum Impera-
toris, l. 1. ff. de offic. præfec. prætor. Curt. ion. d. cõ-
839 ſilijs 174. nu. 30. & vlt. nu. 7. nam † poteſtas Impe-
ratoris à Deo eſt, in Auth. quomodo oport. epiſc.
& ibi gloſ. in uerbo, ſancimus, probatur in c ſoli-
tæ, de maior. & obed. in c. duo, & in c. ad ueſtram,
96. diſtinct. Anch. conſ. 210. Tres Domini magni-
fici Soc. multos allegans d. conſ. 275. 3. col. Et pro
840 pterea aduerſus eius ſupremam poteſtatẽ † Prin-
cipes non poſſunt præſcribere, ut ipſum non ha-
beant in dominum. Bart. & Imola. in l. 1. § deniq;
ff. de aqua pluu. arcen. licèt contrarium tenuerit
Bar. ipſe, in l. hoſtes, ff. de captiu. & eſt commmis
opin. ut patet ex dictis per Socin. in d. cõſ. 275. 3.
841 col. quem ſequitor Dec. in d. conſ. 307. nu 9. Nec
dignitas Imperatoris per Papã ſupprimi poteſt.
Abb. c. licèt ex ſuſcepto. 1. notab. de foro compet.
Socin. d. conſ. 4 col. ad finẽ. Ex quibus patet, quòd
hæc deciſio Baldi defendi põt, quæ defendi poſſe
uidetur etiam in eo capite, quo dicit, his pœnis lo
842 cum eſſe ſi iuratum eſt per Papam cum † parificẽ-
tur ambo, Imperator & Papa, ut per Curt. iun. d.
conſ. 157. nu. 10. & 11. Et in quãrum dictum fuit,
Regem habere plus iuris in Regno quàm Impe-
rator in Imperio, dic, quòd per hoc non ſequitur,
quòd ſit maior dignitate, quia aliàs ſequeretur ꝙ
quilibet priuatus ex quo ſuas poſſeſſiones ad po-
ſteros tranſmittere poteſt, eſſet maior Imperato-
re, quod eſt abſurdiſſimum. Et ex prædictis con-
trarijs obiectionibus reſponderi poteſt.

QVÆSTIO LIX.

ET cum ſup. in 3. quæſt. concluſum fuerit, &
ſæpius replicatum ſit, his pœnis locum non
eſſe niſi dolus malus interueniat, non impertinẽ-
ter quæritur, nunquid hoc procedat, ſiue dolus ſit
verus, ſiue præſumptus, & quomodo de eo conſta
re debeat ut his pœnis locus ſit? in qua quæſt. te-
nendo opinionem Alcia. in l. magna negligentia,
843 de uerb. ſignif. quòd ſcilicet † lata culpa ſit dolus
præſumptus, concludendum erit, non ſufficere do
lum præſumptum, cum ad periurium incurren-
dum dolus exigatur, & non ſufficiat lata culpa, ut
in d. 3. quæſt. nu. 34. cum duobus ſeqq. Si uerò te-
neamus opinionem Bar. & communem, in l. quod
Nerua, 2. & 3. colum. ff. depoſiti, quam ſequitur &
magni facit Bal. in l. quæ fortuitis, 3. col. inf. de pi-
goor.

Digitized by Google

gnot.ſect.& Aret.in §.præterea,nu.21.Inſtit.de a-
844 ction. & multi alij,quòd † dolus præſumptus ſit
latior culpa,& comprehendatur ſub dolo, eſt ma
845 gis dubium,maximè cum pariſicentur † dolus ue-
rus,ſ.ex propoſito, & dolus præſumptus, ſcilicet
re ipſa, immò dolus præſumptus dicitur propriè
eſſe dolus. Dec.plures allegat, in conſ.180.nu.7.
& Curt.iun. conſ.53.nu.11. & in conſ.141.nu.7.
& hic Ripa in 3.lib. reſpon.115. nu. 101. in qui-
bus locis plures alij allegantur qui non tranſcri-
buntur,dicentes, nunc hanc eſſe commonem opi
846 nionem, quòd † data enormiſſima læſione, ex
qua dolus re ipſa præſumitur iuramentum non
firmat contractum cum iurans cenſeatur indu-
ctus per dolum ad contrahendū & iurandum, li-
847 cèt contrarium ſcilicet quòd † immo non pariſicé
tur teneat Rube.Alex.conſ.12.nu.17.Sed tamen
848 (ut dicit Curt.d.conſ.141.nu.8.)cum † dolus pro-
betur ex coniecturis & iudicijs perſpicuis, l. do-
lum,cum ibi notat.per Bart.& alios,inf.de dolo,l.
apud Celſum,in princ.& ibi gloſ.& Bart. & de ex
cept.dol.Bal. tractatu teſtim.in materia probandi
dolum Canon.maximè Feli.& Dec.in c.ſi autem,
in princ.de reſcript.Alex.conſ.143.nu.6.uol.6.la-
tè Aret.in d.§.præterea,nu.30.& Dec.conſi. 245.
nu.7. uidetur cõcludendum dolum præſumptum
ſufficere in his in quibus dolus in genere exigi-
849 tur, ut in hac lege. Pro quo facit, quòd † præ-
ſumptiones legum dicuntur liquidiſſimæ proba-
tiones,l.licet Imperator,ff. de leg.1.l.ſi quis locu
ples,ff.de manumiſ.teſtam. Et tenendo hanc Con
cluſionem,quòd dolus præſumptus ſufficiat ad in
curſionem harum pœnarum, illam tamen limi-
850 tandam eſſe puto † in ruſtico,& muliere,qui à do
lo præſumpto excuſatur,ut not.gloſ.& Doct.in l.
vbi exigitur, de edendo, & dictum fuit ſup. in 6.
quæſt.nu.116.& in 7.num.120.& in fi.illius quæ-
ſtionis,

QVÆSTIO LX.

VLtimo pro complemento huius materiæ
quæro, nunquid inſtrumentum in quo ad
ſit iuramentum habeat exequutionem paratam
ſicut ſententia, ita quòd non requiratur libellus,
nec litis conteſtatio, & ſimilia, de quibus tradit
851 Bart. in l.intra,ff. de re iudic. Et ſi † iuramentum
per debitorem acceptum ſit, clarum eſt, quòd
non, l. minor. uiginti annis cui fideicommiſſum,
in princip. in uerbo, initium nouæ petitionis re-
degerat, ff. de minor. Angel. in l. ſi cum dotem,
§.eo autẽ tpe,ff.ſol.matr.Ang.Imola,& Moder.in
l.ait prætor,§.1.per illum tex.ff.de re iudic.Iaſ. in
l.2.col.2.de iureiur.& dicit ibi penul.col.quòd ad
uocati errant,putantes quòd omne inſtrumẽtum
in quo adſit iuramentum, habeat exequutionem
852 paratam;Si uerò iuramẽtum † deferatur per debi
torem creditori,iuranti ſe creditorem eſſe de tali
ſumma, per modum & formam ut tradit Bart. &
Doctor.in d.l.2.de iureiur. & tunc tale inſtrumen
tum habebit exequutionem paratam,ut eſt com-
munis opinio Doct.cum Bar.in d.l.2.in fine, de iu
reiur. quod latè examinat ibi Iaſ. & hanc opinio-
nem defendit, plures allegans dicenſq; hanc eſſe
communem opinionem Doct. & idem ipſe tenet
in §.item ſi quis poſtulante,nu.87. Inſtit.de actio.
vbi latè tractat hanc materiam, ad quæ te remit-
to,cum hæc lex ſatis ſua materia grauetur.

Et per hæc ſit impoſitus finis huic notabili ſin-
gulari,& utiliſſimę legi,ad laudẽ,gloriam, & ho-
norẽ Omnipotentis Dei, & eius filij D. noſtri Ieſu
Chriſti ac Spiritusſancti paracleti.

Non habet locum iſta lex niſi iuramentum ſit
appoſitum in parte diſpoſitiua. Borgnin. Deciſ.
43. n.20. ita in materia iuramẽti diſtinguit Gem.
cõſ.83.Opponitur in fine. Additionator ad Alex.
conſ.27.col.fin. in addition. firmata, lib.1. Addit.
ad Roman.Sing.7.Quod diſpoſitio.Didac.in Ru-
brica,extra de teſtam.parte 2.num.18. uerſic. ſe-
cundo infertur.

F I N I S.

NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google